

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SWAZEK I.

PATERO KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1930
ČÍSLO 3

V PRAZE 1930

NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 3. Januarii 1930
Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis
N. E. 162.

Všecka práva vyhrazena

Digitalizováno s minimálními gramatickými úpravami březen 2006-květen 2007 - Δ

ÚVOD

Knihy Písma sv., které byly napsány *před* příchodem Kristovým, nazýváme biblickými knihami Starého zákona (S. z.), knihy pak, které byly napsány *po* tomto příchodu, slují biblickými knihami Nového zákona (N. z.).

Biblické knihy S. z. jsou tyto:

1.–5. Patero knih Mojžíšových čili Pentateuch, t. j.

1. *Prvá kniha Mojžíšova* čili *Genesis*,

2. *Druhá kniha Mojžíšova* čili *Exodus*,

3. *Třetí kniha Mojžíšova* čili *Levitikus*,

4. *Čtvrtá kniha Mojžíšova* čili *Numeri*,

5. *Pátá kniha Mojžíšova* čili *Deuteronomium*,

6. Kniha *Josue*,

7. Kniha *Soudců*,

8. Kniha *Rut*,

9.–12. Čtyři knihy Královské, a to:

9. *První kniha Královská* čili první kniha *Samuel*,

10. *Druhá kniha Královská* čili druhá kniha *Samuel*,

11. *Třetí kniha Královská*,

12. *Čtvrtá kniha Královská*,

13.–14 Dvě knihy *Kronik* čili *Paralipomenon*, první a druhá,

15.–16. Dvě knihy *Esdrášovy*, a to:

15. *První kniha Esdrášova*,

16. *Druhá kniha Esdrášova* čili *Nehemjášova*,

17. Kniha o *Tobiášovi* čili *"Tobiáš"*,

18. Kniha o *Juditě* čili *"Judita"*,

19. Kniha o *Esterě* čili *"Ester"*,

20. Kniha o *Jobovi* čili *"Job"*,

21. *Žaltář* čili *Kniha žalmů*; jednotlivé žalmy

22. Kniha *Přísloví*,

23. *Kazatel*

24. *Píseň Šalomounova* čili *Píseň písní*,

25. Kniha *Moudrosti*,

26. Kniha *Ježíše*, syna *Sirachova*, čili kniha *Sirachovcova*

27.–32. Knihy čtyř velikých proroků, a to:

27. Kniha proroka *Isajáše*,

28. Kniha proroka *Jeremjáše*,

29. *Pláč* čili *Žalozpěv* proroka *Jeremiáše*,

30. Kniha proroka *Barucha*, písaře *Jeremjášova*,

31. Kniha proroka *Ezechiela*,

32. Kniha proroka *Daniela*,

33.–44. Knihy dvanácti proroků "malých" a to:

33. Kniha proroka *Oseáše*,

34. Kniha proroka *Joela*

35. Kniha proroka *Amose*,

Stručně uvedeno: 1 Mojž (Gn)

" " 2 Mojž (Ex)

" " 3 Mojž (Lv)

" " 4 Mojž (Nm)

" " 5 Mojž (Dt)

" " Jos

" " Sdc

" " Rut

" " 1 Král

" " 2 Král

" " 3 Král

" " 4 Král

" " 1 Par; 2 Par

" " 1 Esdr

" " 2 Esdr; Neh

" " Tob

" " Jud

" " Est

" " Job

" " Ž

" " Přís

" " Kaz

" " Pís

" " Moud

" " Sir

" " Is

" " Jer

" " Pláč

" " Bar

" " Ez

" " Dan

" " Os

" " Jo

" " Am

36. Kniha proroka <i>Abdiáša</i> ,	” ”	<i>Abd</i>
37. Kniha proroka <i>Jonáše</i> ,	Stručně uvedeno:	<i>Jon</i>
38. Kniha proroka <i>Micheáše</i> ,	” ”	<i>Mich</i>
39. Kniha proroka <i>Nahuma</i> ,	” ”	<i>Nah</i>
40. Kniha proroka <i>Habakuka</i> ,	” ”	<i>Hab</i>
41. Kniha proroka <i>Sofonjáše</i> ,	” ”	<i>Sof</i>
42. Kniha proroka <i>Aggea</i> ,	” ”	<i>Ag</i>
43. Kniha proroka <i>Zacharjáše</i> ,	” ”	<i>Zach</i>
44. Kniha proroka <i>Malachjáše</i> ,	” ”	<i>Mal</i>
45.–46. Dvě knihy Machabejské:		
45. První kniha Machabejská,	” ”	1 Mach
46. Druhá kniha Machabejská,	” ”	2 Mach
Celkem tedy čtyřicet šest knih. ¹⁾		
Biblické knihy N. z. jsou tyto:		
1.–4. Čtyři evangelia, a to:		
1. <i>Evangelium</i> podle sepsání <i>sv. Matouše</i> ,	Stručně uvedeno:	<i>Mt</i>
2. <i>Evangelium</i> podle sepsání <i>sv. Marka</i> ,	” ”	<i>Mk</i>
3. <i>Evangelium</i> podle sepsání <i>sv. Lukáše</i> ,	” ”	<i>Lk</i>
4. <i>Evangelium</i> podle sepsání <i>sv. Jana</i> ,	” ”	<i>Jan</i>
5. <i>Skutky apoštolské</i> ,	” ”	<i>Sk</i>
6.–19. Čtrnácte listů sv. Pavla, a to:		
6. <i>List Římanům</i> ,	” ”	<i>Řím</i>
7. <i>První list Korintským</i> ,	” ”	1 Kor
8. <i>Druhý list Korintským</i> ,	” ”	2 Kor
9. <i>List Galatům</i> ,	” ”	<i>Gal</i>
10. <i>List Efeským</i> ,	” ”	<i>Ef</i>
11. <i>List Filippským</i> ,	” ”	<i>Fil</i>
12. <i>List Kolosským</i> ,	” ”	<i>Kol</i>
13. <i>První list Soluňským</i> ,	” ”	1 Sol
14. <i>Druhý list Soluňským</i> ,	” ”	2 Sol
15. <i>První list Timoteovi</i> ,	” ”	1 Tim
16. <i>Druhý list Timoteovi</i> ,	” ”	2 Tim
17. <i>List Titovi</i> ,	” ”	<i>Tit</i>
18. <i>List Filemonovi</i> ,	” ”	<i>Filem</i>
19. <i>List Židům</i> ,	” ”	<i>Žid</i>
20. <i>List sv. Jakuba</i> ,	” ”	<i>Jak</i>
21. <i>První list sv. Petra</i> ,	” ”	1 Petr
22. <i>Druhý list sv. Petra</i> ,	” ”	2 Petr
23.–26. Tři listy sv. Jana, a to:		
23. <i>První list sv. Jana</i> ,	” ”	1 Jan
24. <i>Druhý list sv. Jana</i> ,	” ”	2 Jan
25. <i>Třetí list sv. Jana</i> ,	” ”	3 Jan
26. <i>List sv. Judy</i>	” ”	<i>Juda</i>
27. <i>Zjevení sv. Jana</i> ,	” ”	<i>Zjev</i>

¹⁾ Plác se počítává s jen za jednu knihu, takže jest pak celkem 45 starozákonných knih.

Všech posvátných knih obojího zákona jest sedmdesát a tři knihy. (Počítáme-li starozákonních jen 45, pak jest jich jen 72.)

Biblické knihy S. z. třídíme nyní se zřetelem k jich *obsahu* ve tři skupiny:

^A *Knihy dějepisné*, dějinné, které obsahují z veliké části příběhy. Jsou to všechny knihy uvedené svrchu pod čísly: 1–19, č. 45 a 46.

B. *Knihy poučné* (didaktické, básnické, mravoučné, mudroslovné v širším slova smyslu, theosofické). K této skupině patří knihy svrchu uvedené pod čísly 20–26.

C. *Třetí skupinu* tvoří knihy *prorocké*, uvedené svrchu pod čísly 27–44.

Biblické knihy pocházejí od *dvou činitelů*: prvním jest sám Bůh, druhým jest člověk, svatopisec, jako byl Isajáš, Jeremjáš, Ezechiel atd.

Je tedy bible kniha *božsko-lidská* a dlužno rozeznávati při každé biblické knize *dva původce*, dva spisovatele, a to: 1. *původce hlavního*, kterým byl Duch svatý, a 2. *původce vedlejšího*, kterým byl příslušný lidský spisovatel.

Nadpřirozený vliv Ducha sv., pod nímž biblické knihy vznikly, nazývá se *inspirace*, *vnuknutí*, *vdechnutí*.

Uvádí-li svatopisec něco, o čem jest přesvědčen, že se zakládá na pravdě, nebo schvaluje-li výslovně anebo mlčky výrok jiné osoby, kterou uvádí, pak nelze s pojmem inspirace srovnati možnost omylu, poněvadž by omyl takový bylo nutno přičísti tomu, jenž za spisovatelem stojí – Bohu, který nemůže ani klamati ani oklamán býti.

Může však svatopisec uvéstí též osoby nebo prameny jiné, za jejichž pravdivost nebere žádné odpovědnosti. Ano může z dobrých důvodů uvéstí i osoby pronášející názory nesprávné.

Mezi *jistým výsledkem vědy* a *mezi jistým smyslem některého místa Písma svatého* *nemůže býti skutečného rozporu*.

Zdánlivé rozpory zaviňují *lidé*, kteří buď překračují meze svého oboru, v němž jsou povoláními činiteli, anebo vydávají za *jisté výsledky* vědecké *málo odůvodněné domněnky*.

O poměru bible k vědám přírodním

dlužno připomenouti: 1. Bible poskytuje čtenářům předně a hlavně poučení náboženského, nemá však v úmyslu poučovati lidstvo o vědách přírodních. Tu a tam některá zmínka v bibli o zjevech přírodních je tam jen proto a potud, že a pokud je toho třeba k podání pravdy náboženské; mluví tedy o těchto zjevech takřka mimochodem.

2. K poučení náboženskému nebylo třeba, by inspirující Bůh svatopisce povzněl na stanovisko moderního přírodovědce, který líčí jevy přírodní jak ve skutečnosti se odehrávají, užívaje při tom vědeckého názvosloví (terminologie). Pro účel bible stačilo, by svatopisec zůstal na stanovisku prostého lidového pozorovatele přírody. Líčí tedy její zjev tak, jak působí *na smysly*, na zrak, sluch atd., a užívá při tom mluvy *lidové*. Poněvadž na př. lidskému oku prostého pozorovatele se zdá, že slunce se po obloze pohybuje a země že stojí, proto svatopisec podle tohoto vnějšího smyslového vjemu též věc poznačuje. Oko lidového pozorovatele přírody řadí netopýra mezi "létavce".

Svatopiscové jakožto synové své doby, podávající dějiny; neužívali historicko-kritické metody, podle jaké pracují a dějiny podávají dějepisci XX. věku. K náboženskému poučení, jež jest hlavním úkolem bible, nebylo nutno, by inspirující Bůh povýšil spisovatele na stanovisko moderního historického badatele.

Přece však biblický vypravovatel pod vlivem inspirace byl tak veden a chráněn, že nemohl svým jménem, t. j. jménem Božím vydávati něco za historickou pravdu, co jí

skutečně nebylo.

Autograf (prvopis) biblických knih, t. j. rukopis, který sám inspirovaný spisovatel psal nebo který písaři diktoval, *se nám nezachoval* ani jediný. Znění biblických knih známe jen *z opisův*.

Žádná jiná kniha nebyla tolikrátě opisována jak v původním znění, tak v různých překladech, jako bible.

Přes to zachovalo se znění biblických knih *v podstatě* neporušeno, t. j. nauky víry a mravů, podstata biblických příběhů, podstata proroctví v dnešním znění biblickém, úplně se srovnává se zněním vyšlým z péra (= ze třtiny) svatopiscův. Dokazuje to *soulad* v podstatných věcech *mezi rukopisy*, podávajícími nám původní znění, a mezi rukopisy podávajícími nám totéž *znění v různých starých překladech*.

Nepatrné odchylky ve věcech podružných nazýváme *různočtením* čili *variantem* (variantou).

Biblické knihy S. z. byly původně většinou napsány jazykem hebrejským, některé aramským a dvě řeckým. Záhy byly knihy ty překládány.

1. Překlady řecké.

1. Nejstarší překlad bible S. z. do jazyka řeckého jest t. zv. překlad *alexandrijský*, zvaný tak podle města, v němž vznikl; sluje též překladem Sedmdesáti ("Septuaginta" zkratka: LXX), poněvadž podle pověsti pořídilo jej (překlad Pentateuchu) sedmdesát (dva) překladatelů. Různí pracovníci překládali též různou metodou mezi r. 285 a asi 150 před Kristem. Když se častým opakováním do něho vloudilo něco omylů a nedostatků, opravil jej Origenes. Text Origenem upravený nazývá se *zněním hexaplovým* čili šestisloupcovým, poněvadž bylo napsáno v jednom ze šesti sloupců velikého díla Origenova, podávajícího v jiných sloupcích kromě původního znění hebrejského též jiné překlady, uvedené níže pod č. 2–4. Jiné opravené vydání překladu alex. obstaral Lucian, kněz syrský (+ 312), a Hesichius, biskup egyptský (z téže doby).

2. Řecký překlad Akylův pochází z počátku II. století křesťanského.

3. Řecký překlad Theodotionův pochází z druhé polovice téhož století.

4. Řecký překlad Symmachův pochází z konce téhož století.

II. Z překladů bible do jazyka *aramského*, zvaných "*targumy*", kde překladatel text biblický spíše opisuje (volně podává) než překládá, zasluhují zmínky:

1. Targum Onkelův, t. j. opis pěti knih Mojž.

2. Targum Jonatanův (hen Uziel), t. j. opis "Proroků" (podle pojmu židov.).

3. Targum Lži-Jonatanův, t. j. opis pěti knih Mojž.

III. Překlad čili targum *samaritánský* (pěti knih Mojž.).

IV. Z překladů *syrských*

1. první místo zaujímá t. zv. *Pešítá*, porízená podle hebrejského původního znění neli již v prvním století křesťanském, jistě ve století druhém.

2. Překlad *syrsko-hexaplový*, porízený podle Origenova řeckého znění "šestisloupcového".

3. Překlad *filoxenský*, z počátku VI. století, podle obecného znění překladu alexandrijského, Origenem neopraveného.

V. Z překladů *latinských* jest jmenovati:

1. Překlad, kterého užívala církev latinská před Jeronýmem. Byl porízen z řecké LXX. Sluje obyčejně (ač ne zcela správně) *Itala*.

2. Obecný překlad latinský čili *Vulgáta*, dílo to sv. Jeronýma. Překlad tento byl sně-

mem Tridentským prohlášen za překlad *autentický*, t. j. *církev úředně jej ověřila*; prohlásila, že v podstatě se srovnává s originálem. Podle usnesení sněmu tohoto vydal Apoštolský Stolec ve vatikánské knihtiskárně překlad Jeronýmův v podobě co nejdokonalejší (r. 1592, 1593 a 1598 za Klementa VIII.). Podle tohoto latinského úředního znění katolické církve jest pořízen též tento český překlad.

VI. Z ostatních starých překladů (koptického, etiopského, arménského, gótského, gruzského, arabského) nás nejvíce zajímá překlad sv. apoštolů Slovanstva, soluňských bratří *Cyrila a Metoda*, do jazyka *staroslověnského*.

VII. Také do *češtiny* byly záhy knihy posvátné překládány. Celé překlady knihy žalmů jsou v žaltáři *klementinském* (z počátku XIV. věku), *wittemberském* (ze druhé polovice téhož věku), "kapitulním" a poděbradském (z r. 1395). V téže době přeloženo bylo patero knih Mojží. Za Karla IV. (1346–1378) byly již přeloženy všechny biblické knihy.

a) Jak velkou pozornost naši předkové věnovali Písmu sv., svědčí, že máme z XV. století tak veliký počet českých biblí různých recensí; český národ může čestně v tom zápoliti s velikými národy kulturními. Buďťž jmenovány: a) bible, v nichž se ještě "pravopis Husův" nevyskytuje: *Leskovecká bible* (sluje nyní *drážďanskou*, poněvadž se chová v Drážďanech; pochází z doby kolem r. 1410), *litoměřická bible* (čili *slavatovská* z roku 1411–16), *emauzská bible* (z r. 1416), *vatikánská bible* (zvaná též *římskou*, anebo *královny Kristiny*), *olomoucká bible* (z r. 1416).

b) "Pravopisem Husovým" jsou psány: opis bible šafhúské (z roku 1450–1470). b. musejní (z r. 1462), b. boskovská, b. Dlabáčova, b. Bočkova, b. strahovská atd.

Když byl vynalezen tisk, používali naši předkové i této vymoženosti pro zmnožování biblí. Již r. 1475 vytištěn byl N. z. Dvě léta nato r. 1477 *vyšel v Plzni první český tištěný žaltář*. V Praze vytištěna byla celá bible r. 1480 anebo 1488 "prací Jana Pytlíka, Severina Kramáře, Jana od Čápů a Matěje od bílého lva". R. 1489 vytištěna byla bible *kutnohorská*, 1509 bible *benátská*. Po bibli Severina z Kapí Hory (Praha 1529), po bibli norimberské (z r. 1540) a po bibli Netolického (Praha 1549) vycházely bible v krásné úpravě v Praze u Jiřího *Melantricha* (1556 nebo 1557, 1561, 1570, 1577).

Ačkoliv se Čeští bratři odvrátili od církve, přece podrželi lásku a úctu k bibli, *kteřou přijali od církve katolické!* O péči, jakou věnovala bratrská jednota psanému slovu Božímu, svědčí veliká jejich bible zvaná biblí "*kralickou*". (Vycházela v Kralicích od r. 1572–1593.)

Pro katolíky vydána v Praze v letech 1677, 1712, 1715 t. zv. bible *svatováclavská*, která se později dočkala druhého (1769–1771) i třetího vydání (1778–1780). Toto vydání bylo později základem bible *Procházkovy* (1804), *Krbcovy* (1851), *Srdínkovy a Borového* (1857, nové vydání 1888–89). *Frenclova a Desoldova bible* (1864) jest zpracována na základě vydání z roku 1851. *Lenz* jen nepatrně změnil znění své bible, provázené obrazy Doreovými (z r. 1892) "*Zlatá Bible*" (z r. 1884–94) přidržela se textu bible z r. 1888–89. Překlad bible z původních jazyků vydal *Tomáš Draský* 1821–27.

Svatou povinností každého křesťana jest, *bible na výsost si vážiti*, poněvadž obsahuje psané slovo Boží, a výroky její, poněvadž jsou to výroky Boha, jenž nemůže ani klamati ani býti oklamán, *přijímáti s nezlomnou věrou*.

Tuto povinnost celá křesťanská starobylost též svědomitě, ba nadšeně plnila.

a) Již *ze jmen*, kterými biblí označovala, prosvítá tato úcta, "svatá písmena", "svatá písmá", "svaté knihy", "Boží písmá", "Boží knihy", "zákon", "měřítko pravdy", "nebeské stránky", "list všemohoucího Boha psaný k tvorstvu", toť jsou čestné názvy, kterými

staří bibli poctili.

Jindy označovali bibli slovem "kniha" beze všeho přívlastku, aby dali najevo, že bible jest kniha knih, kniha nejznamenitější, nejdůležitější, nejdražší, nejvzácnější; jí že přísluší název "*kniha*" v nejdokonalejším významu, a tento titul že tak jí stačí, že není třeba blíže ji označovati.

b) Hned od počátku církve kladla se kniha tato na oltář, užívalo se jí, když se slavila svatá tajemství, předčítaly se z ní úryvky shromážděnému lidu. *Církev* obcujíc při bohoslužbě s Bohem, projevuje mu svou oddanost *slovy biblickými*. Křesťané modlitbou i zpěvem mluvíce s Bohem, činívali to nejraději *slovem biblickým*.

Kázání ve starších dobách církve nebylo nic jiného než přiměřený *výklad bible*.

Ve školách křesťanských dlouho *jedinou učebnicí* bývala *bible*, a *jádrem bohosloví* byl opět *výklad této knihy*.

Obhájcové čisté pravdy jak proti židům, tak proti různým bludařům uváděli opět a opět výroky bible, a hlasy bludařů pod tíží této autority oněmovaly.

c) Tisíce a tisíce duší nejšlechetnějších čítaly v knize této ve dne i v noci, od svého mládí až do posledního svého vzdechu, dle obsahu jejího dávaly směr celému svému životu. *Biblicky* smýšlely, *biblicky* cítily, *biblicky* mluvily, *biblicky* jednaly! Když některá duše chřadla, v *bibli* hledala a nalezla lék pro svoji chorobu; když bouře života se nad ní snesly a zahálily ji v ponuru truchlivost, která svírala její srdce, tu v *bibli*, ve slovu Božím, hledala a nalezla nevysychající prameny živé vody, *občerstvení a útěchy*. Ve svých vnitřních úporných bojích proti odvěkému nepříteli lidstva čerpaly duše *válečná hesla a sílu* opět z *bible*.

d) Která kniha byla v minulosti s takovou pietou tolikráte krasopisně opisována, tolikráte uměleckými iniciálkami, ozdobami nejrůznějších tvarů zdobena, v tak drahocenné desky, zlatem, stříbrem a drahokamy zdobené vázána, která kniha byla s takovou pečlivostí a nákladem dávána do tisku po celé zeměkouli jako bible? Z bible čerpali největší malíři a sochaři náměty ke svým nesmrtelným dílům, biblické texty provázeli mistři-skladatelé zpěvem i hudbou. Která jiná kniha se těšila z takové pozornosti jako bible?

e) Byli křesťané, kteří i život raději obětovali, než by byli vydali božské knihy, když pohané jich žádali. Jiní kráčeli na popraviště šeptající si slova biblická, jiní kladli hlavu pod katův meč se slovy biblickými na rtech, jiní na lůžku smrtelném opět a opět sílice a těšice se slovy Ducha sv. načali některý výrok biblický, aby jej dopověděli na věčnosti. Sám Kristus umíral se slovy žalmu na rtech. (Ž 21² a Mt 27⁴⁶ Ž 30⁶ a Lk 23⁴⁶.)

Učitelkou a povolanou, Bohem oprávněnou a zmocněnou vykladatelkou bible jest církev katolická.

Jako státní autorita, vydávši zákoník, vykládá jeho nejasná místa autenticky příslušným úřadem, tak Bůh, jenž dal lidstvu bibli, také zákoník, podle něhož jest smýšleti a jednati, pověřil úřad církevní, církev učící, právem, zákoník ten, Písmo, autenticky vykládati.

Svatí Otcové, kteří vykládají jednomyslně některé místo bible, týkající se víry a mravů, představují nám samu církev a její výklad; i není proto dovoleno takovému místu vykládati proti jednomyslnému výkladu sv. Otců.

Krásně píše spisovatel knihy po bibli nejrozšířenější, "Zlaté knihy o následování Krista", ve IV. knize v hl. 11. nadepsané: "Duši věřící nezbytně jest potřebl těla Kristova a Písma svatého" pod č. 4.: "Pocituji, že jest mi v životě tomto potřebl nade všechno obzvláště dvojího, bez čehož by mi bídný tento život byl nesnesitelným. Držán jsa v žaláři

svého těla vyznávám, že potřebuji dvojího: pokrmu totiž a světla. A tu jsi tedy mně slabému dal svaté tělo své k posile duše i těla, *a za svítlnu nohám mým jsi postavil slovo své*. Bez toho dvojího bych ani žítí nemohl, neboť slovo Boží je světlem mé duši a tvá svátost jest mi chlebem života. To dvojí lze nazvat dvěma stoly, kteréž stojí z obou stran v klenotnici církve svaté. První z nich je stůl svatého oltáře, chovající posvátný chléb, a to jest drahocenné tělo Kristovo. Druhý je stůl Božího zákona, obsahující svaté učení, které vyučuje víře pravé a vede bezpečně až za záchlonu, kdež jest Nejsvětější. Díky tobě, Pane Ježíši, světlo z věčného světla, za stůl svaté nauky, kterýž jsi nám uchystal svými služebníky, proroky, apoštoly a učiteli."

V dějinách národa českého shledáváme, že láska k Eucharistii a k bibli byly dvě charakteristické známky staré duše české. Kéž by tyto dva rysy zdobily každého Čecha XX. věku!

Běžné zkratky.

a. za číslicí verše znamená první jeho část.

b. za číslicí verše znamená druhou jeho část (případně *c.*, *d.*, znamená další jeho části).

dosl. = doslovně.

hebr. = hebrejský text čili znění (buď znění běžné [masoretské] nebo kriticky upravené).

hl. = hlava, kapitola.

n. = následující (jedn. čís.).

nn. = následující (množ. čís.).

n. u. m. = na uvedeném místě.

N. z. = Nový zákon.

Pt. = Pentateuch.

Srv. = srovnej.

S. z. = Starý zákon.

v. = verš.

vv. = verše.

Vulg. = Latinská Vulgata.

LXX = Překlad sedmdesáti čili Septuaginta.

() Okrouhlou závorkou uzavřená slova k snadnějšímu porozumění dlužno si domysleti nebo doplniti.

[] Hranatou závorkou uzavřená slova jsou sice ve Vulgátě, z vážných důvodů však lépe si je odmysliti nebo vynechati.

ÚVOD DO PENTATEUCHU ČILI DO PĚTI KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

Pentateuch čili *pětidílná kniha Mojžíšova* popisuje *vývoj zjevení Božího* od stvoření světa až do osazení Palestiny Izraelity. Poněvadž tento "*pětisvazek*" obsahuje soubor zákonů náboženských, mravních, bohoslužebných, společenských, občanských i politických, proto nazývali Izraelité knihu tu právem *tóra*, *t. j. zákon, zákoník*.

Jádrem pětisvazku Mojžíšova jsou *tři prostřední knihy*; *prvá kniha jest velikým úvodem*, předmluvou k celému dílu, *poslední pak závěrem* či doslovem. *Celé dílo*, jak patrně, činí organický, *zaokrouhlený celek*.

Na základě četných výroků jak Starého tak Nového zákona, na základě nepřetržitého ústního podání Izraelitů, jakož i podle vnitřních známek, které podává samo znění

Pentateuchu, byla kniha tato takměř *až do XVIII. století jednomyslně přisuzována* Mojžíšovi. *Od té doby* jali se však bibličtí rozumáři na celé čáře mojžíšský původ potírat, tvrdíce, že Pentateuch byl složen v dnešní podobě teprve po návratu Židů ze zajetí babylonského z písemných památek, které vznikly teprv *v době pomojžíšské* (od IX. století do V.).

Papežská biblická komise však za souhlasu Pia X. dne 27. června 1906 rozhodla, že *důvody* sebrané od těchto kritiků k *vyvrácení mojžíšského původu* posvátných knih, které se označují jménem *Pentateuchu*, *nemají té váhy*, by vyvážily důvody uváděné pro mojžíšský jeho původ.

Netřeba si však *představovati* mojžíšský původ Pentateuchu tak, že by Mojžíš všecko do nejmenších podrobností *sám* byl *vlastnoručně* napsal *nebo* svým písařům *diktoval*. Papežská komise připouští domněnku, že Mojžíš své dílo pojaté pod vlivem Boží inspirace uložil jedné neb i více osobám napsati, ale tak, že jeho myšlenky věrně podaly, ničeho proti jeho vůli nenapsaly, ničeho nevynechaly, a že pak dílo tímto způsobem složené od téhož Mojžíše, hlavního a inspirovaného původce, bylo schváleno a jeho jménem veřejnosti odevzdáno.

Mojžíš k sepsání svého díla *užíval pramenův*, *buď písemných* památek *nebo ústních* podání.

Po smrti Mojžíšově byly k *Pentateuchu* *připojeny některé dodatky jiného inspirovaného spisovatele*.

Věrohodnost Pentateuchu jest nade vši pochybnost zajištěna. Neboť Mojžíš

a) všecko, co vypravuje, *vědětí mohl*. V posledních čtyřech knihách svého díla podává, čeho byl *sám očitým svědkem*. V první knize sice vypravuje věci, které se neodehrávaly před jeho zrakem a sluchem, však i tu jest uvážiti následující skutečnosti:

Události, které jsou podány z doby nejstarší, byly společným majetkem všeho lidstva. U jiných národů byly sice postupem doby obestřeny nejrůznějšími výtvy nevázané lidské obrazivosti, takže čím dále jdou do minulosti, tím více báječného dovedou vypravovati, jejich jádro však přece jen obsahuje události skutečně historické, a *toto jádro právě nám podává Mojžíš*, který o původu člověka, jeho stavu a pádu vypravuje velice strážlivě. Byv vychován a vzdělán na dvoře egyptském, byl i přirozeně uschopněn čerpati z různých písemných památek, které za jeho doby již ve velikém počtu existovaly. Jsa původu israelského mohl čerpati jmenovitě pro dobu patriarchů z nevysychajícího pramene ústního podání, kteréž odkazovalo jako vzácné dědictví pokolení jedno druhému. Rodokmeny, kteréž byly zajisté již záhy písemně poznamenávány, tvořily pevnou kostru pro tyto vypravované příběhy o patriarchích. Posvátná úcta, jakou Inuli Israelité ke svým praotcům, nedovolovala, by zděděné o nich vypravování podstatně měnili. Za těchto okolností Mojžíš, jsa nad to uschopněn nadpřirozeně inspirací, *byl dokonale s to, by podal ve svém díle čistou historickou pravdu*.

b) O Mojžíšově dobré vůli, podati pravdu, svědčí nejlépe jeho přísná, upřímná, ukázněná nezištná povaha. Jak prostě, nestrojeně líčí události! Jeho prostřednictvím se sice ději záznaky veliké, ale Mojžíš přičítá vše Bohu, sebe považuje jen za vedlejší nástroj, a nikde nelze nalézt ani stopy, aby něco z daných poměrů vykořistil pro sebe, pro svoji rodinu, aby zajistil potomstvu vynikající místo, sobě nehynoucí slávu, sebe prohlásil za nadčlověka a pod. Nikde není ani nejmenšího stínu něčeho podobného, přes to že pokusení bylo tak blízké!

c) Mojžíš podává ve svých knihách události, ze kterých mnohé se odehrávaly před

očima jeho čtenářů. Jak by byl mohl jim předkládati něco jinak, než se stalo? O jiných událostech, které Mojžíš zaznamenal, slyšeli vypravovati první jeho čtenáři od svých otcův. Kdyby Mojžíš byl něco napsal, co se nesrovnávalo s tímto vypravováním, jistě by se byly ozvaly hlasy, že porušil pravdu! Mojžíš uložil lidu těžké zákony, rozhodně a přísně proti všem vystupoval, kdo jich nedbali. Bylo by nevysvětlitelnou a neuvěřitelnou hádankou, že by se Israelité neozvali jako jeden muž proti Mojžíšovi, že je podvádí, zákony podvrhuje, autoritu Boží jen předstírá. *Za těch okolností Mojžíš ani nemohl psáti nepravdu!*

d) Ačkoliv již po tak dlouhou dobu tisíce a tisíce útoků byly proti věrohodnosti Mojžíšova díla podniknuty jménem jazykozpytu, starožitností, vykopávek, jménem assyriologie, egyptologie a líných věd, přece nebyl dosud ani na jednom místě v Pentateuchu zjištěn historický blud. Naopak, právě jmenované vědy vydávají svědectví pravdivosti knih Mojžíšových.

Knihy Mojžíšovy jsou nejdůležitější složkou Písma starozákonného. Čím jsou evangelia následujícím knihám novozákonným, tím jest Pentateuch ostatním knihám starozákonným. Kromě vznešených zákonů, jimiž se řídil lid Boží celá staletí a jež majíce platnost věčnou, pokud jsou prohlášením zákona přirozeného, i nás křesťany tedy zavazují, obsahuje Pentateuch zprávy neocenitelné, jako na př. o prvotném stavu a pádu lidstva, o zaslíbeném Spasiteli,¹ které tvoří základ péče Boží o spásu lidstva nejen v Starém zákoně, nýbrž i v Novém. Pentateuch jest vzácnou školkou, v jejíž půdě zasazena jsou semena i sazenice budoucí spásy lidstva, jež se později stále více rozvíjela.

Zákoník starobabylonského krále *Chammurapiho* jest sice starší, avšak proniknut duchem *mnohobožství*, kdežto Pentateuch jest – abych o jiných jeho přednostech pomlčel – provanut přísným a čistým *jednobožstvím*.

¹ Messiášská proroctví v Pt. obsažená dlužno hledati v 1 Mojž 3¹⁵ 9^{26 27} 12³ 18¹⁸ 22¹⁸ 26⁴ 28¹⁴ 49⁸⁻¹², 4 Mojž 24¹⁴⁻²⁰, 5 Mojž 18¹⁸⁻¹⁹.

GENESIS
ČILI
PRVÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

O STVOŘENÍ SVĚTA A POVINNOSTI SVĚTITI SOBOTU. (1, 1-2, 3.)

Nadpis. Vznik světa (v. 1.). – Stav prvotné hmoty (v. 2.). – Stvoření a) světla (v. 3.–5.), b) oblohy (v. 6.–8.); c) oddělení pevniny od moře a stvoření rostlinstva (9.–13.), d) stvoření nebeských těles (14–19.), e) vodní zvířeny a ptactva (20.–23.), f) ostatního živočišstva (24.–25.) a prvních lidí (26. n.). Bůh jim žehná a odevzdává rostliny za pokrm (28.–31.). – Závěrek o tvůrčí činnosti Boží (2, 1.). g) Posvěcení soboty (2, 2. n.).

HLAVA 1. – ¹ Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.

² Země však byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou, a duch Boží vznášel se nad vodami.

³ Tu řekl Bůh: Budiž světlo! I stalo se světlo. ⁴ A viděl Bůh světlo, že jest dobré. A oddělil světlo od tmy. ⁵ Nazval pak světlo dnem a tmu nocí. A nastal večer a jitra, den první.

⁶ Dále řekl Bůh: Budiž obloha uprostřed vod a děl vody od vod. ⁷ Učinil tedy Bůh oblohu, a oddělil vody, které byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou. I stalo se tak. ⁸ Nazval pak Bůh oblohu nebem. A nastal večer a jitra, den druhý.

⁹ Dále řekl Bůh: Ať se shromáždí vody, které jsou pod nebem, na jedno místo a ukáže se souš! I stalo se tak. ¹⁰ Nazval pak Bůh souš zemí, a shromážděné vody nazval mořem. A viděl Bůh, že je to dobré. ¹¹ Řekl pak: Ať zplodí země zelené a semenonosné rostliny, jakož i plodné stromy, které nosí na zemi podle svých druhů ovoce, vel kterém jest jejich símě! I stalo se tak. ¹² Vydala tedy země zelené a semenonosné rostliny podle jejich druhů, jakož i ovocné stromy, z nichž každý přináší símě podle svého druhu. A viděl Bůh, že je to dobré. ¹³ A nastal večer a jitra, den třetí.

¹⁴ Dále řekl Bůh: Buďte světla na nebeské obloze, dělte den a noc, buďte znameními, (označujte) časy, dny a roky, ¹⁵ a svítejte na nebeské obloze osvěčující zemi! I stalo se tak. ¹⁶ Učinil tedy Bůh dvě veliká světla – světlo větší, by panovalo dni, a světlo menší, by panovalo noci – a hvězdy. ¹⁷ A umístil je na nebeské obloze, by svítala nad zemí, ¹⁸ panovala dni i noci, a dělila světlo od tmy. A viděl Bůh, že je to dobré. ¹⁹ A nastal večer a jitra, den čtvrtý.

²⁰ Dále řekl Bůh: Vyvoďtež vody živá zvířata, která se pohybují; létavci pak nad zemí pod nebeskou oblohou (lítejtež)! ²¹ Stvořil tedy Bůh veliká zvířata vodní a všelijaké pohybné živočichy, které vydaly vody podle jejich druhů, jakož i všeliké druhy létavců. A viděl Bůh, že je to dobré. ²² I požehnal jim řka: Rosťte, množte se a naplňte mořské vody; také ptáci ať se rozmnožují na zemi! ²³ A nastal večer a jitra, den pátý.

²⁴ Bůh dále řekl: Ať vydá země živočišstvo podle jeho druhů, totiž zvířata krotká, drobnou zvířenu a všelijaké druhy zvířat divokých. I stalo se tak. ²⁵ Učinil tedy Bůh divoká zvířata podle jejich druhů, krotká zvířata, jakož i všecku zemskou drobnou zvířenu podle jejich druhů. A viděl Bůh, že je to dobré.

²⁶ Řekl také: Učiňme člověka k obrazu a podobě naší; ať panuje nad mořskými ryba-

V. ⁷ „*I stalo se tak*“ stává obyčejné hned za rozkazem (vv. 3. 9. 11, 15. 24.). Zde asi nedopatřením opísavatelů následuje teprve po v. 7. Má končit v. 6., jak je tomu v překladě alex. (LXX).

V. ⁹. jest v LXX delší o větu: „Shromáždily se tedy vody, které jsou pod oblohou, do svých shromáždíšť a ukázala se souš.“

V. ²⁰. Hebr. lépe: „*Ať se vody hemží hemžícími se živočichy.*“ Tím jest naprosto vyloučen nesprávný názor, že podle bible vodní živočišstvo vzniklo z vody!

Za v. 20. bylo by radno s LXX vložit: „I stalo se tak.“

V. ²¹. Místo „*živočichy, které vydaly vody*“, opět správněji hebr. „*kterými se vody hemží*“.

V. ²⁶. V množném „*Učiňme*“ vidí Irenej, Efrem, Basil, Řehoř z Nyssy a j. rozmluvu Trojice Boží, proto

mi, nad nebeským ptactvem, nad krotkými zvířaty, nad celou zemí, jakož i nade vši drobnou zvířenou, která se pohybuje po zemi.

²⁷ Stvořil tedy Bůh člověka k obrazu svému,
k obrazu Božímu stvořil ho,
muže a ženu stvořil je.

²⁸ Požehnal jim též Bůh, řka: Rosťte, množte se, naplňte zemi, podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem a nade všemi živočichy, kteří se po zemi pohybují. ²⁹ Bůh také řekl: Hle, dávám vám semenonosné rostliny, cokoli v nich na zemi jest, a všechny stromy, které chovají v sobě semena svých druhů, abyste je měli k potravě; ³⁰ (dávám je) též všem zvířatům na zemi, všemu nebeskému ptactvu a všemu drobnému zvířectvu, které se na zemi pohybuje a v němž jest živá duše, aby měla potravu. I stalo se tak. ³¹ A viděl Bůh všecko, co byl učinil, a bylo to velmi dobré. A nastal večer a jitra, den šestý.

HLAVA 2. – ¹ Tak dokonána byla nebesa, země a všechna jejich okrasa.

² Dokončil tedy Bůh dne sedmého své dílo, které byl konal, a odpočinul dne sedmého ode vsí práce, kterou byl činil. ³ Požehnal pak dni sedmému a posvětil ho, poněvadž dne toho byl ustal ode všeho svého díla, o kterém při stvoření pracoval.

Prvotná nevinnost lidstva. (2, 4–2, 25.)

⁴ Toto jsou dějiny nebes a země po jejich stvoření:

⁵ Tehdy, když učinil Hospodin Bůh nebe a zemi – na zemi ještě nebyly žádné polní křoviny, aniž jakákoliv rostlina na lukách pučela; neselal totiž Hospodin Bůh deště na zemi a nebyl člověk, jenž by vzdělával půdu; ⁶ potom vystupoval pramen ze země a zalavžoval všecek povrch země – ⁷ utvořil Hospodin Bůh člověka z hlíny země, a vdechl v tvář jeho dech života; tak se stal člověk živoucím živočichem.

také přeloženo "naší" (své). – Místo "nad celou zemí" lépe jest čísti s Pešitou: "nade všemi divokými zvířaty", jak žádá též souvislost.

HL. 2. V ¹ Místo "okrasa" má hebr. "vojska". Tato vojska jsou: hvězdy, ptactvo, ryby, zvířata a lidstvo.

Nábožensko-mravní obsah Gn 1, 1.–2, 3. jest neocenitelný. Dvě klauní myšlenky: 1. že vesmír jest od Boha stvořen, 2. že den sedmý jest světiti, jsou vetkány v prostředí vysoké věrouky.

Rozumný čtenář je vděčen, že se mu zde dostalo vzácného poučení nábožensko-mravního, nehledá však zde poučení o záhadách, které patří do řádu věd přírodních (přírodovědy, kosmogonie, geogonie, palaeontologie atd.), neboť nebylo a není úkolem Písma sv. poučovati o předmětech, o kterých badatí jest ponecháno lidskému rozumu. Bible nepraví na tomto místě, ani v kolika tisíciletých periodách se vesmír vyvinul, až nabyl nynějšího tvaru. Nepraví, že mezi úplným rozvojem říše rostlinné (den třetí) a mezi počátkem ryb a ptáků (den pátý) uplynula tisíciletá perioda, v níž se vyvíjela nebeská tělesa (den čtvrtý). Nepraví, že pozemská zvířata počala se teprv rozvíjeti, kdy zvířata vodní a vzduchová (= ptáci) byla již dokonale vyvinuta. Rovněž není účelem bible podati jednotlivé tvůrčí kony Boží v přesném časovém (chronologickém) postupu. Jednotlivé úkony Boží jsou položeny na jednotlivé dny, že tím vzniká celý týden, aby člověk, Bohu podobný, byl poučen, že jest mu šest dní pracovati, dne sedmého pak že má odpočívati, jak to učinil Bůh.

V. ⁵. "Vzdělávati půdu" znamená zde hlavně umělé zavodňování, jaké bylo známo spisovatelí z Egypta, kde se stavěly již od pradávna průplavy.

V. ⁶. Místo „pramen“ lépe "mlha".

V. ⁷ Místo "v tvář" lépe v hebr. "do nozder, do nosu". "Dech" jest prostému pozorovateli známkou a účinkem života (dokud člověk dýchá, dotud žije), pak znamená i zdroj života v lidském těle, t. j. *lidskou duší*. Biblická zpráva o původu člověka nikterak není v rozporu s tím, co přírodní vědy o této otázce praví. "S důstojností vědy se srovnává jedině přiznání, že o původu člověka (věda) ničeho neví." (Reinke.)

⁸ Byl pak na počátku Hospodin Bůh, štípl rozkošný ráj a do toho postavil člověka, je-
hož byl utvořil. ⁹ Vyvedl totiž Hospodin Bůh ze země všeliké stromové, oku krásné a na
chuť dobré; také strom života uprostřed ráje, jakož i strom poznání dobrého i zlého. ¹⁰
Vychází pak z místa rozkoše řeka, aby zavlažovala ráj, načež se dělí ve čtyři ramena. ¹¹
Jméno jednoho Fison; to obtéká celou zemi Hevilat; tam (se těží) zlato – ¹² zlato krajiny té
jest výborné – tam (se nalézá) bdellium a kámen onyx. ¹³ Jméno ramene druhého jest
Gehon; ten obtéká celou Etiopii. ¹⁴ Jméno ramene třetího je Tigris; ten teče na východě
Assyrie. Rameno pak čtvrté jest Eufkrat.

¹⁵ Pojal tedy Hospodin Bůh člověka a postavil ho v rozkošném ráji, aby jej vzdělával a
hleděl si ho.

¹⁶ A přikázal mu: S každého rajskeho stromu smíš jísti; ¹⁷ avšak se stromu poznání
dobrého a zlého ať nejíš! Neboť kterýkoliv den s něho budeš jísti, jistě zemřeš!

¹⁸ Hospodin Bůh také řekl: Není dobře člověku býti sám; učinme mu pomocnici po-
dobnou jemu.

¹⁹ Stvořiv tedy z hlíny všechny pozemské živočichy a všechny nebeské ptáky, Hospodin
Bůh přivedl je k Adamovi, by viděl, jak by je nazval; jméno pak každého živočicha mělo
býti takové, jaké mu Adam dá. ²⁰ Dal tedy Adam všem krotkým živočichům, všem ne-
beským ptákům a všem divokým zvířatům jejich jména.

Pomocnice však sobě podobné Adam nenalezal. ²¹ Seslal tedy Hospodin Bůh na
Adama tvrdý spánek; když usnul, vyňal mu jedno žebro, a místo jeho vyplnil masem. ²² Ze
žebra pak, které byl vyňal z Adama, Hospodin Bůh učinil ženu a přivedl ji k Adamovi.

²³ Tu řekl Adam:

To jest konečně kost z mých kostí
a maso z mého masa.

Bude slouiti mužice.

neboť z muže je vzata.

²⁴ Protož opustí člověk otce svého i matku

a přilne k manželce své,

že budou dva tělem jedním.

²⁵ Byli pak oba – Adam totiž a žena jeho – nazí a nestyděli se.

Pád prvních lidí. (3, 1–24.)

HLAVA 3. – ¹ Had byl lstivější, než všechna polní zvířata, která byl Hospodin Bůh

V. ⁸. Místo „na počátku“ lépe jest čísti se LXX „na východě“, a místo „rozkošný ráj“ – „ráj v Eden“;
podává tedy LXX zeměpisnou polohu ráje určitěji: byl na východě (se stanoviska svatopiscova), v krajině
zvané Eden.

V. ¹⁰. nn. Místo „z místa rozkoše“ lépe: „z Eden“. Etiopie, hebr. *Kúš*, kde tekly řeky Fison (hebr.
Pišón) a Gehón (hebr. Gichón). Ví se jen, že hebr. *Hiddekel* jest dnešní *Tigris* a hebr. *Feráth* jest dnešní
Eufkrat, ale hebr. *Kúš není dnešní Etiopie*, jak by se podle Vulg. mohlo zdáti.

V. ¹². *Bdellium* (hebr. bedólach) jest asi rostlina *Amyris agollochum*, vydává vzácnou klovatinu, které
lze užiti za kuřidlo (kadidlo).

V. ²¹. Spánek ten byl spojen s viděním (Efr. Aug.), co se děje. Eva byla utvořena z boku Adamova, a)
že muž a žena jsou jedné a téže přirozenosti (Ambrož. b) aby muž měl tím větší *láska k ženě*, když v ní vidí
jakousi část sebe (srv. lásku mateřskou k dětem, které utvořeny byly v jejím lůně), c) aby byl Adam jedním
počátkem a zdrojem pro celé lidstvo, ani Evy nevyjímajíc, a d) by patrno bylo, že jest Adam *hlavou* nejen
svých dětí, nýbrž i své ženy. – Otcové vidí ve vzniku Evy ze žebra Adamova předobraz církve, která se zrodila
z otevřeného boku, ze srdce Krista, druhého to Adama (Jan 19, 34.), a která jest v podobném poměru ke
Kristu, v jakém byla Eva k Adamovi. (Efes 5, 23.–32.)

Hl. 3. V. ¹. *Had*, pokoušející Evu v ráji, byl *skutečný* had, podle většiny vykladačů. Někteří novější

učinil. Ten řekl ženě: Proč vám zakázal Bůh jísti se všech rajsých stromů? ² Žena mu odpověděla: Z ovoce stromů, které jsou v ráji, jísti smíme; ³ z ovoce stromu však, který jest uprostřed ráje, zakázal nám Bůh jísti, ano i dotýkati se ho, abychom snad nezemřeli. ⁴ Tu pravil had ženě: Nikoliv! Nikterak nezemřete! ⁵ ^{vi} totiž Bůh, že toho dne, kterého z něho požijete, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, poznávající dobré i zlé.

⁶ Tu zdálo se ženě, že je strom ten na chuť velmi dobrý, oku krásný a zraku lahodný; vzala tedy z jeho ovoce a jedla; dala též svému muži, a ten jedl také.

⁷ I otevřely se oběma oči. Poznavše, že jsou nazí, sešili fíkové listy a urobili si zástěry. ⁸ Když pak zaslechli kroky Hospodina Boha, procházejícího se za podvečerního vánku v ráji, skryl se Adam i žena jeho před tváří Hospodina Boha v rajsém stromovi.

⁹ Tu zavolal Hospodin Bůh Adama a řekl mu: Kde jsi? ¹⁰ On odpověděl: Když jsem uslyšel kroky tvé v ráji, bál jsem se, že jsem nahý; proto jsem se skryl. ¹¹ Řekl mu (Bůh): Kdo ti oznámil, že jsi nahý? Nejedl jsi se stromu, s něhož jísti jsem ti zakázal? ¹² I pravil Adam: Žena, kterou jsi mi dal za družku, dala mi s toho stromu, a tak jsem jedl. ¹³ Řekl tedy Hospodin Bůh ženě: Proč jsi tak učinila? Odpověděla: Had mě obelstil a tak jsem jedla.

¹⁴ Tu pravil Hospodin Bůh hadu:

Že jsi toto učinil,
jsi zlořečený mezi všemi zvířaty (domácími)
i mezi zvířenou polní.
Po břiše budeš se plaziti
a prach země žrátí po všechny dny života svého.
¹⁵ Nepřátelství ustanovuji mezi tebou a ženou,
mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím;
ona rozdrtí hlavu tvou,
kdežto ty budeš úklady činiti její patě.
¹⁶ Ženě pravil:
Rozmnožím tvé útrapy zejména při těhotenství,
s bolestí budeš roditi děti.
Pod mocí muže budeš,
on bude nad tebou panovati.

¹⁷ K Adamovi pak pravil: Že jsi poslechl hlasu své ženy a jedl se stromu, s něhož jísti jsem ti byl zakázal – pro tento tvůj čin zlořečená budiž země; s námahou budeš se z ní živiti po všechny dny svého života. ¹⁸ Trní a hloží bude ti ploditi, ačkoli polní zeliny budou ti potravou. ¹⁹ V potu tváře jísti budeš chléb, dokud se nevrátíš do země, ze které jsi vzat. Ano, prach jsi, a v prach se navrátíš.

však připouští možnost, že představa hada byla ďáblem jen vytvořena (Selbst). – Had tento byl *nástrojem zlého ducha*. Ačkoliv Písmo sv. dosud nevypravovalo výslovně o stvoření andělů, o jejich stavu, o pádu některých, přece zde mluví o vyšší bytosti zlé, předpokládá známost jmenovaných pravd o andělech. Mluvil, t. j. zvuky neb dojmy sluchové vyvozoval ďábel, nikoliv had, který mluvidel nemá.

V. ⁶. Místo nadbytečného „*zraku lahodný*“ má hebr. „*žádoucí pro vědění*, kterého poskytuje“.

V. ⁸. „*Kroky*“ místo doslovného „hlas“, „zvuk“ nohou.

V. ¹⁵. Výrok tento sluje právem *prvoevangelium*, t. j. první radostná zvěst, poněvadž jím svítá první paprsek lepší budoucnosti v mlhách neštěstí, které po hříchu lidstvo zahalily. – *Potomstvo* (doslovně: símě) *ženino* jest především *Ježíš Kristus*. Poněvadž pak Ježíš Kristus jest *panenský plod „ženy“*, jejímž Eva byla jen předobrazem (typem), dlužno v „ženě“ tohoto verše viděti matku Spasitelovu, Marii *Pannu*. Jest proto Vulg. „*ona*“ (žena) *překlad, který zároveň vykládá* smysl katolické církve.

V. ¹⁶. Místo „*pod mocí muže budeš*“ hebr.: „k muži bude tvá přichylnost (tě pudili)“.

²⁰ Dal pak Adam jméno ženě své Eva, protože se stala matkou všech živých.

²¹ A učinil Hospodin Bůh Adamovi a jeho ženě sukně z kůže, oděl je ²² a pravil: Hle, Adam stal se jako jeden z nás, poznáváje dobré i zlé; nyní jen aby snad nevztáhl ruky své, nebral také se stromu života, nejedl s něho a nežil tak věčně! ²³ I vykázal ho Hospodin Bůh z rozkošného ráje, aby vzdělával zemi, ze které byl vzat. ²⁴ Vyhnal tedy Adama, a postavil před rozkošný ráj cheruby, jakož i plamenný a blýskavý meč, aby hlídali cestu ke stromu života.

Lidstvo se rozdělilo na dvojí tábor. (4, 1. – 26.)

HLAVA 4. – ¹ Adam poznal Evu, svou ženu; ona počala a porodila Kaina řkouc: Obdržela jsem člověka pomocí Boží. ² A opět porodila jeho bratra Abela. Abel byl pastýřem bravu. Kain pak oráčem.

³ Po mnohých dnech Kain přinesl Hospodinovi oběti z polní úrody. ⁴ Také Abel obětoval, a to nejučtější části prvorozců svého stáda. I shlédli Hospodin na Abela a na jeho dary, ⁵ na Kaina však a na jeho dary neshlédl. Kain se tak rozhněval, že mu až hlava sklesla. ⁶ I pravil mu Hospodin: Proč se hněváš a proč klopiš hlavu? ⁷ Budeš-li dobře činiti, zdaž se ti nedostane odměny; pakli zle, nebude hřích hned ve dveřích? Budiž pod tebou žádost jeho, ovládní ji! ⁸ Kain však řekl Abelovi, svému bratru: Vyjděme si! A když byli na poli, povstal Kain proti svému bratru Abelovi a zabil ho.

⁹ Tu pravil Hospodin Kainovi: Kde je tvůj bratr Abel? On odpověděl: Nevím. Jsem já strážcem svého bratra? ¹⁰ I řekl mu: Co jsi to učinil? Hlas krve tvého bratra se země volá ke mně. ¹¹ Buď tedy nyní zlořečený na zemi, která otevřela ústa, aby pila z ruky tvé krev tvého bratra! ¹² Když ji budeš vzdělávati, nebude ti dávatí úrody. Budiž tulákem a poběhlíkem na zemi! ¹³ Tu pravil Kain Hospodinu: Můj zločin jest větší, než abych zasluhoval odpustění. ¹⁴ Hle, vyháníš mě dnes ze země, skrývati se budu před tebou a budu tulákem a poběhlíkem na zemi. Ted každý, kdo mě nalezne, zabije mě. ¹⁵ Hospodin však mu pravil: Nikoliv, nestane se tak! Každý, kdo zabije Kaina, bude potrestán sedmeronásobně! Učinil pak Hospodin Kainovi znamení, aby ho nikdo, kdo by ho nalezl, nezabil. ¹⁶ Kain vzdálil se od Hospodina, sídlil v krajině na východ od Edenu, sem tam se potuluje.

¹⁷ Když Kain poznal svoji ženu, ona počala a porodila Henocha. A vystavěl pevné sídlo, jež nazval jménem svého syna, Henocha. ¹⁸ Henoch pak zplodil Irada, Irad Maviaela, Maviael Matusaela, a Matusael Lamecha. ¹⁹ Ten pojal dvě manželky, jméno jedné Ada, jméno druhé Sella. ²⁰ Ada porodila Jabelu, který se stal praotcem těch, kdož sídlí pod

V. ²². Co znamená množné číslo, ve kterém Bůh o sobě mluví, viz 1, 26.

V. ²⁴. Místo "před ráj" hebr. lépe "na východní straně ráje". – Místo "plamenný, blýskající se meč" lépe: "zhoubný a sem tam kmitající plamen" (Hummelauer), tedy blesk.

V. ⁷. "Budeš-li dobře činiti. . ." hebr. "Kdybys dobře činil, mohl bys choditi se vztyčenou hlavou". – "Pakli zle. . ." hebr. "Nebudeš-li dobře jednati, hřích (vnější, zločin) číhá ve dveřích (jako šelma, aby té zhltila)".

V. ⁸. Abel spravedlivý, bezdětný(?), přinášející bohulibou oběť, zavražděný svým vlastním bratrem, považován za předobraz (typus) spravedlivého, panického Krista, jenž přinesl nejcennější oběť a byl usmrčen svými bratry, soukmenovci.

V. ¹³. Hebr. "Následky mého provinění jsou větší, než abych mohl je snést."

V. ¹⁴. "Ze země", t. j. z Edenu.

V. ¹⁵. "Znamení" podle mluvy biblické jest *zázrak*.

V. ¹⁶. Místo "sem tam se potuluje" hebr. jmenuje krajinu "Nod", kde Kain sídlil.

V. ¹⁷. Pevné ono sídlo vystavěl Kain patrně ještě než zavraždil Abela; sídlo však opustil, když za trest odešel do kraje Nod.

stany a pasou stáda.²¹ Jméno bratra jeho bylo Jubal; ten se stal praotcem těch, kdož hrají na loutnu a šalmaj.²² Také Sella porodila, Tubalkaina, jenž koval a robil různé práce z mědi a ze železa. – Sestra Tubalkainova byla Noema.

²³ Privil pak Lamech manželkám svými, Adě a Selle:

Slyšte hlas můj, ženy Lamechovy,
poslouchejte řeči mé!

Usmrtím muže, který mi zasadí ránu,
usmrtím jinocha, který mi učiní jizvu;

²⁴ Sedmkrát bude pomstěn Kain,
Lamech však sedmdesátkrát a sedmkrát!

²⁵ Poznal také Adam ještě svou ženu a ona počala syna, jehož nazvala Set řkouc: Nahradil mi Bůh jiným potomkem Abela, jehož zavraždil Kain. ²⁶ Pak také Setovi narodil se syn, jehož nazval Enos; ten počal vzývatí jméno Hospodinovo.

Rodopis Setovcův až po Noema. (5, 1. – 31.)

HLAVA 5. – ¹ Toto jest soupis rodu Adamova:

Když stvořil Bůh člověka, učinil ho k Boží podobě; ² muže a ženu stvořil je a požehnal jim. A dal jim jméno "člověk", když byli stvořeni.

³ Když bylo Adamovi sto třicet let, zplodil k svému obrazu a k podobě (své syna), a dal mu jméno Set. ⁴ Byl pak i po narození Seta Adam živ osm set let, a zplodil syny i dcery. ⁵ Celkem byl Adam živ devět set třicet let; potom zemřel.

⁶ Když bylo Setovi sto pět let, zplodil Enosa. ⁷ Po narození Enosa byl Set živ osm set sedm let, a zplodil syny i dcery. ⁸ Všech dnů Setových bylo devět set dvanáct let; potom zemřel.

⁹ Když bylo Enosovi devadesát let, zplodil Kainana. ¹⁰ Po jeho narození živ byl osm set patnáct let, a zplodil syny i dcery. ¹¹ Všech dnů Enosových bylo devět set pět let; potom zemřel.

¹² Když bylo Kainanovi sedmdesáte let, zplodil Malaleela. ¹³ Po narození Malaleela živ byl Kainan osm set čtyřicet let, a zplodil syny i dcery. ¹⁴ Všech dnů Kainanových bylo devět set deset let; potom zemřel.

¹⁵ Když bylo Malaleelovi šedesát pět let, zplodil Jareda. ¹⁶ Po narození Jaredově živ byl Malaleel osm set třicet let, a zplodil syny i dcery. ¹⁷ Všech dnů Malaleelových bylo osm set devadesát pět let; potom zemřel.

¹⁸ Když byly Jaredovi sto šedesát dva roky, zplodil Henocha. ¹⁹ Po narození Henochově živ byl Jared osm set let, a zplodil syny i dcery. ²⁰ Všech dnů Jaredových byly devět set šedesát dva roky; potom zemřel.

²¹ Když bylo Henochovi šedesát pět let, zplodil Matusalema. ²² Henoch chodil s Bohem, po narození Matusalemově tři sta let, a zplodil syny i dcery. ²³ Všech dnů Henochových bylo tři sta šedesát pět let. ²⁴ Chodil tedy s Bohem. A zmizel, neboť Bůh ho vzal.

²⁵ Když bylo Matusalemovi sto osmdesát sedm let, zplodil Lamecha. ²⁶ Po narození Lamechově živ byl Matusalem sedm set osmdesát dva roky, a zplodil syny i dcery. ²⁷ Všech dnů Matusalemových bylo devět set šedesát devět let; potom zemřel.

Gn 5, ¹ nn. Soupis tento nalezl asi Mojžíš i s číslicemi na starší písemné památce.

V. ²². "*Choditi s Bohem*" znamená zvláštní svatost života, kterou vynikal Henoch nad ostatní patriarchy. Srv. Gn 6, 9. (Noe) 17, 1. (Abraham). O Henochovi viz Sir 44, 16; Žid 11, 5; Juda 14; Sir 48, 10. a Zjev. 11, 3. nn.

²⁸ Když byly Lamechovi jedno sto osmdesát dva roky, zplodil syna, ²⁹ a dal mu jméno Noe, řka: Tento nás potěší v namáhavých pracích našich rukou na zemi, které byl Hospodin zlořečil. ³⁰ Po narození Noemově živ byl Lamech pět set devadesát pět let; a zplodil syny i dcery. ³¹ Všech dnů Lamechových bylo sedm set sedmdesát sedm let; potom zemřel.

Když bylo Noemovi pět set let, zplodil Sema, Chama a Jafeta.

Záměr Boží vyhubiti lidstvo pro jeho nepravosti. (6, 1. – 8.)

HLAVA 6. – ¹ Když se počali lidé na zemi množiti a když se jim narodilo dcer, ² synové Boží vidouce, že dcery jejich jsou krásné, brali si je podle libosti za manželky.

³ Tu pravil Bůh: Nezůstane na věky dech můj v člověku – jeť (přilíš) tělesný – ale bude dnů jeho sto dvacet let.

⁴ Byli pak za těch dob, když synové Boží vcházeli k dcerám lidským a ony rodily, na zemi obři; jsou to staří rekové, pověstní mužové.

⁵ Bůh vida, že jest zloba lidí na zemi veliká a že veškero smýšlení jejich stále tíhne k zlému, ⁶ želel, že učinil na zemi člověka.

V hloubi srdca jsa bolestí jat, pravil: ⁷ Vyhladím člověka, jehož jsem učinil, s povrchu země; člověka i zvířata, od plazů až do nebeských ptáků; jeť mi líto, že jsem je učinil.

⁸ Noe však nalezl milost před Hospodinem.

Příprava na potopu. (6, 9. – 7, 5.)

⁹ Toto jsou osudy Noemovy:

Noe byl muž spravedlivý a bezúhonný mezi svými vrstevníky. Chodil s Bohem – ¹⁰ měl tři syny, Sema, Chama a Jafeta – ¹¹ avšak svět se před Hospodinem kazil a naplňoval zločiny. ¹² Když tedy viděl Bůh, že svět je zkažený – všichni lidé totiž na zemi byli porušili své mravy – ¹³ řekl Noemovi: Ustanovil jsem konec všem bytostem, které mají tělo. Naplnily zemi zločiny, proto je zničím i se zemí. ¹⁴ Vystav si archu z tesaného dříví, udělej v ní příhrady, vysmol ji uvnitř i zevně. ¹⁵ Zbuduj ji takto: Tři sta loket budiž délka archy, padesát loket šířka a třicet loket její výška. ¹⁶ Světlík v ní učin – jeden loket budiž jeho výška – kolem dokola nahoře; v boku dole umístí dveře; na přízemí, prvé a druhé patro ji rozděl. ¹⁷ Hle, já uvedu vody potopy na zemi, abych zahubil každé tělo, ve kterém jest dech života pod nebem; všecko, co jest na zemi, bude zničeno. ¹⁸ S tebou však učiním smlouvu: Vejdeš do archy, ty a s tebou tvoji synové, tvá žena a ženy tvých synů. ¹⁹ A ze všech živočichů jakéhokoliv těla uvedeš do archy po dvou, samce i samice, aby se zachovali s tebou na živu. ²⁰ Z různých druhů ptactva, z různých druhů dobytka, z různých druhů drobné pozemské zvířeny, ze všech po dvou vejdou s tebou, by se zachovali na živu. ²¹ Nabereš s sebou též různých potravin, kterých lze požívat i a nashromáždíš jich u sebe, bys měl potravu jak ty, tak i ona.

²² Noe učinil všecko, co mu Bůh byl přikázal.

HLAVA 7. – ¹ Řekl mu tedy Hospodin: Vstup ty i všechna tvá rodina do archy; neboť vidím, že jsi v tomto pokolení přede mnou spravedlivý. ² Ze všech živočichů čistých vezmi dvakrát po sedmi, samce i samice; ze zvířat pak nečistých dvakrát po dvou, samce i samice. ³ Také z nebeského ptactva vezmi dvakrát po sedmi, samce a samice, by se pro celou zemi zachovalo šimé. ⁴ Ještě totiž sedm dní – a potom budu já deštiti na zemi čtyřicet dnův a čtyřicet nocí, takže vyhladím s povrchu země všechny bytosti, které jsem učinil.

V. ¹⁴. Místo z „tesaného dříví“ hebr. udává druh dříví „gófer“, nejspíše cypríše.

⁵ Učinil tedy Noe všecko, co mu byl Hospodin přikázal.

Vstup do archy. (7, 6. – 16.)

⁶ Bylo mu šest set let, když se vody potopy po zemi rozlily. ⁷ Vstoupil tedy Noe a s ním jeho synové, manželka a manželky jeho synů, pro vody potopní do archy. ⁸ Také ze zvířat čistých i nečistých, z ptáků a ze všeho, co se na zemi hýbe, ⁹ dvakrát po dvou, samec a samice, vstoupilo s Noemem do archy, jak mu byl Hospodin přikázal.

¹⁰ Když uplynulo sedm dní, vody potopní počaly se rozlévat po zemi. ¹¹ Šestistého roku věku Noemova, druhého měsíce, sedmnáctého dne tohoto měsíce provalily se všechny prameny veliké hlubiny, otvory nebeské se otevřely ¹² a pršelo na zemi čtyřicet dní a čtyřicet nocí.

¹³ Téhož dne vstoupil do archy Noe, synové jeho Sem, Cham a Jafet, s nimi pak jeho žena, jakož i tři ženy jeho synů. ¹⁴ Tito a všechna zvířata ve svých družích, všecek dobytek ve svých družích, všecko, co se na zemi hýbe v různých družích, všichni létavci ve svých družích, všichni ptáci, všichni okřídlení ¹⁵ vstoupili k Noemovi do archy, dvakrát po dvou z každého těla, v němž byl dech života. ¹⁶ Co vešlo, bylo samec a samice z každého živočicha, dle příkazu Božího.

I zavřel Hospodin Noema z venku.

Popis potopy. (7, 17. – 8, 22.)

¹⁷ Nastala tedy čtyřicetidenní potopa na zemi; vody se rozmnožily a pozvedly archu od země vysoko. ¹⁸ Rozlily se totiž vody velice a zaplavily všecko na povrchu země; archa však se vznášela nad vodami. ¹⁹ Tak se vody na zemi rozmohly, že přikryty byly všechny vysoké hory pod celým nebem. ²⁰ o patnáct loket byla voda výše než hory, které pokrývala. ²¹ Tu zahynulo všeliké tělo, které se na zemi hýbalo, pláci, zvířata divoká i krotká, všechna drobná zvířena, jež leze po zemi. Všichni lidé ²² a všecko, v čem jest na zemi dech života, vymřelo. ²³ Každou bytost, která byla na souši, (Bůh) vyhladil; od člověka až po dobytek, jak plazivci, tak nebeští ptáci byli se země vyhlazeni; jediný Noe zůstal, a ti, kdož byli s ním v arše.

²⁴ Zatopovaly pak vody zemi sto a padesát dní.

HLAVA 8. – ¹ I rozpomenuv se Bůh Noema a všech živočichů, zvláště bravu a skotu, který byl s ním v arše, přivedl na zemi vítr, takže vody počaly opadávati; ² zavřely se též prameny hlubiny a nebeské otvory, že deště, přicházející s nebes, ustaly. ³ Mizely pak vody znenáhla se země, když po stu a padesáti dnech počaly opadávati.

⁴ Sedmého měsíce, dvacátého sedmého dne toho měsíce, zastavila se archa na horách Arménských.

⁵ Odcházely pak a opadávaly vody až do desátého měsíce; prvního dne toho desátého měsíce objevila se temena hor.

⁶ Když bylo uplynulo čtyřicet dní, Noe otevřev světlík archy, jež byl učinil, vypustil krkavce; ⁷ ten sem tam poletoval, až vyschly na zemi vody. ⁸ Po něm vypustil holubici, aby zvěděl, zda již vody s po vrchu země zmizely. ⁹ Ta nenalézajíc, kde by mohla nohou stanouti, vrátila se k němu do archy – byly totiž ještě vody na celé zemi – on pak vztáhl ruku, chytil ji a vnesl do archy. ¹⁰ Nato počkal ještě sedm dní, vypustil opět holubici z archy. ¹¹ K večeru k němu při letěla, nesouc v ústech olivovou ratolest s rozzelenalým listím. Po-

HI. 8. V. ⁴. Místo „na horách Arménských“ hebr. a LXX má na horách. Ararat. V. ⁴. Dle hebr. přistála archa již 17. dne.

znal tedy Noe, že vody se země zmizely.¹² Nicméně počkal opět sedm dní, načež vypustil holubici, která se již nevrátila k němu.

¹³ Roku šestistého prvního tedy, prvního měsíce, prvního dne toho měsíce, opadly vody na zemi.

Noe odklidiv střechu archy rozhlédl se, a viděl, že jest povrch země suchý;¹⁴ druhého měsíce, a to dvacátého sedmého dne toho měsíce, vyschla země.

¹⁵ Tu mluvil Bůh k Noemovi: ¹⁶ Vyjdi z archy, ty a s tebou tvá žena, synové a jejich ženy! ¹⁷ Všecky živočichy jakéhokoliv těla – kteří jsou u tebe – jak z ptactva, tak ze zvěře a z drobné zvířeny, která leze po zemi, vyved s sebou; rozšiřujte se po zemi, rostte a množte se na ní!

¹⁸ Vyšel tedy Noe a s ním jeho synové, žena, jakož i ženy jeho synů. ¹⁹ Také však vyšli z archy všichni živočichové různých druhů, domácí zvířata, jakož i zvířátka, která se hýbají po zemi.

²⁰ Noe pak vzdělal Hospodinu oltář a vzav ze všech čistých zvířat i ptáků, přinesl na tomto oltáři zápalné oběti.

²¹ Hospodin čichaje příjemnou vůni, pravil si: Budoucně nebudu více pro lidi zemi zlořečiti; neboť cit i smýšlení lidského srdce kloní se od mládí ke zlému; proto nezničím již budoucně všech živoucích bytostí, jako jsem (právě) učinil. ²² Pokud bude země trvati, nepřestane se střídati setba a žeň, studeno a vedro, léto a zima, noc a den.

Události po potopě. (9, 1 – 17.)

HLAVA 9. – ¹ Žehnaje pak Hospodin Noemovi a synům jeho pravil: Rostte, množte se a naplňte zemi: ² strach a hrůzu mějtež z vás všechna zvířata země, všichni nebeští ptáci a všechno, co se po zemi hýbe; všechny mořské ryby jsou odevzdány do vaší ruky.

³ Všecko, co se hýbe a žije, bude vaší potravou; všecko vám dá vám právě tak, jako zelenající se byliny. ⁴ Jen masa s krví nesmíte požívat!

⁵ Krev však života vašeho budu vymáhati na každém zvířeti, a život člověka budu vymáhati z ruky každého jeho bližního. ⁶ Kdokoliv lidskou krev prolíje, toho krev budiž prolita; jeť člověk učiněn k obrazu Božímu!

⁷ Vy tedy rostte, množte se, rozšiřujte se po zemi a naplňte ji!

⁸ Bůh pravil Noemovi a synům, kteří s ním byli, také toto:

⁹ Hle, já učiním s vámi a s potomstvem vaším po vás smlouvu,

¹⁰ týkající se i každého živočicha, který jest s vámi – jak z ptactva, tak z domácího zvířectva a ze vši zvěře polní, která vyšla z archy – který jest vůbec v pozemské zvířence. ¹¹ Učiním s vámi smlouvu, jež nikdy již nebude vyhubeno veškeré živočišstvo vodami potopy, poněvadž nebude budoucně potopa pustošící zemi.

¹² A Bůh mluvil dále: Toto bude znamení úmluvy – kterou dávám mezi mnou a vámi pro všechna budoucí pokolení, která se týká všech živočichů, jež jsou s vámi: ¹³ Svoji duhu v oblacích ustanovuji, by byla znamením smlouvy mezi mnou a zemí. ¹⁴ Když zahalím nebe mračny a objeví se v nich má duha, ¹⁵ tu rozpomenou se své úmluvy, učiněné s vámi a s každou duší, která oživuje tělo; a nebude vícekrátě vod potopy, která by vyhladila kaž-

V. ²². Ani Písmo sv. ani ústní podání a tedy ani církev nezavazuje nikoho, by přijal za pravdu, že potopa byla zeměpisně všeobecná; proto smí se plně ceniti a připouštěti různé námitky, jaké věda činí proti této všeobecnosti, jmenovitě silozpyt, živočichopis a nauka o povětrnosti. Potopa byla podle sv. Otcův a podle bohoslužebných výroků katolické církve předobraz (typus) svátosti křtu. – Archa byla předobraz církve.

V. ⁴. Zakazuje se zde požívat krve, poněvadž se vyhrazuje Bohu, jemuž se přináší při obětech (Zlatoústec), a tak se vyznává, že Bůh jest pánem života i smrti. Srv. Lv. 17, 11.

dého živočicha. ¹⁶ Když tedy bude duha ve mračnech a uvidím ji, tu se rozpomenou věčné úmluvy, jež jest učiněna mezi Bohem a všemi živočichy jakéhokoliv těla, kteří jsou na zemi.

¹⁷ Bůh také řekl Noemovi: To bude znamením úmluvy, kterou jsem učinil mezi mnou a mezi všemi živočichy na zemi.

Kletba a požehnání Noemovo. (9, 18. – 29.)

¹⁸ Byli tedy synové Noemovi, kteří vyšli z archy, Sem, Cham a Jafet; Cham jest otec Kanaanův. ¹⁹ Ti tři jsou Noemovi synové; od nich rozšířilo se veškeré lidstvo po vší zemi.

²⁰ Oráč Noe počal vzdělávati půdu. Štípl též vinici. ²¹ Když se napil vína, opil se a obnažil se pod stanem. ²² Uviděv Cham, otec Kanaanův, že přirození otce jeho jest obnaženo, pověděl to svým dvěma bratřím venku. ²³ Ale Sem a Jafet vložili na svá ramena plášť a krácejíce pozpátku, zakryli otcovo přirození; tváře jejich byly odvráceny, že neviděli otcova přirození.

²⁴ Noe probrav se z vína a zvěděv, co mu byl učinil mladší syn, ²⁵ pravil:

Zlořečen buď Kanaan,
sluhou sluhů svým bratřím buď!

²⁶ Řekl také:

Požehnán buď Hospodin, Bůh Semův,
budiž Kanaan jeho sluhou!

²⁷ Rozšíříž Bůh Jafeta,
a bydlíž pod Semovými stany;
budiž Kanaan jeho sluhou!

²⁸ Žil pak Noe po potopě tři sta padesát let. ²⁹ Všech jeho dnů bylo devět set padesát let; potom zemřel.

Národopisná tabulka. (10, 1. – 32.)

HLAVA 10. – ¹ Toto jsou rody synů Noemových, Sema, Chama a Jafeta, jimž se po potopě narodili synové:

² Synové Jafetovi: Gomer, Magog, Madai, Juvan, Tubal, Mosocha Tiras.

³ Synové Gomerovi: Ascenez, Rifat a Togorma.

⁴ Synové Javanovi: Elisa, Tarsis, Cet a Dodan.

⁵ Z těch se rozvětvili obyvatelé přímořských krajín pohanských podle jejich území, jazyků a kmenů v jejich národech.

⁶ Synové Chamovi: Chus, Mesraim, Fut a Kanaan.

⁷ Synové Chusovi: Saba, Hevila, Sabata, Regma a Sabatacha. Synové Regmovi: Saba a Dadan.

⁸ Chus zplodil též Nemroda; ten počal býti rekem v zemi. ⁹ Byl zdatným lovcem před Hospodinem, takže vzešlo přísloví: Zdatný lovec před Hospodinem, jako Nemrod. ¹⁰ Počátek jeho říše byl Babylon, Arach, Achad a Chalanne v zemi Sennaar. ¹¹ Z té země vyšel do Assuru a vystavěl Ninive, Rechobot – Ir, Chale a ¹² Rezen mezi Ninivem a Cha-

V. ¹⁶. Židovské ústní podání praví, že Bůh tehdy dal kromě zákazu požívati krve zvířat ještě jiná příkázání, jež slují „*příkázání noemská*“. Jsou to: 1. Nežiti bez vrchnosti, bez zákonité vlády. 2. Nerouhati se. 3. Neklaněti se modlám. 4. Nedopouštěti se krvešmilstva, 5. vraždy, 6. krádeže a loupeže. 7. Nejísti krve aniž masa ze zvířete udáveného. Tato příkázání byla později ukládána tak zvaným proselytům brány, t. j. pohanům, kteří chtěli mezi židy žítí a jejich náboženství vyznávatí a vykonávatí, obřízce však se nepodrobili. Srv; Sk 15.

lem, to jest veliké město.

¹³ Mesraim zplodil Ludy, Anamy, Laaby, Neftuy, ¹⁴ Fetrusy, Chasluy, – odtud vyšli Filištinští – a Kaftory.

¹⁵ Kanaan zplodil Sidona – svého to prvorozence, – Heta, ¹⁶ Jebusana, Amora, Gergesana, ¹⁷ Hevea, Aračana, Sinea, ¹⁸ Arašana, Simiřana a Chamařana. Když se potom národové kanaanejští rozptýlili, tu ¹⁹ území Kanaanovo sahlo od Sidonu směrem ke Gerae až po Gazu, směrem pak k Sodomě, Gomorrze a Seboim až po Lesu.

²⁰ To jsou synové Chamovi podle svých kmenů, jazyků, čeledí, krajín a národů.

²¹ Také Semovi – praotci to všech synů Heberových a staršímubratru Jafetovu – zrodili se synové. ²² Jsou to: Elam, Assur, Arfaxad, Lud a Aram.

²³ Synové Aramovi: Us, Hul, Geter a Mes.

²⁴ Arfaxad pak zplodil Sale, od něhož pochází Heber. ²⁵ Heberovi se zrodili dva synové, jméno jednoho je Faleg – poněvadž za jeho dnů rozdělila se země – a jméno bratra jeho Jektan.

²⁶ Tento Jektan zplodil Elmodada, Salefa, Asarmota, Jare, ²⁷ Adurama, Uzala, Deklu, ²⁸ Ebala, Abimaela, Sabu, ²⁹ Ofira, Hevilu a Jobaba. Ti všichni jsou syny Jektanovými. ³⁰ Sídlá jejich sahala od Messy až k Sefaru, hoře na východě.

³¹ To jsou synové Semovi podle svých kmenů, jazyků a sídel mezi národy.

³² To jsou rodové Noemovi podle národů a kmenů svých. Od nich se po potopě rozvětvili národové na zemi.

Zmatek jazyků a rozchod lidstva. Semovci. (11, 1. – 26.)

HLAVA 11 – ¹ Byli pak (všichni) lidé jednoho jazyka a téže řeči. ² Přicházejíce od východu, našli v zemi Sennaar rovinu a usadili se na ní.

³ A řekli si: Pojďme, nadělejme cihel a palme je v ohni. – Místo kamene užívali totiž cihel a místo malty asfaltu. – ⁴ Řekli také: Nuže, vystavějme si město s věží a vrch její ať sahá k nebi; proslavme tak své jméno, než se rozptýlíme do všech krajin!

⁵ Tu sestoupil Hospodin, aby viděl město a věž, kterou stavěli synové Adamovi, ⁶ a pravil: Hle, jsou jeden národ a všichni mají jeden jazyk; počali pracovat a neupustí od svých záměrů, dokud jich neprovedou. ⁷ Nuže, sestupme a zmaťme jim tam jazyk, by nerozuměl jeden řeči druhého.

⁸ A tak rozptýlil je Hospodin s tohoto místa, když přestali stavěti město; ⁹ poněvadž tam byl jazyk všeho lidstva zmaten, dáno mu bylo jméno Babel. Odtud tedy rozptýlil je Hospodin po všech krajinách.

¹⁰ Rodové Semovi jsou tito:

V. ²⁷. Jafetovcům předpovídá Noe, že se velice rozšíří, že budou v míru spolubydliti se Semity a že přimou od Semitů jejich náboženství a úctu pravého Boha Jahve (= Hospodina). Jafetovci, přijavše od židů (Semitů) náboženství křesťanské, vstoupili do jejich stanů, t. j. do církve katolické.

V. ²⁸ n. Také Noe měl některé společné rysy se *Spasitelem* (Augustin), takže byl jeho *předobraz*. Gn 10. obsahuje asi 70 různých národů a kmenů, by se nezapomnělo, že *všichni národové* jsou stejného původu, že všichni *tvorí jednu velikou, rodinu*, a že spása, kterou Bůh připravuje v lůně jednoho člena této veliké rodiny, stane se svým časem společným majetkem všeho lidstva. Veliké myšlenky o bratrství všech národů není na újmu, že se *nevypočítávají všichni národové* s vědeckou úplností.

⁴ Gn. 11. V. ⁴. Místo „dříve než se rozptýlíme“ lépe hebr. „abychom se nerozptýlili“.

V. ¹⁰. V LXX mezi Arfaxadem a Salem jest i patriarcha *Kainan*, jehož sv. Lukáš pojal též do svého rodopisu Kristova (3, 36.) – Vše nasvědčuje, že spisovatel nemínil podati úplnou řadu všech přímých potomků od Noema do Abrahama, nýbrž že vybral jen některé, by ukázal původ Abrahamův z rodu Noemova a Semova. Staří vynechávali v rodopisech střední členy, jak viděti z rodopisu Kristova u sv. Matouše (1, 8.

Semovi bylo sto let, když – dvě léta po potopě – zplodil Arfaxada.¹¹ Po jeho narození žil Sem pět set let a zplodil syny i dcery.

¹² Když bylo Arfaxadovi třicet pět let zplodil Sale.¹³ Po jeho narození žil Arfaxad tři sta tři roky a zplodil syny i dcery.

¹⁴ Když bylo Salemu třicet let, zplodil Hebera.¹⁵ Po jeho narození žil Sale čtyři sta třicet let a zplodil syny i dcery.

¹⁶ Když byly Heberovi třicet čtyři roky, zplodil Falega.¹⁷ Po jeho narození žil Heber čtyři sta třicet let a zplodil syny i dcery.

¹⁸ Když bylo Falegovi třicet let, zplodil Reua.¹⁹ Po jeho narození žil Faleg dvě stě devět roků a zplodil syny i dcery.

²⁰ Když byly Reuovi třicet dva roky, zplodil Saruga.²¹ Po jeho narození žil Reu dvě stě sedm roků a zplodil syny i dcery.

²² Když bylo Sarugovi třicet roků, zplodil Nachora.²³ Po jeho narození žil Sarug dvě stě let a zplodil syny i dcery.

²⁴ Když bylo Nachorovi dvacet devět roků, zplodil Tarea.²⁵ Po jeho narození žil Nachor sto devatenáct let a zplodil syny i dcery.

²⁶ Když bylo Tareovi sedmdesát let, zplodil Abrama, Nachora a Arana.

Rodina Tareova a její cesta z Uru do Havanu. (11, 27. – 32.)

²⁷ Rodové Tareovi jsou tyto:

Tare zplodil Abrama, Nachora a Arana, Aran pak Lota.

²⁸ Aran zemřel před svým otcem Tarem ve svém rodišti, v Chaldejském Uru.

²⁹ Abram a Nachor pojali manželky; žena Abramova slula Sarai a žena Nachorova Melcha; ta byla dcerou Arana, jenž byl otcem Melchy a spolu též otcem Jeschy.³⁰ Sarai byla neplodná, takže neměla děti.

³¹ Tu pojav Tare svého syna Abrama, svého vnuka Lota, syna to Aranova, jakož i Sarai, svou snachu – ženu to Abrama, svého syna – vyvedl je z Chaldejského Uru, aby se přestěhovali do země Kanaan. Přišli až do Haranu a tam se usadili.

³² Tareových dnů bylo dvě stě pět let; v Haranu zemřel.

Abram povolán jsa od Hospodina, odebrá se do Kanaanu a odtud do Egypta (12, 1.-20.)

HLAVA 12. – ¹ Řekl totiž Hospodin Abramovi: Vyjdi ze své země, přibuzenstva i z domu svého otce a pojď do země, kterou ti ukáži.² Učiním z tebe veliký národ, požehnám ti, zvelebím tvé jméno a budeš požehnaným.³ Žehnatí budu těm, kdož tobě budou žeh-

17.), kde mezi Joramem a Oziášem jsou vynecháni tři členové: Ochoziáš, Joas a Amasiáš, a přece existence jich nade vši pochybnost je zjištěna⁴ Král 8, 24; 11, 2; 12, 1; 14, 1. Nepodává tedy Písmo sv. žádné vědecké soustavy letopočtů (chronologické), neudává přímo stáří lidstva, nesčítává svoje roztroušená data.

V.²⁸ Urje starobylé město jihobabylonské (babyl.-assyrsky Uru) na pravém břehu dolního Eufratu, kde se vypíná dnes pahorek *Mugrain*. – Sluje Ur *Chaldejské* (doslovně: Chaldejských), jelikož leželo v kraji, kde přebývali kmenové „*Kaldu*“, t. j. Kaldové, Chaldejští. Země jimi osazená sluje Chaldea neb Chaldejsko.

V.³¹ *Haran* = (Karrhae) jest město v horní Mesopotamii, u veliké obchodní cesty od Středoziemského moře k Perskému zálivu.

³ Gn 12. V.³ „*V tobě*“, t. j. *tebou* či, jak určitěji 22, 18., „*v tvém potomstvu*“ (semeni). Zaslíbení toto se opakuje a rozšiřuje 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14; jest již třetím místem messiášským (tak zv. zaslíbení patriarchální). Slibuje se, 1. že potomstvo Abramovo bude zvláštním požehnaným národem Božím, ze kterého 2. vzejde spása všem ostatním národům, kteroužto spásu 3. způsobí Abramův potomek. Nad to i

nati, zlořečiti však budu těm, kdož zlořečiti budou tobě; a v tobě požehnána budou všechna pokolení lidstva.⁴ Podle rozkazu Hospodinova Abram vyšel a Lot šel s ním.

Sešedesát pět let bylo Abramovi, když vycházel z Haranu.⁵ Vzal Sarai, svou manželku, Lota, syna bratrova, všecek majetek, jehož nabyli, i služebnictvo, které získali v Haranu a vydali se na cestu do země Kanaan. Když tam přibyli,⁶ prošel Abram zemi až k místu Sichem, až k Slavnému údolí. – Kanaanejští sídlili tehdy v zemi. –⁷ Tu zjevil se Abramovi Hospodin a pravil mu: Tuto zemi dám tvému potomstvu. On pak vystavěl tam oltář Hospodinu, jenž se mu byl zjevil.

⁸ Odtud odebral se dále k vyvýšenině na východě od Betelu a tam postavil své stany, takže měl Betel na západě a Hai na východě. Také tam vystavěl Hospodinovi oltář a vzýval jeho jméno.

⁹ Nato bral se Abram stále k jihu, na různých místech se zastavuje.

¹⁰ Když nastal v zemi hlad, Abram vydal se na cestu do Egypta, aby tam užíval pohostinství, neboť hlad v zemi těžce doléhal.¹¹ Když se blížil k Egyptu, pravil své manželce Sarai: Víím, že jsi krásná žena¹² a že Egyptané, když tě uvidí, řeknou: To jest jeho žena. A zabijí mě, kdežto tebe nechají na živu.¹³ Řci tedy, prosím tě, že jsi má sestra, bych se k vůli tobě dobře měl a nepřišel pro tebe o život.

¹⁴ Když tedy přišel Abram do Egypta, viděli Egyptané ženu, že jest velmi krásná.¹⁵ Dvořeninové oznámili to faraonovi, chválice ji před ním, a tak byla žena odvedena do domu faraonova.¹⁶ Abramovi pak k vůli ní dobře činili, takže dostal ovec, hovězího dobytka, oslů, služebníků, služebnic, oslic a velbloudů.

¹⁷ Hospodin však mrskal převelikými ranami faraona i dům jeho pro Sarai, manželku Abramovu.¹⁸ Povolav tedy faraona Abrama, řekl mu: Co jsi mi to učinil? Proč jsi mi neoznámil, že je to tvá manželka?¹⁹ Proč jsi pravil, že je to tvá sestra, takže jsem ji pojal za manželku? Nyní tedy hle, je to tvá manželka; vezmi ji a jdi!²⁰ Dal pak faraon o Abramovi rozkaz svému mužstvu, že ho doprovodili i s manželkou a se vším, co měl.

Lot z rodu zaslíbení vyloučen. (13. 1. – 18.)

HLAVA 13. –¹ Stoupal tedy Abram z Egypta k jižní straně; on, jeho manželka, všechno, co měl, a Lot s ním.² Byl velice bohat, máje množství zlata a stříbra.

³ Vrátil se cestou, kudy byl šel, od jihu směrem k Betelu až na místo, kde byl prve vztyčil stan mezi Betelem a Haiem,⁴ na místo, kde byl dříve vzdělal oltář. Tam vzýval jméno Hospodinovo.

⁵ Také však Lot, jenž byl s Abramem, měl stáda ovec, skotu a hojnost stanů,

⁶ že jich nemohla země pojmouti, by mohli pospolu sídliti. Byl tedy majetek jejich veliký a nemohli společně bydleti.⁷ Proto též vznikl svár mezi pastýři stád Abramových a Lotových.

Kromě toho sídlili toho času v oné zemi Kanaanejští a Ferezejští.

⁸ Řekl tedy Abram Lotovi: Prosím, ať není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými, vždyť jsme bratři!⁹ Hle, celá země jest ti volná; odluč se, prosím, ode mne; půjdeš-li nalevo, já si podržím pravou stranu; vybereš-li si ty stranu pravou, půjdu já nalevo.¹⁰ Tu Lot pozvednuv oči, viděl, že celá krajina Jordánská jako ráj Hospodinův, neb

Palestina zaslíbena Abramovcům.

V⁶. Místo k „Slavnému údolí“ lépe: k dubu (dubině srv. Dt 11, 30.) More(ovu?). More byl snad majitelem oné dubiny.

jako Egypt – jest kolkolem zavlažována až po Segor. – Tehdy ještě nebyl Hospodin vyvrátil Sodomy a Gomorrh. – ¹¹ Tuto krajinu okolo Jordánu si Lot zvolil a uchýlil se na východ.

Tak oddělili se tito bratři od sebe.

¹² Kdežto Abram sídlil v zemi Kanaan, Lot obýval v městech v okolí Jordánu a přebýval i v Sodomě. ¹³ Lidé sodomští pak byli velmi zlí a velicí hříšníci před Hospodinem.

¹⁴ I řekl Hospodin k Abramovi, když se byl Lot od něho odloučil: Pozvedni oči svých a pohled s místa, na němž nyní jsi, na sever, na jih, na východ a na západ. ¹⁵ Všecku zemi, kterou vidíš, dám tobě a potomstvu tvému až na věky. ¹⁶ A rozmnožím potomstvo tvé jako prach země; může-li kdo z lidí sečísti prach země, bude moci také spočítati tvé potomstvo. ¹⁷ Vstaň a procházej tuto zemi na délku i na šířku, neb hodlám ti ji dáti.

¹⁸ Posunuje tedy své stany, Abram se ubíral, až se usadil vedle údolí Mambre, které jest v Hebronu; tam vzdělal Hospodinu oltář.

Abram a Melchisedech. (14, 1. – 24.)

HLAVA 14 – ¹ Toho času Amrafel, král sennaarský, Arioch král pontský, Chodorlahomor, král elamský, a Tadal, král Národů, ² zvedli válku proti Barovi, králi sodomskému, proti Bersovi, králi gomorrhskému, proti Sennaabovi, králi adamskému, proti Se-meberovi, králi seboimskému, a proti králi (města) Baly, t. j. Segoru. ³ Ti všichni sešli se v údolí Siddim, které jest nyní Solným mořem.

⁴ Když totiž dvanácte roků byli Chodorlahomorovi sloužili, třináctého však roku byli od něho odpadli, tu ⁵ roku čtrnáctého Chodorlahomor a králové, kteří byli s ním (společně), vytrhli do pole.

A porazili Rafaovce v Astarot-Karnaim, s nimi Zuzovce, Emovce v Save Kariatim, ⁶ Chorrejské na horách Seirských až k pláním Faranu, který jest na poušti. ⁷ Obrátivše se pak přišli k pramenu Mísfat, to jest do Kadesu, a pohubili celé území Amalečanů a Amorrhejských, kteří bydlili v Asason-Tamar.

⁸ Vytáhl tedy král sodomský, král gomorrhský, král adamský, král seboimský, jakož i král Bály, to jest Segoru, a sešikovali se proti nim v údolí Siddim, ⁹ totiž proti Chodorlahomorovi, králi elamskému, Tadalovi, králi Národů, proti Amrafelovi, králi sennaarskému, a proti Ariochovi, králi pontskému, čtyři králové proti pěti. – ¹⁰ Mělo pak údolí Siddim mnoho asfaltových pramenů. – Král sodomský a gomorrhský davše se na útěk padli tam; ostatní utekli do hor. ¹¹ Pobravše pak všecek majetek Sodomských a Gomorrhských, jmenovitě všechny potraviny, odtáhli; ¹² vzali též Lota, syna bratra Abramova, jenž v Sodomě sídlil, a jeho majetek.

¹³ Tu hle, jeden, jenž byl unikl, zvěstoval to Hebreu Abramovi, jenž sídlil v údolí Mambra, Amožana, bratra Escholova a bratra Anerova, – ti totiž byli učinili s Abramem smlouvu. – ¹⁴ Když Abram uslyšel, že Lot, jeho bratr, je zajat, shromáždil tři sta osmnácte svých ozbrojenců, domorodých to otroků, a hnal se až k Danu. ¹⁵ Rozděliv své spojení přepadl nepřátele v noci; porazil je a pronásledoval až do Hoby, jež leží na sever od Damašku. ¹⁶ A přivedl zpět všecek majetek i Lota, bratra svého, s jeho majetkem, jakož i ženy a služební lid. ¹⁷ Když se vracel z vítězné bitvy nad Chodorlahomorem a nad králi, kteří s ním byli, vyšel mu vstříc král sodomský do údolí Save, to jest do údolí Královské-

Gn 13. V. ¹⁸. Místo „údolí Mambre“ dlužno čísti dub (dubina) Mambre.

HL. 14. V. ¹. *Amrafel* jest slavný král starobabylonský *Chammurapi* (2133 až 2078?). – „Národové“ hebr. *Gójim* jsou asi Guti, *Gutim* klinopisů.

ho.

¹⁸ Melchisedech pak, král Salemu, podal (v oběť) chléb a víno – byl totiž knězem nejvyššího Boha, – ¹⁹ požeňal mu a pravil: Požehnán budiž Abram od Boha nejvyššího, jenž stvořil nebe i zemi; ²⁰ a požehnán buď Bůh nejvyšší, jenž vydal nepřátele do tvé moci. I dal mu ze všeho desátek.

²¹ Tu pravil král sodomský Abramovi: Dej mi služebný lid, ostatek si vezmi. ²² On mu odpověděl: Zvedám ruku svoji k Hospodinu, Bohu nejvyššímu, vládci nebe i země, ²³ že ani nitky ze šatu, ani řeménku z obuvi ze všeho tvého majetku nepřijmu, abys nemohl říci: Já jsem obohatil Abrama; ²⁴ vyjímám jen to, co snědlo mužstvo a podíly mužů, kteří táhli se mnou, Anera, Eschola a Mambra; ti ať obdrží své podíly.

Hospodin vchází s Abramem ve smlouvu. (15, 1. – 21.)

HLAVA 15. – ¹ Po těchto událostech mluvil Hospodin ve vidění k Abramovi řka: Neboj se, Abrame, já jsem ochráncem tvým a odměna tvoje (bude) velmi veliká. ² I řekl Abram: Pane Bože, co mi dáš? Já odejdu bez dětí a syn správce mého domu, tento Eliezer z Damašku. . . ³ Mně však – dodal Abram – nedal jsi potomstva, takže hle, domorodý můj služebník bude mým dědicem. ⁴ Tu mu ihned pravil Hospodin: Nebude on tvým dědicem, nýbrž toho budeš mítí dědicem, který vzejde z tvého lůna. ⁵ A když ho byl vyvedl ven, pravil mu: Vzhlédni k nebi a spočítej hvězdy, můžeš-li. Tak (četným) – pravil mu – bude tvé potomstvo. ⁶ Abram Bohu uvěřil a bylo mu to přičteno ke spravedlnosti.

⁷ A pravil mu: Já jsem Hospodin, jenž jsem tě vyvedl z Uru Chaldejského, abych ti dal zemi tuto v majetek. ⁸ On však řekl: Hospodine, Bože, podle čeho mohu poznati, že bude mým majetkem? ⁹ Vezmi – odpověděl Hospodin – vezmi tříletou krávu, tříletou kozu, tříletého berana, hrdličku a holubici. ¹⁰ Vzav to vše, rozpůlil je a položil poloviny na dvě strany proti sobě; ptáků však nerozpůlil. ¹¹ Tu sestupovali ptáci na mrtvá těla a Abram je zaháněl. ¹² Když, se slunce chýlilo k západu, náhle připadl na Abrama spánek a hrůza veliká a mráкотná ho pojala. ¹³ Bylo mu pak řečeno: Věz předem, že potomstvo tvé hostem bude v cizí zemi, bude porobeno a utiskováno čtyři sta roků. ¹⁴ Ale já budu souditi národ, kterému budou sloužiti, načež vytáhnou s velikým jméním. ¹⁵ Ty však se odebereš v pokoji k otcům svým a pochován budeš u vysokém stáří. ¹⁶ Ve čtvrtém koleně se sem (potomci tvoji) navrátí; neboť dosud nejsou nepravosti Amorrhejských dovršeny. ¹⁷ Když pak bylo slunce zapadlo, nastala hustá tma a objevila se kouřící pec a ohnivý plamen, jenž procházel mezi oněmi půlemi. ¹⁸ Toho dne učinil Hospodin smlouvu s Abramem, řka: Potomstvu tvému dám tuto zemi od Egyptského potoka až po veletok Eufrat, zemi ¹⁹ Kinejských a Kenezejských, Kedmonejských, ²⁰ Hetejských, Ferezejských, Rafaovců, ²¹ Amorrhejských, Kananejských, Gergesejských a Jebusanů.

Abramovi narodil se Ismael. (16, 1. – 16.)

HLAVA 16. – ¹ Sarai tedy, manželka Abramova, narodila děti; majíc však egyptskou otrokyni, jménem Agar, ² pravidla svému manželu: Hle, Hospodin mě zavřel, abych neročila; vstup k mé otrokyni, zda se mi snad aspoň z ní dostane synů. Když byl ochoten vyhověti její prosbě, ³ vzala Agar, svou egyptskou otrokyni – po deseti letech svého pobytu

V. ¹⁸. David Ž 109, 4. a Pavel Žid hl. 5. a 7. nazývají Krista knězem podle řádu, t. j. způsobu Melchisedechova. – Pro tuto oběť jest *Melchisedech jedním z nejkrásnějších předobrazů Krista*, který přinesl v nej-památelnějším okamžiku svého života a přináší denně oběť svého těla a krve své pod způsoby chleba a vína.

Hl. 15. V. ¹³. Cizí země = Egypt – 400 roků jest zde řečeno okrouhle. Dle Ex 12. 40. trvala doba ta 430 let.

v zemi Kanaan – a dala ji muži svému za manželku.

⁴ Když pak k ní vešel a ona zpozorovala, že počala, jala se pohrdati svou paní.

⁵ Tu pravila Sarai Abramovi: Jednáš nespravedlivě vůči mne, já jsem dala svoji otrokyni do tvého klína a ta, vidouc, že počala, pohrdá mnou. Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou! ⁶ Odpověděl jí Abram: Hle, otrokyně tvá jest v tvé moci, nalož s ní po libosti. Když ji tedy Sarai utiskovala, ona utekla. ⁷ Když pak ji našel anděl Hospodinův na poušti u pramene vody, který jest na cestě do Suru, ⁸ pravil k ní: Agaro, otrokyně Sarajina, odkud přicházíš a kam jdeš? Odpověděla: Utíkám před Sarai, svou paní. ⁹ Tu jí pravil anděl Hospodinův: Vrať se ke své paní a podrob se její ruce. ¹⁰ A dále pravil: Velice rozmnožím tvé potomstvo, takže nebude moci býti pro množství sčítáno. ¹¹ A opět pravil: Hle, počala jsi a porodíš syna a dáš mu jméno Ismael, poněvadž slyšel Hospodin bolestně vzdechy tvé. ¹² Bude to člověk divoký, ruce jeho proti všem a ruce všech proti němu; a naproti všem svým bratřím bude vztyčovati stany. ¹³ Tu nazvala jméno Hospodina, jenž k ní mluvil: Tys Bůh, který mě viděl. Pravila totiž: Jistě jsem tu viděla Vidoucího mě zezadu. ¹⁴ Proto nazvala (též) onu studnu "Studna Žijícího a Vidoucího mě". Pramen ten jest mezi Kadesem a Baradem.

¹⁵ Porodila pak Agar Abramovi syna, jenž mu dal jméno Ismael. ¹⁶ Osmdesáte šest roků bylo Abramovi, když mu Agar porodila Ismaela.

Hospodin potvrzuje svou smlouvu s Abramem. (17, 1. – 27.)

HLAVA 17. – ¹ Když byl Abram počal devadesátý devátý rok, zjevil se mu Hospodin a pravil: Já jsem Bůh všemohoucí; chod přede mnou a buď dokonaly. ² Učiním smlouvu mezi mnou a tebou a rozmnožím tě velice velmi. ³ Tu padl Abram na svou tvář. ⁴ A Bůh mu řekl: Já jsem to, jenž má s tebou úmluvu, že budeš otcem četných národů. ⁵ Nebude již tvé jméno zníti Abram, nýbrž slouti budeš Abraham, poněvadž otcem mnohých národů jsem tě ustanovil. ⁶ Způsobím, že náramně vzrosteš, učiním z tebe národy a králové z tebe vzejdou. ⁷ Ustanovuji smlouvu mezi mnou a tebou a mezi pokolením tvého potomstva po tobě, že budu podle věčné smlouvy Bohem tvým a Bohem tvého potomstva po tobě. ⁸ A dám tobě a potomstvu tvému zemi, ve které jsi hostem, celou zemi Kanaan ve věčný majetek a budu jejich Bohem.

⁹ A dále pravil Bůh Abrahamovi: Také ty však šetřiti budeš mé úmluvy a rody potomstva tvého po tobě. ¹⁰ Toto jest závazek plynoucí ze smlouvy mezi mnou a vámi a mezi potomstvem tvým po tobě, (závazek to,) který budete zachovávat: Obřezán budiž každý z vás, kdo jest mužského rodu; ¹¹ obřežte maso předkožky vaší, aby to bylo znamením naší vzájemné smlouvy. ¹² Osmidenní nemluvně budiž mezi vámi obřezáno; každý mužský příslušník vašich rodů; obřezán budiž tak každý otrok domorodý i za peníze koupený, třebaš není z vaší krve. ¹³ Bude pak úmluva má na těle vašem (vyřezaná) úmluvou věčnou. ¹⁴ Chlapec, jehož předkožky maso nebude obřezáno, budiž z národa vyhlazen, poněvadž smlouvu moji porušil.

¹⁵ Řekl též Bůh Abrahamovi toto: Sarai, manželku svou, nebudeš nazývati Sarai, nýbrž Sára.

¹⁶ Požehnám jí a dám ti z ní syna, jemuž hodlám požehnati; vzniknou z něho národo-

¹³ Hl. 16. V. ¹³. Místo „Tys Bůh, který mě viděl“ žádá souvislost „Tys Bůh, kterého lze viděti bez nebezpečí“. Agar zde naráží na názor, že kdo viděl Boha, musí zemřít. (Srv. Ex 33, 23.) – Agar tedy neviděla Boha tvář v tvář. – Podle sv. Pavla (Gal 4, 22.–31.) jest *Agar typem Zákona starého, Sarai pak Nového. Ismael/předobrazuje Israelity. hák jest předobrazem křesťanů.*

vě a králové národů z něho vzejdou.¹⁷ Abraham padl na svou tvář a smál se, mysle si: Narodí se stoletému syn, a devadesátiletá Sára porodí?¹⁸ A řekl Bohu: Kéz by Ismael před tebou zůstal na živu.¹⁹ Tu řekl Bůh Abrahamovi: Sára, manželka tvá, porodí ti syna a dáš mu jméno Isák a učiním smlouvu svou smlouvou věčnou pro něho i pro potomstvo jeho po něm.²⁰ Také v příčině Ismaela jsem tě vyslyšel; hle, požehnám mu a rozmnožím ho a rozplodím velice; dvanácte knížat zplodí a učiním z něho národ veliký.²¹ Smlouvu svou však učiním s Isákem, jehož ti porodí Sára za rok o těchto dobách.²² Když byl mluvící Bůh řeč s ním skončil, vznesl se od Abrahama do výše.

²³Vzal tedy Abraham svého syna Ismaela a všechny své domorodé otroky, všechny, které byl koupil, všechny mužské příslušníky své čeládky a obřezal maso jejich předkožky ihned téhož dne, jak mu byl Bůh přikázal.²⁴ Abrahamovi bylo devadesát devět let, když obřezal maso své předkožky.²⁵ Ismael v době svého obřezání dovršil třináctý rok.²⁶ Téhož dne byl obřezán Abraham a syn jeho Ismael.²⁷ Všichni mužští jeho domu, jak doma narození, tak i koupení cizinci, byli obřezáni.

Hospodin návštěvou u Abrahama. (18, 1. – 33.)

HLAVA 18. – ¹Ukázal se mu pak Hospodin, když za největšího denního žáru seděl u vchodu do stanu v údolí Mambre.

²Když totiž pozvedl oči, uviděl tři muže státi nedaleko sebe; uzřev je, běžel jim vstříc od vchodu svého stanu, a pokloniv se až k zemi,³ řekl: Pane, nalezl-li jsem milost ve tvých očích, nepomíjej svého služebníka,⁴ ale – přinesu vody – dejte si umýti nohy a odpočítejte pod stromem;⁵ předložím skývu chleba, abyste se posilnili; – potom půjdete – vždyť proto jste se uchýlili k svému služebníku. Oni řekli: Učiň podle slov svých.⁶ Abraham, pospíšiv do stanu k Sáře, pravil: Rychle, směs tři míry jemné mouky a nadělej podpopelných chlebů.⁷ Sám pak běžel ke stádu, vzal z něho mladé, velmi pěkné tele a dal je služebníkově, kterýž je rychle připravil.⁸ Poté vzal máslo, mléko a tele, jež byl uchystal, a předložil jim to; sám pak stál vedle nich pod stromem.

⁹Když byli pojedli, řekli mu: Kde je tvá manželka Sára? Když odpověděl: „Hle, ve stanu,”¹⁰ pravil mu: Navrátím se k tobě touto dobou, – budete-li živi – a Sára, tvá manželka, bude mít syna. Sára slyšíc to za oponou stanu, zasmála se.¹¹ Byli totiž oba staří, pokročilého věku a Sáře minula již doba, kdy ženy rodí.¹² Nepozorovaně se smála, myslíc si: Když jsem zestárla a když můj pán jest kmetem, budu vyhledávati rozkoše?¹³ Hospodin však řekl Abrahamovi: Proč se směje Sára řkouc: "Porodím skutečně já, stařena?"¹⁴ Zdaž jest Bohu co nesnadného? Jak jsem pravil, vrátím se k tobě o těchto dobách, budete-li živi, a Sára bude mít syna.¹⁵ Sára zapírala řkouc: „Nesmála jsem se” – byla velice ustrašena – Hospodin však pravil: Není tomu tak; smála jsi se.

¹⁶Když pak oni mužové odtud se zvedli, zaměřili k Sodomě; Abraham kráčel s nimi, doprovázejce jich.¹⁷ I pravil Hospodin: Zdaž budu moci tajiti před Abrahamem, co hodlám učiniti,¹⁸ když přece vzroste v národ veliký, velice četný, a když jím požehnání mají býti všichni národové země?¹⁹ Vím, že přikáže svým synům i svému potomstvu, by ostríhali cest Hospodinových a jednali podle práva a spravedlnosti, aby Hospodin pro Abrahama vyplnil všechno, co mu slíbil.²⁰ Pokračoval tedy Hospodin: Křik o Sodomanech a Gomořanech se rozmnožil a hříchy jejich nabyly veliké tíže.²¹ Sestoupím, abych viděl, zdali činili opravdu podle křiku, který ke mně přišel, či není-li tomu tak, abych to zvěděl.

1 Hl. 18. V. 1. Místo „v údolí Mambre” v dubině Mambrově. Srv. 13, 18; 14, 13.

V. ¹⁹. „Cesta Hospodinova” jest pravá bohoocta vzdávaná výhradně jedinému pravému Bohu.

²² I obrátili se odtud a kráčeli směrem k Sodomě.

Abraham však stále ještě stál před Hospodinem. ²³ A přistoupiv pravil: Zdali zahubíš spravedlivého s bezbožným? ²⁴ Bude-li ve městě padesáte spravedlivých, zahynou společně? A neušetříš místa toho pro padesát spravedlivých, bude-li jich tolik v něm? ²⁵ Budiž daleko tebe, abys, tak jednaje, usmrtil spravedlivého s bezbožným, aby spravedlivý byl na roveň postaven s bezbožným; to není tvé jednání; ty, který soudíš celou zemi, nebudeš přece takto vykonávati soud. ²⁶ I řekl mu Hospodin: Najdu-li v Sodomě mezi obyvatelstvem padesáte spravedlivých, odpustím pro ně celému městu. ²⁷ Tu počal Abraham opět mluvit, řka:

„Poněvadž jsem jednou začal, budu mluvit (dále) k svému Pánu, ačkoli jsem prach a popel. ²⁸ Což, bude-li spravedlivých padesáte bez pěti? Zničíš pro pět celé město?”

I řekl: „Nezničím, naleznu-li jich tam čtyřicet pět.”

²⁹ A opět mu pravil: „Co učiníš, bude-li jich tam nalezeno čtyřicet?”

Řekl: „Nebudu pro těch čtyřicet bít.”

³⁰ „Nehněvej se,” – pravil – „prosím, Pane, budu-li (dále) mluvit. Což, bude-li jich tam nalezeno třicet?”

Odpověděl: „Neučiním tak, naleznu-li jich tam třicet.”

³¹ Poněvadž jsem jednou začal,” – pravil – „budu mluvit dále k svému Pánu. Což, bude-li jich tam nalezeno dvacet?”

Řekl: „Nebudu usmrcovati pro těch dvacet.”

³² „Prosím,” – pravil – „nehněvej se, Hospodine, budu-li ještě jednou mluvit. Což, bude-li jich tam nalezeno deset?”

Řekl: „Nebudu vyhlazovati pro deset.”

³³ I odešel Hospodin, když byl domluvil s Abrahamem; ten pak vrátil se domů.

Zkáza Sodomy. (19, 1. – 29.)

HLAVA 19. – ¹ Dva (oni) andělé přišli do Sodomy podvečer, právě když Lot seděl v bráně města. Uzřev je, vstal, šel jim vstříc a poklonil se hluboce k zemi. ² řka: Prosím, pánové, uchylte se do domu svého služebníka a zůstaňte tam. Umyjte si nohy a zítra budete moci jíti svou cestou. Oni pravili: Nikoliv, zůstaneme na ulici. ³ Tu je naléhavě nutil, aby se k němu uchýlili. Když (konečně) do jeho domu vstoupili, vystrojil hody a napekl nekvašených chlebů. I jedli. ⁴ Dříve, však než šli spát, mužové města oblehli dům, všecek lid bez rozdílu, od chlapců až po starce. ⁵ Zavolavše Lota řekli mu: Kde jsou ti mužové, kteří k tobě v noci vešli? Vyved je sem, abychom je poznali! ⁶ Lot vyšel k nim a zavřev za sebou dveře pravil: ⁷ Nechtějte, prosím, bratři moji, nechtějte činiti toho zla. ⁸ Mám dvě dcery, které ještě muže nepoznaly; vyvedu je vám a budete jich moci užiti podle libosti; jen těmto mužům nečiňte nic zlého, poněvadž vešli do stínu mé střechy. ⁹ Oni však řekli: Klid se odtud! A pokračovali: Na to jsi sem přišel, cizince, abys nás soudil? Proto učiníme tobě horších věcí, než oněm. A doráželi na Lota s velikou silou, takže by byli bezmála vyломili dveře. ¹⁰ Tu však oni mužové vystrčili ruce a vtáhše Lota k sobě, zavřeli dveře. ¹¹ Ty pak, kteří byli venku, od nejmladšího do nejstaršího ranili slepotou, že nemohli najít dveří.

HL. 19. V. 8. Dcery ty – jak patrně z v. 14. – byly již zasnoubeny. – Co tu Lot nabízel, nutno ovšem zavrhovati; na jeho však omluvu možno říci, že povinnost hostitelovu, chrániti svých hostů proti jakékoliv křivdě, považoval za tak svatou, že jí možno neb i dlužno obětovati i nevinnost dcer. Aspoň chtěl voliti ze dvojího zla menší.

¹² A řekli Lotovi: Máš tu někoho ze svých? Zetě nebo syny, nebo dcery, všechny své příslušníky vyved z tohoto města; ¹³ neboť zahladíme toto místo, poněvadž se rozmohl křik o nich před Hospodinem, který nás poslal, abychom je zahubili. ¹⁴ Vyšel tedy Lot a mluvil ke svým zeťům, kteří hodlali za manželky vzíti jeho dcery, řka: Vstaňte, vyjděte z tohoto místa, neb Hospodin toto město zničí. Zdálo se jim však, že mluví žertem.

¹⁵ Když nastalo jitro, nutili ho andělé řkouce: Vstaň, vezmi ženu svou a dvě dcery, které máš, abys také nezahynul pro zločiny města, ¹⁶ Když on váhal, chopivše ho za ruku, i ženu jeho i dvě dcery jeho – Hospodin chtěl ho totiž ušetřit – ¹⁷ vyvedli ho a postavili za město a tam mluvili k němu řkouce: Zachraň svůj život! Neohlédej se za sebe a nikde v okolí se nezastavuj, ale na horách hledej spásy, abys také nezahynul. ¹⁸ Tu jim pravil Lot: Prosim, Pane můj, ¹⁹ poněvadž našel služebník tvůj milost před tebou, poněvadž prokázal jsi mi skutečně veliké milosrdenství zachovávat mi život a poněvadž nemohu na horách se zachránit – snad (i tam) by mě zasáhlo neštěstí a zemřel bych – ²⁰ tu nedaleko jest město, do toho bych mohl utéci – jest malé – tam se budu moci spasit – zdaž není nepatrné? – a zůstanu na živu. ²¹ I řekl mu: Hle, také v tom přijímám tvé prosby, takže nevyvrátím města, za něž jsi se přimlouval. ²² Pospěš a zachraň se tam; neboť nebudu moci nic činit, dokud tam nev kročíš. Proto dáno jest jméno tomu městu Segor. ²³ Slunce vzešlo nad zemi, když Lot vešel do Segoru.

²⁴ Hospodin tedy deštěl na Sodomu a Gomorrh u síru a oheň od Hospodina s nebe ²⁵ a zničil ta města i celou okolní krajinu, všechny obyvatele (těch) měst a všechno, co se na zemi zelenalo.

²⁶ Žena jeho, která se ohlédla za sebe, obrácena byla v solný sloup.

²⁷ Abraham odebral se za jitra na místo, na kterém byl prve stál před Hospodinem. ²⁸ Pohleděv na Sodomu, Gomorrh u a na celé území té krajiny, uzřel dým vystupující ze země jako kouř z peci.

²⁹ Když Hospodin vyvracel města té krajiny, rozpomenuv se na Abrahama, vysvobodil Lota ze záhuby měst, ve kterých byl přebýval.

O původu Moabců a Ammonců. (19, 30. – 38.)

³⁰ Lot pak se odebral ze Segoru do hor a zůstal tam; s ním také jeho dvě dcery – bál se totiž zůstat v Segoru. – A usadil se v jeskyni, on a s ním obě jeho dcery. ³¹ Tu pravila starší k mladší: Otec náš jest (již) starý a na zemi nezůstal žádný muž, který by mohl k nám podle obyčeje celého světa vejít. ³² Nuže, opojme ho vínem a spějme s ním, abychom mohly zachováti ze svého otce potomstvo. ³³ Daly tedy oně noci svému otci pítí vína; i vstoupila starší dovnitř a spala s otcem; on však nepozoroval ani když dcera přilehla, ani když vstala. ³⁴ Druhého dne pravila zase starší k mladší: Hle, spala jsem včera se svým otcem, dejme mu pítí vína také této noci, a spi s ním, abychom zachovaly z otce svého potomstvo. ³⁵ Daly tedy také té noci svému otci pítí vína a mladší dcera, vstoupivši dovnitř, spala s ním; ani však tentokráte nepozoroval, když přilehla, anebo když vstala.

³⁶ Tak počaly obě dcery Lotovy ze svého otce.

³⁷ Když porodila starší syna, dala mu jméno Moab; ten jest praotec Moabských až do dneška.

³⁸ Také mladší porodila syna a dala mu jméno Ammon, to jest syn lidu mého; ten jest praotec Ammonských až do dneška.

Abraham v Gerarách. (20, 1. – 21, 34.)

HLAVA 20. – ¹ Odtud odebral se Abraham do krajin jižních, bydlil mezi Kadesem a

Surem a byl hostem v Gerarách. ² Říkal pak o Sáře, své manželce: Je (to) má sestra. Dal jí tedy Abimelech, král gerarský unést. Avšak Bůh přišel v noci ve snu k Abimelechovi a pravil mu: Hle, zemřeš pro ženu, kterou jsi dal unést, neboť má muže. ⁴ Abimelech, který se jí byl nedotkl, pravil: Pane, usmrtilš národ nic nevědoucí a spravedlivý? ⁵ Vždyť on mi sám řekl: Je to má sestra, a ona také řekla: Je to můj bratr. V prostotě srdce svého a v čistotě rukou svých jsem to učinil. ⁶ Tu mu pravil Bůh: Víím, také, že jsi tak učinil v prostotě srdce; proto jsem tě chránil, bys proti mně nezhřešil, a proto jsem nedopustil, by ses jí dotkl. ⁷ Nyní tedy vrať ženu jejímu muži, neboť jest prorokem; bude se za tebe modliti a živ budeš; pakliže jí nevrátíš, věz, že smrtí zemřeš ty i všecko, což tvého. ⁸ Abimelech hned za jitřního šera vstav, svolal všechny své služebníky a vypravoval jim všechny tyto věci, všichni pak muži ti velmi se báli. ⁹ Potom povolal Abimelech také Abrahama a řekl mu: Co jsi nám to učinil? Čím jsme se proti tobě provinili, že jsi na mne a na mé království uvedl tak veliké provinění? Čeho jsi neměl učiniti, učinil jsi nám. ¹⁰ A opět mu domlouvaje řekl: Co jsi zamýšlel, že jsi tak učinil? ¹¹ Abraham odpověděl: Myslíl jsem si: Snad není na tomto místě bázně Boží; zabijí mě tedy pro moji ženu; ¹² ostatně však skutečně také jest mou sestrou, dcerou otce mého, ne však dcerou mé matky a já jsem ji pojal za manželku. ¹³ Když mě pak vyvedl Bůh z domu otce mého, řekl jsem jí: Tu službu milosrdenství mi prokaž; kamkoli přijdeme, všude říkej, že jsem tvůj bratr. ¹⁴ Vzal tedy Abimelech ovce i býky, otroky i otrokyně a dal je Abrahamovi; navrátil mu také Sáru, jeho manželku, ¹⁵ řka: Země jest vám volná, přebývej, kdekoliv se ti zlíbí. ¹⁶ Sáře pak pravil: Hle, tisíc stříbrných dal jsem tvému bratru, což zastře oči všech, kteří jsou s tebou, ať si jdeš kamkoli; a měj na paměti, že se ti dostalo zadostučinění. ¹⁷ Když se pak Abraham modlil, uzdravil Bůh Abimelecha, ženu a otrokyně jeho, takže porodily; ¹⁸ Hospodin byl totiž zavřel lůno každé ženy v domě Abimelechově pro Sáru, manželku Abrahamovu.

HLAVA 21. – ¹ Navštívil pak Hospodin Sáru, jak byl slíbil, a splnil, co byl pravil. ² Počala tedy a porodila ve svém stáří syna v čas, který jí byl Bůh předpověděl. ³ Abraham dal synu svému, jehož mu Sára porodila, jméno Isák, a ⁴ osmého dne ho obřezal podle Hospodinova rozkazu, ⁵ když mu bylo sto let – v tomto věku svého otce se totiž Isák narodil. ⁶ Tu pravila Sára: Radostný úsměv mi způsobil Bůh; každý, kdo to uslyší, bude se radostně usmívat se mnou. ⁷ A opět pravila: Kdo by byl uvěřil, že uslyší Abraham, že Sára kojí syna, kterého mu porodila, když byl již vysokého věku?

⁸ Chlapec pak rostl a byl odstaven; v den jeho odstavení učinil Abraham veliké hody.

⁹ Když pak viděla Sára, že syn Egyptanky Agary s Isákem, jejím synem, si hraje, pravila Abrahamovi: ¹⁰ Vyvrz tuto děvku i jejího syna; neboť nesmí býti dědicem syn dívky se synem mým Isákem. ¹¹ Abraham to přijal těžce se zřetelem na svého syna.

¹² Bůh mu (však) pravil: Nepovažuj to se zřetelem na syna svého a k vůli služebné své za věc krutou; ve všem, co ti Sára praví, poslechni jejího hlasu; neboť podle Isáka bude se nazývati tvé potomstvo.

¹³ Avšak i ze syna otrokyně učiním veliký národ, poněvadž jest tvým potomkem.

¹⁴ Vstal tedy Abraham ráno, vzal chléb a měch vody, vložil to na její rámě, dal jí chlapce a propustil ji. Ona pak, když odešla, bloudila na poušti Bersabe. ¹⁵ Když byla voda z měchu vyčerpána, uložila chlapce pod jedním ze stromů, které tam byly, ¹⁶ vzdálila se a posadila se stranou opodál, co by mohl z luku dostřeliti; pravila: Nemohu viděti, kterak chlapec umírá. Tak naproti sedíc, hlasitě plakala. ¹⁷ Tu vyslyšel Bůh hlas chlapcův a anděl

Boží zavolal s nebe na Agar, řka: Co je ti, Agaro? Neboj se; vyslyšelt Bůh hlas pacholety s místa, na němž jest. ¹⁸ Vstaň, vezmi chlapce a drž ho za ruku; neboť učiním z něho veliký národ. ¹⁹ I otevřel jí Bůh oči, že uzřela studnici vody. I šla, naplnila měch a dala chlapci pít. ²⁰ (Bůh) byl sním; on pak rostl, přebýval na poušti a stal se z něho mladistvý lučistník. ²¹ Přebýval pak na poušti Faran a matka jeho mu vzala manželku z Egypta.

²² Téhož času řekl Abimelech a Fikol, velitel jeho vojska, Abrahamovi: Bůh je s tebou ve všem, co činíš. ²³ Přisáhej mi tedy při Bohu, že nebudeš škoditi mně, ani potomstvu mému, ani rodu mému, ale že budeš jednati se mnou a se zemí, ve které jsi byl hostem, podle lásky, s jakou jsem já choval se k tobě. ²⁴ I pravil Abraham: Budu přísahati. ²⁵ Domlouval pak Abimelechovi pro studnu vody, kterou (mu) byli násilím služebníci jeho odňali. ²⁶ Abimelech odpověděl: Nevím, kdo tuto věc učinil; ani ty jsi mi o tom nic neoznámil, aniž jsem slyšel do dneška (o tom odjinud). ²⁷ Tu vzal Abraham ovce a býky a dal je Abimelechovi; a oba učinili smlouvu. ²⁸ Postavil pak Abraham sedm jehnic ze stáda zvlášť. ²⁹ I řekl mu Abimelech: K čemu jest těchto sedm jehnic, jež jsi postavil o sobě? ³⁰ On řekl: Sedm jehnic dostaneš z mé ruky, aby mi byly svědectvím, že jsem já kopal tuto studnu. ³¹ Proto nazváno bylo ono místo Bersabe – protože tam oba přísahali. ³² Tak učinili smlouvu o Studnici přísahy. ³³ Povstal pak Abimelech a Fikol, velitel jeho vojska, a vrátili se do země Filištanů. – Abraham štípil háj v Bersabe a vzýval tam jméno Hospodina, Boha věčného. ³⁴ A byl hostem v zemi Filištanů dlouhou dobu.

Veliká odměna za obětavou poslušnost. (22, 1. – 19.)

HLAVA 22. – ¹ Po těchto událostech Bůh zkoušeje Abrahama pravil mu: Abrahame, Abrahame! On odpověděl: Tu jsem. ² Vezmi jednorozeného svého syna Isáka, jež miluješ – pravil mu (Bůh) – jdi do země Vidění a tam ho obětuj v zápalnou obět na jedné hoře, kterou ti ukáži. ³ Abraham tedy ještě za tmy vstav osedlal osla a vzal s sebou dva služebníky i syna Isáka. Když našťípal k zápalné oběti dříví, vydal se na cestu k místu, které mu Bůh byl určil. ⁴ Třetího dne pozvednuv oči a uzřev z daleka to místo, ⁵ pravil svým služebníkům: Počkejte s oslem tuto; já pak a chlapec tento si pospíšíme; až vykonáme pobožnost, vrátíme se k vám. ⁶ Vzav tedy dříví k zápalné oběti, vložil je na syna Isáka; sám nesl v rukou oheň a nůž. Když tak oba spolu kráčeli, ⁷ řekl Isák svému otci: Otče můj! On odpověděl: Co chceš, synu? Hle – pravil – oheň a dříví; kde jest (však) dobytče pro zápalnou obět? ⁸ Tu pravil Abraham: Bůh si opatří zvíře pro zápalnou obět, synu můj. Šli tedy spolu ⁹ a přišli na místo, které mu byl Bůh ukázal. Tam vzdělal oltář, svrchu narovnal dříví, a když byl Isáka, svého syna, svázal, položil ho na oltář na hranici dříví. ¹⁰ Vztáhl pak ruku a uchopil nůž, aby svého syna v obět usmrtil. ¹¹ Tu hle, anděl Hospodinův volal s nebe, řka: Abrahame, Abrahame! On odpověděl: Tu jsem. ¹² I řekl mu (anděl): Nevztahuj své ruky na chlapce a nic mu nečiň; neboť nyní poznávám, že se Boha bojíš, poněvadž jsi k vůli mně nešetřil (ani) jednorozeného syna svého. ¹³ Abraham pozvednuv oči, uzřel za sebou berana vězícího za rohy v trní; toho vzal a přinesl v zápalnou obět místo syna. ¹⁴ Nazval pak jméno místa toho: Hospodin se stará. Odtud říká se až do dneška: Na hoře se Hospodin postará.

¹⁵ Volal pak anděl Hospodinův s nebe na Abrahama po druhé, řka: Přisáhám sám při sobě – praví Hospodin – poněvadž jsi toto učinil a nešetřil jsi kvůli mně jednorozeného syna svého, ¹⁷ budu ti žehnati a rozmnožím tvé potomstvo jako nebeské hvězdy a jako písek, který jest na mořském břehu; tvoje potomstvo bude vládnouti branami svých nepřátel; ¹⁸ a v tvém potomstvu budou požehnání všichni národové země, poněvadž jsi poslechl mého hlasu. ¹⁹ Potom se Abraham vrátil k služebníkům svým, odešel s nimi do

Bersabe a tam přebýval.

Potomstvo Nachorovo. (22, 20. – 24.)

²⁰ Po těchto událostech bylo Abrahamovi zvěstováno, že také Melcha porodila syny Nachorovi, jeho bratru, a to: ²¹ prvorozeného Husa, Buza, jeho bratra Kamuela, otce Syrů, ²² Kaseda, Azaua, Feldasa, Jedlafa a ²³ Batuela, který zplodil Rebeku. Těchto osm (synů) porodila Melcha Nachorovi, bratru Abrahamovu.

²⁴ Ženina pak jeho, jménem Roma, porodila Tabe, Gahama, Tahasa a Maachu.

Sáraina smrt. (23, 1. – 20.)

HLAVA 23. – ¹ Sára byla živa stodvacetšedem let, ² načež zemřela v Arbe, to jest v Hebroně, v zemi Kanaan. I přišel Abraham, aby o ni naříkal a ji oplakával.

³ Když pak povstal od služeb, které bývaly obyčejně prokazovány mrtvým, pravil synům Hetovým: ⁴ Jsem cizincem a hostem u vás; dejte mi právo míti u vás hrobku, bych mohl pochovati svou mrtvou.

⁵ Synové Hetovi odpověděli: ⁶ Slyš nás, pane! Knížetem Božím jsi u nás; pochovej mrtvou svou v nejlepším z našich hrobů; nikdo ti nebude moci brániti pochovati tvou mrtvou v jeho hrobě. ⁷ Abraham se zvedl, poklonil se domácímú lidu, totiž synům Hetovým, a pravil jim: ⁸ Souhlasíte-li s tím, bych směl pochovati svou mrtvou, slyšte mé a přimluďte se za mne u Efrona, syna Seorova, ⁹ aby mi dal dvojitou jeskyni, kterou má na konci svého pole; za slušný peníz ať mi ji dá před vámi, bych měl hrobku.

¹⁰ Efron seděl mezi syny Hetovými.

I odpověděl Efron Abrahamovi, že to slyšeli všichni, kdož vcházeli do bran onoho města, řka: ¹¹ Nikoliv, tak se nestane, pane můj; poslechni raději, co ti pravím: Daruji ti pole s jeskyní, která jest na něm před syny svého lidu; pochovej svou mrtvou. ¹² Abraham se poklonil před lidem země té ¹³ a pravil Efronovi před lidem vůkol stojícím: Prosím, bys mne vyslechl; dám ti peníze za pole; přijmi je a tak pochovám na něm svou mrtvou. ¹⁴ Efron však odpověděl: ¹⁵ Pane můj, slyš mě! Půda, kterou si přeješ, má cenu čtyř set lotu stříbra; to jest cena mezi mnou a tebou; avšak jak mnoho to jest? Pochovej svou mrtvou!

¹⁶ Když to Abraham uslyšel, odvážil peníze, jak žádal před syny Hetovými Efron, čtyři sta lotů stříbra dobré běžné váhy.

¹⁷ Tak bývalé pole Efronovo, na němž byla dvojtitá jeskyně na východě (od) Mambre, jak pole tak i jeskyně a všechny stromy na celé jeho ploše kolem dokola, bylo trvale odevzdáno ¹⁸ v majetek Abrahamův před očima synů Hetových a všech, kdož vcházeli do brány onoho města.

¹⁹ Tak tedy pochoval Abraham svou manželku Sáru ve dvojité jeskyni toho pole, na východě (od) Mambre, to jest Hebronu, v zemi Kanaan. ²⁰ Tak odevzdáno bylo pole to i jeskyně, která na něm byla, od synů Hetových Abrahamovi v trvalou vlastní hrobku.

Abraham opatřil svému synu manželku. (24, 1. – 67.)

HLAVA 24. – ¹ Abraham byl stařec vysokého věku. Hospodin mu žehnal ve všech věcech. ² I pravil k staršímu služebníkú svého domu, jenž byl ustanoven nad veškerým jeho majetkem: Polož ruku pod mou kyčli, ³ abych tě zavázal přísahou při Hospodinu, Bohu nebes i země, že nevezmeš manželky pro syna mého z dcer Kananejských, mezi nimiž přebývám, ⁴ ale že půjdeš do mé vlasti, k mému příbuzenstvu a odtud že vezmeš manželku mému synu Isákoví. ⁵ Služebník odpověděl: Nebude-li chtíti žena jíti se mnou do této

HL. 23. V. ⁹. Místo „dvojité jeskyně“ lépe jest ponechati vlastní jméno *Machpélá*, které přísluší poli a tím ovšem i jeskyni, která na něm byla.

země, přeješ si, bych uvedl tvého syna zpět do země, ze které jsi ty vyšel? ⁶ Abraham pravil: Chraň Bůh, abys kdy nazpět uvedl tam syna mého! ⁷ Hospodin, Bůh nebe, který mě vzal z domu otce mého a ze země, v níž jsem se zrodil; ten, jenž ke mně mluvil a přísahal mi, řka: „Potomstvu tvému dám tuto zemi“ – ten pošle před tebe svého anděla, abys odtamtud dostal manželku pro mého syna. ⁸ Odepře-li však žena jíti s tebou, nebudeš přísahou vázán; jen syna mého tam nevoď zpět. ⁹ Vložil tedy služebník ruku pod kyčli Abrahamovi, svému pánu, a přísahal mu na tu věc.

¹⁰ Vzal pak deset velbloudů ze stáda svého pána a odešel. Nesa s sebou ze všech jeho vzácných věcí, vydal se na cestu a přišel do Mesopotamie k městu Nachorovu. ¹¹ Večer, v dobu, kdy obyčejně ženy chodí pro vodu, nechav velbloudy před městem u studnice vody odpočívati, pravil: ¹² Hospodine, Bože pána mého Abrahama, vyjdi mi, prosím, dnes vstříc a prokaž milost pánu mému Abrahamovi. ¹³ Hle, stojím u studny vody a dcery obyvatelů tohoto města budou choditi pro vodu. ¹⁴ Dívka tedy, které řeknu: „Nachyl svého džbánu, abych se mohl napítí,“ a která řekne: „Pij, a velbloudy tvé také napojím,“ bude ta, kterou jsi určil pro svého služebníka Isáka; z toho poznám, že jsi učinil milosrdenství s mým pánem. ¹⁵ Ještě nedomluvil, a hle, vycházela Bebeke, dcera Batuela, syna Melchy, manželky Nachora, bratra Abrahamova, majíc na rameni džbán. ¹⁶ Byla to dívka velmi spanilá, panna překrásná, od muže netknutá. Sestoupila do studně, nabrala do džbánu a vracela se. ¹⁷ Tu vyšel služebník rychle proti ní, řka: Dej mi ze svého džbánu trochu se napítí. ¹⁸ Ona odpovídajíc: „Pij, pane můj,“ rychle složila džbán na loket a podala mu pítí. ¹⁹ Když se napil, dodala: I velbloudům tvým navážím vody, až se všichni napojí. ²⁰ A vylívši džbán do koryta, běžela zase do studně pro vodu, navážila a dala všem velbloudům. ²¹ On díval se mlčky na ni, aby zvěděl, dal-li mu Hospodin šťastnou cestu. ²² Potom, když se velbloudi napili, vyňal zlaté náušnice, dva loty těžké, a tolikéž náramků, těžkých deset lotů, ²³ a pravil jí: Či jsi dcera? Pověz mi, je-li u vás místa, bych tam mohl zůstat? ²⁴ Odpověděla: Jsem dcera Batuela, syna Melchy, která ho porodila Nachorovi. ²⁵ A pokračovala řkouc: Také slámy a píce jest u nás hojnost a místo prostranné k zůstávání. ²⁶ Tu sklonil se muž ten a klaněl se Hospodinu, ²⁷ řka: Požehnán budiž Hospodin, Bůh pána mého Abrahama, kterýž neodepřel milosrdenství ani věrnosti své pánu mému, nýbrž pravou cestou mě přivedl do domu bratra mého pána. ²⁸ Dívka pak běžela a oznámila v domě své matky všecko, co byla slyšela.

²⁹ Rebeka měla bratra jménem Labana; ten spěšně vydal se na cestu k onomu člověku u studny. ³⁰ Viděl totiž náušnice a náramky v rukou své sestry, a slyšel všecko, co vypravovala: „To a to pravil mi onen člověk.“ Přišel k muži tomu, který stál u velbloudů neda-leko od studně vody, ³¹ pravil mu: Pojď, požehnaný Hospodinův; proč stojíš venku? Připravil jsem ti přibýtek a místo pro velbloudy. ³² A uvedl ho do domu, odsedlal velbloudy a dal jim slámy a píce, jakož i vody, by si umyli nohy on i mužové, kteří s ním přišli. ³³ Když mu pak předložili chleba, řekl: Nevezmu do úst, dokud nevyřídím, co mi uloženo. (Laban) mu odpověděl: Mluv! ³⁴ On tedy mluvil: Jsem služebník Abrahamův. ³⁵ Hospodin velmi pánu mému požehnal, takže se stal velikým; dal mu brav i skot, stříbro i zlato, služebníky i služebnice, velbloudy i osly. ³⁶ Také Sára, manželka mého pána, porodila ve vysokém věku syna mému pánu, jemuž dal všecek svůj majetek. ³⁷ Mě pak zavázal pán

Hl. 24. V. ¹³. Eliezer nejedná tu z pověry, nýbrž z popudu Božího.

V. ²². Místo náušnic, má hebr. *prsten*, který dle Pent. samaritánského Eliezer zavěsil do nozder Rebečiných.

můj přísahou, řka: Nevezmeš manželky synu mému z dcer Kananejských, v jejichž zemi přebývám; ³⁸ nýbrž půjdeš do domu otce mého a z mého příbuzenstva vybereš manželku mému synovi. ³⁹ Já však jsem svému pánovi odpověděl: Což, nebude-li žena chtít se mnou jít? ⁴⁰ Řekl: Hospodin, před jehož tváří chodím, pošle s tebou svého anděla a povede tě po cestě, tak že dostaneš pro mého syna ženu z mého příbuzenstva a z domu otce mého. ⁴¹ Až přijdeš k mým příbuzným, a oni by ti nedali ženy, nestihne tě má kletba. ⁴² Když jsem tedy dnes přišel ke studni vody a řekl jsem: Hospodine, Bože pána mého, jestliže jsi mi dal štěstí na cestu, kterou nyní konám, – ⁴³ hle, stojím u studně – pak panna, která vyjde pro vodu a uslyší ode mne: „Dej mi ze svého džbánu trochu se napít,“ ⁴⁴ a řekne mi: „Pij ty a také velbloudům tvým navázán,“ ta bude ženou, kterou určil Hospodin pro syna mého pána. ⁴⁵ Zatím co jsem mlčky o těchto věcech uvažoval, objevila se Rebeka, přicházejíc a džbán nesouc na rameni; sestoupila do studně a navázila vody. I díím jí: Zavdej mi trochu. ⁴⁶ Ona spěšně složila džbán s ramene a řekla mi: Pij, a také velbloudy tvé napojím. I pil jsem a napojila (též) velbloudy. ⁴⁷ I otázal jsem se jí, řka: Či jsi dcera? Odpověděla: Jsem dcera Batuela, syna Nachora, jehož mu porodila Melcha. Tu jsem jí zavěsil náušnice, by zdobily její líce, a na ruce jsem jí dal náramky. ⁴⁸ I sklonil jsem se, klaněje se Hospodinu a velebě Hospodina, Boha pána mého Abrahama, který mě vedl pravou cestou, bych dostal dceru bratra pána mého pro jeho syna. ⁴⁹ Proto řekněte mi, chcete-li se zachovati laskavě a věrně k mému pánu; myslíte-li však jinak, i to mi řekněte, abych se dal vpravo nebo vlevo. ⁵⁰ Tu odpověděl Labán a Batuel: Od Hospodina vyšla tato věc; nemůžeme ti nic jiného říci, leč co jemu se líbí. ⁵¹ Hle, Rebeka jest, před tebou, vezmi ji a jdi; budiž manželkou syna tvého pána, jakož mluvil Hospodin. ⁵² Když to služebník Abrahamův uslyšel, padnuv na zemi, klaněl se Hospodinu. ⁵³ Vyňav pak stříbrné a zlaté předměty, jakož i šaty, dal je Rebece darem; také jejím bratrům a matce odevzdal dary. ⁵⁴ A počavše hody, jedli a pili pospolu a zůstali tam.

Ráno pak služebník vstav, pravil: Propustte mne, ať jdu ke svému pánu. ⁵⁵ I odpověděli její bratři i matka: Ať zůstane dívka aspoň deset dní u nás, a potom ať jde! ⁵⁶ On však řekl: Nezdržujte mne, neboť Hospodin dal mi šťastnou cestu; propustte mě, ať jdu k svému pánu. ⁵⁷ I pravili: Zavolejme dívku a zeptejme se, jak ona myslí. ⁵⁸ Když zavolaná přišla, tázali se: Chceš jít s tímto člověkem? Ona řekla: Půjdu. ⁵⁹ Propustili ji tedy, kojnou její, služebníka Abrahamova a jeho průvodce, ⁶⁰ přejíce štěstí sestře své a řkouce:

Sestra naše jsi, rozmnožíš se v tisíc tisíců
a potomstvo tvé vládniž branami svých nepřátel.

⁶¹ Potom Rebeka a její služebné na velbloudech jely s mužem tím, an rychle se vracel k svému pánu.

⁶² Téhož času kráčel Isák po cestě, vedoucí ke studni, jež sluje (studně) Živého a Vidoucího; přebýval totiž v zemi jižní. ⁶³ Byl pak vyšel, když se den již schýlil, aby, v polích se oddal svým myšlenkám; Když pozvedl oči, užířel zdaleka přijížděti velbloudy. ⁶⁴ Také Rebeka spatřila Isáka; i sesedla s velblouda ⁶⁵ a řekla služebníku: Kdo je ten člověk, který jde po pláni proti nám? I řekl jí: To jest můj pán. Tu ona, vzavši rychle závoj, zastřela se. ⁶⁶ Poté služebník vše vypravoval Isákovi, jak byl pořídil. ⁶⁷ Isák pak uvedl ji do stanu Sáry, své matky, a pojal ji za manželku. Rebeka tak se mu zalíbila, že se mu zmírnila bolest, jež ho zatím stihla matčinou smrtí.

Poslední léta Abrahamova. (25, 1. – 11.)

HLAVA 25. – ¹ Abraham pojal jinou manželku, jménem Keturu. ² Ta mu porodila Zamrama, Jeksana, Madana, Madiana, Jesboka a Sue.

³ Jeksan zplodil Sabu a Dadana.

Synové Dadanovi byli: Assurové, Latusové a Loomové.

⁴ Z Madiana pochází Efa, Ofer, Henoch, Abida a Eldaa. Tito všichni jsou synové Ketuřini.

⁵ Všecek svůj majetek dal Abraham Isákovi; ⁶ synům pak ženin dal dary a oddělil je od Isáka, svého syna, ještě za svého života, poslav je na východ.

⁷ Bylo pak dnů života Abrahamova stosedmdesátpět let. ⁸ Skonav, umřel v (pěkném věku, ve vysokém stáří, zaživil mnoho dnů; a přiřazen byl k lidu svému. ⁹ Pohřbil ho Isák a Ismael, jeho synové, ve dvojité jeskyni, která jest na poli Efrona, syna Seora Hetskcho, naproti Mambre, ¹⁰ jež byl koupil Abraham od synů Hetových. Tam byl pochován, on i Sára, manželka jeho. ¹¹ Po jeho smrti žehnal Bůh Isákovi, jeho synu, jenž přebýval vedle studně jmenované studně „Živoucího a Vidoucího“.

Rody Ismaelovy. (25, 12. – 18.)

¹² Toto jsou rody Ismaela, syna Abrahamova, jehož mu porodila Egyptanka Agar, otrokyně Sářina, ¹³ a toto jsou jména jeho synů podle jejich rodů:

Prvorozenec Ismaelův byl Nabajot, po něm Kedar, Adbeel, Mabsam, ¹⁴ Masma, Duma, Massa, ¹⁵ Hadar, Terna, Jetur, Nafis a Kedma.

¹⁶ To jsou synové Ismaelovi a to jsou jejich jména v jejich osadách a táborech, dvanácte knížat jejich kmenů.

¹⁷ Všech roků Ismaelových bylo sto třicet sedm let. Dokonav umřel a přiřazen byl k lidu svému. ¹⁸ Sídli od Hevily až po Sur, který leží proti Egyptu, jdeme-li směrem k Assyrii. Zemřel přede všemi svými bratry.

Rody Isákovy. – Esau a Jakob. (25, 19. – 34.)

¹⁹ Rody Isáka, syna Abrahamova, jsou tyto:

Abraham zplodil Isáka; ²⁰ ten, když mu bylo čtyřicet roků, pojal za manželku Rebeku, dceru Batuela Syrského z Mesopotamie, sestru Labanovu.

²¹ Poněvadž byla manželka jeho neplodná, modlil se za ni Isák k Hospodinu; ten ho vyslyšel a učinil, že Rebeka počala. ²² Když se malíci v jejím životě šfouchali, pravila: Mělo-li se mi takto státi, proč jsem musila počítí? I šla, aby se otázala Hospodina. ²³ Ten odpověděl, řka:

Dva národové jsou v tvém životě.
a dva kmeny z lůna tvého vzejdou,
národ jeden bude silnější než národ druhý
a starší bude sloužiti mladšímu.

²⁴ Když přišel čas porodu, ejhle, shledána dvojčata v jejím lůně. ²⁵ První narozený byl ryšavý a všecek chlupatý jako kožich. Dáno mu jméno Esau. Druhý⁷, ihned po něm vycházejí, držel rukou bratra za patu, pročež pojmenován byl Jakob. ²⁶ Šedesát roků bylo Isákovi, když se mu narodili tito malíci.

²⁷ Když dorostli, stal se z Esaua zkušený lovec a divoch; Jakob však, člověk tichý, přebýval ve stanech.

²⁸ Isák miloval více Esaua, poněvadž rád jídal, co mu ulovil. Rebeka však více milovala Jakoba.

²⁹ Když (jednou) se vrátil Esau s pole, jsa zemdlén, měl Jakob uvařený pokrm. ³⁰ Esau řekl: Dej mi toho ryšavého vaření, jsem náramně zemdlén. – Z té příčiny nazván byl Edom. – ³¹ Jakob mu pravil: Prodej mi své prvorozenství. ³² On odpověděl: Hle, umírám,

co mi plátno právo prvorozenství? ³³ Jakob řekl: Odpřísáhní mi to tedy. Esau mu přísahal a tak prodal své prvorozenství. ³⁴ Vzav pak chléb a pokrm čočkový, jedl a pil, načež odešel, nedbaje, že prodal práva prvorozenská.

Pobyt Isákův v Gerarách. (26, 1. – 22.)

HLAVA 26. – ¹ Když po neúrodě, která nastala ve dnech Abrahamových, začal opět v zemi hlad, odešel Isák k Abimelechovi, králi Filištanů, do Gerar. ² Tam ukázal se mu Hospodin a řekl: Nesestupuj do Egypta, ale zůstaň v zemi, kterou ti povím. ³ Procházej ji, já budu s tebou a budu ti žehnati; neboť tobě a potomstvu tvému dám všechny tyto krajiny, bych splnil přísahu, jižto jsem se zavázal Abrahamovi, otci tvému. ⁴ Rozmnožím potomstvo tvé jako hvězdy nebeské, dám potomkům tvým všechny tyto krajiny a požehnání budou v tvém potomstvu všichni národové země, ⁵ poněvadž poslouchal Abraham hlasu mého, ostříhal rozkazův a příkazů mých a zachovával předpisy a zákony mé.

⁶ Zůstal tedy Isák v Gerarách. ⁷ Když se ho ptali tamější mužové po jeho manželce, odpověděl: Je to má sestra. – Bál se totiž přiznati, že jest s ním spojená svazkem manželským, mysle si, aby ho nezabili pro její krásu. – ⁸ Když minulo velmi mnoho dnův od té doby, co se tam usadil, Abimelech, král Filištanů, hledě oknem, uzel ho pohrávati si s Rebekou, svojí manželkou. ⁹ I povolav ho, pravil:

Jest vidět, že je to tvá manželka; proč jsi lhal, že je tvá sestra? „Bál jsem se,“ odpověděl, „bych pro ni nezemřel.“ ¹⁰ Tu pravil Abimelech: Proč jsi nás oklamal? (Snadno) mohl někdo z lidu sejítí se s tvou manželkou, a byl bys tak uvalil na nás veliký hřích. A přikázal všemu lidu říka: ¹¹ Kdo by se dotkl manželky tohoto člověka, smrti ať zemře!

¹² Isák v zemi té pak zasel, a klidil toho roku stonásobně; žehnal mu totiž Hospodin. ¹³ Bohatěl člověk ten, prospíval víc a více a rostl, až se stal velmi velikým. ¹⁴ Měl brav i skot a čeládky veliké množství. Proto záviděli mu Filištinští – ¹⁵ všechny studnice, které byli vykopali služebníci jeho otce Abrahama, tehdy zasypali, vyplnivše je hlínou – ¹⁶ tak velice, že sám Abimelech řekl Isákovi: Odejdi od nás, neboť stal ses mnohem mocnějším, nežli jsme my.

¹⁷ Odešel tedy, aby se odebral do údolí Gerarského, a usadil se tam. ¹⁸ Vykopal opět jiné studně, které byli vykopali služebníci otce jeho Abrahama, ale po jeho smrti kdysi Filištinští je zasypali, a nazval je týmiž jmény, jak je byl předtím otec pojmenoval.

¹⁹ Kopající v údolí, našli živou vodu. ²⁰ Než i tam počali pastýři gerarští hádati se s pastýři Jakobovými řkouce: Naše jest tato voda. Proto nazval studnici podle toho, co se bylo přihodilo, „Hádka“.

²¹ Potom kopali jinou studni; a také o tu se hádali; proto ji na zval „Nepřátelství“.

²² Odešel odtud, kopal jinou studni, o kterou se nevadili; proto ji nazval „Uvolnění“, říka: Nyní nám Hospodin uvolnil a učinil, že se budeme moci v zemi rozmnožovati.

Isák v Bersabe. (26, 23.-28, 9.)

²³ Odtud se odebral nahoru do Bersabe. ²⁴ Tam se mu ukázal Hospodin téže noci a pravil: Já jsem Bůh Abrahama, tvého otce; neboj se, neboť já jsem s tebou; budu ti žehnati a rozmnožím tvé potomstvo pro mého služebníka Abrahama. ²⁵ Vzdělal tam tedy oltář a vzýval jméno Hospodinovo, načež vztýčil stan a dal služebníkům rozkaz, by kopali studni.

²⁶ Když na to místo přišel z Gerar Abimelech, přítel jeho Ochozat a Fikol, velitel vojska, ²⁷ pravil jim Isák: Co jste přišli ke mně, člověku, jehož jste nenáviděli a od sebe zapudili? ²⁸ Oni odpověděli: Viděli jsme, že jest Hospodin s tebou, a proto jsme pravili:

Buď přísaha mezi námi a učiníme smlouvu, ²⁹ že nám nic zlého neučiníš, jako jsme i my ničeho z tvého majetku se nedotkli, aniž jsme učinili, co by tě poškodilo, nýbrž v pokoji jsme tě propustili, zbohatlého Hospodinovým požehnáním. ³⁰ Tu jim učinil hody a oni jedli a pili. ³¹ Ráno vstavše, přísahali si navzájem. Pak je propustil Isák v pokoji do jejich domova.

³² Téhož dne – hle – přišli služebníci Isákovi a oznámili mu o studni, kterou byli vykopali, řkouce: Nalezli jsme vodu. ³³ Proto nazval ji „Hojnost“; a město sluje Bersabe až do dneška.

³⁴ Když bylo Esauovi čtyřicet let, pojal za manželky Juditu, dceru Beeria hetského, a Basematu, dceru Elonovu z téhož místa. Obě popudily mysl Isákovu a Rebečinu.

HLAVA 27. – ¹ Když Isák zestárnul, zakalil se mu zrak, že neviděl.

Povolav (jednou) Esaua, svého staršího syna, pravil mu: Synu! On odpověděl: Tu jsem. ² řekl mu otec: Vidiš, že jsem zestárnul a nevím dne své smrti. ³ Vezmi zbraň, toulec a lučiště, a jdi něco ulovit, ⁴ udělej mi z toho pokrm, jaký víš, že rád, a přines jej, ať pojím; požehnám ti, dříve než umru. ⁵ Když to uslyšela Rebeka a on odešel do polí, aby splnil rozkaz otcův, ⁶ řekla svému synu Jakobovi: Slyšela jsem otce tvého, když mluvil s Esauem, bratrem tvým, a pravil mu: ⁷ Přines mi z lovu svého a nadělej pokrmů, bych pojechl, a pak ti před Hospodinem požehnám, dříve než umru. ⁸ Nyní tedy, synu, jednej podle mé rady. ⁹ Jdi k stádu a přines mi dvě z nejlepších kůzlat, ať nadělám z nich tvému otci pokrmů, které on rád.

¹⁰ Když mu je přineseš a on pojí, ať ti požehná, dříve než umře.

¹¹ On jí (však) odpověděl: Víš, že Esau, můj bratr, jest člověk chlupeťák, a já hladký; ¹² jestli mě otec ohmatá a pozná, bojím se, aby se nedomníval, že jsem si z něho chtěl tropiti posměch, a abych neuválil na sebe zlořečení místo požehnání. ¹³ Matka mu řekla: Na mně buď to zlořečení, synu; jen poslechni mé rady, jdi a přines, co jsem řekla. ¹⁴ Odešel (tedy), přinesl a dal to matce, kteráž připravila pokrmy tak, jak věděla, že otec jeho rád. ¹⁵ Potom oblékla mu nejlepší šaty Esauovy, které měla doma, ¹⁶ kozelčími kůžkami obložila mu ruce, zakryla holou část hrdla, ¹⁷ dala mu pokrm a odevzdala chleby, které byla upekla. ¹⁸ Když to přinesl otci, pravil: Otče. On odpověděl: Slyším. Kdo jsi, synu můj? ¹⁹ I řekl Jakob: Já jsem tvůj prvorozenec Esau; učinil jsem po tvém rozkazu; vstaň, sedni a pojez z mého lovu, aby mi tvá duše požehnala. ²⁰ Tu pravil opět Isák synu svému: Jak jsi mohl tak brzy něco ulovit, synu můj? Odpověděl: Byla to vůle Boží, že se mi tak brzy naskytlo, co jsem chtěl. ²¹ I pravil Isák: Přístup sem, ať se tě dotknu, synu, a zkusím, jsi-li ty syn můj Esau či nejsi. ²² Přistoupil tedy k otci. Isák ohmatav ho pravil: Hlas jest sice Jakobův, ale ruce – jsou Esauovy. ²³ A nepoznal ho, poněvadž chlupaté ruce způsobily, že se podobal staršímu. Chtěje mu tedy požehnati ²⁴ pravil: Jsi ty můj syn Esau? On odpověděl: Jsem. ²⁵ Tu pravil Isák: Podej mi pokrm ze svého lovu, synu, aby ti požehnala má duše. Když Isák z podaného pojechl, podal mu Jakob také vína. Když se Isák napil, ²⁶ pravil: Přístup ke mně a dej mi políbení, synu. ²⁷ Přistoupil a políbil ho. Tu jakmile ucítil vůni jeho roucha žehname mu pravil:

HL. 27. V. ¹⁰. Jakob nejednal správně, tím méně jeho matka; oba také za to později pykali. Jakobovi bylo dlouho přebývat v Labana, od něhož byl rovněž obelstván, matce pak bylo dlouho žití odloučeně od svého miláčka. Vědouc o Jakobově vyvolení neměla uživati nedovolených prostředků, nýbrž měla ponechati prozířetelnosti Boží, kterými cestami Jakob dojde zaslíbení Božího.

V. 13. Rebeka má za to, že nemůže ji veliká kletba stihnouti, když urychlí, co bylo jí, a Jakobovi od Boha předpověděno v 25, 23.

Ano, vůně mého syna
 jest jak vůně bohaté nivy,
 které Hospodin požehnává.
²⁸ Dávej ti Bůh z nebeské rosy
 jakož i z tučnosti země
 nadbytek obilí a vína.
²⁹ Ať ti slouží národové,
 kmenové ať se tobě klaní.
 Bratři svých buď pánem,
 synové matky tvé ať se ti koří!
 Zlořečen buď, kdo ti zlořečí,
 požehnán však, kdo ti žehná.

³⁰ Sotvaže Isák dokončil řeč a Jakob vyšel ven, přišel Esau ³¹ a přinesl vařené pokrmy z lovu otci řka: Vstaň, otče můj, a jez z lovu svého syna, aby mi požehnala tvá duše. ³² Isák mu řekl: Kdo jsi ty? Odpověděl: Jsem tvůj prvorozený syn Esau. ³³ Tu se Isák lekl, hrozně zděsil a nevýslovně se divě pravil: Kdo jest tedy ten, který před chvílí uloviv zvěř přinesl mi ji a jedl jsem ze všeho dříve než jsi ty přišel? Požehnal jsem mu a zůstane požehnaným. ³⁴ Uslyšev Esau řeči otcovy zařval velikým křikem a zděšen jsa pravil: Požehnej také mně, otče. ³⁵ On pravil: Tvůj bratr lstivě přišel a vzal tvoje požehnání. ³⁶ (Esau) doložil: Právem bylo nazváno jméno jeho Jakob, neboť – hle – po druhé mě obelstil; nejprve mi odňal prvorozenská práva a nyní zase uchvátil mé požehnání. Opět pak pravil otci: Zachoval jsi také mně požehnání? ³⁷ Isák odpověděl: Tvým pánem jsem ho ustanovil a všechny bratry jeho jsem podrobil jeho službě; obilím a vínem jsem ho trvale opatřil, co tedy tobě, synu, po tom všem mohl bych ještě učiniti? ³⁸ Otče – pravil Esau – máš toliko jedno požehnání? Prosím, bys požehnal též mně. Když pak hlasitě vzlykal, ³⁹ tu Isák byl dojat a pravil mu:

V tuku země a v rose nebes shora
 bude tvé požehnání.
⁴⁰ Živ budeš od meče,
 avšak sloužití budeš svému bratru.
 Přejde však čas, kdy jeho jho
 setřeš a svrhneš se své šíje.

⁴¹ Měl tedy Esau Jakoba stále v nenávisti pro požehnání, které mu byl otec udělil, a pravil si: (Až) pominou dni smutku za mého otce, pak zabiju Jakoba, svého bratra. ⁴² Rebeka, když jí to bylo oznámeno, dala zavolati Jakoba, svého syna, a pravila mu: Hle, bratr tvůj Esau hrozí, že tě zabije. ⁴³ Proto, synu můj, poslechni nyní mého hlasu, vstaň a utec k Labanovi, mému bratru, do Haranu. ⁴⁴ Zůstávej u něho nějaký čas, až se utíší hněv tvého bratra. ⁴⁵ až přestane jeho zlost a zapomene, co jsi mu učinil; potom pro tě pošlu a dám tě odtamtud přivést sem; proč bych jednoho dne měla být zbavena obou synů? ⁴⁶ Řekla také Rebeka Isákovi: Mrzí mne život pro dcery Hetovy; vezme-li si Jakob ženu z národa této země, pak nechci (ani) živa být.

HLAVA 28. – ¹ Zavolal tedy Isák Jakoba, požehnal mu a přikázal mu řka: Neber si manželky z kmene Kananejských, ² nýbrž vydej se na cestu a jdi do Syrské Mesopotamie,

V. ³⁹. Lépe překládají s hebr. takto:

Věru daleko od tučné půdy bude sídlo tvé
 a daleko od rosy nebes shora (padající).

do domu Batuela, otce matky tvé, a přiveď! si odtud manželku, jednu z dcer Labana, tvého ujce. ³ Bůh pak všemohoucí ti žehnej, uděl ti vzrostu a rozmnož tě v zástupy národů. ⁴ Dej požehnání Abrahamova tobě i potomstvu tvému po tobě, by se ti dostalo v majetek země, ve které jsi hostem a kterou slíbil tvému dědu.

⁵ Když ho tak Isák propustil, vydal se na cestu a přišel do Syrské Mesopotamie k Labanovi, synu Batuela Syrského, bratru Rebeky, své matky.

⁶ Esau pak vida, že dal otec jeho požehnání Jakobovi, že ho poslal do Syrské Mesopotamie, aby si přivedl odtamtud ženu, že mu po požehnání přikázal: „Nevezmeš si manželky z dcer Kananejských“ a ⁷ že Jakob poslušen jsa svých rodičů odešel do Sýrie, ⁸ shledav též, že jeho otec nerad vidí dcery Kananejských, ⁹ šel k Ismaelovi a pojal za manželku – mimo ty, kteréž již měl – Maheletu, dceru Ismaela, syna Abrahamova, sestru Nabajotovu.

Jakob v Mesopotamii. (28, 10. – 30, 43.)

¹⁰ Vyšed tedy Jakob z Bersabe ubíral se do Haranu. ¹¹ Když přišel na jedno místo a chtěl na něm po západu slunce přenocovati, vzal jeden z kamenů, které tam ležely, položil si jej pod hlavu a spal na tom místě. ¹² Tu viděl ve snách žebřík stojící na zemi, jehož vrch se dotýkal nebes; andělé Boží vystupovali a sestupovali po něm; ¹³ Hospodin pak stál nad žebříkem a pravil mu: Já jsem Hospodin, Bůh otce tvého Abrahama a Bůh Isákův. Zemi, na které spíš, dám tobě i potomstvu tvému. ¹⁴ Bude pak potomstvo tvé jako prach země, rozložíš se na západ i na východ, na sever i na jih; a požehnána budou v tobě a v potomstvu tvém všechna pokolení země. ¹⁵ Budu strážcem tvým, ať jdeš kam jdeš, a přivedu tě zase do této země; a neopustím tě, dokud nevyplním vše, co jsem slíbil. ¹⁶ Když Jakob ze spánku procitl, pravil: Vpravdě Hospodin jest na tomto místě a já jsem nevěděl. ¹⁷ Pln úžasu pokračoval: Jak úctyhodné je toto místo! Není tu nic jiného než dům Boží a brána nebeská. ¹⁸ Ráno pak vstav vzal kámen, který byl měl pod hlavou, vztyčil jej na památku a polil na vrchu olejem.

¹⁹ A nazval město, jež slulo dříve Luza, Betel.

²⁰ Učinil také slib řka: Bude-li Bůh se mnou, bude-li mne chrániti na cestě, kterou se беру, dá-li mi chléb, bych měl co jísti, a roucho, bych se měl čím odívati, ²¹ a vrátím-li se šťastně do domu otce svého, pak Hospodin bude mým Bohem ²² a kámen tento, který jsem vztyčil na památku, bude slouti Dům Boží; a ze všeho, co mi dáš, budu ti obětovati desátky.

HLAVA 29. – ¹ Kráčeje pak dále Jakob přišel do východní země. ² Tam uzřel na poli studnici a tři stáda ovec u ní; neboť býval z ní dobytek napájen. Otvor její byl zavřen velkým kamenem. ³ Byl pak obyčej, že (teprv) když se sešly všechny ovce, odvalovali kámen, a když se stáda napojila, opět jej kladli na otvor studnice. ⁴ Tu pravil (Jakob) pastýřům: Bratři, odkud jste? Odpověděli: Z Haranu. ⁵ Jakob se jich otázel: Znáte Labana, syna Nachorova? Řekli: Známe. ⁶ „Má se dobře?“ Oni zase: „Dobře; hle, jeho dcera Ráchel

HL. 28. V. 18. Z nejnovějších vykopávek patrně, že Kananejští a jiní Semité podobně vztyčovali ve svých svatyních balvany, které slují masseby. Jestliže však měli východní národové za to, že v těchto kamelech sídlí jejich bohové, a jestliže těmto kamenům vzdávali též božskou poctu, neplatí z toho, že i Jakob podobně požíral na tento kámen. Jakob nechtěl nic jiného než postaviti posvátný památník. Aby jej Bohu zasvětil, polil jej olejem. Měl olej po ruce, jelikož staří Východané rádi a často se mazávali olejem, kterého mazání patřilo k denním jejich potřebám jako pokrm a nápoj. Berouce tedy na další cestu s sebou potraviny, nezapomínali ani na olej. (Srv. též podobenství o milosrdném Samaritánu.)

přichází se svým stádem." ⁷ I řekl Jakob: Ještě se den nenachýlil a není (ještě) čas, hnáti stáda do ohrad; napojte tedy nejprv ovce a pak žeňte je zase na pastvu. ⁸ Oni odpověděli: Nemůžeme, dokud se všechna stáda nesešla a dokud neodvalíme kamene od otvoru studnice, bychom stáda napojili. ⁹ Mezi tím co mluvili – hle – Ráchel se přibližovala s ovce svého otce – pásla totiž stádo ona. – ¹⁰ Když ji Jakob uzřel, věda, že jest jeho sestřenicí a ovce že jsou majetkem jeho ujce Labana, odvalil kámen, kterým byla studna uzavřena, ¹¹ napojil stádo, políbil ji, hlasitě plakal ¹² a oznámil jí, že jest bratrem jejího otce, totiž synem Rebečiným. Ona pak rychle to oznámila svému otci.

¹³ Ten, když uslyšel, že přišel Jakob, syn jeho sestry, běžel mu vstříc, objal ho, líbal a vedl domů. Uslyšev o příčinách cesty ¹⁴ pravil: Tys kost má a maso mé.

Když minul měsíc, ¹⁵ pravil mu: Budeš mi snad proto, že jsi mým bratrem, sloužiti zadarmo? Řekni mi, jakou mzdu žádáš? – ¹⁶ Měl pak dvě dcery; jméno starší bylo Lia, mladší pak slula Ráchel. ¹⁷ Lia byla krhavých očí, Ráchel však krásných lící a ztepilé postavy. ¹⁸ Tuto Jakob miloval. – I řekl: Budu ti sloužiti za Ráchel, tvou mladší dceru, sedm roků. ¹⁹ Laban odpověděl: Bude lépe, dám-li ji tobě, než jinému muži; zůstaň u mne.

²⁰ Sloužil tedy Jakob za Ráchel sedm let, ale zdálo se mu to jako něco málo dní; tak velice ji miloval. ²¹ Načež řekl Labanovi: Dej mi mou ženu, nadešelť již čas, bych k ní vešel.

²² Laban sezvav veliké množství přátel vystrojil svatbu. ²³ Večer pak uvedl k němu dceru svou Liu ²⁴ a dal jí služebnou, jménem Zelfu. Jakob k ní podle obyčeje vešel, ráno však uzřel, že to byla Lia. ²⁵ Tu řekl svému tchánu: Co jsi mi to chtěl učiniti? Nesloužil jsem ti za Ráchel? Proč jsi mne oklamal? ²⁶ Laban odpověděl: V našem kraji není obyčej vdávati napřed mladší. ²⁷ Dokonči tento svatební týden, a já ti dám také tuto za službu, kterou konati mi budeš jiných sedm roků. ²⁸ Jakob svolil, a když minul týden, pojal za manželku Ráchel, ²⁹ které dal otec služebnou Balu. ³⁰ Tak dočkav se konečně svatby, po které toužil, miloval druhou manželku více než první, a sloužil u něho jiných sedm let.

³¹ Hospodin vida, že Liou pohrdá, otevřel její lůno, kdežto sestra zůstala neplodnou.

³² Lia tedy počala, porodila syna a dala mu jméno Ruben, řkouc: Shlédl Hospodin na mé ponížení; teď mě bude muž můj milovati.

³³ Opět počavši porodila syna řkouc: Slyšel Hospodin, že mnou bylo pohrdáno, proto mi dal také tohoto. A nazvala ho Simeon.

³⁴ Po třetí počavši porodila jiného syna řkouc: Teď přilne také ke mně můj manžel, když jsem mu porodila tři syny. A proto ho nazvala Levi.

³⁵ Když po čtvrté počala a porodila syna, pravila: Nyní slaviti budu Hospodina. A proto ho nazvala Juda. Poté přestala roditi.

HLAVA 30. – ¹ Ráchel vidouc, že jest neplodná, záviděla své sestře a pravila svému manželu: Dej mi děti, sic umru. ² Jakob rozhněvav se na ni odpověděl: Jsem já Bůh? Ten ti odpírá plod života. ³ Tu ona pravila: Mám služebnou Balu; vejdi k ní, aby rodila na můj klín, ať se mi (tak) dostane z ní synů. ⁴ Dala mu tedy Balu v manželství; ta, ⁵ když byl k ní muž vešel, počala a porodila syna. ⁶ Tu řekla Ráchel: Ujal se mne Hospodin a vyslyšel můj hlas dav mi syna; proto nazvala ho Dan.

⁷ Počala pak Bala opět a porodila syna. ⁸ Tu pravila Ráchel: Hospodin mne postavil na roveň s mojí sestrou, ano já jsem (ji) předčila. A nazvala ho Neftali.

HI. 29. V. ¹². „Bratr“ znamená u Semitů *každého příbuzného v pobočné řadě*, proto může se zde zvatí Jakob bratrem Labanovým, ačkoliv jest vlastně synem jeho sestry.

⁹ Lia vidouc, že přestala roditi, dala svému manželu Zelfu, svou služebnou. ¹⁰ Když tato počala a porodila syna, ¹¹ pravila Lia: „Štěstí.“ A proto ho nazvala Gad.

¹² Když porodila Zelfa druhého syna, ¹³ řekla Lia: To jest pro mé blaho; neboť blahoslaviti mne budou ženy. A proto ho pojmenovala Aser.

¹⁴ Ruben vyšel (jednou) v době pšeničné žně do polí, nalezl laskavec a přinesl jej své matce Lii. Tu pravila Ráchel: Dej mi část laskavce tvého syna. ¹⁵ Ona odpověděla: Zdá se ti býti málo, že jsi mi přebrala manžela, že chceš nyní i laskavec mého syna (mi) vzíti? Ráchel řekla: Ať za laskavec tvého syna s tebou této noci (Jakob) spí! ¹⁶ Když se Jakob k večeru navracoval s polí, vyšla mu Lia vstříc a pravila: Ke mně musíš vejít; najalať jsem si tě za cenu laskavce svého syna. Spal tedy této noci s ní.

¹⁷ Vyslyšel pak Bůh její prosby, takže počala a porodila pátého syna. ¹⁸ Tu řekla: Bůh mě odměnil za to, že jsem dala muži svou služebnou. A nazvala ho Issachar.

¹⁹ Když Lia opět počala a porodila šestého syna, ²⁰ pravila: Bůh mě obdařil výbornou výbavou; můj muž bude zase přebývat u mne, vždyť jsem mu porodila šest synů. Proto mu dala jméno Zabulon.

²¹ Po něm porodila dceru, jménem Dinu.

²² Hospodin rozpomněl se též na Ráchel, vyslyšel ji a otevřel její lůno. ²³ Počavši a porodivši syna, pravila: Bůh mne zbavil mé hanby. ²⁴ Nazvala ho Josef, řkouc: Přidejž mi Hospodin jiného syna.

²⁵ Když se Josef narodil, pravil Jakob svému tchánu: Propuť mě, abych se vrátil do mého domova a do mé země. ²⁶ Dej mi ženy i děti mé, za které jsem ti sloužil, abych mohl odejít; vždyť víš, jak jsem ti sloužil. ²⁷ Laban mu řekl: Kéz najdu milost před tebou! Poznávám ze zkušenosti, že mi Bůh pro tebe žehná. ²⁸ Urči si (tedy): mzdu, kterou ti budu dávat. ²⁹ On však odpověděl: Víš, jak jsem ti sloužil a jak vzrostl tvůj majetek v mých rukách. ³⁰ Málo jsi měl, než jsem k tobě přišel, a nyní jsi boháč; Hospodin ti žehnal od mého příchodu. Jest však slušno, abych jednou také se postaral sám o sebe. ³¹ Laban pravil: Co ti dám? On nato: Nechci nic; učiníš-li však, čeho žádám, budu opět pásti a hlídati tvá stáda. ³² Projdi dokola všechna svá stáda a odděl všechny ovce, které mají strakatou a kropenatou vlnu, a cokoliv bude černého (mezi ovci) a kropenatého a pruhovitého jak mezi ovci, tak mezi kozami, bude mi za mzdu. ³³ Moje poctivost se v budoucnosti ukáže. Když nadejde doba, kterou za vhodnou uznáš, ať všechno, co nebude kropenatého a pruhovitého, jak v mých ovcích tak v kozách, a černého (v ovcích), mne usvědčí, že jsem kradl. ³⁴ I řekl Laban: Přijímám za vděk, co žádáš. ³⁵ A oddělil toho dne kozy i ovce, kozly i berany, pruhovité a kropenaté; všechno pak, co bylo ve stádě jednobarevné, to jest bílé neb černé srsti, odevzdal do rukou svých synů. ³⁶ A ustanovil vzdálenost tří dnů cesty mezi sebou a zetěm, který pásal ostatní jeho stáda.

³⁷ Tu nabral Jakob zelených topolových prutů, jakož i mandloňových a javorových a částečně je oloupal; kde byly oloupány, ukázala se bílá barva; neoloupaná místa zůstala zelená. Tak nabyly různých barev. ³⁸ Pak je položil do koryt, kam se lila voda, aby, když se budou chodit stáda napájet, hleděla na ty pruty, a stávala se březími. ³⁹ A věru, při samém

Hl. 30. V. ¹⁴. Slovem laskavec překládáme tu slovo Vulg. *mandragora*, vědecky *Mandragora officinarum*.

V. ³². V Sýrii jsou ovce zpravidla bílé a jen výjimečně jsou černé neb kropenaté. Kozy naproti tomu jsou zpravidla černé neb aspoň tmavé, a jen málokteré strakaté. Jakob nabízí smlouvu, podle které v budoucnosti ovce a kozy normální barvy budou majetkem Labanovým, ovce pak a kozy barvy výjimečné budou jeho mzdou.

pojímání ovce hleděly na ty pruty a rodily jehňata kropenatá, pruhovaná a strakatá.⁴⁰ A rozdělil Jakob stádo a kladl pruty do koryt před oči beranů; všechno bílé nebo černé bylo Labanovo, ostatní však Jakobovo. Stáda pak byla od sebe odloučena.⁴¹ Když tedy nastala doba prvního pojímání, kladl Jakob do vodních koryt pruty před zraky beranů a ovec, aby při pohledu na ně stávaly se březími.⁴² Když však nastalo pozdní připouštění a poslední oplodňování, nekladl jich. Tak se stalo, že pozdní jehňata připadala Labanovi, raná však Jakobovi.⁴³ Zbohatnul pak muž ten neobyčejně; měl četná stáda, otrokyně i otroky, velbloudy i osly.

Jakob opouští Haran. (31, 1. – 55.)

HLAVA 31. – ¹ Tu však uslyšel slova synů Labanových, kteří pravili: Jakob pobral všechno, co bylo našeho otce, a zbohatnuv z jeho majetku stal se slavným.² Pozoroval též, že tvář Labanova k němu není, jak bývala.³ Proto tedy, hlavně však proto, že mu Hospodin pravil: „Navrať se do země otců svých a k příbuzenstvu svému, – já budu s tebou“ –⁴ poslal pro Ráchel a Liu, dal je zavolat na pole, kde pásli stáda.⁵ a řekl jim: Vidím, že výraz tváře vašeho otce ke mně není, jaký býval. Avšak Bůh otce mého byl se mnou.⁶ Víte samy, že jsem všemi svými silami sloužil otcí vašemu.⁷ Ale otec váš mne oklamal a desetkrát změnil mou mzdu: Bůh však nedopustil, by mi uškodil.⁸ Když řekl: „Strakaté budou tvojí mzdou“ – všechny ovce rodily strakatá jehňata. Naproti tomu když řekl: „Všecka bílá mláďata dostaneš za mzdu“ – všechna stáda rodila mláďata bílá.⁹ Tak vzal Bůh majetek vašeho otce a mně jej dal.¹⁰ Neboť když nadešel čas, v němž se ovce stávají březími, pozvedl jsem svých očí a viděl jsem ve snách, že samci, kteří vstupují na samice, jsou pruhovaní, kropenatí a strakatí.¹¹ I pravil mi anděl Boží ve snu: Jakobe! A já jsem odpověděl: Tu jsem.¹² On pravil: Pozvedni oči svých a viz, že všichni samci, kteří vstupují na samice, jsou pruhovaní, kropenatí, a strakatí. Viděl jsem všechno, co ti Laban učinil.¹³ Já jsem Bůh Betelu, kde jsi pomazal památník a kde jsi mi učinil slib. Nyní tedy vstaň, vyjdi z této země; a navrať se do země, kde ses narodil.¹⁴ Tu odpověděly Ráchel a Lia: Zbývá nám ještě nějaký podíl neb dědictví v domě otce našeho?¹⁵ Zdaž s námi nezacházel jako s cizinkami? Prodal nás a co za nás utržil, projedl.¹⁶ Avšak Bůh vzal majetek otce našeho a dal jej nám a našim synům; protože všechno, cokoliv ti Bůh káže, učiň.

¹⁷ Jakob tedy vstal a vysadiv děti i ženy na velbloudy, dal se na zpáteční cestu.¹⁸ Vzal též všecek majetek, totiž stáda a všechno, čehokoliv v Mesopotamii nabyl, a ubíral se k Isákovi, svému otcí, do země Kanaan.

¹⁹ Toho času šel Laban stříhat ovce; Ráchel zatím ukradla modly svého otce.

²⁰ Jakob nechtěl svému tchánu vyjeviti, že utíká.²¹ Když však odešel se vším, co mu po právu příslušelo, když se přeplavil přes Řeku a zaměřil směrem k pohoří Galaadu,²² tu bylo Labanovi dne třetího oznámeno, že Jakob utíká.²³ Laban vzav své bratry, honil ho sedm dní, až ho dohonil na pohoří Galaadu.²⁴ Viděl však ve snu Boha, jenž mu pravil: Stráž se říci něco příkrého Jakobovi!

²⁵ Jakob byl již postavil stany na pohoří, když ho tu Laban se svými bratry dohonil a na témž pohoří Galaad stany postavil.²⁶ I řekl Jakobovi: Proč jsi to učinil? Proč jsi bez mého vědomí odvedl mé dcery jako zajaté mečem?²⁷ Proč jsi chtěl bez mého vědomí

V. ⁴¹. Dle hebr. Jakob kladl jmenované pruty jen při pojímání se silných dobytčat, u slabších ne. Tak se stalo, že mláďata silná byla kropenatá a připadala Jakobovi, kdežto jednobarevná Labanova byla slabá. – Vulg. drží se zásady, že silnější brav se pojímá v létě, slabší teprv na podzim, a proto se věčně s hebr. shoduje, ač slovně se liší.

Hl. 31. V. ¹⁹. Místo „modly“ v hebr. určitěji: *teráfim*, t. j. domácí bůžky.

utéci? Proč jsi mi toho neoznámil, bych tě mohl vyprovodit s veselím a s písněmi, s bubny a s loutnami? ²⁸ Nedovolil jsi mi políbit synů svých a dcer; jednal jsi nemoudře. Nyní sice ²⁹ mohla by má ruka zlým ti to splatit, ale Bůh otce vašeho mi včera pravil: Střež se říci Jakobovi něco příkrého! ³⁰ Chtěl jsi jít ke svým, toužil jsi po domě otce svého; buď si. Proč jsi však ukradl mé bohy? ³¹ Jakob odpověděl: Bez tvého vědomí jsem odešel, poněvadž jsem se obával, abys mi násilně neodňal svých dcer. ³² Viniš mě z krádeže? – U kohokoliv nalezneš své bohy, ten ať jest před našimi bratry usmrcen. Hledej, a cokoli ze svých věcí u mne nalezneš, vezmi si. To mluvě nevěděl, že Rachel ukradla modly. ³³ Vstoupiv tedy Laban do stanu Jakobova, Lima a obou služebných, ničeho nenalezl. Když pak vstoupil do stanu Rachelina, ³⁴ tu ona rychle skryla modly pod velbloudí sedlo a posadila se na ně. Když pak přehledal všecek stan a ničeho nenalezl, ³⁵ pravila: Necht se nehněvá můj pán, že před ním nemohu povstati; děje se mi právě, co se podle pravidla ženám stává. Tak byl hledající zklaman ve svém úsilí. ³⁶ Tu Jakob vzplanul a počal činiti Labanovi výtky: Pro jakou mou vinu a pro jaký můj hřích jsi s takovým zápallem za mnou se hnál ³⁷ a prohledal všechny mé věci? Co jsi našel ze všeho majetku tvého domu? Polož to zde před mými a tvými bratry, ať soudí mezi mnou a tebou. ³⁸ Proto jsem byl dvacet let u tebe? Ovce tvé a kozy nebyly neplodnými, beranů ze tvých stád jsem nejedl; ³⁹ co dravci uloupili, neohlásil jsem ti, já sám jsem všechnu škodu nahrazoval; co bylo ukradené, po mně jsi žádal. ⁴⁰ Ve dne v noci vedrem i mrazem jsem se trápil a spánek se vzdaloval svých očí. ⁴¹ Tak jsem ti dvacet let sloužil v domě tvém; čtrnácte let za tvé dcery a šest let za tvá stáda; a desetkrát jsi mi změnil mzdu. ⁴² Kdyby byl nebyl se mnou Bůh otce mého Abrahama, jehož též Isák ctí, byl bys mne snad nyní propustil nahého; Bůh však shlédl na mé utrpení a na námahy rukou svých, a (proto) tě včera varoval.

⁴³ Laban mu odpověděl: Dcery mé a synové (jejich), stáda tvá a všecko, co vidíš, jest mé; co (však) mohu učiniti svým synům a vnukům? ⁴⁴ Pojď tedy a učiníme smlouvu, která ustanoví poměr mezi mnou a tebou. ⁴⁵ Vzal tedy Jakob kámen, vztyčil jej na památku ⁴⁶ a řekl svým bratřím: Přineste kameny. A oni nanesli kamenů a učinili z nich homoli, na které pak jedli. ⁴⁷ Laban ji nazval „Homole svědka“ a Jakob „Homole svědectví“, každý podle povahy svého jazyka. ⁴⁸ Laban pak řekl: Tato homole bude dnes svědkem poměru mezi mnou a tebou. – Proto bylo jí dáno jméno Galaad, to jest „Homole svědka“. – ⁴⁹ Hospodin hleď na nás a budiž soudcem mezi námi, až se rozejdeme. ⁵⁰ Budeš-li mé dcery utiskovati a pojmeš-li jiné ženy vedle nich – byť bychom neměli žádného svědka své řeči, však Bůh je tu a vidí (to). ⁵¹ A pokračoval: Hle, tato homole a kámen, který jsem mezi mnou a tebou vztyčil, ⁵² bude svědkem: tato homole, pravím, a kámen ať vydávají svědectví, že nesmím jíti. ani já vedle něho, táhna proti tobě, aniž ty smíš jíti vedle něho, hodlaje mi uškoditi. ⁵³ Bůh Abrahamův a Nachorův, Bůh to jejich otce, budiž naším soudcem! ⁵⁴ Přisahal tedy Jakob při tom, jehož ctí Isák, jeho otec, a podav na hoře oběti, pozval svých bratří, aby jedli chleba. Oni jedli, zůstavše tam. ⁵⁵ Laban pak v noci vstav, políbil své syny a dcery, požehnal jim a navrátil se domů.

Návrat Jakobův do země Kanaan. (32, 1. – 35, 29.)

HLAVA 32. – ¹ Také Jakob ubíral se cestou, kterou byl nastoupil. Tu se s ním potkali Boží andělé. ² Když je spatřil, pravil: Je to tábor Boží. A pojmenoval ono místo Mahanaim, to jest „Tábor“.

³ Potom poslav též posly před sebou k bratru svému Esauovi do země Seir, do krajiny Edom, ⁴ přikázal jim říka: Takto mluvte pánu mému Esauovi: Toto vzkazuje (ti) tvůj bratr Jakob: Byl jsem hostem u Labana až do dneška. ⁵ Mám hovězí dobytek, osly, ovce, otroky

i otrokyně; nyní pak posílám poselství k pánu mému, abych našel milost před ním.⁶ Když se poslové navrátili k Jakobovi, pravili: Přišli jsme k tvému bratru Esauovi, a hle, on pospíchá proti tobě se čtyřmi sty mužů.

⁷ Jakob se bál velmi i rozdělil svůj lid, jakož i stáda, ovce, hovězí dobytek a velbloudy na dva zástupy.⁸ Řka: Přijde-li Esau k jednomu zástupu a pobije jej, bude zachráněn druhý zástup a zbude.⁹ Pravil dále: Bože otce mého Abrahama a Bože otce mého Isáka, Hospodine, který jsi mi řekl: Návrat se do své země a na místo, kde ses narodil, budu ti dobře činiti;¹⁰ nejsem hoden všech tvých slitování a věrnosti tvé, kterou jsi projevil svému služebníku. S holí přešel jsem tento Jordán, a nyní se dvěma zástupy se vracím.¹¹ Vytrhni mě z ruky mého bratra Esaua, neboť se ho velmi bojím, aby snad nepřišel a neusmrtil matku se syny.¹² Tys mi slíbil, že mi budeš dobře činiti a že rozmnožíš mé potomstvo jako mořský písek, jehož množství nelze sečísti.

¹³ Když pak tam onu noc přespál, oddělil od svého majetku dary pro bratra Esaua:¹⁴ dvě stě koz, dvacet kozlů, dvě stě ovec, dvacet beranů,¹⁵ třicet velbloudic i s mláďaty, čtyřicet krav, dvacet býků, dvacet oslic a deset jejich mláďat.¹⁶ Stáda ta poslal se svými služebníky, každé stádo zvlášť, a řekl jim: Jděte přede mnou a budiž mezera mezi každým stádem.¹⁷ Prvnímu nařídil řka: Potká-li se s tebou můj bratr Esau a zeptá-li se tě: „Či jsi“, nebo „Kam jdeš“, nebo „Či jsou tyto věci, za nimiž jdeš?“ –¹⁸ odpovíš: Služebníka tvého Jakoba; posílá dary pánu svému Esauovi, sám jde též – za námi.¹⁹ Podobně přikázal druhému i třetímu a všem, kteří šli za stády, řka jim: Týmiž slovy mluve k Esauovi, když se s ním setkáte.²⁰ A dodejte: Také Jakob, tvůj služebník, jde za námi touto cestou. Pravil si totiž: Uchlácholím ho dary, které půjdou napřed, pak teprv chci ho viděti, snad mi bude milostiv.²¹ Šly tedy dary před ním, on sám pak zůstal té noci ve stanech.

²² Když časně ráno vstal, vzal obě své manželky a tolikéž služebných s jedenácti syny a přebrodil se přes Jabok.²³ Přepравiv pak všechny své věci,²⁴ zůstal sám. A hle, (jakýs) muž zápasil s ním až do svítání.²⁵ Když viděl, že ho nezmůže, dotkl se mu šlachy ve stehně a hned ochrnula.²⁶ A řekl mu: Pusť mě, neboť již vystupují červánky. Jakob však odpověděl: Nepustím tě, leč dáš-li mi požehnání.²⁷ Řekl tedy: Jak se jmenuješ? Odpověděl: Jakob.²⁸ On však řekl: Nebudeš se již jmenovati Jakob, nýbrž Israel; neboť byl-li jsi zdatným proti Bohu, oč více budeš lidi přemáhati?!²⁹ Tu se ho Jakob otázal: Pověz mi, jak se jmenuješ? Odpověděl: Proč se ptáš? A požehnal mu na témtě místě.³⁰ Jakob pak nazval to místo Fanuel řka: Ačkoliv jsem viděl Boha tváří v tvář, přece jsem zůstal živ.³¹ Když se odebral z Fanuelu, ihned vyšlo slunce. A dopadal na nohu.

³² Proto synové Israelovi podnes nejedí šlachy, která byla ve stehnu Jakobově umrtve-

HL. 32. V.²⁴ Tento zápasník nemohl být *duch zlý*, sice by Jakob od něho nežádal požehnání a nebyl by od něho přijal přejmenování v Israel. – Srv. Os 12, 3 nn.

V.²⁵ Zápolení toto bylo názorným prostředkem od Boha vyvoleným, aby Jakob, o něhož se pokoušela bázeň a malomyslnost, byl posílen v důvěře, že ho bude siliti Bůh i v každém jiném boji. Proto *Jakob vítězí* v tomto boji s vyšší bytostí; aby však nezpyšněl, nýbrž pamatoval, že i jeho síly jsou omezeny, proto byl bojujícím andělem *raněn v pávní kyčelní* (podle hebr.). Zápas tento nabývá nového světla domněnkou, že onen bojovník byl dobrý *duch (strážný) Esauův*, který hájil zájmů svého svěřence. A že přemohl Jakob tohoto ducha z vůle Boží, mohlo mu být poučením, že překoná i hněv svého bratra.

V.²⁶ *Anděl žádá*, by ho Jakob pustil, poněvadž již dosti dlouho marně zápolili (už vycházela zora); tím vlastně uznává svou porážku a *vítězství nechává Jakobovi*. – Jakob nechce skončiti počatý boj pouhým příměřím, že by se boj zase byl mohl obnoviti; chce se svým soupeřem *trvalý mír* a přátelství. Toto trvalé přátelství jest obsaženo v požehnání, za které prosí.

V.²⁸ Jisr'él = *Boží bojovník*.

na, že se dotkl šlachy jeho stehna, a ochrnula.

HLAVA 33. – ¹ Pozvednuv pak Jakob oči uzřel přicházeti Esaua a s ním čtyři sta mužů. Tu rozdělil syny Liiny, Racheliny a obou služebných. ² Do předu postavil obě služebné a jejich syny, za nimi Liu a její syny, na konec Rachel s Josefem. ³ Sám kráčel napřed a sedmkrát se poklonil k zemi, až se bratr přiblížil. ⁴ Tu běžel Esau bratru vstříc a objal ho; tiskna jeho šíji a líbaje ho plakal. ⁵ Když pak pozvedl oči a uzřel ženy a jejich děti, pravil: Kdo jsou tyto? Jsou tvoje? Odpověděl: Jsou to dítky, které dal Bůh mně, tvému služebníku. ⁶ A přiblíživše se služebné i synové jejich poklonili se. ⁷ Také Lia přistoupila se svými dětmi a poklonily se; na konec uklonili se Josef a Rachel. ⁸ Esau se tázal: Co jsou ony. Zástupy, které jsem potkával? Odpověděl: Abych našel milost před mým pánem – ⁹ On však řekl: Mám (sám) velmi mnoho, bratře; nech si své. ¹⁰ Tu pravil Jakob: Ne tak, prosím; nýbrž, našel-li jsem před očima tvýma milost, přijmi dárek ten z mých rukou; neboť když jsem zočil tvoji tvář, bylo mi, jako bych videi tvář Boží. Buď mi milostiv ¹¹ a přijmi požehnání, které jsem ti přinesl a kterým mě obdaril Bůh, dárce všeho. Jen po toliké pobídce přijal to bratr ¹² řka: Pojďme, budu ti společníkem po cestě. ¹³ Jakob se vymlouval: Viš, pane můj, já mám útlé děti, březí ovce a stelné krávy s sebou; budu-li příliš spěchati, zmohou se a pohynou mi jednoho dne všechna stáda. ¹⁴ Necht' pán můj jde před svým služebníkem, já zvolna půjdu za ním po jeho stopě, jak uvidím, že mé děti stačí – až přijdu k pánu mému do Seiru. ¹⁵ Esau odpověděl: Prosím tě, by několik mých lidí tě cestou provázelo, Řekl: Není třeba; toho jediného jen potřebuji, bych našel milost před tvým obličejem, pane můj.

¹⁶ Obrátil se tedy toho dne Esau a bral se cestou, kterou byl přišel, do Seiru.

¹⁷ Jakob pak přišel do Sokotu; vystavěl si tam příbytek, postavil stany a nazval to místo Sokot, to jest „Stany“.

¹⁸ Pak se odebral k Salemu, městu Sichemanů, jež jest v zemi Kanaan – když se byl vrátil ze Syrské Mesopotamie – a usadil se u toho města. ¹⁹ Díl pole, kde byl postavil stany, koupil od synů Hemora, otce Sichemova, za sto beránek. ²⁰ A zřídil tam oltář, vyzýval na něm Boha Israelova, nade vše silného.

HLAVA 34. – ¹ Dina, dcera Lima, vyšla (jednou), aby si prohlédla ženy tamního kraje. ² Když ji uzřel Sichem, syn Hemora Hevejského, kníže té země, vzplanul k ní láskou. Unesl pannu a spal s ní, znásilniv ji. ³ Srdce jeho na ní lpělo a když byla smutná, chlácholil ji lichotivými slovy. ⁴ Přišel pak k Hemorovi, otci svému, a pravil: Vezmi mi tuto dívku za ženu. ⁵ Když se Jakob o tom dověděl, nebyli (právě) jeho synové doma; pásli dobytek. I mlčel, až se vrátili. ⁶ Když pak vyšel Hemor, otec Sichemův, aby s Jakobem promluvil, ⁷ hle, synové jeho přicházeli s pole. Uslyševše, co se bylo stalo, velmi se rozhněvali, že se dopustil hanebné věci na Israelovi a že spáchal zločin, zneuctiv Jakobovu dceru.

⁸ Mluvil tedy k nim Hemor: Srdce Sichema, mého syna, lpí na vaší dceři; dejte mu ji za ženu, ⁹ a spojujme se navzájem manželskými sňatky: dávejte své dcery nám a naše si berte. ¹⁰ Přebývejte mezi námi; země jest ve vaší moci, vzdělávejte ji, těžte z ní a vládnete jí. ¹¹ Také Sichem pravil k otci a bratrům jejím: Kéž naleznu milost před vámi! Cokoliv budete žádati, dám. ¹² Stanovte vysoké snubné a žádejte darů, rád ve všem vyhovím, jen mi tu dívku dejte za ženu. ¹³ Synové Jakobovi lstivě odpověděli Sichemovi a jeho otci,

HL 33. V. ¹⁰. Místo „*tvář Boží*“ lze též přeložiti *tvář andělova*, *tvář nebeské*, *vyšší bytosti*.

V. ¹⁸. *Salem* snad na místě dnešní vesnice *Salim* na východ od Sichemu. Spíše však hebr. slovo *Šálám* dlužno považovati za obecné jméno přídavné (ne tedy vlastní) a přeložili dle hebr.: Jakob se odebral „*ve zdraví*“ do města Sichemu.

zuřice pro zneuctění sestry: ¹⁴ Nemůžeme učiniti, čeho žádáte a nemůžeme dáti své sestry člověku neobřezanému; bylo by to u nás neslušné a hanebné. ¹⁵ Učiniti s vámi smlouvu bude nám možno jen pak, budete-li chtítí býti nám podobni, a bude-li u vás obřezán každý mužský. ¹⁶ Pak budeme dávatí a brátí navzájem dcery vaše i naše a přebývati budeme s vámi, takže budeme jeden národ. ¹⁷ Pakli se nebudete chtítí obřezati, vezmeme svou dceru a odejdeme. ¹⁸ Návrh jejich se zalíbil Hemorovi i synu jeho Sichemovi. ¹⁹ A mládenec neváhal ihned vyplniti, co bylo žádáno, neboť miloval velice dívku, a byl nejváženější v domě svého otce.

²⁰ A všedše do brány města, mluvili, k lidu: ²¹ Muži tito jsou lidé pokojní a chtějí, s námi přebývat; nechť vydělávají v naší zemi, ať ji vzdělávají, jeť dlouhá a široká a potřebuje dělníků; jejich dcery budeme si brátí za manželky a své jim dávatí. ²² Něco však překází tak velikému prospěchu: obřezati podle obyčeje onoho lidu svoje mužské. ²³ Jen jim v tom povolme a majetek jejich, dobytek a všecko, co mají, bude naše, a společně bydlíce budeme jedním národem. ²⁴ Všichni souhlasili a všichni mužští byli obřezáni.

²⁵ A hle, třetího dne, když rány nejvíce bolí, dva synové Jakobovi, Simeon a Levi, Dinini bratři, chopivše meče, vtrhli do klidného města a pobili všechny muže. ²⁶ Usmrtivše též Hemora a Sichema, odvedli z domu Sichemova sestru svou Dinu. ²⁷ Když vyšli, vypadli též ostatní synové Jakobovi na zabitě a vyplenili město, aby pomstili zneuctění. ²⁸ Ovce jejich, hovězí dobytek, osly a všecko, co bylo v domech i na polích, pobraли, ²⁹ děti pak a ženy odvedli do zajetí.

³⁰ Když všechny tyto věci odvážně vykonali, pravil Jakob Simeonovi a Levimu: Zarmoutili jste mě a učinili jste mě nenáviděným u Kananejských a Ferezejských, obyvatelů této země. Nás je málo; oni se spojí a budou mě bítí, až zahluzen budu já i můj dům. ³¹ Oni odpověděli: Měli zneužití naší sestry, jako by byla nevěstkou?

HLAVA 35. – ¹ Bůh pravil Jakobovi: Vstaň, odeber se do Betelu a přebývej tam;; učin též oltář Bohu, jenž se ti zjevil, když jsi utíkal před bratrem Esauem. ² Jakob tedy svolav všecek dům, pravil: Odvržte cizí bohy, které u sebe máte, očistě se a převlechte se. ³ Vzhůru, pojďme do Betelu, bychom tam učinili oltář Bohu, který mne vyslyšel v den mého soužení a byl mi společníkem na cestě. ⁴ Dali mu tedy všechny cizí bohy, které měli, i náušnice, které měli na svých uších, a on je zakopal pod terebintem, nedaleko Sichemu. ⁵ Kudy šli, strach Bohem seslaný padal na všechna okolní města, takže se neodvážila odcházejících pronásledovati. ⁶ Tak přišel Jakob do Luzy – která jest v zemi Kanaan a má příjmení Betel, – on i všecek jeho lid. ⁷ Vzdělav tam oltář, nazval to místo „Dům Boží“, neboť tu zjevil se mu Bůh, když před svým bratrem utíkal.

⁸ Téhož času zemřela Debora, Rebečina kojná, a pochována byla na úpatí Betelu pod dubem; proto nazváno bylo ono místo „dub pláče“.

⁹ Bůh pak se ukázal opět Jakobovi – když se byl navrátil ze Syrské Mesopotamie – a požehnal mu ¹⁰ rka: Nebudeš již slouti Jakob, nýbrž Israel bude tvé jméno. Nazval ho tedy Israelem ¹¹ a řekl mu: Já jsem Bůh všemohoucí. Rostiž a množ se; národové, ano národové národů z tebe budou a králové z krve tvé vzejdou. ¹² Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi

V. ¹⁹. Hebr. slovo „*kesitá*“ podávají sice některé staré překlady slovem „*berani*“, správněji však jest překládati slovem „*stříbrných*“, t. j. kousků *stříbra* určité váhy. To se lépe srovnává se Sk. 7, 16.

V. ²⁰. Toto pole bylo později nazváno „*polem Jakobovým*“. Jakob na něm vykopal onu památnou studnu, u níž se konala rozmluva Kristova se Samaritánkou. Před svou smrtí daroval pole Josefovi, jehož kosti byly tam pohřbeny (Gn. 48, 22; Jos. 24, 32.). Odtamtud jest malé půl hodinky do dnešního *Naplusu*.

Hl. 35. V. ¹⁷. Místo „z krve“ dosl. z kyčlí (z beder).

a Isákovi, dám tobě a tvému potomstvu po tobě.¹³ Poté se Bůh vzdálil.

¹⁴ On pak vztyčil na památku kámen na tom místě, kde Bůh k němu mluvil, obětoval na něm mokré oběti a polil jej olejem.¹⁵ A pojmenoval místo ono Betel.

¹⁶ Poté odešel odtud a přišel z jara do země, kudy se jde do Efraty. Tu počala Rachel pracovat k porodu.¹⁷ Následkem těžkého porodu ocitla se v nebezpečí. I řekla jí pomocnice: Neboj se, neboli i tentokráte budeš mít syna.¹⁸ Když pak bolestí život mizel a smrt již nastávala, nazvala svého syna „Benoni“, to jest „Syn mé bolesti“. Otec však ho nazval „Benjamin“, to jest „Syn pravice“.¹⁹ Umřela tedy Rachel a byla pochována na cestě vedoucí k Efratě, to jest k Betlému.²⁰ Nad jejím hrobem vztyčil Jakob pomník. To jest pomník na hrobě Rachelině až do dneška.

²¹ Odešel odtud, postavil stany za „Věží stáda“. ²² Když přebýval v této krajině, odešel Ruben a spal s Balou, ženinou svého otce. což nezůstalo Jakoba tajno.

Synů Jakobových bylo dvanácte:

²³ Synové Liini: Prvorozenec Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar a Zabulon.

²⁴ Synové Rachelini: Josef a Benjamin.

²⁵ Synové Baly, služebné Racheliny: Dan a Neftali.

²⁶ Synové Zelfy, služebné Limy: Gad a Aser.

To jsou synové Jakobovi, kteří se mu narodili v Syrské Mesopotamii.

²⁷ Jakob přišel též k svému otci Isákovi do Mambre, do města Arbe, to jest Hebronu, kdež požíval pohostinství Abraham a Isák.²⁸ Všechnu cínů Isákových bylo jedno sto osmdesáté let.²⁹ Věkem jsa sešlý, zemřel a přiřazen byl k svému lidu, jsa (již) stařec vysokého věku. Synové jeho Esau a Jakob ho pochovali.

HLAVA 36. – ¹ Rody Esaua čili Edoma jsou tyto:

Rodopis Esaův. (2. – 14.)

² Esau pojal manželky z dcer Kananejských: Adu, dceru Elona Hetského, Oolibamu, dceru Any, dcery Sebeona Hevejského,³ a Basematu, dceru Ismaelovu, sestru Nabajotovu.

⁴ Ada porodila Elifaza, Basemat Rahuela,⁵ Oolibama pak porodila Jehusa, Ihelona a Kore. To jsou synové Esauovi, kteří se mu narodili v zemi Kanaan.

⁶ Nato vzal Esau své ženy, syny i dcery, všechno služebnictvo svého domu, svůj majetek, stáda a všechno, čeho byl mohl nabýti v zemi Kanaanu, a odebral se do jiné země. Tak se odloučil od svého bratra Jakoba.⁷ Byli oba velice bohatí, a nemohli pospolu přebývat, ježto země, ve které užívali pohostinství, nestačila jim na množství stád.⁸ Usadil se pak Esau – neboli Edom – na pohoří Seiru.

⁹ Rody Esaua, praotce Edomců, na pohoří Seirském¹⁰ a jména jeho synů jsou tato: Elifaz, syn Ady, ženy Esauovy, a Rahuel, syn Basematy, ženy téhož.

¹¹ Synové Elifazovi byli: Teman, Omar, Sefo, Gatam a Kenez;¹² Tamna pak, ženina Elifaza, syna Esauova, mu porodila Amalecha. To jsou synové Ady, manželky Esauovy.

¹³ Synové Rahuelovi byli: Nahat, Zara, Samna a Meza. To byli synové Basematy, ženy Esauovy.

¹⁴ Synové Oolibamy, dcery Any, dcery Sebeonovy, manželky Esauovy – které mu porodila – byli tito: Jehus, Ihelon a Kore.

HL. 36. V. ². Místo „dcery Sebeona“ jest čisti „syna Sebeona“. Srv. v. 24. V. ¹⁴. Místo „dcery“ Sebeonovy správně čisti „syna“ Sebeonova. Srv. v. 2.

Edomská knížata. (15. – 19.)

¹⁵ Knižata synů Esauových jsou tato:

Synové Elifaza, Esauova prvorozence: Kniže Teman, kniže Omar, kniže Sefo, kniže Kenez, ¹⁶ kniže Kore, kniže Gatam a kniže Amalech. To jsou synové Elifazovi v zemi Edomu, a to jsou synové Ady.

¹⁷ Synové Rahuela, syna Esauova, jsou: Kniže Nahat, kniže Zara, kniže Samma, kniže Meza. To jsou knížata (pocházející) od Rahuela v Edomsku, a to jsou synové Basematy, ženy Esauovy.

¹⁸ Synové Oolibamy, manželky Esauovy, jsou: Kniže Jehus, kniže Ihelon a kniže Kore. To jsou knížata (pocházející) z Oolibamy, dcery Any, ženy Esauovy.

¹⁹ To jsou synové Esauovi – neboli Edomovi – a to jsou jejich knížata.

Rodopis Horreů, praobyvatelů Seiru. (v. 20. – 30.)

²⁰ Synové pak Seira Horrejského, (původní) obyvatelé té země, jsou: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, ²¹ Disan, Eser a Disan. To jsou knížata Horrejských, synů Seirových v Edomsku.

²² Synové Lotanovi byli: Hori a Heman. – Sestra Lotanova byla Tamna.

²³ Synové Sobalovi byli: Alvan, Manahat, Ebal, Sefo a Onam.

²⁴ Synové Sebeonovi byli: Aja a Ana. To jest ten Ana, jenž našel teplé vody na poušti, když pásł osly svého otce Sebeona; ²⁵ měl pak syna Disona a dceru Oolibamu.

²⁶ Synové Disonovi byli: Hamdan, Eseban, Jetram a Gharan.

²⁷ Synové Eserovi byli: Balaan, Zavan a Akan.

²⁸ Disan pak měl syny: Husa a Arama.

Horrejská knížata, (v. 29. – 30.)

²⁹ Knižata Horrejských jsou tato: Kniže Lotan, kniže Sobal, kniže Sebeon, kniže Ana, ³⁰ kniže Disan, kniže Eser a kniže Disan. To jsou knížata Horrejských, která panovala v zemi Seir.

Edomští králové. (31. – 39.)

³¹ Králové, kteří panovali v Edomsku, dříve než měli krále synové Israelovi, byli tito:

³² Bela, syn Beorův; sídlo jeho slulo Denaba.

³³ Když Bela zemřel, kraloval místo něho Jobab, syn Zary z Bosry.

³⁴ Po smrti Jobabově stal se králem místo něho Husam ze země Temanské.

³⁵ Když i ten zemřel, panoval místo něho Adad, syn Badadův, jenž porazil Madiany v zemi Moabské; jeho sídlo slulo Avit.

³⁶ Po smrti Adadově nastoupil na jeho místo Semla z Masreký.

³⁷ Když i ten zemřel, stal se místo něho králem Saul od řeky Rohobot.

³⁸ Po jeho smrti následoval v království Balanan, syn Achoborův.

³⁹ Když i ten zemřel, nastoupil na jeho místo Adar; sídlo jeho slulo Fau; a manželka jeho slula Meetabel, dcera Matredy, dcery Mezaabovy.

Seznam edomských knížat, která panovala po králích. (40. – 43.)

⁴⁰ Jména knížat Esauových podle jejich rodů, sídel a jmen jsou tato: Kniže Tamna, kniže Alva, kniže Jetet, ⁴¹ kniže Oolibama, kniže Ela, kniže Finon, ⁴² kniže Kenez, kniže Teman, kniže Mabsar, ⁴³ kniže Magddel a kniže Hiram.

To jsou knížata Edomců bydlící ve svých územích, to jest Esau, praotec Edomců.

V. ¹⁶ „Kniže Kore“ se vloudilo sem z verše 18., kam právem patří; srv. v. 14.

Josef od bratří prodán. (37, 1. – 36.)

HLAVA 37. – ¹ Přebýval tedy Jakob v zemi Kanaan, kde požíval pohostinství jeho otec. ² Dějiny jeho jsou tyto:

Josef, když mu bylo šestnácte let – byl tedy ještě chlapcem – pásal stáda s bratřími. Jednou byl se syny Bály a Zelfy, otcových žen. I obžaloval bratry své u otce z velmi "zlého hříchu.

³ Israel miloval Josefa nade všechny své syny, poněvadž ho zplodil ve stáří; i dal mu udělati pestrobarevnou suknici. ⁴ Bratři jeho vidouce, že otec raději ho má nežli všechny ostatní, pojali k němu nenávisť, že nemohli k němu ani laskavého slova promluvíti.

⁵ Jednou měl Josef sen a vyprávěl jej svým bratřím; to bylo příčinou ještě větší nenávisť. ⁶ Privil jim: Slyšte sen, který jsem měl. ⁷ Zdálo se mi, že jsme vázali snopy na poli; můj snop povstal a stál, vaše pak snopy stály kolem dokola a klaněly se mu. ⁸ Bratři jeho odpověděli: Budeš snad naším králem, či budeme poddáni tvé vládě? Tento sen a řeči tedy závist a zášť ještě více roznitily.

⁹ Měl ještě jiný sen. Vypravoval jej bratřím takto: Zdálo se mi, kterak slunce, měsíc a jedenácte hvězd se mi klaní. ¹⁰ Když to otci a bratřím vypravoval, domlouval mu otec řka: Co znamená tento sen, který jsi měl? Budu snad já, matka tvá a bratři tvoji až k zemi před tebou se skláněti? ¹¹ Záviděli mu tedy jeho bratři, otec však mlčky o věci přemýšlel.

¹² Když jednou bratři jeho, pasouce otcova stáda, zdržovali se v Sichemu, ¹³ pravil mu Israel: Bratři tvoji pasou ovce v Sichemu; pojď, pošlu tě k nim. Když on odpověděl: ¹⁴ „Tu jsem,“ pravil mu: Jdi a viz, mají-li se bratři tvoji i stáda ve všem dobře, a oznam mi, co se děje. Jsa vyslán z údolí Hebronskélio, přišel do Sichemu. ¹⁵ Muž (jeden), který ho potkal, když bloudil po polích, tázal se ho, co hledá. ¹⁶ On odpověděl: Bratry své hledám, pověz mi, kde pasou stáda. ¹⁷ I pravil mu ten muž: Odešli s tohoto místa, slyšel jsem však, že pravili: „Pojďte do Dotainu.“ Šel tedy Josef za svými bratry a našel je v Dotainu.

¹⁸ Když ho z daleka uzřeli, dříve než k nim došel, zamýšleli ho zabítí. ¹⁹ Mluvili mezi sebou: Hle, snář přichází, ²⁰ pojďme, usmrťme ho a hodme do staré cisterny, a pak řekneme: „Divoká šelma ho pohltila.“ Pak se ukáže, co mu prospějí jeho sny. ²¹ Uslyšev to Ruben umínal si vysvoboditi ho z jejich rukou řka: ²² Nezabíjejte ho a neprolévejte krve, ale hodte ho do této cisterny, která jest na poušti; zachovejte tak ruce své čisté. ²³ To pravil, poněvadž ho chtěl vysvoboditi z jejich rukou a vrátiti otci. ²⁴ Hned tedy, jak přišel k bratřím, svlékli ho z pestrobarevné sukně, dlouhé až po paty, a spustili ho do staré cisterny, která neměla vody.

²⁵ Posadivše se pak, aby pojedli, uzřeli ismaelské kočovníky, kteří přicházeli z Galaa-du, a jejich velbloudy, nesoucí vonidla, kadidlo a ladanum do Egypta. ²⁶ I pravil Juda svým bratřím: Co nám prospěje, usmrťme-li svého bratra a zatajíme-li jeho vraždu? ²⁷ Raději ho prodáme Ismaelovcům; tak aspoň neposkvrníme si rukou; jeť on přece bratr náš a krev naše. Bratři s jeho řečí souhlasili. ²⁸ Když tedy madiánští kupci šli tamtudy, vytáhli ho z cisterny a prodali Ismaelovcům za dvacet stříbrných; ti ho odvedli do Egypta.

²⁹ Když se Ruben navrátil k cisterně a nenalezl (tam) chlapce, ³⁰ roztrhl roucho své a jda k bratřím, pravil: Chlapce nevidět a já – kam půjdu?

³¹ Oni pak vzali jeho suknici, smočili ji v krvi zabitého kozelce ³² a poslali ji otci se

HL. 37. V. ². Všecky ostatní staré rukopisy biblické, kromě Vulg. mají 17,
V. ²⁵. Místo všeobecného „vonidla“ má hebr. *nekhóth*, což znamená asi *balsám*. Místo „kadidlo“ (resina = pryskyřice) hebr. *sorí* = pryskyřice z lentišky (Pistacia lentiscus). – Ladanum (hebr. *lót*, Vulg. *stactes*) jest pryskyřice cistu (Cistus creticus).

vzkazem: To jsme nalezli; pohled, není-li to suknice tvého syna. ³³ Otec ji poznal a řekl: Suknice mého syna to jest; zvíře velmi zlé ho roztrhalo, šelma Josefa pohltila. ³⁴ A roztrhnuv roucho, oblékl se v žínici a dlouho oplakával svého syna. ³⁵ Když se shromáždily všechny děti jeho, aby zmírnily otcovu bolest, nechtěl se dáti potěšiti, nýbrž řekl: Bolesti sestoupím k svému synu do hrobu. A plakal bez ustání.

³⁶ Madianové prodali Josefa v Egyptě Putifarovi, dvořeninu faraónovu, veliteli osobní stráže.

Potomstvo Judovo. (38, 1. – 30.)

HLAVA 38. – ¹ Téhož času vzdáliv se Juda od svých bratrů, ubytoval se u (jednoho) Odollamana, jemuž jméno Hiram. ² Tam uzřel dceru jednoho Kanaance, jménem Sue, a pojav ji za ženu, vešel k ní. ³ Ona počala, porodila syna a pojmenovala ho Her. ⁴ A opět počavši nazvala narozeného syna Onan. ⁵ Třetího syna nazvala Sela. Potom přestala již roditi. ⁶ Svému prvorozenému Herovi dal Juda manželku jménem Tamar.

⁷ Her, Judův prvorozenec, byl nešlechtný v očích Hospodinových, pročež byl od něho usmrčen.

⁸ Řekl tedy Juda k svému synu Onanovi: Vejdi k ženě svého bratra a spoj se s ní, abys vzbudil potomstvo svému bratru. ⁹ On věda, že by narození synové nebyli jeho, vchází k manželce svého bratra, vyléval símě na zemi, aby se na jméno bratrovo děti nerodily. ¹⁰ Za tuto ohavnou věc Hospodin ho usmrtil.

¹¹ Proto pravil Juda ke své snaze Tamaře: Zůstaň vdovou v domě svého otce, dokud nedoroste Sela, můj syn; bál se, aby on též neumřel jako jeho bratři. Ona odešla a přebývala v domě otcově.

¹² Když pak uplynulo mnoho dní, zemřela dcera Sueova, manželka Judova. Ten po smutku opět se uklidniv, odebíral se do Tamnasu k postíhačům svých ovcí, on a Odollaman Hiras, jeho ovčák. ¹³ Když bylo oznámeno Tamaře, že tchán její ubírá se do Tamnasu ke stříhání ovcí, ¹⁴ odloživši vdovské šaty, vzala závoj, oděla se a posadila se na rozcestí, kudy se jde do Tamnasu. To (činila) proto, že Sela (již sice) dorostl, ale nedostala ho za manžela. ¹⁵ Spatřiv ji Juda myslil, že je to nevěstka; bylať zakryla svou tvář, aby nebyla poznána. ¹⁶ Přistoupiv k ní pravil: Dovol mi, abych se s tebou sešel. – Nevědělt, že je to jeho snacha. – Když ona odpověděla: „Co mi dáš, abys směl obcovati se mnou?“ ¹⁷ řekl: Pošlu ti z (mých) stád kozelce. Když pak opět pravila: „Strpím, co chceš, dáš-li mi zástavu až do doby, kdy pošleš, co slibuješ,“ ¹⁸ Juda pravil: Co chceš, abych. ti dal v zástavu? Odpověděla: „Svůj prsten, náramek a hůl, kterou máš v ruce.“ Po tomto jednom obcování, z něhož žena ta počala, ¹⁹ vstala a odešla. Odloživši roucho, oblékla se zase v šaty vdovské.

²⁰ Poslal pak Juda kozelce po svém pastýři Odollamanu, aby dostal zpět zástavu, kterou byl ženě dal. Když jí ovčák nenalezl, ²¹ tázal se lidí onoho místa: Kde je ta žena, která seděla na rozcestí? Když všichni odpověděli: „Na tom místě žádná nevěstka neseděla,“ ²² vrátil se k Judovi a řekl mu: Nenalezl jsem. jí a lidé onoho místa mi pravili, že tam nikdy

V. ³⁶. Kupci tito slují brzy *Madianité*, brzy *Ismaelité*, poněvadž je bylo těžce přesně rozeznávat; byl jejich původ společný (od Abrahama), sídlili vedle sebe a jsouce nomády navzájem se prostupovali, společně často bojovali a společně podnikali výpravy. – Nevinný, cudný Josef, miláček svého otce, od bratrů z nenávisti prodán za dvacet stříbrných, u svých vlastních nenacházející víry, pokořený, uvězněný, prozřetelností Boží však povýšený a ustanovený zachráncem země, – živý předobraz Ježíše Krista.

V. ⁵. Místo „Po jeho narození přestala již roditi“ hebr.: „Byla v *Kesibu*, když ho (Selu) porodila. Kesib = Achzib. město, stávalo asi, kde je dnes 'Ain el-Kezbe, na sever od Id el-Mije.

nevěštka neseděla. ²³ Tu pravil Juda: Ať si to nechá, aspoň nás nemůže vinit z věrolomnosti; já jsem poslal kozelce, kterého jsem slíbil, avšak ty jsi jí nenalezl.

²⁴ Po třech měsících, hle, oznámili Judovi řkouce: Tamar, tvá snacha, smilnila; jeť partrno, že jí život roste. Tu řekl Juda: Vyvedte ji, ať jest upálena. ²⁵ Když byla vedena, by trest byl vykonán, vzkázala svému tchánu: Počala jsem z muže, jehož jsou tyto věci; viz, či je prsten, náramek a hůl (tato). ²⁶ Juda poznáv dary, pravil: Spravedlivější jest ona, než já; nedalť jsem ji Selovi, svému synu. – Více však jí nepoznal.

²⁷ Když nastala doba porodu, ukázala se dvojčata v jejím životě. A když se již nemluvnátka rodila, vystrčil jeden ruku, na niž porodní pomocnice uvázala červenou nitku, řkouc: ²⁸ Tento vyjde první. ²⁹ On však vztáhl ruku zpět a vyšel druhý. Tu pravila žena: Proč se mázdřice protrhla pro tebe? Proto ho nazvala Fares. ³⁰ Potom vyšel jeho bratr, na jehož ruce byla červená nitka; toho nazvala Zara.

Josef u Putifara. (39, 1. – 23.)

HLAVA 39. – ¹ Josef tedy odveden byl do Egypta; tam ho koupil od Ismaelských, kteří ho přivedli, Putifar, dvořenín faraónův, velitel osobní stráže, Egyptan. ² Hospodin byl s ním, takže všecko konal se zdarem. ³ Pán, v jehož domě bydlil, věděl velmi dobře, že Hospodin jest s ním, že všecko, cokoliv činí, jeho ruka řídí. ⁴ Nalezl tedy Josef milost před svým pánem, jenž učinil ho svým služebníkem, ustanovil ho nade vším, takže spravoval nejen svěřený dům, nýbrž všecko, co mu bylo dáno na starost. ⁵ Hospodin žehnal domu Egyptanovu pro Josefa a rozmnožoval všecek jeho majetek jak doma tak na poli. (Pán jeho) ⁶ nestaral se o nic než o jídlo, jehož požíval.

Josef byl krásné tváře a sličného vzezření. ⁷ Po delší době upřela Putifarova paní zraky své na něho a pravila: Spi se mnou. ⁸ On však nesvolil k nešlechtnému skutku, (nýbrž) pravil jí: Hle, pán můj všechny věci mi odevzdav, nestará se o to, co má doma; ⁹ nic není, co by nebylo v mé moci, nebo co by nebyl mně odevzdal, kromě tebe, která jsi jeho manželkou. Kterak bych tedy mohl tak zlou věc učiniti a hřešiti proti Bohu svému? ¹⁰ Takovými řečmi den co den žena obtěžovala jinocha, on však cizoložství odpíral. – ¹¹ Jednoho dne vešel Josef do domu a konal beze svědků jakousi práci. ¹² Tu ona chopivši se spodního okraje jeho šatu, řekla: Spi se mnou. On však nechav plášť v její ruce, utekl ven. ¹³ Když žena viděla roucho ve svých rukou a že jest pohaněna, ¹⁴ svolala lidi svého domu a řekla: Hle, manžel uvedl muže hebrejského, aby s námi skotačil. Přišel ke mně, aby se se mnou sešel. Když jsem však já vzkřikla ¹⁵ a on uslyšel můj hlas, pustil plášť, za který jsem ho držela, a utekl ven. ¹⁶ Na důkaz pravdy podržela tedy plášť a ukázala jej manželu, když se vrátil domů, ¹⁷ řkouc: Služebník hebrejský, kterého jsi přivedl, přišel ke mně, chtěje se mnou si laškovati; ¹⁸ když slyšel, že křičím, nechal plášť, který jsem držela, a utekl ven.

¹⁹ Pán uslyšev to a důvěruje příliš slovům manželčiným, nadmíru se rozhněval. ²⁰ a dal Josefa vsaditi do žaláře, kde byli ve vazbě královi vězni. Tam byl zavřen. ²¹ Hospodin však byl s Josefem a slitovav se nad ním, získal mu milost u správce žaláře. ²² Ten mu dal do moci všechny vězně, kteří byli ve vězení chováni; cokoli se (tam) dalo, podléhalo jeho nařízení. Všecko mu svěřiv (sám) ²³ o nic se nestaral, neboť Hospodin byl s ním a všechny jeho činy řídil.

Josef v žaláři (40, 1. – 23.)

HLAVA 40. – ¹ Po těchto událostech dva dvořenínové egyptského krále, číšník a pekař, provinili se proti svému pánu. ² I rozhněval se na ně farao – jeden totiž byl nad číšníky a druhý nad pekaři – ³ a vsadil je do žaláře velitele osobní stráže, v němž byl uvězněn též Josef. – ⁴ Správce žaláře svěřil je Josefovi, jenž je též obsluhoval.

Po nějaké době, co již byli držáni ve vazbě, ⁵ měl každý z nich jedné noci sen, jehož význam byl každému přiměřený. ⁶ Když k nim ráno Josef přišel a užíval je smutné, ⁷ tázal se jich: Proč je dnes tvář vaše smutnější než obyčejně? ⁸ Oni odpověděli: Měli jsme sen a není, kdo by nám jej vyložil. Tu jim Josef řekl: Vykládati přísluší Bohu. Povězte mi, co se vám zdálo.

⁹ První vypravoval nejvyšší číšník svůj sen: Viděl jsem před sebou vinný kmen, ¹⁰ který měl tři ratolesti. Znenáhla vyrůstaly pupence, pak květy, načež zrály hrozny. ¹¹ Číši faraonovu měl jsem v ruce, bral jsem tedy hrozny a lisoval jsem je do číše, kterou jsem držel a podával faraonovi. ¹² Josef odpověděl: Význam snu je tento: Tři ratolesti znamenají ještě tři dny. ¹³ Po nich rozpomene se farao tvých služeb a uvede tě do dřívějšího postavení, že mu zase budeš podle svého úřadu podávat číše, jak jsi činíval dříve. ¹⁴ Vzpomeň si jen na mne, až se budeš míti dobře, a prokaž mi milost, že se přimluvíš za mne u faraona, aby mě vyvedl z tohoto žaláře; ¹⁵ jsemť tajně uloupen ze země hebrejské a zde nevinně uvězněn.

¹⁶ Nejvyšší pekař vida, jak důmyslně sen vyložil, pravil: Také já jsem měl sen. Tři koše mouky jsem měl na hlavě. ¹⁸ V jednom koši, který byl nejvýše, nesl jsem všechny pekařské výrobky a ptáci z toho jedli. ¹⁸ Josef odpověděl: Význam snu jest tento: Tři koše znamenají ještě tři dny. ¹⁹ Po nich odejme ti farao hlavu, pověsí tě na kůl a ptáci budou trhati tvé maso.

²⁰ Třetího dne nato byly faraonovy narozeniny. Při velikých hodech, které učinil svým služebníkům, vzpomněl si na nejvyššího číšníka a pekaře. ²¹ Prvého uvedl zase na své místo, aby mu podával číše, ²² druhého pak dal pověsit na šibenici, takže správnost vykladačova se potvrdila.

²³ Avšak nejvyšší číšník, když se měl dobře, zapomněl na svého vykladače.

Josef povýšen, (41, 1. – 57.)

HLAVA 41. – ¹ Po dvou letech měl farao sen. Zdálo se mu, že stojí u řeky. ² Z té vystoupilo sedm pěkných a velmi tučných krav a pásly se na zavlažených lučinách. ³ Potom se vynořilo z řeky jiných sedm krav, ošklivých a vyhublých. Pásly se na samém břehu řeky na místech zelených, ⁴ a pohltily ty, které byly neobyčejně pěkné a masité.

Farao procitl ⁵ a když opět usnul, měl druhý sen. Sedm plných a krásných klasů vyrostlo na jednom stěblu. ⁶ Potom vyrostlo tolikéž klasů jiných, slaboučkých a žhoucím větrem zkažených; ⁷ ty pohltily první (klasy) se vši jejich krásou.

Tu se farao ze spánku probudil, ⁸ a když nastalo jito, všecek ustrašen poslal pro všechny egyptské hadače a pro všechny mudrce. Povolav jich, vypravoval jim sen, avšak nebylo nikoho, kdo by jej mohl vyložit.

⁹ Tu teprv rozpomněl se nejvyšší číšník a řekl: Připomínám svoje provinění. ¹⁰ Král rozhněvav se na své služebníky, dal mě a nejvyššího pekaře vsadit do žaláře velitele osobní stráže. ¹¹ Tam měl každý z nás jedné noci sen, který nám předpověděl budoucí věci. ¹² Byl tam hebrejský mládenec, služebník téhož velitele osobní stráže; tomu jsme vypravovali sny ¹³ a uslyšeli jsme, co nám později skutečnost potvrdila. Neboť já jsem byl zase uveden do svého úřadu a onen pověšen byl na kůl.

¹⁴ Tu hned na králův rozkaz vyvedli Josefa ze žaláře, ostříhali ho, převlékli a přivedli před krále. ¹⁵ Král mu pravil: Měl jsem sny, a není nikoho, kdo by mi je vyložil. Slyšel jsem však, že ty velmi důmyslně umíš je vykládati. ¹⁶ Josef odpověděl: Ne já, ale Bůh dá faraonovi příznivou odpověď. ¹⁷ Vypravoval tedy farao, co se mu zdálo: Zdálo se mi, že jsem stál na břehu řeky! ¹⁸ Tu vystoupilo z řeky sedm přepěkných a masitých krav a pasouce se

na zavlažených lučinách škubaly zelenou travu.¹⁹ A hle, po nich vystoupilo jiných sedm krav tak ošklivých a tak hubených, že jsem nikdy takových v Egyptě neviděl.²⁰ Když tyto pohltily ony prvé a sežraly je,²¹ nic tím neztloustly; zůstaly ošklivé a hubené jako dříve. Tu jsem procitl, a opět spánkem byv přemožen²² měl jsem tento sen: Sedm plných a překrásných klasů vyrostlo na jednom stébku.²³ Po nich vyrostlo ze stébka jiných sedm klasů slabounkých a žhoucím větrem zkažených,²⁴ a ty pohltily první klasy i s krásou jejich. Vypravoval jsem sen hadačům, avšak není žádného, kdo by jej mohl vyložit.

²⁵ Josef odpověděl: Sny královny jsou téhož významu. Bůh ukázal faraonovi, co hodlá učiniti.²⁶ Sedm pěkných krav a sedm plných klasů znamená sedm roků úrody; oboje má též význam.²⁷ Sedm pak krav suchých a hubených, které po nich vystoupily, a sedm klasů žhoucím větrem zničených znamená sedm roků budoucího hladu.²⁸ Tato (léta) půjdou po sobě v tomto postupu:²⁹ Hle, přijde sedm let veliké úrody po celém Egyptě;³⁰ po nich přijde sedm let jiných takové neúrody, že se zapomene na všecek předchozí nadbytek. Neboť hlad bude hubiti celou zemi³¹ a veliká úroda bude strávena velikým nedostatkem.³² Že se ti pak totéž dvakrát zdálo, to znamená, že jistě se stane, co Bůh praví, a že se to vyplní hodně brzy.³³ Nyní tedy postarej se král o muže moudrého a příčinnivého a ustanoví ho nad Egyptem;³⁴ ten ať ustanoví úředníky nad jednotlivými kraji a pátý díl plodin po sedm let úrody,³⁵ která hned již nastane, ať ukládají do sýpek; a všecko obilí ať se skládá a chová po městech ve jménu faraónově.³⁶ Tak se bude schraňovati na sedm let budoucího hladu, který dolehne na Egypt, a tak nebude země nedostatkem zhubena.

³⁷ Rada tato zalíbila se faraonovi a všem jeho služebníkům.³⁸ I pravil jim: Bude nám možno naléztí muže plného ducha Božího, jako je tento?³⁹ Řekl pak Josefovi: Poněvadž ti Bůh všecko ukázal, co jsi mluvil, bude mi možno někoho naléztí, kdo jest moudřejší než ty nebo kdo by se tobě aspoň vyrovnal?⁴⁰ Ty budeš nad mým domem, a rozkazů tvých úst všecek národ bude poslušen; pouze královským trůnem tě budu převyšovati.⁴¹ A opět pravil farao Josefovi: Hle, ustanovuji tě nad celým Egyptem.⁴² A vzav prsten s ruky své dal mu jej na ruku; oblékl ho v kmentové roucho a kolem hrdla mu zavěsil zlatý řetěz.⁴³ Pak mu kázal vystoupiti na svůj druhý vůz a dal hlasateli provolávat, aby všichni před ním skláněli kolena a věděli, že jest ustanoven nad celým Egyptem.⁴⁴ Opět pak pravil král Josefovi: Já jsem farao; bez tvé vůle nikdo nesmí hnouti rukou ani nohou po všem Egyptě.⁴⁵ A změnil mu jméno nazvav ho jazykem egyptským „Spasitelem světa“.

Dal mu též za manželku Asenet, dceru Putifara, kněze heliopského.

Vydal se tedy Josef do Egypta –⁴⁶ třicet let mu bylo, když stál před králem faraonem – a obcházel všechny jeho kraje.

⁴⁷ I nastala úroda sedmi let. Obilí bylo vázáno do snopů, svázeno do egyptských sýpek,⁴⁸ a všecek přebytek plodin byl po městech ukládán.⁴⁹ Byla pak toliká hojnost obilí, že se rovnala písku moře a pro množství ani změřena býti nemohla.

⁵⁰ Než nastal hlad, narodili se Josefovi dva synové; porodila mu je Asenet, dcera Putifara, kněze heliopského.⁵¹ Prvorozeného pojmenoval Manasses řka: Bůh dal mi zapomenouti na všechny mé těžkosti i na dům mého otce.⁵² Druhého nazval Efraim řka: Bůh dal mi vzrůsti v zemi mé chudoby.

⁵³ Když pominulo sedm let úrody v Egyptě,⁵⁴ přicházelo sedm let neúrody, jak byl Josef předpověděl. V celém světě rozmohl se hlad, v celém Egyptě však bylo chleba.⁵⁵ Když

HL. 41. V.⁵⁵ Sv. Bernard a jiní, ano i bohoslužba církve katol. vidí v Josefu Egyptským, který vynikal cudností, jemuž bylo tolik svěřeno, jenž živil celý Egypt, předobraz sv. Josefa, pěstouna Páně.

pak i Egypt začal lačněti, volal lid k faraónovi o pokrm. On jim odpověděl: Jděte k Josefovi a cokoli vám řekne, učinite. ⁵⁶ Když pak hladu každodenně po vši zemi přibývalo, otevřel Josef všechny sýpky a prodával Egyptanům – neboť hlad tísnil též je.

⁵⁷ A přicházely všechny země do Egypta nakoupit obilí, aby (tak) kruté bídě bránily.

První cesta bratří Josefových do Egypta. (42, 1. – 38.)

HLAVA 42. – 1 Také Jakob uslyšev, že v Egyptě prodávají potraviny, pravil synům svým: Proč otáľíte? ² Slyšel jsem, že v Egyptě prodávají obilí; jděte tam a kupte nám, čeho potřebujeme, bychom se mohli uživit a nezahynuli hladem. ³ Vydalo se tedy deset bratří Josefových na cestu dolů do Egypta, aby nakoupili obilí. ⁴ Benjamina však zadržel Jakob doma, řka jeho bratřím: Aby se mu snad na cestě něco zlého nepříhodovalo.

⁵ Přišli tedy do Egypta s jinými, kteří tam přibyli, aby nakoupili. – V zemi Kanaan byl totiž hlad.

⁶ Josef byl v Egyptě vladařem a z jeho dovolení bylo prodáváno lidem obilí. Když mu bratři učinili poklonu, ⁷ poznal je, ale velmi přísně, jako cizince je oslovil, tážaje se jich: Odkud přicházíte? Odpověděli: (Přicházíme) z Kanaanu, bychom nakoupili životních potřeb. ⁸ Ačkoliv on bratry poznal, přece nebyl od nich poznán. ⁹ Vzpomenuv si na sny, které kdysi měl, pravil jim: Vyzvědači jste; přišli jste, abyste viděli, kde má země nechráněná místa. ¹⁰ Oni řekli: Nikoliv, pane; služebníci tvoji přišli, by nakoupili potravín. ¹¹ Všichni jsme synové jednoho muže; s úmysly pokojnými přicházíme; služebníci tvoji nezamýšlejí nic zlého. ¹² On jim odpověděl: Jinak se má věc; přišli jste vyhledati místa, kde země není chráněna. ¹³ Oni však pokračovali; „Dvanáct jest nás bratří, tvých služebníků, synů jednoho muže v Kanaanu; nejmladší jest u otce, druhý není na živu.“ ¹⁴ „Tak jest tomu, jak jsem pravil; vyzvědači jste.“ ¹⁵ A teď vás zkusím. Při zdraví faraonově! Neodejdete odtud, dokud nepřijde nejmladší váš bratr! ¹⁶ Pošlete jednoho ze sebe pro něho; vy pak zůstanete ve vazbě, dokud se nedokáže, je-li pravda, co jste pravili, či lež; jinak – při zdraví faraonově – jste vyzvědači.“ – ¹⁷ Pak je dal na tři dny vsaditi do žaláře.

¹⁸ Třetího dne je kázal ze žaláře vyvésti a pravil: Učinite, co pravím, a budete živi; neboť bojím se Boha. ¹⁹ Jste-li pokojní, budiž jeden váš bratr držen v žaláři; vy pak jděte, doneste domů obilí, které jste koupili, ²⁰ a přiveďte ke mně nejmladšího bratra svého, bych mohl zkusiti vaše výpovědi a lak abyste nezemřeli. – Učinili, jak byl rozkázal.

²¹ Pravili si pak: Zaslouženě toto trpíme, neboť jsme se provinili proti svému bratru; viděli jsme utrpení jeho duše, když nás prosil, a nevyslyšeli jsme ho. Proto nás stihlo toto souzení. ²² Jeden z nich, totiž Ruben, pravil: Vždyť jsem vám pravil: „Neprohřešujte se proti jinochu.“ Ale vy jste mne neposlechli. Hle, (nyní) se vymáhá jeho krev (na nás). – ²³ Netušili, že jim Josef rozumí, poněvadž s nimi mluvil skrze tlumočníka. – ²⁴ Josef se poněkud odvrátil a plakal; a opět se vrátiv rozmlouval s nimi. – ²⁵ Nato dal před nimi Simeona vzíti a svázati. Služebníkům pak nařídil, by jim naplnili pytle obilím, peníze však aby vložili každému z nich do jeho pytle a nad to aby jim dali potravín na cestu. Oni tak učinili.

²⁶ Bratři tedy vezouce obilí na svých oslech brali se odtud. ²⁷ Když jeden (z nich) na místě, kde přenocovali, rozvázal pytel, aby nakrmil soumara, užřel navrchu v pytli peníze. ²⁸ I řekl svým bratřím: Vrátili mi peníze, hle, jsou v pytli. V úžasu a zděšení pravili vespolek: Co nám to Bůh učinil?

²⁹ Když přišli do Kanaanu k otci svému Jakobovi, vypravovali mu všechno, co se jim bylo přihodilo řkouce: ³⁰ Pán té země přísně s námi mluvil a pokládal nás za vyzvědače. ³¹ Odpověděli jsme mu: „Jsme pokojní lidé, a nemáme žádných úskočných záměrů.“ ³² Dva-

náct jest nás bratrů zplozených od jednoho otce; jednoho již není, nejmladší jest u otce v Kanaanu." ³³ On nám řekl: „Zkusím, jste-li pokojní lidé, takto: Jednoho svého bratra zanechte u mne, naberte potravin pro své rodiny, odejděte ³⁴ a přiveďte mi svého nejmladšího bratra, bych se přesvědčil, že nejste vyzvědači, abyste nazpět mohli dostati toho z vězení a pak abyste měli volnost po libosti nakoupili."

³⁵ Když po těchto řečech vysypali obilí, našel každý u vrchu pytle zavázané peníze. Když všichni stejně trnuli, ³⁶ pravil otec Jakob: Připravíte mne o děti. Josefa již není, Simeon jest ve vězení a Benjamina chcete (mi) odvésti; všechno toto neštěstí dopadá na mne. ³⁷ Odpověděl Ruben: Dva syny mé usmrtí, nepřivedu-li ti ho zpět; odevzdej mi ho do moci a já li ho navrátím. ³⁸ On však pravil: Nepůjde syn můj s vámi dolů. Bratr jeho jest mrtev, takže zůstal sám; kdyby ho stihlo nějaké neštěstí v zemi, do níž půjdete, přivedli byste zármutkem šediny mé do hrobu.

Druhá cesta bratří Josefových do Egypta. (43, 1. – 45, 28.)

HLAVA 43. – ¹ Zatím hlad všechnu zemi tuze tísnil. ² Když došly potraviny, které byli z Egypta přinesli, pravil Jakob svým synům: Jděte zase a nakupte nám něco potravin. ³ Juda odpověděl: Onen muž dokládá se přísahou nám prohlásil toto: „Neužříte mé tváře, nepřivedete-li s sebou svého nejmladšího bratra." ⁴ Chceš-li ho tedy s námi poslati, půjdeme pospolu a nakoupíme, čeho je ti třeba. ⁵ Pakli nechceš, nepůjdeme; neboť muž ten, jak jsme kolikráte již pravili, vyjádřil se k nám řka: „Neužříte mé tváře bez vašeho nejmladšího bratra." ⁶ Israel jim řekl: Jednali jste k mému neštěstí, když jste prozradili, že máte ještě jiného bratra. ⁷ Oni však se omlouvali: Ten člověk se nás tázal po pořádku na nás původ; zdali jest otec živ, máme-li bratra, a my jsme mu odpovídali po pořádku dle toho, co vyzvídal. Mohli jsme věděti, že nám řekne: „Přiveďte s sebou svého bratra?" ⁸ Tu pravil Juda svému otci: Pošli chlapce se mnou, bychom mohli jíti a zachovati život, abychom nezahynuli sami i děti naše. ⁹ Já za chlapce ručím; z ruky mé ho žádej; nepřivedu-li ti ho zpět a neodevzdám ti ho zase, budu navždy vinen hříchem proti tobě. ¹⁰ Kdyby se bylo neodkládalo, byli bychom již po druhé se vrátili.

¹¹ Pravil jim tedy Israel, jejich otec: Musí-li tak býti, učinite, jak myslíte. Naberte do pytlů nejlepších plodin (naši) země a doneste muži tomu dary, něco kadidla, medu, balsámu, ladanu a něco z terebintů a mandloňů. ¹² Vezměte také dvojnásobnou částku peněz; ty, které jste našli v pytlích, doneste zpět, snad se stal omyl. ¹³ Vezměte též bratra svého a jděte k muži tomu. ¹⁴ Všemohoucí můj Bůh vám ho nakloní, aby poslal zpět s vámi bratra vašeho, jehož vězní, i tohoto Benjamina; já pak budu opuštěný, jako bezdětný.

¹⁵ Vzvavše tedy ti muži dary, dvoje peníze a Benjamina, odebrali se dolů do Egypta. A předstoupili před Josefa. ¹⁶ Když je uviděl, a Benjamina s nimi, rozkázal správci svého domu: Uveď tyto muže do domu, dej zabít dobytek a vystroj hody, neboť budou se mnou v poledne jísti. – ¹⁷ Učinil, co mu bylo nařízeno, a uvedl muže do domu.

¹⁸ Tam trnouce si pravili: Pro peníze, které jsme prve ve svých pytlech zpět donesli, jsme sem zavedeni; chce nás křivě obviniti z potupného činu a násilně do otroctví uvrhnouti nás i naše osly. ¹⁹ Proto hned ve dveřích přistoupivše ke správci domu, ²⁰ pravili: Prosíme, pane, abys nás vyslyšel. Již jedenkrát jsme (sem) přišli, abychom nakoupili potravin. ²¹ Zaplatili jsme je, když však jsme přišli na místo, kde jsme nocovali, a otevřeli jsme své pytle, našli jsme navrchu pytlů peníze; nyní je zase v téže váze přinášíme zpět. – ²² Kromě toho jsme však přinesli jiné peníze, bychom nakoupili, čeho potřebujeme. – Nevíme, kdo je položil do našich měsců. ²³ On však odpověděl: Buď pokoj vám. Nebojte se. Bůh váš a Bůh otce vašeho dal ty poklady do vašich pytlů; neboť peníze, které jste mi dali, jsem

správně obdržel. Nato k nim přivedl Simeona.²⁴ Pak je uvedl do domu, přinesl vody – oni si umyli nohy – a dal obroku jejich oslům.²⁵ Potom chystali dary, až Josef o polednách přijde; šlyšeliť, že tu budou jísti.

²⁶ Když tedy Josef vstoupil do (svého) domu, podávali mu dary, držíce je v rukou a hluboce se skláněli k zemi.²⁷ On však milostivě na pozdrav pozdravem odpovídaje, tázal se jich: Je starý váš otec, o němž jste mi vypravovali, zdrav? Žije ještě?²⁸ Oni odpověděli: Je zdrav služebník tvůj, otec náš, a žije ještě. A sklonivše se kořili se mu.²⁹ Josef pak pozvednuv oči a vida bratra svého z téže matky, Benjaminu, pravil: To jest váš nejmladší bratr, o kterém jste mi vypravovali? A dodal: Bůh buď ti milostiv, synu!³⁰ A hned odešel; bylť bratrem svým hluboce dojat, že se (mu) slzy draly (do očí); a přišed do ložnice, rozplakal se.³¹ Zase však umyv si tvář vyšel, přemohl se a pravil: Noste jídla.³² I byla nošena, ale pro Josefa zvláště, pro bratry zvláště, a pro Egyptany, kteří jedli s nimi, také zvláště – neníť dovoleno Egyptánům jísti s Hebrejy a za nečistou pokládají takovou hostinu –³³ a seděli před ním, prvorozenec dle svého prvorozenství a nejmladší dle svého věku. A divili se velmi.³⁴ Bral pak každý díl, který od něho dostal; největšího podílu se dostalo Benjaminovi, jenž obdržel pětkrátě tolik, co ostatní. I pili s ním a rozjařili se.

HLAVA 44. – ¹ Rozkázal pak Josef správci svého domu: Naplň pytle jejich obilím, co se do nich vejde; a peníze každého polož na vrch do pytle.² Nejmladšímu pak vlož do pytle kromě peněz, které dal za obilí, také mou stříbrnou číši. I stalo se tak.³ Potom, z jitra byli, propuštěni i s osly.⁴ Když byli kousek cesty z města ušli, Josef, zavolav správce domu, pravil: Vzhůru, puť se za těmi muži, a dohoně jich rci: Proč jste splatili dobré zlým?⁵ ⁶ Z číše, kterou jste ukradli, pívá můj pán a z ní obyčejně hádá; to jste spáchali něco velmi zlého.⁶ On učinil, jak mu bylo nařízeno. Dohoniv jich, řekl jim, jak měl.⁷ Oni odpověděli: Proč mluví pán náš, jakoby byli služebníci tvoji tak velikého zločinu se dopustili?⁸ Peníze, které jsme našli v pytlích navrchu, přinesli jsme ti z Kanaanu zpět; jak jest možno s tím srovnati, abychom z domu tvého pána byli ukradli zlato neb stříbro?⁹ U kteréhokoliv ze služebníků tvých nalezneš, co hledáš, ať umře, a my budeme otroky našeho pána.¹⁰ On jim řekl: Staň se, jak sami jste rozhodli; u kterého se věc nalezne, ten buď mým otrokem, vy však budete nevinni.¹¹ Složili tedy rychle pytle na zem a každý svůj pytel rozvázal.¹² Správce domu je prohledával, začav (pytlem) nejstaršího a (pokračoval) až k nejmladšímu. V pytli Benjaminově číši našel.¹³ Tu oni roztrhli svá roucha a naloživše opět pytle na osly, vrátili se do města.

¹⁴ Juda v čele svých bratrů vstoupil k Josefovi – ještě totiž nebyl z domu odešel – a všichni padli před ním na zem.¹⁵ Tu jim pravil: Proč jste tak učinili? Nevíte, že se mi v umění hádání nikdo nevyrovná?¹⁶ Nato Juda: Co odpovíme mému pánu? Čím se můžeme poctivě omluviti? Bůh dal naléztí nepravost na tvých služebnících; hle, všichni jsme otroky mého pána, my i ten, u něhož byla číše nalezena.¹⁷ Josef odpověděl: Budiž mne daleko, bych tak jednal; kdo ukradl číši, ať jest mým otrokem; vy ostatní můžete volně odejít k otci svému.¹⁸ Juda přistoupiv blíže pravil odhodlaně: Prosím, pane můj, by směl tvůj služebník promluvit slovo k tvému sluchu, a nehněvej se na svého služebníka; neboť ty jsi jako farao¹⁹ mým pánem. Před časem tázal ses svých služebníků: „Máte otce nebo bratra?“²⁰ a my jsme odpověděli tobě, pánu mému: „Máme staříckého otce a mladistvého jinocha, který se narodil v jeho stáří; bratr jeho z téže matky zemřel, takže jest jediným synem své matky, a otec ho něžně miluje.“²¹ Ty jsi pravil svým služebníkům: „Přiveďte ho ke mně, bych mohl svýma očima na něho popatřiti.“²² Tu jsme se snažili přesvědčiti mého pána: „Chlapec nemůže svého otce opustit; opustí-li ho, on zemře.“²³ Ty jsi však

pravil svým služebníkům: „Nepřijde-li nejmladší váš bratr s vámi, neužijte již mé tváře.“²⁴ Když jsme tedy přišli nahoru k tvému služebníkovi, našemu otci, vypravovali jsme mu všechno, co mluvil můj pán.²⁵ Když nám pak otec pravil: „Jděte zase tam a kupte nám trochu obilí“,²⁶ řekli jsme mu: „Nemůžeme jít; půjde-li s námi nejmladší bratr, půjdeme všichni společně; jinak bez něho neodvážíme se předstoupiti před tvář onoho muže.“²⁷ Nato on odpověděl: „Víte, že dva syny mi manželka má porodila.“²⁸ Jeden vyšel, vy jste řekli: Šelma ho pohltila a dosud se neukázal.²⁹ Vezmete-li i tohoto a přihodí-li se mu co na cestě, přivedete mé šediny žalostí do hrobu.“³⁰ Protož přijdu-li k tvému služebníkovi, našemu otci, bez chlapce – srdce jeho lpí totiž na něm –³¹ a uzří-li, že ho s námi není, tu zemře a služebníci tvoji uvedou jeho šediny bolestí do hrobu.³² Ať jsem raději já tvým otrokem, neboť já jsem se za něho zaručil a slíbil: „Nepřivedu-li ho zpět, budu stále vinen hříchem proti svému otci.“³³ Zůstanu tedy já, tvůj služebník, místo chlapce v otroctví mého pána, a chlapec ať jde nahoru se svými bratry.³⁴ Nemohut se k otci svému vrátit bez chlapce, nechci-li býti svědkem neštěstí, jaké stihne mého otce.

HLAVA 45. – 1 Josef nemohl se déle zdržeti před četnými přítomnými; rozkázal tedy, ať všichni vyjdou, aby nikdo cizí nebyl při společném poznání.² 1 dal se do hlasitého pláče, až ho slyšeli Egypťané i všecek dům faraonův.³ Pak pravil bratřím: Já jsem Josef; jest ještě otec můj živ? Bratři velikou hrůzou ustrašeni jsouce, nemohli promluvíti.⁴ I pravil jim laskavě: Přistupte ke mně. Když přistoupili blíže, řekl: Já jsem Josef, bratr váš, jehož jste prodali do Egypta.⁵ Nebojte se a nedělejte si příliš těžké srdce, že jste mne prodali do těchto krajů; neboť na vaši záchranu poslal mne Bůh před vámi do Egypta.⁶ Dva roky jsou tomu, co počal hlad v zemi a ještě zbývá pět let, ve kterých nebude možno ani orati ani žíti.⁷ Proto mě Bůh předeslal (sem), abyste byli na zemi zachráněni a abyste mohli nabyti potravin k živobytí.⁸ Ne vaším záměrem, nýbrž vůlí Boží byl jsem poslán sem. On mne učinil takorba otcem faraonovým, pánem všeho jeho domu a vládařem v celém Egyptě.⁹ Pospěšte k mému otci a rcete mu: Toto vzkazuje tvůj syn Josef: Bůh učinil mne pánem celého Egypta. Přijď ke mně, neprodlévej.¹⁰ Budeš přebývati v zemi Gessen, blízko mne, ty, synové tvoji, synové synů tvých, ovce tvé, stáda tvá a všechno, co máš.¹¹ Tam budu tě živiti, – zbýváť ještě pět let hladových, – abys nezhynul ty ani dům tvůj, aniž co z majetku tvého.¹² Hle, oči vaše a oči bratra mého Benjamina vidí, že má ústa mluví k vám.¹³ Oznamte mému otci všechnu mou slávu a vše, co jste v Egyptě viděli; přiveďte ho rychle ke mně!¹⁴ Nato objímaje bratra Benjamina vzal ho kolem krku a plakal; ten plakal zase na hrdle onoho.¹⁵ Potom zlíbal Josef všechny své bratry a nad každým plakal. Pak teprv odvážili se s ním mluvíti.

¹⁶ I vypravovalo se a od úst k ústům kolovalo u dvora královského: Přišli Josefovi bratři! Farao se radoval i všecek jeho dvůr.¹⁷ A řekl Josefovi, aby takto nařídil svým bratřím: Naložte na soumary, jděte do Kanaanu,¹⁸ vezměte odtud otce svého i své příbuzné a přijďte ke mně; dám vám, co dobrého v Egyptě, že budete požívatí nejlepších plodin země.¹⁹ Poruč také, ať vezmou vozy z Egypta a převezou své děti a ženy; rci: „Vezměte otce svého a pospěšte, byste hned zase tu byli.“²⁰ Nezanechte (tam) nic ze svého nářadí, neboť všechno bohatství Egypta bude vaším.“

²¹ Synové Israelovi učinili, jak jim bylo nařízeno. Josef jim dal podle rozkazu faraono-

HL. 45. V. ²⁰. Dle Vulg. nemají zanechat nic z nářadí, poněvadž to všechno budou moci v bohatém Egyptě využítkovali. Dle hebr. však nemají se starati příliš o nářadí, i toto že jim Egypt poskytne v hojnosti.

va vozy a potraviny na cestu.²² Každému dal též přinést po dvojím rouchu; Benjaminovi však dal tři sta stříbrných s paterým nádherným rouchem.²³ Tolikéž peněz i šatů poslal svému otci a přidal deset oslů, kteří vezli (dary) ze všeho bohatství Egypta, a tolikéž oslic, které nesly obilí na cestu a potraviny pro otce.²⁴ Tak své bratry propustil a když odcházeli, pravil jim: Nehněvejte se na cestě!

²⁵ Bratři ubírajíce se z Egypta nahoru, přišli do Kanaanu k svému otci Jakobovi²⁶ a oznámili mu: Josef, tvůj syn, jest živ; vládne nad celým Egyptem. Slyše to Jakob, jakoby se probral z tvrdého spánku; ale (zcela) jim nevěřil.²⁷ Až mu vyložili vše po pořádku a uzřel vozy a vše, co byl Josef poslal, obživil jeho duch²⁸ a řekl: Stačí mi, že jest Josef, můj syn, ještě živ; půjdu a uzřím ho, než umru.

Příchod Israelův do Egypta. (46, 1. – 34.)

HLAVA 46. – ¹ Israel tedy se všim, co měl, vydav se na cestu, přišel ke Studni přísahy; tam přinesl oběti Bohu otce svého Isáka.² V nočním vidění slyšel, kterak ho Bůh volá a praví mu: Jakobe, Jakobe! Když odpověděl: „Tu jsem“, ³ pravil mu Bůh: Já jsem Silný, Bůh otce tvého; neboj se, vydej se dolů do Egypta, neboť učiním tam z tebe veliký národ.⁴ Já tam s tebou sestoupím a já (sám) odtamtud tě povedu, až se budeš vraceti; a Josef ti zatlačí oči.

⁵ Pak se Jakob bral dále od Studně přísahy. Synové ho totiž vzali s dětmi a se ženami na vozy, které byl farao poslal, na převezení starce⁶ a všeho, co v Kanaanu měl. Přibyl tedy do Egypta s celým svým potomstvem,⁷ se syny, vnuky a s celým rodem.

⁸ Jména synů Israelových, kteří vešli do Egypta, jsou tato:

Jakob a jeho synové:

Prvorozený Ruben.⁹ Synové Rubenovi: Henoch, Fallu, Hesron a Charmi.

¹⁰ Synové Simeonovi: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Sohar a Saul, syn Kanaanky.

¹¹ Synové Levi: Gerson, Kaat a Merari.

¹² Synové Judovi: Her, Onan, Sela, Fares a Zara. – Her a Onan zemřeli v Kanaanu. – Faresovi se narodili synové Hesron a Hamul.

¹³ Synové Issacharovi: Tola, Fua, Job a Semron.

¹⁴ Synové Zabulonovi: Sared, Elon a Jahelel.

¹⁵ To jsou synové Liini, které porodila v Syrské Mesopotamii spolu s dcerou Dinou. Všech duší jeho synů a dcer: třicet tři.

¹⁶ Synové Gadovi: Sefion, Haggi, Suni, Esebon, Heri, Arodi a Areli.

¹⁷ Synové Aserovi: Jamne, Jesua, Jessui, Beria a pak sestra jejich Sara. – Synové Beri-ovi: Heber a Melchiel.

¹⁸ Ta jsou synové Zelfy, kterou dal Laban Lii, své dceři, a ty po rodila Jakobovi, (úhrnem) šestnáct duší.

¹⁹ Synové Rachele, manželky Jakobovy: Josef a Benjamin.

²⁰ Josefovi narodili se v Egyptě synové, které mu porodila Asenet, dcera Putifara, kněze heliopolského: Manasses a Efraim.

²¹ Synové Benjaminovi: Bela, Bechor, Asbel, Gera, Naaman, Echi, Ros, Mofim, Ofim a Ared.

²² To jsou synové Rachelini, kteréž porodila Jakobovi; úhrnem čtrnácte duší.

²³ Synové Danovi: Husim.

V.²² Dle hebr. dal každému bratru *jedno roucho proměnné*, t. j. svrchní, které tak sluje proto, poně-
vadž se častěji svléká a obléká (mění) než roucho vnitřní, spodní. – Srv. 43, 34.

²⁴ Synové Neftaliovi: Jasiel, Guni, Jeser a Sallem.

²⁵ To jsou synové Baly, kterou dal Laban Racheli, své dceři; ty porodila Jakobovi; úhrnem sedm duší.

²⁶ Všech duší, které přišly s Jakobem do Egypta a které vzešly z jeho krve – kromě žen jeho synů – bylo šedesát šest. ²⁷ Synové Josefovi, kteří se mu narodili v Egypte, byly dvě duše. Všech duší domu Jakobova, které přišly do Egypta, bylo sedmdesát.

²⁸ Jakob poslal před sebou k Josefovi Judu, aby mu oznámil, že mu má vyjeti vstříc do Gessenu. ²⁹ Když Juda přišel, dal Josef zapřáhnouti do svého vozu a jel tam otci naproti; užřev ho, padl mu kolem Šíje a objímaje ho plakal. ³⁰ Tu pravil otec Josefovi: (Nyní) již rád zemru, poněvadž jsem viděl tvoji tvář a poněvadž tě živého zanechávám. ³¹ On však pravil k bratrům a k celému domu otcovu: Půjdu, oznámím věc faraonovi a řeknu mu: Moji bratři a dům mého otce, kteří byli v Kanaanu, přišli ke mně; ³² jsou to muži pastýři ovec a zabývají se chovem dobytka; brav svůj a skot a všecek svůj majetek přivedli s sebou. ³³ Když vás povolá a řekne: „Jaké jest vaše zaměstnání,“ ³⁴ odpovíte: „Pastýři jsme my, tvoji služebníci, od dětství až do dneška, my i naši otcové.“ To řeknete, abyste směli přebývat v Gessenu; neboť Egyptané se štítí všech ovčáků.

Šťastný pobyt Israelův v Egyptě za dob hladu. (47, 1. – 26.)

HLAVA 47. – ¹ Josef tedy vstoupil k faraonovi oznamoval mu: Otec můj a bratři se svým bravem, skotem a vším majetkem přišli z Kanaanu a – hle – zastavili se v Gessenu. ² Potom představil též pět mužů z bratrů svých králi. ³ Když se jich tázal: „Jakého jste zaměstnání?“ odpověděli: My, tvoji služebníci, jsme pastýři ovec, my, i naši otcové. ⁴ Přicházíme, bychom požívali pohostinství v zemi tvé; neboť není trávy pro stáda tvých služebníků, poněvadž velice tíží hlad Kanaan. Prosíme, abys dovolil nám, svým služebníkům, přebývat v Gessenu. ⁵ Tu pravil král Josefovi: Otec tvůj a bratři tvoji přišli k tobě. ⁶ Egypt je ti otevřen; usaď je na nejlepším místě a dej jim krajinu Gessen. Víš-li, že jsou mezi nimi schopní muži, ustanov je dozorcí nad mými stády.

⁷ Poté uvedl Josef otce před krále a představil mu ho. Když králi požehnal ⁸ a byl od něho tázan: „Kolik je ti let,“ ⁹ odpověděl: „Dnů putování mého je sto třicet let, – málo to dnů, ale zlých; nedosahují dnů putování mých otců.“ ¹⁰ Požehnav krále vyšel ven.

¹¹ Josef tedy dal otci a bratrům pozemky v majetek v nejlepším místě země, v Ramessech, jak byl faraó rozkázal. ¹² A živil je i všecek dům svého otce, dáváje každému potravinu.

¹³ Po celém totiž světě nedostávalo se chleba a hlad tísnil zemi, jmenovitě Egypt a Kanaan. ¹⁴ Všecky peníze z těchto zemí za prodané obilí stržené Josef shromažďoval a ukládal do pokladny královské. ¹⁵ Když pak kupujícím peníze došly, přicházeli z celého Egypta k Josefovi a říkali: Dej nám chleba; proč bychom měli, když nemáme peněz, mřít před očima tvýma? ¹⁶ On jim odpověděl: Nemáte-li peněz, přiveďte svůj dobytek a dám vám zaň potraviny. ¹⁷ Když jej přiváděli, dával jim potraviny za koně, za ovce, za hovězí dobytek a za osly; tak je živil toho roku za vyměněný dobytek.

¹⁸ Přišli též druhého roku a pravili: Nebudeme před naším pánem tajiti, že nemáme peněz nemáme ani dobytka; není tě také tajno, že kromě těla a pozemků nemáme nic. ¹⁹ Proč bychom tedy měli zemřít před očima tvýma my, i země? Budeme tvým majetkem! Kup nás za královské otroky a vydávej nám símě, by pro nedostatek zemědělců nestala se země pouští. ²⁰ Skoupil tedy Josef všecku půdu Egypta, když pro veliký hlad každý prodával své pozemky. Tak ji uvedl ve vlastnictví faraonovo – ²¹ i s veškerým jejím obyvatelstvem – od jednoho konce Egypta až ke druhému, ²² kromě pozemků kněží, které jim byly

dány od krále; ti totiž dostávali z obecných sýpek určité množství obilí, protože nebyli nuceni prodávati své pozemky.²³ Tu pravil Josef k lidu: Hle, jak vidíte, vy i půda vaše jsou majetkem faraonovým. Vezměte si mě a osívejte pole,²⁴ abyste mohli mít obilí. Pátý díl budete odváděti králi, čtyři ostatní vám ponechávám na setí a na výživu rodin a dětí.²⁵ Oni odpověděli: Naše blaho jest v tvé moci; jen hleď na nás (laskavě) pán náš a s radostí budeme králi sloužiti.²⁶ Od té doby až do dneška se v celém Egyptě odvádí králům pátý díl a stalo se to takofka zákonem, – kromě půdy kněží, která byla prosta toho závazku.

Poslední porřízení Jakobo. (47, 27. – 49, 28.)

²⁷ Přebýval tedy Israel v Egyptě – to jest v zemi Gessen – právem vlastnickým a vzrostl a rozmnožil se velice.²⁸ Žil tam sedmnácte roků, takže bylo všech dnů jeho života sto čtyřicet sedm roků.²⁹ Když pozoroval, že se blíží den jeho smrti, povolal svého syna Josefa a pravil mu: Nalezl-li jsem milost v tvých očích, vlož svoji ruku pod mou kyčli; prokaž mi ten skutek lásky a věrnosti, že mne nepochováš v Egyptě,³⁰ nýbrž – abych odpočíval se svými otci – že mě odvezeš z této země a pohřbíš ve hrobce mých předků. Josef mu odpověděl: Já učiním, co jsi rozkázal.³¹ On pak: „Přisahej mi tedy," řekl. Když přísahal, poklonil se Israel Bohu, obrátiv se ke hlavám lůžka.

HLAVA 48. – ¹ Po těchto událostech bylo Josefovi oznámeno, že jest otec nemocen. Vzav tedy dva syny, Manasse a Efraima, vydal se na cestu.² Když bylo starci řečeno: „Hle, syn tvůj Josef přichází k tobě," vzpřimil se a posadil se na lůžku.³ Když pak k němu vstoupil, řekl: Všemohoucí Bůh se mi zjevil v Luze, která jest v Kanaanu, požehnal mi⁴ a pravil: „Já tebe rozplodím a rozmnožím a učiním z tebe zástupy národů; a dám tuto zemi tobě i potomstvu tvému po tobě ve věčné vlastnictví."⁵ Dva tedy synové tvoji, kteří se ti narodili v Egyptě, dříve než jsem k tobě sem přišel, budou moji; Efraim a Manasses budou v mých očích rovni Rubenovi a Simeonovi.⁶ Ostatní však (synové), které po nich zplodíš, budou tvoji; jménem jednoho z řečených bratrů budou vedeni v územích, kterých se jim dostane.⁷ Mně totiž, když jsem přicházel z Mesopotamie, zemřela Rachel v Kanaanu ještě na cestě – bylo to na jaře a já jsem se ubíral do Efraty – a pochoval jsem ji u cesty (vedoucí) do Efraty, která sluje jiným jménem Betlem.

⁸ Uzřev pak (Jakob) jeho syny, pravil mu: „Kdo jsou tito?"⁹ Odpověděl: „Jsou to moji synové, které mi Bůh zde dal." „Přiveď je" – pravil – „ke mně, bych jim dal požehnání."¹⁰ Oči totiž Israelovy pro vysoké stáří byly zakaleny, že nemohl jasně viděti. Když je tedy k němu přivedl, políbil a objal je.¹¹ Pravil svému synu: Není mi odepráno spatřiti tebe; nad to ukázal mi Bůh tvé potomstvo.¹² Když je pak Josef vzal z klína otcova, poklonil se až k zemi.¹³ I postavil si Efraima po pravé, to jest na levou stranu Israelovu, Manasse pak po levé straně, to jest na pravou stranu otcovu a přitáhl oba k němu blíže.¹⁴ Jakob vztáhnuv pravici vložil ji na hlavu mladšího bratra Efraima, levici pak na hlavu Manasse, jenž byl starší, přeloživ ruce křížem.¹⁵ A požehnal synům Josefovým řka: Bůh, před jehož tváří chodili otcové moji Abraham a Isák, Bůh, jenž byl mým pastýřem od mého mládí až do dneška,¹⁶ anděl, který mě vytrhl ze všeho zlého, žehnej těmto chlapcům; buďtež jmenováni jménem mým, jakož i jmény mých otců Abrahama a Isáka a vrostete v množství na zemi.

¹⁷ Josef vida, že vložil otce pravici na Efraima, přijal to s těžkým srdcem, chopiv se otcovy ruky snažil se zvednouti ji s hlavy Efraimovy a přenést na hlavu Manassovu¹⁸ a řekl otci: To není po právu, otče, neboť tento jest prvorozený; polož pravici svou na jeho hlavu.¹⁹ On však odpíraje pravil: Víím, synu, víím; i z tohoto sice budou národové, i on se rozmnoží, ale mladší jeho bratr bude větší než on, a potomstvo jeho vzroste v národy.

²⁰ A žehnaje jim tehdy pokračoval: V tobě požehnán bude Israel a bude se říkati: Učiňž tobě Bůh jako Efraimovi a jako Manassovi! Tak dal přednost Efraimovi před Manassem.

²¹ Poté pravil synu svému Josefovi: Hle, já umírám, avšak Bůh bude s vámi a přivede vás zase do země vašich otců. ²² Dávám ti jeden díl, jehož jsem dosáhl mečem a lučistěm svým z moci Amorrhejských, (abys jej měl) před svými bratry.

HLAVA 49. – ¹ Potom povolal Jakob svých synův a řekl jim: Shromážděte se, abych (vám) oznámil, co se bude dít s vámi v budoucích dnech.

² Shromážděte se, synové Jakobovi,
slyšte Israele, svého otce!

³ Rubene, tys můj prvorozenec,
moje síla, avšak počátek mé bolesti,
první při podělování, první nadvládou.

⁴ Kypíš (sice) jako voda, (avšak) neporosteš,
poněvadž jsi vstoupil na lože svého otce,
poněvadž jsi znesvětil jeho lůžko.

⁵ Simeon a Levi jsou bratři,
nástrojové nepravosti se zbraní zacházející.

⁶ Do jejich shromáždění nevstoupí má duše
a ve sboru jejich nebude má sláva;
neboť v zuřivosti své vraždili muže
a svévolně podkopali zeď.

⁷ Zlořečena budiž jejich zuřivost, že byla tak prudká
a jejich vztek, že byl (tak) krutý.
Rozdělím je v Jakobu
a rozptýlím je v Israeli.

⁸ Judo, tebe slavit budou tvoji bratři,
ruka tvá bude na šíji tvých nepřátel,
před tebou budou se skláněti synové tvého otce.

⁹ Lvím mládětem jest Juda –
za kořistí, synu můj, si vykračuješ.
Odpočívaje ležíš jako lev
a jako lvice; kdo tě smí dráždit?

HL. 48. V. ²². Místo „díl“ hebr. hřbet (horský). t. j. pole Jakobovo u Sichemu, které dle 33, 19. Jakob koupil a na němž později byly uloženy kosti Josefovy Jos. 24, 32.

⁴ HL. 49. V. ⁴. Jako vařící voda kypí a přetéká z nádoby, tak i Ruben kypí a kypěl *životní silou*.

V. ⁵. – Jakob má na mysli zločin, kterého se Simeon a Levi společně dopustili na Sichemanech (hl. 34). Byli *bratři* nejen podle krve, nýbrž i *smýšlením svým*, kteří skutečně bratrsky spolupracovali o zkázu Sichemu. – Místo „*nástrojové nepravosti*“... hebr.: „*Lest a násilí jsou jejich zbraně*“, Lstivě zneužívali obřízky.

Ve v. ⁶. odřiká se Jakob jakékoliv účasti na zločinném jednání těchto dvou synů. Dle opraveného znění hebrejského zní tento verš:

K jejich záměrům duše má nepřistoupí,
k jejich rozhodnutí nitro mé se nepřikloní,
neboť v zuřivosti své vraždili muže,
ve své zpupnosti mržili býky.

V. 7. Spojili se ke zločinu, za trest budou od sebe odloučeni, rozptýleni v Palestině. Trest vyplnil se zvláště na pokolení Levi, které nemělo vůbec souvislého území, jsouc rozptýleno po různých městech.

- ¹⁰ Nebude odňato žezlo Judovi,
aniž vládce z krve jeho (pocházející),
dokud nepřijde Ten, jenž má být poslán,
a jenž bude očekáváním národů.
¹¹ Syn můj oslátko k vinici přivazuje
a k vinnému kmeni svou oslici.
Ve víně pere své roucho
a v hroznové krvi svůj plášť.
¹² Oči jeho jsou krásnější než víno,
a zuby jeho bílé nad mléko.
¹³ Zabulon bude sídliti u břehu mořského
a u přístavů pro lodí
sahaje až po Sidon.
¹⁴ Issachar jest jak statný osel,
odpočívající mezi ohradami.
¹⁵ Shledav, že dobré jest místo jeho sídla
a že území to velmi jest úrodné,
nastavuje svou šíji k nošení (břemen)

V. 10. „Žezlo“ obrazně = nadvláda. – „Vládce pocházející „z jeho krve“, doslovně „z jeho slabin. kyčlí“, doplň: nebude Judovi odňat. Podle opraveného znění hebrejského zní tento verš:

Nevzdálí se žezlo od Judy,
aniž hůl od jeho nohou,
dokud nepřijde ten, jemuž přísluší
a jemuž se národové podrobí.

Hůl vladařská, královské žezlo, vzniklo z dlouhé hole pastýřské (srv. biskupskou „berlu“). Jakob má na mysli krále na trůně sedícího a v ruce vladařskou hůl (= žezlo) držícího tak, že spočívá na zemi mezi jeho chodidly a trčí mezi jeho koleny, jak na vyobrazení starověkých panovníků dosud viděti. Ten, „jemuž“ (žezlo a vladařská hůl) přísluší, nemůže být nikdo jiný než Mesiáš. Smysl: Kmen Judův bude vždy vůdcem mezi Israelity, bude mít nadvládu. Až přijde Mesiáš z pokolení Judova, vztýčí nové žezlo své, jemuž se podrobí pohanští národové. Po skleslé politické moci Judově přijde duchovní moc potomka Judova – Mesiáše. Výklad tento nejlépe se srovnává s pozdějšími proroctvími a s evangeliem, dle nichž bude Mesiáš zasedati na trůně svého otce Davida a jehož vláda bude trvati věčně (2 Král 7, 13, 16; Is 9, 7; Lk 1, 32.). Nebude tedy Judovi v tomto smyslu vzato žezlo vůbec.

Juda vystupuje skutečně v dějinách podle tohoto proroctví. Při pochodu Israelitů pouští jeví sílu a neohroženost, a převaha jeho stoupá po zabrání Palestiny (Nm 2, 9; 10, 13. n.; Sdc 1, 2; 20, 18.). Jeho válečná moc byla zvláště počítána (1. Král 11, 8.). Davidem nastoupil Judovec na trůn celé říše, a když tato říše po smrti Šalomounově se rozpůtila, dynastie Davidovců v jižní říši trvala a kmen Judův zaujímal prvenství až do babylonského zajetí. Z tohoto zajetí vrátili se Judovci v tak velikém počtu proti ostatním kmenům, že právem *Judovci* nejen jménem (Judovci = Židé), nýbrž i krví představovali *celý národ israelitský*; a v různých tvarech politické závislosti přece jen udrželi jakousi míru politické moci a samosprávy *na území judském* proti ostatním kmenům jednak rozptýleným, jednak s Judovci takorba splynulým, ačkoliv osobně vládu vykonávali buď příslušníci kmene Levi (Machabejci) nebo cizinci (Herodes, Římané). Přestalo to teprve roku 70. po Kristu, kdy stát Judovci zbudovaný a udržovaný zanikl trvale. I v dobách nejsmutnějších zůstal středem potomstva Jakobova *údel Judův*, jehož plodnost předpovídá Jakob Vy. 11. a 12., které zní v hebr. takto:

(Juda) přivazuje na vinný kmen svého osla
a k révě ušlechtilé mládě své oslice. Ve víně pere své roucho
a v hroznové krvi svůj šat. Oči jeho jiskří vínem
a zuby jeho bělají se mlékem.

Sv. Jan Zlatoústý a jiní vidí v tomto verši též líčení bohatství, které přinese Mesiáš.

V. ¹³. V hebr. místo „sahaje až po Sidon“: „Bok jeho k Sidonu (směřuje)“.

- a stává se poplatným robotníkem.
- ¹⁶ Dan bude pomáhati svému národu k právu
jako (kterýkoliv) jiný kmen v Israeli.
- ¹⁷ Dan bude hadem na cestě,
rohatou zmijí na stezce,
která štípe koně u kopyta,
takže jezdec jeho padá na znak.
- ¹⁸ Spásu tvoji, očekávám, Hospodine.
- ¹⁹ Gad ve zbroji bude rány zasazovati do předu
a (dobře) bude obrněn v týle.
- ²⁰ Aserův chléb bude tučný,
pamlsky bude dodávat králům.
- ²¹ Neftali jest jelen svobodně se prohánějící
a vydává krásná slova.
- ²² Plodným odnožem jest Josef,
plodným odnožem a krásného vzezření;
jeho ratolesti se rozbíhají po zdi.
- ²³ Dráždí ho, roztrpčují
a závidí mu lučištníci.
- ²⁴ (Avšak) neochvějně trvá jeho luk,
pouta rukou i ramen jeho rozvázala
ruka Silného Jakobova;
odtud stal se pastýřem a skalou Israelovou.
- ²⁵ Bůh otce tvého bude tvým pomocníkem,
a Všemohoucí bude ti zehnatí
hojným požehnáním s nebe shora,
hojným požehnáním hlubin odpočívajících dole,
hojným požehnáním prsů i lůna.
- ²⁶ (Toto) požehnání tvého otce bude větší,

V. ¹⁹. Dle Vulg. snad jest vysvětliti toto proroctví o zeměpisné poloze území Gadova. Gad jsa v zádech chráněn Jordánem a za ním bratrskými kmeny, může vpředu, t. j. na východě, s úspěchem podnikati válečné výpravy, maje týl krytý. – Hebr. však: „*Gada napadají tlupy lupičů, on však napadá jejich paty.*”

V. ²². Jasněji hebrej.:

Ovocný stromek jest Josef,
ovocný stromek u pramene,
jeho ratolesti přerůstají zed.

Novější kritikové poukazující k Dt 33, 17., kde se přirovnává Josef k býku, a upozorňující, že v celém tomto požehnání Jakobově se nepřirovnávají synové jeho k rostlinám, nýbrž ke zvířatům, znovuzřizují hebr. znění a překládají: „*Josef jest býkem u pramene* (kde jest více pastvy než kde jinde); *ve stopách jeho vystupují, aby na něho číhali*”, čímž nabývají vitané spojky s následujícím.

V. ²⁶. Pahorky pravěké = pahorky Palestiny. Požehnání, které tyto pahorky přinášeti budou potomstvu Josefovou (role, pastviska, stromy atd.), jsou obrazy šťastných dob mesiášských, podobně jako svrchu hojnost vína (v. 11. a 12.). Zapletal upravuje hebr. znění a překládá:

Požehnání odvěkých hor,
co mají nejvzácnějšího prastaré hory,
to přijel na hlavu Josefovu . . .

Tato Jakobova závět (v. 2.–27.) je vznešená báseň dokonalých tvarů. Není nutno mysliti, že by umírající stařec *v básni tak dokonalé* byl mluvil ke svým synům; proto mají mnozí za to, že Jakob pronesl toto

než požehnání otců jeho,
dokud nevzejdou vzácné plody pravěkých pahorků.
(Tato požehnání) sneste se na hlavu Josefovu, na témě toho, jenž jest
knížetem mezi bratry.

²⁷ Benjamin jest dravým vlkem, ráno pojídá z kořisti, a (ještě) večer dě-
lí se o to, co ulovil.

²⁸ Všech těchto dvanácte tvoří kmeny Israelovy; toto mluvil k nim jejich otec, žehnaje
každému zvláštním požehnáním.

Jakobova smrt a pohřeb. (49, 29. – 50, 13.)

²⁹ A rozkázal jim řka: Já budu přiřazen k mému lidu; pochovejte mne u mých otců ve
dvojitě jeskyni, která jest na poli Hešana Efrona ³⁰ proti Mambre v Kanaanu, kterou kou-
pil s polem Abraham od Hešana Efrona, aby byla dědičnou hrobkou (jeho). ³¹ Tam. ho
pohřbili i Sáru, jeho manželku, tam pohřben jest Isák se svou manželkou Rebekou, tam
leží též Lia.

³² Když skončil pořízení, jež oznámil synům, složil své nohy na lůžko a zemřel; a při-
řazen byl k svému lidu.

HLAVA 50. – ¹ Vida to Josef, padl na tvář otcovu pláče a líbaje ho.

² A nařídil svým služebným lékařům, aby otce balsamovali. ³ Zatím co tito konali roz-
kazy, minulo čtyřicet dní; tak bylo totiž obyčejem při balsamování mrtvol. Egypt pak ho
oplakával sedmdesát dní.

⁴ Když minula doba smutku, pravil Josef dvořanům faraonovým: Nalezl-li jsem mi-
lost ve vašich očích, rcete s důrazem faraonovi, ⁵ že mě otec zapřísáhl řka: Hle, umírám a
pochováš mne v mém vlastním hrobě, který jsem si v Kanaanu vykopal. Hodlám tedy
odebrat se nahoru a pohřbít otce svého, načež se vrátím. ⁶ Farao mu pravil: Jdi a pohřbi
otce svého, jak jsi přísahou vázán. ⁷ Když se tedy vydal na cestu, šli s ním různí činovníci
faraonova dvora, různí předáci Egypta, ⁸ dům Josefův s bratřími jeho kromě dětí, bravu a
skotu, který nechali v Gessenu. ⁹ Měl též v průvodě vozy a jezdce, že jich byl nemalý zá-
stup. ¹⁰ Když přišli k Humnu-Atadu, za Jordánem, konali tam pohřební slavnost s veli-
kými a pronikavými truchlozpěvy celých sedm dní. ¹¹ Když to obyvatelé Kanaanu viděli,
pravili: Koná se tam veliká pohřební slavnost egyptská. Proto bylo ono místo nazváno
„Egyptský pohřeb“.

¹² Synové Jakobovi učinili tedy, jak jim byl (Jakob) rozkázal; přenesše ho do Kanaanu,
¹³ pochovali ho ve dvojitě jeskyni, kterou byl koupil Abraham s polem, aby byla dědičnou
hrobkou, od Hešana Efrona naproti Mambre Josefova smrt. (50, 14. – 25.)

¹⁴ Po otcově pohřbu vrátil se Josef s bratřími a s celým průvodem do Egypta.

¹⁵ Poněvadž byl (Jakob) mrtev, báli se bratři a rozmlouvali vespolek: Jen aby snad ne-
pomněl křivdy, kterou utrpěl, a neodplatil nám vše, čeho jsme se dopustili! ¹⁶ I vzkázali
mu: Tvůj otec, než umřel, uložil nám, ¹⁷ abychom ti jeho slovy řekli: „Prosím, zapomeň na
zločin svých bratří, na hřích a na zlobu, které se proti tobě dopustili“; také my prosíme,
abys služebníkům Boha svého otce nepravost tuto odpustil. Josef slyše to zaplákal. ¹⁸
Poté přišli bratři jeho sami k němu, poklonili se až k zemi a řekli: Budeme tvými nevolní-
ky. ¹⁹ On jim odpověděl: Nebojte se; můžeme odpíratí vůli Boží? ²⁰ Měli jste se mnou zlé

prorocství *svými slovy*; a že později teprv bylo povoláným básníkem zpracováno v nynější tvar.

HI. 50. V. ¹⁹. Místo: „*můžeme odporovati vůli Boží*“, hebr. „*Jsem já na místě Božím, Bohem?*“ t. j. já
nejsem Bohem, nýbrž jemu poddán, a proto nesmím zasahovati do jeho řízení, které přineslo nám tolik

záměry, Bůh však to obrátil v dobré, aby mne povýšil – jak nyní vidíte – a zachránil četné národy. ²¹ Nebojte se; já budu živiti vás i děti vaše. A těšil je, laskavě a vlídně k nim mluvě.

²² Tak bydlil v Egyptě s celým domem otce svého a žil sto deset let Syny Efraimovy viděl až do třetího kolena. Také Machirovi, synu Manassovu, narodili se synové na kolenou Josefových.

²³ Po těchto událostech mluvil (Josef) ke svým bratřím: Po mé smrti Bůh vás navštíví a převede vás z této země do země, kterou přísežně slíbil Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi.

²⁴ Potom zapřisáhl je řka: Až vás Bůh navštíví, vezměte kosti mé s sebou z tohoto místa.

²⁵ I zemřel dokonav sto deset let života svého. Potom byl balsamován a uložen do rakve v Egyptě.

blaha.

V. ²³. Israelité přání Josefovo vyplnili. Ex 13, 19; Jos. 24, 32.

V. Stručné dějiny „Dědictví Svatojanského“.

Kněz Antonín Haníkýř věnoval r. 1831 jistinu 1000 zl. stř. k založení fondu pod názvem „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“, z jehož příjmů by se vydávaly užitečné knihy v jazyku českém pro katolický lid. Jistinu tu zaslal konsistoři Pražské, žádaje, aby věci té se ujala. Teprve r. 1833 schválila vláda „Základní pravidla“ Dědictví, jež vešlo v činnost teprve po smrti zakladatelově (roku 1833) přičiněním prvního ředitele a redaktora Dědictví metropolitního kanovníka Václava Pešiny roku 1835. První knihou nákladem Dědictví vydanou byl spis Jana Valeriána Jirsíka „Proč jsem katolíkem?“ Pešina staral se nejen všemožně o získávání údů Dědictví, jichž počet, jenž obnášel roku 1846 toliko 1151, zvláště od r. 1847 rychle se množil, takže r. 1857 dostoupil výše 16.492, ale i o utěšenou činnost vydavatelskou, takže možno nazvati jej právem druhým zakladatelem Dědictví. R. 1855 bylo Dědictví od Apoštolské Stolicе schváleno a odpustky obdařeno. Po Pešinovi (r. 1857) následovali v úřadě ředitele a redaktora Dědictví: Dr. Innocenc Frencl 1858–1862 a Vincenc Bradáč 1862 až 1874; r. 1874 oddělen byl úřad ředitele od úřadu redaktora. V úřadu ředitele vystřídali se: Karel Schwarz 1874–1884, Dr. Kl. Borový 1884–1895, Dr. Jan Nepomuk Sedlák 1896–1908, Dr. Josef Tumpach 1909–1916; v úřadě redaktora: František Srdínko 1874–1906 a Dr. Ant. Podlaha 1907 až 1916; od r. 1916 zastává úřad ředitele i redaktora Dr. Ant. Podlaha. Počet členů obnášel roku 1860: 21.188, r. 1870: 24.792, r. 1880: 26.419, r. 1890: 27.830, r. 1906: 29.965. Od r. 1854 do 1906 vydávána byla každého roku pouze jedna vázaná kniha; od r. 1907 – 1920 vydáváno každého roku několik nevázaných knih rozmanitého obsahu. Roku 1907 bylo 30.343 údů, r. 1920: 39.575, r. 1927: 40.882, r. 1929: 41.115; z nich jest na živu asi 10.000. – Pro drahotní svízele poválečné bylo nutno zvýšiti roku 1920 členský vklad z 20 Kč na 45 Kč, r. 1922 na 80 Kč, pro rody, školy a knihovny z původních 40 Kč na 170 Kč; mimo to jest každý člen každého roku při vyzvednutí podílu povinen zapraviti v příslušném knihkupectví (v Čechách u B. Stýbla v Praze, na Moravě u R. Prombergera v Olomouci a K. Winikera v Brně) 2 Kč ve prospěch Dědictví a knihkupci za vydání podílu 50 hal. Přes nesmírné zdražení tisku vychází každého roku několik knih jako podíl, a mimo to i několik knih ve prospěch Dědictví. Po převratu mělo Dědictví svého jmění na 400.000 Kč, z čehož roční důchod jest skrovný vzhledem k tomu, že Dědictví potřebuje ročně na 80.000 Kč. Činnost Dědictví udržuje se tedy většinou soukromou obětavostí ředitele Dědictví, výtěžkem z prodeje starších knih a ze vkladů členů nově přistupujících. – Zasluky Dědictví o církev katolickou v zemích českých jsou veliké: valná část důležitých spisů nábožensko-poučných vyšla jeho nákladem; mimo to vykonalo Dědictví knihami svými veliký úkol i na poli národním, posilujíc jimi v lidu vědomí národní, a to zvláště v krajinách poněmčovaných. Kéž by Dědictví nalézalo hojně štědrých příznivců, aby vždy víc a více mohlo rozkvétati!

EXODUS
ČILI
DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

ÚVOD (1, 1.-7.)

HLAVA 1. – ¹ Jména synů Israelových, kteří vstoupili s Jakobem do Egypta – každý vešel se svojí rodinou – jsou tato: ² Ruben, Simeon, Levi, Juda, ³ Issachar, Zabulon, Benjamin, 4 Dan, Neftali, Gad a Aser.

⁵ Všech duší těch, kteří vzešli z krve Jakobovy bylo sedm desátek; Josef byl v Egyptě (již dříve).

⁶ (Josef), všichni jeho bratři i celé ono pokolení zemřeli, ⁷ synové Israelovi (však) rostli a množili se jakoby rostli ze země, a rozmohli se tak velice, že jich byla plná země.

V Egyptě Israelité utiskováni, (1, 8. – 22.)

⁸ Zatím povstal nový král nad Egyptem, který Josefa neznal: ⁹ ten pravil svému lidu: Hle, národ synů Israelových jest četný a silnější než jsme my. ¹⁰ Nuže, opatrně jej potlačujme, aby se (příliš) nerozmnožil a – kdyby nastala válka proti nám – aby se snad nepřidal k našim nepřátelům, nepřemohl nás a nevyšel ze země. ¹¹ Ustanovil tedy nad nimi robotní dozorce, aby je utiskovali těžkými pracemi. Stavěli pak pro faraona zásobovací města Pitom a Rarmesses. ¹² Čím více je však utiskovali, tím více se rozmnožovali a rostli. ¹³ I nenáviděli Egyptané synů Israelových, utiskovali je, posmívali se jim ¹⁴ a ztrpčovali jim život těžkým zpracováním hlíny a výrobou cihel, jakož i různými robotami, kterými byli přetěžováni na poli.

¹⁵ Tu dal král egyptský hebrejským porodním pomocnicím, z nichž jedna slula Sefora a druhá Fua, ¹⁶ rozkaz: Když budete pomáhati ženám hebrejským, chlapce při porodu usmrtíte, dívku (však) zachovejte. ¹⁷ Pomocnice se však bály Boha a nečinily podle rozkazu krále egyptského, nýbrž nechávaly chlapce na živu. ¹⁸ Král je k sobě povolal a pravil jim: Co to činíte, že necháváte chlapce na živu? ¹⁹ Ony odpověděly: Ženy hebrejské nejsou jako egyptské; neboť ony samy umějí si pomoci a rodí dříve než k nim přijdeme.

²⁰ Bůh tedy dobře činil pomocnicím; lid pak rostl a velice zmohutněl. ²¹ Poněvadž se pomocnice Boha bály, dal jim četné potomstvo.

²² Tu rozkázal faraou všemu lidu svému říka: Každého chlapce, který se narodí, vrzte do řeky; každou dívku (však) nechte na živu.

První doby života příštího vysvoboditele Israelova. (2, 1. – 22.)

HLAVA 2. – ¹ Po těchto událostech muž (jeden) z rodu Levi šel a pojal manželku ze svého kmene. ² Ta počala a porodila syna; vidouc, že jest krásný, skrývala ho tři měsíce. ³

HL. 1. V. ⁸. Písmo svaté neuvádí výslovně jména krále, který počal Israelity pronásledovati, a podobně nejmenuje ani krále, za jehož panování Israelité z Egypta vyšli. Dosud nebylo možná zcela jistě určití jméno faraona, který Israelity utiskoval, ani jméno faraona, za něhož Israelité vyšli z Egypta (faraou exodu). Z různých domněnek lze bráti vážně pouze dvě. 1. Někteří myslí, že faraonem-utiskovatelem byl slavný příslušník XIX. dynastie (thébské), Ramses II., a jeho syn Merenptah že jest faraonem exodu. V novější době ujmá se více názor, že faraonem východu, jest Amenofis II. (asi 1447–1415), a otec jeho Thutmosis III. (asi 1501–1447) že jest faraonem-utiskovatelem. Stav Palestiny, jaký se nám jeví v korespondenci palestinských vasalů s egyptskými králi ze XIV. století před Kristem (dopisy Amarnské), se srovnává se stavem, líčeným v knize Jos, méně však s poměry palestinskými za vlády Ramsa II. Někteří mají za to, že kmen „Chabiri“, do kterého si jmenování vasalové stěžují a proti jehož vpádům dovolávají se ochrany svých egyptských suzerenů, jsou Hebreové.

V. ¹³. Místo „nenáviděli“ hebr. „hrozili se“ Israelitů.

V. ²². „Lid faraonův“ jsou Egyptané. – Řeka = Nil.

Když hol již nemohla déle skrývat, vzala ošitku ze sítí, vymazala ji klím a smolou, vložila do ní nemluvně a položila je do rákosí u břehu řeky.⁴ Jeho sestra se postavila podál a pozorovala, co se bude dít.⁵ Tu hle, dcera faraonova sestupovala, aby se v řece koupala; její průvodkyně kráčely podél řečiště. Když uztřela ošitku v rákosí, poslala (pro ni) jednu ze svých služebnic; když ji přinesla,⁶ otevřela ji a uzřevši v ní chlapečka an pláče, byla jata soustrastí s ním a pravila: To jest (jedno) z dětí hebrejských.⁷ Tu jí pravila sestra chlapcova: Přeješ si, abych šla a zavolala hebrejskou ženu, která by mohla dílko odchovati?⁸ Odpověděla: Jdi. Dívka šla a zavolala svou matku.⁹ Dcera faraonova jí pravila: Vezmi tohoto chlapečka a živ mi jej; já ti dám tvou mzdu.¹⁰ Vzala tedy žena pachole a živila je; když dorostlo, odevzdala je dceři faraonově. Ta přijala je za syna a dala mu jméno Mojžíš řkouc: Vždyť jsem ho vytáhla z vody.

¹¹ Toho času, když Mojžíš vyspěl, přišel ke svým bratrům a viděl jejich útrapy; viděl Egyptana, kterak tepe jednoho Hebreje, jeho to bratra.¹² Tu ohlédnuv se na všechny strany a vida, že tu nikoho není, zabil Egyptana a ukryl jej v písku.

¹³ Druhého dne vyšel, uzřel dva Hebreje, ani se mezi sebou vadí; i řekl tomu, který činil křivdu: Proč tepeš svého bližního?¹⁴ On odpověděl: Kdo tě ustanovil nad námi knížetem a soudcem? Chceš mne zabít, jako jsi včera zabil Egyptana? I lekl se Mojžíš a pravil (si): Jak se ta věc prozradila?

¹⁵ Také farao uslyšel o té věci a usiloval o smrt Mojžíšovu.

Tu prchl před faraonem, a usadil se v zemi Madian u (jedné) studny.¹⁶ Madianský kněz měl sedm dcer. Ty přišly navázat vody; naplnivše koryta, chtěly napájetí stáda svého otce.¹⁷ Přišli (však) pastýři a odehnali je. Tu Mojžíš povstal, ujal se dívek a napojil jejich ovce.¹⁸ Když se vrátily k Raguelovi, svému otci, pravil jim: Proč přicházíte dříve než jindy?¹⁹ Odpověděly: (Jakýs) Egyptan vysvobodil nás z moci pastýřů, nad to i vodu s námi vážil a napojil ovce.²⁰ On se tázal: Kde jest? Proč jste člověka toho (tam) nechaly? Zavolejte ho, aby něco pojedel.

²¹ Mojžíš přísahal, že u něho zůstane. Obdržel též Seforu, jeho dceru, za manželku.²² Ta mu porodila syna, kteréhož nazval Gersam řka: Stal jsem se vyhnanecem v cizí zemi. Později porodila druhého, kterého nazval Eliezer. „Vždyť“ – pravil – „Bůh mého otce, můj to pomocník, vysvobodil mě z moci faraonovy.“

Mojžíš povolán od Boha. (2, 23. – 4, 17.)

²³ Po dlouhé době král egyptský zemřel.

Synové Israelovi vzdychali a pro těžké práce křičeli; křik jejich vystoupil od prací k Bohu.²⁴ Uslyšel jejich lkání a rozpomněl se úmluvy, kterou byl učinil s Abrahamem, Isákem a Jakobem.²⁵ Hospodin shlédl na syny Israelovy, neboť věděl o nich.

HLAVA 3. – ¹ Mojžíš pásal ovce Jetra, tchána svého, kněze madianského. Když (jednou) zahnal stádo hlouběji do pouště, přišel k Boží hoře Horebu.² Tam se mu zjevil Hos-

HL. 3. V.¹. Horeb = Suchá hora, nemající vláhy ani rostlinstva (srv. naše „Lysá hora“). V Písmě se brzy praví, že zákon byl dán Israelitům na hoře *Sinaji*, brzy na hoře *Horeb*; nejlépe jest považovati se sv. Jeronymem obě jména za souznačné názvy jedné a téže hory.

V. ². Oheň světelnou, hřející silou, které jest těžko odporovati, která však člověku bývá zdrojem pozhánání, jest v Písmě velmi zhusta náznakem (symbolem) Boha, jeho osvěcující, zahřívající blahodárné činnosti, velebnosti, duchovosti, všemohoucnosti. Srv. Ex 13, 21; 14, 24; 40, 35.-36; Dt 4, 24; Ž 96, 3; 3 Král 19, 12, Ez 1, 27; Is 10, 17. a j. Pohané viděli v ohni tak zářivý obraz božství, že mu vzdávali božskou poctu zaměňvše tvora za tvůrce; bible proti tomu nikde nepřekročila mezi pouhého symbolického (náznakového) významu ohně. – Mniši kláštera sv. Kateřiny mají za to, že jejich bydlisté jest vystavěno na místě, na němž se

podin v plameni ohně, (šlehajícího) z keře; a viděl, že keř hoří, avšak neshořuje. ³ Řekl (si) tedy Mojžíš: Půjdu a ohledám tento veliký zjev, proč keř neshořuje. ⁴ Hospodin však vida, že jde, aby ohledal zjev, volal na něho z keře řka: Mojžíši, Mojžíši! On odpověděl: Tu jsem. ⁵ Hospodin pravil: Nepřibližuj se sem; zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na němž stojíš, jest půda svatá. ⁶ A pokračoval: Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův. Mojžíš zakryl svoji tvář, neboť neosmělil se na Boha pohlédnouti.

⁷ Hospodin mu pravil: Viděl jsem utrpení lidu mého v Egyptě a slyšel jsem jeho křik pro krutost dozorců nad pracemi; ⁸ ano, znám jeho bolest. Sestoupil jsem, abych ho vysvobodil z moci Egyptanův a vyvedl z té země do země krásné a prostranné, do země, která teče mlékem a medem, do sídel Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Hevejských a Jebusejských. ⁹ Ano, křik synů Israelových přišel ke mně a viděl jsem jejich útrapy, kterými je Egyptané utlačují. ¹⁰ Pojď tedy, pošlu tě k faraonovi, abys vyvedl můj lid, syny Israelovy, z Egypta.

¹¹ Mojžíš pravil Bohu: Kdo jsem já, bych šel k faraonovi a vyvedl syny Israelovy z Egypta? ¹² Bůh mu řekl: Já budu s tebou; a znamením, že jsem tě poslal, bude ti toto: Až vyvedeš lid můj z Egypta, budeš Bohu na této hoře obětovati.

¹³ I pravil Mojžíš Bohu: Hle, já půjdu k synům Israelovým a řeknu jim: Bůh otců vašich posílá mě k vám. Budou-li se mne tázati: „Jaké jest jeho jméno?“ co jim odpovím? ¹⁴ Bůh řekl Mojžíšovi: *Já jsem ten, který jsem.* Toto řekneš synům Israelovým: „*Ten, který jest*, posílá mne k vám.“ ¹⁵ A dále mluvil Hospodin k Mojžíšovi: Toto řekneš synům Israelovým: Ten, který jest, Bůh vašich otců, Bůh" Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, posílá mna k vám; to jest jméno mé na věky a to jest název můj pro všechna pokolení.

¹⁶ Jdi, shromáždí starší Israelovy a rci jim: Hospodin, Bůh otců vašich, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, ukázal se mi a pravil: Ano, navštívil jsem vás a viděl jsem všechno, co se vám v Egyptě děje: ¹⁷ rozhodl jsem se, že vás vyvedu z utrpení egyptského do země Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Hevejských, a Jebusejských, do země, která teče mlékem a medem. ¹⁸ Oni poslechnou tvého hlasu.

Pak vejdeš ty a starší Israelovi k egyptskému králi a řekneš mu: Hospodin, Bůh Hebreův, nás volá; vykonáme cestu tří dnů na poušť abychom obětovali Hospodinu,

Hospodin Mojžíšovi zjevil.

V. ¹². Jakože Bůh si přeje, aby svým časem Israelité na tomto místě konali bohoslužbu, a jako se toto přání jistojistě splní, tak jistě vyvede také Mojžíš lid z Egypta. Toto znamení sice mělo teprve v budoucnosti ukázati všemohoucnost a věrnost Boží a Mojžíše siliti v jeho těžkém povolání, až přijde s lidem k hoře Sinajské; silalo však paprsky důvěry v Boha do srdce Mojžíšova již nyní.

V. 14. „Ten, který jest“ podle hebr. dosl. „Jsem“ se stanoviska Božího, se stanoviska lidského „Jest = hebr. Jahve neb Jihve. „Jahve“ znamená bytost, která v bytí trvá, byla, jest a bude. V nejbližší souvislosti klade se proti patriarchům, kteří sice byli, avšak umřevše, již nejsou. Bůh však, který s nimi svého času učinil smlouvu a slíbil jim Palestinu, tento Bůh dosud jest a s ním trvá v platnosti slib patriarchům daný. Odtud vyplývá, proč Israelité si jménem Jahve představovali Boha, který s nimi uzavřel úmluvu, který se jim zjevuje tak, jako žádnému jinému národu. Trvání bytí Božího bylo zde též znázorněno trváním ohně, který jindy strávil látku zaniká, v keři však trvá stále. – Obsah myšlenkový jména Jahve = Jsoucí se postupem doby stále víc a více rozvínoval. Jedině Bůh jest sám od sebe, nedostav svého bytí od nikoho jiného, kdežto všechny věci stvořené mají své bytí od Jsoucího. Sotva najdeme jiné jméno Boha, které by vystihovalo podstatu jeho tak dokonale, jako jméno toto. Pozdější Židé vykládajíce Lv 24, 16. považovali to jméno za tak posvátné, že se ho neosmělili ani vysloviti, užívajíce místo něho vesměs Adónaj, t. j. Pán. Z nesprávného spojení souhlásek jména JHUH a samohlásek jména Adónaj vznikla nesprávná složenina Jehová. Vulgata překládá jméno Jahve (podobně jako již LXX) slovem „Dominus“ (= Pán) a důsledně i my slovem „Hospodin“.

našemu Bohu. ¹⁹ Vím však, že vás král egyptský nepropustí, byste mohli jíti, leč silnou rukou (donucen). ²⁰ Vztáhnu proto svoji ruku a bítí budu Egypt všelijakými svými zázraky, které budu činiti mezi nimi; potom vás propustí. ²¹ A získám u Egyptanů přízeň tomuto lidu, takže nevyjdete prázdní, až budete vycházeti, ²² nýbrž každá žena vyžádá si od své sousedky a spolubydlící zlaté a stříbrné šperky, jakož i šaty, kteréž oblečete svým synům a dcerám a tak (jaksi) oloupíte Egypt.

HLAVA 4. – ¹ Mojžíš odpověděl: Neuvěř mi a neposlechnou mého hlasu, ale řeknou: Neukázal se ti Hospodin. ² Řekl mu tedy (Bůh): Co je to, co máš v ruce? Odpověděl: Hůl. ³ I řekl Hospodin: Hoď ji na zem. Když ji hodil, stal se z ní had, takže se dal Mojžíš na útěk. ⁴ Tu řekl Hospodin: Vztáhni ruku a chop se jeho ocasu. Vztáhl tedy ruku, chopil se ho a stala se z něho hůl; ⁵ „Aby věřili“ – pravil – „že se ti ukázal Hospodin, Bůh jejich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův.“

⁶ A zase pravil Hospodin: Vlož ruku za nádra. Když ji pak za nádra vložil a vyňal, byla malomocná jako sníh. ⁷ Tu pravil: Vlož zase ruku za nádra. Když ji vložil a zase vyňal, byla podobná ostatnímu tělu. ⁸ „Jestliže ti neuvěř“ – pravil – „a neposlechnou-li hlasu prvního zázraku, uvěř hlasu zázraku druhého.

⁹ Jestliže však neuvěř ani těmto dvěma znamením a neposlechnou-li hlasu tvého, naber vody z řeky a vylej ji na suchou zem a všechna (voda), kterou z řeky vezmeš, promění se v krev.“ ¹⁰ Mojžíš namítl: Prosím, Hospodine, jakživ jsem nebyl výmluvný; i od té doby, co mluvíš k svému služebníku, jest můj jazyk velmi neohebný a těžkopádný. ¹¹ Tu mu pravil Hospodin: Kdo stvořil ústa člověka? Nebo kdo učinil němého a hluchého, vidoucího a slepého? Zdaž ne já? ¹² Jdi tedy a já budu v tvých ústech; budu tě poučovati, co ti bude mluvit.

¹³ On však řekl: Prosím, Hospodine, pošli si koho chceš. ¹⁴ Hospodin se na Mojžíše rozhněval a pravil: Vím, že Áron, tvůj bratr – Levita – jest výmluvný; hle, on vyjde ti vstříc a srdečně se bude radovati, až tě uzří. ¹⁵ Mluv k němu a vkládej slova má do jeho úst; já budu v ústech tvých i v ústech jeho a ukáži vám, co dlužno činiti. ¹⁶ On bude mluvit k lidu na místě tvém a bude tvým jazykem; ty však budeš mu zástupcem Božím.

¹⁷ Vezmi také do ruky tuto hůl, kterou budeš činiti zázraky.

Mojžíš vrací se do Egypta. (4, 18. – 31.)

¹⁸ I vzdálil se Mojžíš, vrátil se k Jetrovi, svému tchánu, a pravil mu: Půjdu a vrátím se k svým bratrům do Egypta, abych viděl, jsou-li ještě živi. Jetro mu řekl: Jdi v pokoji.

¹⁹ Řekl tedy Hospodin Mojžíšovi v Madiansku: Jdi a vrať se do Egypta, neboť zemřeli

V. ¹⁹. „Silná ruka“ jsou egyptské rány, ke kterým bylo třeba silné, všemohoucí ruky.

V. ²². Hospodin pohne srdcem Egyptanek, že jim k tomuto účelu své šperky *darují*. Israelité pak odejdou ne jako žebraři, nýbrž budou se podobati vítězům, kteří si odnášejí z války bohatou kořist. Kromě vnitřního působení Božího na mysl Egyptanek lze vysvětliti ochotu darovati šperky a šaty hrůzou, jaká pojala Egyptany vidoucí skutky Boha Jahve (rány egyptské), a přesvědčením, že usmíří tohoto velikého Boha, dají-li k jeho počtě své šaty a klenoty. Dary tyto možno považovati též za náhradu, které se dostalo Israelitům jednak za to, že zanechali v Egyptě množství svého nemovitého majetku, jednak za odměnu jejich dlouholetých prací pro veřejné blaho v Egyptě. Moudr. 10, 17. Srv. níže II, 2; 12, 35.

Hl. 4 V. ¹⁵. Podle hebr. bude Hospodin s ústy Mojžíšovými a s ústy Áronovými.

V. ¹⁶. „Zástupcem Božím.“ Dle hebr. bude Mojžíš Áronovi „Bohem“, t. j. mezi Mojžíšem a Áronem bude poměr Boha k proroku.

V. ¹⁷. Hůl jest v ruce Mojžíše, poslanca Božího, žezlem, tedy znakem jeho moci; pokynutí holí bude rozkazem všemu zástupu patrnějším, než kdyby jej vyslovil pouhým slovem ne tak daleko slyšitelným.

všichni, kteří ti ukládali o život. ²⁰ Tu vzal Mojžíš svou ženu a své syny, posadil je na osla a vrátil se do Egypta nesa v ruce hůl Boží.

²¹ Když se (tak) vracel do Egypta, pravil mu Hospodin: Hled, bys všechny zázraky, které jsem vložil do tvých rukou, učinil před faraónem; jáť nechám jeho srdce zatvrzovati se, že nebude chtít propustit lidu. ²² A řekneš mu: Toto praví Hospodin: Israel jest můj prvorozený syn. ²³ Já pravím tobě: Propust měho syna, aby mi sloužil. Nebudeš-li ho chtít propustit, hle, já zabiji tvého prvorozence.

²⁴ Na cestě, na místě nočního odpočinku, vyšel proti němu Hospodin a chtěl ho zabít. ²⁵ Sefora vzala rychle velmi ostrý kámen, obřezala předkožku svého syna, dotkla se jeho nohou a pravila: Ženichem krví vykoupeným jsi mi. ²⁶ A nechal ho, když byla řekla: Ženichem krví obřízky vykoupeným jsi.

²⁷ Hospodin řekl také Áronovi: Jdi vstříc Mojžíšovi na poušť. Přišel mu (tedy) vstříc na horu Boží a políbil ho. ²⁸ Mojžíš vypravoval Áronovi všechna slova Hospodinova, kterými ho byl poslal a zázraky, které mu byl uložil.

²⁹ Potom šli spolu a shromáždili všechny starší synů Israelových. ³⁰ Áron mluvil všechna slova, která byl pronesl Hospodin k Mojžíšovi; (Mojžíš) činil zázraky před lidem ³¹ a lid uvěřil. Když slyšel, že Hospodin navštívil syny Israelovy a že shlédl na jejich útrapy, hluboce se klaněl.

První vyjednávání s faraonem. (5, 1. – 6, 1.)

HLAVA 5. – ¹ Poté vešli Mojžíš a Áron k faraonovi a pravili: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Propust můj lid, aby mi na poušti obětoval. ² On však odpověděl: Kdo jest Hospodin, abych musl poslechnouti jeho hlasu a propustit Israele? Hospodina neznám a Israele nepropustím. ³ Tu řekli: Bůh Hebreů nám uložil, bychom vykonali cestu tři dnů do pouště a obětovali Hospodinu, Bohu našemu, sice by nás stihl mor nebo meč. ⁴ Král egyptský jim,; řekl: Proč, Mojžíši a Árone, odvádíte lid od jeho prací? Jděte za svými břemeny! ⁵ Potom farao pravil: Lidu (toho) jest v zemi velmi mnoho; vidíte, že (ta) chátka vzrostla; čím více (vzroste), popřejete-li jim odpočinku od prací.

⁶ Rozkázal tedy toho dne dozorcům nad pracemi a dohlédačům lidu řka: ⁷ Budoucně nebudete dávat lidu slámy k výrobě cihel jako dosud; ale ať jdou sami a nasbírají si ji. ⁸ Týž počet cihel, který dosud vyráběli, jim uložíte a ničeho neslevíte; nemají co dělati a proto volají: „Pojďme a obětujme Bohu našemu.“ ⁹ Ať jsou zatíženi pracemi a nechť je vykonávají, aby se nemohli zaměstnávatí lživými řečmi. ¹⁰ Vyšedše tedy dozorcové nad pracemi a dohlédači, pravili lidu: Takto nařizuje farao: Nebudu vám dávat slámy; ¹¹ jděte (sami) a sbírejte, kde budete moci něco naléztí, a nic nebude z vaší práce sleveno. ¹² Tu se lid rozběhl po celém Egyptě, aby sbíral slámu. ¹³ Dozorci nad pracemi naléhali rkouce: Vykonávejte každodenně celý svůj úkol, jako jste dosud činivali, když vám dávali slámu. ¹⁴ Dozorci faraonovi bili též ty, kteří byli ustanoveni nad pracemi synů Israelových, říkají-

V. ²⁰. Hůl sluje „Boží“, poněvadž podle 7, 20; 8, 1.–12.; 9, 23.; 10, 13. a jinde jí Mojžíš používá za nástroj zázraku.

V. ²⁵. Ženich = nadějný pramen potomstva.

V. ²⁶. Hospodin „nechal ho“, t. j. prvorozence Mojžíšova, neusmrtil ho. Slova „Ženichem . .“ provázela pomazáním nohou krvácející předkožkou měla v zápětí, že nemoc a nebezpečí smrti pominulo. – Zdali zde či později Sefora s dětmi Mojžíšova opustila, o tom se Písmo nezmiňuje. Stalo se tak asi, když se Sefora dověděla o pravém a plném účelu cesty manželovy, která byla i pro ni a pro rodinu spojena s velikými nebezpečími, a proto se raději vrátila k otci, jsouc ustrašena nemilou příhodou, která potkala na cestě jejího prvorozence. Mojžíš se stal lak svobodnějším a způsobilějším ke svému poslání.

ce: Proč jste včera a dnes nevyrobili plného počtu cihel jako dosud? ¹⁵ Dohlédači ustanovení nad pracemi synů Israelových přišli a volali k faraonovi: Proč tak jednáš proti svým služebníkům? ¹⁶ Slámy nám nedávají, avšak tolikéž cihel ukládají. Hle, my, služebníci tvoji, jsme mrskáni; nespravedlivě se vystupuje proti tvému lidu. ¹⁷ On, pravil: Nemáte co dělati, zahálíte a proto říkáte: „Pojďme a obětujeme Hospodinu.“ ¹⁸ Jděte tedy a pracujte! Slámy vám dávati nebudou, budete však odváděti obvyklý počet cihel.

¹⁹ Dohlédači israelští viděli, že jsou v tísní, poněvadž se jim přikazovalo: „Nic nebude sleveno z denního počtu cihel.“ ²⁰ Když se tedy setkali s Mojžíšem a Áronem, kteří čekali, aby se s nimi setkali, až vyjdou od faraona, ²¹ pravili jim: Hospodin to viz a sud, že jste nás uvrhli v nemilost u faraona a jeho úředníkův, a že jste vtiskli mu do rukou meč, aby nás pobil. ²² Tu se Mojžíš opět obrátil k Hospodinu a pravil: Hospodine, proč necháváš tento lid (tolik) trpěti? Proč jsi mne poslal? ²³ Od té doby, co jsem vešel k faraonovi, bych mluvil tvým jménem, utiskuje tvůj lid (ještě více); a ty se ho neujímáš.

HLAVA 6. – ¹ Hospodin řekl Mojžíšovi: Nyní uvidíš, co učiním faraonovi; neboť vlivem silné ruky je propustí a pod vlivem ruky mocné je ze země i vyžene.

Druhé posláni Mojžíšovo. (6, 2. – 7, 7.)

² Potom mluvil Hospodin k Mojžíšovi: Já jsem Hospodin; ³ já jsem se ukazoval Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi pod jménem „Bůh Všemohoucí“, avšak pod jménem svým „Hospodin“ jsem se jim neoznánil. ⁴ Učinil jsem s nimi úmluvu, že jim dám zemi Kanaan, zemi jejich putování, ve které byli cizinci. ⁵ Já jsem slyšel také lkání synů Israelových, že je Egyptané utlačují, a rozpomenul jsem se na svou úmluvu.

⁶ Rci proto synům Israelovým: Já jsem Hospodin; vyvedu vás z egyptské robotárny, vyprostím z otroctví a vysvobodím pozvednutou rukou, jakož i velikými tresty. ⁷ Přijmu vás za svůj lid a budu Bohem vašim; přesvědčíte se, že jsem já Hospodin Bohem vašimi, který vás vyvede z egyptské robotárny a ⁸ uvede do země, kterou že dám Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, ruku svou jsem zvedl; tu vám dám v majetek, já Hospodin.

⁹ Mojžíš tedy vypravoval všechno synům Israelovým; oni však z malomyslnosti a pro tíži robot ho nedbali.

¹⁰ Tu mluvil Hospodin k Mojžíšovi řka: ¹¹ Jdi a rci faraonovi, králi egyptskému, ať syny Israelovy ze své země propustí. ¹² Mojžíš před Hospodinem odpověděl: Hle, synové Israelovi mne "neposlouchají, jak mne tedy poslechne farao, zvláště když jsem člověk neobřezaných rtů?

¹³ Mluvil tedy Hospodin k Mojžíšovi a Áronovi a poslal je k synům Israelovým a k faraonovi, králi egyptskému, aby vyvedli Israelity z Egypta.

¹⁴ Toto jsou pohlaví čeledí podle rodokmene jejich:

Synové Rubena, prvorozence Israelova: Henocho, Fallu, Hesron a Charmi. ¹⁵ To jsou rodové Rubenovi.

Synové Simeonovi: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Soar a Saul, syn ženy kanaanejské. To jsou rodové Simeonovi.

¹⁶ Jména synů Leviových podle jejich rodokmene jsou tato: Gerson, Kaat, a Merari. Let života Leviho bylo jedno sto třicet sedm.

¹⁷ Synové Gersonovi: Lobni a Semej podle rodů jejich.

HL. 6. V. ¹. Silná ruka = mocná ruka = všemohoucnost Boží, která se ukáže v egyptských ranách.

V. ³. „Bůh Všemohoucí“ (hebr. Él Šaddaj) – „Hospodin“ (hebr. Jahve), Srv. 3, 14

V. ⁸. „Zvedl jsem svou ruku“ = přísahal jsem. Srv. Gn 15, 18. nn.

¹⁸ Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel. Let života Kaatova bylo jedno sto třicet tři.

¹⁹ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

To jsou rodové Leviovi podle jejich rodokmene.

²⁰ Amram pojal za manželku Jochabed, dceru otcova bratra; ta mu porodila Árona a Mojžíše. Let života Amramova bylo jedno sto třicet sedm.

²¹ Synové Isaarovi byli: Kore, Nefeg a Zechri.

²² Synové Ozielovi: Misael, Elisafan a Setri.

²³ Áron pojal za manželku Alžbětu, dceru Aminadabovu, sestru Nahasonovu; ta mu porodila Nadaba, Abiu, Eleazara a Itamara.

²⁴ Synové Koreovi: Aser, Elkana, a Abiasaf; to jsou rody Koreovců.

²⁵ Eleazar, syn Áronův, pojal za manželku jednu z dcer Futielových; ta mu porodila Fineesa.

To jsou pohlaváři Levitů podle jejich rodové posloupnosti.

²⁶ To jest ten Áron a Mojžíš, jimž přikázal Hospodin, aby vyvedli Israelity z Egypta v jejich oddílech. ²⁷ To jsou ti, kteří mluvili k faraonovi, králi egyptskému, aby směli vyvést syny Israelovy, z Egypta, to jest ten. Mojžíš a Áron.

²⁸ V době, kdy Hospodin mluvil v Egyptě k Mojžíšovi, ²⁹ mluvil k němu takto: Já jsem Hospodin; rci faraonovi, králi egyptskému, všechno, co já pravím tobě. ³⁰ Tu řekl Mojžíš před Hospodinem: Hle, jsem člověk neobřezaných rtů, jak mne farao poslechne?

HLAVA 7. – ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi: Hle, já tě ustanovuji za faraonovo božství; Áron pak, bratr tvůj, bude tvým prorokem. ² Ty mu budeš vypravovat všechno, co ti přikazuji; on pak mluviti bude k faraonovi, by propustil Israelity ze své země. ³ Já totiž nechám jeho srdce zatvrzovati se a učiním mnoho mých znamení a zázraků v Egyptě. ⁴ On vás nebude chtít poslouchnouti; já tedy vložím svou ruku na Egypt a vyvedu své voje, lid svůj, syny Israelovy, převelikými tresty z Egypta. ⁵ Pak, až vztáhnu svou ruku nad Egypt a vyvedu Israelity z nich, zvedí Egyptané, že já jsem Hospodin.

⁶ Učinil tedy Mojžíš a Áron, jak byl přikázal Hospodin; tak učinili.

⁷ Mojžíšovi bylo osmdesát let a Aronovi osmdesát tři, když mluvili k faraonovi.

Zázraky a rány egyptské. (7, 8. – 11, 10.)

⁸ Hospodin pravil k Mojžíšovi a Áronovi: ⁹ Když vám řekne farao: „Ukažte zázračná znamení,“ řekneš Áronovi: „Vezmi hůl svou a hod ji před faraonem (na zem)“ – a obrátí se v hada. ¹⁰ Vešli tedy Mojžíš a Áron k faraonovi a učinili, jak Hospodin přikázal; Áron hodil hůl svou před faraonem a jeho služebníky (na zem), a stal se z ní had. ¹¹ Farao však povolal mudrce a čaroděje, a ti učinili podobně egyptským zaklínáním a nějakými tajnými prostředky. ¹² Každý z nich vrhl svou hůl na zem, a stali se z nich hadi; hůl Áronova

V. ²⁰. V rodové řadě, jdoucí od Leviho po Mojžíše, vypočítávají se pouze tři kolena. Jest však jisto, že se tu podává pouze *zkrácený* důkaz, že bratři-osvoboditelé jsou potomky Leviovými, a že několik kolen (členů) prostředních jest vynecháno.

Hl. 7. V. ¹. *Skutky Boží*, divy a zázraky bude Mojžíš jménem Božím a na jeho místě konati a jimi nepovolnost královu trestati, takže bude ho farao považovati za vyšší, *božskou bytost*, bude se jí obávati a posléze jí poslechne. – Jako byli proroci tlumočníky myšlenek a vůle Boží, tak bude Áron tlumočníkem Mojžíšovým. Srv. 4, 16.

V. ¹¹. Židovská tradice zachovala jména dvou těchto mágů (čarodějů): Jannes a Mambres (srv. 2 Tim 3, 8.); snad to byli činovníci stojící v čele cechu čarodějů.

V. ¹². Zjev dokazuje převahu moci toho, jež zastupuje Mojžíš, nad bytostmi, které zastupují egyptští

však pohltila hole jejich.¹³ I zatvrdilo se srdce faraonovo a neuposlechl jich, jak byl Hospodin předpověděl.

¹⁴ Hospodin pravil Mojžíšovi: Srdce faraonovo jest zatvrzelé, nechce lidu propustit.¹⁵ Jdi ráno k němu. Hle, vyjde k vodě; postavíš se proti němu na břehu řeky, vezmeš do ruky hůl, která byla obrácena v hada,¹⁶ a řekneš mu: Hospodin, Bůh Hebreův, poslal mne k tobě se vzkazem: „Propust můj lid, ať mi na poušti obětuje;“ ty jsi však dosud nechtěl poslechnouti.¹⁷ Toto tedy praví Hospodin: Po tom poznáš, že jsem já Hospodin: Hle, udeřím holí, kterou mám v ruce, do vody řeky, a obrátí se v krev.¹⁸ Ryby, které jsou v řece, zahynou, vody budou zapáchati a Egypťanům, pijícím z řeky vodu, bude zle.

¹⁹ Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Rci Áronovi: Vezmi svou hůl a vztáhni ruku nad vody egyptské, nad jejich řeky, průplavy, nad kaluže, tedy nad všechny vodní plochy, aby se obrátily v krev; a krev budiž v celém Egyptě jak v dřevěných, tak i v kamenných žlabech.²⁰ Mojžíš a Áron učinili podle rozkazu Hospodinova; zvedl hůl a udeřil jí před faraonem a před jeho služebnictvem do vody řeky a ta se obrátila v krev.²¹ Ryby, které byly v řece, pošly, a řeka zapáchala, takže Egypťané nemohli pít z řeky. A byla krev po všem. Egyptě.²² Čarodějové egyptští však učinili podobně svým zaklínáním. Proto se srdce faraonovo zatvrdilo a neuposlechl jich – jak to byl Hospodin předpověděl;²³ obrátil se a vrátiv se do svého domu, nevěnoval věci ani tentokrátě valné pozornosti.²⁴ Všichni Egypťané pak kopali kolem řeky, hledající pitné vody; neboť z řeky vody pít nemohli.

²⁵ Když minulo celých sedm dní od té doby, co Bůh ranou stihl řeku.

HLAVA 8. – ¹ pravil Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi a rci mu: Toto praví Hospodin: Propust lid můj, ať mi obětuje.² Nebudeš-li však chtít (jej) propustiti, hle, já bítí budu všechny tvé končiny žabami.³ Řeka bude chrliti žáby, které vystoupí a vniknou do tvého domu, do tvé ložnice, na tvé lůžko, do domu tvých služebníků, do tvého lidu, do tvých krbů a do tvých špižírén;⁴ ano, na tebe, na tvůj lid a na všechny tvé služebníky polezou žáby.

⁵ Poté pravil Hospodin Mojžíšovi: Rci Áronovi: Vztáhni ruku nad řeku, nad průplavy a nad kaluže, a uveď na Egypt žáby.⁶ Vztáhl tedy Áron ruku na egyptské vody; i vystoupily žáby a pokryly Egypt.⁷ Učinili však i čarodějové svým zaklínáním podobně a uvedli žáby na Egypt.

⁸ Tu povolal farao Mojžíše a Árona a pravil jim: Proste Hospodina, aby odňal žáby ode mne a mého lidu; a propustím lid, aby obětoval Hospodinu.⁹ Mojžíš pravil faraonovi:

čarodějové. Podivem naplňující činy egyptských čarodějů svatí Otcové nevysvětlovali pouhou lidskou dovedností, obratností anebo šalbou, ačkoliv podobné zjevy jim byly z denního života známy, nýbrž připisovali je bytosti vyšší a mocnější, než jest člověk, bytosti zlé; za našich dnů rovněž se bytosti té připisují některé zjevy spiritistické, kterých nelze vysvětliti ani podvodem, ani pouhými lidskými silami. Podobně vysvětlovali, že tito čarodějové proměnili též vodu v krev a z Nilu vyvodili množství žab (níže v. 22.; 8, 7.). Sám Kristus praví (Mt 24. 24.), že lžikristové a lžiproroci budou činiti veliká znamení a zázraky. Dle 2 Thessal. 2, 9 bude antikrist činiti podobné skutky pomocí satanovou. Tyto napodobené „zázraky“ nezasluhují toho jména ve vlastním, přesném slova významu, poněvadž nepřesahují moci stvořených bytostí vůbec; služí. zázraky jen v širším významu slova, pokud převyšují přirozené síly člověkovy.

V. ²⁰. n. „Krev“ berou sice někteří vykladatelé doslovně, možno však výrazem tím rozuměti též vodu nápadně červeně, krvavě zbarvenou. Srv. Joel 2, 3r.

HI. 8. V. ⁷. Čarodějové mohli sice napodobiti Mojžíše rozmnožením žab, a tak pohromu jen zvětšili. Nemohli však rány odstraniti ani zmírniti, čímž se ukázalo, oč výše stojí nad nimi Mojžíš. Jak by mohli egyptští mágové usmrcovati žáby, když byly považovány za bytosti posvátné?

V. 9. Hebr. místo „urči mi“: „proslav se na mně“, Faraonovou slávou bylo, že právě v den, jaký sám

Urči mi, pro kdy mám vyprositi tobě, tvým služebníkům a tvému lidu, aby byly žáby zapuzeny od tebe, od tvého domu, od tvých služebníků i od tvého lidu tak, aby zůstaly jen v řece.¹⁰ On odpověděl: (Pro) zítřek. Tu pravil: Učiním podle tvého slova, abys přesvědčil se, že není (nikdo) jako Hospodin, Bůh náš.¹¹ Odejdou žáby od tebe, od tvého domu, od tvých služebníků i od lidu tvého a zůstanou jen v řece.

¹² Když vyšel Mojžíš a Áron od faraona, volal Mojžíš k Hospodinu, dovolávaje se přípovědi o žábách, kterou byl dal (Hospodin) faraonovi.¹³ Hospodin učinil podle prosby Mojžíšovy. I pošly žáby v domech, v nádvořích a v polích.¹⁴ Snegli je na obrovské hromady. Země byla plná puchu.

¹⁵ Faraο však vida, že nastala úleva, zatvrdil své srdce a neuposlechl jich – jak (to) byl Hospodin předpověděl.

¹⁶ I pravil Hospodin Mojžíšovi: Mluv k Áronovi: Vztáhni svou hůl a udeř do prachu země: ať se stanou (z něho) komáři po celém Egyptě.¹⁷ I učinil tak. Áron vztáhl ruku, ve které držel hůl, udeřil do prachu země, a objevili se komáři na lidech i na zvířatech; všec-cek prach země po celém Egyptě byl obrácen v komáry.¹⁸ Čarodějové snažili se učiniti podobně svým zaklínáním, vyvoditi (totiž) komáry, nebyli však s to. – Byli tedy komáři jak na lidech, tak na zvířatech. –¹⁹ Tu pravili čarodějové faraonovi: Prst Boží je toto. Srdce faraο novo se však zatvrdilo, takže jich neposlechl – jak to byl Hospodin předpověděl.

²⁰ Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Vstaň na úsvitě, předstup před faraona – půjde totiž k vodě – a řci mu: Toto praví Hospodin: Propušt lid můj, aby mi obětoval.²¹ Jestliže ho však nepropustíš, hle, já pošlu na tebe, na tvé služebníky, na tvůj lid i na tvé domy veliké roje much; a budou domy Egyptanův i půda, na které budou (státi), plny velikého množství much.²² Zemi Gessen však, v níž jest můj lid, toho dne učiním zázrak, že tam mouchy nebudou, aby ses přesvědčil, že jsem já Hospodin prostřed země.²³ Učiním rozdíl mezi lidem mým a lidem tvým. Zítřa se stane toto zázračné znamení.

²⁴ Hospodin také tak učinil. Přišly velmi obtížné mouchy do domů faraona a jeho úředníkův, i do celého Egypta, takže byla země od těchto much zpustošena.²⁵ Tu dal faraο zavolati Mojžíše a Árona a pravil jim: Jděte a obětujte svému Bohu v této zemi.²⁶ Mojžíš však pravil: Nemůže se tak státi; neboť budeme přinášeti Hospodinu, Bohu našemu, oběti, které jsou v očích Egyptanův ohavnostmi; jestliže usmrtíme před Egyptany to, co oni ctí, uházejí nás kamením.²⁷ Vykonáme cestu tří dnů na poušť a (tam) budeme obětovati Hospodinu, Bohu našemu, jak nám přikázal.²⁸ I řekl faraο: Já vás propustím, byste mohli obětovati Hospodinu, Bohu svému, na poušti; dále však neodcházejte. Modlete se za mne.²⁹ Tu pravil Mojžíš: Až od tebe odejdu, budu se modliti k Hospodinu, a zítřa odejdou mouchy od faraona, od jeho úředníkův i od jeho lidu; avšak ať nás zase nezklameš tím, že lidu nepropustíš, by Hospodinu obětoval.³⁰ Vyšel tedy Mojžíš od faraona a modlil se k Hospodinu.³¹ On pak učinil podle jeho prosby a vzdálil mouchy od faraona, od jeho úředníkův i od jeho lidu, že nezůstala ani jedna.

³² Avšak srdce faraonovo se zatvrdilo, takže ani tentokrát lidu nepropustil.

HLAVA 9. – ¹ Tu řekl Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi a mluv k němu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreův: Propušt lid můj, aby mi obětoval.² Jestliže se ještě zdráháš a

určil, pohroma přestala, že sám Hospodin takofka poslechl krále v té věci. Mojžíš, který sám neurčuje dne, ustupuje králi, vzdává se jaksi ve prospěch krále přednosti určití dobu a z ní plynoucí slávy.

zdržuješ jej, ³ hle, ruka má (spočine) na tvém poli; tvé koně totiž, osly, velbloudy, býky i ovce stihne krutý mor. ⁴ A učiní Hospodin zázračný rozdíl mezi majetkem Israelitův a mezi vlastnictvím Egyptanů, takže nezahyne naprosto nic z toho, co patří synům Israeleovým. ⁵ Hospodin ustanovil též čas, řka: Zítřej učiní Hospodin tu věc v zemi.

⁶ Druhého dne tedy Hospodin tu věc učinil. Všecek dobytek Egyptanů posel, z dobytka Israelitů však nezahynulo zcela nic. ⁷ i poslal faraó posly, aby věc tu vyšetřili, a (skutečně) z majetku Israelitů nic nezahynulo. Srdce faraonovo se však zatvrdilo, takže lidu nepropustil.

⁸ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi a Áronovi: Vezměte plné hrsti popela z peci a Mojžíš ať jej sype před faraonem k nebi, ⁹ a nechť se rozšíří v jemný prach po celém Egyptě, a na zvířatech i na lidech vzniknou po celém Egyptě vředy a naduřelé boule. ¹⁰ Nabrali tedy popela z peci, předstoupili před faraona a Mojžíš sypal jej k nebi. Tu vznikly vředy a naduřelé boule na lidech i na zvířatech. ¹¹ Čarodějové nemohli ani před Mojžíšem státi pro vředy; neboť byly na nich právě tak, jako na všech Egyptanech.

¹² Hospodin však nechal srdce faraonovo zatvrdit se, takže jich neposlechl, jak to byl Hospodin Mojžíšovi předpověděl.

¹³ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Ráno vstaň, předstup před faraona a rci mu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreů: Propuště lid můj, aby mi obětoval. ¹⁴ Neboť tentokrát pošlu všechny své rány na tvé srdce, na tvé úředníky i na tvůj lid, abys věděl, že není mně podobného na celé zemi. ¹⁵ Nyní sice (již) bych mohl vztáhnouti ruku a raniti motem tebe i lid tvůj a byl bys vyhlazen ze země; ¹⁶ zachovávám tě však proto, abych ukázal tobě svou moc a jméno mé aby bylo slaveno po vsi zemi. ¹⁷ Ještě zdržuješ můj lid a zdráháš se ho propustit? ¹⁸ Hle, zítra v touz hodinu dštíti budu velmi velikým krupobitím, jakého v Egyptě nebylo od té doby, co trvá, až do dneška. ¹⁹ Proto již nyní dej shromáždit svůj dobytek a všechno, co máš na poli; neboť lidi i dobytek a všechno, co bude venku a nebude s polí (doma) shromážděno, zasáhne krupobití a pomře. ²⁰ Kdo se z úředníků faraonových báł slova Hospodinova, postaral se o to, aby jeho čeládka i dobytek se uchýlili domů; ²¹ kdo však nedbal slova Hospodinova, nechal své čeládky i dobytka na poli.

²² Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou k nebi, ať padají kroupy po celém Egyptě na lidi i na zvířata i na všechno polní rostlinstvo v Egyptě. ²³ Vztáhl tedy Mojžíš hůl k nebi a Hospodin seslal hromobití, krupobití a blesky padající na zemi; tak dštíł Hospodin krupobitím na Egypt. ²⁴ Kroupy smíšené s ohněm padaly a byly tak veliké, jakých dříve nikdy nebylo v celém Egyptě viděti od té doby, co národ ten trvá. ²⁵ A potloukly kroupy v celém Egyptě všechno, co bylo na poli, od člověka až po zvíře; také všechny polní rostliny kroupy potloukly a zpřerážely všechno stromoví (té) krajiny. ²⁶ Toliko v zemi Gessen, kde byli synové Israelovi, kroupy nepadaly.

²⁷ Tu poslal faraó pro Mojžíše a Árona a řekl jim: Zhřešil jsem i tentokrát; Hospodin jest spravedlivý, já však a můj národ jsme bezbožní. ²⁸ Modlete se k Hospodinu, aby přestaly Boží hromy a krupobití; pak vás propustím a nebude vám zde déle zůstávati. ²⁹ Mojžíš řekl: Až vyjdu z města, vztáhnou dlaně své k Hospodinu a přestanou hromy a krupobití, abys věděl, že země jest majetek Hospodinův; ³⁰ vím však, že ani ty ani

Hl. 9. V. ³. „Na poli,“ hebr. „na dobytku, který jest na poli“.

V. ⁶. Sv. Aug. se domnívá, že mor stihl jen dobytek, který se právě nalézal na poli, nikoli dobytek, který byl v ohradách (ve stájích).

K v. ¹⁶. srv. Řim 9, 17.

V. ²⁷. Hebr. „Tentokrát jsem chybil; Jahve jest v právu, já však a můj lid nejsme v právu.“

tvoji úředníci se ještě Hospodina Boha báti nebudete.

³¹ Len a ječmen byl potlučen, poněvadž ječmen nebyl vymetaný a len již vyháněl palčky. ³² Pšenice však a špalda nebyly potlučeny, poněvadž jsou pozdnější.

³³ Vyšel tedy Mojžíš od faraona z města, vztáhl ruce k Hospodinu a přestalo hromobítí a krupobítí a nekapal již déšť na zemi.

³⁴ Faraon však vida, že přestal déšť, krupobítí a hromobítí, zhřešil zase; ³⁵ neboť srdce jeho i úředníků jeho se zatvrdilo, a to velice, takže nepustil synů Israelových – jak (to) byl Hospodin skrze Mojžíše předpověděl.

HLAVA 10. – ¹ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi; neboť já jsem nechal srdce jeho i úředníků jeho zatvrditi se, abych učinil na něm tato má znamení, ² abys vypravoval před svými syny i vnuky, kolikrát jsem bil Egyptany a zázračná znamení na nich činil; abyste věděli, že jsem já Hospodin. ³ Vešli tedy Mojžíš a Áron k faraonovi a řekli mu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreů: Jak dlouho budeš se zdráhati poddati se mně? Propušt lid můj, aby mi obětoval. ⁴ Jestliže však odpíráš a nechceš ho propustit, hle, já uvedu zítra do tvé říše kobyly. ⁵ Ty zakryjí povrch země, takže nic nebude viděti, pohltí, co zbylo po krupobítí, zhlodají všechny stromy, které na poli pučí, ⁶ a naplní domy tvé, tvých služebníků a všech Egyptanů v množství, jakého neviděli otcové a dědové tvoji od té doby, co se narodili, až do dneška.

A obrátiv se odešel od faraona. ⁷ Tu řekli úředníci faraonovi: Jak dlouho budeme trpěti tento úraz? Propušt ty lidi, ať obětují Hospodinu, Bohu svému. Nevidíš, že Egypt hyne? ⁸ I zavolali zase Mojžíše a Árona k faraonovi, který jim řekl: Jděte, obětujte Hospodinu, Bohu svému. Kterí půjdou? ⁹ Mojžíš pravil: Půjdeme se svými dětmi i starci, se syny i dcerami, s bravem i skotem, neboť jest slavnost Hospodina, Boha našeho. ¹⁰ Faraon odpověděl: Tak buď Hospodin s vámi, jako já propustím vás i děti vaše; kdo by mohl pochybovati, že máte zlé záměry? ¹¹ Tak se nestane! Jděte toliko muži a obětujte Hospodinu; neb za to jste sami prosili. A hned je od faraona vyhnali.

¹² Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku nad Egypt po kobyčkách, aby naň přišly a strávily všechny rostliny, které zůstaly po krupobítí. ¹³ Vztáhl tedy Mojžíš hůl nad Egypt, a Hospodin celý ten den i noc dal vanouti žhoucímu větru; když pak nastalo jítro, žhoucí vítr přinesl kobyly. ¹⁴ Přišly do celého Egypta a usadily se ve všech končinách jeho v nesčíslném množství, v jakém nikdy předtím nebyly a nikdy potom nebudou. ¹⁵ Přikryly všecek povrch, země a všecko zničily. Zhltaly všecku zeleň a cokoliv bylo na stromech ovoce, které po krupobítí zůstalo; a nezbylo docela nic zeleného v celém Egyptě ani na stromech ani na ostatním rostlinstvu. ¹⁶ Proto dal faraon spěšně zavolat Mojžíše a Árona a řekl jim: Zhřešil jsem proti Hospodinu, Bohu vašemu, i proti vám. ¹⁷ Nyní však – odpusťte mi hřích ještě tentokrát a prostě Hospodina, Boha vašeho, aby odňal ode mne tuto smrtící ránu.

¹⁸ Mojžíš tedy vyšel od faraona, modlil se k Hospodinu. ¹⁹ Ten dal vanouti velmi prudkému západnímu větru, který kobyly zachvátil a vrhl je do Rudého moře, že nezůstalo ani jediné po všech končinách Egypta.

²⁰ Srdce faraonovo však nechal Hospodin zatvrditi se, takže nepustil synů Israelových.

²¹ I pravil Hospodin k Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou k nebi a tmy budou v Egyptě tak

HL. 10. V. ². Místo „bil“ v hebr. význačně „kolikrát jsem jim zahrál“.

V. ¹². „Vztáhni ruku po kobyčkách“ jakoby je tak měl přitáhnouti. – Srv. Ž 104, 34.

husté, že budou moci býti makány.²² Vztáhl tedy Mojžíš ruku k nebi a po všem Egyptě nastaly trojdenní hrozné tmy.²³ Nikdo neviděl druhého a nehnul se s místa, na kterém byl; kdekoli však sídlili synové Israelovi, bylo světlo.

²⁴ Tu dal farao povolati Mojžíše a Árona a řekl jim: Jděte, oběťujte Hospodinu: jen brav a skot váš ať (tu) zůstane; děli vaše ať jdou s vámi!²⁵ Mojžíš řekl: Musíš nám dáti též oběti a celopaly, abychom měli co obětovati Hospodinu, Bohu našemu.²⁶ Všecka stáda půjdou s námi, ani kopyta z nich zde nezůstane, – potřebujeme jich k službě Hospodinu, Bohu našemu, neboť nevíme, co by mělo býti obětováno, dokud na to místo nepřijde-me.²⁷ Hospodin však nechal srdce faraonovo zatvrditi se, takže jich nepropustil.²⁸ I řekl farao. Mojžíšovi: Vzdal se ode mne a varuj se předstoupiti zase před mou tvář; kteréhokoliv dne se mi ukážeš, budeš synem smrti. Mojžíš odpověděl:²⁹ Staniž se, jak jsi pravil; nepředstoupím před tebe.

HLAVA 11. – ¹ Potom řekl Hospodin k Mojžíšovi: Ještě jednou ranou stihnu faraona a Egypt, a pak vás propustí, ba nutit vás bude, byste vyšli.² Rci tedy všemu lidu, ať si vyžádá muž od svého přítele a žena od své sousedky stříbrné a zlaté věci.³ Hospodin totiž vzbudí přízeň svému lidu u Egyptanův. Také Mojžíš byl muž v Egyptě velice vážený jak u faraonových úředníků, tak u všeho lidu.

⁴ Poté řekl (Mojžíš faraonovi): Toto praví Hospodin: O půlnoci půjdu Egyptem,⁵ i pomře všechno prvorozené v Egyptě od prvorozence faraonova, který má zasednouti na jeho trůně, až do prvorozence otrokyně, která jest u žernovu, jakož i všechna prvorozená zvířata.⁶ Bude pak veliký křik po všem Egyptě, jakého ani dříve nebylo, aniž (kdy) potom bude.⁷ U žádného ze synů Israelových však (ani) pes nehlesne ani proti člověku, ani proti zvířeti, abyste věděli, jak záračný rozdíl činí Hospodin mezi Egyptany a Israelity.⁸ Pak přijdou všichni tito služebníci tvoji ke mně a budou se mně klaněti řkouce: Vyjeli ty i všecek lid, který je ti podřízen. Potom vyjdeme.⁹ I odešel od faraona velmi jsa rozhněván.

Hospodin tedy byl říkal Mojžíšovi: Faraο vás neposlechne, aby se stalo v Egyptě mnoho zázračných znamení.

¹⁰ Tak činil Mojžíš a Áron před faraonem všechny zázraky, které tuto jsou popsány, Hospodin však nechával srdce faraonovo se zatvrzovati, takže nepropustil synů Israelových ze své země.

Velikonoční beránek a východ z Egypta. (12, 1. – 13, 16.)

HLAVA 12. – ¹ Hospodin pravil též v Egyptě Mojžíšovi a Áronovi: ² Tento měsíc bude vám počátkem měsíce; bude prvním mezi měsíci roku.³ Mluvte k celému shromáždění synů Israelových a rcete jim: Desátého dne tohoto měsíce vezmi každý pro svou rodinu, pro svůj dům beránka.⁴ Je-li však počet (rodiny) menší, než kolik by stačilo snísti beránka, budiž přibráno z nejbližšího sousedství tolik osob, kolik by stačilo ho snísti.⁵ Budiž

V. ¹⁰ Jisto jest, že spisovatel Exodu byl přesvědčen, že vypravuje *pravé zázraky*. Neboť 1. rány byly Mojžíšem předpověděny, přivozeny a odstraněny způsobem, který přesahuje naprosto přirozené síly. 2. Egyptští čarodějové již při třetí ráně vyznávají: Prst Boží jo to (Ex 8, 19.). 3. Krajina Gessen, kde sídlili Israelité, byla aspoň ze čtvrté a následujících ran vyňata, 4. Tíha ran, jmenovitě deváté a desáté (viz níže), se ličí tak, že převyšuje podobné pohromy, které tu a tam Egypt stíhají. V otázce, jakého druhu byly tyto zázraky, dlužno uznati, že stojí na třetím, nejnižším stupni, že jsou to jun *mimo přirozené zázraky způsobové*, t. j. převyšují síly přírodní jen co do způsobu, do okolností, za kterých byly vykonány, při tom však navazují více méně na přirozené síly a zjevy.

Hl. 12. V. ³. Podle hebr. místo *beránka* možno vzíti i *kozelce*. Srv. v. 5.

pak beránek (ten) bez chyby“ samec, roček; podle téhož řádu smíte vzítí též kozelce.⁶ Budete ho chovati až do čtrnáctého dne tohoto měsíce, načež večer ho bude celé shromáždění synův Israelových obětovati.⁷ Ať vezmou z jeho krve a pomažou jí obě veřeje a horní podvoje domů, ve kterých ho budou požívatí.⁸ Ať jedí noci té maso pečené na ohni a nekvašené chleby s polními saláty.⁹ Nesmíte jísti z něho nic syrového, ani ve vodě vařeného, nýbrž jen to, co jest na ohni upečeno; také hlavu s nožkami a droby sníte.¹⁰ Nic nesmí z něho zůstatí do rána; kdyby něco zbylo, zničíte (to) ohněm.¹¹ Budete pak jísti jej takto: Majíce bedra opásána, obuv na nohou a hole v rukou, budete jísti rychle, jeť fase (to jest přejití) Hospodinovo.¹² Přejdu totiž oné noci Egyptem a usmrtím všechno prvorozené od lidí až do zvířat a nade všemi bohy egyptskými vykonám soud já Hospodin.¹³ (Ona) krev bude na domech, v nichž budete, znamením ve váš prospěch; když uzmím krev, přejdu vás a nebude mezi vámi (řádití) zhoubná rána, když bítí budu Egypt.

¹⁴ Den tento bude vám dnem památným; bude vám svátkem na věky, který slaviti budete ve (všech) svých pokoleních.¹⁵ Sedm dní budete jísti přesné chleby; (již) prvního dne nesmí býti kvasu ve vašich domech; duše, která by jedla něco kvašeného od prvního dne až do dne sedmého, budiž z Israele vyhlazena.¹⁶ Den první bude svatý a slavný, den sedmý pak budiž s toutéž slavností ctěn; nebudete o nich konati žádné práce kromě toho, čeho třeba jest k jídlu.¹⁷ Zachovávejte ledy (zákon) o přesných chlebech; neboť toho právě dne jsem vyvedl vaše zástupy z Egypta; zachovávejte den ten ve (svých) pokoleních, poněvadž jest ustanoven na věky.¹⁸ Prvního měsíce, čtrnáctého dne tohoto měsíce, večer, budete jísti přesné chleby (a to) až do večera dvacátého prvního dne téhož měsíce.¹⁹ Sedm dní nesmí býti nalezeno kvasu v příbytcích vašich; duše toho, kdo by jedl něco kvašeného, budiž z obce Israelitů vyhlazena, ať jest to cizinec, nebo domorodec.²⁰ Nic kvašeného nebudete jísti, ve všech svých příbytcích budete jísti chleby přesné.

²¹ Tu povolal Mojžíš všech starších synů Israelových a řekl jim: Jděte, vezměte zvířata pro své rodiny a přineste oběť fase.²² Omočte svazček yzopu v krvi, která jest na prahu, a pomažte jí horní podvoje, jakož i obě veřeje; žádný z vás nevycházej ze dveří domu svého až do rána.²³ Neboť Hospodin bude přecházeti a bítí Egyptany; když však uzmí krev na horním podvoji a na obou veřejích, přejde dveře domu a nedovolí zhoubci vjíti do domů vašich a škoditi.²⁴ Zachovávej toto nařízení, poněvadž je to zákon (daný) tobě i synům tvým až na věky.²⁵ Až vejдете do země, kterou vám Hospodin podle slibu dá, budete zachovávatí tyto posvátné obyčeje.²⁶ Když se vás budou synové vaši tázati: „Jaká je to bohoslužba,“²⁷ řeknete jim: Je to oběť přejití pro Hospodina, který přešel domy synů Israelových v Egyptě, když bil Egyptany a ušetřil domů našich.

Tu se lid sklonil a klaněl se.

²⁸ Synové Israelovi šli a učinili, jak byl Hospodin Mojžíšovi a Áronovi přikázal.

²⁹ O půl noci pak pobil Hospodin všechno prvorozené v Egyptě od prvorozence farao-

V.⁶. „Večer“ podle hebr.: „mezi dvěma večery“, ledy v době, kdy byla (později) přinášena každodenní večerní zápalná oběť. (Ex 29, 39. 41.)

V.⁸. Jde tu o noc ze 14. na 15. den měsíce nisanu (abíbu).

V.¹⁵. „Vyhlazena z Israele“ – ne usmrcena, nýbrž vyloučena z obce israelské. Srv. Gn 17, 14.

V.¹⁶. Podle hebr. jest oba tyto dny slaviti posvátným slavnostním shromážděním, t. j. obec israelská má se sejítí k veřejné společné bohoslužbě.

V.²². Má se většinou nyní za to, že tento biblický yzop jest bratr naší *majoránky* neb *dobromysli*, snad *Origanum Maru L.* (Pyskaté.) Svazček, kytička yzopu bývala asi místo našeho kropáče. „Na prahu“ podle hebr. „z krve“, která je v *misce* – Srv. Žid 11, 28.

nova, jenž měl po něm sedět na trůně, až do prvorozence zajaté ženy, která byla v žaláři, jakož i všechna prvorozená zvířata.³⁰ Farao i všichni jeho úředníci a všichni Egypťané vstali v noci. A vzešel veliký křik v Egyptě, neboť nebylo domu, v němž by neležel mrtvý.³¹ Povolav pak farao Mojžíše a Árona (ještě) v noci pravil: Vstaňte a vyjděte z mého národa, vy i synové Israelovi; jděte, obětujte Hospodinu, jak pravíte.³² Vezměte brav svůj i skot, jak jste žádali, a odcházejíce mi požehnejte.³³ Také Egypťané naléhali na lid, aby rychle vyšel ze země, řkouce: Všichni pomřeme.³⁴ Vzal tedy lid právě zadělané těsto, ještě než bylo zkysalo, a zavázav je do pláštů³⁵ vložil na ramena.

³⁵ Jednajíce též podle rozkazu Mojžíšova synové Israelovi žádali od Egypťanů stříbrných a zlatých věcí a velice mnoho šatů.³⁶ Hospodin získal u Egypťanů lidu přízeň, že se dali uprositi; tak obrali Egypťany.

³⁷ Táhli pak synové Israelovi z Ramesse do Sokotu.

Asi šestkrát sto tisíc pěších mužů kromě dětí;³⁸ také veliké množství všeliké čeládky s nimi stoupalo, brav i skot, veliké množství všelijakých zvířat.

³⁹ Z čerstvě zadělaného těsta, které byli předtím z Egypta vzali, napekli přesných podpopelných chlebů; neboť nemohlo zkysnouti, poněvadž Egypťané na ně naléhali, aby vyšli, a nedovolili jim otálet; neměli kdy připravit pokrmu.

⁴⁰ Doba, co sídlili synové Israelovi v Egyptě, byla čtyři sta třicet let;⁴¹ když minula⁴² právě toho dne vyšli všichni zástupové Hospodinovi z Egypta.

⁴² Tato noc je svatá noc Hospodinova; poněvadž v ní vyvedl je z Egypta, mají ji slaviti všichni synové Israelovi ve (všech) svých pokoleních.

⁴³ Hospodin řekl Mojžíšovi a Áronovi: Bohoslužba fase je tato: Žádný cizozemec nesmí z něho jísti.⁴⁴ Každý však koupený otrok bude obřezán a tak smí z něho jísti.⁴⁵ Cizinec a najatý dělník nesmí z něho jísti.⁴⁶ V jednom domě bude sněden, nic nesmíte vynésti ven z jeho masa a nezlámete jeho kosti.⁴⁷ Celá obec synů Israelových tak učiň.

⁴⁸ Kdyby chtěl některý cizinec přejíti do obce vaší a slaviti fase Hospodinovo, budiž dříve se všemi svými mužskými příslušníky obřezán, načež smí řádně slavnost konati a bude jako domorodec; nebyl-li někdo obřezán, nesmí z něho jísti.⁴⁹ Týž zákon budiž pro domorodce i pro cizince, který dlí mezi vámi.⁵⁰ I učinili všichni synové Israelovi tak, jak byl příkaz Hospodin Mojžíšovi a Áronovi.

⁵¹ Téhož dne tedy vyvedl Hospodin syny Israelovy v jejich zástupech z Egypta.

HLAVA 13. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi řka: ² Zasvěť mi mezi syny Israelovými všechno prvorozené, jež otvírá mateřské lůno, jak lidi, tak zvířata; neboť mé je to všechno.

³ I řekl Mojžíš k lidu: Pamatujte na tento den, kterého jsme vyšli z Egypta, té robotárny – neboť rukou silnou vyvedl vás Hospodin z tohoto místa – a nejezte (toho dne) kvašeného chleba.⁴ Vycházíte dnes, v měsíci nového obilí.

⁵ Až tě uvede Hospodin do země Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Hevejských a Jebusejských, do země tekoucí medem a mlékem, kterou ti dáti přísahou slíbil tvým otcům, až budeš slaviti tohoto měsíce tento bohoslužebný obyčej:⁶ sedm dní budeš jísti přesné chleby, dne sedmého pak bude svátek Hospodinův.⁷ Budete jísti přesné chle-

V. 51. Velikonoční beránek jest z nejkrásnějších předobrazů (typů) Vykupitele. Také Kristus neposkvrněný, nejvyšší dokonalejší, byl na kříži obětován v nejlepší věku, kost nebyla mu zlomena, krev jeho zachránila lidstvo a život věčný. V Eucharistii dostává se lidu křesťanskému dosud nepřetržitě obětní hostiny, při které požívá tělo Beránka Božího a pije jeho krev, jež ho chrání od smrti a vlévá mu plnost života duchovního (1. Kor. 5, 7.; 1. Petr 1, 19.; Jan 1, 29.; 19. 36.; Žid 2, 14f. n.). – Kvas považován jest v Písmě za náznak hříchu, chléb nekvašený naproti tomu za obraz mravní čistoty 1. Kor. 5, 7. n.

by sedm dní; nic kvašeného nesmí býti u tebe shledáno v celém tvém území.⁸ Toho dne budeš vypravovati synu svému a řekneš: To se děje pro to, co mi Hospodin učinil, když jsem vycházel z Egypta.⁹ Budiž ti to jako znamení na tvé ruce a jako památka nad tvýma očima, aby byl zákon Hospodinův stále ve tvých ústech; neboť rukou silnou vyvedl tě Hospodin z Egypta.¹⁰ Tento bohoslužebný obyčej budeš zachovávat v ustanovený čas každoročně

¹¹ Když tě uvede Hospodin do země Kanaanských a dá ti ji, jak přísáhl tobě a tvým otcům,¹² když oddělíš pro Hospodina všecko, co otvírá mateřský život, co bude prvorozené mezi tvými zvířaty, cokoliv budeš mít mužského rodu, zasvětiš Hospodinu;¹³ za prvorozeného osla dáš ovci; nedáš-li, zabiješ ho; každého lidského prvorozence synů Israelových však vykoupíš penězi,¹⁴ a když se tě bude v budoucnosti syn tvůj tázati: „Co je to?“ odpovíš mu: Rukou silnou vyvedl nás Hospodin z Egypta, z té robotárny.¹⁵ Neboť když se byl farao zatvrdil a nechtěl nás propustit, Hospodin pobil v Egyptě všechny prvorozence od prvorozenou lidských až do prvorozených zvířat; proto obětuji Hospodinu všechny samce, kteří otvírají mateřský život, a všechny prvorozence svých synů vykupuji.¹⁶ Budiž to tedy jako znamení na tvé ruce a jako předmět, který visí mezi tvýma očima na památku, že nás Hospodin rukou silnou vyvedl z Egypta.

Pochod Israelitů do Etamu. (13, 17. – 22.)

¹⁷ Když tedy farao lid propustil, nevedl ho Bůh po cestě vedoucí do země Filištanů, která jest blízka, – myslil totiž, že by se mohl lid mrzeti, kdyby viděl, že proti němu povstávají války, a že by se mohl vrátiti do Egypta –¹⁸ nýbrž vedl jej pouští, oklikou, po cestě, která jde podél Rudého moře. Synové Israelovi, když vystoupili z Egypta, byli ozbrojeni.

¹⁹ Mojžíš vzal též s sebou Josefovy kosti, poněvadž Josef byl zavázal syny Israelovy přísahou říka: Bůh vás navštíví; pak vyneste kosti mé odtud s sebou.

²⁰ Vyšedše tedy ze Sokotu, postavili stany v Etamu na kraji pouště.

²¹ Hospodin krácel před nimi, aby jim ukazoval cestu za dno v sloupu oblakovém a v noci ve sloupu ohnivém, aby byl (tak) vůdcem cesty ve dne v noci.²² Nikdy se od lidu nevzdálil oblakový sloup ve dne, aniž sloup ohnivý v noci.

Přechod Rudým mořem. (14, 1. – 15, 21.)

HLAVA 14. – ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi: ² Mluv k synům Israelovým, ať se obrátí a položí se táborem před Fihahirotem, který leží mezi Magdalem a mořem naproti Bělsfonu; naproti němu položíte se táborem nad mořem.³ Farao řekne o synech Israelových: Jsou sevřeni v krajině, poušť je uzavírá.⁴ A nechám srdce jeho se zatvrdit, takže vás bude honiti; ukáží pak na faraonovi a na všem jeho vojsku svoji slávu a Egyptané zvědí, že jsem já Hospodin. I učinili tak.

⁵ Když bylo králi egyptskému zvěstováno, že lid uprchl, obrátilo se srdce faraona a jeho úředníků proti lidu a řekli: Co nám to napadlo, že jsme propustili Israele, by nám nemusil (již) sloužiti?⁶ Dal tedy zapráhnouti do svého vozu a všecek lid svůj vzal s sebou.

⁷ Vzal šest set vybraných vozův a jiné vozy, co jich v Egyptě bylo, jakož i výkvět všeho vojska.

HL. 13. V. ¹⁶ Po návratu ze zajetí babylonského Židé dávali si psáti na kožené listky úryvky této hlavy vv. 1.–10. neb vv. 11.–16. (též Dt 6, 4.–9.; 11, 13.–21.), vkládali je do kožených váčků, které si přivazovali na čelo a na levé ramě. Poněvadž lak činili jmenovitě před modlitbou, ačkoliv podle jejich názorů měli je nositi nepřetržitě, nazývali je „tefilin“ = „modlidla“. V N. z. sluji „chránidla“, *ψυλατηρια* (Mt 23, 5.).

⁸ Nechal tedy Hospodin srdce faraona, krále egyptského, zatvrditi se, takže se hnal za syny Israelovými, ačkoliv byli vytáhli mocí Nejvyššího. ⁹ Když se tak Egypťané hnali po stopách odtáhnuvších, dohonili je v tábore nad morem; všichni jezdcí i vozy faraonovy a všechno vojsko přibýlo do Fihahirotu proti Bělsefonu. ¹⁰ Když se farao blížil, synové Israelovi pozdvihše oči, užířeli Egypťany za sebou; i báli se velmi, volali k Hospodinu ¹¹ a řekli Mojžíšovi: Snad nebylo hrobů v Egyptě, proto jsi nás vyvedl, bychom zemřeli na poušti? Co ti to napadlo, že jsi nás z Egypta vyvedl? ¹² Není to tak, jak jsme ti v Egyptě pravili řkouce: „Nech nás být, budeme robotovali Egypťanům (dále), jeť mnohem lépe robotovali, než na poušti zahynouti? ¹³ Tu pravil Mojžíš lidu: Nebojte se; vytrvejte a uvidíte veliké skutky Hospodinovy, které dnes učiní; neboť Egypťanů, které nyní vidíte, na věky již neužříte. ¹⁴ Hospodin bude bojovati za vás, vy se budete jen dívatí.

¹⁵ A Hospodin pravil Mojžíšovi: Co ke mně voláš? Rci synům Israelovým, ať vykročí!

¹⁶ Ty pak zvedni svou hůl, vztáhni ruku na moře a rozděl je, aby šli synové Israelovi prostředkem moře po suchu. ¹⁷ Já však nechám srdce Egypťanů zatvrditi se, že se za vámi poženou, a oslavím se na faraonovi, na všem jeho vojsku, na vozích a na jezdcích jeho. ¹⁸ A zvědí Egypťané, že já jsem Hospodin, když budu na faraonovi, na vozích a na jezdcích jeho oslaven.

¹⁹ Tu se pozvedl anděl Boží, který kráčet v čele israelských zástupův, a odebral se za ně; s ním posunul se zpředu dozadu oblakový sloup ²⁰ a postavil se mezi vojska egyptská a israelská; byl pak oblak (ten na jedné straně) temný, (na druhé) však. osvěcoval noc, takže nemohla celou dobu noční k sobě se přiblížiti.

²¹ Když pak vztáhl Mojžíš ruku nad moře, tu je Hospodin prudkým a žhoucím větrem celou noc (vanoucím) rozehnal a vysušil; a voda se rozdělila. ²² Synové Israelovi kráčeli pak prostředkem vysušeného moře, neboť voda stála jako zeď po jejich pravici i levici.

²³ Egypťané, kteří je pronásledovali, všichni koně faraonovi, vozy jeho i jezdcí pustili se za nimi doprostřed moře. ²⁴ Když nadešla doba ranní hlídky, tu hle, Hospodin ze sloupu ohně a z oblaku pohleděl na vojska Egypťanův a tak je zničil; ²⁵ zpěvřracel kola vozů, takže se hluboko bořily. Pravili tedy Egypťané: Utecme před Israelem, neboť Hospodin bojuje za ně proti nám. ²⁶ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku na moře, ať se vrátí vody na Egypťany, na vozy i na jezdce jejich. ²⁷ Když tedy vztáhl Mojžíš ruku proti moři, vrátilo se časně zrána na své původní místo; když pak Egypťané přechali, vody jim zastoupily cestu; tak je Hospodin zatopil vlnami.

²⁸ Vrátily se tedy vody a přikryly vozy i jezdce všeho vojska faraonova, kteří za Israelity byli vkročili do moře; ani jeden z nich nezůstal. ²⁹ Synové Israelovi však brali se prostředkem vysušeného moře a vody jim tvořily jako zeď po pravé i po levé straně. ³⁰ Tak vysvobodil Hospodin toho dne Israele z moci Egypťanů. ³¹ A viděli mrtvé Egypťany na břehu

Hl. 14. V. ²¹. Podle hebr. „Hospodin bouřil celou noc moře silným východním větrem a vysušil mořské dno . . .” Zjev popisuje spisovatel podle smyslových dojmů, lidově, nikoli vědecky. Jest přesvědčen, že zde zázračným způsobem zasáhl Hospodin; na pokyn Mojžíšův rozestupují se vody právě v době, kdy Israelité toho potřebovali na přechod, jak jim předpověděno. Poněvadž se připisuje součinnost větru, možno míti za to, že lze zařaditi tento zjev do téhož druhu mimopřirozených zjevů, jak shora zařazeny egyptské rány.

V. ²⁴. Hebreové až do dob římských dělili noc na tři doby, či hlídky; podle naší soustavy hodinové 1. hlídka sahala od 6. h. večer do 10. hod. noční, 2. od 10–2, a třetí, o kterou nám tu jde, od 2. hodiny noční do 6. hodiny ranní. – Místo „zničil” hebr.: „uvedl ve zmatek”.

V. ²⁵. Vozy se bořily hluboko do pisku, že jen stěží mohly vpřed. Podle hebr. „Hospodin způsobil, že kola odlétala”.

V. ³¹. Podivuhodný převod lidu mořem, důkaz to péče Hospodinovy o jeho lid, žil vždycky v živé a

mořském a mocnou ruku, kterou byl Hospodin proti nim zasáhl; i bál se lid Hospodina a věřil Hospodinu i Mojžíšovi, jeho služebníku.

HLAVA 15. – ¹ Tehdy zpíval Mojžíš a synové Israelovi Hospodinu tuto píseň: Zpíváme Hospodinu; neboť slavně ukázal, že jest veliký:

- koně i jezdce uvrhl do moře.
² Síla má – a píseň má – jest Hospodin,
 a tak stal se mojí spásou.
 On jest můj Bůh, proto ho budu slavit,
 je to Bůh otce mého, proto ho budu vynášet.
³ Hospodin jest jako bojovník,
 „Všemohoucí“ jest jméno jeho.
 Vozy faraonovy a vojsko jeho uvrhl do moře,
 výkvět jeho velmožův utopil se v Rudém moři,
⁵ Vlny je přikryly,
 padli do hlubin jak kámen.
⁶ Pravice tvá, Hospodine, velikou se ukazuje v síle,
 pravice tvá, Hospodine, potírá nepřitele.
⁷ V plnosti své moci srážíš své odpůrce,
 sesíláš žár svého hněvu, který je stravuje jak slámu.
⁸ Dechem hněvu tvého nakupily se vody,
 zastavily se proudící vlny,
 nakupily se proudy uprostřed moře.
⁹ Nepřítel pravil: „Poženu se (za nimi), až (jich) dohoním,
 budu se dělit o kořist, nasytí se mstivost má;
 vytasím svůj meč, má ruka se jich zmocní.“
¹⁰ Zavál dech tvůj a přikrylo je moře;
 potopili se jak olovo ve vodách prudkých.
¹¹ Kdo se ti mezi mocnými vyrovná, Hospodine?
 kdo se vyrovná tobě, proslavený svatostí?
 Ty, jenž jsi hrozný, chvály hodný, divotvorný,
¹² vztáhl jsi ruku svou a pohltila je země.
¹³ V milosti své vedl jsi lid, který jsi vykoupil,
 v moci své jsi jej nesl k svatému sídlu svému.
¹⁴ Povstali národové a zuří hněvem;
 bolesti zachvátily obyvatele Filisteje.
¹⁵ Zarazila se knížata edomská,
 moabských velmožů zmocnila se hrůza,
 trnou všichni obyvatelé Kanaanu.
¹⁶ Velikost ramene tvého zachvátíž je strachem a hrůzou,
 ať ztuhnou jako kámen,

vděčné paměti Israelitů následujících pokolení. Srv. Jos 2, 10.; 4, 24. (23.); 24, 6.; Ž 77 (78), 13; 135 (136), 13; Is 51, 10; 03, 11; Neh 9, 11; Moudr 19, 7.

Hl. 15. V. ³. Místo „Všemohoucí“ v hebr. „Jahve“ (= Hospodin). Toto jméno, které se v minulých dobách tak osvědčilo, jest jako válečné heslo Israelitů.

V. ¹¹. „Mocní“ v hebr. „bohové“, „Chvály hoden“ = hebr. hrozný slavnými činy“.

dokud nepřejde tvůj lid, Hospodine,

dokud nepřejde tento lid tvůj, který se stal tvým!

¹⁷ Uvedeš jej a zasadíš na horách svého trvalého majetku,
v tvém pevném sídle, kteréš sobě učinil, Hospodine,
v svatyni své, Hospodine, kterou upevnily tvé ruce.

¹⁸ Hospodin bude kralovati na věky a vždycky.

¹⁹ Když tedy koně faraonovi s jeho vozy a jezdci vjeli do moře, Hospodin uvedl na ně zpět mořské vody, kdežto synové Israelovi šli po suchu jeho středem. ²⁰ Tu vzala Maria, prorokyně, sestra Áronova, do ruky bubínek, a všechny ženy kráčely za ní s bubínky a tančily. ²¹ Ona jim předzpěvovala řkouc:

Zpíváme Hospodinu; neboť slavně ukázal, že jest veliký:
koně i jezdce uvrhl do moře.

Péče Hospodinova o Israelity na poušti. (15, 22. – 17, 16.)

²² Mojžíš kázal Israelitům vytrhnouti od Rudého moře; táhli pak na poušť Sur. Tři dny brali se pouští, nenalezli však vody. ²³ Přišli do Mary, ale nemohli pít vody marské, že byla hořká; proto bylo dáno místu tomu přiměřené jméno a nazváno Mara, to jest Hořkost. ²⁴ Lid reptal proti Mojžíšovi řka: Co budeme pít? ²⁵ On však volal k Hospodinu, který mu ukázal (jakés) dřevo; když je vložil do vody, zesládla. Tam dal (Bůh lidu) prikázání a právo a tam mu uložil zkoušku. ²⁶ A řekl: Budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, budeš-li činiti, co je před ním správné, budeš-li poslouchati, prikázání jeho a zachovávatí všechna ustanovení jeho, nestihnu tě žádnými nemocemi, kterými jsem stihl Egypt; neboť já Hospodin jsem tvým Lékařem.

²⁷ Potom přišli synové Israelovi do Elimu, kdež bylo dvanácte studnic a sedmdesáte palem; tam u vod tábořili.

HLAVA 16. – ¹ Vytrhnuvši z Elimu, všechno množství synův Israelových táhlo na poušť Sin, která jest mezi Elimem a Sinajem, patnáctého dne druhého měsíce po východu z Egypta. ² Tu na poušti reptala všechna obec synův Israelových proti Mojžíšovi a Áronovi. ³ Synové Israelovi jim pravili: Kéž bychom byli zemřeli rukou Hospodinovou v Egyptě, když jsme sedávali nad hrnci masa a jídali chleba do sytosti. Vyvedli jste nás na tuto poušť, abyste umořili všechna množství hladem. ⁴ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Hle, já vám budu dštíti s nebe chléb; ať vychází lid a sbírá, co stačí na každý den; chci jej zkoušet, zda bude jednati podle zákona mého či ne. ⁵ Dne pak šestého ať uschovají, co přinesli domů; budiž toho dvakrát tolik, co každodenně seberou. ⁶ I řekl Mojžíš a Áron všem synům Israelovým: Večer poznáte, že Hospodin vás vyvedl z Egypta, ⁷ a ráno uzříte slávu jeho; slyšel totiž reptání vaše proti němu, neboť což my jsme, že byste byli proti nám reptali? ⁸ A Mojžíš dodal: Večer dá vám Hospodin jísti maso, ráno pak chleba do syta, neboť slyšel vaše reptání, kterými jste reptali proti němu; neboť což my jsme? Vaše reptání není proti nám, nýbrž proti Hospodinu.

V. ²¹. Místo „předzpěvovala“ v hebr. „odpovídala jim“, t. j. mužům. Přechod mořem Rudým považuje se za předobraz svátosti křtu (1. Kor. 10, 1. n.). Proto 4tá „profecie“ čtená na Bílou sobotu, kdy se za starých dob udílel hromadně křest, vzata jest ze 14 hl., a následující vlekla modlitba (tractus) podává část hl. 15. Mojžíš, vysvobozující lid z poroby egyptské, jest předobrazem Spasitelovým – hůl jeho typem kříže a Mirjam, příbuzná Mojžíše-Osvoboditele a Árona, potomního velekněze, osvěcená duchem Božím, zúčastněná s Mojžíšem na vyvedení lidu z poroby, znázorňovala novozákonnou Marii, matku (tedy nejbližší příbuznou) Osvoboditele a Velekněze novozákonního, Bohem nadšenou, úzce zúčastněnou na díle vykupitelském.

⁹ Také Áronovi pravil Mojžíš: Rci celé obci synův Israelových: Přistupte před Hospodina; neboť slyšel vaše reptání. ¹⁰ Když to oznámil Áron celé obci synův Israelových, a oni hleděli k poušti, tu hle, v oblaku ukázala se sláva Hospodinova. ¹¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹² Slyšel jsem reptání synův Israelových; mluv k nim takto: Večer budete jísti maso, ráno pak budete nasyceni chlebem; a zvíte, že jsem já Hospodin, Bůh váš. ¹³ Večer tedy přiletěly křepelky a pokryly tábor. Ráno pak rozkládala se rosná mlha kolem tábora; ¹⁴ ta když padla na zem, ukázalo se na poušti cosi drobného, jakoby ve hmoždíři tlučného, podobného jíní na zemi. ¹⁵ Když to uźřeli synové Israelovi, pravili vespolek: Man hu? – to znamená: Co je to? Nevěděli totiž, co to jest. Tu jim Mojžíš pravil: To je ten chléb, který vám Hospodin dal k jídlu.

¹⁶ Hospodin přikazuje toto: Ať nasbírá z toho každý tolik, kolik stačí k jídlu; na každou hlavu podle počtu duší vašich, které sídlí pod stanem, z toho vezmete gomor. ¹⁷ Synové Israelovi tak učinili a nasbírali jedni více, jiní méně. ¹⁸ Když pak měřili na míru gomor, tu neměl více ten, kdo více nasbíral, aniž méně shledal ten, jenž méně byl nashromáždil, nýbrž každý nabral si tolik, kolik mohl snísti.

¹⁹ Mojžíš jim řekl: Ať z toho nikdo nenechává nic na ráno. ²⁰ Oni však ho neposlechli, a někteří z nich si (toho) nechali až do rána; ale počalo se (to) rozlézati červy a zapáchati. Mojžíš se na ně rozhněval. ²¹ Tak sbírali ráno jedenkaždý jen tolik, co mohlo stačiti k jídlu; když se slunce rozeřhalo, rozpouštělo se to.

²² Dne šestého pak nasbírali pokrmu dvojnásobně, to jest dva gomory na každou osobu. Všecka knížata obce přišla a vypravovala (to) Mojžíšovi. ²³ Ten jim řekl: Toť jest, co mluvil Hospodin: Zítřa jest klid sobotní, zasvěcený Hospodinu. Cokoliv má býti děláno, dělejte, a co má býti vařeno, vařte (dnes); cokoliv však zbude, uschovejte na zítřek. ²⁴ Učinili tedy, jak byl Mojžíš rozkázal, a nezkazilo se, aniž se v tom našli červi. ²⁵ Tu pravil Mojžíš: Jezte to dnes, neboť jest sobota Hospodinova; dnes toho v poli nenaleznete. ²⁶ Šest dní sbírejte; dne však sedmého jest sobota Hospodinova, proto nebude lze nic nalézt. ²⁷ Někteří však, když přišel sedmý den, vyšli sbírat, ale nic nenalezli. ²⁸ I pravil Hos-

Hl. 16. V. ¹⁵. O manně srv. níže v. 31.–36.; Nm 11, 4. nn: Spisovatel jest pevně přesvědčen, že byla manna pokrmem zázračným. Roste sice dosud v některých krajích poloostrova Sinajského tamaryšek, „*Tamaryx mannifera* Ehrenb.” čili tarfa. Vypocuje kůra pně i větví klovatinu. Beduini do dneška říkají, že tato „manna prší s nebe”, vaří ji, mažou ji jako med na nekvašené chleby, nebo namáčejí do ní chléb. Ačkoli jeví tato manna obecná s mannou biblickou nápadnou podobnost, přece nelze obě manny ztotožňovati, neboť manna v bibli líčená se značně liší od manny obecné: 1. Manna obecná daří se dnes jen na západní části poloostrova Sinajského, vytváří se jen v měsících svrchu jmenovaných, tedy pouze čtvrt roku, Israelitům však se dostávalo manny po všecek čas jejich putování pouští, ba ještě až na pláních Moabských (Jos 5, 10 nn.). Celá žeň tamaryškové čili tarfové manny činí dnes na tři sta metr. centů, což by bylo Israelitům naprosto nestačilo. I když připustíme, že bylo v tehdejších dobách na poloostrově Sinajském více vláhy, více rostlinstva, více tedy tarfy a manny, přece nelze mysliti, že by byl poloostrov plodil tak veliké množství tarfové manny, aby byla podle biblických zpráv stačila všem Israelitům. 2. Manna tamaryšková (klovatina) se nekazí, manna biblická však podle v. 20, se kazila, červivěla. 3. Biblická manna v sobotu nepadala, za to ve dvojnásobném množství se jí dostávalo Israelitům dne předcházejícího, v pátek. 4. Přirozenou mannou, poněvadž jest měkká jako vosk, nelze ani mlít, ani v hmoždíři tlouci jako mannou biblickou. 5. Manna tarfová není silným pokrmem, jakým byla manna biblická, nýbrž jen příkrmem, pomazánkou na chléb; beduini nikdy nepekou chleba z pouhé manny. Manna byla skvostným předobrazem nebeského chleba, který denně se při mši sv. (při proměně) na oltář snášá, aby byl pokrmem silícím duše na cestě pouští života. Jan 6, 31. 49. 59.

V. ²⁴. „Učinili”... určitěji v hebr.: „uložili, uschovali” do následujícího dne, do soboty (mannu nasbíranou v pátek).

podin Mojžíšovi: Jak dlouho ještě budete se zdráhati zachovávatí přikázání má a zákon můj? ²⁹ Vizte, že vám uložil Hospodin den odpočinku, a proto vám dává šestého dne dvojnásobně pokrmu; ať zůstane každý doma dne sedmého, ať nikdo nevychází ze svého obydlí.

³⁰ Tak slavil lid sedmého dne sobotu.

³¹ Nazval pak dům Israelův ten (pokrm) mannou; byla jako bílé sítě koriandrové a měla chuť bílého pečiva s medem. ³² A Mojžíš řekl: Toto přikazuje Hospodin: Naplň tím (pokrmem) jeden gomor a budiž uchováván budoucím pokolením, aby znali, jaký chléb jsem vám na poušti dával jísti, když jste byli vyvedeni z Egypta. ³³ Áronovi pak pravil Mojžíš: Vezmi nádobu, vlož do ní jeden plný gomor manny a polož ji před Hospodina, aby byla uchovávána pro vaše pokolení. ³⁴ Podle rozkazu, daného Hospodinem Mojžíšovi, položil ji tedy Áron ve stánku, aby se (tam) uchovávala.

³⁵ Jedli pak synové Israelovi mannu čtyřicet roků, až přišli do obytné země; pokrmem tím se živili, až přišli ke hranicím země Kanaanu.

³⁶ Gomor jest desátý díl efy.

HLAVA 17. – ¹ Potom táhla celá pospolitost synů Israelových z pouště Sin, táboříc na jednotlivých místech podle rozkazu Hospodinova, načež položili se táborem v Rafidim. Tam nebylo pitné vody pro lid. ² (Lid) počal na Mojžíše doléhati a pravil: Dej nám vody k pítí! Mojžíš odpověděl: Co proti mně máte? Proč pokoušíte. Hospodina?

³ Žíznil tam tedy lid pro nedostatek vody a reptal proti Mojžíšovi řka: Proč jsi nás vyvedl z Egypta? Abyš nás, naše děti i dobytek umořil žízní? ⁴ Mojžíš volal k Hospodinu: Co si počnu s tímto lidem? Bezmála mě bude kamenovati. ⁵ Hospodin řekl Mojžíšovi: Jdi před lid, přiveď s sebou (několik) ze starších Israelových, do ruky vezmi hůl, kterou jsi uderil do řeky, a tak jdi. – ⁶ Hle, já budu státi před tebou tam na skále na Horebu. – Udeříš do skály a z ní vyjde voda, aby lid mohl pít. Mojžíš tak učinil před staršími Israelovými. ⁷ Nazval pak místo ono Pokušení, poněvadž se (tu) synové Israelovi přeli a pokoušeli Hospodina řkouce: Jest Hospodin mezi námi nebo ne?

⁸ Poté přišel Amalek a počal bojovati proti synům Israelovým v Rafidim. ⁹ Mojžíš pravil Josuovi: Vyber muže, vytáhni a bojuj proti Amalekovi; já se pak zítra postavím na vrchol hory s holí Boží v ruce. ¹⁰ Josue učinil, jak byl Mojžíš nařídil, a bojoval s Amalekem. Mojžíš, Áron a Hur vystoupili na vrch hory. ¹¹ Pokud Mojžíš měl ruce pozvednuty, vítězil Israel: kdykoli však poněkud (ruce) spustil, vítězil Amalek. ¹² Poněvadž se ruce Mojžíšovy otěžovaly, vzali kámen, podložili mu jej, a on se naň posadil; Áron a Hur drželi mu pak ruce s obou stran. Tím se stalo, že ruce neklesly až do západu slunce. ¹³ Tak Josue zahnal Amaleka a jeho lid ostrým mečem.

V. ³⁴. Podle hebr. položil Áron mannu před „zákon“. Již sv. Augustin se domníval, že rozkaz ten byl vykonán teprve později, kdy byl zařízen svatostánek a do něho (do archy) uložen „zákon“, t. j. kamenné desky obsahující desatero; zde prý podává se předpis ten již předem, poněvadž spisovatel chtěl všechny předpisy hledici k manně podati v souvislém celku. O manně viz též Ž 77 (78), 17. nn., Moudr 16, 20. nn.

Hlava 17. V. ⁶. K vodě se přirovnává v Písmě pravda. Srv. Jan 4, 10; 7, 37. Sv. Pavel (1 Kor. 10, 4.) praví, že voda z této skály vytrysknuvši předobrazovala plnost pravdy a poznání, které nám přinesl Mesiáš. Důsledně byla skála sama předobrazem Krista.

V. ⁷. V hebr.: jsou uvedeny dva názvy tohoto místa: *Pokušení a Hádka* (poněvadž se přeli), „*Massá a Meribá*“.

V. ¹¹. V pozvednutí rukou vidí většina vykladatelů známku *modlitby*. (Job 11, 13; Is 1, 15.) Mojžíš s roztaženými rukama svolávající s nebes vítězství, považuje se v církvi za předobraz Krista, pnícího s roztaženými rukama na kříži a vítězíciho nad mocí temnot.

¹⁴ Poté řekl Hospodin Mojžíšovi: Zapiš to na památku do knihy a vštěp (to) do uší Josuových; neboť vyhladím památku Amalekovu pod nebem.

¹⁵ Vystavěl pak Mojžíš oltář a nazval jej „Hospodin jest mé povýšení“ řka: ¹⁶ Ano, ru-ka Hospodinova s trůnu Božího a válka proti Amalekovi bude od pokolení do pokolení.

Jetrova návštěva, (18, 1. – 27.)

HLAVA 18. – ¹ Když Jetro, kněz madianský, Mojžíšův příbuzný, uslyšel všecko, co byl Bůh učinil Mojžíšovi a Israelovi, svému lidu, že vyvedl Israele z Egypta, ² vzal Seforu, Mojžíšovu manželku, kterou byl poslal zpět, ³ a dva její syny.

Jeden z nich slul Gersam, poněvadž otec jeho byl pravil: Byl jsem cizincem v cizině; ⁴ druhý pak (slul) Eliezer, poněvadž (otec) byl řekl: Bůh otce mého jest mi pomocníkem a zachránil mě před mečem faraonovým. –

⁵ Přišel tedy Jetro, Mojžíšův příbuzný, jeho synové a žena jeho k Mojžíšovi na poušť, kde tábořil podle hory Boží. ⁶ Když byl vzkázal Mojžíšovi: „Já, Jetro, tvůj příbuzný, jdu k tobě s tvou ženou a se dvěma syny tvými,“ ⁷ Mojžíš vyšel svému příbuznému vstříc, poklonil se a políbil ho a pozdravili se navzájem blahovolnými slovy. Když vešel do stanu, ⁸ vypravoval Mojžíš svému příbuznému o všem, co učinil Hospodin faraonovi a Egyptanům pro Israele, (vypravoval mu) též o všech svízelních, které je na cestě potkaly, a že je Hospodin vysvobodil. ⁹ Jetro se radoval ze všeho, co dobrého byl učinil Hospodin Israelovi, že ho vysvobodil z moci Egyptanův, ¹⁰ a pravil: Veleben budiž Hospodin, jenž vás vysvobodil z moci Egyptanův, a z moci faraonovy, jenž vyprostil lid svůj z moci Egypta. ¹¹ Nyní vím, že jest Hospodin větší, nežli všichni bohové. Tak za to, že zpupně s nimi nakládali.

¹² Obětoval pak Jetro, tchán Mojžíšův, Bohu zápaly a oběti; i přišli Áron a všichni starší israelští, aby pojedli s ním před Hospodinem.

¹³ Druhého dne seděl Mojžíš, soudě lid, který k němu přistupoval, od rána až do večera. ¹⁴ Když viděl jeho tchán všecko, co pro lid činil, pravil: Co to činíš pro lid? Proč zasedáš sám, takže všecek lid čeká od rána do večera? ¹⁵ Mojžíš mu odpověděl: Lid ke mně přichází, hledaje rozsudků Božích. ¹⁶ Když se mezi nimi vyskytne nějaký spor, přicházejí ke mně, bych je rozsoudil a oznamoval jim Boží přikázání a zákony. ¹⁷ On však pravil: Nečiníš tak dobře; ¹⁸ ne rozumnou námahou vysiluješ sebe i tento lid, který je s tebou; práce (ta) jest nad tvé síly, sám jí nesneseš. ¹⁹ Poslechni mých slov a rad, a Bůh bude s tebou. Ty buď zástupcem lidu ve věcech, jež se týkají Boha, přednášej, co mu svědčí; ²⁰ vysvětluj lidu posvátné obyčeje a bohoslužebný řád, jakož i cestu, po které mají kráčet, a činy, které jest jim konati. ²¹ Vyhleďni si ze všeho lidu zdatné, bohobojné, poctivé muže, kteří nenávidí sobectví, a ustanov z nich tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky; ²² ať

V. ¹⁴. Nelze se diviti, že v době, kdy u Babyloňanův, Egyptanův a jiných národů starého východu dávno předtím bylo napsáno veliké množství památek, že též u Hebreů již v době předmojžišské památné události se zapisovaly. – Josuovi dlužno jmenovitě vštípití zákon Hospodinův o potření Amalekitů, poněvadž byl vyvolen za budoucího vůdce lidu. – O vykonání rozkazu Hospodinova v příčině Amalekitů viz 1 Král 15; 27, 8; 30, 1. n.: 2 Král 8, 12.

V. ¹⁵. V hebr. zní název oltáře: „*Jahve jest můj prapor.*“

V. ¹⁶. „*Ruka Hospodinova s trůnu Božího*“ bude vždy zasahovati do boje Israele s Amalekem, tohoto porážejíc, onoho podporujíc. – Podle hebr. povzbuzuje Mojžíš lid, by zvedl ruku k přísaze při trůnu Božím a tak se zavázal, že povede vytrvale jménem a pod praporem Jahvovým svatou válku proti Amalečanům.

Hl. 18. V. ⁵. „*Hora Boží*“ = Sinaj = Horeb. Srv. 3, 1.

V. ⁷. „*Blahovolnými slovy,*“ t. j. podle hebr. tázal se druh druhu, jak se má.

V. ²⁰. n. Místo „posvátné obyčeje a bohoslužebný řád“ v hebr. „ustanovení a pravidla“.

soudí lid každého času. Cokoliv pak bude většího, ať vznesou na tebe; sami nechť soudí toliko menší věci. Tak si ulehčí břímě, rozděl je mezi jiné.²³ Učiníš-li tak, vyplníš Boží rozkaz, příkázání jeho budou ti snesitelná, a všecek lid tento bude se vraceti domů v pokoji.²⁴ Mojžíš, uslyšev to, učinil všecko., co mu poradil.²⁵ Vybrav z celého Israele zdatné muže, ustanovil je knížaty lidu, tisícíky, setníky, padesátníky a desátníky.²⁶ Ti soudili lid každého času; cokoliv bylo závažnějšího, vznášeli na něho, rozsuzující toliko menší věci.

²⁷ Potom propustil svého tchána, který se vrátil do svého domova.

Příprava lidu na smlouvu. (19, 1. – 25.)

HLAVA 19. – ¹ Třetího měsíce po vyjití Israele z Egypta, ten den přišli na poušť Sinajskou.² Vytáhše totiž z Rafidim, přišli na poušť Sinajskou a položili se na témže místě táborem; Israel postavil, stany naproti hoře.

³ Mojžíš pak vystoupil k Bohu. Hospodin volal na něho s (té) hory řka: Toto řekneš domu Jakobovu a zvěstuješ synům Israelovým: ⁴ Sami jste viděli, co jsem učinil Egyptanům, kterak jsem vás nesl na křídlech orličích a (kterak jsem vás) k sobě přivedl.⁵ Bude-li tedy poslušni hlasu mého a budete-li zachovávatí úmluvu mou, budete mi zvláštním majetkem mezi všemi národy – mně totiž patří celá země. – ⁶ Vy budete mi kněžským královstvím a národem svatým. To jsou slova, která proneseš k synům Israelovým.⁷ Mojžíš přišed, svolal starší lidu a předložil jim všechny (ty) řeči, jak byl Hospodin uložil.⁸ Všecek lid odpověděl jednomyslně: Všecko, co Hospodin mluvil, budeme činití.

Když pak donesl Mojžíš slova lidu Hospodinovi,⁹ pravil mu Hospodin: Již brzy přijdu k tobě v hustém mraku, aby slyšel lid, kterak k tobě mluvím, a věřil ti na věky.

Zvěstoval tedy Mojžíš slova lidu Hospodinovi.¹⁰ Hospodin mu pravil: Jdi k lidu a ulož jim, by dnes a zítra se posvěcovali; ať vyperou roucha svá¹¹ a nechť se připraví na třetí den; neboť třetího dne sestoupí Hospodin přede vším lidem na horu Sinaj.¹² Vymez kolkolem lidu hranice a rci jim: Neopovažujte se vstoupiti na horu nebo dotknouti se jejího úpatí! Každý, kdo se dotkne hory, jistě zemře!¹³ Ničí ruka nesmí se jí dotknouti, sice kamením bude uházen nebo střelami ustrílen; ať (je to) zvíře neb člověk, nesmí zůstatí na živu! Když zazní roh, tu nechť (lid) vstoupí na horu.

¹⁴ Mojžíš sestoupiv s hory k lidu, kázal mu posvětit se. Když vyprali roucha svá,¹⁵ řekl jim: Budte připraveni na třetí den a nepřibližujte se ke svým ženám.

¹⁶ Když už nastal třetí den a zasvitlo jitro, tu, hle, ozvaly se hromy a kmítaly se blesky, velmi hustý mrak počal zakrývatí horu, zvuk pak rohu víc a více zazníval, takže lid, který byl v táboře, bázni se chvěl.¹⁷ Tu je Mojžíš vyvedl z tábora Bohu vstříc, a oni se postavili u paty hory.¹⁸ Celá hora Sinaj byla zahalena kouřem, poněvadž by! Hospodin na ni v ohni sestoupil; kouř ten vystupoval z něho jako z peci. Celá hora budila hrůzu,¹⁹ A zvuku rohu znenáhla přibývalo a táhl se dál a dále; Mojžíš mluvil a Bůh mu odpovídal.

²⁰ Hospodin tedy sestoupil na horu Sinaj, na samý vrchol hory; i povolal Mojžíše na

HL. 19. V. ⁶ Bůh sám bude vládnouti v Israeli, bude o něho pečovatí, ho chrániti, jako se starají králové jiných národů o svůj lid. Jak dobře bude Israelitům pod vládou a ochranou takového krále! Dovede svých poddaných ochrániti proti všem nepřátelům. – Poněvadž Hospodin bude blíže Israelitům než jiným národům, a poněvadž bude dovoleno jim blíže přistupovati k Bohu, budou všichni kněžími; vždyť kněžím dovoleno důvěrněji s Bohem obcovati než neknežím. V plném slova smyslu se čestný název „královského kněžství“ 1 Petr 2, 9. vyplnil teprve v N. z., kdy v národě israelském byly položeny první základy k říši Boží na zemi a kdy Israel, pokud pravdu a milost Kristovu přijal, rozdával ji jako kněz ostatním národům.

V. ¹⁹ Bůh Mojžíšovi odpovídal podle hebr. „*hlasem*“, t. j. rachotem hromu.

její téměř. Když tam vystoupil, ²¹ řekl mu: Sestup a varuj lid, ať snad nepřestoupí meze, aby viděl Hospodina, sic že jich velmi mnoho zahyne. ²² Také kněží, kteří (obyčejně) přistupují (blíže) k Hospodinu, ať setrvají opodál, aby jich neusmrtil. ²³ Mojžíš pravil k Hospodinu: Lid nebude moci vystoupiti na horu Sinaj, neboť tys (jej) varoval a přikázal jsi: Vymez hranice okolo hory a prohlás ji za posvátnou! ²⁴ Hospodin mu řekl: Jdi, sestup dolů; potom vystoupíš ty a Áron s tebou, kněží však a lid ať nepřestupují mezí, aniž vystupují k Hospodinu, aby jich snad neusmrtil.

²⁵ Poté sestoupil Mojžíš k lidu a všechno jim vypravoval.

Základ úmluvy mezi Bohem a Israelem (= „desatero“, 20, 1. – 17.).

HLAVA 20. – ¹ Hospodin pak mluvil všechna slova tato:

² Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. ³ Nebudeš mít jiných bohů, kromě mne. ⁴ Neučiniš si sochy ani jakéhokoli obrazu něčeho, co je shora na nebi nebo dole na zemi, nebo těch věcí, které jsou ve vodách pod zemí. ⁵ Nebudeš se jim klanět, aniž (jich) ctít; já jsem Hospodin, Bůh tvůj silný a řevnivý, jenž do třetího a čtvrtého kolena stíhá syny za nepravosti těch otců, kteří mne nenávidí, ⁶ avšak milosrdenství prokazuje do tisíců kolen těch, kteří mě milují a zachovávají přikázání má. ⁷ Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo, neboť nenechá bez trestu Hospodin toho, kdo bude brát jméno Hospodina, Boha svého, nadarmo. ⁸ Pomni, abys den sobotní světil; ⁹ šest dní budeš pracovat a konat všechny práce své, ¹⁰ sedmého dne však jest sobota Hospodina, Boha tvého: Nebudeš toho dne konat žádné práce ty, syn tvůj, dcera tvá, služebník tvůj, služebná tvá, zvířata tvá, ani cizinec, který jest ve branách tvých. ¹¹ Neboť šest dnů Hospodin činil nebe, zemi, moře a všechno, což jest na nich, sedmého však dne odpočínul; proto požehnal Hospodin den sobotní a posvětil jej. ¹² Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil na půdě, kterou ti dá Hospodin., Bůh tvůj. ¹³ Nezabiješ. ¹⁴ Nezcizoložíš. ¹⁵ Nepokradeš. ¹⁶ Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví. ¹⁷ Nepožádáš domu bližního svého. Aniž požádáš jeho manželky, služebníka, služebné, býka, osla, ničeho, cokoliv jest jeho.

Závěrek zjevení Božího na hoře Sinajské. (20, 18. – 21.).

¹⁸ Když všech lid pozoroval rachot (hromu), kmitání (blesků), zvuk rohu a kouřící horu, byl přestrašen, zachvácen hrůzou, počal se vzdalovati ¹⁹ a pravil Mojžíšovi: Mluv ty s námi, a budeme poslouchati; nechť nemluví s námi Hospodin, abychom snad nezemřeli. ²⁰ Mojžíš pravil lidu: Nebojte se; neboť Hospodin přišel, aby vás zkoušel, abyste se ho báli a nehrěšili. ²¹ Lid tedy stanul opodál. Mojžíš pak přistoupil k mraku, v němž byl Bůh.

Podmínky smlouvy mezi Bohem a Israelem. (20, 22. – 23, 33.).

²² Hospodin mluvil dále k Mojžíšovi: Toto řekneš synům Israelovým: Viděli jste, že jsem k vám mluvil s nebe. ²³ Nebudete dělati stříbrných bohův, aniž si učiníte bohů zlatých. ²⁴ Oltář ze země mi uděláte, a budete na něm přinášeti své oběti zápalné a pokojné, ovce i býky. Na každé místo, na němž bude památka jména mého, k tobě přijdu a požeh-

HL. 20. V. ¹, „Všecka slova tato“ jsou vv. 2.–17. – Srv. Žid 2, 2.; Skt 7, 53.

V. ⁵. Podle hebr.: „Jáť Jahve jsem Bůh žárlivý.“ „Žárlivým“ jest na božskou počtu, která přísluší jedině jemu a kterou nedopouští vzdávati jinému. Poměr Boha k národu israelskému přirovnává se v bibli častěji k manželství (Is 1, 21.; Jer 2, 2.; Ez. 16, 18.; Os. 2, 2. n.). Jahve jest manžel, obec israelská jeho manželkou. Vzdávali bohopoctu cizímu bohu, jest cizoložstvím. V tomto smyslu jest Jahve „žárlivým“.

V. ¹¹. Dt 5, 6. 21. jest celé desatero až na některé výjimky skorem doslovně opakováno.

V. ¹⁶. Podle hebr.: „Nebudeš vypovídati proti svému bližnímu lživým svědectvím.“ „Svědék“ znamená však v biblické mluvě také „žalobce“.

nám ti.²⁵ Jestliže však mi uděláš oltář kamenný, nesmíš jej dělati z kamenů tesaných; neboť dotkneš-li se ho železným nástrojem, bude poskvrněn.²⁶ Nebudeš vystupovati po stupních k mému oltáři, aby se neodkryla tvá nahota.

HLAVA 21. – ¹ Toto jsou právní ustanovení, která jim předložíš:

² Koupíš-li otroka původu hebrejského, bude ti sloužiti šest let; (roku) sedmého bude darmo propuštěn na svobodu.³ V jakém stavu přišel, v takovém ať odejde; byl-li ženat, vyjde s ním i žena.⁴ Dal-li mu však pán ženu, a ta zrodí syny neb dcery, bude žena i s dětmi náležeti pánu; on však sám bude propuštěn.⁵ Pakliže řekne otrok: Miluji svého pána, manželku i děti, nepůjdu na svobodu, zavede ho pán ke správcům Božím;⁶ pak se postaví ke dveřím, k veřejím, a (pán) mu propíchne ucho šídlem; tak bude jeho otrokem na věčné časy. – ⁷ Prodá-li někdo svoji dceru za nevolnou ženinu, nebude propuštěna na svobodu, jak obvyčejně bývají propouštěny otrokyně.⁸ Kdyby se znelíbila svému pánu, za nějž byla provdána, nechť ji propustí; národu cizímu však ji nesmí prodati, kdyby ji pohrdl.⁹ Jestliže ji však .vdal za svého syna, bude mu jako dcerou.¹⁰ Dá-li mu jinou ženu, postará se jí o práva manželská, aniž jí odepre šatu nebo manželského lože.¹¹ Pakli by (jí) těchto tří věcí neposkytl, nabude ona darmo, bez výkupného, svobody.

¹² Kdo zabije člověka v úmyslu zavraždit ho, smrtí ať zemře.¹³ Kdo by však neukládal o život, nýbrž Bůh dopustil, že pod jeho rukou kdo skončil, – ustanovím ti místo, na které by se měl utéci.¹⁴ Zavraždí-li kdo bližního svého zúmyslně a úkladně, toho (i) od mého oltáře odtrhneš, aby byl usmrcen. – ¹⁵ Kdo dá ránu otci svému neb matce, smrtí ať zemře. – ¹⁶ Kdo ukradne člověka a prodá jej, bude-li usvědčen z viny, smrtí ať umře. – ¹⁷ Kdo by proklínal otce svého neb matku, smrtí ať zemře.

¹⁸ Jestliže muž v hádce jeden druhému dá ránu kamenem nebo pěstí, a tento sice nezemře, ale nemocen poleží na loži – ¹⁹ a když povstane choditi bude venku o holi, bez trestu bude sice, kdo ránu dal, avšak co onen zameškal, jakož i výlohy léčebné jest povinen hraditi. – ²⁰ Kdo zbije otroka svého neb otrokyni holí tak, že mu zemře pod rukama, dopouští se zločinu.²¹ Jestliže však přežije jeden nebo dva dni, nebude podléhati tomuto trestu, poněvadž tu jde o jeho peníze. – ²² Udeří-li jeden z rozvaděných mužů těhotnou ženu tak, že sice potratí, sama však zůstane na živu, bude potrestán (peněžitou), pokutou tak velikou, jakou manžel ženy (té) žádati bude a jakou (mu) soudcové přisoudí.²³ Pakliže bude její rána smrtelná, ať dá (vinník) život za život,²⁴ oko na oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu,²⁵ spáleninu za spáleninu, ránu za ránu, modřinu za modřinu. – ²⁶

V. ⁵. předpokládá, že se u mnohých Israelitů zacházelo s otroky šetrně. Srv. Ex 20, 10; 23, 12; Lv 25, 39; Dt 12, 18; 16, 11.

V. ⁶. „*Správcové Boží*“ = vrchnost, která zastupovala místo Boží, soudcové, nebo snad kněží, aby prohlášení doživotního otroctví bylo provedeno úředně.

V. ⁸. Podle hebr. „Jestliže se nelíbí svému pánu, který si ji pro sebe určil, ať ji nechá vykoupiti . . .“

V. ¹⁰. Podle hebr.: „Pojme-li (pán) jinou (ženu neb ženinu kromě koupené Israelitky), nesmí ji zkrátiti v mase, šatech a manželské povinnosti.“

V. ¹². Hebr. „Kdo udeří člověka tak, že umře, budiž usmrcen.“

V. ¹³. Pozdější zákonodárství (Nm 35, 6.; Dt 4, 41.–43.; 19, 1. nn.; Jos 20) stanovilo na tento případ šest „měst útočištných“.

V. ¹⁶. Podle hebr.: „Kdo ukradne člověka, buď že ho prodá nebo bude nalezen v jeho držení. . .“

V. ²². Podle hebr.: „*Hádají-li se mužové a udeří při tom jeden těhotnou ženu, že plod jejího života vyjde, nestala-li se žádná jiná škoda, budiž potrestán peněžitou pokutou*“

V. ²³. Hebr. nemá „*její*“ a má proto, na zřeteli nejen smrtelnou ránu zasazenou matce, nýbrž i smrt dítěte ano i smrt jednoho z rozvaděných mužů.

Udeří-li někdo svého otroka neb otrokyni do oka a učiní-li je tak jednookými, propustí je za oko, které jim vyrazil, na svobodu; ²⁷ rovněž propustí na svobodu svého otroka neb otrokyni, jestliže jim vyrazil zub.

²⁸ Potrká-li býk muže neb ženu tak, že zemrou, bude ukamenován, masa jeho nesmí se požívat, majitel býka však nepodléhá trestu. ²⁹ Byl-li však býk již dříve trkavý, a majitel jeho, ačkoliv byl varován, nehlídal ho, budiž býk, který usmrtí muže neb ženu, ukamenován a pán jeho rovněž usmrčen. ³⁰ Bude-li mu uloženo výkupné, ať dá za svůj život tolik, kolik bude od něho žádáno. ³¹ Rovněž potrká-li chlapce neb dívku, budiž podobně pokutován. ³² Potrká-li otroka neb otrokyni, dá (jejich) pánu třicet lotů stříbra, býk pak budiž uházen kamením.

³³ Nechá-li kdo otevřenou cisternu, nebo vykopává-li někdo cisternu a nepřikryje jí, spadne pak do ní býk neb osel, ³⁴ zaplatí pán cisterny cenu zvířat, mrtvolý zvířat však budou jeho. – ³⁵ Poraní-li cizí býk něčího býka tak, že zdechne, ať prodají živého býka a rozdělí se o jeho cenu; o maso mrtvého ať se rovněž rozdělí. ³⁶ Věděl-li však pán již dříve, že jest jeho býk trkavý, a nehlídal ho, nahradí býka býkem, tělo usmrceného bude však celé jeho.

HLAVA 22. – ¹ Ukradne-li kdo hovězí dobytče neb ovci a zabije-li je nebo prodá, pět kusů hovězího dobytka za jeden kus nahradí a čtyři ovce za jednu ovci. – ² Bude-li zloděj, přistižený, když se dobýval do domu nebo jej podkopával, tak poraněn, že zemře, nebude ten, který ho poranil, vinen krví; ³ dopustil-li se však toho po východu slunce, spáchal vraždu, ať tedy také zemře. Nemá-li (zloděj), čím by krádež nahradil, budiž sám prodán. ⁴ Nalezne-li se u něho ukradená věc, býk, osel neb ovce, živá, dá náhradu dvojnásobnou.

⁵ Učiní-li kdo škodu na poli neb na vinici, nebo nechá-li své dobytče pásť se na cizím, nahradí podle odhadu škody tím, co má nejlepšího na poli neb na vinici. ⁶ Vznikne-li oheň, zachvátí-li hloží a stráví-li obilí buď ve stozích nebo na stojatě (ještě) na poli, ať nahradí škodu ten, kdo oheň zapálil.

⁷ Dá-li kdo příteli peníze neb zboží schovat, a budou-li tomu, kdo je přijal, ukradeny, ať nahradí zloděj, bude-li nalezen, (věc) dvojnásobně; ⁸ nebude-li však nalezen, budiž majitel domu pohnán před Boží soudce a nechť odpřisáhne, že nesáhl svou rukou po majetku svého bližního, ⁹ aby ho ošidil o býka, o osla, o ovci, o šat neb o cokoliv, čím může býti poškozen; soudcům Božím budiž pře obou předložena, a jestliže oni usoudí, nahradí svému bližnímu dvojnásobně. ¹⁰ Svěří-li kdo svému bližnímu v opatrování osla, býka, ovci neb jakékoliv dobytče, které však zdechne, bude poškozeno, nebo nepřitelem uloupeno, takže toho nikdo neviděl: ¹¹ rozhodně mezi nimi přísaha, že nevztáhl ruky své na majetek svého bližního; majitel ať přísahu přijme, onen pak nebude nucen k náhradě. ¹² Bylo-li (mu) však (dobytče) ukradeno, nahradí majiteli škodu. ¹³ Bylo-li roztrháno dravcem, ať přinese roztrhané dobytče majiteli, hraditi však nebude nic.

¹⁴ Kdo si od bližního svého něco z těchto (dobytčat) vypůjčí, dobytče však stihne úraz nebo zdechne v pánově nepřítomnosti, budiž přinucen dáti náhradu; ¹⁵ byl-li však pán přítomen, nemusí hraditi, zvláště byla-li mu placena mzda za jeho práci.

HL. 22. V. ⁸. Hebr. o této přísaze ničeho neví, nýbrž stanoví, že soudcům bude vyšetřiti, „zdali nevložil své ruky na majetek bližního“.

V. ⁹. Spojuje Vulg. s předchozím. V hebr. začíná novou větou, která předpisuje způsob vyšetřování, jaký byl podán ve v. 8. pro podobné případy, při kterých jest odůvodněné podezření podvodu: „Kde jde o zpronevěření, ať již běží o býka, osla . . . , soudcům budiž věc předložena.“

¹⁶ Kdo svede pannu ještě nezasnoubenou a bude s ní spát, vyplatí ji a pojme ji za manželku. ¹⁷ Nebude-li otec panny chtít ji dát, zaplatí náhradou tolik, kolik jménem snubního daru panny obyčejně dostávají.

¹⁸ Čarodějů nenecháš na živu.

¹⁹ Kdo bude obcovati (tělesně) se zvířetem, smrtí ať zemře.

²⁰ Kdo přináší oběti bohům, a ne jedinému Hospodinu, budiž usmrčen.

²¹ Cizince nebudeš zarmucovati aniž utiskovati; bylť jste i vy, cizinci v Egyptě.

²² Vdově a sirotku nebudeš křivditi. ²³ Ublížíte-li jim, budou volati ke mně a já budu slyšeti křik jejich; ²⁴ hněv můj vzplane, budu vás zabíjeti mečem, takže manželky vaše ovdoví a synové vaši osiří.

²⁵ Půjčíš-li peněz někomu z mého lidu, chudásovi, který s tebou bydlí, nebudeš na něho nastupovati jako vyříduduch, aniž ho vymáháním úroků budeš utiskovati. ²⁶ Vezmeš-li od svého bližního do zástavy (svrchní) roucho, vrátíš mu je před západem slunce. ²⁷ Jeť ona jediným rouchem, kterým přikrývá své tělo, nemaje jiného, v čem by spal; bude-li ke mně volati, vyslyším ho, poněvadž jsem soucitný.

²⁸ O soudcích Božích nebudeš zle mluvit a vládci svého národa nebudeš zlořečiti.

²⁹ Desátky a prvotiny své budeš bez odkladu odváděti, prvorozeného ze svých synů mi daruješ. ³⁰ Podobně učiníš s hovězím dobyt看em a s ovceci; sedm dní ať jsou (prvorozeneci) u své matky, dne osmého mi je odevzdáš.

³¹ Buďte mi lidmi svatými; masa nakousnutého dravou zvěří nesmíte požívat, nýbrž hodíte (je) psům.

HLAVA 23. – ¹ Nebudeš lživě vypovídati; aniž se spolčíš s bezbožným, abys v jeho prospěch křivě svědčil. ² Nepůjdeš za davem v konání zla; aniž u soudu přidržíš se většiny, když bys uchýlil se tím od pravdy. ³ Ani chudému nebudeš u soudu straniti.

⁴ Potkáš-li býka neb osla, který se tvému odpůrci zaběhl, přiveď mu jej. ⁵ Shledáš-li, že osel tvého nenávistníka pod břemenem klesl, nepomíneš ho, ale pomůžeš mu ho zdvihnouti.

⁶ Nedáš se svěsti k porušení práva chudého. ⁷ Lži se budeš vystříhati. Nevinného a toho, který jest v právu, nezabiješ; neboť mám v ošklivosti bezbožného. ⁸ Nebudeš přijímati darů, poněvadž i moudré lidi zaslepují a převracují věc spravedlivou.

⁹ Cizince nebudeš utiskovati; víte zajisté, jak mu jest, poněvadž jste i vy sami byli cizinci v Egyptě.

¹⁰ Šest let budeš svou půdu osívat i kliditi její úrodu. ¹¹ Sedmého však roku necháš ji ležeti ladem a odpočinouti si, aby jí užívali chudí tvého lidu; a cokoli zbude, ať stráví polní zvířata; taktéž učiníš se svou vinicí i olivovnou. ¹² Šest dní budeš pracovati; sedmého dne přestaneš (pracovati), aby si býk tvůj i osel odpočinul a aby se osvěžil syn tvé otrokyně i cizinec.

¹³ Všecko, co jsem vám řekl, zachovávejte. Při jménu cizích bohů nepřisahejte, aniž buď slyšeno z úst vašich.

¹⁴ Třikrát do roka budete mi slaviti svátky. ¹⁵ Zachovávej slavnost přesnic. Sedm dní budeš jísti přesné chleby, jak jsem ti přikázal v době měsíce nových plodin, když jsi vycházel z Egypta; nesmíš se dostavit předemne s prázdnem. ¹⁶ (Budeš) také (zachováva-

V. ²⁹. n. Hebr. místo „desátky a prvotiny“ má pojem všeobecnější: „Z tvého přebytku a z (tvých) tekutin“ dávky neodkládej.“ Podle hebr. zní 28b: „Prvorozence tvého dobytka mi zasvětiš. (29.) Takto naložíš se svým hovězím dobyt看em a se svým bravem: sedm dní budou u své matky, dne osmého pak mi je odevzdáš.“

ti) slavnost žní, prvotiny to práce tvé, toho, co jsi vysel na své pole; také slavnost na sklonku roku, když budeš mít všechny své plodiny s pole sklizeny. ¹⁷ Třikrát do roka dostaví se každý muž tvůj před Hospodina, Boha tvého.

¹⁸ Nebudeš obětovati zároveň s krví mé oběti kvašeného chleba. Aniž smí zůstatí části sváteční oběti mé do (druhého) rána.

¹⁹ Prvotiny plodin půdy tvé doneseš do příbytku Hospodina, Boha tvého.

Nebudeš vařiti kozelce v mléku matere jeho.

²⁰ Hle, já pošlu anděla svého, který bude kráčet před tebou, střežiti tebe na cestě, a uvede tě na místo, které jsem ti připravil: ²¹ Dbej ho, poslouvej hlasu jeho a nemysli, že smíš jím pohrdati; neboť nepromine (ti), když budeš proti němu se prohřešovati; a. jméno mé jest v něm. ²² Budeš-li však poslušen hlasu jeho, a budeš-li činiti vše, což pravím, budu nepřitelem nepřátel tvých a sužovati budu ty, kteří sužují tebe. ²³ Půjde tedy před tebou anděl můj, a uvede, tě k Amorrhejským, Heťanům, Ferezejským, Kanaanským, Hevejským a Jebusejským, kteréž já vyhladím. ²⁴ Nebudeš se klaněti jejich bohům, aniž je ctíti; nebudeš činili jejich skutkův, ale ničiti je budeš a tříštiti jejich sochy. ²⁵ A budete sloužiti Hospodinu, Bohu svému, abych požehnal chlebům tvým i vodám, abych vzdálil od tebe nemoci. ²⁶ Nebude bezdětné ani neplodné (ženy) v zemi tvé; počet dnů tvých svrchovatě rozmnožím. ²⁷ Svoji hrůzu pošlu před tebou a vyhladím každý národ, ke kterému přijdeš: všechny nepřátele tvé obrátím před tebou na útěk; ²⁸ a vyšlu před tebou sršně, kteří zaženou Hevejské, Kanaanské a Heťany, dříve než vejdeš. ²⁹ Nevypudím jich před tebou v jednom roce, aby se neobrátila země v poušť a aby divoká zvěř se nerozmohla na tvou škodu. ³⁰ Znenáhla je budu zapuzovati s tvého dohledu, dokud se nerozmnožíš a neopanuješ zemi. ³¹ Rozprostřu pak území tvé od moře Rudého až k moři Filišťanův a od Pouště až k Řece; obyvatelstvo země dám do vaší moci a poženu je před vámi. ³² Nevejdeš ve smlouvu s nimi ani s jejich bohy. ³³ Ať nesídlí v tvé zemi, aby tě nesvedli ke hříchům proti mně – kdybys (totiž) sloužil jejich bohům; – bylo by ti to jistě léčkou.

Hospodin vchází slavnostně ve smlouvu se svým lidem. (24, 1. – 11.)

HLAVA 24. – ¹ Dále pravil (Hospodin) Mojžíšovi: Vystup ty, Áron, Nadab, Abiu a sedmdesáte starších z národa israelského k Hospodinovi a z daleka se klanějte. ² Jediný Mojžíš vystoupí k Hospodinovi (blíže), oni však ať se nepřibližují; lid nesmí s ním vystoupiti.

³ Když tedy Mojžíš přišel a vypravoval lidu všechna slova Hospodinova i zákony (jeho), odpovéděl všecek lid jedním hlasem: Každé slovo Hospodinovo, které mluvil, vykonáme.

⁴ Pak napsal Mojžíš všechny řeči Hospodinovy; a ráno vstav, udělal na úpatí hory oltář a (vztýčil) dvanácte pomníků podle dvanácti kmenův Israelových. ⁵ Nato dal rozkaz jinochům ze synů Israelových, i obětovali zápalné oběti a podali Hospodinu býčky v obět pokojnou. ⁶ Tu vzal Mojžíš polovici krve a vlil (ji) do obětních čiší; zbývající pak část vylil na oltář. ⁷ A vzav knihu úmluvy četl (ji) poslouchajícímu lidu, kterýž pravil: Všecko, co mluvil Hospodin, budeme činiti a budeme poslušni. ⁸ A nabrav krve, kropil (ji) lid a pravil: Toto jest krev úmluvy, kterou s vámi učinil Hospodin na základě všech těchto řečí.

⁹ Když pak Mojžíš, Áron, Nadab, Abiu a sedmdesáte starších z národa israelského vystoupili nahoru, ¹⁰ spatřili Boha Israelova; pod jeho nohama byla plocha podobná práci ze safírových dlaždic, jako nebe, když jest jasné. ¹¹ A nevztáhl ruky své na ty ze synů Israelových, kteří "stáli opodál; viděli tedy Boha, a jedli i pili.

HL. 23. V. ²⁷. Místo „vyhladím“ hebr. „uvedu ve zmatek“.

Mojžíš vrátil se sám na horu. (24, 12. – 18.)

¹² Řekl pak Hospodin Mojžíšovi: Vystup ke mně na horu a zůstaň tam; dám ti kamené desky, zákon a přikázání, která jsem napsal, abys je poučoval. ¹³ (Tu) povstal Mojžíš a Josue, jeho služebník; Mojžíš pak, vystupuje na horu Boží, ¹⁴ pravil starším: Čekejte zde, až se vrátíme. Máte s sebou Árona a Hura; vznikne-li nějaký spor, vzneste jej na ně. ¹⁵ Když pak Mojžíš vystoupil na horu, zahalil ji mrak; ¹⁶ usídlila se totiž na hoře Sinaj velebnost Boží. Zahalovala ji mrakem šest dní; sedmého pak dne povolal (Bůh) Mojžíše z mraku. ¹⁷ Velebnost Hospodinova jevila se před zraky synův Israelových jako žíravý oheň na temeni hory. ¹⁸ Mojžíš tedy, stoupaje na horu, vešel do mraku a zůstal tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí.

Zákony Hospodinovy o svatyni a kněžstvu (bohoslužbě), (25, 1. – 30, 10.)

HLAVA 25. – ¹ Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým, ať odvedou mí dárky; od každého, kdo je dobrovolně přinese, berte je. ³ Věci pak, které máte přijímat, jsou tyto: zlato, stříbro, měď, ⁴ modré a rudé látky purpurové, dvakrát barvený šarlat, kment, tkaniny z kozí srsti, ⁵ na červeně barvené beraní kůže, namodralé kůže, setimové dříví, ⁶ olej do lamp, vonidla k (výrobě posvátné) masti, vonná kuřidla, ⁷ kameny onyxové a (jiné) drahé kameny k ozdobení (kněžského) nárameníku a náprsníku.

⁸ Ať mi udělají svatyni – já budu totiž sídliti mezi nimi – ⁹ zcela podle vzoru svatostánku, který ti ukáži, a (podle vzorů) všech nádob potřebných k bohoslužbě, která se v něm bude konati. Tak to učiníte.

¹⁰ Zbijte mi ze setimového dřeva archu; délka její měj půl třetího lokte, šíře půldruhá a výška též půldruhá lokte. ¹¹ Obložíš ji čistým zlatem uvnitř i zevně. Nahoře uděláš kolem dokola zlatý věnec. ¹² Ke čtyřem rohům archy přiděláš čtyři zlaté kroužky; dva kroužky ať jsou po jedné a dva po druhé straně. ¹³ Uděláš též tyče ze setimového dřeva a obložíš je zlatem. ¹⁴ Zastrčíš je do kroužků, které budou po stranách archy, aby mohla za ně býti nošena; ¹⁵ budou vždy v kroužcích a nikdy z nich nebudou vytaženy. ¹⁶ Do archy vložíš zákon, který ti dám. ¹⁷ Uděláš též slitovnici z čistého zlata; půl třetího lokte bude míti její délka, a půl druhého lokte šířka. ¹⁸ Uděláš dále dva cheruby, vytepané ze zlata, po obou stranách odpovědnice; ¹⁹ jeden cherub ať jest na jednom kraji a druhý na druhém; ²⁰ majíce rozpjatá křídla a zakrývající odpovědnici, ať zastírají oba okraje slitovnice; jsouce obráceni k sobě čelem, ať upírají zraky na slitovnici, kterou archa bude přikryta; ²¹ do ní vložíš zákop, který ti dám. ²² Odtud budu přikazovati a s místa nad slitovnicí, ze středu dvou cherubů, kteří budou nad archou, obsahující zákon, budu k tobě mluvit všecko, co budu skrze tebe poroučeti synům Israelovým.

²³ Uděláš též stůl ze setimového dřeva, mající dva lokte zděli, loket na šíř a půl druhého lokte do výšky. ²⁴ Obložíš jej čistým zlatem, uděláš mu kolkol zlatý rámec, ²⁵ na tom rámci prolamovaný] věnec zvýší čtyř prstův a nad ním druhý zlatý věnec. ²⁶ Připrav také čtyři zlaté kruhy a připevni je na čtyřech rozích toho stolu, po, jednom u každé nohy. ²⁷ Pod věncem budou (tyto) zlaté kruhy, aby se mohly jimi provléci tyče a (tak) aby se mohl stůl přenášeti. ²⁸ Tyto tyče k přenášení stolu učiníš rovněž ze setimového dřeva a obložíš (je) zlatem. ²⁹ Připravíš také z čistého zlata mísy, misky, kadidelnice a číše, v nichž budou

HL. 25. V. ²⁰ „Odpovědnice“ = slitovnice = víko s cheruby, a sluje tak (podle Vulg. „*oraculum*“), poněvadž bůh přítomný odtud „odpovídal“, mluvil. Byla to „*věštirna*“ pravého Boha. Srv. v. 22.

V. ²⁵ Hebr.: „Učíní proň (stůl) lištu na dlaň širokou kolem dokola a učíní zlatý věnec pro jeho lišiti do-
kutu.“

přinášeny tekuté oběti. ³⁰ Na (tento) stůl budeš stále klásti před moji tvář předkladné chleby.

³¹ Uděláš dále tepaný svícen z čistého zlata, jeho dřík, ramena, květy, totiž kalichy a lilie z něho vycházející. ³² Šest ramen bude vycházeti z (jeho) boků, tři po jedné straně a tři po druhé. ³³ Tři květy podoby mandloňové na každém prutu (budou), kalich totiž i s lilí; rovněž tři květy podobné mandloňovým (budou) na druhém prutu, kalich totiž i s lilí; tak bude udělán (ten) předmět o šesti prutech, které budou vycházeti ze dřívku. ³⁴ Na svícnu samém pak budou čtyři květy tvaru mandloňového, každý s kalichem a lilí. ³⁵ Kalichy (budtež) na třech místech, pod každou dvojicí prutů, kterých bude celkem šest a vycházeti budou z jednoho dřívku. ³⁶ Kalichy i pruty se svícem budou jeden celek; všecko bude vytepáno z čistého zlata. ³⁷ Uděláš také sedm lamp a nasadíš je na svícen, aby dávaly světlo na protějšek. ³⁸ Také štipce a nádoby, v nichž se uštípnuté knoty hasí, ať jsou zhotoveny z čistého zlata. ³⁹ Svícen se vším příslušenstvím budu vážiti jednu hřivnu čistého zlata.

⁴⁰ Hleď to učiniti podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.

HLAVA 26. – ¹ Příbytek pak uděláš takto: Deset pestrobarevně vyšívaných pokrývek zhotovíš z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného. ² Délka jedné pokrývky bude míti dvacet osm loket, šířka čtyři lokte. Všecky pokrývky budou jedné míry. ³ (Prvních) pět pokrývek bude spojeno, druhých pět podobným způsobem v celek. ⁴ Po stranách, na samém okraji pokrývek uděláš z modrého purpuru poutka, aby se mohly vespolek spojovati. ⁵ Po padesáti poutkách bude míti (každá) pokrývka na jedné straně tak upevněných, aby přišlo poutko proti poutku a jedno s druhým mohlo se spínati. ⁶ Urobíš též padesát zlatých sponek, kterými se budou pokrývky spojovati, aby činily jeden příbytek.

⁷ Dále uděláš jedenáct pokrývek z kozí srsti, aby byly za stanovou střechu nad příbytkem. ⁸ Délka jedné pokrývky bude míti třicet loket, a šíře čtyři. Jedné míry budou všechny (tyto) pokrývky. ⁹ Z těch (prvních) pět spojíš zvláště, (druhých) pak šest spojíš tak, že šestou pokrývku na průčelí střechy na polovici přehneš. ¹⁰ Uděláš též padesát poutek na okraji pokrývky jedné, aby se mohla spojit s druhou, a padesát poutek na okraji pokrývky druhé, aby se mohla spojit s první. ¹¹ Urobíš také padesát měděných spinadel, která budou spojovati poutka, aby ze všech pokrývek byla jedna. ¹² Tím pak, co zbývá z pokrývek určených za kryt, to jest z jedné pokrývky nadpočetné, – polovici této (pokrývky) zastřeš zadní stěnu stánku. ¹³ Jeden loket z těch, které přechínají délku střechy, bude splývati po straně jedné a druhý po straně druhé, že budou oba boky stánku kryty.

¹⁴ Kromě toho učin na střechu jinou pokrývku z rudých kozí beraních, a nad ní ještě jednu z kozí modravých.

¹⁵ (Ke zbudování) příbytku naděláš ze setimového dřeva stojatých desek; ¹⁶ každá ať má v délce deset loket a v šířce půldruha lokte. ¹⁷ Po stranách budou desky podvojně vydraženy, aby se deska s deskou vážala. Tím způsobem budou všechny desky zřízeny. ¹⁸ Dvacet jich bude po straně jižní, která hledí k poledni. ¹⁹ K nim uliješ čtyřicet stříbrných patek, aby po dvou patkách bylo položeno pod každou desku, pod každý roh jedna. ²⁰

V. ³¹. Podle hebr.: „ze zlata budu vytepán tento svícen, jeho noha, jeho dřík; jeho květy, totiž kalichy s korunami, ať s ním souvisí!“

Hl. 26. V. ¹⁷. n. Hebr. o tomto „vydešení“ ničeho neví, nýbrž každá deska měla míti dva rovnoběžné čipy, které se zapouštěly do podstavků, patek (srv. v. 19.).

Rovněž bude na druhé straně, která hledí k severu, dvacet desek příbytkových a k nim čtyřicet stříbrných patek.²¹ Pod každou desku položeno bude po dvou patkách.²² Pro západní stranu příbytku uděláš šest desek,²³ a kromě toho jiné dvě desky (uděláš), které budou vztyčeny v zadních rozích příbytku.²⁴ Budou zdola až nahoru do sebe zapuštěny, takže budou v jeden, celek pevně státi. Dvě desky, postavené v rozích, budou podobným způsobem spojeny.²⁵ Bude tedy celkem osm desek, jejich podstavků stříbrných šestnáct, počítá-li se po dvou patkách pod jednu desku.²⁶ Uděláš i pět svlaků ze setimového dřeva, abys jimi zbednil desky na jedné straně příbytku,²⁷ pět jiných pro druhou stranu a tolikéž pro stranu západní;²⁸ ty budou se prostrkávati uprostřed desek od jednoho konce ke druhému.²⁹ Desky ty pak povlečeš zlatem a upevníš na nich kroužky ulité ze zlata, kterými se svlaky prostrčí, aby držely. prkennou stěnu; pobiješ je zlatým plechem.³⁰ Tak zbuduješ příbytek podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.

³¹ Učiň vkusně vyšívanou, pestře zbarvenou oponu, utkanou z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z bílého přesoukaného kmentu;³² a zavěs ji na čtyři sloupky ze setimového dřeva, povlečené zlatem, které budou míti zlaté hlavice a stříbrné patky.³³ Opona budiž upevněna za čtyři kroužky – za ní dovnitř postavíš archu zákona – a děliž svatyni od velesvatyně.³⁴ Na archu zákona ve velesvatyni položíš slitovníci.³⁵ Stůl (postavíš) ven před oponu a naproti stolu na jižní straně stánku svícen, – stůl totiž bude státi na straně severní.³⁶ Udělej též u vchodu do stánku vyšívanou oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu.³⁷ Konečně pět sloupů ze dřeva setimového oblož zlatem; před ně bude zavěšena opona a jejich hlavice budou zlaté, patky pak měděné.

HLAVA 27. – ¹ Udělej ze dřeva setimového oltář, který bude pět loket dlouhý a tolikéž široký – tedy čtverec – a tři lokty vysoký.² Na čtyřech úhlech budou z něho (vyčínivati) rohy. Pobiješ jej mědí.³ K jeho službě udělej popelnice, kleště, vidlice a uhelnice; všechny (tyto) nádoby dáš ukovati z mědi.⁴ Urob měděnou sítkovanou mřížku a na jejích čtyřech rozích budou čtyři měděné kruhy,⁵ které položíš pod výstupek oltáře; mříž bude až do polovice oltáře.⁶ K oltáři pořídíš ze dřeva setimového dva sochory, které pobiješ měděnými plechy⁷ a provlečeš je kruhy, takže budou (vyčínivati) na obou stranách oltáře, by mohl býti (za ně) nošen.⁸ Nebude vyplněn, nýbrž uděláš jej tak, aby byl uvnitř prázdný a dutý – jak ti bylo na hoře ukázáno.

⁹ Udělej nádvoří stánku; na jeho jižní straně proti poledni budou plachty z přesoukaného kmentu; sto loket měj každá strana v délce,¹⁰ a dvacet sloupků s týmž počtem měděných patek, jejichž hlavice s příslušnými rytými ozdobami budou ze stříbra.¹¹ Podobně na straně půlnoční budou plachty na dél jednoho sta loket, dvacet sloupků, tolikéž měděných patek a jejich stříbrné hlavice s příslušnými ozdobami rytými.¹² Na příčné straně nádvoří, která hledí k západu, budou v délce padesáti loket plachty, bude deset sloupku, a tolikéž patek.¹³ Také příčná strana nádvoří která hledí k východu, bude míti padesát loket.¹⁴ Z těch bude vyhrazeno patnáct loket pro plachty se třemi sloupky a tolikéž pat-

V.²⁴ Hebr.: „Budte dolů zdvojeny a zároveň vybihejte nahore v kruh . . .“

V.²⁸ Hebr.: „(Učiň) prostřední svlak mezi deskami, který jde od jednoho konce ke druhému.“

V.³² n. Podle hebr.: Upevní ji na čtyřech sloupcích zlatem potažených, ze setimového dřeva, jejichž *hřeby* jsou ze zlata . . .

V.³⁷. Místo „hlavice“ má hebr. „hřeby (háky)“. Srv. v. 32. Podle 36, 38. měly však též hlavice zlatem potažené.

Hl. 27. V.¹⁰. Místo „hlavice s rytými ozdobami“ . . . hebr. „háky a příčné tyče“.

kami na straně jedné,¹⁵ a na straně druhé budou plachty (rovněž) zabíratí patnáct loket, budou tři sloupky a tolikéž patek.¹⁶ U vchodu do nádvoří bude opona o dvaceti loktech, vyšívaná, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu: bude míti čtyři sloupky a tolikéž patek.¹⁷ Všecky sloupky na obvodu nádvoří pobity budou stříbrným plechem a budou míti stříbrné hlavice, patky pak měděné.¹⁸ Na délku bude míti nádvoří sto loket a na šířku padesát. Vysoká bude pět loket; (jeho stěny) budou zhotoveny z přesoukaného kmentu a bude míti měděné patky.¹⁹ Všecko náradí stánku ke všem potřebám a výkonům, kolíky stánku a kolíky nádvoří dáš vyrobili z mědi.

²⁰ Příkaz synům Israelovým, aby ti nanесли nejjemnějšího oleje z oliv tlukadlem roztlučených, ať svícen nepřetržitě hoří²¹ ve stánku zákona proti vnější straně opony, která visí přeci zákonem. Ať jej obstarávají Áron a jeho synové, by svítil před Hospodinem až do jitra. Bude to nepřetržitá bohoslužba synů Israelových, která půjde u nich s pokolení na pokolení po všechny časy.

HLAVA 28. – ¹ Příber si též ze synů Israelových Árona, svého bratra, a jeho syny, by mi zastávali kněžský úřad, Árona, Nadaba, Abiu, Eleazara a Itamara.

² Poříd posvátná roucha bratru svému Áronovi, ke cti a k okrase.³ Rci všem dovedným lidem, které jsem naplnil duchem důmyslu, by udělali Áronovi roucha, v nichžto jsa posvěcen, sloužil by mi.⁴ Roucha, která udělají, budou tato: Náprsník, nárameník, kněžský kabátec, (spodní) říza utkaná ze lnu, kněžská čepice a pás. (Tato) posvátná roucha bratru tvému Áronovi a synům jeho udělají, aby mi konali kněžský úřad.⁵ Vezmou (na to) zlato, modrý a červený purpur, dvakrát barvený šarlat a kment.

⁶ Nárameník umělecky setkají ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu.⁷ Bude míti dvě strany, spojené na obou vrchních okrajích v jeden celek.⁸ Také tkanice, jako celá pestrobarevná práce, bude ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu.⁹ Vezmi dva onyxové kameny a vyryj do nich jména synů Israelových;¹⁰ šest jmen do jednoho a ostatních šest jmen do druhého kamene, v pořádku, jak se narodili.¹¹ Kamenorezbařem a kamenorytce dáš do nich vyryti jména synův Israelových, dáš je zasaditi do zlata, (zlatem) olemovati,¹² a připevniš je k oběma okrajům nárameníku, aby budila vzpomínku na syny Israelovy. Tuk bude Áron nositi jejich jména na obou ramenech před Hospodinem, aby (je) připomínala.¹³ Urobíš též zlaté háčky,¹⁴ jakož i dva souvislé řetízky z čistého zlata; ty zavěsíš na háčky.

¹⁵ Náprsník odpovědí dáš umělecky utkati, podobně jako tkaninu nárameníku ze zlata, z modrého a červeného purpuru, z dvakrát barveného šarlatu a z přesoukaného kmentu.¹⁶ Bude čtverhranný a dvojitý; bude míti píd' na délku i na šířku.¹⁷ Položíš naň čtyři řady drahokamů: v první řadě bude karneol, topas a smaragd,¹⁸ v druhé rubín, safír a jaspis,¹⁹ ve třetí hyacint, achát a ametyst,²⁰ ve čtvrté chrysolit, onyx a beryl; budou zasa-zeny v řadách do zlata.²¹ Budou na nich tedy jména synův Israelových; bude vyryto dva-

V. ¹⁷. Podle hebr.: „Všecky sloupky na obvodu nádvoří spoj stříbrnými tyčemi a jejich háky (udělej) ze stříbra...”

Hl. 28. V. ⁶. Nárameník (hebr. *éřód*), bylo svrchní roucho, které měl též David, když křepčil před archou úmluvy (2. Král 6, 14; 1. Par 15, 27.), Samuel (1. Král 2, 18.), ano i kněží (1. Král 22, 18.).

V. ¹³. Hebr. jest pouhé opakování v. 11b.: „*učiiš pletivo ze zlatých nití*“, které má lemovati onyxové kameny.

V. ¹⁴. Podle hebr.: „(učiiš) dva řetízky z čistého zlata; upleteš je, jako se spřádají provazce (prýmký), a tyto prýmkovité řetízky upevní na onom pletivu.”

náct jmen, na každém kameni jedno jméno jednoho ze dvanácti kmenův.²² K náprsníku udělej z čistého zlata souvislé řetízky,²³ a dva zlaté kroužky, kteréž upevníš na obou horních rozích náprsníku.²⁴ Zlaté řetízky navlečeš na kroužky, které jsou na rozích náprsníku,²⁵ (druhé) pak konce těch řetízků připeš za dva háčky k oběma cípům nárameníku, které jsou obráceny k náprsníku.²⁶ Podobně uděláš a upevníš dva zlaté kroužky na rohy vnitřní plochy náprsníku, která přiléhá k nárameníku.²⁷ Jiné dva zlaté kroužky bude dlužno upevniti dole na obou stranách nárameníku, naproti dolním připevňovacím kroužkům náprsníkovým, aby se (tak) mohl svázati náprsník s nárameníkem.²⁸ Budiž pak náprsník přivázán za své kroužky ke kroužkům nárameníku tkanicí z [modrého purpuru, by pevně a trvale byly spojeny, aby náprsník od nárameníku nemohl se oddělovati.²⁹ Bude tedy Áron nositi jména synův Israelových na náprsníku odpovědi na prsou, když vcházeťi bude do svatyně, aby byli připomínáni před Hospodinem na věky.

³⁰ Do náprsníku odpovědi pak položíš Učení a Pravdu, aby byly na prsou Áronových, když vcházeťi bude před Hospodina; ať nosí osudí synův Israelových na prsou před tváří Hospodinovou vždycky.

³¹ Dej učiniti kněžský kabátec pod nárameník, celý z modrého purpuru;³² uprostřed nahoře bude míti otvor, vroubený tkaným lemováním kolem dokola, – jak bývá na okrajích šatů – aby se snadno netrhal.³³ Dole, na spodním okraji toho kabátce, uděláš kolkolem napodobená granátová jablka z modrého a červeného purpuru, jakož i ze šarlatu dvakrát barveného; mezi ně dáš zvonečky,³⁴ tak, aby, se zlaté zvonečky s granátovými jablky střídaly.³⁵ Áron budiž jím oblečen, kdykoli bude konati svůj úřad, aby bylo slyšet zvoniti, když bude vcházeťi do svatyně před obličej Hospodinův a když bude vycházeťi, a aby neumřel.

³⁶ Dej udělati z čistého zlata členku a na ni vyříti rukou rytcovou: „Zasvěcený Hospodinu.“³⁷ Uvaž ji tkanicí z modrého purpuru, aby přiléhala k čepici³⁸ a vyčnívala nad čelem veleknězovým. Tak bude nositi Áron poklesky synův Israelových, kterými budou chybovati při všech darech svých a obětech, jež budou přinášeti a obětovati; bude tedy členka vždycky na jeho čele, aby jim byl Hospodin milostiv.

³⁹ Dej utkati z kmentu řízu – též čepici uděláš z kmentu – a vyšívaný pás.

⁴⁰ Také synům Áronovým dej připraviti lněné řízy, pásy a čepice, ke cti a k okrase;⁴¹ do všech těch rouch oblečeš Árona, svého bratra, i jeho syny.

Posvěť ruce všech a vysvěť je samé, aby mi konali úřad kněžský.

⁴² Nadělej lněných spodkův, aby kryli (jimi) stydké tělo své od ledvin až po stehna;⁴³ Áron a jeho synové budou je míti na sobě když budou vcházeťi do stánku zákona, nebo když budou přistupovati k oltáři, aby konali službu ve svatyni, aby neuvalili na sebe vinu (a tak) nezemřeli. Bude to věčným závazkem Áronovi a jeho potomstvu po něm.

V.²⁵ Podle hebr. má Mojžíš zlaté prýmký (řetízky) připevniti horním koncem ke zlatému „pletivu“, do něhož jsou zapuštěny dva kameny onyxové na ramenech veleknězových. Vulg. má za to, že horní cípy nárameníku sahaly až po tyto kameny.

V.²⁷ Pudle hebr. má se upevniti tato (třetí) dvojice kroužků nad pásem, kterým byl éfód v půli přepásán (v. 8.).

V.²⁸ Podle hebr. má přivázati ona fialová tkanice posledně jmenované dvě dvojice kroužků zlatých tak, aby náprsník ležel nad pásem éfódu . . .

V.⁴¹ Hebr.: „pomaz jich, naplň jejich ruce a posvěť jich. . .“ „Naplnili ruce“ = někomu odevzdati úřad, zplnomocniti někoho. Řčení vzniklo z toho, že se při odevzdávání úřadu skutečně kladly do rukou zplnomocněnce odznaky jeho moci (žezlo, klíče a pod.).

HLAVA 29. – ¹ Aby mi byli posvěceni na kněžství, učíš toto: Vezmi ze stáda býčka, dva berany bez úhony, ² nekvašené chleby, nekvašené, olejem zadělané koláče a přesné, olejem potřené oplatky; všecko to uděláš z pšeničné běli. ³ Vlož (je) do koše a obětuj spolu s býčkem a se dvěma berany. ⁴ Árona s jeho syny přivedeš ke vchodu do stánku zákona. Umyj otce i syny jeho vodou, ⁵ oblec Árona v jeho roucha, to jest ve lněnou řizu, v kabátec, nárameník a náprsník, a připevni jej tkanicí. ⁶ Pak pošad' mu čepici na hlavu, na čepici posvátnou čelenku a vlej mu na hlavu olejovou mast. ⁷ Tím obřadem bude posvěcen. ⁸ Přived též jeho syny, oblec je do lněných říz, opas pásem – ⁹ Árona totiž a syny jeho – a vstav jim (kněžské) čepice; budou mi konati věčně kněžskou službu.

Až posvětiš ruce jejich, ¹⁰ přivedeš býčka před stánek zákona, Áron a synové jeho vloží mu ruce na hlavu, ¹¹ a ty jej zabiješ před Hospodinem u vchodu do stánku zákona. ¹² Nabera krve z býčka, potří ji prstem rohy oltáře, ostatní pak krev vylej u jeho spodku. ¹³ Potom vezmi všecek tuk, který příkrývá vnitřnosti, bránici jater, obě ledviny a tuk, který jest na nich, a přines to v zápalnou obět na oltáři; ¹⁴ maso však býčka, kůži a mrvu spal mimo stany, poněvadž to jest obět za hřích.

¹⁵ Vezmi také jednoho berana, na jehož hlavu ať vloží Áron a jeho synové ruce; ¹⁶ usmrť jej, naber z jeho krve a vylej ji kolem oltáře; ¹⁷ berana, samého rozsekej na kusy a vymyté vnitřnosti a nohy polož na rozsekané maso a na jeho hlavu. ¹⁸ Potom přines celého berana v zápalnou obět na oltáři; je to obět Hospodinu, obětní vůně Hospodinu velmi příjemná.

¹⁹ Vezmi též druhého berana, na jehož hlavu nechť Áron a jeho synové vloží ruce; ²⁰ usmrť jej, naber z jeho krve a potří (jí) boltce pravého ucha Árona a jeho synů, jakož i palce jejich pravých rukou a nohou, a lej krev v kruhu na oltář. ²¹ Pak vezmi z krve, která jest na oltáři, a z olejové masti, pokrop Árona, jeho roucha, syny i roucha jejich. Až budou takto posvěceni oni i roucha, ²² vezmi tuk z berana, ohon, tuk, jenž příkrývá droby, bránici jater, obě ledviny i s tukem, který na nich jest, pravé plece – jeť to obět zasvěcení – ²³ jednu chlebovou placku, koláč zadělaný olejem a oplatku z koše přesných chlebů, který byl postaven před Hospodina; ²⁴ vše to vlož do rukou Áronovi a jeho synům a posvěť je pozdvihna (to) před Hospodinem. ²⁵ Potom vezmi všecko z jejich rukou a zapal na oltáři v zápalnou obět, aby velmi příjemně voněla před obličejem Hospodinovým; jeť to jeho obět. ²⁶ Hrudíčko berana, kterým byl Áron posvěcen, vezmi a zasvěť je pozdvížením před Hospodinem; pak bude tvým podílem.

²⁷ Jako hrudíčko, tak zasvěť i plece, které jsi oddělil od berana, ²⁸ jímž posvěcen byl Áron a jeho synové; podle věčně platného práva budou dávkou synů Israelových Áronovi

HL 29. V. ³, Hebr.: „Vlož je do koše a přines je v koši, také býčka a oba berany (přived).“

V. ²⁴. Místo „*posvěť jich pozdvihnutím*“ hebr.: „*posunuj je*“. Při některých obětech totiž podkládal kněz ruce své pod ruce obětujícího naplněné částmi oběti a pohyboval, posunoval je směrem ke svatyni nu znamení, že obětující skrze kněze dar Bohu podává: *zpětným posunutím* byl dar takorůka zase Bohem obětujícímu vrácen. Zdá se, že *posunoval* takto kněz obětní dary nejen od východu k západu a zpět, nýbrž také od severu k jihu. takže opsal kříž; vyznával tím, že Bůh jest pánem všech stran světových, celého světa. Ten obřad, zvaný „*tenúfá*“, vykonal nyní Mojžíš s Áronem a s jeho syny, kteří jsouce kněžími byli *osobní obětí* přinesenou Bohu.

V. ²⁵. Podle hebr. však má Mojžíš položit obět tuto „*na celopal*“, tedy na obět předcházející (. 15.–18.) která patrně na oltáři nebyla dosud ohněm všecka strávena.

V. ²⁶. Místo „*zasvěť je pozdvížením*“ hebr.: „*posunuj jím*“ = vykonaj obřad zvaný „*tenúfá*“ (obětní posunování). Viz v. 24.

V. ²⁷. Místo „*plece*“ dlužno hebr. „*šók*“ překládati buď „*zadní noha*“ neb „*kýta*“.

a jeho synům, neb jsou to prvotiny a počínky z jejich pokojných obětí, jež přinášejí Hospodinu.

²⁹ Posvátné roucho, jež bude Áron oblékati, budou míti synové jeho po něm, aby v něm byli pomazáváni a ruce jejich aby byly posvěcovány. ³⁰ Sedm dní bude je nositi, který z jeho synů bude ustanoven veleknězem místo něho a bude vcházeti do stánku zákona, aby konal službu ve svatyni.

³¹ Pak vezmeš berana zasněžení, uvaříš jeho maso na posvátném místě ³² a budou ho požívatí Áron i synové jeho. Budou též jísti chleby, které jsou v koši v nádvoří stánku zákona, ³³ aby to byla oběť smírná a ruce obětujících aby byly posvěceny. Jiný nesmí z toho, jísti, poněvadž jde o věci svaté. ³⁴ Zůstane-li něco posvěceného masa nebo chleběv až do rána, spálíš zbytky (ty) ohněm; nebude dovoleno jich požívatí, poněvadž jsou posvěceny.

³⁵ Všecko, co jsem ti přikázal, učiníš s Áronem i s jeho syny. Sedm dní budeš jejich ruce posvěcovati, ³⁶ a každého dne budeš přináseti býčka v oběť za hřích na usmíření. Očistíš též oltář tím, že budeš na něm přináseti smírnou oběť, a potřeš jej, abys jej posvětil. ³⁷ Sedm dní budeš na oltáři konati smírné obřady a posvěcovati jej; a (lak) bude svatostvatý; kdo se ho dotkne, každý bude posvěcen.

³⁸ Na oltář klásti budeš toto: Dva roční beránky den co den nepřetržitě: ³⁹ jednoho beránka k ránu a druhého k večeru; ⁴⁰ desetinu bělí, smíšené se čtvrtkou hinu oleje z tlučných oliv a tolikéž vína k jednomu beránku v oběť tekutou. ⁴¹ Druhého beránka budeš obětovati k večeru podle řádu oběti ranní a podle toho, co jsme řekli, aby působil líbeznou vůni. ⁴² Bude to oběť Hospodinu, která se bude přináseti na věky ve vašich pokoleních u vchodu do stánku zákona před Hospodinem, kamž se dostavím, abych mluvil k tobě; ⁴³ tam přikázání budu dávatí synům Israelovým a oltář bude mou (přítomnou) velebností posvěcen. ⁴⁴ Posvětím i stánek zákona s oltářem a Árona s jeho syny, aby mi konali kněžský úřad. ⁴⁵ Sídliťi budu mezi syny Israelovými a budu jim Bohem; ⁴⁶ a zvědí, že jsem já Hospodin; jejich Bůh, jenž jsem je vyvedl z Egypta, abych sídlil mezi nimi, já Hospodin, Bůh jejich.

HLAVA 30. – ¹ Udělej též oltář k pálení kadidla ze setimového dřeva, ² loket dlouhý, loket široký, tedy čtverhranný, a dva lokte vysoký. Vyčnívati budou z něho rohy. ³ Obložíš jej čistým zlatem, jak rošt, tak stěny kolem dokola, i rohy. Ovrub jej zlatým věncem ⁴ a pod věnec (upevni) na každé straně po dvou zlatých kruzích, aby možno bylo jimi provléci tyče a (tak) oltář nositi. ⁵ Tyče ty rovněž uděláš ze setimového dřeva a obložíš zlatem. ⁶ Oltář (ten) postav proti oponě, zavěšené před archou zákona, před slitovnicí, kterou jest zákon přikryt, kdež k tobě budu mluvit. ⁷ Ráno bude na něm Áron páliťi vonné kadidlo; když spraví lampy, zapálí je. ⁸ Podobně když umístí k večeru lampy, zapálí kadidlo; bude to věčný obřad před Hospodinem od pokolení do pokolení. ⁹ Nesmíte na něm obětovati kadidla jinak složeného, ani obětí rostlinných ani živočišných, ani úliteb nesmíte naň vylévatí. ¹⁰ (Jen) jednou v roce bude Áron nad jeho rohy konati smírný obřad s krví, obětovanou za hříchy, a (tento) smírný úkon bude na něm konán od pokolení do pokolení.

V. ³⁶ b. zní podle hebr.: „Vykonej na oltáři obřady očistné (smírné) a tak jej očist a pomaz jej, abys jej posvětil.“

V. ⁴¹. Podle hebr. má Mojžíš obětovati večer kromě beránka též minchu (= rostlinnou „oběť suchou“) a obit tekutou. Poněvadž bylo denně dvakráte tuto oběť konati, bylo též nutno udržovati nepřetržitě na oltáři posvátný oheň Nm 28, 3. n.).

V. ⁴³. Podle hebr. bude posvěcen velebnou přítomností Boží nejen oltář, nýbrž celý svatostánek.

Bude svatosvatým Hospodinu!

Dodatky k předešlým zákonům. (30, 11. – 31, 18.)

¹¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹² Když budeš sčítáním vyšetřovati celkový počet synů Israelových, ať odevzdá každý Hospodinovi výkupné za svou duši, a nestihne jich pohroma, když budou sečteni. ¹³ Dá pak každý, kdo jde ke sčítání, půl lotu podle váhy svatyně; – lot má dvacet zrn – půl lotu budiž obětováno Hospodinu. ¹⁴ Komu z počítaných je dvacet rokův a více, zaplatí (ten) poplatek. ¹⁵ Bohatý nedá více než polovici lotu, chudý nedá méně. ¹⁶ Přijaté peníze, které od synův Israelových sebereš, vydávej na potřeby stánku zákona, aby připomínaly dárce u Hospodina a svolávaly odpuštění na jejich duše.

¹⁷ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ¹⁸ Dej udělati mědenici s příslušným podstavcem k mytí, postav ji mezi stánkem zákona a oltářem a nalej do ní vody. ¹⁹ Budou si jí Áron a jeho synové umývati ruce i nohy, ²⁰ než půjdou do stánku zákona a než přistoupí k oltáři, aby na něm obětovali Hospodinu kadidlo, ²¹ aby snad nezemřeli. Budiž to věčným zákonem jemu i potomstvu jeho od pokolení do pokolení.

²² Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ²³ Vezmi si vonidla, pět set lotů vybrané myrrhy, první jakosti, polovici (toho), to jest dvě stě padesát lotů skořice, rovněž dvě stě padesát (lotů) puškvorce, ²⁴ pět set lotů kasie podle váhy svatyně a jeden hin olivového oleje; ²⁵ udělej z toho posvátný olej . k pomazávání, smíšenou mast, jakou dělává mastičkář, ²⁶ a pomaz jí stánek zákona, archu úmluvy, ²⁷ stůl s jeho příslušenstvím, svícen a co k němu patří, oltář kadidlový ²⁸ i oltář pro zápalné oběti se vším náradím, jež k jejich obsluze přísluší. ²⁹ Posvět všech těch věcí, aby byly svatosvaté; kdo se jich dotkne, bude posvěcen. ³⁰ (Těž) Árona a jeho syny pomaz a posvět je (tak), aby mi konali úřad kněžský. ³¹ Synům pak Israelovým rci: Bude to olejová mast mně zasvěcená od pokolení do pokolení; ³² tělo žádného člověka nesmí býti jí mazáno, podle jejího složení nesmíte mísiti jiné (masti), neboť svatá jest a bude vám posvátnou. ³³ Kdo by takovou (mast) připravil nebo cizímu z ní dal, budiž vyhlazen ze svého národa.

³⁴ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: Vezmi si vonidel, myrrhové klovatiny, onyxu, vonného galbanu a průhledného kadidla – všeho bude stejná váha – ³⁵ a udělej složené (kuřidlo), jak činívá mastičkář; budiž pečlivě smíšeno, budiž čisté a dokonale hodné posvěcení. ³⁶ Rozmělni vše v nejjemnější prach a polož z toho část před stánek zákona, kde se ti budu zjevovati. Svatosvatým bude vám (toto) kuřidlo. ³⁷ Takového složení nesmíte činiti na své potřeby, poněvadž jest zasvěceno Hospodinu. ³⁸ Kdožbykoliv udělal (kuřidlo) podobné, aby požíval jeho vůně, vyhlazen buď ze svého národa.

HLAVA 31. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Hle, jménem jsem povolal Beseleela, syna Uriho, syna Hurova z Judova kmene, ³ a naplnil jsem ho duchem Božím, moudrostí, důmyslem, dovedností ve všeliké práci, ⁴ vynalézavostí v možném zpracování zlata, stříbra, mědi, ⁵ mramoru, drahých kamenův a rozličného dřeva. ⁶ Dal jsem mu za společníka

HL. 30. V. ¹³. Místo „kdo jde ke sčítání“ hebr.: „kdo přejde ke spočteným (= zapsaným)“.

V. ¹⁶. Dary, poplatky mužstva budou ve svatyni stále připomínati Hospodinu dárce a volali k němu, aby jim byl milostivým a milosrdným, aby jich chránil.

V. ²⁰. Podle hebr. kněží mají se mytí, kdykoliv půjdou do stánku zákona neb *kdykoliv budou přistupovati k oltáři, aby Hospodinu přinesli zápalné oběti*. – O oltáři *na zápalné oběti* mluví tedy (správněji) hebr., kdežto Vulg. o oltáři *kadidlovém*.

V. ³⁶. Místo „před stánek zákona“ hebr. „před zákon ve stánku zjevení“.

HL. 31. V. ⁵. Podle hebr. neuměl zpracovati „mramor“ nýbrž „řezali kameny k zapuštění, jakož i (řezali) dřevo“. „Kameny byly zapuštěny“ do náprsníku (25, 7.).

Ooliaba, syna Achisamechova, z kmene Danova. Do mysli každého vyučeného (řemeslníka) vložil jsem moudrost, aby udělali všechno, co jsem ti přikázal: ⁷ stánek úmluvy, archu zákona, slitovnici, která jest na ní, a všechno nářadí stánku, ⁸ stůl s příslušenstvím, svícen z čistého zlata s příslušenstvím, oltář kadidlový ⁹ i oltář pro zápalné oběti s celým jejich zařízením, umyvadlo s podstavcem, ¹⁰ posvátná roucha bohoslužebná pro Árona kněze a pro jeho syny, by; konali ohrad svůj při svatých obřadech; ¹¹ olejovou mast a kuřidlo z vonivél pro svatyni a všechno, co jsem ti přikázal, udělají.

¹² A mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ¹³ Rci synům Israelovým toto: Hledte zachovávat sobotu mou; jeť znamením (smlouvy) mezi mnou a vámi od pokolení do pokolení, aby se vědělo, že já Hospodin vás posvěcuji. ¹⁴ Ostříhejte (tedy) soboty mé, neboť svatá jest vám; kdo by ji poskvrnil, smrtí ať zemře, duše toho, kdo by v sobotu pracoval, buďž vyhubena z jejího národa. ¹⁵ Šest dní budete pracovat, dne sedmého jest sobota, klid Hospodinu zasvěcený; každý, kdo by toho dne pracoval, ať zemře. ¹⁶ Ať zachovávají synové Israelovi sobotu a slaví ji od pokolení do pokolení. Jeť (to) věčná úmluva ¹⁷ mezi mnou a syny Israelovými, a věčné znamení. Neboť v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, dne sedmého však od práce odpočinul.

¹⁸ Dokonav tyto řeči na hoře Sinaj, Hospodin dal Mojžíšovi dvě kamenné desky zákona, psané prstem Božím.

***Úmluvu s Bohem Israelité hanebné porušili, avšak Bůh ji dobrotivě obnovil.
(32, 1.–34, 35.)***

HLAVA 32. – ¹ Vida lid, že Mojžíš dlouho s hory nesestupuje, shrnul se kolem Árona a pravil: Nuže, udělej nám bohy, kteří by šli před námi; nevímeť, co se přihodilo Mojžíšovi, tomu muži, jenž nás vyvedl z Egypta. ² Áron jim pravil: Vezměte zlaté náušnice s uší žen, synův a dcer vašich a přineste je ke mně. ³ Lid učinil, co byl rozkázal, a snesl náušnice k Áronovi. ⁴ Ten je vzal, slil, – jak činívá lítec – a ulil z nich tele. I řekli: To jsou bohové tvoji, Israeli, kteří tě vyvedli z Egypta. ⁵ Když to Áron viděl, vzdělal před ním, oltář a dal hlasatelem svolávat: Zítřa jest slavnost Hospodinova. ⁶ Ráno tedy vstali a přinášeli oběti zápalné a pokojné; pak lid sedl, aby jedl a pil, a vstal, aby se bavil.

⁷ Hospodin pravil k Mojžíšovi: Jdi, sestup; lid tvůj, který jsi vyvedl z Egypta, hřeší. ⁸ Brzy sešli s cesty, kterou jsi jim ukázal; udělali si lité tele, klaněli se mu, přinášeli mu oběti a pravili: To jsou tvoji bohové, Israeli, kteří tě vyvedli z Egypta!

⁹ Hospodin mluvil dále k Mojžíšovi: Pozoruji, že tento lid má tvrdou šíji; ¹⁰ nech mne, ať vzplane hněv můj proti nim, ať je zahladím a z tebe učiním veliký národ! ¹¹ Mojžíš vlak prosil Hospodina, Boha svého: Proč by měl, Hospodine, vzplanouti hněv tvůj proti lidu tvému, který jsi velikou mocí a silnou rukou vyvedl z Egypta? ¹² Prosím, ať nemohou Egyptané říci: „Chytré je vyvedl, aby je na horách pobil a vyhladil se země“; utiš se hněv tvůj a buď milosrdným k nepravosti lidu svého. ¹³ Rozpomeň se na služebníky své Abrahama, Isáka a Israele, jimž jsi přísahal při sobě samém: „Rozmnožím potomstvo vaše

V. ¹⁶ b. ¹⁷ a. v hebr. „Jeť to věčný závazek. (17) Budiž (sobota) na veky znamením (smlouvy) mezi mnou a syny Israelovými.“

V. ¹⁷ b. „*Odpočinul*“ a dokládá hebr.: „*oddechl si*“ (Silný lidomluv).

Hl. 32. V. ⁴. Místo „To jsou tvoji bohové, kteří . . .“ možno hebr. přeložiti: „To jest tvůj Bůh, který: . . .“ Aťsi lid byl smýšlení jakéhokoliv, jisto jest, že Áron, i když ulil býka, chtěl dodatí bohopoctě rázu pravověrného, by Israelité v býku ctili pravého Boha, Hospodina; proto dává svolati, „že bude slavnost *Hospodina*“ (v. 5.).

jako hvězdy nebeské, a všecku tuto zemi, o které jsem mluvil, dám potomstvu vašemu v majetek na vždy."

¹⁴ I usmířil se Hospodin a neučinil zla, kterým byl lidu svému hrozil.

¹⁵ Mojžíš, vrací se s hory, nesl v ruce dvě desky zákona, popsané po obou stranách, ¹⁶ udělané od Boha; také písmo na deskách vydlabané bylo dílem Božím. ¹⁷ Josue, slyše hluk křičícího lidu, řekl Mojžíšovi: Válečný pokřik je v táboře slyšeti. ¹⁸ On odpověděl: Není to křik vybízejících k boji, ani křik strhujících k útěku; zvuky zpěvu slyším. ¹⁹ Když se přiblížil k táboru a užírl tele a tance, velmi se rozhněval, desky odhodil, a (tak) je na úpatí hory rozbil. ²⁰ Uchopiv tele, jež byli urobili, spálil je a rozetřel na prach; vsypal jej do vody a dal z toho píti synům Israelovým. ²¹ Áronovi pak řekl: Co li učinil tento lid, že jsi naň uvalil tak veliký hřích? ²² On mu odpověděl: Nehněvej se, pane můj, však znáš tento lid, jak nakloněn je k zlému. ²³ Řekli mi: „Udělej nám bohy, kteří by šli před námi; neboť nevíme, co se přihodilo tomu Mojžíšovi, jenž nás vyvedl z Egypta.“ ²⁴ Já jsem jim pravil: „Kdo z vás má zlato?“ Přinesli a dali mi (je), já jsem je hodil do ohně a udělalo se toto tele.

²⁵ Vida tedy Mojžíš, že jest lid obnažen – Áron byl příčinou, že se lid pro onu potupnou hanebnost obnažil a tak obnažený postavil se mezi odpůrce, – ²⁶ přistoupil ke vchodu do tábora a pravil: Kdo jest Hospodinův, připoj se ke mně! Když se k němu shromáždili všichni Levité, ²⁷ řekl jim: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Ať opáše každý svá bedra mečem! Jděte prostředkem tábora od vchodu ke vchodu a zpět a každý nechť usmrcuje své bratry, přátele a bližní! ²⁸ Levité učinili podle rozkazu Mojžíšova; i padlo jich toho dne na dvacet tři tisíce. ²⁹ Polom pravil Mojžíš: Dnes jste zasvětili ruce své Hospodinovi na svých synech i bratřích, aby se vám dostalo požehnání.

³⁰ Druhého dne pravil Mojžíš lidu: Zhřešili jste převelikým hříchem; vystoupím k Hospodinu, budu-li ho moci jakým způsobem uprositi za váš zločin. ³¹ Navrátiv se tedy k Hospodinu, řekl: Prosím, zhřešil lid tento hříchem převelikým, udělav si zlaté bohy. Buď jim tuto vinu odpust, ³² nebo – neučiníš-li toho – vymaž mne ze své knihy, kterou jsi napsal. – ³³ Hospodin mu odpověděl: Kdo proti mně zhřešil, toho vymažu ze své knihy. ³⁴ Ty však jdi a veď lid tento, kam jsem ti řekl; anděl můj půjde před tebou. Já však v den odplaty potrestám též tento hřích jejich.

³⁵ Bil tedy Hospodin lid za hřích, že se klaněli teleti, které jim Áron udělal.

HLAVA 33. – ¹ Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi takto: Jdi, ty i tvůj lid, který jsi vyvedl z Egypta, stoupejte s tohoto místa do země, o které jsem přísahal Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, říka: „Dám ji tvému potomstvu.“ ² Poslu před tebou anděla, abych vypudil Kanaanské, Amorrhéjské, Hetské, Ferezejské, Hebejské a Jebusejské, ³ abys vešel do země tekoucí mlékem a medem. Já totiž nepůjdu s vámi nahoru, poněvadž jsi lid tvrdé šíje, abych tě snad nebyl nucen na cestě zahubiti. ⁴ Lid uslyšev velmi zlou řeč tuto, kvílil a nikdo se neozdobil šperky, jak jindy činíval. ⁵ Hospodin byl totiž pravil Mojžíšovi: Rci synům Israelovým: Jsi lid tvrdé šíje: kdybych jen chvílku ve tvém středu kráčel, byl bych nucen tě zahladiti. Nyní tedy odlož šperky své, abych viděl, jak mám s tebou naložiti. ⁶ Nenosiť tedy synové Israelovi šperků svých od hory Horeb.

V. ²⁵ Místo „postavil se obnažený mezi odpůrce“ hebr. „k posměchu nepřátel“.

V. ²⁸ Hebr., všechny staré překlady, ano i některé rukopisy Vulg. mají místo 23.000 *jen 3000*, což jest asi správná čísllice.

V. ²⁹ Podle hebr. však dává Mojžíš Levitům rozkaz: „Naplňte dnes ruce své pro Hospodina, neboť každý (dává) za svého syna a bratra, aby se vám dostalo dnes požehnání.“

⁷ Mojžíš vzal stan, postavil jej venku opodál tábora a nazval jej „stánek úmluvy“. Každý, kdo se chtěl na něco tázati, chodil ven, ke stánku úmluvy, za stany. ⁸ Kdykoli vycházel Mojžíš ke stánku, povstával všech lid, každý se postavil u vchodu svého stanu a hleděl za Mojžíšem, až vešel do slánku. ⁹ Kdykoli vešel do stánku úmluvy, sestoupil oblakový sloup, postavil se u vchodu a mluvil s Mojžíšem. ¹⁰ Když viděli všichni, že oblakový sloup stojí u vchodu do stánku, povstali a klaněli se ve dveřích stanů svých. ¹¹ Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi tváří v tvář, jako mluvívá obyčejně člověk ke svému příteli. Když pak se vracel do tábora, služebník jeho Josue, syn Nunův, jinoch, zůstával dále ve stánku."

¹² Mojžíš pravil Hospodinovi: Velíš, bych vyvedl tento lid, avšak neoznamuješ mi, ko ho se mnou pošleš, ačkoliv jsi pravil: „Znáš tebe podle jména a nalezl jsi přede mnou milost.“ ¹³ Nalezl-li jsem tedy v očích tvých milost, ukaž mi svoji tvář, bych tě poznal a milost nalezl v očích tvých; pohled na tento lid, který jest národem tvým. ¹⁴ Hospodin pravil: Já sám mám jíti přeci tebou a udělit ti tobě pokojný život? ¹⁵ Mojžíš řekl: Nepůjdeš-li ty sám před námi, nevyváděj nás z tohoto místa. ¹⁶ Neboť po Čem budeme moci poznati, já a lid tvůj, že jsme našli v očích tvých milost, leč půjdeš-li s námi a budeme-li tak oslaveni nade všechny národy, kteří sídlí na zemi? ¹⁷ Hospodin pravil Mojžíšovi: Také toto přání, které jsi pronesl, vyplním, neboť nalezl jsi v mých očích milost a znám tě podle jména.

¹⁸ On pravil: Ukaž mi svoji velebnost! ¹⁹ Bůh odpověděl: Ukážu ti všechnu (svou) krásu a povolám před tebou jméno „Hospodin“; smiluji se totiž, nad kým budu chtít, a budu milostiv, komu mne bude líbit. ²⁰ A pokračoval: Nemůžeš viděti mé tváře, neboť viděli mě a zůstali na živu žádný člověk nemůže. ²¹ A dále pravil: Hle, nedaleko mne jest místo na skále, tam se postav. ²² Když pak půjde tudy velebnost má, postavím tě do skalní sluje a budu tě krýti svou pravicí, dokud nepřejdu; ²³ potom vzdálím ruku svou a ty užíš tyl můj, tváře mé však viděti nebudeš moci.

HLAVA 34. – ¹ Dále pak (pravil): Vyteš si dvě kamenné desky, podobné prvním, a já na ně napíši slova, která byla na deskách, jež jsi rozbil. ² Buď připraven ráno hned vystoupiti na horu Sinaj; postavíš se na temeni hory přede mnou. ³ Nikdo ať s tebou nevystupuje, nikoho ať není na celé hoře viděti; ani skot, ani brav ať se blízko, nepase. ⁴ Vytesal tedy dvě kamenné desky, jaké byly ony prvé; a v noci vstav vystoupil na horu Sinaj – jak mu byl Hospodin přikázal – nesa s sebou desky ty. ⁵ Když pak Hospodin v oblaku se snesl, postavil se Mojžíš k němu a vzýval jméno Hospodinovo. ⁶ A když šel vedle Mojžíše, pravil (tentou): Vládce, Hospodine, Bože! Milosrdný a dobrotivý, shovívavý, k slitování velmi náchylný a věrný! ⁷ Ty prokazuješ milosrdenství tisícům, snímáš nepravost, zločiny a hříchy; u tebe však není nikdo sám ze sebe nevinným a ty tresceš nepravosti otců na synech a vnučích až do třetího i čtvrtého kolena. ⁸ Mojžíš rychle se sklonil hluboce k zemi a klaněje se ⁹ pravil: Nalezl-li jsem v očích tvých milost, Hospodine, prosím, bys Šel s

Hl. 33. V. ⁷. Místo „*slánek úmluvy*“ dlužno s hebr. předkládati „*slánek schůzek*“, zvaný tak proto, že se v něm Hospodin *scházel* (s Mojžíšem a skrze něho) i s lidem.

V. ¹³. Místo „*svoji tvář*“ hebr. „*svoji cestu*“ = krácej ty sám přede mnou a ukazuj ty sám (ne jen andělem), kudy jest nám se bráti do země zaslíbení.

Hl. 34. V. ⁴. Místo „*v noci*“ hebr. „*z jitra*“.

V. ⁶. Vulg. považuje za podnět slova „*pravil*“ Mojžíš, a podle toho klade následující slova do úst Mojžíšovi. Avšak hebr. správněji považuje za podmět *Boha*, že tedy Bůh sám volá: „*Jahve, Jahve jest Bůh milosrdný a dobrotivý, shovívavý...*“

námi – jed to lid tvrdé šíje – bys sňal (s nás) naše nepravosti a hříchy a přijal nás za své.

¹⁰ Hospodin odpověděl: Učiním úmluvu před očima všech a budu činiti znamení, jakých nikdy nebylo na zemi viděti v žádném národě, by viděl lid tento, mezi kterým jsi, že hrozné věci, které učiním, jsou dílo Hospodinovo.

¹¹ Zachovávej všecko, co ti dnes přikazuji; já sám vypudím před tebou Amorrhejské, Kanaanské, Hetské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské. ¹² Varuj se vcházení někdy s obyvateli země té v přátelství, které by ti bylo ke zkáze; ¹³ spíše poboř jejich oltáře, roztrháš modly a vysekej háje. ¹⁴ Neklaněj se bohům cizím, „Řevnivec“ je jméno Hospodinovo, jest Bůh řevnivý. ¹⁵ Nevcházej ve smlouvy s obyvateli oněch krajin; když budou se svými bohy smilniti a klaněti se svým sochám, mohl by tě někdo pozvali, bys pojedl z obětovaných pokrmův. ¹⁶ Neber také synům svým manželky z jejich dcer; sice, když budou ony smilniti, svedou i syny tvé, by smilnili s bohy jejich. ¹⁷ Litých bohů si nečiň. ¹⁸ Ostříhej slavnosti přesnic. Sedm dní budeš jísti přesné chleby, jak jsem ti přikázal, v městci nových plodin; neboť v (tomto) měsíci jarním vyšel jsi z Egypta. ¹⁹ Všecko prvorozené mužského pohlaví bude mým; (prvorezcenci) ze všech zvířat, jak z hovězího dobytka, tak z ovce budou moji. ²⁰ Prvorozeného osla vykoupíš ovci; nedáš-li však zaň ceny té, ať jest zabít. Prvorozeného svého syna vykoupíš; a nesmíš se ukázati před tváří mou s prázdnýma rukama! ²¹ Šest dní budeš pracovati, sedmého (však) dne nebudeš orati ani žíti. ²² Zachovávej slavnost týdnů s prvotinami plodin své pšeničné žně, jakož i slavnost, když je kolem ročního obratu všecko sklizeno. ²³ Třikrát do roka ať se ukáže každý z tvých mužských před všemohoucím Hospodinem Bohem Israelovým. ²⁴ Neboť až odstraním před tebou pohany a rozšířím hranice tvé, nikdo nebude zemi tvé strojiti úkladů, když budeš třikrát do roka chodit ukázati se před Hospodinem Bohem svým. ²⁵ Nebudeš obětovati krve oběti mé s kvasem; a nic nesmí zůstat do rána z oběti slavnosti velikonoční. ²⁶ Prvotiny plodin země své budeš obětovati v domě Hospodina, Boha svého. Nebudeš vařiti kozlete v mléce matky jeho.

²⁷ A řekl Hospodin Mojžíšovi: Napiš si tato slova, kterými jsem s tebou i s Israelem učinil smlouvu.

²⁸ Byl tam tedy s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí, chleba nejedl, vody nepil, a napsal na desky deset slov úmluvy.

²⁹ Když pak Mojžíš sestupoval s bory Sinaj maje v rukou dvě desky zákona, nevěděl, že září mu tvář z rozmluvy s Hospodinem. ³⁰ Áron a synové Israelovi vidouce, že Mojžíšovi září tvář, báli se blíže k němu přistoupiti. ³¹ (Teprve) když Mojžíš na ně volal, vrátil se Áron i knížata obce, a on s nimi rozmlouval. ³² Potom přišli k němu také všichni synové Israelovi; i přikázal jim všecko, co byl slyšel od Hospodina na hoře Sinaj. ³³ Dokončiv řeči, položil si na tvář závoj. ³⁴ Vcházeje k Hospodinu a mluvě s ním odkládal jej, až zase

V. ¹³. Srv. 23, 24. Hebr.: „Spíše poboř jejich oltáře, rozbij jejich sloupky (*masseby*), vysekej jejich *ašery*.“ *Ašera* je vlastně bohyně, *Štěstěna*, pak posvátný *strom* nebo kůl této kanaanské bohyni zasvěcený. *Masseby*, *ašery* a oltáře byly složky kanaanských svatyní pod širým nebem, jak nás přesvědčily vykopávky poslední doby v Palestině.

V. ²⁹. Hebr. *qáran* (=zářil) jest odvozeno od podstatného jména *qeren*, které znamená původně „roh“, pak též „*paprsek*“. Vulg. překládá tu se zřetelem na kořen slova: „*cornula*“ a starší český překlad: „*nevěděl, že by rohatý byla tvář jeho*“. Odtud asi též vysvětliti obyčej, zobrazovali Mojžíše s rohy na hlavě. – Zář, kterou vydala kůže (hebr.) Mojžíšova obličje, byla odrazem světla, kterým zářil Bůh, když mu ukázal částečnou svou velebnost. Proto teprv nyní září Mojžíš, kdežto vrátil se k lidu po prvé rozmluvě s Hospodinem na hoře, nezářil. Záře ta byla spolu též důkazem, že pravda je, co praví o svých osudech nu hoře. Srv. Ž 103. (104.), 2; 1. Tim 6, 16; 2. Kor. 3, 13.

vyšel a oznámil synům Israelovým vše, co mu bylo uloženo.³⁵ Tu vídali, že tvář Mojžíšova zářila, když vycházel, on však ji zase zastíral, kdykoliv domluvil k nim (svoji řeč).

Předběžné práce k zařízení bohoslužby. (35, 1. – 36, 7.)

HLAVA 35. – ¹ Mojžíš tedy shromáždil všecku obec synův Israelových a řekl jim: Toto přikazuje Hospodin činiti: ² Šest dní budete pracovati; sedmý den (však) bude vám svatým, sobotou, klidem ke cti Hospodinově; kdo by toho dne něco pracoval, budiž usmrcen.
³ Nesmíte v žádném příbytku svém rozdělati ohně v den sobotní.

⁴ Promlouval pak Mojžíš dále k veškeré obci synův Israelových: Hospodin přikazuje toto: ⁵ Oddělte ze svého majetku dary pro Hospodina. Každý rád, a s myslí ochotnou ať je obětuje Hospodinu: zlato, stříbro, měď, ⁶ modrý a červený purpur, dvakrát barvený šarlat, kment, tkaniny z kozí srsti, ⁷ skopové kůže na červeno zbarvené, modravé kůže, setimové dříví. ⁸ olej na udržování světel a na výrobu masti, vonné kadidlo, ⁹ kameny onyxové a (jiné) drahokamy na ozdobu (kněžského) nárameníku a náprsníku.

¹⁰ Kdo z vás něco umí, ať přijde a pracuje, co Hospodin přikázal, ¹¹ totiž: příbytek, jeho pokrývku a kryt, kroužky, dřevěné stěny s příslušnými svlaky, kolíky, patky, ¹² archu s tyčemi, slitovnici, oponu, která se před ní zavěšuje, ¹³ stůl s tyčemi a s příslušenstvím, jakož i s předkladnými chleby, ¹⁴ svícen, který ponese světla, lampy a nářadí k němu, olej na udržování plamenů, ¹⁵ kadidlový oltář s tyčemi, olejovou mast, kuřidlo z vonidel, oponu ke vchodu do příbytku, ¹⁶ oltář na zápalné oběti s měděnou mřížkou, se sochory a s příslušenstvím, umyvadlo s podstavcem; ¹⁷ plachty, sloupky a patky (k oplocení) nádvoří, oponu ke vchodu do nádvoří, ¹⁸ kolíky k příbytku i k nádvoří s příslušnými provazci, ¹⁹ roucha, kterých se užívá při bohoslužbě, roucha pro velekněze Árona a jeho syny, aby mi konali úřad kněžský. .

²⁰ Veškerá obec synův Israelových vzdálila se od Mojžíše ²¹ a přinášela s myslí velmi ochotnou a zbožnou dary Hospodinu ke zřízení stánku zákona. Čehokoliv bylo třeba k bohoslužbě a na posvátná roucha, ²² muži i ženy darovali: náramky, náušnice, prsteny a sponky; nejrozmanitější zlaté předměty byly odděleny k darům Hospodinovi. ²³ Měl-li někdo modrý neb červený purpur, dvakrát barvený šarlat, kment, kozí srst, rudé kůže skopové, modravé kůže, ²⁴ stříbro nebo měď, setimové dříví k rozmanitým potřebám, obětoval (to) Hospodinu. ²⁵ Také však dovedné ženy daly, co byly napředly: modrý a červený purpur, šarlat, kment ²⁶ a spředenou kozí srst; darovaly vše ochotně. ²⁷ Knížata pak obětovala onyxové a jiné drahé kameny pro nárameník a náprsník, ²⁸ vonidla a olej k nalévání do lamp, na výrobu masti a k přípravě vonného kuřidla. ²⁹ Všichni muži i ženy s myslí zbožnou přinesli dary, aby byly vykonány práce, které byl Hospodin ústy Mojžíšovými přikázal. Všichni synové Israelovi obětovali Hospodinu dobrovolné dary.

³⁰ I řekl Mojžíš synům Israelovým: Hle, Hospodin povolal Beseleela, syna Uriho, syna

V. ³⁵. Hebr.: „Synové Israelovi vídali vždycky, že kůže obličej Mojžíšova zářila. Mojžíš pak zastíral opět svou tvář, dokud zase nevyšel (do svatyně), aby s ním (s Hospodinem) mluvil.“ Podle hebr. a všech starých překladů Mojžíš tvář odkrýval, když vstupoval do svatyně, když s Hospodinem mluvil, když vyšel a jménem Božím vůli Hospodinovu oznamoval lidu. Pak teprv zakryl tvář a chořoval s tváří zakrytou. Vulg., která vsouvá do v. 34. „vyšel“ a která ve v. 35. proti všem starším svědkům místo „s ním“ (Hospodinem) překládá „k nim“ (Israelitům), zdá se přáti výkladu, že Mojžíš zakryl tvář hned, jak počal oznamovati lidu vůli Boží. Náš překlad překládá tak, jak souvislost žádá, takže zdánlivý rozpor mezi Vulg. a ostatními starými svědky mizí. O symbolickém významu záře sálající z Mojžíšovy tváře viz 2. Kor 3, 7. n.

Hl. 35. V. ²⁶. Podle hebr. ženy rády spřádaly kozí srst, poněvadž tuto práci dokonale uměly a velmi je tak těšila.

Hurova z kmene Judova,³¹ a naplnil ho duchem Božím, moudrostí, důmyslem, vědomostmi, všestrannou dovedností,³² vynalézavostí, že dovede zpracovati zlato, stříbro i měď,³³ řezati kámen i dřevo; cokoliv se dá v řemesle mysliti,³⁴ vstúpil mu do mysli. (Povolal) též Ooliaba, syna Achisamechova z kmene Danova.³⁵ Oba naplnil moudrostí, by uměli zpracovati dřevo, umělecky a pestře tkáti z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z kmentu, aby uměli všecko tkáti a vynalézati věci nové.

HLAVA 36. – ¹ Počal tedy Beseleel a Ooliab pracovati, a s nimi všichni dovední mužové, jimž dal Hospodin důmysl, by uměli znalecky zhotoviti, čeho třeba k bohoslužbě a co Hospodin přikázal. ² Mojžíš (totiž) zavolal Beseleela a Ooliaba, jakož i každého vyučeného muže, jemuž byl dal Hospodin dovednost a který se dobrovolně nabídl k práci,³ a dal jim všechny dary synův Israelových.

Zatím co oni pracovali, přinášel lid každý den ráno (nové) dary. ⁴ To přimělo umělce, že šli k Mojžíšovi⁵ a řekli: Lid obětuje více, než je potřeba. ⁶ Dal tedy Mojžíš hlasatelem provolati: Ani muž, ani žena neobětuj nic více na zbudování svatyně. Tak ustali přinášeti dary,⁷ ježto přinesených věcí bylo dosti, ba víc než dosti.

Zřízení součástí svatyně. (36, 8. – 38, 31.)

⁸ Všichni tedy lidé moudré myslí, (uschopnění) vykonati práce (ke zbudování) stánku, utkali umělecky deset pestrých pokrývek z. přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného; ⁹ každá z nich byla dvacet osm loket dlouhá a čtyři lokte široká; všechny pokrývky byly jedné míry. ¹⁰ Pět pokrývek spojil v jedno a druhých pět (rovněž) scelil. ¹¹ Nadělal též na okraji jedné pokrývky, po obou stranách, poutek z modrého purpuru a podobně na okraji druhé pokrývky,¹² že se protilehlá poutka scházela a bylo možno je spojit. ¹³ Proto ulil padesát zlatých sponek, aby spínaly poutka pokrývek a stánek aby byl jako celistvý.

¹⁴ Udělal též jedenáct houní z kozí srsti, jakožto stanovou střechu nad příbytkem;¹⁵ každá pokrývka byla třicet loket dlouhá a čtyři lokte široká; všechny pokrývky byly téhož rozměru. ¹⁶ Pět z nich spojil v jeden celek a druhých šest v druhý celek. ¹⁷ Pak u~ dělal po kraji jedné pokrývky padesát poutek a tolikéž po kraji druhé, aby k sobě padaly,¹⁸ a padesát měděných sponek, by se jimi spínal kryt, a tak aby byl ze všech houní jako jeden plášť.

¹⁹ Podobně učinil jednu pokrývku ze skopových kůží do ruda: zbarvených a na tu jinou pokrývku z kůží modravých.

²⁰ Udělal dále ze setimového dřeva stojaté desky na (zbudování) příbytku. ²¹ Každá byla deset loket dlouhá a půldruha lokte široká. ²² Na každé desce bylo dvoje vydražení, by se jedna s druhou vázala; tak učinil u všech desek příbytku. ²³ Dvacet z nich se čtyřiceti stříbrnými patkami bylo po straně jižní proti poledni. ²⁴ Pod každou desku bylo položeno po dvou patkách, na každém rohu, kde bočná vydražení v rozích končí (po jedné). ²⁵ Také po straně příbytku, která hledí na sever, udělal dvacet desek²⁶ se čtyřiceti stříbrnými patkami, pod každou desku po dvou patkách. ²⁷ Po straně západní však, to jest oné straně příbytku, která hledí k moři, udělal šest desek,²⁸ kromě dvou jiných v každém rohu zadní stěny příbytku; ²⁹ ty byly zdola až navrch do sebe zapuštěny a jako celek vzájemně se držely. Tak zařídil věc po obou stranách v rozích. ³⁰ Tak bylo celkem spojeno osm desek, které měly šestnáct stříbrných patek, po dvou totiž patkách pod každou deskou. ³¹ Udělal také ze setimového dřeva svlaky, v pěti řadách, aby držely desky jedné stěny příbytku,³² pět jiných řad svlaků, aby spojovaly desky druhé stěny, a kromě toho pět jiných (řad) svlaků na západní stěně příbytku (hledící) k moři. ³³ Jiný svlak, který učinil, šel prostřed-

kem desek od jednoho konce ke druhému. ³⁴ Tyto desky obložil zlatem, jejich patky však ulil ze stříbra. I kruhy k nim, jimiž by se mohly svlaky prostrčiti, udělal ze zlata, ba i ty (svlaky) pobil zlatými plátky.

³⁵ Pestrobarevnou oponu, vzácnou to práci tkalcovskou, udělal z modrého a červeného purpura, ze šarlátu a z přesoukaného kmentu, ³⁶ a čtyři sloupky ze setimového dřeva, kteréž i s hlavicemi pozlatil, a patky k nim ulil ze stříbra. ³⁷ Oponu ke vchodu do stánku zhotovil z modrého a červeného purpuru, ze šarlátu a z přesoukaného kmentu s výšivkami; ³⁸ udělal pět sloupů s hlavicemi, které povlékl zlatem a ulil k nim patky z mědi.

HLAVA 37. – ¹ Dále udělal Beseleel ze setimového dřeva archu půl třetího lokte dlouhou, půl druhého lokte širokou a rovněž půl druhého lokte vysokou, a obložil ji čistým zlatem uvnitř i zevně. ² Kolem udělal na ní zlatý věnec. ³ Ke čtyřem hranám ulil čtyři kroužky, dva po jedné a dva po druhé straně. ⁴ Zhotoviv ze setimového dřeva tyče a obloživ je zlatem, ⁵ prostrčil je do kroužků po stranách archy, aby ji mohli přenášeti. ⁶ Z čistého zlata učinil půl třetího lokte dlouhou a půldruhá lokte širokou slitovnici, to jest místo, se kterého Bůh dával odpovědi. ⁷ Dva cheruby, vytepané ze zlata, umístil po obou stranách slitovnice; ⁸ jednoho cheruba na konci jedné strany a druhého cheruba na konci druhé strany, dva cheruby na obou koncích slitovnice; ⁹ rozepjatými křídly zakrývali slitovnici, hledíce na ni i na sebe.

¹⁰ Ze dřeva setimového zhotovil stůl dva lokte dlouhý, loket široký a půldruhá lokte vysoký; ¹¹ obložil jej čistým zlatem, kolkolem udělal mu zlatý rámec, ¹² a na ten rámec zlatý prolamovaný věnec na čtyři prsty široký, a na něj druhý zlatý věnec. ¹³ Čtyři zlaté kruhy, které ulil, upevnil na čtyři hrany, u každé nohy stolu jeden, ¹⁴ pod věncem, a prostrčil jimi tyče, aby (stůl) mohl býti přenášen. ¹⁵ Také tyto tyče udělal ze setimového dřeva a obložil je zlatem. ¹⁶ A nádoby z čistého zlata k všelijakým potřebám stolu, misky, kadidelnice, číše a kalichy k obětování úliteb (udělal).

¹⁷ Z čistého zlata vytepal svícen. Z jeho dříku vycházely pruty s květy, totiž s kalichy a liliemi; ¹⁸ tři pruty po jedné, a tři po druhé straně, šest (prutů) po obou stranách; ¹⁹ na prutech bylo po třech mandloňových květech, totiž kališky s liliemi – [a tři mandloňové květy s kališky a s liliemi na druhém prutě]. – Šest (těch) prutů, které vycházely z dříku svícnu, byla práce souměrná. ²⁰ Na dříku samém byly čtyři mandloňové květy, každý s kalichem a lilií; ²¹ kalichy ty byly na třech místech pod každou dvojicí prutů, kterých, vychází celkem šest z jednoho dříku. ²² Tyto kalichy a pruty (ramena) byly jeden celek se svícнем a všechno bylo vytepáno z čistého zlata. ²³ Z čistého zlata urobil také sedm lamp, příslušné štipce a nádoby na hašení oharkův. ²⁴ Hřivnu zlata vážil svícen se vším činem.

²⁵ Ze setimového dřeva urobil kadidlový oltář; každá z jeho čtyř hran měřila loket a výška dva lokte; z jeho úhlů vyčnívaly rohy; ²⁶ čistým zlatem obložil jeho plošinu, stěny i rohy. ²⁷ Kolem dokola připevnil na něm zlatý věnec a pod věncem na každé straně dva zlaté kruhy, aby do nich mohly býti zastrčeny tyče a tak aby jej mohli přenášeti. ²⁸ Tyče ty urobil ze setimového dřeva a pobil je zlatými plechy. ²⁹ Pak umíchal posvátnou mast olejovou a z nejčistších vonidel kuřidlo, jak činívá mastičkář.

HLAVA 38. – ¹ Ze dřeva setimového udělal oltář na zápalné oběti; každá z jeho čtyř hran měla pět loket, výška pak tři (lokte); ² z jeho úhlů vyčnívaly rohy. Obložil jej měděnými plechy. ³ K jeho potřebám opatřil z mědi rozličné nářadí, popelnice, kleště, vidlice, háky a uhelnice. ⁴ Z mědi udělal sífkovanou mřížku a pod ní ve středu oltáře ohniště, ⁵ a ulil čtyři kruhy ke čtyřem rohům mřížky, aby bylo do nich možno zastrčiti sochory k přenášení; ⁶ i ty udělal ze setimového dřeva, obložil je měděnými plechy ⁷ a zastrčil do

kruhů, které na bocích oltáře vyčnívaly. Oltář ten nebyl vyplněn, nýbrž byl dutý, z prken, uvnitř prázdný.

⁸ Ze zrcadel žen, které sloužily u vchodu do stánku, pořídil měděné umyvadlo s podstavcem.

⁹ Konečně udělal i nádvoří. Na jeho jižní straně byly v délce jednoho sta loket plachty z přesoukaného kmentu, ¹⁰ a dvacet měděných sloupků s příslušnými patkami; hlavice sloupků se všemi ozdobami byly ze stříbra. ¹¹ Jedněch rozměrů, jedné práce a z týchž kovů byly na straně severní plachty, sloupky, jejich patky a hlavice. ¹² Po straně, která čelí k západu, byly v délce padesáti loket plachty, deset měděných sloupků s patkami; hlavice sloupků se všemi ozdobami byly ze stříbra. ¹³ Pro stranu východní připravil plachty v délce padesáti loket; ¹⁴ z nich měla patnáct loket a tři sloupky s patkami strana jedna, ¹⁵ a na druhé straně byly též v délce patnácti loket plachty, tři sloupky a tolikéž patek; uprostřed obou (těch stran) zbudoval vchod do stánku. ¹⁶ Všecky plachty nádvorních stěn utkány byly z přesoukaného kmentu. ¹⁷ Patky sloupků byly z mědi, hlavice pak se všemi svými okrasami ze stříbra; i sloupky nádvorní ohrady obložil stříbrem. ¹⁸ U vchodu do nádvoří utkal a vyšivkami ozdobil oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu; byla dvacet loket dlouhá, vysoká pak pět loket, podle míry, jakou měly všechny plachty nádvorní ohrady. ¹⁹ Sloupky s měděnými patkami byly u vchodu čtyři; hlavice jejich a okrasy byly ze stříbra. ²⁰ Kolíky ke stánku a k ohradě nádvoří udělal z mědi.

²¹ To je seznam složek stánku zákona, který podle Mojžíšova rozkazu úředně sestavili levitě za řízení Itamara, syna kněze Árona.

²² Dokonal je na rozkaz daný od Hospodina skrze Mojžíše Beseleel, syn Uriho, syna Hurova ze kmene Judova, ²³ který si přibral za pomocníka Ooliaba, syna Achisamechova z pokolení Danova; ten byl též vynikajícím umělcem ve zpracování dřeva, v uměleckém tkalcovství a vyšívání modrým a červeným purpurem, šarlatem a kmentem.

²⁴ Všeho zlata spotřebovaného na stavbu svatyně, dobrovolně darovaného, bylo dvacet devět hřiven a sedm set třicet lotu, podle váhy svatyně. ²⁵ Od těch, kteří se dostavili ke sčítací prohlídce, ve věku dvaceti let a výše, od šesti set tří tisíců pěti set padesáti mužů schopných boje bylo věnováno (stříbro). ²⁶ Bylo pak spotřebováno sto hřiven stříbra toho na ulití patek svatyně a na ulití patek (sloupů do) vchodu, kdež visí opona. ²⁷ Sto patek ulito bylo ze sta hřiven, počítajíc na každou patku jednu hřivnu. ²⁸ Z tisíce sedmi set a sedmdesáti pěti (lotů) stříbra pak udělal hlavice sloupův a povlaky na sloupky. ²⁹ Mědi byly věnovány sedmdesát dva tisíce hřiven a kromě toho čtyři sta lotů; ³⁰ z toho byly ulity patky sloupův u vchodu do stánku zákona, oltář měděný se mřížkou a se vším náradím, které patří k jeho potřebám, ³¹ patky (sloupků) nádvoří, jeho ohrady i vchodu a kolíky na obvodu stánku i nádvoří.

Hl. 38. V. ¹¹. Podle hebr.: „a pro severní stranu sto loket; k tomu 20 sloupků s příslušnými dvaceti patkami; *háčky* sloupkův a jejich *obruče* byly stříbrné“. Podobně uchyluje se hebr. od Vulg. ve v. n.

V. ¹⁷. Podle hebr. byly *háčky* a *obruče* sloupků stříbrné, *hlavice* jejich byly potaženy stříbrným plechem. Srv. v. 11. n.

V. ¹⁹. Podle hebr. byly ze stříbra *háčky* a *obruče*, *hlavice* pak byly *potaženy stříbrným plechem*. Srv. v. 17.

V. ²⁵. však podle hebr. zní: „Stříbro (které bylo věnováno) při sčítání obce (činilo) *jedno sto hřiven a tisíc sedmi set sedmdesát pět lotů*.“

V. ²⁸. hebr.: „Z oněch 1775 šekelů urobil *háky* ke sloupům, *obložil* jejich hlavice a opatřil je *obručemi*.“

V. ²⁹. Lépe hebr.: „*Měď vážila sedmdesát hřiven a dva tisíce čtyři sta šekelů*.“

Zhotovená kněžská roucha. (39, 1. – 31.).

HLAVA 39. – ¹ Z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a kmentu zhotovil roucha, aby se v ně oblékal Áron, když bude ve svatyni konati službu, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

² Umělecky utkal nárameník ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z kmentu přesoukaného. ³ Roztepal zlaté plechy a rozřezal je na niti, aby je bylo lze navíjeti mezi niti předchozích barev. ⁴ Obě polovice (nárameníku) na horních cípech obou stran spojil, ⁵ a tkanici utkal v těch barvách, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ⁶ Dva onyxové kameny, které si byl připravil, zasadil do zlata a zlatem ovroubil; kameňořezbou byla do nich vřezána jména synův Israelových. ⁷ Ty upevnil k horním cípům nárameníku, aby připomínaly syny Israelovy, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

⁸ Jako nárameník, tak umělecky utkal i náprsník ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. ⁹ Byl do čtverce, dvojité, na jednu píd. ¹⁰ Na něj upevnil čtyři řady drahých kamenův. V první řadě byl karneol, topas a smaragd, ¹¹ v druhé rubín, safír a jaspis, ¹² ve třetí hyacint, achát a ametyst, ¹³ ve čtvrté chrysolit, onyx a beryl; v tomto pořádku byly zapuštěny do zlata a jím lemovány. ¹⁴ Na těchto dvanácti kamenech byla vyryta jména dvanácti kmenův Israelových, na každém jméno jednoho. ¹⁵ K náprsníku udělali souvislé řetízky z čistého zlata, ¹⁶ dva háčky a tolikéž zlatých kroužků. Kroužky upevnil na obou rozích náprsníku, ¹⁷ do nich zapjal dva zlaté řetízky, které zavěsil za háčky, vyčnívající na cípech nárameníku. ¹⁸ (Vše) to vpředu i vzadu přiléhalo, že nárameník a náprsník byly jako jeden celek; ¹⁹ pás byl všeho oporou a kroužky spojené tkanicí z modrého purpuru (nárameník a náprsník) velmi pevně spínaly, aby nepopouštěly, neodstávaly a neodhýbaly se – jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

²⁰ Urobili též kabátec pod nárameník, všecek z modrého purpuru, ²¹ shora uprostřed otvor pro hlavu, kolem otvoru tkanou prýmku, ²² na dolním kraji z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a přesoukaného kmentu granátová jablka ²³ a z čistého zlata zvonečky; ty zavěsili mezi granátovými jablky na okraji kabátce kolem dokola; ²⁴ za (každým) zlatým zvonečkem bylo granátové jablko. Tak jsa ozdoben, chodíval velekněz, když konal bohoslužbu podle zákona Hospodinova daného Mojžíšovi.

²⁵ Z kmentu utkali řízy Áronovi a synům jeho, ²⁶ čepice s příslušnými věnečky – také z kmentu – ²⁷ a lněné spodky – také z kmentu; ²⁸ pás však (utkali) a umělecky vyšili z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a z šarlatu dvakrát barveného, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

²⁹ Z čistého zlata pořídili posvátnou, ctihodnou čelenku a vyryli do ní „Zasvěcený Hospodinu“; ³⁰ připevnili ji na čepici stuhou z modrého purpuru, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

³¹ Tak byly všechny práce na stánku zákona i krytu (jeho) dokonány, a tak učinili synové Israelovi všechno, co byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

Řemeslníci odvádějí dokončené práce Mojžíšovi. (39, 32. – 43.)

³² Přinesli pak (k Mojžíšovi) složky stánku i s krytem a se vším příslušenstvím: kroužky, desky, svlaky, sloupy a patky, ³³ příkrov ze skopových kůží na rudě barvených, druhý příkrov z modrých kůží, ³⁴ oponu, archu, přenášecí tyče, slitovnici, ³⁵ stůl s jeho nádobím a s předkladnými chleby, ³⁶ svícen, lampy s ostatním zařízením a olej, ³⁷ zlatý oltář, mast, kuřidlo z vonidel, ³⁸ oponu ke vchodu do stánku, ³⁹ měděný oltář, mřížku, přenášecí tyče a všechno příslušenství, umyvadlo s podstavcem, nádvorní plachty, sloupky a patky jejich, ⁴⁰ oponu ke vchodu do nádvoří, nádvorní provazce a kolíky. Nechybělo nic z příslušen-

ství, jež bylo rozkázáno pořídit pro bohoslužbu ve stánku a pro přibytěk úmluvy.⁴¹ Také roucha, kterých kněží, totiž Áron a jeho synové, ve svatyni používají,⁴² přinesli synové Israelovi podle rozkazu Hospodinova.⁴³ Když Mojžíš viděl, že všechno jest hotovo, požehnal jim.

Svatostánek byl postaven. (40, 1. – 36.)

HLAVA 40. – ¹ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi takto: ² Prvního dne prvního měsíce postav stánek zákona, ³ umísti v něm archu, zavěs před ni oponu, ⁴ zanes do stánku stůl a polož naň, co je zákonem předepsáno. Před archou zákona ať stojí svícen se svými lampami ⁵ a zlatý oltář, na němž se páli kuřidlo. Ve vchodu do stánku zavěs oponu, ⁶ a před ni (postav) oltář na zápalné oběti; ⁷ umyvadlo, naplněné vodou, (stůj) mezi oltářem a stánkem. ⁸ Nádvoří ohrad plachtami a vchod do něho oponou. ⁹ Vezma olejovou mast, potři stánek s jeho příslušenstvím, aby to bylo posvěceno; ¹⁰ oltář na zápalné oběti se vším jeho zařízením, ¹¹ umyvadlo s podstavcem, všechno posvět olejovou masťou, aby to bylo svatostaté.

¹² Áronovi a synům jeho rozkaž přistoupiti ke vchodu do stánku zákona, umyj je vodou ¹³ a oblec je do posvátných rouch, aby mi sloužili a jejich pomazání aby jim přineslo kněžství na věčné časy.

¹⁴ Mojžíš učinil všechno, co byl Hospodin přikázal. ¹⁵ Prvního tedy dne prvního měsíce druhého roku byl stánek postaven. ¹⁶ Mojžíš jej postavil položiv patky, postaviv desky a sloupky, prostrčiv přenášecí tyče, ¹⁷ rozprostřev nad stánkem pokryvku a vloživ na ni příkrovy, jak byl Hospodin přikázal. ¹⁸ Do archy vložil zákon, dole prostrčil přenášecí tyče a nahoru položil slitovnici. ¹⁹ Když vnesl archu do stánku, zavěsil před ni oponu, aby vyplnil příkaz Hospodinův. ²⁰ Za oponou na severní straně ve stánku zákona postavil stůl ²¹ a narovnal naň předkladné chleby, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ²² Naproti stolu, po straně jižní ve stánku zákona postavil svícen ²³ a nasadil (naň) řadou lampy podle rozkazu Hospodinova. ²⁴ Proti oponě postavil ve stánku zákona zlatý oltář, ²⁵ na němž zapálil kuřidlo z vonidel, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ²⁶ Ve vchodu do stánku zákona zavěsil oponu ²⁷ a v nádvoří stánku zákona (postavil) oltář na zápalné oběti a přinesl na něm obět zápalnou i jiné oběti, jak byl Hospodin přikázal. ²⁸ Mezi stánkem zákona a oltářem umístil umyvadlo a naplnil je vodou. ²⁹ Mojžíš, Áron a jeho synové umývali si (tu) ruce i nohy, ³⁰ když vcházeli do stánku úmluvy a než přistupovali k oltáři, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ³¹ Kolem stánku a oltáře vybudoval nádvoří ohradu a ve vchodu do nádvoří zavěsil oponu.

Když to bylo všechno dokončeno, ³² oblak přikryl stánek zákona a velebnost Hospodinova jej naplnila. ³³ Ježto oblak všechno zahalil a velebnost Boží zářila, nemohl Mojžíš do stánku zjevení vejíti; tak oblak všechno zahalil.

³⁴ Kdykoli pak oblak stánek opustil, dali se synové Israelovi na pochod ve svých zá-

HL. 39. V. ⁴³. Místo „požehnal jim“ bylo by podle některých vykladačů překládati „požehnal tomu“, t. j. odvedeným složkám svatostánku.

V. ³⁴. n. zní dle hebr. (= v. 36. n.): „Kdykoliv se oblak z příbytku zdvihl, vydávali se synové Israelovi na cestu po celou dobu svých pochodů; když se však oblak nezdvihl, nevydávali se na cestu, dokud se zase nezdvihl.“

stupech; ³⁵ vznášel-li se klidně nad stánkem, neodcházeli s onoho místa. ³⁶ Ve dne totiž vznášel se nad stánkem oblak Hospodinův, v noci však oheň; všichni kmenové Israelovi to viděli na všech místech, kde se zastavili.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SWAZEK II.

PATERO KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

ČÁST DRUHÁ:

LEVITIKUS, NUMERI A DEUTERONOMIUM

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘEATEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ NA ROK 1931
ČÍSLO 1

V PRAZE 1931

NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 3. Aprilis 1930
Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis
N. E. 450

Všecka práva vyhrazena

LEVITIKUS
ČILÍ
TŘETÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA

O celopalech. (1, 1. – 1, 17.)

HLAVA 1. – ¹ Hospodin povolal Mojžíše a mluvil k němu ze stánku zjevení takto: ² Mluv k synům Israelovým a rci jim:

Bude-li někdo z vás chtít přinést Hospodinu oběť ze stáda, vezmi ji z hovězího dobytka nebo z bravu.

³ Bude-li jeho oběť z hovězího dobytka celopalem, ať přivede samce bez vady ke vchodu do stánku zjevení, by si Hospodina usmířil. ⁴ Pak vloží ruku na hlavu oběti; tak bude se zálibou přijata a přispěje mu k odpuštění. ⁵ Když býčka před Hospodinem zabije, budou synové Áronovi, kněží, jeho krev obětovati líjice ji kolem oltáře, který je proti vchodu do stánku. ⁶ Žertvu, stáhnuvše s ní kůži, rozsekají na kusy, ⁷ zapálí hranici dříví, kterou byli dříve narovnali, ⁸ a položí na ni rozsekané kusy, též hlavu, všecko, co souvisí s játry, ⁹ jakož i droby a nožky umyté ve vodě; tak to kněz na oltáři zapálí v celopal a v příjemnou vůni Hospodinu.

¹⁰ Je-li jeho oběť (podaná) v celopal (vzata) z bravu, totiž z ovec nebo z koz, ať přinese samce bez vady. ¹¹ Usmrtí jej před Hospodinem po straně oltáře hledící k půlnoci; krev jeho synové Áronovi vylíjí na oltář kolkolem. ¹² Ať oddělí údy, hlavu a všecko, co souvisí s játry, a vloží to na dříví, které zapálí; ¹³ droby a nožky vyperou ve vodě. Všecky věci obětované kněz na oltáři zapálí v celopal a ve vůni Hospodinovi velmi příjemnou.

¹⁴ Bude-li oběť celopálná pro Hospodina (vzata) z ptactva, ať jsou to hrdličky neb holoubata: ¹⁵ kněz ji přinese k oltáři, zahne jí hlavu ke krku a z otevřené rány protrženého místa vypustí krev na okraj oltáře. ¹⁶ Vole a peří ať zahodí nedaleko oltáře na východní stranu, na místo, kde popel vysypávají. ¹⁷ Pak zlomí křídla, avšak neoddelí (jich) ani železným nástrojem (oběti) nerozseká, ale spálí ji na oltáři, podlože oheň pod dříví. Je to celopal a oběť vůně Hospodinu velmi příjemná.

O obětech suchých. (2, 1. – 2, 16.)

HLAVA 2. – ¹ Bude-li kdo chtít Hospodinu přinést nekrvavou oběť suchou, ať přinese jemnou mouku, nalije na ni oleje, naklade kadidla a ² přinese (ji) k synům Áronovým, kněžím; jeden z nich vezme plnou hrst jemné mouky a oleje, jakož i všecko kadidlo, a položí (tuto) připomínku na oltář k vůni Hospodinovi velmi příjemné. ³ Co z oběti zbude, bude patřiti Áronovi a jeho synům; bude to věc svatostatá z obětí Hospodinových.

⁴ Budeš-li chtít přinést oběť suchou, pečenou v peci, budiž z jemné mouky, totiž nekvašené koláče zadělané olejem a přesné oplatky olejem potřené. ⁵ Bude-li oběť tvá (upečena) na plotně, budiž z jemné mouky zadělané olejem bez kvasu: ⁶ rozlámeš ji na sousta a naliješ na ni oleje. ⁷ Bude-li však oběť tvá (připravena) v hrnci, budiž také z jemné mouky zadělané olejem. ⁸ Chtěje ji obětovati Hospodinu, odevezdej ji knězi; ⁹ ten, když ji podá, oddělí z ní připomínku a spálí ji na oltáři ve vůni Hospodinovi příjemnou. ¹⁰ Co z oběti zbude, bude patřiti Áronovi a jeho synům; budeť to věc svatostatá z obětí Hospodino-

HL 1. V. ⁷. Posvátný tento oheň byl na oltáři nepřetržitě ve dne v noci udržován.

V. ⁸. Místo: „všecko, co souvisí s játry“ dlužno hebr. překládati „tak“.

V. ¹⁵. Podle hebr.: „nechať kněz . . . utrhne mu hlavu, přinese ji na oltáři v zápalnou oběť, a krev jeho budiž po straně oltáře vymačkána“. Vulg. podává ne tak překlad, jako spíše výklad rabínů.

V. ¹⁶. Místo „vole“ dlužno hebr. „murá“ překládati „žaludek“ neb „vnitřnosti“. – Místo „peří“ dlužno hebr. „nósá“ překládati slo, vem „lejno“.

HL 2. V. ². Kněz položí „připomínku“ na oltář, t. j. na oheň. – „Připomínka“ (hebr. 'azkárá) sluje ona část nekrvavé oběti suché (minchy), která bývala na oltáři ohněm zničena. Sluje tak proto, že připomíná Hospodinu obětujícího, by mu byl milostiv.

vých.

¹¹ Každá suchá oběť, která jest Hospodinu podávána, budiž bez kvasu; žádný kvas, žádný med nesmí býti Hospodinu v oběť zapálen. ¹² Podáte jen jejich prvotiny v dar Hospodinu, ale na oltář ku příjemné vůni nesmí býti vloženy.

¹³ Každou oběť (nekrvavou), kterou přineseš, osolíš; při své (suché) oběti nesmíš opominouti soli úmluvy Boha svého. Při každé své oběti podáš sůl.

¹⁴ Přinášíš-li v (suchou) oběť Hospodinu prvotiny svých plodin, klasy právě dozrávající, upražíš je na ohni, rozmělíš jako se rozmělá mouka, a tak budeš obětovati své prvotiny Hospodinu; ¹⁵ naliješ na ně oleje a nakladeš kadidla; jeť to (suchá) oběť Hospodinova. ¹⁶ Kněz zapálí z ní část rozemleté mouky, oleje a všechno kadidlo v obětní připomínku.

Oběti pokojné. (3, 1. – 17.)

HLAVA 3. – ¹ Bude-li (kdo) přináseti oběť pokojnou, a vezme k ní hovězí dobytče, samce nebo samici, ať je bez úhony jeho žertva před Hospodinem. Ať vloží ruku na hlavu své žertvy a zabije ji u vchodu do stánku zjevení; synové pak Áronovi, kněží, vylijí krev kolem oltáře. ³ Z oběti pokojné podají Hospodinu v žertvu tuk, kterým pokryty jsou drobky, a (vůbec) všecek tuk, kterým jsou vnitřnosti prorostlé, ⁴ obě ledviny s tukem, kterým jsou přikryty slabiny, a s ledvinami bránici jater. ⁵ Podložice oheň pod dříví zažehnou to na oltáři na celopal, v příjemnou vůni Hospodinovi.

⁶ Bude-li však k jeho pokojné oběti vzata žertva z bravu, ať samec neb samice, budiž bez úhony. ⁷ Bude-li obětovati před Hospodinem beránek, ⁸ vloží ruku na hlavu své oběti a usmrtí je u vchodu do stánku zjevení; synové pak Áronovi vylijí krev kolem oltáře. ⁹ Z oběti pokojné podají Hospodinu v žertvu tuk, celý ocas, ¹⁰ ledviny, tuk přikrývající břicho a všechny vnitřnosti, obě ledviny s tukem, kterým jsou přikryty slabiny, a s ledvinami jaterní bránici. ¹¹ To spálí kněz na oltáři v zápalnou potravní oběť pro Hospodina.

¹² Bude-li v oběť (pokojnou) přináseti Hospodinu kozu, ¹³ vloží jí ruku na hlavu a zabije ji u vchodu do stánku zjevení; synové; pak Áronovi vylijí krev její kolem oltáře. ¹⁴ Pak vezmou z ní na potravu ohně Hospodinova tuk, který přikrývá břicho a všechny vnitřnosti, ¹⁵ obě ledviny s bránicí, která jest na nich vedle slabin, a s ledvinami tuk jater. ¹⁶ To spálí kněz na oltáři v zápalnou potravní oběť, v příjemnou vůni.

Všecek tuk bude Hospodinův. ¹⁷ Podle věčně platného zákona ve vašich pokoleních a všech sídlech ani krve ani tuku naprosto nepožijete.

Oběti smírné. (4, 1. – 6, 7.)

HLAVA 4. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ² Rci synům Israelovým:

Kdo z nedopaření se prohrěší proti některému ze všech Hospodinových přikázání a učiní něco, co zakázal, – ³ je-li vinník knězem, který byl pomazán, a zaviní-li hřích lidu, obětuj za svůj hřích Hospodinu bezvadného býčka. ⁴ Přivede jej ke vchodu do stánku, zjevení před Hospodina, vloží mu ruku na hlavu a usmrtí jej Hospodinu. ⁵ Potom vezme z krve býčkovy, zaneše ji do stánku zjevení, ⁶ omočí prst v krvi a bude jí sedmkrát kropiti před Hospodinem proti oponě svatyně. ⁷ Touže krví potře rohy oltáře, na kterém bývá podáváno kadidlo Hospodinu přemilé, všechnu pak ostatní krev vylije na spodek oltáře pro zápalné oběti u vchodu do stánku. ⁸ Tuk býčka oddělí, v oběť za hřích – tuk, který přikrý-

HL 3. V. ¹⁰. Místo „ledviny“ poroučí hebr., aby tak byl odloučen od nejspodnějšího obratle páteře.

V. ¹⁴. Místo: „na potravu ohně Hospodinova“, hebr.: „v zápalnou oběť.“

HL 4. V. ³. „Kněz, který byl pomazán“ = velekněz. Srv. Ex 29, 6. n.

V. ⁸. Tento tuk podle hebr. „pozdvihne“. Srv. 2, 9.

vá břicho a kterým jsou prorostlé všechny vnitřnosti, ⁹ obě ledviny s bránicí, která jest na nich vedle slabin, a s ledvinami tuk jater – ¹⁰ jako se odděluje od býčka, je-li podáván v oběť pokojnou; to spálí na oltáři pro zápalné oběti. ¹¹ Kůži však a všecko maso, hlavu, nohy, droby i s lejnem, ¹² tedy (celé) zbývající tělo vynese za stany na čisté místo, kde je vysypáván popel, a spálí to na hranici dříví; na popelišti budež to spáleno.

Zapomene-li se všechna obec israelská a z nevědomosti učiní, co je proti zákonu Hospodinovu, ¹⁴ potom však pozná svůj hřích, ať obětuje za svůj hřích býčka. Přivede jej ke vchodu do stánku ¹⁵ a starší lidu vloží mu ruce na hlavu před Hospodinem. Když bude býček před Hospodinem zabit, ¹⁶ vnese pomazaný kněz z jeho krve do stánku zjevení, ¹⁷ omočí prst a sedmkrát (jí) pokropí proti oponě; ¹⁸ toutéž krví potře rohy oltáře, který je před Hospodinem ve stánku zjevení; ostatní krev vylije vedle spodku oltáře pro zápalné oběti u vchodu do stánku zjevení. ¹⁹ Tuk jeho všecek vezme a spálí na oltáři; ²⁰ i s tímto býčkem učiní, jak učinil s předešlým. Když bude za ně kněz prositi, Hospodin bude jim milostiv. ²¹ Býčka samého vynese za tábor a spálí jej, jako (spálil) předešlého býčka; jeť to oběť za hřích národa.

²² Zhřeší-li kníže a z nevědomosti se dopustí něčeho z četných věcí, které jsou zákonem Hospodinovým zakázány, ²³ a potom pozná svůj hřích, ať obětuje Hospodinu kozla bez úhony. ²⁴ Ruku svou položí mu na hlavu a usmrtí jej před Hospodinem na místě, kde bývají zabíjeny celopaly, – jeť to oběť za hřích. ²⁵ Kněz omočí prst v krvi žertvy za hřích, potře (jí) rohy oltáře na zápalné oběti, a ostatek vylije na jeho spodek. ²⁶ Tuk spálí na oltáři, jako se děje při obětech pokojných. Kněz bude, se za něho a za jeho hřích modliti, a bude mu prominut.

²⁷ Zhřeší-li z nevědomosti jednotlivec z poddaného lidu a dopustí-li se něčeho, co je zákonem Hospodinovým zapovězeno, – když se tedy prohřeší ²⁸ a pozná hřích svůj, ať obětuje kozu bez úhony. ²⁹ Položí ruku na hlavu oběti za hřích a usmrtí ji na místě, kde bývají zabíjeny celopaly. ³⁰ Kněz vezme z krve na prst a pomaže, (jí) rohy oltáře na zápalné oběti, ostatek vylije na jeho spodek. ³¹ Všecek tuk oddělí, jako se odděluje při obětech pokojných, a spálí jej na oltáři v příjemnou vůni Hospodinu; bude se za něho modliti a bude mu odpuštěno. ³² Bude-li však obětovati z dobytka skopového žertvu za hřích, totiž ovci bez úhony, ³³ položí ruku na její hlavu a zabije ji na místě, kde zabíjejí žertvy podané v celopal. ³⁴ Kněz nabere na prst její krve, potře (jí) rohy oltáře na zápalné oběti, ostatek vylije na jeho spodek. ³⁵ Všecek tuk zase oddělí, jako se odděluje tuk beránka, když je podáván v oběť pokojnou, a spálí jej na oltáři v zápalnou oběť pro Hospodina; bude prositi za něho a za jeho hřích, a bude mu odpuštěno.

HLAVA 5. – ¹ Zhřeší-li někdo tím, že slyšel (sice) hlas Zaklínajícího, že byl (sice) svědkem něčeho, buď že to viděl nebo se toho dověděl, (avšak) neoznámil to, (a tak) se proviní –

² dotkne-li se něčeho nečistého, buď že to bylo od zvěře usmrceno, neb samo sebou

V. ¹². Oběť tato nebyla všechna spálena na oltáři, a tím se liší od celopalu; nebylo obětní hostiny, a tím se liší od oběti pokojných; kněžstvo nedostalo podílu, protože to byla oběť za samého velekněze; ani z oběti za hřích všeho národa nedostalo kněžstvo podílu (v. 21.). Jen z oběti za hřích jednotlivce z Israele příslušela kněžstvu určitá část. Srv. 6, 19.–23.

V. ²⁶. Místo: „kněz bude se za něho modliti...“ hebr.: „(Tak) zjednej mu kněz smíření za jeho hřích, a bude mu odpuštěno.“ Srv. v. 20.

V. ³⁵. Podle hebr. má kněz tuk ovce spáliti na oltáři nad celopaly, které tam dříve položeny byly a nyní ještě hoří.

zdechlo, nebo že to byl jakýkoliv jiný (nečistý) hmyz, zapomene-li (však) na svou nečistotu, (a tak) se proviní a prohřeší –

³ dotkne-li se nějaké nečistoty člověkovy, ať je to jakákoliv nečistota, kterou se člověk poskvřňuje, a zapomene-li (na to), potom (to však) pozná, a (tak) se proviní –

⁴ bude-li někdo přísahati a pronášeti svými rty, že učiní něco buď dobrého nebo zlého, když to přísahou a slovy potvrdí, a zapomene na to, potom však pozná svůj hřích –

⁵ ať činí pokání za svoji vinu, ⁶ ať obětuje ze stáda ovci neb kozu a kněz ať se modlí za něho a za jeho hřích.

⁷ Kdyby nemohl obětovati dobytče, ať podá dvě hrdličky nebo dvě holoubata Hospodinu, jedno v obět za hřích, druhé v celpal. ⁸ Dá je knězi a ten, když bude obětovati prvního (ptáka) za hřích, zatočí mu hlavou u samého krku, tak aby zůstala na hrdle viseti a neodvrhla se docela. ⁹ Krví jeho pokropí stěny oltáře a co zbude, nechá vykapati k jeho spodku; jeť to obět za hřích. ¹⁰ Druhého (ptáka) zapálí v celpal podle obřadu pro celopaly; kněz bude též modliti se za něho i za jeho hřích, a bude mu odpuštěno.

¹¹ Kdyby nebylo mu možno obětovati dvě hrdličky nebo dvě holoubata, nechť obětuje za svůj hřích desetinu efy jemné mouky; oleje (však) na ni nenaleje, ani kadidla na ni nevloží, poněvadž to jest obět za hřích. ¹² Odevzdá ji knězi. Ten z ní vezme plnou hrst, spálí ji na oltáři v připomínku na toho, kdo ji podává, ¹³ bude za něho prositi a dopomůže mu k odpuštění; ostatní část dostane kněz.

¹⁴ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto:

¹⁵ Přestoupí-li někdo omylem posvátné obyčeje a zpronevěří, se ve věcech, které jsou Hospodinu zasvěceny, ať obětuje z pokuty bez vadného berana ze stáda, který má cenu dvou lotů podle váhy svatyně; ¹⁶ škodu, kterou učinil, nahradí a pětinu k tomu přidá; odevzdá to knězi, ten se bude za něho modliti a berana obětovati, a bude mu odpuštěno.

¹⁷ Zhřeší-li někdo z nevědomosti a učiní něco, co zákon Hospodinův zapovídá, a hříchem jsa vinen pozná svoje provinění, ¹⁸ ať obětuje bezvadného berana ze stáda podle oceněné velikosti hříchu knězi; ten se za něho pomodlí, že to učinil nevěda a bude; mu odpuštěno, ¹⁹ neboť omylem zhřešil proti Hospodinu.

HLAVA 6. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto:

² Kdo zhřeší, že se Hospodinu zpronevěří, že (totiž) zapře svému bližnímu věc k uschování danou neb jeho věrnosti svěřenou, nebo že (mu) něco násilně uloupí, nebo jej ošidí, ³ nebo nalezna ztracenou věc ji zapře, ba ještě krivě přísahá, nebo že učiní cokoliv jiného z mnohých věcí, kterými lidé hřešívali, ⁴ když si uvědomí svoje provinění: ať úplně vrátí vše, ⁵ co neprávem, si chtěl nechati, a nad to pětinu toho ať dá pánu, jehož byl poškodil. ⁶ Za svůj hřích pak bude obětovati bezvadného berana ze stáda; podle oceněné velikosti provinění odevzdá jej knězi. ⁷ Ten bude za něho před Hospodinem prositi a bude mu odpuštěn jakýkoliv hříšný čin.

Povinnosti a práva kněží při jednotlivých druhích obětí. (6, 8. – 7, 38.)

⁸ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ⁹ Příkaz Áronovi a jeho synům:

Toto jsou zákony o celopalných obětech:

Budou hořeti na oltáři celou noc až do rána; (tak) bude oheň oltářní udržován. ¹⁰ Kněz oblečený lněnou řízou a lněnými spodky shrabe popel, ve který oheň strávenou obět obrátil, a položí jej vedle oltáře. ¹¹ (Poté) slevče tyto šaty, obleče se v jiné, vynese jej z

Hl. 5. V. ⁵. Hebr. určitěji označuje toto pokání: „a vyzná, čím se v té věci prohřešil“. Toto vyznání (zpověď) konalo se při skládání rukou na žertvu.

tábora a na místě zcela čistém jej rozhází, že z něho zbude jen prach.¹² Oheň na oltáři bude neustále hořeti; kněz každodenně ráno přikládá dříví bude jej udržovati, na ně položí celopal a bude na něm páliť tuk obětí pokojných.¹³ Je to oheň věčný, který nikdy na oltáři neuhasne.

¹⁴ Zákony o obětech suchých a úlitbě, které před Hospodinem u oltáře budou přinášeti synové Áronovi, jsou tyto:

¹⁵ Kněz vezme hrst jemné mouky i s olejem k zadělání, jakož i všecko kadidlo, které bylo na ni položeno, a spálí to na oltáři v připomínku, ve vůni Hospodinovi velmi příjemnou.¹⁶ Ostatek jemné mouky ať bez kvašení požíje Áron se svými syny; na posvátném místě, v nádvoří stánku bude jí požívat.¹⁷ Nebude kvašena proto, že se část z ní (oddělená) obětuje Hospodinu v zápal. Svatosvaté to bude, jako oběť za hřích a z pokuty.¹⁸ Jen mužští z rodu Áronova budou to jísti. To bude zákon o obětech (suchých) věčně platný ve vašich pokoleních. Kdokoli se toho dotkne, bude posvěcen.

¹⁹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ²⁰ Oběť Árona a jeho synů, kterou budou povinni přinést Hospodinu v den svého pomazání, je tato:

Desetinu efy jemné mouky budou přinášeti v (suchou) oběť věčnou, polovici ráno a polovici večer.²¹ Zadělána olejem, na plotně budiž smažena. Za tepla ji bude obětovati ve vůni Hospodinovi přemilou²² kněz, který právem nastoupí na místo otcovo. Celá bude spálena na oltáři,²³ neboť každá sochá oběť knězova bude celá ohněm spálena, že nikdo z ní nebude jísti.

²⁴ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ²⁵ Rci Áronovi a jeho synům :

Zákony o oběti za hřích jsou tyto:

Na místě, kde bývají přinášeny celopaly, budiž (oběť za hřích) před Hospodinem usmrcena. Je svatosvatá.²⁶ Kněz, který ji podává, bude (oprávněn) jísti ji na posvátném místě, v nádvoří stánku.²⁷ Všecko, co se dotkne jejího masa, bude posvěceno. Stříkne-li něco z její krve na šat, budiž vypráno na posvátném místě.²⁸ Hliněná nádoba, v níž byla vařena, budiž rozbita; byla-li však vařena v nádobě měděné, budiž vydrhnuta a vymyta vodou.²⁹ Každý mužský člen kněžského rodu smí jísti z jejího masa, neboť je svatosvaté.³⁰ Oběť však, která jest podávána za hřích a jejíž krev je nesena do stánku zjevení, lby byly ve svatyni konány smírné obřady, nesmí býti jedena, nýbrž ohněm zničena.

HLAVA 7. – ¹ Zákony o oběti za zpronevěru jsou tyto:

Je svatosvatá.² Na místě, kde usmrcují celopaly, budou zabíjeny i žertvy za zpronevěru. Krev její bude vylita kolem oltáře.³ Obětovati budou z ní ocaš, tuk, který kryje droby,⁴ obě ledviny, tuk, který jest u slabin, a s ledvinami bránci jater;⁵ to spálí kněz na oltáři; je to zápal Hospodinův za zpronevěru.⁶ Každý mužský člen kněžského rodu smí požívat masa toho na posvátném místě, jeť to věc svatosvatá.⁷ Jako oběť za hřích, tak budiž přinášena i oběť za zpronevěru; pro obojí oběť budiž týž zákon. Bude příslušet knězi, který ji podává.

⁸ Knězi, který přináší žertvu v celopal, patří kůže z ní.⁹ Každá oběť moučná, která se peče v peci, a vše, co se strojí v hrnci neb na plotně, připadne knězi, který ji přináší.¹⁰

HL. 6. V. ¹⁷ V hebr.: „Nebude kvašena; z mých zápalů dal jsem ji v úděl jejich.“

V. ²⁰ „Synové Áronovi“ jsou zde jeho potomci, kteří zdědí po něm velekněžství a kteří budou k úřadu tomu podobní jako Áron pomazání. Zdali měl velekněz tuto minchu obětovati „za tepla“, jak Vulgáta záhadně slovo hebrejské murbecheth překládá, není jisto. Podle hebrejského znění, kterého Vulg. nemá, měl velekněz minchu rozlámali na sousta (tedy podobně jako bývaly krvavé celopaly na kusy rozsekávány).

(Každá oběť moučná), ať jest olejem zadělána nebo ne, budiž rozdělena rovným dílem podle hlav mezi všechny syny Áronovy.

¹¹ Zákony o pokojných obětech, které jsou přinášeny Hospodinu, jsou tyto:

¹² Přinášena-li jest oběť na poděkovanou, buďtež chleby nekvašené zadělané olejem, nekvašené oplatky olejem potřené, pražená jemná mouka, koláče (z) mouky zadělané olejem, ¹³ jakož i kvašené chleby spolu obětovány s (živočišnou) obětí děkovnou, která je podávána v žertvu pokojnou. ¹⁴ Po jednom z nich budiž podáno v dar Hospodinu, a budiž toho kněze, který vylévá krev (té) oběti. ¹⁵ Maso její ať je snědno téhož dne a nic ho nesmí zůstat do druhého dne.

¹⁶ Přinese-li někdo oběť ze slibu nebo z dobré vůle, budiž také toho dne snědena; kdyby něco zbylo, smí se požívatí druhého dne; ¹⁷ co by však mělo zůstat na třetí den, buď zničeno ohněm. ¹⁸ Kdyby někdo jedl masa z oběti pokojné třetího dne, bude oběť neplatná a obětujícímu neprospěje, ano hříchem bude vinen, kdo se takovým pokrmem poskvrní. ¹⁹ Maso, které se dotkne něčeho nečistého, nesmí býti jedeno, nýbrž bude zničeno ohněm. (Ostatně) kdo je čistý, smí toho masa požívatí. ²⁰ Kdo by, jsa stížen nečistotou, jedl z masa oběti pokojné, která byla podána Hospodinu, budiž vyhlazen ze svého národa. ²¹ A dotkne-li se někdo nečistoty člověka nebo zvířete, nebo kterékoli věci, která může znečistiti, a bude-li z takového masa; jísti, budiž vyhlazen ze svého lidu.

²² Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ²³ Rci synům Israelovým:

Tuku ovce, hovězího dobytka a kozy nesmíte jísti. ²⁴ Tuku zcepenělého zvířete, jakož i dobytčete, které bylo dravcem rozsápáno, smíte užítí k rozličným potřebám. ²⁵ Bude-li kdo jísti tuk, který má býti obětován v zápal Hospodinu, budiž vyhlazen ze svého lidu. ²⁶ Také krve žádného živočicha nesmíte jísti, ani z ptactva ani z dobytka. ²⁷ Kdo by jedl krev, budiž vyhlazen ze svého lidu.

²⁸ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ²⁹ Rci synům Israelovým: Kdo přinese pokojnou oběť Hospodinu, obětuj zároveň oběť nekrvavou, to jest příslušné úlitby. ³⁰ Ať vlastníma rukama podá tuk žertvy a hrudičko. Když oba dary obětováním Hospodinu zasvěti, odevzdá je knězi, ³¹ který tuk na oltáři spálí. Hruďčko bude patřiti Áronovi a jeho synům; ³² také pravé plece z pokojných obětí dostane kněz. ³³ Kdo ze synů Áronových bude obětovati krev a tuk, dostane též pravé plece. ³⁴ Neboť hrudičko, které bylo pozdvihováno, a plece, které bylo odděleno, vzal jsem z pokojných obětí synův Israelových a dal jsem (je) Áronovi, knězi, a jeho synům, (by jim byly dávány) ode všeho lidu israelského podle zákona věčně platného.

³⁵ To jsou úděly Árona a jeho synů z obětí Hospodinových ode dne, kdy je Mojžíš přivedl, by konali kněžský úřad; ³⁶ a to přikázal Hospodin, by jim dáváno bylo od synův Israelových podle věčného závazku od pokolení do pokolení.

³⁷ To jsou zákony o celopalech, o obětech za hřích, za zpronevěru, o oběti při svěcení, jakož i o obětech pokojných, ³⁸ které dal Hospodin Mojžíšovi na hoře Sinaj, když přikázal synům Israelovým přináseti své oběti Hospodinu na poušti Sinajské.

Hl. 7. V. ¹⁴ „Po jednom z nich,“ t. j. po jednom z různých druhů pečiva svrchu vyjmenovaných. Chleby kvašené ovšem nebyly položeny na oltář, nýbrž jedli je při hostině po oběti.

V. ²⁴ Hebr. výslovně zakazuje *jísti* tuk zdechlin jmenovaných zvířat.

V. ²⁹ podle hebr.: „Kdo přináší Hospodinu pokojnou oběť svoji, nechť ji podá sám Hospodinu.“

V. ³⁰ Podle hebr. má. býti s hruď vykonán obřad posunování (tenúfá). Viz Ex 29, 26. nn.

Áron posvěcen na velekněze a jeho synové na kněze. (8, 1. – 36.)

HLAVA 8. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto:

² Vezmi Árona, jeho syny, jejich roucha, olejovou mast, býčka (v obět) za hřích, dva berany a koš s přesnými chleby, ³ a shromáždí všecku obec u vchodu do svatostánku. ⁴ Mojžíš učinil, jak byl Hospodin přikázal. Shromáždív všecku obec před vchodem do svatostánku, ⁵ pravil: Toto mi přikázal Hospodin vykonati.

⁶ A hned kázal Áronovi a synům jeho přistoupení a umýti se. ⁷ Pak oblékl velekněze ve lněnou řízu, opásal ho pásem, oděl ho v kněžský kabátec z modrého purpuru a položil naň nárameník, ⁸ který stáhl tkanicí a přivázal k náprsníku, v němž bylo Učení a Pravda. ⁹ Velekněžskou čepici mu pokryl hlavu, a na ní nad čelem postavil posvěcený zlatý plech, jak mu byl Hospodin přikázal.

¹⁰ Vzav pak olejovou mast pomazal jí stánek se vším příslušenstvím; ¹¹ chtěje posvětit oltář, pokropil jej sedmkrát, pomazal jej se vším, co k němu přísluší, rovněž i umyvadlo s podstavcem posvětil olejovou mastí. ¹² Pak lil ji Áronovi na hlavu, pomazal ho a (tím) posvětil.

¹³ Kázal též jeho synům přistoupení, oblékl je ve lněné řízy, opásal pásy a vstavil (jim) čepice, jak byl Hospodin přikázal.

¹⁴ Pak přivedl býčka k oběti za hřích. Když Áron a jeho synové byli mu vložili ruce na hlavu, ¹⁵ zabil jej; vzav krev a omočiv (v ní) prst, pomazal rohy oltáře kolem; když jej tak očistil a posvětil, vylil ostatek krve na jeho spodek. ¹⁶ Tuk, který byl na drobách, jaterní bránici, obě ledviny i s tukem spálil na oltáři. ¹⁷ Býčka však s kůže, s masem i s lejnem spálil za táborem, jak byl Hospodin přikázal.

¹⁸ Přivedl i berana k oběti celopalné. Když mu Áron i synové jeho byli na hlavu položili ruce, ¹⁹ zabil ho a vylil, jeho krev na oltář kolkolem. ²⁰ Berana samého rozsekav na kusy, hlavu jeho, údy a tuk spálil, ²¹ vyprav dříve droby a nohy; tak spálil celého berana na oltáři, protože to byl celopal, vůně Hospodinovi velmi příjemná. (Učinil tak) podle rozkazu Hospodinova.

²² Pak přivedl druhého berana k svěcení kněží. Když mu Áron a jeho synové byli vložili ruce na hlavu, ²³ Mojžíš ho zabil a vzav z jeho krve potřel boltec pravého ucha Áronova a palec jeho pravé ruky, jakož i nohy. ²⁴ Kázal přistoupení i synům Áronovým. Potřev krví zabitého berana boltec pravého ucha a palců ruky, jakož i pravé nohy každého z nich, vylil ostatek na oltář kolem dokola. ²⁵ Tuk, ohon, všecek tuk, který kryje droby, jaterní bránici, obě ledviny s jejich tukem a pravé plece oddělil. ²⁶ Z koše nekvašeného pečiva, které bylo přeci Hospodinem, vzal (jeden) přesný chléb, vzal koláč olejem zadělaný a oplatek, položil (to) na tučné části a na pravé plece ²⁷ a podal všechny ty věci současně Áronovi a jeho synům. Když je před Hospodinem pozvedli, ²⁸ vzal je opět z jejich rukou a spálil na oltáři pro zápalné oběti. Byla to oběť svěcení v obětní vůni pro Hospodina. ²⁹ Hrudíčko z berana svěcení vzal si za svůj podíl, když je byl před; Hospodinem pozvedl, jak mu byl Hospodin přikázal. ³⁰ Vzav mast a krev, která byla na oltáři, pokropil Árona a roucha jeho, syny jeho a roucha jejich. ³¹ Když je (tak) v rouše jejich posvětil, přikázal jim: Vaře maso před vchodem do stánku a jezte je tam. Jezte také chleby svěcení, které leží v kóši, jak mi Hospodin přikázal: Áron a jeho synové ať je jí. ³² Cokoli však z masa a z chleba zbude, ať stráví oheň.

³³ Sedm dní se nevzdálíte od vchodu do svatostánku, až do dne, kterého se ukončí doba vašeho svěcení, neboť sedm dní potrvá svěcení vaše. ³⁴ Jako. se stalo dnes, tak budiž obětní obřad vykonáván, ³⁵ Ve dne v noci zůstanete ve stánku zachovávající rozkazy

Hospodinovy, abyste nezemřeli, nebo tak jest mi uloženo. ³⁶ Áron a jeho synové učinili vše, co byl Hospodin Mojžíšem přikázal.

Hospodin přijímá první oběti novosvěcenců. (9, 1. – 24.)

HLAVA 9. – ¹ Když nastal osmý den, Mojžíš povolav Árona, syny jeho a starší israel-ské, řekl Áronovi: ² Vezmi ze stáda býčka k oběti za hřích a berana k celopalu, oba bez vady, a obětuj je před Hospodinem. ³ A xci synům Israelovým: Vezměte kozla k oběti za hřích, býčka a beránka, ročky, bez vady k celopalu, ⁴ býka a berana k obětem pokojným; zabijte je před Hospodinem a přidejte při obětování každého z nich jemnou mouku zadělanou olejem, nebo dnes ukáže se vám Hospodin. ⁵ Přivedli tedy všecko, jak byl Mojžíš poručil, ke vchodu do stánku. Když se tam všecka obec shromáždila, ⁶ řekl Mojžíš: Toto vám přikazuje Hospodin; učinite tak a ukáže se vám velebnost jeho. ⁷ Áronovi pak řekl: Přístup k oltáři a podej obět za hřích svůj, obětuj celopal a modli se za sebe i za lid; potom usmrť žertvu lidu a modli se zaň, jak byl přikázal Hospodin.

⁸ Áron ihned přistoupiv k oltáři, zabil býčka v obět za svůj hřích. ⁹ Synové jeho mu podali krev z něho; on omočiv v ní prst, potřel rohy oltáře a ostatek vylil na jeho spodek. ¹⁰ Tuk a ledviny, jaterní bránici, které patří k oběti za hřích, spálil na oltáři, jak byl Hospodin. Mojžíšovi přikázal. ¹¹ Maso však a kůži jeho zničil ohněm za táborem.

¹² Pak usmrtil žertvu k celopalu. Synové jeho mu podali její krev a on ji vylil kolem oltáře. ¹³ Podali mu též žertvu samu na kusy rozsekanou, hlavu i údy, a on to vše spálil na oltáři ohněm, ¹⁴ vyprav dříve ve vodě droby a nohy.

¹⁵ Poté přinášeje obět za hřích lidu zabil kozla.

Očistiv (tak) oltář, ¹⁶ obětoval celopal; ¹⁷ k oběti této přidal oběti nekrvavé, které k ní bývají přidávány, a spálil to na oltáři kromě obvyklé oběti ranní.

¹⁸ V obět pokojnou za lid zabil pak býka a berana. Krev, kterou mu jeho synové podali, vylil na oltář kolem dokola. ¹⁹ Tuk býkův, ocas beranův, ledviny s přiléhajícím tukem a jaterní bránici ²⁰ vložili na hrudi. Když byl tuk na oltáři do ohně položen, ²¹ oddělil Áron jejich hrudi a pravá plece, pozvedl je podle rozkazu Mojžíšova před Hospodinem, ²² a vztáhnuv ruce k lidu, dal mu požehnání. Tak dokonav oběti za hřích, celopaly a oběti pokojné, sestoupil.

²³ Mojžíš a Áron vešli pak do stánku zjevení a vyšedše, dali požehnání lidu. Tu se ukázala velebnost Hospodinova všemu lidu. ²⁴ Hle, oheň vyšel od Hospodina a strávil celopal i tučné části, které byly na oltáři. Když to zástupové viděli, chválili Hospodina, padající na tváře.

Svatost kněžství ukázána trestem, který stihl dva syny Áronovy. (10, 1. – 20.)

HLAVA 10. – ¹ Nadab a Abiu, synové Áronovi, vzavše kadidelnice vložili (do nich) oheň a naň kadidlo, avšak přinesli před Hospodina k oběti jiný oheň, než jim byl přikázán. I vyšel oheň od Hospodina, a usmrtil je; tak zemřeli před Hospodinem. ³ Tu řekl Mojžíš Áronovi: Toto pravil Hospodin:

Na těch, kdož se ke mně blíží, ukazují svou svatost

a před očima všeho lidu dokazují svou velebnost.

Áron slyše to, mlčel. ⁴ Mojžíš pak povolav Misaela a Elisafana, syny Oziela, jenž byl Áronovým strýcem, řekl jim: Jděte, vezměte své bratry s posvátného místa a vynesete je z tábora. ⁵ Přišli tedy hned, vzali je, jak leželi, oblečené ve lněné rízy, a vyvrhli je ven, jak

HL. 9. V. ⁷. Místo „modli se“ hebr.: „zjednej očistění“.

jim bylo nařízeno, ⁶ Tu pravil Mojžíš Áronovi a jeho synům Eleazarovi a Itamarovi: Hlav svých neodkrývejte a rouch svých neroztrhujte, abyste snad nezemřeli a hněv aby nestihl veškerou obec. Bratři vaši a všecek dům Israelův nechť oplakává oheň, který Hospodin roznítil, ⁷ vy však nevycházejte ze vchodu do stánku, sice zemřete; neboť olej svatého pomazání lpi na vás. Oni učinili všechno podle rozkazu Mojžíšova.

⁸ Potom řekl Hospodin Áronovi: ⁹ Ty i synové tvoji, když vcházíte do stánku zjevení, nebudete pít vína a nic, cokoliv může opojit, abyste nezemřeli: to je příkázání věčné platné ve vašich pokoleních. ¹⁰ Umějte rozeznávat svaté od všedního, poskvrněné od čistého ¹¹ a vyučovat syny Israelovy všem zákonům mým, které jsem (já) Hospodin prohlásil jim ústy Mojžíšovými.

¹² Pak mluvil Mojžíš k Áronovi a k jeho zbylým synům Eleazarovi a Itamarovi: Vezměte obětní úděl, který zbyl ze (suché) oběti Hospodinovy a snězte jej bez kvasu vedle oltáře, jeť svatosvatý". ¹³ Na posvátném místě jezte, co bylo z Hospodinových obětí dáno tobě a synům tvým podle rozkazu mně daného; ¹⁴ hrudičko, které bylo obětováno, a plece, které bylo odděleno, budete jísti na místě zcela čistém ty, synové tvoji i dcery tvé s tebou, neboť bylo to odloženo z pokojných obětí synův Israelových tobě a dětem tvým. ¹⁵ Pozdvihovali před Hospodinem plece, hrudi a tučné části, které se pálí na oltáři; tobě a synům tvým přísluší podle zákona věčně platného, jak byl Hospodin přikázal.

¹⁶ Mezitím hledal Mojžíš (obětní úděl z) kozla, který byl obětován za hřích; shledav, že je (všecek) spálen, rozhněval se na zbylé syny Áronovy, Eleazara a Itamara, a pravil: ¹⁷ Proč jste nejedli na posvátném místě údělu z obětí za hřích, který je svatosvatý a dán vám, abyste sňali nepravost celého národa a modlili se zaň před Hospodinem? ¹⁸ Vždyť nebylo nic z její krve zaneseno do svatyně; měli jste ji ve svatyni jísti podle rozkazu mně daného. ¹⁹ Áron odpověděl: Dnes byla podána oběť za hřích a celopal před Hospodinem; mně se však přihodilo, co vidíš; kterak jsem mohl jísti z ní nebo kterak jsem mohl Hospodinu se zalíbiti při bohoslužbě, jsa smutné mysli? ²⁰ Když to Mojžíš uslyšel, upokojil se.

Očisty. (11, 1. – 15, 33.)

HLAVA 11. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a k Áronovi takto : ² Rcete synům Israelovým:

Živočichové, které smíte jísti, jsou tyto:

³ Ze všech čtvernožců na zemi všechny mnohokopytníky, kteří přežívají, smíte jísti. ⁴ Žádného (zvířete) však, které sice přežívá, ale kopyto má nerozdělené, jako velbloud a jiná, nesmíte požívat, nýbrž za nečisté je budete mít. – ⁵ Daman, který přežívá sice, nemá však rozpoltěného kopyta, je nečistý. ⁶ Také zajíc: neboť i on přežívá sice, ale nemá rozpoltěných kopyt. ⁷ I vepř; ten má sice rozštěpené kopyto, avšak nepřežívá. ⁸ Jejich

HL 10. V. ¹⁷. Místo: „abyste se modlili zaň před Hospodinem“ hebr.: „abyste mu zjednali před Hospodinem odpuštění“.

HL 11. V. ⁶. Ani daman syrský, ani zajíc („arnebeth“) nemají čtyř žaludků jako praví přeživavci; prosotónarodní přírodopis zařadil je pro některé podobnosti mezi přeživavce. Již zpráva o potopě rozeznává mezi zvířaty čistými a nečistými (Gn 7, 2; 8, 20.); tento rozdíl znali a dosud znají též jiní národové, na něž neměla bible vlivu, pročez nelze pochybovat, že rozdíl ten činili Israelité již dávno před Mojžíšem a že Mojžíš pojal jej do svého zákoníku. Hummelauer se domnívá, že pojal i celý seznam nečistých zvířat, jak jej našel již napsaný; zajíc v něm už byl uveden mezi přeživavci, a tak Mojžíš přejal s pramenem i ono zařazení. Za těch dob nebylo známo studium anatomie ani u národů jinak velmi vyspělých (Egyptanů). Protože požívatí zajíce (damana) nebo jen dotknouti se jeho mrtvoly přivodilo rituální nečistotu, neznali Israelité jeho vnitřností a soudili jen po zevnějšku.

masa nesmíte požívat, ani se dotýkati jejich zdechlin, jsouť pro vás nečista.

⁹ Ze zvířat, která žijí ve vodě, smíte jísti tato: Všecko, co má ploutve a šupiny, jak v moři tak v řekách a v močálech smíte jísti. ¹⁰ Cokoli však ze zvířat, která se pohybují a žijí ve vodách, ploutví a šupin nemá, bude vám ohavné ¹¹ a odporné; toho masa jísti nesmíte a (takových) zdechlin budete se varovati. ¹² Všecko (tedy), co nemá ve vodách ploutví a šupin, bude nečisto.

¹³ Z létavých živočichů, kterých nesmíte jísti, nýbrž naopak se varovati, jsou tito: orel, noh, sup, ¹⁴ luňák, sokol jakéhokoliv druhu, ¹⁵ všecky druhy krkavců a jim podobné, ¹⁶ pštros, tachmáš, racek, všecky druhy ješťrábů, ¹⁷ sýček, kormoran, ibis, ¹⁸ labuť, pelikán, volavka, ¹⁹ čáp, všechny druhy kulíků, dudek a netopýř. ²⁰ Každý létavec, který chodí po čtyřech nohách, bude vám ohavný.

²¹ Co chodí sice po čtyřech nohách, má však zadní nohy delší, že po zemi skáče, ²² jako jsou všechny druhy tažných kobytek, attakus, ofiomachus, kobylka obecná se všemi druhy, smíte jísti. ²³ Každý však létavec, jenž má čtyři nohy, bude vám ohavný. ²⁴ Kdokoli se dotkne jejich zdechlin, poskvrní se a bude nečist až do večera.

²⁵ A kdyby někdo nesl nějakou zdechlinu jmenovaných zvířat, nechť vypere svůj šat a bude nečist až do západu slunce.

²⁶ Každé zvíře, které má sice kopyto, ale nerozpoltěné, a nepře živá, bude nečisto; kdo se ho dotkne, poskvrní se. ²⁷ Co ze všech zvířat, která se pohybují po čtyřech, chodí po prackách, bude nečisto; kdo se dotkne jejich zdechlin, bude poskvrněn až do večera. ²⁸ A kdo ponese takové umrliny, vypere si šat a bude nečist až do večera; nebo to vše jest vám nečisto.

²⁹ Ze zvířat, která po zemi lezou, za nečistá budou tato počítána: kolčava, myš, ještěř, každé zvíře dle svých druhů, ³⁰ pijavice, chameleon, mlok, chómet a krtek. ³¹ Ta všechna jsou nečista; kdo se dotkne jejich mrtvin, bude poskvrněn až do večera; ³² a načkoliv padne něco z jejich mrtvol, bude nečisto, jak dřevěné nářadí a šaty, tak i kůže a zíněnky; každá věc, které se k nějakému dílu používá, namočená buď do vody, nečista bude až do večera a tak stane se potom čistou. ³³ Nářadí však hliněné, na které něco takového spadne, bude nečisto a proto musí býti rozbíto. ³⁴ Každý pokrm, který jídáte, dostane-li se do něho taková voda, bude nečist; rovněž každý nápoj, který píváte, v každé (takové) nádobě bude nečist. ³⁵ Všecko, načkoli z takových mrtvin něco spadne, bude nečisto; pekáče nebo dvojnožky buďte zničeny, neboť budou nečisty.

³⁶ Studny sice a cisterny, jakož i všecky nádržky vodní budou čisté. Kdo by se však dotkl mrtviny do nich padlé, poskvrní se.

³⁷ Padne-li na símě, neposkvrní ho. ³⁸ Kdyby však někdo vodou símě polil a zdechlina by se ho dotkla, hned bude poskvrněno.

³⁹ Zdechne-li zvíře, kterého se smí požívat, a dotkne-li se někdo jeho mrtvoly, bude nečist až do večera; ⁴⁰ kdo pak něco z ní bude jísti neb ponese, vypere svůj šat a bude nečist až do večera.

⁴¹ Všecko, co leze po zemi, budiž ohavné a nebudiž jedeno. ⁴² Cokoliv leze po prsou, (co leze) po čtyřech, nebo má mnoho noh, tedy (cokoliv) se vleče po zemi, toho nebudete jísti, protože jest ohavno. ⁴³ Neposkvvrňujte se a nedotýkejte se ničeho z těch věcí, abyste

V. ¹³. „Létavci“ jsou nejen ptáci (dvojnozí), nýbrž i čtyrnozí nebo mnohonozí živočichové, kteří mají křídla a létají. Tak podle prstonárodního přírodopisu.

V. ⁴². podle prstonárodního přírodopisu rozeznává trojí druh zvířat, lezoucích po zemi; 1. lezoucí po hrudi (na př. hadi), 2. lezoucí „po čtyřech“ (na př. myši) a 3. mnohonožce, t. j. hmyz.

se neznečistili.

⁴⁴ Jáť jsem Hospodin, Bůh váš; buďte svati, neboť já svatý jsem. Neposkvrňujte se žádným zvířetem, které leze po zemi. ⁴⁵ Jáť jsem Hospodin, který vás vyvedl z Egypta, bych byl vašim Bohem; buďte svati, neboť já svatý jsem.

⁴⁶ To jsou zákony o čtvernožcích, o ptácích a všech živočiších, kteří se pohybují ve vodě a lezou po zemi, ⁴⁷ byste znali rozdíly čistého a nečistého a věděli, co se smí jísti a co nesmí.

HLAVA 12. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým:

Žena, která počavši porodí chlapce, bude nečista sedm dní jako v době měsíčkův. ³ Dne osmého budiž dítě obřezáno. ⁴ Ona však zůstane třicet tři dny (doma) v krvi očišťování svého; žádné svaté věci se nedotkne a do svatyně nevejde, dokud úplně nepominou cínové jejího čištění.

⁵ Porodí-li však děvče, bude nečista dva týdny jako za doby měsíčkův a zůstane šedesát dní v krvi svého očišťování.

⁶ Když pominou cínové čištění jejího, buď pro chlapce nebo pro děvče, přinese ročního beránka v celopalu a holoubě nebo hrdličku v obět za hřích ke vchodu do stánku zjevení a odevzdá je knězi. ⁷ Ten je bude před Hospodinem obětovati, bude se za ni modliti a tak bude očištěna od toku krve své.

To je zákon o té, která porodí chlapce neb děvče.

⁸ Nebude-li však s to, by obětovala beránka, nechť vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata, jedno k celopalu a druhé k oběti za hřích; kněz bude se za ni modliti a tak bude očištěna.

HLAVA 13. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi takto:

² Vyrazí-li se někomu na holé kůži nějaká neštůvka nebo bílá skvrna, tedy příznak zhoubného malomocenství, budiž přiveden k Áronovi knězi nebo ke kterémukoliv synovi jeho. ³ Ten uvidá vyrážku na kůži a (shledaje), že chlupy zbělely, a že skvrna, která se zdá býti malomocenstvím, je hlubší než ostatní hladká kůže, rozhodne, by byl oddělen; je to zhoubné malomocenství.

⁴ Bude-li však jasně bílá skvrna sice na kůži, ale nebude hlubší než ostatní (povrch) těla a zůstane-li původní barva chlupů nezměněna, zavře ho kněz na sedm dní. ⁵ Sedmého dne ho prohlédne; jestliže vyrážka nevzroste a nepoleze-li dále po kůži než předtím, opět ho zavře na sedm dní. ⁶ Po sedmi dnech opět ho prohlédne; bude-li skvrna temnější a nerozleze-li se po kůži, prohlásí ho čistým, neb je to (jen) vyrážka; člověk (ten) *vypere* šat svůj a bude čist. ⁷ Kdyby však potom, když byl od kněze prohledán a čistým uznán, opět se vyrážka rozmohla, budiž k němu přiveden ⁸ a prohlášen nečistým.

⁹ Bude-li (shledáno) na někom zhoubné malomocenství, budiž přiveden ke knězi, ¹⁰ který ho prohlédne. Bude-li na kůži bílá vyrážka, bude-li barva vlasů změněna a ukáže se i živé maso, ¹¹ budiž to považováno za malomocenství zastaralé, do kůže zažrané. Kněz ho tedy prohlásí nečistým a zavře, protože jest nečistota jeho nepochybná.

¹² Jestliže však se vyrážka provalí a rozleze po kůži, že pokryje celé tělo od hlavy do paty, pokud (lze) okem vidět, ¹³ ať ho kněz prohlédne a prohlásí, že je stižen vyrážkou, která neznečišťuje, poněvadž celá (kůže) zbělela; bude tedy člověk (ten) čist.

¹⁴ Ukáže-li se však na člověku živé maso, ¹⁵ budiž knězem prohlášen za poskvrněného

HL. 12. V. ⁷. Místo „bude se za ni modliti“ hebr.: „zjedná jí odpuštění“.

a zařazen mezi nečistě; neboť živé maso, prolezlé malomocenstvím, působí nečistotu.¹⁶ Nabude-li opět (vyrážka) bílé barvy a¹⁷ pokryje-li celého člověka, prohlédne ho kněz a usoudí že je čist.

¹⁸ Udělá-li se někomu na těle, to jest na kůži, vřed a zahojí-li se,¹⁹ na místě vředu však ukáže se bílá neb narudlá skvrna, ať je přiveden ke knězi;²⁰ ten když shledá, že jest místo vyraženiny hlubší než (povrch) ostatního masa, a chlupy že zbělely, pozná, že je nečist, neboť zhoubné malomocenství vzniklo ve vředu.²¹ Zůstala-li však chlupům původní barva, je-li skvrna zatemnělá a není-li hlubší než povrch okolního masa, ať ho na sedm dní zavře;²² jestliže potom (skvrna) vzroste, uzná malomocenství.²³ Zůstane-li (skvrna) v původní velikosti, je to jizva ze vředu, a člověk (ten) je čist.

²⁴ Jestliže na kůži (holého) těla, která byla popálena ohněm a pak zahojena, objeví se u něho bílá neb narudlá skvrna,²⁵ ať ji kněz prohlédne; zbělí-li a bude-li hlubší než ostatní kůže, prohlásí ho nečistým, neboť zhouba malomocenství vznikla v jizvě.²⁶ Jestli se barva chlupů nezměnila, není-li rána hlubší než ostatní (povrch) masa, a je-li barva vyraženiny samé zatemnělá, zavře ho na sedm dní²⁷ a dne sedmého jej prohlédne; vzroste-li vyraženina na kůži, vyhlásí ho za nečistého;²⁸ zůstala-li však bílá skvrna v původní velikosti a vybledla-li, je to jizva po spálenině, a proto budiž považován za čistého; je to zbytek spáleniny.

²⁹ Vyrazí-li se muži nebo ženě na hlavě neb na bradě něco jako malomocenství, nechť je kněz prohlédne;³⁰ bude-li místo (vyrážky) hlubší než (povrch) ostatního masa, a budou-li vlasy žlutavé a nad obryčej jemné, uzná je nečistými; je to malomocenství na hlavě a na bradě.³¹ Shledá-li však, že místo vyrážky je stejně vysoké jako maso okolní, vlasy však že nejsou černé, zavře ho na sedm dní.³² Dne sedmého jej prohlédne. Nevzrostla-li skvrna, mají-li vlasy svou barvu a je-li místo rány stejně vysoké s ostatním masem,³³ budiž oholen člověk ten – vyjímajíc místo vyražené – a zavřen na sedm jiných dní.³⁴ Shledá-li se sedmého dne, že rána zůstává, jaká byla, že není hlubší než ostatní maso, prohlásí ho za čistého; (člověk ten) vypere šat svůj a bude čist.³⁵ Kdyby po prohlášení za čistého vyrážka na kůži opět se rozšířila,³⁶ nebude (kněz) již vyšetřovati, zdali vlasy zežloutly; neníť pochyby, že je (člověk ten) nečist.³⁷ Jestliže však skvrna se zastaví, jsou-li vlasy černé, ať ví, že je člověk uzdraven, a směle ať ho prohlásí za čistého.

³⁸ Ukážou-li se muži neb ženě na kůži bílé, lesklé vyraženiny,³⁹ ať je kněz prohlédne; shledá-li vybledlé bílé skvrny na kůži, věz, že to není malomocenství, nýbrž bílá vyrážka, a že je člověk (ten) čist.

⁴⁰ Muž, jemuž s týla vyhnaly vlasy, jest lysý, avšak čist.⁴¹ Vylínají-li mu vlasy s čela, bude mítí lysinu na čele, bude však čist.⁴² Vznikne-li však na přední neb zadní lysině bílá, načervenalá skvrna, a⁴³ kněz to shledá, prohlásí, že ho beze vší pochyby chytlo malomocenství, které vzniklo na pleši.

⁴⁴ Kdokoliv tedy bude poskvrněn malomocenstvím a podle rozsouzení knězova bude odloučen,⁴⁵ měj roucho roztržené, hlavu odkrytou, ústa šatem zakryta, a volej, že je poskvrněn a nečist.⁴⁶ Po všecken čas svého malomocenství a nečistoty bude bydleti o samotě za táborem.

⁴⁷ Objeví-li se skvrna na vlňném nebo na lněném rouchu,⁴⁸ ať v osnově nebo v útku, nebo snad na kůži, nebo na čemkoliv, co je vyrobeno z kůže,⁴⁹ budou-li skvrny ty bílé

HL. 13. V.¹⁶ Podle hebr. třeba též, by zmizelo i živé maso.

V.⁴⁹ Místo „bílá“ lépe s hebr. „zelenavá“.

nebo červené, buďtež považovány za malomocenství a ukázány knězi.⁵⁰ Ten prohlédne věc a zavře ji na sedm dní;⁵¹ dne sedmého ji opět ohledá a shledá-li, že skvrny přibýlo, je to nezhojitelné malomocenství; prohlásíš roucho a všecko, na čem bude (skvrna ta) nalezena, za nečisto;⁵² proto budiž zničeno ohněm.⁵³ Shledá-li však, že skvrny nepřirostlo,⁵⁴ dá látku, na níž jest, vyprati, a zavře ji na nových sedm dní.⁵⁵ Uzří-li, že sice skvrna, nevzrostla, přece však původní podoba (roucha) se nevrátila, považuj věc za nečistou a zničí ji ohněm, poněvadž malomocenství vežralo se do povrchu nebo do celého roucha.⁵⁶ Vybledne-li místo skvrny po vyprání roucha, odtrhne ji a od celku oddělí.⁵⁷ Ukáže-li se později (skvrna) na místech, která byla dříve čista, je to malomocenství přelétavé; (věc) budiž ohněm zmařena.⁵⁸ Zmizí-li (skvrna po vyprání), budiž i co jest neporušeno, vypráno po druhé, a bude to čisto.

⁵⁹ To je zákon o malomocenství na vlněném nebo lněném rouchu, na osnově a na útku, na jakékoliv kožené věci, která ji považovati za čistou nebo nečistou.

HLAVA 14. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

² Malomocný budiž očišťován tímto obřadem:

Budiž přiveden ke knězi.³ Ten vyjde z tábora a shledá-li, že je malomocenství vyhojeno,⁴ rozkáže tomu, jenž dává se očišťovati, by obětoval za sebe dva živé vrabce, které je dovoleno jísti, cedrové dřívko, červcovou nit a yzop.⁵ Jednoho z vrabců přikáže mu zabítí v hliněné nádobě nad živou vodou;⁶ druhého pak živého, s cedrovým dřívkem, s červcem a yzopem omočí v krvi vrabce zabitého,⁷ a toho, kdo se; očišťuje, jí sedmkrát pokropí, aby byl zákonitě očištěn; pak pustí živého vrabce, aby odletěl do polí.⁸ Člověk (ten) vypere svůj šat, oholí všechny chlupy (svého) těla a okoupe se. Tak jsa očištěn smí vstoupiti do tábora, ale sedm dní zůstane mimo svůj stan.⁹ Dne sedmého oholí vlasy, vous, obočí i chlupy po všem těle. Pak zase vypere svůj šat a vykoupe se. Osmého dne¹⁰ vezme dva bezvadné beránky, roční ovci bez poskvrny, tři desetiny efy jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti, a kromě toho jednu mírku oleje.

¹¹ Očišťující kněz postaví člověka (toho) a všechny jmenované věci u vchodu do stánku zjevení před Hospodina, ¹² vezme jednoho beránka a přinese jej i s mírkou oleje v obět z pokuty. Když to vše před Hospodinem pozvedne,¹³ zabije beránka (na místě), kde bývají usmrcovány oběti za hřích a celopaly, to jest na místě posvátném. Neboť jako obět za hřích, tak obět z pokuty přísluší knězi; je svatosvatá.¹⁴ Kněz vezma z krve oběti, která podána byla z pokuty, potře (jí) boltec pravého ucha toho, kdo se očišťuje, jakož i palce pravé ruky a nohy;¹⁵ z mírky oleje naleje si na levou ruku,¹⁶ omočí v něm svůj pravý prst a bude sedmkrát kropiti (jím) před Hospodinem.¹⁷ Olejem zbylým v levé ruce potře boltec pravého ucha tomu, kdo se dává očišťovati, palec pravé ruky a nohy nad krví vzatou z oběti za pokutu; (ostatek vyleje)¹⁸ mu na hlavu.¹⁹ Kněz bude se za něho modliti před Hospodinem, podá obět za hřích, pak usmrtí celopal a²⁰ vloží jej na oltář s jeho přídavky. Tak bude člověk zákonitě očištěn.

²¹ Je-li (čištěnec) chudý a nemůže-li zmoci se na to, co bylo řečeno, nechť vezme k oběti za pokutu beránka, aby se zaň kněz modlil, desetinu jemné mouky zadělané olejem k oběti suché, mírku oleje a²² dvě hrdličky nebo dvě holoubata, z nichž jedno budiž obětí za hřích a druhé celopalem;²³ přinese to osmého dne svého očišťování knězi ke vchodu

V. ⁵⁷. Místo „malomocenství přelétavé“ hebr.: „malomocenství nové vzniklé“.

HL. 14. V. ⁴. hebr. lépe: „rozkáže, by pro toho, který se očišťuje, byli přineseni dva živí, čistí ptáci“.

V. ¹⁹. Místo „bude se modliti“ hebr.: „zjedná odpuštění“.

do stánku zjevení před Hospodina. ²⁴ Kněz vezme beránka k oběti z pokuty a mírku oleje, pozdvihne to zároveň, ²⁵ pak zabije beránka, potře jeho krví boltec pravého ucha tomu, kdo se dává očišťovati, jakož i palce pravé ruky a nohy; ²⁶ naleje si něco oleje do levé ruky, ²⁷ omočí v něm prst pravé ruky, sedmkrát (jím) pokropí před Hospodinem, ²⁸ a potře (jím) boltec pravého ucha tomu, kdo se očišťuje, jakož i palce pravé ruky a nohy na místě, kde jest krev vzatá z oběti za pokutu; ²⁹ zbytek oleje, který má v levé ruce, vylije na hlavu očištěného, aby mu smířil Hospodina. ³⁰ Potom přinese hrdličku neb holoubě, ³¹ jedno v oběť za hřích a druhé v celopal s jeho přídavky.

³² To jest oběť malomocného, který nemůže opatřiti vše, čeho třeba k jeho očištění.

³³ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi:

³⁴ Až vejдете do země Kanaánské, kterou vám dám v majetek, objeví-li se na domě zhouba malomocenství, ³⁵ půjde majitel domu to oznámit knězi a řekne: Zdá se mi, že je zhouba malomocenství na mém domě. ³⁶ Kněz rozkáže vynéstí všechny věci z domu, než do něho vkročí a než bude vyšetřovati, je-li malomocný, aby se vše, co je v domě, nestalo nečistým. Potom vejde, aby vyšetřil malomocenství domu. ³⁷ Uzří-li na jeho stěnách jako důlky škaredě bílé neb červené, a nižší než jest ostatní povrch (stěny), ³⁸ vyjde ze dveří domu a hned jej zavře na sedm dní. ³⁹ Sedmého dne se vrátí a vyšetří jej; shledá-li, že se malomocenství rozmohlo, ⁴⁰ dá vybourati kameny, na nichž jest a hoditi je za město na nečisté místo, ⁴¹ dá dům ten uvnitř kolem dokola oškrabat i oškrabaný prach vysypati za městem na nečisté místo; ⁴² na místo vyňatých kamenů dá zasaditi jiné, a jinou hlinou dá dům vymazati. ⁴³ Jestliže však potom, když byly kameny vybourány, prach oškrabán a jinou hlinou vymazáno, ⁴⁴ kněz vejde a uzří, že se malomocenství vrátilo, stěny že jsou pokropeny skvrnami, je to malomocenství nezníitelné a dům jest nečist; ⁴⁵ hned jej zboří a kamen z něho i dříví a všecek prach vyhodí za město na nečisté místo.

⁴⁶ Kdo vkročí do domu, když byl zavřen, bude nečist až do večera; ⁴⁷ kdo by v něm spal neb něco jedl, ať vypere svůj šat.

⁴⁸ Uzří-li však kněz vejda do domu, který byl nově vymazán, že malomocenství se nerozšířilo, prohlásí jej za čistý, poněvadž je zbaven zhouby. ⁴⁹ K jeho očištění vezme dva vrabce, cedrové dřívko, červc a yzop; ⁵⁰ zabije jednoho vrabce v hliněné nádobě nad živou vodou, ⁵¹ vezme cedrové dřívko, yzop, červc a živého vrabce, omočí to všecko v krvi vrabce zabitého, jakož i v živé vodě a dům sedmkrát pokropí. ⁵² Tak jej očistí krví vrabce, živou vodou, živým vrabcem, cedrovým dřívkem, yzopem a červcem. ⁵³ Když pak pustí vrabce, aby volně odletěl do polí, pomodlí se za dům, a bude zákonitě očištěn.

⁵⁴ To jsou zákony o všelikém malomocenství a o sirupech, ⁵⁵ o malomocenství na šatech a na domech, ⁵⁶ o dolíčcích, o vyrážejících neštůvkách, o bílých skvrnách, o měňavých barvách v rozmanitých podobách, ⁵⁷ aby bylo poznati, kdy jest něco čisto a kdy nečisto.

HLAVA 15. ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi takto: ² Mluvte k synům Izraelovým a rcete jim:

Muž, trpící chamotkem, bude nečist.

³ Že je tímto neduhem stížen, pozná se z toho, že ošklivá tekutina každou chvilku uvízne mu na těle a ssedne se.

⁴ Každé lůžko, na kterém bude spáti, bude nečisto, a všecko, nač si sedne. ⁵ Kdo se do-

V. ³⁷. Místo „bílý“ hebr. „zelenavý“.

V. ⁴¹. „Oškrabaný prach“ = omítka, hliněný povlak.

tkne jeho lůžka, vypere svůj šat, sám se okoupe a bude nečist až do večera.⁶ Sedne-li si někdo na místo, kde on. seděl, vypere svůj šat, vykoupe se a bude nečist až do večera.⁷ Kdo se dotkne jeho těla, vypere svůj šat, sám se okoupe a bude nečist až do večera.⁸ Padne-li slina takového člověka na někoho čistého, vypere (tento) svůj šat, okoupe se a bude nečist až do večera.⁹ Sedlo, na kterém seděl, bude nečisto;¹⁰ vůbec všecko, cokoliv bude pod tím, kdo chamotokem trpí, bude nečisto až do večera. Kdyby někdo něco z toho nesl, opere svůj šat, sám se okoupe a bude nečist až do večera.¹¹ Koho se dotkne takový člověk neumytýma rukama, ať vypere svůj šat, okoupe se a bude nečist až do večera.¹² Hliněná nádoba, které se dotkne, budiž rozbita; nádoba pak dřevěná budiž vodou vypláchnuta.

¹³ Uzdraví-li se, kdo trpí takovou nemocí, bude počítati sedm dní po svém uzdravení, vypere svůj šat, vykoupe se v živé vodě a tak bude čist.¹⁴ Dne osmého vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata, dostaví se před Hospodina ke vchodu do stánku zjevení a dá je knězi.¹⁵ Ten podá jedno v obět za hřích a druhé v celopal, bude se za něho před Hospodinem modliti, a tak bude očištěn od svého chamotoku.

¹⁶ Muž, z něhož vyjde símě, celý se okoupe a bude nečist až do večera.¹⁷ Roucho i kůži, které se (símě) dotkne, ve vodě vypere a bude (obě) nečisto až do večera.¹⁸ Žena, se kterou obcoval, vykoupe se a bude nečista až do večera.

¹⁹ Žena trpící v době pravidelných měsíčků krvotokem, budiž oddělena sedm dní.²⁰ Každý, kdo se jí dotkne, bude nečist až do večera;²¹ také všecko, na čem bude za doby své odloučenosti spáti nebo seděti, bude nečisto.²² Kdo se dotkne jejího lože, ať vypere svůj šat a vykoupe se; bude nečist až do večera.²³ Kdo se dotkne jakékoli věci, na které seděla, opere své roucho a sám se okoupe; bude nečist až do večera.²⁴ Kdyby u ní muž v době měsíčků ležel, bude nečist sedm dní; také každé lože, na němž (muž ten) bude spáti, bude nečisto.

²⁵ Žena, která mimo dobu měsíčků trpí delší čas krvotokem, nebo ta, které po měsíční ženské nemoci nepřestane krev téci, bude nečista, pokud neduh potrvá, jako za doby měsíčků.²⁶ Každé lůžko, na němž bude spáti, a každá věc, na kterou sedne, budou nečisty.²⁷ Kdo se těchto věcí dotkne, ať vypere svůj šat a sám se okoupe; bude nečist až do večera.²⁸ Zastaví-li se krev, a přestane téci, nechať počítá sedm dní od svého uzdravení;²⁹ osmého dne přinese za sebe knězi ke vchodu do stánku zjevení dvě hrdličky nebo dvě holoubata;³⁰ kněz podá jedno v obět za hřích, druhé v celopal a modliti se bude za ni pro její nečistý krvotok před Hospodinem.

³¹ Tak učte syny Israelovy, by se chránili poskvrnění a nezemřeli ve svých nečistotách, kdyby poskvrnili můj stánek, který jest mezi nimi.

³² To jsou zákony o muži, jenž trpí chamotokem a poskvrňuje se výronem semene,³³ o ženě, která žije za doby měsíčků v odloučenosti, nebo je stížena trvalým krvotokem, a o muži, který by u ní ležel.

Výroční den smíru. (16, 1. – 34.)

HLAVA 16. – ¹ Po smrti dvou Áronových synů, kteří přinesli nepravý oheň a (proto) byli usmrceni, Hospodin mluvil k Mojžíšovi² a nařídil mu toto:

Rci Áronovi, bratru svému, by nevcházal každého času do svatyně, která je za oponou před slitovnicí, kterou přikryta jest archa, aby neumřel – neboť v oblaci nad slitovnicí se ukazují; – ³ (ať nevchází), dokud neučiní takto: Přivede býčka na obět za hřích a berana na celopal.⁴ Nechať se obleče ve lněnou řízu, přikryje rozkrok lněnými spodky, opáše se lněným pásem a dá si na hlavu lněnou, čepici; toť jsou posvátná roucha. Ta všechna, až se umyje, obleče.⁵ Od veškeré obce synův Israelových přijme dva kozly na obět za hřích a

jednoho berana na celopal.⁶ Obětovati bude (nejprve) býčka a pomodlí se za sebe i za svůj dům.⁷ Pak postaví (ony) dva kozly před Hospodina u vchodu do stánku zjevení⁸ a losem určí, který z nich má připadnouti Hospodinu a který má býti propuštěn.⁹ Na kterého padne los „Hospodinu“, toho podá v obět za hřích;¹⁰ kterého však určí los za kozla propustného, toho postaví živého před Hospodina, aby nad ním vykonal modlitbu a poslal jej na poušť.

¹¹ Když všechny věci řádně připraví, přivede býčka, modlití se bude za sebe a za svůj dům, a zabije ho.¹² Pak vezme kadidelnici, naplní ji uhlím s oltáře, nabere do rukou kadidla složeného z vonidel, vejde za oponu do (vele) svatyně¹³ a vloží na oheň vonidla, by oblak dýmu z nich (vycházející) zahalil slitovnici, která jest nad zákonem; tak nezemře.¹⁴ Z krve býčka vezme a sedmkrát bude kropiti prstem proti východní straně slitovnice.¹⁵ Potom zabije kozla za hříchy lidu, zanesse jeho krev dovnitř za oponu, jako je přikázáno o krvi býčka, a bude ji kropiti naproti slitovnici.¹⁶ Tak očistí svatyni ode všech přestupků a všech hříchů, kterými ji synové Israelovi znečistili. Týž obřad vykoná ve stánku zjevení, který stojí mezi nimi, prostřed jejich znečištěných bydlíšť.¹⁷ Nikdo ať není ve stánku, když velekněz vchází do svatyně, aby se modlil za sebe, za svůj dům a za všecku obec israelskou, dokud nevyjde.¹⁸ Pak vyjde (a přistoupí) k oltáři, jenž je před Hospodinem, bude se za sebe modlití, nabere krve býčka i kozla, bude (ji) líti na rohy kolem dokola¹⁹ a sedmkrát prstem kropiti; tak jej očistí od nečistot synův Israelových a posvěti jej.

²⁰ Až vyčistí svatyni, stánek a oltář, ať přivede živého kozla;²¹ vloží mu obě ruce na hlavu, bude vyznávati všechny nepravosti synův Israelových, všechny viny i hříchy jejich, zakleje mu je do hlavy a dá jej ustanoveným člověkem vyvésti na poušť.²² Tak zanesse kozel všechny jejich nepravosti do pustin a tam bude puštěn na svobodu.²³ Áron pak vrátí se do stánku zjevení, slevče roucho, které byl prve oblékl, když vcházel do svatyně, a nechá je tam.²⁴ Potom se na posvátném místě okoupe a obleče se ve svá roucha, vyjde, bude obětovati celopal svůj i všeho národa, bude se modlití za sebe i za lid²⁵ a spálí na oltáři tuk, který jest podán v obět za hřích.²⁶ Ten, kdo pustil propustného kozla, vypere svůj šat, okoupe se ve vodě, a tak smí vejíti do tábora.²⁷ Býčka a kozla, kteří byli podáni v obět za hřích a jejichž krev byla zanesena do svatyně, aby byla vykonána očista, vynesou za tábor a zničí ohněm jejich kůže, maso i lejno;²⁸ každý, kdo je bude pálití, vypere svůj šat a okoupe se ve vodě; tak smí vejíti do tábora.

²⁹ Toto budiž vám věčně platným zákonem: Sedmého měsíce, desátého dne toho měsíce budete se umrtvovati, žádné práce nebudete konati, ani domorodec ani cizinec, který jest u vás hostem.³⁰ Toho dne bude (vykonáno) vaše smíření a očistění ode všech vašich hříchů; před Hospodinem budete očistěni.³¹ Bude to den odpočinku a umrtvovati budete se podle ustanovení věčně platného.³² Kněz, který jest pomazán a jehož ruce jsou posvěceny, by na místě svého otce konal kněžský úřad, bude konati smírné obřady; obleče se v roucho lněné, v roucha posvátná,³³ a očistí (vele)svatyni, stánek zjevení, oltář, jakož i kněze a všecek lid.³⁴ To vám tedy budiž věčně platným ustanovením – modlití se za syny Israelovy i za všechny jejich hříchy jednou v roce.

Áron učinil podle rozkazu Hospodinova daného Mojžíšovi.

Hl. 16. V.¹⁰ Podle hebr. má Áron kozla, na něhož padne los „Pro Azazela“, *postaviti živého před Hospodina, vykonal nad ním smír a poslati ho na poušť Azazelovi.*

V.¹¹. Místo „bude se modlití“ hebr. „zjedná smír“.

O zákonitém zabíjení zvířat. (17, 1. – 16.)

HLAVA 17. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: ² Rci Áronovi, jeho synům a všem synům Israelovým: Hospodin toto vám přikazuje :

³ Každý příslušník domu israelského, který zabije býka, ovci neb kozu v táboře nebo za táborem ⁴ a nepřinese Hospodinu obět u vchodu do stánku, uvalí na sebe vinu krve; jako kdyby byl prolil krev, budiž vyhlazen ze svého národa. ⁵ Proto nechať synové Israelovi oběmi zvířata, která by chtěli zabít v polích, přivedou ke knězi, aby byla zasvěcena Hospodinu u vchodu do stánku zjevení, aby je podali Hospodinu v pokojné oběti. ⁶ Kněz vylije krev na oltář Hospodinův u vchodu do stánku zjevení a tuk spálí ve vůni Hospodini-
novi příjemnou.

⁷ Ať již naprosto nepřinášejí svých obětí běsům, se kterými smilnili. Zákon ten bude mít věčnou platnost u nich i jejich potomků.

⁸ A rci jim: Každý Israelita i cizinec, který jest u vás hostem, který by podával celopal neb jinou obět, ⁹ nepřivedl by jí však ke vchodu do stánku zjevení, aby byla obětována Hospodinu, budiž vyhlazen ze svého národa.

¹⁰ Proti každému z domu Israelova i z cizinců, kteří jsou v něm hostmi, kdo bude jísti krev, trvale obrátím svou tvář a vyhladím ho z jeho lidu, ¹¹ neboť život živočicha je v krvi a já jsem vám ji dal, abyste si jí získávali na oltáři smíření pro své duše, aby krev zjednávala vašim duším odpuštění. ¹² Proto jsem řekl synům Israelovým: Nikdo z vás nebude jísti krve, ani cizinci, kteří jsou u vás hostmi.

¹³ Každý ze synův Israelových i, z cizinců, kteří jsou u vás hostmi, uloví-li zvíře nebo chytí-li ptáka, kterého je dovoleno jísti, ať vypustí jeho krev a zahrne ji zemí. ¹⁴ Jeť život každého živočicha v krvi; proto jsem řekl synům Israelovým: „Krvě žádného živočicha nebudete jísti, nebo život živočicha je v krvi, a kdokoli ji bude jísti, zahyne.”

¹⁵ Každý, jak z domácích tak z cizinců, kdo by jedl zdechlinu neb něco dravcem roztrhaného, vypere svůj šat a okoupe se; nečist bude až do večera. Tím obřadem bude očištěn. ¹⁶ Nevypere-li svého šatu, a nevykoupe-li se, zůstane vina jeho na něm.

Sbírka zákonův o svatosti. (18, 1. – 22., 33.)

HLAVA 18. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým toto:

Já jsem Hospodin, váš Bůh. ³ Podle obyčejův Egypta, ve kterém jste sídlili, nesmíte činiti, a podle mravů krajiny Kanaan, do které já hodlám vás uvést, nesmíte jednati: podle zákonů jejich nesmíte žíti. ⁴ Budete plniť má ustanovení, má přikázání zachovávat i podle nich žíti. Já jsem Hospodin, Bůh váš. ⁵ Šetřte mých zákonův a přikázání; kdo jich dbá, bude z nich živ. Já Hospodin.

⁶ Nikdo ať nepřistupuje k své pokrevně spřízněné, by odkryl její klín. Já Hospodin.

⁷ Neodkryješ klínu otce svého ani klínu matky své; je to tvá matka; neodkryješ jejího klínu. ⁸ Neodkryješ klínu ženy otce svého; jeť to klín otce tvého. ⁹ Neodkryješ klínu své sestry z otce nebo z matky, ať se narodila doma nebo mimo dům. ¹⁰ Neodkryješ klínu dcery syna svého nebo dcery své dcery; jeť to tvůj klín. ¹¹ Neodkryješ klínu dcery manželky otce svého; jeť jako by ji tvému otci porodila a jako by byla tvou sestrou. ¹² Neodkryješ klínu sestry otce svého; jeť to tělo otce tvého. ¹³ Neodkryješ klínu sestry své matky; jeť to tělo tvé matere. ¹⁴ Neodkryješ klínu otcova bratra a nepřistoupíš k jeho manželce; jeť s

Hl. 17. V. ⁷. „Běsům” = hebr. „chlupáčům” = „kozlům”. Představovali si tedy staří Hebreové *běsy* v podobě kozlův, a někteří jim přinášeli oběti, vzdávali jim bohopoctu, a v tomto smyslu „s nimi smilnili”. Srv. Ex 34, 16; Lv 20, 5.

tebou spojena švagrovstvím.¹⁵ Neodkryješ klínu své snachy; jeť man želkou tvého syna, neodkryješ tedy jejího lůna.¹⁶ Neodkryješ klínu bratrovy manželky; jeť to "klín tvého bratra.¹⁷ Neodkryješ klínu své ženy a její dcery. Nepojmeš dcery jejího syna, ani dcery její dcery, abys odkryl její klín; jsouť její tělo a takové obcování jest krvesmilstvo.

¹⁸ Nepojmeš za ženinu manželčiny sestry a neodkryješ jejího klínu za života manželčina.¹⁹ Nepřistoupíš k ženě, která trpí měsíčky, a neodkryješ jejího klínu.²⁰ Nebudeš souložit se ženou svého bližního a nebudeš se poskvrňovati pohlavně s ní obcuje.²¹ Svých dětí v obět modle Molochu nepodáš, abys tak neposkrvnil jméno Boha svého. Já Hospodin.

²² Nesměšuj se s mužským, jako se obcuje se ženou, protože je to ohavnost.²³ Nespoj se s nižádným zvířetem, aby ses tak neposkrvnil. Žena nepodloží se zvířeti a nebude s ním smilnit; jeť to hanebnost.

²⁴ Nepotřísňujte se žádnou z těch všech věcí; jsouť jimi poskrvnění všichni národové, které já před vámi vypudím;²⁵ jeť jimi poskrvněna země, jejíž nešlechternosti já navštívím, a tak vyvrhne své obyvatelstvo.²⁶ Šetřte mých ustanovení a nařízení a nečiňte žádné ze jmenovaných ohavností, ani domorodí, ani cizinci, kteří jsou u vás hostmi.²⁷ Neboť všechny tyto mrzkosti činili obyvatelé země té, kteří (tu) byli před vámi a poskrvnili ji.²⁸ Chraňte se tedy, aby vás podobna nevyvrhla, kdybyste takové věci činili, jako vyvrhla lid, který tu byl před vámi.²⁹ Kdo se dopustí některé ze jmenovaných ohavností, budiž vyhuben ze svého lidu.³⁰ Plňte moje příkazy. Nedopouštějte se věcí, které činili, kteří tu byli před vámi, a neposkrvňujte se jimi. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

HLAVA 19. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci veškeré obci synův Israelových toto:

Buďte svatí, nebol já, Hospodin, Bůh váš, svatý jsem.

³ Každý cti otce svého i matku. Šetřte mých sobot. Já jsem Hos podin, Bůh váš.

⁴ Neobracejte se k modlám a nedělejte si litých bohů. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

⁵ Budete-li přinášeti Hospodinu pokojnou obět, aby byl milostiv, ⁶ budete z ní jísti téhož dne, kdy bude podána, neb i, druhého dne; cokoli však by zůstalo do třetího dne, zničíte ohněm.⁷ Bude-li někdo z ní jísti po dvou dnech, bude nečist, vinen bezbožností, nepravost bude (lpěti) na něm, neboť poskrvnil svatou věc Hospodinovu; člověk ten budiž vyhlazen ze svého lidu.⁹ Když budeš žíti obilí své půdy, nesežneš ho až k samé zemi a nesebereš klasů, které (na zemi) zůstávají.¹⁰ Ani na vinici nebudeš sbíratí hroznův a zrn, které padají, ale necháš, by si je posbírali chudí a cizinci. Já jsem Hospodin, Bůh tvůj.

¹¹ Nedopouštějte se krádeže. Neupírejte nic a nikdo ať neoklame bližního svého.¹² Nebudeš krivě přísahati při jménu mém, abys tak neposkrvnil jméno Boha svého. Já Hospodin.

¹³ Neukřivdiš svému bližnímu a nebudeš ho násilně utiskovati. Nezadržíš svému dělníku mzdy do druhého rána.¹⁴ Hluchému nebudeš zlořečiti a slepému nepoložíš v cestu nijakého úrazu; ale báti se budeš Hospodina, Boha svého; jáť jsem Hospodin.

¹⁵ Nebudeš činiti nic nespravedlivého, zejména u soudu. Ať nestraníš chudšasovi a

HL. 19. V. ⁹ Podle hebr. nemá Israelita o žni sežítí celé pole, nýbrž má nechati na okraji (na souvrati) klasy státi, by si je mohla sežítí chudina. Srv. 23, 22; Dt 24, 19.

V. ¹⁰ Podle hebr. nemá majitel vinice vůbec po vinobraní paběrkovati, nýbrž má vše, co zůstalo na révě, přestřihnout jako to, co spadlo na zem, ponechati chudině. Totéž platilo o sklizni oliv. Srv. Dt 24, 20. nn.

před tváří velmožovou se neskláněj. Sud spravedlivě svého bližního.¹⁶ Nebudeš mezi lidem pomluvačem ani donášečem. Nesáhneš na život bližního svého. Jáť Hospodin.

¹⁷ Nebudeš nenáviděti bratra svého v srdci svém, nýbrž zjevně mu věc vytkneš, abys neměl z něho hříchu.¹⁸ Nehledej pomsty a nevzpomínej křivdy svých soukmenovců. Milovati budeš přítele svého jako sám sebe. Jáť Hospodin.

¹⁹ Zachovávejte zákony mé.

Nedopouštěj dobytku svému se zvířaty jiného druhu se pářiti. Pole svého neosívej různorodým semenem. V roucho, které je setkáno z dvojí látky, nesmíš se obléci.²⁰ Bude-li muž spáti a obcovati se ženou, která je vdanou otrokyní dosud nevykoupenu ani na svobodu nepropuštěnou, ať jsou potrestáni oba; usmrceni však nebudou, neboť nebyla svobodná.²¹ (Muž ten) přinese v obět za zpronevěru Hospodinovi u východu do stánku svědectví berana;²² kněz se bude modliti za něho a za jeho hřích před Hospodinem, i smiluje se nad ním a hřích mu bude odpuštěn.

²³ Až vejdete do země a budete v ní pěstiti ovocné stromy, odejmete jejich předkožku; ovoce totiž, které vydají, bude vám nečisto a nebudete z něho jísti.²⁴ Roku čtvrtého všechny plody jejich budou zasvěceny Hospodinovi, k jeho chvále.²⁵ Pátého však roku bude vám dovoleno jísti ovoce a česati plody, které vydávají. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

²⁶ Nic nebudete jísti s krví. Nebudete hádati ani dbáti snů.²⁷ Nebudete stříhati vlasů svých do kruhu a vousů nebudete holiti.²⁸ Pro mrtvého nebudete drásati těla svého a nebudete si vpichovati (do těla) žádných obrazců ani znamení. Jáť jsem Hospodin.

²⁹ Neprodej dcery své ke smilstvu, aby se země neposkvrnila a nenaplnila nešlechtností.³⁰ Zachovávejte soboty mé a mějte v uctivosti svatyni mou. Jáť Hospodin.

³¹ Neuchylujte se k čarodějům a neptejte se na nic hadačů, nebo byste se tak poskvřili. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

³² Před hlavou zešedivělou povstaň, cti osobu starcovu a boj se Hospodina, Boha svého. Jáť jsem Hospodin.

³³ Bude-li sídliti cizinec v zemi vaší, bude-li přebývati mezi vámi, neutiskujte ho,³⁴ ale ať jest mezi vámi jako váš soukmenovec. Budete ho milovati jako sami sebe; neboť i vy jste byli cizinci v Egyptě. Jáť jsem Hospodin, Bůh váš.

³⁵ Nedopouštějte se žádné nespravedlnosti u soudu, loktem, váhou, měrou;³⁶ váha budiž spravedlivá, správná ať jsou závaží, spravedlivá efa, spravedlivý hin. Jáť jsem Hospodin, Bůh váš, který vás vyvedl z Egypta.

³⁷ Dbejte všech mých přikázání i zákonů; plňte je. Jáť Hospodin.

HLAVA 20. — ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Toto rci synům Israelovým:

Kdo ze synů Israelových nebo z cizinců, kteří v Israeli sídlí, dá ze svého semene modle Moloch, smrti ať umře; obecný lid jej ukamenuje.³ A já obrátím tvář svou proti němu a vyhladím ho z jeho lidu, protože dal ze svého semene Molochovi, poskvřnil mou svatyni a zneuctil svaté jméno mé.⁴ Bude-li však lid země liknavý, bude-li jaksi na lehkou váhu bráti rozkaz můj a tak nechá býti člověka toho, který ze svého semene Molochovi dal, a nebude chtít ho usmrtit,⁵ obrátím tvář svou proti člověku tomu i proti jeho příbuzenstvu, a vyhladím z jeho lidu jej i všechny, kteří ho nechali s Molochem smilniti.

⁶ Proti člověku, který se uchýlí k čarodějům nebo hadačům a bude s nimi smilniti, obrátím obličej svůj a vyhladím ho z lůna národa jeho.

⁷ Ukazujte, že jste svatí, a buďte jimi, neboť já jsem Hospodin; Bůh váš.⁸ Šetřte pří-

kazů mých a plňte je; já jsem Hospodin, který vás posvěcuje.

⁹ Kdo bude zlořečili otci svému nebo matce, smrtí ať umře; otci a matce zlořečil, jeho krev lpí na něm. ¹⁰ Bude-li kdo souložit⁹ se ženou druhého, dopustí-li se cizoložství s manželkou bližního svého, smrtí ať umrou jako cizoložník a cizoložnice. ¹¹ Kdyby někdo spal se svou nevlastní matkou a (tak) odkryl klín otce svého, ať oba smrtí zemrou; jejich krev lpí na nich. ¹² Kdyby někdo spal se svou snachou, ať oba zemrou; nebo spáchali hanebnost; jejich krev lpí na nich. ¹³ Kdo by spal s mužským tak, jak se obcuje se ženou, oba spáchali ohavnost, smrtí ať zemrou; jejich krev lpí na nich. ¹⁴ Pojme-li někdo kromě své ženy za manželku její matku, dopouští se zločinu, ať hoří za živa s nimi; tak veliký zločin nesmí mezi vámi zůstat. ¹⁵ Kdo by obcoval s dobytčetem ze skotu nebo z bravu, smrtí ať umře; také zvíře zabijte. ¹⁶ Žena, která by se podložila některému zvířeti, budiž usmrcena s ním; krev jejich lpí na nich.

¹⁷ Pojme-li někdo svou sestru, dceru otce svého nebo dceru matky své, a pohlédne-li na její klín a ona popatří na klín bratrův, učinili hanebnou věc; budou vyhlazeni před očima lidu svého, protože stydkost svou navzájem odkryli; jejich nepravost bude lpěti na nich. ¹⁸ Bude-li někdo spát se ženou v době jejich měsíčkův, odkryje-li její klín, a ona odkryje-li pramen své krve, ať jsou oba z lidu svého vyhlazeni, ¹⁹ Neodkryješ klína sestry matky své ani sestry otce svého; kdo by to učinil, obnažil by stydkost těla svého; nepravost bude lpěti na nich obou. ²⁰ Kdyby někdo spal s manželkou svého strýce nebo ujce, a (tak) odkryl klín příbuzných svých, bude hřích jejich lpěti na obou; bez dětí zemrou. ²¹ Kdo by pojal ženu bratra svého, dopustil by se skutku nedovoleného; odkrývá klín bratra svého; budou bez dětí.

²² Šetřte mých ustanovení i zákonův a plňte je, aby i vás nevyvrhla země, do které vejdete a ve které budete sídliti. ²³ Nejednejte podle zákonů národů, které já před vámi vypudím. Činiliť všechny ty věci a (proto) je mám v ošklivosti. ²⁴ Vám však pravím: Uvažte se v držení země jejich, kterou vám dám v dědičný majetek, zemi tekoucí mlékem a medem. Já jsem Hospodin, Bůh váš, jenž jsem vás oddělil od ostatních národů. ²⁵ Rozeznávejte tedy i vy mezi zvířetem čistým a nečistým, mezi ptákem čistým a nečistým, abyste se neposkvrnili zvířetem, ptákem nebo čímkoliv, co leze po zemi a co jsem vám označil za nečisté. ²⁶ Buďte mi svati, protože já Hospodin jsem svatý a oddělil jsem vás od ostatních národů, byste byli moji.

²⁷ Muž nebo žena, ve kterých bude (shledán) duch čarodějsství nebo hadačství, smrtí ať umrou; uházejí je kamením; jejich krev lpí na nich.

HLAVA 21. – ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi: Mluv ke kněžím, synům Áronovým, a rci jim:

Mrtvolami soukmenovců svých ať se kněz neznečišťuje, ² vyjímajíc toliko (mrtvolu) blízkých příbuzných, to jest otce, matky, syna, dcery, bratra ³ a sestry, panny, která není za muže vdána; ⁴ ani (mrtvolou) knížete lidu se neposkvrní. ⁵ Nebudou stříhati vlasův ani vousův a nebudou činiti na svém těle zářezů. ⁶ Budou zasvěceni Bohu svému a nezneuctí jeho jména; neboť obětují zápalné oběti Hospodinovy, pokrmu to Boha svého; proto budou svati.

⁷ Zmrhalky a prodajné nevěstky nevezmou si za manželku; také té ne, která jest od manžela zapuzena; jsouť zasvěceni Bohu svému ⁸ a obětují předkladné chleby. Ať tedy jsou svati, neboť já jsem svatý, Hospodin, který je posvěcuje.

K. V. ¹⁹. srv. 18, 10. 12. n. „*Tělo*“ = krev, pokrevnost, srv. 18, 12. n.

⁹ Dcera knězova, bude-li zastižena při smilstvu a poskvrní-li (tak) jméno otce svého, budiž upálena.

¹⁰ Velekněz, to jest nejvyšší duchovní mezi svými bratřími, na jehož hlavu byla vylita olejová masť, jehož ruce byly posvěceny ke kněžskému úřadu, který byl oblečen v posvátná roucha, neodkryje hlavy své, roucha svého neroztrhne, ¹¹ k žádnému mrtvému naprosto nevejde, ano ani (mrtvolou) svého otce a matky se neposkvrní. ¹² Nevyjde ze svatyně, aby svatyně Hospodinovy neposkvrnil; jeť na něm olej posvátného pomazání Božího. Já jsem Hospodin.

¹³ Pannu nechť pojme za choť; ¹⁴ vdovy však, ženy zapuzené, svedené a nevěstky nesmí pojmuti. Pannu tedy ze svého národa, ¹⁵ aby rodu svého nesměšoval se spodinou lidu svého; jáť jsem Hospodin, který ho posvěcuji.

¹⁶ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹⁷ Rci Áronovi: Nikdo z potomstva tvého, také z budoucích rodů, kdo bude míti na sobě vadu, nesmí obětovati chlebů Bohu svému; ¹⁸ nesmí vstoupiti do jeho služby, kdo bude míti na sobě nějakou vadu: bude-li slepý, kulhavý, bude-li míti nos malý, příliš veliký nebo křivý, ¹⁹ bude-li míti zlomenou nohu nebo ruku, ²⁰ bude-li hrbatý, krhavý, bude-li míti na oku bílé skvrny, bude-li míti nezhojitelné lišeje nebo škrábance po těle, bude-li míti kýlu. ²¹ Nikdo z potomstva Árona kněze, který by měl vadu, nesmí se blížit k Hospodinu, by přinášel oběti a chleby Bohu svému; ²² smí však jísti chleby, které se podávají v obět ve svatyni; ²³ jen ať nevchází za oponu a nepřistupuje k oltáři, protože má vadu a nemá poskvrňovati svatyně mé. Já jsem Hospodin, který je posvěcuji.

²⁴ Pověděl tedy Mojžíš Áronovi, jeho synům a všem Israelitům všecko, co mu bylo přikázáno.

HLAVA 22. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

² Rci Áronovi a jeho synům, ať se varují (znesvětit), co je zasvěceno v dar (Bohu) od synův Israelových, a neposkvrňují věci mně zasvěcených, které přinášejí v obět. Jáť Hospodin. ³ Rci jim i jejich potomkům: Každý z vašeho rodu, kdo jsa stížen nečistotou přiblíží se ke svatým věcem, které obětovali synové Israelovi Hospodinu, zahyne před Hospodinem. Jáť jsem Hospodin. ⁴ Nikdo z krve Áronovy, kdo je stížen malomocenstvím nebo chamotokem, nesmí jísti z darů mně zasvěcených, dokud se neuzdraví. Kdo se dotkne člověka, který je znečištěn mrtvolou, komu uchází símě jako při obcování, ⁵ nebo kdo se dotkne něčeho, co leze po zemi, nebo čehokoliv nečistého, čeho dotek znečišťuje, ⁶ bude nečist až do večera a nesmí jísti těch věcí, které jsou zasvěceny; když se však okoupe, ⁷ bude po západu slunce očištěn a smí jísti ze zasvěcených věcí, neboť je to pokrm jeho. ⁸ Zdechliny a toho, co dravci rozsápali, nebudou jísti, aby se tím neposkvrnili. Já jsem Hospodin. ⁹ Ať šetří příkazů mých, aby nelpěl na nich hřích a nezemřeli ve svatyni, kdyby ji poskvrnili. Jáť Hospodin, který je posvěcuji.

¹⁰ Nikdo nepovoláný nesmí z věcí zasvěcených jísti; ani kněžíův nájemník, ani nádeník nesmí jich požívat. ¹¹ Nevolník, jehož kněz koupil, nebo který se narodil v jeho domě,

HL 21. V. ¹⁰. Místo „*neodkryje hlavy své*“ hebr. „*nerozpustí vlasů svých*“. Srv. 10, 6; 13, 45.

V. ²². Místo „*chleby*“ hebr. „*svatosvaté a svaté*“ (věci smí jísti). – *Svatosvatými byly*: chleby předkladané (24, 9.), příslušné části z obětí za zpronevěru a za hřích (6, 25. 29.), mincha (2, 3. 10.). „*Svatými*“ byly úděly z obětí děkovných (Lv 23, 20.), prvorození čistých zvířat (Nm 18, 15. nn.), prvotiny (Nm 18, 12. n.) a desátky (Nm 18, 26, nn.; Lv. 27, 30. nn.).

V. ³. „*Zahyne před Hospodinem*“ = ztratí kněžská práva. Srv. „bude vyhuben z národa“ = bude zbaven občanských práv. Gn 17, 14; Lv 17, 4.

smí z nich jísti.¹² Knězova dcera, která se vdala za kteréhokoliv muže z lidu, nesmí jísti z věcí posvěcených ani z prvotin.¹³ Ovdoví-li však nebo, zapuzena byvši, vrátí se bez dětí do domu otcova, smí požívatí pokrmů otce svého jako za svobodna. Žádný cizinec není práv z nich jísti.¹⁴ Kdo by nevědomky požil z posvěcených věcí, nahradí to knězi do svatyně a přidá pětinu k tomu.¹⁵ (Kněží) ať neznescvěčují posvátných darů synův Israelových, které obětují Hospodinu,¹⁶ ať neuvalují na sebe hříchy, dovolující jim bezbožně posvátných darů požívatí. Já jsem Hospodin, který je posvěcují.

¹⁷ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: Rci Áronovi, synům jeho a všem synům Israelovým toto:

¹⁸ Kdokoli z domu Israelova i z cizinců, kteří u vás sídlí, přinese obět, třebas jen z dobré vůle neb aby vyplnil slib, přinese-li něco v celopal Hospodinu,¹⁹ abyste to vy (kněží) podali, budiž to bezvadný sa mec z hovězího dobytka, z ovec nebo koz.²⁰ Kdyby měl vadu, nesmíte ho obětovati, neboť nebude příjemný.

²¹ Kdo přinese Hospodinu obět pokojnou, buď z dobré vůle neb aby splnil slib, vezmi neposkvřenou žertvu z hovězího dobytka, z ovec (neb koz), aby byla příjemná; žádné vady ať nemá.²² Zvířat slepých, nebo se zlomeným údem, zvířat raněných, nebo s vyrážkou, vředy a lišejí nesmíte Hospodinovi podávati ani jich přinášeti v zápalnou obět na oltáři Hospodinově.²³ Býka neb ovci s utatým uchem neb ocasem smíš přinést v obět z dobré vůle, ale v obět ze slibu nemůže býti platně podán.²⁴ Žádného zvířete, které má rozmačkaná, roztlučená, utržená neb uřezaná varlata, nesmíte Hospodinu obětovati; vůbec takových věcí ve své zemi nečiňte.²⁵ Z ruky cizincovy neobětujte Bohu svému chlebův aniž čeho jiného, co by chtěl dáti, neboť porušeno a poskvřeno je to vše; nepřijímejte toho.

²⁶ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

²⁷ Býk, ovce a koza, když se vylíhne, budiž sedm dní pod vemenem své matky; dne osmého však a potom mohou býti Hospodinu obětováni.²⁸ Krávu nebo bahnici nevolno zabíti téhož dne, co jejich mládata.²⁹ Budete-li přinášeti Hospodinu obět dikův, aby byla (vám) prospěšná,³⁰ sníte ji téhož dne; do jitra druhého dne nic nesmí zůstat. Jáť Hospodin.

³¹ Šetřte přikázání mých a plňte je. Jáť Hospodin.³² Neznescvěčujte svatého jména mého, abych za svatého byl ctěn u synův Israelových. Já jsem Hospodin, který vás posvěcují³³ a který jsem vás vyvedl z Egypta, abych vám byl Bohem. Já Hospodin.

Seznam svátků. (23, 1. – 44.)

HLAVA 23. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým :

Dnové Hospodinovi, které budete světit, jsou tyto:

³ Šest dní budete pracovati; den sedmý slouti bude svatým, protože je to sobotní odpočinek. Žádné práce nebudete v něm konati, je (to) Hospodinova sobota ve všech příbytcích vašich.

⁴ Svatí dnové Hospodinovi, které máte slaviti v příslušné doby, jsou tyto:

⁵ Měsíce prvního, čtrnáctého dne toho měsíce, k večeru, jest Hospodinovo fase; ⁶ a patnáctého dne toho měsíce je slavnost Hospodinových přesnic. Sedm dní budete jísti

HL. 23. V. ². Místo, „*které budete světili*“ hebr. „*o kterých budete slaviti posvátní shromáždění*“. Srv. Ex 12, 16; Jo 1, 14; 2, 15; Is 13, 3; Jer 36, 7.

V. ³. Místo „*bude svatým*“ hebr. „*bude posvátné shromáždění*“.

přesné chleby, ⁷ První den bude nad jiné slavný a svatý; žádné služební práce nesmíte v něm konati. ⁸ Sedm dní budete přináseti Hospodinu zápalné oběti; den pak sedmý budiž slavnější a světlejší; žádné služební práce v něm nesmíte konati.

⁹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹⁰ Rci synům Israelovým toto:

Až vejдете do země, kterou já vám dám, a budete sklízeti obilí, přinesete prvotiny své žně, snopy s klasy, knězi; ¹¹ ten toho dne po sobotě pozdvihne snopek před Hospodinem, aby vám získal zálibu, a (tak) jej zasvěti. ¹² Téhož dne, kterého se zasvěcuje snopek, budiž bezvadný beránek, roček, podán Hospodinu v celopal. ¹³ S ním budiž také suchá oběť, dvě desetiny jemné mouky, zadělané olejem, obětována v zápal Hospodinu ve vůni přelíbou; též úlitba vína, čtvrtina hinu. ¹⁴ Chleba, pražmy a tluče z obilí nesmíte jísti až do dne, kterého přinesete z něho Bohu svému obět. Příkázání to bude věčně platné ve všech pokoleních vašich i všech příbytcích.

¹⁵ Ode dne po sobotě, kdy jste obětovali snop prvotin, budete počítati sedm plných týdnů, ¹⁶ až do dne po sedmém týdnu, to jest padesát dní. Tehdy přinesete Hospodinu novou obět ¹⁷ ze všech příbytků svých, (totiž) dva chleby prvotin ze dvou desetin jemné kvašené mouky; ty upečete Hospodinu v prvotiny. ¹⁸ S chleby budete obětovati sedm ročních bezvadných beránků, jednoho býčka ze stáda a dva berany; budou s příslušnými oběťmi suchými a úlitbami celopalem k vůni Hospodinovi velmi příjemné. ¹⁹ V obět za hřích přinesete také kozla a v obět pokojnou dva beránky, ročky. ²⁰ Když je kněz i s chleby prvotin pozdvihne před Hospodinem, dostanou se mu k požitku. ²¹ Den ten nazvete veleslavným a přesvatým; žádné služební práce nebudete v něm konati. Ustanovení to bude věčně platné ve všech vašich příbytcích a pokoleních.

²² Když pak budete žítí obilí ve své zemi, nebudete je síci u samé země, a zbylých klasů nebudete sbírat, nýbrž ponecháte je chudým a cizincům. Ját jsem Hospodin, Bůh váš.

²³ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ²⁴ Rci synům Israelovým: Sedmého měsíce, prvního dne toho měsíce budete mítí svátek s odpočinkem, památný den s troubením; bude slouti svatým. ²⁵ Žádné služební práce nesmíte v něm konati a přinesete Hospodinu celopal.

²⁶ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

²⁷ Desátého dne tohoto sedmého měsíce bude veleslavný den smíření; bude slouti svatým; dne toho budete se mrtviti a obětovati Hospodinu zápalnou obět. ²⁸ Celý ten den nesmíte konati žádné služební práce; jeť to den smíru, aby se vám dostalo od Hospodina, Boha vašeho, odpuštění. ²⁹ Kdo by se nemrtvil toho dne, budiž ze svého lidu vyhlazen; ³⁰ také toho vyhladím z lidu, kdo by konal nějakou práci. ³¹ Žádné tedy práce v něm nebudete konati; ustanovení to bude mítí věčnou platnost ve všech vašich pokoleních a příbytcích. ³² Je to svátek odpočinku, v němž budete se mrtviti; od večera devátého dne měsíce (toho) až do večera (následujícího) budete slaviti svůj den klidu.

³³ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ³⁴ Rci synům Israelovým:

Od patnáctého dne tohoto sedmého měsíce budou po sedm dní svátky stánků ke cti Hospodinově. ³⁵ První den bude veleslavný a přesvatý; žádné služební práce v něm nebudete konati. ³⁶ Sedm dní budete přináseti Hospodinu zápalné oběti. Také osmý den bude veleslavný a přesvatý, budete též obětovati Hospodinu zápalnou obět; je (to den) schůze; žádné služební práce nebudete v něm konati.

³⁷ To jsou dnové Hospodinovi, které budete nazývati veleslavnými a přesvatými, v nichž budete Hospodinu přináseti oběti suché, krvavé i mokré podle řádu jednotlivých

dnů, ³⁸ kromě Hospodinových sobot, kromě vašich darů, kromě obětí, které přinášíte Hospodinu ze slibu nebo z dobré vůle.

³⁹ Tedy od patnáctého dne sedmého měsíce, když budete mít všecku úrodu své země sklizenou, budete světiti svátky Hospodinovy sedm dní; dne prvního a dne osmého bude sobota, to jest klid. ⁴⁰ Dne prvního si vezmete ovoce nejkrásnějšího stromu, palmové ratolesti, větvíčky hustolistých stromův a vrby od potoka, a veselte se před Hospodinem, Bohem svým. ⁴¹ Budete světiti jeho slavnost sedm dní každého roku; bude to ustanovení mající věčnou platnost ve vašich pokoleních. Měsíce sedmého svátky ty světiti budete ⁴² a sedm dní budete bydleti pod stínidly. Každý, kdo je z rodu Israelova, bude zůstávat pod stany, ⁴³ aby věděli potomci vaši, že jsem ubytoval syny Israelovy pod stany, když jsem je vyvedl z Egypta. Já jsem Hospodin; Bůh váš.

⁴⁴ Mluvil tedy Mojžíš k synům Israelovým o slavnostech Hospodinových.

Olej do lamp sedmiramenného svícnu a předkladné chleby. (24, 1, – 9.)

HLAVA 24. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rozkaž synům Israelovým:

Ať přinášejí ti nejčistšího a nejjasnějšího olivového oleje, by mohly býti stále opatrovány lampy ³ před oponou zjevení ve stánku úmluvy. Áron ať je postaví (by hořely) před Hospodinem od večera až do jitra podle bohoslužebného řádu majícího věčnou platnost ve vašich pokoleních. ⁴ Na svícen z nejčistšího zlata před obličej Hospodinův buďte stále stavěny.

⁵ Vezmi též jemné mouky a napeč z ní dvanáct chlebů, z nichž každý buď ze dvou desetin efy; ⁶ ty polož dvěma řadami, v každé řadě po šesti, na stůl zcela čistý před Hospodina. ⁷ Na ně vlož nejčistšího kadidla, aby bylo připomínkou chleba obětovaného Hospodinu. ⁸ Každou sobotu buďte před Hospodinem vyměněny (za jiné, které) budou (přinášeny) od synů Israelových podle smlouvy věčně platné:

⁹ budou Árona a jeho synů, by jich požili na posvátném místě; jsouť svatosvatou součástí obětí Hospodinových. (Tak) podle práva věčně platného.

Zákon o rouhání. (24, 10. – 23.)

¹⁰ Tu hle, syn (jedné) ženy israelské, jehož měla s mužem egyptským, vyšel mezi syny Israelovy a vadil se v táboře s mužem israelským. ¹¹ A protože se rouhal jménu a zlořečil mu, byl přiveden k Mojžíšovi. Matka jeho slula Salumit, dcera Dabrioiva z kmene Dan. ¹² I dali ho pod dohlídku, dokud by nezvěděli, co Hospodin káže.

¹³ Tu promluvil (Hospodin) k Mojžíšovi:

¹⁴ Vyved rouhače ven za stany, a všichni, kteří ho slyšeli, vloží mu své ruce na hlavu a všechen lid ať jej ukamenuje.

¹⁵ A rci synům Israelovým: Každý, kdo bude Bohu svému zlo řečiti, bude pykati za svůj hřích. ¹⁶ Kdo by se rouhal jménu Hospodinovou, smrtí ať umře; všechna obec uháže ho kamením. Ať je to člověk domácí nebo cizinec, bude-li se rouhati jménu Hospodinovu, smrtí zemře.

¹⁷ Kdo udeří a zabije člověka, smrtí ať zemře. ¹⁸ Kdo zabije dobytče, nahradí je jiným [podle zásady: život za život. ¹⁹ Poškodí-li někdo kohokoli ze svých soukmenovců na těle, jak učinil on, tak se staniž jemu. ²⁰ Zlomeninu za zlomeninu, oko za oko, zub za zub nahradí; tutéž škodu, jakou ublížil jinému, bude nucen strpěti sám. ²¹ Kdo zabije dobytče,

Hl. 24. V. ¹¹. Za pozdějších dob bylo asi také v našem v. jméno Jahve nahrazeno slovem „jméno“. Rovněž tak ve v. 16b. asi proto, že cit čtenářův nemohl připustiti, by jméno *Hospodinovo* bezprostředně bylo spojeno se slovesem „rouhati se“.

nahradí je. Kdo zabije člověka, budiž (smrtí) trestán.²² Jednostejné právo budiž mezi vámi, ať hřeší cizinec nebo člověk domácí; neboť já jsem Hospodin, Bůh váš.

²³ Mluvil tedy (tak) Mojžíš k synům Israelovým. I vyvedli toho, jenž se byl rouhal, za stany a ubili ho kamením.

Učinili tedy synové Israelovi, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

O roce sobotním a jubilejním. (25, 1. – 55.)

HLAVA 25. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi na hoře Sinaj: ² Rci synům Israelovým:

Až vejдете do země, kterou já vám dám, ať se slaví (rok) odpočinutí ke cti Hospodino-
vě. ³ Šest roků budeš osívat svou roli, a šest let budeš ořezávat vinici svou a sbírat její
úrodu; ⁴ sedmého však roku bude pro zemi sobota, odpočinek Hospodinův; pole nebudeš
osívat a vinice nebudeš řezat. ⁵ Co urodí země sama od sebe, toho nebudeš žítí a hrozň
tvých nových výhonků nebudeš sbírat, jako ve vinobraní (činíváš) – jeť rok odpočinku
pro půdu, – ⁶ ale bude vám to pokrmem, tobě i nevolníku tvému, nevolníci, dělníku tvé-
mu i cizinci, kteří u tebe dli, ⁷ tvému skotu i bravu; všecko, co se urodí, bude (jim) za
pokrm.

⁸ Počítej si též sedm týdnů roků, to jest sedmkrát sedm, tedy celkem čtyřicet devět let ⁹
Potom, sedmého měsíce, desátého dne toho měsíce, v době smíření budeš troubiti na roh
po celé zemi své. ¹⁰ Světiti budeš padesátý rok tím, že prohlásíš jej za rok svobody pro
všecky obyvatele země své. Bude to rok jubilejní; tu dosáhne každý opět svého majetku a
vrátí se každý k rodu, z něhož pochází. ¹¹ Bude milostivým létem padesátý rok: nebudete
síti ani žítí toho, co se urodí samo sebou, a úrody vinic nebudete sbírat, ¹² abyste světili
milostivé léto, ale hned budete jísti, co se samo naskytne.

¹³ O milostivém létě dosáhnou všichni zase svého majetku.

¹⁴ Když budeš něco prodávati svému soukmenovci, neb od něho kupovati, neutiskuj
svého bratra, ale podle počtu roků po milostivém létě od něho kupuj ¹⁵ a podle počtu
sklizní (do milostivého léta) ať ti prodá. ¹⁶ Čím více roků zbývá (ke sklizni) po milostivém
létě, tím více vzroste cena; čím však méně času napočítáš, tím také menší budiž kupní
cena, protože ti prodává (jen) počet sklizní. ¹⁷ Neutiskujte svých soukmenovců, ale
jedenkaždý boj se Boha svého; neboť já jsem Hospodin, Bůh váš. ¹⁸ Plňte přikázání má,
šetřete zákonů mých a plňte je, byste mohli sídliti v zemi bez jakéhokoli strachu.

¹⁹ Země vám bude vydávati svou úrodu, které se najíte dosyta, nebojíte se žádného
útoku. ²⁰ Řeknete-li pak: „Co budeme jísti sedmého roku, nebudeme-li síti ani kliditi
úrody své?“ ²¹ (vězte, že) vám dám požehnání své roku šestého, že vám přinese úrody na
tři léta; ²² když osmého roku budete (opět) síti, budete jísti ze staré úrody až do devátého
roku; dokud nevyrostou plodiny nové, budete požívatí starých.

²³ Půda tedy nesmí býti prodána na věčné časy, neboť má jest a vy jste příchodí a moji
nájemníci. ²⁴ Proto všechna půda vašeho majetku bude prodávána s podmínkou výkupu. ²⁵
Zchudne-li bratr tvůj a prodá svůj stateček, může jeho příbuzný, chce-li, vykoupiti, co
onen byl prodal. ²⁶ Nemá-li příbuzného, ale sám může-li sehnati peníze na výkup, ²⁷
spočítají se roky užiteků od doby prodeje; za roky zbývající (do . budoucího milostivého
léta) vrátí kupci a tak zase dostane statek svůj. ²⁸ Nemůže-li však ruka jeho tolik sehnati,
by splatil (potřebnou) částku, podrží kupec, co byl koupil, až do milostivého roku. Neboť
toho roku vrátí se každý prodaný pozemek bývalému pánu a vlastníkovu.

HL. 25. V. ²⁵ „Bratr“ = soukmenovec. – „Stateček“ = pozemek; hebr.: „něco z majetku svého“; co platilo o prodeji celého majetku, mělo platnost i o jeho části.

²⁹ Kdo prodá dům ve hrazeném městě, bude práv jej vykoupiti do roka. ³⁰ Nevyplatí-li ho, a celý rok uplyne, stane se majetkem kupce i potomků jeho na věky a nemůže býti vykoupen ani v milostivém létě. ³¹ Bude-li však stavení to na vsi, která nemá hradeb, budiž prodáváno podle práva pozemkového; nebude-li vyplaceno dříve, bude vráceno (původnímu) pánu v milostivém létě.

³² Domy levitů v městech mohou býti vždycky vykoupeny; ³³ nebudou-li vykoupeny, budtež navraceny v milostivém létě svým pánům; jsou domy měst levitských údělem levitů mezi syny Israelovými. ³⁴ Pozemky kolem jejich měst ať se neprodávají, jsou majetkem (jejich) na věčné časy.

³⁵ Zchudne-li bratr tvůj, že se mu trásti bude ruka, ujmí se ho; jako cizinec a nájemník měj výživu vedle tebe. ³⁶ Neber od něho úroků, nic více, než jsi půjčil; boj se Boha svého, ať může býti živ bratr tvůj u tebe. ³⁷ Peněz svých nebudeš mu půjčovati na úroky a z (půjčeného) obilí nebudeš žádati poplatku.

³⁸ Já jsem Hospodin, Bůh váš, který jsem vás vyvedl z Egypta, bych vám dal zemi Kanaan, a byl Bohem vašim.

³⁹ Prodá-li se ti bratr tvůj jsa k tomu dohnán chudobou, nebudeš ho utlačovati službami otrockými, ⁴⁰ nýbrž budiž ti jako dělník a nájemník. Až do milostivého léta bude u tebe pracovati, ⁴¹ potom bude propuštěn na svobodu se svými dětmi a vrátí se k příbuzným i k majetku otců svých. ⁴² Jsouť (to) moji služebníci, a já jsem je vyvedl z Egypta; ať nejsou prodáváni jak obyčejní otroci. ⁴³ Netrap ho krutým nakládáním, ale boj se Boha svého. ⁴⁴ Otroky a otrokyně berte si z národů, kteří jsou kolem vás, ⁴⁵ také z cizinců, kteří mezi vámi jsou hostmi, jakož i z těch, kdož se z nich narodili ve vaší zemi. Ty smíte míti otroky; ⁴⁶ podle dědického práva zůstavíte je potomkům a tak budou vašim majetkem na věčné časy; svých bratří však, synův Israelových, neutiskujte násilím.

⁴⁷ Zmůže-li se u vás cizinec a host, a zchudlý bratr tvůj prodá se jemu nebo někomu z jeho rodu, ⁴⁸ po prodeji může býti vykoupen. Kdo z jeho bratří bude chtíti, může ho vykoupiti: ⁴⁹ strýc, strýcův syn, krevní přítel, příbuzný. Bude-li sám moci vykoupiti se, učiniž tak. ⁵⁰ Ať však počítá roky od doby, kdy se prodal, do milostivého léta, a rozpočte peníze, za které se prodal, podle počtu roků; bude u něho určitou dobu, jako bývá nádeník. ⁵¹ Bude-li zbývati do milostivého léta více roků, podle nich i (více) bude platit; ⁵² zbývá-li jich méně, vypočítá s kupcem výkupné za zbývající ještě počet roků a vyplatí ho, ⁵³ přihlížeje ke mzdě za dobu, jak dlouho již mu sloužil; nebude ho trápiti krutým zacházením před tváří tvou. ⁵⁴ Nebude-li nikterak možná ho vyplatit, nabude milostivého léta svobody i s dětmi. ⁵⁵ Jsouť synové Israelovi, které jsem vyvedl z Egypta, moji služebníci.

Odměny poslušným zákona, tresty jeho rušitelům. (26., 1. – 45.)

HLAVA 26, – ¹ Já jsem Hospodin, Bůh váš; neučiníte si modly, nevyřezete si božstva, nepostavíte si sloupy a nevztčíte si pomalovaných kamenů ve své zemi, abyste se jim klaněli; neboť já jsem Hospodin“ Bůh váš. ² Šetřte mých sobot a mějte v úctě svatyni mou. Já jsem Hospodin.

³ Budete-li choditi v mých, přikázáních, šetřiti mých nařízení a plniti je, budu vám dávati v příhodné doby deště, ⁴ země bude vydávati svou úrodu a stromy budou plny ovoce. ⁵ Mláčení obilí potrvá do vinobraní a vinobraní potrvá do setí; budete pojídati chléb svůj do syta a beze strachu budete sídliti ve své zemi. ⁶ Dám pokoj vašim končinám;

V. ⁵³ „Před tváří tvou“ je řečeno Israelitům, kteří vidouce, že jejich soukmenovec, otrok u cizince, jest utiskován, budou povinni zastati se ho.

budete spátí a nikdo vás nebude vyrušovati. Vyhubím škodlivá zvířata a meč nepřekročí hranic vašich. ⁷ Budete pronásledovati nepřátele své a pod vaší rukou budou padati. ⁸ Pět vašich zažene sto cizích a sto vašich (zažene) deset tisíc. Nepřátelé, vaši budou padati mečem před tváří vaší. ⁹ Shlédnu na vás a rozmnožím vás, vzrostete a utvrzovati budu smlouvu svou s vámi. ¹⁰ Budete jísti ze staré, přestará úrody a zahodíte ji, protože přijde nová. ¹¹ Postavím stánek svůj mezi vámi a nebudu si vás oškliviti. ¹² Budu choditi mezi vámi, budu Bohem vašim a vy budete mým lidem. ¹³ Já jsem Hospodin, Bůh váš, který jsem vás vyvedl ze země Egyptanů, byste jim neotročili, a který jsem zlámal okovy na vašich hrdlech, byste chodili zpříma.

¹⁴ Nebudete-li však mne poslouchati, zachovávatí všech mých přikázání, ¹⁵ budete-li pohrdati mými rozkazy, protiviti si moje právo, že nebudete plniti mých ustanovení a že porušíte mou smlouvu, ¹⁶ také já tak učiním vám. Navštívím vás náhle úbytěmi a horečkou, která vás zbaví zraku a zničí život váš. Nadarmo budete síti símě, neboť bude od nepřátel pohlceno. ¹⁷ Obrátím tvář svou proti vám, že padati budete před svými nepřáteli a budete podrobeni od těch, kdož vás nenávidí: budete utíkat, ač nikdo nebude vás honiti.

¹⁸ Jestliže však ani pak mne neuposlechnete, rozmnožím tresty vaše za hříchy sedmeronásobně. ¹⁹ Zlomím vaši nepoddajnou pýchu. Učiním, že bude nebe shora jako železo a země jako měď. ²⁰ Nadarmo bude vyhozena vaše námaha, země úrody nevydá a stromy ovoce neponesou.

²¹ Budete-li proti mně vystupovati a nebudete-li chtítí mne poslouchati, sedmeronásobně rozmnožím rány vaše za vaše hříchy. ²² Pošlu na vás divoká zvířata, která budou hubiti vás i dobytek váš, a všeho tak ubude, že zpustnou cesty vaše.

²³ Nebudete-li však ani potom chtítí se podvoliti kázni, nýbrž budete proti mně vystupovati, ²⁴ také já vystoupím proti vám a sedmeronásobně budu vás bítí pro hříchy vaše. ²⁵ Uvedu na vás meč, jenž pomstí mé úmluvy. Když pak utečete do měst, pošlu mor mezi vás; dostanete se do moci nepřátel, ²⁶ když zničím oporu vaší výživy; pak deset žen bude péci chléb v jedné peci a přesně jej budou odvažovati; budete jísti, avšak nebudete nasyceni.

²⁷ Jestli ani to vámi nehne, byste mne poslouchali, a budete-li se mně protiviti, ²⁸ i já se vám zprotívím v nepřátelském hněvu a trestati budu vás sedmeronásobně pro hříchy vaše. ²⁹ Budete jísti maso svých synův a dcer. ³⁰ Zničím výšiny vaše a modly ztroskotám. Zapadnete mezi zříceninami model svých a duše má zoškliví si vás ³¹ tak velice, že obrátím města vaše v poušť, zpustoším svatyně vaše a nebudu již přijímati vůně velmi příjemné. ³² Zemi vaši zničím, že se zhrozí nad ní nepřátelé, když se v ní budou usazovati. ³³ Vás pak rozptýlím mezi národy a vytasím za vámi meč, země vaše zpustne a města vaše obrátí se v ssutiny.

³⁴ Tehdy bude si země libovati své soboty po celou dobu svého zpuštění, když budete dlíti ³⁵ v nepřátelské zemi; (země) bude míti sobotu a bude odpočívati v sobotách svého zpustošení, protože nemohla odpočívati o sobotách vašich, když jste v ní sídlili. ³⁶ Srdce těch, kteří z vás zůstanou, naplním bázlivostí v nepřátelských krajinách; šest letícího listu postraší je, že budou utíkatí jako před mečem; budou padati, ač nikdo jich nebude pronásledovati, ³⁷ bude padati jeden na druhého, jako když se prchá z bitvy, a nikdo z vás

Hl. 26. V. ³⁰ „Výšiny,“ kde jsou svatyně zasvěcené různým bohům. Srv. Nm 33, 52.
V. ³¹ „Nebudu přijímati vůně...“ = *nebudete mi moci přinášeti oběti*. Srv. Gn 8, 21.

se neodvází nepřátelům se vzepřítí. ³⁸ Zahynete mezi národy a země nepřátelská vás pohltí. ³⁹ Zůstanou-li pak i z těch někteří, budou v zemi nepřátel svých chřádnouti pro své nepravosti; pro hříchy svých otcův a pro hříchy své budou trpěti, ⁴⁰ až vyznají nepravosti své i předků svých, kterými se provinili proti mně a kterými se mně zprotivili.

⁴¹ Také se tedy jim zprotivím, a uvedu je do země nepřátelské; pak zahanbí se jejich neobřezaná mysl, potom modliti se budou za své bezbožnosti. ⁴² I rozpomenou se na svou úmluvu, kterou jsem učinil s Jakobem, s Isákem a s Abrahamem. Také na zemi si vzpomenu, ⁴³ která, když bude od nich opuštěna, bude se radovati ze svých sobot, trpíc pro ně zpuštěním. Oni pak budou za své hříchy pykati, že zavrhlí mé právo, a zákony mémi pohrdli. ⁴⁴ Avšak i když budou v zemi nepřátelské, nezavrhnou jich docela a nepohrdnu jimi tak, aby byli pohubeni, bych porušil úmluvu s nimi. Jsemť Hospodin, Bůh jejich. ⁴⁵ Rozpomenou se na svou úmluvu s jejich předky, když jsem je před očima národů vyvedl z Egypta, abych byl jejich Bohem. Já jsem Hospodin.

To jsou ustanovení, přikázání a zákony, kterými Hospodin skrze Mojžíše na hoře Sinaj ustanovil poměr mezi sebou a mezi syny Israelovými.

Dodatek. (Hl. 27.)

HLAVA 27. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým:

Učiní-li někdo slib a zaslíbí-li sebe sama Bohu, vykoupí se částkou přiměřenou své ceně. ³ Muž od dvacátého roku do šedesátého dá padesát lotů stříbra podle váhy svatyně; ⁴ žena dá třicet lotů. ⁵ Chlapec od pátého roku do dvacátého dá dvacet lotů; dívka deset. ⁶ Za pachole od jednoho měsíce do pěti let dá se pět lotů; za děvče tři. ⁷ Muž šedesátiletý nebo starší dá patnáct lotů, žena deset. ⁸ Bude-li chudý a nebude-li moci dáti celé ceny, dostaví se před kněze; mnoho-li ten usoudí a shledá, že může dáti, tolik dá.

⁹ Zaslíbí-li někdo dobytče, které může býti Hospodinu obětováno, bude svatým, ¹⁰ že nebude moci býti vyměněno, ani totiž lepší za horší ani horší za lepší. Kdyby přece někdo je vyměnil, bude Hospodinu zasvěceno i to, které bylo výměnou dáno, i to, za které bylo dáno. ¹¹ Slíbí-li kdo zvíře nečisté, které nemůže býti Hospodinu obětováno, budiž přivedeno před kněze; ¹² ten rozsoudí, je-li dobré či špatné, a ustanoví cenu. ¹³ Bude-li ten, kdo přinesl zvíře, chtíti ji dáti, přidá k ceně té její pětinu.

¹⁴ Zaslíbí-li někdo a posvěti Hospodinu dům svůj, ohledá jej kněz, dobrý-li je či špatný, a za cenu, kterou určí, budiž prodán; ¹⁵ bude-li však ten, kdo jej zaslíbil, chtíti jej vykoupiti, přidá k ceně pětinu, a dům bude jeho.

¹⁶ Zaslíbí-li někdo pole statku svého a zasvěti je Hospodinu, budiž cena stanovena podle množství výsevu. Vyseje-li se na té roli třicet půlvětelů ječmene, budiž prodáno za padesát lotů stříbra. ¹⁷ Zaslíbil-li pole hned od počátku milostivého léta, budiž odhadnuto v plné ceně; ¹⁸ jestli však později (je zaslíbil), kněz podle počtu roků, které do milostivého léta zbývají, vypočítanou částku odečte od ceny odhadní. ¹⁹ Přeje-li si ten, kdo pole slíbil, vykoupiti je, ať přidá pětinu nad to, zač jest oceněno, a bude (zase) jeho majetkem. ²⁰ Nechtěl-li je vykoupiti a bylo-li komukoliv jinému prodáno, ten, kdo je zaslíbil, ne bude již moci je vykoupiti. ²¹ Když nadejde milostivé léto, posvěceno bude Hospodinu a bude majetkem posvátným; patří ke kněžským právům. ²² Zaslíbí-li kdo Hospodinu pole, které bylo koupeno a ne po předcích zděděno, ²³ vypočítá kněz jeho cenu podle počtu roků,

Hl.27. V. ¹⁶. Místo třiceti půlvětelů má hebr.: jeden *chómer*= 364 litry. Počítáme-li, že starý větel měl 23 a půl litru, tedy půlvétel asi 12 litrů, shledáme, že 30 půlvětelů mělo rovněž asi 360 litrův, asi co jeden *chómer*.

zbývajících do milostivého léta, a tu dá ten, který je byl Hospodinu zaslíbil. ²⁴ V milostivém létě vrátí se původnímu pánu, jenž je byl prodal a k jehož (dědičnému) majetku příslušelo. ²⁵ Každé ocenění děj se podle váhy lotu svatyně. Lot má dvacet zrn.

²⁶ Prvorozců, kteří patří Hospodinu, nikdo nesmí slibem zasvětit; ať je to hovězí dobytče neb ovce, náleží Hospodinu. ²⁷ Je-li to dobytče nečisté, ať ten, kdo je zasvětil, vykoupí je za cenu, jakou určíš, a nechať pětinu k ceně přidá. Nebude-li chtít je vyplatit, budiž prodáno jinému, začkoli je oceníš.

²⁸ Vše, co se Hospodinu dokonale zasvětil, ať člověk neb dobytče, nebo pole, nesmí býti prodáno a nesmí býti vykoupeno. Cokoli bude jednou takto zasvěceno, bude svatosvaté Hospodinu. ²⁹ A žádný člověk, který je klatbou zasvěcen, nesmí býti vykoupen, nýbrž jisto jistě usmrcen.

³⁰ Všecky desátky z půdy, jak z obilí, tak z ovoce stromů, přísluší Hospodinu, jemu jsou posvěceny. ³¹ Kdo by chtěl vykoupiti své desátky, ať přidá pětinu jejich ceny. ³² Všecky desátky hovězího dobytka, ovce i koz, každé desáté (zvíře) ze všeho, co podchází pastýřovu hůl, bude zasvěceno Hospodinu. ³³ Nebude vybíráno ani lepší ani horší a nebude vyměněno jiným. Vymění-li je kdo, i které bude dáno výměnou, i za které bude dáno, bude posvěceno Hospodinu a nebude moci býti vykoupeno.

³⁴ To jsou příkázání, která dal Hospodin Mojžíšovi na hoře Sinaj pro syny Israelovy.

NUMERI
ČILI
ČTVRTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

Uspořádán tábor, (1, 1. – 4, 49.)

HLAVA 1 – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi na poušti Sinaj ve stánku úmluvy prvního dne druhého měsíce druhého roku po vyjití Israelitů z Egypta takto:

² Sečtete všechny muže veškeré obce synův Israelových podle jejich čeledí, rodův a jmen jednotlivců, ³ od dvaceti let a výše, všechny Israelity schopné boje; sčítejte je podle jejich čet, ty a Áron.

⁴ Ať vám pomáhají náčelníci kmenů, čeledí a rodů.

⁵ Jejich jména jsou tato:

Z (kmene) Rubenova: Elisur, syn Sedeurův.

⁶ Z (kmene) Simeonova: Salamiel, syn Surisaddajův.

⁷ Z (kmene) Judova: Nahasson, syn Aminadabův.

⁸ Z (kmene) Issacharova: Natanael, syn Suarův.

⁹ Z (kmene) Zabulonova: Eliab, syn Helonův.

¹⁰ Z Josefovců, z (kmene) Efraimova Elisama, syn Ammiudův,
a z (kmene) Manassova Gamaliel, syn Fadassurův.

¹¹ Z (kmene) Benjaminova: Abidan, syn Gedeonův.

¹² Z (kmene) Danova: Ahiezer, syn Ammisaddajův.

¹³ Z (kmene) Aserova: Fegiel, syn Ochranův.

¹⁴ Z (kmene) Gadova: Eliasaf, syn Duelův.

¹⁵ Z (kmene) Neftaliova: Ahira, syn Enanův.

¹⁶ To jsou urození náčelníci obce, kmenův a čeledí, vůdcové branného lidu israel-ského.

¹⁷ Mojžíš a Áron svolali tyto muže s veškerou obcí, ¹⁸ shromáždili je prvního dne druhého měsíce a sčítali je podle čeledí, rodův a hlav, čili jmen jednotlivců od dvacátého roku a výše, ¹⁹ jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. Tak byli sčítáni na poušti Sinaj.

²⁰ Ze (synů) Rubena, prvorozeného Israelova, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivých hlav, (bylo napočítáno) všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

²¹ čtyřicet šest tisíc pět set.

²² Ze synů Simeonových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivých hlav, bylo napočítáno všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

²³ padesát devět tisíc tři sta.

²⁴ Ze synů Gadových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, bylo napočítáno všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

²⁵ čtyřicet pět tisíc šest set padesát.

²⁶ Ze synů Judových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, bylo napočítáno všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

²⁷ sedmdesát čtyři tisíce šest set.

²⁸ Ze synův Issacharových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, ²⁹ byly napočítány –

padesát čtyři tisíce čtyři sta.

³⁰ Ze synů Zabulonových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítáno bylo všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

³¹ padesát sedm tisíc čtyři sta.

³² Z Josefovců, ze synů Efraimových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítáno bylo všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

³³ čtyřicet tisíc pět set.

³⁴ Ze synů pak Manassových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, napočítány byly –

³⁵ třicet dva tisíce dvě stě.

³⁶ Ze synů Benjaminových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítáno bylo všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

³⁷ třicet pět tisíc čtyři sta.

³⁸ Ze synů Danových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítány byly všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

³⁹ šedesát dva tisíce sedm set.

⁴⁰ Ze synův Aserových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítán byl všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –

⁴¹ čtyřicet jeden tisíc pět set.

⁴² Ze synů Neftaliových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, napočítány byly –

⁴³ padesát tři tisíce čtyři sta.

⁴⁴ Tyto, každého podle jeho rodu, sčítal Mojžíš, Áron a dvanáct knížat Israelových.

⁴⁵ Všech synův Israelových, podle jejich čeledí a rodův, od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, bylo

⁴⁶ šest set tři tisíce pět set padesát mužů.

⁴⁷ Levité však podle čeledí svého kmene nebyli s nimi počítáni.

⁴⁸ Hospodin pravil totiž Mojžíšovi:

⁴⁹ Kmene Levi nečítej a nezapočítávej jich do počtu synův Israelových, ⁵⁰ nýbrž ustanov je nad stánkem zjevení, nade vším jeho náradím a nade vším, co přísluší k bohoslužbě. Nechať nosí stánek s celým příslušenstvím, ať v něm konají službu a táboří kolem něho. ⁵¹ Když se budete vydávat na pochod, složí Levité stánek; když vám bude položit se tábořem, postaví jej; kdokoli nepovolán by přistoupil (k němu), budíž usmrčen. ⁵² Synové Israelovi se utáboří každý u své čety, u (svého) vojenského oddílu; ⁵³ Levité však postaví stany okolo stánku, aby nestihl hněv obec synův Israelových; budou na strážu u stánku zjevení.

⁵⁴ Synové Israelovi učinili všechno, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

HLAVA 2 – ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi a Áronovi:

² Každý syn Israelův ať se položí tábořem u své čety, u svého odznaku, u svého

HL 1. V. ⁵². Podle hebr.: „Ostatní synové Israelovi nechat se položí tábořem každý na svém tábořišti, každý u svého praporu podle svých zástupů.“ Srv. 2, 2.

praporu, podle své čeledi, kolem dokola stánku úmluvy.

³ Na východě ať táboří v četách svého branného lidu Juda, jeho kníže Nahasson, syn Aminadabův, ⁴ a všichni bojovníci jeho kmene, sedmdesát čtyři tisíce šest set. ⁵ Vedle něho nechať rozbije stany kmen Issachar, jeho kníže Natanael, syn Suarův, ⁶ a všichni jeho bojovníci, padesát čtyři tisíce čtyři sta, ⁷ (jakož i) kmen Zabulon, jeho kníže Eliab, syn Helonův, ⁸ a všichni bojovníci jeho kmene, padesát sedm tisíc čtyři sta. ⁹ Všech sečtených v táboře ludově bylo jedno sto osmdesát šest tisíc čtyři sta.

(Ti) potáhnou ve svých četách v čele.

¹⁰ Na jihu v táboře synů Rubenových bude kníže Elisur, syn Sedeurův, ¹¹ a všichni jeho bojovníci, kteří byli sečteni, čtyřicet šest tisíc pět set (mužů). ¹² Vedle něho ať se položí táborem kmen Simeonův, jeho kníže Salamiel, syn Surisaddajův, ¹³ a všichni jeho bojovníci, jichž bylo napočítáno padesát devět tisíc tři sta; ¹⁴ (též) kmen Gadův, jeho kníže Eliasaf, syn Duelův, ¹⁵ a všichni jeho bojovníci, jichž bylo napočítáno čtyřicet pět tisíc šest set padesát. ¹⁶ Všech sečtených v táboře Rubenově bylo stopadesát jeden tisíc čtyři sta padesát.

Ti potáhnou ve svých četách na druhém místě.

¹⁷ Pak bude nesen Levity k tomu ustanovenými a v čtyry seřazenými stánek zjevení; jak bude postaven, tak bude i rozebrán. Každý půjde na svém místě, které mu podle řádu přísluší.

¹⁸ Na západě bude ležení synův Efraimových; jejich kníže Elisama, syn Ammiudův, ¹⁹ a všichni jeho bojovníci, jichž bylo napočteno čtyřicet tisíc pět set. ²⁰ Vedle nich bude kmen synů Manassových, jejich kníže Gamaliel, syn Fadassurův, ²¹ a všichni jeho bojovníci, jichž byly napočítány třicet dva tisíce dvě stě; ²² (též) kmen synů Benjaminových, jeho kníže Abidan, syn Gedeonův, ²³ a všichni jeho bojovníci, jichžto napočteno bylo třicet pět tisíc čtyři sta. ²⁴ Všech sečtených v táboře Efraimově: sto osm tisíc jedno sto.

Ti půjdou ve svých četách na třetím místě.

²⁵ Na severu ať se položí táborem synové Danovi, jejich kníže Ahiezer, syn Ammisaddajův, ²⁶ a všichni jeho bojovníci, kterých napočítány šedesát dva tisíce sedm set. ²⁷ Vedle nich ať rozbije stany kmen Aser, jeho kníže Fegiel, syn Ochranův, ²⁸ a všichni jeho bojovníci, jichžto napočten čtyřicet jeden tisíc pět set; ²⁹ (ať táboří vedle něho též) kmen synů Neftaliových, jeho kníže Ahira, syn Enanův, ³⁰ a všichni jeho bojovníci, padesát tři tisíce čtyři sta. ³¹ Všech sečtených v ležení Danově bylo stopadesát sedm tisíc šest set.

Ti půjdou vzadu.

³² To jest počet synův Israelových podle jejich rodův a podle čet, na které jest jejich vojsko rozděleno – šest set tři tisíce pět set padesát.

³³ Levité však nejsou vpočítáni mezi syny Israelovy, nebo tak byl Hospodin přikázal Mojžíšovi.

³⁴ Synové Israelovi učinili všechno podle příkazu Hospodinova. Tábořili podle svých čet a dávali se na pochod podle čeledí a rodů.

Hl. 2. V. ¹⁷. Hebr.: „*Pak* (za druhým sborem) *půjde stánek zjevení, tábor Levitů, uprostřed ostatního tábora. Jak tábořili, tak ať táhnou, každý na svém místě, podle svých praporů.*“ – Měli tedy i Levité prapory. – Protože však podle Nm 10, 17. nn. dvě levitské čeledi, totiž Gersonovců a Merarovců, vezli složky svatyně již za prvním sborem (Judovým), znamenají zde „Levité“ jen jednu (důstojností první, rodem druhou) čeleď levitskou, Kaatovce, kteří nesli archu. Viz níže 4 15. nn.

HLAVA 3. – ¹ Potomci Áronovi a Mojžíšovi v době, kdy Hospodin mluvil k Mojžíšovi na hoře Sinaj, jsou tito, ² a jména synů Áronových jsou tato: Nadab, jeho prvorozenec, pak Abiu, Eleazar a Itamar. ³ To jsou jména synův Áronových, pomazaných to kněží, jejichž ruce byly naplněny a posvěceny, by zastávali úřad kněžský. ⁴ Nadab a Abiu však, když byli na poušti Sinaj před Hospodina přinesli nepatřičný oheň, zemřeli bez dětí: i vykonávali kněžský úřad pod Áronem, svým otcem, Eleazar a Itamar.

⁵ A mluvil Hospodin k Mojžíšovi:

⁶ Přived kmen Levi a postav jej před Árona kněze, aby mu přisluhovali; nechať dozírají ⁷ a starají se o vše, co patří k bohoslužbě veškeré obce (israelské) před stánkem zjevení, ⁸ a nechať opatrují nářadí stánku a konají tak u něho službu. ⁹ A odevzdáš Levy ¹⁰ darem Áronovi a jeho synům, jimž darování budou od synův Israelových. – Árona pak a syny jeho ustanovíš, by konali službu kněžskou. – Nepovoláný, jenž by se přiblížil, by konal posvátnou službu, zemře.

¹¹ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi:

¹² Já jsem vzal Levy ze synův Israelových na místo všech prvorozců, kteří ze synův Israelových otvírají lůno mateřské, aby byli Levité mými. ¹³ Neboť můj je každý prvorozenec; když jsem v Egyptě prvorozence usmrtil, zasvětil jsem si každého prvorozence v Israeli, z lidí i z dobytka. Moji jsou. Já Hospodin.

¹⁴ Hospodin mluvil k Mojžíšovi na poušti Sinaj:

¹⁵ „Sečti syny Leviovy podle jejich čeledí a rodů, všechny mužské od jednoho měsíce a výše.“

¹⁶ Mojžíš sčítal je podle rozkazu Hospodinova.

¹⁷ Synové Leviovi podle jmen svých byli: Gerson, Kaat a Merari.

¹⁸ Synové Gersonovi: Lebni a Semej.

¹⁹ Synové Kaatovi: Amram, Jesaar, Hebron a Oziel.

²⁰ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

²¹ Gersonovců byly dva rody: Lebniův a Semejův: ²² Z těch bylo napočítáno mužských od jednoho měsíce a výše sedm tisíc pět set.

²³ „Ti budou tábořiti za stánkem na západě ²⁴ pod knížetem Eliasafem, synem Lalelovým. ²⁵ Budou opatrovati ve stánku úmluvy ²⁶ strop stánku samého, jeho kryt, oponu, která se rozpíná před vchodem do stánku úmluv, nádvorní plachty, oponu, která se zavěšuje u vchodu do nádvoří stánku, všecko, co náleží ke službě oltáře, provazy stánku a všecko jeho nářadí.“

²⁷ K čeledi Kaatovců náležel rod Amramův, Jesaarův, Hebronův a Ozielův. To jsou rody Kaatovců, vypočítané podle jmen. ²⁸ Všechn mužských od jednoho měsíce a výše osm tisíc šest set.

„Budou konati službu u svatyně, ²⁹ tábořiti na jižní straně ³⁰ a knížetem jejich bude Elisafan, syn Ozielův. ³¹ Budou pečovati o archu, stůl, svícen, oltáře, nářadí svatyně, kterého užívají při bohoslužbě, oponu a všechny podobné předměty.

³² Kníže knížat Levitů, Eleazar, syn kněze Árona, bude nad těmi, kteří budou konati službu při svatyni.“

³³ K Merarovcům příslušel rod Moholiův a Musiův. Bylo jich napočítáno podle jmen, ³⁴ všech mužských od jednoho měsíce a výše, šest tisíc dvě stě.

HI. 3. V. ¹². Místo „od synův Israelských“ hebr. lépe: „ze synův Israelských“ Hospodin totiž sám si vybral Levy na místo prvorozců z Israelitů.

³⁵ „Jejich knížetem bude Suriel, syn Abihajelův; budou tábořiti po straně severní.

³⁶ Na starosti budou míti desky stánku, svlaky, sloupy, jejich patky, všecko, co k službě toho (všeho) patří, ³⁷ sloupky nádvorní ohrady s jejich patkami, kolíky a provazy.

³⁸ Před stánkem úmluvy, to jest od východní strany, utáboří se Mojžíš a Áron se svými syny, majíce dozor nad svatyní mezi syny Israelovými; kdokoliv nepovolaný přistoupí, zemře.“

³⁹ Všech Levitů, které Mojžíš s Áronem podle Hospodinova přikázání sčítali po jejich čeledích, mužských od jednoho měsíce i výše, byly dvacet dva tisíce.

⁴⁰ I řekl Hospodin Mojžíšovi:

Sečti všechny mužské prvorozence mezi syny Israelovými od jednoho měsíce a výše, abys měl jejich součet; ⁴¹ na místo všech prvorozenců synův Israelových vezmeš mi Levity – já jsem Hospodin – a dobytek jejich (vezmeš) místo všech prvorozenců z dobytka synův Israelových. ⁴² Mojžíš sčel podle rozkazu Hospodinova prvorozence synův Israelových. ⁴³ Byly jich podle jejich jmen, mužských od jednoho měsíce a výše, dvacet dva tisíce dvě stě sedmdesát tři.

⁴⁴ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi:

⁴⁵ Vezmi Levity místo prvorozenců synův Israelových a dobytek Levitů místo dobytka jejich, a budou Levité moji. Já jsem Hospodin. ⁴⁶ Na výkup pak těch dvou set sedmdesáti tři prvorozenců ze synův Israelových, kteří převyšují počet Levitů, ⁴⁷ vybereš za každou hlavu po pěti lotech podle váhy svatyně. – Lot má dvacet zrn. – ⁴⁸ Peníze dáš Áronovi a jeho synům, výkup to za ony nadpočetné (prvorozence). ⁴⁹ Vybral tedy Mojžíš peníze za ty, kteří převyšovali počet nahrazených Levity, ⁵⁰ za prvorozence synův Israelových, tisíc tři sta šedesát pět lotů podle váhy svatyně, ⁵¹ a dal je Áronovi a jeho synům, jak mu byl přikázal Hospodin.

HLAVA 4. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi:

² Sečti z Levitů po jejich rodech a rodinách všechny Kaatovce ³ od třicátého roku a výše, až do roku padesátého, aby konali službu ve stánku úmluvy, všechny, kteří jsou k tomu schopni. ⁴ Služba Kaatovců je tato: ⁵ Když se bude míti hnout táborem, Áron a synové jeho vejdou do stánku úmluvy a do velesvatyně, sejmou oponu, která visí před vchodem, zavinou do ní archu zákona, ⁶ nad to ji přikryjí obalem z modrých koží a svrchu roztáhnou povlak, všecek z modrého purpuru a zastrčí nosné tyče. ⁷ Také předkladný stůl ovinou obalem z modrého purpuru, na to položí kadidelny, moždířky, číše a misky pro úlitby – chleby budou na něm vždycky, – ⁸ nad tím roztáhnou pokrývku z červce, tu opět přikryjí povlakem z modrých koží a prostrčí nosné tyče. ⁹ Vezmou též obal z modrého purpuru, přikryjí jím svícen s lampami, štipci, miskami na opalky a se všemi nádobami na olej, kterých potřebí k lampám, ¹⁰ na všecko položí plášť z modrých koží a protáhnou nosné tyče. ¹¹ Zlatý oltář rovněž ovinou rouškou z modrého purpuru, nad ní roztáhnou příkrov z modrých koží a provlekou nosné tyče. ¹² Všecko nářadí, jehož užívají při bohoslužbě ve svatyni, zahalí látkou z modrého purpuru, roztáhnou nad ní pokrývku z modrých koží a prostrčí nosné tyče. ¹³ Podobně vyčistí oltář od popela, ovinou jej povlakem z červeného purpuru, ¹⁴ na to položí všecko, čeho ke službě oltární třeba, to jest uhelnice, vidlice, trojzubce, háky a lopaty. Všecko nádobí oltářové spolu přikryjí příkrovem z modrých koží a protáhnou nosné tyče.

¹⁵ Když se bude hýbati táborem a když Áron a synové jeho zavinou všecko nářadí svatyně, přistoupí synové Kaatovi, aby nesli ty věci zavinuté; nářadí svatyně se však

nesmí dotknouti, aby nezemřeli. Tyto věci mají nositi Kaatovci u stánku úmluvy.

¹⁶ Nad nimi bude syn kněze Árona, k jehož péči náleží olej k opatrování lamp, skládati kuřivo, obět, která se stále podává, olejová mast a cokoli přísluší k službě stánku, i všechno nářadí, které je ve svatyni.

¹⁷ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi:

¹⁸ Nevyhlazujte čeledi Kaatovců z Levitů, ¹⁹ nýbrž učíte jim, aby byli živi a nezemřeli, kdyžby se dotkli věcí svatosvatých, toto: Áron a jeho synové vejdou a sami určí každému jeho úkol a rozdělí, co kdo ponese. ²⁰ Ostatní ať ze žádné všetečnosti nevidí věcí, které jsou ve svatyni, dokud nejsou zavinuty, sice zemrou.

²¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

²² Poznamenej také všechny syny Gersonovy po jejich rodech a rodinách, ²³ od třicátého roku a výše, až do roku padesátého. Sečti všecky, kteří jsou schopni služby ve stánku úmluvy.

²⁴ Služba čeledi Gersonovců je tato: ²⁵ Budou nositi stánkové (nástropní) plachty, (druhou) pokrývku (stanu) úmluvy, pak příkrov a kryt z modravých kůží, který nade vším spočívá, oponu, která visí u vchodu do stánku úmluvy, ²⁶ plachty nádvorní a oponu před vchodem do (nádvorí) stánku. Všecko, co přísluší k oltáři, provazce a nářadí k (jejich) službě ²⁷ podle rozkazu Áronova a jeho synů ponesou Gersonovci; každý ať ví, co má nésti.

²⁸ To je služba čeledi Gersonovců ve stánku úmluvy; a budou pod mocí Itamara, syna Árona, kněze.

²⁹ Také Merarovce sečteš po rodech a rodinách jejich, ³⁰ od třiceti let a výše, až do padesáti let, aby konali službu při stánku úmluvy, všecky, kteří jsou té služby schopni.

³¹ Nositi budou tyto věci: stánkové desky a svlaky, sloupy a jejich patky, ³² také sloupy nádvorní ohrady s patkami, kolíky a provazce jejich. Všecky nádoby a potřeby podrobně jim vypočítané vezmou a tak ponesou.

³³ To jest povinnost čeledi Merarovců a služba ve stánku úmluvy; budou pod mocí Itamara, syna Árona, kněze.

³⁴ Sčeti tedy Mojžíš, Áron a knížata národa Kaatovce podle rodů a rodin jejich, ³⁵ od třiceti let a výše, až do roku padesátého, všecky, kteří byli schopni sloužiti ve stánku úmluvy, ³⁶ a bylo jich napočítáno dva tisíce sedm set padesát.

³⁷ To je počet rodů Kaatovců, kteří konají službu ve stánku úmluvy; ty sčeti Mojžíš a Áron podle rozkazu Hospodinova, daného Mojžíšem.

³⁸ Také Gersonovci byli sečteni podle svých rodů a rodin, ³⁹ od třiceti let a výše, až do padesáti roků, všichni, kteří byli schopni konati službu ve stánku úmluvy, ⁴⁰ a bylo jich napočítáno dva tisíce šest set třicet.

⁴¹ To jsou rody Gersonovců, které sečti Mojžíš a Áron podle rozkazu Hospodinova.

⁴² Též Merarovci byli sečteni po svých rodech a rodinách, ⁴³ od třiceti let a výše, až do roku padesátého, všichni, kteří byli schopni konati službu ve stánku úmluvy, ⁴⁴ a bylo jich napočítáno tři tisíce dvě stě.

⁴⁵ To jest počet Merarovců, které sečti Mojžíš a Áron podle rozkazu Hospodinova, daného Mojžíšem.

⁴⁶ Všech sečtených z Levitů, které Mojžíš, Áron a knížata israelská dali sčítati podle jmen po jejich čeledích a rodech, ⁴⁷ od třiceti let a výše, až do roku padesátého, kteří byli schopni konati službu svatostánkovou a nositi břemena, ⁴⁸ bylo celkem osm

tisíc pět set osmdesát.

⁴⁹ Podle rozkazu Hospodinova ustanovil Mojžíš každému služby, které mu bylo konati a břemena, jež mu bylo nositi, jak mu byl Hospodin přikázal.

Snůška zákonův. (5, 1 – 6, 27.)

HLAVA 5. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

² Příkaz synům Israelovým, ať vyobcují z tábora každého malomocného, chomotkem trpícího a mrtvolou znečištěného; ³ jak muže tak ženu odstraňte z ležení, by ho neposkvrnili, ježto přebývám s vámi.

⁴ Israelité tak učinili a vypudili je ven za stany, jak byl Hospodin Mojžíšovi řekl.

⁵ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ⁶ Rci synům Israelovým:

Muž nebo žena, dopustí-li se některého hříchu ze všech těch, jimiž lidé hřešívají, přestoupí-li z nedbalosti přikázání Hospodinova a proviní-li se: – ⁷ vyzná hřích svůj a nahradí celou částku a pětinu na víc tomu, proti komu se prohřešil. ⁸ Kdyby nebylo nikoho, kdo by byl oprávněn (náhradu) přijmouti, dá ji Hospodinu a bude patřiti knězi kromě berana, který se podává na očistěnou v obět smíru.

⁹ Také všechny dary, které Israelité přinášejí, náleží knězi; ¹⁰ rovněž i všecko, cokoli kdo přináší do svatyně a klade knězi do rukou, bude patřiti jemu.

¹¹ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ¹² Rci synům Israelovým: Kdyby pochybila manželka, že pohrdajíc manželem ¹³ spala by s jiným mužem a cizoložství zůstalo by tajno, že by manžel nemohl ho dokázati – nemůže totiž býti svědky dokázáno, protože nebyla v činu dopadena –. ¹⁴ bude-li duch řevnivosti popuzovati manžela proti manželce, buďto že skutečně se poskvrnila, nebo (jen) krivým podezřením se jí ubližuje: ¹⁵ přivede ji ke knězi a podá obět za ni, desetinu efy ječné mouky; oleje na ni nenaleje, ani nevloží kadidla, jeť to obět řevnivosti, obět vyšetřující cizoložství. ¹⁶ Kněz ji přivede a postaví před Hospodina, ¹⁷ nabere do hliněné nádoby posvátné vody a nasype do ní trochu prachu z půdy stánu. ¹⁸ Když tak žena bude stát před tváří Hospodinovou, odkryje jí hlavu, a položí jí do rukou obět připomínky, totiž obět řevnivosti; sám pak bude držeti hořkonosnou vodu, do které kletby a zlořečení shrnul. ¹⁹ Pak ji bude zaklínati řka: Jestliže cizí muž s tebou nespál a jestliže jsi se neposkvrnila, opustivši manželské lože, nic ti neuškodí tato hořkonosná voda, do které jsem kletby shrnul, ²⁰ Jestli ses odvrátila od svého manžela a spalas-li s jiným mužem a (tak) se poskvrnila, ²¹ stihniž tebe toto zlořečení:

Hospodin dej tě do kletby,
na výstrahu všemu lidu svému;
dej, ať shnijí ti kyčle
a život ať se ti nadme.

²² Ať vnikne voda kletá do tvého nitra,
nechat se nadme ti život a kyčel shnijí!

Žena odpoví: Amen, amen.

²³ Kněz napíše zlořečení ta na lístek, smyje hořkonosnou vodou, do níž byl shrnul kletbu, ²⁴ a dá ji píti. Když ji vypije, ²⁵ vezme jí kněz z ruky obět řevnivosti, pozdvihne ji před Hospodinem a vloží ji na oltář, ale tak, ²⁶ že z oběti, která se podává, vezme

HL. 5. V. ⁶ Podle hebr. nejde tu o přestoupení zákona Hospodinova „z nedbalosti“, nýbrž o „zpronevěru“, které by se někdo dopustil „proti Hospodinu“. Jde tu tedy o případy, které má na mysli Lv 5, 14 – 6, 7.

V. ¹² „Pochybí-li“ hebr.: „Vybočí-li“ – „Pohrdati“ = hebr. „zpronevěřiti se“.

hrst a zapálí ji na oltáři.

Tak tedy dá pítí ženě vodu hořkonosnou.²⁷ Když ji vypije, jestli se poskvrnila, jestli pohrdší manželem spáchala cizoložství, pronikne ji voda prokletá, život se zduří a slabina zhnije; žena (ta) bude dána ve zlořečení na výstrahu všemu lidu.²⁸ Jestliže se však neposkvrnila, bude beze škody, bude roditi děti.

²⁹ To jest zákon o řevnivosti: Odvrátí-li se žena od svého manžela a poskvrní-li se,³⁰ nebo přivede-li ženu manžel, puzen jsa duchem žárlivosti, před obličej Hospodinu, učiní kněz všecko, co (tuto) psáno;³¹ manžel bude bez viny, na ní však bude lpěti vina její.

HLAVA 6. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým:

Učiní-li muž nebo žena slib nazareátu, chtějící se (tak) Hospodinu zasvětit,³ ať se zdrží vína a všeho, co může opojiti; nebudou pítí octa z vína, ani z jakéhokoliv jiného nápoje, ani šťávy z hroznů vylišané. Čerstvých ani sušených hroznů nebudou jísti⁴ po všechny dny, ve které jsou Hospodinu slibem zasvěceni; nebudou jísti nic, cokoliv může býti z vinice, od hrozinky až do zrnka.

⁵ Po všecku dobu jeho ustranění břitva nepřejde po jeho hlavě, dokud nemine den, do kterého se Hospodinu zasvětil. Bude svatým, nechávaje si růsti vlasy.⁶ Po všechen čas svého zasvěcení nesmí se přiblížiti k mrtvému;⁷ ani mrtvolou otce, matky, bratra nebo sestry nesmí se poskvrniti, neboť že se zasvětil Bohu, má na hlavě.

⁸ Po všechny dny svého odloučení zasvěcen budiž Hospodinu.⁹ Kdyby však někdo náhle před ním zemřel, poskvrní se jeho posvěcená hlava. Ať ji hned toho dne, kdy se očistí, oholí, dne sedmého pak opět.¹⁰ Osmý den přinese knězi ke vchodu do stánku úmluvy dvě hrdličky nebo dvě holoubata.¹¹ Kněz podá jedno v obět za hřích a druhé v celopal, bude se za něho modliti, neboť se provinil mrtvolou, zasvětil jeho hlavu toho dne,¹² zasvětil Hospodinu dny jeho odloučenosti, přinese v obět za zpronevěru roční-

V. ²⁷. Nepraví se tu, že trest se dostaví *okamžitě*, ani že *vždy* a *neomylně* se tak stane ženě cizoložné. *Zákonodárci nejvyššímu* se nechává rozhodnutí v jednotlivém případě, a smíme se právem domnívat, že často milosrdenství Boží hledělo na křehkost lidskou, na kajicnost vinnice a *neuvalovalo na ni hrozné kletby*.

V. ²⁸. Lišil se tedy tento obřad – od „*soudů*“ *Božích*“ čili „*ordálií*“ obvyklých u jiných národů, při nichž bylo žádáno, aby Bůh hned zázračně dokázal veřejně před shromážděnými nevinu nevinu. Zdá se, že podobný obřad byl v obyčeji u Israelitů již *před Mojžíšem*, který jej na pokyn Nejvyššího pojal do zákona (uzákonil) a snad i přiměřeně pozměnil. Obyčej ten nebyl tedy zavržen, jednak proto, že mu Israelité již uvykli, zejména však pro jeho *výchovnou působivost*. Vlávalo do srdce ženy hrůzu před cizoložstvím i tajným, jehožto svědkem byl jediný Hospodin, a přispíval k upokojení muže, který byl znepokojován myšlenkou, že snad mu jest jeho manželka nevěrna, a proto snad odvracel se od ní a zanedbával ji; podrobiv ji však obřadu pro podobné případy, odevzdal tu věc do rukou Nejvyššího soudce, uklidnil se, přichýlil se zase láskou ke své manželce, a do rodiny se vrátila bývalá spokojenost. Jestliže pak nejvyšší milosrdný Hospodin netrestal ženy, která se skutečně zpronevěřila, zůstala věc, která by sice byla rodné blaho rozvrátila, utajena. Byl tedy obřad ten ponechán v zájmu nejen muže, nýbrž i *ženy*. K nějaké mučnické, tortuře, která měla z podezřelého vynutiti vyznání (snad i hříchu, kterého se ani nedopustila), obřadu tohoto dokonce přirovnati nelze. – Co však, byla-li cudná a věrná žena přirozeným během věcí stížená nemocí, kterou „*obřad řevnivosti*“ na hříšnici svolává? Nebylo v tom viděti trest za cizoložství? V duchu nedokonalosti starozákonné, který měl za to, že *nemoc jistě je trestem za (osobní) hřích* (srv. názory pronášené Jobovými přáteli, srv. i Jan 9, 1. n.), mohlo se tak státi, a bylo by se tak stalo i tehdy, kdyby žena jmenovanému obřadu *nebyla* podrobena; obřad sám tedy nezavrhoval onoho nesprávného názoru. – V Novém zákoně obřad pozbyl své platnosti, jak ostatní starozákonné *předpisy obřadné*. Ostatně podle talmudu zrušil rabín Jochanan ben Zakkaj za druhé polovice prvního století křesťanského užívání „prokleté vody“ i v *Židovstvu*.

Hl. 6. V. ². „Nazareát“ odvozeno od hebr. „názir“ = *odloučený* (oddělený, vzdálený) od běžného způsobu života a tak *zasvěcený* Bohu.

ho beránka, a to tak, že předcházející dny budou neplatný, protože doba jeho posvěcení byla přerušena znečištěním.

¹³ To jest zákon nazareátu.

Když uplynou dny, které (nazarejský) slibem určil, přivedou ho ke vchodu do stánku úmluvy ¹⁴ a (on) přinese Hospodinu svou obět: bezvadného ročního beránka v celopal, roční bezvadnou ovci v obět za hřích, bezvadného berana v obět pokojnou, ¹⁵ koš přesných chlebě zadělaných olejem, nekvašené oplatky olejem potřené a úlitby k těmto obětem příslušné. ¹⁶ To kněz před Hospodinem podá v obět za hřích a v celopal; ¹⁷ berana však podá v obět pokojnou Hospodinu a přidá k němu koš chlebě přesných i úlitby, které podle obyčeje k tomu patří:

¹⁸ Potom budiž před vchodem do stánku úmluvy nazarejskému odňata kštice jeho zasvěcení a (kněz) vezme jeho vlasy a vloží je na oheň, který je pod obětí pokojnou. ¹⁹ Když bude hlava nazarejského oholena, (kněz) vloží mu do rukou vařené plece (ono-ho) berana, jeden nekvašený chléb z koše a jeden přesný oplatek; ²⁰ pak zase vezme věci ty od něho a pozdvihne je před tváří Hospodinovou; věci takto posvěcené budou náležeti knězi, podobně jako hrudí, které je přikázáno oddělit, a kýta. Pak smí naze-rejský (již) pít víno.

²¹ To jsou oběti zákonem předepsané kromě těch, které může nad povinnost naze-rejský podati; zaslíbilť Hospodinu (povinné) oběti své ve chvíli, když se zasvěcoval; podle toho, čemu se v mysli zaslíbil, ať učiní, aby zakončil své zasvěcení.

²² Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ²³ Rci Áronovi a synům jeho: Takto budete dávati pozhnání synům Israelovým:

²⁴ Hospodin ti žehnej

a opatruj tě!

²⁵ Hospodin tvář svou ti ukaž

a budiž ti milostiv!

²⁶ Hospodin obrať svůj obličej k tobě

a uděl ti pokoje!

²⁷ Tak ať vzývají jméno mé nad Israelity, a já jim budu žehnati.

Knížata israelská přinášejí k posvěcení stánku Hospodinu dary. (7, 1. – 89.)

HLAVA 7. – ¹ Tehdy, když Mojžíš dokonál stánek a postavil jej, když jej i oltář se vším, co k nim příslušelo, pomazal a posvětil, ² knížata israelská, rodoví to pohlaváři, kteří byli (v čele) kmenův a náčelníky sečtených, přinesli ³ dary před Hospodina: šest krytých vozů se dvanácti býky. Dvě a dvě knížata darovali po jednom voze, každý kníže po jednom býku. Přivedli je před stánek.

⁴ Hospodin řekl Mojžíšovi: ⁵ Přijmi (je) od nich, ať přispívají k obsluze stánku, a rozděl je Levitům podle řádu služeb jejich. ⁶ Mojžíš tedy přijal vozy a býky a dal je Levitům: ⁷ Dva vozy a čtyři býky dal Gersonovcům, podle toho, jak jich mohli upotřebiti; ⁸ ostatní čtyři vozy a osm býků dal Merarovcům, podle jejich povinností a služby, pod (moc) Itamara, syna Árona, kněze. ⁹ Kaatovcům nedal ani vozů ani býků, neboť konají službu v (samé) svatyni a nosí břemena na vlastních ramenech. ¹⁰ Tak tedy, když byl oltář pomazán, přinesli před něj knížata své dary k jeho posvěcení.

¹¹ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Ať každého dne přinese jeden vůdce dary k posvěcení oltáře.

¹² Prvního dne přinesl svou obět Nahasson, syn Aminadabův z kmene Judova. ¹³

Byla to stříbrná mísa stíží sto třiceti lotů, stříbrná miska těžká sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti, ¹⁴ pánvička z deseti lotů zlata, plná kadidla; ¹⁵ býk ze stáda, beran a roční beránek k celopalu; ¹⁶ kozel k oběti za hřích; ¹⁷ a k oběti pokojné dva býci, pět beranů, pět kozlů, pět ročních beránků. To jest oběť Nahassona, syna Aminadabova.

¹⁸ Druhého dne přinesl Natanael, syn Suarův, vůdce z kmene Issacharova, ¹⁹ stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; ²⁰ zlatou pánvičku mající deset lotů, plnou kadidla; ²¹ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ²² kozla k oběti za hřích; ²³ a k oběti pokojné dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Natanaela, syna Suarova.

²⁴ Třetího dne kníže Zabulonovcův Eliab, syn Helonův, ²⁵ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; ²⁶ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ²⁷ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ²⁸ kozla k oběti za hřích; ²⁹ a k oběti pokojné dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To jest oběť Eliaba, syna Helonova.

³⁰ Čtvrtého dne kníže Rubenovcův Elisur, syn Sedeurův, ³¹ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; ³² zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ³³ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ³⁴ kozla k oběti za hřích; ³⁵ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Elisura, syna Sedeurova.

³⁶ Pátého dne kníže Simeonovců Salamiel, syn Surisaddajův, ³⁷ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; ³⁸ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ³⁹ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁴⁰ kozla k oběti za hřích; ⁴¹ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Salamiela, syna Surisaddajova.

⁴² Dne šestého kníže Gadovců Eliasaf, syn Duelův, ⁴³ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; ⁴⁴ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁴⁵ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁴⁶ kozla k oběti za hřích; ⁴⁷ a k pokojným obětem dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Eliasafa, syna Duelova.

⁴⁸ Sedmého dne kníže Efraimovců Elisama, syn Ammiudův, ⁴⁹ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); ⁵⁰ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁵¹ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁵² kozla k oběti za hřích; ⁵³ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Elisamy, syna Ammiudova.

⁵⁴ Osmého dne kníže Manassovců Gamaliel, syn Fadassurův, ⁵⁵ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotů, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); ⁵⁶ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁵⁷ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁵⁸ kozla k oběti za hřích; ⁵⁹ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět

ročních beránků. To byla oběť Gamaliela, syna Fadassurova.

⁶⁰ Devátého dne kníže Benjaminovcův Abidan, syn Gedeonův, ⁶¹ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); ⁶² zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁶³ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁶⁴ kozla k oběti za hřích; ⁶⁵ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Abidana, syna Gedeonova.

⁶⁶ Desátého dne kníže Danovcův Ahiezer, syn Ammisaddajův, ⁶⁷ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); ⁶⁸ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁶⁹ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁷⁰ kozla k oběti za hřích; ⁷¹ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Ahiezera, syna Ammisaddajova.

⁷² Jedenáctého dne kníže Aserovcův Fegiel, syn Ochranův, ⁷³ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); ⁷⁴ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁷⁵ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁷⁶ kozla k oběti za hřích; ⁷⁷ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Fegiel, syna Ochranova.

⁷⁸ Dvanáctého dne kníže Neftalovcův Ahira, syn Enanův, ⁷⁹ přinesl stříbrnou mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); ⁸⁰ zlatou pánvičku vážící deset lotů, plnou kadidla; ⁸¹ býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; ⁸² kozla k oběti za hřích; ⁸³ a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla oběť Ahiry, syna Enanova.

⁸⁴ Tyto věci byly od knížat israelských obětovány k posvěcení oltáře tehdy, když byl posvěcen: Dvanáct stříbrných mis, dvanáct stříbrných misek, dvanáct zlatých pánviček; ⁸⁵ každá mísa měla sto třicet lotů stříbra a sedmdesát lotů každá miska, že tedy všechny stříbrné nádoby měly celkem dva tisíce čtyři sta lotů podle váhy svatyně; ⁸⁶ dvanáct zlatých pánviček, plných kadidla, z nichž vážila každá deset lotů podle váhy svatyně, činí celkem sto dvacet lotů zlata. ⁸⁷ K celopalům dvanáct býků ze stáda, dvanáct beranův a dvanáct ročních beránků; k tomu příslušné úlitby. K oběti za hřích dvanáct kozlů. ⁸⁸ K obětem pokojným dvacet čtyři býci, šedesát beranů, šedesát kozlův a šedesát ročních beránků. Ty věci byly obětovány k posvěcení oltáře, když byl pomazán.

⁸⁹ Když vcházel Mojžíš do stánku úmluvy, aby se (s Bohem) radil, slyšel Has mluvícího k sobě se slitovnice, jež byla nad archou zákona, mezi dvěma cheruby; odtud tedy k němu mluvil.

Zákon o svícnu. (8, 1. – 4.)

HLAVA 8. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci Aronovi: Svícen, na který budeš stavět sedm lamp, nechať stojí na straně jižní. A přikáž, ať hledí lampy na "sever ke stolu předkladných chlebů; v tu stranu, kam hledí svícen, ať padá jejich světlo.

³ Aron tak učinil; vstavil lampy na svícen, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

Hl. 8. V. ² byl při pozdějším opisování Vulg. značně glossován (Vercellone). Hebr.: „*Když budeš lampy vstavovati, bude sedm lamp k přední části svícnu dávati světlo.*“

⁴ Byl pak svícen uroben takto: Ze zlata vytepán byl dřík a vše, co z ramen po obou bocích vyrůstalo. Podle vzoru, jaký ukázal Hospodin Mojžíšovi, udělán byl svícen.

Levitě zasvěcení službě Boží. (8, 5. – 26.)

⁵ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

⁶ Vezmi Levyty ze synův Israelových a očisti je ⁷ podle tohoto řádu: Budtež pokropení očištnou vodou a necht' oholí všechny chlupy těla svého; vyperou šat svůj a očistí se; ⁸ pak vezmou býka ze stáda, jakož i jemnou mouku zadělanou olejem k jeho suché oběti; druhého býka ze stáda vezmi k oběti za hřích. ⁹ Postav Levyty před stánkem úmluvy a svolěj všechnu obec Israelitů. ¹⁰ Když budou tak Levité před Hospodinem, ať vloží na ně synové Israelovi ruce. ¹¹ Áron pak je podá před Hospodinem v dar synův Israelských, by konali jeho službu. ¹² Také Levité nechat' vloží ruce na hlavy jmenovaných býků, z nichž jeden bude podán Hospodinu v obět za hřích a druhý v celopal, aby jim bylo zjednáno odpuštění. ¹³ Pak postav Levyty před Árona a jeho syny, obětuj je Hospodinu a tak mu je zasvěť; ¹⁴ a odděl je od ostatních Israelitův, aby byli moji. ¹⁵ Potom vejdou do stánku úmluvy, aby mí sloužili.

Tak tedy je očistíš a podáš je v posvátnou obět Hospodinovi. Jsouť mi dokonale odevzdáni od synův Israelových. ¹⁶ Za všechny prvorozence, kteří otvírají mateřské lůno v národě israelském, jsem je přijal. ¹⁷ Neboť moji jsou všichni prvorozenci Israelitů, z lidí i z dobytka; toho dne, kterého jsem usmrtil všechny prvorozence v Egyptě, zasvětil jsem si je. ¹⁸ Vzal jsem (si) tedy Levyty místo všech prvorozenou synův Israelových ¹⁹ a věnoval jsem je Áronovi a synům jeho v dar z lidu, by mi sloužili místo Israelitů ve stánku úmluvy a modlili se za ně, by nestihla lid rána, kdyby se osmělil přistoupiti ke svatyni.

²⁰ Mojžíš, Áron a všechna obec israelská učinili s Levyty, co byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ²¹ (Levitě) se očistili a vyprali svá roucha, Áron pak je pozvedl před obličejem Hospodinovým a modlil se za ně, aby jsouce očištěni mohli vejíti do stánku úmluvy ²² konati svoji službu před Áronem a jeho syny. Jak byl Hospodin Mojžíšovi o Levitech nařídil, tak se stalo.

²³ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ²⁴ Tento je zákon o Levitech: Od dvaceti pěti let a výše ať přicházejí, aby konali službu ve stánku úmluvy. ²⁵ Když dovrší padesátý rok věku, přestanou sloužiti; ²⁶ necht' pomáhají svým bratrům ve svatyni úmluvy, strážíce věcí jim svěřených, úřadu samého však zastávají nebudou. Tak budeš nakládati s Levyty v příčině jejich služby.

Zákon o dodatečném slavení velikonoc. (9, 1. – 14.)

HLAVA 9. – ¹ Prvního měsíce druhého roku po vyjití z Egypta mluvil Hospodin k Mojžíšovi na poušti Sinaj:

² Ať slaví Israelité fase v povinný čas, ³ čtrnáctého dne tohoto měsíce k večeru podle všech příslušných předpisův a ustanovení.

⁴ Mojžíš tedy přikázal Israelitům, by slavili fase. ⁵ I učinili tak v předepsaný čas, čtrnáctého dne měsíce k večeru, na hoře Sinaj. Podle všeho, co byl Hospodin Mojží-

V. ¹¹. Dle hebr. měl Áron s nimi vykonati obřad zvaný „*tenúfá*“, jaký konáván, podávány-li jiné oběti. Srv. Ex 29, 26. – Byl asi vykonán tak, že Áron vodil každého Levitu krok neb dva vpřed, do zadu, napravo a nalevo. Tím obřadem byli určeni k službě Boží (= „*by konali jeho službu*“).

V. ²¹. místo „*modlil se za ně*...“ hebr.: „*zjednal jim usmíření, aby je očistil*“.

V. ²⁵. Podle hebr. třeba rozeznávati *službu obtížnější*, která se podobá službě vojenské, a *službu lehčí*. Levita konal ony práce jen do svého padesátého roku, tyto však i ve starším věku.

šovi přikázal, synové Israelovi učinili.

⁶ Tu hle, někteří znečištění lidskými mrtvolami, kteří nemohli toho dne slaviti fase, přistoupili k Mojžíšovi a Áronovi ⁷ pravíce jim: „Znečistili jsme se lidskými mrtvolami; proč máme býti odstrčeni, že nesmíme přinést Hospodinu oběti mezi syny Israelovými v povinný čas?“ ⁸ Mojžíš jim odpověděl: Počkejte, až se poradím, co Hospodin o vás poručí.

⁹ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ¹⁰ Rci synům Israelovým:

Člověk z vašeho národa znečištěný lidskou mrtvolou, nebo ten, který je daleko na cestě, nechať slaví fase Hospodinovi ¹¹ druhý měsíc, čtrnáctého dne toho měsíce k večeru; budou je jísti s nekvašenými chleby a s polními saláty; ¹² do rána z něho nic nenechají, kosti mu nezlámou, všecek řád fase zachovají. ¹³ Ale člověk, který je čist nebo není na cestě, a přece fase neslaví, budiž vyhlazen ze svého národa, protože v předepsaný čas nepřinesl Hospodinu oběti; vina jeho bude lpěti na něm. ¹⁴ Také cizinec a příchozí, budou-li u vás, ať slaví Hospodinu fase podle příslušných předpisův a ustanovení. Týž zákon bude u vás pro cizince, jako pro domácího.

Přípravy k další cestě. (9, 15. – 10, 10.)

¹⁵ Toho dne, kdy byl stánek úmluvy postaven, zahalil jej oblak; od večera však až do rána měl nad stánkem podobu ohně. ¹⁶ Tak bývalo ustavičně: za dne příkrýval jej oblak, který měl v noci podobu ohně. ¹⁷ Když se oblak zahalující stánek vznesl, synové Israelovi dávali se na pochod; a na místě, kde se oblak zastavil, kladli se táborem. ¹⁸ Na rozkaz Hospodinův vyrazili a na jeho rozkaz stavěli stany. Po všechny dny, dokud stál oblak nad stánkem, zůstali na témže místě; ¹⁹ a stalo-li se, že dlouhou dobu nad ním zůstal, chovali se k Hospodinu tak, jak se chovati měli, a nevydali se na pochod, ²⁰ pokud byl oblak nad stánkem. Na rozkaz Hospodinův stany stavěli a na rozkaz jeho (je) skládali. ²¹ Stál-li oblak od večera do rána a hned na úsvitě od stánku se vzdálil, vyrazili; ať se vzdálil ve dne nebo v noci, skládali stany. ²² Vznášel-li se nad stánkem dva dny, měsíc neb delší dobu, zůstali Israelité na témže místě a nehýbali se; hned však, jak se vzdálil, hnuli se táborem. ²³ Na slovo Hospodinovo rozbíjeli stany a na slovo jeho vydávali se na pochod; chovali se k Hospodinu, jak se chovati měli, jak byl rozkázal skrze Mojžíše.

HLAVA 10. – ¹ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ² Udělej si dvě stříbrné tepané trubky, jimiž bys mohl svolati lid, když by se mělo hnouti táborem. ³ Když dáš (těmi) trubkami zatroubiti, ať se shromáždí všecek národ k tobě, ke vchodu do stánku úmluvy. ⁴ Dáš-li zatroubiti jednou (z nich), přijdou k tobě knížata, náčelníci národa israelského. ⁵ Zazní-li však zvuk dlouhý a trhaný, dají se na pochod ti, kteří jsou k východní straně. ⁶ Když se bude týmž zvukem troubiti po druhé, vyrazí ti, kteří táboří na jihu; rovněž tak učiní ostatní, když se bude troubiti k pochodu. ⁷ Na znamení, že se má lid shromáždit, bude zvuk trub jednoduchý a nebude zníti trhaně. ⁸ Synové Áronovi, kněží, budou na trouby (ty) troubiti; bude to věčně platný zákon ve vašich pokoleních.

⁹ Vytáhnete-li ze svého území do boje proti nepřátelům, kteří s vámi válčí, trubte hřmotně na (ty) trouby a (tak) připomenete sebe Hospodinu, Bohu svému, byste byli vysvobozeni z moci nepřátel svých.

¹⁰ Když budete slaviti hody, svátky a nové měsíce, trubte na (ty) trouby při svých celopalech a obětech pokojných, aby vás připomněly Bohu vašemu. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

Od Sinaje do Kibrot-ha-Taava. (10, 11. – 11, 34a.)

¹¹ Roku druhého, měsíce druhého, dvacátého dne měsíce zvedl se oblak nad stánkem úmluvy, ¹² i vyrazili synové Israelovi v četách svých z pouště Sinaj (a táhli), až se oblak zastavil na poušti Faran.

¹³ Podle rozkazu Hospodinova (daného) Mojžíšem hnuli stany nejprve ¹⁴ Judovci podle svých čet, jichžto knížetem byl Nahasson, syn Aminadabův. ¹⁵ Ve kmeni Issacharovců byl knížetem Natanael, syn Suarův. ¹⁶ Ve kmeni Zabulonově byl knížetem Eliab, syn Helonův.

¹⁷ Když byl stánek složen, vykročili Gersonovci a Merarovci nesouce jej.

¹⁸ Pak se vydali na cestu Rubenovci po pořádku ve svých četách; jejich knížetem byl Helisur, syn Sedeutův. ¹⁹ V kmeni Simeonovců byl knížetem Salamiel, syn Surisaddajův. ²⁰ V kmeni Gadovců byl knížetem Eliasaf, syn Duelův.

²¹ Pak vyšli Kaatovci nesouce (náradí) svatyně; když s ním přišli na místo zastavení, byl již stánek postaven.

²² Potom dali se na pochod Efraimovci ve svých četách; v jejich zástupech byl knížetem Elisama, syn Amiudův. ²³ Ve kmeni Manassovců byl knížetem Gamaliel, syn Fadassurův. ²⁴ A ve kmeni Benjaminovců byl vůdcem Abidan, syn Gedeonův.

²⁵ Poslední ze všeho branného lidu šli Danovci po svých četách; v jejich zástupech byl knížetem Ahiezer, syn Ammisaddajův. ²⁶ Ve kmeni Aserovců byl knížetem Fegiel, syn Ochránův. ²⁷ A ve kmeni Neftalovců byl knížetem Ahira, syn Enanův.

²⁸ To je pořádek, ve kterém Israelité hýbali táborem a vydávali se ve svých četách na pochod.

²⁹ I řekl Mojžíš Hobabovi, synu Raguely, Madianity, svému příbuznému: Dáváme se na pochod k místu, které nám Hospodin hodlá dát; pojď s námi a budeme ti dobře činiti, neboť Hospodin slíbil mnoho dobrého Israelovi. ³⁰ On mu odpověděl: Nepůjdu s tebou, nýbrž navrátím se do své země, v níž jsem se narodil. ³¹ Mojžíš pravil: Neopouštěj nás, neboť ty znáš, na kterých místech na poušti měli bychom klásti se táborem; buď tedy naším vůdcem. ³² Půjdeš-li s námi, dáme ti ze všeho dobrého, jež nám Hospodin dá.

³³ Táhli tedy od hory Hospodinovy cestou tří dnů; Hospodinova archa úmluvy šla před nimi, starajíc se po tři dny o místo, kde by se mohli položit táborem. ³⁴ Byl tedy nad nimi oblak Hospodinův za dne, když se vydávali na pochod.

³⁵ Když se archa zvedala, říkal Mojžíš:

Povstaň, Hospodine,
ať rozptýlí se tvoji nepřátelé,
ať prchají, kdož tě nenávidí, přeci tebou!

³⁶ Když pak se ukládala, říkával:

Usaď se zase, Hospodine,
mezi četnými zástupy Israelovými!

HL. 10. V. ³¹ Podle hebr. Mojžíš nedí, že Hobab ví, kde budou Isaelité po každé tábořiti (to bylo u Boha, jenž Israele mrakem vedl), nýbrž praví, že Hobab, jsa dobrý znalec pouště, „zná též místa, kde budou Israelité tábořiti,” a proto ho prosí, by byl Israelitům „očíma” (místo Vulg. „vůdcem”). Vůdcem, určujícím, kde se Israelité zastaví, byl sám Bůh ve mraku. Hobab měl jen poučovati Israelity, zdali a jací kmenové sídlí poblíž jejich tábořiště, a jak asi by bylo nejvýhodnější v rámci pořádku Bohem stanoveného postavit tábory, kde jsou nablízku pastvíska, prameny a pod.

V. ³³ „Hora Hospodinova” = „Hora Boží” (Ex 3, 1; 4, 27; 18, 5; 24, 13) = Sinaj.

HLAVA 11. — ¹ Lid počal reptati proti Hospodinu stýskaje si na svízele. Když to Hospodin uslyšel, rozhněval se; oheň Hospodinův vyšlehl proti nim a pohltil zadní část tábora. ² Lid volal k Mojžíšovi, Mojžíš modlil se k Hospodinu a oheň uhasl. ³ I nazýváno bylo to místo „Požářiště“, protože vzplanul proti nim požár Hospodinův.

⁴ Sebranka lidu však, která s nimi stoupala, vzplanula choutkami, seděla nařikajíc, a když se k ní přidali těž (ostatní) Israelité, pravila: Kdo nám dá masa k jídlu? ⁵ Rozpomínáme se na ryby, které jsme v Egyptě zdarma jídali; na mysl nám přicházejí okurky, melouny, por, cibule a česnek. ⁶ Duše naše je vyprahlá, nic jiného nevidí oči naše než mannu.

⁷ Byla pak manna jako seménko koriandrové, podoby bdelliové. ⁸ Lid obcházel, sbíral ji, mlel mlynkem, třel v moždíři, vařil v hrnci a pekl z ní koláče, které měly chuť olejového pečiva. ⁹ Když padala v noci na stany rosa, padala i manna.

¹⁰ Mojžíš tedy slyšel, kterak lid pláče po čeledích (svých), každý ve vchodu do svého stanu.

Tu hněv Hospodinův velmi vzplanul. Ale i Mojžíšovi zdála se věc nesnesitelnou; ¹¹ i řekl Hospodinovi: Proč jsi ztrápil svého služebníka? Proč nenalézám milosti před tebou? A proč jsi vložil břímě všeho tohoto lidu na mne? ¹² Počal jsem snad já všecek tento lid, nebo jsem jej porodil, že mi pravíš: „Nes je na prsou svých jako nosívá chůva dětátko, a dones je do země, kterou jsi přísězně slíbil jejich otcům“? ¹³ Odkud mám vzít masa pro tak veliké množství? S plácem na mne dorážejí: „Dej nám masa, ať pojíme“. ¹⁴ Nemohu sám unést všeho tohoto lidu, jeť na mne těžký. ¹⁵ Uznáš-li za dobré jinak, prosím tě, usmrť mě, aby mi (dále) nebylo hleděti na takovou bídu; tak naleznu milost v očích tvých.

¹⁶ Hospodin pravil Mojžíšovi: Shromáždí mi sedmdesát mužů ze starších israelských, o kterých víš, že jsou (skutečně) starší a učitelé lidu, přived je ke vchodu do stánku úmluvy a rozkaž jim, aby tam s tebou stáli; ¹⁷ já pak sestoupím, budu s tebou mluvit a vezmu z ducha tvého a dám jim, by nesli s tebou břímě lidu, abys nebyl obtížen ty sám.

¹⁸ Rci také lidu: Posvěťte se; zítra budete jísti maso, Slyšelt jsem vás říkati: „Kdo nám dá masa k jídlu? Dobře nám bylo v Egyptě.“ Dá vám tedy Hospodin masa, abyste jedli ¹⁹ ne jeden den, ani dva, nebo pět, nebo deset, ba ani dvacet, ²⁰ nýbrž celý měsíc, až vám poleze nosem a zoškliví se, a to proto, že jste zavrhlí Hospodina, který jest uprostřed vás, a že jste před ním plakali říkajíce: „Proč jsme z Egypta vyšli?“

²¹ Mojžíš pravil: Šest set tisíc pěších má tento lid a ty pravíš: „Budu jim dávati jísti masa po celý měsíc.“ ²² Bude snad možno zbítí tolik ovec a býků, že by jim stačilo k jídlu? Či lze shromáždití všechny ryby mořské, aby je nasytily?

²³ Hospodin mu odpověděl: Není ruka Hospodinova dosti mocna? Již nyní uziš, zdali má řeč stane se skutkem.

²⁴ Přišel tedy Mojžíš a vypravoval lidu slova Hospodinova, shromáždil sedmdesát mužů ze starších israelských a kázal jim postavit se okolo stánku. ²⁵ Hospodin pak v oblaku sestoupil, mluvil k němu, vzal z ducha, který byl v Mojžíšovi, a dal (těm) sedmdesát mužům. Když duch (ten) na nich spočinul, byli zachvázeni duchem prorocství, jenž nerušené (v nich) působil.

HL. 11. V. ³ „Požářiště“ = hebr. Tab'érá. Jméno vlastní!
V. ⁴ „Hroby choutek“ hebr. Qibróth hat-Ta'vá.

²⁶ Dva muži, z nichž jeden slul Eldad a druhý Medad, byli zůstali ve stanech; také na ně duch (ten) se snesl, ač nevyšli ke stánku; patřiliť k oněm sepsaným. ²⁷ Když se tedy ukázalo, že jsou – ač ve stanech – uchváteni duchem prorocství, běžel (kterýsi) chlapec a oznámil to Mojžíšovi řka: Eldad a Medad jeví prorockého ducha ve stanech. ²⁸ Josue, syn Nunův, služebník Mojžíšův, vyvolený z mnohých, ihned pravil: Pane můj, Mojžíši, zabraň jim to! ²⁹ On však řekl: Proč na mne žárlíš? Kéž by byl všechen lid duchem prorockým zachvácen a kéž by jim dal Hospodin svého ducha!

³⁰ I vrátil se Mojžíš a starší israelští do stanů.

³¹ Vyšel pak od Hospodina vítr, uchvátil za mořem křepelky, přinesl je a spustil na tábor a na celé jeho okolí ve vzdálenosti cesty jednoho dne; litaly ve vzduchu dva lokte vysoko nad zemí. ³² Byl tedy všecek lid celý ten den a celou, noc i druhý den na nohou, chytal křepelky a sušil je kolem tábora; kdo málo nachytal, měl jich deset korů.

³³ Ještě bylo maso v jejich zubech, ještě nebyl pokrm ten stráven, když tu – hle – vzplanul hněv Hospodinův na lid a stihl jej velmi velikou ranou.

³⁴ Místo to nazváno bylo „Hroby choutek“, nebo tam pohřbili z lidu ty, kteří se dali unést choutkami.

Z Kibrot-Hataava do Haserotu. (11, 34b. – 12, 15.)

Vyšedše z „Hrobů choutek“ přišli do Haserotu a tam zůstali.

HLAVA 12. – ¹ I mluvila Maria a Áron proti Mojžíšovi pro jeho manželku, která byla Etiopka. ² Pravili: Mluvil Hospodin toliko skrze Mojžíše? Žda nemluvil podobně i k nám?

Když to Hospodin uslyšel – ³ Mojžíš byl totiž muž velmi tichý, tišší nežli všichni lidé na světě – ⁴ ihned pravil jemu, Áronovi a Marii: Vyjděte – vy tři – ke stánku úmluvy. Když vyšli, ⁵ sestoupil Hospodin v oblakovém sloupu, postavil se ve vchodu do stánku a zavolal Árona a Marii. Když přišli, ⁶ řekl jim: Slyšte mé řeči: Je-li někdo mezi vámi Hospodinovým prorokem, ukazují se mu u vidění nebo mluvím k němu ve snách. ⁷ Takový však (prorok) není můj služebník Mojžíš, jenž je ve všem domě mém nejvěrnější; ⁸ k němu totiž mluvím ústy k ústům a zjevně, ne v hádankách a (ne) v obrazech vidí Hospodina. Proč tedy jste se odvážili mluvit proti služebníkmu mému Mojžíšovi?

⁹ A rozhněvav se na ně odešel; ¹⁰ také oblak, který byl nad stánkem, zmizel. Maria pak zbělela malomocenstvím jako sníh. Když Áron na ni pohleděl a viděl, že jest malomocenstvím osypána, ¹¹ pravil Mojžíšovi: Prosím, pane můj, neuvaluj na nás tohoto hříchu, jehož jsme se z nerozumu dopustili. ¹² Ať není tato jako mrtvola nedochůdčete, jež bývá zahazováno (hned) z mateřského lůna; hle, již polovice jejího masa jest malomocenstvím nakažena.

¹³ Mojžíš volal k Hospodinu: Bože, prosím, uzdrav ji.

¹⁴ Hospodin mu odpověděl: Kdyby byl její otec naplil ji do obličej, zdaž by nemusila aspoň sedm dní rdíti se studem? Ať zůstane sedm dní odloučena za táborem a pak budiž zase povolána zpět!

¹⁵ Byla tedy Maria sedm dní z tábora vyloučena a lid nehnul se s toho místa, dokud nebyla Maria zase povolána.

HL. 12. V. ¹ Jako Gn 2, 13. překládá Vulg. hebr. „Kúš“ slovem „Etiopie“, tak zde hebr. „Kušanka“ důsledně „Etiopka“.

Z Haserotu na poušť Faran (13, 1. – 15, 41.)

HLAVA 13. – ¹ Vyšel z Haserotu lid tábořil na poušti Faran.

² Tam pravil Hospodin Mojžíšovi: ³ Pošli muže, aby ohledali zemi Kanaan, kterou chystám se dát synům Israelovým, po jednom z předních každého kmene. ⁴ Mojžíš učinil, co byl Hospodin rozkázal, a vyslal z pouště Faran knížata.

Jejich jména jsou tato:

⁵ Z kmene Rubenova Sammua, syn Zechurův.

⁶ Z kmene Simeonova Safat, syn Huriův.

⁷ Z kmene Judova Kaleb, syn Jefonův.

⁸ Z kmene Issacharova Igal, syn Josefův.

⁹ Z kmene Efraimova Osee, syn Nunův.

¹⁰ Z kmene Benjaminova Falti, syn Rafuův.

¹¹ Z kmene Zabulonova Geddiel, syn Sodiův.

¹² Z kmene Josefova, (totiž) z kmene Manassova, Gaddi, syn Susiův.

¹³ Z kmene Danova Ammiel, syn Gemalliův.

¹⁴ Z kmene Aserova Stur, syn Michaelův.

¹⁵ Z kmene Neftaliova Nahabi, syn Vapsiův.

¹⁶ Z kmene Gadova Guel, syn Machiův.

¹⁷ To jsou jména mužů, které Mojžíš poslal, aby ohledali zemi.

Osee, syna Nunova, přezval: „Josue“.

¹⁸ Poslal je tedy Mojžíš, aby vyšetřili zemi Kanaan, řka jim: Stoupejte jižní stranou. Až se dostanete do hor, ¹⁹ ohleďte zemi, jaká jest, i lid, který v ní sídlí, je-li silný či slabý, je-li ho mnoho či málo; ²⁰ je-li země dobrá či špatná, jaká jsou města, zda hrazená či (osady) beze zdí; ²¹ je-li půda tučná či neplodná, je-li lesnatá či beze stromů. Buďte statečné mysli a přineste nám z plodin země té.

Bylo to v dobu, kdy lze již jísti rané hrozny.

²² Šli tedy a vyšetřili zemi od pouště Sin až do Rohob, (jež jest) na cestě do Ematu. ²³ Stoupali jihem a přišli do Hebronu, kdež byl Achiman, Sisaj a Tolmaj, synové Enakovi. Hebron totiž byl o sedm let vystavěn dříve než egyptské město Tanis. ²⁴ Když přišli až k „Hroznovému potoku“, uřezali ratolest s hroznem a dva muži nesli ji na tyči. Nesli také něco granátových jablek a fíkův onoho místa. ²⁵ Bylo nazváno Neheleskol, to jest „Hroznový potok“, protože synové Israelovi odtud nesli hrozen.

²⁶ Po čtyřiceti dnech, schodivše všecku krajinu, vyzvědači té země se vrátili, ²⁷ a přišli k Mojžíšovi, k Áronovi a k veškeré obci synův, Israelových na poušť Faran, to jest do Kadesu. Vypravující ukazovali jim a všemu množství plody té země. ²⁸ Vypravovali: Přišli jsme do země, do které jsi nás poslal. Vpravdě teče mlékem a medem, jak

HL. 13. V. ¹⁷. Osee = hebr. *Hóšéa* 'tylo asi původně již jméno theoforické (bo-hojmenné), srv. svrchu v. 9. = Složka jména Božího já(hu), jsouc na konci, asi časem se otřela a odpadla, by se jméno zkrátilo, takže z něho zbylo jen *Hóšéa*'. – Mojžíš mění nyní jméno tak, že složka Jeho (Jahve srv. Ex 3, 14.) stojí v čele: *Jehóšúa* = Jahve jest spása (šúa = váša') = Jahve jest spasitel. *Jehóšúa* bylo později zkráceno v *Jésúa*, což přepsali LXX *Jésus*. Josue jest jen jiný přepis jména *Jehóšúa*. – Změna *Hóšéa* v *Jehóšúa* jest jen nepatrná, podobně jako změna Abram v Abraham (Gn 17, 5.), Saraj v Sara (Gn 17, 15.), Jaho v Jahve (Ex 3, 14.). V ten okamžik, kdy má Osee začít svůj úřad – uvést Israelity do Palestiny, k němuž je tato vy-zvědačská práce jakousi přípravou, vhodně změněno jeho jméno. Jen jemu Mojžíš jméno změnil, poněvadž Josue měl býti vůdcem ostatních vyzvědačův a státi v čele při dobývání Palestiny. Nové jméno mělo dodávati důvěry vyzvědačům a lidu, že Hospodin bude jim pomáhati. Bylo-li nové jméno synu Nunovu dáno teprv nyní, pak spisovatel Pt dosud jména toho užíval předběžně (prolepticky): Ex 17, 9. 10. 13. 14; 24, 13; 32, 17; 33, 11.

viděti z těchto plodův.²⁹ Má však obyvatele velmi silné a města převeliká . a hrazená. Plémě Enakovo jsme tam viděli.³⁰ Amalečané sídlí na straně jižní, Hefané, Jebušané a Amorrhejští na horách a Kanaanští při moři a okolo řeky Jordánu.

³¹ Mezitím Kaleb krotl reptání lidu, které proti Mojžíšovi vznikalo, a pravil: Pojdme a zaberme zemi (tu), neboť můžeme se jí zmocniti.³² Ale jiní, kteří byli s ním, říkali: Nikoliv, nemůžeme táhnouti na tento lid, protože je silnější než my.³³ A pomlouvali u synův Israelových zemi, kterou byli prohledali, řkouce: Země, kterou jsme propátrali, zžírá své obyvatele; lid, který jsme viděli, je vysoké postavy.³⁴ Viděli jsme tam jakés obludy z plemene Enakova, z rodu obřího; proti nim zdáli jsme se jako kobylinky.

HLAVA 14. – ¹ Té noci všecek lid dal se tedy do hlasitého pláče² a všichni Israelité reptali proti Mojžíšovi a Áronovi, říkajíce: ³ Kéz bychom byli zemřeli v Egyptě, nebo zhylnuli na této veliké poušti! Kéz by nás byl nezavedl Hospodin do té země, bychom nepadli mečem a ženy a děti naše by nebyly odvedeny do zajetí! Zdaž není lépe vrátit se do Egypta"? ⁴ A říkali druh druhu: Ustanovme si vůdce a vraťme se do Egypta!

⁵ Uslyševše to Mojžíš a Áron padli přede vší obcí israelskou na tvář až k zemi.

⁶ Josue však, syn Nunův, a Kaleb, syn Jefonův, kteří se byli zúčastnili prohlídky země, roztrhli svá roucha⁷ a pravili veškeré obci synův Israelových: Země, kterou jsme obešli, jest velmi dobrá.⁸ Bude-li (nám) Hospodin milostiv, uvede nás do ní a dá (nám) zemi, která teče mlékem a medem.⁹ Nepozdvihujte se proti Hospodinu! A nebojte se lidu té země, neboť jako chléb, tak je můžeme snísti; všechna pomoc je opusťte, s námi je Hospodin; nebojte se!

¹⁰ Když všechno množství křičelo a chtělo je uházeti kamením, ukázala se všem synům Israelovým nad stánkem úmluvy velebnost Hospodinova.¹¹ A Hospodin pravil Mojžíšovi: Jak dlouho ještě bude mě tento lid tupiti? Jak dlouho budou mi odpíratí víru přes všechna znamení, která jsem před nimi učinil? ¹² Stihnu je tedy morem a zahladím; tebe pak učiním knížetem nad národem větším a silnějším, než je tento.

¹³ Mojžíš pravil Hospodinu: Jak se dovědí Egyptané, z jejichžto středu jsi tento lid vyvedl.¹⁴ a obyvatele této země – oni slyšeli, že ty, Hospodine, jsi mezi tímto lidem, že dovoluješ na sebe hleděti tváří v tvář, že tvůj oblak je zakrývá a že jdeš před nimi v sloupě oblakovém ve dne a v sloupě ohnivém v noci – ¹⁵ (jak se tedy dovědí), že jsi usmrtil tak velké množství jako jediného člověka, řeknou: ¹⁶ „Nemohl uvéstí lidu do země, kterou byl (mu) přísežně slíbil; proto je pobil na poušti.“ ¹⁷ Ukaž se tedy velikost moci Hospodinovy, jak jsi přísahal, řka: ¹⁸ „Hospodin je shovívavý, velice milostivý, odpouští hříchy a nepravosti, nikoho však nenechává bez trestu, navštěvuje hříchy otců na synech do třetího i čtvrtého kolena.“ ¹⁹ Odpusť, prosím, hřích tohoto lidu podle velikosti milosrdenství svého, jako jsi odpouštěl od vyjití z Egypta až sem.

²⁰ Hospodin odpověděl: Odpouštím na tvou prosbu.²¹ (Avšak) jako že jsem živ, (a jako že je) všechna země naplněna velebností Hospodinovou : ²² Nikdo z těch, kteří viděli mou velebnost a znamení, která jsem učinil v Egyptě a na poušti, a (přece) mě pokoušeli již desetkrát, nedbajíce hlasu mého,²³ neuzří té země, kterou jsem přísežně slíbil otcům jejich; nikdo z těch, kteří mě tupili, jí nespátrá.²⁴ Avšak služebníka svého Kaleba, který jsa naplněn jiným duchem mne poslouchal, uvedu do země, kterou schodil, a bude majetkem jeho potomstva.²⁵ Poněvadž Amalečané a Kanaanští sídlí v

Hl. 14. V. ²². „Desetkrát“ = mnohokrát. Srv. Gn 31, 7; Lv 26, 26; Job 19, 3; Kaz 7, 20.

údolích, hněte zítra tábořem a vraťte se zase na poušť cestou k Rudému moři.

²⁶ K Mojžíšovi pak a Áronovi mluvil Hospodin řka:

²⁷ Jak dlouho tento zlý lid proti mně reptá! Slyšel jsem stížnosti synův Israelových.

²⁸ Rci jim tedy: Jako že jsem živ – dí Hospodin – podle vašich řečí, které jsem slyšel, vám učiním. ²⁹ Na této poušti budou ležeti vaše mrtvoly. Všichni, kteří jste sečtení od dvaceti let a výše, kteří jste proti mně reptali, ³⁰ nevejdete do země, nad kterou jsem zvedl svou ruku, že vás v ní usadím – kromě Kaleba, syna Jefonova, a Josua, syna Nunova. ³¹ Avšak dívky vaše, o kterých jste řekli, že se stanou kořistí nepřátel, tam uvedu, aby viděly zemi, která se vám nelíbila. ³² Vaše mrtvoly budou ležeti na poušti. ³³ Vaši synové budou se na poušti potulovat a pykati za vaši nevěrnost čtyřicet let – dokud nebudou mrtvoly všech otců na poušti ležeti – ³⁴ podle počtu čtyřiceti dnů, v nichžto jste zemi vyšetřili; rok za den bude počítán. Čtyřicet let budete pykati za nepravosti své a zakoušeti trestu mého. ³⁵ Nebol, jak jsem pravil, tak učiním všemu tomuto zlému lidu, který se proti mně spikl; na této poušti zahyne, zemře.

³⁶ Všichni tedy muži, které byl Mojžíš poslal vyšetřit zemi, a kteří vrátivše se, popudili všecek lid k reptání proti němu, pomlouvajice zemi, že je zlá, ³⁷ zemřeli, byvše stiženi ranou před Hospodinem, ³⁸ Josue však, syn Nunův, a Kaleb, syn Jefonův, ze všech, kteří byli vyšli prozkoumat zemi, zůstali živi.

³⁹ Když pak Mojžíš všechna tato slova všem Israelitům oznamoval, lid se velmi rmoutil.

⁴⁰ A hle, časně ráno vstali a táhli vzhůru do hor řkouce: Hodláme odebrati se na místo, o němž Hospodin mluvil; zhřešiliť jsme. ⁴¹ Mojžíš jim pravil: Proč přestupujete slovo Hospodinovo, když se vám to (přece) nezdaří? ⁴² Nepostupujte – není Hospodin s vámi – abyste nepadali před svými nepřáteli. ⁴³ Amalečané a Kanaanští jsou před vámi, jejich mečem padnete, protože jste nechtěli poslechnouti Hospodina; Hospodin s vámi nebude. ⁴⁴ Ale oni byli zaslepeni a (táhli) dále do hor. Hospodinova archa úmluvy však a Mojžíš nevyšli z tábora. ⁴⁵ I sestoupili Amalečané a Kanaanští“ kteří na (těch) horách sídlili, bili je, porazili a pronásledovali až do Hormy.

HLAVA 15. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Rci synům Israelovým:

Až vejдете do země, v nížto se usadíte a kterou vám dám, ³ když budete podávati Hospodinu obět v celopal, obět pokojnou, ze slibu, z dobré vůle, nebo o vašich svátcích, abyste Hospodinu připravili libou vůni, ať z hovězího dobytka nebo z bravu: ⁴ každý, kdo bude podávati obět (krvavou), přinese v obět též desetinu efy jemné mouky zadělané olejem, jehož bude čtvrtina hinu, ⁵ a touž míru vína přidá v úlitbu ke každému beránu (podanému) v celopal nebo v obět pokojnou.

⁶ K beranu buďte (přidány) v obět dvě desetiny jemné mouky, která buď zadělána třetinou hinu oleje; ⁷ a třetina téže míry vína v úlitbu budiž obětována k vůni Hospodinu příjemně.

⁸ Když podaš býčka v celopal, v obět. ze slibu neb v obět pokojnou, ⁹ přidáš ke každému býčku tři desetiny jemné mouky, zadělané polovicí hinu oleje; ¹⁰ touž míru vína

V. ³⁰ „Zvedl svou ruku“ k přísaze = přísahal.

V. ⁴⁵ „Horma“ (srv. Dt 1, 44.) nazváno tu předběžně (prolepticky) místo tak nazvané teprve později (21, 3.), které slulo původně *Sefaat* (Sdc 1, 17.). Bylo v ú-zemí, kterého se dostalo později kmeni Simeonovu. (Jos 12, 14; 15, 30; 19, 4.) Podle Palmera stávalo na místě dnešní zříceniny *es-Sbejta* 40 km sv. od 'Ain Kdeis.

(přidáš) v úlitbu k vůni Hospodinovi velmi příjemné.

¹¹ Tak učiníš ¹² při každém býčku, beranu, beránku i kozlu.

¹³ Tím řádem, jak domácí, tak cizinec ¹⁴ budou obětovati. ¹⁵ Týž zákon i právo bude vám i cizinci ve (vaší) zemi.

¹⁶ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹⁷ Rci synům Israelovým:

¹⁸ Až přijdete do země, kterou vám dám, ¹⁹ a budete požívat chlebě té země, oddělíte od svých pokrmů ²⁰ prvotiny Hospodinovi. Jako odděluje prvotiny z humna, ²¹ tak odevzdávati budete i prvotiny pokrmů Hospodinovi.

²² Přestoupíte-li nedopatřením něco z toho, co přikázal Hospodin Mojžíšovi, ²³ a co přikázal skrze něho vám, ode dne, kterého začal přikázání dávati i po všecku další dobu – ²⁴ opomine-li tedy lid něco takového učiniti: nechat přinese býčka ze skotu v celopal k vůni Hospodinovi velmi příjemné, k tomu v obět suchou i úlitbu, jak obřadné předpisy žádají, a kozla v obět za hřích; ²⁵ kněz bude se za všecku obec synův Israelových modliti a bude jim odpuštěno, neboť nezhřešili dobrovolně a přinesli zápalnou obět za sebe a za hřích z nedopatření.

²⁶ Bude tedy odpuštěno veškeré obci synův Israelových i cizincům, kteří jsou u nich hostmi, nebo provinění veškeré obce stalo se nedopatřením.

²⁷ Zhřeší-li nedopatřením jednotlivec, přinese roční kozu v obět za hřích; ²⁸ kněz bude se za něho modliti, že nevěda zhřešil před Hospodinem, a vyprosí mu odpuštění. Tak bude mu odpuštěno. ²⁹ Jak pro domácí, tak pro cizince bude týž zákon, pro všechny, kteří, zhřeší bezděky,

³⁰ Ale člověk, který se dopustil něčeho ze zpupnosti, ať je to domácí nebo cizinec, – protože se Hospodinu zprotivil – budiž vyhlazen ze svého lidu. ³¹ Neboť pohrdl slovem Božím a příkaz jeho porušil; proto bude vyhlazen a jeho nepravost na něm lpí.

³² Když byli Israelité na poušti, našli člověka, an sbíral dříví v sobotu. ³³ I přivedli ho k Mojžíšovi, Áronovi a ke vši obci. ³⁴ Ti jej uvěznil, nevědouce, co s ním učiniti. ³⁵ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Smrti ať zemře člověk ten, všechen lid ať jej ukamenuje venku za táborem! ³⁶ Vyvedli jej tedy ven, uházeli ho kamením a on umřel, jak byl Hospodin přikázal.

³⁷ Hospodin pravil též Mojžíšovi: ³⁸ Rci synům Israelovým, aby si dělali na cípech pláští třapce a na ně nechat upevní prýmký z modrého purpuru. ³⁹ Když na ně pohlednou, ať si vzpomenu všech příkazů Hospodinových, by nehonili se za svým srdcem a za svými očima, zpronevěřující se všelijakými způsoby, ⁴⁰ nýbrž aby raději majíce na mysli příkazy Hospodinovy, plnili je a byli svati Bohu svému. ⁴¹ Já jsem Hospodin, Bůh váš, který jsem vás vyvedl z Egypta, bych byl Bohem vašim.

Z poušti Faran do Kadesu. (16, 1. – 19, 22.)

HLAVA 16. – ¹ Tu hle, Kore, syn Isaara, syna Kaata, syna Leviho, Datan a Abiron, synové Eliabovi, Hon, syn Feletův z kmene Rubenova, ² a dvě stě padesát jiných Israe-

HL. 15. V. ³⁸. *Semité* měli v obyčeji připevňovati malé třapečky na cípy nákyčelníc. Snad byl podobný obyčej (nezávazný) též u Israelitů *před Mojžíšem*, Mojžíš jej pak uzákonil a *dal mu rázu náboženského*. O tomto obyčeji zmiňuje se též Dt 22, 12. – Že byl zachováván za dob Kristových, patrně z Mt 9, 20; 14, 36. Mk 6, 56; zvláště však Mt 23, 5. Dnešní Židé nosí buď *podšatem* tak zvaný *malý tallis* (tallith), t. j. jakýsi škapulír, šátek, kterým prostrčí hlavu a na jehožto čtyřech rozích jsou upevněny předepsané trásně, nebo nosí na obyčejném rouchu *veliký tallis*, t. j. bělavý široký nákrční šál, který jim splyvá s ramen a na jehožto čtyřech cípech jsou rovněž upevněny zákonem nařízené třapce. Při modlitbě mívají jej i na hlavě a třapce libají.

litů, předákův obce, kteří bývali do shromáždění zejména povolávání, povstalo proti Mojžíšovi. ³ Srotivše se tedy proti Mojžíšovi a Áronovi, pravili: „Již toho mějte dosti! Jsouť všichni příslušníci obce svati a uprostřed všech jest Hospodin. Proč se povyšujete nad lid Hospodinův?“

⁴ Když to uslyšel Mojžíš, padl na tvář až k zemi ⁵ a (potom) pravil Koreovi a celé (jeho) tlupě: „Ráno Hospodin oznámí, kteří jsou jeho; svatým dovolí přiblížit se k sobě, a které vyvolil, budou směti k němu přistoupiti. ⁶ Učiňte tedy toto: Vezmi každý svou kadidelnici, ty, Koře, i celá tvoje tlupa; ⁷ zítra naberte ohně a položte naň kadidla před Hospodinem; koho si vyvolí, ten bude svatý. Příliš se vyvyšujete, synové Leviovi!“

⁸ A dále pravil Koreovi: „Slyšte, synové Leviovi! ⁹ Je vám to málo, že oddělil vás Bůh Israelův ode všeho lidu a přibral k sobě, byste mu sloužili při stánkové bohoslužbě, byste stáli před shromážděným lidem a jemu sloužili? ¹⁰ Dovolil tobě a všem tvým bratřím Levitům k sobě se blížiti proto, byste si osobovali také kněžskou důstojnost ¹¹ a celá tlupa tvá aby se bouřila proti Hospodinovi? Nebo kdo jest Áron, že proti němu reptáte?“

¹² Mojžíš poslal také pro Datana a Abirona, syny Eliabovy, oni však odpovíděli: „Nepřijdeme. ¹³ Je ti to málo, že jsi nás vyvedl ze země, která tekla mlékem a medem, abys (nás) na poušti nechal pomřiti, že chceš i panovati nad námi? ¹⁴ Skutečně, tys nás uvedl do země, v níž tekou potoky mléka a medu, a dal jsi nám ve vlastnictví pole a vinice! Chceš nám i oči vyloupali? Nepřijdeme.“

¹⁵ Mojžíš se velmi rozhněval a řekl Hospodinu: Neshlédni na jejich oběti; ty víš, že jsem nikdy ani oslíka od nich nevzal a že jsem nikomu z nich nic zlého neučinil.

¹⁶ Koreovi pak pravil: „Ty a všechna tvoje tlupa postavte se zítra před Hospodina zvláště a Áron (se postaví) také zvláště. ¹⁷ Vezměte každý svou kadidelnici a vložte do ní kadidla; přineste tak Hospodinu dvě stě padesát kadidelnic; také Áron bude držeti svou kadidelnici.“

¹⁸ Když tak učinili a ¹⁹ když shromáždili všechnu obec u vchodu do stánku proti Mojžíšovi a Áronovi, kteří (tam) stáli, ukázala se všem velebnost Hospodinova. ²⁰ Hospodin mluvě k Mojžíšovi a k Áronovi pravil: ²¹ Odstupte od tohoto lidu, ať jej náhle zahladím!

²² Oni padli na tvář až k zemi a pravili: Přemocný, Bože duší všech těl, když jeden hřeší, zdali hněv tvůj zachvátí všechny?

²³ Hospodin řekl Mojžíšovi: ²⁴ Rozkaž všemu národu, ať se oddělí od stanovišť Korcových, Datanových a Abironových.

²⁵ Mojžíš tedy vstal a šel k Datanovi a Abironovi; starší israelští šli za ním. ²⁶ I řekl zástupu: Vzdalte se od stanů (těchto) bezbožníkův a nedotýkejte se ničeho, co jest jejich, byste nebyli pro jejich hříchy spolu s nimi zachvázeni. ²⁷ Odstoupili tedy od jejich stanů kolkolem.

Datan a Áron vyšedše, stáli ve vchodech do Svých stanů se ženami a s dětmi v plném počtu.

²⁸ Mojžíš pravil: Po tom poznáte, že mě Hospodin poslal, bych činil všechno, co vidíte, a že jsem nic nečinil z vlastní vůle. ²⁹ Zemrou-li, jako jiní lidé mrou, i tito, a stihne-li je rána, jakou obvykle i jiní lidé bývají stíháni, neposlal mne Hospodin; ³⁰ učiní-

Hl. 16. V. ³⁰ „Pekla“ zde „sídlu mrtvých“ vůbec = hebr. *še'ól* – „Za živa“ = náhle; jsouce *plni života*

li však Hospodin věc neobyčejnou, že země otevře ústa svá a pohltí je se vším, co jim patří, a sestoupí-li za živa do pekel, poznáte, že se rouhali Hospodinu.

³¹ A věru hned, jak přestal mluvit, rozstoupila se jim pod nohama ³² země, otevřela ústa svá a pohltila je i s jejich stany a se vším majetkem. ³³ Tak sestoupili za živa do pekel, byli přikryti zemí a zmizeli z národa. ³⁴ Všecek Israel, který stál kolem, utíkal, slyše křik hynoucích, řka: Aby snad i nás nepohltila země!

³⁵ Vyšel však i oheň od Hospodina a usmrtil dvě stě a padesát mužů, kteří přinášeli kadidlo.

³⁶ Hospodin poté mluvil k Mojžíšovi: ³⁷ Prikáž Eleazarovi, synu Áronovu, knězi, by sebral kadidelnice, které leží v ohni, a oheň ať rozmetá na všechny strany; ³⁸ jsouť za život hříšníků posvěceny. Ať je roztáhne na plechy a pobije jimi oltář – byloť v nich podáno Hospodinu kadidlo a jsou posvěceny – aby v nich Israelité viděli významnou památku.

³⁹ Vzal tedy kněz Eleazar měděné kadidelnice, ve kterých přinesli (kadidlo) ti, kteří byli ohněm pohlčeni, rozkoval je na plechy a pobil (jimi) oltář, ⁴⁰ aby byli budoucně Israelité jimi napomináni, že nikdo nepovoláný, nejsa z krve Áronovy, nesmí přistoupiti podat Hospodinu kadidla, by nezakusil, čeho zakusil Kore a všechna jeho tlupa – (zcela) podle rozkazu daného Hospodinem Mojžíšovi.

⁴¹ Druhého dne však reptala všechna obec synův Israelových proti Mojžíšovi a Áronovi pravíc: Vy jste usmrtili lid Hospodinův! ⁴² Když vznikala bouře, a rozbroj se vznášel, ⁴³ Mojžíš a Áron utekli ke stánku úmluvy. Když do něho vstoupili, přikryl jej oblak a ukázala se velebnost Hospodinova. ⁴⁴ A Hospodin řekl Mojžíšovi: ⁴⁵ Vyděte ze středu toho lidu, také je hned zahladím. Oni leželi na tváři ⁴⁶ a Mojžíš pravil Áronovi: Vezmi kadidelnici, naber s oltáře ohně, polož naň kadidla a běž rychle k lidu, bys modlil se zaň, nebo hněv Hospodinův již propukl a trest zuří. ⁴⁷ Áron tak učinil, běžel mezi lid, jež oheň již hubil, zapálil kadidlo, ⁴⁸ stoje mezi mrtvými i živými, modlil se za lid a rána přestala.

⁴⁹ Těch, kteří byli usmrceni, bylo čtrnáct tisíc sedm set, kromě těch, kteří zahynuli ve vepouře Koreově.

⁵⁰ Když byla pohroma zastavena, Áron vrátil se k Mojžíšovi ke vchodu do stánku úmluvy.

HLAVA 17. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Mluv k synům Israelovým a vezmi od nich hole, po jedné z každého kmene, od každého knížete kmene, tedy dvanáct holí, a napiš jméno každého na jeho hůl. ³ Jméno Áronovo buďž na holi kmene Levi. Každá hůl bude zastupovati (všecky) čeledi (jednoho kmene). ⁴ Polož je do stánku úmluvy před zákon, tam, kde s tebou mluvívám. ⁵ Koho z nich vyvolím, toho hůl vypučí; tak vzdálím od sebe reptání synův Israelových, která proti vám pronášejí.

⁶ Mojžíš (to) oznámil Israelitům. Každý kníže dal mu hůl, po jedné za každý kmen, že bylo dvanáct holí, kromě hole Áronovy. ⁷ Mojžíš je položil před Hospodina ve stánku zjevení. ⁸ Když druhého dne zase přišel, shledal, že hůl Áronova z kmene Levi vypučela; z nalitých poupat vyrazily květy, z nichžto [když se lupeny rozšířily] vytvořily

zemrou. – Zdůrazněn tu největší trest pozemský: *smrt*, a to *náhlá*.

V. ⁴⁸. Misto „*modlil se*“ hebr. zase „*zjednal smíření*“. Z blahodárných účinků tohoto zakročení Áronova mohli Israelité rovněž poznati, že jest oprávněným veleknězem. Podle Zjev 1, 13. nn.; 8, 3; 1. Jan 2, 1. n. lze viděti v Áronovi smírci před-obraz věčného Smírce, velekněze N. z.

se mandle. ⁹ Potom Mojžíš vynesl všechny hole od Hospodina ke všem Israelitům; ti si je prohlédli a každý zase vzal svou hůl.

¹⁰ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Zanes zase hůl Áronovu do stánku zjevení, ať je tam chována na výstražné znamení pro buřičské Israelity, by (tak) umlkla jejich reptání přede mnou a nebyli (zase) usmrcováni.

¹¹ Mojžíš učinil podle rozkazu Hospodinova.

¹² Israelité však pravili Mojžíšovi: Hle, veta je po nás, všichni jsme syny smrti. ¹³ Kdokoli se odváží přiblížit se ke stánku Hospodinovu, umírá. Zda všichni do jednoho máme být vyhlazeni?

HLAVA 18. – ¹ Hospodin řekl Áronovi:

Ty, tvoji synové a s tebou i kmen tvůj budete zodpovídati se za provinění proti svatyni.

Ty (totiž) a s tebou tvoji synové budete odpovědni za hříchy proti vašemu kněžství; ² přiber si však i bratry své z kmene Levi, žezlo otce tvého, ať jsou u tebe a přísluhují ti. – Ty však a synové tvoji budete konati službu ve stánku zjevení. – ³ Levité budou dbáti tvých rozkazův a (hleděti si) vši služby stánkové; však jen tak, by se nepřibližovali k náradí svatyně a k oltáři, aby nezemřeli a vy s nimi. ⁴ Ať jsou u tebe, ať opatrují stánek a obstarávají všechnu službu jemu příslušnou. Nikdo nepovolaný nesmí se mezi vás vtírat.

⁵ Opatrujte svatyni a hledte si oltářní služby, aby nestihl hněv synův Israelových. ⁶ Já jsem vám dal Levity, vaše bratry ze synův Israelových, odevzdal jsem vám ty, kteří byli Hospodinu věnováni, by konali službu u jeho stánku. ⁷ Ty však a tvoji synové zastávejte svůj kněžský úřad; všechno co přísluší ke službě oltářové a co je za oponou, buďž od kněží spravováno. Přistoupí-li kdo nepovolaný, buďž usmrcen.

⁸ Hospodin mluvil k Áronovi: Hle, odevzdávám ti dozor nad svými dávkami. Všec-ko, co synové Israelovi zasvěcují, dávám tobě i synům tvým za konání kněžských povinností; bude to zákon věčně platný.

⁹ Z toho, co je zasvěcováno a přinášeno Hospodinu, budou tyto věci tvoje:

Každá obět krvavá i nekrvavá, co mi podáváno v obět za hřích a za zpronevěru a stává se svatosvatým, bude tvé a tvých synů; ¹⁰ budeš to jísti ve svatyni – jeť to tobě posvěceno; jen mužští smějí toho požívat.

¹¹ Na prvotiny, které Israelité slibují a přinášejí, dávám věčné právo tobě. tvým synům i dcerám tvým; kdo je v domě tvém čist, smí jich požívat.

¹² Všecek nejlepší olej, vino i obilí, které přinášejí v prvotiny Hospodinu, ti dávám.

¹³ Všecky prvotiny úrody, kterou země plodí a které jsou Hospodinu přinášeny, budou ke tvým potřebám; kdo je v domě tvém čist, smí z nich jísti.

¹⁴ Všecko, co dají Israelité ze slibu, bude tvoje.

¹⁵ Cokoliv otvírá mateřské lůno kteréhokoli živočicha, a co Hospodinovi odevzdávají, ať je to člověk nebo zvíře, bude po právu tvé. Jen za prvorozeného člověka přijmeš výkupné a každé nečisté zvíře dáš vykoupiti; ¹⁶ po jednom měsíci dáš jej vykoupiti pěti loty stříbra podle váhy svatyně – lot má 20 zrn –; ¹⁷ prvorozence však krávy,

HL. 17. V. ¹³. *V holi Áronově vidí svatí Otcové předobraz kříže kalvarského, na němž nejvzácnější květ Panny přinesl nejbohatší ovoce – spásu všeho lidstva. Jako byla Áronova hůl náznakem (symbolem) jeho velekněžství, tak je v N. Z. znakem Kristova kněžství – kříž.*

HL. 18. V. ². „Žezlo, hůl otce tvého“ = kmen, naráží na 17, 3.

ovce a kozy nedáš vykoupiti, neboť zasvěceny jsou Hospodinu. Krev jejich vylíješ na oltář a tuk spálíš k vůni velmi příjemné Hospodinovi; ¹⁸ maso připadne tobě k požívání jako posvěcené, hruď a pravé plece bude tvé.

¹⁹ Věčné právo na všechny posvátné dávky, které odvádějí Israelité Hospodinu, dávání tobě, synům tvým i dcerám. Je to věčně platná úmluva soli před Hospodinem tobě i tvým synům.

²⁰ Hospodin pravil Áronovi:

V zemi Israelitů nebudete mít žádného majetku ani údělu mezi nimi; já jsem úděl tvůj a dědičný majetek tvůj mezi syny Israelovými. ²¹ Levitům však dávám ve vlastnictví všechny desátky Israelitů za službu, kterou mi konají ve stánku úmluvy. ²² Israelité totiž nebudou již přistupovati ke stánku a tak dopouštěti se smrtelného hříchu. ²³ Jen synové Leviovi budou mi ve stánku sloužiti a pykati za hříchy lidu: to bude zákon, věčně platný ve vašich pokoleních. Jiného majetku nebudou mít, ²⁴ jsouce spokojeni s odváděnými desátky, které jsem vyhradil k jejich užitku a potřebě.

²⁵ Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

²⁶ Rozkaž Levitům a oznam jim: Když obdržíte od synův Israelových desátky, které jsem vám dal, obětujte z nich prvotiny, to jest desátý díl desátku Hospodinu, ²⁷ aby vám byl počítán jako desátek lidu. Jak z humna, tak z lisu, ²⁸ ze všeho, z čeho dostáváte desátky, přineste obět Hospodinu a odevzdejte ji knězi Áronovi. ²⁹ Vše, co budete z desátků odváděti a co určíte za dary Hospodinovi, budou věci vybrané a nejlepší.

³⁰ Řci jim: Když budete z desátků věci vybrané a nejlepší odváděti (Hospodin), bude vám to tak počítáno, jako byste dali dávky z humna i z lisu. ³¹ Budete je jísti, vy i rodiny vaše, na všech svých místech, jeť to mzda za službu, kterou konáte ve stánku zjevení. ³² Nehřešte při tom, nechávající sobě věci nejlepší a nejuťnější, abyste nezsvětli (tak) darů synův Israelových a nezemřeli.

HLAVA 19. — ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi a k Áronovi: ² Toto je zákon, kterýž dal Hospodin:

Přikaz synům Israelovým, ať k tobě přivedou krávu červenou, přiměřeného věku, bezvadnou, která nenesla dosud jha. ³ Odevzdejte ji knězi Eleazarovi, který ji dá vyvésti ven za stany a před očima všech zabije. ⁴ V krvi její omoče prst, sedmkrát pokropí směrem ke vchodu do stánku, ⁵ a dá ji spáliti před očima všech; kůži a maso její, i krev a mrvu dá hoditi do ohně. ⁶ Také (kus) cedrového dřeva, yzop a dvakrát barvený červec hodí kněz do plamene, který stravuje krávu. ⁷ Pak teprve, když vypere svůj šat a okoupe se, bude mu dovoleno vejíti do tábora; bude nečist až do večera. ⁸ Ale i ten, kdo ji páli, vypere svůj šat, okoupe se a bude nečist až do večera.

⁹ Muž čistý pak sebere popel krávy a vysype jej venku za stany na místě zcela čistém, aby tu byl pro obec synův Israelových opatrován na přípravu kropící vody; bylať kráva spálena v obět za hřích. ¹⁰ Ten, kdo nesl popel krávy, vypere svůj šat a bude nečist až do večera.

Synům Israelovým i cizincům, kteří mezi nimi sídlí, bude ustanovením svatým a věčně platným toto: ¹¹ Kdo se dotkne lidské mrtvoly a bude proto sedm dní nečist, ¹² buďž dne třetího a sedmého touto vodou pokropen a tak bude očištěn. Nebude-li

V. ¹⁹. O úmluvě soli srv. Ex 30, 35; Lv 2, 13.

V. ²⁷. n. Jako Hospodin přičítá (k zásluze a *odměni*) desátek davaný Israelity Levitům, tak zase Levitům přičítá a odmění desátek desátku davaný kněžstvu. Desátek byl odváděn Hospodinovi, který jej však daroval Áronovi, hlavě rodiny kněžské.

pokropen dne třetího, nebude moci býti dne sedmého očištěn.¹³ Každý, kdo se dotkne lidské mrtvoly, nebude však touto smíšenou vodou pokropen, poskvrní stánek Hospodinův a bude z Israele vyhlazen. Protože nebyl pokropen očištnou vodou, bude nečist a nečistota jeho na něm zůstane.

¹⁴ Zákon o člověku, který zemře ve stanu, je tento:

Každý, kdo vstoupí do jeho stanu, jakož i všechno nářadí, které tam jest, bude sedm dní nečisto.¹⁵ (Každá) otevřená nádoba, která není svrchu zavázána, bude nečista.

¹⁶ Dotkne-li se někdo člověka usmrčeného v poli, neb sama od sebe zemřelého, kosti jeho, nebo hrobu, bude nečist sedm dní.

¹⁷ Ať pak vezmou z popela spálené oběti za hřích, nechat nasypou jej do nádoby a nalijí naň živé vody; ¹⁸ člověk čistý namočí v ní yzop a pokropí jí celý stan, všechno nářadí i lidi, jmenovaným dotykem znečištěné. ¹⁹ Tak očistí čistý nečistého třetího a sedmého dne; očištěný dne sedmého se okoupe, vypere svůj šat a bude nečist až do večera.

²⁰ Nebude-li kdo tímto obřadem očištěn, budiž vyhlazen z obce, nebo poskvrnil svatyni Hospodinovu; nebyl totiž vodou očištnou pokropen. ²¹ To budiž zákonem věčně platným.

Také ten, kdo vodou kropí, vypere svůj šat; každý, kdo se dotkne očištné vody, bude nečist až do večera.

²² Čehokoli se nečistý dotkne, znečistí; a kdo se něčeho takového dotkne, bude nečist až do večera.

Smrt Marie. (20, 1.)

HLAVA 20. – ¹ Prvního měsíce přišli synové Israelovi, všechna (jejich) obec, na poušť Sin a lid položil se táborem v Kades. Tam zemřela Maria a byla tamže pohřbena.

Vzpoura u Me-Meriba. (20, 2. – 13.)

² Když se lidu nedostávalo vody, shlukli se proti Mojžíšovi a Áronovi, ³ bouřili se a pravi: Kéž bychom byli zahynuli před Hospodinem se svými bratry! ⁴ Proč jste vyvedli obec Hospodinovu na poušť, bychom (tu) i se svými stády pomřeli? ⁵ Proč jste nás vyvedli z Egypta a přivedli na toto zlé místo, kde nelze sít, které neplodí fíků, nemá vinic, ani granátových jablek, ba ani pitné vody? ⁶ Mojžíš a Áron nechavše lid, vešli do stánku úmluvy, padli na tvář až k zemi [a volali k Hospodinu: Hospodine, Bože, uslyš křik tohoto lidu a otevři jim poklad svůj, studnici vody živé, aby, když se napijí, přestali reptati].

Tu se nad nimi ukázala velebnost Hospodinova ⁷ a Hospodin pravil Mojžíšovi: ⁸ Vezmi hůl, shromáždí lid ty i bratr tvůj Áron, mluvte ke skále před nimi a ona vydá vody. Když tak vyvedeš ze skály vodu, bude pít všechno množství i dobytek jeho. ⁹ Mojžíš podle rozkazu Hospodinova vzal hůl, jež byla před tváří Hospodinovou, ¹⁰

HL. 20. V. ⁶ Slova uzávorkovaná značí glossu, vyskytující se jen ve Vulg. (Vercellone). Hebr. praví jen, že bratři odešli od lidu, odebrali se ke vchodu do svatyně, padli na tvář, a tu že se jim ukázala velebnost Hospodinova.

V. ¹⁰ Mojžíš a Áron nepochybují, že Bůh může vyvésti vodu ze skály, pochybují však o jeho *milosrdství a věrnosti*, domnívajíce se, že jeho spravedlnost a svatost nemůže zázračným způsobem postarat se o vodu mladému, novému pokolení, od kterého očekávali větší důvěru v Boha, které se však tuto prohrěšilo podobnou nedůvěrou jako svého času pokolení starší. – Protože Mojžíš pronásá své pochybnosti veřejně k lidu beztak nedůvěrou k Jahvovi naplněnému, *pohoršuje lid*. Dvoji zlobu má tedy jeho čin: *nedůvěru v Boha*

shromáždil lid před skálou a pravil jim: Slyšte, buřiči a nevěrci: Budeme moci vyvésti vám vodu z této skály? ¹¹ Když pak Mojžíš pozdvihl ruku a udeřil dvakrát holí do skály, vyšla veliká hojnost vody, že pili lid i dobytek.

¹² Mojžíšovi však a Áronovi Hospodin pravil: Že jste mi nevěřili, a tak mne před syny Israelovými neoslavili, neuvedete těchto zástupů do země, kterou jim dám.

¹³ To jsou „Vody odporu“, kde odpírali synové Israelovi Hospodinu a (kde) na nich ukázal svou svatost.

Pochod k Jordánu, (20, 14. – 21, 35.)

¹⁴ Mojžíš zatím poslal posly z Kadesu ke králi edomskému, by mu řekli: Toto vzkazuje tvůj bratr Israel: Víš o všech svízeli, které nás stihly. ¹⁵ Otcové naši sestoupili do Egypta, sídlili jsme tam dlouhý čas, a utiskovali Egypťané nás i otce naše; ¹⁶ i volali jsme k Hospodinu a vyslyšel nás a poslal anděla, který nás z Egypta vyvedl. Hle, jsme v Kadesu, na hranicích tvého území; ¹⁷ a prosíme, bychom směli projít tvou zemí. Nepotáhneme přes pole ani přes vinice, nebudeme pít vody z tvých studní, nýbrž půjdeme veřejnou cestou, ani vpravo ani vlevo se neuchylující, dokud nevyjdeme z tvých hranic. ¹⁸ Edom jim odpověděl: Nepotáhnete mým územím, sice se zbraní proti vám vytrhnu. ¹⁹ Israelité pravili: Půjdeme po vyšlapané cestě, a napijeme-li se tvé vody, my i dobytek náš, nahradíme, co je spravedlivého; s náhradou škody nebude nijaké potíže, jen když rychle projdeme. ²⁰ On však odpověděl: Neprojdeš! A hned vytáhl proti nim s nesčítným množstvím ve zbraní. ²¹ Že tedy nechtěl prosícího vyslyšet, dovoliti průchod svým územím, Israel od něho odbočil.

²² Když pak vytrhli z Kadesu, přitáhli k hoře Hór, která je na pomezí Edomska. ²³ Tam pravil Hospodin Mojžíšovi: ²⁴ Áron se odebere ke svým soukmenovcům, neboť nevejde do země, kterou jsem dal synům Israelovým, ježto nevěřil mým ústům u „Vod odporu“. ²⁵ Vezmi Árona a s ním jeho syna a zaveď je na horu Hór. ²⁶ Svlékní otce z jeho roucha a oblec v ně Eleazara, syna jeho; Áron (totiž) bude přiřazen (ke svým předkům); zemře tam. ²⁷ Mojžíš učinil podle rozkazu Hospodinova: před očima veškeré obce vstoupili na horu Hór ²⁸ a když svlékl s Árona roucha jeho, oblékl v ně Eleazara, jeho syna. ²⁹ Když pak na vrchu hory (Áron) zemřel, (Mojžíš) sestoupil s Eleazarem dolů. ³⁰ Všecka obec, vidouc, že Áron zemřel, oplakávala ho třicet dní po všech rodinách.

HLAVA 21. – ¹ Když to uslyšel kanaanský král Aradu, který sídlil na jihu, že totiž Israel táhne cestou vyzvědačů, vyšel proti němu do boje, zvítězil a odnesl si z něho kořist. ² Israel však zavázal se Hospodinu slibem řka: Dáš-li mi tento lid do moci, zničí jeho města. ³ Hospodin vyslyšel prosby Israelovy a vydal mu Kanaanské. Israel je pobil, vyvrátil města jejich a nazval to místo Horma [to jest „Klatba“].

⁴ S hory Hór šli cestou, která vede k Rudému moři, aby obešli Edomsko. Tam za-

a pohoršení. Hřích ten nelze uznati za smrtelný; ale Bůh mohl i netěžký hřích, když se ho dopustil muž tolik omilostněný, vůdce a zákonodárce. trestati přísněji, nežli týž hřích, jehož by se dopustil prostý Israelita; tím spíše, že smrt je trest jen časný, a Bůh mohl jej nahraditi jinými milostmi, nad to nebyl u-valen na Mojžíše jen pro jeho vinu, nýbrž na poučenou všemu lidu i budoucím pokolením. (Hummelauer.) Srv. Dt 32, 51; Ž 105, (106), 32. n.

V. ¹⁵. „Vody odporu“ hebr. „Meríba“ jako Ex 17, 7. – Nelze však říci, že událost vypravovaná tam a tu-to jest jedna a táž. *Ona* se přihodila v údolí *Rafidim*, *tato u Kadesu*; *ona* prvního roku putování Israelitů, *tato* teprv roku *čtyřicátého*!

V. ²². Tento *Hór na jihu* rozeznávati jest od *Hóru na severu* Palestiny, o němž níže 34, 7. n.

čaly lid mrzeti obtíže cesty, ⁵ i mluvil proti Bohu a Mojžíšovi: Proč jsi nás vyvedl z Egypta, bychom na poušti zemřeli? Není chleba, není vody; již se nám hnusí tento ničemný pokrm. ⁶ Za to poslal Hospodin na lid hady, jichžto uštknutí páliho jak oheň. Když hadi štípali, že mnoho lidu pomřelo, ⁷ přišli k Mojžíšovi a řekli: Zhřešili jsme, že jsme mluvili proti Hospodinu a proti tobě; modli se, by odňal od nás hady!. Mojžíš se tedy za lid modlil, ⁸ a Hospodin mu pravil: Udělej měděného hada a vztyč jej na žerdi; kdo jsa uštknut naň pohledne, zůstane živ. ⁹ Učinil tedy Mojžíš měděného hada a vztyčil jej na žerdi; když naň uštknutí pohledali, uzdravovali se.

¹⁰ Jdouce dále, Israelité položili se táborem v Obotě.

¹¹ Odtud vyšedše, rozbili stany v Jeabarim, na poušti, která leží na východ od Moabska.

¹² Hnuvše se odtud přišli k potoku Zared.

¹³ Odšedše odtud položili se proti (potoku) Arnonu, který je v poušti, vychází v území Amorrhejských a pak činí hranici Moabska děle Moabany od Amorrhejských;

¹⁴ proto praví se v knize bojů Hospodinových :

Jako učinil v moři Rudém,
učiní také v údolích Arnonu.

¹⁵ Skaliska potoků se sklonila,
aby odpočívala v Aru,
a ležela na hranicích Moabů.

¹⁶ Odtud (táhli až) bylo viděti místo „Studnice“, o které pravil Hospodin Mojžíšovi: Shromáždí lid a dám jim vodu. ¹⁷ Tehdy zpíval Israel tuto píseň:

„Vystup, studnice“ – společně zpívali –
¹⁸ „kterou vykopala knížata,
již vyhrabali vůdcové lidu
svými žezly, svými holemi.“

Z pouště táhli do Mattany. ¹⁹ Z Mattany do Nahalielu. Z Nahalielu do Bamotu. ²⁰ Z Bamotu do údolí, jež leží v Moabských pláních na návrší Fasgy, a hledí dolů v pusťinu.

²¹ Israel vzkázal Sehonovi, králi amorrhejskému: ²² Prosím, dovoliž mi projítí tvou zemí; neuchýlíme se na pole, ani na vinice, nebudeme pítí vody ze studnic, potáhne-

Hl. 21. V. ⁹ Had býval u četných národů starověkých považován za božskou bytost, snad proto, že může člověka tajuplným způsobem zbavit života (nepatrným kousnutím), v čemž viděli převahu a přesilu hada nad člověkem. Usuzovali, že když může uštknutím *život vzít*, může jej také chrániti, zachovati; tak se stal *had* náznakem a domnělým dárce *života a zdraví*. (V tom smyslu byl u Feničanů a Řeků zasvěcen Ešmun-Eskulapovi.) Podobný názor zahrnil se asi v Egyptě i mezi mnohými Israelity. Aby byli nyní Israelité poučeni, že had není bytost rozhodující o životě a neživotě člověkově, aby tedy byl *živý had* v očích Israelitů *pokořen*, rozkázal Hospodin udělati *měděného hada*, který jsa nástrojem v rukou Hospodinových makavě přesvědčoval Israelity, že jediný Hospodin jest Pánem života i smrti a nejvyšším *lékařem* (Moudr 16, 7.). Nelze tedy viděti v měděném hadu zbytek bohopocty prokazované Israelity hadům (ofiolatrie), nýbrž naopak silný protitlak proti podobným směrům v nižších vrstvách lidu! Rozkaz udělati měděného hada nepřičil se zákazu Ex 20, 4. n., protože měděný had nebyl ani obrazem pravého Boha Jahve, ani nepravého boha, nýbrž mrtvým nástrojem Hospodina, který skrze něj uděloval zdraví. Teprve později, když měděného hada zneužíváno proti původnímu jeho určení, král Ezechjáš jej zničil (4. Král 18, 4.). Z Jan 3, 14. n. vyplývá, že tento had byl předobrazem Vykupitelovým. Oba byli povýšeni, onen na tyčí, tento na kříži; k oběma s věrou pohlížejí lidé; od obou přichází spása; Hebreové byli osvobozeni od smrti časné, která jim od hadů hrozila, křesťané od smrti věčné, kterou přivodil had v ráji.

me po veřejné cestě, dokud nepřejdeme tvého území.²³ On však nechtěl dopustit, aby prošel Israel jeho územím, nýbrž sebrav vojsko vytáhl proti němu na poušť, přitáhl do Jasy a pustil se s ním v boj.²⁴ Israel ho porazil ostrým mečem, a zabral jeho zemi od Arnonu až k Jaboku a k Ammoňanům, jejichžto hranice byly obsazeny silnými četami;²⁵ zmocnil se všech jeho měst, a usadil se ve městech amorrhejských, totiž v Hesebonu a v místech k němu příslušných.

²⁶ Město Hesebon patřilo králi amorrhejskému Sehonovi, protože (předtím) vedl válku s králem moabským a zmocnil se veškeré jeho země, která mu (tehdy) náležela, až po Arnon.²⁷ Proto praví popěvek:

Pojďte do Hesebonu,
budiž stavěno a opevněno město Sehonovo!

²⁸ Oheň vyšel z Hesebonu,
plamen z města Sehonova;
pohltil Ar, město Moabů,
i ty, kdož sídlí na výšinách arnonských.

²⁹ Běda vám, Moabové,
veta po tobě, národe Chamosův!
Synové jeho byli zahnáni na útěk
a dcery jeho vydány v zajetí Sehonovi, králi Amorrhejských.

³⁰ Jejich jho je svrženo
od Hesebonu až po Dibon;
vysílení přišli
do Nofe a do Madaby.

V.²⁷ „Popěvkem“ tím vyslovují Israelité radost ze svého vítězství nad Emory; je to satira šlehající poraženého nepřítele, který kdysi porazil Moaby a zabral jim severní kraje, nyní však sám došel téhož osudu. – V úvodě vyzývají Israelité ironicky poražené a padlé Emory, by se vzchopili – mohou-li! – a šli znova stavět a opevňovat své hlavní město, které je nyní v moci Israelovů.

V.²⁸ n. Podle kritického znění hebr. má se překládati v. 28.:

*Ano, oheň vyšel z Hesebonu,
plamen z města Sehonova;
ten strávil města moabska
a pohltil výšiny arnonské.*

Svého času bylo tímto ničícím „ohněm“ vojsko Sehonovo, dnes však jsou jím *Israelité*, kteří jako veliký oheň zaplavili severní Moabsko. Srv. Jer 48, 45. – *Kemóš* (Chamos) byl hlavní Bůh Moabů. Srv. 3. Král 11, 7. 33; 4. Král 23, 13; Jer 48, 7. Synové „jeho“ – Kemóšovi. – Kemóš nechránil svých dětí (Moabů) proti Emorům. – Teď mohou Israelité zpívat o poražených Emorech, co tito kdysi zpívali nad poraženými Moaby:

*Běda, tobě, Moabe!
veta po tobě, národe Kemóšův!
syny své nechal prchat
a své dcery dal za kořist králi (Emorů).*

V.³⁰ zachoval se ve znění porušeném, že nedává uspokojivého smyslu; proto jej rozmanitým způsobem opravují a také vykládají. Podle překladu, který nám zdá se býti pravdě nejbližším, *Israelité zakončují popěvek*:

*Házeli jsme na ně, za své vzal Chešbón i Dībón;
pustošili jsme, že oheň plál až k Médabě.*

Dībón = dnešní ssutina Dībán, vzdálená 5 ½ hod. na jih od Médaby. Médaba – 7 km na jih od Chešbónu, město severního Moabska, proslavené poslední dobou tím, že tam nalezeno množství starých mosaik, zejména pak veliká mosaika ze VI. stol. křesť. na chrámové dlažbě, představující nejstarší mapu Palestiny a sousedních krajin. Od roku 1879 je tam kvetoucí katolická misie.

³¹ Tábořil tedy Israel v zemi Amorrhejských.

³² Mojžíš poslal (vyzvědače), aby ohledali Jazer. (Israelité) pak dobyli osad k němu příslušných a zmocnili se obyvatelstva.

³³ Potom se obrátili a táhli cestou k Basanu. Og, král Basanu, vyšel proti nim do boje se vším lidem svým do Edraj. ³⁴ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Neboj se ho, nebol dal jsem ti ho do moci, všechen lid i zemi jeho; učiniš mu, jako jsi učinil Sehonovi, králi amorrhejskému, který sídlil v Hesebonu. ³⁵ Pobili tedy také jej, syny jeho a všecek lid jeho do posledního muže a zabrali jeho zemi.

Prorocství Balaamovo. (22, 1. – 24, 25.)

HLAVA 22. – ¹ Israelité táhli dále a položili se táborem na Moabských pláních, proti kterým za Jordánem leží Jericho.

² Balak, syn Seforův, vida vše, co učinil Israel Amorrhejským, (vida), ³ že se ho Moabové bojí a útoku jeho že by neodolali, ⁴ řekl starším madianským: Tento lid zhubí všecky, kteří sídlí v našich krajinách, jako když býk spásá travu až po kořen. – Balak byl toho času králem v Moabsku. – ⁵ Poslal tedy posly k Balaamovi, synu Beorovu, věštci, který sídlil nad řekou země synův Ammonových, by ho zavolali a řekli: Hle, z Egypta vyšel lid, který přikryl povrch země a usadil se proti mně. ⁶ Přijel tedy a proklej tento lid, jeť silnější než já; snad budu pak moci porazit jej a vyhnati ze své země. Vímť, že požehnaný jest, komu žehnáš, a zlořečený, komu zlořečíš. ⁷ Šli tedy starší moabští a madianští nesouce mzdu za věštbu. Když přišli k Balaamovi a vyřizovali mu všecka slova Balakova, ⁸ odpověděl: Zůstaňte tu na noc, odpovím vám podle toho, co mi řekne Hospodin. Když (tedy) u Balaama zůstali, přišel Bůh a pravil mu: ⁹ Co chtějí tito muži u tebe? ¹⁰ Odpověděl: Balak, syn Seforův, král moabský, vzkazuje: ¹¹ „Hle, lid, který vyšel z Egypta, přikryl povrch země; přijď a proklej ho, snad budu pak moci nějakými způsobem bojovati proti němu a jej zahrnati.“ ¹² Bůh řekl Balaamovi: Nechod s nimi a lidu toho neproklínej, neboť jest požehnaný. ¹³ Balaam tedy ráno vstav, pravil knížatům: Jděte domů, neboť Hospodin mi zapověděl jíti s vámi. ¹⁴ Knížata se tedy vrátila a řekla Balakovi: Balaam nechtěl jíti s námi.

¹⁵ Balak poslal opět mnohem více a vznešenějších, (poslů), než byl poslal po prvé. ¹⁶ Když přišli k Balaamovi, pravili: Toto praví Balak, syn Seforův: Nemeškej přijíti ke mně; ¹⁷ hodlám tě uctíti a dám ti, cokoli budeš chtíti. Přijď a proklej tento lid.

¹⁸ Balaam odpověděl: I kdyby mi dal Balak všechno stříbro a zlato, co ho má ve svém domě, nebudu moci změnit slova Hospodina, Boha mého, bych mluvil více nebo méně. ¹⁹ Prosim, zůstaňte zde i tuto noc, bych mohl zvěděti, co mi opět odpoví Hospodin. ²⁰ Přišel tedy v noci Bůh k Balaamovi a řekl mu: Přišli tito lidé tě povolati? Vstaň a jdi s nimi; ale čin jen, co ti přikáží.

²¹ Báno Balaam vstav osedlal oslici a jel s nimi.

²² Bůh se však rozhněval. Anděl Hospodinův postavil se na cestě proti Balaamovi, který seděl na oslici a měl dva chlapce s sebou. ²³ Oslice vidouc, že anděl stojí v cestě s taseným mečem, uhnula s cesty a šla polem. Když ji Balaam bil, aby ji uvedl na cestu, ²⁴ postavil se anděl do soutěsky mezi dvěma zídkami, jimiž byly ohrazeny vinice, ²⁵ Oslice vidouc ho, přitiskla se ke zdi a přitřela jezdcí nohu. Ten však ji bil opět. ²⁶ Anděl ustoupil pak do (jiné) úžiny, kde nebylo možná ani vpravo ani vlevo vyhnouti, a postavil se zase v cestu. ²⁷ Když oslice viděla anděla (tu) státi, padla jezdcí pod nohama; ten rozhněvav se, bil ji prudčeji holí do boků. ²⁸ Tu otevřel Hospodin oslici ústa, že promluvila: Co jsem ti udělala? Proč mě biješ, hle, již po třetí? ²⁹ Balaam odpověděl:

Protože jsi zasloužila, neboť jsi sobě posměch učinila ze mne; kéž bych měl meč, bych tě zabil!³⁰ Oslice řekla: Zdaž nejsem tvým soumarem, na kterém jsi do dneška jezdíval? Pověz, kdy jsem ti něco podobného učinila? On řekl: Nikdy!³¹ Tu Hospodin náhle otevřel Balaamovi oči, že užířel anděla stojícího na cestě s vytaženým mečem; i poklonil se mu schýliv se až k zemi.³² Anděl mu řekl: Proč (již) po třetí biješ oslici svou? Já přicházím, abych, se ti postavil (na odpor), neboť převrácena je tvá cesta a mně odporná.³³ Kdyby byla oslice nesešla s cesty a nevyhnula, když jsem se postavil proti ní, byl bych tě usmrtil, ona však byla by zůstala živa.³⁴ Balaam řekl: Zhřešil jsem nevěda, že ty stojíš proti mně; nyní tedy, nelíbí-li se ti, bych šel, vrátím se zase.³⁵ Anděl pravil: Jdi s nimi, ale střež se mluvíti cos jiného, než ti přikáží!

Balaam tedy šel s knížaty.

³⁶ Když to Balak uslyšel, vyšel mu vstříc do moabského města, které je v nejzazších končinách Arnonu,³⁷ a pravil mu: Poslal jsem posly, by tě povolali; proč jsi hned nepřišel ke mně? Snad proto, že bych nemohl tvůj příchod odměniti?³⁸ On mu odpověděl: Hle, tu jsem; avšak nebudu moci mluvíti nic jiného, než co Bůh vloží v má ústa.

³⁹ Potom jeli spolu a přijeli do města, jež bylo v nejzazších končinách jeho království.

⁴⁰ Balak dal poraziti býky a ovce, a poslal (z nich) dary Balaamovi a knížatům, kteří byli s ním.

⁴¹ Ráno pak zavedl jej na výšiny Baalovy, (odkudž) viděl zadní voj národa israelského.

HLAVA 23. – ¹ I pravil Balaam Balakovi: Dej mi zde vystavěti sedm oltářův a připrav mi tolikéž telat a týž počet beranů.² Když učinil Balak Balaamovi po vůli, vložili oba po (jednom) teleti a beranu na (každý) oltář.³ I řekl Balaam Balakovi: Postůj chvíli u své zápalné oběti; já půjdu, snad mi vyjde Hospodin vstříc; cokoliv mi rozkáže, povím ti.⁴ Když rychle odešel, Bůh mu vyšel vstříc. Balaam oslovil ho řka: Sedm oltářů dal jsem vystavěti a vložil na ně po (jednom) teleti a beranu.⁵ Hospodin vložil mu do úst slovo a pravil: Vrať se k Balakovi a to pověz.⁶ Když se Balaam vrátil, shledal, že Balak stojí u své zápalné oběti se všemi moabskými knížaty.⁷ Tu pronesl propověď svoji řka:

Z Aramu přivedl mne Balak,
moabský král, z hor východních.

„Pojď," pravil, „zlořečit Jakobovi,
pospěš proklít Israele!"

⁸ Kterak budu zlořečiti,
komu nezlořečí Bůh,
proč bych měl já proklínati,
koho neproklíná Hospodin?

⁹ S vrcholu skalisk ho vidím,
a s návrší naň patřím.

Odloučen bude sídlit (tento) lid,
mezi národy nebude se počítati.

¹⁰ Kdo by mohl sčítat prach Jakobův,

HL. 23. V. ⁹ „Ho" = národ israelský.

a kdo zvědět, kolik je potomstva Israelova?
Kéž bych zemřel smrtí spravedlivců,
kéž bych skonal tak, jak oni!

¹¹ Tu pravil Balak Balaamovi: Co to činíš? Abys mým nepřátelům zlořečil, jsem tě povolal, a ty naopak jim žehnáš. ¹² On mu odpověděl: Zdaž mohu činiti něco jiného, než mi káže Hospodin?

¹³ Balak mu pravil: Pojď se mnou na jiné místo, odkud bys část Israele viděl – celého bys vidět nemohl – odtud ho proklej. ¹⁴ Když ho zavedl na vyvýšené místo na vrchu horstva Fasgy, Balaam vystavěl sedm oltářů, položil na každý po (jednom) teleti a beranu, ¹⁵ a pravil Batakovi: Postůj chvíli u své zápalné oběti; já půjdu vstříc (Hospodinu). ¹⁶ Hospodin mu vyšel vstříc, vložil mu do úst slovo, a pravil: Vrať se k Balakovi a to mu pověz. ¹⁷ Když se Balaam vrátil, shledal, že Balak stojí u své zápalné oběti s moabskými knížaty. Balak se ho tázal: Co ti pravil Hospodin? ¹⁸ Tu (Balaam) pronesl propověď svoji, řka:

Stůj, Balaku, a slyš,
poslouchej, synu Seforův!
¹⁹ Není Bůh jako člověk, by klamal;
není jako zrozenec lidský, by se měnil.
Řekl-li něco, jak by toho neučinil?
promluvil-li, jak by toho nevykonal?

²⁰ Uloženo mi, bych žehnal,
požehnání zabránit nemohu.

²¹ Není modly v Jakobovi,
sochy v Israeli nevidět.

Hospodin, jeho Bůh, je s ním,
jásot z králova vítězství v něm (zní).

²² Bůh jej vyvedl z Egypta,
síla jeho podobá se zubru.

²³ Není hadačství v Jakobovi,
není věštění v Israeli;
časem svým se oznamuje Jakobovi
a Israelovi, co Bůh učiní.

²⁴ Národ (ten), hle, jako lvice bude vstávat
a se zvedat jako lev;
nelehne si, dokud kořisti nezhltně,
dokud se krve usmrcených nenapije.

²⁵ Tu pravil Balak Balaamovi: Nežlořeč mu ani nežehnej. ²⁶ On však pravil: Neřekl jsem ti, že učiním vše, cokoliv mi Hospodin přikáže?

²⁷ Pojď tedy – mluvil dále Balak – zavedu tě na jiné místo, snad se zalíbí Bohu, bys

V. ²¹. hebr.: *Nepozorovati nepravosti v Jakobovi,
proto také nevidět bíd v Israeli.*

„*Nepravost*“ u Israelitů je předně *modlářství*: proti základnímu článku náboženství – proti přísnému jednobožství. Proto „*nepravost*“ = Vulg.: „*modla*“. – Protože Israel tímto způsobem nehřeší, nelze naň uvaliti kletby, přinášející neštěstí a bídu. – „*Jásot z králova vítězství*“: z vítězství, která jim jejich král (= Jahve) zjednal nad Egyptem, Amaleky a v poslední době nad Emory, *zní v táboře*.

jim odtud klnul. ²⁸ I uvedl ho na vrch hory Fogor, který hledí dolů na pustinu. ²⁹ Balaam mu řekl: Postav mi tuto sedm oltářův a připrav tolikéž telat a beranů. ³⁰ Balak učinil, jak si Balaam přál, a položil po (jednom) teleti a beranu na každý oltář.

HLAVA 24. – ¹ Balaam vida, že chce Hospodin, by Israelovi požehnal, neodešel (již), jako byl odbíhal prve, aby hledal věštby, nýbrž obrátil se tváří k poušti, ² pozvedl oči a viděl Israele podle kmenů tábořícího ve stanech. Tu se na něho snesl duch Boží ³ a on jal se pronášeti propověď svoji:

Mluvil Balaam, syn Beorův,
řekl muž se zavřeným okem,
⁴ pravil ten, jenž řeči Boží slyšel,
patřil na to, co mu Všemohoucí ve vidu ukázal,
sražen byl k zemi, a pak otevřel oči:

⁵ Jak jsou krásné stany tvé, Jakobe,
a tvé příbytky, Israeli!

⁶ Jako údolí plná hájů,
jako podél řek svlažované zahrady,
jako stany, jež postavil Hospodin,
jako cedry blízko vody.

⁷ Voda teče z jeho okovů,
výsev jeho v hojně vláze.

Vyvýšen bude král jeho nad Agaga,
jemuž království bude vzato.

⁸ Bůh jej vyvedl z Egypta,
síla jeho podobá se zubru;
bude hltat národy, své nepřátele,
kosti jejich přerážeti,
proštělovat svými šípy.

⁹ Natáhnuv se leží jako lev
neb jako lvice, kterou budít nikdo se neodváží.

Kdo ti bude žehnat, bude sám též požehnan,
a kdo bude ti klnout, mezi kleté bude zařazen.

¹⁰ Balak rozhněval se na Balaama, spráskl ruce a pravil: Abys proklel nepřátele moje, jsem tě povolal, ty však jsi jim (již) třikrát požehnal; ¹¹ vrať se domů! Hodlal jsem tě slavně pocítiti, Hospodin však tě chystané pocty zbavil. ¹² Balaam odpověděl Balakovi: Vždyť jsem pravil tvým poslům, které jsi ke mně poslal: ¹³ „I kdyby mi dal Balak všechno stříbro a zlato, co ho má ve svém domě, nebudu moci přestoupiti rozkazu Hospodina, Boha svého, bych pronesl něco dobrého nebo zlého ze srdce svého, ale všechno, co mi poví Hospodin, budu mluvíti.“ ¹⁴ Dříve však, než odejdu k lidu svému, poradím ti, jak bude národu tvému zachovali se k národu tomuto v poslední doby.

¹⁵ I pronesl opět propověď řka:

Mluvil Balaam, syn Beorův,
řekl muž se zavřeným okem,
¹⁶ pravil ten, jenž řeči Boží slyšel,

Hl. 24. V. ⁷ *Agag* jest asi obecný název *amaleckého vladaře* podobně jako *farao* krále egyptského a *abimelech* filištského.

jenž myšlenky Nejvyššího zná,
patřil na to, co mu Všemohoucí ve vidu ukázal,
sražen byl k zemi, a pak otevřel oči :

¹⁷ Vidím jej, ale ne nyní;
patřím naň, avšak ne z blízka:

Vychází hvězda z Jakoba,
povstává žezlo z Israele;
pobije knížata moabská,
a zahubí všechny syny Setovy;

¹⁸ Edomsko stane se jeho majetkem,
Seiru dostane se v dědictví jeho nepřátelům.
Israel tedy nabude moci.

¹⁹ Z Jakoba vzejdíž panovník,
a zbytky města zničíž!

²⁰ Když pak pohlédl na Amalečany, pronesl tuto propověď:

Amalek je první mezi národy,
jeho poslední věci však jest – záhuba.

²¹ Pohlédnuv také na Kinejské, pronesl tuto propověď:

Pevné je sice sídlo tvé,
na skále položil jsi hnízdo své,
²² z kmene Kin jsi vyvolen.

V. ¹⁷. „Vidím“, „patřím“ ve věšteckém jasnozření. – Hebr.: vidím „ji“, t. j. hvězdu, patřím na ni, na hvězdu, nebo vidím to (hvězdu a žezlo). „Ne nyní“, ne z blízka“ = v dálné budoucnosti (srv. „v poslední doby“ ve v. 14.). – „Žezlo“ = odznak vladařské, královské moci. Srv. Gn 49, 10. – „Hvězda“ = náznak světla, slávy. – Hvězda a žezlo spolu znamenají tedy *slavné panování*, slavné království, které vzejde z národa israelského (= „z Jakoba“). Srv. Is 14, 12; 9, 2; Zjev 22, 16. – Místo „pobije knížata moabská“ hebr.: „Roztříští oba boky Moabu“, t. j. Moabsko na obou stranách. – Místo „syny Setovy“ hebr.: „mužstvo ryčící, hluchíci“ = *Madianové* (Midján = spor, hádka). Madianové byli nyní spojenci Moabů (srv. 22, 4.); pochopitelně, že jim nastával osud jako Moabům. Hvězdou vyšlou z Israele je Kristus a jeho předobraz *David*, jenž vedl vítěznou válku s Moaby a podrobil je svému žezlu (2. Král 8, 2; 23, 20; 1. Par 11, 22.). Od té doby platili Moabové poplatek králům israelským (4. Král 3, 4.) až do dob krále Měše; tomu se podařilo opřít se spojeným králům Joramovi (israelskému) a Josafatovi (judskému), k nimž se přidružil i král edomský (4. Král 3, 4.–27.). Ještě za času Josefa Flavia byli *Moabové* národ *značně veliký* (Starož. 1., 11, 5.). – *Jasnější hvězda vzešla z Israele zasvitla nad Moabským křesťanstvím, a žezlo Kristovy pravdy a milosti vztyčeno na Sionu*, tedy ve středu Israele, *podrobilo si Moaby*; tak předpovědi Balaamova vyplnila se ve smyslu nejpřesnějším a nejdokonalejším. Zříceniny v Moabsku dosud zachovalé vypravují, kolik tu bývalo za dob křesťanských chrámů, klášterů a poustev. Památka na sídla biskupská v těchto krajích se uchovává dosud tím, že Apoštolská stolice jmenuje titulární biskupy *Hesebonu*, (města) *Nebo*, *Dibonu*, *Areopole* (bývalého Rabbath-Móáb).

V. ¹⁸. Majetkem „jeho“ = *Israelovým*. – „Nepřítel Seiru“ = *Israelité*. – *Seirové*, praobyvatelé středního Edomska, které si Edomové podmanili („Horové“ srv. Gn 36, 20. nn.). Již Saul bojoval proti Edomům s úspěchem (1. Král 14, 47.), zejména však opět David (3. Král 11, 15. n.; 2. Král 8, 14.). Po častých pŕtkách se střídavým štěstím vedených mezi potomky Esauovými a Jakubovými porazil Edomy a donutil k obřizce Jan Hyrkan [135–106 př. Kr.] a tak ku přijetí náboženství israelského. Kdežto však náboženství mojišské přijali nuceně, ochotně přijalo Edomsko náboženství toho, jehož narození oznámila hvězda pohanům (Mt 2, 2.) a jehož duchovní žezlo bude se trpýtit věčně. Podobně jako svrchu poznamenané, že někteří titulární biskupové mají sídla svá (dle jména) v bývalých biskupských městech Moabská, jmenuje dosud Apoštolská stolice biskupy *Petry* (hlavní město bývalého Edomu), *Aily*, *Arindely*, *Eluse*, *Hauary*, *Zoary*.

V. ¹⁹. „panovník“ = hvězda a žezlo v. 17.

Jak dlouho však bude lze ti udržet se?
Vždyť Assy odvede tě do zajetí.

²³ A opět pronesl (jinou) propověď!:

Běda, kdo bude moci žít,
když tyto věci Bůh bude činit!

²⁴ Přijdou po lodích od západu,
přemohou Assyry, pobijí obyvatelstvo Zářečí,
konečně však zahynou i sami.

²⁵ Potom se Balaam zvedl a vrátil se domů. Také Balak vrátil se cestou, kterou byl přišel.

Israelité svedeni cizinkami ke smilstvu a modlářství. (25, 1. – 18.)

HLAVA 25. – ¹ Toho času, kdy se Israel zdržoval v Setím, počal lid smilnit s Moabkami, ² které je pozvaly ke svým obětem. Jedli tedy, klaněli se jejich bohu, ³ a oddávali se Beelfegorovi. I rozhněvav se Hospodin, ⁴ pravil Mojžíšovi: Vezmi všechna knížata lidu a zvěšej je proti slunci na kolech, aby se odvrátil hněv můj od Israele. ⁵ Mojžíš tedy pravil k soudcům israelským: Usmrtiž každý své lidi, kteří se oddali Beelfegorovi.

⁶ Tu hle, jeden "ze synův Israelových šel před svými bratřími k Madiance, ač ho viděl Mojžíš i všechna obec synův Israelových, kteří plakali před vchodem do stánku. ⁷ Když to uviděl Finees, syn Eleazara, syna kněze Árona, zvedl se prostřed obce, uchopil kopí, ⁸ vešel za Israelitou na místo hanby a probodl je oba zároveň, muže i ženu, ve stydkých místech.

Tu přestala rána mezi Israelity. ⁹ Byly usmrceny dvacet čtyři tisíce lidí.

¹⁰ Poté pravil Bůh Mojžíšovi: ¹¹ Finees, syn Eleazara, syna kněze Árona, odvrátil hněv můj od synův Israelových, neboť rozhorlením mým byl puzen proti nim, bych sám ve svém rozhorlení nevyhubil synův Israelových. ¹² Proto mu rci: Hle, činím s ním smlouvu pokoje, ¹³ kterou zaručuji na věčné časy kněžskou důstojnost jemu i potomstvu jeho, protože horlil pro Boha svého a synům Israelovým zjednal smír.

¹⁴ Israelita, který byl usmrcen s Madiankou, slul Zambri, syn Saluův, kníže z rodu a z kmene Simeonců. ¹⁵ Madianka pak, která zároveň s ním byla usmrcena, slula Kozbi, dcera Sura, jednoho z nejpřednějších knížat madianských.

¹⁶ Hospodin pak pravil Mojžíšovi: ¹⁷ Ať pocítí Madianští, že jste jejich nepřáteli, rubejte je, ¹⁸ neboť oni též chovali se k vám nepřátelsky a zapletli vás do léček nastrojených modlou Fogor, zejména příslušníci svou Kozbi, dcerou knížete madianského, která byla usmrcena v den trestu za svatokrádežné zbožňování Fogora.

Druhé sčítání lidu. (26, 1. – 65.)

HLAVA 26. – ¹ Když byla prolita krev vinníků, pravil Hospodin Mojžíšovi a Eleazarovi, synu Áronovu, knězi: ² Pořídte součet všech Israelitův od dvaceti let a výše po jejich čeledích a rodech, všech, kteří jsou schopni boje. ³ Mojžíš tedy a Eleazar kněz na Moabských pláních u Jordánu proti Jerichu sčítali, kdo byl ⁴ od dvaceti let a výše,

V. ²⁴ „Od západu“ hebr.: „Od Kitthimu“. – (Vulg. doslovně: „Z Italie!“) – Kitthím je vlastně Kypros, pak vůbec přímořské krajiny západní, tedy popředně Řecko. – „Zářečí“ – krajiny na sever a východ od Eufratu, tedy Babylonie, Elam, Medie atd. – „Sami“ = přichází od západu. Obsah v. 24: Západ zničí veliké říše orientální (vzpomeň vítězných výprav Alexandrových), ale pak zahynou i tito (Makedoňané a Rekové vůbec).

jak byl Hospodin rozkázal:

Soupis jejich je tento:

- ⁵ Ruben, prvorozenec Israelův. Jeho synové byli:
 Henocho, ze kterého vzešla čeleď Henochovců,
 Fallu, ze kterého vzešla čeleď Falluovců,
⁶ Hesron, ze kterého vzešla čeleď Hesronovců, a
 Charmi, ze kterého vzešla čeleď Charmiovců.

⁷ To jsou čeledi Rubenovců, kterých byly napočítány

čtyřicet tři tisíce sedm set třicet.

⁸ Syn Fallův byl Eliab. ⁹ Jeho syny byli Namuel, Datan a Abiron. To jsou ona knížata lidu – Datan a Abiron, – která povstala proti Mojžíšovi a Áronovi ve vzpouře Koreovců, když se vzbouřili proti Hospodini; ¹⁰ země otevřevši (tehdy) ústa svá, pohltila (je i) Korea a zhynulo jich velmi mnoho, když oheň strávil dvě stě padesát mužů. Tehdy stal se (veliký) div – ¹¹ Kore zahynul, jeho synové (však) nezahynuli.

¹² Synové Simeonovi podle svých čeledí byli:

- Namuel, od něhož pochází čeleď Namuelovců,
 Jamin, od něhož pochází čeleď Jaminovců,
 Jachin, od něhož pochází čeleď Jachinovců,
¹³ Zare, od něhož pochází čeleď Zareovců, a
 Saul, od něhož pochází čeleď Saulovců.

¹⁴ To jsou čeledi Simeonovců, jichž bylo všech napočítáno

dvacet dva tisíce dvě stě.

¹⁵ Synové Gadovi podle svých čeledí byli:

- Sefon, z něhožto vzešla čeleď Sefonovců,
 Aggi, z něhožto vzešla čeleď Aggiovců,
 Suni, a z něho čeleď Suniovců,
¹⁶ Ozni, a z něho čeleď Ozniovců,
 Her, a z něho čeleď Herovců,
¹⁷ Arod, a z něho čeleď Arodovců,
 Ariel, a z něho čeleď Arielovců.

¹⁸ To jsou Gadovci, jichž bylo všech napočítáno

čtyřicet tisíc pět set.

¹⁹ Synové Judovi byli Her a Onan, kteří oba zemřeli v zemi Kanaan. ²⁰ Podle čeledí byli synové Judovi tito:

- Sela, z něhožto vzešla čeleď Selovců,
 Fares, a z něho čeleď Faresovců,
 Zare, a z něho čeleď Zareovců.

²¹ Synové pak Faresovi byli: Hesron, ze kterého vzešla čeleď Hesronovců, a Hamul, z něhožto vzešla čeleď Hamulovců.

²² To jsou Judovci, jichž bylo všech napočítáno

sedmdesát šest tisíc pět set.

²⁸ Synové Issacharovi podle svých čeledí byli:

- Tola, ze kterého vzešla čeleď Tolovců,
 Fua, ze kterého vzešla čeleď Fuovců,
²⁴ Jasub, ze kterého vzešla čeleď Jasubovců, a

- Semran, ze kterého vzešla čeleď Semranovců.
- ²⁵ To jsou Issacharovci, jichžto byly napočítány šedesát čtyři tisíce tři sta.
- ²⁶ Synové Zabulonovi podle svých čeledí byli:
Sared a z něho čeleď Saredovců,
Elon a z něho čeleď Elonovců,
Jalel, a z něho čeleď Jalelovců.
- ²⁷ To jsou Zabulonovci, jichžto bylo napočítáno šedesát tisíc pět set.
- ²⁸ Synové Josefovi byli podle svých rodů Manasses a Efraim.
- ²⁹ Z Manasse posel Machir, a z něho čeleď Machirovců.
Machir zplodil Galaada a z něho posla čeleď Galaadovců.
- ³⁰ Galaadovi synové byli: Jezer, od něhož pochází čeleď Jezerovců,
Helek, od něhož pochází čeleď Helekovců,
³¹ Asriel, od něhož pochází čeleď Asrielovců,
³² Sechem, od něhož pochází čeleď Sechemovců,
Semida, od něhož pochází čeleď Semidovců, a
³³ Hefer, od něhož pochází čeleď Heferovců.
Hefer byl otec Salfaada, jenž neměl synů, nýbrž jen dcery;
jejich jména jsou tato: Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tersa.
- ³⁴ To jsou čeledi Manassovců, jichžto byly napočítány padesát dva tisíce sedm set.
- ³⁵ Synové Efraimovi podle svých čeledí byli:
Sutala, od něhož pochází čeleď Sutalských,
Becher, od něhož pochází čeleď Becherovců, a
Tehen, od něhož pochází čeleď Tehenovců. ³⁶ Syn Satalův byl
Heran, od něhož pochází čeleď Heranovců.
- ³⁷ To jsou Efraimovci, jichžto byly napočítány třicet dva tisíce pět set.
- To jsou Josefovci podle svých čeledí.
- ³⁸ Synové Benjaminovi podle svých čeledí byli:
Bela, od něhož pochází čeleď Belovců,
Asbel, od něhož pochází čeleď Asbelovců,
Ahiram, od něhož pochází čeleď Ahiramovců,
³⁹ Sufam, od něhož pochází čeleď Sufamovců, a
Hufam, od něhož pochází čeleď Hufamovců.
- ⁴⁰ Synové Belovi byli Hered a Noeman. Od Hereda pochází Čeleď Heredovců
a od Noemana čeleď Noemanovců.
- ⁴¹ To jsou Benjaminovci podle svých čeledí; bylo jich napočítáno čtyřicet pět tisíc šest set.
- ⁴² Synové Danovi podle svých čeledí byli:
Suham, od něhož pochází čeleď Suhamovců.
To jsou Danovci podle svých čeledí. ⁴³ Všichni byli Suhamovci.
Byly jich napočítány šedesát čtyři tisíce čtyři sta.
- ⁴⁴ Synové Aserovi podle svých čeledí byli:

Jemna, od něhož pochází čeleď Jemnovců,
Jessuj, od něhož pochází čeleď Jessujovců, a
Brie, od něhož pochází čeleď Brieských.

⁴⁵ Synové Briovi byli:

Heber, od něhož pochází čeleď Heberovců, a
Melchiel, od něhož pochází čeleď Melchielovců.

⁴⁶ Jméno Aserovy dcery bylo Sára.

⁴⁷ To jsou rody Aserovců. jichžto byly napočítány

padesát tři tisíce čtyři sta.

⁴⁸ Synové Neftalovi podle svých čeledí byli:

Jesiel, od něhož pochází čeleď Jesielovců,

Guni, od něhož pochází čeleď Gunovců,

⁴⁹ Jeser, od něhož pochází čeleď Jeserovců, a

Sellem, od něhož pochází čeleď Sellemovců.

⁵⁰ To jsou rody Neftalovoů podle jejich čeledí; bylo jich napočítáno

Čtyřicet pět tisíc čtyři sta.

⁵¹ Úhrnný počet synů Israelových, kteří byli sčítáni, jest:

Šest set jeden tisíc sedm set třicet.

⁵² Hospodin pravil Mojžíšovi: ⁵³ Těmto podle počtu jmen bude rozdělena země v dědičný majetek. ⁵⁴ Kterých bude více, těm dáš větší díl, a kterých méně, menší: každému, jak nyní jsou sečtení, budiž dán dědičný úděl. ⁵⁵ Ale tak, by los rozdělil zemi kmenům [a čeledím], ⁵⁶ Čehokoliv dostane se jim losem, to ať vezmou podle většího nebo menšího počtu.

⁵⁷ Soupis Levitů podle jejich čeledí je tento:

Od Gersona pochází čeleď Gersonovců,

od Kaata čeleď Kaatovců, a

od Merariho čeleď Merarovců.

⁵⁸ Rody Levitů jsou tyto: rod Lobni, rod Hebroni, rod Musi a rod Kore.

Hl. 26. K v. ⁵¹. Mezi prvním sčítáním lidu (Nm 1.) a druhým (Nm 26.) jsou tyto rozdíly:

Při prvním sčítání bylo napočteno	Při druhém	Tedy více	Méně	V procentech
Rubenovců 46.500	43.730		- 2.700	- 5.95%
Simeonovců 59.300	22.200		-37.100	- 62.567%
Hadovců 45.650	40.500		-5.150	- 10.40%
Judovců 74.600	76.500	+1.900		+ 2.54%
Issacharovců 54.400	64.300	+ 9.900		+ 15.39%
Zabulonovců 57.400	60.500	+ 3.100		+ 5.59%
Efraimovců 40.500	32.500		-8.000	-19.75%
Manassovců 32.200	52.700	+ 20.500		+ 63.66%
Benjaminovců 35.400	45.600	+ 10.200		+ 28.81%
Danovců 62.700	64.400	+ 1.700		+ 2.71%
Aserovců 41.500	53.400	+ 11.900		+ 28.67%
Neftalovců 53.400	45.400		-8.000	-17.61%
Úhrnem 603.500	601.730	59.200	61.020	-0.3%
		-1.820		

V. ⁵⁵. Místo „kmenům a čeledím“ hebr.: „Podle jmen oteckých kmenů“.

Kaat zplodil Amrama, ⁵⁹ který měl manželku Jochabed, dceru Leviovu, která se mu narodila v Egyptě. Ta porodila Amramovi, svému muži, syny Árona, Mojžíše a Marii, sestru jejich. ⁶⁰ Z Árona vzešel Nadab, Abiu, Eleazar a Itamar, ⁶¹ z nichžto Nadab a Abiu zemřeli, když přinesli před Hospodina nepatřičný oheň. ⁶²

Všech, kteří byli sečtení, byly dvacet tři tisíce mužských, od jednoho měsíce a výše; nebyli totiž započítáni mezi syny Israelovy a nebyl jim dán mezi ostatními dědičný úděl.

⁶³ To je součet synův Israelových, kteří byli sepsáni od Mojžíše a kněze Eleazara na Moabských pláních u Jordánu proti Jerichu.

⁶⁴ Nebyl mezi nimi žádný z těch, kteří dříve byli sečtení od Mojžíše a Árona na poušti Sinajské. ⁶⁵ Byltě Hospodin předpověděl, že všichni na poušti zemrou. Žádný tedy z nich nezůstal, jen Kaleb, syn Jefonův, a Josue, syn Nunův.

Zákon o dědictvém právu dcer. (27, 1. – 11.)

HLAVA 27. – ¹ Dcery Salfaada, syna Hefera, syna Galaada, syna Machira, syna Manassa, jenž byl syn Josefův – (dcery), jež sluly Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tera, ² přišly a předstoupily před Mojžíše, kněze Eleazara a všechna knížata lidu u vchodu do stánku úmluvy a pravily: ³ Náš otec zemřel na poušti; nezúčastnil se vzpoury, která byla proti Hospodinu zosnována za vedení Koreova, ale zemřel pro svůj hřích, nemaje mužských potomků. Proč by mělo jméno jeho z čeledi býti. vyhlazeno, že neměl syna? Dejte nám dědičný úděl mezi příbuznými otce našeho.

⁴ Mojžíš vznesl jejich při na Hospodina, aby ji rozsoudil. ⁵ Ten mu pravil: ⁶ Věc spravedlivou žádají dcery Salfaadovy; dej jim úděl mezi bratry jejich otce a nechť nastoupí po něm v dědictví.

⁷ Synům Israelovým pak rci toto:

⁸ Umře-li někdo nemaje syna, dostane se dědictví jeho dceři. ⁹ Kdyby neměl ani dcery, nastoupí jeho bratři. ¹⁰ Nebude-li však ani bratří, dáte dědictví bratřím otce jeho. ¹¹ Kdyby neměl ani strýců, budiž dáno dědictví jeho nejbližším příbuzným.

To bude synům Israelovým svatým, věčně platným zákonem podle rozkazu daného Hospodinem Mojžíšovi.

Josue ustanoven vůdcem národa. (27, 12. – 23.)

¹² Hospodin také pravil Mojžíšovi: Vystup na toto pohoří Abarim a pohled odtud na zemi, kterou dám synům Israelovým. ¹³ Až ji spatříš, odejdeš i ty ke svým soukmenovcům, jak odešel bratr tvůj Áron; ¹⁴ nebo rozhněvali jste mě na poušti Sin, když se lid bouřil a když jste mne nechtěli před ním vodou oslaviti.

Jsou to „Vody odporu“ v Kadesu na poušti Sin.

¹⁵ Mojžíš mu odpověděl: ¹⁶ Hospodin, Bůh života v každém těle, opatřiž muže, který by byl nad tímto lidem, ¹⁷ který by v jeho čele krácel vpřed i zpět, který by jej vyváděl a zaváděl (domů), by nebyl lid Hospodinův jako ovce bez pastýře.

¹⁸ Hospodin mu pravil: Vezmi Josue, syna Nunova, muže, v němž je duch, a vlož na něho svou ruku. ¹⁹ Nechať se postaví před Eleazara kněze a před všechnu obec, ²⁰ a před očima všech prohlas, že mu odevzdáváš díl své moci, by ho poslouchala všechna obec synů Israelových. ²¹ Kdykoli bude něco podniknouti, Eleazar kněz otáže se mu Hospodina. Po jeho rozkazu vytáhne a vrátí se on a s ním všickni synové Israelovi i ostatní množství.

²² Mojžíš učinil podle rozkazu Hospodinova. Vzal Josue, postavil ho před kněze Eleazara a před všechnu shromážděnou lid, ²³ vložil mu na hlavu ruce a vykonal všechno, co byl Hospodin nařídil.

Zákony o denních a svátečních obětech za všecku obec. (28, 1. – 30, 1.)

HLAVA 28. – ¹ Hospodin pravil též Mojžíšovi: ² Příklad synům Israelovým:

Přinášejte mi v předepsanou dobu příslušné oběti, (mé to) pokrmy k spálení, k vůni velmi příjemné.

³ Oběti (zápalné), které jest vám přinášeti, jsou tyto:

Každého dne dva roční beránky bezvadné v celopal věčný budete obětovati, ⁴ jednoho ráno a druhého k večeru; ⁵ desetinu efy jemné mouky zadělané čtvrtinou hinu nejčistšího oleje. ⁶ Je to ustavičný celopal, který jste počali podávati na hoře Sinaj Hospodinu v zápalnou obět velmi příjemné vůně. ⁷ S každým beránkem podáte v Hospodinově svatyni v úlitbu čtvrtinu hinu vína. ⁸ Druhého beránka budete podobně obětovati k večeru podle úplného řádu oběti jitřní i jejích úliteb v (zápalnou) obět velmi příjemné vůně Hospodinu.

⁹ Dne sobotního přinesete dva bezvadné roční beránky a dvě desetiny jemné mouky zadělané olejem v obět suchou, jakož i úlitby. ¹⁰ To budiž každou sobotu řádně obětováno kromě věčného celopalů.

¹¹ O novoluní přinesete v celopal Hospodinu dva býčky, jednoho berana a sedm ročních bezvadných beránků; ¹² ke každému býčku (přidáte) tři desetiny jemné mouky zadělané olejem v suchou obět, ke každému beranu dvě desetiny jemné mouky zadělané olejem, ¹³ a ke každému beránku desetinu jemné mouky zadělané olejem v suchou obět. Je to celopal vůně velmi příjemné, zápalná obět Hospodinu. ¹⁴ Úlitby vína, které mají býti k jednotlivým obětem lity, budtež tyto: Půl hinu ke každému býčku, třetina k beranu a čtvrtina k beránku. To bude celopal (podávaný) každého měsíce, jak v roce po sobě jdou. ¹⁵ K (tomuto) věčnému celopalu s příslušnými úlitbami budiž též obětován Hospodinu kozel za hříchy.

¹⁶ Prvního měsíce, čtrnáctého dne (toho) měsíce bude Hospodinovo fase ¹⁷ a patnáctého dne veliký svátek; sedm dní budou jísti přesné chleby. ¹⁸ První den z nich bude svatý a slavný; žádné služební práce nebudete v něm konati. ¹⁹ Přinesete v zápalnou obět, v celopal Hospodinu dva býčky, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; ²⁰ a ke každému suchou obět z jemné mouky zadělané olejem, tři desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu ²¹ a po jedné desetině ke každému beránku, jichž je sedm. ²² Také jednoho kozla za hříchy k svému očištění (budete obětovati). ²³ (To vše) kromě jitřního celopalů, který budete vždy podávati. ²⁴ Tak budete činiti každodenně po sedm dní (podávající) pokrmu k spálení, k vůni velmi příjemné Hospodinu, která bude se vznášeti z celopalův a z úliteb k nim příslušných. ²⁵ Také sedmý den vám bude veleslavný a svatý; žádné služební práce nesmíte v něm konati.

²⁶ Rovněž den prvotin, když budete po uplynutí týdnů Hospodinu obětovati nové plodiny, bude slavný a svatý; žádné služební práce nebudete v něm konati. ²⁷ Přinesete v celopal k vůni velmi příjemné Hospodinovi dva býčky, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; ²⁸ v příslušnou obět suchou k tomu (podáte) jemné mouky, zadělané olejem, tři desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu ²⁹ a po jedné desetině ke každému beránku, jichž jest úhrnem sedm; také kozla, ³⁰ který je zabíjen za účelem očištění. (To vše) kromě každodenního celopalů a k němu příslušných úliteb.

³¹ Bezvadné budiž vše, co obětujete s příslušnými úlitbami.

HLAVA 29. – ¹ První den sedmého měsíce bude vám slavný a svatý, žádné služební práce nebudete v něm konati, jeť to den hřmotného troubení. - Podáte v celopal Hospodinu k vůni velmi příjemné jednoho býčka, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; ³ v suchou obět k tomu příslušnou přinesete jemné mouky, zadělané olejem, tři

desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu ⁴ a jednu desetinu ke (každému) beránku, jichžto jest úhrnem sedm; ⁵ též kozla za hřích, který jest obětován na usmířenou lidu. ⁶ (To vše) kromě novoměsíčního celopalu s příslušnými oběťmi suchými a kromě věčného celopalu; s obvyklými úlitbami zákonem předepsanými podáte (to) v zápalnou obět vůně velmi příjemné Hospodinu.

⁷ Také desátý den toho sedmého měsíce bude vám slavný a svatý. Budete se mrtviti a žádné služební práce nebudete v něm konati. ⁸ V celopal přinesete Hospodinu k vůni velmi příjemné jednoho býčka, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; ⁹ v suchou obět k tomu příslušnou podáte jemné mouky, zadělané olejem, tři desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu ¹⁰ a po jedné desetině ke každému beránku, jichžto jest úhrnem sedm; ¹¹ též kozla za hřích. (To vše) kromě toho, co bývá obětováno za hřích na očištěnou, a kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou a kromě příslušných úliteb.

¹² Patnáctého dne sedmého měsíce, který vám bude svatý a slavný a v němž nebudete konati žádné služební práce, začnete, svítit sedmičlenní slavnost Hospodinu. ¹³ V celopal, k vůni velmi příjemné, budete obětovati Hospodinu třináct býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků; ¹⁴ v příslušnou obět suchou přinesete jemné mouky, olejem zadělané, tři desetiny ke každému býčku, kterých. bude úhrnem třináct, dvě desetiny ke každému ze dvou beranů ¹⁵ a po jedné desetině ke každému ze čtrnácti beránků; ¹⁶ také kozla za hřích. (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou a mokrou. — ¹⁷ Druhý den budete obětovati dvanáct býčků, dva berany, čtrnáct bezvadných ročních beránků, ¹⁸ podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; ¹⁹ také kozla za hřích (budete obětovati). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. — ²⁰ Dne třetího budete obětovati jedenáct býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, ²¹ podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; ²² také kozla za hřích (budete obětovati). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. — ²³ Dne čtvrtého budete obětovati deset býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, ²⁴ podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; ²⁵ také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. — ²⁶ Dne pátého budete obětovati devět býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, ²⁷ podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; ²⁸ také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. — ²⁹ Dne šestého budete obětovati osm býčků, dva berany a sedm bezvadných ročních beránků, ³⁰ podle předpisu přidáte oběti suché i mokré ke každému býčku, beranu i beránku; ³¹ také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. — ³² Dne sedmého budete obětovati sedm býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, ³³ podle předpisu přidáte oběti suché i mokré ke každému býčku, beranu i beránku; ³⁴ také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. — ³⁵ Dne osmého, který jest veleslavný, nebudete konati žádné služební práce. ³⁶ V celopal budete obětovati k vůni velmi příjemné Hospodinu jednoho býčka, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; ³⁷ podle předpisu přidáte oběti suché i mokré ke každému býčku, beranu i beránku; ³⁸ také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou.

³⁹ To budete obětovati Hospodinu o svých svátcích kromě obětí ze slibu a z dobré vů-

le, celopalův, obětí suchých i mokrých, a obětí pokojných.

HLAVA 30. – ¹ Mojžíš oznámil synům Israelovým všecko, co mu byl Hospodin přikázal.

Zákon o zrušení slibů žen. (30, 2. – 17.)

² (Mojžíš) pravil knížatům kmenův israelských: Hospodin přikazuje toto:

³ Učiní-li muž Hospodinu slib, nebo zaváže-li se přísahou, ať nezruší slova svého, ale splní všecko, co slíbil.

⁴ Zaváže-li se k něčemu slibem nebo přísahou žena, která je v otcovském domě a ještě v dívčím věku, a zví-li otec o slibu, který učinila, neb o přísaze, kterou se zavázala, a neodporuje-li, bude slibem vázána: ⁵ cokoli slíbila neb načkoli přísahala, skutkem vyplní. ⁶ Jestliže však otec, slyše o jejím slibu ihned se opře, i sliby i přísahy její budou zrušeny a nebude vázána vyplnit slib, protože otec odporoval.

⁷ Vdá-li se žena, která byla něco slíbila, neb váže-li její duši přísahou slovo, které jednou jí z úst vyšlo, ⁸ a muž toho dne, kdy o tom uslyší, nebude odpírati, bude slibem vázána a splní, cokoli byla slíbila. ⁹ Jestliže však ihned se ohradil, když o tom uslyšel, a (tak) zrušil její sliby i slova, kterými se byla zavázala, bude jí Hospodin milostiv.

¹⁰ Vdova a žena zapuzená, cokoliv slíbí, splní.

¹¹ Zaváže-li se slibem nebo přísahou manželka v domě svého muže ¹² a jestliže muž, když o tom uslyšel, mlčel a neprotivil se jejímu slibu, splní, cokoli byla slíbila. ¹³ Jestli však hned odporoval, nebude vázána slibu dostáti, neboť manžel se opřel; Hospodin bude jí milostiv.

¹⁴ Slíbí-li neb zaváže-li se přísahou, že [postem neb odpírajíc si jiných věcí] se bude mrtvití, bude na vůli muže, bude-li to moci činiti čili nic. ¹⁵ Jestliže muž, když o tom uslyší, mlčí, odkládaje na druhý den výrok: cokoliv slíbila nebo připověděla, ať splní, neboť (muž) hned, jak o tom uslyšel, neodporoval. ¹⁶ Bude-li odpírati teprve později, když o tom již ví, bude sám odpověden za její vinu.

¹⁷ To jsou ustanovení, která dal Hospodin Mojžíšovi a která stanoví poměr mezi manželem a manželkou, (jakož i) mezi otcem a dcerou, která jest ještě v dívčím věku, zůstává v domě svého otce.

Výprava proti Madianitům. (31, 1. – 54.)

HLAVA 31. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Nejprve pomsti synův Israelových na Madianitech a pak budeš přiřazen ke svým soukmenovcům. ³ Mojžíš ihned rozkázal: (Vyberte) ze sebe muže a vyzbrojte je k boji, by vykonali pomstu Hospodinovu na Madianitech. ⁴ Z každého kmene israelského budíž vybráno tisíc mužů, a ti budtež posláni na výpravu.

⁵ Postavili tedy po tisíci z každého kmene, to jest dvanáct tisíc ozbrojených mužů. ⁶ Mojžíš je poslal s Fineesem, synem kněze Eleazara a dal mu posvátné věci, jakož i polnice na troubení.

⁷ Když pak v boji proti Madianitům zvítězili, pobili všechny mužské, ⁸ i krále jejich, pět vládařů lidu: Eviho, Rekema, Suru, Hura a Rebe; také Balaama, syna Beorova, zabili mečem. ⁹ Ženy jejich i děti zajali, všecek dobytek a všecek majetek, jaký jen mohli mítí, zabrali; ¹⁰ jak města, tak vesnice i místa hrazená strávil oheň. ¹¹ Kořist, totiž vše, co po-

HL. 31. V. ⁶ „Posvátnými věcmi“ je tu kněžské roucho a snad i potřeby k levitskému očištění, jemuž se po skončené výpravě všichni bojovníci sedm dní podrobovali. Srv. níže v. 22. nn. Hummelauer se domnívá, že Finees vzal s sebou i *posvátní; osudí*, jehož byl oprávněn zastupuje svého otce se dotazovati.

brali z lidí a z dobytka, vzali¹² a přivedli k Mojžíšovi, ke knězi Eleazarovi a k veškeré obci synův Israelových; také ostatní (ukořistěné) předměty přinesli do ležení na Moabských pláních u Jordánu proti Jerichu.¹³ Mojžíš, Eleazar a všechna knížata lidu vyšli jim za stany vstříc.¹⁴ Mojžíš pak rozhněval se na velitele vojska, na tisícníky a setníky, kteří přicházeli z výpravy válečné,¹⁵ a pravil: Proč jste zachovali ženy?¹⁶ Ony jsou to, jež oklamaly syny Israelovy z Balaamova návodu a svedly vás, že jste hříšnou úctou Fogora zpronevěřili se Hospodinu, začez rána stihla lid.¹⁷ Proto muže a všechny chlapce pobijte, i ženy, které obcováním poznaly muže, usmrťte,¹⁸ dívky však, totiž všechny panny si ponechte.¹⁹ A zůstaňte sedm dní venku za stany; kdo zabil člověka, neb zabitého se dotekl, nechať se dne třetího a sedmého očistí;²⁰ také všechna kořist, ať je to roucho, náradí nebo předmět k jakémukoli potřebě zhotovený z kozích kůže, ze srsti, nebo ze dřeva, budiž očištěna.

²¹ Kněz Eleazar pak pravil bojovníkům, kteří se zúčastnili válečné výpravy: Toto jest ustanovení zákona, které Hospodin uložil Mojžíšovi:²² Zlato, stříbro, měď, železo, olovo, cín²³ a všechno, co může roztaveno býti, budiž přechištěno ohněm; co však nemůže ohně snést, budiž očištnou vodou posvěceno.²⁴ Dne sedmého vyperte svůj šat a tak jsouce očištěni, smíte vejíti do tábora.

²⁵ Hospodin řekl též Mojžíšovi:²⁶ Sečtěte všechny ukořistěné předměty, od člověka až po dobytek, ty, kněz Eleazar a knížata lidu;²⁷ a rozděl na dva rovné díly kořist mezi ty, kteří bojovali, kteří se účastnili výpravy a mezi všecek ostatní lid.²⁸ Od těch, kteří bojovali, účastnivše se vojny, vyber dávkou Hospodinovi, z (každých) pěti set po jedné hlavě, jak z lidí tak z hovězího dobytka, z oslů a z ovcí,²⁹ a dej ji knězi Eleazarovi; jsouť to prvotiny Hospodinovy.³⁰ Z polovice připadající ostatním Israelitům vezmi každého padesátého člověka, býka, osla, ovci, vůbec dobytče a dej je Levitům, kteří opatrují stánek Hospodinův.

³¹ Mojžíš a Eleazar učinili podle rozkazu Hospodinova.

³² Bylo pak té kořisti, které čtyři nabraly:

³³ šest set sedmdesát pět tisíc ovcí,

³⁴ sedmdesát dva tisíce kusů hovězího dobytka,

³⁵ šedesát jeden tisíc oslů,

³⁶ třicet dva tisíce lidských duší, žen, které mužů nepoznaly.

³⁷ Těm, kteří byli ve válce, dána polovice:

tři sta třicet sedm tisíc pět set ovcí,³⁷ z nichžto na díl Hospodinův

bylo odpočítáno šest set sedmdesát pět ovcí;

³⁸ z třiceti šesti tisíc hovězího dobytka (byly odpočítány)

sedmdesát dva kusy,

³⁹ z třiceti tisíc pěti set oslů (byl odpočítán) – šedesát a jeden kus,

⁴⁰ a ze šestnácti tisíc duší lidských dostaly se na díl Hospodinův

třicet dvě duše.

⁴¹ Odevzdal tedy Mojžíš knězi Eleazarovi, jak mu bylo přikázáno, všechny prvotiny Hospodinovy⁴² z polovice Israelitů, z té totiž, kterou byl oddělil bojovníkům z výpravy.

⁴³ Z (druhé) polovice, která se byla dostala ostatnímu lidu, to jest

ze tří set třiceti sedmi tisíc pěti set ovcí,

⁴⁴ ze třiceti šesti tisíc hovězího dobytka,

⁴⁵ ze třiceti tisíc pěti set oslů⁴⁶ a

ze šestnácti tisíc lidí⁴⁷ vzal Mojžíš každou padesátou hlavu a dal ji Levitům, kteří opatrovali Hospodinův stánek, jak byl Hospodin přikázal.

⁴⁸ Tu přistoupili k Mojžíšovi velitelé branného lidu, tisícníci a setníci a pravili: ⁴⁹ My, služebníci tvoji, sečetli jsme počet bojovníků, které jsme měli pod svým velením, a nescházeli ani jeden. ⁵⁰ Proto obětujeme v dar Hospodinu každý, cokoli jsme mohli [v kořisti] sehnati ze zlata, sponky na nohy i ruce, prsteny, náramky i nákrčníky, aby ses modlil za nás k Hospodinu. ⁵¹ Přijal tedy Mojžíš a kněz Eleazar všecko zlato rozmanitých tvarů, ⁵² vážící šestnáct tisíc sedm set padesát lotův, od tisícníkův a setníků. ⁵³ Co si totiž každý ukořistil, bylo jeho. ⁵⁴ Vzali to a zanesli do stánku zjevení, by to připomínalo Hospodinovi syny Israelovy.

Zajordání rozděleno kmenům. Ruben, Gad a polovině kmene Manasse. (32, 1. – 42.)

HLAVA 32. – ¹ Synové Rubenovi a Gaelovi měli mnoho stád, nesčetné množství dobytka. Když uviděli, že krajiny Jazer a Galaad jsou příhodný k chovu dobytka, ² přišli k Mojžíšovi, k Eleazarovi knězi a ke knížatům lidu řkouce: ³ Atarot, Dibon, Jazer, Nemra, Hesebon, Eleale, Saban, Nebo a Beon, ⁴ krajiny to, které stihl Hospodin před očima synův Israelových ranou, mají četná pastviska, a my, služebníci tvoji, máme velmi mnoho dobytka; ⁵ prosíme tedy, jestliže jsme nalezli milost před tebou, bys je nám, služebníkům svým, dal v majetek, a nevedl nás přes Jordán. ⁶ Mojžíš jim odpověděl: Vaši bratři mají tedy jíti do boje a vy si tu budete hověti? ⁷ Proč podrýváte důvěru (ostatních) Israelitů, by neměli odvahy přejíti na místo, které jim Hospodin hodlá dáti? ⁸ Zdaž nečinili rovněž tak otcové vaši, když jsem poslal z Kadesbarne vyšetřiti zemi? ⁹ Přišli totiž až do údolí Hroznového, prohlédli všecku zemi a (pak) podryli důvěru Israelitů, že vejdou do země, kterou jim dal Hospodin. ¹⁰ Hospodin se rozhněval a přísahal: ¹¹ „Lidé tyto, kteří vytáhli z Egypta, od dvaceti roků a výše, neužijí země, kterou jsem přísazně slíbil Abrahamovi, Isákovu a Jakobovi, neboť nechťeli mne poslouchati; ¹² kromě Kaleb a syna Jefonova, Kenezského, a kromě Josue, syna Nunova, (nebo) ti splnili vůli mou.“ ¹³ Hospodin, hněvaje se na Israele, vodil jej po poušti čtyřicet let sem tam, dokud nevyhynulo všecko to pokolení, které činilo, co bylo zlé před obličejem jeho. ¹⁴ Hle – mluvil dále Mojžíš – vy, dorost a vychovanci hříšníků, nastupujete na místo otců svých, byste rozmnožili hněv Hospodinův proti Israeli. ¹⁵ Nebudete-li chtíti ho poslouchati, nechá lid na poušti a vy budete příčinou záhuby všech.

¹⁶ Ale oni přistoupivše blíž pravili: Uděláme ovčím chlěvy, dobytku stáje a dětem svým hrazená města; ¹⁷ my sami pak ozbrojeni a opásáni potáhneme do boje v čele synův Israelových, dokud jich neuvedeme na místa jejich. Dítka naše, (ženy) a majetek náš budou pro úklady obyvatelstva ve hrazených městech. ¹⁸ Nevrátíme se do domovů svých, dokud nebudou synové Israelovi v držení svého dědičného majetku, ¹⁹ a nebudeme činiti nároků na nic za Jordánem, neboť máme již úděl svůj na jeho břehu východním. ²⁰ Mojžíš jim řekl: Učiníte-li, co slibujete, každý bojovník ve zbroji přejde-li Jordán, ²¹ potáhnete-li ve zbroji před Hospodinem do boje, dokud Hospodin neporazí svých nepřátel ²² a dokud mu nebude podmaněna všechna země: budete bez viny před Hospodinem i před Israelem, a krajiny, o které žádáte, obdržíte před Hospodinem. ²³ Pakli neučiníte, co pravíte, není pochyby, že zhřěšíte proti Bohu, a vězte, že hřích váš zachvátí vás! ²⁴ Stavějte tedy dětem svým (a ženám) města, chlěvy a stáje ovčím i dobytku, a co jste slíbili, splňte! ²⁵ I řekli Gadovci a Rubenovci Mojžíšovi: Jsme služebníci tvoji, učiníme, jak velí pán náš. ²⁶ Svě

V. ²² „Obdržíte před Hospodinem“ = sám Hospodin uzná vaše právo na krajiny, o které žádáte.

děti, ženy, stáda a dobytek zůstavíme ve městech galaadských; ²⁷ my však, služebníci tvoji, všichni ve zbroji potáhneme do boje, jak ty, pane, pravíš.

²⁸ Rozkázal tedy Mojžíš knězi Eleazarovi, Josuovi, synu Nunovu, a knížatům kmenových čeledí Israelitů: ²⁹ Potáhnou-li Gadovci a Rubenovci s vámi přes Jordán – všichni vyzbrojení do boje – před Hospodinem, a země bude vám podrobena, dejte jim Galaad v majetek. ³⁰ Pakli nebudou chtít ve zbroji přejít s vámi do země Kanaan, ať dostanou sídla mezi vámi. ³¹ Gadovci a Rubenovci odpověděli: Jak rozkázal Hospodin služebníkům svým, tak učiníme: ³² půjdeme ve zbroji před Hospodinem do země Kanaan a prohlašujeme, že jsme již dostali úděl svůj za Jordánem.

³³ Dal tedy Mojžíš Gadovcům, Rubenovcům a polovici kmene Manasse, syna Josefova, království Sehona, krále amorrejského, a království Oga, krále basanského, jejich zemi s jejími městy kolem dokola.

³⁴ A vystavěli synové Gadovi Dibon, Atarot, Aroer, ³⁵ Etrot-Sofan, Jazer, Jegbaa, ³⁶ Betnemra, Betaran, města hrazená i chlěvy svému dobytku.

³⁷ Rubenovci pak vystavěli Hesebon, Eleale, Karjatajm, ³⁸ Nabo, Balmeon – ta jména změnili – a Sabamu. Městům, která vystavěli, dali jména.

³⁹ Synové pak Machira, syna Manassova, táhli do Galaadu, zpustošili jej a pobili tamější amorrejské obyvatelstvo.

⁴⁰ Dal tedy Mojžíš zemi Galaad Machirovi, synu Manassovu, který se tam usadil. ⁴¹

Jair pak, syn Manassův, šel a opanoval její vsi, které nazval Havot-Jair, to jest Vsi Jairovy.

⁴² Také Nobe vytáhl, zabral Chanat s jeho vesnicemi a nazval (kraj) ten podle svého jména Nobe.

Zásady pro rozdělení Předjordání. (33, 1. – 36, 13.)

HLAVA 33. – ¹ Toto jsou zastávky Israelitů, kteří táhli z Egypta ve svých četách před Mojžíšem a Áronem. ² Mojžíš je sepsal podle toho, jak z rozkazu Hospodinova místa ležení měnili.

³ Měsíce prvního, patnáctého dne měsíce prvního, druhého dne fáse vytáhl Israelité mocí Nejvyššího z Ramesse před očima všech Egyptanů, ⁴ pochovávajících prvorozence, které Hospodin usmrtil – i nad bohy jejich vykonal soud – ⁵ a položili se v Sokotu. ⁶ Ze Sokotu přišli do Etamu, který je na samém konci pouště.

⁷ Odtud vyšedše, zaměřili proti Fihahirotu, jenž leží proti Bělsefonu a položili se táborem před Magdalena.

⁸ Vyravivše z Fihahirotu přešli středem moře na poušť, a urazivše cestu tři dnů na poušti Etam, zastavili se v Maře.

⁹ Opustivše Maru, přitáhli do Elimu, kdež bylo dvanáct studnic vody a sedmdesát palm, a tam se utábořili.

¹⁰ Vyšedše odtud rozbili stany u Rudého moře. Vzdálivše se od Rudého moře ¹¹ položili se na poušti Sin.

¹² Odtud odtáhše přišli do Dafky.

¹³ Opustivše Dafku odpočívali v Alusu.

¹⁴ Z Alusu odebrali se do Rafidim, kdež rozbili stany; tam neměl lid vody k pití.

¹⁵ Vytáhše z Rafidim usadili se na poušti Sinajské.

V. ²⁷ hebr. praví, že potáhnou „před Hospodinem“, t. j. před archou. Podle řádu 10, 17. podaného měli Rubenovci a Gadovci táhnouti *za archou*. Nyní však budou kráčet v čele (srv. Jos. 4, 12). patrně proto, že nemajíce s sebou žen, dětí a dobytka, jsou k boji způsobilější (Hummelauer).

¹⁶ Zvedše se z pouště Sinajské přitrhli ke Hrobům choutek.
¹⁷ Davše se na pochod z Hrobů choutek zastavili se v Haserotu.
¹⁸ Z Haserotu přišli do Retmy.
¹⁹ Svinuvše stany v Retmě rozbili je zase v Remmonfaresu.
²⁰ Hnuvše se odtud dostali se do Lebny.
²¹ Z Lebny připutovali do Ressy.
²² Vyšedše z Ressy přišli do Keelaty.
²³ Vzdálivše se odtud rozbili stany na hoře Sefer.
²⁴ Od hory Sefer přišli do Arady.
²⁵ Vykročivše odtud dorazili do Makelotu.
²⁶ Odebravše se z Makelotu zastavili se v Tahatu.
²⁷ Z Tahatu odtáhli do Tare.
²⁸ Vyšedše odtud rozložili se v Metce.
²⁹ Z Metky přišli do Hesmony,
³⁰ z Hesmony do Moserotu,
³¹ z Moserotu do Benejakanu.
³² Z Benejakanu přišli na horu Gadgad.
³³ Odšedše odtud rozbili stany v Jetebatě.
³⁴ Z Jetebaty přišli do Hebronu,
³⁵ z Hebronu do Asiongaberu,
³⁶ z Asiongaberu na poušť Sin, to jest do Kadesu.
³⁷ Vyzrazivše z Kadesu položili se táborem na hoře Hór, na samých hranicích Edom-ska. ³⁸ Na rozkaz Hospodinův vystoupil kněz Áron na horu Hór a tam zemřel roku čtyřicátého po vyjití Israelitů z Egypta, měsíce pátého, prvního dne měsíce, ³⁹ když byl ve stu dvaceti třech letech. ⁴⁰ Tu uslyšel kanaanský král Aradu, který sídlil na jihu, že do země Kanaan vtrhli Israelité.

⁴¹ Od hory Hór táhli dále, až se zastavili v Salmoně.
⁴² Ze Salmony přišli do Funonu,
⁴³ z Funonu do Obotu,
⁴⁴ z Obotu do Ijeabarim, jež leží na pomezí Moabska.
⁴⁵ Z Ijeabarim přitáhli do Dibongadu,
⁴⁶ z Dibongadu do Helmondeblataim,
⁴⁷ z Helmondeblataim na hory Abarim proti Nabo.
⁴⁸ Z hor Abarim přišli na Moabské pláně nad Jordán proti Jerichu. ⁴⁹ Tam rozložili se táborem od Betsimotu až po Abelsatim, na pláních Moabských.

⁵⁰ Tam pravil Hospodin Mojžíšovi: ⁵¹ Příkaz synům Israelovým:
 Až přejdete Jordán a vkročíte do země Kanaan, ⁵² rozprašte všechny obyvatele země té, roztřísejte (jejich) památníky, sochy ztroskotejte a všechny výšiny zkazte. ⁵³ Tak očistěte zemi, a usadte se v ní, neboť já jsem vám ji dal v majetek. ⁵⁴ Rozdělte si ji losem. Kmenům čtenějším dejte po větším dílu, méně čteným po menším. Každému jak los padne, tak budiž dán dědičný úděl. Podle kmenův a čeledí buďtež úděly rozděleny. ⁵⁵ Nebudete-li však chtít povraždit obyvatele země, ti, kteří zůstanou, budou vám jako trny v očích a jako šipy v bocích a budou vás sužovati v zemi sídel vašich; ⁵⁶ a cožkoli jim jsem zamýšlel učiniti, vám učiním.

Hl. 33. V. ³⁴. Hebr.: 'Abróná.

V. ⁵⁵. Místo „povraždit“ hebr.: „zapudit“. K věci srv. Ex 23, 33; Jos 23, 13.

HLAVA 34. – ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Prikáž synům Israelovým:

Až vejdete do země Kanaan, již dostane se vám v majetek, ať má tyto meze:

³ Jižní hranice začínějte od pouště Sin, která sousedí s Edomskem, a končete se na východě Mořem solným; ⁴ zatáčejte se na jih od Štírového průsmyku, táhněte se až k Senně a sahejte na jihu až do Kades-Barnea; odtud vybihejte hranice k Vesnici jménem Adar a dále až k Asemoně; ⁵ pak se (hranice) zahnou od Asemony až k Potoku egyptskému a skončí se břehem Velikého moře.

⁶ Hranice západní začnou u Velikého moře a u něho se také skončí.

⁷ Půlnoční hranice počnou u Velikého moře a poběží až k Nejvyšší hoře, ⁸ od ní pak až tam, kudy se jde do Ematu, až k samé Sedadě, ⁹ až do Zefrony a do vsi Enan. To budou hranice se strany severní.

¹⁰ Odtud budou vymezeny hranice východní: od Vesnice Enan půjdou k Sefamě, ¹¹ od Sefamy potáhnou se dolů do Rebly, která leží naproti Prameni, odtud poběží k východnímu břehu jezera Keneret, ¹² sestoupí k Jordánu a ukončí se Slaným mořem.

Země v obvodu těchto hranic bude vaše.

¹³ Prikázal tedy Mojžíš synům Israelovým: Toto bude země, které se vám dostane v úděl losem a kterou rozkázal Hospodin dáti devíti a polovici kmenům; ¹⁴ neboť kmen Rubenovců podle jejich čeledí, kmen Gadovců podle počtu rodův a polovice kmene Manassova, ¹⁵ to jest půl třetího kmene obdrželi svůj úděl za Jordánem proti Jerichu na východní straně.

¹⁶ Hospodin řekl též Mojžíšovi: ¹⁷ Jména mužů, kteří vám budou zemi dělití, jsou tato:

Kněz Eleazar, Josue, syn Nunův, ¹⁸ a po jednom knížeti z každého kmene, ¹⁹ jichžto jména jsou tato:

- ²⁰ Z kmene Judova Kaleb, syn Jefonův,
- ²¹ z kmene Simeonova Samuel, syn Ammiudův,
- ²² z kmene Benjaminova Elidad, syn Chaselonův,
- ²³ z kmene Danova Bokki, syn Jogliův,
- ²⁴ ze synů Josefových z kmene Manassova Hanniel, syn Efodův,
- ²⁵ z kmene Efraimova Kamuel, syn Seftanův,
- ²⁶ z kmene Zabulonova Elisafan, syn Farnachův,
- ²⁷ z kmene Issacharova kníže Faltiel, syn Ozanův,
- ²⁸ z kmene Aserova Ahiud, syn Salomiův,
- ²⁹ z kmene Neftaliova Fedael, syn Ammiudův.

²⁹ Těm prikázal Hospodin, aby rozdělil synům Israelovým zemi Kanaan.

HLAVA 35. – ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi na Moabských pláních nad Jordánem proti Jerichu také toto:

² Prikáž synům Israelovým, ať dají ze svého (dědičného) majetku Levitům ³ města k bydlení a pastviny kolem nich, by mohli sami sídliti v městech a pro stáda a dobytek (jejich) aby byla pastvíska. ⁴ Ty pastviny budou se rozkládati od městských zdí ven kolem dokola na tisíc kroků: ⁵ na východ slunce budou dva tisíce loket, na poledne budou dva tisíce loket, k moři, které je na západ, bude táž míra, a hranice na severu půjdou v téže délce; tak budou města uprostřed a za nimi pastviny. ⁶ Z těch měst, která dáte Levitům, bude šest odděleno na ochranu uprchlíků, by se mohl do nich utéci, kdo prolil krev; kromě těch (dáte jim) jiná čtyřicet dvě města, ⁷ tedy úhrnem čtyřicet osm (měst) a jejich okolí. ⁸ Těch měst, která budou dána z území Israelitů, více bude vzato od těch, kteří mají více, a méně od těch, kteří mají méně; každý (kmen) podle rozměrů svého dědičného území dá Levitům města.

⁹ Hospodin řekl Mojžíšovi: ¹⁰ Rci synům Israelovým:

Až přijdete přes Jordán do země Kanaan, ¹¹ ustanovte, která města mají býti na ochranu uprchlíků, kteří nechtíce prolili krev; ¹² bude-li prchající v některém z nich, nesmí ho zabítí příbuzný zabitého, dokud nebude jeho pře za jeho přítomnosti soudně před obcí vyřízena. ¹³ Z těchto měst, která budou na ochranu uprchlíků oddělena, ¹⁴ tři buďte za Jordánem a tři v zemi Kanaan; ¹⁵ jak Israelitům tak cizincům a přistěhovalcům (budou vykázána), aby se do nich mohl utéci, kdo nechtě prolil krev.

¹⁶ Udeří-li kdo koho železem, že udeřený zemře, je vinen vraždou: ať také zemře. ¹⁷ Hodi-li kamenem, že zasažený zemře, budiž potrestán podobně. ¹⁸ Zahyne-li udeřený dřevem, budiž pomstěn smrtí údercovou. ¹⁹ Příbuzný zavražděného zabije vraha; hned, jak ho dostane, zabije ho. ²⁰ Jestliže někdo z nenávisti druhým strčí, neb úkladně na něho něco hodí, ²¹ neb jsa jeho nepřitelem tak jej udeří rukou, že zemře, úderce ten je vinen (úkladnou) vraždou; příbuzný zabitého hned, jak ho najde, zabije ho.

²² Učiní-li však někdo náhodou, bez nenávisti ²³ a bez nepřátelství něco takového, ²⁴ a bude-li výsledkem svědků to dokázáno na soudě o prolití krve, zavedeném mezi údercem a mezi příbuzným zabitého: ²⁵ budiž vysvobozen nevinný z moci mstitelovy a budiž soudním nálezem uveden zase do města, do něhož se byl utekl, a tam zůstane, dokud velekněz, svatým olejem pomazaný, neumře.

²⁶ Bude-li vrah postižen a usmrcen od mstitele krve ²⁷ mimo obvod města za útočiště vykázaného, bude krvemstitel bez viny; ²⁸ mělť uprchlík až do smrti veleknězovy ve městě přebývat; (teprve) když tento zemře, smí se vrah navrátit do svého domova.

²⁹ Tyto zákony budou mítí věčnou platnost po všech sídlech vašich.

³⁰ Vrah budiž trestán na základě výpovědi svědků; na základě svědectví jednoho nesmí býti nikdo odsouzen.

³¹ Od toho, kdo je vinen vraždou, výkupného nesmíte přijmouti; ale ať sám zemře. ³² Vyhnaná, to jest uprchlíci, nebudou se moci žádným způsobem vrátit do svých domovů před smrtí veleknězovou.

³³ Neposkrvňujte země, ve které sídlíte; poskrvňována je krví nevinných a nemůže býti očištěna jinak než krví toho, jenž prolil krev druhého. ³⁴ Budiž země vaše zachovávána čista, protože já přebývám s vámi; jáť jsem Hospodin, jenž sídlí mezi syny Israelovými.

HLAVA 36. – ¹ Pohlaváři rodu Galaada, syna Machira, syna Manassova, z rodu synů Josefových, přistoupili k Mojžíšovi a pravili mu před knížaty synův israelových: ² Tobě, pánu našemu, rozkázal Hospodin, bys losem rozdělil zemi synům Israelovým, a dcerám Salfaada, bratra našeho, bys dal úděl, jaký příslušel otci jejich. ³ Pojmou-li je za manželky příslušníci jiného kmene, půjde za nimi i majetek jejich, a protože se tak dostane jinému kmeni, ubude našeho dědičného údělu; ⁴ když pak přijde milostivé léto, to jest padesátý rok, (léto) odpuštění, rozdělené úděly zůstanou smíšený a majetek kmene jednoho přejde na kmen druhý.

⁵ Mojžíš odpověděl synům Israelovým a z rozkazu Hospodinova řekl: Kmen Josefovců má pravdu ⁶ a Hospodin přikazuje o dcerách Salfaadových toto: Nechat se vdají, za koho chtějí, jen ať jsou to muži z jejich kmene, ⁷ aby se nemísil majetek jednoho kmene israelského s majetkem kmene druhého. Tak všichni muži nechat berou si manželky ze svého kmene a čeledí, ⁸ a všechny ženy muže z téhož kmene, by dědičný majetek zůstal v rodinách ⁹ a majetek jednotlivých kmenů by se nesměšoval, ale zůstal, ¹⁰ jak byl od Hospodina rozdělen.

Dcery Salfaadovy učinily, jak bylo rozkázáno: ¹¹ Maala, Tersa, Hegla, Melcha a Noa

vdaly se za syny svého strýce ¹² z čeledi Manassa, jenž byl synem Josefovým; tak majetek, který jim byl původně dán, zůstal ve kmeni a v čeledi otce jejich.

¹³ To jsou přikázání a zákony, které dal Hospodin Mojžíšem synům Israelovým na Moabských pláních nad Jordánem proti Jerichu.

DEUTERONOMIUM
ČILÍ
PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

Přechod (1, 1. – 3.) a nadpis (1, 4. – 5.)

HLAVA 1 – ¹ Toto jsou slova, která mluvil Mojžíš ke všemu Israelovi za Jordánem na poušti, v rovině naproti Rudému moři, mezi Faranem, Tofelem, Labanem a Hase-rottem, kde je mnoho zlata; ² jedenáct dní cesty jest od Horebu do Kades-Barne, jde-li se cestou k pohoří Seir.

³ Léta čtyřicátého, jedenáctého měsíce, prvního dne měsíce domluvil Mojžíš synům Israelovým všecko, co mu byl Hospodin přikázal, aby jim pověděl.

⁴ Když byl porazil Sehona, krále amorrhejského, který sídlil v Hesebonu, a Oga, krále basanského, který zůstával v Astarotu a v Edreji, ⁵ za Jordánem v Moabsku počal Mojžíš vysvětlovati zákon a pravil:

Cesta od hory Sinaj. (1, 6. – 18.)

⁶ Hospodin, Bůh náš, pravil nám na Horebu: (Již) dosti dlouho jste na tomto pohoří zůstali. ⁷ Obratťe se a táhněte na hory Amorrhejských a na místa s nimi sousedící, na roviny, na výšiny i na nížiny, do krajiny jižní, na pobřeží, (táhněte) do země Kanaan a k Libanonu, až k veliké řece Eufratu. ⁸ Hle – pravil – dávám vám (tu zemi); jděte a zaberte ji, neboť přísahal Hospodin otcům vašim Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, že ji dá jim a potomstvu jejich.

⁹ Řekl jsem vám onoho času: ¹⁰ Nestačím sám na vás; neboť Hospodin, Bůh váš, rozmnožil vás a jest vás dnes velmi mnoho, jako hvězd nebeských. – ¹¹ Hospodin, Bůh otců vašich, přidej k tomu počtu mnoho tisícův a požehnej vám, jak slíbil. – ¹² Já sám nestačím na břímě správy vaší a na (vaše) pře. ¹³ Dejte si podle kmenů svých moudré a rozumné muže, jejichžto mravy jsou osvědčeny, bych je ustanovil nad vámi za knížata. ¹⁴ Tehdy jste mi odpověděli: Dobrá jest věc, kterou chceš učiniti.

¹⁵ Vzal jsem tedy z kmenů vašich muže moudré a vážené a ustanovil jsem je knížaty, tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky, kteří by vás o všem poučovali. ¹⁶ A přikázal jsem jim: Vyslyšte je a spravedlivě sudte, ať je to člověk domácí nebo cizinec. ¹⁷ Nečiňte rozdílův v osobách: vyslyšte je jak malého tak velikého; nedbejte žádné osoby; nebo soud je věc Boží.

Bude-li se vám zdáti něco nesnadné, vzneste (to) na mne a já to vyšetřím.

¹⁸ Tak přikázal jsem všecko, co máte činiti.

V Kades-Barne. (1, 19. – 46.)

¹⁹ Vyšedše od Horebu, přešli jsme hroznou a převelikou poušť, kterou jste viděli, po cestě vedoucí na hory Amorrhejských, jak byl nám přikázal Hospodin, Bůh náš. Když jsme přišli do Kades-Barne, ²⁰ řekl jsem vám: Přišli jste k horám Amorrhejských, které nám dá Hospodin, Bůh náš. ²¹ Pohleď na zemi, kterou Hospodin, Bůh tvůj, ti dá; vstup a zaber ji, jak řekl Hospodin, Bůh nás, otcům tvým; neboj se a ničeho se nestračuj.

²² I přistoupili jste všichni ke mně a řekli jste: Pošleme muže, kteří by shlédli zemi a oznámili, kterou cestou máme stoupati a ke kterým městům táhnouti.

²³ Když se mi líbila řeč ta, poslal jsem z vás dvanáct mužů, po jednom z každého kmene. ²⁴ Ti šli, vystoupili na hory a přišli až k údolí Hroznovému. Shlédše zemi ²⁵ vzali z ovoce jejího, by ukázali (její) plodnost, přinesli (je) k nám a pravili: Výborná je země, kterou nám dá Hospodin, Bůh náš.

²⁶ Vy však jste nechtěli táhnouti (dále), ale nevěříce řeči Hospodina, Boha svého, ²⁷ reptali jste ve stanech svých řkouce: Hospodin nás nenávidí a proto nás vyvedl z Egypta, by nás vydal do moci Amorrheův, a zahladil. ²⁸ Kam (to) máme vtáhnouti?

Vyzvědači naplnili strachem mysli naše řkouce: Jest jich náramně veliké množství, jsou většího vzrůstu než my; města veliká a hrazená až k nebi; Enakovce jsme tam viděli.

²⁹ I pravil jsem. vám: Nebojte se a nestrachujte se jich; ³⁰ Hospodin Bůh, jenž jest vůdcem našim, bude sám bojovati za vás, jak učinil v Egyptě před zraky (vás) všech.

³¹ I na poušti – sám jsi to viděl – nesl tě Hospodin, Bůh tvůj, jak nosívá člověk svého malého synáčka, po všeliké cestě, kterou jste se brali, až jste přišli na toto místo.

³² Přes to však jste nedůvěřovali Hospodinu, Bohu svému, ³³ jenž vás předcházal na cestě a vyhledával místo, kde byste měli rozbít stany, v noci ukazuje vám cestu ohněm a ve dne oblakovým sloupem. ³⁴ Když pak uslyšel Hospodin křiky vaše, rozhněval se a přísahal: ³⁵ Nikdo z lidí tohoto prazlého pokolení neuzří výborné země, kterou jsem přísězně slíbil otcům vašim, ³⁶ kromě Kaleba, syna Jefonova; ten ji uzří a jemu i synům jeho dám zemi, po které chodil, neboť poslechl Hospodina.

³⁷ Nelze se diviti, že se rozhněval na lid, poněvadž i na mne rozhněval se pro vás Hospodin a řekl: Ani ty tam nevejdeš, ³⁸ ale Josue, syn Nunův, tvůj služebník, ten (tam) vejde místo tebe; toho napo-meň a tomu dodej odvahy; tenť rozdělí Israelovi losem zemi.

³⁹ Vaše dítky, o kterých jste řekli, že budou odvečeny do zajetí, a chlapci, kteří dnes neznají rozdílu mezi dobrým a zlým – ti vejdou (tam), těm zemi (tu) dám a ti ji zaberou. ⁴⁰ Vy však vraťte se a jděte na poušť Rudomořskou cestou.

⁴¹ I odpověděli jste mi: Zhřešili jsme Hospodinu; potáhneme a budeme bojovati, jak velí Hospodin, Bůh náš. Když jste však ve zbrani táhli na hory, ⁴² řekl mi Hospodin: Rci jim: Netáhněte do hor a nebojujte, byste nepadali před svými nepřáteli, neboť nejsem s vámi. ⁴³ Oznámil jsem vám (to), avšak neuposlechli jste, nýbrž Hospodinovu rozkazu jste se vzepřeli a nadmuti jsouce zpupností táhli jste do hor. ⁴⁴ Vytáhli tedy Amorrhejtí, kteří sídlili na (těch) horách, proti vám, pronásledovali vás, jako činívají včely, a bili vás od Seiru až do Hormy. ⁴⁵ Když pak jste se vrátili a plakali před Hospodinem, nevyslyšel vás a nechtěl hlasu vašemu povoliti.

⁴⁶ I zůstali jste v Kades-Barne dlouhou dobu.

Cestou k Jordánu. (2, 1. – 3, 29.)

HLAVA 2. – ¹ Vyšedše přišli jsme na poušť Rudomořskou cestou, jak mi byl Hospodin nařídil. Když jsme dlouhý čas obcházeli pohoří Seir, ² pravil mi Hospodin: (Již) dosti dlouho obcházíte toto pohoří; táhněte k severu ⁴ a lidu přikaz: Až půjdete územím svých bratrů, synů Esauových, kteří obývají Seir, budou se vás báti; ⁵ bedlivě se tedy střežte, byste jich nenapadli; neboť nedám vám ani jediné stopy jejich země, protože jsem dal pohoří Seirské v majetek Esauovi. ⁶ Budete jísti pokrmu koupené od nich za peníze a pítí vodu váženou za poplatek. ⁷ Hospodin, Bůh tvůj, žehnal ti při všeliké práci rukou tvých; věděl o tvé cestě, kterak jsi šel touto velikou pouští, čtyřicet let přebýval s tebou Hospodin, Bůh tvůj, že jsi neměl nedostatku.

⁸ Minuvše své bratry, syny Esauovy, sídlící v Seiru, táhli jsme dále po cestě vedoucí rovinou z Elatu a z Asiongaberu, a přišli jsme na cestu, která vede na poušť Moabskou. ⁹ I řekl mi Hospodin: Nedávej se do boje proti Moabitům a nevcházej do války s nimi; nebo nedám ti nic z jejich země, protože jsem dal Ar v majetek synům Lotovým.

– ¹⁰ Dřívějšími obyvateli této země byli Emim, národ veliký a silný, vysoké postavy, jako příslušníci kmene Enakovců. ¹¹ Proto považují je za obry podobně, jako Enakovce; Moabitě jim však říkají Emim. ¹² V Seiru sídlili prve Horité; synové Esauovi je

vyhnali, zahladili a usadili se tam, jak učinili Israelité v zemi, kterou jim dal Hospodin v majetek. – ¹³ Vstali jsme tedy, bychom překročili potok Zared, a přišli jsme k němu.

¹⁴ Na cestě z Kades-Barne až ku přechodu potoka Zared byli jsme dobu třiceti osmi let, až vyhynulo z tábora všechno pokolení mužů schopných boje, jak byl Hospodin přísahal; ¹⁵ neboť jeho ruka byla proti nim (napřažena), že vymřeli z tábora.

¹⁶ Když tedy všichni ti bojovníci vyhynuli, ¹⁷ pravil mi Hospodin: ¹⁸ Ty přejdeš nyní meze Moabska, [město jménem] Ar, ¹⁹ a přijdeš k sousední zemi Ammonitů; hled, ať s nimi nebojuješ a nezačínáš války, neboť nedám ti nic ze země Ammonitů, protože jsem ji dal synům Lotovým v majetek. – ²⁰ Byla pokládána za zemi obrů, neboť v ní kdysi sídlili obři, kterým Ammonité říkají Zomzommim, ²¹ národ to veliký a četný, vysoké postavy jako Enakovci. Ty (Enakovce) Hospodin před Ammonity zahladil a usadil je místo nich, ²² podobně jak učinil synům Esauovým sídlícím v Seiru, kterým vyhladil Hority a dal jim zemi jejich, kterou vládnou až do dneška. ²³ Podobně vypudili Kappadočané Hevejské, kteří sídlili v Haserim až ke Gaze; vyšedše z Kappadocie vyhladili je a zabrali sídla jejich. – ²⁴ Vstaňte a přejděte potok Arnon; hle, dávám v ruce tvé Sehona, amorrhejského krále Hesebonu, začni zabírat jeho zemi a dej se s ním do boje. ²⁵ Ode dneška začnu pouštět strach a hrůzu před tebou na národy, kteří sídlí pode vším nebem, aby, jak uslyší jméno tvé, lekli se a [jako žena při porodu se třáslí a] cítili bolesti.

²⁶ Vzkázal jsem tedy z pouště Kademot Sehonovi, králi hesebonskému, toto poselství míru: ²⁷ „Chceme projít tvou zemí.; potáhneme po veřejné cestě, neuchýlíme se ani vpravo ani vlevo, ²⁸ za peníze nám prodávaj pokrmů, bychom měli co jísti, a za peníze nám dávej vody, bychom tak měli co pít. Jenom nám dovol projít – ²⁹ jak učinili synové Esauovi, kteří sídlí v Seiru, a Moabové, kteří bydlí v Aru, – dokud nepřijedeme k Jordánu a nepřejdeme do země, kterou nám dá Hospodin, Bůh náš.“ – ³⁰ Avšak Sehon, král hesebonský, nechtěl nám dát projít, neboť nechal Hospodin, Bůh tvůj, ducha jeho zatvrdit se a zarputit se jeho srdce, aby vydán byl v ruce tvé, jak nyní vidíš. ³¹ I řekl mi Hospodin: „Hle, (již) počínám ti dávat Sehona i zemi jeho; začni se jí zmocňovat.“ ³² Když pak Sehon vytáhl proti nám do války (a přišel) do Jasy se vším lidem svým, ³³ Hospodin, Bůh náš, nám jej dal; i porazili jsme jej, syny jeho a všecek lid jeho. ³⁴ Tehdy jsme se zmocnili všech měst, povraždili jsme jejich obyvatelstvo, muže, ženy i děti, a nezachovali jsme v nich nic ³⁵ než dobytek, kterého se nám dostalo v úděl, a než kořist z měst, kterých jsme dobyli. ³⁶ Od Aroeru, který je na břehu potoka Arnonu, (a) od Města, které leží v údolí, až po Galaad nebylo vesnice ani města, které by ušlo rukám, našim; ³⁷ všechna nám vydal Hospodin, Bůh náš, kromě země Ammonitů, do které jsme nevnikli, kromě všeho porůčíí Jeboku, horských měst a (vůbec) všech míst, která nám Hospodin, Bůh náš, zakázal.

HLAVA 3. – ¹ Tu jsme se obrátili a stoupali cestou k Basanu; Og, král basanský, vytáhl proti nám se svým lidem do boje (a přišel) do Edraj. ² I řekl mi Hospodin: „Neboj se ho, jeť vydán v ruce tvé se vším lidem i zemí svou; učiníš mu jako amorrhejské-

HL 2. V. ²³ Místo „Kappadočané“ čti podle hebr.: „Kaftórim“, a místo „Kappadocie“ „Kaftór“ = *Kretané, Kreta*. Srv. Gn 10, 13. – Tyto „Hevejské“, hebr.: „Avvim“, dlužno dobře rozeznávat od „Hevejských“, hebr.: „Chivvim“ (Gn 10, 17. a jj.). – „Avvim připomíná též Jos 13, 4. – Místo v „Haserim“ čti „v táborech“ (do kruhu rozestavených stanech).

V. ²⁹ Edomové a Moabové odepřeli sice Israelovi průchod středem svého území, nikoli však po hranicích. (Nm 20, 18. – 21.). Neposkytl jim sice *zdarma* potřeb životních (srv. níže Dt 23, 4.), nebylo však, proč by tak nečinili *za peníze*.

mu králi Sehonovi, který sídlil v Hesebonu." ³ Dal tedy Hospodin, Bůh náš, v ruce naše také Oga, krále basanského, i všechny lid jeho; zbili jsme jej do posledního muže, ⁴ a současně jsme zpustošili všechna jeho města – nebylo města, které by nám ušlo – šedesát měst, všechnu krajinu Argob, náležející království Ogovu v Basanu. ⁵ Všecka města byla ohrazena zdmi velmi vysokými, branami a závorami, kromě nesčetných městeček, jež zdí neměla. ⁶ Zničili jsme je, jako jsme byli učinili Sehonovi, králi hesebonskému, vyhladivše ve všech městech muže, ženy i děti; ⁷ dobytek pak a ostatní kořist z těch měst jsme si rozebrali. ⁸ (Tak) jsme tehdy vzali zemi z ruky dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem; od potoka Arnonu až k hoře Hermonu – ⁹ Sidonští ji nazývají Sarion a Amorrhejští Sanir – ¹⁰ všechna města, která leží na Rovině, a všechnu zemi Galaad i Basan až po Selchu a Edraj, města království Ogova v Basanu. – ¹¹ Jediný totiž Og, král basanský, zbyl z pokolení obřích. V Rabbatě amonské ukazují jeho železné lože, mající zděli devět loket a z šíři čtyři podle lokte mužské ruky.

¹² Toho času jsme zabrali zemi od Aroeru, jenž je na břehu potoka Arnonu, až do polovice pohoří Galaad; její města dal jsem Ru-benovi a Gadovi. ¹³ Ostatek Galaadu a všecek Basan, království Ogovo, dal jsem polovině kmene Manassova; celý kraj argobský a všecek Basan slove zemí obrů. ¹⁴ Jair, syn Manassův, uvázal se ve vlastnictví veškeré krajiny argobské až ke hranicím gessurským a machatským, a nazval Basan podle svého jména Havot-Jair, to jest vsi Jairovy, až do dnešního dne.

¹⁵ Machirovi jsem dal Galaad. ¹⁶ A kmenům Ruben a Gad dal jsem území od Galaadu až k potoku Arnonu, ke středu (tohoto) potoka, sousední krajinu až k potoku Jeboku, který tvoří hranici Ammonska, ¹⁷ a Rovinu pouště, totiž Jordán, krajiny od Keneretu až po Moře pouště, Moře solné, až po úpatí pohoří Fasga na východě.

¹⁸ A přikázal jsem vám tehdy: „Hospodin, Bůh váš, dává vám tuto zemi v dědičný majetek; všichni statní mužové ve zbroji táhněte v čele svých bratří, synův Izraelových. ¹⁹ Jen ženy, děti a dobytek – vím, že ho máte mnoho – nechat zůstanou ve městech, která jsem vám dal, ²⁰ až udělí Hospodin bratrům vašim pokojná sídla, jako dal vám, až také oni zaberou zemi, kterou jim dá za Jordánem; tehdy bude se moci vrátit každý ke svému majetku, který jsem vám dal.”

²¹ Také Josuovi jsem tehdy nařídil: „Oči tvé viděly, co učinil Hospodin, Bůh váš, těmto dvěma králům; tak učiní všem královstvím, do kterých půjdeš. ²² Neboj se jich; neboť Hospodin, Bůh váš, bude bojovat za vás.”

²³ A prosil jsem tehdy Hospodina: ²⁴ „Hospodine, Bože, tys počal ukazovati sluhovi svému svou velikost a přemocnou ruku. . . ; neboť není jiného Boha ani na nebi ani na zemi, který by mohl činiti tvé skutky a přirovnati se tvé moci. ²⁵ (Dovol tedy), bych směl přejíti a viděti tu výbornou zemi za Jordánem, ony nádherné hory, i Liban.” ²⁶ Hospodin se však hněval na mne pro vás, nevyslyšel mne, ale řekl mi: „Dosti o tom! Nemluv nikdy již o té věci ke mně. ²⁷ Vystup na vrchol Fasgy a rozhlédni se k západu, k severu, k jihu a k východu a patří. . . , neboť nepřejdeš tohoto Jordánu.

²⁸ Zmocni Josue, dodej mu odvahy a síly, neboť on půjde v čele tohoto lidu a rozdělí mu zemi, kterou spatříš.”

²⁹ I zůstali jsme v údolí proti svatyni Fogorově.

HI. 3. V. ¹⁴. O království *Ma'cháziz* Gn 22, 24; *Gešúr* bylo sousední podobné malé království aramské (na jih od onoho), známé z dob Davidových (2. Král 3, 3; 13, 37. nn.; 15, 8.).

Napomenutí, by Israel zachovával smlouvu s Bohem. (4, 1. – 40.)

HLAVA 4. – ¹ Nyní tedy, Israeli, poslouchej přikázání a práv, kterým tě učím, abys plně je byl živ a vejda do země zabral ji, (zemi to), kterou Hospodin, Bůh otců vašich, vám dá.

² Ke slovu, které k vám mluvím, nic nepřidávejte a nic z něho neubírejte; ostříhejte přikázů Hospodina, Boha vašeho, která já vám dávám.

³ Oči vaše viděly, vše, co učinil Hospodin proti Bělfegorovi, kterak vyhladil z vás všechny ctitele jeho. ⁴ Vy však, kteří přidržujete se Hospodina, Boha vašeho, živi jste všichni až do dneška.

⁵ Víte, že jsem učil vás přikázáním a právům, jak mi Hospodin, Bůh můj, velel, abyste je tak činili v zemi, kterou zaberete.

⁶ Zachovávejte tedy a skutky je plňte. Nebo to je vaše moudrost a rozum před očima národů, kteří slyšíce všechna ta přikázání, řeknou: Hle, toť lid moudrý a rozumný, národ veliký.

⁷ Není jiného národa tak velikého, jehož bohové byli by mu tak blízko, jako je blízko Bůh náš všem prosbám našim. ⁸ Nebo který jiný národ je tak slavný, aby měl takové posvátné obyčej, spravedlivé právo a takové všechny zákony, jaké kladu vám dnes před oči?

⁹ Opatruj tedy pečlivě sebe sama a duše své. Nezapomínej věcí, které viděly oči tvé, a nechať nevymizí z tvého srdce po všechny dny života tvého; poučuj o nich syny i vnuky své.

¹⁰ (Nezapomínej) toho dne, kdy jsi stál před Hospodinem, Bohem svým, na Horebu, když mi byl Hospodin přikázal: „Shromáždi ke mně lid, aby slyšeli mé řeči, aby učili se mne báti po všechn čas pozemského života a učili (tomu) své syny.“ ¹¹ A přistoupili jste k úpatí hory, která plála ohněm až k nebi a byla ve tmách, v oblaku, v mrákotě.

¹² Hospodin mluvil k vám z ohně. Zvuk jeho slov jste slyšeli, avšak podoby (jeho) naprosto jste neviděli. ¹³ I prohlásil vám svou úmluvu, kterou vám uložil plniti, totiž deset vět, které napsal ve dvě kamenné desky. ¹⁴ Mně pak toho času nařídil, abych vás učil posvátným obyčejům a právům, kterých vám bude šetřiti v zemi, kterou budete vládnouti.

¹⁵ Ostříhejte tedy pečlivě svých duší. Toho dne, kdy k vám mluvil Hospodin na Horebě z ohně, neviděli jste žádné podoby, ¹⁶ abyste dadouce se oklamati neudělali si vyřezávané sochy, obrazu mužského nebo ženského pohlaví, ¹⁷ obrazu některého pozemského zvířete, nebo ptáků létajících pod nebem, ¹⁸ nebo drobné zvířeny, která se po zemi pohybuje, nebo ryb, které žijí ve vodě pod zemí, ¹⁹ abys zdvihna oči k nebi a vida slunce, měsíc a všechny nebeské hvězdy, nedal snad unést se klamem k jejich bohopotě a nectil tak věcí, které stvořil Hospodin, Bůh tvůj, k službě všem národům, kteří jsou pod nebem; ²⁰ vás však Hospodin vzal a vyvedl z egyptských železných hutí, aby měl národ, jenž by byl dědičným jeho majetkem, jak tomu dnes (skutečně) jest.

²¹ Hospodin se hněval pro vás na mne a přísahal, že Jordánu ne-přejdou a nevejdu do převýbné země, kterou dá vám. ²² Hle, umru na této půdě a Jordánu nepřejdou; vy (jej) přejdete a ovládnete tu výtečnou zemi. ²³ Hleď, ať nikdy nezapomeneš úmluvy

HL. 4. V. ¹⁹ Místo: „*které stvořil Hospodin k službě všem národům*“, hebr.: „*které přidělil Jahve všem národům*“. Přidělil je pohanům, by z nich poznávali Boha, kdežto Israel ho poznává popředně ze zjevení. Přidělil je pohanům, by jich užívali k náznačnému znázornění (symbolům) božství, nepřidělil však jich v tomto smyslu Israelitům, kteří jich nesmějí užiti k obraznému znázornění Boha svého!

Hospodina, Boha svého, kterou učinil s tebou, a neuděláš si vyřezané sochy čehokoliv, co Hospodin činiti zapověděl. ²⁴ Neboť Hospodin, Bůh tvůj, jest oheň šířající, Bůh řevnivý.

²⁵ Až zplodíte syny a vnuky, až se v zemi trvale usadíte, dáte-li se oklamati a uděláte-li si nějakou sochu nebo obraz, budete-li činiti, co je zlé před Hospodinem, Bohem vašim, že ho popudíte ke hněvu: ²⁶ vyzývám dnes za svědky nebe i zemi, že brzy vyhynete ze země, kterou zaberete přejdouce Jordán; nebudete v ní dlouho sídliti, nýbrž Hospodin vás zahladí ²⁷ a rozptýlí mezi všechny národy a zbude vás málo mezi národy, mezi které vás Hospodin zavede. ²⁸ Tam bude vám sloužiti bohům, kteří jsou uděláni lidskou rukou, dřevu a kameni, (bohům, kteří) nevidí, neslyší, nejedí ani nečijí.

²⁹ A když tam budeš vyhledávati Hospodina, Boha svého, najdeš jej; jen budeš-li ho hledati celým srdcem a veškerou zkroušeností duše své. ³⁰ Když tě stihne vše, co je předpověděno, konečně vrátíš se, k Hospodinu, Bohu svému, a budeš poslušen jeho hlasu. ³¹ Neboť Hospodin, Bůh tvůj, je Bůh milosrdný; neopustí tebe, nevyhladí tě úplně a nezapomene smlouvy učiněné s otci tvými, kterou potvrdil přísahou.

³² Ptej se starých dob, které byly před tebou ode dne, kdy Bůh stvořil člověka na zemi, (ptej se), od konce až do konce nebe, stalo-li se kdy co takového, nebo bylo-li kdy slyšáno, ³³ aby slyšel národ mluvit Boha hlasem z ohně, jako jsi ty slyšel, a zůstal jsi živ; ³⁴ (ptej národů zkouškami, znameními, zázraky, bojem, silnou rukou, vztaženým ramenem a hroznými výjevy, jak to všechno učinil pro vás v Egyptě Hospodin, Bůh váš, před očima tvýma, ³⁵ bys poznal, že on Hospodin je Bůh a nikdo jiný kromě něho. ³⁶ Dal ti s nebe slyšeti svůj hlas, aby tě poučil, a na zemi ti ukázal svůj obrovský oheň a slyšel jsi [slova jeho] ze středu ohně.

³⁷ Za to, že miloval tvé otce a vyvolil (si) jejich potomstvo, za to, že tě vyvedl, kráčeje před tebou, ve své veliké moci z Egypta, ³⁸ aby zahladil při tvém příchodu národy převeliké a silnější než jsi ty, tebe pak aby uvedl do jejich země a dal ti ji v majetek, jak dnes vidíš: ³⁹ uznej tedy dnes a upřímně rozvaž, že on, Hospodin, jest Bůh na nebi nahoře i na zemi dole, a že není jiného; ⁴⁰ ostríhej jeho přikázání a ustanovení, kteráž ti ukládám, aby bylo dobře tobě i synům tvým po tobě, a dlouhou dobu abys zůstal v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.

O útočištných městech v Zajordání. (4, 41. – 43.)

⁴¹ Tehdy vyhradil Mojžíš tři města za Jordánem na východní straně, ⁴² aby se mohl do nich utéci, kdo nechtěje zabit svého bližního, – nebyl s ním totiž před jedním nebo dvěma dny v nepřátelství – aby do některého z těch měst mohl se uchýliti: ⁴³ Bosor na poušti, která se rozprostírá v rovině území kmene Rubenova, Ramot v Galaadě, v území kmene Gadova, a Golan v Basanu, v území kmene Manassova.

Nadpis druhé řeči Mojžíšovy. (4, 44. – 49.)

⁴⁴ Toto je zákon, který předložil Mojžíš Israelitům, ⁴⁵ a tato jsou ustanovení, nařízení a práva, která ohlásil Israelitům, vyšlým z Egypta, ⁴⁶ za Jordánem, v údolí proti svatyni Fogorově, v zemi amorrhejského krále Sehona, který sídlil (kdysi) v Hesebonu, ježž porazil Mojžíš a Israelité přišli z Egypta; ⁴⁷ (ti) zabrali jeho zemi, jakož i zemi basanského krále Oga, (tedy zemi) dvou amorrhejských králů, kteří sídlili za Jordánem k východu slunce, ⁴⁸ od Aroeru, jenž leží na břehu potoka Arnonu, až k hoře Sionu čili Hermonu, ⁴⁹ všechnu rovinu za Jordánem, na východě, až k Moři pouště a k úpatí hory Fasa.

Úvod do druhé řeči Mojžíšovy. (5, 1. – 33.)

HLAVA 5. – ¹ Mojžíš svolal všechny Israelity a řekl jim: Slyš, Israeli, příkazy a práva, která ti dnes s důrazem ohlašuji; naučte se jim a skutky je plňte. ² Hospodin, Bůh náš, učinil s námi úmluvu; na Horebu. ³ Neučinil té úmluvy s našimi otci, ale s námi, kteří tu nyní jsme a žijeme; ⁴ tvář v tvář k nám mluvil na boře z ohně. ⁵ Já jsem byl tehdy prostředníkem mezi Hospodinem a vámi, zástupcem, který vám oznamoval slova jeho; neboť jste se báli ohně a nevstoupili jste na horu. – I řekl:

⁶ Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. ⁷ Nebudeš mítí jiných bohů kromě mne. ⁸ Neučiníš si sochy ani obrazu kterékoliv věci, která je svrchu na nebi, dole na zemi, nebo ve vodách pod zemí. ⁹ Nebudeš se jim klanět aniž je ctíti. Neboť já jsem Hospodin, Bůh tvůj, Bůh revnivý, trestající nepravosti otců na synech do třetího, ano do čtvrtého kolena těch, kteří mne nenávidí, ¹⁰ ale milosrdenství prokazující mnoha tisícům těch, kteří mě milují a ostrihají příkazů mých. ¹¹ Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo; nebudeť bez trestu, kdo k vůli nicotné věci vezme jméno jeho. ¹² Dbej dne sobotního, bys jej světil, jak ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj. ¹³ Šest dní budeš pracovat a konati všeliké práce své; ¹⁴ den sedmý je (však) sobota, to jest odpočinek Hospodina, Boha tvého: Nebudeš v něm konati žádné práce, ty ani tvůj syn, dcera, služebník, služebnice, býk, osel, žádné tvé dobytče, ani cizinec, který sídlí ve tvých branách; ať odpočívá služebník i služebnice, jako i ty. ¹⁵ Pomni, žeš i ty sloužil v Egyptě, a vyvedl tě odtamtud Hospodin, Bůh tvůj, rukou silnou a vztaženým ramenem. Proto ti přikázal, abys den sobotní zachovával. ¹⁶ Cti otce svého i matku, jak ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. ¹⁷ Nezabiješ. ¹⁸ Nesesmilníš. ¹⁹ Nedopustíš se krádeže. ²⁰ Nevydáš proti bližnímu svému krivého svědectví. ²¹ Nepožádáš manželky bližního svého, ani domu, pole, nevolníka, nevolnice, býka, osla. ani jiného majetku jeho.

²² Tato slova mluvil Hospodin ke všemu lidu vašemu na hoře z ohně a z tmavého mraku, velikým hlasem a nic více, – a napsal je na dvě kamenné desky, které mi dal. – ²³ Vy totiž, když jste hlas ze tmy uslyšeli, a viděli horu hořeti, přistoupili jste ke mně – (to jest) všechna knížata kmenů a starší – a řekli jste: ²⁴ Hle, Hospodin, Bůh náš, ukázal nám svou velebnost a velikost. Slyšeli jsme hlas jeho z ohně a shledali jsme dnes, že člověk zůstal živ, ačkoli s ním Bůh mluvil. ²⁵ Avšak (ted), proč bychom měli zemřít? Proč by nás měl tento obrovský oheň spáliti? Budeme-li totiž déle slyšeti hlas Hospodina, Boha našeho, zemřeme. ²⁶ Co je člověk, aby slyšel hlas Boha živého, mluvícího z ohně, jako jsme slyšeli my, a mohl zůstat živ? ²⁷ Jdi blíže rty, a poslouchej vše, co ti poví Hospodin, Bůh náš, a (pak) nám (to) pověz, a my to budeme poslouchati a činiti. ²⁸ Když to Hospodin uslyšel, pravil mi: „Slyšel jsem hlasitá slova tohoto lidu, která k tobě pronesli; dobře všechno řekli.

²⁹ Kéž by byli takového smýšlení, by se mne báli a ostrihali vždycky všech příkazání mých, aby bylo dobře jim i synům jejich na věky! ³⁰ Jdi a rci jim: „Navratte se do svých stanů.“ ³¹ Ty však stůj zde u mne a já ti oznámím všechna svá příkazání, ustanovení a práva; těm je budeš učit, by je činili v zemi, kterou jim dám v majetek.“ ³² Ostrihejte tedy a čiňte, co vám přikázal Hospodin Bůh; neuchylujte se ani napravo ani

Hl. 5. V. ⁴. Jak mluví Hospodin k lidu „*tvář v tvář*“ viz Ex 19; od této mluvy „*tvář v tvář*“ dlužno však dobře rozlišovati *vidět* Boha tvář v tvář; tohoto se Israelitům nedostalo (4, 12. 15.).

nalevo, ³³ ale chodte po cestě, kterou vykázal (vám) Hospodin, Bůh váš, byste byli živi, by vám bylo dobře a prodloužily se dni (vaše) v zemi majetku vašeho.

Mojšišské patero přikázání Božích čili „zákon“ v užším smyslu. (6, 1 – 7, 11.)

HLAVA 6. – ¹ Toto jsou příkazy, ustanovení a práva, kterým vyučovati vás nařídil mně Hospodin, Bůh váš, byste je plnili v zemi, do které táhnete, byste se uvázali v její vlastnictví; ² vyučovati tebe, Israeli, aby ses bál Hospodina, Boha svého, a ostříhal všech jeho ustanovení a přikázání, která ukládám tobě, tvým synům i vnukům, po celý život tvůj, by dlouho trvaly tvé dni. ³ Slyš, Israeli, a hled, abys činil, co ti Hospodin přikázal, aby ti bylo dobře a abys byl velice rozmnožen, jak ti Hospodin, Bůh otců tvých, slíbil; – (k tomu ti též slíbil) zemi mlékem a medem tekoucí.

⁴ Slyš, Israeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný Hospodin. ⁵ (Proto) miluj Hospodina, Boha svého, celým srdcem svým, vši duší svou a vši silou svou.

⁶ Tato slova, kterými ti dnes prikazuji, nechat zůstanou v srdci tvém, ⁷ vypravuj je synům svým, a rozjímej o nich sedě ve svém příbytku i chodě cestou, léhaje i vstávaje.

⁸ Uvaž (si) je jako znamení na svou ruku a nechat jsou a pohybuj se ti mezi očima. ⁹ A napiš je na práh a na dveře domu svého.

¹⁰ Když pak tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, kterou přísazně slíbil otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, když ti dá veliká, překrásná města, kterých jsi nestavěl, ¹¹ domy plné všelikého zboží, kterých jsi nebudoval, cisterny, kterých jsi nekopal, vinice a olivovny, kterých jsi neštípil, ¹² když budeš dosyta jísti: ¹³ varuj se pilně, bys nezapomněl Hospodina, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. Hospodina, Boha svého, se boj, jemu jedinému služ a při jeho jméně přisahej.

¹⁴ Nechodte za cizími bohy kteréhokoli z národů, kteří jsou okolo vás – ¹⁵ jeť Hospodin, Bůh tvůj, Bůh revnivý, je mezi vámi – aby někdy nevzplál hněv Hospodina, Boha tvého, proti tobě a neshladil tě s povrchu země.

¹⁶ Nepokoušej Hospodina, Boha svého, jako jsi činil na místě Pokušení,

¹⁷ Ostříhej příkazů Hospodina, Boha svého, ustanovení a nařízení, která ti dal, ¹⁸ a čiň, co je před očima Hospodinovými libé a dobré, by ti bylo dobře, bys vešel do výborné země, – kterou přísazně slíbil Hospodin otcům tvým, – ¹⁹ zmocnil ses jí, a aby zahladil před tebou všechny nepřátele tvé, jak slíbil. ²⁰ A když v budoucnosti otáže se tě syn tvůj: „Co je s těmito ustanoveními, nařízeními a právy, která nám dal Hospodin, Bůh náš?“ – řekneš mu: ²¹ „Byli jsme faraonovými otroky v Egyptě, i vyvedl nás Hospodin silnou rukou z Egypta“ ²² a činil v Egyptě znamení a zázraky veliké a velmi škodlivé faraonovi i všemu domu jeho před očima našima; ²³ vyvedl nás odtamtud, by nás u-vedl do země a dal nám ji, – (zemi), kterou přísazně slíbil otcům našim. ²⁴ A přiká-

Hl. 6. V. ⁹. Podle hebr. má je napsati „na veřeje domu svého a na své (městské) brány“. – I staří Egypťané mivali na dveřích zbožné nápisy. Na základě v. tohoto vyvinul se později obyčej psátí několik veršů buď Dt 6, 4.–9. nebo 11, 13.–21. na kožené (pergamenové) závitky, vkládáti je do malých válcovitých schránek a zasazovati je do pravých věřejí domu nebo jizby. Vcházející a vycházející dotkl se prstem schránky (místa, na němž bylo napsáno jméno Boží Šaddaj = Všemohoucí) a prst políbil. Schránka ta sluje *mezúzát* (veřeje). (Také mohamedáni mívají na dveřích zbožné nápisy.) I dnešní Židé namnoze zachovávají ten obyčej. Aspoň dvakrát v sedmi letech prohlížíje schránku, a shledají-li, že je závitok porušen, nahradí jej novým; starý dávají do hrobu vynikajících mužů.

V. ¹⁶. Hebr. „*massá*“ lze pokládati za vlastní jméno „*místo Pokušení*“ a vztahovati je na událost vyloženou Ex 17, 1.–7. Lépe však považovati slovo to za jméno obecné a s Hummelauerem předkládáti je jako hromadné: „*na místech pokušení*“, kterých byla řada: Ex 15, 24; 16, 2; 17; 19, 13 nn.; Nm 11 (dvě); 13, 13; 16 (dvě); 20.

zal nám Hospodin, abychom činili všechna tato ustanovení a báli se Hospodina, Boha svého, aby nám bylo dobře po všechny dny života našeho, jako je dnes.²⁵ Bude nám milostiv, budeme-li ostříhati a činiti všechna (tato) jeho přikázání před Hospodinem, Bohem naším, jak nám přikázal.

HLAVA 7. – ¹ Až tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, do které táhneš, bys ji zabral, až vyplníš před tebou početné národy, Heťany, Gergezany, Amorrhejské, Kanaanské, Ferezejské, Hevejské a Jebušany, sedm národů počtem mnohem větších a silnějších nežli jsi ty,² až ti je dá Hospodin, Bůh tvůj: pobiješ je do jednoho. Nevejdeš s nimi ve smlouvu, neslituješ se nad nimi³ a manželstvím se s nimi ne-spřízníš. Dcer svých nedávej jejich synům, ani neber jejich dcer synům svým,⁴ nebo svedou syny tvé, by nechodili za mnohou, ale raději sloužili bohům cizím; i vzplane hněv Hospodinův a zakrátko tě zahladí.⁵ Ale raději učíte jim toto: Oltáře jejich zbořte, sloupy rozbijte, háje posekejte a řezby spalte.

⁶ Nebo jsi národ zasvěcený Hospodinu, Bohu svému; tebe vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, ze všech národů, kteří jsou na zemi, bys byl zvláštním způsobem národem jeho.⁷ Ne že jste všechny národy počtem převyšovali, spojil se s vámi Hospodin a vyvolil vás, – jeť vás méně než kteréhokoliv národa –⁸ ale protože vás miloval a vyplnil přísahu, kterou se zavázal otcům vašim: vyvedl vás silnou rukou a vysvobodil vás z místa otroctví, z ruky faraona, krále egyptského.⁹ Věz tedy, že Hospodin, Bůh tvůj, jest Bůh mocný a věrný, šetřící úmluvy a prokazující milosrdenství těm, kdož jej milují a zachovávají jeho příkazy, do tisícího kolena,¹⁰ ale těm, kteří ho nenávidí, odplacující hned tak, že je zahladí; neodkládá, ihned jim odplácí, čeho zasluhují.

¹¹ Ostříhej tedy přikázání, ustanovení a práv, která ti dnes ukládám, bys je plnil.

Zůstanou-li Israelité Hospodinu věrní, bude jim žehnati a v boji pomáhati. (7, 12. – 26.)

¹² Budeš-li dbáti těchto soudů, jich šetřiti a je plniti, šetřiti bude také tobě Hospodin, tvůj Bůh, úmluvy a prokazovati milosrdenství, které přísazně slíbil otcům tvým,¹³ bude tě milovati, rozmnoží tě, a požehná plodům života tvého, úrodě země tvé, tvému obilí, vinobraní, oleji, skotu, stádům ovčí tvých v zemi, kterou že ti dá, přísahou slíbil otcům tvým.¹⁴ Požehnaným budeš mezi všemi národy. Nebude u tebe neplodného jak mezi muži, tak mezi ženami, jak mezi lidmi, tak mezi tvým dobytkem.¹⁵ Hospodin odejme od tebe všeliký neduh; zhoubných nemocí egyptských, které znáš, nedopustí na tebe, ale na všechny tvé nepřátele.¹⁶ Strávíš všechny národy, které ti hodlá vydati Hospodin, Bůh tvůj. Oka svého nad nimi nepřimhouříš a bohům jejich nebudeš sloužiti, aby ti nebyli na zkázu.

¹⁷ Přijde-li ti myšlenka: „Tito národové jsou početnější než já, kterak je budu moci zahladiti?“ –¹⁸ neboj se, ale pamatuj, co učinil Hospodin, Bůh tvůj, faraonovi a všem Egyptanům,¹⁹ (vzpomeň) obrovských ran, které viděly oči tvé, znamení i zázraků, ruky silné a ramene vztaženého, aby tě Hospodin, Bůh tvůj, vyvedl; tak učiní všem národům, jichžto se obáváš.²⁰ Nadto pošle i sršně na ně Hospodin, Bůh tvůj, dokud všech nevyplení a nezahladí těch, kteří ti uniknou a kterým bude lze ukrýti se.

²¹ Nebojte se jich, neboť Hospodin, Bůh váš, jest mezi vámi, Bůh veliký a hrozný;²² ten zničí tyto národy před očima tvýma znenáhla a, po částech. Nebudeš moci vyhubiti je najednou, aby snad nerozmnožila se (příliš) proti tobě divoká zvěř.²³ Hospodin, Bůh tvůj, vydá je však před zrakem tvým, a bude je ničiti, až budou úplně vyhlazeni.²⁴ Krále jejich vydá v ruce tvé a vyhladíš jména jejich pod nebem; nikdo ti

nebude moci odolati, dokud jich nezničíš.

²⁵ Jejich řezby spal; nebaž po stříbře a zlatě, z nichžto jsou zhotoveny, a nic si z toho neber, aby ti to nebylo na zkázu, protože je to ohavností Hospodinu, Bohu tvému.

²⁶ Nezanášej z modly nic do příbytku svého, abys nebyl proklet jako jest ona. Jako neřád měj ji v ošklivosti a jako bláto a kal ať se ti hnusí, neboť je stížena klatbou.

Vzpomínka na dobrodiní Boží, jichžto se Israeli dostalo cestou z Egypta a jichž se mu dostane v Palestině, budiž mocnou vzpruhou, aby plnil zákon. (8, 1. – 20.)

HLAVA 8. – ¹ Hleď pilně, bys plnil každé přikázání, které ti dnes dávám, abyste mohli žítí, množili se, vešli do země, kterou Hospodin přísazně vašim otcům slíbil, a uvázali se v její vlastnictví. ² Pamatuj na všecku cestu, kterou tě vedl Hospodin, Bůh tvůj, čtyřicet roků přes poušť, by tě zkrušil a (tak) zkusil, aby se ukázalo, jakého jsi smýšlení, budeš-li přikázání jeho ostříhati čili nic. ³ Zkrušil tě nedostatkem a dal ti k jídlu mannu, které jsi neznal ani ty, ani otcové tvoji, by ti ukázal, že ne samým chlebem živ je člověk, ale všelikým slovem, které vychází z úst Božích. ⁴ Tvé roucho, kterým jsi se odíval, stárím nezetlelo a noha tvá se neodřela (a nyní), hle, jest již čtyřicátý rok! ⁵ Uznej (tedy) srdečně, že tak vychovává tebe Hospodin, Bůh tvůj, jako vychovává člověk syna svého, ⁶ a ostříhej přikázání Hospodina, svého Boha, bys chodil po cestách jeho a bál se ho.

⁷ Neboť Hospodin, Bůh tvůj, uvede tě do výborné země, do země potoků, vod, pramenů, na jejíchž rovinách i horách vyvěrají proudy vod, ⁸ do země pšenice, ječmene a vinic, v níž rostou figy, granátová jablka a olivy, do země oleje a medu. ⁹ Tam budeš veze všeho nedostatku jísti chléb svůj a požívatí v hojnosti všech věcí; kamení té (země) je železo a v jejích horách těží měděnou rudu; ¹⁰ až se zasytíš, dobrořeč Hospodinu, Bohu svému, za výtečnou zemi, kterou ti dal.

¹¹ Varuj se bedlivě zapomenouti někdy Hospodina, Boha svého, a zanedbávati jeho přikázání, ustanovení a práv, která ti dnes dávám, ¹² aby – až se zasytíš, až nastavíš pěkných domů a budeš v nich sídliti, ¹³ až budeš mítí stáda skotu a bravu, stříbra a zlata, a všeho hojnost, – ¹⁴ aby se nepozdvihlo srdce tvé, že bys nebyl pamětliv Hospodina, Boha svého, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví, ¹⁵ a vedl tě po poušti veliké a hrozné, – na té byli hadi, jejichž dech páčil, a štíři a žíznivci, kde nebylo dokonce žádných vod, – který vyvedl (ti) potoky ze skály přetvrdé, ¹⁶ a krmil tě na poušti mannou, které otcové tvoji neznali, který zkrušiv a pozkoušev tě, konečně se nad tebou smíloval – ¹⁷ aby sis nemyslí: „Má síla a moc ruky mé toto všechno mi učinila.“

¹⁸ Ale pamatuj na Hospodina, Boha svého, že on tě sílil, by dostál úmluvě své, na kterou otcům tvým přísahal, jak je dnes patrné.

¹⁹ Zapomeneš-li však Hospodina, Boha svého, a budeš-li choditi za bohy cizími, ctíti je a klaněti se jim, – hle, nyní ti předpovídám, že úplně zahyneš. ²⁰ Jako hodlá Hospodin zahladiti národy při tvém příchodu, tak zahynete i vy, nebudete-li poslušní hlasu Hospodina, Boha vašeho.

Hl. 8. V. ⁴. Místo „*neodřela se*“ hebr.: „*neopuchla, neotekla*“. – Co se tu praví o šatu, řečeno 29, 5. o střevících (místo „*nohou*“). – Nelze v tom s rabíny viděti nové zázraky, jakoby jeden šat vytrval čtyřicet roků, ano i s dětmi rostl; je to řečnická mluva, zdůrazňující, že Bůh všecek ten čas jak o šat, tak o tělesné zdraví a sílu Hebreů laskavě pečoval. (Calmet.) Tyto důkazy otcovské péče Boží měly buditi trvalou důvěru Israelitův Boha.

Dobrodiní Božích lid tak, jak se k Bohu choval, nezasluhoval. (9, 1. – 10, 11.)

HLAVA 9. – ¹ Slyš, Israeli: Ty přejdeš dnes Jordán, abys opanoval národy převelické, silnější než jsi sám, veliká města, ozděná až k nebi, lid veliký a vysoký, Enakovce, které jsi sám viděl, o kterých jsi slyšel, že jim nemůže nikdo odolati.

³ Věz tedy dnes, že sám Hospodin, Bůh tvůj, půjde před tebou, (jako) spalující a zžírající oheň, který je potře, vyhladí a rychle před tvým zrakem vyplní, jak ti řekl. ⁴ Až je Hospodin, Bůh tvůj, před tvým zrakem zahladí, neříkej si: „Pro mou spravedlnost uvedl mne Hospodin do této země, bych jí vládl, kdežto národové tito byli vyhlazeni pro své nepravosti.“ ⁵ Neboť ne pro své spravedlivé skutky a pro poctivost srdce svého vejdeš do jejich země, abys jí vládl, ale že oni nešlechtně činili, proto byli vyhlazeni, při tvém příchodu, a pak aby Hospodin splnil slovo své, které dal pod přísahou otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi. ⁶ Věz tedy, že ne pro tvé spravedlivé skutky dal ti Hospodin, Bůh tvůj, tuto výbornou zemi v majetek; neboť jsi lid velmi tvrdé šíje.

⁷ Pamatuj a nezapomínej, kterak jsi ke hněvu popouzel Hospodina, Boha svého, na poušti; od toho dne, kdy jsi vyšel z Egypta až na toto místo, vždycky jsi se stavěl proti Hospodinu. ⁸ Neboť i na Horebu popudil jsi ho, že rozhněvav se, chtěl tě zahladiti, ⁹ (tehdy), když jsem vystoupil na horu, abych dostal kamenné desky, desky úmluvy, kterou Hospodin s vámi učinil, když jsem trval na hoře čtyřicet dní a nocí chleba nejeda a vody nepije. ¹⁰ I dal mi Hospodin dvě kamenné desky, psané prstem Božím a obsahující všechna slova, která k vám mluvil z ohně na hoře, když byl všecek lid shromážděn; ¹¹ když tedy minulo čtyřicet dní a tolikéž nocí, dal mi Hospodin (ty) dvě kamenné desky, desky úmluvy, ¹² a pravil mi: „Vstaň a rychle odtud sestup; nebo lid tvůj, který jsi vyvedl z Egypta, opustil brzy cestu, kterou jsi jim ukázal; učinili si slitinu.“ ¹³ A Hospodin mluvil ke mně dále: „Vidím, že je tento lid neoblomný; ¹⁴ pusť mne, ať jej zničím a vyhladím jméno jeho pod nebem a tebe ustanovím praotcem národa, jenž bude větší a silnější než tento.“ ¹⁵ Když jsem pak sestupoval s hory, která hořela, drže dvě desky úmluvy oběma rukama, ¹⁶ a když jsem viděl, že jste zhřešili proti Hospodinu, Bohu svému, že jste si udělali slité tele a tak brzy opustili cestu jeho, kterou vám byl ukázal: ¹⁷ odhodil jsem desky ze svých rukou a rozrazil jsem je před očima vašima. ¹⁸ A padl jsem před Hospodina jako prve na čtyřicet dní a nocí chleba nejeda a vody nepije, pro všechny hříchy vaše, kterých jste se proti Hospodinu dopustili a jej ke hněvu popudili. ¹⁹ Neboť bál jsem se jeho rozhorlení a hněvu, kterým proti vám byl popuzen, že vás chtěl zahladiti. I vyslyšel mě Hospodin také tehdáž.

²⁰ Také Árona, náramně se naň rozhněvav, chtěl usmrtit, i modlil jsem se též za něho. ²¹ Dílo pak hříchu vašeho, kterého jste se dopustiti, totiž tele, vzal jsem, ohněm spálil, na kusy rozdrobil ano i v prach obrátil a hodil jsem do potoka, který s hory stéká.

²² Také v Požářišti, na místě Pokušení a ve Hrobech choutek popudili jste Hospodina; ²³ a když vás poslal z Kades-Barne řka: „Táhněte a zaberte zemi, kterou jsem vám dal“: pohrdli jste rozkazem Hospodina, Boha svého, nevěřili jste mu a nechťeli jste slyšeti hlasu jeho, ²⁴ ale odporovati jste mu jako vždycky od té doby, co jsem se s vámi seznámil.

HL. 9. V. ²² n. podává nové doklady k pravdivosti zásady pronesené ve v. 7. – *Požářiště* = *Tab'érá* Nm 11, 3. – *Místo pokušení* – *Massá* Ex 17, 7; srv. Dt 6, 16. – *Hroby choutek* = *Qibróth hat-Ta'vá*. Nm 11, 34, – *Řečník nezachovává tu pořadu časového*. – K v. 23. srv. nahoře 1, 26. nn.

²⁵ I ležel jsem před Hospodinem čtyřicet dní a nocí a prosil jsem ho v tu dobu pokorně, by vás nezahladil, jak byl hrozil, ²⁶ a modlil jsem se takto: „Pane Bože, nezahlazuj svého lidu a svého dědičného majetku, který jsi velikou mocí svou vysvobodil a vyvedl z Egypta silnou rukou. ²⁷ Rozpomeň se na služebníky své, Abrahama, Isáka a Jakoba; nehleď na tvrdost tohoto lidu, na jeho bezbožnost a hříchy, ²⁸ aby snad neřekli obyvatelé té země, ze které jsi nás vyvedl: „Protože Hospodin nebyl s to, by je uvedl do země, kterou jim slíbil, a protože je měl v nenávisti, vyvedl je na poušť, aby je tam pohubil.“ ²⁹ Jsouť tvým lidem a tvým dědictvím, které jsi vyvedl velikou silou svou a vztaženým ramenem.”

HLAVA 10. – ¹ Toho času řekl mi Hospodin: „Vydlab si dvě kamenné desky, jako byly první, a vystup ke mně na horu; – udělej také dřevěnou archu – ² já napíšu na desky slova, která byla na těch, jež jsi prve rozrazil; a vlož je do archy.“ ³ Udělal jsem tedy ze setimového dřeva archu. Když pak jsem vydlabal dvě kamenné desky na způsob prvních, vystoupil jsem na horu, maje je v rukou. ⁴ I napsal na desky tak jako prve deset vět, které pronesl k vám Hospodin na hoře z ohně, když byl lid shromážděn, a dal mi je. ⁵ Sestoupiv opět s hory vložil jsem desky do archy, kterou jsem byl udělal, a tam jsou až dosud, jak mi Hospodin přikázal.

⁶ Synové Israelovi pak hnuli stany z Berotu (v území) Jakanovců do Mosery, kde umřel a pochován byl Áron, v jehož kněžský úřad nastoupil Eleazar, syn jeho. ⁷ Odtud přišli do Gadgadu. Opustivše to místo, položili se v Jetebatě, v zemi vodnatých údolí.

⁸ Tehdy (Hospodin) vyhradil (si) kmen Levi, by nosili Hospodinovu archu úmluv), konali před ním službu a žehnali jménem jeho, až do dneška. ⁹ Proto nedostal Levi dílu ani majetku se svými bratry; jeť sám Hospodin majetkem jeho, jak mu slíbil Hospodin, Bůh tvůj.

¹⁰ Já tedy zůstal jsem na hoře, jako prve, čtyřicet dní a nocí; i vyslyšel mě Hospodin také tehdy a vzdal se úmyslu tebe vyhladiti. ¹¹ A řekl mi: „Jdi a kráčeš v čele lidu, aby vešel do země a zabral zemi, kterou jsem přísahou slíbil otcům jeich, že jim ji dám.”

Veliká láska Hospodinova k Israelovi a jeho velebnost povzbuzují zachovávat zákon. (10, 12. – 22.)

¹² A nyní, Israeli, co jiného žádá od tebe Hospodin, Bůh tvůj, než abys bál se Hospodina, Boha svého, chodil po cestách jeho, miloval ho, sloužil Hospodinu, Bohu svému, celým srdcem svým a celou duší svou, ¹³ a ostříhal přikázání Hospodinových a jeho ustanovení, která já ti dnes ukládám, aby ti dobře bylo?

¹⁴ Hle, Hospodin, Bůh tvůj, je pánem nebes i nebe nebes, země i všech věcí, které na ní jsou; ¹⁵ a přece k otcům tvým Hospodin přilnul, miloval je a vyvolil potomstvo jeich, to jest vás, ze všech národů, jak je dnes patrné. ¹⁶ Obřežte tedy předkožku srdce svého a nezatvrzujte již šíje své.

¹⁷ Neboť Hospodin, Bůh váš, jest Bůh bohů, Pán pánů, Bůh veliký, mocný a hrozný, který nestrání osobám a darů nepřijímá. ¹⁸ Pomáhá k právu sirotku i vdově, miluje také cizince a dává mu výživu i šat. – ¹⁹ I vy tedy milujte cizince, neboť také jste byli cizinci v Egyptě. – ²⁰ Hospodina, Boha svého, se boj, jemu jedinému služ, jeho se drž a při jeho jméně přisahej.

²¹ Onť je chvála tvá a Bůh tvůj, který ti učinil tyto veliké a hrozné věci, jež viděly tvé oči. ²² V počtu sedmdesáti duší sestoupili otcové tvoji do Egypta, a hle, nyní rozmnožil tě Hospodin, Bůh tvůj, jako nebeské hvězdy.

Veliké činy Boží moci a spravedlnosti pohádají šetřiti zákona zejména očité svědky. (11, 1. – 9.)

HLAVA 11. – ¹ Miluj tedy Hospodina, Boha svého, a zachovávej vždycky jeho přikázání, ustanovení, práva a předpisy. ² Poznejte dnes – synové vaši, kteří toho neviděli, nezakusili toho – výchovu Hospodina, Boha vašeho, (poznejte) jeho veliké skutky, mocnou ruku, vztážené rámě, ³ znamení a činy, které učinil v Egyptě králi faraonovi a vši jeho zemi, ⁴ všemu egyptskému vojsku i koňům a vozům; kterak je přikryly vody Rudého moře, když vás honili, a kterak je Hospodin zahladil až do dneška; ⁵ (poznejte,) co vám učinil na poušti, dokud jste nepřišli na toto místo, ⁶ (co učinil) Datanovi a Abironovi, synům Rubenovce Eliaba, jež země otevřevši ústa svá pohltila s rodinami i stany i se vším majetkem jejich, který měli mezi Israelity. ⁷ (Považte,) že oči vaše viděly všechny veliké skutky Hospodinovy, které činil, ⁸ byste šetřili všech jeho příkazů, které dnes vám ukládám, byste mohli vejíti do země, do které se ubíráte, a zabráti ji, ⁹ a dlouho byli živi v té zemi, oplývající mlékem a medem, kterou přísnežně slíbil Hospodin otcům vašim a jejich potomstvu.

Povaha zaslíbené země ukládá plniti zákon Boží. (11, 10. – 25.)

¹⁰ Neboť země, do které vcházíš, abys jí vládl, není jako Egypt, odkud jsi vyšel a kdež na zaseté símě vedou vodu k zavlažování jako v zahradách; ¹¹ nýbrž má výšiny i nížiny čekající s nebe dešťů; ¹² Hospodin, Bůh tvůj, stále na ni hledí a oči jeho jsou na ni upřeny od počátku roku až do konce. ¹³ Budete-li tedy poslušni přikázání mých, která dnes vám ukládám, byste milovali Hospodina, Boha svého, a sloužili mu celým srdcem svým a celou duší svou: ¹⁴ dá déšť zemi vaší ranní i pozdní, byste mohli sklízet obilí, víno i olej, ¹⁵ byste měli na lukách trávu na krmení dobytka, byste tak mohli dosyta se najísti. ¹⁶ Strážte se, by snad nedalo se vaše srdce oklamati, že byste od Hospodina odpadli, sloužili bohům cizím a klaněli se jim; ¹⁷ Hospodin by se pak rozhněval a zavřel nebe, deště by nepřicházely, země by nevydávala své úrody a brzo byste byli vyhlazeni ze země výborné, kterou vám Hospodin dá.

¹⁸ Uložte tato slova má ve svých srdcích i myslích, zavěste je jako znamení na ruku a položte si je mezi oči. ¹⁹ Vyučuj syny své o nich přemýšleti, když sedíš doma, když jdeš cestou, když leháš nebo vstáváš. ²⁰ Napiš je na veřeje a na dveře domu svého, ²¹ aby trvaly dni tvé i synů tvých v zemi, kterou přísnežně slíbil Hospodin otcům tvým, že jim ji dá, dokud bude nebe státi nad zemí.

²² Neboť budete-li ostrážati přikázání, která vám ukládám, a budete-li je činiti, že budete milovati Hospodina, Boha svého, choditi po všech cestách jeho, Inouti k němu: ²³ Hospodin rozptýlí před vámi všechny tyto národy a zmocníte se jejich majetku, ačkoli jsou větší a silnější než vy. ²⁴ Každé místo, kam vkročí noha vaše, bude vaše: Od Pouště a od Libanonu, od veliké řeky Eufratu až po Západní moře budou sahati hranice vaše. ²⁵ Nikdo vám neodolá; strach a bázeň před vámi sešle Hospodin, Bůh váš, na všecku zemi, po které budete kráčet, jak vám slíbil.

Odměny a tresty velí věrně činiti, co Bůh přikázal, (11, 26. – 32.)

²⁶ Hle, dnes vám předkládám požehnání a zlořečení: ²⁷ požehnání, budete-li poslouchati přikázání Hospodina, Boha svého, která vám dnes ukládám; ²⁸ zlořečení, nebudete-li poslouchati přikázání Hospodina, Boha svého, ale sejdete-li s cesty, kterou vám nyní ukazuji, a budete-li choditi za bohy cizími, jichž neznáte. ²⁹ Když pak tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, do které táhneš, aby ses v ní usadil, položíš po-

žehnáni na horu Garizim a zlořečení na horu Hebal,³⁰ které jsou za Jordánem, za cestou vedoucí k západu, v zemi Kanaanských, sídlících na rovinách naproti Galgale, která jest vedle údolí daleko se táhnoucího a ústícího.

³¹ Když tedy přejdete Jordán, byste zabrali zemi, kterou vám dá Hospodin, Bůh váš, aby byla vaše, byste jí vládli;³² hleďte plnit ustanovení a práva, která jsem já dnes vám předložil.

Sbírka zákonů. (12, 1. – 26, 19.)

HLAVA 12. – ¹ Toto jsou přikázání a práva, která činiti máte v zemi, kterou Hospodin, Bůh otců tvých, hodlá ti dáti, abys jí vládl po všechny dny, co budeš choditi po zemi.

Zákon o obětišti. (12, 2. – 32.)

² Zkazte všechna místa, kde národové, jichžto se zmocníte, ctili bohy své, na vysokých horách i na pahorcích, pod každými košatým stromem.³ Rozbořte jejich oltáře, rozbijte sochy, háje spalte a modly ztroskotejte; vyhladežte z těch míst jména jejich.

⁴ Nečiňte tak Hospodinu, Bohu svému: ⁵ chodíte na místo, které vyvolí Hospodin, Bůh váš, ze všech kmenů vašich, by tam umístil jméno své a sídlil na něm; ⁶ na místě tom budete obětovati celopaly, (ostatní) své oběti, desátky i prvotiny rukou svých, sliby i dary a prvorozence ze skotu i z bravu. ⁷ Tam před tváří Hospodina, Boha svého, budete jísti a veseliti se vy a rodiny vaše z výtěžku rukou svých, kterým poželal vám Hospodin, Bůh váš.

⁸ Nebudete činiti, jako zde činíme dnes, každý, jak za dobré uzná; ⁹ neboť dosud nemáte klidných sídel a údělů, jež vám Hospodin, Bůh váš, hodlá dáti. ¹⁰ Až (však) přejdete Jordán, až sídliti budete v zemi, kterou vám dá Hospodin, Bůh váš, až budete míti pokoj ode všech okolních nepřátel, a beze všeho strachu bydleti: ¹¹ budete snášeti všechny věci, které přikazují, na místo, které Hospodin, Bůh váš, vyvolí, aby bylo na něm jméno jeho – celopaly i (ostatní) oběti, desátky i prvotiny rukou vašich a všechny vzácné dary, které Hospodinu slíbíte. ¹² Tam před Hospodinem, Bohem svým, budete hodovati vy, synové vaši, dcery vaše, služebníci, služebné i Levité, kteří dlí ve vašich městech, neboť nemají údělu jiného ani vlastnictví mezi vámi.

¹³ Chraň se přinášeti své celopaly na každém místě, které užříš; ¹⁴ ale na tom (místě), které vyvolí Hospodin v jednom z tvých kmenů, přinášeš své celopaly a čiň vše, co ti přikazují.

¹⁵ Zachce-li se ti však jísti, a zalíbí-li se ti požívati masa, zabij a jez podle toho, jak ti žehná Hospodin, Bůh tvůj, ve svých městech; ať je to zvíře nečisté, [to jest vadné nebo choré], nebo čisté, [to jest celé a bez vady, jaké možno obětovati], smíš je jísti jako srnu nebo jelena; ¹⁶ avšak bez krve, neboť tu vycedíš jako vodu na zem.

¹⁷ Desátku obilí, vína a oleje svého, prvorozenou ze skotu i z bravu, všeho, co slíbíš, nebo dobrovolně budeš chtít obětovati, ani prvotin svých rukou nesmíš jísti ve svých městech, ¹⁸ ale před Hospodinem, Bohem svým, na místě, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, budeš jich požívati ty, tvůj syn, tvá dcera, služebník, služebná i Levité, kteří zůstávají ve tvých městech; budeš se veseliti ze všeho a obcerstvovati se před Hospodinem, Bohem svým, vším, co vytěží ruka tvá.

HI. 12. V. ¹⁵. „zabítí“ zde bez úmyslu obětovati, pouze by bylo opatřeno maso k jídlu. – Místo „ať je to zvíře nečisté nebo čisté“ správněji hebr.: „ať je to člověk nečistý nebo čistý“. Z masa žertvy smí jísti jen člověk levitsky čistý (Lv 7, 20.), masa ze zvířete mimo obět zabitého smí požívati každý, čistý, nečistý. Srv. 1. Král 20, 26. – Srna, t. j. gazela, a jelen patří podle Dt 14, 5. ke zvířatům čistým, ale obětovati jich nikdo nesmí.

¹⁹ Hled, abys neopouštěl Levitů po všechen čas, který budeš na zemi přebývat.

²⁰ Když Hospodin, Bůh tvůj, rozšíří území tvé, jak ti slíbil, a budeš chtít požívat masa, kterého si duše tvá přeje, ²¹ místo však, které vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, aby tam bylo jméno jeho, bude-li daleko, smíš zabíjet ze skotu a z bravu, jak jsem ti přikázal, a jísti po libosti ve svých městech. ²² Jako jídávají srnu nebo jelena, tak je budeš moci jísti; jak čistý, tak nečistý, jednoduše budou smět jísti. ²³ Jen toho se varuj, bys nejedl krve, protože krev jejich jest jako duše a duše s masem jísti nesmíš; ²⁴ vylížeš ji tedy na zem jako vodu, ²⁵ aby dobře bylo tobě i synům tvým po tobě, když budeš činit, co se líbí Hospodinovi.

²⁶ Svě dávky však, které máš zasvětit Hospodinu, zejména oběti ze slibu vezmeš a půjdeš na místo, které Hospodin vyvolí, ²⁷ a (tam) budeš obětovat maso a krev svých celopalů na oltáři Hospodina, Boha svého; krev (ostatních) obětí vylížeš na oltář, maso pak budeš jísti.

²⁸ Zachovávej pečlivě všechno, co ti poručím, aby dobře bylo tobě i synům tvým po tobě na věky, budeš-li činit, co je dobré a libé před očima Hospodina, Boha tvého.

²⁹ Až rozptýlí Hospodin, Bůh tvůj, před tebou národy, k nimž táhneš, aby ses jich zmocnil, až se jich zmocníš a budeš sídliti v jejich zemi: ³⁰ varuj se jich následovati, až budou příchodem tvým vyhlazeni, varuj se vyptávat se po jejich obyčejích a říkati: „Jako ctili tito národové bohy své, tak budu činiti též já.“ ³¹ Nečiň tak Hospodinu, Bohu svému! Neboť všechny ohavnosti, kterých nenávidí Hospodin, činili bohům svým obětující syny i dcery a v ohni je pálice.

³² Jen co ti přikazuji, číň Hospodinovi; ničeho nepřidávej ani neujímej.

Kdo svede k odpadu od Hospodina k cizímu bohu, budiž usmrcen. (13, 1. – 18.)

HLAVA 13. – ¹ Objeví-li se mezi vámi prorok, nebo člověk, který tvrdí, že měl sen, a předpoví-li znamení nebo zázrak, ² a vyplní-li se, co pravil, a řekne ti: „Pojďme a chodme za cizími bohy, kterých neznáš, a služme jim,“ ³ neposlechněš slov proroka toho nebo snáře, neboť zkouší vás Hospodin, Bůh váš, aby se ukázalo, milujete-li ho celým srdcem svým a celou duší svou, čili nic. ⁴ Za Hospodinem, Bohem svým, chodte, jeho se bojte, jeho příkazův ostříhejte a jeho hlas slyšte; jemu služte a k němu lněte. ⁵ Onen prorok pak, nebo ten, kdo si smyslil sen, budiž usmrcen; neboť mluvil, by vás odvrátil od Hospodina, Boha vašeho, který vás vyvedl z Egypta a vysvobodil vás z místa otroctví; (mluvil), aby tě svedl s cesty, kterou ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj; tak vyplníš (to) zlo ze svého lůna.

⁶ Bude-li bratr tvůj, syn matky tvé, nebo tvůj syn, nebo dcera, nebo manželka, která bývá ve tvém klíně, nebo přítel, jehož miluješ jako sebe samého, chtít tebe přemluvit, potají říkaje: „Pojďme a služme cizím bohům,“ jichž neznáš ani ty, ani otcové tvoji, ⁷ bohům kteréhokoliv okolního národa, blízkého i vzdáleného, od kraje světa až do druhého; ⁸ nepovoluj mu, a neposlouchej ho; oko tvé nesmí ho šetřit, že bys měl (snad) s ním soustrast a kryl ho. ⁹ Ale hned jej u-smrtíš. Tvá ruka ať jest na něm první; pak ať všecek lid na něho vztáhne ruku. ¹⁰ Kamenován budiž až do smrti; nebo chtěl tě odtrhnouti od Hospodina, Boha tvého, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. ¹¹ Všecek Israel nechť o tom slyší, bojí se a nečiní nikdy již něco podobného.

HL. 13. V. ⁸. Ne „krýti“, nýbrž učiniti trestní oznámení u soudu. Srv. v. n.

V. ⁹. Ze rozkaz „ihned jej usmrtíš“ předpokládá oznámení trestní, vyšetřování a rozsudek právoplatného soudního úřadu, vyslovuje LXX, která místo „ihned jej usmrtíš“ překládá: „jistojistě jej udáš“. Až bude odsouzen, může udařac na odsouzence hoditi první kámen. Srv. doleji 17, 7; Jan 8, 7.

¹² Kdybys uslyšel, že někteří vytýkají jednomu z tvých měst, která ti dá k obývání Hospodin, Bůh tvůj: ¹³ Z tebe vyšli ničemníci svedli k odpadu obyvatele města svého, říkajíce: „Pojďme a služme cizím bohům," jichž neznáte, ¹⁴ pilně a pečlivě pátrej, a když se dopíšeš pravdy a shleďáš, že věc jistě má se tak, jak praví, a že ohavnost ta skutečně byla spáchána, ¹⁵ ihned obyvatelstvo města toho mečem pobiješ, zničíš je a všecko, co je v něm i s dobytkem. ¹⁶ Také všeliké nářadí sneseš do prostřed ulic jeho a spálíš je i s městem, abys tak zničil všechny věci Hospodinu, Bohu svému, a aby bylo na věky pahorkem popela a nebylo již stavěno; ¹⁷ z těch kterých věcí nic nezůstane ve tvé ruce. (To vše staň se,) by. Hospodin zanechal přísného hněvu, aby se nad tebou smiloval a rozmnožil tě, jak přísězně slíbil otcům tvým.

¹⁸ Zajisté že poslechněš hlasu Hospodina, Boha svého, ostríhaje všech příkazů jeho, které ti dnes ukládám, bys činil, co jest libé před očima Hospodina, Boha tvého.

Pohřební obyčeje pohané zakázány. (14, 1. n.)

HLAVA 14. – ¹ Jste synové Hospodina, Boha svého; neřežte se, ani nečiňte si lysiny, když (vám) někdo zemře. ² Neboť jsi národ zasvěcený Hospodinu, Bohu svému; on si tě vyvolil ze všech národů, kteří na zemi jsou, za národ zvláštní.

Požívati nečistých zvířat zakázáno, (14, 3. – 21.)

³ Nejezte věcí, které jsou nečisté.

⁴ Zvířata, kterých smíte požívati, jsou tato: hovězí dobytek, ovce, koza, ⁵ jelen, gazela, srnec, kozorožec, sajka, buvolec, kamzík. ⁶ Každé, zvíře, které ma rozdvojené kopyto, a přežívá, smíte jísti.

⁷ Těch však, která (sice) přežívají, nemají však rozpoltěného kopyta, jísti nesmíte, na příklad: velblouda, zajíce, damana; tato zvířata budou vám nečistá, protože sice přežívají, nemají však rozpoltěných kopyt. ⁸ Nečistým bude též vepř, poněvadž má sice rozdělené kopyto, avšak nepřežívá; jeho masa nesmíte požívati a jeho zdechlin nesmíte se dotýkati.

⁹ Ze všech živočichů, kteří žijí ve vodě, smíte požívati těch, kteří mají ploutve a šupiny; ty jezte. ¹⁰ Co (však) ploutví a šupin nemá, nejezte, protože je to nečisté.

¹¹ Jezte všechna čistá ptáčka, ¹² nečistých však (ptáků) nejezte, totiž orla, noha, supu, ¹³ [ixiona], sokola, veškerých druhů luňáků, ¹⁴ všech druhů krkavců, ¹⁵ pštrosa, tachmása, racka, jestřába kteréhokoli druhu, ¹⁶ čápa, labuti, ibisa, ¹⁷ kormorana, volavky, sýčka, ¹⁸ pelikána, kulíka jakýchkoli druhů, dudka a netopýra. – ¹⁹ Také všecko, co se plazí a křídélka má, budiž nečisté a nebudiž jedeno.

²⁰ Všecko, co je čisté, smíte jísti. – ²¹ Cokoli zdechlo, nejezte. – Dej to, by jedl, nebo prodej cizinci, který je ve tvých branách – nebo ty jsi národ zasvěcený Hospodinu, Bohu svému.

Nevař kozelce v mléku matky jeho.

Povinnost ročních desátků rostlinných a prvotin živočišných, (14, 22. - 29.)

²² Desátý díl ze všech svých plodin, které rodí půda každoročně, odděl ²³ a požívej ho před tváří Hospodina, Boha svého, na místě, které si vyvolí, by na něm bylo vzýváno jméno jeho, desátý díl svého obilí, vína i oleje, jakož i prvorozence z hovězího do-

HL. 14. V. ⁷. Srv. Lv 11, 4. - 8.

HL. 14. V. ¹⁹. Místo „co se plazí“ podle hebr. dlužno překládati: zvířata vyskytující se „v hejnech“. Je to rozmanitý okřídlený hmyz. Srv. Lv 11, 20. 23.

bytka a z bravu svého, abys učil se báti Hospodina, Boha svého, po všechen čas. – ²⁴ Bude-li (ti) však cesta příliš daleká, bude-li příliš vzdáleno místo, které vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, a požehná-li ti, že nebude ti lze všechno to k němu donést, ²⁵ prodej to všechno, uveď na peníze, vezmi (je) do hrsti, jdi (s nimi) na místo, které Hospodin, Bůh tvůj, vyvolil, ²⁶ kup za ty peníze, cokoliv ti bude libo, hovězí dobytek, ovce, víno nebo též jiný opojný nápoj, vůbec všechno, čeho si přeješ, a jež to před Hospodinem, Bohem tvým; hodovati budeš ty, dům tvůj, ²⁷ i Levita, který je ve branách tvých; hled, abys ho nepominul, neboť nemá jiného podílu ve tvém majetku.

²⁸ Léta třetího odděl [jiný] desátek ze všeho, co se ti toho času urodí, a ulož jej ve svých branách; ²⁹ potom nechat přijde Levita, který nemá jiného údělu ani majetku s tebou, cizinec, sirotek a vdova, kteří jsou ve tvých branách, a nechat se dosyta najedí, by Hospodin, Bůh tvůj, žehnal ti v každé práci rukou tvých, kterou budeš konati.

Výklad zákona o roce sobotním. (15, 1. – 18.)

HLAVA 15. – ¹ Sedmého léta budeš slaviti (rok) úlevy tímto řádem:

Věřitel, jemuž je dlužen jeho přítel, bližní a bratr, nebude moci dluhu vymáhati, protože jest Hospodinův rok úlevy. ³ Cizince [a příchozího] smíš upomínati; dluhu soukmenovcova (však) a bližního vypověděti nebudeš oprávněn. ⁴ Člověka nuzného, žebračka, mezi vámi přece nebude; vždyť žehná ti Hospodin, Bůh tvůj, v zemi, kterou ti dá ve vlastnictví. ⁵ Budeš-li jen poslouchati Hospodina, Boha svého, a šetřiti všeho, co ti přikázal, a co já dnes ti nařizuji, bude ti žehnati, jak slíbil. ⁶ Budeš půjčovati mnohým národům, sám však nebudeš od žádného ničeho (nucen) vypůjčovati. Budeš panovati nad mnoha národy, nad tebou však nebude panovati žádný.

⁷ Zchudne-li někdo z tvých bratří, sídlících ve branách města tvého, v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj: nezatvrzuj srdce svého a nekrč ruky své, ⁸ ale otevři ji chudému a půjč, čeho vidíš, že potřebuje.

⁹ Varuj se, aby snad nevzloudila se do srdce tvého bezbožná myšlenka, že by sis myslil: „Blíží se sedmý rok poshovění," abys pak neodvrátil očí svých od chudého bratra svého, nechťje mu, čeho žádá, půjčiti, aby nevolal proti tobě k Hospodinu a (tak) abys neměl hříchu. ¹⁰ Ale dej mu a nečin nic lstivého, když budeš ulevovati jeho bídě, aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, [vždycky a] ve všem, nač sáhneš.

¹¹ V zemi, v níž budeš sídliti, nebude se nedostávat chudých; proto ti přikazují, abys otvíral ruku potřebnému bratru svému a chudému, který s tebou v zemi přebývá.

¹² Prodá-li se ti bratr tvůj, Hebrej nebo Hebrejka, a bude-li ti šest let sloužiti, propustíš ho sedmého roku na svobodu. ¹³ Koho tak obdaříš svobodou, nikterak ho nepustíš s prázdnou, ¹⁴ ale dáš (mu) na cestu ze svého bravu, z humna a z lisu těch věcí, kterých ti požehnal Hospodin, Bůh tvůj. ¹⁵ Pamatuj, žeš také sám otročil v Egyptě a vysvobodil tě Hospodin, Bůh tvůj; proto ti (to) nyní přikazují. ¹⁶ Řekne-li však: „Nechci odejít" protože má rád tebe i dům tvůj a má se u tebe dobře, ¹⁷ vezmi šidlo a probodni mu ucho ve dveřích domu svého a nechat slouží ti doživotně; také se služebnou tak učiníš. ¹⁸ Neodvracej od nich očí svých, když je budeš propouštět na svobodu – neboť pracovali u tebe šest let za mzdu nádeníkovu – aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, v každém díle, které činíš.

Zákon o prvorozených obětních zvířatech. (15, 19. – 23.)

¹⁹ Všecky prvorozené samce ze svého hovězího dobytka i z bravu zasvěť Hospodinu, Bohu svému. Prvorozeným býkem nesmíš pracovati a prvorozených ovcí stříhati nesmíš. ²⁰ Před tváří Hospodina, Boha svého, budeš každoročně jich požívat ty i dům

tvůj, na místě, které si Hospodin vyvolí.

²¹ Bude-li však mítí (prvorozenec) vadu, bud! že bude kulhavý, slepý, jakkoli znetvořený, nebo příliš slabý, nebudiž obětován Hospodinu, Bohu tvému, ²² ale sněž jej v branách města svého. Čistý i nečistý smí jich požívatí jako srny nebo jelena; ²³ jen toho dbej, abys nejedl jejich krve, nybřž vylil ji na zem jako vodu.

O třech výročních svátcích, jež dlužno slaviti a svatyně. (16, 1. – 17.)

HLAVA 16. – ¹ Dbej měsíce nových plodin [prvního to měsíce jarního], bys (v něm) slavil fase Hospodinu, Bohu svému; nebo toho měsíce, v noci, Hospodin, Bůh tvůj, vyvedl tě z Egypta. ² Jakožto fase přinášej oběti Hospodinu, Bohu svému, z bravu i z hovězího dobytka, na místě, které si Hospodin, Bůh tvůj, vyvolí, by tam přebývalo jeho jméno. ³ Nebudeš k tomu jísti kvašeného chleba; sedm dní budeš jísti bez kvasu, chléb utrpení – neboť ve hrůze vyšel jsi z Egypta – abys po všechny dny života svého pamatoval na den vyjití svého z Egypta. ⁴ Sedm dní ať se neukáže kvas ve všech krajích tvých, a nic nesmí zůstatí do rána z masa, které bylo obětováno večer prvního dne. ⁵ Nebudeš směti obětovati fase v každém městě svém, které ti Hospodin, Bůh tvůj, dá; ⁶ ale na místě, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, za sídlo jména svého, obětovati budeš fase, a to večer při západu slunce, v dobu, kdy jsi vyšel z Egypta. ⁷ Pec (je) a jez na místě, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, ráno pak můžeš vstáti a jíti do stanů svých. ⁸ Šest dní budeš jísti přesné chleby; sedmého pak dne, že je shromáždění Hospodina, Boha tvého, nebudeš konati žádně práce.

Ode dne, kterého jsi přiložil srp k obilí, počítej si sedm týdnů ¹⁰ a pak slav svátek týdnů Hospodinu, Bohu svému, a přinášej oběti dobrovolné z výtěžku své práce podle požehnání Hospodina, Boha svého. ¹¹ Před Hospodinem, Bohem svým, hoduj ty, syn tvůj, dcera, služebník, služebná i Levita, jenž je ve tvých branách, cizinec, sirotek i vdova, kteří bydlí s vámi; na místě, které si Hospodin, Bůh tvůj, vyvolí za sídlo jména svého. ¹² Pamatuji, že jsi byl služebníkem v Egyptě, velmi pečlivě čini, co je přikázáno.

¹³ Až sebereš úrodu z humna a z lisu, svět též sedm dní slavnost stánků. ¹⁴ O (této) slavnosti své hoduj ty, syn tvůj, dcera, služebník, služebná tvá, Levita, cizinec, sirotek i vdova, kteří jsou ve tvých branách. ¹⁵ Sedm dní budeš světit Hospodinu, Bohu svému, (tyto) svátky na místě, které si Hospodin vyvolí; i požehná ti Hospodin, Bůh tvůj, na všech úrodách tvých a ve všech pracích rukou tvých, a budeš se veseliti.

¹⁶ Třikrát do roka dostaví se každý mužský tvůj před Hospodina, Boha svého, na místo, které si vyvolí: na svátky přesnic, na svátky týdnů a na svátky stanů. Neukáže se před Hospodinem s prázdnou, ¹⁷ ale každý bude obětovati podle toho, co bude mítí, jak mu požehná Hospodin, Bůh jeho.

Zákon o soudcích. (16, 18. – 17, 13.)

¹⁸ Ve všech svých branách, které ti dá Hospodin, Bůh tvůj, podle jednotlivých kmenů svých ustanov soudce a písaře, aby lid spravedlivě soudili. ¹⁹ Nebud stranický, nehleď na osobu a nepřijímej darů, nebo! dary zaslepují oči moudrých a převracejí věc spravedlivých. ²⁰ O to, co je spravedlivé, spravedlivě usiluj, abys byl živ a vládl zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.

²¹ Neštěpíš háje ani jakéhokoli stromu u oltáře Hospodina, Boha svého. ²² A nečiň si ani nestav sochy, neboť Hospodin, Bůh tvůj, to nenávidí.

HL. 16. V. ¹. Co je „fase“ viz Ex 12, 31. 42. Zde znamená velikonočního beránka.

V. ². „fase“ dlužno tu bráti v širším slova smyslu: všechny oběti přinášené o přesnicích, které po veliké noci hned následovaly a s ní splynuly v jedno sváteční období.

HLAVA 17.—¹ Nesmíš obětovati Hospodinu, Bohu svému, ovce nebo býka, na kterém jest vada, něco nepěkného; jesti to ohavnost Hospodinu, Bohu tvému.

² Vyskytne-li se u tebe, v jedné z tvých bran, které ti dá Hospodin, Bůh tvůj, muž nebo žena, kteří učiní, co je zlé před obličejem Hospodina, Boha tvého, a přestoupí jeho úmluvu, ³ že půjdou sloužiti cizím bohům, klaněti se jim, slunci, měsíci nebo všemu nebeskému vojsku, což jsem zakázal, ⁴ bude-li ti věc oznámena, že se toho dovíš, a shledáš-li, bedlivě to vyšetř, že je to pravda, že se hanebnost (ta) v Israeli stala; ⁵ vyved muže nebo ženu, kteří věc prahanebnou spáchali, ku branám města svého a budtež ukamenováni. ⁶ Na základě výpovědi dvou nebo tří svědků nechať zahyne, kdo má býti pokutován smrtí. — Nikdo ať není utracen, vypovídá-li proti němu jediný svědek. — ⁷ Ruce svědků začnou jej popravovati, ruce pak ostatního lidu ho dorazí; tak vyplníš zlo ze svého lůna.

⁸ Shledáš-li, že je (soudní případ) zavilý, že ti je (velmi) těžko rozhodnouti mezi krví a krví, při a při, ranou a ranou, a uvidíš-li, že názory soudců ve tvých branách se různí, vstaň a jdi na místo, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj. ⁹ Předstup před kněžstvo kmene levitského a před soudce, který bude toho času (souditi); těch se (na věc) otážeš a oni ti oznámí správný rozsudek. ¹⁰ A učiní, co ti řeknou představení místa, které si Hospodin vyvolí, a jak tě poučí ¹¹ podle jeho zákona; jejich výroku se přidržíš a neuchýlíš se ani napravo ani nalevo. ¹² Kdo však bude tak zpupný, že neposlechne rozkazy kněze, který toho času koná službu Hospodinu, Bohu tvému, a výroku soudce, ten budiž usmrcen; tak vyplníš zlo z Israele. ¹³ A všecek lid, když o tom uslyší, bude se báti, že se pak nikdo nebude zpupností nadýmati.

Povinnosti budoucího krále. (17, 14. – 20.)

¹⁴ Až vejdeš do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, až ji zabereš, usadíš se v ní a řekneš (si): „Ustanovím nad sebou krále jako mají všichni národové kolem (nás)“: ¹⁵ ustanovíš toho, koho z počtu bratří tvých vyvolí Hospodin, Bůh tvůj. Příslušníka jiného národa, který by nebyl bratrem tvým, nebudeš směti učiniti králem.

¹⁶ Když pak bude ustanoven, ať nechová si mnoho koní, a nevede lidu zase do Egypta jsa vzrušen touhou po četném koňstvu, když vám přece Hospodin přikázal, byste se nikdy již tou cestou nevraceli. ¹⁷ Ať nemá mnoho žen, které by připoutaly k sobě jeho mysl, ani příliš mnoho stříbra a zlata.

¹⁸ Když pak zasedne na královský trůn svůj, ať si opíše tento zákon do knihy podle předlohy, kterou si opatří od kněží kmene levitského. ¹⁹ A bude jej míti při sobě a čísti po všechny dny svého života, by se naučil báti se Hospodina, Boha svého, a zachovávat slova a ustanovení, která jsou v zákoně předeepsána. ²⁰ Srdce jeho ať se pyšně nepozdvihuje nad jeho bratry a nechať se neuchyluje ani vpravo ani vlevo, aby kraloval dlouho on i synové jeho nad Israelem.

O příjmech kněží levitských. (18, 1. – 8.)

HLAVA 18.—¹ Kněží-Levitě, všichni, kteří jsou z tohoto kmene, nebudou míti podíl a dědičného majetku s ostatními Israelity; budouť míti výživu z obětí a darů Hospodinových. ² Ničeho jiného se jim nedostane z majetku bratří jejich, protože sám Hospodin jest jejich dědičným majetkem, jak jim pravil. ³ Od lidu, od těch, kteří při-

HL. 17. V. ¹². Místo „toho času“—přesněji místně: „tam“,—Místo „a“ hebr.: „nebo“ (kněze nebo soudce), by bylo patrné, že vina, když by se nikdo nepodrobil *kněží nebo soudci*, bude stejná, jelikož oba tito při soudě spolupůsobili.

nášejí oběti, bude právem příslušet kněžím toto: dají knězi plece a žaludek – buď že obětují býka neb ovci – ⁴ prviny obilí, vína, oleje a díl vlny z ovčí stříže; ⁵ neboť je vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, ze všech kmenů tvých, by stáli (před) jménem Hospodinovým a konali mu službu oni i synové jejich na věky. ⁶ Vyjde-li Levita z některého města tvého kdekoli v Izraeli ležícího, v němžto sídlí, a přeje-li si toužebně jíti na místo, které Hospodin vyvolí, ⁷ bude oprávněn konati službu ve jménu Hospodina, Boha svého, jako všichni jeho bratři Levité, kteří budou toho času státi před Hospodinem; ⁸ dostane týž díl pokrmů jako ostatní, kromě toho, co mu přísluší v jeho městě z dědictví po Otcích.

Zákon o prorocích. (18, 9. – 22.)

⁹ Až vejdeš do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, varuj se napodobovati ohavnosti oněch národů. ¹⁰ Nebudiž mezi vámi nikoho, kdo by kázal synu svému nebo dceři procházeti ohněm, [aby se očistili], kdo by se tázal hadačů, kdo by zkoumal sny, pozoroval znamení, nebudiž (mezi vámi) kouzelníka, ¹¹ zaklínače, nikoho, kdo by se radil duchů nebo věstců, kdo by se vyptával mrtvých na pravdu. ¹² Nebo všechny tyto věci má Hospodin v ošklivosti a pro tyto zločiny zahladí je při tvém příchodu.

¹³ Buď dokonale oddán Hospodinu, Bohu svému. ¹⁴ Tito národové, jejichžto zemi zabereš, poslouchají čarodějův a hadačů, ty však jsi od Hospodina, Boha svého, opatřen jinak. ¹⁵ Proroka z tvého národa, z tvých bratrů, jako mě, vzbudí ti Hospodin, Bůh tvůj – toho budeš poslouchati – ¹⁶ jak jsi žádal Hospodina, Boha svého, na Horebu, když byla obec shromážděna, pravě: „Ať již neslyším hlasu Hospodina, Boha mého, a ohně tohoto převléklého nechať již neuhlídám, bych nezemřel.“ ¹⁷ I řekl mi Hospodin: „Dobře ve všem mluvili. ¹⁸ Proroka jim vzbudím ze středu bratrů jejich, podobného tobě; slova má vložím do úst jeho a bude jim oznamovati vše, co mu přikáží.

¹⁹ Kdo by nechtěl slyšeti slov jeho, která bude mluviti ve jménu mém, toho já sám potrestám.

²⁰ Prorok však, který by se dal svěsti opovážlivostí a chtěl by ve jménu mém mluviti věci, kterých jsem já mu neuložil, by je oznámil, nebo (mluvil-li by) ve jménu bohů

Hl. 18. V. ⁶ „v němžto sídlí“ = vněmž je *cizincem* (hebr. „*gér*“). Líčen tu opět bědný stav Levitů té doby jako 12, 12; 14, 29; 16, 11. 14; 26, 12. n. Takový Levita jest oprávněn odebrati se k ústřední svatyni, a koná-li tu bohoslužebné úkony, má právo žádati také přiměřenou odměnu.

V. ⁹ „*Ohavnosti oněch národů*“ jsou všelijaké pověry, jež hned vypočítává.

V. ¹⁰ n. „*kázati* (dát) *dětem procházeti ohněm*“ = obětovati je v zápalnou obět buď Molochovi (4. Král 16, 3; 17, 17; 21, 6; 23, 10. a jj.) nebo snad i Jahvovi. – „*věstce*“ rozuměj nepravé, nesloužící Jahvovi. – Mojžíš tu kupí množství jmen, označujících rozmanité druhy pověry, napodobující pravé proroky, aby zakázal rozhodně *pověru jakoukoliv*.

V. ¹² Místo: „*zahladí je při tvém příchodu*“ hebr.: „*zažene je před tebou*“ (národy obývající Palestinu).

V. ¹⁵ Ani po smrti Mojžíšově nebudou Izraelité, když nesmějí míti podobných věstců jako pohané, v nevýhodě proti svým sousedům, jelikož i po smrti Mojžíšově Hospodin bude vzbuzovati proroky, kteří budou podobnými pravými prostředníky mezi pravým Bohem a lidem, jako byl Mojžíš („*jako mě*“; o stupních většího neb menšího prorockého omilostnění tu nemluví). Těchto proroků nebudou Izraelité hledati v cizině, nýbrž najdou je doma, protože Bůh bude vybíráti za své proroky jen příslušníky národa israelského („*z tvých bratrů*“), kteří se svým lidem opravdu cítí. „*Prorok*“ dlužno bráti *hromadně o všech pravých prorocích*, které po Mojžíšovi Bůh pošle. A protože Kristus je poslední, nejdokonalejší ze všech proroků, jejich cíl, král a vrchol, jehož všichni dřívější proroci jen nastiňovali, *jest on popředně v tomto výroku podobně jako ve v. 18. zahrnut*. Odtud samo sebou se rozumí, že toto místo jest mesiášské. Jan 1, 45; srv. s 1, 21; Sk 7, 37; zejména sv. Petr ve Sk 3, 22; po nich vesměs křesťanští vykladači.

cizích, budiž utracen."

²¹ Myslíš-li si: „Kterak mohu poznati slova, kterých Hospodin nemluvil?“, ²² budiž ti toto znamením: Nevyplní-li se, co prorok ten ve jménu Hospodinově předpověděl, to Hospodin nemluvil, ale prorok ve své opovážlivosti si to smyslí; proto nebudeš se ho báti.

O útočištných městech v Předjordaní. (19, 1. – 13.)

HLAVA 19. – ¹ Až zahladí Hospodin, Bůh tvůj, národy, jejichžto zemi ti dá, až ji zabereš a sídliti budeš v jejích městech (a) domech, ² vyhradíš si uprostřed země, kterou ti dá v majetek Hospodin, Bůh tvůj, tři města, ³ upravíš (k nim) pečlivě cestu a rozdělíš všecko území své země na tři díly, aby, kdo prchá pro vraždu, měl blízko kam se utéci.

⁴ Zákonem o vrahu, který utíká a jehožto život má být chráněn, budiž toto: Kdo zabije bližního svého nevěda, a dokáže se, že včera a před včerejškem žádné nenávisti k němu neměl, ⁵ ale že s ním šel upřímně do lesa na dříví a že při kácení stromů sekera mu vyletěla z ruky, že totiž železo s topůrka se smeklo, přítele jeho udeřilo a zabilo: ten nechať uteče do některého z měst svrchu jmenovaných, aby zůstal živ. ⁶ (To proto), aby snad příbuzný toho, jehož krev byla prolita, bolesti jsa hnán, vraha nehonil a – kdyby byla cesta příliš daleká – nedohonil a neusmrtil, ačkoliv není vinen smrtí, protože není dokázáno, že měl prve nějakou nenávist k zabitému.

⁷ Proto ti prikazuji, bys vyhradil tři města, která budež od sebe stejně vzdálena.

⁸ Když pak rozšíří Hospodin, Bůh tvůj, hranice tvé, jak přísahou slíbil otcům tvým, a dá ti všecku zemi, kterou jim slíbil: – ⁹ jen budeš-li ostriháti jeho přikázání a činiti, co ti dnes nařizují, milovati Hospodina, Boha svého, a choditi každého času po cestách jeho – přidej si jiná tři města a tak zdvojnásob počet měst výše řečených, ¹⁰ aby nebyla vylita nevinná krev v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, abys jí vládl, abys nebyl vinen krví.

¹¹ Jestliže však někdo nenávidí svého bližního, ukládá mu o život, přepadne jej a zbije tak, že zemře, a pak se uteče do některého z měst výše jmenovaných: ¹² nechať pošlou starší onoho města pro něho, dají jej odvésti z města útočištného a vydají do moci příbuzného zavražděného, a nechať jest usmrcen. ¹³ Neušetříš ho, ale setřeš nevinnou krev s Israele, aby ti bylo dobře.

Zákaz nepřekládati mezníků. (19, 14.)

¹⁴ Neber a nepřenášej mezníků svého bližního, položených od předků na tvých statcích, jež ti dá Hospodin, Bůh tvůj, v zemi, které se ti dostane v majetek.

Zákon o svědcích. (19, 15. – 21.)

¹⁵ Jeden svědek proti nikomu nic nedokáže, ať jde o jakýkoli hřích nebo zločin; ale ústy dvou nebo tří svědků bude každá věc dokázána.

¹⁶ Vystoupí-li proti někomu svědek lživý a obviňuje ho z přestupku (zákona), ¹⁷ nechť oba, kteří jsou ve sporu, dostaví se před Hospodina, před kněze a soudce, kteří jimi toho času budou. ¹⁸ Jestliže po pečlivém vyšetřování naleznou, že lživý svědek vypovídal proti svému bratru křivě: ¹⁹ ať ho potrestají tím, co zamýšlel (svědek křivý) učiniti svému bratru. Tak vypleníš zlo ze svého lůna; ²⁰ ostatní slyšící o tom nechať se bojí a neodvážej se nikterak takových věcí se dopouštět. ²¹ Nesmiluješ se nad ním, ale budeš žádati život za život, oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu.

Zákony vojenské. (20, 1. – 20.)

HLAVA 20. – ¹ Vytáhneš-li do boje proti nepřátelům svým a uzříš-li koně a vozy, ano i větší množství nepřátelského vojska, nežli ty máš, neboj se jich; jesti s tebou Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta. ² Když pak již bude chystati se k bitvě, postaví se kněz před sešikované vojsko a takto promluví k lidu: ³ „Slyš, Israeli! Vy se máte dnes bít se svým nepřítelem; srdce vaše neztrácej zmužilosti, nebojte se, neustupujte a nelekejte se jich; ⁴ neboť Hospodin, Bůh váš, je mezi vámi a bude bojovati proti nepřátelům za vás, by vás vysvobodil z nebezpečí.“

⁵ Vůdcové pak nechať provolají v každé četě, aby to vojsko slyšelo: „Kdo vystavěl nový dům a neposvětil ho (ještě)? Ať vystoupí a vrátí se do domu svého, aby snad v boji nepadl a neposvětil ho jiný. – ⁶ Kdo založil vinici a nevypěstil jí tak daleko, že její plody již nejsou zasvěceny, že možno všem jich požívat? Ať vystoupí a vrátí se domů, by snad nepadl v boji a jiný nenastoupil na jeho místo. – ⁷ Kdo (z vás) se zasnoubil, avšak snoubenky dosud nepojal za manželku? Ať vystoupí a vrátí se domů, aby snad v boji nepadl a nepojal jí jiný.“

⁸ Až to ohlásí, budou dále mluvit k lidu:

„Kdo jest (mezi vámi) bázlivý a lekavého srdce? Ať vystoupí a vrátí se domů, aby nestránil srdce svých bratří, jako je sám přestrašen.“

⁹ Až vůdcové vojska umlknou, když přestanou mluvit, nechať připraví každý své čtyři k bitvě.

¹⁰ Když se budeš chystati někdy dobývatí města, nabídní mu nejprve mír. ¹¹ Přijme-li (jej) a otevře ti brány, budiž všechno jeho obyvatelstvo zachováno, bude však tvým poddaným a poplatníkem. ¹² Pakli nebude chtítí vejíti ve smlouvu (míru), a počne proti tobě boj, budeš ho dobývatí. ¹³ Když pak je vydá Hospodin, Bůh tvůj, do rukou tvých, pobij mečem všechny mužské, kteří v něm budou; ¹⁴ ženy, děti dobytce, a všechno, co tam bude, všechnu kořist rozděl vojsku, a požívej z té kořisti nepřátel, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. ¹⁵ Tak učiníš všem městům, která budou velmi daleko od tebe a nejsou z těch měst, kterých se ti dostane v majetek.

¹⁶ Avšak z měst, která ti budou dána (ve vlastnictví), nenecháš dokonce nikoho na živu, ¹⁷ ale pobiješ (je) mečem, totiž Heřany, Amorrhéjské, Kanaanské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské, jak ti Hospodin, Bůh tvůj, přikázal, ¹⁸ aby snad neučili vás činiti všechny ohavnosti, které oni činili ke cti bohů svých, (vy) pak abyste se neprohřešovali proti Hospodinu, Bohu svému.

¹⁹ Když budeš město dlouho obléhati a obklíčíš je ohradami, abys ho dobyl, neposekej stromů, jichž ovoce můžeš požívatí, a (vůbec) nevyhub sekerami okolní krajiny; jsouť to stromy, a ne lidé, a nemohou tedy proti tobě rozmnožiti počet bojujících. ²⁰ Nejsou-li to však stromy ovocné, nýbrž divoké, jichž možno užítí k jiným potřebám, smíš je káceti a hotoviti (z nich) obléhací nástroje, dokud nedobudeš města, které proti tobě bojuje.

Jak dostičitíni za vraždu, je-li pachatel neznám? (21, 1. – 9.)

HLAVA 21. – ¹ Bude-li nalezeno v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, tělo zabitého člověka a nebude-li se věděti, kdo je vraždou vinen: ² ať vyjdou starší a soudco-

HL. 20. V. ⁵. Místo „vůdcové“ hebr. „písari“ (šóterim), kteří tu zastávají úřad *hlasatelů*. Srv. Ex 5, 6. nn.; Nm 11, 16; Jos 1, 10; 3, 2; 8, 33. a j. O „zasvěcení“ nového domu mluví se tu tímže slovem jako Nm 7, 10. n. 84. 88. (chánach) o *posvěcení svatyně*; bylo to zasvěcení tedy asi nějaké náboženské.

V. ⁶. naráží na zákon Lv 19, 23. – 25., dle něhož nikdo nesměl ovoce prvních tří roků ani se dotknouti, úroda čtvrtého roku patřila Hospodinu a teprve *pátého* roku bylo ovoce majetníkové.

vé tvoji a měří vzdálenost od místa mrtvého těla ke všem okolním městům, ³ starší pak města toho, které bude podle jejich nálezu nejbližší, ať vezmou jalovici ze stáda, která (dosud) za jho netáhla a nebrázdila půdy pluhem, ⁴ a zavedou ji do drsného a kamenitého údolí, které nebylo nikdy zoráno ani oseto, a tam jalovici zlomí vaz. ⁵ Ať přistoupí též kněží, synové Levi, protože ty vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, aby mu sloužili, by dávali požehnání ve jménu jeho a jejich rozsudkem by každá pře, všechno, co jest čisté nebo nečisté, bylo rozhodováno. ⁶ I přijdou starší toho města, které je zabitému (nejblíže), a umyjí si ruce nad jalůvkou, která byla v údolí zabita, řkouce: ⁷ „Ruce naše této krve nevylyly a oči naše toho neviděly. ⁸ Hospodine, buď milostiv lidu israelskému, jež jsi vykoupil, a nepřičítej krve nevinné lidu svému israelskému.“

Tak bude s nich vina krve snata.

⁹ Ty pak budeš čist od krve nevinného, která byla vylita, učiníš-li, co Hospodin přikázal.

Zákon o pojetí zajatkyne za manželku. (21, 10. – 14.)

¹⁰ Když vytáhneš do boje proti svým nepřátelům a Hospodin, Bůh tvůj, je vydá do tvé moci, že budeš odváděti zajatce, ¹¹ uzřel-li bys mezi zajatými pěknou ženu, oblíbil sis ji a chtěl-li bys ji mít za manželku, ¹² uved! ji do svého domu. Necht' ostříhá si vlasy, ořeže nehty, ¹³ odloží roucho, v němž byla zajata, a sedíc ve tvém domě necht' oplakává jeden měsíc otce a matku svou. Potom smíš k ní vejít, s ní spát a bude tvou manželkou. ¹⁴ Kdyby se ti potom znelíbila, propustíš ji na svobodu; nebudeš smět prodati ji za peníze, ani násilně ji utiskovati, protože jsi ji položil.

Komu přísluší práva prvorozenecká? (21, 15. – 17.)

¹⁵ Bude-li kdo mít dvě ženy, jednu milou a druhou nemilou, po-rodí-li (obě) z něho děti, a bude-li prvorozeným syn nemilé, ¹⁶ nesmí (otec), chtěje statek rozdělit mezi své syny, syna milé učiniti prvorozeným a dáti mu přednost před synem nemilé; ¹⁷ ale syna nemilé uzná za prvorozeného a dá mu ze všeho svého majetku dvojnásobný podíl, protože je prvním jeho dítětem a jemu přísluší (právo) prvorozenství.

Zákon o zatvrzelém, nezdárném synu. (21, 18. – 21.)

¹⁸ Bude-li mít někdo syna vzpurného a nepoddajného, který neposlouchá rozkazův otcových nebo matčiných a nechce poslouchati, ani když byl trestán, ¹⁹ ať ho vezmou a přivedou ke starším onoho města, ku branám soudu, ²⁰ a řeknou jim: „Tento náš syn jest nepoddajný a vzpurný, naším napomináním pohrdá, jest oddán hodování, [smilstvu] a pití.“ ²¹ Lid města ať jej uhází kamením; budiž usmrcen, byste (tak) vyplnili zlo ze svého lůna, a všechen Israel, když bude o tom slyšeti, aby se bál.

Co činiti s mrtvolou popraveného člověka? (21, 22. n.)

²² Dopustí-li se člověk zločinu, na který je trest smrti, bude-li odsouzen na smrt a pověšen na dřevo: ²³ nesmí zůstatí jeho tělo na dřevě, ale téhož dne budiž pohřbeno,

Hl. 21. V. ⁴. Místo „údolí drsného a kamenitého“, jak Vulg. a jiné staré překlady, má hebr.: „údolí s tekoucím potokem“. Vody bylo třeba k obřadnému mytí rukou (v. 6. dole).

K v. ¹⁷. srv. Gn 48, 22. – Místo „prvním jeho dítětem“ vlastně „počátkem jeho dětí“ hebr.: „prvinou jeho mužství“ podobně jako Gn 49, 3. Viz též Gn 25, 31. 34. – *Právo nad osobní cit!*

V. ²². Místo „bude-li odsouzen na smrt“ hebr. správně: „bude-li popraven“. Na strom nebo na kůl (= „dřevo“) pověšena mrtvola člověka již popraveného! Srv. Gn 40, 19; Jos. 10, 26. n.; 2. Král 4, 12.

V. ²³. „zůstatí na dřevě“ rozuměj přes noc (hebr.). – Místo „je zlořečen“ hebr.: „je zlořečení“. Srv. Gal 3, 13. – Mrtvolou zločincovou je *zosobněna kletba*; vyslovil ji sám Bůh rozsudkem, který vynesli soudcové,

neboť od Boha je zlořečen, kdo visí na dřevě; neposkvrňuj nikterak země své, kterou ti dá ve vlastnictví Hospodin, Bůh tvůj.

Věci nalezené dlužno vrátit vlastníkovi. (22, 1. – 3.)

HLAVA 22. – ¹ Uhlídáš-li, že býk neb ovce bratra tvého se zaběhli, ne abys jich pominul, ale zaveď je zpět ke svému bratru. ² Není-li bratr tvůj blízko, neb jestli ho neznáš, uveď je do domu svého a buďtež u tebe, až jich bude bratr tvůj hledati a zase si je odvede. ³ Taktéž učíš s oslem, s rouchem a s každou věcí bratra svého, která se (mu) ztratila: nalezněš-li ji, ne aby sis jí nevšimnul, že je cizí.

Soukmenovci dlužno na cestě pomáhati. (22, 4.)

⁴ Uvidíš-li, že osel nebo býk bratra tvého na cestě padl, nebuď lhostejný, ale pomoz mu (je) zdvihnouti.

Neoblékej se v roucho druhého pohlaví. (22, 5.)

⁵ Žena ať se neobleče v roucho mužské a muž ať neužije roucha ženského; jeť ohavný u Boha, kdo takové věci činí.

Šetři ptačích matek. (22, 6. n.)

⁶ Nalezněš-li, jda cestou, na stromě nebo na zemi ptačí hnízdo, a matku, která sedí na mladých nebo na vejcích, nevezmeš jí i s mladými, ⁷ ale necháš ji odletěti a (pak) smíš si vzíti ptáčata, aby ti bylo dobře a byl dlouho živ.

Vzájmu bezpečnosti ohraď střechy. (22, 8.)

⁸ Budeš-li stavěti nový dům, učíš na střechě kolem dokola ohradu, aby nebyla v tvém domě prolita krev a abys neměl viny, kdyby někdo upadl a svalil se dolů.

Neslučuj věci různorodých. (22, 9. – 11.)

⁹ Neosívej své vinice druhým semenem, aby símě, které jsi sil, a s ním i úroda vinice nestaly se tak majetkem svatyně. ¹⁰ Neorej býkem a oslem v jednom spřežení. ¹¹ Neoblékej se v roucho setkané z vlny a ze lnu.

Zákon o třepení. (22, 12.)

¹² Ve čtyřech cípech svého pláště, kterým se budeš přikrývati, na okraji udělej si třapce.

Různé zákony v příčině, pohlavní mravnosti. (22, 13. – 30.)

¹³ Pojme-li muž ženu, pak se mu však znelíbí, ¹⁴ i hledaje záminku, jak by ji mohl zapudit, pronáší o ní hanlivou věc, říkáje: „Tuto (ženu) pojal jsem za manželku a když jsem k ní vešel, neshledal jsem (na ní známky) panenství“. ¹⁵ ať ji otec a matka vezmou a přinesou známky jejího panenství s sebou ke starším města, kteří jsou ve bráně, ¹⁶ a otec řekne: „Dal jsem dceru svou tomuto muži za manželku; protože jí nenávidí, ¹⁷ přičítá jí hanlivou věc, říkáje: „„Nenalezl jsem při tvé dceři panenství.““ Avšak, hle, tuto jsou známky panenství mé dcery.“ I roztáhnou roucho před staršími města. ¹⁸ Starší pak toho města dají muže vzíti a zbítí ho; ¹⁹ nad to odsoudí jej ke stu lotů stříbra, kteréž dá otci dívčinu, protože uvedl pannu israelskou ve špatnou pověst; a bude ji míti za manželku a nebude moci ji propustiti po všechny dny života svého.

²⁰ Bude-li však pravda, co vytýká, nenalezne-li se známek dívčina panenství – ²¹ nechať vyvrhou ji ven za dveře domu otce jejího a muži města toho ji ukamenují; tak budiž usmrcena, neboť dopustila se nešlechtnosti v Israeli, že smilnila v domě otcov-

jeho zástupci, a tedy jeho jménem. Protože mrtvola tak zřetelně představuje Boží kletbu, znečišťovala by půdu požehnaného Israele, kdyby nebyla pohřbena.

ském. Tak vymýtíš zlo ze svého lůna.

²² Bude-li spáti muž s manželkou druhého, oba dva ať umrou, to jest cizoložník i cizoložnice; tak vymýtíš zlo z Israele.

²³ Zasnoubí-li se někdo s dívkou, pannou, jiný však v městě se s ní setká a bude s ní spáti, ²⁴ vyved! oba za bránu toho města a budtež ukamenováni: dívka, že nekřičela, ačkoliv byla ve městě, a muž proto, že ponížil manželku bližního svého; tak vymýtíš zlo ze svého lůna. – ²⁵ Setkal-li se však muž s dívkou, která je (s jiným) zasnoubena, na poli a zmocniv se jí, spal s ní, budiž usmrcen sám; ²⁶ dívka se nesmí nic státi, není hodná smrti; neboť jako lupič povstává proti svému bratru a připravuje ho o život, tak stalo se i této dívce; ²⁷ byla na poli sama, křičela, a nikoho tam nebylo, kdo by ji vysvobodil.

²⁸ Setká-li se muž s dívkou, pannou, která nemá snoubence, a zmocní se jí, spí s ní, a věc přijde na soud, ²⁹ dá ten, kdo s ní spal, otci dívčině padesát lotu stříbra a pojme ji za manželku, neboť ji ponížil; nebude moci ji propustit po všechny dny života svého.

³⁰ Nikdo nesmí pojmovi za manželku ženu otce svého a odhalovati jeho (otcovy) pokrývky.

Kdo smí a kdo nesmí býti přijat do obce israelské. (23, 1. – 8.)

HLAVA 23. – ¹ Kleštěnec s rozdrčenými nebo vyřezanými varlaty, nebo s utatým pyjem nesmí vejíti do obce Hospodinovy.

² Mamzer, [to jest nevěstčin zrozenec], nesmí vejíti do obce Hospodinovy až do desátého kolena.

³ Ammoňan a Moaban ani po desátém koleně, na věky nesmí vejíti do obce Hospodinovy, ⁴ že nechtěli vyjítí vám v ústrety s chlebem a vodou, když jste vyšli z Egypta, a že najali proti tobě Balaama, syna Beorova z Mesopotamie syrské, aby tě proklel; ⁵ Hospodin však, Bůh tvůj, nechtěl slyšeti Balaama i obrátil jeho kletbu v požehnání tebe, protože tě miloval. ⁶ Nečiň s nimi míru a nestarej se o jejich blaho po všechny dny života svého, na věky.

⁷ Neměj odporu k Edomci, neboť je to tvůj bratr; ani k Egyptanu, nebo jsi byl hostem v jeho zemi. ⁸ Jejich potomci budou směti ve třetím koleně vstoupiti do obce Hospodinovy.

Zákon o čistotě tábora. (23, 9. – 14.)

⁹ Když vytáhneš do boje proti nepříteli, střež se, by ses nedopustil něčeho zlého. ¹⁰

HL. 22. V. ²⁸. n. Místo „*přijde-li věc k soudu*“, hebr.: „*budou-li přistizeni*“. Srv. Ex 22, 16 n.

V. ³⁰. opakuje zákon Lv 18, 8. – Příklady viz Gn 35, 22; 49, 4; 2. Král 16, 21. n. Na „pokrývku“, kterou se macecha přikrývá, i na její přikryté tělo přísluší právo jejímu manželu, otci synovu; syn na ni nemá práva žádného.

HL. 23. V. ¹. „*nesmí vejíti do obce Hospodinovy*“ obřizkou a tak nabytí práv náboženských i občanských.

V. ². Záhadné slovo „*mamzér*“ podle kořene „*mázar*“ = „byl zkažen“ znamená člověka *zkaženého*, nejspíše pohlavní nemocí stíženého, jak vysvítá ze souvislosti s v. předešlým; ani kleštěnec ani nemocí nakažený nesmí vstoupiti do obce israelské, neboť se ho všechno štítí jako malomocného. LXX, Vulg. a targum Lži-Jonatanův (Úvod str. 6. II, 3.) předkládají slovo *mamzér* „*nevěstčin zrozenec*“, že děti nevěstek bývají často nakaženy. Rabíni tvrdili, že slovo *mamzér* znamená vůbec dítě nemanželské (v lom smyslu byl soudce Jefe *mamzér*). Podle jiných znamená to dítě zrozené z nedovoleného spojení, které zákon stíhá trestem smrti (cizoložství, krvesmilství); tak by byli potomci Faresa a Zary, tedy bezmála všecek kmen Juda, „*mamzér*“.

Bude-li mezi vámi někdo poskvrněn v nočním spánku, ať vyjde ven z tábora ¹¹ a nevrátí se, dokud se k večeru neumyje vodou; po západu slunce smí se zase do ležení vrátit.

¹² Venku za stany budeš mít místo, na které budeš chodit s tělesnou potřebou; ¹³ za pasem poneseš kolík a když si budeš chtít sednouti, vyhrabeš důlek a (pak) vyhrabanou zemí přikryješ výmět, ¹⁴ [od něhož ti bylo polehčeno] – neboť Hospodin, Bůh tvůj, chodí mezi stany, aby tě vysvobodil a vydal ti tvé nepřátele – ať tedy je tábor tvůj svatý a nic ošklivého ať v něm není viděti, aby tě neopustil.

Svobodu uprchlým otrokům, hledajícím v Palestině útočiště. (23, 15. n.)

¹⁵ Otroka, který se k tobě utekl, nevydávej pánu jeho. ¹⁶ Nechat bydlí s tebou na místě, které se mu zalíbí, a nechat v některém městě tvém dojde klidu; neutiskuj ho.

Proti bohoslužebné prostituci. (23, 17. n.)

¹⁷ Žádná dcera israelská a žádný Israelita ať není (bohoslužebnou) nevěstkou. ¹⁸ Vydělkou nevěstčina ani psi mzdy nesmíš přinést v obět v domě Hospodina, Boha svého, nechat jsi slíbil cokoliv; neboť obě jest ohavnost u Hospodina, Boha tvého.

Zdaž a kdy dovoleno, brátí úrok z půjčky. (23, 19. n.)

¹⁹ Peněz, obilí a jakékoliv jiné věci nesmíš půjčovati na úrok bratru svému, ²⁰ ale (jen) cizinci. Bratru svému půjčíš, čeho potřebuje, bez úroku, aby Hospodin, Bůh tvůj, žehnal ti při každé práci tvé v zemi, do které vejdeš, abys jí vládl.

Co jsi slíbil, brzy splň. (23, 21. – 23.)

²¹ Když učiníš Hospodinu, Bohu svému, slib, nebudeš otálet, bys jej splnil, neboť Hospodin, Bůh tvůj, bude to vymáhati, a budeš-li odkládati, bude ti to počteno za hřích. ²² Nechceš-li učiniti slibu, nemáš hříchu. ²³ Co však jednou vyšlo z úst tvých, zachovávej a čiň, jak jsi Hospodinu, Bohu svému, slíbil, jak jsi z vlastní vůle a ústy svými pravil.

Co smí člověk vzít z cizího majetku, aby zahnal okamžitý hlad. (23, 24. n.)

²⁴ Když přijdeš na vinici bližního svého, smíš jísti hrozny, jak mnoho ti libo; ven však s sebou vynášeti (jich) nesmíš. – ²⁵ Když přijdeš na pole bližního svého, smíš natrhati si klasův a rukou vymnouti, ale srpem jich žítí nesmíš.

Zákon o zapuzené manželce. (24, 1. – 4.)

HLAVA 24. – ¹ Pojme-li někdo manželku, ožení se s ní, ona pak nenalezne milosti v jeho očích pro nějakou ošklivou věc, napíše-li lístek zápuďný, odevzdá-li jí jej do ruky a propustí ji ze svého domu, ² vdá-li se pak odešla za druhého muže, ³ a ten také pojme k ní odpor a dá jí lístek zápuďný a tak ji ze svého domu propustí, nebo zemře-li snad: ⁴ nebude moci první manžel zase vzít si ji za manželku, když byla poskvrněna; neboť je to ohavnost před Hospodinem; nevaluji (tak) hříchu na zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, v majetek.

Několik drobných zákonů. (24, 5. – 25, 4.)

⁵ Pojal-li někdo nedávno ženu, není povinen jíti na vojnu, aniž mu směji býti ukládána jakákoli veřejná břemena, ale bez viny smí zůstat doma, by se jeden rok veselil se svou manželkou.

⁶ Ani spodku ani běhouna ručního mlýnku nesmíš vzít do zástavy, neboť tak (by) ti (dlužník) zastavil svůj život.

⁷ Bude-li někdo dopaden, že svého bratra Israelity lstí se zmocnil a ze zisku prodal

(do otroctví), budiž usmrcen; tak vyhladiš zlo ze svého lůna.

⁸ Varuj se, aby ses neprohřešil v příčině malomocenství, ale říd' se ve všem návodem, který ti dají kněží kmene Levi, podle toho, co jsem jim přikázal, a plň (to) pečlivě. ⁹ Pamatujte, co učinil Hospodin, Bůh váš, Marii na cestu, když jste vycházeli z Egypta.

¹⁰ Když budeš upomínati svého bližního o něco, co ti dluží, nevstoupíš do jeho domu, aby sis odnesl zástavu, ¹¹ ale venku budeš státí a on ti vynese, co bude mítí. ¹² Je-li pak chudý, nesmí zůstatí u tebe zástava přes noc, ¹³ ale vrátíš mu ji ještě před západem slunce, by spě ve svém rouchu ti žehnal a abys měl před Hospodinem, Bohem svým, (skutek) spravedlnosti).

¹⁴ Neodpírej mzdy potřebnému a chudému bratru svému, nebo cizinci, který s tebou sídlí v zemi a jest ve tvých branách; ¹⁵ ale téhož dne před slunce západem dej mu mzdu za jeho práci – jeť chudý a tím udržuje život svůj – aby nevolal proti tobě k Hospodinu a bylo by ti to počteno za hřích.

¹⁶ Nebuďtež usmrcováni otcové za syny, ani synové za otce, ale ať zemře každý za hřích svůj.

¹⁷ Nevpracej práva cizincova ani sirotkova a neber do zástavy roucha vdovina. ¹⁸ Pamatuj, že jsi roboťoval v Egyptě a vysvobodil tě odtud Hospodin, Bůh tvůj: proto ti prikazují, abys tak činil.

¹⁹ Když budeš žítí obilí na poli svém a zapomeš snopek, nevracej se, abys jej vzal, ale necháš jej cizinci, siroťkovi nebo vdově, aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, v každé práci rukou tvých. ²⁰ Když budeš srážeti olivy, nebudeš se vraceti sebrat, co na stromech zůstalo, ale necháš to cizinci, siroťku a vdově. ²¹ Při vinobraní nesbírej paběrku, ale ať se jich dostane cizinci, siroťku a vdově. ²² Pamatuj, že jsi i ty roboťoval v Egyptě; proto ti prikazují, abys tak činil.

HLAVA 25. – ¹ Vznikne-li mezi dvěma spor a odevzdají-li věc soudcům, osvobodí toho, o jehož nevinosti se přesvědčí, vinníka pak odsoudí. ² Naleznou-li, že vinník jest hoden bití, ať ho dají položití a před sebou bití. Podle míry hříchu budiž i počet ran, ³ ale tak, aby jich nebylo více nežli čtyřicet, aby neodešel bratr tvůj před očima tvýma šeredně rozbítý.

⁴ Býku, který vyšlapává na humně obilí tvé, nezavazuj úst.

Zákon o švagrovském manželství. (25, 5. – 10.)

⁵ Bydlí-li bratři pospolu a zemře-li jeden z nich bezdětek, žena zemřelého nevdá se za jiného, ale pojme ji bratr jeho a vzbudí svému bratru potomstvo; ⁶ prvorozeného pak syna z ní nazve jménem zemřelého, aby nebylo jeho jméno z Israele vyhlazeno. ⁷ Kdyby však nechtěl pojmouti manželky bratra svého, která mu po právu přísluší, ať jde žena ta ku bráně města a řekne starším: „Bratr muže mého nechce zachovati jména bratra svého v Israeli, nechce si mne vzítí za manželku.“ ⁸ Starší dají ho hned předvolati a otáží se ho. Odpoví-li: „Nechci ji pojmouti za manželku,“ ⁹ žena k němu před staršími přistoupí, sezuje mu střevíc s nohy, plivne mu do obličeje a řekne: „Tak se staníš člověku, jenž nechce zbudovati dům bratru svému.“ ¹⁰ A budiž v Israeli nazýván „dům sezutého“.

Zákon veřejné mravopolečnosti. (25, 11. n.)

¹¹ Budou-li se dva muži svářiti a začnou-li se prátí a žena jednoho chtějí vysvoboditi muže svého z ruky silnějšího, vztáhne ruku a uchopí ho za přirození, ¹² utní jí ruku a nedej se oblomiti nijakým milosrdenstvím s ní.

Spravedlnost v měrách a vahách. (25, 13. – 16.)

¹³ Neměj ve svém sáčku dvojího závaží, většího a menšího, ¹⁴ ne-budiž také v domě tvém dvojí efa, větší a menší. ¹⁵ Měj závaží celé a pravé, efu celou a pravou, bys dlouho živ byl v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. ¹⁶ Neboť Hospodin, Bůh tvůj, má v ošklivosti toho, kdo takové věci činí, a má odpor k jakékoliv nespravedlnosti.

Zákon proti Amalečanům. (25, 17. – 19.)

¹⁷ Pamatuj, co ti učinil Amalek na cestě, když jsi vycházel z Egypta: ¹⁸ kterak proti tobě vytáhl a v zádech tvých čet ty, kteří únavou se opozdili, když jsi byl hladem a námahou zmořen, pobil, aniž se bál Boha. ¹⁹ Až ti tedy dá Hospodin, Bůh tvůj, odpočinek, a podmaní všechny národy kolem dokola v zemi, kterou ti zaslíbil: zahladíš jméno jeho pod nebem. Stráž se, abys (na to) zapomněl!

Co činití hospodářům, až se ujmou svého statku. (26, 1. – 15.)

HLAVA 26. – ¹ Až vejdeš do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, abys jí vládl, až ji zabereš a usadíš se v ní: ² vezmi ze všech plodin svých prvotiny, vlož je do koše a jdi na místo, které Hospodin, Bůh tvůj, vyvolí, aby tam bylo vzýváno jméno jeho. ³ Přístup ke knězi, který jím toho času bude, a rci mu:

„Já dnes oznamuji před Hospodinem, Bohem tvým, že jsem vešel do země, kterou přísězně zaslíbil otcům našim, že nám ji dá.“

⁴ Kněz, vezma koš z ruky tvé, postaví jej před oltář Hospodina, Boha svého, ⁵ a ty řekneš před obličejem Hospodina, Boha svého:

„Bludným Syrem byl otec můj, i sestoupil do Egypta a byl tam v nepatrném počtu cizincem, vzrostl však v národ veliký, silný, nesčíslný. ⁶ Když nás Egyptané trápili a sužovali, ukládající nám přetěžká břemena, ⁷ volali jsme k Hospodinu, Bohu otců našich; i vyslyšel nás, shlédł na naše ponížení, námahy a svízele naše, ⁸ vyvedl nás z Egypta rukou silnou a ramenem vztaženým, za hrozného strachu, znamení a zázrakův, ⁹ uvedl nás na toto místo a dal nám zemi oplývající mlékem a medem. ¹⁰ Proto nyní přináším prvotiny plodin země, kterou mi Hospodin dal.“

Polož to tedy před tvář Hospodina, Boha svého, pokloň se Hospodinu, Bohu svému, ¹¹ a radostí ze všech dobrých věcí, kteréž dá Hospodin, Bůh tvůj, tobě i tvému domu, hoduj ty i Levita i cizinec, který s tebou sídlí.

¹² Když odvedeš desátek ze všech plodin svých, dej třetího roku desátků Levitovi, cizinci, sirotku a vdově, aby se najedli ve branách tvých a to dosyta, ¹³ a rci před tváří Hospodina, Boha svého:

„Vynesl jsem zasvěcené věci ze svého domu a dal jsem to podle rozkazu tvého Levitovi, cizinci, sirotku a vdově; nepřestoupil jsem příkázání tvých, ani jsem nezapomněl rozkazu tvého. ¹⁴ Nejedl jsem z těch věcí za doby smutku svého, neoddělil jsem jich v době jakékoliv (mě) nečistoty a nevynaložil jsem nic z nich na účely pohřební. Uposlechl jsem hlasu Hospodina, Boha svého, a učinil jsem všechno, jak jsi mi příká-

Hl. 26. V. ⁵. „můj otec“ = Jakob-Israel. Sluje tu „Syrem“ či „Aramem“, že se zdržoval dlouhou dobu v „Syríi“ či „Syrské Mesopotamii“, slouže u Labana (Gn 28.–31.).

V. ¹³. „před tváří Hospodina . . .“ = ve svatyni? Viz v. 15. – „zasvěcené věci“ = desátek pro třetí rok předepsaný.

V. ¹⁴. „na účely pohřební“ znamená asi, že nic z desátku nedal do hrobu nebo na hrob zemřelému chudému, což by si mohl nesvědčomí také snadno odpočítati od povinného desátku. (Když Israelita desátek podle Dt 14, 28. n. odváděl, byl levitsky čist podle Lv 22, 3.)

zal.¹⁵ Shlédni se svatyně své, s vysokého sídla nebeského, a požehnej národu svému israelskému i zemi, kterou jsi nám dal, jak jsi přísáhl otcům našim, zemi oplývající mlékem a medem."

Obnova smlouvy mezi Hospodinem a Israelem. (26, 16. – 19.)

¹⁶ Dnes přikazuje ti Hospodin, Bůh tvůj, bys činil tato ustanovení a práva; šetři jich tedy a plň je celým srdcem svým a celou duší svou.¹⁷ Dnes jsi vyvolil si Hospodina, že bude Bohem tvým, že budeš choditi po cestách jeho, a ostříhati jeho ustanovení, přikázání a práv, že budeš poslušen rozkazů jeho.¹⁸ Také Hospodin si tě dnes vyvolil, že budeš zvláštním lidem jeho, jak ti slíbil, abys ostříhal všech přikazů jeho,¹⁹ že tě *vyvýší* nade všechny národy, které stvořil, ke své chvále, slávě a cti, že budeš lidem zasvěceným Hospodinu, Bohu svému, jak byl slíbil.

Až přejdou Jordán, buď zákon se sliby a hrozbami prohlášen. (27, 1. – 26.)

HLAVA 27. – ¹ Mojžíš a starší Israelovi nařídili lidu toto: Zachovejte každý příkaz, který vám dnes dávám: ² Až přejdete přes Jordán do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, postav veliké balvany a natři je vápnem, ³ abys mohl na ně napsati všechna slova tohoto zákona, jakmile přejdeš Jordán, abys vešel do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, podle přísahy dané otcům tvým, do země tekoucí mlékem a medem. ⁴ Když tedy přejdete Jordán, vztyčte balvany, jak vám dnes nařizují, na hoře Hebal a potři je vápnem. ⁵ Vystav tam též Hospodinu, Bohu svému, oltář z kamenů, kterých se železo nedotklo, ⁶ z kamenů netesaných a nehlazených, podej na něm Hospodinu, Bohu svému, celopaly ⁷ i pokojné oběti, a jez tam i hoduj před Hospodinem, Bohem svým. ⁸ Na balvany napiš všechna slova tohoto zákona zřetelně a čitelně.

⁹ I řekl Mojžíš a kněží kmene Levi všemu Israelovi: „Pozoruj a slyš, Israeli! Dnes stal ses lidem Hospodina, Boha svého; ¹⁰ poslouvej hlasu jeho a čin přikázání a práva, která ti ukládám."

¹¹ Dne toho přikázal Mojžíš lidu toto:

¹² Až přejdete Jordán, postaví se na hoře Garizim, aby dobrořečili národu, tito: Simeon, Levi, Juda, Issachar, Josef a Benjamin; ¹³ naproti, aby zlořečili, postaví se na hoře Hebal tito: Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan a Neftali.

¹⁴ A Levité začnou volati ke všem mužům israelským zvuchým hlasem:

¹⁵ „Zlořečen, kdo si udělá řezbu nebo slitinu, ohavnost Hospodinu, dílo rukou řemeslníkův, a postaví si ji skrytě." A všecek lid necht odpoví: Amen.

¹⁶ „Zlořečen, kdo nectí otce svého nebo matky." A všecek lid řekne: Amen.

¹⁷ „Zlořečen, kdo překládá mezníky bližního svého." A všecek lid řekne: Amen.

¹⁸ „Zlořečen, kdo zavádí na scestí slepého." A všecek lid řekne: Amen.

¹⁹ „Zlořečen, kdo převrací právo cizince, sirotka a vdovy." A veškeren lid řekne: Amen.

²⁰ „Zlořečen, kdo spí s manželkou otce svého a odkrývá pokrývku jeho [lůžka]." A všecek lid řekne: Amen.

²¹ „Zlořečen, kdo spí s jakýmkoli zvířetem." A všecek lid řekne: Amen.

²² „Zlořečen, kdo spí se svou sestrou, dcerou otce svého nebo matky." A všecek lid řekne: Amen.

²³ „Zlořečen, kdo spí se svou tchyní." A všecek lid řekne: Amen.

V. ¹⁵. Místo „se svatyně" hebr. „se sídla". Protože se tu o svatyni pozemské nemluví, možno se domnívati, že bylo dovoleno tuto modlitbu konati též jinde než, v ústřední svatyni. Srv. výše v. 13.

²⁴ „Zlořečen, kdo tajně zavraždí bližního svého." A všecek lid řekne: Amen.

²⁵ „Zlořečen, kdo přijímá dary, aby byl nevinný odsouzen na smrt." A všecek lid řekne: Amen.

²⁶ „Zlořečen, kdo neplní vytrvale skutkem slov tohoto zákona." I řekne všecek lid: Amen.

Požehnání plnitelům zákona. (28, 1. – 14.)

HLAVA 28. – ¹ Budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, bys činil a šetřil všech jeho příkazů, které ti dnes dávám, Hospodin, Bůh tvůj, povýší tě nade všechny národy, kteří sídlí na zemi. ² Všecka tato požehnání snesou se na tebe a zahrnou tě, jen budeš-li poslouchati jeho příkazů:

³ Požehnán budeš ve městě a požehnán budeš na poli. ⁴ Požehnány budou plody života tvého, plodiny tvé země, plody tvého dobytka, stáda tvého skotu a chlévy tvého bravu. ⁵ Požehnána budou tvá humna i sýpky tvé. ⁶ Požehnán budeš, ať vcházíš či vycházíš.

⁷ Hospodin dá, že nepřátelé tvoji, kteří proti tobě budou vyvstávat, budou padati před tváří tvou; jednou cestou proti tobě potáhnou a sedmi budou před tebou prchat.

⁸ Hospodin sešle požehnání do tvých zásobáren a na všechny činy rukou tvých, a požehná ti v zemi, kterou obdržíš. ⁹ Hospodin si tě povýší za svatý národ, jak ti přísáhl, budeš-li šetřiti příkazů Hospodina, Boha svého, a budeš-li choditi po cestách jeho. ¹⁰ I uzří všickni národové světa, že máš jméno Hospodinovo a budou se tě báti. ¹¹ Hospodin dá, že budeš mítí hojnost všeho dobrého, plodů života svého, plodů dobytka svého i plodů země své, o které přísáhl Hospodin otcům tvým, že ti ji dá. ¹² Hospodin otevře svůj nejlepší poklad, nebe, by rozdával svým časem zemi tvé deště a požehná všem činům rukou tvých. Půjčovati budeš národům mnohým, sám však od nikoho nebudeš si nic vypůjčovati. ¹³ Hospodin tě učiní hlavou a nikoliv zadkem, vždycky budeš nahore a ne dole, budeš-li jen poslouchati příkazů Hospodina, Boha svého, které ti dnes dávám, budeš-li jich šetřiti, činiti je, ¹⁴ nebudeš-li se od nich uchylovati ani napravo ani nalevo, nebudeš-li choditi za bohy cizími ani jich ctíti.

Kletby, které stihnou rušitele zákona. (28, 15. – 68.) Závěrek řeči. (29, 1.)

¹⁵ Nebudeš-li (však) chtíti poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, bys šetřil a činil všechny jeho příkazy a ustanovení, která ti dnes dávám, snesou se na tebe všechny tyto kletby a zachvátí tě: ¹⁶ Zlořečen budeš ve městě, zlořečen na poli. ¹⁷ Zlořečena budou humna tvá i sýpky tvé. ¹⁸ Zlořečeny budou plody života tvého, plodiny země tvé, výstupy tvého hovězího dobytka a stáda ovc tvých. ¹⁹ Zlořečen budeš, když budeš vycházeti, a zlořečen, když budeš vycházeti.

²⁰ Hospodin pošle na tebe bídu, strádání, kletbu na všechny skutky, které budeš činiti, dokud tě nepotře a rychle nevyplní pro tvé zlovolné hanebnosti, kterými jsi mě opustil. ²¹ Hospodin způsobí, že (tě) zachvátí mor, dokud tě nevyhladí ze země, do které vejdeš, abys jí vládl.

²² Hospodin tě raní úbytěmi, horečkou, zimnicí, záněty, zápaly, zkaženým vzduchem, obilní snětí a bude tě pronásledovati, dokud nezahyneš. ²³ Nebe, které je nad tebou, bude měděné, a země, po které chodíš, železná. ²⁴ Hospodin bude činiti z deště pro tvou zemi písek a s nebe bude padati prach na tebe, až budeš zničen. ²⁵ Hospodin

HL. 28. V. ⁴ „plody tvého života = tvých manželék, tvé děti. – Srv. v. 18; 7, 13. n.; Ex 13, 12; 23, 26; Lv 26, 9.

V. ²⁵. Místo „budeš rozptýlen po všech královstvích země" hebr.: „Budeš odstrašujícím příkladem

dá, že budeš před svými nepřáteli padati; jednou cestou proti nim potáhneš, avšak sedmi budeš prchati a budeš rozptýlen po všech královstvích Země. ²⁶ Mrtvoly tvé budou pokrmem všemu ptactvu nebeskému i šelmám pozemským, a nebude, kdo by je odehnal.

²⁷ Hospodin tě raní egyptskými vředy a [na části těla, kterou vychází výkal] lišeji a svrabem, že nebudeš moci býti vyléčen.

²⁸ Hospodin tě raní pominutím smyslů, slepotou, šílenou zuřivostí, ²⁹ makati budeš o polednách jako maká slepý ve tmě, a pravé cesty nenajdeš. Po všecek čas budeš pohanění snášeti, násilí trpěti, a nebudeš mít, kdo by tě vysvobodil.

³⁰ Manželku pojmeš, ale jiný s ní bude spáti. Dům si vystavíš, ale nebudeš v něm bydleti. Štípíš vinici, avšak nebudeš s ní sbírat. ³¹ Býk tvůj bude před tebou zabít, a nebudeš z něho jísti. Osel tvůj bude ti vzat před tvým zrakem a nebude ti vrácen. Ovce tvé se dostanou tvým nepřátelům, a nebude, kdo by ti pomohl. ³² Synové tvoji a dcery budou vydány cizímu národu; oči tvé budou na to patřiti, celé dny budou omdlévati touhou spatřiti je, a nebude ti (to) možno. ³³ Úrodu země tvé a (výtěžek) všech prací tvých sní národ, jehož neznáš, budeš bez ustání trpěti pohanění a útkisy po všechny dny ³⁴ a omámen budeš hrůzou těch věcí, které budou viděti oči tvé.

³⁵ Hospodin tě raní hroznými vředy na kolenou i na stehnech, že nebudeš moci býti uzdraven od paty nohy až do temene své (hlavy). ³⁶ Hospodin zavede tebe i krále tvého, kterého nad sebou ustanovíš, mezi národ, kterého neznáš, kterého neznali ani otcové tvoji, a tam sloužiti budeš bohům cizím, dřevu a kameni. ³⁷ Jsa zničen, staneš se předmětem přísloví a posměšných řečí všem národům, mezi které tě Hospodin uvede. ³⁸ Mnoho semene na poli zaseješ, ale málo sklidiš, neboť kobylinky všecko sežerou. ³⁹ Vinici štípíš a budeš kopati, ale vína píti nebudeš, aniž budeš na ní co sbírat, nebo zničena bude červy. ⁴⁰ Olivy budeš mít ve všech krajích svých, ale olejem pomazávati se nebudeš, neboť opadají a zajdou. ⁴¹ Syny zplodíš i dcery, ale neužiješ jich, neboť odvedeni budou do zajetí. ⁴² Všecky stromy tvé i úrodu země tvé zkazí hmyz. ⁴³ Cizinec, který s tebou v zemi sídlí, bude se povznášeti nad tebe výš a výše, ty však budeš poklesati níž a níže. ⁴⁴ On bude tobě půjčovati, ty však jemu půjčovati nebudeš; on bude hlavou a ty zadkem. ⁴⁵ Všecka tato zlořečení snesou se na tebe, budou tě pronásledovati, uchvátí tě, až zahyneš, že jsi neposlechl hlasu Hospodina, Boha svého, a nezachoval jeho příkazův a ustanovení, která ti dal. ⁴⁶ (Bány ty) budou znamením a zázraky na tobě i na tvém potomstvu až na věky.

⁴⁷ Protože jsi nesloužil radostně a s veselou myslí za to, že jsi měl všeho hojnost, Hospodinu, Bohu svému, ⁴⁸ sloužiti budeš nepříteli svému, kterého pošle na tebe Hospodin, v hladu, žízní a nahotě a všelikém nedostatku; jho železné na tebe vloží, dokud tě nezničí.

⁴⁹ Hospodin přivede na tebe z daleka, od nejzazších končin země národ, jako orla prudce letícího, jehož jazyku nebudeš rozuměti; ⁵⁰ národ překrutný, který nedbá starce a s dítětem nemá milosrdenství. ⁵¹ Plody dobytka tvého a úrodu země tvé bude hltati, dokud nezahyneš; nebude šetřiti pšenice tvé, vína, oleje, stád býkův a ovců, dokud tě nezničí. ⁵² Bude tě svírat ve všech městech tvých, dokud v celé zemi, tvé nebudou pobořeny tvé pevné a vysoké zdi, na které ses spoléhal. Budeš obléhán ve svých branách po celé zemi své, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.

⁵³ V úzkosti a bídě, kterými tě nepřítel sevře, budeš jísti plody života svého, maso

synů svých a dcer, které ti dá Hospodin, Bůh tvůj.⁵⁴ Lidé mezi vámi rozmařili a velmi mlsní budou závistivě hleděti na bratry své, ano i na manželky své, které spí v jejich lůně,⁵⁵ by jim nemusili dáti z masa synů svých, které budou jísti, že nebudou mítí nic jiného v obležení a bídě, kterou tě sevrou tvoji nepřátelé ve všech branách tvých.⁵⁶ Změkčila a rozmařila žena, která neuměla pěšky choditi, která pro přílišnou změkčilost a zchoulostivělost neuměla stoupnouti na zem, bude záviděti muži svému, který spí v jejím lůně, masa svého syna a dcery,⁵⁷ ano i hnusného lůžka, které vyjde z jejího klína a novorozeňat; neboť budou je jísti tajně pro nedostatek všeho v obležení a zpuštění, kterými tě sevře nepřítel v branách tvých.

⁵⁸ Nebudeš-li šetřiti a činiti všech slov tohoto zákona, která jsou v této knize napsána, a nebudeš-li se báti jeho slavného a hrozného jména, to jest Hospodina, Boha svého:⁵⁹ rozmnoží Hospodin rány tvé i rány potomstva tvého, rány veliké a trvalé, nemoci hrozná a neustálé.⁶⁰ Všecky egyptské pohromy, kterých ses bál, obrátí na tebe a budou se tě držeti.

⁶¹ Nad to i všechny nemoci a rány, o kterých není v knize tohoto zákona nic psáno, bude Hospodin na tebe uváděti, dokud tě nepotře.

⁶² Zůstane vás početně málo, kdežto dříve bylo vás tak mnoho jako je nebeských hvězd, neboť neposlouchal jsi hlasu Hospodina, Boha svého.⁶³ A jako prve veselil se Hospodin nad vámi, dobře vám čině a rozmnožuje vás, tak se bude veseliti, když vás bude ničiti a hubiti, byste byli vyplněni ze země, do které vcházíš, abys jí vládl.⁶⁴ Hospodin tě rozptýlí mezi všechny národy od konce do konce země, a tam budeš sloužiti bohům cizím, neznámým tobě i otcům, dřevům a kamenům.⁶⁵ Ani mezi těmi národy nedojdeš odpočinku, noha tvá nebude mítí pevného místa; neboť Hospodin ti tam dá srdce tekavé, oko vysílené a duši ztrápenou žalem.⁶⁶ Život tvůj bude takorka před tebou na tenko viseti; báti se budeš v noci i ve dne, nejsa si jist životem.⁶⁷ Ráno budeš říkati: „Kéž by již byl večer!“ a večer: „Kéž by již bylo jitro!“ To ze strachu srdce svého, jímžto se budeš lekati, a pro to, nač budeš očima patřiti.⁶⁸ Hospodin zavede tě po lodích zase do Egypta, cestou, o které ti pravil, že jí už neuvidíš. Tam budeš prodáván nepřátelům svým za otroky a otrokyně, a nebude, kdo by tě koupil.

HLAVA 29. – ¹ To jsou slova úmluvy, kterou přikázal Hospodin Mojžíšovi učiniti s Izraelity v Moabsku, kromě oné úmluvy, kterou s nimi učinil na Horebu.

Třetí řeč Mojžíšova (29, 2. – 30, 20.)

opakuje důvody, pro které jest Izraelitům zachovávatí úmluvu s Bohem učiněnou.

² Mojžíš svolal všecek národ israelský a řekl jim:

Vy jste viděli všechny věci, které učinil Hospodin před očima vašimi v Egyptě na faraonovi, na všech služebnících jeho i na veškeré zemi,³ veliké zkoušky, které viděly oči tvé, ona obrovská znamení a zázraky;⁴ avšak Hospodin vám nedal do dneška rozumné mysli, vidoucích očí ani slyšících uší.⁵ Vedl vás čtyřicet let po poušti; roucha vaše se neotřela, aniž obuv vašich nohou vetchostí se rozpadla.⁶ Chleba jste nejedli, vína a (jiného) opojného nápoje jste nepili, abyste poznali, že já jsem Hospodin, Bůh váš.⁷ Když pak jste přišli na toto místo, Sehon, král hesebonský, a Og, král basanský, vytáhli proti nám do boje; i pobili jsme je,⁸ zabrali jsme zemi jejich a dali jsme ji v majetek Rubenovi, Gadovi a polovici kmene Manassova.⁹ Šetřte tedy slov této úmluvy a plňte je, byste vše, co činíte, konali se zdarem.

¹⁰ Vy všichni stojíte dnes před Hospodinem, Bohem svým, vaše knížata i kmeny, vaši starší, písaři i všecek národ israelský, ¹¹ děti i ženy vaše, i cizinci, kteří s tebou bydlí ve stanech, ano i tvoji drvaři a vodáci, ¹² abys vešel s Hospodinem, Bohem svým, v úmluvu přísahou potvrzenou, ve kterou dnes Hospodin, Bůh tvůj, s tebou vchází, ¹³ aby si z tebe učinil národ a on aby byl Bohem tvým, jak ti řekl a jak přísahal otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi. ¹⁴ A neučiním já této úmluvy jen s vámi a nepotvrzuji těchto přísah (jen vám), ¹⁵ nýbrž se všemi přítomnými i nepřítomnými.

¹⁶ Vy víte, kterak jsme sídlili v Egyptě, kterak jsme táhli územím národův, a když jste mezi nimi kráčeli, ¹⁷ viděli jste jejich ohavy a kal, to jest jejich modly, dřevo a kámen, stříbro a zlato, kteréž ctili. ¹⁸ Ať není snad mezi vámi muže nebo ženy, čeledi nebo kmene, jehožto srdce dnes od Hospodina, Boha vašeho, se odvrací, aby šel a sloužil bohům oněch národů – ať není mezi vámi kořene, z něhož vyrůstá žluč a hořkost – ¹⁹ ať se pak netěší v duchu, ač bude slyšeti slova této přísahy, a nemyslí si: „Budu šťasten, i když budu choditi podle nepravého srdce svého; ať zahyne všecko!“ ²⁰ Hospodin mu neodpustí, ale tehdy přelivce vzplane proti člověku tomu rozhorlení a hněv Hospodinův, všechny kletby, které jsou v této knize zapsány, na něm se usadí, Hospodin vyplní jméno jeho pod nebem ²¹ a dokonale ho vyhladí ze všech kmenův israelských, podle zlořečení, která jsou obsažena v knize tohoto zákona a smlouvy.

²² Příští pokolení, synové, kteří se potom narodí, i cizinci z daleka příšlí, když uvidí rány země té a pohromy, kterými ji Hospodin bude svírat, ²³ že ji vypálil sírou a žíravou solí, takže nebude již osívána, aniž bude co zeleného roditi, podobně jako vyvrácená Sodoma, Gomorrha, Adama a Seboim, které Hospodin ve svém rozhorlení a hněvu vyvrátil – ²⁴ (ti) i všichni národové řeknou: „Proč učinil tak Hospodin této zemi? Jaké je to jeho rozhorlení a nesmírný hněv?“ ²⁵ A dostanou odpověď: „Protože nechali úmluvy Hospodinovy, kterou učinil s otcí jejich, když je vyvedl z Egypta, ²⁶ a sloužili bohům cizím, klaněli se těm, jichž neznali a jimž nebyli připsáni: ²⁷ proto vzplanul hněv Hospodinův na tuto zemi, že na ni uvedl všechny kletby, které jsou v této knize zapsány; ²⁸ (proto) v rozhorlení, v rozhořčení a ve velikém hněvu vyvrhl je ze země jejich a uvrhl do země cizí, jak [je] dnes [patrné].“

²⁹ Co je skryto, přísluší Hospodinu, Bohu našemu; co však je zjevné, přísluší nám a synům našim až na věky, bychom plnili zákon tento do posledního slova.

HLAVA 30. – ¹ Když se tedy na tobě vyplní všechna tato slova, požehnání nebo kletba, kterou jsem předložil před oči tvé, a když ty, puze jsa lítostí srdce svého mezi všemi národy, mezi které tě rozptýlil Hospodin, Bůh tvůj, ² zase se obrátíš k němu a z celého srdce i z celé duše své poslušen budeš i se syny svými jeho příkázání, jak ti dnes nařizují: ³ Hospodin, Bůh tvůj, zase změní tvou porobu, smiluje se nad tebou a shromáždí tě opět ze všech národů, mezi které tě prve rozptýlil. ⁴ Byť byls až ke stěžejím nebe rozptýlen, Hospodin, Bůh tvůj, zase tě odtud vytáhne, ⁵ vezme tě a uvede do země, kterou vládli otcové tvoji, dá ti ji v majetek, bude ti žehnati a učiní tě čelnějším než bývali otcové tvoji. ⁶ Hospodin, Bůh tvůj, ořeže srdce tvé, i srdce potomstva tvého, bys miloval Hospodina, Boha svého, celým srdcem svým a celou duší svou, abys mohl býti živ. ⁷ Všecky tyto kletby obrátí pak na tvé nepřátele a na ty, kteří tě

V. ²⁹ je vzdech Mojžíšův: Kdy a jak se tyto hrozby vyplní, není nutno nám vědět, to zůstane *tajno*, to přísluší Hospodinu; nám stačí a přísluší vědět, jaké jsou naše povinnosti, a ty jsou zcela jasné. – Po tomto prosluvu (první části třetí řeči Mojžíšovy) asi konány obřady příslušné k obnově smlouvy. Srv. 26, 16.–19; 27, 1. nn. 29, 1. n. Pak následoval doslov (hl. 30.).

nenávidí a pronásledují.

⁸ Ty však se vrátíš, budeš poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, a činiti všechna přikázání, která ti dnes dávám; ⁹ Hospodin, Bůh tvůj, bude ti hojně žehnati ve všech činech rukou tvých, v plodech života tvého i v plodech tvého dobytka, v úrodě země tvé, v nadbytku všeho, neboť Hospodin bude se zase radovati z tebe ke tvému štěstí, jako se radoval z otců tvých, ¹⁰ jen budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, budeš-li dbáti jeho přikázání a ustanovení, která jsou napsána v tomto zákoně, a navrátíš-li se k Hospodinu, Bohu svému, celým srdcem svým a celou duší svou.

¹¹ Toto přikázání, které ti dnes dávám, není ani vysoko nad tebou, ani daleko od tebe. ¹² Není ani v nebi, že bys mohl říci: „Kdo z nás může vystoupiti do nebe, by je k nám snesl, abychom je slyšeli a skutky plnili?“ ¹³ Není také za mořem, aby ses vymlouval a řekl: „Kdo z nás bude moci přeplaviti se za moře a donésti je až k nám, abychom je mohli slyšeti a činiti, co je přikázáno?“ ¹⁴ Ale velmi blízko je ti řeč ta, je v ústech tvých a v mysli tvé, abys ji činil.

¹⁵ Považ, že jsem dnes položil před oči tvé život a štěstí, naproti tomu však smrt a neštěstí, ¹⁶ bys miloval Hospodina, Boha svého, chodil po cestách jeho, ostříhal jeho přikázání, ustanovení a práv, abys byl živ, aby tě rozmnožil a požehnal ti v zemi, do které vejdeš, abys jí vládl. ¹⁷ Odvrátí-li se však srdce tvé, nebudeš-li chtít poslouchati a dáš-li se bludem svěsti, že budeš klaněti se bohům cizím a jim sloužiti: ¹⁸ předpovíám ti dnes, že zahyneš, že krátkou dobu zůstaneš v zemi, do které přejda Jordán vejdeš, abys jí vládl. ¹⁹ Za svědky vyzývám dnes nebe a zemi, že jsem vám dnes předložil život i smrt, požehnání i zlořečení. Vyvol si tedy život, abys živ byl ty i potomstvo tvé; ²⁰ miluj Hospodina, Boha svého, poslouvej hlasu jeho a lni k němu – jeť on život tvůj a délka dnů tvých, – abys přebýval v zemi, o které přísahal Hospodin otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, že jim ji dá.

POSLEDNÍ VĚCI MOJŽÍŠOVY (31, 1. – 34, 12.)

Mojžíš dodává odvahy lidu a Josuovi. (31, 1. – 8.)

HLAVA 31. – ¹ Když Mojžíš dál a dále pronášel všechna tato slova ke všemu Israelovi, ² pravil jim též:

Sto dvacet let je mi dnes, nemohu již vycházeti ani vcházeti, [zvláště] proto, že mi řekl [i] Hospodin: „Nepřejdeš tohoto Jordánu.“

³ Hospodin, Bůh tvůj, půjde před tebou a on zahladí všechny tyto národy před očima tvýma, že nabudeš vrchu nad nimi; tento Josue půjde před tebou, jak Hospodin pravil. ⁴ Hospodin jim učiní, jako učinil Sehonovi a Ogovi, králům amorrhejským, i jejich zemi, zahladí je. ⁵ Až tedy i ty vám dá, naložte s nimi, jak jsem vám přikázal. ⁶ Jedněte zmužile a statečně; nebojte se a nelekejte se jich, neboť Hospodin, Bůh tvůj, sám je vůdcem tvým, on tě neopustí, nezanechá tě.

⁷ Poté zavolal Mojžíš na Josue a řekl mu přede všim Israele: Buď zmužilý a statečný, nebo ty uvedeš tento lid do země, o které Hospodin přísahal, že ji dá otcům jejich, a ty mu ji losem rozdělíš. ⁸ Sám Hospodin, jenž je vůdcem vaším, bude s tebou; neopustí tě, nezanechá tě. Neboj se a nestrachuj se.

Zákon Mojžíšem napsaný budiž každého sedmého roku veřejně čten. (31, 9.–13.)

⁹ Mojžíš napsal tento zákon a dal jej kněžím, synům Leviovým, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, i všem starším Israelovým, ¹⁰ a nakázal jim: (Každého) sedmého roku, roku úlevy, o slavnosti stánků, ¹¹ když se všichni z Israele sejdou, aby se dostavili před obličej Hospodina, Boha svého, na místě, které Hospodin vyvolí, čísti budeš slova

tohoto zákona přede vším Izraelem, aby je slyšeli; ¹² shromažďuj všecek lid, muže, ženy, děti i cizince, kteří jsou ve tvých branách, aby je slyšeli, jim se učili, báli se Hospodina, Boha vašeho, ostříhali a plnili všechna slova tohoto zákona; ¹³ ať také synové jejich, kteří jich ještě neznají, mohou je slyšeti a boji se Hospodina, Boha svého, po všechny dny, po které budou sídliti v zemi, do níž jdete, byste ji, přejdouce Jordán, obdrželi.

Josue ustanoven vůdcem. (31, 14. – 15.)

¹⁴ Hospodin řekl Mojžíšovi: Hle, dny smrti tvé jsou blízko; povolej Josue a dostavte se do stánku zjevení, abych ho zplnomocnil. Šli tedy Mojžíš a Josue a vešli do stánku zjevení; ¹⁵ i ukázal se tam Hospodin v oblakovém sloupě, který se postavil ve vchodu do stánku.

Mojžíšova píseň. (31, 16. – 32, 47.)

¹⁶ Hospodin (poté) pravil Mojžíšovi: Hle, až ty si lehneš k otcům svým, vstane tento lid a bude smilně běhati za bohy cizími v zemi, do které vchází, aby se v ní usídlil; tam mě opustí a poruší úmluvu, kterou jsem s ním učinil. ¹⁷ Toho dne vzplane hněv můj proti němu, opustím ho, zakryji tvář svou před ním a bude pohlcen; stihne ho všechno zlo a soužení, že řekne toho dne: „Vpravdě, že není Bůh se mnou, stihly mě tyto pohromy.“ ¹⁸ Já tedy toho dne zakryji a zahalím tvář svou pro všechno zlo, které činil, že chodil za bohy cizími.

¹⁹ Nyní tedy napište si tuto píseň a učeť jí syny Izraelovy, by ji nazpaměť uměli a ústy zpívali, aby mi byla píseň tato svědectvím mezi syny Izraelovými. ²⁰ Neboť uvedu ho do země tekoucí mlékem a medem, kterou jsem přísězně slíbil otcům jeho. Až pak budou jísti, nasytí se a ztuchne, odvrátí se k bohům cizím a budou jim sloužiti; mnou pohrdnou a zruší úmluvu mou. ²¹ Až ho stihne mnoho pohrom a útrap, bude jako svědek vypovídati proti němu tato píseň, které nevyhladí žádné zapomenutí z úst potomstva jeho. Známť jeho smýšlení, jak smýšlí dnes, dokud jsem ho neuvedl (ještě) do země, kterou jsem mu zaslíbil.

²² Mojžíš tedy napsal tu píseň a naučil jí syny Izraelovy.

²³ I zmocnil Hospodin Josue, syna Nunova a řekl: Buď zmužilý a statečný; nebo ty uvedeš syny Izraelovy do země, kterou jsem (jim) zaslíbil a já budu s tebou.

²⁴ Mojžíš tedy napsal tento zákon do posledního slova do knihy. ²⁵ A přikázal Levitům, kteří nosili archu úmluvy: ²⁶ Vezměte tuto knihu a položte ji na bok archy úmluvy Hospodina, Boha vašeho, aby tam byla na svědectví proti tobě. ²⁷ Neboť já znám vzpurnost tvou a přetvrdou šíji. Dokud jsem byl ještě živ a s vámi jsem táhl, ustavičně jste vzpurně se chovali proti Hospodinu; čím více, až umru? ²⁸ Shromažďdě ke mně všechny starší kmenů svých a písaře; budu ukládati do jejich sluchu tato slova a za svědky proti nim vzývati nebe i zemi. ²⁹ Neboť vím, že po mé smrti budete činiti nešlechetně, že [brzy] uchýlíte se s cesty, kterou jsem vám vykázal; i stihnou vás pohromy v budoucnosti, když budete činiti, co je zlé před tváří Hospodinovou, popouzejíte ho díly rukou svých.

³⁰ Pronesl tedy Mojžíš tuto píseň do posledního slova před veškerou obcí izraelskou: HLAVA 32.

¹ Slyšte, nebesa, co mluvím,

HL 31. V. ¹³. „synové (potomci) jich neznají“, protože jich neslyšeli ani z úst Božích pod Horebem, ani z úst Mojžíšových (ti, kteří se po Mojžíšovi teprve narodí).

HL 32. V. ¹. Báseň skládá se ze stejnoměrných veršů, rozdělených na dvě polovice, z nichž každá má v původním znění tři přízvukné slabiky (tři zdvihy). Pokusy rozdělit báseň na *rovnoměrné slohy*, neuspokojují. Nejlépe je podle obsahu rozdělit ji na *úvod* (v. 1.–3.), na *sedm odstavců*: I. (v. 4.–6b.), II. (6c. –14.), III.

- naslouchvej, země, slovům úst mých!
² Kéž se lije jak déšť má nauka,
nechat kanou jak rosa má slova,
jako přival do zeleně,
a jako lijavec na travinu!
³ Chciť hlásat jméno Hospodinovo!
Vzdávejte čest našemu Bohu!
⁴ Boží díla jsou dokonalá,
jsouť všechny jeho cesty právo;
Bůh je věrný bez všeho klamu,
spravedlivý jest a poctivý.
⁵ Prohřešili se proti němu,
nečistí jsou, a ne jeho synové,
plémě zkažené a zvrhlé.
⁶ Tak se odplácíš Hospodinu,
národe pošetilý a nemoudrý?
Není on otec tvůj, jenž si tě opatřil,
jenž tě učinil a stvořil?
⁷ Rozpomeň se na dny dávné,
pomysli na všechna pokolení;
ptej se otce svého a povi ti,
(taž se) předků svých, oni ti (to) řeknou.
⁸ Když Nejvyšší národy rozděloval,
když syny Adama rozlučoval,
ustanovil hranice národů
podle počtu synův Israelových.
⁹ Jeť národ Hospodinův jeho údělem,
Jakob je dědictvím jemu přiřknutým.
¹⁰ Nalezl ho v krajích pustých,
na místě hrůzy a širé pouště;
vodil ho kolkolem, poučoval,
střežil, jak zřitelnici oka svého.
¹¹ Jak orel budí k letu svá mláďata,
jako nad nimi poletuje:
rozepjal svá křídla, vzal ho
a nosil svými perutěmi.
¹² Hospodin sám byl jeho vůdcem,
a žádný cizí bůh s ním nebyl.
¹³ Usadil ho v hornaté zemi,
aby jedl plodiny polní,
aby med ssál ze skalisek,
olej z nejtvrdšího kamene,

(15. – 18.), IV. (19. – 25.), V. (26. – 27.), VI. (28. – 33.), VII. (34. – 42.) a *doslov* (v. 43.).

V. ⁴–⁶ b. je *první odstavec* básně, je základný akord celého zpěvu: *Bůh nejvyšší věrný* (v. 4.), naproti němu pak *nevědecký a nevěrný Israel* (v. 5.–6b.).

V. ⁶ c. ^{–11}. *druhý odstavec* básně líčí širě rozmanitá dobrodiní Boží, prokázaná Israelovi. – Čím větší tato dobrodiní, tím černější nevědek věrolomného Israele.

- ¹⁴ smetanu ze skotu, mléko z ovcí,
jakož i tuk jehňat a beránků
plemene Basanu a kůzlat,
spolu s nejvzácnější pšenicí,
by pil krev hroznův, ohnivě víno.
- ¹⁵ Miláček ztučněl a vyhazuje;
ztučněv, ztloustnuv, vykrmiv se
opustil Boha, svého tvůrce,
odstoupil od Boha, své to spásy.
- ¹⁶ Podráždili ho cizími bohy,
ohavnostmi ho roztrpčili.
- ¹⁷ Obětovali bėsům a ne Bohu,
bohům, kterých nezkusili,
novým, kteří nedávno přišli,
kterých otcové jejich nectili.
- ¹⁸ Boha, jenž tě zplodil, jsi opustil,
zapomněls na Hospodina, svého tvůrce.
- ¹⁹ Viděl to Hospodin, i rozhněval se
pro roztrpčení synův i dcer svých.
- ²⁰ I řekl: „Tvář svou před nimi skryji
a budu hledět na jejich konce;
jeť to pokolení zvrhlé,
synové, na něž nelze se spolehnout.
- ²¹ Oni mě rozhořčují nebohy,
dráždí mě svými nicotami;
já je rozhořčím též nelidem,
podráždím pošetilým národem.
- ²² Oheň vzplane mého hněvu,
šlehat bude až na dno pekel;
stráví zemi s jejím rostlinstvem,
zažehne i základy horstev.
- ²³ Nahromadím na ně neštěstí,
a vystřílím na ně všechny své šípy.
- ²⁴ Budou zcela stráveni hladem,
ptáci je pohltní žalostným klováním;
zuby šelem na ně pošlu,
s jedem hadů v prachu se plazících.
- ²⁵ Venku bude je hubiti meč.
doma pak strašlivé výjevy,
mládence tak jako pannu,
kojence jak člověka-starce.
- ²⁶ Myslí jsem: „Budiž veta po nich!

V. ¹⁵⁻¹⁸. *třetí odstavec* básně šířeji rozvádí nevěrnost a nevděčnost Israelovu. Srv. v. 5.–6a. b.

V. ¹⁵. Slovem „*miláček*“ překládá Vulg. hebr. „*Ješurún*“ zde, jinde však (33, 5. 26.) „*spravedlivec*“ (poctivec). Je to lichotivé jinak jméno Israelovo, zde však z něho vane příděch trpké ironie.

V. ¹⁹⁻²⁵. *čtvrtý zpěv* celé básně líčí sytými barvami *trest*, kterým Hospodin *Israele* stihne.

- Vyhladím z lidí jejich památku."
²⁷ Však odložil jsem to, by mne nepřítel nedráždil,
 by snad odpůrci jejich se nepyšnili.
 By neřekli: „Naše mocná ruka
 to vše učinila, ne však Hospodin."
²⁸ (Ano), je to národ bez rady,
 a moudrosti v něm není.
²⁹ Kéž by zmoudřeli, srozuměli
 a kéž by mysli na (své) konce!
³⁰ Jak může jeden honit tisíc,
 a dva zahnati deset tisíc?
 Zdaž ne, že je Bůh jejich prodal,
 a že Hospodin je vydal?
³¹ Neníť náš Bůh jak bohové jejich,
 i naši odpůrci musí to dosvědčit.
³² Vinice jejich je z vinice sodomské,
 jakož i ze zahrad gomorrských;
 hrozny jejich jsou hrozny žlučové
 a zrnka jejich jsou náramně hořká.
 Dračí žluč je jejich víno,
 jed zmije, proti němuž lék není.
³⁴ Není to u mne uloženo,
 zapečetěno v mých pokladnách?
³⁵ Mně přísluší odveta, já to kdys oplatím,
 až bude klesati jejich noha;
 blízek je den (jejich) zkázy,
 rychle časy (ty) se dostaví.
³⁶ Hospodin práv lidu svého se ujme,
 smiluje se nad svými sluhý,
 když spatří, že ruka je vysílena,
 obklíčení že jsou zesláblí,
 a že ostatní zahynuli.
³⁷ Pak řekne: „Kde jsou jejich bohové,

V. ²⁶. n. *pátý zpěv* mírní, částečně jaksi (po lidsku mluveno) odvolává hrůzy trestů ve vv. předešlých vyličených.

V. ²⁸⁻³³. šestý zpěv líčí *pošetilost a mravní zvrhlost pohanů*, aby tím více vysvitlo, že nemůže Hospodin dopustit, aby si *tací* národové osobili zásluhu, že sami svou mocí Israele, národ Hospodinův, zničili.

V. ³⁴⁻⁴². *sedmý a poslední zpěv* Mojžišovy básně: „*Pošetilost a mravní zkáza pohanů svolává na ně Boží trest*“ (34. n.). Hospodin, *maje soucit s neštěstím Israe-lovým* (v. 36.), ztrestá a pokoří pohany a tak vysvobodí Israele.

V. ³⁴. n. Pro porozumění dlužno připomenuti překlad hebr. opraveného Sam a LXX: „*To jest u mne uloženo, zapečetěno v mých skříních pro den odvety a odplaty, pro čas, kdy se kolísati bude jejich noha* . . .“ Prozřetelnost Boží („to“) svrchu popsána, jakož i mravní zkaženost pohanů je hluboce uložena v mysli a paměti básníkův jako vzácná listina nebo tabulka zapečetěná, v archivu opatrovaná (srv. archivy tehdejší doby králů babylonských, egyptských, kanaanských). Z listiny té takorůž čte básník jménem Israele naději ve slib Boží, že nadejde doba, kdy Bůh bude odpláceti pohanům jejich hříchy a použije k tomu za nástroj národa israelského. Básník ví, že se tak stane, poněvadž ho Bůh o tom ujistil. – K výrokům sv. Pavla Řím 12, 19; Žid 10, 30. srv. Is 34, 8; Jer 50, 15; 51, 11; Sir 28, 1.

na které se spoléhali,
³⁸ z jejichž obětí tuk jídali
 a z jejichž liteb pivali víno?
 Necht' vstanou a vám přispějí na pomoc,
 necht' vás v bídě ochraňují.
³⁹ Vizte, že já jsem sám jediný,
 mimo mne že jiný Bůh není.
 Já život беру a já jej dávám,
 já raním a já uzdravuji,
 a nikdo nemůže z ruky mé vyprostit.
⁴⁰ Pozdvihuji k nebi svou ruku
 a pravím: „Jakože na věky žiji,
⁴¹ až naostřím svůj meč jak blesky,
 a ruka má až chopí se soudu,
 odvětim se svým protivníkům,
 a svým nepřátelům odplatím.
⁴² Opájet budu šípy své krví,
 meč můj bude hltati maso
 z krve zabitých a zajatců,
 z nepřátel hlav obnažených. " "
⁴³ Chvalte, národové, lid jeho,
 neb pomstí krev svých služebníků,
 odplatí jejich nepřátelům,
 a usmíří zemi svého lidu.

⁴⁴ Mojžíš tedy přišel a pronesl všechna slova této písně před poslouchajícím lidem, on a Josue, syn Nunův.

⁴⁵ Když pak dokončil všechny tyto řeči, jež pronesl ke všem Israelitům, ⁴⁶ pravil jim: Vložte všechna slova, která vám dnes ohlašuji, do svých myslí, byste přikazovali svým synům jich ostříhati, činiti a plniti všechny věci, které jsou psány v tomto zákoně. ⁴⁷ Neboť ne nadarmo jsou vám přikázány, ale by všichni z nich byli živi; byste činíce je zůstali dlouho v zemi, do které přes Jordán táhnete, abyste ji zabrali.

Hospodin káže Mojžíšovi, by vystoupil na horu Nebo. (32, 48. – 52.)

⁴⁸ Hospodin pravil téhož dne Mojžíšovi: ⁴⁹ Vystup na toto pohoří Abarim [to jest Přechodů], na horu Nebo, která je v Moabsku proti Jerichu, a pohled! na zemi Kanaan, kterou já dám v majetek synům Israelovým, a na (té) hoře zemři. ⁵⁰ Až tam vystoupíš, budeš připojen k lidu svému, jako umřel tvůj bratr Áron na hoře Hór a byl přiřazen k lidu svému; ⁵¹ nebo zhřešili jste proti mně mezi syny Israelovými u „Vod odporu“ v Kadesu na poušti Sin, a neostavili jste mne mezi syny Israelovými. ⁵² Naproti užříš zemi, kterou já dám synům Israelovým, ale nevejdeš do ní.

Poslední požehnání Mojžíšovo. (33, 1. – 29.)

HLAVA 33. – ¹ Toto je požehnání, kterým požehnal Mojžíš, muž Boží, syny Israelovy před svou smrtí:

V. ⁴². „obnažené hlavy nepřátel“ jsou hlavy králů a knížat pohanských, jimž Jahve odejme koruny.

V. ⁴³. „doslov velikej básně“.

HL. 33. V. ¹. Jakob (Gn 49.) požehnal nedlouho před svou smrtí svým synům; nyní Mojžíš tak činí.

² Právil:

Hospodin přišel od Sinaje,
vzešel nám ze Sciru,
zasvitl z pohoří Faran,
a s ním tisícové svatých;
v pravici jeho byl ohnivý zákon.

³ Miloval kmeny národa,
všichni svatí jsou v jeho ruce;
těm, kteří blíží se k jeho nohám,
dostane se od něho poučení.

⁴ Mojžíš dal nám zákon,
dědictví to obce Jakobovy.

⁵ Stal se králem nad Spravedlivcem,
když se shromáždila knížata lidu
s kmeny Israelovými.

⁶ Ať žije Ruben a neumírá,
buď však malý počtem.

⁷ Požehnání Judy je toto:

Hospodine, slyš hlas Judův,
a k jeho lidu jej uveď;
ruce jeho ať zaň bojují,
a budiž obhájcem proti nepřátelům.

⁸ O Levim právil (Mojžíš):

Posvátné osudí tvé (– Hospodine –) přísluší tvému
svatému mužstvu,

V. ². 2abc. a podle kriticky opraveného hebr. i 2d, jmenuje hlavní místa, na nichž Hospodinova přítomnost, když Israelité z Egypta se ubírali, slavně zazářila. Pravíme „zazářila“, že se v hebr. Jahvův slavný příchod připodobňuje k východu slunce. – *Seir* = Edomsko. Srv. 2, 1. – „*pohoří Faran*“ je severní hornatá část stejnojmenné pouště, jež sluje dnes 'Azázimát. (?) Srv. 1, 1. – „*tisícové svatých*“ jsou nebeské zástupy, jako Dn 7, 10; 3. Král 22, 19.

V. ³. „*svatí*“ = kmeny národa = Israelité. – „*v jeho ruce*“ = v jeho mocné ochraně.

V. ⁵. „*Spravedlivce*“ (hebr. Ješurún) = Israel. Srv. výše 32, 15. – „*knížata lidu shromáždila se s kmeny*“ pod Sinajem podle Ex 19. Tam „*stal se Jahve králem*“ Israelovým, když se prohlásil za nejvyššího zákonodárce a když Israel tuto autoritu uznal. Když později Israel proti Hospodinovi se vzbouřil, svrhl též toto království, při obnově smlouvy však na Moabských stepích bývalý poměr byl obnoven, Jahve „stal se králem“ zase, Srv. Nm 23, 21; Ex 15, 18; Sdc 8, 23.

V. ⁷. Požehnání Judy předpokládá Gn 49, 8. nn., kdež mu předpověděna budoucnost tak skvělá, že netřeba ji znova líčiti. – „*hlas Judův*“ je ten, který se v jeho nitru ozývá: *přání*, by se vyplnilo proroctví Jakobovo, že jeho potomstvo bude slavně v Israeli panovati. Až se stane jeden z jeho příslušníků králem, „*bude uveden k jeho lidu*“, ke všemu Israeli, bude mu v královské důstojnosti Hospodinem představen. – Jakob předpověděl Judovi slavná vítězství (Gn 49, 8.); budou-li „*ruce jeho zaň* (Israela) *bojovati*“, bude z vyplnění proroctví Jakobova míti prospěch všechen lid.

V. ⁸. Významu Levitů v budoucnosti Israelově odpovídá značná pozornost, kterou jim věnuje Mojžíš: *má pro ně 16 řádků*: – *O „posvátném osudí“* (dosl. „dokonalost tvá a světlo tvé“) viz Ex 28, 30; Nm 27, 21. – „*svaté mužstvo*“ – jsou Levité; jim, t. j. veleknězi, dědičně přísluší míli a používatí posvátného osudí Hospodinova. – Levité osvědčili svou věrnost v „Pokušení“, t. j. v Masse (Ex 17, 7; Dt (6, 16; 9, 22.)). U Vod odporu, t. j. v Mé Meribá, Hospodin Mojžíše, Árona a Levity s nimi stejně smýšlející „*soudil*“, t. j. *rozsoudil* v jejich prospěch, poskytnuv jim záračné vody.

které jsi zkoušel v Pokušení,
a soudil u Vod odporu.

⁹ Oni pravili otcům svým a matkám: „Neznáme vás“,
a svým bratřím: „Nevíme o vás“;
ani k synům svým se neznali.

Ti tvých řečí ostříhali,
úmluvu tvou zachovali,

¹⁰ práva tvá, ó Jakobe,
zákon tvůj, Israeli!

Když se hněvat budeš, klásti budou kadidlo
a celopaly na tvůj oltář.

¹¹ Žehnej, Hospodine, jejich síle,
a díla jejich rukou přijmi.

Tepej páteře jejich nepřátel,
ať se nezmohou, kdož jich nenávidí!

¹² O Benjaminovi řekl:

Miláček Hospodinův sídlí v bezpečí,
u něho takořka na lůžku celý den ať dlí
a mezi jeho rameny nechť odpočívá.

¹³ O Josefovi pravil:

Od Hospodina buď požehnáno jeho území
plody nebe, rosou,

vodstvem podzemním,

¹⁴ plody slunce i měsíců,

¹⁵ (požehnáním) vrcholů pravěkých hor,

plodinami odvěkých pahorků,

¹⁶ úrodou země a jejím bohatstvím.

Požehnání toho, jenž se zjevil ve kři,
sestup na hlavu Josefovu,
na téměř toho, jenž je knížetem mezi bratry!

V. ⁹. „Oni“ = Levité již Ex 32, (v. 27. 29.) konají svou povinnost poctivě, bez ohledu na pokrevenské svazky. Tak si vedli i v Masse. Nepřidali se ke vzpouře jiných pokrevně příbuzných kmenů. Tato nestrannost, mající na zřeteli jen povinnost, která umí zapíratí hlas krve své, šlechtí Levity a uzpůsobuje k jejich úřadu. V. 9de. 10. 11a. dlužno přeložiti a spojití takto: „*Za to, že tvých řečí (Hospodine) ostříhali, a tvou úmluvu zachovávali, budou vyučovali tvým právům Jakoba a tvému zákonu Isra-ele, klásti budou kadidlo ti do nosu.*“

V. ¹¹. „díla jejich rukou“ = bohoslužba.

V. ¹³. Jako Jakob Gn 49, 22.–26. Josefovi, t. j. Efraimovi a Manassovi (Gn 48, 20.), mnohými slovy dobrořečil, podobně i zde je mu věnováno 16 řádků (tolik co Levinu). – Místo „plody“ hebr.: „vzácnostmi“. – Těmito „vzácnostmi nebes“ jsou vydatné deště a rosa. – Místo „rosou“ lépe čísti a překládati „shora“ se zřetelem ke Gn 49, 25c. – O „podzemním vodstvu“ viz rovněž Gn 49, 25.

V. ¹⁴. „plody . . .“ – vzácnosti, které v jednotlivých měsících, tedy postupem roku, slunce v přírodě svým světlem a teplem vyvozuje. Srv. Gn 49, 25.

V. ¹⁵. S „hor“ stéká zejména na jaře, kdy se rozpouští sníh, hojná vláha do údolí; na „pahorcích“ jsou již pastvíska, role, vinice, olivovny atd. Srv. Gn 49, 26.

V. ¹⁶a. shrnuje stručně všechno požehnání vyslovené ve v. 13.–15. – Místo „požehnání“ (v. 16b.) hebr.: „záliba“, přízeň. O Jahvovi, který se zjevil ve kři, viz Ex 3, 2. – Toto zjevení bylo takořka prvním krokem a základem k vysvobození Isra-ele z Egypta a ke smlouvě sinajské. – Ostatně viz Gn 49, 26.

- ¹⁷ Krásný buď jak prvorozený tur,
rohy jeho buďte jak rohy zubří;
těmi trkej národy
až na kraj světa.
Tím buďte zástupy Efraimovy,
tím buďte tisíce Manassovy!
- ¹⁸ Zabulonovi řekl:
Vesel se, Zabulone, ze svých cest,
a Issachare (raduj se) ve svých stanech!
- ¹⁹ Národy svolávejte na pohoří,
[tam] podávejte řádné oběti
za to, že [jak mléko] proudy mořské budou ssáti
a poklady skryté v písku.
- ²⁰ O Gadovi pravil:
Požehnán buď ten, který široko rozsadil Gada!
Jako lev odpočívá,
a trhá plece i hlavu.
- ²¹ Vyhlédl si jeden z prvních údělů,
že ten měl býti vyhrazen reku.
Táhni s knížaty národa,
čiň podle rozkazů Hospodinových,
vykonávej ortel jeho s (ostatním) Israelem!
- ²² O Danovi řekl:
Dan jako lví mládě z Basanu
v plné síle vyskakuj!
- ²³ O Neftalim řekl:
Neftali nadbytku požívej,
pln buď Hospodinových požehnání;

V. ¹⁷ a, dlužno překládati: „*Jeho prvorozený tur* (Efraim Gn 48, 12.) *buď krásný*.“ – Hebr. *re'ém* není však „*nosorožec*“ (Vulg.), ale buď zubr nebo druh antilopy s dlouhými, krásně vzrostlými rohy, Antilopě leucoryx. Srv. Nm 23, 22; 24, 8. – „Tím“ (17e) = předmětem požehnání Hospodinova. Efraimovi přísluší větší podíl na tom požehnání jednak proto, že je jmenován na prvním místě, jednak proto, že se mluví o jeho „*zástupech*“ (myriádách), naproti „*tisícům*“ Manassovým.

V. ¹⁸. Jsou to „*cesty*“ *obchodní*, které podniká podle Gn 49, 13 V. ¹⁹ ab. opravuje a překládá Hummelauer: „*Národy nechat vyhladi*“ (nyní sídlící v krajinách, kterých se dostane jmenovaným dvěma synům Jakobovým), „*nechat prosloví (své) jméno*“ (četným potomstvem) „*a podávají řádné* (na místě a obřadem zákonem předepsaným) *oběti*“ – „*ssáti z moře a písku*“ = těžiti z po-mořské polohy území kmene Zabulona (Gn 49, 13.) – obchod, lov ryb, perel, mušlí na purpur, výroba skla atd.

V. ²⁰. Mojžíš nežehná Gadovi přímo, nýbrž dobrořečí Hospodinu, který mu dal rozsáhlé území v Zardžání. Srv. Gn 9, 20. – K obrazu lva srv. Gn 49, 9. Nm 23, 24; 24, 9.

V. ²¹. Srv. Nm 32, 1. nn.; 33.–36. – Gad tu sluje „*rekem*“, vůdcem (Vulg. doslovně: „*učitelem*“ válečné chrabrosti) podle Gn 49, 19. v boji proti nepříteli vynikajícím. „*Vůdcem*“ měl býti spolu s ostatními zajordánskými kmeny, které měly kráčet v čele israelských zástupů, když dobývaly Předjordání (Jos. 1.). Tomuto „*vůdci*“ bylo (Gn 49, 19.) ustanoveno sídlo, na kterém stále odrážel útoky sousedících četných nepřátel. „*Vyhrazeno*“ mu bylo, takže se měl uvázati v plné jeho držení, až se vrátí z Předjordání, až pomůže dobýt svým bratřím té země (Nm 32, 16.–33.).

V. ²³. Buď znamená tu „*moře*“ jezero Genesaretské a „*jih*“ nížinu *Húle* nebo je „*moře a jih*“ úslví: „*daleko široko*“.

zmocni se moře a jihu!
²⁴ O Aserovi pravil :

- Požehnán (buď) Aser v synech,
 miláčkem buď svých bratří,
 namáčeť v oleji svou nohu!
²⁵ Železná a měděná buď jeho obuv;
 jaké bylo jeho mládí, takové buď i stáří!
²⁶ Není Bůh jiný jako Bůh Spravedlivcův,
 (jenž) se bere po nebeských výšinách tobě na pomoc,
 před jehož velebností rozestupují se mračna.
²⁷ Nahoře jest jeho sídlo
 a dole (jeho) věčná ramena;
 zapuzuje před tebou nepřítele
 a říká: „Budiž vyhlazen!“
²⁸ Israel sídlí v bezpečí,
 potomstvo Jakobovo v ústraní,
 v zemi obilí a vína,
 (jejíž) nebesa se mračí vláhou,
²⁹ Blaze tobě, Israeli! Kdo se ti vyrovná,
 národe Hospodinem zachráněný?
 On je tvým ochranným štítem,
 a tvým vítězným mečem.
 Tvoji nepřátelé ti lichotí,
 a ty po jejich hrdlech tlapeš.

Mojžíšova smrt, pohřeb a chvála. (34, 1. – 12.)

HLAVA 34. – ¹ Když tedy vystoupil Mojžíš z Moabských stepí na horu Nebo, na vrch Fasgy proti Jerichu, ukázal mu Hospodin všechnu zemi Galaad až po Dan, ² všechno území Neftaliovo, území Efraimovo a Manassovo, všechno území Judovo až k Zadnímu moři, ³ krajiny jižní a širé pláně Jericha, města palem až po Segor. ⁴ A Hospodin mu řekl: To je ta země, o které jsem přísáhl Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi říka: „Dám ji tvému potomstvu.“ Viděl jsi ji na své vlastní oči, avšak nevejdeš do ní.

⁵ I umřel tam Mojžíš, služebník Hospodinův, v Moabsku na rozkaz Hospodinův; ⁶ a

V. ²⁴. n. Kdežto jiní umývají nohy sobě i hostům *vodou*, měž *Ašer* (Šťastný!) tak velikou hojnost pleje, že bude místo vody moci používat *oleje*. Srv. Gn 49, 20. – Oleje a jiných plodin měž tolik, by si za ně mohl opatřit železo a spěš a z nich robiti „*závory*“ (zámký) svým městům. „*Závory*“ dlužno překládati místo „*obuv*“ Vulg. – 25b.: Mladistvá síla neopouští Ašera ani ve stáří.

V. ²⁶⁻²⁹. týká se *všeho Israele*, podobně jako jemu svědčil v. 2.–5. V. ²⁶. „*Spravedlivec*“ = Israel. Srv. v. 5. „*bere se*“ dosl. hebr.: „*jezdí*“, 26c, podle hebr.: „*a ve své velebnosti (projíždí) mračna*“.

V. ²⁷. Hospodinova „*ramena jsou dole*“, by nesla a chránila Israele.

V. ²⁹ f. Na vypuklinách assyrských jsou znázorněni králové, kterak kladou nohu na šiji podrobených nepřátel. Hebr. však místo „*hrdlech*“ dlužno překládati „*výšinách*“.

Hl. 34. V. ². „*Zadní moře*“ = *Středomoří*.

V. ⁶. Místo „*pochoval ho*“ (Hospodin) lze hebr. překládati též se LXX „*pochovali ho*“, snad Josue a velekněz Eleazar, kteří ho na horu provázeli(?). Pochován byl v údolí, v němž Israelité kdysi tábořili Nm 21, 20; Dt 3, 29; 4, 46. – „*nikdo z lidí*“, kromě těch, kteří ho pohřbili, kteří však místo jeho hrobu řízením vyšším (Juda 9.) zatajili, patrně proto, by Israelité nevzdávali hrobu a Mojžíšovi nepatřičnou úctu, by ho snad nezbožňovali.

pochoval ho v údolí, v Moabsku proti Fogoru; nikdo z lidí nezná však jeho hrobu do dneška.

⁷ Sto dvacet let bylo Mojžíšovi, když umřel: zrak se mu nekalil aniž zuby se mu hýbaly.

⁸ Synové Israelovi ho oplakávali na Moabských stepích třicet dní, až minuly dni pláče a nářku pro Mojžíše.

⁹ Josue pak, syn Nunův, byl pln ducha moudrosti, protože Mojžíš byl vložil na něho své ruce. I poslouchali ho synové Israelovi a činili, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

¹⁰ Potom již nežil v Israeli prorok jako Mojžíš, jehož znal Hospodin tváří v tvář, ¹¹ hledíme-li ke všem znamením a zázrakům, které mu kázal činiti v Egyptě faraonovi, všem jeho služebníkům a veškeré jeho zemi, ¹² a hledíme-li k veškeré obrovské moci a velikým divům, které činil Mojžíš přede všemi Israelity.

V. ⁷. Místo „zuby se mu nehýbaly“ hebr.: „neopustila ho svěžest“.

V. ¹⁰. „potom“ až do doby spisovatelovy. – O přednostech Mojžíšových srv. Ex 33, 11; Nm 12, 8; Dt 5, 4. Ostatně i nn. vv. blíže vysvětlují, proč byl Mojžíš mezi proroky *zjevem ojedinělým*.

V. ¹¹. n. Jak ocenili Mojžíše Israelité za dob pozdějších, vysvítá nejlépe ze *Sir* 45, 1. nn. Všichni starší proroci více méně *připravovali* půdu na smlouvu, kterou Jahve hodlal s lidem svým učiniti; všichni proroci po Mojžíšovi tuto smlouvu předpokládají, staví na ní dále, snaží se ji prohloubiti, neb aspoň zachovati a obnoviti; *prostředník* však, který smlouvu tu s Hospodinem uzavřel, byl a zůstal *jediný Mojžíš*. V tomto smyslu se Mojžíšovi nevyrovná žádný prorok, jediný *Kráľ proroků, jenž uzavřel novou smlouvu* mezi Bohem a lidstvem, jediný Kristus *ho převyšuje*. Kromě této podobnosti nalézáme v životech obou jmenovaných prostředníků tolik podobných rysů, že právem býval Mojžíš považován za jasný předobraz Kristův. Sotva že se Mojžíš narodil, již byl zasvěcen krutým rozkazem královským *smrti*; podobně Pán. Oba však řízením Prozřetelnosti smrti *unikli*, oba sídlili *v Egyptě*, oba připravovali se na své povolání *na poušti*, oba se *40 dní postí*, oba jsou *učiteli, vůdci a zákonodárci* svého lidu, oba svůj lid *nezištně milují*, jen *ctí Boží hledají*, obětují se, vynikají nezdolnou *shovívavostí* s chybami lidu, *trpělivostí*, onen *zázraky* dokazuje své poslání od Boha, tento četnějšími a většími divy přesvědčuje o *svém božství*. Mojžíšova tvář zářila za rozmluvy s Hospodinem, podobně jako zářila později tvář Kristova při proměně na hoře Tabor. – Chápeme, že křesťanské umění hned v katakombách rádo a často znázorňovalo tak zářící předobraz novozákonného Zákonodárce, že i za dob největšího květu křesťanského umění umělci prvního řádu ze všech sil snažili se znázorniti Mojžíše (Michelangelova mramorová socha, jeho malby v kapli Sixtinské, Rafaelovy obrazy v loggiích Vatikánských a jj.). Nejen v dějinách umění, nejen v dějinách náboženství, nýbrž i *ve všeobecných světových dějinách zůstane vždy Mojžíš velikánem*.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

svazek III.

JOSUE, KNIHA SOUDCŮ, KNIHA RUT

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘETELÉM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1935
ČÍSLO 3

V PRAZE 1935

NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

—————
Všecka práva vyhrazena
—————

KNIHA JOSUE

Kniha sluje „Josue“ ohledem na obsah, že je totiž Josue (po Hospodinovi) hlavní osobou v ní. (Srv. obdobné názvy knih Soudců, Rut, Judit a pod.)

Účelem knihy nebylo popisovat dějiny národa izraelského za dob Josuových se stanoviska výhradně dějepisného. Spisovatel byl veden hlediskem náboženským: chtěl dokázat, že Bůh osvědčil svou věrnost, vyplniv sliby dané otcům a Mojžíšovi, že dá Palestinu, zemi mlékem a medem tekoucí, Izraelovi. Aby toho účelu dosáhl, vybral z dějin národa izraelského, co pokládal za nutné nebo prospěšné. Srv. 21, 41, 43.

Ježto kniha Josue čerpá doklady ke svému tvrzení z doby Josuovy a Josue nastoupil po Mojžíšovi, rozprádá přirozeně dějinnou nit tam, kde ji Pt rozprádati přestal, a v tom smyslu je Josue pokračování Pt. Přes to je však Josue kniha samostatná, celistvá, jak patrně z toho, že je látka její samostatně, na Pt nezávisle uspořádána a rozčleněna. Proto také nikdy nečinila Jos s Pt jedné jediné knihy.

Kniha Josue byla napsána pravděpodobně ještě před dobou královskou, nebo na jejím počátku. Podle 16, 10. totiž sídlili Kanaanci ještě v Gazeru; to by však nebyl napsal spisovatel doby Šalomounovy, ježto tehdy byli ze jmenovaného města faraónem vypuzeni (3. Král. 9, 16.). Podle Jos 15, 63. byli ještě Jebušané za dob spisovatelových v Jebusu (= Jerusalemu); to však nemohl napsat spisovatel, který psal po 8. roce panování Davidova, ježto toho roku David Jebušany z jejich pevnosti vypudil (2. Král 5, 6–9.). Podle Jos 9, 27. byli za dob spisovatelových Gabaonané nevolníky svatyně; to však později, kdy je Saul vyhubil (2. Král 21.), již nebylo.

Spisovatel knihy Josue čerpal ze starých pramenů, které byly psány v dobách Josuových. Takovým pramenem byla „slova Josuova“ (24, 26.), popis Palestiny, na rozkaz Josuův pořízený (18, 1–9.), letopisy a pod.

*Slohovou podobnost Jos a Pt vysvětliti lze snadno tím, že písaři, kterých užíval Mojžíš, spolupracovali také na spisech doby Josuovy, ze kterých spisovatel knihy Josue čerpal. *)*

Bůh povzbuzuje a posiluje Josue k velikému úkolu. (1, 1.–9.)

HLAVA 1. – ¹ Poté, po smrti Mojžíše, služebníka Hospodinova, mluvil Hospodin k Josuovi, synu Nunovu, sluhovi Mojžíšovu:

² Mojžíš, služebník můj, je mrtev; zdvihni se, přejdi tento Jordán – ty a s tebou všecek lid – do země, kterou dám synům Izraelovým.

*) Svatopisci, vedeni Duchem sv. chtěli nám svými knihami podati řadu událostí směřujících k tomu, by záměry Prozřetelnosti byly uskutečněny; nedbali však, by nás poučili o svých jménech, ani o čase, kdy žili a psali, ani by upokojili naši zvědavost o věcech, které se nám zdají býti závažnými, které však jsou daleky jejich záměrů a účelů (Calmet, † 1757).

³ Každé místo, na které vkročí noha vaše, dám vám, jak jsem slíbil Mojžíšovi. ⁴ Od Pouště a Libanu až k veliké řece Eufratu, všechna země Heťanů až po Veliké moře na západě slunce bude vašim územím.

⁵ Nikdo nebude moci vám odolati po všechny dny života tvého; jako jsem byl s Mojžíšem, tak budu s tebou; nenechám tě, aniž tě opustím. ⁶ Buď silný a pevný, nebo ty losem rozdělíš tomuto lidu zemi, kterou že jim dám, přísahou jsem slíbil otcům jejich.

⁷ Buď tedy silný a velmi pevný, pečlivě plně všecek zákon, který ti dal Mojžíš, služebník můj; neuchyluj se od něho ni napravo ni nalevo, bys moudře všechno činil. ⁸ Ať se nevzdaluje kniha tohoto zákona od úst tvých, ale přemýšlej o ní ve dne i v noci, bys pečlivě činil všechno, co je v ní psáno; pak bude tvá cesta správná a moudrá.

⁹ Hle, prikazuji ti, buď silný a pevný. Neboj se a nelekej se, nebo s tebou jest Hospodin, Bůh tvůj, ve všem, oč budeš usilovati.

Josue vybízí Israele, by se připravil na přechod, (1, 10. n.)

¹⁰ I rozkázal Josue knížatům lidu: Procházejte táborem a rozkažte lidu toto: ¹¹ „Připravte si pokrmy: nebo po třech dnech přejdete Jordán a vejdete do země, kterou Hospodin, Bůh váš, vám dá, byste ji zabrali.“

Josue vyzývá Rubenovce, Gadovce a zajordánské Manassovce, by podporovali své soukmenovce při dobývání Předjordání. (1, 12.–18.)

¹² Rubenovcům pak, Gadovcům a polovici kmene Manassova pravil:

¹³ Pomněte na rozkaz, který vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův, řka: „Hospodin, Bůh váš, dal vám odpočinek a všechnu (tuto) zemi. ¹⁴ Manželky vaše, děti a dobytek váš zůstanou v zemi, kterou vám dal Mojžíš za Jordánem; vy však, všichni statní jonáci, táhněte ve zbrani před svými bratry a bojujte za ně, ¹⁵ dokud nedá Hospodin odpočinku bratrům vašim, jako dal vám, a dokud nezaberou také oni zemi, kterou Hospodin, Bůh váš, jim dá; pak smíte se vrátit do země, která vám přísluší, a sídliti v ní, (do země), kterou vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův, za Jordánem na východ slunce.“

¹⁶ I odpověděli Josuovi: Všecko, co jsi nám přikázal, učiníme, a kamkoli nás pošleš, půjdeme. ¹⁷ Jako jsme ve všem poslušni byli Mojžíše, tak poslouchati budeme tebe; kéž jen Hospodin, Bůh tvůj, je s tebou, jako byl s Mojžíšem. ¹⁸ Kdokoli bude odpíráti tvým ústům a nebude poslušen všech rozkazů, které mu dáš, ať umře; ty jen buď silný a zmužile se měj.

Osudy vyzvědačů, které poslal Josue do Jericha. (2, 1.–24.)

HLAVA 2. – ¹ Josue, syn Nunův, vyslal tajně ze Setimu dva muže, vyzvědače, a řekl jim: Jděte a ohleďte zemi i město Jericho.

I šli a přišli do domu ženy nevěstky, jménem Rahab a uložili se u ní.

² Bylo pak oznámeno králi Jericha: „Hle, několik synův Israelových vešlo sem v noci, by ohledali zemi.“ ³ Tu vzkázal král Jericha Rahabě: „Vyveď muže, kteří k tobě přišli a vstoupili do domu tvého, jsouť (to) vyzvědači a přišli ohledat všechnu zemi.“ ⁴ Žena však muže vzala, skryla je a pak řekla: „Přiznávám se, že přišli ke mně, ale nevěděla jsem, odkud jsou.“ ⁵ Když měla býti za tmy brána již zavřena, vyšli také oni, nevím však, kam odešli; běžte rychle za nimi, neboť můžete je dohoniti.“

⁶ Vyvedla pak (ty) muže na střechu domu svého a přikryla je lněnými stonky, které tam

Hlava 1. V. ⁴ Celá Palestina má 27.000 km², tedy asi tolik co Morava (22.212 km²) a Slezsko (5.147 km²).

V. ⁸ „Cesta moudra“ = způsob života, který bývá korunován *zdarem* a štěstím. Srv. Dt 28, 29.

V. ¹³ „Všecka země“ = Zajordání.

byly.

⁷ Ti tedy, kteří byli vysláni, hnali se za nimi cestou, která vede ku brodu Jordánu; jak vyšli, byla brána hned zavřena.

⁸ Ti, kteří se skrývali, ještě neusnuli, když tu, hle, žena přišla k nim nahoru a pravila: ⁹ „Vím, že dal vám Hospodin (tuto) zemi; nebo zachvátil nás strach z vás a všecko domácí obyvatelstvo zmalomyslnělo.“ ¹⁰ Slyšeli jsme, že vysušil Hospodin vody Rudého moře, když jste do něho vstoupili vycházejíce z Egypta; a (slyšeli jsme), co jste učinili dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem, Sehonovi a Ogovi, které jste zabili. ¹¹ To slyšíce, polekali jsme se, srdce naše ochablo, a když jste přišli, nezůstal v nás duch; nebo Hospodin, Bůh váš, ten je Bůh nahoře na nebi a dole na zemi, ¹² Nyní tedy při sahejte mi při Hospodinu, že jako já jsem milosrdenství prokázala vám, tak i vy prokážete je domu otce mého. Dejte mi spolehlivé znamení, ¹³ že ušetříte mého otce, matky, bratří, sester a všeho, co jim při sluší, že ušetříte našich životů.“ ¹⁴ Oni jí odpověděli: „Život náš budiž místo vás utracen; – jen jestli nás nezradíš – až nám dá Hospodin (tuto) zemi, naložíme s tebou milosrdně a věrně.“ – ¹⁵ Pak je spustila oknem po provaze – dům její opíral se totiž o (městskou) zeď – ¹⁶ a pravila jim: „Do hor jděte, by snad nepotkali se s vámi, až se budou vraceti; tam se skrývejte tři dny, dokud se nevrátí; pak vám bude lze jíti svou cestou.“ ¹⁷ Oni jí řekli: „Nebudeme vázání přísahou touto, kterou jsi nás zapřísáhla, ¹⁸ neuvážeš-li, až vejdemo do země, tento červený provazec na znamení v okně, kterým jsi nás spustila, a neshromáždíš-li svého otce, matky, bratří a všeho přibuzenstva do domu svého.“ ¹⁹ Kdo ze dveří domu tvého vyjde, toho krev bude na jeho hlavě a my budeme bez viny. Ale krev všech, kdož budou s tebou v domě, padne na hlavu naši, dotkne-li se jich kdo. ²⁰ Budeš-li nás však chtít zradit a tuto věc vyjevit, budeme prosti přísahy, kterou jsi nás zavázala.“ ²¹ Ona odpověděla: „Jak jste pravili, tak budiž!“ A když je propustila, zavěsila v okně červený provazec.

²² Šli tedy, přišli do hor a zůstali tam tři dny, až se vrátili jejich pronásledovatelé, – Ti totiž hledali je po všech cestách, avšak nenalezli jich. –

²³ Když tedy titi vešli do města, vyzvědači dali se na zpáteční cestu, sestoupili s hor, přešli Jordán, přišli k Josuovi, synu Nunovu, vypravovali mu vše, co se jim bylo přihodilo, ²⁴ a řekli: (Ano) Hospodin dal všecku tuto zemi do rukou našich a všichni její obyvatelé jsou strachem poraženi.

Přechod Israelitů přes Jordán. (3, 1.–5, 1.)

HLAVA 3. – ¹ Josue tedy v noci vstal a hnul táborem. Vyšedše ze Setim přišli k Jordánu, on a všichni synové Israelovi, a zůstali tam.

² Po třech dnech tedy procházeli hlasatelé táborem ³ a svolávali: Až uvidíte archu úmluvy Hospodina, Boha svého, a kněze z rodu levitského, kteří ji ponesou, zdvihnete se také vy a jděte za nimi – ⁴ budiž však mezi vámi a archou mezera, dvou tisíc loket – byste [ji mohli z dálky viděti a] věděli, kterou cestou je vám jíti, nebo jste dosud po ní nešli. Chraňte se však přiblížit se k arše!

⁵ Josue pak řekl lidu: Posvěťte se, nebo zítra bude činiti Hospodin mezi vámi divy.

⁶ I pravil kněžím: Vezměte archu úmluvy a jděte před lidem. Plníce, co bylo rozkázáno,

HL. 2. V. ¹² „spolehlivé znamení“ = přísaha, kterou před tím žádá; není to však červený provazec, o němž níže v. 18!

V. ¹⁵ Sellin nalezl ve druhé vrstvě „kanaanské“ prokopaného starého Jericha více domků, které se jednou stranou opíraly o městskou zeď.

V. ²¹ Církevní Otcové často velebi víru Rahabinu, vidí v Rahabě předobraz církve přijímající do svého lůna pohany, a červený provazec přirovnávají ke krvi Kristově. Z Mt 1, 5. plyne, že Rahabu pojal za chotě Judovec Salmon, který uveden v rodopisu Kristově.

vzali (ji) a šli před nimi.

⁷ řekl Hospodin Josuovi: Dnes počnu tě vyvyšovati přede vším Izraelem, aby věděli, že, jako jsem byl s Mojžíšem, jsem i s tebou. ⁸ Prikaz kněžím, kteří ponесou archu úmluvy: Až vstoupíte na kraj vody Jordánu, zastavte se v ní.

⁹ Josue řekl synům Izraelovým: Přistupte sem a slyšte slovo Hospodina, Boha svého.

¹⁰ A opět pravil: Po tom poznáte, že Hospodin, Bůh živý jest mezi vámi, a že rozpráší před vámi Kanaanského, Hetského, Hevejského, Ferezejského, Gergesejského, Jebusejského a Amorrhejského. ¹¹ Hle, archa úmluvy Pána veškeré země půjde Jordánem před vámi.

¹² Vezměte si dvanáct mužů z kmenův Izraelových, po jednom z každého kmene.

¹³ Až kněží, kteří ponесou archu Hospodina, Boha veškeré země, vloží chodidla nohou svých do vod Jordánu, vody, které jsou dole, sběhnou a zmizí, které pak přicházejí shora, zastaví se v jednu spoustu.

¹⁴ Také lid vyšel ze svých stanů, by přešel Jordán. Kněží, kteří nesli archu úmluvy, šli tedy před ním. ¹⁵ Když pak vešli do Jordánu, a když nohy jejich na kraji vody se omočily – Jordán břehy svého koryta v době žní byl zatopil – ¹⁶ zastavily se vody sestupující na místě jednom, naduly se takofka v horu, a bylo je viděti v dálce od města, které sluje Adom, až k místu Sartan; (vody) pak, které byly níže, stekly do moře Pouště, – nyní sluje Mrtvé, – až úplně zmizely.

¹⁷ Lid tedy přecházel proti Jerichu. Kněží, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, stáli opásáni souce na suché půdě v Jordánu a všecek lid přecházel suchým řečištěm.

HLAVA 4 – ¹ Když přešli, pravil Hospodin Josuovi: ² Vyber dvanáct mužů, po jednom z každého kmene, ³ a prikaz jim, by vzali z řečiště Jordánu, kde stály nohy kněží, dvanáct hodně tvrdých kamenů, a ty položte na tábořiště, kde rozbijete této noci stany.

⁴ Povolal tedy Josue dvanáct mužů, které byl vybral ze synů Izraelových, po jednom z každého kmene, ⁵ a řekl jim: Jděte před archou Hospodina, Boha svého, do Jordánu a vynesete tam odtud každý po jednom kameni na ramenou, podle počtu synův Izraelových, ⁶ aby byly (památným) znamením mezi vámi; když budou v budoucnosti synové vaši tázati se vás: „Co znamenají tyto kameny?“, ⁷ odpovíte jim: „Zmizely vody Jordánu před Hospodinovou archou úmluvy, když šla přes něj; proto položeny jsou kameny tyto na památku synům Izraelovým na věčné časy.“

⁸ Synové Izraelovi učinili, jak jim Josue přikázal, a vynesli z řečiště Jordánu dvanáct kamenů, jak mu byl Hospodin přikázal, podle počtu synův Izraelových, až na místo, kde rozbili stany, a tam je položili.

⁹ Také jiných dvanáct kamenů položil Josue v řečišti jordánském, kde stáli kněží nesoucí archu úmluvy, a jsou tam podnes.

¹⁰ Kněží tedy, kteří nesli archu, stáli v Jordánu, dokud nebylo vyplněno všecko, co byl přikázal Hospodin Josuovi, aby oznámil lidu, a (co) mu byl řekl Mojžíš. Lid rychle přešel. ¹¹

HI. 3. V. ¹⁰. *Heťané, Chatti* assyrských klínových nápisů, *Cheta* (vyslov *Chetté*) nápisů egyptských, kolem r. 2000 zaplavili severní Malou Asii i Syrii; jejich hlavními městy byly *Kades* na *Orontu*, *Karkemiš* na *Eufratu* a *Chatti* (?) tam, kde je dnes *Boghasköi* (pět dní cesty na východ od *Angory*).

V. ¹⁶. místo „*horu*“ možno hebr. „*néd*“ překládati „*násep, hráz*“.

V. ¹⁷. Dle hebr. stáli kněží „*pevně*“ (místo „opásání“), „*dokud nepřešel všecek lid*“. – Jako v přechodu Rudého moře, tak i v přechodu Jordánu vidí sv. Otcové předobraz (typus) svátosti křtu; tím spíše, že Spasitel v téže řeči dal se Janem pokřtiti. I křténec vstupuje křtem na posvátnou půdu církve, do krajiny, které tekou vyšším mlékem a medem pravdy a milosti Boží, a otvírá si cestu, po které dojde svého věčného údělu.

HI. 4. V. ¹¹. Ježto jinde 3, 11; 4, 7. 11a, chodí archa, nebo „*kněží archu nesoucí*“ (3, 14. 17; 4, 9. 10. 16. 18.), zde však jdou jen „*kněží*“, možno právem místo „*kněží*“ čísti se LXX „*nosiči kamenů*“.

Když všichni přešli, přešla také archa Hospodinova. Kněží šli před lidem.¹² Také Rubenovci, Gadovci a polovice kmene Manassova šla ve zbrani před syny Israelovými, jak jim byl přikázal Mojžíš:¹³ čtyřicet tisíc bojovníků táhlo v zástupech a četách po rovných polích města Jericha.

¹⁴ Toho dne zvelebil Hospodin Josue přede vším Israelem, že se ho báli, jako se báli Mojžíše, dokud byl živ.

¹⁵ A řekl mu:¹⁶ Prikaž kněžím, kteří nesou archu úmluvy, by vystoupili z Jordánu.¹⁷ On jim tedy přikázal: Vystupte z Jordánu.¹⁸ Když vystoupili, nesouce Hospodinovu archu úmluvy, a počali jíti po suché zemi. vrátily se vody do svého řečiště a tekly jako prve tekávaly.

¹⁹ Lid vystoupil z Jordánu desátého dne měsíce prvního. A rozbili stany v Galgale na východ města Jericha.

²⁰ Také dvanáct kamenů, které byli vzali z řečiště Jordánu, položil Josue v Galgale²¹ a řekl synům Israelovým: Když v budoucnosti tážali se budou synové vaši otců svých: „Co znamenají kameny tyto?“

²² Poučíte je řkouce: „Suchým řečištěm přešel Israel tento Jordán,²³ když Hospodin, Bůh váš vysušil jeho vody před zrakem vašim, až jste přešli,²⁴ jako byl učinil prve v moři Rudém, které vysušil, dokud jsme nepřešli,²⁵ by poznali všichni národové země velmocnou ruku Hospodinovu, byste se báli i vy Hospodina, Boha svého, každý čas.

HLAVA 5. – ¹ Když uslyšeli všichni králové amorrhéjští, kteří sídlili za Jordánem na západě, a všichni králové kanaanští, kteří drželi místa blízka Velikému moři, že vysušil Hospodin proudy Jordánu před syny Israelovými, až přešli, zdrceno bylo jejich srdce a nezůstala v nich mysl; tak se strachovali před příchodem synův Israelových.

Israelité se podrobují obřízce. (5, 2.– 9.)

² Toho času řekl Hospodin Josuovi: Nadělej si kamenných nožů a obřež po druhé syny Israelovy.³ (Josue) učinil, co byl přikázal Hospodin a obřezal syny Israelovy na pahorku Předkožek.⁴ Příčina druhé obřízky je tato: Všecek lid mužského pohlaví, který vyšel z Egypta, všichni muži-bojovníci zemřeli na poušti, na dlouhých oklikách cesty;⁵ ti všichni byli obřezáni. Lid však, který se rodil na poušti,⁶ po čtyřicet let pochodu široširou pouští, obřezáván nebyl, dokud nevyhynuli, kteří nebyli poslušni hlasu Hospodinova a kterým byl se prve zapřísněl, že jim neukáže země mlékem a medem oplývající.⁷ Synové těch nastoupili na místo otcův a byli Josuem obřezáni, ježto zůstávali s předkožkou, jak se rodili, a nikdo jich cestou prve neobřezával.

⁸ Když byli všichni obřezáni, zůstali na téměř tábořišti, až se zhojili.

⁹ A Hospodin řekl Josuovi: Dnes jsem odňal od vás egyptskou pohanu. I nazváno je jméno místa toho Galgala podnes.

První velikonoce v západní Palestině. (5, 10.– 12.)

¹⁰ Synové Israelovi, zůstavše v Galgale, slavili velikonoce čtrnácté ho dne měsíce, pod večer, na polích jeriškých,¹¹ a druhého dne jedli z plodin země přesné chleby a pražmu toho roku.¹² Když jedli z plodin země, přestala manna a synové Israelovi nepožívali již toho pokrmu, nýbrž jídali z plodin země Kanaan toho roku.

Anděl dodává Josuovi odvahy. (5, 13.– 16.)

¹³ Když byl Josue na polích města Jericha, pozdvihl oči a viděl muže, an stojí proti němu drže tasený meč; i šel k němu a řekl: Jsi náš, či nepřátel? ¹⁴ On odpověděl: Nikoliv; ale jsem

V. ¹⁹. *Gilgál* znamená *kruh*, zejména *kruh ze stojatých kamenů*, tak zvaný *kromlech*, jakých dosud v Palestině i jinde hojnost ze starých dob se zachovala.

kníže vojska Hospodinova a nyní přicházím.¹⁵ Josue padl tváří na zem a klaně se pravil: „Co chce pán říci služebníku svému?“ –¹⁶ „Zuj“ – pravil – „obuv s nohou svých, neboť místo, na kterém stojíš, je svaté.“ Josue učinil, jak mu bylo rozkázáno.

Pád Jericha. (6, 1.– 7, 1.)

HLAVA 6. –¹ Jericho bylo pevně zavřeno ze strachu před syny Israelovými, a nikdo se neodvážil vyjít ani vjít.

² I řekl Hospodin Josuovi: Hle, dávám v ruce tvé Jericho, krále jeho a všechny bojovníky.³ Obejděte město, všichni válečníci, jednou za den; čiňte tak šest dní.⁴ Sedmého pak dne ať vezmou kněží sedm rohů, jichž užívají v milostivém létě, a jdou před archou úmluvy; obejděte sedmkrát město a kněží ať troubí na rohy.⁵ Když pak zazní zvuk rohu táhlejší, [avšak poněkud trhaný], když zazvučí vám v uších, ať vzkřikne všecek lid velkým křikem; zdi města do základů se sesují a každý (do něho) vnikne na místě, proti němuž bude státí.

⁶ Svolal tedy Josue, syn Nunův, kněze a pravil jim: Vezměte archu úmluvy, a sedm jiných kněží ať vezme sedm rohů milostivého léta a nechať jdou před archou Hospodinovou.⁷ Také lidu pravil: Jděte a obejděte město; ozbrojenci ať krácejí před archou Hospodinovou.

⁸ Když Josue domluvil, sedm kněží počalo troubiti na sedm rohů před Hospodinovou archou úmluvy;⁹ všecko ozbrojené vojsko táhlo napřed, ostatní pak lid zůstal za archou; všecko zvukem rohu zvučelo.

¹⁰ Josue přikázal prve lidu též toto: Nekřičte, ať není slyšeti hlasu vašeho, a žádná řeč ať nevychází z úst vašich, dokud nepřijde den, kdy vám řeknu: „Volejte a křičte!“

¹¹ Obešla tedy archa Hospodinova město jednou toho dne, a navrátili se do tábora, zůstala tam.¹² Josue vstal (ještě) v noci, kněží nesli archu Hospodinovu¹³ a sedm z nich (neslo) sedm rohů, kterých užívají v milostivém létě, a šli před archou Hospodinovou cestou troubíce. Ozbrojený lid šel před nimi, ostatní pak lid za archou za zvuků rohů.

¹⁴ Druhého dne obešli město jednou a vrátili se do tábora. Tak činili šest dní.

¹⁵ Dne sedmého pak na úsvitě vstavše, obešli město, jak bylo uloženo, sedmkrát.¹⁶ Když při sedmém zátoči troubili kněží na rohy, pravil Josue všemu Israelovi: Křičte, dalt vám Hospodin město.¹⁷ Budiž však toto město v klatbě: všecko, co v něm je, buď Hospodinovo; jedině nevěstka Rahab ať zůstane živa se všemi, kteří jsou s ní v domě, nebo skryla posly, které jsme poslali.¹⁸ Vy tedy střežte se dotknouti, něčeho z toho, co je zakázáno, a přestoupiti zákon, by se všecek tábor Israelův neocitl ve hříchu a v neštěstí;¹⁹ cokoli pak bude zlata, stříbra a náradí měděného i železného, Hospodinu budiž zasvěceno a uloženo mezi jeho poklady.

²⁰ Když tedy všecek lid křičel, rohy zvučely, když v uších zástupů hlas a zvuk zazněl, zdi se hned sesuly a každý vnikl (do města) místem, které bylo proti němu. Tak se zmocnili města.

HL. 6. V. ¹² – ¹⁴ a. líčí události *druhého dne*, že by bylo lze právem „*druhého dne*“ z v. 14. položití se LXX na počátek v. 12.

V. ¹⁸ „*dotknouti se*“ = vztít si a ponechat. – Srv. Dt 7, 26; níže 7, a 5.

V. ²⁰ „*zdi se hned sesuly*“, stěna však, o kterou se opíral domek Rahabin zůstal (v. 22.). – Spisovatel neuvádí sesutí zdi ve vnitřní příčinnou spojitost ani s křikem, ani s táhlými zvuky rohů. *Hradby se zbrtily všemohoucností Hospodinovou*, která tu *zázračně* zakročila. Zdaž a v jaké míře spolupůsobily také síly přirozené, nelze zjistiti, protože spisovatel se o žádné přirozené síle nezmiňuje; ovšem, že je to důvod jen záporný. Srv. 4. 18. nn. Stav, v jakém byly nalezeny městské zdi jerišské při vykopávkách. málo nasvědčuje, že by bylo jednou z těchto přirozených sil *zemětřesení*. – Náhlý pád hradeb jerišských byl podle církevních Otců předobraz (typus) náhlého zániku světové říše pohanské, kterou 12 nepatrných na pohled mužů-apostolů tak skrovnými prostředky zničili.

²¹ I pobili všechno, co v něm bylo, od muže až do ženy, od dítěte až do starce. Také hovězí dobytek, ovce i osly pobili ostrým mečem.

²² Dvěma mužům však, kteří byli poslání na výzvědy, Josue řekl: Vejděte do domu ženy nevěstky a vyveďte ji se všemi jejími příslušníky, jak jste jí přísahou pevně slíbili. ²³ (Ti) mladí mužové tedy šli, vyvedli Rahab i její rodiče, bratry s domácím vším zařízením, jakož i přibuzenstvo její a usadili je za táborem.

²⁴ Město však a všechno, co v něm bylo, spálili kromě zlata, stříbra a měděného i železného nářadí, což zasvětili pokladu Hospodinovu.

²⁵ Jen Rahabě, nevěstce, domu otce jejího a všem jejím příslušníkům daroval Josue život; a sídlí mezi Israelity podnes, za to, že skryla posly které byl poslal, by prozkoumali Jericho.

Toho času vyslovil Josue kletbu řka:

²⁶ Zlořečený každý před Hospodinem, kdo by obnovil a vystavěl město Jericho. Za svého prvorozence ať základy jeho klade a za nejmladší své dítě ať staví jeho brány!

²⁷ Byl tedy Hospodin s Josuem a jméno jeho bylo rozhlášeno po veškeré zemi.

HLAVA 7. – ¹ Synové Israelovi však přestoupili příkaz přísvojivše si (něco) z toho, co bylo v klatbě. Achan totiž, syn Charmi, syna Zabdi, syna Zare, z kmene Judova, vzal něco z proklatých věcí. I rozhněval se Hospodin na syny Israelovy.

Pád Háje. (7, 2.-8, 29.)

² Josue vyslal několik mužů z Jericha proti Haji, které je vedle Bolavenu, na východ města Betelu, a řekl jim: Vystupte a vyšetřte krajinu. Plníce rozkaz ohledali Haj ³ a vrátivše se řekli mu: Ať nevystupuje všecek národ, ale dva nebo tři tisíce mužův ať táhnou a zničí město; nač týrati zbytečně všecek národ proti hrstce nepřátel?

⁴ Vyťáhly tedy tři tisíce bojovníků. Hned však dali se na útek. ⁵ Poraženi byli od mužstva města Haje. Padlo z nich třicet šest lidí. Nepřítel je pronásledoval od brány až do Saborim. Padali utíkající se svahu. I zaleklo se srdce národa a takořka zvodatělo.

⁶ Josue roztrhl svůj šat a ležel tváří na zemi před archou Hospodinovou až do večera, on i všichni starší Israelovi; a sypali si prach na hlavu.

⁷ Josue pravil: Ach, Hospodine, Bože, proč jsi ráčil převést lid tento přes řeku Jordán, abys nás vydal do rukou Amorrhejských a vyhladil? Kéž bychom byli, jak jsme začali, usadili se za Jordánem!

⁸ Hospodine, Bože můj, co říci, když vidím, že Israel prchá před svými nepřáteli? ⁹ Uslyší-li to Kanaanští a všichni obyvatelé země, spojíce se obklíčí nás a vyhladí naše jméno se země. A co učiníš velikému jménu svému?

¹⁰ Hospodin řekl Josuovi: Vstaň, proč ležíš tváří na zemi? ¹¹ Israel se prohřešil, přestoupil mou úmluvu, vzali z klatých věcí, dopustili se krádeže a podvodu, ukryli to mezi svými věcmi. ¹² Neodolá Israel nepřítelům svým, ale prchatí bude před nimi, ježto poskvrněn je

V. ²⁴. Tento požár potvrzují vykopávky Sellinovy. Byl tak prudký, že místy cihly na slunci jen sušené vypálili! Příbytky kanaanské ve 2. vrstvě vykopávek odkryté ukázaly, jak důkladně vykonali Israelité *cherem*; zmizely zbraně, věci z mědi, železa, jen některé hliněné předměty nalezeny.

V. ²⁵. Rahab sídlila mezi Israelity (s celou svou rodinou) a podle Mt 1, 5. vdala se za *Judovce* jménem *Salmona*. To předpokládá, že vstoupila a byla přijata do lůna náboženské israelské obce. Srv. Dt 7, 1. nn.

Místo „*vyslovil kletbu*“ lépe dle hebr. „*zavázal lid přísahou*“, buď tak, že lid následující slova za Josuem opakoval, nebo že je potvrzoval slovy „*Amén*“ nebo pod.

V. ²⁶. Město, na něž uvalena klatba, nebylo dovoleno znova opevňovati. Srv. Dt 13, 16. – Kletba hrozí tomu, kdo by se odvážil tak činiti, trestem člověku starozákonnému nejcitelnějším – *ztrátou dětí*, které tu jsou vysloveny „*prvorozeným a nejmladším*“. Viz 3. Král 16, 34.

klatbou. Nebudu již s vámi, dokud nepotřete toho, jenž vinen je tímto zločinem.¹³ Vstaň, posvěť lid a rci jim: Posvěťte se na zítřek, nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Věc kletá je ve tvém lůně, Israeli; neodoláš nepřítelům svým, dokud nebude z tebe vyhlazen ten, jenž poskvrněl je tímto zločinem.¹⁴ Ráno předstoupíte všichni po svých kmenech; na který kmen padne los, předstoupí po svých čeledích, čeleď po rodech a rod po mužích.¹⁵ Ať je pak kdokoli, kdo bude v tomto zločinu přistižen, budiž spálen se vším svým majetkem, neboť přestoupil úmluvu Hospodinovu a dopustil se nešlechtného činu v Israeli.

¹⁶ Josue tedy ráno vstav kázal Israelovi předstupovati po kmenech: i přistižen byl kmen Judův.¹⁷ Když byl předváděn po čeledích, přistižena byla čeleď Zare. Když ji přiváděl též po rodech, přistihl (rod) Zabdi.¹⁸ Rozděliv jeho rod na jednotlivé muže, přistihl Achana, syna Charmi, syna Zabdi, syna Zare ze kmene Judova.

¹⁹ I řekl Josue Achanovi: Synu můj, vzdej čest Hospodinu, Bohu Israelovu, přiznej se, oznam mi, co jsi učinil, a netaj toho.²⁰ Achan Josuovi odpověděl: Pravda, zhřešil jsem proti Hospodinu, Bohu Israelovu. Tak a tak jsem učinil.²¹ Viděl jsem totiž mezi kořistí červený plášť, velmi krásný, dvě stě lotů stříbra a prut zlata vážící padesát lotů; i zachtělo se mi toho, vzal a skryl jsem to v zemi, ve svém stanu; stříbro jsem přikryl vykopanou prstí.

²² Poslal tedy Josue služebníky; ti přiběhli do jeho stanu a našli všechny věci ukryté na tom místě i se stříbrem.²³ Vzali je ze stanu, přinesli k Josuovi a ke všem synům Israelovým, a položili je před Hospodina.

²⁴ Tu vzal Josue Achana, syna Zareova, stříbro, plášť a zlatý prut, jakož i syny a dcery jeho, hovězí dobytek, osly, ovce, ano i stan a všechno nářadí, a zavedl je – spolu se vším Israelem – do údolí Achor.²⁵ Tam řekl Josue: Že jsi nás zarmoutil, zarmuť dnes Hospodin také tebe. I ukamenoval ho všecek Israel a vše, co bylo jeho, bylo ohněm zničeno.²⁶ Nanesli pak na něho velikou hromadu kamení, která je tam podnes.

Tu se hněv Hospodinův od nich odvrátil.

Nazváno pak bylo místo ono „údolí Achor“ až podnes.

HLAVA 8. – ¹ I pravil Hospodin Josuovi: Neboj se a nestrachuj! Vezmi s sebou všechno množství bojovníků, zdvihni se a táhni vzhůru proti městu Haj. Hle, dávám ti do rukou krále jeho, lid, město i zemi.² Učiní pak městu Haj a králi jeho, jako jsi učinil Jerichu a jeho králi; kořist však, i všecek dobytek smíte si rozebrati. Polož v týl města zálohy.

³ Josue tedy se zdvihl a všecek sbor bojovníků s ním, aby táhli nahoru proti Haji. V noci odeslal třicet tisíc vybraných zdatných mužů⁴ a rozkázal jim: „Položte se zálohou za městem, nevzdalujte se příliš daleko a buďte všichni pohotoví.“⁵ Já pak a ostatní lid, který je se mnou, potáhneme z protější strany proti městu. Až proti nám vypadnou, dáme se na útěk, jako jsme učinili prve, a budeme prchatí,⁶ až naši pronásledovatelé dají se dále od města vylákati; budouť se domnívati, že utíkáme jako prve.⁷ Mezi tím pak, co my budeme prchatí, a oni nás budou pronásledovati, povstanete ze zálohy a zpusťte město; neboť dá je Hos-

HL. 7. V.¹⁵ Dříve nežli *spálen*, bude *ukamenován*; srv. níže v. 25. – Spáliti mrtvolu znamenalo zdvojnásobiti trest *na postrach*.

V.²¹ Místo „červený“ hebr.: „*babylonský*“. V Babylonii byly totiž tkány a prodávány vzácné látky. – Místo „prut“ hebr.: „*jazyk*“, nejspíše dlouhý úzký plech, který měl tvar jazyka. Všebabylonisté, kteří přeháněli vliv babylonské vzdělanosti na Palestinu a kteří ve zmínce o „*babylonském plášti*“ viděli nový doklad pro své tvrzení, zklamali se ve výsledcích vykopávek Sellinových: nikde nebylo nalezeno stop domnělého velkého vlivu babylonské vzdělanosti. Drobné nálezy, zejména výrobky hrncířské, svědčí jednak o samostatnosti, jednak o spojení se vzdělaností, která byla v druhé polovině III. a v první II. tisíciletí rozšířena v oblasti moře *egejského*.

V.²⁵ Josue navazuje na význam vlastního jména vinníkova; znamená totiž hebr. *‘áchar*: *zarmoutil*.

podin, Bůh váš, do rukou vašich.⁸ Až se ho zmocníte, zapalte je a učiňte všecko, jak jsem vám přikázal."⁹ Když je propustil, odebrali se na místo zálohy a položili se mezi Betelem a Hajem na západní straně města Haje.

Josue zůstal té noci mezi lidem.¹⁰ Z jitra vstav, přehlédli spolubojovníky a táhl vzhůru se staršími v čele vojska, jsa provázen zástupem branného lidu.¹¹ Táhl tedy, vystoupili naproti městu a zastavili se na severní straně města; mezi ním a mezi nimi bylo údolí.

¹² Dříve (již) vybral pět tisíc mužův a položil je zálohou mezi Betelem a Hajem na západní straně tohoto města; ¹³ všecko ostatní vojsko však sešikovalo se na severu tak, že konec onoho množství sahal až k západu města.

Josue té noci vytáhl a zastavil se v údolí.

¹⁴ Když to král Haje zpozoroval, vytáhl rychle ráno s veškerým vojskem města a sešikoval se čelem k poušti, nevěda, že v zádech skrývá se záloha.¹⁵ Tu Josue a všecek Israel dali se na ústup z (onoho) místa, jako by se báli, a utíkali po cestě k poušti.¹⁶ Oni pak davše se do křiku a tím sebe navzájem povzbuzující, hnali se za nimi. Když pak se vzdálili od města¹⁷ a ve městě Haji a Betelu nezůstal ani jeden, kdo by se nebyl hnal za Israelem – když byli vytrhli, nechali města otevřena –¹⁸ pravil Hospodin Josuovi: Pozdvihni štít, který máš v ruce, proti městu Haji, neboť dám ti je.¹⁹ Když tedy zdvihl štít proti městu, zálohy, které byly ukryty, hned povstaly, táhly k městu, zmocnily se ho a zapálily je.²⁰ Městské mužstvo, které Josue pronásledovalo, se ohlédlo, a vidouc dým z města až k nebi vystupovati, nemohlo již utéci ani sem ani tam, zejména proto, že ti, kdož na oko utíkali k poušti, prudce napadli pronásledovatele.²¹ Josue totiž a všecek Israel vida, že město je vzato, že z města vystupuje dým, obrátil se a bil do mužstva Haje.

²² Rovněž i ti, kteří byli vzali a zapálili město, vytáhli z města svým vstříc a začali bít nepřátele, kteří byli uprostřed. Byli tedy nepřátelé s obou stran biti, že se nezachránil nikdo z tak velikého množství.

²³ Jali také za živa krále města Haje a vydali ho Josuovi.

²⁴ Když tedy byli zabiti všichni, kdo pronásledovali Israele prchajícího k poušti, když na témž místě mečem padli: synové Israelovi vrátili se a vybili město.²⁵ Bylo pak těch, kteří toho dne padli, od muže až do ženy, dvanáct tisíc lidí, všichni z města Haje.

²⁶ Josue nespustil ruky, kterou byl do výše zvedl drže štít, dokud nebyli pobiti všichni obyvatelé města Haje.

²⁷ O dobytek však a kořist z města rozdělili se synové Israelovi, jak byl přikázal Hospodin Josuovi.

²⁸ Josue vypálil město a učinil z něho zbořeniště na věčné časy.

²⁹ Také jeho krále pověsil na šibenici až do večera, do západu slunce. Na rozkaz Josuův sňali mrtvolu s jeho kříže, pohodili ji u samého vchodu do města, a nanесли na ni velikou hromadu kamení, která trvá podnes.

Josue obnovuje úmluvu Hospodinovu s Israelem. (8, 30.–35.)

³⁰ Tehdy vystavěl Josue oltář Hospodinu, Rohu Israelovu, na hoře Hebal,³¹ jak byl přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, synům Israelovým a jak psáno je v Mojžíšově knize zákona; oltář totiž z kamenů nehlazených, jichžto železo se nedotklo. Na něm obětoval

HL. 8. V. ¹³. Místo „vytáhl a zastavil se v údolí“ dlužno dle hebr. znění Hummelauerem opraveného přeložit: „přenocoval mezi lidem“. Jako ztrávil minulou noc v táboře v *Galgale* (v. 9.), tak ztrávil noc následující ve vojenském táboře u Haje.

V. ²⁹. „šibenice“ = „kříž“ = strom. – Mrtvolu královu pověsili a před západem slunce dle Dt 21, 22. n. sňali. – O kamení na hrobě nahromaděném srv. 7, 26.

Hospodinu celopaly a podal pokojné oběti.

³² A napsal na kameny opis zákona Mojžíšova, který byl on napsal před syny Israelovými. ³³ Všecek pak lid, starší, vůdcové i soudcové, cizinci i lidé domáci, stáli po obou stranách archy před kněžími, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy; polovice jich vedle hory Garizim a polovice vedle hory Hebal, jak byl přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův.

(Josue) dal nejdříve požehnání lidu Israelovu. ³⁴ Potom četl všechna slova (zákona), požehnání i zlořečení, vše, jak bylo psáno v knize zákona. ³⁵ Nic z toho, co rozkázal Mojžíš, nenechal bez povšimnutí, ale vše opakoval přede vším množstvím Israelovým, před ženami, dětmi i cizinci, kteří mezi nimi přebývali.

Spolek kanaanských králů proti Josuovi. (9, 1. n.)

HLAVA 9. – ¹ Když to uslyšeli všichni králové za Jordánem, kteří sídlili na horách i v nížinách, v přímoří, na pobřeží Velikého moře, i ti, kteří sídlili v Libanonu, Hetští, Amorrhéští, Kanaanští, Ferezejští, Hevejští a Jebusejští – ² shromáždili se, by bojovali proti Josuovi a Israelovi jednomyslně a svorně.

Gabaonáné snaží se zachránit Istí. (9, 3. – 27.)

³ Když však obyvatelé Gabaonu uslyšeli vše, co byl učinil Josue Jerichu a Haji, ⁴ vymyslili lest: nabrali si potravin, naložili na osly, staré pytle, rozpraskané a sešíváné vinné měchy, ⁵ (vzali si) velmi staré střevíce, které byly na důkaz stáří záplatami sešíváné, a oblékli se ve staré šaty; také chleby, které vzali na cestu, byly tvrdé a na kusy rozdrobené. ⁶ Tak přišli k Josuovi, který tehdy dlel v táboře v Galgale, a pravili jemu a všemu Israelovi: Ze země daleké přicházíme, přejíce si učiniti s vámi mír. Muži israelíští jim odpověděli: ⁷ (Jen) nesídlíte-li v zemi, která jsouc našim údělem patří nám, že bychom nemohli vejíti s vámi ve smlouvu! ⁸ Oni však řekli Josuovi: „Jsme tvými služebníky.“ Když se jich Josue otázal: „Kdo jste vy? a odkud přicházíte?“ ⁹ odpověděli: „Ze země velmi daleké přicházejí služebníci tvoji ve jménu Hospodina, Boha tvého. Slyšeliť jsme pověst o jeho moci, o všem, co učinil v Egyptě ¹⁰ a dvěma králům amorrhéjským, kteří byli za Jordánem, Sehonovi, králi hesebonskému, a Ogovi, králi basanskému, který byl v Astarotě. ¹¹ I řekli nám starší a všichni obyvatelé země naši: Naberte si potravin na velmi dalekou cestu, jděte jim vstříc a rcete: „Jsme vašimi služebníky, učinite smlouvu s námi.“ ¹² Hle, chleby, když jsme vyšli z domova, bychom šli k vám, vzali jsme teplé; nyní vyschly, a že jsou příliš staré, jsou rozdrobeny. ¹³ Vinné měchy jsme naplnily nové – nyní jsou rozpukané a dřavé. Roucha, ve která jsme oblečeni, a střevíce, které máme na nohou, následkem veliké délky daleké cesty jsou sešlé a skorem zničené.“

¹⁴ Přijali tedy (Israelité) z jejich pokrmův, úst Hospodinových však se netázali. ¹⁵ I učinil s nimi Josue mír a všed ve smlouvu slíbil, že nebudou usmrceni; také knížata lidu jim přisahal.

V. ³³. „vůdcové“ = hebr.: „písari, hlasatelé“. – Cizinci byli chráněnci (klienti) buď některého israelského kmene nebo šejka, a proto mohli mezi Israelity přebývat. Aby směli se zúčastniti israelské bohoslužby, bylo jim přijmouti israelské náboženství („proselyté“). Zde jsou „cizinci“ drvoštěpové a vodaři, jak plyne z Dt 29, 10. – O „kněžích-Levitech“ (hebr.) nesoucích archu srv. výše 3, 3. – „Mojžíš přikázal“ tak učiniti Dt 11, 29. n.; 27, 11. nn. – Jako kněží po skončené oběti lidu žehnávali, tak učinil Josue po obětech, které dle v. 31. přinesl. Užil k tomu snad slov Nm 6, 22. až 27. (Tostatus)

V. ³⁴. „požehnání a zlořečení“ = Dt 28, 1. – 46.

HL. 9. V. ⁸. Spisovatel podává výroky Gabaonánů *svými slovy* (Hummelauer). – Nejvíce získali si srdce Josuova tvrzením, že přicházejí „ve jménu“ = *pro jméno Jahvovo*, pro jeho moc velikou, o které slyšeli. Bojíce se, by Israelité, podporovaní tímto mocným Bohem, neučinili jim jako Emorům v Zajordání, chtěli s nimi vejíti v přátelskou smlouvu.

¹⁶ Tři dny však po tom, kdy byla učiněna smlouva, uslyšeli, že sídlí blízko a že mají býti mezi nimi. ¹⁷ I vytáhli synové Israelovi a [třetího dne] přišli do jejich měst, jejichžto jména jsou: Gabaon, Kafira, Berot a Kariatiarim. ¹⁸ Nepobili však jich, protože přísahala jim kníže-ta lidu ve jménu Hospodina, Boha Israelova. Když pak reptal všecek lid proti knízá-tům, ¹⁹ odpověděli jim: „Přisahali jsme jim ve jménu Hospodina, Boha Israelova, a proto nesmíme se jich dotknouti. ²⁰ Ale toto jim učiníme: Ať zůstanou sice na živu, by nebyl popuzen proti nám hněv Hospodinův, kdybychom jim přísahy nedodrželi; ²¹ ale ať zůstanou živi, by k užítku všeho národa sekali dříví a nosili vodu.“ Tak titο pravili.

²² I povolal Josue Gabaonské a řekl jim: Proč jste nás chtěli lsti oklamati, že jste řekli: „Velmi daleko od vás sídlíme“, když přece jste mezi námi? ²³ Buďte tedy zlořečeni a rod váš nepřestaň sekati dříví a nositi vodu do příbytku Boha mého! ²⁴ Oni odpověděli: Zvěstováno bylo nám, služebníkům tvým, že slíbil Hospodin, Bůh tvůj, Mojžíšovi, služebníkovi svému, že vám dá všecku (tuto) zemi a že zahladí všechny obyvatele její. Báli jsme se tedy velmi a postarali jsme se o své životy; strachem z vás byvše dohnáni, pojali jsme ten záměr. ²⁵ Nyní však jsme v ruce tvé; co uznáš za dobré a správné, učin s námi.

²⁶ Učinil tedy Josue, jak byl řekl, a zachránil je z ruky synův Israelových, že nebyli pobiti. ²⁷ A ustanovil toho dne, by byli ve službě všeho lidu a Hospodinova oltáře, sekající dříví a nosíce vodu až podnes, na místě, které si Hospodin vyvolí.

Israel zvítězil nad králem jeruzalémským a nad jeho čtyřmi spojenci. (10, 1.– 27.)

HLAVA 10. – ¹ Když to uslyšel Adonisedek, král jeruzalémský, že totiž Josue vzal Haj, že jej vyvrátil – neboť jako byl učinil Jerichu a jeho králi, tak učinil Haji a jeho králi, – že přeběhli Gabaonští k Israeli a jsou s nimi spolčeni, ² velmi se bál. Byloť Gabaon město veliké, (jako) jedno z měst královských, větší než město Haj, a všichni jeho bojovníci byli velmi statní. ³ Vzkázal tedy Adonisedek, král jeruzalémský, Ohamovi, králi hebronskému, Faramovi, králi jerimotskému, Jafiovi, králi lachiskému a Dabirovi, králi eglonskému: ⁴ „Přitáhňte ke mně nahoru a přispějte (mi) na pomoc, bychom dobyli Gabaonu, ježto přeběhl k Josuovi a k synům Israelovým.“ ⁵ Shromáždilo se tedy pět králův amorrhejských, král jeruzalémský, král hebronský, král jerimotský, král lachiský a král eglonský, táhli společně se svými vojsky nahoru, položili se táborem kolem Gabaonu a začali ho dobývat.

⁶ Tu vzkázali obyvatelé obleženého města Gabaona Josuovi, který tehdy dlel v táboře u Galgaly: „Nevzdaluj svých rukou od pomoci svým služebníkům; přitáhni rychle nahoru a vysvoboď nás; přispěj nám na pomoc, neboť spolčili se proti nám všichni králové Amorrhejských, kteří sídlí na horách.“ ⁷ I vytáhl Josue z Galgaly nahoru a všecek válečný lid, muži velmi zdatní, s ním. ⁸ A Hospodin řekl Josuovi: „Neboj se jich, neboť dal jsem je ve tvé ruce; nikdo z nich nebude ti moci odolati.“ ⁹ Tu Josue táhnuv celou noc z Galgaly, náhle je přepadal. ¹⁰ I uvedl je Hospodin před Israelem do zmatku – takže je potřel velikou porážkou v Gabaonsku, pronásledoval po cestě stoupající k Bethoronu a bil je až do Azeky a Makedy.

¹¹ Když tak před syny Israelovými utíkali a byli tam, kde se sestupuje k Bethoronu, Hospodin poslal na ně veliké kameny s nebe až po Azeku; i zemřelo jich mnohem více kamením

V. ²⁷. „na místě, které si Hospodin vyvolí“, srv. Dt 12, 5. 11. 14. 18. 21. 26.

Hl. 10. V. ³. *Láchíš* dříve bývalo ztotožňováno se zříceninou *Umm el-Láqis*, 3 km od *Adžlúnu* na západ; nyní však po Blissových vykopávkách zjištěno, že = *Tell el-Hasí*, 3 km jižně od *Adžlúnu*, který leží v místech bývalého *Eglonu* (37 km na západ Hebronu). – Jménem anglické společnosti pro výzkum Palestiny (*Palestine Exploration Fund*), založené v Londýně roku 1865, prokopali pahorek *el-Hasí* roku 1890 až 1893 starověkové *Flinders Petrie* a *F. J. Bliss*.

V. ¹¹. „veliké kameny“ = kroupy. Srv. Is 30, 30.

krupobití, než jich pobili mečem synové Israelovi.

¹² Tehdy, toho dne, kdy vydal (Hospodin) Amorrhejské (na smrt) před syny Israelovými, mluvil Josue k Hospodinovi a pravil před nimi:

„Slunce nad Gabaonem se nehýbej ani (ty) měsíci nad údolím Ajalon!“ ¹³ Tu zastavilo se slunce i měsíc, až vykonal lid odvetu na nepřítelích.

Zda to není psáno v „Knize spravedlivců“?

Zůstalo tedy státí slunce prostřed nebes a nespělo k západu po dobu jednoho dne. ¹⁴ Nebyl prve ani potom takový [dlouhý] den, by poslechl Hospodin hlasu člověka; bojoval totiž za Israele.

¹⁵ Potom vrátil se Josue se všim Israelem do tábora v Galgale. –

¹⁶ (Oněch) pět králů však prchlo a skrylo se v jeskyni města Makedy. ¹⁷ Když bylo Josuovi oznámeno, že bylo nalezeno pět králů skrytých v jeskyni města Makedy, ¹⁸ přikázal svým spolubojovníkům: Přiválcet veliké kameny k ústí jeskyně a osadte ji muži ostrážitými, kteří nechat uzavřených ostříhají; ¹⁹ vy pak nestůjte, ale pronásledujte nepřátele, všechny zadní z prchajících bíte a nedopusťte jim, aby vešli do hradeb svých měst, neboť Hospodin Bůh dal je v ruce vaše.

²⁰ Když tedy poraženi byli nepřátelé velikou porážkou, když byli takorba vyhlazeni a zničeni, a když ti, kterým se podařilo před Israelem prchnouti, uchýlili se do měst hrazených: ²¹ vrátilo se všechno vojsko k Josuovi do Makedy, do tábora, ve zdraví [a v plném počtu]; a nikdo se neodvažoval proti synům Israelovým (ani) ceknouti. ²² Josue pak vydal rozkaz: Otevřte

V. ¹². Josue prosí, by slunce se zastavilo „nad Gabaonem“, t. j. by svítilo tak, jako ráno, kdy Israelité bojovali u Gabaonu. – Modlitba Josuova a její výsledek ukazuje, jak účinnou bývá prosba k Bohu, je-li plna živé víry. Srv. Mk 9, 22; 11, 23. n. Bůh vyslyšel tuto prosbu, slunce za mraky nezapadlo, ale svítilo tak dlouho, až se na obloze objevil jasný měsíc; když měsíc vystřídal slunce, byl již Josue daleko od Gabaonu, u Ajalonu, a tu teprv prosí Hospodina, by měsíc „se zastavil“, t. j. „nezapadal“ za mraky, by mohl v jasu měsíčním nepřítel pronásledovati. Bůh vyslyšel tuto prosbu, měsíc nezašel, ale svítil, že bylo jasno „jako ve dne“. Básník, jehož se spisovatel knihy Josue dovolává (v. 13.), spojil obě prosby Josuovy v jedno, by měl myšlenkou úměr, ač prosby ty časově dlužno rozlišovati.

V. ¹³. Zjev přírodní *není* tu ličen ve své *vniterné* podstatě, ale jen *dle vnějšího dojmu zrakového*. Viz Úvod. Zde lze tím méně žádati od spisovatele biblického, by líčil „vědecky“ přírodní zjev, ježto nevypravuje ani svými slovy, nýbrž *uvádí* (cituje) *dva verše z knihy básní!* – „Výkonati odvetu na nepříteli“ bylo účelem zázraku tuto vypravováno. „Zastavení slunce a měsíce“ bylo prostředkem k tomu cíli. – Otázka: „*zda to není psáno?*“ rovná se kladné větě: „*Je to psáno . . .*“ – Z „*Knihy spravedlivců*“ podává 2. Král 1, 18.– 27. žalozpěv Davidův nad smrtí Saulovou a Jonatanovou. Z toho možno dohadovati, že to nebylo *básní* opěvujících vynikající muže israelské. – „*Střed nebes*“ není nejvyšší bod, v němžto stojí slunce o polednách. I když již chýlí se slunce k západu, je „*uprostřed nebe*“, t. j. prostřed *obzoru*. – Místo „*po dobu jednoho dne*“ hebr.: „*jako bývá za plného dne*“.

V. ¹⁴. „*dlouhý*“ nemá hebr., který nevidí tak podivuhodnost dne v jeho mimořádné délce, jako spíše v tom, že Bůh *vyslyšel* prosbu Josuovu takorba jako služebník *poslouchá* rozkazu svého pána. – Srv. Srv 46, 5. „*Jeden den stal se takorba dvěma dny*“ lze s naším výkladem velmi dobře sloučiti. *Sluneční světlo* po modlitbě Josuově až do konce jeho západu žádným mrakem nezastíněné, snad i lomem paprsků nad obyčej prodloužené, po němž následovalo velmi *jasné světlo* měsíčním mrakem nekalené, tak že nebylo takorba přechodu od slunečního světla k měsíčnímu, *opravňuje básníka mluvit* o *dvou dnech*, jako jmenuje spisovatel knihy Josue *kroupy* obrazně „*kameny*“, tak byl oprávněn také básník nazvat jasné světlo měsíční, které souviselo úzce se světlem slunečním, „*dnem*“. Výklad náš nikterak nestírá a nemůže setřítí s vypravovaného zjevu zázračný ráz, ale uvádí jej v úměr s jeho účelem a s moudrostí Boží. (Těto ani onomu neodporuje zvýšiti zázračný ráz tvrzením, že toho dne řízením Božím lámaly se k večeru paprsky sluneční ve vlhkém ovzduší, tak že jasnost denní byla skutečně o něco prodloužena.) – Kterak Hospodin bojoval za Israele, viz také Ex 14, 25; Dt 20, 4.

V. ¹⁵. již předbíhá to, co následující vv. 16.–42. vypravují. Věčně i časově v. 15. rovná se v. 43.

vchod do jeskyně a vyvedte ke mně pět králů, kteří se v ní skrývají.²³ Služebníci učinili, jak jim bylo rozkázáno, a vyvedli k němu pět králů z jeskyně, krále jerusalemského, krále hebronského, krále jerimotského, krále lachiského a krále eglonského.²⁴ Když byli k němu vyvedeni, svolal všechno mužstvo israelské a pravil knížatům vojska, která s ním byla: Jděte a vkládejte nohy na hrdla těchto králů! Když šli a na hrdla podrobených nohama šlapali,²⁵ opět jim pravil: Nebojte se a nestrachujte se, vzmužte se a buďte silní; neboť tak učiní Hospodin všem nepřítelům vašim, proti kterým bojujete.

²⁶ Potom Josue na ně udeřil, popravil a pověsil je na pěti kmenech; viseli až do večera.²⁷ Když slunce zapadlo, rozkázal svým spolubojovníkům, by je složili se šibenic. 1 složili je, naházeli je do jeskyně, ve které se byli skrývali, a nakladli na ústí její obrovských kamenů, které (tam) jsou podnes.

Šťastné boje Israelovy proti jihu. (10, 28.–43.)

²⁸ Téhož dne dobyl Josue Makedy, vybil ji ostrím meče a usmrtil jejího krále se vším obyvatelstvem; ani nepatrných zbytků v ní nenechal. Učinil králi makedskému, jako byl učinil králi jerišskému.

²⁹ Z Makedy táhl se vším Israelem k Lebně, a začal proti ní bojovati;³⁰ Hospodin ji dal i s králem do rukou Israelových, i vybili ostrím meče město a všechno jeho obyvatelstvo; nenechali v něm žádných zbytků. Učinili králi Lebny, jako byli učinili králi Jericha.

³¹ Z Lebny táhl se vším Israelem k Lachisi a rozestaviv dokola vojsko, dobýval ho.³² Hospodin dal Lachis do rukou Israelových, druhého dne ho dobyl a vybil ostrím meče každou živou bytost, která v něm byla, jako byl učinil Lebně.

³³ Toho času táhl Horam, král Gazeru, na pomoc Lachisi; avšak Josue ho porazil na hlavu se vším lidem jeho.

³⁴ Z Lachise táhl do Eglonu, oblehl³⁵ a dobyl ho téhož dne; a vyhubil ostrím meče všechny živé bytosti, které v něm byly, právě tak, jako byl učinil Lachisi.

³⁶ Z Eglonu táhl se vším Israelem nahoru do Hebronu, zahájil proti němu boj,³⁷ dobyl ho a vyhubil ostrím meče; také krále jeho i všechna městečka krajiny té a všechny živé bytosti, které se v něm zdržovaly; žádných zbytků v něm nenechal. Jako byl učinil Eglonu, tak učinil i Hebronu, zničil mečem vše, co v něm nalezl.

³⁸ Odtud táhl zpět k Dabiru,³⁹ dobyl ho a zpustošil, také jeho krále a všechna okolní městečka vyhubil ostrím meče; zbytků žádných v něm nenechal. Jako byl učinil Hebronu, Lebně a jejich králům, tak učinil Dabiru a králi jeho.

⁴⁰ Tak vyhubil Josue všechnu zemi: hornatinu, jih, roviny a Asedot s jejich králi; zbytků žádných v nich nenechal, ale vše, co mohlo dýchat, pobil, jak mu byl přikázal Hospodin, Bůh Israelův.⁴¹ Od Kades-Barne až po Gazu – také všechnu zemi Gosen – až po Gabaon,⁴² všechny krále i krajiny jejich zdobýval. jedním útokem a vyhubil; neboť Hospodin, Bůh Israe-

V.²⁸. „usmrtil“, t. j. vykonal *klatbu*, „*cherem*“ (hebr.). Israelité byli nástrojem spravedlnosti Nejvyššího, který trestal zatvřelost kanaanských pohanů. (Srv. níže 11, 19. n.) Celá století jim milosrdenství Boží shovívalo a času k pokání poprávalo. Srv. Gn 15, 16.

Ne jinak byli by učinili Palestiňané Israelitům, kdyby je byli přemohli! Právo mezinárodní bylo tehdy ještě v plénkách a právo válečné u všech tehdejších národů kruté.

V.³³. Gazer je dnešní Tell Džezer proslulý vykopávkami, které tu jménem anglické Společnosti pro výzkum Palestiny (Palestine Exploration Fund) řídil R. A. St. Macalister od roku 1902 do r. 1905 a opět od r. 1907 do roku 1909.

V.³⁷. Král hebronský je nástupce toho, který byl popraven již dle v. 26.

V.³⁸. Debir bývá nyní ztotožňována s pahorkem *Beit Mirsim*, jihozápadně Hebronu; pahorek prokopán r. 1926 a 1928 *Albright* (Jolms Hopkins University).

lův, bojoval za něho.

⁴³ Pak se vrátil se všim Israelem do tábora v Galgale.

Vítězné boje Israelovy proti severu. (11, 1.– 15.)

HLAVA 11. – ¹ Když to uslyšel Jabin, král asorský, poslal k Jobabovi, králi madonskému, ke králi semeronskému a ke králi achšafskému; ² také k (ostatním) králům severu, kteří sídlili v horách i na rovině jižně od Kenerotu, jakož i v nížinách a v území Doru u moře; ³ (poslal) také ke Kanaanským na východě i na západě, k Amorrhejským, Hetským, Ferezejským, Jebusejským na horách, jakož i k Hevejským, kteří sídlili na úpatí Hermonu v zemi Masfa. ⁴ I vytáhli všichni se svými zástupy, lid velmi četný, jako písek, který je na břehu mořském; také koní a vozů veliké množství. ⁵ Všichni ti králové spojili se u Meromských vod, aby bojovali proti Israelovi.

⁶ Tu řekl Hospodin Josuovi: Neboj se jich; neboť zítra, právě v tuto hodinu, vydám je všechny na smrt před Israelem; koním jejich podřežeš šlachy a vozy spálíš ohněm. ⁷ Když pak Josue a s ním všechno vojsko náhle na ně k Meromským vodám přitrhlo a udeřilo, ⁸ dal je Hospodin v ruce Israelovy. Porazili je a pronásledovali až k Velikému Sidonu, až k Maserefotským vodám a k rovině Masfě, která jest odtud na východ. Pobil je všechny, takže nenechal z nich žádných zbytkův; ⁹ učinil, jak mu byl přikázal Hospodin: koním jejich podřezal šlachy a vozy spálil ohněm.

¹⁰ Hned se obrátiv, dobyl Asoru a krále jeho zabil mečem. – Asor totiž ve starých dobách mezi všemi těmi říšemi vévodil. – ¹¹ Všecky živé bytosti, které tam dlely, pobil; nenechal v něm žádných zbytkův, ale všechny do jednoho zničil, město samo pak spálil.

¹² Také všechna města okolní i krále jejich zjímal, pobil a zahladil, jak byl přikázal jemu Mojžíš, služebník Hospodinův. ¹³ Mimo města, která byla na pahorcích a na návrších, spálil Israel všechna; jedině Asor, pevně hrazený, zničil ohněm.

¹⁴ Všecku kořist měst těch i dobytek rozdělili si synové Israelovi, lidi však všechny pobili.

¹⁵ Jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi, služebníkovi svému, tak přikázal Mojžíš Josuovi, a ten všechno vyplnil; ze všech příkazů, které byl dal Hospodin Mojžíšovi, neopominul ani jediného slova.

Přehled všech bojů Josuových. (11, 16.– 23.)

¹⁶ Tak dobyl Josue veškeré země, hornaté, jižní, krajiny Gosen, nížiny, kraje západního, pohorí Israelova i rovin jeho, ¹⁷ jakož i boku hory, která se zdvihá k Seiru, (odtud) až k Baal-gadu v nížině Libanské pod horou Hermon; všechny krále jejich zjímal, pobil a povraždil.

¹⁸ Dlouho bojoval Josue proti králům těm.

¹⁹ Nebylo města, které by se (dobrovolně) poddalo synům Israelovým, kromě Hevejských, kteří sídlili v Gabaoně; všech dobyli bojem. ²⁰ Bylo totiž Hospodinem usouzeno, že se zatvrdila srdce jejich a bojovali proti Israelovi, že padli nezasluhující žádné milosti a byli pobiti, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

²¹ Toho času přišel Josue a vyhladil Enaky s hor, z Hebronu, z Dabiru, z Anabu, jakož i s celého pohorí Judova a Israelova, a zničil města jejich. ²² Nenechal nikoho z kmene Enaků v

Hl. 11. V. ¹³. Z měst vystavených na pahorcích Josue spálil jen *Asor*; ostatních měst na výšinách nespálil. Patrně proto, že se v nich chtěli Israelité později usaditi, a hradeb již hotových ke svému bezpečí použiti.

V. ²⁰. Srv. 21, 42; – „*že padli*“ = že byla na nich vykonána klatba (hebr.).

Zkázu tedy palestinských pohanů dlužno připisovati jejich zatvrzelosti. Kdyby se byli kajicně obrátili k Bohu, nebyl by jim svého milosrdenství odepřel. Srv. výše 10, 28.

K v. ²². srv. 15, 45.–47; Sdc 1, 18. Get je jedno z fílištinských pěti měst; bylo hledáno tam, kde je dneš-

zemi synův Israelových kromě měst Gazy, Getu a Azotu, v nichž jedině zůstali.

²³ Zmocnil se tedy Josue veškeré země, jak slíbil Hospodin Mojžíšovi, a dal ji v majetek synům Israelovým podle jejich oddílů, kmenů.

Pak odpočívala země od bojů.

***Seznam králů poražených Israelem v Zajordání. (12, 1.– 6.)
a v Předjordání. (7.– 24.).***

HLAVA 12. – ¹ Tito jsou králové, které pobili synové Israelovi a jejichžto zemi za Jordánem na východě slunce opanovali, od potoka Antonu až k hoře Hermonu s veškerou krajinou východní hledící k poušti:

² Sehon, král Amorrhejských, který sídlil v Hesebonu a panoval od Aroeru, který leží na břehu potoka Arnonu, od prostředka jeho údolí, nad polovici Galaadu až po potok Jabok, který činí hranici synův Ammonových, ³ a nad pustinou až k moři Kenerotskému na východě, až k moři Pouště, to jest moři Slanému, na východě, až k cestě betsimotské, a jižně až po krajinu, která leží pod Asedotem Fasgy.

⁴ Og [se svým územím], král Basami, ze zbytků Rafaim, který sídlil v Astarotě a v Edraji, a panoval nad pohořím Hermonským, nad Salechou, nad celým Basanem až po hranice ⁵ Gessuranův a Macha-ťanův a nad polovici Galaadu až po hranice Sehona, krále Hesebonu.

⁶ Mojžíš, služebník Hospodinův, a synové Israelovi je pobili a Mojžíš dal zemi jejich v majetek Rubenovcům, Gadovcům a polovici kmene Manassova.

⁷ Toto jsou králové (té) země, které pobil Josue a synové Israelovi za Jordánem na západní straně od Baalgadu v rovině Libanské až k hoře, jejíž bok se zdvíhá k Seiru:

Josue dal ji v majetek kmenům Israelovým, každému jeho díl ⁸ na horách, v rovinách, v nížinách, na svazích, na poušti i na jihu, kde sídlili Hetští, Amorrhejští, Kanaanští, Ferezejští, Hevejští a Jebusejští. –

⁹ Král Jericha
Kráľ Haje, jež je vedle Betelu
¹⁰ Král Jerusalema
Kráľ Hebronu
¹¹ Král Jerimotu
Kráľ Lachise
¹² Král Eglonu
Kráľ Gezeru
¹³ Král Dabiru
Kráľ Gaderu
¹⁴ Král Hermý
Kráľ Heredu
¹⁵ Král Lebny
Kráľ Odullamu

jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.

¹⁶ Král Makedy
Kráľ Betelu
¹⁷ Král Tafuy
Kráľ Oferu
¹⁸ Král Afeku
Kráľ Saronu
¹⁹ Král Madonu
Kráľ Asoru
²⁰ Král Semeronu
Kráľ Achsafu
²¹ Král Tenaku
Kráľ Magedda
²² Král Kadesuv
Kráľ Jachananu karmelského

jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.
jeden.

ní Bét-Džibrín, severozápadně od Hebronu.

Jiní se domnívají, že *Get* dlužno hledati na pahorku *Tell eč-Čáfije*, prokopaném v letech 1898– 1900 Blissem a Macalisterem.

²³ Král Doru v údolí dorském	jeden.	Král Tersy	jeden.
Král národů Galgalských	jeden.	Všech králů třicet a	jeden.

Josue dostává od Hospodina rozkaz, aby rozdělil Předjordání. (13, 1.– 7.)

HLAVA 13. – ¹ Když Josue pokročil věkem, když zestárl, řekl mu Hospodin: Zestaráš ses, pokročíš věkem, zbývá velmi mnoho země a není dosud losem rozdělena.

– ² Všecky totiž kraje Filištanů, všechna (země) Gessuřanů, ³ (území) od Kalné řeky zavlažující Egypt až po hranice Akkaronu na severu, země to, (která patří ke) Kanaanu a rozdělena je mezi pět králů filistinských: mezi Gazské, Azotské, Askalonské, Getské a Akkaronské; ⁴ na jihu jsou (ještě) Hevejští; (zbývá) všechna země Kanaan (od) Maary Sidonských až po Afek a hranice Amorrhejských, ⁵ jakož i jejich končiny; (zbývá) krajina Libanská na východě, od Baalgadu na úpatí pohoří Hermonského až tam, kde se přichází do Ematu; ⁶ (zbývají) všichni, kdo sídlí na horách od Libami až k Vodám maserefotským, všichni to Sidonští.

Já jsem ten, který je vyhladí před syny Israelovými. – Budiž (to) dědičným údělem Israelovým, jak jsem ti přikázal! ⁷ Rozděl tedy nyní zemi v majetek devíti kmenům a polovině kmene Manassova.

Proč se nedostává nyní údělu Rubenovcům, Gadovcům, polovici kmene Manassova a Levitům? (13, 8.– 33.)

⁸ S tím opanoval Ruben a Gad zemi, kterou jim dal Mojžíš, služebník Hospodinův, za řekou Jordánem na východní straně ⁹ od Aroeru, který leží na břehu potoka Arnonu – uprostřed údolí – všechnu rovinu Madabskou až k Dibonu, ¹⁰ všechna města Sehona, krále amorrhejského, který kraloval v Hesebonu, až ke hranici synův Ammonových, ¹¹ Galaad, území Gessuřanův a Machařanů, veškeré pohoří Hermonské, všecek Basan až po Salechu, ¹² veškeré království basanského krále Oga, který panoval v Astarotě a v Edraji. – Byl ze zbytků Ra-faim, které Mojžíš pobil a vyhubil. –

¹³ Gessuřanův a Machařanů synové Israelovi nechtěli vyhubiti, i sídlí mezi Israelem podnes.

¹⁴ Kmeni Levi nedal údělu; ale oběti a žertvy Hospodina, Boha Israelova, to jest dědictví jeho, jak mu pravil.

¹⁵ Dal tedy Mojžíš úděl všem rodům kmene Ruhenovců. ¹⁶ Území jejich zabíralo od Aroeru – ten leží na břehu potoka Arnonu, uprostřed údolí jmenovaného potoka – všechnu rovinu rozprostírající se k Medabě, ¹⁷ (až po) Hesebon, a všechna města, která jsou v rovině, Dibon, Bamotbaal, městečko Baalmon, ¹⁸ Jassu, Kedimot, Mefaat, ¹⁹ Kariatain, Sebam, Saratasar na hoře údolí, ²⁰ Betfogor, Asedot Fasgy, Betjesimot, ²¹ vše to města na rovině, vše to (území) království amorrhejského krále Sehona, který panoval v Hesebonu, jehož Mojžíš zabil (i) s knížaty madianskými, s Heveem, Rekemem, Surem, Hurem a Rebem, vůdci to Sehonovými, kteří obývali (tu) zemi.

²² Také Balaama, syna Beorova, věštce, usmrtili synové Israelovi mečem s ostatními zabítymi.

²³ Tak byla řeka Jordán hranicí synů Rubenových. Tato města a vesnice jsou majetkem rodů Rubenovců.

Hl. 13. V. ³ „*Kalná řeka*“ (hebr.: Síchór) je tu „*Potok egyptský*“ (Nm 34, 5.).

V. ⁸ „S tím“ = s kmenem Manassovců, určitěji: s druhou jeho polovinou. Srv. konec v. 7.

V. ²³ zakončuje popis hranic Rubenovců, podobně jako v. 28. je závěr popisu hranic Gadových a v. 32. závěrek popisu všeho území zajordánského.

²⁴ Všem rodům kmene Gadovců pak dal Mojžíš úděl, jehož části jsou tyto: ²⁵ území Jaser, všechna města Galaadu, polovice země synův Antimonových až po Aroer, který leží proti Rabbě, ²⁶ od Hesebonu až po Ramot, Masfe a Betonim, a od Manaim až po území Dabiru, ²⁷ mimo to v údolí Betharan, Betnemra, Sokot, jakož i Safon, ostatek (to) království Sehona, krále hesebonského; také tohoto (údělu) hranicí jest Jordán až k nejzazší části moře Kenerot za Jordánem na straně východní.

²⁸ To jest úděl rodů synů Gadových, (jmenovaná) města s příslušnými osadami.

²⁹ Také všem rodům polovice kmene Manassovců dal úděl: ³⁰ počíná u Manaim a je to všecek Basan, veškeré království Oga, krále basanského, všechny vesnice Jairovy, které jsou v Basanu, šedesát městeček ³¹ a polovice Galaadu, jakož i Astarot a Edraj, města království Ogova v Basanu; (to dal) synům Machira, syna Manassova; (to jest) polovině synů Machirových podle jejich rodův.

³² Tento majetek rozdělil Mojžíš na Moabských stepích za Jordánem naproti Jerichu, na straně východní.

³³ Kmeni však Levi nedal údělu, ježto sám Hospodin, Bůh Israelův, jest údělem jeho, jak mu řekl.

Dělba Předjordání koná se podle rozkazu Mojžíšova. (14, 1.–5.)

HLAVA 14. – ¹ Toto jest dědičný majetek, kterého se dostalo synům Israelovým v zemi Kanaan, který jim podle jejich kmenů dal Eleazar, kněz, Josue, syn Nunův, a knížata rodů, ² losem všechno rozdělivše, jak byl přikázal Hospodin skrze Mojžíše, devíti kmenům a polovici kmene; ³ neboť půltřetímu kmeni dal již prve Mojžíš za Jordánem úděl.

Jen Levité nedostali žádného území mezi svými bratry; ⁴ zato však synové Josefovi byli rozděleni ve dva kmeny, Manassův a Efraimův. Levité nedostali tedy jiného údělu v zemi než města na byt a jejich okolí na výživu dobytka a stád svých.

⁵ Jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi, tak učinili synové Israelovi a rozdělili zemi.

Úděl Judovců. (14, 6.–15, 63.)

⁶ Synové Judovi přistoupili k Josuovi v Galgale a Kaleb, syn Jefonův, Kenezovec, mu pravil:

Víš, co mluvil Hospodin k Mojžíšovi, muži Božímu, o mně a o tobě v Kades-Barne. ⁷ Čtyřicet let mi bylo, když mě poslal Mojžíš, služebník Hospodinův, z Kades-Barne, bych vyšetřil zemi. I zvěstoval jsem mu, co jsem pokládal za pravdu; ⁸ moji bratři však, kteří byli vyšli se mnou, uvedli v rozpaky myslí lidu, ale já přece jsem šel za Hospodinem, Bohem svým. ⁹ Toho dne přísahal Mojžíš: „Země, po které kráčela noha tvá, bude dědičným podílem tvým i synů tvých na věčné časy, že jsi šel za Hospodinem, Bohem mým.“ ¹⁰ Udělil mi tedy Hospodin život, jak slíbil, až do dneška. – Je tomu čtyřicet pět let, co mluvil Hospodin k Mojžíšovi tuto řeč, když chodil Israel po poušti. – Dnes mi jest osmdesátpět roků, ¹¹ a jsem tak při síle, jako jsem byl tehdy, když jsem byl poslán na výzvědy, síla toho času trvá ve mně až podnes k bojování i k pochodům. ¹² Dej mi tedy tuto hornatinu, kterou mi Hospodin slíbil, jaks to také slyšel, a na které jsou Enakové, jakož i města veliká a hrazená; snad bude Hospodin se mnou, že je budu moci vyhladiti, jak mi slíbil.

¹³ Josue mu požehnal a dal mu Hebron v dědičný podíl.

¹⁴ Od té doby patří Hebron Kalebovi, synu Jefonovu, Kenezovci, až podnes, neboť šel za Hospodinem, Bohem Israelovým.

HL. 14. V. ¹³ Dle 10, 36, n, dobyl sice již Josue Hebronu a dle 11, 21, potřel Enaky, potom však se vrátil zase do tábora v Galgale; zatím se města i okolí zmocnil zase nepřítel, proti němuž bylo tedy nyní Kalebovi bojovati, aby ho vypudil.

¹⁵ Jméno Hebronu bylo prve Kariat Arbe; leží tam Adam, největší mezi Enaky.

Potom měla země pokoj od bojů.

HLAVA 15. – ¹ Úděl Judovců podle jejich rodů (sahal) ke hranici Edomska, k poušti Sin na jihu, k nejzazšímu jižnímu kraji.

² (Hranice) jeho začíná cípem Solného moře, jazykem jeho hledícím k jihu, ³ jde proti Štírovému průsmyku a přechází do Siny; pak stoupá ke Kades-Barne, dosahuje Esronu, stoupá k Addaru, obchází Karkau, ⁴ odtud přechází do Asemony, sahá k Egyptskému potočce a končí u Velikého moře. To bude hranice jižní.

⁵ Východní hranice začíná u Solného moře (a sahá) až ke konci Jordánu.

Na severu (jde) hranice od jazyka moře, od jmenované řeky Jordánu, ⁶ stoupá do Bet-Hagly, přechází na sever do Bet-Araby, vystupuje ke skále Boena, syna Rubenova, ⁷ stoupá k Debeře nedaleko údolí Achor, směřuje na sever ke Galgale, která je naproti průsmyku Adom-mim, na jihu údolí; pak jde přes vodu, která sluje Studnice slunce, a zabíhá ku prameni Rogel; ⁸ pak stoupá údolím syna Ennomova na jižní straně Jebušanu, to jest Jerusalema; odtud zdvihá se k vrcholu hory, která leží na západ, proti Geennom, na severním konci údolí Rafaim; ⁹ od vrcholu hory přechází až ku prameni Neftoa, dospívá k osadám hory Efron, sklání se do Baaly, to jest Kariatiarim čili Město lesů. ¹⁰ Z Baaly zatáčí se na západ k hoře Seir, bokem hory Jarim jde na severu do Cheslonu, sestupuje do Betsamesu, přechází do Tamny, ¹¹ jde ke hřbetu Akkaronskému na sever, schyluje se k Sechroně, jde přes horu Baala, dosahuje Jebneelu a končí na západě břehem Velikého moře.

¹² To jsou hranice rodů Judovců po celém obvodu.

¹³ Kalebovi, synu Jefonovu, dal podíl uprostřed Judovců, jak mu byl Hospodin přikázal: Kariat Arbea, Enakova otce, to jest Hebron.

¹⁴ Kaleb vyhledil z něho tři syny Enakovy: Sesaje, Ahimana a Tolmaje z rodu Enakova. ¹⁵ Odtud táhl výše a přišel k obyvatelům Dabiru, který slul kdysi Kariat-sefer, [to jest Město písem], ¹⁶ I řekl Kaleb: Tomu, kdo potře Kariat-sefer a dobude ho, dám Achsu, dceru svou, za manželku. ¹⁷ I dobyl ho Otoniel, syn Kenezův, mladší bratr Kalebův. Dal mu tedy Achsu, dceru svou, za manželku. ¹⁸ Té, když hodlali spolu odejít, poradil její muž, by poprosila svého otce za pole. I vzdychala, jak na oslu seděla. Tu se jí Kaleb tázal: Co je ti? ¹⁹ Ona odpověděla:

Dej mi požehnání! Dal jsi mi suchou krajinu na jihu; přidej také zavlažovanou! Dal jí tedy Kaleb zemi zavlažovanou nahoře i dole.

²⁰ To je dědičný úděl rodů Judovců.

²¹ Města od nejzazšího kraje Judovců až k pomezí Edomska byla tato:

Na jihu: Kabseel, Eder, Jagur, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kades, Asor, Jetnam, ²⁴ Zif, Telem, Balot, ²⁵ Nový Asor, Kariat-Hesron, to jest Asor, ²⁶ Amam, Sama, Molada, ²⁷ Asergadda, Hassemon, Bet-felet, ²⁸ Haser-sual, Bersabe, Baziotia, ²⁹ Baala, Jim, Esem, ³⁰ Eltolad, Kesil, Harma, ³¹ Sikeleg, Medemena, Sensenna, ³² Lebaot, Selim, Aen [a] Remon – úhrnem dvacet devět měst s příslušnými vesnicemi.

³³ Na rovinách: Estaol, Sarea, Asena, ³⁴ Zanoë, Engannim, Tafua, Enaim, ³⁵ Jerimot, Adullam, Socho, Azeka, ³⁶ Saraim, Aditaim, Gadera a Gederotaim – čtrnáct měst s příslušnými vesnicemi.

³⁷ Sanan, Hadassa, Magdalgad, ³⁸ Delean, Masefa, Jektel, ³⁹ Lachis, Boskat, Eglon, ⁴⁰ Chebbon, Leheman, Ketlis, ⁴¹ Giderot, Bet-Dagon, Naama a Makeda – šestnáct měst s

V. ¹⁵ Kariat Arbe = město Arbeovo. Srv. Gn 23, a. – Slovo „ádám“ dlužno považovati za jméno obecné a překládati: „ten (Arbe) byl největší člověk (ne Adam!) mezi 'Anaqy“.

příslušnými vesnicemi.

⁴² Labana, Eter, Asan, ⁴³ Jefta, Esna, Nesib. ⁴⁴ Keila, Achzib a Maresa – devět měst s příslušnými vesnicemi.

⁴⁵ Akkaron s příslušnými vesnicemi a osadami; ⁴⁶ od Akkaronu k moři všechno, co se sklání k Azotu, s příslušnými vesničkami; ⁴⁷ Azot s příslušnými vesnicemi a osadami, Gaza s příslušnými vesnicemi a osadami až k Egyptskému potoku. Veliké moře činí jeho hranici.

⁴⁸ Na horách; Samir, Jeter, Sokot, ⁴⁹ Danna, Kariat-senna, to jest Dabir; ⁵⁰ Anab, Istemo, Anim, ⁵¹ Gosen, Olon a Gilo – jedenáct měst s příslušnými vesnicemi.

⁵² Arab, Ruma, Esaan, ⁵³ Janum, Bet-Tafua, Afeka, ⁵⁴ Atmata, Kariat-Arbe, to jest Hebron, a Sior – devět měst s příslušnými vesnicemi,

⁵⁵ Maon, Karmel, Zif, Jota, ⁵⁶ Jezrael, Jukadam. Zanoé, ⁵⁷ Ak-kain, Gabaa a Tamna – deset měst s příslušnými vesnicemi.

⁵⁸ Halhul, Bessur, Gedor, ⁵⁹ Maret, Bet-anot a Eltekon – šest měst s příslušnými vesnicemi.

⁶⁰ Kariat-baal, to jest Kariat-iarim, město lesů, a Arebba – dvě města s příslušnými vesnicemi.

⁶¹ Na poušti: Bet-Araba, Meddin, Sachacha, ⁶² Nebsan, Město soli a En-gaddi – šest měst s příslušnými vesnicemi.

⁶³ Jebušanů však, obyvatelů Jerusalema, nemohli Judovci vyhladiti; i bydlí Jebušané s Judovci v Jerusalemě podnes.

Úděl Josefovců. (16, 1.– 17, 18.)

HLAVA 16. – ¹ Los Josefovců padl (na krajinu) od Jordánu naproti Jerichu a (proti) jeho vodám na východě pouště, která stoupá od Jericha do hor k Betelu; ² (hranice jeho) jde od Betelu do Luzy, přechází k území Archejských, k Atarotu, ³ sestupuje k západu k území Jefeľanů až ke hranicím Dolního Bet-Horonu a (ke) Gazeru, a končí se [jeho kraje] Velikým

Hl. 15. V. ⁴⁴. Jméno *Maresa* zachováno v troskách *Chirbet Meráš*, 1½ km jižně *Bét-Džibrinu*; stopy města však nalezeny na chlumu *Tell Sandahanne*, 1 km jihovýchodně od jmenované zříceniny. – K dějinám města *Márešá* srv. 1. Par 4. 21; 2. Par 11, 8; 14, 9. 10; 20, 37; Mich 1, 15; 2. Mach 12, 35; 1. Mach 5, 66. Také tento pahorek (nazvaný dle svatyně zasvěcené *sv. Anně*) byl prokopán anglickou společností pro výzkum Palestiny.

V. ⁵⁹. Za v. 59. jmenuje LXX skupinu jedenácti měst okresu betlemského, totiž: *Theko* = *Tequ'a*, 9 km jižně od Betlema. Srv. Am 1, 1; 2. Král 14, 2; 1. Par 2, 24; 4, 5; 2. Par 11, 6; 20, 20; 1. Mach 9, 33; Jer 6, 1; 1. Král 23, 26; 2. Král 14, 4, 9; 1. Par 11, 28; 27, 9; 2. Esdr 3, 5. 27. – *Efrata* = *Betlem*. *Betlem* = *Béth-lechem* – *Dům chleba* = místo, kde hojnost výživy (pastvin, oliv a pod.). – *Fagór* = *Bét Fadžžár*, 7 km jihozápadně od Betlema. *Aitan* = *Etam* (2. Pal 11, 6.) = *'Ain 'Atán*, 4 km jihozápadně od Betlema nedaleko „Šalomounových rybníků“. – *Kaulon* = (?) *Qalónije*, 7 km severozápadně od Jerusalema při cestě z Jerusalema do Jáfy. – *Tatam* = (?) *Chirbet 'Ain et-Tút*, 1 km jihovýchodně od *Qalónije*. – Thobes psáno také Sores = *Sáris* mezi *Abu Gróšem* a *Keslou*. – *Karem* = *'Ain Kárim*, 6 ½ km jihozápadně od Jerusalema. Podle františkánského podání je to město jmenované Lk 1, 39., tedy místo, které slyšelo z úst Rodičky Boží chvalozpěv „Magnificat“ (kaple Mār Zakarjá), jakož i z úst Zachariášových zpěv „Benedictus“ (chrám sv. Jana Křtitele). Z bohatého pramene kárimského dopravují čistou vodu po oslích až do Jerusalema. – *Galem* = (?) *Bét Džálá*, 3 km severozápadně od Betlema. Dnes je tam veliká vesnice (asi 4500 obyvatelů), ukrytá v olivových hájích; jerusalemský patriarcha latinského obřadu má v ní svůj seminář. – *Thethér*, jinak psáno *Bai-thér* = *Biltír*, 7 km sz. od Betlema. – *Manochó* neznámo.

Seznam měst této skupiny nebyl původně v hebr. znění, ježto ta města měli obsazena Jebušané a spisovatel chtěl podat jejich seznam měst, která zabrali Judovci. Později, když i města okolí betlemského dostala se v držení Judovců, sestavil spisovatel (v době Samuelově, ale před Davidem) jich soupis, který se zachoval v LXX. (Hummelauer.)

Hl. 16. V. ¹. Josefovci = Manassovci a Efraimovci. Gn 48, 5.

mořem.⁴ (To) dostali synové Josefovi: Manasses a Efraim.

⁵ Byly také (vymezeny) hranice Efraimců podle jejich rodů: Území jejich bylo na východě, (. . .) od Atarot-Addaru až k Hornímu Bet-Horonu; ⁶ pak vybíhají hranice k moři. (. . .) Machmetat na severu; pak zatáčí se hranice na východ do Tanat-Sela, přecházejí na východě do Janoe, ⁷ sestupují z Janoe do Atarotu a do Naaraty, dosahují Jericha a vybíhají k Jordánu. ⁸ Z Tafuy jdou na západ do Třtinového údolí a vybíhají k moři [Solnému]. To je podíl rodů kmene Efraimova.

⁹ Také byla synům Efraimovým uprostřed údělu synů Manassových oddělena města s příslušnými vesnicemi: (. . .)

¹⁰ Kanaanských, kteří sídlili v Gazeru, Efraimovci nepobili; proto sídlí Kanaanští uprostřed Efraima až podnes, dávající mu poplatek.

HLAVA 17. – ¹ Také kmen Manassův dostal úděl; jeť on Josefův prvorozenec. Machir, prvorozenec Manassův, otec Galaadův, který byl válečníkem, dostal Galaad a Basan. ² Ostatní Manassovci (dostali podíly) podle jejich rodů: synové Abiezerovi, Helekovi, Esriellovi, Se-chemovi, Heferovi, Semidovi; to jsou (totiž) mužští potomci Manassa, syna Josefova, podle jejich rodů.

³ Salfaad však, syn Hefera, syna Galaada, syna Machira, syna Manassova, neměl synů, nýbrž toliko dcery, jichžto jména jsou: Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tersa. ⁴ Ty předstoupily před kněze Eleazara, před Josue, syna Nunova, a před knížata řkouce: Hospodin přikázal skrze Mojžíše, by nám byl dán podíl mezi bratry našimi.

Dal jim tedy podle rozkazu Hospodinova podíl mezi bratry otce jejich.

⁵ Tak dostalo se deset podílů Manassovi mimo zemi Galaad a Basan za Jordánem; ⁶ dcery totiž Manassovy obdržely dědičný podíl mezi syny jeho. Země Galaad však dostalo se v los ostatním synům Manassovým.

⁷ Hranice Manassovy šly od Aseru (u) Machmetatu, který je proti Sichemu; jdou na jih k obyvatelům pramene Tafua ⁸ – krajina Tafua totiž připadla v los Manassův, (avšak Tafua), která je na hranicích Manassovců, připadla v los Efraimovců. – ⁹ Potom sestupují hranice k údolí Třtinovému; na jihu (toho) údolí jsou města Efraimova; uprostřed jsou města Manassova; na severu údolí je území Manassovo a vybíhá k moři, ¹⁰ tak že území Efraimovo je na jihu a území Manassovo na severu, a obě uzavírá moře. Na severu hraničí s kmenem Aser a na východě s kmenem Issachar.

¹¹ V Issacharu a v Aseru bylo dědičným majetkem Manassovým :

V. ⁵ n. Znění tu při opisování porušeno. Za „*území jejich bylo na východě*“ dlužno doplniti řadu míst, která vymezovala východní hranice území Efraimova.

„*od Atarot-Addaru . . . k moři*“ je zlomek popisu jižních hranic Efraimových, který je všecek zachován výše ve v. 1.–3.; dlužno tedy před „*od Addaru*“ doplniti: *Jordán naproti Jericha, Jerišské vody, Betel, Luz, Atarot*. – Před Machmetat doplniti „*Ta-fua*“ podle v. 8.

V. ⁹ dlužno považovati za *nápis seznamu* měst, kterých se dostalo kmeni Efraimovu. Srv. 15, 21.–63.; 19, 35. nn. Seznam sám, bohužel, byl při opisování vynechán a proto nás nedošel.

Hl. 17. V. ¹¹. Jako byl původně 16, 9. seznam měst kmene Efraimova, tak byl zajisté také zde *seznam měst kmene Manassova*. Seznam ten však se ztratil; v. 11. je *pouhý doplněk jeho*. Když byla totiž vypočítána jména měst v *území* Manassově, bylo dlužno *dodati také města Manassova, která byla v území Aserově a Issacharově*. – *Bet-san* = *Skythopolis* doby řecké, v dobách křesťanských sídlo biskupské = dnešní *Bésán* jižně od *Nahr-Džalúd*, 4 km od Jordánu vzdáleno (vesnice 2500 obyvatelů. Často jmenováno, jako na př. Sdc 1, 27. nn. 1. Král 31, 10. nn.; 2. Král 21, 12; 3. Král 4, 12. Museum university Pennsylvánské prokopávalo Betsan od r. 1921 až 1923 a od r. 1925 do dneška (Fisher, Rowe).

Ježto LXX *jmenuje ta jen tři města: Betsan, Dor a Mageddo*, a ježto *Jeblaam a Tenak* byla města v území Manassově (ne tedy v území Aserově nebo Issacharově), dlužno říci, že LXX má původnější znění než 272

Bet-san s příslušnými vesnicemi, Jeblaam s příslušnými vesnicemi, obyvatelstvo Doru s jeho městy, obyvatelstvo Endoru s jeho vesnicemi, obyvatelstvo Tenaku s příslušnými vesnicemi, obyvatelé Magedda s příslušnými vesnicemi a třetina města Nofet.

¹² Manassovci nemohli však těchto měst vyvrátit, a tak Kanaanští začali (zase) usazovati se ve své zemi.

¹³ Když pak se synové Israelovi zmohli, podmanili si Kanaanské. uložili jim poplatek, avšak nepobili jich.

¹⁴ Tu pravili synové Josefovi Josuovi: Proč jsi mi dal (jen) jeden los a podíl, když je mne (přece) tak mnoho, protože Hospodin mi žehná? ¹⁵ Josue jim řekl: Jsi-li lid četný, a jsou-li ti hory Efraimské úděl úzký: jdi na hory, do lesa a vymyť si místa v zemi Ferezejských a Refaim. ¹⁶ Synové Josefovi mu odpověděli: Na hory nebude nám možno se dostat, ježto Kanaanští, sídlící v rovině, kde je Bet-san se svými vesničkami, a Jezrael, zabírající střed nížiny, užívají železných vozů. ¹⁷ I řekl Josue domu Josefovu, (to jest) Efraimovu a Manassovu: (Ano), lid četný jsi a veliké síly; nebudeš mít (jen) jednoho losu, ¹⁸ ale půjdeš na hory a vysekáš, vymytíš si sídla a bude ti lze dále se dostat; ano, vyhubíš Kanaanské, ač, jak pravíš, mají železné vozy a jsou velmi silní.

Údělý ostatních sedmi kmenů. (18, 1 – 19, 48.)

HLAVA 18. – ¹ Potom shromáždili se všichni Israelité v Silo a tam postavili stánek zjevení, neboť země byla jim poddána.

² Zbývalo však ze synův Israelových sedm kmenů, kteří nedostali dosud příslušných podílů. ³ Těm Josue řekl: Jak dlouho budete lenivě váhati uvázati se v držení země, kterou Hospodin, Bůh otců vašich, vám dal? ⁴ Vyvolte z každého kmene po třech mužích, ať je pošlu, by šli, obešli zemi, popsali ji se zřetelem k početnosti jednotlivých kmenův a přinesli mi, co napíšou. ⁵ Rozdělte zemi na sedm dílů; Juda zůstaň v území svém na straně jižní a dům Josefův na severu; ⁶ zemi [mezi nimi se rozprostírající] rozpište na sedm dílův a přijďte sem ke mně, bych před Hospodinem, Bohem našim, vám tu metal los. – ⁷ Levitě totiž nemají mezi vámi dílu, ale kněžství Hospodinovo je dědictví jejich. Gad pak, Ruben a polovice kmene Manasse již dostali podíly své za Jordánem na východě, které jim dal Mojžíš, služebník Hospodinův.

⁸ Když pak chystali se muži (ti) vydati se na cestu, by popsali zemi, přikázal jim Josue: Projděte zemi, popište ji a vraťte se ke mně, bych zde před Hospodinem v Silo metal vám losy.

⁹ Šli tedy, ohledali ji, rozdělili na sedm dílů, zapsali (to) do závitku a vrátili se k Josuovi do tábora v Silo.

¹⁰ Ten metal losy před Hospodinem v Silo a rozdělil zemi synům Israelovým na sedm dílů.

hebr. Důsledně dlužno překládati místo „a třetina města Nofet“: „(úhrnem) tři města“.

V. ¹⁴. „Synové Josefovi“ = oba kmény *Efraim i Manasses*; ujali se věci, která popředně se týkala před-jordánské polovice Manassovců.

Hlava 18. V. ¹. Poloha *Silo* popsána Sdc 21, 19. Dnes je na tom místě jen zřícenina, která sluje *Sélún*. Proslulo v nejnovější době vykopávkami dánskými. (1926, 1928).

V. ⁵. n. Stanoví-li Josue, že Juda má zůstatí na jihu a Josefovci na severu, určuje tím *jen povšechně* polohu jejich území, nepraví však, že hranice jejich výše ve hl. 15. nn. podané jsou nezměnitelný! Z toho možno také dohadovati, že sedm údělů zbývajících nebylo hned do nejmenších podrobností ohraničeno, nýbrž jen povšechná poloha v hlavních rysech poznamenána a hranice podrobně se zřetelem na početnost toho onoho kmene teprve později vykážány. Srv. níže v. 9. – „*zemi*“ – zbývajících, dosud nerozdělenou, žádným kmenem nezabranou. – „*přijďte ke mně*“, t. j. přineste popis a návrh, náčrt rozdělení na sedm dílů.

¹¹ První vyšel los rodů synů Benjaminových, by zabrali krajinu mezi Judovci a mezi Josefovcí.

¹² Začínají pak hranice jejich severní u Jordánu, jdou po severní straně Jericha, odtud stoupají západně na hory a docházejí k poušti Bet-aven; ¹³ pak přecházejí jižně od Luzy, to jest Bet-elu, sestupují do Atarot-had-daru na vyvýšeninu, která je jižně od Dolního Bet-horonu, ¹⁴ schylují se a zatáčí k moři jižně od hory, která je na jih od Bet-horonu a vybíhají ke Kariat-baalu, který sluje také Kariat-iarim, městu to Judovců. To je strana hledící k moři, k západu.

¹⁵ Jižní hranice vycházejí od kraje Kariat-iarimu směrem k moři a sahají až ku prameni vod Neftoa; ¹⁶ pak sestupují na kraj hory, která je proti údolí synův Ennomových, na severu, na konci údolí Rafaim. sklánějí se do Ge-ennom – to jest údolí Ennom – k jižnímu boku Jebušanův a sahají ku prameni Rogel; ¹⁷ potom přecházejí k severu, jdou do En-sembles, to jest Pramen slunce, ¹⁸ přecházejí až k pahorkům, které jsou naproti výšinám Adommim, sestupují k Aben-Boenu, to jest ke skále. Boena, syna Rubenova, přecházejí od severu na rovinu, sestupují na planinu, ¹⁹ přecházejí na sever k Bet-hagle a vybíhají k severnímu cípu moře Solného, k jižnímu konci Jordánu; ²⁰ ten činí východní hranici.

To jest území synů Benjaminových, podle obvodu jejich hranic a podle rodů jejich.

²¹ Jejich města byla: Jericho. Bet-hagla. Údolí Kasis; ²² Bet-Ara-ba, Samaraim, Bet-el, ²³ Avim, Afara, Ofer, ²⁴ Ves Emona, Ofni a Ga-bee – dvanáct měst s příslušnými vesnicemi.

²⁵ Gabaon, Rama, Berot, ²⁶ Mesfe, Kafara, Amosa, ²⁷ Rekem, Ja-ref-el, Tarela, ²⁸ Sela-Elef, Jebus, to jest Jerusalem, Gebaat a Kariat – čtrnáct měst s příslušnými vesnicemi.

To je podíl rodů synů Benjaminových.

HLAVA 19. – ¹ Druhý vyšel los rodů Simeonovců.

Jejich dědičný úděl byl ² v údělu Judovců: Ber-sabe, Sabee, Mola-da, ³ Haser-sual, Bala, Asem, ⁴ Eltolad, Bet-ul, Harma, ⁵ Sikeleg, Bet-marchabot, Haser-susa, ⁶ Bet-lebaot a Sarohen – třináct měst s příslušnými vesnicemi.

⁷ Ain, Remmon, Atar a Asan – čtyři města s příslušnými vesnicemi; ⁸ všechny vesničky v okolí těch měst až po Baalat Beer Ramat na jihu.

V. ¹⁸ „planina“ = *Araba*, kotlina Jordánská.

V. ²⁴ *Gabee* = *Geba* = dnešní Džeba', 9 km severně Jerusalema. Podle 21, 17. bylo to město *kněžské*. Srv. 1. Par 6, 60. Dlužno ji rozlišovati od *Gabaonu* (v. 25.) i od *Gabaa* (ve v. 28.).

V. ²⁶ *Mesfe* = *Masfa*. Od dob Robinsonových považováno za dnešní *Nebi Sam-víl*, 8 km severozápadně od Jerusalema. Jmenováno Sdc 20, 1. nn.; 1. Král, 7, 5. nn.; 3. Král 15, 22. a jj. – V novější době však mnozí palestínští místopisci nalézají *Miçu* v *Teli en-Načbe* (835 metrů) severně *er-Ráma*. Teli en-Načbe byl od r. 1926 ve třech kampaních prokopán pod vedením dra W. Bade (Berkeley, California).

V. ²⁸ Vykopávky na půdě jerusalemské ve větším slohu podnikli: *M. C. Wilson* r. 1864; *M. Warren* jménem anglické Společnosti na výzkum Palestiny od roku 1867– 1870; *H. Guthe* dokončil vykopávky německé roku 1881. Vykopávkami *Parkerovými* v době nejnovější (r. 1909– 1911) podniknutými, nalezeny na jihovýchodním pahorku zbytky jebuských opevnění a kaanských hrobů; ježto nic podobného na západním pahorku Jerusalema nalezeno nebylo, je rozhodnut dlouholetý spor o tom, kde byla tvrz jebuská, ve prospěch těch, kdo ji kladli na pahorek východní. Parkerovými vykopávkami též potvrzeno, že byl jihovýchodní vrch jerusalemské plošiny spojen vnitřní chodbou s jediným pramenem jerusalemským, *'Ain Sitti Marjam*; tudíž chodili *Jebušané* pro vodu, byla-li jejich tvrz nepřitelem obležena. Ostatně měla tato tvrz podobný tvar jako jiná města kanaánská této doby, která byla vykopávkami odkryta. – Na jihu pahorku *Ofel* kopal r. 1913 a opět r. 1923–24 *Raymond Weill*; severně odtud *Macalister* a *Dunkan* 1923– 1925. V údolí *Tyropéon* kopali r. 1927. *Crowfoot* a *Fitzgerald*.

Hl. 19. V. ¹ Simeonovci byli Judovci postupem času pohlceni. Srv. 1, Par 4, 27. 31. 39 (LXX) 42.

V. ² *Sabee* považuje Hummelauer za opakování druhé části jména předešlého *Ber-Sabee*, a škrtá je. Není také 1. Par 4, 28. Tak dojdeme správné číslce součtu ve v. 6.; „třináct“.

To je dědictví synů Simeonových podle rodů jejich.⁹ Bylo v území a v údělu Judovců, že byl příliš veliký; proto tedy měli Simeonovci úděl v území jejich.

¹⁰ Třetí los padl na rody kmene Zabulonova.

Hranice jejich území jdou od Saridu,¹¹ stoupají na západ k Mera-le, sahají až k Debasetu, až k potoku, který (teče) proti Jekonamu;¹² od Saredu obrací se k východu, k území Keselet-taboru, jdou k Da-beretu a stoupají k Jafii;¹³ odtud přecházejí na východ do Getheferu a Takasinu, zabíhají do Remmonu, Amtaru a Noa,¹⁴ zatáčí se na sever do Hanatunu a vybíhají do údolí Jeftah-el.

(.) a¹⁵ Katet, Naalol, Semeron, Jerala, Bet-lem – dvanáct měst s příslušnými vesnicemi.

¹⁶ To je dědičný podíl rodů kmene Zabulonova s jejich městy a vesnicemi.

¹⁷ Rodům (kmene) Issacharova vyšel los čtvrtý.

¹⁸ Jeho dědičný úděl byl: Jezra-el, Kasalot, Sunem,¹⁹ Hafaraim, Seon, Anaharat,²⁰ Rabbot, Kesion, Abes,²¹ Ramet, En-gannim, En-hadda, Bet-feses (. . .)

²² Hranice jeho sahají až k Taboru, Sehesimu (. . .), Bet-samesu a končí se u Jordánu (. . .) – šestnáct měst s příslušnými vesnicemi.

²³ To je dědičný podíl rodů kmene Issacharova s jejich městy a vesničkami.

²⁴ Pátý los padl na rody kmene Aserovců.

²⁵ Jejich území bylo: Halkat, Chalí, Beten, Axaf,²⁶ El-melech, Amaad a Messal (. . .)

(Hranice jeho) sahají až ke Karmelu, k moři, potom k Sihoru a k Labanatu;²⁷ pak se zatáčí k východu do Bet-Dagonu, přecházejí až k Zabulonů a k údolí Jeftah-el na severu, jdou do Bet-emeku a Nehi-elu, vybíhají k levé straně Kabulu,²⁸ k Ahranu, Rohobu, Hamonu a ke Káně až po Veliký Sidon;²⁹ potom se zatáčí k Hormě, k velmi opevněnému městu Tyru, až k Hose a končí se u moře územím Achzibským.

()³⁰ Amma, Afek a Rahob – dvacet dvě města s pří

V. ¹³. *Get-hefer* = *el-Medžed*, 5 km severovýchodně od *Nazaretu*, rodiště proroka Jonáše (4. Král 14, 25.).

V. ¹⁵. Také tento verš je *porušen*. *Ztracen nadpis*. (Srv. 15, 21.; 18, 21.), Udán součet 12 měst, vypočítáno však zejména jen *pět* měst. Snad byla i města Zabulonova původně rozdělena na několik skupin, z nich však tu podán jen *zlomek skupiny jedné*.

V. ¹⁷. n. „*jeho dědičný úděl*“ – hebr. „*jeho hranice byly*.“ K nadpisu srv. výše v. 10. – Oznamuje, že bude následovati popis *hranic*, zatím však podán *výčet 13 měst*; zlomky popisu *hranic* nalézáme teprve ve v. 22.

V. ²². Podán tu zlomek *severních hranic Issacharových*, začato někde *před Tábořem*, tedy ve středu (jako byly popisovány hranice Zabulonovy od Saridu a Efraim-Manassovy od Tafuy) a pokračováno k západu; další hranice (*Keselet, Jafie, Sarid* atd.) dlužno doplniti z popisu jižních hranic Zabulonových výše podaných. – „*Bet-sames . . . Jordánu*“ je zbytek popisu hranic Issacharových. Ježto však nelze zjistiti polohu města *Betsamesu*, nelze také rozhodnouti, zda tu podány (východní část) *jižní či severní* hranice Issacharovy. – „*šestnáct měst s příslušnými vesnicemi*“ je zbytek seznamu jiné skupiny měst Issacharových než ve v. 18b.– 21., nebo tam vyjmenováno jen 13 měst.

V. ²⁵. Obvyklá formule: „*Jejich hranice* (tak doslovně) *byly*“, místo co by popisovala *hranice*, podává *jména sedmi měst*; popis hranic je teprve ve v. 26. nn. Srv. výše v. 18.

V. ^{26b}. Ani tento popis hranic není neporušeně dochován.

V. ³⁰. Součet „*dvacet dvě města*“ předpokládá, že tu původně byl skutečně jmenován tento počet (jedné skupiny?) měst Aserových, z nichžto však se nám zachovalo jen několik. Není jisto, zda právem možno do toho součtu zařaditi města jmenovaná výše ve v. 25. 26a. Několik měst posunuto při opisování ze seznamu do popisu hranic, jak výše bylo poznamenáno.

slušnými vesnicemi.

³¹ To je majetek rodů kmene Aserova s jejich městy a vesničkami.

³² Šestý los padl na rody kmene Neftaliova.

³³ Hranice začínají od Helefu, Elonu v Saananimu, Adami – to je

Nekebe – Jebna-elu, jdou až k Lekumu a vybíhají k Jordánu.

³⁴ Hranice se zatáčí na západ k Azanot-taboru, odtud vybíhají do Hukuky a přecházejí na jihu k Zabulonu, na západě k Aseru a na východě k Jordánu.

³⁵ Dobře hrazená města: Assedim, Ser, Emat, Rekkat, Keneret,

³⁶ Edema, Arama, Asor, ³⁷ Kedes, Edraj, En-hasor, ³⁸ Jeron, Magdal-el,

Horem, Bet-anat, Bet-sames (. . .) – devatenáct měst s příslušnými

vesnicemi.

³⁹ To je majetek rodů kmene Neftali s jejich městy a vesničkami.

⁴⁰ Rodům kmene Danova vyšel los sedmý.

⁴¹ Území jeho dědičného majetku bylo: Saraa, Estaol, Hir-semes, to jest Město slunce, ⁴² Selebim, Ajalon, Jetela, ⁴³ Elon, Temna, Akron, ⁴⁴ Elteke, Gebbeton, Balaat, ⁴⁵ Jud, Bane, Barach, Get-remmon, ⁴⁶ Me-jarkon, Arekon, a krajina, která je proti Joppe; ⁴⁷ tam se území končí.

I vytáhli Danovci, bojovali proti Lesemu, dobyli ho, vybili je ostrím meče, zabrali je, usadili se v něm, a nazvali je Lesem-Dan podle jména Dana, otce svého.

⁴⁸ To je majetek rodů kmene Danova s jejich městy a vesničkami.

Úděl Josuův. (19, 49. n.) Závěr. (19, 51.)

⁴⁹ Když byla země losem všem kmenův úplně rozdělena, dali synové Israelovi Josuovi, synu Nunovu, úděl mezi sebou; ⁵⁰ podle rozkazu Hospodinova (dali mu) město, které si žádal, Tamnat-Saraa v pohoří Efraim. I vystavěl město a usadil se v něm.

⁵¹ To jsou úděly, které rozlosoval kněz Eleazar a Josue, syn Nunův, s knížaty rodův a kmenův israelských v Silo před Hospodinem u dveří stánku zjevení.

Tak rozdělili zemi.

Jaké náhrady dostalo se Levitům. (20, 1.– 21, 40.)

HLAVA 20. – ¹ I mluvil Hospodin k Josuovi: Řci synům Israelovým: ² Vykažte města pro uprchlíky, o kterých jsem k vám mluvil skrze Mojžíše, ³ by mohl do nich utéci se, kdokoli zabil člověka nevěda a (tak) by mohl ujít hněvu příbuzného, který je mstitelem krve. ⁴ Uteče-li se do jednoho z těch měst, zůstane státi před městskou branou a poví starším toho města (vše), co dokazuje jeho nevinu; pak ho přijmou a dají mu místo k pobytu. ⁵ Když ho mstitel krve bude pronásledovati, nevydají ho v jeho ruce, neboť nevěda zabil jeho bližního – není totiž dokázáno, že přede dvěma nebo třemi dny byl mu nepřítelem. – ⁶ Bude pak bydlet v tom městě, až obstojí před soudem, kde mu bude ospravedlniti čin svůj, a pak dokud neu-mře velekněz, který jím toho času bude; potom bude lze vrahu vrátit se a jít do svého města i domu, z něhož byl uprchl.

⁷ Ustanovili tedy Kedes v Galilei, v pohoří Neftali, Sichev v pohoří Efraim a Kariatarbe, to jest Hebron, v pohoří Juda.

V. ³⁸. *Devatenáct* na města jmenovaná ve v. 35.– 38. je *mnoho*, na města jmenovaná ve v. 33.– 38. *málo*, dlužno tedy mítí za to, že v. 38. je *kusý*; Srv, k v. 15. 30.

V. ⁴¹. *Z hranic* Danových tu nepodáno nic; jen *seznam jeho měst* se zachoval, z něhož patrně, že území Danova sousedilo na jihu s Judou, na východě s Benjaminem a na severu s Efraimem.

V. ⁵¹. zakončuje hl. 14.– 19.

⁸ Za Jordánem pak, na východ Jericha z (území) kmene Rubenova, ustanovili Bosor, který leží na poušti v rovině, z (území) kmene Gadova (ustanovili) Ramot v Galaadu a z (území) kmene Manassova Gaulon v Basanu.

⁹ Tato města ustanovena byla pro všechny syny Israelovy i pro cizince, kteří mezi nimi bydlili, by mohl utéci se do nich, kdo člověka nevěda zabil, a (by) nezemřel rukou příbuzného, chtějícího pomstít prolitou krev, pokud nebyl postaven před obec, aby vyložil svou pří.

HLAVA 21. – ¹ Tu přistoupila knížata rodů Leviových ke knězi Eleazárovi, k Josuovi, synu Nunovu, a rodovým vůdcům všech kmenův israelských ² a pravili jim v Silo, v zemi Kanaan: Hospodin skrze Mojžíše rozkázal, aby nám byla dána města k obývání a jejich okolí na výživu dobytka.

³ Dali (jim) tedy synové Israelovi ze svých údělů podle rozkazu Hospodinova města a jejich okolí.

⁴ I padl los na Kaatovce: Synům kněze Árona (dostalo se z území) kmene Judova, Simeonova a Benjaminova třináct měst; ⁵ ostatním Kaatovcům, to jest Levitům, (rodům), které zbývaly, (dostalo se z území) kmene Eíraimova, Danova a polovice kmene Manassova deset měst.

⁶ Potom padl los na Gersonovce tak, že dostali z (území) kmene Issacharova, Aserova, Neftaliova, a poloviny kmene Manassova v Basami úhrnem třináct měst.

⁷ Bodům Merarovců pak (dostalo se) z (území) kmene Rubenova, Gadova a Zabulonova dvanáct měst.

⁸ Dali tedy synové Israelovi Levitům města i s okolím, jak byl přikázal Hospodin skrze Mojžíše, podělivše je všechny losem.

⁹ Z (území) kmene Judova a Simeonova dal Josue ¹⁰ synům Áronovým z čeledi Kaatovy, z rodu levitského – první totiž los padl na ně – města, jejichžto jména jsou tato: ¹¹ Kariat Arbea, otce Enakova, které sluje (též) Hebron, v pohoří Judském, a jeho obvod kolkolem; – ¹² pole však a vesnice patřící k němu prve již dal v majetek Kalebovi, synu Jefonovu; ¹³ dal tedy synům kněze Árona útočištné město Hebron s jeho okolím – Lobna s okolím, ¹⁴ Jeter, Estemo, ¹⁵ Holon, Dabir, ¹⁶ Ain, Jeta, Bet-sames i s okolím jejich – devět měst ze dvou, jak řečeno, kmenův. ¹⁷ Z (území) pak kmene Benjaminovců: Gabaon, Gabae, ¹⁸ Anatot a Almou s jejich okolím – čtyři města. ¹⁹ Úhrnem všech měst synů kněze Árona je třináct i s jejich okolím.

²⁰ Ostatním rodům Kaatovců z levitské krve byl dán tento úděl:

²¹ Z (území) kmene Efraimova útočištné město Sichem s okolím na horách Efraimských, Gazer, ²² Kibsaím a Bet-horon s jejich okolím – čtyři města. ²³ Dále z (území) kmene Danova Elteko, Gabaton, ²⁴ Ajalon a Get-remmon i s jejich okolím – čtyři města. ²⁵ Konečně z (území) polovice kmene Manassova Tanach a Get-remmon i s jejich okolím – dvě města.

²⁶ Úhrnem deset měst a okolí jejich dáno bylo Kaatovcům nižšího stupně.

²⁷ Gersonovcům z rodu Levi dal z (území) poloviny kmene Manassova útočištné město Gaulon v Basami a Bosru s jejich okolím – dvě města; ²⁸ z (území) kmene Issacharova Kesion, Daberet, ²⁹ Jaramot a En-gannim s jejich okolím – čtyři města; ³⁰ z (území) kmene Ase-

HL. 21. V. ⁴. O čeledích Levitů viz Ex 6, 16. Nn.; Nm 3, 17, nn. – Synům Áronovým, t. j. kněžím, dostalo se měst v území Judovců, Simeonovců a Benjaminovců, aby měli blíže do svatyně, která bude svého času trvale v Jerusalemě.

V. ¹⁸. Anatot, rodiště proroka Jeremjáše (1, 1.) = dnes vesnice 'Annátá, 5 km severovýchodně Jerusalema. Srv. 2. Král 23, 27; 1. Par 6, 60; 12, 3; 1. Esdr 2, 23; Is 10, 30. Odtud pocházel také velekněz Abiatar 3. Král 2, 26.

rova Masal, Abdon,³¹ Helkat a Rohob s jejich okolím – čtyři města;³² a z (území) kmene Neftali útočištné město Kedes v Galilei, pak Hammot-Dor a Karta s jejich okolím – tři města.

³³ Úhrnem bylo měst rodů Gersonových i s okolím jejich třináct.

³⁴ (Konečně) rodům Merarovců, Levitů to nižšího řádu, dáno bylo z (území) kmene Zabulonova Jeknam, Karta,³⁵ Damna a Naalol – čtyři města i s okolím;³⁶ z (území) kmene Rubenova za Jordánem proti Jerichu útočištné město Bosor v poušti Misoru, Jaser, Jetson a Mefaat – čtyři města s jejich okolím;³⁷ z (území) kmene Gadova útočištné město Ramot v Galaadě, pak Manaim, Hesebon a Jazer – čtyři města s jejich okolím.

³⁸ Všech měst rodů a rodin Merarovců bylo dvanáct.

³⁹ Bylo tedy všech měst levitských v majetku synův Israelových čtyřicet osm⁴⁰ s jejich okolím; všechna (ta města) byla rozdělena podle rodů.

Sliby, kterými byl Hospodin Palestinu Israelitům připověděl, se splnily. (21, 41.–43.)

⁴¹ Dal tedy Hospodin Bůh Israelovi všechnu zemi, o které byl jejich otcům přísahal, že jim ji dá; i zabrali ji a usadili se v ní.⁴² A dal jim pokoj ode všech okolních národů; žádný z nepřátel neodvážil se jim odpírat, ale všichni dáni jim byli do moci.⁴³ Ani jediné slovo, které jim slíbil splnit, nebylo zmařeno, ale skutkem bylo vyplněno každé.

Josue propouští domů kmeny zajordánské. (22, 1.–34.)

HLAVA 22. – ¹ Tehdy povolal Josue Bubenovce, Gadovce a polovinu kmene Manassova² a řekl jim: Učinili jste všechno, co přikázal vám Mojžíš, služebník Hospodinův; také mne ve všem byli jste po-slušni;³ neopustili jste svých bratrů po dlouhou dobu, až do dneška ostříhající přikázání Hospodina, Boha svého.⁴ Poněvadž tedy dal Hospodin, Bůh váš, bratřím vašim pokoj a mír, jak byl slíbil, vraťte se, jděte do svých stanů, do země svého dědičného podílu, kterou vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův za Jordánem;⁵ jen ať ostříháte pozorně a skutkem plníte příkazy, zákon, který uložil vám Mojžíš, služebník Hospodinův – milovati Hospodina, Boha svého, choditi po všech cestách jeho, zachovávatí přikázání jeho, lnouti k němu, sloužiti mu celým srdcem a celou duší svou.

⁶ I požehnal jim Josue a propustil je; oni pak se vrátili do svých stanů.

⁷ – Polovici kmene Manassova dal prve Mojžíš podíl v Basanu; proto zbývající polovině dal Josue úděl mezi ostatními bratry jejich za Jordánem na západě.

Když pak je propouštěl do stanů jejich a když jim byl požehnal,⁸ pravil jim: S velikým majetkem a bohatstvím vraťte se do sídel svých, se stříbrem a zlatem, s mědí a železem, jakož i s četnými rouchy; rozdělte se o kořist nepřátel s bratry svými.

⁹ Dali se tedy Rubenovci, Gadovci a polovice kmene Manassova na zpáteční cestu od Israelitů ze Silo, které leží v Kanaanu, aby se odebrali do Galaadu, země svého údělu, kterou byli obdrželi podle rozkazu Hospodinova od Mojžíše.¹⁰ Když přišli k pahorkům jordánským v zemi Kanaan, vystavěli podle Jordánu oltář obrovských rozměrů.

¹¹ Když to uslyšeli synové Israelovi, když jim spolehliví poslové oznámili, že vystavěli Rubenovci, Gadovci a polovina kmene Manassova oltář v zemi Kanaan, na pahorcích jordánských proti synům Israelovým,¹² sešli se všichni v Silo, by vytáhli a bojovali proti nim.

HI. 22. V. ¹¹. Místo „v zemi Kanaan“ správně hebr.: „proti zemi Kanaan“ (Předjordánsko). – Místo „na pahorcích Jordánu“ správněji hebr. „proti krajům Jordánským“.

V. ¹². Vystavěti si svůj oltář mohlo být počátkem odpadu Zajordánských od jednoho společného Boha Jahve, neb aspoň počátkem náboženského a národně-politického rozkolu. Srv. Dt 13, 12.

¹³ Zatím však poslali k nim do země Galaad Fineesa, syna kněze Eleazara, ¹⁴ a s ním deset knížat, po jednom z každého kmene. ¹⁵ Ti přišli k Rubenovcům, Gadovcům a polovině kmene Manassova do země Galaad a pravili jim: ¹⁶ Toto vzkazuje všecek lid Hospodinův: Čeho jste se to dopustili? Proč jste opustili Hospodina, Boha Israelova, vystavivše si svato-krádežný oltář a odstoupivše od jeho služby? ¹⁷ Je vám toho málo, že jste zhřešili v Beelfegoru? Až do dneška zůstává skvrna hříchu toho na nás, a mnoho lidu padlo. ¹⁸ Vy jste dnes opět opustili Hospodina a zítra – hněv jeho zachvátí všechny Israelity. ¹⁹ Zdá-li se vám, že jest země údělu vašeho nečista, přejděte do země, ve které je stánek Hospodinův, a bydlete mezi námi; jen neodstupujte od Hospodina a od našeho společenství, vystavivše si oltář mimo oltář Hospodina, Boha našeho. ²⁰ Zda nedolehl hněv Hospodinův na všecek lid, když Achan, syn Zareův, přestoupil příkaz jeho? A byl to (jen) jeden člověk! – Kéž by byl zahynul sám pro svůj zločin!

²¹ Rubenovci, Gadovci a polovina kmene Manassova odpověděla knížatům poslaným od Israele: ²² Hospodin, Bůh nejvyšší mocný, Hospodin, Bůh nejvyšší mocný, ten to ví a Israel to také pozná. Jestli jsme s hříšným úmyslem tento oltář vystavěli, ať nás nechrání, ale ať nás trestá hned; ²³ jestli jsme tak učinili v úmyslu, že budeme naň klásti celopaly, oběti a pokojné žertvy, on sám ať (nás) volá, bychom se zodpívali. Ať (nás) soudí, (jestli jsme tak neučinili) ²⁴ spíše s tou myšlenkou a po té úvaze, že jsme pravili: Zítra řeknou synové vaši synům našim: „Co je vám do Hospodina, Boha Israelova?“ ²⁵ Hospodin položil mezi nás a vás, synové Rubenovi a Gadovi, hranice – řeku Jordán; proto nemáte (žádného) podílu na Hospodinovi. Tak odvrátí synové vaši syny naše od Hospodina, že se ho nebudou báti. Považovali jsme tedy za věc velmi dobrou ²⁶ říci: Vystavme si oltář, ne proto, by, na něm byly přinášeny celopaly a oběti, ²⁷ nýbrž na svědectví mezi námi a vámi a mezi potomstvem naším a vaším, že sloužíme Hospodinu a že máme právo obětovati celopaly, oběti a žertvy pokojné, aby nemohli synové vaši zítra říci synům našim: „Vy nemáte podílu na Hospodinovi.“ ²⁸ Budou-li to chtít říci, odpoví jim: „Hle oltář Hospodinův, který udělali otcové naši, ne pro celopaly, ani pro oběti, nýbrž na svědectví mezi námi a vámi.“ ²⁹ Budiž vzdálen od nás ten zločin, bychom odstoupili od Hospodina a opustili cestu jeho stavbou oltáře, by na něm byly přinášeny celopaly, oběti a žertvy pokojné, mimo oltář Hospodina, Boha našeho, který jest vystaven před jeho stánkem.

³⁰ Když to uslyšel kněz Finees a knížata od Israelitů poslaná, která s ním byla, uspokojili se, přijavše velmi rádi slova Rubenovců, Gadovců a polovice kmene Manassova. ³¹ Kněz Finees, syn Eleazarův, jim pravil: Nyní víme, že jest Hospodin s námi, nebo jste daleko od tohoto přestoupení; vysvobodili jste syny Israelovy z ruky Hospodinovy.

³² Poté navrátil se s knížaty od synů Rubenových a Gadových ze země Galaad, z pomezí Kanaanu, k synům Israelovým a podal jim zprávu. ³³ I líbilo se to všem, kteří o tom slyšeli. Synové Israelovi chválili Boha a nikterak již neříkali, že potáhnou proti nim, že budou bojovat a zpusťují zemi, ve které se usadili.

³⁴ Synové Rubenovi a Gadovi nazvali oltář, který byli vystavěli: „Svědectví naše, že Hos-

V. ²⁴. Účel oltáře jest opačný, než jak se Předjordánští domnívají. *Ne počátkem roztržky náboženské, ale nehynoucím památníkem jednoty náboženské* má býti. Budoucí pokolení mohla by podle tehdejšího názoru, že bohy dlužno ctíti jen v jejich území, snadno prohlásiti, že Jahve smí býti ctěn jen Israelity, kteří sídlí v západní Palestině. Zajordánští však že nemají práva „báti se“, t. j. vzdávat bohoopectu Jahvovi.

V. ³¹. Zajordánští neuválili svým jednáním trestu Božího na všechny Israelity, jak se Eleazarovo poselstvo domnívalo (v. 20.): tak „vysvobodili syny Israelovy z ruky Hospodinovy“.

V. ³². Místo „z pomezí Kanaanu“ hebr. určitéji: „do země Kanaanu“ (= Předjordání, Kanaan u užším slova smyslu).

podin je Bůh."

Josue napomíná Israelitů, by ostříhali zákona Božího. (23, 1.– 16.)

HLAVA 23. – ¹ Když minulo mnoho času od té doby, co dal Hospodin Israelovi pokoj, podrobiv (mu) všechny okolní národy, když Josue byl již velmi stár, věku pokročilého: ² svolal Josue veškerého Israele, starší, knížata, vůdce a hlasatele, a řekl jim:

Zestaral jsem se, jsem pokročilého věku. ³ Vy jste viděli všechno, co učinil Hospodin, Bůh váš, všem okolním národům, kterak za vás sám bojoval. ⁴ Nyní tedy, poněvadž vám losem rozdělil všechnu zemi od východního pobřeží Jordánu až po Veliké moře, ještě však mnoho národů zbývá: ⁵ Hospodin, Bůh váš, je vyplení a vyhubí před vámi a zmocníte se země, jak vám slíbil. ⁶ Jen rozhodně a pečlivě dbejte, byste šetřili všeho, co je psáno v Mojžíšově knize zákona; neuchylujte se od toho ani napravo ani nalevo, ⁷ byste se nedostali mezi národy, kteří mezi vámi zůstanou, a potom nepřisahal při jménu bohů jejich, nesloužili jim a neklaněli se jim, ⁸ ale drželi se Hospodina, Boha svého, jak jste činili dosud. ⁹ Pak vyhladí Hospodin Bůh před vámi národy veliké a velmi silné, a nikdo nebude s to, aby vám odolal. ¹⁰ Jeden z vás požene tisíc mužů nepřátel, ježto Hospodin, Bůh váš, sám bude za vás bojovati, jak slíbil. ¹¹ Jen toho velmi pilně dbejte, byste milovali Hospodina, Boha svého. ¹² Budete-li však chtít přidržovati se [bludů] těch národů, kteří mezi vámi sídlí, sňatky se s nimi směřovati a přátelstvím spojovati: ¹³ (pak) vězte, již nyní, že Hospodin, Bůh váš, jich nevyhladí před vámi, ale že vám budou jamou, osídlem, úrazem vašim bokům a roubíkem vašim očím, dokud vás nevypudí a nevyhladí z výborné této země, kterou vám dal.

¹⁴ Hle, já dnes nastupuji cestu všeho světa; uznejte tedy celou duší, že ze všech slov, která slíbil vám Hospodin vyplniti, jediné nevyšlo na prázdno. ¹⁵ Jako však splnil skutkem, co slíbil, a (jako) všechno se zdarem se potkalo: tak přivede na vás všechno zlo, kterým vám hrozil, dokud vás nevypudí a nevyhladí z této výborné země, kterou vám dal, ¹⁶ přestoupíte-li úmluvu Hospodina, Boha svého, kterou s vámi učinil, budete-li sloužiti bohům cizím a klaněti se jim; brzy a náhle povstane proti vám hněv Hospodinův a vyhlazení budete ze země této výborné, kterou vám dal.

Josue obnovuje smlouvu lidu s Bohem. (24, 1.– 28.)

HLAVA 24. – ¹ Josue shromáždil všechny kmeny Israelovy v Sichemu, povolal starší, knížata, soudce a hlasatele, a když se dostavili před Hospodina, ² mluvil k lidu takto:

Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Za Řekou sídlili zprvu otcové vaši, Tare, otec Abrahamův a Nachorův, a sloužili bohům cizím. ³ Vzal jsem tedy otce vašeho Abrahama z končin Mesopotamie, přivedl jsem ho do země Kanaan, rozmnožil jsem potomstvo jeho, ⁴ dal jsem mu Isáka, a tomu zase dal jsem Jakoba a Esaua. Z těch Esauovi dal jsem v majetek pohoří Seir, Jakob a synové jeho pak sestoupili do Egypta. ⁵ Potom poslal jsem Mojžíše a Árona a bil jsem Egypt mnohými znameními a zázraky. ⁶ A vyvedl jsem vás i otce vaše z Egypta. Když pak přišli jste k moři, a když Egypťané pronásledovali otce vaše vozy a koňmi až k Rudému moři: ⁷ volali synové Israelovi k Hospodinu, ten položil tmy mezi vás a Egypťany, a přivedl na ně moře, aby je přikryl. Oči vaše viděly všechno, co jsem v Egyptě učinil. Potom jste přebývali dlouhou dobu na poušti; ⁸ i zavedl jsem vás do země Amorrhejských, kteří sídlili za Jordánem. Když pak bojovali proti vám, dal jsem je do rukou vašich, i zabrali, jste zemi jejich a pobili jste je.

⁹ Povstal také Balak, syn Seforův, král moabský, a dal se do boje proti Israelovi; poslal

HI. 23. V. ¹⁵. „Zlo, kterým Hospodin hrozil,“ viz Dt 28, 15.– 68.

HI. 24. V. ¹. Dlužno považovati za původnější a lepší čtení LXX, která zde a ve v. 25. místo „v Siche-
mu“ má „v Silo“.

a povolal Balaama, syna Beorova, by vám zlořečil; ¹⁰ já však nechtěl jsem ho poslechnouti, nýbrž naopak dobrořečil jsem vám skrze něho a vysvobodil jsem vás z ruky jeho.

¹¹ Přešli jste Jordán a přišli jste k Jerichu. Muži města toho, Amorrhейští, Ferezejští, Kanaanští, Hetští, Gergesejští, Hevejští a Je-busejští dali se do boje proti vám, dal jsem je však do rukou vašich. ¹² Poslal jsem před vámi sršně a vypudil jsem je z jejich sídel, dva krále amorrhejské, ne mečem ani lukem tvým. ¹³ A dal jsem vám zemi, se kterou jste se nenamáhali, města, kterých jste nestavěli, byste v nich bydlili, vinice a olivovny, kterých jste neštípili.

¹⁴ Nyní tedy bojte se Hospodina, služte mu srdcem celým a dokonale upřímným, a odvržte bohy, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii a v Egyptě; služte Hospodinu! ¹⁵ Nezamlouvá-li se vám však sloužení Hospodinu, dává se vám na vůli: vyvolte (si) dnes podle libosti, komu byste spíše měli sloužiti, zda bohům, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii, či bohům Amorrhejských, v jejichžto zemi sídlíte. Já však a můj dům sloužiti budeme Hospodinu.

¹⁶ Tu lid odpověděl: Buď daleko nás, bychom opustili Hospodina, sloužíce bohům cizím! ¹⁷ Hospodin je Bůh náš; ten vyvedl nás a otce naše z robotárny egyptské; učinil před očima našima veliká znamení, střežil nás celou cestu, kterou jsme šli a mezi všemi národy, kterými jsme táhli; ¹⁸ vypudil všechny národy, i Amorrhejské, sídlící v zemi, do které jsme vešli. Budeme tedy sloužiti Hospodinu, neboť on je Bůh náš.

¹⁹ I pravil Josue k lidu: Nebudete moci sloužiti Hospodinu; jeť (on) Bůh svatý, silný, řevnivý a nepromine vašich zločinův ani hříchů. ²⁰ Opustíte-li Hospodina a budete-li sloužiti bohům cizím, bude zase sužovati vás, a vyhladí vás, ač vám dříve prokazoval dobrodiní.

²¹ Tu pravil lid Josuovi: Nikoli, tak nebude, jak mluvíš; ale Hospodinu sloužiti budeme.

²² Když pak pravil Josue lidu: „Svědky jste vy, že jste si sami vyvolili Hospodina, byste mu sloužili“ – odpověděli: „Ano!“

²³ „Nyní tedy,“ – řekl (Josue) – „vyvržte cizí bohy ze svého lůna a nakloňte srdce svá k Hospodinu, Bohu Israelovu.“

²⁴ Lid odpověděl Josuovi: „Hospodinu, Bohu svému, budeme sloužiti a poslušni budeme příkazů jeho.“

²⁵ Učinil tedy Josue toho dne smlouvu, předložil lidu v Sichemu přikázání a právo, ²⁶ a zapsal všechna ta slova do knihy zákona Hospodinova.

Vzal také obrovský kámen, postavil jej pod dubem, který byl ve svatyni Hospodinově, ²⁷ a řekl všemu lidu: „Hle, kámen tento bude vám svědčiti, že slyšel všechna slova Hospodinova, která k vám mluvil, byste snad [později] nechtěli zapíráti a lháti Hospodinu, Bohu svému.“ ²⁸ I rozpustil lid, každého do svého údelu.

Josue umírá. (24, 29.–31.)

²⁹ Po těch událostech umřel Josue, syn Nunův; služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech; ³⁰ i pochovali ho v půdě jeho dědičného podílu v Tamnat-sare, které leží v horách Efraimských, na sever hory Gaas.

³¹ Israel sloužil Hospodinu po všechny dny Josue a starších, kteří žili dlouho po Josuovi

V. ¹⁹ „*nebudete moci sloužiti Hospodinu*“ – služba, jakou Hospodin žádá, *není věc snadná*. – Hospodin je svatý, vzdálený všech cizích bohů, naprosto s nimi neobcuje; tak i Israelité mají býti svatí, vzdálení cizích bohů, nic s nimi nemajíce. Srv. Ex 19, 6; Lv 21, 6.–8.

V. ²⁵ „Za v. 24. *dlužno zařaditi úryvek 8, 30.–35*, – Místo „*v Sichemu*“ dlužno se LXX čísti zase „*v Silo*“. Viz výše v. I.

V. ³¹ Josue (= Jehošúa) byl již svým jménem podoben Ježíšovi (= Jehošúa). Jako Josue převedl lid

a znali všechny skutky Hospodinovy, které v Israeli učinil.

Dodatky o kostech Josefových a smrti Eleazarově. (24, 32. n.)

³² Také kosti Josefovy, které byli přinesli synové Israelovi z Egypta, pohřbili v Sichemu, v dílu pole, které byl koupil Jakob od synů Hemora, otce Sichemova, za sto jehnat a které se dostalo v majetek synům Josefovým.

³³ Zemřel též Eleazar, syn Áronův; i pohřbili ho v Gabaatě, (městě) Fineesa, syna jeho, které mu bylo dáno v pohoří Efraimském.

Jordánem do krásné, bohaté země, tak i Ježíš uvedl nás vlnami křtu sv. do krásné zahrady církve katolické. Jako Josue Israelitům vybojoval sídla v Palestině, tak Ježíš vybojoval nám místa v církvi, na zemi i na nebi. Jako Josue zprostředkoval úmluvu Hospodina s lidem, tak Ježíš je prostředník, jenž učinil úmluvu mezi Bohem a námi mnohem dokonalejší (= „Nový zákon“).

V. ³². *O kostech Josefových* viz Gn 50, 25; Ex 13, 19. – *O kupu pole Josefova* viz Gn 33, 19. – „synové Josefovi” = Efraimovci a Manassovci.

KNIHA „SOUDCŮ“
ČILÍ
„O SOUDCÍCH“

Název knize „Soudců“ dán se zřetelem na její obsah, že totiž líčí některé události z doby „soudců“ (Srv. název knihy „Josue“)¹⁾

Kdo „soudcové“ byli viz v poznámkách ke 2, 16.

Jaký účel spisovatel měl, když knihu svou skládal a látku vybíral, viz pozn. k 2, 23.

Jednotný účel, k němuž celá kniha směřuje, souměrné uspořádání veškeré látky, ano i povšechná podoba mluvy a slohu dokazují, že knihu skládal jeden spisovatel. Dva přídavky (hl. 17– 21) nesouvisí tak úzce s předcházejícími ději a jejich obsah liší se úplně od jádra knihy (3, 5.– 16, 31.). Oba však přispívají velmi vhodně k účelu celé knihy Soudců. Mohly býti tedy jako výstražné obrazy z oněch dob přidány k dějům soudců tímže skladatelem. (Sedláček.)

Spisovatel knihy Soudců dosvědčuje vícekrát (17, 6; 18, 1; 19, 1. (18, 31.); 21, 24.), že v době, kterou líčí, nebylo ještě krále v Izraeli; z toho lze vyvoditi, že tehdy, kdy psal, měli Izraelité již krále, že tedy nebyla kniha napsána před Saulem. Podle 1,21. sídlili za dob spisovatelových ještě Benjaminova s Jebušany v Jerusalemě; psal tedy před osmým rokem panování Davidova, kdy byli Jebušané z Jerusalema vypuzeni (2. Král. 5, 7.). Mohl tedy knihu Soudců psáti Samuel, jak za to mělo podání židovské i veliký počet katolických vykladatelů.

Doklady pro svou zásadu, že Bůh se chová k Izraelitům tak, jak Izraelité chovají se k němu („náboženský pragmatismus“), čerpal spisovatel z pramenů buď psaných neb i ústních. Kolik těchto pramenů starších měl, a co ze kterého do svého díla pojal, není dnes možno zjistiti, ježto nemáme k tomu dosti prostředků.

Politické poměry obce israelské na počátku doby „soudců“. (1, 1.– 36.)

HLAVA 1. – ¹ Po smrti Josuově – Synové Israelovi radili se s Hospodinem řkouce: Kdo má táhnouti první z nás proti Kanaanským a bude vůdcem boje? ² Hospodin řekl: Af vytáhne Juda; hle, dávám zemi do rukou jeho. ³ I řekl Juda Simeonovi, bratru svému: Vstup se mnou do území mého a bojuj proti Kanaanským; pak potáhnu také já s tebou do území tvého. Simeon tedy s ním táhl.

⁴ Když pak Judovci vytáhli, dal Hospodin Kanaanské a Ferezejské v ruce jejich; v Bezeku porazili deset tisíc mužů.

⁵ V Bezeku našli Adoni-bezeka, i bojovali proti němu a porazili Kanaanské i Ferezejské. ⁶ Když se dal Adoni-bezek na útěk, pronásledovali ho, chytili a osekali mu konče-

¹⁾ Nyní bývá řazena kniha Sdc mezi „dějinné“ knihy, židé ji však počítali k „prorokům“ (nebi'im), a to k prorokům „přednější“ („rišonim“).

Hl. 1. V. ¹ Spisovatel chtěl začít dobou po smrti Josuově, ohlašuje sice svůj záměr slovy „Po smrti Josuově“ a jedná podle něho v jádru celé knihy (3, 5.– 16, 31.); dříve však považuje za užitečno zopakovati některé události, které se sběhly ještě v dobách Josuových. Taková událost vypravována hned ve v. 1. nn. Časově splývá s tím, co vypravováno Jos. 14.

V. ⁵ Tento Adoni-bezek nesmí býti ztotožňován s Adoni-sedekem, o němž viz Jos. 10, 1.

V. ⁶ Podle hebr. utáli Judovci Adoni-bezekovi jen palce u nahou a u rukou. Mrzačiti, t. j. učiniti neschopným k delšímu boji, bylo ve starověku v obyčeji. Izraelité jednali tu s nepřítelem tak, jak on by byl jednal s nimi – ne-li mnohem kru-těji – kdyby byl zvířetil; podle odvetného práva „oko za oko, zub za zub“ . .

tiny rukou i nohou. ⁷ Tu řekl Adoni-bezek: Sedmdesát králů s uťatými končetinami rukou i nohou sbíralo pod mým stolem zbytky pokrmů; jak jsem činil, tak mi Bůh odpálci. I přivedli jej do Jerusalema a tam umřel.

⁸ Bojovavše totiž synové Judovi proti Jerusalemu, dobyli ho, vyhubili ostrím meče a vydali celé město ohni (na pospas).

⁹ Potom táhše níže bojovali proti Kanaanským, kteří sídlili v horách, na jihu i na rovinách.

¹⁰ Juda na výpravě proti Kanaanským, kteří sídlili v Hebronu – jeho jméno bylo za starodávna Kariat-Arbe – pobil Sesaje, Ahimana a Tolmaje; ¹¹ odtud odešel táhl na obyvatele Dabiru, jehož staré jméno bylo Kariat-sefer, to jest Město písem.

¹² Tu řekl Kaleb: Kdo dobude Kariat-seferu a zpusťoší je, tomu dám Achsu, dceru svou za manželku. ¹³ Když pak je vzal Otoniel, syn Kenezův, mladší bratr Kalebův, dal mu Achsu, svou dceru za manželku. ¹⁴ Když byla na odchodu, vyzval ji muž její, by žádala na otci (kus) pole. Když tedy vzdychala na oslu sedíc, řekl jí Kaleb; Co je ti? ¹⁵ Ona odpověděla: Dej mi požehnání, neboť dal jsi mi zemi suchou; dej také zavlažovanou vodou. Dal jí tedy Kaleb pole zavlažované nahoře i dole.

¹⁶ Synové Kešana, příbuzného Mojžíšova, vytáhli z Města palem se syny Judovými do pustiny jejich údělu, která je na jih Aradu, a sídlili u nich.

¹⁷ Juda pak se Simeonem, bratrem svým odešel, porazil s ním Kanaanské, kteří sídlili v Sefaatě, a pobil je. A nazváno bylo (to) město Horma, to jest Klatba.

¹⁸ Juda dobyl také Gazy s jejím územím, Askalonu s příslušným územím.

¹⁹ Hospodin byl s Judou, že zabral hory; nemohl však vyhladit obyvatele údolí, ježto měli mnoho kosatých vozů.

²⁰ Jak byl Mojžíš řekl, dali Hebron Kalebovi a ten vyhladil z něho tři syny Enakovy.

²¹ Jebušanů však, kteří obývali Jerusalema, nevyhladili synové Benjaminovi; i sídlí Jebušané s Benjaminova v Jerusalemě podnes.

²² Také rod Josefův táhl nahoru k Betelu a Hospodin byl s nimi. ²³ Nebo když obléhali město, které slulo dříve Luza, ²⁴ viděli člověka, an vychází z města, i řekli mu: Ukaž nám, kudy by bylo lze dostati se do města, a učiníme s tebou milosrdenství. ²⁵ Když jim ukázal, vyhubili město ostrím meče; onoho člověka však s veškerým příbuzenstvem propustili. ²⁶ Propuštěný odešel do země Hefanů, vystavěl tam město a nazval je Luza, které se tak jmenuje podnes.

²⁷ Také Manasses nevyhubil Betsanu, Tanaku s jejich vesnicemi, obyvatelů Doru, Jeblaamu ani Magedda s příslušnými vesnicemi, a tak počali Kanaanští sídliti s nimi. ²⁸ Když se potom Israel zmohl, učinil je poplatnými, ale vyhladit je nechtěl.

²⁹ Ani Efraim nepobil Kanaanských, kteří sídlili v Gazeru, ale bydlil s nimi.

³⁰ Zabulonovci nevyhladili obyvatelů Ketronu a Naalolu, a tak sídlili Kanaanští mezi nimi; byli jim však poplatni.

." Tato *krutost neplynula z ducha zjeveného náboženství*, ale z tehdejšího mezinárodního práva válečného. Z ducha zjeveného náboženství starozákonného vyplynuly zákony, jako Dt 20, že dlužno ve válce šetřití nevinných, žen a dětí, ano i stromů. Proto nebyli Israelité daleko tak ukrutní, jako jiní národové starověci, u nichžto mrzačení, vyloupati nebo vypáliti oči a pod. bylo věcí všední.

V. ⁷. Číslice „sedmdesát“ značí „velmi mnoho“. – Jací to byli „králové“ srv. Jos. 12.

V. ¹⁶. „Město palem“ = Jericho. Dt 34, 3; 2. Par 28, 15. – „do pustiny jejich údělu“ = na poušť judskou, rozkládající se východně Judských hor k Mrtvému moři. Jos 15, 61. n.

V. ¹⁸. n. Místo „kosaté vozy“ dlužno s hebr. překládati: *železné vozy*, t. j. *železem pobité*.

³¹ Také Aser nezahladil obyvatelů Akka, Sidonu, Ahalaba, Achaziba, Helby, Afeku a Rohobu; ³² tak sídlil mezi kanaanským obyvatelstvem oné země, jehož nevyhubil.

³³ Ani Neftalovci nevyplenili obyvatelův Betsamesu a Betanatu, a tak sídlili mezi kanaanským obyvatelstvem (té) země; stali se však Betsamesští a Betanatští jim poplatnými.

³⁴ Danovce tiskli Amorrhéjští do hor, nedávající jim sestoupiti na roviny, ³⁵ a tak sídlili na hoře Hares, což se vykládá „Střepová“, v Ajalonu a v Salebim. Ruka domu Josefova však těžce na ně dopadla, a tak stali se jeho poplatníky.

³⁶ Hranice Amorrhéjských šla od Štírového průsmyku, od Petry dále vzhůru.

Náboženský stav obce israelské a prozřetelnost Boží v době soudců.

(2, 1.–23.)

HLAVA 2. – ¹ Anděl Hospodinův přišel z Galgaly nahoru do Místa plačících a řekl:

Vyvedl jsem vás z Egypta a uvedl do země, kterou jsem přísnežně slíbil otcům vašim; a připověděl jsem, že nezruším smlouvy své s vámi na věčné časy, ² nebudete-li jen činiti smlouvy s obyvateli této země, ale podvrátíte-li oltáře jejich. Nechtěli jste však slyšeti hlasu mého. Proč jste to učinili? ³ Proto nechtěl jsem jich vyhladiti před vámi; a tak budete mít nepřátele a jejich bohové budou vám záhubou. – ⁴ Když mluvil anděl Hospodinův tato slova ke všem synům Israelovým, dali se do hlasitého pláče. ⁵ I bylo nazváno to místo „Místo plačících“ nebo „slz“; a podali tam Hospodinu oběti.

⁶ Když byl tedy Josue propustil lid, odešli synové Israelovi, každý do svého údelu, aby se ho ujal. ⁷ Sloužili Hospodinovi po všechny dny jeho i starších, kteří po něm dlouho byli živi a znali všechna díla Hospodinova, která byl učinil Israeli.

⁸ Josue však, syn Nunův, služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech, zemřel; ⁹ pochovali ho v půdě jeho podílu v Tamnat-sare, které leží v horách Efraim, na sever od hory Graas. ¹⁰ Také všechno ono pokolení bylo přiřazeno k otcům svým.

Povstali pak jiní, kteří neznali Hospodina ani skutků, které byl učinil Israeli. ¹¹ I činili synové Israelovi, co bylo zlé v očích Hospodinových, sloužíce Baalům. ¹² Opustili Hospodina, Boha otců svých, který je vyvedl z Egypta, chodili za bohy cizími, za bohy národů, kteří sídlili kolem nich, klaněli se jim a tak popudili Hospodina ke hněvu – ¹³ tím totiž, že ho opustili a sloužili Baalu a Astartám.

¹⁴ Hospodin se tedy rozhněval na Israelity a dal je v ruce lupičů, kteří je zajímali a prodávali nepřátelům sídlícím kolkolem; a nemohli odolati protivníkům svým, ¹⁵ ale ať šli

V. ³⁴ . n. Ne *Danovcům* (rozštěpeným), ale kmeni mnohem silnějšímu – *Josefovům* podařilo se dojiti nadvlády nad Kanaany v těch krajích. Jisto je, že jmenovaná města patřila *Šalamounovi* (3. Král 4, 9.). Josefovci se jich však zmocnili jistě již *dříve*.

HL. 2. V. ¹¹ . „co je zlé v očích Hospodinových“ = co se mu nelíbí, je popředně modlářství. Srv. Dt 4, 25; 17, 2; 31, 18, 29; Sdc 3, 7; 4, 1; 6, 1; 10, 6; 13, 1. – „ba'al“ je původně obecné jméno, znamenající: *pán, majitel*. Pak je to *kanaanské božstvo*. Množným číslem označeno tu *více místních bohů (a bohyň)* kanaanských, kteří mívali své zvláštní přívlastky, na příklad: *Ba'al-Qór* = Pán Tyru, *ba'al* tyrský, *Baal Qidón* = Pán Sidonu, *ba'al* sidonský a pod. (*ba'al* – (assyrsky) *bélu*).

V. ¹³ . *Baalu* hromadně: *ba'alům* jako ve v. 11. – '*Aštóreth*, Astarta, je *kanaanská bohyně*, která se vyskytá také u jiných Semitův (assyrsky *Ištar*). Množné číslo (hebr. '*Aštóroth*) připomíná, že měla více místních svatyní podobně jako *Ba'al*. Sošek této (zcela nahé) bohyně plodnosti bylo při palestinských vykopávkách nalezeno značné množství. – *Hebreové* zachovavše si původní jednobožství, které nezná žádných bohyň, neměli pro pojem „bohyně“ ani *žádného slova*; i vyjadřovali jej slovem „*aštóroth*“ = *astarty*; v tom smyslu možno výraz fen bráti také tu. – Srv. „*ašérá*“ Ex 34, 13; Dt 7, 5; 12, 3.

kam šli, byla ruka Hospodinova na nich, jak byl mluvil a přísahal jim. I byli náramně sklíčeni.

¹⁶ Tu vzbuzoval Hospodin soudce, kteří by je vysvobodili z rukou plenitelův, avšak ani těch nechtěli poslouchati, ¹⁷ smilníce s bohy cizími a klanějící se jim. Brzy opustili cestu, kterou chodili otcové jejich; slyšeli sice příkázání Hospodinova, činili (však) vše jim na odpor. ¹⁸ Když tak Hospodin soudce vzbuzoval, býval nakloněn, pokud žili, k milosrdenství, vyslyšel náрек utiskovaných a vysvobozoval je od ran škůdců. ¹⁹ Když však (ten onen) soudce zemřel, vraceli se zase a činili věci mnohem horší nežli činivali otcové jejich, chodíce za bohy cizími, sloužíce jim a klanějící se jim. Nenechali svých výmyslův a cesty zarputilosti, po které si navykli choditi.

²⁰ I vzplál hněv Hospodinův na Israele a pravil: Protože národ tento ruší smlouvu mou, kterou jsem učinil s otcí jejich, a že nechce poslouchati hlasu mého; ²¹ ani já nevyhladím národů, které zanechal Josue, když umíral, ²² abych jimi zkoušel Israele, budou-li ostříhati cesty Hospodinovy a kráčet po ní, jako činili otcové jejich, čili nic.

²³ Zanechal tedy Hospodin všech těch národů nechtěje rychle je vyhubiti, a nevydal jich v ruce Josuovy.

Soupis národů, kteří zůstali s Israelem v Kanaanu. (3, 1.– 4.)

HLAVA 3. – ¹ Tito jsou národové, kterých zanechal Hospodin, aby jimi vzdělával Israele, všechny totiž, kdo neznali bojů s Kanaanskými, ² aby potom učili se synové jejich potýkati se s nepřáteli a nabyli cviku v bojování:

³ Pět knížat filištínských, všichni Kanaanští, Sidonští, Hevejští, kteří sídlili na horách Libanu, od hory Baal-Hermon až tam, kde se vchází do Ematu.

⁴ Ty tedy nechal, aby jimi zkoušel Israele, bude-li poslouchati příkázání Hospodinových, které dal otcům jejich skrze Mojžíše, čili nic.

Otoniel zbavuje Israele jařma Chusanova. (3, 5.– 11.)

⁵ Synové Israelovi, sídlíce mezi Kanaanskými, Hetejskými, Amorrhejskými, Ferezejskými, Hevejskými a Jebusejskými, ⁶ brali si dcery jejich za manželky, dávali dcery své synům jejich a sloužili bohům jejich.

⁷ Když tak činili, co bylo zlé v očích Hospodinových, zapomněvše na Boha svého a sloužíce Baalům a Astartám: ⁸ Hospodin rozhněval se na Israelity, vydal je do rukou Chusana Rasataim, krále mesopotamského, a sloužili mu osm let.

⁹ I volali k Hospodinu, který jim vzbudil osvoboditele, a osvobodil je – totiž Otonie-

V. ¹⁶ Po smrti Josuově, který neustanovil žádného nástupce, nebylo v Israeli ústřední vlády, ale každý kmen spravoval se svými staršími, šejky. Když však vpadl mocný nepřítel do Palestiny, bylo třeba, by se spojilo několik kmenů pod jedním vůdcem proti němu. Takový vůdce slul „šóféť“ čili „soudce“. (Srv. podobné pojmenování u Punů, jejichžto *sufeté* podobali se svým úřadem římským konsulům a týrským dikastům.) Že však hebr. „šáfat“ (= soudil) znamená všechny úkony vladařské, nejen souditi, ale také vlásti, spravovati, vésti, dopomáhati ke spravedlnosti, *ujmouti se, vysvoboditi* a pod.: proto je pojem tohoto „soudce“ hebrejského mnohem širší než pojem našeho běžného „soudce“. Byli to tedy popředně *vůdcové lidu*, jacísi *diktátory*, mstitelé křivd páchaných na lidu, jeho *osvoboditelé* (2, 16. 18; 3, 9. 15. 31. a j.), pak vladaři (*ne* dědiční!) a také „soudci“ v našem běžném toho slova smyslu. Kniha Sdc zná jich 12, nečitáme-li k nim Debory a Abimelecha; sice jich je 14. Kromě těch počítání k nim *Heli* a *Samuel*, o nichž vypravuje 1. Král. Možno tedy počítati všech *šestnáct*. Tím není řečeno, že jich v dějinách israelských nemohlo býti *více*. – Soudcové osvobodivše lid z poroby, snažili se udržeti ho v přísném jednobožství, ke kterému v neštěstí se byl vrátil; avšak „*ani těch nechtěli poslouchati*“, v době svobody vraceli se zase k modlářství.

V. ¹⁷ „*smilstvo*“ – *modlářství*. Srv. Ex 34, 15. n.; Lv 17, 7; 20, 6; Dt 31, 16; Os 1.– 3.

la, syna Kenezova, mladšího bratra Kalebova. ¹⁰ Byl v něm duch Hospodinův, a tak osvobodil Israele. Vytáhl do boje a dal Hospodin do rukou jeho Chusana Rasataim, krále syrského, že ho přemohl.

¹¹ Země pak měla pokoj čtyřicet let.

I zemřel Otoniel, syn Kenezův.

Aod zabil moabského krále Eglona. (3, 12.– 30.)

¹² Synové Israelovi činili opět, co bylo zlé v očích Hospodinových. Posilnil tedy proti nim Eglona, krále moabského, protože činili, co bylo zlé v očích Hospodinových. ¹³ I přibral si syny Ammonovy a Amalekovy, vytáhl, porazil Israele a opanoval Město palem.

¹⁴ Synové Israelovi sloužili Eglonovi, králi moabskému, osmnáct let.

¹⁵ Když pak volali k Hospodinu, vzbudil jim osvoboditele, jménem Aoda, syna Gery, syna Jeminiova, který užíval obou rukou jako pravice.

Po něm poslali synové Israelovi dary Eglonovi, králi moabskému.

¹⁶ I udělal si meč na obě strany ostrý, [mající uprostřed jílec], na dlaň ruky dlouhý, a opásal se jím pod šatem po pravém boku.

¹⁷ Odevzdal tedy dary Eglonovi, králi moabskému. – Eglon byl velmi tlustý. – ¹⁸ Když mu dary odevzdal, doprovodil druhy, kteří s ním byli přišli, ¹⁹ avšak z Galgaly, kde byly modly, vrátil se a řekl králi: „Mám k tobě tajné slovo, králi.“ Když král rozkázal mlčet, a když vyšli všichni, kteří kolem něho byli: ²⁰ vešel Aod k němu, an seděl v letní jídelně sám. I řekl: „Slovo Boží mám k tobě.“ Když on ihned povstal se sedadla, ²¹ vztáhl Aod levici, vzal dýku od svého pravého boku a vrazil mu ji do břicha ²² tak silně, že s ostrím i jílec vnikl do rány, a že se za ním zavřelo sádlo masnotou kypící. A nevytáhl meče, ale jak jej byl vrazil, tak jej nechal v těle; i vyrazila hned přirozenou cestou lejna skrytá v břiše.

²³ Aod pak zároveň velmi pečlivě dveře jídelny a zamknul (je) závorou, ²⁴ vyšel zadem.

Služebníci královi přišedše a vidouce zavřené dveře jídelny, pravili: „Snad je na potřebě v letním pokojíku.“ ²⁵ Když čekali dlouho, až se mrzeli, a viděli, že nikdo neotvírá, vzali klíč, otevřeli a našli svého pána, an leží na zemi mrtev.

²⁶ Aod, zatím co se oni děsili, utekl, přešel Místo model, odkud se byl vrátil, a přišel do Seiratu. ²⁷ Ihned zatroubil na roh v pohoří Efraim a synové Israelovi s ním sestoupili, an kráčel v čele. ²⁸ A řekl jim: „Pojďte za mnou, neboť vydal Hospodin nepřátele naše, Moabské, do našich rukou.“ I táhli za ním dolů, opanovali jordánské brody, které vedou do Moabska, a nedovolili nikomu přejíti. ²⁹ Pobili pak toho času okolo desíti tisíců Moabských, všechny statné a silné muže; žádný z nich nemohl vyváznouti.

³⁰ Tak byl snížen toho dne Moab pod rukou Israelovou a země měla pokoj osmdesát let.

Samgar proti Filišťanům. (3, 31.)

³¹ Po něm byl Samgar, syn Anatův, který pobil šest set Filišťanů radlem; také ten uhájil Israele.

V. ¹¹. Nežili všichni soudcové *postupně* za sebou, ale někteří z nich působili *současně*. Důsledně *nebyli* všichni soudcové *v čele všedí Israelitů*, ale jen v čele jednoho nebo několika kmenův.

V. ²⁰. Místo „*letní jídelna*“ hebr.: „*v chladivém horním pokojíku*“. Místo „*sám*“: „*kteříjmu samotnému byl*“ (vyhrazen). Byla to „*alijá*“, vzdušný pokojík na ploché střeše domu, jaké dosud na východě vidáme.

K v. ³⁰. srv. 4, 23; 8, 28; 11, 33. – Jednání Aodovo, jakož i Jahelinovo a Juditino dlužno posuzovati se stanoviska tehdejšího válečného práva, které nebylo duchem křesťanství zušlechťeno.

V. ³¹. Místo „*radlem*“ hebr.: *ostnem, bodcem*, kterým poháněn dosud na východě dobytek.

**Debora a Barok proti Jabinovi Kanaanskému.
(4, 1.-5, 32.)**

HLAVA 4. – ¹ Po smrti Aodově synové Israelovi opět činili, co bylo zlé v očích Hospodinových, ² i vydal je Hospodin v ruce Jabinu, krále kanaanského, který kraloval v Asoru a měl vůdce svého vojska, jménem Sisaru; ten bydlil v pohanském Harosetu. ³ Tu volali synové Israelovi k Hospodinu; mělť on devět set vozů s kosami a dvacet let je náramně utlačoval.

⁴ Byla pak Debora, prorokyně, manželka Lapidotova, která soudila lid toho času. ⁵ Sedávala pod palmou, která byla podle jména jejího pojmenována, mezi Ramou a Betelem na horách Efraimských; synové Israelovi přicházeli k ní ke všelikým soudům. ⁶ Ta vzkázala pro Baraka, syna Abinoemova z Kedes-Neftali, a řekla mu: „Hospodin, Bůh Israelův, přikazuje tobě: Jdi a veď vojsko na horu Tabor; vezmi s sebou deset tisíc bojovníků z Neftaliovcův a Zabulonovců. ⁷ Já pak přivedu k tobě, k potoku Kison Sisaru, vůdce vojska Jabinova, vozy jeho i všecko mužstvo jeho a dám je v ruku tvou.“ ⁸ Barak jí pravil: „Půjdeš-li se mnou, půjdu; nebudeš-li chtítí jíti se mnou, nepůjdu.“ ⁹ Ona mu řekla: „Půjdu sice s tebou, ale vítězství nebude tentokrát přičteno tobě, neboť Sisara bude vydán v ruku ženy.“ Potom Debora vstala a šla do Kedes s Barakem, ¹⁰ který svolav Zabulona a Neftaliho, vytáhl s desíti tisíci bojovníků, maje Deboru ve svém průvodu.

– ¹¹ Kdysi oddělil se Haber Kinejský od ostatních Kinejských, bratří svých, synů Hobaba, Mojžíšova příbuzného, a rozložil stany své až k údolí, které slove Sennim, a bylo u Kedesu. –

¹² Když bylo oznámeno Sisarovi, že vytáhl Barak, syn Abinoemův, na horu Tabor, ¹³ shromáždil devět set okosených vozův a veškero vojsko z pohanského Harosetu k řece Kisonu.

¹⁴ Tu řekla Debora Barakovi: „Vstaň, tentoť je den, kdy vydal Hospodin Sisaru do tvých rukou. Hle, on sám je tvým vůdcem.“ Sestoupil tedy Barak s hory Tabor a deset tisíc bojovníků s ním. ¹⁵ I přestrašil Hospodin Sisaru, všechny jeho vozy a veškero vojsko, když vidělo ostří meče Barakova, takže Sisara seskočil s vozu, pěšky utíkal, ¹⁶ že Barak pronásledoval prchající vozy a vojsko až k pohanskému Harosetu, a že padlo veškero množství nepřátel až do jednoho.

¹⁷ Utíkající Sisara přišel ke stanu Jahely, manželky Habera Kinejského. – Byl totiž mír mezi Jabinem, králem Asoru, a mezi domem Habera Kinejského. – ¹⁸ Jahel vyšedši Sisarovi vstříc, řekla mu: „Vejdi ke mně, pane můj, vejdi, neboj se!“ Vešel tedy do jejího stanu, a když ho přikryla pokrývkou, ¹⁹ řekl jí: „Dej mi, prosím, krapet vody, neboť velmi žízním.“ Ona otevřela měch mléka, dala mu pít a přikryla ho.

²⁰ I řekl jí Sisara: „Stůj před vchodem do stanu, a přišel-li by kdo a ptal se té: „Je tu někdo?“ odpověz: „Nikdo (tu) není.“

²¹ Pak vzala Jahel, manželka Haberova, kolík od stanu, vzala také kladivo, nepozorovaně a tiše vešla, položila mu kolík na spánek, tloukla naň kladivem, a zarazila jej skrze mozek až do země; tak on spánek se smrtí sloučiv, zahynul, skonal.

²² Tu hle, přicházel Barak, ženoucí se za Sisarou; Jahel vyšla mu vstříc a pravila:

Hl. 4. V. ¹⁶. „až do jednoho“ je rčení, které dlužno považovati za *nadsázku*.

V. ²². „Písmo sv. činu Jahelina ani nechválí, ani nehání; chválí a oslavuje v 5, 24. Jahel proto, že byla nástrojem prozřetelnosti Boží, že zbavila Israele velikého nepřítele, a zasloužila, by jí Hebrejští dobrořečili. Protože zabila muže, který byl s jejím mužem v přátelském spojení, zdá se, že se dopustila hříšného skutku, lži, lsti a vraždy. Není však nikterak radno k tehdejšímu poměrům přikládati měřítko dob nynějších. Přátelství

„Pojď, a ukážu ti muže, kterého hledáš.“ Když k ní vešel, uzřel Sisaru, jak leží mrtev a kolík vězí mu ve spánku.

²³ Tak snížil Bůh toho dne Jabina, krále kanaanského, před syny Israelovými, ²⁴ kteří pak rostli co den a silnou rukou tiskli Jabina, krále kanaanského, dokud ho nezničili.

HLAVA 5. – ¹ Toho dne zpívali Debora a Barak, syn Abinoemův:

² Kdo jste z Israele vydali životy
ochotně v nebezpečí, chvalte Pána!

³ Slyšte, králové, poslouchajte, knížata!
Já, já hodlám zpívat Hospodinu,
hrátí chci Bohu Israelovu.

⁴ Pane, když jsi vycházel ze Seiru,
když jsi bral se kraji edomskými,
země se otřásala, a s nebe –
s oblaků po krupějích padala voda.

⁵ Hory se rozplývaly před Hospodinem,
Sinaj před Pánem, Bohem Israelovým.

⁶ Za dnů Samgara, syna Anatova,
za dnů Jahela odpočívaly cesty;
ti, kdo po nich (jindy) kráčivali,
chodili (teď) po neschůdných stezkách.

⁷ Zmizeli vládcové v Israeli, zmizeli,
dokud nepovstala Debora,
nepovstala matka v Israeli.

⁸ Nové boje vyvolil (si) Hospodin,
a brány nepřátel sám podvrátil.
Štít ani kopí nebylo spatřiti

rodu Haberova s Jabinem bylo třeba vynucené, nedobrovolné; Jahel pak domnívala se snad ve své nevědomosti, že jest jí dovoleno, co bylo ve skutečnosti proti právu, čímž by skutek její byl poněkud omluven". (Sedláček.)

HL. 5. V. ¹. Místo „zpívali Debora a Barak" hebr.: „zpívala Debora", která nazvána výše „prorokyní".

V. ². Hebr. je srozumitelnější:

*Že vůdcové táhli v čele Israele,
že lid býti ochotným se jevil,
za to vzdávejte díky Hospodinu!*

„lid ochotný" jsou kmenové, kteří se zúčastnili bojů proti králům kanaanským; jmenování tu proti kmenům, kteří zůstali doma a kteří jsou proto kárání níže ve v. 16. n.

V. ⁷. Zapletal překládá v. 7. n.:

*Nebylo plodin v Israeli,
nedostávalo se čočky a ječmene,
až vyšla Debora,
vstala matka Israele.*

*Žertvy Boží ustaly,
nebylo ječného chleba,
štítu nebylo zřítí ani kopí
mezi čtyřiceti tisíci v Israeli.*

u čtyřiceti tisícův Israelských.

- ⁹ Srdce mé miluje vůdce Israelovy,
vás, kteří rádi se vydali v nebezpečí.
Dobrořečte Hospodinu!
- ¹⁰ Vy, kdož jezdíte na bělostných oslech,
sedáte k soudu a chodíte po cestě, mluvte!
- ¹¹ Kde rozbity vozy a vojsko nepřátel zardouseno,
tam buďte hlásány spasné činy Hospodinovy
a dobrota (jeho) k vůdcům Israelovým!
Tehdy sestoupil lid Páně ku hranám
a dostalo se mu vladařství.
- ¹² Povstaň, povstaň, Deboro,
povstaň, povstaň a zpívej píseň!
Povstaň, Baraku, a chop se svých zajatců,
synu Abinoemův!
- ¹³ Zachráněny jsou zbytky národa;
Hospodin skrze reky bojoval.
- ¹⁴ Efraimští je zničili v údolí,
za nimi Benjamin (byl) ve tvých zástupech!
Z Machirovců přitáhla knížata
a ze Zabulona vůdcové vojska do boje.
- ¹⁵ Vůdcové Issacharovi byli s Deborou
a ubírali se po stopách Baraka,
který se vydal v nebezpečení,
takořka střemhlav do propasti.
- Ruben však rozdělen byl proti sobě,
svár byl shledán mezi velkoduchými.
- ¹⁶ Proč jsi zůstal mezi dvěma ohradami,
abys naslouchal pískotu mezi stády?

V. ¹⁰. Oslice (hebr.) byly soumary vznešených. 10, 4; 12, 14; Nm 22, 21; 4. Král 4, 24. Vznesení, israelští vůdcové, at „mluvi“, t. j. *zpívají píseň díky*, neboť mohou nyní na svých soumarech zase volně se pohybovati.

Nyní, kdy města israelská jsou osvobozena, mohou starší dostavovati se zase nerušené do bran a tu „zasedati k soudu“. Dle hebr. však mají „mluviti, kdož sedí (klidně si hoví) na kobercích“. – Ti, kteří dle v. 6. byli nuceni obcházení křivolakými postranními stezkami, mohou nyní zase bezpečně „choditi po cestě“ veřejně.

V. ¹¹ a. b. dle hebr.

*Pro křik střelců mezi napajedly,
tam opěvují spasné činy Jahvovy.*

Israelští *střelci*, t. j. lučištníci vrací se s vítězným křikem domů a zastavují se u studen a cisteren, aby zahnali žízeň; tu se shromažďuje lid a všichni dávají se do zpěvu díky, že Jahve *ujal* se svého lidu, že jej *vysvobodil*, „*spasil*“.

V. ¹⁵ c. – ¹⁸. *kárá kmeny, kteří buď ze zbabělosti nebo z pohodli zůstali doma*. – Rubenovci byli „*velkoduchými*“, byli ochotni slovy se „obětovati“ za své bratry; zůstalo však jen při slovech.

- Ruben rozdělen byl proti sobě,
svár byl shledán mezi velkoduchými.
17 Galaad za Jordánem odpočíval,
Dan si hleděl lodí,
Aser zůstal na pobřeží mořském
a prodléval ve přístavech.
18 Zabulon však a Neftali vydali na smrt
životy své v krajině Merome.
19 Přišli králové a bojovali,
bojovali králové kanaanští
v Tanachu vedle vodstva magedského,
kořisti však žádné neodnesli.
20 S nebe bylo proti nim bojováno,
hvězdy zůstavše ve svém řádu a běhu
proti Sisarovi bojovaly.
21 Potok Kison odvedl jejich mrtvoly,
potok Kadumim, to potok Kison;
zdeptej, duše má, siláky!
22 Dupala kopyta koní, když prchali tryskem,
kdy střemhlav padali nejsilnější z nepřátel.
23 „Zlořečte krajině Meroz“ – děl posel Páně –
„vyslovte kletbu nad jejím obyvatelstvem,
že nepřišli na pomoc Hospodinovi,
na pomoc jeho udatným bojovníkům.“
24 Požehnána mezi ženami Jahel,
manželka to Hebera Kinejského,
požehnána budiž ve svém stanu!
25 Vody když si žádal, mléka mu dala,
v nádobě pro vznešené podala smetany.
26 Levou ruku vztáhla po kolíku,
a pravici po velikém kladivu;
když byla našla na hlavě místo k ráně,
tloukla Sisaru a spánek silně probíla.
27 Mezi nohy jí klesl, skončil, umřel;
jí k nohám svaliv se, bezduchý bídne (tu) ležel.
28 Oknem vyhlížejíc, bědovala
jeho matka a z jídelny mluvila:
„Proč tak dlouho vůz jeho nevrací se,

V. ²⁰ „je podobné líčení básnické, jako je ve v. 21. Tam je řečeno, že Kison pomáhal Israelitům, přijímaje mrtvoly nepřátel. Netřeba tedy vykládati, že by byly hvězdy zázračným způsobem, zvláštním zjevem pomáhaly a bojovaly proti Sisarovi“. (Sedláček.) Ježto dle hebrejské mluvy byly hvězdy „*vajsko*“ (Qebá'óth), mohly bojovati. Srv. Gn 2, 1; Is 34, 4; Jer 33, 22.

V. ²⁴ – ²⁷ „*žehnají Jahel a líčí její čin, Israelitům tolik prospěšný*“. Aby požehnání to více vyniklo, zlořečí ve v. 23. zemi *Meroz*, jejíž obyvatelé nepronásledovali prchajících Kanaanů. – Meroz je snad dnešní *Chirbet Mârus*, západně jižního cípu Meromského jezera. – „*posel Jahvův*“ je týž, který se zjevil 2, 1; 6, 11.

- proč prodlévají nohy jeho spřežení?"
²⁹ Jedna moudřejší ostatních žen jeho
 tato slova tchyni odpověděla:
³⁰ „Snad že nyní rozděljuje kořist,
 a nejkrásnější ženu mu vybírají;
 pestrý šat dávají Sisarovi za kořist
 a rozličné věci k ozdobě hrdel snášejí."
³¹ Tak ať zhynou všichni tví odpůrci, Pane;
 kdo však milují tě, ať se lesknou
 jako září vycházející slunce.
³² Měla pak země pokoj čtyřicet let.

Boje Gedeonovy proti Madianským. (6, 1.– 9, 57.)

HLAVA 6. – ¹ Když však činili synové Israelovi, co bylo zlé v očích Hospodinových, vydal je do rukou Madianských na sedm let; ² a byli od nich velmi utlačováni. I dělali si v horách skrýše a jeskyně, jakož i velmi pevná místa na obranu.

³ Když totiž Israel zasel, přicházel Madian, Amalek a jiní východní národové, ⁴ postavili u nich stany, jak se co zelenalo, všecko pustošili až ke Gaze, a nenechali v Israeli dokonce nic, čeho třeba k živobytí, ani ovec, ani hovězího dobytka, ani oslů. ⁵ Přicházeliť se všemi svými stády a stany a nesčíslné množství lidí i velbloudů jako kobylinky všecko naplnilo; čehokoli se dotkli, zpustošili.

⁶ Když byl tak Israel před Madianem velmi snížen, ⁷ volal k Hospodinu, žádaje pomoci proti Madianským. ⁸ I poslal k nim muže proroka, který řekl: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já jsem učinil, že jste vyšli z Egypta, a vyvedl jsem vás z robotárny, osvobodil jsem (vás) z ruky Egypťanův a všech nepřátel, kteří vás týrali, vypudil jsem je, když jste přišli, a dal jsem vám zemi jejich. ¹⁰ A řekl jsem: „Já jsem Hospodin, Bůh váš; nebojte se bohův Amorrhejských, v jejichžto zemi sídlíte." Nechtěli jste však slyšeti hlasu mého."

¹¹ Tu přišel anděl Hospodinův a sedl pod dubem, který byl v Efrě a náležel Joasovi, otci rodu Ezri. Když pak Gedeon, jeho syn, mlátil obilí na lisu, aby se nedostal do rukou Madianských, ¹² zjevil se mu anděl Hospodinův a pravil: „Hospodin s tebou, velesilný muži!" ¹³ I řekl mu Gedeon: „Prosím, pane můj, je-li Hospodin s námi, proč nás toto všecko stihlo? Kde jsou jeho divy, o nichž vypravovali otcové naši říkajíce: „Z Egypta nás vyvedl Hospodin"? Nyní však nás Hospodin opustil a vydal do rukou Madianským." ¹⁴ Hospodin na něho pohlédl a řekl: „Jdi v této síle své a vysvobodíš Israele z ruky Madianských; věz, že tě posílám." ¹⁵ On odpověděl: „Prosím, pane můj, čím vysvobodím Israele? Hle, můj rod je poslední v Manassovi a já jsem nejmenší v domě otce svého." ¹⁶ Hospodin mu řekl: „Já budu s tebou, že porazíš Madiainské jako jediného muže." ¹⁷ On pravil: „Našel-li jsem milost před tebou, dej mi znamení, že jsi ty, který mluvíš ke mně. ¹⁸ A neodcházej odtud, dokud se k tobě nevrátím, dokud nepřinesu oběti a nepodám ti jí." On odpověděl: „Jáť posečkám, až se vrátíš."

¹⁹ Vešel tedy Gedeon, uvařil kůzle, (nadělal) nekvašených chlebů z měrice mouky, položil maso do koše, polévku z masa nalil do mísy, zanesl vše pod dub a obětoval mu (to).

Hl. 6. V. ¹⁴. „Hospodin = anděl Hospodinův" (v. 11, n.), – „na něho pohlédl" dle hebr.: „obrátil se k němu". – Když Hospodin posílá člověka k nějakému úkolu, dává mu potřebnou sílu. Tak i Gedeonovi. To je „tato jeho síla".

²⁰ Anděl Hospodinův mu řekl: „Vezmi maso a nekvašené chleby, polož (to) na onu skálu a vylej na to polévku.“ Když tak učinil, ²¹ vstáhl anděl Hospodinův konec hole, kterou v ruce držel, a dotekl se masa i nekvašených chlebů; i vystoupil oheň ze skály (tě) a strávil maso i nekvašené chleby. Anděl Hospodinův pak mu zmizel s očí.

²² Gedeon poznáv, že to byl anděl Hospodinův, řekl: „Běda mi, Hospodine, Bože můj, že jsem viděl anděla Hospodinova tváří v tvář!“ ²³ I řekl mu Hospodin: „Pokoj s tebou; neboj se, nezemřeš!“

²⁴ Postavil tam tedy Gedeon oltář Hospodinu a nazval jej: „Pokoj Hospodinův“ až do dneška.

Když byl ještě v Efře, která patří rodu Ezri, ²⁵ v oné noci řekl mu Hospodin: „Vezmi býka otce svého, totiž druhého býka sedmiletého, zboř oltář Baalův, který patří otci tvému, a háj, který je kolem oltáře, posekej; ²⁶ pak postav oltář Hospodinu, Bohu svému, na vrcholu oné skály, na kterou jsi prve položil obět, vezmi (onoho) druhého býka a obětuj zápalnou obět na hranici dříví, kterého nasekáš z háje.“ ²⁷ Vzav tedy Gedeon deset mužů ze svých služebníkův, učinil, jak mu byl Hospodin přikázal; boje se však domácích otce svého a lidí onoho města, nechtěl to učiniti za dne, ale vykonal vše v noci.

²⁸ Když ráno mužové toho města vstali, a spatřili zbořený oltář Baalův, posekaný háj a (onoho) druhého býka ležeti na oltáři, který byl právě postaven, ²⁹ říkal druh druhu: „Kdo to učinil?“ A když hledali původce toho činu, bylo řečeno: „Gedeon, syn Joasův, to učinil.“ ³⁰ I řekli Joasovi: „Vyved syna svého sem, ať umře; nebo zbořil oltář Baalův a posekal háj.“ ³¹ On jim odpověděl: „Jste vy mstiteli Baalovými, že chcete za něho bojovat? Kdo je nepřitelem jeho, ať zemře dříve než nadejde zítřejší den; je-li bohem, ať se pomstí na tom, kdo podkopal jeho oltář!“ ³² Od toho dne slul Gedeon Jerobaal, protože řekl Joas: „Ať se pomstí Baal na tom, kdo podkopal jeho oltář!“

³³ Všecek tedy Madian, Amalek a východní národové se shromáždili, a přesešše Jordán položili se táborem v údolí Jezrael. ³⁴ Gedeon, kterého pojal duch Hospodinův, ztroubiv svolal dům Abiezerův, aby šel za ním. ³⁵ A vyslal posly ke všem Manassovcům, kteří se k němu také přidali; jiné posly (poslal) k Aserovi, Zabulonovi a Neftalimu; i ti mu vyšli vstříc.

³⁶ Tu řekl Gedeon Bohu: „Hodláš-li vysvoboditi Israele mou rukou, jak jsi řekl, ³⁷ položím toto vlněné rouno na humno. Bude-li rosa pouze na rouně a na veškeré zemi sucho, poznám, že osvobodíš Israele mou rukou, jak jsi řekl.“ ³⁸ I stalo se tak. V noci vstav vyždímal. z rouna plnou mísu rosy.

³⁹ Opět pak pravil k Bohu: „Nechat se nevznítí hněv tvůj na mne, učiním-li ještě jednu zkoušku, žádaje si znamení na rouně. Prosím, ať je pouze rouno suché a všechna země rosou ať mokuje.“ ⁴⁰ Té noci učinil Bůh, jak žádal: toliko rouno bylo suché, na veškeré

V. ²⁵. Místo „háj, který je kolem oltáře, posekej“ dlužno překládati: „ašeru, která u něho je, poraz“ srv. Ex 34, 13; Dt 12, 3; 16, 21. V. ³⁰. Místo „háj“ – „ašeru“ jako ve v. 26, 28.

V. ⁴⁰. *Rouno* malé na prostranném humně bylo *obrazem malého národa israelského* mezi ostatními četnými národy. Když byl Israel nevěrný, byl vyprahlý, zbaven rosy přízně a pomoci Boží, kdežto sousední národové dopuštěním této moci Boží Israelovi poroucheli. Nyni však, kdy se vrátili Israelité k Bohu, budou rounem vlhkým, skropeným hojnou rosou přízně Boží, zatím co Bůh od ostatních národů se odvrátí a je na vymezené koleje uvede. Směřují tedy úkazy tyto svým významem k povšechnému účelu knihy Sdc (viz Úvod na str. 43). – Způsobem nejvznešenější snesla se rosa milosti Boží na vyprahlou zemi, když sám Syn Boží na ni sestoupil vtěliv se a potom všechnu zemi svou nejvzácnější krví pokropiv. Církev zpívá v mariánských hodinkách: „*Když jsi se nevýslovným způsobem narodil z Panny, tu se vyplnila Písma; jako bohatá rosa na rouno jsi sestoupil, abys lidstvo spasil; chváíme tě, Bože náš.*“

zemi však byla rosa.

HLAVA 7. – ¹ Jerobaal tedy, to jest Gedeon, vstal v noci a přišel s veškerým lidem ku prameni, který sluje Harad. Tábor pak madianský byl v údolí na sever od Vysokého pahorku. ² Tu řekl Hospodin Gedeonovi: „Je příliš mnoho lidu s tebou a nebude vydán Madian do jeho rukou, aby se nemohl chlubit Israel proti mně a neřikal: „Svou silou jsem se osvobodil.“ ³ Mluv k lidu a provej, ať všichni slyší: „Kdo je lekavý a bázlivý, ať se vrátí“.“

Odešly tedy s pohoří Galaad a vrátily se z lidu dvacet dva tisíce mužův a toliko deset tisíc (jich) zůstalo.

⁴ I řekl Hospodin Gedeonovi: „Ještě je (toho) lidu mnoho. Zaved je k vodě. Tam je budu zkoušeti a o kom ti řeknu, by s tebou šel, ten ať jde; komu jíti zabráním, ať se vrátí!“

⁵ Když pak lid k vodě sestupoval, řekl Hospodin Gedeonovi: „Ty, kteří budou vodu chlem-tati jazykem jako psi, odděl zvlášť; kteří však budou pít na sehnutých kolenech, ať jsou na straně druhé.“ ⁶ Bylo pak těch, kdo chlemtali vodu tři sta mužů; všecek ostatní lid pil na sehnutých kolenech. ⁷ I řekl Hospodin Gedeonovi: „Třemi sty mužů, kteří chlemtali vodu, vysvobodím vás, a vydám Madiana do tvé ruky; všecek pak ostatní lid ať se vrátí domů.“ ⁸ Když tedy vzali pro tolik lidí potravy a rohů, poručil všemu ostatnímu množství, by se vrátilo do svých stanův a sám se třemi sty mužů vydal se do boje. Tábor Madianův byl dole v údolí.

⁹ Oné noci řekl mu Hospodin: „Vstaň a sestup do tábora, neb dávám je do tvé ruky. ¹⁰ Bojiš-li se však jíti, ať sestoupí s tebou Fara, služebník tvůj. ¹¹ Až uslyšíš, c0 mluv, posilní se tvé ruce a bezpečněji sestoupíš k ležení nepřátelskému.“

Sestoupil tedy on a Fara, jeho služebník, na kraj ležení, kde byla ozbrojená hlídka.

¹² Madian, Amalek a všichni východní národové leželi rozptýleni v údolí jako množství kobytek; také velbloudů bylo bez počtu, jako písku, který leží na břehu mořském.

¹³ Když Gedeon přišel, vypravoval jeden svému druhu sen a takto líčil, co se mu zdálo: „Měl jsem sen, i zdálo se mi, jak ječný podpopelný chléb se valí a svaluje se na ležení madianské; když se přivalil ke stanu, vrazil do něho, podvrátil jej a srovnal úplně se zemí.“ ¹⁴ Ten, jemuž to pravil, odpověděl: „Není to nic jiného, než meč Gedeona, syna Joasova, muže israelského; dalf Hospodin do jeho ruky Madiana a všecek jeho tábor.“ ¹⁵ Když uslyšel Gedeon sen a jeho výklad, poklonil se, a navrátil se do ležení Israelova, řekl: „Vstaňte, dalf Hospodin do našich rukou tábor Madianův.“

¹⁶ A rozdělil tři sta mužů na tři oddíly, dal jim do rukou rohy, prázdné džbány a do těch džbánů pochodně, ¹⁷ a řekl jim: „Co uvidíte mne činiti, to učíte; vejdu na kraj ležení a co budu činiti, čiňte po mně. ¹⁸ Až zazní, roh v ruce mé, trubte také vy okolo stanův a vzkřikněte: „Hospodinu a Gedeonovi!“

¹⁹ I vešel Gedeon a tři sta mužů, kteří byli s ním, na pokraj ležení, když začínala půlnoční hlídka a když byly stráže postaveny, a začali troubiti na rohy a rozbíjeti džbán o džbán. ²⁰ Když tak na třech místech kolem tábora zatroubili a džbány rozbili, drželi v

Hl. 7. V. ⁵ „*chlemtati*“, t. j. lizati jazykem vodu hned z pramene; je to známka lidí nezchoulostivých, nezvyklých na pohodlí. Pít vodu tak, že si člověk ku prameni klekne nebo sedne na bobek (jak Východané dosud rádi dělávají) a podávati si vodu hrstí k ústům, možno považovati na tu dobu za známku jakési změkčilosti.

V. ¹⁰ Obáváš-li se ještě vytáhnouti do boje se 300, sestup prve do ležení Madianů se svým služebníkem (zbrojnošem) a vyzvěď náladu a smýšlení nepřítelovo. – Vůdcové mívali své *zbrojnoše*; tak níže 9, 54; I. Král 14, 16. a j.

levicích pochodně, v pravici zvučící rohy a volali: „Meč Hospodinův a Gedeonův;“ ²¹ a každý zůstal státi na svém místě na obvodu nepřátelského tábora. Tak bylo všechno ležení uvedeno ve zmatek, a křičíce a běžící utíkali. ²² Nicméně však tři sta (oněch) mužů nepřestávalo troubiti na rohy a Hospodin obrátil po celém táboře meč (druha proti druhu), že se navzájem vraždili. ²³ Utíkali pak až do Betsetty a na pomezí Abel-mehuly za Tebbat.

Mužstvo israelské z Neftali, Asera a ze všeho Manasse sešlo se a pronásledovalo Madiana.

²⁴ Gedeon poslal také posly po všech horách Efraim, řka: „Sestupte proti Madianským a obsadte vody až k Betbeře a Jordán.“ I sešel se všecek Efraim a obsadil vody až k Betbeře a Jordán. ²⁵ Zajavše dva muže madianské, Oreba a Zeba, zabili Oreba na skále Oreb, Zeba pak v lisu Zeb. A pronásledovali Madiana, nesouce hlavu Orebovu a Zebovu ke Gedeonovi za řeku Jordán.

HLAVA 8. – ¹ I řeklo mu mužstvo Efraimovo: „Cos to udělal, že jsi nás nepovolal, když jsi vyšel do boje proti Madianským?“ A silně se (s ním) vadili a téměř násilí činili. ² On jim odpověděl: „Mohl jsem dokázati něco takového, co jste učinili vy? Není-liž lepší paběrování Efraimovo, než vinobraní Abiezerovo?“ ³ Do rukou vašich vydal Hospodin knížata madianská Oreba a Zeba; mohl jsem já dokázati něco takového, jako jste učinili vy?“ Když tak promluvil, upokojila se rozhořčenost jejich, kterou byli proti němu nabubřeli.

⁴ Když přišel Gedeon k Jordánu, přešel jej se třemi sty mužů, kteří byli s ním; únavou však nemohli utíkajících (dále) pronásledovati.

⁵ Tu pravil mužům sokkotským: „Dejte, prosím, chleba lidu, který je se mnou, – jsouť velmi zemdleni, – bychom mohli pronásledovati Zebee a Salmanu, krále madianské.“ ⁶ Knížata sokkotská odpověděla: „Jsou snad dlaně rukou Zebee a Salmany v rukou tvých, že žádáš, bychom dali vojsku tvému chleba?“ ⁷ On jim řekl: „Až tedy dá Hospodin Zebee a Salmanu do rukou mých, rozmlátím maso vaše trním a bodlácím pouště.“

⁸ Odtud stoupaje přišel do Fanuelu a mluvil k mužům toho města podobně. Oni mu odpověděli také tak, jak odpověděli mužové sokkotští. ⁹ Řekl tedy i jim: „Až se vrátím v pokoji jako vítěz, zbořím tuto věž.“

¹⁰ Zebee a Salmana odpočívali s veškerým svým vojskem. Patnáct tisíc mužů totiž zůstalo ze všech zástupů východních národů, když bylo sto dvacet tisíc bojovníků, tasících meč, zabito. ¹¹ Gedeon vystoupiv cestou kočovníků k východní straně Nobe a Jegbay, udeřil na ležení nepřátel, kteří byli bezpečni a nic protivného se nenadáli. ¹² Zebee a Salmana dali se na útěk, Gedeon je pronásledoval a chytil; také uvedl do zmatku všecko vojsko jejich.

¹³ Když se před východem slunce vracel z boje, ¹⁴ chytil jinocha ze sokkotského mužstva, vyptal se ho na jména knížat a starších sokkotských a (ten mu) napsal sedmdesát sedm mužů. ¹⁵ Přišel pak do Sokkotu řekl jim: „Hle, Zebee a Salmana, o kterých jste mi potupně mluvili, řkouce: Jsou snad ruce Zebee a Salmany v rukou tvých, že žádáš, bychom dali mužům, kteří jsou zemdleni a zeslabeni, chleba?“ ¹⁶ Vzav tedy starší města, jakož i trní a hloží pouště, rozedral jím a rozbil muže sokkotské.

¹⁷ Podvrátil také věž Fanuelu, usmrtiv obyvatele města.

¹⁸ Řekl pak Zebeovi a Salmanovi: „Jací to byli mužové, které jste zavraždili na Taboru?“ Oni odpověděli: „(Byli) podobni tobě a každý jako kralevic.“ ¹⁹ On jim odpověděl: „Bratři moji (to) byli, synové mé matky. Živ je Hospodin, že bych vás, kdybyste je byli

zachovali, nezabil!"²⁰ Potom řekl Jeterovi, svému prvorozenci: „Vstaň a usmrť je!“ Když on netasil meče – bálť se, neboť byl ještě mládeneček –²¹ řekli Zebee a Salmana: „Vstaň ty a oboř se na nás, neboť podle věku jest i síla člověkova.“ Gedeon (tedy) vstal, zabil Zebee a Salmana a vzal ozdoby a závěsy, kterými zdobívají hrdla královských velbloudů.

²² Tu řekli všichni mužové israelští Gedeonovi: „Panuj nad námi ty a syn tvůj a syn tvého syna, neboť jsi nás vysvobodil z ruky Madianských.“²³ On jim řekl: „Nebudu panovati nad vámi já, aniž bude panovati nad vámi syn můj, ale bude panovati nad vámi Hospodin.“

²⁴ A (dále) jim řekl: „Jednu (jen) věc od vás žádám: dejte mi náušnice ze své kořisti.“ – Mívali totiž Ismaelští zlaté náušnice. –²⁵ Oni odpověděli: „Velmi rádi (je) dáme.“ A prostřevše na zemi plášť naházeli do něho náušnice z kořisti.²⁶ Byla pak váha vyžádaných náušnic tisíc sedm set lotů zlata kromě ozdob, náhrdelníků a purpurového roucha, které králové madianští nosívali, a kromě zlatých řetízků s velbloudů.²⁷ Gedeon učinil z toho efod a uložil jej ve svém městě Efra.

Používal ho pak všecek Israel ke smilstvu, že se stal Gedeonovi a veškerému jeho domu zkázou.

²⁸ Tak snižen byl Madian před syny Israelovými, že nemohli již pozdvihnouti šíjí svých, a země měla pokoj čtyřicet let, ve kterých Gedeon spravoval lid.

²⁹ Jerobaal, syn Joasův, pak odešel a bydlil ve svém domě.

³⁰ Měl sedmdesát synů, kteří vzešli z jeho krve, neboť měl více manželek.

³¹ Ženina jeho, kterou měl v Sichemu, porodila mu syna jménem Abimelecha.

³² I zemřel Gedeon, syn Joasův, ve velikém stáří a byl pochován ve hrobě Joasa, otce svého, v Efre (patřící) rodu Ezri.

³³ Když Gedeon zemřel, zvrhli se synové Israelovi a smilnili s Baaly. A učinili s Baalem smlouvu, že jim bude bohem.³⁴ Nepamatovali na Hospodina, Boha svého, který je vytrhl z rukou všech jejich nepřátel kolkolem,³⁵ aniž učinili milosrdenství s domem Jerobaala, Gedeona, se zřetelem na vše dobré, co byl učinil Israelovi.

HLAVA 9. – ¹ Abimelech, syn Jerobaalův, odešel do Sichemu ku bratrům své matky, a pravil jim a veškerému příbuzenstvu otce své matky:² „Mluvte ke všem mužům sichemským: „Co je vám lépe, aby panovalo nad vámi sedmdesát mužů, všichni synové Jerobaalovi, nebo by panoval muž jeden? Spolu také považte, že jsem vaše kost a vaše maso.“³ I mluvili bratři jeho matky o něm ke všem mužům sichemským všechny tyto řeči, a naklonili srdce jejich Abimelechovi, říkajíce: „Bratr náš (to) je.“⁴ A dali mu sedmdesát lotů stříbra z chrámu Baalberitu. On si za ně najal muže chudé a toulavé, aby šli za ním.⁵ Přišel pak do domu svého otce v Efre, pobil bratry své, syny Jerobaalovy, sedmdesát mužů, na jednom kameni. – Zůstal však Joatam, nejmladší syn Jerobaalův, že se skryl. –⁶ A všichni

HI. 8. V. ²⁷ „efód“ bylo nádherné roucha, jaké nosívali velmožové a jaké bylo předepsáno také veleknězi. Viz Ex 28. Israelité efódu zneužívali k zapovězené bohopoctě a v tomto smyslu „smilnili“ (viz Ex 34, 15; Lv 17, 7; 20, 6.).

V. ³⁵ „Sichemští“ pomáhali bez *milosrdenství* vraždit syny Gedeonovy. Srv. 9, 16.– 18. – Gedeon skrytým mládím, nepatrným hloučkem svých věrných bojovníků, nepatrnými zbraněmi (hliněné nádoby, rohy a pochodně), velikým počtem nepřátel a přece skvělým vítězstvím podobá se novozákonnému *Osvoboditeli*, který pochodněmi své nauky a milosti dosud přemáhá pohanský svět. Kristus je chléb živý, který sestoupil s nebes a v Eucharistii denně sestupuje, aby převracel stany nepřátel lidu svého.

HI. 9. V. ⁶ *Mello* byla *tvrz sichemská*, zvaná níže ve v. 46.– 49. „*věží*“, Kanaanská hrazená města mívala ve hradbách také *tvrz* (akropoli) důkladně opevněnou. Viz Nm 13, 28. Místo kolem tvrže obydlené mohli bychom nazývat „*městem horním*“ proti ostatním čtvrtím města, činíc „*město dolní*“. – *Dub* ten, 298

mužové sichemští a všechny rody města Mello se shromáždili, šli a ustanovili Abimelecha králem vedle dubu, který stál v Sichemu.

⁷ Když to bylo zvěstováno Joatamovi, šel, postavil se na vrch hory Garizimu. a hlasitě volal řka:

Slyšte mě, mužové sichemští,
a tak slyš (i) vás Bůh!

⁸ Sly kdysi stromy pomazat nad sebou krále.

I řekly olivě: „Panuj nad námi!”

⁹ Ona však odvětila:

Zda mohu opustit svou tučnost,
které užívají bohové i lidé,
a jíti, bych byla povýšena mezi stro-
my?”

¹⁰ I řekly stromy fíkovníku:

„Pojď a přijmi království nad námi!”

¹¹ Ten jim však odpověděl:

„Zda mohu opustit svou sladkost,
ovoce to přelahodné,
a jíti, bych byl povýšen mezi stromy?”

¹² Potom řekly stromy révě:

„Pojď, a kraluj nad námi!”

¹³ Ona jim odvětila:

„Zda mohu opustit své víno,
které obveseluje Boha i lidi,
a (dát) se povýšit nad ostatní stromy?”

¹⁴ Řeklo tedy všechno stromováí bodláku:

„Pojď, a panuj nad námi!”

¹⁵ On jim odpověděl:

„V pravdě-li ustanovujete si mne králem,
pojdte a odpočívajte v mém stínu;
ne-li, vyjde oheň z bodláku,
a pohltí cedry libanské.”

¹⁶ Nyní tedy, jestliže po právu a bez hříchu ustanovili jste nad sebou králem Abimelecha, dobře-li jste učinili s Jerobaalem a s domem jeho, (jestliže) jste se odplatili mu za jeho dobrodiní, že za vás bojoval, ¹⁷ že život svůj vydal v nebezpečí, aby vytrhl z ruky Madianských vás, ¹⁸ kteří jste nyní povstali proti domu otce mého, (kteří) jste pobili syny jeho, sedmdesát mužů na jednom kameni, a ustanovili jste králem Abimelecha, syna jeho nevolnice, nad sichemskými obyvateli, protože je váš bratr – ¹⁹ jestliže tedy po právu a bez hříchu jste učinili s Jerobaalem a domem jeho: radujte se dnes z Abimelecha, on pak

zvaný v hebr.: „*mussáb*” byl památný. Srv. Gn 12, 6; Dt 11, 30; Gn 35, 4. Snad patřil ke kanaanské svatyni. Srv. Jos 24, 25.

V. ⁷. Starý *Sichem* byl tam, kde je dnešní ves *Baláta*, jak zjištěno vykopávkami Sellinovými.

ať se raduje z vás! ²⁰ Jestliže však proti právu (jste učinili): ať vyjde oheň z něho a stráví obyvatelstvo Sichemu a město Mello; ať vyjde oheň z mužstva sichemského a z města Mello a pohltí Abimelecha!"

²¹ Když to řekl, utekl, odešel do Bery a bydlil tam boje se Abimelecha, bratra svého.

²² Abimelech kraloval nad Israelem tři léta.

²³ Poslal pak Hospodin velmi zlého ducha mezi Abimelecha a obyvatele sichemské; i začali si ho oskliviti ²⁴ a zločin vraždy sedmdesáti synů Jerobaalových, prolití jejich krve zazlívati Abimelechovi, bratru svému, a ostatním knížatům sichemským, která mu pomáhala.

²⁵ I položili proti němu zálohy na vrchu hor; mezi tím co čekali na jeho příchod, provozovali loupežnictví olupující kolemjdoucí. Bylo to také Abimelechovi zvěstováno.

²⁶ Ta přišel Gaal, syn Obedův, se svými bratry a vtáhl do Sichemu. Jeho příchodem pozdvižení jsouce obyvatelé Sichemu ²⁷ vyšli na pole, obrali vinice, lisovali hrozny, uspořádali tance se zpěvem, vešli do chrámu svého boha a hodující a pijíce zlořečili Abimelechovi. ²⁸ Gaal, syn Obedův, volal: „Kdo jest Abimelech a co je Sichem, abychom mu sloužili? Zda není synem Jerobaalovým a zda neustanovil svého služebníka Zebula knížetem nad mužstvem Ěmora, otce Sichemova? Proč tedy měli bychom mu sloužiti?" ²⁹ Kéž mi dá někdo tento lid do rukou, bych odklidil Abimelecha!"

I bylo řečeno Abimelechovi: „Shromáždí množství vojska a přijel!"

³⁰ Zebul pak, kníže města, uslyšev řeči Gaala, syna Obedová, velmi se rozněval ³¹ a vzkázal tajně Abimelechovi: „Hle, Gaal, syn Obedův, přišel se svými bratry do Sichemu a bouří proti tobě město. ³² Vstaň tedy v noci s lidem, který s tebou jest, a skryj se v poli; ³³ časně zrána pak, až bude vycházeti slunce, udeř na město; a když on vyjde se svým lidem proti tobě, učin mu, co budeš moci."

³⁴ Vstal tedy Abimelech se vším vojskem svým v noci, a položil u Sichemu na čtyřech místech zálohy. ³⁵ Když pak vyšel Gaal, syn Obedův, a zastavil se ve vchodu městské brány, vstal Abimelech a vojsko, (které bylo) s ním s místa záloh. ³⁶ Gaal uzřev lid, řekl Zebulovi: „Hle, s hor sestupují zástupy." On mu odpověděl: „Stíny hor zdají se ti býti hlavami lidí a tím klamem se mýlíš." ³⁷ A opět řekl Gaal: „Hle, lid sestupuje se středu krajiny a jeden zástup přichází cestou vedoucí k dubu." ³⁸ Zebul mu pravil: „Kde jsou nyní tvá ústa, jimiž jsi mluvil: „Kdo jest Abimelech, abychom mu sloužili?" Zda to není ten lid, kterým jsi pohrdal? Vytáhni a bojuj proti němu!" ³⁹ Vytáhl tedy Gaal před lidem sichemským a dal se do boje s Abimelechem. ⁴⁰ Když se dal na útěk, pronásledoval jej (Abimelech) a vehnal do města; padalo jich velmi mnoho na jeho straně až ku bráně městské.

⁴¹ Abimelech zůstal v Rumě, Zebul pak vyhnal Gaala a druhy jeho z města; netrpěl, aby v něm zůstali.

⁴² Druhého dne vyšel lid do pole. Když to bylo oznámeno Abimelechovi, ⁴³ vzal své vojsko, rozdělil na tři oddíly a položil v polích zálohy. Když viděl, že lid vychází z města, vstal a udeřil na ně; ⁴⁴ se svým oddílem napadl město a oblehl je, zatím co dva oddíly běhající po poli, honily nepřítelé. ⁴⁵ Abimelech dobýval města celý ten den; dobyv ho, pobil jeho obyvatelstvo a zbořil je tak, že je posypal solí.

V. ²⁴. dle hebr. poslal Hospodin ducha rozbroje, by tak na Abimelechovi i Sichemských potrestal krev synů Gedeonových, kterou byli společně prolili.

⁴⁶ Když to uslyšeli obyvatelé sichemské věže, vešli do chrámu svého boha Berita, [kde s ním byli učinili smlouvu – odkudž to místo velmi opevněné dostalo jméno]. ⁴⁷ Abimelech uslyšev, že muži věže sichemské jsou shromážděni (tam), ⁴⁸ vystoupil se vším lidem svým na horu Selmon, vzal sekeru, uťal se stromu větve, vložil si (ji) na rameno a nesa (ji) řekl druhům: „Co mne vidíte činiti, spěšně učinite.“ ⁴⁹ Nasekavše tedy o závod větvi se stromů, šli za vůdcem, obložili hrad, pálili (je) a tak se stalo, že dýmem a ohněm zahynulo tisíc lidí, mužů i žen, obyvatelů věže sichemské.

⁵⁰ Odtud Abimelech odtáhnuv přišel k městu Tebes, které vojskem obklíčil a dobýval. ⁵¹ Prostřed města byla vysoká věž, a na tu se utekli muži, ženy a všechna městská knížata, zavřeli co nejpevněji dveře, a postavili se na střechu věže za cimbuří. ⁵² Abimelech přistoupiv k věži udatně bojoval a přibližuje se vchodu, snažil se podložit oheň. ⁵³ Tu hle, jedna žena hodila shůry kus mlýnského kamene, udeřila (jím) Abimelecha do hlavy a prorazila mu lebku. ⁵⁴ On zavolav rychle svého zbrojnoše, řekl mu: „Vytas meč a zabij mě, aby se snad neříkalo, že jsem byl usmrcen ženou.“ Plně tedy rozkaz, usmrtil jej.

⁵⁵ Když tak umřel, všichni, kdo s ním byli z Israele, vrátili se domů. ⁵⁶ Tak odplatil Bůh zlé, které byl Abimelech na svém otci spáchal, zabiv sedmdesát bratrů svých. ⁵⁷ Také Sichemským dostalo se odplaty za to, co učinili; stihla je kletba Joatama, syna Jerobaalova.

Tola a Jair. (10, 1.– 5.)

HLAVA 10. – ¹ Po Abimelechovi povstal vůdce v Israeli Tola, syn Fuy, strýce Abimelechova, muž z Issachara, který bydlil v Samiru na horách Efraim. ² Soudil Israele dvacet tři léta, a když zemřel, byl pochován v Samiru.

³ Po něm následoval Jair, Galaadán, který soudil Israele dvacet dvě léta. ⁴ Měl třicet synů, kteří sedávali na třiceti oslátkách, a byli knížaty třiceti měst, která podle jeho jména slují Havot Jair, to jest „města Jairova“ až do dneška – v zemi Galaad. ⁵ Když Jair umřel, byl pochován v místě, jemuž je jméno Kamon.

Jeftovy boje s Ammoňany. (10, 6.– 12, 7.)

⁶ Synové Israelovi staré hříchy novými rozmnožující činili, co bylo zlé v očích Hospodinových: sloužili modlám Baalů, Astart, bohům Syrie, Sidonu, Moabska, Ammoncův a Filišťanův; opustili Hospodina, přestali ho ctít. ⁷ Hospodin se na ně rozhněval a vydal je do rukou Filišťanův a synův Ammonových. ⁸ A byli souzeni a velmi utiskováni osmnáct let všichni, kdo sídlili za Jordánem v zemi Amorrhejských, to jest v Galaadu; ⁹ synové Ammonovi dokonce překročivše Jordán zpusťovali Judu, Benjamina a Efraima.

Byl tedy Israel náramně soužen. ¹⁰ I volali k Hospodinu řkouce: „Zhřešili jsme proti tobě, že jsme opustili Hospodina, Boha svého, a sloužili Baalům.“ ¹¹ Hospodin jim pravil: „Když vás sužovali Egypťané, Amorrhejští, synové Ammonovi, Filišťané, ¹² Sidonští, Amalečané a Kanaanští, a když jste volali ke mně, zda jsem vás nevysvobodil z jejich ruky? ¹³ Přece však jste mne opustili a ctili bohy cizí; proto vás již neosvobodím; ¹⁴ jděte a

V. ⁴⁶. „sichemská věž“ = *Mellov* v. 6. 20. – „Berit“ = *Ba' al-berit* v. 4. – Dle hebr. odebrali se na místo, jež sluje „*seriach*“. Byla to nejspíše *posvátná jeskyně*, jakási krypta pod chrámovou podlahou; podobné jeskyně pod svatyní nalezeny Macaliatrem v Gezeru, Sellinem ve hradě Ištartavašurov v Ta'anneku, takové byly též v Hierapoli a jsou dosud v Mekce a v Jerusalemě (v měšitě Omarově pod posvátnou skalou).

V. ⁴⁹. Dle hebr. náhazeli větve ty na jeskyni, ve které se Sichemští ukryli, zapálili je, aby tak zadusili nepřátele kouřem.

Hl. 10. V. ¹. Není pravdě podobno, že byl Tola, Issacharovec, po meči zpřízněn s Abimelechem, Manassovcem, jak dī Vulg.; dlužno proto s hebr. místo „strýce Abimelechova“ čísti: „syna Dódova“.

vzývejte bohy, které jste si vyvolili, ať oni vás vysvobodí v době tísně." ¹⁵ Tu řekli synové Israelovi Hospodinu: „Zhřešili jsme, odplat nám ty podle libosti, toliko nyní nás zachraň!" ¹⁶ To pravivše vyházel ze svého území všechny modly bohů cizích a začali sloužit Hospodinu Bohu. I slitoval se nad jejich bídou. ¹⁷ Synové Ammonovi shromáždivše se rozbili stany v Galaadu. Synové Israelovi shromáždivše se proti nim položili se v Masfě. ¹⁸ A knížata galaadská se usnesla: „Kdo z nás první počne bojovati proti synům Ammonovým, ten budíž vůdcem lidu galaadského!"

HLAVA 11 – ¹ Toho času žil Jefte Galaadský, muž velmi silný a bojovný, syn nevěstky, který se narodil z Galaada.

² Měl pak Galaad manželku, z níž dostal syny, a ti když dorostli, vyhnali Jefte řkouce: „Dědicem v domě otce našeho býti nemůžeš, ježto jsi narozen z jiné matky." ³ I utekl od nich a chtěje se jím vyhnouti usadil se v zemi Tob. Shromažďovali se pak u něho chudí a loupeživí muži, a následovali ho jako (svého) vůdce.

⁴ V těch dnech bojovali synové Ammonovi proti Israelovi. ⁵ Když na něho prudce dotírali, šli starší z Galaadu, aby (si) odvedli na pomoc Jefte ze země Tob. ⁶ Pravili mu: „Pojď, buď knížetem naším a bojuj proti synům Ammonovým." ⁷ On jim odpověděl: „Nejste-li vy ti, kteří mne nenáviděli a vyhnali z domu otce mého? Nyní ke mně přicházíte jsouce donuceni nouzí." ⁸ Tu řekla knížata galaadská Jeftovi: „Proto jsme nyní k tobě přišli, abys šel s námi, bojoval proti synům Ammonovým a byl vůdcem všech, kdo bydlí v Galaadu." ⁹ Jefte jim pravil: „V pravdě-li jste ke mně přišli, bych bojoval za vás proti synům Ammonovým? A vydá-li je Hospodin do rukou mých, budu já vašim knížetem?" ¹⁰ Oni mu odpověděli: „Hospodin, který toto slyší, je svědkem mezi námi, že splníme sliby své."

¹¹ Odešel tedy Jefte s galaadskými knížaty a všecek lid učinil ho svým knížetem.

Jefte pronesl všechny své řeči před Hospodinem v Masfě.

¹² Poté vyslal posly ke králi synův Ammonových, aby jeho jménem řekli: „Co je mezi námi, že jsi proti mně vytáhl, bys pustošil mou zemi?" ¹³ (Král) jim odpověděl: „Protože Israel, když vystupoval z Egypta, zabral mou zemi od končin Arnonu až k Jaboku a k Jordánu. Nyní mi ji tedy v pokoji navrať!"

¹⁴ Jefte je poslal znova a kázal jim, by řekli králi ammonskému: ¹⁵ „Toto praví Jefte: „Nevzal Israel země Moab ani země synův Ammonových, ¹⁶ ale když vyšel z Egypta, šel pouští až k Rudému moři a přišel do Kadesu; ¹⁷ i poslal posly ke králi edomskému se vzkazem: „Dovol mi, bych prošel tvou zemí!" On však nechtěl přivolit k jeho prosbám. Poslal též ke králi moabskému, a ten také pohrdavě odepřel poskytnouti průchod. Zůstal tedy (Israel) v Kadesu, ¹⁸ pak obešel s boku Edomsko a Moabsko, přišel k východnímu pomezí Moabska, položil se tu za Arnonem táborem, do krajin Moabu však vejít nechtěl. – Arnon je totiž hranici Moabska. – ¹⁹ Poté poslal Israel posly k Sehonovi, králi amorrhejskému, který sídlil v Hesebonu se vzkazem: „Dovol, bych prošel tvou zemí až k řece." ²⁰ On však také pohrdnuv slovy Israelovými nedovolil mu projít svým územím, ale sebrav nesčetné vojsko vytáhl proti němu do Jasy a silně mu odporoval. ²¹ Hospodin však dal jej do rukou Israelových se vším jeho vojskem; (Israel) jej porazil a opanoval celou zemi Amorrhejských, obyvatele té krajiny ²² i všechny jeho končiny od Arnonu k Jaboku a od pouště až po Jordán. ²³ Hospodin tedy, Bůh Israelův, vyhladil Amorrhea, když bojoval proti němu lid jeho israelský, a ty nyní chceš opanovati jeho zemi? ²⁴ Nenáleží ti právem, co má bůh tvůj Chamos ve své moci? Čeho tedy Hospodin, Bůh náš, zvitěziv nabyt, musí

býti majetkem našim.²⁵ Či snad jsi ty lepší než Balak, syn Seforův, král moabský; nebo můžeš tvrditi, že měl s Israelem spor a bojoval proti němu,²⁶ když sídlil v Hesebonu a jeho všech, v Aroeru a ve všech jeho, jakož i ve všech městech podle Jordánu tři sta let? Proč jste se nepokusili po tak drahý čas o toto navrácení?²⁷ Neprohřešuji se tedy proti tobě já, ale ty činíš zle proti mně vypovídaje mi nespravedlivou válku. Hospodin buď rozhodčím tohoto dne a rozsoudíš mezi Israelem a mezi syny Ammonovými!"

²⁸ Král synův Ammonových však nechtěl přestati na slovech Jeftových, která po poslech vzkázal.

²⁹ Tu přibyl na Jefte duch Hospodinův. Chodil po Galaadu a Manassovi, (přišel) i do Masfy galaadské a odtud táhl proti synům Ammonovým.

³⁰ A učinil slib Hospodinu řka: „Dáš-li syny Ammonovy do rukou mých: ³¹ kdokoli vyjde ze dveří domu mého a se potká se mnou, až se budu vraceti v pokoji od synův Ammonových – toho budu obětovati Hospodinovi v celopal."

³² Přitáhl tedy Jefte na syny Ammonovy, aby proti nim bojoval. Hospodin je dal do rukou jeho; ³³ i porazil je na hlavu od Aroeru až jak přicházíš do Mennitu, – dvacet měst – a až k Abelu, které je poseto vinicemi. Tak byli synové Ammonovi pokořeni syny Israellovými.

³⁴ Když se Jefte vracel do Masfy, do svého domu, přišla mu jednorozená dcera jeho vstříc s bubínky a tanci. – Jiných totiž dětí neměl. – ,³⁵ Spatřiv ji, roztrhl roucha svá a pravil: „Běda mně, dcero má, způsobila jsi mi zklamání, a i ty se klameš! Neboť otevřel jsem ústa svá k Hospodinu a jiného učiniti nebudu moci."³⁶ Ona mu odpověděla: „Otče můj, otevřel-lis ústa svá k Hospodinu, učin mi, co jsi slíbil, když ti je popráno potrestati tvého nepřítele a zvítěziti nad ním."³⁷ A (dále) pravila otci: „Jen to mi uděl, zač prosím: Dovol mi, bych směla dva měsíce choditi po horách a oplakávati s družkami své panen-

V. ²⁵ n. Balak nechtěl bojovati proti Israelitům, by jim krajinu tu odňal, ale aby svou říši chránil proti mocnému a nebezpečnému sousedu. Nm hl. 22.– 24; Jos 24, 9.

V. ²⁹. Jeftovi dostalo se ducha Hospodinova, by vykonal svůj úkol – osvoboditi vojensky Zajordánské od útiskův Ammonův; osvobozovací ta činnost je dále líčena ve v. 32. n. Také Aodovi (3, 10.), Gedeonovi (6, 34.), Samsonovi (14, 6. 19.) dostalo se podobného uschopnění. Nesnesl se však duch Hospodinův na Jefte proto, by učinil slib, že podá člověka v obět Hospodinu, zvítězí-li! *Masfa* byla shromaždištěm vojska israelského. Srv. 10, 17. Tam Jefte, když byl Galaadany postaven v čelo vojska, se usídlil, tam měl svůj dům (niže v. 34.) a tam asi učinil slib svůj (v. 30. n.). Sem častěji na svých verbířských cestách se vrátil a odtud zase vycházel. Z 12, 2. zdá se vyplývati, že i Efraimovci byli vyzváni, by se zúčastnili boje.

V. ³¹. Že chtěl Jefte podati lidskou obět, dlužno vysvětliti z tehdejších poměrů. Lidské oběti byly u národů, se kterými Israelité sousedili, v obyčeji a vysoko ceněny, ježto ukládaly zejména rodičům vzdáti se svých největších pokladů – vlastních dětí. Zákon mojišský sice oběti lidské zakazoval (Dt 12, 31.), avšak Jeftovi, synu nevěstčiny, nedostalo se peclivého výchovu náboženského a v době pozdější, kdy byl v čele lupičské tlupy, málo slychal o zákonu Hospodinově, mnoho však o lidských obětech. Bylo tedy snadno, že se dal svěsti tímto obyčejem, tím snáze, že viděl v takové oběti projev rytířské velkodušnosti. Snad lze se domnívati, že se dal oklamati těmito okolnostmi ošklivost lidské vraždy jaksi omlouvajícími, ano jí zdánlivě zvláštní ceny dodávajícími, že nepovažoval *svojí* čin za nedovolený. Na obět své *dcery* ovšem tu nepomýšlel (srv. v. 35.). Písmo vypravujíc jeho čin, neschvaluje ho, ba spíše jemně kárá, když ve v. 39. dí, že „*jí učinil, jak byl slíbil*“ a nelíčí podrobněji krvavé oběti.

Z tohoto jediného činu nábožensky málo vzdělaného válečníka nelze právem vyvozovati, že bylo u Israelitů kdysi všeobecné rozšíření přesvědčení, že lidským obětem přísluší před Bohem zvláštní cena a že byly oběti takové všeobecně rozšířeny. Nepomůže ani dovolávati se Gn 22., dle které dostává Abraham rozkaz od Boha, by obětoval svého syna; marno dovolávati se, že Samuel zabil Agaga. K oběti Abrahamově viz Gn 22. Samuel neobětoval Agaga; ale zabil ho, že si smrti zasloužil; neníť každé zabítí člověka obětí! (1. Král 15, 33.)

ství." ³⁸ On jí odpověděl: „Jdi!“ a propustil ji na dva měsíce. Odešla tedy se svými družkami a oplakávala své panenství na horách. ³⁹ Když pak přešly dva měsíce, vrátila se k otci svému, a (ten) jí, která muže nepoznala, učinil, jak byl slíbil. Odtud rozšířil se obyčej v Izraeli a zachovává se zvyk, ⁴⁰ že rok co rok scházívaly se dcery izraelské a oplakávaly dceru Jefte, Galaadana, čtyři dny.

HLAVA 12. – ¹ Tu však, hle, v Efraimu vzniklo pozdvižení; předsedše na sever řekli (Efraimovci) Jeftovi: „Proč jsi nechtěl, jda do boje proti synům Ammonovým, nás povolati, bychom táhli s tebou? Proto zapálíme ti dům.“ ² On jim odpověděl: „Když bylo mně i lidu mému prudce potýkati se s Ammonovými syny, volal jsem vás, byste mi přispěli na pomoc, avšak nechtěli jste.“ ³ Vida to, vydal jsem v nebezpečí život svůj, táhl jsem proti synům Ammonovým a Hospodin je vydal do rukou mých. Čím jsem si toho zasloužil, že se pozdvihujete k boji proti mně?“

⁴ Svolav tedy k sobě všechny muže Galaadu, bojoval proti Efraimu, a porazili Galaadští Efraima, že řekl: „Uprchlíkem je Galaad z Efraima a bydlí mezi Efraimem a Manassem.“

⁵ Pak obsadili Galaadští brody jordánské, kterými se měl Efraim navrátiti. A když přišel k nim někdo z četných uprchlíků efraimských, a řekl: „Prosím, byste mi dovolili přejíti,“ tázali se ho Galaadští: „Jsi ty Efraimský?“ Když řekl: „Nejsem,“ ⁶ pravili mu: „Rci tedy „šibbo-let“ – to znamená „klas“. – Když odpověděl „šibbolet“ nemoha touže hláskou vysloviti „klas“: ihned ho chytili a zabili tu u brodu jordánského. Čtyřicet dva tisíce padly tehdy z Efraima.

⁷ Jefte Galaadský soudil Israele šest let; když umřel, byl pochován ve svém městě v Galaadu.

Abesan, Ahialon a Abdon. (12, 8.– 15.)

⁸ Po něm soudil Israele Abesan z Betlema. ⁹ Ten měl třicet synův a tolikéž dcer, jež rozvedal ven za manžely; svým synům vzal stejný počet žen, které uvedl do domu svého. Soudil Israele sedm let. ¹⁰ Když umřel, byl pochován v Betlemě.

¹¹ Po něm přišel Ahialon, Zabulonovec, a soudil Israele deset let ¹² Když umřel, byl pohřben v Zabulonsku.

¹³ Po něm soudil Israele Abdon, syn Illelův, Faratoňan. ¹⁴ Ten měl čtyřicet synův a z nich třicet vnuků, kteří jezdili na sedmdesáti oslátkách. Soudil Israele osm let. ¹⁵ Když umřel, byl pochován ve Faratonu v Efraimsku, v horách Amalečanů.

Hrdinské činy Samsonovy. (13, 1.– 16, 31.)

HLAVA 13. – ¹ Když synové Israelovi činili opět, co bylo zlé v očích Hospodinových, vydal je do rukou Filištanů na čtyřicet let.

² Byl pak jeden muž ze Saray, z kmene Dan, jménem Manue, který měl manželku neplodnou. ³ Té zjevil se anděl Hospodinův a řekl jí: „Jsi neplodná, bez dětí, ale počneš a porодиš syna.“ ⁴ Vystříhej se tedy, bys nepila vína, ani opojného nápoje, a nejedla nic nečistého; ⁵ neboť počneš a porодиš syna, jehož hlavy břitva se nedotkne – budeť Božím nazirejským od svého dětství, od matčina lůna – a ten počne vysvobozovati Israele z rukou Filištanů.“

⁶ Když pak přišla k svému manželu, řekla mu: „Muž Boží ke mně přišel, andělského vzezření, velmi hrozného. Když jsem se ho tázala, kdo je, odkud přichází a jak se jmenuje,

HL. 13. V. ⁴ Povinnosti, které stanovil zákon Nm 6. nazirovi, uloženy tu již matce, aby byl Samson nazirem, Jahvovi zasvěceným, *hned od svého početí*.

nechtěl mi říci, ⁷ ale odpověděl: „Hle, počneš a porodíš syna; chraň se, bys nepila vína, aniž opojného nápoje, a nepožívala nic nečistého, neboť chlapec bude Božím nazirejským od svého dětství, od mateřského lůna až do dne své smrti.“

⁸ Modlil se tedy Manue k Hospodinu řka: „Prosím, Pane, by muž Boží, kterého jsi poslal, přišel opět a poučil nás, co činiti s chlapcem, který se má naroditi.“ ⁹ I vyslyšel Hospodin prosbu Manuovu, a anděl Boží zjevil se opět jeho manželce, když seděla na poli – Manue však, manžel její, s ní nebyl. – Když anděla užřela, ¹⁰ běžela rychle k muži svému a zvěstovala mu: „Hle, zjevil se mi muž, kterého jsem onehdy viděla.“ ¹¹ I vstal, šel za svou ženou, a přišel k muži, řekl mu: „Jsi ty ten, který mluvil k (mé) ženě?“ On odpověděl: „Já to jsem.“ ¹² Manue mu pravil: „Až se naplní řeč tvá, co chceš, by chlapec činil, nebo čeho se má chrániti?“ ¹³ Anděl Hospodinův Manuovi řekl: „Všeho, jak jsem řekl ženě tvé, ať se zdržuje; ¹⁴ ničeho, co pochází z révy, ať nepožívá, ať nepije vína aniž opojného nápoje, a nic nečistého ať nejí. Co jsem jí přikázal, ať plní a zachovává.“

¹⁵ „Prosím tě,“ vece Manue andělu Hospodinovu, „abys vyhověl mým prosbám: připravíme ti kůzle.“ ¹⁶ „Kdybys mě i nutil“ – odpovídá mu anděl – „nebudu jísti jídla tvého; chceš-li však učiniti celo-pal, obětuj to Hospodinu.“ Manue nevěda, že je to anděl Hospodinův,

¹⁷ tázal se ho: „Jaké máš jméno, bychom tě ctili, až se naplní řeč tvá?“

¹⁸ On mu odpověděl: „Proč se ptáš na jméno mé, které je divuplné?“

¹⁹ Vzal tedy Manue kůzle a úlitby, a položil (je) na skálu v obět Hospodinu, který činí divy; sám pak s manželkou díval se (na to). ²⁰ Když vystupoval plamen s oltáře k nebi, vystoupil také v plameni anděl Hospodinův. Manue a manželka jeho vidouce to padli tváří na zem. ²¹ A že již nebylo anděla Hospodinova viděti, hned porozuměl Manue, že je to anděl Hospodinův. ²² I řekl své manželce: „Jistě zemřeme, že jsme viděli Boha.“ ²³ Žena mu odpověděla: „Kdyby byl chtěl Hospodin nás usmrtit, nebyl by přijal z našich rukou celopalu ani úliteb, nebyl by nám všech těchto věcí ukázal, ani by nebyl pověděl budoucích věcí.“

²⁴ Porodila tedy syna a dala mu jméno Samson. Chlapec rostl a Hospodin mu žehnal.

²⁵ I počal duch Hospodinův býti s ním v Ležení Danově mezi Saraou a Estaolem.

HLAVA 14. – ¹ Když sestoupil Samson do Tamnaty, spatřil tam ženu z dcer filištínských. ² I vrátil se a oznámil otci svému a mateři: „Viděl jsem ženu v Tamnatě z dcer filištínských; tu, prosím, vezměte mi za manželku.“ ³ Otec a matka mu však řekli: „Což není ženy mezi dcerami bratří tvých a ve všem národě mém, že chceš pojmuti manželku z Filišťanů, z těch neobřezanců?“ I řekl Samson otci: „Tuto mi vezmi, neb se zalíbila mým očím.“

⁴ – Rodičové jeho nevěděli, že se to stalo působením Hospodinovým, že hledal příležitost proti Filišťanům. Toho času totiž Filišťané panovali nad Izraelem. –

⁵ Sestupoval tedy Samson [s otcem a s matkou] do Tamnaty. Když přišli k vinicím

V. ²⁴. *Šimšón* (hehr.) souvisí se slovem „šemeš“, slunce. Matka dávala a dává dosud u Arabů dětem jméno *dle nahodilé okolnosti*. Mohl tedy Šimšón slouti „*Slunečným*“ buď proto, že svítilo jasné slunce, když se narodil, nebo že později býval rád na slunci a byl sluncem opálen (= „slunečný“). Není tedy nutno ve jméne to viděti zhuštěné báje (prvky mytické) o jeho osobě, podobné prý slunečnímu reku. Není ani nutno se domnívati, že matka Samsonova teprv je vytvořila, ale že použila jména již běžného.

V. ²⁵. „*počal býti s ním*“ = počal ho *puditi, ponoukati* (hebr.).

HL. 14. V. ⁵. Kritikové, mezi nimi také Lagrange a Zapletal, právem se domnívají, že slova „*s otcem a s matkou*“ jsou pozdější glosa; neboť byli proti sňatku svého syna s Filišťankou, a proto jejich cesta do Timny v této souvislosti je nevysvětlitelná; nevědí také nic o tom, že Samson na této cestě potkal mladého lva (v. G.). – Důsledně místo „*přišli*“ dlužno s některými řeckými rukopisy čísti „*přišel*“. Samson, když byla jeho žádost

města, ukázal se mladý lev, zuřivě řvoucí a běžel proti němu. ⁶ I přikvačil duch Hospodinův na Samsona, že lva rozsápál, roztrhav (jej) na kusy jako kůzle, ačkoli neměl dokonce nic v ruce. – Otcí ani matce nechtěl toho oznámiti. –

⁷ Pak sestoupil a mluvil se ženou, která se líbila očím jeho.

⁸ Když po několika dnech opět (tudy) šel, aby ji pojal, odbočil (s cesty), aby se podíval na mrtvého lva, a hle, roj včel byl v ústech Ilových a plást medu. ⁹ Vybrav jej rukou jedl cestou; a přišed k otcí a matce, dal jim kus, a oni jedli také. Nechtěl jim však oznámiti, že vybral med z těla lvova.

¹⁰ Poté sestoupil otec jeho k (té) ženě a Samson učinil hody; tak totiž ženiši činívali. ¹¹ Když jej občané toho místa viděli, dali mu třicet mládenců, by byli s ním. ¹² Samson jim pravil: „Dám vám hádanku; jestli mi ji rozluštíte v sedmi dnech hodů, dám vám třicet plátěnek a tolikéž říz. ¹³ Nebudete-li moci mi (ji) rozluštiti, dáte vy mně třicet plátěnek a tolikéž říz.“ Když mu odpověděli: „Dej (nám) hádanku, ať (ji) slyšíme!“ – ¹⁴ pravil jim:

„Z požírajícího vyšel pokrm
a ze silného vyšla sladkost.“

Po tři dny nemohli tu hádanku rozluštiti. ¹⁵ Když pak nadešel den sedmý, řekli ženě Samsonově: „Lichoť muži svému a přemluv ho, by ti oznámil, co ta hádanka znamená; nebudeš-li chtít to učiniti, spálíme tebe i dům otce tvého. Či proto jste nás pozvali na svatbu, abyste nás oloupili?“ ¹⁶ Ronila tedy u Samsona slzy a naříkala řkouc: „Zanevřel jsi na mne a nemiluješ mne; proto mi nechceš vyložití hádanku, kterou jsi dal synům národa mého.“ Ale on odpověděl: „Otcí svému ani matce nechtěl jsem (to) povědět, a tobě (to) mám oznámiti?“ ¹⁷ Sedm hodových dní u něho plakala. Konečně sedmého dne, když se mu stala obtížnou, vyložil (jí hádanku). Ona (ji) hned oznámila svým lidem. ¹⁸ A ti řekli mu sedmého dne před západem slunce:

„Co je sladšího nad med
a c0 silnějšího nad lva?“

On jim pravil:

„Kdybyste nebyli orali mou jalůvkou,

rodiči zamítuta, šel sám proti vůli rodičů do Timny, aby se ženou, která se mu tolik zalíbila, se zasnoubil!

V. ⁶ „*duch Hospodinův*“, duch síly, a spolu popud, by sílu tu uplatnil. Srv. níže v. 19. 15, 14; 1. Král 10, 6. 10; 11, 6; 18, 10; 16, 13. – Podobně zabil lva David (1. Král 17, 34.– 36.) a Banajáš (2. Král 23, 20.).

V. ⁸ „V suchých, horkých krajinách vysychají mrtvá těla zvířat na vzduchu velmi rychle, kůže a scvrklé maso zůstává na kostě jako přilepeno, vnitřek pak jest prázdný. Maso padlých neb roztrhaných zvířat bývá též odstraněno dravci, a kostra vyschne a nezapáchá. Tento lev byl roztrhán; tím lehčeji vyschla jeho mrtvola a pozbyla úplně zápachu, tak že se v ní mohl roj včel mezi kostmi usaditi. Včely usedají za rojení na vše, zaujmou a naplní skulinu skal i trhliny stromů; usadily se tudíž v ústech Ilových anebo jinde v jeho kostře. Událost tato byla zřejmě podivnou a vzácnou – proto je zde též uvedena – není však nikterak pravdě nepodobnou. Staří se domnívali, jak i Virgil a jiní uvádějí, že by se z hniějících mrtvol skotu rojily včely, a Herodot vypravuje, v V. kn. 114. hl. kterak obyvatelé Amathusy vyvěsili hlavu Onesila, který je obléhal, nad branou města, a když ji potom sňali, našli ji naplněnou rojem včel.“ (Sedláček.)

V. ¹⁰ Podle hebr. vystrojl svatební hody *Samson*, ježto tak činívali *ženichové*. Svatební hostina bývala zpravidla v domě *ženichova otce*. Zde konána v domě nevěstěině patrně proto, že rodičové Samsonovi nesvolili ke sňatku syna svého s cizinkou, a Samson, nechtěje se své náklonnosti vzdáti, slavil hostinu v Timně (Tamnatě). S tím však se nesrovnává, že „*sestoupil otec Samsonův k ženě*“; proto Zapletal pokládá slova ta za pozdější vložku.

nebyli byste uhodli mé hádanky!"

¹⁹ Když pak na něho přikvačil duch Hospodinův, sestoupil do Askalonu, pobil tam třicet mužů, vzal jejich šaty, dal je těm, kteří rozluštili jeho hádanku, a náramně rozezlen odešel do domu otcovského.

²⁰ Jeho žena pak pojala za manžela jednoho z jeho přátel, který mu byl na svatbě.

HLAVA 15. – ¹ Po nedlouhé době, když nastávaly dny pšeničných žní, přišel Samson chtěje navštívit manželku svou, a přinesl jí kozelce. Když však chtěl vejíti jako obyčejně do její jizby, zabránil mu otec její řka: ² „Domníval jsem se, že jsi na ni zanevřel, a proto jsem ji dal tvému příteli; ale má sestru, která je mladší a krásnější než ona, budiž ti manželkou místo ní.“ ³ Samson mu odpověděl: „Ode dneška nebudu mítí viny (v činech) proti Filištanům; budu vám totiž činiti zlé.“

⁴ I šel, schytl tři sta lišek, připojil ohony jedněch ke druhým a přivázal mezi ně pochodně. ⁵ A zapáliv je, lišky pustil, aby běžely sem tam. Ony pak běžely hned do obilí Filištanů. Když se chytlo, shořely plodiny již snesené i co ještě stálo v klasu, ano i vinice a olivovny strávil oheň. ⁶ Když se Filišané tázali: „Kdo to učinil?“, bylo jim řečeno: „Samson, zeť Tamnaťanův, že mu vzal manželku a dal (ji) druhému, to učinil.“ Tu vyšli Filišané a spálili ženu i s otcem jejím.

⁷ Samson jim pravil: „Ačkoli jste toto učinili, přece ještě pomstím se na vás, a pak (teprv) dám si pokoj.“ ⁸ I zbil je hroznou ranou, že hrůzou lýtku na stehna kladli.

A sestoupiv bydlil v jeskyni skály Etam. ⁹ Vystoupili tedy Filišané do území Judova a položili se na místě, které bylo později nazváno Lechi, to jest čelisti; tam se vojsko jejich rozložilo. ¹⁰ Když se jich příslušníci kmene Judova tázali: „Proč jste vytáhli proti nám?“ odpověděli jim: „Přišli jsme, bychom svázali Samsona a oplatili mu, co nám učinil.“ ¹¹ Tu sestoupily tři tisíce mužů z Judy k jeskyni skály Etam a řekli Samsonovi: „Nevíš, že Filišané panují nad námi? Proč jsi to učinil?“ On jim řekl: „Jak učinili oni mně, tak jsem já učinil jim.“ ¹² „Přišli jsme“ – pravili – „bychom tě svázali a vydali do rukou Filištanů.“ „Přisahejte“ – pravil jim Samson – „a slibte mi, že mne nezabijete.“ ¹³ „Nezabijeme tě“ – řekli – „ale svázaného tě vydáme.“

I svázali ho dvěma novými provazy, a vzali jej ze skály Etam. ¹⁴ Když pak přišel k místu Čelisti, a když Filišané přišli mu s křikem v ústrety, přikvačil na něho duch Hospodinův, a jako bývá koudel dýmem ohně strávena, tak se rozpadla a rozvázala pouta, kterými byl svázán. ¹⁵ A naleznuv čelist, to jest osličí dáseň, která tu ležela, vzal ji, pobil ji tisíc mužův, ¹⁶ a řekl:

„Čelistí oslí jsem je pomlátil,
čelistí oslátko pobil jsem tisíc mužů.“

¹⁷ Když ta slova dozpíval, vyhodil čelist z ruky a nazval ono místo „Ramat-lechi“, což se vykládá: „Zdvihnutí čelisti“.

HL. 15. V. ³ „nebudu zodpověděn“, t. j. mně nebude lze přičítati vinu, když budu nyní činiti Filištanům zle (hebr.), neboť já *budu užívati svého práva odvety* za křivdu, kterou mi učinil Filištan. Za křivdu svého příslušníka byl podle tehdejších názorů zodpověden všecek rod i kmen; názor takový podnes panuje u beduinův arabských. O právu odvety v tehdejších dobách viz Ex 21, 23.–25. Odveta Samsonova za soukromé křivdy jemu učiněné zeslabovala moc Filištanův, utiskujících Izraelity, a tak stala se zároveň prostředkem osvobozujícím Israele z tohoto jha.

V. ⁸ „lýtku na stehna klásti“ – šilené prchati. Podle hebr. však „zbil je, lýtko i stehno . . .“; je to patrně hebrejské rčení, znamenající asi, co naše „hlava nehlava“ = Samson nehleděl, kam koho uhodí.

¹⁸ A že velmi žíznil, volal k Hospodinu: „Tys dal do ruky služebníka svého tuto převelikou spásu a vítězství: hle, umru žízní a padnu do rukou neobřezancův.“ ¹⁹ Otevřel tedy Hospodin třenovní zuby „čelisti“, a vyšla z něho voda. On pak napil se jí občerstvil se a nabyl zase síly. Proto nazývá se ono místo „Pramen vzyvajícího z Čelisti“ až do dneška.

²⁰ Soudil Israele ve dnech Filištanů dvacet let.

HLAVA 16. – ¹ Odešel také do Gazy, a spatřiv tam ženu, nevěstku, vešel k ní. ² Když to uslyšeli Filištané, když se u nich rozneslo, že vešel Samson do města, obklíčili ho, a postavivše strážné v bráně města, celou noc tam číhali, aby jej zabili, až bude ráno vycházeti.

³ Samson spal až do půl noci; potom vstal, uchopil obě vrata brány s jejich veřejemi i se závorou, vložil si je na ramena a odnesl na vrchol hory, která hledí k Hebronu.

⁴ Potom zamiloval si ženu, která bydlila v údolí Sorek a slula Dalila. ⁵ I přišla k ní knízkata filištinská a řekla: „Oklam ho a vyzvěď na něm, v čem má takovou sílu, a kterak bychom mohli přemoci ho, svázati a potrápiti. Učiníš-li to, dáme ti každý po tisíci a stu stříbrných.“

⁶ Mluvila tedy Dalila k Samsonovi: „Rci mi, prosím; v čem je tvá převeliká síla a čím bys mohl být svázán, že bys nemohl se vytrhnouti?“

⁷ Samson jí odpověděl: „Budu-li svázán sedmi šlachovými provazy, ještě nevyschlými, ještě vlhkými, budu slabý jako jiní lidé.“ ⁸ Přinesla jí tedy filištinská knízkata sedm provazů, jak byla řekla, a ona ho jimi svázala. – ⁹ Číhali pak u ní tajně lidé, očekávající v komůrce, jak věc skončí. – I vzkřikla na něho: „Filištané na tebe, Samsoně!“ On však přetrhal vazby, jakoby přetrhl nit stočenou z koudelových odpadků, když se přiblížil k ohni. A nepoznali, v čem jest jeho síla.

¹⁰ Tu mu řekla Dalila: „Hle, oklamal jsi mne, lhal jsi; pověz mi aspoň nyní, čím bys měl být svázán.“ ¹¹ On jí odpověděl: „Budu-li svázán novými provazy, s kterými nebylo dosud pracováno, budu slab a jiným lidem podoben.“ ¹² Dalila ho jimi zase svázala a zřikla: „Filištané na tebe, Samsoně!“ – V komůrce byly připraveny zálohy. – On však roztrhal vazby jako nitky příze.

¹³ Dalila mu opět domlouvala: „Dokavad budeš mě klamati a lháti? Pověz, čím bys měl být svázán!“ Samson jí odvětil: „Vetkáš-li sedm yrkočů mé hlavy do osnovy⁷, navážeš-li je na kolík, a ten zarazíš do země, budu slab.“ ¹⁴ Dalila tak učinila a řekla mu: „Filištané na tebe, Samsoně!“ On však povstal ze spánku a vytáhl kolík s vlasy i s tkanivem.

¹⁵ Dalila mu pravila: „Jak můžeš říci, že mě miluješ, když (přece) srdce tvé není se mnou? Třikrát jsi mě obelhal a nechtěl jsi říci, v čem je tvá převeliká síla.“ ¹⁶ Když se mu pak stala obtížnou, když mnoho dní na něho doléhala, nedávajíc mu času k odpočinku, zeslábla mysl jeho a zemlela až k smrti. ¹⁷ Tehdy odkryl pravdu té věci řka jí: „Nikdy nedotkly se nůžky hlavy mé, neboť jsem nazirejský, to jest Bohu zasvěcený od lůna matere své. Bude-li mi hlava ostříhána, odejde ode mne má síla, zeslábnu, a budu jako jiní lidé.“

¹⁸ Ona vidouc, že jí vyjevil celé srdce své, poslala ke knížatům filištinským a vzkázala:

V. ¹⁹ „*třenovní zub*“ hebr. „*moždír*“ značí tu dutinu ve skále zvané „*Čelist*“, podobné dutině, jaká bývá v čelisti, když se z ní vylomí zub. *Ze skalní dutiny* tedy vytryskl vůli Nejvyššího pramen, který občerstvil žíznícího Samsona. – Podle hebr. sluje ten pramen „v Čelisti“ (= v Lechi) „*Pramen vzyvajícího*“ (hebr. *‘En haqqoré*). Jméno to zachováno ve zřídle zvaném dnes *‘Ajún Qara*, severozápadně Qar’y.

„Přijďte ještě jednou, neboť nyní mi otevřel srdce své.“ Přišli tedy, vzavše peníze, které byli slíbili.¹⁹ Pak si ho uspala na svých kolenou, položila si hlavu (jeho) do klína, zavola-la stříhače a ten mu ustříhl sedm copů. I počala se ho zbavovati a od sebe odstrkovati. A hned od něho odešla síla.²⁰ I řekla: „Filišťané na tebe, Samson!“ On probudiv se ze spánku, pravil si v duchu: „Vývážnu, jako jsem prve učinil a setřesu (je).“ Nevěděl totiž, že Hospodin od něho odstoupil.²¹ Filišťané se ho chopili, hned mu vyloupali oči, odvedli ho řetězy svázaného do Gazy, zavřeli ho do žaláře a kázali mu točiti mlýnkem.

²² Brzy však počaly mu vlasy znova růsti.

²³ Knížata filištinská sešla se, by podala oběti velikolepé bohu svému Dagonovi, a hodovala. Právilať: „Bůh náš vydal našeho nepřítele Samsona do rukou našich.“²⁴ Také lid, vida to, chválil boha svého a totéž mluvil:

Bůh náš vydal do rukou našich
protivníka našeho,
který ničil zemi naši,
zabil přemnoho lidí (našich).

²⁵ Rozveselení jsouce hody, když se již najedli, poručili, by zavolán byl Samson, aby před nimi hrál. Byl tedy ze žaláře přiveden a hrál před nimi.

Postaven jsa mezi dva sloup, ²⁶ řekl chlapci, který ho vodil: „Pusť mne, bych se dotkl sloupů, na kterých celý dům spočívá, bych se o ně opřel a maličko si odpočinul.“²⁷ Dům byl plný mužův a žen, bylať tam všelka knížata filištinská, a kolem tří tisícův obojího pohlaví, se střechy a s pavlače se dívajících, jak Samson hraje.²⁸ Ale on vzýval Hospodina, řka: „Hospodine, Bože! Vzpomeň na mne a navrať mi nyní bývalou sílu, Bože můj, bych se pomstil na svých nepřátelích, bych vzal pomstu jednu za ztrátu dvou očí.“²⁹ I chopil se obou sloupů, na nichž dům spočíval, a drže jeden z nich pravicí, druhý pak levicí,³⁰ pravil: „Ať umru s Filišťany!“ Pak zatrásl silně sloupy, že dům spadl na všechna knížata a na ostatní shromáždění, které tam bylo. Tak jich zabil, umíraje, mnohem více, než (jich) usmrtil prve, dokud byl živ.

³¹ Bratři jeho a veškeré příbuzenstvo sestoupili, vzali tělo jeho a pochovali (je) mezi

V. ²⁰. Ježto „*Hospodin od něho odstoupil*“, ztratil Samson neobyčejnou sílu. Hospodin ho opustil, že porušil z pohlavní lásky povinnost, kterou mu ukládal nazireát – nedáti si stříhati vlasy.

V. ³⁰. Samson neměl popředně úmyslu zabít sebe, proto nelze říci, že spáchal sebevraždu. Chtěl poškodit nepřátele, aby tím ulehčil svému lidu, a *ukázal moc Boha israelského nad Dagonem*; byla tedy smrt Samsonova *hrdinnou sebeobětí* ke cti Hospodina a za blaho Israelovo, a Samson zasloužil, by byl zařazen mezi starozákonné *hrdiny víry* (Žid 11, 32.). Proto se mu též dostalo k tomuto rekovnému činu *posíly Boží*.

V. ³¹. Samson byl sice také *soudcem*, neboť pracoval na osvobození svého lidu, *nebojoval však proti nepřátelům v čele vojska*, a tím liší se od soudcův ostatních. Ježto je zařazen mezi osoby, o jejichž historické jsoucnosti nelze pochybovati (před Samsonem: Josue, Otoniel, Aod, Samgar, Barak, Debora atd., po Samsonovi: Heli, Samuel atd.), je jisto, že *také Samson je osobnost dějinná*; jako pak činy jmenovaných mužů, kteří žili před Samsonem a po něm, byly skutečně vykonány a ne snad jen vymyšleny, dlužno rovněž tak souditi o činech Samsonových. Všecky pokusy ztotožňovati Samsona se slunečnými reky pohanských bájí, s Heraklem, Gilgamešem a jinými, naprosto selhaly. Možno však připustiti, že v líčení dějů Samsonových jeví se povaha *lidového vypravování*, jakéhosi lidového eposu“ (Sedláček.) – Také mezi Samsonem a Kristem postřehli již staří nejeden podobný rys (početí i narození obou zvěstováno andělem, oba bojovali za svůj lid proti nepříteli, oba byli mu vydáni svými soukmenovci, oba obětovali život za svůj lid); dlužno však míti na paměti, že je silný Samson lidskými slabostmi velmi zastíněn; možno ho proto nazvati jen *velmi nedokonalým předobrazem Ježíše Krista*, který je slunce spravedlnosti, milovník panenské čistoty, který umíraje modlil se za nepřátele!

Saraou a Estaolem, v hrobě otce jeho Manue.

Soudil Israele dvacet let.

Modlářství Michovo a Danovců. (17, 1.– 18., 31.)

HLAVA 17. – ¹ Toho času byl jeden muž na horách Efraimských, jménem Michy. ² Ten řekl matce své: „Tisíc a jedno sto stříbrných, které jsi oddělila sobě a pro které slyšel jsem tě zlořečiti, hle, já mám; jsou u mne.“ Ona mu odpověděla: „Požehnán (bud) syn můj od Hospodina!“

³ Vrátil je tedy matce své; ta mu však řekla: „Slibem jsem zasvětila peníze ty Hospodinu, že je dostane syn můj z ruky mé, by učinil sochu rytou a litou. Nyní ti je tedy odevzdávám.“

⁴ Když je však matce vrátil, vzala z nich dvě stě stříbrných a dala je stříbrníkovi, by z nich udělal sochu rytou i litou. Tak se dostala (socha) do domu Michy, ⁵ který v něm oddělil Bohu také svatýňku, udělal efod a terafim, [to jest kněžské roucho a modly], a naplnil ruku jednoho ze synů svých, aby mu byl knězem.

⁶ V oněch dnech nebylo v Izraeli krále, ale každý činil, co pokládal za dobré.

⁷ Byl také jinoch z Betlema v kmeni Judově. Byl Levitou a bydlil tam. ⁸ I vyšel z města Betlema chtěl žíti jako host, kdekoli nalezne při hodné místo. Když přišel na své cestě do hor Efraimských, a uchýlil se maličko do domu Michova, ⁹ byl od něho tázán, odkud přichází. On odpověděl: „Levita jsem z Betlema Judova a jdu, bych se usadil, kde budu moci, a kde shledám, že mi to bude užitečno.“ ¹⁰ Michy řekl: „Zůstaň u mne a buď mi otcem, knězem; dám ti každý rok deset stříbrných, dvoje roucho a čehokoli je třeba k výživě.“ ¹¹ Přivolil, zůstal u něho, a byl mu jako jeden z jeho synů.

¹² Naplnil tedy Michy ruku jeho, a ponechal si mládence toho u sebe za kněze. ¹³ „Nyní vím – pravil – „že mi bude Bůh dobře činiti, když mám kněze z rodu levitského.“

HLAVA 18. – ¹ V oněch dnech, kdy nebylo v Izraeli krále, kmen Dan hledal si vlastní území, v němž by se usadil; neboť až do toho dne nedostal mezi ostatními kmeny údělu.

² I poslali synové Danovi pět nejsilnějších mužů z veškerého kmene svého, ze Saray a Estaolu, by prozkoumali a bedlivě ohledali zemi. Řekli jim: „Jděte a ohledejte zemi!“

HL. 17. V. ². Matka „zlořečila“, proklínala neznámého člověka, který jí jmenovanou částku ukradl; takový byl tehdy obyčej. Lv 5, 1. – Michovi, když tu kletbu slyšel, hnulo se svědomí, a nechťje, by ho kletba matčina stihla, vrací kradené stříbro. – *Požehnáním* chtěla matka odvrátiti od svého syna kletbu, kterou byla vyřkla nad neznámým zlodějem.

V. ⁴. Michy nechce věnování matčina vykonati, obávaje se snad kletby, na stříbru jaksi vážnoucí, nepřijímá peněz od matky podávaných, a tak jest matce samé dáti je stříbrníkovi, by z něho učinil sochu Jahvu. Zbývajících 900 stříbrných ustanovila dárkyně patrně na jiné bohoslužebné potřeby (upraviti svatýňku, opatřiti kněžské roucho a pod.). Matka Michova nebyla sice ctitelkou jiného boha kromě Jahve, přece však jednala (snad *nevědomky*) proti *zákonu, který zakazoval zobrazovati také pravého Boha* (Ex 20, 4; Dt 4, 15.).

V. ⁵. „*Naplniti ruku*“= ustanoviti knězem. Srv. Ex 28, 41; 29, 9; Lv 8, 33. a jj.

V. ¹³. Levita neměl práva konati služby vyhrazené *kněžím*, tím méně před *sochou* Hospodinovou na místě *soukromém*.

HL. 18. V. ¹. „*Kmen Dan*“ neznamená tu všecek Danův kmen, který měl podle Nm 1, 39; 26, 43. šedesát tisíc bojovníků. Když Danovci území jim vykázané obsazovali, mohlo se snadno státi, že část jich nemohla přemoci domorodého obyvatelstva v něm usazeného, a že se rozhodla raději hledati sídla jinde. Možno také, že *části Danovou*, která byla ze sídel již zabraných později vytačena (srv. 1, 34.), je „*kmen Dan*“ tu jmenovaný. Těm připadlo sice *právně* území v Palestině, ale *ve skutečnosti* jim *dědičného majetku mezi kmeny Izraelovými se nedostalo*“.

Když přišli cestou do hor Efraimských, vstoupili do domu Michova a tam odpočinuli.
³ Poznavše hlas mládence Levity, uchýlili se do příbytku jeho a řekli mu: „Kdo tě sem přivedl? Co tu děláš? Proč jsi sem přišel?“⁴ On jim odpověděl: „To a to mi učinil Micha; najal mě za plat, abych mu byl knězem.“⁵ I prosili ho, by se otázal Hospodina, by mohli zvěděti, bude-li jim cesta, kterou konají, šťastná a zdaří-li se (jejich) věc.⁶ On jim odpověděl: „Jděte v pokoji; Hospodin hledí na cestu vaši, na stezku, kterou kráčíte.“

⁷ Šlo tedy oněch pět mužů, přišli do Lais a shledali, že tam sídlí lid beze vši bázně, jako bydlivají Sidoňané, bezpečně a pokojně, an se mu dokonce nikdo neprotiví, že má veliké bohatství, a jest oddělen daleko od Sidonu i ode všech lidí.

⁸ I vrátili se ke svým bratrům do Saray a Estaolu, a když se vypyтали, jak pořídili, odpovíděli: ⁹ „Vzhůru, táhneme na ně! Spatřiliť jsme zemi velmi bohatou a úrodnou. Neleňte, nemeškejte! Pojďme a zaberme ji; bude to bez práce!“¹⁰ Přijdeme k (lidem žijícím) v bezpečí, do krajiny velmi rozsáhlé, a dá nám Hospodin (to) místo, ve kterém není nedostatku ničeho, co země rodí.“

¹¹ Vytáhlo tedy z kmene Danova, to jest ze Saray a z Estaolu, šest set mužů vyzbrojených do boje.¹² Stoupajíce zastavili se v Judově Kariatiarim, kteréžto místo od toho času sluje „Ležení Danovo“ a je vzadu, za Kariatiarim.

¹³ Odtud přešli do hor Efraim. Když přišli k domu Michovu,¹⁴ řeklo těch pět mužů, kteří byli prve vysláni, by ohledali krajinu Lais, ostatním bratrům svým: „Víte, že je v těchto domech efod, terafim, a rytá i litá socha? Vizte, jak se rozhodnouti!“¹⁵ Uchýlili se tedy maličko, vešli do příbytku jinocha Levity, který byl v domě Michově, a pozdravili ho pokojnými slovy.¹⁶ (Těch) šest set mužů zůstalo státi ve zbroji před vchodem.¹⁷ Ti však, kteří vkročili do příbytku jinochova, chtěli vzíti rytou a litou sochu, efod a terafim. Kněz stál před vchodem, ano těch šest set velmi silných mužů nedaleko čekalo.¹⁸ Když tedy ti, kteří vešli, vzali rytou a litou sochu, efod a modly, řekl jim kněz: „Co to děláte?“¹⁹ „Mlč“ – odpověděli mu – „polož si prst na ústa, a pojď s námi, abys nám byl otcem, knězem. Co je ti lepší, býti knězem v domě jednoho muže, nebo v jednom kmeni, v čeledi israelské?“

²⁰ Když to slyšel, přivolil k jejich řečem, vzal efod, modly a rytinu, a šel s nimi.

²¹ Když pak táhli (dále), pustili napřed děti, dobytek a vše, co mělo cenu.²² A byli již daleko od Michova domu, když muži, kteří bydlili v sousedství Michově, se shromáždili a pustili se za nimi.²³ Když počali za jejich zády křičeti, ohlédlí se a pravili Michovi: „Co chceš? Proč křičíš?“²⁴ On odpověděl: „Mé bohy, které jsem si udělal, jste mi vzali, i kněze a vše, co mám, a pravíte: „Co je ti?““²⁵ I řekli mu Danovci: „Varuj se dále k nám mluvit, by nepřišli na tebe mužové rozhořčení a ty se vším domem svým abys nezahynul.“²⁶ Tak šli započatou cestou dále, Micha pak vida, že jsou silnější než on, vrátil se domů.

²⁷ Šest set mužů vzalo tedy kněze a věci svrchu pověděné; i přišli do Lais k lidu pokojnému a bezpečnému, pobili je ostrím mečem a město spálili,²⁸ an dokonce nikdo nepřispěl na pomoc, protože bydlili daleko od Sidonu a se žádným člověkem nebyli spolčeni, ba ani se nestýkali. – Město bylo položeno v krajině Rohob. – I vystavěli je zase, usadili se v něm

²⁹ a nazvali je Dan podle jména otce svého, kterého zplodil Israel; dříve totiž slulo Lais.

³⁰ A postavili si (tu) rytinu a Jonatana, syna Gersama, syna Mojžíšova, jakož i jeho syny (ustanovili) kněžími v kmeni Danově až do dne zajetí svého.³¹ Modla Michova u

V. ⁷. *Lais* = *Lesem* Jos 19, 47. *Lais* byla patrně *sidonská kolonie* (osada), mohlo tedy doufati, že se mu dostane od mateřského města pomoci, bude-li nepřitelem napadeno; ze Sidonu bylo však do Laise dosti daleko, že mohli Danovci město zabratí dříve, než by se mu pomoci té dostalo.

nich zůstala po celou dobu, pokud byl dům Boží v Silo.

V těch dnech nebylo v Izraeli krále.

Zločin a trest Benjaminovců. (19, 1.– 21, 24.)

HLAVA 19. – ¹ Byl jeden muž, Levita, který sídlil v zadních končinách hor Efraimských. Pojal manželku z Betléma Judova, ² ta ho však opustila, vrátila se do domu otce svého do Betlema, a zůstala u něho čtyři měsíce. ³ Její muž, chtěje se s ní smířiti, nakloniti si ji, a s sebou zpět odvésti, šel za ní maje s sebou služebníka a dva osly. Ona ho přijala a uvedla do domu otce svého. Když to slyšel tchán jeho, a spatřil toho člověka, vyšel mu radostně vstříc ⁴ a objal ho. I zůstal zeť v domě tchánově tři dny pojídaje s ním a přátelsky pije. ⁵ Čtvrtého však dne časně zrána vstav, chtěl jíti; ale tchán ho zadržel řka: „Ochutnej dříve maličko chleba a posilni si žaludek; pak půjdeš!“ ⁶ I sedli si, jedli a pili. Pak řekl otec dívčin zeti svému: „Prosím tě, bys tu dnes zůstal; ať se spolu veselíme!“ ⁷ Ale on vstal a měl se k odchodu. Tchán však usilovně ho zdržoval a přemluvil, že u něho zůstal. ⁸ Když pak nastalo ráno, strojil se Levita na cestu. Tchán mu však zase domlouval: „Prosím tě, bys maličko pojedl, tak se posilnil, a potom, až bude dobře na den, bys šel.“ Jedli tedy spolu. ⁹ Když pak mladý muž vstal, aby se vydal na cestu se ženou svou a se služebníkem, opět k němu mluvil tchán: „Považ, že se schyluje den značně k západu, že se blíží k večeru; zůstaň u mne ještě dnes, udělej si dobrý den, a zítra půjdeš domů.“

¹⁰ Zeť nechtěl povoliti jeho řečem, ale hned vydal se na cestu, a přišel proti Jebusu, který sluje druhým jménem Jerusalelem, veda s sebou dva osly s břemeny a ženinu. ¹¹ Když byli již u Jebusu, přecházel den v noc; i řekl služebník pánu svému: „Pojď, prosím, uchylme se do města Jebusanů a zůstaňme v něm.“ ¹² Pán mu však odpověděl: „Nevejdu do města cizího národa, kde není synův Israelových, ale půjdu až do Gabay;“ ¹³ až tam dojdou, zůstaneme v něm, nebo jistě v městě Rama.“

¹⁴ Minuli tedy Jebus a šli dále započatou cestou. U Gabay, která je ve kmeni Benjaminově, zapadlo jim slunce; ¹⁵ zabočili tedy do ní, aby tam zůstali. Když tam vešli, sedli si na ulici města, ježto nikdo jich nechtěl pod střechu přijmouti.

¹⁶ Tu hle, nahodil se stařec, který se vracel s pole, ze své práce, za večera, který sám byl také z hor Efraimských, a sídlil pohostinu v Gabae. – Lidé oné krajiny byli totiž Benjaminovci. – ¹⁷ Stařec pozdvihnuv oči a spatřiv člověka se svým nevelikým nákladem seděti na ulici města, řekl mu: „Odkud přicházíš a kam jdeš?“ ¹⁸ On mu odpověděl: „Vyšli jsme z Betlema Judova a jdeme domů, do zadních končin hor Efraimských, odkud jsme vyšli do Betlema; nyní jdeme k domu Božímu, a nikdo nás nechce pod svou střechu přijmouti. ¹⁹ Ježto máme slámu i trávu na krmení oslů, jakož i chléb a víno pro mne, pro služebnici tvou i pro služebníka, který je se mnou, ničeho nepotřebujeme, jediné přistřeší.“ ²⁰ Stařec mu odvětil: „Pokoj buď s tebou! Já dám všecko, čeho je třeba; toliko prosím, bys nezůstával na ulici.“ ²¹ I uvedl ho do domu svého, a nakrmil osly. Když pak si umyli nohy, zavedl je k hodům.

²² Když hodovali, když po namáhavé cestě pokrmem a nápojem těla posilňovali, přišli mužové onoho města, synové Belialovi – to jest nevázací – obklíčili dům starců, a počali, tlouci na dveře, volajíce na pána domu: „Vyveď muže, který vešel do domu tvého, ať ho zneužijeme!“ ²³ Stařec vyšel k nim pravil: „Nečňte, bratři, nečňte toho zla – jeť člověk ten mým hostem – a nechte toho nerozumu.“ ²⁴ Mám dceru, pannu, a ten člověk má ženinu; vyvedu vám je, byste je ponížili a ukojili svého chtíce; jen za to vás prosím, byste takového zločinu proti přírodě na muži se nedopustili.“

²⁵ Nechtěli však souhlasiti s jeho slovy. Muž vida to, vyvedl k nim svou ženinu a dal

jim ji, aby se s ní bavili. Oni jí celou noc zneužívali, ráno pak ji propustili.

²⁶ Když se tedy rozednívalo, přišla žena ke dveřím domu, kde zůstával její muž, a tam klesla. ²⁷ Když pak onen muž ráno vstal, a otevřel dveře, by se bral dále svou cestou – hle, ženina jeho ležela přede dveřmi s rukama rozpraženými na prahu. ²⁸ On k ní mluvil, domnívaje se, že odpočívá: „Vstaň a pojďme!“ Když však nic neodpovídala, poznal, že je mrtva, i vzal ji, položil na osla a vrátil se domů. ²⁹ Když vešel do domu svého, uchopil meč, rozsekal mrtvé tělo ženy své i s kostmi na dvanáct dílů, kusů, a rozeslal je po všech končinách israelských. ³⁰ Každý, kdo to spatřil, volal: „Nikdy nestala se taková věc v Izraeli, od toho dne, kdy vyšli otcové naši z Egypta, až do dneška. Podejte úsudek, a usnešte se, co činit.“

HLAVA 20. – ¹ Vyšli tedy všichni synové Israelovi od Danu až k Bersabe, i země Galaad, a shromáždili se jako jeden muž u Hospodina v Masfě. ² Všechna knížata lidu, všechny kmeny Israelovy sešly se ve shromáždění lidu Božího, čtyři sta tisíc pěších bojovníků.

³ – Benjaminovců nebylo tajno, že vytáhli synové Israelovi do Masfy. – Levita, manžel zabitě ženy, byv otázan, kterak spáchána byla tak veliká nešlechtnost, ⁴ odpověděl: „Přišel jsem se svou manželkou do Gabay Benjaminovy, a uložil jsem se tam.“ ⁵ Tu hle, lidé onoho města obklíčili v noci dům, ve kterém jsem zůstával, chtěje mne zabít, a pak trýznili mou ženu neuvěřitelnou, zběsilou chlípností, že konečně zemřela. ⁶ Uchopiv ji, rozsekal jsem ji na kusy a rozeslal jsem je po všech končinách země vaší; neboť nikdy se nestala v Izraeli taková nešlechtnost a tak veliký hřích. ⁷ Všichni synové Israelovi jste zde; ustanovte, co máte činiti!“ ⁸ Tu povstal všecek lid a jako jeden muž odpověděl: „Neodejdeme do stanů svých a nikdo nevejde do domu svého, ⁹ ale toto proti Gabae společně učiníme: ¹⁰ Ze všech kmenů israelských budiž vybráno po deseti ze sta, po stu z tisíce a po tisíci z deseti tisíc, by snášeli vojsku potraviny, abychom mohli bojovati proti Gabae Benjaminově a odplatiti jí za zločin, čeho zasluhuje.“ ¹¹ I shromáždil se všecek Israel u města jako jeden muž, jednomyslně a s týmž úmyslem.

¹² A poslali posly k veškerému kmeni Benjaminovu se vzkazem: „Proč se vyskytla taková ohavnost mezi vámi? ¹³ Vydejte ty lidi z Gabay, kteří onu hanebnost spáchali, by zemřeli a zlo by z Israele bylo vyhlazeno.“ Oni však nechtěli poslechnouti vzkazu bratří svých, synův Israelových, ¹⁴ ale ze všech měst území svého sešli se v Gabae, by jim pomohli proti všemu lidu israelskému bojovati. ¹⁵ Z Benjaminu bylo napočítáno dvacet pět tisíců tasících meč kromě obyvatelů Gabay; ¹⁶ mezi nimi bylo sedm set mužů velmi silných, bojujících stejně levicí jako pravicí a kameny z praků s takovou jistotou házejících, že dovedli střeliti i vlas, aniž se chybili. ¹⁷ Israelských pak mužů tasících meč a připravených do boje, bez synů Benjaminových, bylo napočítáno čtyři sta tisíců.

¹⁸ Tito se zdvihli a přišli k domu Božímu, a tázali se Boha řkouce: „Kdo má v našem vojsku táhnouti první do boje proti synům Benjaminovým?“ Hospodin jim odpověděl: „Juda budiž vůdcem vašim!“

¹⁹ Synové Israelovi tedy hned ráno vstali a položili se podle Gabay. ²⁰ Odtud vytáhše do boje proti Benjaminovi počali dobývatí města. ²¹ Synové Benjaminovi vyšeďše z Gabay zabili onoho dne ze synův Israelových dvacet dva tisíce mužův.

²² Synové Israelovi důvěřující síle i počtu seřadili se znova k boji na témž místě, kde prve bojovali, ²³ avšak tak, že dříve než vytáhli, plakali před Hospodinem až do noci a tázali se ho řkouce: „Máme znova dáti se do boje proti synům Benjaminovým, bratřím svým, či nikoliv?“ On jim odpověděl: „Vystupte proti nim a začněte boj!“ ²⁴ Když tedy

druhého dne synové Israelovi postoupili proti synům Benjaminovým do boje, ²⁵ vytrhli synové Benjaminovi z bran Gabay, napadli je a zuřili mezi nimi takovým vražděním, že položili osmnáct tisíc mužů tasících meč.

²⁶ Proto přišli všichni synové Israelovi do domu Božího, sedíce plakali před Hospodinem, postili se toho dne až do večera, obětovali mu celopalý a pokojné oběti, ²⁷ a tázali se (ho) na svůj stav. Toho času byla tam Boží archa úmluvy, ²⁸ a Finees, syn Eleazara, syna Áronova, byl správcem domu. Tázali se tedy Hospodina o radu řkouce: „Máme ještě vyjít do boje proti synům Benjaminovým, bratrům svým, či nechati toho?“ Hospodin jim řekl: „Vytáhněte, neboť zítra je vydám do rukou vašich.“

²⁹ I položili synové Israelovi zálohy kolem města Gabay, ³⁰ a vyvedli po třetí jako po prvé a po druhé vojsko proti Benjaminovi. ³¹ A-však i synové Benjaminovi vypadli směle z města, pronásledovali daleko utíkající nepřátele, že z nich (něco) poranili, jako prvního a druhého dne, zabijeli prchající po dvou cestách, z nichž jedna stoupala do Betelu a druhá do Gabay, a zabili asi třicet mužů. ³² Domnívali se totiž, že ustupují jako obyčejně. Oni však útěk uměle předstírali, uradivše se, že je zdánlivým svým útekem vylákají od města na jmenované cesty. ³³ Všichni synové Israelovi povstali tedy ze svých stanovišť a spořádali vojsko na místě, jež se zove Baaltamar. Také zálohy, které byly okolo města, počaly se pomalu ukazovati ³⁴ a od západní strany města postupovati. Jiných (těch) deset tisíc mužů přeedatných z veškerého Israele lákalo obyvatele města k bojům. Tak nastal tuhý boj proti Benjaminovcům, kteří netušili, že jim nastává se všech stran záhuba.

³⁵ I porazil je Hospodin před syny Israelovými a zabili z nich ono ho dne dvacet pět tisíc a sto mužů, vesměs to bojovníků, tasících meč.

³⁶ Synové Benjaminovi tedy pozorující, že podléhají, počali utíkat. Vidouce to synové Israelovi, dali jim místo k útěku, aby se dostali k připraveným zálohám, které byli podle města položili. ³⁷ Tito náhle ze záloh vyrazili, a zatím, co Benjamin před těmi, kdož ho bili, utíkal, vešli do města a vybili je ostrým meče. ³⁸ Synové Israelovi těm, které byli postavili do záloh, prve uložili, by, jakmile se města zmocní, na znamení založili oheň, a kouřem do výše vystupujícím ukázali, že je město vzato. ³⁹ Když to spatřili synové Israelovi, kteří byli v samém boji, – Benjaminovci totiž domnívající se, že utíkají, hnali se za nimi (tím) usilovněji a zabili z jejich vojska třicet mužů – ⁴⁰ když viděli vystupovati z města sloup kouře, a když i Benjamin se ohlédl a seznal, že je město vzato, že se plameny vznášejí vzhůru: ⁴¹ tu ti, kteří prve předstírali útěk, obrátili se čelem a velmi silně odpírali. Když to spatřili Benjaminovci, obrátili se na útěk ⁴² a dali se cestou k poušti; ale i tam je nepřátelé pronásledovali a také ti, kteří zapálili město, je napadli. ⁴³ Tak se stalo, že byli s obou stran od nepřátel bití, a že nebylo konce vraždění. Byli poraženi, položeni na východní straně města Gabaa. ⁴⁴ Těch, kteří byli na tom místě zabiti, bylo osmnáct tisíc mužů, vesměs velmi silných bojovníků. ⁴⁵ Když to viděli ti, kdo z Benjaminu zbyli, utekli do pustiny a dostali se až ke skále, která sluje Remmon. Také na tomto útěku zabili pět tisíc mužů z těch, kteří sem tam pobíhali rozprchše se rozličnými směry. A když utíkali dále, pronásledovali je a zabili opět jiné dva tisíce. ⁴⁶ Tak se stalo, že bylo všech, kteří z

Hl. 20. V. ²⁷. n. Archa byla již od Jos 18, 1. v *Silo*. V době, kdy se sběhla událost tuto vypravovaná, byla v *Betelu* (v. 26.).

Benjamina na různých místech padli, dvacet pět tisíc válečníků k bojům odhodlaných.

⁴⁷ Zůstalo tedy z veškerého počtu Benjaminova těch, kteří mohli vyvážnouti a utéci do pusty, šest set mužů; zůstali na skále Remmon čtyři měsíce.

⁴⁸ Synové Israelovi pak se vrátivše všechno, co ve městě zůstalo, od mužův až do dobytka mečem pobili; všechna města i vesnice Benjaminovy ztrávil hltavý plamen.

HLAVA 21. – ¹ Synové Israelovi se též v Masfé zapřísáhli řkouce: „Žádný z nás nedá dcery své synům Benjaminovým za manželku.“

² I přišli všichni k domu Božímu, a sedíce před ním až do večera, počali velmi hlasitě kvěleti a plakati řkouce: ³ „Proč, Hospodine, Bože Israelův, stalo se toto neštěstí ve tvém lidu, že dnes jeden kmen z nás zanikl?“

⁴ Druhého dne pak na úsvitě vstavše postavili oltář a přinesli tam celopaly a pokojné oběti. ⁵ A řekli: „Kdo ze všech kmenův israelských netáhl s vojskem Hospodinovým?“ Zavázali se totiž velikou přísahou, když byli v Masfé, že budou zabiti, kteří tam snad nejsou.

⁶ Litující tedy synové Israelovi bratra svého Benjamina, počali říkati: „Zanikl jeden kmen z Israele! ⁷ Odkud vezmou manželky? Vždyť jsme všichni společně přísahali, že jim svých dcer nedáme!“ ⁸ Proto pravili: „Kdo jsou ze všech kmenův Israelových ti, kteří nepřišli k Hospodinu do Masfy?“ Tu hle, bylo shledáno, že obyvatelé galaadského Jabesu v onom vojiště nebyli. – ⁹ I tehdy, když byli v Silo, nikdo z nich tam nebyl nalezen. – ¹⁰ Poslali tedy deset tisíc velmi statných mužův, a přikázali jim: „Jděte a pobijte obyvatele galaadského Jabesu ostřím meče, ženy i dítky jejich.“ ¹¹ Tohoto však bude vám šetřiti: Vše, co je mužského rodu, a ženy, které muže poznaly, zabijte; ale panny zachovejte.“ ¹² I byla nalezena v galaadském Jabesu čtyři sta panen, které nepoznaly mužského lože. Když je přivedli do ležení v Silo, v zemi Kanaan, ¹³ poslali (Israelité) posly k synům Benjaminovým, kteří byli na skále Remmon, a vzkázali jim, aby je přijali v pokoji.

¹⁴ Přišli tedy toho času synové Benjaminovi a byly jim dány manželky z dcer Jabesu galaadského; jiných však, které by jim mohli podobným způsobem dáti, nenalezli.

¹⁵ Všecek Israel tedy velmi se rmoutil a hořekoval, že byl vyhlazen jeden kmen z Israele. ¹⁶ I řekli starší: „Co učiníme ostatním, kteří nedostali manželky? Vždyť všechny ženy z kmene Benjaminova zahynuly.“ ¹⁷ Velikou péčí a nesmírnou pílí jest nám postarati se, aby nebyl jeden kmen z Israele vyhuben; ¹⁸ neboť svých dcer jim dáti nemůžeme jsouce vázání přísahou a kletbou, kterou jsme vyjádřili (slovy): „Zlořečen buď, kdo by dal ze svých dcer Benjaminovi manželku!“ ¹⁹ Uradili se tedy řkouce: „Hle, výroční slavnost Hospodinova je v Silu;“ – to je severně od města Betelu, východně od cesty, jdoucí z Betelu do Sichemu, a jižně od města Lebony. – ²⁰ A přikázali synům Benjaminovým: „Jděte a ukryjte se ve vinicích; ²¹ a když uvidíte, že dcery silské krácejí k obvyklým tancům, vyjděte rychle z vinic, každý uchvat si z nich svou manželku, a odejděte do území Benjaminova.“ ²² Až pak

HL. 21. V. ⁹. správněji zní v hebr.: „*Když byl lid prohlázen, hle, nebyl tu nikdo z Jábés Gil'ádu.*“ – O Silu tu nemůže býti řeči, ježto byli nyní Israelité shromážděni v Betelu, tedy tam, kde se sešli před výpravou. Srv. v. 2.

V. ¹². Do Silo byla snad i archa zase přenesena, která podle v. 2. byla dosud v Betelu. – Možná, že se tam shromáždili Israelité, by slavili výroční svátky.

V. ²². Silané neprohřešili se proti přísaze, že svých dcer Benjaminovcům nedají – nedali jim jich; že si je Benjaminovci sami vzali, nelze jim v tomto případě zazlívati, ani násilně je za to trestati. – Podle hebr. starší (šejkové) israelští prositi budou: „*Darujte nám je*“ (dcery své), *protože nevzali jsme ve válce* (proti Jabeši) *každému manželku, neboť nedáte vy jich jim; v tomto případě byli byste vinni.*“ – Když dají Silané

přijdou otcové jejich nebo bratři, a počnou na vás žalovati a vésti při, řekneme jim: „Sli-
tujte se nad nimi, neboť neuchvátili jich jako činívají válečníci, vítězové, ale nedali jste,
když vás za ně prosili; vy jste se tedy provinili.”

²³ Učinili tedy synové Benjaminovi, jak jim bylo rozkázáno; kolik jich bylo, tolik man-
želek uloupili si z tančících, odešli do území svého, postavili si města a usadili se v nich.

²⁴ Také synové Israelovi navrátili se po kmenech a čeledích domů.

V oněch dnech nebylo v Israeli krále, ale každý činil, co pokládal za dobré.

své dcery starším, neproviní se proti přísaze (v. 1.). Starší, kteří je dali Benjaminovcům, neprovinili se také
proti přísaze, ježto jim nedali dcer svých, nýbrž dcery jiných! – „*v tom případě*“, kdybyste dali své dcery
Benjaminovcům *vy sami*.

KNIHARUT

KNIHA RUT

velmi vhodně jest umístěna za knihou Sdc a před 1. Král. Vypravujíc událost, která se sběhla v dobách soudců, přiléhá kniha těsně k dodatkům Sdc (17, 1.– 21, 24.); vypravujíc šlechtnost Davidových předků, připravuje takorba na život Davidův, líčený v 1. Král 16, 1. nn. Origenes a Jeroným tvrdí, že staří považovali knihu Rut za dodatek k Sdc a tedy za jednu knihu se Sdc. Pozdější Židé však Rut zařadili do třetí skupiny posvátných knih, zvané „Svatopisy“. (Za Pís a před Pláč.) Učinili tak z důvodů bohoslužebných (liturgických), že totiž bývala Rut při židovské bohoslužbě veřejně předčítána o letnicích (na kteréžto svátky svým obsahem velmi dobře se hodí), a že i jiné knihy (zvané „megillot“ = závitky), předčítávané o jiných svátcích, byly v oné třetí skupině („Svatopisů“).¹⁾

Hlavním záměrem spisovatelovým bylo rozkošnou touto knížечkou ukázati, jak šlechtní byli předkové Davidovi, a zejména jak vynikali láskou ke svým příbuzným, začej byli miláčky Jahvovými; David, jsa z rodu tak šlechtného, mohl doufati, že bude Jahve milostiv i jemu (Ex 20, 6; Dt 5, 10.), a lid, který slyšel o jeho předcích tak chvalitebné věci, byl puzen, by si Davida tím více vážil.

Hlavní hrdinkou knihy je Rut; proto právem se zřetelem na obsah má knížечka její jméno (srv. Úvod k Jos a Sdc). Na ní nejvíce patrná láska k příbuzným manželovým („pieta“) a odměna za ni. Rut přináší této „pietě“ veliké oběti; opouští vlast, své pokrevní příbuzenstvo, naději na sňatek se soukmenovcem (Moabcem) a ubírá se s tchyní do neznáma (bohy moabské zajisté opustila již tehdy, kdy se stala chotí Noemina syna); jako zde dala Rut přednost lásce ke tchyni před pohlavní láskou, před starostí o zaopatření v manželství, před touhou po blahu a požehnání rodinném (hojnost dětí), tak z úcty k zákonu o příbuzenských povinnostech (nikoli z lásky pohlavní) žádá později Boozu, aby ji pojal za choť. Tutéž lásku k svým domácím lidem jeví Booz: váží si jí (2, 11. nn.), z lásky té pojímá Rut za choť (4, 10. nn.), ano i ke svým domácím služebníkům má se blahovlně (2, 4. nn.). Oběma dostává se v domě u syna, který měl slavné potomstvo (4, 13. nn.). Patrně, že knížечka Rut má velikou cenu mravoučnou.

Má však také velikou cenu uměleckou, budíc ve čtenáři požitek krásna. Děj odehrává se na venkově, živě líčen život zemědělců, zejména o žni, sloh je prostý, jednoduchý, při tom však něžný, jednání osob i rozmluvy podány velmi živě, bezmála dramaticky.

Z této umělecké přednosti knihy však neplyne, že je to pouhá selanka, nebo vůbec báseň smyšlená. Naopak je to skutečná událost, oblečená v roucho krásné prósy.²⁾

¹⁾ Mezi tyto knihy patřily též: Píseň (předčítávaná o velikonocích), Pláč (9. července v domnělý výroční den, kdy oba chrámy jerusalemské vyhořely), Kaz (o svátku stánkovém), a Est (o svátku „Purim“ dne 14. a 15. února).

²⁾ Kniha jmenuje dobu, kdy se vypravovaná událost sběhla (1, 1.). 4, 17. nn. jmenuje osoby historické, dlužno tedy míti za to, že též událost s nimi tak úzce srostlá jest událost skutečná, historická; že pak Boozu, Rut a Obedu dlužno považovati za skutečné osoby, patrně z rodopisu Kristova, podaného Mt 1, 5. Proto staří Hebreové kladli knížечku mezi knihy dějinné (Sdc a Král). Také židovský dějepisec Josef Flavius považoval knihu Rut za historický pramen a čerpal z něho. Kdyby si byl spisovatel ke cti Davidově příběh smyslil, sotva by byl učinil z jeho pramatere (Ruty) cizinku, Moabku, neboť více by bylo ke cti jeho přispívalo, kdyby

Jméno lidské ho spisovatele knihy Rut je neznámo.

Kniha nebyla napsána dříve než David počal poutati veřejnou pozornost v Izraeli. Klásti vznik této knihy až do času po babylonském zajetí není odůvodněno.

Spisovatel knihy užil dvou pramenů: 1. příběhu vypravovaného buď ústně nebo již napsaného (1, 1.–4, 17.), a 2. rodopisu Davidova (4, 18.–22.).

Jak se dostala Moabka Rut do izraelské vystěhovalecké rodiny Elimelechovy. (1, 1.–6.)

HLAVA 1, – ¹ Za dnů, kdy soudcové vládli, nastal v zemi hlad. Tu vyšel člověk z Betléma judského, aby pobyl jako host v Moabsku s manželkou a se dvěma syny. ² Sám slul Elimelech, jeho žena Noemi, jeden ze dvou synů Mahalon a druhý Chelion, Efratští z Betléma judského. Přišedše do Moabska zůstali tam.

³ I zemřel Elimelech, manžel Noemin, a ona zůstala se syny. ⁴ Ti vzali si za manželky Moabky, z nichžto jedna slula Orfa, druhá pak Rut. Zůstali tam deset let. ⁵ Oba však umřeli. Mahalon totiž i Chelion, a tak zůstala žena zbavená dvou dětí a manžela.

⁶ I vstala, aby se vrátila s oběma svými snachami z Moabska do vlasti; slyšelať, že Hospodin shlédł na lid svůj a dal mu chleba.

Návrat z Moabska do Betlema. Rut vzácným vzorem příbuzenské lásky, oddanosti a věrnosti. (1, 7.–22.)

⁷ Vyšla tedy z místa, kde jako host bydlila, s oběma snachami. Když byla již na cestě vracejíc se do Judska, ⁸ pravila jim: „Jděte (každá) do domu matky své; Hospodin buď vám milostiv, jako jste byly vy mrtvým i mně! ⁹ Dej vám dojíti spokojenosti v domech mužů, kterých se vám dostane!“ A políbila je.

Ony však počaly hlasitě plakati ¹⁰ a říkati: „S tebou půjdeme k lidu tvému!“

¹¹ Noemi jim odpověděla: „Vraťte se, dcery mé! Proč byste se mnou šly? Mám ještě syny ve svém lůně, že byste mohly nadíti se mužů ze mne? ¹² Vraťte se, dcery mé, jděte, nebo jsem již stárím sešlá, že nejsem způsobilá k manželskému svazku. A kdybych i mohla této noci počítati a poroditi syny, ¹³ kdybyste si chtěly na ně počkati, až by dorostli, budete dříve stařenami, nežli se vdáte. Ne tak, prosím, dcery mé! Neboť vaše těsení (ještě) více mě trápí, že vystoupila ruka Hospodinova proti mně.“

¹⁴ Tu zase počaly hlasitě plakati. Orfa políbila tchyni a vrátila se; Rut (však) se tchyně přidržela. ¹⁵ I řekla jí Noemi: „Hle, tvá švakrova vrátila se k lidu svému a k bohům svým; jdi s ní.“

¹⁶ Rut odpověděla: „Nenuť mne, bych tě opustila, bych odešla; neboť kamkoli půjdeš ty, půjdu já, a kde dlíti budeš ty, dlíti budu také já. Lid tvůj lid můj, a Bůh tvůj Bůh můj. ¹⁷ Která země tě přijme, až budeš umírat, v té zemru a tam dojdou hrobu. Ať mě Hospodin trestá a zase trestá, odloučí-li mě od tebe něco jiného než toliko smrt!“

¹⁸ Vidouc tedy Noemi, že je Rut nezvratně odhodlána jíti s ní, přestala jí odporovati.

¹⁹ Šly tedy spolu a přišly do Betlema. Když vešly do města, roznesla se všady rychle (o tom) zvěst, a ženy pravily: „Je to ona Noemi?“ ²⁰ Ona jim však řekla: „Nenazývejte mne Noemi, [to jest Sličnou], ale raději nazývejte mne Mara, [to jest Hořkou], nebo hořkostí mne velmi naplnil Všemohoucí. ²¹ Vyšla jsem plná, a prázdnou mě zpět přivádí Hospodin. Proč tedy nazýváte mě Noemi, když mě Hospodin ponižil a Vše-

mohoucí sklíčil?"

²² Přišla tedy Noemi s Moabkou Rut, svou snachou, ze země, kde byla hostem; vrátila se do Betlema, když počali žítí ječmeny.

Za svou lásku k příbuzné dochází Rut laskavého přijetí na poli jiného svého příbuzného, Booza, v Betlemě.

HLAVA 2. – ¹ Muž Elimelech měl krevního přítele, člověka zámožného, velmi bohatého, jménem Booz.

² I řekla Moabka Rut ke své tchyni: „Poroučíš-li, půjdu na pole a budu sbíratí klasy, které ujdou rukám ženců, kdekoli naleznu milost hospodáře, ke mně laskavého.“ Ona jí odpověděla: „Jdi, dcero má.“

³ Šla tedy a sbírala klasy za ženci. I přihodilo se, že pole toho pán byl z příbuzenstva Elimelechova, jménem Booz.

⁴ A hle, Booz přišel z Betlema a řekl žencům: „Hospodin (buď) s vámi!“ Oni mu odpověděli: „Požehnej ti Hospodin!“ ⁵ Pak řekl Booz služebníkovi, který byl nad ženci: „Čí je tato dívka?“ ⁶ Ten mu odpověděl: „Je to Moabka, která přišla s Noemi z Moabska,“ ⁷ a prosila, by směla sbíratí zbylé klasy chodíc za ženci. Od rána až do nynějška trvající na poli ni na okamžik domů se nevrátila.“

⁸ Tu řekl Booz k Rut: „Slyš, dcero! Nechoď na jiné pole sbíratí, neodcházej s tohoto místa; ale připoj se k mým služebným,“ ⁹ a kde budou žítí, choď za nimi! Neboť rozkázal jsem služebníkům svým, aby ti nikdo nečinil obtíží; ano i bude-li se ti chtít pítí, jdi k nádobám a napij se vody, kterou i služebníci (moji) pijí.“

¹⁰ Rut padla na tvář a poklonivši se k zemi řekla mu: „Odkud mi to, že jsem nalezla milost před očima tvýma, že ráčíš znáti se ke, mně, cizince?“ ¹¹ On jí odpověděl: „Všecko mi bylo oznámeno, co jsi učinila tchyni své po smrti muže svého: žeš opustila rodiče své i zemi, ve které ses narodila, a přišlas k lidu, kteréhoš prve neznala.“ ¹² Odplatíš ti Hospodin skutek tvůj, plné mzdy dostaň se ti od Hospodina, Boha Israelova, k němuž jsi přišla a pod jehožto křídla ses utekla!“ ¹³ Ona řekla: „Nalezla jsem milost před očima tvýma, můj pane! neboť mě těšíš a mluvíš k srdci služebnice své, ač nejsem rovna jedné z tvých služebných.“ ¹⁴ I pravil jí Booz: „Když bude čas k jídlu, přijď sem, pojez chleba a omoč skývu v octě.“

Posadila se tedy vedle žencův, on jí nahnul pražmy, i jedla, nasýtila se a ještě jí zbylo. ¹⁵ Pak vstala, aby sbírala podle obyčeje klasy.

A Booz přikázal služebníkům svým: „I kdyby chtěla s vámi žítí, nebraňte jí;“ ¹⁶ odhďte také úmyslně něco z vašich snopkův a nechte ležeti; ať sbírá, ať jí nikdo nedomlouvá, když bude sbíratí!“

¹⁷ Sbírala tedy na poli až do večera; a co sebrala, vytloukla. prutem, vymlátíla, a tak dostala ječmene asi tolik, co má efa [to jest tři mírky]. ¹⁸ S nimi vrátila se do města a ukázala je tchyni své; k tomu vyňala a dala jí zbytky svého jídla, kterým se byla nasýtila. ¹⁹ I pravila jí tchyně: „Kde jsi sbírala dnes, kdes pracovala? Buď požehnan ten, který se slitoval nad tebou!“ Oznámila jí tedy, u koho pracovala, a pověděla jméno muže, že sluje Booz. ²⁰ Noemi jí odvětila: „Požehnan buď od Hospodina, že touž milost, kterou učinil živým, zachoval i mrtvým.“

A opět pravila (Noemi): „Je náš příbuzný ten člověk.“ ²¹ Rut dodala: „Také to mi

HL. 2. V. ¹⁷. Také Gedeon mlátil kdysi tak. Sdc 6, 11. – „efa“ = 36.44 litru, – Efa měla tři „mírky“ zvané hebr. „sea“, t. j. 12.148 litrů. Srv. Gn 18, 6.

přikázal, abych tak dlouho připojovala se k jeho žencům, dokud nebude všechno obilí požato." ²² Tu jí tchyně radila: „Bude velmi dobře, dcero má, choditi na žeň s jeho služebními, aby na cizím poli někdo ti neubližoval."

²³ Přidružila se tedy k Boozovým služebným a chodila s nimi tak dlouho na žeň, dokud ječmene a pšenice do stohů nesklidili.

Na humně Boozově. Iménem lásky příbuzenské, která zplodila povinnost švakrovského manželství, žádá Rut Booza, by ji pojal za choť. Booz jest ochoten tak učiniti.

HLAVA 3. – ¹ Když zase přišla kdysi ke své tchyni, uslyšela od ní: „Dcero má, zjedná ti spokojenost, by ti bylo dobře." ² Ten Booz, k jehožto služebným na poli ses přidružila, je náš příbuzný, a této noci věje ječmen na humně. ³ Umyj se tedy, pomaž se, oblec se v pěknější roucha a jdi dolů na humno; (ale) ať neužří tě člověk ten, dokud nepřestane jísti a pít! ⁴ Když pak půjde spát, všimni si dobře místa, na kterém bude odpočívati; pak půjdeš, poodhrneš s nohou plášť, kterým se přikryje, položíš se a budeš tam ležeti; on ti pak poví, co bys měla činiti." ⁵ Rut odpověděla: „Cokoli kážeš, učiním."

⁶ I šla na (to) humno a učinila všechno, co jí byla tchyně přikázala. ⁷ Když Booz pojedl a napil se, když se rozveselil a lehl si u stohu snopů: přišla skrytě, poodhrnula mu plášť s nohou a položila se, ⁸ Tu hle, (když bylo) již půl noci, ulekl se člověk (ten), zarazil se a zpozoroval, že mu leží žena u nohou. ⁹ I řekl jí: „Kdo jsi ty?" Ona odvětila: „Já jsem Rut, služebnice tvá; rozprostři plášť svůj na služebnici svou, nebo jsi příbuzný." ¹⁰ „Požehnána jsi od Hospodina, dcero," – dí on – „tys první lásku poslední (láskou) překonala; neboť nenadbíhalas jinochům chudým ani bohatým. ¹¹ Neboj se tedy; cokoli mi pravíš, učiním ti. Neboť ví všecek lid, který bydlí ve branách mého města, že jsi žena ctnostná. ¹² Nepopírám, že jsem příbuzný, ale je jiný bližší příbuzný nežli já. ¹³

HL. 3. V. ². Aby bylo porozumněno tomu, co následuje, dlužno mít na zřeteli obyčej a zákony o manželství levirském. Srv. Gn 38, 8. nn.; Dt 25, 5.–10; Mt 22, 24. nn. „*Je náš příbuzný*“ a tedy povinen pojmuti za manželku bezdětnou vdovu po zemřelém „bratru" svým Mahalonovi. Noemi se domnívá, že podle práva manželství levirského je Rut oprávněna šetrným způsobem upozorniti Booze na jeho povinnost příbuzenskou. Pohnutkou, proč tak činí, je láska k zemřelému manželovi a synu, kteří nemají potomstva; chce zákonitým způsobem postarat se o to, by Mahalonovi a tím ovšem i Elimelechovi dostalo se potomka, který by zdědil jejich pole (nyní prodejem zastavené) a zachoval na tomto dědičném majetku jméno otce a děda svého. Tou myšlenkou, láskou k zemřelému choti a tchánovi, vedena je také Rut při svém podniku. Zdařil-li se tento čin lásky a úcty k zemřelým příbuzným, bude tím zároveň také postaráno o hmotné zaopatření obou žen.

V. ³. Jindy bývá odváděna nevěsta pod večer, nebo na počátku noci z domu otcovského do domu ženichova; tentokrát jde nevěsta sama, bez průvodu, ovšem však také večer, ano v noci. Málo by bylo slušelo, aby ženich v letech Boozových odváděl si svou nevěstu, vdovu, jako činívají ženiši mladí, když se zasnubují s pannami. Tehdy zákon nežádal úředních formalit, by bylo manželství platné, ba ani k tomu ne, by bylo *dovoleno*. K tomu, by snoubenci v manželství platně vstoupili, stačil vzájemný jejich souhlas přiměřeně vyjádřen. Vyjádřen mohl býti beze svědků buď slovy, nebo jiným znamením, i prvním manželským obcováním. Nesmíme Noemi posuzovati podle našeho manželského práva, které bylo pro veřejné blaho zavedeno později (zejména když bylo manželství povýšeno na svátost), o kterém však Noemi neměla ani zdání. *Podle našeho manželského práva by ovšem nesměla tchyně raditi své snaze, by činila podobně, jako Rut v tomto případě*, ježto by tak vydávala v nebezpečí hříchu snoubenka sebe i snoubence!

V. ¹³. n. Bylo nebezpečí, že budou oba *podezříváni*, a že vznikne z toho *pohoršení*, doví-li se kdo, že byla Rut v noci na humně; byli by bývali podezříváni z činu, který se podobal poruše manželské věrnosti. Tomu chce zabrániti Booz, a proto vyzývá příbuznou, by zůstala do rána, kdy bude jí lze snáze nepozorovaně dostati se domů.

Odpočiň si zde této noci; ráno, bude-li on chtít právem příbuzenství si tě podržeti, dobře; nebude-li chtít, vezmu si tě já beze všech okolků; – živ je Hospodin – spi až do rána."

¹⁴ Tak spala u jeho nohou až do rána. Dříve však, nežli se lidé vespolek poznávali, vstala; neboť (Booz) pravil: „Varuj se, aby žádný nezvěděl, že jsi sem přišla."

¹⁵ A opět řekl: „Rozestři plášť svůj, kterým se příkrýváš, a drž oběma rukama." Když jej rozestřela a držela, naměřil jí šest mírek ječmene a vložil (je) na ni. Ona s tím vešla do města ¹⁶ a přišla ke své tchyni. Ta se jí tázala: „Jak jsi pochodila, dcero?" Tu jí vypravovala všechno, co jí učinil člověk ten. ¹⁷ A dodala: „Hle, šest mírek ječmene mi dal, a řekl: „Nechci, bys prázdná vrátila se ke své tchyni." ¹⁸ I řekla Noemi: „Čekej, dcero, (klidně), až uźrime, jak ta věc dopadne; neboť člověk ten neustane, dokud nesplní, co mluvil."

Jak hojně byla odměněna Rutina láska příbuzenská.

HLAVA 4 – ¹ Vstoupil tedy Booz do brány a posadil se tam. A když viděl jiti kolem příbuzného, o kterém prve byla řeč, řekl mu, zavolav ho jeho jménem: „Uchyl se maličko a posed tu." Když se uchýlil a posadil, ² Booz vzav deset mužů ze starších města, řekl jim: „Posadte se tu." ³ Když sedli mluvil k příbuznému: „Noemi, která se vrátila z Moabska, má prodané pole, podíl to bratra našeho Elimelecha. ⁴ Chtěl jsem, abys to slyšel, abych ti to pověděl přede všemi tu sedícími, před staršími lidu mého. Chceš-li ho nabýti právem příbuznosti, vykup a měj si je; pakli se ti nelíbí, oznam mi to, ať vím, co činiti; neboť není žádný příbuzný kromě tebe, který jsi první, a mne, který jsem druhý." I odpověděl: „Já to pole vykoupím."

⁵ Tu mu Booz řekl: „Nabudeš-li pole toho z ruky ženiny, budeš povinen vzíti si také Moabku Rut, vdovu po mrtvém, abys vzbudil jméno příbuzného na dědictví jeho." ⁶ On odpověděl: „Vzdávám se práva švakrovského, neb nesmím uškoditi potomstvu rodiny své; ty užij práva mého; vyznávám, že ho rád budu postrádati."

⁷ Byl pak za starodávna v Israeli ten obyčej, postupoval-li kdy druh druhu svého práva, aby bylo postoupení potvrzeno, že sezul člověk obuv svou a dal ji bližnímu svému. Tak dosvědčovali v Israeli, že (právo) postupují. ⁸ Řekl tedy Booz příbuznému svému: „Sezuj obuv svou!" Když ji hned s nohou sezul, ⁹ pravil Booz starším a všemu lidu: „Svědky jste vy dnes, že nabývám od Noemi všeho, co bylo Elimelechovo, Chelionovo a Mahalonovo, ¹⁰ a že беру si za manželku Moabku Rut, vdovu po Mahalonovi, abych vzbudil mrtvému jméno na jeho dědictví, aby nebylo jméno jeho vyhlazeno z čeledi, z bratrů a z lidu jeho; vy, pravím, jste svědky toho!"

¹¹ Všecek lid, který byl ve bráně, i starší odpověděli: „Ano, jsme svědky (toho).

Učiníž Hospodin tuto ženu,
která vchází do domu tvého,
jako Rachel a jako Liu,
které zbudovaly rod Israelův,
by byla příkladem ctnosti v Efratě
a měla slavné jméno v Betlemě;
¹² dům tvůj buď jako dům Faresa
– ježž Tamar zrodila Judovi –
potomstvem, ježž ti dá Hospodin
z této ženušky."

¹³ Vzal si tedy Booz Rut, pojal ji za manželku, a vešel k ní; i dali jí Hospodin, že počala a porodila syna. ¹⁴ Tu pravily ženy Noemi:

„Požehnán buď Hospodin, jenž nedopustil,
aby scházel dědic rodu tvého,
ale jmenováno bude jméno jeho v Israeli.
¹⁵ Budeš míti, kdo tě bude těšit a ve stáří žít,
neboť narodil se ze snachy tvé, jež tě miluje,
a je ti mnohem lepší, než kdybys měla sedm synů.“

¹⁶ Noemi vzavši chlapce položila si jej na klín, a byla mu pěstounkou i chůvou.

¹⁷ Sousedky pak radující se s ní a řkouce: „Narodil se syn Noemi,“ nazvaly ho jménem Obed; je to otec Isaje, otce Davidova.

¹⁸ Rody Faresovy jsou tyto: Fares zplodil Esrona, ¹⁹ Esron Arama, Aram Aminadaba, ²⁰ Aminadab Nahassona, Nahasson Salmona, ²¹ Salmon Booza, Booz Obed, ²² Obed Isaje a Isaj Davida.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SWAZEK IV.

ČTYŘI KNIHY KRÁLOVSKÉ

PODLE OBEENÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘEATELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1935
ČÍSLO 3

V PRAZE 1935

NÁKLADEM "DĚICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

Všecka práva vyhrazena

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

ČILI

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA

„SAMUEL“.

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

První dvě knihy Královské byly původně kniha jedna; rozdělena na dvě byla od překladatelův alexandrijských (LXX), a Vulg. rozdělení to podržela.

Kniha byla nazvána „Samuel“ a po rozdělení rozeznávána první kniha „Samuel“ a druhá kniha „Samuel“. Slula tak proto, že hlavní osobou, která v ní na počátku vystupuje, byl Samuel; mohli bychom tedy užívatí názvu „O Samuelovi“. (Srv. názvy knihy Josue, „Soudců“, Rut a jj.) Mluvíti o „Knihách Samuelových“ nelze doporučovati, ježto by nadpis ten mohl snadno vésti k názoru nesprávnému, že je spisovatelem celé knihy (obou knih) prorok Samuel; ale tomu tak není.¹⁾

1. a 2. Král liší se obsahem, účelem i mluvou od dalších dvou knih, které nyní nazýváme 3. a 4. Král, a proto Israelité nikdy neupustili od svého názvosloví „1. a 2. Samuel“, nazývajíce knihy další „knihou kralování“ a později „knihou králů“, a když byla rozdělena na dvě části, „první a druhou knihou králů“. Rekové však, přihlížejíce k podobnému obsahu, spojili obě knihy Sam s oběma knihami Král v jeden celek, rozdělený na čtyři knihy, dali celku tomu název „knihy kralování“ a počítali čtyři „knihy kralování“. Vulg. řecké názvy podržela; změnila jen „knihy kralování“ v „knihy králů“. Je tedy:

Podle hebr. 1. Sam = 1. Král podle Vulg.

„	„	2. Sam = 2. Král	„	„
„	„	1. Král = 3. Král	„	„
„	„	2. Král = 4. Král	„	„

Spisovatel knih Sam navazuje na dobu soudců, a to na porobu filištínskou, tedy na Sdc hl. 16. Nepodává souvislých dějin politických národa israelského, ale dějin náboženské obce israelské od Samuela do konce panování Davida,²⁾ Chce ukázati, že království, zaslíbené Judovi (Gn 49, 8. nn.) a tak i všemu Israelovi, bylo založeno (Samuelem a Saulem) a vtištěna mu pečeť stálého trvání (Davidem)³⁾ – že tedy dokazoval Jahve svou věrnost, která plní, co slibuje, také v této době. S tohoto stanoviska skladatel knih Sam vybírá ze starých pramenů přiměřenou látku.

Skladatel knih Sam je neznám. Možno jen tvrditi, že to nebyl týž, který skládal 3. a 4. Král. Neboť Sam mají spíše ráz životopisů; Král letopisů. Sam neuvádějí zpravidla⁴⁾ pramenů, ze kterých čerpají, Král je jmenují (3. Král 11, 41; 14, 19, 29; 15, 7, 23, 31; 16, 5, 14, 20, 27; 22, 39, 46; 4. Král 1, 18; 8, 23; 10, 34; 12, 19; 13, 8, 12; 14, 15, 18, 28; 15, 6, 11, 15, 21, 26, 31, 36; 16, 19; 20, 20; 21, 17, 25; 23, 28; 24, 5.). Skladatel Sam znal sice Mojžíše a Pentateuch (1. Král 1, 3 nn.; 2, 13. srv. s Dt 18, 3; 1. Král 15, 29. srv. s Nm 23, 19; 1. Sam 12, 3. srv. s Nm 16, 15. a jj.), neuvádí však výslovně zákona, jak činí skladatel 3. a 4. Král (3. Král 2, 3; 4. Král 14, 6; 21, 8; 23, 25.). Skladatel Sam je jeden z nejlepších spisovatelů zlaté doby literatury hebrejské, jak patrně z jeho jazyka a slohu; jazyk knih Král však jeví již pozdější ráz, jak svědčí zejména větší počet aramaismů v knihách těch nalezených.

¹⁾ Samuel zemřel dříve nežli Saul, kniha (knihy) však líčí události do smrti Davidovy, tedy do r. 40. po smrti Saulově!

²⁾ O smrti Davidově psáno teprv 3. Král 2.

³⁾ Srv. 2. Král 7, 12. nn.

⁴⁾ Jen „Kniha spravedlivou“ je citována 2. Král 1, 18.

Kniha (knihy) Sam napsána po Šalomounovi, ¹⁾ ale ještě před zajetím babylonským.²⁾

Spisovatel užíval s t a r š í c h p r a m e n ů , které líčí události podrobně a velmi živě; z podrobnosti a živosti té plyne, že byly psány brzy po tom, kdy se vypravované události sběhly.³⁾ Skladatel Sam čerpal z týchž pramenů, kterých použil později spisovatel Par.⁴⁾

¹⁾ 1. Král 27, 6.

²⁾ Ani v obsahu, ani v jazyku knihy nelze najít dostatek známek, kterými bylo by možno dokázat, že kniha byla napsána teprve v zajetí nebo dokonce po zajetí babylonském.

³⁾ Prameny ty mají proto nepopiratelnou dějepisnou cenu. O jednom z nich vyznává i nekatolický dějepisec Ed. Meyer: „Je to zjev podivuhodný, že byla tehdy v Izraeli taková dějepisná literatura možná; převyšuje vše, co víme o starovýchodním dějepisectví.

⁴⁾ Dokazují to četná souběžná (paralelní) místa, která se namnoze doslova shodují, zejména:

1.	Král 31,	1. – 13.	=	1.	Par 10,	1. – 12.
2.	Král 3,	2. – 5.	=	»	« 3,	1. – 3.
»	» 5,	1. – 10.	=	»	» 11,	1. – 9.
»	» 5,	11. – 25.	=	»	» 14,	1. – 17.
»	» 6,	1. – 11.	=	»	» 13,	1. – 14.
»	» 6,	12. – 23.	=	»	» 15,	25. – 29.
»	» 7,	1. – 8, 18	=	»	» 17,	1. – 18, 17
»	» 10,	1. – 11, 1	=	»	» 19,	1. – 20, 1
»	» 12,	26. – 31.	=	»	» 20,	1. – 3.
»	» 21,	18. – 22.	=	»	» 20,	4. – 8.
»	» 23,	8. – 39.	=	»	» 11,	10. – 47.
»	» 34,	1. – 25.	=	»	» 21,	1. – 27.

PRVNÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

Samuel počat a narozen. (1, 1.–2, 10.)

HLAVA 1. – ¹ Byl jeden muž z Ramanů, Surovec, z hor Efraimských, a jméno jeho Elkana, syn Jerohama, syna Eliu, syna Tohu, syna Sufova, z Efraimska.

² Ten měl dvě ženy: jméno jedné Anna, a jméno druhé Fenenna. Fenenna měla syny, Anna však děti neměla.

³ I chodíval muž ten ze svého města v ustanovené dny, aby se klaněl a obětoval Hospodinu zástupů v Silu.

– Byli pak tam dva synové Helioví, Ofni a Finees, kněží Hospodinovi. –

⁴ Kdykoli nadešel den, kdy Elkana obětoval, dával Fenenně, manželce své, všem synům jejím i dcerám díly; ⁵ Anně však dával (jen) jeden díl, smutně, poněvadž Annu miloval, Hospodin však zavřel život její. ⁶ Také její sokyně ji trápívala a náramně sužovala, vytýkajíc jí i to, že Hospodin zavřel jí život; ⁷ tak činívala každý rok, kdy nadešel zase čas, že stoupali k domu Hospodinovu; tak ji popouzívala.

Když ona (jednou) plakala a nic nejedla, ⁸ řekl jí Elkana, muž její: „Anno, proč pláčeš? a proč nejíš? a proč trápí se srdce tvé? Zda nejsem ti já lepší, nežli deset synů?“ ⁹ Když se v Silu najedli a napili, Anna vstala, an Heli, kněz, seděl na křesle před veřejemi chrámu Hospodinova, ¹⁰ a jsouc hořké mysli, modlila se k Hospodinu velmi plačíc; ¹¹ učinila také slib: „Hospodine zástupů, shlédneš-li milostivě na trápení služebnice své, rozpomeněš-li se na mne, nezapomeněš-li na služebnici svou a dáš-li jí chlapečka: dám jej Hospodinu na všechny dny života jeho, a břitva nepřejde mu po hlavě.“ ¹² Když se dlouho před Hospodinem modlila, pozoroval Heli ústa její. ¹³ Anna totiž mluvila v srdci svém, toliko rty se jí hýbaly, hlasu však dokonce nebylo slyšeti; domníval se tedy Heli, že jest opilá, ¹⁴ a řekl jí: „Dlouho-li budeš opilá? Prober se maličko z vína, kterým čišíš!“ ¹⁵ Anna odpověděla: „Nikoli, pane můj, ale žena velmi nešťastná jsem já; vína ni čeho jiného, co může opojiti, jsem nepila, ale vylévala jsem srdce své před obličejem Hospodinovým. ¹⁶ Nehled na služebnici svou jako na ničemnici; nebo z přílišné bolesti a žalosti své mluvila jsem dosud.“ ¹⁷ Tu jí pravil Heli: „Jdi v pokoji, a Bůh Israelův dej ti, zač jsi ho prosila!“

¹⁸ Ona řekla: „Kéž nalezne služebnice tvá milost před očima tvýma!“ Poté šla žena svou cestou, jedla a líce její nebyly již zasmušilé.

¹⁹ Ráno vstali, poklonili se před Hospodinem a vrátili se; přišli domů, do Ramy.

Elkana poznal Annu, svou manželku, a Hospodin se na ni rozpomněl, ²⁰ že počala. Po čase porodila syna a dala mu jméno Samuel, že ho (– pravila –) od Hospodina žádala.

²¹ Když pak šel Elkana, muž její, se všim domem svým, by podal Hospodinu sváteční obět a co slíbil, ²² Anna nešla; řekla totiž mužů svému: „Nepůjdu, dokud nebude dítě odstaveno; pak je povedu, by se ukázalo před obličejem Hospodinovým a tam

Hl. 1. V. ¹ nn. navazuje na nit vypravování ukončenou Sdc 16. (a přetrženou Sdc 17.– 21., jakož i knihu Rut).

V. ³. „Hospodin zástupů“ = vojsk = *Bůh všehomíra, Vševládce*. Podle hebr. mluvy jsou vojska: 1. hvězdy, 2. ptactvo a ryby, 3. pozemská zvířata, 4. lidstvo. Srv. Gn 2, 1. – Také však andělé slují vojskem. Srv. Jos 5, 4; 3. Král 22, 19; Ž 148, 3. (hebr.); Is 6, 3; Lk 2, 13. – V *Silo* byla tehdy archa. Srv. Jos 18, 1; Sdc 19, 31.

V. ¹⁰. n. „břitva . . .“ bude doživotním *nazírem*, Srv. Nm 6. – Protože byl nazir všecek Hospodinu zasvěcen, zasvěcen byl také jeho vlas. Srv. Sdc 13, 5.

navždy zůstalo." ²³ Elkana, její muž, jí řekl: „Učiň, jak za dobré uznáváš; zůstaň, dokud ho neodstaviš; kéž (jen) splní Hospodin slovo své!" Zůstala tedy žena a kojila syna svého, až jej odstavila.

²⁴ Když ho byla odstavila, vedla jej se třemi býčky, se třemi mírkami mouky, jakož i se džbánem vína, a přivedla jej k domu Hospodinovu v Silu. – Chlapec byl ještě děčko. – ²⁵ Když býčka obětovali, přivedli chlapečka k Helimu, ²⁶ a Anna řekla: „Prosím, pane můj, jakože žiješ, pane můj! Já jsem ta žena, která jsem stála zde před tebou a modlila se k Hospodinu." ²⁷ Za tohoto chlapce modlila jsem se, a dal mi Hospodin, zač jsem ho prosila. ²⁸ Proto také já ho dávám Hospodinu; na všechny dny života svého budiž darován Hospodinu!"

I klaněli se tam Hospodinu, Anna pak modlila se takto:

HLAVA 2.

- ¹ Plesá srdce mé z Hospodina,
povýšen je roh můj od Boha mého.
Mluví má ústa k mým nepřátelům;
ano, radost mám, žes mi přispěl.
- ² Není svatého jako je Hospodin,
– není jiného kromě tebe – a
není silného jako je Bůh náš.
- ³ Nemluvte dále zpupně a chlubně,
vzdalte se od úst vám staré (ty) řeči; jet Bůh
vševědoucí Hospodin,
jsou mu i myšlenky vyloženy.
- ⁴ Luk silných bývá překonáván,
slabí však opasují se silou.
- ⁵ Kdo byl dřív syt, za chléb najímá se,
kdo však hladověli, jsou syti.
Ba i bezdětná rodí mnoho (dětí),
matka však četných synů slábne.
- ⁶ Hospodin život bere i dává,
uvádí do pekel a zas vyvádí,
- ⁷ Hospodin chudým i bohatým činí,
ponižuje i povyšuje.
- ⁸ Pozdvihuje nuzného z prachu,
a z kalu chudáka povyšuje, aby
seděl vedle knížat,
aby čestné místo dostal. –
Nebo jeho jsou stěžeje země,

HI. 2. V. ¹ n. „*roh*." znamená síly, moci a vážnosti, Býk chorý, zesláblý, když svěšuje *hlavu*, svěšuje také *rohy*; když se uzdraví, *vztyčuje zase hlavu, čelo i rohy*. Člověk cítící v žilách, sílu a jsa si jí vědom, pozdvihuje bezděčně čelo, kdežto slaboch *hlavu klopí*.

V. ⁶ n. „*pekla*“= še'ol, onen svět, podsvětí. Srv. Dt 32, 39, – Vyvádí z pekel; ze sídla smrti ty, které k novému životu křísí a vzkřísí, ale také ty, kteří byli těžkou nemocí skoro již na onom světě, které však Jahve uzdravil.

na které vesmír On postavil.–
⁹ Nohy svých svatých opatruje,
 hříšní však ve tmách umlkají.

Věru ne svou silou může co člověk;
¹⁰ Hospodin, ten své odpůrce děsí, neb na
 ně s nebe hromy metá,
 Hospodin soudí končiny země. A
 dává sílu svému králi,
 zdvíhá roh svého pomazaného.

Samuelovo zbožné mládí. (2, 11.–36.)

¹¹ Elkana odešel domů do Ramy; chlapec pak sloužil před obličejem Hospodinovým, pod Helim, knězem.

¹² Synové Heliovi však byli pekelníci, kteří nedbali Hospodina, ¹³ ani práva kněžského (hledícího) k lidu. Ale přinášel-li kdo obět, když se vařilo maso, přicházel služebník kněžův s vidličkou trojzubou v ruce, ¹⁴ i strkal ji do kotlíku, do pánve, do hrnce nebo do kotle, a vše, co vidličkou vyzdvihl, brával kněz sobě; tak činivali všem. Israeliitům, kteří přicházeli do Sila. ¹⁵ Ba i prve nežli zapalovali tuk, přicházel služebník kněžský a říkal obětujícímu: „Dej mi masa, ať upeku knězi; neboť nepřijmu od tebe masa vařeného, ale syrové.“ ¹⁶ Když mu obětující říkal: „Ať je podle obyčeje spálen nejprve tuk (také) dnes; potom si vezmi, jak mnoho si přeješ,“ odpovídal, mu: „Nikoli; ale nyní dáš, sice vezmu mocí.“ ¹⁷ Byl tedy hřích (těch) služebníků převeliký před Hospodinem, neboť odtrhovali lidi od oběti Hospodinovy.

¹⁸ Samuel však konal službu před obličejem Hospodinovým. Chlapec byl opásán lněným efodem, ¹⁹ a matka dělávala mu malý kabátec, který přinášela v určitých dnech, kdy chodila se svým mužem na sváteční obět.

²⁰ A požehnal Heli Elkanovi a manželce jeho řka mu: „Dej ti Hospodin potomstvo z této ženy náhradou za to, co jsi půjčil Hospodinu.“ Pak se vrátili domů. ²¹ Hospodin také Annu navštívil, že počala a porodila tři syny a dvě dcery.

V. ⁹ c. ¹⁰. Obsah: Zdá-li se, že nyní vítězí člověk (hříšný), budoucně, až *nadejde doba mesiášská*, vezme Hospodin do rukou otěže své vlády. Pak bude souzen *všecek svět králem Mesiášem* za hromů a blesků.

V. ¹⁰. líčí, co Bůh dosud činil a činiti bude v Israeli. – „Moc *dává* a *dávati* bude svému králi, t. j. *Davidi* a jeho *dynastii*, jeho potomstvu, popředně *Mesiáši*, který bude také *králem*. Srv. Ž 2, 6. – „*zdvíhá*“ a *zdvíhati* bude „*roh*“ svého pomazaného“, t. j. Davida, také však jeho potomstva, zejména „*Pomazaného*“ v nejplnějším slova významu. Srv. Lk 1, 69. n. „*Pomazaný*“ = hebr. *Mášiach* (z toho vzniklo „*Mesiás*“) = řecky: *Christos* = *Ježíš Kristus*. – Zde po prvé sluje „*másiach*“. Je tedy „*píseň Annina*“ zpěvem *prorockým*, ano *mesiášským*. Annina živá víra, skálopevná důvěra v Boha, zbožnost, obětavost, trpělivost, pokora, skromnost jsou ctnosti, které mají zdobiti také *křesťanskou manželku a matku!*

V. ¹³. „*právo kněžské*“, t. j. dávky, které mohli kněží právem požadovati od lidu, *stanovil zákon* Lv 7, 30. nn.; Nm 6, 20; 18, 18. (Srv. Dt 18, 3.) Synové Heliovi vymáhali více, než jim podle toho zákona patřilo.

V. ¹⁵. Již „*prve nežli zapalovali tuk*“ Hospodinu na oltáři (Lv 1, 1. nn.), žádali služebníci díly pro kněze. Byla to okolnost hřích jejich zveličující, ježto tak velmi pohoršovali obětující lid, který právem se domníval, že dlužno dáti příslušné části z oběti Hospodinu dříve nežli kněžím.

V. ¹⁸. „*efod*“ bylo roucho zavěšené na ramena (jakýsi „*škapulír*“), jaké nosili zámožní. Vzácny takový nárameník uveden mezi rouchy *velekněžskými* Ex 28. – Mezi rouchy prostých kněží Ex 28, 40; Lv 8, 13; efod sice není, avšak z 1. Král 22, 18. možno vyvozovati, že za dob Saulových nosili kněží efod, ovšem ne tak nádherný, jako byl velekněžský; na rozdíl od tohoto sluje onen „*lněný*“ také zde. – „*opásán*“, ježto efod stuhou býval připásáván k životu. Srv. níže 2. Král 6, 14; 1. Par 15, 27.

Mladičský Samuel rostl tak u Hospodina, ²² Heli však velmi zestárl. Když slyšel všechny věci, které činili synové jeho všemu Izraeli – také že spávali se ženami, které byly zaměstnány u vchodu do stánku – ²³ řekl jim: „Proč činíte takové věci, věci nejhorší, o kterých slyším ode všeho lidu? ²⁴ Nečiňte toho, synové moji; není to dobrá pověst, kterou slychám, že uvádíte do hříchu lid Hospodinův. ²⁵ Zhřeší-li člověk proti člověkově, může mu být Bůh milostiv; zhřeší-li však člověk proti Hospodinu, kdo se bude za něho přimlouvati?“ Ale neuposlechli hlasu otce, neboť Hospodin chtěl jim vzít život.

²⁶ Chlapec Samuel však prospíval a rostl, a líbil se jak Hospodinu, tak i lidem.

²⁷ I přišel muž Boží k Helimu a řekl mu: „Toto praví Hospodin: Zda jsem patrně nezjevil se domu otce tvého, když byli v Egyptě (otroky) domu faraonova? ²⁸ A vyvolil jsem ho ze všech kmenův Izraelových sobě za kněze, by vystupoval k oltáři mému, by zapaloval mi kadidlo a nosil efod přede mnou; dal jsem také domu otce tvého všechny oběti synův Izraelových. ²⁹ Proč jste pokopali oběti mé a dary mé, které jsem přikázal obětovati ve chrámu? A proč více ctíš syny své nežli mne, že jíte prvotiny každé oběti Izraele, lidu mého? ³⁰ Proto praví Hospodin, Bůh Izraelův: „Ano, řekl jsem, že dům tvůj a dům otce tvého přisluhovati bude před obličejem mým na věčné časy. Nyní však“ – praví Hospodin – „nikoliv, dokonce ne! Ale kdo slaví mne, toho oslavím; kdo však mnou pohrdá, tím bude pohrdáno. ³¹ Hle, přicházejí dny, kdy utnu rámě tvé i rámě domu otce tvého, že nebude staršího v rodině tvé. ³² Pak uzříš soka svého v chrámě a Izraele ve všem štěstí; v rodině tvé však nebude staršího po všechny dny. ³³ Nicméně neodejmu zcela potomstva tvého od oltáře svého, ale (to) proto, by mdlely oči tvé a chřadla ti duše; avšak většina rodiny tvé zemře, až dojde mužného věku. ³⁴ To pak bude ti znamením, co přijde na tvé dva syny, Ofni a Fineesa: jednoho dne zemrou oba. ³⁵ A vzbudím si kněze věrného, který bude podle srdce mého a vůle mé činiti; tomu zbuduji pevný dům, a choditi bude přede mnou jakožto pomazaný můj po všechny dny. ³⁶ Stane se pak, že kdo zůstane z rodiny tvé, přijde, aby před ním přednesl prosbu za stříbrník a chlebovou placku říkáje: „Připusť mne, prosím, k některému kněžskému úkonu, bych měl skývu chleba k jídlu.““

Samuel začíná prorocký úřad svůj. (3, 1.–21.)

HLAVA 3. – ¹ Chlapec Samuel tedy přisluhoval Hospodinu pod Helim. Hospodin zřídka mluvil toho času, a vidění nebývalo časté. ² Jednoho dne spal Heli na obvyklém místě; – oči se mu kalily, že nemohl viděti – ³ lampa Boží nebyla ještě zhašena; a Samuel spal v Hospodinově chrámě, kde byla Boží archa. ⁴ I zavolal Hospodin: „Samuele.“ On odpověděl: „Tu jsem“; ⁵ pak běžel k Helimu a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne.“ Ten však odvětil: „Nevolal jsem; jdi zase a spi.“ Odešel tedy a spal. ⁶ Hospodin

V. ²². 0 ženách zaměstnaných u vchodu do svatostanu viz Ex 38, 8. – Zprva pracovaly ženy ty u svatyně jen občas, později však, jak se zdá, vznikl obyčej, že zejména vdovy zasvěcovaly se takové službě na delší dobu. Srv. Lk 2, 37.

V. ²⁷. „muž Boží“ = prorok. Srv. Sdc 6, 7. – „otec“ Heliův = Itamar, syn Áronův; tedy „dům otce tvého“ = Áronovci. Srv. Ex 4, 14. – Prorok vyčítá Helimu nevděk za dobrodiní, jež jemu a předkům jeho Hospodin udělil. Vyznamenání, kterého se jim dostalo, žádá vyšší čistotu. Lv 21, 6. nn.

V. ³². „sok“ = Eleazarovci.

V. ³⁶. Jahve „vzbudil si kněze věrného“, když Šalomoun, zapudiv Itamarovce *Abiataru*, svěřil úřad velekněžský *Eleazarovci Sadokovi* (3. Král 2, 27.).

Hl. 3. V. ². n. „lampa Boží“ = sedmihranný svícen, který býval večer rozžehán a ráno zhasínán (Ex 27, 21.).

zavolal po druhé: „Samuele!“ Samuel vstal, šel k Helimu a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne.“ On však odvětil: „Nevolal jsem tě, synu můj; jdi zase a spi.“ – ⁷ Samuel totiž ještě neznal Hospodina, a řeč Hospodinova mu nebyla (dosud) zjevena. – ⁸ Hospodin však opět zavolal: „Samuele!“ po třetí. Vstal tedy, šel k Helimu ⁹ a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne.“ I porozuměl Heli, že Hospodin volal na chlapce, a řekl Samuelovi: „Jdi a spi; a bude-li na tebe ještě volati rci: „Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj.“ Odešel tedy Samuel a lehl si na své místo.

¹⁰ Tu přišel Hospodin, zastavil se, a volal jako prve: „Samuele, Samuele!“ I řekl Samuel: „Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj.“

¹¹ Řekl tedy Hospodin Samuelovi: „Hle, já učiním věc v Israeli, že každému, kdo o ní uslyší, zníti bude v obou uších. ¹² Toho dne vykonám proti Helimu vše, co jsem mluvil o domu jeho, od počátku až dokonce. ¹³ Oznamuji mu totiž, že jsem odsoudil dům jeho na věky pro (tu) nepravost, že věděl, jak nešlechetně činí synové jeho, a netrestal jich. ¹⁴ Proto přísahal jsem domu Heliovu, že nebude na věky smyta nepravost domu jeho oběťmi ni dary.“

¹⁵ Samuel pak spal až do rána, kdy otevřel dveře domu Hospodinova. Ostýchal se však oznámiti Helimu vidění. ¹⁶ I povolal Heli Samuela a řekl: „Samuele synu můj!“ On odpověděl: „Tu jsem.“ ¹⁷ Pak se ho ptal: „Co je to, co ti Hospodin řekl? Prosím tě, netaj toho přede mnou. Bůh tě trestej, a trestej, zatajíš-li přede mnou něco ze všech slov, která byla ti řečena.“ ¹⁸ Oznámil mu tedy Samuel všechny ty řeči a netajil jich před ním. On pak odpověděl: „Je to Hospodin; co dobrého je před očima jeho, nechať učiní.“

¹⁹ Samuel pak rostl a Hospodin byl s ním; žádné ze všech slov jeho nepadlo na zem. ²⁰ A poznal všecek Israel od Danu až po Bersabe, že Samuel je pravý prorok Hospodinův.

²¹ Hospodin zjeviv se Samuelovi v Silu, ukazoval se tam i dále a mluvil. Samuel pak mluvil ke všemu Israelovi.

Samuel osvobozuje a napravuje lid svůj. (4, 1.–7., 17.)

HLAVA 4. – ¹ Za oněch dnů sešli se Filištané, aby bojovali; také Israel vytáhl do boje proti Filištanům. (Israelité) položili se táborem u Kamene pomoci, Filištané pak přitáhli k Afeku ² a sešikovali se proti Israelovi. Když došlo k bitvě, Israel dal se na útek před Filištany; a bylo jich zabito v té bitvě nárůzno po polích asi čtyři tisíce mužů.

³ Když se vrátil lid do stanů, řekli starší Israelovi: „Proč porazil nás Hospodin dnes přeci Filištany? Přinesme si sem ze Sila Hospodinovu archu úmluvy⁷; ať přijde mezi nás, aby nás vysvobodil z moci nepřátel našich.“ ⁴ Poslal tedy lid do Sila a vzali odtud archu úmluvy Hospodina zástupů, sedícího na cherubech; byli pak s Boží archou oba synové Heliovi, Ofni a Finees. ⁵ Když přišla Hospodinova archa úmluvy do tábora, dal se všecek Israel do velikého křiku, až duněla země. ⁶ Filištané, uslyševše křičící hlasy, tázali se: „Jaké jsou to hlasy velikého křiku v hebrejském vojsku?“ Když pak zvěděli, že přišla archa Hospodinova do tábora, ⁷ báli se Filištané říkajíce: „Přišel Bůh do tábora.“ A vzdychali řkouce: ⁸ „Běda nám!“ Nebo nebylo takového jásootu dosud. Běda nám! Kdo nás vysvobodí z ruky těchto bohů vznešených? Toť jsou bohové, kteří zbili Egypt všelikou ranou na poušti. ⁹ Buďte silni, buďte muži, Filištané, abyste nesloužili Hebreům, jako sloužili oni vám! Vzmuzte se a bojujte!“

HL. 4. V. ⁸. Místo „na poušti“ podle opraveného hebr.: „ano i morem“.

¹⁰ Bojovali tedy Filištané, a Israelité byli poraženi; každý utekl do svého stanu. Porážka byla převeliká: z Israele padlo třicet tisíc pěších, ¹¹ též archa Boží byla vzata a také oba synové Heliovi, Ofni a Finees, zahynuli.

¹² Jeden Benjaminovec, který utekl z bitvy, přišel téhož dne do Sila s roztrženým rouchem a s hlavou prachem posypanou. ¹³ Když přišel, seděl Heli na křesle hledě proti cestě; bálot se srdce jeho o Boží archu. Když tedy muž ten přišel a zvěstoval to městu, kvílilo všechno město. ¹⁴ Když Heli slyšel zvuky křiku a ptal se: „Jaký je to bouřlivý křik?“, onen muž rychle přišel a zvěstoval mu to. ¹⁵ Bylo pak Helimu devadesát osm let; oči se mu zakalily, že nemohl vidět. ¹⁶ Když tedy (onen muž) Helimu řekl: „Přicházím z boje; utekl jsem dnes z bitvy,“ tázal se ho: „Co se stalo, synu můj?“ ¹⁷ Posel odpověděl: „Utekl Israel před Filištany, pohroma veliká stihla lid, také oba tvoji synové, Ofni a Finees, jsou mrtvi, ano i Boží archa je vzata.“ ¹⁸ Jakmile se zmínil o Boží arše, spadl (Heli) s křesla naznak u brány, zlomil vaz a tak umřel; bylť muž starý, vysokého věku. Soudil Israele čtyřicet let.

¹⁹ Jeho snacha, manželka Fineesova, byla těhotná a blízká porodu; když uslyšela zprávu, že je archa Boží vzata, že je mrtev tchán i muž její, klesla a porodila, neboť napadly ji náhle bolesti. ²⁰ Když již umírala, řekly jí (ženy) stojící kolem ní: „Neboj se, neboť jsi porodila syna.“ Ona jim však neodpověděla, nedbajíc (jejich řeči), ²¹ ale nazvala chlapce Ichabod řkouc: „Vzdálila se sláva od Israele“ – protože vzata byla archa Boží, ale také pro tchána a muže svého. – ²² Řekla tedy: „Vzdálila se sláva od Israele,“ protože vzata jest archa Boží.

HLAVA 5. – ¹ Filištané vzali archu Boží a odnesli ji od Kamene pomoci do Azotu.

² Vzali tedy Filištané archu Boží, vnesli ji do chrámu Dagonova a postavili ji podle Dagona. ³ Když Azotští druhého dne ráno vstali, hle, Dagon ležel obličejem na zemi před archou Hospodinovou; i vzali Dagona a postavili ho zase na jeho místo. ⁴ Druhého dne ráno vstávše našli opět Dagona, an leží obličejem na zemi před archou Hospodinovou; hlava pak Dagonova a obě ruce jeho byly uraženy na prahu; ⁵ z Dagona zůstal (jen) trup na svém místě. – Proto kněží Dagonovi a všichni, kdo vcházejí do jeho chrámu, nešlapají na práh Dagonův v Azotu až do dneška.

⁶ Ruka Hospodinova velmi zatížila Azotské; stihl je pohromou, ranil Azot i s okolím na skrytém místě řiti. ⁷ Muži azotští, vidouce tu ránu, řekli: „Ať nezůstane archa Boha Israelova u nás; nebo tvrdě doléhá ruka jeho na nás i na Dagona, boha našeho.“ ⁸ A poslavše shromáždili všechna knížata filištinská u sebe a řekli: „Co učiníme s archou Boha Israelova?“ Getští odpověděli: „Budiz nešena archa Boha Israelova v průvodu do kola.“ I nosili archu Boha Israelova v průvodu do kola. ⁹ Když ji tak v průvodu do kola

HI. 5. V. ⁴. Před tímto v. LXX vypravuje: „Ruka Hospodinova velmi zatížila Azoťany, neboť je navštívil a ranil boulemi, Azot a veškeré okolí jeho.“

V. ⁶. Z 6, 4. n. 11. 17, n. plyne, že byli Filištané raněni nejprve *zlatou žilou*, poté pak velikým počtem myši. Dlužno proto považovati znění LXX před v. 4. (viz výše) za. původní. S toutéž LXX dlužno čísti v. 6: „*Ruka Hospodinova velmi zatížila Azoťany: seslal na ně myši, že se hemžily jimi chrámy jejich, a že se vedraly do jejich příbytků; lak vznikla veliká úmrtnost a zmatek ve městě.*“

V. ⁸. „Knižata“ slují „seráním“ (srv. řecké tyrannoi). – O Getu viz Jos 11, 22. Podle správného znění dlužno čísti: „Getané pravili: „Ať přijde archa Boha Israelova do Gatu.“ Zavezli tedy archu Boha Israelova tam (do Gatu).“

V. ⁹. místo povšechné zprávy Vulg. dlužno čísti: „Když ji přenesli (do Gatu), ruka Hospodinova seslala na město veliký zmatek: ranila obyvatele města, malé i veliké zlatou žilou a (způsobila), že se všechno u nich hemžilo myšmi.“

nosili, doléhala ruka Hospodinova na každé město smrtí převelikého množství; ranila obyvatele každého města od malého až do velikého, že z nich vycházely hnisající trásně.¹⁰ Poslali také archu Boží do Akkaronu. Když tam archa Boží přišla, vzkřikl Akkaronští: „Přinesli k nám v průvodu archu Boha Israelova, by pobil nás i lid náš.“¹¹ Poslali tedy a shromáždili všechna knížata filistinská, a ti řekli: „Propusťte archu Boha Israelova; ať se vrátí na své místo, by neusmrtila nás i s naším lidem.“¹² Strach smrti totiž byl v celém městě; ruka Boží je velmi tížila. Také muži, kteří nezemřeli, byli postiženi na skrytém místě řiti. I vystupovalo kvílení k nebi z celého města.

HLAVA 6. – ¹ Archa Hospodinova byla v zemi Filištanů sedm měsícův. ² I povolali Filišťané kněze a hadače řkouce: „Co učiníme s archou Hospodinovou? Rcete nám, kterak bychom ji odeslali na její místo!“ Oni odpověděli: ³ „Odešlete-li archu Boha Israelova, neodesílejte jí s prázdnou, ale co jste povinní, dejte jí za hřích; budete pak uzdraveni a zvíte, proč ruka Boží neodchází od vás.“⁴ Když se tázali: „Co mu máme dáti za hřích?“ odvětili: ⁵ „Podle počtu krajů filistinských udělejte pět zlatých řití a pět zlatých myší; nebo táž rána je na všech vás i na knížatech vašich. Udělejte tedy napodobeniny svých řití, jakož i napodobeniny myší, které pohubily zemi, a vzdějte Bohu Israelovu čest; snad zdvihne ruku svou s vás, s bohů vašich a s vaší země.“⁶ Proč byste zatvrzovali srdce svá jako Egypťané a faraó? Když byl raněn, (teprv pak) propustil je, že mohli odejít. ⁷ Nyní tedy vezměte (dřevo) a udělejte jeden nový vůz, pak vezměte dvě otelené krávy, na které jho nebylo vloženo, zapřáhněte je do vozu a telata jejich zavřte doma. ⁸ Pak vezměte archu Hospodinovu, vložte ji na (ten) vůz, a zlaté napodobeniny, které jste jí vyplatili za hřích, položte ve skřínce na její bok a propusťte ji, ať odejde. ⁹ A pozorujte! Půjde-li cestou ke svému území, k Betsamesu: on učinil nám tu pohromu převelikou. Ne-li, poznáme, že ne ruka jeho dotkla se nás, ale náhodou to přišlo.“

¹⁰ Učinili tedy tak: vzavše dvě krávy, které byly právě po teleti, zapřáhl je do vozu a telata jejich zavřeli doma. ¹¹ Na vůz pak vložili archu Hospodinovu i se skřínkou, ve které byly zlaté myši a napodobené řiti. ¹² I šly krávy přímo cestou, která vede do Betsamesu; řičice kráčely toliko po té cestě a neuchylovaly se ni napravo ni nalevo. Knížata filistinská šla za nimi až ke hranicím Betsamesu. ¹³ Betsamesané žali (právě) pšenici v údolí. Když pozdvihli oči a uźřeli archu, zaradovali se, že ji vidí. ¹⁴ Vůz přijel na pole Betsamesana Josue a zastavil se tam. A byl tam veliký kámen. I sesekali dříví vozu a krávy vložili na ně v celopal Hospodinu. ¹⁵ Levité totiž složili archu Boží i skřínku, která u ní byla a ve které byly zlaté napodobeniny, a postavili ji na (ten) veliký kámen. Muži betsameští pak podali toho dne celopaly a (jiné) oběti Hospodinu. ¹⁶ Pět knížat filistinských, kteří to viděli, vrátilo se do Akkaronu téhož dne.

¹⁷ Zlaté řiti, které dali Filišťané za své provinění Hospodinu, jsou tyto: za Azot jedna, za Gazu jedna, za Askalon jedna, za Get jedna, za Akkaron jedna; ¹⁸ také zlaté myši; podle počtu filistinských měst, pěti krajín od města hrazeného až do vsi, která byla beze zdi; (svědkem toho je) veliký kámen, na který položili archu Hospodinovu, který jest až do dneška na poli Betsamesana Josue.

HL. 6. V. ⁵ Místo „řiti“ hebr. „trásně“ či „boule“ kterými se nemocjevila, Byla to asi *nakažlivá nemoc*, kterou roznášeli potkani neobyčejně se rozmnoživši; proto „boule“ a „*potkani*“ uvedeni spolu.

V. ⁸ Místo „*skřínka*“ hebr. lépe „*sáček*“.

¹⁹ I pobil (Hospodin) z mužů betsameských, že viděli archu Hospodinovu, pobil z nich sedmdesát mužův a padesát tisíc z lidu ostatního. Lid kvílil, že ho stihl Hospodin tou velikou ranou. ²⁰ Tu řekli muži betsameští: „Kdo ob stojí před obličejem Hospodina, svatého Boha tohoto? A ke komu odebere se od nás?“ ²¹ I poslali posly k obyvatelům Kariatiarimu, řkouce: „Filišťané přivezli zpět archu Hospodinovu; přijďte a přenejte si ji k sobě.“

HLAVA 7. – ¹ Přišli tedy muži kariatiarimští, odvedli archu Hospodinovu a vnesli ji do domu Abinadabova na pahorku. Eleazara pak, syna jeho, ustanovili, by opatroval archu Hospodinovu.

² Ode dne, kdy zůstala archa Hospodinova v Kariatiarimu, uběhlo mnoho dní – byl totiž rok dvacátý – a všecek dům Israelův měl pokoj (chodě) za Hospodinem. ³ Když byl totiž Samuel říkal všemu domu Israelovu: „Cheete-li vrátit se celým srdcem svým k Hospodinu, dejte výhost cizím bohům, Baalům a Astartám, a přilněte srdcem svým k Hospodinovi, byste sloužili jemu jedinému; pak vytrhne vás z ruky Filišťanů“ – ⁴ synové Israelovi vyhošťovali Baaly a Astarty a sloužili jedině Hospodinovi.

⁵ Hekl pak Samuel: „Shromážděte všecek Israel v Masfě, ať se modlím za vás k Hospodinu!“ ⁶ Sešli se tedy v Masfě, vážili vodu, lili ji před obličej Hospodinův, postili se ten den a říkali tam: „Zhřešili jsme Hospodinu.“ A Samuel soudil syny Israelovy v Masfě.

⁷ Když Filišťané uslyšeli, že jsou shromážděni synové Israelovi v Masfě, táhla knížata filištinská na Israele. Uslyševše to synové Israelovi, měli strach z Filišťanů ⁸ a řekli Samuelovi: „Nepřestávej volati za nás k Hospodinu, Bohu našemu, by nás vysvobodil z ruky Filišťanů!“ ⁹ Vzal tedy Samuel beránka ještě neodstaveného, obětoval ho v celopal Hospodinu, volal k Hospodinu za Israele, a Hospodin ho vyslyšel. ¹⁰ Když totiž Filišťané vešli v boj s Israelem, Samuel (právě) obětoval celopal; Hospodin pak hrál ten den velikým hromobitím na Filišťany, že způsobil v nich zmatek a že padali před Israelem. ¹¹ Muži israelští vytáhše z Masfy honili Filišťany a bili je až na místo, které bylo pod Becharem. ¹² Samuel pak vzal kámen, postavil jej mezi Masfu a Sen, nazval to místo „Kámen pomoci“ a řekl: „Až sem pomáhal nám Hospodin.“ ¹³ Tak byli Filišťané pokořeni, že nepřišli vícekrát do území israelského, a tak spočívala, ruka Hospodinova na Filišťanech po všechny dny Samuelovy. ¹⁴ Města, která byli Filišťané odtrhli od Israele, byla Israelovi vrácena, od Akkaronu až po Get; též okolí jejich vysvobodil Israel z ruky Filišťanů. Také byl pokoj mezi Israelem a Amorrhejským. ¹⁵ Samuel soudil Israele po všechny dny života svého. ¹⁶ Každý rok obcházel Betel, Galgalu a Masfu soudě Israele v těch místech. ¹⁷ Pak vracíval se do Ramy, neboť tam byl dům jeho a tam soudil Israele; vystavěl tam též oltář Hospodinu.

V. ¹⁹. dlužno překládati, podle opraveného znění: „Avšak synové Jechoniášovi neradovali se s Betsamesany, když archu Hospodinovu vítali; proto usmrtil mezi nimi sedmdesát mužů a pět starších. I truchlil lid, že je Jahve přísně bil.“ – Zemřelo tedy 75 lidí a ne 50.070; nebyli trestáni, že archu „viděli“, ale že se neradovali z jejího příchodu, patrně proto, že mysl jejich byla Jahvovi odcizena. – O Betsamesu viz Jos 15, 10; 21, 16. V poslední době bylo v Bét (Ain) Šemsu kopáno; vykopávky popsali Duncan Mackenzie a Elihu Grant.

HI. 7. V. ¹. Přijali tedy občané jmenovaného města archu *radostně*. Zůstala tam až do dob Davidových, asi do r. 1002 před Kristem.

V. ¹². Místo „Sen“ dlužno čísti „Ješáná“ (2. Par 13, 19.)

Israelilé žádají krále. (8, 1.–22.)

HLAVA 8. — ¹ Když Samuel zestárl, ustanovil syny své za soudce nad Israelem. ² Jméno syna jeho prvorozeného bylo Joel a jméno druhého Abiáš. Soudili v Bersabe. ³ Synové jeho nechodili však po cestách jeho, ale náchylní jsouce k lakotě, brali dary a převraceli spravedlnost. ⁴ Shromáždili se tedy všichni starší Israelovi, přišli k Samuelovi do Ramy ⁵ a řekli mu: „Hle, ty jsi již stařec, a synové tvoji nechodí po cestách tvých; ustanov nám krále, aby nás soudil, jako všichni národové mají.“

⁶ Očím Samuelovým nelíbila se ta věc, že řekli: „Dej nám krále, aby nás soudil!“ Když pak se modlil Samuel k Hospodinu, ⁷ řekl Hospodin Samuelovi: „Uposlechni hlasu lidu ve všem, co mluví k tobě; neboť ne tebe zavrhl, ale mě, bych nekraloval nad nimi.“ ⁸ Podle všech skutků svých, které činili ode dne, kdy jsem je vyvedl z Egypta až do dneška – jako opustili mě a sloužili bohům cizím, tak činí také tobě. ⁹ Nyní tedy poslechni hlasu jejich; ale dej jim veřejně výstrahu a upozorni je na právo krále, který kralovati bude nad nimi.“

¹⁰ Mluvil tedy Samuel všechna slova Hospodinova k lidu, který byl žádal od něho krále, ¹¹ a řekl: „Toto bude právo krále, který kralovati bude nad vámi: Bráti bude syny vaše a stavěti je ke svým vozům; udělá si (z nich) jezdců a předběhače vozů svých; ¹² ustanoví si z nich tisícníky a setníky, oráče rolí svých, žence obilí, jakož i kováře zbroje a vozů svých.“ ¹³ Z vašich dcer nadělá si voňavkářek, kuchařek a pekařek.

¹⁴ Nejlepší pole vaše, vinice a olivovny pobere a dá služebníkům svým.

¹⁵ Z obilí vašeho a z úrody vinic bude vybíráti desátky, aby měl co dáti dvořanům a služebníkům. ¹⁶ Nevolníky vaše a nevolnice, nejlepší býčky a osly odejme a pošle na svou práci. ¹⁷ Také ze stád vašich bude bráti desátek a vy budete jeho nevolníky. ¹⁸ Ten den pak, kdy budete volati k Bohu pro krále vašeho, kterého jste si vyvolili: ten den nevyslyší vás Hospodin, ježto jste si žádali krále.“

¹⁹ Lid však nechtěl poslouchati řečí Samuelových, ale řekl: „Nikoliv! ale král bude nad námi!“ ²⁰ Budeme také my jako všichni národové, souditi bude nás král náš, vycházeti bude před námi a povede nám války naše.“ ²¹ Samuel vyslechl všechna slova lidu a pověděl je tajně Hospodinovi. ²² Hospodin pak řekl Samuelovi: „Uposlechni hlasu jejich a ustanov nad nimi krále!“ I řekl Samuel mužům Israelovým: „Jděte každý do svého města!“

Saul soukromě na krále pomazán. (9, 1.–10., 16.)

HLAVA 9. — ¹ Byl velmožný muž z Benjaminů, jménem Kis, syn Abiela, syna Seroara, syna Bechorata, syna Afie, Benjaminovce. ² Ten měl syna vzácné krásy, jménem Saula; nebylo muže ze synův Israelových krásnějšího nad něho; od ramene vzhůru převyšoval veškeren lid.

³ Kisovi, otci Saulovu, ztratily se kdysi oslice. I řekl Kis Saulovi, synu svému:

HL 8. V. ⁴ n. Stáří Samuelovo a hrabivost, úplatnost jeho synů byla pouhou záminkou, případně podnětem k tomu, že žádali krále, t. j. *dědičného samovládcu*. Páli si ho spíše z *marnivosti*; chtěli se vyrovnati pohanským národům, jejichž králové měli skvělý dvůr, opičiti se tedy po cizině. Jejich žádost byla také projevem nespokojenosti s dosavadní správou národa israelského, vykonávanou jménem Jahvovým, a tedy *nespokojenosti se samým Jahvem*. Žadatelé se domnívali, že bude lépe národu, bude-li ovládnán více člověkem než Bohem, prostředky přirozenými více než nadpřirozenými, jako by se byly tyto dosud neosvědčily; byla tedy jejich žádost *projevem nedůvěry k dosavadní vládě Boží, nedůvěry k Bohu samému*. Hřích ten však Jahve přísně trestal. Srv. Nm 20. K věci srv. níže 12, 6.–12.

„Vezmi s sebou jednoho ze služebníků, vstaň, jdi a hledej oslice.“ Prošli tedy pohoří Efraim ⁴ a území Salisa, nic však nenalezli; prošli také území Salim, ale ani tam jich nebylo; (prošli) též území Jemini a nic nenašli. ⁵ Když pak přišli do krajiny Suf, řekl Saul služebníkově, který byl s ním: „Pojď, vrátíme se, aby snad otec můj nestaraje se (již) o oslice, neměl starostí o nás!“ ⁶ Ten mu řekl: „Hle, muž Boží je v tomto městě, muž znamenitý: vše, co praví, jistě přichází. Nyní tedy pojďme tam, snad nám něco oznámí o účelu naší cesty, za kterým jsme přišli.“ ⁷ Saul řekl služebníku svému: „Nuže, půjdeme; co (však) přineseme muži Božímu? Chleba se nedostává v pytlících našich, a daru nemáme, bychom jej dali muži Božímu. Co jiného (máme)?“ ⁸ Služebník opět odpovídaje Saulovi pravil: „Hle, mám ve své moci čtvrt lotu stříbra; dejme je člověku Božímu, by nám oznámil (něco) o naší cestě!“ ⁹ Za starodávna říkával v Izraeli každý, kdo šel poradit se s Bohem: „Pojďte, jděme k vidci“; ten totiž, kdo nyní sluje prorok, za starodávna slul videc. – ¹⁰ Saul pravil služebníku svému: „Velmi dobrá je řeč tvá. Pojď, jděme!“ Šli tedy do města, ve kterém byl muž Boží. ¹⁴ Když vystupovali na návrší města, potkali dívky, vycházející vážit vodu; i tázali se jich: „Je zde videc?“ ¹² Ty jim odpověděly: „Je zde, hle před tebou, pospěš nyní, neboť dnes přišel do města, ježto lid podává dnes oběť na výšině.“ ¹³ Vejdouce do města, hned ho naleznete, prve než vystoupí na výšinu k jídlu. Nebude totiž lid jísti, dokud on nepřijde, neboť on požehná oběti a potom jedí, kdo jsou pozváni. Nyní tedy stoupejte, neboť teď ho naleznete.“ ¹⁴ Stoupali tedy k městu. Když přišli do města, ukázal se Samuel, an kráčí proti nim, aby vystoupil na výšinu.

¹⁵ Jeden den před příchodem Saulovým zjevil se Hospodin tajně Samuelovi a pravil: ¹⁶ „Zítřa, právě v tu hodinu, která nyní je, pošlu k tobě muže z území Benjaminova, a pomazeš ho za vůdce nad mým lidem israelským; ten vysvobodí lid můj z ruky Filistšanů, neboť shlédl jsem na lid svůj, ježto křik jejich přišel ke mně.“

¹⁷ Když pohleděl Samuel na Saula, Hospodin mu řekl: „Hle, muž, o kterém jsem ti pravil: „Ten panovati bude nad lidem mým.““ ¹⁸ I přistoupil Saul k Samuelovi ve městě, a řekl: „Ukaž mi, prosím, kde je dům vidců.“ ¹⁹ Samuel Saulovi odpověděl: „Já jsem videc. Vystup přede mnou na výšinu, abyste jedli se mnou dnes; ráno tě propustím; také vše, co máš v srdci, ti oznámím.“ ²⁰ O oslice pak, které se ti před včerejškem ztratily, nestarej se, neboť jsou nalezeny. Ostatně čím je vše, co je nejlepší v Izraeli? Zda no tvé a všeho domu otce tvého?“ ²¹ Saul odpovídaje, řekl: „Zda nejsem já Benjaminovec, z nejmenšího kmene Israelova? A čeleď má zda není poslední mezi všemi čeledmi kmene Benjaminova? Proč jsi tedy ke mně mluvil tato slova?“

²² Pojav pak Samuel Saula i služebníka jeho, uvedl je do jídelny, a dal jim místo nej přednější mezi pozvanými, kterých bylo asi třicet mužův. ²³ A přikázal Samuel kuchaři: „Přines díl, který jsem ti dal a přikázal, bys jej zvlášť u sebe uložil.“ ²⁴ Přinesl tedy kuchař plece a položil je před Saula, I řekl Samuel: „Hle, co zůstalo! Polož si to před sebe a jez! Neboť zúmyslně bylo to uschováno tobě, když povolal jsem lid.“ Jedl

HI. 9. V. ¹⁶ Pomazati krále znamenalo učiniti z něho *posvátnou osobu*, jako kněze. (Srv. obyčej pomazávati olejem památníky na posvátném místě (Gn 28, 18.) Podobný obyčej pomazávati olejem panovníky a kněze panoval u Egyptanův a Babyloňanův; u těchto byl jeden kněžský řád „pomazaných“ („*pašišu*“ = „pomazaný“). (Později byli pomazáváni také proroci 3. Král 19, 16.)

V. ²⁴ Místo „plece“ čti: „kýtu“. Srv. Ex 29, 22. – Místo „co zůstalo“ čti: „nejlepší“. – Dhorme však překládá porušený v. 24.: „Přinesl tedy kuchař kýtu, předložil ji Saulovi a (Samuel) pravil: „Nuže, jez, co je ti předloženo, neboť pozval jsem všechny lid na svátek.“ Jedl tedy toho dne Saul se Samuelem.“

tedy Saul se Samuelem ten den.

²⁵ Potom sestoupili s výšiny (a přišli) do města. (Samuel) dal mu na střeše ustlati, a on (tam) spal. ²⁶ Když ráno vstali, když již svítalo*, zavolal Samuel Saula na střeše řka: „Vstaň, abych tě doprovodil!“ Saul tedy vstal, oba pak vyšli, totiž on a Samuel. ²⁷ Když na konci města sestupovali, řekl Samuel Saulovi: „Rci služebníku, by šel před námi, aby nás předběhl; ty však se pozastav maličko, abych ti oznámil slovo Hospodinovo.“

HLAVA 10. – ¹ Pak vzal Samuel nádobku oleje, vylil mu jej na hlavu, políbil ho a řekl:

„Hle, pomazal tě Hospodin za knížete nad svým dědičným majetkem. Ty vysvobodíš lid z rukou nepřátel, kteří jsou kolem něho.“

A toto bude ti znamením, že tě pomazal Bůh za knížete: ² Když půjdeš dnes ode mne, potkáš o polednách dva muže u hrobu Rachelina na hranicích Benjaminových, a řeknou ti: „Nalezeny jsou oslice, které jsi šel hledati; otec tvůj nechav oslic, má obavy o vás a říká: „Co mám činiti pro svého syna?“ ³ Až odtud odejdeš a půjdeš dále, až přijdeš k dubu Tabor, potkají se s tebou tam tři muži, stoupající k Bohu do Betelu; jeden poneše tři kozelce, druhý tři placky chlebové a třetí džbán vína. ⁴ Pozdraví tě, dají ti dva chleby a ty je z rukou jejich přijmeš.

⁵ Poté přijdeš na Pahorek Boží, kde je pomník Filišťanů; když tam vejdeš do města, potká se s tebou zástup proroků, sestupujících s hory s harfami a s bubínky a s píšťalami a s citerami, a budou prorokovati.

⁶ I sestoupí na tebe rychle duch Hospodinův, budeš prorokovati s nimi, a proměněn budeš v jiného člověka. ⁷ Když tedy sběhnou se ti všechna tato znamení, čiň, cokoli se ti (činiti) naskytne, neboť Hospodin je s tebou.

⁸ A půjdeš přede mnou do Galgaly, – já přijdu k tobě, – abys přinesl obět a podal oběti pokojné; sedm dní čekati budeš, až přijdu k tobě, a ukáži ti, co činiti.“

⁹ Když pak se obrátil, aby odešel od Samuela, změnil mu Bůh srdce v jiné, a všechna ta znamení ten den přišla.

¹⁰ Přišli také ke jmenovanému pahorku, a hle, zástup proroků potkal se s ním; i sestoupil na něj rychle duch Hospodinův, a prorokoval mezi nimi. ¹¹ Všichni, kteří ho prve znali, vidouce, že je s proroky a že prorokuje, tázali se vespolek: „Co se stalo syno-

Za v. ²⁷. dlužno se LXX čísti: „Řekl tedy Saul služebníku svému: „Jdi napřed!“ I šel před nimi.“

HL 10. V. ¹. Israel je dědičným majetkem čili „dědictvím“ Jahvovým podle Dt 9, 26.29; 38, 8. n. Srv. 1. Sam 26, 19; 2, Sam 14, 16; 20, 19; 21, 3, – Bylo velmi záhodno, by Saul byl přesvědčen, že nebyl pomazán z vůle lidské, ale Boží. Proto mu dává Samuel bezpečná znamení, o kterých by nemohl nikdo vědět, kdyby nebyl Bohem osvícen (Sanchez).

V. ⁵. n. „prorokovati“ neznamená tu předpovídati budoucí věci, ale jeviti mimořádný náboženský vzruch a nadšení, k němužto přispívat a jež udržovati pomáhal zpěv a hudba. Srv. 1. Sam 19, 20 nn.; 3. Král 22, 10. Aby pozdvihl v Israeli ducha náboženského, zřídil Samuel na některých místech společnosti učelivých jinochů, kteří se připravovali na úřad prorocký společným zbožným životem, jakož i vzděláváním sebe; učili se psátí a čísti, znáti posvátné knihy, učili se také hudbě. Byla to jen přirozená průprava. K tomu, by kdo skutečně pak prorokem se stal, bylo třeba, by byl povolán a nadpřirozeně uschopněn Bohem. Přirozený vzruch náboženský Bůh svým duchem posvěcoval, zvyšoval, tříbil; proto „prorokovati“ znamená: jeviti ducha prorockého, Božího. Také Saul byl mocně vzrušen ve společnosti prorokových učedníkův, a ve vzruchu tom obdržel ducha Božího, který ho proměnil v jiného člověka, t. j. uschopnit ho, by úřad královský mohl správně zastávat. Srv. níže 11, 6; 16, 13; 18, 10;

Sdc 14, 6. 19; 15, 14.

vi Kisovu? Zda i Saul mezi proroky?"¹² Druh druhu odpovídal a říkal: „A kdo jest otec jejich?" Proto vešlo v přísloví: „Zda i Saul mezi proroky?"

¹³ Když přestal prorokovati přišel na Výšinu. ¹⁴ I řekl strýc Saulův jemu a služebníku jeho: „Kde jste byli?" Oni odpověděli: „Hledat oslice; když jsme jich nemohli nalézt, přišli jsme k Samuelovi." ¹⁵ Když ho strýc žádal: „Pověz mi, co ti Samuel řekl," ¹⁶ pravd Saul svému strýci: „Oznámil nám, že jsou oslice nalezeny." Ale o království, co mu byl řekl Samuel, nic mu neoznámil.

Saul veřejně za krále prohlášen a uznán. (10, 17.–11, 15.)

¹⁷ Samuel svolal lid k Hospodinu do Masfy, ¹⁸ a řekl synům Israelovým: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Já jsem vyvedl Israele z Egypta a vytrhl jsem vás z ruky Egypťanů i z ruky všech králů, kteří vás sužovali. ¹⁹ Vy však dnes zavrhlí jste Boha svého, který samojediný vyprostil vás ze všech běd a z úzkostí vašich, a řekli jste: „Nikoliv, ale krále ustanov nám!" Nyní tedy předstupujte před Hospodina po svých kmenech a čeledích."

²⁰ Když pak na rozkaz Samuelův přistoupily všechny kmeny Israelovy, padl los na kmen Benjaminův. ²¹ Poté kázal přistoupiti kmeni Benjaminovu a čeledím jeho, i padl los na čeleď Metri a došlo až na Saula, syna Kisova. Hledali ho tedy, ale nenalezli. ²² Potom tázali se Hospodina, přijde-li tam. I odpověděl Hospodin: „Hle, skrývá se doma." ²³ Běželi tedy a vzali ho odtud; a když stanul mezi lidem, převyšoval všecek lid od ramene vzhůru. ²⁴ I řekl Samuel všemu lidu: „Hle, vidíte, koho vyvolil Hospodin; není mu rovného ve všem lidu!" A všecek lid vykřikl: „Ať žije král!"

²⁵ Ohlásil pak Samuel lidu právo královské, napsal (je) do knihy a tu položil před Hospodina.

A propustil Samuel všecek lid, každého do jeho domova. ²⁶ Také Saul odešel domů, do Gabay, a s ním odešel díl mužů schopných boje, jejichžto srdci Bůh se dotekl.

²⁷ Pekelníci však řekli: „Zda nás bude moci vysvoboditi tento?" A pohrdali jím, aniž mu přinesli darů; [on však dělal se, jako by neslyšel].

HLAVA 11. – ¹ Asi za měsíc přitáhl Naas, Ammoňan, a počal válku proti Jabešu v Galaadě. Tu řekli všichni Jabešané Naasovi: „Učiň s námi smlouvu, a budeme tvými poddanými." ² Naas, Ammoňan, jim odpověděl: „S tou podmínkou učiním s vámi smlouvu, že vyloupnu každému z vás pravé oko a tak učiním vás potupou ve všem Israeli." ³ Starší jabeští pravili: „Popřej nám sedm dní, bychom rozeslali posly po všech končinách Israelových; nebude-li. kdo by nás bránil, přijdeme k tobě."

⁴ Když přišli poslové do Gabay Saulovy a vypravovali ty události přeci poslouchajícím lidem, dal se všecek lid do hlasitého pláče. ⁵ Saul, hle, přicházel právě za býky s pole, a ptal se: „Co je lidu, že pláče?" Vypravovali mu tedy, co řekli Jabešané. ⁶ Když ta slova uslyšel, sestoupil rychle duch Hospodinův na Saula, i vzplál náramným hněvem.

V. ¹². Podle opraveného hebr. tázal se „*Kdo jest otec ostatních proroků*“ jen jeden muž z lidu, který se zastává jaksi Saula. K otázce divících se, že i „*syn Qíšův*“ prorokuje, odpovídá, že mohou-li jiní, jejichž otcové nejsou jménem ani známi, „prorokovati“, může týmž právem „býti prorokem“ i syn Qíšův. Pořekadlo tuto zaznamenané připouští všelijaký smysl: chce-li se kdo míchat do věci, které nerozumí, dere-li se do něčeho, nač jeho síly nestačí, dostane-li se náhle do společnosti, které není hoden (srv. naše přísloví: „Jako se dostal Pilát do kreda“), je-li kdo náhle vysoko povýšen, dostane-li se člověku nepatrnému (jakým Saul svým rodem byl) náhle nadpřirozeného poznání. (Calmet.) Srv. 19, 24.

V. ²². zní podle Schlöglvy kritické opravy: Tu tázal se Samuel opět jménem Jahvovým: „Skrýval-li se muž ten dosud, ať řekne: „Tu jsem". A hle, on se byl skryl u břemen.

⁷ A vzav dva býky, rozsekal je na kusy, a rozeslal po poslech do všech končin Israelových se vzkazem: „Kdo nevytáhne a nepotáhne za Saulem a Samuelem, toho býkům staníš se tak!“ Pojal tedy strach z Hospodina lid a vytáhli jako jeden muž. ⁸ V Bezequ je sčítel: synův Israelových bylo třikrát sto tisíc, a Judovců třicet tisíc.

⁹ A poslům, kteří byli přišli, řekl (Saul): „Toto povězte obyvatelstvu Jabesu v Galaadě: „Zítra, až se rozežřeje slunce, vzejde vám spása.““ Přišli tedy poslové a zvěstovali to obyvatelstvu jabesskému; to se zaradovalo ¹⁰ a řeklo Naasovi: „Ráno přijdeme k vám; pak budete moci nám učiniti, cokoli se vám líbiti bude.“ ¹¹ Když druhý den přišel, postavil Saul lid na tři strany, udeřil na střed ležení v čas ranní hlídky, a bil Ammonoňany, až se den rozehrál; ostatní pak se rozprchli, že nezůstalo z nich dvou pospolu.

¹² I řekl lid Samuelovi: „Kdo jsou ti, kteří pravili: „Zda Saul bude královati nad námi?“ Vydejte muže ty, ať je zabijeme!“ ¹³ Tu pravil Saul: „Nikdo nebude zabít tento den, neboť dnes vysvobodil Hospodin Israele.“

¹⁴ Samuel pak řekl lidu: „Pojďte, jděme do Galgaly a obnovme tam království!“ ¹⁵ Šel tedy všecek lid do Galgaly. Tam, v Galgale, před Hospodinem učinili Saula králem; tam obětovali také před Hospodinem pokojné oběti. Saul a všickni muži israelští veselili se tam velmi.

Samuel vzdává se úřadu soudcovského. (12, 1.–25,)

HLAVA 12. – ¹ Samuel pak pravil všemu Israelovi: „Hle, poslechl jsem hlasu vašeho ve všem, co jste mi řekli, a ustanovil jsem nad vámi krále. - Nyní tedy král bude před vámi choditi. Já pak jsem zestárl a zešedivěl, a synové moji jsou mezi vámi. Žil jsem před vámi od mládí svého až do tohoto dne. Hle, tu jsem. ³ Mluvte o mně před Hospodinem a před pomazaným jeho, vzal-li jsem komu býka neb osla, znásilnil-li jsem koho, utiskl-li jsem koho, vzal-li jsem úplatek z ruky někoho; já se toho dnes vzdám a nahradím vám.“

⁴ I řekli: „Neučinil jsi nám násilí, aniž jsi nás utiskl, aniž jsi co vzal z něčí ruky.“

⁵ „Svědkiem je Hospodin proti vám“ – pravil Samuel – a svědkem je pomazaný jeho dnes, že jste nenalezli v ruce mé ničeho.“

I řekli: „Je svědkem.“

⁶ „(Svědkiem je)“ – řekl Samuel lidu – „Hospodin, který vzbudil Mojžíše i Árona, a vyvedl otce naše z Egypta. ⁷ Nyní tedy předstupte, bych vešel v soud proti vám před Hospodinem pro všechny skutky Hospodinovy milostivosti, které učinil vám a otcům vašim: ⁸ Když přišel Jakob do Egypta, a když volali otcové vaši k Hospodinu, poslal Hospodin Mojžíše a Árona, vyvedl otce vaše z Egypta, a usadil je na tomto místě. ⁹ Zapomněli však na Hospodina, Boha svého, i vydal je v ruku Sisary, vojevůdce hasorského, v ruku Filišťanův a v ruku krále moabského, a (ti) bojovali proti nim. ¹⁰ Potom volali k Hospodinu řkouce: „Zhřešili jsme, neboť opustili jsme Hospodina, a sloužili jsme Baalům a Astartám; nyní však vytrhni nás z ruky nepřátel našich, a sloužiti budeme tobě.“ ¹¹ I poslal Hospodin Jerobaala a Badana, a Jefte, a Samuela a vytrhl vás z ruky okolních nepřátel vašich, že jste mohli bezpečně sídlili. ¹² Vidouce však, že Naas, král synův Ammonových, přitáhl proti vám, řekli jste mi: „Nikoli, ale král bude pano-

HL. 11. V. ⁸. Vysoké číslice tohoto verše považovány všeobecně za porušené; zejména: „a třicet tisíc Judovců“ dlužno pokládati za glosu.

HL. 12. V. ⁶. „Proti vám“, byste byli usvědčeni, že jste neměli žádati za krále; kdybych byl vás utiskoval, byla by vaše žádost odůvodněna; toho však nebylo.

V. ¹¹. „Jerobaal“ = Gedeon Sdc 6, 11. nn.

vati nad námi," kdyžť přece Hospodin, Bůh váš, kraloval nad vámi.¹³ Nyní tedy, tu je král váš, kterého jste si vyvolili a žádali. Hle, dal vám Hospodin krále.¹⁴ Budete-li báti se Hospodina, sloužiti mu, poslouchati hlasu jeho, a nebudete-li protiviti se ústům Hospodinovým: budete (žítí) i vy, i král, který kraluje nad vámi.¹⁵ Pakli nebudete poslouchati hlasu Hospodinova, ale protiviti se budete jeho řečem, dolehne ruka Hospodinova na vás jako na otce vaše.¹⁶ Ještě však nyní přistupte a vizte věc tuto velikou, kterou učiní Hospodin před očima vašima.¹⁷ Zda není teď žeň. pšeničná? Vyzývati budu Hospodina, i sešle hromobití a deště; i poznáte a uvidíte, že jste si učinili, co jest veliké zlo v očích Hospodinových, žádavše si, by byl nad vámi král."

¹⁸ I volal Samuel k Hospodinu, Hospodin seslal hromobití a deště ten den,¹⁹ a veškeren lid bál se náramně Hospodina a Samuela. Všecek lid řekl Samuelovi: „Modli se za služebníky své k Hospodinu, Bohu svému, abychom nezemřeli; neboť ke všem hříchům svým přidali jsme to zlé, že. jsme si žádali krále."

²⁰ Samuel však řekl lidu: „Nebojte se! Vy jste učinili (sice) toto všecko zlo, nepřestávejte však choditi za Hospodinem, ale služte Hospodinu celým srdcem svým,²¹ neuchylujte se za nicotami, které vám nemohou prospěti ani vysvoboditi vás, ježto jsou nicotné:²² a neopustí Hospodin lidu svého pro jméno své veliké, neboť přísahal Hospodin, že si učiní vás lidem svým.²³ Daleko budiž mne ten hřích proti Hospodinu, bych přestal modliti se za vás! Ale i učiti vás budu cestě dobré a správné.²⁴ Bojte se tedy Hospodina a služte mu upřímně a celým srdcem svým, neboť viděli jste veliké věci, které vám učinil.²⁵ Budete-li však i dále činiti zle, zahynete vy a král s vámi."

Saulova první neposlušnost; Samuel předpovídá, že bude zavržen. (13, 1.–14.)

HLAVA 13. — ¹ Rok potom, co začal Saul panovati, když panoval druhý rok nad Izraelem,² vybral si Saul tři tisíce mužů z Israele; — dva tisíce z nich byly se Saulem v Machmasu a na horách Betelských, a tisíc s Jonatanem v Gabae Benjaminově — ostatní lid propustil, každého do své domoviny.

³ Jonatan rozbil pomník Filištanů, který byl v Gabae. Když to Filištané uslyšeli, kázal Saul troubiti po vší zemi a hlásati: „Ať to slyší Hebreové!"⁴ Tak slyšel všecek Israel zprávu: „Rozbil Saul pomník Filištanů!" I vzbouřil se Israel proti Filištanům, a lid křiče šel za Saulem do Galgaly.

⁵ Také Filištané sebrali se k boji proti Israelovi: třicet tisíc vozů, šest tisíc jezdcův a ostatního lidu jako množství písku na břehu mořském. A vystoupivše, položili se v Machmasu, na východě Betavenu.⁶ Když viděli Israelité, že jsou v úzkých — bylté lid stísněn — skryli se v jeskyních a skryších a ve skalách a ve slujích a v cisternách;⁷ také přешli (někteří) Hebreové Jordán do území Gadova, do Galaadu.

Saul byl ještě v Galgale, a všecek lid, který za ním přišel, byl přestrašen.⁸ i čekal tu sedm dní podle vůle Samuelovy; Samuel však do Galgaly nepřicházel a lid se rozutíká-

V. ¹⁷. Je neslyšáno, by v ten čas v Palestině přšelo. Zjev bude tím podivuhodnější, že se dostaví na prosbu Samuelovu hned.

Hl. 13. V. ³. Dhorme v. 3 upravuje a překládá: „Jonatan zabil vladaře (guvernéra) Filištanů, který byl v Geba", a Filištané se dověděli, že se Hebreové vzbouřili a že Saul dal troubiti po veškeré zemi." — Israelité byli Filištanům poplatní podle 9, 16; 10, 5.

V. ⁵. Všichni jsou přesvědčeni, že číslice 30.000 je porušena; tolik vozů (srv. poměr jejich k počtu jezdců!) nemohli Filištané v horách soustřediti. Někteří opravují tu číslici v 3000. Ale i ta je příliš veliká (Hummelaer).

V. ⁷. Místo: „Hebreové" dlužno čisti: „mnoho lidu" (Schlögla a jj.).

val od něho. ⁹ Řekl tedy Saul: „Přineste mi celopal a pokojné oběti," a obětoval celopal. ¹⁰ Když obět celotnou dokonat, hle, Samuel přicházel. Saul vyšel mu vstříc, aby ho přivítal, ¹¹ I pravil mu Samuel: „Co jsi učinil?" Saul odpověděl: „Ježto jsem viděl, že se lid rozutíkává ode mne, ty že nepřicházíš v ustanovené dny, a Filišťané že jsou shromáždění v Machmasu, ¹² řekl jsem: „Nyní potáhnou Filišťané na mne do Galgaly, a já jsem si tváře Hospodinovy neusmířil. Potřebou dohnán jsa, obětoval jsem celopal. ¹³ Tu řekl Samuel Saulovi: „Poštile jsi učinil, a nezachoval jsi příkázání Hospodina, Boha svého, která ti dal. Kdybys toho nebyl učinil, již nyní byl by upevnil Hospodin království tvé nad Israelem na věčné časy, ¹⁴ ale nikoli, království tvé nepotrvá. Hospodin vyhledá si muže podle srdce svého a Hospodin ho ustanoví, by byl vůdcem lidu jeho, proto žeš nezachoval, co přikázal Hospodin."

Saul nedal se přízni Boží pohnouti k pokání. (13, 15.–14., 52.)

¹⁵ Samuel vstal a stoupal z Galgaly do Gabay Benjaminovy. Také ostatní lid stoupal za Saulem proti vojsku, které se dalo s nimi do boje, když táhli z Galgaly do Gabay – t. j. na pahorek – Benjaminovy. Saul pak sčel lid, který byl s ním, asi šest set mužů.

¹⁶ Saul tedy, Jonatan, syn jeho, jakož i lid, který byl s nimi, byli v Gabae Benjamine; Filišťané pak usadili se v Machmasu. ¹⁷ I vyšly na loupež z tábora Filišťanů tři zástupy: jeden zástup zaměřil na cestu k Efre, do území Sual; ¹⁸ druhý táhl po cestě do Bethoronu; třetí pak obrátil se na pohraniční cestu, která hledí do údolí Seboim proti poušti. ¹⁹ A nebylo kováře ve vsi zemi Israelově; postaralíť se o to Filišťané, aby Hebrejští nenadělali si snad mečů nebo kopí. ²⁰ Protož chodívali všichni Israelité k Filišťanům, aby si dal každý zostřili radlici, motyku, sekeru nebo kopáček. ²¹ Byla tedy tupá ostří radlic, motyk, třízubých vidlí, seker i ostnů; potřebovala zostření. ²² Když přišel den bitvy, nebylo meče ni kopí v ruce všeho lidu, který byl se Saulem a Jonatanem, kromě Saula a Jonatana, syna jeho.

²³ Filištinská hlídka vytáhla do průsmyku machmaského.

HLAVA 14. – ¹ Jednoho dne řekl Jonatan, syn Saulův, služebníkovi, který mu nosil zbroj: „Pojď, přejdeme ke stráži Filišťanů, která je tamto naproti." Otcí svému však toho nepověděl.

– ² Saul zůstával na nejzazším konci Gabay, pod granátovou jabloní, která byla v Magronu; lidu bylo s ním okolo šesti set mužů. ³ Achjáš, syn Achitoba, bratra Ichaboda, syna Fineesa, který pocházel z Heliho, kněze Hospodinova v Silu, nosil efód. –

Ani lid nevěděl, kam odešel Jonatan.

⁴ Čněla pak v průsmycích, kterými pokoušel se Jonatan přejíti ke stráži Filišťanů, na obou stranách skály, jako dva zuby příkrá skaliska; jedno slulo Boses a druhé Sene; ⁵ jedna skála čněla na severu k Machmasu, druhá pak na jihu ke Gabae.

⁶ I řekl Jonatan služebníkovi, který mu nosil zbroj: „Pojď, přejdeme ke stráži těch neobřezanců, snad učiní Hospodin něco pro nás, neboť není nesnadno Hospodinu vysvoboditi ani mnohem, ani málem." ⁷ Jeho oděnc mu řekl: „Učiň, jak ti libo; ať jdeš kam jdeš, budu s tebou." ⁸ I pravil Jonatan: „Hle, přecházíme k těm mužům. Až se jim ukážeme, ⁹ řeknou-li nám: „Posečkejte, až k vám přijdeme," stůjme na svém místě a nevystupujme k nim. ¹⁰ Řeknou-li však: „Vystupte k nám," vystupme, neboť dal je

V. ²¹–²³. jsou značně *porušeny*. – Z oprav a překladu Schlöglova patrně, že meče a kopí měl nejen Saul a Jonatan, ale také všechno vojsko, které bylo u nich; ostatní Israelité nemající mečů ni ostřepů byli nuceni vztít si do boje radlice, sekery, ostny, kterými jindy poháněli zapražený dobytek, kosa a jiné náčiní.

Hospodin v ruce naše; toť bude nám znamením." ¹¹ Když se tedy oba ukázali strážci filištinské, pravili Filišťané: „Hle, Hebreové vycházejí z jeskyní, ve kterých se skryli." ¹² Pak mluvilo mužstvo ze stráže k Jonatanovi a k oděnci jeho, a řekli: „Vystupte k nám a ukážeme vám něco." Tu řekl Jonatan oděnci svému: „Vystupme, pojď za mnou, neboť dal je Hospodin v ruce Israelovy." ¹³ A vylezl Jonatan nahoru šplhaje se rukama i nohama, a oděncem jeho za ním. I padali jedni před Jonatanem, jiné pak zabíjel oděncem jeho, který šel za ním. ¹⁴ Byla to první porážka, ve které zabil Jonatan a oděncem jeho okolo dvaceti mužů na půl dílu role, který hovězí spřežení za den obyčejně zorává. ¹⁵ I stal se hrozný zmatek v táboře (a) po polích; všecek lid stráže i těch, kteří byli vyšli na loupež, děsil se, a trásla se země; neboť stal se takorůka div od Hospodina.

¹⁶ Když se ohlédl Saulovi vyzvědači, kteří byli v Gabae Benjaminově, viděli poražené množství sem tam pobíhati. ¹⁷ I řekl Saul lidu, který byl s ním: „Hleďte a vizte, kdo z nás odešel." Když hledali, bylo shledáno, že tu není Jonatana a oděnce jeho. ¹⁸ Tu řekl Saul Achjásovi: „Dej přinést archu Boží" – byla tam totiž archa Boží ten den se syny Israelovými, – ¹⁹ Když mluvil (ještě) Saul ke knězi, strhl se veliký hřmot v táboře Filišťanů, čím dál tím víc se rozmáhal a zvučně zněl. I řekl Saul knězi: „Stáhni ruku svou!" ²⁰ Když pak se shromáždil Saul a všecek lid, který byl s ním, a když přišli až na bojiště, hle, obrácen byl meč druhá proti druhu a vraždění převeliké. ²¹ Také Hebreové, kteří byli prve s Filišťany a táhli s jejich vojsky, se vrátili, by se přidali k Israelitům, kteří byli se Saulem a Jonatanem. ²² Též všichni Israelité, kteří se byli skryli na horách Efraimských, uslyševše, že Filišťané utekli, spojili se k bitvě se svými. I bylo se Saulem asi deset tisíc mužů. ²³ Tak vysvobodil Hospodin ten den Israele.

Bitva se rozšířila až k Betavenu. ²⁴ Když byli tak Israelité ten den spojeni, zavázal Saul lid přísahou řka: „Zlořečen buď každý, kdo by co jedl do večera, dokud se nepomstím nad nepřáteli svými." Nejedl tedy nic nikdo z lidu. ²⁵ Když pak vešel všecek lid do lesa, ve kterém byl med na zemi, ²⁶ když tedy vešel lid do lesa, viděli, že oplývá medem, ale žádný nepřiložil ruky k ústům svým, neboť bál se lid přísahy. ²⁷ Jonatan však neslyšel, když přísahou zavazoval otec jeho lid; i napráhl konec hole, kterou měl v ruce, omočil v plástu medu, a přiložil ruku svou k ústům; i zasvítily mu oči. ²⁸ Tu kdosi z lidu ujav se slova řekl: „Velikou přísahou zavázal otec tvůj lid, řka: „Zlořečen buď každý", kdo by co jedl dnes!" ²⁹ Jonatan odpověděl: „Zmatek činí otec můj v zemi; viděli jste sami, že zasvítily mi oči, ježto jsem okusil maličko z toho medu; ³⁰ čím více kdyby byl jedl lid z kořisti nepřátel svých, kterou nalezl? Nebyla by bývala porážka Filišťanů větší?"

³¹ Bili tedy Filišťany ten den od Machmásu až do Ajalonu. Lid byl velmi unaven; ³² proto začav kořistit, nabral ovec, býků i telat; pak je zabíjeli na zemi a lid (je) jedl s krví. ³³ Když to pověděli Saulovi, řkouce: „Lid hřeší Hospodinu jeda (maso) s krví," pravil: „Hřešíte! Přivalte mi sem nyní veliký kámen!" ³⁴ A (dále) pravil Saul: „Rozejděte se mezi lid a rcete jim, ať přivede ke mně každý býka svého nebo berana, zabíjejte je na něm a jezte; tak nebudete hřešiti Hospodinu jedouce (maso) s krví." Přiváděl tedy všecek lid, každý býka, nebo co měl, až do noci, a zabíjeli tu. ³⁵ A Saul vystavěl oltář

Il. 14. V. ¹⁸ n. dlužno čísti se LXX: „*Přines efód*, " *Neb on nosil toho času efód před syny Israelovými*. Srv. výše v. 3. – Žeby byla do Gaba'y přinesena archa, je pravdě nepodobno. – „*přines*", vezmi *efód*, abys se otázal Hospodina (posvátným osudím), mám-li nyní vytáhnouti do pole proti Filišťanům. – „*stáhni ruku*" = netaž se Hospodina, není pochyby, že nadešel výhodný okamžik, abych Filišťany napadl.

V. ²⁷ „*zasvítily mu oči*", ježto se požitím medu občerstvil.

Hospodinu; byl to první oltář, který udělal Hospodinu.

³⁶ I řekl Saul: „Udeřme na Filištany v noci, hubme je až do jitra, a nezůstavme z nich ani muže.“ Lid pravil: „Vše, co se zdá dobré očím tvým, učin!“ A kněz řekl: „Přistupme sem k Bohu!“ ³⁷ I tázal se Saul Boha: „Mám pronásledovati Filištany? Dáš je v ruce Israelovy?“ (Bůh) však neodpověděl mu ten den. ³⁸ Řekl tedy Saul: „Přistupte sem všichni starší lidu, vyzvídejte a vyzvěďte, kdo učinil dnes hřích ten?“ ³⁹ Jakože živ je Hospodin, vysvoboditel Israele! I Jonatan, syn můj, učinil-li to, bez milosti zemře!“ Nikdo ze všeho lidu mu v tom neodporoval. ⁴⁰ A (dále) pravil všemu Israelovi: „Oddělte se vy na jednu stranu, a já s Jonatanem, synem svým, budu na druhé straně.“ Lid Saulovi odpověděl: „Co se zdá dobré očím tvým, učin!“ ⁴¹ Tu řekl Saul Hospodinu, Bohu Israelovu: „Hospodine, Bože Israelův, dej znamení; co je, že jsi dnes neodpověděl služebníku svému? Je-li ta nepravost na mně nebo na Jonatanovi, synu mém, dej znamení; nebo je-li ta nepravost na lidu tvém, očisti ho!“ I postižen byl (losem) Jonatan a Saul, lid však vyvázl. ⁴² Tu pravil Saul: „Vrzte los mezi mnou a Jonatanem, synem svým!“ I postižen byl Jonatan. ⁴³ Řekl tedy Saul Jonatanovi: „Pověz mi, cos učinil!“ I pověděl mu (to) Jonatan řka: „Ano, okusil jsem maličko mezi koncem hole, kterou jsem v ruce měl, a hle, umru.“ ⁴⁴ Saul pravil: „Bůh mě trestej a trestej, jestliže smrti nezemřeš, Jonatane!“ ⁴⁵ Lid však Saulovi řekl: „Jakže?“ Umřítí má Jonatan, který učinil toto veliké vysvobození v Israeli? Toť neslušné! Jakože živ je Hospodin, nespadne vlas na zem s hlavy jeho, neboť s Bohem činil dnes.“ Tak vyprostil lid Jonatana, že neumřel. ⁴⁶ I odtáhl Saul a nehonil Filišťanů; Filišťané pak odešli domů.

⁴⁷ Saul upevnil se v království nad Israelem, bojoval vůkol proti všem nepřátelům jeho, proti Moabu, synům Ammonovým, Edomu, proti králům sobským i proti Filišťanům; kamkoli se obrátil, vítězil. ⁴⁸ A shromáždil vojsko, porazil Amaleka a vysvobodil Israele z ruky zhoubců jeho.

⁴⁹ Synové Saulovi byli: Jonatan, Jessui a Melchisua; a jména dvou dcer jeho: prvorozená slula Merob, mladší pak Michol. ⁵⁰ Jméno manželky Saulovy bylo Achinoam, dcera Achimaasova. Jeho vojevůdce se jmenoval Abner, syn Nera, strýce Saulova. ⁵¹ Kis, otec Saulův, a Ner, otec Abnerův, byli synové Abielovi.

⁵² Veliké boje proti Filišťanům byly po všechny dny Saulovy. Proto Saul přibíral si každého silného a k boji způsobilého muže, kterého kde uviděl.

Proč byl Saul zavržen. (15, 1.–35.)

HLAVA. 15. – ¹ Samuel řekl Saulovi: „Mne poslal Hospodin, bych pomazal tebe za krále nad Israelem, lidem jeho; nyní tedy slyš hlas Hospodinův!“ ² Toto praví Hospodin zástupů: „Rozpomněl jsem se na vše, co učinil Amalek Israelovi, kterak mu zastoupil cestu, když vystupoval z Egypta.“ ³ Nyní tedy jdi, pobij Amaleka a znič všechny věci jeho; nešetři ho. Ať však tě nenapadne vzít si něco z jeho majetku; ale pobij muže i ženy, děti i kojence, skot i brav, velbloudy i osly.“ ⁴ Svolal tedy Saul lid a sčítl jej jako beránky: dvakrát sto tisíc pěších – a deset tisíc mužů judských. – ⁵ Když pak přišel Saul až k městům Amalekovým, položil zálohy v údolí, ⁶ a řekl Kinejským: „Odejděte, odstupte a odlučte se od Amalečanů, bych snad nezahrnul vás s nimi; neboť vy učinili jste milosr-

V. ³⁷. Z toho, že tázaný Bůh neodpovídá, vyvozuje Saul, že se hněvá, protože někdo jej hříchem urazil.

Hl. 15. V. ³. „znič“ = vykonej *klatbu*, „cherem“. S v. Dt 2, 34; 3, 6; 7, 2; 20, 17; Jos 8, 26: 10, 28. 37; 11, 12. 21. a j.

V. ⁴. dlužno překládati: „A Saul svolal lid a napočítal jich v Tělám: deset tisíc pěších.“

denství se všemi syny Israelovými, když vystupovali z Egypta." Odstoupili tedy Kinejšti od Amalečanů. ⁷ I porazil Saul Amalečany od Hevily až k Suru, které je východně Egypta. ⁸ Agaga, krále amaleckého, jal živého; všecek pak lid pobil ostrým meče. ⁹ Ušetřil však Saul i lid Agaga i nejlepších stád ovec a skotu, (ušetřil) rouch i beranův, a všeho, co bylo pěkného. Nechtěli toho pobít; cokoli však bylo špatného a bez ceny, to (ovšem) zničili.

¹⁰ Tu oslovil Hospodin Samuela a řekl: ¹¹ „Lito mi je, že jsem Saula ustanovil králem; neboť spustil se mne a slov mých skutkem nevyplnil." Samuel se zarmoutil a volal k Hospodinu celou noc.

¹² Když pak zrána Samuel vstal, aby šel záhy k Saulovi, bylo mu zvěstováno, že Saul šel do Karmelu a vystavěl si vítězný pomník, že však se obrátil a přešel dolů, do Galgaly. I přišel Samuel k Saulovi, an Saul obětoval Hospodinu celopal z prvotin kořisti, kterou byl přinesl od Amalečanů. ¹³ Když tedy přišel Samuel k Saulovi, řekl mu Saul: „Požehnán buď od Hospodina! Vyplnil jsem slovo Hospodinovo." ¹⁴ I ptal se Samuel: „Jaký však je to hlas bravu, který mi zní v uších, a skotu, který slyším?" ¹⁵ Saul odpověděl: „Od Amalečanů přihnali je; neboť zachoval lid lepší z ovec a skotu, aby obětovány byly Hospodinu, Bohu tvému, ostatní pak zbili jsme." ¹⁶ I řekl Samuel Saulovi: „Nech mne, a povím ti, co mluvil Hospodin ke mně v noci." Když mu řekl: „Mluv," ¹⁷ pravil Samuel: „Ačkoli jsi byl maličký před očima svýma, zda jsi se nestal hlavou kmenův Israelových a zda Hospodin nepomazal tě za krále nad Israelem?" ¹⁸ A Hospodin poslal tě na cestu a řekl: „Jdi a pobij amalecké hříšníky; bojuj proti nim, až je vyhladiš." ¹⁹ Proč jsi tedy neposlechl hlasu Hospodinova, ale obrátil ses ke kořisti a učinil jsi, co je zlé v očích Hospodinových?" ²⁰ Saul se omlouval Samuelovi: „Vždyť přece jsem uposlechl hlasu Hospodinova, šel jsem po cestě, na kterou mě Hospodin poslal, přivedl jsem Agaga, krále amaleckého, Amalečany pák jsem pobil. ²¹ Avšak lid vzal z kořisti ovce a býky, vybrané z toho, co bylo zbito, aby (je) obětoval Hospodinu, Bohu svému, v Galgale." ²² Samuel řekl:

„Zda chce Hospodin celopalům a obětem,
a ne spíš, by bylo dbáno hlasu Hospodinova?
Lepší je zajisté poslušnost nežli oběti,
poslechnout víc je, než v obět dát beranův tuk.
²³ Nebo vzpírat se – je jako hadačství hřích,
a nechťit podrobit se – jak zločin modlářství.
Žes tedy zavrhl řeč Hospodinovu,
zavrhl tebe Hospodin, bys nebyl králem."

²⁴ I řekl Saul Samuelovi: „Zhrěšil jsem, že jsem přestoupil příkaz Hospodinův a slova tvá; bál jsem se lidu i poslechl jsem hlasu jeho. ²⁵ Ale nyní, prosím, zprosti mě hříchu mého a navrať se se mnou, bych se poklonil Hospodinu!" ²⁶ Samuel však Saulovi odpověděl: „Nevrátíš se s tebou, neboť jsi zavrhl řeč Hospodinovu, a tebe zavrhl Hospodin, abys nebyl králem nad Israelem." ²⁷ Když pak se obrátil Samuel, aby odešel, Saul chytil ho za kraj pláště, že se odtrhl. ²⁸ I řekl mu Samuel: „Odtrhl od tebe Hospo-

V. ⁹ „Cheremem" něco zničit znamenalo zasvětit věc tu Bohu; proto neučiní tak, kdy povinnost velela, znamenalo dopustit se svatokrádeže. (Hummelauer.)

din dnes království israelské, a dal je rodáku tvému, který je lepší nežli ty.²⁹ Jistě Vítěz v Izraeli se nesmiluje a lítostí se nepohne, neboť není člověk, aby litoval."³⁰ Ale on řekl: „Zhřešil jsem; avšak nyní pocti mne před staršími lidu mého a před Israelem tím, že se navrátíš se mnou, abych se klaněl Hospodinu, Bohu tvému."³¹ Vráť se tedy Samuel, šel za Saulem, a Saul poklonil se Hospodinu.³² Poté řekl Samuel: „Přiveďte ke mně Agaga, krále amaleckého!" Byl mu tedy přiveden Agag, náramně tlustý, a chvěl se. I řekl Agag: „Neoddělí mne tedy hořká smrt?"³³ Samuel pravil:

„Jako činil meč tvůj ženy bezdětnými,
tak bude bez dětí mezi ženami matka tvá!"

Pak ho rozsekal Samuel na kusy před Hospodinem v Galgale,³⁴ a odešel do Ramy. Také Saul vrátil se domů do Gabay.³⁵ A neviděl již Samuel Saula až do dne smrti, své; přece však litoval Samuel Saula, ježto Hospodin želel toho, že ho ustanovil králem nad Israelem.

Místo zavrženého krále pomazán David na království. (16, 1.–13.)

HLAVA 16. –¹ I řekl Hospodin Samuelovi: „Dokavad budeš ty litovati Saula, když přece já jsem ho zavrhl, aby nekraloval nad Israelem? Naplň roh svůj olejem a pojď, ať pošlu tě k Isajovi, Betlemanu, neboť vyhledal jsem si mezi syny jeho krále."² Samuel se ptal: „Kterak půjdu? Vždyť uslyší to Saul a zabije mě." Hospodin pravil: „Vezmi si s sebou tele ze skotu a řci: „Abych obětoval Hospodinu, přicházím."³ K oběti pozvi Isaje, a já ti ukáži, co máš činiti: pomazeš, koho ti ukáži."

⁴ Učinil tedy Samuel, jak mu řekl Hospodin, a přišel do Betlema. Starší města se divili, vyšli mu vstříc a řekli: „Je příchod tvůj pokojný?"⁵ On odpověděl: „Pokojný: abych obětoval Hospodinu, přišel jsem. Posvěťte se, a pojďte se mnou, ať obětuji." Posvětil také Isaje i syny jeho, a pozval je k oběti.⁶ Když přišli, a když uviděl Eliaba, řekl (si): „Je (tento) před Hospodinem jeho pomazaným?"⁷ Hospodin však Samuelovi řekl: „Nehleď na tvář ani na vysokou jeho postavu, neboť jsem jej zamítl. Nesoudím já podle vzezření člověka; člověk totiž vidí zevnějšek, Hospodin však hledí k srdci."⁸ I povolal Isaj Abinadaba, a přivedl ho před Samuela. Ten však řekl: „Ani toho nevyvolil Hospodin."⁹ Poté přivedl Isaj Sammu, ale i o něm řekl: „Ani toho nevyvolil Hospodin."¹⁰ Když tak přivedl Isaj sedm. synů svých před Samuela, řekl Samuel Isajovi: „Těch nevyvolil Hospodin."¹¹ A (dále) pravil Samuel Isajovi: „Jsou to již všichni synové tvoji?" On odpověděl: „Ještě zbývá nejmladší; pase ovce." I řekl Samuel Isajovi: „Pošli pro něj, ať ho přivedou! Neboť nesedneme k jídlu, dokud on sem nepřijde!"¹² Poslal tedy pro něho a přivedl ho. Byl pak ryšavý, pěkného vzezření a krásné postavy. Tu řekl Hospodin: „Nuže, toho pomaz, neboť ten je to."¹³ Vzal tedy Samuel roh s olejem, a pomazal ho mezi bratry jeho. A obrácen byl duch Hospodinův na Davida od toho dne i potom. Samuel pak vstav, odešel do Ramy.

David na dvoře královském. (16, 14.–20, 43.)

¹⁴ Když pak duch Hospodinův od Saula odstoupil, lomcoval jím duch zlý, od Hos-

V. ²⁹ „Vítěz v Izraeli" = Israelova sláva = Jahve.

V. ³³ „Místo „rozsekal na kusy" čti: „rozpálil" nebo prostě: „sťal".

HL. 16. V. ¹⁴. Není zřejmo, byl-li Saul (aspoň částečně) posedlý zlým duchem, či byl-li toliko stížen duševní chorobou. Zlat. myslí na zuřivost (manii), jiní na melancholii. Nebyl to stav trvalý, ale bylo to pře-

podina.¹⁵ I řekli Saulovi služebníci jeho: „Hle, zlý duch od Boha tebou lomcuje.“¹⁶ Nechat rozkáže pán náš, a služebníci tvoji, kteří jsou před tebou, budou hledati člověka, který umí hráti na harfu, aby, když tě napadne zlý duch od Hospodina, sám hrál, a tak se ti ulehčilo.“¹⁷ Saul pravil služebníkům svým: „Opatřte mi tedy někoho, kdo umí dobře hráti, a přiveďte ho ke mně.“¹⁸ Jeden ze služebníkův ujav slovo, řekl: „Hle, viděl jsem syna Isaje, Betlemana, který umí hráti; je velmi silný, muž bojovný, obratný v řeči, muž krásný, a Hospodin je s ním.“¹⁹ Poslal tedy Saul posly k Isajovi se vzkazem: „Pošli ke mně Davida, syna svého, který pase.“²⁰ I vzal Isaj osla, naložil naň chlebbů, džbán vína a jednoho kozelce, a poslal (to) po Davidovi, synu svém, Saulovi.²¹ Tak přišel David k Saulovi a sloužil mu; ten si ho velmi zamiloval, že se stal oděncem jeho.²² A vzkázal Saul Isajovi: „Ať mi David slouží, neboť nalezl milost před očima máma!“²³ Kdykoli tedy zlý duch od Hospodina Saula napadl, brával David harfu a sám (na ni) hrával. I obcerstvoval se Saul a nabýval úlevy, neb odstupoval od něho zlý duch.

HLAVA 17. – ¹ Filištané sebravše vojska svá k boji, sešli se v judském Sochu, a položili se mezi Sochem a Azekou, v krajině Dommim.² Saul pak a synové Israelovi shromáždivše se, přišli do Terebintového údolí a sešikovali se k bitvě proti Filištanům.³ Filištané stáli na návrší s oné strany, a Israel stál na návrší s této strany a mezi nimi bylo (to) údolí.

⁴ I vyšel z tábora Filištanů podvrhelec, jménem Goljáš z Getu, vysoký šest loket a píd; ⁵ přílbou měděnou měl na hlavě, a v pancíř šupinatý byl oblečen; vážil pak (ten) jeho pancíř pět tisíc lotů mědi.

⁶ Holeně měděné měl na hnátech, a štít měděný pokrýval mu ramena.

⁷ Dřevo kopí jeho bylo jako vrátidlo tkalcovské, a železo kopí toho mělo šest set lotů váhy; oděncem jeho šel před ním.⁸ Stojte volal na zástupy Israelovy a říkal jim: „Proč jste přišli hotovi k bitvě? Nejsem já Filištan a vy nevolníci Saulovi? Vyberte ze sebe muže a nechat sejde dolů k souboji!“⁹ Bude-li moci bojovati se mnou a porazí-li mne, budeme vašimi poddanými; přemohu-li však a porazím-li já jeho, budete poddanými vy a budete nám sloužiti.“¹⁰ A Filištan dodal: „Já jsem dnes pohaněl vojska Israelova (řka): „Dejte mi muže, ať má se mnou souboj!“¹¹ Saul a všichni Israelité, slyšíce takové řeči Filištanovy, trnuli a báli se náramně.

¹² David byl syn Efratana, o němž nahoře praveno bylo; byl z Betlema Judova, slul Isaj, měl osm synův, a byl za dnů Saulových starcem velikého věku mezi muži.¹³ Tři jeho nejstarší synové odešli za Saulem na vojnu; jména tří synů jeho, kteří odešli na vojnu: prvorozený Eliab, druhý Abinadab a třetí Samma.¹⁴ David byl nejmladší. Když tedy tři nejstarší šli za Saulem,¹⁵ odešel David, a vrátil se od Saula, aby pásal stádo otce svého v Betlemě.

¹⁶ Vycházel pak Filištan ráno i večer, a stával (tak) po čtyřicet dní.

chodné *záchvaty*. Byl-li stav Saulův (toliko nebo zároveň také) poruchou duševní, snadno vysvětliti vliv hudby na jeho náladu. Vliv ten byl znám již starým (Atheňanům i Spartanům); i na rozzuřeně šelmy působí-
vá až nápadně.

V.²⁰ Místo „*džbán*“ čti „*měch*“. Srv. 1, 24.

V.²³ „Písmo častěji Bohu přičítá účinky, které se zdají míti cos nadpřirozeného a jejichžto příčiny jsou tajny a neznámý; proto praví zde, že Saulem lomcoval zlý duch od Hospodina.“ (Calmet, † 1757.)

Hl. 17. Za v.¹¹ následuje v LXX hned v. 32; jinými slovy: LXX *nemá úryvku v. 12.– 31.; rovněž nemá LXX 17, 55.– 18, 5.; 18, 9.– 11. 17.– 19, 29b. až 30. Alexandrijští překladatelé neměli těchto úryvků v hebrejské předloze, ze které překládali!*

¹⁷ I řekl Isaj Davidovi, svému synu: „Vezmi bratrům svým efu pražmy a těchto deset chlebův, a běž do ležení ke svým bratrům; ¹⁸ těchto deset syrců doneseš tisícníkovi. Navštívíš bratry své, dobře-li se mají, a zviš, ke kterým jsou přiřazeni.“ – ¹⁹ Saul, oni i všichni synové Israelovi (právě) bojovali proti Filišťanům v údolí Terebintovém. – ²⁰ Vstal tedy David ráno, poručil stádo strážnému, a vzav ty věci odešel, jak mu byl přikázal Isaj. I přišel na místo Magala, mezi vojsko, které vycházelo do boje a křičelo k bitvě. ²¹ Israelité totiž sešikovali se, ale i Filišťané naproti byli pohotově.

²² Nechav tedy David věci, které byl přinesl, na starost strážnému zavazadel, běžel k bojišti a tázal se, dobře-li je ve všem jeho bratrům. ²³ Když ještě mluvil s nimi, ukázal se onen muž, podvrhelec, jménem Goljáš, Filišťan z Getu; vystupoval z ležení Filišťanův a mluvil táž slova; David je slyšel. ²⁴ Všichni Israelité, když užířeli muže toho, utíkali před ním, velmi se ho bojíce. – ²⁵ I řekl kdosi z Israele: „Vidíte toho muže, který vychází? Aby haněl Israele, vyšel. Protož muže, který ho zabije, zbohatí král velikým bohatstvím, dceru svou mu dá, a dům otce jeho osvobodí od daně v Israeli.“ – ²⁶ David tázal se mužů, kteří stáli s ním: „Co bude dáno muži, který zabije tohoto Filišťana a tak odejme potupu od Israele? Neboť kdo je tento neobřezaný Filišťan, že potupil vojska Boha živého?“ ²⁷ Lid mu pravil totéž, řka: „To bude dáno muži, který ho zabije.“ ²⁸ Když uslyšel Eliab, nejstarší jeho bratr, že o tom mluví s jinými, rozhněval se na Davida a řekl: „Proč jsi přišel, a proč jsi nechal několik těch ovců v pustině? Znáš já pýchu tvou a zlobu srdce tvého: přišel jsi dívat se na bitvu!“ ²⁹ I řekl David: „Co jsem učinil? Zdaž to není (pouhé) slovo?“ ³⁰ A uchýliv se maličko od něho k jinému, tázal se ho týmiž slovy. Lid pak mu odpověděl totéž, co prve. ³¹ I mluvilo se o slovech, která David pronesl, zvěstovali je Saulovi ³² a přivedli ho k němu.

I řekl mu: „Ať nikdo neklesá na mysli pro něho! Já, služebník tvůj, půjdu a budu bojovati proti tomu Filišťanu.“ ³³ Saul řekl Davidovi: „Nemůžeš postavit se proti Filišťanu tomu, abys bojoval s ním; neboť tys mládeneček, on však je válečník od svého mládí!“ ³⁴ David odpověděl Saulovi: „Když pásal služebník tvůj stádo otce svého, a když přicházel lev nebo medvěd, a bral berana ze stáda, ³⁵ honil jsem se za nimi, bil jsem je, a vydíral jsem jim ho z hrdla; když povstávali proti mně, bral jsem je za bradu, dával a zabíjel jsem je.“ ³⁶ I lva i medvěda zabil jsem já, služebník tvůj; bude tedy i tomuto Filišťanu neobřezanému jako jednomu z nich. Nuže, půjdu a zbavím lid potupy; neboť kdo je tento neobřezaný Filišťan, že se odvážil zlořečiti vojsku Boha živého?“ ³⁷ A David dodal: „Hospodin, který vytrhl mě z moci lva a z moci medvěda, ten vysvobodí mě z rukou Filišťana tohoto.“ Řekl tedy Saul Davidovi: „Jdi, a Hospodin buď s tebou!“

³⁸ I oděl Saul Davida v roucha svá: dal mu na hlavu měděnou přilbu a oblékl jej v pancíř. ³⁹ Jsa také opásán jeho mečem na jeho rouchu, počal David zkoušeti, může-li v odění choditi; nebyltě tomu zvyklý. Řekl pak David Saulovi: „Nemohu tak choditi, neboť nejsem tomu zvyklý.“ I složil to, ⁴⁰ vzal hůl svou, kterou vždycky míval v rukou, vybral si pět velmi hladkých kamenů z potoka, vložil je do pastýřské mošny, kterou měl s sebou, a s prskem v ruce šel na Filišťana.

⁴¹ Také Filišťan šel a blížil se víc a více proti Davidovi, a odětec jeho před ním. ⁴² Když Filišťan pohleděl, a užířel Davida, pohrdal jím; neboť byl jinoch – ryšavý“ a pěk-ného vzezření. – ⁴³ A tázal se Filišťan Davida: „Jsem já pes, že přicházíš na mne s holi?“ Pak zlořečil Filišťan Davidovi bohy svými a ⁴⁴ pravil mu: „Pojď ke mně, a dám tvé maso ptákům nebeským a zvířatům pozemským.“ ⁴⁵ David Filišťanovi odpověděl: „Ty jdeš na mne s mečem, s kopím a se štítem; já však přicházím na tebe ve jménu Hospodina

zástupů, Boha vojsk Israelových, která jsi potupil.⁴⁶ Dnes dá tebe Hospodin v ruku mou: zabiji tě, vezmu ti hlavu a dám mrtvoly vojska filištínského dnes (ještě) ptákům nebeským a zvířatům pozemským. Tak pozná všechna země, že Bůh jest v Israeli.⁴⁷ Tak poznají všichni tuto shromáždění, že ne mečem, ani kopím vysvobozuje Hospodin; jeho je totiž boj. A vydá vás v ruce naše."⁴⁸ Když tedy Filištan sebou hnul, šel a blížil se proti Davidovi, pospíšil si David a běžel do boje s Filištanem s protější strany.⁴⁹ I sáhl rukou do mošny, vyňal jeden kámen, zatočil jím, vyhodil z praku a udeřil Filištana do čela; kámen uvázl mu v čele, a on padl tváří na zem. [⁵⁰ Tak přemohl David Filištany prakem a kamenem; udeřiv Filištana zabil jej. Ježto pak neměl David meče v ruce,]⁵¹ běžel, postavil se nad Filištana, vzal mu meč vytáhnuv jej z pochvy jeho, zabil ho, a stal mu hlavu. Filištané vidouce, že jejich největší silák je mrtev, dali se na útěk,⁵² Mužstvo israelské – i judské – povstalo, vzkřiklo a honilo Filištany, až přišlo do údolí, ano až ku hranám Akkaronu; ranění Filištané leželi po cestě k Seraim, ano až ke Gelu a k Akkaronu.⁵³ Vráťvše se z té honby za Filištany, synové Israelovi vpadli do stanů jejich.

⁵⁴ David pak vzav hlavu Filištanovu přinesl ji do Jerusalema; odění jeho však složil ve svém stanu.

⁵⁵ Toho času, když viděl Saul, že David vychází proti Filištanu, řekl Abnerovi, nejvyššímu veliteli vojska: „Abnere, ze kterého rodu je tento jinoch?" Abner odpověděl: „Jakože je živa duše tvá, králi, nevím!"⁵⁶ I řekl král: „Zeptej se ty, či syn jest jinoch ten."⁵⁷ Když tedy vrátil se David zabiv Filištana, vzal ho Abner a uvedl před krále, an držel hlavu Filištanovu v ruce.⁵⁸ Saul se ho tázal: „Ze kterého rodu jsi, jinochu?" David odpověděl: „Syn služebníka tvého Isaje, Betlemana, já jsem."

HLAVA 18. – ¹ Když pak přestal se Saulem mluvit, duše Jonatanova přilnula k duši Davidově, a miloval ho Jonatan jako sebe sama.

² Saul vzal jej toho dne a nedovolil mu, by se vrátil do domu otce svého.

³ Učinili pak David a Jonatan smlouvu, neboť miloval ho jako sebe sama.⁴ Jonatan svlékl svrchní roucho, které měl na sobě, a dal je Davidovi, ano i ostatní roucha svá, ba i meč, lučistiže a pás.

⁵ David chodil, kamkoli ho Saul posílal, a ve všem moudře si vedl, i ustanovil ho Saul nad vojáky; a líbil se velmi očím všeho lidu, zejména očím služebníků Saulových.

⁶ Když se David vracel, zabiv Filištana, vyšly ze všech měst israelských ženy, zpívající a tančící, vstříc Saulovi králi, s jásotem, bubinky a cimbály.⁷ Ženy (ty) prozpěvovaly hrajíce při tom:

„Saul (jich) pobil tisíc,
ale David deset tisíc!"

⁸ I rozhněval se Saul náramně, neboť nelíbila se ta věc očím jeho. A řekl: „Dali Davidovi deset tisíc, mně však dali (toliko) tisíc; co mu ještě schází, nežli jen království?"⁹ Potom, od toho dne, nelibě hleděl Saul na Davida.

¹⁰ Druhého dne napadl duch zlý od Boha Saula, že zuřil ve svém domě; David pak hrál sám jako každého dne. A Saul míval v ruce kopí,¹¹ i vyhodil je, zamýšleje přibodnouti Davida ke stěně. David však uhnul před ním, dvakrát.

¹² I bál se Saul Davida, protože Hospodin byl s ním, kdežto jej opustil.

V. ⁵⁴. Místo „ve svém stanu" čti: „ve stanu Hospodinově" (níže 21, 9.). Hl. 18. V. ¹⁰. „zuřil" jsa napaden zlým duchem vyslovuje hebr. týmže slovesem, které bývá překládáno: „prorokoval!"

¹³ Zbyl se ho tedy Saul, učiniv jej velitelem nad tisícem mužů; i vycházel a vcházel před lidem. ¹⁴ Ať šel kam šel, David moudře si vedl, a Hospodin byl s ním. ¹⁵ Saul vida, že je velmi moudrý, počal se ho vystříhati. ¹⁶ Všecek Israel však i Juda miloval Davida, neboť on vcházel i vycházel před nimi.

¹⁷ I řekl Saul Davidovi: „Hle, nejstarší dceru svou Merobu – tu ti dám za manželku; buď jen udatným mužem a veď boje Hospodinovy.“ – Saul si totiž myslel: „Ať není má ruka na něm, ale ať je na něm ruka Filištanů!“ – ¹⁸ David odpověděl Saulovi: „Kdo jsem já nebo co je život můj a rod otce mého v Israeli, abych se stal královým zetěm?“ ¹⁹ Když však přišel čas, kdy měla být dána Merob, dcera Saulova, Davidovi, byla dána za manželku Hadrielovi, Molaťanu. ²⁰ Milovala však Davida Michol, druhá dcera Saulova. Když to bylo zvěstováno Saulovi, líbilo se mu to, ²¹ a Saul (si) pravil: „Dám mu ji, aby mu byla osidlem a ruka Filištanů by byla na něm.“ Řekl tedy Saul Davidovi: „Po druhé staneš se zetěm mým dnes!“ ²² A rozkázal Saul služebníkům svým: „Rcete Davidovi, až nebudu přítomen: „Hle, líbíš se králi a všichni služebníci jeho milují tě. Nuže, buď tedy zetěm královým!““ ²³ Když mluvili tajně služebníci Saulovi všechna ta slova Davidovi, řekl David: „Zdá se vám to maličkost, státi se zetěm královým? Jáť jsem člověk chudý a nepatrný!“ ²⁴ Služebníci to zvěštovali Saulovi řkouce: „To a to pravil David!“ ²⁵ Saul řekl: „Takto mluvte k Davidovi: „Nepotřebuje král snubného, než toliko sto filištanských předkožek, aby byla vykonána pomsta nad královými nepřáteli.“ – Saul totiž zamýšlel tak dáti Davida v ruce Filištanů. – ²⁶ Když oznámili služebníci Davidovi, slova Saulova, líbila se věc ta – býti zetěm královým – očím Davidovým. ²⁷ Po nemnohých dnech David vstal, odešel s muži, kteří pod ním byli, zbíl z Filištanů dvě stě mužů, přinesl jejich předkožky a odpočítal je králi, aby byl zetěm jeho. Dal mu tedy Saul Michol, svou dceru, za manželku.

²⁸ I viděl Saul a poznal, že Hospodin je s Davidem.

²⁹ A Michol, dcera Saulova, milovala ho.

Počal tedy Saul více se báti Davida a stal se Saul nepřitelem Davidovým navždy.

³⁰ Kdykoli vytáhla knížata filištinská, vedl si David od počátku jejich tažení moudřejší, než všichni služebníci Saulovi; tak bylo jeho jméno velmi proslaveno.

HLAVA 19. – ¹ Saul mluvil k Jonatanovi, synu svému, a ke všem služebníkům svým, že je žádoucí, by David byl zabit. Jonatan však, syn Saulův, velmi Davida miloval. ² Oznámil to tedy Jonatan Davidovi řka: „Saul, otec můj, usiluje tě zabít; proto měj se, prosím, zítra na pozor: schovej se a zůstaň skryt! ³ Já pak vyjdu a státi budu vedle otce svého v polích, kdekoli budeš; já mluviti budu o tobě k otci svému, a cokoliv uhlídám, oznámím ti.“ ⁴ Mluvil tedy Jonatan o Davidovi dobré věci k Saulovi, otci svému, a řekl mu: „Nehřeš, králi, proti služebníkovi svému Davidovi, neboť neprohřešil se proti tobě, a činy jeho jsou ti velmi užitečné.“ ⁵ Vydal život svůj v nebezpečství, zabil Filištana, a Hospodin dal (skrže něho) veliké vítězství všemu Israelovi; viděl jsi to a radoval ses. Proč bys tedy hřešil proti krvi nevinné, že bys zabil Davida, který je bez úhony?“ ⁶ Když to Saul uslyšel, dal se ukrotiti řečí Jonatanovou a přísáhl: „Jako že živ je Hospodin, nebude zabit!“ ⁷ Povolal tedy Jonatan Davida a zvěštoval mu všechny ty věci; pak uvedl Jonatan Davida k Saulovi, a byl před ním jako býval prve.

⁸ Když nastala zase válka, David vytáhl, bojoval proti Filištanům a způsobil jim velkou porážku, že utekli před ním. ⁹ I pojal duch zlý od Hospodina Saula, an seděl v do-

V. ¹³ „před lidem“ = svým plukem.

mě svém maje v ruce kopí, a David sám hrál (na harfu).¹⁰ Saul pokusil se přibodnouti kopím Davida ke stěně; David však uhnul před Saulem, a tak kopí bez úrazu udeřilo do stěny a David spasil se útekem té noci.

¹¹ Poslal tedy Saul služebníky své k domu Davidovu, aby ho hlídali a ráno aby byl zabit. Avšak Michol, manželka Davidova, mu to oznámila a řekla: „Nezachráníš-li se této noci, zítra zemřeš!“¹² A spustila ho oknem. On odešel a tak útekem se spasil.¹³ Michol pak vzala sochu, položila ji na lože, dala jí na hlavu chlupatici z kozí srsti a přikryla ji šaty;¹⁴ a když poslal Saul biřice, aby Davida jali, bylo řečeno, že je nemocen.¹⁵ Saul však poslal opět posly, aby pohleděli na Davida, a řekl: „Přineste ho ke mně na loži, ať je zabit!“¹⁶ Když poslové přišli, našli na loži sochu a na její hlavě chlupatici z kozí srsti.¹⁷ I tážal se Saul Micholy: „Proč jsi mě tak oklamala a pustila jsi nepřitele mého, by utekl?“ Michol Saulovi odpověděla: „Protože mi řekl: „Pust mě, sice tě zabi-ji!““

¹⁸ David spasiv se útekem, přišel k Samuelovi do Ramy a oznámil mu vše, co mu byl učinil Saul; potom odešli, on a Samuel, a bydlili v Najotě.¹⁹ I bylo Saulovi oznámeno: „Hle, David je v Najotě u Ramy.“²⁰ Poslal tedy Saul pochopy, aby jali Davida. Ti když uviděli zástup proroků prorokujících a Samuela v jejich čele, sestoupil duch Hospodinův také na ně, a též oni začali prorokovati.²¹ Když to bylo zvěstováno Saulovi, poslal opět jiné posly, prorokovali však i oni. I poslal Saul opět třetí posly, a také ti prorokovali. Tu se Saul rozněval,²² šel sám do Ramy, přišel až k veliké cisterně, která je v Socho, a tážal se: „Na kterém místě je Samuel a David?“ Bylo mu řečeno: „Hle, jsou v Najotě u Ramy.“²³ Odešel tedy k Najotu u Ramy; avšak duch Boží pojal také jej, i prorokoval cestou ustavičně, až přišel do Najotu u Ramy.²⁴ Tu svlékl se také on ze svých šatů, prorokoval s jinými před Samuelem a ležel nahý celý ten den i noc. Odtud vzniklo i přísloví: „Zdaž i Saul mezi proroky?“

HLAVA 20. – ¹ David utekl z Najotu, který jest u Ramy, a přišed, mluvil před Jonatanem: „Co jsem učinil? Jaká je nepravost má, jaký je hřích můj proti otci tvému, že mi ukládá o život?“² Ten mu řekl: „Odstup to (od tebe), neumřeš! Nečiníš otec můj nic velikého ani malého, leč to prve oznámí mně; zatají mi tedy toliko tuto věc otec můj? Nikoli, toho nebude!“³ A přísáhl opět Davidovi, který pak pravil: „Víš jistě tvůj otec, že jsem našel milost před očima tvými, i řekne (si): „Ať neví o tom Jonatan, aby se snad nezarmoutil.“ Ba ano, jako že živ je Hospodin a jako že živa je duše tvá, mne a smrt dělí takovka jeden toliko krok!“

⁴ Jonatan řekl Davidovi: „Každé přání duše tvé, které vyslovíš, učiním ti!“⁵ Pravil tedy David Jonatanovi: „Hle, zítra jest nov měsíce a já podle obyčeje mám sednouti si podle krále k jídlu; pusť mne tedy, ať se mohu skrývati na poli až do večera.“⁶ Rozhlédne-li se otec tvůj a bude-li se ptáti na mne, odpověz mu: „Prosil mne David, aby směl rychle jíti do Betléma, města svého, neboť oběti slavné mají tam všichni z čeledi jeho.“⁷ Řekne-li: „Dobře,“ bude mít pokoj služebník tvůj. Rozzlobí-li se však, věz, že se odhodlal k nejhor-

HL. 19. V. ²⁰. Jak „prorokovali“, viz. výše 10, 5. 10.–12.

V. ²⁴. *O nahotě* prorokové srv. Is 20, 2; Mich 1, 8. Někteří myslí, že Saul svlékl jen vrchní roucho; to by však bylo málo nápadné. Spíše svlékl všecek šat, ponechav si jen nákyčelnice (srv. Ex 28, 42.), nebo uvázav si kolem pasu zástěru. Již Calmet připomenul: „V horkých krajinách není vzácné ani dnes ještě viděti domnělé proroky nebo podvodníky, kteří se vydávají za inspirované, ani chodí zcela nazí; otroci nechodili jinak.“

šímu. ⁸ Prokaž tedy milosrdenství služebníku svému, neboť jsi dovolil, by služebník tvůj učinil s tebou smlouvu Hospodinovu: je-li na mně jaká nepravost, zabij mě ty, a neuváděj mne k otci svému." ⁹ „Odstup to od tebe!" – vece Jonatan. – „Ba, poznám-li jistě, že odhodlal se otec můj k nejhoršímu proti tobě, nemůže ani býti, abych ti (toho) neoznámil!" ¹⁰ I ujal slovo David, řka Jonatanovi: „Kdo mi to oznámí, odpoví-li ti snad otec tvůj něco tvrdého o mně?" ¹¹ Jonatan řekl Davidovi: „Pojď, vyjděme ven na pole!" Když oba vyšli na pole, ¹² pravil Jonatan Davidovi: „Hospodine, Bože Israelův! Poznám-li úmysl otce svého zítra nebo pozejtří, bude-li to co dobrého Davidovi, a hned-li nepošlu k tobě, abych ti to oznámil: ¹³ trestej Hospodin Jonatana a opět ho trestej! Bude-li však trvati zlost otce mého proti tobě, zjevím ti to tajně, propustím tě, bys mohl v pokoji odejít, a Hospodin buď s tebou, jako býval s otcem svým. ¹⁴ Budu-li živ, prokaž mně milost Hospodinovu; umru-li však, ¹⁵ neodepři milosti své domu mému na věky. Až bude vykořeňovati Hospodin nepřátele Davidovy s povrchu země, do jednoho, ať (ne)ní Jonatan odňat svému domu! ¹⁶ Ale ať Hospodin vymáhá pokutu na nepřátelích Davidových!" ¹⁷ A opět přísahal Jonatan Davidovi, že ho miluje; neboť jako sebe sama, tak jej miloval.

¹⁸ I řekl mu Jonatan: „Zítra je nov měsíce; budeš hledán, ¹⁹ zejména budeš pohřešován na svém místě pozítří. Sestup tedy rychle a jdi na místo, kde ses oněhdy skrýval, a sed! u skaliska, které sluje Ezel. ²⁰ Já pak vystřelím k němu do terče tři střely, jako bych se cvičil střeliti. ²¹ Pošlu také služebníka a řeknu mu: „Jdi a přines mi střely!" ²² Řeknu-li služebníku: „Hle, střely jsou před tebou, přines je," ty přijď ke mně, neboť budeš míti pokoj a nic zlého nebude – jako že živ jest Hospodin. Řeknu-li však služebníkov: „Hle, střely jsou za tebou," jdi v pokoji, nebo Hospodin tě posílá. ²³ O řečech pak, které jsme mluvili já a ty, buď Hospodin (svědkem) mezi mnou a tebou na věky!"

²⁴ Skryl se tedy David na poli. Když přišel nov měsíce, sedl král k jídlu.

²⁵ Král posadil se – podle obyčeje – na svou stolicí, která byla u stěny, Jonatan si sedl naproti, Abner vedle Saula, a shledáno, že místo Davidovo je prázdné. ²⁶ Saul však neříkal nic ten den, neboť myslil, že náhodou není čist ani (dosud) očištěn. ²⁷ Když přišel druhý den po novém měsíci, opět bylo viděti, že je místo Davidovo prázdné. I ptal se Saul Jonatana, syna svého: „Proč nepřišel, syn Isajův ani včera ani dnes k jídlu?" ²⁸ Jonatan odpověděl Saulovi: „Prosil mne snažně, by směl jíti do Betlema. ²⁹ Řekl: „Dovol mi, neboť oběť slavná je ve městě, jeden z mých bratří pozval mne; nuže tedy, jestliže jsem nalezl milost před očima tvými, půjdu spěšně a podívám se na své bratry." Proto nepřišel ke stolu královu." ³⁰ Saul se rozhněval na Jonatana a řekl mu: „Synu ženy, nadbíhající muži, zda nevím, že miluješ syna Isajova, k hanbě své i k hanbě lůna matky své? ³¹ Neboť pokud bude syn Isajův na zemi žíti, nebudeš pevný ty, ani království tvé. Proto pošli pro něho hned teď, a přived mi jej, neboť je syn smrti." ³² Jonatan odpovídaje Saulovi, svému otci, pravil: „Proč má umřít? Co učinil?" ³³ I vzal Saul rychle kopí, aby ho probodl. Jonatan poznal, že jest otec odhodlán Davida zabít. ³⁴ Vstal tedy Jonatan od stolu velmi se hněvaje, a nejedl druhý den nového měsíce, neboť rmoutil se pro Davida, že ho potupil otec jeho.

³⁵ Ráno přišel Jonatan na pole, jak si to David přál, a s ním mladý služebník. ³⁶ I řekl svému služebníku: „Jdi a nos mi střely, které já vystřelím." Když služebník běžel, vystřelil

Hl. 20. V. ⁹. „*odstup to od tebe*", bych tě zabil nebo vydal na smrt otci. V. ¹⁴. n. „*Budu-li živ*", až nastoupíš na trůn.

K v. ²³. srv. Gn 31, 48. nn. – „*svědkem*", který je zároveň také *soudcem* a *mstitelem* toho, kdo smlouvě nedostojí.

střelu přes něj.³⁷ Když pak služebník přicházel k místu střely, kterou byl Jonatan vystřelil, volal Jonatan za služebníkem: „Hle, tamto je střela, dále za tebou!“³⁸ A opět volal Jonatan za služebníkem: „Pospěš, rychle, nestůj!“ I sebral služebník Jonatanův střely, a přinesl je pánu svému.³⁹ Oč běželo, dokonce však nevěděl, nebo toliko Jonatan a David o té věci věděli.⁴⁰ Pak dal Jonatan zbraň svou služebníkovi a řekl mu: „Jdi a dones to do města.“⁴¹ Když služebník odešel, vstal David s místa, které bylo na jihu, padl na tvář k zemi, poklonil se třikrát, a políbivše se vespolek, plakali druh nad druhem, zejména David.⁴² A řekl Jonatan Davidovi: „Jdi v pokoji! Cokoli jsme si oba přísahali ve jménu Hospodinově, řkouce: „Hospodin buď (svědkem) mezi mnou a tebou, i mezi potomstvem mým a potomstvem tvým až na věky (platil)!“⁴³ Poté David vstal a odešel, a Jonatan také vrátil se do města.

David psancem v Judsku. (21, 1.–26, 25.)

HLAVA 21. – ¹ David přišel do Nobe ke knězi Achimelechovi. I zhrozil se Achimelech, že přišel David, a pravil mu: „Proč jsi ty sám a nikdo není s tebou?“² David knězi Achimelechovi odpověděl: „Král mi přikázal (jednu) věc, a řekl: „Ať žádný neví o tom, proč jsi poslán ode mne, a co jsem ti přikázal!“ Proto jsem vykázal služebníkům svým příslušná místa.“³ Nyní však, máš-li co po ruce, dej mi, asi pět chlebů, nebo cokoli najdeš.“⁴ Kněz odpovídá Davidovi, pravil mu: „Nemám chlebů všedních po ruce, ale toliko chléb posvátný; jen nejsou-li služebníci znečištěni, zejména od žen?!“⁵ David knězi odvětil: „Ano, pokud jde o ženy, zdrželi jsme se (jich) v minulých dnech; kdykoli vycházíme, bývají těla služebníků tvých svatá, třebaš to není cesta svatá; dnes však i ona je svatá, i těla (jejich).“⁶ Dal mu tedy kněz posvátný chléb, neboť nebylo tam chleba, leč toliko chleby předkladné, které byly vzaty od obličeje Hospodinova, aby (místo nich) byly položeny chleby čerstvé.

– ⁷ Toho dne byl tu muž jeden ze služebníků Saulových, uvnitř, ve stánku Hospodinově; a jméno jeho Doeg, Edomec, vrchní Saulových pastýřů. –

⁸ Řekl pak David Achimelechovi: „Máš tu po ruce kopí nebo meč? Nevzal jsem totiž meče svého ani (jiné) zbraně své s sebou, ježto rozkaz králův naléhal.“⁹ Kněz pravil: „Hle, meč Goliáše, Filišťana, kterého jsi zabil v Terebintovém údolí, je tu zavínut pláštěm za efodem; chceš-li (si) jej vzít, vezmi, neboť zde není jiného kromě toho.“ I řekl David: „Není mu jiný podobný; dej mi jej!“

¹⁰ David tedy vstal, utekl ten den před Saulem a přišel k Achisovi, králi getskému.¹¹ Když Davida uźřeli služebníci Achisovi, řekli mu: „Zda není tento David, král země? Zda nezpívali tomuto s rejí řkouce:

V. ⁴³. „do města“ Gabay.

HI. 21, V. ². David, aby vyplnil domnělý rozkaz králův, vykázal služebníkům vojákům svým, místa, na kterých se s nimi sejde, ta místa s nimi „umluvil“. David lže z nouze; nechce, by velekněz věděl, proč utíká, ježto by mu sotva byl posloužil ze strachu před Saulem, ano snad by byl i Saulovi uďal, co se děje. Viz níže hl. 22.

V. ⁴. Chleby předkladné byly svatosvaté, t. j. směli jich požívat jen knězi na posvátném místě (Lv 24, 9.), kteří byli levitsky (obřadně) čisti. (Lv 22, 3.) Velekněz pro nezbytnou nutnost je sice ochoten dát chleby ty k jídlu nekněžím, snaží se však zachovati ze zákona tolik, co možno: žádá od Davida a jeho domnělých služebníků obřadnou čistotu; té pozbývali Israelité také tělesným obcováním. Lv 15, 16; Ex 19, 15; 2. Sam 11, 4. Velekněz poskytnuv Davidovi posvátných chlebův učinil správné, ježto přirozený zákon lásky k bližnímu a milosrdenství se strádajícím je závažnější, nežli kladný předpis obřadný. Velekněz připomíná zejména tuto nečistotu, ježto bylo více pravděpodobno, že se vojáci tímto způsobem poskvřnili, nežli způsobem jiným (dotek mrtvol).

„Saul (jich) pobil tisíc, ale
David deset tisíc“?

¹² David dobře si všiml těch slov, a bál se velmi Achise, krále getského. ¹³ I přetvářel se před nimi, potácel se jim mezi rukama, vrážel do dveří brány a sliny tekly mu po bradě. ¹⁴ Achis řekl služebníkům svým: „Viděli jste, že ten člověk šílí; proč jste ho přivedli ke mně? ¹⁵ Máme nedostatek šilenců, že jste uvedli tohoto, aby zuřil přede mnou? Tento člověk patří do mého domu?“

HLAVA 22. – ¹ Odešel tedy odtud David a utekl do jeskyně Odollam. Když to uslyšeli bratři jeho a všecek dům otce jeho, sestoupili tam k němu. ² A sešli se k němu všichni, kteří byli v úzkých, tísnění dluhy, a hořké mysli; i stal se náčelníkem jejich. Bylo jich s ním okolo čtyř set mužů.

³ Odtud šel David do Masfy, která je v Moabsku, a řekl králi moabskému: „Prosím, by směl zůstatí otec můj a matka má mezi vámi, dokud nezvím, co mi učiní Bůh.“ ⁴ I nechal jich u krále moabského, a zůstávali u něho všechny dny, ve kterých byl David v oné pevnosti.

⁵ Řekl pak prorok Gad Davidovi: „Nezůstávej v pevnosti té, dej se na cestu a jdi do Judska.“ David šel a přišel do lesa Haret.

⁶ Uslyšev Saul, že se ukázal David a muži, kteří byli s ním – Saul zůstal v Gabae, byl v háji, který je u Rámy, měl v ruce kopí a všichni služebníci jeho stáli okolo něho – ⁷ pravd služebníkům svým, kteří stáli při něm: „Nuže, slyšte, synové Benjaminovi. Dá vám všem syn Isajův pole a vinice, a všechny vás udělá tisícíky a setníky, ⁸ že jste se spikli všichni proti mně? Není nikoho, kdo by mi něco oznámil, zvláště, že i syn můj učinil smlouvu se synem Isajovým! Není, kdo by mne politoval z vás, nebo kdo by mi něco oznámil, že poštvá syn můj proti mně služebníka mého, který mi strojí úklady až do dneška!“ ⁹ Doeg, Edomec, který tu stál, a byl první mezi služebníky Saulovými, ujal slovo a řekl: „Viděl jsem syna Isajova v Nobe u kněze Achimelecha, syna Achitobova; ¹⁰ ten tázal se mu Hospodina a dal mu potravu: také meč Filištana Goljáše mu dal.“ ¹¹ Poslal tedy král, aby zavolali kněze Achimelecha, syna Achitobova, jakož i všecek dům otce jeho, kněze, kteří byli v Nobe; ti všichni přišli ke králi. ¹² I řekl Saul Achimelechovi: „Slyš, synu Achitobův!“ On odpověděl: „Tu jsem, pane!“ ¹³ Řekl mu tedy Saul: „Proč jste se spikli proti mně, ty a syn Isajův? Neboť dal jsi mi chleby a meč, a tázal ses mu Boha, aby povstal proti mně a úklady mi strojí, jak činí do dneška.“ ¹⁴ Achimelech odpovídá králi pravil: „A kdo je mezi všemi služebníky tvými jako David, zeť králův, tak věrný, poslušný tvých rozkazův a vážený v domě tvém?“ ¹⁵ Zda dnes (teprv) počal jsem tázati se mu Boha? Odstup to ode mne! Nepodezřívaj král z takových věcí služebníka svého a všeho domu otce jeho; neboť nevěděl služebník tvůj o té věci nic, ani zbla.“ ¹⁶ Tu řekl král: „Smrti zemřeš, Achimelechu, ty i všecek dům otce tvého.“ ¹⁷ A

V. ⁶. O chlebech předkladných viz Ex 20, 23.–30; 37, 10.–16; Lv 24, 5.–9.

V. ⁷. Z toho, že Dó'ég tu byl „*před Jahvem*“ plyne, že *svatostánek* (bez archy, která byla v Karitiarim), a sídlo veleknězovo ze *Síla* (rozbořeného?) bylo přeneseno do *Nóbu*.

V. ¹³. Na východě dosud mnozí z lidu se domnívají, že šílení lidé jsou ovládáni duchem vyšší bytosti, kterou by urazil a jejíhož trestu bylo by se obávat tomu, kdo by šílenému nějak ublížil. Podobný nesprávný názor byl asi rozšířen u starých Východanů. Na tu domněnku navázal David svou lest: předstírá šílenství, aby nebyl Filištany zabit. – *O slintání* srv. Mk 9, 17; Lk 9, 39.

přikázal král běžcům, kteří stáli kolem něho: „Obraťte se a pobijte (ty) kněze Hospodinovy, neboť ruka jejich je s Davidem: ač věděli že utíkal, neoznámili mi nic.“ Služebníci královi však nechtěli vztáhnouti rukou svých na kněze Hospodinovy.¹⁸ Řekl tedy král Doegovi: „Obrať ty se a oboř se na ty kněze.“ Edomec Doeg se obrátil, obořil se na kněze a zabil toho dne osmdesát pět mužů, kteří se oblékali ve lněný efod.¹⁹ Také Nobe, kněžské město, vybil ostrím meče, muže i ženy, děti, ano i kojence; hovězí dobytek, osly i ovce (pobil) ostrím meče.

²⁰ Jeden však syn Achimelecha, syna Achitobova, jménem Abjatar, vyvázl, utekl k Davidovi,²¹ a oznámil mu, že pobil Saul kněze Hospodinovy.²² I řekl David Abjatarovi: „Věděl jsem toho dne, ježto byl tam Edomec Doeg, že to bezpochyby oznámí Saulovi. Já odpovídám za smrt všech příslušníků (domu) otce tvého.²³ Zůstaň se mnou, neboj se; bude-li kdo ukládati o život mně, bude také ukládati o život tobě, a se mnou zachován budeš.“

HLAVA 23. – ¹ Davidovi bylo oznámeno: „Hle, Filišťané dobývají Keily a loupí humna.“² Tázał se tedy David Hospodina řka: „Mám jít, bych ty Filišťany porazil?“ Hospodin řekl Davidovi: „Jdi: poraziš Filišťany a Kedu vysvobodíš!“³ I řeklo mužstvo Davidovo, které s ním bylo: „Hle, jsme tu v Judsku a bojíme se; čím více, půjdeme-li do Keily proti vojskům filištinským?“⁴ David tážal se tedy opět Hospodina, a ten mu odpověděl: „Vstaň a jdi do Keily, neboť já dám Filišťany v ruku tvou.“⁵ Odešel tedy David a mužstvo jeho do Keily, bojoval“ proti Filišťanům, odehnal jim dobytek, a způsobil jim velikou porážku. Tak vysvobodil David obyvatele Keily.

⁶ Toho času, kdy utekl Abjatar, syn Achimelechův, k Davidovi, a přišel do Keily, měl s sebou efod.

⁷ Když bylo Saulovi oznámeno, že přišel David do Keily, řekl Saul: „Dal ho Bůh v ruce mé, neboť jest zavřen všed do města, ve kterém jsou brány a závory.“⁸ A přikázal Saul všemu lidu, aby táhl do boje ke Keile, a oblehl Davida i mužstvo jeho.⁹ Když to David zvěděl, že Saul tajně mu strojí úklady, řekl Abjatarovi, knězi: „Přines efod!“¹⁰ Pak pravil David: „Hospodine, Bože Israelův! Služebník tvůj slyšel pověst, že se chystá Saul přijít do Keily, aby vyvrátil (to) město pro mne.“¹¹ Sestoupí tedy (sem) Saul, jak slyšel služebník tvůj? Hospodine, Bože Israelův, oznam (to) služebníkovi svému!“ Hospodin řekl: „Sestoupí.“¹² I řekl David: „Vydají Keilští mne, i muže, kteří se mnou jsou, v ruce Saulovy?“ Hospodin pravil: „Vydají.“¹³ Vstal tedy David a mužstvo jeho – bylo jich asi šest set – a vyšedše z Keily, sem tam potulovali se nazdařbůh. Když bylo Saulovi oznámeno, že utekl David z Keily [a (tak) se zachránil], (Saul) nedbal (již) o tu výpravu.

¹⁴ David se zdržoval na poušti na místech nejbezpečnějších, a zůstával v horách pouště Zif; a Saul pásl po něm všechny dny, ale nedal ho Bůh v ruce jeho.¹⁵ I viděl David, že vyšel Saul, by mu ukládal o život. Když tedy byl David na poušti Zif v Lese,¹⁶

HI. 22. V.¹⁹ Srv. 15, 3, – Saul trestá *domnělou velezradu* kněží netoliko popravou jich, ale zničením všeho živého v jejich městě. Je to nejprísrnější trest, stanovený Dt 13, 13, na největší zločin, modlářství. Čin Saulův je výstrahou každému panovníku, klonícímu se k podezřívání a k ukrutnosti!

V.²² „*Já odpovídám . . .*“ jsem příčinou, že byli příbuzní tvoji zabiti, proto *přijímám povinnost* pomstít jménem tvým vraždu jejich“ podle práva krve. David byl tou „*příčinou*“ bezděky, neměl tedy viny na té vraždě.

V.²³ b. přelož: „Kdokoli bude ukládati o život tobě, bude ukládati o život mně, a tys mým vzácným svěřencem.“

vstal Jonatan, syn Saulův, odešel k Davidovi do Lesa a dodal mu důvěry v Boha; pravil mu: ¹⁷ „Neboj se; neboť nenalezne tebe ruka Saula, otce mého, ale ty kralovati budeš nad Izraelem, a já budu druhým po tobě; však i Saul, otec můj, ví to.“ ¹⁸ A učinili oba smlouvu před Hospodinem. David zůstal v Lese, Jonatan pak vrátil se domů.

¹⁹ I přišli Zifští k Saulovi do Gabay řkouce: „Hle, David skrývá se u nás v nejbezpečnějších místech Lesa, který je napravo pouště.“ ²⁰ Nuže tedy, kdykoli se ti zachce přijít, přijď; naše pak péče bude, bychom ho vydali v ruce královy.“ ²¹ Saul řekl: „Požehnání buďtež od Hospodina, že jste mne politovali!“ ²² Jděte tedy, prosím, bedlivěji (vše) připravte, pozorněji si vedte, vypátrejte místo, na kterém bývá noha jeho, jakož i kdo ho tam viděl; nebo tuší o mně, že mu činím lživé úklady.“ ²³ Výzvěďte a vyzkoumejte všechny skryše jeho, v nichžto se skrývá, a vraťte se ke mně s věci jistou, abych šel s vámi. Byť pak i do země zalezl, pátrati budu po něm ve všech krajích Judska.“ ²⁴ Vsta-vše tedy, odešli do Zifu před Saulem.

David však a jeho mužstvo byli na rovině, napravo Jesimonu. ²⁵ Když pak táhl Saul a družina jeho hledati ho, bylo to oznámeno Davidovi; i sestoupil hned ke Skále a přebýval na poušti Maon. Saul uslyšev o tom, hnal se za Davidem na poušť Maon. ²⁶ A šel Saul po svahu hory s jedné strany, David pak a mužstvo jeho byli na svahu hory (té) po straně druhé; David již pochyboval, že by mohl Saulovi uniknouti, neboť Saul a mužstvo jeho obkličovali Davida a muže jeho se všech stran, aby je zjímali. ²⁷ Tu přišel posel k Saulovi řka: „Rychle pojď, nebo vtrhli Filišťané do země.“ ²⁸ Vrátil se tedy Saul přestav honiti se za Davidem, a pospíchal proti Filišťanům. Proto nazvali to místo „Skála dělicí“.

HLAVA 24. – ¹ Odtud odešel David nahoru a bydlil v bezpečných místech Engaddi. ² Když pak navrátil se Saul, vyhnav Filišťany, oznámili mu: „Hle, David je na poušti Engaddi.“ ³ Pojav tedy Saul tři tisíce mužů, vybraných ze všeho Izraele, šel hledati Davida a mužů jeho i na nepřekrásných skalách, které toliko kamzíkům schůdný jsou. ⁴ I přišel k ohradám ovčím, jež byly vedle cesty. A byla tam jeskyně, do které vešel Saul na potřebu; David pak a muži jeho skrývali se hlouběji v té jeskyni. ⁵ I řekli Davidovi služebníci jeho: „Aj, den, kdy praví ti Hospodin : „Já dám nepřítele tvého tobě, abys mu učinil, cokoli libo bude očím tvým.“ Tu David vstal a uřezal tiše kraj pláště Saulova. ⁶ Poté tlouklo srdce Davidovi, že odřezal kraj pláště Saulova. ⁷ I řekl mužům svým: „Hospodin mne milostivě uchovej, bych učinil tu věc pánu svému, pomazanému Hospodinovu, že bych vztáhl ruku svou na něj! Jeť pomazaným Hospodinovým!“ ⁸ (Těmi) slovy obměkčil David muže své a nedopustil jim, by povstali proti Saulovi.

Když pak Saul z jeskyně vyšel a bral se svou cestou, ⁹ vstal po něm i David, a vyšel z jeskyně, volal za Saulem řka: „Pane můj, králi!“ Když se Saul ohlédl, David sehnul se tváří k zemi, poklonil se ¹⁰ a řekl Saulovi: „Proč posloucháš řeči lidí, kteří praví: „David usiluje o tvé neštěstí?“ ¹¹ Hle, dnes vidí oči tvé, že vydal tebe Hospodin v ruku mou v jeskyni; a napadlo mne, bych tě zabil, ale odpustilo ti oko mé, neboť jsem (si) řekl: „Nevztáhnu ruky své na pána svého, poněvadž je pomazaným Hospodinovým.“ ¹² Ano, otče můj, viz a poznej kraj pláště (svého) v ruce mé! Když jsem řezal kraj pláště tvého, nechtěl jsem vztáhnouti ruku na tebe; (z toho) poznej a viz, že není ve mně zloby ani zrady; nezhrěšil jsem proti tobě, ty však ukládáš mi o život, abys mi jej odňal.“ ¹³

HL. 23. V. ²⁶b. přelož: „David pospíchal, aby před Saulem unikl, zatím co Saul a jeho mužstvo vypadli na Davida a mužstvo jeho, by je pochytili.“

Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou, a Hospodin pomstíž mne na tobě; ruka má však nedotkne se tebe! ¹⁴ Jak se říká ve starém přísloví: „Z bezbožných vychází bezbožnost“: tak také ruka má se tě nedotkne! ¹⁵ Koho honíš, králi israelský? Koho honíš? Psi mrchu honíš a jednu blechu! ¹⁶ Budiž Hospodin soudcem a rozsud mezi mnou a tebou; kéž shlédne a ujme se pře mé, kéž vysvobodí mě z ruky tvé!“ ¹⁷ Když David tyto řeči k Saulovi domluvil, řekl Saul: „Není-liž to hlas tvůj, synu můj, Davide?“ A Saul počal hlasitě plakati. ¹⁸ Poté řekl Davidovi: „Spravedlivější jsi ty nežli já; neboť ty odplacuješ se mi dobrým, já však zlým tobě jsem se odplacoval. ¹⁹ Tys ukázal dnes, co dobrého jsi mi prokázal: když mě dal Hospodin v ruku tvou, nezabil jsi mne. ²⁰ Nebo kdo, dopadna nepřítele svého, propustí ho v dobré? Kéž ti Hospodin odplatí dobrým za to, co jsi mi dnes učinil! ²¹ Nyní pak, ježto vím, že jistě budeš králem a že budeš pevně držeti království israelské, ²² přísáhní mi při Hospodinu, že nevypleníš potomstva mého po mně, že nevyhladiš jména mého z domu otce mého.“ ²³ I přísáhl David Saulovi. Poté odešel Saul domů, David pak a muži jeho vystoupili na bezpečnější místa.

HLAVA 25. – ¹ Samuel umřel; i shromáždil se všecek Israel, oplakávali ho a pochovali v jeho domě v Ramě.

David vstav, sestoupil na poušť Faran. ² Byl pak muž kterýs na poušti Maon, který měl statek v Karmelu. Člověk ten byl velmi bohat; měl tři tisíce ovec a tisíc koz. I přihodilo se, že bylo stříháno stádo jeho v Karmelu. ³ Jméno muže toho bylo Nabal, a jméno manželky jeho Abigail; byla to žena velmi rozšafná a sličná, ale muž její byl tvrdý, velmi zlý a zlomyslný; byl z rodu Kalebova.

⁴ Když uslyšel David na poušti, že Nabal stříhá stádo své, ⁵ poslal deset jinochův a řekl jim: „Jděte nahoru do Karmelu, jděte k Nabalovi, pozdravte ho pokojně mým jménem ⁶ a rcete (mu): „Žij! Pokoj tobě, pokoj domu tvému, pokoj všemu, co je tvé! ⁷ Slyšel jsem, že pastýři tvoji, kteří byli s námi na poušti, stříhají; nikdy jsme jim neublížili aniž jim kdy co ze stáda scházelo po všecek čas, kdy byli s námi v Karmelu. ⁸ Ptej se služebníků svých, povědí tobě. Nyní tedy nechať naleznou služebníci tvoji milost před očima tvýma, neboť v den dobrý přicházíme : co budeš mít po ruce, dej služebníkům svým a synu svému Davidovi.“ ⁹ Když přišli služebníci Davidovi, pověděli Nabalovi všechna ta slova jménem Davidovým. Když přestali mluvit, ¹⁰ ujal slovo Nabal a řekl služebníkům Davidovým: „Kdo je David? A kdo je syn Isajův? Dnes je mnoho služebníků, kteří utíkají od pánů svých. ¹¹ Mám vzít chleby své, nápoj svůj a maso z dobytka, který jsem zbil svým stříhačům, a dát lidem, o kterých nevím, odkud jsou?“ ¹² Dali se tedy služebníci Davidovi zase na cestu, vrátili se, přišli k Davidovi a oznámili mu do slova vše, co byl řekl. ¹³ Tu řekl David služebníkům svým: „Připaš každý meč svůj!“ I připásal si každý meč; také David připásal si meč. Šlo pak za Davidem okolo čtyř set mužů; dvě stě jich zůstalo u břemen.

¹⁴ Abigaile, manželce Nabalově, oznámil jeden ze služebníkův [jejích] řka: „Kle,

HI. 25. V. ¹ Veliký vlastenec, který si nahromadil tolik zásluh o svůj lid, zasloužil si slz, kterými skrápěl Israel jeho mrtvolu. Srv. Sir 46, 16. nn. „v jeho domě“ = ve hrobě, který byl na jeho pozemku, († kolem r. 1020 před Kr.) – Místo „Faran“ dlužno čísti se LXX: „Ma'ón“. Srv. 23, 24.

V. ⁷ Pastýřům Nabalovým nic „ze stáda nescházelo“, ježto David a mužstvo jeho hájili ho proti zlodějům a lupičům. Ta služba opravňovala Davida, by činil nárok na nějaký „dar“ dnes, kdy je domácí slavnost (= „den dobrý“), kdy hodují služebníci Nabalovi, ke kterým se takoruka počítají David a jeho lid (= „služebníci tvoji“). Z tohoto patrně, jakým způsobem opatroval si David a jeho bojovníci živobytí. Že mivali hlad, netřeba dokládati.

David poslal posly z pouště, aby pozdravili pána našeho; on však je zle odbyl.¹⁵ Lidé ti velmi dobří nám byli a neubližovali nám; aniž kdy něco ztratilo se (nám) po všechen čas, kdy jsme obcovali s nimi na poušti;¹⁶ byli nám hradbou ve dne v noci po všechny dny, ve kterých pásli jsme u nich stáda.¹⁷ Protož uvažuj a přemýšlej, co máš udělati, neboť jistě neštěstí stihne muže tvého i dům tvůj; a on je ničemník, že s ním není řeči."

¹⁸ Vzala tedy Abigail rychle dvě stě chlebů, dva měchy vína, pět k jídlu upravených beranů, pět měr pražmy, sto svazků sušených hroznův a dvě stě hrud sušených fíků, vložila to na osly¹⁹ a řekla služebníkům svým: „Jděte napřed; hle, já půjdu za vámi." Muži svému však, Nabalovi, toho neoznámila.²⁰ Když tedy vsedla na osla a sjížděla k úpatí hory, David a muži jeho sestupovali proti ní, a tak se s nimi potkala.

– ²¹ David pravil: „Jistě nadarmo jsem opatroval všecek člověka toho na poušti, že se neztratilo nic ze všeho, co mu příslušelo, ježto odplatil se mi zlým za dobré.²² Trestej Bůh Davida a trestej ho, zachovám-li do rána na živu ze všeho, co mu přísluší, močícího na stěnu!" –

²³ Když Abigail Davida spatřila, rychle sesedla s osla, padla před Davidem na tvář, poklonila se až k zemi,²⁴ padla mu k nohám a řekla: „Na mně buď, pane můj, ta nepravost! Prosím, by směla mluvit služebnice tvá k sluchu tvému; slyš slova služebnice své!²⁵ Neračiž, prosím, pán můj, král, všímati si toho ničemníka Nabala; neboť podle jména svého blázen jest a bláznovství s ním chodí; já však, služebnice tvá, pane můj, neviděla jsem služebníků tvých, které jsi poslal.²⁶ Nyní tedy, pane můj, jakože živ je Hospodin – a jakože živa je duše tvá – který ti zabránil, abys neprolil krve, a který ti zachoval (čistou) ruku – nyní tedy staniž se jako Nabalovi tvým nepřátelům, těm, kteří hledají zlého pánu mému!²⁷ Proto přijmi požehnání toto, které přinesla služebnice tvá tobě, pánu svému, a dej (to) služebníkům, kteří jdou za tebou, pánem mým!²⁸ Promiň nepravost služebnice své, neboť jistě učiní Hospodin tobě, pánu mému, že bude dům tvůj trvalý; vždyť boje Hospodinovy ty, pane můj, vedeš, a zlého nic nebude na tobě shledáno po všechny dny života tvého!²⁹ Povstane-li kdy někdo, by tě pronásledoval a o život ti ukládal, bude duše pána mého opatrována takořka ve svazku živých u Hospodina, Boha tvého; život však nepřátel tvých bude vymrštěn jako z praku prudce roztočeného.³⁰ Když tedy učiní Hospodin tobě, pánu mému, všechno to dobré, co slíbil o tobě mluvě, když tě ustanoví vůdcem nad Israelem,³¹ nebude třeba tobě, pánu mému, nařikati ani hrýzti se ve svědomí, že jsi vylil krev nevinnou a že jsi sám se pomstil; když pak dobře učiní Hospodin pánu mému, rozpomeň se na služebnici svou."³² I řekl David Abigaile: „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který tě poslal dnes mně v cestu, požehnána buď řeč tvá,³³ a požehnána buď ty, která jsi zadržela mne dnes, abych nešel proliti krev a nepomstil se sám!³⁴ Jinak – jakože živ je Hospodin, Bůh Israelův, který mi zabránil ublížití tobě – kdybys byla rychle nevyšla mi v cestu, nebyl by zůstal Naba-

V. ²⁶. Abigail prosí při Hospodinu a při životě Davidově, tedy při tom, co je Davidovi nejdražší, by trest, který chystal David Nabalovi, stihl Davidovy nepřátele.

V. ²⁷. „požehnání" = *pozdrav* = *dary*. Srv. Gn 33, 11. Sdc 1, 15; níže 30, 26.

V. ²⁸. „nepravost služebnice své" = *krivda* Nabalova, za kterou chce Abigail sama odpovídati.

V. ²⁹. Místo „ve svazku živých" *"lépe: „v sáčku" nebo „v mošně"*. Jako totiž prakovník ukládá nasbírané kaménky do své torby, tam je opatruje, že si tam klidně odpočívají, kdežto kaménkem vloženým do praku zmítá: tak budiž klidný život nevinného Davida jako jiných spravedlivou; životem však nepřátel jeho budiž zmítáno jako kamenem, který je točen prskem!

V. ³⁴. „močící na stěnu" = *pes*. Znamená to: „nikdo"

lovi do rána ani močící na stěnu!" ³⁵ Přijav pak David z ruky její všechno, co mu přinesla, řekl jí: „Jdi pokojně domů; hle, vyslyšel jsem hlas tvůj a poctil jsem tvář tvou." ³⁶ Když přišla Abigail k Nabalovi, hle, byly hody v domě jeho jako hody královské, a srdce Nabalovo bylo veselé, neboť byl velmi napilý; proto neoznámila mu nic, ani zbla, až do rána. ³⁷ Na úsvitě však, když Nabal z vína vystřízlivěl, oznámila mu to manželka jeho; tu zmrtvělo v něm srdce a on takofka zkameněl. ³⁸ Když pak minulo deset dní, dorazil Hospodin Nabala, že zemřel. ³⁹ David uslyšev to, že (totiž) Nabal je mrtev, řekl: „Požehnan buď Hospodin, který odsoudil Nabala za to, že mne potupil, a který služebníka svého uchránil zlého; a způsobil Hospodin, že zloba Nabalova vrátila se na hlavu jeho!"

Poté vzkázal David Abigaile, že si ji vezme za manželku. ⁴⁰ Přišli tedy služebníci Davidovi k Abigaile do Karmelu a řekli jí: „David posílá nás k tobě, že si tě chce vzít za manželku." ⁴¹ Ona vstala, poklonila se tváří k zemi, a řekla: „Hle, služebnice tvá budiž otrokyní, která bude omývati nohy služebníkům pána svého." ⁴² Abigail pak rychle vstala, vsedla na osla, – pět dívek šlo pěšky s ní – jela za posly Davidovými a stala se jeho manželkou.

⁴³ Také Achinoamu z Jezrahelu pojal David; obě byly jeho manželkami. ⁴⁴ Saul však dal Micholu, dceru svou, manželku Davidovu, Fal-tiovi, synu Laisa, který byl z Gallimu.

HLAVA 26. – ¹ Zifští přišli k Saulovi do Gabay řkouce: „Hle, David skryl se na pahorku Hachile, který je proti poušti." ² Vstal tedy Saul a táhl dolů na poušť Zif – a s ním tři tisíce mužů, vybraných z Israele – aby hledal Davida na poušti Zif. ³ I položil se Saul v Ga-bae-Hachile, která byla proti poušti u cesty, kdežto David zdržoval se na poušti. Vida pak, že půjde Saul za ním na poušť, ⁴ poslal vyzvědače a vyzvěděl, že jistotně tam přijde. ⁵ Poté David tajně vstal a přišel na místo, kde byl Saul. Když si prohlédl místo, na kterém ležel Saul a Abner, syn Nerův, velitel jeho vojska, a (když viděl) Saula, an spí ve stanu a ostatní lid okolo něho, ⁶ řekl David Achimelechovi, Hetanu a Abisajovi, synu Sarviinu, bratru Joabovu: „Kdo sestoupí se mnou k Saulovi do ležení?" Abisaj pravil: „Já sestoupím s tebou!" ⁷ Když tedy přišli David a Abisaj k lidu v noci, našli Saula, an leží a spí ve stanu, máje kopí vetknuté v zemi u své hlavy, Abnera pak a lid, ani spí kolem něho. ⁸ I řekl Abisaj Davidovi: „Vydal Bůh dnes nepřítele tvého do rukou tvých; nyní tedy probodnu jej kopím až do země jedním rázem, že druhého nebude potřeby." ⁹ David však řekl Abisajovi: „Nezabíjej ho; neboť kdo, vztáhna ruku svou na pomazaného Hospodinova, bude nevinný?" ¹⁰ A (dále) pravil David: „Jakože živ je Hospodin! Zajisté jen Hospodin ho porazí, buď že přijde čas jeho, že zemře, nebo vytáhne do boje a zahyne." ¹¹ Chraň mne Hospodin, abych vztáhl ruku svou na pomazaného Hospodinova! Ale vezmi nyní kopí, které má u hlavy, a džbán vody, a odejdeme!" ¹² Vzal tedy David kopí a džbán vody, kterou měl Saul u hlavy, a odešli; nikdo jich neviděl, necítil, nikdo se neprobudil, ale všichni spali, nebo tvrdý spánek od Hospodina byl na ně přikvačil. ¹³ Když pak přešel David na protější stranu a stál na vrcholu hory daleko, že byla veliká vzdálenost mezi nimi, ¹⁴ zvolal David na lid a na Abnera, syna Nerova, řka: „Což mi neodpovíš, Abnere?" Abner odpověděl: „Kdo jsi ty, který křičíš a znepokojuješ krále?" ¹⁵ I řekl David Abnerovi: „Zda nejsi ty muž? A kdo jiný v Israeli je ti roven?

V. ³⁵ „*poctil jsem tvář tvou*" hebr. doslovně: „*pozdvihl jsem tvář tvou*" – *ujistil jsem tě*, že učiním, jak žádáš.

Proč jsi tedy nestřehl pána svého, krále? Neboť vešel kdosi z lidu, aby zabil krále, pána tvého.¹⁶ Není to dobře, co jsi učinil! Jakože živ je Hospodin, vy hodni jste smrti, že jste nestřehli pána svého, pomazaného Hospodinova! Viz nyní, kde je kopí Saulovo a džbán vody, který měl u hlavy!"

¹⁷ Saul poznal hlas Davidův a řekl: „Není-liž to hlas tvůj, synu můj, Davide?" David řekl: „Můj hlas (je to), pane můj, králi!"¹⁸ A dodal: „Proč pán můj pronásleduje služebníka svého? Co jsem učinil? Nebo co zlého lpí mi na ruku?"¹⁹ Proto nyní poslyš, prosím, pane můj, králi, slova služebníka svého: „Pudí-li tě Hospodin proti mně, zavoniž (mu) obět! Pudí-li však tě lidé, zlořečení buďte před obličejem Hospodinovým, neboť mě vyhnali dnes, že nemohu sídliti v dědictví Hospodinově, a řekli: Jdi, služ bohům cizím!"²⁰ Nuže, nebudiž vyлита krev má na zemi před Hospodinem; neboť vyšel král israelský, aby ukládal (mi) o život, jako bývá honěna koroptev na horách."²¹ I řekl Saul: „Zhřešil jsem! Navrať se, synu můj, Davide! Neboť dokonce nic zlého ti již neučiním, že jsi vážil si dnes života mého; jeť zřejmo, že jsem pošetile si počínal a že jsem chyboval příliš."²² David ujav slovo řekl: „Hle, kopí královo! Ať přijde někdo ze služebníků králových a vezme (si) je!"²³ Všaktě Hospodin odplatí každému podle jeho spravedlnosti a věrnosti. Dal totiž Hospodin dnes tebe v ruku mou, ale nechtěl jsem vztáhnouti ruky své na pomazaného Hospodinova;²⁴ jako jsem na výsost vážil si dnes života tvého, tak bude vážen život můj v očích Hospodinových a on vysvobodí mě ze vši úzkosti!"²⁵ Tu pravil Saul Davidovi: „Požehnán buď, synu můj, Davide! Zajisté, co konati budeš, dokonáš, a jistě to zmůžeš!"

Odešel pak David cestou svou a Saul vrátil se domů.

David vyhnanecem mezi Filišťany. (27, 1.–31. 13.)

HLAVA 27. – ¹ David si řekl: „Jednoho dne padnu konečně Saulovi do rukou; není-liž lépe, bych spasil se útekem do země Filišťanů? Tak pozbude Saul naděje, přestane mě honiti po všech končinách isra-elských, a já uteku jeho rukám!"² Vstal tedy David a odešel, on a šest set mužů s ním, k Achisovi, synu Maochovu, králi getskému.³ A bydlil David s Achisem v Getu, on i muži jeho, každý se svou rodinou, [i David se svými dvěma ženami, Achinoamou Jezrahelkou a Abigailou, (kdysi) ženou Nabala z Karmelu].⁴ Když bylo Saulovi oznámeno, že utekl David do Getu, přestal se dále po něm píditi.

⁵ Řekl pak David Achisovi: „Jestliže jsem nalezl milost před očima tvýma, budiž mi dáno místo v některém městě krajiny této, abych tam bydlil; neboť proč by měl zůstávat služebník tvůj v městě královském s tebou?"⁶ Dal mu tedy Achis toho dne Sikeleg; z té příčiny patří Si-keleg králům judským do dneška.⁷ Byl pak počet dnů, ve kterých David bydlil v krajině Filišťanů, čtyři měsíce.

⁸ David a muži jeho vystupovali a vycházeli na kořist mezi Ges-suřany, Gerzany a Amalečany; nebo ti od pradávna bydlili ve vsích krajiny té až k Suru a k Egyptu.⁹ David hubil všecku zemi (tu), nenechávaje živého muže ani ženy; a pobrav ovce, býky, osly, velbloudy i roucha, vracel se a přicházel k Achisovi.¹⁰ Když se ho Achis tázával:

„Na koho jsi dnes učinil výpad?" odpovídal David: „Proti Negebu Judovu", nebo:

HL. 27. V. ⁷ Podle hebr. dlužno pravděpodobně čísti, že byl David v Čiqlagu *jeden roka čtyři měsíce*.

V. ¹⁰ David podnikal výpravy do území pohanských beduinův, Achisovi však namlouval, že je to kořist vzatá jeho soukmenovcům, Judovcům a jejich spolčencům (Keňanům). činy Davidovy lze sice vyložit, ne však schvalovat!

„Proti Negebu Jerameelanů“, nebo: „Proti Negebu Keňami“. ¹¹ Nedaroval David života ani muži ani ženě, a nepřiváděl jich do Getu. říká (si): „Aby snad nežalovali na nás.“ Tak činil David a to bývalo zvykem jeho po všechny dny, ve kterých bydlil v krajině Filištanů. ¹² Důvěřoval tedy Achis Davidovi říká (si): „Mnoho zlého učinil lidu svému, Israelovi; proto mi bude služebníkem na věčné časy,“

HLAVA 28. – ¹ V těch dnech shromáždili Filištané vojska svá, aby počali válku proti Israelovi. I řekl Achis Davidovi: „Věz nyní, že potáhneš se mnou na vojnu ty i mužstvo tvé!“ ² David pravil Achisovi: „Nyní zviš, co učiní služebník tvůj.“ „A já“ – vece Achis – „strážcem hlavy své tě ustanovím navždy!“

³ Samuel byl již mrtev; všecek Israel ho oplakával a pochovali ho v Ramě, městě jeho. A Saul byl vyplenil čaroděje a hadače ze země.

⁴ Filištané tedy se shromáždili, přitáhli a položili se v Sunamu. Také Saul shromáždil všechny Israelity, a přišel do Gelboe. ⁵ Když viděl Saul tábor Filištanů, ulekl se a srdce jeho náramně se poděsilo. ⁶ I dotazoval se Hospodina, avšak neodpověděl mu ani sny ani skrze kněze, ani skrze proroky. ⁷ Řekl tedy Saul služebníkům svým: „Vyhledejte mi ženu, která umí vyvolávat duchy; půjdu k ní a tázati se budu skrze ni.“ I řekli mu služebníci jeho: „Je žena, která umí vyvolávat duchy, v Endoru.“ ⁸ Změnil tedy podobu svou, přestrojil se, šel sám a dva muži s ním a přišli k ženě té v noci I řekl jí: „Věsti mi pomocí vyvolaného ducha a vyvolej mi (mrtvého), kterého ti povím!“ ⁹ Žena mu pravila: „Zajisté víš sám, co vše učinil Saul, kterak vyhladil čaroděje a hadače ze země: proč tedy ukládáš mi o život?“ ¹⁰ Tu přísáhl jí Saul při Hospodinovi, řka: „Jakože živ je Hospodin! Nic zlého se ti nestane pro tu věc!“ ¹¹ Tázala se ho tedy žena: „Koho mám ti vyvolati?“ On řekl: „Samuela mi vyvolej!“ ¹² Když pak užířela žena Samuela, vzkřikla hlasem velikým a řekla Saulovi: „Proč jsi mě oklamal? Vždyť jsi ty Saul!“ ¹³ Král jí pravil: „Neboj se! Co jsi viděla?“ I řekla žena Saulovi: „Cosi božského jsem viděla, ano vystupuje ze země.“ ¹⁴ Když se jí tázal: „Jaká je podoba jeho?“ odpověděla: „Člověk, stařec vystupuje a jest oděn pláštěm.“ I porozuměl Saul, že je to Samuel, padl tváří svou k zemi a poklonil se. ¹⁵ A řekl Samuel Saulovi: „Proč mě znepokojuješ, že jsem byl vyvolán?“ Saul odpověděl: „Soužen jsem náramně; neboť Filištané bojují proti mně a Bůh odstoupil ode mne: nechtěl mi odpověděti ani (skrze) proroky ani (skrze) sny; proto povolal jsem tebe, bys mi oznámil, co mám dělati.“ ¹⁶ I řekl Samuel: „Co se mne ptáš, kdyžž Hospodin odstoupil od tebe a přešel k soku tvému?“ ¹⁷ Učinil totiž tobě Hospodin, jak mluvil skrze mne: vytrhl království tvé z ruky tvé a dal je rodáku tvému Davidovi. ¹⁸ Že jsi neposlechl hlasu Hospodinova, a žes na Amalekovi neučinil zadost hroznému hněvu jeho, proto učinil ti dnes Hospodin, co trpíš, ¹⁹ a vydá Hospodin s tebou také Israele v ruce Filištanů. Zítřa ty i synové tvoji budete se mnou; ano i ležení israelské vydá Hospodin v ruce Filištanů.“ ²⁰ Saul padl ihned, jak dlouhý byl, na zem; neboť ulekl se slov Samuelových a byl vysílen, ježto nejedl celý ten den. ²¹ Přistoupila tedy žena ta k Saulovi – byltě velmi poděšen – a řekla mu: „Hle, poslechla služebnice hlasu tvého a vydala jsem život svůj v nebezpečenství. Poslechla jsem řeči tvých, které jsi mluvil ke mně;“ ²² nyní tedy poslechni také ty hlasu služebnice své: předložím ti skývu chleba, bys pojedl, tak se posilnil a mohl jíti svou cestou.“ ²³ On však odepřel řka:

HI. 28. V. ² „strážcem hlavy své“ = velitelem osobní stráže.

V. ¹³. Ze Saulovy otázky: „Co jsi viděla?“ plyne, že on sám nic neviděl! „cosi božského“ hebr. „*elóhím*“, vyšší bytost, vznešeného ducha. – „ze země“, t. j. ze „*še'ólu*“, z onoho světa. Srv. Dt 32, 22.

„Nebudu jísti." I nutili ho služebníci jeho i žena ta, až konečně poslechl hlasu jejich, vstal se země a sedl si k rohožce.²⁴ Žena ta měla doma vykrmené tele; to rychle zabila a vzavši mouky, zadělala ji, napekla přesných chlebův,²⁵ a předložila je Saulovi a služebníkům jeho. Když pojedli, vstali a odešli tu noc.

HLAVA 29. – ¹ Všecka vojska Filištanů shromáždila se v Afeku, Israel pak položil se u studnice, která byla v Jezraheli.² Knížata filištinská táhla po stech a tisících, David pak a muži jeho byli v zadním voji s Achisem.³ I řekla knížata filištinská k Achisovi: „K čemu jsou (zde) tyto Hebreové?" Achis odpověděl knížatům filištinským: „Zda neznáte Davida, který byl služebníkem Saula, krále israelského, a je u mne mnoho dní, ano roky, a neshledal jsem na něm nic (zlého) ode dne, kdy utekl ke mně, až do dneška?"⁴ Knížata filištinská však rozhněvala se na něj a řekla mu: „Ať se vrátí muž tento a sedí na svém místě, na kterém jsi jej ustanovil, a nechať netáhne s námi do boje, by se nestal nepřítelem naším, když se počneme bít; nebo kterak jinak bude moci usmířit pána svého, nežli hlavami našimi?"⁵ Zda není to David, kterému zpívali tančice:

„Pobil Saul svých tisíc,
ale David deset tisíc!"

⁶ Povolal tedy Achis Davida a řekl mu: „Jakože živ je Hospodin! Tys upřímný a hodný podle mého názoru, a těší mě, že vycházíš a vcházíš se mnou do tábora, neboť neshledal jsem na tobě nic zlého ode dne, kdy jsi přišel ke mně, až do dneška; ale knížatům se nelíbíš."⁷ Vrať se tedy, jdi v pokoji, bys neurážel oči knížat filištinských!"⁸ Tu pravil David Achisovi: „Co jsem však učinil, a co jsi shledal na mně, služebníkú svém, od té doby, co ti sloužím až do dneška, že nemám jít bojovat proti nepřátelům pána mého, krále?"⁹ Achis odpověděl Davidovi: „Vím, že dobrý jsi ty, před očima mámi jsi takoruka anděl Boží; ale knížata filištinská řekla: „Ať netáhne s námi do boje!"¹⁰ Proto vstaň ráno ty i služebníci pána tvého, kteří přišli s tebou; ano, v noci vstaňte, až pak počne svítati, odejděte."¹¹ Vstal tedy ještě za tmy David, on i muži jeho, aby ráno vyšli a vrátili se do země Filištanů. Filištané pak táhli do Jezrahele.

HLAVA 30. – ¹ Prve nežli přišli třetího dne David a muži jeho do Sikelegu, Amalečané napadli od jihu Sikeleg, dobyli ho, zapálili jej,² zjímáné ženy a vše, co bylo v něm, malé i veliké, odvedli; nezabili totiž nikoho, ale vzavše je s sebou šli svou cestou.³ Když tedy přišli David a muži jeho k městu, a shledali, že je vypáleno, a ženy, synové a dcery jejich že jsou odvedeni do zajetí,⁴ dal se David i lid, který byl s ním, do hlasitého pláče, až se jim slzí nedostávalo.⁵ Neboť i dvě manželky Davidovy byly odvedeny do zajetí, Achinoam Jezrahelka, a Abigail, (kdysi) manželka Nabala karmelského.

⁶ David ocitl se ve veliké tísní, neboť lid chtěl ho kamenovati, ježto rozhořčena byla mysl každého muže (ztrátou) synův a dcer jeho. Byl však posilněn David od Hospodina, Boha svého.⁷ Řekl totiž knězi Abjatarovi, synu Abimelechovu: „Přines mi efod." Když Abjatar efod Davidovi přinesl,⁸ tážal se David Hospodina řka: „Mám pronásledovati ty lupiče? A dohoním jich či nedohoním?" Hospodin mu řekl: „Pronásleduj!

V. ²⁵. Sir 46, 23. dlužno vykládati podle našeho místa, a ne naopak.

HL. 29. V. ⁸. David nechtěl – upřímně řečeno – bojovati proti svým bratrům a v duchu se zajisté radoval, že ho Achis propouští; předstírá však dále svou loyaltitu a z ní plynoucí zármutek, že nebude mu možno bojem proti Israelitům ji dokázati.

Neboť jistě jich dohoníš a kořist jim odejmeš!"

⁹ Odešel tedy David, on a šest set mužů, kteří byli s ním, a přišli až k potoku Besor. Někteří, jsouce unaveni, zůstali tam; ¹⁰ avšak David se čtyřmi sty mužů honil je (dále) – dvě stě jich totiž se zastavilo, ježto únavou nemohli přejítí potok Besor. – ¹¹ Když pak nalezu na poli kteréhos Egyptana, přivedli ho k Davidovi, a dali mu jísti a pít: ¹² kus hrudy fíků a dva svazky hrozinek. Když to snědl, ožil a pookřál; neboť nejedl a nepil tři dny a tři noci. ¹³ Řekl mu tedy David: „Cí jsi ty, neb odkud jsi [a kam jdeš]?" On odpověděl: „Otrok egyptský já jsem, otročil jsem jednomu Amalečanovi; avšak opustil mě pán můj, že jsem se předevčirem roznemohl. ¹⁴ Vpadli jsme totiž do jižního území Kerefanů, do (jižního) Judska, jakož i do jižních krajů Kalebových, a Sikeleg jsme zapálili." ¹⁵ I tázal se ho David: „Můžeš mne dovést k té tlupě?" On odpověděl: „Přísáhni mi při Bohu, že mne nezabiješ a že mne nevydáš v ruce pána mého, a já povedu tě k tlupě té." David mu tedy přísáhl. ¹⁶ Když ho tam přivedl, hle, byli rozloženi daleko široko na zemi, jedli, pili a slavili takofka svátek pro všecku kořist a lup, který odnesli ze země Filištanů a z Judska. ¹⁷ I bil je David od večera až do večera druhého dne, že z nich nikdo nevyvázl, kromě čtyř set služebníků, kteří byli vsedli na velbloudy a ujeli. ¹⁸ Tak zachránil David vše, co byli Amalečané pobrali, zachránil i dvě manželky své. ¹⁹ Nic malého ani velikého nescházelo z kořisti, ani ze synův, ani z dcer; cokoli byli pobrali, všecko zase David nazpět přivedl. ²⁰ Pobral všecek brav i hovězí dobytek, a hnal to před sebou; i říkali: „Toť je kořist Davidova."

²¹ Když se blížil David k oněm dvěma stům mužů, kteří pro únavu se zastavili, nemohouce jíti za Davidem, a kterým byl přikázal, by zůstali u potoka Besor, vyšli vstříc Davidovi a lidu, který byl s ním. David přistoupiv k nim, pozdravil je pokojně. ²² Tu všichni nejhorší a nejničemnější z mužů, kteří byli šli s Davidem, ujali slovo a pravili: „Protože nešli s námi, nedáme jim nic z kořisti, kterou jsme uchvátili, ale ať se spokojí každý se svou ženou a dětmi; ať si je vezmou a jdou!"

²³ David však řekl: „Nesmíte tak učiniti, bratří moji, s tím, co nám dal Hospodin, který střehl nás a dal lupiče, kteří vytáhli proti nám, v ruce naše. ²⁴ Ať nikdo neposlechne vás v této věci; neboť rovný díl dostane ten, kdo vytáhl do boje, i ten, kdo zůstal u břemen; rovně dělití se budou." ²⁵ To stalo se od té doby na budoucí časy ustanovením, zřízením, a takofka zákonem v Israeli až do dneška. ²⁶ Když pak přišel David do Sikelegu, poslal dary z kořisti starším judským, soukmenovcům svým, – řka: „Přijměte požehnání z kořisti nepřátel Hospodinových" : – ²⁷ těm, kteří byli v Betelu, v Ramě na jihu, v Jeteru, ²⁸ v Aro-eru, v Sefamotě, v Estamu, ²⁹ v Rachale, ve městech Jerameelanů, ve městech Keňanů, ³⁰ v Arame, u jezera Asanského, v Atachu, ³¹ v Hebroně, a jiným, kteří byli na těch místech, na kterých se prve zdržoval David a jeho mužstvo.

HLAVA 31. – ¹ Filištané bojovali proti Israelovi; Israelité dali se na útěk před Filišťany; vraždění padali na pohoří Gelboe. ² Filištané byli také v patách Saulovi a synům jeho, a zabili Jonatana, Abinadaba a Melchisuu, syny Saulovy. ³ Všecka prudkost boje obrátila se proti Saulovi: střelci ho dohonili a těžce poranili. ⁴ I řekl Saul oděnci svému: „Vytas meč svůj a probodni mě, aby snad nepřišli tito neobřezanci a mne potupně nezabili." Avšak oděnc z jeho nechtěl; byltě náramným strachem předěšen. Chytil tedy Saul meč a nalehl na něj. ⁵ Když to oděnc jeho viděl, že totiž je Saul mrtev,

HL. 30. V. ¹⁷. Místo: „od večera až do večera druhého dne" čti: od popolední až do večera všecek jejich tábor" (zbil David).

nalehl také sám na meč a zemřel s ním.⁶ Umřel tedy Saul, tři synové jeho a odětec jeho toho dne společně.⁷ Synové Israelovi, kteří byli za údolím, vidouce, že mužstvo israel-ské dalo se na útěk a že Saul i synové jeho jsou mrtvi, opustili města svá a prchli; i přišli Filišťané a usadili se tam.

⁸ Druhého dne, když přišli Filišťané, by zloupili pobité, našli Saula i tři syny jeho, ani leží na pohoří Gelboe.⁹ I stali hlavu Saulovi, svlékli s něho odění a poslali (posly), by to rozhlásili po zemi Filišťanů dokola, ve chrámech jejich model i lidu.¹⁰ Odění jeho složili ve chrámě Astartině, tělo pak pověsili na zdi (města) Betsanu.¹¹ Když to uslyšeli obyvatelé Jabasu galaadského, co totiž učinili Filišťané Saulovi,¹² vstali všichni (je-jich) jonáci, šli celou noc, vzali tělo Saulovo i těla synů jeho se zdi Betsanu, přišli (zase) do Jabasu galaadského, a spálili je tam;¹³ kosti pak jejich vzali, pochovali je v lese Jabes, a postili se sedm dní.

Hl. 31. V.⁷ Místo „za údolím“ čti „ve městech údolí“. „Údolí“ tu znamená rovinu esdrelonskou. Srv. Jos 17, 16; Sdc 6, 33; Os 1, 5. – Tedy israelské obyvatelstvo roviny esdrelonské prchlo a jejich sídla zabrali Filišťané!

V.¹¹ n. Že Jabeští *spálili* maso mrtvol Saulovy, je výjimečný zjev u Semitů, kteří zpravidla mrtvol pochovovali. V bibli učiněna zmínka o pálení mrtvol ještě toliko na jednom místě: Am 6, 10. Někteří se domnívají, že Jabeští chtěli zabránit, by Filišťané nemohli mrtvolu Saulovu dále zneuctívati. Jiní připomínají, že Jabes bylo město bezpečné, mají za to, že hniloba mrtvol pokročila tak, že nebylo možno způsobem u Israelitův obvyklým mrtvolám prokázati poslední čestnou službu (umýti je, pomazati, obléci atd.). Schlögl (před ním již jiní) však opravuje se zřetelem k 1. Par 10, 12., kde není o spálení ani zmínky, a čte: „a tam je oplakávali“. Podle toho byli pohřbeni do země jako jiní Israelité; s tím lépe souhlasí v. 13., že *kosti* (a na nich ohnilé maso) *pochovali*.

V.¹³ Místo „v lese“ hebr. „pod terebintem“.

DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

David dověděl se o smrti Saulově a Jonatanově (1, 1.–16.), oplakává je truchlozpěvem (1, 17.–27.).

HLAVA 1. – ¹ Po smrti Saulově, když se David vrátil z vítězného boje proti Amalečanům, a když byl pobyl v Sikelegu dva dny, ² třetího dne ukázal se člověk přicházející z tábora Saulova s rouchem roztrženým a s hlavou posypanou prachem; když přišel k Davidovi, padl na tvář a poklonil se. ³ I tázal se ho David: „Odkud přicházíš?“ On mu odpověděl: „Z tábora israelského utekl jsem.“ ⁴ I řekl mu David: „Co se stalo? Pověz mi!“ On vypravoval: „Utekl lid z bitvy a mnoho lidu padlo, zemřelo; též Saul a Jonatan, syn jeho, zahynuli.“ ⁵ I tázal se David jinocha, který mu to oznamoval: „Kterak víš, že je mrtev Saul i Jonatan, syn jeho?“ ⁶ I řekl jinoch, který mu to oznamoval: „Náhodou přišel jsem na pohoří Gelboe; Saul byl opřen o své kopí; když se blížily k němu vozy a jezdci, ohlédl se, a vida mě, zavolal na mne. Když jsem mu odpověděl: „Tu jsem,“ ⁸ tázal se mne: „Kdo jsi ty?“ Odpověděl jsem mu: „Amalečan jsem já.“ ⁹ I řekl mi: „Oboř se na mne a zabij mne, neboť úzkosti mě obkličují a ještě všecek život jest ve mně.“ ¹⁰ Obořiv se tedy na něho, zabil jsem ho, neboť jsem věděl, že nepřežije (toho) pádu; a vzal jsem členku, kterou měl na hlavě, jakož i náramek s ramene jeho, a přinesl jsem (to) tobě, pánu mému, sem.“ ¹¹ David i všichni muži, kteří s ním byli, chytivše roucha svá, roztrhli je ¹² a kvílili a plakali a postili se až do večera pro Saula, pro Jonatana, syna jeho, pro lid Hospodinův [a pro dům Israelův], že padli mečem. ¹³ David pak tázal se jinocha, který mu to oznámil: „Odkud jsi ty?“ On odpověděl: „Syn příchozího Amalečana, já jsem.“ ¹⁴ I řekl mu David: „Proč jsi se nebál vztáhnouti ruku svou, abys zabil pomazaného Hospodina?“ ¹⁵ A zavolav David jednoho ze služebníků svých, přikázal mu: „Přistup a oboř se na něj.“ On ho udeřil, že zemřel. ¹⁶ David pak mu pravil: „Krev tvá na hlavu tvou! Nebo tvá (vlastní) ústa svědčila proti tobě, když řekla: Já jsem zabil pomazaného Hospodina.“

¹⁷ Oplakával pak David tímto žalozpěvem Saula a Jonatana, syna jeho. – ¹⁸ Přikázal také, by učili Judovce luku, jak je psáno v „Knize spravedlivců.“ – Rekl:

Mysli, Israeli, na ty mrtvé,
kteří padli na tvých výšinách!

¹⁹ Slavní v horách tvých, Israeli, jsou zabiti!
Běda, kterak padli ti hrdinové!

²⁰ Nepodávejte zprávy o tom v Getu,
nemluvte o tom v ulicích Askalonu,
by radost neměly dcery Filišťanů,
nejásaly dcery neobřezanců!

Hl. 1. V. ¹⁸ „Luk“ pokládali někteří starší vykladači za *název Davidovy elegie*; sluje prý tak proto, že podle hebr. ve v. 22b. jmenován Jonatanův „luk“ (Vulg.: „šíp“). – „jak psáno“ = jak psán jest onen žalozpěv. – O „Knize spravedlivců“ (reků?) viz Jos 10, 13. – Novější vykladači považují v. 18. za porušený a glosovaný. Zapletal sestavil z v. 18. básnický začátek elegie takto:

„Poslyšte, synové Judovi, krutou událost;
žalozpěv, vpište jej do Knihy spravedlivou!“

- ²¹ Ó pohoří gelboeské!
Rosa ani déšť na tě nepadej,
ani neměj polních prvin,
neb tam byl povržen štít rekův I
- Štít Saulův olejem pomazán nebýval,
²² ale krví zabitých a tukem reků;
Jonatanův šíp nikdy neodskočil
a Saulův meč se nevracel s nepořízenou!
- ²³ Saul a Jonatan, (ti) milí a libí,
v žití ni ve smrti nebyli rozloučení;
byli rychlejší nežli jsou orlové,
byli udatnější nežli lvové!
- ²⁴ Dcery israelské, plačte nad Saulem,
který odíval vás rozkošně červcem
a dával zlaté šperky vašemu rouchu.
- ²⁵ Běda, kterak padli ti rekové v bitvě!
- Jonatan na tvých výšinách byl zabit!
²⁶ Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonatane!
Tys měl půvabu mnoho, velmi mnoho;
tvoje láska byla mi nad lásku žen.
- Jak matka miluje svého jedináčka,
tak jsem miloval já tebe!
- ²⁷ Běda, kterak padli ti hrdinové!
A kterak ztraceny jsou válečné zbraně!

David v Hebroně za krále veřejně pomazán. (2, 1.–7.)

HLAVA 2. – ¹ Potom tázal se David Hospodina řka: „Mám jít do některého města judského?“ Když mu Hospodin odpověděl: „Jdi“, ptal se David: „Kam mám jít?“ I odvětil mu: „Do Hebronu.“ ² Šel tedy (tam) David a dvě manželky jeho, Achinoam Jezraelka, jakož . i Abigail, žena (kdysi) Nabala karmelského. ³ Také však muže, kteří byli s ním, vedl s sebou David, každého s rodinou jeho, a usadili se v městech hebronských. ⁴ Tu přišli Judovci a pomazali tam Davida, by kraloval nad domem Judovým.

Když bylo Davidovi oznámeno, že muži Jabesu galaadského pochovali Saula, ⁵ poslal David posly k mužům Jabesu galaadského" a vzkázal jim: „Požehnání buďte od Hospodina, že jste prokázali to milosrdenství pánu svému Saulovi, že jste ho pochovali. ⁶ Nuže tedy, odplat' vám Hospodin milosrdenstvím a věrností; ale také já chci vám díky vzdát, že jste to učinili. ⁷ Buďte silny ruce vaše a buďte statnými jonáky: neboť ačkoli mrtev je pán váš Saul, pomazal přece mne dům Judův sobě za krále."

Boje Davidovy s rodem Saulovým. (2, 8.–4, 12.)

⁸ Avšak Abner, syn Nerův, velitel vojska Saulova, vzal Isboseta, syna Saulova, přivedl jej do Mahanaim, ⁹ a ustanovil ho králem nad Galaadem, nad Gessurany, nad

HL. 2. V. ⁹. Ježto *Gessur* bylo tehdy samostatné království (níže 3, 3.), čtou kritikové místo „*Gessurany*“: „*Aserovci*“, příslušníky kmene *Aser*.

Jezrahelem, nad Efraimem, nad Benjaminem, vůbec nade vším Israelem.

¹⁰ Čtyřicet let bylo Isbosetovi, synu Saulovu, když počal kralovati nad Israelem, a kraloval dva roky. –

Toliko dům Judův přidržel se Davida. ¹¹ A byl počet dnů, ve kterých přebýval David v Hebronu, kraluje nad domem Judovým, sedm let a šest měsíců.

¹² I vytáhl Abner, syn Nerův, a služebníci Isboseta, syna Saulova, z Mahanaim, do Gabaonu. ¹³ Také Joab, syn Sarviin, a služebníci Davidovi vytáhli a potkali se s nimi u rybníka gabaonského. Když se tak sešli, položili se proti sobě: tito s této strany rybníka, a oni s oné. ¹⁴ I řekl Abner Joabovi: „Ať mládež vstane a hraje před námi!“ Joab odpověděl: „Ať vstanou!“ ¹⁵ Vstali tedy a táhli v (ustanoveném) počtu: dvanáct z Benjaminu, (to jest) ze strany Isboseta, syna Saulova, a dvanáct ze služebníků Davidových. ¹⁶ I chytil každý protivníka svého za hlavu, a vrazil mu meč do boku, že padli spolu; proto nazváno bylo místo ono „Pole jonáků“; je v Gabaonu.

¹⁷ Tehdy povstal boj velmi tuhý: Abner a mužstvo Israelovo bylo obráceno na útěk od služebníků Davidových. ¹⁸ Byli pak tu tři synové Sarviini: Joab, Abisaj a Asael; Asael byl velmi rychlý běžec, jako srnec, který se zdržuje v lesích. ¹⁹ Asael hnal se za Abnerem a neuhnul se napravo ani nalevo, že by tak přestal Abnera pronásledovati.

²⁰ Abner tedy se ohlédl a řekl: „Jsi ty Asael?“ On odvětil: „Jsem.“

²¹ I řekl mu Abner: „Dej se napravo nebo nalevo, chyt' jednoho z jinochů a vezmi si jeho oděni!“ Asael však nechtěl přestati na něho dotírat. ²² Žádal tedy opět Abner Asaela: „Odejdi, neboň mne, abych nebyl přinucen připíchnouti tě k zemi; pak bych nesměl pozdvihnouti tváře své k Joabovi, bratru tvému.“ ²³ Když však se vzpíral poslechnouti, a nechtěl se vzdáliti, Abner obrátiv kopí, vrazil mu je do břicha a probodl ho, že zemřel na téměř místě; a všichni, kteří šli kolem toho místa, na kterém Asael padl a umřel, zastavovali se (tam).

²⁴ Avšak Joab a Abisaj honili utíkajícího Abnera dále. Když slunce zapadlo, přišli až ku pahorku Amma, který je na protější straně údolí, jak se jde k pustině gabaonské. ²⁵ Benjaminova shromáždili se u Abnera a srazivše se v jednu čet, postavili se na vrch (toho) pahorku Arama. ²⁶ I vzkřikl Abner na Joaba: „Zda meč tvůj zuřiti bude, dokud (vše) nevyhladíš? Nevíš, že nebezpečné je zoufalství? Dlouho-li budeš zdráhati se říci lidu, by přestal honiti bratří svých?“ ²⁷ Joab odpověděl: „Jakože živ je Hospodin! Kdybys byl co řekl, ráno (již) byl by odešel lid a nechal každý honění bratra svého.“ ²⁸ Pak zatroubil Joab na roh, i zastavilo se všecko vojsko a nehonili dále Israele, ani nebojovali.

²⁹ Abner a muži jeho šli nížinou celou tu noc, přepravili se přes Jordán, prošli celý Bethoron a přišli do Mahanaim.

³⁰ Joab nechav Abnera, a vrátiv se, shromáždil všecken lid. Scházelo ze služebníků Davidových devatenáct mužů kromě Asaela. ³¹ Avšak služebníci Davidovi zbili z Ben-

V. ¹¹. Podle soustavy Köhler-Rostovy panoval David v Hebroně od roku 1011 až 1004 před Kr.

V. ¹⁶. Dvanáct vybraných bojovníků Davidových provozovalo válečnou hru s dvanácti vybranými bojovníky Isbosetovými. Vojsko Abnerovo se dívalo a dodávalo *slovy* odvahy svým stoupencům, rovněž tak vojsko Joabovo rozněcovalo *slovy* k udatnosti dvanáct svých zástupců. Slova obou stran přešla záhy ve skutky: na obou stranách jim dodávali váhy *mečí a tak se strhla veliká řež všech* (v. 17.). Hra se zvrhla v tuhý boj.

V. ²⁶. Místo „že nebezpečné je zoufalství“ čti: „že konečně nastane (jen) roztrpčení (bratrovražedné)“, bude-li meč dále rádíli.

jaminovců a z mužů, kteří byli s Abnerem, tři sta šedesát. ³² Vzávše pak Asaela, pochovali ho v hrobě otce jeho v Betlemě. I šli celou noc Joab a muži, kteří byli s ním, a na úsvitě přišli do Hebronu.

HLAVA 3. – ¹ Boj mezi domem Saulovým a mezi domem Davidovým vlek se dlouho: David čím dále tím více prospíval mocí, kdežto dům Saulův den ode dne upadal.

² Davidovi narodili se v Hebronu synové: prvorozenec jeho Amnon z Achinoamy, Jezrahelky; ³ po něm Cheleab z Abigaily, (kdysi) ženy Nabala karmelského; třetí Absalom, syn Maachy, dcery Tolmaje, krále gessurského; ⁴ čtvrtý Adonjáš, syn Haggity; pátý Safatjáš, syn Abitaly; ⁵ šestý pak Jetraam z Egly, ženy Davidovy. Ti narodili se Davidovi v Hebronu.

⁶ Když tedy byl (ten) boj mezi domem Saulovým a mezi domem Davidovým, (a) Abner, syn Nerův, spravoval dům Saulův – ⁷ Saul měl kdysi ženinu jménem Resfu, dceru Ajovu – řekl Isboset Abnerovi: ⁸ „Proč jsi vešel k ženině otce mého?“ Kterýžto rozhněvav se velmi pro slova Isbosetova, pravil: „Jsem já dnes psi hlavou? Já, který jsem prokázal milosrdenství domu Saula, otce tvého, bratřím i příbuzným jeho, a tebe nevydal jsem v ruce Davidovy; a ty mě dnes baviš a stíháš pro ženu?“ ⁹ Trestej Bůh Abnera a opět ho trestej, neučiním-li Davidovi, co mu Hospodin přísáhl, ¹⁰ že (totiž) přeneseno bude království z domu Saulova, a že vyvýšen bude trůn Davidův nad Israelem a nad Judou od Danu až k Bersabe.“ ¹¹ (Isboset) nemohl mu nic odpovědět, ježto se ho bál.

¹² Poslal tedy Abner posly k Davidovi, by jménem jeho [se tázali: „Čí je země?“ a] řekli: „Učiň se mnou přátelství, a bude ruka má s tebou, a převedu k tobě veškerého Israele!“ ¹³ On odvětil: „Velmi dobře; já učiním s tebou přátelství, ale jedné věci žádám od tebe, to jest: Neuzříš tváře mé, dokud mi nepřivedeš Micholy, dcery Saulovy; tak-li přijdeš, uzříš mě.“ ¹⁴ David poslal také posly k Isbosetovi, synu Saulovu, a vzkázal mu: „Vrať mi manželku mou Michalu, kterou jsem si zasnoubil za sto předkožek Filišťanů!“ ¹⁵ Isboset tedy kázal ji vzítí jejímu muži Faltielovi, synu Laisovu. ¹⁶ Muž její šel s ní pláče až do Bahurim. Když mu však řekl Abner: „Jdi a vrať se,“ vrátil se.

¹⁷ Abner promluvil také ke starším israelským, řka: „Již dlouho toužíte po Davidovi, by kraloval nad vámi. ¹⁸ Nuže, nyní to vykonejte; neboť Hospodin mluvil o Davidovi řka: „Rukou Davida, služebníka, svého, vysvobodím lid svůj israelský z ruky Filišťanův i všech nepřátel jeho.“ ¹⁹ Taktéž mluvil Abner k Benjaminovcům. Pak odešel, aby pověděl Davidovi v Hebronu vše, co se líbilo Israelovi i všem Benjaminovcům. ²⁰ Když přišel s dvaceti muži k Davidovi do Hebronu, učinil David Abnerovi a mužům jeho, kteří přišli s ním, hody. ²¹ I řekl Abner Davidovi: „Vstanu, přivedu k tobě, pánu svému, králi, všecek národ israelský a vejdou s tebou ve smlouvu, bys kraloval nade všemi, jak žádá duše tvá.“

Když pak vyprovodil David Abnera, který v pokoji odešel, ²² přišli hned nato s kořistí velmi velikou služebníci Davidovi, jakož i Joab, porazivše lupiče. – Abnera však již nebylo u Davida v Hebroně, ježto již dříve ho propustil, a on odešel v pokoji; ²³ Joab a všecko vojsko, které bylo s ním, přišlo potom. – Když tedy bylo oznámeno Joabovi a vypravováno: „Přišel Abner, syn Nerův, ke králi; ten ho propustil a on odešel v pokoji,“

HL. 3. V. ³. Království „gešúrské“ dlužno hledati na východním a severovýchodním břehu jezera genesaretského. Srv. níže 15, 8.

V. ¹³. David dovolává se práva svého na Micholu, která mu byla dána za manželku, ale pak neprávem vzata. Viz 1. Sam 18, 25. nn.; 19, 11. nn.

²⁴ všel Joab ke králi a řekl: „Co jsi (to) učinil? Hle, přišel Abner k tobě; proč jsi ho pustil, že odešel zase zpět? ²⁵ Neznáš Abnera, syna Nerova, že proto přišel k tobě, by tě podvedl, aby vyzvěděl, jak vycházíš a přicházíš, aby poznal vše, co činiš?“ ²⁶ A vyšel Joab od Davida, poslal posly za Abnerem a dal ho přivést od cisterny Sira; David však o tom nevěděl. ²⁷ Když tedy vrátil se Abner do Hebronu, zavedl ho Joab stranou, do brány, jako by s ním chtěl v soukromí promluvit; tam ho udeřil do břicha, že umřel, aby pomstil krev Asaela, bratra svého. ²⁸ Když to uslyšel David, a věc byla již hotova, řekl: „Nebudu míti viny před Hospodinem na věky já ani království mé na krvi Abnera, syna Nerova; ²⁹ ale nechat přijde na hlavu Joabovi a na všechny dům otce jeho: ať nikdy nescházejí v domě Joabově chamotci, malomocní, podpírající se o berlu, padlí mečem a nemající chleba!“ ³⁰ Tak zabil Joab a Abisaj, bratr jeho, Abnera, protože byl zabil Asaela, bratra jejich, v Gabaoně, v bitvě.

³¹ Rekl pak David Joabovi i všemu lidu, který byl s ním: „Roztrhněte roucha svá, oblect se srstěný šat a plačte nad mrtvolou Abnerovou. Také král David šel za marami. ³² Když Abnera v Hebroně pochovali, dal se král David do hlasitého pláče nad hrobem Abnerovým; také veškeren lid plakal. ³³ Král kvílel a naříkal pro Abnera řka:

„Neumřel Abner jako mrou zbabělí lidé!

³⁴ Ruce tvoje (Abner) nebyly svázány,
ani nohy tvé pouty zatíženy.

Ale jak padají pod rukou bezbožnou, padl jsi!”

A všecek lid plakal ještě více nad ním.

³⁵ Když pak přišlo všechno množství, aby pojedlo s Davidem, ještě za jasného dne. přísáhl David řka: „Ať mě Bůh trestá a opět trestá, okusím-li před západem slunce chleba nebo čehokoli jiného.“ ³⁶ Všecek lid (to rád) slyšel a líbilo se jim (to jako) vše, co činil král přeci očima všeho lidu. ³⁷ Toho dne poznal veškeren lid a všecek Israel, že nepůsobil král k tomu, by zabit byl Abner, syn Nerův. ³⁸ Král řekl také služebníkům svým: „Nevíte, že kníže velmožné padlo dnes v Israeli? ³⁹ Já však ještě slabý, (teprv) pomazaný král jsem; a ti muži, synové Sarviini, jsou na mne silní; odplatil tedy Hospodin tomu, kdo zle činí, podle zloby jeho!”

HLAVA 4. – ¹ Když uslyšel Isboset, syn Saulův, že padl Abner v Hebronu, klesly mu ruce, a všechny Israel byl zaražen.

² Měl pak syn Saulův dva muže, náčelníky lupičů, jeden slul Baana a druhý Rechab, synové Remmona, Berošana z Benjaminovců; neboť i Berot počítají do Benjaminu. ³ Berošané totiž (byli) utekli do Getaimu a zdržovali se tam jakožto přistěhovalci až do tohoto času.

– ⁴ Jonatan, syn Saulův, měl syna chromého na nohy. Bylo mu totiž pět let, když přišla zpráva o Saulovi a Jonatanovi z Jezraele; i vzala jej chůva jeho a dala se s ním na útěk; když však (přlíš) pospíchala, aby unikla, upadl a okulhavěl; jmenoval se Mifiboset.

⁵ I přišli synové Remmona, Berošana, Rechab a Baana, a vešli za denního horka do

HL. 4. V. ⁵–⁷. navazuje na v. 2a, – Je nápadno, že *tříkrát* vypravován příchod vrahů (v. 5.: „1 přišli“; v. 6.: „vešli“; v. 7.: „Když vešli“), *dvakrát* vražda (v. 6.: „udeřili ho do břicha“; v. 7.: „udeřili ho, zabili“) a *dvakrát* jejich odchod (v. 6.: „a utekli“; v. 7.: „odešli“ = „šli“) Dhorme překládá v. 5.–7.: ⁵ „Récháb a Ba'ana, synové Rimmóna z Be'éroth, přišli a vnikli za největšího horka denního do domu Išba'alo, který byl (právě) na poledním spánku.“ ⁶ A hle, vrátí se domu, která čistila obilí, usnula a spala. Récháb a bratr jeho

domu Isboseta, který právě spal – o polednách – na svém lůžku. Také vrátá domu, třibíc pšenici, usnula.⁶ Vešli do domu nenápadně, jako by šli pro pšenici, udeřili ho do břicha, Rechab (totiž) a Baana, bratr jeho, a utekli.⁷ Když tedy vešli do domu, on spal na svém lůžku v ložnici; i udeřili ho, zabili, vzali hlavu jeho, šli cestou k Poušti celou noc,⁸ přinesli hlavu Isbosetovu k Davidovi do Hebronu, a řekli králi: „Hle, hlava Isboseta, syna Saula, nepřítele tvého, který hledal smrti tvé; dnes dal Hospodin pánu mému, králi, že pomstěn je na Saulovi a na jeho potomstvu!“⁹ David odpovídá Rechabovi a Baanovi, bratru jeho, synům Remmona, Berošana, pravil jim: „Jakože živ je Hospodin, který vysvobodil duši mou z každé tísně! Jestliže jsem toho, který mi oznámil a řekl: „Mrtev je Saul“, který se domníval, že mi přináší příznivou zvěst, jal a zabil v Sikelegu, ač jsem měl mu dáti odměnu za poselství: ¹¹ čím více nyní, když lidé bezbožní zabili člověka nevinného, v domě jeho, na loži jeho, budu vymáhati krev jeho z ruky vaší a sprovedím vás se světa!“¹² Na rozkaz Davidův tedy služebníci jeho zabili je; a zutinavše jim ruce i nohy, pověsili je nad rybníkem v Hebronu. Hlavu však Isbosetovu vzali a pochovali ji v hrobě Abnerově v Hebronu.

David počíná Mastně kralovali nad veškerým Israelem. (5, 1.–25.)

HLAVA 5. – ¹ Všichni kmenové Israelovi přišli k Davidovi do Hebronu a pravili: „Hle, my kost tvá a maso tvé jsme.“² Také již dříve, když byl Saul králem nad námi, tys vyváděl a zpět přiváděl Israele: a řekl ti Hospodin: „Ty budeš pastýřem lidu mého israelského a ty budeš vévodou nad Israelem“³ Přišli tedy starší Israelovi ke králi do Hebronu, král učinil s nimi smlouvu v Hebronu před Hospodinem, a pomazali Davida za krále nad Israelem.

⁴ Ve třiceti letech byl David, když počal kralovati a kraloval čtyřicet let.⁵ V Hebronu kraloval nad Judou sedm let a šest měsíců, v Jerusaleme pak kraloval třicet tři roky nade vším Israelem i nad Judou.

⁶ Vytáhl pak král a všichni muži, kteří byli s ním, k Jerusalemu, proti Jebušánům, (pra)obyvatelům země té; i pravili Davidovi: „Nevtáhneš sem, leč odstraníš slepé a kulhavé.“ [– To znamená: Nevtáhne sem David! –]⁷ David však dobyl tvrze Sionu. – [To je „Město Davidovo“.] – ⁸ Toho dne totiž ustanovil David odměnu tomu, kdo po-

Ba'aná vplížili se nepozorovaně.⁷ Poté vnikli dovnitř. Když tu Išba'al ležel na svém lůžku ve své ložnici, udeřili ho a zabili. Potom odřízli mu hlavu a nesli ji, šli pak celou noc 'Arábou. "Vraždu spáchali patrně v Machanajim, kde Isboset sídlil (výše 2, 8.).

V.¹² V Hebronu jsou dosud nedaleko hlavní cesty zachovány dva rybníky: severněji leží *Birket el-Qazzázín* (26 metrů dlouhý, 17 m široký a 8% hluboký) a jižněji *Birket es-Sultán* (čtverec o 40 m dlouhých stranách). Podle běžného podání byly pověšeny ruce a nohy kralovrahů v rybníka Birket es-Sultán.

HL. 5. V.⁶ „i pravili Jebušané. Viz 1. Par 11, 4. – Jebušané jsou si jisti, že jejich hradeb nelze dobýt; jsou tak pevné, že je uhájí mrzáci (slepí a kulhaví).

V.⁸ Znění porušeno, smysl temný, výklady všelijaké. – Záhadné slovo hebrejské „činnór“ stěží lze překládati „domovními zlaty“, ježto jich v tehdejších dobách nebylo, jak nás poučily vykopávky v poslední době v Palestině podniknuté. (Cisterny sice byly nalezeny, ne však zlaty na střeše, ani jiné stružky, kterými by byla voda sváděna do nich se střech.) Lépe překládati slovo to: „kanál“, „podzemní chodba“ ku prameni. Podle toho Joab (1. Par 11, 6.) dostal se do města nepozorovaně chodbou, kterou chodili Jebušané pro vodu ku prameni. (Sluje nyní *Ain Sitti Marjam* čili *Ain Umm ed-Deredž*.) Že mívají staří podzemní průchod z města ke skrytému prameni, shledáno při vykopávkách v Gezeru. (Viz výše Jos 10, 33.) Také Schliemann a Dörpfeld našli ve vrstvě ssutin Troje (z VIII. století před Kristem) studně vykopané do skály a podzemní chodby k nim. Nejnověji při vykopávkách Parkerových na Ofelu, tedy na pahorku, na kterém kdysi se rozkládala jebušká tvrz, nalezeno rovněž množství podzemních chodeb. Ze všeobecných dějin možno uvést více příkladů, že nepřítel vnikl do města téměř nedobytného podzemním průchodem (Ulises a Diomedes

razí Jebušany a dotkne se domovních žlabů [a odstraní slepé a kulhavé, kteří nenáviděli duše Davidovy. – Proto praví se v přísloví: „Slepí a kulhaví nevejdou do domu.“ –]

⁹ Pak se usadil David v té tvrzi, nazval ji „Městem Davidovým“, a vybudoval (je) kolem dokola od Mella i dovnitř.

¹⁰ A čím dále tím více David prospíval a rostl, a Hospodin, Bůh zástupů, byl s ním.

¹¹ Hiram, král tyrský, poslal posly k Davidovi, cedrové dřevo, řezbáře a kameníky, a (ti) vystavěli dům Davidovi.

¹² I poznal David, že ho potvrdil Hospodin za krále nad Israelem, a že povýšil království jeho pro svůj lid israelský.

¹³ David pojal ještě (jiné) ženy a ženy v Jerusalemě, když byl přišel z Hebronu, a narodilo se Davidovi také jiných synů a dcer; ¹⁴ jména těch, kteří se mu narodili v Jerusalemě, jsou tato: Samua, Sobab, Natan, Šalomoun, ¹⁵ Jebahar, Elisua, Nefeg, ¹⁶ Jafjáš, Elisama, Elioda a Eliialet.

¹⁷ Když Filišťané uslyšeli, že pomazali Davida za krále nad Israelem, vytáhli všichni, by vyhledali Davida; David uslyšev to, odebral se dolů do tvrze. ¹⁸ Filišťané pak přitáhli a rozsadili se po údolí Rafaim. ¹⁹ I tázal se David Hospodina: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do ruky mé?“ Hospodin Davidovi odpověděl: „Vystup, neboť ano, vydám Filišťany do ruky tvé!“ ²⁰ Přitáhl tedy David do Baal-Farasim, porazil je tam a řekl: „Protrhl Hospodin nepřátele mé přede mnou, jako při vodní průtrži bývá.“ Proto dáno místu tomu jméno: „Baal-Farasim.“ ²¹ Modly, které tam Filišťané zanecha-

vnikli tak do lilia a jj.). V. 8. dlužno spojit s v. 6. Tam Jebušané pohrdavě mluvili o Davidovi, kterého do duše nenáviděli („*nenáviděli duše Davidovy*“), že ubrání proti němu město „*slepí a kulhavci*“. Když pak David města dobyl, co bylo bližšího Israelitům, nežli že nazvali štiplavě všechny Jebušany „*slepí a kulhavci*“, *slepí*, kteří neviděli, kterak Davidův vojevůdce do pevnosti vniká, a *kulhavci*, kteří nemohli rychle přispěti na ohrožené místo; snadno vzniklo také uštěpačné pořekadlo o zabitých Jebušanech (slepí a kulhavci), že se již „*nevrátí domů*“ (= „*nevejdou do domu*“).

V. ⁹. Srv. 1. Par 11, 7. n., – „Mello“ (srv. assyrské „*tamlú*“) jmenováno již výše Sdc 9, 6. 20. Byla to nejspíše *bašta* (citadella), nejpevnější místo v pevnosti. Stálo na místě, které bylo nejvíce ohroženo, kde byl přístup do města nejsnadnější, kde za doby míru sami obyvatelé pevnosti branou vcházeli a vycházeli. Tato bašta stávala nejspíše na severu Ofelu (na jihu nebo jihozápadu dnešního chrámoviště). Srv. 3. Král 9, 15. 24; 11, 27; 2. Par 32, 5.

V. ¹¹. Jakou podobu měl tento Davidův „*dům*“ čili „palác“ (?), možno si přibližně představili podle „paláců“ městských králův, odkrytých při palestinských vykopávkách. V severovýchodním úhlu *Lachise* (Jos 10, 3. = Tell el-Hasi) nalezen byl kanaanský palác ze XIV. století před Kr.; byl postaven do čtverce, jehož strany měly po 17. m; zbudován ze sušených cihel; jeho zdi byly průměrně 1 m 68 cm tlusté. – *Ta'anneku* vykopal *Sellin* podobný „palác“ asi ze třináctého století před Kr. Měl podobu obdélníka, 21,80 m dlouhého a 18,60 m širokého. Měl devět místností, podlouhlou pravoúhelnou chodbu a obdélný dvůr s cisternou uprostřed. Jeho místnosti měly průměrně 2 čtverečné metry velikou podlahu, pokrytou jakousi látkou cementovou. Kámen, tvrdý vápenec, z něhož byl ten palác postaven, nebyl ještě vytesán ve kvádry, ale toliko na jedné straně poněkud vyrovnaný neb i hlazen, že byla zeď na obou stranách rovnoplochá. Na západě byl palác chráněn přílehlou hradební zdí. – Bližší době Davidově je jiný „palác“, který odkopal *Sellin* tamže na severovýchodě (vystavěn byl asi mezi 1000–800 před Kr.). Byl stavěn skorem do čtverce (28,80x28 metrů) z měkkého vápence již do kvádrů tesaného, ano i poněkud na okrajích hlazeného. Kvádry ty byly dlouhé průměrně 90 cm a kladeny napříč zdi, že vyčnívaly boční strany jejich; jen v rozích kladeny podélné kvádry, mnohem větší, 1,80–2 m dlouhé. V každém rohu byla věž (čtyřhranná, asi 4 m široká). – Podobný palác objevený v *Jerichu* byl 25 m dlouhý a 18 m široký.

V. ¹⁷. navazuje na v. 3. – Srv. 1. Par 14, 8. nn. – „*tvrz*“ (mecúdá) tu neznamená tvrz sionskou (mecúdath Čijjón) jmenovanou výše ve v. 7., ve které David podle v. 9. se usídlil, ale je to zde „*Odollam*“, jako 1. Sam 22, 1. 5. Tam „*sestoupil*“ (=odebral se dolů). Z toho plyne, že boj s Filišťany tuto ve v. 17.–25. vypravený strhl se dříve, nežli David dobyl Sionu.

li, David a mužové jeho odnesli.

²² Když pak opět vytáhli Filišťané a rozsadili se po údolí Rafaim, ²³ tázal se David Hospodina: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do ruky mé?“ Hospodin odpověděl: „Netáhni proti nim, ale obejdi je do týla a napadni je od hrušek.“ ²⁴ Až uslyšíš šust ve vrcholech hrušek, jako by někdo kráčel, tehdy dej se do boje; neboť tehdy půjde Hospodin před tebou, aby porazil vojska Filišťanův.“ ²⁵ Učinil tedy David, jak mu přikázal Hospodin, a porazil Filišťany od Gabay až [jak se jde] ke Gezeru.

Archa úmluvy z domu Abinadabova (6, 1.–11.) slavnostně přenesena na Sion. (6, 12.–23.)

HLAVA 6. – ¹ David shromáždil opět všechno vybrané (mužstvo) z Israele, třicet tisíc (hlav). ² A David vstal a odešel s veškerým lidem, který u něho byl, do Baaly Judovy, aby přivedli archu Boží, [kterou jmenovali jménem Hospodina zástupu, sedícího na cherubech nad ní]. ³ I vložili archu na vůz nový, a vezli ji z domu Abinadabova, který byl na pahorku; Oza pak a Ahio, synové Abinadabovi, řídili nový vůz ten. ⁴ [Když tedy vzali ji z domu Abinadaba, který na pahorku] Boží archu [opatroval], Ahio šel před archou; ⁵ David pak i všecek Israel hráli před Hospodinem na všeliké dřevěné nástroje, na harfy, lry, bubínky, chřestidla a cimbály. ⁶ Když přišli k humnu Nachonovu, vztáhl Oza ruku po arše Boží a zadržel ji, neboť býci házeli nohama a nachýlili, ji. ⁷ Tu rozhněval se Hospodin roztrpčeně na Ozu a porazil ho pro (tu) opovážlivost. že tam umřel u archy Boží. ⁸ David zarmoutil se, že zabil Hospodin Ozu. a místu tomu bylo dáno jméno „Zabití Ozy“ až do dneška. ⁹ Toho dne lekl se David Hospodina a řekl: „Jak by měla archa Hospodinova ke mně přijíti?“ ¹⁰ Nechtěl tedy uvést k sobě archu Hospodinovu do města Davidova, ale uhostil ji v domě Obededoma, Gefana. ¹¹ I pobyla archa Hospodinova v domě Obededoma, Gefana, tři měsíce; a žehnal Hospodin Obededomovi i všemu domu jeho.

¹² Když bylo králi Davidovi oznámeno, že Hospodin žehná pro archu Boží Obededomovi, a všemu, co jeho jest: David šel a přivedl s jásotem archu Boží z domu Obededomova do města Davidova. ¹³ Když ti, kteří nesli archu Hospodinovu, popošli šest kroků, obětoval býka a berana. ¹⁴ David poskakoval veškerou silou před Hospodinem, jsa opásán efodem lněným. ¹⁵ Tak vedl David a všecek dům Israelův archu zjevení s jásotem a troubením na rohy. ¹⁶ Když vešla archa Hospodinova do města Davidova, Michol, dcera Saulova, vyhlédajíc z okna, viděla krále Davida, an poskakuje a křepčí před Hospodinem; i pohrdla jím v srdci svém. ¹⁷ Uvedli tedy archu Hospodinovu, položili ji na její místo prostřed stanu, který byl postavil pro ni David, a obětoval David

V. ²⁴. Srv. 1. Par 14, 15. – „šust, jako by někdo šel“ způsobí vítr. Až bude vítr váti vršky, ať ráno či večer, má David vytáhnouti do boje. (Hummelauer.)

² Hl. 6. V. ². Srv. 1. Par 13, 6. – *Ba'alá* Jos 15, 9.–11. nebo *Qirjath-Ba'al* Jos 15. 60; 18, 14. jsou jiná jména města *Qirjath-je'árím*, kde byla tehdy v domě Abinadabově archa podle 1. Sam 7, 1.

V. ⁴. Co je ve hranaté závorce, je patrný druhopis v. předešlého, který dlužno nahraditi podle Lukiánovy recenze se zřetelem k v. 6. n. ztraceným zněním: „*Uzzá šel po boku*“ archy Boží.

V. ⁶. Místo „*Náchón*“ má 1. Par 13, 9.: „*Kídhón*“. – Archa začala se povážlivě kolísati, že mohla býti snadno vykopena, a tak zneuctěna; bylo by to také na pohoršení lidu. To nebezpečí zavinili Israelité i David tím, že nedali zastřenou archu nésti Levity, jak zákon Nm 4, 15. velel, ale že ji dali vézt na voze, tedy způsobem pohanským, jako byli kdysi učinili Filišťané (1. Sam 6, 19. nn.). V tom tkvěla vina Israelitův, a Bůh je potrestal právě v tom okamžiku, kdy byly patrný následky jejich činu, když se začala kolísati, že bylo třeba ji zachytiti a tak se jí dotknouti.

V. ⁷. Trest za vinu všech stihl jediného Ozu.

před Hospodinem celopaly a oběti pokojné.¹⁸ Dokonav celopaly a pokojné oběti, požehnal lidu ve jménu Hospodina zástupův,¹⁹ a dal všemu množství israelskému, mužům i ženám, každému po jedné chlebové place, po jedné hovězí pečení a po koláči smaženém na oleji; pak odešel všecek lid, každý do svého domova.

²⁰ Když však vracel se David, aby dal požehnání domu svému, Michol, dcera Saulova, vyšešši vstříc Davidovi, řekla: „Jak slavný byl dnes král israelský, který se odkryl před děvkami služebníků svých, a obnažil, jako se obnažuje šašek.“²¹ I řekl David Michole: „Před Hospodinem, který vyvolil mě raději než otce tvého a nežli veškeren dům jeho, a který mi přikázal, bych byl vládcem nad lidem Hospodinovým v Israeli,²² budu hráti a ponížovati se více, nežli tentokrát; a budu opovrženým v očích tvých, ale u děvek, o kterých jsi mluvila, stanu se (tím) slavnějším.“ –²³ Michole tedy, dceři Saulově, nenarodil se syn až do dne smrti její.

Trůn Davidův státi bude věčně. (7, 1.–29.)

HLAVA 7. –¹ Když se usadil král v domě svém a Hospodin dal mu pokoj ode všech okolních nepřátel,² řekl proroku Natanovi: „Nevidíš, že já bydlím v domě cedrovém, kdežto archa Boží stojí pod plachtami?“³ Natan řekl králi: „Nuže, učiň vše. co máš v srdci; neboť Hospodin je s tebou!“

⁴ Té noci, hle, oslovil Hospodin Natana, řka: ⁵ „Jdi a mluv služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin: „Ty bys měl vystavěti mi dům, ve kterém bych přebýval?“⁶ Vždyť nebydlil jsem v domě od onoho dne, kdy jsem vyvedl syny Israelovy z Egypta, až do dneška; ale chodil jsem ve stánku pod plachtami⁷ po všech místech, po kterých jsem chodil se všemi syny Israelovými. Zda zmínil jsem se slovem některému ze soudců israelských, kterému jsem přikázal, aby pásł lid můj israelský, že bych byl řekl: „Proč jste mi nepostavili domu cedrového?“⁸ Nyní tedy toto řci služebníku mému Davidovi: „Toto praví Hospodin zástupů: „Já jsem vzal tebe z pastvy, kde jsi chodil za stádem, abys byl vládcem nad lidem mým israelským,⁹ byl jsem s tebou všude, kudykoli jsi chodil, pobil jsem všechny nepřátele tvé před tebou a učinil jsem ti jméno veliké, jako jméno velikánů, kteří jsou na zemi.“¹⁰ Ustanovil jsem místo lidu svému israelskému, a pěstuji ho, aby bydlel na něm, aby nebyl již zarmucován, nešlechetníci by ho již netrápili jako prve,¹¹ ode dne, kdy jsem ustanovil soudce nad lidem svým israelským; a dávám ti pokoj ode všech nepřátel tvých. A Hospodin ti předpovídá, že ti učiní Hospodin dům.“¹² Až naplní se (počet) dnů tvých a zesneš s otci svými, vzbudím ti po tobě dorost, který vzejde z krve tvé, a potvrdím království jeho.“¹³ Ten postaví dům jménu mému a (já) upevním trůn království jeho na věky.“¹⁴ Já budu jemu otcem a on bude mi synem; učiní-li on co nepravého, trestali ho budu metlou lidí a ranami synů lidských,¹⁵ a milosrdenství svého mu neodejmu, jako jsem je odňal Saulovi, kterého jsem od sebe zavrhl.“¹⁶ A stálý bude dům tvůj i království tvé až na věky přede mnou, a trůn tvůj bude pevný vždycky.“¹⁷ Podle všech slov těchto a podle veškerého vidění tohoto, tak mluvil Natan k Davidovi.

¹⁸ David pak vešel, a sedě před Hospodinem pravil: „Kdo jsem já, Hospodine Bože,

V. ¹⁹. Od té doby – zdá se – konány byly pravidelné služby Boží na Sion² před archou zákonitými kněžími (současně také v Gabaonu, kde byl starý posvátný stan bez archy 1. Par 16, 39; 21, 29.)

HL. 7. V. ⁶. n. „z israelských soudců“, t. j. vládařů. Dostati od Hospodina rozkaz, vystavěti chrám, je tak veliké vyznamenání a milost, že se jí dosud žádnému vládaři israelskému nedostalo. (Hummelauer.)

V. ¹⁰. „místo“ = pevné sídlo; „učiní dům“ – vystaví dům (1. Par 17, 10.) = dá četné potomstvo.

a co je dům můj, žes mě přivedl až sem? ¹⁹ Ale i to se zdálo málo před obličejem tvým, Hospodine Bože, i mluvil jsi také o domu služebníka svého na dlouhé časy! To tedy usouzeno člověku, Hospodine Bože! ²⁰ Avšak co ještě bude moci říci David tobě? Vždyť ty znáš služebníka svého, Hospodine Bože! ²¹ Pro slovo své a podle srdce svého učinil jsi všechny tyto veliké věci, abys je (pak) oznámil služebníku svému. ²² Proto jsi veliký, Hospodine Bože; věru není podobného tobě, aniž je Bůh kromě tebe, podle všeho, co jsme na vlastní uši slyšeli. ²³ Který národ na zemi je jako lid tvůj izraelský, pro který šel Bůh, aby si jej vykoupil za (svůj) národ, aby učinil mu jméno na zemi velikými a hroznými skutky, které mu učinil, (a) bys zapudil před lidem svým, který jsi vykoupil sobě z Egypta, národ i božstvo jeho? ²⁴ Neboť ustanovil jsi lid izraelský za lid svůj pevně na věky, a ty, Hospodine Bože, učinil jsi se Bohem jejich! ²⁵ Nuže tedy, Hospodine Bože, slovo, které jsi pronesl o služebníku svém a domě jeho, plň na věky, a čiň, jak jsi mluvil, ²⁶ by velebeno bylo jméno tvé na věky a říkalo se: „Hospodin zástupů je Bůh nad Israelem, a dům služebníka tvého Davida bude pevně trvat před Hospodinem.“ ²⁷ Neboť ty, Hospodine zástupů, Bože Israelův, zjevil jsi v ucho služebníka svého: „Dům postavím tobě“; proto osmělil se služebník tvůj poprositi tebe touto modlitbou. ²⁸ Nyní však, Hospodine Bože, ty jsi Bůh a slova tvá jsou pravdivá; tys přislíbil služebníku svému ty dobré věci; ²⁹ začni tedy žehnati domu služebníka svého, aby byl na věky před tebou. Neboť ty, Hospodine Bože, jsi promluvil, a pro požehnání tvé požehnán bude dům služebníka tvého na věky!“

Království Davidovo válkami vítěznými upevněno a rozšířeno. (8, 1.–10, 19.)

HLAVA 8. – ¹ Poté porazil David Filištany, pokořil je a vytrhl jim uzdu poplatnosti z rukou.

² Porazil také Moabce a změřil je provazcem, kázav jim položit se na zemi; měřil je po dvou provazcích: jeden na smrt, druhý na život; i stal se Moab Davidovým služebníkem, pod daní.

³ David porazil též Adarezera, syna Rohobova, krále Soby, když vytáhl, aby opanoval řeku Eufrat. ⁴ David zajal z jeho vojska sedmnáct set jezdcův, a dvacet tisíc pěších; všechněm koňům u vozů podřezal šlachy, a zachoval z nich toliko sto spřežení.

⁵ Když přitáhli Syrové z Damašku na pomoc Adarezerovi, králi Soby, David porazil ze Syřů dvacet dva tisíce mužův, ⁶ osadil posádkou Syřii Damašskou, a tak stala se Syřie Davidovi poddanou a poplatnou. A střehl Hospodin Davida, ať šel kam šel.

⁷ Zlaté zbraně, které měli služebníci Adarezerovi, David vzal a přinesl je do Jerusalema; ⁸ také z Bete a z Berotu, měst Adarezerových, vzal král David velmi mnoho mědi.

⁹ Tou, král ematský, uslyšev, že porazil David všecku moc Adarezerovu, ¹⁰ poslal Jorama, svého syna, ke králi Davidovi, aby ho pozdravil, jemu blahopřál a poděkoval, že Adarezera v boji porazil. – Byl totiž Adarezer nepřitelem Touovým. – (Joram) měl u sebe věci zlaté, stříbrné a měděné; ¹¹ také ty zasvětil král David Hospodinu se stříbrem a zlatem, které byl zasvětil ze všech národů, jež si byl podmanil: ¹² ze Syřů, Moabců, synův Ammonových, Filišťanův, Amalečanů [jakož i z kořisti Adarezera, syna Rohobova, krále sobského]. ¹³ David proslavil se také, když vrací se z dobyté Syrie pobil v Solném údolí osmnáct tisíc Edomcův, ¹⁴ ustanovil v Edomsku dozorce (osadil je po-

V. ²¹. n. „Pro slovo své“, abys dokázal svou věrnost, která plní, co slibuje, a tak aby ses oslavil.

Hl. 8. je samostatný přehled válečných výprav Davidových, zařazený sem proto, že je v něm učiněna zmínka o kořisti, kterou nahromadil David na stavbu chrámu (hl. 7.).

sádkou), a tak stalo se všechno Edomsko Davidovi poddaným. A střehl Hospodin David, ať šel kam šel.

¹⁵ I kraloval David nade vším Israelem; a vykonával právo a spravedlnost všemu lidu svému. ¹⁶ Joab, syn Sarviin, byl nad vojskem; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; ¹⁷ Sadok, syn Achitobův, a Achimelech, syn Abjatarův, byli kněžími; Sarajáš byl písařem; ¹⁸ Banajáš, syn Jojadův, byl nad Keretány a Feletány; synové pak Davidovi byli knížaty.

HLAVA 9. – ¹ David se tázal: „Zbývá ještě někdo z domu Saulova, bych mu prokázal milosrdenství pro Jonatana?“ ² Byl pak z domu Saulova služebník, jménem Siba; toho povolal král k sobě a ptal se ho: „Jsi ty Siba?“ On odpověděl: „Ano, jsem služebník tvůj.“ ³ I řekl král: „Zbývá ještě někdo z domu Saulova, bych mu prokázal Boží milosrdenství?“ Siba pravil králi: „Ještě je syn Jonatanův, chromý na nohy.“ ⁴ Když se tázal: „Kde jest?“ řekl Siba králi: „Hle, je v domě Machira, syna Ammielova, v Lodabaru.“ ⁵ Poslal tedy král David a vzal jej z domu Machira, syna Ammielova, z Lodabaru. ⁶ Když přišel Mifiboset, syn Jonatana, syna Saulova, k Davidovi, padl na tvář a poklonil se. David zvolal: „Mifibosete!“ On odpověděl: „Tu jsem (já), služebník tvůj.“ ⁷ I řekl mu David: „Neboj se, nebo jistě prokáži ti milosrdenství pro Jonatana, otce tvého; vrátím ti všechny pozemky Saula, otce tvého, a ty budeš jísti za stolem mým vždycky.“ ⁸ Kterýžto pokloniv se mu pravil: „Kdo jsem já, služebník tvůj, že jsi shlédl na psi mrchu, jakou já jsem?“ ⁹ Povolav pak král Sibů, služebníka Saulova, řekl mu: „Vše, co patřilo Saulovi, i veškeren dům jeho, dal jsem synu pána tvého. ¹⁰ Obdělávej mu tedy půdu ty, synové tvoji i otroci tvoji, a přinášej synu pána svého, čeho třeba k živobytí; Mifiboset (sám) však, syn pána tvého, bude jísti vždycky za stolem mým.“ – Siba měl patnácte synů a dvacet otroků. – ¹¹ I řekl Siba králi: „Jak jsi rozkázal, pane můj králi, služebníku svému, tak učiní služebník tvůj!“

Mifiboset tedy jídal za jeho stolem jako jeden z kraloviců. ¹² Mifiboset měl malého syna, jménem Micha; a všecek rod Sibův sloužil Mifibosetovi. ¹³ Mifiboset zůstal v Jerusalemě, ježto vždycky jídal se stolu královského. A kulhal na obě nohy.

HLAVA 10. – ¹ Když potom umřel král ammonský a kraloval po něm Hanon, syn jeho, ² řekl David: „Prokáži milosrdenství Hanonovi, synu Naasovu, jako prokázal milosrdenství otec jeho mně.“ Poslal tedy David služebníky své, aby ho potěšil pro smrt otce jeho. Avšak když přišli služebníci Davidovi do Ammonska, ³ řekla knížata ammonska Hanonovi, pánu svému: „Domníváš se, že snad ke cti otce tvého poslal k tobě David těšitele? Neposlal David služebníků svých k tobě spíše proto, aby ohledal a propátral město a (potom) je vyvrátil?“ ⁴ Vzal tedy Hanon služebníky Davidovy, dal oholit každého z nich na půl brady a zustríhati roucha jejich v půli až po zadek, a (tak) je propustil. ⁵ Když to bylo Davidovi oznámeno, poslal jim naproti – byli totiž muži ti velmi potupně pohanění – a rozkázal jim David: „Pobuďte v Jerichu, dokud vám neobrostou brady a potom se vraťte!“

⁶ Ammonští vidouce, že Davidovi ukrřídili, poslali a najali za mzdu Syry z Rohobu a Syry ze Soby, dvacet tisíc pěších, jakož i od krále Maachy tisíc mužův a od Istoba dvanáct tisíc mužů. ⁷ Když to David uslyšel, vyslal Joaba se vším vojskem i s válečníky. ⁸ Vytáhli tedy Ammonští a sešikovali se před samou branou; Syrové však ze Soby a Rohoby, Istob a Maachané byli zvláště v polích. ⁹ Vida tedy Joab, že se chystají napadnouti ho zepředu i zezadu, vybral (bojovníky) ze všech výborných Israelitův a sešikoval je proti Syřům; ¹⁰ ostatní pak díl lidu dal Abisajovi, bratru svému, který sešikoval jej

proti Ammonským.¹¹ A řekl Joab: „Budou-li Syrové silnější mne, přispěješ mi na pomoc; budou-li však Ammonšti silnější tebe, pomohu já tobě.“¹² Bud! hrdinou, a bojujeme za lid svůj a za město Boha svého; Hospodin pak učiní, co za dobré uznává.“¹³ Když pak Joab i lid, který byl s ním, dal se do boje proti Syrským, hned před ním utekli;¹⁴ Ammonšti vidouce, že Syrové utíkají, dali se také na útěk před Abisajem a vešli do města. Joab, navrátil se od Ammonských, přišel do Jerusalema.

¹⁵ Když Syrové viděli, že jsou poraženi od Israele, sebrali se všichni.¹⁶ Adarezer poslal a kázal vytáhnouti Syrům, kteří sídlili za Řekou, a přivéstí jejich vojsko; Sobach, vůdce vojska Adarezerova, jim velel.¹⁷ Když to bylo oznámeno Davidovi, sebral všecek lid israelský, přepravil se přes Jordán a přitáhl k Helamu. Syrové sešikovali se proti Davidovi a bojovali proti němu,¹⁸ avšak dali se na útěk před Israelem; David pobil ze Syrských sedm set speření a čtyřicet tisíc jezdců; také Sobacha, vojevůdce, udeřil, že hned umřel.¹⁹ Všichni králové, kteří tu byli na pomoc Adarezerovi, vidouce, že jsou přemoženi od Israele, [ulekli se a utekli přeci Israelem – padesát osm tisíc (mužů)]. I učinili mír s Israelem, sloužili mu a báli se již Syrští pomáhati Ammonským.

Davidovo cizoložství (11, 1.–5.) a vražda. (11, 6.–27.)

HLAVA 11. – ¹ Po roce, toho času, kdy králové vyjíždívají do boje, poslal David Joaba a s ním služebníky své, jakož i veškerého Israele; i zpusťovali Ammonsko a oblehli Rabbu. David však zůstal v Jerusalemě.

² Když se tyto věci dály, přihodilo se, že David vstal odpoledne s lože svého a procházel se po nástřeší královského domu; i užíval s nástřeší svého ženu, ana se myje naproti, a byla to žena velmi hezká.³ Poslal tedy král zeptati se, kdo je ta žena. Když mu bylo oznámeno, že to je Betsaba, dcera Eliamova, manželka Urjáše, Hešana,⁴ poslal David posly, dal (si) ji přivéstí, a když přišla k němu, spal s ní. – Právě se byla očistila od své nečistoty. – ⁵ Pak vrátila se domů. Ježto počala, vzkázala Davidovi: „Počala jsem.“

⁶ David tedy vzkázal Joabovi: „Pošli ke mně Urjáše, Hešana!“

I poslal Joab Urjáše k Davidovi.⁷ Když Urjáš k Davidovi přišel, tázal se David, dobře-li se má Joab i lid, a jak se vede válce.⁸ A řekl David Urjášovi: „Jdi domů a umej si nohy.“ Když Urjáš vyšel z královského domu, byl za ním poslán pokrm královský.⁹ Avšak Urjáš lehl si před bránu domu královského s jinými služebníky pána svého a nešel domů.¹⁰ Když bylo Davidovi oznámeno: „Nešel Urjáš do domu svého,“ řekl David Urjášovi: „Nepřišel jsi s cesty? Proč jsi nešel do domu svého?“

¹¹ Urjáš Davidovi odpověděl: „Archa Boží, a Israel i Juda bydlí ve stanech, pán můj Joab i služebníci pána mého táboří v širém poli; a já bych měl vjíti do domu svého, bych jedl, pil a spal s manželkou svou? Jakože jsi živ a jakože živa je duše tvá, neučiním věci té!“¹² Řekl tedy David Urjášovi: „Pobuď zde ještě dnes, a zítra tě propustím.“ Zůstal (tedy) Urjáš v Jerusalemě den ten. Druhého dne¹³ David ho pozval, aby s ním jedl a pil a opil jej; on však vyšel večer, spal na lůžku svém se služebníky pána svého, a nešel do domu svého.

¹⁴ Druhého dne tedy napsal David list Joabovi a poslal jej po Urjášovi.¹⁵ V tom listě napsal: „Postavte Urjáše v čelo boje, kde bude nejužší zápas, a (pak) opusťte ho, aby

HL. 11. V. ⁵ Betsaba oznamuje věc Davidovi, by přiměřeným způsobem odvrátil následky zločinu, které oběma vinníkům hrozily – trest smrti podle Lv 20, 10.

V. ⁹ „před bránu královského domu“ – ve strážnici.

V. ¹¹ Místo „jakože jsi živ“ lépe čisti: „Jakože živ je Jahve“, jako 1. Sam 1, 26; 20, 3; 25, 26. a j.

padl a zahynul." ¹⁶ Joab tedy obléháje město, postavil Urjáše na místo, kde věděl, že jsou velmi statní muži. ¹⁷ I vypadli muži z města, bojovali proti Joabovi, padlo (mnoho) lidu, a zahynul také Heřan Urjáš.

¹⁸ I poslal Joab oznámiti Davidovi všechny příhody bitvy, ¹⁹ nakázal však poslu říka: „Až vypravíš králi vše o bitvě, ²⁰ uzříš-li, že se hněvá a řekne-li: „Proč jste šli až ke zdi, byste (tam) bojovali? Nevěděli jste, že shůry, se zdi silně střelíjí?“ ²¹ Kdo zabil Abimelecha, syna Jerobaalova? Zda nezabila ho v Tebes žena, která svrhla na něj kus žernova se zdi? Proč jste šli až ke zdi?“ rci: Také služebník tvůj Urjáš je mrtev.“ ²² Odešel tedy posel, a přišel vypravoval Davidovi vše, co mu byl přikázal Joab. ²³ Posel vypravoval Davidovi: „Nabyli vrchu nad námi ti muži a přitáhli na nás do pole; my však učinili jsme útok a hnali jsme je až ku bráně města. ²⁴ Ježto pak střelili střelci na služebníky tvé se zdi, shůry, padlí (mnozí) ze služebníků králových, ano i služebník tvůj Heřan Urjáš je mrtev.“ ²⁵ Tu řekl David poslu: „Toto řekneš Joabovi: Nezarmucuj tě tato věc; [jsoutě rozličné příhody boje;] dnes toho a zítra onoho pohlcuje meč; veď s větší zmužilostí své bojovníky proti městu, abys je zkazil; dodej jim odvahu!“

²⁶ Manželka Urjášova, uslyševši, že je mrtev Urjáš, její muž, oplakávala ho. ²⁷ Když pak pominula doba smutku, dal ji David uvést do domu svého; vzal si ji za manželku, a ona mu porodila syna.

Hospodinovi však nelíbilo se, co učinil David.

David s Hospodinem usmířen. (12, i.–31.)

HLAVA 12. – ¹ Proto poslal Hospodin Natana k Davidovi. Když k němu přišel, řekl mu: „Dva muži byli v jednom městě: jeden bohatý a druhý chudý. ² Bohatec měl ovce a hovězího dobytka velmi mnoho. ³ Chudás však nic jiného neměl, kromě jedné ovce malíčké, kterou byl koupil a vychoval; ta odrostla u něho spolu s jeho dětmi; ze skývy chleba jeho jídala, z číše jeho pivala, a v lůně jeho spávala; a tak byla mu jako dítě milá. ⁴ Když pak přišel kterýs pocestný k boháči, nechtěl on vzít z ovcí svých ani z hovězího dobytka svého, aby udělal hody onomu pocestnému, který byl přišel k němu, ale vzal ovci chudásovu a připravil pokrmy člověku, který byl přišel k němu.“

⁵ David rozhněvav se náramně na člověka toho, pravil Natanovi: „Jakože živ je Hospodin! Syn smrti je muž, který to učinil. ⁶ Ovci nahradí čtvěrnásobně, protože učinil tu věc a neměl milosrdenství!“ ⁷ Natan však řekl Davidovi: „Ty jsi ten muž! Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já pomazal jsem tebe za krále nad Israelem, a já vytrhl jsem tebe z ruky Saulovy. ⁸ Dal jsem ti dům pána tvého, manželky pána tvého do lůna tvého, dal jsem ti dům Israelův i Judův, a kdyby to bylo málo, byl bych ti přidal mnohem více. ⁹ Proč tedy opovrhl jsi slovem Hospodinovým učiniv, co je zlé v očích mých? Urjáše, Heřana, zabil jsi mečem a manželku jeho jsi vzal sobě za manželku; zabil jsi ho mečem Ammonsých. ¹⁰ Proto neodejde meč z domu tvého na věky, ježto jsi pohrdl mnou, vzav manželku Urjáše, Heřana, aby byla manželkou tvou.“ ¹¹ Proto praví Hospodin toto: „Hle, já sešlu na tebe neštěstí z tvého (vlastního) domu; vezmu ženy tvé před očima tvýma, dám je bližnímu tvému a (ten) spátí bude s manželkami tvými před očima slunce tohoto. ¹² Tys to učinil sice skrytě; já však to učiním před obličejem všeho

V. ²¹. Kterak byl Abimelech zabit kusem mlýnského běhouna, viz Sdc 9, 50. nn.

HL. 12. V. ¹⁰. „meč“ ve vlastním slova významu je smrt synů Davidových: Ammona, Absaloma a Adonjáše; v přeneseném významu: smrt dítky s Betsabou zploděného (verš 14.) a zneuctění Davidova haremu.

V. ¹¹. Kterak se vyplnila tato hrozba, viz níže 16, 21. n.

Israele a před obličejem slunce." ¹³ I řekl David Natanovi: „Zhřešil jsem Hospodinu!“ „Hospodin také promíjí hřích tvůj“ – pravil Natan Davidovi. – „Neumřeš; ¹⁴ že však jsi dal příčinu nepřítelům Hospodinovým, aby se rouhali, proto syn, který se ti narodil, smrtí zemře!“

¹⁵ Poté navrátil se Natan domů.

Hospodin také ranil chlapce, kterého byla porodila manželka Urjášova Davidovi, že o něm pochybovali. ¹⁶ I prosil David Hospodina za chlapce, postil se tuze, a odebrav se v ústraní padl na zem. ¹⁷ Když pak přišli starší domu jeho a nutili ho, by vstal se země, nechtěl, aniž jedl s nimi. ¹⁸ Dne sedmého dítě zemřelo; služebníci Davidovi však báli se mu oznámiti, že je dítě mrtvo, nebo řekli: „Hle, když ještě živ byl chlapec, mluvili jsme mu, a neslyšel hlasu našeho; díme-li: „Mrtev je chlapec!“ čím více bude se trápit.“ ¹⁹ Když pak David viděl, že služebníci jeho (mezi sebou) šeptají, porozuměl, že je chlapec mrtev, a řekl služebníkům svým: „Je chlapec mrtev?“ Oni mu odpověděli: „Je mrtev!“ ²⁰ Tu vstal David se země, umyl se, pomazal, převlékl, vešel do domu Hospodina a klaněl se; když pak vrátil se domů, žádal, by mu předložili chléb, a jedl. ²¹ I řekli mu služebníci jeho: „Co jsi to učinil? Pro dítě, dokud ještě živo bylo, postil ses a plakal jsi; když pak dítě zemřelo, vstal jsi a jedl jsi!“ ²² On řekl: „Pro dítě, dokud ještě živo bylo, postil jsem se a plakal, ježto jsem (si) řekl: Kdo ví? Možná, že mi ho daruje Hospodin a že živ bude chlapec.“ ²³ Nyní však, kdyžťe zemřel, proč bych se postil? Zda budu moci zase jej vzkřísiti? Já spíše půjdu k němu, ale on nevrátí se ke mně.“

²⁴ I těšil David Betsabu, manželku svou, šel k ní, spal s ní, když pak porodila syna, dal mu jméno Šalomoun. A Hospodin ho miloval, ²⁵ svěřil ho Natanovi proroku a nazván byl „Miláček Hospodinův“, ježto ho miloval Hospodin.

²⁶ Bojoval tedy Joab proti Rabbě, (městu) ammonskému, a dobyl města královského. ²⁷ I vzkázal Joab Davidovi: „Bojoval jsem proti Rabbě a zbývá ještě dobytí Města vodního.“ ²⁸ Nyní tedy seber ostatek lidu, oblehni město a vezmi je, aby jménu mému nebylo připisováno vítězství, kdybych já města dobyl.“ ²⁹ Sebral tedy David všecek lid, táhl proti Rabbě, dal se do boje a vzal ji. ³⁰ Korunu, mající cenu hřivny zlata, s velmi vzácnými drahokamy, vzal jejich králi s hlavy a byla dána na hlavu Davidovi. Také však z města odnesl velmi velikou kořist; ³¹ jeho obyvatelstvo pak dal přivést, pilami řezati, přejížděti je železnými vozy, noži rozpárati a odvésti do cihlen. Tak učiniv všem městům ammonským, vrátil se David i všechno vojsko do Jerusalema.

David trestán smrtí svého prvorozence. (13, 1.–14, 33.)

HLAVA 13. – ¹ Potom zamiloval si Amnon, syn Davidův, sestru Absaloma, syna Davidova, velmi krásnou, jménem Tamar; ² trápil se pro ni tak velice, že z lásky k ní se roznemohl; bylať pannou a proto zdálo se mu nesnadno něco nečestného s ní učiniti. ³

V. ³⁰. Verš ten dlužno opravit a překládati: „*I vzal korunu Milkómovu s jeho hlavy, a bylo shledáno, že váží hřivna zlata. Na té byl drahokam, který byl dán Davidovi na hlavu.*“ Srv. 1. Par 20, 2. – „*Milkám*“ byl národní bůžek Ammonů (3. Král 11, 5.).

V. ³¹. Podle Condamin-Dhorma čti takto: „*Lid, který v ní (Rabbě) byl, dal vyvésti a zaměstnal ho na píle, u železných nožův a u železných zubů. Kázal jim dělati cihly, a tak učinil všem městům ammonským . . .*“ Naložil tedy David s nimi, jako bylo všeobecně tehdy se zajatci nakládáno, a nedopustil se žádné *neslýchané krutosti*/Srv. Ex 1, 14; 6, 5. – Podle toho dlužno také čísti 1. Par 20, 3.

Hl. 13. V. ¹. n. *Tamar* byla sestra *Absalomova po otci i po matce*, sestra Amnonova byla toliko polorodá, t. j. *po otci*. Bylť *Absalom a Tamar děti Maachy*, dcery krále gešurského, *Amnon* však byl syn *Achinoa-min*. Viz výše 3, 2. n.

Měl pak Amnon přítele, jménem Jonadaba, syna Semmy, bratra Davidova, člověka velmi chytrého.⁴ Ten mu pravil: „Proč tak chřadneš den ode dne, králevici? Proč mi toho nepovíš?“ Amnon mu řekl: „Miluji Tamaru, sestru bratra svého Absaloma.“⁵ Jonadab mu poradil: „Polož se na lůžko své a dělej se nemocným; když pak přijde otec tvůj, aby tě navštívil, řci mu: „Nechat přijde, prosím, Tamar, sestra má, by mi dala jísti, by udělala mi pokrm a já mohl jísti z její ruky.“⁶ Položil se tedy Amnon a začal předstírat nemoc; když pak přišel král, aby ho navštívil, řekl Amnon králi: „Nechat přijde, prosím, Tamar, sestra má, by udělala před očima máma dvojí kašičku, ať pojím z ruky její.“⁷ Vzkázal tedy David Tamaře domů: „Jdi do domu Amnona, bratra svého, a udelej mu pokrm.“⁸ Přišla tedy Tamar do domu Amnona, bratra svého, an ležel, vzala něco mouky, smísila ji, rozředila a uvařila před očima jeho kašičky.⁹ Pak vzavši, co byla uvařila, přelila to a předložila mu; Amnon však nechtěl jísti, a řekl: „Vyžeňte všechny ode mne!“ Když všechny ven vykázali,¹⁰ řekl Amnon Tamaře: „Přines (mi) pokrm do ložnice, abych jedl z ruky tvé.“ Vzala tedy Tamar kašičky, které byla udělala, a zanesla (je) Amnonovi, bratru svému, do ložnice.¹¹ Když mu však pokrm podávala, uchopil ji a řekl: „Pojď, lehni si ke mně, sestro má!“¹² Ona mu však odporovala: „Nečín mi násilí, bratře můj, nečín; nebo to není dovoleno v Israeli; nečín toho nerozumu!“¹³ Ját nebudu moci snést své hanby a ty budeš jako jeden z pošetilců v Israeli; ale raději promluv s králem a neodepře ti mne.“¹⁴ Nechtěl však povolití jejím prosbám, ale jsa silnější, zmocnil se jí a spal s ní.

¹⁵ Potom pojal Amnona velmi veliký odpor k ní, takže větší byl odpor, kterým se mu hnusila, než láska, kterou ji byl prve miloval. Proto jí Amnon řekl: „Vstaň a klid se!“¹⁶ Ona mu odpověděla: „Větší je toto zlé, které nyní pácháš na mně, vyháněje mě, nežli (bylo) to, které jsi učinil prve.“ Nechtěl ji však slyšeti,¹⁷ ale povolav jinocha, který mu přisluhoval, řekl: „Vyvrz tuto ode mne ven a zamkni dveře po ní.“ –¹⁸ Byla pak oblečena v řízu dlouhou až po kotníky; v takovém totiž rouše chodily dcery královské, panny. – Vyvrhl ji tedy služebník jeho ven, a zamkl dveře po ní.¹⁹ I posypala si popelem hlavu, roztrhla řízu dlouhou až po kotníky, vložila si ruce na hlavu a odešla cestou křičíc.²⁰ Absalom, bratr její, řekl jí: „Amnon, bratr tvůj, tedy s tebou spal? Nyní však, sestro, mlč; je to bratr tvůj; a netrap se pro tu věc!“ Zůstala tedy Tamar v domě Absaloma, bratra svého a chřadla.²¹ Když uslyšel král David o těch věcech, rozhněval se velmi, ale nechtěl zarmoutit Amnona, syna svého, neb ho miloval, že byl jeho prvorozencem.

²² Ani Absalom neříkal nic Amnonovi, ani zlého ani dobrého; nebo nenáviděl Absalom Amnona, že porušil Tamaru, sestru jeho.

²³ Po dvou letech byly stříhány ovce Absalomovy v Baalhasoru, který je blízko Efraimu. I pozval Absalom všechny královce.²⁴ Přišel totiž ke králi a řekl mu: „Hle, stříhají ovce služebníku tvému; nechat přijde, prosím, král se služebníky svými k sluhovi svému!“²⁵ Král Absalomovi odpověděl: „Nežádej toho, synu můj; nežádej, bychom přišli všichni a obtěžovali tě.“ Ačkoli ho pak nutil, přece nechtěl jíti, ale rozžehnal se s ním.²⁶ Řekl tedy Absalom: „Nechceš-li jíti, nechť aspoň s námi jde, prosím, Amnon, bratr můj!“ Když mu král odvětil: „Není potřebí, aby šel s tebou,“²⁷ nutil ho Absalom, až odpustil s ním Amnona i všechny syny královské.

Absalom byl vystrojil hody, jako hody královské,²⁸ a již prve přikázal Absalom slu-

V. ⁷ „domů“, kde sídlily jeho ženy a dcery (harém).

žebníkům svým: „Dávejte pozor, až bude Amnon opilý vínem, a pokynu vám: udeřte na něho, zabijte ho; nebojte se nic, neboť já vám to přikazuji; vzmužte se a vedte si statečně!“²⁹ Služebníci Absalomovi tedy učinili Amnonovi, jak jim byl Absalom přikázal, A všichni synové královi vstali, každý vsedl na mezka svého a ujeli.³⁰ Když ještě byli na cestě, došla Davida pověst říkající: „Pobil Absalom všechny kralevice, že nezůstal z nich ani jeden.“³¹ Vstal tedy král, roztrhl roucho své, a padl na zem; také všichni služebníci jeho, kteří stáli při něm, roztrhli roucha svá.³² A Jonadab, syn Semmy, bratra Davidova, ujav slovo pravil: „Nedomnívej se pán můj, král, že by všichni mladiství kralevicové byli zabití; Amnon toliko je mrtev, neboť toho měl Absalom na mysli od toho dne, kdy znásilnil Tamaru, sestru jeho.“³³ Nuže tedy, nechať nepřipouští si toho k srdci pán můj král, mysle si: „Všichni kralevicové jsou zabití,“ když přece toliko Amnon je mrtev!“

³⁴ Absalom utekl. – Když pak pozdvihl služebník strážný oči a pohleděl, tu hle, přicházelo mnoho lidu vedlejší cestou po úbočí hory,³⁵ a Jonadab řekl králi: „Hle, kralevicové jsou tu; jak služebník tvůj řekl, tak jest.“³⁶ Když domluvil, ukázali se také (již) synové královští a všedše dali se do hlasitého pláče; také král i všichni služebníci jeho plakali pláčem velmi velikým. –³⁷ Absalom přišel na útěku k Tolomajovi, synu Ammiudovu, králi gessurskému. A plakal David pro syna svého všechny dny.³⁸ Absalom uprchnuv a přišed do Gessuru, byl tam tři léta.

³⁹ I přestal král David honiti Absaloma, protože již oželel smrt Amnonovu.

HLAVA 14. – ¹ Když Joab, syn Sarviin poznal, že srdce královo zase naklonilo se k Absalomovi,² poslal do Tekuy, dal odtud přivést (jednu) duchaplnou ženu a řekl jí: „Dělej se, jakobys měla smutek; oblec se ve smuteční roucho, nepomazuj se olejem, abys byla jako žena, která má již dlouho smutek nad mrtvým,³ vejdi ke králi, a mluv k němu tak a tak . . .“ A Joab jí pověděl, co má mluvit.

⁴ Vešla tedy žena tekujská ke králi, padla před ním na zem, poklonila se a řekla: „Pomoz mi, králi!“⁵ I tázal se jí král: „Co je ti?“ A ona odpověděla: „Ach, vdovou jsem já, neboť umřel mi muž.“⁶ Služebnice tvá měla dva syny; ti svadili se spolu na poli, a (ježto) nebylo nikoho, kdo by je rozbránil mohl, udeřil jeden druhého, a zabil ho.⁷ A hle, všechno pokrevstvo povstalo proti služebnici tvé a praví: „Vydej toho, který zabil bratra svého, ať ho zabijeme za život bratra jeho, kterého zabil, a zahladíme dědice.“ Tak hledí uhasiti jiskru mou, která mi zůstala, že by nezůstalo muži mému jména ani potomků na zemi.“⁸ I řekl král ženě: „Jdi domů a já poručím o tobě!“⁹ Tu pravila žena tekujská králi: „Ať je na mně, pane můj králi, nepravost (ona) a na domě otce mého; král však a trůn jeho budiž bez viny!“¹⁰ „Bude-li kdo ti odporovati“ – vece král – „přiveď ho ke mně a nedotkne se tebe více!“¹¹ Ona (však) prosila: „Nechať rozpomene se král na Hospodina, Boha svého, aby již nechtěl žádný příbuzný pomstít krve, a nezabil

V. ³⁸ a. je druhopis 37a.; proto kritika 38a, vesměs vypouští. – 37b, patří k 38b. – Dlužno tedy čísti: „Absalom uprchl a odebral se do země Ma'achá, a zůstal tam tři léta. Král plakal pro svého syna všecek ten čas.“ – „do země Ma'achá“ doplněno ze LXX. – O zemi té viz Dt 3, 14; Jos 12, 5; 13, 11.

V. ³⁹ . patří obsahem ke hl. následující. – Čti: „Duch králův přestal hněvati se na Absaloma, neboť oželel smrt Amnonovu.“

Hl. 14. V. ⁶ . Tekuanka naráží na dva syny Davidovy, kteří také žili v nepřátelství, až jeden druhého (Absalom Amnona) zabil.

V. ⁹ . „dům mého otce“ – proti domu jejího manžela, který žádá smrt jejího syna.

V. ¹¹ . „rozpomíná se na Hospodina“ = přísahati při Jahvovi.

syna mého." Král řekl: „Jakože živ je Hospodin! Nespadne vlas syna tvého na zem!"

¹² Když ho žena prosila: „Budíž dovoleno promluvit ještě služebnici tvé k pánu mému králi slovo," řekl: „Mluv!" ¹³ Pravila tedy žena: „Proč usmyslil jsi takovou věc proti národu Božímu? Král promluviv slovo ono přiznává, že chybuje, když nechce dovolit svému vyhnáná vrátit se. ¹⁴ Všichni mřeme (sice) a tratíme se do země, jako voda, která se (již) nevrátí, ale Bůh nechce, by zničen byl (který) život, nýbrž ustavičně má na paměti zavrženého, by nezahynul dokonce. ¹⁵ Nyní tedy přišla jsem, bych řekla pánu svému, králi, tato slova v přítomnosti lidu. Služebnice tvá (si) totiž pravila: „Budou mluvit ke králi; snad vyplní nějak přání služebnice své. ¹⁶ Král mě vyslyší, že vysvobodí služebnici svou z rukou všech, kteří chtěli z dědictví Božího vyhladit mě a spolu i syna mého. ¹⁷ Budíž tedy dovoleno služebnici tvé říci, že slovo pána mého, krále, (splněno) bude (jako) svaté; neboť jako anděl Boží je pán můj, král, kterým nehne ani požehnání ani zlořečení; proto je také Hospodin, Bůh tvůj s tebou!"

¹⁸ Král odpovídaje řekl ženě: „Netaj přede mnou, nač se tě zeptám!" I řekla mu žena: „Mluv, pane můj, králi!" ¹⁹ Král se tedy tázal: „Není ruka Joabova s tebou ve všech těchto věcech?" Žena odpověděla: „Při blahu duše tvé, pane můj, králi! Není možno ani nalevo ani napravo vyhnouti se něčemu z toho, co praví pán můj, král; ano, služebník tvůj Joab, ten mi (to) přikázal, a ten vložil do úst služebnice tvé všechna tato slova. ²⁰ Abych užila toho obrazného obratu ve slovech svých – služebník tvůj Joab přikázal (mi) to; ty však, pane můj, králi, moudrý jsi, jako je moudrý anděl Boží, že rozumíš všemu na zemi." ²¹ I řekl král Joabovi: „Hle, jsem usmířen, a činím, co si přeješ; jdi tedy a povolej zpět mladistvého Ábsaloma!" ²² Joab padl na tvář k zemi, poklonil se, dobrořečil králi a řekl: „Dnes poznal služebník tvůj, že jsem nalezl milost před očima tvýma, pane můj, králi; neboť učinil jsi, co si přeje služebník tvůj."

²³ Poté Joab vstal, odešel do Gessuru a přivedl Ábsaloma do Jerusalema. ²⁴ Král však řekl: „Ať se vrátí do domu svého, ale tváře mé viděti nesmí!" Vrátil se tedy Ábsalom do domu svého, ale tváře královny nespátril.

²⁵ Ve všem Israeli nebylo muže tak sličného a překrásného, jako Ábsalom; od paty nohy až do temene hlavy nebylo na něm poskvřny.

²⁶ Když si stříhával vlasy – stříhával se jednou do roka, ježto ho kštice, tížila – navážil (obyčejně) vlasů hlavy své dvě stě lotů obecné váhy.

²⁷ A narodili se Ábsalomovi tři synové, jakož i jedna dcera krásného vzezření, jménem Tamar.

²⁸ Dvě léta byl Ábsalom v Jerusalemě, a tváře královny nespátril. ²⁹ Vzkázal tedy pro Joaba, aby ho poslal ke králi; ten však nechtěl přijíti k němu. Když po druhé vzkázal, on však nechtěl přijíti k němu, ³⁰ řekl služebníkům svým: „Víte o poli Joabově vedle pole mého; je na něm dozrávající ječmen; jděte tedy a zapalte je!" Zapálili tedy služebníci Ábsalomovi obilí. Když přišli služebníci Joabovi s roztrženými oděvy a vypravovali: „Zapálili služebníci Ábsalomovi díl pole," ³¹ Joab vstal, přišel k Ábsalomovi do domu jeho, a tázal se: „Proč zapálili služebníci tvoji mé obilí?" ³² Ábsalom Joabovi odpověděl: „Vzkázal jsem ti prose, bys přišel ke mně, abych tě poslal ke králi, bys mu řekl:

V. ¹³. Uznal-li David, že je žena v právu žádajíc život svého zbylého syna, musí David důsledně také uznati, že je národ israelský v právu, když žádá, by David Ábsaloma povolal z vyhnanství, by mu odpustil.

V. ¹⁴. Dhorme překládá hebr.: „*Vždyť umíráme, a jako vody, které lijí na zemi a které nelze již sebrati, tak Bůh nepřivádí zpět duše*" (s onoho světa). To jest: Je zbytečno trestati Ábsaloma vyhnanstvím, ježto tím nepřivede Amnona k životu. Srv. 12, 23.

„Proč jsem přišel z Gessuru? Bylo by mi lépe zůstat tam. Prosím tedy, ať užijím tvář královu; má-li však na paměti nepravost mou, ať mě zabije!“³³ Joab tedy vešel ke králi a vše mu oznámil. I povolán byl Absalom; vešel ke králi, poklonil se tváří až k zemi před ním a král Absaloma políbil.

Bůh trestá Davida Absalomem. (15, 1.–18, 33.)

HLAVA 15. – ¹ Potom pořídil si Absalom vozy, koně a padesát mužův, aby běhali před ním. ² Také časné vstával Absalom, stával u cesty ku bráně a každého, kdo maje při šel ke královu soudu, volával Absalom k sobě a říkával: „Ze kterého města jsi ty?“ Když mu odpovídal: „Z toho onoho kmene israelského jsem já, služebník tvůj,“³ říkával mu Absalom: „Tvá věc zdá se mi dobrá a spravedlivá; ale nikdo není od krále ustanoven, kdo by tě vyslyšel.“⁴ Kéž jsem ustanoven soudcem v zemi“ – říkával Absalom – „by ke mně chodili všichni, kdo mají při, bych je spravedlivě soudil!“⁵ Ano i když někdo k němu přistupoval, aby se mu poklonil, vztahoval ruku svou, chytal ho a líbal jej.⁶ A tak činíval každému Israelitovi, který přicházel k soudu, aby byl slyšán od krále; tak záluďně získával si srdce mužův israelských.

⁷ Po čtyřech letech řekl Absalom králi Davidovi: „Dovol, abych šel a splnil v Hebronu sliby své, které jsem učinil Hospodinu.“⁸ Učinil totiž slib služebník tvůj, když byl v syrském Gessuru, řka: „Přivede-li mě Hospodin zase do Jerusalema, obětovati budu Hospodinu.“⁹ Král David mu pravil: „Jdi v pokoji!“ Vstal tedy a odešel do Hebronu.¹⁰ – (Prve) však poslal Absalom vyzvědače do všech kmenův Israelových a řekl: „Hned jak uslyšíte zvuk rohu, volejte: „Absalom stal se králem v Hebronu!“ – ¹¹ S Absalomem šlo dvě stě mužů z Jerusalema, kteří byvše pozváni dobrosrdečně šli, ani netušíce, proč (byli pozváni).¹² Pozval také Absalom Achitofela, Gilana, rádce Davida, z města jeho Gila, když podával oběti, i rozmohlo se spiknutí, a lidu sbíhajícího se k Absalomovi přibývalo.

¹³ I přišel posel k Davidovi a řekl: „Všecek Israel celým srdcem jde za Absalomem!“

¹⁴ David řekl služebníkům svým, kteří byli s ním v Jerusalemě: „Vstaňte, utecme! Neboť jinak nebudeme moci ujíti Absalomovi. Rychle vyjděte, aby snad přijda nezastihl nás, neuvalil na nás zkázy, a nepohubil města ostrím meče!“¹⁵ Služebníci králi mu řekli: „Vše, cokoli přikáže pán náš, král, rádi učiníme (my,) služebníci tvoji!“

¹⁶ Vyšel tedy král s celým domem svým pěšky, zanechav deset ženin, aby doma hlídaly.¹⁷ Když tedy vyšel král a všecek Israel pěšky, zastavil se daleko od domu; ¹⁸ všichni služebníci jeho šli vedle něho; také zástupy Kerefanův a Felefanů, kdežto všichni Gefaně, šest set mužů, kteří byli za ním pěšky přišli z Getu, šli před králem.¹⁹ I řekl král Etajovi Gefanu: „Proč jdeš s námi? Vrať se a zůstaň u krále, neboť cizinec jsi vyšlý z domova.“²⁰ Včera jsi přišel a dnes měl bys nucen býti jíti s námi? Vždyť jdu nazdarbůh! Vrať se a odved s sebou nazpět bratry své! Hospodin pak prokaž ti milost a věrnost, že jsi (také ty mně) prokázal milost a věrnost!“²¹ Etaj však odpověděl králi: „Jakože živ je Hospodin a jakože živ je pán můj, král! Ať jsi, kde jsi, pane můj, králi, ať k smrti nebo k životu, bude tam také služebník tvůj!“²² I řekl David Etajovi: „Nuže, pojdi!“ Šel tedy Etaj Gefan a všichni muži, kteří s ním byli, s ostatním množstvím.²³ Všichni plakali velmi hlasitě. Když všecek lid přešel, přešel také král potok Kedron, a všecek lid táhl po cestě, která vede k poušti.

²⁴ Přišel i kněz Sadok a všichni Levité s ním, nesouce Boží archu úmluvy; (tu) archu Boží postavili, Abjatar pak nevystoupil, dokud nepřešel všecek lid, který byl vyšel z města.²⁵ Tu řekl král Sadokovi: „Zanes archu Boží zase do města! Naleznu-li milost

před očima Hospodinovým, přivede mě zase, ukáže mi ji, i stánek svůj.²⁶ Pakli mi řekne: „Nelíbí se mi," aj, tu jsem, nechať učiní, co dobrého je v očích jeho.²⁷ Proroku" – řekl král knězi Sadokovi – „vrať se do města v pokoji; též Achimaas, syn tvůj, jakož i Jonatan, syn Abjatarův, oba synové vaši, ať jsou s vámi!"²⁸ Hle, já skrývati se budu na stepích pouště, až dojde od vás zpráva, která mi poví, (co se děje)."²⁹ Donesli tedy Sadok a Abjatar archu Boží zase do Jerusalema a zůstali tam.

³⁰ David pak vystupoval na horu Olivetskou, cestou ustavičně pláče, bos a s hlavou zahalenou; také veškeren lid, který byl s ním, stoupal se zahalenou hlavou a s pláčem.

³¹ Když bylo Davidovi oznámeno, že i Achitofel spikl se s Absalomem, řekl David: „Prosím, Hospodine, zhať radu Achitofelovu."³² Když vystoupil David na vrch hory, na které hodlal klaněti se Hospodinu, tu hle, potkal se s ním Chusaj Arčan, mající roucho roztržené a hlavu plnou prsti.³³ I řekl mu David: „Půjdeš-li se mnou, budeš mi břemenem;³⁴ vrátíš-li se však do města a řekneš-li Absalomovi: „Jsem služebníkem tvým, králi; jako jsem byl služebníkem otce tvého, tak budu služebníkem tvým," zmaříš radu Achitofelovu."³⁵ Máš s sebou kněze Sadoka a Abjataru; cokoli z domu králova uslyšíš, oznámíš kněžím Sadokovi a Abjatarovi.³⁶ A jsou s nimi dva synové jejich, Achimaas, syn Sadokův a Jonatan, syn Abjatarův; po těch mi vzkážete vše, co uslyšíte."

³⁷ Když pak přišel Chusaj, přítel Davidův, do města, vešel do Jerusalema též Absalom.

HLAVA 16. – ¹ Když byl David maličko za vrchem hory, ukázal se Siba, služebník Mifibosetův; šel proti němu se dvěma osly, kteří nesli dvě stě chlebů, sto svazků suchých hroznů, sto hrud fiků a měch vína.² I tázal se král Siby: „Pro koho jsou tyto věci?" Siba odpověděl: „Oslové jsou pro královu rodinu, aby si mohli sednouti; chléb a ovoce, by měli co jísti služebníci tvoji; víno pak, aby se napil, kdyby kdo zemdlel na poušti."³ I řekl král: „Kde je syn pána tvého?" Siba králi odpověděl: „Zůstal v Jerusalemě, ježto (si) řekl: „Dnes mi vrátí dům Israelův království otce mého!"⁴ Tu řekl král Sibovi: „Všecky věci, které patřily (dosud) Mifibosetovi, buďtež tvé!" „Prosím," – vece Siba králi – „bych nalézal milost před tebou, pane můj, králi!"

⁵ Když přišel král David až do Bahurim, tu hle, vycházel odtud muž z rodu, ke kterému patřil dům Saulův, jménem Semej, syn Gerův; cestou ustavičně zlořečil⁶ a házel kamením na Davida, jakož i na všechny služebníky krále Davida, ačkoli veškeren lid a všichni válečníci šli po pravé i levé straně vedle krále.⁷ Semej zlořeče králi pravil toto: „Klid se, klid se, muži krve a pekelníku!"⁸ Odplatil ti Hospodin za všecku krev domu Saulova; neboť vetřel ses do království místo něho; (nyní) tedy dal Hospodin království do rukou Absaloma, syna tvého; hle, (nyní) tísni tě nehody tvé, že jsi muž krve!"⁹ Tu pravil Abisaj, syn Sarviin, králi: „Proč zlořečí tato psí mrcha pánu mému, králi? Půjdu a setnu mu hlavu!"¹⁰ Král však řekl: „Nestarejte se o mne tolik, synové Sarviini! Nechte ho, ať zlořečí, neboť Hospodin přikázal mu, aby Davidovi zlořečil; kdo smí se tázati, proč tak učinil?"¹¹ A řekl král Abisajovi a všem služebníkům svým: „Hle, syn můj, který vzešel z krve mé, hledá bezživotí mého; čím více tedy (tento) Benjaminovec? Nechte ho, ať zlořečí, jak Hospodin rozkázal!"¹² Hospodin snad popatrí na souzení mé, a odplatí mi Hospodin dobrým za toto dnešní zlořečení!"¹³ Šel tedy David a družina

HL. 16. V. ⁴. David pokládá podle udání Sibova Mifiboseta za velezrádce, všecek majetek mu odnímá („konfiskuje") a dává jej udavači, který mu zůstal věren.

jeho cestou s ním; Semej pak jde po hřbetě hory na protější straně, zlořečil, házel kamení proti němu a sypal hlínu. ¹⁴ Tak přibyl král i veškeren lid s ním unaveni na místo odpočinku.

¹⁰ Absalom tedy a veškeren lid jeho vešli do Jerusalema; též Achitofel byl s ním. ¹⁶ Když pak přišel Chusaj, Arčan, přítel Davidův, k Absalomovi, řekl mu: „Ať žije král! Ať žije král!“ ¹⁷ Absalom se ho tázal: „To je láska tvá k přáteli svému? Proč jsi nešel s přítelem svým?“ ¹⁸ Chusaj Absalomovi odpověděl: „Nikoli, neboť toho budu a s tím zůstanu, koho vyvolil Hospodin, veškeren tento lid i všecek Israel.“ ¹⁹ A budiž mi dovoleno dodatí toto: Komu já budu sloužiti? Zdali ne synu královu? Jako jsem poslušen byl otce tvého, tak budu poslušen i tebe!“ ²⁰ Tu pravil Absalom Achitofelovi: „Poradte se, co máme činiti!“ ²¹ I řekl Achitofel Absalomovi: „Vejdí k ženinám otce svého, které zanechal, by doma hlídaly; aby, až uslyší veškeren Israel, že jsi zhanobil otce svého, tím pevněji se k tobě přimkli.“ ²² Postavili tedy Absalomovi stan na nástřeší, a všel k ženinám otce svého přede všim Israelem. ²³ Byla pak rada Achitofelova, kterou dával toho času, jako kdyby se kdo s Bohem byl radil; tak byla všeliká rada Achitofelova (ceněna) i když byl s Davidem, i když byl s Absalomem.

HLAVA 17. – ¹ Achitofel řekl také Absalomovi: „Vyberu si dvanáct tisíc mužů, vstanu, poženu se za Davidem této noci, ² udeřím na něho – jeť unaven a zemdlen – porazím ho, až pak uteče všecken lid, který s ním je, zabiji opuštěného krále.“ ³ Pak přivedu zpět všecken lid k tobě, jako se vracívá člověk jeden, neboť (jen) jednoho muže ty hledáš, a veškeren lid bude spokojen.“ ⁴ Řeč jeho líbila se Absalomovi i všem starším Israelovým. ⁵ Absalom však řekl: „Zavolejte (také) Chusaje, Arčana, a slyšme, co řekne též on!“ ⁶ Když Chusaj přišel k Absalomovi, řekl mu Absalom: „To a to mluvil Achitofel; máme to učiniti, čili nic? Jakou dáváš radu?“ ⁷ Chusaj Absalomovi odpověděl: „Není (to) dobrá rada, kterou dal Achitofel tentokrát!“ ⁸ Ty víš – mluvil dále Chusaj – „že otec tvůj a muži, kteří jsou s ním, jsou jonáci a roztrpčené myslí, jako když rozlíti se v lese medvědice, které pobrali mladé; otec tvůj je také (zkušený) válečník, nebude tedy s lidem leniti.“ ⁹ Snad skrývá se nyní v roklicích nebo na některém místě, které se mu zalíbilo; padne-li někdo (hned) na počátku, řekne každý, kdo o tom uslyší: „Porazen je lid, který se přidal k Absalomovi!“ ¹⁰ Pak oslábne strachem každý, i nejsilnější, jehožto srdce je jako lví; víť veškeren lid israelský, že jest udatný otec tvůj a jonáci všichni, kdo s ním jsou.“ ¹¹ Ale toto se mi zdá býti dobrá rada: Nechať se shromáždí k tobě veškeren Israel od Danu až do Bersabe, jako písek mořský bez počtu, a ty budeš prostřed nich; ¹² tak naň udeříme, ať bude nalezen kdekoliv, přikryjeme ho jako rosa padající na zem a nenecháme ani jednoho z mužů, kteří jsou s ním.“ ¹³ Vejde-li do některého města, obvěče veškeren Israel to město provazy a strhneme je do potoka, že nebude ani kaménka z něho lze najíti.“ ¹⁴ Absalom a všichni muži Israelovi řekli: „Lepší je rada Chusaje Arčana, nežli rada Achitofelova!“

Tak Hospodinovým řízením zmařena byla dobrá rada Achitofelova, aby uvedl Hospodin na Absaloma pohromu.

¹⁵ Řekl pak Chusaj kněžím Sadokovi a Abjatarovi: „Tak a tak radil Achitofel Absalomovi a starším Israelovým, ale já takto a takto jsem radil.“ ¹⁶ Nyní tedy pošlete rychlé,

HL. 17. V. ³ čti se LXX: „*Pak přivedu zpět všecek lid k tobě, jako se vracívá nevěsta ke svému ženichu, který ji hledá; jen nežáděj života ni jediného muže, a všecek lid bude spokojen*“. Bude-li David překvapen rychlým pochodem, snadno bude lze zmocniti se ho, věc nebude žádati mnoho lidských životův, a to se bude lidu velmi zamlouvatí.

vzkažte Davidovi a rcete: „Nezůstávej této noci na stepích pouště, ale bez odkladu přejdi (Jordán), aby snad nebyl pohlcen král i všecek lid, který s ním jest.“¹⁷ Jonatan pak stál s Achimaasem u studnice Rogel; i šla tam děvče a pověděla jim to; oni pak šli, by donesli poselství králi Davidovi. Nesměli totiž ukázati se, nesměli vejíti do města.¹⁸ (Přece) však viděl je kterýsi služebník a oznámil to Absalomovi. Oni však rychle odešli a vešli do domu jednoho muže v Bahurim, který měl studnici na dvoře; do té se spustili¹⁹ a žena vzala příkrývku, zastřela jí otvor studnice, jako by sušila ječnou tluč, a tak se věc utajila.²⁰ Když pak přišli služebníci Absalomovi do domu k ženě a tázali se: „Kde jest Achimaas a Jonatan?“ odpověděla jim žena (ta): „Přešli spěšně, okusivše maličko vody.“ Ti tedy (je) hledali, a když nic nenalezli, vrátili se do Jerusalema.²¹ Když odešli, vystoupili onino ze studně, šli, a podali zprávu králi Davidovi rkouce: „Vstaňte a přepravte se rychle přes řeku, nebo tak a tak radil proti vám Achitofel!“²² Vstal tedy David i veškeren lid, který s ním byl, a přepravili se přes Jordán; prve nežli se rozednilo, nezůstal ani jeden, kdo by se byl nepřepravil přes řeku.

²³ Achitofel vida, že se nestalo podle jeho rady, osedlal osla svého a sebrav se odjel domů, do města svého, učinil pořizení o domě svém, oběsil se, umřel a pochován byl do hrobu otce svého.

²⁴ Když byl již David v Mahanaim, Absalom přepravil se přes Jordán, on a všichni muži Israelovi s ním.²⁵ Ustanovil pak Absalom Amasu nad vojskem místo Joaba; Amasa byl syn muže z Jezrahelu, který slul Jetra; ten vešel k Abigaile, dceři Naasově, sestře Sarvie, která byla matkou Joabovou.²⁶ I rozbil stany Israel s Absalomem v Galaadsku.²⁷ Když přišel David do Mahanaim, Sobi, syn Naasův z Rabby ammonske a Machir, syn Ammihelův z Lodabaru, jakož i Berzellaj Galaadan z Rogelim,²⁸ přinesli mu ložní příkrývky, koberce, hliněné nádoby, pšenice, ječmene, mouky, pražmy, bobů, čočky, [praženého hrachu],²⁹ medu, másla, ovce a tučná telata; to dali Davidovi a lidu, který s ním byl, aby jedli; neboť se domnívali, že lid hladem a žízní na poušti zemdlel.

HLAVA 18. – ¹ David tedy přehlédnuv lid svůj, ustanovil nad ním tisícníky a setníky; ² třetinu dal pod moc Joabovi, třetinu v moc Abisaje, syna Sarviina, bratra Joabova, a třetinu do moci Etajovi, který byl z Getu. A pravil král lidu: „Potáhnu také já s vámi!“

³ Lid však odpověděl: „Nikoli, nepotáhneš! Neboť utečeme-li, nebude jim na nás příliš záležitosti, ano, i kdyby padla polovice z nás, nebudou toho velmi vážiti, ježto ty jediný za deset tisíců jsi počítán; proto lépe jest, abys byl v městě, nám na pomoc.“⁴ Král jim odvětil: „Co se vám za dobré vidí, to učiním.“ Postavil se tedy král u brány a lid vycházel po svých četách, po stech a tisících.⁵ Joabovi pak, Abisajovi a Etajovi přikázal král: „Zachovejte mi syna Absaloma!“ Veškeren lid slyšel, když přikazoval král všechněm velitelům o Absalomovi.

⁶ Tak vytáhl lid do pole proti Israelovi, a došlo k bitvě v lese Efraim.⁷ Tam poražen byl lid israelský od vojska Davidova a padlo ho velmi mnoho toho dne – dvacet tisíc.⁸ Bitva rozšířila se tam po veškeré krajině a bylo mnohem více lidí, které les pohubil, nežli těch, které meč zahladil toho dne.

⁹ Přihodilo se pak, že se dostal Absalom ke služebníkům Davidovým sedě na mezu; když přijel (s ním) mezek pod hustý, veliký dub, uvázl za vlasy v dubě, a zůstal

V. ²³ „*město Achitofelova*“ bylo podle 15, 12.: *Gilo*.

V. ²⁵ n. Místo „*Naas*“ dlužno čísti s 1. Par 2, 13. 16. a s Lukiánovou recensí LXX: „*Isaj*“. *Abigail*, jsouc sestrou *Sarviinou* a tedy také *Davidovou* byla dcerou *Isajovou*.

viseti mezi nebem a zemí, kdežto mezek, na kterém byl seděl, ušel.¹⁰ Vida to kdos, oznámil to Joabovi řka: „Viděl jsem Absaloma, an visí na dubě.“¹¹ I řekl Joab muži, který mu to oznámil: „Jestliže jsi (ho) viděl, proč jsi ho nepřihodí k zemi? A já bych ti dal deset lotů stříbra a jeden pás!“¹² Ten však Joabovi odpověděl: „Nikoliv, i kdybys odvážil do rukou mých tisíc (lotů) stříbra, nevztáhl bych ruky své na syna králova; neboť jsme slyšeli, kterak přikazoval král tobě, Abisajovi a Etajovi řka: „Šetřte mi syna Absaloma!“¹³ Ale i kdybys to byl udělal hrdla se odváživ, dokonce nebylo by to mohlo zůstatí tajno krále, a ty sám stál bys proti (mně).“¹⁴ I řekl Joab: „Ne, jak ty myslíš, ale udeřím na něho před tebou!“ Vzal tedy do ruky tři střely a vrazil je Absalomovi do srdce; a ježto vise na dubě, ještě se kýval,¹⁵ běželo deset mladých oděnců Joabových, a bili do něho, až ho dorazili.

¹⁶ Poté dal Joab zatroubiti a zastavil lid, aby nepronásledovali utíkajícího Israele, chtěje šetřiti lidí. – ¹⁷ Absaloma však vzali, hodili ho v lese do veliké jámy a snesli na něho velmi velikou hromadu kamení. – A tak utekl veškeren Israel domů.

¹⁸ Absalom, když ještě byl živ, postavil si pomník, který je v údolí Královském, neboť (si) řekl: „Nemám syna, bude tedy toto památka jména mého.“ I nazval pomník ten podle jména svého, a sluje „Ruka Absalomova“ do dneška.

¹⁹ Když Achimaas, syn Sadokův, řekl: „Poběhnu a zvěstuji králi, že ho vysvobodil Hospodin podle práva z moci nepřátel jeho,“²⁰ pravil mu Joab: „Nebudiž poslem dnes, ale oznam to jiného dne; nechci, abys to dnes zvěstoval, neboť syn králův umřel.“²¹ Poté však řekl Joab Chusimu: „Jdi a zvěstuj králi, cos viděl!“ Chusi poklonil se Joabovi a běžel.²² Tu Achimaas, syn Sadokův, opět řekl Joabovi: „Proč bych nemohl také já běžeti za Chusim?“ Joab se ho tážal: „Proč chceš běžeti, synu můj? Nepřineseš dobrého poselství!“²³ On odvětil: „A co, poběhnu-li (přece)?“ I řekl mu: „Běž!“ Běžel tedy Achimaas cestou bližší a tak předběhl Chusiho.

²⁴ David seděl zatím mezi oběma branami. Strážný pak, který byl na vrchu brány, nade zdí, pozdvihnuv oči uzřel člověka, an běží sám.²⁵ I vzkřikl a oznámil to králi. Král řekl: „Je-li sám jediný, dobré poselství má v ústech!“ Když on rychle blíž a blíž běžel,²⁶ uzřel strážný druhého člověka, jak běží, i zvolal shora řka: „Ukazuje se mi druhý člověk, an běží sám.“ Král pravil: „I ten je posel dobrý.“²⁷ Když pravil strážný: „Zdá se mi, že běh prvního je běh Achimaasa, syna Sadokova,“ řekl král: „Dobrý muž to, a s dobrým poselstvím jde.“

²⁸ Achimaas pak provolával králi: „Ať žije král!“ A pokloniv se králi, padl před ním tváří k zemi řka: „Požehnan buď Hospodin, Bůh tvůj, že sevřel lidi, kteří pozdvihli rukou svých proti pánu mému, králi.“

²⁹ Král se tážal: „Má se blaze (ten) jinoch, Absalom?“ Achimaas řekl: „Pozoroval jsem veliký shon, ó králi, když Joab, tvůj služebník, posílal mne, služebníka tvého; jiného nevím.“³⁰ „Pojd' sem a stůj tuto“ – pravil mu král. Když on přistoupil blíž a stál,³¹ ukázal se Chusi; přišed řekl: „Dobrou novinu nesu, pane můj, králi; nebo vysvobodil tě podle práva Hospodin dnes z ruky všech, kteří povstali proti tobě.“³² I tážal se král Chusiho: „Má se blaze (ten) jinoch Absalom?“ Chusi mu odpověděl: „Staniž se jako tomu jinochovi nepřátelům pána mého, krále, a všem, kdož povstávají proti němu se zlými úmysly!“³³ Král zarmoutiv se vystoupil do horní jizby brány a plakal. Cestou mluvil takto: „Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj! Kéž bych mohl zemřítí místo tebe, Absalome, synu můj, synu můj, Absalome!“

David vrací se slavně do Jerusalema a ujímá se vlády. (19, 1.–20, 26.)

HLAVA 19. – ¹ Když bylo Joabovi oznámeno, že král pláče a kvílí pro syna svého, ² obrátilo se vítězství toho dne v pláč všemu lidu, neboť slyšel lid ten den, že bylo praveno: „Zármutek má král pro syna svého.“ ³ A tak plížil se lid toho dne vcházaje do města, jako se plížívá lid v bitvě na útěk obrácený. ⁴ Král tedy zakryv si hlavu, křičel hlasem velikým: „Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj, synu můj!“ ⁵ I vešel Joab ke králi do domu a řekl: „Tys potupil dnes do očí všechny služebníky své, kteří vysvobodili život tvůj, jakož i život synů tvých a dcer, život žen tvých a život ženin tvých.“ ⁶ Miluješ ty, kteří tě nenávidí, a v nenávisti máš ty, kteří tě milují; dnes jsi ukázal, že si nevážíš vůdcův a služebníků svých; nyní vpravdě poznávám, že by ti bylo milé, kdyby jen Absalom byl živ, a my všichni byli pobiti. ⁷ Nyní tedy vzhop se, jdi a promluvou dosti učiníš služebníkům svým; nebo přísahám ti při Hospodinovi, nevyjdeš-li, že nezůstane s tebou ani jeden této noci; a to bude ti horší, nežli všechna neštěstí, která na tebe přišla od mládí tvého až dosud!“ ⁸ Vzhopil se tedy král a posadil se ve bráně; když bylo povéděno všemu lidu, že král sedí ve bráně, přišlo všechno množství před krále.

Israel tedy utekl domů. ⁹ Tu hádal se veškeren lid všech kmenův Israelových říkáje: „Král vysvobodil nás z ruky našich nepřátel; vysvobodil nás z ruky Filišťanův; a nyní utekl ze země pro Absaloma!“ ¹⁰ Absalom však, kterého jsme pomazali (za krále) nad sebou, zahynul v boji. Dlouho-li budete dřepěti a nepůjdete pro krále, byste ho přivedli zpět?“ ¹¹

¹¹ Král David pak vzkázal kněžím Sadokovi a Abjatarovi: „Rcete starším judským: „Proč byste měli býti posledními mezi těmi, kdo chtějí uvéstí krále zase domů?“ – Řeč všeho Israele došla totiž krále v jeho domě. – ¹² „Jste (přece) bratři moji, jste kost má i maso mé; proč máte býti posledními mezi těmi, kdož uvedou krále zase domů?“ ¹³ Amasovi pak rcete: „Zda nejsi ty kost má a maso mé? Ať mě Bůh trestá a zase trestá, nebudeš-li vůdcem vojska přede mnou navždy místo Joaba!“ ¹⁴ Tak naklonil (si) srdce všech mužů judských jako jednoho muže, i poslali ke králi, řkouce: „Vrať se ty i všichni služebníci tvoji!“

¹⁵ Když se král vracel a přišel až k Jordánu, byl všecek lid judský již v Galgale, aby vyšel vstříc králi a převedl jej přes Jordán.

¹⁶ Semej, syn Gery, Benjaminovce z Bahurim, šel rychle dolů s muži judskými vstříc králi Davidovi; ¹⁷ tisíc mužů z Benjaminu bylo s ním; také Siba, služebník z domu Saulova, patnáct synů jeho a dvacet služebníků bylo s nimi; ti skočili do Jordánu před králem, ¹⁸ přešli brody, aby převedli královu rodinu a učinili, co jim přikáže. Když již král Jordán přešel, Semej, syn Gerův, padl před ním ¹⁹ a prosil ho: „Nepočítej mi, pane můj, nepravosti, a nevzpomínej, že tě tupil služebník tvůj toho dne, kdy jsi vyšel, pane můj, králi, z Jerusalema; nedbej toho, králi!“ ²⁰ Neboť já, služebník tvůj, uznávám hřích svůj; a proto dnes přišel jsem první ze všeho domu Josefova, abych vyšel vstříc pánu svému, králi.“ ²¹ Abisaj, syn Sarviin, ujav se slova, pravil: „Což nebude zabit Semej proto, že zlořečil pomazanému Hospodinovu?“ ²² I řekl David: „Nestarejte se tolik o mne, synové Sarviini! Proč chcete býti mi dnes satanem? Dnes by měl být zabit

HL. 19. V. ⁸. „Israel“ = stoupenci Absalomovi.

V. ¹⁶. Semej, když viděl, že se karta obrátila, šel do prosa. Viz o něm výše 16, 5. nn.

V. ¹⁷. n. Benjaminovci vidouce, že Judovci se přiklonili zase ke králi, a že by odporem proti Davidovi ničeho nepořídili, zápolí s Judovci v projevech oddanosti (loyalnosti). – O Sibovi viz výše 16, 1. nn. – Místo „když již Jordán přešel“ lépe „když již se chystal přejíti“.

někdo v Izraeli?

Což nevím, že já dnes stal jsem se králem nad Israelem?" ²³ A Semejovi král řekl: „Neumřeš!“ Také mu (na to) přísáhl.

²⁴ Těž i Mifiboset, syn Saulův, vyšel vstříc králi; nemyl si nohou, nestříhal brady; ani svých šatů nepral od toho dne, kdy byl král odešel, až do dne, kdy se vracel v pokoji. ²⁵ Když vyšel z Jerusalema králi vstříc, tázal se ho král: „Proč jsi nešel se mnou, Mifibosete?" ²⁶ „Pane můj, králi,“ – odpověděl – „služebník můj pohrdl mnou, když jsem mu řekl já, služebník tvůj, aby osedlal osla, bych vsedna odjel s králem; – kulhá totiž služebník tvůj. – ²⁷ Ano i obžaloval mne, služebníka tvého, u tebe, pána mého, krále. Ale ty, pane můj, králi, jsi jako anděl Boží; učin, co se ti líbí. ²⁸ Nebo dům otce mého nezaluhoval nežli smrt před pánem svým, králem; ty však jsi posadil mne, služebníka svého, mezi hodovníky stolu svého; proto do čeho mohl bych si právem stěžovati, neb oč bych měl ještě volati ke králi?" ²⁹ Řekl mu tedy král: „Co ještě mluvíš? Pevné bude, co pravím: „Ty a Siba rozdělíte se o statky!“ ³⁰ Mifiboset odpověděl králi: „Ať si vezme třebas všecko, jen když se vrátil pán můj, král, v pokoji domů!"

³¹ Ba, i Berzellaj Galaadán, vyšed z Rogelim, doprovodil krále přes Jordán, hodlaje ho provázeti také za řekou. – ³² Berzellaj Galaadán byl velmi stár, bylo mu totiž osmdesát roků; on opatroval krále stravou, když sídlil v Mahanaim, ježto byl velmi zámožný muž. – ³³ I řekl král Berzellajovi: „Pojď se mnou, bys odpočíval bezpečně se mnou v Jerusalemě!" ³⁴ Berzellaj však řekl králi: „Kolik dní z mého života mi zbývá, bych šel s králem do Jerusalema?" ³⁵ Osmdesát let mi je dnes; nemám již svěžích smyslů, bych rozeznávali mohl, co sladkého jest a co hořkého; nemůže tedy kochati se služebník tvůj v pokrmu ani v nápoji. Či mohu ještě naslouchati hlasu zpěváků a zpěvaček? Proč by byl služebník tvůj na obtíž pánu svému, králi?" ³⁶ Maličko (ještě) půjdu já, služebník tvůj, od Jordánu s tebou. Nepotřebuji té odplaty, ³⁷ ale budiž mně, služebníku tvému, dovoleno vrátit se, bych umřel ve svém městě a pochován byl vedle hrobu otce svého a matky své. Je tu však služebník tvůj Chamaam, ten ať jde s tebou, pane můj, králi, a tomu učin, jak za dobré uznáš." ³⁸ Řekl mu tedy král: „Nechat jde se mnou Chamaam, a já mu učiním, cokoli se tobě líbiti bude; a čehokoli požádáš ode mne, vše obdržíš." ³⁹ Když pak přešel všecek lid i král Jordán, políbil král Berzellaje a požehnal ho, on pak vrátil se domů.

⁴⁰ Pak bral se král do Galgaly a Chamaam s ním. Veškeren lid judský převedl krále, kdežto z lidu israelského byla přítomna toliko polovice. ⁴¹ Proto všichni muži israelští přišli ke králi a řekli mu: „Proč tě ukradli bratři naši, muži judští, a převedli krále i rodinu jeho přes Jordán, kdyžtě všechno mužstvo Davidovo je jeho (národ)?" ⁴² Tu odpověděli všichni muži judští mužům israelským: „Protože bližší je, nám král; proč se hněváte o to? Dal nám král co jisti, nebo jsme dostali dary?" ⁴³ Israelští Judským odpověděli: „Deseti díly jsme více u krále a proto náleží král David více nám nežli vám; proč udělali jste nám (tu) křivdu, že nebylo nám prvním oznámeno, bychom zase přivedli krále svého?" Judští však odpověděli Israelským velmi tvrdě.

10. V. ²⁸. n. „*dům otce mého*“= Saulovci. Srv. 21, 7, – „*posadil mne mezi hodovníky stolu svého*“ podle 9,

V. ³⁷. Podle 3. Král 2, 7. byl *Kimhám* (hebr.) *Barzillajův syn*.

V. ⁴³. Nás je deset kmenů, máme tedy na králi 10 dílů, kdežto vy, Judovci, jsouce toliko kmen *jeden*, máte také na králi pouze díl *jeden*.

HLAVA 20. – ¹ Byl tam náhodou také jeden ničemník, jménem Seba, syn Bochrův, Benjaminovec; ten zatroubil a řekl:

„Nemáme my dílu v Davidovi,
ani podílu v synu Isajově;
vrať se do svého domova, Israeli!"

² Odloučil se tedy všecek Israel od Davida a táhl za Sebou, synem Bochrovým; muži judští však zůstali u svého krále od Jordánu až do Jerusalema.

³ Když pak přišel král do domu svého do Jerusalema, vzal deset ženin, které byl zanechal, by doma hlídaly, a dal je pod dozor; dával jim výživu, ale nevešel k nim; a zůstaly zavřeny až do dne smrti své, živý jsouce jako vdovy.

⁴ Poté řekl král Amasovi: „Svolaj mi všechny muže judské na třetí den a ty dostav se také!" ⁵ Odešel tedy Amasa, by svolal Judovce, ale prodléval déle, než mu byl král ustanovil. ⁶ Proto řekl David Abisajovi: „Nyní více trápití nás bude Seba, syn Bochrův, než Absalom; proto vezmi služebníky pána svého a pronásleduj ho, by snad nenalezl měst hrazených a neušel nám!" ⁷ Vyšlo tedy s ním mužstvo Joabovo, jakož i Kerefané a Felefané a všichni rekové; vytáhli z Jerusalema, by honili Sebu, syna Bochrůva.

⁸ Když byli u velikého kamene, který je v Gabaonu, přišel Amasa jim vstříc. Měl pak Joab úzkou řízu podle míry těla svého, a na té měl připásaný meč; ten splýval (mu) v pochvě po břicho, a byl tak udělán, že lehkým hnutím mohl vyjeti a poraniti. ⁹ I řekl Joab Amasovi: „Zdráv bud, bratře můj!" A vzal Amasu pravou rukou za bradu, jako by ho chtěl políbiti. ¹⁰ Amasa však nezpozoroval meče, který měl Joab. – I udeřil ho v bok, že vykydl jeho střeva na zem; druhé rány ani (mu) již nedal, ježto byl mrtev. Pak honili Joab a Abisaj, bratr jeho, Sebu, syna Bochrůva. ¹¹ Mezitím někteří muži z druhů Joabových, stojíce vedle mrtvoly Amasovy, pravili: „Hle, to je ten, který chtěl býti průvodcem Davidovým místo Joaba!"

¹² Amasa, krví zbrocený, ležel prostřed cesty. Kterýs muž vida, že se zastavuje veškeren lid, aby se podíval naň, odpravil Amasu s cesty na pole a přikryl jej rouchem, aby se nezastavovali pro něho tudy jdoucí. ¹³ Když tedy byl odpraven s cesty, šel každý za Joabem, aby honili Sebu, syna Bochrůva.

¹⁴ Ten prošel mezitím všechny kmeny Israelovy (a přišel) až do Abel-Bet-Maachy, a všichni muži vybraní shromáždili se k němu. ¹⁵ Přišli tedy a napadli ho v Abel-Bet-Maache; obklíčili město náspem a oblehli je; všečen pak lid, který byl s Joabem, usiloval pobořiti zdi.

¹⁶ Tu zvolala jedna moudrá žena z města: „Slyšte, slyšte, roete Joabovi: „Přistup sem, abych s tebou promluvila!"“ ¹⁷ Když on k ní přistoupil, tázala se ho: „Jsi ty Joab?" On odpověděl: „Jsem." Řekla mu tedy: „Poslyš řeči služebnice své!" Když on odpověděl: „Slyším," ¹⁸ pravila zase ona: „Říkali ve starém přísloví: „Kdo se ptají, ať se ptají v Abele:" a tak (také) činili, ¹⁹ Nejsem já ta, která odpovídá pravdu v Israeli? A ty usiluješ zkaziti město a vyvrátit matku v Israeli? Proč ničíš dědičný majetek Hospodinův?" ²⁰ Joab odpovídaje, řekl: „Odstup, odstup to ode mne! Neničím ani nebořím!" ²¹ Ne tak, ale člověk s hor Efraimských, jménem Seba, syn Bochrův, pozdvihl ruku svou proti

HL. 20. V. ⁴. *David* slíbil *Amasovi* 19, 13., že ho učiní vrchním velitelem *místo Joaba*. Rozkaz tuto daný byl jakýmsi počátkem toho slibu královského. Toho však nemohla snést citizádostivost a žárlivost Joabova, proto svého soka sprovedil se světa.

V. ¹⁴. „*Ten*" – *Seba*. – Podle opraveného znění dlužno překládati: „*Tento prošel všechny kmeny Israelovy, oni však jim pohrdli. Přišel tedy do Abhél-Béth-Ma-achá, a všichni Bochrůvci (přišli) za ním*".

králi Davidovi; vydejte toliko jeho a odtrhneme od města!" I řekla žena Joabovi: „Hle, hlava jeho bude ti hozena přes zed!"²² A šla ke všemu lidu a moudře s nimi rozmlouvala; stávše tedy hlavu Seby, syna Bochova, vyhodili ji Joabovi. Ten pak zatroubil, a rozešli se od města, každý do svého domova.

Joab vrátil se do Jerusalema ke králi²³ a byl nade vším vojskem Israelovým; Bana-jáš, syn Jojadův, byl nad Kerefany a Feletany,²⁴ Aduram nací daněmi, Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem,²⁵ Sívá písařem, Sadok a Abjatar byli kněžími,²⁶ a Ira Jairovec byl Davidovým rádcem.

O dalším úpadku domu Saulova. (2. Král 21, 1.–14.)

HLAVA 21. –¹ Byl také hlad za dnů Davidových tři léta po sobě; když se tázal David úst Hospodinových, řekl Hospodin: „(To je) pro Saula a jeho dům, (pro) krevní vinu, že povraždil Gabaoňany."² Král tedy povolal Gabaoňany a řekl jim: – Gabaoňané nepatřili k Israelitům, ale byli zbytky Amorrhéjských; synové Israelovi kdysi se jim zavázali přísahou; avšak Saul chtěl je vyplniti z horlivosti pro syny Israelovy a Judovy. –³ Řekl tedy David Gabaoňanům: „Co vám mám učiniti? A čím bude smířena vina na vás spáchaná, byste (zase) dobrořečili dědičnému majetku Hospodinovu?"⁴ Když pak mu pravili Gabaoňané: „Nemáme pře o stříbro ani o zlato, ale proti Saulovi a proti domu jeho (máme při), aniž chceme, aby kdo byl zabít z Israele," tázal se jich král: „Co tedy chcete, abych vám učinil?"⁵ Oni odpověděli králi: „Toho muže, který nás potíral a nespravedlivě potlačoval, musíme zahladiti tak, aby ani jeden nezůstal z rodu jeho ve všech končinách israelských."⁶ Budiž nám dáno sedm mužů z jeho synů, bychom je pověsili Hospodinu v Gabae Saula, kdysi vyvolence Hospodinova!" I řekl král: „Dám (vám je)." –⁷ Král však ušetřil Mifiboseta, syna Jonatana, syna Saulova, pro přísahu Hospodinovu, která vázala Davida s Jonatanem, synem Saulovým. –⁸ Vzal tedy král dva syny Resfy, dcery Ajovy, které porodila Saulovi, Armona a Mifiboseta, jakož i pět synů Meraby, dcery Saulovy, které byla porodila Hadrielovi, synu Berzellaje, který byl z Molati,⁹ a vydal je v ruce Gabaonských; ti je pověsili na hoře před Hospodinem. Tak zahynulo těch sedm spolu zabitých v prvních dnech žně.

¹⁰ Resfa však, dcera Ajova, vzala houni, prostřela si ji na skále, od počátku žně, až na ně počala voda s nebe kapat, a nedala jich trhati ptákům ve dne ani zvíři v noci.¹¹ Když bylo Davidovi oznámeno, co učinila Resfa, dcera Ajova, ženina Saulova,¹² šel David a vzal kosti Saula a Jonatana, syna jeho, od obyvatelů Jabesu galaadského, kteří je byli tajně vzali z ulice betsanské, kdež je byli pověsili Filišťané, zabivše Saula na Gelboe.¹³ Vzal tedy odtud kosti Saulovy jakož i kosti Jonatana, syna jeho, a sebravše také kosti těch, kteří byli (právě) pověšeni,¹⁴ pochovali je s kostmi Saulovými a s

V. ²³ .–²⁶ . je zlomek soupisu Davidových úředníků, jako 8, 16.–18.

Hl. 21. V. ¹ . n. „za dnů Davidových" ne po tom, co vypravováno v předešlé hl. 20., ale mnohem dříve, podle všeho v prvních letech panování Davidova, snad v letech 1002–999. Podle Jos 9, 3. nn. přísahali předáci Israelovi, že Gabaoňanů nepobijí jako jiné národy palestinské. Hřešil tedy Saul proti té přísaze, a hřích ten žádal, by bylo zaň učiněno dosti. –

V. ³ . „dědičný majetek Hospodinův" = Israel 20, 19.

V. ⁴ . čti podle heb.: „Nejde o stříbro ni zlato mezi námi a Saulem a domem jeho; ani o to nám nejde, bychom někoho z Israele zabili". Gabaoňané mluví podle tehdejšího práva krvin. Ježto Saul je pobil, žádají, by Saul byl za to potrestán na svém rodě. Nežádají za smrt jiného Israelity, kdyžť jsou tu potomci Saulovi. – Také krvemstítel u dnešních Arabů hledá utratit nejprve *vraha*; nemůže-li ho dosáhnouti, hledá *otce*, *syna* jeho nebo *dalšího příbuzného až do pátého kolena*. (Jaussen.)

V. ¹⁰ . n. „jich" = mrtvol pověšených.

kostmi Jonatana, jeho syna, v území Benjaminově v bočním lůžku hrobu Kisa, otce jeho; učinili vše, co byl přikázal král.

Poté byl zase Bůh zemi milostiv.

O čtyřech válkách Israelitů s Filišťany. (21, 15.–22.)

¹⁵ Zase vznikla válka Filišťanů proti Israelovi, i táhl David a služebníci jeho s ním, a bojovali proti Filišťanům. Když však David ochaboval, ¹⁶ Jesibibenob z rodu Arafova, jehož kopí mělo železo, vážící tři sta lotů, a který měl za pasem nový meč, usiloval Davida zabít. ¹⁷ Ale Abisaj, syn Sarviin, přispěl mu na pomoc, udeřil Filišťana a zabil jej. Tu zapřísáhl se muži Davidovi řkouce: „Nesmíš již jíti s námi do boje, abys nezhasil svíce Israelovy!“

¹⁸ Ve druhé válce v Gobu proti Filišťanům, Sobochaj Husaťan zabil Safu z rodu Arafova [z pokolení obřího].

¹⁹ Ve třetí válce v Gobu proti Filišťanům zabil Bohdan, syn Lesův, tkadlec betlémský, (bratra) Goljáše Getana; dřevo jeho kopí bylo jako vratidlo tkalcovské.

²⁰ Čtvrtá válka byla v Getu; v té byl muž vysoký, který měl na rukou i na nohou po šesti prstech, tedy (úhrnem) dvacetčtyři, a byl z rodu Arafova. ²¹ Když se Israelovi rouhal, zabil ho Jonatan, syn Samy, bratra Davidova.

²² Ti čtyři narodili se v Getu, byli z rodu Arafova a padli rukou Davidovou a služebníků jeho.

Davidova píseň díků. (22, 1.–51.)

HLAVA 22. – ¹ David pronesl k Hospodinu slova této písně v den, kdy ho vysvobodil Hospodin z ruky všech nepřátel jeho, i z ruky Saulovy. – ² Řekl:

Hospodin je skála má i pevnost;

on je také vysvoboditel můj.

³ Bůh je má síla, doufat budu v něho;

štit můj je, jakož i roh záchrany mé;

vyvýšení mé a útočiště,

spasitel můj, který mě násilí zbavil.

⁴ Chvály hodného vzýval jsem Hospodina,

a tak nepřátel svých byl jsem zproštěn.

⁵ Obklíčily mě totiž hrůzy smrti,

přívaly onoho světa mne poděsily.

⁶ Provazy pekla mě dokola zatahovaly,

náhle mě překvapila tenata smrti.

⁷ V soužení svém vzýval jsem Hospodina,

Boha svého jsem se dovolával;

a on vyslyšel z paláce svého hlas můj,

naříkání mé došlo jeho sluchu.

V. ¹⁵–²². je *doplněk* ke hl. 5.

Hl. 22. Tento zpěv díků byl pojat také do žaltáře jakožto *Žalm 17*.

V. ³. Slovem „*silný*“ – „*síla*“ překládá Vulg. hebr.: „*skála*“. – „*Roh*“ je známka síly (zvířata rohatá), „*roh záchrany*“ tedy: „*mocná spása*“. Srv. píseň Anninu 1. Sam 2, 1. Srv. také 3. Král 2, 28. – Místo „*vyvýšení mé*“ hebr.: „*tvrz má*“.

- ⁸ Pohnula a zachvěla se země,
hory v základech rozkolísaly se,
zatřásly se, neb se hněval.
- ⁹ Počal vystupovat kouř z jeho chřípí,
a z úst jeho oheň zžírající,
uhlí od něho se rozpálilo.
- ¹⁰ Nebesa naklonil a dolů se snesl,
mrákotu maje pod nohama svýma.
- ¹¹ Vystoupil na cheruby, a (pak) letěl,
na perutech větrných se vznášel.
- ¹² Ze tmy si učinil kol sebe takořka závoj
a cedí vodu s nebes zamračených.
- ¹³ Od záblesku jeho obličej
uhlí řeřavé se rozpaluje.
- ¹⁴ Tu počal Hospodin hřímati s nebe dolů,
Svrchovaný vydávati hlas svůj.
- ¹⁵ Vyslal (svoje) střely a rozptýlil je,
zablýskal svými blesky a zahladil je.
- ¹⁶ Tu se ukázaly propasti mořské,
obnaženy byly základy země,
protože (jim) Hospodin začal hrozit,
protože zavanul dech jeho rozhorlení.
- ¹⁷ Vztáhnuv ruku s výše, uchopil mě,
vytáhl mě ze spoust velké vody.
- ¹⁸ Zbavil mě mocného protivníka mého
a mých nepřátel; bylť silnější mne.
- ¹⁹ Přepadl mě náhle v den mé tísně,
avšak Hospodin stal se oporou mojí.
- ²⁰ Vyvedl mě na prostranství volné,
vysvobodil mě, že jsem se mu líbil.
- ²¹ Odplatil mi Pán dle mé spravedlnosti,
a dle čistoty rukou mých odměnil mě.
- ²² Neboť dbal jsem Hospodinových cest,
bezbožně jsem se nespustil Boha svého.
- ²³ Mělt jsem na očích všecka jeho práva,
a jeho příkazů jsem neodmítal.
- ²⁴ Byl jsem dokonale poctivý k němu,
a své nepravosti jsem se stěhl.

V. ¹⁰. n. *Cherubové* jsou Božím trůnem. Srv. Ex 25, 18.–22; 37, 7.–9; Ez 9, 3; 10, 1. nn.

V. ¹⁴. n. „Hlas“ Svrchovaného = *hromobití*. – „*Střely jeho*“ = ohnivé blesky. – „*rozptýlil je, zahladil je*“ – nepřátele Davidovy. – „*začal hrozit*“ = rozkřikl se, obořil se na ně *hromobitím*. – Jahve se tolik hněvá na *nespravedlnost*, kterou páchali Davidovi nepřátelé.

V. ¹⁹. n. „*přepadl mě*“ protivník, o němž v. 18a.

V. ²². „*cesty Hospodinovy*“ = způsob života, zákony Hospodinovými vymezeného.

- ²⁵ Ano, to odplatil mi Pán dle mé správnosti,
a že ruce mé čisty jsou před jeho tváří.
- ²⁶ (Neboť) ke svatým se chováš svatě,
a k rekům (věrnosti) dokonale (věrně).
- ²⁷ S vybranými vybraně si vedeš,
s úskočným však dle jeho úskočnosti.
- ²⁸ Lidi ubohé ty zachraňuješ,
a svým zrakem pyšné ponižuješ.
- ²⁹ Ano, tys má svíce, Hospodine,
ty, Pane, temnost moji osvěcuješ.
- ³⁰ Ano, v tobě běžím přepásaný,
v Bohu mém já přeskakují hradbu.
- ³¹ Bůh – neposkrvněny jsou cesty jeho,
výroky Hospodinovy zčištěny ohněm;
štit jest on všech, kteří doufají v něho.
- ³² (Nebo) kdo je Bůh krom Hospodina?
a kdo Silný kromě našeho Boha,
- ³³ Boha, který přepásal mě silou,
a mou cestu dokonale srovnal?
- ³⁴ Rovné jelenům činil nohy moje,
a na výšiny mě postavil mě.
- ³⁵ Vycvičil mi ruce do zápasu,
učinil takorčka kovový luk z mých paží.
- ³⁶ Ty jsi poskytl mi štít své spásy,
blahoslkonost tvá mě zveličila.
- ³⁷ Uvolnil jsi moje kroky pode mnou,
a mé kotníky neochabovaly.
- ³⁸ Stíhal jsem své nepřátele a potřel;
nevrátil jsem se, až jsem je zničil.
- ³⁹ Zahubil jsem je a zlomil, že nepovstali,
(ale) leželi mi pod nohama.
- ⁴⁰ Tys mě přepásal silou do zápasu,
srazils pode mne mé protivníky.
- ⁴¹ Nepřátel mých vydal jsi mi šíji,
nenávistníků mých, a tak jsem je zničil.
- ⁴² Volali, nebyl však, kdo by je vysvobodil;
k Hospodinu, avšak neslyšel jich.
- ⁴³ Zdrtil jsem je jako na zemi prach,
jak bláto ulic jsem je zetrhel a zdupal.

V. ²⁵. Jahve s lidmi nakládá podle toho, jak se chovají k Hospodinu, tedy podle toho, *co si zasloužili*.

V. ³¹. „*cesty Boží*“ = způsob, jak s lidmi nakládá. – *Slovo Boží* je takorčka *ryzí zlato*, v ohni roztavené a všech přimíšenin zbavené, je čisté, *beze lži*. Co slibuje, také plní.

- ⁴⁴ Zachránils mě, když se lid můj vzbouřil;
střehl jsi mne, bych byl hlavou národů.
⁴⁵ Lidé kterých jsem neznal (prv), sloužili mi;
cizinci, (kteří) mi (prve) odpírali,
(potom) na slovo mne poslouchali.
⁴⁶ Synové ciziny se vysílili,
ve svých úzkostech pak krčili se.
⁴⁷ Živ buď Hospodin a požehnán Bůh můj;
vynášen buď silný Bůh mé spásy!
⁴⁸ Bože, tys mi dopřál odvetu dojít,
a ty podmanil jsi národy mně;
⁴⁹ Tys mě vyvedl z mých protivníků,
nad mé nepřátele povýšils mě,
ty jsi nespravedlivce mě zbavil.
⁵⁰ Proto tě slavím, Pane, mezi národy
a jménu tvému prozpěvuji píseň.
⁵¹ Tobě, jenž velice pomáháš svému králi,
a milost činíš svému pomazanému,
Davidu i rodu jeho na věky.

Davidova poslední slova. (23, 1.–7.)

HLAVA 23. – ¹ Toto pak jsou poslední slova Davidova:

- Řekl David, syn (to) Isaijův,
řekl muž, jemuž se dostalo zaslíbení
o pomazaném Boha Jakobova,
(řekl) výtečný pěvec Israelův.
² Duch (to) Hospodinův, (který) mnou mluví
a řeč jeho (prochází) jazykem mým.
³ (Ke mně) promlouvá Bůh Israelův,
ke mně mluví Silný Israelův:
„Nad lidmi kdo panuje spravedlivě,
ten, kdo panuje (jim) v bázni Boží,
⁴ je jako zora při východu slunce,

V. ⁴⁴. n. Kterých národů stal se hlavou, viz 2. Sam 8, 1.–14. Tamtéž viz lidi národy, kterých dříve David neznal, kteří pak stali se jeho poddanými.

V. ⁵¹. je bohoslužebný dodatek mesiášský. Srv. 1. Sam 2, 10; 2. Sam 7 12.–16.

„Tento Davidův žalm vykládán často o Mesiášovi. David jest obrazem Krista Pána, a tento děkuje Bohu Otcí za to, že dal mu zvítěziti nad hříchem, nad smrtí, a že mu dal v církvi panovati nad národy, nad pohany. Je podle toho jen nepřímo mesiášský. Slova, která jsou v žalmu řečena o nepřátelích Davidových, lze uvéstí o nepřátelích trpícího Krista. Tak užito v. 2. 48. 49. ve stupňové vložce smrtné neděle.“ (Sedláček.) Některých vv. užívá církev při modlitbách ke cti Svátosti oltářní (v. 2. 3. 4. 10.). Jeť Eucharistie naše skála, naše tvrz, útočiště a zdroj síly na cestě života a v boji s nepřáteli naší spásy. Srv. jak líčen příchod Boha na soud v. 8.–16. a oč milostnější snáší se při mši sv. na oltář!

která rdí se zrána, kdy není mraků,
a jako bylina ze země pučící deštěm.

⁵ Ačkoli nebyl tak velký před Bohem dům můj,
přece úmluvu věčnou učinil se mnou,
v každé příčině pevnou, utvrzenou,
že všechno blaho mé, vše, co si přeji, (se plní),
a že v tom nic není, co by se nedařilo.

⁶ Všichni však zlí budou vyplněním jak trní,
které (holou) rukou nebývá bráno,

⁷ ale kdokoli chce dotknout se ho,
zbrojí se železem a od kopí dřevcem;
ohněm zapálené shoří až na prach."

Seznam Davidových junáků. (23, 8.–39.)

Junáci prvního (v. 8b.–17.), druhého a třetího řádu (v. 18.–39.).

⁸ Toto jsou jména Davidových junáků:

Sedící na sedadle, nejmoudřejší, kníže mezi třemi; ten je jako útlučkový dřevní čer-
víček a přece pobil osm set (mužů) jedním rázem.

⁹ Po něm je Eleazar, syn Dodův, Ahohovec. Byl mezi třemi junáky, kteří byli s Da-
videm. Když Filišťané zhaněli (Israele), když shromáždili se tam k boji, ¹⁰ a když muž-
stvo Israelovo ustoupilo, on stál a bil Filišťany, až mu ruka zemdlela a ztrnulá s mečem;
ten den způsobil Hospodin veliké vítězství, a lid, který byl utekl, vrátil se, aby sebral
kořist se zabitých.

¹¹ A po něm (je) Semma, syn Ageův z Charodu. Kdysi shromáždili se Filišťané v
Lechi, kde bylo pole plné čocky. Když pak lid před Filišťany utekl, ¹² stál on prostřed
toho pole, bránil ho a porazil Filišťany; i způsobil Hospodin veliké vítězství.

¹³ Ti tři, kteří byli prvními ze třiceti, vytáhli také již před tím a přišli v dobu žně k
Davidovi do jeskyně Odollam.

Když leželo vojsko Filišťanů v Údolí obřím, ¹⁴ byl David v pevnosti, avšak Betlem
byl obsazen Filišťany. ¹⁵ I vyslovil David žádost: „Kěž mi dá někdo napít se vody z cis-
terny, která je v Betlémě u brány!" ¹⁶ Pronikli tedy ti tři junáci vojskem Filišťanů, navá-
žili vody z cisterny betlemské, která byla u brány, a přinesli Davidovi; on však nechtěl
pít, ale vylil ji v obět Hospodinu ¹⁷ řka: „Chraniž mne Hospodin, abych to učinil! Mám
pít krev těchto lidí, kteří šli s nebezpečím života?" Nechtěl tedy pít. To učinili tři nej-
větší junáci.

¹⁸ Také Abisaj, bratr Joabův, syn Sarviin, byl prvním ze třiceti. Ten pozdvihl kopí
své proti třem stům a pobil je; byl slavný mezi třiceti, ¹⁹ ano byl z těch třiceti nejznamen-
itější, takže byl knížetem mezi nimi, ale třem prvním se nevyrovnal.

Hl. 23, V. ⁵. Viz o té smlouvě výše 7, 4. –17. Ježto se opírají slova Davidova o mesiášské sliby hl 7 je
zřejmo, že je mnozí vykladatelé mohou právem vykládati v tom smyslu (mesiášském).

V. ⁸.–³⁸. podán také 1. Par 11, 11.–41. – V. 8. dlužno přeložiti: „*Išbóšet, z Béth-Kemónu, první ze tří,
ten mávl sekerou proti osmi stům smrtelně raněných jedním rázem.*" Srv. 1. Par 27, 2. Tam jmenován jeho
otec: *Zabdíél*. – Ti tři, ze kterých byl Išbaal první byli: *Išbaal, Eleazar* (v. 9.) a *Semma* (v. 11.).

V. ¹³. O jeskyni *Odollam* viz I. Sam

V. ¹⁴. n. „v pevnosti" Sionské.

²⁰ Pak byl Banajáš, syn Jojady, muže velmi udatného, velikých činů, z Kabseelu; ten zabil dva lvy moabské, ten se spustil a zabil lva v cisterně toho času, kdy byl sníh; ²¹ ten zabil také kteréhos Egyptana, muže, který stál za podívanou; ten měl v rukou kopí, i vyšel na něho s holí, mocí vytrhl Egyptanovi kopí z ruky a zabil ho jeho (vlastním) kopím. ²² To učinil Banajáš, syn Jojadův; ²³ též on byl slavný mezi třiceti junáky; vynikal nad těch třicet, avšak (oněm) třem se nevyrovnal; David si ho učinil nad svou osobní stráží.

²⁴ Asael, bratr Joabův, patřil do (těch) třiceti; Elchanan, syn Dodův z Betlema, ²⁵ Semma z Harodu, Elika z Harodu,

²⁶ Heles z Faltu, Hira, syn Akkesův z Tekuy, ²⁷ Abiezer z Anatotu, Sobochaj z Husy, ²⁸ Selmon Ahohovec, Marahaj, Netofan,

²⁹ Heled, syn Baanův, také Netofan, Itaj, syn Ribajův z Gabay Benjaminovců, ³⁰ Banajáš, Faratoňan, Heddaj z údolí Gaas,

³¹ Abialbon, Araban, Azmavet z Beromi,

³² Eliaba, Salaboňan, synové Jassenovi, Jonatan,

³³ syn Semmy z Orori, Ahiam, syn Sararův, Arořan,

³⁴ Elifelet, syn Aasbaje, Maachana, Eliam, syn Achitofelův, Gelan,

³⁵ Hesraj z Karmelu, Faraj z Arabu,

³⁶ Igaal, syn Natanův ze Soby, Bonni z Gaddu,

³⁷ Selek, Ammoňan, Naharaj, Berořan, oděnc Joaba, syna Sarviina,

³⁸ Ira, Jetřan, Gareb, také Jetřan,

³⁹ a Urjáš, Heřan.

Uhrnem třicet sedm.

Sčítání lidu. (24, 1.–25.)

HLAVA 24. – ¹ Opět probudil se hněv Hospodinův proti Israelovi; neboť ponukl Davida na ně, aby řekl: „Jdi, sečti lid israelský i judský!”

² Řekl tedy král Joabovi a velitelům svého vojska: „Projděte všechny kmeny israelovy od Danu až do Bersaby, a sečtete lid, abych věděl počet jeho.” ³ I řekl Joab králi: „Přidejž Hospodin, Bůh tvůj, k lidu tvému tolik, kolik ho nyní jest, ano rozmnož ho stonásobně před očima pána mého, krále; ale co míní pán můj, král, takovou věc?” ⁴ Protože však nabyla vrchu řeč králova nad slovy Joaba i vojevůdců, vyšel Joab a vojevůdcové od krále, aby sečetli lid Israelův. ⁵ Přešedše Jordán přišli do Aroeru, na pravou stranu města, které je v údolí Gad; ⁶ pak přešli přes Jazer do Galaadu, jakož i do nížiny Hodsí,

HL. 24. V. ¹. 1. Par 21. 1.: „*Povstal Satan proti Israelovi a ponukl Davida . . .*” Hospodinovi tu přičteno, co dopustil. (Sanchez.) Zřejmě, že *dopuštění* sluje tu *rozkazem*, ježto moha to zabrániti, nezabránil, chtěl je tak potrestati bezbožné. (Theodoret.)

V. ³. Podle 1. Par 21, 3, upozorňuje Joab, že Davidova snaha sčítati lid je *hříšná*. Jak bývá, král i *lid* zpyšněl po tolika vítězstvích, zapomněl, kdo mu je dal, a přičítal je *sám sobě*; v tom nadutém národním sebevědomí chce věděti, jak veliká jest jeho branná moc, kolik má vojska, na které by se mohl spolehnouti. Bylo v tom velmi mnoho pýchy a *sebedůvěry*, která se nesrovnávala s *důvěrou v Boha* (jakou Jahve žádal již na Saulovi); ano jest i možno, že si chtěl David zahráti na velkokrále, jakými bývali vladaři jiných velikých starověkých národů, že pomýšlel na veliké výboje. *Lid s králem souhlasil; hřešil s ním a byl také s ním trestán.*

V. ⁵. přelož se zřetelem na LXX: „*Přešedše Jordán počali Aroerem, městem, které je prostřed údolí, (a šli) územím Gadovým do Ja'zera.*”

V. ⁶. přelož: „*. . . přišli do Galaadu a do země Heřanů, ke Kadeta, pak přišli do Danu a do Ijjonu a zahrnuhli k Sidonu Velkému.*”

a přišli do lesů Danových.⁷ U Sidonu zahrnuvše, ubírali se blízko zdi Tyru, (prošli) všecku zemi Hevejských a Kanaanských, a přišli na jih Judska, do Bersaby.⁸ Zchodivše všecku zemi přibylí po devíti měsících a dvaceti dnech do Jerusalema,⁹ a Joab odevzdal soupis lidu, který byl sepsal, králi. I nalezeno bylo z Israele osmkrát sto tisíc mužů silných, kteří mohli tasiti meč; z Judy pak pětkrát sto tisíc bojovníků.¹⁰ Když byl lid sečten, počalo mocně Davidovi bušiti srdce, i řekl David Hospodinovi: „Zhřešil jsem těžce, učiniv to; ale prosím, Hospodine, odejmi nepravost služebníka svého, že jsem příliš bláhově jednal!"

¹¹ Když tedy David ráno vstal, řekl Hospodin Gadovi, proroku, [a vidci] Davidovu: ¹² „Jdi a rci Davidovi: Toto praví Hospodin: Tři věci jsou ti dány na vybranou; vyvol (si) jednu z nich, kterou chceš, abych ti (ji) učinil." ¹³ Přišel tedy Gad k Davidovi a oznámil mu řka: „Buď přijde na tě tříletý hlad v zemi tvé, nebo tři měsíce budeš utíkat před nepřáteli svými, ani tě budou pronásledovati, anebo tři dny bude mor v zemi tvé. Nyní tedy rozmysli se a viz, jakou mám odpověď dáti tomu, který mne poslal." ¹⁴ I řekl David Gaelovi: „Soužen jsem náramně; ale lépe ješt, abych upadl v ruce Hospodinovy – jeť veliké jeho milosrdenství – nežli v ruce lidské." ¹⁵ I seslal Hospodin mor na Israele, od jitra toho až do ustanoveného času, a zemřelo z lidu od Danu až do Bersaby sedmdesát tisíc mužů.

¹⁶ Když však vztáhl anděl Hospodinův ruku svou na Jerusalema, aby jej hubil, slitoval se Hospodin nad soužením a řekl andělu bijícímu lid: „Dosti; zadrž teď (už) ruku svou!" Byl pak anděl Hospodinův u humna Areuny Jebuského.¹⁷ Když viděl David anděla, an bije lid, řekl Hospodinovi: „Já jsem ten, kdo zhřešil; já jsem nesprávně učinil; tito, kteří jsou jako ovce, co učinili? Nechat obrátí se – prosím – ruka tvá proti mně a proti domu otce mého."

¹⁸ Toho dne přišel Gad k Davidovi a řekl mu: „Jdi nahoru a vystav oltář Hospodinu na humně Areuny Jebuského." ¹⁹ David tedy šel podle Gaelovy řeči, kterou mu byl přikázal Hospodin.²⁰ Areuna pohledv a uzřev, že král a služebníci jeho jdou k němu,²¹ vyšel, poklonil se králi až k zemi, a řekl: „Jaká je toho příčina, že přichází pán můj, král, ke služebníku svému?" David mu odpověděl: „Abych koupil od tebe humno, a vystavěl (na něm) Hospodinovi oltář, aby přestal mor, který se rozmohl v lidu." ²² I řekl Areuna Davidovi: „Račiz si (je) vzítí pán můj, král, a obětovati, jak se líbí jemu; máš tu býky k celopalu, jakož i vůz a jha býků na palivo." ²³ Všecky ty věci dává Areuna králi." „Hospodin, Bůh tvůj" – řekl (dále) Areuna králi – „přijmi tvůj slib!" ²⁴ Král mu však odpověděl: „Nikoli, jali ty chceš; ale za peníze (to) koupím od tebe; nebudu přece podávati Hospodinu, Bohu svému, celopalu, které mne nic nestojí!" Koupil tedy David humno i býky za padesát lotů stříbra.²⁵ A vystavěl tam David Hospodinovi oltář, a přinesl celopaly, jakož i pokojné oběti; Hospodin pak se slitoval nad zemí, a přestala rána, v Israeli.

V. ⁹. Podle, 1. Par 21, 5. bylo napočítáno zbraně schopných Israelitů 1,100.000 a Judovců 470.000. Podle Josefa Flavia bylo 900.000 Israelitů, 400.000 Judovců, Ježto podle 1. Par 27, 20. počítání muži od dvaceti let výše a ježto možno na jednoho takového počítati tři hlavy jiné (ženy, děti, starce), možno hodo-
vati, že bylo obyvatelstva bez Levitů a Benjaminovců 5,200.000, úhrnem tedy asi ne celých 6,000.000.

V. ¹⁰. Davidovi *tlouklo srdce* hrůzou a strachem, *co bude* . . . Srv. 1. Král 24. 6. – Tíseň ta ho sevřela, *dříve než bylo sčítání dokonáno*. Srv. 1. Par 21, 7.

V. ¹⁶. n. Toto humno bylo severně od Davidova města, na pahorku vyšším nežli byl Sion. Na tom místě postaven později chrám. 2. Par 3, 1.

TŘETÍ A ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

Třetí a čtvrtá kniha „Královská“ byla původně kniha jedna; na knihy dvě rozdělenu byla od alexandrijských překladatelů (LXX) Rekové spojili knihu Král s předešlou knihou Sam v jeden celek se zřetelem na podobný obsah, a když byly obě knihy rozpuhleny, dostali čtyři knihy „Královské“. 3. Král navazuje dějinnou nit tam, kde byla přestala 2. Král (Sam), a rozprádá ji dále až do konce samostatnosti judské. Skladatel však nechtěl podat politických dějin souměrně spořádaných, vyšetřujících příčiny a následky událostí, líčících pohnutky a záměry osob, které vystupují na dějinné jeviště. Ba nebylo ani úmyslem jeho sestavit úplné dějiny náboženské království judského a israelského. Skladatel knih(y) Král, jsa odkojen zásadami páté knihy Pentateuchu, chce ukázati, kterak jevila se věrnost Hospodinova, která plní, co slibuje, ale také to, čím hrozí,¹⁾ v době od Šalomouna až po zajetí babylonské. S tohoto stanoviska a pod tímto zorným úhlem skladatel vybírá z dějinných pramenů přiměřenou látku. Kniha, ačkoli dějinná, nese se tedy popředně směrem poučným, nábožensky vzdělávacím.²⁾

Prameny, kterých skladatel použil, byly zejména 1. letopisy Šalomounovy,³⁾ 2. letopisy králů judských⁴⁾ a 3. letopisy králův israelských.⁵⁾

Skladatel uvádí 4. Král 24, 5. naposledy letopisy králů judských při smrti Joakimově; z toho plyne, že neskládal svého díla před smrtí tohoto panovníka (598), ale teprve po ní. Ježto však nevypravuje nic o smrti Sedekjášově,⁶⁾ nelze klásti vznik knih(y) Král do pozdní doby zajetí babylonského, ale dlužno míti za to, že složeny byly krátce po pádu Jerusalema (587). Možno, že je složil prorok Jeremjáš.⁷⁾ Kniha napsána nejspíše v Palestině, nikoli v Babylonii, ani v Egyptě. Po návratu ze zajetí babylonského přičiněny ke knize některé malé dodatečné poznámky.

Některých pramenů, ze kterých bral svou látku skladatel, knih Král, použil později spisovatel Par, nečerpal-li přímo z knih Král. Důvody vnitřní⁸⁾ i vnější⁹⁾ dokazují

¹⁾ Viz 4. Král 17, 7. nn. – Proto opakuje často „hřích Jeroboamův“, proto opět a opět připomíná, že ten onen král „činil, co bylo zlé v očích Jahvových“. Aby ukázal, že pohromu assyrskou i babylonskou zavinili králové i lid, že konečně byl Jahve, sice shovívavý a milosrdný, takorba donucen hříšný národ potrestati, věnuje skladatel značnou pozornost prorokům, kteří jménem Hospodinovým slibovali a hrozili, kteří byli tedy hlasatelé věrnosti Boží. Srv. 3. Král 11, 29. nn.; 13, 1. nn.; 16, 1. nn.; 4. Král 2. nn.

²⁾ Proto tolikráte poukazuje čtenáře, který chce více se dovědět o politických činech toho onoho krále na „letopisy králů judských“ a „letopisy králův israelských“.

³⁾ Viz 3. Král 11, 41.

⁴⁾ 3. Král 14, 29; 15, 7, 23; 22, 46; 4. Král 8, 23; 12, 19; 14, 18, 15, 6, 36; 16, 19; 20, 20; 21, 17, 25; 23, 28; 24, 5. (úhrnem patnáctkrát).

⁵⁾ 3. Král 14, 19; 15, 31; 16, 5, 14, 20, 27; 22, 39; 4. Král 1, 18; 10, 34; 13, 8, 12; 14, 15, 28; 15, 11, 15, 21, 26, 31. (úhrnem osmnáctkrát).

⁶⁾ Sedekjáš byl poslední král judský, který panoval v letech 597–587.

⁷⁾ Sloh a mluva skladatele Král velmi se podobá slohu a mluvě Jer. Zejména 4. Král 25 zní až na malé výjimky, taktéž jako Jer 52, 4. –34. (Srv. též Jer 39), 1.–12.). Také myšlenkové je patrna příbuznost Král s Jer. Z těchto důvodů bývá obyčejně Jeremjáš považován za skladatele Král.

⁸⁾ Skladatel 3. a 4. Král není dvorním královským letopiscem, který psává toliko, co králi nebo dynastii lichotí, co k jejich cti přispívá, nepsá proto, by se mu dostalo královských vyznamenání; ale jsa pln ducha prorockého a lásky k čiré pravdě s ním spojené, píše přísně tak, jak se věci skutečně sběhly, s prorockou neohrožeností kárá, co pokárání zasluhuje, nic nezatajuje, slabosti i dobrých panovníků vytýká, – Co píše, jsou většinou události veřejné, o kterých bylo lze četným svědkům očitým se přesvědčiti, a proti kterým bylo možno případně také (kdyby nebyly pravdivě líčeny) veřejně se ozvati. Vypravuje-li jindy události, které se sběhly v menším kruhu svědků (na př. 4. Král 2, 14; 8, 1.–6.), líčí je s tolika podrobnostmi, že zasluhují víry ne menší nežli děje, které přímo nebo nepřímě čerpány jsou z úředních (archiválních) pramenů. – Ačkoli rozumci (racionalisté) načínili se již mnoho pokusů nalézt v knihách rozpory, ani jeden se jim nepo-

hodnověrnost knih Král.

Hodnověrnosti knih Král nejsou na újmu dosti četné poruchy čilic a odtud plynoucí potíže letopočtové.

TŘETÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

Šalomoun pomazán za krále, (1, 1.–53.)

HLAVA 1. – ¹ Král David pak zestaral se máje velmi mnoho dní věku svého; a nemohl se zahrátí, i když se přikrýval přikrývkami. ² Řekli mu tedy služebníci jeho: „Nechat vyhledáme pánu našemu mladistvou pannu, by stála před králem, jej ošetřovala, spala v lůně jeho a zahrávala pána našeho krále.“ ³ Když pak hledali děvů krásnou ve všech končinách israelských, našli Abisag, Sunamku, a přivedli ji ke králi. ⁴ Byla to dívka velmi hezká, spávala s králem a posluhovala mu, avšak král jí nepoznal.

⁵ Tu Adonjáš, syn Haggitin, pozdvihoval se, říkáje (si): „Já budu kralovati.“ I najednal si vozů, jezdcův a padesáte mužů, kteří by běhali před ním. ⁶ Aniž ho kdy káral otec jeho, že by řekl: „Proč jsi to učinil?“ A byl též On velmi pěkný, druhý rodem po Absalomovi. ⁷ I

dařil; střízlivější z nich nuceni jsou doznati, že popis života východního, jak líčen zejména v dějinách Šalomounových, dokonale se srovnává se skutečným životem králů východních, známým nám odjinud.

⁹) 2. Parlíci tutěž dobu, kterou 3. a 4. Král, nezávisle na nich, podle pramenův, a všude s Král souhlasí. Od dob Oziášových sotva se co sběhlo v Judsku nebo v Israeli, o čem neučinil ten onen prorok (Isajáš, Jeremjáš, Oseáš, Amos, Micheáš, Sofonjáš) zmínky, a všude vládné dokonaly souhlas s údaji knih Král (Kaulen-Hoberg). Také Sirachovec, čerpaje své poznatky o Šalomounovi, Ezechjášovi, Josiášovi, Eliášovi a Eliseovi (Sir 47, 14.–49, 9.) z Král, dosvědčuje, že považoval je za knihy hodnověrné. Sám Pán zmiňuje se o nádherném rouchu Šalomounově (Mt 6, 29; 3. Král 10, 25.), o návštěvě královny ze Saby (Mt 12, 42; 3. Král 10, 1.–10.), o suchu za dob Eliášových, o tom, kterak pomohl Eliáš vdově sarepské, kterak uzdravil Eliseu Naamana syrského (Lk 4, 25.–27; 3. Král 17, 1.–6; 4. Král 5, 1.–19.). Jako mistr, tak i *žáci jeho*. Srv. Sk 7, 46.–48. s 3. Král 6, 1.–38; Řím 11, 3. n. s 3. Král 19, 10; Žid 11, 35. s 3. Král 17, 17.–24; 4. Král 4, 18.–38; Jak 5, 17. n. s 3. Král 17, 1; Zjev 11, 6. – Již také *Josefus Flavius*, by hájil posvátných knih svého národa, dovoľoval se babylonského kněze *Berosa* (ze III. století před Kr.), *Menandra*, který psal o dějích Tyru, a *Manetona*, kněze egyptského. Taktéž mohl právem činiti církevní dějepisec IV. století křesťanského *Eusebius*. Pádné doklady pro hodnověrnost knih Král objeveny však popředně v dobách nejnovějších. Jsou to nápisy egyptské, babylonsko-assyrské, moabské, fenické a j. Mluví tak zřetelně, že ne jeden odpůrce hodnověrnosti posvátných našich knih se zarděním musil umlknouti. Ještě dnes možno v souhlasu s 3. Král 14, 25. čísti na chrámě egyptském v Thebách (Karnaku), kterak *Šešong* (*Sesonchis, Sesak*) na své výpravě proti Syrii podrobil si také města judská. Podobně mluví jiné památky o egyptském *Sabakovi* (*Sua či Seve* 4. Král 17, 4), o *Tarakovi* (4. Král 19, 9.), o *Nechaovi* (4. Král 23, 34.), Pomník krále moabského *Mešene* málo nám ošklivuje výpravu krále israelského *Jorama* a judského *Josafata* do Moabska (4. Král 3, 4.). Co vypravují klinopisné zprávy o králích aramských *Benhadadovi*, *Hazaelovi*, a *Razinov*, potvrzuje dokonale údaje 3. Král 20; 4. Král 8; 15. Výpravy assyrských králů *Fula* (= *Tiglatpilesara IV.*), *Salmanasara*, *Sennacheriba*, *Asarhaddona*, které líčí 4. Král 15, 19. 29; 16, 7.–10; 17, 3.–6; 18, 9. 13. 19; 19, 37., hlásají také klinové nápisy jmenovaných králů. Totéž právem lze tvrditi o králích babylonských *Merodach-Baladanovi*, *Nabuchodonosorovi*, *Evil-merodachovi*.

HL. 1. V. ¹. Spisovatel zdůrazňuje vyčerpanost Davidovu, by bylo zřejmo, že *Abisag* zůstala pohlavně netknuta (v. 4.).

V. ². Ještě ve druhém století křesťanském napsal lékařský spisovatel *Galen*, že lékem proti nedostatku přirozené teploty u starých lidí je – *spátí stále s mladým člověkem*. Obyčej ten byl asi ve starých dobách hojně rozšířen. Pohlavní styk Davida se Sunamkou byl vyloučen, proto nebylo třeba, by ji pojal za manželku a zařadil do svého harému! Byla a zůstala jeho služebnou, komornou. – Spisovatel podává tuto událost se zřetelem na žádost *Adonjášovu níže* 2, 13. n. Zdůrazňuje sličnost její, by čtenář chápal, proč zalíbila se *Adonjášovi*.

mluvíval s Joabem, synem Sarviiným, a s Abjatarem knězem, a ti přidali se ke straně Adonjášově.⁸ Avšak Sadok, kněz, Banajáš, syn Jojadův, prorok Natan, Semej, Rej a junáci vojska Davidova nebyli s Adonjášem.⁹ Když pak zbíl Adonjáš beranů, telat a všelikeho tučného dobytka u kamene Zohelet, který byl blízko studnice Rogel, pozval všechny bratry své, syny královské a všechny muže judské, kteří byli služebníky královými.¹⁰ Natana však proroka, Banajáše, junáků a Šalomouna, bratra svého, nepozval.

¹¹ I řekl Natan Betsabě, matce Šalomounově: „Neslyšelas, že Adonjáš, syn Haggitin, stal se králem, aniž pán náš, David, o tom ví?“¹² Nyní tedy pojď, přijmi radu mou a zachraň sebe i syna svého Šalomouna.¹³ Nuže, vejdi ke králi Davidovi a rci mu: „Zda ty, pane můj, králi, nepřisáhl jsi mně, služebnici své řka: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on seděti bude na trůně mém?“ Proč tedy stal se králem Adonjáš?“¹⁴ A když ty ještě tam mluviti budeš s králem, přijdu já za tebou a doplním řeči tvé.“

¹⁵ Vešla tedy Betsaba ke králi do pokoje. Král pak byl velmi zestaralý, a Abisag Sunamka mu posluhovala.¹⁶ I poklonila se Betsaba a padla na tvář před králem. Král se jí tázal: „Co chceš?“¹⁷ Ona odpověděla: „Pane můj, ty jsi přísáhl při Hospodinu, Bohu svém, služebnici své: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on seděti bude na trůně mém.“¹⁸ A nyní, hle, Adonjáš je králem bez tvého, pane můj, králi, vědomí.¹⁹ Nabil bykův a jiného tučného dobytka, i mnoho beranův, a pozval všechny královce, i Abjataru kněze a Joaba, velitele vojska; Šalomouna však, služebníka tvého, nepozval.²⁰ Na tebe tedy, pane můj, králi, obráceny jsou oči veškerého Israele, bys jim oznámil, kdo má seděti na trůně tvém, pane můj, králi, po tobě.²¹ Sice, až usne pán můj, král, s otci svými, budeme já a syn můj Šalomoun zločinci.“

²² Když ona ještě mluvila s králem, přišel prorok Natan.²³ I ohlásili (ho) králi řkouce: „Je tu Natan prorok.“ Když pak vešel před krále, poklonil se mu tváří k zemi²⁴ a řekl Natan: „Pane můj, králi! Ty-lis řekl: „Nechť Adonjáš kraluje po mně, a nechť on sedí na trůnu mém?“²⁵ Neboť odešel dnes, nabil bykův, krmného dobytka, i mnoho beranův, a pozval všechny královce, velitele vojska, i kněze Abjataru, a oni jedí a piji před ním a říkají: „Ať žije král Adonjáš!“;²⁶ mne (však), služebníka tvého, kněze Sadoka, Banajáše, syna Jojadova, a Šalomouna, služebníka tvého, nepozval.²⁷ Tak-li jest od pána mého, krále, nařizeno, neoznámil jsi mně, služebníku svému, kdo má zasednouti na trůn pána mého, krále, po něm.“

²⁸ Král David ujal slovo a pravil: „Zavolejte mi Betsabu!“ Když ona vešla před krále a stála před ním,²⁹ přísáhl král a řekl: „Jakože živ je Hospodin, který mě vysvobodil ze všeliké tísně!“³⁰ Jako jsem přísáhl tobě při Hospodinu, Bohu Israelovu, řka: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on zasedne na stolec můj místo mne“: tak učiním dnes!“³¹ Betsaba sklonivši hlavu k zemi poklonila se králi a řekla: „Živ buď pán můj, David, na věky!“

³² Král David také řekl: „Zavolejte mi kněze Sadoka, Natana proroka a Banajáše, syna Jojadova.“ Když opi vešli před krále,³³ řekl jim: „Vezměte s sebou služebníky pána. svého, posadte Šalomouna, syna mého, na mezka mého, a dovedte ho ke Gihonu.“³⁴ Tam ať ho pomaže kněz Sadok a Natan prorok za krále nad Israelem, a dejte troubiti na roh a provolávati: „Ať žije král Šalomoun!“³⁵ Jděte pak za ním nahoru, ať přijde a sedne si na

V. ⁹. n. U studny *Rogel*/měl Adonjáš od přítomných provolán býti za krále, za spoluvladaře Davidova s právem nástupnictví. Pak chtěli s hotovou věcí předstoupiti před Davida, své odpůrce překvapiti, a nemocného krále pohnouti k tomu, by s hotovou událostí souhlasil. Natan však plán ten odkryl.

můj trůn! On kralovati bude místo mne; nebo jej ustanovují, by vládcem byl nad Israelem i nad Judou." ³⁶ Tu odpověděl Banajáš, syn Jojadův, králi: „Tak se staň! Tak nechať dí (také) Hospodin, Bůh pána mého krále! ³⁷ Jako byl Hospodin s pánem mým králem, tak budiž i se Šalomounem, a povznes trůn jeho výše nežli trůn pána mého, krále Davida." ³⁸ Šli tedy dolů Sadok kněz, Natan prorok, Banajáš, syn Jojadův, Kerefané a Feletané, posadili Šalomouna na meзка krále Davida, a přivedli ho ke Gihonu. ³⁹ A kněz Sadok vzav roh oleje ze stánku, pomazal Šalomouna. I trouбили na roh a veškeren lid provolal: „Ať žije král Šalomoun!" ⁴⁰ Pak stoupalo všechno množství za ním, a lid pískal na píšťaly a jásal radostí tak velice, že zněla země od křiku jejich.

⁴¹ Adonjáš a všichni, kteří pozváni byli od něho, uslyšeli to právě když byly hody dokonány. Joab uslyšev zvuk rohu tážal se: „Co znamená ten zvuk a shon města?" ⁴² Když on ještě mluvil, přišel Jonatan, syn kněze Abjatara. Adonjáš mu pravil: „Vejdi, nebo muž statný jsi ty a přinášíš dobrou zvěst!" ⁴³ Jonatan však Adonjášovi odpověděl: „Nikoli! Nebo pán náš, král David ustanovil Šalomouna za krále." ⁴⁴ Poslal totiž s ním Sadoka kněze, Natana proroka, Banajáše, syna Jojadova, Kerefany a Feletany, i posadili ho na meзка králova, ⁴⁵ Sadok kněz a Natan prorok ho pomazali za krále u Gihonu a vystoupili odtud jásající, až zavznělo město. To je ten zvuk, který jste slyšeli. ⁴⁶ Ano Šalomoun také (již) zasedl na trůn královský. ⁴⁷ A všedše služebníci královští blahopřáli pánu našemu, králi Davidovi, řkouce: „Proslav Bůh jméno Šalomounova nad jméno tvé a povznes trůn jeho výše nežli trůn tvůj!" I poklonil se král na loži svém a řekl: ⁴⁸ „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který (mi) dal dnes viděti na vlastní oči toho, jehož posadil na trůn můj!" ⁴⁹ Všichni od Adonjáše pozvaní poděšení jsouce vstali a odešli každý svou cestou.

⁵⁰ Adonjáš pak boje se Šalomouna vstal, odešel a přidržel se rohu oltáře.

⁵¹ I zvěštovali Šalomounovi: „Hle, Adonjáš boje se krále Šalomouna přidržel se rohu oltáře řka: „Nechať mi přísáhne dnes král Šalomoun, že nezabije mne, služebníka svého, mečem." ⁵² I řekl Šalomoun: „Bude-li člověkem dobrým, nespadne s něho ani jediný vlas na zem; pakli co zlého nalezeno bude na něm, umře." ⁵³ Poslal tedy král Šalomoun a dal jej odvést od oltáře. Když přišel a poklonil se králi Šalomounovi, řekl mu Šalomoun: „Jdi domů!"

David naposled Šalomouna napomíná a pak umírá. (2, 1.–12.)

HLAVA 2. – ¹ Když se přiblížil den smrti Davidovy, přikázal Šalomounovi, synu svému, toto:

² „Já vydávám se na cestu všeho světa; buď statečným mužem! ³ Zachovávej příkazy Hospodina, Boha svého, chodě po cestách jeho a ostříhaje ustanovení jeho, příkazů, práv i výroků, jako psáno je v zákoně Mojžíšově, abys úspěšně činil vše, co podnikneš a kamkoli se obrátíš, ⁴ aby splnil Hospodin řeči své, které mluvil o mně řka: „Budou-li si všimati synové tvoji cest svých a choditi přede mnou věrně celým srdcem svým a veškerou duší svou, nebude zbaven tvůj člověk trůnu Israelova."

⁵ Ty také víš, co mi učinil Joab, syn Sarviin, co učinil dvěma velitelům vojska Israelova, Abnerovi, synu Nerovu, a Amasovi, synu Jeterovu: že je zabil, a tak prolil krev v míru

V. ⁴⁹ n. *O rozích na oltáři a právu útočištěm* (asyly) srv. Ex 21, 14; viz také zákony o městech útočištných. Nm 35, 9.–15; Dt 4, 41.–43; 19, 1.–13.

HL. 2. V. ⁵ srv. s v. 32. David, Bohem povoláný vykonavatel spravedlnosti, cítil povinnost potrestati zločiny Joabovy (2. Sam 3, 39.). Ježto povinnosti té neučinil dosud za dost, odkazuje ji jako *mravní dědictví* Šalomounovi.

jakoby ve válce a skropil (tou) válečnou krví pás na bedrech mých, a obuv na nohách mých.⁶ Učin tedy podle moudrosti své a nedej sestoupiti šedinám jeho pokojně do hrobu.⁷ Ale synům Berzellaje galaadského prokazuj milost; ať jídají při stole tvém, nebo vyšli mi vstříc, když jsem utíkal před Absalomem, bratrem tvým.⁸ Máš také u sebe Semeje, syna Gerova, Benjamince z Bahurim, který zlořečil mi zlořečením nejhorším, když jsem šel do Mahanaim; že mi vyšel vstříc, když jsem přecházel Jordán, přísáhl jsem jemu při Hospodinovi řka: „Nezabiju tě mečem,“⁹ ty však netrp, aby byl bez trestu! Muž moudrý jsi; budeš tedy věděti, co mu učinit, abys uvedl šediny jeho s krví do hrobu.“

¹⁰ Usnul tedy David s otci svými a pochován byl v městě Davidově.¹¹ Dnů, v nichžto kraloval David nad Israelem, je čtyřicet let: v Hebronu kraloval sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta.

¹² A dosedl Šalomoun na trůn Davida, otce svého, a bylo upevněno království jeho velmi.

Šalomoun upevňuje trůn svůj. (2, 13.–46.)

¹³ Adonjáš, syn Haggitin, vešel k Betsabě, matce Šalomounově. Ta se ho tázala: „Je pokojný příchod tvůj?“ On odpověděl: „Pokojný.“¹⁴ A řekl dále: „Mám ti něco říci.“ Když mu řekla: „Mluv“¹⁵ pravil on: „Ty víš, že mé bylo království, a mě že si ustanovil všecek Israel za krále; ale přeneseno je (to) království a dostalo se (ho) bratru mému, ježto od Hospodina ustanoveno bylo jemu.“¹⁶ Nyní však jediné věci žádám od tebe; nezemítej mne!“ Když mu řekla: „Mluv,“¹⁷ pravil on: „Rci, prosím, Šalomounovi králi – nebo nic nemůže tobě odepřiti – ať mi dá Abisag Sunamku za manželku!“¹⁸ Betsaba pravila: „Dobře, promluvím o tobě s králem.“¹⁹ Když pak přišla Betsaba ke králi Šalomounovi, by promluvila s ním o Adonjášovi, povstal král jí vstříc a pokloniv se jí posadil se na trůn svůj. Postavili také trůn matce králově, i posadila se po pravici jeho.²⁰ A řekla mu: „Za jednu maličkost žádám tebe; nezemítej mne.“ I řekl král: „Žádej, matko má, nebo nemožu tebe zamítnouti.“²¹ Ona tedy řekla: „Nechť je dána Abisag Sunamka Adonjáš, brat-

V.⁸. n. Kterak tupil Semej Davida, viz 2. Sam 16, 6. nn. – David mu udělil milost podle 2. Sam 19, 23.

V.¹⁰. S Davidem odebral se na věčnost *největší král Israelský*. Jeho zásluhy o národ a stát jsou nepřehlédlné. *David založil dynastii*, která dala Israelitům řadu výborných králův, a konečně všemu lidstvu nejvznešenějšího potomka Davidova, duchovního krále – *Krista*. – David učinil z *Jerusalema své sídelní město* a tak dal základ k jeho budoucí slávě, která je v ohledu náboženském nepoměrně větší nežli byl význam Babylonu, Ninive, Theb (v Egyptě), Athen, pohanského Říma. David *uspořádal politickou správu* své říše, opřel ji nejen o důvěru v Boha, ale též o vojsko, které zorganizoval mnohem dokonaleji nežli jeho předchůdce. Uspořádal ne toliko *službu na svém dvoře*, nýbrž i v *bohoslužbě*, v kněžstvu, levitech, hudebnících a zpěvácích. David byl panovník na výsost spravedlivý, sám osobně soudil, byl to vladař velkodušný, šlechetný, který uměl i svým nepřátelům odpouštět, svědomitý, starostlivý pastýř lidu svého v každém ohledu, byl to *rytířský bojovník*, ale při tom také skromný a pokorný, přičítaje všechny své úspěchy Nejvyššímu. Byl milovníkem a podporovatelem básnictví, zpěvu, hudby, stavitelství, tedy umění. Jest jedním z největších lyrických básníků hebrejských. Zejména však ho zdobila hluboká *bázeň Boží a upřímná*, všecku bytost pronikající *zbožnost*. Ta v něm vzbudila myšlenku přenést archu na Sion, zbudovati zatímný stan pro ni, a konečně vystavět velkolepý chrám, důstojný velebnosti Boží. Byl „*pomazaným Hospodínovým*“, byl Bohem nadšeným (inspirovaným) pěvcem, byl *zářivým předobrazem Mesiášovým* svým nepatrným původem, utrpením, strádáním, boji, vyvolením, povýšením, královstvím, svými ctnostmi (srv. žalmy nepřímě mesiášské). Byl sice také křehký člověk a ne jednou vinou se potřínil; byl však také a zůstane vždy *velkým vzorem kajičnosti*, která mravní skvrny ty setřela. Nedivno tedy, že se David hluboko zapsal do srdce všech budoucích věků (Sir 47, 1.–13.), a že i církev katolická koná jeho památku dne 29. prosince. Svými ctnostmi je David vzorem zejména panovníkům křesťanským. Toho si byl vědom *Karel Veliký*, který prý si přál, by v kruhu svých přátel byl nazýván Davidem.

V.¹⁶. n. Abisag měla být vitaným nástrojem v rukou Adonjášových, by se zmocnil ztraceného trůnu.

ru tvému, za manželku!" ²² Král Šalomoun odpověděl a řekl matce své: „Proč žádáš za Abisag Sunamku Adonjášovi? Žádej mu i království; neboť on je bratr můj starší nežli já, a má (při sobě) Abjataru kněze a Joaba, syna Sarviina." ²³ A přísáhl král Šalomoun při Hospodinu řka: „Ať mě Bůh trestá a zase trestá, nebude-li život státi Adonjášu to slovo! ²⁴ A nyní – jakože živ je Hospodin, který mne potvrdil, posadil na trůn Davida, otce mého, a který mu učinil dům, jak byl slíbil – (ještě) dnes bude zabit Adonjáš!" ²⁵ A poslal král Šalomoun Banajáše, syna Jojadova, a ten ho zabil. Tak zemřel.

²⁶ Též Abjatarovi knězi řekl král: „Jdi do Anatotu na svůj statek. Jsi sice hoden smrti, ale zatím nezabiji tebe, ježto jsi nosil efod Hospodina Boha před Davidem, otcem mým, a snášel jsi všechna souzení, která snášel otec můj." ²⁷ Tak zapudil Šalomoun Abjataru, že nebyl (již) knězem Hospodinovým, aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou pronesl o domu Heliové v Silo.

²⁸ Když se donesla zvěst o tom Joabovi – Joab totiž přidal se k Adonjášovi, a nikoli k Šalomounovi – utekl Joab do stánku Hospodinova a chytil se rohu oltáře. ²⁹ I bylo oznámeno králi Šalomounovi, že utekl Joab do stánku Hospodinova, a že jest u oltáře. Tu poslal Šalomoun Banajáše, syna Jojadova, řka: „Jdi, usmrť ho!" ³⁰ Banajáš tedy přišel ke stánku Hospodinovu a řekl mu: „Toto praví král: „Vyjdi!" Kterýžto řekl: „Nevyjdu, ale tuto zemru!" Když Banajáš oznámil zase králi tu řeč řka: „To a to pravil Joab a tak a tak mi odpověděl," ³¹ řekl mu král: „Učiň mu, jak pravil, usmrť ho a pochovej ho, bys tak snál krev nevinnou, kterou vyžil Joab, se mne i s domu otce mého." ³² Tak obrátí Hospodin krev jeho na hlavu jeho; nebo zabil dva muže spravedlivější a lepší nežli byl sám, a zabil je mečem bez vědomí Davida, otce mého, Abnera, syna Nerova, velitele vojska israelského, a Amasu, syna Jeterova, velitele vojska judského. ³³ Tak vrátí se krev jejich na hlavu Joabovu a na hlavu potomstva jeho až na věky. Davidovi však a potomstvu jeho, domu i trůnu jeho buď pokoj až na věky od Hospodina." ³⁴ Šel tedy Banajáš, syn Jojadův, nahoru a obořiv se na něj zabil jej; a pochován byl na svém pozemku v pustině. ³⁵ I ustanovil král Banajáše, syna Jojadova, místo něho nad vojskem, a Sadoka kněze ustanovil místo Abjataru.

³⁶ Král poslal také a dal povolati Semeje. A řekl mu: „Postav si dům v Jerusalemě a bydlí tu; ale nevycházej odtud ani sem ani tam!" ³⁷ Kterýkoli den vyjdeš a přejdeš přes potok Kedron, věz, že budeš zabit; krev tvá (padne) na hlavu tvou." ³⁸ Semej králi řekl: „Dobře. Jak mluvil pán můj, tak učiní služebník tvůj." Bydlil tedy Semej v Jerusalemě dlouhý čas. ³⁹ Po třech letech však utekli (dva) služebníci Semejovi k Achisovi, synu Maachy, králi getskému. Když bylo zvěstováno Semejovi, že jsou služebníci jeho v Getu, ⁴⁰ vstal Semej, osedlal osla a odebral se k Achisovi do Getu, by hledal služebníků svých a přivedl je z Getu. ⁴¹ Když bylo oznámeno Šalomounovi, že šel Semej z Jerusalema do Getu a že se zase vrátil, ⁴² poslav zavolał ho a řekl mu: „Zda neprohlásil jsem ti při Hos-

V. ²². Šalomoun předvídá, že by Adonjáš nabyl v očích lidu vydatného prostředku k tomu, by zdůraznil svá práva na trůn a Šalomouna svrhl. Aby tak učiniti nemohl, dává ho jakožto velezrádce popraviti.

V. ²⁶. n. Šalomoun, ačkoliv se dopustil Abjatar velezrady, má s ním soustrast, předně proto, že Abjatar „*nosil efod*“ před Davidem (1. Sam 23, 6. 9; 30, 7.), t. j. *byl veleknězem*, a za druhé proto, že pro Šalomounova otce byl Saulem rod Abjatarův vyhlazen (1. Sam 22, 22.).

V. ³⁶. n. Šalomoun Semeje podezřívá (zjistě ne bez důvodu), že byl spolčen s Adonjášem; proto jej dal pod „*policejní dozor*“ a „*internoval*“ v Jerusalemě.

V. ⁴². n. Semej asi kul nějaké pikle s Achisem. Kdyby bylo běželo jen o uprchlé otroky, mohl jich Semej nabýt způsobem jiným, nebo dříve žádati, by Šalomoun mu dovolil jíti do Getu.

podinovi a nevaroval jsem tě: „Kterýkoli den vyjda sem nebo tam půjdeš, věz, že zemřeš?“ A odpověděl jsi mi: „Dobře, slyšel jsem.“⁴³ Proč tedy nešetřil jsi přísahy Hospodiny a příkazu, který jsem ti dal?“⁴⁴ A dále pravil král Semejovi: „Ty víš všechno zlé – srdce tvé je si ho vědomo – co jsi učinil Davidovi, otci mému. Vrátiž Hospodin zlobu tvou na hlavu tvou;“⁴⁵ král Šalomoun však budiž požehnán a trůn Davidův budiž pevný před Hospodinem až na věky!“⁴⁶ A přikázal král Banajášovi, synu Jojadovu, ten pak vyšel zabil ho. Tak umřel.

Šalomounův sňatek. (3, 1.)

HLAVA 3. – ¹ Když bylo (tak) upevněno království v ruce Šalomounově, spřiznil se s faraonem, králem egyptským; nebo pojal dceru jeho a uvedl ji do města Davidova, až by dostavěl dům svůj, dům Hospodinův a zdi jerusalemské vùkol.

Šalomoun prosí v Gabaonu za moudrost. (3, 2.–15.)

² Lid však obětoval na výšinách, nebo do té doby nebyl vystavěn chrám jménu Hospodinovu.³ Šalomoun pak miloval Hospodina chodě v přikázáních Davida, otce svého, krom toho, že na výšinách obětoval a zapaloval vonidla.⁴ Protož odešel do Gabaonu, by tam obětoval; nebo to byla výšina největší, A obětoval Šalomoun tisíc celopalů na oltáři tom v Gabaonu.

⁵ I ukázal se Hospodin Šalomounovi ve snách v noci a řekl: „Žádej, co chceš, abych ti dal.“⁶ Šalomoun pravil: „Ty jsi učinil se služebníkem svým, Davidem, otcem mým, milosrdenství veliké, ježto chodil přeci obličejem tvým věrně, spravedlivě, a se srdcem upřímně s tebou (smýšlejícím); zachoval jsi mu milosrdenství své veliké a dal jsi mu syna, který sedí na trůně, jak dnes (skutečně) jest.“⁷ Nyní tedy, Hospodine Bože, tys učinil, že kraluje služebník tvůj místo Davida, otce mého! Já však jsem malý chlapec, který neví si rady.⁸ Je pak služebník tvůj prostřed lidu, který jsi vyvolil, lidu nesčíslného, který nemůže počítán ani sečten býti, co ho jest.⁹ Dej tedy služebníku svému mysl bystrou, by lid tvůj souditi mohl a rozeznávat mezi zlým a dobrým. Nebo kdo bude moci souditi lid tento, lid tento tvůj mnohý?“¹⁰ Hospodinu se líbila (ta) řeč, že Šalomoun žádal za takovou věc,¹¹ a Hospodin řekl Šalomounovi: „Žes prosil za věc tu a nežádal o dlouhý věk, ani o bohatství, ani o životy nepřátel svých, ale žes prosil o moudrost, abys rozhodoval podle práva:“¹² hle, činím ti podle slov tvých a dávám ti srdce moudré a rozumné, takže žádného před tebou rovného tobě nebylo aniž po tobě bude.¹³ Ale i to, zač jsi neprosil, dávám ti, totiž bohatství a slávu, že žádného nebylo tobě rovného mezi králi po všechny předešlé dny.¹⁴ Budeš-li pak choditi po cestách mých ostříhaje ustanovení a příkazů mých, jako chodil otec tvůj, prodloužím dny tvé.“¹⁵ Když procitl Šalomoun, poznal, že to byl sen. I šel do Jerusalema, postavil se před Hospodinovu archu úmluvy, obětoval celopal, jakož i oběti pokojné, a učinil veliké hody všem služebníkům svým.

Šalomounův moudrý rozsudek. (3, 16.–28.)

¹⁶ Kdysi přišly dvě nevěstky ke králi, předstoupily před něho,¹⁷ a jedna z nich pravila: „Prosím, pane můj, já a žena tato bydlily jsme v jednom domě, i porodila jsem u ní v pokojíku.“¹⁸ Třetího pak dne po porodu mém porodila též ona; byly jsme spolu a nikdo

V. ⁴⁴. n. Šalomoun opět odvrací kletbu Semejovu od Davida a jeho potomstva, tedy také od sebe tím, že 1. kletbu tu svolává na toho, kdo ji vyslovil a 2. požehnáním (v. 45.). Srv. v. 33. – Staří se domnívali, že kletba nebo požehnání, při kterém vysloveno jméno Boží, působí takorba jistojistě, neomylně.

HL. 3. V. ⁴. Podle 1. Par 21, 29; 2. Par 1, 3. byl tam *mojžíšský* stan a podle 2. Par 1, 6. *oltář* na zápalné oběti.

jiný nebyl s námi v domě kromě nás dvou.¹⁹ I zemřel syn ženy této v noci, neboť spíc zalehla ho.²⁰ A vstavši tiše o půl noci vzala syna mého od boku mého, služebnice tvé, když jsem já spala, a položila jej do lůna svého; syna pak svého, který byl mrtev, položila do lůna mého.²¹ Když jsem ráno vstala, bych dala mléka synu svému, ukázalo se, že je mrtev; když jsem však na něho pozorněji pohleděla za jasného dne, poznala jsem, že to není můj, kterého jsem porodila."²² Druhá žena ji však odporovala: „Není tak, jak pravíš; ale syn tvůj umřel a můj živ jest." Ona zase řekla: „Lžeš, můj syn je ten živý a syn tvůj ten mrtvý." A tak se hádaly před králem.²³ Tu pravil král: „Tato praví: „Syn můj živ jest a syn tvůj umřel." A tato odpovídá: „Ne tak, ale tvůj umřel, můj však živ jest."²⁴ Kázal tedy král: „Přineste mi meč!" Když pak přinesli meč před krále,²⁵ řekl: „Rozdělte dítě živé na dvě, a dejte polovici jedné a polovici druhé."²⁶ Tu žena, jejížto syn byl (ten) živý, řekla králi – hnulo se totiž srdce její nad synem jejím – : „Prosím, pane, dejte jí dítě živé a nezapíjejte ho." Druhá však pravila: „Ať není ani mé ani tvé, ale budiž rozděleno!"²⁷ Král ujav slovo, řekl: „Dejte této dítě živé, a nebud' zabito, neboť tato je matka jeho."²⁸ I uslyšel veškeren Israel soud, který vynesl král, a bál se krále, ježto viděli, že moudrost Boží je v něm, by vykonával právo.

Šalomounovi hodnostáři. (4, 1.–20.)

HLAVA 4. – ¹ Král Šalomoun byl tedy králem nad veškerým Israelem. ² A tito byli jeho nejvyšší úředníci: Azarjáš, syn Sadoka (byl) knězem; ³ Elihoref a Ahjáš, synové Sisovi, byli písaři; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; ⁴ Banajáš, syn Jojadův, byl nad vojskem; ³ Azarjáš, syn Natanův, byl nad župany; Zabud, syn Natanův [kněz], byl královým důvěrníkem; ⁶ Ahisar byl správcem domu; Adoniram, syn Abdův, byl nad robotami.

⁷ Šalomoun měl také dvanáct županů nad veškerým Israelem, kteří opatrovali potravou krále i dům jeho; na jeden měsíc v roce dodával každý, čeho třeba bylo. ⁸ Jména jejich jsou tato:

(...) syn Hurův na horách Efraimských.

⁹ (...) syn Dekarův v Makkesu, v Salebim, v Bet Samesu, v Elonu a v Bet-Hananu.

¹⁰ (...) syn Hesedův v Arubotě; pod ním bylo také Socho a všechna země Efer.

¹¹ (...) syn Abinadabův, pod kterým byla všechna krajina Nefat-Dor;

měl Tafetu, dceru Šalomounovu, za manželku.

¹² Bana, syn Ahiludův, spravoval Tanak, Mageddo a veškeren Bet-San,

– ten je vedle Sartanu pod Jezraelem – od Bet-Sanu až do Abelmehuly proti Jekmaanu.

¹³ (...) syn Gaberův v Ramotě galaadském; měl Vesnice Jaira, syna

Manassova v Galaadu; ten vládl ve veškeré krajině Argob, která je v Basanu, v šedesáti městech velikých a hrazených, která měla závory měděné.

¹⁴ Ahinadab, syn Addův, vládl v Manaim.

¹⁵ Achimaas v Neftali; taká ten měl Basematu, dceru Šalomounovu, za manželku.

¹⁶ Baana, syn Husiův, v Aseru a Balotu.

¹⁷ Josafat, syn Farveův, v Issacharu.

¹⁸ Semej, syn Elův, v Benjaminu.

¹⁹ Gaber, syn Uriův, byl v zemi Galaad, v zemi (kdysi) Sehona, krále amorrhejského, a Oga, krále basanského, nade vším, co bylo v zemi té.

HL. 4. V². n. Podle 1. Par 6, 8. n. (5, 34. n.) byl Azarjáš synem Achimaasovým a vnukem Sadokovým; z toho patrně, že seznam v. 2.–7. ličí stav úřednictva Šalomounova z pozdější doby jeho vlády.

²⁰ Judy a Israele bylo nesčíslné množství, jako písku mořského; jedli a pili a dobrou vůli spolu měli.

Šalomounova moc a sláva. (4, 21.–28.)

²¹ Šalomoun vládl nade všemi králi od Řeky až k zemi Filištinské, až ke končinám egyptským, i dávali mu dary a sloužili mu po všechny dny života jeho.

²² K jídlu bylo Šalomounovi (dodáváno) na každý den třicet korů bělí a šedesát korů mouky; ²³ deset býků krmných, dvacet býků pasených a sto beranů kromě lovu: jelenů, srn, sajek, a kromě krmené drůbeže.

²⁴ – Nebo panoval nad veškerou krajinou, která byla za Řekou, od Tafsy až po Gazu, i nade všemi králi krajin těch; a měl pokoj se všech okolních stran. ²⁵ I bydlil Juda a Israel beze všeho strachu, každý pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem od Danu až po Bersabu, po všechny dny Šalomounovy. –

²⁶ A měl Šalomoun čtyřicet tisíc jeslí koňů vozních a dvanáct tisíc koňů jezdeckých.

²⁷ Obrok jim dodávali svrchu jmenovaní královi župani; také potřebných věcí ke stolu Šalomouna krále s velikou pilností opatrovali časem svým. ²⁸ Rovněž ječmen a řezanku pro koně vozní a jezdecké dopravovali na místo, kde byl král, jali jim bylo uloženo.

Šalomounova moudrost. (4, 29.–34.)

²⁹ Bůh dal moudrost Šalomounovi, rozšafnost nad míru velikou a širokou mysl, jako je písku na břehu mořském; ³⁰ moudrost Šalomounova převyšovala moudrost všech Východanův i Egyptanův, ³¹ a byl moudřejší nežli všichni lidé, moudřejší než Etan Ezrachovec, nežli Heman, Chalkol a Dorda, synové Maholovi; byl slavný mezi všemi národy okolními.

³² Šalomoun pronesl tři tisíce přísloví, a písní jeho bylo tisíc pět. ³³ A rozprávěl o stromech od cedru, který je na Libanu, až do ysopu, který vyrůstá ze zdi, rozprávěl o dobytku, o létavcích, o zeměplazích i o rybách.

³⁴ Ze všech národů přicházeli, by poslouchali moudrost Šalomounovu, i ode všech králů země, kteří slyšeli o moudrosti jeho.

Přípravy na stavbu chrámu. (5, i.–18.)

HLAVA 5. – ¹ Také Hiram, král tyrský, poslal služebníky své k Šalomounovi, neboť uslyšel, že ho pomazali za krále místo otce jeho; byl totiž přítelem Davidovým Hiram po všechem čas.

² Šalomoun pak vzkázal Hiramovi: ³ „Ty víš o vůli Davida, otce mého, a (víš), že nemohl vystavěti domu jménu Hospodina, Boha svého, pro války se všech stran hrozící, dokud nedal jich Hospodin pod chodidla nohou jeho. ⁴ Nyní však Hospodin, Bůh můj, dal mi pokoj na všech stranách, není protivníka aniž pohromy zlé. ⁵ Proto myslím stavěti chrám jménu Hospodina, Boha svého, jak pravil Hospodin Davidovi, otci mému, řka: „Syn tvůj, kterého posadím místo tebe na trůn tvůj, ten vystaví dům jménu mému.“ ⁶ Rozkaž tedy, ať mi služebníci tvoji nasekají cedrů na Libanu! Služebníci moji budou se služebníky tvými, mzdu pak služebníků tvých dám tobě, jakékoli požádáš; nebo víš, že není v lidu mém muže, který by uměl dříví sekati jako Sidonští.“

⁷ Když uslyšel Hiram slova Šalomounova, zaradoval se velmi a řekl: „Požehnán budiž dnes Hospodin Bůh, který dal Davidovi syna tak moudrého nad tímto četným lidem.“ ⁸ A vzkázal Hiram Šalomounovi: „Slyšel jsem, cokoli mi poroučíš; učiním vše, co si přeješ

V. ²¹. „Řeka“ = Eufkrat.

Hl. 5. V. ¹. O Hiramovi, který panoval 980–946 byla zmínka již 2. Sam 5, 11.

stran dřeva cedrového a jedlového.⁹ Služebníci moji stahají je s Libanonu k moři; já ve vorech dám je doplaviti po moři až na místo, které mi uložíš, tam je vyložím, a ty si je vezmeš; avšak dáš mi potřebné potraviny domu mému."

¹⁰ A tak dával Hiram Šalomounovi dřevo cedrové a dřevo jedlové podle veškerého přání jeho.¹¹ Šalomoun pak dával Hiramovi dvacet tisíc korů pšenice na výživu domu jeho a dvacet korů oleje nejčistšího; to dával Šalomoun Hiramovi na každý rok.¹² A dal Hospodin moudrost Šalomounovi, jak mu byl připověděl, i byl pokoj mezi Hiramem a Šalomounem, a učinili oba smlouvu.

¹³ I vybral král Šalomoun robotníky z veškerého Israele, a bylo jich třicet tisíc mužů.¹⁴ Z těch posílal na Libanon deset tisíc každý měsíc, jedno po druhých, takže bývali dva měsíce doma; Adoniram byl nad těmi vybranými.¹⁵ Měl pak Šalomoun sedmdesát tisíc těch, kteří břemena nosili, a osmdesát tisíc kameníků na hoře,¹⁶ kromě úředníků, kteří byli nad každým dílem, v počtu tři tisíc tři set, a kteří rozkazovali lidu, těm, kdož konali práce.¹⁷ A přikázal král, aby nabrali kamenů velikých, kamenů vzácných do základů chrámu a by otesali je na čtyři strany.¹⁸ Tesali je kameníci Šalomounovi a kameníci Hiramovi. Gibliští pak obráběli dřevo i kámen na stavbu domu.

Stavba chrámu. (6, 1.–38.)

HLAVA 6. – ¹ Léta čtyrstého osmdesátého po vyjití synův Israelových ze země Egyptské, měsíce zio – je to měsíc druhý – čtvrtého roku kralování Šalomounova nad Israelem, počata byla stavba domu Hospodinova.

² Dům, který stavěl král Šalomoun Hospodinu, byl dlouhý šedesát loket, široký dvacet loket a vysoký třicet loket.³ Před chrámem pak byla předsíň dvacet loket dlouhá podle chrámové šířky; a měla deset loket na šíř před chrámem.

⁴ Okna udělal v chrámě šikmá.

⁵ Ke stěně chrámové dal přistavěti vůkol přístavky, ke stěnám domu okolo svatyně i odpovědiště, a tak obehnal (chrám) do kola boky.⁶ Přízemek (té přístavby) pět loket na šíř měl; prostřední patro šest loket na šíř; a třetí patro sedm loket bylo široké. Trámy pak položil na vnější obvod chrámu tak, že nevězely ve zdech chrámových.

⁷ Když se dům stavěl, byl stavěn z kamene hlazeného a hotového; ani kladiva, ani sekery, ani jiného nástroje železného nebylo slyšeti v domě, když byl stavěn.

⁸ Dveře (spodního) bočního přístavku byly po pravé straně domu; po točitých schodech vystupovalo se do středního patra a z prostředního do třetího.

⁹ Tak vystavěl dům a dokonat jej; přikryl také dům deskami cedrovými.

¹⁰ A udělal patro nad celým domem pěti loket zvýši a přikryl dům dřevem cedrovým.

¹¹ Hospodin pak oslovil Šalomouna a pravil:¹² „Co se týká domu, který stavíš, (věz): Budeš-li choditi v příkazech mých, činiti právo mé a šetřiti všech rozkazů mých chodě v nich, splním ti slovo své, které jsem dal Davidovi, otci tvému.“¹³ A budu bydleti prostřed

V. ¹⁵. „na hoře“ v okolí Jerusalema, kde byly kamenné lomy.

Hl. 6. V. ¹. nn. Klademe-li východ Israelitů z Egypta do roku 1449 (srv. Ex 1, 8.), a odpočítáme-li 480, obdržíme pro počátek stavby chrámu Šalomounova r. 969.

V. ⁵. „Vůkol“ a „okolo“, t. j. na severu, na jihu a na západě (za nejsvatějším). – „odpovědiště“ = hebr. „debír“ = nejsvatější, velesvatyně. Vulg. nazývá místo to „oraculum“ („odpovědiště“), ježto tam Hospodin „odpovídal“. Srv. „odpovědnici“ ve svatyni mojišské. „boky“ = „poschodi“

V. ⁶. Vnější stěny chrámové byly tedy stupňovité; každý ten stupeň byl 1 loket široký. Ježto podle Ez 41, 1. byla zeď chrámová 6 loket tlustá, byla v prvním patře toliko 5, ve druhém 4 a tam, kde na ní spočívaly krovky střechy druhého patra, toliko 3 lokte tlustá.

synův Israelových a neopustím lidu svého israelského."

¹⁴ Vystavěl tedy Šalomoun dům a dokonat jej.

¹⁵ A obložil stěny vnitřní prkny cedrovými od půdy domu až do vrchu stěn, až ke stropu, přikryl je dřevem cedrovým vnitř a vydláždil půdu domu prkny jedlovými.

¹⁶ Na zadní straně chrámu zřídil místnost dvacetiloktovou, cedrovým dřevem paženou od podlahy až do vrchu a udělal z té vnitřní místnosti domu, (z) odpovědiště, velesvatyni. ¹⁷ Měl tedy čtyřicet loket sám chrám před vchodem do odpovědiště (zděli).

¹⁸ Všecek dům vnitř obložen byl cedrovým dřevem, máje kružby a příslušné pletence (květinové) umělecky udělané, jakož i vypuklé řezby; všecko deskami cedrovými bylo přikryto, že nebylo viděti žádného kamene ve zdi.

¹⁹ Odpovědiště tedy udělal v domě, v nejzadnější části, by postavil tam Hospodinovu archu úmluvy. ²⁰ Odpovědiště to pak bylo dvacet loket zděli, dvacet loket zšíří a dvacet loket zvýší; a povlékl je, obložil zlatem nejčistším. Též oltář udělal z cedru. ²¹ Také dům před odpovědištěm přikryl zlatem nejčistším a přibíl plechy hřeby zlatými. ²² Tak nic nebylo ve chrámě, co by nebylo zlatem přikryto; neb i celý oltář před odpovědištěm přikryl zlatem.

²³ V odpovědišti udělal dva cheruby ze dřeva olivového, deset loket zvýší. ²⁴ Pět loket mělo cherubovo křídlo jedno, a pět loket cherubovo křídlo druhé; bylo tedy deset loket od konce křídla jednoho až do konce křídla druhého. ²⁵ Deset loket byl také cherub druhý; stejné míry a díla jednoho byli ti dva cherubové, ²⁶ to jest, zvýší měl jeden cherub deset loket a tolikéž cherub druhý. ²⁷ Ty cheruby postavil uprostřed chrámu vnitřního; a měli cherubové rozpiatá křídla svá, že dotýkalo se křídlo jednoho jedné stěny a křídlo cheruba druhého dotýkalo se stěny druhé; druhá pak křídla uprostřed chrámu vespolek se dotýkala. ²⁸ Obložil také cheruby zlatem.

²⁹ A všechny stěny chrámu vůkol ozdobil rozličnými vypuklinami a řezbami: udělal na nich cheruby, palmy a rozličné obrazce, vyčnívající ze stěny, jakoby vystupovaly (z ní). ³⁰ Ba i podlahu domu vnitřního i vnějšího přikryl zlatem.

³¹ Ve vchodu do velesvatyně udělal dveře ze dřeva olivového a veřeje do pěti hran. ³² Na obě křídla (jejich) z olivového dřeva dal vyřezati vypukliny cherubův, obrazy palem a (jiné) vypukliny velmi vysedlé, a obložil je zlatem.

³³ Rovněž ve vchodu do chrámu udělal veřeje ze dřeva olivového, do čtyř hran, ³⁴ A dvoje dveře ze dřeva jedlového proti sobě; oboje dveře byly dvojité a spolu spojující se, otvíraly se. ³⁵ (Na těch) dal vyřezati cheruby, palmy a (jiné) vypukliny velmi vysedlé; a obložil je všechny zlatými plechy přesně podle plánu.

V. ¹⁵ mluví o *svatyni* („*héchalú*"); kterak byl ozdoben vnitřek *velesvatyně* („*debíru*"), níže v. 18.

V. ¹⁸ „*všecek dům*" – všecek „*debír*". Srv. v. 15. – Také podlaha byla cedrová.

V. ²⁰ „*oltář*" kadidlový, který dle v. 22. stál ve svatyni.

V. ²¹ „*dům před odpovědištěm*" = svatyně. – Místo „*přibíl plechy hřeby zlatými*" hebr.: „*a zavěsil na přič zlaté řetězy před debírem*". Na ty řetězy snad upevnil záclonu, která splyvala dolů. – O pozlacení viz dále v. 20b. 22. 30.

V. ²⁷. Ve chrámě *Herodově* byla velesvatyně zcela prázdná. Toliko kámen 3 palce zvýší ukazoval místo, kde stávala kdysi archa. Tento kámen kropil velebněz krví a naň kladl kadidelnici, když v den míru do velesvatyně vstupoval.

V. ³¹ – ³⁵. Ve chrámu *Herodově* byly (místo příčné stěny) dvě obrovské opony, na dlaň tlusté zavěšeny, po 40 loktech dlouhé a po 20 loktech široké. Každoročně byly prý obnovovány a před tím vystavovány. Obě považovány za jeden celek. Ty se roztrhly při smrti Spasitelově. Žid 9, 3; Mt 27, 51; Mk 15, 38; Lk 23, 45.

³⁶ A vystavěl vnitřní nádvoří ze tří vrstev kamene hlazeného a z jedné vrstvy dřeva cedrového.

³⁷ Léta čtvrtého ledy položeny byly základy domu Hospodinova v měsíci zio ³⁸ a léta jedenáctého, měsíce bul – to je měsíc osmý – dokonán byl dům se vším všudy, i se vším nářadím příslušným. Stavěl jej tedy sedm let.

Stavba královského paláce. (7, 1.–12.)

HLAVA 7. – ¹ Dům svůj pak stavěl Šalomoun třináct let, až jej úplně dokonal.

² Vystavěl totiž „dům háje libanského“, sto loket zděli, padesát loket zšíří a třicet loket zvýší, se čtyřmi loďmi mezi sloupy cedrovými; dal totiž ze dřeva cedrového vytesat sloupy. ³ A prkny cedrovými přikryl všechno patro, které na čtyřiceti pěti sloupech spočívalo. Každá řada měla patnáct sloupů ⁴ proti sobě postavených ⁵ a k sobě hledících a stejnou měrou od sebe vzdálených; a na sloupech byly čtverhranné trámy ve všem stejné.

⁶ Dále dal udělati sloupovou síň padesát loket na délku a třicet loket na šíř, a druhou síň proti (této) větší síni; sloupy a příčné trámy na nich.

⁷ Udělal také síň trůnní, ve které byl konán soud, a přikryl ji dřevem cedrovým od půdy až do vrchu.

⁸ Dům (jeho), ve kterém sídlil, byl prostřed (jiného) dvora udělán podobným způsobem.

Tímže způsobem jako síň tu udělal též dům dceři faraonově – kterou byl za manželku pojal Šalomoun. –

⁹ Všecko (bylo) ze vzácného kamene, který podle pravidla a míry vnitř i zevně pilou řezán byl, od základů až do vrchu zdi, a venku až do velikého nádvoří. ¹⁰ Základy byly ze vzácného kamene, z kamene velikého deset neb osm loket; ¹¹ na nich byly kameny vzácné podle stejné míry tesané, jakož i dřevo cedrové. ¹² Veliké nádvoří bylo do kola obehnáno třemi řadami tesaného kamene a jednou vrstvou cedrových trámů; taktéž ve vnitřním nádvoří domu Hospodinova a v nádvoří domu.

Chrámové nářadí. (7, 13.–51.)

¹³ Král Šalomoun poslal a dal přivésti Hirama z Tyru, ¹⁴ syna vdovy ze kmene Neftali, z otce tyrského, kovodělníka, plného důmyslu, bystrosti a dovednosti ve všech pracích z mědi. Ten když přišel ke králi Šalomounovi, vykonal mu všelike práce.

¹⁵ I ulil dva sloupy měděné, osmnáct loket zvýší sloup jeden; provazec (na) dvanáct loket (bylo nutno) ovinouti kolem každého sloupu. ¹⁶ Udělal také dvě hlavice, aby byly postaveny na vrch sloupů, lité z mědi; pět loket zvýší hlavice jedna a pět loket zvýší hlavice druhá; ¹⁷ (na nich) byly napodobeny jakési sítky nebo řetízky podivuhodně spletené. Obě hlavice sloupů byly lity; sedmiřadá sítky na hlavici jedné a sedmiřadá sítky na hlavici druhé. ¹⁸ Udělal (ty sloupy) tak, že dvě řady jablek granátových kolem každé sítky kryly hlavice, které byly na vrchu; taktéž udělal hlavici druhou. ¹⁹ Hlavice, které byly na vrchu sloupů, byly práce liliovité, v předsíni na čtyři lokte. ²⁰ Jiné zase hlavice byly nahoře na vrchu sloupů podle míry sloupu, proti sítkám; [granátových pak jablek bylo dvě stě řad

V. ³⁶ „vnitřní nádvoří“ jmenuje 2. Par 4, 9.: „kněžským“ a Jer 36, 10.: „horním“. Od toho dlužno rozlišovati jiné „veliké nádvoří“, na kterém byl ne toliko chrám s nádvořím „vnitřním“, ale také královský palác. Viz níže 7, 9, 12.

HL. 7, V. ⁹ „veliké nádvoří“ = vnější nádvoří chrámové. Plochu, na které stávaly Šalomounovy palácové stavby, připojil později Herodes ke chrámu, ano i rozšířil ji.

V. ¹² „v nádvoří domu“ královského.

kolem hlavičky druhé].²¹ Ty dva sloupky postavil v předsíni chrámové; postavil sloup pravý nazval jej Jachin, a podobně vyzdvihnul sloup druhý nazval jej Booz.²² Na vrchu sloupů tedy postavil (onu) liliovitou práci a tak bylo dílo sloupů dokonáno.

²³ Dále udělal moře lité, deset loket od kraje ke kraji, okrouhlé vůkol; pět loket byla výše Jeho; provazec na třicet loket (bylo dlužno) ovinouti kolem něho.²⁴ Pod krajem vroubily je vypukliny, obepínající v deseti loktech moře; dvě řady (těch) vypuklin rýhovaných byly litý.²⁵ Stálo na dvanácti býcích, z nichžto tři hleděli k severu, tři k západu, tři k jihu a tři k východu; moře bylo svrchu na nich; zadky jich všech uvnitř pod mořem byly skryty.²⁶ Tloušťka toho umyvadla byla na tři palce; kraj jeho byl jako kraj kalichu a jako lupeny rozvíjející se lilie; dva tisíce batů pojalo.

²⁷ Taktéž udělal deset podstavců měděných; čtyři lokte byl dlouhý každý podstavec, čtyři lokte široký a tři lokte vysoký.²⁸ Podstavce byly udělány tak, že byla mezi poli břevna, a pole byla mezi spojenými (břevny).²⁹ A mezi hranami a lištami byli lvi, býci a cherubové; taktéž ve spojkách; a nad lvy i pod lvy a pod býky visely jakési řemeny z mědi.³⁰ Čtyři kola u každého podstavce a osy měděné; a na čtyřech stranách pod mísou byla ulita jakási raménka, proti sobě vespolek hledící.³¹ Ložisko mísy bylo zapuštěno nahore do stojanu; co bylo viděti zevně, mělo jeden loket, všecko okrouhlé; [a též mělo půldruhého lokte]. V úhlech sloupků byly rozličné řezby; pole pak mezi sloupky byla čtverhranná, a nikoliv okrouhlá.³² Čtyři kola, která byla ve čtyřech rozích podstavce, byla pod podstavcem vzájemně spojena; jedno kolo mělo zvýši půldruhého lokte.³³ Taková ta kola byla, jaká bývají u vozu, avšak osy jejich, špice, loukotě a písty, všecko bylo lité.³⁴ I ta čtyři raménka v každém rohu každého podstavce byla z podstavce samého ulita, (s ním) tedy jednodlitá.³⁵ Na vrchu podstavce bylo kruhové (ložisko) na půl lokte tak udělané, že mísa mohla shora naň býti položena; a mělo své vypukliny a rozličné řezby, vše jednodlité.³⁶ Vyryl také na těch stěnách, které byly z mědi, i na hranách cheruby, lvy a palmy, podobné stojícímu člověku, že ne vyryté, ale přistavené vůkol se zdály.³⁷ Na ten způsob udělal deset podstavců, jednostejné litiny, míry i jednostejné řezby.³⁸ Udělal také deset mis měděných; čtyřicet batů pojala jedna mísa a měla čtyři lokte; a položil každou mísu na jeden (podstavec), to jest (všech deset) na deset podstavců.³⁹ Z těch deseti podstavců postavil pět na pravou stranu chrámu, a pět na levou; moře pak postavil na pravou stranu chrámu proti východu ku poledni.

⁴⁰ Nadělal pak Hiram kotlíků, mís a lopat.

A dokonal všechny práce králi Šalomounovi ke chrámu Hospodinovu: ⁴¹ dva sloupky, dva prsténce hlavičné na vrch sloupů, sítkování dvojce, aby přikrylo (ty) dva prsténce, které byly na hlavičkách na vrchu sloupů, ⁴² čtyři sta granátových jablek na obojím sítkování, po dvou řadách jablek granátových na každém sítkování, aby kryly prsténce hlavičné, které byly na hlavičkách sloupů, ⁴³ deset podstavců a deset mis na (těch) podstavcích, ⁴⁴ jedno moře a dvanáct býků pod (tím) mořem, ⁴⁵ kotlíky, mísy a lopaty.

Všecko náradí, kterého nadělal Hiram králi Šalomounovi do domu Hospodinova, z

V. ²³. Umyvadlo sluje „moře“ či „jezero“ pro svou velikost a pro obyčej starých, opatrovati svatyni posvátným jezírkiem či rybníkem.

V. ²⁶. Toto „moře“ byla kašna, ze které nabírána potřebná voda k bohoslužbě.

V. ²⁷ „podstavců“ pro mísy. – Odpočítáme-li na kola, na kterých převozní dzberby ty stály (podle v. 32.), 1 ½ lokte a ½ lokte na okraj lůžka, do kterého kladena mísa (v. 31.), zbudne na podstavec 1 loket výšky.

V. ⁴¹⁻⁴⁷. „prsténce“ = podvalky, které byly „sítkami“ obloženy. Hl. 8. V. ². „svátek“ ten byl „stanový“, slavený 15. dne tohoto měsíce s oktávou (8 dní) podle Lv 20, 34. nn.

hladké mědi bylo.⁴⁶ Na rovině jordánské dal je král slévati v jílové zemi mezi Sochotem a Sartanem.⁴⁷ Měď pro přílišné množství nebyla vážena.

⁴⁸ Šalomoun dal udělati všecko nádobí do domu Hospodinova: oltář zlatý, stůl zlatý, na který měly býti kladeny chleby předkladné,⁴⁹ svícnu zlatých pět na pravou stranu a pět na levou stranu, proti odpovědišti, ze zlata čistého, jako liliové květy, dále lampy zlaté na ně, štipce ze zlata,⁵⁰ džbány, vidličky, misky, moždíčky a kadidelnice, ze zlata nejčistšího. I stěžeje dveří domu vnitřního, (to jest) velesvatyně jakož i dveří chrámových ze zlata byly.

⁵¹ Když dokonány byly všechny práce, které dal Šalomoun udělati k domu Hospodinovu, vnesl (tam), cokoli byl zasvětil David, otec jeho, stříbro, zlato i náčiní, a složil to v klenotnicích domu Hospodinova.

Chrám slavně posvěcen. (8, 1–9, 9)

HLAVA 8. – ¹ Tehdy shromáždili se všichni starší národa israelského, knížata kmenů a pohlaví rodů synův Israelových ke králi Šalomounovi do Jerusalema, by přenesli Hospodinovu archu úmluvy z města Davidova, to jest ze Sionu (nahoru). ² Veškeren Israel sešel se ke králi Šalomounovi v měsíci etanim, o svátku, to jest měsíce sedmého. ³ Když všichni starší z Israele přišli, vzali kněží archu ⁴ a přenesli archu Hospodinovu, stánek zjevení a všecko nářadí svatyně, které bylo ve stánku; kněží a levité přenesli to (nahoru). ⁵ Král Šalomoun a všecek lid israelský, který se byl sešel k němu, šel s ním před archou, a obětovali ovec a býků bez čísla a počtu. ⁶ Pak vnesli kněží Hospodinovu archu úmluvy na místo její, do chrámového odpovědiště, do velesvatyně, pod křídla cherubů. ⁷ Cherubové totiž měli roztažená křídla nad místem archy a přikrývali svrchu archu i tyče její. ⁸ Ačkoli pak tyče (ty) vyčnívaly, že bylo viděti konce jejich ze svatyně před velesvatyní, nebylo jich viděti dále z venku; a zůstaly tam až do dneška.

⁹ V arše však nebylo nic jiného, nežli dvě desky kamenné, které byl do ní uložil Mojžíš na Horebě, když učinil Hospodin úmluvu se syny Israelovými, když vyšli z Egypta.

¹⁰ Když pak vyšli kněží ze svatyně, mlha naplnila dům Hospodinův, ¹¹ že nemohli kněží službu konati pro mlhu; nebo byla naplnila velebnost Hospodinova dům Hospodinův.

¹² Tehdy pravil Šalomoun: „Hospodin řekl, že bude přebývati v mlze. ¹³ Vystavěl jsem dům, abys v něm přebýval, přepevný trůn tvůj na věky.

¹⁴ Pak se obrátil král a pozdravil veškerou obec israelskou, nebo veškerá obec Israelova (tu) stála. ¹⁵ Šalomoun řekl: „Požehnan buď Hospodin, Bůh Israelův, který mluvil ústy svými Davidovi, otci mému, a rukou svou (to) splnil! Řekl totiž: ¹⁶ „Ode dne, kdy jsem vyvedl lid svůj israelský z Egypta, nevyvolil jsem města ze žádného kmene Israelova, by (tam) vystavěn byl dům a jméno mé by bylo tam; ale Davida jsem vyvolil, aby byl nad lidem mým israelským.“ ¹⁷ I chtěl David, otec můj, stavěti dům jménu Hospodina, Boha Israelova; ¹⁸ ale Hospodin řekl Davidovi, otci mému: „Že sis umínil v duchu stavěti dům jménu mému, dobře jsi učinil v srdci svém to zamýšleje; ¹⁹ avšak ty mi nebudeš stavěti domu, ale syn tvůj, z krve tvé vzešlý, ten vystaví dům jménu mému.“ ²⁰ Hospodin splnil řeč svou, kterou byl mluvil; nebo povstal jsem já místo Davida, otce mého, dosedl jsem na trůn israelský, jak byl Hospodin mluvil, a vystavěl jsem dům jménu Hospodina, Boha Israelova. ²¹ A ustanovil jsem tam místo arše, ve které jest úmluva Hospodinova, kterou učinil s otci našimi, když vyšli z Egypta.”

V. ²¹ „úmluva Hospodinova“ = kamenné desky, na kterých napsány základní podmínky smlouvy té.

²² Pak postavil se Šalomoun před oltář Hospodinův před očima obce israelské, rozepial ruce své k nebi, ²³ a řekl: „Hospodine, Bože Israelův! Není podobného tobě boha v nebi nahoře, ani na zemi dole; (tobě), který zachováváš úmluvu a milost služebníkům svým, kteří chodí před tebou s celým srdcem svým;“ ²⁴ (tobě), který jsi splnil služebníkovi svému Davidovi, otci mému, co jsi mu slíbil; ústy jsi mluvil a rukou splnil, jak tento den dokazuje. ²⁵ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, naplň služebníkovi svému Davidovi, otci mému, co jsi mu slíbil říka: „Nebude se nedostávatí potomka tvého přede mnou, který by zasedl na trůn Israelův, budou-li jen synové tvoji ostríhati cesty své, chodíce přede mnou, jako jsi ty chodil před obličejem mým.“ ²⁶ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, ať se potvrdí slova tvá, kterými jsi sliboval služebníkovi svému Davidovi, otci mému.

²⁷ Smíme tedy domnívatí se, že vpravdě Bůh sídlí na zemi? Nebo nemůže-li nebe, a nebesa nebes tebe obsáhnouti, čím méně dům tento, který jsem vystavěl? ²⁸ Shlédni tedy k modlitbě služebníka svého a k prosbám jeho, Hospodine, Bože můj; slyš chválu a modlitbu, kterou služebník tvůj koná dnes před tebou. ²⁹ Oči tvé buďtež otevřeny na dům tento v noci i ve dne, na dům, o kterém jsi řekl: „Bude jméno mé tu“, bys vyslyšel modlitbu, kterou modlí se k tobě služebník tvůj na místě tomto, ³⁰ bys vyslyšel prosbu služebníka svého i národa svého israelského, začkoli prositi budou na místě tomto; abys (je) vyslyšel v sídle svém v nebi a vyslyše (je) byl milostiv.

³¹ Zhřeší-li kdo proti bližnímu svému, bude-li někomu závazně uložena přísaha, a přijde-li, by se zaklínal před oltářem tvým v domě tvém: ³² ty slyš (to) na nebi, jednej, rozsud služebníky své, odsud bezbožného tím, že obrátíš skutky jeho na hlavu jeho, a osvobodí spravedlivého, odměně mu podle spravedlnosti jeho.

³³ Uteče-li snad národ tvůj israelský před nepřáteli svými, že se prohřešil proti tobě, přijdou-li však, činíce pokání a vyznávající jméno tvé, budou-li se modliti a prositi tebe v domě tomto: ³⁴ ty slyš (to) na nebi, odpusť hřích národu svému israelskému, a uveď je zase do země, kterou jsi dal otcům jejich.

³⁵ Zavře-li se snad nebe, že nebude přšeti pro hříchy jejich, budou-li však modliti se na místě tomto, pokání činíti jménu tvému, a odvrátí-li se od hříchů svých pro trápení své: ³⁶ ty slyš je na nebi, odpusť hříchy služebníků svých, lidu svého israelského, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili, a dej déšť na zemi svou, kterou jsi dal lidu svému v dědičný majetek.

³⁷ Vznikne-li snad hlad v zemi, nebo mor, nebo nákaza vzduchu, obilná sněť, kobylky nebo rez obilní, sevře-li jej nepřítel jeho, oblehna brány jeho, nebo jakákoli rána, jakákoli nemoc, ³⁸ jakákoli kletba nebo zlořečení, které snad stihne někoho z lidu tvého israelského, pozná-li ránu srdce svého a rozepne-li ruce své v domě tomto: ³⁹ ty slyš (to) na nebi v sídle svém, smiluj se, jednej, a dej každému podle všech cest jeho, jak uzříš srdce jeho, – neboť ty jediný znáš srdce všech lidí – ⁴⁰ aby se báli tebe po všechny dny, dokud živi budou na půdě, kterou jsi dal otcům našim.

⁴¹ Ano i cizinec, který není z lidu tvého israelského, přijde-li ze země daleké pro jméno tvé – nebo všude bude slyšeti o jménu tvém velikém, o ruce tvé silné a rameni tvém ⁴² vztaženém – přijde-li tedy snad a modlí se bude na tomto místě: ⁴³ ty slyš (to) na nebi, v sídle svém a učiň vše, začkoli volati bude k tobě cizinec ten, aby se naučili všichni národové země báti se jména tvého jako lid tvůj israelský, a zakusili, že podle jména tvého nazván je tento dům, který jsem postavil. ⁴⁴ Vytáhne-li snad lid tvůj do boje proti nepřá-

V. ³⁸ „pozná-li ránu srdce svého“= hne-li se v něm svědomí. Srv. 1. Sam.

lům svým, kteroukoli cestou je pošleš, a budou-li se modlit k tobě čelem k městu, které jsi vyvolil, a tváří k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: ⁴⁵ slyš na nebi úpěnlivé modlitby jejich, a zjednej jim právo.

⁴⁶ Zhřeší-li pak tobě – nebo není člověka, který by nehřešil – a rozhněváš-li se, že je vydáš nepřátelům jejich, a budou-li do zajetí odvedeni do země nepřátelské, daleké nebo blízké, ⁴⁷ budou-li však činit srdečné pokání na místě vyhnanství, obrátí-li se k tobě, budou-li se modlit k tobě v zajetí svým říkajíce: „Zhřešili jsme, neprávě jsme činili, bezbožně jsme jednali“, ⁴⁸ obrátí-li se k tobě celým srdcem svým a celou duší svou v zemi nepřátel svých, do které byli do zajetí odvedeni, budou-li se modlit k tobě čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, (tváří) k městu, které jsi vyvolil, a ke chrámu, který jsem vystavěl jménu tvému: ⁴⁹ slyš na nebi, v sídle trůnu svého, úpěnlivé modlitby jejich, zjednej jim právo, ⁵⁰ smiluj se na lidem svým, který zhřešil proti tobě, nade všemi nepravostmi jejich, kterými se provinili proti tobě, a dej, (by) milost (nalezli) před těmi, kteří je budou mít snad v zajetí, by se nad nimi smilovali.

⁵¹ Nebo lid tvůj je to a dědičný majetek, který jsi vyvedl z Egypta, z peci železné. ⁵² Buďtež oči tvé otevřeny k modlitbě služebníka tvého, a lidu tvého israelského, a vyslyš je ve všem, začkoli budou volati k tobě. ⁵³ Nebo tys oddělil je sobě za dědičný majetek ode všech národů země, jak jsi mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého, když jsi vyvedl otce naše z Egypta, Hospodine Bože."

⁵⁴ Když dokonat Šalomoun celou úpěnlivou modlitbu tuto k Hospodinu, vstal od oltáře Hospodinova – byltě klečel na obou kolenech a ruce měl rozepíaté k nebi – ⁵⁵ a stojí dobrořečil hlasem velikým veškeré obci Israelově řka: ⁵⁶ „Požehnán buď Hospodin, který dal pokoj lidu svému israelskému podle všeho, co byl připověděl; nepadlo (na zmar) ani jedno z těch libých slov, která mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého. ⁵⁷ Budiž Hospodin, Bůh s námi, jako byl s otcí našimi, neopouštěje nás ani nezamítaje, ⁵⁸ ale nakloňuje srdce naše k sobě, bychom chodili po všech cestách jeho a šetřili všech příkazů jeho, ustanovení jeho a práv, která dal otcům našim. ⁵⁹ Buďtež tyto řeči mé, kterými jsem se modlil před Hospodinem, blízké Hospodinu, Bohu našemu, dnem i nocí, by zjednal právo služebníku svému a lidu svému israelskému po všechny dny, ⁶⁰ aby poznávali všichni národové země, že Hospodin jediný jest Bůh, a že není jiného kromě něho. ⁶¹ Patříž také srdce naše dokonale Hospodinu, Bohu našemu, bychom chodili v ustanoveních jeho a šetřili příkazů jeho jako dnes."

⁶² Obětoval pak král a veškeren Israel s ním oběti před Hospodinem. ⁶³ Šalomoun pobílal na pokojné oběti, které podal Hospodinu, dvacet dva tisíce býkův, a ovec sto dvacet tisíc. Tak slavili posvěcení chrámu Hospodinova, král i synové Israelovi. ⁶⁴ V ten den posvětil král prostředek nádvoří, které bylo před domem Hospodinovým, neboť obětoval tu celopal, oběť suchou a tuk obětí pokojných; oltář totiž měděný, který byl před Hospodinem, byl příliš malý, že nemohly se na něm směštnati celopaly, oběti suché a tuk obětí pokojných. ⁶⁵ Také slavil Šalomoun v ten čas velikou slavnost a s ním veškeren Israel, veliké množství od končin Ematu až k Potoku egyptskému, před Hospodinem, Bohem naším, sedm dní [a sedm dní, to jest čtrnácte dní]. ⁶⁶ V den pak osmý propustil zástupy lidu; i dobrořečili králi a šli domů s veselým srdcem, radující se ze všech dobrodiní, která byl učinil Hospodin Davidovi, služebníku svému, a Israelovi, lidu svému.

HLAVA 9. – ¹ Když dokonat Šalomoun stavbu domu Hospodinova, [budovu královskou a všecko, co si přál a co chtěl udělati], ² ukázal se mu Hospodin po druhé, jako se mu

byl ukázal v Gabaonu.

³ A Hospodin mu řekl: „Vyslyšel jsem úpěnlivou modlitbu tvou, kterou ses modlil přede mnou: posvětil jsem dům tento, který jsi vystavěl, že jsem umístil jméno své tam na věky, a budou oči mé i srdce mé tu po všechny dny.“ ⁴ Budeš-li také ty chodit přede mnou, jako chodil otec tvůj, v prostotě srdce a v spravedlnosti, budeš-li činit vše, co jsem ti přikázal, a ustanovení má i práva má budeš-li zachovávat: ⁵ upevním trůn království tvého nad Israelem na věky, jako jsem připověděl Davidovi, otci tvému, říka: „Nebude se nedostávat potomka tvého na trůně Israelově.“ ⁶ Odpadnete-li vy nebo synové vaši, že za mnou nepůjdete a že nebudete šetřit přikazů mých a ustanovení mých, která jsem vám dal, ale odejdouce ctíte budete bohy cizí a klaněti se jim: ⁷ vyplním Israele s povrchu země, kterou jsem dal jim, a chrám, který jsem posvětil jménu svému, zavrhu a bude Israel příslovím a výsměchem všem národům. ⁸ A dům tento bude zříceninou; každý, kdo půjde mimo něj, zhrozí se a sípaje bude se tázati: „Proč tak učinil Hospodin zemi této a domu tomuto?“ ⁹ I odpovědi: „Poněvadž opustili Hospodina, Boha svého, který vyvedl otce jejich z Egypta, a šli za bohy cizími, jim se klaněli a je ctili; proto uvedl na ně Hospodin všechno to zlo.“

Přehled všelikých podniků Šalomounových. (9, 10.–28.)

¹⁰ Když pak bylo po dvaceti letech, když byl vystavěl Šalomoun oba domy, totiž dům Hospodinův a dům královský, ¹¹ – Hiram, král tyrský, dodával Šalomounovi dřevo cedrové a jedlové, i zlato podle veškeré potřeby jeho – tehdy Šalomoun dal Hiramovi dvacet měst v zemi Galilejské. ¹² I vyšel Hiram z Tyru, by viděl města, která mu dal Šalomoun, ale nelíbila se mu. ¹³ Řekl: „To jsou ta města, kterás mi dal, bratře?“ A sluje ta krajina Chabul až do dneška.

¹⁴ Poslal pak Hiram králi Šalomounovi sto dvacet hřiven zlata.

¹⁵ Takto byly spořádány roboty, které obětoval král Šalomoun na stavbu domu Hospodinova, domu svého, Mella, zdi jerusalemské, Heseru, Magedda, Gazeru – ¹⁶ farao totiž, král egyptský, byl vytáhl, dobyl Gazeru, zapálil jej, Kanaanské, kteří byli v městě, pobil, a dal jej za věno dceři své, manželce Šalomounově. ¹⁷ Proto vystavěl Šalomoun Gazer – Bethoronu dolního, ¹⁸ Baalatu a Palmyry na poušti, ¹⁹ všech městeček, která mu náležela, byla však beze zdi, (a která) ohradil, jakož i měst vozů a měst jezdců, a (všeho), cokoli se mu zalíbilo vystavěti v Jerusalemě, na Libanu a ve všech končinách své říše: ²⁰ Všechnen lid, který zůstal z Amorrhejských, Hetských, Ferezejských, Hevejských a Jebusejských, kteří nejsou ze synův Israelových, ²¹ syny těch, kteří byli zůstali v zemi, že jich nemohli synové Israelovi vyhladiti, učinil si Šalomoun robotníky až do tohoto dne; ²² ze synů však Israelových žádného nepodrobil Šalomoun robotě, ale byli bojovníky, hodnostáři jeho, úředníky, pobočníky a veliteli nad vozy a nad koňmi. ²³ Bylo pak úředníků nad veškerými pracemi Šalomounovými ustanovených pět set padesát; ti měli pod sebou lid a v ustanovených pracích rozkazovali.

²⁴ Když pak dcera faraonova přestěhovala se z města Davidova do domu svého, který jí byl Šalomoun vystavěl, stavěl (již) Mello.

Hl. 9. V. ³. Hospodin posvětil chrám tím, že se v něm *usídlil* (= „*umístil jméno své*“). – Srv. výše 8, 29.

V. ¹⁵. patří k v. 17b. (Bethoronu. . .). Věta v. 15. počatá jde dále (v. 18.) a končí dvojtečkou před v. 20. – V. 16. 17a. je vložka. – *Mello* byla *tvrz* (srv. Sdc 9, 6. 20.). Již David ji vystavěl (2. Král 5, 9.), V té (nebo blízko ní) sídlila dcera faraonova, manželka Šalomounova, dokud nebyl vystavěn královský palác. Proto mohl Šalomoun znova opravit i vybudovat mello teprve pak, když se z něho vystěhovala (níže 9, 24.). O poloze viz 2. Král 5, 9.

²⁵ Šalomoun obětoval třikrát do roka celopaly a oběti pokojné na oltáři, který byl vystavěl Hospodinu, a pálil vonidla před Hospodinem. [Tak dokonán byl chrám.]

²⁶ Nadělal také loď král Šalomoun v Asiongaberu, které jest u Ailatu na břehu moře Rudého v Edomsku. ²⁷ A poslal Hiram na lodích těch služebníky své, zkušené námořníky, se služebníky Šalomounovými. ²⁸ Ti přeplavivše se do Ofiru, sebrali tam zlata čtyři sta dvacet hriven a přivezli je králi Šalomounovi.

Šalomounova sláva a bohatství. (10, 1.–29.)

HLAVA 10. – ¹ Ba i královna ze Saby, když uslyšela, co se vypravovalo o Šalomounovi, přijela, by ho zkoušela hádankami. ² Přijevši do Jerusalema s komonstvem velikým, s bohatstvím, s velbloudy nesoucími vonidla, zlata velmi mnoho, jakož i drahého kamení, přišla ke králi Šalomounovi a pověděla mu vše, co měla v srdci. ³ I poučil ji Šalomoun o všech otázkách, které mu předložila; nic nebylo skrytého králi, nač by jí byl neodpověděl.

⁴ Královna ze Saby uzřevši všecku moudrost Šalomounovu, i dům, který byl vystavěl, pokrmu stolu jeho, sedadla dvořeninů, řady přísluhujících, roucha jejich, číšníky a celopaly, které obětoval v domě Hospodinově, byla bez sebe. ⁶ I řekla králi: „Pravda je, co jsem slyšela v zemi své ⁷ o věcech tvých a o moudrosti tvé. Nevěřila jsem těm, kteří mi (to) vypravovali, až jsem sama přišla, viděla očima svýma a přesvědčila se, že mi nebyla řečena ani polovice; jeť větší moudrost tvá a díla tvá nežli pověst, kterou jsem slyšela. ⁸ Blahoslavení lidé tvoji a blahoslavení dvořané tvoji, kteří stojí před tebou ustavičně a slyší moudrost tvou. ⁹ Požehnán budiž Hospodin, Bůh tvůj, kterému ses zalíbil, že posadil tebe na trůn israelský! Protože si zamiloval Hospodin Israele na věky, ustanovil tebe králem, abys vykonával právo a spravedlnost.“ ¹⁰ A dala králi sto dvacet hriven zlata, vonidel velmi mnoho i kamení drahého: aniž bylo kdy jindy přivezeno vonidel tolik, kolik darovala královna ze Saby králi Šalomounovi. – ¹¹ Také však loď Hiramovy, které přinášely zlato z Ofiru, přivezly z Ofiru dřeva tyinového velmi mnoho, jakož i drahokamův. ¹² A nadělal král ze dřeva tyinového nábytku do domu Hospodinova a do domu královského, jakož i harf a louten zpěvákům; nebylo kdy takové dřevo tyinové přivezeno ani viděno až do dneška. – ¹³ Král Šalomoun dal za to královně ze Saby vše, co si přála a žádala od něho, mimo to, co jí byl dal darem královským dobrovolně. Poté dala se na cestu zpět a odjela domů se služebníky svými.

¹⁴ Váha zlata, které bylo přineseno Šalomounovi jednoho roku, byla šest set šedesát šest zlatých hriven, ¹⁵ kromě toho, které přinášeli výběrci cla od velkoobchodníkův i všech, kteří prodávali na drobnou, jakož i všichni náčelníci arabští a (královi) zástupci v zemi.

¹⁶ Král Šalomoun dal udělati také dvě stě štítů ze zlata ryzího – šest set lotů zlata dal na plechy štítu jednoho – ¹⁷ a tři sta puklírů ze zlata ryzího – tři miny zlata pokrývaly každý puklír. – A dal je král do domu „háje libanského“.

¹⁸ Dále dal udělati král Šalomoun trůn veliký ze slonoviny a obložil jej zlatem Velmi tmavozlutým. ¹⁹ Měl šest stupňů. Vrch trůnu byl vzadu okrouhlý, dvě opěradla s obou stran držela sedadlo, dva lvi stáli vedle opěradel, ²⁰ a dvanácte lvíčků stálo na šesti stup-

HL. 10. V. ¹. Území *Saba* (hebr. „Šebá“) dlužno hledati v severozápadní Arabii (srv. Job 1, 15.), tedy jihovýchodně Palestiny (Mt 12, 42.).

V. ¹¹. „Hiramovým“ sluje loďstvo to, že bylo vystavěno jeho lidmi a řízeno jeho plavci. Srv. výše 9, 26. nn.; 2. Par 9, 10, Bylo to vlastně loďstvo Šalomounovo, „Tyinové“ dřevo, hebrejsky sluje „*almuggim*“ nebo „*alugmim*“ (2. Par 9, 10.). Byl to vzácný druh jedle nebo cypřiše, neb aspoň strom jim podobný.

ních s obou stran. Nebylo takové dílo uděláno v žádném království.

²¹ Nadto veškery nádoby, ze kterých píval král Šalomoun, byly zlaté; i všeliké náčiní v domě „háje libanského“ bylo ze zlata nejčistšího. Nic nebylo ze stříbra, neb toho si nevážili ve dnech Šalomounových; ²² loďstvo královské totiž s loďstvem Hiramovým plavilo se přes moře do Tarsisu jednou ve třech letech, přinášejíc odtud zlato, stříbro, slonovinu, opice a pávy.

²³ Tak. povýšen byl král Šalomoun nade všechny krále světa bohatstvím a moudrostí. ²⁴ Všecek svět žádal (viděti) tvář Šalomounovu, by slyšel moudrost jeho, kterou dal Bůh mysli jeho. ²⁵ Každý mu přinášel dary. náradí stříbrné a zlaté, roucha, zbraně, vonidla, koně, mezky, rok co rok. ²⁶ A nashromáždil Šalomoun vozů i jezdců, že měl tisíc čtyři sta vozů a dvanácte tisíc jezdců; rozložil je po městech hrazených, (něco) však (zůstalo) u krále v Jerusalemě. ²⁷ Způsobil, že tak veliká byla hojnost stříbra v Jerusalemě, jako kamení, a že tak mnoho bylo cedrového dříví, jako planého fíkoví, které roste na poli.

²⁸ Koně přiváděli Šalomounovi z Egypta a z Koy. Kupci královští totiž kupovali je z Koy. a přiváděli je za pevnou cenu: ²⁹ (jeden) vůz přicházel z Egypta za šest set lotů stříbra, a kůň za sto padesát. Tím způsobem prodávali také všichni králové heťští a syrští koně.

HŘÍCHY ŠALOMOUNOVA A ÚPADEK JEHO ŘÍŠE

(11, 1. –43.).

HLAVA 11. – ¹ Král Šalomoun zamiloval si mnoho cizinek kromě dcery faraonovy, Moabky, Ammonky, Edomky, Sklonky a Heťanky, ² z národů těch, o kterých řekl Hospodin synům Israelovým: „Nevejdete k nim a z nich nevejdou k vašim, nebo jistě odvrátí srdce vaše, byste chodili za bohy jejich.“ K těm tedy přilnul Šalomoun plamennou láskou. ³ Žen jakožto královen měl sedm set a ženin tři sta; a (ty) ženy zvrátily srdce jeho. ⁴ Když tedy byl již stár, nakazilo se srdce jeho skrze ženy, že chodil za bohy cizími a že nebylo srdce jeho dokonale oddáno Hospodinu, Bohu jeho, jako srdce Davida, otce jeho; ⁵ ale ctil Šalomoun Astartu, bohyni Sidonských, a Molocha, modlu Ammonsých. ⁶ Tak činil Šalomoun, co se nelíbilo Hospodinu, a nechodil dokonale za Hospodinem, jako David, otec jeho. ⁷ Tehdy vystavěl Šalomoun svatyni Chamosovi, modle moabské, na hoře, která je proti Jerusalemu, a Molochovi, modle synů Ammonových. ⁸ A tak to udělal všem že-

V. ²². *Taršiš* je *Tartessos* řeckých spisovatelů. Je to dolní poříčí řeky *Guadalquiviru*. Srv. Is 23, 6; 66, 19; Jon 1, 3; 4, 2; Jer 10, 9; Ez 27, 12.

V. ²⁴. „žádal viděti tvář“ = snažil se získati si jeho přízně. V. ²⁸. n. souvisí s v. 26. – *Que* (Koa) je *Kilikie*. Teprve Šalomoun zavedl koně do služeb válečných v Israeli.

Hl. 11. V. ⁷. n. „*hora proti Jerusalemu*“ = Olivová, zde jižní její vrchol, zvaný křesťany právem „*horou pohoršení*“. – Šalomoun svým jménem (= Pokojný), mimořádnou moudrostí, řečnickými (básnickými) výkony, bohatstvím, pověstí rozšířenou daleko široko, zejména však tím, že postavil v Jerusalemě chrám, počal zobrazovati budoucího „knížete pokoje“, který byl plný moudrosti, milosti a pravdy, který mluvil v podobstvích tak dojemně, že posluchači žasli nad mocí jeho slova; počal zobrazovati toho, který zbudoval živý chrám nehynoucí, církev křesťanskou, v Jerusalemě, odkudž proniklo jméno jeho do veškerého světa. Pohříchu zpitvořil Šalomoun krásný ten předobraz Mesiáše, zejména tím, že později *zesvětačil*, připodobnil se ke králům pohanským, oddal se přepychu, haremnímu životu a lhotejnosti náboženské. (Sir 47, 14). – 23; Mich 4, 4; Is 60, 5. n.; Zach 3, 10.) – Staří, přičítajíce Šalomounovi Velepíseň, domnívali se, že všechny krásy ženicha v ní líčeného jsou věrné rysy samého Šalomouna. Podle toho byl Šalomoun „krev a mléko“ (Pís 5, 10), vlas jeho byl jako ratolesti palmové pružný a jako peří havraní černý (5, 11. tamže), oči jeho měly půvab holubici (5, 12.), rty měly kouzlo lilí, byl spanilý jako cedr, byl to vůbec nejkrásnější člověk (Pís 5, 12. nn.; 1, 15; Z 44, 3.).

nám svým, cizinkám, které pálily kadidlo a obětovaly svým bohům.

⁹ Proto rozhněval se Hospodin na Šalomouna, že mysl jeho odvrátila se od Hospodina, Boha Israelova, který se mu byl ukázal dvakrát ¹⁰ a přikázal (právě) tuto věc, aby (totiž) nechodil za bohy cizími. Ale nedbal toho, co mu byl přikázal Hospodin. ¹¹ Řekl tedy Hospodin Šalomounovi: „Ježto jsi tak hluboce klesl, žes nedbal úmluvy mě a příkazů mých, které jsem ti dal, jistě odtrhnu ti království, a dám je služebníku tvému. ¹² Avšak za dnů tvých neučiním toho pro Davida, otce tvého; z ruky syna tvého vytrhnu je. ¹³ Také neodejmu celého království jemu, ale kmen jeden dám synu tvému pro Davida, služebníka mého, a pro Jerusalem, který jsem (si) vyvolil.“

¹⁴ I vzbudil Hospodin protivníka Šalomounovi, Adada edomského, z rodu královského, který byl v Edomu. ¹⁵ Když totiž byl David v Edomsku, a Joab, velitel vojska, byl vytáhl, aby pobité pochoval, a když pobil všechny mužské v Edomsku ¹⁶ – byltě tam Joab i všechen Israel šest měsíců, dokud nevyplenil všech mužských v Edomsku – ¹⁷ utekl Adad, on a někteří ze služebníkův otce jeho s ním, a vešel do Egypta. Adad byl (tehdy) mladý jinoch. ¹⁸ Když vyšli z Madianu, přišli do Faranu, i vzali s sebou některé muže z Faranu a přišli do Egypta k faraonovi, králi egyptskému; ten dal mu dům, opatřil ho stravou a vykázal mu také polnosti. ¹⁹ I našel Adad před faraonem milost velikou, že mu dal za manželku vlastní sestru své manželky, královny Tafnes. ²⁰ Sestra Tafnesina porodila mu syna Genubata, a Tafnes vychovala ho v domě faraonově; Genubat přebýval u faraona se syny jeho. – ²¹ Když uslyšel Adad v Egyptě, že zesnul David s otci svými a že zemřel Joab, velitel vojska, řekl faraonovi: „Propust mě, ať jdu do země své.“ ²² I řekl mu farao: „Čeho se ti nedostává u mne, že chceš jít do země své?“ On však odpověděl: „Ničeho; ale prosím tě, propust mě!“

²³ Vzbudil také Bůh proti němu protivníka Razona, syna Eliadova, který byl utekl od Adarezera, krále Soby, pána svého, ²⁴ shromáždil proti němu tlupu a stal se náčelníkem lupičů, když je bil David; odešli do Damašku, usadili se tam a ustanovili ho králem v Damašku. ²⁵ I byl protivníkem Israelovým po všechny dny Šalomounovy.

To jest Adadova zloba a nenávisť proti Israelovi, i stal se králem v Syrii.

²⁶ Rovněž i Jeroboam, syn Nabatův, Efraimovec ze Saredy, služebník Šalomounův, jehožto matka, jménem Sarva, ovdověla, pozdvihl ruku proti králi. ²⁷ Příčina, že se mu zprotivil, byla tato: Šalomoun stavěl Mello a zastavoval mezeru města Davida, otce svého. ²⁸ Jeroboam byl muž silný a statný; Šalomoun vida, že je to jinoch výborných

V. ¹³. O volbě *Jeruselema* viz výše 8, 44–48.

V. ¹⁴. *Adad* = *Adar* Gn 36, 39. (?). Srv. 1. Par 1, 50.

V. ¹⁸. *Madian* = *Madiama*, město v srdci *Midjánska*. – „*farao*“ buď *Siamon* (před rokem 962 nebo 983) aneb *Amenemopet* (kolem r. 1000).

V. ²⁴. Z nástupců *Razona* tu jmenovaného jsou známi:

<i>Hezjon</i>	(níže 15, 18.),	<i>Tabrimmon</i>	(tamže),
<i>Benhadad I.</i>	(tamže) kolem r. 900–875,	<i>Benhadad II.</i>	(níže 20, 1. 26.) kolem r. 875–855,
<i>Hadad'ezer,</i>	(znám z nápisů Salmanassarových) kolem r. 855–845,	<i>Benhadad III.</i>	(4. Král 8, 7.) kolem r. 845–843,
<i>Hazael</i>	(níže 19, 15; 4. Král 8, 15; 12, 18.) od r. 843 až asi do r. 797,	<i>Benhadad IV.</i>	(4. Král 13, 3. 24.) asi od r. 797–770,
<i>Razon</i>	(4. Král 15, 37; 16, 9.) panoval do r. 732, kdy Tiglat-Pilešar IV. Damašku dobyl, říši damašskou vyvrátil a učinil z ní asyrskou provincii.		

V. ²⁵. b. dlužno zařaditi za v. 22. Viz tamže.

V. ²⁷. n. Kdy stavěl Šalomoun „*Mello*“, viz výše k 9, 15. 24. „*dům Josefův*“ = Efraimovci a Manassovci.

schopností a obratný, ustanovil ho úředníkem nad robotami všeho domu Josefova.

²⁹ Jednou, když vyšel Jeroboam z Jerusalema, potkal ho Ahjáš Silan, prorok, na cestě, oděn jsa pláštěm novým. Byli toliko sami dva na poli. ³⁰ Tu vzav Ahjáš plášť svůj nový, který měl na sobě, roztrhal jej na dvanácte kusův, ³¹ a řekl Jeroboamovi: „Vezmi si deset kusů, nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Hle, já vytrhnu království z ruky Šalomounovy, a dám tobě desatero kmenů. ³² Jeden toliko kmen zůstane jemu, pro služebníka mého Davida a pro město Jerusalema, které jsem vyvolil ze všech kmenův Israelových. ³³ Neboť opustil mne, klaněl se Astartě, bohyni Sidonských, Chamosu, bohu moabskému, Molochu, bohu synův Ammonových,“ a nechodil po cestách svých, aby byl činil spravedlnost přede mnou, příkazy mé a práva, jako David, otec jeho. ³⁴ Nevezmu však celého království z ruky jeho, ale ponechám ho vůdcem po všechny dny života jeho, pro Davida, služebníka mého, kterého jsem vyvolil, který šetřil příkazů svých a ustanovení svých.

³⁵ Ale vezmu království z ruky syna jeho, a dám tobě [desatero kmenů];

³⁶ synu pak jeho dám jeden kmen, aby zůstalo světlo Davidovi, služebníku mému, po všechny dny přede mnou v Jerusalemě, v městě, které jsem vyvolil, aby bylo jméno mé tam. ³⁷ Ale tebe vezmu, abys kraloval nade vším, čeho žádá duše tvá, a byl králem nad Israelem. ³⁸ Proto, poslechněš-li všeho, co ti přikáží, budeš-li choditi po cestách svých, a činiti, co pravého je přede mnou, šetře ustanovení a příkazů svých, jako činil David, služebník můj: budu s tebou a vzbudím ti dům stálý, jako jsem vzbudil Davidovi dům, a dám tobě lid Israelův; ³⁹ a trestati budu potomstvo Davidovo pro tu věc, ale ne na vždy.”

⁴⁰ Pro tu příčinu chtěl Šalomoun zabít Jeroboama; on však vstal, utekl do Egypta k Sesakovi, králi egyptskému, a byl v Egyptě až do smrti Šalomounovy.

⁴¹ Ostatek dějů Šalomounových a vše, co činil, i moudrost jeho, hle, to vše zapsáno je v knize Letopisů Šalomounových.

⁴² Dnů, ve kterých kraloval Šalomoun v Jerusalemě nad veškerým Israelem, bylo čtyřicet let. ⁴³ Když zesnul Šalomoun s otci svými, byl pochován v městě Davida, otce svého. A Roboam, syn jeho, stal se králem místo něho.

Roztržka. (12, 1.–24.)

HLAVA 12. – ¹ I přišel Roboam do Sichemu; nebo tam byl se shromáždil všecek Israel, aby ho ustanovil za krále.

² Jeroboam uslyšev, syn Nabatův, který byl ještě v Egyptě, kam byl utekl před králem Šalomounem, uslyšev, že zemřel, vrátil se z Egypta.

³ [Poslali tedy a povolali ho. I přišel Jeroboam a všecek lid israelský] a pravili Roboamovi: ⁴ „Otec tvůj přetěžké jho vložil na nás; proto ty nyní zmírní panování otce svého velmi tvrdé, a jho přiliš těžké, které vložil na nás, a budeme sloužiti tobě.” ⁵ On jim řekl: „Odejděte a třetího dne vraťte se ke mně.” Když lid odešel, ⁶ radil se král Roboam se staršími, kteří stávali před Šalomounem, otcem jeho, když ještě živ byl, řka: „Kterak mi radíte, bych odpověděl lidu tomuto?” ⁷ Oni mu pravili: „Vyslyšíš-li dnes lid ten,

V. ²⁹ „Silan“ z města Silo, tedy Efraimovec.

V. ⁴⁰ „pro tu příčinu“, že se chtěl Jeroboam státí králem v severní Palestině a činil přípravy k státnímu převratu. Podle LXX 12, 24b. opevnil Jeroboam *Qeredu* a pořídil si 300 vozů (srv. výše 1, 5). – *Šíša*q či *Šóša*q, podle výslovnosti Manetonovy *Sesónchis*, pocházel z *Lybie*; byl to zakladatel 22. dynastie, která sídlila v *Bubastis* (=dnešní *Tell Basta*, jižně *Zaqaziku*). Nastoupil na trůn asi r. 948. Viz níže 14, 25.

HL. 12. V. ² V. 1. časové dlužno položit za v. 2

budeš-li ochotný, povolíš-li jejich žádosti, a promluvíš-li s nimi přívětivě, budou služebníky tvými po všechny dny." ⁸ On však nedbal rady starců, kterou mu dali, ale povolav jinochy, kteří s ním vychováni byli a (nyní) stáli před ním, ⁹ řekl jim: „Co mi radíte, bych odpověděl lidu tomuto, který mi pravil: „Polehči nám jho, které vložil otec tvůj na nás?" ¹⁰ I řekl mu jinoši, kteří vychováni byli s ním: „Takto promluv k lidu tomu, který pravil tobě: „Otec tvůj ztížil jho naše, ty tedy polehči nám," promluv takto k nim: „Malík můj tlustší jest nežli páteř otce mého." ¹¹ Ano, otec můj vložil na vás jho těžké, já však přidám na jho vaše; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými."

¹² Přišel tedy [Jeroboam a] všecek lid k Roboamovi třetího dne, jak byl pravil král řka: „Vraťte se ke mně dne třetího." ¹³ I odpověděl král lidu tvrdě, nedbaje rady starších, kterou mu byli dali, ¹⁴ a promluvil k nim podle rady jinochů řka: „Otec můj ztížil jho vaše, já však přidám ke jhu vašemu; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými." ¹⁵ Nepovolil tedy král lidu; nebo se byl odvrátil od něho Hospodin, aby splnil slovo své, které promluvil skrze Ahjáše, Silana, k Jeroboamovi, synu Nabatovu.

¹⁶ Lid vida, že je král oslyšel, odpověděl mu řka:

„Jaký úděl máme v Davidovi?
Neb jaký podíl v synu Isajově?
Vrať se do svého domova, Israeli!
Nyní hleď si svého domu, Davide! "

I rozešel se Israel domů.

¹⁷ Nad syny však Israelovými, kteří sídlili v městech judských, kraloval Roboam.

¹⁸ Poslal ještě král Roboam Adurama, který byl nad robotami, avšak všecek Israel jej do smrti ukamenoval. Vsedl tedy král Roboam rychle na vůz a utekl do Jerusalema. ¹⁹ Tak odpadl Israel od domu Davidova, až do dnešního dne.

²⁰ Když uslyšel veškeren Israel, že se Jeroboam vrátil, poslali a povolali ho do shromáždění lidu, a ustanovili ho králem nad veškerým Israelem. A nikdo nepřidržel se domu Davidova kromě samého kmene Judova.

²¹ Když přišel Roboam do Jerusalema, shromáždil veškeren dům judský [a kmen Benjaminův], sto osmdesát tisíc vybraných bojovníků, by bojovali proti domu israel-skému a zjednali zase království Roboamovi, synu Šalomounovu. ²² Tu však oslovil Hospodin Semajáše, muže Božího, a řekl: ²³ „Promluv k Roboamovi, synu Šalomounovu, králi judskému a k veškerému domu Judovu [i Benjaminovu] i k ostatnímu lidu a rci: ²⁴ Toto praví Hospodin: „Netáhněte, aniž bojujete proti bratřím svým, synům Israe-

V. ¹⁰. Místo „*páteř*“ hebr. doslovně: „*bedra*“, ovšem s přílehlou páteří. Bedra (i páteř) *názna*k síly. Rčení *příslůvěčně*.

V. ¹¹. „*biče uzlovaté*“ byly opatřeny *ostny*, které působily bolesti, jako když upíchne *štíř*; proto nazýváno také „*štíř*“ (hebr.).

V. ¹⁶. Tyž básnický výrok (s nepatrnými odchylkami) má již a. Sam 20, 1. Severní kmenové nemají „v Davidovi“, t. j. v Judsku, žádného údělu. Ať se nyní David (a jeho nástupce) stará o svůj kmen (= „*dům*“), ale ne již o kmeny severní, které si vyvolí jiného krále. – Dříve nežli „*se rozešli*“, zvolili si za krále Jeroboama (níže v. 20.).

V. ¹⁷. dlužno zařaditi za v. 20. – „*synové Israelovi*“ = příslušníci severních kmenů, kteří se do Judska přestěhovali, uznávali za krále *Roboama*. Srv. 2. Par 11, 16.

V. ²¹. Kmen Benjaminův přidal se k Judovcům (dobrovolně či nuceně?) teprve později.

lovým; vrátí se každý domů, nebo já jsem to učinil.“ “ Když uslyšeli řeč Hospodinovu, vrátili se s cesty, jak jim: přikázal Hospodin.

Vláda Jeroboama, prvního krále říše severní. (12, 25.–14, 20.)

²⁵ Jeroboam pak opevnil Sichem na horách Efraimských, a bydlil tam; odtud vyšel, opevnil Fanuel.

²⁶ Jeroboam si řekl: „Teď mohla by se vrátit královská moc zase k domu Davidovu.

²⁷ Bude-li chodit lid tento do Jerusalema, by přinášel oběti v domě Hospodinově, srdce lidu tohoto obrátí se k pánu svému Roboamovi, králi judskému; mne zabijí a vrátí se zase k němu.“

²⁸ Protož uváživ tu věc udělal dvě zlatá telata, a řekl jim: „Nechodte již do Jerusalema! Hle, bohové tvoji, Israeli, kteří tebe vyvedli z Egypta!“

²⁹ A postavil jedno v Betelu a druhé v Danu. ³⁰ Ta věc stala se podnětem ke hříchům, nebo lid chodíval klanět se teleti až do Danu. ³¹ Nadělal také svatyni na výšinách a kněží ze spodiny národa, kteří nebyli Levité. ³² I ustanovil svátek měsíce osmého, patnáctého dne (toho) měsíce, podobný slavnosti, která se slavívala v Judsku [a vystoupiv (obětoval) na oltáři]. Učinil tak [v Betelu], aby obětoval telatům, která byl udělal; též ustanovil v Betelu kněze výšin, které byl postavil.

³³ I vystoupil k oltáři, který byl udělal v Betelu, patnáctého dne měsíce osmého, který si byl sám smyslnil, aby učinil slavnost synům Israelovým. Když vystoupil k oltáři, byl pátil kadidlo,

HLAVA 13. – ¹ Tu hle, muž Boží přišel z Judska slovem Hospodinovým do Betelu, an Jeroboam stál u oltáře a kladl kadidlo. I zkríkl proti oltáři slovem Hospodinovým řka: „Oltáři, oltáři! Toto praví Hospodin: Hle, syn narodí se domu Davidovu, Josiáš jménem, a zabíjeti bude na tobě kněze výšin, kteří nyní na tobě kadidlo zapalují, a kosti lidské na tobě bude pálit.“ ³ Oznámil také toho dne znamení řka: „Toto bude znamením, že mluvil Hospodin: Hle, oltář se roztrhne, a rozsype se popel, který je na něm.“ ⁴ Když uslyšel král řeč člověka Božího, kterou promluvil proti oltáři v Betelu, vztáhl ruku svou od oltáře řka: „Jméte ho!“ Tu uschla mu ruka, kterou byl vztáhl proti němu, že nemohl již přitáhnouti ji k sobě. ⁵ Též oltář se roztrhl, a rozsypal se popel s oltáře, na znamení, které byl předpověděl muž Boží slovem Hospodinovým. ⁶ I řekl král muži Božímu: „Pomodli se k Hospodinu, Bohu svému, a pros za mne, by byla zase uzdravena ruka má!“ I modlil se muž Boží k Hospodinu, a přitáhl král ruku zase k sobě, že byla jako prve. ⁷ Tu řekl král muži Božímu: „Pojď se mnou domů, bys pojedl, a dám ti dary.“

V. ²⁵. O *Fanueloviz* Gn 32, 31; Sdc 8, 17.

V. ²⁸. Místo „*bohové tvoji*“ možno čísti také „*Bůh tvůj*“, jako Ex 32, 4.– Jeroboam sotva chtěl zavést úctu jiného božství, ale pravého Boha *Jahve*, „*kteří skutečně vyvedl národ z Egypta*“, chtěl čtít v *podobě* zlatého *býka*. Ten měl býti Israelitům severní říše náhradou za archu, chovanou v Jerusalemě. Domníval se, že vyhoví mocné touze Israelitů čtít Boha v soše (proti Ex 20, 4; 34, 17), a tak že je spíše upoutá doma a odvrátí od poutí do Jerusalema. – *Býk* vyskytující se v jiných starověkých náboženstvích (zejména egyptském) býval *náznakem nadlidské síly*. Byl-li však ze zlata, býval menší a tak vznikl z býka *býček* či „*tele*“.

V. ²⁹. *Betel* bylo místo Israelitům od pradávna posvátné (Gn 12, 8; 28, 16. nn; Sdc 20, 27; 1. Sam 7, 16.). Jeroboam postavil tam nejen *oltář*, ale také *chrám* (níže 13, 1; Am 7, 13.). Byl na hlavní cestě ze severní říše do Jerusalema, nedaleko hranic obou říší. – O *Danu* viz Sdc 18, 27. nn. Také tam byla starobylá svatyně. Nebylo tedy Israelitům vážiti dlouhou Cestu do Jerusalema, nýbrž mohli podle názoru Jeroboamova putovati na místa mnohem bližší.

V. ³⁰. b. místo „*chodíval . . . Danu*“ čti: „*Lid pak šel (v průvodu) před jedním (teletem) až do Danu*“.

⁸ Muž Boží králi odpověděl: „I kdybys mi dal polovici domu svého, nepůjdu s tebou, aniž budu jísti chleba, nebo pítí vody na místě tomto;“ ⁹ tak totiž je mi přikázáno slovem Hospodina, který mi poručil: „Nesmíš jísti chleba, ani pítí vody, aniž se vrátit cestou, kterou jsi přišel.“ ¹⁰ A tak odešel jinou cestou, a nevrátil se tou cestou, kterou byl přišel do Betelu.

¹¹ V Betelu bydlil jeden starý prorok. K tomu přišli synové jeho a vypravovali mu všechny věci, které byl učinil muž Boží toho dne v Betelu; i slova, která promluvil ke králi, vypravovali otcí svému. ¹² I tázal se otec jejich: „Kterou cestou odešel?“ Když mu ukázali synové jeho cestu, kterou byl odešel muž Boží, který byl přišel z Judska, ¹³ řekl synům svým: „Osedlejte mi osla!“ Když mu jej osedlali, vsedl (na něj), ¹⁴ jel za mužem Božím, a naleznuv ho, an sedí pod terebintem, řekl mu: „Ty jsi (ten) muž Boží, který přišel z Judska?“ Když mu odvětil: „Jsem“, ¹⁵ pravil mu: „Pojď se mnou domů, bys pojedl.“ ¹⁶ On však odpověděl: „Nemohu se vrátit a jíti s tebou, aniž budu jísti chleba nebo pítí vody na místě tomto;“ ¹⁷ nebo pravil Hospodin ke mně slovem Hospodinovým: „Nesmíš tam jísti chleba ani pítí vody, aniž se vrátit cestou, kterou jsi přišel.“ ¹⁸ On mu řekl: „Také já prorok jsem, jako ty, a pravil mně anděl slovem Hospodinovým: „Přived ho zpět s sebou do domu svého, ať pojí chleba a napije se vody.“ Tak jej obelhal. ¹⁹ I přivedl ho nazpět s sebou a (on) tedy jedl chléb v domě jeho a pil vodu.

²⁰ Když (tak) seděli za stolem, oslovil Hospodin proroka, který byl onoho přivedl nazpět, ²¹ i zvolal na muže Božího, který byl přišel z Judska, řka: „Toto praví Hospodin: „Že jsi nebyl poslušen řeči Hospodinovy, žes nedbal příkazu, který dal tobě Hospodin, Bůh tvůj,“ ²² že ses navrátil, jedl chléb a pil vodu na místě, na kterém přikázal tobě, bys nejedl chleba ani nepil vody: nebude pochováno tělo tvé v hrobě otců tvých!“ ²³ Když pojedl a napil se, osedlal osla svého proroka, jež byl nazpět přivedl. ²⁴ Když odešel, uhodil na něj lev na cestě, a udávil ho. I ležela mrtvola jeho na cestě, a osel stál vedle ní; také lev zůstal státi vedle těla mrtvého. ²⁵ Tu hle, lidé jdouce tudy uzzřeli tělo mrtvé, ano leží na cestě, a lva, an stojí vedle mrtvol. I přišli a rozhlásili to ve městě, ve kterém onen starý prorok bydlil. ²⁶ Když to uslyšel prorok, který ho byl nazpět přivedl s cesty, řekl: „Muž Boží je to, který neposlechl řeči Hospodinovy; proto vydal jej Hospodin lvu, aby ho polámal a udávil podle slova Hospodinova, které k němu byl promluvil.“ ²⁷ A řekl synům svým: „Osedlejte mi osla!“ Když (mu ho) osedlali ²⁸ a on odjel, našel mrtvolu jeho, ana leží na cestě, a osla i lva, ani stojí u těla; a lev nejedl těla, aniž co uškodil oslu. ²⁹ Vzal tedy prorok tělo muže Božího, vložil je na osla, a vrátiv se, přivezl je do města [proroka starého], aby oplakal ho. ³⁰ I položil tělo jeho do hrobu svého, a oplakávali ho: „Ach, ach, bratře můj!“ ³¹ A když oplakali ho, řekl synům svým: „Až umru, pochovejte mne v hrobě, ve kterém muž Boží je pochován; vedle kostí jeho položte kosti mé.“ ³² Nebo jistě se naplní řeč, kterou prohlásil slovem Hospodinovým proti oltáři, který je v Betelu, a proti všem svatyním na výšinách, které jsou ve městech samaršských.“

³³ Po těch událostech neodvrátil se Jeroboam od cesty své prašpatné, ale naopak

Hl. 13. V. ¹¹. „synové“ = nejspíše žáci.

V. ¹⁸. „prorok“ předstírá lživě, že má rozkaz od anděla Hospodinova. Možno, že býval prve pravým prorokem, že však nyní se ctižádostí a žárlivostí, aby nebyl zastíněn, se zvrhl ve lživého proroka.

V. ²³. n. Spíše „osedlal“ (= dal osedlati srv. výše v. 13.) judskému muži Božimu „jeho“ osla, nežli „svého“.

V. ³³. Co znamená „naplniti ruku“, viz Ex 28, 41; 29, 9. 24. – Zde to rčení = „dátí nějaké kněžské dů-“

nadělal ze spodiny národa kněží výšin; každému, kdo jen chtěl, naplnil ruku a stal se knězem výšiny.³⁴ Tím zhřešil dům Jeroboamův, i byl vyvrácen a vyhlazen s povrchu země.

HLAVA 14. – ¹ Toho času roznemohl se Abjáš, syn Jeroboamův. ² I řekl Jeroboam manželce své: „Vstaň, převlec se, by tě nepoznali, že jsi manželka Jeroboamova, a jdi do Sila, kde jest Ahjáš, prorok, který mi pravil, že mám kralovati nad lidem tímto.“ ³ Vezmi s sebou deset chlebů, koláče a hrnec medu, a jdi k němu; onť oznámí ti, co se stane chlapci tomu.“ ⁴ Manželka Jeroboamova učinila, jak byl řekl: vstavši, šla do Sila, a přišla do domu Ahjásova. On však nemohl ji viděti, neboť zakalily se mu oči stářím.⁵ I řekl Hospodin Ahjásovi: „Hle, manželka Jeroboamova vchází, aby se zeptala tebe na syna svého, který je nemocen. Toto a toto jí povíš.“ Když tedy ona vcházela a činila se jinou, nežli byla,⁶ uslyšel Ahjáš šust nohou jejích, když vcházela do dveří a řekl: „Vejdí, manželko Jeroboamova! Proč se jinou činíš, nežli jsi? Vždyť poslán jsem já k tobě s řečí tvrdou.“ ⁷ Jdi a pověz Jeroboamovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já jsem tě vyvýšil z lidu, a ustanovil jsem tě za vůdce nad lidem svým israelským;“ ⁸ odtrhl jsem království od domu Davidova, a dal jsem je tobě; nebyl jsi však jako služebník můj David, který šetřil příkazů mých a lnul ke mně celým srdcem svým, čině, co se líbilo před obličejem svým,⁹ ale páchal jsi zlo nade všecky, kteří byli před tebou, a učinil sis bohy cizí a lité, bys mne ke hněvu popudil, mne pak zavrhl jsi za sebe.“ ¹⁰ Proto hle, já uvedu neštěstí na dům Jeroboamův, vyhladím z Jeroboama toho, který močí na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli, a vyklidím zbytky domu Jeroboamova jako vyklizovaná bývá mrva, až do čista.“ ¹¹ Kterí zemrou z rodu Jeroboamova v městě, ty sežerou psi; kteří pak umrou na poli, ty žráti budou ptáci nebeští, nebo Hospodin to pravd.¹² Proto ty vstaň a jdi domů; právě když vcházeti budeš do města, zemře chlapec.“ ¹³ Veškeren Israel bude oplakávati ho a pochová jej. Ten jediný totiž z (rodu) Jeroboamova dostane se do hrobu, nebo nalezeno je na něm něco dobrého od Hospodina, Boha Israelova, v domě Jeroboamově.¹⁴ Ustanoví si pak Hospodin krále nad Israelem, a ten vyhladí dům Jeroboamův [ten den a ten čas].¹⁵ A bití bude Hospodin Bůh Israele, (že bude) jako třtina klátící se ve vodě; a vytrhne Israele z této země dobré, kterou dal otcům jejích, a rozvěje je za Reku, protože udělali si háje, by popouzeli Hospodina.¹⁶ Hospodin vydá Israele pro hříchy Jeroboama, který zhřešil i do hříchův uvedl Israele.“¹⁷ Vstala tedy manželka Jeroboamova, odešla a přišla do Tersy; když vstupovala na práh domu, byl chlapec (již) mrtev.¹⁸ I pochovali jej a oplakával ho všecek Israel podle řeči Hospodinovy, kterou promluvil skrze služebníka svého Ahjáše, proroka.¹⁹ Ostatní děje Jeroboamovy, kterak bojoval, a kterak kraloval, hle, zapsány jsou v Knize letopisů králův israelských.²⁰ Dnů, ve kterých kraloval Jeroboam, byla dvacet dvě léta: i zesnul s otcí svými, a nastoupil Nadab, syn jeho, místo něho.

Roboam, Abjam, Asa, králové judští. (14, 21.–15, 24.)

²¹ Roboam tedy, syn Šalomounův, kraloval nad Judou. Čtyřicet jeden rok byl Roboamovi, když počal kralovati, a sedmnáct let kraloval v Jerusalemě, ve městě, které

chody“, a tak někoho „knězem ustanoviti“. Srv. Sdc 17, 12; 18, 4.

Hl. 14. V.¹⁷. Místo do „Tersy“ čti se LXX a se zřetelem k v. 4.: „do Saredy“, Do Tersy přeložil sídlo teprve Baasa.

V.²⁰. Jeroboam zemřel smrtí náhlou. Viz 2. Par 13, 20. Panoval 932–911.

V.²¹. Roboam panoval 932–916.

vyvolil Hospodin ze všech kmenův Israelových, aby tam umístil jméno své. Jméno matky jeho bylo Naama, Ammonka.²² Juda činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, a popouzelí ho více nežli všechny věci, které páchali otcové jejich, hříchy svými, kterých se dopouštěli.²³ Neb i oni vystavěli si oltáře, modly a háje, na každém vyšším pahorku a pod každým stromem ratolestným;²⁴ ano i ženari byli v zemi, a činili všechny ohavnosti pohanů, které potřel Hospodin přeci syny Israelovými. –²⁵ Pátého pak léta království Roboamova přitáhl Sesak, král egyptský, do Jerusalema,²⁶ pobral poklady domu Hospodinova a poklady královské, a uloupil všechno, i zlaté štíty, které dal kdysi udělati Šalomoun;²⁷ místo nich nadělal král Roboam štítů měděných a dal je pod dozor vůdců štítonošů, to jest těch, kteří byli na stráž před dveřmi domu královského.²⁸ Když chodíval král do domu Hospodinova, nosili je ti, k jejichž úřadu náleželo jej předcházeti; potom je zase přinášeli do zbrojnice štítonošů.

²⁹ Ostatní děje Roboamovy a vše, co činil, hle, zapsáno je v Knize letopisů králů judských. –³⁰ Válka mezi Roboamem a Jeroboamem byla po všechny dny. –³¹ Když zesnul Roboam s otci svými, pochován byl s nimi v městě Davidově. [Jméno pak matky jeho: Naama, Ammonka]. A stal se králem Abjam, syn jeho, místo něho.

HLAVA 15. –¹ Léta osmnáctého království Jeroboama, syna Nabatova, stal se tedy Abjam králem nad Judou.² Tři léta kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho bylo Maacha, dcera Absalomova.³ Chodil ve všech hříších otce svého, které byl páchal před ním: srdce jeho nebylo dokonale oddáno Hospodinu, Rohu jeho, jako srdce Davida, otce jeho.⁴ Avšak pro Davida dal mu Hospodin, Bůh jeho, světlo v Jerusalemě, že vzbudil syna jeho po něm a zachoval Jerusalem,⁵ protože činil David, co bylo dobré v očích Hospodinových, a neuchýlil se od ničeho, co mu byl přikázal, po všechny dny života svého, kromě případu Urjáse Heřana.

⁷ Ostatní děje Abjamovy a vše, co činil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králů judských. Byl také boj mezi Abjame a Jeroboamem.⁸ I zesnul Abjam s otci svými, a pochovali ho ve městě Davidově. Asa pak, syn jeho, stal se králem místo něho.

⁹ Léta dvacátého Jeroboama, krále israelského, stal se Asa králem judským.¹⁰ Kraloval v Jerusalemě čtyřicet jeden rok. Jméno (pra)matky jeho bylo Maacha, dcera Absalomova.¹¹ Asa činil, co bylo dobré v očích Hospodinových, jako David, otec jeho.¹² Vyplenil ženare ze země a očistil (ji) ode všech nečistých model, kterých byli nadělali otcové jeho.¹³ Nadto sesadil i matku svou Maachu, by nebyla kněžnou ve službách Priapových a v háji, který mu byla zasvětila; rozbořil jeskyni jeho, ztrozkotal pranečudnou modlu (jeho) a spálil v údolí Kedron.¹⁴ Výšin však nezničil. Ostatně bylo srdce

V.²³ n. „ženari“ ctili domněle božstvo tím, že za peníze, které byly pak uloženy do pokladny chrámové, propůjčovali se řemeslně ke hříchům sodomským. Srv. Dt 23, 17; 3. Král 15, 12; 22, 47; 4. Král 23, 7.

V.²⁵ O *Sesakovi* viz výše 11. 40. – Výpravu tu podnikl v letech 929 až 928. Více o ní viz 2. Par 12, 2. n.

V.²⁶ Z 2. Par 12, 7. možno vyvozovati, že Sesakovi věci tu jmenované, byly dány s podmínkou, že od Jerusalema odtáhne, že tedy Jerusalema neplenil.

Hl. 15. V.² „Tři léta“, t. j. 917/916, 916/915, 915/914 = 17tý, 18tý a 19tý rok vlády Jeroboamovy.

V.¹⁰ „čtyřicet jeden rok“, t. j. nastoupil roku 915/914 a zemřel roku 875/874.

V.¹³. Podle 2. Par 15, 1. nn. učinil tak *Asa patnáctého roku*, po vítězství nad *Kušovcem Zerachem*. – „*Priap*“ nejnestoudnější modla zosobněného pudu pohlavního. Hebr. však dlužno překládati: „*Sesadil i matku svou* (viz výše v. 10.) *Maachu, by nebyla velitelkou („gebírá“), ježto dala udělati (necudnou) sochu Ašeře. Asa kázal (necudnou) sochu její podtít a spálit v údolí kedronském.*“ – „*velitelkou*“, *jakousi* „dvormistrovou“ byla, jsouc „matkou“ (babičkou) královou. Vlivu svého zneužívala k modlářství.

Asovo dokonale oddáno Hospodinovi po všechny dny jeho;¹⁵ vnesl také ty věci, které byl zasvětil otec jeho a (co) slíbil (sám), do domu Hospodinova, stříbro, zlato a nářadí.

¹⁶ Byl pak boj mezi Asou a Baasou, králem israelským, po všechny dny jejich.¹⁷ Baasa, král israelský, přitrlh do Judska a opevňoval Ramu, by nemohl se strany Asy, krále judského, nikdo vyjít ani vjíti.¹⁸ Vzav tedy Asa všecko stříbro a zlato, které bylo zůstalo v pokladech domu Hospodinova a v pokladech domu královského, dal je služebníkům svým a poslal je Benadadovi, synu Tabremona, syna Hazionova, králi syrskému, který sídlil v Damašku, řka: ¹⁹ „Smlouva je mezi mnou a tebou, a mezi otcem mým a mezi otcem tvým; proto poslal jsem ti dary, stříbro a zlato, a prosím, abys přišel a zrušil smlouvu, kterou máš s Baasou, králem israelským, a odtrhne ode mne!“²⁰ Benadad, povoliv králi Asovi, poslal velitele vojska svého proti městům israelským, i porazili Ahion, Dan, Abel-Bet-Maachu a veškerou Kennerot, to jest všecko území Neftali.²¹ Když to uslyšel Baasa, přestal opevňovati Ramu a vrátil se do Tersy.²² Král Asa pak dal svolati po všem Judsku: „Nikdo nebudiž omluven!“ I vzali kámen z Ramy a dřevo z ní, kterého užíval Baasa při stavbě, a opevnil jím král Asa Gabau v Benjaminsku a Masfu.

²³ Ostatní všechny děje Asovy, všechny statečné činy jeho, vše, co vykonal, i města, která opevnil, zapsáno je (jak známo) v knize Letopisů králů judských. Ve svém stáří však byl nemocen na nohy.²⁴ Když zesnul s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého. i stal se králem Josafat, syn jeho, místo něho.

Nadab, Baasa, Ela, Zambri, Amri, králové israelští. (15,25. –16,28.)

²⁵ Nadab, syn Jeroboamův, stal se králem nad Israelem léta druhého Asy, krále judského, a kraloval nad Israelem dvě léta.²⁶ Činil, co zlé jest v očích Hospodinových, chodě po cestách otce svého a v hříších jeho, do kterých uvedl lid israelský.²⁷ I činil mu úklady Baasa, syn Ahjášův z domu Issacharova, až ho zabil u Gebbetonu, města filištínského. – Nadab totiž a veškeren Israel byli oblehli Gebbeton. –²⁸ Tak tedy ho zavraždil Baasa léta třetího Asy, krále judského, a stal se králem místo něho.²⁹ Když se stal králem, pobil všecek dům Jeroboamův; nezůstavil ani jediné duše z potomstva jeho, až jej vyhladil podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze služebníka svého, Ahjáše Silana,³⁰ pro hříchy Jeroboama, kterými hřešil a do kterých uvedl lid israelský, pro hřích, kterým byl popudil Hospodina, Boha Israelova.

³¹ Ostatní děje Nadabovy a vše, co činil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.³² Byla také válka mezi Asou a Baasou, králem israelským po všech dny jejich.

³³ Léta třetího Asy, krále judského, stal se králem Baasa, syn Ahjášův, nad veškerým Israelem v Terse (a kraloval) dvacet čtyři roky.³⁴ Činil, co bylo zlé" v očích Hospodinových, chodě po cestě Jeroboamově a ve hříších jeho, do kterých uvedl Israele.

HLAVA 16. – ¹ Oslovil pak Hospodin Jehua, syna Hananiova, proti Baasovi řka: „Protože jsem tě povýšil z prachu a ustanovil tě za vůdce nad lidem svým israelským, ty však chodíš po cestě Jeroboamově, a uvedl jsi do hříchu lid můj israelský, abys mne popudil hříchy jejich: ³ hle, já pokosím, co zbude po Baasovi, zbytky domu jeho, a učiním domu tvému, jako (jsem učinil) domu Jeroboama, syna Nabatova. ⁴ Kdo zemře

V. ²⁵ „dvě léta“: 912/911 a 911/910.

V. ³² je glosa. Viz výše v. 16. Srv. 14, 30; 15, 7.

V. ³³ „Dvacátý čtvrtý“rok jeho byl dvacátým osmým rokem vlády Asovy; t. j. 888/887 před Kristem.

z rodu Baasova ve městě, toho budou žráti psi; a kdo zemře z něho na venku, toho budou žráti ptáci nebeští."

⁵ Ostatní děje Baasovy, všechno, co činil, i války jeho zapsány jsou (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. ⁶ Zesnul pak Baasa s otci svými a pochován byl v Terse. A stal se králem Ela, syn jeho, místo něho. ⁷ [Ježto] promluvil pak skrze [Jehu, syna Hananiova], proroka, Hospodin proti Baasovi, proti domu jeho a proti všemu zlému, které by učinil před Hospodinem, popouzeje ho skutky rukou svých, aby se mu stalo jako domu Jeroboamovu – [pro tu příčinu] zabil ho, [totiž Jehua, syna Hananiova, proroka].

⁸ Léta dvacátého šestého Asy, krále judského, stal se Ela, syn Baasův, králem nad Israelem, v Terse (a kraloval) dvě léta. ⁹ I vzbouřil se proti němu služebník jeho Zambri, vůdce polovice koňstva. Byl totiž Ela v Terse v domě Arsy, správce paláce terského, a pil, až se opil; ¹⁰ tu Zambri napadl ho, udeřil a zabil ho léta dvacátého sedmého Asy, krále judského, a stal se králem místo něho. ¹¹ Když byl králem, (jakmile) zasedl na trůn jeho, pobil všecek dům Baasův, i příbuzné a přátele jeho, že nezůstavil z něho ani močičiho na stěnu. ¹² Vyhladil tedy Zambri všecek dům Baasův, podle slova Hospodinova, které byl promluvil k Baasovi skrze Jehua, proroka, ¹³ (a to) pro všechny hříchy Baasovy i hříchy Ely, syna jeho, kterých se dopustili a do kterých uvedli Israele, popouzejíce Hospodina, Boha Israelova, nicotami svými.

¹⁴ Ostatní děje Elovy, a vše, co učinil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.

¹⁵ Léta dvacátého sedmého Asy, krále judského, kraloval Zambri v Terse sedm dní. – Vojsko obléhalo (ještě) Gebbeton, město filištinské. ¹⁶ Když uslyšelo, že se Zambri vzbouřil a zabil krále, všecek Israel ustanovil si králem Amriho, který byl velitelem vojska israelského toho času v ležení. ¹⁷ Vytáhl tedy Amri a veškeren Israel s ním od Gebbetonu a oblehli Tersu. ¹⁸ Zambri pak vida, že bude města dobyt, vešel do paláce, zapálil se s domem královským, a tak umřel ¹⁹ v hříších svých, které byl spáchal, čině, co je zlé v očích Hospodinových, a chodě po cestě Jeroboamově a v hříchu jeho, do kterého uvedl lid israelský.

²⁰ Ostatní děje Zambriovy, jeho vzpoura [jakož i násilnická vláda] je zapsána (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.

²¹ Tehdy rozdělil se Israel na dvě strany: polovice lidu přidala se k Tebnimu, synu Ginetovu, aby ho ustanovili králem, a polovice k Amrimu. ²² Ale lid, který se byl přidal k Amrimu, nabył převahy nad lidem, který se přidal k Tebnimu, synu Ginetovu, a když zemřel Tebni, Amri stal se králem.

²³ Léta třicátého prvního Asy, krále judského, stal se králem nad Israelem Amri.

HL. 16. V. ⁶ Baasa zemřel ve dvacátém čtvrtém roce své vlády, to jest 888 až 887 před Kr. Byl to dvacátý osmý rok vlády Asovy v Judsku, jak některé rukopisy výslovně poznamenávají.

V. ⁷ je glosován. Přelož: „Také skrze proroka Javeho proti Baasovi a domu jeho pro všechno zlo, které učinil před Hospodinem, že ho dráždil dílem rukou svých, aby se mu stalo jako domu Jeroboamovu (jakož i proto, že jej pobil). – Baasa „pobil“ rod Jeroboamův. Viz výše 15, 28. n. Kromě Jehua mluvil proti Baasovi „také“ (hebr. místo: „ježto“) jiný prorok.

V. ¹⁰. Byl to druhý rok vlády Elovy (887/886 před Kr.).

V. ²³. Dvanáctý rok Amriův byl čtyřicátý rok Asův, t. j. 876/875 před Kristem. Prvních šest let panoval v Terse, druhých šest let v novém sídelním městě, v Samari. Hned po smrti Tebniově (a Joramově) koupil pahorek Šimrán („Strážnice“, „Hlídká“ a pod.); dvě léta trvaly stavby, které na něm provedl a tak za šest let své vlády mohl se přestěhovat do nové pevnosti. (Sanda.)

(Byl králem) dvanácte let; v Terse kraloval šest let.²⁴ I koupil pahorek samařský od Semera za dvě hřivny stříbra, opevnil jej a nazval město, které (tam) vystavěl, od jména Semera, pána toho pahorku. Samař.²⁵ Činil pak Amri, co bylo zlé v očích Hospodino-vých, ano jednal nešlechetněji nežli všichni, kteří byli před ním.²⁶ Chodil po všech cestách Jeroboama, syna Nabatova, a v hříších jeho,²⁷ do kterých uvedl Israele, aby popudil Hospodina. Boha Israelova, nicotami svými.²⁷ Ostatní děje Amriovy, i boje jeho, které vedl, zapsány jsou (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.²⁸ Když

V.²⁴ Pahorek samařský trčí do výše 443 m nad hladinou Středozemního moře v pěkné, úrodné široké úžlabině. Na všech stranách jest oddělen od okolí údolím, že stojí osamělý, toliko na straně východní je spojen úzkým sedlem se sousedními horami. Staré město israelské, které na něm bylo vystavěno, zabíralo 5 hektarů půdy, pozdější město tamtéž v době římské zabíralo 8 hektarů. Před Amrim nebyl, obydlen, nebo – (a to je pravděpodobnější) – byla na něm osada toliko nepatrná, že nestála ani za zmínku v seznamu měst, které podává Jos v území Manassově (Jos 17, 11.). Od té doby, kdy se stala Samař sídlem královským, rostla a soutěžila s Jerusalemem. O jejích osudech knihy *Král* často níže se zmiňují. Proroci opět a opět hárají modlářství Samaře a její nemravnost. (Srv. Os 7, 1; 8, 5. nn.; 10, 5; Ez 16, 46. nn.). Předpovídají také její konce (Am 3, 12; 4, 1. nn.; 6, 1. nn.; 8, 14; 14, 1; Is 8, 4; 36, 19; Ez 23, 4. 33; Mich 1, 1. 5. n.). Hrozby se začaly plnit, když *Salmanassar* (IV.), král assyrský, Samař oblehl (4. Král 17, 5. nn.; 18, 9. nn.; 21, 3.). Po tříletém obléhání nástupce Salamanassarův *Sargon* města dobyl r. 721 (722?) před Kristem. Vítěz usadil v pobořeném městě i v jeho okolí různé národy pohanské, zejména z Babylonie, kteří se národně i nábožensky smísili se zbytky Israelitů (kteří tam zůstali, když byli ostatní jejich soukenovci odvedeni do zajetí assyrského). Tato směsice slula „*Samařané*“ či „*Samaritáni*“. *Alexandr Veliký* usadil v Samaři osadníky jazyka řeckého. Kolem roku 107 bylo město *Janem Hyrkanem* z kořene vyvráceno, za *Alexandra Jannea* však již zase vzkríseno, *Pompejus* připojil Samař k provincii *Syrské*, *Gabinus* ji znova zřídil, že ji mohl dáti *Augustus Herodovi Vel. darem*. *Herodes* ji rozšířil, opevnil, nádhernými stavbami okrášlil a nazval ke cti Augustově řeckým jménem „*Sebaste*“; to znamená latinsky: „*Augusta*“ (= *Vznešená*). Kázal tu Filip (Sk 8, 5.). Se Samaři závodilo však město *Neapolis* (nedaleko bývalého Sichemu) a překonalo Samař tak, že již ve IV. století křesťanském byla toliko městečkem. Kdysi tu sídlil také biskup. Jméno města zachovalo se v dnešní arabské vesnici Šebastije, ležící na východním svahu pahorku samařského. Ve chrámě sv. Jana Kř. jehožto dnešní podoba pochází z dob křížáckých (ze druhé polovice století XII.), odpočívala těla *Eliáše* a *Abdiáše*, jakož i sv. *Jana Křtitele*. (Podání doložené Jeronýmem.)

V.²⁸ Zemřel ve dvanáctém roce své vlády, který byl 40. rokem vlády Asovy, t. j. 876/875 před Kristem. – Jméno *Harvardovy* university (*Cambridge* ve státu Massachusetts) kopáno v obvodu bývalé Samaře pod vrchní správou prof. *D. G. Lyona*. První období, od dubna do srpna 1908, pomáhal mu stavební rada *Schumacher*, v období druhém a třetím (r. 1910) profesor *Reisner* a *Cl. S. Fisher* (architekt). Kopáno na třech místech: 1. u humna, ležícího na západ dnešní vesnice Šebastije, 2. na temeni pahorku a jeho svazích, a 3. u bývalé městské brány na západním obvodu města. – Na prvním místě nalezen mimo jiné (pozdější věci) nápis syrského krále *Demetria*, jakož i množství peněz z dob *Seleukovců* a *Ptolemeovců*; z toho patrné, že tam byla v dobách *makedonských* kvetoucí osada. – Na druhém místě, ve středu města nalezeny zbytky chrámu, který dal tu postavit *Herodes Veliký*. Pod chrámem nalezeny zbytky staveb z dob *makedonských*. Ze starších dob (nejspíše z doby před r. 722) zachovány zbytky městské zdi: mezi dvěma kamennými stěnami vrstva hlíny, že celá zeď je 4,3 m široká. (Kameny pravidelně tesané mají zvýši asi ½ m). – Zajímavější je, že byla nalezena starší zeď, mající ještě pět vrstev kvádrových. Kameny ty jsou hrbolovatě tesány, na okrajích hlazené a poznamenané značkami, podobnými písmenům fenickým; ježto podobné známky nalezeny ve stavbách IX. století v Megiddu a Ta'anneku, možno právem se domnívat, že jsou to zbytky městské zdi, kterou dal postavit *Amri*, zakladatel Samaře. Největší cenu má však *budova*, nalezená v *nejspodnějších vrstvách* pahorku, na holé skále: malé zavřené místnosti kupcí se kolem otevřených nádvorí. Na budově možno dosud pozorovati tři tvary: a) základní: veliké těžké kvádry základů leží přímo na dně ložisek, vydlabaných do skály; – je to zbytek stavitelské činnosti Amriovy. – b) Tvar druhý svědčí, že byl tvar první později zvětšen a zdokonalen: jeho kvádry jsou pravidelně vyhraněny a pečlivě hlazené jako nejlepší zdi řecké. Nalezena tu nádoba úbělová s nápisem, egyptského krále Osorkona II. (874–853), vrstevníka Achabova. Z toho možno vyvozovati, že budovu původně postavenou Amrim, dal jeho syn a nástupce Achab zdokonaliti. V jedné zásobárně Achabovy stavby nalezeno množství popsáných střepin (o kterých viz níže). Ta budova

zesnul Amri s otci svými, pochován byl v Samaři. A stal se králem Achab, syn jeho, místo něho.

Prorok Eliáš. (16, 29.–19, 21.)

²⁹ Achab, syn Amriův, stal se králem nad Israelem léta třicátého osmého Asy, krále judského; a kraloval Achab, syn Amriův, nad Israelem v Samaři dvacet dva roky. ³⁰ Achab, syn Amriův, činil co bylo zlé v očích Hospodinových nade všechny, kteří byli před ním. ³¹ Nebylo mu dosti, že chodil v hříších Jeroboama, syna Nabatova, ale ještě pojal za manželku Jezabelu, dceru Etbaala, krále sidonského. I šel, aby sloužil Baalovi a klaněl se mu. ³² Postavil též oltář Baalovi ve svatyni Baalově, kterou byl vystavěl v Samaři, ³³ štípl háj, a popouzel Achab činy svými dále Hospodina, Boha Israelova, nade všechny krále israelské, kteří byli před ním. ³⁴ Za dnů jeho Hiel z Betelu vystavěl Jericho; za Abirama, prvorozence svého, položil základy, a za Seguba, nejmladšího svého (syna), postavil brány jeho, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Josue, syna Nunova.

HLAVA 17. – ¹ Tu řekl Eliáš, Tesban, z Galaadu Achabovi: „Jakože živ je Hospodin, Bůh Israelův, před jehož obličejem stojím! Nebude za těchto let rosy ni deště, leč promluví-li ústa má.“

² I oslovil jej Hospodin a řekl: ³ „Odejdi odtud, jdi na východ, a skrej se u potoka Karit, který je proti Jordánu; ⁴ tu z potoka pij a krkavcům jsem přikázal, aby tě tam živili.“ ⁵ Učinil tedy podle slova Hospodinova; odešel a usadil se při potoku Karit, který je proti Jordánu. ⁶ Krkavci přinášeli mu chléb [a maso] ráno, jakož i [chléb a] maso večer, a z potoka pil.

⁷ Po čase však vyschl potok, nebo nebylo přšelo v (tě) zemi. ⁸ Oslovil ho tedy Hospodin a řekl: ⁹ „Vstaň a jdi do Sarefty sidonské, a pobuď tam, nebo jsem tam přikázal

byla bud! královský *palác* nebo pověstný *chrám boha Baala* (níže 16, 32; 4. Král 10. 18. nn.; Jer 23, 13.). – c) Na třetím tvaru budovy byly patrné stopy úpadku pozdějších dob královských. – Na třetím místě vykopávek nalezeno šest velikých kamenných balvanů, uložených do skalního ložiska; možno je pokládati za *zbytky městské brány z doby staroisraelské*.

V. ²⁹. Je to rok 876/875 před Kristem. Panoval až do roku dvacátého prvního judského krále Josafata, t. j. 855/854 před Kristem.

V. ³¹. Achab „šel“ do Tyru, kde byla na ostrůvku pověstná svatyně *Baala*, přijímám *Melkarta* (*Melqart* – *Král města*). Byl to *hlavní bůh fénický*.

V. ³². O svatyni Baalově při vykopávkách v Samaři snad nalezené, viz výše k v. 24. Ve jmenované stavbě z dob Achabových nalezeno množství popsaných *střepin*, které nazýváme řeckým slovem „*ostraha*“. (Srv. „*ostrakismus*“ čili soud střepinkový, kterým byl *Atheňan Aristides* z rodného města vypovězen; hlasovací lístky česným místem na papír neb jinou hmotu psací – na střepiny hlíněných nádob.) Ty střepinky jsou popsány černidlem, rákosovou třtinou, písmem podobným jiným nápisům starohebrejským (kamenný sloup Měšův, kámen siloaský a jj.), jazykem hebrejským. Jsou to jakési průvodní (dodací) lístky, připojené ke džbánům vína a oleje, který byl dodáván do Baalovy svatyně (či do královského paláce?).

V. ³⁴. Jos 6, 26ab. vyslovena kletba na toho, kdo by se odvážil znova *opevniť* Jericho; hrozeno mu ztrátou dětí. Hiel, aby ho ta kletba nestihla, chtěl si Boha usmířit způsobem v tehdejších dobách obvyklým: pod základy zdi položil v obět svého živého prvorozence a pod bránu svého nejmladšího syna, jakožto zástupce ostatních dětí svých. Podobný obyčej doložen velikými džbány, nalezenými při vykopávkách v Palestině; do džbánů dávány živé novorozené děti a ukládány pod podlahu domu, který byl stavěn (Gezer, Ta'anek, Megiddo). – „Stavební obět“.

HI. 17. V. ¹. „před jehož obličejem stojím“ = jemužto sloužím.

V. ³. „proti Jordánu“ nejlépe překládati: „východně od Jordánu“ a podle toho hledati Kerith v Zajordání.

V. ⁶. Podle lepšího znění LXX přinášeli mu krkavci *ráno chléb a večer maso*. Srv. Ex 16, 8. 12.

jedné vdově, by té živila." ¹⁰ Vstal (tedy) a odešel do Sarefty. Když přicházel ku bráně města, ukázala se mu jedna vdova, která sbírala dříví. I zavolav ji řekl jí: „Dej mi trochu vody v nádobě, bych se napil.“ ¹¹ Když ona šla, by mu jí přinesla, volal za ní řka: „Přines mi také, prosím, kousek chleba v ruce!“ ¹² Ona však odpovéděla: „Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj! Nemám chleba, leč v nádobě mouky, co by mohl vzíti do hrsti, a maličko oleje ve džbáně; právě sbírám několik dřivek, pak půjdu a udělám to sobě a synu svému, bychom to snědli a poté zemřeli.“ ¹³ Eliáš jí pravil: „Neboj se! jdi a učiň, jak jsi řekla; avšak mně nejprve udělej z té mouky podpopelný chlebiček a přines mi jej; sobě pak a synu svému uděláš potom.“ ¹⁴ Nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Neubude mouky v té nádobě, aniž oleje ve džbáně ubude do dne, kdy dá Hospodin (zase) déšť na zemi.“ ¹⁵ Ona tedy šla a učinila podle slova Eliášova; i jedl on i ona, i dům její. Od toho dne ¹⁶ v nádobě mouky neubývalo, aniž ve džbáně ubývalo oleje, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Eliáše.

¹⁷ Poté roznemohl se syn té hospodyně, a přitížilo se mu tolik, že již přestal dýchat. ¹⁸ Řekla tedy Eliášovi: „Co mně a tobě, muži Boží? Přišel jsi ke mně, by připomenuty byly nepravosti mé, a syna mého abys (tak) zabil?“ ¹⁹ I pravil jí Eliáš: „Dej mi syna svého.“ A vzal ho z lůna jejího, vynesl jej do horní jizby, ve které bydlil, položil ho na lůžko své ²⁰ a volal k Hospodinu řka: „Hospodine, Bože můj, také vdovu, která mě přece hostí, zarmoutil jsi, vzav život synu jejímu?“ ²¹ Pak roztáhl se třikrát nad chlapcem, jak byl dlouhý, a volal k Hospodinu řka: „Hospodine, Bože můj, prosím, ať se navrátí život chlapce tohoto do jeho těla!“ ²² Hospodin vyslyšel hlas Eliášův, a vrátil se život chlapcův do něho, že ožil. ²³ I vzal Eliáš chlapce, snesl jej z horní jizby dolů do přízemku, dal jej matce jeho, a řekl: „Hle, živ jest syn tvůj!“ ²⁴ „Nyní“ – pravila žena Eliášovi – „po tomto poznávám, že jsi ty muž Boží, a že slovo Hospodinovo v ústech tvých právě jest.“

HLAVA 18. – ¹ Po mnohých dnech oslovil Hospodin Eliáše – léta třetího – a řekl: „Jdi, a ukaž se Achabovi, bych dal déšť na zemi!“ ² Šel tedy Eliáš, aby se ukázal Achabovi.

Byl pak hlad veliký v Samaři. ³ I povolal Achab Abdiáše, vladaře domu svého. – Abdiáš ctil velmi Hospodina; ⁴ nebo když zabíjela Jezabel proroky Hospodinovy, vzal on sto prorokův a skryl je po padesáti v jeskyních, a živil je chlebem a vodou. – ⁵ A řekl Achab Abdiášovi: „Nuže, pojďme do země ke všem studním vod a do všech údolí, zdali bychom kde mohli nalézt trávy, a zachovati koně a mezky, by všecek dobytek nezahynul.“ ⁶ I rozdělili si krajiny, by je zchodili: Achab šel cestou jednou sám, a Abdiáš cestou druhou (také) sám.

⁷ Když byl tak Abdiáš na cestě, potkal se s ním Eliáš; poznav ho, padl na tvář a řekl: „Jsi ty (to), pane můj, Eliáš?“ ⁸ On mu odpovéděl: „Jsem. Jdi a pověz pánu svému: „Je tu Eliáš.““ ⁹ Onen však řekl: „Čím jsem zhřešil, že vydáváš mne, služebníka svého, v moc Achabovu, aby mě zabil?“ ¹⁰ Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj! Není národa ni království, kam by neposlal pán můj hledati tebe! A když odpovéděli všichni: „Není ho tuto,“ požádal přísahy ode všech království a národů, že tě nelze nalézt. ¹¹ A ty nyní praviš mi: „Jdi, a pověz pánu svému: „Eliáš je tu.““ ¹² Odejdu-li od tebe, duch Hospodinův mohl by tě zanésti kdož ví kam; a přijdu-li a oznámím-li to Achabovi, on pak tě

V. ¹⁸ . „Co mně a tobě?“ = *projev nechuti*, jako Sdc 11, 12. Jinak 2. Sam 16 10; 19, 22.

Hl. 18. V. ² . „šel“ do Samaře, kde Achab sídlil.

nenalezne, zabije mě. Služebník tvůj ctí přece Hospodina od svého mládí.¹³ Nebylo zvěstováno tobě, pánu mému, co jsem učinil, když Jezabel zabíjela proroky Hospodinovy, že jsem skryl z proroků Hospodinových sto mužů, po padesáti v jeskyních, a živil jsem je chlebem a vodou?"¹⁴ A nyní ty pravíš: „Jdi a pověz pánu svému: „Je tu Eliáš," aby mě zabil?"¹⁵ 1 řekl Eliáš: „Jakože živ je Hospodin zástupů, před jehož obličejem stojím! Dnes ukáží se jemu!"¹⁶ šel tedy Abdiáš vstříc Achabovi, a zvěstoval mu to. I šel Achab vstříc Eliášovi,

¹⁷ a když jej uzał, řekl: „Zda ty nejsi ten, který kormoutí Israele?"

¹⁸ On však řekl: „Já jsem nezkormoutil Israele, ale ty a dům otce tvého, kteří jste opustili příkazy Hospodinovy a šli za Baaly.¹⁹ Nyní však pošli a shromáždí ke mně na horu Karmel všechny lid israelský, jakož i čtyři, sta padesát proroků Baalových [a čtyři sta proroků hájových], kteří jedí se stolu Jezabelina.

²⁰ Poslal tedy Achab ke všem synům Israelovým, a shromáždil proroky ty na horu Karmel.²¹ Eliáš pak přistoupiv ke všemu lidu, řekl: „Dokud kulhati budete na dvě strany? Je-li Hospodin Bohem, jděte za ním; pak-li Baal, jděte za tímto." Lid mu neodpověděl ani slova.²² I řekl opět Eliáš k lidu: „Já jsem samojediný zbylý z proroků Hospodinových; proroků však Baalových je čtyři sta padesát mužů!"²³ Buďte nám dáni dva býci: oni nechat vyberou si býka jednoho, ať ho rozsekají na kusy a vloží na dříví, ale ohně ať nepodkládají; já pak připravím býka druhého, vložím na dříví, ohně však nepodložím.²⁴ Vzyvejte vy jména bohů vašich, a já vzyvati budu jméno Hospodina mého; a bůh, který ukáže ohněm, že nás vyslyšel, ten budiž Bohem!" Všecek lid ujav slovo řekl: „Velmi dobrý to návrh!"²⁵ Řekl tedy Eliáš prorokům Baalovým: „Vyberte si býka jednoho a připravte ho nejprve (vy), neboť je vás více, a vzyvejte jména bohů vašich, ale ohně nepodkládejte."²⁶ I vzali býka, kterého jim dal, připravili ho a vzyvali jméno Baalovo od jitra až do poledne říkajíce: „Baale, vyslyš nás!" Ale nebylo (slyšeti) hlasu ni odpovědi. A skákali kolem oltáře, který byli udělali.²⁷ Když bylo již poledne, posmíval se jim Eliáš řka: „Křičte hlasitěji, jeť bůh; snad rozmlouvá (s někým) nebo je v ložnici, nebo cestuje, nebo snad spí, a třeba ho vzbudit!"²⁸ Křičeli tedy náramným hlasem, řezali se podle obyčeje svého meči, a bodali se oštěpy, až byli všichni zakrváceni.

²⁹ Když pak bylo již po poledni a zatím co zuřili, přicházel čas, kdy bývá podávána oběť, když však nebylo slyšeti hlasu ani odpovědi, když tedy nikdo nevyslychal (těch) pro-sebníků,³⁰ řekl Eliáš všemu lidu: „Pojďte ke mně!" Když lid k němu přistoupil, opravil oltář Hospodinův, který byl zbořen;³¹ vzal totiž dvanácte kamenů podle počtu kmenů synů Jakoba, kterého oslovil (kdysi) Hospodin řka: „Israel bude jméno tvé!",³² vystavěl z těch kamenů oltář ve jméno Hospodinově, udělal strouhu kolem oltáře zšíří asi dvou brázd,³³ narovnal dříví, rozsekal na kusy býka, vkladl je na dříví³⁴ a pravil: „Naplněte čtyři džbány vodou a vlijte na celopal i na dříví!" A dále pravil: „Učiňte totéž po druhé!" Když to po druhé učinili, řekl: „Ještě po třetí totéž učiňte." Učinili tedy (tak) po třetí,³⁵ že tekla voda kolem oltáře plnou strouhou.³⁶ Když pak byl již čas, aby obětován byl celopal, přistoupiv Eliáš prorok, řekl: „Hospodine, Bože Abrahamův, Isákových a Israelův, ukaž dnes, že jsi ty Bůh Israelův, já pak že jsem služebník tvůj, a že jsem na rozkaz tvůj učinil všechny tyto věci.³⁷ Vyslyš mne, Hospodine, vyslyš mne, by poznal tento lid, že ty jsi Hospodin Bůh, a ty zes obrátil zase srdce jejich!"³⁸ I spadl oheň

V.³⁸ „Oheň Hospodinův" = blesk, který také oznamoval, že přijde brzy déšť. – „kamení a prst" ztrávil oheň, jak vůbec ty hmoty „ztráveny" býti mohou: vysušil, opálil a začadil je. Viz obdobný případ Lv 9, 24.

Hospodinův a spálil celopal i dříví i kamení, ano i prst a vodu, která byla ve struze, strávil.³⁹ Když to užířel veškeren lid, padl na tvář a řekl: „Hospodin, ten je Bůh! Hospodin, ten je Bůh!“⁴⁰ Eliáš pak jim řekl: „Zjímajte proroky Baalovy. ať ani jeden z nich neutěče!“ Když je zjímali, kázal je Eliáš zavést k potoku Kisonu a pobít je tam.

⁴¹ Achabovi pak Eliáš řekl: „Vystup, jez a pij, nebo zvuk velikého deště je (slyšeti).“⁴² Vystoupil (tedy) Achab. aby pojeďl a napil se, Eliáš pak povystoupil k vrchu Karmelu, skloniv se k zemi položil tvář svou mezi kolena.⁴³ a řekl služebníku svému: „Vystup a pohleď proti moři.“ Když on vystoupil a pohleděl, řekl: „Nic není.“ Řekl mu tedy opět: „Jdi tam zpět, a to sedmkrát!“⁴⁴ Když pak šel po sedmé, hle, obláček malý jako dlaň člověka vystupoval z moře. I řekl: „Jdi a rci Achabovi: „Zapřež vůz svůj a jeď dolů, by tě nezastihl déšť!“⁴⁵ A sotva že se otočil, hle, nebasa se zatáhla mraky, (ztrhl se) vítr, a byl déšť veliký. Vystoupiv tedy Achab (na vůz), jel do Jezraele;⁴⁶ na Eliáše pak snesla se ruka Hospodinova, že přepásav bedra, běžel před Achabem, až tam, kde se jde do Jezraele.

HLAVA 19. – ¹ Achab oznámil Jezabele vše, co učinil Eliáš, také kterak pobil všechny proroky mečem.² I poslala Jezabel posla k Eliášovi řkouc: „Ať mne bohové trestají a opět trestají, nenaložím-li zítra v tuto hodinu s životem tvým, jako (Bylo naloženo) s životem jednoho z nich.“³ Lekl se tedy Eliáš, a vstav, odešel, aby zachránil život; i přišel do Bersaby v Judsku, a nechal tam služebníka svého.⁴ Šel pak pouští cestou jednoho dne, i přišel, posadil se pod jedním jalovcem, a žádal si. by zemřel, řka: „Dosti je mi, Hospodine, vezmi (si) život můj, nebo nejsem lepší než otcové moji.“⁵ I položil se a usnul ve stínu jalovce. Tu hle, anděl Hospodinův dotekl se ho a řekl mu: „Vstaň a pojeď!“⁶ I pohleděl, a hle, u hlavy jeho podpopelný chléb a nádoba vody. Pojeďl tedy, napil se a zas usnul.⁷ Anděl Hospodinův přišel však opět, po druhé dotekl se ho a řekl mu: „Vstaň, pojeď; nebo dlouhou cestu máš ještě před sebou.“⁸ Vstal tedy, pojeďl a napil se, a šel v síle pokrmu toho čtyřicet dní a čtyřicet nocí až k hoře Boží Horeb.

⁹ Když tam přišel, přenocoval v jeskyni; tu, hle, Hospodin oslovil ho a řekl mu: „Co zde děláš, Eliáš?“¹⁰ On odpověděl: „Horlím pro Hospodina, Boha zástupů, že opustili smlouvu tvou synové Israelovi, oltáře tvé pobořili, proroky tvé pobili mečem: já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, by mi jej vzali.“¹¹ I řekl mu: „Vyjdiž a stůj na hoře před Hospodinem; Hospodin (právě) jde tudy, a vítr veliký a silný, podvracející hory a rozrážející skály před Hospodinem; ale není v tom větru Hospodin. A po větru zemětřesení; ale není v tom zemětřesení Hospodin.“¹² A po zemětřesení oheň; ale není v ohni Hospodin. A po ohni šelest tichého větěrku.“¹³ Když to Eliáš uslyšel, přikryl si tvář pláštěm a vyšed stál u vchodu do jeskyně; tu, hle, hlas k němu pravil: „Co zde děláš, Eliáš?“ On odpověděl:¹⁴ „Horlím pro Hospodina, Boha zástupů, že opustili smlouvu tvou synové Israelovi, oltáře tvé pobořili, proroky tvé pobili mečem: já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, by mi jej vzali.“¹⁵ I řekl mu Hospodin: „Jdi a vrať se

HL. 19. V. ⁷. n. Anděl ví, kam Eliáš míří. – „v síle pokrmu toho“ neznamená, že Eliáš až k Horebu nic již nejedl, nýbrž: Pokrm dodal mu nové životní odvahy, a sílu jeho omladil, že byl proti následujícím námahám obrněn. (Šanda.) Tento chléb považován za předobraz (typus) Eucharistie, která sílí křesťana na jeho životní pouti, by došel posledního cíle.

V. ¹¹. n. Prorok tu *názorně* poučen: Jahve není toliko Bůh přísné *spravedlnosti* a velebnosti, které se přiči účta cizích bohů (= vichor, zemětřesení, oheň), ale je také Bůh *laskavý, shovívavý, mírný a dobrotvivý* (= tichý vánek“). Té shovívavosti prorok nerozuměl. Srv. Jon 4, 3.

V. ¹⁵. n. *Hazael* byl tehdy asi již vyšším úředníkem krále *Hadadezera*, který tou dobou (r. 856/855) v

cestou svou po poušti do Damašku; a když tam přijdeš, pomazeš Hazaela za krále nad Syrií,¹⁶ Jehua, syna Namsiova, pomazeš za krále nad Israelem, Elisea, pak, syna Safatova, který je z Abelmehuly, pomazeš za proroka místo sebe.¹⁷ Kdokoliv ujde meči Hazaelovu, zabije ho Jehu; a kdokoliv ujde meči Jehuovu, zabije ho Eliseus.¹⁸ A zůsta-
vím si v Israeli sedm tisíc mužů, kolena totiž, která neskláněla se Baalovi, a všechna ústa, která se neklaněla jemu líbajíce mu ruce."

¹⁹ Když tedy odešel odtud Eliáš, nalezl Elisea, syna Safatova, an oře dvanáctým spřežením hovězího dobytka; on sám byl také jedním mezi těmi orajícími dvanáctým spřežením. Když přišel Eliáš k němu, hodil plášť svůj na něho.²⁰ On hned zanechav býků, běžel za Eliášem a řekl: „Prosim, bych směl políbiti otce svého a matku svou, a pak půjdu za tebou." I řekl mu: „Jdi a vrať se, nebo vykonal jsem ti svou povinnost."

²¹ Navrátiv se tedy od něho, vzal pár býků, zabil je, dřívím z pluhu uvařil maso býků, dal lidu, a jedli. A vstav, odešel, šel za Eliášem a sloužil mu.

Dvojitý vítězství Achabovo nad králem syrským. (20, 1.–43.)

HLAVA 20. – ¹ Benadad, král syrský, shromáždil všechno vojsko své, – třicet dva krále (měl) s sebou, i koně a vozy, – vytáhl, oblehl Samař a bojoval proti ní.² A poslav posly k Achabovi, králi israelskému, do města,³ vzkázal: „Toto praví Benadad: Stříbro tvé a zlato tvé mé jest; a ženy tvé i synové tvoji nejlepší moji jsou." ⁴ Král israelský odpověděl: „Podle slova tvého, pane můj, králi; tvůj jsem já i všechny věci mé." ⁵ Poslové však vrátivše se, řekli: „Toto praví Benadad, který poslal nás k tobě: „Stříbro své, zlato své, ženy své i syny své dáš mi. ⁶ Zítra tedy o těchto dobách pošlu služebníky své k tobě, i přehledají dům tvůj i domy služebníků tvých, a vše, co jim bude libo, vezmou si a odnesou." ⁷ Tu povolal král israelský všechny starší země a pravil: „Znamenejte a vizte, že úklady činí nám; nebo poslal ke mně pro ženy mé, pro syny, pro stříbro a zlato, a neodepřel jsem (mu toho)." ⁸ Všichni starší i veškeren lid mu řekli: „Neposlouchej ho a nepovoluj mu." ⁹ Odpověděl tedy poslům Benadadovým: „Povězte pánu mému, králi: Všecko, proč poslal jsi k služebníkovi svému prve, učiním; ale této věci učiniti nemohu."

¹⁰ Poslové vrátivše se, donesli mu to. Když pak zase poslal a Vzkázal: „Ať mne bohové trestají a opět trestají, dostane-li se prachu ze Samaře do hrstí všeho lidu, který je se mnou!", ¹¹ král israelský odpověděl mu: „Rcete mu: Ať se nechlubí opásaný tak jako odpásaný!" ¹² Když uslyšel Benadad řeč tuto, – právě pil, on i králové ve stanech – řekl služebníků svým: „Vzhůru, na město!" I vyrazili proti němu.¹³ Tu, hle, prorok jeden přistoupiv k Achabovi, králi israelskému, řekl mu: „Toto praví Hospodin: Jistě viděl jsi všechno toto množství veliké! Hle, já dám je dnes v ruku tvou, bys poznal, že já jsem Hospodin." ¹⁴ Achab se tázal: „Skrze koho?" „Toto praví Hospodin: – odpověděl mu

Damašku panoval; jistě však byl jím za jeho nástupce Benhadada III. (4. Král 8, 7. nn.) – Také *Jehu* byl již tehdy pobočníkem Achabovým (4. Král 9, 25.). Šanda představuje v. 15. n. takto: 15a, 16b, 16a, 15a, a překládá: „Nuže, vrať se svou cestou na step damašskou, vejdi a pomaz *Elisea*, syna *Safátova* z *Abél-Mechóly*, za proroka místo sebe; a ten pomaz *Jéhú*a, syna *Nimšiova*, za krále nad *Israelem*, a *Chazáela* za krále nad *Aramy*".

V.¹⁷ O „meči Hazaelově" viz 4. Král 8, 7. nn. – O „meči Jehuově" 4. Král 9. 1. nn.; 10, 1. nn.

Hl. 20. V.¹ Byl to *Benhadad II.*, kterého dlužno rozlišovati od *Benhadada I.*, jmenovaného výše 15, 18; 16, 27. – Oblehl ji r. 858.

V.¹⁰ Benhadad vyvrátí Samař a učiní z ní tak malou *hromádku smetí*, že by ji vojsko jeho rozneslo v dlaních, a ještě by se ani na všechny toho prachu nedostalo!

V.¹⁴ „*župani*" = krajští úředníci *podobní* Salomounovým. Srv. výše 4, 7. nn. – „*služebníci*" osobní,

– „Skrze služebníky županů." I tázal se (dále): „Kdo počne bojovati?" On odpověděl: „Ty!"¹⁵ Sčel tedy služebníky županův a shledal, že jich bylo dvě stě třicet dva; po nich sčel lid, všechny syny Israelovy, sedm tisíc.¹⁶ O poledni vytáhli. Benadad pil ve svém stanu, až se opil a s ním třicet dva králové, kteří mu byli přišli na pomoc.¹⁷ Služebníci županů tedy vytáhli první. Tu bylo posláno k Benadadovi a oznámeno: „Mužstvo vytáhlo ze Samaře." ¹⁸ On řekl: „Jdou-li o mír, zjímějte je živé; nebo jdou-li bojovati, (také) je zjímějte živé!" ¹⁹ Vytáhli tedy služebníci županův a ostatní vojsko táhlo za nimi. ²⁰ I zabil každý muže, který proti němu přicházel, takže Syrští dali se na útěk, a Israelité je honili. Utekl i Benadad, král syrský, na koni se svými jezdci. ²¹ Vytáhl také král israelský a zabral koně i vozy. Tak způsobil Syrii velikou porážku. ²² Tu přistoupil prorok ke králi israelskému a řekl mu: „Jdi a sesil se; věz a viz, co dlužno činiti, nebo za rok král syrský vytáhne (zase) proti tobě."

²³ Služebníci krále syrského řekli jemu: „Bohové horší jsou bohové jejich, proto nás přemohli; ale lépe jest, abychom bojovali proti nim na rovinách; tak je přemůžeme." ²⁴ Ty tedy učin toto: Odstraň všechny krále od vojska svého, a postav vojevůdce místo nich; ²⁵ a nahraď počet vojáků, kteří ti padli, koně, kolik jsi jich prve měl, a vozy, kolik jsi jich prve měl; budeme bojovati proti nim na rovině, a uvidíš, že je přemůžeme." (Král) poslechl jejich rady a učinil tak.

²⁶ Když tedy bylo po roce, sčel Benadad Syrské a vytáhl do Afeku, by bojoval proti Israelovi. ²⁷ Také synové Israelovi byli sečteni; a nabravše spíše vytáhli jim v cestu a položili se proti nim jako (dvě malá) stáda koz, kdežto Syrských bylo plno v rovině. ²⁸ Tu přistoupiv jeden muž Boží, řekl králi israelskému: „Toto praví Hospodin: Protože řekli Syrští: „Bohem hor je Hospodin, ale není bohem údolí: dám všechno toto množství veliké v ruce tvé, abyste poznali, že já jsem Hospodin." – ²⁹ Šikovali se k bitvě sedm dní jedni proti druhým, sedmého pak dne svedli bitvu. I porazili synové Israelovi ze Syrských sto tisíc pěších za jeden den. ³⁰ Když zbylí utíkali do Afeku, do města, spadla zeď na dvacet sedm tisíc lidí zbylých. Také Benadad utekl a vešel do města, (a skryl se) do nejzazšího pokoje. ³¹ I řekli mu služebníci jeho: „Hle, slyšeli jsme, že králové domu israelského jsou milostiví; proto vezměme si žínice na bedra a provazy kolem hlavy, a pojďme ke králi israelskému, snad zachová nám životy." ³² Přepásali tedy žínice mi bedra svá, vzali si provazy kolem hlavy, přišli ke králi israelskému a řekli mu: „Služebník tvůj Benadad praví: Prosim tebe, by darován byl mi život!" I řekl Achab: „Žije-li ještě, je mým bratrem." ³³ Ti muži vzali to za dobré znamení, ihned chytli ho za to slovo úst jeho, a řekli: „Bratrem tvým Benadad." I řekl jim: „Jděte a přiveďte ho ke mně!" Když tedy k němu Benadad vyšel, pozdvihl ho (Achab) na svůj vůz. ³⁴ On pak mu řekl: „Města, která pobral otec můj otci tvému, navrátím; i tržiště udělej si v ulicích Damašku, jako udělal si otec můj v Samaři, a já učině smlouvu odtáhnou od tebe." Učinil tedy (Achab) smlouvu a propustil ho.

³⁵ Tehdy muž jeden ze synů prorockých řekl druhu svému slovem Hospodinovým: „Bij mne!" Avšak on nechtěl ho bít. ³⁶ Řekl mu tedy onen: „Že jsi nechtěl uposlechnouti hlasu Hospodinova, hle, až půjdeš ode mne, zabije tebe lev." A sotva že odešel od

soukromí, jacísi vojenští lokajové (či kauvásové), kteří byli spíše pro parádu nežli pro službu „ve fronte".

V. ³⁰ „spadla zeď", ježto ji Israelité byli podkopali, aby města dobyli. – Číslice veliká 27.000 sotva je původní. Místo „do nejzazšího pokoje" lépe překládati: „z pokoje do pokoje" utikal, hledaje, kde by se nejbezpečněji před Israelity skryl.

něho, uhodil na něj lev a zabil ho.³⁷ Řekl tedy jinému muži, kterého nalezl: „Bij mne.“ A ten ho bil až do krve.³⁸ Tu odešel prorok a postavil se králi do cesty; přetvořil si těž ústa i oči posypaným prachem.³⁹ Když pak ho král míjel, zvolal na krále a řekl: „Služebník tvůj vyšel, by bojoval z blízka, když přivedl kdosi ke mně jednoho muže, který“ utekl, a řekl: „Střež muže tohoto; ztratí-li se, bude život tvůj za život jeho, nebo zaplatíš hřivnu stříbra.“⁴⁰ Když pak já úzkostlivě sem tam jsem se obracel, náhle zmizel.“ I řekl mu král israelský: „To je tvůj rozsudek; tys jej vynesl sám.“⁴¹ Tu on ihned setřel si prach s obličejů, i poznal ho král israelský, že je (to) prorok.⁴² A řekl mu: „Toto praví Hospodin: Že jsi propustil muže hodného smrti z ruky své: bude život tvůj za život jeho a lid tvůj za lid jeho.“⁴³ I vrátil se král israelský domů, nechť je (to) slyšeti, a přišel rozzloben do Samaře.

Achab a Nabot. (21, 1.–29.)

HLAVA 21. – ¹ Po těchto událostech (stalo se toto:) Toho času měl Nabot jezraelský vinici, která byla v Jezraeli vedle (samého) paláce Achaba, krále samařského.² I pravil Achab Nabotovi: „Dej mi vinici svou, ať si udělám zahradu na zeleninu, nebo jest vedle samého domu mého; a dám ti za ni vinici lepší; nebo, je-li ti to milejší, dám částku stříbra, zač stoji.“³ Nabot mu odpověděl: „Milostiv buď mi Hospodin, abych dal dědictví otců svých tobě!“⁴ I přišel Achab domů hněvaje se a skřípaje (zuby) nad slovy, která byl pronesl k němu Nabot jezraelský řka: „Nedám ti dědictví otců svých.“ A vrhl sebou na pohovku, odvrátil tvář svou ke stěně a nejedl.

⁵ Když k němu vešla Jezabela, manželka jeho, řekla mu: „Čím je to, že tak zasmušilý je duch tvůj? A proč nejíš?“⁶ On jí odpověděl: „Mluvil jsem s Nabotem jezraelským a řekl jsem jemu: „Dej mi vinici svou, za peníze; nebo – libo-li – dám ti za ni vinici lepší.“ On však odpověděl: „Nedám ti vinice své!“⁷ I řekla mu Jezabela, manželka jeho: „Velikou vážnost máš a pěkně spravuješ království israelské! Vstaň, pojez a buď dobré mysli, já ti opatřím vinici Nahota jezraelského.“⁸ Napsala tedy list jménem Achabovým, zapečetila jej prstenem jeho, a poslala k starším a předním, kteří byli v městě jeho [a bydlili s Nabotem].⁹ Obsah listu byl tento: „Vyhlaste půst, posadte Nabota mezi předními z lidu,¹⁰ a postavte dva muže proti němu, ať svědčí: „Zlořečil Bohu a králi!“; pak ho vyvedte a ukamenujte, ať tak umře.“¹¹ Učinili tedy spoluměšťané jeho, [starší a přední, kteří bydlili s ním ve městě], jak byla rozkázala jim Jezabela, a jak psáno bylo v listě, který jim byla poslala:¹² vyhlásili půst, posadili Nahota mezi přední z lidu,¹³ a přivedše dva muže, pekelníky, kázali jim sednouti proti němu; oni pak. totiž (ti) pekelní-

V.³⁸. Místo: „*přetvořil si ústa i oči posypaným prachem*“ podle hebr. zavázal si stužkou na čele znamení (tetované?), že je prorokem.

V.⁴¹. „*setřel prach*“, t. j. snal stužku, která zakrývala jeho prorocké znamení na čele.

V.⁴². *Benhadad* byl *hoden smrti*, ježto upadl do klatby Hospodinovy a proroci podle všeho ji nad ním vyhlásili, že nemohl Achab o tom nevědět. – Jako prorok podle soudu Achabova ručí životem za svěřeného zajatce, který mu utekl, tak ručí životem svým Achab za Benhadada, kterého v nemístné milosti propustil. Kdyby byl vítězství lépe využítkoval, nebyl by Damašek zase lak brzy zmohutněl, nebyl by se odvážil tak záhy zase napadnouti Israele. – Achab dal život svůj za život Benhadadův u Ramotu galaadského (níže 22, 34.), a lid israelský pykal za svou přílišnou shovívavost potomními vpády Aramů za nástupcův Achabových.

HL. 21. V.⁴. Achab „*přišel domů*“ do Samaře z Jezraelu.

V.¹³. Podle 4. Král 9, 26. byli ukamenováni také Nabotovi synové, by nezůstal nikdo, jenž by mohl se dovolávat dědičného práva na vinici. – Ukamenováni byli na poli Nabotově 4. Král 9, 21. 26.), které bylo za městem, kdežto vinice jeho byla na kraji města, bezmála v městě samém.

níci, pronesli proti němu svědectví před lidem: „Zlořečil Nabot Bohu a králi." Pročež vyvedli ho za město, a kamenovali ho, až umřel.¹⁴ A vzkázali Jezabele: „Ukamenován je Nabot, je mrtev."

¹⁵ Když uslyšela Jezabela, že ukamenován je Nabot, že zemřel, řekla Achabovi: „Vstaň a zaber vinici Nabota jezeurského, který nechtěl ti povolit a dát ji za peníze; nebo (již) není živ Nabot, ale zemřel." ¹⁶ To uslyšev Achab, že je totiž Nabot mrtev, vstal a šel do vinice Nahota jezeurského, aby ji zabral. ¹⁷ Tu oslovil Hospodin Eliáše, Tesbana, a pravil: ¹⁸ „Vstaň a jdi dolů vstříc Achabovi, králi israelskému, který (sídí) v Samaři; hle, sestoupil do vinice Nabotovy, by ji zabral; ¹⁹ a promluv k němu takto: Toto praví Hospodin: „Zabil jsi a ujal ses (již) dědictví?" A potom dodej; „Toto praví Hospodin: Na tom místě, na kterém lízali psi krev Nabotovu, také tvou krev lízati budou!"

²⁰ I řekl Achab Eliášovi: „Dopadl jsi mne, svého nepřítele?" On odpověděl: „Ano, ježto ses zaprodal, abys činil, co je zlé v očích Hospodinových, (toto praví Hospodin:)" ²¹ „Hle, já uvedu na tebe neštěstí, pokosím, co po tobě zbude, a zabiji z Achaba močícího na stěnu, nevolníka i svobodného v Izraeli. ²² A učiním domu tvému, jako (jsem učinil) domu Jeroboama, syna Nabatova, a jako domu Baasy, syna Ahjásova; nebo skutky svými popuzoval jsi mne ke hněvu, a uvedl jsi do hříchův Israele." – ²³ Také však o Jezabele mluvil Hospodin řka: „Psi žráti budou Jezabelu na půdě jezeurské." – ²⁴ „Umře-li kdo z Achaba ve městě, žráti ho budou psi; umře-li na poli „žráti ho budou ptáci nebesí."

²⁵ Nebylo podobného Achabovi, který se zaprodal, by činil, co je zlé v očích Hospodinových; ponoukala ho totiž Jezabela, manželka jeho. ²⁶ Tak ohavně se zahodil, že chodil za modlami, právě tak, jako činili Amorrhejští, které vyplenil Hospodin před syny Israelovými.

²⁷ Když tedy uslyšel Achab řeči tyto, roztrhl roucho své, přikryl žínici (nahé) tělo své, postil se, spal v žínici a chodil se sklopenou hlavou. ²⁸ I oslovil Hospodin Eliáše, Tesbana, a řekl: ²⁹ „Viděls, jak se ponížil Achab přede mnou? Protože tedy ponížil se pro mne. neuvedu toho neštěstí za dnů jeho, ale za dnů syna jeho uvedu to neštěstí na dům jeho."

Achab spolčen s Josafatem. (22, 1.–54.)

HLAVA 22. – ¹ Nebylo pak tři léta války mezi Syrií a Israellem. ² Léta však třetího přišel Josafat, král judský, dolů ke králi israelskému. ³ – Tu pravil král israelský služebníkům svým: „Nevíte, že náš je Ramot v Galaadu, a my nedbáme, bychom jej vzali z moci krále syrského?" – ⁴ Josafatovi pak řekl: „Potáhneš se mnou na vojnu proti Ramotu v Galaadu?" ⁵ Josafat odpověděl králi israelskému: „Jak já, tak ty; lid můj a lid tvůj jedno jsou; a jezdcí moji jezdcí tvoji (jsou)." A (dále) pravil Josafat králi israelskému: „Zeptej se, prosím tě, dnes, co tomu řekne Hospodin."

V. ¹⁹. Ježto *Achab* se kál, byl mu trest zmírněn, odložen podle v. 29. níže. – Podle 22, 38. lízali sice psi krev Achabovu, která zůstala na voze, doslovně však vyplnilo se proroctví ve v. 19. předpověděné na Achabově druhém synu, který byl též „*jeho krev*". Viz 4. Král 9, 21. Nn

Hl. 22. V. ¹. „*tři léta*" byly poslední roky vlády Achabovy; podle našeho letopočtu: 857/856, 856/855, 855/854. Ne toliko, že nebylo války mezi Damaškem a Samaří, ale dokonce došlo k tomu, že se spojil Achab s Hadadezerem (který nastoupil ke konci r. 855 po Benhadadovi II.), a s jinými spojenci proti králi assyrskému *Salmanassarovi II.* a bojovali společně u *Qarqaru* (na řece Orontu) na jaře r. 854.

⁶ Shromáždil tedy král israelský prorokův okolo čtyř set mužův a řekl jim: „Mám táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě, či nechati tak?“ Oni odpověděli: „Táhni; a dá jej Hospodin v ruku krále!“ ⁷ Josafat však se tázal: „Není tu (již) žádného proroka Hospodinova, bychom se tázali skrze něho?“ ⁸ Král israelský odvětil Josafatovi: „Ještě je muž jeden, skrze kterého můžeme se zeptati Hospodina, ale já ho nenávidím, ježto neprorokuje mi nic dobrého, ale (jen) zlé, Micheáš, syn Jemlův.“ Josafat mu řekl: „Nemluv, tak, králi!“ ⁹ Povolal tedy král israelský komorníka jednoho a řekl mu: „Přiveď sem rychle Micheáše, syna Jemlova!“ ¹⁰ Seděli pak král israelský a Josafat, král judský, každý na křesle svém, oděni jsouce rouchem královským, na humně u vchodu do brány samařské, a všichni proroci prorokovali přeci nimi. ¹¹ Sedekjáš, syn Chanaanův, udělal si dokonce železné rohy a řekl: „Toto praví Hospodin: „Těmito roztrkáš Syrii, až ji zahladíš.“ ¹² Podobně i všichni ostatní proroci prorokovali řkouce: „Táhni na Ramot v Galaadě, budeš mít štěstí, a dá jej Hospodin v ruce královny.“ ¹³ Posel, který šel, aby zavolal Micheáše, pravil mu: „Hle, řeči proroků jedněmi ústy předpovídají štěstí králi; buď tedy řeč tvá jako řeč jejich, a mluv o zdaru.“ ¹⁴ Micheáš mu však řekl: „Jakože živ je Hospodin! Kokoli mi řekne Hospodin, to budu mluvit.“ ¹⁵ Když tedy přišel ke králi, řekl mu král: „Micheáši, máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadu, nebo nechati toho?“ On mu odpověděl: „Táhni, budeš mít štěstí, a dá jej Hospodin v ruce královny.“ ¹⁶ Tu mu pravil král: „Opět a opět třeba tě zapřísahali, bys mi nemluvil nežli co pravdivého jest ve jménu Hospodinově.“ ¹⁷ Tu pravil on: „Viděl jsem veškeren lid israelský, an rozptýlen je po horách jako ovce, které nemají pastýře. I řekl Hospodin: „Nemají tito pána; vrať se každý domů v pokoji.“ ¹⁸ Řekl tedy král israelský Josafatovi: „Zdali jsem neřekl, že mi neprorokuje nikdy nic dobrého, ale vždycky zlé?“ ¹⁹ On pak pravil dále: „Proto slyš řeč Hospodinovu! Viděl jsem Hospodina sedícího na trůně svém a všechno vojsko nebeské stojící při něm po pravici i po levici.“ ²⁰ I řekl Hospodin: „Kdo oklame Achaba, krále israelského, by vytáhl a padl u Ramotu galaadského?“ I mluvil ten tak a jiný jináč. ²¹ Vystoupil pak (jeden) duch, postavil se před Hospodina, a řekl: „Já oklamu ho.“ Hospodin se ho tázal: „Čím?“ ²² On odpověděl: „Vyjdu, a budu duchem lživým v ústech všech proroků jeho.“ I řekl Hospodin: „Oklamáš (ho), dokážeš (toho); vyjdi a učiň tak!“ ²³ Nyní tedy, hle, Hospodin dal ducha lživého do úst všech proroků tvých, kteří tuto jsou, ježto Hospodin ustanovil neštěstí na tebe.“ ²⁴ Tu přistoupil Sedekjáš, syn Chanaanův, dal Micheášovi políček, a řekl: „Což tedy mne opustil Hospodin, a mluvil k tobě?“ ²⁵ Micheáš řekl: „Uzříš to v ten den, až utíkati budeš z pokoje do pokoje, aby ses ukryl.“ ²⁶ I přikázal král israelský: „Vezměte Micheáše, a nechať jest u Amona, starosty města, a u Joasa, syna králova,“ ²⁷ a rcete jim: „Toto praví král: Dejte tohoto muže do žaláře, a živte ho chlebem utrpení a vodou úzkosti, dokud se šťastně nevrátím.“ ²⁸ Tu pravil Micheáš: „Vrátíš-li se šťastně, tedy nemluvil

V. ⁶. n. Byli to „dvorní“ proroci, kteří „prorokovali“ tak, aby se zalichotili králi. Josafat je prohlédl; proto ptá se na jiného proroka, pravého, přísného Jahvovce.

V. ¹⁵. Prorok odpovídá *ironicky* a štiplavě slovy ostatních proroků; chce říci, že jejich proroctví není pravé. Král chápe.

V. ²². Rozkaz Boží, by duch šel a ústy proroků, lží, Achaba oklamal, nesrovnává se sice s pojmem Boha, nejvyšší pravdy, která klamati nemůže. Lež může toliko *připustiti*. Mluva starozákonní však nerozlišuje přesně toho, co Boží prozřetelnost přímo působí a co toliko nepřímo dopouští, ale připisuje obě stejným skorem způsobem Bohu. Srv. Ex 4, 21; 2. Sam 16, 10. Ostatně dlužno mít na paměti zvláštní slovesný druh vidění (podobenství).

V. ²⁸. Co jest ve hranaté závorce, pojal sem z Mich 1, 2. *opisovač*, který se nesprávně domníval, že tento Micheáš je týž, jehož proroctví zachována mezi dvanácti proroky „menšími“; ten však žil později. Viz

skrže mne Hospodin." [A dodal: „Slyšte to všichni lidé!"]

²⁹ Táhl tedy král israelský a Josafat, král judský, proti Ramotu v Galaadě. ³⁰ „Vezmi zbroj“ – pravil král israelský Josafatovi – „a táhni do boje oblečen jsa ve své roucho.“ Král israelský však se převlékl a tak šel do boje. ³¹ Král syrský pak přikázal svým velitelům vozů: „Nebojujte proti malému ani velkému, než proti samému králi israelskému.“ ³² Když tedy uźřeli velitelé vozů Josafata, domnívali se, že by on byl král israelský, proto obořivše se naň, bojovali proti němu. Josafat vzkřikl. ³³ I upozorovali velitelé vozů, že on není král israelský, a nechali ho. ³⁴ Tu natáhl muž jeden lučiště a na nejisto střelu vystřeliv náhodou ranil krále israelského mezi plicemi a žaludkem. Pročež on tekl vozkovi svému: „Obrať a vyvez mne z vojska, nebo [těžce] raněn jsem.“ ³⁵ Avšak bylo třeba bojovati ten den a tak zůstal státi král israelský na svém voze proti Syrům, až večer umřel – krev z rány tekla do košatiny vozu. – ³⁶ Ještě před západem slunce volal hlasatel po veškerém vojstě: „Vrať se každý do města svého a do země své.“ ³⁷ Když tedy král byl mrtev, přenesli ho do Samaře a pochovali ho v Samaři. ³⁸ I myli vůz jeho v rybníku samařském, a psi lízali krev jeho, [když umývali uzdy], podle řeči Hospodinovy, kterou byl promluvil.

³⁹ Ostatní děje Achabovy a vše, co činil, jaký dům ze slonové kosti vystavěl, i města, která opevnil, to zapsáno je v knize Letopisů králův israelských. ⁴⁰ Zesnul tedy Achab s otci svými, a stal se králem Ochozjáš, syn jeho, místo něho.

⁴¹ Josafat, syn Asův, stal se králem nad Judou léta čtvrtého Achaba, krále israelského. ⁴² Třicet pět let mu bylo, když počal kralovati, a dvacet pět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Azuba, dcera Salaje. ⁴³ Chodil úplně po cestě Asy, otce svého, aniž se od ní uchýlil, konaje, co správné bylo v očích Hospodinových. ⁴⁴ Avšak výšin neodstranil, nebo lid ještě obětoval a páčil kadidlo na výšinách. ⁴⁵ Josafat měl pokoj s králem israelským.

⁴⁶ Ostatní děje Josafatovy, jeho činy i války, které vedl, ty zapsány jsou v Letopisech králůjudských.

⁴⁷ Také zbytky ženařů, kteří byli zůstali za dnů Asy, otce jeho, vyplenil ze země.

⁴⁸ v Edomsku nebyl tehdy král ustanoven.

⁴⁹ Král Josafat dal nadělati lodí na moři, které se měly plaviti do Ofiru pro zlato; ale nemohly se plaviti, ježto se ztroskotaly v Asiongaberu. ⁵⁰ Tehdy řekl Ochozjáš, syn Achabův, Josafatovi: „Nechť jedou služebníci moji se služebníky tvými na lodích!“ Josafat však nechtěl. ⁵¹ I zesnul Josafat s otci svými, a pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého. A stal se králem Joram, syn jeho, místo něho.

⁵² Ochozjáš, syn Achabův, stal se králem nad Israelem v Samaři léta sedmnáctého Josafata, krále judského, a kraloval nad Israelem dvě léta. ⁵³ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, chodě po cestě otce svého i matky své, a po cestě Jeroboama, syna Nabatova, který uvedl do hříchů lid israelský. ⁵⁴ Sloužil také Baalovi a klaněl se mu, a (tak) popudil Hospodina, Boha Israelova, právě tak, jako činil otec jeho.

Mich 1, 1.

V. ³⁰. Achab se převlékl za prostého vojáka nebo za důstojníka, domnívaje se, že tak snáze vyvázne živ a zdrav z bitvy. O rozkazu krále aramského (níže v. 31.) sice nevěděl, ale mohl jej tušiti.

V. ⁴⁰. Nastoupil před podzimem r. 854 před Kristem a následujícího roku zemřel.

V. ⁴⁸. Podle hebr. panoval tam *místodržitel*/místo krále, t. j. *místo Josafata*.

ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

(podle hebrejského DRUHÁ).

Ochozjáš a Eliáš, (1, 1.–18.)

HLAVA 1. – ¹ Po smrti Achabově odpadl Moab od Israele.

² Ochozjáš spadl skrze mříži svého horního pokoje, který měl v Samaři, a rozstonal se; i poslal posly říka jim: „Jděte, ptejte se Beelzebuba, boha akkaronského, budu-li moci ožít z této nemoci své.“

³ Anděl Hospodinův pravil však Eliášovi Tesbanu: „Vstaň, jdi vstříc poslům krále samarského a ři jim: „Zda není Boha v Israeli, že jdete dotazovati se Beelzebuba, boha akkaronského?“ ⁴ Protož toto praví Hospodin: S lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš!“ I odešel Eliáš. ⁵ Když se vrátili poslové k Ochozjásovi, tázal se jich: „Proč jste se vrátili?“ ⁶ Oni mu odpověděli: „Muž (jeden) potkal se s námi, a řekl nám: „Jděte, vraťte se ke králi, který poslal vás, a rcete mu: „Toto praví Hospodin: Zda není Boha v Israeli, že posíláš tázati se Beelzebuba, boha akkaronského? Proto s lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš.“ ⁷ On jim řekl: „Jaké podoby a postavy je muž ten, který se potkal s vámi a mluvil slova tato?“ ⁸ Oni řekli: „Muž v (plášti ze) srsti a pasem koženým přepásaný na bedrách.“ Tu on řekl: „Eliáš Tesban je to!“

⁹ I poslal k němu padesátníka s padesáti muži, kteří byli pod ním. Ten tedy šel k němu, an seděl na vrchu hory, a řekl: „Človče Boží, král rozkázal, abys sestoupil dolů.“ ¹⁰ Eliáš odpovídaje řekl padesátníkovi: „Jsem-li člověk Boží, nechať sestoupí oheň s nebes a pohltí tebe i tvých padesát!“ I sestoupil oheň s nebes a pohltil jej i padesát (mužů), kteří byli s ním. – ¹¹ A opět poslal k němu (král) padesátníka jiného a padesát (mužů) s ním. Ten mu pravil: „Človče Boží, toto praví král: „Rychle sestup dolů!“ ¹² Eliáš odpovídaje řekl: „Jsem-li já člověk Boží, nechať sestoupí oheň s nebes, a pohltí tebe i tvých padesát!“ Sestoupil tedy oheň s nebes, a pohltil jej i padesát jeho mužů).

¹³ Opět poslal padesátníka třetího a padesát (mužů), kteří s ním byli. Ten přišed, sklonil kolena před Eliášem a prosil ho říka: „Človče Boží, nepohrdej životem svým, ani životy služebníků tvých, kteří se mnou jsou!“ ¹⁴ Hle sestoupil oheň s nebes a pohltil dva první padesátníky a padesát (mužů), kteří byli s nimi; ale nyní prosím, abys smiloval se nad životem svým.“ ¹⁵ I pravil anděl Hospodinův Eliášovi: „Sestup s ním, neboj se!“ Tedy vstav, šel s ním ke králi ¹⁶ a pravil mu: „Toto praví Hospodin: Že jsi poslal posly, by se tázali Beelzebuba, boha akkaronského: – [jako by nebylo Boha v Israeli, kterého by ses mohl tázati] proto s lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš!“ ¹⁷ I zemřel podle řeči Hospodinovy, kterou promluvil Eliáš, a stal se králem Joram, bratr jeho, místo něho, [léta druhého Jorama, syna Josafatova, krále judského], nebo neměl syna.

¹⁸ Ostatní skutky Ochozjásovy, které učinil, ty zapsány jsou v Letopisech králův israelských.

Místo Eliáše nastupuje Eliseus. (2, 1.–25.)

HLAVA 2. – ¹ Když chtěl Hospodin vyzdvihnouti Eliáše u vichru do nebe, šli (právě) Eliáš a Eliseus z Galgaly. ² I řekl Eliáš Eliseovi: Zůstaň tu, nebo Hospodin poslal mne až do Betelu.“ Eliseus mu však řekl: „Jakože žije Hospodin, a jakože žiješ ty! Nespustím se

Hl. 1. V. ¹⁷. Co je v závorce, je glosa nesprávná. Neboť Joram, nástupce Ochozjášův, zúčastnil se ještě s Josafatem výpravy, jak plyne z 3, 4. nn. – Místo „druhého léta Jorama“ dlužno čísti: „dvacátého druhého roku Josafata“, t. j. r. 854/853 před Kr.

tebe!" Když tedy přišli do Betelu, ³ vyšli synové proroctví, kteří byli v Betelu, k Eliseovi a řekli mu: „Viš-li, že dnes vezme Hospodin pána tvého od tebe?" On odpověděl: „I já (to) vím; mlčte!"

⁴ Když pak (opět) pravil Eliáš Eliseovi: „Zůstaň tu, nebo Hospodin poslal mne do Jericha!", řekl tento: „Jakože žije Hospodin a jakože žiješ ty! Nespustím se tebe!" Když tedy přišli do Jericha, ⁵ přistoupili synové proroctví, kteří byli v Jerichu, k Eliseovi a řekli mu: „Viš-li, že dnes vezme Hospodin pána tvého od tebe?" On odpověděl: „I já (to) vím; mlčte!"

⁶ Řekl pak mu Eliáš: „Zůstaň tu; nebo Hospodin poslal mne až k Jordánu." On však řekl: „Jakože živ je Hospodin a jakože živ jsi ty! Nespustím se tebe!" Šli tedy oba spolu, ⁷ a padesát mužů ze synů prorockých šlo za nimi a postavili se proti nim zdaleka; oni pak oba zastavili se u Jordánu. ⁸ Tu vzal Eliáš plášť svůj, svinul jej, udeřil na vodu, a ta rozdělila se na dvě strany, že přešli oba po suchu. ⁹ Když přešli, řekl Eliáš Eliseovi: „Žádej, co chceš, ať učiním tobě, prve nežli vzat budu od tebe." I řekl Eliseus: „Prosím, aby byl ve mně dvojnásobně duch tvůj!" ¹⁰ On odpověděl: „Nesnadné věci jsi požádal: avšak uzříš-li mě, když vzat budu od tebe, stane se ti, co jsi žádal; pakli neuzříš, nestane se."

¹¹ Když pak šli dále a jdouce rozmlouvali, aj, vůz ohnivý, a koně ohniví oddělili oba od sebe, a Eliáš vystoupil u vichru do nebe. ¹² Eliseus to viděl, i volal: „Otče můj, otče můj, voze Israelův a vozataji jeho!" Když pak ho již neviděl, uchopiv roucha svá, roztrhl je na dva kusy.

¹³ I zdvihl plášť Eliášův, který mu byl spadl, vrátil se, zastavil se na břehu jordánském, ¹⁴ a pláštěm Eliášovým, který mu spadl, udeřil na vodu. [Avšak nerozdělila se.] A řekl: „Kde je Bůh Eliášův také nyní?" [A udeřil na vodu.] I rozdělila se sem a tam, že přešel Eliseus. ¹⁵ Vidouce (to) naproti synové proroctví, kteří sídlili v Jerichu, řekli: „Spočinul duch Eliášův na Eliseovi." A vyšedše mu vstříc poklonili se mu až k zemi, ¹⁶ a pravili mu: „Hle, se služebníky tvými je (tu) padesát mužů silných; ti mohou jít a hledati pána tvého; snad ho zanesl duch Hospodinův, a hodil jej na některou horu nebo do některého údolí." On však řekl: „Neposílejte!" ¹⁷ Nutili ho tedy, až přivoliť řka: „Pošlete!" I poslali padesát mužů, kteří hledali tři dny, ale nenalezli (nic). ¹⁸ Když se vrátili k němu – on bydlil v Jerichu – řekl jim: „Zda-li jsem vám neřekl: Neposílejte?"

¹⁹ Tu pravili obyvatelé města Eliseovi: „Hle, pobyt v městě tomto je výborný, jak, pane, sám vidíš; ale vody jsou špatné a krajina je neplodná." ²⁰ On řekl: „Přineste mi nádobu novou, a nasypte do ní soli." Když ji přinesli, ²¹ vyšed ku prameni vod, vysypal do něho sůl a řekl: „Toto praví Hospodin: Uzdravil jsem vody tyto a nebude již smrti v nich ani neplodnosti." ²² A tak uzdraveny jsou vody ty až do dneška. podle slova Eliseova, které

HI. 2. V. ¹¹. *Ohnivý vůz, ohniví koně*, jakož i vichor srovnávají se s okolnostmi, které provázejí Boha, když se zjevuje. Srv. Ex 3, 2; 24, 17; Ez 1, 4; Is 30, 27; Ž 17. (2. Sam 22, 9. 13. nn.), Eliáš unesen na jaře nebo v létě r. 853 před Kristem. Vzát z tohoto světa jako *Henoch* (Gn 5, 18.–24.). Svým působením byl podoben Mojžíšovi, ano možno jej nazvat *druhým Mojžíšem*. Byl proto od nejstarších dob vysoce vážen a ctěn. Srv. Sir 48, 1.–10. V životě jeho nalézáme mnoho podobného s Janem Křtitelem (Mal 3, 1; Lk 1, 17; Is 40, 3; Mt 3, 3.), ano i 3 Kristem samým. Proto mohli Židé pokládati oba za Eliáše (Jan 1, 21; Mt 16, 14; Mk 6, 15.). Nikomu nedostalo se cti jako Mojžíšovi a *Eliášovi*, když se proměnil Pán na hoře (Mt 17, 2.), nikomu nedostalo se z úst nejpopulanějších takové chvály jako Janu Křtiteli a *Eliášovi* (Mt 3, 13. nn.; 11, 9. nn.; Jan 5, 35.). Církev slaví jeho památku dne 20. července.

V. ^{11b}. „do nebe" neznamená tu místo, kde vyvolení na Boha patří tváří v tvář, ale místo, na které vzat i *Henoch*.

V. ²². Je to dnešní „*Pramen Eliseův*", zvaný též '*Ain es-sultán*'. Viz Jos 2, 1. HI. 3. V. ⁸. n. „řekl" Joram.

byl promluvil.

²³ Odtud pak odešel nahoru do Betelu; a když šel nahoru, cestou malí chlapci, vyšeďše z města, posmívali se mu, říkajíc: „Stoupej, lysý. stoupej, lysý.“ ²⁴ On se ohlédl, a když je viděl, zlořečil jim ve jménu Hospodinově. I vyšly dva medvědi z lesa a roztrhali z nich čtyřicet dva chlapce.

²⁵ Pak šel odtud na horu Karmel, a tamodtud vrátil se do Samaře.

Joram, syn Achabův. (3, 1.–27.)

HLAVA 3. – ¹ Joram, syn Achabův, stal se králem nad Israelem v Samaři léta osmnáctého Josafata, krále judského. A kraloval dvanáct roku. ² Činil, co je zlé v očích Hospodinových, ale ne jako otec jeho a matka, neboť odstranil modly Baalovy, které byl udělal otec jeho. ³ Avšak ve hříších Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, vězel, nevzdal se jich.

⁴ Mesa, král moabský, choval mnoho dobytka, a platil králi izraelskému sto tisíc beránek a sto tisíc beranů s vlnou. ⁵ Když však Achab umřel, zrušil (Mesa) smlouvu, kterou měl s králem izraelským. ⁶ Vytáhl tedy král Joram ten den ze Samaře a sčítel veškerého Israele. ⁷ Poslal také k Josafatovi, králi judskému, a vzkázal (mu): „Král moabský odtrhl se ode mne; pojď se mnou proti němu na vojnu!“ On odpověděl: „Potáhnú; kdo je můj, je tvůj; lid můj, lid tvůj, a koně moji, koně tvoji.“ ⁸ A řekl: „Kterou cestou potáhneme?“ On odpověděl: „Po poušti Edomské.“ ⁹ Táhlí tedy, král izraelský, král judský a král edomský. Když urazili v oblouku cestu sedmi dní, nebylo vody vojskům ani dobytku, který šel za nimi. ¹⁰ I pravil král izraelský: „Ach běda, běda, shromáždil nás tu Hospodin tři krále, aby nás vydal v ruce Moabov!“ ¹¹ Josafat se tázal: „Je tu prorok Hospodinův, abychom prosili Hospodina skrze něho?“ Jeden ze služebníků krále izraelského odpověděl: „Je zde Eliseus, syn Safatův, který líval vodu na ruce Eliášovy.“ ¹² I řekl Josafat: „U toho je řeč Hospodinova!“ A šli k němu dolů, král izraelský, Josafat, král judský a král edomský. ¹³ Eliseus však řekl králi izraelskému: „Co mně a tobě jest? Jdi ku prorokům otce svého a matky své!“ I řekl mu král izraelský: „Proč shromáždil Hospodin tři krále tyto, aby je vydal v ruce Moabov?“ ¹⁴ Eliseus mu odpověděl: „Jakože živ je Hospodin zástupů, před jehožto tváří stojím! Kdybych si nevážil Josafata, krále judského, tebe bych si nevšímal, aniž popatřil (na tebe)!“ ¹⁵ Ale nyní přiveďte mi hudec!“ Když pak hudec hrál, snesla se na něho ruka Hospodinova, že řekl: ¹⁶ „Toto praví Hospodin: „Nadělejte v korytě tohoto údolí jam.“ ¹⁷ Nebo toto dí Hospodin: Neuzříte větru ani deště, a přece toto údolí naplní se vodou, že budete pít vy, i čeládky vaše i dobytek váš.“ ¹⁸ Ale to (ještě) málo je před Hospodinem; dát i Moabské v ruce vaše. ¹⁹ A zpusťšíte všechna hrazená města, [všecka města nejlepší,] všechno stromové ovocné posekáte, všechny studné vod zasypete, a všechna výborná pole kamením přikryjete.“ ²⁰ Ráno tedy, kdy podávána bývá obět, hle, vody přicházely od Edomska, a naplněna byla země vodami.

²¹ Všichni Moabští, uslyševše, že králové vytáhli, by bojovali proti nim, svolali všechny, kteří byli jen poněkud schopni boje, a postavili se na pomezí. ²² Když časně ráno vstali, když již slunce vzešlo proti těm vodám, viděli Moabští naproti vody červené jako krev, ²³ i řekli: „Krev je to od meče; bojovali králové proti sobě, a pobili jedni druhé. Nyní pospěš,

– „odpověděl“ Josafat. – Táhlí *na jaře* r. 853, prvního roku vlády Joramovy a dvacátého druhého roku panování Josafatova.

K v. ¹⁵. srv. 1. Sam 10, 5. – Eliseus káže hudeci hráti, aby sebral mysl, rozhořčenou na krále izraelského, ji uklidnil, modlitbou k Bohu povzněl a tak připravil na to, by přijala od Boha proroctví. (Kornel van Steen.)

Moabe, na kořist!" ²⁴ Když tak přišli k ležení israelskému, Israelité povstali a porazili Moabské, že se dali na útěk před nimi. Vítězové šli za nimi, bili (dále) Moabské, ²⁵ města zpustošili, všechna pole výborná, ježto každý házel kamení, zaházeli, všechny studny vod zasypali, všechno stromoví ovocné posekali, takže toliko Kír-Charešeth zůstalo. I obklíčili to město prakovníci a velikým dílem je rozstříleli. ²⁶ Když to viděl král moabský, že totiž nepřátelé nabyli vrchu, vzal s sebou sedm set mečem ozbrojených bojovníků, by se prosekali ke králi edomskému, avšak nadarmo. ²⁷ Uchopiv tedy syna svého prvorozeného, který měl kralovati místo něho, obětoval ho v celopal na zdi. I stal se hněv veliký v Israeli, a hned odtáhli od něho a vrátili se do země své.

Zázraky Eliseovy. (4, 1.–44.)

HLAVA 4. – ¹ Kterási žena z manželek prorockých volala k Eliseovi řkouc: „Služebník tvůj, muž můj, umřel – ty víš, že služebník tvůj bál se Hospodina – a hle, věritel přišel, aby si vzal oba syny mé za nevolníky." ² Eliseus jí řekl: „Co chceš, abych ti učinil? Pověz mi, co máš v domě svém." Ona odpověděla: „Nemá služebnice tvá nic v domě svém, nežli maličko oleje, aby se jím mazala." ³ „Jdi." pravil jí, „a vypůjč si ode všech sousedek svých nádob prázdných nemálo.

⁴ Pak vejdi, zavři dveře po sobě i po synech svých, nalévej z něho do všech těch nádob, a když bude některá plná, odstav ji." ⁵ Šla tedy žena, zavřela dveře po sobě a po synech svých, oni podávali nádoby a ona nalávala. ⁶ Když byly plné nádoby, řekla synu svému: „Podej mi ještě nádobu!" On však odpověděl: „Nemám!" I zastavil se olej. ⁷ Tedy přišla ona a zvěstovala to člověku Božímu. A ten řekl: „Jdi, prodej olej. a zaplať věriteli svému: ty pak a synové tvoji živi budete z ostatku."

⁸ Kteréhosi dne šel Eliseus Sunamem. Tam byla zámožná žena. která jej zadržela, by (u ní) pojedl: kdykoli pak tudy chodíval, stavíval se u ní, a jídal (tam). ⁹ Ta řekla muži svému: „Seznávám, že svatý muž Boží je ten (člověk), který často chodívá k nám. ¹⁰ Udělejme mu tedy nahoře malý pokojík, a dejme mu do něho lůžko, stůl, stolicí a svícen, aby tam mohl bydleti, když k nám přijde." ¹¹ Jednoho dne tedy přišed, uchýlil se do pokojíka horního, a tam přenocoval. ¹² Řekl pak Giezimu, služebníku svému: „Zavolej tu Sunamku!" I zavolał ji, a ona postavila se před něho. – ¹³ A pravil služebníku svému: „Rci jí: Hle, pilně ve všem sloužila jsi nám: co chceš, abych ti učinil? Potřebuješ něčeho, a chceš, bych promluvil (o tom) s králem nebo s velitelem vojska?" Ona odpověděla: „Mezi svými lidmi bydlím." ¹⁴ I tázal se: „Co tedy chce. bych jí učinil?" „Neptej se" – vece Giezi – „nebo syna nemá. a muž její starý jest." – ¹⁵ Rozkázal tedy, by ji povolal. Ona. jsouc povolána, zůstala státi přede dveřmi. ¹⁶ On jí řekl: „Za rok, tento čas [a právě v tuto hodinu], budeš-li živa (a zdráva), budeš mít v životě syna." Ona však odpověděla: „Nechtěj, prosím, pane můj, muži Boží. nechtěj klamati služebnici svou!"

¹⁷ I počala žena a porodila syna po roce v ten čas [a v tu hodinu. jak byl řekl Eliseus. ¹⁸ Když chlapec povyrostl, vyšel kteréhosi dne k otci svému, k žencům. ¹⁹ I řekl otci svému: „Hlava mne bolí, bolí mne hlava." On pak řekl služebníku: „Vezmi a zaved jej k matce jeho." ²⁰ Ten tedy ho vzal, zavedl k matce a ta měla jej na klíně až do poledne; pak umřel. ²¹ Tu ona šla nahoru, položila jej na lůžko člověka Božího, zavřela dveře, vyšla, ²² zavolala muže svého a řekla: „Pošli se mnou. prosím, jednoho ze služebníkův a oslici, ať se dostanu rychle k muži Božímu, a opět se navrátím!" ²³ On jí řekl: „Proč chceš jíti k němu? Dnes není nov měsíce ani sobota." Ona však odpověděla: „Půjdu!", ²⁴ osedlala oslici a

V. ²⁷ „v Israeli" t. j. proti Israeli. Vojsko spojenců bylo stíženo nějakou pohromou, nejspíše morem.

přikázala služebníkovi: „Poháněj a pospěš! Ať se mi nezastavíš cestou, leč ti přikáží, abys tak učinil.“²⁵ Tak jela. až přijela k muži Božímu na horu Karmel. Když ji muž Boží užířel proti (sobě), řekl Giezimu, služebníkovi svému: „Hle, ona Sunamka!“²⁶ Proto jdi jí vstříc a řci jí: „Máš se dobře ty, muž tvůj a syn tvůj?“ Ona odpověděla: „Dobře!“²⁷ Když pak přišla k muži Božímu na horu. chopila se nohou jeho. Giezi přistoupil, aby ji odstrčil. Člověk Boží však řekl: „Nech jí; neboť v hořkosti je duše její, a Hospodin zatajil to přede mnou, neoznámiv mi toho.“²⁸ Ona pak mu řekla: „Zda jsem žádala syna od pána mého? Zda jsem ti neřekla: „Našel mne?““²⁹ Tu pravil on Giezimu: „Přepas bedra svá, vezmi hůl mou do ruky, a jdi. Potkáš-li koho, nepozdravuj ho: a pozdraví-li tě kdo, neodpovídej mu: a polož hůl mou na tvář chlapcovu.“³⁰ Matka chlapcova však řekla: „Jakože živ je Hospodin a jakože živa je duše tvá! Nespustím se tě!“ A stal tedy a šel za ní.³¹ Giezi je předešel, a položil hůl na tvář chlapcovu, ale nebylo hlasu ani citu (pozorovati); proto vrátil se jemu vstříc a oznámil mu řka: „Nevstal chlapec.“³² Když tedy vešel Eliseus do domu. chlapec, hle, mrtev ležel na jeho lůžku.³³ I vešel, zavřel dveře po sobě a po chlapci, a modlil se k Hospodinu.³⁴ Pak si stoupl nahoru a zpolehl na dítě; ústa svá položil na ústa jeho, oči své na oči jeho, ruce své na ruce jeho. Když se tak sklonil nad ním, zahřálo se tělo chlapcovo.³⁵ Vrátiv se, prošel se po domě jednou sem a tam, šel (zase) nahoru a zpolehl na něj; i zažíval chlapec sedmkrát, a otevřel oči.³⁶ Zavolav tedy Gieziho, řekl mu: „Zavolej Sunamku!“ Ta jsouc zavolána vešla k němu. Když pak jí řekl: „Vezmi syna svého!“³⁷ přišla, padla mu k nohám, poklonila se k zemi, vzala si syna a vyšla.

³⁸ Eliseus přišel zase do Galgaly. Byl pak hlad v krajině té. Synové proroctví seděli před ním. I řekl služebníkovi svému: „Přistav hrnc veliký a uvař pokrm synům prorockým!“³⁹ I vyšel jeden na pole, by nasbíral zelin polních: nalezl jakousi divokou révu, nasbíral z ní tykvic planých plný plášť, a vrátiv se skrál je do hrnce na pokrm; nebo nevěděl, co by to bylo.⁴⁰ Když však (to) nalili druhům, aby jedli, a když ti pokrmu okusili, zkríkli: „Smrt (je) v hrnci, muži Boží!“ A nemohli jísti.⁴¹ Ale on řekl: „Přineste mouky!“ Když přinesli, nasypal do hrnce, a řekl: „Nalij (těm) lidem, ať jedí!“ A nebylo již žádné hořkosti v hrnci.

⁴² Muž pak nějaký přišel z Baal-Salisy nesa muži Božímu chleby z prvin, dvacet chleběů ječných, a nové obilí v mošně. A on řekl: „Dej (to) lidu, ať jí!“⁴³ I odpověděl mu služebník jeho: „Co je to, bych (to) předložil stu mužů?“ On opět řekl: „Dej lidu, ať jí; neboť toto praví Hospodin: Jísti budou a (ještě) zbude!“⁴⁴ Předložil jim (to) tedy, i jedli a zbylo podle slova Hospodinova.

Naaman a Eliseus. (5, 1.–27.)

HLAVA 5. — ¹ Naaman, velitel vojska krále syrského, byl muž mocný u pána svého a ctěný; neboť skrze něho dal Hospodin vítězství Syrii; byl to muž vlivný a bohatý, ale malomocný.

² Ze Syrie byli vyšli lupiči, a přivedli ze země israelské zajatou dívku malou, a ta dostala se do služby manželky Naamanovy.³ I řekla paní své: „Ó, by byl pán můj u proroka, který je v Samaři! Jistě uzdravil by ho od malomocenství, které má.“⁴ Tu šel Naaman k pánu svému, a oznámil mu to řka: „Takto a takto mluvila děvčečka ze země israelské.“⁵

Hl. 4. K v.⁴³ n. srovnaj zázračné nasycení lidu Mt 14, 13.–21; 15, 29. až 39; Lk 9, 10.–17; Jan 6, 1.–13. K těmto a nn. zázrakům Eliseovým srv. zázraky v životopisech církevních světců, zejména zakladatelů řeholí. Upevňovaly důvěru žáků Eliseových v pečlivou prozřetelnost Boží, která se stará nápadným způsobem o tělesné potřeby služebníků Božích.

Hl. 5. V.¹. Bylo to jeho „malomocenství“ toliko plané, lišeje, vyrážka nebo podobná kožní nemoc.

Král syrský mu řekl: „Jdi, a já pošlu list králi israelskému.“ On tedy odešel, a vzav s sebou deset hřiven stříbra, šest tisíc zlatákův a desateré roucho na převlek, ⁶ přinesl list králi israelskému v tato slova: „Když obdržíš tento list, věz, že posílám k tobě Naamana, služebníka svého, bys ho uzdravil od malomocenství jeho.“ ⁷ Když přečetl král israelský list, roztrhl roucha svá a řekl: „Zda jsem já bohem, abych mohl život vzíti a dáti, že tento poslal ke mně, bych uzdravil člověka od malomocenství jeho? Pozorujte a vizte, že příčin hledá proti mně!“ ⁸ Když to uslyšel Eliseus, muž Boží, že totiž král israelský roztrhl roucha svá, vzkázal mu: „Proč jsi roztrhl roucha svá? Ať přijde ke mně a zví, že je prorok v Israeli!“

⁹ Přišel tedy Naaman s koňmi a vozy, a zastavil se u dveří domu Eliseova. ¹⁰ Eliseus poslal k němu posla a vzkázal: „Jdi, a umej se sedmkrát v Jordáně, i bude uzdraveno tělo tvé a budeš čist!“ ¹¹ Naaman se rozhněval, a bral se odtud, řka: „Domníval jsem se, že vyjde ke mně, že stoje vyzývati bude jméno Hospodina, Boha svého, a že dotkna se rukou svou místa malomocenství, uzdraví mne.“ ¹² Zda nejsou lepší Abana a Farfar, řeky damašské, nad všechny vody israelské, abych se v nich zmyl a očištěn byl?“ Obrátil se tedy a odcházel hněvaje se. ¹³ Přistoupili však k němu služebníci jeho a domlouvali mu: „[Otče], i kdyby věc velikou byl přikázal ti prorok, jistě měl bys (ji) učiniti; čím více, když řekl: „Umej se a budeš čist!““ ¹⁴ Sestoupil (tedy) a umyl se v Jordáně sedmkrát, podle řeči muže Božího. I bylo tělo jeho zase čisté jako tělo malého dítěte. ¹⁵ A vrátiv se k muži Božímu se vším komonstvem svým, přišel, předstoupil před něho a řekl: „V pravdě vím, že není jiného Boha na veškeré zemi, leč toliko v Israeli. Proto, prosím, přijmi pozdrav od služebníka svého!“ ¹⁶ On však odvětil: „Jakože živ je Hospodin, před kterým stojím! Nevezmu!“ Ačkoli pak ho nutil, nikoli nesvolil. ¹⁷ I řekl Naaman: „Jak chceš, ale prosím, dovol mi, služebníku svému, ať vezmu prsti, co dva mezci unesou; neboť nebude již obětovati služebník tvůj celopalu nebo jiné oběti bohům cizím, leda Hospodinu!“ ¹⁸ Jedna věc přece však je, ve které prosil Hospodina za služebníka svého: když vejde pán můj do chrámu Remmonova, aby se tam klaněl, a bude se podpíratí na mou ruku, budu-li se skláněti v chrámě Remmonově, když on se klaněti bude na tomtéž místě, by odpustil Hospodin mně, služebníku tvému v té věci.“ ¹⁹ On mu řekl: „Jdi v pokoji!“ Odjel tedy od něho za nejkrásnějšího počasí země.

²⁰ I řekl (si) Giezi, služebník muže Božího: „Šetřil pán můj tohoto Naamana syrského, že nevzal od něho, co byl přinesl. Jakože živ je Hospodin! Poběhnu za ním, abych dostal něco od něho.“ ²¹ Běžel tedy Giezi za Naamanem. Když ho viděl, an běží k němu, seskočil s vozu vstříc jemu a tázal se: „Je všechno dobře?“ ²² On odpověděl: „Ano, (avšak) pán můj vzkazuje: Nyní přišli ke mně dva jinoši z pohoří Efraim, ze synů prorockých; dej jim hřivnu stříbra [a dvoje roucho na převlek]!“ ²³ Naaman pravil: „Lépe, bys vzal dvě hřivny.“ I přinutil ho, a dav svázati dvě hřivny stříbra do dvou pytlů – [také dvojí roucho] – vložil (je) na dva pacholky své, aby (je) nesli před ním. ²⁴ Když pak přišel, – již večer – vzal to z rukou jejich, uschoval v domě, propustil muže, a (ti) odešli. ²⁵ Sám pak všed předstoupil před pána svého. Eliseus tázal se ho: „Odkud přicházíš, Giezi?“ On odpově-

V. ¹⁵ „pozdrav“ = ne toliko prázdná slova, ale *dary*.

V. ¹⁹. Místo: „za nejkrásnějšího počasí země“ hebr.: (když urazil) „*kus země*“ (cesty). Mnoho toho nebylo, ježto Giezi pěšky ho dohonil. – Eliseus nedává výslovně dovolení, by směl Naaman předstíratí modlářství, ale také mu toho výslovně nezakazuje. Srv. Ex 20, 22.–26. – Eliseus rozšířil svou působnost také na pohany, jako byl již jeho mistr Eliáš učinil, který poslán byl ke vdově do Sarepty. Tím připravována půda křesťanství, které ustanoveno pro všechny národy. – Srv. Lk 4, 24.–27.

děl: „Služebník tvůj nikde nebyl.“²⁶ On však pravil: „Zda duch můj nebyl při tom, když obrátil se kdosi s vozu svého vstříc tobě? Nyní tedy vzal jsi stříbro [a vzal jsi roucha], abys nakoupil zahrad olivových a vinic a ovec a hovězího dobytka a nevolníků a nevolnic.“²⁷ Ale i malomocenství Naamanovo přichyť se tebe i potomstva tvého na věky!“ I vyšel od něho malomocný jako sníh.

Eliseova vážnost den co den roste. (6, 1.–8, 15.)

Plovoucí sekera (6, 1.–7.). Eliseus maří snahy Aramů (6, 8.–23.). Ukrutný hlad v Samaři (6, 24.–29.). Král káže Elisea zabít (6, 30.–33.). Nadbytek Eliseem předpověděn (7, 1. n.). Prorok zázračně uniká nástrahám (7, 3.–20.). Sunamka dostává pro Elisea zpět svůj majetek (8, 1.–6.). Prorok předpovídá, že Benhadad umře a že nastoupí Hazael (8, 7.–15.).

HLAVA 6. –¹ Synové proroctví řekli Eliseovi: „Hle, místo, ve kterém bydlíme s tebou, těsné je nám.“² Pojďme až k Jordánu, a nechať vezme každý z lesa po jednom břevnu, abychom vystavěli si tam příbytek.“ On řekl: „Jděte!“³ I pravil jeden z nich: „Pojď však i ty se služebníky svými!“ On odpověděl: „Také já půjdu,“⁴ a šel s nimi. Když tedy přišli k Jordánu, sekali dříví.⁵ Přihodilo se pak, když jeden podtínal strom, že spadlo železo s (topořiště) sekery do vody. I zkríkl a řekl: „Ach, běda, běda, pane můj, a tu ještě jsem prve vypůjčil!“⁶ Muž Boží se tázal: „Kam spadla?“ Když mu to místo ukázal, uťal dřevo a hodil (je) tam; i vyplynulo železo.⁷ A řekl: „Vezmi si je!“ On tedy vztáhl ruku a vzal je.

⁸ Král syrský vedl válku proti Israeli, i vešel v radu se služebníky svými, a přikázal: „Na tom a na tom místě položíme se do záloh.“⁹ I vzkázal muž Boží králi israelskému: „Varuj se, bys nechodil na to místo, neboť jsou tam Syrští v zálohách.“¹⁰ Poslal tedy král israelský na místo, o kterém byl mu řekl muž Boží, a osadil je dříví; a tak mohl se tam stříci ne jednou ani dvakrát.¹¹ I mrzel se v duchu král syrský pro tu věc, a svolav služebníky své, řekl: „Proč mi neoznamujete, kdo je mým zrádcem u krále israelského?“¹² Jeden ze služebníků jeho pravil: „Nikoli, pane můj, králi, ale Eliseus prorok, který je v Israeli, oznamuje králi israelskému všechna slova, která mluvíš v ložnici své!“¹³ I řekl jim: „Jděte a vizte, kde jest, abych poslal a jal ho.“ I zvěstovali mu, řkouce: „Hle, je v Dotanu.“¹⁴ Poslal tedy tam koně, vozy a vojsko značné. Ti přišedše v noci, obklíčili město.¹⁵ Služebník muže Božího vstav na úsvitě, vyšel, a užřev vojsko kolem města, i koně a vozy, oznámil mu to řka: „Ach, běda, běda, pane můj, co budeme dělati?“¹⁶ On však odpověděl: „Neboj se; neboť více jich s námi je nežli s nimi.“¹⁷ A modle se Eliseus řekl: „Hospodine, otevři mu oči, ať vidí! I otevřel Hospodin oči služebníka, a viděl: hle, hora ta plná koňů a vozův ohnivých kolem Elisea.“¹⁸ Když pak přišli dolů k nim, k nepřátelům, Eliseus modlil se k Hospodinu řka: „Poraz, prosím, tento lid slepotou!“ I porazil je Hospodin, že neviděli, podle slova Eliseova.¹⁹ Pak jim Eliseus řekl: „Není to ta cesta, ani to město; pojďte za mnou, a ukážu vám muže, kterého hledáte.“ Tak je vedl do Samaře.²⁰ Když vešli do Samaře, pravil Eliseus: „Hospodine, otevři jim oči, ať vidí.“ I otevřel Hospodin oči jejich, a viděli, že jsou prostřed Samaře.²¹ Král israelský, když je uzřel, tázal se Elisea: „Mám je pobíti, otče můj?“²² On však řekl: „Nepobíjej; vždyť nezjímá jsi jich mečem ani lučištěm svým, abys je pobil; ale předlož jim chléb a vodu, ať pojedí a napijí se, a odejdou k pánu svému!“²³ I připravil a dal jim hojnost jídla. Když pak pojedli a napili se, propustil je, i odešli k pánu svému. A nepřišli již lupiči syrští do země israelské.

Hl. 6. V. ⁸. „král syrský“ je tu *Benhadad, syn Hazaelův*. Nastoupil na trůn roku 797. – Král israelský podle toho je *Joas* (799–784), nástupce *Joachazův* (815 až 799).

²⁴ Poté shromáždil Benadad, král syrský, všechno vojsko své, přitáhl a oblehl Samař. ²⁵ I nastal hlad veliký v Samaři; a tak dlouho obleženo bylo to město, až hlavu oslí prodávali za osmdesát stříbrných, a čtvrtý díl kabu trusu holubího za pět stříbrných. ²⁶ Když pak šel král israelský po zdi, žena jedna zvolala k němu: „Pomoz mi, pane můj, králi!“ ²⁷ On řekl: „Nepomáhá ti Hospodin; odkud já mohu ti pomoci? Z humna? Nebo z lisu?“ A dále tázal se ji král: „Co chceš?“ Ona odpověděla: ²⁸ „Žena tato řekla mi: „Dej syna svého, bychom ho snědly dnes, a syna mého sníme zítra.“ ²⁹ Uvařily jsme tedy syna mého a snědly!“ Ona však skryla syna svého.“

³⁰ Když to uslyšel král, roztrhl roucho své. – Když šel po zdi, viděl všechen lid žínici, kterou měl uvnitř na (holém) těle. – ³¹ A řekl král: „Ať mne Bůh trestá, a opět trestá, zůstane-li hlava Elisea, syna Safatova, na něm dnes!“ – ³² Eliseus seděl v domě svém a starší seděli s ním. – Předeslal tedy (král jednoho) muže; prve však, nežli přišel posel ten, řekl (Eliseus) starším: „Víte-li pak, že poslal ten syn vrahův, aby sřata byla hlava má? Proto pozor! Až bude přicházeti posel, zavřete dveře a nedopouštějte mu vjíti; neboť hle, dusot nohou pána jeho za ním je (již slyšeti).“ ³³ A když ještě mluvil, ukázal se král, který přicházel k němu. I řekl: „Hle, tak veliké zlo jest od Hospodina; co ještě čekati mohu od Hospodina?“

HLAVA 7. – ¹ Eliseus však řekl: „Slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Hospodin: O tomto času zítra míra mouky bělné bude za jeden lot, a dvě míry ječmene za jeden lot v bráně samařské.“ ² Jeden z vojevůdců, na jehožto ruku král spoléhal, odpověděl člověku Božímu řka: „Hospodin sice učinil průduchy na nebi, zda (však) bude moci býti, co mluvíš?“ On pak řekl: „Uzříš (to) očima svýma, ale nebudeš jísti z toho.“

³ U vchodu do brány byli čtyři muži malomocní, a ti si řekli: „Co tu budeme, až umřeme?“ ⁴ Zalíbí-li se nám vjíti do města, zemřeme hladu; pak-li zde zůstaneme, zemřítí musíme (také); proto pojďte a přeběhněme do ležení Syrských. Zachovají-li nás, živi budeme; pakli nás budou chtít zabít, beztoho zemřeme.“ ⁵ Večer tedy vstali, by šli do ležení syrského. Když pak přišli na kraj ležení syrského, žádného tu nenalezli. – ⁶ Pán totiž učinil, že hřmot slyšen byl v ležení syrském, vozův a koní, a vojska velikého. I řekli si: „Hle, za mzdu najal proti nám král israelský krále Heťanův a Egyptanův, a připadli na nás.“ ⁷ Vstali tedy, utekli ve tmách, a nechali tu stany své, i osly v ležení; utekli, toliko životy své zachovati chtějíce. – ⁸ Když tedy přišli ti malomocní na kraj ležení, vešli do jednoho stanu, jedli a pili, pobrali v něm stříbro, zlato i roucha, odešli a schovali (to); pak opět vrátili se do jiného stanu, a (co) tu také pobrali, schovali. ⁹ I řekli si: „Nedobře děláme; neboť; dnešek je den dobrých novin. Budeme-li však mlčeti, a nedáme-li o tom věděti až do rána, prohřešíme se; nuže pojďme, a zvěstujme to na dvore královském.“ ¹⁰ Když tedy přišli ku bráně města, a vypravovali jim: „Šli jsme do ležení syrského, a žádného člověka jsme tam nenalezli, jedině osly přivázané a vztyčené stany,“ ¹¹ šli branní a zvěstovali to uvnitř, na paláci králově. ¹² Ten vstal v noci a řekl služebníkům svým: „Povím vám, co nám udělali Syrští: Vědí, že hlad trpíme a proto vyšli z ležení a kryjí se v poli, říkajíce

V. ²⁴. O tomto *Benadadovi*, synu Hazaelovu, viz výše v. 8.

V. ³¹. Prorok podle názoru králova se neosvědčil, je prorokem nepravým, bude tedy pykati za to, že klamal krále i lid. Ať se usmíří rozčilený lid smrtí jeho!

V. ³². „*syn vrahův*“ může znamenati v hebr. „*vraha*“ samého. *Vrahem je král*, ježto dal rozkaz, by byl Eliseus zabít.

Hl. 7. V. ¹. Eliseus předpovídá, že *drahota zítra již poleví*.

(si): Až vyjdou z města, zjímáme je živé, a tak budeme moci vjíti do města." ¹³ Tu odpověděl jeden ze služebníků jeho: „Vezmeme pět koní ve městě zbylých – tolik jen totiž jich je ve veškeré obci israelské, neboť ostatní jsou stráveni již – pošleme je tam, a tak budeme to moci vyzvědět." ¹⁴ Přivedli tedy dvojce koně, a poslal (je) král do ležení Syrských, řka: „Jeďte a vizeť!" ¹⁵ Ti tedy jeli za nimi až k Jordánu, a hle, po veškeré cestě plno bylo šatů a zbraní, které byli odhazovali Syrští jsouce poděšení; a navrátivše se poslové oznámili to králi. ¹⁶ Lid pak vyšel rozebral ležení syrské. A byla míra mouky bělné za jeden lot, a dvě míry ječmene za jeden lot, podle slova Hospodinova. ¹⁷ Král pak ustanovil vojevůdce toho, na jehož ruku byl spoléhal, u brány. Avšak lid ho do smrti ušlapal u východu do brány, podle toho, co byl řekl muž Boží, když byl král k němu dolů přišel. ¹⁸ [Stalo se podle slova muže Božího. Když totiž byl pravd králi: „Dvě míry ječmene budou za jeden lot, a míra mouky bělné za jeden lot zítra o tomto čase v bráně samařské," ¹⁹ odpověděl vůdce ten muži Božímu: „Hospodin sice učinil průduchy na nebi, zda (však) bude moci státi se, co pravíš?" On pak mu řekl: „Uzříš očima svýma, ale jísti z toho nebudeš." ²⁰ Stalo se mu tedy, jak předpověděno bylo; lid ušlapal ho do smrti v bráně.]

HLAVA 8. – ¹ Eliseus pravil ženě, jejíhožto syna byl vzkřísil: „Vstaň, jdi ty i dům tvůj, a přebývej v cizině, kdekoli (co) najdeš; neboť zavolal Hospodin hlad a přijde na zemi na sedm let. ² Ona tedy vstala a učinila podle slova muže Božího; odešla s domem svým a byla přistěhovalkou v zemi Filištanů dlouhý čas. ³ Když pak pominulo sedm let, vrátila se žena ta ze země Filištanův, a šla, by se dovolávala u krále domu svého a pole. ⁴ Král právě byl pravil Giezimu, služebníku muže Božího: „Vypravuj mi o všech věcech velikých, které činil Eliseus!" ⁵ A mezi tím, co vypravoval králi, kterak mrtvého vzkřísil, přišla žena, jejíhož syna byl obživil, volajíc ke králi o dům svůj a pole své. ⁶ I řekl Giezi: „Pane můj, králi, to je ta žena, a to je ten syn její, kterého vzkřísil Eliseus." ⁷ I tázal se král ženy, a ta mu (vše) vypravovala. A dal jí král jednoho komorníka, řka: „Navrať jí všechny věci, které její jsou, jakož i všechny užítky pole ode dne, kdy opustila zemi až do dneška." ⁸

⁹ Eliseus přišel také do Damašku. Benadad, král syrský, stonal. I zvěštovali mu: „Přišel muž Boží sem." ¹⁰ Král tedy řekl Hazaelovi: „Vezmi s sebou dary, jdi vstříc muži Božímu a zeptej se Hospodina skrze něho, řka: „Budu moci povstati z této své nemoci?" ¹¹ Šel mu tedy Hazael vstříc, maje s sebou dary, všeliké vzácnosti damašské, čtyřicet velbloudích břemen. A když stál před ním, řekl: „Syn tvůj Benadad, král syrský, poslal mne k tobě, řka: Budu moci býti uzdraven od této své nemoci?" ¹² Eliseus mu řekl: „Jdi, pověz mu: „Budeš uzdraven." Avšak Hospodin mi ukázal, že jistě zemře." ¹³ I zůstal s ním státi, ježto se zarazil, až v obličejí zbledl, a plakal muž Boží. ¹⁴ Hazael se ho tázal: „Proč pán můj pláče?" On řekl: „Protože vím, co zlého učiníš synům Israelovým. Hrazená jejich města vypálíš, jinochy jejich pobiješ mečem, nemluvnátka jejich rozrážeti budeš a těhotné rozpářeš." ¹⁵ I pravil Hazael: „Což jsem já, služebník tvůj, pes, abych učinil věc tuto velikou?" Eliseus řekl: „Ukázal mi Hospodin, že ty budeš králem syrskými." ¹⁶ Když

V. ¹⁷. Eliseova předpovědi se splnila, vážnost jeho u lidu zase stoupla, proto rozezlený lid ušlapal důstojníka (udržujícího ve bráně pořádek), který se byl neuctivě vyslovil o proroctví jeho (v. 2.).

Hl. 8. V. ⁷. n. Tohoto *Benhadada* dlužno odlišovati od onoho, který jmenován výše 6, 24. – Tento nastoupil po *Hadadezerovi* roku 846/845 a zemřel na jaře nebo v létě roku 843. – V Damašku byl Eliseus znám z dob *Naamanových*. Putoval tam, ježto podle 3. Král 19, 15. mu bylo uloženo, by *pomazal Hazaela* za krále aramského. – *Hazael* byl dosud vojevůdcem, jako kdysi *Naaman*.

V. ⁹. n. Eliseus nezamýšlí klamati, proto praví zcela otevřeně Hazaelovi, že král zemře. Chce takloko výrazem východní uctivosti ponechat králi na uzdravení naději, která ho těší.

odešel od Elisea, a přišel k pánu svému, tázal se ho (král): „Co ti řekl Eliseus?“ On odpověděl: „Řekl mi: „Budeš zase zdrav.““

¹⁵ Druhého dne vzal pokrývku, namočil ji ve vodě a prostřel na tvář jeho; i zemřel, a Hazael stal se králem místo něho.

Joram a Ochozjáš, králové judští. (8, 16.–29.)

¹⁶ Léta pátého Jorama, syna Achabova, krále israelského, stal se králem Joram, syn Josafata, krále judského. ¹⁷ Třicet dvě léta byla mu, když počal kralovati a kraloval osm let v Jerusalemě. ¹⁸ Chodil po cestách králův israelských, jako byl chodil dům Achabův; nebo dcera Achabova byla manželkou jeho. Činil, co zlé je v očích Hospodinových. ¹⁹ Nechtěl však Hospodin zahladiti Judu pro Davida, služebníka svého, jak mu byl slíbil, že dá světlo jemu i synům jeho po všechny dny.

²⁰ Ve dnech jeho odpadl Edom, aby nebyl pod Judou, a ustanovil si krále. ²¹ I přitáhl Joram do Seiru, a všechny vozy (jeho) s ním. V noci vstav, napadl Edomské, kteří jej byli obklíčili, i velitele vozů, (ale byl poražen) a lid utekl domů. ²² Tak odpadl Edom, by nebyl poddán Judovi, až do dneška. Také odpadla Lobna téhož času.

²³ Ostatní děje Joramovy, a vše, co učinil, zapsáno je – jak známo – v Letopisech králův judských. ²⁴ I zesnul Joram s otci svými, a pochován byl [s nimi] v městě Davidově. A stal se králem Ochozjáš, syn jeho, místo něho.

²⁵ Léta dvanáctého Jorama, syna Achabova, krále israelského, stal se králem Ochozjáš, syn Jorama, krále judského. ²⁶ Dvacet dvě léta byla Ochozjášovi, když počal kralovati, a kraloval jeden rok v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Atalie, dcera Amriho, krále israelského. ²⁷ Chodil po cestách domu Achabova, čině, co zlé je v očích Hospodinových, jako dům Achabův; byltě spřízněn s domem Achabovým.

²⁸ Táhl také s Joramem, synem Achabovým, na vojnu proti Hazaelovi, králi syrskému, k Ramotu v Galaadu. Syrští Jorama ranili. ²⁹ On tedy vrátil se do Jezraelu, by se hojil, ježto ho ranili Syrští u Ramotu, když bojoval proti Hazaelovi, králi syrskému. Ochozjáš pak, syn Joramův, král judský, přijel dolů, by navštívil Jorama, syna Achabova v Jezraeli; nebo tam byl nemocen.

Jehu králem israelským. (9, 1.–10, 17.)

HLAVA 9. – ¹ Prorok Eliseus povolal jednoho ze synů prorockých a řekl mu: „Přepaš bedra svá, vezmi tuto nádobku oleje do ruky, a jdi do Ramotu v Galaadu. ² Když tam přijdeš, vyhledej Jehu, syna Josafata, syna Namsiova; přijda vyvolej ho z prostředku bratrů jeho, uved ho do vnitřního pokojika, ³ vezmi nádobku oleje, vylej na hlavu jeho a rci: „Toto praví Hospodin: Pomazuji tebe za krále nad Israelem.“ Otevra pak dveře utec, aniž se tam zastavuj.“ ⁴ Odešel tedy jinoc, [služebník prorokův], do Ramotu v Galaadu. ⁵ Když tam vešel, hle, seděli (právě) velitelé vojska (pospolu). I řekl: „Mám ti něco pověděti, veliteli!“ Jehu se tázal: „Komu ze všech nás?“ On řekl: „Tobě, veliteli!“ ⁶ I vyvstal a

V. ¹⁶ a. navazuje na 3. Král 22, 46, 51, n. – Místo: „pátého“ správně: „čtvrtého“, t. j. 851/850. Byla-li mu 32 léta, když počal panovati, narodil se roku 883/882, t. j. třicátého třetího roku krále Asy. – *Osmý* rok Jorama judského jest 844/843 před Kristem.

V. ²⁷ „spřízněn“, ježto matka jeho Atalie byla dcerou Achabovou, a ta ovládala dvaadvacítiletého krále. 2. Par 22, 3. – Více o této královně-matce viz níže 11, 1. nn.

V. ²⁸ n. Tu válku vedli spojení králové proti Hazaelovi asi v listopadu roku 843, tedy brzy po nástupu Ochozjášově na trůn.

Hl. 9. V. ¹ n. O pomazání Jehu za krále israelského na místo dynastie Amriovců, kteří zavinili svůj pád, viz 3. Král 19, 16.

vešel do pokojíka. On tedy vylil mu olej na hlavu, a řekl: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Pomazuji tebe za krále nad lidem Hospodinovým, nad Israelem.“⁷ A pobiješ dům Achaba, pána svého, nebo (tak) pomstím na Jezabele krev služebníků svých proroků, jakož i krev všech služebníků Hospodinových.⁸ Zahladím veškeren dům Achabův; usmrťím z Achaba močícího na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli.⁹ Učiním domu Achabovu jako domu Jeroboama, syna Nabatova, a jako domu Baasy, syna Ahjášova.¹⁰ Jezabelu pak žrátí budou psi na polích jezaelských, a nebude, kdo by ji pochoval.“ – A otevřev dveře, utekl.

¹¹ Když pak vyšel Jehu ke služebníkům pána svého, tázali se ho: „Dobře-li se všechno děje? Proč přišel tento ztřeštěnec k tobě?“ On jim odpověděl: „Znáte (takového) člověka, a co mluvívá.“¹² Oni však odvětili: „Vytáčka je to; ale raději nám věc pověz!“ Řekl jim tedy: „Ty a ty věci mi pravil, a řekl: Toto praví Hospodin: Pomazuji tebe za krále nad Israelem!“¹³ Rychle tedy vzal každý plášť svůj a podložili mu je pod nohy, že udělali jakýsi trůn, zatroubili a zvolali: „Jehu je králem!“¹⁴ Tak spikl se Jehu, syn Josafata, syna Namsiova, proti Joramovi.

Joram totiž byl se položil táborem v Ramotu galaadském, on i veškeren Israel, proti Hazaelovi, králi syrskému,¹⁵ ale navrátil se, aby se hojil v Jezraeli na rány, ježto jej ranili Syrští, když bojoval proti Hazaelovi, králi syrskému.

Řekl pak Jehu: „Souhlasíte-li, nechat nikdo nesmí vyjít z města, by nešel a neoznámil (toho) v Jezraeli.“¹⁶ A vystoupiv (na vůz) jel do Jezraele; Joram totiž ležel tam nemocen, a Ochozjáš, král judský byl přijel, aby navštívil Jorama.¹⁷ Tedy strážný, který stál na věži jezaelské, užřev houf Jehua přicházejícího, oznámil: „Vidím houf!“ I řekl Joram: „Vezmi jezdce a pošli jim ho vstříc; kdo pojede, ať se zeptá: „Dobře-li se všechno děje?““¹⁸ Jel tedy jezdec vstříc jemu, a řekl: „Toto praví král: Je všechno v pokoji?“ Jehu však řekl: „Co tobě do pokoje? Odstup, a jed za mnou!“ Strážný (to) také oznámil řka: „Přišel posel k nim, ale nevrací se.“¹⁹ Poslal tedy druhého jezdce. I přijel k nim a řekl: „Toto praví král: Je pokoj?“ Jehu však pravil: „Co tobě do pokoje? Odstup, a jed za námi!“²⁰ Strážný (to) ohlásil řka: „Přišel až k nim, ale nevrací se; jedou jako jezdívá Jehu, syn Namsiův; nebo jedou šileně.“²¹ I řekl Joram: „Zapřáhni!“ Když mu zapřáhli, Joram, král israelský, a Ochozjáš, král judský, každý na voze svém, vyjeli proti Jehuovi, a potkali se s ním na poli Nahota Jezraelana.²² Když uviděl Joram Jehua, tázal se: „Je pokoj, Jehu?“ On však odpověděl: „Jaký pokoj? Smilstvo Jezabely, matky tvé, a kouzelnictví její mnohá ještě trvají!“²³ Obrátil tedy Joram, a utíkaje, pravil Ochozjášovi: „Zrada, Ochozjáši!“²⁴ Jehu však (byl) vzal do rukou lučiště, a střelil Jorama mezi plece; i pronikla střela srdce jeho, že hned padl na vůz.²⁵ A řekl Jehu Badakerovi, vůdci: „Vezmi, a vrz jej na pole Nahota Jezraelana; nebo pamatuji, když já a ty jeli jsme sedíce na koních za Achabem, otcem jeho, že Hospodin takto mu pohrozil: „Jistě že krev Nabotovu a krev synů jeho, kterou jsem viděl včera“ – dí Hospodin – „pomstím na tobě na poli tomto,“ dí Hospodin. Nyní tedy vezmi a vrz ho na pole, podle slova Hospodinova!“

²⁷ Ochozjáš, král judský, vida to, dal se na útěk cestou k Domu zahradnímu; i hnal se

V. ²² „smilstvo“ = modlářství. – „kouzelnictví“ = dvorské pletichy, kterými dovedla ovládati Jezabela Achaba, Jorama i všechny vlivné činitele. (Schlögl.)

V. ²⁵ Ke vzpomínce Jehuově srv. 3. Král 21, 20. nn.

V. ²⁷ „Dům zahradní“ = *Béth-haggán* = nejspíše dnešní *Dženín* (= *Engannim* Jos 19, 21; 21, 29.). – Jehu chtěl zabít také Ochozjáše, ježto byl po přeslici z krve Achaba a Jezabely. – Místo na „vrchu Gaver“ čti: „*Ma'le-gúr*“. Byla to cesta vedoucí údolím Bel'ame, které stoupá jižně Dženinu dále na jih a kterým vedla

za ním Jehu a řekl: „I toho zabijte na voze jeho!" Ranili jej tedy na vrchu Gaver, který je vedle Jeblaamu, ale on utekl do Magedda, a tam umřel.²⁸ Služebníci vložili jej na vůz jeho, zavezli ho do Jerusalema, a pochovali jej v hrobě s otci jeho v městě Davidově.

³⁰ A Jehu přijel do Jezraele. Když Jezabela uslyšela o příjezdu jeho, zmalovala oči své líčidlem, ozdobila si hlavu a vyhlédala z okna³¹ na Jehu, an vcházel branou, a řekla: „Má se dobře Zambri, který zabil pána svého?"³² Jehu pozdvihl hlavu k oknu a řekl: „Která je tato?" Když se k němu naklonili dva nebo tři komorníci,³³ řekl jim: „Shodte ji dolů!" I svrhli ji, že pokropena byla krví stěna, a koňská kopyta pošlapala ji.³⁴ A vešed (Jehu), by pojedl a napil se, pravil: „Jděte, poohlédněte se po té zlořečené (ženě) a pochovejte ji, jeť (přece) dcera královská!"³⁵ Když přišli, by ji pochovali, nenalezli než lebku, nohy a konce rukou.³⁶ Navrátilvše se, oznámili mu to. I řekl Jehu: „Reč Hospodinova je to, kterou pronesl skrze služebníka svého Eliáše Tesbana řka: „Na poli jezraelském žráti budou psi tělo Jezabelino,³⁷ a bude mrtvola Jezabelina jako mrva na povrchu země na poli jezraelském, takže ti, kteří půjdou tudy, řeknou: „To-li je ta Jezabela?"

HLAVA 10. – ¹ Achab měl sedmdesát synů v Samaři. Proto Jehu napsal a poslal do Samaře správcům města, starším a pěstounům (synů) Achabových tento list: ² „Hned, jak Vás dojde tento list, vy, kteří máte syny pána svého, vozy, koně, města pevná a zbroj,³ vyberte nejlepšího, a toho, který se vám líbiti bude ze synů pána svého, posadte jej na trůn otce jeho, a bojujte za dům pána svého." ⁴ Oni se náramně báli a řekli: „Hle, dva králové nemohli obstáti před ním; kterak tedy my budeme moci odolati?"⁵ I vzkázali správcové domu, úředníci městští, starší a pěstounové Jehuovi: „Služebníci tvoji jsme, cokoli rozkážeš, učiníme, ale krále si neustanovíme. Cokoli ti libo, učini!"⁶ I odepsal jim podruhé tímto listem: „Jste-li moji, a chcete-li mne poslouchati, vezměte hlavy synů pána svého, a přijďte ke mně zítra v tuto hodinu do Jezraele. – Králových synů bylo sedmdesát mužů, a bývali u nejpřednějších města vychovávání. – ⁷ Když jich došel ten list, vzali syny královské, zabili (těch) sedmdesát mužů, vkladli hlavy jejich do košů, a poslali mu je do Jezraele.⁸ Posel přišel a oznámil mu: „Přinesli hlavy synů královských." On odpověděl: „Skladte je na dvě hromady u vrat brány až do rána." ⁹ Když pak se rozednilo, vyšel, a stoje pravil veškerému lidu: „Bez viny jste; já sice spíkl jsem se proti pánu svému a zabil jsem ho, kdo však pobil všechny tyto?"¹⁰ Vizte nyní tedy, že nic nepadlo (nadarmo) ze slov Hospodinových, která promluvil Hospodin proti domu Achabovu, ale vykonal Hospodin, co řekl skrze služebníka svého Eliáše." ¹¹ Pak pobil Jehu všechny, kteří zůstali z domu Achabova v Jezraei; všechny předáky jeho, přátele i kněze, že nezůstalo po něm zbytků.

¹² I vstal a jel do Samaře. Když přišel k Chalupě pastýřské,¹³ našel bratry Ochozjáše, krále judského. I tázal se jich: „Kdo jste vy?" Oni odpověděli: „Jsme bratři Ochozjášovi, a jdeme dolů, bychom pozdravili syny královny a syny velitelčiny." ¹⁴ On rozkázal: „Zjímajte je živé!" Když je živé zjímali, pobili je u cisterny vedle Chalupy, čtyřicet dva muže; ani jednoho z nich nezůstavil.

tehdy cesta do Samaře. – *O Jeblaamu* viz Jos 17, 11; Sdc 1, 27. – *O Mageddu* viz 3. Král 9, 15. – (Schlögl a Nagl však čtou místo Mageddo: „Samar". Srv. 2. Par 22, 9.)

V. ³⁰. n. „*Zambri*" – který před 45 roky domohl se trůnu, zabiv svého krále (3. Král 16, 9.), a jehož vláda proto nebyla požehnána – nazývá Jezabela uštěpačně nyní Jehua, který podobným způsobem zjednal si korunu. Slova Jezabelina jsou *štíplavý pozdrav*.

K v. ³⁶. n. srv. 3. Král 21, 23.

Hl. 10. K v. ¹⁰. srv. 3. Král 21, 19. 29.

¹⁵ Když odešel odtud, nalezl Jonadaba, syna Rechabova, který se s ním potkal a pozdravil ho. I řekl mu: „Je srdce tvé upřímné jako srdce mé k tobě?“ Jonadab odpověděl: „Jest!“ „Tak-li jest“ – pravil „podej mi ruku!“ Když tedy podal mu ruku, vyzdvihl jej k sobě na vůz ¹⁶ a řekl mu: „Pojed se mnou, a viz horlivost mou pro Hospodina.“ Vysadil jej tedy na svůj vůz, zavezl jej ¹⁷ do Samaře, a pobil všechny, kteří byli zůstali z domu Achabova v Samaři až do jednoho, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Eliáše.

Jehu na trůně izraelském, Atalie a Joas na trůně judském. (10, 18.–12, 21:)

¹⁸ Jehu shromáždil všecek lid řekl jim: „Achab málo ctil Baala, já však budu jej více ctít. ¹⁹ Proto nyní všechny proroky Baalovy [všecky služebníky jeho], a všechny kněze jeho svolajte ke mně; ať žádný není, kdo by nepřišel, nebo velikou obět budu podávati Baalovi; kdokoli nebude přítomen, nezůstane živ.“ – Jehu to činil úkladně, aby vyhladil ctitelé Baalovy. – ²⁰ A přikázal: „Zasvěťte den slavný Baalovi!“ A dal (jej) provolati. ²¹ Když pak poslal po všech končinách izraelských, sešli se všichni služebníci Baalovi – nezůstalo ani jednoho, který by nebyl přišel – a vešli do chrámu Baalova, takže naplněn byl dům Baalův od jednoho konce až do druhého. ²² I kázal těm, kteří byli nad rouchy: „Vyneste roucha všem služebníkům Baalovým!“ Přinesli tedy jim roucha. ²³ A vešed Jehu s Jonadabem, synem Rechabovým, do chrámu Baalova, řekl ctitelům Baalovým: „Hleďte a vizte, aby snad nebyl mezi vámi někdo ze služebníků Hospodinových, ale ať jsou služebníci Baalovi sami.“ ²⁴ Tak tedy vešli, aby obětovali oběti a celopaly. Jehu však byl si zřídil venku osmdesát mužů, kterým přikázal: „Kdokoli by (dopustil, aby někdo) utekl z těch lidí, které svěřuji vašim rukám, toho život bude za život jeho!“ ²⁵ Když pak byl dokonán celopal, rozkázal Jehu vojákům a vůdcům svým: „Vejděte a pobijte je, ať žádný neujde!“ I pobili je ostrým mečem. Vojáci a vůdcové vyhodili také (Ašeru), ano vnikli do vnitřku chrámu Baalova, ²⁶ vynesli modlu ze svatyně Baalovy, spálili ²⁷ a setřeli to. Zbořili také dům Baalův a udělali z něho mrviště až do dneška. ²⁸ Tak vyplnil Jehu Baala z lidu izraelského.

²⁹ Avšak hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, nezanechal, neboť neopustil telat zlatých, která byla v Betelu a v Danu.

³⁰ I řekl Hospodin Jehuovi: „Protože jsi snažně vykonal, co pravého bylo, a líbilo se před očima máma, a všechny věci, které byly v srdci mém, učinil jsi domu Achabovu: synové tvoji až do čtvrtého kolena seděti budou na trůně izraelském.“ ³¹ Ale Jehu nedbal toho, by chodil v zákoně Hospodina, Boha Israelova, celým srdcem svým; neboť nezanechal hříchů Jeroboama, do kterých byl uvedl Israele.

³² Za těch dnů počal Hospodin oškliviti si Israele; proto bil jej Hazael ve všech končinách izraelských, ³³ a pozbyl od Jordánu proti východu slunce všeho území Gadova, Rubenova i Manassova od Aroeru, který je nad potokem Arnonem, i Galaadu i Basanu.

V. ¹⁵ n. „syn Rechabův“ = Rechabovec. Byl to kmen příslušný ku *Kenezovcům* (1. Par 2, 55.), příbuzný s *Kalebovcí* (Sdc 1, 13; 1. Par 4, 12. nn.), *Jonadab* jmenován také Jer 35, 6. Byl jejich *šejkem* a náboženskomravním oprávcem (reformátorem). Proto sluje „otec“. Byli přísní jednobožci, kteří ctili toliko Jahve. Rechabovci, přísní *beduín*, sídlili na pustinách judských, na západním břehu Mrtvého moře. O způsobu jejich života viz Jer 35, 6. nn.

V. ²¹ Chrám ten byl postavil Achab 3. Král 16, 32.

V. ³⁰ n. Jehu vykonal sice, co žádal Eliáš (3. Král 21, 22. nn.) a Eliseus (4. Král 9, 1. nn.), ale ve své krvežiznivosti zašel dále nežli měl, a v tom tkví jeho *vina*. Srv. výše v. 9. Proto také nepříslíbena dynastii jeho vláda *na věčné časy* jako Davidovcům, ale toliko „do čtvrtého kolena“.

V. ³² n. „za těch dnů“ hodí se nejlépe na čas kolem roku 824.

³⁴ Ostatní dějiny Jehuovy, všechno co učinil, i statečnost jeho, zapsáno jest – (jak známo) – v Letopisech králův israelských. ³⁵ I zesnul Jehu s otci svými a pochovali ho v Samari. A stal se králem Joachaz, syn jeho, místo něho, ³⁶ Času, ve kterém kraloval Jehu nad Israelem v Samari, bylo dvacet osm let.

HLAVA 11. – ¹ Atalie, matka Ochozjásova, vidouc, že zemřel syn její, vstala a pobila veškerý rod královský. ² Ale Josaba, dcera krále Jorama, sestra Ochozjásova, vzala Joasa, syna Ochozjásova, vzala jej potají ze synů královských, kteří zabíjeni byli, i chůvu jeho z ložnice, a skryla jej před Atalií, že nebyl zabit. ³ A byl s ní v domě [Hospodinově] tajně šest let, zatím co Atalie kralovala v zemi.

⁴ Léta pak sedmého vzkázal Jojada pro setníky a vojáky, vzal a uvedl je k sobě do chrámu Hospodinova, učinil s nimi smlouvu, zavázal je přísahou v domě Hospodinově, ukázal jim syna krále ⁵ a přikázal jim říka: „Věc, kterou máte udělati, je tato: ⁶ Třetí díl vás nastupující v sobotu a držící (obyčejně) stráž u domu královského, třetina, která bývá u brány Šur, i třetina, bývající u brány za příbytkem štítonošův a držící stráž u domu Messa – ⁷ také (tyto) dvě třetiny z vás, všichni přicházející v sobotu, aby drželi stráž v domě Hospodinově k vůli králi: ⁸ obstoupíte jej se zbraní v rukách, a vejde-li kdo do (vašich) řad ve chrámě, zabijte jej – a buďte s králem vycházejícím i vcházejícím.“ ⁹ Učinili tedy setníci vše, jak byl rozkázal jim Jojada kněz; každý pojav muže své, kteří přicházeli v sobotu s těmi, kteří odcházeli v sobotu, přišel k Jojadovi knězi. ¹⁰ Ten dal jim kopí a zbraň krále Davida, která byla v domě Hospodinově. ¹¹ A postavili se, každý maje zbraň v ruce své, od pravé strany až do levé strany chrámu a (čelem k) oltáři a k domu, okolo krále. ¹² I vyvedl syna krále, položil na něj korunu a odznak, prohlásil jej králem, a pomazal ho, zatím co tleskající rukama volali: „Ať žije králi“

¹³ Když uslyšela Atalie hluk oděnců, vešla k lidu do chrámu Hospodinova, ¹⁴ a uzířela krále, an stojí na vyvýšeném místě podle obyčeje, a setníky s trubači blízko něho, jakož i veškeren venkovský lid,“ an se raduje a troubí; i roztrhla roucho své a vzkřikla: „Spiknutí, spiknutí!“ ¹⁵ Jojada pak rozkázal setníkům, kteří byli nad vojskem: „Vyvedte ji z chrámu v kruhu, a kdokoli by za ní šel, zabijte ho mečem.“ Byl (si) totiž kněz řekl: „Ať není zabita v chrámě Hospodinově!“ ¹⁶ I vložili na ni ruce, vystrčili ji na cestu, kudy koně vcházejí do paláce, a tam byla zabita.

¹⁷ Učinil pak Jojada smlouvu mezi Hospodinem, mezi králem a mezi lidem, že budou lidem Hospodinovým, jakož i (smlouvu) mezi králem a lidem.

¹⁸ A všecek venkovský lid vešel do chrámu Baalova, zbořili oltáře jeho a obrazy roztrhli důkladně. Matana pak, kněze Baalova, zabili před oltářem.

Osadiv pak kněz stráží dům Boží ¹⁹ pojal setníky a houfy Kereťanův a Feleťanův i veškeren lid venkovský, a vyprovodil krále z domu Hospodinova dolů, a když přišli cestou brány štítonošů do paláce, posadil se na trůn královský. ²⁰ I veselil se všecek lid venkovský, a město zůstalo klidno. Atalie pak zabita byla mečem v domě královském. ²¹ Sedm let

V. ³⁴. Také „černý obelisk“, nalezený v Nimrudě (Kalchi) ve středním paláci králův assyrských a chovaný nyní v britském museu (v Londýně), zobrazuje a hlásá, kterak Salmanassar přijal poplatek od Jehu.

V. ³⁶. Jehu nastoupil r. 843/842. Dvacátý osmý rok vlády jeho byl 816/815.

Hl. 11. V. ⁴. „Léta sedmého“, tedy asi v zimě roku 837. Srv. výše 10, 36.

V. ⁵⁻⁸. Královská stráž bývala rozdělena na tři oddíly, které měly v paláci strážníci a každou sobotu provázely krále do chrámu a tam se střídaly. V týdnu střežily dvě třetiny z nich královský palác, jedna pak třetina bývala na stráží ve chrámě. V sobotu však táhly dvě třetiny palácové stráže, doprovázejíce krále do chrámu („k vůli králi“).

bylo Joasovi, když počal kralovati.

HLAVA 12. – ¹ Léta sedmého Jehuova stal se králem Joas, a kraloval čtyřicet let v Jerusalemě. Jméno matky jeho bylo Sebia z Bersaby. ² Joas činil, co právě jest v očích Hospodinových, po všechny dny, pokud ho poučoval Joada kněz. ³ Ale výšin neodstranil, nebo ještě lid obětoval a páčil kadidlo na výšinách těch.

⁴ I řekl Joas kněžím: „Všecky chrámové peníze odváděné do chrámu Hospodinova od těch, kteří do něho docházejí, dané na výkup lidí nebo dobrovolně a ze svobodné vůle přinesené do chrámu Hospodinova, ⁵ nechať vezmou si je kněží podle pořádku svého, a nechať opravují poruchy domu (Hospodinova), shledají-li, že něco potřebuje opravy.”

⁶ Protože však až do dvacátého třetího roku krále Joasa neopravovali kněží poboření chrámových, ⁷ povolal král Joas velekněze Joada, jakož i kněze a řekl jim: „Proč neopravujete poboření chrámových? Nebudete již tedy bráti peněz podle pořádku svého, ale na opravu chrámu vzdáte se jich.” ⁸ Tak bylo kněžím zabráněno, by již nebrali peněz od lidu, aniž opravovali poboření chrámových. ⁹ Vzal pak velekněz Joada jednu bednu, udělal svrchu otvor a postavil ji vedle sloupu po pravé straně těch, kdo vcházelí do domu Hospodinova. I kladli do ní kněží, kteří byli na strážu, všechny peníze, které přinášeny bývaly do chrámu Hospodinova. ¹⁰ A kdykoli viděli, že je mnoho peněz v pokladnici, přicházel písař králův, a velekněz, i vysýpali a počítávali peníze, které našli v domě Hospodinově, ¹¹ a dávali je podle počtu a váhy do rukou stavitelů domu Hospodinova, a ti platili jimi tesařům a zedníkům, kteří dělali v domě Hospodinově a ¹² poruchy opravovali, těm, kteří kameny tesali, jakož i na nákup dřeva a kamene, který tesán byl, aby opraven byl dům Hospodinův dokonale, zkrátka na vše, co potřebovalo nákladu, by udržován byl dům. ¹³ Avšak nebylo děláno za tyto peníze číši do chrámu Hospodinova, ani vidliček, kadidelnic, trub, ani jakéhokoli náčiní zlatého nebo stříbrného, (to jest) z peněz, které přinášeny byly do chrámu Hospodinova; ¹⁴ ale těm, kteří dělali, dávány byly, by opraven byl chrám Hospodinův. ¹⁵ Ti lidé, kteří přijímali peníze, by je vydávali řemeslníkům, nedávali účtů, neboť podle své poctivosti s nimi nakládali. ¹⁶ Peněz však z obětí za zpronevěru a za hřích nevnašeli do chrámu Hospodinova, ježto patřily kněžím.

¹⁷ Tehdy vytáhl Hazael, král syrský, bojoval proti Getu, a dobyl ho. Když pak chystal se táhnouti k Jerusalemu, ¹⁸ vzal Joas, král judský všechny věci posvátné, které byly zasvětili (Hospodinu) Josafat, Joram a Ochozjáš, otcové jeho, králové judští, jakož i to, co sám byl zasvětil, (zkrátka) všechno stříbro, které mohlo nalezeno býti v pokladnicích chrámu Hospodinova i v domě královském, poslal to Hazaelovi, králi syrskému, a (ten) odtáhl od Jerusalema.

¹⁹ Ostatní děje Joasovy, všechno, co učinil, zapsáno jest – (jak známo) – v Letopisech králův judských. ²⁰ Povstali pak služebníci jeho, spikli se a zabili Joasa, když se ubíral dolů do domu Mello, ²¹ totiž Josachar, syn Semaatin, a Jozabad, syn Someřin, služebníci jeho ubili ho, a tak umřel. – I pochovali ho s otci jeho v městě Davidově, a stal se králem Amasjáš, syn jeho místo něho.

HL. 12. V. ¹ „Sedmý rok” vlády Jehuovy byl rok 837/836. – Panoval tedy Joas až do roku 798/797, kdy mu bylo 46 nebo 47 roků. V. ² Později se však zvrhl. Viz 2. Par 24, 17. nn. V. 9. Srv. 2. Par 24, 8.

K v. 16. srv. Nm 5, 8; 18, 9. – Někteří se domnívají, že kromě *masa*, které zákon dával kněžím z obětí smírných, bylo věřícím platiti poplatků ve *stříbře*, jako bývají placeny dnes *poplatky štolové*. Dovolávají se podobného obyčeje u Punů, který lze doložit tarifem, pocházejícím asi ze IV. století před Kristem, nalezeným roku 1845 a chovaným nyní v museu marseillském.

V. ²¹. Podle 2. Par 24, 25. pochován sice Joas ve městě Davidově, ale *nikoli v hrobce královské*.

Joachaz, Joas a Jeroboam (II.) v Israeli, Amasjáš v Judsku. (13, 1.–14, 29.)

HLAVA 13. – ¹ Léta dvacátého třetího Joasa, syna Ochozjáše, krále judského, stal se králem Joachaz, syn Jehuův, (a kraloval) nad Israelem v Samaři sedmnáct let. ² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, následuje hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele; a nezanechal jich. ³ I vzplál hněv Hospodinův na Israele, že je vydal v ruku Hazaela, krále syrského, a v ruku Benadada, syna Hazaelova, po všechny dny. ⁴ Prosil tedy Joachaz před obličejem Hospodinovým, i vyslyšel jej Hospodin, nebo viděl soužení lidu israelského, že je byl utiskoval král syrský, ⁵ a dal Hospodin vysvoboditele Israelovi, že vysvobozen byl z ruky krále syrského, a že bydliti mohli synové Israelovi ve stáncích svých jako dříve. ⁶ Avšak nezanechali hříchů domu Jeroboama, do kterých uvedl Israele, ale chodili v nich, ano i háj zůstal v Samaři. – ⁷ Nežůstalo totiž Joachazovi z lidu než padesát jezdců, deset vozův a deset tisíc pěších, neb je byl pobil král syrský, a setřel jako plevy na humně, když se mlátí. – ⁸ Ostatní děje Joachazovy a vše, co učinil, i statečnost jeho zapsána je (tak známo) v Letopisech králův israelských. ⁹ Když zesnul Joachaz s otci svými, pochovali ho v Samaři, a stal se králem Joas; syn jeho, místo něho.

¹⁰ Léta třicátého sedmého Joasa, krále judského, (stal se králem) Joas, syn Joachazův, nad Israelem a kraloval v Samaři šestnáct let.

¹¹ Činil, co je zlé v očích Hospodinových, nezanechav žádných hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, ale chodě v nich.

¹² Ostatní děje Joasovy, vše, co učinil, i statečnost jeho, kterak bojoval proti Amasjášovi, králi judskému, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. ¹³ I zesnul Joas s otci svými, a Jeroboam dosedl na trůn jeho. Joas pak pochován byl v Samaři s králi israelskými.

¹⁴ Eliseus roznemohl se nemocí, na kterou také (později) zemřel. I přišel k němu dolů Joas, král israelský, plakal nad ním a řekl: „Otče můj, otče můj, voze Israelův a jeho voza-taji!“ ¹⁵ Eliseus mu kázal: „Přines lučistě a střely!“ Když pak přinesl k němu lučistě a střely, ¹⁶ řekl králi israelskému: „Vlož ruku svou na lučistě!“ A když on vložil ruku svou (na ně), položil Eliseus ruce své na ruce královny a ¹⁷ řekl: „Otevři okno východní!“ Když pak otevřel, řekl Eliseus: „Vystřel střelu!“ I vystřelil. Tu pravil Eliseus: „Střela vítězství od Hospodina, střela vítězství nad Syrii; kéž porazíš Syrii v Afeku, až i zničíš ji.“ ¹⁸ A řekl. opět: „Vezmi střely!“ Když je vzal, zase mu řekl: „Tluč střelou do země!“ Když udeřil po třetí, a (potom) přestal, ¹⁹ rozhněval se muž Boží na něj a řekl: „Kdybys byl udeřil po páté, po šesté [a po sedmé], byl bys porazil Syrii až do vyhlazení; nyní však toliko třikrát ji

HL. 13. V. ¹. „*Sedmnáct let*“, t. j. až do roku 800/799, čili do roku třicátého osmého vlády Joasovy.

V. ³. „*po všechny dny*“ Joachaza, který panoval roku 815–799. – Hazael přežil Joachaza, ježto zemřel asi r. 797. Nástupce Hazaelův Benhadad mohl proto utiskovati teprve Joachazova nástupce Joasa.

V. ⁴. – ⁶. byl původně za v. 7., který býval za v. 3.

V. ⁶. liči předběžně (*prolepticky*) stav za Jeroboama II. Israelité nespláceli vděčností Hospodinovi milost, že jim poslal vysvoboditele.

V. ¹⁰. Byl to rok 800/799 před Kr. „*Šestnáctý rok*“ Joasův byl *čtrnáctý* rok Amasjáše, krále judského, rok 785/784 před Kristem.

V. ¹². n. má Lukiánova recenze (řeckého překladu alexandrijského) správně za v. 20. – Oba verše opakovány níže 14, 15. n. – Před nimi (za v. 25.) byly původně 14, 8.–14., které vypravují, „*kterak bojoval Joas proti Amasjášovi*“. Když byla ta zpráva z dějin Joasových, kam patří, přeložena do dějin Amasjášových, byly s ní pojaty také obvyklé závěry; tak vysvětleno, že 13, 12. n. = 14, 15. n.

V. ¹⁴. Eliseus zemřel asi roku 790. Bylo mu bezmála 90let. Srv. výše 6, 8. nn.: 6, 24. nn.

porazíš." ²⁰ I zemřel Eliseus a pochovali ho.

Toho roku přišli do země lupiči z Moabska. ²¹ Když kteřísi pochovávající člověka užívali lupiče, uvrhli mrtvolu do hrobu Eliseova. Kteráž když se dotkla kostí Eliseových, ožil člověk a postavil se na nohy.

²² Hazael, král syrský tedy sužoval Israele po všechny dny Joachazovy. ²³ I slitoval se Hospodin nad nimi, a obrátil se zase k nim pro svou úmluvu, kterou měl s Abrahamem, Isákem a s Jakobem; nechťel jich zahladiti, a také (jich) docela nezavrhl, až do té doby. ²⁴ Když pak umřel Hazael, král syrský, a kraloval Benadad, syn jeho, místo něho, ²⁵ Joas, syn Joachazův, dobyl zase měst z moci Benadada, syna Hazaelova, která byl vzal Joachazovi, otci jeho, právem válečným; tříkrát porazil ho Joas a získal zase města Israelova.

HLAVA 14. – ¹ Léta druhého Joasa, syna Joachaza, krále israelského, stal se králem Amasjáš, syn Joasa, krále judského. ² Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati, a kraloval dvacet devět let v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Joadan z Jerusalema. ³ Činil, co právě je v očích Hospodinových, ale ne jako David, otec jeho. Podle všech věcí, které činil Joas, otec jeho, činil též on. ⁴ Toliko výšin neodstranil; ještě totiž lid obětoval a páčil kadidlo na výšinách. ⁵ Když si upevnil království, pobil služebníky své, kteří byli zabili krále, otce jeho; ⁶ synů však těch, kteří jej byli zabili, nepobil, jak je psáno v Mojžíšově knize zákona, že přikázal Hospodin řka: „Neumřou otcové za syny, ani synové neumřou za otce; ale každý za hřích svůj umře.“

⁷ On porazil Edomské v údolí Solném, deset tisíců (mužů), dobyl Skály bojem a nazval ji Jektehel, až do dnešního dne.

⁸ Tehdy poslal Amasjáš posly k Joasovi, synu Joachaza, syna Jehuova, králi israel-skému se vzkazem: „Pojď a podívejme si do očí!“ ⁹ I vzkázal zase Joas, král israelský Amasjášovi, králi judskému: „Bodlák libanský vzkázal cedru, který je na Libanu: „Dej dceru svou synu mému za manželku!“ Avšak šla tudy zvěř lesní, která je na Libanu, a pošlapala bodlák. ¹⁰ Zvítězil jsi nad Edomem a (proto) pozdvihlo se srdce tvé; můj dosti na slávě (své) a sed doma; proč vyzýváš neštěstí, bys padl ty a Juda s tebou?“ ¹¹ Ale Amasjáš neposlechl. Vytáhl tedy Joas, král israelský, a střetli se, on a Amasjáš, král judský, u Betsamesu, města Judova. ¹² I poražen byl Juda od Israele, a utekl každý domů. ¹³ Amasjáše pak, krále judského, syna Joasa, syna Ochozjášova, jal Joas, král israelský v Betsamesu a přivedl ho do Jerusalema. Pobořil zeď jerusalemskou od brány Efraim až ku bráně Rožní na čtyři sta loket, ¹⁴ pobral všechno zlato, stříbro i náčiní všechno, které bylo v domě Hospodinově a v pokladech královských, vzal s sebou osoby do zástavy a vrátil se do Samaře.

¹⁵ Ostatní děje Joasovy, co učinil, i statečnost jeho, kterak bojoval proti Amasjášovi, králi judskému, jsou zapsány (jak známo) v Letopisech králův israelských. ¹⁶ Když usnul Joas s otci svými, pochován byl v Samaři s králi israelskými, a stal se králem Jeroboam, syn jeho místo něho.

¹⁷ Amasjáš pak, syn Joasův, král judský, byl živ po smrti Joasa, syna Joachaza, krále

V. ²⁰. n. Eliseus zemřel v Samaři, byl však pochován ve svém rodném městě. Viz 3. Král 19, 16. Do končin těch bylo moabským kočovníkům snadno učiniti vpád. Přednosti Eliseovy opěvuje Sir 48, 13. nn. Srv. Lk 4, 27. Církev slaví jeho památku dne 14. června.

Hl. 14. V. ¹. Byl to rok 798/797.

V. ⁶. O Mojžíšově zákoníku viz Dt 17, 18; 31, 9. – Zákon tu uveden toliko *podle paměti*. Viz Dt 24, 16.

V. ⁷. „Skála“ = opevněné město na skále, které později slulo *Petra*.

V. ¹⁷. Poslední ten rok vlády Joasovy byl 785/784 před Kr.

israelského, patnácte let.¹⁸ Ostatní děje Amasjásovy psány jsou (jak známo) v Letopisech králů judských. – ¹⁹ Spikli se proti němu v Jerusalemě. A když utekl do Lachise, poslali za ním do Lachise, zabili jej tam,²⁰ přivezli jej koňmi a pochovali ho v Jerusalemě s otci jeho ve městě Davidově.

²¹ I vzal veškeren lid judský Azarjáše, kterému bylo šestnáct let, a ustanovili ho za krále na místě otce jeho Amasjáše. ²² Ten opevnil Elat a získal jej zase Judovi, když usnul král s otci svými.

²³ Léta patnáctého Amasjáše, syna Joasa, krále judského, stal se králem Jeroboam, syn Joasa, krále israelského, (a panoval) v Samaři čtyřicet a jeden rok. ²⁴ Činil, co je zlé v očích Hospodinových, nezanechal žádného z hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ²⁵ On zase dobyl končin Israelových od místa, kudy se jde do Ematu až k Moři pouště, podle řeči Hospodina, Boha Israelova, kterou promluvil skrze služebníka svého Jonáše, syna Amatiova, proroka z Getu, který je v Oferu. ²⁶ Neboť viděl Hospodin trápení Israelovo, že je náramně těžké, že jsou zničeni nevolníci i svobodní, a že není, kdo by pomohl Israelovi. ²⁷ Ježto nemínil Hospodin zahladiti jméno Israelovo pod nebem, vysvobodil je skrze Jeroboama, syna Joasova.

²⁸ Ostatní věci Jeroboamovy, vše, co učinil, jeho statečnost, kterak bojoval, [a kterak Damašek a judský Emat zase získal Israeli], zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. ²⁹ Když usnul Jeroboam s otci svými, králi israelskými, stal se králem Zacharjáš, syn jeho, místo něho.

Azarjáš. Joatan a Achaz v Judsku; poslední králové israelští. (15, 1.–17, 6.)

HLAVA 15. – ¹ Léta dvacátého sedmého Jeroboama, krále israelského, stal se králem Azarjáš, syn Amasjáše, krále judského. ² Šestnáct let mu bylo, když počal kralovati, a kraloval padesát dvě léta v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jehelía z Jerusalema. ³ Činil, co se líbilo Hospodinu, právě tak, jako činil Amasjáš, otec jeho. ⁴ Toliko výšin nezničil; lid ještě obětoval a pátil kadidlo na výšinách. ⁵ I ranil Hospodin krále, že byl malomocný až do dne smrti své, a bydlil svobodně v domě (svém) stranou, Joatan pak, syn králův, spravoval dvůr a soudil lid země.

⁶ Ostatní děje Azarjásovy, vše, co učinil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův judských. ⁷ Když usnul Azarjáš s otci svými, pochovali ho s předky jeho v městě Davidově, a stal se králem Joatan, syn jeho místo něho.

⁸ Léta třicátého osmého Azarjáše, krále judského, stal se králem Zacharjáš, syn Jeroboamův nad Israellem v Samaři (a kraloval) šest měsíců. ⁹ Činil, co je zlé v očích Hospo-

V. ²². „Když usnul král“ Amasjáš, vzbouřili se nejspíše Edomci, kteří byli nedávno poraženi (v. 7.). Azarjáš však ihned je zkontroloval a jmenované město dal opevnit, aby bylo pevnou judskou baštou v tamních končinách.

V. ²³. t. j. 785/784 před Kristem. Panoval-li Jeroboam II. 41 rok, byl posledním rokem jeho vlády 745/744 před Kristem.

V. ²⁵. „končiny Israelovy“ je tu popředně *Zajordání*. – „Kudy se jde do Ematu“ viz 3. Král 8, 65. – „Moře pouště“ = moře Mrtvé. – Jak daleko sahaly nové hranice israelské v Zajordání na sever, viz Am 6, 14. – Jeroboam rozšířil hranice říše své v bývalou rozlohu kolem roku 780. Prorokoval tedy a působil Jonáš již před tím rokem.

V. ²⁸. K činnosti *Jeroboamově* srv. 1. Par 5, 17. – Co je v závorce, dlužno čísti správně: (kterak bojoval) „s Damaškem a odvrátil hněv Jahvův od Israele“ (Burney-Šanda). Srv. 13, 3. 5.

Hl. 15. V. ¹. Byl to rok (od října) 770 (do září) 769 před Kr.

Za v. 4. možno položit, co vypravuje 2. Par 26, 5.–20.

V. ⁸. Byl to rok 745/744.

dinových, jako činivali otcové jeho; nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ¹⁰ I spikl se proti němu Sellum, syn Jabesův, veřejně ho udeřil, zabil a stal se králem místo něho.

¹¹ Ostatní děje Zacharjásovy zapsány jsou v Letopisech králův israelských.

¹² To je to, co pravil Hospodin Jehuovi, řka: „Synové tvoji až do čtvrtého kolena seděti budou na trůně israelském.“ Tak se také stalo.

¹³ Sellum, syn Jabesův, stal se králem léta třicátého devátého Azarjáše, krále judského, a kraloval jeden měsíc v Samaři. ¹⁴ I přitáhl Manahem, syn Gadiův z Tersy; přišel do Samaře porazil Selluma, syna Jabesova, v Samaři, zabil ho a stal se králem místo něho.

¹⁵ Ostatní děje Sellumovy, i spiknutí jeho, kterým učinil úklady, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův israelských.

¹⁶ Tehdy vyhubil Manahem Tapsu, a vše, co bylo v ní, i území její, – (když) totiž (přišel) z Tersy, nechťeli otevřítí mu – pobil všechny a těhotné rozpáral.

¹⁷ Léta třicátého devátého Azarjáše, krále judského, stal se králem Manahem, syn Gadiův, nad Israelem (a kraloval) deset let v Samaři. ¹⁸ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových; nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, po všechny dny své. ¹⁹ Přitáhl (pak) Ful, král assyrský, do země; i dal Manahem Fulovi tisíc hřiven stříbra, by mu byl na pomoc a upevnil království jeho. ²⁰ Protož uložil Manahem stříbro Israelovi, každému zámožnému, bohatému, aby je mohl dáti králi assyrskému, padesát lotů stříbra každému. A tak vrátil se král assyrský a nemeškal (déle) v zemi.

²¹ Ostatní děje Manahemovy, vše, co učinil, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. ²² Když usnul Manahem s otci svými, stal se králem Fakejáš, syn jeho místo něho.

²³ Léta padesátého Azarjáše, krále judského, stal se králem Fakejáš, syn Manahemův, nad Israelem v Samaři (a kraloval) dvě léta. ²⁴ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ²⁵ Spikl se pak proti němu Pekach, syn Romeljášův, vojevůdce jeho, zabil ho v Samaři na věži domu královského, vedle Argobu a vedle Arie, a s ním padesáte mužů z Galaadův, a zabiv ho stal se králem místo něho.

²⁶ Ostatní děje Fakejášovy, vše, co učinil, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských.

²⁷ Léta padesátého druhého Azarjáše, krále judského, stal se králem Pekach, syn Romeljášův nad Israelem v Samaři (a kraloval) dvacet let. ²⁸ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele.

V. ¹². hledí k 10, 30. Za jediný rok 745/744 vystřídali se na trůně čtyři králové: Jeroboam, Zacharjáš a Šallúm, kteří zemřeli, *Manahem*, který *nastoupil*.

V. ¹⁶. *Tapsa* (hebr. „*Tifsach*“) bylo město na *Eufratě*. Srv. 3, Král 4, 24. To vylučuje souvislost; proto dlužno s Lukianem čísti: „*Tappúach*“. Bylo na hranicích území Efraimova a Manassova. Viz Jos 16, 8; 17, 8.

V. ¹⁷. Byl to rok (od října) 745 (do září) 744 před Kristem. Z pramenův assyrských je zjištěno, že *Manahem* odevzdal poplatek assyrskému králi Tiglat-Pileasarovi III. (IV.) roku 738. (Deimel.) Místo: „*po všechny dny své*“ lépe se LXX čísti: „*Za jeho dnů*“ a spojití s v. n.

V. ¹⁹. n. „*Ful*“, babylonsky „*Pulu*“, jest jméno *Tiglat-Pileasara III. (IV.)*, jakožto *krále babylonského*. Panoval v Babylonii 729.–727. O té výpravě zmiňují se zlomky letopisů Tiglat-Pileasarových, nalezené na kamenných deskách v paláci Asarhaddonově (680–669) v *Kalchu* (= dnešní *Nimrud*).

V. ²³. Byl to rok (od října) 739 (do září) 738.

V. ²⁷. Byl to rok (od října) 738 (do září) 737 před Kristem.

²⁹ Za dnů Pekacha, krále israelského, přitáhl Teglathfalasar, král assyrský, a dobyl Ajonu, Abel-bet-maachy, Janoe, Kedesu, Asoru, Galaadu, Galileje, i všeho území Neftaliova, a zavedl je (do zajetí) do Assyrie. ³⁰ Spíkl se pak a činil úklady Oseáš, syn Elův, proti Pekachovi, synu Romeljášovu; a uděliv ho, zabil jej a stal se králem místo něho.

³¹ Ostatní děje Pekachovy, vše, co učinil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův israelských.

³² Léta druhého Pekacha, syna Romeljášova, krále israelského, stal se králem Joatam, syn Ozjáše, krále judského. ³³ Dvacet pět let mu bylo, když počal kralovati, a šestnáct let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jerusa, dcera Sadokova. ³⁴ Činil, co bylo libé v očích Hospodinových, podle všeho, co činil Ozjáš, otec jeho, činil. ³⁵ Ale výšin neodstranil; ještě lid obětoval a páčil kadidlo na výšinách; on vystavěl „vysokou bránu“ domu Hospodinova.

³⁶ Ostatní děje Joatamovy, vše, co činil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův judských. ³⁷ Za dnů těch počal Hospodin posílati na Judu Rasina, krále syrského, a Pekacha, syna Romeljášova. ³⁸ Když usnul Joatam s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého, a stal se králem Achaz, syn jeho, místo něho.

HLAVA 16. – ¹ Léta sedmnáctého Pekacha, syna Romeljášova, stal se králem Achaz, syn Joatama, krále judského. ² Dvacet let bylo Achazovi, když kralovati počal, a šestnáct let kraloval v Jerusalemě. Nečinil, co bylo libé v očích Hospodina, Boha svého, jako David, otec jeho, ³ ale chodil po cestě králův israelských; ano i syna svého obětoval, dav jej provéstí ohněm podle ohavnosti pohanů, které byl rozptýlil Hospodin před syny Israelovými. ⁴ Podával též oběti a páčil kadidlo na výšinách, na pahorcích, pod každým stromem ratolestným.

⁵ Tehdy vytáhl Rasin, král syrský, a Pekach, syn Romeljášův, král israelský, proti Jerusalemu do boje, oblehli Achaza, (ale) nemohli ho přemoci. ⁶ Toho času Rasin, král syrský, dobyl znova Aily Edomu, a vyvrhl Judovce z Aily; i přišli Edomští do Aily a bydlí tam až do tohoto dne.

⁷ Achaz však vzkázal Teglathfalasarovi, králi assyrskému: „Služebník tvůj a syn tvůj já jsem; přitáhni, a vysvobod mě z ruky krále syrského, a z ruky krále israelského, kteří povstali proti mně.“ ⁸ Sebrav pak stříbro a zlato, které bylo lze nalézt v domě Hospodinově a v pokladech královských, poslal (je) králi assyrskému darem, ⁹ a ten povolil vůli

V. ²⁹ n. *Teglathfalasar* zní assyrsky *Tukulti-apil-Ešarra*. Také 1. Par 5, 6. 26. svědčí, že *Tiglat-Pileser* odvedl do zajetí část *Rubenovců*, *Gadovců* a *Manassovců* (z „*Galaadu*“). Obě zprávy biblické lze doložití nápisy klínovými. S výpravou z roku 734 souhlasí níže 16, 7. a 2. Par 28, 16., že byl Tiglat-Pileser požádán judským králem Achazem (roku 735), by mu přispěl na pomoc ne toliko proti *Damašku* a *Samaří*, ale také proti *Filišťanům*.

V. ³². Byl to rok 738 (říjen-prosinec) a 737 (leden–září) před Kristem.

V. ³³. Podle 18, 1. n. bylo Ezechjášovi, když roku 721 nastoupil, *dvacet pět* roků.

V. ³⁶. O další činnosti *Joatamově* vypravuje 2. Par 27, 3b.–6.

V. ³⁷. *Rácón* je znám také z klínových nápisův assyrských.

Hl. 16. V. ¹ t. j. před podzimem roku 736. Viz výše 15, 32. 38.

K v. 3. srv. Lv 18, 21; Dt 12, 31; 18, 10; Jer 7, 31. Ta nevinná oběť podána v údolí *Hinnomském* na místě, které slulo *Tofet* (Jer 32, 35; 19, 1. nn.). Měl tím být uctěn bůh *Moloch* či *Melech* (Jer 32, 35.). Dítě bylo nejprve zabito, jako jindy bývala bita zvířata, a pak maso jeho vhozeno do ohně a spáleno jakožto *lidský celopal* (Ez 16, 21; 23, 37.–39.). Podobně byl učinil v největší nouzi *Méša*. Viz výše 3, 27. – *Lidské oběti* byly tehdy rozšířeny také u Egypťanů, Babyloňanův, Assyrů, Kanaanců, Punův a jiných národů. (Mader.)

V. ⁹ n. „*Přitáhl*“ roku 734, 733 a 732. Viz výše 15, 29. Tyto tři výpravy byla vlastně *jedna velká výpra-*

jeho; přitáhl totiž král assyrský k Damašku, zpustošil jej, přesadil obyvatele jeho do Kyreny, a Rasina zabil.

¹⁰ I vypravil se král Achaz vstříc Teglathalasarovi, králi assyrskému, do Damašku. Když pak uzel oltář damašský, poslal král Achaz Urjášovi, knězi, vzorec jeho a vyobrazení všeho, co na něm bylo uděláno. ¹¹ Udělal tedy Urjáš kněz oltář: právě tak, jak přikázal král Achaz z Damašku učinil kněz Urjáš, prve nežli se vrátil Achaz z Damašku. ¹² A když se vrátil král z Damašku, a viděl oltář, ctil jej, a přistoupiv obětoval celopaly i příslušnou suchou obětí; ¹³ obětoval také úlitby, a lil krev obětí pokojných, které byl podal na oltáři. ¹⁴ Oltář pak měděný, který byl před Hospodinem, přenesl z předchrámu, to jest z místa mezi oltářem a chrámem Hospodinovým, a postavil jej po bok oltáře k severu. ¹⁵ Král Achaz také přikázal knězi Urjášovi: „Na větším oltáři obětuj celopal jitřní, obět suchou večerní, celopal královský s příslušnou obětí suchou, celopal všeho lidu země s příslušnými oběťmi suchými i mokřými; všelikou krev celopalu a všecku krev žertev na něj vyliješ; oltář pak měděný bude hotov k vůli mé.“ ¹⁶ Učinil tedy Urjáš kněz vše, jak byl přikázal král Achaz. ¹⁷ Dále vzal král Achaz ryté podstavce a mísy, které byly na nich; také moře složil s býků měděných, kteří je na sobě drželi, a položil je na kamennou dlažbu. ¹⁸ Sobotní pak jizbu, která byla vystavěna ve chrámě, a vchod královský z venku odstranil z chrámu Hospodinova k vůli králi assyrskému.

¹⁹ Ostatní Achazovy věci, které učinil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. ²⁰ Když usnul Achaz s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davidově; a stal se králem Ezechjáš, syn jeho, místo něho.

HLAVA 17. – ¹ Léta dvanáctého Achaza, krále judského, stal se králem Oseáš, syn Elův, v Samaři nad Israelem (a kraloval) devět let. ² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, ale ne jako králové israelští, kteří byli před ním. ³ Na toho vytáhl Salmanassar, král assyrský, i učinil se Oseáš služebníkem jeho, a odváděl mu poplatek.

⁴ Když pak srozuměl král assyrský, že Oseáš chytje se vzbouřili poslal posly k Suaovi, králi egyptskému, aby nemusil dávatí poplatků králi assyrskému, jak měl každý rok obyčej, oblehl ho a svázaného dal (jej) do žaláře. ⁵ Prošel veškerou zemí, přitáhl k Samaři a

va třiletá. – 0 jejím výsledku podává zprávu hliněná deska, nalezená v Kalchu (Nimrudu).

V. ¹⁴. „*měděný*“ oltář Šalomounův, který stával původně na posvátné skále (viz 3. Král 5, 17.), byl posunut veleknězem na západ a na jeho místo na skálu postaven oltář *nový*. To se Achazovi nezamlouvalo; proto dal starý oltář posunouti dále na sever. V seznamu posvátného náčiní z roku 587 (níže 25, 13. n.) není již jmenován oltář měděný; zdá se tedy, že byv posunut Achazem na sever, byl později vůbec odstraněn.

V. ¹⁵. „*větší oltář*“ – nový, kamenný, *proti měděnému*, starému. – *O ustavičné oběti ranní a večerní* viz výše 3, 20; 3. Král 18, 29; Ex 29, 38. nn.

V. ¹⁷. „*O podstavcích*“ viz 3. Král 7, 28. – O „*moři*“ tamže v. 23. nn.

V. ¹⁸. „*Sobotní jizba*“ byla místnost později vystavěná pro krále, aby v ní obcoval sobotní bohoslužbě.

K v. 19. srv. Is 14, 28. nn.

K v. 20. srv. 2. Par 28, 27.

HL 17. Oseáš vládl úhrnem jedenáct nebo dvanáct rokův, od roku 732–721. Viz 15, 30. (Šanda.)

V. ³. Salmanassar zemřel roku 722 (prosinec 722 nebo leden 721). – Výpravu tu podnikl Salmanassar nejspíše roku 725.

V. ⁴. „*Sua*“ či „*Só*“ býval ztotožňován obyčejně s *egyptským* králem „*Šabaka*“. Šanda však (po Winklerovi) vidí v „*Micrajim*“ zde nikoli *Egypt*, ale severní Arabii, která v assyrských pramenech sluje *Macuri* nebo *Mucri*. „*Sua*“ pak není egyptský král *Šabaka*, ale král severoarabský (či vrchní jeho vojevůdce), kterého nazývá Sargonův nápis „*Sib'u*“ – „*svázaného dal ho do žaláře*“ ne již Salmanassar, ale Sargon, který Samaře dobyl a pak teprve nevěrného vasala potrestal.

V. ⁵. n. Assyrové počali město obléhati před říjnem roku 720. Tiglat-Pilešar byl odvedl z Medie roku

ležel u ní tři léta. ⁶ Roku pak devátého (kralování) Oseášova vzal král assyrský Samař, přesadil Israele do Assyrie, a usadil je v Hale, u Haboru, řeky Gozanu, jakož i ve městech medských.

Příčiny úpadku říše israelské a stav její po pádu Samaře. (17, 7. –41.)

⁷ To stalo se proto, že hřešili synové Israelovi proti Hospodinu, Bohu svému, který je vyvedl z Egypta, z ruky faraona, krále egyptského, a ctili bohy cizí. – ⁸ Chodili totiž podle obyčeje pohanů, které byl vyhladil Hospodin před obličejem synův Israelových, (a podle) králův israelských, ježto činili taktéž. ⁹ Neboli uráželi synové Israelovi výmysly nepravými Hospodina, Boha svého, a vystavěli si výšiny ve všech osadách svých od věže strážných až do města hrazeného. ¹⁰ Nadělali si model a hájů na každém vystávajícím pahorku a pod každým zeleným stromem. ¹¹ Zapalovali tam kadidlo na oltářích podle obyčeje pohanů, které byl vyhnal Hospodin před nimi, a činili věci nejhorší popouzejce Hospodina. ¹² Ctili nečistoty, o kterých přikázal jim Hospodin, aby nečinili toho. ¹³ A varoval (přece) Hospodin Israele a Judu všemi proroky a vidci, říkáje: „Odvratte se od cest svých zlých, a šetřte přikazů mých a ustanovení podle všech zákonů, které jsem dal otcům vašim, a jak jsem kázal vám skrze služebníky své, proroky.“ ¹⁴ Avšak neposlechli, ale zatvrdili šíji svou (že byla) jako šíje otců jejich, kteří nechtěli poslouchati Hospodina, Boha svého. ¹⁵ Zavrhli ustanovení jeho, smlouvu, kterou učinil s otcí jejich, a výstrahy jeho, kterými je varoval, chodili za nicotami nicotně jednajíce, a následovali pohanů, kteří byli kolem nich, o kterých byl jim přikázal Hospodin, aby nečinili, jak oni. ¹⁶ Opustili všechny přikazy Hospodina, Boha svého, udělali si dva lité býčky a háje, klaněli se všemu vojsku nebeskému, sloužili Baalovi, ¹⁷ zasvěcovali syny své i dcery své ohněm, obírali se hadačstvím a věštbou, a zaprodávali se k činům, které byly zlé v očích Hospodinových, aby ho popouze-
zeli. – ¹⁸ Rozhněval se tedy Hospodin náramně na Israele, a zavrhl je od obličeje svého.

Nezůstal nežli toliko kmen Judův. – ¹⁹ Avšak ani ten Juda neostříhal přikazů Hospodina, Boha svého, ale chodili v bludech Israelových, kterých se byl dopustil. ²⁰ I zavrhl Hospodin všechno potomstvo Israelovo, sužoval je a vydal je v ruku plenitelů, až je zapudil od své tváře. – ²¹ Již tehdy, kdy odtržen byl Israel od domu Davidova a ustanovili si krále Jeroboama, syna Nabatova, Jeroboam odvrátil Israele od Hospodina a uvedl je do hříchů velikých. ²² A chodili synové Israelovi ve všech hříších Jeroboamových, které on činil, a nezanechali jich, ²³ až i zavrhl Hospodin Israele od své tváře, jak byl mluvil skrze všechny služebníky své proroky. A tak zaveden byl Israel ze země své do Assyrie, až do tohoto dne.

²⁴ Přivedl pak král assyrský lidi z Babylona, z Kutý, z Avy, z Ematu a ze Sefarvaimu, a usadil je ve městech samařských místo synův Israelových; ti tedy zabrali Samařsko a usadili se v městech jeho. ²⁵ Když tam počali sídliti, nebáli se Hospodina, i poslal na ně Hospodin lvy, kteří je dávali. ²⁶ Tu bylo oznámeno králi assyrskému a řečeno: „Národové ti, které jsi přesadil, a usadil ve městech samařských, neznají ustanovení Boha země té; proto poslal na ně Hospodin lvy, a hle, hubí je, ježto nevědí, jak ctíti Boha země té.“ ²⁷ Král assyrský tedy přikázal: „Dovedte tam jednoho z kněží, které jste tamodtud zajaté přivedli; nechať jde, bydlí s nimi a učí je ustanovením Boha země té.“ ²⁸ I přišel jeden z kněží, kteří odvedeni byli do zajetí ze Samařska, usadil se v Betelu a učil je, kterak by ctíti měli Hospodina.

744 65.000 lidí a roku 737 8650 lidí. Mohl tedy nyní Sargon tento úbytek obyvatelstva nahraditi zajatci israelskými. Jak z letopisů Sargonových výše uvedených patrně, učinil Sargon ze Samaře sídlo velitele nové assyrské provincie.

²⁹ Byl si udělal totiž každý národ boha svého, a postavili je ve svatyních na výšinách, jichž byli nadělali Samařští, každý národ v městech svých, ve kterých sídlili. ³⁰ Tak Babyloňané udělali si Sochetbenota, Kutští udělali Nergela, Ematští udělali si Asimu, ³¹ a Avejští udělali Nebahaza a Tartaka; ti pak, kteří byli ze Sefarvaimu, pálili syny své ohněm Adramelechovi a Anamelechovi, bohům sefarvaimským. ³² (Nyní) však ctili také Hospodina. A ustanovili si kněze výšin ze spodiny národa a postavili je do svatyní na výšinách. ³³ Ctíce Hospodina sloužili také bohům svým podle obyčeje národů, ze kterých převedeni byli do Samařska.

³⁴ Až do dnešního dne přidružují se obyčeje starého. Nectí Hospodina, aniž dbají jeho ustanovení, práv, zákona a příkazů, které byl dal Hospodin synům Jakoba, kterého nazval Izraelem. ³⁵ (Hospodin) totiž učinil s nimi smlouvu a přikázal jim říka: „Nectěte bohů cizích, neklanějte se jim, neslužte jim, a neobětujte jim;“ ³⁶ ale Hospodina, Boha svého, který vyvedl vás z Egypta silou velikou a ramenem vztaženým, toho se bojte, jemu se klanějte a jemu obětujte! ³⁷ Také ustanovení, práv, zákona i příkazů, které napsal vám, šetřte, plnice je po všechny dny; a nectěte bohů cizích. ³⁸ Na úmluvu, kterou učinil s vámi, nezapomínejte; a neslužte bohům cizím, ³⁹ ale Hospodina, Boha svého, se bojte, neboť on vytrhnouti vás může z ruky všech nepřátel vašich.“

⁴⁰ Oni však neposlechli, ale podle starého obyčeje svého páchali. ⁴¹ Ctili tedy ti národové Hospodina, ale mimo to i modlám svým sloužili. A tak i synové jejich a vnukové, jako činili otcové jejich, činí až do dnešního dne.

Doba a způsob vlády Ezechjášovy. (18, 1.–8.)

HLAVA 18. – ¹ Léta třetího Oseáše, syna Ely, krále izraelského, stal se králem Ezechjáš, syn Achaza, krále judského. ² Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati, a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Abi, dcera Zachariášova. ³ Činil, co dobré bylo v očích Hospodinových, vše tak, jako činil David, otec jeho. ⁴ On rozmetal výšiny, ztroskotal sochy, háje posekal, a rozbil hada měděného, jehož byl udělal Mojžíš, neboť až do toho času synové Israelovi pálili mu kadidlo. Nazývali jej Nohestan. ⁵ V Hospodina, Boha Israelova, doufal, že nebylo po něm jemu rovného mezi všemi králi judskými, ani mezi těmi, kteří před ním byli. Držel se Hospodina, neopustil cest jeho, a šetřil příkazů jeho, které byl dal Hospodin Mojžíšovi. ⁷ Protož i Hospodin byl s ním, a ve všem, k čemukoli se obrátil, úspěšně jednal. Pozdvihl se také proti králi assyrskému, a přestal mu býti poddán. ⁸ On porazil Filištany až do Gazy, i všechno území jejich, od věže strážných až do města hrazeného.

Zánik říše izraelské. (18, 9.–12.)

⁹ Léta čtvrtého krále Ezechjáše, které bylo sedmým rokem Oseáše, syna Ely, krále

V. ²⁹. „Samařští“ = Israelité, kteří v Samařsku kdysi před rokem 721 sídlili.

V. ³⁰. *Sukkóth-benóth* je zkomolenina bohyně a manželky babylonského městského boha *Marduka*, jménem *Carpanitu* čili *Zer-banitu*. – *Ašimá* bylo hamatské božstvo.

V. ³¹. *Nibchaz* = *Nabú-cházé* = Nabu (= Nebo) videc (? Šanda). – *Tarták* obyčejněji bývá považováno za zkomoleninu z Atargatis = Derketi. Srv. 2. Mach 12, 26. – *Adar-melech* vzniklo asi přesmyčkou z *Melech-Adar* – Melech vznešený. (Šanda.) Že i *Melechovi* byly obětovány děti, dosvědčuje také výše v. 16. Srv. též 16, 3; Ez 23, 37. *Anammelech* = *Anathmelech*, (Hoffmann.) – *Anat* byla bohyně také v Palestině známá. (Srv. Anatót Jos 21, 18; Beth-Anat Jos 19, 38.)

HL. 18. V. ¹. Ezechjáš nastoupil před podzimem roku 721. – Srv. výše 15, 30; 17, 1; 2. Par 29, 3. nn.

V. ². Poslední jeho vladařský rok 694/693 před Kristem.

V. ⁹. Salmanassar IV. počal dobývatí Samaře roku 723.

israelského, vytáhl Salmanassar, král assyrský, proti Samaři a dobýval ji, ¹⁰ až ji dobyl; po třech letech totiž, léta šestého Ezechjášova, to jest léta devátého Oseáše, krále israelského, vzata byla Samař. ¹¹ I zavedl král assyrský Israele do Assyrie, a usadil jej v Hale a u Chaboru, řeky gozanské, a v městech medských, ¹² protože neposlouchali hlasu Hospodina, Boha svého, ale přestupovali úmluvu jeho: cokoli přikázal Mojžiš, služebník Hospodinův, nic neposlouchali ani nečinili.

Sennacherib táhne do Palestiny. (18, 13.–19, 37.)

¹³ Čtrnáctého léta krále Ezechjáše přitáhl Sennacherib, král assyrský, ke hrazeným městům judským a dobýval jich.

¹⁴ Tehdy vzkázal Ezechjáš, král judský po poslech králi assyrskému do Lachise: „Prohřešil jsem se: odtáhni ode mne, a vše, co mi uložíš, ponesu.“ Uložil tedy král assyrský Ezechjášovi, králi judskému, tři sta hriven stříbra a třicet hriven zlata. ¹⁵ I vydal Ezechjáš všecko stříbro, které nalezeno bylo v domě Hospodinově a v pokladech královských. ¹⁶ Tehdy rozlámal Ezechjáš dveře chrámu Hospodinova, a plechy zlaté, které byl sám dal přibítí, dal králi assyrskému.

¹⁷ I poslal král assyrský tartana, rabsarisa a rabsaka z Láchise ke králi Ezechjášovi s vojskem velikým, k Jerusalemu; a ti vytáhše přišli k Jerusalemu, a zastavili se u potrubí hořejšího rybníka, to jest na cestě k poli valchárovu. ¹⁸ Když volali po králi, vyšel k nim Eljakim, syn Helkjášův, správce domu, Sobna písař a Joahe, syn Asafův, kancléř. ¹⁹ I řekl jim rabsake: „Rcete Ezechjášovi: Toto praví král veliký, král assyrský: Jaká je to naděje, o kterou se opíráš? ²⁰ Uradil ses snad, že se připravíš na válku? V koho doufáš, že se odvažuješ bouřiti se? ²¹ Doufáš v hůl třtinovou a nalomenou, v Egypt, na kterou podepře-li se kdo, zlomí se, vnikne mu do ruky a probodne ji? Tak je farao, král egyptský, všem, kteří doufají v něho. ²² Pak-li mi dítě: „V Hospodina, Boha svého doufáme,“ zdali to není ten, jehož výšiny i oltáře Ezechjáš odstranil a přikázal Judovi i Jerusalemu: „Před tímto oltářem klaněti se budete v Jerusalemě!“ ²³ Nyní tedy vsaďte se s pánem mým, králem assyrským: dám vám dva tisíce koní a vizte, můžete-li sehnati, kdo by na nich jeli. ²⁴ Kterak můžete odolati jedinému knížeti z nejmenších služebníků pána mého? Či máš naději v Egypt pro vozy a pro jezdcy? ²⁵ Přitáhl jsem bez vůle Hospodinovy na toto místo, abych je zničil? Hospodin mi řekl: „Táhni na zemi tu, a znič ji!“ ²⁶ I řekl Eljakim, syn Helkjášův,

V. ¹⁰. Dobył ji Sargon roku 721. Viz výše 17, 5. n.

V. ¹³. Je jisto, že výpravu tu podnikl roku 701 před Kristem, a že do Palestiny Sennacherib vícekrát se nevypravil. Těch měst hrazených bylo dle zprávy klínopisné čtyřicet šest. Spojenci, t. j. Ezechjáš, Askalon a Ekron, podporování jsouce vojskem mucurským a z Meluchchy, t. j. severozápadní Arabie (či Egypta a Etiopie?), srazili se s vojskem assyrským u *Eltege*. Sennacherib zvítězil. Poražený Ezechjáš se zbytky svého vojska, uchýlil se za zdi jerusalemské. Sennacherib, uspořádav věci v *Eqrone* a *Askaloně*, oblehl Jerusalema. Ježto nemohl ihned města dobýti, počal dobývati jiných menších měst judských. U Jerusalema ponechal tolik vojska, kolik bylo třeba, by zůstalo nepřístupné obkličeno, s hlavním stanem však odebral se velekrál *Lachisi* (v. 14.).

V. ¹⁷. „*tartán*“, assyrský „*turtánu*“ nebo „*tartánu*“, je vrchní velitel, assyrský generalissimus. – „*rabsaris*“ = vysoký dvorní úředník assyrský, *nejvyšší komoří* nebo pod. – „*rabsáqé*“ = vysoký důstojník, naddůstojník. – Na souběžném místě Is 36, 2. není jmenován ani *tartán*, ani *rabsaris*. To jest asi znění původnější, ježto níže mluví toliko „*rabsáqé*“. Srv. 19, 8.

V. ²⁶. „*syrysky*“ = aramský. – „*judsky*“ = hebrejský. – *Eljakim* se obává, že lid odepře Ezechjášovi poslušnost, že nebude chtít bojovati, kdyžť vše marno. V té době vnikala do Palestiny aramština od severovýchodu, zejména od Damašku. Vzdělanci jí rozuměli, ne však dosud lid. V Assyrii byl dosud *úředním jazykem* jakož i mluvou u *vzdělancův assyrština*, lid však, doplňující se z přistěhovalých Aramů, mluvil *aramsky*. Vliv aramštiny byl tak veliký, že znenáhla vnikal také do vyšších kruhů, mohl tedy assyrský naddůstojník uměti 468

[Sobna a Joahe] rabsakovi: „Prosíme, mluv nám, služebníkům svým, syrsky, neboť rozumíme tomu jazyku; a nemluv nám judsky, ježto slyší lid, který je na zdi.“²⁷ Rabsake jim odpověděl: „Poslal mne pán můj ku pánu tvému a k tobě, bych mluvil řeči tyto, a ne spíše k mužstvu, které sedí na zdi, že budou (sice) jísti lejna svá a píti moč svou s vámi?“²⁸ A postaviv se rabsake volal hlasem velikým judsky: „Slyšte slova velekrále, krále assyrského! Toto praví král: Ať vás neklame Ezechjáš! Nebo nebude moci vytrhnouti vás z ruky mé.“³⁰ A nechat vám nedodává důvěry v Hospodina, říkáje: „Jistě vysvobodí nás Hospodin, a nebude vydáno toto město do rukou krále assyrského!“³¹ Neposlouchejte Ezechjáše! Nebo toto praví král assyrský: „Ujednejte se mnou, co je vám užitečno, a vyjděte ke mně; i bude jísti každý z vinice své a z fíku svého, a budete píti vody z cisteren svých,³² dokud nepřijdu a nepřivedu vás do země, která podobna je zemi vaší, do země úrodné, nesoucí hojně vína, do země chleba a vinic, země oliv, oleje i medu, abyste byli živí a nezemřeli. Neposlouchejte Ezechjáše, který vás klame říkáje: „Hospodin vysvobodí vás!“³³ Zda vysvobodili bohové národů zemi jejich z moci krále assyrského?³⁴ Kde je bůh Emattu a, Arfadu? Kde je bůh Sefarvaimu, Any a Avy? Zda vysvobodili Samař z ruky mé?³⁵ Kteří ze všech bohů zemí vysvobodili území své z ruky mé, aby (také) Hospodin mohl vysvoboditi Jerusalema z moci mé?“³⁶ Lid mlčel a nic mu neodpověděl; nebo tak jim byl král nakázal, aby nic neodpovídali jemu.³⁷ I přišel k Ezechjášovi Eljakim, syn Helkjášův, správce domu, Sobna písař, a Joahe, syn Asafův, kancléř, majíce roucha roztržená, a oznámili mu slova rabsakova.

HLAVA 19. – ¹ Když to uslyšel Ezechjáš král, roztrhl roucha svá, a oděv se žínici vešel do domu Hospodinova. ² Poslal také Eljakima, správce domu, Sobnu, písaře a starší kněží, oblečené v žínici, ku proroku Isajášovi, synu Amosovu. ³ A ti řekli: „Toto praví Ezechjáš: „Den trápení, trestu a potupy je den tento; přišli synové až ku porodu, ale síly nemá rodička.“⁴ Snad všimne si Hospodin, Bůh tvůj, všech slov rabsaka, jehož poslal král assyrský, pán jeho, by rouhal se Bohu živému, a potrestá ho za slova, která slyšel Hospodin, Bůh tvůj; vykoněj tedy modlitbu za zbytek (lidu), který ještě zbývá.“

⁵ Když tedy přišli služebníci krále Ezechjáše k Isajášovi, ⁶ Isajáš jim řekl: „Toto povíte pánu svému: Takto mluví Hospodin: „Neboj se těch řečí, které jsi slyšel, jimiž rouhali se mi služebníci krále assyrského.“⁷ Hle, já mu dám ducha, že uslyše novinu vrátí se do země své, a porazím jej mečem v zemi jeho.“

⁸ I navrátil se rabsake a zastal krále assyrského, an dobývá Lobny; byltě slyšel, že odtrhl od Lachise.

⁹ Když pak uslyšel (Sennacherib) o Tarakovi, králi etiopském, ani pravili: „Hle, vytá-

aramsky. Mluvil-li dosud hebrejsky, možno věc vysvětliti buď tím, že užíval tlumočníka, nebo skutečně naučil se hebrejsky v dřívějších svých úřadech, ve kterých bylo se mu stýkati s obyvatelstvem, mluvícím hebrejsky (či fenicky). Lid, který byl na zdi, bylo popředně Ezechjášovo vojsko. Možno však, že byli mezi nimi také *uprchlíci* z Judska, kteří hledali v Jerusalemě útočiště před Assyry, jejich domovinu zaplavujícími.

V. ²⁷. „sice“ nevzdáte-li se, vznikne v obleženém městě krutý *hlad*.

Hl. 19. V. ³. n. „Přišli synové . . .“ bylo *přísl. v.* Zde znamená: Nebezpečí dostoupilo nejvyššího stupně a není, kdo by nás vyvedl z něho. – „*zbytek*“ ježto 200.000 lidí bylo dle klinopisné zprávy (18, 7.) odvedeno do zajetí, 46 měst judských vzato a v bitvě u *Eltege* také mnoho mužstva judského jistě padlo.

V. ⁹. „poslal posly k Ezechjášovi“ po druhé (hebr.). *Taraka* hebr. *Tirhágá*, byl té doby (roku 701) velitelem egyptského krále Šabataky, který vládl také v Etiopii (= „*Kúš*“). *Taraka* nastoupil na oba trůny (egyptský i etiopský) teprve po smrti Šabatakově, pravděpodobně roku 691. Proto sluje tu *předběžně* (prolepticky) „*králem*“. (Šanda.)

hl, aby bojoval proti tobě," [a když táhl proti němu], poslal posly k Ezechjášovi, králi judskému, řka: ¹⁰ Toto rcete Ezechjášovi, králi judskému: Ať neošálí tě bůh tvůj, v něhož doufáš, a neříkej: „Nebude dán Jerusalema do rukou krále assyrského!" ¹¹ Nebo ty sám jsi slyšel, co učinili králové assyrští všem zemím, kterak je pohubili; zda tedy ty jediný budeš moci vyváznouti? ¹² Zda vysvobodili bohové národů všechny ty, jež pohubili otcové moji, totiž Gozan, Haran, Resef, obyvatelstvo Edenu, které bylo v Telassaru? ¹³ Kde je král Ematu, král Arfadu, a král města Sefarvaimu, Any a Avy?"

¹⁴ Když tedy vzal Ezechjáš list z ruky poslův a přečetl jej, šel nahoru do domu Hospodina, rozvinul jej před Hospodinem, ¹⁵ a modlil se před obličejem jeho řka: „Hospodine, Bože Israelův, který sídlíš nad cheruby, ty jediný jsi Bůh všech králů země, tys učinil nebe i zemi. ¹⁶ Nakloniž ucha svého a slyš! Otevři, Hospodine, oči své, a viz! Slyš všechna slova Sennacheriba, který poslal, aby zhaněl nám Boha živého. ¹⁷ Tak jest, Hospodine, zpustošili králové assyrští národy a všechny země jejich, ¹⁸ a uvrhli bohy jejich do ohně, – nebo nebyli (to) bohové, ale dílo rukou lidských ze dřeva a z kamene – a zahladili je. ¹⁹ Nyní však, Hospodine, Bože náš, vysvoboď nás z ruky jeho, ať poznají všechna království země, že ty, Hospodine, jediný jsi Bůh!"

²⁰ I vzkázal Isajáš, syn Amosův, Ezechjášovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Zač modlil ses ke mně stran Sennacheriba, krále assyrského, vyslyšel jsem tě." ²¹ Tato je řeč, kterou promluvil Hospodin o něm:

„Pohrdá tebou a posmívá se tobě
za tvými zády hlavou pokyvuje
²² Koho jsi potupil a komu ses rouhal?
Proti komu jsi vysoko pozdvihl oči své?
²³ Sluhy svými zhaněl jsi Hospodina,

vyjel já jsem na vrcholy horské
zpodtínal jsem vysoké jeho cedry
Pronikl jsem na jeho až konec,
²⁴ Já jsem vykopával a pak pil jsem
vysušil jsem chodidly svých nohou

²⁵ „Zdali slyšíš? Od pradávných časů
Od starých dob připravoval jsem to,
v pahorky ssutin by byly (obráceny)
²⁶ jejich obyvatelstvo vysílené
trávé na poli by se podobalo,
(rostlině) na střeše, která vadne dříve
²⁷ Jak sedáš, sem tam chodíš, cestu tvou
předvídám,

²⁸ Ty jsi šíleně se na mne vztekal,

panenská dcera Sionská,
dcera Jerusalemská.
Proti komu jsi mluvil?
Proti Svatému Israelovu!
mysle si: „S množstvím
svých vozů

nejzazšího Libanu,
jakož i výborné jedle.
v houštinu lesů jeho.
vody cizozemské;
všecky hrazené proudy".

chtěl jsem to učiniti.
teď jsem způsobil to:
pevnosti bojujících,
by se chvělo a hanbilo,
bylině vcházející,
nežli může dorůst.

tě i vztek tvůj na mne.

zpučnost tvá došla mých uší:

V. ²¹. Básník posmívá se ve dvou slohách (I. = 21b.–24; II. = 25.–28.) králi assyrskému, že byl nucen od Jerusalema odtáhnouti s nepořízenou. – „*panna, dcera*. . ." je zosobněný *Jerusalem*, tedy obyvatelstvo jerusalemské. Srv. Is 23, 12; 47, 1. – „*hlavou potrásati*" někomu za zády = *projev posměchu*.

V. ²². n. „*Svatý Israelův*" je Jahve, jeho Bůh.

V. ²⁸. *Kroužek do nosu* dáván divokým zvířatům. – Staří panovníci dávali se vyobrazovati, kterak ve-

proto vstřím kroužek do tvých chřípí,
a nazpět odvedu tě zase cestou,

udidlo do tvých pysků,
po které jsi přišel."

²⁹ „Tobě pak, Ezechjáši, toto bude znamením:

Jídej letos, co kde najdeš,
na rok pak, co se samo zrodí,
třetí rok však sejte a žněte,
štěpujte vinice, jezte z nich plody!

³⁰ Co zbude z Judova lidu, zapustí
kořen dolů a plod vydá vzhůru.

³¹ Vyjdoutě z Jerusalema zbytky,
zachránění s hory Sion;
Horlivost Pána vojsk to učiní.“

³² „Pročež toto praví Hospodin o králi assyrském:

Nevejde do města tohoto
nevstřelí do něho šípů, štít
ho neobklíčí,
násep ho neobepne!

³³ Cestou, kterou přišel, se vrátí,
avšak do města tohoto nevejde – [dí Hospodin].

³⁴ Záchranným štítem jsem tomuto městu
pro mne a pro mého sluhu Davida.“

³⁵ I stalo se té noci, že přišel anděl Hospodinův a porazil v ležení assyrském sto osmdesát pět tisíců. Když ráno vstali, viděli samé mrtvoly. Odtrhl tedy, odešel, ³⁶ vrátil se Sennacherib, král assyrský, a zůstal v Ninive. ³⁷ Když pak (jednou) klaněl se ve chrámě Nesrochově bohu svému, Adramelech a Sarasar, synové jeho, zabili ho mečem, a utekli do Armenie. I stal se králem Asarhaddon, syn jeho, místo něho.

Další děje vlády Ezechjášovy. (20, 1.–21.)

HLAVA 20. – ¹ V těch dnech roznemohl se Ezechjáš až k smrti; i přišel k němu prorok Isajáš, syn Amosův, a řekl mu: „Toto praví Hospodin Bůh: Poříd' o svém domě, nebo zemřeš a nebudeš živ.“

² On však obrátil tvář svou ke stěně a modlil se k Hospodinu řka:

³ „Prosím, Hospodine, rozpomeň se přece, že jsem chodil před tebou věrně a se srd-

dou na provaze nebo na opratích zajatce. Jako vodíval poražené Sennacherib, tak bude nyní veden Jahvem sám.

V. ²⁹. „co kde najdeš“ jest obilí, které vzejde na podzim ze zrní vydrobeného a utrouseného při jarní žni; následujícího jara uzraje. – „co se samo zrodí“ = co vydá pole ladem ležící.

V. ³⁵. O „andělu“ hubiteli srv. Ex 12, 23; 2. Sam 24, 15. nn. – Byl to nejspíše *mor*.

Hl. 20. patří časově před 18, 13. nn. Ezechjáš roznemohl se před r. 701, jak patrně z v. 6., kde předpokládá Isajáš, že bude vysvobozen z moci assyrského krále. Dlužno se domnívat, že roku 700 přišli do Jerusalema babylonští poslové. Pak dlužno se Šandou pokládati číslici 15 ve v. 6. za porušení z původní číslice 10, která se mnohem lépe srovnává s 10ti stupni v. 9.–11. Jsou tedy pravděnejpodobněji „*ty dny*“, kdy se Ezechjáš rozstonal roku 704/703. – „*poříditi o svém dome*“ = učiniti závět. – Co tu ve hl. 20 vypravováno, jest opakováno s některými změnami ls hll. 38. n.

cem celým, a co je libé před tebou, že jsem činil!" A plakal Ezechjáš pláčem velikým.

⁴ Prve nežli vyšel Isajáš do prostředního dvora, oslovil jej Hospodin a řekl: ⁵ „Vrať se a řci Ezechjášovi, vůdci lidu mého: Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Slyšel jsem modlitbu tvou a viděl jsem slzy tvé. Hle tedy, uzdravím tě, třetího dne budeš moci jít nahoru ke chrámu Hospodinovu. ⁶ A přidám ke dnům tvým patnáct let; z ruky krále assyrského také vysvobodím tebe i toto město, a chrániti budu toto město pro sebe a pro Davida, služebníka svého.“ ⁷ I řekl Isajáš: „Přineste hruď fíků!“ Když ji přinesli a přiložili na vřed jeho, byl uzdraven.

⁸ Prve však tázal se Ezechjáš Isajáše: „Jaké bude znamení, že mě uzdraví Hospodin a že budu moci jít třetího dne do chrámu Hospodinova?“ ⁹ Isajáš mu odpověděl: „Toto bude znamením od Hospodina, že učiní Hospodin věc, kterou řekl: Chceš, aby postoupil dále stín o deset čárek, či by se vrátil nazpět o tolikéž stupňů?“ ¹⁰ Ezechjáš pravil: „Snadno jest, aby stín vzrostl o deset čárek, proto nechci, by se to stalo; ale (chci), aby se vrátil nazpět o deset stupňů.“ ¹¹ Volal tedy Isajáš prorok k Hospodinu, i vrátil stín [po čárkách, po kterých již byl sešel], na slunečních hodinách Achazových nazpět o deset stupňů.

¹² Toho času poslal Berodach-Baladan, syn Baladanův, král babylonský, list a dary Ezechjášovi; neboť byl slyšel, že nemocen byl Ezechjáš. ¹³ Ezechjáš radoval se, že přišli a ukázal jim klenotnici, zlato, stříbro, rozličná vonidla, také masti, i zbrojnici svou, a vše, co bylo lze nalézt v pokladech jeho; nebylo, čeho by jim nebyl ukázal Ezechjáš v domě svém a v celé říši své.

¹⁴ Tu však přišel Isajáš prorok ke králi Ezechjášovi a řekl mu: „Co pravili muži tito? A odkud přišli k tobě?“ Ezechjáš mu odpověděl: „Ze země daleké přišli ke mně, z Babylona.“ ¹⁵ On tázal se dále: „Co viděli v domě tvém?“ Ezechjáš odvětil: „Vše, cokoli je v domě mém, viděli; ničeho není v pokladech mých, čeho bych jim byl neukázal.“ ¹⁶ Řekl tedy Isajáš Ezechjášovi: „Slyš řeč Hospodinovu: ¹⁷ Hle, přijdou dny, kdy bude odneseno vše, co je v domě tvém, a co nachovali otcové tvoji až do tohoto dne, do Babylonu: nezůstane (z toho) nic – praví Hospodin. – ¹⁸ A ze synů tvých, kteří vzejdou z tebe, které zplodíš, pobráni budou, a stanou se komorníky při dvoru krále babylonského.“ ¹⁹ I řekl Ezechjáš Isajášovi: „Dobrá je řeč Hospodinova, kterou jsi pronesl; budiž (jen) trvalý pokoj za mých dnů!“

V. ⁶. n. „z ruky krále assyrského tě vysvobodím“ dlužno vztahovati na rok 701, t. j. na události vypravované výše 18, 13.–19. 37.

V. ¹¹. Místo „slunečních hodin“ mluví hebr. zase toliko o „schodech“ nebo „schodišti“ Achazově. Podle LXX bylo to schodiště na části královského paláce, kterou dal postavit otec Ezechjášův (Achaz). Bylo to nejspíše schodiště *nekryté*, které vedlo z dola podél zdi západní *na plochu střechu*. Při východu slunce bylo ve stínu paláce. K polednímu světlo ozářilo horní stupně a osvětlovalo schodiště stále víc a více, že stín sestupoval po schodech níž a níže. Bylo tedy schodiště jakýmsi stínoměrem (= „slunečními hodinami“). Kolik času jednomu stupni odpovídalo, nelze zjistiti. Ze by odpovídal jeden ten stupeň jedné hodině, nelze dokázat. Zázračný zjev mohl tedy vzniknouti nevelikým lomem paprsků slunečních a trvati nepřilíši dlouho. Když ten lom přestal, vrátil se stín do polohy, ve které by byl býval, kdyby onoho lomu paprsků nebylo. Písmo tu nepraví, že byl ten den nad obyčej prodloužen. Také r. 1703 pozoroval prior P. Romuald a jiní v Metách, že se vrátil stín na slunečních hodinách zpět o 1 1/3 hodiny. Zázračnost znamení daného Ezechjášovi tkví toliko v okolnostech, že bylo prorokem předpověděno a že stal se zjev v přírodě řídký právě tu, kdy bylo třeba, by byl znamením ujišťujícím Ezechjáše. – (Možno však také, že dal Achaz podle babylonského vzoru (Herodot II. 109) postavit stínoměr („gnomon“), t. j. hranol vysoký, který házel stín na kruhovitě schodiště. To podstaty mimořádného zjevu nemění.)

V. ¹⁷. *předpovídá babylonské zajetí*, aby tím jasněji bylo patrné, že neučinil Ezechjáš dobře, vešed v přátelství s moci, která později řší judskou z kořene vyvrátí.

²⁰ Ostatní pak věci Ezechjášovi, i všechna statečnost jeho, kterak udělal rybník, a vodu po trubách uvedl do města, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králů judských. ²¹ Když usnul Ezechjáš s otci svými, stal se králem Manasses, syn jeho, místo něho.

Manasses. (21, 1.–18.)

HLAVA 21. – ¹ Dvanáct let bylo Manassovi, když počal kralovati, a padesát pět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Hafsiba.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových podle modlářství národů, jež vyplenil Hospodin před syny Israelovými. ³ Vzdělal zase výšiny, které byl zničil Ezechjáš, otec jeho, vystavěl oltáře Baalovi, udělal háje, jako byl učinil Achab, král israelský, klaněl se všemu vojsku nebeskému a ctíl je. ⁴ Také vystavěl oltáře v domě Hospodinově, o kterém byl řekl Hospodin: „V Jerusalemě umístím jméno své.“ ⁵ Ba nadělal oltářů všemu vosku nebeskému i v obou nádvořích chrámu Hospodinova. ⁶ Provedl syna svého ohněm, zabýval se hadačstvím a čarodějstvím, zřídil (si) věštky a mnoho kouzelníků; tak činil, co je zlé v očích Hospodinových, a popouzel ho. ⁷ Postavil také modlu Ašery, kterou byl dal udělati, ve chrámě Hospodinově, o kterém pravil Hospodin Davidovi a Šalomounovi, synu jeho: „V chrámě tomto, v Jerusalemě, který jsem vyvolil ze všech kmenův Israelových, umístím jméno své na věky. ⁸ A již nedopustím, aby se pohnula noha Israelova ze země, kterou jsem dal otcům jejich, budou-li jen skutečně šetřiti všeho, co jsem jim přikázal, všeho zákona, který jim dal Mojžíš, služebník můj.“ ⁹ Oni však neuposlechli, ale dali se svésti Manassem, že činili horší věci, nežli národové, které potřel Hospodin před syny Israelovými.

¹⁰ I mluvil Hospodin skrze služebníky své proroky, řka: ¹¹ „Protože činil Manasse, král judský, ohavnosti tyto, horší nežli vše, co činili Amorrhejští před ním, a uvedl i Judu do hříchů nečistotami svými:

¹² tedy toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Hle, já uvedu neštěstí na Jerusalema a na Judu, že bude zníti v obou uších tomu, kdokoliv o tom. uslyší. ¹³ Budu měřiti Jerusalema provazcem Samaře a krokvicí domu Achabova, shladím Jerusalema jako bývají shlazovány desky, a shladě obrátím (ji) a přejedu několikrát rydlem povrch její. ¹⁴ Opustím zbytky dědičného majetku svého, a vydám je v ruce nepřátel jejich; i budou pustošeni a otupová-

V. ²⁰. n. O věcech „ostatních“ viz 2. Par 29.–32. – Srv. také Is 22, 9, 11; 7, 3; Sir 48, 19. Podle 2. Par 32, 30. dal upatí „horní“ výtok vody z pramene qihonského (Umm ed-daradž, Mariánský pramen), t. i. vedoucí do strouhy a potrubí směrem jihozápadním mimo městskou zeď; stopy tohoto vodovodu z dob před Ezechjášem, nepříteli z venčí přístupného, jsou dosud zachovány; ústí do rybníka *Birket el-hamra*. Ezechjáš mohl jej dáti upatí, ježto dal níže do skály prokopati jiný vodovod, nepříteli nepřístupný, který vytékal do nádržky (horní rybník siloeský), položené nad *Birket el-hamra*. Asi 8 metrův od ústí skalního průkopu do *horního rybníku siloeského* nalezen roku 1880 starohebrejský nápis, který později byl přenesen do Cařihradu. Smutné zkušenosti z roku 701, kdy byl Jerusalema Assyry sevřen, pohnuly krále, by se postaral, aby město pro budoucí podobný případ bylo opatřeno vodou. Tunel kopán ze dvou protilehlých stran, aby byl dříve hotov. Přímý směr vodovodu by měl 320 m délky, má však, "ježto je klikatý, 535 m. Okliky dlužno vysvětliti nedostatkem technického měření; dělníci proti sobě pracující brali se v před toliko „podle oka“ a tak se sešli teprve oklikami. – Délka 1200 loket udána přibližně podle lokte egyptského, který měl 45 našich centimetrů.

Hl. 21. V. ¹. Manasses nastoupil před podzimem roku 693. Poslední, padesátý pátý rok vlády Manassovy byl od podzima 640 do podzima 639.

V. ⁶. Také Achaz „provedl syna svého ohněm“. Viz výše 16, 3.

V. ¹³. „měřiti provazcem“ = stavěti. Užívati krokvice té znamená rovně: stavěti“. Zde však dlužno „stavěti“ bráti v opačném (ironickém) významu: „bořiti“, „provazec Samaře“, „krokvice Achabova“ – jako byla Samař rozbořena a jako dynastie Achabova zapadla. Srv. Pláč 2, 8; Am 7, 7.

ni ode všech nepřátel svých,¹⁵ protože činili, co je zlé v očích mých, a bez přestání popou-
zeli mne, ode dne, jak vyšli otcové jejich z Egypta, až do dneška."¹⁶ Nad to i krve nevinné
vyžil Manasse velmi mnoho, takže jí naplnil Jerusalema až do krajností, kromě hříchů
svých, do kterých uvedl Judu, aby činil, co je zlé v očích Hospodinových.

¹⁷ Ostatní věci Manassovy, vše, co učinil, i hřích jeho, kterým zhřešil, zapsány jsou v
Letopisech králů judských.¹⁸ Když usnul Manasse s otci svými, pochován byl v zahradě
domu svého, v zahradě Ozově, a stal se králem Amon, syn jeho, místo něho.

Král Amon. (21, 19.–26.)

¹⁹ Ve dvaceti dvou letech byl Amon, když počal kralovati, a kraloval dvě léta v Jerusa-
lemě. Jméno matky jeho: Messalemet, dcera Harusa z Jeteby.

²⁰ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako činil Manasse, otec jeho.²¹ Chodil
dokonale po cestě, po níž byl chodil otec jeho, sloužil nečistotám, kterým byl sloužil otec
jeho, a klaněl se jim.²² opustil Hospodina, Boha otců svých, a nechodil po cestě Hoso-
dinově.

²³ I spikli se proti němu služebníci jeho, a zabili ho v domě jeho.²⁴ Lid venkovský však
pobil všechny, kteří se byli spikli proti králi Amonovi, a ustanovil si králem Josjáše, syna
jeho, místo něho.

²⁵ Ostatní skutky Amonovy, které činil, zapsány jsou v Letopisech králů judských.²⁶ I
pochovali ho v hrobě jeho, v zahradě Ozově, a stal se králem Josjáš, syn jeho, místo něho.

Král Josjáš. (22, 1.–23., 30.)

HLAVA 22. – ¹ Osm let bylo Josjášovi, když počal kralovati, a kraloval třicet jeden rok
v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Idida, dcera Hadajášova z Besekatu.² Činil, co bylo libé
v očích Hospodinových a chodil po všech cestách Davida, otce svého, neuchyluje se na-
pravo ni nalevo.

³ Léta osmnáctého krále Josjáše poslal král Safana, syna Asliáše, syna Messulamova,
písaře [domu Hospodinova], říka jemu: ⁴ „Jdi k Helkjášovi, veleknězi, ať jsou shromáždě-
ny peníze, které byly přineseny do chrámu Hospodinova, které sebrali vrátní chrámu od
lidu,⁵ a nechat je dají řemeslníkům stavitelé domu Hospodinova; ti ať je rozdělí těm, kteří
pracují v chrámě Hospodinově, opravující poruchy chrámu,⁶ totiž tesařům, kameníkům
a zedníkům: ať také nakoupí dřeva a kamene z lomu na opravu chrámu Hospodinova.⁷
Nebudiz však od nich žádán počet ze stříbra, které přijímají, ale ať s ním nakládají podle
(své) poctivosti."

V. ¹⁷. V letech 648 a 647 vzbouřil se proti Assurbanipalovi jeho „bratr“ *Šamaš-šum-ukin* (= Sammu-
ges), král babylonský. Assurbanipal ve svých letopisech praví, že se podařilo mu získati pro ten odboj Ak-
kadsko, Kaldsko, Aramsko, přímoří od Aqaby až po Babsalimeti, Elamsko, i krajinu *Amurru*, t. j. *Západ*;
pravděpodobně byl mezi těmi spiklenci také *Manasse*. Tomu-li tak, snadno vyložit, že později, když Assur-
banipal odboj potlačil, byl Manasse odvezen do Babylonie, jak výslovně praví 2. Par 33, 11. Do času toho
zajetí bývá kladena událost, vypravovaná v Knize Judit. (Po r. 647). Když byl Manasse milostí velekrálovou
propuštěn domů, snažil se napravit škody, které byl prve způsobil (2. Par 33, 15.). Ovšem, že nebylo již
času, by vše, co byl pokazil, napravit; proto nelze ho zařaditi mezi krále zbožné. – Za vlády Manassovy usadil
Asarhaddon (Esdr 4, 2.) a později *Assurbanipal* (Esdr 4, 9. nn.) *nové osadníky v Samaří. – O vojenské a*
stavitelské činnosti Manassově, kterou dlužno klásti do posledních let jeho vlády, viz 2. Par 33, 14.

K v. 19. srv. 2. Par 33, 21. nn. Amon roku 640/639, nastoupil.

HL. 22. V. ¹. Ježto nastoupil Josjáš před podzimem roku 638, byl poslední rok jeho vlády 609/608.

V. ². n. Josjáš snažil se již dříve, zejména třináctého roku své vlády, kdy vystoupil Jeremjáš (Jer 1, 2.),
prováděti náboženské opravy (2. Par 34, 3.). Hlavní však a zdárná činnost jeho náprav počala roku osmná-
ctého jeho vlády, t. j. roku 622/621 před Kr.

⁸ Tu řekl Helkjáš, velekněz, Safanovi, písaři: „Knihu zákona nalezl jsem v domě Hospodinově“ a dal Helkjáš závitěk ten Safanovi, který jej také četl. ⁹ Přišel pak Safan písař ke králi a podával mu zprávu o tom, co byl přikázal, řka: „Sebrali služebníci tvoji peníze, které shledány byly v domě Hospodinově, a dali je, by rozděleny byly řemeslníkům od představených nad pracemi chrámu Hospodinova.“ ¹⁰ Vypravoval také Safan písař králi, řka: „Knihu mi dal Helkjáš kněz.“ Když ji pak četl Safan před králem, ¹¹ a když slyšel král slova Hospodinovy knihy zákona, roztrhl roucha svá.

¹² A rozkázal Helkjáš knězi, Ahikamovi, synu Safanovu, Achaborovi, synu Michovu, Safanu písaři a Asajášovi, služebníka královskému, řka: ¹³ „Jděte a poradte se o mne a o lid, o veškerého Judu stran slov knihy této, která byla nalezena; neboť veliký hněv Hospodinův rozpálil se na nás, že neposlouchali otcové naši slov knihy této, aby činili vše, co je nám (v ní) předepsáno.“ ¹⁴ Šli tedy, Helkjáš kněz, Ahikam, Achobor, Safan a Asajáš ku prorokyni Holdě, manželce Selluma, syna Tekuy, syna Araasova, strážce šatů, která bydlila v Jerusalemě, ve druhém okresu. Když jí (to) pověděli, ¹⁵ ona jim odpovéděla: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Povězte muži, který vás poslal ke mně: ¹⁶ Toto praví Hospodin: Hle, já přivedu neštěstí na toto místo i na obyvatele jeho, vše, co řečeno je v zákoně, který četl král judsky, ¹⁷ protože opustili mne, a obětovali bohům cizím, popouzejíce mne všemi (těmi) díly rukou svých: rozpálí se hněv můj na toto místo, a nebude uhašen.“ ¹⁸ Králi pak judskému, který poslal vás, abyste se tázali Hospodina, takto povíte: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Proto, že jsi slyšel slova knihy – ¹⁹ že uleklo se srdce tvé, žeš ponižil se před Hospodinem, slyše řeči proti místu tomuto a obyvatelům jeho, že totiž hrůzou a kletbou budou, žeš roztrhl roucho své a plakals přede mnou – také já uslyšel jsem tebe, praví Hospodin. – ²⁰ „Proto připojím tě k otcům tvým a pochován budeš v hrobě svém v pokoji, aby neviděly oči tvé všeho neštěstí toho, kteréž uvedu na toto místo.“

HLAVA 23. – ¹ Když oznámili králi, co (Holda) pověděla, poslal, aby se shromáždili k němu všichni starší judští a jerusalemské. ² Pak šel král nahoru do chrámu Hospodinova, – všichni muži judští a všichni, kteří bydlili v Jerusalemě, kněží, proroci i veškeren lid od malého až do velikého šli s ním – i dal přechysti, aby všichni slyšeli, všechna slova knihy úmluvy, která nalezena byla v domě Hospodinově. ³ A stoje na výstupku učinil úmluvu před Hospodinem, že budou choditi za Hospodinem, šetřiti příkazův, ustanovení a práv jeho celým srdcem a veškerou duší, aby (tak) splnili slova úmluvy, která napsána byla v

V. ⁸ „*Kniha zákona*“ byla Deuteronomium (Jeronym, Atanáš, Zlat., Prokop z Gazy). Že bylo nutno posvátnou knihu ve chrámě ukrýti, snadno si lze vysvětliti, ježto Manasse řádl bohoupustým způsobem proti bohopoctě Jahvově, a důsledně tedy – tak lze se domnívati – snažil se zničiti nepohodlný posvátný jahvický *zákon chrámový*. Možno, že se mu podařilo spáliti vzácný, prastarý rukopis Pt ve chrámě chovaný, který byl aspoň *považován* za rukopis Mojžišův, že však poštěstilo se kněžím aspoň Dt z toho vzácného rukopisu zachovati a před královými pochopy ukrýti ve chrámě. Kolik rukopisů *soukromých, opisů* mojžišských spisů *chrámových*, bylo té doby zachováno, neznáme.

V. ¹⁰, n. Byla to *knihá známá*, ale arcib *pohřešovaná*. Proto nevyšetřuje král její původnosti ani pravosti, ale přijímá její slova s veškerou úctou.

V. ¹³. Hrozby *králi i lidu*, hrozby velmi přísné, podává Dt 28. – Z výroku Josjášova zřejmo, že byla kniha nalezená *známa* již „*otcům*“, kteří ji však neposlouchali. *Assyrové* ukládali písemné památky do *základů chrámův a paláců*. Taktéž činili *Egyptané*. Ježto býval vliv Egypta na Palestinu mocný, domnívá se egyptolog Naville, že podobný zvyk pronikl také do Palestiny, že „*knihá zákona*“ byla vložena do zdí chrámových za Šalomouna a nyní, když byl chrám za Josjáše opravován, že byla nalezena. Písmo však nic nepraví o tom, že do základů chrámu Šalomounova kniha zákona byla vložena, nezmiňuje se, že byly opravovány základy ty za Josjáše, ale podle 2. Par 34, 14. byla „*knihá zákona*“ nalezena v *pokladnách chrámových*.

oné knize; a (všecek) lid přistoupil k (té) smlouvě.

⁴ A přikázal král Helkjášovi veleknězi, kněžím druhého řádu a vrátným, aby vyházel z chrámu Hospodinova všecko nářadí, které uděláno bylo Baalovi, Ašeře a všemu vojsku nebeskému; i dal spáliti je venku za Jeruselemem v údolí Kedronském, a zanésti popel jejich do Betelu. – ⁵ Zahladil také hadače, které ustanovili králové judští, by obětovali na výšinách po městech judských a kolem Jerusalema, jakož i ty, kteří pálivali kadidlo Baalovi, slunci, měsíci, [dvanácti] znamením a všemu vojsku nebeskému. – ⁶ Rozkázal dále vynésti Ašeru z domu Hospodinova ven za Jeruselem do údolí Kedronského, spálil ji tam, obrátil ji v prach a rozházel jej po hrobech obecného lidu. ⁷ Pobořil též domky ženarů, kteří byli při domě Hospodinově, pro které tkaly ženy jakési domečky ke cti Ašeřině. ⁸ Shromáždív všechny kněze z měst judských poskrnil výšiny, na kterých obětovali kněží (ti) od Gabay až do Bersaby, a zničil oltáře u dveří u vchodu do brány Josue, městského velitele, která byla na levé straně brány městské. ⁹ Nesměli však vystoupiti kněží výšin k oltáři Hospodinovu v Jeruselemě, ale toliko jísti přesné chleby mezi bratřími svými. ¹⁰ Poskrnil také Tofet, který je v údolí syna Ennomova, by nikdo nezasvěcoval syna svého nebo dcery ohněm Molochovi. ¹¹ Odstranil koně, které byli dali králové judští slunci u dveří chrámu Hospodinova vedle příbytku Natanmelecha, komorníka, který byl ve Farurim; vozy slunce pak spálil ohněm. ¹² Oltáře na střeše horního patra Achazova, které byli vystavěli králové judští, jakož i oltáře, které byl vystavěl Manasse v obou nádvořích chrámu Hospodinova, dal zničiti král a odtud rychle vysypati prach z nich do údolí Kedronského. ¹³ Také výšiny, které byly v Jeruselemě na pravé straně Hory pohoršení, které byl vzdělal Šalomoun, král israelský, Astartě, modle Sidonských, Chamosovi, pohoršení Moabských a Melchomovi, ohavě synů Ammonových, poskrnil král. ¹⁴ Ztroskotal sochy, posekal háje, a naplnil místa jejich kostmi mrtvých.

¹⁵ Nad to i oltář, který byl v Betelu, a výšinu, kterou byl udělal Jeroboam, syn Nabatův, který uvedl do hříchův Israele, i ten oltář a výšinu zkazil, zetřel na prach, a spálil také háj. ¹⁶ Když Josjáš obrátiv se spatřil hroby, které byly na té hoře, poslav pobral kosti z hrobů těch, spálil je na tom oltáři a tak znesvětil jej podle slova Hospodinova, které proměnil muž Boží, jenž byl předpověděl věci tyto. ¹⁷ A řekl: „Jaký je to pomník, který vidím?“ Občané toho města mu odpověděli: „Hrob je to muže Božího, který přišel z Judska a předpověděl o oltáři betelském tyto věci, které jsi učinil.“ ¹⁸ Řekl tedy: „Nechte ho, žádný

HI. 23. V. ⁵. Se zřetelem na Job 38, 31 však se zdá, že Písmo rozumí slovem „mazzálóth“ toliko jedno souhvězdí nebo dokonce jedinou hvězdu. Pravděpodobně dlužno se Schiapparellim mysliti na Venuši.

V. ⁸. „kněze“, ctící pravého Boha zákonným způsobem sice, ale mimo svatyni ústřední. Ty dlužno rozlišovati od „popů“, kteří buď ctili bohy nepravé, nebo Jahve způsobem nezákonným (v. 5.).

V. ⁹. Ježto byli kněží ti a levitě jaksi znesvěceni tím, že konali bohoslužbu na místě nepatřičném, nesměli v ústřední svatyni o velikonocích (srv. Ex 12, 15. nn.; níže v. 21.–20.) konati kněžských úkonův, ale směli jako nekneží požívatí přesných chlebů. Po velikonocích však nabyli zajistě práva, které jim dáno Dt 18, 6.–9.

K v. 10. srv. Dt 12, 29.–31. Tófeth = Ohniště. – O údolí ennomském viz Jos 15, 8; 18, 16.

V. ¹¹. „Farurim“ hebr. „parvárím“ = „parbár“ (1. Par 26, 18.) jsou menší stavby, jakési „předměstí“ na západní straně chrámoviště. Srv. Ez 41, 12, 15.

V. ¹⁵. srv. s Ex 32, 20. – Betel nebyl na území Josjášově. Podle v. 19. ničil modlářství dokonce i v jiných městech samařských. Králi bylo možno i za hranicemi své říše tak působiti, že v té době klesala moc Assyrie, kde po Assurbanipalovi (668 až 626) nastoupil jeho syn Aššuretililáni. Za toho doráželi na Assyrii Medové pod Fraortem (Astyagem) a Kyaxarem. V Babylonii pak zmocnil se trůnu Nabopolasar (625–605), zakladatel říše chaldéské čili novobabylonské. Ježto se blížil neúprosně pád říše veleassyrské, mohl si král podobné opravy v bývalém království israelském dovoliti.

K v. 16. srv. 3. Král 13, 1. nn.

nehýbej kostmi jeho!" A tak zůstaly nedotčeny kosti jeho s kostmi proroka onoho, [který byl přišel ze Samaře.] ¹⁹ Rovněž i všechny svatyně výšin ve městech samařských, které byli vzdělali králové israelští, by popouzelí Hospodina, odstranil Josjáš; učinil jim úplně tak, jak byl učinil v Betelu. ²⁰ Pobil všechny kněze výšin, kteří tam byli, na oltářích, a spálil kosti lidské na nich. Pak vrátil se do Jerusalema.

²¹ Prikázal také všemu lidu toto: „Slavte velikonoce Hospodinu, Bohu svému, tak, jak psáno je v této knize úmluvy.“ ²² Nebyly slaveny takové velikonoce od časů soudců, kteří soudili Israele, ani po všechny dny králův israelských i králův judských, ²³ jako osmnáctého léta krále Josjáše slaveny byly velikonoce Hospodinu v Jerusalemě.

²⁴ Ano i vyvolavače duchův a hadače, sošky model, nečistoty a ohavy, které byly v Judsku a v Jerusalemě, odstranil Josjáš, aby naplnil slova zákona, napsaná v knize, kterou našel Helkjáš kněz v chrámě Hospodinově. ²⁵ Nebylo mu podobného krále před ním, který by se byl obrátil k Hospodinu celým srdcem svým, celou duší svou a veškerou mocí svou podle veškerého zákona Mojžíšova, aniž po něm kdo povstal podobný jemu. ²⁶ Avšak Hospodin se neodvrátil od velikého hněvu svého, ježto hněv jeho byl se roznítit (již) proti Judovi pro pohoršení, kterými ho byl popouzel Manasse. ²⁷ Byl totiž řekl Hospodin: „Také Judu zavrhnou od sebe, jako jsem zavrhl Israele; a zavrhnou toto město, Jerusalema, který jsem vyvolil, i dům, o kterém jsem řekl: „Bude jméno mé tam!"

²⁸ Ostatní věci Josjášovy, vše, co učinil, zapsány jsou v Letopisech králův judských.

²⁹ Za dnů jeho táhl farao Nechao, král egyptský, proti králi assyrskému k řece Eufratu; i vytáhl Josjáš král vstříc jemu, avšak zabít byl u Magedda hned, jak se s ním utkal. ³⁰ Když pak odvezli ho služebníci jeho mrtvého z Magedda, když ho přivezli do Jerusalema a pochovali v hrobce jeho, vzal venkovský lid Joachaza, syna Josjášova, pomazali ho a ustanovili králem místo otce jeho.

Joachaz, Joakim, Joachin. (23, 31.–24., 17.)

³¹ Ve dvaceti třech letech byl Joachaz, když počal kralovati, a kraloval tři měsíce v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Amital, dcera Jeremjášova z Lobny. ³² Činil, co je zlé v očích Hospodinových, vše tak, jak činivali otcové jeho. ³³ I dal ho spoutati farao Nechao v Reble, která je v území Ematské, aby nekraloval v Jerusalemě, a uložil pokutu zemi, sto hriven stříbra a hrivnu zlata. ³⁴ Ustanoviv pak za krále Eljakima, syna Josjášova, místo Josjáše, otce jeho, farao Nechao proměnil jméno jeho v Joakim. Joachaza však vzal a odvedl do Egypta, kdež i zemřel. ³⁵ (To) stříbro a zlato dal Joakim faraonovi, když byl každého v zemi ocenil, aby sneseno bylo, jak farao rozkázal; od každého z lidu venkov-

V. ²⁸. 2. Par 35, 26. n. – Zdá se, že byla Palestina za Josjáše stižena vpádem *Skytů*, kteří podle Herodota (I, 105.) vyplnili chrám *Astartin* v *Askalonu* a pronikli pryč až do Egypta. *Betšeán* (Jos 17, 11.) nazván na památku toho „*Skytopolis*“. Původně seděl *Skytové* na jižní Rusi.

V. ²⁹. *Nechá* panoval 610–595. Assyrie byla tehdy velmi sevřena Medy. Necho použil té příležitosti, by rozšířil hranice říše egyptské, jako bývalo za starých slavných dob (Tutmose III.), až po Eufrat. Táhl Palestinou podél moře, jak obvyčejně. – Z pobřeží odbočovala cesta severovýchodně dnešním *údolím 'Ara* (Jos 17, 9.), šla přes *Karmel*a ústila nedaleko *Megidda* (Jos 17, 11.) do veliké roviny *esdrelonské*. Josjáš obsadil hory jihozápadně *Megidda*, by zabránil faraonovi vstup do úrodné nížiny. – Ježto byl Josjáš *zabit* „*hned jak se s ním utkal*“, možno mít za to, že bitva dlouho netrvala, že vojsko judské, ztrativši nejvyššího velitele, dalo se na ústup. Necho maje na zřeteli hlavní cíl své výpravy, táhnouti dále na sever, Judovců dále již nepronásledoval. Bylo to roku 608 před Kristem (na jaře). – Srv. 2. Par 35, 23.

V. ³¹. *Joachaz* jmenoval se před nástupem na trůn *Šallum* (Jer 22, 10. nn.: 1. Par 3, 15.). „*tři měsíce*“ letní roku 608.

V. ³⁴. Necho mění jméno *Eljakimovo* na znamení, že jest jeho *pánem*, nový král pak že všecek na něm závisí. Srv. 3. Král 8, 16.

ského žádal podle zámožnosti jeho stříbro i zlato, aby je dal faraonovi Nechaovi.

³⁶ Ve dvaceti pěti letech byl Joakim, když počal kralovati, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Zebida, dcera Fadajášova z Rumy. ³⁷ Činil, co je zlé v očích Hospodinových, podle všeho, co byli činili otcové jeho.

HLAVA 24. – ¹ Za dnů jeho přitáhl Nabuchodonosor, král babylonský. Joakim byl poddaným jeho tři léta; avšak opět se pozdvihl proti němu. ² I poslal Hospodin na něj lupičské tlupy Chaldejských, Syrských, Moabských a Ammonsých; poslal je na Judu, aby ho zničili podle slova Hospodinova, které byl pronesl skrze služebníky své proroky. ³ Stalo se to pro slovo Hospodinovo proti Judovi, ježto chtěl jej zavrci od sebe pro veškeré hříchy Manassovy, které byl učinil, ⁴ a pro krev nevinnou, kterou byl vylil, že naplnil Jerusalema (tou) krví nevinných; pro tu věc nechtěl se Hospodin slitovati.

⁵ Ostatní věci Joakimovy, vše, co učinil, zapsáno je v Letopisech králů judských. Když pak usnul Joakim s otci svými, ⁶ stal se králem Joachin, syn jeho, místo něho.

⁷ Král egyptský již nevytáhl ze země své, ježto zabral král babylonský od Potoka egyptského až k řece Eufratu vše, co bylo krále egyptského.

⁸ V osmnácti letech byl Joachin, když počal kralovati, a tři měsíce kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Nohesta, dcera Elnatanova z Jerusalema. ⁹ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, vše tak, jak byl činil otec jeho. ¹⁰ Toho času přitáhli služebníci Nabuchodonosora, krále babylonského, k Jerusalemu, i bylo město obleženo. ¹¹ Přitáhl pak (i) Nabuchodonosor, král babylonský, k městu, když ho služebníci jeho dobývali. ¹² Tu vyšel Joachin, král judský, ke králi babylonskému, on i matka jeho, služebníci jeho, knížata jeho a komorníci jeho: i zajal ho král babylonský léta osmého kralování svého. –

¹³ Vynesl pak tam odtud všechny poklady domu Hospodinova i poklady domu královského, a vzal náradí zlaté, jež byl dal nadělati Šalomoun, král israelský, v chrámě Hospodinově, podle rozkazu Hospodinova. ¹⁴ A odvedl veškeré obyvatelstvo jerusalemské, všechna

V. ³⁶. n. *První rok* jeho vlády byl 609/608, a poslední rok, *jedenáctý*, 599/598 před Kristem.

HL. 24. V. ¹. „*Za dnů jeho*“; t. j. r. 605 po bitvě u *Karkemiše* (= dnes Džerábis na Eufratu). Počítáme-li roky vlády Joakimovy podle předdatujícího způsobu judského, byl to „*čtvrtý*“ rok vlády Joakimovy (Jer 46, 2.); počítáme-li podle podatujícího způsobu assyrského, který začíná počítati roky vládařské teprve počátkem příštího roku občanského, byl to „*třetí*“ rok vlády Joakimovy (Dn 1, 1.). Když totiž *Nabopolasar* (babylonsky *Nabu-aplam-uccur*) se dověděl, že Necho táhne k Eufratu, vypravil proti němu vojsko a svěřil je svému synu *Nebukadnezarovi*. Ten poraziv faraona pronásledoval jej i jeho spojení, mezi kterými byl také *Joakim*. Oblehl *Jerusalem* (Dn 1, 1.), dal Joakima spoutati, aby byl odveden do Babylona (2. Par 36, 6.). Udělil mu však potom milost a spokojil se toliko s několika *vznešenými rukojímími* a s *částí chrámového náradí*. K té povolenosti pohnula *Nebukadnezara* zpráva, že zemřel otec. Odevzdav zajatce ze Syrie, Fenicie a Judska, jakož i těžkooděnce a zavazadla svým velitelům, rozkázal jim, aby táhli obvyklou cestou zpět domů. Sám však odebral se nejkratší cestou *pouští* do Babylonu, by si zajistil tam otcovský trůn. – „*tři léta*“, která byl *Nebukadnezarovi* poddán, jsou 605–602.

V. ². K „*slovu Hospodinovu*“ srv. Jer 16, 16; 25, 8. nn.

K v. 4. srv. 21, 16. – Podobně činil také *Joakim*. Srv. Jer 22, 17; 26, 23.

V. ⁵. n. O způsobu smrti *Joakimovy* viz Jer 22, 18 n.; 36, 30

V. ⁷. patří k v. 1. Tehdy, roku 605, po bitvě u *Karkemiše*, zabral *Nebukadnezar* Syrii a Palestinu.

V. ⁸. *Joachin* nastoupil před podzimem roku 598; byl to *jedenáctý* rok *Joakimův*

V. ¹⁰. n. „*toho času*“ = r. 598. – Srv. Jer 39, 13.

V. ¹². Král *Jechonjáš* odveden do zajetí na podzim, po novém roce judském roku 598, tedy před nisanem (jarem) roku 597.

V. ¹³. Část náradí odnesena již r. 605 (Dn 1, 2.), a roku 587 měli Chaldové zase co vzíti a nésti do Babylonu (níže 25, 15.).

knížata i všechny muže schopné boje, deset tisíců, do zajetí; též všechny řemeslníky i kovo-
dělňníky; nikoho nezanechal, kromě chudých venkovanů.¹⁵ Také Joachina zavedl do
Babylona, matku královu, ženy královny, komorníky jeho, i soudce země odvedl do zajetí z
Jerusalema do Babylona;¹⁶ všech statných mužů sedm tisíc, řemeslníkův a kovo-
dělňníků tisíc, vesměs muže silné a schopné boje – král babylonský odvedl je do zajetí do Babylo-
na.¹⁷ Ustanovil pak Mattanjáš, strýce jeho, místo něho, a přezval ho Sedekjáš.

Sedekjáš, pád Jerusalema, zajetí babylonské. (24, 18.–25., 26.)

¹⁸ Dvacet jeden rok byl Sedekjášovi, když počal kralovati, a jedenácte let kraloval v Je-
rusalemě. Jméno matky jeho: Amítal, dcera Jeremjášova z Lobny.¹⁹ Činil, co bylo zlé v
očích Hospodinových, všechno tak, jak byl činil Joakim.²⁰ Nebo (proto, že) se hněval
Hospodin na Jerusalema a na Judu, (stalo se, že) až i zavrhl je od sebe. Sedekjáš odpadl od
krále babylonského.

HLAVA 25. – ¹ I přitáhl léta devátého kralování jeho měsíce desátého, desátého dne
(toho) měsíce, Nabuchodonosor, král babylonský, on i všechno vojsko jeho k Jerusalemu,
oblíčil jej, a vystavěli kolem něho náspy.² Tak zavřeno a obléháno bylo město až do
jedenáctého roku krále Sedekjáše.³ Když devátého dne měsíce (čtvrtého) rozmohl se
hlad ve městě, že neměl co jísti lid venkovský,⁴ a když učiněn byl průlom do města, všec-
ko mužstvo bojovníkův uteklo noci té cestou brány, která je mezi dvěma zdmi nad zahra-
dou královskou. Chaldští však měli obklíčeno vůkol město. Když tedy utekl lid a Sedekjáš
cestou, která vede k rovinám pustiny.⁵ hnalo se vojsko chaldské za králem, a postihli ho
na rovině Jerišské; zatím všichni bojovníci, kteří byli s ním, rozprchli se. opustivše ho.⁶
Tak javše krále přivedli ho ke králi babylonskému do Rebly, a ten vyřkl nad ním soud:⁷
syny Sedekjášovy dal pobíti před ním, jemu pak oči vyloupali, svázati jej řetězy a přivésti
do Babylona.

⁸ Měsíce pátého, sedmý den měsíce – bylo to roku devatenáctého krále babylonského

V. ¹⁷. Mattanjáš byl *syn Josjášůva* mladší *bratr Joakimův*. 1. Par 3, 15.

V. ¹⁸. 24, 18.–25, 11. pojato do Jer 52, 1.–27; 39, 1.–10. (= 25, 1. až 12.). První rok vlády Sedekjášovy
dle judského způsobu počítání roků vládařských byl rok od podzima 598 do podzima 597.

K v. 19. srv. Ez hll. 8.–11; 19, 5. nn.; Jer 37, 2. nn. 38, 5. 19.

Hl. 25. V. ¹. „*Devátý rok*“ kralování Sedekjášova byl rok od podzima 590 do podzima 589.

V. ². „*jedenáctý rok*“ Sedekjášův byl od *podzima* 588 *do podzima* r. 587 před Kristem.

V. ³. n. Toho dne pokusil se král o útěk z města. – Bylo to v našem *červenci*. Byl tedy obléhán Jerusa-
lem půltřetího roku (30 měsíců). Sedekjášovi nedostalo se pomoci od Psammeticha II., který zemřel roku
589, kdy byl již Jerusalema obklíčen. Teprve *Hofra* (Aperies), nástupce Psammetichův, vytáhl proti Nebu-
kadnezarovi ještě téhož roku 588. Chaldové byli ke konci toho roku přinuceni přerušiti dobývací práce (Jer
37, 5. nn.), brzy však, hned na počátku roku 588, se vrátili a dobývali města dále. Všecky pokusy Hofrovy
toho roku činěné selhaly (Ez 29, 1. nn.; 30, 20. nn.; 31, 1. nn.). Hlad ve městě potvrzuje také Jer. 37, 20. K
tomu, jak obyečně, přidružily se nakažlivé *nemoci*. Jer 38, 2. g. – „*rovina pustiny*“ = Araba, kotlina jordán-
ská.

Král chtěl tudy prchnouti do Zajordání k *Ammonům* nebo *Moabům*, kteří byli také spojenci Egypta
proti Babylonii. – Vojsko nepřátelské sluje velmi dobře „*Chaldy*“, ježto král i důstojníci byli Chaldové.
Příslušníkem jejich byl již *Merodach-Bala-dan*. Viz výše 20, 12. Co se tehdy nepodařilo *Merodach-
Baladanovi* na delší dobu, podařilo se *Nebukadnezarovi otci Nabopolasarovi*: zmocnil se trůnu babylon-
ského a založil tak *říši novobabylonskou* čili „*chaldskou*“, která trvala od roku 625–539. Původně sídlili
Chaldové na břehu Perského zálivu při ústí Eufratu, rozdrobeni jsouce na několik knížectví. Na jeviště dějin
vystupují zejména od IX. století před Kristem.

V. ⁸. „*devatenáctý rok*“ Nabuchodonosorův je rok 587–586, počítaný dle způsobu judského (počátek
vlády, neplný rok počítán za rok první). – „*pátý měsíc*“ byl asi náš *srpen*.

– přitáhl Nabuzardan, velitel vojska, služebník krále babylonského, do Jerusalema,⁹ zapálil dům Hospodinův, dům královský i domy jerusalemské, – všechny domy ohněm spálil –¹⁰ a zdi kolem Jerusalema pobořilo všechno vojsko Chaldských, které bylo s (tím) velitelem vojska.¹¹ Ostatek lidu, který byl zůstal ve městě, sběhy, kteří byli utekli ke králi babylonskému, ostatní obecný lid odvedl Nabuzardan, velitel vojska;¹² něco však chudého lidu venkovského zanechal za vinaře a oráče.¹³ Sloupy měděné, které byly v chrámě Hospodinově, kotle a moře měděné, které bylo v domě Hospodinově, ztloukli Chaldští, a přenesli všechnu tu měď do Babylona.¹⁴ Tak hrnce měděné, lopaty, vidlice, koflíky, moždířky i všechno náčiní měděné, kterým bylo posluhováno, pobrali.¹⁵ Rovněž i kadidelnice a misky, ať byly ze zlata nebo ze stříbra, pobral vůdce vojska.¹⁶ Tedy: sloupy dva, moře jedno, kotlů (deset), které byl dal udělati Šalomoun do chrámu Hospodinova; nebylo lze zvážit měď všeho (toho) náradí.¹⁷ Osmnáct loket byla výška sloupu jednoho; a (měl) hlavici měděnou na sobě zvýši tři loket, mřežování, a jablka granátová na hlavici sloupu, všechno měděné; takovou ozdobu měl i druhý sloup. –¹⁸ Velitel vojska vzal dále Sarajáše, kněze prvního, Sofonjáše, kněze druhého, a tři vrátné;¹⁹ z města (vzal) komorníka jednoho, který byl ustanoven nad vojáky; pět mužů z těch, kteří stávali před králem, které našel ve městě; písaře velitele vojska, který vyšetřoval nováčky z venkovanův, a šedesát mužů z lidu obecného, kteří byli nalezeni ve městě.²⁰ Ty vzav Nabuzardan, velitel vojska, zavedl je ke králi babylonskému do Rebly.²¹ Král babylonský dal je pobíti, dal je popravit i v Rebly, v území Ematském. Tak odveden byl Juda ze země své.

²² Lidu pak, který zůstal v Judsku, který byl zanechal Nabuchodonosor, král babylonský, postavil v čelo Godoljáše, syna Ahikama, syna Safanova.²³ Když to uslyšeli všichni vůdcové vojska, oni i mužstvo, které bylo s nimi, že (totiž) ustanovil král babylonský Godoljáše, přišli ke Godoljášovi do Masfy: Ismael, syn Natanjášův, Johanan, syn Kareův, Sarajáš, syn Tanehmetův, Netofan a Jesonjáš, Maachan, oni i druhové jejich.²⁴ I přísáhl Godoljáš jim i lidu jejich říka: „Nebojte se sloužit Chaldským; zůstaňte v zemi, buďte poddáni králi babylonskému a dobře bude vám.“²⁵ Avšak měsíce sedmého přišel Ismael, syn Natanjáše, syna Elisamova z potomstva královského, a deset mužů s ním, i zabili Godoljáše, – a tak zemřel – a také Judovce a Chaldské, kteří byl s ním v Masfě.²⁶ Tu povstav všekren lid od malého až do velikého, i velitelé vojska, ušli do Egypta, bojíce se Chaldských.

ZÁVĚR. (25, 27.–30.)

Jechonjáš vyveden ze žaláře.

²⁷ Léta třicátého sedmého zajetí Joachina, krále judského, měsíce dvanáctého, dvacátého sedmého dne měsíce, Evilmerodach, král babylonský, toho roku, kdy počal kralovati, povýšil Joachina, krále judského, ze žaláře (ho pustiv).²⁸ Mluvil s ním dobrotivě, po-

V. ²²–²⁶ vypravuje *podrobněji Jer 40*, 7. nn.

V. ²⁴. *Godoljáš* přísahou se zavázal, že bude šetřeno života jejich, jakož i všech uprchlíků, kteří se vrátí z Ammonska, Moabska i Edomska. Ano i zabaná města směli podržeti. Jer 40, 10.–12. Tak se jim zaručil jménem babylonského krále. Tak blahovolným byl Nebukadnezar, pohan, k poraženým!

V. ²⁶. Více o tom viz Jer 41, 10. nn. – Vv. 22.–26. této hlavy jest výťah z Jer 40, 7. nn.

V. ²⁷. *Evil-Merodach* nastoupil po svém otci Nebukadnezarovi roku 562 (kolem září). Od jeho nástupu až do 1. nisanu roku 561 byl „*počátek jeho království*“ (říš šarruti). Rok ten byl spolu *třicátým sedmým rokem zajetí Joachinova* (598–561). – „*dvacátého sedmého měsíce dvanáctého*“ byl asi konec našeho března.

V. ²⁸. n. S Joachinem byli v Babyloně jiní králové v zajetí. Mezi těmi dostalo se nyní Joachinovi prvního

stavil křeslo jeho nad křesla králů, kteří s ním byli v Babyloně, ²⁹ změnil roucho jeho, které měl v žaláři, a jedl u něho vždycky, po všechny dny života svého. ³⁰ Zaopatření ustanovil mu ustavičné, které mu také dáváno bylo od krále každý den, po všechny dny života jeho.

místa při dvorních slavnostech, hostinách atd.

V. ³⁰. Palác novobabylonských králů, ve kterém sídlil také Joachin nalezen při vykopávkách v pahorku, zvaném *Kasr* (= Zámek, Hrad), vysokém 20 m a zabírajícím 35 hektarů plochy. Palác byl původně vystavěn již od Nabopolasara. Když však byl při povodni podemlet, dal jej Nebukadnezar úplně strhnouti a na vysokém a rozsáhlém násypu vystavěti obrovské stavby, obklopené nádherným umělým parkem.

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA „PARALIPOMENON"

ČILI

„DOPLŇKŮ"

HEBREJSKY:
DIBRÉ HAJ-JÁMÍM (=LETOPISY).

Knihy Paral byly původně kniha jedna. Ve dvě rozdělena byla nejprve v překladu řeckém.

Řecký název „Paralipomenon“ dán byl knize alexandrijskými překladateli se zřetelem na knihy Král. Shledáno, že některé věci, které nepodány v knihách Král, (které jsou v nich „mlčením pomínuty“ = „vynechány“ = „paralipomena“), podány jaksi dodatečně v Par. Podle toho „Paralipomena“ jsou jakési „doplňky“ či „dodatky“ Král. Název ten není nejlepší, ježto skladatel Par měl jiný účel nežli „doplňovati“ Král. ¹⁾ (Viz níže.)

Lépe nazývány jsou „Kronikou“ či „Letopisy“ (národa israelského). ²⁾

Vznik a účel knih Par úzce souvisí se stavem židovských vyhnanců, kteří se vrátili ze zajetí babylonského, zřídili si na rozvalinách Jerusalema a bývalé jižní říše novou obec náboženskou i politickou, a postavili si „druhý“ chrám. Skladatel Par chtěl přiměti novou obec židovskou, by svědomitě šetřila smlouvy, kterou byl Jahve s otci jejími na Sinaji učinil, zejména pak by rádi přinášeli oběti, které vyžadovala bohoslužba, podle předepsaného řádu v Jerušalemě konaná. Tu smlouvu zachovávatí jsou Židé povinni, ježto jsou potomci těch, ³⁾ kteří se za sebe a za budoucí po kolení slavně Bohu zavázali, že jí věrně dbáti budou. Jako zdědili po otcích povinnosti, tak se jim dostalo také práva doufati, že Jahve sliby dané otcům a dosud nesplněné splní jim. Žítí věrně podle zákona dlužno i proto, že dějiny národa israelského podávají tolik dokladů o věrnosti Hospodinově, odměňující ty, kteří mají zákony jeho na zřeteli, avšak trestající a právě nedávno (zajetím) potrestavší ty, kdo jimi pohrdali. S tohoto hlediska volí skladatel Par látku.

Za spisovatele Par bývá se židovským podáním pokládán obyčejně Esdráš. (Možno však, že byla kniha Par složena nedlouho po Esdrášovi neznámým skladatelem [knězem nebo levitou], který zpracoval také paměti Esdrášovy a Nehemjášovy v dnešní kanonické knihy Esdr.) S tou dobou souhlasí také povaha jazyka hebrejského (mladší tvar), kterým Par původně napsány.

Skladatel Par přešel sice mlčením leccos, co by zastínilo krále, které chválí. Učinil tak proto, že nechtěl být dějepiscem, jak si jej představuje XX. století po Kristu, ale vytkl si zvláštní účel, o kterém výše. Krívdil by mu však, kdo by tvrdil, že chtěl ty události zatajit, zahladit z lidské paměti! Vždyť byly napsány v pramenech, ze kterých látku vybíral.

Jak svědomitě a přesně vypisoval skladatel z pramenů, dokazuje souhlas úryvků společných s knihami Král. Zdánlivé rozpory mezi nimi (zejména v číslicích) mizí správným výkladem. S touže pečlivostí vypisoval zajisté z pramenů jiných, jež nás pohříchu nedošly (a které byly snad starší nežli kanonické knihy Král).

Že skladatel Par nedoplňoval mezery vymysly, obrazotvornosti, o tom svědčí zejména suché rodokmeny zlomkovité a neúplné.

I novější rozumářská nadkritika uznává, že starší její směry šly příliš daleko v útocích na hodnověrnost Par. Jako potvrzují nejnovější objevy památek starého Vý-

¹⁾ Skladatel Par netoliko „doplňoval“, ale také „zkracoval“, „zpracoval“ a „rozšířil“ některé úryvky knih Král, ano i „vynechával“.

²⁾ Od prvopočátků jeho bytí až po doby Esdrášovy a Nehemjášovy. Možno proto skladatele Par nazývati „kronikářem“ nebo „letopiscem“ (posvátným, inspirovaným).

³⁾ Aby patrně bylo, že vyhnanci ze zajetí se vrátivší jsou dědici povinností, ale také slibů daných Israeli a Judstvu, proto podáno tolik rodokmenů, které to dědictví mravní dokazují (hll. 1. – 9.).

chodu hodnověrnost Král (výše str. 174. n.), tak ověřují též údaje Par. (Z měst, která dal Roboam podle 2. Par 11, 5.–10. opravit, jmenována v seznamu Sesakově (Jos 12, 24.) také Ajulon (= Ajalon), Adulam (= Odollam), Sauké (= Socho) a jj. – Zejména zpráva 2. Par 33, 9.–13. o tom, že Manasse byl odveden do zajetí do Babylona, skvěle, obstála ve světle nápisů assyrských.)

PRVNÍ KNIHA PARALIPOMENON.

Od Adama do Abrahama. (1, 1.–1, 27.)

HLAVA. 1. – ¹ Adam, Set, Enos, ² Kainan, Malaleel, Jared, ³ Henoch, Matusale, Lamech, ⁴ Noe: Sem, Cham a Jafet.

⁵ Synové Jafetovi: Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Mosoch, Tiras.

⁶ Synové Gomerovi: Askenez, Rifat a Togorma.

⁷ Synové Javanovi: Elisa a Tarsis, Ret a Dodan.

⁸ Synové Chamovi: Chus, Mesraim, Fut a Kanaan.

⁹ Synové Chusovi: Saba, Hevila, Sabata, Regma a Sabatacha. Synové Regmovi: Saba a Dadan.

¹⁰ Chus také zplodil Nemroda; ten počal ukazovati, že jest rekem v zemi.

¹¹ Mesraim zplodil Ludy, Anamy, Laaby a Neftuy, ¹² jakož i Fetrusy a Kasluy – od tud vyšli Filišťané – a Kaftory.

¹³ Kanaan pak zplodil svého prvorozence Sidona, Heta, ¹⁴ Jebusa, Amorrha, Gergesa, ¹⁵ Heva, Araka, Sina, ¹⁶ Arada, Samara a Hamala.

¹⁷ Synové Semovi: Elam, Assur, Arfaxad, Lud, Aram (. . .) Hus, Hul, Geter a Mosoch.

¹⁸ Arfaxad pak zplodil Sale, a ten zplodil Hebera.

¹⁹ Heberovi narodili se dva synové: jméno jednoho Faleg – protože za dnů jeho rozdělena byla země – a jméno jeho bratra Jektan.

²⁰ Jektan pak zplodil Elmodada, Salefa, Asarmota, Jare, ²¹ jakož i Adorama, Huza-la, Deklu, ²² Hebala, Abimaela, Sabu, ²³ Ofira, Hevilu a Jobaba; ti všichni jsou synové Jektanovi.

²⁴ Sem, Arfaxad, Sale, ²⁵ Heber, Faleg, Ragau, ²⁶ Serug, Nachor, Tare, ²⁷ Abram, to jest Abraham.

Od Abrahama do Jakoba, (1, 28.–2, 2.)

Synové Abrahamovi (1, 28. 29a.). Synové Ismaelovi (1, 29b.–31.). Synové Ketuřini (1, 32. n.). Synové Isákovi (1, 34.). Synové Esauovi (1, 35.–42.); Edomští králové (1, 43.–50.). Edomští vévodové (1, 51.–54.). Synové Jakobovi (2, 1. n.).

²⁸ Synové Abrahamovi: Isák a Ismael. ²⁹ Rody jejich jsou tyto: Prvorozený Ismaelův Nabajot, Kedar, Adbeel, Mabsam, ³⁰ Masma,

Duma, Massa, Hadad, Terna, ³¹ Jetur, Nafis; Kedma; ti jsou synové Ismaelovi.

³² Synové Ketury, ženiny Abrahamovy, které porodila: Zamram, Jeksan. Madan, Madian, Jesbok a Sue.

Synové Jeksanovi: Saba a Dadan.

Synové Dadanovi: Assuřané, Latusané a Laomané.

³³ Synové Madianovi: Efa, Efer, Henoch, Abida a Eldaa. Ti všichni jsou synové Ketuřini.

Hl. 1. K v. ¹–⁴. viz Gn 5, 3.–31.

K v. ⁵–⁷. srv. Gn 10, 2.–4.

V. ⁸–¹⁰. srv. s Gn 10, 6.–8.

V. ¹¹–¹⁶. srv. s Gn 10, 13.–18a.

V. ¹⁷–²³. = Gn 10, 22.–29.

V. ²⁹ b.–³¹. = Gn 25, 13b.–16a. – V. 32. n. = Gn, 25, 1.–4.

³⁴ Abraham zplodil Isáka, jehožto synové byli Esau a Israel.

³⁵ Synové Esauovi: Elifaz, Rahuel, Jehus, Ihelom a Kore.

³⁶ Synové Elifazovi: Teman, Omar, Sefi, Gatan, Kenez, Tamna, Amalek.

³⁷ Synové Rahuelovi: Nahat, Zara, Samma, Meza.

³⁸ Synové Seirovi: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

³⁹ Synové Lotanovi: Hori, Homam. Sestra Lotanova byla Tamna.

⁴⁰ Synové Sobalovi: Alian, Manahat, Ebal, Sefi a Onam. Synové Sebeonovi: Aja a

Ana.

Synové Anovi: Dison.

⁴¹ Synové Disonovi: Hamram, Eseban, Jetran a Charan.

⁴² Synové Eserovi: Balaan, Zavan a Jakan. Synové Disanovi: Hus a Aran.

⁴³ Králové, kteří kralovali v Edomsku, prve než byl který král nad syny Israelovými, jsou tyto:

Bale, syn Beorův; město jeho slulo Denaba.

⁴⁴ Když Bale zemřel, kraloval místo něho Jobab, syn Zareův z Bosry.

⁴⁵ Po smrti Jobabově stal se králem místo něho Husam z Temanska.

⁴⁶ Když i Husam zemřel, panoval místo něho Adad, syn Badadův, který porazil Madiany v Moabsku; jeho sídlo slulo Avit.

⁴⁷ Po smrti Adadově postoupil na jeho místo Semla z Masreky.

⁴⁸ Když umřel i Semla, stal se místo něho králem Saul z Rohobotu, který jest nad Řekou.

⁴⁹ Když i Saul umřel, kraloval místo něho Balanan, syn Achoborův.

⁵⁰ Když i ten umřel, nastoupil na jeho místo Adad; sídlo jeho slulo Fau; a manželka jeho se jmenovala Meetabel, dcera Matredy, dcery Mezaabovy.

⁵¹ Po smrti Adadově počali býti v Edomsku místo králů knížata: kníže Tamna, kníže Alva, kníže Jetet, ⁵² kníže Oolibama, kníže Ela, kníže Finon, ⁵³ kníže Kenez, kníže Teman, kníže Mabsar, ⁵⁴ kníže Magdiel, kníže Hiram; ta byla knížata edomská.

HLAVA 2. – ¹ Synové Israelovi: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, ² Dan, Josef, Benjamin, Neftali, Gad a Aser.

1. Rodokmen Judův. (2, 3.–4, 23.)

³ Synové Judovi: Her, Onan a Sela; ti tři narodili se mu ze Sueovy dcery, Kanaanky. – Her, prvorozenec Judův, byl zlý před Hospodinem; proto ho zabil. – ⁴ Tamar pak, snacha jeho, porodila mu Faresa a Zaru. Bylo tedy všech synů Judových pět.

⁵ Synové Faresovi: Hesron a Hamul.

⁶ Synové Zarovi: Zamri, Etan, Eman, jakož i Chalchal a Dara, úhrnem pět (. . .).

V. ³⁴. srv. s Gn 25, 19, – Místo „Jakob“ uvedeno tu jméno „Israel“, od něhož Hebreové odvozovali své nejčestnější jméno „Synové Israelovi“.

V. ³⁵. srv. s Gn 36, 10. 14

V. ³⁶. = Gn 36, 11. n.

V. ³⁷. = Gn 36, 13a.

K v. ³⁸–⁴². srv. Gn 36, 20.–28.

V. ⁴³–⁵⁰. = Gn 36, 31.–39.

K v. ⁵¹–⁵⁴. srv. Gn 36. 40.–43.

Hl. 2. V. ¹–². srv. s Gn 35, 23.–26.

V. ³. n. stručně opakuje, co vypravováno Gn 38.

V. ⁵. srv. s Gn 46, 12; Nm 26, 21.

⁷ Synové Charmiovi: Achar, který zarmoutil Israele, ježto zhřešil krádeží věcí klá-
tých.

⁸ Synové Etanovi: Azarjáš.

⁹ Synové Hesronovi, kteří se mu narodili: Jerameel, Ram a Kalubi.

¹⁰ Ram pak zplodil Aminadaba, Aminadab zplodil Nahassona, knížete Judovců, ¹¹ Nahasson zplodil Salmu, z něhož posel Booz, ¹² Booz zplodil Obeda, a ten zplodil Isaje. ¹³ Isaj pak zplodil prvorozence Eliaba, druhého Abinadaba, třetího Simmu, ¹⁴ čtvrtého Natanaela, pátého Raddaje, ¹⁵ šestého Asoma, sedmého Davida. ¹⁶ Jejich sestry byly: Sarvia a Ábigail.

Synové Sarviini: Abisaj, Joab a Asael, tři.

¹⁷ Abigail pak porodila Amasu, jehož otec byl Jeter, Ismaelovec.

¹⁸ Kaleb, syn Hesronův, pojal manželku jménem Azubu a z té zplodil Jeriotu a tito jsou její synové: Jaser, Sobab a Ardon.

¹⁹ Když Azuba zemřela, pojal Kaleb za manželku Efratu, která mu porodila Hura. ²⁰ Hur pak zplodil Uriho, a Uri zplodil Bezeleela.

²¹ Poté vešel Hesron k dceři Machira, otce Galaadova a pojal ji za manželku, když byl v šedesáti letech; ta mu porodila Seguba. ²² Segub zplodil Jaira, a (ten) měl dvacet tři města v Galaadsku.

²³ I zabral Gessur a Aram města Jairova, jakož i Kanat s příslušnými vesnicemi, šedesát osad.

Ti všichni jsou synové Machira, otce Galaadova.

²⁴ Když Hesron umřel, všel Kaleb k Efratě.

Hesron měl také manželku Abiu, která mu porodila Ashura, otce Tekuy.

²⁵ Jerameelovi, prvorozenci Hesronovu narodili se synové: Ram, jeho prvorozený, Buna, Aram, Asom a Achjáš. ²⁶ Jerameel pojal také druhou manželku, jménem Ataru, která byla matkou Onamovou.

²⁷ Synové Rama, prvorozence Jerameelova, byli: Moos, Jamin a Achar.

²⁸ Onam pak měl syny: Semeje a Jadu. Synové Semejovi: Nadab a Abisur.

²⁹ Jméno manželky Abisurovy bylo Abihail, která mu porodila Ahobbana a Molida.

³⁰ Synové Nadabovi byli Saled a Apfaim. Saled umřel bez dětí.

³¹ Syn Apfaimův byl Jesi; tento Jesi zplodil Sesana, Sesan pak zplodil Oholaji.

³² Synové Jady, bratra Semejova: Jeter a Jonatan. Také Jeter umřel bez dětí.

³³ Jonatan pak zplodil Faleta a Zizu.

Ti byli synové Jerameelovi.

³⁴ Sesan neměl synů, ale dcery, jakož i nevolníka egyptského, jménem Jeraa. ³⁵ I dal mu svou dceru za manželku a ta mu porodila Eteje. ³⁶ Etej pak zplodil Natana, Natan zplodil Zabada, ³⁷ Zabad zplodil Oflala, Oflal zplodil Obeda, ³⁸ Obed zplodil Jehua, Jehu zplodil Azarjáše, ³⁹ Azarjáš zplodil Hellesa, Helles zplodil Elasu, ⁴⁰ Elasa zplodil Sisamoje, Sisamoj zplodil Selluma, ⁴¹ Sellum zplodil Ikamjáše, Ikamjáš pak zplodil Elisamu.

⁴² Synové Kaleba, bratra Jerameelova: Mesa, jeho prvorozenec, který jest otcem Zi-

K v. ¹³, ¹⁵, viz 1. Sam 16, 6. nn.; 17, 12.; 2, Sam 21, 21. K v. ¹⁶. n. srv. 1. Sam 26, 6; 2. Sam 2, 18; 8, 16; 17, 25; 19, 14; 20, 10.

V. ²⁴. přelož.: „Když Hesron umřel, vešel Kaleb k Efratě – ta byla manželkou Hesrona, otce jeho, – i porodila mu Ashura . . .”

V. ⁴². nn. Místo „synové Maresy, otce Hebrona” čti: „a syn jeho Maresa, otec Hebronův”.

fa a synové Maresy, otce Hebrona. ⁴³ Synové Hebronovi: Kore, Tafua, Rekem a Samma. ⁴⁴ Samma zplodil Rahama, otce Jerkaama, a Rekem zplodil Sammaje. ⁴⁵ Syn Sammajův Maon, a Maon byl otec Betsura.

⁴⁶ Efa, ženina Kalebova, porodila Harana, Mosu a Gezeza. Haran pak zplodil Gezeza.

⁴⁷ Synové. Jahaddajovi: Regom, Joatan, Gesan, Falet, Efa a Saaf.

⁴⁸ Ženina Kalebova Maacha porodila Sabera a Taranu.

⁴⁹ Saaf, otec Madmeny, zplodil Sue, otce Machbeny a (N), otce Gabay.

A dcera Kalebova byla Achsa.

⁵⁰ Ti byli synové Kalebovi.

Synové Hura, prvorozenoe Efratina: Sobal, otec Karjatjarimu; ⁵¹ Salma, otec Betlema; Harif, otec Betgadera.

⁵² Synové Sobala, otce Karjatjarimu, byli: Haroe, půl Menuchotu; ⁵³ rody karjatjarimské: Jetrejští, Afutejští, Sematejští a Maserejští. Z těch pocházejí Saraajští a Estaolští.

⁵⁴ Synové Salmovi: Betlem, Netofané, Atarot-Bet-Joab, druhá polovice Menuchotu, (hledící k). Saraj, ⁵⁵ jakož i rody písařů přebývajících v Jabesu: Tiratijští, Simatijští a Suchatijští. Ti jsou Kinejští, kteří pocházejí z Chammata, otce domu Rechabova.

HLAVA 3. – ¹ David pak měl tyto syny, kteří se mu narodili v Hebroně: prvorozeného Amnona z Achinoamy Jezrahelky, druhého Daniela z Abigaily Karmelky, ² třetího Absaloma, syna Maachy, dcery Tolmaje krále gessurského, čtvrtého Adonjáše, syna Aggitina, ³ pátého Safatjáše z Abitaly, šestého Jetrahama z manželky své Egly. ⁴ Tedy šest se mu jich narodilo v Hebronu, kde kraloval sedm let a šest měsíců.

Tricet tři léta pak kraloval v Jerusalemě. ⁵ V Jerusalemě narodili se mu synové: Simmaa, Sobab, Natan a Šalomoun, čtyři z Betsaby, dcery Ammielovy; ⁶ dále Jebaar, Elisama, ⁷ Elifalet, Noge, Nefeg, Jafia, ⁸ Elisama. Eljada, Elifelet, (úhrnem) devět.

⁹ Všichni ti jsou synové Davidovi kromě synů ženin. A měli sestru Tamaru.

¹⁰ Syn pak Šalomounův byl Roboam, jehožto syn Abjáš zplodil Asu, z něhož narodil se Josafat, ¹¹ otec Joramův; tento Joram zplodil Ochoziáš, z něhož pochází Joas; ¹² syn tohoto, Amasjáš zplodil Azarjáš. Azarjášův pak syn Joatan ¹³ zplodil Achaza, otce Ezechjáš, z něhož narodil se Manasse. ¹⁴ A Manasse zplodil Amona, otce Josjášova. ¹⁵ Synové Josjášovi byli: prvorozený Johanan, druhý Joakim, třetí Sedekjáš, čtvrtý Selul. ¹⁶ Z Joakima narodil se Jechonjáš a Sedekjáš.

¹⁷ Synové Jechonjášovi byli: Asir, Salatiel, ¹⁸ Melchiram, Fadajáš, Senneser, Jekemjáš, Sama a Nadabjáš.

¹⁹ Z Fadajáš, posel Zorobabel a Semej.

Zorobabel zplodil Mosollama, Hananjáš, Salomitu, jejich sestru, ²⁰ jakož i Hasabaha, Ohola, Barachjáš, Hasadjáš, Josabheseda, (těch) pět.

²¹ Syn Hananjášův byl Faltjáš, otec Jesejáš, jehožto syn byl Rafajáš; syn tohoto byl Arnan, z něhož narodil se Obdiáš, jehož syn byl Sechenjáš.

V. ⁴³. Místo „Synové Hebronovi“ čti: „Synové Maresy, otce Hebrona“.

Hl. 3, V. ¹–⁴ a. srv. s 2. Sam 3, 2.–5. – K v. 5.–8. srv. níže 14, 4.–7; 2. Sam 5, 14.–16.

K v. ⁹. srv. 2. Sam 5, 13; 13, 1. nn.

V. ¹⁷. Místo „Asir“ čti: „zajatého“. Skladatel chce tu podati jména synů Jechonjášových, kteří se narodili, když byl Jechonjáš odveden do zajetí. (Srv. Mt 1, 12.) Tomu-li tak, pochopitelně, že Sedekjáš, syn Jechonjášův, který se narodil před zajetím, jmenován již výše ve v. 16.

²² Syn Sechenjášův byl Semejáš; synové tohoto byli Hattus a Jegaal, Baria, Naarjáš a Safat, šest.

²³ Synové Naarjášovi byli: Eljoenaj, Ezechjáš a Ezrikam, tři.

²⁴ Synové Eljoenajovi: Odujáš, Eliasub, Felejáš, Akkub, Johanan, Dalajáš a Anani, sedm.

HLAVA 4. – ¹ Synové Judovi: Fares, Hesron, Charmi, Hur a Sobal.

² Rajáš, syn Sobalův, zplodil Jahata, z něhož narodil se Ahumaj a Laad.

To jsou rody Saraanů.

³ A toto je rod Etamův: Jezrahel, Jesema a Jedeboš. A jméno sestry jejich Asalel-funi.

⁴ Fanuel byl otec Gedora a Ezer otec Hosy. To jsou synové Hura, prvorozeného Efratina, otce Betlema.

⁵ Assur, otec Tekuy, měl dvě manželky, Halau a Naaru. ⁶ Naaramu porodila Oozama, Hefera, Temanovce a Ahastarovce; to jsou synové Naarini.

⁷ Synové Halaini: Seret, Isaar, Etnan (a Kos). ⁸ Kos pak zplodil Anoba, Sobobu a rod Aharehela, syna Arumova. (. . .) ⁹ Byl pak Jabes slavnější nežli jeho bratři. – Matka jeho pojmenovala ho Jabes řkouc: „Porodila jsem ho s bolestí.“ ¹⁰ Jabes vzýval Boha Israelova řka: „Požehnáš-li mi, rozšíříš-li meze mé, bude-li ruka tvá se mnou, a učiníš-li, bych neštěstím nebyl utištěn: (. . .)“ I učinil Bůh, zač prosil.

¹¹ Kaleb, Suaův bratr, zplodil Mahira, který byl otec Estona. ¹² Eston pak zplodil Betrafu, Fessea a Tehinnu, otce města Naas; to jsou muži z Rechy.

¹³ Synové Kenezovi: Otoniel a Sarajáš.

Synové pak Otonielovi byli: Hatat a Maonatovec.

¹⁴ Maonatovec zplodil Ofru, Sarajáš pak zplodil Joaba, otce Údolí řemeslníků; byliť tam řemeslníci.

¹⁵ Synové Kaleb, syna Jefonova byli: Hir, Ela a Naham. Synové pak Ely: (. . .) a Kenez.

¹⁶ A synové Jaleleelovi: Zif a Zifa, Tiria a Asrael.

¹⁷ Synové pak Ezry: Jeter, Mered, Efer a Jalon; a zplodil Mariama, Sammaje, a Jesbu, otce Estama. ¹⁸ A manželka jeho Judovka porodila Jareda, otce Gedora, Hebera, otce Sochoa, a Ikutiela, otce Zanoa.

Ti jsou synové Betie, dcery faraonovy, kterou pojal Mered.

¹⁹ A synové manželky Odaje, sestry Nahamovy, otce Keily, byli: Garmi a Estamo, který byl z Maachy.

²⁰ Synové Simonovi: Amnon, Rinna syn Hananův a Tilon. Synové Jesiovi: Zohet a Benzohet.

²¹ Synové Sely, syna Judova: Her, otec Lechy, Laada, otec Maresy, jakož i rody dělajících kment v Bet-Ašbea, ²² dále Joakim, muži z Kozeby, Joas, a Saraf, kteří byli knížaty v Moabsku a kteří se vrátili do Lahemu. Ale to jsou staré události. ²³ Ti jsou

HL 4. V. ³. n. *O Etamu* viz Jos 15, 59. pozn.; 2. Par 11, 6. – *O Jezrahelu*. viz Jos 15, 56; 1. Sam 25, 43. – *O Gedoru*. viz Jos 15, 58; 1. Par 12, 7. (8.).

V. ¹⁰. Ve přísaze schází závěti: „*budu ti obětovati*“ nebo něco podobného.

V. ¹⁶. *O Zifu* viz Jos 15, 24. – „*Zifa*“ je nejspíše druhopis (chybný) předešlého „*Zif*“.

V. ¹⁷. n. *O Estamu* viz Jos 15, 50; 21, 14. – *Gedor* = *Gedera* Jos 15, 36. – *Socho* buď Jos 15, 48. nebo tamže v. 35. – *Zanoet* tamže buď v. 56. nebo 34.

V. ²³. *Štěpnice* = *Neta'im*. – *Ohrady* = *Gedérá*. – Byli tedy zaměstnáni v královských hrnčírnicích.

hrncíři přebývající ve Štěpnicích a v Ohradách; u krále, v jeho dílnách, tam bydleli.

2. Rodokmen Simeonův. (4, 24.–43.)

²⁴ Synové Simeonovi: Namuel, Jamin, Jarib, Zara, Saul; ²⁵ Sellum, syn jeho, Mapsam, syn jeho, Masma, syn jeho. ²⁶ Synové Masmovi: Hamuel, syn jeho, Zachur, syn jeho, Semej, syn jeho. ²⁷ Semejových synů bylo šestnáct a dcer šest; avšak jeho bratři neměli mnoho synů, nemohl tedy všecek (ten) kmen rovnati se počtem Judovcům.

²⁸ Sídili v Bersabě, v Moladě, v Hasarsuhalu, ²⁹ v Bale, v Asomu, v Toladě, ³⁰ v Batuelu, v Hormě, v Sikelegu, ³¹ v Betmarchabotě, v Hasarsusimu, v Betberaji a v Saarimu. Ta byla jejich města až do krále Davida ³² s příslušnými vesnicemi. (Dále) Etam, Aen, Remmon, Tochen a Asan, pět měst ³³ se všemi příslušnými vesnicemi kolem těch měst až do Baalu. To jest bydliště jejich.

A seznam jejich: (Lehem), ³⁴ Mosobab, Jemlech, Josa, syn Araasjášův, ³⁵ Joel, Jehu, syn Josabjáš, syna Sarajáš, syna Asielova; ³⁶ Eljoenaj, Jakoba, Isuhajáš, Asajáš, Adiel, Ismiel, Banajáš, ³⁷ a Ziza, syn Sefeje, syna Allona, syna Idajáš, syna Semri, syna Samajášova. ³⁸ Tito jsou jmenované hlavy svých rodů a ve svých příbuzenstvech velmi se rozmnožili. ³⁹ I vyšli a přišli do Gadoru až k východu údolí, by hledali pastev stádům svým; ⁴⁰ našli také pastvy hojné, velmi dobré, a zemi velmi širokou, pokojnou a plodnou, ve které prve sídlili Chamovci. ⁴¹ Ti tedy, které jsme výše zejména vypsali, přišli ve dnech Ezechjáš, krále judského, potloukli stany jejich i obyvatele, kteří se tam nalézali, vyhladili je až do dneška a usadili se místo nich, nebo našli tu přehojné pastvy. ⁴² Ze synů Simeonových odešlo také na hory Seirské pět set mužů majících v čele Faltiáš, Naarjáš, Rafajáš a Oziela. syny Jesiovy, ⁴³ pobili zbytky Amalečanů, kterým se podařilo uniknouti, a usadili se. tam místo nich až do dneška.

3. Rodokmen Rubenův. (5, 1. –10.)

HLAVA 5. – ¹ Synové Rubena, prvorozence Israelova – ten totiž byl jeho prvorozený, ale když poskvrnil lože otce svého, dána byla jeho práva prvorozenecká synům Josefa, syna Israelova; on však není počítán za prvorozeného, ² ale Juda, který byl nejsilnější mezi bratřími svými; z jeho rodu vzešla knížata, avšak prvorozenská práva byla přičtena Josefovi – ³ synové tedy Rubena, prvorozence Israelova: Enoch, Fallu, Esron a Karmi (...)

⁴ Synové Joelovi: Samjáš, syn jeho; Gog, syn jeho; Semej, syn jeho.; ⁵ Micha, syn jeho; Rejáš, syn jeho; Baal, syn jeho; ⁶ Beera, syn jeho, kterého odvedl do zajetí Telgatlalnasar, král assyrský; byl knížetem ve kmeni Rubenově.

⁷ Jeho bratři a všecek rod jeho, když byli počítáni po rodinách svých, měli knížata Jehiela, Zacharjáš, ⁸ a Balu, syna Azaza, syna Sammy, syna Joelova; ten sídlil v Aroeru až do Neba a Beelmeonu; ⁹ na východní pak straně sídlil až tam, kde se vchází

V. ²⁴. Synové Simeonovi jmenováni také Gn 46, 10; Ex 6, 15; Nm 26, 12. n. Před v. ²⁵. domysli si nadpis: „Synové Saulovi”. – *Sellum, Mapsam a Masma* byli bratři!

K v. ²⁸. – ³³. srv. Jos 19, 1.–9. – *Tolad = Eltolad*. – *O Sikelegu* srv. 1. Král 27, 6. – Místo „*Betberaj*” čti: *Bet-lebaot*. – Místo *Saarim* čti: „*Sarohen*”.

V. ⁴¹. Místo „*obyvatele*” čti: „*Minejské*” nebo „*Maoňany*”. *Maon* = dnešní *Ma'an*, 25 km východně od Petry.

Hl. 5. v. ¹ a. ³. opakuje výčet synů Rubenových, známých z Gn 46, 9; Ex 6, 14; Nm 26, 5. n. *Datan a Abiron* (Nm 16.) nejmenováni.

V. ⁴. – ⁶. podává sestupnou řadu potomků („descendentů”) od Joela po Beeru, t. j. po *Tiglat-Pileasara*. O tom králi viz 4. Král 15, 29.

do pouště k Eufratu, neboť měli veliký počet dobytka v zemi Galaad.

¹⁰ Ve dnech Saulových bojovali proti Agarejským, pobili je, a usadili se místo nich v jejich stanech po veškeré krajině, která leží na východ Galaadu.

4. Rodokmen Gadův. (5, 11.–16.)

¹¹ Synové Gadovi, (kteří) naproti nim sídlili, v zemi Basan až do Selchy, (byli): ¹² Joel první (velitel), Safan druhý, pak Janaj a Safat v Basanu.

¹³ Bratři jejich podle rodů svých byli: Michael, Mosollam, Sebe, Joraj, Jachan, Zie a Heber, sedm. ¹⁴ Ti jsou synové Abihaila, syna Huri, syna Jary, syna Galaada, syna Michaela, syna Jesesiho, syna Jedda, syna Buzova. ¹⁵ Achi pak, syn Abdiela, syna Guniova, byl hlavou svých rodů. ¹⁶ A bydlili v Galaadě, v Basanu, v příslušných vesnicích a na všech pastviskách Saronu až po hranice.

O kmenech zajordánských. (5, 17.–22.)

¹⁷ Ti všichni byli sečtení ve dnech Joatana, krále judského a ve dnech Jeroboama, krále israelského:

¹⁸ Čtyřicet čtyři tisíce sedm set šedesát Rubenovců, Gadovců a z polovice kmene Manasseova, mužů bojovníků, nosících štíty a meče, napínajících luky a vycvičených válečníků schopných do boje. ¹⁹ Bojovali proti Agarejským, Iturejským, proti Nafisovi a Nodabovi. ²⁰ I do stalo se jim pomoci. Agarejští a všichni, kteří byli s nimi, byli dáni do jejich rukou, nebo vzývali Boha, když bojovali, a vyslyšel je, protože v něho doufali. ²¹ Všecky věci, které oněm patřily, pobrali: padesát tisíc velbloudů, dvě stě padesát tisíc ovec, dva tisíce oslů a (z) lidí sto tisíc osob. ²² Mnoho pak raněných padlo, neboť byl (to) boj Páně. A sídlili na jejich místě až do zajetí.

Rodokmen východních Manassovců. (5, 23.–26.)

²³ Synové polovice kmene Manassova vládli zemí od Basanu až do Baal-Hermonu, Saniru, to jest, po horu Hermon; bylo jich velmi mnoho.

²⁴ A titi byli hlavy jejich rodů: Efer, Jesi, Eliel, Ezriel, Jeremjáš, Odojáš a Jediel, muži udatní a silní, slovatní vůdcové v čeledích svých.

²⁵ Opustili však Boha otců svých a chodili smilně za bohy národů země, které zahladil Bůh před nimi. ²⁶ I pohnul Bůh Israelův ducha Fula, krále assyrského, – ducha Telgatfálnasara, krále assyrského – a ten převedl Rubena, Gada a polovici Manassova kmene a zavedl je do Lahely, do Habora, do Ary a k řece Gozanu, (kde jsou) až do dneška. .

6. Rodokmen Leviův. (6, 1.–81.)

Rodopis Josedeka, velekněze, odvedeného do babylonského zajetí (6, 1.–15.). Synové Gersonovi, Kaa-tovi a Merarioví (Levité) (6, 16.–53.). Seznam kněžských a levitských měst (6, 54.–81.).

HLAVA 6. – ¹ Synové Leviovi: Gerson, Kaat a Merari.

² Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel.

³ Synové Amramovi: Áron, Mojžíš a Maria.

V. ¹⁰. *Hagriané* (Agarejští) byli kočující Arabové na poušti syrsko-arabské.

V. ¹⁷. n. „*Ti všichni*“ příslušníci kmenů zajordánských. – *Jeroboam II.* vládl v letech 784–744; podařilo se mu rozšířit hranice říše do původního stavu, pochopitelně tedy, že dal sčítáním zjistit svou brannou moc. Srv. Nm 1, 21. nn. – *Joatan*; král judský panoval r. 737–736; dle 2. Par 27, 5. zahnal Ammony, kteří od východu byli přítáhlí a zabrali částečně území Hadovců. *Joatan*, dobyv takto části Zajordání, dal tamější muže, schopné boje, sčítati.

V. ²⁵. n. O totožnosti *Fula* s *Tiglat-Pilesem* IV., viz 4. Král 15, 19. 29.

Synové Áronovi: Nadab a Abiu, Eleazar a Itamar.

⁴ Eleazar zplodil Fineesa, Finees zplodil Abisue, ⁵ Abisue zplodil Bokkiho, Bokki zplodil Oziho, ⁶ Ozi zplodil Zarajáše, Zarajáš zplodil Merajota, ⁷ Merajot zplodil Amarjáše, Amarjáš zplodil Achitoba, ⁸ Achitob zplodil Sadoka, Sadok zplodil Achimaasa, ⁹ Achimaas zplodil Azarjáše, Azarjáš zplodil Johanana, ¹⁰ Johanana zplodil Azarjáše; ten zastával kněžský úřad v domě, který vystavěl Šalomoun v Jerusalemě. ¹¹ Azarjáš pak zplodil Amarjáše, Amarjáš zplodil Achitoba, ¹² Achitob zplodil Sadoka, Sadok zplodil Selluma, ¹³ Sellum zplodil Helkjáše, Helkjáš zplodil Azarjáše, ¹⁴ Azarjáš zplodil Sarajáše a Sarajáš zplodil Josedeka, ¹⁵ Josedek pak odešel (do zajetí), když převedl Hospodin Judu a Jerusalem skrze Nabuchodonosora.

¹⁶ Synové tedy Leviovi byli: Gerson, Kaat a Merari.

¹⁷ Jména synů Gersonových jsou tato: Lobni a Semej.

¹⁸ Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel.

¹⁹ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

Čeledi pak Leviovy podle rodů jejich jsou tyto:

²⁰ Gerson: Lobni, syn jeho, Jahat, syn jeho, Zamma, syn jeho,

²¹ Joah, syn jeho, Addo, syn jeho, Zara, syn jeho, Jetraj, syn jeho.

²² Synové Kaatovi: Aminadab, syn jeho, Kore, syn jeho, [Asir syn jeho], ²³ Elkana, syn jeho, Abiasaf, syn jeho, Asir, syn jeho, ²⁴ Tahat, syn jeho, Uriel, syn jeho, Ozjáš, syn jeho, Saul, syn jeho.

²⁵ Synové Elkanovi: Amasaj, Achimot a ²⁶ Elkana. Synové Elkanovi: Sofaj, syn jeho, Nahat, syn jeho, ²⁷ Eliab, syn jeho, Jeroham, syn jeho, Elkana, syn jeho, (. .) ²⁸ Synové Samuelovi: prvorozený Vasseni a Abjáš.

²⁹ Synové Merariovi: Moholi, Lobni, syn jeho, Semej, syn jeho, Oza, syn jeho, ³⁰ Sammaa, syn jeho, Haggiáš, syn jeho, Asajáš, syn jeho.

³¹ Tito jsou, kteréž ustanovil David na zpěv v domě Hospodinově, kdy přenesena byla archa ³² a konali službu před stánkem zjevení zpívající, dokud nevystavěl Šalomoun domu Hospodinova v Jerusalemě; zastávali podle řádu svého službu. ³³ Kterí službu konali se svými syny, jsou tedy tyto:

Z Kaatovců: zpěvák Heman, syn Joelův: syn Samuela, ³⁴ syn Elkany, syn Jerohama, syn Eliela, syn Tohua, ³⁵ syn Sufa, syn Elkany, syn Mahata, syn Amasaje, ³⁶ syn Elkany, syn Johela, syn Azarjáše, syn Sofonjáše, ³⁷ syn Tahata, syn Asira, syn Abiasafa, syn Koreho, ³⁸ syna Isaara, syna Kaata, syna Levi, syna Israelova.

³⁹ Bratr jeho Asaf, který stával mu po pravici: Asaf, syn Barachjáše, syn Samay, ⁴⁰ syn Michaela, syn Basajáše, syn Melchiáše, ⁴¹ syn Atanaje, syn Zary, syn Adaje, ⁴² syn Etana, syn Zammy, syn Semeje, ⁴³ syn Jeta, . . . syna Gersona, syna Leviova.

⁴⁴ A synové Merariovi, jejich bratří, (kteří stávali) po levici: Etan, syn Kusiův: syn Abdiho, syn Malocha, ⁴⁵ syn Hasabjáše, syn Amasjáše, syn Helkiáše, ⁴⁶ syn Amasaje, syn Boniho, syn Somera, ⁴⁷ syn Moholiho, syn Musiho, syna Merariho, syna Leviova.

⁴⁸ Jejich bratří, (ostatní) Levité, kteří ustanoveni jsou ke všeliké službě stánku domu

HL. ⁶. V. ³⁷. s v. 23. Od „syn Samuela“ až po „syn Korea“ jsou jména *pěveckých sborů*, podřízených Hemanovi. Měl-li Heman jeden sbor zvaný dle něho bylo všech sborů z Kaatovců sestavených – 18. (Hummelaer.)

V. ³⁹. Asaf byl „bratr“ Hemanův (v. 33.). - „Stával“ Hemanovi „po pravici“ ježto byl také mistrem zpěvu, ale důstojností za Hemanem, který byl první. Srv. níže v. 44.

V. ⁴¹. Sborů z *Gersonovců* bylo tedy úhrnem 12 (Asaf. . . Jahat).

Hospodinova:

⁴⁹ Áron však a synové jeho pálili na oltáři zápalných obětí a na oltáři kadidlovém; (byli ustanoveni) ke všelikým úkonům ve velesvatyni, jakož i k tomu, by se modlili za Israele, podle všeho, co byl při kázal Mojžíš, služebník Boží.

⁵⁰ Jsou pak synové Áronovi tito: Eleazar, syn jeho, Finees, syn jeho, Abisue, syn jeho, ⁵¹ Bokki, syn jeho, Ozi, syn jeho, Zarahjáš, syn jeho, ⁵² Merajot, syn jeho, Amarjáš, syn jeho, Achitob, syn jeho, ⁵³ Sadok, syn jeho, Achimaas, syn jeho.

⁵⁴ A tato jsou sídla jejich, to jest synů Áronových z rodů Kaatovců podle pastvisek a hranic jejich, – neboť se jim dostala losem:

⁵⁵ Dali jim tedy Hebron v Judsku s okolními pastvisky; – ⁵⁶ avšak pole (toho) města a vsi dali Kalebovi, synu Jefonovu – ⁵⁷ synům Áronovým tedy dali útočištné město Hebron a Lobnu s jeho pastvinami, ⁵⁸ dále Jeter a Estemo s jejich pastvinami, Helon a Dabir s jejich pastvinami, ⁵⁹ Asan a Betsemes s jejich pastvinami (. . .); ⁶⁰ z území Benjaminova pak (jim dali) . . . Gabei a pastviny jeho, Almat s pastvisky jeho, Anatot s pastvinami příslušnými, úhrnem třináct měst podle jejich rodů.

⁶¹ Ostatním z rodu Kaatovců dali (. . .) z polovice kmene Manas sova v držení deset měst.

⁶² Rodům Gersonovců (dali) z území Issacharova, z území Aserova, z území (. . .) Neftaliova, a z území Manasseova v Basanu měst třináct.

⁶³ Rodům Merarovců pak dali losem z území kmene Rubenova, kmene Gadova a kmene Zabulonova měst dvanáct.

⁶⁴ Synové Israelovi dali Levitům města s příslušnými pastvisky; ⁶⁵ dali (jim) losem z území kmene Judovců, kmene Simeonovců a kme ne Benjaminovců ta města, která zejména vyjmenovali.

⁶⁶ A těm, kteří byli z čeledi Kaatovců, dostalo se měst v úděl jejich: (v území) kmene Efraimova ⁶⁷ dali jim útočištné město Sichem s příslušnými pastvisky na horách Efraimských, Gazer s příslušnými! pastvinami, ⁶⁸ Jekmaam s příslušnými pastvinami, podobně Bethoron,

⁶⁹ (. . .) Helon s příslušnými pastvisky a Getremmon týmže způsobem;

⁷⁰ a z polovice kmene Manassova (dána byla): Aner s příslušnými pastvinami, Balam s příslušnými pastvinami – ostatním totiž z rodu Kaatovců.

⁷¹ Gersonovcům z rodu (Levi) (byl dán z území) polovice kmene Manassova Gaulon v Basanu s příslušnými pastvinami, jakož i Astarot s příslušnými pastvinami; ⁷² z (území) kmene Issacharova: Kedes a příslušné pastviny, Daberet s příslušnými pastvinami, ⁷³ Ramot s příslušnými pastvisky, a Anem s příslušnými pastvisky; ⁷⁴ z (území) kmene Aserova: Masal s příslušnými pastvisky, podobně Abdon, ⁷⁵ Hukak s příslušnými pastvisky a Rohob s příslušnými pastvisky; ⁷⁶ a z (území) kmene Neftali: Kedes v Galilei s příslušnými pastvisky, Hamon s příslušnými pastvisky, a Karjatajm s příslušnými pastvisky.

⁷⁷ Zbývajícím pak Merarovcům (bylo dáno) z (území) kmene Zabulonova: (. . .) Remmono s příslušnými pastvisky a Tabor s příslušnými pastvinami, ⁷⁸ za Jordánem pak

V. ⁴⁹. Místo „by modlili se za lid“ čti: „by konali smírné obřady za lid“. Srv. Lv 16, 3. nn.

Za v. ⁵⁴. dlužno položit v. 64. n. – „synů Áronových“ = kněží. Podán tedy ve v. 55.–60. seznam *kněžských měst*.

Neúplný v. ⁶¹. dlužno čísti s Jos 21, 5.: „Ostatním z rodu Kaatovců (dostalo se z území) kmene Efraimova, Danova a z polovice kmene Manassova deset měst“.

proti Jerichu na východní straně Jordánu z (území) kmene Rubenova: Bosor na poušti s příslušnými pastvinami, Jassa s příslušnými pastvisky,⁷⁹ Kademot s příslušnými pastvisky a Mefaat s příslušnými pastvisky,⁸⁰ a z (území) kmene Gadova: Ramot v Galaadu s příslušnými pastvinami, Manaim s příslušnými pastvinami,⁸¹ Hesebon s příslušnými pastvinami a Jezer s příslušnými pastvinami.

7. Rodokmen Isacharův. (7, 1.–5.)

HLAVA 7. – ¹ Synové Issacharovi: Tola, Fua, Jasub a Simeron, čtyři.

² Synové Tolovi: Ozi, Rafajáš, Jeriel, Jemaj, Jebsem a Samuel, hlavy svých rodů. Z čeledi Tolovy bylo sečteno ve dnech Davidových dvacet dva tisíce šest set mužů velmi silných.

³ Synové Oziovi: Izrahjáš; z toho se narodili Michael, Obadjáš, Joel a Jesjáš, všech pět pohlavářů. ⁴ K rodům a příbuzenstvům jejich příslušelo třicet šest tisíc mužů schopných boje, velmi silných; neboť měli mnoho žen a dětí.

⁵ Jejich bratři ze všech čeledí Issacharových bylo napočítáno osmdesát sedm tisíců velmi statných bojovníků.

8. Rodokmen Benjaminův (7, 6.– 12a.) a Danův (7, 12b.).

⁶ Synové Benjaminovi: Bela, Bechor a Jadihel, ti tři.

⁷ Synové Belovi: Esbon, Ozi, Oziel, Jerimot a Uraj, pět hlav rodů a velmi statných bojovníků; bylo jich všech dvacet dva tisíce třicet čtyři.

⁸ Synové Bechorovi: Zamira, Joas, Eliezer, Eljoenaj, Amri, Jerimot, Abjáš, Anatot a Almat; ti všichni jsou synové Bechorovi. ⁹ Podle rodů a rodových hlav bylo jich sečteno dvacet tisíců dvě stě velmi statných bojovníků.

¹⁰ Synové pak Jadihelovi: Balan. A synové Balanovi: Jehus, Benjamin, Aod, Chana, Zetan, Tarsis a Ahisahar; ¹¹ ti všichni jsou synové Jadihelovi, hlavy svých rodů, mužové velmi silní, sedmnácte tisíců dvě stě bojovníků.

¹² Sefam a Hafam synové Hirovi; a Hasim synové Aherovi.

9. Rodokmen Neftaliův. (7, 13.)

¹³ Synové Neftaliovi: Jasiel, Guni, Jeser a Sellum, synové Balini.

10. Rodokmen Manassův. (7, 14.–19.)

¹⁴ Syn Manassův: Esriel; syrák jeho ženina porodila Machira, otce Galaadova.

¹⁵ Machir pak vzal manželky [synům svým] Hafim a Safan a měl sestru jménem Maacha.

Jméno druhého (bylo) Salfaad a Salfaadovi narodily se dcery.

¹⁶ Maacha, manželka Machirova porodila syna a nazvala ho Fares; jeho bratr slul Sares a synové jeho: Ulam a Reken.

¹⁷ A syn Ulamův Badan.

Ti jsou synové Galaada, syna Machira, syna Manassova.

¹⁸ Sestra její Hammolechet porodila Išhoda, Abiezera a Moholu.

¹⁹ Synové Semidovi (byli): Ahin, Sechem, Lekí a Aniam.

HL. 7. V. ⁶. *Synů Benjaminových* jmenováno více Gn 46, 21; Nm 26, 38. nn. Jmenování Gn 46, 21. jsou vzdálenějšího potomci.

K v. ¹². – Místo „synové Hirovi a Hasim“ čti: „Synové Danovi: Suham“. Srv. Nm 26, 42. – „synové Aherovi“ je glosa (Schlöggl).

11. Rodokmen Efraimův. (7, 20.–27.)

²⁰ Synové Efraimovi: Sutala, – Bared, syn jeho, Tahat, syn jeho. Elada, syn jeho, Tahat, syn jeho, a toho syn Zabab, ²¹ toho syn Sutala – a [syn jeho] Ezer a Elad.

Ty zabili Gefané, domorodci, ježto byli přitáhli (dolů), aby napadli jejich majetek. ²² Proto kvílil Efraim, otec jejich, mnoho dní, a přišli bratři jeho, by ho těšili: ²³ A vešel k manželce své a ta počala a porodila syna, kterého nazvala Beria, že byl zploden v neštěstí jeho rodu.

²⁴ Dcera pak jeho byla Sara, která vystavěla Bethoron dolejší i hořejší a Ozensaru.

²⁵ Jeto syn (byl) Rafa, Resef a Tale, ze kterého se narodil Taan, ²⁶ a ten zplodil Laadana: jeho syn byl Ammiud, který zplodil Elisamu;

²⁷ z něho posel Nun, který měl syna Josue.

Majetek Josefovců. (7, 28n.)

²⁸ Majetek jejich a sídla byla: Betel s příslušnými osadami, k východu Noran a k západu Gazer s příslušnými osadami, dále Sichem s příslušnými osadami, až do Azy s příslušnými osadami; ²⁹ a u synů Manassových: Betsan s příslušnými osadami, Tanach s příslušnými osadami, Mageddo s příslušnými osadami, Dor s příslušnými osadami.

V těch sídlili synové Josefa, syna Israelova.

12. Rodopis Aserův. (7, 30.–40.)

³⁰ Synové Aserovi: Jemna, Jesua, Jessui, Baria a Sara, jejich sestra.

³¹ Synové Bariovi: Seber a Melchiel; ten jest otec Barsaitův.

³² Heber pak zplodil Jeflata, Somera, Hotama a Suau, jejich sestru.

³³ Synové Jeflatovi: Fosech, Chamaal a Asot; ti jsou synové Jeflatovi.

³⁴ Synové pak Somerovi.: Ahi, Roaga, Haba a Aram.

³⁵ A synové Helema, bratra jeho: Sufa, Jemna, Selles a Amal.

³⁶ Synové Sufovi: Sue, Harnafer, Sual, Beri, Jamra, ³⁷ Bosor, Hod, Samma, Salusa, Jetran a Bera.

³⁸ Synové Jeterovi: Jefone, Fasfa a Ara.

³⁹ Synové Ollovi: Aree, Haniel a Resjáš.

⁴⁰ Všichni ti jsou synové Aserovi, hlavy rodů, vybraní a velmi statní vojvodové vojvodů; a počet těch, kteří byli ve věku, kdy je člověk schopen k boji, byl dvacet šest tisíců.

13. Jiný rodopis kmene Benjaminova. Rodokmen Saulův. (8, 1.–40.)

HLAVA 8. – ¹ Benjamin zplodil Baleho, prvorozeného svého, Asbela, druhého, Aharu třetího, ² Nohau čtvrtého a Rafu pátého.

³ Synové Baleovi byli: Addar, Gera, Abiud, ⁴ Abisue, Naaman, Ahoe.

⁵ Gera, Sefufan a Huram, ⁶ ti jsou synové Ahodovi, hlavy rodů sídlících v Gabae, kteří byli převedeni do Manahatu; ⁷ také Naaman a Achjáš; Gera, ten je převedl; a zplodil Ozu a Ahiuda.

⁸ Saharaim pak zplodil v Moabsku – když propustil Husimu a Baru, své manželky – ⁹ zplodil z Hodesy, ženy své Jobaba, Sebiu, Mosu, Molchoma, ¹⁰ Jehusa, Sechiu a Marmu. Ti jsou synové jeho, hlavy svých rodů.

¹¹ Mehusim zplodil Abitoba a Elfaala.

K v. ³⁰–⁴⁰ srv. Gn 46; Nm 26, 44.–47. – *Jesua a Jessui* jsou dvě jména jedné osoby.
Hl. 8. V. ¹. Srv. rodopisy Benjaminovy Gn 46, 21; Nm 26, 38.–40.; 1. Par 7, 6.–11.

¹² A synové Elfaalovi: Heber, Misaam a Samad; ten vystavěl Ono a Lod, jakož i osady jejich.

¹³ Baria a Sama byli hlavy rodů bydlících v Ajalonu; ti zahrnali Gefany.

¹⁴ Ahio, Sesak, Jerimot, ¹⁵ Zabadjáš, Arod, Beder, ¹⁶ Michael, Jesfa a Joha (byli) synové Bariovi.

¹⁷ Zabadjáš, Mosollam, Hezeki, Heber, ¹⁸ Jesamari, Jezliáš, Jobab (byli) synové Elfaalovi.

¹⁹ Jakim, Zechri, Zabdi, ²⁰ Eljoenaj, Seletaj, Eliel, ²¹ Adajáš, Barajáš a Samarat (byli) synové Semejovi.

²² Jesfam, Heber, Eliel, ²³ Abdon, Zechri, Hanan, ²⁴ Hananja, Elam, Anatotjáš, ²⁵ Jefdajáš a Fanuel (byli) synové Sesakovi.

²⁶ Samsari, Sohorjáš, Otoljáš, ²⁷ Jersiáš, Eliáš a Zechri (byli) synové Jeroliamovi.

²⁸ Ti jsou praotcové a hlavy rodů, kteří bydlili v Jerusalemě.

²⁹ V Gabaonu pak bydlili (. . .) otec Gabaonův – jméno jeho manželky Maacha – ³⁰ a prvorozený jeho syn Abdon, pak Sur, Kis, Baal (. . .) Nadab, ³¹ Gedor, Ahio, Zacher a Makellot.

³² A Makellot zplodil Samau; i bydlili naproti bratrům svým v Jerusalemě, se svými bratry.

³³ Ner pak zplodil Kasa, Kis zplodil Saula, Saul pak zplodil Jonatana, Melchisuu, Abinadaba a Esbaala.

³⁴ Syn Jonatanův byl Meribaal; a Meribaal zplodil Michu.

³⁵ Synové Michovi: Fiton, Melech, Taraa a Ahaz.

³⁶ Ahaz pak zplodil Joadu, Joad a zplodil Alamata, Azmota a Zamriho. Zamri zplodil Mosu ³⁷ a Mosa zplodil Banau; jeho syn byl Rafa; od něho pochází Elasa, který zplodil Asela.

³⁸ Asel měl šest synů těchto jmen: Ezrikam, Bokru, Ismael, Sarjáš, Obdiáš a Hanan. Ti všichni byli synové Aselovi.

³⁹ Synové pak Eseka, bratra jeho: Ulam prvorozený, Jehus druhý a Elifalet třetí. ⁴⁰ Synové Ulamovi byli muži velmi silní, statní lučištníci a měli mnoho synů a vnuků, úhrnem sto padesát.

Ti všichni (jsou) synové Benjaminovi.

14. První obyvatelstvo Jerusalema po zajetí; druhopis rodu Saulova. (9, 1.–44.)

Úvod (9, 1.–3.). Obyvatelstvo jerusalemské po zajetí: *a)* ze kmene Judova (9, 4.–6.), *b)* Benjaminova (9, 7.–9.), *c)* kněží (9, 10.–13.), *d)* levitů (9, 14.–34.). Rodokmen Saulův (9, 35.–44.).

HLAVA 9. – ¹ Veškeren pak Israel byl sečten a soupis jejich zapsán je v Knize králů israelských.

Judovci tedy převedeni byli do Babylona pro hřích svůj.

² Kdo první sídlili v územích a městech svých, byli: Israelité, kněží, levité a chrámoví

V. ³³. *O synech Saulových* viz 1. Sam 31, 2; 14, 49.

V. ³⁴. *Meribaal* = *Mifiboser* 2. Sam 4, 4; 9, 6; 16, 1; 19, 24. Dlužno jej rozlišovati od stejnojmenného syna Saulova 2. Sam 21, 8. – *O Michovi* srv. 2. Sam 9, 12.

HL 9. V. ¹. „*Israel*“ znamená po zajetí vyhnanec, kteří se vrátili z Babylonska do vlasti a tu se ustavili v novou obec náboženskou i politickou. Srv. Esdr. 2, 70; 10, 5. – „*byl sečten*“ = *byly sepsány rodopisy jeho*; stalo se tak či dělo již před zajetím, v říši severní i jižní.

V. ² srv. s Neh 11, 3. – „*Israelité*“ = příslušníci všech kmenů kromě Levi, tedy „*laikové*“ – „*natinejší*“

nevolníci.

³ V Jerusalemě bydlili (někteří) ze synů Judových, ze synů Benjaminových, ze synů Efraimových a Manassových:

(. . .) ⁴ Otej, syn Ammiuda, syna Amriho, syna Omraje, syna Bonniho, ze synů Faresa, syna Judova.

⁵ A ze Selaovců: Asajáš, prvorozený a synové jeho.

⁶ Ze synů pak Zarových: Jehuel. A bratří jejich – šest set devadesát.

⁷ Z Benjaminovců: Salo, syn Mosollama, syna Odujáše, syna Asanova;

⁸ Jobanjáš syn Jerohamův;

Ela, syn Oziho, syna Mochoriho;

Mosollam, syn Safatjáše, syna Rahuela, syna Jebanjášova.

⁹ A bratří jejich po rodech svých, – devět set padesát šest.

Ti všichni byli hlavy svých otcovských rodů.

¹⁰ Z kněží pak: Jedajáš, Jojarib a Jachin;

¹¹ dále Azarjáš, syn Helkjáše, syna Mosollama, syna Sadoka, syna

Marajota, syna Achitobova, kníže domu Božího; ¹² Adajáš, syn Jerohama, syna Fassura, syna Melchiášova; Maasaj, syn Adiela, syna Jezry, syna Mosollama, syna Mosollamita, syna Emmerova. ¹³ A bratří jejich, [hlavy svých rodů], – tisíc sedm set šedesát, statní mužové ke službám v domě Božím.

¹⁴ A z levitů: Semejáš, syn Hassuba, syna Ezrikama, syna Hasebjáše, ze synů Merariových;

¹⁵ Bakbakar, Chereš a Galal;

dále Matanjáš, syn Michy, syna Zechriho, syna Asafova;

¹⁶ Obdiáš, syn Semejáše, syna Galala, syna Iditunova. Barachjáš však, syn Asy, syna Elkany, bydlil v osadách Netofy. ¹⁷ A vrátní: Sellum, Akkub, Telmon, Ahimam a bratří jejich. Sellum (byl jejich) hlavou.

¹⁸ Až do dneška bývají na stráži v bráně královské na východní straně levité [po pořádku se střídajíce].

¹⁹ Sellum totiž, syn Korea, syna Abiasafa, syna Koreova, s bratřími svými, s rodem otce svého, [to jest] Koreovci, zastávali službu strážců u vchodu do stánku; jejich rody kdysi také střežly [po pořádku] vchod do tábora Hospodinova, ²⁰ a Finees, syn Eleazarův, byl jejich vůdcem před Hospodinem. ²¹ Také Zacharjáš, syn Mosollamjášův, byl vrátným u vchodu do stánku zjevení.

²² Všech těchto vyvolených za vrátné u dveří bylo dvě stě dvanáct. A byli zapsáni ve (svých) vlastních osadách; ustanovili je v (tom) jejich úřadě David a videc Samuel, ²³ je i syny jejich ve dveřích domu Hospodinova, ve stánku po příslušném pořádku. ²⁴ Na čtyřech stranách byli vrátní: to jest na východě, na západě, na severu a na jihu. ²⁵ Jejich bratří přebývali ve vesnicích a přicházeli o svých sobotách čas od času. ²⁶ Těm čtyřem

= chrámoví nevolníci. Srv. Jos 9, 27; Esdr 2, 43. 70; 8, 20. a jj.

V. ¹⁵ – ¹⁶ a. je seznam levitů, kteří byli ustanoveni, aby konali *bohoslužebný zpěv*; sídlili v *Jerusalemě*.

V. ¹⁷ je seznam 4 levitských rodin, které byly chrámovými vrátními.

V. ²¹. *Mosollamjáš* = *Sellum* (v. 19.). – „*stánek zjevení*“, který dal postavit David na Sionu. Srv. níže 16, 42.

V. ²² a. podává počet levitů-vrátných v době po zjetí. Srv. výše v. 6. 9. 13. 17; Neh 11, 6. 8. 12. n. 14. 18. – „*byli zapsáni v osadách*“, dokud ještě nebydlili v Jerusalemě, ježto nebyla tam svatyně; bylo to za dob *Samuelových a Davidových*.

levitům svěřen byl veškeren počet vrátných.

Byli též (levité) nad komorami a poklady domu Hospodinova.

²⁷ Také kolem chrámu Hospodinova byli na stráži, by ráno včas otvírali dveře.

²⁸ Z rodu těchto byli dále (někteří ustanoveni) nad bohoslužebným náradím; nebo v (ustanoveném) počtu vnášeli (to) náradí a vynášeli. ²⁹ (Někteří) z těch, kteří měli svěřeno náčiní svatyně, byli nad bílou moukou, nad vínem, olejem, kadidlem a vonidly. – ³⁰ Synové kněží strojili masti z (těch) vonidel.

³¹ Levita Matatjáš, prvorozenec Selluma, Koreovce, byl správcem těch věcí, které se na pánvi pekly.

³² (Jiní) z Kaatovců, jejich bratří, byli (ustanoveni) nad předkladnými chleby, aby vždycky nové na každou sobotu připravili.

³³ Hlavy zpěváků po čeledích levitských, kteří v jizbách přebývali, aby ve dne v noci ustavičně službu svou zastávali, jsou tito: (. . . .)

³⁴ Hlavy levitů, to jest hlavy jejich rodů, bydlili v Jerusalemě.

³⁵ V Gabaonu pak bydlil otec Gabaonův Jehiel, – manželka jeho slula Maacha – ³⁶ syn jeho prvorozený Abdon, pak Sur, Kis, Baal, Ner, Nadab, ³⁷ Gedor, Ahio, Zacharjáš a Makellot.

³⁸ A Makellot zplodil Samaana. Ti bydlili s bratřími svými v Jerusalemě, proti svým bratřím.

³⁹ Ner pak zplodil Kisa, Kis zplodil Saula, Saul pak zplodil Jonatana, Melchisuu, Abinadaba a Esbaala.

⁴⁰ Syn Jonatanův byl Meribaal; a Meribaal zplodil Michu.

⁴¹ Synové Michovi: Fiton, Melech, Taraa a Ahaz.

⁴² Ahaz pak zplodil Jaru a Jara zplodil Alamata, Azmota a Zamriho. Zamri pak zplodil Mosu ⁴³ a Mosa zplodil Banau; jeho syn Rafajáš zplodil Elasu, z něhož pochází Asel.

⁴⁴ Asel měl šest synů těchto jmen: Ezrikam, Bokru, Ismael, Sarjáš, Obdiáš, Hanan. Ti jsou synové Aselovi.

Smrt Saula a jeho synů. (10, 1.–14. = 1. Sam 31.)

HLAVA 10. – ¹ Filišťané bojovali proti Israelovi; Israelité dali se na útěk před Filišťany; vraždění padali na pohoří Gelboe. ² Filišťané byli v patách Saulovi a synům jeho pro následující je, a zabili Jonatana, Abinadaba a Melchisuu, syny Saulovy. ³ Prudkost boje obrátila se proti Saulovi: střelci ho dohonili a poranili střelami. ⁴ I řekl Saul oděnci svému: „Vytas meč svůj a zabij mne, aby snad nepřišli tito neobřezanci a nečinili si ze mne posměch.“ Avšak oděnc jeho nechtěl toho učiniti jsa strachem předěšen. Chytil tedy Saul meč a nalehl na něj. ⁵ Když to oděnc jeho viděl, že totiž je Saul mrtev, nalehl sám také na meč a zemřel. ⁶ Zahynul tedy Saul a tři synové jeho, i veškeren dům jeho padl s ním. ⁷ Když to viděli muži Israelovi, kteří bydlili na rovinách, utekli; ježto byl mrtev Saul i synové jeho, opustili svá města a sem i tam se rozběhli; i přišli Filišťané a usadili se v nich.

⁸ Druhého dne Filišťané, loupíce pobité, našli Saula a syny jeho, ani leží na pohoří Gelboe. ⁹ Když ho oloupili, když mu sfali hlavu a svlékli ho z odění, poslali (posly) do své země, by ji nosili do kola a ukazovali chrámům model i lidu. ¹⁰ Pak uložili odění jeho ve chrámě svého boha a hlavu přibili ve chrámě Dagonově. ¹¹ Když to uslyšeli obyvatelé Jabesu galaadského, vše totiž, což učinili Filišťané Saulovi, ¹² povstali všichni junáci, vzali těla Saula a synů jeho, přinesli je do Jabesu, pochovali jejich kosti pod dubem, který

V. ³⁵–⁴⁴ = 8, 29.–38.

byl v Jabesu, a postili se sedm dní.

¹³ Tak umřel Saul pro nepravosti své, že přestoupil příkázání Hospodinovo, které byl dal a nešetřil ho, ano i s věstkyní se radil, ¹⁴ aniž doufal v Hospodina. Proto vydal ho na smrt a přenesl království jeho na Davida, syna Isajova. . . .

2. David králem v Hebroně a v Jerusalemě. (11, 1.–9. = 2. Sam 5, 1.–3. 6.–10.)

HLAVA 11. – ¹ Veškeren Israel shromáždil se k Davidovi do Hebronu a pravil: „Tvá kost a maso tvé jsme. ² Také již dříve, když ještě kraloval Saul, tys vyváděl a zpět přiváděl Israele, a tobě řekl Hospodin, Bůh tvůj: „Ty budeš pastýřem lidu mého israelského a ty budeš knížetem nad ním.“ ³ Přišli tedy všichni starší Israelovi ke králi do Hebronu, David učinil s nimi smlouvu před Hospodinem a pomazali ho za krále nad Israelem podle řeči Hospodinovy, kterou mluvil skrze Samuela.

⁴ Vytáhl pak David i veškeren Israel k Jerusalemu, – to jest k „Jebusu“ – kde byli Jebušané, praobyvatelé (té) země. ⁵ I řekli obyvatelé Jebusu Davidovi: „Nevtáhneš sem.“ David však dobyl tvrze Sionské. – To je „Město Davidovo.“ – ⁶ Řekl totiž: „Kdo porazí první Jebušany, bude knížetem a vůdcem.“ Vystoupil tedy první Joab, syn Sarviin a stal se knížetem.

⁷ Pale se usadil David, v (té) tvrzi a proto byla nazvána „Městem Davidovým“. ⁸ I opevnil město vůkol od Mello až k obvodu, a Joab opravil ostatek města.

⁹ A čím dále tím více David prospíval a rostl, a Hospodin zástupů byl s ním.

3. Jména Davidových junáků. (11, 10.–46. = 2. Sam 23, 8.–39.)

¹⁰ Tito jsou přední z Davidových junáků, kteří mu pomáhali, by se stal králem nad veškerým Israelem podle slova Hospodinova, které mluvil k Israelovi, ¹¹ a tento je výčet Davidových junáků:

Jesbaam, syn Hachamonův, první ze tří; ten zdvihl kopí své proti třem stům, kteří byli pobiti jedním rázem.

¹² Po něm (jest) Eleazar, syn Dodův, Ahohovec; ten byl mezi třemi junáky. ¹³ Ten byl s Davidem ve Fesdomim, když Filišťané shromáždili se na to místo k bitvě.

Pole krajiny té bylo plno ječmene. Když lid utekl před Filišťany, ¹⁴ stáli tito prostřed pole a bránili ho; když pak porazili Filišťany, Hospodin dal veliké vítězství lidu svému.

¹⁵ Ti tři ze třiceti předních sestoupili ke skále, ve které byl David, do jeskyně Odollam.

Když byli Filišťané položili se táborem v údolí Rafaim, ¹⁶ byl David v pevnosti, avšak Betlem byl obsazen Filišťany. ¹⁷ I vyslovil David žádost: „Kéž mi dá někdo vody z cisterny betlemské, která je u brány!“ ¹⁸ Pronikli tedy ti tři vojskem Filišťanů, navážili vody z cisterny betlemské, která byla u brány a přinesli Davidovi, by pil; on však nechtěl pít, ale raději vyhl ji v obět Hospodinu ¹⁹ řka: „Chraň mne Bůh můj, abych to učinil, a (tak) krev těchto mužů pil, nebo s nebezpečím života svého přinesli mi (té) vody.“ Proto tedy nechtěl pít. To učinili (ti) tři největší junáci.

HL. 11. V. ³. „podle řeči Hospodinovy. . . Samuela“ dokládá skladatel Par maje na zřeteli 1. Sam 16, 1. nn.

V. ¹¹. Nejprve jmenování tři největší junáci: *Isboset* (= Jesbaam), *Eleazar* a *Semma*. – 11b. čti jako 2. Sam 23, 8b.: „*Išbóšet, z Běth-Kemónu, první ze tří, ten mávl sekerou proti osmi stům smrtelně raněných jedním rázem*“. – 800 číslice okrouhlá. – Není-li „*jedním rázem*“ glosa, jak se domnívá Hummelauer, je to *nadsázka*.

V. ¹⁴. Místo „*stáli tito*“, „*bránili*“, „*porazili*“ dlužno se LXX čísti „*stál tento*“, „*bránil*“, „*porazil*“. (Semma.) Srv. 2. Sam 23, 12.

²⁰ Také Abisaj, bratr Joabův, byl prvním ze třicíti. Ten pozdvihl kopí své proti třem stům a pobil je; byl mezi třicíti velmi válen; ²¹ byl mezi těmi třicíti slavný, ano kníže jejich, ale třem prvním se nevyrovnal.

²² (Pak byl) Banajáš, syn Jojady, muže velmi udatného, který byl vykonal mnoho činů, z Kabseelu; ten zabil dva Ariely Moabské, a ten se spustil a zabil v cisterně lva v dobu sněhu; ²³ ten zabil také kteréhos Egyptana, vysokého pět loket a měl kopí jako vratidlo tkalcovské; i vyšel na něho s holí, vytrhl mu kopí z ruky a zabil ho jeho (vlastním) kopím. ²⁴ To učinil Banajáš, syn Jojadův, který byl mezi třicíti junáky velmi slavný. ²⁵ Mezi třiceti byl první, avšak (oněm) třem se nevyrovnal. David ho postavil k uchu svému.

²⁶ (Jiní) statní junáci ve vojsku byli:

Asael, bratr Joabův, Elchanan, syn strýce jeho, z Betléma,
²⁷ Sammot, Arořan, Helles, Faloňan,
²⁸ Ira, syn Akkesův, Tekuan, Abiezer, Anatořan,
²⁹ Sobbochaj z Husy, Ilaj, Ahohovec,
³⁰ Maharaj, Netofan, Heled, syn Baanův, Netofan,
³¹ Etaj, syn Ribajův, z Gabay Benjaminovců, Banajáš, Faratořan,
³² Huraj z údolí Gaas, Abiel, Araban, Azmot, Bauraman, Eliaba, Salaboňan,
³³ Synové Assema, Gezoňana, Jonatan, syn Sageův, Arařan,
³⁴ Ahiam, syn Sacharův, Arařan,
³⁵ Elifal, syn Urův,
³⁶ Hefer, Mecheřan, Ahia, Feloňan,
³⁷ Hesro, Karmelan, Naaraj, syn Asbajův,

³⁸ Joel, bratr Natanův, Mibahar, syn Agarajův,
³⁹ Selek, Ammoňan, Naaraj, Berofan, oděněc Joaba, syna Sarviina,
⁴⁰ Ira, Jetřan, Gareb, Jetřan,
⁴¹ Urjáš, Heřan, Zabad, syn Oholův,
⁴² Adina, syn Sizův, Rubenovec, vůdce Rubenovců, a s ním třicet mužů,
⁴³ Hanan, syn Maachův, Josafat Mataňan,
⁴⁴ Ozia Astarofan, Samma a Jehiel, synové Hotama Arořana,
⁴⁵ Jedihel, syn Samrův, Joha, bratr jeho, Tosajan,
⁴⁶ Eliel, Mahuman, Jeribaj a Josaja, synové Elnaemovi, Jetma Moaban, Eliel, Obed, a Jasiel z Masobie.

4. Seznamy těch, kteří se přidali k Davidovi, když byl psancem. (12, 1.–22.)

HLAVA 12. – ¹ Také tito přišli k Davidovi do Sikelegu, když ještě utíkal před Saulem, synem Kisovým: – Byli to velmi udatní a výborní bojovníci, ² natahovali lučiště a oběma rukama kamením z praků házeli a střelami stříleli. –

V. ²². oprav dle 2. Sam 23, 20.

HL. 12. V. ¹. n. David byl v Sikelegu asi v letech 1013–1011 před Kr., dokud trůn Saulův ještě dosti pevně stál. (1. Sam 27, 6. n.).

Z bratrů Saulových, z kmene Benjaminova:

³ Vůdce Ahiezer a Joas, synové Samaovi, Gabaané, Jaziel a Fallet, synové Azmotovi, Baracha, Jehu, Anatofané, ⁴ také Samajáš, Gabaoňan, vynikající rek mezi třicíti a nad třicíti,	⁵ Eluzaj, Jerimut, Baaljáš, Samarjáš, Safatjáš,	}	Harufané,
Jeremjáš. Jeheziel, Johanan, Jezabad,	⁶ Elkana, Jesjáš, Azareel, Joezer, Jesbaam,		
	⁷ jakož i Joel a Zabadjáš, synové Jerohamovi z Gedoru.		

⁸ Také z Gadovců prchli k Davidovi, když se skrýval na poušti], muži velmi silní a bojovníci výborní, ozbrojení štítem a kopím; vypadali jako lvi a rychlí byli jako srny na horách:

⁹ Ezer, vůdce, Obdiáš, druhý, Eliab, třetí, ¹⁰ Masmana, čtvrtý,	Jeremjáš, pátý, ¹¹ Eti, šestý, Eliel, sedmý, ¹² Johanan, osmý,	Elzebad, devátý, ¹³ Jeremjáš, desátý, Machbanaj, jedenáctý.
--	---	--

¹⁴ Ti byli z Gadovců, vůdcové vojska; nejnižší (z nich) byl nad stem vojáků, a nejvyšší nad tisícem.

¹⁵ Ti přešli Jordán měsíce prvního, kdy se obvykle přelévá přes břehy a zahnali všechny, kteří bydlili v údolích na východ i na západ.

¹⁶ Přišli pak někteří Benjaminovci i Judovci k pevnému místu, na kterém přebýval David. ¹⁷ I vyšel David jim vstříc a řekl: „Pokojně-li jste přišli ke mně, byste mi pomáhali, srdce mé spojí se s vámi; pakli ukládáte mi (k vůli) nepřítelům mým, ježto není nepravosti v rukou mých, Bůh otců našich viz (to) a sud!“ ¹⁸ Tu pojal duch Abisaje, vůdce třiceti, a řekl:

Tvoji jsme, ó Davide,
a s tebou, synu Isajův!
Pokoj, pokoj tobě,
a pokoj pomocníkům tvým,
neb tobě pomáhá Bůh tvůj!

Přijal je tedy David a ustanovil je vůdci houfu.

¹⁹ Z kmene pak Manassova přešli někteří k Davidovi, když táhl s Filišťany proti Saulovi do boje. – Ale nebojoval s nimi, neboť knížata Filišťanů uradili se a propustili ho zase řkouce: „S nebezpečím našich hlav vrátí se k pánu svému Saulovi.“ – ²⁰ Když tedy vracel se do Sikelegu, přešli k němu z kmene Manassova: Ednas, Jozabad, Jedihel, Michael, [Ednas,] Jozabad, Eliu a Salati, tisícníci ve kmeni Manassově.

²¹ Ti dali pomoc Davidovi proti lupičům, neboť všichni byli muži udatní a stali se

vůdci ve vojstě. ²² Ano den co den přicházeli Davidovi na pomoc, až (jich) byl veliký počet, jako tábor Boží.

5. Seznam Israelitů, kteří přišli k Davidovi, dokud ještě kraloval v Hebroně. (12, 23.–40.)

²³ A toto je počet vojevůdců, kteří přišli k Davidovi, když byl v Hebronu, by přenesli království Saulovo na něho podle slova Hospodinova :

²⁴ Z Judovců, ozbrojených štítem a kopím, šest tisíc osm set bojovníků.

²⁵ Ze Simeonovců udatných bojovníků sedm tisíc a sto.

²⁶ Z Levitů čtyři tisíce šest set. ²⁷ Také Jojada, kníže z rodu Aronova a s ním tři tisíce sedm set, ²⁸ jakož i Sadok, jinoch vzácné statečnosti a dům otce jeho, dvacet dvě kníža-ta.

²⁹ Z Benjaminovců, bratří Saulových, tři tisíce; neboť veliká část jich ještě přidržo-vala se Saulova domu.

³⁰ Z Efraimovců dvacet tisíc osm set, vynikající siláci, muži slovutní v čeledích svých.

³¹ Z polovice kmene Manassova osmnáct tisíc; zejména (ustanoven byl) každý, kdo přišel, aby učinili Davida králem.

³² Z Issacharovců muži zkušení, kteří věděli, co v čas příkázati, by (to) Israel činil, dvě stě vojevůdců; všichni pak ostatní toho kmene šli za jejich slovem.

³³ Z kmene Zabulonova přišlo na pomoc se srdcem nerozdvojeným padesát tisíc bojovníků, kteří stávali v řadě vyzbrojeni jsouce do boje.

³⁴ Z kmene Neftali tisíc vojevůdců; a s nimi třicet sedm tisíc ozbrojených štíty a ko-pími.

³⁵ Z kmene Dan dvacet osm tisíc šest set vyzbrojených bojovníků.

³⁶ Z kmene Aserova čtyřicet tisíc bojovníků v šiku povzbuzujících.

³⁷ Ze Zajordání, z Rubenovců, Gadovců a z polovice kmene Manassova, sto dvacet tisíc (mužů), opatřených válečnou zbrojí.

³⁸ Všichni ti bojovníci, vyzbrojení do boje, přišli svorně do Hebronu, by ustanovili Davida králem nad veškerým Israelem; také však všichni ostatní z Israele byli jedné myslí, by David stal se králem. ³⁹ A byli tam u Davida tři dni jedouce a pijíce, nebo byli jim to připravili, bratří jejich. ⁴⁰ Ano i ti, kteří sídlili vedle nich až k Issacharovi, Zabulonovi a Neftalimu, přinášeli na oslích, na velbloudech, na mezcích a na hovězím do-bytku k jídlu mouku, fíky, rozinky, víno, olej, hovězí dobytek, berany, všeho hojnost; neboť radost byla v Israeli.

1. Archa přenesena z Karjatjarimu do domu Obededomova. (13, 1.–14. = 2. Sam 6, 1.–11.)

HLAVA 13. – ¹ David všed v radu s tisíčníky a setníky, se všemi vůdci, ² řekl k veš-keré obci Israelově: „Libo-li vám, a vychází-li od Hospodina, Boha našeho řeč, kterou mluvím: pošleme k ostatním bratřím svým do všech krajin Israelových, jakož i ke kně-

V. ²³. Seznam v. 23.– 40. podává vlastně počet bojovníků; ten počet dlužno čtenáři dělití *tisícem*, aby dostal počet *tisícníků*; *stem*, aby dostal počet *setníků*; *desíti*, chce-li věděti, kolik přišlo k Davidovi *desátníků*. Ti desátníci, setníci a tisíčníci jsou „*vojevůdcové*“, jejichžto počet chce skladatel Par zde podati. (Hummelaer.)

V. ³¹. „*ustanoveni byli*“ od Manassovců předjordánských jakožto zástupci, ježto všecek Manasse při-dal se k Davidovi.

žím a levitům, kteří bydlí v předměstích měst, by se shromáždili k nám, ³ abychom zase přivedli archu Boha svého k nám; neboť jsme o ni nedbali ve dnech Saulových." ⁴ Všecko množství odpovědělo, by se tak stalo, neboť se líbila; řeč (ta) všemu lidu.

⁵ Shromáždil tedy David veškerého Israele od Potoka egyptského, až kudy se vchází do Ematu, by přivedl archu Boží z Karjatjarimu.

⁶ Pak vystoupil David a veškeré mužstvo Israelovo na pahorek v Karjatjarimu, (kteřto město) je v Judsku, aby přinesl odtud archu Hospodina, Boha sedícího na cherubech, kterou jmenovali jménem jeho. ⁷ I vložili archu Boží na vůz nový z domu Abinadabova; Oza a bratr jeho řídili (ten) vůz. ⁸ David pak i všecek Israel hráli před Bohem ze vsí síly zpívající na harfy, na citary, na bubínky, na cimbály a na trouby.

⁹ Když přišli k humnu Chidonovu, vztáhl Oza ruku svou, by zadržel archu, neboť býci zbujněvše poněkud ji byli nachýlili. ¹⁰ Tu rozhněval se Hospodin na Ozu a zabil jej, protože se dotekl archy; a zemřel tam před Hospodinem.

¹¹ I zarmoutil se David, že roztrhl Hospodin Ozu a nazval to místo: „Roztržení Ozy" až do dneška. ¹² Tehdy lekl se Boha a pravil: „Kterak: mohu k sobě uvést archu Boží?"

¹³ Pro tu příčinu nepřivedl jí k sobě, to jest do Města Davidova, ale zahrnul s ní do domu Obededoma, Gešana. ¹⁴ Zůstala tedy archa Boží v domě Obededomově tři měsíce; a žehnal Hospodin domu jeho i všemu, co měl.

2. Králův palác a rodina. (14, 1.–7. = 2. Sam 5, 11.–16.)

HLAVA 14. – ¹ Hiram, král týrský, poslal posly k Davidovi, cedrového dřeva, kameníky a řezbáře, by vystavěli mu dům.

² I poznal David, že ho potvrdil Hospodin za krále nad Israelem, a že povýšil království jeho pro lid svůj israelský.

³ David pojal ještě jiné ženy v Jerusalemě a zplodil syny a dcery. ⁴ Jména těch, kteří se mu narodili v Jerusalemě, jsou tato: Samua, Sobab, Natan, Šalomoun, ⁵ Jebahar, Elisua, Elifalet, ⁶ Noga, Nafeg, Jafjáš, ⁷ Elisama, Baaljada, a Elifalet.

3. Porážky Filištanů. (14, 8.–17. = 2. Sam 5, 17.–25.)

⁸ Když Filištané uslyšeli, že byl pomazán David za krále nad veškerým Israelem, vytáhli všichni, by ho vyhledali; David uslyšev to vytáhl proti nim. ⁹ Filištané pak přitáhli a rozsadili se po údolí Rafaim. ¹⁰ I tázal se David Hospodina řka: „Mám vystoupiti proti Filištanům? A dáš je do mé ruky?" Hospodin mu odpověděl: „Vystup a dám je do tvé ruky." ¹¹ A když oni vtrhli do Baal-Farasimu, porazil je tam David a řekl: „Protrhl Hospodin nepřátele mé skrze mne, jako při vodní průtrži bývá." Proto dáno místu tomu jméno: „Baal-Farasim." ¹² Bohy jejich, které tam zanechali, kázal David spáliti.

¹³ Když zase jindy Filištané přitrhli a rozsadili se po údolí, ¹⁴ tázal se opět David Boha a Bůh mu řekl: „Netáhni vzhůru za nimi, odtáhni od nich, a jdi na ně od hrušek. ¹⁵ Až uslyšíš ve vrcholech hrušek šust, jako by někdo krácel, tehdy dej se do boje; nebo půjde Bůh před tebou, aby porazil vojska Filištanů." ¹⁶ Učinil tedy David, jak mu byl přikázal Bůh a porazil vojska Filištanů od Gabaonu až do Gazeru.

¹⁷ I rozhlášeno bylo jméno Davidovo po všech krajinách a Hospodin způsobil, že se ho báli všichni národové.

Příprava na druhý přenos archy. (15, 1.–24.)

HLAVA 15. – ¹ Nadělal si také domů v městě Davidově, a připraviv místo arše Boží roztáhl pro ni stan.

² Tehdy řekl David: „Nepřísluší nikomu nositi archu Boží kromě levitů, které vyvolil Hospodin, aby ji nosili, a přísluhovali jí na věčné časy.”

³ I shromáždil veškeren lid israelský do Jerusalema, by přenesena byla archa Hospodinova na své místo, které jí byl připravil.

⁴ (Shromáždil) také Aronovce a levity:

⁵ Z Kaatovců: Uriel, hlava rodu a bratři jeho, sto dvacet (mužů).

⁶ Z Merarovců: Asajáš, hlava rodu a bratři jeho, dvě stě dvacet (mužů).

⁷ Z Gersomovců: Joel, hlava rodu a bratři jeho, sto třicet (mužů).

⁸ Z Elisafanovců: Semejáš, hlava rodu a bratři jeho, dvě stě (mužů).

⁹ Z Hebronovců: Eliel, hlava rodu a bratři jeho, osmdesát (mužů).

¹⁰ Z Ozielovců: Aminadab, hlava rodu a bratři jeho, sto dvanáct (mužů).

¹¹ Povolal pak David Sadoka i Abjataru, kněze, jakož i levity: Uriela, Asajáše, Joela, Semejáše, Eliela a Aminadaba. ¹² A řekl jim: „Vy, kteří jste hlavy rodů levitských, posvěťte se s bratřími svými a přineste archu Hospodina, Boha Israelova, na místo, které jest jí připraveno, ¹³ aby, kdybychom něco nepřístojného učinili, nestalo se i nyní jako prve, kdy zbil nás Hospodin, že jste nebyli přítomni.”

¹⁴ Posvětili se tedy kněží a levité, by nesli archu Hospodina, Boha Israelova.

¹⁵ A nesli levité archu Boží, jak byl přikázal Mojžíš, podle slova Hospodinova, na ramenou svých, na tyčích.

¹⁶ David řekl také hlavám levitů, by ustanovili ze svých bratří zpěváky s nástroji hudebními, totiž harfami, citarami a cimbály, by zazníval do výše zvuk radosti.

¹⁷ Ustanovili tedy levity: Hemana, syna Joelova a z bratří jeho Asafa, syna Barachjásova; z Merarovců pak, jejich bratří, Etana, syna Kasajášova. ¹⁸ A s nimi bratry jejich ve druhé řadě: Zacharjáše, [Bena], Jaziela, Semiramota, Jahiela, Aniho, Eliaba, Banajáše, Maasjáše, Matatjáše, Elifalu, Makenjáše, Obededoma a Jehiela, vrátně.

¹⁹ Hudebníci (byli): Heman, Asaf a Etan; ti hráli na měděné cimbály. ²⁰ Zacharjáš, Oziel, Semiramot, Jahiel, Ani, Eliab, Maasjáš a Banajáš na harfy tajuplné věci [hráli]; ²¹ Matatjáš, Elifalu, Makenjáš, Obededom, Jehiel a Ozaziu [hráli] na citary osmistrunné vítěznou píseň.

²² Chonenjáš pak, přední z levitů, který byl v čele proroků (byl ustanoven), aby předzpěvoval nápěv, nebo byl velmi dovedný.

²³ Barachjáš a Elkana (byli) strážci archy.

²⁴ Sebenjáš, Josafat, Natanael, Amasaj, Zacharjáš, Banajáš a Eliezer, kněží, troubi-

Hl. 15. V. ¹ „domů”, t. j. palác s domy příslušnými (pro královnu a pod.), Srv. výše 14, 1; 2. Král 5, 11. – „stan” ten byl asi udělán podle vzoru mojžíšské svatyně, jejížto složky buď původní nebo částečně aspoň dle původních tvarů nově pořízené, byly tehdy v Gabaeonu. Viz níže 16, 39; 3. Král 3, 4. Ten stan utrpěl asi zubem času, že nedal jej David přenést, ale raději opatřil stánek *nový*. Možno, že se protivilo kněžstvo gabaonské i lid tomu přenosu.

V. ¹³ „zbil nás” usmrtiv Ozu.

V. ¹⁵. Jak dlužno přenášeti archu, viz Nm 7, 9.

V. ²⁰. n. Slovem „*tajuplné věci*” přeloženo záhadné hebrejské „*al 'alámóth*”, které bývá obyčejně překládáno: „*hlasem dívčím*”, tedy asi „*soprano*” nebo „*ve vysoké poloze*”. Srv. Ž 46, 1. hebr. – slovem „*osmistrunném*” přeloženo záhadné hebr.: „*al haššeminith*”, což bývá překládáno: „*o osm tónů níže*”. Srv. Ž 6, 1; 12, 1. hebr.

li na trouby před archou Boží; také Obededom a Jehiáš byli strážci archy.

Slavný přenos archy. (15, 25.–16, 3. = 2. Sam 6, 12.–20.)

²⁵ David tedy, [všichni] starší Israelovi a tisícníci šli, by přenesli Hospodinovu archu úmluvy z domu Obededomova s jásosem. ²⁶ Když pomohl Bůh levitům, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, obětovali sedm býků a sedm beranů. ²⁷ David oděn byl rouchem kmentovým, také všichni levité, kteří nesli archu, hudebníci i Chonenjáš, představený proroků mezi hudebníky; David nad to byl oblečen v efod lněný.

²⁸ Veškeren Israel provázel Hospodinovu archu úmluvy s jásosem; troubili na rohy i trouby, a hráli na cimbály, na harfy a na citary.

²⁹ Když přišla Hospodinova archa úmluvy až do města Davidova, Michol, dcera Saulova, vyhlédajíc z okna, viděla krále Davida, an poskakuje a křepčí, i pohrdla jím v srdci svém.

HLAVA 16. – ¹ Přinesli tedy archu Boží, postavili ji prostřed stanu, který byl pro ni postavil David, a přinášeli celopaly, jakož i pokojné oběti před Bohem. ² Když dokonala David celopaly a pokojné oběti, dal požehnání lidu ve jménu Hospodinovu ³ a podělil všecky, muže i ženy, každého chlebovou plackou, kusem hovězí pečené a koláčem, smaženým na oleji.

Doplněk předešlé zprávy. (16, 4.–43.)

⁴ Ustanovil pak před archou Hospodinovou z levitů, aby (tu) přísluhovali, připomínali činy jeho, oslavovali a chválili Hospodina, Boha Israelova:

⁵ Asafa, předním; druhým po něm Zacharjáse; pak Jahiela, Semiramota, Jehiela, Matatjáse, Eliaba, Banajáse a Obededoma. Jehiela, (ustanovil) nad harfami a nad citarami; Asafa, by hrál na cimbály; ⁶ Banajáse pak a Jaziela, kněze, by na trouby troubili ustavičně před Hospodinovou archou úmluvy.

⁷ Tehdy ustanovil David Asafa a bratry jeho, by – (onen) jakožto první – chválili Hospodina.

⁸ Chvalte Pána, a vzývejte jméno jeho,
hlásejte mezi národy úradky jeho.

⁹ Prozpěvujte mu a hrajte jemu,
vypravujte všecky divy jeho.

¹⁰ Honoste se svatým jménem jeho,
vesel se srdce těch, kdo hledají Pána.

¹¹ Hleďte Hospodina i moci jeho,
hleďte tváře jeho ustavičně.

¹² Pomněte divů jeho, které učinil,
zázraků jeho, a rozsudků, jež vydal.

¹³ (Vy) símě Israelovo, sluhové jeho,
synové Jakobovi, které si vyvolil!

¹⁴ On (totiž), Hospodin, je Bohem našim;
po veškeré zemi soudy jeho.

HL. 16. V. ⁷ Zajímavá je skladba následujícího zpěvu: v. 8.–22. = Ž 104. (hebr. 105.) 1.–15., tedy toliko *část* toho žalmu, který má v žaltáři 45 veršů! – Vv. 23.–33. = Ž 95. (96.) s některými zkráceninami a změnami; v. 34. je počátek Ž 105. – V. 35. je přepracovaný Ž 105, 47. – V. 36. je formule, kterou bývají knihy žalmů zakončeny a kterou zakončen také Ž 105. (v. 48.).

- ¹⁵ Pamatujte věčně na smlouvu jeho,
na slovo, které stanovil na tisíc rodů,
¹⁶ (na smlouvu), kterou učinil s Abrahamem,
na jeho přísahu, danou Isákovi,
¹⁷ kterou učinil Jakobovi zákonem,
smlouvou věčnou Israelovi,
¹⁸ když děl: "Tobě dám zemi Kanaanskou
v úděl dědičného majetku vašeho",
¹⁹ ač jich bylo (ještě) počtem málo,
nemnoho přistěhovalců v té zemi.
²⁰ Od kmene ke kmeni když přecházeli,
z království (jednoho) k národu jinému,
²¹ nedopustil nikomu utlačit jich,
ale krále pro ně káral (říkaje):
²² „Nedotýkejte se mých pomazaných,
a mým prorokům ať neubližíte!"
- ²³ Zpívejte Hospodinu všechny země,
hlásejte den po dni jeho spásu.
²⁴ Zvěstujte mezi národy jeho slávu,
mezi všemi lidmi jeho divy.
²⁵ Velkýť je Pán a chvály nejvyš hoden;
zaslouží cti nade všechny bohy.
²⁶ Jsoutě všichni bohové pohanů nicoty,
avšak Hospodin je tvůrce nebes.
²⁷ Vznešenost a velebnost je před ním,
síla, jakož i radost na místě jeho.
²⁸ Vzdávejte Hospodinu, kmenové pohanští,
vzdávejte Hospodinu čest a chválu!
²⁹ Vzdávejte Pánu čest, příslušnou jeho jménu,
berte dary a chodte před tvář jeho,
klaňte se Hospodinu v okrase svaté!
³⁰ Chvějte se před jeho tváří všechny země,
neboť on upevnil zemský kruh, že se nehne.
³¹ Veselte se nebesa, raduj se země,
ať řeknou mezi národy: „Hospodin kraluje!"
³² Ať zahrmlí moře a (vše), čeho je plno,
jásejte pole a všecko, co je na nich,
³³ tehdy rozveselte se lesní stromy
před Pánem, že přichází soudit zemi.
³⁴ Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
nebo na věky milosrdenství jeho.

V. ²³ a. = Ž 95, 1c. – V. ²³ b. = Ž 95, 2b. – Schází tu tedy ze Ž 95. v. 1b. 2a.

V. ²⁹ „v okrase svaté" – oblečení jsouce ve sváteční šat.

V. ³⁴ . = Ž 105, 1. – V. ³⁵ . = Ž 105, 47

³⁵ Arcete: Spas nás, Bože, náš spasiteli,
rač nás shromáždit a vytrhnout z pohanů,
bychom chválili svaté tvoje jméno,
a se veselili ve tvých písních!

³⁶ Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
od věků až na věky;
a všechen lid ať řekne: „Amen!“

Alleluja.

³⁷ A nechal tam (David) před Hospodinovou archou úmluvy Asafa a bratry jeho, by přisluhovali před archou ustavičně po všechny dny po svém pořádku; ³⁸ také Obededoma a bratry jeho, šedesát osm (hlav); Obededoma, syna Iditunova a Hosu ustanovil vrátnými.

³⁹ Sadoka pak kněze a bratry jeho kněze, (nechal) před stánkem Hospodinovým na výšině, která byla v Gabaonu, ⁴⁰ by přinášeli celopalý Hospodinu na oltáři zápalných obětí ustavičně, ráno i večer, podle všeho, co psáno je v zákoně Hospodinově, který dal Israelovi.

⁴¹ A s nimi Hemana, Idituna a jiné vybrané, každého jménem uvedeného, by chválili Hospodina, že na věky (trvá) milosrdenství jeho.

⁴² S Hemanem pak a Iditunem (ustanoveni byli trubači, aby) na trouby troubili a (hudci, by) hráli na cimbály, i na všechny hudebné nástroje Bohu; syny pak Iditunovy učinil vrátnými.

⁴³ A vrátil se veškeren lid domů; i David, aby požehnal domu svému.

**5. Když chtěl David stavěti chrám, slíbena mu vláda na věčné časy.
(17, 1.–27. = 2, Sam 7, 1.–29.)**

HLAVA 17. – ¹ Když se usadil David ve svém domě, řekl proroku Natanovi: „Hle, já bydlím v domě cedrovém, kdežto Hospodinova archa úmluvy je pod plachtami.“ ² Natan řekl králi: „Vše, co máš v srdci, učin; nebo Bůh je s tebou.“

³ Té noci však oslovil Bůh Natana řka: ⁴ „Jdi a mluv Davidovi, služebníku mému: Toto praví Hospodin: Nebudeš ty mi stavěti domu, bych v něm přebýval. ⁵ Vždyť nebydlil jsem v domě od onoho času, kdy jsem vyvedl syny Israelovy, až do dne tohoto; ale měnil jsem ustavičně místo stánku, ve stanu ⁶ přebýváje s veškerým Israellem. Zda mluvil jsem kdy aspoň k jednomu ze soudců Israelových, kterým jsem byl přikázal, aby pásli můj lid a zda řekl jsem: „Proč jste mi nepostavili domu cedrového?“ ⁷ Protož nyní takto mluvití budeš k služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin zástupů: Já jsem tě vzal, když jsi chodil na pastvách za stádem, abys byl vůdcem lidu mého israelského, ⁸ byl jsem s tebou, kamkoli ses obrátil, pobíj jsem všechny nepřátele tvé před tebou a učinil jsem ti jméno jako jednoho z velikánů, kteří slaveni jsou na zemi. ⁹ Dal jsem místo lidu svému israelskému, aby byl pěstěn a bydlel v něm, aby se již nestěhoval, a nešlechetnici by ho již nepotkali jako prve, ¹⁰ ode dnů, kdy jsem dal soudce lidu svému israelskému; a ponížil jsem všechny nepřátele tvé. A zvěstuji tobě, že Hospodin učiní ti dům. ¹¹ Až pak naplníš dny své, abys odešel k otcům svým, vzbudím dorost tvůj po tobě, který bude ze synů tvých a upevním království jeho. ¹² Ten mi postaví dům a (já) utvrdím trůn jeho na věky. ¹³ Já budu jemu otcem a on bude mně synem; a milosrdenství svého mu neodejmu, jako jsem je odňal tomu, který byl před tebou. ¹⁴ Ustano-

vím jej v domě tvém a v království tvém až na věky a trůn jeho bude přepevný na věčné časy." ¹⁵ Podle všech slov těchto a podle veškerého vidění tohoto, tak mluvil Natan Davidovi.

¹⁶ Král David pak vešel, posadil se před Hospodinem a řekl: „Kdo jsem já, Hospodine Bože, a co je dům můj, žes mi učinil takové věci? ¹⁷ Ale i to zdálo se málo před obličejem tvým, a proto mluvil jsi o domu služebníka svého také na budoucí časy a učinil jsi mne znamenitým nade všechny lidi, Hospodine Bože! ¹⁸ Co více ještě mluvit může David, když jsi tak oslavil služebníka svého a vyznamenal? ¹⁹ Hospodine, pro služebníka svého, podle srdce svého, učinil jsi všechny tyto velkolepé věci a chtěl jsi, by známy byly všechny (ty) velečiny. ²⁰ Hospodine, není ti podobného a není jiného Boha kromě tebe, podle všeho, co jsme slyšeli na vlastní uši. ²¹ Nebo který jest jiný jako národ tvůj israelský, lid jediný na zemi, ke kterému šel Bůh, aby vysvobodil jej, učinil ho sobě lidem a velikostí Svou a hrůzami, aby vyvrhl národy před obličejem toho, kterého byl z Egypta vysvobodil? ²² Ano, ustanovil sis lid svůj israelský lidem (svým) až na věky; ty, Hospodine, stal ses Bohem jeho. ²³ Nuže tedy, Hospodine, řeč, kterou jsi promluvil služebníku svému o jeho domu, pevná buď na věky a čiň, jak jsi mluvil. ²⁴ Trvej a velebeno buď jméno tvé na věky a říkáno buď: Hospodin, zástupů je Bůh Izraelův a dům Davida, služebníka jeho trvá před ním ustavičně. ²⁵ Nebo ty, Hospodine Bože můj, zjevil jsi v ucho služebníka svého, že mu učiníš dům; proto se osmělil služebník tvůj modlití se před tebou. ²⁶ Nyní však, Hospodine, ty jsi Bůh; a přislíbil jsi služebníku svému tak veliká dobrodiní; ²⁷ počni tedy dobrořečiti domu služebníka svého, by vždycky byl před tebou; nebo když ty, Hospodine, jsi (mu) požehnal, požehnan bude na věky.

6. Davidova vítězství. (18, 1.–13. = 2. Sam 8, 1.–14.)

HLAVA 18. – ¹ Poté porazil David Filišťany, pokořil je a vzal Get i vesnice jeho z ruky Filišťanů.

² Porazil také Moaba i stali se Moabští služebníky Davidovými, kteří mu přinášeli poplatky.

³ [Toho času] porazil David také Adarezera, krále Soby krajiny Hemat, když vytáhl, aby rozšířil království své až k řece Eufratu.

⁴ David zajal tisíc vozů jeho, sedm tisíc jezdců a dvacet tisíc mužů pěších; všem koňům vozním podřezal šlachy, kromě sta spřežení, která zachoval sobě.

⁵ Když přitáhl lid syrský z Damašku na pomoc Adarezerovi, králi sobskému, porazil David i z nich dvacet dva tisíce mužů, ⁶ osadil vojáky Damašek a tak stala se i Syrie jemu poddanou a poplatnou. A pomáhal mu Hospodin ve všech věcech, ať se obrátil k čemukoliv.

⁷ Zlaté touly, které měli služebníci Adarezerovi, vzal David a přinesl je do Jerusalema. ⁸ Také z Tebatu a z Chunu, měst Adarezerových, mědi velmi mnoho; z té dal udělati Šalomoun moře měděné, sloupy a měděné náčiní.

⁹ Tou, král hematský, uslyšev to, že totiž porazil David všecko vojsko Adarezera, krále sobského, ¹⁰ poslal Adorama, syna svého, ke králi Davidovi, aby ho pozdravil, a jemu blahopřál, že Adarezera v boji porazil. – Byl totiž Touovým nepřítelem Adarezer.

¹¹ Ale i všechny věci zlaté, stříbrné a měděné zasvětil král David Hospodinu se stříbrem a zlatem, které byl pobral ze všech národů: z Edomců, Moabů, Ammonů, Filišťanů, jakož i Amalečanů.

¹² Abisaj pak, syn Sarviin, porazil Edoma v údolí Solném, osmnáct tisíc (mužů). ¹³ I osadil Edomsko posádkou, by poddáno bylo Edomsko Davidovi. A zachovával Hospodin Davida ve všem, ať se obrátil kamkoliv.

7. Davidovi hodnostáři. (18, 14.–17. = 2. Sam 8, 15.–18.)

¹⁴ Kraloval tedy David nad veškerým Israelem a vykonával právo a spravedlnost Všemu lidu svěmu. ¹⁵ Joab, syn Sarviin, byl nad vojskem; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; ¹⁶ Sadok, syn Achitobův a Abjatar, syn Ahimelechův, kněžími; Susa byl písařem; ¹⁷ Banajáš, syn Jojadův, byl nad četami Kereťanů a Feleťanů; synové pak Davidovi byli prvními králi po ruce.

8. David porazil Ammony a Syry. (19, 1.–20, 3. = 2. Sam 10, 1.–11, 1; 12, 30. n.)

HLAVA 19. – ¹ Když pak umřel Naas, král ammonský a kraloval syn jeho místo něho, ² řekl si David: „Prokáži milosrdenství Hanonovi, synu Naasovu, nebo prokázal mi otec jeho milost.“ Poslal tedy David posly, by ho potěšili pro smrt otce jeho. Když ti přišli do Ammonska, by potěšili Hanona, ³ řekla knížata ammonska Hanonovi: „Ty snad se domníváš, že David ke cti otce tvého poslal ti těšitele; a nepozoruješ, že přišli služebníci jeho k tobě, by shlédli, proslídili a propátrali zemi tvou.“ ⁴ Proto dal Hanon služebníky Davidovy ostříhati, oholiti, zustríhati řízy jejich od rozkroku až k nohám a propustil je. ⁵ Když oni odešli a vzkázali to Davidovi, poslal jim naproti – bylť náramně potupeni – a rozkázal, aby pobýli v Jerichu dokud neobrostou brady jejich, a potom aby se zase vrátili.

⁶ Ammonští vidouce, že ukřivdili Davidovi, Hanon i ostatní lid, poslali tisíc hríven stříbra, by si najali z Mesopotamie, ze syrské Maachy a ze Soby vozů a jezdců. ⁷ I najali třicet dva tisíce vozů a krále Maachy s lidem jeho. Ti přišedše položili se táborem proti Medabě. Také Ammonští shromáždivše se ze svých měst, přitáhli do boje. ⁸ Když to David uslyšel, poslal Joaba a všechno vojsko válečníků. ⁹ Ammonští tedy vytáhše sešikovali se u brány města; králové pak, kteří byli jim na pomoc přitáhli, stáli na poli zvláště. ¹⁰ Proto Joab, když ty osťřihati, že se boj zepředu i zezadu proti němu strojí, vybral muže nejsilnější z veškerého Israele a táhl proti Syrským. ¹¹ Ostatní pak díl lidu dal pod moc Abisajovi, svému bratru a ti táhli proti Ammonským. ¹² A řekl: „Budou-li mne přemáhati Syrští, přispěješ mi na pomoc; pakli budou přemáhati tebe Ammonští, pomohu já tobě.“ ¹³ Vzmuž se a statečně se mějme za lid svůj a za města Boha svého; Hospodin pak učíň, co za dobré uznává.“ ¹⁴ Táhl tedy Joab i lid, který s ním byl, proti Syrským k bitvě a zahnal je. ¹⁵ Ammonští vidouce, že utekli Syrští, dali se na útěk také před Abisajem, bratrem jeho a vešli do města. Joab vrátil se pak do Jerusalema.

¹⁶ Když Syrové viděli, že jsou poraženi od Israele, poslali posly a kázali vytáhnouti Syrům, kteří byli za řekou. Sofach, vojevůdce vojska Adarezerova, jim velel. ¹⁷ Když to bylo Davidovi oznámeno, shromáždil veškeren lid israelský, přepravil se přes Jordán, přitáhl k Helamu a sešikoval vojsko proti nim. Oni svedli s ním bitvu, avšak ¹⁸ dali se na útěk Syrové před Israelem a David pobil ze Syrských sedm tisíc spřežení, čtyřicet tisíc pěších i Sofacha, velitele vojska. ¹⁹ Služebníci Adarezerovi vidouce, že jsou přemoženi od Israele, utekli k Davidovi a poddali se mu. A nechtěli již Syrští pomáhati Ammonským.

HLAVA 20. – ¹ Po roce, toho času, kdy králové vyjíždějí do boje, sebral Joab vojsko, válečný lid, zpustošil Ammonska a pak přitáhl a oblehl Rabbu. David však zůstal v

Jerusalemě. Když Joab Rabby dobyl a ji zničil, ² vzal David korunu Melchomovi s hlavy jeho a shledal, že měla cenu hřivny zlata a velmi vzácné drahokamy, udělal si tedy z toho korunu; také z města vzal velmi mnoho kořisti. ³ Lid pak, který byl v něm, vyvedl a rozkázal, by po nich jeli vlečnými mlátičkami a vozy železem pobitými, že byli rozdrásání a rozdrčení. Tak učiniv David všem městům ammonským vrátil se s veškerým lidem svým do Jerusalema.

9. Boje s Filišťany. (20, 4.–7, = 2. Sam 21, 18.–22.)

⁴ Poté povstala válka v Góbě s Filišťany; v té Sobochaj, Husaťan, zabil Safaje z rodu Rafaim a pokořil je.

⁵ V jiné také válce, která se strhla proti Filišťanům, zabil Bohdan, syn Háje, Betleman, bratra Goljáše Gefana; dřevo kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské.

⁶ A ještě jiná válka se stala v Getu; tam byl člověk velmi vysoký, který měl po šesti prstech, to jest úhrnem dvacet čtyři; i ten pocházel z rodu Rafaova. ⁷ Když se Israelovi rouhal, zabil ho Jonatan, syn Samav, bratra Davidova.

To jsou Rafaovci v Getu, kteří padli rukou Davida a služebníků jeho.

10. Sčítání lidu. (21, 1.–22. 1. = 2. Sam 24, 1.–25.)

HLAVA 21. – ¹ Povstal pak satan proti Israelovi a ponukl Davida, by sčítel Israele.

² I řekl David Joabovi a knížatům lidu: „Jděte a sečtěte Israele od Bersaby až do Danu a přineste mi počet, abych (jej) věděl.“ ³ Joab odpověděl: „Rozrnožiž Hospodin lid svůj, by ho bylo stokrát tolik, co ho jest! Zda, pane můj králi, nejsou všichni služebníci tvoji? Proč zamýšlí pán můj věc, která bude za hřích počítána Israelovi?“ ⁴ Ale řeč králova nabyla vrchu. I vyšel Joab, obešel veškerého Israele a vrátil se do Jerusalema. ⁵ A dal Davidovi soupis těch, které byl obešel: shledáno, že počet mužů schopných boje z veškerého Israele je tisíc tisíců a sto tisíc; z Judy pak čtyřikrát sto tisíc a sedmdesát tisíc bojovníků. ⁶ Levitů a Benjaminovců nečítal, ježto Joab proti své vůli vykonával králův rozkaz.

⁷ Nelíbilo se však Hospodinu, co bylo rozkázáno, i bil Israele. ⁸ Tu pravil David Bohu: „Zhřešil jsem příliš, že jsem to učinil; prosím, odejmi nepravost služebníka svého, nebo jsem nemoudře jednal.“

⁹ I mluvil Hospodin ke Gadovi, vidci Davidovu, řka: ¹⁰ „Jdi a rci Davidovi: Toto praví Hospodin: Tři věci tobě na vůli dávám; jednu, kterou chceš, vyvol (si) a učiním ti (ji).“ ¹¹ Když tedy přišel Gad k Davidovi, řekl mu: „Toto praví Hospodin: Vyvol (si), co chceš: ¹² buďto tříletý hlad, buď tři měsíce utíkatí před nepřáteli svými a meči jejich nemoci ujítí, aneb aby tři dny meč Hospodinův, to jest mor, byl na zemi, a anděl Hospodinův aby vraždil po všech končinách israelských. Nyní tedy viz, co mám odpovědětí tomu, který mne poslal.“ ¹³ I řekl David Gadovi: „Se všech stran úzkosti mne sužují; ale lépe mi jest, abych upadl v ruce Hospodinovy, – nebo veliké jest milosrdenství jeho – nežli v ruce lidské.“ ¹⁴ Sepsal tedy Hospodin mor na Israele a padlo z Israele sedmdesát tisíc mužů. ¹⁵ Poslal také anděla do Jerusalema, aby jej bil. A když bil, popatřil Hospodin a slitoval se nad (tím) velikým zlem i přikázal andělu, který bil: „Dosti, již přestaň ruka tvá!“ Anděl pak Hospodinův stál vedle humna Ornana Jebušana. ¹⁶ David pozdvih oči viděl anděla Hospodinova, an stojí mezi nebem a zemí, maje v ruce meč vytasený a obrácený proti Jerusalemu. I padli, on a starší, oděni jsouc žínice, tváří k zemi. ¹⁷ A David pravil Bohu: „Zda nejsem já ten, který jsem rozkázal, aby sečten byl lid? Já jsem ten, který zhřešil, já, který zle učinil; toto stádo – co provinilo? Hospodine,

Bože můj, nechať se obrátí, prosím, ruka tvá na mne a na dům otce mého; lid však tvůj ať není mořen!"

¹⁸ Hospodin pak přikázal Gadovi, by řekl Davidovi, aby šel nahoru a vystavěl oltář Hospodinu Bohu na humně Ornana Jebušana. ¹⁹ David tedy šel nahoru podle řeči Gadovy, kterou byl k němu promluvil ve jménu Hospodinovu. ²⁰ Ornan a čtyři synové jeho, kteří s ním byli, když vzhledli a viděli anděla, skryli se; mlátil totiž právě na humně pšenici. ²¹ Když tedy přicházel David k Ornanovi a Ornan jej uzel, vyšel mu z humna vstříc a poklonil se mu tváří k zemi. ²² I řekl mu David: „Dej mi to místo humna svého, ať vystavím na něm oltář Hospodinu, – dostaneš tolik stříbra, zač stojí – ať odejde rána od lidu.“ ²³ Ornan Davidovi odpověděl: „Račíš (si) vzít a učiniti pán můj král, co se mu líbí; ano i býky (tyto) dávám na celopal, mlátičku vlečnou na palivo a pšenici k oběti; to vše rád dám.“ ²⁴ I řekl mu král David: „Nikoli, tak nebude; ale stříbra ti dám, zač (to) stojí; nebo není slušno, bych ti co vzal a tak podal Hospodinu celopaly, které mne nic nestojí.“ ²⁵ Dal tedy David Ornanovi za to místo šest set lotů zlata spravedlivé váhy, ²⁶ vystavěl tam oltář Hospodinu, přinesl celopaly a pokojné oběti, a vzýval Hospodina. I vyslyšel jej, seslav oheň s nebe na oltář celopalů, ²⁷ a přikázal Hospodin andělovi, (který) proto zastrčil zase meč svůj do pochvy.

²⁸ Tehdy tedy David vida, že jej vyslyšel Hospodin na humně Ornana Jebušana, podal tam oběti. ²⁹ Stánek však Hospodinův, který byl udělal Mojžíš na poušti, jakož i oltář na zápalné oběti byl toho času na výšině v Gabaonu. ³⁰ A nemohl David jíti k oltáři, by tam prosil Boha, nebo náramným strachem byl přestrašen vida meč anděla Hospodinova.

HLAVA 22. – ¹ A David řekl: „Toto je dům Boží a toto jest Israelův oltář na zápalné oběti.“

Příprava na stavbu chrámu. (22, 2.– 19.)

² I přikázal, aby se shromáždili všichni cizinci ze země Israelovy a ustanovil z nich kameníky, aby tesali a hladili kameny na stavbu domu Božího. ³ Také velmi mnoho železa na hřeby do dveří a [na háky a] skoby připravil David; a mědi váhu nescíslnou. ⁴ Též i dřeva cedrového bez počtu, které Sidonští a Tyrští byli dováželi Davidovi. ⁵ David (si) řekl: „Šalomoun, syn můj, chlapec malý a útlý jest; dům však, který chci stavěti Hospodinu, takový má býti, by po všech krajinách byl slavný; proto připravím jemu potřeb.“ Pro tu příčinu před svou smrtí připravil velmi mnoho potřeb.

⁶ Povolav pak Šalomouna, syna svého, přikázal mu, by vystavěl dům Hospodinu, Bohu Israelovu. ⁷ David řekl Šalomounovi: „Synu můj, vůle má byla, bych vystavěl dům jménu Hospodina, Boha svého; ⁸ ale Hospodin mne oslovil řka: „Mnoho krve jsi vylil a velmi mnoho válek jsi vedl; nesmíš stavěti dům jménu mému, vyliv krve tolik přede mnou.“ ⁹ Syn, který se ti narodí, bude muž pokojný, nebo pokoj dám jemu ode všech okolních nepřátel; proto „Pokojný“ slouti bude; pokoj a odpočinek dám v Israeli po [všecky] dny jeho.“ ¹⁰ Ten vystaví dům jménu mému, a ten bude mně synem a já budu jemu otcem; a upevním trůn království jeho nad Israelem na věky.“ ¹¹ Nuže tedy, synu můj, Hospodin buď s tebou a šťastně vystavěj dům Hospodinu, Bohu svému, jak mluvil o tobě. ¹² Dejž ti také Hospodin obezřelost a smysl, abys mohl spravovati Israele a šetři-

HL. 21. V. ²⁰ a. oprav s Hummelauerem a přelož: „Ornan pohleděl a uzel krále (ne anděla!) a služebníky jeho, ani přicházejí k němu“. Srv. 2. Sam 24, 20.

V. ²⁷ „anděl zastrčil meč do pochvy“ – mor přestal.

ti zákona Hospodina, Boha svého.¹³ Nebo tehdy budeš moci prospívati, budeš-li ostříhati příkazů a práv, o kterých přikázal Hospodin Mojžíšovi, by naučil (jim) Israele. Buď silný a zmužilo si počinej, neboj se a nestrachuj!¹⁴ Hle, já ve své starostlivosti připravil jsem potřeby na dům Hospodinův: zlata sto tisíc hřiven, stříbra tisíc tisíců hřiven, mědi pak a železa nelze zvážiti, nebo množství (jeho) převyšuje (každý) počet; dřevo i kámen připravil jsem ke všem potřebám.¹⁵ Máš také hojně řemeslníků, kameníků, zedníků, tesařů a všelikých umělců, kteří umějí velmi dovedně zpracovati¹⁶ zlato, stříbro, měď i železo, jehož není počtu. Vstaň tedy a pracuj, a Hospodin buď s tebou!"

¹⁷ David přikázal také všem knížatům israelským, aby pomáhali Šalomounovi, synu svému, říka: ¹⁸ „Vidíte, že Hospodin, Bůh váš, je s vámi, že dal vám pokoj vůkol, že dal všechny nepřátele v ruce vaše, a že podmaněna jest země před Hospodinem i před lidem jeho.¹⁹ Přičiňte se tedy srdcem svým i duší svou, byste hledali Hospodina, Boha svého; vzchopte se a vystavějte svatyni Hospodinu Bohu, by uvedena byla Hospodinova archa úmluvy, jakož i nářadí Hospodinu zasvěcené do domu, který bude vystaven jménu Hospodinovu.

Počet, třídy, rody a služba levitů. (23, 1.– 32.)

HLAVA 23. – ¹ Když se David zestaral, když mu bylo (již) velmi mnoho let, ustanovil králem Šalomouna, svého syna, nad Israellem.

² A shromáždil všechna knížata Israelova, i kněze a levity.

³ Levité od třicíti let a výše byli sečtení a shledáno, že jich je třicet osm tisíc mužů.

⁴ Z těch vybrány a roztrženy ke službě domu Hospodinova dvacet čtyři tisíce; správců a soudců šest tisíců;⁵ vrátných čtyři tisíce, a tolikéž hudebníků, kteří měli hráti Hospodinu na hudebné nástroje, kterých dal (David) nadělati.

⁶ A rozdělil je David na oddíly podle synů Leviových, totiž: Gersona, Kaata a Mera-riho.⁷ Synové Gersonovi: Leedan a Semej.

⁸ Synové knížete Leedana: Jahiel, Zetan a Joel, ti tři.

⁹ Synové Semejovi: Salomit, Hosiel a Aran, ti tři.

Ti jsou pohlaváři čeledi Leedanských (a Semejských).

¹⁰ Synové pak Semejovi: Lehet, Ziza, Jaus a Baria; ti jsou synové Semejovi, čtyři.¹¹

Lehet byl první, Ziza druhý; Jaus pak a Baria neměli mnoho synů, a proto byli počítáni za jeden rod a jeden dům.

¹² Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel, ti čtyři.¹³ Synové Amramovi:

Áron a Mojžíš. – Áron byl ustanoven, aby konal službu ve velesvatyni, on i synové jeho na věky, a kadidlo by zapaloval Hospodinu podle patřičného řádu a dobrořečil jménu jeho na věky. – ¹⁴ Také synové Mojžíše, muže Bo-žího, byli čítáni ke kmeni Levi.¹⁵ Synové Mojžíšovi: Gersom a Eliezer.¹⁶

Synové Gersomovi: Subuel, pohlavár.¹⁷ Synové pak Eliezerovi byli: Rohob-jáš, pohlavár; jiných synů Eliezer neměl. Synové však Rohobjášovi rozmno-

HI. 22. V. ¹⁸. Místo: „všecky nepřátele v ruce vaše“ čti s hebr.: „obyvatelstvo země do ruky mé“.

HI. 23. K v. ¹. srv. 3. Král 1, 46. n.

V. ². opakován a nit vypravovací dále rozpředena níže 28, 1. nn. Skladatel Par zmíniv se o „knížatech, kněžích a levitech“ přerušil proud výpravný vložkou 22, 3.– 27., 34., která líčí stav úřednictva a bohoslužebnictva v posledních letech vlády Davidovy. Král uspořádal osobní stav levitů již dříve, nejspíše tehdy, kdy se zabýval myšlenkou postavit chrám a kdy počal konati přípravy k tomu velikému dílu.

V. ⁷. Rod, který tu sluje „Leedan“ (snad podle pozdějšího šejka), slul původně Lobni. Srv. výše 6, 17; Ex 6, 17; Nm 3, 18. 21; 26, 58. Srv. také výše 7, 20. n.

žili se velmi.

¹⁸ Synové Isaarovi: Salomit, pohlavár.

¹⁹ Synové Hebronovi: Jerjau, pohlavár, Amarjáš druhý, Jahaziel třetí, Jekmaam čtvrtý.

²⁰ Synové Ozielovi: Micha, pohlavár, Jesjáš druhý.

²¹ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

Synové Moholiovci: Eleazar a Kis. ²² Eleazar umřel nemaje synů než dcery, jež pojali synové Kisovi, jejich bratři.

²³ Synové Musiovi: Moholi, Eder a Jerimot, ti tři.

²⁴ Ti jsou synové Leviovi podle svých čeledí a rodů, – pohlaváři po pořádku – a podle počtu všech osob, kteří konali službu domu Hospodinova, od dvaceti let a výše.

²⁵ Nebo řekl David: „Odpočinek dal Hospodin, Bůh Israelův, lidu svému a usídlil se v Jerusalemě až na věky. ²⁶ Nebude tedy levitskou povinností, by nosili ještě stánek a všechno náčiní ke službě je ho.“ – ²⁷ Podle pozdějších rozkazů Davidových totiž měli býti počítáni levité od dvaceti let a výše. – ²⁸ „Ale pod dozorem synů Áronových budou konati službu domu Hospodinova v nádvořích, v komorách, při očištích jakékoli posvátné věci, při všech úkonech služby chrámu Hospodinova. ²⁹ Budou dále ti bohoslužebníci starati se o chleby předkladné, o bělnou mouku k oběti, o přesné placky, o pánev na pečení, jakož i o všelikou váhu a míru. ³⁰ Levité budou také státí ráno, by chválili a opěvovali Hospodina; taktéž i večer, ³¹ kdykoli budou obětovány celopaly Hospodinu, v sobotu, na nov měsíce, a při slavnostech ostatních, v počtu, jaký ten onen obřad žádá, ustavičně před Hospodinem. ³² A (budou státí), by ostríhali předpisů o stánku úmluvy, řádu svatyně a příkazů synů Áronových, svých bratří, ve službě domu Hospodinova.“

Třídy kněží (24, 1.–19.) a levitů (24, 20.–31.).

HLAVA 24. – ¹ Synové Áronovi byli takto roztrženi:

Synové Áronovi: Nadab, Abiu, Eleazar a Itamar. ² Nadab a Abiu zemřeli před otcem svým bez dětí, i konal úřad kněžský Eleazar a Itamar.

³ I rozděлил je David, t. j. Sadok ze synů Eleazarových a Abjatar, syn Ahimelechův ze synů Itamarových v příslušné třídy k službě (jejich). ⁴ Bylo shledáno, že mají Eleazarovci mnohem více mužských než Itamarovci, proto rozděлил je (takto): z Eleazarovců (bylo) šestnáct pohlavárů rodových a z Itamarovců osm (pohlavárů) rodů a domů jejich.

⁵ Rozděлил pak oba rody mezi sebou losy, nebo byli knížata svatyně a knížata Boží tak z Eleazarovců, jako z Itamarovců.

⁶ A sepsal je Semejáš, syn Natanaelův, písař z kmene Levi, před králem a knížaty,

V. ²². „bratři“, t. j. strýčenci (bratrance). Srv. Nm 27, 1.–11; 36, 1.–13.

Za v. 24. polož hned v. 27. (Hummelauer) „pozdější“ rozkazy Davidovy, (podle kterých začíná služba levitů dvacátým rokem (v. 24.), dlužno rozlišovati tedy od starších *dřívějších* ustanovení (v. 3.).

Hl. 24. V. ³. n. David umluvil věc s velekněžími a ti kněze roztržili.

V. ⁵. David, aby se vyhnul řevnivosti mezi kněžími konajícími službu v Gabaoně (= „knížata Boží“) a na Sioně (= „knížata svatyně“) ustanovil pořad tříd losem (Hummelauer). V losech viděli staří vyslovenou vůli Boží.

V. ⁶. Místo „jeden dům. . . Itamarův“ čti: „po jednom rodu bylo vzato (losem) Eleazarovi, a po jednom bylo vzato Itamarovi“. Podle toho první rod (třída) a každý liché až včetně po 15tý jakož i osm posledních rodů (17.–24.) bylo vzato z Eleazarovců, všechny sudé rody (třídy 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16.) byly (losem) vzaty

před Sadokem knězem a Abjatarem, synem Ahimelechovým, i před pohlaváry rodů kněžských a levitských: jeden dům, který nad jinými byl, Eleazarův; a druhý dům, který pod sebou měl jiné, Itamarův.

⁷ První los padl na Jojariba, druhý na Jedejáše, ⁸ třetí na Harima, čtvrtý na Seorima, ⁹ pátý na Melchiáše, šestý na Majmana, ¹⁰ sedmý na Akkosa, osmý na Abjáše, ¹¹ devátý na Jesua, desátý na Sechenjáše, ¹² jedenáctý na Eliasiba, dvanáctý na Jakima, ¹³ třináctý na Hopfa, čtrnáctý na Isbaaba, ¹⁴ patnáctý na Belgu, šestnáctý na Emmera, ¹⁵ sedmnáctý na Hezira, osmnáctý na Afsesa, ¹⁶ devatenáctý na Fetejáše, dvacátý na Hezechie-la, ¹⁷ dvacátý první na Jachina, dvacátý druhý na Gamula, ¹⁸ dvacátý třetí na Dalajaua, dvacátý čtvrtý na Maazjaua.

¹⁹ Ty jsou třídy jejich podle služby jejich, aby vcházeli do domu Hospodinova podle řádu svého, který dal Áron, otec jejich, jak byl přikázal Hospodin, Bůh Israelův.

²⁰ Z ostatních pak levitů,

z Amramovců byl Subael, a ze synů Subaelových Jehedejáš; ²¹ ze synů Rohobjášových pohlavár Jesjáš; ²² Isaarův syn Salemot, a syn Salemotův Jahat; ²³ syn jeho Jerjau pohlavár, Amarjáš druhý, Jahaziel třetí, Jekmaan čtvrtý.

²⁴ Syn Ozielův Micha, syn Michův Samir. ²⁵ Bratr Michův Jesjáš a syn Jesjášův Zacharjáš.

²⁶ Synové Merariovi: Moholi a Musi. Syn Oziaův Benno. ²⁷ Merariovi synové také: Oziau, Soam, Zachur a Hebri. ²⁸ Moholiův pak syn Eleazar, který neměl dětí. ²⁹ Syn Kisův Jerameel. ³⁰ Synové Musiovi: Moholi, Eder a Jerimot.

Ti jsou synové Leviovi podle svých domovských rodů.

³¹ Také ti metali losy jako bratři jejich, synové Áronovi, před Davidem králem, Sadokem, Abjatarem, synem Ahimelechovým a pohlaváry rodů kněžských, starší i mladší; [všecky los rovně dělil].

Počet a třídy bohoslužebných zpěváků a hudebníků. (25, 1.–31.)

HLAVA 25. – ¹ David a vojevůdcové ustanovili k službě také syny Asafovy, Hemanovy a Iditunovy, aby prorokovali na citary, harfy a cimbály podle počtu svého povinnosti sobě přidělenou čínice.

² Ze synů Asafových: Zachur, Josef, Natanjáš a Asarela, synové Asafovi, pod dozorem Asafa, který prorokoval pod králem.

³ Z Idituna, synové Iditunovi: Godoljáš, Sori, Jesejáš, Hasabjáš, Matatjáš, (. . .) šest, pod dozorem otce svého Idituna, který na citaru prorokoval, když chválili a velebili Hospodina.

⁴ A z Heman, synové Hemanovi: Bokkijau, Matanjau, Oziel, Subuel, Jerimot, Hananáš, Hanani, Eliata, Geddelti, Romemtiezer, Jesbakassa, Melloti, Otir a Mahaziot; ⁵ všichni tito (byli) synové Heman, vidce králova, podle výroků Božích, že povýší roh (jeho); dal totiž Bůh Hemanovi synů čtrnáct a dcery tři.

⁶ Ti všichni pod dozorem otce svého ustanoveni byli, by při zpěvu v chrámu Hos-

z Itamarovců. (Jiní jinak.)

HL 25. V. ¹ „prorokovali“ na citary, = zpívali nadšeně písně s průvodem citary atd. – Místo „podle počtu . . . plníce“ čti s hebr.: „Byl pak počet mužů, kteří byli zaměstnáni touto svou službou“. Je to nadpis k v. 2.–7., kteréžto verše popisují sbory a osobní stav zpěváků před opravou (reformou), kterou vykonal David a která popsána je níže ve v. 8.–31.

V. ⁶ je závěr v. 2.–5. – „otec“ = příslušný sbormistr či kapelník (Asaf. Iditun, Heman). – „chrám Hospodinův“ byl tehdy v Gabaoně.

podinově (hráli) na cimbály, harfy a citary, k službám domu Hospodínova pod králem, jakož i Asafem, Iditunem a Hemanem.

⁷ Bylo jich pak i s bratřími jejich, těch (totiž), kteří byli vycvičeni ve zpěvech Hospodinových, všech mistrů, dvě stě osmdesát osm.

⁸ I metali losy po svých odděleních, starší stejně jako mladší, mistr jako žák.

⁹ I vyšel los první Josefovi, který byl z Asafa.

Druhý Godoljášovi, jemu, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁰ Třetí Zachurovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹¹ Čtvrtý Isarovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹² Pátý Natanjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹³ Šestý Bokkijauovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁴ Sedmý Isreelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁵ Osmý Jesajášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁶ Devátý Matanjauovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁷ Desátý Semejášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁸ Jedenáctý Azareelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁹ Dvanáctý Hasabjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁰ Třináctý Subaelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²¹ Čtrnáctý Matatjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²² Patnáctý Jerimotovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²³ Šestnáctý Hananjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁴ Sedmnáctý Jesbakassovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁵ Osmnáctý Hananiov, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁶ Devatenáctý Mellotiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁷ Dvacátý Eliatovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁸ Dvacátý prvý Otirovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

²⁹ Dvacátý druhý Geddelotiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

³⁰ Dvacátý třetí Mahaziotovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

³¹ Dvacátý čtvrtý Romemtiezerovi, synům a bratřím jeho, dvanácti. .

Levité – vrátní a jejich povinnosti. (26, 1.–19.)

HLAVA 26. – ¹ Oddíly vrátných:

Z Koreovců: Meselemjáš, syn Koreův, ze synů Asafových.

² Synové Meselemjášovi: Zacharjáš prvorozený, Jadibel druhý, Zabadjáš, třetí, Jatanael čtvrtý, ³ Elam pátý, Johanan. šestý, Eljoenaj sedmý.

⁴ Synové Obedomovi: Semejáš, prvorozený, Jozabad druhý, Joaha třetí, Sachar čtvrtý, Natanael pátý, ⁵ Ammiel šestý, Issachar sedmý, Follati osmý; nebo požeňnal mu Hospodin. ⁶ Semejášovi, jeho synu narodili se synové, kteří vládli v rodech svých, ježto byli (to) zdatní muži. ⁷ Synové tedy Semejášovi byli: Otni, Rafael, Obed, Elzabad; bratři jeho, zdatní muži: Eliu a Samachjáš. ⁸ Všichni ti (byli) ze synů Obedomových; oni, synové i bratři jejich, zdatní ke službě, šedesát dva Obedomovci.

⁹ Synů pak Meselemjášových a bratří jejich, zdatných (mužů) osmnáct.

V. ⁷–³¹. popisuje stav zpěváků a hudebníků, jak jej znova uspořádal („reformoval“) David.

V. ⁹. Místo „*který byl z Asafa*“ čti: „*jemu, synům a bratřím jeho, dvanácti*“.

HL. 26. V. ¹. Místo „*Asafových*“ čti se zřetelem k Ex 6, 24.: „*Abiasafových*“.

¹⁰ Z Hosity, to jest z Merariovců: Semri, pohlavár – neměl totiž prvorozeného a proto ustanovil ho jeho otec pohlavárem – ¹¹ Helkjáš druhý, Tabeljáš třetí, Zacharjáš čtvrtý. Všech těch synů a bratří Hosových třináct.

¹² Ti byli roztrženi za vrátné, aby vždycky jakožto představení stráží konali službu v domě Hospodinově jako jejich bratři.

¹³ Byly totiž metány losy stejně malým i velkým po jejich rodech o každou bránu. ¹⁴ I padl los (brány) východní na Selemjáše. Zacharjášovi, synu jeho, muži velmi rozšafnému a vzdělanému, dostala se losem strana severní. ¹⁵ Obededomovi a synům jeho strana jižní; na té straně domu byla rada starších. ¹⁶ Sefimovi a Hosovi (dostala se) losem strana západní, brána, která vede na cestu vzhůru stoupající, stráž proti stráží. ¹⁷ A sice na východě bylo levitů šest a na severu čtyři na den; na jihu také na den čtyři; a kde byla rada, dva a dva. ¹⁸ U komor vrátných na západě byli čtyři na cestě a po dvou u komor.

¹⁹ To jsou oddíly vrátných Koreovců a Merariovců.

Levité strážcové chrámového pokladu. (26, 20.–28.)

²⁰ Achjáš byl nad poklady domu Božího a nad posvátným náradím.

²¹ Ledanovci, Gersonovci z Ledana, pohlaváři rodů Ledana, Gersonovce: Jehielovci. ²² Synové Jehielovi: Zatan a Joel, jeho bratr; (byli) nad poklady domu Božího.

²³ Z Amramovců, Isaarovců, Hebronovců a Ozihelovců byl ²⁴ Subael, syn Gersoma, syna Mojžíšova, vrchním správcem pokladů; ²⁵ a bratři jeho: Eliezer, Rahabjáš, jeho syn, Isajáš, syn tohoto, Joram, syn tohoto, Zechri, syn tohoto, a Selemi, syn tohoto.

²⁶ Ten Selemi a bratři jeho byli nad poklady věcí zasvěcených, které zasvětil David král, knížata rodová, tisícníci, setníci a vojevůdcové ²⁷ z bojů, z kořistí vybojovaných, které byli zasvětili na podporu [a náradí] chrámu Hospodinova; ²⁸ také všechno, co zasvětil Samuel videc, Saul syn Kisův, Abner syn Nerův, a Joab syn Sarviin; všichni, kteří co zasvětili, (učinili tak) skrze Selemitu a jeho bratry.

Levité soudcové. (26, 29.–32.)

²⁹ Z Isaarovců Chonenjáš a synové jeho byli pro službu venku nad Israelem, aby byli písaři a soudci.

³⁰ Z Hebronovců Hasabjáš a bratři jeho, tisíc sedm set mužů velmi zdatných bylo nad Israelem za Jordánem k západu ve všech věcech Hospodinových a ve službě královské.

³¹ Z Hebronovců byl také Jerjáš, hlava rodin a rodů jejich – čtyřicátého roku království Davidova byli sčítáni a napočteno mužů velmi zdatných v Jazeru galaadském (. . .) – ³² a bratři jeho, zdatní muži, dva tisíce sedm set [rodových hlav]. – Ty ustanovil David král nad Rubenovci, Gadovci a nad polovicí kmene Manassova ke všeliké službě Boží a králově.

V. ¹⁵. přelož: „Obededomovi strana jižní a synům jeho skladiště“. O té místnosti viz 2. Par 25, 24; Neh 12, 25.

V. ¹⁶. přelož: „A Chósovi (případla) západní strana u brány Šallecheth, na cestě vyvýšené, stráž vedle stráže“.

V. ¹⁷. Místo „rada“ čti „skladiště“ a srv. v. 15.

V. ²⁰. přelož podle hebr.: „A levité, bratři jejich (vrátných v. 19), (ustanoveni) byli nad poklady domu Božího (v Gabaonu) a nad poklady věcí zasvěcených (srv. v. 26.).“

V. ³⁰. „za Jordánem na západ“ = v Předjordání. – „bylo nad Israelem“ – vykonávali dozor nad soudnictvím náboženským (= „ve věcech Hospodinových“) i občanským („ve službě královské“).

Davidovi vojenští a civilní hodnostáři. (27, 1.–34.)

HLAVA 27. – ¹ Synové Israelovi podle počtu svého, pohlaváři čeledí, tisícníci a úředníci, kteří sloužili králi po příslušných oddílech, nastupující a odstupující každý měsíc v roce, ze kterých byl každý v čele dvaceti čtyř tisíců mužů:

² Nad prvním sborem první měsíc byl Jesboam, syn Zabdielův; – pod ním tedy dvacet čtyři tisíce – ³ byl ze synů Faresových, a velitelem všech velitelů ve vojště měsíce prvního.

⁴ Nad sborem druhého měsíce byl Eliezer, syn Dudiův, Ahohovec, [a po něm druhý jménem Makellot], který velel dílu vojska dvaceti čtyř tisíců.

⁵ Vůdcem sboru třetího na třetí měsíc byl Banajáš, syn Jojady, [kněz]; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce. ⁶ Tento Banajáš byl nejzdatnější mezi třicíti a nad třicíti; byl pak nad sborem jeho Amizabad, syn jeho.

⁷ Čtvrtý, měsíce čtvrtého (byl) Asahel, bratr Joabův a Zabadjáš, syn jeho po něm; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

⁸ Pátý, měsíce pátého, (byl) velitel Samaot Jezeřan; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

⁹ Šestý, měsíce šestého (byl) Hira, Syn Akkesův, Tekuan; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁰ Sedmý, měsíce sedmého (byl) Helles, Falloňan, Efraimovec; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹¹ Osmý, měsíce osmého (byl) Sobochaj, Husan z rodu Zarahi; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹² Devátý, měsíce devátého (byl) Abiezer, Anatoťan z Benjaminovců; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹³ Desátý, měsíce desátého (byl) Maraj, Netofan, také z rodu Zarahi; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁴ Jedenáctý, měsíce jedenáctého (byl) Banajáš, Faratoňan, Efraimec; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁵ Dvanáctý, měsíce dvanáctého (byl) Holdaj, Netofan, z rodu Gotonielova; a ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁶ Dále – v čele kmenů Israelových byli: Nad Rubenovci kníže Eliezer, syn Zechriův. Nad Simeonovci kníže Safatjáš, syn Maachův.

¹⁷ Nad Levity Hasabjáš, syn Kamuelův; nad Aronovci Sadok.

¹⁸ Nad Judovci Eliab, bratr Davidův. Nad Issacharovci Amri, syn Michaelův.

¹⁹ Nad Zabulonovci Jesmajáš, syn Abdiášův. Nad Neftalovci Jerimot, syn Ozrielův.

²⁰ Nad Efraimovci Oseáš, syn Ozaziův.

Nad polovicí kmene Manassova Joel, syn Fadajášův.

²¹ Nad druhou polovicí kmene Manassova v Galaadu Jaddo, syn Zacharjášův.

Nad Benjaminovci Jasiel, syn Abnerův.

²² Nad Danovci Ezrihel, syn Jerohamův.

Ta jsou knížata synů Israelových.

²³ Nechtěl však David počítati jich od dvaceti let níže; nebo byl řekl Hospodin, že

HL. 27. V. ²a. *Jesboam* = *Ješba'al* 11, 11; 2. Sam 23, 8. – „*Faresovci*“ byli *Judovci*: Srv. 2, 4. Z toho rodu byl i David, pochopitelně tedy, že se dostalo tomu sboru cti sloužití první měsíc, býti jakýmsi *prvním* „armádním sborem“. – „*velitelem*“ (sborovým) „*všech velitelů*“, t. j. tisícníků a setníků prvního sboru. Vrchními veliteli byli *Joab a Abisaj*.

rozmnoží Israele jako hvězdy nebeské.

²⁴ Joab, syn Sarviin, počal (je) sice počítati, ale nedokonal (toho); nebo přišel proto hněv na Israele; a proto počet těch, kteří byli sečteni, není vložen do Knihy letopisů krále Davida.

²⁵ Nad poklady královskými byl Azmot, syn Adielův; nad těmi pak poklady, které byly ve městech, na vsích a ve věžích, byl Jonatan, syn Ozjášův.

²⁶ Nad pracemi selskými a nad oráči, kteří vzdělávali půdu, byl Ezri, syn Chelubův; ²⁷ nad dělníky vinic Semejáš z Ramy; nad sklepy vinnými Zabdiáš z Šefemu; ²⁸ nad olivovím a fíkovím, které bylo v nížinách, Balanam z Gederu; nad skladišti oleje Joas; ²⁹ dále nad hovězím dobyttem, který se pásł v Saroně, byl Setraj Saronan; nad hovězím dobyttem v údolích Safat, syn Adliův; ³⁰ nad velbloudy byl Ubil Ismaelovec; nad osly Jadjáš z Meronotu; ³¹ nad ovceři Jaziz Agařan. Ti všichni byli správcové statků krále Davida.

³² Jonatan pak, strýc Davidův, muž rozsáhlý a učený, byl radou; ten a Jahiel, syn Hachomonův, byli se syny královskými.

³³ Achitofel (byl) také radou královským; a Chusaj, Arašan, (byl) důvěrníkem královým. ³⁴ Po Achitofelovi byl Jojada, syn Banajášův a Abjatar.

Kníže pak vojska krále byl Joab.

Poslední Davidova slova a pořízení. (28, 1.–29. 25.)

HLAVA 28. – ¹ David svolal všechny přední Israellovy, knížata kmenů, velitele sborů, kteří králi sloužili, tisíčníky a setníky, správce královských statků a jmění, své syny s komorníky a s junáky, všechny nejzdatnější muže ve vojště, do Jerusalema.

² Král se zdvihl a stoje pravil:

„Slyšte mne, bratři moji a lidé můj!“

„Myslil jsem, že vystavím dům, ve kterém by odpočívala Hospodinova archa úmluvy a podnož nohou Boha našeho; i připravil jsem všechny věci na stavbu. ³ Ale Bůh mi řekl: „Nesmíš stavěti domu jménu mému, protože jsi muž bojovný a krev jsi proléval.“

⁴ Avšak Hospodin, Bůh Israelův, vyvolil mne z veškerého rodu otce mého, bych byl králem nad Israelem na věky. Judovce totiž vyvolil za knížata, z domu pak Judova dům otce mého; a ze synů otce mého ráčil vyvoliti mne za krále nad veškerým Israelem. ⁵ A ze synů mých – dal mi totiž mnoho synů Hospodin – vyvolil Šalomouna, syna mého, by seděl na trůně království Hospodinova [nad Israelem. ⁶ A řekl mi: „Šalomoun, syn tvůj, vystaví dům můj a sině mé, nebo vyvolil jsem si ho za syna a já budu jemu otcem.“ ⁷ A upevním království jeho na věky, bude-li vytrvale činiti příkazy mé a práva, jako je dnes.“ ⁸ Nyní tedy – před veškerou obcí Israelovou, an slyší Bůh náš (zapřisahám vás) – ostříhejte a vyhledávejte všech příkazů Hospodina, Boha našeho, byste drželi (tu) dobrou zemi a zůstavili ji synům svým po sobě až na věky.

⁹ Ty pak, Šalomoune, synu můj, znej Boha otce svého, a služ jemu veškerým srdcem a myslí ochotnou; nebo Hospodin zpytuje všechna srdce a zná všechny myšlenky myslí. Budeš-li ho hledati, nalezeš jej; pakli ho opustíš, zavrhne tě na věky. ¹⁰ Nyní tedy, poněvadž vyvolil tebe Hospodin, abys vystavěl dům svatý, vzmuž se a jednej!“

V. ³¹, n. K „Agařan“ srv. 5, 10. 19. n.

Hl. 28. Za v. ¹⁰ přerušena řeč Davidova popisem příprav na stavbu chrámu (v. 11.–19.). Ostatek řeči podán níže ve v. 20. nn.

¹¹ Dal pak David Šalomounovi, synu svému popis předsíně, chrámu, spodních, horních a vnitřních komor, jakož i domu slitování; ¹² popis všech nádvoří, které měl na mysli, a komor vůkol pro poklady domu Božího, a pro poklady věcí zasvěcených; ¹³ také (popis) oddělení kněžských i levitských, (potřeb) ke všem úkonům domu Hospodina i všech nádob ke službě ve chrámě Hospodinově. ¹⁴ (Udal) váhu zlata na každou služebnou nádobu, jakož i váhu stříbra na všeliká nářadí podle rozličných potřeb. ¹⁵ Také na zlaté svícny a na jejich lampy (udal váhu) zlata podle míry každého svícnu i lamp. Podobně i na svícny stříbrné a na jejich lampy podle rozličné míry udal váhu stříbra. ¹⁶ Rovněž (udal váhu) zlata na stoly předkladných chlebů podle počtu (těch) stolů; též i stříbra na jiné stoly stříbrné. ¹⁷ Taktéž na vidličky, na misky a konvice ze zlata nejčistšího, a na zlaté lvičky podle míry rozdělil váhu, na každého lvíčka; ne jinak na lvy stříbrné rozličnou váhu stříbra oddělil. ¹⁸ Dále na oltář, na kterém bývá zapalováno kadidlo, udal (váhu) nejčistějšího zlata, jakož i na zobrazení vozu, (to jest) cherubů roztahujících křídla a zakrývajících Hospodinovu archu úmluvy. ¹⁹ A [rekl:] Všecko to došlo mne psané rukou Hospodinovou, abych poznal všechna díla v (tom) popise.

²⁰ Dále pravil David Šalomounovi, synu svému: „Zmužile si počínej, vzchop se a jednej; neboj se ani se nelekej, nebo Hospodin, Bůh můj, bude s tebou a nenechá tě, aniž tě opustí, dokud nedokonáš všeho díla služby domu Hospodinova. ²¹ Hle, oddělení, kněží a levitů máš po boku svém ke všeliké službě domu Hospodinova a hotovi jsou (lidé, kteří něco umějí), knížata i lid, udělati všecko, co jim přikážeš.“

HLAVA 29. – ¹ I mluvil David král k veškeré obci: „Šalomouna, syna mého jediného vyvolil Bůh, ještě chlapce mladičkého; dílo však toto je veliké, nebo ne člověku připravován je příbytek, ale Bohu. ² Já sice podle veškeré své možnosti připravil jsem potřeby na dům Boha svého: zlato na zlaté nářadí, stříbro na stříbrné, měď na měděné, železo na železné, dřevo na dřevěné, kámen onyxový, surmíkovitý, rozličných barev, všelikého vzácného kamene i mramoru bílého přehojně. ³ Avšak nad to, co jsem obětoval do domu Boha svého, ze svého majetku zlata a stříbra, dávám ke chrámu Boha svého: – mimo to, co jsem připravil na dům svatý – ⁴ tři tisíce hřiven zlata, ze zlata ofířského a sedm tisíc hřiven stříbra přečištěného, aby pozlaceny byly stěny chrámové; ⁵ kdekoli potřebí je zlata, ze zlata, a kdekoli potřebí je stříbra, ze stříbra ať dělají práce ruce umělců. A chce-li kdo dobrovolně přinést obět, ať naplní ruku svou dnes a obětuje Hospodinu, cokoli chce.“

⁶ Souhlasili tedy ochotně pohlavíři čeledí, knížata kmenů Israelových, tisícníci, setníci a správcové statků královských, ⁷ i dali na stavbu domu Božího zlata pět tisíc hřiven, a deset tisíc zlatáků, stříbra deset tisíc hřiven, mědi osmáct tisíc hřiven a železa sto tisíc hřiven. ⁸ A kdokoli měl nějaké drahokamy, dal je do pokladů domu

V. ¹¹. „popis“ = plány. Srv. v. 19, – „dům slitování“ je velesvatyně, kde byla „slitovnice“. Srv. Lv 16, 12. nn.

V. ¹⁹. rovněž není v syrském a to právem, ježto je to snad glosa pozdější (Schlögl). Hummelauer opravuje a překládá: „Všecko vlastnoručně napsané dal David Šalomounovi, aby podle své výtečné poznávavosti pochopil, jak vykonati popis“. Podle toho překladu není tu nutno viděti obdobný případ k Ex 25, 9. 40.

Hl. 29. V. ². Podle hebr. připravil David „kamene sóham“ (Gn 2, 12; Ex 28, 9.), kamene na lemování (Ex 25, 7.), kamene púch, riqmá, jakož i všelijakého (jiného) vzácného kamene, i alabastrového, velmi mnoho“. – Místo „púch“, co znamená surmík, tedy líčidlo na oči, čítá kritika obyčejně „nófech“, drahokam jmenovaný také Ex 28, 13; 39, 11. a j. – riqmá je pestrobarevný kámen“ který nelze blíž označiti.

Hospodinova skrze Jahiela Gersomovce. ⁹ I veselil se lid, když dary dobrovolně odevzdával, nebo celým srdcem obětovali je Hospodinu; také však David král radoval se radostí velikou.

¹⁰ A dobrořečil Hospodinu před veškerou obcí řka: Požehnán buď, Hospodine, Bože Israele, otce našeho, od věků na věky! ¹¹ Tvá je, Hospodine, velebnost i moc, i sláva i vítězství, a tobě přísluší chvála, nebo všechno, co je na nebi a na zemi, tvé jest; tvé, Hospodine, je království, a tys nade všemi knížaty. ¹² Tvé je bohatství, a tvá je sláva; ty panuješ nade vším, v ruce tvé je síla i moc; v ruce tvé je velikost i panování nade všemi věcmi. ¹³ Nyní tedy, Bože náš, děkujeme tobě a chválíme tvé slavné jméno. ¹⁴ Kdo jsem já a co je lid můj, že jsme mohli toto všechno tobě dobrovolně darovati? Tvé je všechno; a co jsme z ruky tvé obdrželi, tobě jsme dali. ¹⁵ Nebo cizinci jsme před tebou a přistěhovalci, jako všichni otcové naši. Dni naše na zemi jsou jako stín a není žádného stání. ¹⁶ Hospodine, Bože náš, všechna ta hojnost, kterou jsme připravili, aby vystavěn byl dům jménu tvému svatému, z ruky tvé jest, a tvé jsou všechny věci. ¹⁷ Vím, Bože můj, že zkoušíš srdce a (miluješ upřímnost; protož i já v upřímnosti srdce svého vesele obětoval jsem toto všechno; a viděl jsem s velikou radostí, že i lid tvůj, který se zde shledal, obětuje tobě dary. ¹⁸ Hospodine, Bože Abrahama, Isáka a Israele, otců našich, zachovej na věky tuto ochotu srdce jejich, a ke tvé cti ať vždycky směřuje smýšlení to. ¹⁹ Také Šalomounovi, synu mému, dej srdce dokonalé, by šetřil tvých příkazů, zákonů tvých i ustanovení tvých, aby vykonal vše a vystavěl dům, na který jsem potřeby připravil."

²⁰ A přikázal David veškeré obci řka: „Dobrořečte Hospodinu, Bohu našemu!" I dobrořečila všechna obec Hospodinu, Bohu otců svých, sklonili se a klaněli se Hospodinu a [potom] králi. ²¹ Podali také oběti Hospodinu a obětovali celopaly druhého dne: býků tisíc, beranů tisíc, beránků tisíc s příslušnými úlitbami a se vším činem hojně za veškeren Israel. ²² I jedli a pili před Hospodinem ten den s velikou radostí. A pomazali po druhé Šalomouna, syna Davidova. Pomazali ho za knížete Hospodinu a Sadoka za velekněze. ²³ I dosedl Šalomoun na trůn Hospodinův za krále místo Davida, otce svého; [všem] se líbil a poslouchal ho veškeren Israel; ²⁴ také všechna knížata i junáci a všichni synové krále Davida dali (mu) ruku, že se podrobují králi Šalomounovi. ²⁵ I zvelebil Hospodin Šalomouna před veškerým Israelem, a dal mu slavné kralování, jakého neměl před ním žádný král Israelův.

Doba panování Davidova a jeho prameny. (29, 26.–30.)

²⁶ David tedy, syn Isajův, kraloval nad veškerým Israelem. ²⁷ A dnů, ve kterých kraloval nad Israelem, bylo čtyřicet let: v Hebroně kraloval sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta. ²⁸ I zemřel v pékném stáří, maje nadbytek věku, bohatství i slávy, a kraloval Šalomoun, syn jeho, místo něho.

²⁹ Příběhy Davida krále, první i poslední zapsány jsou v knize vidce Samuela, v knize proroka Natana, a v knize vidce Gada; ³⁰ též i (příběhy) jeho veškerého kralování, moci jeho i časů, které přeběhly za něho buď v Israeli, buď ve všech královstvích země.

DRUHÁ KNIHA PARALIPOMENON.

Šalomounova moudrost a bohatství. (1, 1.–17.)

HLAVA 1 – ¹ Šalomoun, syn Davidův, upevnil se v království svém: Hospodin, Bůh jeho, byl s ním a zvelebil ho velice. ² I rozkázal Šalomoun všemu Israelovi, tisícníkům, setníkům, vůdcům i soudcům veškerého Israele a hlavám rodů, ³ a šel s veškerou obcí na výšinu do Gabaonu, kde byl Boží stánek úmluvy, který udělal Mojžíš, služebník Hospodinův, na poušti. – ⁴ Boží archu však byl přivedl David z Karjatjarimu na místo, které byl jí připravil, a kde jí byl rozbil stan, totiž do Jerusalema. – ⁵ Též oltář měděný, který byl udělal Beseleel, syn Uriho, syna Hurova, byl tam před stánkem Hospodinovým; ten hledali Šalomoun a všechna obec. ⁶ I vystoupil Šalomoun k (tomu) oltáři měděnému před Hospodinovým stánkem úmluvy, a obětoval na něm tisíc žertev.

⁷ Té noci, hle, ukázal se mu Bůh a řekl: „Žádej, co chceš, abych ti dal.“ ⁸ I pravil Šalomoun Bohu: „Ty jsi prokázal Davidovi, otci mému, milost velikou a ustanovil jsi mne králem místo něho.“ ⁹ Nyní tedy, Hospodine, Bože, ať se splní slovo tvé, které jsi sliby dal Davidovi, otci mému; nebo ty jsi mne ustanovil za krále nad lidem svým mnohým, který je nesčíslný jako prach země. ¹⁰ Dej mi moudrost a rozum, abych věděl si rady s lidem tvým; nebo kdo může tento lid tvůj, kterého tolik je, náležitě spravovati?“ ¹¹ I řekl Bůh Šalomounovi: „Proto, že se to více zamlouvalo srdci tvému, že jsi nežádal bohatství, ani statků, ani slávy, ani životů svých nepřátel, ba ani ne dlouhého věku, ale žes žádal si moudrost a umění, bys mohl (dobře) vlásti lidu mému, nad kterým jsem tě ustanovil králem:“ ¹² (proto) moudrost a umění dávám tobě; ale i bohatství, statky a slávu ti dám, že žádný z králů tobě rovný ani před tebou nebyl, aniž po tobě bude.“

¹³ I navrátil se Šalomoun s výšiny gabaonské, od stánku úmluvy do Jerusalema a kraloval nad Jerusalemem. ¹⁴ Nashromáždil si vozů a koní, čtrnáct set vozů měl a dvanácte tisíc koní; rozložil je po městech vozů, (něco) však (zůstalo) u krále v Jerusalemě. ¹⁵ Král učinil, že bylo stříbra i zlata v Jerusalemě jako kamení, a cedrového dřeva jako planého fíkoví, které roste na poli u velikém množství. ¹⁶ Koně mu přiváděli z Egypta a Koy královští kupci, kteří chodili a kupovali je za stříbro: ¹⁷ koňský vůz za šest set stříbra a koně za stopadesát; podobně ze všech království hetských a od králů syrských bylo kupováno.

Připravu na stavbu chrámu Šalomounova. (2, 1.–18.)

HLAVA 2. – ¹ Šalomoun umínil si stavěti dům jménu Hospodinovu a sobě palác. ² I odpočítal sedmdesáte tisíc mužů, aby nosili na ramenech, osmdesát tisíc, kteří by lámali kámen na horách a dozorců nad nimi tři tisíce šest set.

³ A vzkázal Hiramovi, králi tyrskému: „Jako jsi učinil s Davidem, otcem mým, že jsi mu poslal dřevo cedrové, aby vystavěl si dům, ve kterém i bydlil,“ ⁴ tak učiň se mnou. Chci totiž stavěti dům jménu Hospodina, Boha svého a zasvětití jej k tomu, by (tam) před ním bylo zažeháno kadidlo, kouřeno vonidly, předkládány ustavičně chleby, obětovány celopaly, ráno, večer, jakož i ve dny sobotní, na nov měsíce, i na slavnosti Hospodina, Boha našeho, na věčné časy, jak přikázáno jest Israelovi. ⁵ Dům, který

Hl. 1, K v. ⁷,–¹², srv. 3. Král 3, 5.–15.

K v. ¹⁴,–¹⁷, srv. 3. Král 10, 26.–29. a 2. Par 9, 25.–28.

Hl. 2, K v. ³,–¹⁶, srv. 3. Král 5, 2.–11.

stavěti chci, veliký má býti. Neboť veliký je Bůh náš, nade všechny bohy. ⁶ Kdo bude moci býti s to, aby vystavěl jemu dům důstojný? Nemůže-li obsáhnout ho nebe, ani nebesa nebes, kdo jsem já, bych mohl vystavěti mu dům, leč toliko k tomu, by kadidlo bylo páleno před ním? ⁷ Proto posli mi umělce, který umí dělati na zlatě, na stříbře, na mědi, na železe, z purpuru červeného. i modrého, ze šarlatu, který by uměl vyřezávati vypukliny s těmi řemeslníky, kteří jsou u mne v Judsku a V Jerusalemě, které zjednal David, otec můj. ⁸ Ale posli mi také dřeva cedrového, cypřišového a jedlového z Libanu, neboť vím, že služebníci tvoji umějí sekati drva libanská; i budou (dělati) služebníci moji se služebníky tvými, ⁹ aby mi připraveno bylo mnoho dřeva. Nebo dům, který chci stavěti, má býti velmi veliký a nádherný. ¹⁰ A dělníkům, kteří sekati budou dřevo, služebníkům tvým, dám na stravu dvacet tisíc korů pšenice, ječmene tolikéž, vína dvacet tisíc batů a též oleje dvacet tisíc batů."

¹¹ Hiram, král tyrský, odpověděl listem, který poslal Šalomounovi: „Že miluje Hospodin lid svůj, proto dal, abys ty kraloval nad ním," ¹² A dodal: „Požehnán (buď) Hospodin, Bůh Israelův, jenž učinil nebe i zemi, že dal Davidovi králi syna moudrého, bystrého, vnímavého a obezřelého, aby vystavěl dům Hospodinu, a palác sobě. ¹³ Posílám ti tedy muže důmyslného a velmi dovedného Hirama, otce svého, ¹⁴ syna jedné z Danových dcer, jehož otec byl Tyran; ten umí dělati na zlatě, na stříbře, na mědi, na železe, na kameni, lna dřevě, z purpuru červeného i modrého, z kmentu a šarlatu; ten umí vyřezati jakoukoli řezbu a vymyslíti moudře, čehokoli třeba je ku práci, s umělci tvými a s umělci pána mého Davida, otce tvého. ¹⁵ Pšenice tedy, ječmene, oleje a vína, co jsi slíbil, pane můj, posli služebníkům svým. ¹⁶ My pak nasekáme dřeva z Libanu, cokoli ho budeš potřebovati a připlavíme je ve vorech po moři do Joppe; ty pak odtud dáš je dopravit do Jerusalema."

¹⁷ Dal tedy sečísti Šalomoun všechny cizince, kteří byli v zemi Israelově, po sčítání, kterým je dal spočítati David, otec jeho, a nalezeno jich stopadesát tři tisíce šest set. ¹⁸ Z těch vybral sedmdesát tisíc těch, kteří by nosili na ramenech břemena, osmdesát tisíc těch, kteří by kámen lámali na horách; a tři tisíce šest set dozorců bylo nad práci lidu.

Chrám s celým činem stavěn. (3, 1.–5, 1.)

HLAVA 3. – ¹ Šalomoun počal stavěti dům Hospodinův v Jerusalemě na hoře Moria, která byla ukázána Davidovi, otci jeho, na místě, které byl připravil David na humně Ornana Jebušana. ² Počal stavěti druhého měsíce léta čtvrtého království svého.

³ Základy, které položil Šalomoun, aby stavěl dům Boží, jsou tyto: Délka: šedesát loket podle staré míry. Šíře pak: dvacet loket. ⁴ Předstín v průčelí, která se táhla na délku v šíři domu: dvacet loket; výška: sto dvacet loket; a pozlatil ji vnitř zlatem nejčistším.

⁵ Také dům větší přikryl deskami dřevěnými, jedlovými, obložil všudy plechy z ryzího zlata a dal vyřezati v něm palmy a jakési řetízky, [které se spolu vázaly]. ⁶ Vydláží-

V. ⁶ „toliko k tomu, by kadidlo bylo páleno před ním", ne však, by Hospodin v něm sídlil!

V. ¹³ „otce" = „mistra" nebo „rádce". Srv. níže 4, 16; Gn 45, 8. Spíše však je „otce svého" druhopis „jehož otec" zv. 14. K tomuto v. (14.) srv. 3. Král 7, 14.

Hl. 3. K v. ¹–⁴. srv. 3. Král 6, 1.–3. – „Moria" sluje tu severovýchodní pahorek jerusalemský, na kterém je dnešní *harám eš-šerif* – „Moria" = (země) Amorrhejských. Podle starého podání židovského chtěl Abraham obětovati Isáka (Gn 22, 2. 14.) na téže hoře, na které byl později vystavěn chrám Šalomounův. – Misto „Která byla ukázána" čti „kde se ukázal Jahve" 2. Sam 24, 23; 1. Par 21, 15. nn.

díl dále podlahu chrámovou velmi vzácným kamenem a ozdobou mnohou.⁷ (To) zlato bylo důkladně čištěné; nadělav z něho plechů obložil dům, trámy jeho, veřeje, stěny a dveře; a dal vyřezati cheruby na stěnách.

⁸ Dal udělati dále dům velesvatyně; délka jeho byla v poměru k šíři toho domu, dvacet loket; šíře jeho také dvacet loket; obložil jej plechy zlatými, (vážicími) asi šest set hriven.⁹ I hřeby dal udělati zlaté, a to tak, že vážil každý hřeb padesát lotů. Také patra obložil zlatem.

¹⁰ V domě velesvatyně dal udělati dva cheruby, dílo (to) sochařské, a obložit je zlatem.¹¹ Křídla cherubů byla roztažena na dvacet loket, takže jedno křídlo mělo pět loket a dotýkalo se stěny domu a druhé pět loket mající dotýkalo se křídla druhého cheruba.

¹² Podobně křídlo druhého cheruba mělo pět loket a dotýkalo se stěny; a křídlo jeho druhé pět loket dlouhé dotýkalo se křídla cheruba druhého.¹³ Křídla tedy obou cherubů byla rozpjatá, roztažená na dvacet loket; stáli pak na vzpřímených nohách s tvářemi obrácenými k zevnímu domu.¹⁴ Dal též udělati oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z kmentu a vetkali do ní cheruby.

¹⁵ Předě dveřmi chrámu postavil dva sloupy, třicet pět loket vysoké; hlavice na nich byly na pět loket.¹⁶ Také jakési řetízky (dal udělati), upevnil je na hlavicích sloupů a po stu jablek granátových položil mezi řetízky.¹⁷ Ty sloupy postavil v předsíni chrámu, jeden na pravé straně, a druhý na levé; ten, který byl na pravé straně, nazval Jachin, a který byl na levé, Booz.

HLAVA 4. – ¹ Dále dal udělati oltář měděný, dvaceti loket zděli, dvaceti loket zšíři a desíti loket zvýši.

² Též i moře lité deseti loket od kraje ke kraji, okrouhlého obvodu; pět loket mělo zvýši a provazec na třicet loket (bylo dlužno) ovinouti kolem něho.³ Pod ním byli zobrazeni býci. A na deset loket zevně jakési vypukliny [asi] dvěma řadami dutinu toho moře obepínaly. Býci byli liti.⁴ To moře bylo na dvanácti bycích postaveno. Tři z nich patřili k půlnoci, jiní tři k západu, jiní tři ku poledni a tři ostatní k východu, držíce na sobě moře; zadky těch býků byly vnitř pod mořem.⁵ Tloušťka jeho byla na dlaň, okraj jeho byl jako okraj kalichu a rozvíjející se lilie; pojalo tři tisíce batů.

⁶ Dále dal udělati deset umyvadel; pět jich postavil po pravé straně a pět po levé, aby umývali v nich vše, co v celopal měli obětovati; v moři pak umývali se kněží.

⁷ Udělav deset zlatých svícňů v podobě, jak podle předpisu býti měly, postavil je ve chrámě, pět po pravé straně a pět po levé.⁸ Rovněž i deset stolů; a postavil je v chrámě, pět po pravé straně a pět po levé. A misek zlatých sto.

⁹ Udělal také nádvoří kněžské, jakož i nádvoří veliké a dveře u tohoto nádvoří, jež přikryl mědí.¹⁰ Moře postavil na pravé straně k jihovýchodu.

¹¹ Nadělav pak Hiram hrnců, vidliček a misek dokonal vše, co udělal králi k domu Božímu,¹² totiž: dva sloupy; prsténce hlavičné; jakési sítky, které by přikrývaly (ty) prsténce hlavičné;¹³ čtyři sta granátových jablek; (ty) sítky dvě, tak aby po dvou řa-

HL. 4. K v. ¹. srv. níže 7, 7; 8, 12; 15, 8; 3. Král 8, 44; 4. Král 16, 14; Ez 43, 13.–17. – Ten oltář stál na posvátné skále, zvané dnes *eč-Cachrá*, nad kterou se klene *mešita Omarova*.

K v. ²–⁵. srv. 3. Král 7, 23.–26.

V. ⁹. „kněžské“ nádvoří znamená tu nejspíše celé „nádvoří vnitřní“ (3. Král 6, 36.); „velké nádvoří“ = „vnější“ (3. Král 7, 9.).

K v. ¹¹–¹³. ¹. srv. 3. Král 7, 40.–51.

dách jablek granátových bylo po každé síťce a ty (síťky) by přihrývaly hlavičné prsténce sloupů. ¹⁴ Dále udělal podstavce a umyvadla, která vstavil na (ty) podstavce; ¹⁵ jedno moře a dvanácte býků, pod (tím) mořem. ¹⁶ Hrnce, vidlice, misky a všecko nářadí udělal Šalomounovi Hiram, otec jeho, k domu Hospodinovu z mědi velmi čisté. ¹⁷ V krajině jordánské dal je ulítí král v zemi jílovaté mezi Sochotem a Saredou. ¹⁸ Množství nářadí bylo nesčíslné, takže váhy té mědi nevěděli.

¹⁹ Také dal udělati Šalomoun všecko nářadí do domu Božího: zlatý oltář, stůl – a na něm chleby předkladné – ²⁰ svícny s příslušnými lampami, aby svítily před odpovědištěm podle řádu, ze zlata nejčistšího, ²¹ napodobené květy (na nich), lampy a štipce ze zlata; všechny ty věci ze zlata nejčistšího udělány byly; ²² dále schránky na kadílo, kadidelnice, misky a moždířky ze zlata nejčistšího. Dveře chrámové vnitřní, to jest do velesvatyně ozdobil vypuklinami, dveře chrámové pak vnější (udělal) zlaté.

Tak dokonány byly všechny práce, které dal udělati Šalomoun v domě Hospodinově.

HLAVA 5. – ¹ Šalomoun dal také vnéstí všechny věci, které byl zasvětil David, otec jeho, stříbro, zlato a všelike nářadí, a složití to v klenotnicích domu Božího.

Chrám Hospodinův posvěcen. (5, 2.–7, 22.)

² Poté shromáždil (Šalomoun) starší Israelovy, všechna knížata kmenů a hlavy rodů synů Israelových do Jerusalema, aby převedli Hospodinovu archu úmluvy z města Davidova – to jest ze Sionu. ³ Přišli tedy ke králi všichni muži Israelovi na den slavnosti měsíce sedmého.

⁴ Když tedy přišli všichni starší Israelovi, vzali levité archu ⁵ a přenesli ji (nahoru) se vším, co příslušelo ke stánku. Nářadí svatyně, které bylo ve stánku, přenesli kněží s levity. ⁶ Král pak Šalomoun a všechna obec israelská, všichni, kteří se byli sešli před archou, obětovali beranů a býků beze všeho počtu; tolik bylo obětí. ⁷ I vnesli kněží Hospodinovu archu úmluvy na její místo, to jest do chrámového odpovědiště, do velesvatyně pod křídla cherubů; ⁸ cherubové totiž měli roztažená křídla svá nad místem, kde postavena byla archa a zakrývali archu s jejími tyčemi. ⁹ Konce tyčí, na kterých nesena byla archa, ježto byly poněkud delší, bylo viděti před odpovědištěm; byl-li však někdo maličko vně, nemohl jich viděti. Archa tam byla až do dnešního dne. ¹⁰ Ale nic jiného nebylo v arše, nežli dvě desky, které byl do ní vložil Mojžíš na Horebě, když Hospodin dal zákon synům Israelovým, kteří vyšli z Egypta.

¹¹ Když pak vyšli kněží ze svatyně – všichni totiž kněží, kteříkoli tam byli, byli se posvětili; na třídy a podle služebného řádu tehdy nebyli rozděleni; – ¹² levité, zpěváci, totiž ti, kteří byli pod Asafem i ti, kteří pod Emanem, i ti, kteří pod Iditunem byli, synové i bratři jejich oděni jsouc řízami kmentovými hráli na cimbály, harfy a citary, stojíce východně oltáře; a s nimi stovacet kněží troubilo na trouby. ¹³ Když tedy všichni současně počali troubami, hlasem, cimbály, píšťalami a rozličnými nástroji hudebními zvučeti, a pronikavé zvuky vydávati, že je bylo daleko slyšeti: – když tedy všichni počali Hospodina chváliti slovy: „Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest, nebo na věky (trvá)

V. ¹⁶. „otec“ = mistr. Viz výše 2, 13. – Jiní pokládají lépe „abív“ za složku jména mistrova, že tedy slul „Chúrám-Abív“. (Jiní jinak.) Místo z mědi „čisté“ čti: „hlazené“.

Hl. 5. K v. ². nn. srv. 3. Král 8, 1. nn.; toliko 11b. – 13a. v 3. Král 8. není.

V. ⁹. Místo „archa tam byla“ čti s 3. Král 8, 8: „a zůstaly tam“ (tyče nosné). Poznámka „zůstaly tam až do dneška“ byla pravdivá se stanoviska původního spisovatele (pramene). V dobách, kdy skladatel Par pracoval, tyče tam již nebyly. (Ani archa.)

milosrdenství jeho": naplněn byl dům Boží oblakem, ¹⁴ že nemohli kněží státi a službu konati pro mrak. Naplnila totiž velebnost Hospodinova dům Boží.

HLAVA 6. – ¹ Tehdy řekl Šalomoun: „Hospodin slíbil, že bude přebývatí ve mraku; ² já tedy vystavěl jsem dům jménu jeho, by sídlil tam na věky.”

³ Pak se obrátil král a požehnal veškeré obci Israelově – všecek zástup totiž pozorně stál – takto: ⁴ „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který skutkem splnil, co mluvil k Davidovi, otci mému, řka: ⁵ „Od onoho dne, kdy jsem vyvedl lid svůj z Egypta, nevyvolil jsem města ze žádného kmene Israelova, by v něm vystaven byl dům jménu mému, aniž jsem vyvolil kterého jiného muže, aby byl vůdcem lidu mého israelského, ⁶ ale vyvolil jsem Jerusalema, aby bylo jméno mé v něm, a vyvolil jsem Davida, bych ustanovil ho nad lidem svým israelským.” ⁷ Když pak ustanovil se David, otec můj, na tom, že bude stavěti dům jménu Hospodina, Boha Israelova, ⁸ řekl Hospodin jemu: „Že sis umínil stavěti dům jménu mému, dobře sice jsi učinil, [žes měl tu vůli;] ⁹ avšak nebudeš ty stavěti toho domu, ale syn tvůj, který vzejde z krve tvé, ten vystaví dům jménu mému.” ¹⁰ Naplnil tedy Hospodin řeč svou, kterou byl mluvil: Já nastoupil jsem na místo Davida, otce svého, dosedl jsem na trůn israelský, jak byl mluvil Hospodin, vystavěl jsem dům jménu Hospodina, Boha Israelova, ¹¹ a postavil jsem v něm archu, v níž jest úmluva Hospodinova, kterou učinil se syny Israelovými.”

¹² A postaviv se před oltářem Hospodinovým, před veškerou obcí Israelovou, roz-táhl ruce své, – ¹³ Šalomoun totiž dal si prve udělati stupeň měděný a položil jej prostřed předsině; byl pět loket dlouhý, pět loket široký a tři lokte vysoký; na ten vystoupiv klekl na kolena před veškerou obcí Israelovou a pozdvihl ruce k nebi – ¹⁴ a řekl: „Hospodine, Bože Israelův! Není boha na. nebi ani na zemi podobného tobě, který zachováváš úmluvu a milost služebníkům svým, kteří chodí před tebou celým srdcem svým, a ¹⁵ který jsi splnil služebníkovi svému Davidovi, otci mému, cožkoli jsi jemu slíbil; co jsi ústy slíbil, skutkem jsi naplnil, jak (to) také dnešek dokazuje. ¹⁶ Nuže tedy, Hospodine, Bože Israelův, naplň (také) služebníkovi svému Davidovi, otci mému, co jsi slíbil jemu řka: „Nebude se nedostávatí potomka tvého přede mnou, který by zasedl na trůn Israelův, budou-li však jen synové tvoji ostražiti na své cesty, aby chodili v zákoně mém jako jsi i ty chodil přede mnou.” ¹⁷ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, ať se potvrdí slib tvůj, který jsi dal služebníkovi svému Davidovi!

¹⁸ Zdali tedy možno věřit, že bydlí Bůh s lidmi na zemi? Jestliže nebe a nebesa nebes nemohou obsáhnouti tebe, čím méně dům tento, který jsem vystavěl! ¹⁹ Avšak toliko k tomu jest udělán, abys shlédl na modlitbu služebníka svého a na prosbu jeho, Hospodine, Bože můj, a slyšel prosby, které vysílá služebník tvůj před tebou; ²⁰ abys měl otevřeny oči své na dům tento ve dne v noci, na místo, o kterém jsi slíbil, že tu vyzýváno bude jméno tvé; ²¹ a modlitbu abys vyslyšel, kterou modlí se služebník tvůj na něm, abys vyslyšel prosby služebníka svého i lidu svého israelského. Kdokoli modlí se bude na místě tomto, vyslyš (ho) z příbytku svého, to jest s nebe a milostiv bud.

²² Zhřeší-li kdo proti bližnímu svému, přijde-li hotov jsa přísahati proti němu a zaváže-li se zaklínací přísahou před oltářem v domě tomto: ²³ ty slyš (to) s nebe a rozsud služebníky své tak, abys obrátil skutky nepravého na hlavu jeho, spravedlivého však osvobodil, odplatě mu podle spravedlnosti jeho.

²⁴ Bude-li přemožen tvůj lid israelský od nepřátel – neboť zhřeší proti tobě – avšak

obrátili se, budou-li činiti pokání, prositi jméno tvé a modliti se na místě tomto: ²⁵ ty slyš (to) s nebe, odpusť hříchy lidu svému israelskému a přived je zase do země, kterou jsi dal jim a otcům jejich.

²⁶ Bude-li zavřeno nebe, že nebude pršeti pro hříchy lidu, budou-li však modliti se tobě na místě tomto, budou-li vyznávat se jménu tvému a odvrátí-li se od hříchů svých, že jsi je sešel: ²⁷ slyš (to) s nebe, Hospodine, odpusť hříchy služebníků svých, lidu svého israelského, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili a dej déšť zemi, kterou jsi dal lidu svému v majetek.

²⁸ Bude-li hlad na zemi, nebo mor, nebo rez, nebo sněh, nebo kobyly, nebo hmyz, nebo pohubi-li zemi nepřátelé a oblehnou-li brány města, nebo bude-li jakákoli rána či nemoc trápit lid: ²⁹ bude-li kdo z lidu tvého israelského modliti se poznaje ránu srdce svého a rozprostřeli ruce své v domě tomto: ³⁰ ty slyš (to) s nebe, to jest z vysokého příbytku svého, buď milostiv, a odplať každému podle způsobu života jeho, to jest podle smýšlení jeho, o kterém víš, – ty totiž jediný znáš srdce lidí – ³¹ aby se báli tebe chodíce po cestách tvých všechny dny, ve kterých živi jsou na půdě, kterou jsi dal otcům našim.

³² Ano i cizinec, který není z lidu tvého israelského, přijde-li ze země daleké pro jméno tvé veliké, pro ruku tvou silnou a rámě tvé vztažené, a bude-li se klaněti na místě tomto: ³³ ty vyslyš ho s nebe, z přepevného příbytku svého a učíš vše, zač volati bude k tobě ten cizinec, aby poznali všichni národové světa jméno tvé a báli se tebe jako lid tvůj israelský, aby poznali, že podle jména tvého nazván je dům tento, který jsem vystavěl.

³⁴ Vytáhne-li tvůj lid na vojnu proti nepřátelům svým cestou, kterou je pošleš, a budou-li klaněti se tobě čelem k tomuto městu, které jsi vyvolil a k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: ³⁵ ty vyslyš s nebe úpěnlivou modlitbu jejich a zjednej právo (jim).

³⁶ Zhřeší-li pak proti tobě – neboť není člověka, který by nehřešil – a rozhněváš-li se na ně, že je vydáš nepřátelům, že je zavedou v zajetí do země daleké nebo blízké, ³⁷ obrátí-li se však v srdci svém v zemi, do které v zajetí odvedeni budou, budou-li činiti pokání, budou-li se modliti tobě v zemi zajetí svého řkouce: „Zhřešili jsme, nepravě jsme činili a nespravedlivě jsme se chovali,“ ³⁸ navrátí-li se k tobě celým srdcem svým a veškerou duší svou v zemi zajetí svého, do které zavedeni budou, a budou-li se klaněti tobě čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, (čelem) k městu, které jsi vyvolil, a (čelem) k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: ³⁹ ty slyš s nebe, to jest z pevného příbytku svého, prosby jejich, zjednej jim právo, odpusť lidu svému, ačkoli hříšnému.

⁴⁰ Ty jsi Bůh můj; buďtež (tedy), prosím, otevřeny oči tvé a uši tvé pozorujtež modlitbu, která je konána na tomto místě!

⁴¹ Nyní pak vstaň (a jdi) Hospodine Bože, na své místo klidu, ty i archa tvoje mocná;

kněží tvoji, Hospodine Bože, ať se oblekou v roucho blaha, a tvoji svatí nechať radují se ze štěstí;

⁴² Hospodine Bože, nezamítej svého pomazaného, pamatuj milostí Davidu, sluhovi svému (daných)!"

HLAVA. 7. – ¹ Když dokonala Šalomoun modlitby tyto, oheň sestoupil s nebe a strá-

V. ⁴¹. n. srv. s Ž 131, 8.–10.; Ž 88, 4. 2; Is 55, 3. Svým obsahem hodí se oba verše lépe ku přenosu archy (výše 5, 4. nn.).

vil celopaly i (jiné) oběti, a velebnost Hospodinova naplnila dům.² Kněží nemohli vejít do chrámu Hospodinova, ježto velebnost Hospodinova naplnila chrám Hospodinův.³ Když všichni synové Israelovi viděli, že sestupuje oheň a velebnost Hospodinova na dům, padše tváří k zemi na podlahu dlážděnou kamenem, klaněli se a chválili Hospodina, že je dobrý, že na věky (trvá) milosrdenství jeho.⁴ Podával pak král i veškeren lid oběti před Hospodinem.⁵ Šalomoun pobil na oběti dvacet dva tisíce býků a stodvacet tisíc beranů. Tak slavil posvěcení domu Božího král i všecek lid.

⁶ Kněží stáli na svých místech; taktéž i levité s Hospodinovými nástroji hudebními, kterých dal nadělati král David, aby chválili Hospodina, že na věky (trvá) milosrdenství jeho, a zpívali sami písně Davidovy; kněží troubili také na trouby naproti nim, an veškeren Israel stál.

⁷ Šalomoun posvětil i prostředek nádvoří před chrámem Hospodinovým, ježto tu obětoval celopaly a tuky obětí pokojných; oltář totiž měděný, který byl dal udělati, nemohl pojmuti celopalů, obětí suchých a tuků.

⁸ Šalomoun držel tehdy slavnost sedm dní, a veškeren Israel s ním, shromáždění velmi veliké odtud, kde se vchází do Ematu až ku Potoku egyptskému.⁹ Osmého pak dne konal schůzi, protože byl posvěcoval oltář sedm dní a slavnost světil [sedm dní].¹⁰ A dvacátého třetího dne měsíce sedmého propustil domů lid radující a veselící se z toho, co dobrého učinil Hospodin Davidovi, Šalomounovi a Israelovi, lidu svému.

¹¹ Když byl dokonal Šalomoun dům Hospodinův, dům královský a vše, co si byl umínil, že udělá v domě Hospodinově i v domě svém, když se mu šťastně povedlo,¹² ukázal se mu Hospodin v noci a řekl: „Slyšel jsem modlitbu tvou a vyvolil jsem si toto místo za dům oběti.“¹³ Zavru-li nebe, že nebude pršeti, pošlu-li kobylinky a přikáži, by pohubily zemi, nebo pošlu-li mor na lid svůj,¹⁴ avšak lid můj, který sluje podle jména mého, obrátí se, bude se modliti ke mně, hledati tváře mé, a kajícně-li odvrátí se od svých zlých cest: také já vyslyším je s nebe, milostiv budu hříchům jejich a dám zdraví zemi jejich.¹⁵ Oči mé tedy budou otevřeny, a uši mé pozorovati modlitbu toho, kdo bude modliti se na tomto místě;¹⁶ neboť vyvolil a posvětil jsem toto místo, by jméno mé bylo tam na věky, a oči mé i srdce mé by tu bylo po všechny dny.¹⁷ Ty pak budeš-li choditi přede mnou, jako chodil David, otec tvůj, budeš-li činiti vše, co jsem ti přikázal, a budeš-li ustanovení má a práva zachovávat:¹⁸ utvrdím trůn království tvého, jak jsem slíbil Davidovi, otci tvému řka: „Nebude se nedostávat muze z rodu tvého, který bude knížetem v Israeli.“¹⁹ Odvrátíte-li se však, opustíte práva má a přikazy, které jsem vydal vám, odejdete-li, byste sloužili bohům cizím a klaněli se jim:²⁰ vyplněním vás ze země své, kterou jsem dal vám; a dům tento, který jsem posvětil jménu svému, zavrhnou od sebe a vydám jej v příkladnou výstrahu všem národům.²¹ Dům tento stane se příslovným všem kolemjdoucím; žasnouce budou se tázati: „Proč tak učinil Hospodin zemi této a domu tomuto?“²² A bude (jim) odpověděno: „Protože opustili Hospodina, Boha otců svých, který je vyvedl z Egypta, že se chytili bohů cizích, klaněli se jim a ctili je: proto přišlo na ně všechno toto neštěstí.“

Hl. 7. V.⁴. n. = 3. Král 8, 62. n. – V.⁷. = 3. Král 8, 64.

K v.⁸. –¹⁰. srv. 3. Král 8, 65. n.

V.¹². K 12. –22. srv. 3. Král 9, 2. – 9.

Výčet některých podniků Šalomounových. (8, 1.–18.)

HLAVA 8. – ¹ Po dvaceti letech, když byl vystavěl Šalomoun dům Hospodinův a dům svůj, ² opevnil města, která byl vrátil Hiram Šalomounovi, a usadil tam syny Israelovy. ³ Táhl také do Emat-Suby a dobyl ji. ⁴ Na poušti vystavěl Palmyru a jiné pevnosti vystavěl v Ematsku. ⁵ Dále vystavěl Bethoron hořejší i Bethoron dolejší v města hrazená zdi. mající brány, závory a zámky; ⁶ také Balaat, všechny pevnosti, které patřily Šalomounovi, všechna města vozů, města jízdy; zkrátka vše, cokoli chtěl Šalomoun a si umínil, vystavěl v Jerusalemě, na Libanu a po veškeré zemi svého vladářství.

⁷ Z veškerého lidu, který zbýval z Hefanů, Amorrhejských, Ferezanů. Hevanů a Je-
bušanů, kteří nebyli z rodu Israelova, ⁸ z jejich synů, to jest z potomků (jejich), kterých nepobili synové Israelovi, učinil Šalomoun poddané robotníky až do dneška. ⁹ Ze synů však Israelových nepodrobil (nikoho) robotě při pracích královských, ale ti byli bojovníky, hodnostáři, úředníky a veliteli nad vozy, jakož i nad jezdci jeho. ¹⁰ Všech velitelů vojska krále Šalomouna bylo dvě stě padesát; ti cvičili vojáky.

¹¹ Dceru pak faraonovu přestěhoval z města Davidova do domu, který jí byl vystavěl. [Řekl totiž král: „Nebude bydliti manželka má v domě Davida, krále israelského, ježto je posvěcen; neboť vešla do něho archa Hospodinova.“]

¹² Tehdy obětoval Šalomoun celopaly Hospodinu na Hospodinově oltáři, který byl postavil před síní, ¹³ by obětováno bylo na něm podle příkazů Mojžíšova každý den, ve dny sobotní, na nov měsíce, a na slavnosti třikrát do roka, totiž na slavnost přespícní, na slavnost týdnů a na slavnost stánků.

¹⁴ Ustanovil také podle nařízení Davida, otce svého, třídy kněžské ku příslušné službě; dále levity ku příslušným úkonům, by vzdávali chválu a přísluhovali při kněžích podle řádu toho onoho dne, také vrátné podle jejich oddílů u každé brány; tak totiž byl přikázal David, muž Boží. ¹⁵ Nepřestoupili nic z rozkazů královských ani kněží ani levité při všech věcech, které byl přikázal, ani při strážích pokladů. ¹⁶ Všecky náklady měl Šalomoun přichystané ode dne, kdy položil základy k domu Hospodinovu až do

Ke hl. 8. srv. 3. Král 9, 10. –28.

V. ⁴. Místo „pevnosti“ hebr.: „města zásobná“. – „Palmyra“ (hebr. *Tadmór*) bývala zpravidla ztotožňována se slavným městem z dob pozdějších, vzdáleným od Damašku 260 km severovýchodně. Viz však proti tomu k 3. Král 9, 18. Poznámka o Tadmóru ruší zřejmě souvislost vypravování v Par. Jak z 3. Král 9, 15.–18. patrně, byla zpráva o stavbách Šalomounových původně zeměpisně spořádána, skladatel Par však pojal ji do svého díla z pramene toliko *neúplně*. Pozdější spisovatelé nevědouce, kde bylo město *Támár*, jmenované 3. Král 9, 15.–18. a spolu dříve se, že mezi městy Šalomounovými není slavné za jejich dob (od II. století před Kr.) město syrské *Tadmór*, opravili 3. Král 9, 18. „*Támár*“v „*Tadmór*“a poznámku o tom, že dobyl Šalomoun Tadmoru vnesli také sem do 2. Par 8, 4. (Nagl).

V. ⁶. srv. s 3. Král 9, 18. – Místo „pevnosti“ čti: „města zásobná“ jako výše.

V. ⁷. n. srv. s 3. Král 9, 20. n. – „až do dneška“ není řečeno se stanoviska skladatele Par, za jehožto časů již potomci kanaanských pohanů Israelitům nerobotovali, ale se stanoviska staršího pramene, který pojal skladatel Par do svého díla; za dob spisovatele pramene jmenování pohané ještě robotovali Israelitům.

V. ¹⁰. přelož souhlasně s 3. Král 9, 23: „*Úředníků, ustanovených nad pracemi Šalomounovými, bylo dvě stě padesát; ti dožírali na lid (pracující).*“

V. ¹⁴. n. srv. s 5, 11; 1. Par hl. 24.–26; 9, 17.–23. – Čestný název „*muž Boží*“srv. s Esdr 12, 24. 36; Dt 33, 1; 2. Par 11, 2. – Podle hebr. neuchylovaly se předpisy *Šalomounovy* o kněžích, levitech a pokladech posvátných od předpisů *Davidových*.

V. ¹⁶. přelož: „*Tak bylo dokonáno celé dílo Šalomounovo, ode dne základu až bylo dokončeno; hotov je dům Jahvův.*“ Je to závěrek zprávy o stavbě chrámu.

dne, kdy jej dokonal.

¹⁷ Tehdy odjel Šalomoun do Asiongaberu a do Ailatu na břehu moře Rudého v Edomsku. ¹⁸ Poslal pak mu Hiram po služebnících svých lodi a plavce, dovedné námořníky, i plavili se se služebníky Šalomounovými do Ofiru, přinesli odtud čtyřstapadesát hřiven zlata a odevzdali je králi Šalomounovi.

Příchod královny sabské. (9, 1.–12.)

HLAVA 9. – ¹ Ba i královna ze Saby, když uslyšela pověst o Šalomounovi, přijela do Jerusalema, aby ho zkusila hádankami, s velikým bohatstvím, i s velbloudy, kteří nesli vonidla, velmi mnoho zlata a drahokamy. Když přišla k Šalomounovi, pověděla mu vše, co měla v srdci. ² I vyložil jí Šalomoun vše, co mu byla podala; nebylo nic, co by jí byl nevyložil.

³ Když užířela moudrost Šalomounovu, dům, který byl vystavěl, ⁴ pokrmy stolu jeho, jak (tu) sedí dvořané jeho, jak sluhové jemu přisluhují, jejich roucha, dále číšníky a šaty jejich, i oběti, které podával v domě Hospodinově, velikým úžasem byla bez sebe. ⁵ I řekla králi: „Správná je řeč, kterou jsem slyšela v zemi své o zámožnosti tvé a moudrosti tvé. ⁶ Nevěřila jsem vypravujícím, až jsem sama přišla, užířela očima svýma a přesvědčila se, že sotva polovici o moudrosti tvé pověděli mi; převýšil jsi pověst [výkony svými]. ⁷ Blahoslavení lidé tvoji, blahoslavení služebníci tvoji, kteří stojí před tebou ustavičně a slyší moudrost tvou. ⁸ Budiž požehnán Hospodin, Bůh tvůj, kterému se zalíbilo ustanovit tebe na svém trůně králem Hospodina, Boha tvého. Miluje totiž Bůh Israele a chce zachovati jej na věky; protož učinil tebe nad ním králem, abys vykonával právo a spravedlnost.“

⁹ Dala pak králi stovacet hřiven zlata, vonidel velmi mnoho, jakož i kamení drahého; nebylo tolik vonidel jako bylo těch, které darovala královna ze Saby králi Šalomounovi.

¹⁰ Také však služebníci Hiramovi se služebníky Šalomounovými přivezli zlata z Ofiru, jakož i dřeva tyinového a kamení drahého; ¹¹ z toho dřeva, to jest tyinového dal nadělati král schodů v domě Hospodinově i v paláci královském, jakož i citar a harf zpěvákům; nikdy nebylo vidáno dřevo takové v Judsku.

¹² A král Šalomoun dal královně ze Saby všechny věci, které si přála a kterých požádala, mnohem více, nežli byla k němu přinesla. Ona pak odjela zpět do země své se služebníky svými.

Bohatství a nádhera Šalomounova. (9, 13.–31.)

¹³ Váha zlata, které bylo přineseno Šalomounovi jeden rok, byla šest set šedesát šest hřiven zlata ¹⁴ kromě toho množství, které přinášivali poslové rozličných národů a kupci, jakož i všichni králové arabští a místodržící krajů, kteří přiváželi zlato a stříbro Šalomounovi.

¹⁵ A dal udělati král Šalomoun dvě stě štítů zlatých tak, že na jeden štít bylo úhrnem šest set zlatých (lotů) vynaloženo; ¹⁶ také tři sta puklírů zlatých ze tří min zlata, jimiž přikryt byl každý (ten) puklír; a uložil je král ve zbrojnici, která byla vysázena hájem.

¹⁷ Dále dal udělati král veliký trůn z kostí slonových a obložil jej zlatem nejčistším.

¹⁸ Taká šest stupňů, po kterých se vystupovalo na trůn. podnož zlatou, a opěradla dvě s obou stran, dva lvy, kteří stáli vedle opěradel, a ¹⁹ jiných dvanácte lvíčků, stojících na

šesti stupních po obou stranách; nebylo takového trůnu v žádném království.

²⁰ Také všechny nádoby královského stolu byly zlaté, a náčiní v domě „háje liban-ského“ ze zlata nejčistšího; nebo stříbro tehdy za nic nepovažovali. ²¹ Lodi královské totiž chodily do Tarsise se služebníky, Hiramovými jednou ve třech letech, a přinášely odtud zlato, stříbro, kosti slonové, opice a pávy.

²² Tak vyvýšen byl Šalomoun nade všechny krále země bohatstvím a moudrostí. ²³ Všichni králové země žádali viděti tvář Šalomounovu, by slyšeli moudrost, kterou byl dal Bůh do mysli jeho; ²⁴ a přinášeli mu darem nářadí stříbrné i zlaté, roucha, zbraně, vonidla, koně a mezky každý rok.

²⁵ Šalomoun měl také čtyřicet tisíc koní ve stájích, vozů pak a jezdců dvanáct tisíc; a rozsádl je po městech vozů a v Jerusalemě, kde byl král.

²⁶ A provozoval moc nade všemi králi od řeky Eufratu až k zemi filistínské, a až ke hranicím Egypta.

²⁷ Způsobil, že byla tak veliká hojnost stříbra v Jerusalemě jako je kamení; a dřeva cedrového tak veliké množství, jako je planého fíkoví, které roste na poli.

²⁸ Koně mu přiváděli z Egypta a ze všech krajin.

²⁹ Ostatní děje Šalomounovy, první i poslední, zapsány jsou v Letopisech Natana proroka, v Knihách Ahjáše Silana a ve Vidění vidce Adda proti Jeroboamovi, synu Nabatovu. ³⁰ Šalomoun kraloval v Jerusalemě nad veškerým Israelem čtyřicet let. ³¹ Když usnul s otci svými, pochovali jej v městě Davidově; a stal se králem Roboam, syn jeho, místo něho.

Proč byla říše Šalomounova rozdvojena. (10, 1.–11, 4.)

HLAVA 10. – ¹ Roboam přišel do Sichemu; tam totiž byl se sešel veškeren Israel, aby ho ustanovil králem.

² Když to uslyšel Jeroboam, syn Nabatův, který byl v Egyptě – byltě tam utekl před Šalomounem – ihned se vrátil.

³ [I povolali ho a přišel s veškerým Israelem] a mluvili Roboamovi takto: ⁴ „Otec tvůj přetěžkým jhem obtížil nás; ty lehčejší věci rozkazuj nežli otec tvůj, který na nás vložil poddanství těžké, a maličko slev z břemene, bychom ti mohli býti poddáni!“ ⁵ On řekl: „Po třech dnech vraťte se ke mně!“

Když lid odešel, ⁶ radil se se staršími, kteří sloužili Šalomounovi, otci jeho, když ještě živ byl, řka: „Kterak mi radíte, bych odpověděl lidu?“ ⁷ Oni mu řekli: „Zalíbíš-li se lidu tomuto, uchlácholíš-li je slovy milostivými, budou ti poddáni vždycky.“ ⁸ On však opustil radu starců, a počal se raditi s mladými, kteří s ním vychováni a (nyní) v jeho družině byli. ⁹ „Co se vám zdá?“ – řekl jim. – „Jakou mám dát odpověď lidu tomuto, který mi řekl: „Polehči nám jho, které vložil otec tvůj na nás?““ ¹⁰ Oni odpověděli jako mladí a vychovaní s ním v rozkolech: „Takto mluv k lidu, který ti řekl: „Otec tvůj ztížil jho naše, ty polehči nám,“ takto mu odpověz: „Můj malík je tlustší nežli bedra otce mého.“ ¹¹ Otec můj vložil na vás jho těžké, já však břemene přiložím, (že bude) těžší; otec můj mrskal vás bičiky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými.“

V. ²⁵. srv. s 1, 14; 3. Král 4, 26; 10, 26. – Číslice 40.000 přepsána sem z 3. Král 4, 26. místo původní 1400. Hebr. počítá zde 4.000.

V. ²⁸. Šalomoun kraloval od r. 972 do 932.

HL. 10. V. ¹.–¹⁹. srv. s 3. Král 12, 1.–19.

V. ². „to“, že Šalomoun zemřel. Srv. výše. 9, 31; 3. Král 12, 2.

¹² Když tedy přišel veškeren lid k Roboamovi dne třetího, jak jim byl rozkázal, ¹³ odpověděl král tvrdě nedbav rady starších a ¹⁴ mluvil podle vůle mladých: „Otec můj těžké jho na vás vložil, já však přiložím (že bude) těžší; otec můj mrskal vás bičiky, ale já mrskati vás budu biči uzlovatými!“ ¹⁵ Nepovolil, tedy prosbám lidu; neboť byla to vůle Boží, aby se splnila řeč jeho, kterou byl mluvil skrze Ahjáše Silana k Jeroboamovi, synu Nabatovu.

¹⁸ Veškeren lid, když mu král tak tvrdě mluvil, řekl mu toto:

„Nemáme my dílu v Davidovi,
ani podílu v synu Isajově.
Vrať se do svého domova, Israeli!
Ty pak pasiž svůj dům, Davide!“

Odešel tedy Israel domů.

¹⁷ Ale nad syny Israelovými, kteří bydlili v městech judských kraloval Roboam.

¹⁸ Král Roboam poslal (sice) Adurama, který byl nad robotami, ale synové Israelovi ho k smrti uházeli kamením; král Roboam tedy spěšně sedl na vůz a ujel do Jerusalema.

¹⁹ Tak odpadl Israel od domu Davidova až do tohoto dne.

HLAVA 11. – ¹ Když přijel Roboam do Jerusalema, svolal všecek dům Judův [a Benjaminův] stoosmdesáté tisíc výborných bojovníků, aby bojoval proti Israelovi a získal zase království své. ² Avšak Hospodin oslovil Semejáše, muže Božího a řekl: ³ „Mluv k Roboamovi, synu Šalomounovu, králi judskému a ke všemu Israelovi, který je v Judsku [a v Benjaminsku] (takto): ⁴ Toto praví Hospodin: Netáhněte a nebojujte proti bratrům svým; vrať se každý domů, neboť mou vůlí dalo se to.“ Když uslyšeli řeč Hospodinovu, vrátili se a netáhli proti Jeroboamovi.

Kterak Roboam vládl. (11, 5–12, 16.)

⁵ Roboam sídlil v Jerusalemě, a opevnil města v Judsku. ⁶ Opevnil Betlem, Etam a Tekue; ⁷ Betsur, Socho a Odollam; ⁸ Get, Maresu a Zif; ⁹ Aduram, Lachis a Azeku; ¹⁰ Sarau, Ajalon a Hebron; ta (města) byla v území Judově. ¹¹ Ohradil je zdmi, ustanovil v nich velitele a (postavil) skladiště na potraviny, olej a víno. ¹² V každém městě dal udělati [zborojnici na] štíty a kopí. Opevnil je s veškerou péčí. Panoval tedy naci Judou [a Benjaminem].

¹³ Kněží a levité, kteří byli ve všem Israeli, přišli k němu ze všech sídel svých ¹⁴ opustivše pastviska a majetek svůj; odebrali se do Judska a do Jerusalema, ježto je zavrhl Jeroboam a synové jeho, že kněžství Hospodinova nesměli vykonávat. – ¹⁵ Ustanovil si totiž kněze výšin a dáblův a telat, kterých byl dal nadělati. – ¹⁶ Též i ze všech kmenů Israelových, kteří se srdcem oddaným hledali Hospodina, Boha Israelova, přišli do Jerusalema, by podávali oběti své před Hospodinem, Bohem otců svých. ¹⁷ A tak posilovali království judské a zesilovali Roboama, syna Šalomounova tři roky; chodili totiž po cestách Davidových a Šalomounových toliko tři roky.

¹⁸ Roboam pojal za manželku Mahalatu, dceru Jerimota, syna Davidova, a Abihaji-

V. ¹⁹ „až do dnešního dne“, t. j. do času, kdy. psal spisovatel původního *pramene*, (nikoli však do doby, kdy žil skladatel Par).

HL. 11. – V. ¹–⁴. srv. s 3. Král 12, 21,–24.

ly, dcery Eliaba, syna Isajova,¹⁹ a ta mu porodila syny: Jehusa, Somorjáše a Zooma.²⁰ Poté vzal si také Maachu, dceru Absalomovu, která mu porodila Abjáše, Etaje, Zizu a Salomitu.²¹ Roboam miloval Maachu, dceru Absalomovu nade všechny jiné manželky své a ženiny – byl totiž pojal manželky osmnáct a ženin šedesát a zplodil dvacet osm synů a šedesáte dcer –²² i ustanovil hlavou Abjáše, syna Maašina, vůdcem nade všemi bratry jeho, ježto zamýšlel jej ustanoviti králem; ²³ byltě moudřejší a statnější nežli všichni synové jeho, ustanovení po všech krajích Judových a Benjaminových, ve všech městech hrazených, kterým dal hojně potravu a vyžádal mnoho žen.

HLAVA 12. – ¹ Když utvrzeno bylo království Roboamovo a posílněno, opustil zákon Hospodinův a veškeren Israel s ním.

² Avšak léta pátého království Roboamova přitáhl Sesak, král egyptský k Jerusalemu – že byli zhřešili proti Hospodinu – ³ s tisícem dvěma sty vozů a se šedesáti tisíci jezdců; branného lidu, který přitáhl s ním z Egypta, to jest Lybijských, Jamníků a Etiopských nebylo počtu. ⁴ Dobýv měst hrazených v Judsku přitáhl až k Jerusalemu.

⁵ I přišel Semejáš prorok k Roboamovi a ke knížatům judským, kteří se byli shromáždili do Jerusalema utekše před Sesakem a řekl jim: „Toto praví Hospodin: Vy jste zanechali mne, proto já zanechám vás moci Sesakově.“ ⁶ Knižata Israelova i král poníživše se řekli: „Spravedlivý je Hospodin!“ ⁷ Když viděl Hospodin, že se ponížili, oslovil Hospodin Semejáš takto: „Protože se ponížili, nezahladím jich, ale brzy jim pomohu; nevyleje se tedy hněv můj na Jerusalema skrze Sesaka.“ ⁸ Avšak sloužiti jemu budou, aby poznali rozdíl mezi službou mou a službou království země.“

⁹ Odrhl tedy Sesak, král egyptský, od Jerusalema, pobrav poklady domu Hospodina a domu královského. Všecko vzal s sebou, i štíty zlaté, kterých dal kdysi nadělati Šalomoun; ¹⁰ místo nich dal nadělati král (štíty) měděných, a dal je velitelům štítonošů, kteří střežili vchod do paláce; ¹¹ když chodíval král do domu Hospodina, přicházeli štítonoši a brali je a (pak) zase odnášeli je do zbrojnice své.

¹² Že se tedy ponížil, odvrátil se od něho hněv Hospodinův, a nebyli docela zahlazeni; i v Judsku totiž bylo shledáno leccos dobrého. ¹³ Tak zmohl se král Roboam v Jerusalemě a kraloval (dále). Čtyřicet jeden rok mu byl, když počal kralovati, a sedmácte roků panoval v Jerusalemě, v městě, které vyvolil Hospodin ze všech kmenů Israelových, aby tam pevně ubytoval jméno své. A jméno matky jeho: Naama, Ammanka. ¹⁴ Činil zlé, ježto nepomýšlel na to, by hledal Hospodina.

¹⁵ Dějiny Roboamovy, první i poslední, zapsány jsou v knihách Semejáša proroka a vidce Adda; [jsou pečlivě popsány.] Roboam a Jeroboam bojovali proti sobě po všechny dny. ¹⁶ Když usnul Roboam s otci svými, pochován byl v městě Davidově. A stal se králem Abjáš, syn jeho místo něho.

Abjáš, druhý nástupce Šalomounův. (13, 1.–14, 1.)

HLAVA 13. – ¹ Roku osmnáctého vlády Jeroboamovy stal se Abjáš králem nad Judou. ² Tři léta kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Maacha, dcera Urielova z Gabay.

I vznikla válka mezi Abjášem a Jeroboamem. ³ Abjáš počal bojovati maje udatných, výborných bojovníků čtyřikrát sto tisíc; Jeroboam sešikoval proti němu do boje osm-

HI. 12. K v. ².–¹². srv. 3. Král 14, 25.–28. –V. ³.–⁸. nemá 3, Král 14.

HI. 13. –V. ¹. n. srv. s 3. Král 15, 1. n. 7b.

krát sto tisíc mužů vojska, kteří byli také výborní a udatní junáci.

⁴ Abjáš postavil se na hoře Semeron, která byla v Efraimsku, a pravil: „Slyš, Jeroboame i veškeren Israeli! ⁵ Zdali nevíte, že Hospodin, Bůh Israelův, dal království Davidovi nad Israelem na věky, jemu i synům jeho solnou smlouvou? ⁶ Avšak Jeroboam, syn Nabatův, služebník Šalomouna, syna Davidova povstal a vzburil se proti pánu svému. ⁷ I přidali se k němu lidé ničemní, pekelníci, zmožli se proti Roboamovi, synu Šalomounovu, ježto Roboam jsa neohrabaný a srdce bázlivého, nemohl jim odolati. ⁸ Nyní tedy vy míníte, že můžete odolati království Hospodinovu, kterým vládne skrže syny Davidovy, ježto máte lidu veliké množství a zlatá telata, která vám udělal Jeroboam za bohy. ⁹ Vyvrhše kněze Hospodinovy, syny Áronovy a levity, nadělali jste si kněží jako všichni národové země; kdokoli přijde s býkem a sedmi berany, aby se dal vysvětit, stává se knězem nebohů. ¹⁰ Náš Bůh je však Hospodin, kterého neopouštíme, kněžský úřad zastávají Hospodinu synové Áronovi a levité jsou ve službě své: ¹¹ celopaly obětují Hospodinu každý den ráno i večer a kadidlo z vonidel podle příkazu zákona připravené; chleby bývají předkládány na stole nejčistším; u nás je také svícen zlatý s příslušnými lampami, aby byly rozsvěcovány vždycky k večeru. My totiž šetříme příkazy Hospodina, Boha svého, kterého jste vy opustili. ¹² V našem tedy vojsku je Bůh vůdcem (naším), a kněží jeho, kteří troubí na trouby znějící proti vám. Synové Israelovi, nebojujte proti Hospodinu, Bohu otců svých, nebo nic vám to neprospěje. "

¹³ Mezi tím co takto mluvil, Jeroboam vzadu strojil úklady; stál (sice) před nepřítelem, ale (zatím) Judu nepozorovaně svým vojskem obchvacoval. ¹⁴ Když pak se ohlédlí Judovci, viděli, že jim boj nastává zpředu i zezadu. Volali tedy k Hospodinu a kněží počali troubiti na trouby. ¹⁵ Všichni muži judští dali se do křiku. Když tak křičeli, hle, přestrašil Bůh Jeroboama i veškerého Israele, který stál proti Abjášovi a lidu judskému. ¹⁶ Dali se tedy na útěk synové Israelovi před Judou a Bůh dal je v ruku jejich. ¹⁷ Tak porazil je Abjáš a lid jeho ranou velikou; padlo z Israele pětkrát sto tisíc zbitých mužů statečných. ¹⁸ Tehdy sníženi byli synové Israelovi, avšak Judovci zmožli se přenáramně, protože doufali v Hospodina, Boha otců svých.

¹⁹ Abjáš pronásledoval pak Jeroboama utíkajícího a vzal mu města: Betel s příslušnými vesnicemi, Jesanu s příslušnými vesnicemi a Efron s příslušnými vesnicemi. ²⁰ Nemohl již vzdorovati Jeroboam za dnů Abjášových. A rasil jej Hospodin, že zemřel.

²¹ Ale Abjáš upevnil své království; a pojav čtrnáct manželek zplodil dvacet dva syny a šestnácte dcer.

²² Ostatní děje Abjášovy, jeho cesty a skutky sepsány jsou velmi pečlivě v knize Adada proroka.

HLAVA 14. – ¹ Když usnul Abjáš s otcí svými, pochovali ho v městě Davidově, a stal se králem Asa, syn jeho, místo něho.

Asa, třetí nástupce Šalomounův. (14, 1b.–16, 14.)

Za jeho dnů byla země v pokoji deset roků.

² Asa činil, co bylo dobré a libé před Bohem jeho, pobořil oltáře cizího náboženství i výšiny, ³ ztroskotat modly, posekal háje, ⁴ přikázal lidu judskému, by hledali Hospodina, Boha otců svých, plnili zákon a všechny příkazy ⁵ a odstranil ze všech měst judských

V. ²². srv. s 3. Král 15, 7a. – O Addovi srv. výše 12, 15.

HL. 14. V. ¹a. = 3. Král 15, 8. – K vv. nn. srv. 3. Král 15, 9.–24.

oltáře i svatyně modlářské. Kraloval v pokoji.

⁶ Vystavěl také pevnosti v Judsku. Měl totiž pokoj a žádné války za času jeho nepovstaly, ježto Hospodin dal pokoj; ⁷ řekl tedy lidu judskému: „Vystavme ta města, ohradme je zdmi, a opevněme věžemi, branami a závorami, dokud má všechno pokoj před válkou; protože totiž hledali jsme Hospodina, Boha otců svých, dal nám pokoj vůkol.“ Stavěli tedy a nebylo žádné překážky ve stavbě.

⁸ Měl pak Asa ve vojstě svém těch, kteří nosili štíty a kopí z kmene Judova třikrát sto tisíc a z kmene Benjaminova štítonošů a střelců dvě stě osmdesát tisíc, vesměs to mužů statečných.

⁹ I vytáhl proti nim Etiop Zara s vojskem svým, desetkrát sto tisíci (mužů) a se třemi sty vozů; přitáhl až k Mareše. ¹⁰ Vytáhl též Asa proti němu a sešikoval vojsko k boji v údolí Sefata, které jest u Maresy. ¹¹ I volal k Hospodinu Bohu řka: „Hospodine, u tebe není žádného rozdílu pomoci malým či velikým počtem bojovníků. Pomož nám, Hospodine, Bože náš; nebo v tobě a ve jménu tvém naději majíce přišli jsme proti tomuto množství. Hospodine, ty jsi Bůh náš, ať nenabude vrchu proti tobě člověk!“ ¹² Nahnal tedy strachu Hospodin Etiopům před Asou a Judou, že utekli Etiopové. ¹³ Asa a lid, který byl s ním, pronásledovali je až do Gerary; i padli Etiopové (téměř) až do posledního, neboť potření byli od Hospodina je bijícího a vojska jeho bojujícího. A nabrali (Judovci) kořisti mnoho, ¹⁴ ježto dobyli všech měst vůkol Gerary; připadl totiž strach náramně veliký na všechny. Vyplenili tedy ta města a mnoho kořisti odnesli. ¹⁵ Též i ohrady ovčí pobořivše vzali dobytka nesčíslné množství i velbloudů a vrátili se do Jerusalema.

HLAVA 15. – ¹ Tu Azarjáš, syn Odedův, když do něho vešel duch Boží, ² vyšel vstříc Asovi a řekl mu: „Slyšte mne, Aso i veškeren lid judský a benjaminský! Hospodin byl s vámi, protože vy jste byli s ním. Budete-li ho hledati, najdete ho; pakli jej opustíte, opustí i vás.“ ³ Pomine však mnoho dní v Israeli bez Boha pravého, bez kněze-učitele, a bez zákona.

⁴ Ale navrátí-li se v úzkosti své k Hospodinu, Bohu Israelovu, a budou-li ho hledati, naleznou ho. ⁵ Tehdy nebude pokoje míti vycházející ani vcházející, ale hrůza bude odevšad mezi všemi obyvateli země; ⁶ neboť bojovati bude národ proti národu a město proti městu, ježto Hospodin zkormoutí je všelikou úzkostí. ⁷ Vy však buďte zmužilí! Nechať nechabnou ruce vaše; vždyť se dostane mzdy práci vaší.“

⁸ Když to Asa uslyšel, slova totiž proroctví Azarjáše, syna Odedova, proroka, vzmužil se a vyplenil modly z veškerého Judska, Benjaminska i z měst, kterých byl dobyl na horách efraimských, a posvětil oltář Hospodinův, který byl před síní Hospodinovou. ⁹ A shromáždil veškeren lid judsky a benjaminský a s nimi přistěhovalce z Efraima, Manassa, jakož i Simeona; mnozí totiž z Israele byli utekli k němu, když viděli, že Hos-

V. ⁸.-¹⁵. nemá 3. Král.

V. ⁹. *Zara*, hebr. *Zerach*, nejspíše *Osorkon 1.* (924–895), druhý král 22. dynastie (bubastiské), nástupce Sesaka, o kterém výše 12, 2. – *Etiop* = *Kušan* (hebr.). Srv. níže v. 12. – „desetkrát stotisíc“ = *velmi mnoho*.

Hl. 15. V. ³. Místo „pomine“ hebr. „*pominulo*“. Myslí na dobu soudců. Srv. Sdc 2, 10. nn.; 6, 8.–10; 10, 6.–14. Podle toho důsledně ve v. n. „*ale navrátil se*“ a „*ježto ho hledali, dal se jim nalézt*...“

V. ⁵. n. Podle hebr.: „*V takových dobách nebývá pokoje . . . ale veliké hrůzy lpí na veškerém obyvatelstvu . . . národ naráží na národ a město na město, neboť Bůh děsí je*“ všelikou bédou.“ Srv. Lv 26, 14. nn.; Dt 28, 15. nn. – Slova prorokova vyplnila se podle 16, 7. nn.

podin, Bůh jeho je s ním.¹⁰ Když tedy přišli do Jerusalema, měsíce třetího léta patnáctého kralování Asova,¹¹ obětovali Hospodinu ten den z kořisti, kterou byli přivedli, býků sedm set a beranů sedm tisíc.¹² I vešel (Israel) [podle obyčeje] v pevnou smlouvu, že hledati budou Hospodina, Boha otců svých celým srdcem svým a celou duší svou.¹³ A dodal: „Nebude-li kdo hledati Hospodina, Boha Israelova, budiž popraven, malý i velký, muž i žena.“¹⁴ Přísáhli tedy Hospodinovi hlasem velikým, s jásotem, za zvuků trouby a znění rohů,¹⁵ zaklínajíce se všichni, kteří byli v Judsku; neboť celým srdcem svým přísahali a celou vůlí hledali a našli ho; proto dal jim Hospodin pokoj vůkol.¹⁶ Ano i Maachu, matku krále Asy sesadil s královské důstojnosti, protože dala udělati v háji modlu Priapovu; tu všecku ztroskotal, na padrů rozdrolil a spálil v údolí Kedron.¹⁷ Výšiny však – zůstaly (sice) v Israelu, ale srdce Asovo bylo dokonale oddáno (Hospodinu) po všechny dny jeho.¹⁸ Také ty věci, které byl slibem zasvětil otec jeho i on, dal vnést do domu Hospodinova, stříbro, zlato a všelijaké náčiní.

¹⁹ Války nebylo až do třicátého pátého roku kralování Asova.

HLAVA 16. – ¹ Avšak léta třicátého šestého kralování jeho vytáhl Baasa, král israelský proti Judovi a zdí ohrazoval Ramu, by žádný nemohl bezpečně z království Asova vyjít ani vjíti (do něho).² Vzal tedy Asa stříbro a zlato z pokladů domu Hospodinova, jakož i z pokladů královských, poslal (je) Benadadovi, králi syrskému, který sídlil v Damašku, a vzkázal mu: ³ „Smlouva je mezi mnou a tebou; vždyť i otec můj a otec tvůj měli smlouvu; proto posílám ti stříbro a zlato, abys zrušil smlouvu, kterou máš s Baasou, králem israelským a přiměl ho, aby odtrhl ode mne.“⁴ Benadad vyslechnuv to poslal velitele vojsk svých proti městům israelským, a ti dobyli Ahionu, Danu, Abelmaimu a všech měst hrazených v Neftali.⁵ Když to uslyšel Baasa, přestal opevňovati Ramu; zanechal díla svého.⁶ Král Asa pak, vzav veškeren lid judský, pobral kámen z Ramy a dřevo, které byl připravil Baasa na stavbu, a dal jím opevniti Gabau a Masfu.

⁷ Tehdy přišel prorok Hanani k Asovi, králi judskému, a řekl mu: „Že jsi skládal naději v krále syrského a ne v Hospodina, Boha svého, proto uniklo vojsko krále syrského ruce tvé.“⁸ Zda Etiopů a Libijských mnohem více nebylo vozy, jezdci a nesčíslným množstvím pěších? A (přece) vydal je Hospodin v ruku tvou, ježto jsi v něho důvěřoval!⁹ Oči totiž Hospodinovy pozorují všecku zemi, aby dodávaly síly těm, kteří celým srdcem důvěru skládají v něho. Učinil jsi tedy pošetile; a proto od nynějška povstávají budou války proti tobě.“¹⁰ Asa rozhněvav se na vidce rozkázal ho dáti do vazby; bylť se rozhněval velmi pro tu věc; také mnoho z lidu dal zbíti tehdy.

¹¹ Děje Asovy, první i poslední, sepsány jsou v Knize králů judských a israelských.

¹² Roku třicátého devátého kralování svého roznemohl se Asa na nohy přetěžkou nemocí; avšak ani v nemoci své nehledal Hospodina, ale více doufal v umění lékařů.

¹³ Když usnul s otcí svými, – umřel roku čtyřicátého prvního kralování svého – pochovali ho v hrobě jeho, který byl dal si vykopati v městě Davidově; ¹⁴ položili ho na jeho lůžko, které bylo plno vonidel a nejjemnějších mastí, složených mastičkářským

K v. ¹⁶–¹⁸. srv. 3. Král 15, 13.–15.

V. ¹⁹. „Třicátého pátého“ porušeno, neboť podle 3. Král 16, 8. *zemřel* Baasa již ve 26. roce vlády Asovy! Čti proto: „sedmnáctého“, t. j. 899/898 před Kr.

Hl. 16. V. ¹–⁶. srv. s 3. Král 15, 17.–22. – Souhlasně s 15, 19. místo: „třicátého šestého“ čti: „osmnáctého“, t. j. r. 898/897 před Kr. – *Benhadad I.* panoval 900–875. – Místo „Abelmaim“ čti s 3. Král 15, 20: „Abel-Beth-Maacha.“

K v. ¹¹–¹⁴. srv. 3. Král 15, 10. 23 a.

uměním, a pálili (kadidlo) nad ním s velikou okázalostí.

Josafatova zbožnost a velikost. (17, 1.–19.)

HLAVA 17. – ¹ Místo něho stal se králem Josafat, syn jeho; ten upevnil svou moc proti Israelovi. ² Osadil četami vojska všechna města judska, která byla hrazena zdmi; posádky rozsadil po Judsku a po městech efraimských, kterých byl dobyl Asa, otec jeho.

³ Hospodin byl s Josafatem, protože chodil po prvních cestách Davida, otce svého, a nedoufal v Baaly, ⁴ ale v Boha otce svého; chodil v jeho příkazech a ne podle hříchů lidu israelského. ⁵ Proto upevnil Hospodin království v ruce jeho, a dával veškeren Juda dary Josafatovi; i měl bohatství nesčíslné a slávu velikou. ⁶ Když pak nabylo srdce jeho odvahy pro cesty Hospodinovy, odstranil také výšiny a háje z Judska.

⁷ Třetího léta království svého poslal ze svých knížat Benhaila, Obdiáše, Zacharjáše, Natanaela a Micheáše, by učili v městech judských; ⁸ a s nimi levity Semejáše, Natanjáše, Zabadjáše, Asaela, Semiramota, Jonatana, Adonjáše, Tobjáše a Tobadonjáše, levity a s nimi kněze Elisamu a Jorana. ⁹ Ti tedy učili lid v Judsku majíce s sebou zákoník Hospodinův; chodíce vůkol po všech městech judských učili lid.

¹⁰ Proto nastal strach z Hospodina po všech královstvích zemí, které byly kolem Judska, že se neopovážili bojovati proti Josafatovi. ¹¹ Ano i Filišťané přinášeli Josafatovi dary a v poplatek stříbro; Arabové pak přiháněli mu dobytek, sedm tisíc sedm set beranů a tolikéž kozlů.

¹² Tak prospíval Josafat, až náramně vysoko vzrostl; vystavěl také v Judsku budovy na způsob věží, jakož i města hrazená. ¹³ Mnoho zboží připravil v městech judských a měl bojovníky silné v Jerusalemě.

¹⁴ A tento je počet jejich podle domovských rodů (jich) všech: Z Judy velitelé vojska:

Ednas vůdce, a s ním velmi statečných mužů třikrát sto tisíc;

¹⁵ po něm velitel Johanan, a s ním dvě stě osmdesát tisíc;

¹⁶ po něm Amasjáš, syn Zechriův, který se zasvětil Hospodinu, a s ním dvakrát sto tisíc mužů statečných.

¹⁷ Po něm byl hrdinný válečník Eliada, a s ním lidu branného, lučištníků a štítonošů dvakrát sto tisíc;

¹⁸ po něm byl Jozabad, a s ním sto osmdesát tisíc pohotových bojovníků.

¹⁹ Ti všichni byli králi k ruce kromě jiných, které byl rozsadil po pevnostech veškerého Judska.

Přátelství Josafatovo s Achabem. (18, 1.–19, 3.)

HLAVA 18. – ¹ Byl tedy Josafat bohatý a slavný velmi.

I spříznil se s Achabem. ² A po letech přijel k němu dolů do Samaře. Achab dal k jeho příchodu zabít beranů a býků velmi mnoho pro něj i pro lid, který byl přišel s ním, a

Hl. 17. V. ⁷. n. „třetí rok“ Josafatův byl r. 873/872 před Kr.

V. ¹⁴. „domovské rody“ jsou tu kmeny: 1. Juda, 2. Benjamin, jmenovaný v hebr. před v. 17: „A z Benjaminu“ byl... Iliada...

V. ¹⁹. Měl tedy Josafat v Jerusalemě: 300.000 + 280.000 + 200.000 + 200.000 + 180.000 = 1.160.000 mužů! Zřejmě, že číslce porušeny, zvýšeny.

Hl. 18. V. ¹. n. Atalie dcera Achabova dána za manželku Joramovi, synu Josafatovu kolem r. 865. Srv. 4. Král 8, 18. 26. – Výpravu proti Ramotu podnikli r. 854. – Ostatně v. 2.–34. srv. s 3. Král 22, 2.–35.

přemluvil ho, aby táhl proti Ramotu v Galaadu. ³ Achab, král israelský, řekl Josafatovi, králi judskému: „Táhni se mnou proti Ramotu v Galaadě!“ On mu odpověděl: „Jak já, tak i ty; jako lid tvůj, tak i lid můj; a s tebou budeme v boji.“ ⁴ I řekl Josafat králi israelskému: „Vyžádej si, prosím, nyní (o tom) výrok Hospodinův!“ ⁵ Shromáždil tedy král israelský proroky, čtyři sta mužů, a tázal se jich: „Máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě, či nechati tak?“ Oni řekli: „Táhni, a vydá je Bůh v ruku královu.“ ⁶ I tázal se Josafat: „Není zde (žádného již) proroka Hospodinova, bychom se ho tázali?“ ⁷ Král israelský řekl Josafatovi: „Je (tu ještě) muž jeden, jehož můžeme se ptáti na vůli Hospodinovu, ale já ho nenávidím, ježto mi (nikdy nic) dobrého neprorokuje, ale vždycky zlé; je to Micheáš, syn Jemlův.“ I řekl Josafat: „Nemluv tak, králi!“ ⁸ Povolav tedy král israelský jednoho z komorníků řekl mu: „Zavolej mi rychle Micheáše, syna Jemlova!“ ⁹ Král israelský a Josafat, král judský seděli, každý na svém křesle oděni jsouce rouchem královským; seděli na humně u brány samařské, a všichni proroci prorokovali před nimi. ¹⁰ Sedekjáš, syn Chanaanův, udělal si dokonce rohy železné a řekl: „Toto praví Hospodin: Těmito rozvěješ Syrii, až ji zničíš!“ ¹¹ Podobně všichni proroci prorokovali. Právili: „Táhni proti Ramotu v Galaadě; budeš mít štěstí; dá je Hospodin v ruku královu.“

¹² Posel, který šel, aby zavolal Micheáše, řekl jemu: „Hle, slova všech proroků jedněmi ústy předpovídají štěstí králi; proto prosím tě, ať jim neodporuje ani řeč tvá, ale mluv příznivé věci.“ ¹³ Micheáš mu odvětil: „Jakože živ jest Hospodin! Cokoli mi řekne Bůh můj, to budu mluviti.“ ¹⁴ Když tedy přišel ke králi, řekl mu král: „Micheáši, máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě či nechati tak?“ On mu odpověděl: „Táhněte: nebo vše se šťastně povede a dáni budou nepřátelé v ruce vaše!“ ¹⁵ „Kolikrát mám tě zapřisahati,“ – pravil král – „abys mi nemluvil nežli pravdu ve jménu Hospodinově?“

¹⁶ On tedy řekl: „Viděl jsem veškeren lid israelský rozptýlený po horách jak ovce bez pastýře; i řekl Hospodin: „Nemají tito pána; vrať se každý domů v pokoji!“ ¹⁷ I řekl král israelský Josafatovi: „Zdali jsem ti neřekl, že mi tento (člověk) neprorokuje nic dobrého, ale (toliko) neštěstí?“ ¹⁸ Onen pak mluvil (dále): „Proto slyšte slovo Hospodinovo! Viděl jsem Hospodina, an sedí na trůně svém a všechno vojsko nebeské, ano stojí při něm po pravici i po levici.“ ¹⁹ I řekl Hospodin: „Kdo oklame Achaba, krále israelského, by vytáhl a padl v Ramotu galaadském?“ Když pak mluvil ten tak a jiný jinak, ²⁰ vystoupil (jeden) duch, postavil se před Hospodínem a řekl: „Já ho oklamu!“ Hospodin tázal se ho: „Čím jej oklameš?“ ²¹ On odpověděl: „Vyjdu a budu duchem lživým v ústech všech proroků jeho!“ I řekl Hospodin: „Oklameš ho; dokážeš toho; vyjdi a učiň tak!“ ²² Proto nyní, hle, dal Hospodin ducha lživého do úst všech proroků tvých, ježto Hospodin ustanovil se na tvém neštěstí.“ ²³ Tu přistoupil Sedekjáš, syn Chanaanův, dal Micheášovi políček a řekl: „Kterou cestou odešel duch Hospodinův ode mne, aby mluvil tobě?“ ²⁴ Micheáš odpověděl: „Ty sám to uziříš v ten den, když utíkati budeš z pokoje do pokoje, aby ses ukryl!“ ²⁵ I přikázal král israelský: „Vezměte Micheáše, zaveďte jej k Amonovi, starostovi města, a k Joasovi, synu Amelechovu, ²⁶ a rcete: Toto praví král: Dejte tohoto (člověka) do žaláře, a dávejte mu maličko chleba a maličko vody dokud se nevrátím v pokoji!“ ²⁷ „Navrátíš-li se v pokoji“ – pravil Micheáš – „nemluvil skrze mne Hospodin!“ [A dodal: „Slyšte to všichni lidé!“] ²⁸ Táhl tedy král israelský a Josafat, král judský, proti Ramotu galaadskému. ²⁹ I řekl král israelský Josafatovi: „Já se převleku a tak půjdu do bitvy; ty však oblec se v roucho své.“ Převlekl se tedy král israelský a tak šel do boje.

³⁰ Král pak syrský byl přikázal vůdcům svých vozů: „Nebojujte proti malému ani proti velikému, než toliko proti králi israelskému!" ³¹ Proto když uźřeli velitelé vozů Josafata, řekli: „Toť je král israelský!" Když ho tak v boji obklíčili, vzkřikl, i pomohl mu Hospodin a odvrátil je od něho. ³² Zpozorovavše totiž vůdcové vozů, že on není král israelský, nechali ho.

³³ Náhodou však jeden z vojska střelu na nejisto vystřeliv ranil krále israelského mezi šíjí a plecemi. Proto řekl vozkovi svému: „Obrat a vyvez mne z vojska, neboť jsem raněn!" ³⁴ Dokud nebyla tehdy bitva dokonána, zůstal král israelský státi na voze svém proti Syrským až do večera, kdy zemřel ano slunce zapadalo.

HLAVA 19. – ¹ Josafat, král judský však vrátil se pokojně domů, do Jerusalema. ² Jemu vyšel vstříc Jehu, syn Hananiův, videc, a řekl mu: „Bezbožnému přispíváš na pomoc a s těmi, kteří nenávidí Hospodina přátelstvím se spojuješ, proto zasluhuješ sice hněvu Hospodinovu; ³ ale něco dobrého shledáno bylo na tobě, žeš odstranil háje z Judska a žeš upřímně zamýšlel hledati Hospodina, Boha otců svých."

Josafat upravil veřejnou správu říše (19, 4.–11.)

⁴ Josafat zůstal tedy v Jerusalemě. Ale zase vyšel, prošel lidem od Bersaby až ku pohorí Efraimskému a obrátil je zase k Hospodinu, Bohu otců jejich.

⁵ A ustanoviv soudce v zemi po všech hrazených městech judských, na každém místě, ⁶ přikázal (těm) soudcům: „Vizte, co činíte, nebo nesoudíte jménem člověkovým, ale Hospodinovým; a cokoli rozsoudíte, obrátí se na vás. ⁷ Budíž bázeň Hospodinova při vás a s pečlivostí všecko čiňte; neboť není u Hospodina, Boha našeho nespravedlnosti, ani stranictví, ani žádosti darů."

⁸ Také v Jerusalemě ustanovil Josafat levity, kněze a hlavy rodů Israelových, aby jménem Hospodinovým soudili a rozhodovali pře obyvatelstva jeho. ⁹ A přikázal jim: „Tak čiňte v bázni Hospodinově, věrně, a srdcem upřímným: ¹⁰ V každé při, která přijde před vás od bratrů vašich, bydlících v městech svých, půjde-li o spor mezi krví a krví neb o jakýkoliv zákon, příkaz, ustanovení nebo právo: poučte jich, aby nezhřešili proti Hospodinu, a nepřišel hněv na vás a na bratry vaše. Tak tedy čiňte, byste nezhřešili! ¹¹ Kněz pak Amarjáš, velekněz váš, buď nejvyšším (soudcem) ve věcech, týkajících se Hospodina; a Zabadjáš, syn Ismahelův, který je knížetem v domě Judově, buď nejvyšším (soudcem) ve věcech, které k úřadu královskému příslušejí; jakožto úředníky máte levity před sebou. Budte zmužilí, čiňte (tak) pečlivě, a bude Hospodin blahovolně s vámi."

Josafatovo vítězství nad spolčeným nepřitelem. (20, 1.–30.)

HLAVA 20. – ¹ Poté shromáždili se Moabci, Ammonci a s nimi něco Maoňanů proti Josafatovi, by bojovali proti němu. ² I přišli poslové a oznámili Josafatovi: „Přítáhl proti tobě množství veliké z těch míst, která jsou za mořem, jakož i ze Seiru, a hle, položili se v Asasontamaru" – to jest Engaddi.

³ Josafat, hrůzou jsa jat, oddal se všecek modlitbě k Hospodinu a vyhlásil půst všemu lidu judskému. ⁴ I shromáždil se lid judský, by se modlil k Hospodinu; také všichni z měst svých sešli se, by ho zapřisahali. ⁵ Josafat pak postavil se prostřed shromážděných Judovců a Jerusalemanů v domě Hospodinově před novým nádvořím a ⁶ řekl: „Hospodine, Bože otců našich, ty jsi Bůh na nebi a panuješ nade všemi královstvími

Hl. 19. V. ⁴ „vyšel", t. j. poslal zase „misionáře" jako při první opravě (17, 7. nn.).

národů, v ruce tvé je síla a moc, aniž může kdo tobě odolati. ⁷ Zdali jsi ty, Bože náš, nepohubil všechny obyvatele země této před lidem svým israelským, a dal jsi ji potomstvu Abrahamu, příteli, svého, na věky? ⁸ I bydlili v ní a vystavěli v ní svatyni jménu tvému řkouce: ⁹ „Přišlo-li by na nás neštěstí, meč trestající, mor, nebo hlad, postavíme se před tímto domem, před obličejem tvým – jel v něm vzýváno tvé jméno – a volati budeme k tobě v zármutcích svých, i vyslyšíš nás a vysvobodíš.“ ¹⁰ Nyní tedy, hle, Ammonci, Moabci a horalé ze Seiru, kterými jíti nedopustil jsi Israelovi, když vycházeli z Egypta – ale uhnuli se od nich, aniž jich pohubili – ¹¹ naopak (nám) činí usilující vyhnati nás z majetku, který jsi dal nám. ¹² Bože náš, zdali tedy nevykonáš soud nad nimi? Nebo v nás není tak veliká síla, bychom odolati mohli tomuto množství, které táhne proti nám. A ježto nevíme, co bychom činiti měli, to nám toliko zbývá, bychom oči své obrátili k tobě.“ ¹³ A veškeren Juda stál před Hospodinem s dětmi, s manželkami a syny svými.

¹⁴ Byl pak tu Jahaziel, syn Zacharjáše, syna Banajáše, syna Jehiela, syna Matanjašova, levita z Asafovců; na toho snesl se duch Hospodinův prostřed zástupu, ¹⁵ a řekl: „Slyšte všichni Judovci, i vy, kteří bydlíte v Jerusalemě, i ty, králi Josafate! Toto vám praví Hospodin : Nebojte se a nelekejte se toho množství, neboť není ten boj váš, ale Boží. ¹⁶ Zítřa vytáhnete proti nim dolů; neboť potáhnou nahoru po stráni zvané Sís, a zastihnute je na kraji údolí, které je proti poušti Jeruel. ¹⁷ Nebudete vy, kterým bude bojovati; stůjte toliko zmužile a užíte pomoc Hospodinovu nad sebou, Judo a Jerusaleme! Nebojte se a nestrachujte se! Zítřa vyjděte proti nim a Hospodin bude s vámi.“

¹⁸ Josafat tedy, lid judský a všichni obyvatelé jerusalemští padli tváří na zem před Hospodinem a klaněli se mu. ¹⁹ A levité z Kaatovců, to jest z Koreovců chválili Hospodina, Boha Israelova hlasem velikým velmi.

²⁰ Ráno pak vstavše šli po poušti Tekue. Když táhli, postavil se Josafat prostřed nich a řekl: „Poslyšte mne, muži judští a všichni obyvatelé jerusalemští! Věřte v Hospodina, Boha svého, a bezpečni budete; věřte prorokům jeho a všechno šťastně se zvede.“ ²¹ A poradiv se s lidem ustanovil, by zpěváci Hospodinovi chválili jej ve sborech svých, aby šli před vojskem a jednostejným hlasem aby říkali „Chvalte Hospodina, nebo na věky (trvá) milosrdenství jeho.“

²² Když tedy počali chvály zpívati, obrátil Hospodin úklady jejich na ně samé, to jest (úklady) Ammonců, Moabců a horalů ze Seiru, kteří byli vytáhli do boje proti Judovi, a (tak) byli zbiti. ²³ Povstali totiž Ammonci a Moabci proti obyvatelům pohoří Seir, aby je pobili a vyhladili; když pak to skutkem dokonali, obrátili se také sami proti sobě a bili se vespolek. ²⁴ Lid judský přišel mezi tím na výšinu, která hledí k poušti, uzřel podal všecku šírou krajinu, ana je plna mrtvol a že nikdo nezůstal, kdo by smrti byl ušel. ²⁵ Přistoupil tedy Josafat a všecek lid s ním, aby sebrali kořist s těch mrtvých. I našli mezi zbitými rozličné náčiní, také roucha a nádoby předražené; sebrali tolik, že všeho unést nemohli; ani za tři dni nemohli odnosit kořist, co jí bylo. ²⁶ Čtvrtý den shromáždili se v údolí Chvály. Tam chválili Hospodina a proto nazváno to místo „Údolí chvály“ až do dneška. ²⁷ Pak se vrátili všichni Judovci, Jerusalemané i Josafat v jejich čele do Jerusalema s jásotem vehkým, že dal jim Hospodin radostné vítězství nad nepřáteli. ²⁸ Vešli do Jerusalema s harfami, citarami a troubami, do domu Hospodinova.

²⁹ Strach z Hospodina připadl na všechna království země, když uslyšela, že bojoval Hospodin proti nepřítelům Israelovým. ³⁰ Tak bylo v pokoji království Josafatovo a dal mu Bůh pokoj odevšad.

Ostatek vlády Josafatovy. (20, 31.–21, 1.)

³¹ Kraloval tedy Josafat nad Judou; byl ve třiceti pěti letech, když počal kralovati a dvacet pět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Azuba, dcera Selahiova.

³² Chodil po cestě otce svého Asy; aniž se s ní uchýlil, konaje co libé bylo v očích Hospodinových. ³³ Toliko výšin nezničil, neboť lid ještě neobrátil srdce svého (zúplna) k Hospodinu, Bohu otců svých.

³⁴ Ostatní děje Josafatovy, první i poslední, sepsány jsou v letopisech Jehua, syna Hananiova, které vloženy jsou do Knihy králův israelských.

³⁵ Poté Josafat, král judský, vešel ve spolek s Ochozjášem, králem israelským, jehož skutky byly velmi bezbožné; ³⁶ smluvil se (s ním), že nadělají lodí, jaké se plavily do Tarsisu; nadělali také (těch) lodí v Asiongaberu. ³⁷ Ale Eliezer, syn Dodavův z Maresy prorokoval proti Josafatovi, řka: „Že jsi učinil smlouvu s Ochozjášem, rozbije Hospodin dílo tvé.“ I ztroskotaly se lodě, že nemohly jíti do Tarsisu.

HLAVA 21. – ¹ Když usnul Josafat s otci svými, pochován byl s nimi v městě Davidově a stal se králem Joram, syn jeho, místo něho.

Joram, pátý nástupce Šalomounův. (21, 2.–20.)

² Ten měl bratry, syny Josafatovy: Azarjáše, Jahiela, Zacharijáše, Azarjáše, Michaela a Safatjáše: ti všichni byli synové Josafata, krále judského. ³ Otec jejich byl jim dal mnoho darů stříbrných a zlatých a platy, jakož i města hrazená v Judsku; království však dal Joramovi, ježto byl prvorozený. ⁴ Když tedy došel Joram královské moci po svém otci a když se byl zmohl, pobil všechny bratry své mečem, jakož i některé z předních israelských.

⁵ Ve třiceti a dvou letech byl Joram, když počal kralovati, a osm let kraloval v Jerusalemě.

⁶ Chodil po cestách králův israelských, jako byl činil dům Achabův; nebo dcera Achabova byla manželkou jeho; činil tedy, co je zlé v očích Hospodinových. ⁷ Hospodin však nechtěl zahladiti dům Davidův pro smlouvu, kterou byl učinil s ním, pro slib, že dá světlo jemu i synům jeho pro všechny časy.

⁸ V těch dnech vzbouřili se Edomci, by nebyli poddáni Judovi a ustanovili si krále. ⁹ Přitáhl tedy Joram s vůdci svými i s veškerou jízdou, která byla s ním (...). Ale když v noci vstal, porazil (ho) Edomec, který byl obklíčil jej i všechny vůdce jízdy jeho. ¹⁰ A tak odtrhli se Edomci, by nebyli pod mocí Judovou, až do dneška; tehdy odpadla také Lobna, by nebyla pod mocí jeho. Byltě opustil (Joram) Hospodina, Boha otců svých. ¹¹ Nad to i výšiny zřídil ve městech judských, a (tak) uvedl do smilstva obyvatele jerusalemské a do hříchu Judu.

¹² I přinesen byl mu list od Elisea, proroka, na němžto psáno bylo: „Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Ježto jsi nechodil po cestách Josafata, otce svého a po cestách Asy, krále judského,

¹³ ale žeš chodil po cestě králův israelských, žeš uvedl do smilstva Judu a obyvatelstvo jerusalemské následovav smilstva domu Achabova, a nad to i bratry své, dům otce

Hl. 20. V. ³¹,–³³. srv. s 3. Král 22, 41.–43.

V. ³⁵. Místo „Ochozjášem“ čti se Šandou: „Achabem“. Srv. 3. Král 22, 49. n.

V. ³⁷. Místo „Ochozjášem.“ čti jako ve v. 35.: „Achabem“. – Místo „do Tarsisu“ čti: „do Ofiru“. – O Maresy srv. 11, 8.

Hl. 21. O vládě Joramově v Judsku viz 4. Král 8, 16.–24.

svého, lepší nežli jsi sám, že jsi pobil:

¹⁴ hle, Hospodin uvede neštěstí veliké na tebe, na lid tvůj, na syny, na ženy tvé i na všechno jmění tvé. ¹⁵ Ty nemocen budeš velmi zlou nemocí života svého, že vycházeti budou vnitřnosti tvé, až vyjdou do roka do dne."

¹⁶ I vzbudil Hospodin proti Joramovi ducha Filišťanů, jakož i Arabů, kteří sousedí s Kušany. ¹⁷ Vtrhli tedy do země judské, pohubili ji, a pobrali všechno jmění, které bylo v domě královském, a nad to i syny jeho a ženy; aniž zůstal jemu (který) syn kromě Joachaza, který byl nejmladší.

¹⁸ A nad to nade všechno stihl jej Hospodin nezhojitelnou nemocí života. ¹⁹ Když pak minul rok a den, když postupem doby přiběhlo druhé léto, dlouhým neduhem byl ztrápen tak, že vykydal i vnitřnosti své, až pozbyl spolu nemoci i života, zemřev v nemoci velmi bolestné. A lid nezapálil mu při pohřbu podle obyčeje, jako byl učinil předkům jeho.

²⁰ Ve třicíti a ve dvou letech byl, když počal kralovati a osm let kraloval v Jerusalemě. Nechodil poctivě. A pochovali ho v městě Davidově, ale ne v hrobce královské.

Ochozjáš, šestý nástupce Šalomounův. (22, 1.–9.)

HLAVA 22. – ¹ Ustanovili tedy obyvatelé jerusalemští Ochozjáše, nejmladšího syna jeho, králem místo něho; nebo všechny starší, kteří byli před ním, pobili lupiči arabští, kteří byli vtrhli do ležení. A tak stal se králem Ochozjáš, syn Jorama, krále judského. ² Ve dvaceti a dvou letech byl Ochozjáš, když kralovati počal, a jeden rok kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Atalie, dcera Amriova.

³ Též on chodil po cestách domu Achabova; neboť matka jeho pudila ho, by bezbožně jednal. ⁴ Tak činil, co bylo zlé v očích! Hospodinových, jako dům Achabův; neboť oni byli rádci jeho po smrti otcově na jeho zkázu.

⁵ Spravuje se radou jejich táhl s Joramem, synem Achabovým, králem israelským do boje proti Hazaelovi, králi syrskému k Ramotu galaadskému. Syrští ranili Jorama. ⁶ On tedy vrátil se, by se hojil v Jezraelu, nebo byl mnoho ran dostal ve jmenovaném boji. Protož Ochozjáš, syn Joraimův, král judský, přijel dolů, by navštívil Jorama, syna Achabova, v Jezraelu nemocného. ⁷ Byla to vůle Boží proti Ochozjášovi, by přišel k Joramovi. Když totiž přišel, vyjel s ním proti Jehuovi, synu Namsiovu, kterého pomazal Hospodin, aby zahladil dům Achabův.

⁸ A když vyvracel Jehu dům Achabův, našel knížata judská a syny bratří Ochozjášových, kteří mu sloužili, i pobil je. ⁹ Dal hledati také samého Ochozjáše a chytit jej, an se skrýval v Samari; když ho k němu přivedli, zabil jej. I pochovali ho, ježto byl syn Josafata, který *byl* hledal Hospodina celým srdcem svým. A nebylo již jaké naděje, aby kdo kraloval z rodu Ochozjášova.

HL. 22. V. ¹⁻⁶. srv. s 4. Král 8, 24.–29.

V. ². „*dcera*“ = přesně *vnučka*.

V. ⁴. „*ti*“ (oni) = dům Achabův, ke kterému příslušela také jeho matka.

V. ⁸. „*bratři Ochozjášovi*“ v širším slova smyslu: *příbuzní*. Srv. 4. Král 10, 13. V. ⁹. (Nagl a Schlögl 4. Král 9, 27. místo „*Megiddo*“ čtou „*Samar*“ a tak vyrovnávají zdánlivý rozpor. Ochozjáš utíkal přece prý k Jerusalemu a na té cestě byla *Samar* a nikoli *Megiddo*.)

Atalie, sedmá královna judská po Šalamounovi. (22, 10.-23, 21.)

¹⁰ Atalie totiž, matka jeho, vidouc, že je mrtev syn její, vstala a pobila všecek rod královský domu Joramova. ¹¹ Ale Josabet, dcera královská, vzala Joasa, syna Ochozjášova, ukradši jej ze synů královských, kteří byli zabíjeni, a schovala jej s chůvou jeho v ložnici. – Josabet, která jej skryla, byla dcera krále Jorama, manželka Jojady, velekněze, sestra Ochozjášova. – Proto ho nemohla zabít Atalie. ¹² A byl s nimi v domě Božím skryt šest let, ve kterých Atalie kralovala v zemi.

HLAVA 23. – ¹ Léta však sedmého vzmuživ se Jojada pojal, setníky, totiž Azarjáše, syna Jerohamova, Ismaela, syna Johananova, dále Azarjáše, syna Obedova, Maasjáše, syna Adajova, jakož i Elisafata, syna Zechrioiva, a učinil s nimi smlouvu. ² Ti obešli Judsko, shromáždili levity ze všech měst judských, jakož i hlavy rodů israelských, a přišli do Jerusalema. ³ I učinilo všechno to množství smlouvu v domě Božím s králem. Jojada jim pravil: „Hle, králevic kralovati bude, jak slíbil Hospodin o synech Davidových. ⁴ Učiňte tedy toto: ⁵ Třetina vás, kteří přicházejí na sobotu, kněží a levitů, bude strážci ve branách; třetina bude u domu krále; třetina u brány, která sluje (brána) Základu; ostatní pak veškeren lid ať je v nádvořích domu Hospodinova. ⁶ Nikdo jiný nevcházej do domu Hospodinova kromě kněží a levitů, kteří konají službu; ti toliko nechať vcházejí, nebo posvěceni jsou; a všecek ostatní lid ať drží stráž Hospodinovu. ⁷ Levité nechať obklopí krále, každý má svou zbraň – kdyby kdo jiný vešel do chrámu, budiž utracen – a nechať jsou s králem vcházejícím i vycházejícím.“ ⁸ Učinili tedy levité i všecek Juda vše, jak byl rozkázal Jojada velekněz: každý pojal muže, které pod sebou měl, ty, kteří přišli podle pořádku sobotního, i ty, kteří dokončili týden (služby) a měli odejít. Jojada velekněz totiž nedopustil odejít četám, které se střídaly každý týden podle obyčeje. ⁹ Jojada kněz dal také setníkům kopí, štít a puklíře krále Davida, které byl zasvětil do domu Božího. ¹⁰ A postavil veškeren ozbrojený lid od pravé strany chrámu až do levé strany chrámu, čelem k oltáři a ke chrámu okolo krále. ¹¹ Vyvedše pak syna krále, vstavili naň korunu a odznak, do rukou mu dali zákon, aby jej držel a ustanovili jej králem; pomazal ho také Jojada, velekněz a synové jeho, i blahopřáli mu říkajíce: „Ať žije král!“

¹² To když uslyšela Atalie, totiž hlas oděnců, vychvalujících krále, vešla k lidu do chrámu Hospodinova. ¹³ Když uzběhla krále, an stojí na stupni u vchodu, velitele, čtyř okolo něho, i veškeren venkovský lid, au jásá, troubí a hraje na rozličné nástroje, jakož i hlas provolávajících slávu, roztrhla roucho své a řekla: „Spiknutí, spiknutí!“ ¹⁴ Jojada velekněz, vyšed k setníkům, velitelům vojska, řekl jim: „Vyvedte ji za ohradu chrámovou a budiž venku zabita mečem!“ Že tedy přikázal kněz, aby nebyla zabita v domě Hospodinově, ¹⁵ vložili na šíji její ruce, a když byla vešla do Koňské brány královského domu, zabili ji tam. ¹⁶ A učinil Jojada smlouvu mezi Hospodinem, veškerym lidem a králem, že budou lidem Hospodinovým. ¹⁷ Proto vešel veškeren lid do domu Baalova a zbořili jej, oltáře a sochy jeho ztroskotali, a Matana, kněz Baalova, zabili před (těmi) oltáři. ¹⁸ Ustanovil pak Jojada v domě Hospodinově strážce pod dozorem kněží a levitů, které rozdělil David v domě Hospodinově, aby podávali zápalné oběti Hospodinu,

V. ¹⁰–¹². srv. s 4. Král 11, 1.–3

Hl. 23. V. ¹–²¹. srv. s 4. Král 11, 4.–20.

V. ². Skladatel Král jmenuje královské *vojisko*, skladatel Par *levity*; nevylučuje však tento ony ani onen tyto. Vojáci i levité vzájemně si pomáhali.

jak psáno je v zákoně Mojžišově, s radostí a s písněmi, podle nařízení Davidova.¹⁹ Postavil také vrátné ve branách domu Hospodinova, aby nevesel do něho nečistý jakýmkoli způsobem.²⁰ Vzal pak setníky, velmože, knížata lidu i všecek venkovský lid, i vyvedli krále z domu Hospodinova dolů, a zavedše jej Branou hořejší do domu královského, posadili ho na královský trůn.²¹ Všecek lid venkovský veselil se a město zůstalo klidno, ačkoli Atalie byla zabita mečem.

Joas, osmý nástupce Šalomounův. (24, 1.–27.)

HLAVA 24. –¹ Sedm let bylo Joasovi, když počal kralovati, a čtyřicet let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Sebia z Bersaby.

² Činil, co dobré bylo v očích Hospodinových, po všechny dny Jojady kněze.

³ Jojada vzal mu dvě manželky, ze kterých zplodil syny i dcery.

⁴ Poté zlíbilo se Joasovi, by opravil dům Hospodinův.⁵ Shromáždil tedy kněze a levity, a řekl jim: „Vyjděte do měst judských a vybírejte ode všeho Israele peníze, aby opravován byl dům Boha vašeho rok co rok; a pospěšte si!“ Levité však nedbali.⁶ Povolal tedy král Jojadu knížete a řekl mu: „Proč opomenul jsi přinutit levity, by snesli z Judska a Jerusalema peníze, které Mojžiš, služebník Hospodinův, uložil veškeré obci Israelově, aby je přinesla do stánku zjevení?“⁷ Neboť bezbožná Atalie a synové její zkažili dům Boží a ze všech věcí, které byly zasvěceny do chrámu Hospodinova, ozdobili svatyni Baalovu.“⁸ Prikázal tedy král, i udělali bednu a postavili ji u brány domu Hospodinova vně.⁹ A bylo v Judsku i v Jerusalemě ohlášeno, by přinesl každý daň Hospodinu, kterou uložil Mojžiš, služebník Boží, veškerému Israelovi na poušti.¹⁰ I veselila se všechna knížata, i veškeren lid, a vcházejíce, snášeli do bedny Hospodinovy; metali (do ní), až se naplnila.¹¹ A když byl čas, aby přinesli bednu levité před krále, když totiž viděli, že je peněz mnoho, přicházival královský písař, jakož i zmocněnec prvního kněze, vyspávali peníze, které byly v bedně a poté bednu zase donášeli na její místo. Tak činivali den ode dne, i sebrali peněz velmi mnoho.¹² Ty vydával král a Jojada těm, kteří byli nad pracemi v domě Hospodinově, a ti najímali za ně kameníky a všelijaké řemeslníky, by opravili dům Hospodinův, také kováře (dělající) ze železa a z mědi, by upevněno bylo, co počalo padati.¹³ Dělníci pilně pracovali; zazdili trhlíny ve zdech, uvedli dům Boží do původního stavu a upevnili jej.¹⁴ Když pak dokonali všechny práce, přinesli před krále a Jojadu ostatek peněz; z těch pořízeno bylo náradí chrámového k bohoslužbě, k zápalným obětem; také misek a jiných nádob zlatých a stříbrných. A tak podávány byly oběti zápalné v domě Hospodinově ustavičně po všechny dny Jojadovy.

¹⁵ Jojada zestárl došel velikého věku; zemřel ve stu a třiceti letech.¹⁶ I pochovali ho v městě Davidově s králi, ježto učinil mnoho dobrého Israelovi, Hospodinovi i domu jeho.¹⁷ Když umřel Jojada, přišla knížata judská, a poklonila se králi, který dav se obměkčiti holdem jejich, povolil jim.¹⁸ I opustili chrám Hospodina, Boha otců svých a sloužili hájům a sochám. Přišel tedy hněv (Boží) na lid judský a na Jerusalem pro ten hřích.¹⁹ A posílal k nim proroky, aby se navrátili k Hospodinu; když však je kárali, nechtěli jich slyšeti.

²⁰ Duch Boží pojal také Zacharjáše, syna Jojady, kněze, i postavil se před lidem a řekl jim: „Toto praví Hospodin Bůh: Proč přestupujete přikázání Hospodinovo? Vždyť vám to neprospívá! Opustili jste Hospodina, aby opustil vás!“²¹ I spikli se proti němu a ukamenovali ho z rozkazu krále v nádvoří domu Hospodinova.²² Král Joas nebyl

pamětliv milosrdenství, které mu byl prokázal Jojada, otec jeho, ale dal zabít syna jeho. Když on umíral, řekl: „Nechat popatří (na to) Hospodin a stíhá (to)!“

²³ Po roce vytáhlo proti němu vojsko syrské; přitáhlo do Judska a k Jerusalemu, pobilo všechna knížata lidu, a všechnu kořist poslali králi do Damašku. ²⁴ Ačkoli přitáhli v počtu velmi malém Syrští, Hospodin dal v ruce jejich nescíslné množství, protože opustili Hospodina, Boha otců svých. Také na Joasovi vykonali potupné soudy. ²⁵ Když pak odešli, nechavše ho ve velikých bolestech, povstali proti němu služebníci jeho, by pomstili krev syna Jojady kněze, a zabili jej na lůžku jeho. Tak umřel. A pochovali ho v městě Davidově, ale ne v hrobce královské. ²⁶ Kterí byli se spikli proti němu, byli Zabab, syn Ammonky Semmaaty a Jozabad, syn Moabky Semarity.

²⁷ O jeho synech pak, o množství peněz, které sebrány byly za něho, jakož i opravě domu Božího psáno je podrobně V Knize králův. A kraloval Amasjáš, syn jeho, místo něho.

Amasjáš, devátý nástupce Šalomounův. (25, 1.–28.)

HLAVA 25. – ¹ Dvacet pět let bylo Amasjášovi, když počal kralovati a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Joaden z Jerusalema.

² Činil, co bylo dobré v očích Hospodinových, ne však srdcem celým.

³ Když viděl, že jest upevněno království jeho, dal popraviti služebníky, kteří byli zabili krále, otce jeho; ⁴ synů jejich však nepobil, podle toho, co psáno je v Mojžišově zákoníku, kde přikazuje Hospodin: „Nebudou zabíjeni otcové za syny, ani synové za otce své, ale každý za svůj hřích umře.“

⁵ Shromáždil pak Amasjáš lid judský, a zřídil jej podle rodů, po tisícnicích a setnicích ve všem Judsku a Benjaminsku; sčítl je od dvaceti let a výše, i našel třikrát sto tisíc (mladých mužů, kteří mohli jíti do boje a vlastní kopím i štítem. ⁶ Najal také za žold z Israele sto tisíc junáků, za sto hřiven stříbra. ⁷ I přišel k němu muž Boží a řekl: „Králi, nechat netáhne s tebou vojsko israelské neboť není Hospodin s Israelem a s nikým z Efraimovců; ⁸ domníváš-li se, že na síle vojska boj záleží, dopustí Bůh, že budeš přemožen od nepřátel; neboť na Bohu jest, aby pomohl nebo na útěk obrátil.“ ⁹ Amasjáš řekl muž Božím: „Ale co bude se stem hřiven (stříbra), které jsem dal vojsku israelskému?“ Muž Boží mu odpověděl: „Máš Hospodin, odkud dáti tobě může mnohem více nežli toto.“ ¹⁰ Oddělil tedy Amasjáš vojsko, které bylo přitáhlo k němu z Efraimsky, aby se zase vrátili domů; ti rozhněvali se náramně na Judské, a vrátili se domů. ¹¹ Amasjáš pak zmužile vyvedl svůj lid, přitáhl do údolí Solného a porazil, deset tisíc Seiranů. ¹² Jiných deset tisíc; i mužů zjímali Judovci, vyvedli na vrch jedné skály a sházeli je s vrchu dolů, že se všichni zrozráželi.

¹³ Avšak ono vojsko, které byl zpět poslal Amasjáš, aby netáhl s ním do boje, vtrhlo do měst judských od Samaře až do Bethoronu a pobívše tři tisíce, pobrali kořist velikou.

¹⁴ Amasjáš, poraziv Edomce přinesl bohy Seiranů, postavil si je za bohy, klaněl se jim a zapaloval jim kadidlo. ¹⁵ Proto rozhněvav se Hospodin na Amasjáše, poslal k němu proroka, by mu řekl: „Proč klaníš se bohům, kteří ne vysvobodili svého lidu z ruky tvé?“ ¹⁶ Když on k němu tak mluvil, odpověděl mu (král): „Jsi ty královským

V. ²⁷. Místo „podrobně“ hebr.: „v midráši ke Knize Králů“. Viz 13, 22.

HL. 25. V. ¹ .- . srv. s 4. Král 14, 1.–6.

rádcem? Přestaň, sice tě zabijí. " Prorok odcházejte řekl: „Vím, že usoudil Bůh zabítí tebe, ježto jsi učinil to zlé a nad to neuposlechl jsi rady mé."

¹⁷ Amasjáš tedy, král judský, poradiv se velmi nešťastně, vzkázal Joasovi, synu Joachaza, syna Jehuova, králi israelskému: „Přijď, (a) podívejme si do očí!" ¹⁸ A ten mu zase vzkázal: „Bodlák na Libanu vzkázal cedru libanskému: „Dej dceru svou synu mému za manželku!" Avšak hle, zvěř, která byla v lese libanském šla tudý a pošlapala bodlák. ¹⁹ Myslíš si: „Porazil jsem Edomce" a proto pozdvihuje se srdce tvé pyšné; sed doma; proč vyzýváš na sebe neštěstí, bys padl ty a Juda s tebou?" ²⁰ Avšak Amasjáš nechtěl uposlechnouti, ježto vůle Hospodinova byla, aby vydán byl do rukou nepřátel pro bohy edomské. ²¹ Vytáhl tedy Joas, král israelský a srazili se; Amasjáš, král judský, byl v Betsamesu Judově. ²² Juda byl poražen od Israele a utekl domů,

²³ Amasjáše pak, krále judského, syna Joasa, syna Joachazova, jal Joas, král israel-ský v Betsamesu a přivedl ho do Jerusalema. Zbořil zeď jeho od brány Efraimovy až ku bráně Božní na čtyři sta loket.

²⁴ Všecko zlato pak, stříbro, všecko náčiní, které byl našel v domě Božím [a] u Obededoma, jakož i v pokladech domu královského, a osoby do zástavy vzal s sebou do Samaře.

²⁵ Byl pak živ Amasjáš, syn Joasův, král judský, po smrti Joasa, syna Joachazova, krále israelského, patnácte let. ²⁶ Ostatní děje Amasjášovy, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských. ²⁷ Když odpadl od Hospodina, spikli se proti němu v Jerusalemě. A když utekl do Lachise, poslali (za ním), zabili ho tam, ²⁸ přivezli jej koňmi a pochovali ho s otci jeho v městě Davidově.

Ozjáš či Azarjáš, desátý nástupce Šalomounův. (26, 1.–23.)

HLAVA 26. — ¹ Veškeren lid judský ustanovil Ozjáše, syna jeho, kterému bylo šestnácte let, za krále místo Amasjáše, otce jeho. ² Ten opevnil Elat a získal jej zase Judovu panství, když usnul král s otci svými. ³ Šestnácte let bylo Ozjáši, když kralovati počal, a padesát dva roky kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jechelia z Jerusalema

⁴ Činil, co pravé bylo v očích Hospodinových, podle všeho, co byl činil Amasjáš, otce jeho. ⁵ Vyhledával Hospodina, pokud žil Zacharjáš, bystrý videc Boží; a ježto hledal Hospodina, dával mu zdar ve všem.

⁶ Vytáhl, bojoval proti Filišťanům, zbořil zdi Getu, zdi Jabnie, jakož i zdi Azotu a opevnil města v Azotsku i ve Filištinu. ⁷ Bůh mu pomáhal proti Filišťanům, proti Arabům, kteří bydlili v Gur-Baalu a proti Ammonským. ⁸ Také Ammonští odváděli poplatek Ozjášovi, i rozhlásilo se jméno jeho až do Egypta, pro častá vítězství.

⁹ Ozjáš vystavěl věže v Jerusalemě nad branou Božní, nad branou Údolní, i jiné v těžé straně zdi, a zpevnil je. ¹⁰ Vystavěl také věže na poušti, vykopal cisterny velmi mnoho, ježto měl mnoho dobytka v nížině i v pustině širé; měl také vinice a vinaře na horách i na Karmelu, bylť milovník zemědělství.

¹¹ Měl vojsko bojovníků, kteří mohli vytáhnouti do války, jak je počítal Jehiel počítatel a písař Maasjáš, pod mocí Hananjáše, který byl z vůdců královských. ¹² Hlav rodů, mužů udatných bylo úhrnem dva tisíce šest set. ¹³ Pod nimi bylo všeho vojska tři sta sedm tisíc pět set boje schopných, hotových za krále bojovati proti nepřátelům. ¹⁴ Ozjáš pořídil jim, totiž všemu vojsku, štíty, kopí, přilbice, pancíře, lučiště a praky na

V. ²³. Joachaz= Ochozjáš. Srv. 4. Král 14, 13.

Hl. 26. V. ¹. n. = 4. Král 14, 21. n. – Vv. další srv. s 4. Král 15, 1.–7.

házení kamením.¹⁵ Dal také nadělati v Jerusalemě rozličných nástrojů, které dal postaviti na věžích a na rozích zdí, aby metaly šípy a veliké kameny. I rozneslo se jméno jeho daleko, protože pomáhal mu Hospodin a posílil ho.

¹⁶ Ale když se zmožil, pozdvihlo se srdce jeho na vlastní zkázu: nedbal na Hospodina, Boha svého, a všed do chrámu Hospodinova, chtěl páliť kadidlo na oltáři vonidel.¹⁷ I všel za ním [ihned] Azarjáš kněz a s ním osmdesáte kněží Hospodinových, neohrožených mužů.¹⁸ Ti bránili králi řkouce: „Není to tvé právo, Ozjáši, bys zapaloval. kadidlo Hospodinu, ale kněží, to jest synů Áronových, kteří posvěceni jsou k té službě: vyjdí ze svatyně, neprohřešuj se, nebo nebude ti to počteno k slávě od Hospodina Boha.“¹⁹ Ozjáš rozhněval se drže v ruce kadidelnici, aby pálił kadidlo, a vyhrožoval kněžím.

A hned vyrazilo se mu malomocenství na čele před kněžími v domě Hospodinově u oltáře vonidel.²⁰ Když na něho Azarjáš velekněz a všichni ostatní kněží pohledli, uzerli malomocenství na čele jeho, i vyhnali jej rychle; také on ulek se spěšně vyšel, ježto [hned] cítil ránu Hospodinovu.²¹ A tak byl Ozjáš král malomocen až do dne smrti své; bydlil v domě stranou pln jsa malomocenství, pro které vyvržen byl z domu Hospodinova, Joatam pak, syn jeho, spravoval dům královský a soudil lid země.

²² Ostatní děje Ozjášovy, první i poslední, sepsal Isajáš, syn Amosův, prorok.²³ Když usnul Ozjáš s otci svými, pochovali ho na poli (u) královské hrobky, ježto byl malomocen, a stal se králem Joatam, syn jeho, místo něho.

Joatam, jedenáctý nástupce Šalomounův. (27, 1.–9.)

HLAVA 27. – ¹ Dvacet pět let bylo Joatamovi, když počal kralovati, a šestnácte let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jerusa, dcera Sadokova.

² Činil, co právě bylo v očích Hospodinových, podle všeho, co činil Ozjáš, otec jeho, kromě toho, že nevešel do chrámu Hospodinova. Lid však ještě hřešil.

³ Vystavěl „vysokou bránu“ domu Hospodinova; také na zdi ofelské mnoho stavěl.⁴ Opevnil dále města na horách judských a v lesích vystavěl tvrze i věže.

⁵ Bojoval proti králi Ammonských, a když jej přemohl, dali mu Ammonští tehdy sto hřiven stříbra, deset tisíc měr pšenice a tolikéž měr ječmene, to mu dali Ammonští (také) léta druhého a třetího.⁶ Joatam se zmožil, protože chodil po přímých cestách před Hospodinem, Bohem svým.

⁷ Ostatní děje Joatamovy, všechny jeho boje i činy, zapsány jsou v Knize králův israelských a judských.⁸ Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati a šestnácte let kraloval v Jerusalemě.⁹ Když usnul Joatam s otci svými, pochovali ho v městě Davidově, a stal se králem Achaz, syn jeho, místo něho.

Achaz, dvanáctý král judský po Šalamounovi. (28, 1.–27.)

HLAVA 28. – ¹ Dvacet let bylo Achazovi, když počal kralovati a šestnácte let kraloval v Jerusalemě.

Nečinil, co je pravého v očích Hospodinových, jako David, otec jeho,² ale chodil po cestách králův israelských; nad to dal ulíti sochy Baalů.³ Ten pálił kadidlo v údolí Benennom a kázal syny své provéstí ohněm podle obyčeje pohanů, které pobil Hospodin před syny Israelovými.⁴ Obětoval také a pálił kadidlo na výšinách, na pahrbcích,

HL. 27. V. ^{1–3}. srv. s 4. Král 15, 33.–35. – „nevešel do chrámu Hospodinova“, by se vetřel v úřad kněžský jako výše 26, 16. nn.

HL. 28. V. ¹. nn. srv. s 4. Král 16, 2. nn.

pod každým stromem ratolestným.

⁵ I dal jej Hospodin, Bůh jeho, do rukou krále syrského, který porazil ho, velikou kořist vzal z jeho království a přivedl (ji) do Damašku; dán byl také do rukou krále israelského, byv zbit porážkou, velikou. ⁶ Pekach, syn Romeljášův, pobil z Judy sto dvacet tisíc jeden den, vesměs udatných mužů, protože opustili Hospodina, Boha otců svých. ⁷ Téhož času zabil Zechri, junák z Efraima, králevice Maasjáše, Ezrikama, správce domu královského a Elkanu, druhého po králi. ⁸ A zajali synové Israelovi z bratří svých dvakrát sto tisíc žen, chlapců a děvčat, jakož i nesčíslnou kořist, a přinesli ji do Samaře.

⁹ Tehdy, byl tam prorok Hospodinův jménem Obed; ten vyšel proti vojsku přicházejícímu do Samaře, řekl jim: „Hle, Hospodin, Bůh otců vašich, rozhněval se na Judovce a vydal je v ruce vaše; i pobili jste je krutě, takže k nebi dosáhla vaše ukrutnost. ¹⁰ K tomu chcete syny a dcery judské i jerusalemské podrobiti si za otroky a otrokyně, to však nesmí se státi; zhřešili jste v tom Hospodinu, Bohu svému.

¹¹ Proto poslechněte rady mé: dovedte zpět zajaté, které jste přivedli z bratří svých, sice veliký hněv Boží vám hrozí!”

¹² Povstali tedy někteří z knížat Efraimových, Azarjáš, syn Johananův, Barachjáš, syn Mosollamotův, Ezechjáš, syn Sellumův a Amasa, syn Adaliův, proti těm, kteří přicházeli z bitvy, ¹³ a řekli: „Neuvádějte sem těch zajatých, abychom nezhrěšili Hospodinu! Proč chcete rozmnožiti hříchy naše a staré viny zvětšiti? Jeť veliký to hřích a hrozný hněv Hospodinův hrozí Israelovi.” ¹⁴ Nechali tedy bojovníci kořisti a všeho, co byli vzali, před knížaty a veškerou obcí. ¹⁵ Muži pak, výše jmenovaní, povstali, vzali zajatce, všecky, kteří nazí byli, přioděli, z kořisti, když je zobláčeli a zobouvali, občerstvili (je) pokrmem a nápojem, pomazali unavené, pečovali o ně, kteříkoli tělesnou mdlobou choditi nemohli, vsadili na soumary, dovedli je do Jericha, města palem ku bratřím jejich, sami pak vrátili se do Samaře.

¹⁶ Tehdy poslal král Achaz ke králi assyrskému žádaje pomoci.

¹⁷ Přitáhli též Edomci, zbili mnoho Judovců a nabrali kořisti mnoho. ¹⁸ Také Filišťané rozložili se po městech v rovině a na jihu Judska ležících, vzali Betsames, Ajalon, Gaderot, Socho, Tamnu a Gamzo s příslušnými vesnicemi a usadili se tam. ¹⁹ Hospodin totiž pokofil Judu pro Achaza, krále judského; zbavil ho pomoci, protože potupil Hospodina. ²⁰ A přivedl na něho Telgatfalnasara, krále assyrského; ten ho sevřel [a zpusťošil] bez jakéhokoliv odporu. ²¹ Achaz totiž oloupiv dům Hospodinův, dům královský i knížat, dal králi assyrskému dary; avšak nic mu to nepomohlo.

²² Nad to i v době tísně své rozmnožil potupu proti Hospodinovi on, král Achaz: ²³ obětoval bohům damašským, kteří ho porazili, řka: „Bohové králů syrských pomáhají jim; také já je ukojím oběťmi, a budou se mnou.” Byli však naopak na zkázu jemu i veškerému Israelovi. ²⁴ Pobrav tedy Achaz všechno nářadí domu Božího ztloukl je, a dav zavřítí dveře chrámu Božího nadělal si oltářů na každém rohu v Jerusalemě. ²⁵ Také ve všech městech judských dal nastavěti oltářů, aby páčil (na nich) kadidlo. Tak popouzel

V. ²⁰. Místo: „bez odporu” čti: „*místo aby mu pomohl*”. – Achaz byl nakloněn, ba věrně oddán Tiglat-Pileasarovi IV. (745-727) a k vůli němu podnikl assyrský král výpravu r. 734 proti Filišťanům; když přiblížilo se vojsko assyrské na té výpravě ke hranicím říše judské, snadno nechalo se touhou po kořisti svést k tomu, by hranice překročilo a plenilo v území Achaza, *chráněnce* assyrského krále. Srv. 4. Král 16, 9. nn. Možno, že i král assyrský nebo jeho vojevůdce tehdy „*navštívil*” Jerusalema na malou radost „*přítele*” svého, Achaza. Srv. také Is 7, 17. nn.

ke hněvu Hospodina, Boha otců svých.

²⁶ Ostatní děje jeho i všechny skutky jeho, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských. ²⁷ Když usnul Achaz s otcí svými, pochovali ho v městě Davidově, [neboť nepřijali ho do hrobky králův israelských]. A stal se králem Ezechjáš, syn jeho, místo něho.

Ezechjášova vzácná zbožnost. (29, 1.–31, 21.)

HLAVA 29. – ¹ Ezechjáš počal kralovati, když mu bylo dvacet pět let, a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Abia, dcera Zacharjášova.

² Činil, co bylo libé v očích Hospodinových, podle všeho, co činil David, otec jeho.

³ On otevřel prvního roku a měsíce vlády své dveře domu Hospodinova a opravil je.

⁴ Povolal kněze a levity, shromáždil je na prostranství východním ⁵ a řekl jim: „Slyšte mne, levité, a posvěťte se; vyčistěte dům Hospodina, Boha otců svých, vyneste všecku nečistotu ze svatyně! ⁶ Zhrěšiliť otcové naši, činili, co zlé je v očích Hospodina, Boha našeho, opustivše ho; odvrátili tvář svou od stánku Hospodinova a obrátili se (k němu) zády. ⁷ Zavřeli dveře v předsíni, zhasili lampy, kadidla nepálili, zápalných obětí nepodávali ve svatyni Bohu Israelovu. ⁸ Proto popuzen byl Hospodin ke hněvu na Judu i na Jerusalema a vydal je na zděšení a na hrůzu a na posměch, jak sami vidíte očima svýma. ⁹ Hle, otcové naši padli mečem, synové pak naši, dcery a manželky odvedeny jsou do zajetí pro ten hřích. ¹⁰ Nyní tedy ustanovil jsem se na tom, že vejdemo ve smlouvu s Hospodinem, Bohem Israelovým, aby odvrátil od nás hrozný hněv svůj. ¹¹ Synové moji, nebuďte vlažni; vás vyvolil Hospodin, abyste stáli před ním, sloužili mu, ctili jej a pálili mu kadidlo.“

¹² Povstali tedy levité – Mahat, syn Amasajův a Joel, syn Azarjášův, z Kaatovců; z Merariovců Kis, syn Abdiův a Azarjáš, syn Jalaleelův; z Gersomovců Joah, syn Zemmův a Eden, syn Joahův; ¹³ z Elisafanovců Samri a Jahiel; z Asafovců Zacharjáš a Matanjáš; ¹⁴ z Hemanovců Jahiel a Semej; a z Iditunovců Semejáš a Ozziel – ¹⁵ shromáždili bratry své, posvětili se a vešli podle rozkazu krále a příkazu Hospodinova, by vyčistili dům Boží. ¹⁶ Kněží všedše do chrámu Hospodinova, aby jej posvětili, vynesli všecku nečistotu, kterou vnitř našli, do nádvoří domu Hospodinova; levité pak vzali ji a vynesli ven ku potoku Kedron. ¹⁷ Počali čistiti prvního dne měsíce prvního, osmého dne téhož měsíce vešli do předsíně chrámu Hospodinova, čistili chrám osm dní a dokonali dne šestnáctého téhož měsíce, co byli začali. ¹⁸ Vešedše pak ke králi Ezechjášovi řekli mu: „Posvětili jsme celý dům Hospodinův, oltář na zápalné oběti, náradí jeho, stůl předkladných chlebů s veškerým náčiním jeho, ¹⁹ i všecko nádobí chrámové, které byl poskvrnil Achaz král za své vlády, když převráceně činil; hle, stojí všechny ty věci před oltářem Hospodinovým.“

²⁰ Vstav tedy Ezechjáš král na úsvitě, shromáždil všechny hlavy města a vstoupil do domu Hospodinova; ²¹ i přihnali současné sedm býků, sedm beranů, sedm beránek a sedm kozlů za hřích, za království, za svatyni, za lid judský. A řekl kněžím, synům Áronovým, aby to obětovali na oltáři Hospodinovu. ²² Zabili tedy ty býky, a kněží všadše krev lili ji na oltář; zabili též berany a krev jejich lili na oltář; zabili také beránky a lili krev na oltář. ²³ Když přivedli kozly k oběti za hřích před krále a před veškerou obec, ti vložili ruce své na ně; ²⁴ pak je kněží zabili a kropili krví jejich před oltářem, aby očistili veškerého Israele; neboť za veškeren lid Israelův kázal král podat celopal a obět za hřích. ²⁵ Ustanovil také levity v domě Hospodinově s cimbály, harfami a citarami podle nařízení Davida krále, jakož i vidce Gada a proroka Natana; neboť od Hospodina bylo

to přikázáno skrze proroky jeho.²⁶ I stáli levité, držíce hudební nástroje Davidovy, a kněží trouby.²⁷ Rozkázal tedy Ezechjáš, aby podávali celopaly na oltáři; když ty celopaly přinášeli, počali zpívat chvály Hospodinu, na trouby troubiti a hráti na rozličné nástroje, které dal pořídit David, král israelský.²⁸ Mezi tím co se veškeren zástup klaněl, zpěváci a trubači konali službu svou, dokud nebyl dokonán celopal.²⁹ Když byla obět dokonána, sklonil se král i všichni, kteří byli s ním a klaněli se.³⁰ A přikázal Ezechjáš i knížata levitům, aby chválili Hospodina slovy Davidovými, jakož i (slovy) vidce Asafa; chválili ho tedy s velikým veselím, a klekše na kolena klaněli se.

³¹ Ezechjáš pak dodal: „Naplnili jste ruce své Hospodinu; přistupte a přineste oběti a žertvy chvály v domě Hospodinově!“ Přinesla tedy všechna obec oběti, žertvy chvály, ano i dobrovolné celopaly.³² Počet celopalů, které podala obec, byl tento: býků sedmdesát, beranů sto, beránků dvě stě;³³ zasvětili také Hospodinu šest set kusů hovězího dobytka a tři tisíce ovec.³⁴ Bylo však málo kněží, že nemohli stačiti, stahovati kůži s obětí zápalných; proto levité, bratři jejich, pomáhali jim, dokud nebyla práce dokonána a neposvětilo se (dosti) kněží; levité totiž ochotnější se posvětili nežli kněží;³⁵ nad to bylo velmi mnoho celopalů, tuků obětí pokojných, jakož i úliteb příslušných k celopalům. Tak dokonale byla znovu zavedena služba domu Hospodinova.³⁶ Ezechjáš a veškeren lid veselil se z toho, že služba Boží byla dokonána; byli rádi, že se to rychle stalo.

HLAVA 30. – ¹ Poslal též Ezechjáš ke všemu lidu israelskému i judskému, a napsal listy kmeni Efraimovu a Manassovu, by přišli do domu Hospodinova do Jerusalema, a slavili fase Hospodinu, Bohu Israelovu.² A uradiv se král, knížata a veškerá obec jerusalemská, snesli se na tom, že slaviti budou fase měsíce druhého.³ Nemohli totiž toho učiniti v době příslušné, ježto nebylo v dostatek kněží posvěcených, a lid ještě se byl neshromáždil do Jerusalema.⁴ (Ta) věc líbila se králi i veškeré obci.⁵ A usoudili, že rozešlou posly po veškerém Israeli od Bersaby až do Danu (se vzkazem), aby přišli a slavili fase Hospodinovi, Bohu Israelovu v Jerusalemě; nebo mnozí je nebyli slavili, jak zákonem předepsáno jest.⁶ Šli tedy poslové s listy z rozkazu krále a knížat jeho k veškerému Israelovi i Judovi ohlašující rozkaz králův: „Synové Israelovi, obraťte se k Hospodinu, Bohu Abrahamovu, Isákovu a Israelovu, a (on) obrátí se ke zbytkům, které unikly ruce krále assyrského.⁷ Nebuďte jako vaši otcové a bratři, kteří odpadli od Hospodina, Boha otců svých, že je vydal do záhuby, jak sami vidíte.⁸ Nezatvrzujte šíjí svých jako otcové vaši; podejte ruku Hospodinu, a pojďte ke svatyni jeho, kterou posvětil na věky; služte Hospodinu, Bohu otců svých, i odvrátí se od vás hrozný hněv jeho.⁹ Neboť obrátíte-li se k Hospodinu, bratři vaši a synové dojdou milosrdenství u pánů svých, kteří je zavedli do zajetí a vrátí se do země této; jeť dobrotivý a milostivý Hospodin, Bůh váš, a neodvrátí tvář svou od vás, obrátíte-li se k němu.”

¹⁰ Poslové tedy chodili rychle z města do města po Efraimsku a Manassovsku, až do Zabulonska, ale oni posmívali se jim a potupili je.¹¹ Někteří však muži z Aseru, Manasse a Zabulona poslechli jejich výzvy a přišli do Jerusalema.¹² V Judsku pak způsobila ruka Páně, že dal jim srdce jedno, by vykonali podle rozkazu krále a knížat slovo Hos-

Hl. 29. V. ³¹. „*naplnili jste ruce své*“ = zasvětili, jste se (znova). Srv. 13, 9; Ex 28, 41; 29, 34.

Hl. 30. V. ¹. Říše severní byla tehdy právě (r. 721 pádem Samaře) zamkla. Ježto Ezechjáš žil v míru s Assyrií, bylo mu lze i v tomto, nyní assyrském území s dovolením vlády assyrské dbáti o náboženskou opravu. – „*fase*“ = velikonoce. Viz Ex 12, 11.

podinovo.

¹³ Sešlo se tedy do Jerusalema lidu mnoho, by konali slavnost přesnic měsíce druhého. ¹⁴ A povstavše zbořili oltáře, jež byly v Jerusalemě, zničili také vše, na čem bývalo kadidlo zapalováno modlám a vházeli to do potoka Kedron. ¹⁵ Čtrnáctého dne pak měsíce druhého zabíjeli velikonočního beránka. Kněží a levité, kteří se konečně posvětili, podávali zápalné oběti v domě Hospodinově; ¹⁶ stáli na místě svém podle nařízení, podle zákona Mojžíše, muže Božího; kněží zachycovali krev, kterou mělo býti kropeno, z rukou levitů, ¹⁷ ježto mnoho lidu nebylo posvěceno a zabíjeli tedy levité velikonočního beránka za ty, kteří nebyli se dříve posvětili Hospodinu. ¹⁸ Veliký také díl lidu z Efraima, Manassa, Issachara, jakož i Zabulona, který posvěcen nebyl, jedl beránka velikonočního ne tak, jak předepsáno jest. Za ty modlil se Ezechjáš takto: „Hospodin dobrý smiluj se ¹⁹ nade všemi, kteří celým srdcem hledají Hospodina, Boha otců svých, a nepřičítej jim, že nejsou dokonale posvěceni!“ ²⁰ Hospodin jej vyslyšel a odpustil lidu svému.

²¹ Tak slavili synové Israelovi, kteří byl v Jerusalemě, svátky přesnic sedm dní s veselím velikým: chválili Hospodina každého dne, zejména levité a kněží, na nástroje, příslušné jejich úřadu. ²² A mluvil Ezechjáš laskavě ke všem levitům, kteří měli dobrý smysl pro Hospodina. A jedli sedm dní slavnosti, té podávající oběti pokojné a chválíce Hospodina, Boha otců svých.

²³ Usnesla se pak všechna obec, že bude ještě jiných sedm dní slaviti, a učinili tak s velikou radostí. ²⁴ Neboť Ezechjáš, král judský dal obci tisíc býků a sedm tisíc ovcí, a knížata dala lidu tisíc býků a ovcí deset tisíc. Posvětilo se také kněží veliké množství. ²⁵ Radostí unášeno bylo všechno množství judské, kněží a levité, všechno množství, které bylo přišlo z Israele, i cizinci, kteří přišli ze země israelské nebo byli usedlí v Judsku. ²⁶ Tak stala se v Jerusalemě veliká slavnost, jaké nebylo ode dnů Šalomouna, syna Davida, krále israelského v městě tom. ²⁷ Když pak vstali kněží a levité, a dali požehnání lidu, vyslyšen byl hlas jejich; pronikla ta modlitba do svatého sídla nebeského.

HLAVA 31. – ¹ Když byla slavnost řádně dokonána, vyšel všecek Israel, cokoli ho bylo, do měst judských, ztroskotali modly, posekali háje, pobořili výšiny, a oltáře zničili ne toliko po veškerém Judsku a Benjaminsku, nýbrž i v Efraimu a v Manasse, až je zcela vyplnili. Pak vrátili se všichni synové Israelovi na své statky a do svých měst.

² Ezechjáš ustanovil také třídy kněžské a levitské podle oddílů jejich, každého podle příslušného úřadu kněžského nebo levitského při podávání celopalů a obětí pokojných, aby přísluhovali, chvály vzdávali a zpívali ve branách tábora Hospodinova. ³ Král přispíval tím, že z jeho vlastních statků přinášén byl celopal vždycky ráno a večer, jakož i každou sobotu, na nov měsíce a na jiné slavnosti, jak psáno je v zákoně Mojžíšově. ⁴ Lidu pak, obyvatelstvu Jerusalema přikázal, by dávali dárky kněžím a levitům, aby se mohli držeti zákona Hospodinova. ⁵ Když to lid uslyšel, přinesli synové Israelovi mnoho prvotin obilí, vína, oleje, jakož i medu a ze všech plodin země; odvedli (také) desátky.

⁶ Také synové Israelovi, kteří bydlili v městech judských, přinesli desátky z hovězího dobytka a bravu, jakož i desátky z věcí, které byli slibem zasvětili Hospodinu, Bohu svému; nanесли všeho mnoho hromad.

⁷ Měsíce třetího počali nositi na ty hromady a měsíce sedmého je dovršili. ⁸ Když Ezechjáš a knížata jeho přišli a viděli ty hromady, dobrořečili Hospodinu a národu

Israelovu.⁹ Když tázal se Ezechjáš kněží a levitů, proč tak leží ty hromady,¹⁰ odpověděl mu Azarjáš, velekněz z rodu Sadokova: „Od té doby, co počali přinášeti dávky do domu Hospodinova, jíme do syta, a zbývá (ještě) velmi mnoho, ježto požehnal Hospodin lidu svému; hojnost těch zbytků je, co vidíš.“¹¹ Rozkázal tedy Ezechjáš nadělati skladišť v domě Hospodinově. Když tak učinili,¹² snesli tam poctivě prviny, desátky a cokoli byli zaslíbili. Správcem nad tím byl levita Chonenjáš a Semej, bratr jeho, byl druhým;¹³ po něm Jahiel, Azarjáš, Nahat, Asael, Jerimot, Jozabad, Eliel, Jesmachjáš, Mahat a Banajáš byli úředníky pod Chonenjášem a Semejem, bratrem jeho, z rozkazu Ezechjáše krále a Azarjáše velekněze domu Božího, kterým bylo vše podřízeno.¹⁴ Kore pak, syn Jemny, levita a vrátný brány východní, ustanoven byl nad tím, co dobrovolně darovali Bohu, nad dary a věcmi svatosvatými.¹⁵ Pod správou jeho byl Eden, Benjamin, Jesue, Semejáš, Amarjáš a Sechenjáš po městech kněžských, aby poctivě rozdělovali bratřím svým podíly, mladým i starým;¹⁶ mimo [chlapce od tří let a výše a mimo] všechny, kteří vcházeli do chrámu Hospodinova podle toho, jak ten onen den žádal, by konali službu podle obvyklých oddílů svých.¹⁷ Kněžím po rodinách a levitům od dvaceti let a výše, podle oddílů a tříd jejich,¹⁸ všemu množství, jak ženám, tak dětem jejich oběho pohlaví, poctivě bývaly dávány pokrmy z věcí zasvěcených.¹⁹ Také po polích a pastviskách každého města ustanoveni byli řádně muži ze synů Áronových, aby podíly rozdělovali všem pohlaví mužského z kněží a levitů.²⁰ Tak učinil Ezechjáš vše, jak bylo řečeno, ve všem Judsku, činil, co dobré, pravé a správné bylo v očích Hospodina, Boha svého,²¹ ve všem, co podnikl, by spořádal službu v domě Hospodinově podle zákona a řádu, snaže se hledati Boha svého celým srdcem svým; činil a šťastně se mu vedlo.

Ezechjáš sklíčen, ale vysvobozen. (32, 1–23.)

HLAVA 32. – ¹ Po těchto událostech a po této věrnosti, přitáhl Sennacherib, král assyrský, vtrhl do Judska, a oblehl města hrazená chtěje jich zdobývati.² Když to viděl Ezechjáš, že totiž přitáhl Sennacherib a že všechna síla boje obrací se proti Jerusalemu,³ radil se s knížaty a junáky, mají-li býti ucpány prameny studnic, které byly vně za městem. Když s tím všichni souhlasili,⁴ shromáždil veliké množství a ucpali všechny studnice i potok, který tekł prostřed země, říkáce: „Aby přijdouce králové assyrští, nenalezli hojnost vody!“⁵ Opravil také pečlivě zeď, která byla pobořena, vystavěl věže na ni a zevnitř zeď druhou; zopravoval Mello v městě Davidově, dal nadělati rozličné zbraně a štítů,⁶ ustanovil důstojníky nad bojovníky ve vojště, svolal všechny do ulice brány městské a promluvil k nim srdečně takto:⁷ „Zmužile si vedte a buďte silni; nebojte se, nestrachujte se krále assyrského, ani všeho množství, které je s ním; neboť mnohem více je s námi nežli s ním.“⁸ S ním totiž je rámě tělesné; s námi Hospodin, Bůh náš, který je naším pomocníkem a bojuje za nás.“ Lid byl posílněn takovými slovy Ezechjáše, krále judského.

⁹ Poté poslal Sennacherib, král assyrský, služebníky své do Jerusalema – sám totiž s veškerým vojskem oblehl Lachis – k Ezechjášovi, králi judskému, a ke všemu lidu, který byl v městě a vzkázal:¹⁰ „Toto praví Sennacherib, král assyrský: V co doufáte, že

HL. 31. V.¹⁷ n. jsou glosovány. Zněly původně asi takto: „*Kněží byli zaznamenáni podle svých rodin, levité pak podle svých oddílů. Byli zaznamenáni se všemi svými dětmi i ženami, syny i dcerami, podle veškerého svého počtu; neboť byli se věrně posvětili.*“ „*posvětili se*“= odrekli se modlářství a podrobili se předepsaným očistám. Srv. 29, 34.

HL. 32. V.^{1–22}. srv. s 4. Král 18, 13.–19, 34; Is 36, 1.–37, 38.

sedíte obleženi v Jerusalemě? ¹¹ Zda neklame vás Ezechjáš, aby umořil vás hladem a žízní, pravě, že Hospodin, Bůh váš, vysvobodí vás z ruky krále assyrského? ¹² Zda není to Ezechjáš, který zbořil výšiny jeho i oltáře a přikázal Judovi a Jerusalemským: „Před jedním oltářem klaněti se budete a na něm pálití kadidlo!“ ¹³ Nevíte, co Jsem učinil já i otcové moji všem národům zemi? Zda mohli bohové těch národů všech zemí vysvoboditi zemi svou z ruky mé? ¹⁴ Kdo je ze všech bohů národů, jež pohubili otcové moji, který mohl by vytrhnouti lid svůj z ruky mé, aby mohl také bůh váš vytrhnouti vás z ruky této? ¹⁵ Nedávejte se tedy od Ezechjáše klamati, daremným namlouváním sváděti, nevěřte mu! Kdyžť nemohl žádný bůh všech národů a království vysvoboditi lidu svého z ruky mé a z rukou otců mých, také ani bůh váš nebude moci vytrhnouti vás z ruky mé.“ ¹⁶ Tež i jiné mnohé věci mluvili služebníci jeho proti Hospodinu Bohu a proti Ezechjášovi, služebníku jeho. ¹⁷ I list psal (Sennacherib Ezechjášovi), plný rouhání proti Hospodinu, Bohu Israelovu; pravil proti němu: „Jako bohové národů jiných nemohli vysvoboditi lidu svého z ruky mé, tak ani bůh Ezechjášův nebude moci vytrhnouti lidu svého z ruky této!“ ¹⁸ A nad to hlasem velikým křičel, jazykem judským, na lid, který seděl na zdi jerusalemské, aby je poděsil a tak vzal město. ¹⁹ Mluvil proti Bohu jerusalemskému jako proti bohům národů země, kteří jsou dílem rukou lidských.

²⁰ Modlil se tedy Ezechjáš král a prorok Isajáš, syn Amosův, proti tomu rouhání, a volali k nebi. ²¹ I poslal Hospodin anděla, který porazil všechny statečné bojovníky a vůdce vojska krále assyrského, že se vrátil s hanbou do své země; a když vešel do domu boha svého, synové vzešli z krve jeho, zabili jej mečem. ²² Tak vysvobodil Hospodin Ezechjáše i obyvatelstvo jerusalemské z ruky Sennacheriba, krále assyrského, a z ruky všech, i dal jim pokoj vůkol.

²³ Mnozí přinášeli oběti krvavé i nekrvavé Hospodinu do Jerusalema; dary také Ezechjášovi, králi judskému, který vyvýšen byl potom u všech národů.

Ezechjáš uzdraven, pokořen, zemřel. (32, 24.–33.)

²⁴ V těch dnech roznemohl se Ezechjáš až k smrti, i modlil se k Hospodinu, a vyslyšel ho a dal mu znamení.

²⁵ Ale neodplatil se podle dobrodiní, která byl přijal, neboť pozdvihlo se srdce jeho; i povstal hněv proti němu, proti Judovi a Jerusalemu.

²⁶ Když však potom se pokořil proto, že bylo pozdvihlo se srdce jeho, on i obyvatelé jerusalemsští, nepřišel na ně hněv Hospodinův pokud Ezechjáš žil.

²⁷ Ezechjáš byl totiž bohatý a velmi slavný, nashromáždil si velmi mnoho pokladů stříbra, zlata, drahého kamení, vonidel, rozličných zbraní a nářadí velmi drahého. ²⁸ Také skladiště na obilí, víno a olej, stáje pro všeliký dobytek, chlévy pro brav, ²⁹ a města si vystavěl; měltě stád bravu a skotu bez počtu, protože dal mu Pán majetku náramně mnoho.

³⁰ Je to týž Ezechjáš, který zapal hořejší výtok vod gihonských a obrátil je dolů k západní straně města Davidova; a ve všech skutcích jeho dařilo se mu, jak si přál.

³¹ Avšak při poselství knížat babylonských, kteří byli posláni k němu, aby se otázali o zázraku, který se byl stal v zemi, opustil jej Bůh, aby ho zkusil a jeho smýšlení dokonale se ukázalo.

³² Ostatní děje Ezechjášovy, i skutky srdečnosti jeho, zapsány jsou ve Vidu proroka

V. ³² n. srv. s 4. Král 20, 20. n. – „Vid proroka Isajáše“ je naše kniha Isajášových proroctví, hlavy výše jmenované. – „nad hroby“ = jak se jde nahoru ke hrobům synů Davidových (hebr.). Srv. výše 16, 41.

Isajáše, syna Amosova, jakož i v Knize králů judských a israelských.³³ Když usnul Eziechjáš s otci svými, pochovali ho nad hroby synů Davidových; učinili mu slavný pohřeb veškerí Judovci i všichni obyvatelé Jerusalema. A stal se králem Manasse, syn jeho místo něho.

Manasse, čtrnáctý nástupce Šalomounův. (33, 1.–20.)

HLAVA 33. – ¹ Dvanácte let bylo Manassovi, když. počal kralovati, a padesát pět let kraloval v Jerusalemě.

² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, podle ohavnosti národů, které Vyhladil Hospodin před syny Israelovými: ³ Opravil zase výšiny, které byl pobořil Ezechjáš, otec jeho, vystavěl oltáře Baalům, nadělal hájů, klaněl se všemu vojsku nebeskému a ctil je.

⁴ Vystavěl dokonce oltáře v domě Hospodinově, o kterém byl řekl Hospodin: „V Jerusalemě bude jméno mé na věky.“ ⁵ Vystavěl je všemu vojsku nebeskému, v obou nádvořích domu Hospodinova. ⁶ Dal provést syny své ohněm v údolí Benennom, zabýval se snářstvím, obíral se hadačstvím, oddával se čarodějství, a měl s sebou kouzelníky a zaklínače; páchal mnoho, co je zlé v očích Hospodinových, aby ho popudil. ⁷ Postavil dále vyřezávanou sochu v domě Božím, o kterém byl Bůh mluvil k Davidovi a Šalomounovi, synu jeho: „V domě tomto v Jerusalemě, který jsem vyvolil ze všech kmenů israelských, umístím jméno své na věky; ⁸ a nedopustím, aby se pohnula noha Israelova ze země, kterou jsem dal otcům jejich, budou-li jen pečlivě činiti, co jsem jim přikázal: veškeren zákon, ustanovení a právo (dané) Mojžíšem.“ ⁹ Tak Manasse svedl Judu i obyvatelstvo Jerusalema, by činili horší věci, nežli všichni národové, které byl vyplnil Hospodin před syny Israelovými.

¹⁰ Když mluvil Hospodin k němu a k lidu jeho, nechtěli toho dbáti. ¹¹ Proto přivedl na ně vůdce vojska krále assyrského; i jali Manassa, svázali jej řetězy a pouty a odvedli ho do Babylona.

¹² Když byl tak v tísní, modlil se k Hospodinu, Bohu svému, a činil pokání veliké před Bohem otců svých; ¹³ modlil se k němu a prosil snažně. I vyslyšel modlitbu jeho, a uvedl jej zase do Jerusalema, do království jeho: i poznal Manasse, Hospodin, ten že je Bůh (pravý).

¹⁴ Potom vystavěl zeď vně před městem Davidovým na západ od Gihonu v údolí, od vchodu do brány Rybné vůkol až k Ofelu, a vyhnal ji velmi vysoko. Ustanovil dále velitele vojska ve všech hrazených městech judských. ¹⁵ A vymetal bohy cizí, i modlu z domu Hospodinova; též oltáře, které byl dal udělati na hoře domu Hospodinova a v Jerusalemě; všecko vyházel za město. ¹⁶ Opraviv pak oltář Hospodinův přinášel na něm oběti, také pokojné a děkovné, a přikázal Judovi, aby sloužil Hospodinu, Bohu Israelovu. ¹⁷ Lid však ještě obětoval na výšinách Hospodinu, Bohu svému.

¹⁸ Ostatní děje Manassovy, [i modlitba k Bohu jeho, a slova vidců, kteří mluvivali k

HL 33. V. ¹. nn. srv. s 4. Král 21, 1. nn.

V. ¹¹. srv. s 4. Král 21, 17. – „Šamaš-šum-ukín (= Sammuges) „bratr“ Assurbanipalův, vladař babylonský, zosnoval spolek proti Assyrii, jako kdysi Merodach Baladan (4. Král 20, 12. nn.). Zdá se, že získal pro sebe i Manassa. Assurbanipal však v letech 652–648 povstání Šamaš-šum-ukinovo potlačil a prohlásil se sám za krále babylonského jménem *Kandalanu*. Věrolomného vasala Manassa dal svázati a dopravit ne do Ninive, nýbrž do Babylona, kde tehdy assyrský dvůr sídlil.

V. ¹⁸. n. srv. s 4. Král 21, 17. n. – „háji“ = Ašer. – Co je ve hranaté závorce, patří do v. 19. (na počátek Schlögl). – Místo „Hozajových“ čti: „vidců“ (proroků). Byla to prorocká kronika, proto místo „řeči“ možno také překládati: „Letopisy“.

němu jménem Hospodina, Boha Israelova,] zapsány jsou v Letopisech králův israel-
ských.¹⁹ Modlitba jeho, vyslyšení, všechny hříchy jeho a přestupky, jakož i místa, na
kterých dal zříditi výšiny, nadělati hájův a soch, prve nežli činil pokání, zapsáno je také
v řečích Hozajových.²⁰ Když usnul Manasse s otci svými, pochovali jej v domě jeho. A
stal se králem místo něho syn jeho Amon.

Amon, patnáctý nástupce Šalomounův. (33, 21.–25.)

²¹ Dvacet dvě léta byla Amonovi, když počal kralovati a dva roky kraloval v Jerusa-
lemě.

²² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako byl činil Manasse, otec jeho.
Všechněm modlám, kterýchž byl nadělal Manasse, obětoval a sloužil.²³ Neponížil se
však před Hospodinem, jako se ponížil Manasse, otec jeho, ale mnohem více zhřešil.

²⁴ I spikše se proti němu služebníci jeho, zabili jej v domě jeho.

²⁵ Ostatní lid však pobil ty, kteří zabili Amona a ustanovil králem Josjáše, syna je-
ho, místo něho.

Při obnově chrámu za Josjáše nalezen zákoník. (34, 1.–28.)

HLAVA 34. – ¹ Osm let bylo Josjáši, když počal kralovati a kraloval třicet jeden rok
v Jerusalemě.

² Činil, co pravého bylo v očích Hospodinových, chodě po cestách Davida, otce
svého, a neuchyluje se napravo ni nalevo.

³ Osmého léta vlády své, když byl ještě chlapec, počal hledati Boha otce svého Da-
vida, a dvanáctého léta vlády své čistil Judsko a Jerusalema od výšin, hájů, a model
vyřezávaných i litých.⁴ Před ním rozbořili oltáře Baalů, a sochy, které byly na nich,
zkazili, háje a modly vyřezávané dal zpodtínat a rozdrtit a rozsypati prach (z nich) po
hrobech těch, kteří jim obětovali.⁵ Nad to kosti kněží spálil na oltářích model a tak
vyčistil Judsko i Jerusalema.⁶ Též ve městech Manassových, Efraimových, Simeono-
vých, až do Neftali, vše (to) podvrátil.⁷ Když pak oltáře pobořil, háje zničil, modly
vyřezávané na kusy ztroskotal, a všechny svatyně zbořil po veškerém Israelsku, vrátil se
do Jerusalema.

⁸ Léta pak osmnáctého vlády své, když již byla čistěna země i chrám Boží, poslal
Safana, syna Eseljášova, Maasjáše, správce města a Johu, syna Joachazova, kancléře,
by opravili dům Hospodina, Boha svého.

⁹ Ti přišli k Helkjášovi, nejvyššímu knězi; a vzavše od něho peníze, které byly přine-
seny do domu Hospodinova a které byli sebrali levité, vrátní od Manassovců, Efrai-
movců a ostatních Israelitů, jakož i od Judovců, Benjaminovců a obyvatelů Jerusale-
ma,¹⁰ dali je těm, kteří byli nad dělníky domu Hospodinova, by opravili chrám a co
chatrného bylo, aby zpevnili.¹¹ A ti je dali řemeslníkům a zedníkům, aby nakoupili
kamene z lomu, dříví na vazby budovy a na trámy staveb, které byli nechali zpustnouti
králové judští.¹² Ti věrně všecko činili. Byli pak dozorcí nad dělníky: Merariovcí Jahat
a Abdiáš, Kaatovci Zacharjáš a Mosollam; ti přidržovali ku práci; všichni byli levité,
[kteří uměli hráti na hudebné nástroje].¹³ I nad těmi, kteří nosili břemena k rozličným
potřebám, byli [písaři a mistři] levité [vrátní].

V. ²¹–²⁴. srv. s 4. Král 21, 19.–26.

Hl. 34. V. ¹ n. srv. s 4. Král 22, 1. n.

V. ⁷. Místo „svatyně“ čti „slunečné sloupy“ a viz 31, 1.

V. ⁸–²⁸. srv. s 4. Král 22, 3.–20.

¹⁴ Když vynášeli peníze, které sneseny byly do chrámu Hospodinova, nalezl Helkjáš kněz Hospodinovu knihu zákona (daného) Mojžíšem. ¹⁵ I řekl Safanovi písaři: „Knihu zákona nalezl jsem v domě Hospodinově.“ A dal mu ji. ¹⁶ Ten přinesl knihu králi a podal mu zprávu řka: „Vše, co jsi uložil služebníkům svým, hle, je vykonáno.“

¹⁷ Stříbro, které se nalezlo v domě Hospodinově, sebrali a dali je dozorcům nad řemeslníky a nad dělníky rozličných prací. ¹⁸ Také tuto knihu dal mi Helkjáš kněz.“

Když ji před králem přečetl ¹⁹ a král uslyšel slova zákona, roztrhl roucho své, ²⁰ a rozkázal Helkjášovi, Ahikamovi, synu Safanovu, Abdonovi, synu Michovu, Safanovi písaři a Asaášovi, služebníkům královskému toto: ²¹ „Jděte a mluvte s Hospodinem za mne a za zbylý lid israelský a judský o [všech] výročí knihy této, která nalezena byla; neboť veliký hněv Hospodinův vylil se na nás, že nedbali otcové naši slov Hospodinových, aby činili vše, co psáno je v knize této.“

²² Šel tedy Helkjáš a ti, kteří s ním posláni byli od krále, k Oldě, prorokyni, manželce Selluma, syna Tekuata, syna Hasrova, strážce šatů, která bydlila v Jerusalemě, ve druhém okresu. Když jí pověděli, co výše řečeno, ²³ odpověděla jim: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Povězte muži, který vás poslal ke mně: ²⁴ Toto praví Hospodin: Hle já uvedu neštěstí na toto místo i na obyvatelstvo jeho, všechny kletby, které napsány jsou v knize této, kterou četli před králem judským. ²⁵ Protože opustili mne a obětovali bohům cizím, aby mne ke hněvu popouzelí všemi díly rukou svých: proto vylije se hněv můj na toto místo, a nebude uhašen. ²⁶ Králi pak judskému, který poslal vás, byste tážali se Hospodina, povězte: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Že jsi slyšel slova (té) knihy, ²⁷ že se obměkčilo srdce tvé [žes pokořil se před Bohem] pro to, co praveno je proti místu tomuto a obyvatelstvu jerusalemskému, žes poníživ se přede mnou roztrhl roucho své a žes plakal přede mnou; já také vyslyšel jsem tebe, dí Hospodin. ²⁸ Proto již připojím tě k otcům tvým, a pochován budeš v pokoji v hrobě svém, aby nebylo patřiti očím tvým na všechno to neštěstí, které já uvedu na toto místo a na obyvatelstvo jeho.“ I oznámili králi vše, co byla řekla.

Josjáš znova spořádal bohoslužbu. (34, 29.–35, 19.)

²⁹ On pak svolav všechny starší judské i jerusalemské ³⁰ šel nahoru do domu Hospodinova, a s ním všichni Judovci a obyvatelé Jerusalema, kněží a levité, i všechen lid, od nejmenšího do největšího. A dal čísti král před nimi všechna slova (té) knihy v domě Hospodinově. ³¹ Stojí na svém stupni, učinil smlouvu před Hospodinem, že bude choditi za ním, šetřiti příkazů, ustanovení a práv jeho celým srdcem svým a veškerou duší, aby (tak) splnil, co psáno je v knize té, kterou byl dal čísti. ³² Zavázal k tomu přísahou také všechny, kteří byli v Jerusalemě [a v Benjaminsku.] A činili obyvatelé jerusalemské podle smlouvy Hospodina, Boha otců svých. ³³ Vyplenil také Josjáš všechny ohavy ze všech krajín synů Israelových, a způsobil, že všichni, kteří byli zbylí z Israele, sloužili Hospodinu, Bohu svému. Pokud byl živ, neodstoupili od Hospodina, Boha otců svých.

HLAVA 35. – ¹ Učinil pak Josjáš Hospodinu v Jerusalemě slavnost beránka velikonočního, který zabit byl čtrnáctého dne měsíce prvního; ² a ustanovil kněze v úřadech

V. ²⁹–³². srv. se 4. Král 23, 1. – 3.

V. ³³. srv. s 4. Král 23, 4.–20, 24. – „synové Israelovi“ = zbytky obyvatelstva severní říše proti Judovcům, jmenovaným ve v. 32.

Hl. 35. V. ¹. srv. s 4. Král 23, 21. nn.

jejich a napomínal jich, aby konali službu v domě Hospodinově.³ A levitům, k jejichžto poučování veškeren Israel posvěcoval se Hospodinu, řekl: „Postavte archu ve svatyni chrámu, který vystavěl Šalomoun, syn Davidův, král israelský, neboť nikterak ji nebudete již nositi; ale nyní služte Hospodinu, Bohu svému, a lidu jeho israelskému.“⁴ Připravujte se po čeledích a rodech svých, po každé třídě, jak přikázal David a jak dal zapsati Šalomoun, syn jeho;⁵ a služte ve svatyni po čeledích a třídách levitských.⁶ Až pak se posvětíte, zabijte beránka a také bratry své připravte, by činiti mohli podle slov, která mluvil Hospodin skrze Mojžíše.“⁷ A dal Josjáš všemu lidu, který tu byl na slavnost velikonoční, beránků a kozelců ze stád, [a] z [jiného] bravu třicet tisíc, býků pak tři tisíce; to vše ze statků královských.⁸ Také knížata jeho, co dobrovolně chtěli [slibiti], dali lidu, [kněžím a levitům]. Helkjáš pak, Zacharjáš a Jahiel, knížata v domě Páně dali kněžím, aby učinili hody beránka, [smíšeného] bravu dva tisíce šest set (kusů) a tři sta býků;⁹ rovněž Chonenjáš a Semejáš i Natanael, bratři jeho, jakož i Hasabjáš, Jehiel a Jozabad, knížata levitská, dali [ostatním] levitům na slavnost hodů beránkových pět tisíc (kusů) bravu a býků pět set.¹⁰ Tak byla spořádána bohoslužba, kněží nastoupili svůj úřad a taktéž i levité po třídách, podle rozkazu královského,¹¹ a zabíjeli beránky. Kněží kropili krví rukou svou, zatím co levité stahovali kůže [se zápalných] obětí;¹² a oddělili je, aby je rozdali po rodech a čeledích každého, aby obětovány byly Hospodinu, jak psáno je v knize Mojžíšově; taktéž i s býky učinili.¹³ A pekli beránky velikonoční na ohni, jak v zákoně psáno jest; pokojné však oběti varili v kotlích, na mísách a v hrncích, a rozdávali rychle všemu lidu.¹⁴ Sobě pak a kněžím připravovali potom; byliť obětováním celopalů a tuků zaneprázdnění kněží až do noci, proto levité sobě a kněžím, Áronovcům, připravili naposled.¹⁵ Zpěváci, Asafovci, stáli na svém místě podle rozkazu Davida, Asafa, Hemana a Idituna, proroků králových. Vrátní hlídali při každé bráně, že ani na krok neodstoupili od služby; pročež i bratři jejich levité připravili jim pokrmu.¹⁶ Tak všechna služba Hospodinova řádně byla vykonána ten den, kdy slavili hody beránka a obětovali zápalné oběti na oltáři Hospodinovu, podle rozkazu krále Josjáše.¹⁷ Tak slavili synové Israelovi, cokoli jich tam bylo, tehdy hody beránka a slavnost přesnic sedm dní.¹⁸ Nebyla slavena veliká noc podobná v Israeli ode dnů Samuela proroka; aniž který ze všech králův israelských slavil (takové) hody beránčí, jako Josjáš, s kněžími, levity, se vším lidem judským i israelským, co se ho našlo, i s obyvatelstvem jerusalemským.¹⁹ Osmnáctého roku vlády Josjášovy slaven byl ten hod beránka.

Josjášova nešťastná bitva a smrt. (35, 20.–36, 1.)

²⁰ Potom, [když byl opravil Josjáš chrám,] táhl Necha, král egyptský, nahoru, aby bojoval u Charkamise nad Eufratem; i vytáhl Josjáš proti němu.²¹ Onen však poslav posly, vzkázal mu: „Co máme spolu, králi judsky? Ne proti tobě dnes táhnou, ale proti jinému domu bojují. Proti tomu rozkázal mi Bůh spěšně táhnouti; přestaň proti Bohu jednati, který je se mnou, ať neshladí tebe!“²² Josjáš však nechtěl obrátit, ale chystal se do boje proti němu; neposlechl řeči Nechaových z úst Božích (vycházejících), ale táhl, aby bojoval na rovině Mageddské.

V.³ „posvěcoval se Hospodinu“ = odřekl se modlářství a obnovil s Hospodinem smlouvu (34, 31. n.). – Místo „postavte archu“ čti: „Hle, archa je“. V dobách modlářských králů bylo levitům archu ze svatyně odnáseti, ji ukrývat, v dobách pak lepších zase ji stavěti na příslušné místo.

V.¹⁸, n. srv. s 30, 26; 4. Král 23, 22. n.

V.^{20–25}, srv. s 4. Král 23, 29. 30a.

V.²¹ „proti jinému domu“ = proti odvěkému svému nepříteli (hebr.).

²³ Tam byv raněn od střelců řekl služebníkům svým: „Vyvezte mne z bitvy, neboť jsem velmi raněn.“ ²⁴ Přenesli jej tedy s vozu na druhý vůz, který jel za ním [podle obyčeje královského] a dovezli ho do Jerusalema. Když umřel, pochován byl v hrobce otců svých. I plakal nad ním veškeren Juda i Jerusalem. ²⁵ Nejvíce Jeremjáš, jehožto žalozpěvy nad Josjášem všichni zpěváci a zpěvačky až do dneška opakují, ano za zákon to vešlo v Israeli; hle, je to psáno v Žalozpěvech.

²⁶ Ostatní děje Josjášovy, i srdečnost jeho, jak přikázána je zákonem Hospodinovým, ²⁷ a činy jeho, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských.

HLAVA 36. – ¹ A lid venkovský vzal Joachaza, syna Josjášova, a ustanovil ho králem místo otce jeho v Jerusalemě.

Joachaz, sedmnáctý nástupce Šalomounův. (36, 2.–4.)

² Dvacet tři roky byly Joachazovi, když počal kralovati a tři měsíce kraloval v Jerusalemě.

³ Král egyptský ho sesadil, když přitáhl do Jerusalema a uložil zemi sto hřiven stříbra a hřivnu zlata. ⁴ Ustanoviv pak místo něho Eliakima, bratra jeho, za krále nad Judou a nad Jerusalemem, proměnil jméno jeho v „Joakim“, a Joachaza vzav s sebou zavedl do Egypta.

Joakim, osmnáctý nástupce Šalomounův. (36, 5.–8.)

⁵ Dvacet pět let bylo Joakimovi, když počal kralovati, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha jeho.

⁶ Proti tomu přitáhl Nabuchodonosor, král chaldský a. svázal jej řetězy, aby odvedl ho do Babylona. ⁷ Tamžé dal přenést také (něco z) nářadí Hospodinova a dal je do chrámu svého.

⁸ Ostatní děje Joakimovy, ohavnosti jeho, které páchal, a co (jiného zlého) bylo shledáno na něm, zapsáno je v Knize králů judských a israelských. A stal se králem Joachin, syn jeho, místo něho.

Joachin, devatenáctý nástupce Šalomounův. (36, 9. n.)

⁹ Osm(nácte) roků bylo Joachinovi, když počal kralovati, kraloval pak tři měsíce a deset dní v Jerusalemě.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových.

¹⁰ Když se rok s rokem sešel, poslal Nabuchodonosor král (své lidi), a ti ho přivedli do Babylona odnese spolu vzácné nářadí domu Hospodinova. Králem pak ustanovil

V. ²⁴. 4. Král 23, 29. n. vypravuje *stručněji* a proto *méně přesně*, když praví, že zemřel Josjáš již u Megidda.

V. ²⁵. přelož podle hebr.: „*Jirmejáhu* (= Jeremjáš) *složil žalozpěv na Josjáhů* (Josjáše), *a mluví všichni zpěváci a zpěvačky o Josjáhů ve svých žalozpěvech* (od té doby) *až do dneška; ano učiněny byly zákonem v Israeli; hle, jsou zapsány v „Žalozpěvech“* (Qinóth.)“

HL 36. V. ¹. srv. s 4. Král 23, 30b.; v. ².–⁴. srv. s v. 31.–34. tamže.

V. ³. Místo: „*když přitáhl do Jerusalema*“ čti souhlasné s 4. Král 23, 33: „*aby nebyl již králem v Jerusalemě*“, Místo „*hřivnu*“ čti „*deseť hřiven*“ jako tamže.

V. ⁵. srv. s 4. Král 23, 36. n, 30b.; v. ².–⁴. srv. s v. 31.–34. tamže.

V. ⁶. nn. srv. s *vnu*“ čti „*deseť hřiven*“ jako tamže.

V. ⁷. srv. s 4. K4. Král 24, 1. 6. 13; Dn 1, 1; Jer 35, 11.

V. ⁸. nn. srv. s 4. Král 24, 5. nn.

Sedekjáš, strýce jeho, nad Judou a Jerusalemem.

Sedekjáš, dvacátý nástupce Šalomounův. (36, 11.–21.)

¹¹ Dvacet jeden rok byl Sedekjášovi, když počal kralovat, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě.

¹² Činil, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha jeho. Ani se nestyděl před Jeremjášem prorokem, který k němu mluvil z úst Hospodinových. ¹³ Odpadl též od krále Nabuchodonosora, který ho byl zavázal přísahou při Bohu. A zatvrdil šíji svou i srdce, že se neobrátí k Hospodinu, Bohu Israelovu.

¹⁴ Také všechna knížata kněží i lid(u) zpronevěřovali se, bezbožně (Hospodinu), podle všech ohavností pohanů, a poskvrnili dům Hospodinův, který byl si zasvětil v Jerusalemě. ¹⁵ Hospodin, Bůh otců jejich, vzkazoval jim po svých poslech od rána do večera den co den napomínaje, protože chtěl ušetřit lidu a příbytku svého. ¹⁶ Oni však posmívali se poslům Božím, pohrdali řečmi jeho, tupili proroky, až vzrostl hněv Hospodinův na lid jeho, že nebylo pomoci.

¹⁷ Přivedl totiž na ně krále chaldského a dal pobít jinochy jejich mečem v domě svatyně své; neslitoval se nad jinochem ani pannou, nad starcem ani nad kmetem, ale všechny dal v moc jeho. ¹⁸ Také všechno náradí domu Hospodinova, veliké i malé, jakož i poklady chrámu, krále a knížat, (vše) dal přenést do Babylona. ¹⁹ Nepřátelé vypálili dům Boží, zbořili zeď jerusalemskou, všechny paláce spálili, a cokoli vzácného bylo, zničili. ²⁰ Ušel-li kdo meče, zaveden byv do Babylona sloužil králi a synům jeho, dokud nenastoupil král perský, ²¹ dokud nenaplnila se řeč Hospodinova, (pronesená) ústy Jeremjášovými, a neoslavila země sobot svých; všechny dny zpuštění totiž držela sobotu, až se naplnilo sedmdesáté let.

Výnos Cyra, krále perského. (36, 22. n.)

²² Léta prvního Cyra, krále perského, – aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou byl mluvil ústy Jeremjášovými – vnukl Hospodin Cyrovi, králi perskému, že dal provolati

K v. ¹², viz Jer 21, 3.–7; 27, 12.–22; 32, 1.–5; 37, 6.–10; 38, 26.

V. ²¹. O Jeremjášových 70 letech (číslice okrouhlá?), viz Jer 25, 11; 29, 10 – Za to, že Judovci nezachovávali předpisů o roce sobotním Lv 26, 34. nn. nemohli, jsouce zavlečeni do zajetí vzdělávati svých rolí a byli tak nuceni 70 roků držeti zákon o roce sobotním! – Těch 70 roků dlužno počítati od r. 605.

V. ²². n. jisté byly sem přidány z Esdr 1, 1.–3., by dostalo se knize útěšného závěru (srv. 4. Král 25, 27.–30.), jakož i proto, by upozorněn byl čtenář, že dále vypravují knihy Esdr-Neh (Schlögl). – „*Léta prvního Cyra*“ – r. 538 před Kr. – *Cyrus* (hebr. *Kóreš*), Achemenovec, syn Kambysa II. nastoupil na trůn perský po svém otci r. 559 před Kr., tedy v době, kdy byli Židé již asi 40 let v zajetí babyl. Židé opírajíce se o výroky Is 44, 28.; 45, 1. nn.; 51, 1. nn.; Dan 2, 37. n. (zlatá hlava sochy); Dan 7. (lev s křídly orlím) tušili, že dříve nebo později Cyrus osvoboditel napadne také Babylonii. To se stalo r. 539 za panování posledního krále chaldského *Nabunaida* (555–539). Cyrus porazil Nabunaida, který byl nucen uprchnouti do *Borsippy*. *Gobryas*, jeden z perských knížat, který byl dosud Cyrovým místodržícím v Assyrii, pospíšil v čele předvoje k Babylonu a vtáhl dne 16. měsíce tišri, t. j. počátkem října r. 539 do veleměsta na Eufratě takorča bez boje. Toliko čtvrt, ve které byl královský palác, hájil Nabunaidův syn *Bél-šar-ucur* (= Baltazar Dan 5.); to však nevedadlo, by Cyrus dne 3. měsíce marčešanu slavil okázalý vjezd do Babylona, jsa hlučně vítán kněžími, lidem a zejména – *Židy*. Osm dní po tom padla královská čtvrt. Cyrus sluje právem „*Velikým*“ ne toliko proto, že založil říši tak obrovskou, ale také proto, že dovedl poražené národy získati si, ano připoutati velkodušností, tím, že šetřil jejich *náboženství*, dějinného vývoje, státních útvarů, že jim popřál dosti svobody a samostatnosti proti dosavadnímu obyčejí králů assyrských a babylonských. Srv. Esdr 1, 2.–4; 6, 3.–5; 1, 7. nn.; 4, 1.–5. 24.). Ježto se dostalo Cyrovi od bohoduchého spisovatele (Is. 45, 1. nn.) tak vzácných názvů, jako žádnému panovníkovi, který nebyl původu israelského, a ježto splnil proroctví o pádu Babelu (Is výše uvedený, Jer 50, 2; 51, 52) pochopitelně, že se těšil Cyrus veliké účté pozdějších čtenářů proroka Isajá-560

po všem království svém a také písemně vyhlásiti toto: ²³ „Takto přikazuje Cyrus, král perský: Všecka království země dal mi Hospodin, Bůh nebes, a on přikázal mi, abych mu vystavěl dům v Jerusalemě, který je v Judsku. Kdo z vás jakkoli patří k jeho národu? S tím budiž Hospodin, Bůh jeho; ať jde!"

še, a že vznikla *nesprávná* domněnka, že byl Cyrus *jednobožec*.

OBSAH

PRVÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA.....	13
DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA.....	71
TŘETÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA.....	121
ČTVRTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA.....	153
PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA.....	203
KNIHA JOSUE	251
KNIHA „SOUDCŮ"	283
KNIHA RUT.....	317
PRVNÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.	331
DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.	369
TŘETÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.	406
ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ	445
PRVNÍ KNIHA PARALIPOMENON.....	487
DRUHÁ KNIHA PARALIPOMENON.....	523

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL DRUHÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SWAZEK I.

KNIHY: ESDRÁŠOVA A NEHEMIÁŠOVA, TOBIÁŠOVA,
JUDITH, ESTHER, JOB.

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘEATELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1935
ČÍSLO 3

V PRAZE 1935

NÁKLADEM "DĚICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

Všecka práva vyhrazena

KNIHA ESDRÁŠOVA
A
KNIHA NEHEMJÁŠOVA
(=DRUHÁ KNIHA ESDRÁŠOVA.)

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA ESDRÁŠOVA.

Obě knihy Esdrášovy byly původně kniha jedna. Knihy Esdr složeny jsou z více součástí nestejného původu. Hlavní složky jsou vzaly) ze zápisků (deníku) Esdrášových a

b) ze zápisků (deníku) Nehemjášových.

Ze zápisků Esdrášových jistě vzat úryvek Esdr 7, 27.– 9, 15, ve kterém Esdráš vypravuje v první osobě. Z nich pochází také Neh 8, 1.– 9, 37; 12, 1.– 30. 33.– 36. Toliko Neh 12, 11. (snad i 10. 22. 23.) byl později povolánou jinou rukou připsán.

Ze zápisků Nehemjášových jistě pojaty Neh 1, 1.– 7, 5; 9, 1. n.; 12, 31. n. 37.– 40; 13, 4.– 31, kde mluví o své činnosti Nehemjáš v první osobě.

c) Další složka jsou úryvky Esdr 4, 9.– 6, 18; 7, 12.– 26, psané jazykem západoaramským. Kromě toho sneseno tu

d) množství úředních listin¹⁾ a všelijakých seznamů.²⁾

Od těchto složek pod a)– d) uvedených dlužno rozlišovati slova skladatele, kterými jmenované součásti spojil. Jsou to: Esdr 1, 1.– 4, 8; 6, 19.– 7, 11; 10, 1.– 44; Neh 10, 1.– 40; 11, 3.– 36; 12, 41.– 13, 3.

Kdo ty složky spojil, (zredigoval) v jednotný celek? Obecné podání pokládá za toho skladatele (bohoduchého) Esdráše. Chtěl čtenářům (zejména budoucím) svým dílem připomenouti věrnost Boží, která splnila, co ústy proroků o vzkříšení národa israelského byla slibovala, že tedy s důvěrou lze očekávati náplň ostatních slibů (mesiášských), budou-li Judovci šetřiti smlouvy s Bohem učiněné.

O bohoduchosti knih Esdr nebylo nikdy v lůně židovstva ani křesťanstva pochybováno. Obsah jejich srovnává se dokonale s jinými knihami biblickými³⁾ i s jinými památkami dějin starověkých.⁴⁾

¹⁾ Výnos Cyrův Esdr 1, 2.– 4; list perského místodržitelství ze Zářeči Artaxerxovi (tamže 4, 9.– 16.); odpověď Artaxerxova na ten list (tamže 4, 17.– 22.); list perského místodržitelství Dariovi (tamže 5, 7.– 17.); odpověď Dariova (tamže 6, 3.– 12.); výnos Artaxerxův (tamže 7, 12.– 26.).

²⁾ Soupis vrátivších se zajatců (Esdr 2, 1.– 67.); rodopis Esdrášův (tamže 7, 1.– 5.); seznam zajatců, vrátivších se s Esdrášem (tamže 8, 1.– 14.); seznam mužů, kteří pojali cizinky za ženy (tamže 10, 18.– 43.); seznam těch, kteří podepsali smlouvu (Neh 10, 1.– 39.); seznam obyvatelstva jerusalemského (Neh 11, 4.– 19.), měst, která zajatci zabrali (20.– 36.); seznam hlav kněží a levitů, kteří přišli se Zorobabelem (12, 1.– 9.), pět kolen velekněžských (10. n.), seznam hlav kněžských z dob velekněze Joakima (12.– 21.), seznam hlav levitských z téže doby (22.– 26.).

³⁾ Srv. zejména Ag Zach Mal.

⁴⁾ Na př. Cyrův válecek, který nalezl *Rassam*; troj- (až čtyř) jazyčné nápisy dalších *Achemenovců*; aramské papýry židovské obce v *Elefantině* (v horním Egyptě).

PRVÁ KNIHA ESDRÁŠOVA.

Návrat zajatců. (1, 1.– 11.)

HLAVA 1. – ¹ Léta prvního Cyra, krále perského, – aby se naplnila řeč Hospodino-
va, kterou byl mluvil ústy Jeremjášovými – vnukl Hospodin Cyrovi, králi perskému, že
dal provolati po všem království svém a také písemně vyhlásiti toto: ² „Takto přikazuje
Cyrus, král perský: Všecka království země dal mi Hospodin, Bůh nebes, a on přikázal
mi, abych vystavěl mu dům v Jerusalemě, který je v Judsku. ³ Kdo z vás jakkoli patří k
jeho národu? S tím budiž Bůh jeho; ať jde do Jerusalema, který je v Judsku, a staví dům
Hospodina, Boha Israelova; ten jest Bůh, který je v Jerusalemě. ⁴ A všichni ostatní na
kterémkoli místě, kdekoli sídlí – ať pomáhají mu lidé jeho bydliště stříbrem, zlatem,
zbožím i dobytkem, mimo to, co dobrovolně obětují chrámu Božímu, který je v Jerusa-
lemě!“

⁵ Povstali tedy hlavy rodové z Judy a Benjamina, kněží a levité, – každý, komu to
vnukl Bůh, – aby šli a stavěli chrám Hospodinův, který byl v Jerusalemě. ⁶ A všichni,
kteří bydlili kolem nich, pomáhali jim věcmi stříbrnými a zlatými, zbožím, dobytkem,
jakož i (všelijakým) náčiním kromě toho, co byli dobrovolně obětovali.

⁷ Také vydal král Cyrus nádoby chrámu Hospodinova, které byl Nabuchodonosor z
Jerusalema pobral a dal do chrámu boha svého. ⁸ Cyrus, král perský, vydal je skrze
Mitridata, syna Gazabarova, a dal odpočítati je Sassabasarovi, knížeti judskému. ⁹
Počet jejich je tento: misek zlatých – třicet; misek stříbrných – tisíc; nožů dvacet devět;
číši zlatých – třicet; ¹⁰ číši stříbrných, prostějších, – čtyři sta deset; jiného náčiní – tisíc
(kusů). ¹¹ Všechny nádoby zlatých a stříbrných – pět tisíc čtyři sta. Všecko to odnesl
Sassabasar s těmi, kteří šli ze zajetí babylonského nahoru do Jerusalema.

Seznam vrátivších se zajatců. (2, 1.– 70)

Vůdcové (2, 1. n.). Lid podle rodů (3.– 19.). Lid podle míst palestinských (20.– 35.). Kněží (36.– 39.).
Levitě (40.– 42.). Darovanci (43.– 54.). Nevollníci Šalomounovi (55.– 57.). Součet (58.). Israelité pochyb-
ného původu (59. n.). Kněží pochybného původu (61.– 63.). Součet lidí a dobytka (64.– 67.). Dobrovolné
dary chrámu (68. n.). Usadili se (70.).

HLAVA 2. – ¹ Jsou pak tito synové (té) krajiny, kteří se brali ze zajatých, které byl
zavedl Nabuchodonosor, král babylonský, do Babylona a navrátili se do Jerusalema a
Judska, každý do svého města, ² ti, kteří přišli se Zorobabelem, s Josuem, s Nehemjá-

V. ¹–³a. = 2. Par 36, 22. n. – „první rok“ vlády Cyra jakožto krále *babylonského* od nisanu 538 do ni-
sanu 537. Srv. Dan 1, 21.

V. ². Zbude chrám znova postaven, předpověděl Isajáš 44, 28. Viz též Is 41, 25; 45, 1. 13. Jos. Flavius
(Staroz XI. 1, 2.) vypravuje, že byl Cyrus na tato místa Isajášova upozorněn.

V. ⁷. Ty nádoby dal odvésti Nebukadnezar již r. 605 (2. Par 36, 7; Dan 1, 2.). Srv. také 4. Král 24, 13.
(r. 598); 4. Král 25, 14; Jer 52, 18.

V. ⁸. *Sassabasar*, možno, že je týž, který sluje 1. Par 3, 18: *Senneser*, a je tedy syn Jechonjášův a strýc
Zorobabelův. Mnozí ztotožňovali a ztotožňují dosud *Zorobabela* (níže 3, 2. 8; 5, 2.) se *Sassabasarem*,
pokládajíce toto za jméno babylonské, kterým byl prý Zorobabel přejmenován jako Daniel (v Baltasar) a
jeho druhové. Ježto však níže 5, 14. 16. Zorobabel nedovolává se výnosu Cyrova, ale Sassabasara, rozlišují
mnozí (novější) *právem Sassabasara*, perského místodržitele v Jerusalemě od jeho nástupce *Zorobabela*.
(Podle Kaulena (Hoberga) přišla druhá výprava, vedená Zorobabelem teprve prvního roku krále Daria, t. j.
r. 521 (3, 8.)!

Hl. 2. V. ². *Zorobabel* byl podle Ag 1, 1. 12; Esdr 3, 2. 8; 5, 2. *syn Salatielův*, vnuk Jechonjášův a brat-
rovec (synovec) Sassabasarův.(?) Viz I. Par 3, 17. Možno se dohadovati, že Cyrus ustanovil místodržitelem
568

šem, Sarajášem, Rahelajášem, Mardochajem, Belsanem, Mesfarem, Begvajem, Rehumem a Baanou:

Počet mužů z lidu israelského:

- ³ Synů Farosových dva tisíce sto sedmdesát dva.
⁴ Synů Sefatjášových tři sta sedmdesát dva.
⁵ Synů Areových sedm set sedmdesát pět.
⁶ Synů Fahat-Moabových, (t. j.) synů Josuových: Joabovců dva tisíce osm set dvanáct.
⁷ Synů Elamových tisíc dvěstěpadesát čtyři.
⁸ Synů Zetuových devět set čtyřicet pět.
⁹ Synů Zachajových sedm set šedesát.
¹⁰ Synů Baniových šest set čtyřicet dva.
¹¹ Synů Bebajových šest set dvacet tři.
¹² Synů Azgadových tisíc dvěstědvacet dva.
¹³ Synů Adonikamových šest set šedesát šest.
¹⁴ Synů Begvajových dva tisíce padesát šest.
¹⁵ Synů Adinových čtyři sta padesát čtyři.
¹⁶ Synů Aterových, kteří byli z Ezechjáše, devadesát osm.
¹⁷ Synů Besajových tři sta dvacet tři.
¹⁸ Synů Jorových sto dvanáct.
¹⁹ Synů Hasumových dvě stě dvacet tři.
²⁰ Synů Gebbarských devadesát pět.
²¹ Synů Betlemských sto dvacet tři.
²² Mužů (města) Netufy padesát šest.
²³ Mužů Anatotských sto dvacet osm.
²⁴ Synů Azmavetských čtyřicet dva.
²⁶ Synů Karjatjarimských, Kefirských a Berotských sedm set čtyřicet tři,
²⁶ Synů z Ramy a Gabay šest set dvacet jeden.
- ²⁷ Mužů Machmaských sto dvacet dva.
²⁸ Mužů z Betelu a z Haje dvě stě dvacet tři.
²⁹ Synů z Neba padesát dva.
³⁰ Synů Megbisových sto padesát šest.
³¹ Synů jiného Elama tisíc dvě stě padesát čtyři.
³² Synů Harimových tři sta dvacet.
³³ Synů Lodských, Hadidských, a Onoských sedm set dvacet pět.
³⁴ Synů Jerišských tři sta čtyřicet pět.
³⁵ Synů Senaaských tři tisíce šest set třicet.
- ³⁶ Kněží:
 Synů Jadajášových z rodu Josuova devět set sedmdesát tři.
³⁷ Synů Emmerových tisíc padesát dva.
³⁸ Synů Feshurových tisíc dvě stě čtyřicet sedm.
³⁹ Synů Harimových tisíc sedmnáct.
- ⁴⁰ Levitů:
 Synů Josuových a Kedmihelových ze synů Odovíášových sedmdesát čtyři.
- ⁴¹ Zpěváků:
 Synů Asafových sto dvacet osm.
- ⁴² [Synů] vrátných:
 Synů Sellumových, synů Aterových, synů Telmonových, synů Akkubových, synů Hatitových, synů Sobajových, úhrnem sto třicet devět.
- ⁴³ Nevolníků chrámových:
 Synů Sihových, synů Hasuťových, synů Tabbaotových,
⁴⁴ synů Kerosových, synů Siaoových, synů Fadonových,

vracejících se Židů jediného Davidovce, který měl dědičné právo na trůn židovský, tedy Zorobabela; že však byl ještě příliš mlád, dal mu za jakéhosi poručníka („regenta“) *přibuzného Sassabasara*. Tak možno vysvětliti, že vůdcovství prvé karavany (Esdr 1, 11; 2, 2. nn.) a základ ke stavbě chrámu přičítán brzy Sassabasarovi (Esdr 5, 16.) brzy Zorobabelovi (Esdr 3, 8; 4, 2. n.) a že oba slují „*místodržícími*“ (Esdr 1, 8; Agg 1, 1.).

V. ³–¹⁹. podává řadu jmen *rodů* a počty jejich příslušníků. Srovnáme-li v. 3.–19. s Neh 7, 8.–24. shledáváme nepatrné rozdíly.

V. ³⁶–³⁹. = Neh 7, 39.–42.

V. ⁴³–⁵⁴. O chrámových *nevolnících* viz 1. Par 9.

- ⁴⁵ synů Lebanových, synů Hagabových, synů Mahidových,
synů Akkubových, synů Harsových,
⁴⁶ synů Hagabových, synů Semlajových, ⁵³ synů Berkosových,
synů Hananových, synů Sisarových,
⁴⁷ synů Gaddelových, synů Ternových,
synů Gaherových, ⁵⁴ synů Nasiachových,
synů Raajášových, synů Hatifových.
⁴⁸ synu Rasinových, ⁵⁵ Synů otroků Šalomounových:
synů Nehodových, synů Sotajových,
synů Gazamových, synů Soferetových,
⁴⁹ synů Azových, synů Farudových,
synů Faseových, ⁵⁶ synů Jalových,
synů Beseových, synů Derkonových,
⁵⁰ synů Asenových, synů Geddelových,
synů Munimových, ⁵⁷ synů Safatjášových,
synů Nefusimových, synů Hatilových,
⁵¹ synů Bakbukových, synů Focheretových,
synů Hakulových, kteří byli z Asebaimu,
⁵² synů Harhurových, a synů Amiových
synů Beslutových,

⁵⁸ Všech nevolníků chrámových a synů otroků Šalomounových: tři sta devadesát dva.

⁵⁹ A tito vyšli z Tel-Maly, Tel-Harsy, Cherubu, Adonu a Emeru, avšak nemohli dokázatí rodu otců svých, původu svého, jsou-li z lidu Israelova: ⁶⁰ Synové Dalajášovi, synové Tobjášovi, synové Nekodovi, šest set padesát dva.

⁶¹ Ze synů pak kněžských: synové Hobjášovi, synové Akkosovi, synové Berzellaje, který pojal z dcer Berzellaje, Galaadana, manželku a nazván byl jménem jejích. ⁶² Ti hledali soupis rodu svého, ale nenalezli; proto vyvrženi byli z kněžství ⁶³ a atersata jim řekl, aby nejedli z věcí svatosvatých, dokud by nepovstal kněz učený a dokonalý.

⁶⁴ Všeho toho množství bylo úhrnem čtyřicet dva tisíce tři sta šedesát ⁶⁵ kromě nevolníků jejich a nevolnic, kterých bylo sedm tisíc tři sta třicet sedm; zpěváků a zpěvaček bylo mezi nimi dvě stě. ⁶⁶ Koní měli sedm set třicet šest, mezků měli dvě stě čtyřicet pět, ⁶⁷ velbloudů měli čtyři sta třicet pět, oslů měli šest tisíc sedm set dvacet.

⁶⁸ (Mnozí) z rodových hlav, když přicházeli ke chrámu Hospodinovu, který je v Jerusalemě, dobrovolně obětovali k domu Božimu, by vystaven byl na svém místě. ⁶⁹ Podle možnosti své dali na náklad díla: zlatáků šedesát jeden tisíc, stříbra pět tisíc min a kněžských rouch sto.

⁷⁰ Kněží, levité a (někteří) z lidu usadili se v Jerusalemě; zpěváci pak, zpěvačky,

V. ⁶³ *hat-tiršátá* (slovo perské) = ctihodný, veleslavný; byl to titul perského místodržitele. zde *Zorobabela*, asi jako naše „Excellence“. Místo „*učený a dokonalý*“ čti „*k úřm a thummim*“, t. j. kněz, který by mohl posvátným osudím (viz Ex 28, 30; Nm 27, 21.) tázati se na věc Hospodina a kterému by Hospodin odpověděl. Zdá se, že bývalé posvátné osudí v bouřích před zajetím se ztratilo a dosud nalezeno nebylo; tím lze vysvětliti, že v době po zajetí velekněz posvátného osudí neužíval; byla však naděje, že se tak zase stane.

V. ⁶⁸ n. „*ke chrámu*“ = ke zříčeninám chrámovým.

vrátní a nevolníci ve svých městech; také (ostatní) veškeren Israel (usadil se) v městech svých.

Počátky bohoslužby, základy chrámu nového. (3, 1– 13.)

HLAVA 3. – ¹ Když již nastával měsíc sedmý, – synové Israelovi byli ve svých městech – shromáždil se lid jako jeden muž do Jerusalema. ² I vstav Josue, syn Josedekův s bratřími svými kněžími, jakož i Zorobabel, syn Salatielův se svými bratry, vystavěli oltář Boha Israelova, by obětovali na něm oběti zápalné, jak psáno je v zákoně Mojžíše, muže Božího. ³ Postavili pak oltář Boží na jeho (bývalých) základech, ač je odstrašovali lidé okolních krajin, a podávali na něm Hospodinu celopal ráno i večer.

⁴ Konali také slavnost stánků, jak psáno jest a zápalnou obět každý den podle řádu, jak co činiti který den je přikázáno; ⁵ a potom zápalnou obět ustavičnou, jakož i (zápalnou obět) na nov měsíce, na všechny slavnosti Hospodinovy, které byly posvěceny, a každý den, kdy dobrovolně byla podána obět Hospodinu. ⁶ Od prvního dne měsíce sedmého počali obětovat oběti zápalné Hospodinu, ale chrám Boží ještě založen nebyl.

⁷ I dali peníze kameníkům a zedníkům, jakož i potravu, nápoje i oleje Sidonaňům a Tyranům, aby snášeli dřevo cedrové z Libanu do moře Joppského, jak rozkázal jim Cyrus, král perský. ⁸ Léta pak druhého po svém návratu ke chrámu Božímu do Jerusalema, měsíce druhého začali (to dílo) Zorobabel, syn Salatielův, Josue syn Josedekův, i jiní bratři jejich, kněží a levité, i všichni, kteří byli přišli ze zajetí do Jerusalema, a ustanovili levity od dvaceti let a výše, aby přidržovali (lid) k dílu (domu) Hospodinova.

⁹ I postavil se Josue, synové jeho, bratři jeho, Kedmihel, synové jeho, a synové Odovjášovi jako jeden muž v čelo těch, kteří pracovali při chrámu Božím; také synové Henadadovi, synové jejich, i bratři jejich, levité.

¹⁰ Když tedy zakládali zedníci chrám Hospodinův, stáli kněží v rouše svém s troubami a levité, synové Asafovi, s cimbály, aby chválili Boha podle Davida, krále israelského. ¹¹ A zpívali střídavě chválice a slavice Hospodina, že dobrý jest, a že na věky (trvá) milosrdenství jeho nad Israelem. Také všecek lid jásal velmi hlučně chvále Hospodina, že založen je chrám Hospodinův. ¹² Avšak mnozí z kněží a z levitů, jakož i hlavy rodů, totiž starší, kteří byli viděli chrám prvý, plakali velmi hlasitě, když zakládán byl chrám tento před jejich očima, zatím co (ostatní) množství jásalo radostí velmi hlasitě. ¹³ Aniž mohl kdo rozeznati hlas jáсотu radostného od hlasu plačícího lidu; neboť vesměs křičel lid Velmi hlučně, že bylo slyšeti hlas (jeho) daleko.

Překážky stavbu zarazily, (4, 1– 24.)

HLAVA 4. – ¹ Když uslyšeli nepřátelé Judovi a Benjaminovi, že zajatci stavějí chrám Hospodinu, Bohu Israelovu, ² přistoupivše k Zorobabelovi a ke hlavám rodovým, řekli jim: „Nechť smíme stavěti s vámi; nebo tak jako vy, hledáme Boha vašeho;

HL. 3. V. ³. „na jeho bývalých základech“ na posvátné skále. Srv. 2, Par 4, 1. – „lidé okolních krajin“, t. j. Filišťané, Ammoňané a zejména *Samařané*, kteří se byli do okolí Jerusalema nastěhovali a zabrali majetek Judovců do zajetí odvedených.

V. ⁸. „léto druhé“ po příchodu Zorobabelově byl nejspíše r. 534 po Kr. – „druhý měsíc“ = iijar (duben-květen). – Rázně počato bylo se stavbou teprve r. 520, dne 24. elulu. Viz níže 5, 2. (Zach 8, 9; Ag 1, 15; 2, 18.)

V. ¹². Starší nařikali, že tento nový chrám nevyrovná se nádherou bývalému chrámu Šalomounovu, jehož byli ještě pamětníci. Srv. Ag 2, 3; Zach 4, 9. n.

HL. 4. V. ². *Asorhaddan* – *Asarhaddon*. (680– 669).

hle, my přinášeli jsme oběti (jemu) ode dnů Asorhaddana, krále assyrského, který nás sem uvedl.³ Avšak Zorobabel, Josue a ostatní hlavy rodů israelových odpověděli jim: „Není dovoleno, bychom stavěli vy a my (společně) dům Bohu našemu; ale toliko my smíme stavěti Hospodinu, Bohu našemu, jak přikázal nám Cyrus, král perský.“⁴ Unavoval tedy lid (té) krajiny ruce lidu judského a vytrhoval je ze stavby;⁵ najímali také proti nim rádce, aby kazili úmysl jejich všecku dobu Cyra, krále perského, až do kralování Daria, krále perského.

⁶ Za panování pak Assuera, na počátku kralování jeho, sepsali žalobu proti obyvatelům judským a jerusalemským.

⁷ A za dnů Artaxerxových psal Beselam, Mitridates, Tabeel a jiní, kteří byli v radě jejich, Artaxerxovi, králi perskému list; obžaloba psána byla aramským písmem i jazykem.

⁸ Reum Beelteem a Samsaj písař napsali jeden list o Jerusalemě Artaxerxovi králi, takový:

⁹ „Reum Beelteem, Samsaj, písař, jakož i ostatní úředníci jejich, (dále) Dinejšti, Afarsatachejšti, Terfalejšti, Afarsejšti, Erchuejšti, Babylonšti, Susšti, Dievšti, Elamšti,¹⁰ a jiní z národů, které převedl Asenafar veliký a slavný, a rozsadil je po městech samařských, i po jiných krajinách v Zářechi v pokoji“ . . . –¹¹ Opis listu, který mu poslali, je tento: – „Artaxerxovi králi, služebníci tvoji, lidé, kteří jsou v Zářechi, vzkazují pozdrav! ¹² Známo buď králi, že Židé, kteří se vrátili od tebe k nám, přišli do Jerusalema, města buřičského a velmi zlého, které stavějí dělající hradby jeho, a zdi spojujice.¹³ Nyní tedy buď známo králi, bude-li to město vystavěno, a zdi jeho zopraveny, že daně, cla a ročních poplatků dávatí nebudou, že tak i krále ta škoda stihne. ¹⁴ Protož my, pamatující, že sůl paláce jíme, a pokládající za neslušnou věc dívati se na škody královny, poslali jsme oznámiti to králi, ¹⁵ abys dal hledati v knihách památností otců svých. Nalezneš pak psáno v (těch) letopisech a zviš, že to město je město odbojné, škodlivé krajům i krajinám, a že se vzpoury v něm zdvíhají od starodávna, pročez i to město zkaženo bylo. ¹⁶ Známo činíme králi, bude-li to město vystavěno, a zdi jeho zopraveny, že vladařství v Zářechi míti nebudeš.“

¹⁷ Král odeslal odpověď Beumovi, Beelteemovi, Samsajovi písaři, i ostatním, kteří byli v radě jejich, obyvatelům Samař a jiným v Zářechi, vzkazuje pozdrav a pokoj:

¹⁸ „Žaloba, kterou jste nám poslali, zřetelně čtena, byla přede mnou. ¹⁹ I rozkázal jsem a hledali, a našli, že to město od starodávna povstávalo proti králům a že vzpoury a války z něho pocházely; ²⁰ bývali i králové velmi mocní v Jerusalemě, kteří panovali nad veškerou krajinou, která je za Řekou, a poplatky, clo, i důchody brali. ²¹ Proto nyní slyšte nález: Zabraňte mužům těm, aby to město nebylo stavěno, dokud snad ode

V. ⁵. Cyrus máje důležitější věci na starosti, nemohl se zabývatí osobně stížnostmi Samařanů, ponechal rozhodovat o nich svým úředníkům a ti rozhodli v neprospěch Židů; tak byla *blahověle Cyrova zmařena*. Po *Cyrovi* (f 529) nastoupil Kambyzes (529– 522), pak Pseudosmerdis (522) a po něm *Darius I.* (521– 485). Časové dlužno za v. 5. čísti v. 24. – Úryvek 6.– 23. vypravuje z doby *pozdější*, kdy chrám již stál, a kdy nepřátelé Židů brojili proti obnově jerusalemských *hradeb*! Srv k Esdr 10, 44.

V. ⁶. *Assuerus*, hebr. Achašvéroš, na perských klínových nápisech (staropersky) *Chšajáršá*, je perský panovník známý jménem řeckým *Xerxes* (485– 465.).

V. ⁷. *Artaxerxes I.* nástupce Xerxův 465– 424.

V. ⁸. připomíná *druhou* žalobu na Jerusalema za krále Artaxerxa I.

V. ¹⁰. *Asenafar* = *Assurbanipal*, syn a nástupce *Asarhaddonův* 668 – 626. – „*Zářechi*“ (Zaeuftrati) se stanoviska perského čili *Abar-Nahará* jest název satrapie perské, která zabírala dnešní *Syrii* a *Palestinu*.

mne (jináče) poručeno nebude.²² Hleďtež, abyste v té věci nedbalí nebyli, aby znenáhla nerostla škoda královská."

²³ Když tedy opis nálezu Artaxerxa krále čten byl před Reumem Beelteemem, Sam-sajem písařem a rádci jejich, odešli rychle do Jerusalema k Židům, a zabránili jim (stavěti) mocí a silou.

²⁴ Tehdy přetřeno bylo dílo domu Páně v Jerusalemě, a nepracovali až do druhého roku kralování Daria, krále perského.

Stavěno dále, až byl chrám dokonán. (5, 1.– 6, 22.)

HLAVA 5. – ¹ Prorokovali pak Aggeus prorok a Zachariáš, syn Addův, prorokující Židům, kteří byli v Judsku a v Jerusalemě, ve jménu Boha Israelova. ² Tehdy povstali Zorobabel, syn Salatielův, a Josue, syn Josedekův, a počali stavěti chrám Boží v Jerusalemě; byli pak s nimi proroci Boží pomáhající jim.

³ Téhož času přišel k nim Tatanaj, místodržitel v Zářečí, Starbuzanaj a rádcové jejich a takto se tázali jich: „Kdo vám dal radu, byste tento dům stavěli a zdi jeho opravovali?" ⁴ Na to jsme jim odpověděli, oznámivše jména původců té stavby. ⁵ Že však oko Boha jejich bylo nad staršími Židů, nemohli jim zabrániti, ale za dobré bylo uznáno, by vznesena byla ta věc na Daria a potom aby zadost učinili té žalobě.

⁶ Opis listu, který poslal Tatanaj, místodržitel Zářečí. Starbuzanaj, úředníci jeho (a) Arfasachejští, kteří byli v Zářečí, králi Dariovi; ⁷ zpráva, kterou mu poslali, byla psána takto:

»Dariovi králi pokoj dokonaly!

⁸ Známo buď králi, že jsme přišli do kraje Judského, k domu Boha velikého; stavějí jej kameny nehoráznými a dřevem obkládají stěny; dílo pilně se staví a roste v rukou jejich. ⁹ I tázali jsme se těch starších a takto jsme jim řekli: „Kdo vám dal moc, abyste dům tento stavěli a zdi tyto opravovali?" ¹⁰ Ano, i na jména jejich ptali jsme se jich, abychom ti (je) oznámili, a napsali jsme jména mužů těch, kteří jsou přední mezi nimi, ¹¹ A dali nám odpověď takovouto: „My jsme služebníci Boha nebe i země, a stavíme chrám, který byl postaven před mnohými těmito léty, ježž byl veliký král israelský dokonale vystavěl. ¹² Ale když byli ke hněvu popudili otcové naši Boha nebes, vydal je do rukou Nabuchodonosora, krále babylonského, Chalda; ten také dům tento zbořil, a lid jeho převedl do Babylona. ¹³ Avšak roku prvního Cyra, krále babylonského, Cyrus král rozkázal, aby tento dům Boží (zase) vystavěn byl. ¹⁴ Nadto i nádoby chrámu Božího zlaté a stříbrné, které byl Nabuchodonosor vzal z chrámu jerusalemského, a ježž byl odnesl do chrámu babylonského, vzal Cyrus král z chrámu babylonského a dány byly (muži) jménem Sassabasarovi, jehož i knížetem ustanovil. ¹⁵ A řekl mu: „Nádoby tyto vezmi, jdi, a slož je ve chrámě, který je v Jerusalemě, a dům Boží ať se staví zase na svém místě." ¹⁶ I přišel tehdy ten Sassabasar, položil základy chrámu Božího v Jerusalemě, od toho času až dosud se staví, ale ještě není dokonán." ¹⁷ Nyní tedy vidí-li se za dobré králi, rač dáti hledati v knihovně královské, která je v Babyloně, zdali Cyrus král poručil, aby stavěn byl dům Boží v Jerusalemě, a vůli královskou o té věci rač poslati

HI. 5. V. ¹. n. „*Tehdy*“ druhého roku krále Daria (4, 24.), t. j. 520 před Kr. 24. dne VI. měsíce. Srv. Agg 2, 1.– 5. (= 1, 15.– 19.); Zach 1, 16; 4, 9; 6, 12; 8, 9. – „*počali stavěti*“ = *dále pracovati o díle dosud nedokonaném*, protože přerušeném; základy položeny již dříve (3, 10.– 13; 5, 16.). Možno, že ten nový počátek stavby přiměřeně oslavili (Zach 8, 1.– 9.).

V. ³. Tatanaj byl místodržící (*satrapa*) celé perské satrapie, kterému byl Zorobabel, místodržitel judský, podřízen.

nám."

HLAVA 6. – ¹ Tehdy král Darius rozkázal, i hledali ve skladu písemných památek, které byly uloženy v Babyloně, ² i nalezen byl v Ekbatanech, to jest na hradě v provincii Medské jeden závitek, a takto bylo v něm zaznamenáno: ³ „Záznam, léta prvního krále Cyra. – Cyrus král rozkázal, aby vystaven byl dům Boží, který je v Jerusalemě, na místě, kde by podávali oběti, a základy by položili, na kterých bylo by lze stavěti do výše loket šedesáti ⁴ po třech vrstvách z kamenů nehorázných a tak po vrstvě ze dřeva nového. A náklad z domu královského budiž dáván. ⁵ Také nádoby chrámu Božího, zlaté a stříbrné, které Nabuchodonosor byl pobral v chrámu jerusalemském, a byl je přenesl do Babylona, budtež vráceny a doneseny do chrámu jerusalemského na své místo; složeny jsou ve chrámě Božím."

⁶ Proto nyní Tatanaji, místodržiteli Zářečí, Starbuzanaji, a úředníci vaši, Afarsachejští, kteří jste za Řekou, budte jich daleko, ⁷ a nechte, ať dělají ten chrám Boží kníže Judovců a starší jejich, nechat ten dům Boží vystavějí na jeho místě. ⁸ Také já příkazuji, čeho má se dostati těm starším židovským, aby mohl vystaven býti dům Boží, aby totiž z pokladnice královské, to jest z daní, které se odevzdávají ze Zářečí, pečlivě dávány byly náklady mužům těm, aby dílo nemělo překážky. ⁹ Třeba-li čeho, budto býčků, beránků, nebo kozelců v obět zápalnou Bohu nebes, obilí, soli, vína a oleje podle ustanovení kněží, kteří jsou v Jerusalemě, budiž jim dáváno každý den, aby nebylo v něčem stesku; ¹⁰ a nechat podávají oběti Bohu nebes, a modlí se za život krále i synů jeho. ¹¹ Já také rozkazuji: Kdokoli by změnil příkaz tento, budiž vybořen z domu jeho trám, budiž vztyčen a na něj naražen, dům pak jeho ať jest učiněn obecným (mrvištěm). ¹² Bůh pak, který usídlil jméno své tam, ať rozptýlí všecka království i národ, který by vztáhl ruku svou, by odporoval a zkazil ten dům Boží, který je v Jerusalemě. Já Darius tak příkazuji a chci, by pečlivě bylo toho dbáno!"

¹³ Tatanaj tedy místodržitel Zářečí a Starbuzanaj i úředníci jeho, podle toho, jak rozkázal Darius král, bedlivě učinili. ¹⁴ A tak starší židovští stavěli, a dařilo se jim následkem proroctví Aggea proroka a Zacharjáše, syna Addova; stavěli až dostavěli z rozkazu Boha Israelova a z rozkazu Cyra a Daria, králů perských. ¹⁵ Dokonali ten dům Boží do dne třetího měsíce adar roku šestého kralování Daria krále. ¹⁶ I slavili synové Israelovi, kněží, levité i ostatní přestěhovalci posvěcení domu Božího s radostí; ¹⁷ obětovali pak na posvěcení domu Božího býčků sto, beranů dvě stě, beránků čtyři sta a kozlů za hřích veškerého Israele dvanácte, podle počtu kmenů Israelových. ¹⁸ Ustanovili také kněze v třídách jejich a levity v oddílech jejich při službě Boží v Jerusalemě, jak psáno je v knize Mojžišově.

¹⁹ Slavili pak synové Israelovi, přestěhovalci, velikonoce čtrnáctého dne měsíce prvého. ²⁰ Bylť se očistili kněží a levité jako jeden (muž); všichni byli čisti, že mohli zabíjeti beránka velikonočního za všechny přestěhovalce, i za bratry své kněze i za sebe. ²¹ A jedli synové Israelovi, kteří se byli vrátili ze zajetí i všichni, kteří se byli k nim oddělili od nečistoty národů (té) krajiny, by hledali Hospodina, Boha Israelova. ²² Drželi pak slavnost přesnic sedm dní s veselím; neboť Hospodin byl je rozveselil, že obrátil srdce krále assyrského k nim, aby pomohl jim v díle domu Hospodina, Boha Israelova.

Hl. 6. V. ⁵. Místo „složeny jsou ve chrámě Božím" (v Babylonii?) podle hebr. nařizuje Cyrus Sassabarovi: „*ty slož to v domě Božím*".

V. ¹⁵. n. „*adar*" měsíc 12tý (únor-březen). – „*šestý*" rok Daria I. = 516/515 před Kr.

Příchod Esdrášův. (7, 1–8, 36.)

HLAVA 7. – ¹ Po těchto událostech, za kralování Artaxerxa, krále perského, Esdráš, syn Sarajáše, syna Azarjáše, syna Helkjáše, ² syna Selluma, syna Sadoka, syna Achitoba, ³ syna Amarjáše, syna Azarjáše, syna Marajota, ⁴ syna Zarahjáše, syna Oziho, syna Bokkiho, ⁵ syna Abisue, syna Fineesa, syna Eleazara, syna Árona kněze prvního – ⁶ tento Esdráš vyšel z Babylona; byl to znalec písma, zběhlý v zákoně Mojžišově, který dal Hospodin, Bůh Israelův. A dal mu král, ježto ruka Hospodina Boha jeho byla nad ním, vše, za co žádal. ⁷ Vyšli (s ním také někteří) ze synů Israelových, i ze synů kněžských a levitských, ze zpěváků, z vrátných, i z chrámových nevolníků, do Jerusalema léta sedmého Artaxerxa krále. ⁸ A přišli do Jerusalema měsíce pátého téhož roku sedmého jmenovaného krále. ⁹ Prvního dne totiž prvního měsíce počal cestu z Babylona a prvního dne měsíce pátého přišel do Jerusalema, ježto ruka Boha jeho dobrá byla nad ním. ¹⁰ Měltě úmysl zpytovatí zákon Hospodinův, plniti jej a učiti lid israelský právu a spravedlnosti.

¹¹ Opis výnosu, který dal král Artaxerxes knězi Esdrášovi, znalci písma, zběhlému v řečech a příkazech Hospodinových, jakož i v ustanoveních jeho v Israeli, je tento:

¹² „Artaxerxes, král nad králi, Esdrášovi, knězi, znalci zákona Boha nebes veleučnému, pozdrav!

¹³ Ode mne (tímto) jest ustanoveno, komukoli by se líbilo v království mém z lidu israelského, z kněží jeho a z levitů, jíti do Jerusalema, ať s tebou jde. ¹⁴ Neboť od krále a sedmi radů jeho poslán jsi, abys vyšetřil Judsko a Jerusalema podle zákona Boha tvého, který máš v rukou, ¹⁵ a donesl stříbro a zlato, které král a radové jeho dobrovolně obětovali Bohu Israelovu, jehož příbytek je v Jerusalemě, ¹⁶ jakož i všechno stříbro a zlato, cokoli ho nalezneš ve veškeré krajině babylonské a dary lidu a kněží, cokoli jich budou dobrovolně obětovati k domu Boha svého, který je v Jerusalemě. ¹⁷ (To) svobodně vezmi a bez meškání nakup za ty peníze býčků, beranů, beránků a příslušných obětí suchých i mokrých a podej je na oltáři chrámu Boha vašeho, který je v Jerusalemě. ¹⁸ A cokoli se zalíbí tobě a bratřím tvým s ostatkem zlata a stříbra činiti podle vůle Boha svého, učinite. ¹⁹ Dále nádoby, které ti jsou dány ke službě domu Boha tvého, dej před obličej Boží v Jerusalemě. ²⁰ Také jiné věci, kterých by bylo třeba k domu Boha tvého, jakkoli mnoho bude potřebí vynaložiti, dáno bude z pokladu komory královské, ²¹ ode mne. Já Artaxerxes král ustanovuji a příkazuji všem strážcům pokladny veřejné, kteří jsou v Zářečí, cokoli by žádal od vás Esdráš kněz, znalec zákona Boha nebes, abyste bez prodlení dali, až do sta hřiven stříbra, ²² do sta korů obilí, do sta batů vína, do sta batů oleje, soli pak bez míry. ²³ Vše, co službě Boha nebes přísluší, budiž dáváno pečlivě k domu Boha nebes, aby snad nerozhněval se na říši krále !a synů jeho.

²⁴ Také vám oznamujeme o všech kněžích, levitech, zpěvácích, vrátných, chrámových nevolnících a (ostatních) služebnících v tom domě Božím, že nemáte moci, byste jim do, dávku nebo roční poplatek ukládali. ²⁵ Ty pak, Esdráši, podle moudrosti Boha svého, kterou máš v rukou, ustanov soudce a úředníky, aby soudili veškeren lid, který je v Zářečí, totiž ty, kteří znají zákon Boha tvého; neznalé pak učte svobodně. ²⁶ A kdokoli by neplnil zákona Boha tvého, a zákona králova bedlivě, budiž odsouzen buďto na

Hl. 7. V. ¹. *Artaxerxes*, jmenovaný tuto ve v. 1. je podle názorů většiny vykladačů *Artaxerxes I.* Dlouhoruký (465–424). Esdráš přišel do Jerusalema „sedmého roku“ (níže v. 7.) tohoto krále, t. j. r. 458 před Kr. Je tedy mezi hl. 6. a 7. časová mezera 515–458 = 57 roků.

smrt, nebo do vyhnanství, ke ztrátě majetku svého, nebo do žaláře."

²⁷ Požehnán (buď) Hospodin, Bůh otců našich, který dal to v srdce královo, by zvelebil dům Hospodinův, který je v Jerusalemě ²⁸ a naklonil ke mně své milosrdenství před králem, před rady jeho a přede všemi vysokými úředníky královskými.

Tak já posílněn jsa rukou Hospodina, Boha svého, která byla nade, mnou, shromáždil jsem přední z Israele, kteří by šli se mnou.

HLAVA 8. – ¹ Hlavy rodů a domovská příslušnost (jejich), těch, kteří vyšli se mnou za panování Artaxerxa krále z Babylona, je tato:

² Ze synů Fineesových: Gersom, Ze synů Itamarových: Daniel.

Ze synů Davidových: Hattus, ³ ze synů Sechenjášových. Ze synů Farosových: Zacharjáš, a s ním zapsaných sto padesáte mužských.

⁴ Ze synů Fahat-Moabových: Eljoenaj, syn Zarehův, a s ním dvě stě mužských.

⁵ Ze synů: (. . .): Sechenjáš, syn Ezechielův, a s ním tři sta mužských.

⁶ Ze synů Adanových: Abed, syn Jonatanův, a s ním padesáte mužských.

⁷ Ze synů Alamových: Isajáš, syn Ataljášův, a s ním sedmdesáte mužských.

⁸ Ze synů Safatjášových: Zebedjáš, syn Michaelův, a s ním osmdesáte mužských.

⁹ Ze synů Joabových: Obedjáš, syn Jahielův, a s ním dvě stě osmnácte mužských.

¹⁰ Ze synů (...): Selomit, syn Josfiášův, a s ním sto šedesáte mužů.

¹¹ Ze synů Bebajových: Zacharjáš, syn Bebajův, a s ním dvacet osm mužů.

¹² Ze synů Azgadových: Johanan, syn Ekketanův, a s ním sto deset mužů.

¹³ Ze synů Adonikamových, těch, kteří byli poslední, tato jsou jména: Elifelet, Jehiel, Samajáš, a s nimi šedesáte mužů.

¹⁴ Ze synů Begujových: Utaj a Zachur, a s nimi sedmdesáte mužů.

¹⁵ Shromáždil jsem je u řeky, která běží k Ahavě, a pobyli jsme tu tři dni. I hledal jsem v lidu a mezi kněžími (nějaké) levity, ale nenalezl jsem tam (žádného). ¹⁶ Proto poslal jsem Eliezera, Ariela, Semejáša, Elnatana, Jariba, druhého Elnatana, Natana, Zacharjáša a Mosollama, hlavy, jakož i Jojariba a Elnatana, učitele; ¹⁷ poslal jsem je k Eddovi, který je hlavou v místě Chasfii a položil jsem jim do úst slova, která by mluvili k Eddovi a bratrům jeho, chrámovým nevolníkům v místě Chasfii, aby nám přivedli služebníky domu Boha našeho. ¹⁸ I přivedli nám – protože ruka Boha našeho dobrá byla nad námi – muže velmi učeného ze synů Moholiho, syna Leviho, syna Israelova, Sarabjáša, syny a bratry jeho, osmnácte (mužů), ¹⁹ dále Hasabjáša, a s ním Isajáša z Merarovců, bratry a syny jeho, dvacet (mužů), ²⁰ a z chrámových nevolníků, jež byl dal David a knížata ke službě levitům, dvě stě dvacet nevolníků; ti všichni svými jmény byli zaznamenáni.

²¹ A tak vyhlásil jsem tu půst u řeky Ahavy, abychom se mrtvili před Pánem Bohem svým a vyprosili od něho šťastnou cestu, sobě, rodinám svým, i všemu jmění svému. ²² Styděl jsem se totiž od krále žádati pomoc jezdců, kteří by bránili nás před nepřáteli na cestě, neboť řekli jsme králi: „Ruka Boha našeho je nade všemi, kteří hledají ho, k dobru; ale mocný a silný hněv jeho na všechny, kteří opouštějí ho.“ ²³ Postili jsme se tedy a prosili jsme Boha svého za to, i podařilo se nám.

²⁴ Oddělil jsem pak z předních kněží dvanácte (mužů, jakož i) Sarabjáša, Hasabjáša, a s nimi deset bratrů jejich ²⁵ a odvážil jsem jim stříbro, zlato a nádoby zasvěcené

V. ²⁷. n. K listu královskému připojuje (zase již hebrejsky) Esdr zbožný vzdech (27. 28a.) a vypravuje dále (v. 28b.).

domu Boha našeho, které byl obětoval král, radové jeho, úředníci jeho, i veškeren lid israelský, co ho tam bylo; ²⁶ odvážil jsem do rukou jejich stříbra hřiven šest set padesát, nádob stříbrných sto, zlata sto hřiven, ²⁷ dvacet zlatých čiší po tisíci dukátů, a dvě nádoby z nejlepší, lesklé spěže, pěkné jako zlato. ²⁸ A řekl jsem jim: „Vy jste posvěceni Hospodinu, a posvěceny jsou (tyto) nádoby, stříbro a zlato, které dobrovolně obětováno je Hospodinu, Bohu otců našich; ²⁹ pečlivě to strážte, dokud toho neodvážíte před hlavami kněží, levitů a rodů Israelových v Jerusalemě, do pokladu domu Hospodínova.“ ³⁰ I přijali kněží a levité tu váhu stříbra a zlata, i nádob, aby ji donesli do Jerusalema, do domu Boha našeho.

³¹ Dvanáctého dne měsíce prvního hnuli jsme se od řeky Ahavy, abychom se brali do Jerusalema. Ruka Boha našeho byla nad námi a ušetřil nás ruky nepřitele a zákeřníka na cestě. ³² I přišli jsme do Jerusalema a pobyli jsme tu tři dni. ³³ Dne pak čtvrtého bylo odváženo stříbro, zlato i nádobí v domě Boha našeho skrze Meremota, syna Urjáše kněze – a byl s ním Eleazar, syn Fineesův, a s těmi byli Jozabed, syn Josuův a Noadajáš, syn Bennojův, levité – ³⁴ podle počtu a váhy všeho, a všechna ta váha byla tehdy zapsána.

³⁵ Obětovali pak ti, kteří byli přišli ze zajetí, přestěhovalci, celopaly Bohu Israelovu, býčků dvanácte za veškeren lid israelský, beranu devadesát šest, beránků sedmdesát sedm, a kozlů za hřích dvanáct; (to) vše v celopal Hospodinu.

³⁶ A odevzdali rozkazy královy královským satrapům a úředníkům za Řekou, a (ti) podporovali lid i dům Boží.

Náprava manželského života mezi přestěhovalci. (9, 1– 10, 44.)

HLAVA 9. – ¹ Když to bylo dokonáno, přistoupili ke mně přední řkouce: „Neoddělil se lid israelský, (ani) kněží a levité, od národů (těchto) krajin, od ohavností jejich, totiž Kanaanských, Hetských, Ferezejských, Jebusejských, Ammonských, Moabských, Egyptských a Amorrhejských; ² nebo vzali sobě a synům svým (manželky) z dcer jejich a smísili plémě svaté s národy (těchto) krajin; přední a představení měli dokonce první ruce v tom přestoupení.

³ Když jsem tu věc uslyšel, roztrhl jsem plášť a řízu svou, rval jsem si vlasy z hlavy i z brady, a seděl jsem truchle. ⁴ I sesli se ke mně všichni, kteří se báli slova Boha Israelova pro (to) přestoupení příšlých ze zajetí, já pak seděl jsem smuten až do večerní oběti.

⁵ V čas pak oběti večerní vstal jsem od mrtvení svého, roztrhl jsem (opět) plášť a řízu svou, klekl jsem na kolena, a rozprostřev ruce své k Hospodinu, Bohu svému, ⁶ řekl jsem:

„Bože můj, hanbím a stydím se pozdvihnouti tváře své k tobě; nebo nepravosti naše přerostly hlavu naši a hříchy naše vzrostly až k nebi ⁷ ode dnů otců našich; též i my sami hřešili jsme těžce až do tohoto dne; a pro nepravosti naše vydání jsme byli my, králové naši, kněží naši v moc králů (cizích) zemí, pod meč, v zajetí, za kořist a na veřejnou hanbu, jak (má se věc) i dnes. ⁸ Nyní maličko a na chvílku (sice) dostalo se nám milosrdenství od Hospodina Boha našeho, že nám něco (nás) zbylo, že dán byl nám kolik na svatém jeho místě, že osvitil oči naše Bůh náš a že dal nám krapet života v porobě naší; ⁹ nebo (ačkoli) rabové jsme, neopustil nás v porobě naší Bůh náš, ale sklonil se k nám milostivě před králem perským, aby nám daroval život, aby vyvýšil dům Boha našeho, aby obnovil rumiště jeho a dal nám ohradu v Judsku a Jerusalemě. ¹⁰ Avšak nyní co máme říci, Bože náš, po těch událostech? Vždyť opustili jsme (zase) příkazy tvé, ¹¹ které jsi dal skrze služebníky své proroky říka: „Země, do které jdete, byste ji zabrali, je země nečistá pro nečistotu národů těch krajin, pro ohavnosti těch, kteří ji naplnili kříž na kříž skvrnami svými. ¹² Nyní tedy

dcer vašich nedávejte synům jejich, a dcer jejich neberte synům vašim; štěstí pak jejich a blahobytu jejich na věky nehledejte, abyste byli silni, požívali, co země dobrého dává, a dědici měli syny své na věčné časy." ¹³ Po všech těch věcech, které přišly na nás pro skutky naše velmi zlé a pro velikou vinu naši, když ty, Bože náš, zbavils nás nepravosti naší a vysvobodils nás, jak se věci dnes mají, ¹⁴ nesmíme zpětit se a rušiti příkazy tvé, nesmíme manželstvím přiznat se s národy těmito ohavnými. Zda měl bys hněvati se na nás až do skonání, že bys nenechal nám, kdo by zbyl a zachoval (nás) ? ¹⁵ Hospodine, Bože Israelův, ty jsi spravedlivý, že jsme dnes zbytek zachráněných. Hle, před tebou jsme v provinění svém; nebo nelze před tebou obstáti pro takovou věc."

HLAVA 10. – ¹ Když se tak modlil a kál Esdráš, pláče a leže (na tváři) před chrámem Božím, sešel se k němu z lidu israelského velmi veliký zástup mužů, žen i dětí, nebo plakal lid pláčem velikým. ² I promluvil Sechenjáš, syn Jehielův, Elamovec, k Esdrášovi řka: „My (sice) zhřešili jsme proti Bohu svému vzavše si za manželky cizinky z národů (těchto) krajin; ale nyní, ježto je pokání v Israeli nad tím, ³ zavážeme se smlouvou s Hospodinem, Bohem svým, že zapudíme všechny ty ženy, i ty, kteří se z nich zrodili, podle vůle pána mého a těch, kteří si váží příkazů Hospodina, Boha našeho; podle zákona nechať se stane! ⁴ Vstaň, tobě náleží to naříditi, a my budeme s tebou; vzmůž se a učiň tak!“ ⁵ Vstal tedy Esdráš a vyzval přední kněze a levity, jakož i veškeren lid israelský, aby zavázali se přísahou, že učiní podle toho slova; i přísahali. ⁶ Vstav pak Esdráš (s místa svého) před domem Božím odešel do pokojíka Johanana, syna Eliasibova, a všed tam chleba nejedl a vody nepil, ježto rmoutil se pro hřích přišlých zajatců.

⁷ Bylo také provoláno v Judsku a v Jerusalemě ke všem přestěhovalcům, aby se shromáždili do Jerusalema; ⁸ kdokoli pak by nepřišel do tří dnů podle úrady knížat a starších, tomu že vzat bude veškeren majetek, a sám že vyvržen bude z obce přestěhovalců. ⁹ Proto sešli se všichni muži judští i benjaminští do Jerusalema ve třech dnech, dvacátého dne měsíce, to jest měsíce devátého, všecek lid sedl si na cestě k domu Božímu, a trásli se pro hřích i pro lijavce. ¹⁰ I vstav Esdráš kněz řekl jim: „Vy jste přestoupili vzavše si za manželky cizinky, a tak rozmnožili jste provinění lidu israelského. ¹¹ Protož nyní vyznejte se Hospodinu, Bohu otců svých, čiňte vůli jeho, a oddělte se od národů (této) země, zejména od žen cizinek.“ ¹² Tu odpověděla všechna obec volajíc hlasem velikým: „Podle slova tvého k nám, tak se staň! ¹³ Že však je lidu mnoho, že je čas deště, že tedy nemůžeme venku státi, a že to není práce jednoho nebo dvou dní, ježto jsme velmi mnoho zhřešili v této věci: ¹⁴ nechať jsou ustanoveni přední z veškeré obce, a kdokoli by v městech našich byli, kteří pojali za manželky cizinky, ať přijdou v uložený čas se staršími a soudci toho onoho města, až odvrátí se hněv Boha našeho od nás pro ten, hřích.“

¹⁵ Jonatan (sice), syn Azahelův a Jaasjáš, syn Tekuův, odporovali tomu, a Mesollam a levita Betetaj pomáhali jim; ¹⁶ avšak přestěhovalci učinili tak. Esdráš kněz a hlavy rodů podle domů otcovských – všichni jsou jménem zaznamenáni – šli a zasedli prvního dne měsíce desátého, aby věc vyšetřili. ¹⁷ A byli tím zaměstnáni, všemi muži, kteří byli pojali za ženy cizinky, až do prvního dne měsíce prvního.

¹⁸ Bylo shledáno, že ze synů kněžských pojali ženy cizinky (tito):

Ze synů Josue, syna Josedekova a z bratrů jeho: Maasjáš, Eliezer, Jarib a Godoljáš; ¹⁹ dali (na to) ruce své, že zapudí ženy své a že obětovati budou po beranu ze stáda za svou zpronevěru.

²⁰ Ze synů Emmerových: Hanani a Zebedjáš.

²¹ Ze synů Harimových: Maasjáš, Eljáš, Semejáš, Jehiel a Ozjáš.

²² A ze synů Feshurových: Eljoenaj, Maasjáš, Ismael, Natanael, Jozabed a Elasa.

²³ Ze synů levitských: Jozabed, Semej, a Kelajáš, to jest Kalita; Fatajáš, Juda a Eliezer.

²⁴ Ze zpěváků: Eliasib.

A z vrátných: Sellum, Telem a Uri.

²⁵ A z lidu israelského:

Ze synů Farosových: Remejáš, Jezjáš, Melchiáš, Miamin, Eliezer, Melchiáš a Banea.

²⁶ Ze synů Elamových: Matanjáš, Zacharjáš, Jehiel, Abdi, Jerimot a Eljáš.

²⁷ Ze synů Zetuových: Eljoenaj, Eliasib, Matanjáš, Jerimut, Zabad a Aziza.

Ze synů Bebaiových: Johanan Hananjáš, Zabbaj, Atalaj.

Ze synů Banijových: Mosollam, Melluch, Adajáš, Jasub, Saal a Ramot.

³⁰ Ze synů Fahat-Moabových: Edna, Chalal, Banajáš, Maasjáš, Matanjáš, Beseleel, Bennuj a Manasse.

³¹ Ze synů Heremových: Eliezer, Josue, Melchiáš, Semejáš, Simeon.

³² Benjamin, Maloch, Samarjáš.

³³ Ze synů Hasomových: Matanaj, Matata, Zabad, Elifelet, Jermaj, Manasse, Semej.

³⁴ Ze synů Baniových: Maaddi, Amram, Uel, ³⁵ Baneáš, Badajáš, Cheliau, ³⁶ Vanjáš, Marimut, Eliasib, ³⁷ Matanjáš, Matanaj, Jasi, ³⁸ Bani, Bennuj, Semej, ³⁹ Salmjáš, Natan, Adajáš, ⁴⁰ Mechnedebaj, Sisaj, Saraj, ⁴¹ Ezrel, Selemjau, Semerjáš, ⁴² Sellum, Amarjáš, Josef.

⁴³ Ze synů Nebových: Jehiel, Matatjáš, Zabad, Zabina, Jeddu, Joel a Banajáš.

⁴⁴ Všichni tito byli pojali ženy cizinky; byli mezi nimi také ženy, které byly děti porodily.

DRUHÁ KNIHA ESDRÁŠOVA

ČILI NEHEMJÁŠOVA

Nehemjášova bolest a modlitba za Jerusalem. (1, 1.–11.)

HLAVA 1. – ¹ Slova Nehemjáše, syna Helchiášova.

Měsíce kasleva, léta dvacátého, když jsem byl na hradě suském,
² přišel Hanani, jeden z bratří mých, on a muži z Judska. I zeptal jsem se jich na Židy, na zbytek, který zůstal ze zajatců, a na Jerusalem.

³ „Ty zbytky“, – řekli mi – „které zůstaly ze zajatců, jsou tam v (té) krajině ve veliké tísní a v pohaně; i zeď jerusalemská je pobořena a brány vypáleny jsou ohněm.“ ⁴ Když jsem uslyšel ta slova, sedl jsem (na zemi), plakal a kvílil jsem mnoho dní, postil a modlil jsem se před Bohem nebes. ⁵ Řekl jsem: „Prosím, Hospodine, Bože nebes silný, veliký a hrozný, který zachovááš úmluvu a milosrdenství (prokazuješ) těm, kteří milují tě a šetří tvých příkazů! ⁶ Kéž jsou uši tvé pozorné a oči tvé otevřené, abys slyšel modlitbu služebníka svého, kterou já modlím se před tebou nyní dnem i nocí, za syny Israelovy, služebníky tvé, a vyznávám hříchy synů Israelových, jimiž zhřešili proti tobě, (jimiž) já i dům otce mého zhřešili jsme. ⁷ Marností nechali jsme se svěsti a nedbali jsme příkazu tvého, ustanovení a soudů, které jsi přikázal Mojžíšovi, služebníku svému. ⁸ Pamatuj na slovo, kteréš přikázal Mojžíšovi, služebníku svému, řka: „Přestoupíte-li, já rozptýlím vás mezi národy; ⁹ obrátíte-li se zase ke mně, a šetřiti-li budete příkazů mých, a plniti je, i kdybyste odvedeni byli na kraj nebe: odtud shromáždím vás, a přivedu zase na místo, které jsem vyvolil za příbytek jména svého.“ ¹⁰ Jsouť oni služebníci tvoji, a lid tvůj; vysvobodil jsi je mocí svou velikou a rukou svou přesilnou. ¹¹ Prosím, Hospodine, by ucho tvé bylo pozorné na modlitbu služebníka tvého a na modlitbu služebníků tvých, kteří se zálibou ctí jméno tvé; řiď služebníka svého dnes, a dej mu milost před mužem tímto.“

Já totiž byl jsem číšníkem královským.

Nehemjáš přišel do Jerusalema, chystá se opravit zdi městské. (2, 1.–20.)

HLAVA 2. – ¹ V měsíci nisanu, léta dvacátého Artaxerxa krále, když bylo víno pode mnou, vzav víno podal jsem je králi. Zpozoroval pak, že jsem jaksi neduživý. ² I řekl mi král: „Proč jest obličej tvůj smutný, když přece nevidím, že bys byl nemocen? Není to bez příčiny, nebo něco, nevím, co těžkého je v srdci tvém.“ Tu lekl jsem se (sice) velice, náramně, ³ ale (přece) řekl jsem králi: „Králi, buď živ na věky! Kterak nemá býti smutný můj obličej, kdyžtě město hrobů otců mých zpuštěno jest a brány jeho vypáleny jsou ohněm?“ ⁴ I řekl mi zase král: „Čeho žádáš?“ Tu vzdechl jsem si k Bohu nebes a ⁵ řekl jsem králi: „Líbí-li se (to) králi a líbí-li se ti služebník tvůj, rač poslati mne do Judska, do města hrobů otců mých a vystavím je.“ ⁶ Tu řekl mi král i královna, která seděla vedle něho: „Dlouho-li budeš na cestě, a kdy se opět vrátíš?“ Když se líbilo to tedy králi, aby mne poslal, udal jsem mu čas. ⁷ A prosil jsem krále: „Vidí-li se za dobré králi,

HL 1. V. ¹. „slova“ = zápisky, paměti, „kaslev“ = $\frac{1}{2}$ listopadu + $\frac{1}{2}$ prosince. – „20tý rok“ je podle 2.1. počítán podle vládařských let Artaxerxa I. (465.–424.); Je to tedy r. 445 př. Kr. Na „hradě suském“ sídlili perští králové v létě (v zimě v Ekbatanách).

HL 2. V. ¹. „nisan“ ($\frac{1}{2}$ března + $\frac{1}{2}$ dubna) tento se zřetelem k 1, 1. byl rok 444. před Kr., podle úředního počítání „dvacátý“ prvýrok Artaxerxův.

račiž mi dáti listy k vladařům Zářečí, aby mi dovolili projít, až bych přišel do Judska;⁸ též i list k Asafovi, strážnému lesů královských, by mi dal dříví, abych mohl přikrýt brány hradu domu (Božího), jakož i zdi městské a dům, do kterého vejdu." Král mi to dal,⁹ ježto dobrá ruka Boha mého byla se mnou.

Když jsem přišel k vladařům Zářečí, podal jsem jim listy královské.

Král poslal se mnou také důstojníky a jezdce.

¹⁰ Když to uslyšel Sanaballat Horonský, a Tobjáš, otrok ammonsý, zamrzeli se velmi, že přišel člověk, který by hledal štěstí synů Israelových.

¹¹ Přišel pak do Jerusalema, pobyl jsem tam tři dni.¹² I vstal jsem v noci já a několik mužů se mnou, avšak žádnému jsem neoznámil, co mi vnukl Bůh, bych činil v Jerusalemě. Aniž jsem měl soumaru, s sebou kromě toho, na kterém jsem jel.¹³ Vyjel jsem branou Údolní v noci ke studnici Dračí a ku bráně Hnojné a ohledával jsem zeď Jerusalema pobořenou a brány jeho zkažené ohněm.¹⁴ Odtud jel jsem ku bráně Studničné, (a) k vodovodu Královskému; ježto pak neměl soumar, na kterém jsem jel, místa, kudy by přešel,¹⁵ bral jsem se nahoru údolím v noci a ohledával jsem zeď, odkudž obrátiv se přijel jsem ku bráně Údolní a vrátil jsem se (domů).

¹⁶ Představení (města) nic nevěděli, kam jsem odjel, nebo co jsem chtěl činiti; ani Židům, ani kněžím, ani předním, ani představeným, ani jiným, kteří (měli) vykonati (to) dílo, až do té chvíle nic jsem neoznámil.¹⁷ Tu (teprve) řekl jsem jim: „Vy znáte tíseň, ve které jsme: že Jerusalema je zpuštěný, a brány jeho že jsou ohněm zkaženy; pojďtež a stavějme zdi jerusalemské, a nebudme již v pohanění!“¹⁸ Oznámil jsem jim pak, že ruka Boha mého dobrá je se mnou, i slova krále, která mi pravil, a řekl jsem: „Vstaňme a stavějme!“ I posilněny byly ruce jejich v dobrém.

¹⁹ Když to uslyšel Sanaballat Horonský, Tobjáš, otrok ammonsý, a Gosem, Arab, posmívali se nám, tupili nás a řekli: „Co to děláte? Zda vy chcete proti králi se vzbouřiti?“²⁰ Odpovídaje jim řekl jsem: „Bůh nebes, tenť nám pomáhá, a my, služebníci jeho, vstaneme a budeme stavěti; ale vy nemáte dílu, ani práva, ani památky v Jerusalemě.“

Seznam těch, kteří stavěli zeď. (3, 1.–31.)

HLAVA 3. – ¹ Povstal tedy velekněz Eliasib a bratří jeho kněží, a stavěli bránu Ovčí; posvětili ji a postavili vrata její; (stavěli) až k věži Sta loket, kterou posvětili, (a) až k věži Hananeel.² Vedle něho stavěli Jeriští; a vedle něho stavěl Zachur, syn Amriův.

³ Bránu Rybnou stavěli synové Asnaovi; ti ji přikryli a postavili vrata její se zámky i závorami. Vedle nich stavěl Marimut, syn Urjáše, syna Akkusova;⁴ podle něho stavěl Mosollam, syn Barachjáše, syna Mesezebelova, vedle těch stavěl Sadok, syn Baanův;⁵ vedle nich stavěli Tekuané, ale jejich přední nepodložili šíjí svých k dílu Pána svého.

⁶ Bránil Starou stavěli Jojada, syn Faseův, a Mosollam, syn Besodjášův; ti ji přikryli a postavili vrata její, se zámky i závorami.⁷ Vedle nich stavěli Meltiáš Gabaoňan, a Jadon Meronofan, muži z Gabaoonu a Masfy místo vladaře, který byl v Zářečí;⁸ vedle něho stavěl Eziel, syn Arajášův, zlatník; vedle něho stavěl Ananjáš, příslušník mastičkářův; a nechali (zeď) jerusalemskou až ke zdi Široké;⁹ vedle něho stavěl Rafajáš, syn Hurův, starosta (polovice) okresu jerusalemského;¹⁰ vedle něho stavěl Jedajáš, syn Haromafův, proti domu svému; vedle něho stavěl Hattus, syn Hasebonjášův.¹¹ Druhý úsek stavěl Melchiáš, syn Heremův a Hasub, syn Fahat-Moabův, i věž Pecní;¹² vedle

HL. 3. V. ¹. Zamlouvá se zde místo „posvětili“ dvakrátě čisti „přikryli ji“ jako níže ve v. 3. 6.

V. ⁷. Místo „za vladaře“ lépe čisti „u soudné stolice vladaře. . .“

něho stavěl Sellum, syn Alohesův, starosta polovice okresu jerusalemského, on i dcery jeho.

¹³ Bránu Odolní stavěl Hanun a obyvatelstvo Zano; ti ji vystavěli a vstavili vrata její se zámky i závorami, a zdi na tisíc loket až ku bráně Hnojné.

¹⁴ Bránu Hnojnou stavěl Melchiáš, syn Rechabův, starosta okresu Betacharam; ten ji vystavěl, a vstavil vrata její se zámky a závorami.

¹⁵ Bránu Studničnou stavěl Sellum, syn Cholhozův, starosta okresu Masfa; ten ji vystavěl, přikryl a vstavil vrata její se zámky a závorami, i zdi rybníka Siloe u zahrady královské, až ke stupňům, které jdou dolů z města Davidova; ¹⁶ za ním stavěl Nehemjáš, syn Azbokův, starosta polovice okresu betsurského, až proti hrobu Davidovu, až k rybníku, který byl velkým nákladem pořízen a až k domu junákův; ¹⁷ za ním stavěli levité: Rehum, syn Benniův: za ním stavěl Hesebjáš, starosta polovice okresu keilského za svůj okres; ¹⁸ za ním stavěli bratři jejich, Bavaj, syn Enadadův, starosta (druhé) polovice Keily: ¹⁹ vedle něho stavěl Azer, syn Josuův, starosta Masfy, úsek druhý proti místu, kde vystupuje velmi pevný úhel: ²⁰ za ním vzhůru stavěl Baruch, syn Zachajův, úsek druhý, od úhlu až ke dveřím domu Eliasiba, velekněze; ²¹ za ním stavěl Merimut, syn Urjáše, syna Hakkusova, úsek drahý, ode dveří domu Eliasibova, až pokud sahal dům Eliasibův; ²² za ním stavěli kněží, muži z rovin jordánských; ²³ za ním stavěl Benjamin a Hasub, (každý) proti domu svému; za ním stavěl Azarjáš, syn Maasjáš, syna Ananjášova proti domu svému; ²⁴ za ním stavěl Bennuj, syn Henadadův, úsek druhý, od domu Azarjášova až do záhybu, až do rohu; ²⁵ Falci, syn Oziův, (stavěl za ním) proti záhybu a věži, která vyniká z vysokého domu královského, to jest v nádvoří věznice; za ním (stavěl) Fadajáš, syn Farosův, – ²⁶ chrámoví nevolníci bydlili na Ofelu – až před bránu Vodní na východě, a před věž, která tu vynikala; ²⁷ za ním stavěli Tekuané úsek druhý naproti, od veliké věže (tu) vynikající až ke zdi chrámové; ²⁸ od brány Koňské nahoru stavěli kněží, každý naproti domu svému; ²⁹ za nimi stavěl Sadok, syn Emmerův, naproti domu svému; za ním stavěl Semajáš, syn Sechenjášův, strážný brány Východní; ³⁰ za ním stavěl Hananjáš, syn Selemjášův a Hanun, šestý syn Selefův, úsek druhý; za ním stavěl Mosollam, syn Barachjášův, proti své jizbě; za ním stavěl Melchiáš, člen zlatníkův, až k domu chrámových nevolníků a vetešníků proti bráně Soudní až k nástřešnému pokojíku na rohu; ³¹ a mezi nástřešním pokojíkem nárožním a branou Ovčí stavěli zlatníci a kupci.

Boj s překážkami vnějšími. (4, 1.–23.)

HLAVA 4. – ¹ Když uslyšel Sanaballat, že stavíme zeď, rozhněval se velmi; a rozčilen jsa náramně posmíval se Judovcům; ² před bratřími svými a před vojskem Samařanů pravil: „Co to dělají ti mdlí Judovci? Zdali jich (při tom) nechají národové? Zdaliž obětovati budou, až dodělají to jednoho dne? Zda budou moci nadělati kamenů z hromad prachu a popela?“ ³ Také Tobjáš, Ammoňan, stojí vedle něho, řekl: „Nechat (jen) stavějí; však přijde-li liška, přeskochí zeď jejich kamennou.“

⁴ Slyš, náš Bože, kterak námi pohrdají;
obrátiž to pohanění na hlavu jejich,
a dej je na potupu v zemi zajetí!

⁵ Nerač přikrývatí nepravosti jejich,

a hřích jejich před tebou nebudíž shladen,
protože se posmívali stavějícím!

⁶ Avšak stavěli jsme zed' (dále), a když jsme ji všecku scelili až do polovice, povzbuzena byla mysl lidu ku práci.

⁷ Sanaballat, Tobjáš, Arabové, Ammoňané a Azoťané, uslyševše, že jsou obemknuty novostavbou zdi jerusalemské a že se počaly trhliny zavíratí, rozhněvali se velmi, ⁸ a spikli se všichni, že potáhnou, budou bojovati proti Jerusalemu a strojiti úklady (jemu). ⁹ I modlili jsme se k Bohu svému, a postavili jsme strážné na zdi proti nim, ve dne i v noci.

¹⁰ Avšak Judští řekli:

Zemdlela síla nosičova, a je
rumu příliš mnoho;
nebudeme tedy moci
stavěti zed' (dále).

¹¹ Nepřátelé pak naši myslili si: „Ať (nic) nevědí a nepozorují, až vpadneme mezi ně, pobijeme je, a zarazíme to dílo!“ ¹² Když však přišli Judovci, kteří sídlili vedle nich, a podali nám desateré zprávy (o tom) ze všech míst, ze kterých byli přišli k nám, ¹³ postavil jsem na prostoře za zdi vůkol lid v řadě s meči jejich, s kopími, a lučišti. ¹⁴ Prohlédl jsem to, a vstav řekl jsem ke vznešeným, představeným a k ostatnímu lidu: „Nebojte se jich! Na Hospodina velikého a hrozného pamatujte, a bojujte za bratry své, za syny, dcery, manželky a domy své!“ ¹⁵ Když pak uslyšeli nepřátelé naši, že jest nám to oznámeno, a když zhatil Bůh záměr jejich, navrátili jsme se všichni ke zdem, každý k dílu svému.

¹⁶ Od toho dne polovice mladého mužstva mého pracovala, a polovice hotova byla k boji s kopími, štíty, lučišti a pancíři, a velitelé byli za všemi příslušníky domu Judova, ¹⁷ kteří dělali na zdi. (Ti, kteří) nosili břemena a nakládali, jednou rukou pracovali a v druhé drželi oštěp. ¹⁸ Každý však z těch, kteří stavěli, měl meč připásaný na bedrách a tak stavěli. Trubači na roh byli vedle mne. ¹⁹ A řekl jsem vznešeným, představeným, a ostatnímu lidu: „Dílo veliké jest a rozsáhlé, my pak po různu jsme na zdi daleko jeden od druhého; ²⁰ (proto) na kterémkoli místě uslyšíte zvuk rohu, sběhněte se k nám; Bůh náš bude bojovati za nás. ²¹ My sami tedy dělejme dílo, a polovice nás ať drží kopí, od východu denice až vyjdou hvězdy.“ ²² Toho času řekl jsem také lidu: „Každý přenocuj s nevolníkem svým v Jerusalemě, abychom měli, kdo by se střídal na noční (stráž) a na denní práci!“ ²³ Já pak, bratři moji, mladé mužstvo moje, i strážní, kteří mne provázeli, nesvláceli jsme oděvu svého; každý svlékl se toliko, když měl se mýti.

Boj s hrabivostí zámožnějších. (5, 1.–19.)

HLAVA 5. – ¹ Stal se pak veliký křik lidu i žen jeho proti bratrům jejich, Židům. ² Někteří pravili: „[Velmi mnoho] synů našich a dcer dlužno nám (zastaviti), abychom dostali za ně obilí, abychom měli co jíst a uživili se.“ ³ Jiní zase pravili: „Pole svá, vinice i domy dlužno nám zastaviti, abychom dostali obilí v hladu (tomto).“ ⁴ A jiní pravili:

V. ¹⁰ tlumočí potíže Nehemjášovy, které mu působila malomyslnost a únava jeho vlastních krajanů.

Hl. 5. V. ¹ „*křik lidu*“, chudého, který bezplatně opravoval zdi, platil dávky, měl však nepatrné příjmy, že byl nucen zadlužit se. – „*Židům*“ = zámožným, kteří z bíd svých soukmenovců (= „*bratři*“) těžili.

„Abychom mohli si vypůjčiti peněz na královské daně, musíme dáti pole svá i vinice (do zástavy).“⁵ Jako těla bratří našich, tak jsou přece těla naše, a jako děti jejich, tak i děti naše, a hle, my musíme ujařmovati syny své i dcery své do otroctví; (některé) z dcer našich jsou otrokyněmi, aniž máme čím je vykoupiti, ježto pole naše a vinice naše drží jiní.“

⁶ I rozhněval jsem se velmi, když jsem slyšel křik jejich a slova taliová, ⁷ rozmyslil jsem si to a domlouvaje předním a představeným řekl jsem jim: „Lichvu (tedy) provozujete všichni na bratřích svých?!” A svolav proti nim shromáždění veliké, ⁸ řekl jsem jim: „My, jak víte, vykoupili jsme podle možnosti bratry své Židy, kteří byli prodáni pohanům; a vy tedy budete prodávati bratry své, abychom je zase kupovali?” I mlčeli a nenalezli, co by odpověděli. ⁹ Pravil jsem jim tedy:

„Není to dobře, co děláte! Proč nechodíte v bázni Boha našeho, by přestali nás haněti pohané, nepřátelé naši?“ ¹⁰ Také já, i bratři moji, i služebníci moji, půjčili jsme mnohým peněz i obilí; neupomínejme vůbec toho, odpusťme pohledávku, kterou nám dlužní jsou! ¹¹ Navratte jim dnes pole, vinice, zahrady olivové, domy jejich; ano i setiny obilí, vína a oleje, kterou od nich vybíráte, vzdejte se k vůli nim!“ ¹² I řekli: „Navrátíme a nic na nich pohledávati nebudeme; tak učiníme, jak pravíš!” Povolal jsem tedy kněze, a přísahou zavázal jsem je, že učiní, jak jsem řekl. ¹³ K tomu vytrásl jsem řádra svá a řekl jsem: „Tak vytrěs Bůh každého člověka, který by nesplnil slova tohoto, z domu jeho i z výdělku jeho; tak buď vytrěsen a prázden!” I řeklo všecko množství: „Amen!” A chválili Boha. Učinil také lid, jak bylo povédáno.

¹⁴ Od toho dne, kdy mi přikázal král, abych byl vladařem v Judsku, od roku dvacátého až do roku třicátého druhého Artaxerxa krále, dvanácte let, ani já, ani bratři moji, nežili jsme z platů, které vladařům přináležely, ¹⁵ kdežto vladaři dřívější, kteří byli přede mnou, obtěžovali lid berouce od nich na chlebě, víně a penězích každý den čtyřicet lotů. Nad to i služebníci jejich sužovali lid. Já však nečinil jsem tak pro bázeň Boží. ¹⁶ Ale i při opravě zdi stavěl jsem, a pole jsem nekoupil; také všichni služebníci moji byli shromážděni ke stavbě. ¹⁷ Židé též, totiž představení, půldruhého sta mužů, jakož i ti, kteří přicházeli k nám z okolních národů, jídali u stolu mého; ¹⁸ proto býval mi strojen každý den býk jeden, beranů výborných šest kromě drubeže a každý desátý den vína rozličná i jiné věci dával jsem; a přes to platu vladařského nežádal jsem, ježto velmi stísněn byl lid.

¹⁹ Pamatuj mi, Bože můj, k dobrému mému všeho, co jsem učinil lidu tomuto.

Obnova města dokonána. (6, 1.–19.)

HLAVA 6. – ¹ Když uslyšel Sanaballat, Tobjáš, Arab Gošem a jiní nepřátelé paši, že prý jsem vystavěl zeď a že nezustalo v ní mezery – do toho času však nevstavil jsem vrat do bran – ² vzkázali mi Sanaballat a Gošem: „Pojď, a udělejme si schůzku ve Vsech roviny Ono.“ Oni však zamýšleli zlé mi učiniti; ³ proto poslal jsem k nim posly a vzkázal: „Dílo veliké konám, i nemohu odejít, aby snad nemeškalo se (dílo), když bych odejda sešel k vám.“ ⁴ Poslali pak na týž způsob ke mně čtyřikrát, avšak odpověděl jsem jako prve. ⁵ Ano týmž způsobem poslal ke mně Sanaballat po páté služebníka

V. ¹⁴ n. Artaxerxes ustanovil Nehemjáše vladařem, místodržícím královským („*pechá*“), když mu dal dovolenou podle 2, 5. nn. – Těch dvanáct roků bylo od roku 445–433 před Kr. Sr. výše 1, 1; 2, 1. a níže 12, 26. Za dvanáct roků, t. j. třicátého druhého roku Artaxerxova vrátil se Nehemjáš na dvůr perský (13, 6.). Brzy však přišel po druhé do Palestiny 13, 7.

svého a. měl v ruce list psaný takto: ⁶ „Mezi národy se proslýchá a Gošem to potvrzuje, že ty a Židé zamýšlíte se vzbouřiti; proto že stavíš zeď a chceš se vyvýhnouti nad nimi za krále; pro tu příčinu i ⁷ proroky postavil jsi, kteří by provolávali o tobě v Jerusalemě: „Je král v Judsku!“ Uslyší král slova tato; protož nyní přijď, abychom se spolu poradili.“ ⁸ Tu jsem jim vzkázal: „Nestalo se, jak ty pravíš; ale ze srdce svého to vymýšlíš.“ ⁹ Ano, ti všichni strašili nás, myslíce, že ustanou ruce naše od díla, a že necháme tak. Proto tím více dodal jsem síly rukám svým.

¹⁰ Všel jsem také do domu Semajáše, syna Dalajáše, syna Metabeelova tajně, a ten pravil: „Jednejme spolu v domě Božím prostřed chrámu, a zavřeme dveře chrámové; nebo přijdou, by tě zabili; v noci přijdou, aby tě usmrtili.“ ¹¹ I řekl jsem: „Zdali kdo podobný mně smí utéci? A kdo jako já směl by vejiti do chrámu, a (přes to) zůstal by živ? Nevejdu!“ ¹² A srozuměl jsem, že Bůh neposlal ho, ale že (toliko) jako by prorokoval, mluvil ke mně, a že Tobjáš a Sanaballat najali ho; ¹³ byl totiž dostal peníze, abych přestrašen jsa učinil to, zhřešil, a tak aby měli něco zlého, čím by mi mohli na cti utřhati. ¹⁴ Pamatuj mi, Bože, ha Tobjáše a Sanaballata podle takových skutků jejich; též i na Noadjáše, proroka i jiné proroky, kteří strašili mne!

¹⁵ I dodělána byla zeď dvacátého pátého dne měsíce elul, v padesáti dvou dnech. ¹⁶ Když to uslyšeli všichni nepřatelé naši, báli se všichni národové, kteří byli vůkol nás; sklesli na mysli vidouce, že od Boha způsobeno bylo dílo to.

¹⁷ Také tehdy mnoho listů od předních Židů posíláno bývalo Tobjášovi a od Tobjáše docházelo jim; ¹⁸ mnozí totiž byli v Judsku, kteří měli přísahu s ním, protože byl zetěm Sechenjáše, syna Areova, a Johanan, syn jeho, byl pojal (za manželku) dceru Mosollama, syna Barachjášova; ¹⁹ k tomu i chválivali ho přede mnou, a řeči mé oznamovali jemu; listy posílal Tobjáš, aby mne ustrašil.

Jerusalem opatřen stráží. (7, 1.–3.)

HLAVA 7. – ¹ Když byla dostavěna zeď, vstavil jsem vrata (do bran) a rozestavil jsem vrátné, [zpěváky a levity]; ² nad Jerusalemem ustanovil jsem Hananiho, bratra svého a Hananjáše, velitele tvrze – ten totiž zdál se mi býti muž poctivý a bohabojný nad jiné – ³ a řekl jsem jim: „Ať nebývají otvírány brány jerusalemské, dokud se slunce nerozhřeje!“ A když tu ještě stáli, zavřeny byly brány a zahrazeny; a postavil jsem také strážné z obyvatelů jerusalemských, jedny na příslušných místech, druhé naproti domům jejich.

Nehemjáš chtěje sepsati rodiny jerusalemské, nalezl seznam přestěhovalců z dob Zorobabelových (7, 4.–69.) a jejich darů chrámu. (70.–73.)

⁴ Město bylo velmi široké a veliké, avšak lidu málo v něm, a domy nebyly (ještě) vystavěny. ⁵ Proto mi vnukl Bůh, že jsem shromáždil přední, správce a obecný lid, abych je sčítl. Tu nalezl jsem soupis těch, kteří byli nejprve přišli. Nalezeno v něm napsáno:

⁶ Tito (jsou) synové (té) krajiny, kteří šli ze zajetí přestěhovalců, které byl přestěhoval Nabuchodonosor, král babylonský, (kteří) navrátili se do Jerusalema a do Judska, každý do města svého, ⁷ kteří přišli se Zorobabelem a Josuem, Nehemjášem, Azarjášem, Raamjášem, Nahamanim, Mardocheem, Belsamem, Mesfaratem, Begoajem, Nahumem a Baanou.

Počet mužů z lidu israelského:

Hl. 7. V. ⁴. n. „nejprve“ se Zorobabelem. Seznam následující souhlasí v podstatě se soupisem Esdr 2.

⁸ Synů Farosových dva tisíce sto sedmdesát dva.

⁹ Synů Safatjášových tři sta sedmdesát dva.

¹⁰ Synů Areových šest set padesát dva.

¹¹ Synů Fahat-Moabových (t. j.) synů Josuových a Joabových dva tisíce osm set osmnáct.

¹² Synů Elamových tisíc dvě stě padesát čtyři.

¹³ Synů Zetuových osm set čtyřicet pět.

¹⁴ Synů Zachajových sedm set šedesát.

¹⁵ Synů Bannujových šest set čtyřicet osm.

¹⁶ Synů Bebajových šest set dvacet osm.

¹⁷ Synů Azgadových dva tisíce tři sta dvacet dva.

¹⁸ Synů Adonikamových šest set šedesát sedm.

¹⁹ Synů Begvajových dva tisíce šedesát sedm.

²⁰ Synů Adinových šest set padesát pět.

²¹ Synů Aterových, kteří byli z Hezekjáše, devadesát osm.

²² Synů Hasemových tři sta dvacet osm.

²³ Synů Besajových tři sta dvacet čtyři.

²⁴ Synů Harefových sto dvanáct.

²⁵ Synů Gabaonských devadesát pět.

²⁶ Synů Betlemských a Netufských sto osmdesát osm.

²⁷ Mužů z Anatotu sto dvacet osm.

²⁸ Mužů z Betazmotu čtyřicet dva.

²⁹ Mužů z Karjatjarimu, Kefiry a z Berotu sedm set čtyřicet tři.

³⁰ Mužů z Ramy a Geby šest set dvacet jeden.

³¹ Mužů z Machmasu sto dvacet dva.

³² Mužů z Betelu a Haje sto dvacet tři.

³³ Mužů s Neba [druhého] padesát dva.

³⁴ Mužů z Elama druhého tisíc dvě stě padesát čtyři.

³⁵ Synů Haremových tři sta dvacet.

³⁶ Synů Jerišských tři sta čtyřicet pět.

³⁷ Synů Lodových, Hadidových a Onových sedm set dvacet jeden.

³⁸ Synů Senaových tři tisíce devět set třicet.

³⁹ Kněží:

Synů Idajášových z domu Josuova devět set sedmdesát tři. ⁴⁰ Synů Emmerových tisíc padesát dva.

⁴¹ Synů Fashurových tisíc dvě stě čtyřicet sedm.

⁴² Synů Aremových tisíc sedmnáct.

Levitů :

⁴³ Synů Josuových a Kedmihelových ze synů ⁴⁴ Odviových sedmdesát čtyři.

Zpěváků:

⁴⁵ Synů Asafových sto čtyřicet osm.

⁴⁶ Vrátných:

Synů Sellumových,
synů Aterových,
synů Telmonových,
synů Akkubových,
synů Hatitových,
synů Sobajových, (úhrnem) sto třicet osm.

Nevolníků (chrámových):

Synů Sobových,
synů Hasufových,
synů Tebbaotových,
⁴⁸ synů Kerosových,
synů Siaových,
synů Fadonových,
synů Lebanových,
synů Habagových,
synů Selmajových.

⁴⁹ synů Hananových,
synů Geddelových.
synů Gaherových.

⁵⁰ synů Raajových,
synů Rasmových,
synů Nekodových,
synů Gesamových,
synů Azových,

synů Faseových,
⁵² synů Besajových,
 synů Munimových,
⁵³ synů Nefussimových,
 synů Bakbukových,
 synů Hakufových,
⁵⁴ synů Harhurových,
 synů Beslotových,
 synů Mahidových,
 synů Harsových,
⁵⁵ synů Berkosových,
 synů Sisarových,
 synů Temových,
⁵⁶ synů Nasiových,

synů Hatifových.
⁵⁷ Synů otroků Šalomounových:
 Synů Sotajových,
 synů Soferetových.
⁵⁸ synů Faridových,
 synů Jahalových,
 synů Darkonových,
 synů Jeddelových,
⁵⁹ synů Safatjášových,
 synů Hatilových,
 synů Fohereta, který pocházel
 ze Sabaima, syna Ammonova.

⁶⁰ Všech nevolníků chrámových a synů otroků Šalomounových: tři sta devadesát dva.

⁶¹ Ti pak, kteří vyšli z Telmely, z Telharsy, Cherubu, Addonu a Emmeru, ale nemohli dokázatí rodu otců svých, původu svého, jsou-li z rodu Israelova, jsou tito: ⁶² Synové Dalajášovi, synové Tobjášovi, synové Nekodovi, šest set čtyřicet dva.

⁶³ A z kněží: synové Habjášovi, synové Akkosovi, synové Berzellaje, který si vzal z dcer Berzellaje Galaadana manželku a nazván byl jménem jejích. ⁶⁴ Ti hledali zápis (rodu) svého v seznamu (kněží), ale nenalezli; proto vyvrženi byli z kněžství a ⁶⁵ atersata jim řekl, aby nejedli z věcí svatosvatých, dokud by nepovstal kněz učený a dokonalý.

⁶⁶ Všeho (toho) množství bylo úhrnem čtyřicet dva tisíce tři sta šedesát ⁶⁷ kromě nevolníkův a nevolnic jejich, kterých bylo sedm tisíc tři sta třicet sedm; zpěváků a zpěvaček bylo mezi nimi dvě stě čtyřicet pět. ⁶⁸ Koní měli sedm set třicet šest, mezků měli dvě stě čtyřicet pět, ⁶⁹ velbloudů měli čtyři sta třicet pět, a oslů šest tisíc sedm set dvacet.

Až potud bylo podáno, co jo v (tom) seznamu psáno; odtud pak dále jsou rozpředeny dějiny Nehemjášovy.

⁷⁰ Někteří pak z rodových hlav přispěli na stavbu: atersata dal do pokladu tisíc dariků zlata, padesát misek a pět set třicet kněžských rouch; ⁷¹ hlavy rodové daly do pokladu na stavbu dvacet tisíc dariků zlata, a dva tisíce dvě stě min stříbra; ⁷² a co dal ostatní lid, bylo: dvacet tisíc dariků zlata, dva tisíce, min stříbra a šedesát sedm kněžských rouch.

⁷³ Usadili se pak kněží, levité, vrátní, zpěváci, jakož i ostatní lid, i nevolníci chrámoví, tedy veškeren Israel v městech svých.

Smlouva lidu s Bohem obnovená. (8, 1.–10, 39.)

HLAVA 8. – ¹ Když nastal měsíc sedmý – synové Israelovi byli v městech svých – shromáždil se všecek lid jako muž jeden do ulice, která je před branou Vodní, a řekli Esdrášovi, znalci písma, by přinesl knihu zákona Mojžíšova, který byl dal Hospodin

HI. 8. V. ¹ n. Dne 1. měsíce sedmého (tišri) byl nov měsíc a spolu nový *občanský* (hospodářský) rok. Lv 23, 23.–25; Nm 29, 1.–6.

Israelovi. ² Tedy přinesl Esdráš kněz zákon před shromážděné muže, ženy a všechny, kteří mohli rozuměti, první den měsíce sedmého, ³ a četl v něm zřetelně na ulici, která byla před branou Vodní od jitra až do poledne před muži, ženami, a těmi, kteří mohli rozuměti; uši pak všeho lidu lpěly na knize. ⁴ Esdráš, znalec písma, stál na dřevěném řečništi, které byl udělal, aby mohl mluvit, (s něho) a vedle něho stáli Matatjáš, Semejáš, Anjáš, Urjáš, Helkjáš, a Maasjáš na pravici a na levici: Fadajáš, Misael, Melchiáš, Hasum, Hasbadana, Zacharjáš a Mosollam. ⁵ I otevřel Esdráš knihu před veškerým lidem, stál totiž výše, nežli všechen lid, a když ji otevřel, veškeren lid povstal. ⁶ Esdráš dobrořečil Hospodinu, Bohu velikému, i odpověděl všechen lid pozdvihuje rukou svých „Amen, Amen,“ sklonili se, a klaněli se Bohu tváří k zemi. ⁷ Josue pak, Bani, Serebjáš, Jamin, Akkub, Seftaj, Odjáš, Maasjáš, Kelita, Azarjáš, Jozabed, Hanan a Falajáš, levité, vykládali lidu, který stál na místě svém, že mlčky poslouchali zákon; ⁸ četli v knize zákona Božího po odstavcích a zřetelně, aby bylo rozuměti, i rozuměli, co se četlo.

⁹ Řekl pak Nehemjáš, – to jest atersata – Esdráš kněz a znalec písma, jakož i levité, kteří vykládali (zákon) všemu lidu: „Den (tento) zasvěcen je Hospodinu, Bohu našemu, nekviňte a neplačte!“ Plakal totiž všecek lid, když slyšel slova zákona. ¹⁰ A dodal: „Jděte, jezte tučná jídla, pijte sladké nápoje, a posílejte částky těm, kteří nemají nic připraveno; nebo den svatý Páně jest; nermuťte se, nebo radost z Hospodina je síla naše.“ ¹¹ Levité tedy tišili všecek lid říkajíce: Mlčte, nebo den svatý jest; nermuťte se!“ ¹² Protož odesel všecek lid, aby jedl, pil, posílal částky, a učinil veselí veliké, protože porozuměli slovům, kterým byli vyučováni.

¹³ Druhého dne sešli se rodové hlavy všeho lidu, kněží a levité k Esdrášovi, znalci písma, aby vykládal jim (dále) slova zákona. ¹⁴ I nalezli psáno v zákoně, že přikázal Hospodin skrze Mojžíše, by přebývali synové Israelovi ve stáncích na den slavný měsíce sedmého; ¹⁵ aby tedy ohlásili a provolali dali ve všech městech svých i v Jerusalemě: „Vyjděte na hory a přineste ratolesti olivových, ratolesti hloštinových, ratolesti myrtových, ratolesti palmových, ratolesti stromů hustolistých, aby udělány byly stánky, jak psáno jest.“ ¹⁶ I vyšel lid, přinesli a nadělali si stánků, každý na střeše své, na dvorech svých, v nádvořích domu Božího, na ulici brány Vodní i na ulici brány Efraim. ¹⁷ Tak tedy nadělala stánků všecka obec těch, kteří byli se vrátili ze zajetí, a bydlili ve stáncích; nebyli totiž učinili tak synové Israelovi ode dnů Josue až do toho dne. I byla radost velmi veliká. ¹⁸ Četl pak (Esdráš) v knize zákona Božího každý den, od prvního dne až do posledního. Slavili svátek sedm dní, a v den osmý schůzi podle obyčeje.

HLAVA 9. – ¹ Dne dvacátého čtvrtého měsíce toho sešli se synové Israelovi postice se, v žínice oblečení a posypaní prstí; ² plémě synů Israelových oddělilo se ode všech cizinců, postavili se a vyznávali hříchy své i nepravosti otců svých.

³ A povstali, stáli a četli v knize zákona Hospodina, Boha svého čtvrtinu dne a čtvrtinu dne vyznávali se a klaněli se Hospodinu, Bohu svému. ⁴ Na řečniště levitské vystoupivše, Josue, Bani, Kedmihel, Sabanjáš, Bonni, Serebjáš, Bani a Chanani, volali hlasem velikým k Hospodinu, Bohu svému. ⁵ A řekli levité Josue, Kedmihel, Bonni, Hasebniáš, Serebjáš, Odajáš, Sebnáš, Fatahjáš: „Vstaňte, dobrořečte Hospodinu, Bohu svému od věků až na věky! Ano, nechať dobrořečí (všichni) vznešenému, slav-

V. ¹⁷. Od dob velekněze *Josua*, který přišel se *Zorobabelem*, tedy od té doby, co byla založena nová obec vrátivších se zajatců.

nému jménu tvému veškerou oslavou i chválou!"

⁶ „Ty, Hospodine, ty jsi jediný! Tys učinil nebe, nebesa nebes i všechno vojsko jejich; zemi a všechno, co je na ní, moře (všecka) a cokoli je v nich; ty všemu tomu život zachováš, a vojsko nebeské tobě se klaní. ⁷ Ty jsi, Hospodine Bože, ten, kterýs vyvolil Abrama, kterýs vyvedl ho z Uru chaldského, a dals mu jméno Abraham. ⁸ Shledal jsi, že je srdce jeho věrné před tebou, učinil jsi s ním smlouvu, že mu dáš zemi Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Jebusejských a Gergesejských, že dáš ji potomstvu jeho, i naplnil jsi slova svá, nebo jsi spravedlivý. ⁹ Popatřil jsi na trápení otců našich v Egyptě, a slyšel jsi křik jejich u moře Rudého. ¹⁰ Učinil jsi znamení a zázraky na faraonovi, na všech služebnících jeho a na veškerém lidu té země, neboť věděl jsi, že zpupně s nimi nakládali, a učinil sis jméno, jakož i dnes (máš). ¹¹ I moře rozdělil jsi před nimi, že přešli prostředkem moře po suchu; ty pak, kteří je honili, uvrhl jsi do hlubiny, jako kámen do vody veliké. ¹² V sloupu oblakovém byl jsi vůdcem jejich ve dne, a v sloupu ohnivém v noci, aby viděli na cestu, po které kráčeli.

¹³ Také na horu Sinaj sestoupils, a mluvě s nimi s nebe dals jim ustanovení práv, zákon spolehlivý, předpisy a příkazy dobré; ¹⁴ svou zasvěcenou sobotu ukázals jim, a příkazy, předpisy a zákon dals jim, skrze Mojžíše, služebníka svého. ¹⁵ Chléb s nebe dal jsi jim v hladu jejich, vodu ze skály vyvedl jsi jim, když měli žízeň, a řekls jim, aby šli a zabrali zemi, kterou že jim dáš, zdvihl jsi ruku svou. ¹⁶ Oni však, otcové naši, pyšně si počínali, zatvrdili šíje své a neposlouchali příkazů tvých. ¹⁷ Nechtěli poslouchati, nerozpoznali se na divy tvé, které jsi byl působil jim. Zatvrdili šíje své a postavili si hlavu, že se vrátí do svého nevolnictví, bezmála násilně. Ale ty, Bože milostivý, dobrotivý, milosrdný, dlouho shovívající a mnohého slitování, neopustil jsi jich. ¹⁸ Ani tehdy, kdy si udělali tele slité a řekli: „Tento je Bůh tvůj, který vyvedl tebe z Egypta,“ a dopustili se rouhání velikých, ¹⁹ ty pro svá mnohá milosrdenství neopustil jsi jich na poušti: sloup oblakový neodcházel od nich ve dne, veda je po cestě, aniž ohnivý sloup v noci, ukazuje jim cestu, kterou by měli jíti. ²⁰ I ducha svého dobrého dal jsi jim, aby je učil, manny své neodepřel jsi ústům jejich, a vodu dal jsi jim v žízni. ²¹ Čtyřicet let sytil jsi je na poušti, v ničem nedostatku neměli, oděv jejich nezvetšel a nohy jejich nebyly odřeny.

²² A dals jim království a národy, rozdal jsi jim území, obdrželi zemi Sehonovu, zemi krále hesebonského, i zemi Oga, krále basanského. ²³ Rozmnožil jsi syny jejich jako hvězdy nebeské, a uvedl jsi je do země, o které jsi byl řekl otcům jejich, aby (do ní) vešli a (ji) zabrali. ²⁴ I přišli (ti) synové a zabrali tu zemi; snížil jsi před nimi obyvatele země Kanaan, dals je v ruku jejich, krále jejich i národy té země, aby s nimi nakládali, jak jim libo. ²⁵ Vzali tedy města hrazená a půdu tučnou, ujali domy plné všeho zboží, cisterny od jiných udělané, vinice, zahrady olivové, stromoví ovocného mnoho; i jedli, nasýtili se, ztučněli a oplývali rozkošemi pro dobrotu tvou velikou. ²⁶ Ale popudili tebe ke hněvu, odpadli od tebe, zavrhlí zákon tvůj za sebe, pobili proroky tvé, kteří je zapřísahali, aby se navrátili k tobě, a velmi se rouhali. ²⁷ I dal jsi je v ruku nepřátel jejich, a sužovali je; když však v dobách soužení svého volali k tobě, tys je s nebe vyslyšal a podle mnohých slitování svých dávals jim vysvoboditele, aby je vysvobodili z ruky nepřátel jejich. ²⁸ Odpočinuvše si činili zase, co je zlé v očích tvých; i pouštěls je v ruku nepřátel jejich,

HI. 9. Před v. 6. má LXX právem: „*I řekl Esdráš*“: – Je to spořádaný souhrn vzdechů od Esdráše, kterými (hlasem velikým) volali levitě k Hospodinu podle v. 4; je to spolu též úvod ke smlouvě písemné, jejížto jádro podává níže v. 38. a která podrobně sepsána v 10, 28.–39.

že vládli jimi. Ale když opět se obrátili a volali k tobě: tys je s nebe vyslychal, a vysvobodils je v milosrdenstvích svých mnohokráte. ²⁹ Zapřísáhl's je, aby se navrátili k zákonu tvému, ale oni pyšně si počínali, neposlouchali příkazů tvých, proti ustanovením tvým hřešili, ačkoli z nich může živ býti člověk, činí-li je; odtrhli ramena, šíji svou zatvrdili a neposlouchali. ³⁰ I shovíval jsi jim mnohá léta, a zapřísahal jsi je duchem svým skrze proroky své; když však neposlouchali, dal jsi je v ruku národů zemi (cizích).

³¹ Ale pro slitování svá mnohá nedal jsi jim dokonce zahynouti, a neopustil jsi jich, protože Bůh milosrdný a dobrotivý jsi ty. ³² Nyní tedy, Bože náš veliký, silný a hrozný, který dbáš smlouvy a milosrdenství, neodvracuj tváře své od všeliké těžkosti, která přišla na nás, na krále naše, na knížata naše, kněze naše, proroky naše, na otce naše, a na veškeren lid tvůj ode dnů králů assyrských až do dneška. ³³ Tys ovšem spravedlivý ve všem, co na nás přišlo, neboť věrně jsi činil, ale my jsme bezbožné si počínali. ³⁴ Králové naši, knížata naše, kněží naši a otcové naši neplnili zákona tvého, a nešetřili příkazů tvých a ustanovení tvých, která jsi ohlašoval mezi nimi. ³⁵ Ti v královstvích svých, při dobrodiní tvém hojném, které jsi jim prokazoval, v zemi širé a tučné, kterou jim dal, nesloužili tobě, a neodvrátili se od snah svých zlých. ³⁶ (Proto) hle, i my podnes porobeni jsme; země, kterou jsi dal otcům našim, aby jedli chléb její, a co dobrého je v ní, i my sami jsme v ní porobeni. ³⁷ Ona úrody své vydává v hojnosti králům, které jsi postavil nad námi pro hříchy naše, a panují nad těly našimi i nad našim dobyt看 podle své libosti, že v souzení velikém jsme.

³⁸ Ohledem na to vše my činíme smlouvu a spisujeme ji; naše knížata pak, levité naši a kněží naši ji opatřují (svou) pečeti (i jménem).

HLAVA 10. – ¹ Kterí ji opatřili (svou) pečeti (i jménem), byli tito:
Nehemjáš atersata, syn Hachelajův, a Sedekjáš,

² Sarajáš,
Azarjáš,
Jeremjáš,
³ Feshur,
Amarjáš, Mel-
chiáš,
⁴ Hattus,
Sebenjáš,
Melluch,
⁵ Harem,
Merimut.
Obdiáš.
⁶ Daniel,
Genton.
Baruch,
⁷ Mosollam,
Abjáš,
Miamin,
⁸ Maazjáš,
Belgaj,

Semejáš.
Ti byli kněží.
⁹ Levité pak:
Josue, syn
Azanjášův,
Bennuj, ze sy-
nů Henadado-
vých,
Kedmihel a ¹⁰
bratři jejich:
Sebenjáš,
Odajáš,
Kelita,
Falajáš,
Hanan, ¹¹ Micha,
Rohob,
Hasebjáš,
¹² Zachur, Se-
rebjáš, Saban-

jáš,
¹³ Odajáš. Bani,
Baninu.
¹⁴ Přední z lidu:
Faros,
Fahatmoab,
Elam, Zetu.
Bani,
¹⁵ Bonni,
Azgad,
Bebaj,
¹⁶ Adonjáš,
Begoaj,
Adin,
¹⁷ Ater,
Hezechjáš,
Azur,
¹⁸ Odajáš,
Hasum,

Besaj,
¹⁹ Haref,
Anatot,
Nebaj,
²⁰ Megfiáš,
Mosollam,
Hazir,
²¹ Mesizabel,
Sadok,
Jeddua,
²² Feltiáš,
Hanan,
Anajáš,
²³ Osee,
Hananjáš,
Hasub,
²⁴ Alohes,
Falea,
Sobek,
²⁵ Rehum,

Hasebna,
Maasjáš,

²⁶ Echajáš,
Hanan,

Anan,
²⁷ Melluch,

Haran,
Baana,

²⁸ a ostatní z lidu, kněží, levité, vrátní, zpěváci, chrámoví nevolníci, všichni, kteří se oddělili od národů země k zákonu Božímu, manželky jejich, synové jejich i dcery jejich, ²⁹ všichni, kteří mohli (věci) rozuměti, kteří byli zastoupeni bratřími svými, (to jest) předními; vešli v závazek a v přísahu,

že budou choditi v zákoně Božím, vydaném skrze Mojžíše, služebníka Božího, že budou činiti pečlivě všechny příkazy Hospodina, Boha našeho, ustanovení jeho i předpisy jeho;

³⁰ že nebudeme dávatí dcer svých lidu (této) krajiny, ani dcer jejich bráti synům svým;

³¹ od lidu (této) krajiny, přinese-li zboží i jakékoli potraviny v den sobotní na prodej, nebudeme jich přijímati v sobotu ani ve svátek;

zřekneme se (čeho zřici se káže) sedmý rok, i upomínání kohokoliv;

³² ukládáme si za povinnost, že budeme odváděti třetinu lotu v roce na stavbu domu Boha našeho, ³³ na chleby předkladné, na (nekrvavou) oběť ustavičnou, na zápalnou oběť ustavičnou, v soboty, na nov měsíce, na slavnosti, na hody (obětní) i na (oběti) za hřích, aby smír byl zjednán Israelovi, a na všeliké potřeby domu Boha našeho,

³⁴ Metavše losy, jak dodávati dříví, mezi kněžími, levity a lidem (zavázali jsme se), že bude dodáváno do domu Boha našeho po rodech otců našich, v ustanovené časy, rok po roku, aby hořelo na oltáři Hospodina, Boha našeho, jak psáno je v zákoně Mojžíšově.

³⁵ (Zavazujeme se) dále, že budeme přinášeti prviny půdy své i prviny všeho ovoce každého stromu, rok po roce, do domu Hospodinova; ³⁶ také prviny synů svých, i dobytka svého, jak psáno je v zákoně, prviny hovězího skotu i ovcí svých že přinášeti budeme do domu Boha svého, kněžím, kteří konají službu v domě Boha našeho; ³⁷ i dávky z pokrmů svých, nápojů, ovoce každého stromu, sebraného vína, jakož i oleje že přinášeti budeme kněžím do skladiště Boha svého, a desátky půdy naší levitům; ti, levité vybíratí budou desátky z výtěžku našeho ve všech městech. ³⁸ Bude pak kněz, Áronovec, s levity (při sbírce) desátků levitských, a levité budou odváděti desetinu desátku svého do domu Boha našeho, do skladiště, do budovy pokladu. ³⁹ Do skladiště totiž donášeti budou synové Israelovi a levité prviny obilí, vína i oleje; a tam bude náčiní posvátné, i kněží, zpěváci, vrátní, konající službu. A neopustíme domu Boha svého.

Občanské poměry urovnány. (11, 1.–12, 26.)

HLAVA 11. – ¹ Knížata lidu přebývala v Jerusalemě, ostatní pak lid metal losy, aby (tak) vykázali každému desátemu bydlisté v Jerusalemě, městě svatém, devíti desetinám pak ve městech (ostatních). ² I dobrořečil lid všem mužům, kteří se dobrovolně nabídlí, že budou bydliti v Jerusalemě.

³ Tito pak jsou přední (té) krajiny, kteří se usadili v Jerusalemě a v městech judských; každý se usadil na svém statku, po městech svých, Israel, kněží, levité, chrámoví nevolníci a synové nevolníků Šalomounových.

⁴ V Jerusalemě bydlili (někteří) z Judovců a z Benjaminovců. – Z Judovců: Atajáš, syn Aziama, syna Zacharjáše, syna Amarjáše, syna Safatjáše, syna Malaleelova, ze synů Faresových; ⁵ Maasjáš, syn Barucha, syna Cholhozy, syna Hazjáše, syna Adajáše,

syna Jojariba, syna Zacharjáše, syna Silana; ⁶ všech těch synů Faresových, kteří bydlili v Jerusalemě: čtyři sta šedesát osm silných mužů. – ⁷ Benjaminovci jsou tito: Sellum, syn Mosollama, syna Joeda, syna Fadajáše, syna Kolajáše, syna Masjáše, syna Eteela, syna Isajášova, a ⁸ po něm Gebbaj, Sellaj, (úhrnem) devět set dvacet osm; ⁹ Joel, syn Zechriův, byl jejich představeným, a Juda, syn Senuův, byl druhým (představeným) nad městem. – ¹⁰ A z kněží: Idajáš, syn Jojaribův, Jachin, (a) ¹¹ Sarajáš, syn Helkjáše, syna Mosollama, syna Sadoka, syna Merajota, syna Achitobova, kníže domu Božího, ¹² a bratři jejich, konající službu chrámovou, (úhrnem) osm set dvacet dva. Dále Adajáš, syn Jerohama, syna Feleljáše, syna Amsiho, syna Zacharjáše, syna Feshura, syna Melchiášova, a ¹³ bratři jeho, hlavy rodů, dvě stě čtyřicet dva. Také Amassaj, syn Azreela, syna Ahaziho, syna Mosollamota, syna Emmerova, ¹⁴ a bratři jeho, velmi silní: sto dvacet osm; jejich představeným byl Zabdiel, syn Haggedolimův. – ¹⁵ A z levitů: Semejáš, syn Hasuba, syna Azarikama, syna Hasabjáše, syna Boniova, ¹⁶ pak Sabataj, a Jozabed; ti byli nad veškerou službou, která byla venku při domu Božím, z hlav levitských. ¹⁷ Dále Matanjáš, syn Michy, syna Zebedeje, syna Asafova, (první) představený chvalozpěvů a písní děkovných při modlitbě; Bekbekjáš druhý z bratří jeho; a Abda, syn Samuy, syna Galala, syna Iditunova; ¹⁸ všech levitů v městě svatém: dvě stě osmdesát čtyři. – ¹⁹ A vrátní: Akkub, Telmon a bratři jejich, kteří byli na stráži u dveří, (úhrnem) sto sedmdesát dva.

²⁰ Ostatek pak lidu israelského, kněží a levitů sídlil ve všech městech judských, každý na svém statku.

²¹ Chrámoví nevolníci sídlili na Ofelu; Siaha a Gasfa byli nad (těmi) chrámovými nevolníky.

²² Dozorcem levitů v Jerusalemě byl Azzi, syn Baniho, syna Hasabjáše, syna Matanjáše, syna Michova, z Asafovců, kteří byli zpěváky při službě domu Božího. ²³ Byl totiž rozkaz královský o nich a řádný příjem zpěváků na každý den.

²⁴ A Fatahjáš, syn Mesezebelův, ze synů Zary, syna Judova, byl králi k ruce ve všech věcech týkajících se lidu.

²⁵ Máme-li na zřeteli dvorce po všech polnostech jejich, sídlili Judovci v Karjatarbe a příslušných vesnicích, v Dibonu a příslušných všech, v Kabseelu a příslušných všech, ²⁶ v Jesue, v Moladě, v Belfaletu, v ²⁷ Hasersualu, v Bersabě a příslušných všech, v ²⁸ Sikelegu, v Mochoně a příslušných všech, v ²⁹ Remmonu, v Sarae, v Jerimutu, v ³⁰ Zano, v Odollamu a všech příslušných, v Lachisi a krajinách jeho, a v Azece i všech jejich. Zůstávali od Bersaby až k údolí Ennom. – ³¹ Benjaminovci pak (sídlili) v Gebě, v Mechmasu, v Haji, v Betelu a všech jeho, ³² v Anatotu, v Nobu, v Ananii, ³³ v Asoru, v Ramě, v Getaimu, ³⁴ v Hadidu, v Seboimu, v Neballatu, v Lodu, ³⁵ v Onu (a) v Údolí řemeslníků. – ³⁶ Levité měli údíly v Judsku i Benjaminu;

HLAVA 12. – ¹ Tito jsou kněží a levité, kteří přišli se Zorobabelem, synem Salatiovým a s Josuem: Sarajáš, Jeremjáš, Esdráš, ² Amarjáš, Melluch, Hattus, ³ Sebenjáš, Rheum, Merimut, ⁴ Addo, Genton, Abjáš, ⁵ Miamin, Madjáš, Belga, ⁶ Semejáš, Jojarib, Idajáš, Sellum, Amok, Helkjáš, Idajáš; ⁷ to jsou přední kněží a bratři jejich ze dnů Josuových. ⁸ Levité pak: Jesua, Bennuj, Kedmihel, Sarebjáš, Juda, Matanjáš; ti a bratři jejich byli nad zpěvy; ⁹ dále Bekbekjáš, Hanni a bratři jejich, každý v úřadě svém.

Hl. 11. V. ²³ „rozkaz královský“, t. j. daný od perského dvora.

V. ²⁴ Fatahjáš byl královským perským prostředníkem mezi dvorem a židovskou obcí.

¹⁰ Josue zplodil Joakima, Joakim zplodil Eliasiba, Eliasib zplodil Jojadu, ¹¹ Jojada zplodil Jonatana, a Jonatan zplodil Jeddou.

¹² Za dnů Joakimových byli kněží a hlavy rodů: z (rodu) Sarajášova: Marajáš; z (rodu) Jeremjášova: Hananjáš; ¹³ z Esdrášova Mosollam; z Amarjášova Johanán; ¹⁴ z Milichova Jonatan; ze Sebenjášova Josef; ¹⁵ z Haramova Edna; z Marajotova Helki; ¹⁶ z Adajášova Zacharjáš; z Gentonova Mosollam; ¹⁷ z Abjášova Zechri; z Miaminova a Modjášova Felti; ¹⁸ z Belgova Sammua; ze Semajášova Jonatan; ¹⁹ z Jojaribova Matanaj; z Jodajášova Azzi; ²⁰ ze Sellajova Kelaj; z Amokova Heber; ²¹ z Helkjášova Hasebjáš; z Idajášova Natanael.

²² (Máme-li na zřeteli) levity, zapsány byly za dnů Eliasibových, Jojadových, Johanánových a Jeddoových, hlavy rodů (jejich), kněží pak zapsáni byli za králování Daria Peršana.

²³ Levité, hlavy rodů, zapsáni jsou v Letopisech až do dnů Jonatana, syna Eliasibova. ²⁴ Hlavy levitů byli: Hasebjáš, Serebjáš, Josue, syn Kedmihelův, a bratři jejich po třídách svých, aby zpívali písně chvály a díky podle nařízení Davida, muže Božího, a tu službu by konali pravidelně po pořádku; ²⁵ Matanjáš, Bekbekjáš, a Obedjáš, Mosollam, Telmon, Akkub byli strážní bran a síní před branami.

²⁶ Ti byli za dnů Joakima, syna Josue, syna Josedekova, a za dnů Nehemjáše vladaře a Esdráše kněze i znalce písma.

Zdi jerusalemské posvěceny. (12, 27.–42.)

²⁷ Při posvěcení zdi jerusalemské shledali levity ze všech míst jejich, aby je přivedli do Jerusalema, aby slavili posvěcení a (den) veselí s díky, zpěvy, s cimbály, harfami a citarami. ²⁸ I shromáždili se synové zpěváků z rovin okolo Jerusalema, ze vsí Netufanů, ²⁹ z Bet-Galgalu, a z krajin Geby a Azmavetu; zpěváci totiž vystavěli si vesnice okolo Jerusalema.

³⁰ Když očistili kněží a levité sebe, očistili (také) lid, brány a zeď.

³¹ Rozkázav předním judským, aby vystoupili na zeď, postavil jsem dva veliké sbory zpívajících chvály. (Jedni) šli napravo po zdi ku bráně Hnojné; ³² za nimi šel Osajáš a polovice předních judských,

³³ Azarjáš, Esdráš, Mosollam, Juda, Benjamin, Semejáš a Jeremjáš;

³⁴ z kněží pak s trubami Zacharjáš, syn Jonatana, syna Semejáše, syna Matanjáše, syna Michajáše, syna Zechura, syna Asafova ³⁵ a bratři jeho Semejáš, Azareel, Malalaj, Galalaj, Maaj, Natanael, Juda, Hanani, s nástroji hudebními Davida, muže Božího, a Esdráš, znalec písma před nimi; (šli) ku bráně Studničné, ³⁶ a vystupovali přímo po stupních města Davidova, kde se jde nahoru ke zdi, nad domem Davidovým, až ku bráně Vodní na východě. ³⁷ Sbor druhý díky vzdávajících šel po protější straně – já za ním s polovicí lidu – po zdi přes věž Pecní, až ke zdi široké, ³⁸ a přes bránu Efraim, přes bránu Starou, přes bránu Rybnou, přes věž Hananeel, věž Emat až ku bráně Ovčí a zastavili se ve bráně Strážě; ³⁹ a postavili se oba sbory zpívajících chvály v domě Božím, též já a polovice představených se mnou, ⁴⁰ dále kněží Eliachim, Maasjáš, Miamin, Micheáš, Eljoenaj, Zacharjáš, Hananjáš, s trubami, ⁴¹ a Maasjáš, Semejáš, Elea-

HI. 12. V. ¹⁰. n. Místo „Jonatan“ dlužno čísti se zřetelem k v. 22. a Jos Flav. Starož. XI, 7, 1: *Jóhánán*. V. ²². čti: „Za dob Eliasibových, Jojadových, Johanánových a Jadduových byly zapsány hlavy kněžských rodů až po vládu Daria Peršana“. – Darius je tu D. III. (Kodomannus) 336.–331. před Kr.

V. ²³. Místo „Jonatana“ čti: „Johanana“.

zar, Azzi, Johanan, Melchiáš, Elam a Ezer. Zpěváci zvučně zpívali; Jezrajáš byl ředitelem.⁴² Ten den přinášeli oběti veliké a veselili se, nebo Bůh obveselil je veselím velikým; ano i ženy jejich a děti veselily se, že slyšán byl ten jásot Jerusalema daleko.

Druhý příchod a činnost Nehemjášova. (12, 43.–13, 31.)

⁴³ Tehdy zřídili také muže nad skladišti zásobáren na dávky, na prviny a na desátky, aby do nich podle městských polí ukládali dávky na poděkování, jak slušno, pro kněze a levity, neboť veselil se Juda z kněží a levitů službu konajících.⁴⁴ (Ti) konali služby Boha svého, i očisty; také zpěváci i vrátní (konali službu) podle nařízení Davida a Šalomouna, syna jeho.⁴⁵ Nejprve totiž za dnů Davidových a Asafových byli ustanoveni ředitelé zpěváků, kteří zpívali písně chvály a díky Bohu.⁴⁶ A veškeren Israel za dnů Zorobabelových a za dnů Nehemjášových dával díly zpěvákům a vrátným na každý den; dávali posvátné dary levitům a levitové dávali (z nich) synům Áronovým.

HLAVA 13. – ¹ Tehdy čteno bylo v knize Mojžíšově, že to lid slyšel; i shledáno bylo, že jest napsáno v ní, aby nevcházeli Ammonští a Moabští do obce Boží na věky,² protože nevyšli vstříc synům Israelovým s chlebem a vodou, ale najali proti nim Balaama, by jim zlořečil – obrátil však Bůh náš kletbu v požehnání. – ³ Když (ten) zákon uslyšeli, odloučili všechny cizince od Israele.

⁴ Přes to Eliasib kněz, dozorce skladiště domu Boha našeho a spřízněný s Tobjášem,⁵ zřídil mu velikou zásobárnu, do které byli prve skládali dary, kadidlo, náčiní, desátky z obilí, vína a oleje, díly levitů, zpěváků a vrátných, jakož i dávky kněžské.⁶ Když se to vše dalo, nebyl jsem v Jerusalemě, ježto léta třicátého druhého Artaxerxa, krále babylonského, přišel jsem (zpět) ke králi. Po nějakém čase poprosiv krále⁷ přišel jsem (opět) do Jerusalema, i upozoroval jsem to zlo, které byl učinil Eliasib k vůli Tobjášovi, zařidiv mu skladiště v nádvoří domu Božího.⁸ Pokládaje to za věc velmi zlou. vyházel jsem nádobí příbytku Tobjášova ze skladiště,⁹ dal jsem očistit zásobárny a vnésti tam zase náčiní domu Božího, obětní dary a kadidlo.

¹⁰ Shledal jsem také, že díly levitů nebyly (jim) dávány, a že (tedy) rozběhli se, každý na svou půdu, levité i zpěváci, tedy ti, kteří měli konati službu.¹¹ Vytýkaje to správcům řekl jsem: „Proč jsme opustili dům Boží?“ I shromáždil jsem je a postavil je (zase) na místech jejich.¹² A přinášel veškeren Juda desátky obilí, vína i oleje do skladišť.¹³ Protože ustanovili jsme nad sklady Selemjáše kněze, Sadoka písaře, Fadajáše z levitů a s nimi Hanana, syna Zachura, syna Matanjášova, ježto věrní shledáni byli; a těm svěřeny byly podíly bratří jejich. – ¹⁴ Pomni na mne, Bože můj, proto, a nevyhlazuj skutků mé lásky, které jsem učinil domu Boha svého a bohoslužbě jeho.

¹⁵ V těch dnech viděl jsem v Judsku lidi, ani šlapají (víno) v lisu v sobotu, svázejí (obilí) na hromady, nakládají na osly víno, hrozny, fíky a všeliká břemena, a vnášejí do Jerusalema v den sobotní. I zapřísahal jsem je, aby prodávali v den, kdy dovoleno prodávati.¹⁶ Také Tyrští bydlící v něm přinášeli ryby a všelicos na prodej, a prodávali v sobotu Judovcům v Jerusalemě.¹⁷ I domlouval jsem předním judským a řekl jsem jim: „Jak zlá je ta věc, kterou vy činíte, že znesvěcujete den sobotní!“¹⁸ Zdali totéž nečinili

V. ⁴² První činnost Nehemjášova v Jerusalemě trvala od r. 445.–433., tedy 12 roků. R. 433./432. vrátil se do Sus (níže 13, 6.). Dlouho-li se zdržel u dvora perského a kdy přišel do Jerusalema po druhé, není přesně udáno. Z 13, 6. plyne toliko, že přišel do Jerusalema ještě za panování Artaxerxa I., tedy před r. 425.

HL. 13. V. ⁶ n. Artaxerxes, král perský, jmenován tu králem „*babylonským*“, ježto Babylonie tehdy byla Persii podrobena a Židy více zajímala nežli Persie v užším slova smyslu.

otcové naši, a přivedl Bůh náš na nás i na toto město všechno toto neštěstí? A vy množíte hněv na Israele rušíce sobotu!" ¹⁹ Když pak ve branách jerusalemských se počalo stmívat před sobotou, řekl jsem, ať zavrou brány, přikázal jsem, aby jich neotvírali až po sobotě, a postavil jsem několik služebníků svých u bran, aby nikdo nevnášel břemene v den sobotní. ²⁰ I musili zůstat na noc kupci a prodavači všelikého zboží venku před Jerusemem nejednou. ²¹ Tu jsem jim pohrozil a řekl: „Proč přenocujete přede zdí? Učíníte-li to ještě, vztáhnu ruku na vás!" A tak od toho času nepřicházeli v sobotu. ²² Řekl jsem také levitům, aby se očistili, přišli a střežli brány, by svěcen byl den sobotní. Též i proto tedy pomni na mne, Bože můj, a odpusť mi podle množství slitování svých!

²³ V těch dnech viděl jsem i Židy, ani berou si ženy azotské, ammonske a moabské. ²⁴ Synové jejich mluvili odpolu azotsky; neuměli mluvit židovsky, ale mluvili podle jazyka každého toho národa. ²⁵ I domlouval jsem jim a zlořečil; některé z nich jsem bil, rval (za vlasy), a zavázal jsem je přísahou skrze Boha, aby nedávali dcer svých synům jejich, a nebrali dcer jejich synům svým ani sami sobě řka: ²⁶ „Zdali takovou věc nezhršil Šalomoun, král israelský? Nebylo zajisté ve mnohých národech krále podobného jemu, byl milý Bohu svému, a ustanovil jej Bůh králem nad veškerým Israelem; avšak i jej přivedly ke hříchu ženy cizinky! ²⁷ Zdaliž i my neposlušní jsouce, činiti budeme všeliké toto veliké zlo, hřešiti proti Bohu svému berouce si ženy cizinky?"

²⁸ Také jeden ze synů Jojady, syna Eliasiba velekněze byl zetěm Sanaballata Horonského, a toho jsem od sebe zahnal. ²⁹ Pamatuj to, Pane Bože náš, těm, kteří znesvěcují kněžství a závazky kněžské i levitské!

³⁰ Tak vyčistil jsem je ode všeho cizozemského, a ustanovil jsem řády (služby) kněží a levitů, každého k jeho službě, ³¹ také k tomu, by dodáváno bylo dříví v ustanovené časy, i prviny. Pamatuj na to, Bože můj, mně k dobrému. Amen!

KNIHA „O TOBJÁŠOVI“
ČILI
„TOBJÁŠ“

KNIHA O TOBJÁŠOVI

byla původně napsána hebrejsky (Vetter), avšak původní toto znění (originál) se nás nedochovalo. Kniha nás došla toliko v různých překladech, z nichž nejdůležitější jest

1. překlad řecký obsažený v rukopisech B (vatikánském) a A (alexandrijském);

2. řecký překlad, který podává rukopis S (sinajský);

3. řecký překlad, který obsahují některé mladší rukopisy (č. 44., č. 106. a 107.). Po stránce věro a mravoučné nejdůležitější jest

4. překlad sv. Jeronyma (Vulg), porízený podle předlohy aramské.¹⁾ Celkem dlužno všechny tyto čtyři tvary i Pešitu považovati za autentické, t. j. církevně ověřené, protože jich všech církev dosud užívá, neb aspoň užívala.

Protože 1. podle řeckých překladů 12, 20. Rafael rozkázal Tobjášovi, by své osudy napsal, a že nelze pochybovati o vyplnění rozkazu toho Tobjášem, a poněvadž 2. podle týchž řeckých překladů mluví Tobjáš od 1, 1.–3, 7. o sobě v první osobě jako spisovatel (Vulg užívá třetí osoby), měl běžný názor za to, že spisovateli knihy Tob jsou oba Tobjášové (neb jeden Tobjáš), takže by byl oprávněn název „Kniha Tobjášů" nebo „Tobjášova". Lépe však zápisky Tobjášovy pokládati za hlavní pramen, který zpracoval nejmenovaný inspirovaný spisovatel teprve později, mezi r. 250–150 před Kr. (Vetter, Kaulen-Hoberg.) Galdos se domnívá, že jádro knihy napsáno bylo již v polovici V. století před Kr.

Jádru knihy bylo napsáno zajisté v Assyrii.

Církev katolická považovala vždy Tob za knihu inspirovanou. Výrok z Tob 4, 16. uvádí kladně sám Pán (Mt 7, 12; Lk 6, 31.) a dokládá: „To i zajisté jest zákon i proroci." V katakombách zobrazovali první křesťané velmi rádi výjevy vzaté z Tob. Kniha citují z nejstarších spisovatelů Polykarp († 155) v listu k Filip, Irenej, Klement alexandrijský (uvádí Tob jménem „Pismo") Origenes a jiní.

Účelem knihy jest ukázati, že Prozřetelnost své oddané služebníky sice tu a tam navštěvuje útrapami, avšak nikdy neopouští, ano (mnohdy již) na tomto světě ctnostné skutky odměňuje.

Spisovatel líčí umělecky tak krásně, že se čtenáři zdá, jako by četl drama (divadelní kus)

¹⁾ Byl to nejspíše překlad původního znění hebrejského, který byl blíže původní předloze než kterýkoliv jiný překlad, který nás došel. Proto také Vulg., která je věrný jeho převod, nejdokonaleji nám představuje znění původní, ačkoli sv. Jeronym dbal při svém překladě také dosavadního překladu latinského zvaného „Itala".

Ctnosti a útrapy Tobjáše staršího. (1, 1.–3, 6.)

HLAVA 1. – ¹ Tobjáš z kmene a města Neftali, [to (město) jest v horní Galilei nad Naassonem za cestou, která vede na západ a nalevo má město Sefet] – ² když byl za dnů Salmanassara, krále assyrského jat, přece ani v zajetí neopustil cesty pravdy, ³ takže všechno, co mohl sehnati, každodenně rozdával bratřím ze svého kmene, kteří byli spolu s ním v zajetí. ⁴ Ačkoli byl nejmladší ze všech z kmene Neftaliova, přece nedopouštěl se žádných chlapeckých činů. ⁵ Když totiž všichni chodili ke zlatým telatům, která byl dal učiniti Jeroboam, král israelský, on sám vyhýbal se společnosti všech těch ⁶ a chodíval do Jerusalema, ke chrámu Hospodinovu a tam klaněl se Hospodinu Bohu Israelovu; věrně odváděl též všechny své prvotiny a desátky, ⁷ takže (každého) třetího roku dával (i) všechny desátky cizincům a přichozím.

⁸ Ty a jim podobné věci zachovával podle Božího zákona jsa ještě malým chlapcem. ⁹ Když dospěl v muže, vzal si za manželku Annu ze svého kmene a zplodil s ní syna, jemuž dal své jméno; ¹⁰ toho učil od dětství báti se Boha a vystříhati se všelikého hříchu.

¹¹ Když tedy jsa jat přišel se svou manželkou, synem a s veškerým svým kmenem do města Ninive, – ¹² kdežto všichni požívali pohanských pokrmů – on se chránil, aby nikdy neposkrvnil se jejich pokrmy. ¹³ A že pamatoval na Hospodina celou svou myslí, zjednal mu Bůh milost v očích krále Salmanassara, ¹⁴ že mu dal svobodu jíti kamkoli by chtěl a že měl volnost činiti cokoli si přál. ¹⁵ Chodil tedy po všech, kteří byli v zajetí a dával jim spásitelná napomenutí.

¹⁶ Když tak přišel do Rages, města medského, maje u sebe z toho, čím byl poctěn od krále, deset hřiven stříbra, a ¹⁷ když viděl mezi četnými svými rodáky Gabela, který byl z jeho kmene, že strádá, dal mu pod zápisem dotčenou váhu stříbra.

¹⁸ Za dlouho potom, když král Salmanassar zemřel a na místě něho kraloval jeho syn Sennacherib, který měl syny Israelovy v nenávisti, ¹⁹ Tobjáš chodil každodenně po všech svých příbuzných, těšil je, a uděloval každému, pokud mohl, ze svého majetku; ²⁰ lačné krmil, nahý dával oděv, umrlé pak a zabitě pečlivě pochovával.

²¹ Také když se král Sennacherib navrátil z Judska utíkaje před ranou, kterou stihl jeho okolí Bůh proto, že se rouhal, a když hněvaje se pobíjel mnohé ze synů Israelových, pochovával Tobjáš jejich těla. ²² Když to bylo králi oznámeno, rozkázal ho popraviti a pobral veškeren jeho majetek. ²³ Tobjáš však se synem a s manželkou dal se na útěk a všeho jsa zbaven mohl se skrývati, neboť mnozí ho milovali. ²⁴ Po čtyřiceti pěti

HL. 1. V. ². Je to assyrský král *Sargon* (Šarrukén 721–705). Opisovači knihy Tob místo Sargona omylem psali jméno jeho předchůdce Salmanassara (726–722) (Šulmánu-ašřed IV.). Že *Sargon* odvedl obyvatelstvo severní říše israelské do zajetí do Assyrie a Medie, svědčí 4. Král 17, 6.

V. ⁷. O tomto „*třetím desátku*“ srv. Dt 14, 28. nn.; 26, 12.

V. ¹⁸. Místo Salmanassar čti *Sargon*. Srv. v. 2. *Sennacherib* (Sin-aché-erba) byl syn Sargonův a nikoli Salmanassarův. Sennacherib nastoupil r. 705 (a panoval do r. 681). Viz o něm 4. Král hl. 18. n

V. ²¹. O pohromě, která stihla vojsko hrdého Sennacheriba viz Is 37, 36; 4. Král 18, 13; 19, 35. n.; 2. Par 32.

V. ²⁴. Podle řeckých textů vypravuje Tobjáš dále: „Sacherdon (t. j. Asarhaddon, Ašur-ach-idina 680–669) jeho syn stal se králem místo něho (Sennacheriba) a ustanovil Achiachara, syna mého bratra Anela nade vším peněznictvím celé říše a nad veškerou její správou. Achiachar se za mne přimluvil a tak jsem se dostal zase do Ninive. Byl pak Achiachar číšníkem, opatroval pečť, byl správcem a nejvyšším pokladníkem. Sacherdon jej učinil prvním po sobě . . .“ Tento Achiachar čili Achikar vystupuje pod jménem Achior ve Vulg níže v 11, 20.

dnech zavraždili krále jeho synové,²⁵ i vrátil se Tobjáš domů a veškeren jeho majetek byl mu vrácen.

HLAVA 2. – ¹ Když později byly v domě Tobjásové na slavnost Hospodinovu přichystány hody, ² řekl svému synu: „Jdi a přiveď několik bohobojných, z našeho kmene, ať hodují s námi.“ ³ I odešel a když se vrátil, oznamoval mu, že jeden ze synů Israellových leží na ulici zabitý. Tobjáš vyskočil hned od stolu, nechal hodů a hladový šel k tělu; ⁴ vzal je a odnesl tajně do svého domu, aby je po západu slunce opatrně pochoval. ⁵ Když mrtvolu ukryl, jedl chléb s žalostí a s třesením, ⁶ rozpomínaje se na výrok, který pronesl Hospodin prorokem Amosem: „Vaše sváteční dni se obrátí v nárek a pláč.“ ⁷ Když tedy slunce zapadlo, šel a pochoval ji.

⁸ Všichni jeho příbuzní kárali ho říkajíce: „Již bylo přikázáno, bys byl pro to zabit; a ledva žes smrti ušel, již zase mrtvé pochováváš?“ ⁹ Ale Tobjáš více se boje Boha než krále, bral kradmo těla zabitých, ukrýval je ve svém domě a v polou noci je pohřbíval.

¹⁰ Jednoho dne jsa unaven pochováváním přišel domů, hodil sebou ke stěně a usnul; ¹¹ zatím co spal, spadl z vlašťovčího hnízda teplý trus na jeho oči a on oslepl.

¹² Bůh dopustil na něho tuto zkoušku, aby dán byl potomkům příklad jeho trpělivosti jako svatého Joba. ¹³ Neboť poněvadž od své malíčnosti vždycky se Boha bál a přikázání jeho ostříhal, neroztrpčil se proti Bohu, že ho rána slepoty stihla, ¹⁴ ale vytrval neochvějně v bázni Boží, děkuje Bohu po všechny dny svého života. ¹⁵ Jako pak blahoslavenému Jobovi posmívali se knížata, tak příbuzní a známí Tobjásovi tropili si posměch z jeho života říkajíce: ¹⁶ „Kde je tvá odměna, pro kterou jsi dával almužny a pochovával mrtvé?“ ¹⁷ Ale Tobjáš jim domlouval: „Nemluvejte tak; ¹⁸ jsme synové svatých a očekáváme život, který dá Bůh těm, kteří své oddanosti k němu nezmění.“

¹⁹ Anna, jeho manželka, chodila každodenně tkáti plátno a nosila domů výživu, kterou mohla prací svých rukou vydělati. ²⁰ Jednou dostala tak kozelce a přinesla jej domů. ²¹ Její muž uslyšev jeho hlas, když bečel, pravil: „Hledte, ať není snad kradený! (Je-li), vraťte ho jeho pánům, neboť není nám dovoleno nic kradeného jísti, ba ani dotýkati se.“ ²² Manželka mu na to ve hněvu řekla: „Jest na bílé dni, že naděje tvá se rozplynula a ukázal se účinek tvých almužen.“ ²³ Těmi a podobnými řečmi činila mu výtky.

HLAVA 3. – ¹ Tehdy zastenal Tobjáš a počal se modliti s pláčem:

² „Spravedlivý jsi, ó Hospodine,
všecky tvoje soudy jsou spravedlivé,
všecky tvoje cesty jsou milosrdenství,
pravdivost jsou, jakož i spravedlivost.

³ Pane, rozpomeň se nyní na mne,
nerač trestati mne za mé hříchy;
ani vzpomínati na proviny
moje nebo rodičů mých.

⁴ Že jsme nebyli poslušní příkazů tvých,

HL. 2. K v. ⁶, viz Am 8, 10. a srv. 1. Mach 1, 41.

V. ¹¹. Podle téhož řec. zn. podporoval hmotně Tobjáse v době jeho choroby známý Achikar (srv. výše 1, 24. a níže 11, 8; 14. 10.).

vydání jsme na pospas, v zajetí, na smrt,
na potupu, pohanu národům všem,
mezi které jsi nás rozptýlil.

⁵ Pane, teď nastaly veliké tvé soudy,
že jsme nečinili příkazů tvých,
že jsme před tebou poctivě nechodili.

⁶ Teď tedy, Pane, čiň se mnou podle své vůle, rozkaž,
ať v pokoji můj život vzat jest,
jeť mi lépe umřít než být živu."

Svízele a modlitba Sáry, dcery Raguelovy. (3, 7.–25.)

⁷ Týž den bylo také Sáře, dceři Raguelově v medském městě Rages slyšeti potupu od jedné služebné svého otce; ⁸ neboť vdána byla za sedm mužů a zlý duch jménem Asmodej je zabil, jakmile k ní vešli. ⁹ Když totiž služebnou pro její chybu kárala, odpověděla jí: „Ať již nevidíme na zemi syna nebo dcery z tebe (zrozené), vrahyně svých mužů! ¹⁰ Chceš i mne zabít, jako jsi již zabila sedm mužů?“

K této řeči odešla do horního pokojíka svého domu; tři dny a tři noci nejedla ani nepila, ¹¹ ale trvající na modlitbě prosila s pláčem Boha, by jí té pohany zbavil. ¹² Dne třetího pak, když dokonávala modlitbu, dobrořečila Hospodinu takto:

¹³ Požehnáno buď jméno tvé, Bože našich otců,
který pohněvav se, milosrdenství prokazuješ,
a v čas soužení odpouštíš těm, kteří tě vzývají.

¹⁴ K tobě, Hospodine, obracím své líce,
k tobě oči svoje pozdvihuji.

¹⁵ Prosím, Pane, pouta této potupy zbav mne,
nebo aspoň vezmi si mne s (tohoto) světa.

¹⁶ Víš, Pane, že jsem nikdy po muži netoužila,
čistou jsem zachovala duši svou v každé zlé žádosti.

¹⁷ Nikdy jsem nechodila mezi rozpustilé,
aniž jsem se spolčovala s lehkými lidmi.

¹⁸ Muže pojmuti jsem svolila z bázně před tebou,
nikoli však z chlipné svojí vášně.

¹⁹ Buďto já jsem nebyla jich hodna,
nebo oni mne hodni nebyli,
že jsi mne snad jinému muži zachovat chtěl,

²⁰ neníť úradek tvůj v moci člověkově.

²¹ To však za jisté má každý, kdo ctí tebe,
že jeho život, bude-li zkoušen, koruny dojde,
bude-li v soužení, že bude vysvobozen,
bude-li trestán, že může dojíti soustrasti tvé.

Hl. 3. V. ⁷. Ragy, bydlíště Raguelovo nemůže býti totéž, o němž z 1, 16. víme, že tam sídlil *Gabel*. Proto dlužno dáti přednost řec. znění, které má tuto místo *Rag* hlavní město medské *Ekbatany*, babylonsky Agam(a)tanu; (stávalo na místě dnešního Hamadanu). Srv. Esdr 6, 2; 2. Mach 9, 3. *Ašmodaj* jest aramské jméno a znamená „Ničitel, Zhoubce“ Srv. Zjev. 9, 11. a již Ex 12, 23; (Moudr 18, 25; 1. Kor. 10, 10.).

- ²² Vždyť ty nekocháš se v našem umírání,
ale po bouři činíš, že je ticho (zase),
po pláči a kvílení vléváš radost.
²³ Jméno tvé, Bože Israelův, žehnáno buď věčně!"

²⁴ Toho času byly modlitby obou před velebností svrchovaného Boha vyslyšeny; ²⁵ i poslán jest anděl Hospodinův svatý Rafael, aby vyléčil oba, jichžto modlitby současně byly před tváří Hospodinovou předneseny.

Cesta Tobjáše mladšího do Médie. (4, 1.– 6, 9.)

HLAVA 4. – ¹ Protože tedy Tobjáš měl za to, že jeho modlitba, by směl zemřít, bude vyslyšena, povolal k sobě Tobjáše, syna svého ² a řekl mu:

„Slyš, synu, slova mých úst a polož si je do srdce jako základ (ní kameny). ³ Až (si) vezme Bůh mou duši, pochovej mé tělo; a měj v úctě svou matku po všechny dny jejího života, ⁴ neboť je ti míti na paměti, jaká a jak veliká nebezpečí ve svém lůně pro tebe vytrpěla. ⁵ Když pak i ona dokoná čas života svého, pochovej ji vedle mne.

⁶ Po všechny dny svého života měj na paměti Boha a varuj se, bys nikdy nesvolil ke hříchu a nezanedbal přikázání Hospodina, našeho Boha. ⁷ Ze svého majetku dávej almužnu a neodvracuj své tváře od žádného chudáka, neboť pak neodvrátí se též od tebe tvář Hospodinova. ⁸ Jak jen budeš moci, buď milosrdný. ⁹ Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho; budeš-li míti málo, hled i z mála rád udělovati. ¹⁰ Neboť (tak) si hromadíš dobrou odplatu pro den nouze. ¹¹ Vysvobozujeť almužna od všelikého hříchu i od smrti a nedopouští, by duše přišla do temnot. ¹² Almužna bude důvodem k velké naději před svrchovaným Bohem všem, kteří ji dávají. ¹³ Vystříhej se pilně, synu můj, všelikého smilstva a kromě své manželky nikdy nedopusť, bys okusil hříchu. ¹⁴ Nedopouštěj, by panovala v mysli tvé nebo v slovu tvém pýcha, neboť z ní vznikla všechna zkáza. ¹⁵ Každému, kdo ti bude něco pracovati, vypláť ihned mzdu, ať mzda dělníkova se u tebe nikterak nezadržuje. ¹⁶ Čeho nechceš, by od jiného dalo se tobě, hled, bys ty nikdy nečinil jinému. ¹⁷ Jídej svůj chléb s lačnými a chudými, a přikrývej ze svého oděvu nahé. ¹⁸ Poskytuj svého chleba i vína k pohřbu spravedlivého, ale nejez ho a nepij s hříšníky. ¹⁹ Vyhleď své vždycky rady u moudrého. ²⁰ Dobrořeč Bohu každou chvíli a pros ho, by řídil tvé cesty a všechny tvé záměry by došly u něho zdaru.

²¹ Oznamuji ti také, synu, že jsem dal deset hriven stříbra, když jsi byl ještě maličký, Gabelovi, v medském městě Rages, a jeho zápis mám u sebe; ²² protož pokus se, dostati se k němu, bys od něho jmenovanou váhu stříbra si vzal a jemu vrátil jeho úpis. ²³ Neboj se, synu můj; žijeme sice chudě, dostane se nám však mnoho dobrého, budeme-li se báti Boha, vystříháme-li se všelikého hříchu a budeme-li činiti dobře."

HLAVA 5. – ¹ Tu odpověděl Tobjáš svému otci: „Všecko, co jsi mi přikázal, učiním, otče. ² Jali bych měl však těch peněz pohledávati, nevím. On nezná mne a já neznám jeho; jaké znamení mám mu dáti? Ale ani cesty, kudy se tam jde, nikterak neznám." ³ Tu mu otec jeho odpověděl: „Vždyť mám jeho úpis u sebe; jak mu jej ukážeš, ihned (peníze) vrátí. ⁴ Ale teď jdi a vyhledej si nějakého spolehlivého člověka, který by za přiměřenou mzdu šel s tebou, abys dostal peníze dokud jsem ještě živ."

⁵ Když tedy Tobjáš vyšel, nalezl sličného mládence, an (tu) stojí opásaný a jakoby připravený vydati se na cestu. ⁶ Nevěda, že je (to) anděl Boží, pozdravil ho a pravil:

„Odkud tě máme, dobrý mládenče?“⁷ On odpověděl: „Ze synů Israelových (jsem).“ Tobjáš se ho tázal: „Znáš cestu, která vede do Medie?“⁸ On mu odpověděl: „Znám; po všech cestách té (krajiny) často jsem chodil a býval jsem u našeho bratra Gabela, jenž bydlí v medském městě Rages, ležícím na horách Ekbatanských.“⁹ Tobjáš mu řekl: „Očekávej mne tuto, prosím, až to povím svému otci.“

¹⁰ Tu vešel Tobjáš k svému otci a vypravoval mu to všechno. Otec podiviv se tomu, prosil, by k němu (ten jinoch) přišel.¹¹ Přišel tedy a pozdravil ho řka: „Měj vždycky radost!“¹² Tobjáš řekl: „Jakou radost mohu mít, když sedím v temnotách a nevidím nebeského světla?“¹³ Jinoch mu pravil: „Buď dobré myslí, již brzy budeš od Boha uzdraven.“¹⁴ Tobjáš mu tedy řekl: „Bude ti možno dovést mého syna ke Gabelovi do medského města Rages? Až se vrátíš, dám ti příslušnou mzdu.“¹⁵ Anděl mu odpověděl: „Já ho povedu a zase k tobě přivedu.“¹⁶ „Prosím tě“ – tázal se ho Tobjáš – „pověz mi, z které jsi ty rodiny a z kterého kmene?“¹⁷ „Tážeš se“ – vece anděl Rafael – „na rod najatého, na samého námezdníka, který má jít s tvým synem?“¹⁸ Abych ti však nepůsobil starostí – já jsem Azarjáš, syn velkého Ananjáše.“¹⁹ „Ze vznešeného rodu jsi ty“ – odvětil Tobjáš – „ale, prosím, nehněvej se, že jsem chtěl poznati tvůj rod.“²⁰ „Já“ – dí anděl – „ve zdraví povedu tvého syna a ve zdraví ti ho zase přivedu.“²¹ „Šťastně jděte“ – ujal se slova Tobjáš – „Bůh budiž na vaší cestě a jeho anděl jdiž s vámi.“

²² Když připravili všechny věci, které bylo třeba vzít na cestu, rozzehnal se Tobjáš s otcem i s matkou a oba vydali se společně na cestu.²³ Když odešli, počala jeho matka plakati a říkati: „Oporu našeho stárí jsi vzal a odeslal od nás.“²⁴ Kéž by nikdy nebylo oněch peněz, pro které jsi ho poslal!²⁵ Byli jsme spokojeni ve své chudobě, takže jsme (ji) považovali za bohatství, vidouce svého syna.“²⁶ Tobjáš ji těšil: „Neplač, syn náš zdráv tam dorazí, zdráv se k nám zase vrátí a tvé oči jej (opět) uzří.“²⁷ Věřímť že dobrý anděl Boží ho bude provázeti a dobře všechno spraví, co bude se s ním dít, takže s radostí se k nám vrátí.“²⁸ Po těchto slovech přestala matka jeho plakati a umlkla.

HLAVA 6. – ¹ Tobjáš tedy šel a za ním běžel pes. První noc zůstal u řeky Tigrida.² Když vyšel umýt si nohy, tu hle, vyplavala veliká ryba, chtějíc ho pohltit.³ Tobjáš se jí lekl a zkríkl velkým hlasem: „Pane, dává se do mne.“⁴ I řekl mu anděl: „Popadni ji za žábry a táhni ji k sobě.“ Když to učinil, vytáhl ji na sucho, i počala mrskat se mu před nohama.⁵ Tu mu řekl anděl: „Vykuchej tu rybu a uschovej si srdce, žluč a játra, jsoutě to věci k úspěšnému hojení velmi potřebné.“

⁶ Když to učinil, upekl její maso a vzali si (je) na cestu; ostatek nasolili, aby jim to stačilo, dokud nepřijdou do medského města Rages.⁷ Tu tázal se Tobjáš anděla: „Prosím, tě, bratře Azarjáši, pověz mi, k jakému léčení budou ty věci, které jsi mi rozkázal z ryby schovati?“⁸ Anděl odpověděl: „Vložíš-li částčku jejího srdce na uhlí, ten dým

HL. 5. V. ¹⁸ „Azarjáš“ = Azarjáhu = Jahve, Hospodin pomáhá. To jméno jinocha hebrejského sluší Rafaelovi velmi vhodně, byltě proto poslán, by všem členům rodiny Tobjášovy a Raguelovy přispěl *na pomoc*. Ananjáš byl historická osobnost; jeho jméno dobře se hodí i samému Bohu, jehož za vlastního přijatým synem jest Rafael.

HL. 6. V. ⁸ Podle řec. připojuje anděl k srdci též játra. Proti tomu ve v. 19. se jmenují sice játra, nikoliv ale srdce; řecké znění jmenuje i zde jak srdce tak játra. Řeckému znění, úplnějšímu, dlužno tu dáti přednost. K porozumění působivosti jmenovaných rybích vnitřností dlužno přihlédnouti k 12, 3. a zejména v. 14., kde Rafael pokoj od zlého ducha připisuje *sám sobě* a nikoliv kuřidlu, srdci nebo játrám. Z obou těch míst (srov-náme-li je) plyne, že mluví anděl zda o působivosti srdce a jater proto tak, aby se nedal Tobjášovi poznati. Kromě toho připisuje bible též modlitbě a zdržlivosti novomanželů vliv na zlého ducha (níže v. 18; 8, 4; srv.

zapudí jakékoliv plémě zlých duchů jak od muže tak od ženy, že se k nim již nepřiblíží.
⁹ A žluč hodí se k pomazání očí, na kterých je bělmo; (učiní-li se tak,) vyhojí se."

Sňatek Tobjášov se Sárrou, dcerou Raguelovou. (6, 10.–9, 12.)

¹⁰ Tobjáš se tázal anděla: „Kde chceš, abychom zůstali?“ ¹¹ Anděl odpověděl: „Je zde muž jménem Raguel, tvůj příbuzný soukmenovec; ten má dceru jménem Sáru a kromě ní nemá žádného jiného, ani syna ani dcery. ¹² Tobě se má dostati všecek jeho majetek, ale ty musíš vzít si ji za manželku. ¹³ Protož požádej za ni jejího otce a dá ti ji za manželku.“ ¹⁴ Tobjáš namítal: „Slyším, že byla vdána za sedm mužů a (že všichni) zemřeli; ano i to jsem slyšel, že je zabil zlý duch.“

¹⁵ Proto bojím se, by snad i mně tak se nestalo; jsa jedináček svých rodičů, přivedl bych jejich stáří žalostí do hrobu.“ ¹⁶ Tu ho anděl Rafael poučoval: „Slyš mne a povím ti, nad kterými má zlý duch moc. ¹⁷ Nad těmi totiž, kteří vcházejí v manželství tak, že Boha od sebe a od své mysli odmítají a své chlíplosti hoví jako kůň a mezek, kteří nemají rozum; nad takovými má zlý duch moc. ¹⁸ Ale ty, když ji pojmeš, vejda k ní do ložnice, tři dny se jí zdrž a nečiň nic jiného, jen se s ní modli. ¹⁹ A tu noc, když zapálíš rybí játra, bude zlý duch zapuzen. ²⁰ Druhou noc budeš připuštěn ke spojení se svatými patriarchy. ²¹ Třetí pak noc dojdeš požehnání, by se vám rodili zdraví chlapi. ²² A když třetí noc pomine, s bázní Boží pojmi pannu, veden jsa více touhou po synech než chlípností, abys v synech došel požehnání (slíbeného) potomstvu Abrahamovu."

HLAVA 7. – ¹ Přibyli tedy k Raguelovi a ten je přijal s radostí. ² Pohleděv Raguel na Tobjáše pravil své manželce Anně: „Jak podoben je tento jinoch mému sestřenci!" ³ To poznamenav tázal se (jich): „Odkud jste, mládenci, bratři naši?" Oni odpověděli: „Z kmene Neftali jsme, z ninivských zajatců.“ ⁴ „Znáte Tobjáše, mého bratra?" tázal se jich Raguel. „Známe" odpověděli. ⁵ Když pak o něm vypravoval mnoho dobrého, pravil anděl Raguelovi: „Tobjáš, na něhož se ptáš, jest otec tohoto.“ ⁶ Tu Raguel padl na jeho šíji, se slzami v oku ho políbil a pláče na jeho hrdle ⁷ řekl: „Budiž požehnan, synu můj, neboť máš dobrého, ano výtečného otce.“ ⁸ Také Anna, jeho manželka, i Sára, jejich dcera, plakaly.

⁹ Když porozmlouvali, kázal Raguel zabít berana a připravit hody. Když však je zval, by sedli za stůl k jídlu, ¹⁰ prohlásil Tobjáš: „Já tu dnes nebudu jísti ani pít, dokud nesplníš mou prosbu a neslíbis mi dáti svou dceru Sáru.“ ¹¹ Raguel slyše ta slova ulekl se, neboť věděl, co se stalo oněm sedmi mužům, kteří k ní vešli a počal se obávati, aby snad i tomuto nestalo se taktéž. Když se kolísal a nedával žadateli žádné odpovědi, ¹² řekl mu anděl: „Neboj se dáti mu ji, neboť tomuto bojícímu se Boha přísluší tvá dcera;

Mt 17, 20.). Není proto nutno kuřidlo rybí považovati za úkon podobný svou účinností novozákonným svátostem, nýbrž stačí v celém vykuřování viděti toliko význam náznačný (symbolický) (Hagen). Ano, jest možno říci, že Rafael mluvil z důvodu svrchu podaného (aby se neprozradil) a to podle názoru tehdy všeobecně panujícího, který věcem těm připisoval jakousi léčivou moc, kdežto ve skutečnosti účinek způsobila všemohoucnost Boží, když byla dříve zbožnost a poslušnost novomanželů se osvědčila. – Podobně jest níže vykládati ozdravení Tobjášova zraku (11, 13. nn.). Také Spasitel užil k tomu, by uzdravil slepého *sliny*, hlíny a vody z rybníka Siloe, tedy zevnějšího znamení, ačkoliv uzdravil jej sám svou všemohoucí mocí; těchto zevnějších znamení nebylo třeba *Pánu*, bylo jich třeba, nebo byly velmi prospěšné *člověku slepému* a jiným, kteří zázračného uzdravení byli svědky. Že ryba, která ohrožovala Tobjáše, že její *hořká žluč* stává se prostředkem zdraví a blaha, přiléhá velmi pěkně k účelnosti celé knihy Tob, ukázati, že *hořkost* lidského života (spravedlivců) užívá Prozřetelnost ke konečnému jejich *štěstí*.

V. ¹⁰. Stalo se tak, když se již blížili k Ekbatanám.

proto ji nemohl nikdo jiný dostati." – ¹³ „Nepochybuji," – pravil Raguel – „že připustil Bůh mé modlitby a slzy před svou tvář, ¹⁴ a věřím, že proto přivedl vás ke mně, aby tato podle zákona Mojžíšova se vdala do své přízně; nyní tedy nepochybuji, že ti ji dám." ¹⁵ A ujav pravou ruku své dcery dal ji do pravice Tobjášovy řka: „Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, buď s vámi, spojiž vás a splniž na vás své požehnání!"

¹⁶ Vzavše pak list sepsali manželskou smlouvu. ¹⁷ Potom hodovali a dobrořečili Bohu.

¹⁸ Raguel povolav k sobě Annu, svou manželku, přikázal jí, by připravila jinou jizbu. ¹⁹ Tam uvedla svou dceru Sáru, která plakala.

²⁰ I těšila ji: „Buď dobré mysli, dcero má; Pán nebes dej ti radost za to, že jsi trpěla bolest."

HLAVA 8. – ¹ Když povečeřeli, uvedli k ní jinocha. ² Tobjáš rozpomenuv se na slova andělova, vyňal ze svého vácku částku jater a vložil ji na živé uhlí. ³ Tu anděl Rafael chopil zlého ducha a upoutal jej na poušti horního Egypta.

⁴ Tobjáš pak napomenul pannu: „Sáro, vstaň a modleme se k Bohu dnes, zítra, a pozítřku, neboť tyto tři noci dlužno nám spojovati se s Bohem; až bude po třetí noci, bude nám lze svůj sňatek dokonati. ⁵ Jsmeť děti svatých, proto nesmíme se spojovati jako pohané, kteří Boha neznají." ⁶ Oba tedy vstali a společně úpěnlivě se modlili, by se jim dostalo zdraví. ⁷ Tobjáš se modlil: „Hospodine, Bože našich otců, chvaltež tebe nebesa i země, moře, prameny, řeky i všichni tvoji tvorové, kteří v nich jsou. ⁸ Tys učinil Adama z hlíny země a dals mu pomocnici Evu. ⁹ A nyní, Hospodine, ty víš, že neberu si svou sestru za manželku z chlipnosti, nýbrž jedině z lásky k potomstvu, by jím bylo velebeno tvé jméno na věky věkův." ¹⁰ Sára pak se modlila: „Smiluj se nad námi, Hospodine, smiluj se nad námi a dej, bychom oba spolu ve zdraví zestárli!"

¹¹ V době kuropění kázal Raguel povolati své služebníky a odešel s nimi kopati hrob. ¹² Řekl: „Snad se stalo i jemu jako oněm sedmi jiným mužům, kteří k ní vešli." ¹³ Když hrob vykopali, Raguel navrátiv se k manželce své pravil jí: ¹⁴ „Pošli jednu ze svých služebných podívat se, zdali umřel, ať ho pochovám dříve než bude den." ¹⁵ Poslala tedy jednu svou služebnou. Ta všedši do jizby nalezla je živé a zdravé ani oba spí. ¹⁶ I vrátila se a oznámila dobrou novinu. Dobrořečili tedy Hospodinu, totiž Raguel a jeho manželka Anna ¹⁷ řkouce: „Dobrořečíme ti, Hospodine, Bože Israelův, že se nestalo, jak jsme se domnívali. ¹⁸ Neboť učinil jsi s námi podle svého milosrdenství a zapudil jsi od nás nepřítele, který nás pronásledoval. ¹⁹ Smiloval ses nade dvěma jednorozenci. Dej, Hospodine, ať ještě dokonaleji dobrořečí a přinášejí ti obět chvály tvé za své zdraví, by poznali všichni národové, že ty jsi samojediný Bůh nad celou zemí." ²⁰ A hned kázal Raguel svým služebníkům zasypati hrob, který byli vykopali dříve než

V. ¹⁴ „Sedm" znamená tu asi „několik".

Hl. 8. V. ³. Podle řec. zlý duch, *když čil vůni kadidla, uprchl do nejzazších končin Egypta a anděl jej spoutal. „Nejzazší končiny Egypta"* jest asi příslovné: „daleko". – Poušť, kde není vody, zeleně, života, považována za sídlo zlého ducha. Srv. Is 13, 21; 31, 14; Mt 12, 43. – Zlý duch tu může sídliti jen z dopuštění Božího. „Upoutal jej" = vzdálil jeho vliv, že nemohl více novomanželům škoditi (Aug). Srv. 2. Petr 2, 4; Jud 6; Zjev 9, 14, 20, 2. Nepraví-li se, že byl svržen do propasti pekelné, děje se podobně jako v N. Z., kde zli duchové Krista prosili, by jim nepřikazoval vstoupiti do propasti (Lk 8, 31.), by jich nezapuzoval za hranice krajiny (Mk 5, 10.), nýbrž aby je poslal do stáda vepřů (Mt 8, 31.).

V. ¹⁸. „Nepřítel" = zlý duch. – Raguel a Anna připisují zde výhost zlého ducha rovněž *Bohu* a nikoliv snad rybímu *srdci a játrám*! Srv. výše 6, 8.

nastane den.

²¹ Svě manželce pak řekl, by vystrojila hody a připravila všech potřebných pokrmů na cestu. ²² Dal také zabít dvě tučné krávy a čtyři berany a přistrojiti hody všem svým sousedům a přátelům. ²³ Tobjáše pak zavázal Raguel přísahou, že u něho pobude dva týdny, ²⁴ dal mu polovici ze všeho svého majetku a dal napsati zápis, že (druhá) polovice, která zbude po jejich smrti, dostane se ve vlastnictví Tobjášovi.

HLAVA 9. – ¹ Tu Tobjáš povolal k sobě anděla, kterého považoval za člověka a pravil mu: „Bratře Azarjáši, prosím tě, poslechni mé řeči. I kdybych ti dal sebe sama za nevolníka, nebudu hoden, abys mne opatroval. ³ Přece však tě prosím, vezmi soumary a služebníky, jdi do medského města Rages ke Gabelovi, vrať mu jeho úpis, vezmi od něho peníze a popros ho, by přišel na mou svatbu. ⁴ Víš zajisté sám, že můj otec počítá dny a budu-li prodlévati o jeden den déle, bude se rmoutit; ⁵ ty též vidíš, že mne Raguel zavázal přísahou a že (tého) přísahy, kterou jsem mu zavázán, nemohu nedbáti.“ ⁶ Rafael tedy vzav čtyři z Raguelových služebníků a dva velbloudy, šel do medského města Rages, vyhledal Gabela, vrátil mu jeho úpis a vzal od něho všechny peníze.

⁷ Vypravoval mu též o Tobjášovi, synu Tobjášovu, všechno, co se stalo, a přivedl ho na svatbu. ⁸ Když vešel do domu Raguelova, nalezl Tobjáše za stolem. Tobjáš rychle vyskočil. Oba se políbili a Gabel se slzami v očích dobrořečil Bohu ⁹ řka: „Požehnej tě Bůh Israelův, neboť jsi syn výtečného muže, spravedlivého, bohabojného, jenž dává almužny. ¹⁰ Buď též požehnána tvá manželka a vaši rodičové: ¹¹ kéž uvidíte syny své a syny svých synů až do třetího a do čtvrtého kolena; požehnáno budiž vaše potomstvo od Boha Israelova, jenž kraluje na věky věkův!“ ¹² Když řekli všichni „Amen“, počali hodovati; a také (tu) svatební hostinu slavili s bázní Boží.

Tobjášův návrat do Ninive. (10, 1.–11, 21.)

HLAVA 10. – ¹ Když Tobjáš pro svatbu prodléval, měl otec jeho Tobjáš starost o něho a pravil: „Proč asi mešká můj syn a co ho tam zdržuje?“ ² Umřel snad Gabel a není nikoho, kdo by mu vrátil peníze?“ ³ i počal se velmi rmoutit a s ním i manželka jeho Anna; oba dali se do pláče, protože v ustanovený den nevrátil se k nim jejich syn. ⁴ Matka jeho plakala usedavým pláčem a říkala: „Běda, běda mně, synu můj! Proč jsme tě pustili na cestu, světlo svých očí, oporu svého stáří, potěchu svého života, naději svého potomstva?“ ⁵ Majíce všechno v tobě jediném, neměli jsme tě od sebe pustit.“ ⁶ Tobjáš jí však říkal: „Mlč a nermuť se, náš syn je zdrav; muž, s kterým jsme ho poslali, je zcela spolehlivý.“ ⁷ Ona však nemohla se žádným způsobem upokojiti, ale každodenně vybíhala, rozhlédala se kolem a obcházela všechny cesty, kterými se domnívala, že by mohl přijíti, aby možno-li z daleka ho uzřela, až bude vraceti se.

⁸ Raguel však zdržoval svého zetě řka: „Zůstaň zde a já pošlu k Tobjášovi, otci tvému, posla, že se máš dobře.“ ⁹ „Já vím“ – zdráhal se Tobjáš – „že otec můj a matka počítají nyní každý den a srdce jejich se trápí.“ ¹⁰ Když pak Raguel mnohými řečmi Tobjáše prosil, ten však žádným způsobem nechtěl ho slyšet, odevzdal mu Sáru i polovici všeho majetku svého, totiž nevolníky, nevolnice, dobytek, velbloudy, krávy a mnoho peněz, a zdravého a veselého propustil ho, ¹¹ řka: „Svatý anděl Hospodinův buď na vaši cestě a dovediž vás ve zdraví, zastaňte u rodičů všechno ve zdraví a štěstí a kéž uvidí mé oči prve než umru, syny vaše!“ ¹² Rodičové vzavše svou dceru políbili ji a propustili, ¹³ napomínajíc ji, by ctíla svého tchána a tchyni, milovala muže, spravovala čeládku, opatrovala dům a sama aby se chovala bez úhony.

HLAVA 11. – ¹ Když se vraceli, přišli jedenáctého dne do Charanu, jenž je na půl cestě do Ninive. ² „Bratře Tobjáši“ – pravil anděl – „víš, jaks opustil svého otce.“ ³ Proto libo-li ti, pojďme napřed a čeládka s tvou manželkou a s dobyt看m ať jde volným krokem za námi.“ ⁴ Když se mu zalíbil ten (návrh), aby šli (napřed), řekl Rafael Tobjášovi: „Vezmi s sebou rybí žluč, neboť bude jí třeba.“ Vzal tedy Tobjáš žluč a šli.

⁵ Anna sedávala každodenně u cesty na vrchu hory, s které mohla daleko viděti. ⁶ Když pak s téhož místa vyhlédala, zdali již jde, uzřela je z daleka a hned poznala, že to jde její syn; i běžela a pověděla to svému muži řkouc: „Hle, tvůj syn přichází.“

⁷ Rafael pravil Tobjášovi: „Jakmile vejdeš do domu svého, hned pokloň se Hospodinu, svému Bohu, a poděkuj mu; pak přístup k otci svému a polib ho, ⁸ a hned pomaz mu oči touto žlučí, kterou s sebou neseš; nebo věz, že brzy otevrou se oči tvého otce, i uzří nebeské světlo a bude se radovati, že tě vidí.“

⁹ Tu pes, který s nimi byl na cestě, je předběhl, přišel jakoby s poselstvím a ocasem vrtě dával najevo svou radost. ¹⁰ Slepý otec povstav počal běžeti, že až klopytal; i podal služebníkovi ruku a tak vyšel svému synu v ústrety. ¹¹ Objev jej políbil ho i s manželkou svou a oba dali se radosti do pláce. ¹² Poklonivše se Bohu a vzdavše mu díky, posadili se. ¹³ Tu vzal Tobjáš rybí žluč, pomazal oči svého otce ¹⁴ a čekal asi půl hodiny; i počalo bělmo s oči jeho scházeti jako vaječná blána. ¹⁵ Tobjáš ji vzal, strhl s oči a hned nabyl zase zraku. ¹⁶ I chválili Boha, on i manželka jeho a všichni, kteří ho znali. ¹⁷ Tobjáš pravil: „Velebím tě, Hospodine, Bože Israelův, že jsi mne potrestal a že jsi mne uzdravil; hle, vidím Tobjáše, svého syna.“

¹⁸ Po sedmi dnech přišla také Sára, žena jeho syna, i všecka čeleď zdráva, i dobytek, velbloudi a mnoho manželčiných peněz, jakož i peníze, které byl si vzal od Gabela. ¹⁹ I vypravoval svým rodičům o všech dobrodiních, které na něm Bůh učinil skrze člověka, jenž ho vedl. ²⁰ Přišli též Achior a Nabat, Tobjášovi bratrovci, rozradostněni k Tobjášovi a blahopřáli mu ke všemu štěstí, které mu Bůh prokázal. ²¹ Sedm dní hodující všichni plesali velikou radostí.

Rafael se dává poznati. (12, 1.–22.)

HLAVA 12. – ¹ Potom povolav si Tobjáš syna svého pravil mu: „Co můžeme dáti tomuto svatému muži, který šel s tebou?“ ² Tobjáš otcí odpověděl: „Otče, jakou odměnu mu dáme? Co se může vyrovnati jeho dobrodiním?“ ³ Vedl mne a zase ve zdraví přivedl, on vybral peníze od Gabela, on mi zjednal manželku, on zapudil od ní zlého ducha, jejím rodičům způsobil velikou radost, mne samého vysvobodil, že mne ryba nepohltila, také tobě zjednal zrak, bys viděl nebeské světlo, zkrátka zahrnutí jsme skrze něho všim štěstím. Co mu budeme moci dáti, by se to srovnávalo s jeho zásluhou?“ ⁴ Ale prosím tě, otče můj, požádej ho, zdali by snad bylo mu libo vzíti si ze všeho, co bylo přineseno polovici?“ ⁵ Povolavše ho pak, otec a syn, vzali jej stranou a počali prositi, by ráčil polovici všeho, co přinesli, přijmouti za vděk.

⁶ Tu jim pravil tajně: „Dobrořečte Bohu nebeskému a přede všim, co žije jej chvalte, neboť učinil s vámi podle svého milosrdenství. ⁷ Tajemství královo ukrývati je

HL. 11. V. ²⁰. Tento *Achior* čili *Achikar* podle řec. 1, 22. byl kancléřem assyrského krále Asarhaddona, vymohl Tobjášovi návrat do Ninive, když oslepl, hmotně jej podporoval (2, 10.); umírající Tobjáš jej dává svému synu za příklad spravedlivého člověka, který byl sice od svého chovance *Nadana* „za živá přiveden pod zemi“, avšak zase došel světla, kdežto Nadan stal se obětí věčných temnot. (14, 10. řec.) (Ze slova *Nadan* bylo utvořeno asi též *Nabat*, které se vyskytuje zde.) Tento *Achikar* vystupuje v *čtených starovýchodních pohádkách* mimobiblických.

dobře, ale Boží skutky zjevovatí a velebiti je čestno.⁸ Modlitba s postem a s almužnou jest lepší, nežli schovávatí poklady zlata;⁹ neboť almužna vysvobozuje od smrti, stírá hříchy a působí, že docházíme milosrdenství a věčného života;¹⁰ ti však, kteří činí hřích a nepravost, jsou nepřátelé sebe samých.¹¹ Proto zjevují vám pravdu a nebudu skrývatí před vámi tajemství:¹² Když jsi s pláčem modlival se a pochovával mrtvé, když jsi nechával svého jídla, ukrýval ve dne mrtvé ve svém domě a v noci je pochovával, já jsem přednášel modlitby tvé Hospodinu.¹³ A žes byl Bohu milý, bylo třeba, bys byl zkoušen.¹⁴ Nyní však poslal mne Hospodin, bych tě uzdravil a Sáru, manželku tvého syna vysvobodil od zlého ducha.¹⁵ Jáť jsem anděl Rafael, jeden ze sedmi, kteří stojíme před Hospodinem."

¹⁶ Když to uslyšeli, zarazili se a třesouce se padli k zemi na tvář.¹⁷ I řekl jim anděl: „Pokoj vám, nebojte se!¹⁸ Neboť když jsem byl s vámi, bylo to vůlí Boží; jemu dobrořečte a jemu zpívejte.¹⁹ Zdálo se, že jsem s vámi jedl a pil; ale já požívám neviditelného pokrmu a nápoje, který nemůže být od lidí viděn.²⁰ (Nyní) je však čas, bych vrátil se k tomu, který mne poslal, vy pak dobrořečte Bohu a vypravujte všechny jeho podivuhodné skutky."

²¹ Když to pověděl, zmizel jim před očima, že ho nemohli již viděti.²² Ležíce tři hodiny na tváři dobrořečili Bohu a vstavše vypravovali všechny podivuhodné skutky jeho.

Tobjášův chvalozpěv. (13, 1.–23.)

HLAVA 13. – ¹ Tobjáš starší otevřev ústa dobrořečil Hospodinu řka:

Veliký jsi, Hospodine, na věky,
po všecku věčnost (trvá) tvoje vláda.

² Neboť mrskáš ty a (zase) hojíš,
do podsvětí svádíš a vyvádíš zpět,
a tvé ruce nikdo uniknout nemůže.

³ Slavte Pána, synové Israelovi,
před očima národů jej chvalte;

⁴ neboť (právě) proto rozptýlil vás
mezi národy, kteří neznají ho,
abyste mluvíce o jeho dívech je učili,
že není Bůh jiný všemocný kromě něho.

HL. 12. V. ¹⁵. O *sedmi* těchto andělech mluví as též Zach 4, 10; Zjev 1, 4; 5, 6; 8, 2. K nim dlužno počítati též *Gabriela* (Dn 9, 21. nn.; Lk 1, 19.) a *Michaela* (Srv. Dn 10, 13.).

V. ²⁰. srv. s Jan 18, 5. Místo „*vypravujte jeho všechny podivuhodné skutky*“ řec: „*Všecko, co se stalo, napište do knihy*“.

V. ²¹. Jak zmizel, závisí na otázce, jaké tělo měl. Bylo-li jeho tělo toliko zdánlivé, stačilo přestatí působiti vjem ve zraku přítomných. Sv. Tomáš však a jiní mají za to, že Rafael měl skutečně lidské tělo. Nelze mysliti, že Rafael si toto tělo ponechal a vzal s sebou do nebes! – Poněvadž byl *Azuriáš*, za něhož se anděl vydával skutečná historická osobnost, právě tak jako otec jeho *Ananáš*, možno (srv. výše) míti za to, že řízením Božím Rafael skutečně člověka Azarjáše použil za nástroj ke svým činům, že si přičítá úkony člověka Azarjáše podobně, jako *se vlastnosti hadovy* přičítají *zlému* duchu (Gn 3, 1. nn.). Může li dopuštěním Božím posednouti zlý duch člověka, jej ovládati, jím mluvit (srv. posedlé v. N. Z.), může zajisté řízením Božím učiniti totéž anděl dobrý, když je to účelno. když toho žádá moudrost a čest Boží. Tak-li věc chápeme, vysvětlíme mnohem snáze, že Rafael nelze, když se představuje jménem Azarjáše Israelity, že nelze, když praví, že často již chodil po cestě do Rag, atd.

HL. 13. V. ¹. Podle řec. „*Tobjáš sepsal tento zpěv radostný*“. Chvalozpěv jest na mnohých místech ohlas žalmů, proroků a Dt.

- ⁵ On nás trestal pro naše nepravosti
a on spasí nás pro své milosrdenství.
- ⁶ Hleďte, co nám prokázati ráčil,
oslavujte ho se strachem a s hrůzou,
svými činy velebte věčného krále.
- ⁷ Já budu slavit ho v zemi zajetí svého,
neboť ukázal svou velebnost na hříšném lidu.
- ⁸ Obrátte se tedy, kteří hřešíte,
vykonávejte před Bohem spravedlnost;
věřte, že vám prokáže milosrdenství.
- ⁹ Ját, to jest duše má raduje se z něho.
- ¹⁰ Slavte Pána všichni, které si vyvolil,
slavte dny veselé, vzdávejte mu díky.
- ¹¹ Jerusaleme, (ty) město Boží,
Pán tě potrestá pro skutky tvých rukou.
- ¹² Oslavuj Pána dobrými svými činy,
vzdávej chválu Bohu (věčných) věků,
aby zase vystavěl svůj stánek v tobě,
povolal zpět do tebe všechny zajatce,
abys plesal po všechny věky věkův.
- ¹³ Velejasným světlem skvíti se budeš,
všecky končiny země se budou ti klanět.
- ¹⁴ Národové z daleka k tobě přijdou
s dary budou se klanět v tobě Pánu,
půdu tvou za svatou budou považovat,
- ¹⁵ budouť jméno velké v tobě vzývat.
- ¹⁶ Zlořečení budou, kdo tebou pohrdnou,
zavržení, kdož tě budou tupit; "
požehnání však tvoji stavitelé.
- ¹⁷ Ty pak radost budeš mít ze svých synů,
neboť všichni budou požehnání, budou
shromážděni u Hospodina.
- ¹⁸ Blaze každému, kdo miluje tě,
a kdo raduje se z pokoje tvého.
- ¹⁹ Duše moje, dobrořeč Hospodinu,
vysvobodit město své Jerusalema
ze všech jeho soužení Hospodin Bůh náš.
- ²⁰ Budu šťasten, žít-li bude můj dorost,
aby viděl slávu Jerusalema.
- ²¹ Jerusalemské brány zbudovány
budou ze safiru a ze smaragdu;
z drahokamů všechny zdi jeho vůkol.

V. ¹³. n. líčí již mesiášský význam Jerusalema: stal se kolébkou křesťanství, v něm položeny základy k říši Boží, církvi katolické, jež přijala do svého lůna všechny národy světa. Srv. Is 60, 1. nn.; 2, 2. nn.; Ž 85, 9; Ž 95, 7. n. – V. 14, srv: s Ž 71 10. 95 7 n.; Is 60, 6.–10. – K v. 15. srv. Ex 6, 3. – K v. 18. srv. Ž 121, 6.

K v. ²¹. nn. srv. Zjev 21, 19; Is 54, 11. 12. – Pozemský Jerusalema předobraz nebeského Jerusalema.

²² Všecky ulice jeho vydlážděny
budou bělostným a čistým kamenem,
a v jeho třídách bude zpěv: „Alleluja.“

²³ Požehnán Hospodin, který vyvýšil jej,
vládní nad ním na věky věkův. Amen.

Poslední věci obou Tobjášů. (14, 1.–17.)

HLAVA 14. – ¹ Tobjáš dokončil svůj chvalozpěv.

Od té doby, co nabył Tobjáš zraku, byl (ještě) živ čtyřicet dvě léta, a viděl syny svých vnuků. ² Dovršiv sto dva roky byl uctivě v Ninive pohřben. ³ Ztratil totiž zrak v padesátém šestém roce a v šedesáti letech ho zase nabył. ⁴ Ostatek jeho života byl radostný a prospívaje v bázni Boží odešel v pokoji.

⁵ V hodinu smrti povolav k sobě svého syna Tobjáše a sedm jeho mladých synů, svých vnuků, pravil jim: ⁶ „Zkáza Ninive se blíží; neboť nemine se s účinkem slovo Hospodinovo. A naši bratři, kteří jsou ze země Israelovy (odvedeni a) rozptýleni, navrátí se do ní; ⁷ všechna jeho opuštěná země bude zase zalidněna; dům Boží, který byl v ní spálen, bude zase vystavěn a všichni, kteří se bojí Boha, vrátí se tam. ⁸ I pohané opustí své modly, přijdou do Jerusalema, a budou v něm bydleti; ⁹ s radostí také všichni králové země budou se klaněti v něm králi Israelovu.“

¹⁰ „Protož slyšte, synové moji, svého otce: Služte Hospodinu věrně, snažte se činiti, co se mu líbí; ¹¹ přikažte také svým synům, by činili skutky spravedlivé, dávali almužnu, pamatovali na Boha a ustavičně upřímně a z celé své síly ho chválili. ¹² Nyní tedy, synové, slyšte mne! Nezůstávejte tu; ale jakmile pochováte svou matku vedle mne v jednom hrobě, hned vydejte se na cestu, byste se odtud dostali, ¹³ neboť vidím, že nepravost města je zničí.“

¹⁴ Po smrti své matky tedy odešel Tobjáš z Ninive se svou manželkou, se syny a vnuky i vrátil se k svému tchánu a tchyni. ¹⁵ Zastal je ve zdraví a ve stáří velikém. Pečoval o ně a sám zavřel jim oči. Všecko dědictví domu Raguelova dostal on sám. Viděl syny svých synů do pátého kolena. ¹⁶ Když dovršil v bázni Boží devadesát devět roků, v radosti pochovali ho. ¹⁷ Všecka jeho přízeň a všecek jeho rod žil dále šťastně svatým životem, takže milí byli jak Bohu, tak lidem, to jest všem obyvatelům země.

HL. 14. V. ⁶. K této závěti Tobjášově srv. závět Jakobovu (Gn 49.) a Mojžíšovu (Dt 33.). – „*Slovo Hospodinovo*“ je podle řec. opisovače (glosujícího) předpověď proroka Jonáše 3, 4. Také však prorok Nahum kolem r. 660 (hl. 3.) oznámil zkázu Ninive. Prorok Sofonjáš, který rovněž předpověděl zkázu Ninive (kolem r. 620), žil již po smrti Tobjášově. Srv. níže v. 16. – „*naši bratři*“ jsou obyvatelé jižní říše, kteří jak výše hl. 13, 11, nn. bylo předpověděno budou též odvedeni do zajetí, avšak zase se vrátí. – K pádu Ninive srv. Is 43, 5; 49, 12; 60, 4; Jer 16, 5.

KNIHA JUDIT
ČILI
O JUDITĚ

Kniha Judit ¹⁾ chce čtenáře na příkladech poučiti, že Bůh i nepatrnými prostředky („křehkým pohlavím“) vysvobodí svůj národ z ruky velemocného nepřítele, obrátí-li se Israel k Hospodinu srdcem jemu dokonale oddaným. To poučení mělo dodávat čtenářům v dobách zlých též útěchy, důvěry a hrdinné odvahy. ²⁾

Ačkoli je poučný smysl a ráz Knihy na bílé dni, měli staří ³⁾ (židé i křesťané) za to, že poučný příběh v ní vypravovaný je skutečná dějinná událost. Taktéž dosud soudí převalná část katolických vykladačů. Neboť 1. Israelité měli ve svých dějinách tolik poučných příkladů, které se skutečně sběhly, že nebylo třeba, by se utíkali ku příkladům smyšleným (Cornely). 2. Četné poznámky rodopisné, ⁴⁾ letopočetové, ⁵⁾ zeměpisné ⁶⁾ i dějepisné v knize Jud se vyskytující, neměly by významu ve smyšleném podoběnství. 3. Židé slavili výroční svátek na památku osvobození Betulie (16, 31.); svátky však nebývají slaveny v dobách historických na památku smyšlené události. 4. Podle 14, 6. žili ještě za dob spisovatelových potomci Achiorovi. 5. Sloh je prostičký, vzdálený jakékoli strojenosti, živý a názorný; lícně jednajících osob souhlasí věrně se zákony, podle kterých duševní pochody vznikají a se vyvíjejí.

Nelze určit přesně dobu, ⁷⁾ kdy byla napsána, tím méně osobu, která ji napsala. Za posvátnou knihu Jud pokládá a ji uvádí sv. Klement Římský. ⁸⁾ S ním souhlasili spisovatelé i otcové západní Tertullian Ambroz († 397), Aug, Jer, sněmy slavené v Kartágu (z r. 397 a 419) a v Hippu (z r. 393), seznamy Innocence I. (z r. 405) a papeže Gelasia (z r. 495). Ne jinak smýšleli na Východě, jak svědčí Klement Alex. Origenes († 254), Atanáš († 373) a j.

¹⁾ „Judit sluje tato kniha, protože Israelity, proti nimž válčil a jež obléhal Holofernes, Bůh *Juditou* osvobodil a Holoferna zabil.“ (Zlat.) Srv. obdobné názvy knih se zřetelem na obsah: Jos Sdc, Rut a j.

²⁾ Ve světle tohoto *hlavního účelu knihy* dlužno pokládati líceně ctností hrdinky, nedokonalostí starozákonných bod zastíněných, toliko za *podřadný úkol knihy*. (Ty ctnosti jsou: zbožnost, úcta k zákonu Božímu, vdovská čistota, láska k vlasti a národu, důvěra v Boha, hrdinná neohroženost.)

³⁾ Až do XVI. století! Proto pojali staří Židé příběh o Jud do svého kalendáře, t. j. seznamu svátků a slavných (vítěznych) dní, který sluje Megillat ta'anith a pochází z prvních století našeho letopočtu. Proto měli Židé dva „*midraše*“ k Jud jako k jiným histor. knihám. Na věci nic nemění zjev, že nejstarší výklad Jud máme teprve od *Rabana Maura* († 856).

⁴⁾ 8, 1; 14, 6.

⁵⁾ 1, 5; 2, 1; (1, 13 LXX.)

⁶⁾ 1, 1. nn.; 1, 7. (LXX); 2, 21. nn. (LXX); 7, 1. nn. (LXX).

⁷⁾ Podle náhledu našeho v době Nabuchodonosorově, kdy hrozilo Jerusalemu nebezpečí, tedy před r. 587 bohoduchý spisovatel, aby dodal důvěry v Boha bojácnému obyvatelstvu napsal, podle pramenů, kterých užil také skladatel 3. a 4. Král (a později Par) *jádro knihy*, t. j. hl. 4.–16. Těž bohoduchý spisovatel, který napsal hl. 4.–16. byv později odveden do zajetí babylonského, napsal podle pramenů, které tam našel, *úvod* své knize, t. j. hl. 1.–3. Betulie byla sice osvobozena kolem r. 647 (viz níže) spisovatel však, aby lépe vylíčil hrozného nepřítele (Assurbanipala), vypravuje také veliké jeho válečné pochody, které podnikl teprve po r. 647. Znění ve dvojí podobě s úvodem a bez úvodu kolovalo, bylo opisováno, glosováno a podle té předlohy pořízen v dobách machabejských rozšířený překlad do řečtiny. Všecky věty, které nelze vysvětliti dokonce jinak nežli že se v nich odráží doba machabejská, dlužno připsati tomuto *překladateli* a nikoli spisovateli bohoduchému. Ten překladatel také některá místa správně nepojal a tedy také nepodal; chybil zejména tím, že příběh o Juditě kladl do perských dob, kdy se již byli Židé vrátili ze zajetí a postavili si druhý chrám. Srv. 5. 22. n. (podle LXX 5, 18. n.).

⁸⁾ 1. list Korintánům 55.

„Nabuchodonosor“ posílá Holoferna, by podrobil mu západní národy. (1. 1.– 2, 6.)

HLAVA 1. – ¹ Arfaxad, král medský, podmaniv mnoho národů svému panství, vystavěl město velmi mocné, které nazýval (i) Ekbatany ² z kamene na čtyři hrany tesaného; udělal zdi jeho zvýši sedmdesáti loket a zšíří třicíti loket, věže pak jeho postavil sto loket vysoké; ³ oba boky do čtverce stavěných věží táhly se na dvacet stop, a brány města postavil věžím přiměřeně vysoké. ⁴ Chlubil se, že je mocný silou vojska a slávou vozů svých.

⁵ Avšak roku dvanáctého vlády své Nabuchodonosor, král assyrský, který kraloval v Ninive, městě velikém, svedl bitvu s Arfaxadem a přemohl ho na veliké rovině, která sluje Ragau, ⁶ nad Eufратem a Tigridem, jakož i Jadasonem, na rovině Eriocha, krále Eličanů.

⁷ Tehdy zvelebeno bylo království Nabuchodonosorovo. I pozdvihlo se srdce jeho, že poslal ke všem, kteří bydlili v Cilicii, v Damašku, a na Libanu, ⁸ k národům, kteří byli na Karmelu, v Kedaru, k obyvatelům galilejským na veliké rovině Esdrelonské, ⁹ ke všem, kteří byli v Samařsku a za řekou Jordánem až k Jerusalemu, do veškeré země Jesse, až i ke hranicím Etiopie. ¹⁰ K těm ke všem poslal posly Nabuchodonosor, král assyrský; ¹¹ oni však všichni jednomyslně mu odepřeli, poslali je zpět prázdné a beze cti je zapudili. ¹² Tu rozhněval se Nabuchodonosor král na všechnu zemi tu a zapřísáhl se při trůnu a království svém, že se pomstí nade všemi těmi krajinami.

HLAVA 2. – ¹ Léta třináctého Nabuchodonosora krále, dvacátého druhého dne měsíce prvního, bylo ustanoveno v domě Nabuchodonosora, krále assyrského, že se pomstí. ² I svolal všechny starší, všechny vojevůdce i bojovníky své, měl s nimi tajnou radu ³ a pověřil jim, že pomýšlí na to, aby všechnu zemi podmanil své vládě. ⁴ Když se ta řeč líbila všem, povolal Nabuchodonosor král Holoferna, velitele vojska svého a ⁵ řekl mu: „Vytáhni proti všem královstvím na západě, zejména proti těm, kteří pohrdli rozkazem mým. ⁶ Ať nešetří oko tvé žádného království; každé hrazené město mi podmaň!“

Holofernes krutě vykonává rozkaz pána svého. (2, 7.– 3, 15.)

⁷ Tehdy Holofernes svolal vévody a velitele moci assyrské a sčítl muže k boji, jak mu přikázal král, sto dvacet tisíc pěších vojáků a jízdných střelců dvanácte tisíc. ⁸ Prve nežli se vydal na výpravu, kázal přivésti nesčíslné množství velbloudů s hojnými zásobami pro vojsko, jakož i stáda hovězího dobytka i ovec, jichžto nebylo počtu. ⁹ Obilí z veškeré Syrie rozkázal připravit na svou výpravu. ¹⁰ Také zlata i stříbra z domu královského vzal velmi mnoho. ¹¹ I vytáhl, on i všechno vojsko, s vozy, s jezdci a střelci; ti přikryli povrch země jako kobylky. ¹² Když překročil hranice Assyrie, přitáhl k velikým horám Ange, které jsou na levé straně Cilicie, i vstoupil do všech hradů jejich a dobyl

HL 1. V. ¹. n. Kdo byl „Arfaxad“, závisí na tom, kdo byl „Nabuchodonosor“, kterého jmenuje Vulg teprve níže ve v. 5. V době novější ustaluje se víc a více názor, že „Nabuchodonosor“ tu jmenovaný jest *Assurbanipal* 669– 626. – „Arfaxad“ nemůže nebýti podle toho *vrstevníkem Assurbanipalovým*; bývá ztotožňován nesprávně s *Fraortem*, = synem Dejokovým (Fravartiš). Viz o něm více níže k v. 13.– 16. v mé veliké Bibli Č. I. (Praha 1917), str. 1318 n.

V. ⁵. Dvanáctý ten rok byl r. 657– 656 před Kr. (od jara do jara). Tehdy nepanoval v Medsku ještě *Fraortes* od nástupu na trůn jmenovaný *Astyages I.*, který nastoupil teprve r. 647 před Kr., takže r. 646 je prvním rokem jeho vlády (Prášek). Podle běžného názoru dějepisců, opírajících se o Herodota, panoval v Medii před Fraortem Dejokes asi od r. 699 do r. 647. Nabuch. Arfaxada „přemohl“, v bitvě nad ním zvítězil, ale nepotřel, že tedy nepřátelství trvalo dále.

všech pevností. ¹³ Vyvrátil také město velmi slavné Meloti. a zloupil všechny syny Tarsisovy i syny Ismaelovy, kteří byli proti poušti a na jih země Kellonské. ¹⁴ Pak přepravil se přes Eufrat a přitáhl do Mesopotamie, vyvrátil všechna vysoká města, která byla tam, od potoka Mambre až jak se přichází k moři; ¹⁵ opanoval pomezí její, od Cilicie až ke hranicím Jafetu, které jsou na jihu; ¹⁶ odvedl všechny syny Madianovy, zloupil všechno bohatství jejich, a všechny, kteří se mu bránili, pobil mečem. ¹⁷ Potom sestoupil na roviny damašské v době žní, zapálil všechno obilí, všechny pak stromy a vinice kázal posekati. ¹⁸ I padl strach před ním na všechno obyvatelstvo země.

HLAVA 3. – ¹ I poslali posly své ze všech měst a krajin, [to jest králové a knížata Syrie, Mesopotamie, Syrie-Sobalu, Libye a Cilicie]; ti přišedše k Holofernovi řekli: ² „Přestaň hněv tvůj na nás! Lépeť jest, abychom živi jsouce poddáni byli Nabuchodonosorovi, králi velikému a podrobili se tobě, nežli zemrouce s záhubou svou i škody poroby své zakusili. ³ Všecka města naše, jakýkoli statek, všechny hory, pahorky i roviny, stáda hovězího dobytka, ovec, koz, koní a velbloudů, všech majetek náš, i rodiny máš před sebou; ⁴ budíž se všemi věcmi našimi, jak přikážeš. ⁵ My i synové naši služebníci tvoji jsme. ⁶ Přijď k nám jakožto pán pokojný a užívej poddanosti naší podle libosti!“ ⁷ I sestoupil s hor s jezdci, s mocí velikou, a opanoval každé město, i veškero obyvatelstvo země. ⁸ Ze všech pak měst vzal s sebou na pomoc muže silné a vybrané do boje. ⁹ Tak veliký strach padl na ty krajiny, že ze všech měst obyvatelé nejpřednější a nejváženější spolu s lidem vycházeli mu vstříc, ¹⁰ přijímali ho s věnci a světly, a tančili s bubny a píšťalami. ¹¹ Avšak, ačkoli ty věci činili, nemohli ukrutnost srdce jeho zmírniti; ¹² neboť města jejich pobořil, a háje jejich posekal.

¹³ Bylť mu přikázal Nabuchodonosor král, aby všechny bohy země vyhladil, aby totiž on sám byl nazýván bohem od těch národů, kteří silou Holofernovou budou moci býti podmaněni.

¹⁴ [Přešed pak Syrii-Sobal, všechnu Apameu a veškerou Mesopotamii, přitáhl k Idumejským do země Gabaa], ¹⁵ zdobýval měst jejich pobyt tu třicet dní; v té době rozkázal, aby se soustředilo všechno vojsko moci jeho.

Judovci připravují se na odpor. (4, 1–17.)

HLAVA 4. – ¹ Tehdy slyšíce ty věci synové Israelovi, kteří bydlili v Judsku, báli se ho velmi. ² Strach a hrůza padla na mysl jejich, aby též neučinil Jerusalemu a chrámu Hospodinovu, jak učinil jiným městům a chrámům jejich.

³ I poslali po veškerém Samařsku vůkol, až do Jericha, a osadili všechny vrchy hor; ⁴ obehnali zdmi městečka svá, a nahromadili obilí, aby se připravili na boj.

⁵ Kněz Eliachim psal totiž všem, kteří sídlili proti Esdrelonu, jenž je proti veliké rovině u Dotainu, a ke všem, kterými byl možný průchod, ⁶ aby osadili stráně hor, kterými bylo lze táhnouti k Jerusalemu, a stráž aby drželi tam, kde by mohl býti průsmyk

HL. 4. Assyrové na své výpravě proti Jerusalemu kolem r. 648 spolu s králem Manassem, dali odvésti více Judovců (vznešených) do zajetí *babylonského*. Chrám byl již dříve činy královými *znesvěcen*, jak líčí 2. Par 33, 15. n. Když kající král se ze zajetí s odvedenými soukmenovci vrátil, *očistit* chrám a slavil tu očistu zvláštním svátkem, na který se shromáždil všech judský lid. Tuto výpravu proti Jerusalemu z r. 648 na které byl Manasse jat, a odveden do Babylonu dlužno rozlišovati od assyrské výpravy, která *později*, kdy snad byl již Manasse ze zajetí propuštěn, oblehla *Betulii* a hrozila znovu *Jerusalemu*. Na této *druhé* výpravě byl vojevůdce assyrský od Judity zabit.

V. ⁵. *Eliachim* sluje v. LXX *Jóakim*; níže 15, 9. Vulg sluje *Joachim*. *Betulii* dlužno hledati západně *Dženinuv* horách, jejichžto dva vrcholy sluji *Džebel el-'Asiá* *Šejch Šibel*.

mezi horami.⁷ Synové Israelovi učinili, jak jim poručil kněz Hospodinův Eliachim.

⁸ Volal také veškeren lid k Hospodinu s velikou snažností, a ponížili se posty a modlitbami, oni i ženy jejich.⁹ Kněží oblékli se v žínice, kázali dětem, aby padly na tvář naproti chrámu Hospodinovu; též oltář Hospodinův přistřeli žínicí,¹⁰ a volali k Hospodinu, Bohu Israelovu jednomyslně, aby nebyly dány děti jejich za kořist, manželky jejich na rozdělenou, města jejich ve zkázu, svatyně jejich aby nebyla znesvěcena, a v pohanu aby nebyli dáni národům.

¹¹ Tehdy Eliachim, velekněz Hospodinův, obcházel veškeren lid israelský, a mluvil k nim¹² takto: „Vězte, že vyslyší Hospodin modlitby vaše, budete-li vytrvale dále se postit a modlit před obličejem Páně.“¹³ Pomněte na Mojžíše, služebníka Páně! Ten Amaleka, spolehájícího se na svou sílu, svou moc, své vojsko, štíty své, vozy své, jezdecké své, porazil ne mečem bojuje, ale prosbami svatými, modlitbou!¹⁴ Tak bude všem nepřátelům lidu israelského, setrváte-li v tom díle, které jste počali.¹⁵ Podle tohoto jeho napomenutí tedy modlili se vytrvale Hospodinu před obličejem jeho,¹⁶ že i ti, kteří obětovali celopaly Hospodinu, přinášeli oběti Hospodinu oblečení jsoucí v žínice a popel majíce na hlavách.¹⁷ Všichni celým srdcem modlili se k Bohu, aby shlédl na lid svůj israelský.

Achior, vůdce Ammonsých laskavě přijat od Betulanů. (5, 1.-6, 21.)

HLAVA 5. – ¹ Když bylo Holofernovi, vůdci vojska assyrského oznámeno, že se chystají synové Israelovi na odpor, a že cesty horské zavřeli,² rozpálil se náramnou zuřivostí [ve veliké prchlivosti], povolal všechna knížata moabská a vůdce ammonské,³ a pravil jim: „Povězte mi, kdo je tento národ, který sedí na horách? Která, jaká a jak veliká jsou města jejich? Která je moc jejich a jaké je množství jejich?! Kdo je velitelem vojska jejich?“⁴ A proč tyto proti všem, kteří bydlí na Východě, pohrdli námi, že nevyšli nám vstříc, aby nás přijali s pokojem?“

⁵ Tu Achior, vůdce všech synů Ammonových, odpověděl: „Ráčíš-li slyšeti, pane můj, povím pravdu před tebou o národu tomto, který sídlí na horách, a nevyjde slovo lživé z úst mých.“⁶ Národ tento je původu chaldského.⁷ Usadil se nejprve v Mesopotamii, ježto nechtěli choditi za bohy svých otců, kteří byli v zemi Chaldských.⁸ Opustivše, tedy posvátné obyčeje otců svých, které tkvěly v množství bohů,⁹ jediného Boha nebes ctili, kterýž i přikázal jim, aby vyšli odtud a usadili se v Kanaanu. Když byl hlad po veškeré zemi, sestoupili do Egypta, a tam ve čtyřech stech letech tak se rozmnožili, že zástupy jejich nemohly sečteny býti.¹⁰ Když je utiskoval král egyptský, a když byl si je porobil, aby mu stavěli města z hlíny a z cihel, volali k Pánu svému, a ten bil všecek Egypt ranami rozličnými.¹¹ Když je vyhnali Egyptané od sebe, když přestala rána, a opět chtěli zjímati a porobiti si je,¹² oni utíkali, Bůh nebes otevřel moře, takže s obou stran vody jako zeď pevně stály, a oni suchou nohou po dnu moře jdouce přešli.¹³ Na kterémžto místě, když neschíslné vojsko Egyptanů je honilo, tak je voda přikryla, že nezůstal ani jeden, který by potomkům vypravoval, co se stalo.¹⁴ Vyšedše pak z moře Červeného, vešli do pustin pohoří Sina, ve kterých nikdy člověk nemohl sídliti aniž v nich syn člověkův kdy odpočíval.¹⁵ Tu byly jim prameny hořké oslazeny, by mohli píti a čtyřicet let měli pokrm s nebe.¹⁶ Všady táhli bez lučiště i střely, bez štítu i meče; Bůh jejich za ně bojoval a vítězil.¹⁷ Nebyl, kdo by mohl odporovati lidu tomu, leč když odpadl od služby Hospodina, Boha svého.¹⁸ Kolikrátkoli však kromě toho Boha svého jiného ctili, dáni byli za kořist, meči na pospas, a v pohanu.¹⁹ Ale kdykoli (zase) želeli, že odpadli od služby Boha svého, dal jim Bůh nebeský sílu k odporu.²⁰ Dokonce i

porazili krále kanaanského, jebusského, feresejského, hetského, hevejského, amorrhejského, a všechny mocné v Hesebonu, země pak a města jejich sami zabrali; ²¹ a dokud nehřešili před obličejem Boha svého, měli se dobře. Ale Bůh jejich nenávidí nepravosti; ²² protož i před lety, když sešli s cesty, kterou jim dal Bůh, aby chodili po ní, byli vyhlazeni válkami od mnohých národů, a velmi mnozí z nich byli zajati a zavedeni do země cizí. ²³ Ondy však navrátivše se k Hospodinu, Bohu svému, z rozptýlených míst, po kterých byli rozházeni, byli (zase) sjednoceni, i přitáhli na všechny tyto hory a zase mají Jerusalema, kdež je svatyně jejich. ²⁴ Nyní tedy, pane můj, vyptej se! Lpí-li která nepravost na nich před obličejem Boha jejich, vytáhneme proti nim; neboť jistě vydá je Bůh jejich tobě, i budou podmaněni pode jho moci tvé. ²⁵ Nelpí-li však urážka na lidu tom před Bohem jeho, nebudeme moci odolati jim, ježto Bůh jejich bude brániti jich, a budeme na potupu veškeré zemi."

²⁶ Když domluvil Achior tu řeč, rozhněvali se všichni velmoži Holofernovi, a chtěli ho zabítí druh druhu říkáje: ²⁷ „Kdo je tento, který praví, že by synové Israelovi mohli odolati králi Nabuchodonosorovi a vojskům jeho, lidé beze zbraně, bez síly a zkušenosti v umění válečném?“ ²⁸ Aby tedy poznal Achior, že nás klame, vystupme na hory; a když zjímání budou velmoži jejich, budiž pak s nimi mečem proboden, ²⁹ aby věděl každý národ, že Nabuchodonosor je bůh země, a krom něho jiného není!"

HLAVA 6. – ¹ Když domluvili, Holofernes náramně rozhněvaný řekl Achiorovi: ² „Ježto jsi nám prorokoval řka, že národ israelský obráněn bude od Boha svého, abych ti ukázal, že není boha kromě Nabuchodonosora, ³ až je všechny porazíme, jako člověka jednoho, tehdy také ty s nimi mečem Assyrských zabit budeš, a veškeren Israel s tebou jistojistě zahyne; ⁴ přesvědčís se, že Nabuchodonosor jest pán veškeré země; tehdy pronikne meč vojska mého boky tvé, a jsa proboden padneš mezi raněnými Israelovými; přestaneš dýchat, až budeš zahlazen s nimi. ⁵ Nuže, máš-li proroctví své za pravé, ať neklesá ti hlava; a bledost, která je na tváři tvé, nechať zmizí, míníš-li, že tato slova má nemohou se naplniti. ⁶ Abys však věděl, že spolu s nimi ty věci zakusíš, hle, od této hodiny budeš k národu jejich přidružen, abys i ty, až podle zásluhy mečem mým trestání budou, došel pomsty!"

⁷ Potom rozkázal Holofernes služebníkům svým, aby jali Achiora, vedli jej do Betulie a vydali jej synům Israelovým. ⁸ Vzali ho tedy služebníci Holofernovi a šli přes rovinu. Když přiblížili se k horám, vyšli proti nim prakovníci. ⁹ Oni tedy zahnuvše za horu, přivázali Achiora ke stromu za ruce i za nohy, nechali ho tak svázaného provazy a vrátili se k pánu svému.

¹⁰ Synové Israelovi pak vyšedše z Betulie přišli k němu (dolů), rozvázali ho, přivedli do Betulie, postavili jej prostřed lidu, a tázali se ho, co to je, že ho nechali svázaného Assyrtí. – ¹¹ Tehdy byli tam v čele Ozjáš, syn Michův z kmene Simeonova, a Charmi, který slul také Gotoniel. ¹² Mezi staršími tedy, a přede všemi Achior vypravoval všechny věci, které mluvil, byv otázan od Holoferna, kterak lid Holofernův chtěl ho pro ta slova zabítí, ¹³ a kterak sám Holofernes rozhněvav se kázal jej z té příčiny vydati lidu israelskému, až přemůže syny Israelovy, aby pak i jej, Achiora, rozličnými mukami dal zahladiti proto, že řekl: „Bůh nebe jest ochránce jejich.“ ¹⁴ Když Achior všechny tyto věci vyložil, všecek lid padl na tvář, klaněli se Hospodinu a společným pláčem a kvílením

V. ²². n. Achior mluví tu slohem *řečníka* v nadsázkách o událostech za krále Manasse, líčených 2. Par 33.

jednomyslně vyslovovali prosby své před Hospodinem ¹⁵ takto: „Hospodine, Bože nebes i země, viz pýchu jejich, shlédni na naše ponížení, všimni si tváře svatých svých! Ukaž, že neopouštíš doufajících v tebe, a že ty, kteří doufají v sebe a svou mocí se chlubit, ponižuješ!“ ¹⁶ Přestavše pak plakati a dokonavše modlitbu, kterou byl lid celý den konal, potěšili Achiora ¹⁷ řkouce: „Bůh otců našich, jehož moc jsi ty hlásal, on způsobí ti ten obrat, že spíše ty užíš jejich záhubu.“ ¹⁸ Až pak Hospodin, Bůh náš, dá tu svobodu služebníkům svým, budiž i s tebou Bůh prostřed nás, abys podle libosti své se všemi svými sídlil mezi námi.“ ¹⁹ Když byla schůze dokonána, přijal jej Ozjáš do domu svého, učinil mu velikou večeři ²⁰ a pozval všechny starší; i občerstvili se spolu po postě. ²¹ Potom však svolán byl všecek lid, i modlili se celou noc ve sboru prosíce za pomoc od Boha Israelova.

Betulie od Holoferna obležena a soužena. (7, 1–25.)

HLAVA 7. – ¹ Druhého dne prikázal Holofernes vojsku svému, aby táhli proti Betulii. ² Bylo pak pěších bojovníků sto dvacet tisíc a jezdců dvacet dva tisíce kromě ozbrojenců, které byl zjímá a přivedl ³ veškerého mladého mužstva krajin a měst. ⁴ Ti všichni přistrojili se spolu k boji proti synům Israelovým, i přišli po stráni hory až na vrch, který patří na Dotain, od místa, které sluje Belma, až do Chelmonu, který je proti Esdrelonu. ⁵ Synové Israelovi uzřevše množství jejich, padli na zem, sypali si popel na hlavy, a jednomyslně se modlili, by Bůh Israelův ukázal milosrdenství své s lidem svým. ⁶ A ozbrojivše se osadili místa, která vedla k průsmyku mezi horami, a střežli je celý den i noc.

⁷ Tu Holofernes obcházíje vůkol shledal, že z pramene tekla voda po trubách do města, od jihu před městem, i kázal zpřetrhávati potrubí, po kterém přitékala jim voda. ⁸ Byly totiž studny nedaleko zdí, ze kterých kradmo vážili vodu, spíše – jak se zdálo – aby se ovlážili než napili. ⁹ Tu přistoupili synové Ammonovi a Moabovi k Holofernovi a řekli: „Synové Israelovi nespolehají se na kopí nebo střely; ale hory brání jich a příkré pahorky je opevňují.“ ¹⁰ Protož, abys bez boje mohl je přemoci, osad strážemi studny, by nemohli vážiti vody z nich, a bez meče zmoříš je; nebo jistě vysílení jsouce vydají město své, o kterém se domnívají, že nelze ho dobýti, ježto leží v horách.“ ¹¹ Ta slova líbila se Holofernovi i služebníkům jeho, i postavil vůkol ke každé studně po setnině mužů. ¹² Když je pak střežli celých dvacet dní, vyschly cisterny i nádržky vod všem obyvatelům betulským, a tak – ježto ha míru dávána byla lidu voda každý den, – neměli ve městě, čeho by se do syta napili ani jeden den.

¹³ Tu shromáždili se k Ozjášovi všichni muži, ženy, jinoši i děti, a všichni spolu jedním hlasem ¹⁴ řekli: „Sudiž Bůh mezi námi a tebou, neboť uvedl jsi nás do neštěstí, nechť mluviti pokojně s Assyryjskými; proto prodal nás Bůh v ruce jejich.“ ¹⁵ Proto také není, kdo by pomohl, když padáme před očima jejich žízni a náramně hyneme. ¹⁶ Nyní tedy svolajte všechny, kteří jsou ve městě, bychom dobrovolně vzdali se všichni vojsku Holofernovu. ¹⁷ Jet lépe, abychom zajati, ale živi jsouce chválili Hospodina, než abychom zemřeli, a byli na pohanu všemu světu, kdybychom viděli manželky a děti své umíratí před očima svýma. ¹⁸ Zapřísaháme (vás) dnes nebem i zemí, i Bohem otců našich, který trestá nás podle hříchů našich, abyste již vydali město vojsku Holofernovu; ať je tak mečem krátký konec náš, který příliš protahuje suchá žízeň!“ ¹⁹ Když to pověděli, nastal pláč a nářek veliký v obci ode všech; a mnoho hodin jedním hlasem

Hl. 7. V. ². Místo „22.000“čti „12.000“jako výše v. 2, 7.

volali k Bohu: ¹⁹ „Zhřešili jsme s otci svými, nespravedlivě jsme činili, a nepravost jsme páchali. ²⁰ Ty, ježto jsi milostivý, smiluj se nad námi, nebo svou metlou potrestej nepravosti naše, ale nevydávej vyznávajících tebe lidu, který tě nezná, ²¹ aby nemohlo se říci mezi národy: „Kde je Bůh jejich?“

²² Když se odmlčeli unaveni jsouce těmi křiky a tím pláčem zemdlení, ²³ povstal Ozjáš slze a řekl: „Dobré myslí budete, bratří; ještě pět těchto dní čkejme od Hospodina smilování. ²⁴ Možná, že přestane se hněvati a oslaví jméno své. ²⁵ Pakli po pěti dnech nepřijde pomoc, učiníme, co jste mluvili.“

Judit se chystá, že vysvobodí Betulii. (8, 1.– 9, 19.)

HLAVA 8. – ¹ Tato slova uslyšela vdova Judit, dcera Merariho, syna Idoxa, syna Josefa, syna Ozjáše, syna Elaje, syna Jamnora, syna Gedeona, syna Rafaima, syna Achitoba, syna Melchiáše, syna Enana, syna Natanjáše, syna Salatiela, syna Simeona, syna Rubenova; ² a muž její byl Manasses, který zemřel v čas ječné žni; ³ dozíral totiž na ty, kteří vázali snopy na poli, i stihl ho na hlavě úpal, že zemřel v Betulii, městě svém, a byl tam pochován s otci svými. ⁴ Judit byla vdovou po něm již tři léta a šest měsíců. ⁵ Nad svým domem udělala si soukromý pokojík, ve kterém se služebnými svými jsouc uzavřena bývala. ⁶ Majíc žinici na bedrách svých postila se každý den života svého krom sobot, nových měsíců a svátků domu Israelova. ⁷ Byla velmi krásného vzezření a muž její zanechal jí veliké bohatství, mnoho čeládky, statky plné stád hovězího dobytka i ovec. ⁸ Byla ode všech velmi vážena, ježto bála se velmi Hospodina; nikdo neřekl o ní zlého slova.

⁹ Ta tedy, když uslyšela, že Ozjáš slíbil, za pět dní že město vydá, poslala k starším Chabrimu a Charmimu. ¹⁰ Když k ní přišli, řekla jim: „Jaká je to řeč, ve které vyslovil Ozjáš souhlas, že vydá město Assyřským, nepřijde-li vám do pěti dní pomoc? ¹¹ A kdo jste vy, že pokoušíte Boha? ¹² Není to řeč, která by mohla milosrdenství vzbuditi, ale která spíše je s to, aby ke hněvu popudila a prchlivost roznítila. ¹³ Vy jste uložili čas, kdy má se smilovati Hospodin, a jak se vám zachtělo, den jste ustanovili jemu. ¹⁴ Ale že je trpělivý Hospodin, činme za to pokání a odpuštění jeho s pláčem žádejme; ¹⁵ neboť Bůh nenechá se unésti, by hrozil tak jako člověk, aniž rozpaluje se hněvem jako syn člověkův. ¹⁶ Proto poníže se mu, a v duchu poníženém služme mu; ¹⁷ rcemež Hospodinu s pláčem, aby podle vůle své prokázal nám milosrdenství své, abychom, jako zkormoucení je srdce naše pro zpupnost jejich, tak také my se honosili ponížením svým; ¹⁸ neboť nenásledujeme hříchů otců svých, kteří opustili Boha svého, a klaněli se bohům cizím – ¹⁹ pro ten hřích vydání byli meči, za kořist a v pohanu svým nepřátelům – ale my jiného Boha neznáme kromě něho. ²⁰ Očekávejme pokorně, že nás potěší, a on pomstí krev naši na nepřátelích našich, kteří nás sužují, poníží všechny národy, kteří povstávají proti nám, a učiní je beze cti Hospodin, Bůh náš. ²¹ A nyní, bratří, poněvadž vy jste starší v lidu Božím, a na vás závisí život jejich, výmluvností svou pozdvihněte srdce jejich, ať pamatují, že zkoušení bývali otcové naši, aby se ukázalo, zdali opravdu ctí Boha svého. ²² Nechť pamatují na to, kterak otec náš Abraham zkoušen byl, a v mnohých svízlech se osvědčiv přítelem Božím se stal. ²³ Tak Isák, tak Jakob, tak Mojžíš, a všichni miláčci Boží mnohými svízeli prošli věrně. ²⁴ Ti však, kteří zkoušek nepřijali s bázní Páně, ale svou netrpělivost a reptavé výčitky své proti Hospodinu pronesli, ²⁵ vyplnění byli od zhoubee a od

V. ²⁴ „*Oslaví jméno své*“, pošle-li na př. déšť, naplní-li se cisterny vodou a ukáže tak, že jest Bůh nejvyšší mocný, *milosrdný a věrný*, který svému lidu pomoci může, pomoci chce a jistě pomůže, vrátí-li se k němu.

HL. 8. – K v. ²⁴ . srv. Nm 11, 1; 14, 10.– 12; 20, 4.– 6; 21, 5.

hadů zahynuli.²⁶ Protož i my nemstěme se za ty věci, které trpíme,²⁷ ale myslíme, že tyto pokuty menší jsou nežli hříchy naše, a věrme, že metly Hospodinovy, jimiž nás jako služebníky tresce, přišli k nápravě a ne k naší záhubě."

²⁸ I řekl jí Ozjáš a starší: „Všecko, cos mluvila, je pravda, a není v řečech tvých co ká-rati.²⁹ Nyní tedy modli se za nás, neboť žena svatá a bohobojná jsi.“³⁰ Judit jim řekla: „Jako poznáváte, že z Boha je, co jsem mohla mluvit,“³¹ tak také zkoušejte, z Boha-li je, co jsem umínila (si) učiniti, a modlete se, aby Bůh utvrdil můj záměr.³² Vy postavte se u brány tuto noc, já pak vyjdu ven se svou služebnou; a modlete se, aby podle vaší řeči v pěti dnech shlédli Hospodin na lid svůj israelský.³³ Chci však, abyste vy nepátrali po skutku mém; dokud vám (nic) neoznámím, nic jiného ať se neděje, nežli modlitba za mne k Hospodinu, Bohu našemu.“³⁴ I řekl jí Ozjáš, kníže judské: „Jdi v pokoji, a Pán budiž s tebou na pomstu nepřátel našich!“ I obrátili se a odešli.

HLAVA 9. – ¹ Když oni odešli, Judit věšla do své modlitebny, oblékla se v žinici, posypala si popelem hlavu, padla před Hospodina, a volala k Hospodinu takto:

² „Hospodine, Bože otce mého Simeona, jenž dals jemu meč, aby se pomstil na cizincích, kteří znásilnili pannu, by ji poskvrnili a obnažili panenskou kyčel na hanbu;³ jenž dal jsi ženy jejich za kořist, dcery jejich do zajetí, a všelikou kořist na rozdělenou služebníků svým, kteří horlili pro tebe: pomoz, prosím tebe, Hospodine, Bože můj, mně vdově!⁴ Neboť co se stalo prve, tys učinil, a co po tom, ty sis usmyslil; a děje se, cos ty chtěl.⁵ Jsoutě všechny cesty tvé připraveny, a soudy své v úradku svým jsi uložil.⁶ Pohled nyní na stany Assyryckých, jako jsi pohleděti ráčil kdysi na stany Egyptanů, kdy za služebníky tvými v oděni běželi doufajíce ve vozy, v koně své a v množství bojovníků;⁷ ty však pohleděl jsi na tábor jejich, a tmy je oslabily.⁸ Tůň (mořská) je chytla za nohy, a vody přikryly je.⁹ Tak budiž i těmto, Hospodine, kteří se spoléhají na množství své, na vozy své, na oštěpy, na štíty, na střely své a kopími se chlubí,¹⁰ nevědouce, že ty sám jsi Bůh náš, kterýs odjakživa války končil, a že „Hospodin“ je jméno tvé.¹¹ Vztáhni rámě své jako od pradávna, a poraz moc jejich mocí svou; nechať padne moc jejich hněvem tvým, nebo slibují si, že poruší svatyni tvou, že poskvrní stánek jména tvého, a že srazí mečem svým roh oltáře tvého.

¹² Učiň, Hospodine, ať je vlastním (jeho) mečem sřata zpupnost jeho;

¹³ budiž chycen osidlem očí svých na mne, a poraz ho půvabem rtů mých.¹⁴ Dej mému srdci stálost, abych ho pokořila, a sílu, abych ho zničila.¹⁵ Vždyť bude to pomník jména tvého, když ruka ženská srazí ho.¹⁶ Neboť není v množství síla tvá, Hospodine, aniž je síla koňů moc tvá, a zpupní nelíbili se ti od počátku; ale ponížených a ubohých vždycky se ti líbila modlitba,¹⁷ Bože nebes, stvořiteli vod a pane všeho stvoření, vyslyš mne bídnu, ana se modlí a v milosrdenství tvé silně doufá.¹⁸ Pomni, Hospodine, na smlouvu svou, dej slova do mých úst a posilni úmysl srdce mého, aby dům tvůj zůstal, jak jsi jej posvětil,¹⁹ a všichni národové nechať poznají, že ty jsi Bůh, a že není jiného kromě tebe."

Juditina cesta z Betulie k Holofernovi. (10, 1.– 16.)

HLAVA 10. – ¹ Když přestala volati k Hospodinu, vstala s místa, na kterém ležela na zemi před Hospodinem.² Povolala služebnou svou, sešla dolů do domu svého,

K v.²⁶ srv. Nm 11, 33; 14, 36. n.; 21, 6; Moudr 16, 5; 1, Kor 10, 9.

Hl. 9. V.¹¹ „svatyni“ = chrám jerusalemský. Dobude-li nepřítel Betulie, potáhne dále na jih, na Jerusalema. – „srazí roh oltáře“ (Ex 27, 2.) = zruší pravidelnou bohoslužbu (Scholz).

odložila žínici, svlékla šaty vdovské, ³ umyla se, pomazala se výbornou masťou myrrhovou, rozčesala si vlasy, posadila si čepce na hlavu, oblékla si slavnostní roucho, vzala si střevíčky, na nohy, vzala náramky a lilijky, náušnice a prsteny, zkrátka všemi ozdobami svými se okrášlila. ⁴ Také Hospodin jí dodal stkvělosti; neboť všechna tato ozdoba byla ne z chlípnosti, ale z ctnosti; a proto Hospodin tu krásu na ní rozmnožil, aby nedostižnou krásu očím všem ukázala. ⁵ Vložila pak na služebnou měch vína, džbán oleje, pražmy, fíkových hrud, chlebě, sýra a šla.

⁶ Když přišli ku bráně města, shledaly, že (tam) čekal Ozjáš a starší města. ⁷ Ti když ji viděli, žasli a divili se náramně kráse její. ⁸ Avšak nic se jí nevyptávající pustili ji, ať jde, řkouce: „Bůh otců našich dej ti milost, a každý úmysl srdce tvého posilni svou mocí, aby mohl se chlubití tebou Jerusaleme, a jméno tvé by v počtu svatých a spravedlivých bylo!“ ⁹ I řekli ti, kteří tu byli, všichni jedním hlasem: „Staň se tak, staň se!“ ¹⁰ Judit pak modlíc se k Hospodinu prošla branou, ona i služebná její.

¹¹ Když sestupovala s hory, okolo svítání, potkali se s ní vyzvědači assyrští, i chytli ji a řekli: „Odkud přicházíš a kam jdeš?“ ¹² Ona odpověděla: „Jsem Hebrejka; ušla jsem od nich, ježto jsem předzvěděla, že dáni budou vám v plen, protože vámi pohrdli, a nechtěli dobrovolně poddati se, aby našli milosrdenství před vámi. ¹³ Pro tu příčinu myslila jsem si a řekla: „Půjdu před vůdce Holoferna, bych mu vyjevila jejich tajemství, a ukázala mu, kterou cestou mohl by se jich zmocnit tak, aby nepadl jediný muž z vojska jeho.“ ¹⁴ Když uslyšeli muži ti slova její, – zadávali se jí do tváře, i byl v očích jejich úžas, neboť velmi se divili kráse její, – ¹⁵ řekli jí: „Zachovalas život svůj, žeš pojala takovou myšlenku, přijít dolů k našemu pánu. ¹⁶ To tedy věz, že když staneš před obličejem jeho, dobře s tebou naloží a budeš velmi milá srdci jeho.“ I vedli ji ke stanu Holofernovu a ohlášili ji.

Judit od Holoferna milostivě přijata. (10, 17.– 12, 9.)

¹⁷ Když vešla před něho, hned byl jat Holofernes očima svýma. ¹⁸ Také služebníci jeho mu řekli: „Kdo by pohrdal národem Hebreů, kteří mají tak krásné ženy, že věru stojí za to, bychom pro ně se bili!“

¹⁹ Judit však uzřevši Holoferna, an sedí na koberci pod nebesy, setkaném z purpuru, zlata, smaragdu, a drahých kamení, ²⁰ a pohleděvši na tvář jeho, poklonila se mu padši až na zem. I pozdvihli ji služebníci Holofernovi na rozkaz pána svého.

HLAVA 11. – ¹ Tu řekl jí Holofernes: „Dobré myslí buď, a nestrachuj se srdce tvé; neboť já nikdy jsem neublížil člověku, který chtěl poddán býti Nabuchodonosorovi králi. ² Ani proti tvému národu, kdyby byl nepohrdl mnou, nebyl bych pozdvihl kopí svého. ³ Nyní však pověz mi, proč ušlas od nich a (proč) se ti zalíbilo přijít k nám?“ ⁴ Judit mu řekla: „Přijmi slova služebnice své, neboť učiníš-li, jak ti praví služebnice tvá, dokoná to Hospodin s tebou. ⁵ Neboť jakože živ je Nabuchodonosor, král země, a jakože živa je moc jeho, která je v tobě, abys potrestal všechny pobloudilé, ne toliko lidé skrze tebe poddávají se mu, ale i zvíř polní podrobuje se mu. ⁶ Je totiž oznamována moudrost ducha tvého všem národům, koluje zpráva po všem světě, že ty jediný jsi milostivý a mocný v celém království jeho, a tvé umění zavést pořádek po všech krajích je hlášáno. ⁷ Ani to není tajno, co mluvil Achior, (aniž jest nepovědomo, cos mu kázal učiniti). ⁸ Jeť známo, že Bůh náš tak je hříchy rozhněván, že vzkázal po svých

HL. 11. V. ⁵ „pobloudilí“ jsou ti, kteří nechtějí se poddati dobrovolně Holofernovu pánu. – Srv. Bar 3, 16. n.; Dn 2, 38. – Podobnou přísahu viz Gn 32, 15; 2. Sam 14, 21.

prorocích lidu, že vydá jej pro hříchy jeho.⁹ Protože tedy vědí synové Israelovi, že rozhněvali Boha svého, mají strach před tebou.¹⁰ K tomu také stihl je hlad, a pro nedostatek vody možno již za mrtvé je pokládati.¹¹ Dokonce se usnášejí (už), že budou porážeti dobytek svůj a pítí krev jeho;¹² a svaté části obilí, vína a oleje, Hospodinu, Bohu svému zasvěcené, kterýchžto přikázal Bůh nedotýkati se, ty zamýšlejí spotřebovati; chtějí strávit, čeho neměli by se ani rukama dotýkati; poněvadž tedy takové věci činí, je jisto, že vydání budou v záhubu.¹³ To já, služebnice tvá znajíc, utekla jsem od nich; Hospodin mne poslal, abych tyto věci oznámila tobě.¹⁴ Já totiž, služebnice tvá, Boha ctím, také nyní u tebe; proto bude vycházeti služebnice tvá, modliti se budu k Bohu,¹⁵ a poví mi, kdy jim odplatí za hřích jejich; i přijdu, a povím ti to. Až i po Jerusalemě budu tě voditi a dostaneš všecek národ israelský jak ovce, které nemají pastýře; ani pes na tebe nezaštěkne.¹⁶ Ano, ty věci pověděny jsou mi prozřetelností Boží.¹⁷ Protože se rozhněval Bůh na ně, poslána jsem, abych ty věci zvěstovala tobě."

¹⁸ Všecka ta slova líbila se Holofernovi i služebníkům jeho, i divili se moudrosti její a pravil druh druhu:¹⁹ „Není na zemi žena takového vzezření, krásy a výmluvnosti."²⁰ Holofernes pak jí řekl: „Dobře učinil Bůh, který tě poslal před lidem, bys ty vydala jej v ruce naše."²¹ Splní-li mi to Bůh tvůj, co dobrého mi slibuješ, bude též i Bohem mým, a ty v domě Nabuchodonosorově veliká budeš, a jméno tvé vyslovováno bude po veškeré zemi."

HLAVA 12. – ¹ Tu rozkázal jí, aby vešla, kde bylo složeno vzácné nářadí jeho, kázal jí tu zůstat, a ustanovil, co by jí mělo dávano býti se stolu jeho.² Judit však mu odpověděla: „[Nyní] nesmím jísti z těch věcí, které mi kážeš dávat, aby mne hřích nestihl; ale z těch věcí, které jsem s sebou přinesla jísti budu."³ Holofernes tázal se jí: „Dojde-li, cos přinesla s sebou, co ti učiníme?"⁴ Judit odpověděla: „Jakože živa je duše tvá, pane můj! Nespotřebuje všech těchto věcí služebnice tvá, dokud nevykoná Bůh rukou mou to, co jsem si umínila."

I uvedl ji služebníci jeho do stanu, který (jí) byl vykázal.⁵ Když vcházela, prosila, by dána byla jí svoboda v noci a před světlem vycházeti ven k modlitbě, modliti se k Hospodinu.⁶ I přikázal komorníkům svým, že podle libosti smí vycházeti a vcházeti tři dny, aby se modlila k Bohu svému.⁷ Vcházela tedy v noci do údolí betulského a umývala se v prameni vody.⁸ Když vystupovala, modlívala se k Hospodinu, Bohu Israelovu, aby jí upravil cestu k vysvobození lidu svého.

⁹ A vcházejíc čistá zůstávala ve stanu, až pojedla večer pokrmu svého.

Judit utala Holofernovi hlavu. (12, 10.– 13, 10.)

¹⁰ Čtvrtý den učinil Holofernes večeri služebníkům svým, a řekl Vagaovi, komorníku svému: „Jdi a přemluv tvé Hebrejku, ať dobrovolně svolí k tomu, by se mnou pobyla."¹¹ Jeť hanba u Assyřů, vysměje-li se žena muži, že se jí podařilo dostat se od něho bez úhony."¹² Tu vešel Vagao k Juditě a řekl: „Neostýchej se dobrá děva vjíti ku pánu mému, aby byla uctěna před obličejem jeho, aby jedla s ním a pila víno s veselím."¹³ Judit mu odpověděla: „Kdo jsem já, bych odpírati mohla pánu mému?"¹⁴ Vše, co bude před očima jeho dobré, nejlepší, učiním. A cokoli se líbiti mu bude, bude mi nejlepším všechny dny života mého."¹⁵ A vstavši ozdobila se rouchem svým. Když vešla a stála

V. ¹¹. n. O pití krve srv. Lv 17, 10. – „svaté části“ = prviny a desátky. Srv. Lv 22, 1.– 16; Nm 18, 8.– 19; 1. Sam 14, 31.– 33. – „takové věci“ = hříchy, zločiny.

před obličejem jeho, ¹⁶ zatráslo se srdce Holofernovi; neboť hořel touhou po ní. ¹⁷ „Nuže pij“ – pravil jí Holofernes – „a přilehni si s veselím, neboť nalezlas milost přede mnou!“ ¹⁸ „Budu pít, pane“ – vece Judit – „neboť poctěna jsem dnes, jako nikdy v životě svém!“ ¹⁹ I vzala, jedla a pila před ním to, co byla jí připravila služebná její.

²⁰ Holofernes pak rozjařil se pro ni, a vypil vína velmi mnoho; tolik, jako nikdy v životě nevyopil.

HLAVA 13. – ¹ Když se připozdilo, pospíšili (si) služebníci jeho na lůžka svá. Také Vagao zavřev dveře ložnice odešel. ² Byli všichni zmoženi vínem. ³ Tak se ocitla Judit sama v ložnici; ⁴ Holofernes pak ležel na loži přílišným opojením uspalý. – ⁵ Judit (byla) řekla služebné své, by stála venku před ložnicí a byla pohotově. – ⁶ Judit stojíc před ložem mluvila se slzíc a rty mlčky pohybujíc. ⁷ Pravila: „Posilni mne, Hospodine, Bože Israelův, a pohled tuto hodinu na skutky rukou mých, abys podle slibu svého Jerusalem, své město vyzdvihl, a já bych dokonala, co jsem si umínila věříc, že může se (to) státi skrze tebe.“ ⁸ Když to řekla, přistoupila k sloupu, který byl v hlavách lůžka jeho a odvázala mečík jeho, který visel přivázaný na něm. ⁹ Vytrhši jej z pochvy, vzala hlavu jeho za křtici, a řekla: „Posilni mne, Hospodine, Bože, tuto hodinu!“ ¹⁰ A udeřivši dvakrát do jeho šíje stála mu hlavu, sňala nebesa jeho se sloupů, a svalila tělo jeho bezhlavě s lože.

Judit přináší utatou hlavu Holofernovu do Betulie. (13, 11.– 31.)

¹¹ Po chvilce vyšla, dala hlavu Holofernovu služebné své, a kázala, by ji vložila do pytlíka svého. ¹² I vyšly obě, jako obyčejně, jakoby k modlitbě, prošly ležení, a obědše do kruhu údolí přišly ku bráně města. ¹³ Judit zavolala z daleka na strážné zdi: „Otevřte brány, nebo s námi je Bůh, který mocný skutek učinil v Israeli!“ ¹⁴ Když uslyšelo mužstvo hlas její, svolalo starší města, ¹⁵ i sběhli se k ní všichni, od nejmenšího do největšího, neboť se byli domnívali, že již nepřijde. ¹⁶ Rozsvítivše světla oboustoupili ji všichni, ona pak vystoupivši na vyvýšené místo pokynula, aby ticho bylo. Když pak všichni mlčeli, ¹⁷ řekla Judit: „Chvalte Hospodina, Boha našeho, jenž neopustil těch, kteří doufali v něho: ¹⁸ skrze mne, služebnici svou, splnil milosrdenství své, které slíbil domu Israelovu; zabil rukou mou nepřitele národa svého v této noci!“ ¹⁹ A vyňavši z pytlíka hlavu Holofernovu, ukázala jim (ji) řkouc: „Hle, hlava Holoferna, velitele vojska assyrského, a hle, nebesa jeho, pod kterými ležel ožralý, kde rukou ženy zabil jej Hospodin, Bůh náš.“ ²⁰ Jakože živ je Hospodin! Ostříhal mne anděl jeho, i když jsem šla odtud, i když jsem byla tam, i když jsem zase šla sem, a nedopustil Hospodin, můj Bůh, abych poskvrněna byla já, služebnice jeho, ale bez poskvrny hříchu navrátil vám mne, která se raduji, on že zvítězil, já že jsem unikla, a vy že jste vysvobozeni. ²¹ Chvalte jej všichni, neboť je dobrý, neboť na věky (trvá) milosrdenství jeho.“ ²² Tu všichni klaněli se Hospodinu a řekli jí: „Požehnal tebe Pán mocí svou, neboť skrze tebe na nic přivedl nepřátele naše.“ ²³ Posléze řekl jí Ozjáš, kníže lidu israelského: „Požehnáas ty, dcero,

HL. 12. V. ¹⁶. Podle LXX přišla Judit *a lehla si* (na bok) ke stolu podle tehdejšího zvyku.

HL. 13. V. ⁷. n. srv. s 3. Král 9, 3; 4. Král 19, 34. – „*sloupy*“ takové byly, také *v nohách*; nesly strop, nebesa. Srv. 1. Sam 26, 7.

V. ¹⁰. Judita *brání* tu sama sebe a svůj národ proti nespravedlivému útočníkovi, nelze jí tedy zazlívati, že prolévá krev. – Podle novodobého mezinárodního práva nesmí sice na vojsko útočiti ženy a vůbec nevojáci („franktiréři“), to právo mezinárodní však v dobách Juditinych neplatilo, nelze jí tedy ani podle něho souditi; vládlo tehdy právo přirozené.

od Hospodina, Boha nejvyššího, nade všechny ženy na zemi! ²⁴ Požehnaný Hospodin, který stvořil nebe i zemi, který tě vedl k ranám do hlavy úhlavního nepřítele našeho! ²⁵ Nebo dnes jméno tvé tak zvelebil, že nevymizí chvála tebe z úst lidí, ale pamětlivi budou moci Hospodinovy na věky, žes pro ně, pro tíseň a svízele národa svého nešetřila života svého, ale přispěla na pomoc, aby nezahynul před obličejem Boha našeho!" ²⁶ A všecek lid dodal: „Staň se, staň se!"

²⁷ Též Achior povolán byv přišel, i řekla mu Judit: „Bůh Israelův, kterémus ty svědectví vydal, že se pomstí nad nepřáteli svými, ten stal hlavu všech nevěřících tuto noc rukou mou. ²⁸ Abys pak se přesvědčil, že tomu tak, hle, hlava Holoferna, který v pohrdavé zpupnosti své povrhl Bohem Israelovým, a tobě záhubou hrozil řka: „Až bude zajat lid israelský, dám boky tvé mečem probodnouti." ²⁹ Achior vida hlavu Holofernovu, sevřen byl hrůzou, že padl na zem na tvář svou a trhal sebou. ³⁰ Když pak zase nabýv ducha, vzpomatoval se, padl jí k nohám, poklonil se jí, a řekl: ³¹ „Požehná nás ty od Boha tvého v každém příbytku Jakobovu! Nebo v každém národě, který uslyší jméno tvé, zveleben bude Bůh Israelův pro tebe."

Překotný útěk assyrského vojska, (14, 1.– 15, 8.)

HLAVA 14. – ¹ Řekla pak Judit všemu lidu: „Slyšte mne, bratři! Zavěste tu hlavu na zdech našich! Až pak vzejde slunce, vezmi každý zbraň svou, a vytáhněte s nápořem; ne abyste sestoupili dolů, ale jako byste se chystali na útok. ³ Tu hlídky budou musiti běžeti k veliteli svému, aby ho vzbudili k bitvě. ⁴ Když pak vůdcové jejich poběhnou ke stanu Holofernovu, a naleznou ho bez hlavy svaleného do krve své, padne na ně hrůza. ⁵ A když postřehnute, že utíkají, běžte za nimi bezpečně, neboť Hospodin rozdrť je pod nohama vašima."

⁶ Tehdáž Achior, vida mocný skutek, který učinil Bůh Israelův, opustiv obřady pohanské uvěřil v Boha, obřezal maso své předkožky, a tak připojen byl k národu israelskému, (on) i všecko potomstvo rodu jeho až do dneška.

⁷ Tedy hned jak se rozbřeslo, vyvěsili na zdi hlavu Holofernovu, každý muž vzal svou zbraň a vytáhli s velikým hřmotem a křikem. ⁸ Když to uzřely hlídky, běžely ke stanu Holofernovu. ⁹ Tu ti, kteří bývali ve stanu, přišli a před vchodem do ložnice šustili, aby ho vzbudili; hřmot úmyslně dělali, aby Holofernes probuzen byl ne od budících, ale šustem; ¹⁰ nikdo totiž nesměl na ložnici assyrského mocnáře zatlouci nebo (dokonce) otevřít ji a vejíti. ¹¹ Když však přišli vůdcové jeho a tisícníci, zkrátka důstojníci vojska krále assyrského, řekli komorníkům: ¹² „Vejděte a vzbudte ho, nebo myši vylezly z děr svých a osmělují se nás vyzývat k boji!" ¹³ Tu Vagao vešel do ložnice jeho, zastavil se před oponou a zatleskal rukama; domníval se totiž, že spí s Juditou. ¹⁴ Ale když nepozoroval ani hnutí, že by tam někdo ležel, přistoupil blíže k oponě a pozdvihl ji. Uzřev tělo Holofernovu, ano leží na zemi bez hlavy zkálené v krvi své, vzkřikl hlasem velikým a plačtivým, a roztrhl roucha svá. ¹⁵ Všel také do stanu Juditina, ale když jí nenalezl, vyskočil ven k vojsku ¹⁶ a řekl: „Jedna žena hebrejská učinila hanbu domu krále Nabuchodonosora; neboť hle, Holofernes leží na zemi, a hlava jeho není na něm." ¹⁷ Když to uslyšeli vůdcové moci assyrské, roztrhli všichni roucha svá. Nesnesitelný strach a hrůza padl na ně a zděšeny byly mysli jejich náramně. ¹⁸ Křik neslýchaný strhl se v táboře jejich.

HLAVA 15. – ¹ Když všecko vojsko uslyšelo, že jest Holofernes bez hlavy, pozbyli rozumu i rozvahy, a samým třesením a hrůzou jsouce zmitáni hledali pomoc v nohách,

² tak že nikdo nechtěl s druhem mluvit, ale sklopivše hlavu a nechavše všeho, rychle dali se na útěk před Hebreji, o kterých slyšeli, že ve zbroji táhnou na ně; utíkali po cestách polních i po stezkách horských. ³ Synové Israelovi, vidouce, že prchají, pustili se za nimi; sestoupili za nimi troubíce a křičíce. ⁴ Protože Assyřtí utíkali po různu a o překot, synové však Israelovi hnali se v jednom šiku, zporáželi všecky, kterých mohli dohnati. ⁵ Ozjáš rozeslal také posly po všech městech a krajinách Israelových, ⁶ i poslala za nimi každá krajina a všeliké město vybranou mládež ve zbroji, a honili je mečem, až přišli na konec území svého. ⁷ Ostatní, kteří zůstali v Betulii, vpadli do ležení Assyřských a pobrali kořist, kterou byli zanechali prchající Assyřtí; zbohatli velmi. ⁸ Ti pak, kteří zvítězivše vrátili se do Betulie, přinesli s sebou všecek majetek jejich, že nebylo počtu dobytka, stád, a všelikého pohyblivého jmění jejich; tak všichni od nejmenšího do největšího zbohatli z toho, co jim ukořistili.

Kterak byla záchrana slavena. (15, 9.– 16, 31.)

⁹ Také Joakim, nejvyšší kněz přišel z Jerusalema do Betulie se všemi staršími svými, aby viděl Juditu. ¹⁰ Když ona vyšla k němu, dobrořečili jí všichni jedním hlasem řkouce:

„Tys sláva Jerusalema,
tys radost Israelova,
ty čest jsi lidu našeho,
¹¹ neb zmužile jsi jednala!

Tvé srdce došlo posily,
žes milovala čistotu,
a po svém manželovi
jsi muže nepoznala.

Proto též ruka Páně tě posilnila,
a proto na věky budeš požehnána."

¹² Veškeren lid dodal: „Staň se, staň se!"

¹³ Sotva za třicet dní sebrána byla kořist Assyřských od lidu israelského.

¹⁴ Všecky věci, které, jak bylo patrné, patřily Holofernovi, dali Juditě: zlato, stříbro, roucha, drahé kamení, všeliké nářadí; všecko bylo jí dáno od lidu.

¹⁵ A všecek lid, se ženami, pannami i mládenci hrál radostně na píšťaly a citary.

HLAVA 16. – ¹ Tehdy zpívala Judit Hospodinu tuto píseň:

² Zanoťte Hospodinu na bubínky,
hřejte Hospodinu na cimbály.
Složte mu ve verších píseň novou,
velebte a vzývejte jméno jeho.

³ Hospodin války dokonává,
Hospodin je jméno jeho.

⁴ Utábořil se mezi svým lidem,
aby nás vytrhl z ruky všech nepřátel.

⁵ Přitáhl Assyř s hor od půlnoci
(přitáhl) s tisíci své moci;
ta množstvím potoky zahradila,

- koně jejich přikryli údolí.
- ⁶ Řekl, že vypálí mou zemi,
mládež mou že vybijí mečem,
děti mé že za kořist vydá,
a mé panny do zajetí.
- ⁷ Hospodin však všemohoucí ho zničil,
dal ho v ruce ženy, jež probodla jej.
- ⁸ Nepadlť jejich velmožů junáků rukou,
plémě titánů ho nezabilo.
- Vysocí obři se mu nevzpírali,
ale Judit, dcera Merariho,
půvabem své líce přemohla ho.
- ⁹ Neboť svlékši se sebe roucho vdovské,
oblékla se v roucho slavnostní
k radosti synů Israelových.
- ¹⁰ Pomazala líce své masťou,
svázala do čepce svou kšticí,
vzala šat nový, chtěíc ošálit ho.
- ¹¹ Střevíčky její lapily oči jeho,
krása její jala jeho duši,
rozpoltila mečíkem jeho šíji.
- ¹² Zhrozili se Perští odvahy její,
Medové její neohroženosti.
- ¹³ Tehdy kvílily stany Assyřanů,
když se zjevili ponížení moji,
kteří vyprahlí (již) byli žízní.
- ¹⁴ Plémě nevolnic je probodalo,
zbili je jak děti prchající,
v boji zhynuli před Pánem, Bohem mým.
- ¹⁵ Píseň prozpěvujme Hospodinu,
píseň novou zpívejme Bohu svému.
- ¹⁶ Pane můj, Hospodine, ty veliký jsi,
přeslavný mocí svou, nepřekonatelný.
- ¹⁷ Tobě sloužit musí každý tvor tvůj;
neboť jsi řekl, a byli učiněni,
poslals ducha svého, a stvoření byli;
a není, kdo by odpíral hlasu tvému.
- ¹⁸ Hory v základech s vodami se kolísají,
skály jak vosk se rozplývají před tebou.
- ¹⁹ Ti však, kteří strachují se tebe,
velicí budou u tebe ve všech věcech.

²⁰ Běda lidu, jenž na můj rod se zdvíhá,
neboť Hospodin všemocný pomstí se na nich, v
den, kdy soudit bude, navštíví je.

²¹ Dát jejich těla na pospas ohni a červům, hořet
a trpět budou na věčné časy.

²² Potom, po vítězství přišel všecek lid do Jerusalema klaněti se Hospodinu, a hned
jak se očistili, podali všichni oběti zápalné, jakož i to, co byli slíbili nebo připověděli.²³
Také Judit všecko válečné nářadí Holofernovo, které jí dal lid, i nebesa, která byla sama
vzala z ložnice jeho, podala v kletý dar, [z něhož nesmělo zůstat ani památka].²⁴ Lid
veselil se před svatyní; tři měsíce radost z toho vítězství slavili s Juditou.

²⁵ Po těch dnech vrátil se každý domů, také Judit; i byla vážena v Betulii a slyňula
velmi po veškeré zemi Israelově.²⁶ Družilať se k hrdinnosti cudnost, tak že nepoznala
muže po všechny dny života svého, od té doby, co zemřel Manassas, manžel její.²⁷ O
svátcích rostla v slávě.²⁸ Zůstala v domě muže svého sto pět let, propustila nevolnici
svou na svobodu, a když umřela, pochována byla s mužem svým v Betulii.²⁹ Všecek lid
oplakával ji sedm dní.³⁰ Všecek čas života jejího i po smrti její mnoho let nebyl, kdo by
kormoutil Israele.

³¹ Slavnost vítězství tohoto počítána jest od Hebreů mezi dny svaté, a slaví jej Židé
od té doby až do dneška.

Hl. 16. V.²⁴ „*měsíce*“ přepsáno nejspíše místo „*dny*“. Srv. 2. Par 7, 9; Tob 8, 19; 2. Mach 10, 6. n.

V.³¹ Judita vynikala vřelou zbožností, nezlomnou důvěrou v Boha, skromností, vdovskou cudností, sebezapíravým, od světa odloučeným životem, rozvahou, bystrou myslí, mužnou rekovností, odvahou, sebeobětavostí, láskou k národu a vlasti. Pro tyto ctnosti bývá právem pokládána za *předobraz Marie Panny*. Ovšem je to pouhý *nástin*, který dlužno posuzovati měřítkem mravouky *nedokonalé*, starozákonné, který je zastíněn („*nástin*“) světlem nauky Kristovy. Proto také Marie Panna neskonale převyšuje tento svůj předobraz. Jeť Bohorodička nejdokonalejší vzor čistoty *panenské*, přemohla úhlavního nepřítele veškerého lidstva (ďábla-Holoferna), avšak neužila k tomu vítězství prostředků takových, jako Judita (která počítala s vášní Holofernovou, se svou krásou a kteráž oklamala nepřítele způsobem, který nesnadno jest omluviti zásadou, že klamati nepřítele ve válce je dovoleno).

Poznámka. Kdo chce se poučiti obšírněji o tom, co bible v tomto I. svazku (Genesis-Judit) podává, nechať si opatří Hejčlovu *Bibli českou* (BČ), sv. I., Praha 1917. Nákladem Dědictví sv. Jana. Znění tohoto *lidového* vydání jest opravený text oné bible z r. 1917.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL DRUHÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SWAZEK II.

ESTER – KNIHA SIRACHOVCOVA

ČÁST PRVÁ: ESTER, JOB A KNIHA ŽALMŮ.

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘEATELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1935
ČÍSLO 1

V PRAZE 1935

NÁKLADEM "DĚICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

Všecka práva vyhrazena

KNIHA „ESTER"

ÚVOD.

Knih sluje Ester podle jména hlavní své hrdinky. Prameny dnešní knihy Est byly a) list Mardocheův (9, 20.) a b) list Esterin (9, 29.). Podle těchto pramenů před r. 200 (před Kr.) napsal svatopisec nejspíše v Persii své dílo. Zamýšlel na dějinném¹⁾ příkladu dokázati, že Bůh pečuje o národ israelský i v cizině, že bývá pomoc jeho nejbližší, když je nouze lidu největší; spolu chtěl, aby jeho prací upevněn a rozšířen byl obyčej slaviti v duchu nábožensko-mravním svátek „púrím“. Brzy potom byla knih, psaná původně hebrejsky, přeložena v Jerusalemě²⁾ do jazyka řeckého; ten překlad zachoval se nám ve dvou recensích (A. B.). Svátek „púrím“, kdy bývala Est veřejně ve sbornících předčítána, pozbyval znenáhla rázu nábožensko-mravního tak, že v prvních stoletích našeho letopočtu zvrhl se v židovský masopust, se kterým se málo srovnával rozhodný nábožensko-mravní ráz předčítané knihy Est. Aby ta nesrovnalost neurážela, vyloučili Židé prvních století křesťanských z knihy Est všecko posvátné, co mohlo býti o divokém masopustu zneuctěno. Zkrácená takto knih se v židovstvu ujala. Zlomky z ní vyloučené ve znění hebrejském zanikly, zachovaly se však v řeckém překladě, který církev katolická od Židů přijala. Máme tedy dvě recense knihy Est: a) původní delší (zachovanou v řeckém překladě) a b) zkrácenou ve znění původním (hebrejském).

¹⁾ Názor o dějinném rázu knihy Est opírá se o závažné důvody:

a) Jisto, že již v dobách spisovatele knih Machabejských, jakož i v prvním století křesťanském, slavili Židé svátek „púrím“ (2. Mach 15, 37; Jos. Flavius, Starozitnosti XI, 6.) a od těch dob že jej slaví do dneška. Nelze však mysliti, že tak činí na základě události *vymyšlené, která se nikdy nesběhla*.

b) Spisovatel vypravuje *prostě*, ale *živě* kreslí *podrobnosti*, které nesnadno vymyslíti. Uvádí netoliko jména vůdců osob (Estery, Asuera, Mardochea, Amana), ale zná také jména královských kleštěnců (1, 10; 2, 8. 14.), nejvyšších rádců královských (1, 14.), zapuzené královny (1, 11.), spiklenců (2, 21.), manželky a deseti synů Amanových (5, 10; 9, 7. n.).

c) Odborní znalci věcí perských diví se dokonalé znalosti perských obyčejů a mravů, jakou jeví spisovatel knihy Est. Spisovatel *dovolává se i perských pramenů* (10, 2.).

d) Zprávy knihy Est srovnávají se se zprávami, které podávají prameny *řecké* (zejména Herodot), nápisy *perské* i *vykopávky* královského hradu *suského*.

Události, vypravované v Est dají se velmi pěkně vetkati do osnovy všeobecných dějin Xerxových.

Podle Herodota (VII 5) podnikl Xerxes druhého roku své vlády (484–483) výpravu do Egypta. Šťastně ji dokončiv zabýval se r. 483 myšlenkou táhnouti proti Řekům, i povolal všechny velmože své říše do Sus na poradu (Herodot VII, 8.).

O tom sněmu vypravuje též Est 1, 3. – Herodot píše, že porada dlouho trvala; to se srovnává se 180 dny (= šesti měsíci) jmenovanými v Est 1, 4. – Pátého roku své vlády na jaře (před nisanem) r. 480 vytáhl proti Řekům a byv poražen r. 479 vrátil se do Sus. Sem dlužno zařaditi Est hl. 2. Byv zklamán v nadějích na vítězství oddal se rozkošem, jež mu poskytoval harém. (Srv. Herodot IX, 108.) R. 478 byla povolána Ester do harému a r. 477 povýšena za královnu. Na výpravu proti Řekům potřeboval-Xerxes prostředků; s tím souhlasí poznámka Est 10, 1.

Námítky, kterými chce nadkritika povaliti dějinnou cenu Est, možno vyvrátiti. Viz výklady k 1, 1; 2, 16; 3, 7; 6, 10; 10, 3.

²⁾ Viz 11, 1.

Královna Vasti zapuzena. (1, 1.– 22.)

HLAVA 1. – ¹ Za dnů Asuera, který kraloval od Indie až po Etiopii nad sto a dvaceti sedmi krajinami, ² když seděl na trůnu království svého v Susách, hlavním městě říše své – ³ třetího roku vlády své dal strojiti u sebe veliké hody všem knížatům a služebníkům svým, vojevůdcům perským, slovutným Medům a vladařům nad krajinami, ⁴ když byl ukazoval bohatství a slávu království svého a velikost i chloubu moci své dlouhou dobu, sto a osmdesáte dní.

⁵ Když pak minuly (ty) dni [bodů], sezval veškeren lid, cokoli ho bylo v Susách, od největšího do nejmenšího a kázal sedm dní hody strojiti v nádvoří zahrady a háje, který královskou péčí a prací štípen byl. ⁶ Se všech stran zavěšeny byly čalouny barvy blan-kytné, z bavlny a z modrého purpuru na lanech kmentových a červeně purpurových, provlečených skrze kroužky ze slonové kosti, a upevněných na sloupech mramorových. Také pohovky zlaté a stříbrné rozestaveny byly po podlaze, dlážděné smaragdovým a bílým mramorem, roztodivnou pestrou malbou zdobené. ⁷ Hosté pili ze zlatých číší a jídla na jiných a jiných nádobách byla nošena. Také víno, jak se slušelo na vel-možnost královskou, výborné a v hojnosti předkládáno bylo. ⁸ Aniž byl, kdo by nutil pítí nechtějících; ale (bylo) jak byl král zřídil, u každého stolu ustanoviv jednoho ze svých úředníků, by mohl každý bráti si, jak mu libo.

⁹ Také královna Vasti učinila hody ženám na paláci, kde král Asuerus sídlíval.

¹⁰ Sedmého pak dne, když byl král velmi rozjařen, když po přílišném pití byl rozpá-len vínem, rozkázal Maumamovi, Bazatovi, Harbonovi, Baigatovi, Abgatovi, Zetarovi a Charchasovi, sedmi komorníkům, kteří konali službu před ním, ¹¹ by přivedli Vasti královnu před krále, vstavíce na hlavu její korunu, aby ukázal všemu lidu i knížatům krásu její; bylať velmi krásná. ¹² Ona však odepřela a k rozkazu královskému, který po komornících byl vzkázal, přijíti se vzepřela.

Proto rozhněvav se král a náramnou prchlivostí rozpálen jsa ¹³ ptal se mudrců, kte-ří podle obyčeje královského vždycky při něm byli a s jejichžto radou činil všechny věci, ježto znali ustanovení a staré zvyky – ¹⁴ byli pak první a (králi) nejbližší Charsena, Se-tar, Admata, Tarsis, Mares, Marsana a Mamuchan, sedm vévod perských a medských, kteří vidáli tvář královu a první po něm sedali – ¹⁵ kterému rozsudku Vasti královna propadá, ježto rozkaz krále Asuera, který byl po komornících vzkázal, učiniti nechtěla. ¹⁶ Tu odpověděl Mamuchan poslouchajícimu králi a knížatům: „Ne toliko na králi provinila se královna Vasti, ale i na všem lidu a knížatech, kteří jsou po všech krajinách krále Asuera. ¹⁷ Neboť se donese čin královnin všem ženám, i potupí muže své řkouce: „Král Asuerus rozkázal, aby královna Vasti přišla k němu, ona však nechtěla.“ ¹⁸ Tím příkladem všechny manželky knížat perských a medských málo si vážiti budou rozkazů mužů; proto spravedlivý je králův hněv. ¹⁹ Vidí– li se ti za dobré, nechat vyjde výnos od tebe a budiž zapsán podle zákona perského a medského, který nesmí býti přestoupen, aby Vasti dokonce již nevcházela ke králi, ale královskou důstojnost její aby dostala jiná, která je lepší než ona. ²⁰ A to budiž rozhlášeno po všech krajinách v království tvém široším, aby všechny ženy velikých i malých zachovaly úctu k mužům svým!“ ²¹ Ježto se líbila ta rada jeho králi i knížatům, učinil král podle rady Mamuchanovy: ²²

HL. 1. V. ¹. „Asuer“ sluje ve zlomcích druhokanonických (10, 4.– 16., 24.) *Artaxerxes*. Byl to *Xerxes* I. Viz Esdr 4.

V. ³. Xerxes I. nastoupil r. 486, od r. 483– 482 byl *třetí* rok jeho vlády. S tou *hostinou* byla pravděpo-dobně spojena *válečná rada* před výpravou proti Recku.

rozeslal listy do všech krajin království svého, jak každý národ rozuměti nebo čísti uměl, (psané) rozličnými jazyky a písmem, že muži jsou páni a přední v domech svých, a to že po všech národech má býti rozhlášeno.

Ester královnou. (2, 1.– 18.)

HLAVA 2. – ¹ Po těchto událostech, když hněv krále Asuera schladl, vzpomněl si na Vasti, co byla učinila a co ji potkalo; ² i řekli dvořané královi, služebníci jeho: „Budtež hledány králi panny mladistvé a krásné; ³ budtež rozesláni, kteří by hledali po všech krajinách děv krásných, panen, ať přivedou je do města Sus a dají je do haremu pod dozor Egea komorníka, který je představeným a strážcem žen královských; a nechať dostanou, čeho třeba k ženské kráse, a vůbec čeho potřebují; ⁴ a která ze všech zalíbí se očím královským, ta budiž královnou místo Vasti!“ Líbila se ta řeč králi, i rozkázal, aby tak, jak mu poradili, se stalo.

⁵ Byl pak Žid ve městě Susách, jménem Mardocheus, syn Jaira, syna Semeje, syna Kisa, z kmene Benjaminova, ⁶ který přestěhován byl z Jerusalema tehdy, kdy Jechoniáš, krále judského Nabuchodonosor, král babylonský byl přestěhoval. ⁷ Ten byl pěstounem dcery bratra svého, Edissy, jiným jménem Ester zvané, která otce ni matky její Mardocheus za dceru. ⁸ Když pak se rozhlásil králův rozkaz, a podle jeho vůle mnoho krásných panen přivedeno bylo do Sus, a odevzdáno Egeovi komorníku, dána mu byla též Ester mezi jinými děvami, aby chována byla v počtu žen.

⁹ Ta zalíbila se mu a nalezla milost v očích jeho. I přikázal komorníkovi, ať si pospíší s tím, čeho třeba k ženské kráse, ať jí dá přiměřenou stravu a sedm nejkrásnějších děv z domu královského, ať ji i služebnice její vyvnadí a vyšlechtí. ¹⁰ Ona pak nechtěla oznámiti mu národnosti své a původu svého, ježto jí byl přikázal Mardocheus, aby o tom dokonce mlčela. ¹¹ A ten procházel se každý den před nádvořím domu, ve kterém vybrané panny chovány byly, jsa starostliv, jak se má Ester a chtěje věděti, co s ní bude.

¹² Než došlo podle pořádku na tu onu pannu, aby vešla ke králi, než bylo vykonáno vše, co k vyšlechtění ženskému příslušelo, minul dvanáctý měsíc; šest měsíců totiž mazaly se olejem myrhovým, a druhých šest (měsíců) jiných mastí a voňavek užívaly. ¹³ Vcházejíce ke králi, čehokoli požádaly k vyšlechtění příslušného, dostávaly, a připravivše se podle libosti chodily z harému do ložnice královy. ¹⁴ Která večer vešla, ráno vyšla, a odtud vedena byla do druhého domu, který byl pod dozorem Susagaza komorníka, který byl dozorcem nad ženami královskými; a nesměla již zase ke králi jíti, leč král chtěl a jménem jí dal zavolati.

¹⁵ Když tedy minul čas, nastal podle pořádku den, kdy Ester, dcera Abihaila, bratra Mardocheova, kterou si byl vzal za dceru, měla vjíti ke králi. Ta však nehleděla ženského vykrášlení, ale cokoli chtěl Egeus komorník (a) strážce panen, to jí dal k ozdobě. Neboť byla velmi krásná a pro neuvěřitelnou krásu všem, kteří ji viděli, byla milá a příjemná. ¹⁶ Tedy vedena byla do ložnice krále Asuera měsíce desátého, který sluje tebet, sedmého roku vlády jeho. ¹⁷ I zamiloval si ji král nade všechny ženy; došla milosti a blahověle před ním nade všechny ženy, že vstavil na hlavu její korunu královskou a učinil ji královnou místo Vasti; ¹⁸ kázal také připraviti hody preveliké všem knížatům a služebníkům svým, ke sňatku a k svatbě Esterině, dal úlevu všem krajinám a rozdal

V. ¹⁶. tebet = náš prosinec-leden. – 483– 482 byl (podle 1, 3.) třetí rok Xerxův, 479– 478 sedmý. Bylo tedy po válce persko-řecké. V. 21.– 23. srv. s 12, 1.– 4.

dary velmožnosti královské přiměřené.

Mardocheus odkryl spiknutí proti králi. (2, 19.– 23.)

¹⁹ Když po druhé hledány byly panny a shromažďovány, (a) Mardocheus býval u brány královské – ²⁰ Ester dosud neprozradila původu a národnosti své podle příkazu jeho; cokoli totiž on jí přikazoval, zachovávala Ester, a tak všechno činila, jak činívala tehdy, když ji maličkou opatroval – ²¹ tehdy tedy, když (právě) dlel Mardocheus u brány královské, rozhněvali se Bagatan a Tares, dva komorníci království, kteří byli vrátnými, prvního prahu palácového strážci a chtěli povstati proti králi a zavraždit ho. ²² To však neušlo Mardocheovi, ihned oznámil to královně Ester a ta králi jménem Mardochea, který tu věc na ni vznesl. ²³ Vyšetřováním byla věc potvrzena i byli oba pověšeni na šibenici. A bylo to napsáno na listy pamětní a vloženo do letopisů před králem.

Aman chtěl Židy v Persii vyhladit. (3, 1.– 15; 13, 1.– 7.)

HLAVA 3. – ¹ Potom král Asuerus povýšil Amanu, syna Amadatiova, původu agažského; vyzdvihl křeslo jeho nade všechna knížata, která měl. ² Všichni služebníci království, kteří byli u dveří palácových, klekali na kolena a klaněli se Amanovi; nebo tak jim byl přikázal král. Jediný Mardocheus neklekal na kolena, aniž se klaněl jemu. ³ I tážali se ho služebníci království, kteří vládli u dveří palácových: „Proč proti (všem) ostatním nezachováváš příkazu královského?“ ⁴ Když to často říkali, on však jich neposlechl, oznámili to Amanovi, chtějíce vědět, setrvá-li ve svém úmyslu; byl jim totiž pověděl, že je Žid. ⁵ Aman uslyšev to a vskutku shledav, že Mardocheus před ním nekleká na kolena a neklaní se mu, rozhněval se velmi ⁶ a měl to za nic, aby toliko na Mardochea vztáhl ruce své; – bytlé slyšel, že je z národa židovského – ale raději chtěl všechnen židovský národ, který byl v království Asuerově, zahladiti.

⁷ Měsíce prvního – který sluje nisan – léta dvanáctého kralování Asuerova vržen byl do osudí „fur“ – to jest hebrejsky „los“ – před Amanem, který den a který měsíc měl by povražděn býti národ židovský; i vyšel měsíc dvanáctý, který sluje adar. ⁸ Řekl pak pak Aman králi Asuerovi: „Je národ po všech krajinách království tvého rozptýlený, a ode všech oddělený, který užívá nových zákonů a zvyků, k tomu i královskými příkazy pohrdaje. Víš dobře, že není užitečno tvé vládě, aby zpyšněl svobodou. ⁹ Vidí-li se ti za dobré, rozkaž, ať zahyne, a já deset tisíc hřiven odvážím správcům pokladu tvého.“ ¹⁰ Sňal tedy král (pečetní) prsten, kterého užíval, s ruky své, dal jej Amanovi, synu Amadatiovu, původu agažského, nepříteli Židů, ¹¹ a řekl mu: „Stříbro, které slibuješ, budiž tvé, s národem tím pak učiní podle libosti.“

¹² Byli tedy povoláni písaři království měsíce prvního nisanu, třináctého dne téhož měsíce, a psáno bylo, jak Aman rozkázal, všem satrapům královským a vladařům krajin i rozličných národů, jak ten onen národ čísti nebo rozuměti mohl podle rozličnosti jazyků, jménem krále Asuera. Listy pečetené prstenem jeho ¹³ poslány byly po rychloposlech královských do všech krajin, aby pobili a vyhladili všechny Židy, od pacholeté až do starce, děti i ženy, jednoho dne, totiž třináctého (dne) měsíce dvanáctého, který sluje adar, a majetek jejich aby pobrali. ¹⁴ Trest listů byla ta, by všechny krajiny věděly, a připravily se na jmenovaný den. ¹⁵ Poslové, kteří byli posláni, pospíšili, by rozkaz krá-

Za v. ¹³. patří list podaný doleji 12, 6b.– 13, 7.

V. ¹⁴. Podle hebr. měl býti „*opis listu*“ (královského) *jakožto zákon v každé satrapii ohlášen.*

V. ¹⁵. Podle hebr. rychloposlové se rozběhli hned *„jak byl zákon na hradě susském vydán“.*

lův splnili. Výnos králův ihned byl v Susách vyvěšen; král pak a Aman slavili hody, kdežto Židé všichni, kteří byli ve městě, plakali.

Mardocheus vyzývá Esteru, by u krále za Židy orodovala. (4, 1.– 16.; 15, 1.– 3.)

HLAVA 4. – ¹ Když to uslyšel Mardocheus, roztrhl roucha svá, oblékl se v žinici, posypal hlavu popelem a prostřed města na ulici hlasem velikým křičel, ukazuje hořkost mysli své. ² S tím kvílením šel až ke dveřím paláce; nebylo totiž dovoleno oblečenému v žinici vjíti do králova dvoru. ³ Ve všech krajinách, městech a místech, kamkoli ukrutný výrok králův přišel, byl veliký nářek u Židů, půst, kvílení a pláč; mnozí žinice a popela místo lůžka užívali.

⁴ Služebné Esteriny a komorníci přišedše oznámili jí to. Když to uslyšela, ulekla se velmi; i poslala roucho (Mardocheovi), aby odejmouce žinici, oblékli ho (v ně); ale on nechtěl ho vzít. ⁵ Zavolavši tedy Atacha, komorníka, kterého jí byl dal král za služebníka, poručila mu, aby šel k Mardocheovi a zvěděl od něho, proč to činí. ⁶ Atach vyšed, šel k Mardocheovi, který stál na ulici města přede dveřmi paláce. ⁷ Ten oznámil mu vše, co se přihodilo, kolik stříbra slíbil Aman dáti do pokladny královské za vyhlazení Židů; ⁸ dal mu též opis výnosu vydaného v Susách, aby (jej) ukázal královně a napomenul ji, by šla ke králi, a prosila ho za svůj národ.

⁹ Když se vrátil Atach a oznámil Esterě vše, co byl Mardocheus řekl, ¹⁰ ona chopivši se slova poručila, by pověděl Mardocheovi: ¹¹ „Všichni služebníci království a všechny krajiny, které jsou pod panstvím jeho, vědí, že muž nebo žena, který by vešel do vnitřního dvoru králova nejso povolán, ihned, bez meškání má zabít býti, leč by král vztáhl k němu žezlo zlaté na znamení milosti, a tak směl živ býti. Kterak tedy, budu moci přijíti ke králi já, která již třicet dní nejsem volána k němu?“

¹² Uslyšev to Mardocheus ¹³ vzkázal opět Esterě: „Nemysli si, že život svůj zachováš sama ze všech Židů, protože jsi v domě královském! ¹⁴ Neboť budeš-li nyní mlčeti, jiným způsobem budou vysvobozeni Židé, avšak ty a dům otce tvého zahynete. Kdo ví, zdali jsi proto nepřišla k důstojnosti královské, abys byla pohotově k takovému času?“

¹⁵ Vzkázala tedy Ester Mardocheovi zase toto: ¹⁶ „Jdi a shromáždi všechny Židy, které nalezeš v Susách, a modlete se za mne. Nejezte a nepijte tři dny a tři noci; já podobně se služebními svými budu se postit a pak vejdu ke králi, proti zákonu činíc, nejsouc povolána, a vydajíc se v nebezpečí smrti.“

Mardocheus i Ester doprošují se milosrdenství Božlho. (4, 17.; 13, 8.– 14, 19.)

¹⁷ Šel tedy Mardocheus a učinil vše, co mu poručila Ester.

Ester odváží se předstoupiti před krále. (15, 4.– 19.; 5, 1.– 8.)

HLAVA 5. – ¹ Dne pak třetího Ester oblékla se v roucho královské, (šla) a zastavila se ve dvoře domu královského, který byl vnitř, naproti domu královu, an seděl na trůnu svém, v zasedací dvoraně palácové proti vchodu do (toho) domu (královského).

² Když uzel Ester královnou, ona stojí, zalíbila se očím jeho, a vztáhl k ní žezlo zlaté, které držel v ruce. Ona přistoupivši, políbila konec žezla jeho.

Hl. 4. Za v. ⁸. patří 15, 1.– 3.

Za v. ¹⁷. patří 13, 8.– 14., 19.

Hl. 5. V. ¹. n. Podrobněji vstup Esterin ke králi vypsán ve zlomku druhokanonickém 15, 4.– 10.

³ I tázal se jí král: „Co si přeješ, Ester královno? Jaká je tvá žádost? I kdybys prosila za půl království, bude dáno tobě!" ⁴ Ona odpověděla: „Libo-li králi, prosím, abys přišel dnes ke mně, a Aman s tebou na hody, které jsem připravila." ⁵ Tedy král ihned řekl: „Rychle zavolejte Amana, ať poslechne přání Esterina!"

I přišel král s Amanem na hody, které jim byla královna připravila. ⁶ Když se byl král napil hojně vína, řekl jí: „Co si přeješ, aby bylo ti dáno? Za kterou věc žádáš? I kdybys prosila za polovici mého království, obdržíš!" ⁷ Ester mu odpověděla: „Toto je přání mé a prosba: ⁸ „Nalezla-li jsem milost u krále, a je-li králi libo dáti mi, co žádám a mou prosbu splniti, nechať přijde král i Aman na hody, které jsem připravila jim, a zítra oznámím králi přání své."

Aman chystá kůl, aby na něj Mardocheus byl pověšen. (5, 9– 14.)

⁹ I vyšel Aman ten den vesel jsa a radosten. Avšak uzřev Mardochea, an sedí přede dveřmi paláce, a ne toliko že nepovstal před ním, ale ani se nehnul s místa, na kterém seděl, rozhněval se velmi, ¹⁰ ale činil, jako by se nehněval. Přišel pak domů svolal k sobě přátele své i manželku svou Zares, ¹¹ vypravoval jim o velikosti bohatství svého, o množství synů (svých), kterak ho král vyvýšil v slávě nade všechna knížata a služebníky své, ¹² a potom řekl: „Královna Ester také žádného jiného nepozvala na hody s králem nežli mne; u ní také zítra s králem hodovati budu. ¹³ Ačkoli však toto všechno mám, zdá se mi, jako bych nic neměl, dokud vidím Mardochea Žida seděti u dveří královských." ¹⁴ I odpověděla mu Zares, manželka jeho i jiní přátelé: „Rozkaž udělati šibenici vysokou na padesát loket, a ráno rci králi, aby pověšen byl na ní Mardocheus, i půjdeš vesele s králem na hody!" Líbila se mu (ta) rada, i rozkázal udělati vysokou šibenici.

Mardocheus poctěn od krále. (6, 1– 13.)

HLAVA 6. – ¹ Tu noc král ztrávil beze spánku, i kázal si přinést knihy pamětné, letopisy prvnějších časů. Když je před ním četli, ² přišli na místo, kde psáno bylo, kterak Mardocheus oznámil úklady Bagatana a Taresa, komorníků, kteří chtěli usmrtiti krále Asuera. ³ Král uslyšev to, řekl: „Jaké cti a odplaty dostalo se za tu věrnost Mardocheovi?" Služebníci jeho a dvořané odpověděli mu: „Dokonce žádné odměny, nedostal."

⁴ A hned tázal se král: „Kdo je na dvoře?" – Aman totiž byl vešel na vnitřní dvůr domu královského, chtěje vnuknouti králi, by rozkázal Mardochea pověsiti na šibenici, která, mu byla připravena. – ⁵ Služebníci odpověděli: „Aman stojí na dvoře." I řekl král: „Nechať vejde!" ⁶ Když vešel, ptal se ho: „Co se má státi mužů, kterého král chce uctít?" Aman mysle si a maje za to, že žádného jiného nemíní uctít král nežli jej, ⁷ odpověděl: „Člověk, kterého král chce uctít, ⁸ budiž oblečen v roucho královo, posazen na koně, na kterém jezdí král, dostaň korunu královskou na hlavu, ⁹ a první z královských knížat, z vladářů, ať drží koně jeho, jde po ulici města a volá: „Tak je ctěn, koho král ctíti chce!" ¹⁰ I řekl mu král: „Rychle vezmi roucho i koně, a učiň, jak jsi řekl, Mardocheovi Židu, který sedí přede dveřmi paláce. Hled, ať nic z toho, co jsi mluvil, neopomeneš!"

¹¹ Vzal tedy Aman roucho i koně, oblékl Mardochea a sedícího na koni po ulici města předcházel volaje: „Touto ctí jest omilostěn, koho král chce ctíti!"

¹² Mardocheus vrátil se (zase) ke dveřím paláce. Aman pak rychle šel domů, jsa smuten a maje hlavu zakrytou. ¹³ A vypravoval Zarese, manželce své, jakož i přátelům vše, co se mu přihodilo. Mudrci, kterých se radíval, i manželka jeho mu odpověděli: „Je-li z rodu židovského Mardocheus, před kterým jsi počal padati, nebudeš moci jemu

odolati, ale padneš před ním."

Aman nakolen, Mardocheus povýšen. (6, 14.– 8, 2.)

¹⁴ Když oni ještě mluvili, přišli královští komorníci a přinutili ho, by rychle šel na hody, které byla královna připravila.

HLAVA 7. – ¹ Přišel tedy král i Aman, aby hodovali s královnou. ² Také (tohoto druhého dne řekl jí král, když se byl vínem rozehrál: „Jaká je žádost tvá, Estero, aby ti byla splněna? Co si přeješ, aby se stalo? I kdybys polovici království mého žádala, dostaneš (ji)!" ³ Ona mu odpověděla: „Nalezla-li jsem milost před očima tvýma, ó králi, a libo-li tobě, daruj mi život můj! – za ten prosím – a národ můj, – za ten žádám. ⁴ Neboť prodání jsme já i národ můj, abychom byli potřeni, pobiti, abychom zahynuli. Ó kéž jsme (raději) za otroky a otrokyně prodání! Bylo by to zlo snesitelné, a lkajíc mlčela bych; nyní však máme nepřítele, jehož ukrutnost dotýká, se krále!" ⁵ Král Asuerus ujav slovo tázal se: „Kdo je to? A odkud má moc, aby směl se odvážit učiniti to?" ⁶ I řekla Ester: „Protivník a nepřítel náš je tento zloduch Aman!"

Ten uslyšev to, hned se zděsil snést nemoha obličej krále a královna. ⁷ Král pak rozhněvav se, vstal a z hodovny vyšel na zahradu stromovým vysázenou. Těž Aman vstal, aby prosil Esteru královnu za život svůj, nebo srozuměl, že je mu zle od krále ustanoveno. ⁸ Ten pak vrátiv se ze zahrady stromovým vysázené a vešed do hodovny, nalezl Amama, an padl na pohovku, na které ležela Ester, i řekl: „Ještě násilí učiniti chce královně v přítomnosti mé, v domě mém?" Ještě slovo to z úst králových nevyšlo, a již zakryli mu tvář. ⁹ A Harbona, jeden z komorníků, kteří stáli ve službě královské, řekl: „Hle, šibenice, kterou připravil (Aman) Mardocheovi, který mluvil králi k dobrému, stojí v domě Amanově zvýši padesáti loket." I řekl mu král: „Pověste ho na ni!" ¹⁰ Pověšen byl tedy Aman na šibenici, kterou byl připravil Mardocheovi, a hněv králův se upokojil.

HLAVA 8. – ¹ Toho dne dal král Asuerus Esterě královně dům Aman, nepřítele Židů, Mardocheus pak dostal se před krále; vyznala mu totiž Ester, že jest její strýc. ² I vzal král prsten, který byl Amanovi zase vzíti rozkázal, a dal jej Mardocheovi; Ester pak ustanovila Mardochea nad svým domem.

Druhý výnos králův. (8, 3.– 17.; 16, 1.– 24.)

³ A nemajíc na tom dosti padla k nohám královým, plakala, a mluvíc k němu, prosila, aby rozkázal zmařiti zlobu Aman Agazského, a úklady jeho nejhorší, které byl smyslnil proti Židům. ⁴ Když pak vztáhl k ní rukou zlaté žezlo, podle obyčeje, kterým bylo dáváno znamení milosti, ona vstala a stojíc ⁵ řekla: „Libo-li, králi, nalezla-li jsem milost před očima jeho, a prosba má, nevidí-li se mu nespravedlivá, prosím, aby novými listy byly napraveny staré listy Aman, úkladníka a nepřítele Židů, kterými po všech krajinách králových přikázal je vyhladiti.

⁶ Nebo, kterak budu moci snést vraždu a vyhlazení národa svého?"

⁷ Král Asuerus odpověděl Esterě královně a Mardocheovi Židu: „Dům Amanův dal jsem Esterě a jej rozkázal jsem pověsiti na šibenici, že se opovážil vztáhnouti ruku na

HL. 7. V. ³. Ukládati o život královně stačilo, by strážce zkrácen byl o hlavu. Srv. kterak trestá i moderní stát atentát na člena panujícího domu.

V. ⁴. „Prodání" jsou za 10.000 slíbených hřiven 3, 9.

Židy.⁸⁸ Pište tedy Židům, jak je vám libo, jménem královským a opatřte listy, pečeti prstenu mého. Jeť obyčej, že listy, které byly jménem královým posílány, a pečeti jeho prstenu opatřeny, žádný nesmí odvolati."

⁹ I povolali tajemníků a písařů královských – byl právě třetí měsíc, zvaný siban – a dvacátého třetího dne toho (měsíce) napsány byly listy, jak byl si přál Mardocheus, k Židům, satrapům, úředníkům a vladařům, kteří ustanoveni byli ve stu a dvaceti sedmi krajinách od Indie až do Etiopie; do každé krajiny, každému národu jejich jazykem i písmem, i Židům, jak mohli čísti a rozumět. ¹⁰ Ty listy, které jménem královým byly posílány, opatřeny byly pečeti jeho prstenu a poslány po rychloposlech; po všech krajinách jezdice, měli listy staré předejít novými poselstvími. ¹¹ Král jim přikázal, by dojeli k Židům po všech městech a (jim) v jedno se shromážditi rozkázali, aby hájili života svého, a všechny nepřátele své, se ženami, s dětmi i se všemi domácími, aby pobili a zahladili, majetek pak jejich jakožto kořist aby rozebrali. ¹² A byl ustanoven po všech krajinách jeden den pomsty, to jest třináctý den měsíce dvanáctého, adaru.

¹³ Trest listu toho byla: ve všech zemích a národech, kteří vládě krále Asuera byli poddáni, oznámiti, že Židé směji se připraviti, by pomstili se nad nepřátele svými.

¹⁴ Vyšli tedy rychloposlové s poselstvím, a výnos králův vyvěšen byl (také) v Susách.

¹⁵ Mardocheus pak, z paláce a od krále vycházejce, stkvěl se rouchem královským, totiž purpurově modrým a bílým, čelenku zlatou nesa na hlavě a oděn jsa pláštěm kmentovým, purpurově červeným. A všecko město plesalo a veselilo se. ¹⁶ Židům se zdálo, že jim vzešlo nové světlo, radost, čest a veselí. ¹⁷ Ve všech národech, v městech i krajinách, kamkoli rozkaz králův došel, bylo neobyčejné veselí, hody a kvasy, dobrý den," tak velmi, že mnozí z jiných národů a vyznání k jejich náboženství a posvátným obyčejům přistupovali; velký totiž strach ze Židů zachvátil všechny.

Židé hájí se proti nepřátelům. (9, 1.– 19.)

HLAVA 9. – ¹ Dvanáctého tedy měsíce, o kterém jsme již prve pověděli, že slul adar, třináctého dne, na který chystána byla všem Židům záhuba, a nepřátelé po jejich krvi lačněli, stalo se naopak: Židé nabyli vrchu a počali mstít se nad nepřitelem. ² Shromáždili se po všech městech, městečkách a místech, aby vztáhli ruku proti nepřátelům a protivníkům svým, a žádný neodvážil se (jim) odporovati, ježto všechny národy pronikla hrůza z jejich velikosti. ³ Neboť i vladaři krajin, satrapové, správcové i každý hodnostář představený kterémukoli místu nebo práci, podporovali Židy, ježto se báli Mardochea; ⁴ věděliť o něm, že je knížetem na paláci a že velmi mnoho může; sláva jména jeho také rostla každý den a letěla od úst k ústům všem. ⁵ I způsobili Židé nepřátelům svým řez velikou; pobili je, učinivše jim, co jim byli oni učiniti mínili, ⁶ tolik, že i v Susách pět set mužů pobili mimo deset synů Amara agažského, nepřítelů židovstva, jichž tato jsou jména: ⁷ Farsandata, Delfon, Esfata, ⁸ Forata, Adalia, Aridata, ⁹ Fermesta, Arisaj, Aridaj a Jezata.

¹⁰ Statků však jejich, když je byli usmrtili, nechťeli se dotknouti jménem kořisti.

HI. 8. V. ⁸. Podle práva perského nemohl býti výnos královský *odvolán* (zrušen), ježto by tím utrpěla vážnost královské moci; Xerxes nemůže tedy vyhověti prosbě Esterině (v. 5.). Ale dává Mardocheovi právo, by jménem královým vydal jiný (rovněž neodvolatelný) list, kterým bude znemožněno vykonati skutečně výnos první. Zrušení účinky prvního neodvolatelného výnosu bylo snadno, ježto v něm Židé výslovně jmenováni nebyli (ve druhém jmenováni jsou. Viz 16, 1.– 17.). Že byly výnosy králů perských neodvolatelné, dosvědčuje též Dn 6, 8. 12. 15.

¹¹ Když byl počet těch, kteří pobiti byli v Susách, ihned oznámen králi, ¹² řekl královně: „V městě Susách pobili Židé pět set mužů kromě deseti synů Amanových; jakou asi řež učiní po všech krajinách!? Co si přeješ ještě? Co chceš, bych rozkázal učiniti?“

¹³ Ona mu odvětila: „Libo-li, králi, budiž dána moc Židům, jako učinili dnes v Susách, tak i zítra by směli učiniti, a deset synů Amanových nechat je na šibenicích zvěšeno.“ ¹⁴ Král přikázal, aby se tak stalo. Byl tedy hned v Susách vyvěšen výnos a deset synů Amanových pověšeno. ¹⁵ A shromáždivše se Židé čtrnáctého dne měsíce adaru pobili v Susách tři sta mužů; ale statek jejich od nich rozebrán nebyl.

¹⁶ Také však po všech krajinách, které moci králově poddány byly, hájili Židé života, svého i pobili nepřátele a protivníky svých tolik, že sedmdesát pět tisíc bylo zabitých; ale žádný nedotekl se ničeho ze statků jejich.

¹⁷ Začali vražditi všudy dne třináctého měsíce adaru, den pak čtrnáctý, kdy již nevráždili, ustanovili, aby byl slavný, aby toho dne potom vždycky hodovali, radovali se a kvasili. ¹⁸ Ale ti, kteří ve městě Susách vraždili, třináctého a čtrnáctého dne téhož měsíce vraždili; patnáctého pak dne již nevraždili, a proto ten den za slavný ustanovili k hodům a k veselí. ¹⁹ Ti však Židé, kteří v městech nehrazených a ve Hvsech bydlili, čtrnáctý den měsíce adaru stanovili k hodům a veselí, tak aby veselili se v něm, a posílali si navzájem díly pokrmů z hodů.

Ustanoven výroční svátek „furim“. (9, 20.–32.)

²⁰ Mardocheus sepsal všechny tyto věci a rozeslal listy po Židech, kteří bydlili po všech krajinách králových, blízkých i dalekých, ²¹ aby čtrnáctý a patnáctý den měsíce adaru přijali za svátky a každý rok slavně je ctili a slavili – ²² pomstili se totiž v těch dnech Židé nad nepřáteli svými, a kvílení a zármutek obrátil se (jim) v radost a veselí – a v ty dny aby hodovali, veselili se, posílali si navzájem díly pokrmů a chudým aby dávali dárky.

²³ I přijali Židé za slavný, obyčej vše, co tehdy činiti počali, a co Mardocheus učiniti rozkázal listy, ²⁴ Aman totiž, syn Amadatiův, původu agažského, nepřítel a protivník Židů, smysliv neštěstí jejich, aby je pobil a zahladil, metal fur, to znamená jazykem naším los; ²⁵ potom vešla Ester ke králi a vyprosila, by úsilí jeho královskými listy bylo zrušeno, a neštěstí, které proti Židům smyslí, aby obrátilo se na hlavu jeho: konečně i jej i syny jeho pověsili na šibenici, – ²⁶ Od toho času ty dni nazvány jsou „furim“, to jest „losů“, protože fur, to jest los, vržen byl do osudí.

A vše, co se tehdy stalo, jest obsaženo v závitku listu, to jest (v závitku) tohoto spi-

HL. 9. V. ¹³ Také *Amestris*, *Parysatis*, *Atossa* a jiné ženy ovládaly své královské manžely, jak všeobecné dějiny učí. Ježto podle v. 2. žádný pohan se neopovážil Židům odporovati, lze čin Esterin (z návodu MardocheovaP) omluviti jak tak z neurovaných poměrů státu východního, který podobné „pogromy“ častěji připouštěl. Dlužno tedy taková krveprolití posuzovati se *stanoviska práva válečného*. Ester chtěla nepřátele svého národa zeslabiti. Činila podobně, jako činí též moderní státy v době války, ačkoli řádný moderní stát v době míru nepřipouští „pogromy“. Ester se domnívala, že jedná *vlastenecky*. Všeobecné dějiny světové nás učí, jak často zvrhlo se vlastenectví („*patriotismus*“) v ukrutnost, krvelačnost, které byly obětovány tisíce lidských životů. Křesťanství vykazuje vlastenectví pravou míru a správné cesty, by zůstalo ctností, která zná ne toliko sebe, svou vlast a stát, ale (také má na zřeteli lásku k bližnímu, i k nepříteli! Takové vlastenectví posvěcuje křesťanství. Ester ovšem nebyla křesťankou, ale dcerou své doby, právě tak, jako byl Mardocheus, její rádcé, synem zákona *Starého*.

V. ¹⁵. Ke cti Židům řečeno, že neplenili. Zpravidla vášeň, která prolévá krev, sahá také na majetek v podobných okolnostech. Srv. výše v. 10. a níže v. 16.

su;²⁷ co měli totiž vytrpěti, co však potom se změnilo.

Židé zavázali sebe, potomstvo své i všechny, kteří k náboženství jejich chtěli připojení býti, že nikomu nebude dovoleno těch dvou dní pominouti bez slavností, o kterých svědčí písmo a (jak) žádají stanovené výroční doby;²⁸ to že jsou dni, které nikdy nepřijdou v zapomenutí, ale po všech pokoleních a po všech krajinách všeho světa že slaveny budou; aniž bude které město, ve kterém by dni „furim“, to jest „losů“, nebyly zachovávány od Židů i od jejich potomstva, které k těm posvátným obyčejům zavázáno jest.

²⁹ Ester královna, dcera Abihailova psala [s Mardocheem, Židem] také druhý list, aby s veškerým důrazem den tento slavný stanoven byl na budoucí časy.³⁰ A rozeslali jej všem Židům, kteří přebývali ve stu dvaceti sedmi krajinách krále Asuera, (přejíce) jim upřímně pokoj, aby přijali³¹ obyčej dnů losů a časem svým je s radostí slavili, jak nařídil Mardocheus [a Ester], a (jak) oni se zavázali, za sebe, i za potomstvo své, že budou zachovávat posty, křiky, zkrátka dny losů,³² to jest vše, co v tom spisu, [který sluje Ester], napsáno jest.

Moc a důstojnost Mardocheova zapsána. (10, 1.– 3.)

HLAVA 10. – ¹ Král Asuerus pak uložil daň na všecku zemi a na všechny ostrovy mořské.² Jeho moc a vláda, jakož i důstojnost a vznešenost, ke které povýšil Mardochea, zapsány jsou v knihách medských a perských,³ kterak totiž Mardocheus z rodu židovského byl druhý po králi Asuerovi; (byl také) veliký u Židů, vzácný u lidu bratří svých, hledě dobrého národu svému a mysle na to, co přispívalo k pokoji rodu jeho.

Závěr knihy, Ester. (10, 4.– 11., 1.)

Co je ve znění hebrejském, věrně jsem přeložil. Ale co níže podáno je, nalezl jsem ve vydání obecném, řeckým jazykem a písmem psaném; někdy na konci knihy tato hlava stála; podle svého zvyku poznamenal jsem ji v čele obelem, to jest kopím.

⁴ I řekl Mardocheus: Od Boha staly se tyto věci.⁵ Vzpomínám si na sen, který jsem měl; ten znamenal tyto věci právě, aniž bylo co v nich nesplněného.⁶ Pramének, který vzrostl v řeku, který proměnil se ve světlo a v slunce, a ve vody, hojně se rozmohl, jest

V.²⁷. „písmo“= Mardocheův list. – „žádají“závazné výroční zvyky.

V.²⁹. n. První spis, který doporučoval Židům slavit svátek „púrím“, a vypravoval proč, napsal podle v. 20. Mardocheus. Druhý spis dala napsat Ester. Pravděpodobně opakoval, co byl napsal Mardocheus a některé drobnosti podával podrobněji. – „s Mardocheem Židem“ pokládá kritika za glosu a proto důsledně místo „rozeslali“ dlužno čísti: „rozeslala“.

Hl. 10. V.⁴. Co tištěno tu a níže drobným písmem jsou poznámky sv. Jeronýma k jeho překladu. V původním znění hebrejském nalezl sv. Jeronym toliko 1, 1., až 10, 3. Ostatek, t. j. 10, 4.– 16, 24. nalezl sv. překladatel v řeckém obecném znění (v „řecké Vulgátě“), t. j. v LXX. – „hlava“ tu znamená všechny „zlomky druhokanonické“ (10, 4.– 16, 24.). Aby čtenář věděl, že Židé ve svém hebrejském znění knihy Est 10, 4.– 16, 24. nemají, položil sv. Jeronym před 10, 4. kritické znaménko, zvané řecky „obelos“.

V.⁴–¹³. vykládá sen Mardocheův, který ve Vulg. jest vypravován teprve níže, 11, 2.– 12.

V.⁶. O tom praménku, světlu a slunci viz níže 11, 10. n. – Ester byla předobrazem (typem) Marie Panny. Esteru vyňal/král z obecného zákona (níže 15, 13.); Marii vyňal/Bůh z obecného zákona hříchu dědičného. Obě byly panny z rodu nepatrného, vynikaly krásou, skromností, zbožností, láskou k modlitbě (14, 3. nn.), životu zapírávému (půst), a vřelou láskou k národu svému, obě povýšeny byly za královny, obě užívaly vlivu svého ku blahu milovaného lidu („Pomocnice křesťanů“), obě vyznamenaly se mlčelivostí, poslušností (2, 10.), opatrností („Panna nejmoudřejší“), neohrožeností, obětavostí, hrdinností v ctnostech. Ovšem předobrazená (Maria) předčí obraz (Esteru) tou měrou, že jest Ester toliko nedokonalým nástinem Marie Panny.

Ester, kterou král vzal si za manželku a královnou ráčil učiniti. ⁷ Dva pak draci: já jsem a Aman. ⁸ Národové, kteří se shromáždili: jsou ti, kteříž usilovali vyhladit jméno Židů. ⁹ Národ pak můj: Israel je, který volal k Hospodinu, i vysvobodil Hospodin svůj národ, vyprostil nás ze všeho zlého, učinil znamení veliká a zázraky mezi národy; ¹⁰ a přikázal, aby byly dva losy: jeden lidu Božího, a druhý všech národů (ostatních); ¹¹ i přišel obojí los v den, který byl již tehdy stanoven před Bohem všem národům; ¹² rozpomněl se Hospodin na lid svůj a slitoval se nad svým dědičným majetkem. ¹³ Buďtež tedy zachovávány ty dni měsíce adaru, čtrnáctý a patnáctý den toho měsíce, s veškerou snahou a radostí v jeden sbor shromážděného lidu ve všech potomních pokoleních lidu Israelova.

HLAVA 11. – ¹ Léta čtvrtého vlády Ptolomea a Kleopatry přinesli Dositeus, který se pravil býti knězem, z kmene Levi, a Ptolemeus, jeho syn, tento list „furim“, který – tak tvrdili – přeložil Lysimachus, syn Ptolemeův v Jerusalemě.

Počátek knihy. Ester. (11, 2.– 12, 6a.)

Také tento začátek byl v obecném překladě; ale není podán ani ve znění hebrejském, ani u žádného překladatele.

² Léta druhého vlády velikého Artaxerxa, prvního dne měsíce nisanu měl sen Mardocheus, syn Jaira, syna Semeje, syna Kisova z kmene Benjaminova, ³ Žid, který bydlil ve městě Susách, muž veliký a při dvoře královském mezi prvními. ⁴ Byl z počtu těch zajatých, které byl převedl Nabuchodonosor, král babylonský z Jerusalema s Jechoniášem, králem judským, ⁵ Zdálo se mu toto:

Bylo slyšeti hlasy, hřmot, hromobití, zemětřesení a hrůzu na zemi. ⁶ A hle, dva draci velicí (přišli) hotoví proti sobě k boji. ⁷ Jejich křikem vzbouřili se všichni národové, aby bojovali proti národu spravedlivců. ⁸ Byl to den temnosti a nebezpečí, soužení a úzkosti, a veliký strach (byl) na zemi. ⁹ I zkormoutil se národ spravedlivců boje se béd svých a byl připraven na smrt; ¹⁰ volali k Bohu, a zatím co křičeli, pramének vzrostl v řeku převelikou a rozmnožil se ve vody veliké; ¹¹ světlo i slunce vzešlo, ponížení byli pak povýšeni a pohltili slavně.

¹² Uzřev to Mardocheus vstal z lože, uvažoval, co Bůh zamýšlí učiniti, a pevně měl to na mysli, chtěje zvědět, co znamená ten sen.

HLAVA 12. – ¹ (Mardocheus) býval tehdy v předsíni králově s Bagatou a Tarou, komorníky královskými, kteří byli vrátnými u paláce. ² Poznav pak úmysly jejich a snahy dobře vystihnuv, postřehl, že usilují vztáhnouti ruce na krále Artaxerxa; i oznámil to králi. ³ Ten dav oba vyšetřiti, když se přiznali, kázal je vésti na smrt. ⁴ Co se stalo, dal zapsati král v pamětných knihách; a také Mardocheus písemně tu věc na památku

V. ¹⁰. „los“ je zde „úděl“: úděl štěstí (Židům) a úděl pohromy (pohanům v říši perské). – „los“ naráží na „losy“ Amanovy.

Hl. 11. V. ¹. je poznámka (pozdější) o překladu, dnešní kanonické knihy Ester z hebrejské předlohy do jazyka řeckého. – Kniha Est sluje tu „list“, ježto prameny její, spis Mardocheův (9, 20.) a spis Esterin (9, 29.) byly jako „listy“ rozeslány po Židech v Persii žijících. – Pravděpodobně přinesen byl řecký překlad knihy Est do Egypta za Ptolomea Filometora, příznivce Židů, kteří si za jeho vlády vystavěli také v Leontopolli chrám. „Čtvrtý rok“ byl tedy r. 178. před Kr.

V. ². Úryvek 11, 2.– 12. nazývá v poznámce sv. Jeronym právem „začátek“. V řeckém překladě býval v čele knihy před 1, 1. – „Artaxerxes“ jmenován v 10, 4.– 16, 24. týž král, který výše sluje „Asuerus“ = Xerxes I. – „druhý rok“ Xerxův = od 1. nisanu 484 – do konce adaru (veadaru) r. 483.

poznámenal. ⁵ A přikázal mu král, aby při dvoře zůstal, dav mu dary za to, že věc oznámil.

⁶ Aman pak, syn Amadatiův, Bugejský, byl velmi slavný před králem, i chtěl uškodit Mardocheovi a národu jeho pro dva komorníky královské, kteří byli usmrceni. Potud předmluva.

Vyhlašovací výnos Amanův. (12, 6b.– 13., 7.) (Patří k 3, 14.)

Co doleji podáno, položeno bylo na tom místě, kde psáno je v knize. „A pobrali statky, to jest majetek jejich.“ (3, 13.) Nalezli jsme to ve vydání obecném toliko.

Opis listu pak byl tento:

HLAVA 13. – ¹ Artaxerxes, převeliký král od Indie; až do Etiopie, sto dvaceti sedmi krajin knížatům a vévodům; kteří vládě jeho poddání jsou, pozdrav!

² Nad mnohými národy stav se králem a všeku zemi své vládě podmaniv nechtěl jsem nijak zneužívatí moci veliké, ale milostivě a dobrotivě spravovati poddané, aby beze strachu život tiše vedouce, požívali pokoje všem lidem žádoucího. ³ Když jsem však tázal se radů svých, kterak by lze bylo splniti to, jeden, který jiné moudrosti a věrnosti převyšoval, a byl druhý po králi, jménem Aman, ⁴ oznámil mi, že je po všem kruhu země rozptýlen národ, který nových zákonů užívá, proti obyčeji všech národů jedná, královskými rozkazy pohrdá a všech národů svornost výstředností svou ruší. ⁵ Zvěděvše to a vidouce, že jeden národ všemu lidskému pokolení na vzdor zvrácených zákonů užívá, našim rozkazům se protiví a ruší pokoj i svornost krajin nám poddaných; ⁶ rozkázali jsme, na kterékoli Aman, všem krajinám představený a druhý po, králi, jehož si vážíme jako otce, ukáže, ti by se ženami i s dětmi vyhlazeni byli od nepřátel svých a žádný by se nad nimi, nesmíloval, čtrnáctého dne měsíce dvanáctého adaru tohoto roku, ⁷ tak aby ti nešlechtní lidé jednoho dne do podsvětí sestoupíce vrátili říši naší pokoj, který porušili.

Modlitba Mardocheova a Esterina. (13, 8.– 18.; 14, 1.– 19.)

(Patří k 4, 17.)

Co doleji stojí, po tom místě psané jsem nalezl, kde čteme: Šel tedy Mardocheus a učinil vše, co mu poručila Ester (4, 17.). Ale není to v hebrejském znění, aniž je to podáno u některého překladatele.

⁸ I prosil Mardocheus Hospodina pamětliv jsa všech skutků jeho,

⁹ takto:

Hospodine, Pane, králi Všemohoucí! Jsoutě v moci tvé všechny věci a není, kdo by mohl odolati vůli tvé, ustanovíš-li, aby vysvobozen byl Israel. ¹⁰ Tys učinil nebe i zemi a cokoli jest v oboru nebes. ¹¹ Pánem jsi všech věcí aniž je, kdo by odolal velebnosti tvé. ¹² Všecky věci znáš a víš, že ne z pýchy ani z potupy nebo z nějaké žádosti slávy učinil jsem to, že jsem se neklaněl pyšnému Amanovi – ¹³ neboť rád bych pro záchranu Israele i šlépěje nohou jeho líbatí hotov byl – ¹⁴ ale bál jsem se, bych čest Bohu mému příslušnou nepřenesl na člověka, a žádnému bych se neklaněl než Bohu svému. ¹⁵ Nyní tedy, Pane, králi, Bože Abrahamův, smiluj se nad lidem svým; neboť chtějí nás nepřátelé naši zahubit a dědičný tvůj majetek zahladit. ¹⁶ Nepohrdej údělem svým, který sis vykoupil z Egypta. ¹⁷ Vyslyš prosbu mou, milostiv buď losu, údělu svému, a obrať žádost naši v radost, abychom živi jsouce chválili jméno tvé, Hospodine; nezavírej ústa těch, kteří tě chválí!"

¹⁸ Také všecek Israel srdcem týmž i modlitbou volal k Hospodinu, ježto jim jistá

smrt nastávala.

HLAVA 14. – ¹ Také královna Ester utekla se k Hospodinu hojíc se nebezpečí, které nastávalo. ² Odloživši roucha královská vzala šat pláči a kvílení přiměřený, místo mastí rozličných popelem a prachem posypala celou hlavu, tělo své zkrušila posty a všechna místa, na kterých mívala prve šperky k veselí svému, měla plná vytrhaných vlasů. ³ A modlila se Hospodinu Bohu Israelovu takto:

„Pane můj, kterýžto jediný jsi král náš, pomoz mně osamělé, která nemá pomocníka žádného jiného kromě tebe! ⁴ Nebezpečí je mi v patách. ⁵ Slýchala jsem od otce svého, že ty, Hospodine, vyvolils Israele ze všech národů a otce naše ze všech předků jejich, abys je učinil dědičným majetkem svým na věčné časy, a splnil jsi jim své sliby. ⁶ (Ale) zhřešili jsme před tebou, a proto dals nás v ruce nepřátel našich; ⁷ ctili jsme totiž bohy jejich; spravedlivý jsi, Hospodine! A nyní nemají na tom dosti, že nás přetěžkou porobou sužují, ale sílu rukou svých moci ⁸ model připisující, ⁹ chtějí změnit tvé sliby, zahladiti dědičný majetek tvůj, zavřít ústa těch, kteří tě chválí a uhasiti slávu chrámu i oltáře tvého,

¹⁰ aby otevřeli ústa pohanům, chválili sílu model a velebili krále z masa na věky. ¹¹ Nedávej, Hospodine, žezla svého těm, kteří nic nejsou, aby se nemohli smát naši zkáze, ale obrať záměr jejich na ně, a zahlad toho, jenž počal zuřiti na nás. ¹² Rozpomeň se, Hospodine, ukaž se nám v době tísně naší a dej mi důvěru, Hospodine, králi bohů a jakékoli moci! ¹³ Dej řeč přiměřenou v ústa má před obličejem lva, a proměň srdce jeho, by nenávidělo nepřítele našeho, ať zahyne sám i ostatní stoupenci jeho! ¹⁴ Nás pak vysvobod rukou svou, a pomoz mně, nemající žádné jiné pomoci kromě tebe, Hospodine, který všech věcí vědomost máš, ¹⁵ a víš, že mně jest odporná sláva bezbožných, a že si ošklivím lože neobřezaných, kteréhokoli cizince. ¹⁶ Ty víš, k čemu jsem donucena, (víš), že v ošklivosti mám odznak nádhery a slávy své, který mívám na hlavě, kdy se musím ukázati, že jej mám v ošklivosti jako roucho ženy v době měsíčků, a že ho nenosím v dobách, kdy bývám sama: ¹⁷ (víš), že jsem nejedla u stolu Amanova, že nelíbily se mi hody královny, a že jsem nepila vína z obětí mokrých; ¹⁸ (víš), že se nikdy neveselila služebnice tvá od té doby, kdy jsem přenesena byla sem, až do dneška, leč z tebe, Hospodine, Bože Abrahamův! ¹⁹ Bože mocný nade všechny, vyslyš hlas těch, kteří žádné jiné naděje nemají, vysvobod nás z ruky nespravedlivých, a vytrhni mne z bázně mé!

Mardocheus napomíná Esteru. (15, 1.– 3.) (Patří k 4, 8.)

Také tento dodatek nalezl jsem v obecném vydání.

HLAVA 15. – ¹ I přikázal jí – nepochybně Mardocheus – aby vešla před krále, a prosila za národ svůj a za vlast svou. ² „Pomni“ – řekl – „na dni nízkosti své, kterak jsi krmena byla v ruce mé! Neboť Aman, druhý po králi, promluvil proti nám na smrt. ³ Ale ty volej k Hospodinu, přimluv se u krále za nás a vysvobod nás ze smrti!“

Ester odvážila se ke králi. (15, 4.– 19.)

⁴ Třetího pak dne svlékla roucha, ve která byla oblečena, a oblékla se v nádhery svou. ⁵ Stkvějíc se v rouchu královském vyzývala všech věcí správce, a spasitele Boha, a vzala dvě služebnice; ⁶ na jednu z nich spolehla, jako by pro změkčilost a velikou

(V. ⁴–¹⁰. patří za 5, 1; v. ¹¹–¹⁹. patří za 5, 2.) Také to, co tu podáno, nalezl jsem v obecném vydání.

Hl. 15. V. ¹. „*nepochybně Mardocheus*“ jest asi poznámka překladatelova. – „*vlast*“ = Palestina, která patřila tehdy také k Persii, a které tedy hrozilo též nebezpečí. – Srv. 4, 3.

zchoullostivělost nemohla tělo své unést, ⁷ druhá pak služebnice šla za paní nesouc roucho, které po zemi se vleklo. ⁸ Sama majíc polité líce růžovou barvou, půvabnými zářícíma očima zakrývala srdce smutné a velikou bázní sevřené. ⁹ Prošedši po pořádku všechny dveře zastavila se před králem, kdež on seděl na trůnu svém královském; oblečen byl v roucho královské, stkvěl se zlatem a drahým kamením, a byl hrozného vzezření. ¹⁰ Když pozdvihl obličej, a planoucíma očima pohněvanou mysl ukázal, královna padla, zbledla a opřela mdlou hlavu o služebnici.

¹¹ Tu obrátil Bůh ducha krále v laskavost, že rychle a s obavou seskočil s trůnu a drže ji na loktech, až okřála, těmito slovy; jí lahodil: ¹² „Co je ti, Estero? Já jsem bratr tvůj, neboj se! ¹³ Neumřeš, neboť ne pro tebe, ale pro jiné všechny ten zákon ustanoven jest. ¹⁴ Přístup tedy, a dotkni se žezla!“ ¹⁵ A když ona mlčela, zdvihl zlaté žezlo, položil (je) na hrdlo její, políbil ji a řekl: „Proč ke mně nemluvíš?“ ¹⁶ Ona pak odvětila: „Viděla jsem tě, pane, jako anděla Božího, i zarazilo se srdce mé bázní před tvou slávou. ¹⁷ Neboť velikého podivu hoden jsi, pane, a tvář tvá plná je půvabu.“ ¹⁸ Když to mluvila, opět padla, a téměř zmrtvěla. ¹⁹ Král byl zaražen a všichni služebníci jeho těšili ji.

Druhý list Xerxův, Židům příznivý. (16, 1.– 24.)

(Patří za 8, 12. (místo v. 13.).)

Opis listu krále Artaxerxa, který ve prospěch Židů rozeslal po všech krajinách království svého; ani tento v hebrejském závitku není. "

HLAVA 16. – ¹ „Artaxeraes, král veliký od Indie až do Etiopie sto dvaceti sedmi krajin vévodům a knížatům, kteří naši vládě poddáni jsou, vzkazuje pozdrav.

² Mnozí dobroty knížat a cti, které se jim dostalo, zneužili k zpupnosti; ³ a netoliko poddané královské usilují sužovati, ale neumějíce spokojiti se slávou jim udělenou, těm, kteří (jim) ji dali, strojí úklady. ⁴ Aniž mají na tom dosti, že neděkují za dobrodiní a že ruší práva (vyplývající) z blahovůle jim prokázané; ale ještě mají za to, že ujdou soudu Boha, který všechno vidí. ⁵ Ve svém šílenství tolik poklesli, že těm, kteří úřady sobě svěřené pečlivě zastávají a tak vše činí, že zasluhují všeobecné, chvály, lživými úskoky usilují podraziti nohy, ⁶ oklamávajíc lstivou vychytralostí dobromyslné uši knížat, podle sebe jiné posuzujících. ⁷ Kterážto věc dokázána jest i dějinami minulosti, i denní zkušeností, kterak zlymi návody některých úmysly králův kaženy bývají. ⁸ Proto dlužno pečovat o pokoj všech krajin. ⁹ A nesmíte se domnívati, že to pochází z naší lehkomyšlnosti, když rozkazujeme věci sobě odporující; ale (vězte, že) podle poměrů a potřeb časových, jak žádá prospěch říše, výnosy vydáváme. ¹⁰ Abyste porozuměli zřetelněji, co pravíme: Aman, syn Amadatiův, i mravy i rodem Macedoňan, daleký krve perské, který dobrotivost naši svou krvelačností poskrnil, ačkoli cizinec, od nás přijat byl ¹¹ a takové blahovůli se těšil, že otcem našim slul a všichni se mu klaněli jako druhému po králi, ¹² a ten se nadul tak, velikou pýchou, a pozdvihl se, že usiloval připravit nás o království i hrdlo. ¹³ Neboť Mardochea, jehož věrností a dobrodiním živi jsme, jakož i družku království našeho Esteru s veškerým národem jejím, všelijakými novými a neslýchanými úklady snažil se vyhladit, ¹⁴ zamýšleje, až je usmrtí, úklady činiti nám osamoceným a království perské přenést na Macedoňany. ¹⁵ My však na Židech, které nejnešlechternější člověk odevzdal smrti, neshledali jsme, že by v něčem vinni byli, ale naopak že spravedlivých zákonů užívají, ¹⁶ a že jsou synové nejvyššího, největšího a

HI. 16. V. ¹⁰. Ježto byl Aman z Medie (výše 3, 1.), znamená tu „Macedoňan“ = *cizinec*. (Srv. Kanaan = kupec.) Možno také, že „Macedoňan“ není tu původní, ale připsáno později místo „Medan“.

vždy živého Boha, jehožto dobrodiním i naším otcům i nám království se dostalo a až do dneška jest zachovááno.¹⁷ Proto vězte, že ty listy, které byl on jménem naším rozeslal, jsou zrušeny.¹⁸ Pro ten zločin před branami tohoto města, to jest Sus, pověšen byl na šibenici i ten, který to nastrojil i všecka jeho rodina; ne my, ale Bůh mu odplatil, co zasloužil.¹⁹ Ten pak výnos, který nyní posíláme, po všech městech budiž vyhlášen, aby bylo Židům volno užívati svých zákonů.

²⁰ A buďte jim na pomoc, aby ty, kteří se byli připravili k jejich zahubení, mohli pobítí třináctého dne měsíce dvanáctého, který sluje adar;²¹ nebo ten den smutku a žalosti Bůh všemohoucí obrátil jim v radost.²² Protož i vy mezi ostatními dny svátečními i tento den zachovávejte, a svěťte jej s veškerou radostí, aby i potom se vědělo,²³ že všichni, kteří věrně Peršanům poddáni jsou, hodnou za věrnost odplatu dostávají, ti však, kteří úklady činí království jejich, že hynou pro hřích (svůj).²⁴ A každá krajina i město, které by nechtělo být účastno slavnosti této, ať zahyne mečem a ohněm; tak budiž vyhlazeno, aby ne toliko lidem, ale také dobytku bylo nepřístupné na věky, na výstrahu pohrdání a neposlušnosti."

V. ¹⁷. V jakém smyslu je první *neodvolatelný* výnos králův „zrušen“, viz výše 8, 8. Podle LXX mají perští úředníci počínati si rozvážně, *nechati bez povšimnutí* prvý královský výnos, *ježto* zlý původce jeho Aman pověšen byl na šibenici.

KNIHA „JOB" ČILI „O JOBOVI"

řeší způsobem velmi uměleckým záhadu prozřetelnosti Boží,
řídící všecek svět:

***Proč bývá i spravedlivec stíhán neštěstím, jehož přece hříchy svými nezavinil?*¹⁾**

ÚVOD (1, 1.– 2, 13.) psaný řečí nevázanou (prosou) seznamuje čtenáře s trpělem-hrdinou, který činně (rozmluvami s přáteli) i trpně neštěstím a potomním štěstím) bude hlubokou záhadu luštit.

V ČÁSTI PRVÉ (3, 1.– 31, 40.) zastávají tři přátelé Jobovi názor, že Bůh odměňuje ctnostné skutky pozemským štěstím podle přísné své spravedlnosti, hříchy, pak trestá podle téže spravedlnosti pozemskými nehodami. Důsledně tedy, každý nešťastník je hříšníkem (aspoň lajným) a čím větší jeho útrapy, tím větší jsou před Bohem hříchy jeho. Názor tento potírá Job, ježto není si vědom hříchů, které by byly úměrný jeho svízelm.

VE DRUHÉ ČÁSTI (32, 1.– 37, 24.) čtvrtý přítel Jobův *Elihu*, chtěje jaksi sporné strany rozsouditi, uvádí do přiměřených kolejí výstřelky, rozprav Jobových, zdůrazňuje nevyzpytatelnou velebnost Boží a nedotknutelnou spravedlnost, připomíná však také proti soupeřům Jobovým, že Bůh nejvyšší moudrý sesílá neštěstí na spravedlivé též proto, by je vzdělal.

V ČÁSTI TŘETÍ zjevuje se sám Bůh. Neospravedlňuje se, nevykládá, proč na Joba seslal utrpení, ale ve dvou řečech: 38, 1.– 39, 32; 40, 1.– 41, 25. připomíná, že člověk rozumu i síly obmezené má se pokorně a mlčky podrobiti, jestliže Bůh všemohoucí a nejvyšší moudrý trpěti mu ukládá; nesmí chtíti domlouvati se s Bohem trestajícím.

Job přiznává po každé řeči (39, 33.– 35.; 42, 1.–6.), že opovážlivě mluvil proti Všemohoucímu a Nejvyšší moudrému, a prosí, by mu bylo přílišné vědomí nevinny milostivě prominuto.

V DOSLOVU psaném zase prosou (42, 7.– 16.) Bůh kárá prvé tři přátele Jobovy, že nemluvili správně, vyzývá je, by činili pokání, Jobovi pak vrací v míře hojnější, co byl prve měl a čeho byl pozbyl.

Kdo a kdy napsal knihu Job, perlu básnickou, světové literatury i v příčině umělecké, nelze pohříchu zjistit. Tolik však jest nepochybně, že použil bohoduchý básník ke své práci i staršího pramene písemného neb ústního, který mu poskytl dějinné jádro Jobovy osoby²⁾ a jeho osudů. Tu látku mistrně zpracoval v nádhernou báseň *rozjímavou*, která svými rozhovory nabývá veliké, až divadelní živosti, ač divadelním kusem (drama) není.

¹⁾ a) Bývá také *spravedlivec* stíhán utrpením, či toliko hříšníkem? Ano, také *spravedlivec* trpívá, ačkoli hříchy svých útrap nezasloužil, b) Jak lze tuto skutečnost srovnati s prozřetelností Boží, zejména se spravedlností nejvyšší, která může trestati toliko hřích a musí odměňovati ctnost? Kniha. Job *hájí správnost prozřetelnosti Boží* na příkladě názorném, teoreticky (řeči) i prakticky, (úvod a doslov). Člověk nesmí jednostranně míti na zřeteli toliko spravedlnost Boží, ale také, jiné jeho vlastnosti. Je to popředně nevyzpytatelná *vševědoucnost a moudrost*, která, nejlépe ví, *proč sesílá svízele, také na, spravedlivého*. Člověk nesmí zapomínati, že *Všemohoucí* má právo seslati na svého tvora, třebaš nevinného, bolesti, a člověk povinnost jemu se podrobiti, třebaš byl nechápal záměrů Prozřetelnosti; Boží *dobrota* jistě má dobré úmysly s nevinným trpělem. Bůh dopouští bolesti, aby vyléčil *spravedlivce* z pýchy, které snad nepostřehl, která však byla nebezpečná, která byla by dříve či později uvrhla jej do hříchu těžkého. Má tedy utrpení ne toliko ráz *trestný*, ale také *zkušební, očistný, a ochranný*. Jest proto kniha Job velikou obranou Boží prozřetelnosti (*“teodicea”*).

²⁾ Že byl Job skutečnou osobou, vyplývá z Ez 14, 14.– 20., kde přiřazen jest k osobám jistě dějinným Noemovi a Danielovi. Srv. Sir 49, 9; Tob 2, 12.– 15. (Vulg.); Jak 5, 11. Josef Flavius, většina židovských učitelů a s nimi Otcové církevní pokládali také Joba za historickou osobu. Církev latinská koná památku jeho dne 10. května, církev řecká dne 6. téhož měsíce.

ÚVOD. (1, 1.–2, 13.)

HLAVA 1. – ¹ Byl muž v zemi Hus, jménem Job. Muž ten byl upřímný a poctivý, bál se Boha a vystříhal se zlého; ² Narodilo se mu sedm synů a tři dcery. ³ Dobytka pak měl sedm tisíc ovec a tři tisíce velbloudů, dále pět set spřežení hovězího dobytka a pět set oslic; také čeládky měl mnoho. Byl to muž velmi zámožný mezi všemi Východany.

⁴ Synové jeho obyčejně strojivali hody po doměch, každý ve svůj den; zvali po poselech také své tři sestry, aby jedly a pily s nimi. ⁵ Když pak se vystřídaly dokola dni hodů, posílal pro ně Job, aby je posvětil; a vstávaje na úsvitě podával celopaly za každého. Říkával (si) totiž :

„Kdyby snad byli zhřešili synové moji;
snad že nežehnali v srdcích svých Bohu.“

Tak činíval Job vždycky.

⁶ Jednoho dne, když přišli synové Boží, aby se postavili před Hospodina, byl mezi nimi také satan. ⁷ Tomu řekl Hospodin: „Odkud jdeš?“ On odpověděl: „Obcházel jsem zemi; prošel jsem ji kříž na kříž.“ ⁸ Tu řekl Hospodin:

„Viděl jsi služebníka mého Joba,
že mu rovného na zemi není,
člověka upřímného a poctivého,
bohabojného, jenž se varuje zlého?“

⁹ Satan mu odpověděl:

„Zdaliž darmo Job se bojí Boha?
¹⁰ Neohradils ty jej i dům jeho,
i vše, co mu patří, dokola kolem?
Dílům rukou jeho požehnal jsi,
a jeho majetek po zemi se rozmáhá.
¹¹ Ale vztáhni maličko svou ruku,
a všeho, co mu náleží, se dotkni,
nebude-li v tvář ti zlořečiti!“

¹² Řekl tedy Hospodin satanovi:

„Hle, všechny věci, které má, v moci tvé jsou;
toliko na něj nevztahuj své ruky!“

I vyšel satan od Hospodina.

¹³ Jednoho pak dne, když synové a dcery jeho jedli a pili víno v domě bratra svého prvorozeného, ¹⁴ přišel posel k Jobovi, a pravil:

„Hovězí dobytek (právě) oral,
oslice podle něho se pásly,
¹⁵ i vpadli Sabští a zabrali všecko,

Hl. 1. V. ². n. Štěstí rodinné ceněno výše nežli ostatní bohatství. Chlapci (7.) váženi bývali více nežli dívky (3.). Číslice 7 + 3 (= 10), 7000 + 3000 (= 10.000), 500 + 500 (= 1000) jsou jen okrouhlé, náznáčné, znamenající „velmi mnoho“.

také čeládku pobili mečem;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to."

¹⁶ Když on ještě mluvil, přišel druhý a řekl:

„Oheň Boží spadl s nebe,
udeřil, ovce i čeládku pohltil;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to."

¹⁷ Když i ten ještě mluvil, přišel jiný a řekl:

„Chaldové zšikovali tři tlupy,
přepadše velbloudy zajali je,
ano i čeládku pobili mečem;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to."

¹⁸ Ještě (také) ten mluvil, a hle, jiný přišel a řekl :

„Synové tvoji a dcery když jedli,
když pili víno v domě bratra
svého prvorozeného,
¹⁹ náhle vichor od pouště zadul,
opřel se do čtyř úhlů domu,
a ten do smrti zasul tvé děti;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to."

²⁰ Tu se Job vzbodil, roztrhl roucho své, ostříhal si hlavu, padl na zemi, klaněl se ²¹
a řekl:

„Nahý vyšel jsem z lůna své matky,
a zas nahý se tam vrátím.
Hospodin dal a Hospodin vzal,
jak se mu líbilo, tak se stalo,
buď jménu Hospodinovu žehnáno!"

²² Ve všem tom nezhřešil Job rty, svými; nic pošetilého proti Bohu nemluvil.

HLAVA 2. — ¹ Když (opět) jednoho dne přišli synové Boží, aby se postavili před Hospodina, přišel také (zase) satan mezi ně a postavil se před něj. ² I řekl Hospodin satanovi: „Odkud jdeš?" On odpověděl: „Obcházel jsem zemi; prošel jsem ji kříž na kříž." ³ Tu řekl Hospodin satanovi:

„Viděl jsi služebníka mého Joba,
že mu rovného na zemi není,
člověka upřímného a poctivého,
bohabyjného, jenž se varuje zlého,
kterak dosud nevinu zachovává?

Ty jsi tedy nadarmo mne pohnul
proti němu, bych dovolil jej trápit."

⁴ Satan mu odpověděl:

„Kůži za kůži! Všecky statky
dává člověk za sebe sama.

⁵ Ale vztáhna svoji ruku,
dotkni se jeho kostí a masa,
i uzříš, že bude ti ve tvář zlořečit!"

⁶ Řekl tedy Hospodin satanovi:

„Nuže, budiž ve tvé moci;
avšak života jeho šetři!"

⁷ Vyšed tedy satan od Hospodina ranil Joba velmi zlými nežity od paty nohy až do temene hlavy jeho. ⁸ On pak střepanou hnis ostruhoval sedě na smetišti. ⁹ Tu mu řekla manželka jeho:

„Ještě ty trváš ve své upřímnosti?
Zlořeč Bohu a umři!"

¹⁰ On však jí pravil:

„Jako jedna z šílených žen mluvíš!
Dobré-li věci jsme brali z ruky Boží,
proč bychom nechtěli přijímati zlých?"

Ve všem tom nezhřešil Job rty svými.

¹¹ Když pak uslyšeli tři přátelé Jobovi o všem neštěstí, které přišlo na něj, přišel každý z místa svého, Elifaz Temaňan, Baldad Suhan, a Sofar Naamaťan. Byliť se snesly že spolu přijdou, aby jej navštívili a potěšili. ¹² Když byli pozdvihli z daleka oči své a nepoznali ho, zkríkše plakali, roztrhli roucho své a sypali si prach na hlavu k nebi (jej házejíce). ¹³ A seděli s ním na zemi sedm dní a sedm nocí; žádný nepromluvil k němu slova, neboť viděli, že bolest je náramná.

Job předkládá otázku, kterou bude s přáteli přetřásati. (3, 1.– 26.)

HLAVA 3. – ¹ Potom otevřel Job ústa a zlořečil dni svému. ² Řekl:

³ Ó, kéž byl zhynul den, kdy jsem se zrodil,
jakož i noc, kdy se řeklo: „Počat je chlapec!"

⁴ Den ten kéž by obrácen byl v temno,
kéž se po něm netázal Bůh nahoře,
kéž nikdy neosvítlo ho světlo!

⁵ Ó, by zastřela jej tma a stín smrti,

Hl. 3. V. ¹. Slova Jobova vyslovují myšlenky a pocity jeho; tím, že je vyslovil, ulehčilo se mu (Efrem). Básník jeho slova umělecky rozpřádá a nadsázkou dodává jim úchvatné síly. V jaké míře Job s myšlenkami, které se ho zmocňovaly (a které jsou tu až vášnivě vysloveny), dobrovolně souhlasil a tedy přece snad (lehce) hřešil, ne snadno vyšetřiti.

- kěž by mrákota na něm se usadila,
a jej zahalilo ponuré šero!
- ⁶ Noc tu vichor černý kéž uchvátil,
nebyla počítána mezi dny roku,
a v počet měsíců kéž by nebyla přišla!
- ⁷ Ona noc kéž neplodná by byla,
kéž zvuku radosti nezasloužila si!
- ⁸ Ať jí klnou, dny kdo zaklínají,
ti, kdož umějí vzbudit levjatana!
- ⁹ Zatemněte se šerem hvězdy její,
čekej světlo, ale nespátrí ho,
nespátrí východu svítající zory!
- ¹⁰ Nezavřelať bran života, který mne nosil,
a tak zla neušetrila mých očí.
- ¹¹ Proč jsem neumřel (já) v mateřském lůně,
neb vyšed ze života nezhylnul hned?
- ¹² Proč jsem vzat byl (kdysi) na kolena,
(a) proč odkájely mne kdy prsy?
- ¹³ Neboť nyní leže měl bych pokoj,
ve svém spánku bych si odpočíval
- ¹⁴ s králi i s (bývalými) rádci světa,
kteří stavěli padající paláce,
- ¹⁵ s velmoži, kteří vládli zlatem,
a své domy plnili stříbrem.
- ¹⁶ Nebo kéž nežil bych jak potrat zahrabaný,
jako děti nespátrivší světla!
- ¹⁷ Bezbožní tam přestávají zuřit,
odpočívají tam vysilení.
- ¹⁸ Bývalí spoutanci stejně zbavení robot
neposlouchají robotářova křiku.
- ¹⁹ Malý i velký jsou tam (sobe rovní),
také otrok je zproštěn pána svého.
- ²⁰ Proč se dostává nešťastnému světla,
a proč života do duše roztrpčeným,
- ²¹ kteří po smrti, jež nejde, dychtí,
jako kdo chce pokladu dokopat se;
- ²² radovali by, se do jáсотu,
kdyby přáno jim bylo hrob si najít.
(Proč se nedostává světla nešťastnému)

V. ⁸. Básník tu vypůjčuje si obraty z lidové mluvy; tím není řečeno, že je schvaluje. Také moderní básník tu a tam vyslovuje své myšlenky v rouchu mnohobožských názorů a rčení Řeků a Římanů, aniž tím zapírá své přísné jednobožství. – „*leviatan*“ = krokodil. Srv. níže 40, 20. nn.; Ž 104, 26. Ti zaklínači uměli působiti na hady i krokodily, že ztuhlí, ale také že procitli. – Lépe se Schlöglem připustit, že je tu „*levjatan*“ vypůjčen z názorů starých, kteří v něm viděli jakési. souhvězdí, jako na př. lva, štíra a pod.; o tomto „*levjatanu*“ se domnívali, že může pohltit světlo denní, a snad i hvězd; toho levjatana prý mohli zaklínači přiměti, aby tak učinil.

- ²³ muži, kterému skryto, kudy jíti,
kterého zahradi Bůh temnotami?
²⁴ prve nežli (chléb svůj) jídám,
vzdychám, jako vodní záplava je řev můj.
²⁵ Neb čeho jsem se děsival,
postihlo mne, čeho jsem se (kdy) hrozil, se přihodilo.
²⁶ Nezapřel jsem se? Nemlčel? Nebyl pokojný?
A přec na mne přišlo roztrpčení.

Prvá řeč Elifazova. (4, 1.– 5, 27.)

Elifaz po krátké omluvě viní Joba za netrpělivosti a tvrdí, že jeho bývalá zbožnost nebyla ryzí, ale toliko na oko (4, 1.– 6.). Ať uzná Job tu chybu, neboť toliko bezbožní neštěstím jsou stíháni, jak je zřejmo ze zkušenosti a obdoby (4, 7.– 11.), i ze zjevení tajemného, jehož se dostalo Elifazovi (4, 12.– 21.), Ježto pošetilec, který nechce se vrátit k Bohu, musí zahynouti, (5, 1.– 7.), napomíná Elifaz Joba, aby pokorně trest přijal a odprosil Boha (5, 8.– 16.). Bude mu pak blaze, ježto Bůh, když byl potrestal, vrací bývalé štěstí (5, 17.– 27.).

- HLAVA 4. – ¹ Tu Elifaz Temaňan ujav se slova pravil:
² Počne-li mluvit kdo s tebou, snad těžko to poneseš,
ale kdo může se zdržet, aby mlčel?
³ Učils, hle, mnohé, a ruce skleslé jsi tužil,
⁴ klopýtající zachytly pevně tvé řeči,
kolena třesoucí se posilovals.
⁵ Teď však stihla tebe rána, i chabneš,
dotekla se tebe, a – zaražen jsi.
⁶ Kde je bohobojnost a statečnost tvá,
trpělivost a dokonalost cest tvých?
⁷ Vzpomeň, prosím tě, který kdy nevinný zhynul,
aneb kdy byli poctivci zahlazeni?
⁸ Spíše však viděl jsem, zlo kteří vzdělávali,
a kteří bolesti silí, že také je žali.
⁹ (Viděl jsem), že Bůh dechl a zahynuli;
dechtem hněvu jeho za své vzali.
¹⁰ Ryk lvův a lvíce řvaní (oněmělo),
a zuby lvícat jeho jsou vylámaný.
¹¹ Dravec zahynul, ježto lupu neměl,
a lví mláďata jsou rozptýlena.

V. ²⁶. Podle Vulg. dovolává se Job sebezapírání a trpělivosti, s jakou přijímal první rány; proč tedy přicházejí další, všechny možné svizele? Podle hebr. však praví Job:

Nemám klidu, oddechu, odpočinku;

neboť přichází (opět a zase) nepokoj.

Job míní muky tělesné i duševní, které mu působí rostoucí malomocenství.

Hl. 4. V. ⁶. „cesta“ = způsob života, mravy. Z Jobovy malomyslnosti vyzvojuje Elifaz, že jeho bývalá zbožnost nebyla pevná, ryzí. Kdyby byla zbožnost: Jobova pravá bývala, nebyl by nyní v této bídě. Podle hebr. však dovolává se Elifaz bývalého přesvědčení Jobova, že spravedlivec právem očekává odměnu (pozemskou) za svou spravedlnost:

Nebyla tvá zbožnost nadějí tvou,

a tvou důvěrou dokonalost cest tvých?

Podle hebr. dlužno v. 6. myšlenkově připojit k v. 7. a počítí veršem tím (6.) nový. odstavec (do v. 11.).

- ¹² Také řečeno mi tajně slovo,
kradmo jaksi zachytlo ucho mé proud toho šepotu.
¹³ Když jsem vidění měl hrozné v noci,
kdy v tvrdý spánek bývají zabráni lidé.
¹⁴ bázeň držela mne, až jsem se třásl,
každá kost má byla předěšena.
¹⁵ A když vánek přelétal mi obličej,
ježily se vlasy na mém těle.
¹⁶ Stál tu kdos, jehož podoby neviděl jsem,
(toliko) postava byla před mým zrakem,
a hlas jak tichého větříku jsem slyšel:
¹⁷ „Zda může člověk před Bohem spravedliv být,
neb někdo z lidí před svým tvůrcem čist?
¹⁸ Hle, (ani) sluhové jeho nejsou stálí,
také na svých andělech nepravost najde!
¹⁹ Čím víc ti, kteří v hliněných chatách sídlí,
kteří mají základy z prachu (země)!
Ztráveni bývají takorča jako od mola.
²⁰ Od jitra do večera káceni jsou,
nepozorovaně na věky hynou.
²¹ Také příslušníci jsou jim bráni;
umírají moudrosti nenabyvše.“

- HLAVA 5. – ¹ Volej tedy, je-li, kdo by tě slyšel,
k některému z nebešťanů se obrať!
² Neboť šílence ubíjí roztrpčení,
nerozumného usmrtí rozmrzelost.
³ Viděl jsem šílence, který měl pevný kořen;
hned však jsem kletbu zřel, jež stihla blahobyt jeho.
⁴ Synové jeho postrádají pomoci,
zdeptáni bývají ve bráně bez zastánce.
⁵ Žeň jeho kdekterý lačný pojídá (mu),
jeho samého uchvacuje lupič,
a kdekdo žízní, pije bohatství jeho.
⁶ Na zemi bez příčiny nic se neděje;

V. ¹². Elifaz, aby dodal více váhy svému názoru o utrpení, dovolává se *zjevení*, jehož prý se mu dostalo. V. 12.– 16. líčí *způsob*, jakým byl nadpřirozeně poučen, v. 17.– 21. podává *obsah* toho zjevení. *Bylo-li* to zjevení pravé, či toliko smyšlenka Elifazova, bylo-li dílem ducha dobrého, či zlého, je *sporno*. Ježto Elifaz byl (snad nevědomky a bezděky) spolupracovníkem satanovým (srv. výše v. 7.), možno se domnívat, že bylo zjevení Elifazovo pouhý přelud nebo sen. – Podle hebr. se to slovo „*přikradlo*“.

V. ¹³. n. Podle hebr. měl to vidění ve spleti (v houšti) myšlenek, (doslovně větvoví).

V. ¹⁸. Staří velmi pozorně si všímali snů, zejména ti, kteří se vydávali za mudrce a proroky. Takým byl asi též Elifaz. Podnes považují obyvatelé Arabie skalnaté některé své soukmenovce za lidi, kteří žijí v důvěrném styku s božstvím, kteří prý mohou mnoho prospět i škodit, kteří velmi mnoho vědí atd. („fakír“). – Podle hebr. dlužno v. 18. přeložiti:

*Hle, ani ke svým sluhům důvěry nemá,
i své posly kárá z poblouzení.*

HL. 5. V. ⁶. Neštěstí člověka nemůže mít jiné příčiny nežli hřích jeho. – Podle hebr, v. 6. zní:

z hlíny nemůže vzcházet utrpení.
⁷ Člověk se rodí, by trpěl, jak pták, by létal.
⁸ Z toho důvodu já prosil bych Pána,
 a Bohu předložil bych ústně věc svou,
⁹ jenž věci veliké činí, nezpytatelné,
 podivuhodné, kterých není počtu,
¹⁰ který dává deště na povrch země,
 zavlažuje vodami všecka (pole),
¹¹ posazuje snížené na místa vysoká,
 smutné pak pozdvihuje dobrým bydlem;
¹² který hatí záměry, úskočníků,
 by ruce jejich, co počaly, nemohly dokonat,
¹³ kterýž lapá „moudré“ v lstivosti jejich,
 že se záměry pletichářů kácejí.
¹⁴ Za dne (bílého) nabíhají na tmu,
 a jako v noci makají o polednách.
¹⁵ Nuzného tak zbavuje meče úst jejich,
 a z ruky násilníkovy člověka chudého.
¹⁶ Takto dostává se nuznému naděje,
 bezbožnost však stahuje svá ústa.
¹⁷ Blaze člověku od Boha trestanému;
 proto kázeň Páně nezamítej!
¹⁸ Neboť on raní, ale též ošetřuje;
 tepe, – a jeho ruce uzdravují.
¹⁹ Ze šesti soužení vysvobodí tebe,
 a v sedmém nedotkne se tebe rána.
²⁰ V hladu vysvobodí tebe ze smrti,
 ve válce pak z moci, kterou meč má.
²¹ Před bičem jazyka (dobře) ukryt budeš,
 nebudeš báti se blízkého zpuštění.
²² Pustošení a hladu smáti se budeš,
 a dravců lýtých nebudeš se strachovat.
²³ Neboť s kamením polním budeš mít smlouvu,
 a zvěř divá pokoj zachová k tobě.
²⁴ Zakusíš, že jen blaho je v tvém stánku,
 zkoumaje bohatství své nic nepohřešíš.
²⁵ Shledáš také, že velmi se množí tvé símě;
 potomstva tvého bude jak polní trávy.
²⁶ Dokonale zralý do hrobu vejdeš,
 jako se snáší pšenice ve stoh svým časem.

*Neboť nemůže vzejít z prachu neštěstí,
 aniž ze země může vypučet bolest.*

V. ⁷. Člověk svou přirozenou povahou je křehký, že snadno hřeší a tak si utrhá trest za hřích – bolest. V tom smyslu přechází v. 7. k 8. nn. Ať se, přizná Job, vždyť chybiti a trpěti je lidské. Lépe však hebr.: Ale člověk plodí si utrpení;
 jiskry z ohně velmi vysoko vzletí.

²⁷ Hle, to je, co jsme vyzkoumali, a tak jest;
co jsme my zakusili, pamatuj si!

Job Elifazovi po prvé odpovídá. (6, 1.– 7, 21.)

Job mluvil proto tak roztrpčeně, že jeho svízele jsou nevýslovné; prosí Boha, aby je zmínil, nebo by mohlo se státi, že by se dal jejich prudkostí strhnouti k řečem proti Bohu (6, 1.– 13.). Přátelé, místo aby ho potěšili, nespravedlivě a tvrdě jej kárají (6, 14.– 30.). Job opět lká (7, 1.– 10.) a ptá se Boha, proč s ním nakládá tak ukrutně a proč ho Bůh nechce útrap hrozných zbaviti aspoň na chvílku (7, 11.– 21.).

HLAVA 6. – ¹ Job odpovídaje řekl:
² Ó, by hřích můj, zvážen byl,
ale též bída, již trpím, ať dána je na váhu!
³ Nad písek mořský ta těžší by ukázala se;
proto slova má plna jsou roztrpčení.
⁴ Neboť šípy Páně ve mně vězí,
jejich palčivost vyssává mi život,
a hrůzy Páně proti mně se šikují.
⁵ Říčí divoký osel, má-li trávy,
nebo bučí býk stoje před plným žlabem?
⁶ Aneb lze bez soli jísti, co chuti nemá,
či možno, by chutnal pokrm smrtonosný?
⁷ Čeho kdys dotknout se přičilo se mé duši,
to jest nyní z bída pokrmem mým.
⁸ Ó, by naplnila se má žádost,
a čehož očekávám, kéž dá Bůh mně!
⁹ Který počal, ten mne také zdeptej!
Ó, by hnul svou rukou a mne vyťal!
¹⁰ Neboť to mi bude potěšením,
– když mne bolem trýznil nešetře mne –
že jsem nezapřel slov Nejvyššího.
¹¹ Nebo jaká je má síla, bych vytrval,
a jaký konec můj, bych zůstal trpělivý?
¹² Není síla moje síla skály,
a mé tělo není přece z kovu.
¹³ Ejhle, pomoci mi není ve mně,
a také přátelé moji mne opustili.
¹⁴ Kdo svému příteli odpírá milosrdenství,
Všemohoucího se báti přestává.
¹⁵ Bratři moji mne zklamali jak potoky,

HL. 6, V. ¹³b, podle Vulg. připravuje již na v. 14. nn. Podle hebr. však zní:
„a také štěstí zahráno jest ode mne“.

V. ¹⁴. Podle hebr.

Kdo trpí, toho má přítel milovati;
bázně před Všemohoucím ať nepřipomíná.

Podle Vulg. bázeň Boží žádá s přítelem soustrast míti.

V. ¹⁵. Jako údolí (kterým za jaře proudila voda) v létě vysychá, vyprahne a vody poskytnouti nemůže, tak vyprahla v srdcích přátel Jobových soustrast, proto mu neposkytují osvěžující potěchy (vody), – „*pomínulí mne*“ (Vulg.), jako potok pomíjí, přestává, vysychá. Podle hebr. „*zklamali ho, zpronevěřili se mu*“. –

které dravě tekou po údolí,
¹⁶ které hrozně zakaleny jsou jiným,
 do nichžto se zřítíl tající snih;
¹⁷ v čas, kdy se rozptýlily, zanikají;
 jak se. rozežřeje, veta je po nich.
¹⁸ Točité jsou stezky, po kterých běží,
 do prázdna ubírají se a hynou.
¹⁹ Vizte stezky, kterými berou se Temané,
 karavanu sabskou a počkejte chvíli. . .
²⁰ Stydí se, že důvěřovali (jim);
 přišli až tam, a zklamáním jsou zardělí.
²¹ (Ano tím) teď stali jste se vy mně;
 nyní vidouce ránu mou hrozíte se.
²² Zda jsem řekl: „Přineste mi něco,
 z majetku svého dejte dary za mne,
²³ z ruky nepřítele mne vysvobodíte,
 z moci násilníka vytrhněte!?"
²⁴ Přesvědčte mne, a já mlčet budu;
 čím (snad) pochybil jsem, poučte mne!
²⁵ Proč jste utrhalí řečem pravdy,
 když nelze výtkať vašim nic mi vytknout?
²⁶ Jen byste vytýkali, skládáte řeči,
 do větru slova pronášíte.
²⁷ Obořujete se na sirotka,
 podvrátit usilujete přítele svého.
²⁸ Ale co jste počali, dokonějte;
 ucho však přiložte a vizte, zda klamu.
²⁹ Odpovídejte (mi), prosím, bez vášně;
 mluvíce pak spravedlivě sudte.
³⁰ Nesprávnosti v ústech mých nenajdete;
 v hrdle mém nebude pošetilost zníti.

HLAVA 7. – ¹ Bojování je život člověka na zemi;

Teče „*dravě*“, ježto má vody, až *přetéká* (hebr.) břehy.

V. ¹⁶. Podle hebr. jsou proudy těch prchavých potoků do černa zbarvené tajícím *ledem* a do nich snih se *ukryl*, v nich se ztratil.

V. ¹⁷. „*v době*“letní (= „*jak se rozežřeje*“), kdy otekly vody z údolí a když vysušeno bylo, (hebr.) co v něm ještě zbylo.

V. ¹⁹. Lépe překládati podle hebr.:

*Upřely na ně zrak karavany z Temy,
 putující ze Saby doufali v ně.*

V. ²⁶. Přátelé Jobovi, nepodávající věcných důvodů proti Jobovi, mluví do větru. Podle hebr. zní však v. 26.:

*Za důkazy slova chcete pokládati,
 do větru mluvené řeči zoufalého?*

Job líčí ukrutnost svých „*přátel*“. Sebe k sirotkovi přirovnává.

Hl. 7. V. ¹. povšechná úvaha o lidském životě. – Služba vojenská (níže 14, 14.; Is 40, 2.) a práce nádeníkova (níže 14. 6.) obrazy života lopotného, svízelného.

- jak dni nádeníka jsou dni jeho.
² Jako otrok, který po stínu prahne,
 a jako nádeník, jenž čeká konec práce,
³ já také byl jsem podělen měsíci strádání,
 a nocí traplivých napočítáno mi.
⁴ Lehnu-li si, říkávám: „Kdy vstanu?“
 Pak zas večera nemohu se dočkat,
 neb jsem přesycen bolestmi až do tmy.
⁵ Tělo mé oděno hnisem a skvrnami prachu,
 kůže má uvadla a svažila se.
⁶ Dni mé rychleji letí než tkadlec tkáň přestřihne;
 pomíjejí bez veškeré naděje.
⁷ Vzpomeň, že jako vánek je můj život,
 a mé oko že neuzří po druhé štěstí.
⁸ Aniž oko člověka mne spatří;
 zrak tvůj bude mne hledat, a nebudu zde.
⁹ Jako hyne oblak, že veta je po něm,
 tak i kdo sestoupí v hrob, již nevystoupí.
¹⁰ Nevrátí se nikdy již do domu svého,
 aniž ho zase pozná bydliště jeho.
¹¹ Proto též nebudu já svých úst zdržovati,
 mluvíti budu v soužení své duše,
 hovořiti v hořkosti své mysli.
¹² Zdali jsem já moře, aneb olbřím,
 že jsi obklíčil mne žalární stráží?
¹³ Díím-li (si) : „Potěší mne lůžko moje,
 polehčím si samomluvou na loži“ :
¹⁴ strašíš mne sny a viděními děsíš.
¹⁵ Proto přeje si duše má zadušení,
 a smrt (želají si) kosti moje.
¹⁶ Odpor mám, nechci dokonce již žít;
 ušetři mne, neboť nic nejsou dni mé.
¹⁷ Co je, člověk, že si ho tak vážíš,
 a že pozornost takovou mu věnuješ?
¹⁸ Navštěvuješ ho (již) na úsvitě,
 každou chvíli pak jej vyšetřuješ.

V. ². n. Pravdivost zásady té zakouší Job nyní také na sobě. Otrok, jenž robotuje na palčivém slunci, trápen je touhou, kdy bude si moci lehnouti do stínu. – „čeká na konec práce“ – „ježto podle hebr. nemůže se dočkati „mzdy“ – „strádání“ nedostatku, prázdnoty.

V. ⁴. Podle hebr.:

*Lehnuv si říkám: „Kdy vstanu?“ Neb se tma vleče;
 přejídá se mi převalovat se do jitra.*

V. ⁵. Příznaky malomocenství. Podle hebr.:

*Tělo mé odívá se v hnis a kůru,
 kůže moje tvrdne a roztéká se.*

„Skvrny prachu“ (Vulg.) vznikly tím, že Job ležel a válel se na popelišti, smísl se tedy prach a popel s hnisem, kůže; také vítr nanesl prachu do hnisajících ran. Nebylo kdo by jej čistil.

- ¹⁹ Dlouho-li budeš odpírat mi úlevu,
a mne nenecháš, co bych svou slinu polkl?
²⁰ Zhřešiv snad, co jsem ti učinil, strážce lidí?
Proč jsi postavil mne sobě za terč,
že jsem se stal na obtíž sám sobě?
²¹ Proč mi hřích můj nechceš prominouti,
a proč meodní máš nepravost mou?
Hle, již již si do prachu (země) lehnu,
a ráno, budeš-li hledat mne, nebude mne.

Prvá řeč Baldadova. (8, 1.– 22.)

Baldad se domnívá, že Job vinil Boha z nespravedlnosti, zastává se tedy zásady, že je Bůh spravedlivý. Synům Jobovým, kteří byli spravedlivě potrestáni smrtí za své hříchy, není již pomoci; Job však, který dosud žije, může se upřímně k Bohu obrátit a Bůh obrátí se k němu, že bude zase šťastnější nežli kdy býval (v. 1.– 7.). Dlouhověká zkušenost učí, že štěstí hříšníků dlouho netrvá, že je náhle překvapuje zkáza (v. 8.– 19.). Jobovi nezbývá nežli vrátit se k bývalé zbožnosti (v. 20.– 22.).

- HLAVA 8. – ¹ Baldad Suhan ujav slovo řekl:
² Dokavad mluvíti budeš takové věci,
a budou jak prudký vítr řeči úst tvých?
³ Zdali převrací Bůh, co je právo,
nebo vyvrací Všemocný spravedlnost?
⁴ Ačkoli děti tvé zhřešily, proti němu,
že je dal do moci nepravosti jejich,
⁵ ty přece, budeš-li pilně si všímati Boha,
Všemohoucího-li budeš prosit,
⁶ čisté-li a upřímné tvé smýšlení,
ihned bude (Bůh) všímati si tebe,
oblaží tě zase dle tvého práva,
⁷ že tvé bývalé štěstí bude malé
proti blahu, které ti náramně vzroste.
⁸ Ano, ptej se zašlého pokolení,
všimni si bedlivě zkušenosti otců,
⁹ – my jsme totiž včerejší, a nic nevíme;
ano, jako stín jsou dni naše na zemi –
¹⁰ oni budou tě učít, mluvit tobě,
ze svých srdcí vážít průpovědi:
¹¹ Zdali se může zelenat bez vláhy třtina,
aneb růsti rákosí, kde není vody?
¹² Když ještě pučí, kdy ruce nelze je trhat,
dříve než kterákoli bylina – usychá.
¹³ Tak končí všichni, kdo zapomínají na Boha,
a (tak) naděje pokrytcova hyne.
¹⁴ Nemůže kochat se tím, v co klamně doufal;
jako pavučina je, po čem toužil.
¹⁵ Podpírá dům svůj, (ten) však se nemůže udržet;
zachytil jej, ale nemůže stát.

- ¹⁶ Třeba se zdá, že je (jako keř) svěží na slunci,
ve světle jeho že své pruty vyhání,
¹⁷ na pecnu skalním kořeny jeho že houstnou,
a že mezi kamením se drží,
¹⁸ vychvátí-li jej však z místa *jeho*,
zapře jej (to místo) a řekne: „Neznám tě!“
¹⁹ To je totiž rozkoš života jeho –
ze země že budou pučet jiní.
²⁰ (Ano), Bůh neodstrčí poctivého,
aniž ruku podá bezbožníkům.
²¹ Ještě naplní se smíchem rty tvé,
a tvá ústa (plná budou) veselí.
²² Kdo na tě nevraží, bude se haliti v hanbu,
a bydlou bezbožných se neudrží.

Job odpovídá Baldadovi. (9, 1.– 10, 22.)

Hříšný smrtelník před Bohem vševědoucím a všemohoucím neobstojí. Nesmí se odvážit, aby volal Boha k odpovědnosti, že činí tak a ne jinak (9, 1. 13.). Také Job chce činiti podle této zásady; nechce dokazovati Bohu, že je nevinný (9, 14.– 21.). Není pravda, že toliko bezbožní trpí; také spravedliví bývají stíháni neštěstím, a naopak také hříšníci mívají sena světě leckdy dobře (9, 22.– 24.). Job má na mysli hroznou velebnost Boží zase hořekuje (9, 25.– 35.). Způsob, jakým nakládá Bůh 5 Jobem, zdá se Jobovi arci krutým, nemůže však býti nazván nespravedlností, ježto Bůh je nekonečně vznešený (10, 1.– 7.). Jak srovnati záměr Boží, který Joba stvořil a kdysi blažil s tajemným záměrem, který nyní tak bolestně na sobě zakouší (10, 8.– 17.). Opět volá po smrti a prosí za malou úlevu prve nežli se odebere tam, odkud nikdo se nevrací (10, 18.– 22.).

HLAVA 9. – ¹ Job odpovídaje řekl:

- ² Ano, zajisté, já vím, že tak jest,
že člověk jist není, rovná-li se s Bohem.
³ Kdyby někdo chtěl s ním hádati se,
nezodpoví jediné věci z tisíce.
⁴ Nejvyšší moudrý jest a obrovskou moc má.
Kdo mu kdy odporoval a zdráv vyšel?
⁵ (Jemu), jenž hory přenáší, dřív než se nadějí,
a je podvrací ve svém rozhorlení.
⁶ On zemi vyšínuje z jejího místa,
že se sloupy její otřásají;
⁷ on slunci příkáže, i nevychází,
a hvězdy zamyká jako pod pečeti;
⁸ rozprostírá nebesa on jediný,
a nohy klade na moře, které se vlní;
⁹ učinil Arktura i Oriona,
Hyady a komory jižního nebe;
¹⁰ on činí věci veliké, nevýstižné,
zázraky, kterých nelze spočítati.

Hl. 9. V. ⁹. 'Ašči 'Ajiš (níže 32. 31.) pokládá Vulg. „za souhvězdí *velkého „medvěda“*, (čteme-li místo „*Arkturus*“ správně „*Arktos*“); ale hvězdář Schiaparelli se domnívá, že je to *Aldebaran s Hyadami*. – Hebr. „*kesil*“ všeobecně bývá pokládáno za „*Orion*“. – Hebr. „*kímá*“ bývá obyčejně pokládáno za „*Plejády*“. – „ho nebe (Argus, Crux, Centaurus, Sirius? Schiaparelli). Srv. níže 37, 9.

- ¹¹ Přichází-li ke mně, nevidím ho;
odchází-li, nepozoruji toho.
- ¹² Náhle-li se otáže, kdo mu odpoví?
Aneb kdo může říci: „Proč tak činíš?“
- ¹³ Bůh – jeho hněvu žádný odolat nemůže,
a pod ním kloní se ti, kdož nesou zemi.
- ¹⁴ Kteraký teprv jsem já, bych při s ním vedl,
svými slovy abych s ním domlouval se,
- ¹⁵ (já), který, byť i snad právo měl, nechci se hájit,
ale svého žalobce prosit budu.
- ¹⁶ I kdybych vyzval jej, a on se dostavil k soudu,
nemyslím, sluchu že popřál by hlasu mému.
- ¹⁷ Neboť ve vichoru potírá mne,
množí mé rány, a to pro nic a za nic;
- ¹⁸ nepoprává oddechu mé duši,
ale hořkostmi mne nasycuje.
- ¹⁹ Je-li řeč o síle, on jest nejsilnější;
o řádný soud-li jde, kdo osvědčit pro mne se odváží?
- ²⁰ Kdybych své správnosti hájit chtěl, ústa má odsoudí mne
chtěl-li bych nevinu dokázat, usvědčí mne ze lži.
- ²¹ Třebas byl poctivý, nepoznal bych sebe,
a mým životem bylo by mi pohrdat!
- ²² Způsobem stejným – to je, co já tvrdím –
nevinného i bezbožného hubí.
- ²³ Mřská-li, nechť zabíjí jedním rázem,
ale mukám nevinných ať se nesměje!
- ²⁴ Země v ruce bezbožných je dána,
obličej vladařů jejích zahaluje;
jestliže on to není, kdo tedy je to?
- ²⁵ Dni mé rychlejší byly nežli běžec,
prchly, aniž viděly co dobrého.
- ²⁶ Minuly jako rákosové čluny,
jak orel, jenž padá letem na potravu.
- ²⁷ Řeknu-li si: „Ne tak, nebudu lkáti,
vyjasním tvář svou,“ přece mne přemáhá bolest.
- ²⁸ Děsím se všeho svého utrpení
vida, že neodpustíš (mně) hřešícímu.
- ²⁹ Jestliže i beztak bezbožný jsem,
proč bych nadarmo napínal své síly?
- ³⁰ Kdybych se i umyl vodou sněžnou,

V. ¹⁹. Podle hebr. mluví sám Bůh:

*Běží-li o sílu reka, ejhle, tu jsem;
jde-li o soud, kdo může pohnat mé (na něj?)”*

Chabý člověk nemůže dát se s Bohem v zápas, nemůže pohnati k odpovědnosti. Srv. výše ^{12b}. Podle Vulg. neodvážil by se u soudu svědčiti proti Bohu. Podle hebr. je takový soud vůbec nemožný, ježto nemůže býti Bůh pohnán k němu.

budou-li po mýdle se lesknout mé ruce,
³¹ přece v kalužinách omočíš mne,
 že se ošklivit budu rouchu svému.
³² Nenít on člověk jak já, bych jemu se hájil,
 aby se mnou u soudu stejně byl vyslýchán.
³³ Není, kdo by nás dva mohl soudit,
 a svou ruku položit na oba.
³⁴ Kdo by odňal ode mne jeho metlu,
 aby mne hrůza před ním neděsila,
³⁵ abych mluvit mohl beze strachu,
 neboť pro strach nemohu se hájit.

HLAVA 10. – ¹ Hrozí se má duše života mého;
 (proto) dám průchod nářku nad sebou samým,
 mluvit budu v hořkosti své duše.
² Řeknu Bohu: „Neodsuzuj mne;
 dej, ať poznám, proč mne tolik stíháš.
³ Zdá se ti být dobré tísniti mne,
 hubiti mne, dílo svých rukou,
 záměrům bezbožníků pomáhati?
⁴ Zdali máš ty, oči tělesné,
 nebo jak vidí člověk, ty též vidíš?
⁵ Zda jsou jako dni člověkovy, dni tvé,
 a tvá léta jako věky lidské,
⁶ nepravosti mé že vyhledáváš,
 a mé pochybení vyšetřuješ,
⁷ ač víš, hříšného nic že jsem neučinil,
 a nikdo nemůže z ruky tvé vyprostit mne.
⁸ Ruce tvé pečlivě mne vytvořily,
 a ty obratem celého mne ničíš!
⁹ Pomni, prosím, žes takořka z hlíny mne utvořil,
 a zase činíš, abych v prach se vrátil!
¹⁰ Zdalis nevyžil mne jako mléko,
 a zda jako sýr jsi nezhustil mne?
¹¹ Kůží, jakož i masem přioděls mne,
 kostmi pak a šlachami jsi mne zcelil,
¹² život a milosrdenství udělils mi,
 péče tvoje střehla mne, bych dýchal.
¹³ Avšak, ač to tajíš ve svém srdci,
 vím, že na mysli máš všecko (toto):
¹⁴ Zhřeším-li, třebas na čas odpustils mi,
 abych byl prost svého hříchu, nedopouštíš.
¹⁵ Kdybych bezbožný byl – běda mně pak!
 Ale i jsem-li spravedliv, nelze, bych hrdý byl,
 nasycen jsa trápením a bēdou.
¹⁶ A (přece) pro hrdost jak lev mne chceš honit,

- novými bolestmi mými chceš proslavit se,
¹⁷ nové a nové své svědky proti mně volat,
 rozmnožovat svou roztrpčenost na mne,
 chceš, by tvé pokuty na mne útokem hnaly.
¹⁸ Proč jsi z (matčina) lůna vyvedl mne?
 Kéž jsem zhynul, by oko mne nespatřilo!
¹⁹ Bylo by, jako kdybych nikdy nebyl –
 z (matčina) lůna přenesen byv do hrobu.
²⁰ Zdali několik dní mých brzy neskoná?
 Dovol mi tedy, bych maličko vylkal se z bolesti,
²¹ prve než půjdu, odkud návratu není,
 do krajů temna, zakrytých mráкотou smrti,
²² do krajů bídy a temnot, kde je stín smrti,
 kde žádný rád, ale stálá hrůza sídlí.

Prvá řeč Sofarova. (11, 1.– 20.)

Třetí přítel vyčítá Jobovi, že mnoho mluvil, a že opovážlivě před Bohem dovolával se nevinu své, ačkoli Bůh mírněji s ním nakládá, nežli za své hříchy zasluhuje, (11, 1.– 6.). Bohu vševědoucímu a všemohoucímu nemůže odporovati nežli ten, kdo minul se rozumem (7.– 12.). Zmoudří-li Job, bude nevýslovně šťasten, ježto Bůh dobré odměňuje (13.– 20.).

- HLAVA 11. – ¹ Tu slovo ujal Sofar Naamaťan a řekl:
² Kdo mnoho mluví, nemá (též něco) slyšet,
 a člověk tlachavý má navrchu býti?
³ Ty sám umlčet měl bys (každého) člověka?
 Tupíš jiné a nikdo by neměl tě usadit?
⁴ Vždyť jsi řekl: „Čisté je, co mluvím,
 a čist jsem před obličejem tvým, (Bože)!“
⁵ Avšak kéž by Bůh (jen) mluvil s tebou,
 a rty svoje otevřel proti tobě,
⁶ aby ti ukázal tajemství moudrosti (své),
 která zákonů má nesčetné množství!
 Poznal bys, mnohem méně že vymáhá na tobě,
 nežli zasluhuje nepravost tvá.
⁷ Domníváš se, že vystihneš šlépěje Boží,
 dokonale Všemocného že vyzkoumáš?
⁸ Vyšší nežli nebe jest; co tedy zmůžeš?
 Hlubší než pekla; odkud ho znát tedy můžeš?
⁹ Chceš-li jej měřit, je delší nežli země;
 do šířky pak větší nežli moře.
¹⁰ Kdyby svět vyvrátil, nebo v jedno stěsnał,
 kdo by mohl jemu odporovat?
¹¹ Dojista on zná lidskou pošetilost;
 a vida nepravost, zda může nedbati jí?
¹² Pošetilý, kdo se pyšně vzpouzí,
 a mní, že zrozen je k svobodě jak stepní osel.
¹³ Ty však, spořádáš-li srdce svoje,

- rozepneš-li k němu svoje ruce,
¹⁴ hřích, jenž lpí na tvé ruce, vzdálíš-li od sebe,
 a v tvém stanu sídlit už nebude nepravost:
¹⁵ pak bude možno ti tvář zdvihnout bez poskvrny,
 a pevně stát budeš, aniž (čeho) se báti.
¹⁶ Na neštěstí také zapomeneš,
 jak vody uplynulé zdát se ti bude.
¹⁷ Jako zářící poledne vzejde ti večer,
 až budeš mnít, že je po tobě, jak zora svitneš.
¹⁸ Budeš bez starosti naději máje,
 a jsa ohrazen klidně spáti budeš.
¹⁹ Hovět si budeš a nebude, kdo by tě děsil;
 mnozí pak žebrat budou o tvou přízeň.
²⁰ Ale oči nešlechtníků zchradnou,
 kam by utekli se, nebudou míti,
 a jejich naděje – vydechnouti duši.

Job odpovídá Sofarovi. (12, 1.– 14, 22.)

Job vytýká přátelům, že si osobují monopol na moudrost. Tolik rozumu, co jeho přátelé, má Job také. Přátelé jej rmoutí (12, 1.– 5.). Bezbožníci mívají se na světě dobře (12, 6.– 10.); Názor, že je způsob, kterým Bůh rozdává štěstí a neštěstí, možno měřiti toliko s hlediska přísné spravedlnosti, dlužno bráti s výhradou (12, 11.– 13.). Všemohoucí nejedná rozmarně, ale moudře (12, 14.– 13, 2.). Druzi Jobovi, kteří jednostranně chtějí hájiti Boží spravedlnosti, mohou tím nemístným způsobem Boha pohněvati (13, 3.– 12.). Svědomí Jobovo je tak cisto a klidno, že se domnívá, že by mu i Bůh dal za pravdu, kdyby směl se hájit. (13, 13.– 21.). Job opět dovolává se milosrdenství Božího (13, 22.– 28.). Člověk křehký a ze hříšníků zrozený zasluhuje slitování (14, 1.– 6.). Člověk je toliko jednou na světě (14, 7.– 12.). Kdyby se mohl ještě jednou vrátit Job z podsvětí k lepšímu životu na zemi! (14, 13.– 17.). To je však nemožnost (14, 18.– 22.).

- HLAVA 12. – ¹ Job odpověděl toto:
² Ano, sami vy jste lidé,
 a s vámi vymře (všecka) moudrost!
³ Také já mám jako vy rozum,
 aniž méně jsem nežli vy jste;
 nebo kdo, co vy znáte, neví?
⁴ Na posměch příteli svému býti mám já,
 který jsem Boha vzýval a vyslyšen byl?
 Na posměch býti má spravedlivcova poctivost?
⁵ „Bídě opovržení“ – myslí si boháč –

HL. 12. V. ². „*sami vy jste lidé*“ rozumní a nikdo jiný.

V. ⁴. n. Podle Vulg. doslovně:

⁴ *Kdo bývá na posměch příteli svému jak já,
 vzývati bude Boha, i vyslyší jej.*

Býváť na posměch spravedlivcova poctivost.

⁵ *„Jest jako pochodeň pohozená“ – míní boháč.
 (Ale je) připravena na svou dobu.*

Podle Vulg. vyslovuje Job naději, že nabude vrchu ve svém boji s přáteli, ježto bude prosit Boha, který mu pomůže. Job je jako pochodeň, kterou zahodili jakožto věc bezcennou, kterou však Bůh ustanovil, aby zazářila, až nadejde ustanovená chvíle. – „*boháč*“ = (dosl. „*bezpečný*“) člověk, jenž se domnívá, že mu Bůh štěstím splácí jeho *spravedlnost*.

- „kopanec tomu, jehož noha vrávorá!“
⁶ Hojnost (všeho) je ve stanech loupežníků,
 těch, kteří směle popouzejí Boha,
 ježto dal on všechno v ruce jejich.
⁷ Zeptej se jen zvířat, a naučí tě;
 ptáků nebeských, i oznámí ti.
⁸ K zemi mluv, a odpověď dá tobě;
 vypravovat budou (ti) ryby mořské.
⁹ Kdo je mezi námi, jenž by nevěděl,
 že to vše učinila ruka Páně,
¹⁰ v jehož moci je život každého zvířete
 a duch kteréhokoliv lidského těla?
¹¹ Nemá-liž ucho rozeznávat slova,
 jako dásně ochutnávají pokrm?
¹² U kmetů že najít lze moudrost,
 u lidí dlouhověkých rozumnost? a
¹³ U něho je moudrost i síla,
 u něho je moc i rozum!
¹⁴ Zboří-li co, není kdo by to vystavěl,
 zavře-li za kým, není, kdo by (mu) otevřel;
¹⁵ zadrží-li vody, všechno vysychá;
 vypustí-li je pak, zpustoší zemi.
¹⁶ U něho je síla, u něho moudrost;
 jeho je podvodník i podvedený.
¹⁷ Přivádí rádce ku bláznivým koncům,
 uvádí vládce do poštilostí.
¹⁸ Pásky panovníkům odvazuje,
 a jejich bedra pouty přepasuje.
¹⁹ Dává odvádět kněžstvo beze slávy,
 a kteří pevně prve stáli, podvrací.
²⁰ Bere výmluvnost řečníkům osvědčeným,
 tak jako starcům rozumnost odnímá.
²¹ Vylévá potupu na pány urozené,
 a pásky velmožům uvolňuje.
²² Zjevuje, co bylo hluboko ve tmě,
 vyvádí na světlo věci ze stínu smrti.
²³ Rozmnožuje národy, a hubí je;
 vyvrácené pak úplně obnovuje.
²⁴ Bere rozum knížatům národů země,
 zavádí je, že bloudí po poušti bez cest.
²⁵ Makají jako potmě beze světla,
 činí, že jak opilí vrávorají.

HLAVA 13. – ¹ Hle, to všechno vidělo mé oko,
 slyšelo ucho, a to vše pochopil jsem.

² Já též mám rozum jako vy jej máte,

- aniž méně jsem nežli vy, jste.
³ Ale s Všemohoucím mluvíti chci,
s Bohem při svou projednání žádám.
⁴ Prve však připomínám, že strůjcové lži jste,
a zásad převrácených přívrženci.
⁵ Ó, kéž byste chtěli mlčet,
aby se zdálo, že jste moudří!
⁶ Popřejte tedy sluchu výtce mojí,
slyšte, co na vás žalovat budou rty mé!
⁷ Zdali potřebuje Bůh lži vaší,
abyste pro něho pronášeli bludy?
⁸ Jemu straniti vy snažíte se,
a při pro Boha věsti usilujete?
⁹ Bude to milo mu, když ho nic tajno být nemůže?
Či může oklamán býti jak člověk lstmi vašimi?
¹⁰ On vás přísně bude tresty, stíhat,
neboť nepozorovaně mu straníte.
¹¹ Hned jak se pohne, poděsí vás,
a hrůza před ním zachvátí vás.
¹² Co jste tu z dějin uvedli, bude jak popel;
a v bláto obrátí se vaše štíty.
¹³ Pomlčte maličko, abych mluvit mohl,
ať pak přijde na mne to či ono!
¹⁴ Ano, na jazyk duši svoji kladu,
život svůj vydává v nebezpečí.
¹⁵ Byť mne také zabil, nebojím se,
jen když mravy své předložím před tvář jeho.
¹⁶ A v tom štěstí mi již poskytuje,
neboť nepříjde před něho žádný pokrytec.
¹⁷ Poslouchajte, slyšte řeči moje,
a mým záhadám popřejte svého sluchu!
¹⁸ Ejhle, připravuji se již na soud,
vím, že spravedlivým nalezen budu.

HL. 13. V. ⁴. Podle hebr.:

*„Neboť zajisté že vy lícíte lži,
a vy všichni nicotní felčari jste.“*

Jako „očerňují“ pravdu, „zaličují“, „obílejí“ bludy; tak činí Sofar a jeho druzi. Mají býti lékaři, kteří hojí duševní bolesti svého přítele útěchou; zatím však jako špatní mastičkáři bolest Jobovu jen množí. Vulg. spíše opisuje nežli překládá. Opis ten však do souvislosti se pěkně hodí a porozumění podporuje.

V. ⁹. Podle hebr.:

*„Bude to k dobru vám, až bude vyslyšet vás,
neb chcete šašky si tropit z něho jak z člověka?“*

V. ¹². Podle Vulg. doslovně:

*„Památka vaše bude jako popel
a v bláto obrátí se šije vaše.“*

V. ¹⁴. Podle Vulg. začíná tu již Job hořekovati. „Proč (pro jaký zločin) *trhám maso své zuby svými* (= tolik trpím), *a svou duši v rukou svých nosím?*“

- ¹⁹ Kéž by chtěl se mnou se soudit, kéž by přišel!
 Neboť nyní mlčet musím a umřít.
²⁰ Dvě jen věci činiti mi nerač,
 a pak nebudu se před tebou skrývat:
²¹ Ruku svoji ode mne rač vzdálit,
 a strach před tebou ať neděsí mne!
²² (Pak) mne povolej, abych ti odpovídal,
 aneb ať já mluvím, a ty mi odpovídej!
²³ Mnoho-li mám nepravostí a hříchů,
 zločiny mé a viny moje mi ukaž!
²⁴ Proč (mi) obličej svůj zahaluješ,
 a mne pokládáš za svého nepřítele?
²⁵ Na listu větrem zmítaném moc svou chceš ukázat,
 a suché stéblo pronásledovati,
²⁶ že mi diktuješ tak hořké tresty,
 chtěje mne zkazit pro hříchy mého mládí,
²⁷ že jsi do klády dal moje nohy,
 na všechny stezky mé že pozor dáváš,
 a že kotníky mi utahuješ;
²⁸ (mně), jenž jako shnilina ztravován jsem,
 a jako roucho, jež moli sežirají.

HLAVA 14. – ¹ člověk, který ze ženy se rodí,
 krátce žije, a sycen je mnohými bédami.

- ² Vzchází jako rostlina, a vadne;
 prchá jako stín a nemá stání.
³ Na toho ráčíš mít otevřené oko,
 a toho na soud se sebou poháněti?
⁴ Může-li kdo učiniti čistým
 toho, jenž počal se ze zrna nečistého?
 Nikdo !
⁵ (Je-li již) nemnoho dnů člověkových,
 (jestliže) měsíce jeho jsi odpočítal,
 a vymezil mu hranice, jichž nelze překročit:
⁶ odstup maličko od něho, aby si odpočal
 jak dělník, když přijde vítaná mu hodina.
⁷ Strom, ten (věru) naději mít může.
 Když i podetnou jej, zelená se,
 a jeho ratolesti (zase) pučí.
⁸ Jestliže steří v zemi kořen jeho,
 v prachu odemře-li jeho pařez,
⁹ sotvaže přičichne k vodě, zpupení se,
 a vzroste v houštinu jak nová sazenice.

HL. 14. V. ⁴. Všeobecná křehkost a náklonnost ke hříchu člověku vrozená (srv. výše v. I.) zasluhuje, by Stvořitel měl s ním milosrdenství. Srv. Ž. 50, 7. – „zrno“ = *símě*, jádro, zárodek.

- ¹⁰ Ale člověk-li zemře, všeho je zbaven;
zahyne-li, kam se, prosím, poděl?
¹¹ Jako vody, které unikly z moře,
nebo z řeky vyprázdněné, vyschlé,
¹² tak i člověk, usne-li, nepovstává,
dokud nebe stává, neprocitne,
z jeho spánku nikdo ho neprobudí.
¹³ Kéž bys na onom světě uschoval mne,
skryl mne (tam), dokud nepomine hněv tvůj,
lhůtu mi stanovil, kdy si vzpomeneš na mne!
¹⁴ – Oživne zas člověk, který zemřel? –
Všecky dny své roboty bych čekal
na chvíli, kdy přijde na mne změna,
¹⁵ zavolal bys mne a já bych ti odpověděl,
dílu rukou svých bys pravici podal;
¹⁶ ty pak moje kroky počítal bys,
a mým přestoupením odpouštěl bys,
¹⁷ zapečetil bys jak v měšci mé hříchy,
a mé provinění zalepil bys.
¹⁸ Ale jak hora padne a rozdrobí se,
neb jako skála se posune s místa svého,
¹⁹ jako kameny rozhlodává voda,
a příval pomalu prst odplavuje,
tak také člověka ty zahubuješ.
²⁰ Dals mu na chvilku síly, by na věky zmizel,
měníš mu podobu a vyháníš ho.
²¹ Jsou-li slaveni synové jeho, neví;
neb jsou-li v potupě – nepozoruje jich.
²² Toliko jeho tělo cítí svou bolest,
a jeho duše sama nad sebou kvílí.

Slova se ujmá Elifaz. (15, 1.– 35.)

Elifaz kárá příkře Joba, že mluvil nemoudře a bezbožně (15, 1.– 6.). Jobova slova dlužno zamítnouti; Job nevyrovná se moudrostí svým přátelům a svými řečmi odcizí si Boha (7.– 13.). Jak může Job tvrditi, že je nevinný, kdyžť ani nebesa před Bohem nejsou čistá (15, 14.– 16.). Z podání prastarého plyne, že bezbožní nejsou šťastní, ale vnitřním nepokojem týráni (17.– 24.). Bezbožný strachy zmirá, ježto se zatvrzele Bohu vzpírá; proto také hrozí jemu i potomstvu jeho neodvratná záhuba (25.– 35.).

HLAVA 15. – ¹ Tu chopiv slovo Elifaz Temaňan řekl:
² Mluví moudrý řeči podobné větru,
a plní žhavým vichorem své nitro?

V. ¹⁷. „zapečetit“ hříchy = „zalepit“ je = odpustit je.

V. ²¹. n. líčí stav člověka po smrti – nemá citu pro to, co děje se lna světě.; oč se zajímal, dokud byl na světě, nejvřeleji. – Trpce (ironicky) řečeno, že tělo v hrobě „cítí“, kterak práchniví – čeho člověk za živa nevýslovně, celým, citem svými se hrozil. – „duše“ kvílí, že pozbyla života i těla svého a že nelze po druhé na svět se vrátit. Tak si Job představuje ponurý stav duše po smrti, nemaje neb aspoň nepodávaje dosud poučeni *lepšého*.

- ³ Hádati se slovy; nic neprospívá,
řeči míti neužitečno jest.
- ⁴ Ty také vyhlazuješ bázeň (Boží),
a bráníš modliti se před Boží tváří.
- ⁵ Věru, že nepravost tvá tě mluvit učí,
a slova vybíráš jako úskočníci.
- ⁶ Odsuzují tě tvá ústa, ne já;
a rty tvoje usvědčují tebe.
- ⁷ Jsi ty první člověk, který se zrodil,
anebo před pahorky byl jsi stvořen?
- ⁸ (Či snad) v radě Boží zasedáváš
a tak moudrost sobě osvojuješ?
- ⁹ Co víš, čeho bychom nevěděli,
co znáš, čeho bychom neznali my?
- ¹⁰ Kmeti dlouhého věku jsou též mezi námi,
mnohem starší nežli byl tvůj otec.
- ¹¹ Jsou ti málo ta slova útěchy Boží,
řeči laskavé (promluvené) k tobě?
- ¹² Cože tě uchvacuje vášnivost tvá,
a máje myšlenky pyšné s patra hledíš?
- ¹³ Co se nadýmá proti Bohu duch tvůj,
aby pronášel z úst tvých takové řeči?
- ¹⁴ Co je člověk, by neposkrvnený byl?
Jak může čistým se ukázat ze ženy zrozený?
- ¹⁵ Hle, jeho svatí nejsou nezměnitelní,
nebesa nejsou čistá před jeho tváří.
- ¹⁶ Čím méně ohavný a zvrhlý člověk,
který pije nepravost jako vodu!
- ¹⁷ Ukáži (to) tobě, (nuže) slyš mne;
o čem jsem přesvědčen, budu ti vypravovat.
- ¹⁸ Mudrci to hlásali od svých otců,
tajemství žádné z toho nečiníce,
- ¹⁹ jimžto samým dána byla země,
ke kterým cizozemec ještě nepřišel.
- ²⁰ Po všechny dny své bezbožný se trápí,
neb počet let jeho zvuile nejistý jest.
- ²¹ Hrůzy zvuk mu zní ustavičně v uchu,
i když je pokoj, on vždycky úklady větrí.
- ²² Nevěří, že může vrátit se po tmě mu světlo,
čenichaje s každé strany meč.
- ²³ Trne již, kde najde, kde bude chleba;

Hl. 15. V. ³. opět zdůrazňuje, že Job mlátil slámu, že jsou slova, jeho pleva. Podle Vulg. 3a. doslovně: „*Karáš slovy toho, který není roven tobě*“ (Boha).

K v. ⁸b. srv. naše: „snísti nebo spolknouti všecku moudrost“. Podle Vulg. ⁸b. doslovně: „zdali je nižší nežli ty moudrost jeho“ (t. j. Boha?).

V. ¹¹. Podle Vulg. doslovně: „Velká-li věc jest, aby tě potěšil Bůh? Ale slova tvoje zlá toho zbraňují.“

- cítí, že v patách mu neodvratný den zkázy.
²⁴ Soužení jej děsí a úzkost ho skličuje
jako král, jenž do boje vyzbrojen jest.
²⁵ Vztáhl totiž ruku svou proti Bohu,
proti Všemohoucímu opovážlivě;
²⁶ rozběhl se na něho se vzepjatou šíjí,
s tlustými puklicemi na svých štítech.
²⁷ Tukem zarostl mu obličej,
a s jeho boků sádlo visí.
²⁸ Bydlil v městech zpustošených,
v domech, jež neměly být obydleny,
(ale) ssutinami zůstat měly.
²⁹ Nebude bohat, co má, nebude trvat,
nezapustí do země kořene svého.
³⁰ Neodejde od něho temnota,
ratolesti jeho plamenem uschnou
a květ jeho bude větrem odváť.
³¹ Nemůže doufat, v nicotu bludem jsa sveden;
nicoty v odměnu jemu dostává se.
³² Prve než dny jeho naplní se, vadne;
haluze jeho nezelenaají se.
³³ Oprchá jak hrozny s révy, sotvaže odkvetla
a jak oliva, která shazuje květ svůj.
³⁴ Ano, rodina pokrytce neplodná bývá,
a oheň spaluje stany, v nichž úplatnost sídlí.
³⁵ Bolest je, co počíná, nezdar, co rodí,
a v jeho životě zklamání zraje.

Job odpovídá po druhé Elifazovi. (16, 1.– 17, 16.)

Job kárá těšitele nepříjemné (16, 1.– 6.). Ličí zase své bolesti, jež nevině snáší 16, 7.– 18.). Vědom své nevinu volá k Bohu, aby ji brzy již dosvědčil (16, 19.– 17, 10.). V bídě Jobově marná je naděje na štěstí pozemské, jež mu přátelé slibují. (17, 11.– 16.).

HLAVA 16. – ¹ Job odpověděl takto:

- ² Slýchal jsem velmi často takové řeči;
těšitelé trpcí jste vy, všichni.
³ Bude-liž konec mluvení větrnému?
Neb co tě tíží, že se chápeš slova?
⁴ Mohl bych také já mluvit jako vy,
kdybyste vy byli na mém místě;
⁵ mohl bych též já vás těšit řečmi,
nebo nad vámi potřásati hlavou;
⁶ posiloval bych vás ústy svými,
anebo pohyboval rty, bych vás šetřil.
⁷ Mluvím-li, netiší se má bolest,
a když mlčím, neodchází také.
⁸ Nyní věru vysílil mne bol můj,
zničeny jsou všechny moje údy;

- ⁹ vrásky mé vydávají proti mně svědectví,
povstává lhář a mně do očí odporuje.
¹⁰ Sebral hněv svůj proti mně, nevrazí na mne,
skřípe na mne zuby svými,
hroznýma očima na mne můj nepřítel hledí.
¹¹ Otevřeli proti mně svá ústa,
tupíce mne bijí moje líce,
na mých útrapách se pasou.
¹² Vydal mne Bůh na pospas nešlechetným,
do rukou bezbožníkův odevzdal mne.
¹³ Já, kdysi boháč, náhle jsem zničen byl;
za šíji mne chopiv roztráskal mne,
a takřka postavil mne za terč sobě.
¹⁴ Zasypal mne vůkol střelami svými,
poranil mi ledviny bez milosti,
a vylil na zemi žluč moji.
¹⁵ Průlom na průlom učinil ve mně,
obořil se na mne jak válečník.
¹⁶ Žinici jsem na kůži si přišil,
a své tělo popelem jsem přikryl.
¹⁷ Obličej od pláče mi zpuchl,
a má víčka se zakalila.
¹⁸ To (vše) trpím, ač bez hříchu jsou mé ruce,
ačkoli čisté jsou mé prosby k Bohu.
¹⁹ Ó země, nepřikrývej krve mé,
a nechť hrob nenajde na tobě křik můj!
²⁰ Ještě (však) nyní, hle, na nebi mám svědka,
ten, jenž bude mi svědčit, jest na výsostech.
²¹ Posměvači moji přátelé jsou;
k Bohu obracím své slzavé oko,
²² aby tak ujal se člověka ve při s Bohem,
jak práva dochází člověk ve sporu s bližním.
²³ Neboť ejhle, míjejí krátká léta,
a stezkou, kterou se nevrátím, budu se bráti.

HLAVA 17. – ¹ Dech a vánek moje dny jsou;
a nic mi nezbyvá kromě hrobu.
² Ano, ačkoli jsem se neprohřešil,
hořkosti (jen) vidí oko moje.
³ Zaruč se, prosím, Pane, za mne u tebe;
kdo jiný mohl by dát mi na to ruku?
⁴ Srdce jejich poznání jsi zavřel,
proto nemohou nabýti vrchu.

Hl. 17. Vulg. podává toliko *volně* smysl:

„Vysvobod mne, Pane, a postav vedle sebe;
a ruka kohokoliv ať bojuje proti mně!“

- ⁵ O kořist dělit se slibuje svým druhům,
a (zatím) oči jeho dětí chřadnou.
⁶ Vystaven jsem jako na přísloví lidu,
a musím být jim terčem, na nějž plijí.
⁷ Zakalilo se bolestí mé oko,
a z mých údů bezmála nezbyl než stín.
⁸ Užaslí jsou nad tím spravedliví,
a čistý na pokrytce se rozhořčuje.
⁹ I bude držet se spravedlivý své cesty,
a kdo je čistých rukou, ten se vzmuží.
¹⁰ Ale všichni vy sem opět pojdte,
neb mezi vámi moudrého nenalézám.
¹¹ Dni mé prchají a já se trápím,
rozprášeny jsou naděje mého srdce.
¹² Noc v den obrátit mi chtějí,
a mám čekat zas po temnu světlo.
¹³ Budu-li čekat, podsvětí bude mým domem,
a v temnu ustelu si lůžko svoje.
¹⁴ Hnilobě „Můj otec jsi ty“ řeknu,
„Matka má a sestra moje“ – červům.
¹⁵ Kde je tedy nyní naděje má,
a mé štěstí – kdo je může vidět?
¹⁶ Do hlubin podsvětí sestoupí všechno to se mnou.
Zdaliž aspoň tam dojdou odpočinku?

Druhá řeč Baldadova. (18, 1.– 21.)

Slova Jobova jsou mluvení jalové, Bůh přece nebude činiti k vůli Jobovi výjimky od svých nezměnitelných zákonů, podle kterých musí bezbožník bídně vzít za své (18, 1.– 6.). Pohroma jeho je dokonalá (7.– 14.). Trvá i po smrti jeho, kdy zaniká jeho majetek, rod i památka, že všichni žasnou (15.– 21.).

- HLAVA 18. – ¹ Tu slovo ujav Baldad Suhan řekl:
² Kdy přece skončíte své daremné řeči?
Zmoudřete prve, a pak si promluvíme.
³ Proč jsme pokládáni za dobytek,
proč jsme v očích vašich zabeďněni?
⁴ Ty, jenž svou zuřivostí se rozsápaváš,
zda bude pro tebe vylidněna země,
neb skály přeneseny s místa svého?
⁵ Zda světlo bezbožného nemusí zhasnout?
Zda může lesknout se plamen ohně jeho?
⁶ Světlo zatemnívá se ve stanu jeho,
a lampa, která je nad ním, uhasíná.
⁷ Stísněny bývají statné jeho kroky,

V. ¹⁶b. však podle hebr.:

„ano spolu do prachu sneseme se.“

- a jeho záměry ho porážejí.
⁸ Zamotává totiž do sítí nohy své,
 ježto po jejich okách chodit musí.
⁹ Pata jeho do kličky se chytá,
 a smyčka pevně ho zadrhuje.
¹⁰ Neboť je v zemi skrytá na něho léčka,
 a kudy chodí, jsou osidla na něho.
¹¹ Odevšad jej hrůzy děsí,
 ženou se za ním, jsou jemu v patách.
¹² Umdlévá hladem síla jeho,
 vyhublost zabírá mu boky.
¹³ Rozežírá lepost kůže jeho,
 údy ztravuje prvorozenec smrti.
¹⁴ Vytržen ze svého stanu, kde měl své naděje,
 zaváděn bývá před krále děsů.
¹⁵ Ve stanu jeho, (pak) cizinci bydlívají,
 a bývá sypána na jeho bydlíště síra.
¹⁶ Vespod kořeny jeho usychají,
 nahoře pak koruna mu vadne.
¹⁷ Památka jeho mizí se země,
 nebývá slyšet ho jmenovat na světě.
¹⁸ Vyhánějí ho ze světla do temnosti,
 z okruhu země jej vypuzují.
¹⁹ Nemívá podrost ni dorost ve svém kmeni,
 a nic nezbývá z něho v jeho krajích.
²⁰ V den jeho (zkázy) žasne Západ,
 a Východ zachvacuje hrůza.
²¹ Tak jen mají se stány nešlechetných,
 a tak bydlá těch, kteří nedbají Boha.

Job odpovídá po druhé Baldadovi. (19, 1.– 29.)

Proč tolik trýzněn jest Job od svých těšitelů? Ať přece nahlédnou, že trpí nevinně (19, 1.– 6.). Děsné Jobovy strasti (7.– 12.). Ode všech opuštěn, všichni se ho, štítí (13.– 20.). Nedocházejí soucitu svých přátel vyslovuje pevnou naději, že Soudce nejvyšší ukáže Jobovu nevinu; toho Soudce nechat se bojí (21.– 29.).

HLAVA 19. – ¹ Job odpověděl toto:

- ² Dlouho-li rmoutit budete mou duši?
 a mne rozemílat řečmi?
³ Ejhle, po desáté tupíte mne,
 a mně křivditi se nestydíte. •
⁴ I kdybych opravdu byl chybil,
 na mně by lpělo mé pochybení.
⁵ Avšak vy si na mne vyjízdíte,

HL. 18. V. ⁹b. Podle Vulg. doslovně: „rozpálí se proti němu žízeň!“

V. ¹³ „prvorozený syn smrti“, nemoc, které přísluší nejvíce přívlastek „smrtná“, t. j. *malomocenství*.

V. ¹⁴ „král děsů“ = *smrt*, jež v podsvětí hrozném vládne (výše 10, 21. n.). Podle Vulg. doslovně „*zahynutí po něm šlapává jako král*“.

- ve zlé mi vykládáte má pohanění.
⁶ Vězte přec, ne dle práva že mne Bůh sklíčil,
a síť svoji kolem mne rozestřel.
⁷ Hle, volám „Násilí!“, nikdo však neposlouchá,
křičím, není však, kdo by mi dojit dal práva.
⁸ Stezku mou se všech stran přehradil, nemohu přes zeď,
a mou pěšinu zahalil temnotami.
⁹ Strhl se mne slávu moji,
a vzal korunu mi s hlavy.
¹⁰ Se všech stran mne trhá, a tak hynu;
jako když vytrhne strom, vzal naději mně.
¹¹ Roznítíl se proti mně hněv jeho,
a má mě za svého nepřítele.
¹² V jednom šiku přitáhly tlupy jeho,
nanesly násep, aby se dostaly na mne,
a můj stánek tábořem obklíčily.
¹³ Bratry moje ode mne daleko vzdálil,
a moji přátelé odcizili se mi.
¹⁴ Opustili mne příbuzní a známí,
zapomněli mne hosté domu mého.
¹⁵ Služky mé mne za cizáka mají,
hledí na mne jako na cizince.
¹⁶ Na sluhu volám, avšak neodpoví;
abych důraznými slovy ho prosil.
¹⁷ Dech můj odporný je manželce mé,
a puch ze mne mojim sourozencům.
¹⁸ Mládež také pohrdá mnou,
jak sebou hnu, již se posmívají.
¹⁹ Štítí se mne bývalí důvěrníci,
největší milácci obrátili se proti mně.
²⁰ Na kůži scvrklého masa visí mi kosti,
a s duší na jazyku unikám smrti.
²¹ Cit se mnou mějte přec, cit mějte, vy moji přátelé,
neboť ruka Páně dotkla se mne.
²² Proč mne jako Bůh pronásledujete,
a mého masa dost nemůžete se nakousat?
²³ Ó, by napsána má slova byla,
kéž by vyryta byla na tabulku,
²⁴ železným rydlem na desku olověnou,
nebo dlátem do skály vydlabána!

Hl. 19. V. ¹⁷b. doslovně podle Vulg.: „*prosím synů života mého*“.

V. ²⁰b. podle hebr. drží Job své maso ještě zuby, t. j. každou chvíli může mu býti ze zubů vyrváno, t. j. může zemřít. Srv. výše 13, 14. – Vulg. doslovně: „*zůstali toliko rtové při zubech mých*.“ (Hontheim připomíná, že člověk na zubech kůži vůbec nemá a že tedy „*unikl jsem s kůží na zubech*“= nezbyla mi kůže.

- ²⁵ Vím totiž, že můj Vykupitel živ jest,
a že v poslední den ze země vstanu;
²⁶ zase budu oblečen svou kůží,
a v mém těle uzřím Boha svého.
²⁷ Patřiti budu na něho já, týž,
a ne jiný, mé oči uvidí ho,
naděje tato je v nitru mém uložena.
²⁸ Proč tedy nyní pravíte: „Stíhejme ho,
a kořen věci (té) v něm nalezněme!" ?
²⁹ Protož utíkejte před mečením (trestu),
ježto meč bude mstitelem nepravosti,
abyste poznání došli, že je soudce!

Druhá řeč Sofarova. (20, 1.– 29.)

Co pohání Sofara, by mluvil? (1.– 3.). Nade vši pochybnost je zásada nejstarší zkušenosti, že štěstí bezbožného může býti toliko chvilkové; brzy a náhle mizí (4.– 10.). Hřích, toť jed jistě vedoucí k smrti, která bolestně trhá člověka, od toho, co měl (11.– 16.). Bohatství nečiní ho blaženým. Jisto jistě zachvátí jej neštěstí i s majetkem jeho (17.– 28.). Doslov (v. 29.).

- HLAVA 20. ¹ Tu slova se ujav Sofar, Naamaťan, řekl:
² Proto mě myšlenky pudí, bych odpověděl,
proto také vře to (všecko) ve mně.
³ Výtku, kterou mne potupuješ, jsem slyšel,
jalovost na mou moudrost mi odpovídá.
⁴ To přec je známo od prvopočátku,
od té doby, co člověk byl postaven na zemi,
⁵ že jásot bezbožného kratičká jest,
a radost pokrytcova chvilková (jen).
⁶ Byť až k nebi dostoupla jeho pýcha,
a hlava jeho oblaků se dotkla,
⁷ jako kal jeho navždy vezme za své,
a kteří vídali jej, řeknou: „Kde jest?"
⁸ Jako sen odlétá, mizí beze stopy,
pomine jako přelud noční.
⁹ Oko, které jej vídalo, neužří ho,
aniž patřit dál bude naň jeho bydlo.

V. ²⁵.–²⁷. bývají (a bývala již za dob nejstarších) překládána a vykládána velmi pestře. Podle běžného hebr. originálu znějí:

- (25) *Avšak vím, že výkupce můj živ jest;
na konec pak na prachu (země) vystoupí,*
(26) *i budu oblečen jsa ve svou kůži
a ve své tělo viděti (zas) Boha.*
(27) *Budu viděti v něm příznivce svého,
oči mé uzří jej ne jako nepřitele;
(touhou) zmírám moje srdce v mém těle.*

Job 19, 25.– 27. je znění tak zmateno, že jest sotva upotřebitelno; kromě toho souhlasí velmi málo s povšechnými beznadějnými lícenými o osudu člověka, i zbožného (Bartmann).

V. ²⁵. *O Mesjáši („Výkupci“)* přímo hebr. nemluví (Knabenbauer).

- ¹⁰ Synům jeho bude nést bídu a křivdu,
a rukám jeho vydat, co pracně byl získal.
¹¹ Třebas měl v kostech plno mladistvé síly,
(ta síla) musí s ním do prachu si lehnout.
¹² Protože totiž sladký byl hřích jeho ústům,
schovával jej pod jazykem,
¹³ šetřil jím a nechtěje se vzdát ho,
v hrdle svém jej zadržet se snažil;
¹⁴ (ten) jeho pokrm (však) v žaludku mění se mu,
že má jed hadí v útrokách svých.
¹⁵ Bohatství, kterého se nahltal, zvrátí;
Bůh je vyžene z vnitřností jeho.
¹⁶ Jedu hadího se nassál,
usmrtí ho jazyk plazů.
¹⁷ Nebude se kochat potůčky řeky,
proudy medu, ani smetany.
¹⁸ Výdělek musí vydat, nesmí ho užít,
třebas měl zisku jak písku, nesmí ho okusit.
¹⁹ Za to, chatrče chudasů že bořil,
na půdě uloupené nebude stavět.
²⁰ Nepoznal, co je to hltavost ukojená,
proto po čem dychtil, nezachová.
²¹ Ničeho nešetřila jeho žravost,
proto nebude pevné jeho štěstí.
²² V dokonalém nadbytku bude mu úzko,
všecka tíha neštěstí připadne na něj.
²³ Bůh, aby naplnil nenasytnost jeho,
sešle na něho hrozný hněv svůj,
a déšť jídla, které přísluší jemu.
²⁴ Uteče-li zbrani ze železa,
prostřelí ho lučiště ze spěže;
²⁵ potáhne (střelu), až vyjde z jeho zadku,
(až vyjde) bleskutné želízko z jeho žluči;
musí jíti – všecek ustrašený.
²⁶ Všecky tmy v úkrytu čekají na to, co tajil,
zhltí jej oheň nikým nepodpálený,
zle bude tomu, kdo zůstane ve stanu jeho.

Hl. 20. V. ¹¹. rozvádí dále myšlenku v. 9. Podle Vulg. doslovně:

*Kosti jeho nasáknou hříchy mládí,
a s ním v prachu budou odpočívát.*

V. ¹⁸. Podle Vulg. doslovně: „*Trpěti bude za všechno, což učinil, avšak ztráven nebude, vedle množství podniků svých trpěti bude*“.

V. ¹⁹. Podle Vulg. doslovně: „*Neboť utiskuje svlékal chudé; dům mocí odjal, ač nestavěl ho.*“

V. ²⁵. Bezbožník prchá, na útěku raněn je střelou i snaží se střelu „*vytáhnouti*“ z bolavé rány, avšak nic naplat, musí „*jíti*“, t. j. zemřít. Srv. 6, 4; 16, 13; 34, 6. Podle Vulg. doslovně: „*Vytažen jest a vychází z pošvy, své, a blýská se v hořkosti své; půjdou a přijdou na něho hrozní.*“

- ²⁷ Odkryjí nebesa nepravost jeho,
a země povstane proti němu.
²⁸ Bude se stěhovat zisk z jeho domu,
rozplyne se v den hněvu Božího.
²⁹ To jest úděl od Boha bezbožnému,
a to dědictví, které Bůh mu přisoudil.

Job odpovídá po druhé Sofarovi. (21, 1.– 34.)

Job žádá, by věnována byla slovům jeho pozornost, jak sluší důležitému předmětu (21, 1.– 6.). Běh života dokazuje, že bezbožní žijí v přepychu a že klidně umírají přes to, že se rouhají Bohu (7.– 15.). Zřídka bývá trestán bezbožný tak, jak přátelé jeho tvrdí. Málo platno namítati, že za ně trpí jejich synové, kdyžť za hříchy mají trpět hříšníci sami (16.– 26.). Zkušenost učí, že ani veřejné pohromy leckdy nestíhají bezbožných, ale slavně bývají pohřbeni a žijí ve světlé památce dalších! věků (27.– .33.). Job vyvrátil „potěšující“ tvrzení přátel svých tak, že z nich zbývá toliko jejich – zloba (v. 34.).

HLAVA 21. – ¹ Job odpověděl toto:

- ² Slyšte, prosím, řeči moje!
To budiž vaší potěchou mně!
³ Mějte strpení, ať já také mluvím,
až pak domluvím, bude-li libo, se smějte!
⁴ Zdaž já na člověka stěžuji si,
že bych neměl proč se roztrpčovat?
⁵ Upřete na mne zrak a užasněte,
prst si položte na svá ústa!
⁶ Já také, kdykoli (na to) si vzpomenu,
děším se; třesení popadá mé tělo.
⁷ Jak to, že bezbožníci žijí (a tyj),
velkého věku i bohatství docházejí?
⁸ Vidí, že potomstvo jejich žije s nimi,
patří na zástup svého pokrevenstva.
⁹ V domech jejich pokoj bez obavy,
a Boží metla nad nimi nevznáší se.
¹⁰ Býk jejich připouštěn bývá ne bez užitku,
kráva pak šťastně se telí a nepometá.
¹¹ Vycházejí jak stáda chlapci jejich,
děti jejich vesele poskakují.
¹² (Výskají) s bubínkem a citarou v ruce;
veselí se při zvuku píšťaly.
¹³ Tráví ve štěstí dny svoje,
a rázem v podsvětí sestupují,
¹⁴ A (přece) říkají Bohu: „Odstup od nás,
znáti cesty tvoje nežádáme.
¹⁵ Kdo je Všemocný, bychom sloužili jemu,
a co nám prospěje modliti se k němu?“

Hl. 21. V. ². Podle Vulg. 2b. doslovně: „*čítejte pokání*“, t. j. zmoudřete.

- ¹⁶ Hle, zda nedrží v rukou pevně své štěstí?
Záměry bezbožných zda nejsou daleko Boha?
- ¹⁷ Kolikrát hasne světlo bezbožníků,
(kolikrát) přichází na ně (příslušná) pohroma,
kdy je (Bůh) ve hněvu bolestmi poděluje?
- ¹⁸ Ó, by byli jako drtiny na větru,
a jako plevy, které uchvátil vichor!
- ¹⁹ Synům (že) zachová Bůh otcovu bolest?
Jemu (přece) má odplatit, aby to cítil;
- ²⁰ jeho oči mají vidět svou zkázu,
a z hněvu Všemohoucího se napít.
- ²¹ Neb co mu záleží na jeho domě po smrti,
když byl dovršen počet měsíců jeho?
- ²² Boha-li bude kdo moudrosti vyučovat,
který nebesa spravuje a řídí?
- ²³ Tento umírá v dokonalém štěstí,
všecek bezpečný a spokojený;
- ²⁴ údy jeho oplývají tukem,
a kosti plny jsou šťavnatého morku.
- ²⁵ Onen však umírá v hořkosti duše,
nikdy neokusiv, co je štěstí.
- ²⁶ Oba (stejně) do prachu si lehnou,
oba (stejně) pokryti jsou červy.
- ²⁷ Ejhle, známa jsou mně myšlení vaše,
záměry, kterými utiskujete mne.
- ²⁸ Pravíte totiž; „Kam se poděl dům knížete,
a kde jsou stany, v nichž bezbožní přebývali?“
- ²⁹ Ptali jste se lidí světem zběhlých;
jejich doklady poučit se dejte,
- ³⁰ že v den zhouby zlý člověk zachován bývá,
a v čas (Božího) hněvu v bezpečí odveden.
- ³¹ Kdo smí do očí mu kárat mravy,
a co učinil, kdo mu odplácí to?
- ³² Ke hrobu (slavně) doprovázen bývá,
a jeho mohyly pečlivě opatrují.
- ³³ Sladké jsou mu hrudy údolí,
a za ním všecek svět se hrne,
jako jich před ním šlo nesčetně mnoho.
- ³⁴ Jak tedy jalové jsou potěchy vaše!
Z námitek vašich nezbyvá než – zloba!

V. ¹⁹. Job zamítá zásadu Sofarovu 20, 10. že „synové“ jsou trestáni za hříchy svých rodičů, ježto spravedlnost žádá, by *vinník („jemu“)* sám okusil hořkost činů svých (*osobní* odplata proti *dědičné*).

Třetí řeč Elifozova. (22, 1. – 30.)

Bůh řídí a spravuje svět nehladaje svého prospěchu, ale přísne spravedlivě; nemůže tedy trestati leč hříchy (1.– 5.). Job nahromadil množství hrubých hříchů (6.– 11.). Za ty je trestán; to může popíratí toliko ten, kdo popírá vůbec prozřetelnost Boží podle vzoru starověkých bezbožníků, jimž bylo pykati za ten blud (12.– 20.). Obrátí-li se Job upřímně k Bohu, dojde ztraceného štěstí (21.– 30.).

HLAVA 22. – ¹ Slova se ujav Elifaz Temaňan, řekl:

² Zdali Bohu prospívá co člověk?

Nikoliv! Prospívá sám sobě moudrý.

³ Má z toho rozkoš Všemocný, jsi-li spravedliv,
nebo zisk, je-li bez vady tvůj život?

⁴ Zdaž tě přes tvou bohabojnost trestá,
přišed, aby s tebou se vypořádal?

⁵ Zda tvé zloby není tuze mnoho,
a tvé nepravosti zda mají konec?

⁶ Neboť vymáhals na bratřích zástavy neprávem,
a lidi ze šatů do naha jsi svlékal.

⁷ Vody unavenému jsi nedal,
lačnému pak odpíral jsi chleba.

⁸ Člověka pěštního práva – tvá byla země;
velmožný pán – ty jen směls na ní sídlit!

⁹ Vdovy, propouštěl jsi s rukou prázdnou,
a plece siroteků jsi rozšlapával.

¹⁰ Protož osidla tě obklíčila,
a strach nenadálý tebe děsí.

¹¹ (Světlo tvé) se zatemnilo, že nevidíš,
rozvodněné vody tě přikrývají,

¹² Myslíš, Bůh že vyšší je než nebe,
nad hvězdy zenitu že vyvýšen jest,

¹³ a proto pravíš: „Co Bůh může vědět?
A jak skrze mračno spravovat co?

¹⁴ Mraky jsou skryš jeho, že našich věcí nevidí,
a kolem stěžeň nebes prochází se."

¹⁵ Zda chceš kráčet po stezce dávných věků,
po které kráčeli muži zloprověstní,

¹⁶ které předčasně smrt uchvátila,
a jichž podstat v potok se rozplynula;

¹⁷ kteří Bohu říkali: „Odstup od nás;
nic nám nemůže učinit Všemohoucí!"

¹⁸ On (prý) jim nenaplnil domy blahem,
a jejich smýšlení daleko je (prý) od něho.

Hl. 22. V. ². n. „*moudrý*“ = bohabojný. – Bůh netrestá člověka proto by pohnul ho k větší ctnosti a z té by měl větší *zisk*. (Podle Vulg. v. 2. doslovně: „*Zdali Bohu může přirovnán býti člověk, také když by byl dokonalého vědění?*“ Elifaz měl své názory za moudrost Boží, se kterou nemůže žádná i nejdokonalější moudrost lidská soutěžit, tedy také ne jim odporovati, jak činil domněle Job.).

- ¹⁹ Zřeli (to) spravedliví a veselili se;
nevinný počal jim se posmívati:
²⁰ „Ano, podřata je zpučnost jejich,
a co zbylo z nich, to zhltal oheň.“
²¹ Přivíh se k Bohu a buď v přátelství živ s ním,
a tak dojdeš nejlepšího zisku.
²² Vezmi si z úst jeho poučení,
a vlož jeho slova do srdce svého.
²³ Vrať se poníženě k Všemocnému,
vyhosti nepravost daleko ze svého stanu;
²⁴ zahod do prachu kov ušlechtilý,
mezi křemeny potoka ofirské zlato,
²⁵ a buď Všemohoucí kovem tvým vzácným,
stříbrem a ofirským zlatem budiž tobě!
²⁶ Pak budeš rozkoší z Všemocného kypět,
a své líce k Bohu pozdvihovat;
²⁷ prosit budeš ho, i vyslyší tě,
a své sliby plniti mu budeš.
²⁸ Všecko, cokoli počneš, zdaří se ti;
na tvých cestách bude ti svítit štěstí.
²⁹ Nebot (Bůh) člověka zpučného ponižuje,
ale tomu, kdo klopí oči, pomáhá.
³⁰ Spásy dojde ten, kdo nevinný jest;
dojde však spásy čistotou svých rukou.

Job odpovídá po třetí Elifazovi. (23, 1.– 24, 25.)

Job dovolává se Božího soudu, který prokáže jeho nevinu. Bůh však pohřichu na soud nepřichází (20, 1.– 10.). Hájí se tedy Job sám. Kterak se srovnává jeho čistý život s velikostí muk, jež trpí, je mu nerozlušitelnou hádankou (23, 11.– 24., 1.). Podivná prozřetelnost Boží: násilníci se všady roztahují a slabí strádají a trpí nejpestřejšími způsoby (24, 2.– 12.). Kromě těch, kteří veřejně jiné znásilňují, druzí zakrývají své nekalé činy pláštěm noci (24, 13.– 17.). Bylo by ovšem žádoucí, by patrně byli trestáni. Avšak není tak, bezbožní žijí a umírají namnoze jako jiní (24, 18. až 24.). Doslov (24, 25.).

HLAVA 23. – ¹ Tu Job odpověděl toto:

- ² Dosud je za vzpouru pokládán můj nářek,
a přece násilně litaní své zadržuji.
³ Ó, bych věděl, kde ho mohu najít,
kudy dostal bych se k trůnu jeho!
⁴ Předložil bych řádně jemu (své) právo,
moje ústa měla by plno důkazů.
⁵ Zvěděl bych, jakými slovy by odvětil mi,
ano, dověděl bych se, co by mi řekl.
⁶ Ó, by jen ve své všemoci se mnou se nepřel, a
mne tíží své velikosti nezavalil!

V. ³⁰. podle hebr.: „Spasí (Bůh) i toho, kdo bez viny není; dojde spásy čisto rukou.“

HL. 23. V. ³. „ho“ Boha, jakožto soudce a mstitele křivd, jež trpí. Srv. 10, 2; 13, 3; 16, 22. – „trůnu“ = soudcovská stolice.

- ⁷ Tu by poctivý s ním rozepři vedl,
navždy bych osvobozen byl od svého soudce.
⁸ Ale půjdu-li k východu, neukáže se,
pakli k západu, nezpozorují ho;
⁹ budu-li k severu hledat ho, nespatřím ho,
obráťm-li se k jihu, neuzřím ho.
¹⁰ Pak by totiž poznal cestu moji,
kdyby mne zkoušel, jako zlato bych vyšel.
¹¹ Po jeho stopách chodila má noha,
cesty, jeho jsem dbal a nesešel s ní.
¹² Od stanov rtů jeho neuchýlil jsem se,
a slova úst jeho v lůně svém schovával jsem.
¹³ Týž je vždy, a zvrátit úmyslů jeho nelze;
zachce-li se mu čeho, vykoná to.
¹⁴ Tak také vykoná, mně co ustanovil,
a jiných podobných úmyslů má mnoho.
¹⁵ Proto strachuji se před ním;
o tom přemýšleje se děším.
¹⁶ Řízením Božím srdce mi zmalátnělo,
Všemohoucí poděsil mne.
¹⁷ Či nejsem bezmála zničen temnotami,
mrákotou, která zakrývá mi líce?

HLAVA 24. – ¹ (Proč as) Všemocný neurčil časů (k soudu),
by jeho přátelé viděli dny jeho (trestů)?

- ² Jedni mezníky přenášejí,
uloupená stáda pasou,
³ osla siroteků odhánějí,
v zástavu berou vdově krávu,
⁴ chudými strkají, že nesmí po cestách chodit,
všichni ubožáci musí se skrývat.
⁵ Hle, jsou podobni divokým na poušti oslům,
jakoby do práce dlužno jim vycházeti
a shánět kořist, jakou pustina dává, aby
opatřili chleba dětem.
⁶ Na poli ukradeném musí žnouti,
s vinice uloupené víno sbírat.
⁷ Nazí nocují nemajíce šatu,
postrádají přikrývky v době mrazu,
⁸ lijavci, jak bývá na horách, promoklí jsou,
nemají přístřeší, ke skále se tulí.
⁹ – Loupí sirotky, kteří při prsu jsou,
kojenče chudého do zástavy berou. –
¹⁰ Nazí chodí nemajíce šatu,

HL. 24. V. ¹⁰. Vulg. zdůrazňuje, *co násilníci činí chudým* (již od v. 5.). Tu doslovně praví: „*Nahým, chodícím bez oděvu a lačným berou klasy*,“ které si v potu tváře byli na strnisku posbírali.

- hladovíce musí snášet snopy.
¹¹ Sami bez tuku jsou – tlačí olej,
 šlapající víno v lisu – žízní.
¹² Po městech nárek umírajících zaznívá,
 a krev zavražděných svolává pomstu;
 Bůh však té příšernosti nevšímá si.
¹³ Jiní patří k těm, kteří světla se štítí,
 nechťejí cest jeho znáti,
 nechodí již po jeho stezkách.
¹⁴ Záhy zrána vstává úkladný vrah,
 usmrcuje chudáka, ubožáka,
 v noci pak příkrádá se zloděj.
¹⁵ Cizoložníkův zrak na soumrak číhá
 říkáje: „Nespátrí mne živá duše,"
 a své líce zahaluje.
¹⁶ V noci do domů se vloupávají,
 ve dne, by bezpečni byli, se zavírají,
 nechťejíce vidět světla.
¹⁷ Ano, těm všem je jitro dobou temna,
 znajíť hrůzy (toho) stínu smrti.
¹⁸ Budiž jako smítko na vlnách vody,
 prokletý buď na zemi úděl jeho,
 na cestu k vinici ať se nevydává!
¹⁹ Jak suchý žár pere do sněhu tavě jej ve vody, tak ať
 podsvětí uchvátí ty, kteří hřeší!
²⁰ Ať naň zapomene milosrdenství,
 slast jeho červi, nebuď naň pamatováno, a
 budiž přelomen jako neplodný strom!
²¹ Odírají bezdětnou, nerodící,
 a vdově dobrého nic neprokážou.
²² Zachovává (Bůh) násilníky v síle,
 vstávají, ač v život další naděje neměli,
²³ stará se o jejich bezpečí, podpírá je,
 a bdí zrak jeho nad cestami jejich.

V. ¹¹ a. Podle Vulg.: „*Mezi hromadami těch, kteří tlačíce lisy (při tom) žízní, o poledni odpočívají,*" hovoří si ti ukrutníci. – Zákon kázal, aby nebyla *mláticím* býku tlama zavazována (náhubním provazem, náhubkem). Suroví lidé však hladem trýzní své otroky, kteří sklízají obilí a žízní mučí ty, kteří lisují víno (nohama hrozny rozšlapující v nádržce vytesané do skály).

V. ¹⁹. srv. s Ž 67, 3. Podle Vulg. dosl. má *přecházeti od sněžných vod (zimy) do náramného horka* (t. j. má se potáceti od jedné bolestné výstřednosti ke druhé) *a hřích jeho* (t. j. trest za něj) *má přejíti až do podsvětí*.

V. ²². Podle Vulg. mluví o násilníkovi, který „*sráží dolů mnohé ve svém násilnictví; jak vstane, nikdo není jist svým životem.*"

V. ²³. Ta péče Boží byla slibována za odměnu *spravedlivým*; Job si stěžuje, že se jí dostává v hojné míře také bezbožným. Podle Vulg. „*dává mu*. (bezbožnému) *Bůh místo (příležitost) ku pokání, ale on ho zneužívá ke zpupnosti; přes to však upírá Bůh oči své na cesty jeho*" (= bdí blahovolně nad nimi).

²⁴ Bývají vysoko, náhle pak berou za své;
skácí se, a jako všichni bývají sklizeni,
jako klasy na vrchu (stébla) stínáni.

²⁵ Není tak? Kdo mne může usvědčit ze lži,
a mým slovům dokázat bezdůvodnost?

Třetí řeč Baldadova. (25, 1.– 6.)

Před nejvyšším vládcem nebes, před Všemědoucím, nemůže býti bez viny žádný smrtelník.

HLAVA 25. ¹ Tu slovo ujav Baldad Suhan řekl:

² Vláštní moc a hrůza u něho jest,
udržuje pokoj na svých výsostech.

³ Zdali spočítat lze vojska jeho?
a nad kým nevychází jeho světlo?

⁴ Jak může spravedliv být před Bohem člověk?
Jak může čistým se ukázat zrozenec ženy?

⁵ Ejhle, ani měsíc nemá světla,
ani hvězdy nejsou čistý před ním;

⁶ nad to pak člověk-shnilotina,
lidský zrozenec, ten – červík.

Job odpovídá Baldadovi. (26, 1.– 14.)

Job se posmívá štiplavě Baldadovi, který svou „dlouhou“ řečí znamenitě ho potěšil a poučil (26, 2.– 4.). Job dokazuje, že smýšlí o velebnosti a moudrosti Boží dokonaleji nežli předešlý řečník, který ho chtěl „poučiti“. Tím odmítá podezření, že snad neuctivě o Bohu smýšlel a mluvil (5.– 14.). Job takorba bere svému soupeři zbraň z rukou, aby ho jí porazil.

HLAVA 26. – ¹ Job odpověděl takto:

² Kterak jsi pomohl tomu, jenž postrádá síly!
Kterak jsi podepřel rámě, jež nemá moci!

³ Jak jsi poradil, komu schází moudrost,
jak mnoho bystrozraku ukázal jsi!

⁴ Jménem koho zvěstovals ta slova,
kdo to byl, jehož duch z tebe vyšel?

⁵ Ejhle, mrtví chvějí se pod vodami;
také tvorstvo, které přebývá v nich.

⁶ Obnažena před ním jsou pekla, nemá
závoje místo smrti.

⁷ Roztahuje zemi nad prázdnem,
a mraky na ničem zavěšuje.

⁸ Zavazuje vody v oblacích svých,
a mračno pod jejich tíží netrká se.

⁹ Zahaluje líce měsíce v úplňku,

V. ²⁵ b. Podle Vulg. táže se Job, kdo tu prázdnotu jeho řeči může dokázati před soudnou stolicí Boží.
Hl. 26. V. ⁴. Podle Vulg. doslovně: „Kohos učiti chtěl? Zdali ne toho, kterýž učinil dýchání?“

- rozprostírá nad ním svoje mračno.
¹⁰ Do kruhu ohraničil povrch vodstva,
 tam až, kde meze jsou světla a temna.
¹¹ Sloupy nebeské se třesou,
 trnou, jakmile počne žehrat.
¹² Svoji velmocí bouří moře,
 a svou moudrostí tříští (jeho) zpupnost.
¹³ Dechem jeho nebe se vyjasňuje,
 moc jeho vyvádí krivolakého Hada.
¹⁴ Hle, co řečeno, drobtý jsou toho, co činí,
 sotva šepot jeho řeči vnímáme!
 Hřímání velikosti jeho kdo může slyšet?

JOBŮV VÍTEZNÝ DOSLOV. (27, 1.– 31, 40.)

První část. (27, 1.– 28, 28.)

Job jest nevinný, ježto, bezbožník nemůže mít svědomí tak klidného a té blaživé důvěry v Boha, jakou má Job (27, 1.– 10.). Také Job dovede líčiti zkázu bezbožných, ale toliko neuznává, že stihne s živelní nutností *každého a jen* bezbožného, Podivno, že přátelé ty zásady obraceli stále na Joba a nikoliv na sebe, ačkoli *jím* svědčí, ježto Jobovi velmi krivdili (27, 11.– 23.). Člověk dovede sice leccos podivuhodného, ale nemá tolik rozumu, by pochopil zásady moudrosti Boží, kterými je běh světa spravován (28, 1.– 11.). Právě moudrosti nelze najít na světě, ta přísluší toliko Bohu. Nejdůležitější zásada moudrosti lidské pak jest – Boha nejvyšší moudrého ctít a vystříhat se hříchu (28, 12.– 28.).

HLAVA 27. – ¹ Job ujav své průpovědi mluvil dále:

- ² Jakože živ je Bůh, který zbavil mne práva.
 Všemocný, který roztrpčil mou duši!
³ Dokud naposled nevydechnu,
 dokud dech Boží bude v mých nozdrách,
⁴ nebudou mluvit rty mé nepravosti,
 a můj jazyk nebude pronášeti lži.
⁵ Odstup ode mne, abych vám za pravdu dal;
 dokud nezhygnu, nevzdám se nevinu své.
⁶ Na své správnosti trvám a té se nespustím,
 neb mé svědomí nekárá dne mého žití.
⁷ Staň se, jak hříšníku sluší, odpůrci mému;
 mému nepříteli – jak slušno zlosynu.
⁸ Neb jakou naději pokrytec má, když chce přerezat,
 když chce odvolat Bůh jeho život?
⁹ Zdali křik jeho vyslyší Bůh,
 soužení když na něj přijde?
¹⁰ Zda může ve Všemocném kochati se,
 a Boha vyzývati každého času?
¹¹ Budu vás učit, jak ruka Boží jedná,

V. ⁹ a. předkládá Vulg.: „*Který drží obličej trůnu svého.*“

V. ¹⁰ n. „*žehrat*“blesky, hromy a zemětřesením. Místo „*žehrat*“Vulg. doslovně jakmile „*pokyne.*“

Hl. 27. V. ¹ „*průpovědi*“= duchaplných, britkých, umělecky vázaných, příslovími protkaných výroků.

- a co Všemocný myslí, nebudu tajit.
¹² Ejhle, všichni vy to znáte,
 ale proč klamete sebe samé?
¹³ To jest u Boha úděl bezbožníkův,
 dědictví ukrutníkovo, jež mu dá Všemocný:
¹⁴ Množí-li se mu synové, je to pod meč,
 vnukové jeho nemohou najíst se chleba,
¹⁵ zbylí po něm bývají pohřbeni morem,
 aniž vdovy jejich plakávají.
¹⁶ Nahromadí-li stříbra jako hlíny,
 a šatů opatří-li si jako bláta,
¹⁷ opatří sice, nevinný však je obléká,
 stříbro pak spravedlivý si dělí.
¹⁸ Stavívá si příbytek jako mol,
 a jako hlídač dělá si boudu.
¹⁹ Bohat jsa uléhá, nic není ještě (mu) vzato;
 otevře oči své, a – po všem je veta.
²⁰ Stíhají ho jako přívál hrůzy,
 v noci zachvacuje ho vichor,
²¹ zdvihne ho žhavý vítr, i musí jíti,
 jako bouře jej odnáší z jeho bydla.
²² Házívají po něm bez lítosti,
 ruce jejich snaží se úprkem prchnout.
²³ Tleskávají nad ním rukama svýma,
 vypískávají ho z domova jeho.

- HLAVA 28. – ¹ Má sice stříbro ložiska, kde je dolují, a zlato místa,
 kde bývá vypíráno;
² železo ze země umějí vyráběti,
 a žárem kamení přetaviti ve měď.
³ Člověk meze temnotám ustanovuje,
 do nejzazších koutů vyšetřuje
 kámen mrákoty a stínu smrti;
⁴ prolamuje důl si daleko světa,
 nohou nepotřebuje se spouští,
 ne jako člověk dolů se houpá.
⁵ Pod vrchem země, ze které vyrůstá chléb,
 převratně řádí jako oheň;
⁶ ložiska safiru jsou v kamení jejím,
 a také hrudy zlata jsou v zemi.
⁷ Je to stezka, které nezná ostříž,
 sokolí oko jí nevyšlídí;
⁸ nekráčejí po ní králové zvířat,
 nechodí po ní lvice.
⁹ Člověk na křemen klade svoji ruku,
 od kořenů počíná převracet hory,

- ¹⁰ ve skalách si protrhává štoly,
a všechny skvosty vidí oko jeho;
¹¹ v hlubinách, ze kterých řinou se řeky, šťárá,
a věci nevidané na světlo nosí.
¹² Moudrost však – kde může nalezena býti,
a své sídlo na kterém místě má rozumnost?
¹³ Nezná smrtelník cesty, jež k ní vede,
nelze jí najít v krajích, kde lidé žijí.
¹⁴ Tůně praví: „Není ve mně!“
Moře mluví: „Není u mne!“
¹⁵ Nelze dáti ryzího zlata za ni,
ani koupiti, jí váhou stříbra.
¹⁶ Nemožno vyvážit ji ofirským zlatem,
nejskvostnějším onyxem ani safírem.
¹⁷ Nevyrovná se jí zlato ni sklo,
aniž lze směniti za ni nádoby zlaté.
¹⁸ Na koral, na krystal ani pomyšlení,
nežli moudrost – snáze je loviti perly.
¹⁹ Marno k ní přirovnat etiopský topas,
zbytečno barvami nejčistšími ji cenit.
²⁰ Odkud tedy pochází moudrost,
a kde rozumnost má svůj domov?
²¹ Skryta je zrakům každého živého tvora, i ptactvu
nebeskému jest utajena.
²² Říše záhuby a smrti praví:
„Ucha našeho došla pověst o ní.“
²³ Bůh jen zná cestu,
která k ní vede, on ví, kde má svoje sídlo;
²⁴ on totiž patří až ke končinám světa,
vidí všechno, cokoli pod nebem jest.
²⁵ Když on větrům stanovil sílu,
a vodám odvažoval míru,
²⁶ dešťům když vykazoval zákon
a cestu hromobitným bleskům:
²⁷ tehdy patřil na ni a vyslovil ji,
postavil a také vystihl ji.
²⁸ K člověkově promluvil pak takto:
„Ejhle, Boha se báti – toť jest moudrost,
vzdalovat se zlého – rozumnost!“

Druhá část. (29, 1.– 31, 40.)

Jak bývalo *jindy*: Měl nadbytek majetku (29, 1.– 11.) ježto byl dobročinný (12. až 17.); důvěřoval, že se nezakalí to štěstí (18.– 20.); byl všeobecně vážen (21.– 25.). Kterak jest nyní: Nejnižší chátra jím pohrdá (30, 1.– 10.); odevšad sevržen, pomocníka nemá (11.– 15.); nevýslovně trpí (16.– 23.); všechny jeho tužby v nívěč se rozplynuly (24.– 31.). Přisežně prohlašuje, že té hořké změny nezasloužil: nebyltě smilný (31, 1.– 8.); nekřivdil bližnímu (9.– 15.); nezanedbával péče o chudinu, vdovy a sirotky (16.– 23.); neskládal naděje v bohatství (24. n.); neoddával se tajnému modlářství (26.– 28.); neměl zášti k nepřatelům (29.– 32.); nebyl

pokrytcem (33. n.); neutiskoval na poli (38.– 40.). Soud Boží, po kterém Job z té duše touží, ukáže jeho nevinu. (35.– 37.).

HLAVA 29. – ¹ Job ujav své průpovědi mluvil dále:

- ² Ó, by mně bylo jak za měsíců minulých,
jako za dnů, kdy Bůh mne opatroval,
- ³ když jeho svítlna zářila nad mou hlavou,
při jeho světle když chodil jsem temnotami,
- ⁴ jako mi bývalo za dnů, kdy jsem kvetl,
kdy Bůh přátelsky vznášel se nad mým bydlem,
- ⁵ dokud býval Všemohoucí se mnou,
vůkol mne pak děti moje,
- ⁶ dokud se brodily nohy mé ve smetaně,
a skála vylévala mi potoky oleje!
- ⁷ Když jsem choďoval ještě ku bráně města,
abych na ulici usedl si,
- ⁸ jak mne spatřila mládež, skrývala se,
starci zdvihše se zůstávali státi,
- ⁹ vznešení zaráželi svoje řeči,
ano prsty, kladli na svá ústa;
- ¹⁰ hlas svůj zdržovali velmožové,
jazyk jejich na dásních jim vázl.
- ¹¹ Ucho, jež slyšelo o tom, mne blahoslavilo;
oko, jež zřelo to, dávalo svědectví mi.
- ¹² Bývalť jsem zastáncem chudásu, který křičel,
sirotku, tornu, jenž postrádal pomocníka.
- ¹³ Žehnání hynoucích přicházelo na mne,
srdce vdovino jsem potěšoval.
- ¹⁴ Spravedlnost jsem oblékal – ona pak mne –
jako řízu a turban svou snahu o právo.
- ¹⁵ Okem slepému jsem býval,
kulhajícímu pak nohou;
- ¹⁶ otcem chudáců jsem býval,
po při neznámého jsem pátral.
- ¹⁷ Zločincovi čelisti jsem lámal,
ze zubů jsem vyrážel mu kořist.
- ¹⁸ Říkával jsem: „Ve svém hnízdečku zemru,
až jako pisku bude mnoho dnů mých.
- ¹⁹ Kořen můj jest otevřený vodám,
a rosa nocuje na mých ratolestech.
- ²⁰ Sláva má se stále obnovuje,
a luk v ruce mé se omlazuje,”
- ²¹ Napjatě očekávali můj výrok,
němě dávali pozor na mou radu,
- ²² k slovům svým neměli co dodávati,
nechali na sebe kanouti mé slovo.

- ²³ Očekávali mne jako deště,
ústa svá otvírali jak na pozdní lijavec.
²⁴ Smál jsem se na ty, již malomyslněli,
jasný můj obličej nemohli zasmušiti.
²⁵ Řídil jsem dráhy jejich jako velitel,
jako král mezi vojskem sedával jsem,
[když jsem zarmoucené těšil].

HLAVA 30. – ¹ Nyní však posmívají se mi lidé,
kteří lety mne jsou mladší, jichžto
otce za hodné jsem neměl, postavit ke
psům stáda svého.

- ² Síla rukou jejich zničena jest,
nelze je pokládat za schopné, by žili.
³ Nouzí a hladem vyzábli jsou,
ohryzují, poušť co skýtá, zhyzdění jsou
psotou a bídou. ⁴ Trhají slané býlí a listy s
křoví, kořen kručinkový jest jim chlebem.
⁵ Ze společnosti jsou vyvrženi,
pokřikují na ně jak na zloděje.
⁶ V děsných roklích jest jim bydlet,
v děrách zemských nebo skalních.
⁷ Ve chřastinách kručívají,
pod trním své schůzky mají.
⁸ Plémě bláznů a bezectných lidí,
jež bylo ze země vypráskáno.
⁹ Nyní jsem jim na písničku,
stal jsem se jim pořekadlem.
¹⁰ Štítí se mne, daleko prchají ode mne,
na mou tvář se nestydí plíti.
¹¹ Ano, touly své otvírají a trápí mne;
udidla přede mnou uvolňují.
¹² Na mne výrostci se pozdvihují,
mohou uběhat si nohy, jak stavějí
proti mně své stezky zkázonosné.
¹³ Prolamují se, aby mne zahubili,

HL. 30. V. ⁵. Podle Vulg. doslovně: „*Kteří z údolí tyto věci uchvacující, když některé našli, s křikem k nim běhávali*“, t. j. když spatří nějaké takové býlí v údolí, vzkřiknou jásotem, tryskem tam běží a rvou se o ně, by každý něco uchvátil.

V. ⁶. Podle Vulg. doslovně: „*Na pustinách potoků bydlívali, a v doupatech země, anebo na písku.*“

V. ¹¹. Vulg. přičítá ty útoky samému Bohu: „*Nebo toul svůj otevřel a stisnil mne, a uzdu vložil v ústa má.*“

V. ¹². „*stavějí cesty*“, t. j. násep kolem pevnosti, které chtějí dobýti. K té pevnosti přirovnán tu Job jako již výše 16, 15. Podle Vulg. doslovně: „*Na pravici východu neřesti mé hned povstali; nohy mé podrazili, a utiskli jako vlnami, stezkami svými*“, t. j. hned, jak vznikly mé pohromy, povstali trýznitelé moji.

V. ¹³. rozvádí obraz o pevnosti, do které nepřítel se dere. – Podle Vulg. v. 13. n. doslovně: „*Rozmetali cesty mé, úklady strojili mně, a nebyl, kdo by dal pomoc. Jako prolomenou zdí a otevřenou branou vpadli na*

- pronikají a nikdo nebrání jim.
¹⁴ Jako široký proud vody se ženou,
 jako hučící vítr se valí.
¹⁵ Obrátila se na mne děsná hrůza,
 hnána jest jako vichorem má vážnost,
 a jako mráček prchlo moje štěstí.
¹⁶ Ano, nyní se rozplývá ve mně má duše,
 neboť dni utrpení mnou vládnou.
¹⁷ V noci bolesti vrtají mi kosti,
 a kteří rozežírají mne, nespí.
¹⁸ Hnilobou povléká tělo mé jakoby, pláštěm,
 jako řízou se všech stran přikrývá mne.
¹⁹ Do bláta mne uvrhl (Bůh),
 že jsem bezmála prach a popel.
²⁰ Volám k tobě, avšak neslyšíš mne,
 vstávám, ale neohlédáš se na mne.
²¹ Obrátils mi se v ukrutníka,
 tvrdostí své ruky mě stíháš.
²² Vysadils mě na vichor a vezeš mne;
 kážeš, abych hynul v bouři.
²³ Ano, vím to, že mne vydáš smrti,
 domu, v němž vše, co žije, se shromažďuje.
²⁴ Zda přece nevztahuje ruky, kdo padá,
 a kdo hyne, zda o pomoc nevolává?
²⁵ Či jsem neplakal kdysi nad souženým,
 nebo neměla duše má soustrasti s chudým?
²⁶ Čekal jsem totiž dobré, a přišlo mi zlé;
 těšil jsem se na světlo, přišla však tma.
²⁷ V útrokách svých vře to bez úlevy,
 zastihly mne časy utrpení.
²⁸ Truchle chodím bez útěchy,
 povstává veřejně křičím.
²⁹ Sbratřil jsem se se šakaly,
 přidružil jsem se k pštrosům pouště.
³⁰ Kůže má černá a odpryskává,
 kosti mé vyprahly od horkosti.
³¹ Obrátila se v kvílení má loutna,
 a má píšťala v hlasitý nářek.

mne, a k mým bídám svalili se."

V. ¹⁸. srv. s 2, 3.– Podle Vulg. doslovně: „*Množstvím jich hyne roucho mé* (t. j. maso mé, zejména kůže) *a jako obojkem sukně podpásali mne.*“

V. ²¹. Není divu, že nařikám. Činím, co každý ze smrti zápasící člověk. Je to poslední oprávněná útěcha. – Podle Vulg. doslovně: „*Avšak ne k zkažení jich vy pouštíš ruku svou; a padnou-li, (ty) je vysvobodíš*“, t. j. Bůh nevztahuje svou trestající ruku na zemřelého, kdo jednou zemřel, není již mučen. Jiní jinak.

V. ²². srv. s Ž 102, 11. Podle Vulg. doslovně: „*Výzdvihl jsi mne, a jako na vítr vsadiv vyrazil jsi mne silně*“, t. j. dal větrem Joba vynést do závrtné výše a odtud jej nechal spadnouti dolů.

HLAVA 31. — ¹ Uložil jsem závazek svým očím, na pannu že ani nepomyslím.

² — Neb jaký úděl měl by pro mne Bůh nahoře,

a jaké dědictví Všemocný na výsostech?

³ Zda nemá zkázu pro nešlechetného,
neštěstí pro ty, kdož nespravedlivě činí?

⁴ Zdaž on nemá na očích mé cesty,
a mých kroků všech nepočítá?

⁵ Chodil-li jsem s úmyslem obelhati,
chvátala-li, by obelstila, má noha—

⁶ — kéž mne zváží na váze spravedlivé,
a nechť zví Bůh poctivost mou—

⁷ jestliže s cesty uchýlil se krok můj,
chodilo-li srdce mé za očima, a mých
rukou chytla-li se skvrna:

⁸ co jsem zasel, nechať jiný stráví,
co mi vzešlo, buď z kořene vytrháno!

⁹ Nechalo-li se srdce mé klamat ženou,
že jsem u dveří přítele svého cíhal:

¹⁰ nevěstkou jiného buď manželka má, jiní nechať
skloňují se na ni;

¹¹ — neboť je to nešlechetnost,
zločin trestního soudu hodný;

¹² oheň je to až do pekel zžírající,
veškeren majetek spalující.—

¹³ Přisahám: Dbal jsem práva otroka svého,
nebo otrokyně, když měli spor se mnou.

¹⁴ — Neb co bych činil, kdyby Bůh povstal k soudu,
kdyby vyšetřoval, co bych mu odvětil?

¹⁵ Neučinil mne v životě tvůrce jeho,
neutvořil mne v lůně tentýž?

¹⁶ Přisahám: Chudým, co chtěli, jsem neodpíral,
zrak vdovin touhou nýti jsem nenechával;

¹⁷ sám svou skývu nejídal jsem,
jídal z ní. (také) sirotek.

¹⁸ — Neboť od dětství rostla se mnou soustrast,
z lůna matky mé vyšla se mnou—

¹⁹ Viděl-li jsem bez šatů koho hynout, viděl-li
jsem chudáka bez přikrývky,

²⁰ zdá mi nežehnala jeho bedra,
a vlnou ovcí mých zda nebyl zahřát?

²¹ Zamával-li jsem nad sirotkem pěstí,

¹⁸ Hl. 31. V. ¹⁸ . podle hebr.:

*„Ano, od mládí byl jsem otcem jemu (sirotkovi), od dětství
byl jsem vůdcem jejím (vdovíným).“*

- ježto v bráně svou oporu jsem viděl:
²² paže moje nechať od plece odpadne,
 rámě mé ať z kloubu vylomí se!
²³ — Děsil jsem se totiž Božího trestu,
 že bych neobstál před jeho velebností. —
- ²⁴ Přisahám: neměl jsem zlata za svou oporu,
 lesklému kovu jsem neřekl: „Naděje má jsi!“
²⁵ Neměl jsem radosti, že se mé bohatství množí,
 že se mnohého domohla ruka má.
- ²⁶ Nehleděl jsem na zářící slunce,
 ani na měsíc v jas (po nebi) jdoucí;
²⁷ nedalo se tajně svěsti mé srdce,
 abych ruku si líbal svými ústy.
²⁸ — Je to zločin hodný trestního soudu,
 byl bych zapřel Boha na výsostech.
- ²⁹ Přisahám: Neměl jsem radosti, padl-li nepřítel,
 nejásal jsem, že ho neštěstí stáhlo,
³⁰ nedopustil jsem hřešit hrdlu svému,
 abych kletbou žádal smrti jemu;
³¹ nesměli říci lidé stanu mého:
 “Ó, bychom mohli se nasytit masa jeho!”
³² Venku nemusil cizinec nocovati,
 dveře mé počestný mel otevřené.
- ³³ Přisahám: Nekryl jsem před lidmi hříchu svého,
 netajil ve svém nitru své nepravosti;
³⁴ nebylo bát se mně velikého davu, ani
 děsit se potupy soukmenovců, v zátiší
 být, ze dveří nevycházet.
- ³⁵ Ó, by někdo byl, jenž slyšel by mne! .
 – Zde můj podpis, Všemocný odpověz mi! – Kéž
 mám psanou žalobu odpůrce svého!
³⁶ Jako náramek chtěl bych nositi ji, jako
 korunou skráž jí ovinouti,
³⁷ z každého kroku chci se odpovídat,
 a jako kníže před něj předstoupiti.
- ³⁸ Jestliže proti mně půda má křičí,
 pláčou-li s ní záhony její,

V. ²¹. „*zamávati pěsti*“ = zbítí, (neb jinak znásilniti). – „*v bráně*“ býval soud; u soudu měl Job tolik vlivu, že by se sirotek svého práva proti němu nebyl dovolal.

V. ²⁶. n. srv. s Přís 30, 9. – Mnozí okouzleni jsouce leskem slunce a měsíce, projevovali svou úctu k nim tím, že „*posílali jim hubičky*“, nemohouce líbat je jako líbali modly.

V. ³⁸. mluví o zločinech, kterými pachatel poskvrňuje své pole, na př.: bije-li své dělníky, odpírá-li jim odměnu, zejména stravu a pod.

³⁹ jítal-li jsem úrody její bez peněz,
a duši oráčů jejich jestli jsem trápil:
⁴⁰ místo pšenice nechat mi vzejde bodlák,
místo ječmene pak trní!

Konec slov Jobových.

ŘEČI BUZANA ELIU, ČTVRTÉHO PŘÍTELE JOBOVA. (32, 1.– 37, 24.)
Úvod. (32, 1.– 5.)

HLAVA 32. – ¹ Když přestali tito tři muži Jobovi odporovati proto, že spravedlivý býti sobě se zdál, ² rozhněval a popudil se Eliu, syn Barachelův, Buzan, z rodu Ramova. Na Joba se rozhněval, že spravedlivým pravil se býti před Bohem; ³ na jeho přátele pak rozhněval se; proto, že nenalezli rozumné odpovědi, ale toliko Joba odsoudili. ⁴ Eliu byl čekal, když Job rozmlouval (s přáteli), proto že starší byli ti, již mluvili.
⁵ Když tedy viděl, že ti tři nemohli odpověděti, velmi se rozhněval.

Elihuova první řeč (32, 6.– 33, 33.)

Elihu mluví k Jobovým přátelům (32, 6.– 14.). Elihu mluví k Jobovi. Úvod (32, 15.– 22.). Ať pozorně poslouchá (33, 1.– 7.). Kárá Joba, že mluvil opovážlivě a vykládá, proč Bůh na lidi neštěstí sesílá (33, 8.– 33.).

⁶ A ujav slovo Eliu, syn Barachelův, Buzan, řekl:
Mladého jsem ještě věku, kdežto vy již
starcové jste; proto jsem hlavu sklopiv
ostýchal se oznámiti vám, co já vím.
⁷ Myslil jsem, že starší věk má mluvit,
a mnohá léta. že mají moudrosti učít;
⁸ ale, jak vidím, jest (ona) duch (Boží) v lidech,
a dech Všemocného dává (jim) rozumnost.
⁹ Nejsou (vždycky) staří moudří,
nerozumějí starci, co právo jest.
¹⁰ Proto pravím: Poslyšte mne,
ukáži vám i já svoji moudrost!
¹¹ Cekal jsem totiž na vaše řeči,
poslouchal jsem rozumy vaše,
brzo-li najdete pravá slova;
¹² dokud mi doufati bylo možno,
že něco řeknete, měl jsem pozor.
Vidím však, nikdo že Joba nepřekonal,
nikdo z vás řečí jeho nevyvrátil.
¹³ Neříkejte: „Nalezli jsme moudrost (v něm),
Bůh jen může ho porazit, ne však člověk!“
¹⁴ Ani slova neřekl proti mně, –
ne jak vy jste mluvili, vyvrátím já ho.

V. ³⁹. Dosud přichází v Palestině a sousedních krajinách beduíni a *násilně* vymáhají na rolníku (fellahu) část jeho polní úrody. Srv. Sdc 6, 4.

- ¹⁵ Bojí se, už neodpovídají;
nemají, co by ještě řekli.
¹⁶ Počínám tedy, protože nemluví,
stojí a neodpovídají:
¹⁷ povím také já svůj díl,
ukáži své vědomosti.
¹⁸ Neboť jsem naplněn slovy,
tísní mne duch můj v útrokách mých.
¹⁹ Nitro mé, hle, je jak mošt, jemuž neotevrou,
jako mladé víno, jež měchy trhá.
²⁰ Budu mluvit, abych oddechl si, r
ty své otevírat, slova se chápat.
²¹ Nebudu straniti osobě žádné,
aniž člověku lichotit budu.
²² Neboť nevím, zdali setrval bych, zda by,
brzy nevzal mne můj Tvůrce.

HLAVA 33. – ¹ Slyš tedy, Jobe, řeči moje, na
všecka slova má měj pozor!

- ² Hle, svá ústa otevírám,
mluví jazyk můj v mých ústech.
³ Ze srdce upřímného (jdou) mé řeči,
čirou pravdu rty mé budou mluvit.
⁴ (Jakože) duch Boží učinil mne,
a dech Všemocného mne oživuje.
⁵ Jestliže můžeš, odporuj mi,
připrav se, proti mně se postav!
⁶ Hle, také mne, jako tebe učinil Bůh,
a z téže hlíny já také uštípnut jsem.
⁷ Hrůza přede mnou tedy ať neleká tě,
ruka má na tobě těžce nespočine.
⁸ Řekl jsi tedy: – a já jsem to slyšel,
na zvuk tvých slov měl jsem bedlivý pozor. –
⁹ „Čist jsem já a nemám viny,
bez úhony jsem a prost neřesti;
¹⁰ protože nalézám stížnosti proti mně,
má mne za svého nepřítele,
¹¹ do klády dal moje nohy,
na všechny stezky mé pozor dává.“
¹² Hle, to je, v čem práva nemáš, – odpovídám ti –
neboť Bůh jest větší nežli člověk.
¹³ Kterak jsi mohl na něj stěžovat si,
že ti ke všem slovům neodpovídá?

- ¹⁴ Bůh přece mluví jednou (takto),
po druhé jinak, člověk však nedbá.
- ¹⁵ Ve snu, ve vidění nočním,
když padne na lodi tvrdý spánek,
na lůžku když usnou,
- ¹⁶ tehdy otvírá uši lidem,
učí je, výstrahu jim dává,
- ¹⁷ aby odvrátil člověka od jeho činů,
aby od pýchy jej osvobodil,
- ¹⁸ duši jeho aby. zachránil od hrobu,
a jeho život aby nepřišel na meč.
- ¹⁹ Kárá (Bůh) také (člověka) bolestí na lůžku,
čině, že všechny kosti jeho chřadnou;
- ²⁰ oškliví se životu jeho chléb,
duši jeho pochoutka před tím milá;
- ²¹ vadne tělo jeho, zaniká,
a holé kosti mu vynikají;
- ²² blíží se ke hrobu život jeho,
duše jeho k smrtelným (ranám).
- ²³ Bude-li míti pro sebe posla,
tlumočníka jednoho z tisíců,
a ten oznámí člověku jeho povinnost,
- ²⁴ (Bůh) se smiluje nad ním a řekne:
„Vyprost jej, ať nemusí do hrobu;
našel jsem, proč bych se slitoval nad ním.“
- ²⁵ I bude kypět jeho tělo svěžestí,
vrátí se do dnů mládí svého.
- ²⁶ Bude se modliti k Bohu, i bude mu milostiv;
patřiti bude na tvář jeho s plesáním,
neboť vrátí člověku jeho spravedlnost,
- ²⁷ Bude na lidi hleděti a řekne:
„Zhřešil jsem, ano, zkřivil jsem spravedlnost, ale
podle zásluhy nedostalo se mně.
- ²⁸ Vyrhl život můj, by nemusil do hrobu,
ale by žila má duše světlem se kochajíc!“
- ²⁹ Ejhle, toto všechno činí Bůh dvakrát,
třikrát jednomu člověku, aby odvrátil
- ³⁰ duši jeho od hrobu, a jej osvětil
světlem živých.
- ³¹ Pozor dávej, Jobe, a poslouvej mne,
budeš-li mlčet, budu mluvit já;
- ³² máš-li, co bys řekl, odpověz mi,
mluv, neboť rád ti za pravdu dám;
- ³³ pakli nemáš ty – poslyš mne;
mlč, a budu tě učit moudrostí!

Druhá řeč Elihuova. (34,1.– 37.)

Elihu kárá Joba, že opovázlivě mluvil, jako by Bůh nebyl spravedlivý (1.– 9.). Dokazuje spravedlnost Boží (10.– 30.). Opět kárá Joba, že hříšně mluvil (31.– 37.).

HLAVA 34. – ¹ Eliu tedy ujav slovo, pravil také toto:

² Slyšte, moudří, slova moje,
učení, mne poslouchajte!

³ Neboť ucho vyšetřuje slova,
jako hrdlo pokrmu ochutnává.

⁴ Co je správné, rozbírejte,
vizme mezi sebou, co dobré jest!

⁵ Řekl totiž Job: „Jsem spravedlivý,
Bůh však vzal mi moje právo;

⁶ k tomu, bych odsouzen byl, není důvodu,
smrtelná je má střela bez všeho hříchu.“

⁷ Kdo je takový člověk jako Job,
který pije rouhání jako vodu,

⁸ který se přidružuje ke zločincům,
který chodí s lidmi bezbožnými.?

⁹ Ano, řekl: „Člověku neprospívá,
přátelsky-li s Bohem žije.“

¹⁰ Protož, muži rozumní, poslyšte mne!
Daleko budiž Boha nešlechtnost,
daleko Všemocného nespravedlnost!

¹¹ Ne, dle skutků člověka odplácí jemu,
podle cest jeho každého, odměňuje.

¹² Ano, jistě Bůh pro nic neodsoudí,
ani Všemocný nezkřiví práva.

¹³ Koho jiného nad zemí ustanovil,
neb koho postavil nad světem, který stvořil?

¹⁴ Kdyby ducha svého odvolal,
kdyby dech svůj k sobě vzal,

¹⁵ každý živočich pojednou by zdechl,
a člověk v prach by navrátil se!

¹⁶ Máš-li tedy rozum, slyš, co se praví,
popřej sluchu hlasu mé řeči!

¹⁷ Zda může vlasti, kdo právo nenávidí?
Jak můžeš nejvyšš spravedlivého odsoudit?

Hl. 34. V. ⁶. Podle hebr. bývá 6a. překládán: „*přes právo svoje za lháře* (t. j. za pokrytce) *pokládán jsem*“. – Elihu činí tuto výtku Jobovi, ne že pokládá Joba za hříšníka, ale že svými výzvami k Bohu příliš odvážnými zhřešil a tak své útrapy si zasloužil (Knabenbauer).

V. ¹⁴. „*duch boží*“ = „*děch Boží*“, život, žícha (zvířecí), duše. (nesmrtelná člověkova). Srv. Gn 2, 7; Ž 103, 30.

V. ¹⁷. „*Zdali ten, kdo nemiluje soudu, může uzdraven býti?*“ (17a. Vulg. slovně) je *mimo* souvislý proud myšlenek.

- ¹⁸ Toho, jenž říci smí králi: „Odpadlíku!“
toho, jenž vládce smí zváti bezbožníky,
¹⁹ toho, který není straníkem knížat,
aniž dbá šlechtice, když s chudásem při má, ježto
jsou všichni dílo rukou jeho!
²⁰ Náhle umírají, o půlnoci,
velmoži třesou se a pomíjejí,
mizí vládce, ač nikdo ruku naň nevztáhl.
²¹ Neboť na očích má cesty lidské,
všecky kroky jejich vidí.
²² Není mrákot, není černého temna,
kde by se skrýti mohli zločincové.
²³ Neboť není v moci člověkově,
kdy má před Boha dostavit se na soud.
²⁴ Roztríšťuje silně bez výsledku,
na jejich pak místo staví jiné.
²⁵ Známý jsou mu totiž jejich skutky;
proto podvrací je v noci,
²⁶ rozbíjí je, protože zločinci byli,
mrská je před očima všeho světa.
²⁷ To proto, že s tím úmyslem od něho odpadli,
a žádné cesty jeho uznati nechtěli.
²⁸ aby donesli před něho nárek nuzného,
aby uslyšel hlas chudých.
²⁹ Když však klidně se chová, kdo ho smí odsoudit,
a když si zakryje tvář, kdo může ho kárat,
ať běží o národ neb o jednotlivce,
³⁰ učinil-li králem (třebas) pokrytce,
člověka, který utiskuje národ.
³¹ Ano, nikdo nechce Bohu říci:
³² „Budu trpět, nechci dále hřešit;
pobloudil-li jsem, ty pouč mne,
křivdil-li jsem, nebudu dále tak činit.“
³³ Má (Bůh) podle tvého názoru odměňovat,

V. ²⁹. Podle Vulg. slovně: v. 29.: „*Nebo když on půjčíc pokoje, kdo jest, jenž by odsoudil? Jak by ale skryl obličej (svůj), kdo jest, jenž by spatřil její, nad národy i nade všemi lidmi?*“ Smysl z nouze: Ať Bůh komu činí dobře (= „*půjčíc pokoje*“) nebo zle (= „*skryl obličej*“), nikdo nemůže jeho úrdek změnit, zrušit, od něho výše se odvolat, proto jest nejvyšš spravedlivý. – V. 3a. prý (Knabenbauer) podle Vulg. slovně podává důvod, proč Bůh leckdy tvář svou (přízeň) od lidu odvrací: „*Kterýžto činí, aby kraloval člověk pokrytec, pro hříchy lidu.*“ Jiní jinak.

V. ³¹. n. mluví sice všeobecně, míří však na Joba, kterak *měl* mluvit ve svém utrpení. Podle slov. znění Vulg. Elihu vyzývá Joba, aby opravil, s čím snad z řeči Elihuovy nesouhlasí: (v. 31.) „Protož, *poněvadž já mluvil jsem k Bohu, tobě také nebudu bránit.* (32.) *Pobloudil-li jsem, ty vyuč mne; mluvil-li jsem nepravost, nebudu již tak mluvit.*“ Jiní jinak.

V. ³³. štiplavě vybízí Joba, by poradil Bohu, jak lépe bylo by lze řídit a spravovati svět, podělovati dobrým a zlým, když není spokojen se způsobem dosavadním – Podle Vulg. slovně: „*Zdali od tebe Bůh žádá jí, že nelíbila se tobě? Nebo ty začals mluvit, a ne já; pakli co znáš lepšího, mluv.*“ – „*jí*“ = ? nepravosti (v. 32.),

že se ti nelíbí, (co činí) ?
 Tobě dlužno je návrhy dáti, ne mně;
 co tedy myslíš sobě, pověz!
³⁴ Lidé rozumní se mnou řeknou,
 moudrý muž, který poslouchá mne:
³⁵ „Bez rozvahy promlouval Job,
 slova jeho rozumná nejsou.
³⁶ Kéž jest vyzkoušen Job dokonale,
 ježto se přel jako lidé nešlechtní!
³⁷ Neboť vinu na vinu kupí,
 mezi námi potupně mluví,
 pořád reptá proti Bohu.“

Třetí řeč Elihu-ova. (35, 1.– 16.)

Člověk neprospívá ctnostmi a neškodí hříchy svými Bohu, ale sám sobě (1.– 8.). Mnozí trpící úpějí, a Bůh se jich neujímá proto, že se k němu celým srdcem neutíkají, ale s ním se hrdluji (9.– 16.).

HLAVA 35. – ¹ Eliu tedy opět ujav slovo řekl:

² Za správný-li pokládáš svůj názor, to-li
 zoveš „má správnost vůči Bohu“,
³ že ses tázal, co ti to prospěje (řka):
 „Oč je mi lépe, nežli kdybych byl zhřešil?“
⁴ Já tedy odpověď dám tobě,
 i tvým přátelům, kteří jsou u tebe.
⁵ Pohled na nebesa, popať
 a viz oblohu vyšší tebe.
⁶ Jestliže se proviníš, co mu (tím) uškodíš,
 bude-li mnoho tvých hříchů, co mu (tím) uděláš?
⁷ Správně-li činiti budeš, co mu dáš (tím),
 neb čeho z ruky tvé dostane se jemu?
⁸ Člověku, jakým jsi ty, bude škodit tvá nepravost,
 zrozenci lidskému pomůže tvá správnost.
⁹ Pro množství utiskovatelů křičí,
 kvílí pro násilné rámě vladařů,
¹⁰ nikdo však neříká: „Kde je Bůh, můj tvůrce,
 který nás učí chválu zpívat v noci,
¹¹ který nás poučil více než zvířata zemska,
 moudré nás učinil nad nebeské ptactvo.
¹² Takto-li křičí, nikdo jich nevyslychá,
 (křičí-li) pro zpupnost bezbožníků.
¹³ Avšak lež je říci, Bůh že neslyší,

t. j. nesprávné, opovážlivé řeči (Knabenbauer); smysl pak temný.

V. ³⁷. „*vinu na vinu*“ svými smělymi výzvami k Bohu (ne hříchy spáchanými dříve, nežli byl stížen m-lomocenstvím!). – Podle Vulg. doslovně: „*Nebo přidává k hříchům svým rouhání; mezi námi zatím sevřen buď*, (posuďme řeči jeho a pokárejme ho); *a pak ať k soudu popuzuje Boha řečmi svými.*“

Hl. 35. V. ³. „*to*“ = spravedlivý život. – Job sice do slova nikdy se tak nevyládal; často však tvrdil, že spravedliví trpí, bezbožníci že se mají dobře, i mohlo se zdáti posluchačům, že nic neprospívá žítí zbožné a nic neškodí žítí hříšné. Tento názor potírá nyní Elihu.

- Všemocný že nevšímá si toho.
¹⁴ Byť i se říkalo, že ho není vidět,
 věc má na očích, dlužno jen čekat na něj!
¹⁵ V době, kdy hněv jeho ještě netrestá,
 jak by nevěděl o hříchu velmi dobře?
¹⁶ Protož Job na jalovo ústa svá otvírá,
 bez rozumu mnoho mluví.

Čtvrtá řeč Elihu-ova (36, 1.– 37, 24.).

Bůh jedná prozřetelně, zlé trestá, dobré odměňuje (36, 1.– 7.). I bezbožné útrapami polepšuje, zmoudří-li, laskavě má se k nim, tím spíše pečuje strastmi o spravedlivé, sesílá je proto, aby je hříchu a trestu za něj uchránil, trestá je, by nezpyšněli, ale blíže k Bohu se přitulili (36, 8.– 15.). S jakým smýšlením dlužno tedy bolesti, jež Bůh ukládá, snášeti (36, 16.– 21.). Aby je přijímal Job s příslušnou pokorou, líčí Elihu nesmírnou velikost a vznešenost Boží (36, 22.– 37, 13.), a proti ní chabost lidskou (37, 14.– 24.).

HLAVA 36. ¹ Mluvil tedy Eliu dále:

- ² Poshov mi maličko a povím tobě, neboť mám
 ještě, co bych za Boha mluvil!
³ Přináším své vědomosti z daleka,
 k důkazu, že je můj tvůrce spravedlivý.
⁴ Věru, že nejsou lživé řeči moje,
 vědec dokonalý je před tebou!
⁵ Bůh je mocný, nikdo jím nesmí pohrdat,
 je mocné síly, je moudré mysli.
⁶ Nedává živu bytí bezbožnému,
 a chudým dává práva dojít.
⁷ Neodvrací od spravedlivce očí,
 ale ke králům je posazuje,
 aby na věčné časy seděli vysoko.
⁸ Jsou-li (pak) lidé spoutáni řetězy,
 jsou-li svázáni provazy bídy,
⁹ předkládá jim skutky jejich,
 jejich přestupky, že zpyšněli;
¹⁰ otvírá jim ucho, aby je káral,
 káže jim od zlého se odvrátit.
¹¹ Poslechnou-li a podrobí-li se mu,
 trávit budou dny své ve štěstí,
 a svá léta v potěšení.
¹² Pakli neposlechnou, ženou se na meč,
 zahynou, že neměli rozum;
¹³ ano, lidé zvrhlého srdce zuří,
 nevolají k němu, když je poutá,
¹⁴ proto zvadne v mládí duše jejich,
 život jejich jako smilných chlapců.
¹⁵ Trpícího zachránit chce strastí,

HL. 36. V. ⁵. Podle Vulg. slovně: „*Bůh mocných nezamítá, poněvadž i sám jest mocný.*“

- otevřít utrpením ucho jeho.
¹⁶ Tak také tebe vytrhne z hrdla tísně,
 široce místo toho se uvolní ti,
 a tvůj stůl bude plný tučných jídel.
¹⁷ Budeš-li však bubřet bezbožným souzením,
 soud a ortel zachvátí tebe.
¹⁸ Protož nenech se hněvem unést, bys tupil,
 ani velikým výkupným nedej se svěsti!
¹⁹ Zda tvůj křik mimo tíseň postaví tě,
 třeba bys napjal všechny síly?
²⁰ Ať tě neošálí pošetilost,
 abys měl toliko sebe za moudrého!
²¹ Hled, ať nenakloníš se k nepravosti,
 neboť proto jsi zkoušen utrpením.
²² Aj, Bůh vznešený je ve své moci, nikdo
 není mu podoben mezi vládci.
²³ Kdo smí ho pohnat k soudu, co a jak činí,
 neb kdo smí říci mu: „Proti právu jsi jednal?“
²⁴ Hleď, bys oslavoval vládu jeho,
 kterou opěvují lidé!
²⁵ Všechno lidstvo s úžasem na ni hledí,
 každý smí (na ni) patřit toliko z dálky.
²⁶ Ejhle, vznešenost Boží nelze nám pochopit,
 let jeho počet je nevystižitelný.
²⁷ Neboť vytahuje kapky z moře,
 ve svou mlhu na déšť je svazuje,
²⁸ a ten z mraků dolů kane,
 crčí na zástupy lidí.
²⁹ Zda možno chápat, jak mraky roztahuje,
 ze kterých si stánek činí?
³⁰ Rozprostírá, hle, kolem sebe mlhy,
 a vrchy hor jimi zahaluje.
³¹ Jimi totiž národy vyživuje,
 uděluje pokrmů hojnost.
³² Dlaně svoje zahaluje bleskem,
 ukládá mu, do čeho uhoditi;

V. ¹⁹. podle Vulg. slovně: „*Odlož velikost svou bez souzení i (nechej) všech mocných silou.*“ „*velikost*“ = domýšlivost, pýcha.

V. ²⁰. Podle Vulg. slovně: *neprodlužuj noci, aby vystoupili lidé za ně.*“

V. ²¹. „*proto jsi zkoušen utrpením,*“ abys nenaklonil se k nepravosti, ale spíše se od ní *odvrátil*. V. 21b. podle Vulg.: „*nebo té (nepravosti) počal jsi následovati po bídě*“, t. j. od té doby, co tě stihla bída, neuctivě mluvíš.

V. ²⁹. O stánku Božím z oblaků srv. Ž 17, 12.– Podle, Vulg. slovně: „*Chtěl-li by roztáhnouti oblaky jako stan svůj, (30.) a blýskati světlem svým shůry, stěžeje také moře zakryje.*“

V. ³¹. „*Jimi*“ mlhami, které vydávají zemi vláhu, a podmínku vzrůstu obilí. – Podle Vulg. slovně: „*Těmi zajistě věcmi soudí lidi, i dává pokrmý mnohým smrtelníkům.*“

K v. ³². srv. Ž 17, 15. – Podle Vulg. slovně: „*V rukou zakrývá světlo, a přikazuje mu, aby zase přišlo.*“

³³ oznamuje mu svůj ortel,
když vzplane hněvem na nepravost.

HLAVA 37. ¹ Nad tím děsí se mé srdce,
z místa svého se vymršťuje.

² Slyšte, slyšte v. hrůze jeho hlas,
hukot, který vychází mu z úst.

³ Pod celým nebem Se rozprostřít nechává jej,
světlo jeho do končin země.

⁴ Za světlem rve hromobití,
hřímá zvukem své velebnosti,
nepřekáží, by se blýskalo,
když je slyšet jeho hromy.

⁵ Hřímá Bůh svým hlasem přepodivně,
jenž činí veliké věci a nezpytatelné.

⁶ Prikazujet sněhu: „Padni na zem!“
lijavci a dešti pak: „Valte se proudem!“

⁷ Ruce každému smrtelníku svazuje,
aby poznával svou nemohoucnost.

⁸ Zvířata do skryše zalézají,
v jeskyni své přebývají.

⁹ Z komory jihu přichází vichor,
ze zásobáren severu, zima.

¹⁰ Dechem Božím ledy tuhnou,
a zase široce vody tekou.

¹¹ Ano i blesky metá mračno,
oblak promítá jeho světlo,

¹² které do kruhu se potuluje,
vine se klikatě, kam on je vede,
aby vykonalo vše, co mu káže,
na povrchu jeho zeměkruhu,

¹³ buďto aby bylo metlou zemi,
nebo štěstím; (obého) dává mu dojít.

¹⁴ Otevři své ucho tomu, Jobe,
zastav se a považ divy Boží!

¹⁵ Chápeš, kterak Bůh mu prikazuje,
blesku, v jeho mracích by svítil?

¹⁶ Chápeš, kterak vznášejí se mraky,
divy dokonale moudrého?

¹⁷ Ty, jež roucha, (nepříjemně) pálí,
když země zmalátněla poledním větrem,

¹⁸ můžeš ty s ním rozprostírat oblohu,

V. ³³. Vulg. slovně: *zvěstuje o něm (o světě) příteli svému, že vladařství jeho jest, a může k němu vstoupiti.* "T. j. Bůh svým miláčkům slibuje, že po tmě (neštěstí) uvidí světlo (štěstí). Do souvislosti s v. 32. lépe se hodí myšlenka, podaná v překladě výše, že *Bůh blesky trestá hříšníky.*– Jiní jinak.

- která je pevná, jakoby ulitá z kovu?
¹⁹ Ukaž nám, co bychom řekli jemu,
 neboť my obestřeni jsme temnem.
²⁰ Kdo smí říci mu: „Chci (s ním) rozmlouvati?“
 Či si přeje někdo, by pohlcen byl?
²¹ Ale nyní není vidět světla,
 ovzduší zhuštěno jest mraky;
 vane však vítr a zahání je,
²² od severu přichází zář zlatá,
 a kolem Boha hrozná velebnost.
²³ Náležitě ho vystihnout nemůžeme,
 veliký jest mocí a spravedlností,
 co je právo, nikdy neporuší.
²⁴ Protož nechať se ho lidé bojí,
 nikoho nedbá, kdo myslí, že je moudrý.

První řeč Boží (38, 1.– 39, 32.) a Jobova odpověď na ní. (39, 33.– 35.).

Bůh vyzývá Joba, by mu odpověděl na dané otázky (38, 1.– 3.), aby poznal Boží velikost a svou nepatrnost, Boží moudrou prozřetelnost a opovázlivost svých výroků. Otázky vzaté ze stvoření světa (38, 4.– 11.); o zoře (12.– 15.); o moři a zjevech povětrnostních (16.– 30.). O hvězdnatém nebi, o blesku a lijavci (31.– 38.); o zvířatech pozemských (38, 39. n., 39, 1.– 25.), o ptactvu (38, 41; 39, 26.– 30.). Bůh zahanbuje a pokořuje Joba (31. n.). Job uznává svou nepatrnost a vzdává se slova (33. –35.).

HLAVA 38. ¹ Tu odpověděl Hospodin Jobovi z vichru a řekl:

- ² Kdo to zatemňuje prozřetelnost
 nejapnými promluvami?
³ Přepaš jako bojovník svá bedra,
 budu se tebe tázat, odpověz mi!
⁴ Kde jsi byl, když základy kladl jsem zemi?
 pověz mi, jestliže máš rozum!
⁵ Víš-li, kdo rozměry jí ustanovil,
 aneb kdo roztáhl měřičský provazec na ni?
⁶ Na čem jsou upevněny základy její,
 aneb kdo položil úhelný její kámen,
⁷ když všechny jitřní hvězdy se radovaly,
 a když plesali veškerí synové Boží?
⁸ Rci, kdo zavřel jako by dveřmi moře.
 v době, kdy vytrysklo, z lůna takorča vyšlo,
⁹ když jsem kladl mu oblak za oděv jeho,
 a je mráкотou jako plénkami ovíjel?
¹⁰ Vylámal jsem jemu hranice mé,
 položil jsem závory a brány,
¹¹ a děl jsem: „Až potud a ne dále smíš jíti,
 a zde budeš tříštit bujně své vlny!“

HL 38. V. ¹. srv. s Ex 19, 18; 3. Král 8, 10; Ž 17; Ž 96; Is 64. 1; Mich 1, 3.
 V. ⁷. „synové Boží“ – andělé. Srv. 1, 6; 2, 1; Ž 28, 1.

- ¹² Který den života, svého jsi přivolał jitra,
a zoře vykázal jsi místo její,
¹³ aby chopila se cípů země,
a všechny bezbožníky vytrásla z ní,
¹⁴ aby se změnila jak hlína pečetičkem,
aby se zbarvila jakoby rouchem,
¹⁵ by vzato bylo bezbožným světlo jejich,
a rámě zdvižené by zlomeno bylo.
¹⁶ Zdali přišels ku pramenům moře,
a po dně tůně procházels ses?
¹⁷ Zda se otevřely ti brány smrti,
a dveře temnosti jsi viděl?
¹⁸ Zdali přehlédls jsi šíři země?
Pověz mi, jestliže ji všecku znáš!
¹⁹ Která cesta vede k sídlu světla,
a kde místo své má temno,
²⁰ abys přivedl to i ono svým časem,
a je zas odvedl po stezkách domu?
²¹ Můžeš to vědět, neb tehdy jsi se zrodil,
a počet dnů tvých veliký jest!
²² Zdali vešel jsi kdy do skladů sněhu,
nebo viděl jsi skladiště krupobití,
²³ které chovám na doby nepřitele,
na den bojování a války?
²⁴ Kudy jde cesta k místu, kde vichor se dělí,
a kde se rozchází východní vítr na zemi?
²⁵ Prudkému lijavci průdchů kdo prolamuje,
a dráhu hučícímu hromobití,
²⁶ aby pršelo na zemi liduprázdné,
na poušti, kde nebydlí žádný člověk,
²⁷ aby napojil kraj pustý a bez cest,
a dal vzrůst pučící zeleni?
²⁸ Má déšť nějakého otce,
aneb kdo plodí krůpěje rosy?
²⁹ Z čího lůna led vychází,
a jíní nebeské kdo plodí?
³⁰ Jako kámen tvrdnou vody,
povrch tůně (mrazem) tuhne.

V. ¹³. Jako člověk „vytrásl“ z koberece smetl, tak zora bere taktořka do rukou veliký koberec země a vytrásl z něho lupiče, kteří prchají, když se rozednívá.

V. ¹⁴. Dokud je země zastřena temnou nocí, zdá se lidskému oku býti beztvorou hmotou, jako hlína, do které není vtištěno razítko (nebo která není vměstnána do formy). Jakmile zasvitne zora, již je vidět pestrou členitost povrchu zemského. Dokud je země ponořena v hustou tmou noční, nerozeznává člověk barvy; ale jak se rozbřeskne, pozoruje pestrobarevné roucho rostlin, kterým je země oděna.

V. ²⁵. O „průduších (průtocích) nebeských“ srv. Gn 7, 11.

V. ³⁰. srv. s 37, 10. Bůh opakuje a tím schvaluje výrok, který pronesl Elihu.

- ³¹ Zda může přitáhnouti svazky Kuřátek,
aneb uvolniti pouta Orionu?
³² Zdali vyvádíš zvířetník v čas jeho,
a dáváš vycházet Medvědu s jeho dětmi?
³³ Zda jsou známy tobě zákony povětří,
a zda ukládáš mu, by nad zemí vládlo?
³⁴ Zda můžeš na oblak zavolati,
aby přival vod tě zalil?
³⁵ Zdali vysíláš blesky, že jdou ihned,
že ti řeknou: „Ejhle, tu jsme!“?
³⁶ Kdo vložil do útrob mraků moudrost,
neb kdo dal zjevům ve vzduchu rozum?
³⁷ Čí moudrost mraky má spočítány,
a měchy nebeské kdo vylévá,
³⁸ když půda ve slitinu ztvrdla,
a když hruda splynula s hroudou?
³⁹ Zda můžeš nachytati kořisti lvici,
a žravost mládat jejích nasytit,
⁴⁰ když se krčí na místech skrytých,
v houštinách leží na číhané?
⁴¹ Kdo pokrm krkavci připravuje,
když jeho mláďata k Bohu křičí,
když sem tam létá, že není potravy?

HLAVA 39. ¹ Zdali známa ti doba, kdy kamzík říje,
neb hlídáš laně, jež pracují ke slehnutí?

² Spočítals, kolik měsíců jsou březí,
a je známa ti doba, kdy rodí?

³ Nakřiví se k vrhu i okozí se,
rychle se zbavují bolestí svých.

⁴ Mlád' jejich sílí se, roste pod širým nebem,
vychází a k nim se nevrací.

⁵ Kdo dal svobodu divokému oslu,
kdo pouta (toho) poběhlíka rozvázal,

⁶ jemuž poušť jsem vykázal za bydliště,
za jeho domov slatinné pláně?

V. ³¹. „*Kuřátka*“ = *Plejadky* jako 9, 9. – Činí „*svazek*“, chumáč tím, že jsou blízko sebe. Člověk nemůže ten svazek „*utáhnouti*“, t. j. učiniti, aby se přiblížily více. Podobně nemůže *vzdáliti* více od sebe hvězdy spojené v souhvězdí *Orionu*. – V 31. n. klade Hontheim před v. 12. "Viz tamže.

V. ³². O „*zvířetníku*“ srv. 4. Král 23, 5. – O „*Medvědu*“ viz výše 9, 9.

V. ³⁴. Kdyby člověk tu moc měl, schoval by se dříve, nežli by na mrak zavolal, aby nepromokl (= „*nebyl zalit*“). Řečeno trpce a káravě.

V. ³⁵. „*Ejhle, tu jsme*“ říkali ochotní sluhové svým pánům přijímající jejich rozkazy.

V. ³⁶. Podle Vulg. slovně: „*Kdo složil ve vnitřnostech člověka moudrost, aneb kdo dal kohoutu rozumnost?*“

V. ³⁷. „*měchy nebeské*“ = mračna. Viz výše 36, 27. Slovný překlad Vulg.: „*Kdo může vypravovati řád nebes, a souzvuku nebeskému kdo rozkáže umlknouti?*“

- ⁷ Ryku města posmívá se,
křiku honákova neslyší.
- ⁸ Prohledává vůkol hory, své pastviny,
po všem, co zeleného, pátrá.
- ⁹ Zda se zachce zubru sloužit tobě,
nebo přenocovat u tvých jeslí?
- ¹⁰ Připoutáš zubra provazem svým k liše,
nebo bude poslušně brázdy ti orat?
- ¹¹ Můžeš spoléhat na něj, že velkou má sílu,
a jemu svěřit výtěžek své práce?
- ¹² Můžeš mu věřit, že ti obilí svezí,
že je shromáždí na tvé humno?
- ¹³ Je křídlo pštrosice tak líné,
neb nemá perutí ni peří,
- ¹⁴ že své vejce svěřuje zemi,
na písku nechává je hřát se,
- ¹⁵ zapomíná, že je rozmačká noha,
že je divoká zvěř rozšlape?
- ¹⁶ Tvrdá je na mlád' svou, jako by nebyla její,
že je marná její námaha, nedbá.
- ¹⁷ Bůh totiž odepřel jí moudrost,
neudělil rozumnost jí.
- ¹⁸ Když (však) přijdou lovci, prchá;
směje se koni i jezdcí jeho.
- ¹⁹ Zdali dáváš koni sílu,
vybavils mu řehotem hrdlo?"
- ²⁰ Ženeš jej do skoku jako kobytku,
an frká nádherně a děsně?
- ²¹ Vyhrabuje zemi a jásá,
statně vstříc jde ozbrojeným.
- ²² Směje se strachu, nebojí se,
aniž ustupuje meči.
- ²³ Nad ním chřestí toulec,
kopí a štít se blýská.
- ²⁴ S hlukem a hřmotem hltá zemi,
nedá se zadržel, když zazní trubka.
- ²⁵ Jak slyší polnici, „Kupředu" říká,
z daleka již číje srážku,
hřímání vůdců a bitevní ryk.
- ²⁶ Zda tvou moudrostí pernatí sokol,
a svá křídla rozpíná k jihu?
- ²⁷ Zda k slovu tvému vznáší se orel,
a klade na horách vysokých hnízdo?

- ²⁸ Na skále sídlí a přenocuje,
na skalním špičáku, kam není přístup.
²⁹ Tamodtud slídí po kořisti,
z daleka vidí ji oči jeho.
³⁰ Mládata jeho střebají krev již,
a kde jsou mrtvoly, tam jest on též.
³¹ Mluvil pak Hospodin k Jobovi dále:
³² Kdo se chtěl s Všemocným hádat, bude již mlčet?
Karatel Boha má mu přec odpovědět!
³³ Odpověděl tedy Job Hospodinovi a řekl:
³⁴ Hle, má maličkost, co může odpovědět?
ruku svou na ústa si vložím.
³⁵ Jednou jsem mluvil, nechci rozmmlouvat dále,
mluvil jsem opět, nechci nic přidávat.

Druhá řeč Boží (40, 1.– 41, 25.) a Jobova odpověď na ni (42, 1.– 6.).

Bůh kárá Joba, že chtěl sebe ospravedlnit na úkor spravedlnosti Boží (40, 1.– 3.) a připomíná mu jeho slabost (40, 4.– 9.). Aby tu svou chabost lépe poznal, líčí Bůh dva veliké své tvory, hrocha (40, 10.– 19.) a krokodila (40, 20.– 41, 25.),

HLAVA 40. ¹ Ujav pak slovo Hospodin z vichru řekl:

- ² Přepas jako bojovník svá bedra,
budu se tebe tázat, odpověz mi!
³ Zda chceš popřít mou spravedlnost, já bych
vinník byl a ty spravedlivý?
⁴ Nebo máš jak Bůh tak mocné rámě, a jak
on (svým) hlasem hřímáš?
⁵ Okrášlí se vysokou vznešeností,
v nádheru a velebnost se oblec!
⁶ Prikaž, ať srší výbuchy hněvu tvého,
jediným pohledem každého nadutce poniž!
⁷ Jediným pohledem každého zpupného sehní,
zdeptej na místě bezbožníky!
⁸ Do prachu je zahrab všechny,
a tvář jejich do jámy pohříž!
⁹ I budu také já tě slavit,
že ti pomoci může tvá pravice.
¹⁰ Hrocha viz, jež stvořil jsem jak tebe,
trávu jako hovězí skot žere.
¹¹ Ejhle, jakou sílu má ve svých bedrech,

HL. 40. V. ⁵ a. Jsi-li Bohu roven, že chceš soudně s ním rokovati, ukaž velebnost, podobnou velebnosti Boží! Řečeno šlehavě. – Velkoplép *roucho* Boží jsou mraky a jiné zjevy provázající bouři; „*výbuchy jeho hněvu*“ je bouře, zejména hromy. – „*Jediným pohledem*“ pokořil Bůh na př. Egyptany podle Ex 14, 24. Srv. Is 2, 12; Ez 22, 19; Hab 3, 6; Ž 67, 1.

- jaká moc v jeho břišním svalstvu!
¹² Ocas má tuhý jako cedr,
 kyčle pak šlachami propletené.
¹³ Kostí má jako trubice z mědi,
 hnáty jako železné sochory.
¹⁴ On je prvotina Božích činů, stvořen je k tomu, by vládl
 nad svými druhy.
¹⁵ Vyvýšeniny mu býlí nesou,
 kde si všeliká zvěř polní hraje.
¹⁶ Pod lotosovými trsy, spává,
 skrývá se v rákosí a v bahně.
¹⁷ Obestírají ho lotosy stinné, obstupují
 ho topoly, říční.
¹⁸ Rozvodní-li se řeka, nebojí se;
 klidný je, vniká-li mu Jordán do úst.
¹⁹ Kdo ho za zuby vzít může,
 nebo mu provazec provléci nosem?
²⁰ Můžeš-li háčkem vytáhnout krokodila,
 provázkem udice za jazyk ho chytit?
²¹ Zdali prostrčíš rákos nozdrami jeho,
 nebo trnitým proutkem mu provrtáš čelist?
²² Bude se obracet k tobě s mnohými prosbami,
 bude mluvit k tobě lichotivě?
²³ Zda se mu zachce učinit s tebou smlouvu,
 abys ho za sluhu přijal na věčné časy?
²⁴ Budeš moci s ním hrát si jako s ptáčkem,
 nebo uvázati jej svým dcerkám?
²⁵ Budou smlouvat se o něj cechovníci,
 rozsekají ho mezi prodavače?
²⁶ Posypeš-li střelami kůži jeho,
 nebo rybářskou harpunou jeho hlavu?
²⁷ Jestliže vložíš na něho svou ruku,
 pamětliv boje jsa po druhé nespálíš se!
²⁸ Ejhle, naděje tvá zklame tebe,
 jak se na něho podíváš, již klesneš!

HLAVA 41. ¹ Nikdo není tak smělý, aby ho dráždil,
 kdo tedy chtěl by postavit se přede mne?
² Kdo mi dal prve co, abych mu to vrátil?

V. ¹⁴b. Podle Vulg. doslovně: „*tvůrce jeho přidal mu meč*“, t. j. (?) tesáky a kly zahnuté, kterými jako srpem žne býlí a proti útočníkovi se brání.

V. ¹⁸. „*Jordán*“, t. j. proud *Nilu*, prudký a veliký jako palestinský *Jordán*.

V. ²⁵. „*cechovníci*“, t. j. příslušníci *rybářského* cechu nebudou se hašteviti, komu, a v jaké míře ulovený krokodil patří, jak bývá, když se dělivají o *ryby* ulovené. – Dnes ovšem již jinak.

V. ²⁶. podle Vulg. slovně: „*Zdali naplníš síť kůží jeho, a rybí posadu hlavou jeho?*“

V. ²⁸. „*naděje*“, že ho chytíš nebo v boji (v. 27.) zabiješ. – „*klesneš*“ hrůzou.

- Všecky věci, které jsou pod nebem, mé jsou.
³ Nemohu pomlčet o jeho ozdobě,
 chválit chci jeho sílu a lesk jeho zbraně.
⁴ Kdo může odkrýti podklad roucha jeho, do jeho
 dvojího krunýře kdo vniknout?
⁵ Vrata tlamy jeho komu lze otevřít,
 kdyžť z kruhu zubů jeho jde hrůza?
⁶ Jeho hřbet jest slitina štítů,
 pevně je zavřen, jakoby zapečetěn.
⁷ Jeden těsně spojen je s druhým,
 že není skuliny mezi nimi.
⁸ Jeden k druhému úzce přilnul,
 drží vespolek nerozlučně.
⁹ Kýčání jeho vyzařuje světlo,
 oči má jako svírající zora.
¹⁰ Z úst jeho (takořka) pochodně vycházejí,
 ohnivé jiskry mu unikají.
¹¹ Z chrípí jeho vystupuje pára,
 jako z kotle na ohni, v němž to vře.
¹² Dech jeho rozpaluje jako uhlí,
 a plamen ze chřtánu mu šlehá.
¹³ V šíji jeho přebývá síla,
 před jeho tváří pak běží zkáza.
¹⁴ Laloky masa jeho pospolu drží,
 sbité jsou, že nelze jimi pohnout.
¹⁵ Srdce jeho tvrdé jest jako kámen,
 tvrdé jako mlýnského žernovu spodek.
¹⁶ Pozdvihne-li se, bojí se nejsilnější,
 strachem pozbývají rovnováhy.
¹⁷ Meč, který zasáhne ho, nic nepořídí,

Hl. 41. V. ². srv. s Řim 11, 35.

V. ³. „ozdoba“ = „lesk jeho zbraně“ = jeho pancíř. – Podle Vulg. slovně: „*Neodpustímť mu, a slovům mocným, a k prošení složeným.*“

V. ⁷. n. „jeden“ štítek.

V. ⁹. Když „kýčá“, vystřikuje z nozder vodu. Ta leskne se ve žhavých paprscích slunečných a tak „vyzařuje světlo“.

V. ¹⁰. – ¹². je básnická lícen, která se zakládá na pozorování, že krokodil, když se náhle ponořuje, ve vodě se válí, ocasem do ní plácá, rozvíří hladinu vodní, voda stříká v jasném slunci a v kapkách větších („pochodně“) nebo menších („jiskry“) a vůkol vystupují bubliny, jako když vře a klokotá voda v hrnci nad ohněm. Srv. níže v. 22. n.

V. ¹³. n. Místo „zkáza“ hebr.: „hrůza“. Tou hrůzou všechno bezmála mře a zaniká, odtud „zkáza“. – 14b. podle Vulg. doslovně: „*vyšle proti němu hromy a k místu jinému nevynesou se*“, t. j. ani blesky neprorážejí tvrdého pancíře krokodilova, ale zanikají v něm, neodrážejíce se jinač(!). Jiní jinak.

V. ¹⁵. Místo *spodek mlýnského kamene* „Vulg.: „*kovářovo nákovadlo*“ (kovadlina).

V. ¹⁶. podle Vulg.: „*Když se pozdvihne, báti se budou andělé, a přestrašeni jsouce vyčištěni budou.*“ T. j. poslové, plavci (= „andělé“) budou se snažiti, by se smířili s Bohem a tak si duše očistili, ježto bojí se smrti. Jiní jinak.

- ani kopí, ni střela, ni oštěp.
¹⁸ Železo za slámu považuje,
 a měď za dřevo ztrouchnivělé.
¹⁹ Nemůže ho na útěk obrátit střela,
 plevou jsou mu prakové kameny.
²⁰ Za stéblo považuje klacek,
 směje se svištícímu kopí.
²¹ Pod sebou má střepiny ostré,
 mlátící sánky na bahno klade.
²² Řeku rozvlní v kлокot jak vodu v kotli,
 činí, že jezero vře, jak v hrnci masti.
²³ Za ním svítí se stezka jeho,
 proud se jeví oku jak stříbrná kštica.
²⁴ Není na zemi, kdo by se vyrovnal jemu,
 stvořenému, aby se nikoho nebál. .
²⁵ Všecko, co vysokého jest, bojí se ho;
 králem všech pyšných zvířat on jest.

HLAVA 42 ¹ Tu odpověděl Job Hospodinovi řka:

- ² Přesvědčen jsem, že jsi všemohoucí,
 a že nemožno překazit žádný tvůj záměr.
³ Kdo to zatemňoval prozřetelnost nejpřesnějšími promluvami?
 Protož mluvil jsem prve nerozvážně,
 co můj rozum nad obvyčej přesahá.
⁴ „Napni tedy sluch, a já budu mluvit,
 budu se tázat tebe, odpověz mi!“
⁵ Prve dle doslechu toliko znal jsem tebe,
 ale nyní oko mé tě vidí.
⁶ Protož kárám sebe samého,
 a činím pokání v prachu a popelu.

V. ²¹ . „*ostré střepiny*“ – šupiny. – Když vleče se "bahnem, nechá po sobě otisk, jako by tam byl člověk táhl mlátičku. O tvaru té mlátičky viz 2. Král 24, 22. (hebr. „*mórag*“). – Podle Vulg. zní slovně v. 21.: „*Pod ním paprskové slunce* (vespod u nohou má háky, drápy?), *a stele sobě zlato jako bláto* (líhá na blátě či ztvrdlém písku, žlutém jako zlato?). Výklady latinského znění byly velmi pestré.

Hl. 42. V. ⁴ . Job uvádí slova, kterými volal Boha na soud (13, 22. n.) a kterými zejména se provinil.

DOSLOV (42, 7.– 16.).

Tři přátelé Jobovi, pokáraní od Boha, docházejí skrze Joba odpuštění (42, 7.– 9.). Jobova hojná odměna (10.–16.).

⁷ Když pak domluvil Hospodin slova tato k Jobovi, řekl Elifazovi Temaňanu: „Roznítí se hněv můj na tebe, a na dva přátele tvé, neboť nemluvili jste přede mnou správně, jako služebník můj Job.“⁸ Protož vezměte si sedm býků a sedm beranů, jděte k služebníku mému Jobovi, a obětujte za sebe celopal; Job pak, služebník můj, modliti se bude za vás; (toliko) pro něho nebude vám přičítána pošetilost, že jste nemluvili ke mně správně, jako služebník můj Job.“

⁹ Odešli tedy Elifaz Temaňan, Baldad Suhan a Sofár Naamaťan a učinili, jak byl mluvil k nim Hospodin, i přijal Hospodin Joba milo stivě.

¹⁰ Hospodin také obrátil se ku pokání Jobovu, když on modlil se za přátele své. A dal Hospodin Jobovi všeho, co byl měl, dvojnásobně.

¹¹ I přišli k němu všichni bratři a všechny sestry jeho, jakož i veškerí jeho bývalí známí, jedli s ním v domě jeho, projevovali mu svou soustrast, těšili ho nad veškerým neštěstím, které byl Hospodin na něho uvedl a dal mu každý po jedné ovci a po jednom zlatém kroužku.

¹² Požehnal pak Hospodin konci Jobovu, více nežli počátku jeho: Nabyl totiž čtrnácti tisíc ovec, šesti tisíc velbloudů, tisíce spřežení hovězího dobytka a tisíce oslic.¹³ Dostal dále sedm synů a tři dcery;

¹⁴ první dal jméno Jemima, druhé Kesia a třetí Keren-happuch;¹⁵ nebylo lze najíti v celé zemi ženy krásné jako byly dcery Jobovy, a otec dal jim dědičný podíl mezi bratřími jejich.¹⁶ A byl Job potom živ sto čtyřicet let, i viděl syny své a syny synů svých až do čtvrtého kolena; umřel došed velikého stáří.

V. ⁷. Místo „nemluvili jste přede mnou správně jako služebník můj Job“ lépe překládati s Honthemem: „nemluvili jste ke mně správně o... Jobovi.“

V. ⁸. Místo „jako Job“ lépe „o Jobovi“ jako výše ve v. 7.

V. ⁹. „milostivě“ = doslovně: „tvář“. – Hospodin přijal Joba milostivě, t. j. odpustil jeho přátelům. – Ti, kteří pokládali kdysi Joba za zločince, přicházejí, prosí ho, by za ně u Boha orodoval a tak uznávají ho za spravedlivce, za světce! Tim dávají Jobovi nejkrásnější dostiučinění.

V. ¹⁰. Podle hebr. Hospodin *nahradil Jobovi*, čeho byl pozbyl, „obrátil“ jeho neštěstí ve štěstí. – Job zapomíná křivd, odpouští svým protivníkům, modlí se za ně. Ta láska Jobova k nepřátelům líbí se Bohu, také tu lásku štědře Jobovi odměňuje.

V. ¹¹. „bratři a sestry“ = příbuzní (19, 13.– 15.). – „projevovali mu soustrast“ = podle Vulg. slovně: „kývali nad ním hlavou“. – Dary mu dávají na znamení úcty. Hebr. „*qesitá*“, jež tu přeloženo slovem „ovce“ pokládají novější vykladači za váhu vzácného kovu. Srv. Gn 33, 19; Jos 24, 32. – „zlatým kroužkem“ bylo lze ozdobiti ucho („náušnice“) nebo nos. Srv. Gn 23, 47; Ex 32, 2; Is 3, 25; Přís 11, 22.

V. ¹². rozprádá v. ¹⁰b. – „počátek“ = bývalé štěstí Jobovo, před jeho neštěstím. – „konec“ = štěstí Jobovo, dvojnásobně obnovené.

V. ¹⁴. „Jemimá“ překládá Vulg.: „Den“, t. j. jasná, krásná jako den. – *Kasie* (*qecí'á*) je známý strom, jehož kůry užívali k výrobě voňavek (Laurus Cassia Linné). Srv. Ž 44, 9. – Srv. Ex 30, 24. – *Qeren-happuch* = Roh líčidla, t. j. nádobka na ženské (kosmetické) potřeby na šlechtění pleti. Srv. 4. Král 9, 30.

V. ¹⁶. „potom“, když byl přetrpěl Boží zkoušku. – Podle LXX bylo Jobovi 240 roků, když umřel. O požehnání Jobově srv. Ž 127. – O velikém stáří srv. Gn 25, 8; 35, 29.

„ŽALTÁŘ“
ČILI
KNIHA ŽALMŮ

ÚVOD.

Žalm jest nábožná píseň, kterou zpívali Hebreové s průvodem strunových nástrojů. Takových písní, za zvláštní součinnosti Ducha sv. napsaných, církev katolická počítá *jedno sto a padesát*. Žaltář býval od pradávna dělen na *pět knih*, t. j. menších *sbírek* žalmů, porízených od několika sběratelů různých dob. Nelze rozumně popírat, že *čelným původcem písní žaltářových jest David*, nebo naopak tvrditi, že možno toliko málo těch písní jmenovanému králi připisovati. Podle šetření Schlöglůva pocházejí od Davida Žž 1 – 40; 50–64; 67–69; 85; 100; 102; 108; 109; 137– 144, tedy úhrnem sedmdesát dva žalmy. Velmi pravdě podobno jest, že jsou téhož původu Žž 41 a 42; 70; 90–106; snad i Žž 110–117; 135. Podle toho jest úhrnem *Davidových žalmů asi jedno sto*, tedy *dvě třetiny žaltáře*. Není mnoho žalmů, složených, za dob Esdrášových a Nehemjášových nebo dokonce za dob machabejských.

Některé žalmy byly původně písně soukromých jednotlivců, později pak bylo jich používáno k veřejné bohoslužbě. Jiné žalmy vznikly již proto, aby jimi byl Bůh při veřejných službách Božích slaven. Aby žalmy, jež byly původně písně soukromníků, k bohoslužbě lépe se hodily, byly od povolaných činitelů poněkud pozměněny, rozšířeny, zkráceny, rozděleny nebo spojeny. Takto stal se *žaltář bohoslužebným zpěvníkem a modlitební knihou starozákonné církve a tím býti nepřestal ani v církvi Kristově*. Pán i apoštolově rádi se dovolávají žalmů, Pán umírá se slovy žalmů na rtech (Ž 21, 2. srv. s Mt. 27, 46; Ž 30, 6. srv. s Lk. 23, 46). Ježto Pán zpíval při poslední večeři žalmy s apoštolý (Mt. 26, 30; Mk. 14, 26), a že bývaly složkou veřejné bohoslužby israelské, snadno lze si vysvětliti, že byly *pojaty, do mešních obřadů*, do pravidelných veřejných pobožností, konaných v ustanovené hodiny a proto zvaných „*Hodinky církevní*“, do všech ostatních bohoslužebných úkonů, a že věřící i v soukromí rádi se modlili a zpívali žalmy. Proto byl žaltář záhy přeložen do jiných jazyků, ve kterých se konala veřejná bohoslužba. Žaltář byl jednou z prvních knih, kterou celou přeložil do řeči staroslověnské buď sám sv. *Cyril* nebo spolu s bratrem *Methodem*. Český žaltář vytištěn byl po prvé v Praze r. 1487.

Ohledem na *obsah* lze žalmy jaksi rozdělití a seskupiti na:

a) chvalozpěvy v užším významu slova, čili *hymny*, které buď 1. oslavují Boha, jeho vznešenost, velebnost, velikost, všemohoucnost, spravedlnost, věrnost, milostivost, milosrdenství a jiné vlastnosti (na př. Ž 8; 18; 28), nebo 2. vzdávají Bohu díky (na př. Ž 102; 107). Sem patří 3. žalmy dějinné, čili národní, jež vypočítávají dobrodíní Boží, kterých se dostalo v minulosti národu israelskému a za něž má býti Bohu věčně vděčen (na př. Ž 77; 80).

b) Prosby čili *žalmy prosebné* vyprošují na Bohu nějakou milost (na př. Ž 4; 5; 10; 27). K nim se druží *a) žalozpěvy* (elegie), líčící bídu lidskou vůbec nebo zvláštní tíseň žalmistovu; básník v nich hledá a nalézá útěchu, proto slují také „*žalmy potěšné*“; žalmy, popisující bídu mravní a dovolávající se Božího smilování, slují *žalmy kající* (Ž 6; 31; 37; 50; 101; 129; 142). K žalmům prosebným druží se *b) tak zvané žalmy zaklínací*, kterými žalmista dovolává se spravedlnosti a svatosti Boží, aby zmizela se světa bezbožnost a nespravedlnost (na př. Ž 34; 51; 53; 54; 58; 59). Aby jim bylo dobře rozuměno, třeba uvážiti: Žalmista nepřeje zla svým bližním z osobní nenávisti nebo pomsty, tím méně chce někomu z této pohnutky cosi zlého samovolně učiniti. Žalmista má v nenávisti bezbožnost a zločinnost, která úctu, příslušnou jedinému pravému Bohu vzdává nicotám, která vraždí, plení, utiskuje bohabojné proto, že se bojí Boha;

básník si přeje, aby ty zločiny zmizely; mělo-li se státi tak, bylo třeba, by zločinci nena-pravitelní se světa zmizeli, vymřeli. Budou-li řádití beztrestně dále, a budou-li přes to blahobytem oplývati, jest nebezpečí, že i ctitelé Boží vidouce to a pozorující, že údělem zbožných bývá namnoze utrpení, odpadnou od Boha, i vyhyne bohobojnost a s ní i mravnost se světa. Dovolávati se světské moci bylo málo platno, ježto veřejné úřady nečinily své povinnosti, ale zneužívaly své moci samy. Žalmisté byli tou všeobecnou znemravnělostí (korupcí) do duše roztrpčeni, i poroučeli své bolesti a stesky Bohu, nejvyššímu řediteli řádu právního i mravního. Boha se dovolávali, ježto šlo popředně o zájmy jeho. Své city a přání vyslovují žalmisté nejednou ze široka, jako činívají lyričtí básníci vůbec.

c) *Poučné* čili *mudroslovné* žalmy vštěpují a prohlubují život podle zjeveného ná-boženství (na př. Ž 110; 111; 118; 124)

d) Žalmy *prorocké* (mesiášské), které předpovídají budoucího Vysvoboditele: pří-chod království (Žž 2 a 71), kněžství (Ž 109), utrpení (Ž 21), smrt a vzkříšení (Ž 15), zasnoubení se Mesiášem s církví (Ž 44).

Věřouka a mravouka žalmů nedosahuje sice výše nauky náboženství zjeveného v Novém zákoně, ale jest bohatá, čistá, vznešená a převyšuje vysoko náboženskomravní cenu náboženských písní jiných národů starého Východu. Křesťan, modlící se žalmy, jejichž původcem jest Bůh, protkává je myšlenkami evangelickými.

PRVNÍ KNIHA ŽALMŮ. (Ž. 1–40).

Ž 1. *Blaze spravedlivým (v. 1–3), běda hříšníkům (v. 4–6).*

- ¹ Blaze muži, který nikterak
podle rady bezbožných nechodí,
na cestu hříšníků nevstupuje,
ve sboru posměvačů nesedá;
² ale v zákoně Páně má zálibu svou,
v zákoně jeho přemýšlí ve dne v noci,
³ Jako strom bývá, štípený
u tekoucích potoků,
jenž dává ovoce časem svým,
jehož listí neuvadá:
všecko, co podniká, daří se.
⁴ Nikoliv tak bezbožní, nikoliv tak;
ale jako pleva, již vítr se země svívá.
⁵ Protož bezbožní na soudu neobstojí,
ani hříšníci ve sboru spravedlivých.
⁶ Neboť Hospodin zná cestu spravedlivých,
kdežto cesta bezbožných záhubou končí.

Ž 2. *Marno je vzpíratí se vládě krále Mesiáše.*

- ¹ (Básník:) Proč se bouří národové,
a kmeny kuží marné plány?
² Scházejí se králové země,
vládcové se umlouvají
na Pána a jeho pomazaného:
³ (Vzbouření „Roztrhejme jejich pouta
národové:) a jho jejich odvrhneme!"
⁴ (Básník:) Ten, jenž v nebesích sídlí, se směje,
Hospodin se posmívá jim.
⁵ Poté však mluví k nim ve svém hněvu,
ve svém rozhorlení je děsí:
⁶ (Mesiáš:) „Já přec jsem králem od něho učiněn
na Siónu, jeho svaté hoře!
⁷ Hlásám výrok Hospodinův:
(Hospodin:) Pravilť ke mně: „Syn můj jsi ty,

Ž 1 jest *proslov celého žaltáře*. –

V. ⁵. Mesiáš bude tříbení zrno a plevy: při tom tříbení duchů se ukáže, co v kom jest (Lk. 2, 34). Zrno, t. j. spravedlivé, shromáždí ve sbor, kterému se dostane mesiášského blaha, bezbožní budou z toho sboru spravedlivých vyloučeni, nedostane se jim štěstí mesiášského; to bude jejich zkáza. Tříbení duchů vyvrcholí a ukončí se při posledním soudu.

Ž 2. V. ². „pomazaný", hebrejsky mášiach (z toho Mesiáš), řecky christos (z toho Kristus), slul ve S. z. vůbec kněz nebo král, zejména David. Nový zákon viděl v „pomazaném" žalmu 2. Ježíše Krista, pravého Syna Božího a v říši jeho církev katolickou. (Sk. 4, 25–28). –

V. ⁶. Na Siónu byl Davidův palác, tam byl také nový svatostan, do něhož byla přenesena archa úmluvy. Sion měl být východištěm říše Mesiášovy (Srv. Ž 109, 2). –

V. ⁷. Mnozí sv. Otcové vykládají „dnes" o věčném synovství Kristově.

8 já dnes zplodil jsem tě.
Požádej, a dám ti národy v majetek,
9 a v tvé vlastnictví končiny země.
Ovládej je železnou holí,
10 (Básník:) a jako nádobu z hlíny je rozbij!"
Ted tedy, králové, buďte moudří,
přijměte výstrahu, vládcové země!
11 Služte Hospodinu s bázní,
jásejte mu s uctivým chvěním.
12 Podvolte se přikázáním,
by se Hospodin nerozhněval,
ať není vaše cesta vám zkázou;
13 můžet' snadno vzplát hněv jeho.
Blaze všem, kdo doufají v něho!

Ž 3. Ranní modlitba pronásledovaného.

¹ Žalm Davidův. Když utíkal před Absalomem,
synem svým.
² Pane, jak četní jsou, kteří mne sužují!
Mnozí proti mně povstávají,
³ mnoho těch, kteří o mně říkají:
„Není mu pomoci u jeho Boha."
⁴ Ty, však, Pane, jsi štítem vůkol mne;
slávou mou, a ty hlavu mou zdviháš.
⁵ Hlasitě volám k Hospodinu,
a on mne vyslýchá se svaté hory své.
⁶ Klidně jsem si lehl a usnul,
a vstal jsem, ježto Pán mne podpírá.
⁷ Nebojím se tisíců lidu,
který se vůkol mne utábořil.
Povstaň, Pane, pomoz mi, Bože můj!
⁸ Vždyť jsi rozbil mým odpůrcům čelisti,
zuby bezbožných jsi roztříštil.
⁹ U Pána pomoc jest, a nad tvým lidem tvé požehnání!

Ž 4. Večerní modlitba sklíčeného.

¹ Ke konci. S průvodem strunových nástrojů.
Žalm Davidův.
² Když jsem volal, vyslyšel mne
Bůh, jenž chrání moje právo;
v soužení jsi uvolnil mi;
slituj se nade mnou, vyslyš mou modlitbu.
³ Pokolení mužů, jak dlouho

Ž 3. Viz 2 Sam. 11, 15–18. –

V. ⁵ „svatá hora“ Hospodinova byl Sion, kde nad cheruby sídlil. Tam se David modlival, tam docházel splnění svých tužeb. – V. ⁹. V tísni, které se žalmista dotýká, neběží jen o něho samého, ale jde o lid israelský, o lid Boží.

- bude čest má na potupu?
 Proč máte zálibu ve věcech marných,
 a proč honíte se za lží?
⁴ Vězte přece, že podivuhodně
 Hospodin mne omilostil;
 Hospodin mne vyslýchá,
 kdykoli ho vzývám.
⁵ Jste-li roztrpčeni, nehřešte!
 Čím se v mysli své zabýváte,
 toho na svých ložích želte.
⁶ Podejte obět, jak se sluší,
 a mějte důvěru v Hospodina.
 Mnoho je těch, kteří praví:
⁷ „Kdo nám dá dočkati se blaha?“
 Vznáší se nad námi jas tvé tváře,
⁸ Hospodine, udělil jsi
 srdci mému radost větší
 nežli bývá, kdy mají hojnost
 obilí, vína i oleje.
⁹ Klidně na lůžko uložím se
 a také budu spáti,
 neboť ty, Pane, sám se staráš,
 aby bydlo mé bezpečné bylo.

Ž 5. Důvěrná modlitba, by Bůh nevinně pronásledovaného vedl.

- ¹ Ke konci. Pro tu, která dědí. Žalm Davidův.
² Slově mým popřej sluchu, Pane,
 povšimni si, kterak Vzdychám,
³ pozoruj, že hlasitě křičím,
 panovnice můj a Bože můj!
⁴ Modlím se k tobě zrána, Pane,
 vyslyš tedy volání mé;
⁵ zrána se ti představuji,
 a tvou pomoc očekávám.
 Vždyť nejsi Bůh ty, jenž nepravost miluje,
⁶ nesmí dlít u tebe zlomyslný.
 Neobstojí bezbožníci
 před očima tvýma.
⁷ Nenávidíš všech nešlechetných,
 vyhlazuješ všechny lháře,
 muže krve a podvodníka
 Hospodin má v ošklivosti.
⁸ Mně však, ježto je velká tvá milost,

Ž 5. V. ⁶ „dlíti“ jakožto host a požívati ochrany svého hostitele, nebo dokonce s ním jísti (obětní kvas). Nesmí, pokud nezmění svého smýšlení a mravů, zúčastniti se bohoslužby, blížíti se Bohu, nesmí z té blízkosti vážiti radost, jakou se těší níže (v. 8) skladatel tohoto Ž.

- dovoleno vjít do tvého domu;
smím se klanět u tvé svatyně
v uctivé bázni před tebou.
- ⁹ Pane, veď mne ve své správnosti
pro ty, kteří mi úklady strojí,
urovnej před sebou mou cestu.
- ¹⁰ Neb není v jejich ústech pravdy,
jejich srdce ničemné jest.
- ¹¹ Zející hrob jest jejich hrdlo,
ačkoli dovedou se lísat.
Za svou vinu ať pykají, Bože,
ať je porazí jejich plány,
pro množství hříchů jejich je vyvrz,
nebo tobě se vzezřeli, Pane!
- ¹² A necht' se radují, kdož v tebe doufají,
všichni nechať plesají věčně;
buď s nimi, ať se honosí tebou
všichni, kdož milují tvé jméno!
- ¹³ Neboť ty žehnáš spravedlivci,
štítem své blahovůle, Pane,
takořka nás obklopuješ.

Ž. 6. Kající modlitba v nebezpečí smrti. (První žalm kající.)

- ¹ Ke konci. S průvodem strunových nástrojů, na osmé.
Žalm Davidův.
- ² Pane, ve svém hněvu mne netrestej,
ve svém rozhorlení mne nekárej!
- ³ Slituj se, Pane, neboť jsem zchřadlý;
uzdrav mne, Pane, neb chvějí se kosti mé.
- ⁴ Také má duše je zděšená velmi,
ale ty, Hospodine, dokavad . . . ?
- ⁵ Obrát se, Pane, a vytrhni život můj,
zachraň mne pro své milosrdenství!
- ⁶ Neboť, kdo ve smrti je tebe pamětliv,
v podsvětí kdo tobě chválu vzdává?
- ⁷ Unaven jsem svými nářky,
zaplavuji co noc své lože,
svými slzami smáčím svou postel.
- ⁸ Zkalilo se hořem mé oko,
zestárlo v kruhu všech škůdců svých.
- ⁹ Odstupte ode mne všichni zločinci,
vyslyšelt' Pán mé hlasité lkání.
- ¹⁰ Vyslyšel Hospodin mou prosbu,
Hospodin přijímá mou modlitbu!
- ¹¹ Dlužno se hanbit a hrozně se zděsit
veškerým mým nepřátelům,
obrátit se s hanbou rázem.

Ž 7. Úpěnlivá prosba nevinně pronásledovaného k nejvýše Spravedlivému.

- ¹ Davidův žalm, který zpíval Hospodinu pro slova Chusi, syna Jemini.
- ² Pane, můj Bože, k tobě se utíkám,
zbav mne všech, kteří mne stíhají, zachraň mne,
- ³ aby jak lvi mne neroztrhali,
když není, kdo by mne vytrhl, zachránil.
- ⁴ Pane, můj Bože, to-li jsem učinil,
je-li nepravost na mých rukou,
- ⁵ oplatil-li jsem svým škůdcům,
nechať padnu, jak jsem si zasloužil,
bezmocně rukou nepřátel svých,
- ⁶ ať mne nepřítel stíhá a lapí,
nechť i zdeptá na zemi život můj,
a nechť zašlape do prachu čest mou!
- ⁷ Povstaň, Hospodine, ve svém hněvu,
vzkyp a zdvihni se proti mým nepřátelům!
Procitni, abys mi pomohl, Pane, můj Bože,
- ⁸ ty, jenž jsi ustanovil, by soud byl konán;
shromáždění kmenů nechť obklopí tě,
a ty nad nimi ve výši se posaď.
- ⁹ Hospodin soud koná nad národy.
Zastaň se mne, Pane, dle mého práva,
podle mé nevinnosti staniž se mi!
- ¹⁰ Kéž již ustane zloba bezbožníků,
a dej síly spravedlivci, Bože,
ty, jenž vyšetřuješ srdce i ledví.
- ¹¹ Spravedlivá má záštita u Pána jest,
který pomáhá lidem přímého srdce.
- ¹² Bůh je spravedlivý soudce, mocný,
zdali se nemůže rozhněvat každodenně?
- ¹³ Jistě že zase již meč svůj brousí,
lučiště své napjal a míří,
- ¹⁴ přichystal si nástroje smrti,
svoje šípy opatřil ohněm.
- ¹⁵ Ejhle, bezbožník počal špatnost,
bol nosí pod srdcem a rodí zklamání.
- ¹⁶ Prohlubeň vykopal a prohloubil,
padl však do jámy, kterou sám učinil.
- ¹⁷ Bol jeho vrací se na jeho hlavu,
padá mu na těmě jeho špatnost.
- ¹⁸ Chválit budu Hospodina
podle jeho spravedlnosti,
a budu opěvovat jméno
Hospodina, Nejvyššího.

Ž 7. V. ¹⁵.-¹⁷ . „počal” – pojal zločinný úmysl. – „bol”, který chce škůdce způsobiti bližnímu, „nosí pod
srdcem.” jako žena těhotná plod.

Ž 8. Velebnost Boží zrcadlí se ve hvězditém nebi a v člověku, králi přírody.

¹ Ke konci. Pro lisy. Žalm Davidův.

² Hospodine, Pane náš,
jak podivuhodné je tvé jméno
po veškeré zemi!

Jeť vysoko na nebi tvoje sláva.

³ Ze rtů nemluvnat a kojenců
vyvozuješ si mocnou chválu
na vzdory svým nepřátelům,
bys umlčel odpůrce, protivníky.

⁴ Hledím-li na nebesa tvoje,
jež jsou dílo tvých prstů,
na měsíc, na hvězdy, které jsi upevnil,

⁵ co je člověk, že si ho všímáš,
nebo smrtelník, že o něj pečuješ?

⁶ Učinils rovna ho bezmála andělu,
slávou a ctí jsi ho korunoval.

⁷ Ustanovils ho nad díly rukou svých,

⁸ všecko jsi podřídil jeho nohám :
všecek brav a hovězí skot,
ano i zvířata polní;

⁹ nebeské ptactvo a ryby mořské,
cokoli prochází cestami moře.

¹⁰ Hospodine, Pane náš,
jak podivuhodné je tvé jméno
po veškeré zemi!

***Ž 9. Díky za vítězství nad pohany a prosba, by Bůh zase zbavil
žalmistu útisků.***

¹ Ke konci. Na tajnosti syna. Žalm Davidův.

² Chci tobě děkovat, Pane, celým svým srdcem,
chci vypravovat všechny tvé divy,

³ chci radovati se a plesat z tebe,
chci zpívat jménu tvému, Svrchovaný.

⁴ Byloť ustoupit mému nepříteli;
klesl a zašel před tvým obličejem.

⁵ Neboť jsi provedl spravedlivě při mou,
zasedíš na trůn, spravedlivý soudce.

⁶ Pokárals pohany, i zhynuli hříšní,
jméno jejich vyhladils na věky věkův.

⁷ Veta jest po meči nepřátel, zbořils jim města,
není památky po nich jako po zvuku.

⁸ Hospodin však na věky trůnit bude,
postavil si trůn svůj, aby soudil.

Ž 8. V. ⁶. Popsána tu sláva a čest, jakou byl korunován Adam v ráji. Patřila-li ta důstojnost prvému Adamovi, patří v míře mnohem větší Adamovi druhému, Ježíši Kristu. Srv. Žid. 2, 9.

- ⁹ On soudí okruh země spravedlivě,
posuzuje národy dle práva.
- ¹⁰ Proto jest Hospodin útočištěm chudému,
pomocníkem v dobách utrpení.
- ¹¹ I doufají v tebe, kteří znají tvé jméno,
neb neopouštíš, Pane, tě hledajících.
- ¹² Zpívejte Pánu, jenž trůní na Sionu,
zvěstujte mezi národy skutky jeho.
- ¹³ Neboť, aby krev pomstil, vzpomněl si na ně,
nezapomněl na křik ubožákův.
- ¹⁴ Milostně shlédl jsi, Pane, jak jsem byl snížen,
¹⁵ ty, jenž mne vyzdvihuješ ze bran smrti,
abych vypravoval všechny tvé chvály,
¹⁶ ve branách sionských z tvé spásy se těšil.
Spadli pohané do jámy, svého to díla,
v osidle, jež polékli, chytli se za nohy.
- ¹⁷ Dal se poznat Hospodin, jenž soudil,
do díla svých rukou se zapletl hříšník.
- ¹⁸ Hříšníci do pekel se vrátit musí,
každý pohan, jenž na Boha zapomíná.
- ¹⁹ Nebudeť na věky v zapomenutí chudás,
naděje ubohých nebude navždy marná.
- ²⁰ Povstaň, Hospodine, ať nezpyšní člověk,
ať jsou souzeni pohané před tvou tvář;
ustanov jim, Pane, učitele,
aby poznali pohané, že jsou lidé.
- ²² Proč tak daleko, Hospodine, se stavíš,
odvracuješ se v čas utrpení?
- ²³ Zpupnost bezbožného chudása pálí;
kež se chytí do tenat, která si vymyslí!
- ²⁴ Chlubí se bezbožník choutkami své duše,
²⁵ lupič si pochvaluje a pohrdá Pánem;
hříšník ve své nadutosti ho nedbá,
²⁶ myslí si, že není Boha;
poskvrněny jsou cesty jeho vždycky.
Daleko jsou od něho tvé soudy,
na všechny protivníky své s patra hledí.
- ²⁷ Říká si v svém duchu: „Neviklám se,
nikdy, nikdy neštěstí nestíhá mne.”
- ²⁸ Ústa má plná zloby, lsti a hoře,
pod jazykem jeho je trýzeň a zkáza.
- ²⁹ Sedává na číhaně s bohatými
v skrýších, aby zabil nevinného,
³⁰ oči jeho po chudásu slídí.
Číhá v úkrytu jako lev v svém houští,
číhá, aby uchvátil ubohého,

- ³¹ uchvátil ubohého léčkou ho zadrhna.
Poráží ho, že dlužno mu se krčit,
padá chudšas násilnou jeho rukou.
³² Říká si v duchu: „Bůh na to zapomíná,
odvrátil tvář svou, nic na věky neuvidí.“
³³ Povstaň, Pane Bože, zdvihniž se ruka tvá,
nezapomínej se nad chudými!
³⁴ Proč by měl bezbožník pohrdati Bohem,
a si myslit, že toho nebudeš stíhat?
³⁵ Vidíš to, neboť ty trápení a bolu
si všímáš, abys jej vzal do svých rukou.
Na tebe jen odkázán jest chudšas,
sirotku jen ty jsi pomocníkem.
³⁶ Přelom rámě hříšníka, zlovolného,
buď hřích jeho stíhán, ať přestane býti.
³⁷ Hospodin bude králem na věky věkův;
vyhynete, pohané z jeho země.
³⁸ Žádost ubohých vyslyšíš, Hospodine,
nakloníš ucho své ku přání jejich,
³⁹ bys ujal se sirotka a sniženého,
aby již neutlačoval smrtelník z hlíny.

Ž 10. Důvěra pronásledovaného.

- ¹ Ke konci. Od Davida.
² V Hospodina skládám důvěru svou;
kterak můžete mi radu dávat:
„Prchni do hor, jako ptáče činí!
³ Neboť, hle, hříšníci luk již natahují,
kladou střely svoje na tětivu,
by z temna střileli na lidi upřímných srdcí.
⁴ Vždyť i základy řádů tvých podvracejí,
spravedlivý pak co mohl poříditi?“
⁵ Hospodin však – ve svatém chrámu svém jest;
Hospodin však – na nebesích trůní.
Oči jeho na chudšasa hledí,
zraky jeho zkoumají lidské plémě.
⁶ Pán zkoumá svatého i bezbožného;
do duše nemá rád toho, jenž miluje špatnost.
⁷ Dštít bude na hříšné ohnivé uhlí a síru;
bouřný vichor bude kalich jim daný.
⁸ Jeť Pán spravedlivý a miluje správnost;
na to, co slušno jest, patří jeho tvář.

V. ^{2c-4}. podává řeč rádců Davidových, kteří se domnívali, že jejich Pán může se zachrániti toliko útekem do hor. David však má tak velikou důvěru v pomoc Boží, že nepokládá za nutno rady té poslechnouti.

V. ⁷. „kalich“ = úděl.

Ž 11. Prosba za Boží ochranu před podlými jazyky.

¹ Ke konci, na osmé. Žalm Davidův.

² (Žalmista:) Pomoz mi, Pane, neboť ubývá zbožných,
neboť zmizeli spolehliví z lidstva.

³ Neupřímně mluvívá druh druhu,

úlisnými rty a dvojím srdcem.

⁴ Kéž by Pán vyplnil všeliké úlisné rty,
jazyky, jež zpuštěné řeči mluví. .

⁵ (Hrdopyšci:) Říkají: „Jazykem svým zvítězíme,
máme rty, své, kdo je naším pánem?"

⁶ (Hlas Boží:) „Pro bídu nuzných a nárek zubožených
nyní povstanu" – dí Hospodin –

„zabezpečím je, zřejmě se jich ujmu."
⁷ (Žalmista:) Slova Hospodinova slova jsou ryzí,

stříbro v ohni přechystěné,

prosté zemin, protříbené sedmkrát

⁸ Ty, Pane, budeš zachovávat nás,

chránit nás před tímto plemenem věčně.

⁹ Vůkol bezbožní se potulují,

ježto tvá svrchovanost množí lidstvo.

Ž 12. Modlitba stísněného.

¹ Ke konci. Žalm Davidův.

Dlouho-li, Pane, budeš mne dokonce zapomínat,

dlouho-li budeš odvracet ode mne tvář svou,

² dlouho-li bude mít starosti duše má, denně bol srdce mé,

³ dlouho-li bude se vypínat nade mne nepřítel můj?

⁴ Shlédni a vyslyš mne, ó Hospodine, můj Bože,

vyjasni oči moje, abych snad neusnul do smrti,

⁵ aby snad neřekl nepřítel můj: „Zdolal jsem ho";

kterí mne sužují, plesali by, kdybych se viklal!

⁶ Já však v milosrdenství tvé důvěřuji,

plesati bude srdce moje z tvé spásy,

zpívati budu Pánu, který mi učinil dobře,

opěvovat jméno Pána, Nejvyššího.

Ž 13. Bůh nenechá bez trestu všeobecnou bezbožnost.

¹ Ke konci. Žalm Davidův.

Říká si pošetilec v duchu:

„Není Boha."

Zkažené, ohavné jsou jejich mravy,

není, kdo činil by dobré,

ani jednoho není.

² Hospodin s nebe pozoruje

lidské plémě,

aby viděl, má-li kdo rozum,

hledá-li Boha.

- ³ Všichni se od Boha odchýlili,
všichni jsou zvrhlí,
není, kdo by činil dobré,
ani jednoho.
- ⁴ Jistě zmoudří všichni zločinci,
kteří zžírají
lid můj, jako kdyby chléb jedli,
- ⁵ Pána však nevzývají.
- ⁶ Pak náhle zhrozí se, neboť Pán
s rodem spravedlivých;
úmysly vaše s chudým se zhatí,
jeť Pán naděje jeho.
- ⁷ Kéž přijde se Sionu Israelovi spása
Až Pán obrat zjedná v osudu lidu svého,
plesat bude Jakob, veselit se Israel.

***Ž 14. Vzor spravedlivého, který smí s Bohem obcovat a čekat od něho ochra-
nu.***

¹ Žalm Davidův.

(Poutník před
branou svatyně)

² (Bůh ústy,
proroka:)

³

„Pane, kdo smí být hostem ve tvém stánku,
aneb kdo přebývat na tvé svaté hoře?“,
„Kdo žije bezvadně a koná spravedlnost:

⁴

⁵

Ten, kdo upřímně smýšlí ve svém srdci,
s pomluvou na jazyku nepobíhá,
nečiní žádné křivdy bližnímu svému,
aniž hanu vznáší na své druhy;
zlomyslníka kdo zavrhuje,
ale váží si ctitelů Hospodinových;
přísahy, kterou se zavázal bližnímu, neruší,
kdo svých peněz na lichvu nepůjčuje,
a proti nevinnému úplatků nebere.
Kdo takto jedná, nebude viklat se na věky!"

Ž 15. Štěstí žalmistovo z toho, že Bůh je nejvyšší dobro jeho.

¹ Sloupový nápis. (Žalm) Davidův.

Zachovej mne, Hospodine,
neboť v tebe důvěřuji.

² Říkám Pánu: „Bůh můj jsi ty;
nemám dobra mimo tebe."

³ Svatým, kteří jsou v zemi jeho,
těm plní podivně všechna má přání.

⁴ Mnoho mají utrpení,

V.³ (Řím 3, 13–18) 13 Hrobem otevřeným jest hrdlo jejich, svými jazyky jednají lstivě, jed hadí jest pod jejich rty. 14 Jejich ústa jsou plna zlořečení a hořkosti; 15 nohy jejich jsou rychlé ku prolévání krve, 16 zkáza a bída na cestách jejich, 17 a cesty pokoje neznali. 18 Není bázně Boží před očima jejich.

V. ⁴. „krev“ tékala při bohoslužbách pohanských z lidských obětí. – Žalmista nechce cizí bohy ani

kteří se za bohy jinými honí.
 Nebývám ve sboru jejich pro krev,
 jména jejich ni neberu do úst.
⁵ Pán je můj dědičný podíl a kalich;
 tys ten, jenž úděl můj zachováváš.
⁶ Podíl mi připadl v rozkošném kraji;
 moje dědictví též mi se líbí.
⁷ Velebím Pána, jenž mi dal rozum,
 k tomuť i v noci mě svědomí pudí.
⁸ Mám Pána stále na zřeteli,
 maje ho po pravu, nevíklám se.
⁹ I plesá srdce mé a jásá jazyk můj;
 odpočívá též tělo mé v pokoji.
¹⁰ Neboť nenecháš duše mé v podsvětí,
 a svému svatému nedopustíš,
 aby zakusil porušení.
¹¹ Dáš mi poznati cesty k životu,
 radostí před tváří svou mne naplníš;
 jeť plno rozkoše v pravici tvé vždycky.

Ž 16. Modlitba nevinně pronásledovaného.

¹ Modlitba Davidova.
 Slyš, Pane, právo mé, všimni si mého nářku,
 přijmi mou modlitbu se rtů, prostých klamu.
² Ó, by, vyšlo z tvých úst moje právo,
 neboť tvé oko zří rádo spravedlnost.
³ Zkoušíš-li srdce mé, v noci-li vyšetřuješ,
 ohněm-li zkoumáš mne, špatnosti nenalézáš.
⁴ Nemluví ústa má, jak lidé činívají,
 podle slov úst tvých cest k násilí jsem se zdržel,
⁵ dokonale kráčel po tvých stezkách,
 takže se nekolísaly mé kroky.
⁶ Já k tobě volám, neb vyslýcháš mne, Bože,
 nakloň ke mně své ucho a slyš má slova.
⁷ Učiň div milosti, spáso doufajících,
 kteří se skrývají u tebe před tvými odpůrci.
⁸ Střež mne jako zřítelnici oka.
 ve stínu svých křídel uschovej mne,

jmenovati podle Ex 23, 13.

V. ⁵. Podle Nm 18, 20; Dt 10, 9; 18, 1. kněží a levité neměli mít žádného jiného dědictví, majetku, údělu, kalicha nežli Boha. – Dědictví Kristovo je církev Boží.

V. ¹¹. ve smyslu mesiášském líčí odměnu, které se dostalo Kristu Pánu jakožto člověkovu na pravici Otce.

Ž 16. V. ⁸. Sv. Petr (Sk 2, 25–28) uvádí v. 8–11b tohoto Ž a tvrdí, že ta slova pronesl David o Kristu, předpověděv jimi, že vstane z mrtvých. Podobně sv. Pavel tamže 13, 35. Proto býval Ž 15. vždycky pokládán za Ž prorocký (mesiášský). – Podle toho výkladu prosí Kristus jako člověk Otce, aby ho „zachoval“ (v. 1) od smrti, t. j. aby jej vzkříšením ze smrti vytrhl.

- ⁹ před lidmi bezbožnými, kteří mne sužují,
před nepřáteli, kteří mne obklíčili.
¹⁰ Tlustou blanou zavřeli svá srdce,
ústa jejich mluví řeči zpupné.
¹¹ Aby mne srazili, kolem mne se shlukli,
upřeně hledí, jak by mne svalili na zemi.
¹² Číhají na mne jak lev, jenž po lupu dychtí,
a jako lviče, které sedí v skrýši.
¹³ Povstaň, Pane, postav se proti nim, sraz je;
vysvoboď mne od bezbožníků mečem svým,
¹⁴ od nepřátel rukou svou Hospodine,
od lidí z hlíny, jichž údělem tento život jest.
Cos jim schoval, ať naplní útroby jejich,
ať se tím nasytí, a zbytek odkáží dětem!
¹⁵ Já však, jsa nevinný, patřit budu na tvou tvář,
do syta na tvou velebu, až se ukáže.

Ž 17. Píseň díků za dlouholetou podivuhodnou ochranu Boží.

¹ Ke konci. (Žalm) služebníka Hospodinova Davida, který pronesl k Hospodinovi slova této písně v den, kdy ho vytrhl Hospodin z ruky všech nepřátel jeho, i z ruky Saulovy. Řekl:

- ² Chci tě milovat, Pane, má sílo!
³ Hospodin tvrz má jest, a mé útočiště;
on je také vysvoboditel můj.
⁴ Bůh můj je pomocník můj, budu v něj doufat;
obránce můj, roh mé spásy, můj ochránce.
Chválil jsem a vzýval Hospodina,
a tak nepřátel svých byl jsem zbaven.
⁵ Obklíčily mne totiž hrůzy smrti,
přivaly zloby mne poděsily.
⁶ Hrůzy pekelné mne obklíčily,
náhle mne překvapila tenata smrti.
⁷ V soužení svém vzýval jsem Hospodina,
Boha svého jsem se dovolával;
i vyslyšel ze svého svatého paláce hlas můj,
náрек můj před ním došel jeho sluchu.
⁸ Pohnula a zachvěla se země,
hory v základech se rozkolísaly,
zatřásly se, neb se na ně hněval.
⁹ Počal vystupovat kouř když se hněval;
a oheň před jeho tváří se zanítil;
uhlí se od něho rozpálilo.

V. ¹⁴. Bůh tresty za hříchy „schovává“; až přijde hodina jeho, stihne jimi hříšníky, otce i děti. Proti tomu spravedlivý žalmista pocítí sladkou přítomnost Boha vysvoboditele (v. 15). Ta sladkost dojde vrcholu v nebesích. Právem lze mítí za to, že zableskla duši jeho naděje na radost *posmrtnou*, která plyne z blaživé přítomnosti Boží jeho přátelům, světcům.

- ¹⁰ Nebesa naklonil a dolů se snesl,
mrákotu maje pod nohama.
- ¹¹ Vystoupil na cheruby a pak letěl,
na perutech větrných se vznášel.
- ¹² Z temnot učinil si skryší svoji;
v kruhu kolem sebe měl svůj stánek –
černající se vodstvo oblaků ve vzduchu.
- ¹³ Před zábleskem jeho obličej
mračna táhla, kroupy a řeřavé uhlí.
- ¹⁴ Tu počal Hospodin hrímati s nebe dolů,
Svrchovaný vydávat hlas svůj;
krupobití, a pak řeřavé uhlí.
- ¹⁵ I vyslal střely svoje a rozptýlil je,
blesky své rozmnožil a poděsil je.
- ¹⁶ Tu se ukázaly prameny vodní,
odkryty byly základy zemského kruhu,
žes jim počal hrozit, Hospodine,
protože zavanul dech tvého rozhorlení.
- ¹⁷ Vztáhnuv ruku s výše uchopil mne,
ze spoust velké vody vytáhl mne.
- ¹⁸ Zbavil mne protivníků mých, velmi mocných
a mých nepřátel; bylť silnější mne.
- ¹⁹ Přepadli mne náhle v den mé tísně,
ale Hospodin byl obráncem mým.
- ²⁰ Vyvedl mne na prostranství volné,
vysvobodil mne, že jsem se mu líbil.
- ²¹ Odplatil mi Pán dle mé spravedlnosti,
a podle čistoty rukou mých odměnil mne.
- ²² Nebo dbal jsem Hospodinových cest,
bezbožně jsem se nespustil Boha svého.
- ²³ Mělf jsem na očích všecka jeho práva,
a jeho příkazů jsem neodmítal.
- ²⁴ Byl jsem bez úhony vůči němu
a své nepravosti jsem se střehl.
- ²⁵ Ano, odměnil mne Pán podle mé správnosti,
a že ruce mé čisty jsou před jeho tváří.
- ²⁶ Neboť ke svatým se chováš svatě,
k mužům bez úhony bezúhonně,
s vybranými vybraně si vedeš,
s úskočným však podle jeho úskočnosti.
- ²⁸ Neb ty lid ponížený zachraňuješ,
ale oči pyšných ponižuješ,
- ²⁹ Neb ty činiš, že svítí má svíce, Pane;

V. ²⁶. *Ke svatým svatě – k dobrým dobře.*

V. ²⁹. *Hořící svíce jest náznakem štěstí.*

- Bože můj, ty, osvěcuješ mne v temnotách mých.
³⁰ Neb tebou vytrhuji se z pokušení,
 a ve svém Bohu překračuji hradbu.
³¹ Bůh můj – bez poskvrny jest cesta jeho,
 výroky Hospodinovy zčištěny ohněm;
 obráncem je všech, kteří doufají v něho.
³² Nebo kdo je Bůh krom Hospodina,
 a kdo je Bůh kromě našeho Boha,
³³ Boha, který přepásal mne silou,
 a činí, že je bez poskvrny má cesta?
³⁴ Rovné jelenům učinil mé nohy,
 a na vysoká místa postavil mne.
³⁵ Vycvičil mé ruce do zápasu,
 učinil takořka kovový luk z mých paží.
³⁶ Tys mi poskytl svoji spásnou ochranu,
 a tvá pravice mne podpírala;
 tvoje kázeň vždy mne k dobrému vedla,
 tvoje kázeň – ta mne vyučovala.
³⁷ Prodlužoval jsi mé kroky pode mnou,
 a mé nohy neochabovaly.
³⁸ Stíhal jsem nepřátele a dostihl jich,
 nevrátil jsem se, dokud nezhyňuli.
³⁹ Potřel jsem je, že se nemohli vzchopit,
 ale leželi mi pod nohama.
⁴⁰ Tys mne přepásal silou do zápasu,
 srazils pode mne mé protivníky.
⁴¹ Nepřatel mých vydal jsi mi šíji,
 ty, kdo mne nenáviděli, rozprášil jsi.
⁴² Volali, nebyl však, kdo by je vysvobodil;
 k Hospodinu, avšak neslyšel jich.
⁴³ Rozdrtil jsem je jako prach na větru,
 jako bláto na ulicích jsem je zničil.
⁴⁴ Tys mne zachránil, když se lid bouřil;
 ustanovil jsi mne hlavou národů.
⁴⁵ Lidé, kterých jsem neznal prv, sloužili mi;
 ochotně na slovo mne poslouchali.
⁴⁶ Synové ciziny ke mně se lísali,
 synové ciziny jakoby stářím sešli,
 a též od svých stezek odkulhali.
⁴⁷ Živ buď Hospodin a požehnán Bůh můj;
 a buď vyvyšován Bůh mé spásy!

V. ³¹ „cesty Boží“ = způsob, jak s lidmi nakládá. – David byl předobrazem Krista Pána, i možno mysliti, že *Kristus slovy tohoto žalmu děkuje svému otci za to, že dal mu vítězství nad hříchem a smrtí, jakož i za to, že dal mu v církvi vládnouti nad pohany.* Co řečeno v žalmu o nepřátelích Davidových, lze říci též o nepřátelích Kristových, o nepřátelích církve katolické.

- ⁴⁸ Bože, tys mi dopřál odvetu dojit,
a ty. jsi podmanil národy mně;
tys mne zbavil nepřátel mých zlostných.
⁴⁹ Nad mé protivníky, povýšila mne,
ty, jsi mne zprostil nespravedlivce.
⁵⁰ Proto tě slavím, Pane, mezi národy,
a tvému jménu prozpěvuji píseň.
⁵¹ Tobě, jenž hojně pomáháš svému králi,
a milost činiš svému pomazanému,
Davidu i rodu jeho na věky.

Ž 18. *Velebnost Boží hlásá příroda (v. 2–7) i zjevení (8–15).*

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
² Nebesa vypravují slávu Boží,
a díla rukou jeho hlásá obloha.
³ Den dni výmluvně podává tu zprávu,
a noc noci dává to poučení.
⁴ Není to mluva, aniž jsou to řeči,
jejichžto hlasů bylo by možno neslyšet.
⁵ Po celé zemi rozléhá se zvuk jejich,
a až na kraj světa jejich slova -
⁶ tam, kde postavil slunci stánek jeho.
To jest jak ženich, jenž z ložnice vyšel,
plesá jak rek, když se do běhu dává;
⁷ na jednom konci nebes jest východ jeho,
běží dokola až dojde druhého konce,
a nic nemůže skrýti se před jeho žárem.
⁸ Zákon Páně je dokonalý,
občerstvuje duše.
Zjevení Páně je spolehlivé,
moudrost skýtá dětem. ,
⁹ Ustanovení Páně jsou správná,
obveselují srdce.
Příkázání Páně jsou stkvěla, osvěcují oči.
¹⁰ Bohoslužba Páně je svatá,
potrvá na věky věkův.
Výroky Páně jsou jen právo,
všecky věci spravedlivé.
¹¹ Vzácnější jsou nežli zlato,
než množství drahokamů.
Ano, sladkost jejich je nad med,
který vytekl z plástu.

V. ¹. Podle 2 Sam 22, 1. pronesl tento žalm David, „*ten den, kdy ho Pán vysvobodil z moci všech jeho nepřátel i z moci Saulovy*“.

V. ⁶. Od skutečného slunce básník přechází ke slunci duchovnímu, t. j. zákonu Božímu zjevenému, který nazývá „*ustanovením*“, „*bohoslužbou*“, „*výroky Páně*“ a pod.

- ¹² Také tvůj sluha poslouchá jich,
jeť za ně odměna velká.
¹³ Poklesky kdo může poznat?
Od těch, jichž nejsem si vědom, mě očisť!
¹⁴ Také zpupných ušetří svého sluhu,
nechať nade mnou nevládnou;
i budu bez úhony a prost velikého hříchu.
¹⁵ Kéž se líbí slova úst mých
i smýšlení srdce mého
tobě vždycky, Hospodine, pomoci má i spáso!

Ž 19. Modlitba lidu za krále, táhnoucího do boje.

- ¹ Ke konci. Píseň Davidova.
² Vyslyš tě Hospodin v den tísně,
chraniž tě Bůh Jákobův;
³ sešli ti pomoc se svatyně
se Sionu ochraňuj tě!
⁴ Pamětliv budiž všech tvých obětí,
celopal tvůj mu budiž milý;
⁵ uděl ti, čeho srdce tvé žádá,
a tvému každému záměru zdar dej!
⁶ Plesati budeme z vítězství tvého,
a svým Bohem honosit se.
⁷ Vyplní Hospodin všechny tvé prosby!
Vím teď, že chrání Pán svého pomazaného.
Se svého svatého nebe ho vyslýchá,
mocně mu přispívá pravice jeho.
⁸ Ti vozy, oni koňmi se chlubí,
my však jménem Hospodina,
Boha svého, se honosíme.
⁹ Oni se zaplétají a padají,
my však vstáváme, stojíme zpříma.
¹⁰ Hospodine, ochraň krále,
a vyslyš nás, když vzýváme tě!

Ž 20. Díky za královo vítězství a přání dalšího zdaru.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
² Hospodine, z moci tvé král má radost,
z pomoci tvé jása převelice.
³ Žádost jeho srdce udělil jsi mu,
a přání jeho rtů jsi mu neodepřel.
⁴ Neb jsi mu vstříc vyšel s požehnaným štěstím,
vsadils mu na hlavu korunu z drahokamů.
⁵ Život žádal od tebe, dals mu tedy
život dlouhý na věky a navždy.
⁶ Velká jest jeho sláva pomocí tvou,
velebnost a vznešenost kladeš na něj.

- ⁷ Ano, ty činíš jej požehnáním na věky,
oblažuje ho radostí obličej tvůj.
⁸ Protože král doufá v Hospodina,
milostí Nejvyššího neviklá se.
⁹ Dosáhne ruka tvoje všech tvých nepřátel,
najde tvá pravice všechny tvé protivníky.
¹⁰ Učiníš jim jako ohnivá pec,
když se zjeví obličej tvůj.
Pán je v hněvu svém zmate a oheň je zhltná.
¹¹ Potomstvo jejich vyhladiš s povrchu země
plémě jejich z pokolení lidských.
¹² Třeba by ti úkladů nastrojili,
smyslili plánů – nebudou s to, by je zmohli.
¹³ Neboť učiníš, že ukáží záda,
když svými tětivy ve tvář jim namíříš.
¹⁴ Zdvihni se, Hospodine, ve své moci!
Zpěvem i hudbou budeme sílu tvou slavit.

***Ž 21. Modlitba opuštěného Spasitele (v. 2–22) a díky za ovoce
jeho utrpení (23–32).***

- ¹ Ke konci. Za přijetí jitřní. Žalm Davidův.
² Bože, Bože můj – shlédni na mne –
proč jsi opustil mne.
Daleko od spásy jsou slova mých nářků.
³ Bože můj, volám, ve dne a nevyslycháš,
ani v noci nedávám si pokoje.
⁴ Ty přece sídlo své máš ve svatyni,
a tys chvála Israelova.
⁵ Na tebe spoléhali otcové naši,
spoléhali a zachraňoval jsi je.
⁶ K tobě volali a bývali spaseni,
doufali v tebe a nebyli zahanbeni.
⁷ Já pak spíše červ jsem nežli člověk,
pohanění lidí a povrhel chátry.
⁸ Všichni, kteří mne vidí, smějí se mi,
šklebí ústa a potřásají hlavou:
⁹ „Doufal v Hospodina, ať jej vytrhne;
ať ho vysvobodí, vždyť má v něm zálibu.“

Ž 21. Základnou myšlenku první části Ž 21., t. j. v. 2–22. vyjádřil později Pán slovy: „Otče, chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň“ Lk. 22, 42 (Mt. 26, 29; Mk. 14, 36). Možná, že Spasitel na kříži se modlil celý Ž 21., a že jeho slovo: „*Dokonáno jest*“, souvisí s posledním slovem v. 32.

V. ². n. Křesťan, modlící se Ž 20. děkuje spolu s *Kristem* svým *králem* Otci za moc a pomoc, kterou mu dal k tomu, by veliké dílo vykupitelské vykonal, by nepřátele spásy lidské potřel.

V. ⁸. n. srv. s Mt. 27, 39. 43. – „*potřásati hlavou*“ = posmívati se.

V. ⁹.–¹³. oslovuje křesťan *Krista* – *krále*. Křesťan modlí se za sílu, by s pomocí Kristovou potřel také nepřátele spásy své vlastní (osobní).

- ¹⁰ Ano, tys ten, jenž vyvedl mne z lůna,
bezpečí mé, když jsem byl u prsu matčina,
¹¹ na tebe byl jsem odkázán, když jsem se narodil,
od klína mé matky Bůh můj jsi ty.
¹² Nerač ode mne se vzdalovati,
neb tíseň velmi je blízko, neb pomocník žádný.
¹³ Zevšad mne obkličuje množství býků,
tuři vykrmení mne obstupují.
¹⁴ Šklebí na mne svá ústa, jak dravý lev řvoucí.
¹⁵ Jako kdybych z vody byl, roztékám se,
rozvazují se mi všechny kosti,
jako vosk se mi rozplývá srdce v mém těle.
¹⁶ Vyprahla jak střepina má síla,
a můj jazyk k podnebí mi přilnul;
ano, do prachu mrtvých ukládáš mne.
¹⁷ Neboť množství psů mne obkličuje,
rota lidí zločinných obléhá mne;
zbodli ruce mé i nohy moje.
¹⁸ Mohou sčítat všechny moje kosti,
mohou kochati se pohledem na mne,
¹⁹ rozdělují sobě roucho moje,
o můj oděv metají si los.
²⁰ Ty však se, Hospodine, nevzdaluj mne,
ty má sílo, pospěš mne zachrániti.
²¹ Vychvať meči, Bože, žití moje,
moci psa to jediné, co mi zbývá.
²² Rač mne vysvobodit od lví tlamy,
od rohů zubrů poníženého mne.
²³ Pak budu vypravovat jméno tvé bratřím svým,
ve shromáždění tě budu chválit:
²⁴ „Kterí se bojíte Hospodina, chvalte jej,
všecko potomstvo Jakobovo slav ho,
²⁵ boj se ho všecko potomstvo Israelovo.
Neb nepovrhl, nezhrdl prosbou chudého,
neodvrátil obličej svého ode mne,
když jsem volal k němu, vyslyšel mne.“
²⁶ Z tebe vyplyne chvála má ve valném sboru,
sliby své plnit budu před jeho ctiteli.
²⁷ Jísti budou chudí do sytosti,
a budou chválit Pána, kteří ho hledají;
žít budou srdce jejich na věky věkův.

V. ¹⁹. srv. s Mt. 27, 35; Mk. 15, 24; Lk. 23, 34; Jan 19, 23 n.

V. ²³. Trpitel děkuje za své vysvobození, t. j. za své *vzkříšení* – „*bratřím*“ = Israelitům.

V. ²⁶ n. Staří v tisni slibovali, zejména *obětí* Bohu, budou-li vysvobozeni; při těch obětech bývaly hody. Trpitel – Kristus bude vděčnost svou za vzkříšení dávatí najevo *nekrvavou obětí Nového zákona*, mší sv., se kterou spojeny budou *hody obětní* – sv. *přijímání*.

- ²⁸ Na paměti to majíce obrátí se
k Hospodinu všechny končiny země,
budou se klanět mu všichni kmenové pohanů.
²⁹ Neboť Hospodinovi přísluší kralovati,
on bude panovati nad národy.
³⁰ Jemu jen holdovat budou všichni velmoži země,
před ním se sklánět všichni, kdož do prachu padají.
³¹ Duse má též bude jemu žíti,
a mé potomstvo bude jemu sloužit.
³² Hlásán bude Pán pokolení příštímu,
to pak bude spravedlnost jeho
vyprávět lidu, který narozen bude,
že totiž Hospodin ji dokonal.

Ž 22. Hospodin pastýř a hostitel.

- ¹ Žalm Davidův.
Pán je můj pastýř, netrpím nedostatku;
² kde pastvy, hojnost, tam lehat smím.
K vodě, kde možno si odpočinout, mne vodí;
³ duši mou občerstvuje.
Provádí mne po stezkách spolehlivých,
k vůli svému jménu.
⁴ I když mi projít jest údolím stínu smrti,
nebojím se zlého.
Neboť ty, jsi se mnou; kyj tvůj a hůl tvá –
ty jsou potěchou mou.
⁵ Vystrojuješ hostinu před mou tváří,
navzdor mým protivníkům.
Pomazáváš olejem mou hlavu,
plná má číše jak vzácná jest!
⁶ Milostivost tvá jen bude mne provázet
po všechny dny mého života;
vždyť budu přebývat v Hospodinově domě
časy veledlouhé.

Ž 23. Když byla archa za Davida slavně přenášena pod nový stan na Sion.

- ¹ První den po sobotě. Žalm Davidův.
Hospodinova souš jest i s tím, co ji plní,
pevnina a všichni, kteří sídlí na ní.
² Neboť on nad moře položil základy její,
a nad proudy pevně ji udržuje.
³ Kdo smí vstoupit na horu Hospodinovu
a kdo smí státi na svatém místě jeho?
⁴ Kdo má nevinné ruce a čisté srdce,

V. ²⁸ Vzkříšení Páně bylo mocným důvodem, který pohany přiváděl do lůna církve.
V. ³² „*spravedlnost*“ = dílo vykupitelské.

Ž 23. Srv. 2 Král. 6.

- ten, kdo nepozdvihuje k nicotám mysl své,
aniž přísahá Istivě bližnímu svému.
⁵ Tomu se dostane požehnání od Pána,
a milosrdenství od Boha, spásy jeho.
⁶ To je pokolení těch, kdož ho hledají,
hledají tváře Boha Jakobova.
⁷ „Zdvihněte, knížata, brány své,
zvyšte se brány věčné,
by mohl vejít král slávy."
⁸ „Kdo je ten král slávy?"
„Hospodin silný a mocný,
Hospodin mocný v boji."
⁹ „Zdvihněte, knížata, brány své,
zvyšte se brány věčné,
by, mohl vejít král slávy."
¹⁰ „Kdo je ten král slávy?"
„Hospodin, Bůh zástupů,
on je ten král slávy."

Ž 24. Prosba za prominutí hříchu a za vysvobození.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
K tobě pozdvihuji mysl svoji,
² Hospodine, Bože můj.
V tebe doufám, nedej, abych byl zahanben;
³ ať mi se neposmívají škůdcové moji!
Vždyť žádný, kdo v tebe doufá, nedojde hanby,
⁴ zahanben bude, kdo pošetile hřeší.
Cesty své, Hospodine, ukazuj mi,
po svých stezkách chodit mne vyučuj.
⁵ Voď mne ve své pravdě a poučuj mne,
neboť ty jsi Bůh, jenž pomáhá mi.
V tebe také doufám po celý den.
⁶ Vzpomeň, Pane, na svá slitování,
a na své milosti, že jsou od věčnosti.
⁷ Čím jsem se v mládí provinil, nevzpomínej.
Podle svého milosrdenství ty bud! mne pamětliv,
pro svou dobrotivost, Hospodine.
⁸ Laskavý a upřímný Hospodin jest,
protož ukazuje zbloudilým cestu.
⁹ Vodí chudasy ve spravedlnosti,
vyučuje ubohé svým cestám. .
¹⁰ Veškery cesty Páně jsou milost a věrnost
těm, kteří smlouvy s ním a jeho příkazů dbají.
¹¹ K vůli svému jménu, Hospodine,

V. ⁴ „cesty Boží“ = způsob života nábožensko-mravního, který Bůh od nás žádá.

V. ¹⁰ „cesty Páně“ = způsob, jak Bůh nakládá s člověkem.

- odpusť mou vinu, neboť veliká jest.
¹² Který člověk bojí se Hospodina,
 toho poučí, kterou cestu má volit.
¹³ On sám hovoří si ustavičně v štěstí,
 a jeho potomstvo dědičně vládne zemi.
¹⁴ Přítelem jest Pán těm, kdo se ho bojí,
 oznamuje jim svá zaslíbení.
¹⁵ Oči mé na Pána stále upřeny, jsou,
 neboť on vyprostí z léčky nohy moje.
¹⁶ Shlédni na mne a nade mnou se smiluj,
 neboť opuštěn a zubožen jsem.
¹⁷ Velmi mnoho má úzkostí mé srdce.
 z mojich utrpení vyprosti mne.
¹⁸ Popatř na mou bídu a na mou nesnáz,
 a vše, čím jsem se provinil, mi promiň.
¹⁹ Pohled, jak mnoho jest mých protivníků,
 a jak nespravedlivě nevraží na mne.
²⁰ Opatruj mi život a vysvobod mne,
 ať nejsem zahanben, nebo v tebe jsem doufal.
²¹ Dobří a spravedliví přilnuli ke mně,
 protože jsem důvěru měl v tebe.
²² Vysvobod, Bože, Israele
 ze všech jeho tísní.

Ž 25. Modlitba nevinného za Boží pomoc.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
 Zastaň se mne, Pane, neboť já v nevině kráčím
 v Hospodina doufaje neochvějně.
² Zkus mne, Hospodine, a vyzkoumej mne,
 ohněm vyšetři ledví má i srdce mé.
³ Neboť tvou milost stále mám na zřeteli,
 a chodím po tvých cestách vždycky věrně.
⁴ Nesedávám s lidmi falešnými,
 s úskočníky neobcuji.
⁵ Nenávidím společnost zlomyslných,
 s bezbožnými nestýkám se.
⁶ Nevinen jsa mohu si ruce mýti,
 a tvůj oltář obcházet, Hospodine,
⁷ abych slyšel hlasitou chválu tebe
 a všechny zázraky tvé vypravoval.
⁸ Hospodine, miluji skvostný dům tvůj,
 místo, na kterém velebnost tvá sídlí.
⁹ Nezahlazuj mne s bezbožnými, Bože,
 neboť mi život s lidmi lačnými krve,

V. ²². „Israel“ = bojovník Boží ve Starém zákoně. Křesťan myslí tím slovem bojovníka Božího v církvi katolické.

- ¹⁰ na jejichžto rukách lpi hanebnosti,
a jejichž pravice úplatků je plná,
¹¹ kdežto já ve své nevinnosti kráčím.
Vysvoboď mne, budiž milostiv mně!
¹² Noha má stojí na ploše urovnané,
ve sborech budu tě chválit, Hospodine!

Ž 26. Vítězná (v. 1 – 6) a prosebná (7–14) důvěra v Boha.

- ¹ Žalm Davidův, prve než byl pomazán.
Hospodin je světlo mé a spása má,
koho bych se měl báti?
Hospodin jest ochránce mého života,
koho bych se lekal?
² Když se přibližují ke mně škůdci,
aby hryzli mé tělo,
kteří mne sužují, nepřátelé moji,
sami slábnou a padají.
³ Byť i tábor vojska proti mně povstal,
neleká se mé srdce.
Kdyby se zdvihla proti mně i válka,
já přece jen doufám.
⁴ Jednu věc jen žádám na Hospodinu
o tu usiluji:
abych směl přebývat v domě Hospodinově
všecky dny života svého,
abych směl okoušet Hospodinovu rozkoš,
dumati v jeho chrámě.
⁵ Neboť ukrývá mne ve svém stánku,
v dobách utrpení;
opatruje mne v úkrytu svého stánku, .
⁶ na skálu mne zdvíhá.
Proto pozdvihuje se má hlava
nad mé nepřátele;
obcházím a podávám v jeho stánku
obětí díků,
zpívám a hraji Hospodinu.
⁷ Vyslyš, Pane, hlasité volání mé,
slituj se nade mnou, slyš mne!
⁸ K tobě mluví mé srdce, hledá tě tvář má,
po tváři tvé, Pane, toužím.
⁹ Neodvracuj ode mne své tváře,
neodchyluj se ve hněvu od svého sluhu,
buď mým pomocníkem!
Nezavrhuj mne a neopouštěj,
Bože, můj spasitel
¹⁰ Neboť otec i matka mne opustili,
ale Pán se mne ujímá.

- ¹¹ Ukazuj mi, Hospodine, svou cestu,
a rač voditi mne po rovné stezce
pro mé nepřátele.
¹² Nevydávej mne zvůli mých protivníků,
neboť povstali proti mně svědkové lživí,
soptí násilím proti mně.
¹³ Věřím a vidím dobrotu Hospodinovu
v zemi živých!
¹⁴ Doufej v Hospodina!
Mužně jednej,
nechť se vzmuží tvé srdce,
a doufej v Hospodina!

Ž 27. (hebr. 28.) Modlitba za pomoc proti nepřítelům.

- ¹ Žalm Davidův.
K tobě, Hospodine, volám,
Bože můj, neodmlčuj se mi,
bych nebyl, kdybys nemluvil na mne,
jako ti, kteří klesají do hrobu.
² Vyslyš, Pane, hlas mé prosby,
když se hlasitě modlím k tobě,
když své ruce pozdvihuji,
k svaté velesvatyni tvé.
³ Nezahlazuj s hříšníky mne,
s těmi, kteří páší neřest,
mluví mírumilovně k bližním,
ale zloba je v srdcích jejich.
⁴ Dejž jim podle skutků jejich,
a podle zloby úmyslů jejich.
Podle činů rukou jejich dejž jim,
odplat jim, co zasloužili.
⁵ Nechtějít rozumět skutkům Páně,
ani dílům jeho rukou.
Zkaziž je a nevzdělávej!
⁶ Žehnáno buď Hospodinu,
neboť slyšel hlas mé prosby.
⁷ Pán je síla má a štít můj,
v něho doufalo mé srdce.
Pomoženo mi, tělo zas vzkvétá,
radostně jej budu chválit.
⁸ Pán je síla lidu svého,
spasná tvrz svého pomazaného.
⁹ Spasiž lid svůj, Hospodine,
požehnávej dědictví svému,
pas a zdvíhej ho až na věky.

Ž 28. (hebr. 29.) Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidu Božímu.

¹ Žalm Davidův. Ke konci (slavnosti) stánků.

Přineste Hospodinu, synové Boží,
přineste Hospodinu beránky mladé,

² přineste Hospodinu čest a slávu,
přineste Pánu čest, jeho jména hodnou,
padejte před Pánem ve svaté síni jeho!

³ Hlas Hospodinův rachotí nad vodami,
Hospodin, Bůh velebnosti, hřímá,
hřímá Hospodin nad spoustami vodstva.

⁴ Hlas Hospodinův duní velemocně,
hlas Hospodinův nádherně se nese.

⁵ Hlas Hospodinův rozštěpuje cedry,
rozštěpuje Hospodin cedry, libanské.

⁶ Do skoku uvádí jak tele Liban,
a Širjon jako mladičkému zubra.

⁷ Hlas Hospodinův štěpí plameny ohně.

⁸ Hlas Hospodinův rozechvívá pustinu,
rozechvívá Hospodin poušť Kades.

⁹ Hlas Hospodinův k potratu pudí laně,
svléká s listí husté lesy,
a přec v chrámě jeho vše volá: „Sláva!"

¹⁰ Hospodin již nad potopou trůnil,
a tak jako král trůní Hospodin na věky.

¹¹ Ó, by dal Hospodin sílu svému Lidu,
ó, by obšťastnil Hospodin lid svůj pokojem!

Ž 29. (hebr. 30.) Díky za život zachráněný.

¹ Žalmová píseň. K posvěcení Davidova domu.

² Vyvyšuji tě, Pane, neb vysvobodils mne;
nenechals nepřátele mé těšit se nade mnou.

³ Hospodine, Bože můj, volal jsem k tobě,
a tys ráčil mne uzdraviti.

⁴ Hospodine, vyvedl jsi mne z podsvětí,
zachránils život mi z těch, kteří do hrobu klesli.

⁵ Žalmy pějte Pánu svatí jeho,
oslavujte svaté jméno jeho!

⁶ „Neboť jen chvilku trestá v rozhorlení,
celý však život trvá jeho milost.

Ž 28. – V. ¹. „synové Boží“ jsou andělé.

V. ³ n. ličí bouři na moři, v. 5–7, na horách, v. 8 n. na poušti a v lese.

V. ⁶ „do skoku uvádí“ = rozvlíní při zemětřesení. Stádo býčků poskakuje a celek se vlní. Širjon = Hermon.

V. ⁹ „v jeho chrámě“ nebeském.

V. ¹⁰ n. je závěr.

Ž 29. – V. ⁴. Smrt hrozila žalmistovi tak jistě, že mohl pokládati se již za mrtvého. V tom smyslu Bůh vyvedl ho „z podsvětí“, z říše mrtvých.

K večeru na návštěvu zavítá nářek,
ale ráno již nastává zase radost."
⁷ Já tedy myslil jsem v štěstí svém: „Nikdy se nepohnu."
⁸ Pane, svou milostí upevnils mé bydlo.
Pak jsi však odvrátil ode mne obličej svůj,
i byl jsem všecek zkormoucený.
⁹ Tu jsem volal k tobě, Hospodine,
k tobě Bohu svému jsem se modlil:
¹⁰ „Jaký zisk z krve mé bude, když do hrobu klesnu?
Bude tě slavit prach, neb hlásat tvou věrnost?"
¹¹ I slyšel Pán a slitoval se nade mnou,
Hospodin se stal mým pomocníkem.
¹² Obrátils mi kvílení mé v radost,
roztrhls žínici mou a dals mi pás veselí,
¹³ aby ti pěla má duše a nezamlkla.
Pane, můj Bože, na věky budu tě chválit.

Ž 30. (hebr. 31). Naděje zbědovaných.

¹ Ke konci. Davidův žalm. Pro vzrušení.
² K tobě, Hospodine, se utíkám,
nedej mi na věky zahanbenu býti,
pro svou spravedlnost mne vysvobod!
³ Račiž nakloniti ke mně své ucho,
rychle pospěš, abys mne vytrhl.
Rač mi býti skalou útočištnou,
pevností, ve které bych ochrany došel.
⁴ Ano, skála má a pevnost jsi ty,
pro jméno své budeš mě vodit a pečovat o mne.
⁵ Vyvedeš mne z osidla, jež na mne skryli,
protože jsi moje útočiště.
⁶ V ruce tvé poručím ducha svého,
ty mne zachrániš, Pane, Bože věrný.
⁷ Nenávidíš ctitele nicotných bůžků,
já však v Hospodina důvěřuji;
⁸ plesat a jásat budu z milosti tvé,
že jsi shlédl na mé ponížení,
že jsi z tísně vysvobodil duši mou,
⁹ žes mne nesevřel rukou nepřítelé,
ale žes postavil na volné prostranství nohy mé.
¹⁰ Smiluj se nade mnou, Pane, neb je mi úzko,
chřadne hořem oko mé, duše i tělo;
¹¹ ano, schází bolestí můj život,
a má léta od úpění.
Zlomena jest bídou moje síla,

- a mé kosti vyprahlé jsou.
- ¹² Všem svým nepřátelům jsem na potupu,
sousedům svým odporný jsem,
na postrach svým bývalým známým,
a kdo mne uvidí venku, prchá přede mnou;
- ¹³ mizí má památka s myslí jako mrtvý,
tolik jsem, co nádoba pokažená.
- ¹⁴ Ano, slychám, jak mnozí proti mně šeptají.
se všech stran mne obklíčují,
společně na mne se smlouvajíce,
radíce se, jak mi vzít život.
- ¹⁵ Já však doufám v tebe, Hospodine,
prohlašuji: Bůh můj jsi ty!.
- ¹⁶ Ve tvých rukou jsou osudy moje.
Vychvat mne z ruky škůdců a stihatelů.
- ¹⁷ Vyjasni tvář svou na svého služebníka,
a svou milostí mě zachraň.
- ¹⁸ Pane, ať nejsem zklamán, neb tě vzývám;
bezbožní ať se zklamou a do pekel táhnou;
- ¹⁹ nechať oněmějí prolhané rty,
které mluví proti spravedlivci,
drže, naduté a uštěpačně.
- ²⁰ Jak velké množství tvé slasti je, Hospodine,
kterou schováváš těm, již bojí se tě,
a kterou chystáš doufajícím v tebe
před očima veškerého světa.
- ²¹ Zastíráš je clonou svojí tváře,
aby jim nemohli úklady strojiti lidé,
skrýváš je v stánku svém jazykům hašteřivým.
- ²² Pochválen buď Hospodin, že mi prokázal
zázračně svou milost v hrazeném městě!
- ²³ Já totiž myslil jsem ve svém rozrušení,
že jsem zapuzen s tvých očí,
ale tys vyslyšel hlasitou modlitbu moji,
když jsem o pomoc k tobě volal.
- ²⁴ Milujte Pána všichni svatí jeho:
neboť věrné opatruje Hospodin,
plně však odplácí těm, kteří zpupně si vedou.
- ²⁵ Vzmuzte se a buďte srdnaté myslí
všichni, kteří doufáte v Hospodina!

V. ¹⁸ „do pekel“ = do podsvětí, t. j. ať umrou a jsou potrestáni podle odvetného práva tím, co chtěli sami zločinně učiniti žalmistovi.

V. ²¹ „Boží tvář“ – přízeň a láska jeho.

**Ž 31. (hebr. 32.) Uznej a vyznej své hříchy, a budou ti odpuštěny.
(Druhý žalm kající.)**

- ¹ Od Davida, poučná píseň.
Blaze, jimž odpuštěny jsou nepravosti,
a jimž prominuty jsou hříchy.
- ² Blaze, komu Pán viny nepřičítá,
a v jehož duchu není klamu.
- ³ Že jsem se tajil, chřadly mi kosti,
neboť celý den jsemúpěl.
- ⁴ Tížilať mne ve dne v noci tvá ruka,
svíjel jsem se ve své bídě,
jako tmy pobodaný.
- ⁵ Vyznal jsem se ti ze svého provinění,
nepravost svou jsem ti nezakrýval.
Řekl jsem: Vyznám se Hospodinovi
ze své nespravedlnosti.
Tys mi odpustil bezbožnost hříchu mého.
- ⁶ Proto modli se k tobě každý zbožný
za dob potřeby; ani v potopě
množství vod ho nezasáhne.
- ⁷ Tys má záštita před soužením,
jež mne se všech stran obklopuje,
radosti má, vysvobod' mne
od těch, kteří mne obkličují!
- ⁸ „Budu ti svítit na cestu, po níž máš kráčet,
upřeny budou na tebe oči mé.”
- ⁹ Nebudte jako kůň neb jako mezek,
kteří rozumu postrádají,
jimž musíš uzdou a ohlavím čelisti sevřít,
sice nepřiběhnou k tobě.
- ¹⁰ Mnoho metel hříšníka stíhá,
kdo však v Hospodina doufá,
toho milostí zahrnuje.
- ¹¹ Těšte se z Pána, plesejte, spravedlivci,
jásejte všichni upřímného srdce!

Ž 32. (hebr. 33.) Dík národa Hospodinu za to, že zachránil svůj lid.

- ¹ Žalm Davidův.
Plesejte spravedliví z Pána,
slušíť upřímným zpívati chválu.
- ² Děkujte Pánu citerou, hřejte
na harfu o desíti strunách.
- ³ Zpívejte mu píseň novou,

Ž 31. – V. ⁸. jest řeč Boha, odpovídajícího milostivě na slova žalmistova (v. 7).

V. ⁹. napomíná hříšníky, aby se obrátili dobrovolně k Bohu a nedávali se k lomu donucovat jako němá tvář.

- hřejte dovedně, mohutným hlaholem.
⁴ Neboť jest upřímné slovo Páně,
 a všechny činy jeho jsou věrnost.
⁵ Miluje právo a spravedlnost,
 milosti Páně plná jest země.
⁶ Slovem Páně jsou nebesa stvořena,
 a dechem úst jeho moc jejich všecka.
⁷ Hromadí jako do měchu moře,
 do skladišť uschovává vody.
⁸ Boj se Pána všecka země,
 chvěj se před ním každý, kdo na světě,
⁹ neboť on řekl a všecko tu bylo;
 on dal rozkaz, a všecko tu stálo.
¹⁰ Hospodin maří záměry národů,
 a v nic obrací úmysly pohanů.
 Hatí, o čem se usnesli vladaři.
¹¹ Úradek Páně však zůstává na věky,
 co myslí v srdci svém od rodu do rodu.
¹² Blaze národu, jehož Bůh Pán jest,
 lidu, který za svůj si zvolil.
¹³ S nebes Hospodin se dívá,
 vidí veškero plémě lidské.
¹⁴ S místa, kde má své sídlo, hledí
 na všechny, kteří na zemi bydlí,
¹⁵ ten, který učinil srdce každého,
 který ví o každém skutku jejich.
¹⁶ Nic král nezmůže s velkým vojskem,
 aniž obr množstvím své síly.
¹⁷ V koně nelze spásu skládat,
 přes velkou sílu svou nemůže zachránit.
¹⁸ Hle, oko Páně jest nad jeho ctiteli,
 nad každým, kdo v jeho milost doufá,
¹⁹ smrti by vychvátil duše jejich,
 a jím život zachoval v hladu.
²⁰ Duše naše na Pána čeká,
 jeť on pomoc naše a štít náš.
²¹ Ano, z něho se těší nám srdce,
 a v jeho svaté jméno doufáme.
²² Budiž tvá milost nad námi, Pane,
 jako důvěru máme v tobě.

Ž 33. (hebr. 34). Bůh je spolehlivá záštita spravedlivých.

- ¹ Od Davida, když se přetvářel před Achimelechem, a když
 byv od něho propuštěn, odešel.
² Velebit chci Pána každého času,
 vždycky budiž chvála jeho v mých ústech.

Ž 32. – V. ⁶ „*duchem úst*“= slovem. – „*Moc*“=vojska, zástupy; proto „Bůh zástupův“.

- ³ Pánem chlubití se bude má duše,
aby to slyšeli ubozí a měli radost.
- ⁴ Zvelebujte Hospodina se mnou,
vyvyšujeme jeho jméno společně.
- ⁵ Hledal jsem Hospodina, i vyslyšel mne,
a ze všech úzkostí, mých vytrhl mne.
- ⁶ Pohlédněte k němu, i budete zářit,
nebude třeba vaší tváří se rdítí.
- ⁷ Tento chudás volal, a Pán ho vyslyšel,
ze všech jeho tísní ho vysvobodil.
- ⁸ Anděl Hospodinův táboří kolem
těch, kteří se ho bojí a vytrhne je.
- ⁹ Okuste a vizte, jak dobrý jest Hospodin,
blaze člověku, který v něho doufá.
- ¹⁰ Bojte se Pána všichni jeho svatí,
nemáť nedostatku, kdo se ho bojí.
- ¹¹ Boháči strádají a hynou hlady, .
těm však, již hledají Pána, neschází nic.
- ¹² Pojdte, synové, a poslyšte mne,
bázni Páně budu vás vyučovat.
- ¹³ Kdož by si nepřál, aby mohl žítí,
kdož by nechtěl zažítí dnů šťastných?
- ¹⁴ Zdržuj svůj jazyk ode všeho zlého,
a tvé rty ať nemluví klamu.
- ¹⁵ Uchyl se od zlého a čiň, co je dobré,
hledej pokoje, ano, hoň se za ním.
- ¹⁶ Oči Páně jsou nad spravedlivými,
a jeho uši kloní se k prosbám jejich;
- ¹⁷ ale tvář Páně proti těm, kteří zlé činí,
aby vyhladil ze země památku jejich.
- ¹⁸ Spravedlivá volají, a Pán je vyslýchá,
ze všech jejich tísní je vysvobozuje.
- ¹⁹ Blízko jest Hospodin těm, jimž puká srdce,
a lidem zdrceného ducha pomáhá.
- ²⁰ Mnoho mívá soužení spravedlivec,
ale z nich všech vytrhne jej Hospodin.
- ²¹ Chrání Hospodin všechny jejich údy,
ani jediný z nich nebude zlomen.
- ²² Hříšníků však smrt je hrozná, zajdou,
kteří nenávidí spravedlivce.
- ²³ Zachrání Hospodin duše svých služebníků,
nezajde žádný, kdo doufá v něho.

Ž 33. V. ¹⁷ . „tvář“ Páně zde rozhněvaná.

Ž 34. (hebr. 35.) Bůh, záštita utiskovaných.

- ¹ Od Davida.
Odpírej, Hospodine, odpůrcům mým,
bojuj s těmi, kteří proti mně bojují.
- ² Rač se chopit puklíře a štítu,
pozdvihni se, abys pomohl mi.
- ³ Vezmi také kopí a zastup cestu,
postav se proti těm, kteří stíhají mne,
a rci duši mé: „Spása tvá jsem já!"
- ⁴ Nechať zahanbí a zastydí se.
kteří o život mi ukládají;
kéž se musí obrátit na útěk s hanbou,
kteří mne zahubit zamýšlejí.
- ⁵ Ať jsou jako plevy, ve vichoru,
a posel Hospodinův ať jimi zmítá;
- ⁶ budiž cesta jejich tmavá a kluzká,
a posel Hospodinův ať je žene!
- ⁷ Poléklit neprávem na mne zhoubné své osidlo,
bez příčiny vykopali mi jámu;
- ⁸ záhuba je stihni znenadání,
léčka, kterou skryli, ať je polapí,
a do té jámy ať sami padnou!
- ⁹ Duše má však ať se veselí z Pána.
ať se raduje z pomoci jeho;
- ¹⁰ všechny kosti moje nechať řeknou:
„Hospodine, kdo je podoběn tobě,
jenž trháš slabého z ruky silnějšího,
bídneho chudáka z ruky lupičovy?"
- ¹¹ Vystupují proti mně svědkové lživí,
dotazují se mne, o čem nevím.
- ¹² Odměňují se mi za dobré zlým,
působí, že se cítím opuštěn.
- ¹³ Já přec když nemocni byli, jsem oblékal žínici,
postem jsem se umrtvovat hleděl,
a má modlitba v lůno mé se vracela;
- ¹⁴ jako k příteli, k bratru jsem se choval,
jak truchlíci pro matku smutkem byl. jsem shrben.
- ¹⁵ Z pádu mého se těší a srotili se,
srotily se na mne náhle metly;
- ¹⁶ trhají mne jazyky ustavičně;
pokoušejí mne, pustě se posmívají,

Ž 34. David jest v tomto Ž (34.) předobrazem trpícího Spasitele, který uvádí sám o sobě v. 19 (Jan 15, 25).

V. ¹³. „oblékal žínici“ na znamení soustrasti. – *Postil a modlil se*, aby je Bůh uzdravil. – Žalmista modle se s hlavou skloněnou na prsa, vysílal takofka modlitby své zase tam, odkud se řinuly – modlil se ze srdce k srdci (= „*modlitba v lůno mé se, vracela*“).

- vyceňují na mne svoje zuby.
¹⁷ Pane, dlouho-li na to budeš hledět?
 Od jejich zločinnosti vysvoboď mne,
 od těch dravců jedinkou mou duši.
¹⁸ Budu tě velebit v shromáždění valném,
 v lidu četném chváliti budu tebe.
¹⁹ Neplesej nade mnou, kdo na mne neprávem nevraží,
 nemhourej očima, kdo na mne pro nic štíří.
²⁰ Neb jejich řeči nemilují míru,
 ale proti pokojným občanům země
 vymýšlejí úskočné plány;
²¹ šklebí na mne svá ústa říkající:
 „Sláva, sláva, již to tady máme!"
²² Vidíš to, Hospodine, nemlč k tomu,
 Pane, daleko ode mne se nestav.
²³ Rychle vstaň, bys hájil práva mého,
 Bože můj a Pane, bys vedl při mou.
²⁴ Veď mou při, jak jsi spravedliv, Pane, můj Bože,
 aby nemohli nade mnou jásati,
²⁵ říci si: „Sláva, sláva, to jsme si přáli!"
 aby nemohli říci: „Zhltli jsme ho!"
²⁶ Ať se zahanbí a zastydí vesměs,
 kteří z mého neštěstí mají radost;
 hanbou a potupou zahaleni budtež,
 kteří proti mně se vypínají!
²⁷ Nechať plesají, jásají, kteří přejí
 mému právu, a nechať říkají stále:
 „Veslaven budiž Hospodin,"
 kteří přejí blahu sluhý jeho.
²⁸ Jazyk můj bude hlásat tvou spravedlivost,
 kterýkoliv den tvou chválu.

Ž 35. (hebr. 36.) Zloba hříšníkova a dobrota Boží.

- ¹ Ke konci. Od Davida, služebníka Hospodinova.
² Bezbožný posedlý jest nepravostí,
 bázeň Boží nic není v očích jeho.
³ Ona totiž se zamlouvá zraku jeho,
 a tak hřeší a jest nenáviděn.
⁴ Slova úst jeho nepravost a lest jsou,
 nechce mít rozum, nechce dobře činit.
⁵ Na nepravost myslí na svém lůžku,
 dává se na každou cestu, jež není dobrá,
 toho, co zlé jest, nemá v nenávisti.
⁶ Hospodine, až k nebi jde tvá milost,

V. ¹⁹ . „*mhourati očima*" = posmívati se.

V. ²¹ . „*již tady mají*" žalmistovu zkázu, kterou si tolik přáli.

- a tvá věrnost jde až po oblaky;
⁷ spravedlnost tvá jak nejvyšší hory,
 soudy tvoje jako nejhlubší moře;
 lidem i zvířatům pomáháš, Hospodine.
⁸ Ó jak hojná je tvá milost, Bože,
 že lidé ve stínu křídel tvých mohou se skrývat!
⁹ Rozjařují se nadbytkem domu tvého,
 a proudem rozkoše své napájíš je.
¹⁰ Neboť u tebe jest pramen života,
 a v tvém světle vidíme světlo.
¹¹ Zachovej milost svou těm, kteří milují tě,
 a svou spravedlnost upřímným srdcím.
¹² Kéž se noha zpupná nedotkne mne,
 a ruka hříšná kéž mne nevyhání!
¹³ Kéž padnou konečně, kteří páchají nepravost,
 kéž jsou srazeni, by nemohli povstat!

**Ž 36. (hebr. 37.) Štěstí bezbožného toliko zdánlivé,
 blaho spravedlivého blaho pravé.**

- ¹ Od Davida.
 Nehorši se pro ty, již páchají zlo,
 nežárli na ty, kteří nepravost činí.
² Neboť jako tráva rychle zvadnou,
 a jako zelená bylina brzy sklesnou.
³ Doufej v Hospodina a čin dobré,
 přebývej v zemi a poctivě živ se z ní.
⁴ Hledej své potěšení v Hospodinu,
 i dá tobě žádosti srdce tvého.
⁵ Poruč Hospodinovi svůj osud,
 doufej v něho a on všechno spraví:
⁶ učiní, že vzejde právo tvé jako slunce,
 a tvá spravedlnost jak o poledni.
⁷ Tiše buď poddán Pánu a čekej na něho;
 nehorši se na toho, komu je dobře,
 na člověka, jenž jedná nešlechetně.
⁸ Přestaň se hněvati a zanech zlosti,
 nehorši se, toliko k zlému to vede.
⁹ Neboť zločinci budou vyhlazeni,
 kdo však doufají v Pána, budou mít zemi.
¹⁰ Ještě jen maličko a hříšníka nebude;
 nadarmo budeš pít se po jeho stopě;
¹¹ ale tiši vládnouti budou zemí,
 a budou kochati se v množství pokoje.
¹² Hříšník sice smýšlí zlé proti zbožnému,

Ž 35. – V. ¹⁰ „světlo Boží“ = přízeň jeho. – „světlo naše“ = štěstí naše.

Ž 36. – V. ¹ „již páchají zlo“ a přes to mají se znamenitě.

- a skřípe na něho zuby svými;
¹³ avšak Hospodin jen se usmívá tomu,
 neboť vidí, že se blíží den jeho.
¹⁴ Bezbožní tasí meč a luk napínají,
 aby skláli chudáka, ubohého,
 aby pobili lidi poctivě žijící;
¹⁵ meč ten však vnikne jim do vlastního srdce,
 a jejich lučiště bude polámáno.
¹⁶ Lepší je trocha, kterou má spravedlivec,
 nežli veliké statky bezbožníků;
¹⁷ budoutě ramena hříšníků zpřerážena,
 kdežto spravedlivé Hospodin podpírá.
¹⁸ Hospodin pečuje o dny bezúhonných,
 i bude dědictví jejich na věky trvat;
¹⁹ nebudou zahanbeni za dob zlých,
 a za dnů hladu do syta budou jísti.
²⁰ Toliko bezbožníci berou za své.
 Odpůrci Páně hned jak vysoké cti dojdou,
 hynou, pomíjejí jako dým.
²¹ Hříšník si vypůjčuje a nemůže platit,
 poctivec však štědrý jest a přece má co dávat;
²² neb ti, jimž žehná Pán, budou vládnouti zemí,
 ale kterým zlořečí, vezmou za své.
²³ Hospodin dodává síly krokům člověka,
 líbí-li se jemu cesta jeho;
²⁴ klopýtne-li, však se nenarazí,
 ježto Hospodin za ruku ho drží.
²⁵ Mlád jsem býval a došel jsem velkého stáří,
 a nezřel jsem, aby byl opuštěn spravedlivý,
 aby potomstvo jeho chodilo žebrat;
²⁶ den co den je dobročinný a půjčuje,
 a jeho potomstvo bude požehnáním.
²⁷ Vystříhej se zlého a čiň dobré,
 a tak bydlí (v zemi) na věky věkův;
²⁸ neboť Hospodin miluje spravedlivé,
 neopouští svých svatých, vždycky je chrání.
²⁹ Nespravedliví budou potrestáni,
 potomstvo bezbožníků vezme za své;
 spravedlivci však budou dědit zemi,
 budou na věky v ní přebývat.
³⁰ Ústa spravedlivcova mluví, co moudré jest,

V. ¹³. „den jeho” – hříšníkova soudu a trestu.

V. ²¹. Hříšník si vypůjčuje z nouze, kterou ho Bůh stíhá.

V. ²³. „cesta” = mravný život.

V. ²⁶. Věřící ve S. z. nepůjčovali z obchodních zájmů, ale toliko ze skutečné potřeby a bez úroků. Bylo tedy půjčiti skutek milosrdenství.

- a jeho jazyk pronáší, co správně;
³¹ zákon Boha svého má v svém srdci,
 proto se nepodvrtnou kroky jeho.
³² Čihá hříšník na spravedlivého,
 usiluje o to, aby jej zahubil;
³³ ale Pán ho nevydá v ruce jeho,
 nedá, by odsouzen byl, pohnán-li k soudu.
³⁴ Doufej v Pána a dbej cesty, jeho,
 i vyvýší tě, že budeš vládnouti zemí,
 dožiješ se záhuby bezbožníků.
³⁵ Viděl jsem bezbožníka velmi zpupného,
 rozkládal se jako libanský cedr;
³⁶ i šel jsem tudy, a hle, již ho nebylo,
 hledal jsem ho, a nenašel po něm stopy.
³⁷ Šetři nevinnosti, hled na poctivost,
 neboť má budoucnost člověk milovný pokoje;
³⁸ nespravedliví však vyhynou šmahem,
 po budoucnosti bezbožníků jest veta.
³⁹ Spravedlivých však dochází pomoc od Pána,
 on jest jim ochráncem za dob tísně,
⁴⁰ Pán jim pomáhá a je vysvobozuje
 od hříšných, spasi je, protože doufali v něho.

Ž 37. (hebr. 38.) Kající prosba za odpuštění hříchu. (Třetí žalm kající.)

- ¹ Žalm Davidův. K připomínce. V den sobotní.
² Pane, ve svém hněvu mne netrestej,
 ve svém rozhorlení mne nekárej!
³ Zarylť se do mne tvé střely,
 těžce doléhá na mne tvá ruka.
⁴ Zdravého nic nemám na těle pro hněv tvůj,
 nemám pokoje v kostech svých pro hřích svůj.
⁵ Neboť tresty mé jdou mi nad hlavu,
 jak břímě těžké mne nad síly tíží.
⁶ Páchnou a hnisají mi rány,
 zaviněné nerozumem.
⁷ Zbédován jsem a nadobro shrben,
 ve smutku celý den chodím.
⁸ Jsemť uvnitř všecek zohavený,
 nic není zdravého v mém těle.
⁹ Sklíčen jsem a náramně snížen,
 bolestí srdce svého řvu.
¹⁰ Pane, je známa ti všecka má tužba,
 a mé vzdechy nejsou tě tajny.
¹¹ Srdce mi buší, síla mne opouští,

V. ³³ „pohnán-li k soudu“ byv křivě obžalován.

Ž 37. – V. ⁶ „nerozum“ je každý hřích; *bohobojnost* jest pravá moudrost.

- světlo mých očí – i to mi uniká.
¹² Druzi a přátelé proti mně jsou,
 a moji příbuzní straní se mne.
¹³ Léčky mi kladou vrahové moji,
 škůdcové moji smlouvají zkázu,
 celý den lsti zamýšlejí.
¹⁴ Ale já jak hluchý neslyším,
 úst svých jak němý neotvírám.
¹⁵ Jsem jako člověk, který neslyší,
 a který v ústech svých odmluvy nemá.
¹⁶ Neboť v tebe, Pane, doufám;
 ty mne vyslyšíš, Pane, můj Bože!
¹⁷ Říkám: „Ať jen se nade mnou netěší,
 kteří, jak klopýtnu, se vypínají.
¹⁸ Neboť obávám se, že sklesnu,
 ježto svou bolest stále cítím.
¹⁹ Ano, hříšnost svou hlasitě vyznávám,
 obavy mám pro svou vinu.
²⁰ Kterí mi zlovolně nepřejí, mocni jsou;
 mnoho těch, již na mne neprávem nevraží.
²¹ Kterí mi dobré zlým odplácejí,
 křivdí mi za to, že za dobrem chodím.
²² Neopouštěj mne, ó Pane,
 nebuď mne daleko, můj Bože!
²³ Přispěj mi rychle na pomoc,
 Hospodine, Bože mé spásy!

***Ž 38. (hebr. 39.) Nedej Bože, by život můj, beztoho krátký a vratký,
 byl plný bolu.***

- ¹ Ke konci. Iditunovi. Píseň Davidova.
² Dělal jsem si: „Ostříhati budu slov svých,
 abych se neprohřešil jazykem;
 položím si do úst svojích uzdu,
 dokud bude bezbožník přede mnou stát.“
³ Mlčel a ponížil jsem se nevida štěstí,
 ale bolest moje se obnovila;
⁴ vzplálo mi srdce uvnitř a vznítíl se oheň,
⁵ když jsem o věci přemýšlel, i pravil jazyk můj:
 „Pověz mi, Pane, jak daleko do mého konce,
 jak jest veliký počet dnů mých,
 abych věděl, mnoho-li mi schází.“

V. ¹². Příbuzní a známí vzdalují se žalmisty jako zločince, od Boha zavrženého a trestaného (jako Joba). – Žalmista je si vědom své hříšnosti a před Bohem ji vyznává, ale není si vědom zločinů, ze kterých obviňují ho nepřátelé.

V. ¹⁸. Žalmista souží se obavou, že by v neštěstí „klopýtna“, sklesnouti mohl do nedůvěry v Boha a tak se odloučiti od něho!

- ⁶ Na pídě, hle, vyměřil jsi dny mé,
a věk můj jako nic je před tebou;
věru jen pára je život každého člověka.
⁷ Věru jako stín jde životem člověk,
pro nic za nic plahočí se rušně,
poklady hromadí, nevěda komu to snáší."
⁸ A nyní od koho čekat co? Od tebe, Pane!
Vždyť je základ naděje mé v tobě!
⁹ Ze všech mých nepravostí vytrhni mne,
v pohanu nemoudrému mne nenechávej.
¹⁰ Oněměl jsem, neotvíráám úst svých,
neboť ty jsi to učinil.
¹¹ Račiž odejmout ode mne své metly,
¹² pod tíží ruky tvé trestající hynu.
Jestliže za to, že se prohřešuje,
člověka pokutami stíháš,
hyne jak pavučina duše jeho;
věru jak pára je všechno pachtění lidské.
¹³ Vyslyš modlitbu mou, Hospodine,
k volání o pomoc nakloň sluchu svého,
nerač mlčeti k mým slzám,
neboť cizinec jsem u tebe hostěný,
poutník jako všichni otcové moji.
¹⁴ Polev mi, abych prve se poobčerstvil,
nežli odejdu tak, že již nebude mne.

Ž 39. (hebr. 40.) Díky a prosba ctitele Hospodinova, který zase trpí.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
² Pevně jsem doufal v Hospodina,
i ráčil shlédnouti na mne
³ a vyslyšet mé prosby.
Vyvedl mne z jámy zhouby,
ze dna bahnitého.
Postavil na skálu mé nohy,
síly dodal mým krokům.
⁴ Vložil mi do úst novou píseň,
chvalozpěv našemu Bohu.
Mnozí to vidí, i nabývají
úcty a důvěry v Pána.
⁵ Šťasten člověk, který doufá
ve jméno Hospodinovo,
který nic nemá se zpuštěnými,
s odpadlými lháři.
⁶ Mnoho jsi učinil divů ty,
Hospodine, můj Bože;
nikomu nelze tobě se rovnat
ve tvých usneseních.
Chtěl jsem je hlásat, o nich mluvit;

- nelze jich vypočítat.
⁷ Žertev a obětí si nepřiješ,
 uši však učinils mi.
 Celopal neb obět za hřích nechceš;
⁸ sic bych byl řekl: Hle, tu jsem.
 V závitku knihy jest mi to předeepsáno.
⁹ Vůli tvou, Bože můj, činit jest milo mi,
 zákon tvůj mám ve svém srdci.
¹⁰ Hlásal jsem tvou spravedlnost
 ve velkém shromáždění.
 Ano, svých rtů jsem nezavíral,
 Hospodine, ty víš!
¹¹ Netajil jsem tvé spravedlnosti
 ve svém srdci;
 o tvé věrnosti a pomoci
 vypravoval jsem.
 Milost tvou a věrnost jsem neskrýval
 četnému shromáždění.
¹² Ty tedy, Pane, nevzdálíš ode mne
 slitování svoje;
 milost tvá a věrnost střiči
 bude mne ustavičně.
¹³ Neboť obkličují mne zla,
 kterých není počtu,
 stihly mne pokuty za mé hříchy,
 že oči nemohu pozdvihnout.
 Více jich nežli mám na hlavě vlasů;
 proto pozbývám mysli.
¹⁴ Rač mne, Pane, vysvobodit,
 hled, Pane, abys mi přispěl.
¹⁵ Ať se zardí a zahanbí všichni,
 kdož dychtí po mé duši.
 Kéž zpět odejdou zahanbeni
 ti, jež mé neštěstí těší.
¹⁶ Kéž ihned odejdou s hanbou a studem,
 kdož mně se posmívají.
¹⁷ Ať jásá a plesá z tebe každý,
 kdokoli hledá tebe;
 vždyť ať říká: „Pán buď slaven“,
 komu je milá tvá spása.
¹⁸ Třebas já byl ubožák, chudšas,

Ž 39. – V. ⁷. Žalmista dává přednost *vniterně oběti vůle*, t. j. *poslušnosti* („uši“) proti obětem vnějším. – „*uši*“ jsou nástroj, kterým člověk přijímá rozkazy, aby je radostně plnil.

V. ⁸. Kdyby si byl Bůh přál oběti, byl by je žalmista ochotně přinášel. – „*Hle, tu jsem*“, abych podával oběti. – „*předeepsáno jest*“, bych ochotně poslouchal vůle Boží. – „*v závitku knihy*“ zjeveného zákona Božího. – Ježto sv. Pavel v listě (Žid. 10, 5–7) užívá v. 7–9. tohoto Ž, byl Ž 39. pokládán za mesiášský. (David – předobraz Kristův).

Pán přece pečuje o mne;
tys má ochrana a pomoc,
Bože můj, neprodlévej!

**Ž 40. (hebr. 41.) Ježto býval žalmista milosrdný, doufá, že bude nyní
Bůh milosrdným k němu a zbaví ho nemilosrdných nepřátel.**

¹ Ke konci. Žalm Davidův.

² Šťasten, kdo všímá si nuzáka a chudáka;
v čas neštěstí Pán jej vysvobodí.

³ Pán ho bude chránit, život mu zachová,
na zemi jej bude oblažovat,
nevydá ho zvůli jeho nepřátel.

⁴ Pán mu pomůže, až bude na lůžku v chorobě,
celé lože mu přestele v nemoci jeho.

⁵ Říkávám: Hospodine, smiluj se nade mnou,
uzdrav mne, neb jsem hřešil proti tobě.

⁶ Moji nepřátelé zle o mně mluví:

„Kdy (přece) zemře a zanikne jméno jeho?“

⁷ Přijde-li kdo návštěvou, mluví lstivě,
srdce jeho si nasbírá zlovolných věcí,
když vyjde na ulici mluví (je).

⁸ Ihned o mně šeptají všichni škůdci;
proti mně zlé věci vymýšlejí.

⁹ Z bezbožnosti mne obviňují (řkouce):

„Zdaliž opět povstane, kdo leží?“

¹⁰ Ano i přítel můj, jemuž jsem důvěřoval,
jenž jídal chléb můj, zdvihá na mne patu.

¹¹ Ty však, Pane, smiluj se nade mnou, uzdrav mne.
abych se mohl jim odplatiti.

¹² Z toho poznám, že máš zálibu ve mně,
nebude-li můj nepřítel nade mnou jásat.

¹³ Mne pak pro mou nevinnost zachováváš,
pevně před svou tvář mne stavíš na věky.

¹⁴ Pochválen buď Hospodin, Bůh Israelův,
od věkův až na věky! Staň se! Staň se!

DRUHÁ KNIHA ŽALMŮ (Žž 41.–71.)

Ž 41. a 42. Touha vyhnancova po svatyni.

¹ Ke konci. Na poučenou. (Žalm) Koreovců.

² Jako prahne jelen po bystřinách,
tak dychtí duše moje po tobě, Bože.

Ž 40. – V. ¹⁰ „zdvihl patu“, aby jej odkopl. Někteří vidí v tom proradném příteli Davidově – *Achitofela*. Podle toho bylo by obsah žalmu klásti do první doby vzpoury Absalomovy (2. Sam. 16, 23.). Sv. Jan a Petr užívají tohoto v. o *Jidášovi* (Jan 13, 18; Sk. 1, 16). Proto býval tento Ž celý vykládán ve smyslu předobrazném o Kristu.

Ž 41. a 42. napsán byl v zajetí babylonském, ale prve nežli byl rozbořen chrám jerusalemský, tedy před r. 587. před Kr.

- ³ Žízni duše má po Bohu silném, živém.
Kdy přijdu abych se ukázal před Boží tváří?
- ⁴ Slzy mé jsou mi pokrmem ve dne v noci,
neboť mi den co den říkají: „Kde jest Bůh tvůj?”
- ⁵ Na to vzpomínám a to si ze srdce vylévám,
kterak jsem putoval na místo stánku
podivu hodného, Božího domu, s jásotem,
s chvalozpěvy, za slavnostních zvuků.
- ⁶ Proč jsi zarmoucená, duše moje?
a proč znepokojuješ mne?
Doufej v Boha, neb ještě mu děkovat budu,
⁷ že je mou spásou a mým Bohem.
Duše má ve mně se rmoutí, i vzpomínám tebe daleko
Jordánu, Hermonu, Malé hory.
- ⁸ Vlna tvá s hukotem padajíc na vlnu volá,
všecky tvé vlny a proudy valí se prese mne.
- ⁹ Ve dne rozdává Bůh svou milost i v noci;
proto si modlitbu zpívám k živému Bohu.
- ¹⁰ Říkám mu: „Ty jsi můj ochránce, proč jsi mne zapomněl?
Proč smutně chodit mám, když mne nepřítel skličuje?
- ¹¹ Kostí mi drtí, když tupí mě nepřítel,
denně mi říkajíce: „Kde je Bůh tvůj?”
- ¹² Proč jsi zarmoucená, duše moje,
a proč znepokojuješ mne?
Doufej v Boha, neb ještě mu děkovat budu, že je
mou spásou a mým Bohem.
- ¹ Ujmi se mne, Bože, a dopomoz mi
ku právu proti lidu nesvatému;
od lidí zlovolných a lstivých mne vysvobod’!
- ² Neb tys, Bože, má síla! Proč jsi mne zapudil?
Proč smutně chodit mám, když mne nepřítel skličuje?
- ³ Sešli své světlo a věrnost! Ty mne povedou,
a uvedou na svatou horu tvou, do tvých stanů,
- ⁴ abych přistoupil k oltáři Božímu, před Boha,
který mne od mládí radostí naplňoval,
abych ti děkoval na citaře, Bože, můj Bože.
- ⁵ Proč jsi zarmoucená, duše moje,
a proč znepokojuješ mne?
Doufej v Boha, neb ještě mu děkovat budu, že je
mou spásou a mým Bohem.

V. ⁴. Kde je Bůh tvůj, který nedovedl, zabrániti, bys nebyl odveden do zajetí.

V. ⁷. Třemi vlastními jmény naznačena je tu žalmistova vlast, Palestina.

V. ⁸. „vlny” = útrapy.

V. ³. „světlo” = Boží dobrota. – „věrnost” Boží se ukáže až splní, co sliboval; sliboval, že vzkřísí svůj zdeptaný národ, obrátí-li se kající k Bohu. – „svatá hora” = chrámová v Jerusalemě.

Ž 43. Modlitba národa israelského poraženého a poráženého za pomoc Boží.

- ¹ Ke konci. Od Koreovců. (Žalm) poučný.
- ² Bože, na své uši slýchali jsme,
otcové naši vypravovali nám
o díle, které učinila tvá ruka
za dnů jejich, za dnů dávného věku.
- ³ Pohany vyhnala, je však zasadila,
zkrušil jsi národy, jim však. dal jsi vzrůsti.
- ⁴ Neboť mečem nedobyli své země,
ani rámě jejich jim nepomohlo,
ale tvá pravice, rámě tvé, jas tvé tváře,
protože jsi zalíbil si v nich.
- ⁵ Ty sám jsi můj král a Bůh můj,
který vítězit kážeš Jakobovi.
- ⁶ Tebou rozprášíme své nepřátele,
jménem tvým pošlapeme odpůrce své.
- ⁷ Neboť lučišti svému nedůvěřuji,
aniž meč můj může mne. obrániti;
- ⁸ ale ty nás zbavuješ tisnitelů,
a naše nenávistníky zahanbuješ.
- ⁹ Bohem honosíme se ustavičně,
a tvému jménu děkujeme věčně.
- ¹⁰ Ted však jsi zavrhl a zahanbil nás,
netáhl jsi, Bože, s našimi vojsky,
- ¹¹ dopustils, že jsme couvali před nepřítelem,
a naši nenávistníci mohli si loupit.
- ¹² Vydal jsi nás jako ovce na nůž,
mezi pohany jsi rozptýlil nás,
- ¹³ rozprodal jsi za fatku svůj národ,
mnoho jsi jich nevyccenil.
- ¹⁴ Vydal jsi nás v pohanu sousedům našim,
v potupu a posměch našemu okolí.
- ¹⁵ Učinils nás příslovím mezi národy,
že hlavou nad námi potřásají pohané.
- ¹⁶ Celý den mám hanbu svou před očima,
v ruměnec své líce zahaluji,
- ¹⁷ že musím slyšet posměvavé rouhače,
že musím hledět na mstivé nepřátele.
- ¹⁸ Vše to nás stihlo, ač jsme tě nezapomněli,
ač jsme se nezapřeli tvé smlouvě.
- ¹⁹ Neodvrátilo se srdce naše,
a naše stezky neodbočily od cest tvých,

Ž 43. ². „dílo“ = osazení Palestiny za dob Josuových.

V. ³. „je“, „jim“ = otce, otcům.

- ²⁰ že jsi nás potřel v kraji, kde sídlí trýzeň,
a že jsi nás zastřel stínem smrti.
²¹ Kdybychom zapomněli na svého Boha,
a své ruce zdvíhali k bohu cizímu,
²² jistě, Bože, stíhal bys nás pro to,
neboť ty si všímáš i tajnosti srdce,
ale my denně jsme pro tebe pobíjení,
za ovce na nůž jsme pokládáni.
²³ Probud se, ó Pane, proč bys měl dřímat?
procitni a nezavrhuj nás na věky!
²⁴ Proč odvracuješ tvář svou a zapomínáš
na bídu naši a soužení naše?
²⁵ Vždyť je sražena do prachu naše duše,
srůstá se zemí naše břicho.
²⁶ Povstaň, Hospodine, abys nám pomohl,
a pro svou milost vysvobod' nás!

Ž 44. Mesiášův sňatek s lidstvem.

¹ Ke konci. Pro ty, kteří budou proměněni. Od Korevců. Báseň poučná. Píseň lásky.

- ² Srdce mi kypí vzácnými city,
– báseň svoji věnuji králi –
jazyk můj rychlopiscovým pérem jest.
³ „Krásný jsi podobou nad syny lidské,
rozlit je půvab po rtech tvých,
proto ti požehnal Bůh na věky.
⁴ Opas mečem svá bedra, reku,
⁵ ve své kráse a velebě vyjeď,
úspěšně táhni vpřed a panuj,
pro pravdu, pro právo utlačované;
neb tě tvá pravice úžasně povede.
⁶ Přeostře jsou střely tvoje,
národové ti podlehnou,
do srdcí králových nepřátel vniknou.
⁷ Trůn tvůj, Bože, je na věky věkův,
žezlem práva je žezlo tvé vlády.
⁸ Miluješ právo a odpor máš k neřesti;
proto tě pomazal Hospodin, Bůh tvůj,
olejem radosti víc než tvé druhy.
⁹ Šat tvůj pln myrrhy jest, aloe, kasie;
z paláce slonových kostí tě veselí

V. ²². „stíhal by nás“ právem.

Ž 44. vykládali církevní otcové o vztahu Krista-krále k církvi katolické.

V. ³. až ¹⁰. básník oslovuje Boha, Krista, ženicha.

V. ⁵. Kristus vytáhl do boje proti bludu a hříchu, vítězně je potřel a potírá dosud.

V. ⁶. šípy Kristovy jsou: 1. jeho nauka, 2. jeho láska, která si podmaňuje i nejtvrďší srdce. – „druzí“ Mesiáše-krále jsou všichni jiní mocnáři.

- dcery králů ve tvé slávě.
¹⁰ Po pravici stojí ti královna
 oděná v zlatohlav kolkolem zpestřený."
¹¹ „Slyš, dcero, viz a nakloň ucho.
 Zapomeň na svůj národ a domov,
¹² aby král zatoužil po tvé kráse;
 neboť Pán (a) Bůh tvůj on jest,
 jemu dlužno klaněti se.
¹³ Tyrští dary si budou tě předcházet,
 všichni velmožové světa,
¹⁴ Všecka krása je králova dcera vnitř,
¹⁵ ve zlatém třepení; v pestrém rouchu.
 Vedou ke králi za ní panny,
 její družky mu přivádějí.
¹⁶ Přivádějí je s plesem a jásotem,
 vedou je do paláce králova."
¹⁷ „Za otce tvé se ti synové zrodí;
 vládci je učiníš po vší zemi.
¹⁸ Jméno tvoje v paměti bude,
 od pokolení do pokolení;
 i budou tě národové slavit
 po všechny časy, na věky věkův!"

Ž 45. Hospodin – pevný hrad Israelův.

- ¹ Ke konci. Od Koreovců. Na tajemství. Žalm.
² Bůh jest naše útočiště a síla,
 pomocník v útrapách velmi osvědčený.
³ Proto se nebojíme, byť se země třásla,
 byť i hory se řítily do lůna moře.
⁴ Ať si ječí a pění se jeho vody,
 ať se hory třesou před jeho náparem.
⁵ Hojnost vod obveseluje město Boží,
 které si posvětil Nejvyšší za své sídlo.
⁶ Bůh v něm sídlí, proto se nekolísá,
 Bůh mu spěje na pomoc před svítáním.
⁷ Bouří se národové, říše se bortí,

V. ¹⁰ . „*dcery králů*“ jsou pohanští národové, kteří vstoupili do církve Kristovy. Ve v. v. 11–13. básník oslovuje Mesiášovu choť.

V. ¹³ . Cizinci (Tyrští) budou se snažit, aby si naklonili dary choť Mesiášovu a tak zjednali si přístup k němu samému.

V. ¹⁴ – ¹⁶ . líčí svatební průvod.

V. ¹⁷ n. básník oslovuje zase Mesiáše-krále. – „*otcové*“ slavní předkové Mesiášovi, Abraham, David a jeho dynastie. – „*vládcové*“ jsou popředně apoštolové a jejich nástupci.

Ž 45. byl napsán, když byl Jerusalemský město (v. 5.) osvobozen od nepřítele, který chtěl ho dobýt.

V. ⁵ . „*Hojnost vod*“ = milostí Boha, který v Jerusalemě sídlí.

Ž 45. V. ⁷ . „*hlas*“ Boží bývá jmenován v bibli *hrom*.

- i vydá hlas a země se zakolísá.
⁸ Hospodin zástupů je s námi.
 ochráncem naším jest Bůh Jakobův!
⁹ Pojdte a vizte skutky, Hospodinovy,
 úžasné divy, které na zemi učinil.
¹⁰ Vzdaluje války až na kraj světa,
 lučiště láme a rozbíjí zbraně,
 štítý spaluje ohněm, a říká:
¹¹ „Ustaňte a uznejte, já že jsem Bůh.
 slavený mezi národy, slavený po světě!"
¹² Hospodin zástupů je s námi,
 ochráncem naším jest Bůh Jakobův.

Ž 46. Z království Božího v Israeli bude království světové.

- ¹ Ke konci. Od Koreovců. Žalm.
² Všecek svět rukama tleskej,
 zpívejte s jásotem Bohu,
³ neb je Pán nejvyšší, hrozný,
 velký král nade vši zemí.
⁴ Podmanil nám národy,
 kmeny dal pod naše nohy;
⁵ vybral nám dědictví svoje,
 milého Jakoba chloubu.
⁶ Vznesl se s jásotem Bůh,
 Hospodin za zvuku rohu.
⁷ Chvalte nám Boha, chvalte;
 chvalte nám krále, chvalte!
⁸ Jeť králem veškeré země Bůh,
 zpívejte dokonale! ,
⁹ Bůh je král nad národy,
 Bůh sedí na svatém trůně svém.
¹⁰ Vládcové světa se sešli
 k Abrahamovu Bohu.
 Jehoť jsou mocnáři země,
 nesmírně vznešený jest.

Ž 47. Hospodin opatruje své sídelní město Jerusalem.

- ¹ Žalmový zpěv Koreovců. Druhého dne po sobotě.
² Veliký jest Hospodin,
 a velmi hoden chvály
 v městě našeho Boha, na svaté hoře jeho,
³ kde má své základy Sion
 na radost veškeré země,
 na půlnocní straně
 města velkého krále.
⁴ Na jeho palácích ukázal

- Bůh, že je opatruje.
⁵ Neboť, hle, sešli se králové,
 přitáhli v jednom šiku;
⁶ jak to zřeli – jal je úžas,
 zděsili se a prchli.
⁷ Hrůza je zachvátila,
 úzkost jak rodící ženu,
⁸ jako když prudkým vichrem
 tříštíš tarsiské lodi.
⁹ Jak jsme to slychali, zřeli jsme
 ve městě Pána zástupů,
 ve městě Boha našeho: Bůh je
 upevnil na věky!
¹⁰ Myslíme na tvoji milost,
 Bože, ve tvém chrámě.
¹¹ Jako tvé jméno, tak chvála tvá.
 Bože, jde do končin světa.
¹² Práva je plná tvá pravice,
 proto se veselí Sion,
 jásají dcery judské
 pro tvé soudy, Pane.
¹³ Jděte kol Sionu, jděte,
 čítejte jeho věže;
¹⁴ hleďte na jeho hradby,
 prohlížejte, si paláce,
 vypravujte to potomkům,
¹⁵ že jest takový Bůh,
 Bůh náš vždycky, na věky; on nás
 povede věčně!

***Ž 48. Pozemský blahobyť bezbožných není závidění hoden,
 ježto smrtí zaniká a pak . . . ?***

- ¹ Ke konci. Od Koreovců. Žalm.
² Slyšte to všichni národové,
 sluch napni každý, kdo na světě sídlíš,
³ jako nízcí tak i vznešení,
 bohatí, chudí bez rozdílu!
⁴ Ústa má mluvit budou moudrost,
 rozumné poznatky, pečlivých úvah,
⁵ dbáti budu mudrosloví,
 při citaře chci řešit svou hádanku.
⁶ Proč bych měl se báti za zlých dob,
 svírán jsa zlobou úskočníků,

Ž 48. ⁵ „Hádankou“ bylo starým, jak to srovnati s Boží prozřetelností, že bezbožní mají se dobře a mohou utiskovati zbožné a z nich týti. Srv. Ž 36.

- ⁷ na svou sílu se spoléhajících,
a množstvím bohatství svého se chlubicích?
- ⁸ Vždyť nelze vykoupit bratra ni sebe,
nemožno výkupné Bohu zaň zaplatit,
- ⁹ nelze dát výkupné za svůj život, byť by se
člověk plahočil věčně,
- ¹⁰ by mohl dále žít ustavičně.
- ¹¹ Zdali neuvidí smrti?
Vždyť vidí, že mrou moudří,
že hyne každý blázen i hlupec,
že musí jmění své zanechat jiným.
- ¹² Hroby jsou domy jejich na věky,
příbytky jejich po všechna kolena,
ačkoli země svým majetkem zvali.
- ¹³ Ano, člověk jsa vážen to nechápe,
jest jak zvěř nemoudrá, která je pro nůž.
- ¹⁴ Ta cesta vede je do záhuby,
i ty, jimž se líbí zásady jejich.
- ¹⁵ Jak ovce v podsvětí se dostanou,
smrt jim bude vládnout, spravedliví pak
nabudou záhy nad nimi vrchu;
na čem si zakládali, zchátrá,
v podsvětí veta po jejich slávě.
- ¹⁶ Ale Bůh vyprostí mou duši
z moci podsvětí, když mne přijme.
- ¹⁷ Klidný bud, bohatne-li člověk,
roste-li sláva jeho domu.
- ¹⁸ Nevezmeť nic s sebou, když umře,
nepůjde dolů s ním jeho sláva.
- ¹⁹ Byť i se honosil v životě štěstím,
- ²⁰ byť i tě velebil, že z tebe tyje,
musí vjíť konečně do rodů otců svých,
a nikdy na věky neuzří světla.
- ²¹ Ano, člověk jsa vážen, to nechápe,
jest jak zvěř nemoudrá, která je pro nůž.

***Ž 49. S oběťmi vnějšími nechat souhlasí vnitřní smýšlení a všecek
nábožensko-mravní život.***

- ¹ Žalm Asafův.
Bůh bohů, Hospodin mluví a vyzývá zemi
od východu slunce až na západ.
- ² Ze Sionu, vrcholu to krásy,
Bůh zřejmě přichází, Bůh náš, nechtěje mlčet.

Ž 49. ². Bůh dosud nekáral Israele z pouhého vnějšího obřadnictví, dosud „mlčel“, nyní však počne „mluvit“ (srv. v. 21).

- ³ Oheň před jeho tváří vše zžírající,
a kolem něho silná bouře.
- ⁴ Vyzývá nebesa na výsostech
a zemi chtěje soudit svůj národ.
- ⁵ Shromažďte mu svaté jeho,
kteří pečeti smlouvu s ním oběťmi,
- ⁶ ať hlásá nebe, jak spravedlivý jest,
neboť Bůh sám zasedá k soudu!
- ⁷ „Slyš, můj lide, budu mluvit,
Israeli, chci žalovat na tebe.
Hospodin, tvůj Bůh jsem já!
- ⁸ Nejsou to žertvy tvé, proč tě chci kárat,
vždyť mám tvé oběti na očích stále.
- ⁹ Ale není mi třeba býčků z tvých domů,
ani kozelců ze tvých ohrad.
- ¹⁰ Neboť má jest všechna zvěř lesní,
i dobytek na horách plných skotu.
- ¹¹ O každém ptáku nebeském vím,
i krása polní náleží mně.
- ¹² Kdybych lačněl, neřekl bych ti,
jeť můj svět se vším, čeho je plný.
- ¹³ Požívám snad masa býků, nebo piji kozelčí krev?
- ¹⁴ Přinášej v obět Bohu díky
a tak plň sliby své Nejvyššímu.
- ¹⁵ Vyzývej mne v den, kdy budeš soužen,
já tě vytrhnu a ty mne oslavuj!"
- ¹⁶ Hříšníkovi pak Bůh praví:
„Proč přikázání má odříkáváš, a mou
smlouvu do úst bereš
- ¹⁷ ty, jenž nenávidíš kázeň,
a mé řeči za hřbet házíš?
- ¹⁸ Uvidíš-li zloděje, běžíš s ním,
s cizoložníky se bratříš,
- ¹⁹ ústa tvá oplývají zlobou,
a tvůj jazyk osnuje lsti;
- ²⁰ sedáš a proti bratrovi mluvíš,
syna máteře své urážíš.
- ²¹ To jsi páchal a já jsem mlčel,
křivě jsi myslel, že jako ty jsem;
i kárám tě, do očí ti to říkám.
- ²² Na mysli měj to, jenž na Boha zapomínáš,
aby tě nezachvátil! Kdo by ti pomohl?
- ²³ V obět kdo přináší díky, ten mne uctívá,
kdo žije poctivě, ten uzří pomoc Boží."

Ž 50. Kající prosba za odpuštění hříchu a jeho následků.

(Čtvrtý žalm kající.)

Prosba za odpuštění. První důvod: velikost Božího milosrdenství (v. 3 n.). Žalmista uznává svůj hřích; Bůh může na něm ukázat, že je nejvyšší milosrdný a věrný – druhý a třetí důvod k odpuštění (v. 5 n.). Člověk je od svého početí křehká bytost; Bůh přece vidí v srdci lidském spravedlnost raději nežli hříšnost: čtvrtý a pátý důvod k odpuštění (v. 7–9). Prosba, by se vrátila bývalá, nyní hříchem ztracená radost (v. 10 n.), čistota srdce, síla duše, svatost (12 n.), ochrana Boží, které se těší spravedlivec, ochota činit dobro (v. 14). Žalmista bude pak vodit hříšníky na cestu zákona – šestý to důvod k odpuštění (v. 15). Bude oslavovati Boha – sedmý důvod k odpuštění (v. 16 n.). Básník je sice ochoten přinést Bohu smírné oběti, ježto ale Bůh v tomto případě si jich nepřejí, podává místo nich zkroušené srdce (v. 18 n.). Bohoslužebný (liturgický) dodatek, kterým obec israelská prosí Boha, by Jerusalemem ležící v troskách, byl zase vybudován, by v něm mohly býti podávány oběti podle bohoslužebného řádu jako kdysi bývalo (v. 20 n.).

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův,
- ² když byl vešel k Betsabě, a když potom
k němu přišel prorok Natan.
- ³ Smiluj se nade mnou, Bože, podle velkého milosrdenství svého,
a podle množství svých slitování zahlad nepravost mou.
- ⁴ Úplně omej mne od mé nepravosti,
a od hříchu mého očisti mne.
- ⁵ Nebo svou nepravost já poznávám,
a hřích můj přede mnou je vždycky.
- ⁶ Proti tobě samému jsem prohršel se,
a co zlé je před tebou, jsem učinil,
abys byl shledán spravedliv v řečech svých, a
bys zvítězil, když souzen býváš.
- ⁷ Nebo, hle, v nepravostech jsem se počal,
a v hříších počala mne matka moje.
- ⁸ Nebo, hle, upřímnost je ti milá,
neznámou a skrytou svou moudrost oznámils mi.
- ⁹ Pokrop mne ysopem, abych byl očištěn,
omej mne, abych byl nad sním zbílen.
- ¹⁰ Sluchu mému radost a veselí dej;
potom zaplesají kosti ponížené.
- ¹¹ Odvrát obličej svůj od mých hříchů,
a smaž všechny mé nepravosti.
- ¹² Srdce čisté stvoř ve mně, Bože,
a ducha pravého obnov v útrobach mých.
- ¹³ Nezamítej mne od své tváře,
a svého svatého ducha mi neodnímej.
- ¹⁴ Navrať mi radost z ochrany své,
a duchem statečným posilni mne.
- ¹⁵ Učit budu hříšníky твоjím cestám,
že se bezbožní vrátí k tobě.
- ¹⁶ Zbav mne krevní viny, Bože, můj spasný Bože,

Ž 50. V. ⁶. David, bude-li mu odpuštěno, bude živým dokladem Boží milostivosti a věrnosti, a usvědčí z omylu ty, kteří o těchto vlastnostech Božích pochybují, domnívajíce se, že Bůh neplní, co slíbil. Ti budou poraženi.

V. ⁹. *Ysopu* bylo užíváno při očištění malomocných. Kající pěvec pokládá se za malomocného.

- a můj jazyk s veselím bude slaviti tvou spravedlnost.
¹⁷ Pane, rty mé rač otevřítí,
 a má ústa zvěstovat budou tvoji chválu.
¹⁸ Nebo kdybys byl chtěl obět, byl bych dal (ji) ovšem,
 (ty však) v zápalných obětech si nelibuješ.
¹⁹ Obětí Bohu (milou) duch je zkormoucený,
 srdcem zkroušeným a pokorným. Bože, nepohrdáš.
²⁰ Dobrotivě nalož, Hospodine, pro svou milost se Sionem
 aby byly zdi jerusalemské zas vystavěny.
²¹ Pak budeš přijímat řádné žertvy, oběti a celopaly,
 tehdáž klásti budou býčky na tvůj oltář.

Ž 51. Hospodin zhatí úskoky velmožného násilníka.

- ¹ Ke konci. Poučná píseň Davidova.
² Když přišel Edomec Doeg a zvěstoval Saulovi: „David
 vešel do domu Achimelechova."
³ Proč se chlubiš nešlechtností,
 velikáne v hříchu?
⁴ Celý den jen nespravedlnost
 osnuje tvůj jazyk;
 jako břitva nabroušená úskočně si vede.
⁵ Milejší je ti zlo než dobro,
 řeči lživé než pravda.
⁶ Rád máš jen řeči zákazonosné,
 jazyku ošemetný.
⁷ Protož i tebe Bůh zhroucí na věky,
 uchvátí, přestěhuje
 z bydla tvého a vytrhne s
 kořenem ze země živých.
⁸ Zřít budou spravedliví to s úctou,
 a smát se jemu řkouce:
⁹ „Vizte muže, jenž nechtěl mít Boha
 za svého pomocníka,
 ale doufal v množství svých statků, na
 svém pychu si zakládal."
¹⁰ Já pak jsem jako zelená oliva
 v domě Božím;
 naději skládám v Boží milost
 vždycky, věčně.
¹¹ Budu tě na věky oslavovat,
 že jsi učinil to,
 vzývati jméno tvé, že je tak dobré,
 před svatými tvými.

Ž 52. Všeobecnou bezbožnost Bůh nenechá bez trestu.

- ¹ Ke konci. Pro Maeleth. Poučná píseň od Davida.
 Říká si pošetilec v duchu: „Není Boha."

- ² Jsou zkaženi, ohavné jejich neřesti,
není, kdo činil by dobré.
- ³ Bůh s výše nebes pozoruje
lidské plémě,
aby viděl, má-li kdo rozum,
hledá-li Boha.
- ⁴ Všichni se od Boha odchýlili,
všichni jsou zvrhlí,
není, kdo by činil dobré,
ani jednoho.
- ⁵ Jistě zmoudří všichni zločinci,
kteří zžírají
lid můj, jako kdyby chléb jedli,
- ⁶ Boha však nevzývají.
Pak náhle zhrozí se, neboť Pán rozmetá
údy jejich;
sužovatelé se zklamou,
neboť Bůh pohrdne jimi.
- ⁷ Kéž přijde se Sionu Israelovi spása!
Až Bůh zjedná obrat v osudu lidu svého,
plesat bude Jakob, veselit se Israel.

Ž 53. Prosba za pomoc proti nepřátelům.

- ¹ Ke konci. S průvodem na strunové nástroje. Poučná
báseň od Davida,
- ² když přišli Zifští a řekli Saulovi: „Hle, David skrývá
se u nás.”
- ³ Bože, jménem svým mi pomoz,
mocí svou dej mi dojít práva.
- ⁴ Bože, vyslyš modlitbu mou, popřej sluchu
slovům úst mých.
- ⁵ Povstávají cizáci proti mně,
mocní mi o život ukládají,
nemají Boha na zřeteli.
- ⁶ Avšak Bůh, hle, pomocník můj,
Pán jest ochráncem života mého.
- ⁷ Obrát zlo to na mé odpůrce,
dle své věrnosti je zahlad!
- ⁸ Pak budu dávat ti oběti dobrovolné,
slaviti, Pane, jméno tvé dobrotivé,
- ⁹ ježto mne z každé tísně vytrhuješ,
že mohu na odpůrce vítězně hledět.

Ž 54. Modlitba pronásledovaného a zrazeného.

- ¹ Ke konci. S průvodem strunových nástrojů.
Poučná báseň Davidova.
- ² Vyslyš, Bože, modlitbu mou,

- nezhrdej mou prosbou!
- ³ Všimni si mne a odpověz mi,
zkormoucen jsem tísni,
- ⁴ děsí mne hlas nepřítele,
násilí bezbožníka;
neboť zavalují mne zkázou, zuřivě
proti mně brojí.
- ⁵ Srdce mé se svírá ve mně,
smrtelná hrůza mne napadá.
- ⁶ Strach a hrůza popadá mne,
temno mne zahaluje.
- ⁷ Pravím si: „Ó, bych měl křídla jako holub,
letěl bych do bezpečí;
⁸ ano, daleko bych uletěl,
v pustině bych zůstal.
- ⁹ Rychle bych prchal na místo spásy své,
před prudkým vichrem a bouří.”
- ¹⁰ Zmať, Pane, rozděl jim jazyky, vidímť
ve městě násilí, rozbroj.
- ¹¹ Obcházejí je ve dne v noci
po zdech městských,
zkáza a bída zavládla v něm,
- ¹² a samá nespravedlnost;
nechce zmizet z ulic jeho
bezprávi a úskok.
- ¹³ Ano, kdyby mi nepřítel klinul,
snesl bych to,
kdyby se vypínal nade mne odpůrce, ukryl bych
se snad;
- ¹⁴ ale tys to, společník můj,
rádce a důvěrník,
- ¹⁵ jenž jídals lahodné pokrmy se mnou,
v dům Boží svorně jsme chodili.
- ¹⁶ Kéž na ně náhle přikvačí smrt,
ať klesnou do hrobu v plné síle,
nebo zloba je v příbytcích jejich i v srdcích.
- ¹⁷ Já však Boha se dovolávám, .
Hospodin vyslyší mne.
- ¹⁸ Večer, ráno i o poledni
budu lkát a vzdychat,
- ¹⁹ i popřeje sluchu mému nářku, a zjedná
mi pokoj od těch, kteří se blíží ke mně,
a kterých mnoho mám vůkol.
- ²⁰ Bůh bude slyšet a pokoří je,
ten, jenž od věků vládne.
Oni totiž nechtějí zmoudřet,
aniž bojí se Boha.

- ²¹ Vztahuje ruku svou na přítele,
první svoji smlouvu.
²² Lesknou se máslem ústa jeho,
ale válku má v srdci;
slova mu linou lépe než olej,
jsou to však tasené meče.
²³ Starost svou slož na Hospodina,
onť bude o tebe pečovat;
na věky nedá, by spravedlivec
kolísal se.
²⁴ Ano, ty Bože, uvrhneš je
do jámy zkázonosné;
lidé krve a klamu nedojdou
do pola věku svého;
já však smím doufat v tebe, Pane!

Ž 55. Důvěra v Boha nejlepší záštita pronásledovaného od lidí.

- ¹ Ke konci. Pro lid, který jest od svatých vzdálen. Od
Davida na sloupový nápis. Když ho jali Filišťané v getu.
² Smiluj se. Bože. neb šlapají po mně lidé;
celý den mne sužují útočníci.
³ Šlapají po mně nepřátelé den celý,
věru mnoho je těch, kteří proti mně brojí.
⁴ Kdykoliv mne co děsí, já v tebe doufám,
⁵ o Boha opřen jsa velebím sliby mi dané.
V Boha důvěru maje nebojím se.
Co by mi mohli učiniti lidé?
⁶ Celý den můj stav jen mi stěžují,
všecky myšlenky jejich čelí k mé zkáze.
⁷ Rotí se, číhají, slídí po mé patě,
protože o život mi ukládají.
⁸ Jak by ti ujít mohli ti bezbožníci?
Ve svém hněvu tlupy ty sraz, ó Bože.
⁹ Ty přece máš spočítané svízele mé,
slzy mé uložené před svou tváří,
a cos mi slíbil, zapsané ve své knize.
¹⁰ Pak bude škůdcům mým na útěk se dáti;
budu-li volati k tobě ustavičně,
přesvědčím se o tom, že Bůh je při mně.
¹¹ O Boha opřen jsa velebím sliby jeho,
O Pána opřen jsa velebím, co řekl.
V Boha důvěru maje nebojím se,
Co by mi mohli učiniti lidé?
¹² Na mně jest, Bože, bych splnil, co jsem ti slíbil;
budu ti tedy přinášet oběti díků.

- ¹³ Neboť jsi vytrhl ze smrti mou duši,
ano i nohy mé uchránil jsi pádu,
abych žítí mohl Bohu libě
ve světle mezi těmi, kteří žijí.

Ž 56. Neochvějná důvěra v pomoc Boží.

- ¹ Ke konci (Notou) „Nezahubíš“. Od Davida na sloupový nápis. Když utekl před Saulem do jeskyně.
² Smiluj se nade mnou, Bože, smiluj se nade mnou,
neboť ty jsi útočiště mé duše,
do stínu tvých křídel se utíkám,
dokud nepřestane bezbožnost řídit.
³ Dovolávám se Boha, Nejvyššího,
Boha, který vždy dobře mi činí.
⁴ Posílá s nebe a vysvobozuje mne,
zahanbuje ty, kteří se na mne sápadí.
Sesílá Bůh milost svou a věrnost,
⁵ mezi lvy mi život zachovává.
Lehám si mezi lidmi, jejichžto zuby
kopí a šípy, a jazyk ostrý meč jest.
⁶ Rač se povznést, Bože, nad nebesa,
velebnost tvá nad veškerou zemi!
⁷ Osidlo připravili mojim nohám,
zdeptat chtěli moji duši,
vykopali na mne jámu,
avšak sami do ní padli.
⁸ Posilněno jest mé srdce, Bože,
posilněno jest mé srdce.
Nuže, budu zpívati a hráti!
⁹ Probuď se, duše má, probuď se, harfo a citaro,
ze spánku jitřenku budu budit.
¹⁰ Budu tě chváliti mezi národy, Pane.
oslavovat tebe mezi kmeny.
¹¹ Neboť je veliká až k nebi tvá milost,
a tvá věrnost až do oblaků.
¹² Rač se povznést, Bože, nad nebesa,
velebnost tvá nad veškerou zemi!

Ž 57. Modlitba za to, by přestaly přehmaty činovníkův.

- ¹ Ke konci. (Notou) „Nezahubíš“. Od Davida na sloupový nápis.
² Zdali skutečně vykonáváte právo,

Ž 56. V. ⁶. Bůh se „povznese“ ve své velebě, když osvobodí žalmistu nápadným způsobem.

V. ⁷. „zdeptat duši“ = vzít život.

V. ⁸. „posilněno“ pevnou důvěrou, že Bůh jistě pomůže.

V. ⁹. V tísní duše takofka spala, spaly, odpočivaly, také hudební nástroje žalmistovy. Teď, až Bůh pomůže, bude jinak. Záhy zrána bude zpívati (= „buditi jitřenku“).

V. ¹². = v. ⁶. (refrén).

- spravedlivě-li vládnete, smrtelníci?
³ Nikoli! Vždyť v srdci bezpráví osnujete,
 bezpráví provádějí v zemi ruce vaše.
⁴ Odpadli od Boha bezbožníci hned z matky, od
 narození bloudí, neb jsou to lháři.
⁵ Jsou plni jedu, jako jej hadi mají;
 jak hluchá zmije, jež zacpává si uši,
⁶ aby neslyšela hlas zaklínačů,
 toho, jenž umí dobře zařikávat.
⁷ Zvyráží Bůh zuby jejich ústům,
 Hospodin rozbije chrup těm mladým lvům.
⁸ Zničení budou jak voda, která se roztéká,
 luk na ně napne, dokud nevezmou za své.
⁹ Jako vosk, když rozpustí se, zhynou,
 spadne oheň, i nebudou viděti slunce.
¹⁰ Prve než na vašem hloží znát bude trny,
 za zelena ještě je v hněvu svém smete!
¹¹ Zaplesá spravedlivý, až uvidí pomstu,
 ruce si umyje v krvi hříšníkův.
¹² Lidé pak řeknou: „Zbožný je skutečně odměněn,
 vpravdě jest Bůh, jenž na zemi k právu mu pomáhá!"

Ž 58. Modlitba za pomoc Boží proti soldatesce.

- ¹ Ke konci. (Notou) „Nezahubiž". Od Davida na sloupový
 nápis. Když poslal Saul a dal strážiti jeho dům, aby ho zabil.
² Vytrhni mne nepřátelům, můj Bože,
 od těch, kteří mne napadají, mne vysvobod.
³ Vytrhni mne těm, kteří zločiny páchají,
 lidí krvelačných rač mne zbavit.
⁴ Neboť, hle, ukládají o můj, život,
 obořují se na mne mocní!
⁵ Ne pro mou nějakou vinu neb hřích, ó Pane,
 bez úhony živ jsem a poctivě jednám.
⁶ Povstaň mi na pomoc, a viz, ó Pane!
 Ty, Bože zástupův, Bože Israelův,
 povstaň, abys potrestal všechny pohany, nešetři
 žádného z těch bídných zrádců!
⁷ Vracejí se k večeru a vyjí,
 jako psi se po městě prohánějí.
⁸ Ejhle, kterak slintají ústa jejich,
 meče jsou rty jejich, říkají: „Kdo to slyší?"
⁹ Ty však, Hospodine, směješ se jim,
 zničíš pohany ty všechny.
¹⁰ Síla má jsi, tobě budu zpívat,

Ž 58. V. 1. Viz 1 Král 19, 9–17.

V. ⁶ „pohané" mohou zde býti zpupní Israelité. – „zrádci" = odpadlíci od Boha.

- ano, Bůh jest bezpečný můj hrad.
¹¹ Bůh můj s milostí svou vstříc mi vyjde.
¹² Bůh dá, bych vítězně hleděl na odpůrce.
 Nezhub jich, by na to lid můj nezapomněl, učiň svou
 mocí, ať nemají stání, poniž je, obránce můj, Hospodine!
¹³ Hřích je, co mají v ústech a co na rtech,
 protož ať se lapí v zpučnosti své
 pro kletby a lži, jež pronášejí.
¹⁴ Zahlad' je, v hněvu je zahlad', ať již nejsou,
 nechať poznají, že panuje Bůh
 nad Jakobem a nad končinami země.
¹⁵ Vracejí se k večeru a vyjí,
 jako psi se po městě prohánějí.
¹⁶ Oni se potloukají za žvankem sem tam,
 jestliže se nenasytí, vrčí.
¹⁷ Já však opěvuji tvoji sílu,
 zrána již veselím se z milosti tvé, neboť ty jsi byl
 mým bezpečným hradem, a mým útočištěm, když
 jsem byl soužen.
¹⁸ Síla má jsi, tobě budu zpívat,
 ano, Bůh jest bezpečný můj hrad,
 Bůh můj s milostí svou.

Ž 59. Modlitba poraženého lidu Božího za vítězství!

- ¹ Ke konci. Pro ty, kteří se přemění. Na sloupový nápis. Od Davida na poučenou.
² Když spálil Mesopotamii Syrie a Sobel, a když Joab vrátiv se porazil Edomce v
 Solném údolí, dvanácte tisíc (mužů).
³ Bože, ty jsi nás zavrhl a rozptýlil,
 rozhněval ses; smiluj se zase nad námi!
⁴ Zatrásl jsi zemi a roztrhals ji,
 zacerl trhliny její, neb se kolísá.
⁵ Dals osud krušný zakusit lidu svému,
 napojils vínem nás, až se potácíme.
⁶ Dal jsi však svým bohobojným prapor,
 aby měli před lukem kam se utéci,
 by tvoji miláčci byli vysvobozeni.
⁷ Pomož tedy pravici svou, slyš nás!
⁸ Přislíbil Bůh při svatosti svojí,
 že budu s veselostí dělití Sichemsko, údolí
 Sukkotské rozměřovati,
⁹ můj že je Galaad, moje Manasesko,
 Efraimsko že je přilba mé hlavy,
 Judsko pak vladařstvím žezla mého,
¹⁰ Moabsko že jest mým žádoucím umyvadlem,
 na Edomsko že svou obuv položím,

Ž 59. V. ¹⁰. V Moabsku bude si lid Boží *umývatí nohy*, t. j. bude mu panovati. – Hoditi střevíc znamená totéž: vlásti.

- a že Filištínsko bude se kořit mně.
¹¹ Kdo mne doveđe k hrazenému městu,
 kdo mne doprovodí do Edomska?
¹² Zdali ne ty, Bože, jenž jsi zavrhl nás,
 ty, Bože, jenž nechceš s naším vojskem táhnout?
¹³ Uděliž nám pomoc před nepřítelem,
 neboť nicotná jest pomoc lidská.
¹⁴ S Bohem budeme divy hrdinství činit;
 on sám zdeptá naše nepřátele.

Ž 60. (hebr. 61). Modlitba vyhnancova za krále.

- ¹ Ke konci. S průvodem na strunové nástroje. Od Davida.
² Poslyš, Hospodine, kterak úpím,
 nakloň ucho svoje k modlitbě mé!
³ Z dálných končin země k tobě volám,
 neboť srdce moje sevřeno jest.
 Postav mne vysoko na skálu, tam mne zaveď,
⁴ neboť ty jsi útočiště moje,
 opevněná věž před nepřítelem.
⁵ Dej, bych sídlit směl ve stánku tvém věčné,
 abych byl chráněn v úkrytu tvých křídel!
⁶ Ano, ty Bože, vyslycháš mou modlitbu,
 vracíš dědictví ctitelům jména svého.
⁷ Ke dnům královým mnoho dnů rač přidat,
 budiž věk jeho na mnoho pokolení.
⁸ Nechať trůní věčně před Boží tváří,
 ustanov milost a věrnost svou, ať ho chrání.
⁹ I budu zpívati jménu tvému na věky,
 abych plnil sliby své den co den.

Ž 61. Toliko od Boha pomoc trpělivě očekávej!

- ¹ Ke konci. Pro Idutuna. Žalm Davidův.
² Toliko v Bohu odpočívej, má duše,
 neboť od něho mi přichází pomoc.
³ Onť jen má je skála a spása moje,
 bezpečný hrad můj, valně se kolísat nebudu.
⁴ Dlouho-li, budete dorážet na jednoho,
 vraždit ho všichni vy, stěnu nachýlenou,
 a zeď, která jest na spadnutí?
⁵ Ano, s výše mé zamýšlejí mne srazit,
 ve lži zálibu mají, žehnají ústy,
 ale ve svém srdci proklínají.
⁶ Toliko v Bohu odpočívej, má duše,
 neboť od něho přichází, co čekám.
⁷ Onť jen má je skála a spása moje,
 bezpečný hrad můj, valně se kolísat nebudu.

V. ¹¹. „hrozené“, t. j. hlavní město Edomska: Petra.

Ž 60. V. ⁸. Mnozí vykládají Ž tento mesiášsky, vidouce v „králi“ Krista.

- ⁸ Na Boha stavím svou spásu a slávu svoji;
pevnou skalou, mým útočištěm Bůh jest.
⁹ V něho doufej veškerá obec lidu,
vylévejte před ním srdce svoje,
Bůh jest pomocník náš na věčné časy.
¹⁰ Pára jen lidé jsou, klam jen smrtelníci;
chceš-li je vážit, zklamou tě, všichni jsou pára.
¹¹ Nebažte marně po násilí a lupu,
na vzrůstu majetku si nezakládejte.
¹² Jednou Bůh mluvil a toto dvě jsem slyšel:
¹³ Moc že jest u Boha, milost pak u tebe, Pane,
neb ty odplácíš každému podle jeho skutků.

Ž 62. Touha po Bohu a po jeho pomoci.

- ¹ Žalm Davidův, když byl v Edomské poušti.
² Bože, můj Bože, hned z jitra tě hledám.
Žízni po tobě má duše,
nyje po tobě mé tělo
³ jak pustá, neschůdná, vyprahlá půda.
Proto jsem chodíval do tvé svatyně, abych
spatřil tvou moc a slávu.
⁴ Lepšíť jest milost tvá nežli život;
rty mé budou tebe chválit.
⁵ Proto tě chválit chci celý život
a v tvém jménu zdvíhat své ruce.
⁶ Nejsladší lahody plná je duše má
a rty plesu slaví tě ústa má,
⁷ když na tě vzpomínám na svém lůžku,
když v noci bdím a na tebe myslím.
⁸ Neboť tys byl mým pomocníkem,
a já v stínu tvých křídel plesám.
⁹ Na tobě má duše lpí, tvoje pravice mne drží.
¹⁰ Kteří však neprávem život mi vzít chtějí,
propadnou se do podzemí,
¹¹ budou vydáni na pospas meči,
kořistí šakalů se stanou.
¹² Král pak bude se radovat z Boha;
kteří při něm přísahají,
všichni budou se honosit,
že budou ucpána ústa lhářům.

Ž 63. Prošba za pomoc proti úkladným vrahům a zločinným jazykům.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
² Slyš, ó Bože, hlas můj, kterýmúpím,
hroznému nepříteli vytrhni život můj!

Ž 62. V. ⁵ „ve tvém jménu“ = ku tvé cti.

V. ¹⁰ „do podzemí“ = do podsvětí, t. j. zemrou. – „šakalové“ ožírali jako hyeny nepohřbené mrtvolky.

- ³ Skryj mne před zástupem zločinných lidí,
před shlukem těch, kteří páchají mrzkost.
⁴ Majít jak meče jazyky nabroušené,
na luk kladou šípy trpkých řečí,
⁵ aby stříleli z úkrytu na poctivce;
⁶ náhle na něho střílejí bez ostychu.
Utvrzují sebe v zločinnosti,
umlouvají se, jak nalíčí tenata
říkající: „Kdo by mohl je vidět?“
⁷ Vymýšlejí zločiny říkající:
„Hotovo vše, úklad chytře jest nastrojen!“
Každý v hloubi srdce se zamyká.
⁸ Bůh však ukáže, jak vznešený jest:
Střelami dětí budou rány jejich,
⁹ oněmí jazyk jejich, jenž na jiné nevrazil;
zděšení budou všichni, kteří je uvidí.
¹⁰ I budou se strachovati všichni lidé,
budou rozhlašovat skutky Boží,
až si uvědomí činy jeho.
¹¹ Spravedlivý pak bude se veselit v Pánu,
důvěru svou skládat bude v něho,
a budou se honosit všichni poctivci.

Ž 64. Píseň díků.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův. Píseň Jeremjášova a Ezechielova pro vystěhovalce, když počali vycházeti.

- ² Tobě přísluší chvalozpěv, Bože, na Sionu,
a tobě dlužno plniti slib v Jerusalemě.
³ K tobě, jenž vyslýcháš modlitbu,
přichází každý člověk.
⁴ Naše bezbožné činy jsou sice nad naše síly,
ty však s našimi nepravostmi máš slitování.
⁵ Blažen, koho si vyvolíš a k sobě vedeš,
aby směl přebývati v nádvořích tvých,
abychom směli se sytiti rozkošemi domu tvého,
⁶ svatého chrámu tvého, podivně vznešeného.
Vyslyšels nás, Bože, spasiteli náš, naděje
všech vzdálených končin země i moře,
⁷ jenž stavíš hory svou silou opásán jsa mocí,
⁸ jenž tišíš hlubiny moře, hučivé jeho vlny,
děsíš národy, lidé končin bojí se divů tvých.
⁹ Země východu i západu radostí plníš.
¹⁰ Navštívilš zemi, napojil, štědře ji obohatil.
Řeka Boží plná je vody, chystáš jim pokrm.

Ž 64. Zdá se, že Palestina byla stižena "suchem, jež hrozilo neúrodou. Lid konal kající pobožnosti a zavázal se sliby, dá-li Bůh potřebné vláhy. Bůh seslal hojný déšť, proto lid děkuje a plní učiněné sliby.

- ¹¹ Tak totiž o zemi pečuješ: svlažuješ její brázdy,
množíš rostlinky její, ve vláze radostně pučí.
¹² Věncíš rok korunou požehnané své dobrotivosti,
¹³ role tvé plny jsou úrody, nivy na stepi kypí,
¹⁴ pahorky přepasují se plesem, strojí se berani, údolí obilí
plná, vše jásá a zpívá chválu.

Ž 65. Modlitba provázející oběti díky, podávané ze slibu.

- ¹ Ke konci. Chvalozpěv (vzkříšení).
Plesejte jásavě Bohu všechny země,
² pějte chvalozpěvy jeho jménu,
pějte velebně ty chvalozpěvy!
³ Rcete Bohu: „Jak hrozné jsou činy tvé, Pane,
protože jest nesmírná moc tvoje,
lichotí tobě nepřátelé tvoji.
⁴ Všecky země klanějí se tobě,
zpívají tobě, zpívají tvému jménu."
⁵ Pojďte a pozorujte skutky Boží;
hrozný je v činech, které na lidech koná.
⁶ Proměňuje moře v pevnou půdu,
že lze přejít řeku suchou nohou,
že pak se veselíme z něho.
⁷ Panuje svou mocí na věky věkův,
oči jeho národy pozorují,
odbojní nesmějí se vypínati.
⁸ Velebte, národové, našeho Boha,
hledte, ať se rozléhá chvála jeho.
⁹ Neb on zachovává naše žití,
nedopouští, by nám klesaly nohy.
¹⁰ Ano, ty jsi nás zkoušel, ó Bože,
tříbils nás ohněm, jak tříbena bývá stříbro.
¹¹ Dopustils, bychom se zapletli do osidla,
mnoho soužení naložil na naše bedra.
¹² Dopustils, že nám po hlavách jezdili lidé,
bylo nám procházeti ohněm a vodou,
avšak vyvedls nás, i pookřáli jsme.
¹³ Přicházím tedy s obětmi do tvého domu,
abych splnil tobě sliby svoje,
¹⁴ které byly vyslovily rty mé,
které vyřkla ústa v úzkosti své.
¹⁵ Obětuji tobě žertvy tučné,
přináším ti vůni z obětí beranů,
obětuji tobě býčky a kozly.
¹⁶ Pojďte a slyšte všichni, kdož Boha ctíte,
neboť budu vypravovati vám,
jak velké věci učinil mé duši.
¹⁷ Jeho jsem se ústy dovolával,

- chvalozpěv díky máje již pod jazykem.
¹⁸ Kdybych byl nepravost zamýšlel v mém srdci,
 Hospodin nebyl by mne vyslyšel.
¹⁹ Avšak Bůh mne slyšel a povšiml si,
 jak jsem hlasitě hořekoval.
²⁰ Chválen buď Bůh, jenž nezamítl mou prosbu,
 a své milosti mi neodepřel.

Ž 66. Dík za úrodu a prosba za další Boží požehnání.

- ¹ Ke konci. Z chvalozpěvů. Žalmová píseň Davidova.
² Bůh se nad námi smiluj a nám žehnej,
 vyjasni tvář na nás, nad námi se smiluj,
³ bychom poznali na zemi tvou cestu,
 mezi všemi národy tvou spásu.
⁴ Kéž ti děkují národové, Bože,
 kéž ti děkují národové všichni!
⁵ Plesejtež a jásejtež národové,
 neboť soudíš lidstvo spravedlivě,
 neboť národy na zemi ty vodiš.
⁶ Kéž ti děkují národové, Bože,
 kéž ti děkují národové všichni!
⁷ Země poskytuje úrodu svoji,
 požehnání dává nám Bůh, Bůh náš.
⁸ Požehnání dávej nám Bůh i příště,
 a bojte se ho všechny končiny země!

Ž 67. Na počest Boha vítěze.

- ¹ Ke konci. Chvalozpěv od Davida.
² Bůh se zdvihá, i rozptylují se odpůrci,
 prchají před ním jeho nenávisťníci.
³ Jak bývá rozehnán dým, se rozprchují;
 jako vosk se rozplývá před plamenem,
 tak i bezbožníci před Bohem hynou.
⁴ Spravedliví však se veselí a plesají,
 před Bohem se radují jásají.
⁵ Zpívejte Bohu, hrejte jeho jménu,
 spravte cestu tomu, jenž pouští se veze;
 Hospodin sluje, radujte se před ním!
 Děsí se ho.
⁶ Otcem sirotků a zastáncem vdov
 Bůh jest ve svém svatém sídle.
⁷ Opuštěným opatřuje domov,

Ž 66. navazuje na kněžské požehnání Nm. 6, 22–27.

V. ³. „*tvou cestu*“ = tvou spásu. – Tu spásu poznali v době mesiášské všichni národové světa a za ni vroucně děkují (v. ⁴). Děkují, že jsou spravováni spravedlivě církví katolickou (v. ⁵).

Ž 67. V. ⁵. Hospodin „*vezl se*“ pouští sedě nad cheruby, když táhl Israelité z Egypta. Mají mu připravit cestu jako činívali, jel-li někam král.

vyvádí z vězení do blahého bydla,
 také zbudníky, kteří zůstali v hrobech.
⁸ Bože, když v čele lidu svého jsi vytáhl,
 když jsi ubíral se pouští,
⁹ země se třásla a nebe se rozplývalo
 před Bohem Sinaje, před Bohem Israelovým.
¹⁰ Deštěm hojným skrápěl jsi, Bože, své dědictví,
 bylo zemdleno, tys však je obcerstvoval.
¹¹ Tvoji tvorové v něm se usadili,
 v dobrotě své je chudému spravuješ, Bože.
¹² Bůh kázal mluvit, byl zástup poslic vítězství:
¹³ „Králové se zástupy prchají, prchají;
 hospodyně rozdělují kořist.
¹⁴ Proč si hovíte mezi ohradami,
 holubice s křídly stříbrnými,
 jejíž peří vzadu leskne se zlatem?
¹⁵ Když Bůh nebes tam krále rozplašoval,
 sněhem zabělal se Selmon."
¹⁶ Horstvo Boží horstvo Basanské jest,
 mnoho vrcholků má horstvo Basanské.
¹⁷ Proč, ty horstvo, vy vrcholy, žárlivě hledíte
 na horu, kterou si zvolil Bůh za své sídlo,
 na které bude též Hospodin na věky sídlit?
¹⁸ Vozů Božích je mnoho desetitisíc,
 tisíce plesajících – Pán mezi nimi
 přišel ze Sinaje do svatyně.
¹⁹ Vystoupil jsi do výše zajatce veda,
 v dar jsi přijal lidi, kteří se vzpírali, aby
 sídlil Hospodin, Bůh tam.
²⁰ Chválen buď Hospodin! Den co den nás nosí.
 Bůh je naším spasitelem.
²¹ Bůh je nám Bohem všeliké pomoci;
 Hospodin, Pán má i ze smrti východiště.
²² Zajisté Bůh rozbije hlavy svých nepřátel,
 vlasaté téměř zatvrzelých v hříších.
²³ Bůh totiž řekl: „Z Basanska je přivedu,
 přivedu je z hlubin mořských,

V. ⁷. Bůh Israele z vězení egyptského sice vysvobodil, ale pokolení zbudiné bylo na poušti pochováno „v hrobech“.

V. ¹⁰. n. Palestina, „dědictví“ Boží, byla před příchodem lidu Božího trestána suchem, že „zemdlelo“ její hříšné obyvatelstvo pohanské; od té doby, co se usadili v ní „tvorové Boží“ (= Israelité), Bůh ji zavlažoval a tak dával „chudému“ (Israelovi) hojnou úrodu.

V. ¹². Bůh kázal mluvit prorokům i prorokyním, také Deboře, poslici vítězství (Sdc. 5, 1. 24. 30).

V. ¹⁴. je výtkou kmenům, kteří se nesoučastnili bojů proti nepřátelům Israelovým. (Sdc. 5, 16). Jsou plaši jako holubice, jsou bázlívi, bojí se, aby v boji nezabarvili si kreví svá bílá roucha.

V. ¹⁹. uvádí sv. Pavel Ef. 4, 8 o Kristu vstupujícím na nebesa a vedoucím s sebou duše z lůna Abrahama: „Vstupuje na výsost, jaté vedl vězně“

- ²⁴ aby se mohla tvá noha v krvi koupat,
jazyk psů tvých v krvi protivníků."
²⁵ Lidé se dívají na slavný průvod tvůj, Bože,
jak slavně vjíždí Bůh, král můj, do svatyně:
²⁶ Napřed jsou zpěváci, za nimi hudebníci ve
středu panen, jež na bubinky tlukou:
²⁷ „Ve valných sborech dobrořečte Bohu,
Pánu vy, kteří z krve jste Israelovy!"
²⁸ Tu je Benjamin, nejmladší, s nadšenou myslí,
knížata judská, která jsou jejich vůdci,
knížata Zabulonova, knížata Neftali.
²⁹ Račiž ukázati, Bože svou sílu,
upevňuj, ó Bože, co jsi nám prokázal!
³⁰ Do tvého chrámu do Jerusalema
králové přinášejeť tobě dary!
³¹ Pokárej zvěř rákosových houštin,
stádo býků a telata národů s nimi,
ať pustí ty, kteří chtějí se osvědčit stříbrem;
rozpraš národy, kteří chtějí války!
³² I přijdou velmožové z Egyptské země,
Etiopie zdvihne hned ruce své k Bohu.
³³ Království veškeré země, zpívejte Bohu,
hřejte Hospodinu, hřejte Bohu,
³⁴ tomu, jenž vozí se po nebi nejvyšším, odvěkém!
Pozor! Když bude hřímat, mocně hřímat,
³⁵ vzdávejte chválu Bohu Israelovu,
jehož velikost a síla jeví se v mračnách!
³⁶ Podivuhodný jest Bůh ve svých svatyních,
Israelův Bůh dává moc a sílu
svému lidu. Pochválen buď Bůh!

Ž 68. Modlitba trpícího spravedlivce za pomoc Boží.

- ¹ Ke konci. Pro ty, kteří se promění. (Od Davida.)
² Zachraň mne, ó Bože, neboť vody.
derou se na mne, že již o život jde.
³ Zabořen jsem ve hlubokém bahně,
jež nemá dna, by lze bylo na něm postát.
Dostal jsem se do prohlubně mořské,
takže příval mne zaplavuje.
⁴ Unaven jsem voláním, hrdlo mi chraptí,
oči mi hasnou touhou po mém Bohu.
⁵ Více než na hlavě mám vlasů, je těch,

V. ²⁴ Bůh potrestá obry (vlasaté Samsony) v nepravosti tím, že dá Israelitům v krvavých bojích nad nimi zvítěziti.

V. ³⁰ Žalmista prosí za obrácení pohanů, jež bylo vyhrazeno době mesiášské.

V. ³¹ „zvěř rákosových houštin“ = Egyptané pohanští, „býci“ = králové jiných národů pohanských, „telata“ = jejich poddaní.

- kteří mne nenávidí bez příčiny;
 mnoho je těch, kteří mne stíhají,
 kteří nespravedlivě nevraží na mne;
 co jsem si nikdy lupem neosvojil,
 to mám nyní nahrazovat!
- ⁶ Bože, ty. víš o mém poblouzení,
 a mé viny nejsou tobě skryty.
- ⁷ Kéž pro mne nemusí rdít se, kdo doufají v tebe,
 Hospodine, Pane zástupů!
 Kéž pro mne nemusí hanbit se, kteří hledají tebe,
 Israelova Boha!
- ⁸ Neboť pro tebe snáším pohanění,
 potupa mé líce zahaluje,
- ⁹ cizozemcem stal jsem se svým bratřím,
 neznámým synům matere mé.
- ¹⁰ Ano, horlivost pro tvůj dům mne stravuje,
 a hana tupitelů tvých padá na mne.
- ¹¹ Jestliže jsem mrtvil sebe postem,
 přispělo i to k mé potupě.
- ¹² Jestliže jsem se v žínici oděl,
 učinili si ze mne terč svých vtipů.
- ¹³ O mně plkají, kteří ve bráně sedají,
 písničky o mně zpívají pijani vína.
- ¹⁴ Já však se modlím k tobě o čas milosti!
 Bože, pro množství soucitu svého mne vyslyš,
- ¹⁵ svojí věrnou pomocí mne vytrhni
 z bahna, abych neutonul,
 zprošť mne škůdců mých a hlubokých vod,
- ¹⁶ ať mne přívaly vody nepotopí,
 ať mne tůně nepohlčí,
 a propast nezavře nade mnou chřtán svůj!
- ¹⁷ Vyslyš mne, Pane, neb dobrotivá jest milost tvá;
 podle množství soucitu svého shlédni na mne.
- ¹⁸ Neodvracuj tváře své od svého sluhy,
 protože jest mi úzko, rychle mne vyslyš!
- ¹⁹ Přiblíž se k mé duši a vysvobod' ji,
 pro mé nepřátele vysvobod' mne!
- ²⁰ Ty znáš mou hanu, potupu a výsměch,
²¹ známi jsou ti nepřátelé moji.
 Utrhají mi, až mi puká srdce, nemocen jsem.
 Čekám, kdo se ustrne nade mnou,
 však marně; kdo by mne potěšil,
 toho nenalézám!
- ²² Místo pokrmů mi dávají žluč,
 v žízni mé mne napájejí octem.
- ²³ Proto stůl jejich před nimi osidlem buď,
 na odvetu a na zkázu jim!

- ²⁴ Zrak jim se zakal, aby neviděli,
a jejich páteř ať se hrbí stále.
²⁵ Vylíj na ně svoje rozhořčení,
a žár tvého hněvu zachvátiž je.
²⁶ Budtež osady jejich zpustošeny,
a v jejich stanech nikdo ať nepřebývá.
²⁷ Neb toho, jež tys rasil, pronásledují,
bolest ran mých rozmnožují.
²⁸ Vinu na vinu nech kupiti je,
by nedošli před tebou ospravedlnění.
²⁹ Vymazáni buďte z knihy živých,
se spravedlivými zapsáni nebudtež!
³⁰ Mne však souženého a ztrápeného
zachraniž tvá pomoc, Bože!
³¹ I budu slavit jméno Boží zpěvem,
a jemu velebné díky vzdávat.
³² To bude Bohu milé nad žertvu hovězí,
nad býčka, který rohy i kopyta má.
³³ Kéž to uvidí ubozí, aby zplesali,
hledajícím Boha srdce nechť ožije!,
³⁴ Neboť vyslýchá Hospodin ubožáky,
a svými vězni nepohrdá,
³⁵ Velebte ho nebesa i země,
moře a všecko, co se v nich hýbe!
³⁶ Ano, přispěje Bůh na pomoc Sionu,
i budou vystavěna města judská,
aby sídlili v nich, až je zaberou;
³⁷ potomstvo sluhů jeho bude je dědit,
a kdož milují jméno jeho, v nich sídlit.

Ž 69. Modlitba za sebe i za všechny, ctitele Boží.

¹ Ke konci. Žalm Davidův. Na památku, že ho vysvobodil Hospodin.

- ² Bože, na mou pomoc pomni,
Pane, pomáhat mi pospěš.
³ Ať se zahanbí a zardí,
kteří dychtí po mé duši. Kéž zpět
odejdou zahanbeni, kteří se z neštěstí
mého těší.
⁴ Kéž ihned odejdou s hanbou a studem,
kteří mně se posmívají.
⁵ Ať jásá a plesá z tebe každý,
kdokoli hledá tebe;
komu je milá tvá spása,
vždyť ať říká: „Pán buď slaven!“
⁶ Já pak jsem ubožák a chudás,
Bože, na pomoc mi přispěj.
Tys má ochrana a pomoc,

Hospodine, neprodlévej.

Ž 70. Modlitba zestárlého národa israelského za další život.

Básek modlí se za Šalomouna (v. 2–3) a hned přechází na toho, jež Šalomoun předobrazoval, na Mešiáše a jeho kralování (v. 4–17)– Zavede právo a spravedlnost, zejména zjedná je utiskovaným (v. 4). Bude panovati mír a blahobyt (v. 5–8). Přemůže své nepřátele (v. 9–11). Bude mít soustrast s utlačovanými (v. 12–14). Bohatství života, zlata i obilí (v. 15–16). Jeho sláva (v. 17). – Závěrek druhé knihy Žalmů (v. 18 n.). Poznámka sběratelova (v. 20).

- ¹ Žalm Davida, Jonadabovců u prvních zajatců.
K tobě, Hospodine, utíkám se, nedej
mi na věky zahanbenu býti.
- ² Ježto jsi spravedliv, vytrhni mne a vysvobď,
nakloň ke mně ucho své a zachraň mne!
- ³ Rač mi býti skalou útočištnou,
hradem, na kterém ochrany tvé bych došel, neboť ty, jsi
skála má a hrad můj.
- ⁴ Bože můj, vyprošť mne z ruky bezbožného,
z moci zločince a násilníka;
- ⁵ neboť ty, jsi naděje má, Pane,
Hospodine, má důvěra od mého mládí.
- ⁶ Na tebe spoléhal jsem již od klínu matčína,
od lůna matčína jsi mne opatroval,
tebe můj chvalozpěv opěvoval vždycky.
- ⁷ Mnohým jako přízrak nějaký jsem,
avšak ty jsi pomocník můj silný.
- ⁸ Ústa má plná jsou chvalozpěvů, jež pěj
o tvé velikosti celý den.
- ⁹ Nezamítej mne nyní ve stáří mém,
když má síla mizí, mne neopouštěj!
- ¹⁰ Mluvím moji nepřátele proti mně,
kteří mi o život ukládají, se radí
- ¹¹ říkajíce: „Bůh jej opustil, hoňte ho,
chyťte ho, neb není, kdo by se ho ujal.“
- ¹² Bože, nezůstávej daleko mne,
Bože můj, pospěš mi ku pomoci!
- ¹³ Kéž se hanbí a zhynou, kteří mi křivdí,
kéž se halí v hanbu a stud moji škůdci!
- ¹⁴ Já však budu dále důvěřovat,
a tvou všecku chválu dále šířit;
- ¹⁵ ústa má budou hlásat tvou spravedlnost,
každý den vyprávět o tvých nesčetných pomociích.
- ¹⁶ Hlásat chci velečiny Hospodinovy,
velebit, Pane, jen tvou spravedlnost.

Ž 70. V. ⁹. Lid Boží přirovnává svůj stav zajetí babylonského ke věku stařeckému, který je blízko smrti. Jisto však, že Bůh nad svým zesláblým lidem se smiluje i tentokrát. – „*spravedlnost*“ (v. ¹⁵.) zjednávací utiskovaným spásu.

- ¹⁷ Tys mne, Bože, učil od mládí tomu,
i vypravuji podnes o tvých divech. -
¹⁸ Ni v stáří, v šedinách tedy mne neopouštěj,
dokud nepoučím o tvém rameni,
Bože, všechna příští pokolení.
¹⁹ O tvé moci a spravedlnosti věčné,
kterou učinil jsi veledíla.
Kdo je tobě podoben, ó Bože?
²⁰ Jakých béd dal jsi mi okusit mnohých a zlých,
avšak zase jsi mne k životu vzkřísil,
zase jsi mne vytáhl z propasti země.
²¹ Rač dále ukazovat velikost svou,
a mne zase potěš!
²² I budu také já ti děkovat na harfě
za tvou věrnost, Bože,
na citaru budu hrátí tobě, Svatý Israelův!
²³ Jásati budou mé rty, až ti budu hrátí,
i má spasená duše,
²⁴ Také můj jazyk bude denně mluvit o tvé
spravedlnosti, až se hanbiti a stydětí
budou, kteří se snaží mně škodit.

Ž 71. Modlitba za krále, jez vyznává v prorocství o slavném panování.

- ¹ Za Šalomouna.
² Dej, Bože, králi svou spravedlnost,
a své právo královu sypu,
aby soudil tvůj lid podle práva tvé
utiskované spravedlivě!
³ Kéž nesou hory pokoj lidu,
pahorky pak spravedlnost!
⁴ Zjedná právo ubohým z lidu,
přispěje na pomoc utištěným,
utlačovatele potře.
⁵ Žít bude jako slunce a měsíc,
od pokolení do pokolení.
⁶ Sestoupí deštěm na holou louku,
jako rosa, jež na zemi kape.
⁷ Kvěsti bude v jeho dnech právo
a hojnost blaha, až pomine měsíc.
⁸ Panovat bude od moře k moři,
od Řeky až na konec světa.
⁹ Před ním se skloní odpůrci jeho,
nepřátelé prach budou lízat.
¹⁰ Králové Tarsisu a přímoří
budou podávat jemu dary;

V. ²⁰ „propast země“ = podsvětí. – Latinští Otcové viděli v tomto Ž modlitbu trpícího Krista.

- králové ze Šeby a Seby
podary mu budou nosit.
¹¹ Klanět se mu budou králové světa,
a všichni národové mu sloužit.
¹² Vytrhneť chudása násilníku,
chudása, jenž neměl pomocníka.
¹³ Ujme se slabého a nuzného,
životu nuzných ochranu zjedná.
¹⁴ Vymaní je z útisku, křivdy,
neb drahé bude mu jejich jméno.
¹⁵ Žít bude, dostane sabského zlata,
klanět se budou jemu vždycky,
každý den mu blahořečit.
¹⁶ Obilí bude v zemi, i na horách,
úroda její převýší Liban,
kvést budou měšťané jako rostlinstvo.
¹⁷ Požehnané bude jméno jeho na věky,
jako slunce bude trvat.
On bude požehnání národům, všecek
svět bude jemu žehnat.
¹⁸ Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
který jediný může činit divy;
¹⁹ na věky slavnému jménu jeho buď žehnáno,
plná buď slávy jeho všechna země!
Staň se! Staň se!
²⁰ Konec chvalozpěvů Davida, syna Jeseova.

TŘETÍ KNIHA ŽALMŮ (72–88).

Ž 72. Žalmista bude hledati toliko v Bohu své štěstí; nedá se másti štěstím, jehož používají na světě bezbožníci.

- ¹ Žalm Asafův.
Jak je dobrý Bůh, Israeli, těm,
kteří jsou čistého srdce!
² Nohy mé však téměř již poklesly,
málem již sklouzly se mé kroky.
³ Neb jsem se rozhorlil nad zpupnými,
vida blahobyť bezbožníků.
⁴ Smrt totiž starost jim nepůsobí,
a jejich bolesti nejsou dlouhé.
⁵ Trampot lidských nezakoušejí,
a jako jiní mrskáni nejsou.
⁶ Proto se chytá jich zpupnost a násilí,
a ve svou bezbožnost se halí.
⁷ Vyvěrá takořka z tuku jejich nepravost,

- unášejí je smyslné pudy.
⁸ Posměšně a zlovolně smýšlejí,
s vysoka nešlechtně mluví.
⁹ Ústy svými na nebe míří,
a jejich jazyk po zemi rejsní.
¹⁰ Proto se obrací k nim lid můj,
a dny šťastné nalézá u nich.
¹¹ Říkají: „Jak by věděl Bůh o tom?
Všímá si toho Svrchovaný?“
¹² Ejhle, to jsou bezbožníci:
ve věčném blahobytu bohatnou.
¹³ Tázal jsem se tedy sebe sama:
Nadarmo srdce své v čistotě chovám,
v nevinnosti své ruce si myji?
¹⁴ Nadarmo mrskán jsem den každý,
kárán bývám každé jitro?
¹⁵ Kdybych si byl řekl: „Tak budu mluvit,"
byl bych zradil rod tvých synů.
¹⁶ Když pak jsem přemýšlel, abych věc poznal,
bylo mi to příliš těžké.
¹⁷ Konečně vešel jsem do Boží svatyně,
a tu jsem všiml si jejich konců.
¹⁸ Vpravdě, na kluzká místa je stavíš,
srážíš je, když se byli zdvihli.
¹⁹ Hle, jak pustnou, náhle mizí,
hynou pro svou nešlechtnost!
²⁰ Jak sen, když procitne člověk, Pane,
v městě svém obraz jejich zničíš.
²¹ Když mi se rozpalovalo srdce,
když bylo nitro mé roztrpčeno,
²² byl jsem zpozdilec nerozumný,
²³ choval jsem se jak hovádko k tobě.
²⁴ Já přece ustavičně jsem s tebou,
ty mne držíš za pravici,
svými radami mne vodiš,
a potom do slávy mne přijmeš.
²⁵ Co bych jiného chtěl na nebi,
a co na zemi kromě tebe?
²⁶ Byť i zhynulo tělo a srdce mé,
Bůh bude skálou mou, dílem mým na věky.
²⁷ Ano, viz, hynou, kteří se vzdalují tebe,
hubíš všecky, kdož od tebe odpadávají;
²⁸ mým však štěstím je Bohu býti blízko;

V. ¹⁰ . „*můj lid*“ = moji stoupenci, spravedlivci.

V. ¹⁵ . „*rod tvých synů*“ = tvých ctitelů.

v Hospodina, Boha svou naději skládám, abych mohl
hlásat všecku tvou chválu ve branách Sionské dcery.

Ž 73. Zpustošená svatyně.

- ¹ Poučná píseň Asafova.
Proč, ó Bože, na věky zamítáš nás, proč plane hněv
tvůj na stádo, které ty paseš?
- ² Rozpomeň se na své shromáždění,
které od dob dávných tobě patří,
které jsi vykoupil, aby tvým národem bylo, na horu
Sionskou, na které jsi se usídlil!
- ³ Zdvihi své ruce na zpupnost nekonečnou
nepřítele, jenž rádí ve svatyni!
- ⁴ Nepřítel tvůj huláká ve tvé svatyni,
vztyčili tam prapory, prapory svoje.
- ⁵ Bylo to, jako když lidé vysoko mávají
v hustém lese sekerami;
⁶ rozsekali všechny dveře její,
sekerou a tesnou shodili je.
- ⁷ Zapálili ohněm svatyni tvou,
až k zemi znesvěcen stánek tvého jména!
- ⁸ Říkají si: „Vyhubme je všechny;
zastavme všechny svátky Boží v zemi!"
- ⁹ Znamení svých nezříme, proroka nemáme,
a nikdo mezi námi neví, dlouho-li. . .
- ¹⁰ Dlouho-li, Bože, odpůrce bude se rouhat?
Bude tvůj nepřítel jméno tvé na věky tupit?
- ¹¹ Pročpak odtahuješ ruku svoji,
a proč svou pravici stále máš složenou v klíně?
- ¹² Ty přece, Bože, jsi král náš od pradávna,
dílo spásy na zemi jsi konal.
- ¹³ Ty jsi moře upevnil svou silou,
a zdrtil hlavy velikanů ve vodách.
- ¹⁴ Ty jsi zdrtil hlavy krokodila,
dals jej na pospas obyvatelům pouště.
- ¹⁵ Ty jsi vyvodil prameny a potoky,
ty jsi vysušil řeky tekoucí věčně.
- ¹⁶ Tvůj je den a tvá je také noc;
ty jsi učinil dennici i slunce.
- ¹⁷ Ty jsi stanovil všechny hranice země,
léto i zimu – ty jsi je učinil.

V. ²⁸ „Sionská dcera“ = Jerusalem.

Ž 73. V. ⁹ „Znamení Israelova“ jsou zázračné činy Boží, kterými Bůh kdysi svého národa se užímal. – „dlouho-li“ bude takto svatyně znesvěcována?

V. ¹³ Bůh „upevnil moře“ při přechodu Israelitů z Egypta. – „velikán“ = „krokodil“ (v. ¹⁴) = Egyptané (vojsko).

V. ¹⁴ „obyvatelé pouště“ = hyeny a šakalové, kterým chutnaly mrtvoly vyplavené (egyptských) vojáků.

- ¹⁸ Považ, jak rouhá se nepřítel Hospodinu,
a lid bezbožný pohrdá tvým jménem!
¹⁹ Nedávej dravcům duše ctitelů svých,
na život ubožáků svých nezapomínej!
²⁰ Ohlédni se na úmluvu svoji,
jeť každý kout země plný peleší násilí.
²¹ Ať chudás neodchází od tebe s hanbou,
nuzák a utištěný nechť velebí jméno tvé!
²² Povstaň, ó Bože, abys vedl při svou,
pamatuj, že tě bezbožník stále tupí.
²³ Nezapomínej na křik svých protivníků,
zpučnost tvých nepřátel roste ustavičně!

Ž 74. (hebr. 75). Přijde oas Božích soudů a trestů. Jen strpení.

Zač v předešlém žalmu básník prosil, za to již děkuje (v. 2). Vystupuje Bůh a prohlašuje, že zkrátí násilníky, až uzná za dobré (v. 3 n.). Proto! žalmista připomíná bezbožníkům, že nenechá jich, aby zpupně zdvihali proti němu svá čela (5 n.). Neboť ten, který přijde, by zjednal platnost spravedlnosti, není pozemšťan, ale sám Bůh (7 n.). Ten soudce má v ruce kalich trestů, který do dna vypítí bude hříšníkům (v. 9). Žalmista však, ježto je spravedlivec, nebude z něho pít, ale bude Bohu děkovati a velebiti jeho spravedlnost, která se pyšným protiví, je pokojuje, spravedlivé však povyšuje (v. 10 n.).

- ¹ Ke konci. Podle „Nezahlazuj“. Žalm. Asafova píseň.
² Velebíme tě, Bože, velebíme,
vzýváme jméno tvé, hlásáme tvé divy.
³ „Beru sice lhůtu sobě,
já však soudím spravedlivě.
⁴ Byť se chvěl svět se svým obyvatelstvem, já
držím pevně sloupy jeho.“
⁵ Říkám zpupným: „Nebudte zpupní“,
bezbožným: „Nezdvihejte rohy!
⁶ Nezdvihejte vysoko rohy své,
nemluvte proti Bohu drze!“
⁷ Nepřiďeť od východu, západu,
ani od pouště povýšení;
⁸ ale Bůh jen zjednává právo,
tohoto snižuje, onoho zdvíhá.
⁹ Máť v ruce Hospodin kalich vína, pěnivého,
plný přísad; pít z něho dává i kvasnice;
vysrkat musí je všecek svět hříšníků.
¹⁰ Já pak budu to na věky hlásat,
zpívat o Bohu Jakobovu:
¹¹ „Ano, všem bezbožným srazím rohy,
rohy však spravedlivých se zdvihnou!“

Ž 75. Díky, Bohu za vítězství.

- ¹ Ke konci. S průvodem strunových nástrojů. Žalm Asafův.
Píseň na Assyřany.
² Známým učinil se v Judstvu Bůh,
v Israeli velké jest jeho jméno.

- ³ Neboť v Salemu je stánek jeho,
a jeho bydliště na Sionu.
⁴ Na tom místě polámal blesky luků,
štíty, meče, nástroje války.
⁵ Záříš ty podivně na odvěkých horách;
⁶ zděšení byli všichni pošetilci,
zesnuli snem svým, pozbyli síly svých rukou
všichni udatní bojovníci.
⁷ Jak jsi pohrozil, ó Bože Jakobův,
omráčení byli koně i vozy.
⁸ Ty jsi hrozný! Kdo může před tebou obstát,
jakmile se vznítí hněv tvůj ?
⁹ S nebe vynesl jsi rozsudek svůj;
země se třásla a oněměla,
¹⁰ když Bůh povstat ráčil, aby soudil,
aby pomohl všem chudším na zemi.
¹¹ Protož ať ze srdce oslavují tě lidé,
z hloubi srdce ať slaví svátek tobě!
¹² Čiňte a plňte sliby Pánu, jenž Bůh váš jest,
všichni kol něho noste dary Hroznému,
¹³ tomu, jenž odnímá knížatům ducha,
který hrozný jest králům země!

Ž 76. Jindy a nyní!

Žalmista nemůže se upokojit v žalu nad pohromou, která stihla jeho národ (v. 2–8). Zdá se, jakoby Israel byt na vždy zavržen a nebylo naděje na doby lepší (v. 9n). Avšak nikoliv! Slavná minulost národa israelského, kterou mu Hospodin dal, opravňuje k naději, že nynější stav národa je toliko dočasná změna v řízení Božím, že se vrátí zase bývalé časy. Zatím bude se těšit žalmista vzpomínkami na ty zlaté časy (v. 11–13), které dále krásně líčí (v. 14–21).

- ¹ Ke konci. Idutunovi. Žalm Asafův.
² Úpěnlivě volám k Hospodinu,
úpím k Bohu, aby mne vyslyšel;
³ V den svého souzení Pána vyhledávám,
ruce své v noci vzpínám neúnavně;
nechce se dáti potěšit má duše.
⁴ Vzpomínám-li na Boha, musím vzdychat,
přemýšlím-li, malátní duch můj.
⁵ Oči mé probdí každou noční hlídku,
znepokojen jsem a nemohu mluvit.
⁶ Rozvažuji o dnech dávných věků,
léta minulé si připomínám.
⁷ Rozjímám v noci se sebou sám mluvě,
přemítám a zkoumám ve svém duchu:
⁸ „Zavřhl nás Bůh snad na věčné časy,
a již dále nebude nám přátel?
⁹ Nebo své milosrdenství odepřel navždy,
od pokolení do pokolení?

- ¹⁰ Či snad Bůh zapomněl míti slitování,
či bude v hněvu zdržovat svou lásku?"
- ¹¹ Tu jsem si řekl: „Ted to počínám chápat:
Toť je změna pravice Nejvyššího!"
- ¹² Budu rozpomínati se na činy Páně,
ano, vzpomínat na tvé dávné divy,
- ¹³ Budu přemýšlet o veškerých tvých skutcích,
rozjímati o úradcích tvých.
- ¹⁴ Bože, svatá je cesta tvé prozřetelnosti;
který bůh je tak veliký jako Bůh náš?
- ¹⁵ Ty jsi onen Bůh, jenž divy tvoří,
proslavil jsi mezi národy moc svou;
- ¹⁶ vysvobodils ramenem svým lid svůj,
syny Jakobovy a Josefovy.
- ¹⁷ Uviděly tě, ó Bože, vody,
uviděly tě vody a zděsily se,
ano, tůně se zachvěly.
- ¹⁸ Veliký hukot vydávaly vody,
mračna ozývala se hromobitím,
a tvé střely létaly semo tamo.
- ¹⁹ Zvučely hromy tvoje ve víru bouře,
blesky tvé ozařovaly okruh země,
otřásala se a chvěla země.
- ²⁰ Mořem vedla cesta tvá, Hospodine,
spoustami vodstva šly tvoje stezky,
avšak šlépějí tvých nebylo znáti.
- ²¹ Převedel jsi jako ovce svůj národ
pod Mojžíšem a pod Áronem.

Ž 77. Učte se z dějin!

- ¹ Poučná píseň Asafova.
Pozor dej, lide můj, na mé naučení, nakloňte
ucho své ke slovům úst mých!
- ² Otevru svá ústa k poučné písni,
záhady dávných dob chci vypravovat.
- ³ Co jsme slyšeli a zakusili,
co nám vypravovali otcové naši,
- ⁴ nechceme zatajiti potomkům jejich,
vypravující příštímu pokolení
Hospodinovu, slávu a moc jeho,
jakož i zázraky jeho, kteréž učinil.
- ⁵ Dal totiž přikázání Jakobovi,
zákon ustanovil Israelovi;
uložil pak o nich našim otcům,
aby je oznamovali svým synům,
- ⁶ aby se o nich potomci dověděli,
synové, kteří se měli naroditi,

- aby, až dospějí, zvěstovali je dětem svým,
⁷ že mají v Boha skládati naději svou,
 nezapomínati činů Božích,
 ale přikázání jeho dbáti;
⁸ že býti nemají jako otcové jejich,
 pokolení vzpurné a neposlušné,
 národ, jenž nebyl ustálené mysli,
 jehožto duch nebyl Bohu věren,
⁹ jak Efraimovci, dovední lukostřelci,
 kteří v den bitvy na útěk se dali;
¹⁰ nedbali smlouvy s Bohem učiněné,
 nechtěli jednati podle zákona jeho,
¹¹ zapomněli na jeho dobrodiní,
 na jeho zázraky, které jim ukázal.
¹² Před otci jejich činil divy
 v zemi Egyptské, na polích Tanisských.
¹³ Roztrhl moře a převedl je,
 postavil vody jako násep.
¹⁴ Oblakem je vedl ve dne,
 celou noc pak světlem ohně.
¹⁵ Ráčil protrhnout na poušti skálu,
 napojil je hojně jak mořem.
¹⁶ Kázal, by ze skály potoky vyšly, by tekly
 vody jako v řekách.
¹⁷ Přece však hřešili dále proti němu,
 ke hněvu dráždíce na poušti Nejvyššího.
¹⁸ Pokoušeliť Boha ve svých srdcích,
 žádající pokrmů podle svých choutek.
¹⁹ Mluvili rouhavě o Bohu říkajíce:
²⁰ „Zdali Bůh může stůl vystrojiti v poušti?
 Ano, udeřil sice skálu, že vody
 se vyvalily a potoky se rozlily;
 zdali však může také chleba dáti,
 nebo opatřit maso svému lidu?“
²¹ Slyšel to Hospodin a rozhněval se,
 oheň roznítil se na Jakoba,
 hněv se snesl na Israele,
²² protože nedůvěřovali Bohu,
 v pomoc jeho nedoufali.
²³ I dal přikázání oblakům nahoře,
 nebeské pak průduchy pozotvíral;
²⁴ déšť manny na ně seslal, aby měli pokrm,
 nebeský chléb udělil jim.

Ž 77. V. ⁹. myslí na zbabělost Efraimovců za Heliho. Nechtíti bojovati za Boží zájmy znamenalo vzpouru proti Bohu, kterou stihl přiměřený trest.

- ²⁵ Andělský chléb jedl člověk,
do syta potravy jim seslal.
²⁶ Kázal, by zdvihl se v ovzduší východní vítr,
a svou mocí přivedl vítr jižní;
²⁷ seslal na ně déšť masa jako prachu,
jako mořského pisku – opeřenců;
²⁸ kázal, by padali jim do tábora,
kolem stanů, ve kterých přebývali.
²⁹ Jedli a nasýtli se dokonale,
po čem byli prahli, udělil jim.
³⁰ Ještě nenechali lahůdky své,
ještě měli pokrm ve svých ústech,
³¹ tu se na ně snesl Boží hněv:
pobil mnohé z velmožů jejich,
porazil jinochy israelské.
³² Přes to všechno hřešili i dále,
nechtějíce věřit divům jeho;
³³ i kázal, by. prchly dni jejich jako pára,
aby prchla chvatem jejich léta.
³⁴ Když je hubil, vyhledávali ho,
a zase zrána přicházeli k němu;
³⁵ vzpoměli si, že jest Bůh jejich skalou,
a Bůh nejvyšší osvoboditelem;
³⁶ i lísali se jemu ústy,
a jazykem jej obelhávali;
³⁷ neb jejich srdce nelpělo pevně na něm,
aniž věrně šetřili jeho smlouvy.
³⁸ On však byl milosrdný, hříchy jim odpustil,
aniž je zahladil; velmi často
odvrátil svůj hněv a nedal vzpláti
veškerému svému rozhorlení;
³⁹ rozpomněl se, že jsou křehké tělo,
vánek, jenž zavěje a nevrátí se.
⁴⁰ Kolikrát ho roztrpčili na poušti,
ke hněvu popudili na pustině!
⁴¹ Opět a opět pokoušeli Boha,
rmoutili Svatého Israelova.
⁴² Nepamatovali na jeho ruku,
na den, kdy zbavil je násilí nepřítelova,
⁴³ kterak činil v Egyptě zázraky své,
svoje divy na Tanisských polích;
⁴⁴ kterak obrátil v krev řeky jejich,
takže nemohli své vody pít;
⁴⁵ poslal na ně mouchy, které je žraly,

V. ²⁹ „opeřenci“ jsou křepelky, o kterých viz Nm 11, 31n.

jakož i žáby, které je hubily;
⁴⁶ jejich plodiny dal žravému hmyzu,
 výtěžek jejich práce kobyolkám;
⁴⁷ kroupám potlouci dal vinice jejich,
 a kusům ledu smokvoně jejich;
⁴⁸ dobytek jejich dal na pospas krupobití,
 a jejich stáda ohnivým bleskům;
⁴⁹ poslal na ně žár svého rozhorlení,
 rozhorlení a hněv a soužení,
 výpravu andělů nesoucích zhoubu;
⁵⁰ dokořán otevřel cestu svému hněvu,
 neodepřel smrti život jejich,
 ano i dobytek jejich na smrt vydal;
⁵¹ pobil vše prvorozené v Egyptské zemi,
 prviny mužské síly v Chamových stanech.
⁵² Vyvedl pak lid svůj jako ovce,
 po poušti jej vedl jako stádo;
⁵³ vodil je bezpečně, že neměli strachu,
 za jejich nepřáteli se zavřelo moře.
⁵⁴ Přivedl je k svému svatému pohoří,
 k pohoří, kterého dobyla pravice jeho;
 vypudiv před nimi pohany vykázal jim
 losem jejich zemi v dědičné údíly,
⁵⁵ a v jejich stanech usadil Israele.
⁵⁶ Avšak pokoušeli a dráždili Boha,
 nešetřili příkazů Nejvyššího;
⁵⁷ odpadli nedbavše smlouvy jako otcové jejich,
 zklamali jak lučiště zrádné.
⁵⁸ K hněvu ho dráždili svými výšinami,
 řezbami svými budili žárlivost jeho.
⁵⁹ Bůh to slyšel, i pohrdl jimi, a v
 nic uvedl jimi Israele;
⁶⁰ zavrhl svůj stánek v Silo,
 stánek, v němž přebýval mezi lidmi;
⁶¹ vydal sílu jejich do zajetí,
 a jejich slávu do rukou nepřítele;
⁶² odevzdal svůj národ meči,
 a svým dědictvím opovrhl;
⁶³ mládenec jejich pohltil oheň,
 a jejich pannám nikdo nezpíval;
⁶⁴ kněží jejich padli mečem,
 a jejich vdovy nesměly lkáti.
⁶⁵ Pán však probudil se jako ze sna,

V. ⁵⁸ . Na „výšinách“ bývaly pohanské svatyně a v nich byly ctěny „řezby“, t. j. modly.
 V. ⁶¹ . „síla“ a „sláva“ jejich byla archa.

jako hrdina rozjařený vínem;
⁶⁶ a bil protivníky svoje do zad,
 dal je na potupu na věčné časy.
⁶⁷ Pohrdl však stánkem Josefovým,
 nevyvolil si kmen Efraimův,
⁶⁸ ale vyvolil si Judovo plémě,
 horu Sion, kterou si zamiloval;
⁶⁹ vystavěl si svatyni jako nebe,
 jako zemi, kterou založil na věky;
⁷⁰ vyvolil si Davida svého sluhu,
 povolav ho od stád ovcí.
 Za dojnicemi když chodil, vzal ho,
⁷¹ aby pásł Jakoba, sluhu jeho,
 Israele, dědičný jeho majetek.
⁷² I pásł je v poctivosti srdce svého,
 vodil je svou rukou nad míru moudrou.

***Ž 78. Bože, ustrň se nad lidem, jemuž pohané
 chrám znesvětili a hlavní město pobořili.***

¹ Žalm Asafův.
 Bože, pohané vnikli do tvého dědictví,
 poskvrnili chrám tvůj velesvatý, obrátili
 Jerusalem v ssutiny.
² Dali mrtvá těla tvých služebníků
 za pokrm ptactvu nebeskému,
 mrtvolý, tvých svatých šelmám zemským.
³ Vylili krev jejich jako vodu
 kolem Jerusalema a nebylo
 nikoho, kdo by je pochoval.
⁴ Stali jsme se potupou sousedům svým,
 posměchem a útržkem okolí svému.
⁵ Dlouho li budeš se, Pane, pořád hněvat,
 dlouho-li bude jak oheň plát nevole tvá?
⁶ Račiz vylít hněv svůj, Hospodine,
 na pohany, kteří tě neznají,
 na říše, které tvé jméno nevývají.
⁷ Neboť pohlcují Jakoba,
 a jeho sídla obracejí v poušť.
⁸ Nepřičítej nám hříchů našich předků,
 rychle nám vstříc vyjdiž milosrdenství tvé,
 neboť jsme velmi zbědováni.
⁹ Pomož nám, ó Bože, spáso naše,
 pro čest jména svého, Hospodine!

V. ⁶⁶. Kterak Bůh Filištíny bil, viz 1 Král 5, 6.

V. ⁶⁷. „Josef“ = Efraim, jeho syn. – „stánek Josefov“ = svatyně v Silo, v území Efraimově, odkud byla odnesena a kam nebyla již opět přinesena. Zůstala Judovcům.

- Rač nás vysvobodit a prominouti
 nám hříchy naše pro své jméno!
¹⁰ Proč mají pohané říkat: „Kde jest Bůh jejich?“
 Ukaž se na pohanech před naším zrakem pomsta za
 prolitou krev tvých sluhů!
¹¹ Kéž vejde před tebe vzdychání uvězněných!
 Silou přemocného ramene svého
 zachovej k smrti odsouzené.
¹² Odplať sousedům našim do klína sedmkrát
 pohanu, kterou zhaněli tebe, Pane!
¹³ My pak – národ tvůj a ovce tvé pastvy –
 budeme na věky děkovati tobě,
 od rodu do rodu hlásati tvou slávu.

Ž 79. Žalozpěv nad zkázou říše israelské.

- ¹ Ke konci. Pro ty, kteří se. promění. Svědectví Asafovo.

Žalm.

- ² Pastýři Israelův, poslyš,
 ty, jenž jsi Josefa vodil jak stádo, jenž trůníš
 nad cheruby, objev se!
³ Před Efraimem, Benjaminem
 a Manassem vzbud sílu svoji,
 a nám na pomoc přispěj!
⁴ Račiž, Bože, vzkřísiti nás! Vyjasni tvář svou,
 i dojdeme spásky!
⁵ Pane, Bože zástupů, dlouho-li
 budeš se hněvat? Vždyť modlí se sluha tvůj!
⁶ Nasycuješ nás chlebem pláče,
 a napájíš nás slzami nad míru.
⁷ Z vůle tvé sousedé o nás se sváří
 a nepřátelé smějí se nám.
⁸ Rač nás, Bože zástupů, vzkřísit!
 Vyjasni tvář svou i dojdeme spásky.
⁹ Vinný kmen z Egypta přenesl jsi,
 a vyhnal pohany zasadils jej;
¹⁰ upravil jsi půdu kol něho,
 že pustiv kořeny naplnil zemi;
¹¹ hory zahalil svým stínem
 a ratolestmi cedry Boží;
¹² rozprostřel své větve až k moři,
 až k Řece pruty svoje.
¹³ Proč jsi rozbořil ohradu jeho,

Ž 79. V. ⁴. Žalmista prosí Boha, aby národ židovský *vzkřísil*, t. j. uvedl do bývalého blahobytu, jak bývalo za Davida i Šalomouna.

V. ⁹. Národ israelský přirovnáván tu k vinnému kmeni a níže (v. ¹⁵.) k vinici.

V. ¹². „*Řeka*“ – Eufkrat.

- by směl jej obírat kdokoli kolem jde?
¹⁴ Ožírání jej lesní kanec,
 a zvěř polní jej ohryzuje.
¹⁵ Bože zástupů, pohled zase s nebe,
 viz a zastaň se vinice této;
¹⁶ zachraň, co štípila pravice tvoje,
 lid totiž, který jsi vypěstil sobě!
¹⁷ Spálena ohněm a podkopána jest;
 před tvou hroživou tváří hynou.
¹⁸ Drž svou ruku nad svým chráněncem,
 nad lidem, který jsi vypěstil sobě!
¹⁹ My pak neodstoupíme od tebe;
 dej nám žít, i budeme tebe vzývat!
²⁰ Pane, Bože zástupů, vzkřís nás!
 vyjasni tvář svou, i dojdeme spásy.

Ž 80. Hospodin napomíná o velikém svátku k jednobožství.

- ¹ Ke konci. Pro lisy. Žalm Asafův.
² Plesejte Bohu, jenž nám pomáhá,
 jásejte bohu Jakobovu.
³ Zanoťte píseň, necht' zazní buben,
 harfa příjemná i citara.
⁴ Ať zvučí trouba v den novoluní,
 ve slavný den vašeho svátku.
⁵ Toť je příkaz v Israeli,
 zákon Boha Jakobova.
⁶ Dal jej národu Josefovu,
 ze země Egyptské když vycházel.
 Slyšel neznámá dosud slova:
⁷ „Složil jsem břemena s tvých šíjí,
 ruce tvé robotných košů jsou zproštěny.
⁸ V soužení vzývals mne a já tě vytrhl,
 vyslyšels jsem tě z bouřného mraku,
 zkoušel jsem tě u vody Hádky.
⁹ Lide můj, slyš, neb tě zapřísahám,
 Israeli, kéž bys mne poslechl!
¹⁰ Nebudiž u tebe žádný Bůh nový,
 nesmíš se klaněti cizímu bohu.
¹¹ Neboť já jsem Hospodin, Bůh tvůj,
 jenž jsem vyvedl tě z Egypta;
 rozevři ústa svá a já je naplním.
¹² Nedbal však lid můj hlasu mého,
 Israel si mne nepovšimnul.
¹³ Nechal jsem je tedy, choutkám srdce,
 podle svých nápadů mohli chodit.
¹⁴ Kéž by mne lid můj poslouchal,
 a Israel chodil po mých cestách!

- ¹⁵ Snadno bych odpůrce jeho pokořil,
 ruku svou vložil na jeho škůdce.
¹⁶ Musili by jemu se lisat,
 a jejich osud trval by na věky.
¹⁷ Jej však krmil bych nejlepší pšenicí,
 medem ze skály sytil bych jej."

Ž 81. (hebr. 82). Běda nespravedlivým úředníkům.

- ¹ Žalm Asafův.
 Bůh se dostavil do sboru Božího, mezi
 náměstky. Božími soudí:
² „Dlouho-li budete soudit křivě,
 dlouho-li bezbožníkům stranit?
³ Zastávejte se chudása, sirotka,
 ať práva dochází tísněný, nuzák.
⁴ Na tvůj lid osnují záludně pikle,
 z ruky, hříšníka je vyprostě!"
⁵ „Zpozdilí jsou, bez rozumu,
 ve tmách chodí, i kolisají se
 proto veškery základy země.
⁶ Já jsem řekl: „Bohové jste,
 synové Nejvyššího všichni!"
⁷ Avšak jak každý člověk umřete,
 a jako každý vladař padnete!"
⁸ Povstaň, Bože, a spravuj zemi,
 neb ty jsi dědičný pán všech národů!

Ž 82. Modlitba za pomoc proti spojeným nepřátelům.

- ¹ Asafova píseň žalmová.
² Bože, nerač býti tak tichý,
 nemlč a neprodlévej, Bože!
³ Neboť, hle, odpůrci tvoji se bouří,
 kteří ti nepřejí, zdvihají hlavu.
⁴ Na tvůj lid osnují záludně pikle,
 proti tvým chráněncům se radí.
⁵ Říkají: „Pojďte je vyhladit z národů,
 ať není památky po jménu „Israel!"
⁶ Ano, svorně se uradili,
 proti tobě ve spolek vešli:
⁷ Stany Edomců, Ismaelští,
 Moabané a Agařané,
⁸ Gebalští, Ammonští, Amalečané,
 Filišťané s lidem Tyrským;
⁹ také Assur se přidružil k nim,

Ž 81. V. ⁶. Sám Bůh je ustanovil (= „já jsem řekl") vrchnostmi, udělil jim velikou důstojnost „bohů", „synů Božích"; ta důstojnost však nemůže jich uchránit smrti, která je stihne za to, že důstojnosti své zneužívali k sobectví.

- ramenem jsou Lotovým synům.
¹⁰ Nalož s nimi jak s Madianem a Sisarou,
 jako s Jabinem u potoka Kison!
¹¹ Pohubeni byvše v Endoru
 stali se tak kalem země.
¹² Vůdcům jich učíš jak Orebu, Zebovi,
 jak Zebachu, Salmanovi, všem jejich knížatům,
¹³ kteří říkají: „Zaberme si
 dědičně svatá místa Boží!“
¹⁴ Bože můj, učíš je chumáčem smetí,
 a jako plevy hnané větrem.
¹⁵ Jako oheň, jenž spaluje lesy,
 a jako plamen, jenž ožehá hory,
¹⁶ tak je zachvat svojí bouří,
 tak je vichorem svým ohrom!
¹⁷ Naplní potupou líc jejich,
 ať hledají tvé jméno, Pane,
¹⁸ Ať se hanbí a trnou vždycky,
 ať se stydí a vezmou za své;
¹⁹ ať poznají, že je tvé jméno Hospodin,
 že jsi ty jediný Nejvyšší na celém světě!

Ž 83. Jak sladko býti v domě Páně!

- ¹ Ke konci. Pro lisy. Od Korevců. Žalm.
² Jak jsou milé příbytky tvé,
 Hospodine zástupů!
³ Duše moje nyje touhou
 po síních Hospodinových.
 Srdce i tělo mé jásotem tíhnou
 k Bohu, který žije.
⁴ Ano, vrabec našel si příbytek,
 a hrdlička své hnízdo,
 do něhož ukládá své mladé –
 tvé oltáře, Pane zástupu,
 můj králi a můj Bože!
⁵ Štasten, kdo sídlit smí v domě tvém, Pane,
 ustavičně tebe velebit.
⁶ Štasten, kdo nalézá u tebe pomoc,
 kdo si umínil putovat.
⁷ plačtivým údolím na místo zvolené;
⁸ žehnát mu zákonodárce.
 Ubírají se od hradby, k hradbě,

Ž 82. V. ⁹ „Lotovi synové“ – Moabané a Ammoňané.

V. ¹⁰. O porážce Madianů viz Sdc. 7, 8; o *Jabinovi* a *Sisarovi* tamže hl 4 n.

V. ¹². *Oreb* atd. jmenování Sdc. 7, 25; 8, 5–21.

Ž 83. býval snad zpíván cestou do Jerusalema na svátky.

- až uzří na Sionu
Boha bohů, Hospodina.
⁹ „Bože zástupů, slyš mou modlitbu,
přijmi ji, Bože Jakobův!
¹⁰ Strážce náš, popatři, Bože, a pohled
na tvář svého pomazaného!“
¹¹ Ano, den jeden ve tvých nádvořích
lepší, než tisíce jiných.
Lépe být na prahu Božího domu, než
bydlet ve stanech hříšníkův.
¹² Jeť Bůh rád ohradou a štítem,
milost a čest Pán dává.
¹³ Neodepře žádného dobra
těm, kdož v nevině chodí.
Pane zástupů, šťastný člověk,
který v tebe doufá.

Ž 84. *Prosba, by se dostalo lidu dokonalého blaha.*

- ¹ Ke konci. Žalm Korevců.
² Požehnal jsi, Hospodine, své zemi,
obrátil jsi osudy, Jakobovy;
³ odpustil jsi nepravost svého lidu,
ráčil jsi přikrýti všechny hříchy jejich;
⁴ zmírniti jsi ráčil všecek hněv svůj,
upustil jsi od svého rozhorlení.
⁵ Rač nás obnovit, Bože naší spásy,
a svou nevoli odvrátit od nás.
⁶ Zda budeš na věky hněvati se ha nás,
neb svůj hněv protahovat od rodu do rodu?
⁷ Bože, rač nám zase život dáti,
aby tvůj lid se radovat mohl z tebe!
⁸ Ukaž nám, Hospodine, milost svoji,
a své blaho rač nám poskytnouti!
⁹ Poslechnu, co mi řekne Hospodin Bůh.
Ano, pokoj zvěstuje lidu svému,
svatým svým, jejichžto srdce ho vyhledává,
¹⁰ Skutečně blíží se těm, již ho ctí, pomoc jeho,
aby zas sídlila sláva v naší zemi, .
¹¹ láska a věrnost aby se potkávaly,
spravedlnost s pokojem aby se líbala,
¹² aby věrnost, vyrůstala ze země,
a spravedlnost vyhledala s nebe.

V. ⁹ n. jest modlitba, kterou koná poutník ve chrámě, „pomazany“= král, zástupce všeho národa.

Ž 84. V. ⁵ „obnovit“= vzkřísit, uvést do bývalého štěstí.

V. ¹¹. V době mesiášské láska a poctivost budou choditi po zemi kříž na kříž, i budou se ustavičně potkávati. – „líbat se“= „potkávati se“.

- ¹³ Sám Hospodin bude dávat požehnání,
a naše země vydávat úrodu svou;
¹⁴ spravedlnost bude chodit před ním,
bude kráčet po cestě za ním.

Ž 85. Modlitba v tísní k Bohu velikému.

- ¹ Modlitba Davidova.
Nakloň, Pane, ucho svoje, a vyslyš mne, neboť
zbědovaný a chudobný jsem.
² Chraň mi život, neb zasvěcen jsem tobě;
spas, Bože můj, svého sluhu, jenž doufá
spas, Bože, můj, svého sluhu, jenž doufá v tebe.
³ Rač se smilovati nade mnou, Pane,
neb den celý tebe se dovolávám.
⁴ Obvesel duši služebníka svého,
neb k tobě, Pane, pozdvihuji svou mysl.
⁵ Vždyť jsi ty, Pane, dobrý a milostivý,
nadmíru laskavý ke všem, kdož vzývají tebe.
⁶ Popřej sluchu, Pane, modlitbě mé,
všímni si hlasitého úpění mého.
⁷ Kdykoli jsem v tísní, vzývám tebe;
neboť ráčil jsi mne vyslyšati.
⁸ Není ti, Pane, rovného mezi bohy,
a nic nevyrovná se tvým skutkům.
⁹ Všichni národové, které jsi učinil,
přijdou a sklánět se budou před tebou,
Pane, oslavovat budou jméno tvoje,
¹⁰ neb ty jsi veliký a divotvorný,
neboť ty samojediný jsi Bůh.
¹¹ Veď mne, Hospodine, po své cestě,
abych kráčet podle pravdy tvojí;
soustřed' mou mysl, ať bojí se tvého jména.
¹² Budu tě slavit, Pane, můj Bože, celým svým srdcem,
věčně velebiti tvoje jméno.
¹³ Neboť tvá milostivost ke mně je velká;
vytrhl jsi duši mou z nejhlubších pekel.
¹⁴ Bože, zpupní proti mně povstávají,
a rota zuřivců o život mi ukládá;
nemají tebe na zřeteli.
¹⁵ Ty však jsi, Pane, Bůh milosrdný a milostivý,
shovívavý, plný milosti a pravdy.
¹⁶ Shlédni na mne a budiž milostiv mi,
uděl svou sílu služebníku svému,
synu své služebnice pomoz.

Ž 85. V. ³ „zasvěcen“ Bohu byl národ israelský; zasvěcen Bohu a proto „svatý“ je více křesťan. – V Kristu, v jeho jménu a srdci nejlépe se ukázala plnost milosti, a pravdy. V. ¹⁴ ¹⁶.

¹⁷ Račiž učinit na mně dobré znamení,
ať to vidí odpůrci moji a hanbí se,
že ty, Pane, mi pomáháš a mne těšíš.

***Ž 86. Jerusalembude slavný, ježto všichni národové budou jej
pokládati za své duchovní rodiště.***

¹ (Žalmista:) Od Koreovců. Píseň žalmová.
(Žalmista:) Brány Sionu, který založil
na pahorcích svatých,
² miluje Hospodin nade všechna
sídla Jakobova.
³ Slavné věci praví o tobě,
město Boží:
⁴ (Hospodin:) „Prohlašuji Egypt i Babylon
za své ctitele;
ejhle, Filištan, Tyřan i Etiop,
ti se tam zrozuji
⁵ O Sionu se řekne: „Co člověk,
vše je tam zrozeno".“
(Žalmista:) Ano, sám Nejvyšší jej založil.
⁶ Pán podle soupisu národů počítal:
(Hospodin:) „Ten i ten. se tam zrodil.“
⁷ (Žalmista:) Ti pak zpívají a jásají:
(Národové:) „Domov všech jest v tobě.“

Ž 87. Modlitba těžce nemocného.

¹ Žalmová píseň Koreovců. Ke konci. Pro mahadet. Střídavě. Poučná píseň
Emana, Ezrachovce.
² Hospodine, Bože, můj spasiteli,
ve dne v noci před tebou volám.
³ Kéž se dostane před tvou tvář modlitba moje;
nakloň ucho svoje k úpění mému!
⁴ Neboť je nasycena bédami duše má,
a můj život blízko je smrti.
⁵ Počítají mne k těm, kteří do hrobu klesli,
jsem jako člověk vysílený.
⁶ Jako již mezi mrtvými opuštěn jsem,
mezi padlými, kteří ve hrobech spí,
na které již nepamatuješ, ježto jsou
od ruky tvé odloučení.
⁷ Spustili mne do nejhlubší jámy,
do temností, do stínu smrti.
⁸ Těžce na mne doléhá prchlivost tvá,
všecky své proudy na mne jsi spustil.
⁹ Odvrátil jsi ode mne mé známé,

Ž 86. V. ⁴ „tam“ na Sionu, kde byla kolébka křesťanství. Všichni se pokládají za občany sionské, za příslušníky jerusalemské, t. j. za údy církve katolické.

velmi si mne zošklivili,
 sevřen jsem, že nemohu vyváznouti,
¹⁰ oči mé chřadnou utrpením.
 Volám k tobě, Hospodine, denně, k
 tobě rozprostírám ruce svoje. . .
¹¹ Zdali budeš na mrtvých zázraky činit,
 či vstanou stíny, aby tě chválily?
¹² Bude kdo ve hrobě milost tvou vypravovat, .
 a tvou věrnost v místech zkázy?
¹³ Zda bude v temnotách viděti tvé divy,
 tvou spravedlnost v zemi zapomenutí?
¹⁴ Já přece volám k tobě, Hospodine,
 z jitra již přichází před tebe modlitba má.
¹⁵ Proč mou prosbu, Hospodine, zamítáš,
 proč své líce ode mne odvracuješ?
¹⁶ Chudák já, jenž od mládí lopotím se,
 snáším tvé hrůzy nevěda si rady.
¹⁷ Výbuchy tvého hněvu valí se přese mne,
 a tvé hrůzy zdrcují mne.
¹⁸ Zaplavují mne jako vody den celý,
 obkličují mne ustavičně.
¹⁹ Vzdálil jsi ode mne přítele i druha,
 moje známé ode mne ubohého.

Ž 88. Kde jsou, Pane, tvé sliby dané Davidovi?

¹ Poučná báseň Etana, Ezrachovce.
² o milostech Páně věčně chci zpívat,
 od rodu do rodu věrnost tvou rty svými hlásat.
³ Vždyť jsi děl: „Na věky stažen bude dům milosti!“
 – na nebesa postavil jsi svou věrnost. –
⁴ „Smlouvu jsem učinil se svými vyvolenými,
 Davidovi, sluhovi svému jsem přísáhl:
⁵ „Na věky budu tvé potomstvo zachovávat,
 od rodu do rodu trůn tvůj udržovat.“
⁶ Nebesa slaví tvé divy, Hospodine,
 a tvou věrnost shromáždění svatých.
⁷ Neboť kdo v mračnech roven jest Hospodinu,
 kdo ze synů. Božích se podobá Pánu?
⁸ Bůh, který slaven jest ve shromáždění svatých,
 velký a hrozný je nad všechny kolem něho.
⁹ Pane, Bože zástupů, kdo je ti podoben?
 Mocný jsi, Pane, a věrnosti plno kol tebe.
¹⁰ Ty jsi panovníkem nad zpuštěným mořem,

Ž 88. hodí se do časů, kdy se vrátili Židé ze zajetí babylonského kdy byli plni nadějí, že se splní sliby Boží, Davidovi (o národu) dané, kdy však nemohli se dočkat svého krále a kdy bylo jim velmi strádati.

V. ⁴. O té smlouvě, viz 2 Král 7, 1 nn.

V. ⁶. „nebe“ = shromáždění svatých = *andělé* = „synové Boží“ (v. ⁷).

- když se vzdouvají vlny jeho, krotíš je.
¹¹ Tys jak zraněného pokořil zpupného,
 silným svým ramenem rozptýlils odpůrce své.
¹² Tvá jsou nebesa, tvá je také země,
 svět a vše, čeho je plný, ty jsi založil.
¹³ Sever i západ ty jsi ráčil stvořit,
 Tábor i Hermon plesají nad tvým jménem.
¹⁴ Ty máš rámě síly olbřimovy,
 silná jest ruka tvá, pravice vyvýšená.
¹⁵ o spravedlnost, o právo trůn tvůj jest opřen,
 milostivost a věrnost stojí před tebou.
¹⁶ Blaze národu, který ví, co je to plesat,
 který ve světle tváře tvé chodí, Pane.
¹⁷ Pro tvé jméno plesají ustavičně,
 a pro tvou spravedlnost se povznášejí.
¹⁸ Neboť ty, jsi ozdoba jejich síly,
 a tvou milostí zdvihá se naše čelo.
¹⁹ Neboť Pánu náleží ochrana naše,
 a král náš Svatému Israelovu.
²⁰ Tehdy mluvil jsi ve vidu k věrným svým ctitelům:
 „Vstavil jsem korunu na hlavu hrdinovu,
 vyvolence ze svého lidu jsem povýšil;
²¹ našel jsem si Davida, svého sluhu,
 olejem svým svatým jsem ho pomazal;
²² proto silná má ruka bude s ním,
 a mé rámě bude ho posilovat.
²³ Ničeho nesvede nepřítel proti němu,
 a nešlechtník jemu již neublíží.
²⁴ Ale potru před ním odpůrce jeho,
 na útěk obrátím ty, kteří nevraží na něj.
²⁵ Věrnost má a milost bude s ním,
 a mým jménem čelo jeho se zdvihne.
²⁶ Na moře vložím ruku jeho,
 a na veletoky jeho pravici.
²⁷ On bude vzývati mne: „Tys můj otec,
 Bůh můj a skála pomoci mé!“
²⁸ Ano, já prvorozencem učiním ho,
 nejvyšším mezi králi země.
²⁹ Na věky zachovám jemu svoji milost,
 a má smlouva s ním zůstane bez poruchy.
³⁰ Držet budu na věky potomstvo jeho,
 a jeho trůn, pokud nebesa budou.

V. ¹⁹. Bohu, Svatému Israelovu, přísluší, aby lid chránil a dal mu krále.

V. ²⁰. „*Těhdy*“, když byl Natan poslán k Davidovi (2 Král 7).

V. ²⁷. srv. s 2 Král; 7, 14. Ježto jsou tu zřejmy myšlenky mesiášské, býval celý Ž 88. v tomto smyslu vykládán.

V. ³⁰. se splnil a splňuje dokonale na Kristu. Srv. Lk. 1, 32.

³¹ Jestliže opustí synové jeho můj zákon,
 a dle práv mých nebudou chodit,
³² poskvrní-li, co jsem ustanovil,
 a mých příkazů nebudou-li dbáti:
³³ navštívím metlou nepravosti jejich,
 a ranami jejich provinění;
³⁴ avšak své milosti mu neodejmu,
 a své věrnosti neporuším;
³⁵ neznesvším úmluvy své,
 a co vyšlo z úst mých, nezměním.
³⁶ Jednou jsem přísáhl při své svatosti:
 „Jistě Davida neobelhu!”
³⁷ Símě jeho na věky bude trvat,
 a trůn jeho jako slunce přede mnou;
³⁸ a jako měsíc na věky upevněný;
 a svědek na nebi jest věrný.
³⁹ Avšak ty jsi zavrhl a zamítl,
 odstranils pomazaného svého.
⁴⁰ Zrušil jsi smlouvu se svým služebníkem,
 svrhl jsi na zemi korunu jeho.
⁴¹ Pobořil jsi všechny ohrady jeho,
 a jeho pevnosti obrátils v děsné ssutiny,
⁴² Obírají ho všichni kolemjdoucí,
 na posměch je sousedům svým.
⁴³ Vyvýšil jsi pravici nepřátel jeho,
 rozveselils všechny škůdce jeho.
⁴⁴ Zvrátil jsi sílu jeho meče,
 na pomoc v boji jsi mu nepřispěl.
⁴⁵ Vytrhl jsi žezlo z ruky jeho,
 a trůn jeho na zem jsi svrhl.
⁴⁶ Ukrátil jsi dobu jeho mládí,
 zaplavils ho zahanbením.
⁴⁷ Dlouho-li, Pane, budeš pořád se odvracet,
 dlouho-li bude jak oheň hořeti hněv tvůj?
⁴⁸ Rozpomeň se, jaká jest má bytost,
 k jaké nicotě stvořil jsi veškero lidstvo!
⁴⁹ Který člověk žije, by neuzřel smrti,
 aby, vytrhl duši svou z ruky pekel?
⁵⁰ Kde jsou, Pane, bývalé milosti tvoje,
 na které přísahals Davidu při své věrnosti?
⁵¹ Pomni, Pane, na potupu svých sluhů
 od mnohých národů, kterou za řadry nosím,
⁵² kterou tupí odpůrci tvoji, Pane,
 tupí osud pomazaného tvého.

V. ³⁸ Věrný svědek na nebi, že se zavázal Bůh sliby Davidovi, jest Bůh sám.

V. ³⁹ „pomazaný”= Jechonjáš a Sedekjáš, králové zajetí babyl.

V. ⁴⁹ „duši”= život.

⁵³ Požehnán buď Hospodin na věky! Staň se, Staň se!

ČTVRTÁ KNIHA ŽALMŮ. (Ž 89–105).

Ž 89. *Věčný Bůh – útočiště křehkého a vratkého smrtelníka.*

- ¹ Modlitba Mojžíše, muže Božího.
Pane, tys býval útočiště naše od
pokolení do pokolení!
- ² Prve nežli hory se narodily,
prve než počala země a svět co plodit, od
věků až do věků ty, Bože, jsi.
- ³ Kážeš, aby člověk v prach se vracel,
a říkáš: „Vracejte se smrtelníci!”
- ⁴ Ano, tisíc let je před tvým zrakem
jako včerejší den, který minul,
jako doba noční hlídky.
- ⁵ Jako věc bez ceny jsou léta jejich,
- ⁶ záhy jako tráva pomíjejí;
z jitra vykvétá a vyvíjí se,
k večeru klesá, vadne a vysychá.
- ⁷ Hyneme proto, že se na nás hněváš,
scházíme proto, že jsme tě roztrpčili.
- ⁸ Předkládáš si nepravosti naše,
život náš na výsluní svojí tváře.
- ⁹ Prchají všechny dni naše a hyneme v hněvu tvém,
život náš dlužno mít za pavučinu.
- ¹⁰ Let našich úhrnem bývá sedmdesát,
a je-li při síle kdo, osmdesát,
většina jich jest lopota a bolest,
přikvačí slabost a – odlétáme.
- ¹¹ Kdo zná tvoji přísnost, když se rozhněváš,
kdo ji cení, jak žádá úcta k tobě?
- ¹² Pravici tvou znáti rač naučit nás,
a naše srdce vzdělej, by moudré bylo.
- ¹³ Obrát se, Hospodine! Dlouho-li ještě . . . ?
Slituj se nad svými služebníky!
- ¹⁴ Kéž nás naplní záhy již tvoje milost,
abychom radostí jásali všecek svůj život,
- ¹⁵ dle počtu dní bychom plesali, v nichž jsi nás snižoval,
dle počtu let, v nichž okoušeli jsme zlého.
- ¹⁶ Shlédni na své sluhý – jsoutě tvé dílo –
a rač žehnat jejich synům.
- ¹⁷ Buď milost Pána, Boha našeho, nad námi;
dílům rukou našich s hora žehnej,
ano dílu rukou našich žehnej!

V. ⁵³. nepatří k Ž 88., nýbrž uzavírá třetí knihu žalmů. Srv. Ž 40, 14; 71, 19; 105, 48.

Ž 89. V. ⁸. „život náš” = hříšný.

V. ¹³. „Dlouho-li” budeš hněvati se.

Ž 90. Bůh – ochránce spravedlivých.

- ¹ Chvalozpěv Davidův.
Pod záštitou Nejvyššího přebývá, ve
stínu Boha nebes odpočívá,
² kdo říká Pánu: „Tys ochrana má a hrad můj,
Bůh můj, v něhož naději svou skládám."
³ Neboť on vysvobodí tě z osidla lovců,
od slova, které přináší zkázu.
⁴ Perutěmi svými zastíní tě,
pod křídly jeho najdeš útočiště,
⁵ štítem obestře tě věrnost jeho.
Nebudeš se báti hrůzy noční,
⁶ ani střely létající ve dne,
ani čeho, co se plíží za tmy,
ani útoku zloducha o polednách.
⁷ Padne jich po boku tvém tisíc,
deset tisíc ti po pravici,
ale k tobě se nepřiblíží.
⁸ Ty jen na své oči budeš to vidět,
na odplatu hříšníků budeš patřit.
⁹ Protože řekl: „Hospodin naděje má jest,"
učiniv Hospodina svým útočištěm:
¹⁰ nepřihodí se ti nic zlého,
rána se nepřihlíží k tvému stánku.
¹¹ Neboť andělům svým o tobě kázal,
aby tě ostríhali na všech tvých cestách.
¹² Takořka na rukou budou tebe nosit,
abys o kámen nohou svou nezavadil.
¹³ Po zmiji a basilišku chodit,
šlapat budeš po lvu jakož i po draku.
¹⁴ „Protože lne ke mně, vysvobozuji ho,
chráním ho, ježto zná mé jméno.
¹⁵ Vžívá mne, i slyším ho; jsem při něm v tísní,
vytrhuji ho a oslavuji.
¹⁶ Dlouhého věku do syta mu dávám,
a svou spásu popřádám mu vidět."

Ž 91. Sladko jest chváliti řízení Boží prozřetelnosti.

- ¹ Žalmová píseň. Na den sobotní.
² Sladko jest oslavovati Hospodina,
opěvovati jméno tvé, Svrchovaný,
³ hlásat zrána tvoji milostivost,
a že nejvyšší věrný jsi noc každou
⁴ s průvodem žaltáře o desíti strunách,

Ž 90. V. ¹¹ n. uvedl zlý duch, když pokoušel Pána (Mt. 4, 6; Lk. 4, 10n.).

V. ¹⁴ – ¹⁶ . mluví sám Bůh; potvrzuje slova žalmistova o pečlivé ochraně Boží. – „zná“ – vyznává.

Ž 91. V. ⁴ . „žaltář“ = strunový nástroj, podobný harfě.

- s průvodem harfy a hry na citaru.
⁵ Neboť mne obveseluješ tím, co činíš,
 nad tvými díly dlužno mi plesat, Pane,
⁶ Jak jsou vznešená díla tvá, Hospodine,
 velmi hluboké jsou myšlenky tvé.
⁷ Člověk nerozumný to nechápe,
 zpozdllec nemá pro to smyslu.
⁸ Když se bezbožní zelenají jak tráva,
 a když všichni zločinci kvetou,
 je to proto, by zhynuli na věky věkův,
⁹ ty však bys Nejvyšším věčně byl, Hospodine!
¹⁰ Ano, hle, tvoji odpůrci, Hospodine,
 ano, hle, tvoji odpůrci berou za své,
 všichni zločinci se rozptylují.
¹¹ Moje však čelo se zdvíhá jak rohy zubří,
 hojně pomazán jsem olejem čerstvým.
¹² Oko mé na nepřátele radostně hledí,
 ucho pak o mých zločinných škůdcích slyší.
¹³ Spravedlivý jako palma kvete,
 jako cedr na Libanu roste.
¹⁴ Zasazení jsouce v domě Páně
 v nádvořích domu Boha našeho kvetou.
¹⁵ Prospívají ještě v pozdním stáří,
 šťávy a svěžesti mají, že mohou hlásat:.
¹⁶ Spravedlivý je Hospodin, skála naše,
 a nic proti právu nemá v sobě.

Ž 92. Hospodin je král věčný.

- ¹ Chvalozpěv od Davida; v den před sobotou, když byla země založena.
 Hospodin kraluje, oděn jest velebností;
 oděn jest Hospodin a opásán silou;
 i zemi upevnil, že se nekolísá.

- ² Pevně stojí trůn tvůj od počátku;
 od věčnosti jsi ty. . .
³ Vlny, vznášejí vysoko, Hospodine,
 vlny vznášejí vysoko svůj hukot,
 vlny vznášejí vysoko svůj jekot.
⁴ Podivuhodnější nežli hukot spoust vodních,
 nežli jekot mořského vlnobití,
 podivuhodnější na výsostech Hospodin.
⁵ Výroky tvé jsou nejvýš spolehlivé, domu
 tvému přísluší svatost, Hospodine, na věčné časy.

Ž 93. Bůh dá, že zavládne spravedlnost a milost.

- ¹ Žalm Davidův. Na čtvrtý den po sobotě.
 Bože veškeré odvety, Hospodine, Bože

Ž 93. V. ¹ „rač se ukázat“ jakožto nejvyšší soudce a zaved pořádek.

veškeré odvěty, rač se ukázat!
² Zdvihni se ty, který soudíš zemi,
 dej, ať odplaty se dostane zpupným.
³ Dlouho-li bezbožníci, Hospodine,
 dlouho-li ještě bezbožní budou se chlubit?
⁴ Vychrlují opovážlivé řeči,
 o závod mluví všichni zlosynové.
⁵ Lid tvůj, Hospodine, potírají,
 a tvůj dědičný majetek utlačují:
⁶ Vdovu jakož i cizince uškrcují,
 a děti osiřelé povraždí.
⁷ Říkají si: „Hospodin to nevidí,
 a Bůh Jakobův o tom neví.“
⁸ Zmoudřete, vy, poštilci v lidu,
 zpozdilci, kdy přece rozumu nabudete?
⁹ Který zasadil ucho, ten že neslyší?
 A kdo utvořil oko, ten že nevidí?
¹⁰ Který národy kárá, ten že netrestá?
 Ten který člověka moudrosti vyučuje?
¹¹ Hospodin zná, co si lidé myslí,
 protože jsou jako pára.
¹² Blaze tomu, ježž ty, Pane, vychováváš,
 a ježž zákonu svému vyučuješ,
¹³ abys uklidil ho před zlými časy,
 až by vykopali zločinci jámu.
¹⁴ Neboť nezavrhne Hospodin lidu svého,
 a svého dědičného majetku neopustí;
¹⁵ budeť zas právo správně se vykonávat
 a za ním chodit každý poctivý člověk.
¹⁶ Kdož by se mne zastal proti zlosynům,
 nebo se postavil za mne proti hříšníkům?
¹⁷ Kdyby nebyl Hospodin pomocí mou,
 byla by duše má již bezmála v peklích.
¹⁸ Pozorují-li, že klesá má noha,
 milost tvá, Hospodine, podpírá mne.
¹⁹ Ať se rozmnoží jakkoli starosti v nitru mém,
 útěchy tvé potěšují mou duši.
²⁰ Co s tebou společného má stolice zkázy,
 která křivdu páchá jménem zákona?
²¹ Srocují se na duši spravedlivcův
 a krev nevinnou odsuzují.

V. ¹². Bůh vychovává spravedlivce i tím, že na čas dopouští, aby byl utiskován od zpupných bezbožníků.

V. ¹³. „*zlý čas*“ = smrt.

V. ²¹. „*duši*“ = život. – Ukládají spravedlivému o život, zneužívají k tomu i soudu. Tak učinili také nepřatelé Kristovi.

- ²² Ale Hospodin jest mi vysokým hradem,
Bůh můj skálopevným útočištěm.
²³ On jim odplatí za nepravost jejich,
v jejich zlobě zahladí je,
zahladí je Hospodin, Bůh náš.

Ž 94. Napomenutí k poslušnosti.

- ¹ Chvalozpěv od Davida.
(Sbor putující do
² svatyně:) Pojdte, chvalme s radostí Pána,
předstupme před tvář jeho s díky,
³ písnně plesu pějme jemu.
⁴ Neboť Bůh veliký jest Hospodin,
a král nade všechny bohy.
⁵ Jsouť v jeho ruce všechny hlubiny země,
temena hor jsou majetek jeho.
⁶ Jehoť jest moře, neb on je učinil;
i souš je dílo jeho rukou.
⁶ (Prorok u
vchodu Pojdte, klanějme se, padněme,
⁷ svatyně:) klekněme před Pánem, svým tvůrcem.
Jeť on Pán, náš Bůh, a my jsme
lid, ježž on vodí a ovce, ježž pase.
⁸ Kéž byste poslechli dnes hlasu jeho:
(Bůh ústy, „Nezatrvejte svých srdcí
⁹ proroka:) jak v Hádce, jak v Pokušení na poušti,
kde vaši otcové pokoušeli mne,
zkoušeli mne, ač vídali skutky mé.
¹⁰ Čtyřicet roků mrzel jsem se
na to pokolení a řekl jsem:
¹¹ „Lid je to myslí stále bloudící!“
Oni však nechtěli znáti mé cesty,
takže jsem přísáhl ve svém hněvu:
„Nedojdou odpočinku mého!“

***Ž 95. Vesel se Israel, pohanstvo i všechna země,
až přijde Mesiáš, spravedlivý soudce. .***

- ¹ Píseň od Davida. Když byl stavěn chrám po zajetí.
Zpívejte Hospodinu píseň novou,
zpívejte Hospodinu všechny země!
² Zpívejte Pánu a slavte jeho jméno,
hlásejte den po dni jeho spásu!

Ž 94. V. ⁸ „dnes“, kdy vstupujete do svatyně na svátek.

V. ⁹ n. Kterak zhrěšilo pokolení, jež vyvedl Mojžíš z Egypta a kterak bylo potrestáno, viz Ex. 17, 1–7; Nm. 20, 2–13; Nm. hl. 14. – Ač vídali zázraky Boží moci, dobroty a věrnosti, přece pokoušeli Boha nedůvěrou.

V. ¹¹ „odpočinutí“ = blažený pokoj v Palestině.

Ž 95. V. ¹ „novou píseň“, která se hodí na „novou“, a lepší dobu „Nového zákona“.

- ³ Zvěstujte mezi národy, jeho slávu,
mezi všemi lidmi jeho divy!
⁴ Velký jeť Pán a chvály nejvyš hoden;
zaslouží cti nade všechny bohy.
⁵ Jsouť všichni bohové pohanů duchové zlí,
avšak Hospodin je tvůrce nebes.
⁶ Sláva a nádhera je před jeho tváří,
svatost a velebnost ve svatyni jeho.
⁷ Vzdávejte Hospodinu, kmenové pohanští,
vzdávejte Hospodinu čest a slávu.
⁸ Vzdávejte Pánu slávu dle jeho jména,
berte dary a vstupujte do jeho síní,
⁹ klaňte se Pánu ve svatém jeho dvoře.
Třeste se před jeho tváří všechny země,
¹⁰ říkejte mezi národy: „Hospodin kraluje!“
Neboť on upevnil zemský kruh, že se nehne,
onť bude souditi národy spravedlivě.
¹¹ Veselte se nebesa, plesej země,
zahuč moře se vším, čeho je plno.
¹² Radujte se pole a vše, co je na nich,
tehdy ať jásá všechno stromoví lesní
¹³ před Hospodinem, že přichází,
protože přichází, by soudil zemi.
Soudit bude kruh zemský spravedlivě,
soudit bude národy podle své věrnosti.

***Ž 96. Hospodin – král bude soudit spravedlivě, modlářům
na hanbu, spravedlivým, na radost.***

- ¹ Od Davida. Když byla země zase spořádána.
Hospodin kraluje, plesej země,
množství přímořských krajin se raduj!
² Tmavá mračna jsou kolem něho,
právo a správnost nesou trůn jeho.
³ Oheň jde před jeho obličejem,
a vůkol spaluje odpůrce jeho.
⁴ Blesky jeho svět ozařují,
země vidouc to se chvěje.
⁵ Bory jak vosk tekou před Hospodinem,
před tváří Pána veškeré země.
⁶ Nebe hlásá, jak spravedlivý jest,
každý národ vidí, jak slavný jest.
⁷ Hanbí se všichni sluhové model,
kteří se chlubili bůžky,
klaní se mu všichni andělé.

V. ¹¹ .-¹³ . Mesiáš bude „soudit“ při svém prvním příchodu, zejména však až přijde na soud poslední.
Pravá spravedlnost zasvitne v jeho církvi bojující a zavládne dokonale v Církvi jeho vítězné.

- ⁸ Slyší to a plesá Sion,
veselí se dcery judské
pro tvé soudy, Hospodine.
⁹ Jsiť, Pane, nejvyšší v celém světě,
vysoko vyvýšen nad všechny bohy.
¹⁰ Pán má rád ty, kteří nevraží na zlo,
chrání Hospodin duše svých ctitelů,
z rukou hříšných je vysvobodí.
¹¹ Světlo vzešlo spravedlivému,
a lidem přímého srdce radost.
¹² Těšte se spravedliví z Pána,
a děkujte svatému jménu jeho!

Ž 97. Chválen buď Bůh, Spasitel Israelův a soudce světa.

- ¹ Žalm od Davida.
Zpívejte Hospodinu píseň novou,
neboť zázračné věci učinil.
Na pomoc mu přispěla pravice jeho,
pomáhalo mu svaté jeho rámě.
² Známost učinil Hospodin svou spásu,
před zraky národů zjevil svou spravedlivost.
³ Rozpomněl se na své milosrdenství,
jakož i na věrnost domu Israelovu.
Nyní viděly všechny končiny světa,
kterak Bůh náš vysvobodil nás.
⁴ Radostně slav Boha veškerá země,
zpívejte a jásejte a hrajte!
⁵ Hrajte Hospodinu na citaru,
na citaru, jakož i hlaholem zpěvu,
⁶ trubte na táhlé trouby i zvучné rohy,
jásejte před tváří krále Hospodina.
⁷ Ať hučí moře a vše, čeho je plno,
okruh zemský a jeho obyvatelstvo;
⁸ řeky rukama ať tleskají,
a všechny hory nechať plesají
⁹ před Hospodinem, že přišel,
aby nad zemí soud konal.
¹⁰ Soudit bude kruh zemský spravedlivě,
národy jak se sluší a patří.

***Ž 98. Díky Bohu, israelskému králi na Sionu za to, že dal
svému národu vítězství nad pohany.***

- ¹ Žalm Davidův.
Hospodin kraluje – ať se pohané třesou!
Trůní nad cheruby – ať se svět chvěje!

Ž 97. V. ¹. Ježto je tento Ž mesiášský, možno jím slaviti Spasitele i dnes. Možno jím také slaviti jeho matku „podivuhodnou“, vzácný zázrak milosti Boží.

- ² Veliký je Hospodin na Sionu,
nade všechny národy vyvýšený.
³ Ať slaví veliké jméno tvé a hrozné,
neboť je velesvaté!
⁴ Ano, kraluje mocný, jenž miluje právo!
Ty jsi zavedl spravedlivou správu,
právo řádné v Jakobu vykonáváš.
⁵ Vyvyšujte Pána, našeho Boha,
a kořte se u podnože jeho nohou,
neboť je velesvatý!
⁶ Mojžiš a Áron byl mezi kněžími jeho,
a Samuel mezi ctiteli jeho jména;
vzývali Hospodina, i vyslychal je.
⁷ Ze sloupu oblakového mluvíval k nim,
kteří šetřili toho, co jim zjevil,
ustanovení, jež dal jim.
⁸ Hospodine, Bože náš, ty jsi je vyslychal,
Bohem odpouštějícím jsi byl jim,
ačkoli také mstitelem všech jejich činů.
⁹ Vyvyšujte Pána, našeho Boha,
a kořte se na jeho svaté hoře,
neboť je svatý Hospodin, Bůh náš!

Ž 99. Radostně obcujte bohoslužbě ve svatyni.

- ¹ Píseň díky.
² Jásej Bohu všechna země,
služte Hospodinu s veselím,
předstupujte před něho s plesáním.
³ Vězte, že Hospodin Bůh jest,
on nás učinil a ne my sami;
jsme lid jeho a ovce pastvy jeho.
⁴ Vcházejte do bran jeho s díky,
do jeho nádvoří s chvalozpěvy,
slavte ho, chvalte jméno jeho!
⁵ Neboť dobrotiv je Hospodin,
na věky milosrdenství jeho,
a rod od rodu věrnost jeho.

Ž 100. Program zbožného vladaře.

- ¹ Žalm Davidův.
Zpívat chci o lásce a spravedlnosti tobě, Pane, písni.
² Přičiním se, bych bezvadně životem kráčel
pokud mi vstříc budeš chodit.
Žítí budu se svědomím čistým
ve své domácnosti;
³ nehodlám ni v mysli se zabývat
věcmi ničemnými.

- Dopouštět se přestupků nenávidím, to se
mne chytнути nesmí;
⁴ člověk zvrhlého srdce musí ode mne,
o zlém nechci nic vědět.
⁵ Kdo svého bližního tajně očerňuje,
toho budu stíhat;
s člověkem pyšných očí a hrdého srdce –
s takovým obcovat nechci.
⁶ Zraky své upírat budu na věrné v zemi,
aby sídlili se mnou;
po cestě bezúhonných mravů kdo chodí – ten mi
bude sloužit.
⁷ V domě mém se ubytovat nesmí
žádný, kdo jedná lstivě;
člověk mluvící křivě neobstojí
před očima máma.
⁸ Každého jitra budu vyhlazovat
všecky hříšníky v zemi,
abych vyplnil z Hospodinova města
všechny, kdož páchají nepravost.

***Ž 101. Modlitba vyhnanců za obnovu Jerusalema.
(Pátý žalm kající.)***

- ¹ Modlitba ubohého, když jest v úzkostech a přednáší Hospodinu svou prosbu.
² Pane, vyslyš modlitbu mou,
a mé volání k tobě přijď.
³ Neodvracuj ode mne tváře své,
v kterýkoli den jsem soužen.
Nakloň ke mně svoje ucho,
kdykoli tě vyzývám, rychle mne vyslyš!
⁴ Neb dni mé v kourě se rozplývají,
kosti mé vysychají jak roští,
⁵ jsem spálen jak tráva a srdce mé prahne,
neboť jsem zapomněl jísti chléb svůj.
⁶ Ježto hlasitě jest mi úpět,
visí mi kosti na mé kůži.
⁷ Jsem jako pelikán na poušti,
podobám se výru v ssutinách.
⁸ Spánek mne mívá a nařikám
jak ptáče na střeše osamělé.
⁹ Celý den tupí mne nepřátelé,
zuří na mne a proklínají mnou.
¹⁰ Jeť mi popel jak chleba jísti,
se slzami míchám svůj nápoj,

Ž 101. Sv. Pavel (Žid. 1, 10.–12.) uvádí v. 26.–28. o Kristu, dokazuje božství jeho. Proto býval celý žalm vykládán mesiášsky.

- ¹¹ pro tvůj hněv a nevoli tvou,
neboť vyzdvihnul shodil jsi mne.
¹² Moje dni se sklánějí jak stín,
a já vadnu jako tráva.
¹³ Ty však, Pane, na věky zůstáváš
a tvá památka od rodu do rodu.
¹⁴ Ty se zdvihneš a usmíříš na Sion;
vždyť je čas nad ním se slitovat, je čas.
¹⁵ Máť každý sluha tvůj rád jeho kameny,
soustrast má s jeho ssutinami.
¹⁶ I budou bát se tě pohané, Pane,
a všichni králové země tvé slávy,
¹⁷ Hospodin když vystaví Sion,
když se objeví ve své slávě,
¹⁸ když shlédne na modlitbu chudšů,
a jejich prosbou nepohrdne.
¹⁹ Budiž to zapsáno pro rody budoucí,
ať lid, jež stvoří, velebí Pána,
²⁰ protože shlédl se své výše,
Pán že popatřil s nebe na zemi,
²¹ aby vyslechl vzdechy zajatých,
k smrti odsouzené by rozvázal,
²² aby hlásali na Sionu Pána
a jeho slávu v Jerusalemě,
²³ až se tam sejdou národové
i králové, aby sloužili Pánu.
²⁴ Vyčerpal na cestě mou sílu.
zkrátil moje dny i řekl jsem:
²⁵ „Neodvolávej mne prostřed mých dnů,
ty, jehož léta rod od rodu trvají.
²⁶ Nejprv založils, Pane, zemi,
a dílem rukou tvých jsou nebesa.
²⁷ Ona pominou, ty však potrváš;
a všechna zvetšejí jako roucho.
Střídáš je jako šat, i střídají se;
²⁸ ty však jsi týž a tvá léta jsou bez konce,
²⁹ Děti tvých sluhů budou mít bydlo,
a jejich potomstvo žít bude na věky.".

102. Boží milosrdenství.

- ¹ Od Davida.
Dobrořeč, má duše, Hospodinu, a vše, co
ve mně jest, jeho svatému jménu
² dobrořeč má duše Hospodinů,
pamatuj na všechna dobrodiní jeho!
³ On ti odpouští všechna tvá provinění,
uzdravuje všechny neduhy tvé,
⁴ vysvobozuje život tvůj od záhuby,

- věncí tě milostí a slitováním.
⁵ Nasycuje dobrem tvoji žádost,
 že se tvé mládí jak orlice obnovuje.
⁶ Hospodin vykonává spravedlnost,
 zjednává právo všem utiskovaným.
⁷ Oznámil své cesty Mojžíšovi,
 synům Israelovým svou vůli.
⁸ Slitovný a milostivý jest Hospodin,
 shovívavý a nadmíru dobrotivý.
⁹ Nemá ve zvyku ustavičně kárat,
 aniž na věky hněv chovat;
¹⁰ ne podle hříchů našich činívá nám,
 aniž podle nepravostí našich nám odplácí.
¹¹ Ale jak vysoko nad zemí jest nebe,
 milost jeho se klene nad jeho ctiteli;
¹² jak je vzdálen východ od západu,
 vzdaluje od nás nepravosti naše.
¹³ Jako se slitovává nad dětmi otec,
 tak Pán nad těmi, kteří se ho bojí.
¹⁴ Neboť ví on, jaké stvoření jsme,
 na paměti má, že prach jsme.
¹⁵ Člověk – jako tráva jsou dnové jeho;
 jako polní květ – tak odkvétá.
¹⁶ Ovane jej vítr a již ho není,
 není znáti po něm ani stopy.
¹⁷ Milost však Páně věk od věku s bohabojnými
 a jeho spravedlnost je se syny synů;
¹⁸ s těmi, kteří šetří úmluvy, jeho
 snažíce se příkazy jeho činit.
¹⁹ Hospodin na nebi trůn svůj si postavil,
 královská moc jeho nade vším vládne.
²⁰ Chvalte Pána všichni andělé jeho,
 silní rekové činící rozkazy jeho,
 poslušní jsouce hlasu, jeho slova!
²¹ Chvalte Pána všechny zástupy jeho,
 sluhové jeho, již konáte, co si přeje!
²² Chvalte Pána všechna jeho díla
 na všech místech veleříše jeho.
 Dobrořeč má duše Hospodinu!

Ž 103. Chvalozpěv Boha tvůrce a správce světa.

- ¹ Od Davida.
 Dobrořeč, má duše, Hospodinu! Hospodine,
 můj Bože, tys nad míru veliký. Ve slávu a
 velebnost jsi oděn,
² světlem se zahaluješ jako rouchem.
 Rozprostíráš nebe jak oponu stanu,
³ stavíš nad vodami své zásobárny,

Činíš oblaky svým vozem,
na perutech větru se vznášíš,
⁴ posly svými činíš větry,
a svými sluhy žhoucí oheň.
⁵ Položilš zemi na základech jejích,
že se nepohne na věky věkův;
⁶ moře ji přikrylo jako roucho,
nad horami stály vody.
⁷ Jak jsi jim pohrozil, rozběhly se;
rachot hromu tvého zaplašil je.
⁸ Hory se zdvihly a údolí sestoupila
na místo, jež jsi jim vykázal.
⁹ Mez jsi jim položil, které nesmějí překročit,
nesmějí se vrátit, by přikryly zemi.
¹⁰ Kážeš, by prameny v údolích vyvěraly,
aby mezi horami vody tekly;
¹¹ napájejí všelikou zvířenu polní,
prahne po nich divoký osel, kdy žízní.
¹² U nich má své sídlo nebeské ptactvo,
v ratolestech šveholící.
¹³ Svlažuješ hory se svých zásobáren,
plody tvé práce země se nasycuje.
¹⁴ Trávě dáváš růsti pro dobytek, a
jakož i zelinám pro potřebu lidstva.
¹⁵ Vyvozuješ ze země chléb i víno;
víno, by veselilo srdce lidí,
olej, aby se jím leskl obličej jejích,
chléb pak, by srdce lidí posiloval.
¹⁶ Do syta pítí -mohou polní stromy, i cedry
libánské, jež pěstuje Bůh;
¹⁷ tam si staví ptactvo hnízda svoje,
čáp mívá vysoko svůj domov;
¹⁸ vysoké hory patří kozorožcům,
skály pak jsou útočištěm damanům.
¹⁹ Učinil měsíc, aby čas odměřoval;
slunce ví, kdy má zapadati.
²⁰ Přivádíš tmu, i nastává doba noční;
v té se hýbají všechna zvířata lesní;
²¹ mladé plémě lví řve po kořisti,
žádá si na Bohu pokrmu.
²² Vychází slunce, i sbírají se zase,
a do svých doupat se ukládají;
²³ tu pak vychází člověk k dílu svému,
aby pracoval až do večera.
²⁴ Jak jsou četná díla tvá, Hospodine!

Všecky věci jsi učinil moudře,
 plná jest země tvorstva tvého.
²⁵ Moře tu velké a širé na obě strany,
 v něm se hemží počet nescíslný
 živočichů maličkých i velkých.
²⁶ Tam se probíhají vodní obři,
 leviatan v něm si hraje.
²⁷ Toto všechno očekává tebe,
 že jim dáš pokrmu v přiměřenou dobu;
²⁸ ty jim dáváš, a oni si sbírají;
 otvíráš ruku svou, a všechno plno je slasti.
²⁹ Odvrátíš-li však tvář svou, lekají se,
 odnímáš-li dech jim, umírají,
 a v prach svůj se navracují;
³⁰ vysíláš jim dech svůj, i tvoří se,
 a takto obnovuješ tvářnost země.
³¹ Sláva Hospodinova trvá věčně,
 Hospodin má ze skutků svých radost.
³² Pohlédne-li na zemi, zachvívá se,
 dotkne-li se hory, kouří se z ní.
³³ Zpívat budu Pánu celý svůj život,
 chválit Boha svého, pokud budu.
³⁴ Kéž se mu líbí moje rozjímání,
 já mám věru radost z Hospodina.
³⁵ Ó, by vyhnuli hříšníci se země;
 ó, by nebylo již bezbožníků!
 Dobrořeč, má duše, Hospodinu!

***Ž 104. Díky Hospodinu za věrnost, se kterou
 pečoval o Israele v dávných dobách.***

Alleluja.

¹ Chvalte Pána, vzývejte jméno jeho,
 hlásejte mezi národy, díla jeho.
² Prozpěvujte mu a hrejte jemu,
 vypravujte všechny divy jeho.
³ Honoste se svatým jménem jeho,
 vesel se srdce těch, kdo hledají Pána.
⁴ Hleďte Pána, ať síly tak nabudete,
 hleďte tváře jeho ustavičně.
⁵ Pomněte divů jeho, kteréž učinil,
 zázraků jeho a rozsudků, jež vyřkl.
⁶ Vy símě Abrahamovo, sluhové jeho,
 synové Jakobovi, které si vyvolil!

V. ²⁵ n. „na obě strany” – na délku a šířku. – „leviatan” = krokodil.

V. ³⁰ n. – Bůh bere starším živočichům jejich „dech”, t. j. život, i umírají. – Dříve však vdechuje do zárodku v mateřském lůně „svůj dech”, t. j. život. – „tvoří se” = počínají se, nabývají života. – Podobně obnovuje Duch sv. ustavičně v nás život nadpřirozený.

- ⁷ On totiž, Hospodin je Bůh náš;
po veškeré zemi jsou soudy jeho.
- ⁸ Pamatoval věčně na svou smlouvu,
na slovo, které stanovil na tisíc rodů,
⁹ na smlouvu, kterou učinil s Abrahamem,
na svou přísahu, danou Isákovi,
¹⁰ kterou učinil Jakobovi zákonem,
smlouvu věčnou Israelovi,
¹¹ když děl: „Tobě dám zemi Kanaanskou
v úděl dědičného majetku vašeho,"
¹² ač jich bylo ještě počtem málo,
nemnoho přistěhovalců v té zemi.
- ¹³ Od kmene ke kmeni když přecházeli,
z království jednoho k národu jinému,
¹⁴ nedopustil nikomu utlačovat je,
ale krále pro ně káral říkaje:
¹⁵ „Nedotýkejte se mých pomazaných,
a mým prorokům ať neublížíte!"
- ¹⁶ Dříve pak nežli hlad seslal na krajinu, nežli
všelikou výživu chleba zmařil,
¹⁷ již byl poslal před nimi jednoho muže,
Josefa, prodaného za otroka.
- ¹⁸ Pouty sevřeli mu nohy,
v železech ocitl se život jeho,
¹⁹ dokud se nevyplnil výrok jeho,
slovo Páně, které vznítilo ho.
- ²⁰ Poslal král a dal jej rozvázati,
vládce národů, a propustil ho.
- ²¹ Ustanovil ho pánem domu svého,
a vládcem veškerého majetku svého,
²² knížata jeho by učil jako jej samého,
a jeho starce by moudrosti vyučoval.
- ²³ Poté vešel Israel do Egypta,
a byl Jakob hostem v Chamově zemi.
- ²⁴ Rozmnožil pak náramně svůj národ,
zesílil jej nad nepřátele jeho.
- ²⁵ Zvrátil jim srdce, že lid jeho v zášti měli
a že obelstívali sluhy jeho.
- ²⁶ Poslal Mojžíše, služebníka svého,
Árona, jehožto byl si vyvolil.
- ²⁷ Konal jimi díla zázraků svých,
činy divů svých na Chamově zemi.
- ²⁸ Poslal mráкотy, že se zatmělo,

Ž 104. V. ¹⁴. srv. s Gn. 12, 10–20; 20, 3–18; 26, 11.

V. ¹⁵. Arciotcové slují „pomazaní Páně“, ježto byli Bohu zasvěceni, tedy svatí a nedotknutelní; slují „proroci“, ježto se jim dostávalo zvláštního poučení od Boha.

V. ¹⁹. „výrok jeho“ = slovo Páně = výklad snů.

- avšak neztužil svých výroků.
²⁹ Obrátil vody jejich v krev,
 zmořil také ryby jejich.
³⁰ Vydala země jejich žáby;
 byly i v pokojích králů jejich.
³¹ Prikázal, a přišly psí mouchy;
 komáři do všech končin jejich.
³² Dal jim místo deště krupobití,
 oheň žhoucí po krajinách jejich.
³³ Potloukl jim vinice i filky,
 zpřerážel stromoví po končinách jejich.
³⁴ Prikázal, i přišly kobylky,
 hmyz to žravý, jemuž nebylo počtu;
³⁵ sežraly jim všecku zeleň v zemi,
 sežraly jim všechny plodiny země.
³⁶ Pobil jim všechno prvorozené v zemi,
 prviny, veškeré plodné síly jejich.
³⁷ Vyvedl je se stříbrem a zlatem;
 nebylo ve kmenech jejich nemocného.
³⁸ Radoval se Egypt, že odcházejí;
 bylať dolehla hrůza před nimi na ně.
³⁹ Roztáhl oblak, aby je zastíral,
 oheň pak, aby jim noc ozařoval.
⁴⁰ Žádali, i přišly křepelky,
 a chlebem nebeským je nasycoval.
⁴¹ Protrhl skálu, i vytékaly vody;
 odtékaly po suchotě proudy.
⁴² Bylť pamětliv svatého slova svého,
 jež dal Abrahamovi, sluhovi svému.
⁴³ Tedy vyvedl svůj národ v radosti,
 a své vyvolené s jásotem.
⁴⁴ Kraje pak pohanů daroval jim v úděl,
 a tak zabrali výtěžky námahy národův,
⁴⁵ aby šetřili ustanovení jeho, a jeho
 zákona aby vyhledávali.

Ž 105. Kající prosba, by národ israelský byl vzkříšen.

Nadpis. – I. Úvod: Žalmista velebí milosrdenství Boží (v. 1–3) a prosí za pomoc (v. 4 n.). II. Vyznává zkroušeně nevděk, nevěrnost a hříšnost národa israelského v Egyptě (v. 6–12), cestou pouští (13–23. 24–27. 28–33), jakož i v zemi zaslíbené (v. 34–42. 43–46). III. Doslov: Žalmista vyslovuje zřetelněji, zač prosí (v. 47). Závěrek čtvrté knihy žalmů (v. 48).

Alleluja.

- ¹ Chvalte Hospodina, neboť je dobrý,
 neboť jest na věky milosrdenství jeho.
² Kdo může vyličit veliké skutky Páně,

- vysloviti všechny jeho slavné činy?
³ Blahoslaveni, kdož dbají práva,
 a činí spravedlnost každého času!
⁴ Vzpomeň si na nás pro lásku k lidu svému,
 navštiv nás, Hospodine, pomocí svou,
⁵ abychom viděli štěstí tvých vyvolených,
 radovali se z radosti lidu tvého,
 a tvým dědictvím se honosili.
⁶ Zhřešili jsme jako otcové naši,
 nesprávně činili, páchali jsme bezbožnost.
⁷ Otcové naši tvých zázraků v Egyptě nedbali,
 neměli na mysli velikost milostí tvých,
 i vzbouřili se, když přišli k Rudému moři;
⁸ ale pomohl jim pro své jméno,
 aby ukázal svoji moc.
⁹ Zahrozil Červenému moři, i vyschlo,
 převedl je tůněmi jak pouští.
¹⁰ Pomohl jim z rukou plných záští,
 vyprostil je z rukou nepřátelských,
¹¹ voda přikryla jejich protivníky,
 nezůstal z nich ani jeden.
¹² Uvěřili tedy slovům jeho
 a prozpěvovali mu chválu.
¹³ Brzy zapomněli na jeho skutky,
 nevyčkali, co Bůh ustanoví.
¹⁴ D, ať se unášeti na poušti choutkou,
 pokoušeli Boha na pustinách.
¹⁵ I udělal jim, po čem zatoužili,
 poslal však na ně citelné nechutenství.
¹⁶ Záviděli Mojžíšovi v táboře,
 Áronovi, svatému Hospodinovu;
¹⁷ otevřela se země a shlítila Datana,
 a zavřela se za rotou Abironovou;
¹⁸ roznítil se oheň v jejich sboru,
 plamen spálil bezbožníky.
¹⁹ Udělali si býčka na Horebě
 a skláněli se před slitinou;
²⁰ takto zaměnili svoji slávu
 za sošku býčka, který se živí travou.
²¹ Zapomněli na svého Spasitele,
 na Boha, jenž věci veliké učinil v Egyptě,
²² zázračná díla v Chamově zemi,
 skutky hrozné v Rudém moři.
²³ Tu si umínil, a byl by je zahubil,
 kdyby Mojžíš, vyvolený jeho,
 v roztržce té nebyl postavil se před něj, aby

odvrátil hněv jeho, aby jich nehubil.
²⁴ Nic si nevážili žádoucí země,
 nevěřili slovu jeho;
²⁵ reptajíce ve svých stanech
 nedbali Hospodinova hlasu.
²⁶ Proto pozdvihl ruku a přísáhl jim,
 že je po poušti rozmetá,
²⁷ že jejich potomstvo pokoří mezi národy,
 a že je rozpráší po krajinách.
²⁸ Zasvětili se Beel-Fegorovi,
 a jedli z obětí podaných bohům mrtvým;
²⁹ popouzeli ho svými činy,
 proto je stihla veliká rána.
³⁰ Tu povstal Finees a ukojil ho,
 i byla rána ta zastavena;
³¹ bylo mu toho počítáno za správnost
 od rodu do rodu na věčné časy.
³² Popudili ho dále u Vod odporu,
 i Mojžíšovi zle se vedlo pro ně;
³³ neboť vzepřeli se vůli jeho,
 promluvil nerozvázně ústy svými.
³⁴ Nevyplenili těch národů,
 které jim byl Hospodin vyhubit kázal;
³⁵ ale smísili se s těmi národy,
 a jejich skutkům se naučili;
³⁶ byli služebníky jejich model,
 a ty staly se jim osidlem.
³⁷ V obět podávali syny,
 jakož i své dcery duchům zlým;
³⁸ prolévali krev nevinnou,
 krev synů a dcer obětovaných modlám kanaanským,
 že byla země poskvrněna tím vražděním.
³⁹ Znečistili se svými skutky,
 neboť se zpronevěřili svými činy.
⁴⁰ I rozhněval se Pán náramně na svůj národ,
 a vzal v ošklivost dědictví svoje;
⁴¹ proto je vydal do pohanských rukou,
 vládli jim ti, kteří je měli v nenávisti.
⁴² Jejich nepřátelé je utiskovali,
 byli pokořeni pod jejich rukou.
⁴³ Mnohokráte je vysvobodil,
 oni však vzpírali se mu smýšlením svým, a
 klesali pro své nepravosti.
⁴⁴ Ale shlédł na soužení jejich,
 když slyšel, kterak nařikají;
⁴⁵ rozpomněl se na úmluvu svoji,

slitoval se dle hojné milosti své;
⁴⁶ dal jim dojít smilování
 všech, kteří je do zajetí vedli.
⁴⁷ Vysvobod' nás, Hospodine, náš Bože,
 rač nás shromáždit z pohanů,
 bychom chválili svaté tvoje jméno,
 a honosili se oslavou tvou!
⁴⁸ Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
 od věkův až na věky;
 a všechen lid ať řekne: „Amen, amen!“

PÁTÁ KNIHA ŽALMŮ (Ž 106–150).

Ž 106. Díky vysvobozených Prozřetelnosti Boží.

Úvod: Výzva žalmistova, by všichni zajatci, kteří byli ze zajetí babylonského vysvobozeni, milosrdenství Božímu za to děkovali (v. 1–3). I. Díl: Kterak se schyluje milosrdenství Boží k nešťastníkům, kteří se dovolávají pomoci Boží, patrně z těchto čtyř příkladů: a) Bůh se smilovává nad poutníkem, bloudícím po poušti (v. 4–9), b) nad uvězněnými zajatci (v. 10–16), c) nad nemocnými (v. 17–22), d) nad plavci (v. 33–42). II. Díl: Podivuhodno, kterak nakládá Prozřetelnost s dobrými i zlými (v. 33–42). Kéž uči se lidé z toho moudrými býti (v. 43).

Alleluja.

¹ Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
 neboť je na věky milosrdenství jeho.
² Tak rcetež Hospodinovi vykoupenci,
 které vykoupil z ruky nepřátelské,
³ a jež shromáždil z krajín východu, západu,
 od pólnoci, jakož i od moře.
⁴ Bloudili pouští, kraji vyprahlými,
 nenašli cesty k městu hostinnému;
⁵ ježto hladověli a žízeň měli,
 umdlával v nich život jejich.
⁶ *I volali k Hospodinu v soužení svém,*
a on z tísně jejich je vysvobodil:
⁷ uvedl je na cestu pravou,
 by došli hostinného města.
⁸ *Ti nechť chválí Pána za jeho milost,*
za jeho dívy lidem učiněné,
⁹ za to, že ukojil duši, která žíznila,
 za to, že naplnil hladovou duši sladkostí.
¹⁰ Seděli v temnotách a ve stínu smrti,
 spoutáni jsouce bídou a železem,
¹¹ neboť se zprotivili příkazům Božím,
 pohrdli úradky Nejvyššího;
¹² proto pokořil bídou srdce jejich,
 klesli a neměli pomocníka.
¹³ *I volali k Hospodinu v soužení svém,*
a on z tísně jejich je vysvobodil:

- ¹⁴ vyvedl je z temnot, ze stínu smrti,
a také zpřetrhal jejich pouta.
- ¹⁵ *Ti nechť chválí Pána za jeho milost,*
za jeho divy lidem učiněné,
- ¹⁶ za to, že rozlámal bronzové brány,
za to, že roztříštil železné závory.
- ¹⁷ Chřadli pro své nešlechetoné mravy,
byloť jim pro jejich nepravosti trpět;
- ¹⁸ jakýkoliv pokrm se jim zhnusil,
přiblížili se až ke branám smrti.
- ¹⁹ *I volali k Hospodinu v soužení svém,*
on z tísně, jejich je vysvobodil:
- ²⁰ poslal svoje slovo a uzdravil je,
z hrobů jejich je vysvobodil.
- ²¹ *Ti nechť chválí Pána za jeho milost,*
za jeho divy lidem učiněné,
- ²² nechat podávají oběti díky,
a s plesem vypravují skutky jeho!
- ²³ Ti, kteří se spustili na moře v lodích,
jdouce po své práci na velkých vodách,
- ²⁴ vídali skutky Hospodinovy,
divy jeho na hlubině;
- ²⁵ řekl a dostavil se bouřlivý vichor,
a vlny mořské vysoko se vzduly:
- ²⁶ stoupli až k nebi, padli až do propastí,
duše jejich v nebezpečí mřela;
- ²⁷ točili se, vrávorali jak zpití,
a všechna moudrost jejich byla v koncích.
- ²⁸ *I volali k Hospodinu v soužení svém,*
a on z tísně, jejich je vysvobodil:
- ²⁹ proměnil svou bouři v tichý vánek,
a mořské vlny se utiřily;
- ³⁰ radovali se, že nastalo ticho,
on pak je dovedl k žádoucímu břehu.
- ³¹ *Ti nechť chválí Pána za jeho milost,*
za jeho divy lidem učiněné,
- ³² ať ho velebí ve shromáždění lidu,
ve sboru starších ať jej oslavují!
- ³³ Obrátil řeky v kraje pouště,
prameny vodní v žíznivou zemi,
- ³⁴ půdu úrodnou ve slatinu,
pro zlobu jejího obyvatelstva.
- ³⁵ Obrátil poušť v jezera vodní,
zemi vyprahlou v prameny vodstva;
- ³⁶ usadil na ní vyhladovělé, ti si
zřídili hostinné město;

- ³⁷ na polích šili a štípili vinice,
dodělali se úrody hojné.
³⁸ Žehnal jim, že se rozmohli velmi,
nedala, aby jim dobytka ubylo.
³⁹ Když jich ubývalo a klesali
tlakem zlých a útrapami,
⁴⁰ vylil potupu na pány urozené,
zavedl je, že bloudili na poušti bez cest;
⁴¹ chudása však vytrhl z bídy,
rozmnožil rody jeho jak ovce.
⁴² Zří to spravedliví a veselí se,
a všecka bezbožnost zavírá svá ústa.
⁴³ Kdo je moudrý, ať toho šetří,
ať dbá milostí Hospodinových!

Ž 107. Prosba za pomoc Boží.

- ¹ Píseň žalmová od Davida.
² Posilněno jest mé srdce, Bože,
posilněno jest mé tsrdce.
Nuže, budu zpívati a hráti!
³ Probud' se, duše má, probud' se, harfo a citaro,
ze spánku jitřenku budu budit.
⁴ Budu tě chválit mezi národy, Pane,
oslavovat tebe mezi kmeny.
⁵ Neboť je veliká až k nebi tvá milost,
a tvá věrnost až do oblaků.
⁶ Rač se povznést, Bože, nad nebesa,
velebnost tvá nad veškerou zemi,
⁷ by tvoji milácci byli vysvobozeni!
Pomoz tedy pravici svou a slyš nás!
⁸ Přislíbil Bůh při svatosti svojí,
že budu s veselostí dělití Sichemsko, údolí
Sukkotské rozměřovati,
⁹ můj že je Galaad, moje Manassesko,
Efraimsko že je přílbou mé hlavy,
Judsko pak vladařstvím žezla mého,
¹⁰ Moabsko že jest mým žádoucím umyvadlem,
na Edomsko že svou obuv položím,
a že Filišťané budou se mi kořit.
¹¹ Kdo mne doveđe k hrazenému městu,
kdo mne doprovodí do Edomska?
¹² Zdali ne ty, Bože, jenž jsi zavrhl nás,
ty, Bože, jenž nechceš s naším vojskem táhnout?
¹³ Uděliž nám pomoc před nepřitelem,
neboť nicotná jest pomoc lidská.
¹⁴ S Bohem budeme divy hrdinství činit, on sám
zdeptá naše nepřátele.

Ž 108. Vytrhni mne, Bože, z rukou zlomyslného a nenapravitelného škůdce a jej spravedlivě potrestej!

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
- ² Bože, kterého stavívám, nemlč k tomu,
že ústa bezbožná, lstivá na mne zejí;
- ³ jazykem proľhaným mne oslovují,
řečmi jízlivými mne zahrnují,
napadají mne bez příčiny.
- ⁴ Místo by mne milovali – nevraží na mne;
já však – ustavičně jen se modlím.
- ⁵ Odplacují se mi za dobré zlým,
nenávisť za mou lásku.
- ⁶ Dopuř, ať povstane bezbožník proti němu,
ať stoje po jeho pravici žaluje na něj.
- ⁷ Když bude souzen, ať je vinným uznán,
a jeho modlitba buď mu počtena za hřích.
- ⁸ Dnů jeho života nemnoho buď,
a jeho úřad ať dostane jiný.
- ⁹ Děti jeho buďte – sirotky,
manželka pak jeho – vdovou.
- ¹⁰ Potulujte se děti jeho a žebřejte,
jsouce vyhnáni z domů svých rozbořených.
- ¹¹ Ukládej lichvář o všecek majetek jeho,
a nechť cizinci rozchvátí, co si vydělal.
- ¹² Nebudiž nikoho, kdo by mu prokázal lásku,
nemějž nikdo soucitu s jeho sirotky.
- ¹³ Potomstvo jeho budiž vyhubeno,
v jediném kolenu zanikniž jeho jméno.
- ¹⁴ Měj Pán na mysli viny jeho předků,
a hřích matky jeho nebuď shlazen;
- ¹⁵ buďte před Hospodinem ustavičně,
vyhlazena buď se země památka jejich!
- ¹⁶ Neb nedbal toho, by prokazoval lásku,
¹⁷ ale stíhal nuzáka a chudása,
a toho, jenž klesal na mysli, aby ho dorazil.
- ¹⁸ Miloval kletbu – ať ho tedy stihne –
požehnání nechtěl – vzdal se mu tedy.
Oblékal se v kletbu jakoby v roucho,
ať tedy vnikne jak voda do jeho útroby, a jako
olej do jeho kostí;
- ¹⁹ zůstaň mu jak roucho, v které se halí,
a jako pás, kterým vřdycky se přepasuje.
- ²⁰ To budiž odměnou Páně mým protivníkům,

Ž 108. patří k žalmům „zaklínacím“.

V. ¹⁸ „kletba“ = činy, jež kletbu přinášeji. – „požehnání“ = činy, jež je přinášeji.

- těm, kteří mluví proti mně zlé věci!
²¹ Ano, ty, můj Pane, Hospodine,
 zastaň se mne pro své jméno,
 vždyť je tvá milost líbezná; vysvobod' mne!
²² Neboť ubožák a chudáš jsem já,
 a mé srdce svíjí se mi v nitru.
²³ Jako stín když se nachyluje, se ztrácím,
 a jako kobylky unášen jsem.
²⁴ Kolena mi klesají, ježto se postím,
 tělo mi zhubenělo, nemá tuku.
²⁵ Já pak stal jsem se terčem posměchu jejich;
 vidí-li mne, potřásají hlavou.
²⁶ Pomož mi, ó Hospodine, můj Bože,
 vysvobod' mne podle milosti své,
²⁷ ať oni poznají, že je to ruka tvoje,
 že jsi ty, ó Hospodine, to učinil!
²⁸ Ať si oni zlořečí, vždyť ty žehnáš;
 nepřátelé moji budou se hanbit,
 ale služebník se tvůj radovat.
²⁹ Rouchem mých protivníků potupa budiž,
 ať se halí ve stud, jako ve plášť!
³⁰ Slavit chci Pána velmi svými ústy,
 ve valném sboru chváliti jej,
³¹ že se postavil chudému po pravici,
 aby ho vytrhl těm, kdož ho stíhali.

Ž 109. Mesiášovo věčné království a kněžství.

Hospodin slibuje Mesiášovi vládu světa (v. 1–3). Mesiáš-král bude spolu knězem (v. 4). Tento král-kněz zdolá vítězně všechny své nepřátele (5–7).

- ¹ Žalm Davidův.
 Řekl Hospodin mému Pánu: „Zasedej
 po mé pravici, dokud nedám nepřátele
 za podnož tvým nohám.
² Mocnému žezlu tvému dá vzejít
 Hospodin ze Sionu;
 panuj uprostřed nepřátel svých!
³ Ty vládni ve dni své síly
 v lesku svatém,
 z lůna před jitřenkou zplodil jsem tě.“
⁴ Přisáhl Hospodin (takto): – a želet

Ž 109. je přímo mesiášský (Mt. 22, 43–45; Lk. 20, 42. – „*Hospodin*“ = Bůh (Otec). – „*Pán*“ Davidův = Mesiáš. – „*seděti na pravici*“ = dojiti nejvyšší cti, moci a vlády. – Kristus bude tam seděti věčně, ježto království jeho nebude konce (Lk. 1, 33).

V. ³. „*Ty*“, Mesiáš „*den*“, kdy bude se jeviti; „*síla*“ Mesiášova; je všecek čas; který trvá církev, zejména poslední, soudný den. – „*z lůna*“ = z podstaty mé. – „*před jitřenkou*“ = od věčnosti.

V. ⁴. *Melchisedech* byl *králem i knězem*; tak i Mesiáš. – Melchisedech obětoval *chléb a víno*, Kristus

- toho nebude – „Ty jsi knězem na věky jako byl Melchisedech!“
⁵ Pán bude tobě po pravici,
 bít bude v den svého hněvu krále;
⁶ mezi národy soud konat,
 dokonale porážeti,
 tříštit hlavy po širé zemi.
⁷ Z potoka na cestě bude píti,
 protože pozdvihne hlavu.

Ž 110. Budiž Hospodinu slavně děkováno za veliká dobrodíní!

Alleluja.

- ¹ Chci tě slavit, Pane, z celého srdce
 ve sboru spravedlivých, jakož i v obci.
² Veliká jsou Hospodinova díla,
 dokonalá podle všech jeho plánů.
³ Slavná a velebná jest činnost jeho,
 a jeho spravedlnost zůstává na věky.
⁴ Ustanovil památku na své divy,
 milosrdný a milostivý Pán jest.
⁵ Pokrm dává těm, kdo se ho bojí,
 na věky je pamětliv své smlouvy.
⁶ Moc svých skutků ukázal svému lidu,
 odevzdav mu, čím pohané dědičně vládli.
⁷ Díla rukou jeho jsou věrnost a právo;
 všechno, co ustanovil, je spolehlivo,
⁸ je to utvrzeno na věky věkův,
 vydáno upřímně a spravedlivě.
⁹ Vykoupení seslal svému lidu,
 věčnou platnost udělil své smlouvě.
¹⁰ Svaté jest a hrozné jeho jméno;
 počátek moudrosti je bázeň Páně.
¹¹ Blahé má poznání, kdokoli tak činí;
 chvála jeho zůstane na věky věkův.

Ž 111. Štěstí spravedlivých.

- ¹ Alleluja. Při návratu Aggea a Zacharjáše.
 Blaze tomu, kdo bojí se Hospodina, a v jeho
 příkazech velikou zálibu má.
² Mocné v zemi bude potomstvo jeho,
 rodu poctivých bude požehnáno.

obětuje sebe pod způsoby chleba a vína.

V. ⁵⁻⁷. oslovuje žalmista Hospodina, t. j. *Boha Otce* (ve světle křesťanství).

Ž 110. V. ⁴. „*Na památku svých divů*“ ustanovil svátky, zejména velikonoce.

V. ⁵. „*pokrm*“ – manna, křesťanovi Eucharistie. – V. ⁷. V době zajetí vládli pohané Palestinou.

Ž 111. obrací na spravedlivce, co tvrdil Ž 110. o Bohu.

- ³ Hojnost a bohatství je v domě jeho,
a jeho spravedlnost zůstává na věky.
⁴ Zářív temnu jak světlo spravedlivým,
je milostivý, slitovný, spravedlivý.
⁵ Šťasten, kdo je soucitný a půjčuje,
kdo své věci vyřizuje podle práva.
⁶ Neboť na věky nebude se viklat,
⁷ v paměti věčné bude spravedlivý.
Zprávy zlé se nemusí obávat,
pevně doufá srdce jeho v Pána.
⁸ Pevné jest srdce jeho, nebojí se,
až může hleděti vítězně na odpůrce.
⁹ Plýtvá bezmála, jak rozdává chudým,
jeho spravedlnost zůstává na věky,
čelo jeho vysoko ve cti se zdvíhá.
¹⁰ Bezbožník vida to rozčiluje se zlostí, zuby svými
skřípá a chřadne; přání hříšníků přichází na zmar.

Ž 112. Chvalte Hospodina (v. 1b–3), kterýž ač je vznešený nesmírně (v. 4–6), přece si milostivě všímá nízkého a strádajícího (v. 7–9).

1a

Alleluja.

- ¹ Chvalte, sluhové, Hospodina, chvalte
jméno Hospodinovo.
² Buď jméno „Hospodin“ požehnáno
od tohoto času až na věky.
³ Od východu slunce až do západu
chváleno buď jméno „Hospodin“.
⁴ Vyvýšen nad všechny národy Hospodin,
ba nad nebesa sláva jeho.
⁵ Kdo jako Hospodin, Bůh náš?!
Přebývá sice na výsostech,
⁶ přece však nízkého si všímá
na nebesích i na zemi.
⁷ Zdvíhá se země vysíleného,
a z kalu povyšuje chudáka,
⁸ aby ho posadil vedle knížat,
vedle knížat lidu svého.
⁹ Usazuje bezdětnou v rodině
učiniv ji šťastnou matkou.

Ž 113a. Zázraky Boží na cestě z Egypta do Palestiny.

1a

Alleluja.

V. ⁴. Spravedlivec pomáhá bližnímu, octne-li se „v temnu“, t. j. v neštěstí a v tom smyslu jest mu „světlem“.

V. ⁵. „Půjčovati“ bez úroků skutečně potřebnému bylo a je skutek milosrdenství.

V. ⁷. „Zprávy zlé“, jaké docházely Joba.

- ¹ Když vyšel Israel z Egyptské země,
 Jakobův rod z národa cizáků,
² stalo se Judstvo svatyní jeho,
 Israelstvo královstvím jeho.
³ Moře to vidělo, i prchlo,
 Jordán obrátil se nazpět;
⁴ hory jak berani poskakovaly,
 pahorky jako mláďata ovčí.
⁵ Co je ti, ó moře, že prcháš,
 a ty, Jordáne, že se vracíš,
⁶ hory, že skáčete jako berani,
 pahorky, jako mláďata ovčí?
⁷ Před tváří Páně chvěj se země,
 před tváří Boha Jakobova,
⁸ jenž mění skálu v jezera vodstva
 a křemen ve vody tryskající.

Ž 113b. Prosba národa israelského za pomoc Boží v boji s pohany.

- ¹ (⁹) (Sbor
 levitů:) Ne nám, Hospodine, ne nám,
² (¹⁰) ale jménu svému čest zjednej
 pro svou milostivost a věrnost,
 aby nemohli pohané říci: „Kdepak
 mají Boha svého?
³ (¹¹) Vždyť je Bůh náš na nebesích,
 činí vše, co jemu se líbí.
⁴ (¹²) Modly však pohanů stříbro a zlato,
 výrobky jsou rukou lidských.
⁵ (¹³) Ústa mají a nemohou mluvit,
 oči mají a nemohou vidět?
⁶ (¹⁴) uši mají a nemohou slyšet,
 nos mají ale nemohou čichat,
⁷ (¹⁵) ruce mají a nemohou hmatat,
 nohy mají a nemohou chodit,
 nemohou křičeti svým hrdlem.
⁸ (¹⁶) Podobni budou jim, kteří je dělají,
 a všichni, kteří v ně doufají.
⁹ (¹⁷) (I. sbor:) Israel doufá v Hospodina,
 (II. sbor:) jest jejich pomocí a štítem.
¹⁰ (¹⁸) (I. sbor:) Dům Áronův doufá v Hospodina,
 (II. sbor:) jest jejich pomocí a štítem.
¹¹ (¹⁹) (I. sbor:) Ctitelé Páně doufají v Pána,

Ž 113. V. ² Israel stal se živou svatyní Boží, ježto Bůh v něm se usídlil. Proto byl Israel posvátným majetkem Božím, jehož cizinec nesměl beztrpně se dotknouti.

V. ⁴ „Mory poskakovaly“, t. j. vlnily se jako se vlní stádo poskakujících ovec. Vlnila se tak zeměřese-ním hora *Sinaj* dle Ex. 19, 18.

V. ¹¹ „ctitelé Páně“ = proselyté, t. j. pohané, kteří chtějí přijmouti nebo částečně již přijali náboženství zjevené.

- (II. sbor:) jest jejich pomocí a štítem.
¹² (²⁰) (Kněží:) Pán na nás pamatující žehná,
 žehná domu Israelovu,
 žehná domu Áronovu,
¹³ (²¹) žehná všem ctitelům Hospodinovým,
 malíčkým i velikým!
¹⁴ (²²) Hospodin rač vás rozmnožiti,
 rozmnožit vás i děti vaše!
¹⁵ (²³) Žehnání buďte od Hospodina,
 který učinil nebe i zemi!
¹⁶ (²⁴) (Všichni:) Nebe jest nebe Hospodinovo,
 zemi pak dal synům lidstva.
¹⁷ (²⁵) Nebudou mrtví tě chválit, Pane,
 ti, kteří do pekel sestupují;
¹⁸ (²⁶) my však živí chválíme Pána
 od tohoto času až na věky!

Ž 114. Radostný dík za vysvobození z nebezpečí smrti.

- 1 Alleluja.
 Miluji Hospodina, neb vyslyšel,
 hlasité mé bédování.
² Protože naklonil ke mně své ucho,
 celý život budu ho vzývat.
³ Obklíčil mne úzkostí smrti,
 pekelné hrůzy se přivalily,
 strasti a muky zastihly mne.
⁴ Tu jsem vzýval jméno Páně:
 „Ó Pane, vysvobodí mou duši!“
⁵ Milostivý jest Pán a spravedlivý,
 a náš Bůh se slitovává.
⁶ Hospodin opatruje bezradné,
 když jsem byl zbédován, pomohl mi.
⁷ Obrát se duše má k svému pokoji,
 neboť Hospodin dobře ti učinil.
⁸ „Ano, Pane, zbavils mne smrti,
 oči moje slz a nohy mé pádu.“
⁹ Před Hospodinem smím chodit
 na zemi mezi živými.

Ž 115. (hebr. 116, 10–19). Radostný dík za vysvobození z nebezpečí smrti.

Alleluja.

- ¹⁰ (¹) Důvěru mám v Boha a proto mluvím,
 ačkoli jsem tuze sklíčen.
¹¹ (²) Říkám ve svém rozrušení:

V. ¹² n. zpíval kněz tváří k svatyni, v. ¹⁴ n. tváří k lidu. – Křesťané jsou lid Bohu zasvěcený, kněžský (1 Petr. 2, 9). Šíří-li se křesťanství, šíří se také čest Boží.

- 12 „Kterýkoli člověk zklame!“
 (3) Čím se odplatím Hospodinu
 za všechno, co mi prokázal?
 13 (4) Kalich díky za spásu zdvihnu,
 a jméno Páně budu vzývat.
 14 (5) Sliby své Pánu dané splním
 před veškerým jeho lidem.
 15 (6) Steží se zalíbí Hospodinu,
 aby zemřel jeho ctitel.
 16 (7) Ano, Pane, jsem tvůj sluha,
 sluha tvůj a syn tvé služebnice,
 rozvázal jsi moje pouta.
 17 (8) Tobě podám obět
 díky, a jméno Páně budu vzývat.
 18 (9) Sliby své Pánu dané splním
 před zrakem všeho jeho lidu
 19 (10) v síních Hospodinova domu,
 prostřed tebe, Jerusaleme!

Ž 116. Chvalte Hospodina i pohané pro jeho milostivost a věrnost.

Alleluja.

- 1 Chvalte Hospodina všichni pohané,
 vychvalujte ho všichni národové,
 2 neb mocně nad námi vznáší se jeho milost,
 a věrnost Hospodinova trvá na věky.

Ž 117. (hebr. 118). Bohoslužebný zpěv díky na průvod do chrámu.

Alleluja.

- 1 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
 neboť jest na věky milosrdenství jeho!
 2 Ať tedy říká Israel: „Ano, je dobrý,
 ano, jest na věky milosrdenství jeho!“
 3 Nechať tedy říká rod Áronův:
 „Ano, jest na věky milosrdenství jeho!“
 4 Ať tedy říkají ctitelé Hospodinovi:
 „Ano, jest na věky milosrdenství jeho!“
 5 V úzkosti jsem vzýval Hospodina,
 i vyslyšel mne a uvolnil mi Hospodin.
 6 Hospodin je při mně, nebojím se;
 co by mi mohl učinit člověk?
 7 Hospodin se mnou, jest mým pomocníkem,
 a já – hledím vítězně na své nepřátele.
 8 Lépe je důvěřovati Hospodinu

Ž 115. V. ¹¹. „rozrušení“, které pokouší člověka, aby se vzdal důvěry v Boha.

Ž 116. má na mysli dobu mesiášskou, kdy i pohané budou účastni slibů daných Israelovi.

Ž 117. dovolává se Spasitele i apoštolové a vykládají zejména v. ²². mesiášsky.

- nežli na lidi se spoléhati.
⁹ Lépe je důvěřovati Hospodinu
 nežli na knížata se spoléhati.
¹⁰ Všichni pohané mě obklíčili,
 avšak ve jménu Páně jsem je potřel.
¹¹ Kolem dokola mne obklíčili,
 avšak ve jménu Páně jsem je potřel.
¹² Obklíčili mne zevšad jako včely,
 vznítily se jako oheň v trní,
 avšak ve jménu Páně jsem je potřel.
¹³ Prudce strčili mnou, abych padl,
 avšak Hospodin zachytil mne.
¹⁴ Síla a chvalozpěv můj jest Hospodin,
 stal se mým vysvoboditelem.
¹⁵ Zvuky plesu a jásotu vítězného
 rozléhají se ve stanech spravedlivců:
¹⁶ Pravice Hospodinova zvítězila,
 pravice Hospodinova vyvýšila mne,
 pravice Hospodinova zvítězila.
¹⁷ Neumřu, ale budu žítí dále,
 a skutky Hospodinovy vypravovat;
¹⁸ citelně pokáral mne Hospodin,
 ale smrti mne nevydal.
¹⁹ Otevřte mi brány spravedlnosti,
 bych slavil, vejda do nich, Hospodina!
²⁰ Tato je Hospodinova brána,
 spravedliví vcházejí do ní
²¹ Díky tobě, že jsi mne vyslyšel,
 a žes byl mým vysvoboditelem.
²² Kámen, který zavrhli stavitelé,
 ten stal se hlavním kamenem v rohu.
²³ řazením Hospodinovým se to stalo,
 a je to podivuhodné v našich očích.
²⁴ Toť jest den, ježž učinil Hospodin,
 plesejme a veselme se v něm!
²⁵ Ó Hospodine, račiž mne chránit,
 Ó Hospodine, račiž dáti zdaru!
²⁶ Požehnán buď, jenž přichází ve jménu Páně,

V. ¹⁹. Brány chrámové slují „*brány spravedlnosti*“, ježto ve chrámě sídlí nejvýše Spravedlivý a žádá, by ten, kdo k němu se blíží, byl spravedliv.

V. ²². Kámen, kterým lidé pohrdli, byla skála jerusalemská, na které stával kdysi chrám, později toliko jeho ssutiny; na těch ssutinách byl však vystavěn chrám nový, mnohem slavnější starého. Takovým základem živého velechrámu, církve katolické byl Kristus; Židé jím opovrhli, ale Bůh na něm vystavěl své království.

V. ²⁴. „*toť*“ – dnešní slavnost.

V. ²⁵. „*račiž chrániti*“ = Hosanna.

- žehnáme vám z Hospodinova domu.
²⁷ Bůh je Hospodin a zazářil nám,
 slavte slavnost hustými ratoolestmi
 sahajícími až k rohům oltářovým!
²⁸ Bůh můj jsi ty, i chci ti děkovati,
 Bůh můj jsi ty, i chci tě vyvyšovat.
 Díky tobě, že jsi vyslyšel mne
 a žes byl mým vysvoboditelem.
²⁹ Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
 neboť jest na věky milosrdenství jeho!

Ž 118. Chvála zjeveného náboženství starozákonného.

Podle počtu písmen hebrejské abecedy (22) rozdělen tento nejdelší žalm na 22 osmiveršové slohy (22 x 8 = 176 vv.).

Alleluja.

- ¹ Blahoslavení bezúhonných mravů,
kteří chodí v zákoně Hospodinově.
- ² Blaze těm, kteří myslí na jeho zjevení,
a kteří celým srdcem ho hledají.
- ³ Nebo kdož dopouští se nepravosti,
po cestách jeho nekráčí.
- ⁴ Ty jsi udělil přikázání svoje,
aby jich bylo bedlivě dbáno.
- ⁵ Ó, by řízeny byly cesty moje
k tomu, bych šetřil ustanovení tvých!
- ⁶ Tehdy nebude mi hanbiti se,
budu-li hledět si všech příkazů tvých.
- ⁷ Budu ti děkovat v upřímnosti srdce,
naučím-li se spravedlivým tvým soudům.
- ⁸ Ustanovení tvá chci zachovávat,
docela mne tedy neopouštěj!
- ⁹ Jak se zachová jinoch na cestě pravé?
Bude-li chovat se podle tvých řečí.
- ¹⁰ Celým srdcem vyhledávám tebe;
nedopuť, bych se vzdálil od tvých příkazů.
- ¹¹ Ve svém srdci ukrývám výroky tvé,
abych se neprohřešil proti tobě.
- ¹² Požehnaný budiž, Hospodine;
vyučuj mne ustanovením svým.
- ¹³ Svýma rtoma ohlašuji
vše, co tvá ústa usoudila.

V. ²⁶. jest požehnání, jež dávají kněží průvodu, chystajícímu se vstoupiti do vnitřního nádvoří chrámo-
vého. – Viz Mt. 21, 9; Jan 12, 13.

Ž 118. „Zjevení“ (svědectví) = „zákon“ = „rozkazy“ = „soudy“ = „právo“ = „ustanovení“ = „příkazy“
 = „cesta“ = „slova Boží“ – „výroky Boží“ – zjevené náboženství Starého zákona.

V. ⁵. „cesty moje“ = můj náboženskomravní život.

- ¹⁴ Z cesty zjevení tvých se raduji,
jako z veškerého bohatství;
¹⁵ Ve tvých příkazech se cvičím,
a mám na zřeteli tvé stezky.
¹⁶ O tvých ustanoveních rozjímám,
nezapomínám tvých řečí.
¹⁷ Milost dej služebníku svému, bych živ byl,
abych zachovával slova tvoje.
¹⁸ Otevři mi oči, abych patřil
na podivuhodnosti zákona tvého.
¹⁹ Cizincem jsem na této zemi;
neskrývej přede mnou svých příkazů.
²⁰ Prahne duše moje dychtivosti
po tvých ustanoveních každou dobu.
²¹ Káráš lidí pyšné, zlořečené,
kteří se uchylují od tvých příkazů.
²² Odejmi ode mne pohanu a potupu,
neboť zjevení tvá vyhledávám.
²³ Byť na mne ve schůzi knížata se smlouvala:
sluha tvůj cvičí se ve tvých ustanoveních.
²⁴ Vždyť tvá zjevení jsou mým rozjímáním,
a mými rádci ustanovení tvá.
²⁵ Přílnula ku prachu má duše;
obživ mne podle slova svého.
²⁶ Cesty své ti ohlašuji a slýcháš mne;
vyučuj mne ustanovením svým.
²⁷ Cestu rozkazů svých mi ukazuj,
neboť uvažuji o tvých divech.
²⁸ Umdlévá má duše roztrpčením;
rač mne posilnití slovy svými.
²⁹ Cestu nepravosti ode mne odvrát,
a mě zákonem svým omilostni.
³⁰ Cestu pravdivosti jsem si zvolil,
na tvá práva nezapomínám.
³¹ Lnu k tomu, co jsi zjevil, Hospodine;
nedopouštěj, abych byl zahanben.
³² Po cestě tvých přikázání běžím,
neb ty uvolňuješ mému srdci.
³³ Vštip mi, Pane, cestu svých ustanovení,
abych ji vyhledával každou dobu.
³⁴ Dej mi rozum, bych bádal ve tvém zákoně,
abych jej zachovával celým svým srdcem.
³⁵ Voď mne po stezce svých přikázání,
neboť na té mám zalíbení.
³⁶ Nakloň srdce mé k zjevením svým,
nikoli však ke chtivosti zisku,
³⁷ Odvrát mé oči, ať nepatří na marnosti;

- na své cestě rač mne občerstvovat.
³⁸ Potvrd' svému služebníku své slovo,
dané tomu, kdo se bojí tebe.
³⁹ Odvrát' pohanu mou, kterou tuším,
neboť tvoje právo příjemné jest.
⁴⁰ Hle, já toužím po tvých nařízeních,
spravedlností svou obživuj mne.
⁴¹ Přijď tedy na mne milost tvá, Hospodine,
spása tvoje podle výroku tvého,
⁴² ať něco odpovím svým utrhačům,
neboť naději skládám ve tvých slovech.
⁴³ A neber ústům svým nikdy slova pravdy,
neboť soudům tvým velmi důvěřuji.
⁴⁴ I budu šetřiti zákona tvého vždycky,
na věky, a na věky věkův.
⁴⁵ Ať mohu tedy vykračovat volně,
nebo přikázání tvá vyhledávám.
⁴⁶ Nechať mluvím o tvých zjeveních před králi
bez bázně a beze strachu,
⁴⁷ a uvažuji o tvých přikázáních,
která jsem si zamiloval.
⁴⁸ Ruce své vztahuji po tvých milých mi rozkazech,
a v tvých ustanoveních se cvičím.
⁴⁹ Pamatuj na slovo své sluhovi svému,
kterým jsi mi naději dát ráčil.
⁵⁰ To jest mi útěchou v soužení mém,
že mne výroky tvé obživují.
⁵¹ Zpupní nepravě činí ustavičně;
já však od tvého zákona jsem se neuhnul.
⁵² pamětliv jsem odvěkých tvých soudů,
Hospodine, a tak se potěšuji.
⁵³ Jímá mne zmálátnělost pro hříšníky,
kteří opouštějí zákony tvé.
⁵⁴ Zpívám o tvých ustanoveních
na místě putování svého.
⁵⁵ V noci jsem pamětliv jména tvého, Pane,
a podle zákona tvého se zachovávám.
⁵⁶ Toho údělu se mi dostalo –
že tvé zákony zachovávám.
⁵⁷ Úděl můj jest, Hospodine, říkám –
chovati se podle zákona tvého.
⁵⁸ Prosím před tebou z celého, srdce svého;
smiluj se nade mnou podle výroku svého.
⁵⁹ Uvažuji v duchu o svých cestách,
a své nohy obracím ke tvým zjevením.
⁶⁰ Připraven jsem a nedávám se másti,
abych ostříhal tvých přikázání.

- ⁶¹ Osidla hříšníků mne oplétají,
ale zákona tvého nezapomínám.
- ⁶² O půl noci vstávám, bych tě slavil
pro tvá spravedlivá rozhodnutí.
- ⁶³ Společníkem jsem všech, kteří se tebe bojí,
a kteří šetří tvých přikázání.
- ⁶⁴ Tvé milosti, Hospodine, plná je země;
ustanovením svým vyučuj mne.
- ⁶⁵ Dobrotu prokazuješ sluhovi svému,
Hospodine, podle slova svého.
- ⁶⁶ Pravému umění a vědě uč mne,
nebo přikázáním tvým věřím.
- ⁶⁷ Dříve než snižen jsem byl, já jsem hřešil;
proto nyní výroků tvých šetřím.
- ⁶⁸ Dobrotiv jsi; nuže, v té dobrotě své
vyučuj mne ustanovením svým.
- ⁶⁹ Rozmnožila se proti mně nepravost zpupných,
já však celým svým srdcem badám v tvých příkazech.
- ⁷⁰ Ssedlé jako mléko je srdce jejich;
já však o tvém zákoně uvažuji.
- ⁷¹ Dobře mi, žes mě ráčil pokořiti,
abych se naučil ustanovením tvým.
- ⁷² Lepší je mi zákon tvojích úst
nežli tisíce zlata i stříbra.
- ⁷³ Ruce tvé učinily mne, stvořily mne;
dej mi rozum, abych se naučil tvým příkazům.
- ⁷⁴ Kdo se tě bojí, hledí na mne s radostí,
že slovu tvému pevně důvěřuji.
- ⁷⁵ Poznávám, Pane, spravedlnost tvých soudů,
a žes podle věrnosti své pokořil mne.
- ⁷⁶ Ukaž se milost tvá, by mne potěšila,
podle slibu, jež jsi dal sluhovi svému.
- ⁷⁷ Sneste se na mne tvá slitování, bych živ byl,
neboť zákon tvůj rozjímání mé jest.
- ⁷⁸ Zahanben bud! každý zpupný, jenž neprávem tísnil
já však se cvičím ve tvých přikázáních.
- ⁷⁹ Ke mně se obraťte, kteří se tebe bojí,
a kteří znají výpovědi tvoje.
- ⁸⁰ Budiž mé srdce bezúhonné v tvém právu,
aby nebylo mi hanbiti se.
- ⁸¹ Duše má prahne po tvé pomoci,
důvěřujit velmi tvému slovu.
- ⁸² Zemdlely oči mé touhou po tvém výroku
říkající: „Kdy as potěšíš mne?“

V. ⁷⁰ „ssedlé“= tvrdé, tupé k slovu Božímu.

V. ⁷⁹ „obratte. se“= přidruzte se. – „znají“= mají na zřeteli.

- ⁸³ Ačkoli jsem jako měch kožený v jíní,
ustanovení tvých nezapomínám.
- ⁸⁴ Jak bude dlouhý život sluhy tvého?
Kdy budeš soud činit nad mými nepřáteli?
- ⁸⁵ Vyprávěli mi nešlechetnici bajky;
ty však nejsou jako zákon tvůj.
- ⁸⁶ Všecka přikázání tvá jsou pravda;
bez důvodu mne pronásledují, pomoz mi,
- ⁸⁷ Bezmála již ubili mne na zemi,
já však neopustil jsem tvých rozkazů.
- ⁸⁸ Podle milosrdenství svého mne obživ,
abych šetřil výpovědi úst tvých.
- ⁸⁹ Na věčné časy, ó Hospodine,
slovo tvoje trvá na nebesích.
- ⁹⁰ Rod od rodu trvá věrnost tvoje;
jak jsi založil zemi, v tom stavu zůstává.
- ⁹¹ Podle tvého zařízení trvá den,
neboť všechny věci slouží tobě.
- ⁹² Kdyby zákon tvůj nebyl mým rozjímáním,
dávno byl bych zahynul ve své bídě.
- ⁹³ Na věky nezapomenu práv tvých,
neboť jimi dodáváš mi života.
- ⁹⁴ Tvůj jsem já, rač mi pomoc poskytnouti,
nebo příkazy tvé vyhledávám.
- ⁹⁵ Číhají na mne bezbožní, aby mne zničili,
já však tvé výpovědi mám na zřeteli.
- ⁹⁶ Všeho i nejlepšího vidím konec;
toliko zákon tvůj rozměrů je nesmírných.
- ⁹⁷ Ó, jak miluji zákon tvůj, Hospodine!
Je mým celodenním rozjímáním.
- ⁹⁸ Nad mé odpůrce moudřejším činíš mne slovem svým,
ježto mám je ustavičně před sebou.
- ⁹⁹ Nade všechny své učitele jsem zmoudřel,
ježto tvé výroky jsou mým rozjímáním.
- ¹⁰⁰ Nad starce stal jsem se rozumnějším,
ježto rozkazy tvé vyhledávám.
- ¹⁰¹ Od každé cesty zlé zdržuji své nohy,
abych se zachovával podle slov tvých.
- ¹⁰² Od práva tvého se neuchyluji,
protože ty mně zákon vštěpuješ.
- ¹⁰³ Ó, jak sladké jsou hrdlu mému tvé řeči!
sladší nežli med jsou mým ústům.
- ¹⁰⁴ Z přikázání tvých jsem rozumu nabyt,
že nenávidím všeliké cesty hříchu.

V. ⁸³. Mokřý měch. (na vodu) ve mrazu snadno popraská, svařít se. Také kůže žalmistova bédou se svařila.

- ¹⁰⁵ Svítlnou mým nohám je tvé slovo,
ano, je světlem stezám mojim.
¹⁰⁶ Přisáhl jsem – a to také plním –
že budu šetřití spravedlivých tvých řádů.
¹⁰⁷ Sklíčen jsem přenáramně, Hospodine;
obživ mne podle své přípovědi.
¹⁰⁸ Svobodnou obět mých úst mile přijmi, Pane,
a svým právům rač mne vyučovat.
¹⁰⁹ Duši svou na jazyku mám ustavičně,
ale zákona tvého jsem nezapomněl.
¹¹⁰ Hříšníci osidlo na mne poličují,
já však s rozkazů tvých jsem nezboudil.
¹¹¹ Jakožto dědictví ujal jsem se slov tvých na věky,
neboť jsou radostí srdce mého.
¹¹² Nakloňuji své srdce, bych činil tvé rozkazy
na věčné časy, abych odměněn byl.
¹¹³ Nešlechtníky mám v nenávisti,
protože tvůj zákon miluji.
¹¹⁴ Pomocníkem mým a ochráncem ty jsi,
ve slovo tvé nade všechno doufám.
¹¹⁵ Odstuptež ode mne zlomyslníci;
badati budu v příkazech Boha svého.
¹¹⁶ Ujmi se mne podle výroku svého, bych živ byl,
ať nejsem zklamán v tom, že naději mám.
¹¹⁷ Pomáhej mi, abych zachován byl,
a měl tvá ustanovení na mysli vždycky.
¹¹⁸ Pohrdáš všemi, kdož od práv tvých odstupují,
neboť jest nespravedlivé smýšlení jejich.
¹¹⁹ Za zrádce pokládám všechny hříšníky světa;
a proto miluji tvá nařízení.
¹²⁰ Protkni tělo mé bázní před tebou,
neboť soudů tvých se bojím.
¹²¹ Činil jsem podle práva a spravedlnosti,
nedej mne mým utiskovatelům.
¹²² Zastaň se sluhy svého k štěstí jeho,
aby mne zpupní neutlačovali.
¹²³ Zemdlely oči mé touhou po tvé spáse,
po tvé spravedlivé přípovědi.
¹²⁴ Nalož se svým sluhou podle své milosti,
a svým ustanovením mne nauč.
¹²⁵ Služebník tvůj jsem já, rač mi rozum dátí,
abych poznal tvoje výpovědi.
¹²⁶ Čas jest, abys jednal, Hospodine,
neboť rozmetali (již) tvůj zákon:

V. ¹⁰⁸ „obět úst“ – modlitby.

V. ¹⁰⁹ „duši svou mám na jazyku“ = jsem ustavičně v nebezpečí smrti.

- ¹²⁷ Proto miluji tvá nařízení
více nežli zlato a drahý kámen.
- ¹²⁸ Proto se spravuji všemi předpisy tvými;
každé cesty hříšné nenávidím.
- ¹²⁹ Podivu hodny jsou výpovědi tvoje;
proto zabývá se jimi duše má.
- ¹³⁰ Výklad výroků tvých osvěcuje,
poznání zjednáva lidem prosté mysli.
- ¹³¹ Ústa svá otvírám a popadám dechu,
nebo přikázání tvých jsem žádostiv.
- ¹³² Popatři na mne a smiluj se nade mnou
podle práva těch, kteří milují jméno tvé.
- ¹³³ Kroky mé spravuj podle výroku svého,
ať žádná nepravost nade mnou nepanuje.
- ¹³⁴ Vysvobod' mne od útisku lidí,
abych dbáti mohl příkazů tvých.
- ¹³⁵ Vyjasni tvář svou na svého služebníka,
a svým ustanovením mne vyuč.
- ¹³⁶ Proudý slz mé oči prolévají,
že lidé neostříhají zákona tvého.
- ¹³⁷ Spravedlivý jsi, ó Hospodine,
a také spravedlivé jsou tvé soudy.
- ¹³⁸ Příkazy, které jsi dal, jsou spravedlivé,
jsou i nade všechno spolehlivé.
- ¹³⁹ Jsem až zvadlý, jak se rozhorluji,
že zapomněli tvých slov moji nepřátelé,
- ¹⁴⁰ Osvědčená jest. řeč tvá dokonale;
a proto služebník tvůj miluje ji.
- ¹⁴¹ Chlapec já jsem a opovržený;
ale tvých ustanovení nezapomínám.
- ¹⁴² Spravedlnost tvá je spravedlnost věčná,
a tvoje zákonodárství věčná pravda.
- ¹⁴³ Útrapy a nátisk mne sice stíhají,
avšak tvé příkazy jsou mým rozjímáním.
- ¹⁴⁴ Spravedlnost jsou výroky tvé na věky;
uděl mi poznání, abych živ být mohl.
- ¹⁴⁵ Volám celým srdcem svým: „Vyslyš mne, Pane!“
Ustanovení tvá vyhledávám.
- ¹⁴⁶ Volám k tobě, zjednej mi vysvobození,
abych ostříhal tvých přikázání.
- ¹⁴⁷ Záhy před svítáním volávám,
neboť ve tvá slova velmi doufám.
- ¹⁴⁸ Oči mé obracejí se k tobě před jitem,
abych rozjímal o tvých výpovědích.
- ¹⁴⁹ Hlas můj slyš podle své milosti, Hospodine,

V. ¹⁴⁴ „*abych živ být mohl*“, jak si Bůh přeje (mravně) a tak dojití života vpravdě blaženého.

a podle svých ustanovení mne obživ.
¹⁵⁰ Kteří mne tísní, blíží se k nepravosti,
od tvého zákona však vzdalují se.
¹⁵¹ Blízko jsi ty, Hospodine,
a všechny cesty tvé jsou pravda.
¹⁵² Záhy poznal jsem z tvých výpovědí,
že jsi je založil na věčné časy.
¹⁵³ Viz mé utrpení a vysvoboď mne,
neboť na zákon tvůj jsem nezapomněl.
¹⁵⁴ Zastaň se mne v při mé a vysvoboď mne;
pro svou přípověď rač mne obživiti.
¹⁵⁵ Daleko jest od hříšníků spása,
nebo tvých ustanovení nehledají.
¹⁵⁶ Milosrdenství tvého je mnoho, Pane;
podle svého práva rač mne obživit.
¹⁵⁷ Mnoho je těch, kteří mne honí a tísní;
od tvých však rozkazů se nechyluji.
¹⁵⁸ Patřím na věrolomce a chřadnu,
protože nevšímají si tvých řečí.
¹⁵⁹ Viz, že tvé příkazy miluji, Hospodine;
podle milosrdenství svého mne obživ.
¹⁶⁰ Podkladem tvých zásad pravdivost jest,
na věky trvá každý tvůj soud spravedlivý.
¹⁶¹ Knížata bez příčiny mne pronásledují,
ačkoli slov tvých bojí se mé srdce.
¹⁶² Já se raduji z tvých výpovědí,
jako ten, kdo našel kořist hojnou.
¹⁶³ Nepravost v nenávisti, v ošklivosti mám,
ale zákony tvé miluji.
¹⁶⁴ Sedmkrát za den chválu vzdávám tobě,
pro tvé spravedlivé rozsudky.
¹⁶⁵ Pokoj hojný mají, kdož milují zákon tvůj,
jakýkoliv úraz jich nepotká.
¹⁶⁶ Očekávám spásy tvé, Hospodine,
a tvá přikázání miluji.
¹⁶⁷ Duše má zachovává výroky tvé,
neboť má je v lásce veliké.
¹⁶⁸ Dbám tvých příkazů a výpovědí,
neboť všechny cesty mé před tebou jsou.
¹⁶⁹ Přiblíž se prosba má před tebe, Hospodine;
podle svého slova poznání mi uděl.
¹⁷⁰ Dojdiž má žádost před obličej tvůj;
podle své přípovědi vysvoboď mne.
¹⁷¹ Rty mé pronášeti budou chválu,
že mne učíš zásadám spravedlnosti.
¹⁷² Opěvovat bude můj jazyk tvůj výrok,
jsoutě všechny tvé příkazy spravedlivost.

- ¹⁷³ Budiž ruka tvá mojí pomocnicí,
neboť zvolil jsem si tvá přikázání.
¹⁷⁴ Toužím po tvé pomoci, Hospodine,
a tvůj zákon jest mým rozjímáním.
¹⁷⁵ Kéž jsem živ, abych chválit mohl tebe,
a tvé soudy kéž mi pomáhají!
¹⁷⁶ Jestliže bloudím jako ztracená ovce,
hledati rač služebníka svého,
nebo příkazů tvých nezapomínám.

Ž 119. Stesk na lživé, nepokojné útočníky.

- ¹ Píseň stupňová.
K Hospodinu v soužení svém volávám, a on
vyslýchá mne.
² Hospodine, zbav mne bezbožných rtů,
jazyka úskočného.
³ Jaký trest a pokuta tě stihne
za jazyk úskočný?!
- ⁴ Šípy silného střelce zaostřené,
s uhlím zžírajícím.
⁵ Běda, mně, pobyt můj v cizině že se dlouží!
Dlím mezi Kedařany.
⁶ Dlouho již cizinkou je duše moje,
u nepřátel míru.
⁷ Kdežto já mírumilovně k nim mluvím,
napadají mne pro nic.

Ž 120. Hospodin pomocník (v. 1) a strážce (v. 2–8) Israelův.

- ¹ Píseň stupňová.
Pozdvihuji oči své k horám, odkud přijde mi *pomoc*.
² *Pomoc* moje od Hospodina,
Tvůrce nebes i země.
³ Nedá, by noha tvá kolísala,
neboť nespí tvůj *strážce*.
⁴ Ejhle, nespí aniž dřímá
strážce Israelův.
⁵ Hospodin *střeží tě*, Hospodin chrání tě,
je ti po pravici.
⁶ Za dne slunce tě nebude pálit,
aniž měsíc v noci.
⁷ Hospodin *střeží tě* všeho zlého,

V. ¹⁷⁵. „*soudy tvé*“ = prozřetelnost, kterou Bůh pečuje o své tvorstvo.

Ž 119. V. ⁴. odpovídá žalmista na otázku, vyslovenou ve v. ³. – „*šípy a uhli*“ – *hromy a blesky*. – „*stře-
lec*“, válečník je sám Bůh.

V. ⁵. „*Kedařané*“, nepokojný kočující kmen arabský.

Ž 120. V. ¹. „*k horám*“ jerusalemským. – Od v. ³. počínaje mluví žalmista sám k sobě.

V. ⁶. Ježto měsíc „*vládí*“ (noci Gn. 1, 16. 18) přičítala obecná mluva škodlivé účinky noci (nachlazení atd.) jejimu „vládci“.

střeží tvůj život Hospodin.

⁸ Hospodin střeží tvůj vstup i východ,
nyní i na věčné časy.

Ž 121. Pozdrav Jerusalemu.

Básník zaplesal, když putoval na svátky do Jerusalema (v. 1). Tím větší je radost jeho nyní, kdy stojí už ve městě samém (v. 2). Přednosti Jerusalema: jeho výstavnost, opevnění, středisko života náboženského i politické správy (v. 3–5). Blahopřání Jerusalemu, které vyplývá z básnickovy lásky k národu a k Bohu (v. 6–9).

¹ Píseň stupňová.

Plesal jsem proto, že mi bylo řečeno: „Do
domu Hospodinova jdeme.”

² A již zastavily se nohy naše
v síních tvých, Jerusaleme!

³ Jerusaleme, vystavěný v město
dokonale souvislé!

⁴ Do něho totiž stoupají pokolení,
kmeny Hospodinovy,
aby podle příkazu daného Israelovi
slavily jméno Hospodinovo.

⁵ Tam totiž postaveny jsou vladařské stolce,
stolce to domu Davidova.

⁶ Vyprošujte Jerusalemu štěstí:

„Blaho těm, kteří tě milují!

⁷ Budiž pokoj ve tvém opevnění,
blahobyť ve tvých palácích!”

⁸ K vůli bratřím svým a soukmenovcům
říkat budu: „Pokoj tobě!”

⁹ Pro dům Hospodina, našeho Boha
žádat budu štěstí tvého.

Ž 122. Milosrdný Bože, zbav mne potupy.

¹ Píseň stupňová.

K tobě pozdvihuji své oči, který přebýváš na nebi.

² Hle, jako oči sluhů hledí
na ruce svých pánů,
jako oči služebné upřeny
na ruce své paní:

tak zrak náš k Pánu, našemu Bohu, až by
se smiloval nad námi.

³ Smiluj se nad námi, Pane, smiluj,
jsmeť přesyceni potupou.

⁴ Ano, přesycen je duch náš,
na posměch jsme boháčům
a opovržením zpupných.

**Ž 123. Kdyby nebyl Hospodin pomohl, bylo by po nás veta (v. 1–5),
budiž mu proto za pomoc dík (v. 6–8)!**

- ¹ Píseň stupňová.
Kdyby Hospodina s námi nebylo,
– říkej teď Israeli –
² kdyby Hospodina s námi nebylo,
když lid se zdvíhal proti nám,
³ byli by za živa nás pohltili,
kdy vzplál hněv jejich na nás.
⁴ Byla by nás ta voda zatopila,
⁵ proud byl by se valil přes náš život;
byly by se valily přes náš život
vody nepřekonatelné.
⁶ Požehnán Hospodin, který nevydal nás
za kořist zubům jejich!
⁷ Duše naše jako ptáče vyvázla
z osidla ptáčnickova.
Ano, osidlo je zpřetrháno, a my jsme na svobodě!
⁸ Pomoc naše je ve jménu Hospodina,
jenž učinil nebe i zemi.

Ž 124. Bůh – pevná záštita spravedlivých.

- ¹ Píseň stupňová.
Kdo v Pána doufají, jsou jako hora Sion;
nehne se, na věky stojí.
² Jako jsou hory kolem Jerusalema,
tak je Hospodin na věky.
kolem svého lidu.
³ Neboť nenechá Hospodin žezla hříšníků
nad údělem svatých,
aby spravedliví nevztáhli snad po nepravosti ruce své.
⁴ Dobře čiň, Hospodine, lidem dobrým
a upřímného srdce!
⁵ Kteří však na krivé cesty se uchylují,
ty nechá zajít Hospodin
se zločinci.
Pokoj budiž nad Israelem!

Ž 125. Požehnaná žeň setby, zavražované slzami.

Žalmista v zajetí babylonském maluje jako hotovou událost radost vyhnancův, až podle Božích přípo-
vědí bude dopřáno jim vrátit se do vlasti a Sion znova vystavět (v. 1–3). Prosba, aby brzy již tak se stalo (v.
4). Zajetí babylonské je sice bolestné, ale ze slz toho utrpení vzejde hojná, radostná žeň (v. 5 n.).

- ¹ Píseň stupňová.
Až Pán obrátí osud Sionu,
budeme jako u vytržení.
² Pak budou plny úsměvu rty naše,
a náš jazyk plný jásotu.

- Pak bude mluvit se mezi národy:
³ „Veliké věci na nich učinil Pán!“
 Veliké věci Pán učiní
 s námi, proto budeme se veselit.
⁴ Obrať, Hospodine, náš osud,
 jako údolí v jižních krajích!
⁵ Kteří se slzami sijí,
 jásající budou žnouti.
⁶ Chodíme nyní sice s pláčem,
 nosíce símě na zasetí,
 domů však budeme chodit s radostí
 snášejíce svoje snopky.

Ž 126. Na Božím požehnání všechno záleží.

- ¹ Stupňová píseň Salomounova.
 Nestaví-li Hospodin domu, marně se
 lopotí, kteří jej stavějí. Neostříhá-li
 Hospodin města, nadarmo bdí, kdo je hlídá.
² Marno vám před svítáním vstávat,
 vstávat po dlouhém ponocování,
 vám, kteří jíte chléb ve starostech,
 ježž dává miláčkům svým ve spánku.
³ Ano, dar Páně synové jsou,
 odměna jeho potomstvo jest.
⁴ Čím střely v ruce válečníka,
 tím jsou synové z mužného věku.
⁵ Blahoslavený muž, který má plný
 toulec takových šípů;
 nebude zahanben, když se přit bude
 se svými nepřáteli v bráně!

Ž 127. Štěstí bohabojného věřícího.

- ¹ Píseň stupňová.
 Blaze jest každému, kdo se bojí Pána,
 kdo chodí po jeho cestách.
² Z práce rukou svých smíš užívatí,
 blaze a dobře je ti.
³ Manželka tvá jest jako plodný kmen vinný
 ve zdech domu tvého.
 Synové tvoji jak mladistvé olivoví
 kolem tvého stolu.
⁴ Ejhle, tak dochází požehnání každý,
 kdo se bojí Pána.
⁵ Žehnej tobě Hospodin se Siona,
 bys viděl blaho Jerusalema
 všecky dny života svého,
⁶ abys viděl syny svých synů,

a štěstí Israelovo!

Ž 128. Národ od jakživa, utiskovaný.

- ¹ Píseň stupňová.
 „Často mne sužovali od mého mládí“,
 – tak ať Israel teď řekne –
² „Často mne sužovali od mého mládí,
 ale nemohli mne zmoci“.
³ Na mých zádech orávali oráči,
 vyháněli dlouhé své brázdy.
⁴ Avšak Hospodin je spravedlivý,
 zpřetínal provazy bezbožníků.
⁵ Hanbiti a vzdáliti se bude
 všem, kdož nenávidí Sion.
⁶ Budou jako na střeše tráva, jež uschne
 dříve než ji vytrhají.
⁷ Ženci nenaplní jí své dlaně,
 ani svých náručí vazači snopů.
⁸ A kteří kolem půjdou, nebudou říkat:
 „Požehnání Páně na vás!
 Žehnáme vám ve jménu Páně!“

**Ž 129. Bože, smiluj se (v. 1–4b), já v tebe doufám (v. 4e–8).
 (Šestý žalm kající.)**

- ¹ Píseň stupňová.
 Z hlubin volám k tobě, Hospodine,
 Pane, vyslyš hlas můj!
² Budiž ucho tvoje nakloněno
 k úpěnlivé mé modlitbě.
³ Budeš-li, Pane, hříchy mít na zřeteli,
 Hospodine, kdož obstojí?
⁴ a U tebe však je slitování, Pane,
⁴ b a pro tvůj slib v tebe doufám.
⁴ c Důvěruje duše má slovu jeho,
⁵ doufá duše má v Pána.
⁶ Od časného jitra až do noci
 doufejž Israel v Pána.
⁷ Neboť jest u Hospodina milosrdenství,
 a hojná u něho spása.
⁸ A on vysvobodí Israele
 ze všech jeho hříchů.

Ž 130. Kdo se spokojí s Bohem, požívá sladkého klidu duševního.

- ¹ Píseň stupňová. Od Davida.
 Pane, není naduté mé srdce,
 aniž oči mé se pyšní;
 nehoním se za velkými věcmi,

- na mne příliš vysokými.
² Ale klidná a tichá jest duše moje:
 jak odkojenec v náručí matčině
 tak jsem ukojený, klidný.
³ Doufej, Israeli, v Hospodina
 od času tohoto až na věky!

Ž 131. *Prosba, by splněny byly sliby dané Davidovi.*

David zavázal se *přísahou* i slibem, že se postará, aby měl Hospodin pevný důstojný chrám (v. 1b–5). Zpráva o tom rozesla se po všech krajích israelských. Israelité již v duchu, a za Šalomouna skutečně shromažďují se v dosavadní přenosné svatyni na Sionu, aby slavnostně přenesli archu z ní do nového chrámu s příslušnými písněmi (v. 6–10). Také Bůh zavázal se *přísahou* Davidovi, že jeho dynastie bude vládnouti na věčné časy (v. 11n) a vyslyšel prosby lidu, by v novém chrámě trvale se usídlil a odtud štědrě všemu lidu žehnal (v. 13–18).

- ¹ Píseň stupňová.
 (Žalmista:) Hospodine, buď pamětliv Davida
 a jeho veškeré nábožnosti:
² kterak přísahal Hospodinu,
 učinil slib Bohu Jakobovu:
³ (David:) „Nevejdu do stánku svého domu,
 (nevstoupím na postel, na své lůžko,
⁴ nepopřeji spánku svým očím,
 ani zdřímnutí svým víčkám,
⁵ ani odpočinku svým spánkům,
 dokud nenajdu místo Pánu,
 stánek Bohu Jakobovu!"
⁶ (Žalmista:) Slyšeli jsme o tom, hle, v Efratě
 zvěděli o tom v lesnatých krajích.
⁷ Vstoupili jsme do jeho stánku,
 klanět se podnoží nohou jeho:
⁸ (Israelité:) „Vzhůru, Pane, na své sídlo,
 ty i tvoje svatá archa.
⁹ Tvoji kněží ať oblekou právo,
 a tvoji svatí nechať jásají.
¹⁰ Pro Davida, sluhu svého,
 neodkaž svého pomazaného!"
¹¹ (Žalmista:) Hospodin přísáhl Davidovi
 s věrností, které neporuší:
 (Hospodin:) „Z tvého potomstva někoho
¹² vždy hodlám posadit na tvůj trůn,
 Bude-li plémě tvé dbáti mé úmluvy,
 a mých zjevení, jimž je učím,
 i jeho potomstvo na věčné časy
 seděti bude na tvém trůně."

Ž 131. V. ¹¹. srv. s 2 Král. 7, 16–27. – Dynastie Davidova vládne věčně v Kristu, nejslavnějším synu svém. Kristus vystavěl s největší obětavostí živý chrám Boží, t. j. katolickou církev. V té sídlí, v té vládne.

- ¹³ (Žalmista:) Vyvolil si Hospodin Sion,
zvolil si jej za své sídlo:
¹⁴ (Hospodin:) „Ten je mým sídlem na věčné časy;
zde chci bydlet, neb jej jsem si zvolil.
¹⁵ Sionu štědře budu žehnat,
chudinu jeho sytit chleby,
¹⁶ kněze jeho ošatím spásou,
a jeho svatí budou jásat.
¹⁷ Tam vzbudím Davidovi roh,
rozžehnu světlo svěmu pomazanému.
¹⁸ Škůdce jeho zahalím hanbou,
nad ním však zastkví se koruna moje.”

Ž 132. Jaké požehnání plyne ze společných pobožností.

- ¹ Píseň stupňová. Od Davida.
Hle, jak je to dobré a utěšené
přebývají-li bratři svorně!
² Je to jako vonný olej na hlavě,
který stékal na bradu,
na bradu Áronovu, která splývala na
lem jeho roucha;
³ jako hermonská rosa, která se snáší
na Sionskou horu,
ježto tam udílí Pán požehnání a
život na věčné časy.

Ž 133. Chvalte i v noci Hospodina v jeho chrámě.

- ¹ Píseň stupňová.
(Obec ná- Nuže, teď oslavujte Hospodina,
boženská:) všichni služebníci Páně,
kteří stáváte v Hospodinově domě,
v nádvořích domu našeho Boha!
² V noci zdvíhejte ruce své ke svatyni
oslavující Hospodina!
³ (Žehnající Žehnej tobě Hospodin se Sionu
kněz:) který učinil nebe i zemi!

Ž 134. Chvalte pravého Boha, proti němuž modly nejsou nic!

- ¹ Alleluja.
Chvalte jméno Hospodinovo,
chvalte ho, sluhové Hospodinovi,
² kteří stáváte v domě Páně,
v nádvořích domu našeho Boha!
³ Chvalte Pána, neb dobrý je Hospodin,

Ž 132. maluje požehnání Boží (viz nadpis) dvěma obrazy: 1. vonným olejem a 2. rosou. – Vonným ole-
jem pomazán byl na úřad velekněze Áron měrou tak hojnou, že s vlasů mu stékal do vousů (= „brady“). –
„rosa hermonská“ = rosa nejhojnější.

- zpívejte jeho jménu, jeť sladké.
⁴ Vždyť si Jakoba vyvolil Hospodin,
 Israele za svůj majetek!
⁵ Vímť já, že veliký je Hospodin,
 že Bůh náš nade všechny bohy jest.
⁶ Vše, co chce Hospodin, činí na nebi,
 na zemi, v moři a ve všech propastech.
⁷ Přivádí mraky z končin země,
 káže, by blesky déšť provázely,
 vyvádí větry ze svých skladišť.
⁸ On zbil prvorozence egyptské
 od člověka až do dobytka;
⁹ poslal znamení a zázraky,
 mezi vás, ó, Egypťané,
 na krále a všechny jeho sluhy.
¹⁰ Mnoho národů on potřel,
 a pobil mocné panovníky:
¹¹ Sehona, krále Amorrhejských,
 Oga, krále basanského,
 a všechna království kanaanská.
¹² A jejich zemi daroval v dědictví,
 v dědictví Israeli, lidu svému.
¹³ Pane, jméno tvé zůstává na věky,
 a tvá památka, Pane, rod od rodu.
¹⁴ Neb hájí Pán práva lidu svého,
 a má soucit se svými sluhy.
¹⁵ Pohanské modly jsou stříbro a zlato,
 jsou to výrobky rukou lidských.
¹⁶ Ústa mají a nemohou mluvit,
 oči mají a nemohou vidět,
¹⁷ uši mají a nemohou slyšet,
 aniž je dechu v jejich ústech.
¹⁸ Podobni budou jim, kteří je dělají,
 a všichni, kteří v ně doufají.
¹⁹ Dome Israelův, chvalte Pána,
 dome Áronův, chvalte Pána,
²⁰ dome Leviův, chvalte Pána,
 ctitelé Páně, chvalte Pána!
²¹ Chválen buď Hospodin se Sionu,
 ten, který sídlí v Jerusalemě!

Ž 135. Díky Hospodinu za všechnu jeho nekonečnou milostivost!

1

Alleluja.

Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
 neboť je na věky milosrdenství jeho!

² Vychvalujte nejvyššího Boha,
 neboť je na věky milosrdenství jeho!

- ³ Vychvalujte nejvyššího Pána,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ⁴ Toho, jenž jediný činí veliké divy,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ⁵ Toho, jenž učinil nebesa velemoudře,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ⁶ Toho, jenž upevnil zemi nad vodami,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ⁷ Toho, jenž učinil veliká tělesa světla,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ⁸ Slunce, aby panovalo ve dne,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ⁹ Měsíc a hvězdy, by panovaly v noci,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁰ Toho, jenž bil Egypt v prvorozenstvu jeho,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹¹ Toho, jenž vyvedl Israele tam odtud,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹² Rukou mocnou a ramenem pozdviženým,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹³ Toho, jenž rozdělil Rudé moře v díly,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁴ A provedl Israele prostředkem jeho,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁵ A svrhl krále i s vojskem do moře Rudého,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁶ Toho, který vedl svůj národ pouští,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁷ Toho, který pobil veliké krále,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁸ Toho, který zbil krále velemocné,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ¹⁹ Jako Sehona, krále Amorrhejských,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²⁰ Nebo Oga, krále basanského,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²¹ A jejich zemi daroval v dědičný majetek,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²² V dědictví Israelovi, sluhovi svému,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²³ Toho, jenž v ponížení našem vzpomněl si na nás,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²⁴ A vysvobodil nás od nepřátel našich,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²⁵ Toho, jenž dává pokrm všem živočichům,
neboť je na věky milosrdenství jeho!
- ²⁶ Vychvalujte Boha nebeského,

neboť je na věky milosrdenství jeho!
Vychvalujte nejvyššího Pána,
neboť je na věky milosrdenství jeho!

Ž 136. Truchlozpěv z babylonského zajetí.

- ¹ Davidův žalm od Jeremiáše.
U řek babylonských tu sedíce, lkáme
na Sion vzpomínající;
- ² na vrby prostřed země jsme zavěsili
hudební nástroje svoje.
- ³ Neb nás tu žádali, kteří nás v zajetí drží.
bychom jim zazpívali;
kteří nás odvedli, říkali: „Zazpívejte nám
chvalozpěv z písní sionských!"
- ⁴ Jak bychom mohli Hospodinu píseň
zpívat v cizí zemi! ?
- ⁵ Zapomenu-li na tebe, Jerusaleme,
ať mi uschne má pravice!
- ⁶ Nechať přilne jazyk můj k podnebí mému,
nebudu-li tě pamětliv,
nebudu-li mítí Jerusalem za vrchol radosti své!
- ⁷ Nezapomeň, Pane, Edomcům na den,
osudný Jerusalemu!
Neboť říkali: „Vyvráťte, vyvráťte (všecko)
v něm až do základů!"
- ⁸ Babelská lupičko, blažen, kdo odplatí tobě,
co jsi spáchala na nás!
- ⁹ Šťasten, kdo uchopí a rozrážet bude
dítky tvoje o skálu!

Ž 137. Díky za Boží milost a věrnost.

- ¹ Od Davida.
Děkuji tobě, Pane, celým svým srdcem,
neboť jsi vyslyšel slova úst mých; před anděly
budu ti zpívat,
- ² sklánět se čelem k tvému svatostánku,
slaviti tvé svaté jméno
pro tvou slitovnost a věrnost,
neboť jsi zvelebil nade vše jméno své.
- ³ V den, kdy jsem tě vzýval, vyslyšels mne,
rozmnožil jsi v duši mé sílu.
- ⁴ Budou ti děkovat, Pane, králové světa, když
všecka slova úst tvých uslyší;
- ⁵ a budou opěvovat cesty Páně,
že jest veliká sláva jeho.
- ⁶ Neboť ač vysoko Pán jest, na nízké patří,

Ž 136. V. ⁷ „Osudný den Jerusalemu“ byla jeho zkáza r. 587. před Kr. Edomci tehdy pomáhali Babyloňanům rozbíjetí děti israelské o skálu.

- a zpupné z daleka již poznává.
⁷ Když půjdu soužením, zachováš mi život,
 na hněv mých nepřátel vztáhneš svou ruku,
 pravice tvá mne zachrání, Pán za mne odplatí.
⁸ Pane, tvé milosrdenství potrvá na věky,
 díly svých rukou nepohrdneš!

Ž 138. Bůh vševedoucí, všudy přítomný, vše předvídající a – hřích.

- ¹ Ke konci. Žalm Davidův.
 Pane, zpytuješ a znáš mě
² ty víš, sedám-li či vstávám,
³ rozumíš mým myšlenkám z dálky.
 Chodím-li či ležím, zkoumáš,
⁴ všechny mé cesty jsou ti známy;
 neb není na mém jazyku slova, o němž bys,
 Pane, nebyl již věděl.
⁵ Se všech stran mne obkličuješ,
 a svou ruku na mne kladeš.
⁶ Předivné je to, mně k nepochopení,
 vysoké příliš, mně nedostižné.
⁷ Kam mohu zajít před tvým duchem,
 nebo kam utéci před tvou tváří?
⁸ Kdybych na nebe vstoupil, jsi tam ty,
 jestli si do pekel lehnu, hle, tys tu.
⁹ Vezmu-li si křídla zory,
 a spustím se v dálných končinách moře:
¹⁰ i tam ruka tvá bude mi v patách
 a uchopí mne tvá pravice.
¹¹ Reknu-li: „Tma mě přikryje jistě,
 budiž noci vůkol mne světlo.“
¹² ani tma ti nebude tmavá,
 a noc jak den ti bude světlá, co je
 mu temno, je mu světlo.
¹³ Neboť tvoje jest mé ledví,
 tys mne utvořil v lůně mé matky.
¹⁴ Chválím tě, že jsi se podivně proslavil;
 podivné jsou skutky tvoje.
¹⁵ Duše má je si vědoma dobře,
 žes věděl o každé mé kosti,
 hned jak jsem v skrytě byl učiněn,
 když jsem byl utkán v hlubinách země.
¹⁶ V zárodku oči tvé viděly mne,

Ž 138. V. ⁷⁻¹⁰. Bůh vidí po tmě jako ve světle; světlo jeho vědění nezvyšuje, noc mu nepřekáží.

V. ¹³. Ledví bylo podle názorů starých sídlo citů, žádosti a nejtajnějších myšlenek.

V. ¹⁵. „v hlubinách“ matky „země“.

V. ¹⁶. Bůh předvídá, dlouho-li bude člověk živ a jak, zda šťastně či nešťastně.

v knize tvé byly napsány dni mé
všecky prve nežli přišly, dokud ještě
žádný z nich nebyl.
¹⁷ Mně však, jak těžké jsou, Bože, tvé myšlenky,
jak je veliký jejich součet!
¹⁸ Chci je sčítat – více než písku jich je;
procítám, a vždycky ještě jsem u tebe.
¹⁹ Kéž bys, Bože, hříšníky pobil;
kéž muži krve se ode mne vzdálí,
²⁰ kteří lstivé plány kují,
jejichž duše lži jest oddána.
²¹ Nevražím na ty, kdož nevraží na tebe,
a mám odpor k odpůrcům tvým.
²² Dokonalou nenávist mám k nim,
pokládám je za nepřátele.
²³ Zpytuj mne, Bože, a poznej mé srdce,
zkus mne a poznej smýšlení mé;
²⁴ popatři, jdu-li cestou nepravou,
a veď mne cestou, jež nemá konce.

Ž 139. *Prosba za pomoc Boží proti zlomyslným nepřátelům.*

¹ Ke konci. Žalm Davidův.
² Vysvoboď mne, Pane, od zlých lidí,
násilníkům rač mne vytrhnouti.
³ Těm, kteří mají záměry zlé v svém srdci,
každodenně útoky podnikají.
⁴ Ostří jazyky své jako hadi,
zmijí jed jest pod jejich rtoma.
⁵ Chraň mne, Pane, bezbožníkovy ruky,
a lidí nešlechetných uchovej mne,
těch, kteří chtějí podrazit mi nohy;
⁶ zpupníci na mne tenata poličují,
provazy na osidlo roztahují,
podle cesty kladou mi léčky.
⁷ Říkám Hospodinu: „Bůh můj jsi ty,
vyslyš, Hospodine, hlas úpění mého.“
⁸ Hospodine, Pane, silná má spáso,
zastiňuj hlavu moji v den boje,
⁹ nedávej mne, Pane, na pospas mým chrtům,
nedopusť, aby své záměry vykonali!
¹⁰ Kéž hlavu nezdvihají, kdož mne obkličují,
svízel, ježž zamýšlejí, ať zavalí je!
¹¹ Kéž Bůh sešle na ně déšť žhavého uhlí,

V. ¹⁷n. Kdyby chtěl žalmista spočítati, co vše Bůh ví, počítal by den co den, a každé jitro by shledal, že není ještě hotov.

Ž 139. V. ¹¹. „žhavé uhlí“ = blesky.

- svrhne je do bída, aby již nepovstali.
¹² Hříšná ústa v zemi neobstojí,
 nespravedlivce do záhuby hřích vžene.
¹³ Víím, že se zastane Hospodin práva chudého,
 spravedlivé věci nuzákovy.
¹⁴ Ano, zbožní chválit budou tvé jméno,
 spravedlivci přebývat před tvou tváří.

Ž 140. Modlitba za vítězství v pokušení.

- ¹ Žalm Davidův.
 Pane, k tobě volám, rychle mne vyslyš;
 všimni si mého hlasu, když tě vzývám!
² Modlitba má se nes jak oběť kadidla před tebou,
 pozdvižení mých rukou jak večerní oběť!
³ Postav, Hospodine, stráž k mým ústům,
 a bránu hradní před moje rty.
⁴ Nedej, by srdce mé chýlilo se k zlému,
 abych se dopouštěl bezbožných skutků s lidmi,
 kteří páchají nešlechetnost, nechci s nimi jísti
 lahůdky jejich. Tepe-li mne poctivec, je to
 milost; kárá-li mne, je to olej na mou hlavu.
⁵ Ať hlavou nepotřásají, neb ještě
 jsem a modlím se, ani zle řádí.
⁶ Buďte smetáni se skály vůdcové jejich,
 aby poznali, že jsou mocná má slova.
⁷ Jako pluh vyhrne hlínu na povrch země,
 ať jejich kosti jsou rozprášeny, až k peklům!
⁸ Já však na tebe, Pane, upírám zrak svůj,
 v tebe doufám; nedej, bych vykrvácel.
⁹ Uchraň mne osidla, jež na mne políčili,
 tenat lidí nešlechetných.
¹⁰ Necht' padnou do lécek svých bezbožníci,
 zatím co já šťastně přejdu.

Ž 141. Modlitba pronásledovaného.

- ¹ Poučná píseň Davidova (kterou zpíval), když byl v jeskyni. Modlitba.
² Hlasitě k Hospodinu volám,
 hlasitě k Hospodinu úpím.
³ Vylévám před jeho tváří stesk svůj,
 bídu před ním oznamuji.
⁴ Když ve mně omdlévá má duše, ty

Ž 140. V. ².-⁴. modlí se kněz, když okurkuje oltář.

V. ³. žalmista nechce pronéstí ni slova reptavého.

V. ⁴. Bezbožní oplývají blahobytem (= „lahůdkami“) a ten jim získává nové stoupence. Žalmista nedá se jím získati k tomu, by od Boha se odloučil, odpadl.– „poctivec“ = Bůh, „olej“ = *radost*.

V. ⁷. Ať jsou kosti bezbožníků po poli rozmetány, ať na vzduchu ztrouchnivějí a prach z nich budiž zao-
 rán do nejhlubších vrstev země, aby nebylo po nich památky.

- přece víš, jak se mi vede; na cestě,
po které mi jíti, osidlo tajně mi položili.
⁵ Ohlédám se vpravo a patřím –
nikdo nechce se znáti ke mně;
zmizela možnost, abych unikl,
nikdo nedbá života mého.
⁶ I volám k tobě, Hospodine,
říkám: „Ty jsi naděje moje,
úděl můj jsi v zemi živých!“
⁷ Rač si všimnout úpění mého,
neb jsem zemdlen přenáramně;
vytrhni mne těm, kdož mne honí,
neboť silou svou mne předčí.
⁸ Rač mne vyvést ze žaláře, abych
slavil jméno tvoje; u mne se
shromáždí spravedlivá, až mi
prokážeš dobrodiní.

***Ž 142. Kající prosba za pomoc.
(Sedmý žalm kající.)***

- ¹ Žalm Davidův, když ho pronásledoval Absalom, jeho syn.
Hospodine, vyslyš modlitbu mou, popřej sluchu
mé úpěnlivé prosbě, pro svou věrnost a
spravedlnost mne vyslyš!
² A v soud nevcházej se svým služebníkem,
neníť bez viny před tebou žádný, kdo žije.
³ Pronásledujet nepřítel mou duši,
sráží až do prachu moje žití,
staví mne do temnot jako dávno již mrtvé.
⁴ Úzkostí je sevřen ve mně duch můj,
v útrokách mých trne mi srdce.
⁵ Vzpomínám si na minulé doby,
uvážuji o veškerých tvých skutcích,
o dílech tvých rukou rozjímám.
⁶ Roztahuji ruce svoje k tobě,
duše má po tobě žízni jak vyprahlá země.
⁷ Rychle mi popřej sluchu, Hospodine,
neboť žití moje dokonává.
Neodvracuj ode mne své tváře,
nebo budu jako ti, kteří do hrobu klesli.
⁸ Dej, ať zakusím záhy tvé milosrdenství,
neboť v tebe důvěřuji.
Ukaž mi cestu, po které mám kráčet,
neboť k tobě pozdvihuji svou duši.
⁹ Vysvoboď mne od mých škůdců, Pane,
neboť u tebe hledám útočiště.
¹⁰ Nauč mne činiti tvoji vůli,
neboť Bůh můj ty jsi.

- Dobry duch tvuj nechť mne vodi po srovnane půdě.
¹¹ Pro své jméno, Pane, život mi zachovej,
 ve své spravedlnosti vyved' mne z tísně,
¹² a ve svém milosrdenství vypleň mé škůdce;
 vyhlad' všechny, kdo mne tísní, neb jsem tvůj sluha.

Ž 143. Díky za vítězství a prosba za další pomoc.

- ¹ [Žalm] od Davida [proti Goljášovi],
 Požehnán buď Pán, má skála, který učí
 ruce mé bojovat a mé pěsti zápasiti;
² on je milost moje a tvrz má,
 hrad můj a vysvoboditel můj,
 štít můj, ve který naději skládám, on mi
 podrobuje mé poddané.
³ Pane, co je člověk, že se znáš k němu,
 lidský zrozenec, že si ho všímáš?
⁴ Člověk podobá se páře,
 dni jeho pomíjejí jako stín.
⁵ Pane, skloň své nebe a sestup,
 dotkni se hor, by se kouřilo z nich;
⁶ sešli hromobití a rozptyl je,
 vypuť šípy své a poděs je.
⁷ Vztáhni s výsosti svou ruku,
 vysvobodí mne z velikých vod.
 vytrhni mne z ruky cizáků,
⁸ jejichžto rty mluví neupřímnost,
 jejichžto pravice pravice lži jest.
⁹ Bože, budu ti zpívati píseň novou,
 na harfě desetistrunné hrát tobě,
¹⁰ který dáváš, vítězství králům,
 jenž spasíš Davida, svého sluha.
¹¹ Meči vražednému mne vytrhni,
 vysvobod' mne z ruky cizáků,
 jejichžto rty mluví neupřímnost,
 jejichžto pravice pravice lži jest!
¹² Synové jejich ve svém mládí jsou jako
 zdárně rostoucí štěpy, dcery jejich jak
 rožní sloupy, tesané do budovy, chrámu;
¹³ jejich špižirny jsou plné,
 oplývají tím i oním;
¹⁴ ovce jejich tisíce rodí,
 desetitisíce na svých pastvinách;
 hovězí dobytek jejich je stelný,
 není trhliny ve zdi ni průlomů,
 není nářku na jejich ulicích.
¹⁵ Šťastným zovou národ, jenž se má tak,
 šťasten však lid, jehož Bohem je Hospodini

Ž 144. (hebr. 145.) Hospodinovy vlastnosti.

Žalmista bude Hospodina vždycky slavit (v. 1 bn). Hospodinova velikost a dobrota (v. 3–5). Boží všemohoucnost, dobrotivost, spravedlnost, milosrdenství a shovívavost (v. 6–9). Veliké království Boží (v. 10–13 ab). Hospodin je nejvyšší věrný, dobrotivý a spravedlivý (v. 13c–20). Doslov (v. 21).

- ¹ Chvalozpěv Davidův.
Budu tě velebit, Bože můj, králi, slavit
jméno tvé na věky, vždycky.
- ² Každý den tě budu slavit,
jméno tvé chválit na věky, vždycky.
- ³ Velký je Hospodin, vši chvály hodný,
velikost jeho je nevýstižná.
- ⁴ Rod rodu vychvaluje tvé činy,
a tvou sílu dál oznamuje;
- ⁵ mluví o skvělém lesku tvé veleby,
o tvých dívech vypravují.
- ⁶ Moc tvých skutků hrozných velebí,
tvé velké činy. vypravují.
- ⁷ Paměť tvé nesmírné dobroty, hlásají,
a o tvé spravedlnosti zpívají.
- ⁸ Milostivý, slitovný jest Pán,
shovívá, je nejvyšší milosrdný.
- ⁹ Dobrotivý jest Hospodin ke všem,
soucit má se všemi tvory svými.
- ¹⁰ Pane, ať chválí tě všechna tvá díla.
a tvoji svatí ať velebí tě;
- ¹¹ slávu království tvého ať hlásají,
o tvé moci nechť vypravují,
- ¹² by lidem zvěstovali tvou sílu,
a slavnou velebnost království tvého.
- ¹³ Království tvé je království věčné,
a tvoje vláda nad každým kolenem!
Věrný jest Hospodin v každém slově, milostivý
ve všem, co činí.
- ¹⁴ Hospodin podpírá všechny, kdož padají,
a zdvíhá každého sraženého!.
- ¹⁵ Oči všech doufají v tebe, Pane.
a ty dáváš jim pokrm v čas příhodný,
- ¹⁶ ty jim otvíráš svou ruku,
a sytiš všechno, co žije podle přání.
- ¹⁷ Spravedlivý je Pán ve všech cestách svých,
a milostivý ve všech svých skutcích;
- ¹⁸ blízko jest Pán všem, kdož ho vzývají,
všem, kdož ho vzývají v pravdě.
- ¹⁹ Vůli svých bohabojných činí,
slyší, když volají, pomáhá jim.
- ²⁰ Chrání Pán všechny, kdož ho milují,
ale hříšníky všechny zahubí.

- ²¹ Chválu Páně hlásejte rty mé,
vše, co žije, chval jeho svaté jméno
na věky a na věky věkův!

Ž 145. (hebr. 146.) Ne v lidi, ale v Boha důvěřujte!

- ¹ Alleluja Aggea a Zacharjáše.
² Chval, má duše, Hospodina!
Chválit budu Pána po svůj život,
zpívati svému Bohu, dokud budu.
Nespoléhejte na vladaře,
³ na lidi, u nichž není spásy.
⁴ Vyjde-li dech jejich, vrací se v prach svůj;
v den ten hatí se všechny úmysly jejich.
⁵ Šťasten, komu Bůh Jakobův pomáhá,
jenž má naději v Pánu, svém Bohu,
⁶ který učinil nebe i zemi,
moře a všecko, co jest na nich,
⁷ který věrnost na věky zachovává,
zjednáva právo utištěným,
a jenž dává pokrm lačným. Hospodin
vysvobozuje vězně,
⁸ Hospodin dává světlo slepým,
Hospodin snižené pozdvihuje,
Hospodin miluje spravedlivé.
⁹ Hospodin opatruje cizince,
vdovu a sirotka podporuje,
ale cesty hříšníkův maří.
¹⁰ Hospodin kraluje na věky,
Bůh tvůj, Sione, od rodu do rodu.

Ž 146. (hebr. 147.) Chvalte Boha, jenž obnovil Israele.
Alleluja.

- ¹ Chvalte Hospodina, jeť dobře mu zpívat;
našemu Bohu buď příjemná, patřičná chvála.
² Hospodin Jerusalema znova staví,
rozprchlé Israelity shromažďuje.
³ Uzdravuje ty, jimž puká srdce,
a jejich poranění obvazuje.
⁴ Množství hvězd on umí spočítati,
na každou z nich volá jejím jménem.
⁵ Velký je náš Pán a velká jeho moc jest;
a jeho moudrost nemůže změřena býti.
⁶ Hospodin ujímá se těch, kteří trpí,
bezbožné však snižuje až k zemi.
⁷ Zpívejte Hospodinu píseň díků,
hrajte Bohu našemu na citaru.
⁸ Neb on zahaluje nebese mraky,

a tak připravuje zemi deště.
 Na horách on káže růsti travě,
 a jiným rostlinám ku prospěchu lidstva.
⁹ Zvíratům přiměřenou potravu dává,
 i mladým krkavcům volajícím k němu.
¹⁰ Nemá zalíbení v síle koně,
 v holeních mužových si nelibuje.
¹¹ Líbí se Pánu ti, kdo se ho bojí,
 a ti, kdo doufají v milosrdenství jeho.

Ž 147. (hebr. 147., 12–20). Chvála Boha, jenž obnovil Jerusalem.

Alleluja.

¹² (1) Chval, Jerusaleme, Hospodina,
 chval svého Boha, Sione,
¹³ (2) vždyť upevnil závory bran tvých,
 dal požehnání tvým dětem v tobě.
¹⁴ (3) On zjednal území tvému pokoj,
 a pšeničnou bělí sytí tebe.
¹⁵ (4) On posílá rozkazy své zemi,
 pospíchá rychle slovo jeho.
¹⁶ (5) On uděluje sních jako vlnu,
 rozsévá jíní jako popel.
¹⁷ (6) Shazuje led svůj v krupobití,
 kdo může vydržet v jeho mrazu?
¹⁸ (7) Vysílá slovo své a vše taví,
 zavane dech jeho, a tekou vody.
¹⁹ (8) On oznámil slovo své Jakobovi,
 svá práva a úradky Israeli.
²⁰ (9) Tak neučil žádnému národu,
 svých zákonů jim nezjevil.

Alleluja.

**Ž 148. Tvorové nebeští (v. 1 – 6) i pozemští (v. 7–12)
 děkujte Tvůrci, který povznese Israele (v. 13 n).**

¹ Alleluja.
 Chvalte Hospodina s nebes, vychvalujte
 ho na výsostech.
² Chvalte jej všichni andělé jeho,
 chvalte ho všechna vojska jeho.
³ Vychvalujte jej slunce i měsíc,
 chvalte ho všechny svítící hvězdy!
⁴ Vychvalujte jej nebesa nebes,
 i všechno vodstvo, které je nad nebem.
⁵ Ať chválí jméno Hospodinovo,
 řekl on – a byly učiněny,

Ž 148. V. ¹ „nebes“ dolů a „od země“ nahoru (v. ⁷.) má se nésti chvála Boží.
 V. ². Ta „vojska“ jsou popředně andělé.

on rozkaz dal – a byly stvořeny.
⁶ Upevnil je na věky věkův,
 zákon dal, jehož nepřekročí.
⁷ Chvalte Hospodina od země,
 obři mořští, všechny tůně,
⁸ oheň, krupobití, sníh, led,
 vichřice, činící rozkaz jeho,
⁹ hory, jakož i pahorky,
 stromoví ovocné, i všechny cedry!
¹⁰ Zvěř i všechna zvířata domácí,
 plazi a ptactvo okřídlené,
¹¹ králové země se všemi národy,
 knížata, a všichni soudcové světa,
¹² jinochové, jakož i panny,
 starcové a s nimi děti!
^{12c} Ať chválí jméno Hospodinovo,
¹³ jeť jen jeho jméno vznešené,
¹⁴ sláva jeho nad nebem, nad zemí!
 Zdvihl roh též lidu svého
 ke cti veškerých svých ctitelů
 Israele, lidu mu blízkého.

Alleluja.

Ž 149. Israeli, děkuj Bohu za vítězství.

¹ Alleluja.
 Zpívejte Hospodinu píseň novou, chvála
 budíž mu vzdávána ve sboru svatých.
² Vesel se Israel ze svého stvořitele,
 synové Sionu plesajte ze svého krále.
³ Nechať chválí jméno jeho tancem,
 při bubnu, při citaře ať mu pějí.
⁴ Neboť má Hospodin zálibu ve svém lidu,
 oslavil zubožené vítězstvím.
⁵ Ať tedy plesají svatí a honosí se,
 ať se veselí na svých ložích.
⁶ Chvalozpěvy Boží ať mají v hrdlech
 a meče dvojsečné ve svých rukou:
⁷ trest aby vykonali na pohanech,
 národy by pokárali,
⁸ aby spoutali řetězy jejich krále,
 a jejich velmože železnými pouty.
⁹ Vykonati soud na nich předepsaný –
 toť bude čest všech jeho svatých!

Alleluja.

Ž 149. V. ¹. „nová“ píseň přísluší novým Božím dobrodiním; stará na to již nestačí.

V. ⁷. Lid Boží má děkovat Bohu také *mečem*, t. j. vykonati Boží soud spravedlivě na nepřítelích Božích. Boj proti Bohu potrvá, pokud bude církev bojující až do soudu posledního.

Ž 150. Doslov žaltáře: Chval Hospodina, kdekdo, jak jen možno!

- ¹ Alleluja.
Chvalte Pána v jeho svatyni, chvalte
ho na jeho. mocné obloze.
- ² Chvalte ho pro jeho veledíla,
chvalte ho pro jeho velikou vznešenost.
- ³ Vychvalujte ho zvukem rohu,
vychvalujte ho harfou a citarou,
- ⁴ vychvalujte ho. bubnem i tancem,
chvalte ho strunami i píšťalou,
- ⁵ vychvalujte ho cinkotem zvonců,
vychvalujte ho chřestem cimbálu!
- ⁶ Vše, co dýchá, chval Hospodina!
Alleluja.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL DRUHÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK III.

ESTER - KNIHA SIRACHOVCOVA.
ČÁST DRUHÁ. KNIHA PŘÍSLUVÍ - KNIHA
SIRACHOVCOVA.

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE ZE
DNE 16. DUBNA 1935 ČÍS. 4892.

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1936
ČÍSLO 1

V PRAZE 1936

NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis
N. E. 4892.

Všecka práva vyhrazena

KNIHA PŘÍSLOVÍ
kterou nazývají Hebreové
„MIŠLÉ“

ÚVOD.

Kniha, kterou klade Vulg. za Žaltář, sluje „*Kniha přísloví*“¹⁾ nebo „*Kniha přísloví Šalomounových*“.²⁾ Církevní otcové uvádějí z ní výroky: „*Moudrost* (Šalomounova!)“ nebo „*Všectnostná*“³⁾ *moudrost* pravi“. V církevní mluvě sluje dosud „*Kniha Moudrosti*“⁴⁾

Knihu Přísloví pokládali odjakživa jak Židé tak i křesťané⁵⁾ za bohoduchou, které přísluší právem místo ve sbírce knih posvátných; pochybnosti některé, jež o její kano- ničnosti vznikly, byly záhy vyvráceny.

Kniha se skládá z těchto *devíti* složek.

1. *Veliký úvod* k celé knize: 1, 1–9, 18.
2. *Jádro knihy*: První velká sbírka „přísloví“ Šalomounových: 10, 1–22, 16.
3. *První snůška* myšlenek učitelů moudrosti (22, 17–24, 22).
4. *Druhá snůška* myšlenek učitelů moudrosti (24, 23–34).
5. *Druhá sbírka* „přísloví“ Šalomounových, sebraných za časů krále Ezechjáše (25, 1–29, 27).
6. Myšlenky *Agurovy*⁶⁾ (30, 1–14).
7. Malá sbírka *číselných „přísloví“* určitě vyhraněného tvaru (30, 15–33).
8. Myšlenky *matky Lamuelovy*⁶⁾ (31, 1–9), a
9. Abecední básně opěvující řádnou hospodyní (31, 10–31).

Jádro knihy činí *složky 2. a 5.*, které se liší již *tvarem* ode všech ostatních; podávají řadu náboženskomravních zásad ve dvojčlenných verších.

Složka 1. je sice také protkána podobnými náboženskomravními zásadami (afo- rismy), ale poučuje popředně čtenáře ve slokách nestejné délky o účelu knihy a o před- nostech moudrosti, i vybízí ho, by o ni ze všech sil se přičiňoval.

Složka 3. podává své zásady (gnomy) ve verších *vícečlenných*.

Složka 4. podobá se sice složce 3., dlužno ji však od ní odlišovati.

¹⁾ „*Přísloví*“bráno tu ve významu *širším*; znamená netoliko pořekadlo lidové, ale i *hlubokou myšlenku vyslovenou básnicky*, tedy umělecky, výrok mudrců, přísloví umělé. Hebrejsky sluje takový básnický výrok (třebas i delší) – „*mášál*“, množ. čís. „*mešálím*“ nebo „*mišloth*“.

²⁾ Hebrejsky: „*Mišlé Šelómó*“ nebo prostě „*Mišlé*“.

³⁾ T. j. všem ctínozem vyučující. Týmiž slovy uvádějí někteří výroky ze *Sira Moudr.*

⁴⁾ Tak ji nazýval také již *talmud*. Církev jmenuje v bohoslužbě patero knih (Přís., Kaz, Pis, Moudr, Sir) „*Knihou moudrosti*“. – O významu slova „*moudrost*“ viz níže v pozn. k 1, 7.

⁵⁾ Srv. Řím 12, 19 n. s Přís. 25, 21 n.; 2. Kor 8, 21 s Přís. 3, 4; Žid 12, 5 n. s Přís. 3, 11 n.; Jak 4, 6; 1. Petr 5, 5 s Přís. 3, 34; 1. Petr 4, 18 s Přís. 11, 21. Viz také 2. Kor 9, 7 a Přís. 22, 8 (LXX); Žid 12, 3 a Přís. 4, 26 (LXX).

⁶⁾ Byl-li *Agura a Lamuel* (srv. 30, 1; 31, 1) arabský emir, možno se právem domnívati, že dalším pramenem mudrce israelského byly *výroky cizozemských mudrců*, jakož i sbírky takových myšlenek. Vždyť i na jiných místech biblických (3 Král 4, 30 n.; Is 9, 11; Jer 49, 7; Abd 8; Bar 3, 23) chválena jest moudrost Edomců, Východanů a Egyptanů. Také v knize Job rozmlouvají Neisraelité o moudrosti. Tím lze také vysvětliti, že mravouka Přís. méně si všímá věcí výhradně israelských, obřadnictví atd., ale více pozornosti věnuje mravouce všeobecně lidské. „*Moudrost nejví se v Písmě bývá výhradně israelský, ale společný mezinárodní majetek. Šalomoun ji měl, ale také královna ze Sáby. Ano v knize Přís. jméno Israel ani se nevyskytuje.*“ (Peters.) Kromě pramenů dosud jmenovaných *vážili spisovatelé knihy Přís. hojně svou látku ze své duše, z bohatých životních zkušeností, z pozorné četby jiných biblických knih*, skrápěné rosou modlitby, *zejména ze stadia mojišského zákonodárství*. Proto Přís. přes to, že má mnoho všelidského, je přece ohlas nadpřirozeného náboženství israelského. Proto převyšují přísloví biblická podobné plody literární pohanských národů tak, jako nad jejich náboženství a mravouku vynikají náboženskomravní názory národa israelského.

Také *úryvky* 6–9 mají tvar od jádra knihy odlišný.

Ježto většina knihy obsahuje průpovědi *Šalomounovy*, bývala přičítána *celá* Šalomounovi. Dlužno však mít na paměti, že dnešního tvaru a rozsahu došla povlnně postupem času. Nejprve byly vybrány z přísloví Šalomounových 10, 1–22, 16. Později, za dob Ezechjášových, sebrána nová řada šalomounských ⁷⁾ přísloví (25, 1–29, 27). Obě sbírky kolovaly nějaký čas odděleně; v tu dobu byly k prvé sbírce připojeny části označené výše číslicemi 6., 4., 7., 8., a ke druhé (5.) byla přidána část 9. Nejspíše ve IV. století spojil obě rozšířené sbírky v jeden celek inspirovaný pořadatel a opatřil jej úvodem (1, 1–9, 18), do kterého pojal některá dosud v jiném závitku kolující přísloví. V tom smyslu možno dosud právem celou *knihu Přísloví* přičítati *Šalomounovi*,

„Vzpomeneme-li si, že v době, kdy tento úryvek (1, 1–9, 18) vznikl, řečtí kupci Palestinu zaplavili a se Židy v úzký styk vešli, (vždyť 7, 6 nalézáme slovo řecké vypůjčené) a představíme-li si, že se honosili před Židy „mudrci“ svého národa, chápeme, že židovský učitel moudrosti svým soukmenovcům a souvěrcům připomíná, že má také Israel moudrost, ale moudrost, jejížto počátek jest bázeň Páně (1, 7), že pravá moudrost přichází toliko od Boha a k Bohu vede, že Israelita nemá důvodu toužiti po moudrosti cizí, ježto ten, ale toliko ten, kdo dbá zákonů Hospodinových, je vpravdě moudrý. Mohla tedy ke vzniku Přís. hl. 1, 1–9 přispěti hellenská moudrost, ovšem ne v tom smyslu, že se vyznal spisovatel nebo dokonce jeho čtenáři v rozumech řeckých. Větší vliv hellenský na skladatele biblických přísloví, který by převyšoval vliv obchodních styků Reků se Židy, dávno před Alexandrem Velikým pěstovaných, sotva lze dokázati.“ (Heinisch.)

Účel knihy vyslovuje sám spisovatel úvodní perikopy v 1, 2–6.

„Všecko mudrosloví obírá se v podstatě běžnými poměry životními, vyvíjí většinou zásady a pravidla, která lze odvoditi z přirozeného zákona a dává výstrahu zejména před hlavními neřestmi, které byly nebezpečny židovstvu i pohanstvu, jednotlivci i společnosti; nerozjímá tu však rozumující pohan, nýbrž Israelita, zákonem osvícený, své víře věrný, plný slibů, jež mu dává smlouva s Bohem učiněná.“ (A. Baumgartner S. J.)

⁷⁾ Podle 3. Král 4, 32 „*Šalomoun pronesl* (proslavil) *tři tisíce přísloví*“. Proti tvrzení, že část II. a V. Přís. obsahují výbor z těchto tří tisíc, nelze právem ničeho namítati. Byloť písemnictví mudroslovně pěstováno v Egyptě již *dávno před Šalomounem*. Pařížská národní knihovna má *papyr*, jmenovaný podle jeho objevitele „*Prisse*“; rukopis ten pochází podle Mölera nejspíše z prvních let 12. dynastie, t. j. z roku asi 2000 před Kr. Papyr obsahuje hieraticky psanou sbírku „*přísloví*“, která pronesl (nebo sebral) *Ptahhotep*, vezír krále Esse, kolem r. 2000 před Kr. – Také v žalobách „*Výmluvného sedláka*“, pocházejících asi z prvních roků 12. dynastie (kolem r. 2000). Lze nalézt značný počet mudroslovných průpovědí. – Mladší jest rukopis v Kahýře (z dob 21. dynastie, z let 1100–950), který nám zachoval „*Přísloví Aniho*“; *Ani* poučuje svého syna *Chons-hotepa*. Srv. i přísloví *Duaufova* a *Amen-(em)ope-ova*. Jak oblíbeno a rozšířeno bylo mudroslovné písemnictví v Egyptě, patrné z toho, že ve školách, kde se učili žáci čísti a psáti, byla jim předkládána nebo diktována k opisu – přísloví, výroky egyptských mudrců. (Podobné bylo v Assyrii.) Učitelé moudrosti a školy podporovali zejména králové. Šalomoun, který pečoval o to, aby se ve všem vyrovnal jiným východním králům, zajisté popřál na svém dvoře místa také školám i učitelům, kteří užívali při cvičbě v pravopisu podobných metod jako v Egyptě a Assyrii. Tyto školy a učitelé moudrosti trvali a rozvíjeli se v Palestině nepochybně dále, ti sebrali šalomounské výroky za krále Ezechjáše (Přís. 2.5, 1), ti podávali ústně i písemně myšlenky svých učitelů svým žákům, některým z nich dlužno přičísti sbírky další, ze kterých se skládá kniha Přís., mezi nimi dlužno hledati posledního inspirovaného skladatele celé knihy Přís., z těchto učitelů mudrosloví vyvinuli se později „*učitelé zákona*“ čili „*zákonníci*“.

I. Veliký úvod (1, 1– 9, 18)

Nadpis (v. 1). Úkol sebraných přísloví (v. 2– 6).

HLAVA 1. – ¹ Přísloví Šalomouna, syna Davidova,
krále Israelského,
(jsou k tomu),
² aby poznali (čtenáři) moudrost a kázeň,
³ aby se naučili rozumným řečem,
aby nabyli cviku v opatrnosti,
v spravedlnosti, právu a poctivosti,
⁴ aby dostalo se dětem rozvahy,
jinochovi zběhlosti v rozumnosti;
⁵ bude-li slyšet je moudrý, moudřejší bude,
rozumný nabude umění spravovat (jiné);
⁶ osvojí si průpověď s významem (jejím),
s rozřešením mudrců hádanky jejich.

Základ životní moudrosti. (1, 7.)

⁷ Báti se Hospodina počátek moudrosti jest;
moudrostí a kázní blázni pohrdají.
⁸ Slyš, můj synu, kázeň otce svého,
a neopouštěj poučení své matky;
⁹ neboť se dostane krásného věnce tvé hlavě,
zlatého řetězu pak hrdlu tvému.

**Kdo chce dojíti moudrosti, ať se nedá zlákati nezřízenou
touhou po majetku. (1, 10– 19.)**

¹⁰ Synu můj, budou-li tě hříšníci lákat,
nesvoluj jim, budou-li ti říkat:

HL. 1. V. ⁷. jest jakési *heslo* či „*motto*“ celé sbírky (Přís.). Je to spolu mocná pobídka a výzva ke snaze o moudrost a kázeň (Knabenbauer) – „*moudrost*“ není plané, jalové mudrování, ale *praktický život* podle zásad pravé moudrosti; proto bývá s moudrostí spojováno neb i ztotožňováno také slovo „*kázeň*“ (zde a výše ve v. 2); je to tedy životní názor, založený na zjeveném náboženství starozákonním, který proniká celého člověka: *rozum* poznává vztah člověka k Bohu a jeho tvorům; *srdce* lne k zásadám věrouky a mravouky; *vůle* chce podle nich žít; *všecky lidské síly* uplatňují se v tom smyslu. Jinými slovy je „*moudrost*“ upřímná, horlivá rozumem i zjevením podepřená *snaha o náboženskomravní dokonalost* (srv. naši „*křesťanskou spravedlnost*“) s *všeokým požehnáním*, jaké přináší životu člověkovu. Kdo žije, jak velí vztah člověka k Bohu, tedy *podle pravdy*, dojde odměny z takového života vyplývající a proto žije *rozumně a moudře*; kdo však naopak žije proti zásadám stanovícím vztah ten, tedy *proti pravdě*, uvaluje na sebe tresty, škodí sám sobě a proto je člověk nerozumný, nemoudrý, hloupý, pošilek, „*blázen*“. Z toho také je zřejmo, proč „*moudrý*“ = spravedlivec a „*nemoudrý*“ (blázen) = hříšník, nešlechetik. – „*Báti se Hospodina*“ = *bohabojnost, nábožnost*, která vzdává úctu Bohu příslušnou modlitbou a bohoslužebnými kony a která má stále na zřeteli, že Bůh člověka pozoruje a dříve nebo později odmění nebo potrestá (srv. níže 2, 5). Proti ní je *praktické bezbožectví* čili *bezbožnost*, která žije, jako by Bůh nedbal, člověk-li žije ctnostně či nectnostně a podle toho neodměňoval aniž trestal; bezbožní se domnívají, že má člověk jen tolik dobrého; mnoho-li si ho sám opatří bez ohledu na to jak, poctivě-li či nepoctivě; žijí tedy, jako by Boha nebylo. Srv. níže 9, 10; Ž 110, 10; Sir 1, 14; viz též níže 15, 33; Job 28, 28. – K v. 7b, srv. Sir 21, 17.

V. ⁸. „*otec*“ je tu učitel moudrosti, který mluví zejména ve v. 10– 19. (Peters.) – „*matka*“ je tu „*paní Moudrost*“, která počíná mluvit v. 20. (Peters.) Laskavým oslovením „*synu*“ projevuje mudrlec lásku svému posluchači (čtenáři) a spolu chce si získati jeho důvěru. Otec v rodině zastupuje přísnou „*kázeň*“, matka spíše laskavé „*poučení*“ (Knabenbauer).

- ¹¹ „Pojď s námi úklady činit nevinnému,
tajně klást léčky čistoty nadarmo dbalému;
¹² pohlťme ho jako peklo za živa,
svěžího, jak bývá ten, kdo do hrobu klesá;
¹³ všelijaké drahé zboží najdeme,
naplníme kořistí své domy;
¹⁴ abys mohl metati los s námi,
budiž jeden měsíc (společný) nám všem!“
- ¹⁵ Synu můj, nechoď po cestě s nimi,
zdrž svou nohu od stezek jejich,
¹⁶ ježto nohy jejich ke zlému běží,
pospíchají přelévat krev.
¹⁷ Neboť nadarmo síť rozstírají
před očima okřídlenců;
¹⁸ a oni sami sobě úklady strojí,
kují pikle proti životům svým.
¹⁹ To jest osud všech, kteří po jmění baží;
bere život těm, kteří nabyli ho.

***Kdo moudrosti nedbá, toho nebude ani moudrost dbáti,
až jej stihne neštěstí. (1, 20– 33.)***

- ²⁰ Moudrost kázání má venku,
na ulicích vydává hlas svůj,
²¹ v čele shluklého lidu volá,
u vrat bran městských pronáší slova svá:
- ²² „Dlouho-li, děti, rády mít budete dětinství,
dlouho-li posměvači rádi se posmívat,
pošetilci nenávidět rozumnost?
²³ Mějte pozor na domluvu moji!
Ejhle, projevuji vám svou trpkost,
a své zásady Vám oznamuji:
- ²⁴ Za to, že volala jsem a odpírali jste,
že jsem svou ruku vztáhla a nikdo nedbal,
²⁵ že jste pohrdli všelikou mou radou,
a mých domluv jste si nepovšimli:
²⁶ také já se smát budu, až budete hynout,
posmívat se, až na vás přikvačí hrůza,
²⁷ až vás zachvátí znenadání bída,
a zkáza jako bouře až se strhne,
[až přijde na vás soužení a úzkost,]

V. ²². „*děti*“ v moudrosti a ctnosti = lidé nezkušení a v dobrém ještě slabí, kteří snadno se nechají oblouditi sladkými řečmi svůdců. Srv. 1. Kor 14, 20. – „*dětinství*“ = jeho nezkušenost, omezenost rozumu a slabost vůle. – Moudrost je jaksi roztrpčená, že tolik již se namluvila, že přece je tolik nerozumných („*děti*“), tolik „*pošetilých*“, ba co více i *zlovolných lidí*, kteří mají pro vážné vyhrůžky moudrosti toliko – *úsměv a posměch* . . . Srv. níže v. 26; 5, 12; Job 21, 14.

- ²⁸ Tu budou vzývat mne, ale nevyslyším,
²⁹ pilně mne hledat, ale nenajdou mne,
 za to, že v nenávisti měli kázeň,
 že si bázeň Páně neoblíbili,
³⁰ aniž uposlechli rady mojí,
 ale pohrdli všelikou mou domluvou.
³¹ Protož ať jedí ovoce svých mravů,
 a svými zásadami ať se nasytí!
³² Ano, odvrát nerozumných je smrt jejich,
 a štěstí pošetilců jejich zkáza.
³³ Kdo však mne poslouchá, bezpečně odpočívá,
 blaze žije neboje se zlého.

Jaké ovoce přináší úsilí o moudrost. (2, 1– 22.)

- HLAVA 2. – ¹ Ó můj synu, přijmeš-li mé řeči,
 a mé příkazy u sebe-li schováš,
² takže bude slýchat moudrost tvé ucho,
 a srdce klonit se k nabytí rozumnosti,
³ ano, jestliže moudrost vzývati budeš,
 opatrnosti se dovolávat,
⁴ budeš-li ji hledat jako stříbra,
 a jako poklady ji vykopávat:
⁵ tehdy zvíš, co je báti se Hospodina,
 a dojdeš umění na mysli mít Boha;
⁶ Hospodin uděluje totiž moudrost,
 z úst jeho (přichází) poznání a rozum;
⁷ uschovává spravedlivým pomoc,
 ochraňuje těch, kteří nevinně žijí,
⁸ pečuje o stezky spravedlnosti
 a cest ctitelů (svých) ostříhá.
⁹ Tehdy zvíš, co je spravedlnost a právo,
 poctivost a každá dobrá snaha,
¹⁰ neboť vejde moudrost do srdce tvého,
 a poznání duši tvoji bude blažit,
¹¹ rozmyslnost bude tě opatrovat,
 a obezřelost tebe ochraňoval,
¹² takže budeš uchován zlé cesty,
 lidí, kteří převráceně mluví,
¹³ kteří nechali dráhy poctivosti.
 jdou po cestách temnem zahalených,
¹⁴ kteří se veselí, mohou-li zlého co učinit,
 jáсотem radují se z nejhorších věcí,
¹⁵ jejichžto cesty jsou převrácené,
 a zlopověstné kroky jejich;

HL. 2. V. ². „srdce“ = ne toliko citlivost, ale i *poznávacost*, ano i *vůle*; tedy *všecky duševní síly* mají se namáhat, aby si zjednaly „moudrost“ (= „rozumnost“).

- ¹⁶ budeš (také) uchován cizí ženy,
 ženy bližního, která úlisně mluví,
¹⁷ (zrádně) opouští druhu svého mládí,
 zapomínajíc na smlouvu se svým Bohem;
¹⁸ k smrti totiž dolů jde stezka její,
 do říše mrtvých (vedou) cesty její,
¹⁹ kdokoli vcházejí k ní, nevracejí se,
 nedostihují stezek života.
- ²⁰ (To vše) proto, bys chodil po cestě dobré,
 a dbal stezek (lidí) spravedlivých;
²¹ neboť poctivci budou bydliti v zemi,
 a lidé nevinní zůstanou v ní,
²² kdežto bezbožní budou ze země vyhlazeni,
 a nešlechtní budou z ní vytrženi.

Snůška nábožensko mravních napomenutí. (3, 1– 12.)

- HLAVA 3. – ¹ Synu můj, nezapomínej na můj zákon,
 a mých příkazů dbej srdce tvoje;
² neboť život dlouhý, léta šťastná,
 a hojnost spokojenosti přinesou ti.
³ Láska a věrnost ať neopouštějí tě,
 uvaž si je kolem hrdla svého,
 [napiš si je na desky svého srdce;]
⁴ i najdeš milostivost a blahovůli
 před Bohem i před lidmi.
- ⁵ Doufej v Hospodina celým svým srdcem,
 a nespolehej na svou opatrnost;
⁶ na všech cestách svých měj ho na paměti,
 i bude spravovati tvoje stezky.
- ⁷ Nemysli si, že jsi moudrý,
 boj se Boha a varuj se zlého;
⁸ neboť to ti půjde k duhu,
 to bude údy tvé osvěžovat.
- ⁹ Uctívej Pána (dary) z majetku svého,
 z prvin vši úrody své dávej jemu;
¹⁰ i budou plny obilí tvé sýpky,
 a tvé lisy vínem oplývati.

V. ¹⁷. Zpronevěruje se tomu, který si ji vzal za „družku“ života ve svém a v jejím mládí, se kterým v životě manželském takorůz srostla . . . (Jer 3, 4). Smlouva, kterou učinil Bůh na Sinaji s veškerým národem, a ve které bylo psáno také „*Nezcižoložíš*“ (Ex 20, 14), vážala každého Israelitu i Israelitku. Žena, rušící manželskou věrnost rušila také smlouvu s Bohem. Nad to je podle Mal 2, 14 n. Bůh svědkem manželství; proto kdo vchází do něho, před Bohem se zavazuje, že bude šetřiti závazku, jež ukládá Ex 20, 14. Srv. Gn 31, 49 n. Tob 7, 15.

V. ¹⁸. Manželská nevěra byla stíhána *trestem smrti*. Lv. 20, 10; Dt 22, 22; Ez 16, 38– 40; Jan 8, 5. – Srv. níže 5, 5 n.; 7, 27; 14, 12.

- ¹¹ Kázní Páně nepohrdej, můj synu,
nemrz se, když býváš od něho trestán,
¹² neboť Hospodin, koho miluje, tresce,
toho, v němž jak otec v synu zálibu má.

Vzácné účinky moudrosti. (3, 13– 26.)

- ¹³ Blaze člověku, který našel moudrost,
a jenž oplývá opatrností;
¹⁴ jeť lepší jí nabýt nežli natěžit stříbra,
jí získat nežli přední nejčistší zlato;
¹⁵ větší cenu má než všechny perly,
všecky poklady světa nelze k ní rovnat;
¹⁶ dlouhý život v její pravici jest,
v levici pak bohatství a sláva;
¹⁷ cesty její cesty rozkošné jsou,
a všechny stezky její plné pokoje;
¹⁸ stromem života těm je, kdož dosáhli jí,
a kdož ji mají, blahoslavení jsou.
- ¹⁹ Hospodin moudrostí založil zemi,
a upevnil nebesa opatrností;
²⁰ moudrostí jeho tůně se provalily,
z oblaků pak padají krůpěje rosy.
- ²¹ Synu můj, ať to neschází s tvých očí,
zachovej rozvahu a rozmyslnost,
²² i bude to životem tvé duši
a krásnou ozdobou hrdlu tvému;
²³ pak budeš chodit bezpečně svou cestou,
a tvá noha nenarazí;
²⁴ spát když půjdeš, nebudeš se báti,
odpočívaje sladce budeš snít;
²⁵ nebude lekat se ti náhle hrůzy,
ani když přikvačí bouře na bezbožné;
²⁶ neboť Hospodin bude po tvém boku,
uchrání nohy tvé, abys nebyl lapen.

Několik pravidel o lásce k bližnímu. (3, 27– 30.)

- ²⁷ Nebraň být dobročinným tomu, kdo může;
můžeš-li i sám čín dobrodini.
- ²⁸ Neříkej bližnímu: „Jdi a vrať se zase,
zítra dám ti“, můžeš-li dát ihned.
- ²⁹ Neukládej bližnímu, abys mu škodil,
kdyžtě důvěřuje tobě.
- ³⁰ Nevad' se s člověkem bez příčiny,

Hl. 3, V. ¹⁸ „stromem života“ naráží mudřec nejspíše na Gn 2, 9; 3, 24. Srv. Moud 8, 16. 18.
V. ²⁶. Býtí někomu po boku (Vulg.) znamená chrániti ho, pomáhati mu. – Srv. 1. Král 2, 9.

když on ti zlého nic neučinil.

Nezávid' násilníkovi bohatství ni cti. (3, 31– 35.)

- ³¹ Nezávid' člověku, jenž utiskuje,
a nechod' za ním po jeho cestách;
³² jeť ohavou Hospodinu každý, kdo sběhl,
ale s upřímnými přátelsky obcuje;
³³ kletba Páně lpi na domě bezbožného,
příbytkům však spravedlivých žehná;
³⁴ posměvačům on se posmívat bude,
ale poníženým udělí milost,
³⁵ slávy dostane se moudrým,
ale blázni si utrží hanbu.

Dej se na cestu moudrosti, jak ti radí mudrosloví. (4, 1– 27.)

- HLAVA 4. – ¹ Slyšte, děti, otcovo poučení,
mějte pozor, ať si zjednáte rozumnost;
² výborný dar nabízím vám,
naukou mou nepohrdejte.
³ Bylť jsem také já syn otce svého,
něžný jedináček u své matky,
⁴ i učival mne říkávaje:
„Drž se pevně srdce tvé slov mých,
dbej mých příkazů [a živ budeš!
⁵ Zjednej si moudrost, zjednej si opatrnost!]
nezapomínej na ně,
aniž uchyluj se od slov úst mých!
⁶ Neopouštěj jí, i bude tě chránit;
měj ji v lásce, i zachová tě.
⁷ Počátek moudrosti jest: „Získej si moudrost,
a za vše jmění své zjednej si opatrnost!“
⁸ Měj ji ve vážnosti, i povýší tě;
zvelebí tě, budeš-li objímat ji;
⁹ dá ti na hlavu překrásný věnec,
korunou slavnou obdaří tě.“
¹⁰ Slyš, můj synu, a přijmi slova moje,
i rozmnoží se ti léta života (tvého).
¹¹ Cestu moudrosti ukazují tobě,
povedu tě po stezkách poctivosti;
¹² po nich kráčeje nebudeš nohy mít vázané,
budeš-li běžeti, neklopýtneš.
¹³ Zachovávej kázeň, nespouštěj se jí,
šetři jí, neb ona je tvůj život.
¹⁴ Nedávej se na stezky bezbožníků,
aniž kráčeješ po cestě zlých lidí;
¹⁵ vyhni se jí, a nechod' po ní,

- uchyl se od ní, pomiň ji;
¹⁶ neboť nemohou spáti bez zločinů,
 veta je po spánku, dokud někoho nezničí;
¹⁷ pokrm jejich je chléb bezbožnosti,
 a jejich nápoj – víno nepravosti.
¹⁸ Kdežto stezka spravedlivých jak zora jest,
 jež vychází a roste až do dne bílého:
¹⁹ cesta bezbožných je zastřena temnem,
 znenadání klopýtají.
²⁰ Synu můj, měj pozor na mé řeči,
 a k mým slovům nachyl svoje ucho!
²¹ (Usiluj) ať nesejdou ti s očí,
 opatruj je v hloubi svého srdce;
²² jsoutě životem každému, kdo jich nabył,
 (jsoutě) veškeré bytosti jeho zdravím. .
²³ Veškerým úsilím opatruj své srdce,
 neboť z toho život vzchází;
²⁴ buďtež daleko tebe lživá ústa,
 a rty záludné zamítej od sebe.
²⁵ Oči tvoje nechať přímo hledí,
 víčka tvá jen vpřed ať patří;
²⁶ dbej, by přímé byly stezky tvých nohou,
 a všechny cesty tvoje mějte směr pevný;
²⁷ neuchyluj se napravo ani nalevo,
 měj svou nohu od zlého odvrácenu.
 Znát Pán cesty, které napravo jdou,
 a které nalevo jdou, jsou převrácené.
 On pak urovná meze, po nichž se bereš,
 a tvé kroky v pokoji dovede k cíli.

Varuj se ženy cizí a hled si své. (5, 1–23.)

- HLAVA 5. – ¹ Synu můj, měj pozor na mou moudrost
 a k mé opatrnosti nakloň své ucho,
² abys zachovával rady (moje),
 a kázně rtů mých abys vždycky šetřil.
³ Nevšímej si, když mámí tě (cizí) žena,
 jsoutě plást medem tekoucí její ústa,
 a více než olej line to z jejího hrdla;
⁴ konce však její bývají hořké jak peluň,
 ostré jak meč, který broušen jest na obě strany;
⁵ nohy její berou se dolů k smrti,
 do pekel míří její kroky;
⁶ po stezce života ubírat se nechce,

HL. 4. V. ¹⁶ líčí nepokoj zločinců ze řemesla, kterým zlý návyk stal se bezmála druhou přirozeností. Tu-
 též řemeslnou zločinnost líčí také v. 17. – Srv. Ž 35, 5; Mich 2, 1.

chodí v oklikách nepozorovaně.

- ⁷ Nuže tedy, synu můj, poslouvej mne,
a neodstupuj od slov úst mých.
- ⁸ Daleko vzdaluj od ní kroky svoje,
a nepřibližuj se ke dveřím jejího domu,
- ⁹ abys nezažíval jiným čest svou,
a svá mužná léta ukrutnému,
- ¹⁰ aby snad nesytily se cizí tvým majetkem,
a z tvých mozolů děti jiných,
- ¹¹ abys naposledy nenaříkal,
až bude strávena svěžest tvého těla.
- ¹² Řekl bys: „Proč jsem měl v ošklivosti kázeň,
a proč káráním pohrdalo mé srdce,
- ¹³ neposlechl jsem hlasu svých učitelů,
vychovatelům jsem nepopřál sluchu?
- ¹⁴ Málo a byl bych se ocitl v největším neštěstí
před obcí shromážděnou k soudu!
- ¹⁵ Pij vodu z cisterny, jež patří tobě,
pij, co se pramení ze studny, jež tvá jest,
- ¹⁶ Mají ven tvé studnice vytékati,
a do ulic tvé vody se rozlévati?
- ¹⁷ Měj si je samojediný ty,
aniž se sdílejí o ně s jinými.
- ¹⁸ Budiž požehnáno zřídlo tvoje,
a vesel se se ženou mládí svého.
- ¹⁹ Milostná laň a utěšená srna. . .
ňadra její tě opojujte vždycky,
láskou její se kochej ustavičně.
- ²⁰ Proč bys dal opojit se, synu můj, od jiné,
chovati se v klínu ženy cizí?
- ²¹ Vždyť Pán hledí na cesty člověkovy,
a všechny kroky jeho pozoruje.
- ²² Vlastní nepravosti jímají zločince,
a do provazů svých hříchů se zaplétává.
- ²³ Takový zahyne, protože neměl kázně,
velkým svým nerozumem dává se klamat.

Čtyři naučení. (6, 1– 19.)

Ručíš-li za někoho, hled, ať se vypořádá ručenec tvůj s věřitelem, ať jsi zproštěn svého závazku (v. 1.– 5.). Uč se od mravence pilnosti (v. 6.– 11.). Ničemnost snah úskočnickových (v. 12.– 15.). Sedmero špatností, jež Bůh nenávidí (16.– 19.).

Hl. 5. V. ⁹ „*ukrutník*“ je tu manžel ženy nevěrné, který neúprosně žádá děti své manželky pro svou rodinu. Třeba by frejř lpěl láskou na svém dílku jako kdysi David na dítěti, jež mu porodila Betsaba (2. Sam, 12, 14. nn.), nemůže si vypomoci, aby dítě jeho bylo mu vydáno. (Podle jiných sluje tak uražený manžel proto, že bude kruté, bezohledně vymáhati náhradu za své právo porušené.)

V. ¹⁸ „*zřídlo tvoje*“ = manželka tvá. – „*požehnána bude*“, povíje-li ti mnoho dětí, že budeš mít čtne potomstvo. Srv. Dt 28, 4; Ž 127, 3 nn. – „*žena mládí tvého*“ = bezmála první láska.

- HLAVA 6. – ¹ Synu můj, zaručil-li ses za svého přítele,
dal-lis ruku svoji za jiného,
² zapleten jsi slovy úst svých,
jat jsi svými vlastními řečmi.
³ Protož učin, co (ti) pravím, synu můj,
vyprost se, neb jsi upadl do rukou bližního;
utíkej, pospěš, naléhej na svého přítele.
⁴ Nepopřej svým očím spánku,
a víčka tvá at nedřímají.
⁵ Vytrhni se jak srna z (lovcovy) ruky,
a jako ptáče z léčky ptáčnickovy.
⁶ Zajdi si k mravenci, lenivý člověče,
pozoruj cesty jeho a zmoudři;
⁷ ačkoli nemá žádného vládce,
dozorce ni poháněče,
⁸ připravuje si v létě pokrm,
shromažďuje si ve žni potravu.
⁹ Dlouho-li, lenivče, budeš spát,
kdy (přece) vstaneš ze svého snění?
¹⁰ Maličko (ještě) podřímeš, maličko pospíš,
maličko složíš ruce v lůžku,
¹¹ i přijde na tebe jako kurýr bída,
a nouze jako muž ozbrojený.
[Jestli se přičiníš, přijde jak studnice žen tvá,
a bída uteče daleko od tebe.]
¹² Pekelník jest a ničemný člověk
(ten, kdo) chodí s ústy lstivými,
¹³ mrká očima, mluví nohama,
prstem znamení dává,
¹⁴ srdcem zkaženým zlé kuje,
ustavičně rozsívá sváry;
¹⁵ jej stihne náhle záhuba zasloužená,
mžikem bude rozbit nezhojitelně.
¹⁶ Šest věcí jest, jež nenávidí Hospodin,
ano, sedm jich má v ošklivosti":
¹⁷ pyšné oči, lživý jazyk,
ruce, krev nevinnou přelévající,
¹⁸ srdce, jež vymýšlí zlé plány,
nohy, jež rychle běží za zlým,
¹⁹ svědka lživého, jenž křivě mluví,
toho, kdo svár šíje mezi bratry.

HL. 6. V. ⁵. „z léčky“ přeloženo podle, lepšího čtení LXX. Vulg. opakuje „z ruky“.

V. ¹⁰. V hebr. pronáší lenoch své přání; „Maličko ještě si podřímat, maličko pospat, maličko složit ruce v lůžku.“

V. ¹⁶. Podobná „číselná“ přísloví viz Am 1, 3. 6. 9. 11, 13; 2, 1; Přis 30, 15. 18. 21. 29; Job 5, 19; Sir 23, 21; 25, 9; 26, 5. 25. 28.

Varuj se manželky jiného. (6, 20– 7, 27.)

Řeč první (6, 20.– 35.). Řeč druhá (7, 1.– 23.). Doslov (24.– 27.). Každá řeč má svůj úvod. První úvod 6, 20.– 24. Druhý úvod 7, 1.– 5.

- ²⁰ Zachovej, synu můj, příkazy otce svého,
a neopouštěj naučení své matky;
²¹ měj je na srdci přivázané vždycky,
a otoč si je kolem hrdla svého.
²² Když někam půjdeš, budou tě provázeti,
když budeš spát, budou tě opatrovat,
a když procitneš, budou se bavit s tebou;
²³ jeť příkaz svítlnou, zákon světlem,
a cestou k životu kázeňské domluvy
²⁴ ostříhající tě od zlé ženy,
od úlisného jazyka (manželky) jiného.
²⁵ Ať netouží po její kráse srdce tvoje,
a nedej lapiti se jejími víčky.
²⁶ Neboť nevěstku koupit lze za placku chleba,
vdaná však drahý život ulovuje.
²⁷ Může kdo skryti oheň do svého klína,
aby mu neohořelo roucho?
²⁸ Či může chodit po řeřavém uhlí,
aby si nepopálil nohy?
²⁹ Tak bude tomu, kdo vejde k ženě bližního;
nezůstane bez trestu, kdo se jí dotkne.
³⁰ Není to veliká vina, krade-li kdo,
třebas krade, aby ukojil svou lačnost?
³¹ Bude-li dopaden, nahradí sedmeronásobně,
ano, dá veškeren majetek svého domu.
³² Kdo však cizoloží, pozbyl rozumu;
jen kdo chce život si zkazit, činí takto.
³³ Rány a hanbu shromažďuje sobě,
ostudu jeho nikdo nevyhladí,
³⁴ neboť zuří manžel rozhněvaný,
nebude mít slitování v den pomsty,
³⁵ výkupným se upokojit nedá,
aniž přijme darů sebe větších.

HLAVA 7. – ¹ Synu můj, ostříhej mých řečí,
a příkazy mé u sebe schovej;
² šetři mých přikázání jak života svého,
a nauky mé jak zřítelnice oka;
³ přivaž si ji na své prsty,

V. ²⁰. srv. s 1, 8.

V. ²¹. srv. s 3, 3.

HL. 7. V. ¹. srv. s 2, 1.

- napiš ji na desky srdce svého;
⁴ moudrosti rci: „Sestra má jsi“,
 a opatrnost jmenuj svou přítelkou,
⁵ aby tě uchránila cizí ženy,
 vdané, jež umí sladounce hovořiti.
⁶ Když totiž z okna domu svého skrze mřížku vyhlédl jsem,
⁷ viděl jsem nezkušenou mládež,
 a spatřil jsem hocha bez rozumu.
⁸ Ten šel ulicí nedaleko rohu,
 kráčel cestou vedle jejího domu
⁹ v soumraku, když den se k večeru schýlil,
 když noc nastala a temno.
¹⁰ Hle, tu přichází vstříc žena jemu,
 necudně oděná, vyšlá na lov duší;
¹¹ zvášněná, rozpustilá a pobouřená,
 nohy ji nedaly, by zůstala doma;
¹² hned byla v ulici a hned zase v bráně,
 za každým rohem stavíc se na číhanou.
¹³ I chytla hocha, polibek mu vtiskla,
 a s tváří nestydatou mu lahodila:
¹⁴ „Pokojné oběti jsem zaslíbila,
 a dnes jsem splnila své sliby;
¹⁵ proto vyšla jsem vstříc tobě,
 hledat tebe i našla jsem tě.
¹⁶ Popruhy jsem napjala na svém lůžku,
 vystlala je pestrými koberci z Egypta,
¹⁷ a svou ložnici jsem vykropila
 myrrhou, aloem a skořicí.
¹⁸ Pojď, a budeme se opijet láskou,

V. ⁴. „moudrost“ = „opatrnost“ = „řeč“ = „příkazy“ (v. 1) = „příkázání“ – „nauka“ (v. 2) „sestro“ nebo „přítelko“ jmenoval v nejdůvěrnějším styku manžel manželku. Má tedy podobné nežné a důvěrné styky pěstovati čtenář (posluchač) s moudrostí. Srv. 4, 6. 8; Sir 15, 2.

V. ⁶⁻⁸. počíná líčiti svůdnost jmenované ženy. – Lépe jest pokládati vilnici za podmět věty a překládati podle LXX.:

*„Neboť oknem svého domu,
 skrze mřížku vyhledává,
 pozoruje nezkušené,
 i spatří hocha bez rozumu,
 an jde ulicí kolem jejího rohu,
 kráčí cestou vedle jejího domu . . .“*

Okna pokojů, ve kterých přebývají ženy, jsou dodnes v Jerusalemě opatřena hustou mřížkou dřevěnou. Dívati se takovou mřížkou na ulici sluší zvědavé *koketě* lépe nežli *mudrcovi*! Srv. Sdc 5, 28; Pis 2, 9.

V. ⁷. „bez rozumu“ sluje jinoh, ježto v temnu, za soumraku, který podle poměrů palestinských brzy přechází v čirou noc, nevzdaluje se domu vdané ženy. (Knabenbauer.) Srv. 1, 4; 6, 32.

V. ¹⁴. I zbožnosti zneužívá svůdkyně. S obětmi ze slibu (z dobré vůle) podanými bývaly spojovány *hody*. K takovému kvasu zve vdaná záletnice nezkušeného chlapce. Omámí ho sladkými pokrmy a jiskrným vínem, aby jí byl tím snáze po vůli a sama aby se při tom také dobře měla. Bakchus (jídlo a pití) připravuje půdu Venuši (neřestem pohlavním). – Srv. Lv 7, 16; Os 4, 11.

- kochejme se ve sladkých líbáncích do rána;
¹⁹ neboť není muže doma,
odešel na cestu předalekou,
²⁰ měsíc peněz vzal si s sebou,
až bude úplněk, vrátí se domů."
²¹ Opletla jej mnohými řeči,
lahodou rtů (svých) přitáhla jej;
²² hned šel za ní jak býk, jež na jatky vedou,
a jako vilný beran, jenž netuší,
hlupák, že do okovů je tažen,
²³ (ano, jako jelen běží,
až mu střela pronikne játra;
jako pták letí do osidla,
nevěda, že jde o jeho život.
²⁴ Nuže tedy, synu můj, slyš mne,
a měj pozorná slova úst mých;
²⁵ nenech se odloučit na její cesty tvá mysl,
hleď, ať se nezatouláš na její stezky;
²⁶ jeť mnoho zabitých, jež porazila,
a silni byli všichni, jež usmrtila;
²⁷ cesta do pekel jsou její stezky,
vedou dolů do komnat smrti.

Moudrost se nabízí za vítanou průvodkyni. (8, 1–36.)

Úvod: Moudrost prohlašuje, že bude podávat zásady pravdivé, vzácnější nežli skvosty (v. 1.–11.). Jaké výhody skýtá moudrost svým ctitelům (v. 12.–21.)? Jakého původu je moudrost a kterak umí vše spořádati (v. 22.–31.). Moudrost blahoslaví ty, kteří ji najdou (v. 32.–36.).

- HLAVA 8. – ¹ Neslyšíš, kterak moudrost volá,
a opatrnost vydává hlas svůj?
² Na nejvyšších místech u cesty,
kde se ulice sbíhají, stojí,
³ u bran, které vedou z města,
u vchodu do vrat volá takto:
⁴ „K vám, ó mužové, hlasitě volám,
hlas můj jít chce k synům lidstva.
⁵ Nabuďte, nezkušení, rozumu,
a kdo jste pošetilí, zmoudřete.
⁶ Slyšte, neb věci veliké mluvím,
otvírám rty, by hlásaly správnost.
⁷ Pravdu mluví hrdlo moje,
a rty mé si oškliví vše, co zlé jest.
⁸ Poctivé jsou všechny řeči moje,

V. ²³ a. nutno doplniti ze LXX., sice byl by 23b. nesrozumitelný. Jako splašený jelen nalétne na střelu těch, kteří na něho číhají a cítí ji teprve, až mu vězí v játrech. tak svedený mládenec nepozoruje, že jde na smrt – až teprve ucítí smrtonosný šíp ve svém nitru.

Hl. 8. V. ⁶. Místo „*veliké*“ čte kritika: „*poctivá*“. Srv. v. 9. níže. Viz také 22, 20; 23, 16.

V. ⁸ . „*krivého*“ = lstivého. – „*zkrouceného*“. – záludného, úskočného, zákeřného.

- nic v nich křivého ni zkrouceného.
⁹ Správné jsou těm, kteří mají rozum,
 a poctivé těm, kteří poznání došli.
¹⁰ Přijměte kázeň mou spíše nežli stříbro,
 vědění raději než nejlepší zlato;
¹¹ jeť moudrost lepší nežli klenoty všechny,
 žádný skvost se nemůže vyrovnat jí.
¹² Já, moudrost, umím vždy poraditi,
 účelnou rozvahu mám ve své moci.
¹³ [Báti se Pána je v nenávisti zlé mít;]
 hrdost, pýchu, cestu nepravosti,
 a ústa obojaká mám v ošklivosti.
¹⁴ Mám v své moci všelikou radu a zdatnost,
 má jest opatrnost, jakož i síla;
¹⁵ já jsem ta, jíž králové (patříčně) kralují,
 a zákonodárci vykonávají právo;
¹⁶ já jsem ta, jíž knížata (řáděně) panují,
 a vladaři spravedlivě soudí.
¹⁷ Já těm, kteří mne milují, splácím láskou,
 a kdo mne pilně hledá, nalézá mne.
¹⁸ U mne jest bohatství a sláva,
 nádherná zámožnost a blahobyť.
¹⁹ Já jsem plod lepší než zlato a drahý kámen,
 já jsem sklizeň nad nejlepší stříbro.
²⁰ Cestami práva ubírám se,
 prostředkem stezek spravedlnosti,
²¹ obohacujíc ty, kdož mne milují,
 a jejich pokladnice naplňujíc.
²² Pán měl mne na počátku díla svého,
 prve než byl co učinil, od pradávna.
²³ Od věčnosti ustanovena jsem,
 od věků, prve nežli země byla.
²⁴ Před mořem já jsem zrozena již byla;
 prameny vod se ještě neprýštily,

V. ²². Z toho, jak bylo v předešlém odstavci mluveno o moudrosti, plyne, že popsanou moudrostí dlužno rozuměti něco vyššího nežli toliko básnický zosobněnou moudrost stvořenou; neboť připisuje si, co patří *toliko Bohu* (v. 14.), praví, že řídí a spravuje řád a běh věcí lidských (v. 15 n.), že vše nejlepší skýtá těm, kteří ji milují (v. 17.–21.). Co těmi slovy bylo naznačeno a připraveno, vysloveno je zřejmě větami následujícími (Knabenbauer). Podle Hackspilla a Heinische kolísá se tu zosobnění již mezi básnickým obrazem a skutečnou osobou (hypostasi). Není to však nějaká stvořená osoba, mezi Bohem – Tvůrcem a světem tvorem; není to osoba, která činila možný styk Boha, pouhého ducha, se stvořenou hmotou! – Místo „*díla svého*“, t. j. zejména stvoření světa, doslovně: „*cest svých*“ – „*cesty Boží*“ je tu jeho *činnost*, dělnost, činy, dílo. Prve nežli Bůh co učinil na venek, měl moudrost a ta byla počátek jeho činnosti; ta byla důvodem, proč počal Bůh činiti navenek (Knabenbauer). – V. 22. srv. s Moud, 9, 9; Sir. 1, 1; 24, 5; Job 28, 25.–28.

V. ²³.–²⁶. líčí věčnost a odlišnost moudrosti ode všech bytostí stvořených tak, že právem církevní otcové a staří vykladači vidí tu v „Moudrosti“ věčné Slovo, druhou božskou osobu, Syna od Otce zplozeného a z něho zrozeného – „*od věčnosti ustanoven byl*“ k důstojnosti Moudrosti ne stvořené, k důstojnosti Syna Božího, ale také k tomu, by se v čase vtělil a stal se Vykupitelem lidstva. – V. 23. srv. s Ž 2, 6; Sir 1, 4; Jan 17, 5.

- ²⁵ hory ještě s obrovskou tíží svou nestály,
před pahorky já jsem zrozena byla;
²⁶ (Bůh) ještě nebyl učinil zemi, řeky,
ani prvopočátky zemského kruhu.
²⁷ Nebesa když zakládal, byla jsem tam;
když dával zákon, by obloha hradila vody,
²⁸ když vkládal sílu do mračen ve výšinách,
vydatnost pramenům vodním když odměřoval
²⁹ moři když do kruhu hranice vykazoval,
zákon když stanovil vodám, by nepřešly meze své,
a když odvažoval základy země:
³⁰ s ním jsem byla všechno pořádajíc,
kochala jsem se rozkoší den každý,
hrála jsem si před ním ustavičně,
³¹ hrála jsem si na okruhu zemském,
rozkoš majíc v pokolení lidském.
³² Nyní tedy, děti, poslyšte mne!
Blahoslavení, kteří dbají cest mých!
³³ Slyšte poučení a budete moudří;
nechtějte jím opovrhovati!
³⁴ Blaze člověku, který poslouchá mne,
který u dveří mých každý den bdí,
pozor dává u veřejí bran mých.
³⁵ (Neboť) mne kdo najde, nalezne život,
a dojde požehnání od Hospodina,
³⁶ kdežto kdo se mnou mine, škodí sobě,
každý, kdo nenávidí mne, miluje smrt."

V. ²⁷. Podle Gn. 1, 7. dělila obloha (nebe) vody horní od spodních. – Srv. 3, 19; Sir 24, 6 n.; Is. 44, 24; Jer 5, 22; Job 26, 10.

V. ²⁸. „*sílu*“, by dávaly deště.

V. ²⁹ a. srv. s v. 26. – V. 29b srv. s Jer 5, 22; Job 38, 10n.; Ž 103, 9. – V. 29c srv. s Gn 1, 9.

V. ³⁰ a. srv. s Moud 7, 21; 9, 9; Sir 1, 10; Jan 1, 23. – Místo „*všecko pořádajíc*“ má běžné znění hebr. „*jakožto dílovedoucí*“ (ommán); novější bez dostatečných důvodů čtou „*ámún*“, t. j. chovanka, malé dítě.

V. ³⁰ b. Moudrost (t. j. Syn Boží) měla radost z tvorstva, že „*bylo dobré*“, t. j. takové, jaké je mítí chtěla. Srv. Gn 1, 4. 10. 12. 18. 21. 25. 31; Ž 103, 31; Mt 3, 17.

V. ³¹. Moudrost obírala se tvory (zejména „králem přírody“, člověkem), prve nežli je stvořila majíc na mysli tvůrčí plán; obírala se jimi při stvoření, i po něm, pořádajíc je a ve své prozřetelnosti o ně pečujíc. To vše činila s nejvyšší mocí a proto snadno a *hravě*; činila to s největší láskou, radostí a zálibou – jako dítě, které si rádo *hrá* s loutkami – po lidsku mluveno – Srv. Ž 103, 31. – (Zálibu v člověku Moudrost Boží ukázala později tím, že se stala člověkem sama.) – Srv. Dt 33, 3; Jan 16, 27.

V. ³². srv. s 5, 7; 17, 24; Sir 14, 26; 1 Jan 3, 1.

V. ³³. srv. s 1, 25; 4, 1; 15, 32.

V. ³⁴. Paní moudrost je tu přirovnána ke královně, která má svůj palác. Kdo chce dáti se poučiti od ní, přichází k jeho bráně, a dychtivě čeká na každé slovo, které moudrost uvnitř pronáší. – Snaha nabytí moudrosti budí *horlivá a vytrvalá*. Srv. Sir 14, 24; Moud 6, 15.

V. ³⁵. „*život*“ dlouhý a blažený. Srv. 3, 13. – 18.

V. ³⁶. „*mine se*“ s moudrostí, ježto ji nehledá, nejde za ní; to vše je vědomé a dobrovolné, proto „*hříšné*“ (Vulg slovně: „*kdo by pak proti mně zhřešil*“). Srv. Žid 6, 4–6; Sir 10, 32; 19, 4. – V. 36b srv. s 1, 32; 2, 22; 4, 19; 5, 4. 23, Moud 1, 12. 16.

Moudrost zve k hostině. (9, 1– 6.)

- HLAVA 9. – ¹ Moudrost vystavěla dům sobě,
² vytesala sedm sloupů,
² zbilá svůj dobytek, smísila víno,
ano, i přistrojila stůl svůj;
³ poslala služebné své, by volaly
s tvrze, s městských hradeb (takto):
⁴ „Kdo je nezkušený, uchyl se ke mně,
kdo nemá moudrosti, toho budu učit.
⁵ Pojďte, pojídejte pokrmů mých
a pijte víno, které jsem smísila vám!
⁶ Zanechte dětinství, abyste byli živi,
a chodili po cestách opatrnosti."

Spisovatel předpokládá, že jeho čtenáři jsou lidé dobré vůle. (9, 7– 12.)

- ⁷ Domlouvá-li kdo posměvači, dochází hanby,
a kdo kára bezbožného, (dojde) necti.
⁸ Nekářej posměvače, sic na tě nevražít bude;
pokářej moudrého, i bude tě milovati.
⁹ Moudrému dej poučení, i bude moudřejší;
pouč spravedlivce, i bude rozumnější.
¹⁰ Počátek moudrosti jest báti se Hospodina,
a mít na zřeteli Svatého jest umění.
¹¹ Neboť Hospodin rozmnoží dny tvoje,
přidá (mnoho) k létům života tvého.
¹² Budeš-li moudrý, sám z toho budeš těžit;
jestli posměvač, sám budeš za to pykat.

Také pošetilost zve na hostinu. (9, 13– 18.)

- ¹³ Pošetilost je žena rozpustilá,
neumí, leč svůdně lahoditi.
¹⁴ Sedí ve dveřích domu svého,
na křesle, na výšině města,
¹⁵ aby zvala kolemjdoucí,
kteří chtějí jít svou cestou.
¹⁶ „Kdo je nezkušený, uchyl se ke mně,
kdo nemá moudrosti, toho budu učit.
¹⁷ Voda kradená je sladší,

HL. 9. V. ¹–⁶. zve na své hody *paní moudrost*, (= spravedlnost), ve v. 13.– 18. její opak – *paní pošetilost* (= bezbožnost)). Obě se nabízejí týmiž slovy, že budou nezkušené učit (v. 4. 16).

V. ¹. O paláci moudrosti byla zmínka již výše 8, 34. Srv. Mt 16, 18; 1 Petr 2, 5; Ef 2, 20. 22. – Místo „vytesala“ lépe čísti se LXX: „postavila“, nebo „vztyčila“. Srv. 1 Tim 3, 15; Zjev 1, 4.

V. ¹⁰. srv. s 1, 7. – „Svatý“ (nejvýš) = *Hospodin*. – „mít na zřeteli“ (ustavičně) = starati se o něho, ctít a poslouchat ho.

V. ¹⁷. jsou slova spisovatelova, vložená do úst zosobněné pošetilosti, t. j. nepravosti; jsou přízrůsobe-na k v. 5. Srv. také výše 5, 15– 20; 7, 14– 18. Jako moudrost i pošetilost nabízí svým přátelům hody – hříšné rozkoše, zejména pohlavní, a z těchto cizoložství, ježto „*Cizí chléb dětem houska*“ a „*Chutnější ryba na cizí míse*.“ Protože zakázaná pohlavní rozkoš jest nepravost nejsvůdnější, protože jiné hříchy velmi často prová-

- a chléb schovaný lépe chutná."
¹⁸ Člověk však nezví, že tam jsou mrtví,
 v hlubinách pekel její hosté.

II. Veliká sbírka přísloví Šalomounových. (10, 1 – 22, 16.)

HLAVA 10. – ¹ Přísloví Šalomounova.

Syn moudrý činí radost otci (svému),
 pošetily však zármutkem jest matce.

² Neprospějí poklady bezbožně získané,
 ale spravedlnost vytrhuje smrti.

³ Nenechá Hospodin lačněti spravedlivce,
 a nedá bezbožným dojíti, po čem dychtí.

⁴ Na mizinu přivádí ruka líná,
 ruka však přičinlivých obohacuje.

[Kdo se spoléhá na lži, ten pase větry;
 člověk takový létavé ptáky honí.]

⁵ Kdo ve žni shromažďuje, jest syn moudrý,
 ale kdo v létě chrápe, jest syn nectný.

⁶ Požehnání Páně je nad hlavou spravedlivce,
 ale tvář bezbožných halí se v (následky) nepravosti.

⁷ Památce spravedlivého žehnáno bude,
 ale jméno bezbožných shnije (s nimi).

⁸ Kdo je moudrý myslí, přijímá příkazy,
 ale bláhový bit bývá rty (svými).

⁹ Kdo jde poctivě svou cestou, jde jistě,
 kdo však zabočí stranou, prozrazen bude.

¹⁰ Kdo mrká okem, působí bolest,

zí, snadno si vysvětlí, že mnozí viděli a (z novějších na př. Peters) vidí v cizoložnici výše vylíčené zosobněnou pošetilost, t. j. nepravost, bezbožnost. Nekročený pud pohlavní ničí v člověku každou vyšší snahu a vrhá jej do náruče života zpustlého. K v. 17b srv. Sir 23, 24. Viz též níže 20, 17; 30, 20. – Srv. naše: „*Zakázané sladké.*“ „*Není chutnějšího masa nad kradené.*“ „*V krámech maso po groši, lovené po desetniku a kradené za dukát.*“

V. ¹⁸. „*nezví*“, ježto pošetilost (nepravost) mu nepoví, naopak zatají, že kdo se zlákatí dá na její hostinu, je synem smrti a hoduje již s mrtvými, kteří byli potrestáni za své hříchy ztrátou života. Srv. 7, 27. Za v. 18. vlož v. 7–12, jak již poznamenáno k v. 7.

Hl. 10. V. ¹. „*moudrý*“ = kdo se snaží nábožensky a mravně dokonale žít. Srv. níže 15, 20; 29, 3. – „*pošetilý*“ = nedbalý Boha a vůle jeho. Srv. 14, 13; 17, 25; 19, 13; 29, 15; Ž 118, 28.

V. ⁶ a. srv. s 2 23, 5; Is 48, 18. – „*tvář*“ = „*hlava*“. V. 6b opakován do slova v hebr. ve v. 11b a zní: „*ale ústa bezbožných skrývají nepravost.*“ Vulg pojala v. 11b jinak nežli v. 6b. Viz tam. – Srv. Ž 68, 8; Abd 10.

V. ⁸ a. srv. s 2, 1; 7, 2; Mt 7, 24. – V. 8b = 10b v hebr. a zní: „*kdo pošetile mluví, klesá.*“ Srv. 6, 13. – Podle Vulg působí si mluvkva (tlampač) nepřijemností sám – svými rty.

V. ¹⁰. „*mrkatí*“, (mhourati) znamená tu *škodolibě se bližnímu posmívatí*. Srv. 6, 13. – V. 10b = (v hebr. slovně) v 8b. Aby se vyhnuli tomu opakování, dávají novější překladatelé přednost LXX., která ve v. 10b praví: „*kdo však neohroženě kárá, (působí) blaho.*“

a bláhový rty (svými) bývá mrskán.

¹¹ Zdroj života jsou spravedlivcova ústa,
ústa však bezbožných skrývají nepravost.

¹² Nenávist vzbuzuje spory a hádky,
všecky však chyby přikrývá láska.

¹³ Ve rtech moudrého nalézá se moudrost,
hůl však na hřbetě pošetilého.

¹⁴ Moudří umějí ukryti, co vědí,
ústa však bláhová jsou – blízká hanba.

¹⁵ Statek bohatého jest pevnost jeho,
zkáza pak chudých jest chudoba jejich.

¹⁶ Výdělek spravedlivého přispívá k životu,
zisk však bezbožného k trestu.

¹⁷ Cestou k životu jde, kdo dbá kázně,
ale kdo domluvy zanedbává, bloudí.

¹⁸ Nenávist ukrývají ústa lživá,
a kdo roznáší klepy, nemoudrý jest.

¹⁹ Mnoho mluvení nebývá bez hříchu;
proto, kdo zdržuje rty své, je rozumný.

²⁰ Stříbro ryzí jest jazyk spravedlivcův,
ale srdce bezbožných nestojí za nic.

²¹ Rty spravedlivého vyučují mnohé,
pošetilci však nerozumem hynou."

²² Požehnání Páně, to činí boháče,
aniž se k nim přidruží utrpení.

²³ Žert je bláznů páchat nešlechtnost,
věc však závažná je to muži moudrému.

²⁴ Čeho se bojí bezbožný, přijde na něj,
čeho si přejí zbožní, bude jim dáno.

²⁵ Jak se strhne bouře, veta je po bezbožném,

V. ¹². Kdo má na jiného zášti, rád mluví o jeho chybách; z toho vzniká mnoho svárů; kdo druhého upřímně miluje, nemluví o jeho poklescích a tak je „*přikrývá*“. Srv. Sir 3, 33; 7, 36; 1 Petr 4, 8; 1 Kor 13, 7; Jak 5, 20. – Srv. naše: „*Kde láska, tu i Bůh, a kde závist, tu zlý duch.*“

V. ¹⁵. Jako bohatství zajišťuje zámožnému bezpečí (= „hrozené město“), jako se neodvází na něho nikdo právě proto, že je bohatý, tak bývá chudáš bez ochrany, troufá si na něho každý proto, že je chudáš.

V. ²². „to“ zdůrazňuje požehnání proti nahodilému štěstí (slepému osudu), jakož i proti příčinlivosti lidské, která tím požehnáním provázena není. Srv. Gn 24, 35; 26, 12; Dt 8, 18; Sir 11, 24; Ž 126, 1; 127, 1–6. – „*k nim*“= boháčům. Podle hebr. však v. 22b zní: „*lidská však námaha nic k němu nepřidá.*“ Srv. Ž 126, 1 n.

spravedlivý je však jako základ věčný.

²⁶ Čím jest ocet zubům a dým očím,
tím jest lenivý těm, kteří poslali ho.

²⁷ Bázeň Hospodinova přidává života,
léta však bezbožných bývají krátká.

²⁸ Z toho, nač těší se zbožní, budou mít radost,
z naděje však bezbožných nebude nic.

²⁹ Hradbou jest poctivci prozřetelnost Páně,
ale postrachem těm, kteří činí zlé.

³⁰ Spravedlivý na věky se nepohne,
avšak bezbožní nebudou bydleti v zemi.

³¹ Ústa zbožného vydávají moudrost,
jazyk (však) převrácený vyhlazen bude.

³² Rty spravedlivého umějí mluvit libě,
ústa bezbožníků převráceně.

HLAVA 11. – ¹ Váha falešná ohavnost jest Pánu,
ale závaží pravé jest záliba jeho.

² Kde pýcha, tam také zahanbení,
ale kde pokora, tam moudrost.

³ Poctivost spravedlivých jest jim vůdcem,
ale zvrácenost zvrhlých jest jim škůdcem.

⁴ Neprospěje bohatství v den pomsty,
spravedlnost však od smrti vysvobodí.

⁵ Spravedlnost poctivcova rovná mu cestu,
ale pro bezbožnost svoji padá bezbožný.

⁶ Spravedlnost lidí přímých je vysvobodí,
ale ve svých vášních budou lapeni zvrhlí.

⁷ Když umře bezbožný, nemá již naděje žádné,
po čem baží hrabiví, po tom je veta.

⁸ Spravedlivec z tísně vytržen bývá,
na jeho pak místo přichází bezbožný.

⁹ Pokrytec ústy oklamává bližního svého,
spravedlivé však vytrhne jejich obezřelost.

V. ²⁵ „bouře“ = strašný soud Boží. – K v. 25a srv. Job 21, 18; Ž 1, 4; Moud 5, 15; Sir 40, 1; Mt 7, 26 n. – V. 25b srv. s 12, 3; Ž 15, 5; 124, 1; Mt 24, 25. – „základ věčný“, pevný, který ani bouře nerozmetá, ježto stojí na skále. Obraz vzat jest od domu.

HL. 11. V. ⁴ a srv. s 10, 2; Sir 5, 6, 10; Ez. 7, 19; Sof 1, 18. – V. 4b srv. s 10, 3; Gn 7, 1. „pomsty“ = Božího soudu a trestu.

- ¹⁰ Ze štěstí spravedlivých se veselí město,
a když hynou bezbožní, bývá jásoť.
- ¹¹ Žehnání zbožných vysoko staví město,
ale ústa bezbožných je boří.
- ¹² Pohrdá svým bližním, kdo nemá rozum,
ale člověk moudrý mlčí.
- ¹³ Utrhač obchází a tajnosti vyrazuje,
spolehlivý však tají, co mu přítel byl svěřil.
- ¹⁴ Kde není (moudrý) vladař, národ klesá,
ale blaho tam, kde je hojnost rady.
- ¹⁵ Pykává, kdo zaručil se za jiného,
kdo však se vystříhá (těch) léček, bezpečen bude.
- ¹⁶ Žena krásná dochází slávy,
a siláci nabývají bohatství.
- ¹⁷ Dobře činí sám sobě milosrdný,
ukrutný pak do svého masa řeže.
- ¹⁸ Bezbožný co vydělá, je vratké,
kdo však rozsívá spravedlnost, mzdu stálou má.
- ¹⁹ Spravedlivý připravuje si život,
ale kdo se honí za zlým, smrt.
- ²⁰ Ohavou jest Hospodinu srdce zvrhlé,
ale zálibu má v těch, kteří poctivě chodí.
- ²¹ Možno ručit, že neujde trestu zlý,
plémě však spravedlivých vyhne se mu.
- ²² Kroužek zlatý ve chřípích svině
žena sličná, ale nemravná.
- ²³ Spravedlivé čeká toliko blaho,

V. ¹¹. Zbožní svým „*žehnáním*“ t. j. *modlitbami* svolávají na město požehnání Boží; ústa bezbožných však rozsívají sváry, rozbroje a půtky mezi měšťany a tím obec kazí.

V. ¹⁶. srv. s 31, 30; Mt 11, 12. – „*siláci*“, kteří užívají své *síly k násilí* (hebr.). Kritika opravuje podle LXX. a překládá:

*Žena krásná dochází slávy,
stolice hanby však žena jest bezbožná.
Leniví bohatství postrádají,
pilní však bohatství docházejí.*

V. ²². Ženy nosily a dosud někde na východě nosí v nose zlatý kroužek, jako jej nosí naše ženy v uchu. Srv. Gn 24, 47; Is 3, 21; Ez 16, 12. – Srv. níže 31, 30. – V. 22. podává první příklad přísloví, ve kterých obraz a věc zobrazená položeny jsou prostě vedle sebe. Viz takové tvary zejména ve hl. 26. – Nemravnost „*sluší*“ sličné ženě „*jako vepří náprsenka*“. – Srv. polské: „*Ozdoba žen ctnost a dobré mravy*“ nebo ruské: „*Ženina krása domácnost*.“

V. ²³. „*hněv*“ Boží, který potrestá vinníky. Srv. Řím 2, 8 n. V. ³⁰ a. srv. s 3, 18; 15, 4. – V. 30b překládají

bezbožné však očekává hněv.

²⁴ Jedni dávají ze svého a přece bohatnou,
jiní berou z cizího, a mají bídu vždy.

²⁵ Duše štedrá dojde požehnání,
a kdo občerstvuje, občerstvení.

²⁶ Kdo skrývá obilí, na toho svolává lid kletbu,
požehnání však na hlavu toho, kdo prodává je.

²⁷ Dobře jest záhy vstávati tomu, kdo mravnosti dbá,
kdo však se žene za zlým, umačkán od něho bude.

²⁸ Kdo se spoléhá na své bohatství, padne,
zbožní však jako list zelený rozplodí se.

²⁹ Kdo svůj dům zanedbá, bude vládnouti větry,
a kdo je bláhový, sloužit moudrému bude.

³⁰ Zbožný vydává plody jako strom života,
pečuje o žití jiných ten, kdo jest moudrý.

³¹ Dochází-li zbožný na zemi odplaty,
čím více bezbožný a hříšník!

HLAVA 12. – ¹ Člověk, který miluje kázeň, miluje moudrost,
kdo však nenávidí domluvu, nemoudrý jest.

² Kdo je dobrý, dojde milosti od Hospodina,
ale člověk záluďných úmyslů odsouzení.

³ Neupevní se člověk bezbožností,
ale kořen zbožných nepohne se.

⁴ Žena zdatná jest koruna muže svého,
ale (jak) hnis v jeho kostech hanebnice.

⁵ Myšlení zbožných – právo a spravedlnost,
ale záměry bezbožných – úskoky jsou.

⁶ Slova bezbožných činí úklady lidem,
ústa však spravedlivých je vytrhují.

⁷ Jak je bezbožník vyvrácen, veta je po něm;
ale dům spravedlivých trvati bude.

⁸ Podle toho, co věděl, bude každý slaven;
kdo však se minul s rozumem – opovržen.

dnešní kritikové podle LXX.: „*ale nepravost uchvacuje život*.“ T. j. nepravost jest *samovražda*.

Hl. 12. V. ⁴ b podle Vulg slovně: „ale kdo doufá v myšleních svých, bezbožně činí.“

V. ⁴. Obraz „*ženy zdatné*“ viz 31, 10 nn. Žena zdatná, t. j. vzorná hospodyně pomáhá muži, by nabyl majetku a vážnosti. Srv. Sir 26, 1, 16; 1 Kor 11, 7. – „*hanebnice*“ = ta, kteráž hanebné věci činí. Srv. 10, 5. – „*hnis v kostech*“ = kostižer. Srv. 14, 30; Sir 22, 5. Hab 3, 16.

- ⁹ Lépe jest nízkému, který sám sobě stačí,
než hrdopýškovi, jenž nemá chleba.
- ¹⁰ Ví zbožný o potřebách dobytka svého,
ale srdce bezbožných ukrutné jest.
- ¹¹ Kdo svou zemi vzdělává, má mnoho chleba,
kdo však se za nicotou honí, je blázen,
[Koho těší u vína vysedávat,
zanechává ve svém bydlišti hanbu.]
- ¹² Bezbožník přeje si, zlí aby prospívali,
ale kořen zbožných bude růsti.
- ¹³ Pro hříchy rtů se blíží na zlého zkáza,
ale spravedlivý z tísně vyjde.
- ¹⁴ Z ovoce úst svých každý nasycen bude blahem
a podle skutků rukou svých odplaty dojde.
- ¹⁵ Blázen pokládá za přímou svou cestu,
ale kdo je moudrý, slyší rady.
- ¹⁶ Blázen ihned ukazuje hněv svůj,
ale kdo je chytrý, tají křivdu.
- ¹⁷ Svědek pravdy jeví spravedlnost,
ale kdo lže, je svědek záludný.
- ¹⁸ Leckdo slíbí, a svědomí mečem ho bodá,
ale jazyk moudrých je zdraví.
- ¹⁹ Rty, jež pravdu mluví, trvají věčně,
ale chvilku toliko jazyk lživý.
- ²⁰ Zklamání bývá v srdci zlomyslných,
ale za tím, kdo jiným přeje, jde radost.
- ²¹ Nezarmoutí zbožného nehoda žádná,
ale bezbožní budou mít neštěstí plno.
- ²² Ohavností Pánu jsou rty lživé,
ale ti, kdo činí poctivě, líbí se jemu.
- ²³ Člověk opatrný tají, co ví,
srdce však nemoudrých vykřikuje hloupost.
- ²⁴ Ruka příčinlivých stává se paní,
lenivá však robotnicí.

V. ¹⁸a. kárá podle Vulg. *lehkomyslné* sliby, které později, když mají být splněny, mrzí; podle hebr. však (lépe) jest kárán špičatý (jedovatý jazyk), jenž píchá bližního jako meč. – „*je zdraví*“ = uzdravuje. Srv. 4, 22.

V. ¹⁹b. slovně podle Vulg: „*ale kdo svědek kvapný (jest), skládá jazyk lži.*“

- ²⁵ Truchlivost v srdci muže snižuje ho,
ale řeč laskavá ho rozveselí.
- ²⁶ Kdo nedbá škody (své) pro přítele, je poctivec,
a cesta bezbožníků zklamává je.
- ²⁷ Nenajde člověk lenivý žádného zisku,
statek však pilného vyváží (jen) zlato.
- ²⁸ Na stezce spravedlnosti je život,
ale cesta bludná vede k smrti.

HLAVA 13. – ¹ Syn moudrý přijímá otcovu kázeň;
ale posměvač domluvy nedbá.

² Z ovoce úst svých člověk nasycen bývá blahem;
ale touha zvrhlých – bezbožnost jest.

³ Kdo hlídá ústa svá, ostříhá života svého;
prostořeký však pocítí, co zlé jest.

⁴ Chce a nechce se člověku lenivému, •
ale touha pilných splněna bude.

⁵ Nepoctivost v ošklivosti má spravedlivec;
bezbožný pak hanobí – na svou hanbu.

⁶ Spravedlnost ostříhá cesty nevinného;
ale neznabožství hříšníka podvrací.

⁷ (Mnohý) zdá se být boháčem, a nic nemá;
jiný pak zdánlivě chudý má veliké jmění.

⁸ Vykoupí, člověku život bohatství jeho;
ale chudás domluvy nedbá.

⁹ Světlo spravedlivých oblažuje;
ale lampa bezbožných hasne.

¹⁰ Mezi pyšnými ustavičně jsou sváry;
ale rozváží správu se moudrostí.

¹¹ Statek spěšně nahrabaný se scvrká;
který však po špetkách se hromadí, roste.

¹² Naděje, která prodlévá, mučí duši;
ale strom života je splněná žádost.

HL. 13. V. ¹. Podle Vulg je syn vtělená, zosobněná otcova nauka. Srv. 10, 1; 17, 6. 21. 52. – K v. 1b srv. 1 Král 2, 25.

V. ⁸. O možných *výkypech* srv. Ex 21, 22; 22, 7–17; Lv 6, 5; Dt 22, 19. 29. Chudás nedbá domluvy, aby se vykoupil, ježto nemá *čím*. Srv. Kaz 7, 13. (Jiní vykládají v. 8 o boháči, ježž přepadli lupiči žádající život nebo peníze; takové výzvy nemusí se chudás bát, ježto po něm lupiči nepasou.)

V. ¹². „*mučí*“ duši, že stůně a chradne (hebr.). Srv. 3, 28. – „*strom života*“= ovoce jeho, jež dodává zdraví, síly a radosti. Srv. 3, 18; 11, 30.

¹³ Kdo slovem (dobrým) pohrdá, sám sebe zavazuje;
ale kdo váží si příkazu, v pokoji žítí bude.

[Duše neupřímné bloudí v nepravostech;
zbožní však mají soustrast a slitování.]

¹⁴ Nauka mudrcova je zdroj života,
takže vyhne se osidlům smrti.

¹⁵ Dobré vědomosti získávají přízeň;
na cestě odpadlíků je (však) propast.

¹⁶ Opatrný všechno rozvážně čini;
blázen však roztahuje se s hloupostí (svou).

¹⁷ Posel bohaprázdný uvádí ve zlé;
posel však spravedlivý je štěstí.

¹⁸ Chudoba s hanbou (potká) toho, kdo nedbá kázně;
ale kdo přijímá pokárání vážnosti dojde.

¹⁹ Žádost, splní-li se, libost působí v duši;
blázni (však) štítí se vystříhat se zlého.

²⁰ S moudrými kdo chodí, moudrý bude;
(ale) přítel bláznů bude jak oni.

²¹ Neznabohy neštěstí stíhá,
zbožní však odměny docházejí.

²² Dobrý zůstaví po sobě dědice, syny a vnuky;
i statek hříšníkův uschován je spravedlivému.

²³ Obilí hojnost je na nově zoraných rolích otců,
jiným však bývá svázeno, kde není spravedlnosti.

²⁴ Kdo šetří metly, nenávidí syna svého;
ale kdo ho miluje, záhy jej kárá.

²⁵ Zbožný může do syta se najíst,
ale žaludek bezbožných zůstává lačný.

HLAVA 14. – ¹ Žena, která je moudrá, staví dům svůj;
nemoudrá vystavěný již sama boří.

² Kdo chodí přímou stezkou, bojí se Boha;

V. ¹³. „zavazuje se“ = uvaluje na sebe odpovědnost, vinu a trest. Co v závorce, není v hebr. a v. LXX jest za v. 9. – K v. 13d srv. Ž 36, 21; 111, 5.

V. ¹⁷. „uvádí ve zlé“ ty, kteří mu poselství svěřili, ježto je bezbožně vyřídí nebo vůbec nevyřídí. – Srv. 14, 5; 25, 13.

V. ²⁰a. srv. se Sir 6, 36; 8, 10; 9, 21. – „bude jako oni“ blázen = bezbožník; proto „zle se povede jemu“ (hebr.).

Hl. 14. V. ². „jím“ = Bohem. Slovný překlad Vulg. postrádá obvyklého protikladu; zní: „Kdo chodí přímou cestou a bojí se Boha, pohrzen bývá od toho, kterýž kráčí zlopostyšnou cestou.“

kdo však jde cestou nečestnou, pohrdá jím.

³ V ústech blázna je metla na jeho pýchu;
ale rty moudrých jsou ochranou jím.

⁴ Kde není tažného dobytka, prázdné bývají sýpky;
kde však je množství osení, zřejmá tam síla tahounů.

⁵ Svědek pravdomluvný nelže;
svědek však křivý lež vydychuje.

⁶ Hledá (sice) posměvač moudrost, však marně;
(ale) moudří snadno najdou, co rozum jest.

⁷ Přístup k muži bláhovému (a mluv s ním),
zná-li, co jsou rty obezřelé.

⁸ Moudrost rozumného jest na cestu pozor dávat;
ale nemoudrost bláhových je bludná.

⁹ Člověk nemoudrý dělá si pošklebky z hříchu;
mezi zbožnými je však blahovůle.

¹⁰ V srdci, jež pamatuje, jak cítilo hořkost,
k radosti se nepřidruží pýcha.

¹¹ Domy bezbožných bývají vyhlazeny,
ale stany spravedlivců rostou.

¹² Leckdy zdá se člověku cesta být správná,
ale konec konců ke smrti vede.

¹³ I když se směje, mívá člověk bolest;
a po radosti naposled bývá žalost.

¹⁴ Mravy svými nasycen bude blázen,
ale též" skutky svými člověk dobrý.

¹⁵ Prostomyslný věří každému slovu,
zkušený (však) pozor má na své kroky.

[Člověku lstivému dobře se nikterak nepovede,
činy však služebníka moudrého budou se dařit;
cesta, kterou půjde, bude rovná.]

¹⁶ Moudrý úzkostně se vystříhá zlého,
(ale) blázen klidně do něho skáče.

¹⁷ Člověk prchlý hlouposti dělá,

V. ⁹ a. srv. s 10, 23. – „*blahovůle*“ vzájemná i přízeň a *záliba Boží*, které nemoudří postrádají, ježto s úsměvem, na rtech páchají hříchy. – 9a podle hebr. lépe překládati: „*Mezi nemoudrými nepravost sídlí.*“

V. ¹⁰ b. přeloženo podle LXX. Srv. Sir 11, 27; 18, 25. Podle Vulg. slovně: „*Srdce, které zná hořkost duše své, v radost jeho nepřimísí se cizí.*“ Bývá vykládáno: „Jako s žalostí, tak je to i s radostí. Obě cítí nejlépe jen ten, jehož se to týká.“

a ošemetník je v nenávisti.

¹⁸ Prostomyslní osvojují si pošetilost,
chytrí však dočekávají se učenosti.

¹⁹ Budou ležeti zlí před dobrými,
a bezbožní přede dveřmi spravedlivých.

²⁰ I svému druhu chudý odporný bývá,
ale boháči mnoho mají přátel.

²¹ Kdo svým bližním opovrhne, hřeší;
ale kdo soucit má s chudým, blažen bude.
[Kdo doufá v Pána, miluje milosrdenství.]

²² Bloudí, kteří se dopouštějí zlého;
lásky a věrnosti (však) připravuje si blaho.

²³ Každá práce odměněna bude hojně,
ale kde mnoho slov, tam často bývá nouze.

²⁴ Koruna lidí moudrých je bohatství jejich;
(ale) šílenství jest nerozum hloupých.

²⁵ Zachraňuje život svědek věrný;
ale krivý vydychuje lži.

²⁶ Kdo se bojí Pána, má silnou naději,
a jeho děti mají kam utéci se.

²⁷ Bázeň Páně pramen života jest,
odvracíteť smrtonosnou zkázu.

²⁸ Množství obyvatelstva – králova chloub; málo však lidu vladařova zhouba.

²⁹ Trpělivý ovládá se velikou moudrostí;
prchlý však ukazuje velikost bláznovství svého.

³⁰ Život těla je srdce zdravé;
kostižer (však) náruživost.

³¹ Nuzáka kdo utiskuje, tupí jeho Tvůrce;
ale ctí jej, kdo se slitovává nad chudásem.

V. ¹⁸. Místo „dočekávají se“ podle hebr. „*korunují se*“ (učenosti).

V. ²⁴. Moudrý užívá bohatství tak, že si tím získává všeobecnou známost a úctu (korunu); místo té koruny získávají si nemoudří svým „*nerozumem*“, t. j. nerozumnými činy – věnec pošetilosti (= „šílenství“). Srv. Sir 7, 12; 13; 30. – Podle LXX zní v. 24:

„*Koruna moudrých zkušností jest;
věnec však pošetilců bláznovství.*“

V. ²⁵. Poctivý svědek může zachrániti život krivě obžalovanému ze zločinu, který bývá pokutován smrtí. – V. 25b srv. s v. 5. Protiklad žádá překládati: „*ale kdo vydychuje lži, ten ničí*“ (život). – Srv. 12, 5. 17.

V. ³⁰. Srdce klidné, nezmitané vášněmi, nehnané náruživostmi přispívá i ke zdraví tělesnému; naopak srdce poutané hříšnými návyky podřívá i zdraví tělesné. Srv. 4, 22.; 12, 4; Sir 30, 26.

³² Pro svou zlobu bezbožník vezme za své;
zbožný však naději má ve své smrti.

³³ V srdci rozvážného odpočívá moudrost,
a všechny nezkušené vyučuje.

³⁴ Spravedlnost vyvyšuje národ,
ale ubohým lid činí hříchy.

³⁵ Příjemný je králi služebník rozumný,
ničemný (však) hněv jeho cítit bude.

HLAVA 15. – ¹ Odpověď vlídná krotí hněv;
(ale) řeč tvrdá budí vztek.

² Jazyk moudrý vědění čest činí;
ústa (však) pošetilých bláznovství chrlí.

³ Na každém místě Hospodin má oči,
(které) hledí na dobré i na zlé.

⁴ Jazyk pokojný strom života jest;
nezřízený však poraňuje duši.

⁵ Blázen směje se kázni otce svého;
kdo však jde za právem, jest miláček jeho.

[Kde hojná spravedlnost, tam (také) největší síla;
záměry bezbožných však z kořene vyrvány budou.]

⁶ V domě zbožného je mnoho blahobytu;
ale zisk bezbožného zděšení bývá.

⁷ Ústa moudrých vědění rozsívají;
srdce (však) bláznů není podobno jim.

⁸ Oběti bezbožných odporné jsou Pánu,
(ale) modlitby spravedlivých libé.

⁹ Ohavná Pánu je cesta bezbožného;
kdo však jde za právem, jest miláček Jeho.

¹⁰ Tvrdá důtka tomu, kdo opouští cestu života;
kdo má domluvu v nenávisti, zhyne.

¹¹ V peklicích, v místě zkázy oči má Hospodin;
čím více v srdcích smrtelníků.

¹² Posměvač nemá rád toho, jenž ho kárá;
(proto) chodit k moudrým nechce se mu.

¹³ Srdce radostné vyjasňuje líce;

V. ³⁴: Podle hebr. *hřích do hanby vrhá národ*. – Srv. Is 48, 22; 57, 21.

Hl. 15. V. ¹³. „mysl“ = nálada duševní, která se jeví také ve tváři. K v. 13a srv. 17, 22; Sir 13, 31; 26, 4.

duše-li truchlí, sklíčená jest mysl.

¹⁴ Srdce moudrého vyhledává vědění;
ústa však bláznů si libují v nerozumu.

¹⁵ Veškeré dni chudásovy zlé jsou;
klidná (však) mysl – takofka stálé body.

¹⁶ Lépe mít málo a báti se Hospodina,
než mnoho pokladů – a ne spokojenosti.

¹⁷ Lépe jest pozvánu býti na zeli s láskou,
nežli na krmné tele s nenávisí.

¹⁸ Člověk popudlivý sváry budí,
(ale) trpělivý vzbuzené krotí.

¹⁹ Cesta lenivých je takřka zatarasena trním,
(ale) cesta spravedlivých překážek nemá.

²⁰ Syn moudrý radost činí otci,
člověk však blázen pohrdá matkou.

²¹ Z bláznovství má radost člověk blázen;
ale muž opatrný jde přímo svou cestou.

²² Bez porady v nic se rozplynou plány;
kde však jest mnoho rádců, tam se daří.

²³ Radost mívá člověk z výpovědi úst svých;
a slovo ve vhodné chvíli jest velmi užitečné.

²⁴ Stezka života vzhůru (kyne) vzdělanému,
aby zůstal daleko pekel tam dole.

²⁵ Dům lidí zpupných Hospodin zboří,
a upevní meze vdovina pole.

²⁶ Ohavností jsou Hospodinu záměry zlé;
čisté však přání [je krásné a] Pán [je] splní.

²⁷ Boří svůj dům, kdo se žene za lakotou;
ale kdo nenávidí úplatky, živ bude.

Láskou a věrností smývají se hříchy;
a bázní Páně se vzdaluje každý zlého.

²⁸ Mysl zbožného přemýšlí, má-li odpovědět;
(ale) ústa bezbožných zlé (řeči) chrlí.

²⁹ Daleko jest Hospodin od bezbožných;
ale modlitby spravedlivých vyslýchá.

- ³⁰ Oko jasné rozveseluje duši;
(a) dobrá novina občerstvuje tělo.
- ³¹ Ucho, jež spasitelnou domluvu přijme,
mezi moudrými bude bydlit.
- ³² Kázeň kdo zamítá, pohrdá svým životem;
ale kdo přijímá domluvu, nabývá moudrosti.
- ³³ Bázeň Páně je kázeň moudrosti,
a slávu předchází ponížení.

- HLAVA 16. – ¹ Člověkovu dílo jest uvažovati v duchu;
ale Hospodin slova na jazyk dává.
- ² Všecky cesty člověka čisté jsou očím jeho;
(ale) Hospodin jest, jenž váží duchy.
- ³ Vyjev Hospodinu skutky svoje,
a tvé plány se ti zdaří.
- ⁴ Všecko k účelu svému učinil Hospodin;
téz i bezbožného ke dni zlému.
- ⁵ Ohavností jest Pánu každý zpupník;
možno ručit za to, že neujde trestu.
- [Počátek cesty dobré je činiti spravedlnost;
to Bohu milejší než oběti přinášeti.]
- ⁶ Láskou a věrností nepravost se smývá;
a bázní Páně se vzdaluje člověk zlého.
- ⁷ Líbí-li se Hospodinu něčí cesty,
i jeho nepřátele obrátí ku pokoji.
- ⁸ Lépe mít maličko, ale spravedlivě,
než velké příjmy, ale nepoctivě.
- ⁹ Mysl člověka přemýšlí o své cestě,
Hospodin však spravuje kroky jeho.
- ¹⁰ Výpověď Boží jest na králových rtech;
nepobloudí v soudu jeho ústa.
- ¹¹ Váha a misky její jsou řízením Páně;
jeho dílo jsou také závaží všecka.
- ¹² Štítí se králové činit co bezbožného;

HL. 16. V. ¹. Člověk může sice přemítati, co a jak má říci, aby se dodělal žádoucího úspěchu, ale všecko to úsilí jest marné, nežehná-li mu Bůh. Srv. v. 9; 19, 21; Sir 8, 11 n.; Moud 7, 16; Mt 10, 19 n.

V. ¹¹. Bůh, původce řádu mravního i právního, chce, by lidé užívali *spravedlivých* valí i měř; kdo hřeší proti tomu právu, Bohem ustanovenému, neujde trestu. Srv. 11, 1; Lv 19, 36; Dt 25, 13; Mich 6, 11. – „*závaží*“ byly kaménky, které nosívali staří v měsci za pasem, proto slují „*kameny v pytlíku*“.

- p utvrzujeť spravedlnost trůny.
-
- ¹³
- Zálibu má král ve rtech spravedlivých;
-
- a kdo upřímně mluví, toho miluje.
-
- ¹⁴
- Králův hněv bývá posel smrti;
-
- ale muž moudrý ukrotí jej.
-
- ¹⁵
- V jasné tváři králově jest život;
-
- a jeho přízeň jest jako déšť z jara.
-
- ¹⁶
- Získávej si moudrost, neb lepší jest nežli zlato;
-
- a nabuď opatrnosti, jeť nad stříbro drahá.
-
- ¹⁷
- Cesta zbožných daleko je zlého;
-
- život svůj chrání, kdo se drží své cesty.
-
- ¹⁸
- Pohromu předcházívá pýcha,
-
- a před pádem bývá duše zpupná.
-
- ¹⁹
- Lépe ponížovati se s poníženými,
-
- nežli dělit se o kořist se zpupnými.
-
- ²⁰
- Kdo se dá poučit (Božím) slovem, najde štěstí;
-
- a blaze tomu, kdo důvěřuje v Hospodina.
-
- ²¹
- Kdo jest rozumné mysli, bude prohlášen za mudrce,
-
- a kdo umí sladce mluvit, bude míti úspěch.
-
- ²²
- Studnicí života jest vědění tomu, kdo má je;
-
- (ale) trestem bláznů jest pošetilost.
-
- ²³
- Srdce moudrého dává rozum do úst jeho,
-
- a rtům jeho přidává účinnosti.
-
- ²⁴
- Čistý med jsou slova přívětivá;
-
- sladká duši a zdravá tělu.
-
- ²⁵
- Je cesta, která zdá se člověku správná,
-
- ale konec její ke smrti vede.
-
- ²⁶
- Pracujícího hlad pracuje pro něho,
-
- neboť pohání ho jeho ústa.
-
- ²⁷
- Člověk pekelník osnuje úskočné plány,
-
- a má na rtech oheň zžírající.
-
- ²⁸
- Člověk zvrhlý vzbuzuje sváry,
-
- a donášeč odráží si přátele.
-
- ²⁹
- Muž nepravý přeluzuje přítele svého,
-
- a vede ho po nedobré cestě.
-
- ³⁰
- Když někdo klopí oči, úskoky smýšlí
-
- a rty křiví, když si plány zlé již smyslil.

³¹ Koruna důstojnosti šediny jsou;
cestou spravedlnosti lze jich dojit.

³² Lépe je být trpělivým nežli obrem;
lépe ovládati sebe než dobýti města.

³³ Losy bývají za nádra metány,
ale Hospodin je řídí.

HLAVA 17. – ¹ Lepší kus suchého chleba a k němu pokoj,
než plný dům kvasů obětních a při nich sváry.

² Služebník moudrý ovládne (pánovy) zpozdlé syny,
a s nimi bude se dělit o dědictví.

³ Oheň zkouší stříbro, pec zlato,
a srdce (lidí) zkouší Hospodin.

⁴ Zlý (rád) poslouchá jazyk nešlechtný,
a lstivec popřává sluchu rtům lživým.

⁵ Nuzákem kdo pohrdá, tupí jeho Tvůrce;
a kdo se raduje z pádu jiného, nebude bez pomsty.

⁶ Koruna starců (jsou) synové synů,
a sláva synů – otcové jejich.

⁷ Nesluší hloupému vybraná slova;
(tím méně) velmoži ústa lživá.

⁸ Kámen vzácný je to, nač se kdo těší;
ať jde kam jde, vše činí opatrně.

⁹ Kdo tají provinění, pečuje o přátelství;
kdo (však) dál je vypravuje, druha si odrazí.

¹⁰ Více prospívá domluva u moudrého,
nežli sto ran u pošetilého.

¹¹ Zlý vždy snaží se jen odpírati;
i bude posel krutý na něho poslán.

¹² Lépe potkat medvědici, již vzali mladé,
nežli blázna, který si zakládá na své hlouposti.

Hl. 17. V. ³ „zkouší“ a třibi, čistí. Srv. 15, 11; 16, 2; 21, 2; Sir 2 5; Moudr 3, 6; Is 1, 25; Jer 6, 29; 1. Petr 1, 7.

V. ⁸. Hebr. připomíná vliv *darů*, t. j. úplatků, podle našeho: „Kdo maže, ten jede.“ Dosud činí divy na Východě pověstný „bachšíš“; dosud jest drahým kamenem, jakým přičítali staří kouzelnou moc. Podle hebr. zní v. 8:

*Drahým kamenem dar je v očích toho, kdo jej dává,
ať jde kam jde, všude se úspěchu dodělává.* "

Srv. Dt 16, 19. – Vulg. zdůrazňuje vliv naděje na činy lidské. Kdo se těší, že dostane odměnu slíbenou, všemožně se činí, aby ji došel.

- ¹³ Zlým kdo odplacuje dobré,
nehne se neštěstí z jeho domu.
- ¹⁴ Trhá vodě hráz, kdo počíná sváry;
prve než vzplane pohádka, dlužno jí nechat.
- ¹⁵ Soudce, jenž osvobodí bezbožného;
i ten, který odsoudí spravedlivce –
ohavou je před Bohem ten i onen.
- ¹⁶ Co je plátno bláznů bohatství mít,
když si moudrosti koupiti nemůže?
[Kdo svůj dům do výšky žene, chce, by se zřítíl;
a kdo štítí se učít, v neštěstí padne.]
- ¹⁷ Každého času miluje pravý přítel;
zdali však bratrem je, v neštěstí se pozná.
- ¹⁸ Pošetilý je, kdo dává ruku,
kdo se zaručuje za svého druhu.
- ¹⁹ Kdo myslí na rozbroje, miluje hříchy;
kdo staví vysoká vrata, chce, aby spadla.
- ²⁰ Kdo má zvrhlé srdce, dobrého nic nedosáhne;
a kdo má zvrhlý jazyk, padat bude ve zlé.
- ²¹ Pošetilec rodí se ke své hanbě;
aniž může mít otec radost z bláznů.
- ²² Mysl veselá činí, že člověk kvete;
(ale) duch smutný vysušuje kosti.
- ²³ Dary z klína bezbožný bere,
aby převrátil cesty práva.
- ²⁴ Na líci opatrného září moudrost;
oči (však) bláznů (těkají) v končinách země.
- ²⁵ Ke hněvu je bláznivý syn otci,
a k žalosti matce, která ho porodila.
- ²⁶ Není dobře pokutovat spravedlivce,
také ne soudce bít, který soudí podle práva.
- ²⁷ Kdo umí za zuby držet, jest učený a opatrný,
a ducha, který umí vážit, má člověk vyškolený.
- ²⁸ I blázen, bude-li mlčet, za moudrého jmín bude;
a své rty-li stiskne, za opatrného.

V. ²¹a. podle hebr. „*Kdo zplodí blázna, k zármutku svému tak činí.*“ Srv. 10, 1; 19, 13; Sir 22, 3.

V. ²³. „*z klína*“ = ze zaňadří, kde je dárce tajně nese. Srv. 16, 33; 1. Král 12, 3; Ž 14, 5; Ex 23, 8. – V. 23b srv. se Sir 20, 31; Mich 3, 11; 7, 3.

- HLAVA 18. – ¹ Záminky hledá, kdo chce se odloučit od přítele;
hned najde, co by na něm mohl pokárati.
- ² Nepřijímá blázen řeči moudrých,
leč bys mluvil mu o tom, co má v srdci.
- ³ Bezbožný, když přijde do hlubin hříchů, pohrdá (vším);
ale v patách jde za ním ostuda a hanba.
- ⁴ Voda hluboká slova z úst (mnohého) člověka;
potok rozvodněný, studnice moudrosti.
- ⁵ Není dobře straniti bezbožnému,
a tak se odchýlit od. soudu spravedlivého.
- ⁶ Ústa bláznova splétají sváry,
a rty mu volají, že chce řezu.
- ⁷ Ústa bláznova – zkáza jeho;
rty jeho – osidlo života jeho.
- ⁸ Slova ramenářova zdají se sladká;
vnikají až do nejhlubších útrob.
[Lenivého poráží hrůza (před prací):
duše však zženštilých lačnětí budou.]
- ⁹ Změkčilý a lenivý ve své práci –
bratr je toho, jenž majetek promrhává.
- ¹⁰ Velepevná věž je jméno Hospodinovo;
k němu se utíká spravedlivý, i povýšen bývá.
- ¹¹ Statek bohatého jest pevnost jeho;
jako zeď vysoká, která jej ohrazuje.
- ¹² Před pádem srdce lidské se povyšuje;
ale před slávou se ponižuje.
- ¹³ Ten, kdo prve odpovídá, nežli vyslechne,
ukazuje, že je blázen a hanby hoden.
- ¹⁴ Mužná mysl snáší svoji nemoc;
ale skleslou mysl kdo může snést?
- ¹⁵ Mysl rozumného nabývá vědy,
a ucho moudrých hledá poučení.
- ¹⁶ Dary člověku klestí cestu,
a přístup k velmožům zjednávají.
- ¹⁷ Pravdu má, kdo první přijde a žaluje ve svém sporu,

Hl. 18. V. ³ „vším“ právem božským i lidským; jako sám vším pohrdá, tak pohrdají všichni jím (Kna-benbauer). Srv. 11, 2.

pokud nepřijde druhý a jemu neodpírá.

¹⁸ Rozepře potlačuje los;
také velmože rozsuzuje.

¹⁹ Bratr, kterému bratr pomáhá, jest jako pevnost;
ale spory jejich jsou jako závory k městům.

²⁰ Ovoce úst člověkových plno bude jeho nitro;
co se urodí na rtech jeho, bude ho nasycovat.

²¹ Smrt a život ve své moci má jazyk;
kdo ho rád užívá, jíst bude ovoce jeho.

²² Kdo našel dobrou ženu, našel štěstí;
došel potěšení od Hospodina.

[Ženu dobrou kdo vyhání, vyhání štěstí;
kdo však zalétnou drží, je blázen a bezbožník.]

²³ Prosebně žebróní člověk chudý;
ale boháč má odpověď tvrdou.

²⁴ Některý přítel bývá jen pro společnost;
(jiný však) přilne více nežli bratr.

HLAVA 19. – ¹ Lepší je chudý, který žije v prostotě své,
nežli boháč úskočný, který rozumu nemá.

² Kde není rozvaha mysli, tam není blaho;
a kdo kvapem se rozbíhá, klopýtá.

³ Nerozumnost podráždí člověku nohy;
ale proti Bohu vře jeho srdce.

⁴ Bohatství získává mnoho nových přátel;
chudého však i ti, které měl, se spouští.

⁵ Svědek falešný neujde trestu;
a kdo lež mluví, neuteče.

⁶ Mnozí koří se osobě velmožově;
a jsou přáteli tomu, kdo dary dává.

⁷ Bratři člověka chudého mají ho v nenávisti;
tím spíše přátelé jeho vzdalují se od něho.

⁸ [Kdo jen slova hledá, nebude nic mítí;
kdo [však] si zjednáva rozum, miluje svůj život,
a kdo si zachová opatrnost, najde štěstí.

⁹ Svědek falešný neujde trestu;
a kdo lživě mluví, zahyne.

¹⁰ Nesluší se, aby blázen měl blahobyť;

ani by služebník panoval nad knížaty.

¹¹ Rozumnost muže po shovívavosti poznáš;
a čest jeho jest chyby promíjeti.

¹² Jako řvaní lvovo jest hněv králův;
ale jako rosa na zeleň vlídnost jeho.

¹³ Bolest otcova – syn pošetilý;
a strop, jenž mokvá stále – svárlivá žena.

¹⁴ Dům a majetek dědictvím po rodičích bývá;
ale jen Hospodin dává manželku opatrnou.

¹⁵ Lenivost uvádí v tvrdý spánek;
a člověk liknavý musí lačnět.

¹⁶ Kdo dbá příkázání, dbá svého života;
kdo pak cesty své nedbá, zemře.

¹⁷ Půjčuje Hospodinu, kdo se nad chudým smilovává;
a on jemu (co půjčeno) zase vrátí.

¹⁸ Tresci syna svého, dokud můžeš mít naději;
abys ho zabil, k tomu se nepropůjčuj.

¹⁹ Kdo jest netrpělivý, ať okusí trestu;
kdo ho z něho vytrhne, uloží mu větší.

²⁰ Poslouchej rady, a přijímej kázeň,
abys na konec byl moudrý.

²¹ Mnoho je myšlení v srdci člověkově;
ale vůle Hospodinova trvá.

²² Člověk potřebný jest milosrdný;
a lepší chudý nežli podvodník.

²³ Bázeň Hospodina vede člověka k životu;
bude mít blahobyť, aniž ho neštěstí potká.

²⁴ Lench schovává svou ruku pod paždí;
ani k ústům svým ji nevztáhne.

²⁵ Je-li posměvač bit, zmoudří nezkušený;
domluvíš-li pak moudrému, dá se poučit.

Hl. 19. V. ¹³a. srv. s 10, 17, 21. 25. – Plochá střecha na Východů, uplácána z hlíny na chrastí položená, je-li delší dobu na dešti, rozmočí se, změkne, propouští vodu do jizby a dříve nebo později spadne a jizbu zasype, že nelze v ní bydleti. Podobně ohrožuje a ničí domácnost hašteřivost ženská. Srv. 27, 16; 31, 9; Sir 26, 3.

V. ¹⁹. Chlapec netrpělivý, zlostný budiž potrestán; vychovatel, který mu trest promine, bude příčinou, že se nepolepší, ale že s ním zlost poroste a za ni v pozdějším věku přísněji pokutován bude (Peters).

V. ²⁴. srv. s 26, 15; 15, 19; 20, 4. Náš lenoch skládá ruce do klína, nebo sedí s rukama na prsou založenými. – Podle hebr. strká lenivec ruku do mísy, ve které jsou pokrmý na stole, aby si vzal svůj úděl; ale je líný, aby si jej podal z mísy do úst! Srv. podobný obyčej jísti společně z mísy Sir 31, 16; Mt 26, 23.

- ²⁶ Otce kdo sužuje a vyhání matku,
hanebník a nešťastník jest.
- ²⁷ Nepřestávej, synu, poslouchat naučení,
abys nebyl neznalý rozumných zásad.
- ²⁸ Svědek pekelník posmívá se právu;
a ústa bezbožných polykají nepravost.
- ²⁹ Připraveny jsou posměvačům soudy;
a metly na záda pošetilých.

- HLAVA 20. ¹ Bujná věc jest víno a bouřlivá opojení;
kdokoli si libuje v nich, nebývá moudrý.
- ² Jako řev lví, tak (děsí) zuřící král;
kdo ho popouzí, hřeší sám proti sobě.
- ³ Čest jo to člověku, když se varuje svárů;
ale každý blázen splétá hádky.
- ⁴ Na podzim nechtělo se lenochu orat;
i bude v létě hledat, ale nenajde.
- ⁵ Jako v hluboké vodě mívá člověk záměr v srdci;
ale obezřelý muž jej umí vytáhnouti.
- ⁶ Mnoho lidí vynáší svou dobrou vůli,
ale člověka spolehlivého kdo najde?
- ⁷ Zbožný, jenž chodí ve své nevinosti,
blahoslavené zůstává po sobě syny.
- ⁸ Král, který sedí na soudcovském křesle,
všecko zlé provívá svým bystrozrakem.
- ⁹ Kdo může říci: „Čisté jest mé srdce,
uchránil jsem se provinění?“
- ¹⁰ Dvojí závaží a dvojí míra –
ohavnost je před Bohem to i ono.
- ¹¹ Již podle toho, jak chová se chlapec, lze poznat,
bude-li čistý a správný jeho život.
- ¹² Ucho, jež slyší, a oko, jež vidí,
Hospodin učinil to i ono.

HL. 20. V. ⁵. Myšlenky bývají ukryty v srdci jako ve hluboké studni; jiný však (otázkami) dovede je z něho vytahati, vyvážit jako okov vody. Srv. 18, 4; 27, 19; 28, 11.

V. ⁸. „*provívá*“, rozlišuje co *dobrého*, co *zlého* je ve při, dobré odměňuje, zlé trestá a ničí jako rolník, který vře, tříbí, odděluje zrna od smetí a vydává plevu na pospas větru. Srv. v. 26; 16, 10; 25, 5; Ž 100, 6; 3. Král 3, 9; 15, 3; Jer 15, 19.

V. ¹⁰. „*Dvojí závaží*“ – větší, když někdo něco kupuje a menší, když prodává; nebo jedno správné na oko, druhé nesprávné, podvodné ve skrytě. Srv. v. 23; 11, 1; 16, 11; Dt 25, 13–16; Mich 6, 11.

- ¹³ Nelibuj si ve spaní, abys nepřišel na mizinu;
otevři své oči, abys měl do syta chleba.
- ¹⁴ „Špatné (zboží), špatné!“ říká každý, kdo kupuje;
ale když odejde, pochvaluje sobě.
- ¹⁵ Třebas bylo zlata a množství drahokamů;
ale nádoba vzácnější – rty rozumné.
- ¹⁶ Zaber si roucho toho, jenž ručí za jiného;
za cizího si zástavu od něho vezmi.
- ¹⁷ Chutná člověku chléb zjednaný nepoctivě,
konec konců však má plná ústa kamení.
- ¹⁸ Záměry poradami docházejí splnění;
proto vojny s rozmyslem se vésti mají.
- ¹⁹ Tajnosti vynáší, kdo utrhá, kudy chodí;
proto k tomu, kdo příliš otvírá ústa, se nedruž.
- ²⁰ Otcí svému kdo zlořečí, nebo matce,
toho svíce v husté tmě zhasne.
- ²¹ Majetek s počátku o překot shromážděný
bude naposled postrádat požehnání.
- ²² Neříkej (si): „Odplatím se za zlé“;
doufej v Hospodina i pomůže ti.
- ²³ Ohavnost je Pánu závaží dvojí;
a váha falešná není dobrá.
- ²⁴ Hospodin řídí kroky člověkovy;
kdo z lidí může rozumět své cestě?
- ²⁵ Osidlem bývají člověku zbrklé sliby,
ze kterých později chce se vyprostiti.
- ²⁶ Moudrý panovník provívá bezbožníky,
a káže, aby přejeli je koly.
- ²⁷ Svíce Hospodinova je lidská duše,
která proniká všechny kouty srdce.
- ²⁸ Láska a věrnost ostríhají krále,
o milostivost se opírá trůn jeho.
- ²⁹ Chlouba jinochů je síla jejich;
důstojnost pak starců – šediny.
- ³⁰ Modřina po ranách stírá zlobu;
po ranách do nejhlubších útrob.

HLAVA 21. – ¹ Jak rýhy vodní je královo srdce v ruce Páně;
kamkoli jemu se zlíbí, zavede je.

- ² Každému zdá se být cesta jeho přímá;
ale Hospodin váží srdce.
- ³ Činiti milosrdně a spravedlivě
více se líbí Hospodinu než oběti.
- ⁴ Zpupné oči a naduté srdce,
jež mají bezbožní za světlo, hřích jest.
- ⁵ Úsilí příčinlivých vede vždycky k zisku;
toho však, jenž rychle zbohatnout chce, vždycky ke ztrátě.
- ⁶ Poklady kdo shromažďuje jazykem lživým,
žene se zběsile za ničím v osidla smrti.
- ⁷ Násilí bezbožníků vaz jim zlomí,
protože nechtěli činiti spravedlnosti.
- ⁸ Převráceného člověka cesta je křivá;
ale kdo čist je, toho činy jsou přímé.
- ⁹ Lépe míti příbytek na střeše v koutku,
nežli se ženou svárlivou dům (celý).
- ¹⁰ Duše bezbožného dychtí po zlém;
nad svým bližním se nesmiluje.
- ¹¹ Je-li posměvač bit, zmoudří nezkušený;
a půjde-li za moudrým, dojde učenosti.
- ¹² Má na zřeteli Spravedlivý dům bezbožného,
aby svrhl bezbožníky do neštěstí.
- ¹³ Kdo své ucho zacpává ke křiku chudásově,
sám také bude křičet, a nedojde vyslyšení.
- ¹⁴ Dar tajně daný ukrocuje hněv;
dárek za řadry největší vztek.
- ¹⁵ Radost má zbožný, když po právu se děje;
ale hrozí se ti, kdož nepravost činí.
- ¹⁶ Člověk, který zbloudil s cesty moudrosti,
ve společnosti mrtvých sídlit bude.
- ¹⁷ Kdo si libuje v hodování, zchudne;
a kdo rád víno a voňavky, nezbohatne.
- ¹⁸ Na místo spravedlivcovo poslán bývá bezbožník;
na místo poctivého věrolomník.
- ¹⁹ Lépe míti bydlo v kraji pouště,

Hl. 21. V. ¹². Podle Vulg. slovné v. 12: „*Vymýšlí spravedlivý o domu bezbožného, aby odtrhl bezbožné od zlého.*”

V. ¹⁴. srv. s 17, 23; 18, 16; 1. Král 25, 18. „*ukrocuje*” doplň ve v. 14b.

nežli se mrzet se ženou haštěřivou.

²⁰ Vzácný poklad [a olej] má v domě spravedlivec;
ale nemoudrý nechává jej ležet ladem.

²¹ Kdo se drží práva a milosrdenství,
dojde života, [práva] a slávy.

²² Do pevnosti obrů se dostane moudrý;
zteče hradby, na které spoléhali.

²³ Úst svých kdo ostříhá a jazyka svého,
ostříhá od úzkosti své duše.

²⁴ Pyšný zpupník sluje posměvač;
hýří ve svých činech pýchou.

²⁵ Přání zabíjejí lenivého;
neboť ruce jeho štítí se práce.

²⁶ Lidé celý den žádají a dychtí;
spravedlivý však rozdává neúnavně.

²⁷ Oběti bezbožníků ohavné jsou,
ježto je obětují s nepravostí.

²⁸ Kdo křivé svědectví vydává, podlehne;
kdo však řekne, co slyšel, zvítězí.

²⁹ Bezbožník zpupně zatvrzuje tvář svou :
ale poctivec spravuje svou cestu.

³⁰ Není moudrosti, není opatrnosti,
není rady proti Hospodinu.

³¹ Kůň bývá připravován ke dni bitvy,
ale Hospodin vítězství dává.

HLAVA 22. – ¹ Lepší jest jméno dobré než bohatství velké,
a mít vážnost lépe než stříbro a zlato.

² Boháč a chudáš patří k sobě;
toho i onoho učinil Hospodin.

³ Chytrý předvídá neštěstí, i skryje se (mu);
nezkušený však jde dále a upadá v škodu.

⁴ Odměna ponížené bázně Páně
jest bohatství a sláva a život.

V. ²⁰. „poklad“ = moudrost. – „nechává jej ležeti ladem“ a v lom smyslu jej „rozptyluje“, rozhazuje (Vulg.).

Hl. 22. V. ². Ježto tvůrcem boháče i chudáka je týž Hospodin, mají se oba navzájem ctíti a sobě pomáhati, uznávajíce nezbytnost majetkové různosti, ne však sebou pohrdati, sobě ubližovati. Srv. 14, 31; 17, 5; Job 34, 19; Sir 11, 14; Moudr 11, 25.

⁵ Nástroje ostré, meče jsou na cestě převráceného;
kdo dbá svého života, daleko vyhne se jim.

⁶ Je přísloví: S cesty, kterou dá se jinoch,
ani když zestárne, se neuchýlí.

⁷ Bohatý panuje nad chudými,
a dlužník je sluhou věřitele.

⁸ Kdo sije nepravost, nezdar bude žíti,
a hůl jeho zpupnosti vezme za své.

⁹ Kdo má rád milosrdenství, požehnán bude;
neboť z chleba svého dává chudým.

[Vítězství a pocty dochází, kdo dary dává;
ale život bere těm, kdož je přijímají.]

¹⁰ Vyvrz posměvače, i vyjde s ním svár;
přestanou rozepré a nadávání.

¹¹ (Člověka) čistého srdce miluje (Hospodin);
a muži milostných rtů je přítelem král.

¹² Oči Páně bedlivě (na vše) hledí,
i hatí se podniky bezbožného.

¹³ Lenoch říká: „Lev jest venku;
na ulici byl bych zabit.“

¹⁴ Jáma hluboká (jsou) ústa cizí (ženy);
na koho se hněvá Hospodin, upadne do ní.

¹⁵ Bláznovství spjato je se srdcem pacholete;
ale metla kázně vyžene je.

¹⁶ Chudého kdo tiskne, by rozmnožil bohatství své,
sám bude nucen dát bohatšímu, a bude strádat.

III. Prvá snůška výroků mudrců. (22, 17– 24, 22.)

¹⁷ Nakloň ucha svého, a slyš slova moudrých;
přilož srdce k učení mému, jež bude tě blažit,

¹⁸ budeš-li je chovat ve svém nitru,
budou jím oplývati také rty tvé.

¹⁹ Abys důvěru skládal v Hospodina,
proto dnes je předkládám tobě.

²⁰ Hle, napsal jsem je tobě trojmo,

V. ⁵. Místo „Zbraně a meče“ hebr.: „Trny a osidla“. Srv. Moudr 5, 7; 24, 12; Ž 90, 1.

V. ⁶. Podle toho přísloví „navykej“ (hebr.) dítě záhy, aby chodilo *příslušnou* (= „svou“) cestou ctnosti.

V. ¹⁶. srv. s 13, 22; 28, 10; Sir 14, 4; Is 33, 2; Jer 17, 11; 30, 16. Podle hebr. však *chudās má z útisku zisk*, ježto Bůh mu tajně vše nahradí; co však *chudās boháci musí dáti, přináší mu* (boháci) *ztrátu*, ježto lpí na tom kletba.

V. ²⁰. Slovem „trojmo“ myslí snad inspirovaný spisovatel-sběratel tři sbírky, a) Přís hl. 1– 9; b) 10, 1– 22, 16; c) 22, 17– 24, 22. (Knabenbauer.) Poněkud jinak hebr., jinak LXX. – „Osvícen“ bude čtenář zejm.

- k poradě a k osvětlení,
²¹ bych ti ukázal pevné zásady pravdy,
 z nichž bys brát mohl odpověď tazatelům.
- ²² Nečiň násilí chudému proto, že chudý jest,
 aniž utlačuj nuzného při soudu;
²³ neboť Hospodin ujme se jeho práva,
 o život obere ty, kdož obírají je.
- ²⁴ Nebratři se s člověkem hněvivým,
 aniž obcuj s mužem prchlým,
²⁵ abys snad nenaučil se mravům jeho,
 a tak život svůj neohrozil.
- ²⁶ Nebučí z těch, kteří rukou dáním
 za dluhy se zaručují;
²⁷ neboť nebudeš-li mít čím platit,
 seberou ti houně tvého lůžka.
- ²⁸ Neposunuj mezníků odvěkých,
 jež tvoji otcové položili.
- ²⁹ Viděl jsi člověka obratného ve své práci?
 Králům bude sloužit, a ne lidem nepatrným!

- HLAVA 23. – ¹ Když si sedneš, abys jedl s pánem,
 dobře si všimni, co postaveno je před tebou:
² A nůž si polož na své hrdlo,
 chceš-li ovládati chuť svou.
³ Nebuď žádostiv pamlsků jeho;
 neboť je to ošidné jídlo.
- ⁴ Nepachti se, abys boháčem byl,
 ale vynalézavost svou mírni.
- ⁵ Neupírej očí svých na bohatství,
 jehož nemožno tobě dosáhnouti:
 neboť udělá si křídla,
 jako orel uletí k nebi.
- ⁶ Nejídej s člověkem nepřejícím,
 nedychti po pamlscích jeho;
⁷ neboť jako hadač a věštec
 zpytuje nevídané věci;
 „Jez a pij“ (ti sice) říká,
 ale srdce jeho ti nepřejí.

na důvody, proč má činit tak anebo jinak.

Hl. 23. V. ². „*položiti si nůž na hrdlo*“ = všemi silami se krotit. – „*chceš-li ovládati chuť svou*“ = „*jsi-li náchylný k nestřídmosti*“ (hebr.).

V ⁷. nedošel nás neporušen. Tolik však jisto, že líčí *nepřejícnost hostitelovu*, (který váží každé sousto, které host sní a každou kapku, již vypije, měří a odhaduje v duchu jeho cenu; Vulg. má snad na mysli *hadače*, který pozoruje velmi bedlivě každou žilku ve vnitřnostech zvířete, zejména shledá-li něco zvláštního, čeho u jiných zvířat neviděl, a podle těchto důkladných pozorování *věští*).

- ⁸ Sousta, která jsi snědl, zvrátíš,
a pěkné řeči tvé ztraceny budou.
- ⁹ K uším lidí pošetilých nemluv;
pohrdnout poučnými tvými řečmi.
- ¹⁰ Nedotýkej se mezníků osiřelých,
na pole, jež patří sirotkům, nevstupuj;
- ¹¹ neboť příbuzný (obhájce) jejich je silný,
onť při jejich povede proti tobě.
- ¹² Kéž tvé srdce přijme poučení,
a tvé uši slova osvícení!
- ¹³ Neodpírej pacholeti kázně;
neumřeť, budeš-li je mrskati metlou.
- ¹⁴ Ty je metlou mrskati budeš,
a jeho život vytrhneš peklům.
- ¹⁵ Synu můj, bude-li moudré srdce tvoje,
bude mít radost také srdce moje;
- ¹⁶ radovat se bude moje nitro,
když tvé rty budou mluvit řádné věci.
- ¹⁷ Nerozhorluj se srdce tvé pro hříšníky,
ale pro bázeň Páně každodenně;
- ¹⁸ neboť naposled splní se, v co doufáš,
a co čekáš, nebude ti vzato.
- ¹⁹ Slyš, můj synu, ať jsi moudrý,
a vedeš srdce své cestou pravou.
- ²⁰ Nebývej na hostinách pijanů vína,
na hodech těch, kteří snášejí k jídlu maso;
- ²¹ chudnouť pijani, i ti, kdož na kvas se skládají,
a oblečena bude ospalost v hadry.
- ²² Slyš svého otce, který tě zplodil,
a nepohrdej matkou, když zestárla.
- ²³ Pravdu kup a neprodávej
moudrost, kázeň a osvícení.
- ²⁴ Plesá radostí otec spravedlivého,
kdo zplodil moudrého, veselí se z něho.
- ²⁵ Kéž se (též) raduje otec tvůj a matka,

V. ¹⁰ a. = 22, 28a (hebr.). – Místo „děti“ (Vulg.) („osiřelých“) lépe čísti s novějšími kritiky „žen“ („osiřelých“) = vdov, ježto bývají vdovy velmi často jmenovány se sirotky. Srv. Ex 22, 22; Dt 10, 18; 14, 29; 16, 11; 24, 20; 26, 12; 27, 19 a jj.

V. ¹¹ „příbuzný (obhájce)“ = hebr. „gó'él“. Srv. Ex 22, 23 n.; Nm 35, 19. 24. 27; Jer 50, 34. – Ten „silný“ je sám Bůh. K v. 11b srv. výše 22, 23; Ž 67, 6; Mal 3, 5.

V. ¹⁴ „vytrhneš peklům“ = uchráníš předčasně smrti, kterou Bůh trestá hříšníky. Srv. Ž 54, 24.

V. ²⁰ . srv. s 28, 7; 29, 30. – „snášejí“, t. j. skládají se (v. 21); každý přinese dobytče (berana, ovci) nebo kus masa, případně mčch vína; hosté o závod se skládají, ctižádost pudí je, aby nikdo velikostí svého „příspěvku“ nebyl zastíněn druhým.

- nechat plesá ta, jež tě porodila!
²⁶ Dej mi, synu můj, své srdce,
 a tvé oči ať dbají cest mých!
²⁷ Jeť jáma hluboká lehká ženština,
 prohlubeň úzká je (žena) cizí.
²⁸ (Ba více:) Číhá na cestě jako lotr,
 zočí-li nezkušeného, zabíjí ho.
²⁹ Kdo bude bédovat, kdo stenat?
 Kdo mít hádky? Kdo bude v jámě?
 Kdo bít bude bez příčiny?
 Komu zčervenají oči?
³⁰ Zda ne těm, kteří vysedávají u vína;
 číše velmi pilně vyprazdňují?
³¹ Nehleď na víno, kterak se červená,
 kterak se stkví jeho barva v poháru;
 vchází dolů přelahodně,
³² ale naposled uštkne jako had,
 a jako ještěr rozstříkne jed.
³³ Oči tvé viděti budou ztřeštěné věci,
 a tvé srdce bude zběsile mluvit.
³⁴ Budeš jako ten, kdo spí na širém moři,
 jak spící řidič lodi, jenž ztratil veslo.
³⁵ A řekneš: „Bit jsem byl, ale bez bolesti;
 smýkalo to mnou, ale já jsem nic necítil;
 jak se vyspím, budu zas vína hledat!“

HLAVA 24. – ¹ Nerozhorluj se pro lidi nešlechtné,
 aniž přej si býti mezi nimi;
² myslíš na loupeže jejich srdce,
 a jejich ústa pronášejí zhoubu.
³ Moudrostí dům stavěn bývá,
 a opatrností upevňován;
⁴ vědění naplňuje komory
 všelikým zbožím drahým a krásným.
⁵ Člověk moudrý má mnoho síly,
 muž učený je velemocný;
⁶ neboť s rozvahou vede se válka,

V. ²⁷. srv. s 22, 14. – Do jam bývala chytána zvěř. – „úzká“, jejížto stěny jsou příkré, kolmé, že nesnadno lze vyškrábat se z ní. – Taková neřest je smilstvo; jinoch, není-li dosti bdělý, snadno mu podlehne a nesnadno se z něho vyvěti.

V. ²⁸. srv. s 2, 16; 5, 3; 6, 24; 7, 6–23; Kaz 7, 27; Jer 3, 2. – Podle 28b hebr. ta žena „množí mezi lidmi odpadlíky“ (věrolomce. Srv. Mal 2, 14).

V. ³⁰b. podle hebr.: „přícházejí, aby kořeněné víno (bowle) vyzkoušeli.“ – „vyzkoušeli“ do dna!

V. ³³. Mezi „ztřeštěnými věcmi“ mohou býti představy vdaných žen, jak slovné Vulg. Srv. 22, 14.

V. ³⁴. Ten „spící řidič lodi“ je podle hebr. na stěžni, t. j. na kapitánském můstku; podle LXX. spí za veliké bouře. Líčeno názorně nebezpečí opilství: jakých zločinů může se dopustit a do jakého neštěstí zabříst opilec.

- a blaho tam je, kde mnoho rádců.
⁷ Vysoká je bláznů moudrost;
 proto svých úst v bráně neotvírá.
⁸ Kdo se zabývá zlými plány,
 bývá „zákeřníkem“ jmenován.
⁹ Čím se blázen obírá v mysli, hřích jest,
 a ohavou u lidí jest posměvač.
¹⁰ Budeš-li chabě zoufati (nad bližním v tísní),
 bude v tísní tvé také tvá síla slabá.
¹¹ Vysvoboď ty, které vedou na smrt,
 a ty, jež na popravu vlekou, vytrhuj!
¹² Díš-li: „Nemám dosti moci“, (považ):
 Ten, který zpytuje srdce, rozumí tomu,
 strážce duše tvé nic neoklame,
 a on odplatí lidem podle jejich skutků.
¹³ Jez, můj synu, med, neboť dobrý jest,
 (jez) strdí, sladké tvému hrdlu;
¹⁴ tím jest i nauka moudrosti tvé duši;
 najdeš-li ji, budeš mít naposled naději,
 a tvé očekávání nevezme za své.
¹⁵ Nech zákeřné bezbožnosti v domě zbožného,
 aniž pustoš klidné jeho bydlo:
¹⁶ vstaneť zbožný, třebaš byl sedmkrát padl,
 ale bezbožní v neštěstí zůstanou ležet.
¹⁷ Padne-li nepřítel tvůj, neraduj se,
 klesne-li, ať neplesá tvé srdce,
¹⁸ aby Pán vida to neměl nelibost nad tím,
 a snad neobrátil od něho hněv svůj.
¹⁹ Nehorši se pro ty, již páchají zlo,
 nežárli na ty, kteří nepravost činí;
²⁰ neboť zlí nemají naděje do budoucna,
 a světlo bezbožníků zhasne.
²¹ Boj se Pána, synu můj, a krále,
 k lidem vzpurným se nepřidružuj;
²² neboť náhle se zdvihne pohroma od nich,
 a kdož ví, kdy (přikvačí) od obou zkáza?

IV. Druhá snůška výroků mudrců. (24, 23– 34.)

- ²³ Také toto (jest řečeno) od mudrců:
 Straniti lidem u soudu není dobré;

Hl. 24. V. ¹¹. „na smrt jsou vedeni“ a „na popravu vláčení“ ti, kdož jakýmkoliv způsobem jsou utlačováni, nebo vůbec trpí. Srv. 1, 11; Mich 3, 2 n; Ez 22, 6. 27; Sof 3, 3; Sir 34, 25 n.

V. ¹⁸. „Pán“ zakazuje a trestá soukromou mstu! – „od něho“ – na tebe! „Plesati“ však nad vítězstvím, jež dal Hospodin národu, jest ovšem dovoleno. Srv. Ex 15, 1 nn.; Sdc 5, 2; 2 Mach 15, 34; 2 57, 11.

- ²⁴ řekne-li kdo vinnému: „Nevinen jsi,“
lid mu bude klnout a národ zlořečit;
²⁵ toho však, jenž jej odsoudí, budou chválit,
a přijde na něj požehnání.
²⁶ Ústa člověku líbá,
kdo správně odpovídá.
²⁷ Vykonej si venku svou práci,
pilně vzdělávej svou roli;
pak budeš moci si založit domov svůj.
²⁸ Nežaluj křivě na bližního svého,
aniž sváděj (k tomu) ústy svými.
²⁹ Neříkej: „Jak učinil mně, tak učiním jemu;
odplatím se každému podle skutku jeho.“
³⁰ Šel jsem kolem pole člověka líného
a kolem vinice muže pošetilce;
³¹ hle, všechno porostlo kopřivami,
trní přikrylo plochu jeho,
ohrada kamenná zbořena byla.
³² Když jsem to viděl, dobře jsem uvážil to,
a z toho příkladu vzal jsem si poučení:
³³ „Maličko,“ dím si, „podřímneš, maličko pospíš,
maličko (ještě) složíš ruce v lůžku,
³⁴ i přijde na tebe jako kurýr bída,
a nouze jako muž ozbrojený.“

V. Druhá sbírka přísloví Šalomounových. (25, 1– 29, 27.)

HLAVA 25. – ¹ Také tato jsou přísloví Šalomounova, která snesli
muži Ezechjáše, krále judského.

- ² Umět věc zatajit – toť sláva Boží,
umět věc vyzkoumat – toť sláva králův.
³ Nebe vysoké, země hluboká,
srdce králů nevýstižné.
⁴ Odluč od stříbra všeliké strusky,
i vzejde kov drahý úplně čistý;
⁵ vyluč bezbožné z okolí králova,
a bude právem stát pevně trůn jeho.
⁶ Nedělej se před králem slavným,
a na místo velmožů se nestav;
⁷ lépeť, aby ti řekli: „Postup, sem výše!“

V. ²⁷. Prve nežli se oženíš, postarej se o výživu sebe, ženy i děti. Srv. Lk 14, 28– 32.

Hl. 25. V. ². Bůh jest *nevyzpytatelný*, zejména jeho *prozřetelnost* nemůže rozum lidský proniknouti. Čím více převyšuje Bůh poznávavost lidskou, tím *slavnější* jest. Srv. Job 11, 8; 15, 8; 26, 14; Kaz 8, 17; Řím 11, 33; Is 45, 15; 1 Tim 6, 16; 1 Kor 2, 10. – Král má vše, co patří ke správě státu, zejména soudnictví pronikati; pře závažné vznesené k němu, jakožto k nejvyšší soudní instanci, má uměti dokonale vyšetřiti; v tom umění tkví sláva jeho. Srv. Kaz 12, 8.

- než abys ponížen byl před knížetem.
- ⁸ Co tvé oči uviděly,
nepodávej ihned k soudu;
abys potom napravit nemohl,
kdybys přítele svého zhaněl!
- ⁹ Při svou s přítelem svým projednávej,
ale tajemství třetího nevyjevuj;
- ¹⁰ aby tě nehaněl, kdokoli by to slyšel,
a tvá hanba neměla by konce.
[Láska a přátelství svobodným člověka činí;
zachovej si je, bys nedošel hanby!]
- ¹¹ Jablka zlatá na stříbrné půdě –
slova promluvená v pravý čas.
- ¹² Prsten zlatý, klenot z ryzího zlata,
výtka moudrého ochotnému uchu.
- ¹³ Jako sněhové ochlazení v době žní
posel věrný je tomu, kdo jej poslal:
občerstvujet mysl svého pána.
- ¹⁴ Mraky a vítr, ale žádný déšť z nich –
hory doly sliboval, ale nic nedal.
- ¹⁵ Trpělivostí dá se obměkčit soudce,
a jazyk měkký láme tvrdost.
- ¹⁶ Našel jsi med? Jez tolik, co sneseš,
abys jsa přesycen nezvrátil ho.
- ¹⁷ Zdržuj svou nohu od domu bližního svého,
aby jsa syt tebe neměl tě v nenávisti.
- ¹⁸ Házený oštěp a meč a střela ostrá –
člověk, jenž proti bližnímu křivě svědčí.
- ¹⁹ Vyžraný zub a noha vrávorající
je důvěra v člověka nevěrného v den tísně:
- ²⁰ – [(kdo v něho doufá) ztrácí plášť v době mrazu.]
Ocet líti na salnitr
je zpívati myslí rozmrzelé.
[Jako mol rouchu a červ dřevu,
tak škodí smutek lidskému srdci.]
- ²¹ Lační-li tvůj nepřítel, dej mu jísti,
a jestli žízni, dej mu vody pít;

V. ⁸. Lépe zní 8b podle hebr. opraveného:

*neboť co si potom počneš,
zahanbí-li tě tvůj bližní?*

Žalobce, udavač byl by nehorázně zahanben, kdyby se ukázalo při soudě, že jeho žaloba nebo oznámení (denunciace) bylo křivé.

V. ⁹. Podle Vulg slovně nemá vyjevovati tajemství *cizímu* (třetímu?). Obojí znění (Vulg i hebr.) ukládá zachovati svěřené tajemství.

V. ¹². Podle Vulg slovně: „*výtka moudrému a. . .*“Srv. 15, 31; 20, 12.

- ²² neb (tím) uhlí řeřavé shrneš mu na hlavu,
Hospodin pak odplatí (vše) tobě.
- ²³ Vítr od severu rozhání deště,
a tvář nelibá jazyk utrhaající.
- ²⁴ Lépe míti přibýtek na střeše v koutku
nežli se ženou svárlivou dům (celý).
- ²⁵ Voda studená žíznivé duši
a novina dobrá z daleké země.
- ²⁶ Studna zkalená nohou a zkažený pramen
je spravedlivec, jenž klesá před bezbožným.
- ²⁷ Jako není dobře tomu, kdo mnoho jí medu,
tak i kdo velebnost zkoumá, zdrcen bude slávou.
- ²⁸ Jak město otevřené, bez hradeb zděných,
je muž, který neumí [v řeči] zdržeti své vášně.

HLAVA 26. – ¹ Jako (se hodí) do léta sníh a déšť do žní
tak se sluší, aby blázen byl slaven.

- ² Jako vrabec uletí a vlaštovka odletí,
tak i kletba bezdůvodná nikoho nestihne.
- ³ Bič na koně, ohlav na osla,
hůl na hřbet bláznů.
- ⁴ Neodpovídej bláznů podle bláznovství jeho,
abys i ty se nestal podobným jemu;
- ⁵ odpovídej bláznů podle bláznovství jeho,
aby se nezdálo mu, že je moudrý.
- ⁶ Nohy si utíná a hořkost pije,
kdo něco vzkazuje po bláznivém poslu.
- ⁷ Jak svědčí chromému krásná, ale nehybná lýtka,
tak i ústům bláznů přísloví moudré.
- ⁸ (Drahý) kámen hází na hromadu při cestě,

V. ²². „*nanosili někomu živého uhlí na hlavu*” = pomstí se. Skutky lásky, nejlepší to způsob pomsty, způsobí, že nepřítel bude spasitelně zahanben a že obrátí jako kdysi Saul podle 1 Král 24, 17; 26, 21. – Srv. také Ž 10, 7; 139, 11; Řim 12, 21.

V. ²³. „*nelibá*”, mračící se a ukazující, že *nemiluje* klevet a že klevetníka si neváží; pozoruje-li klevetář, že nedochází svými řečmi oblíbenosti, ba naopak odporu, přestane mluvit. Podle hebr. však lépe:

*Severní vítr plodí deště
a tvář kaboní jazyk štvavý.*

Vypravuje-li štváč (donášec) člověku, co řekl prý o něm druhý, podobá se větru, který zatahuje oblohu mraky: tvář posluchačova se zamračí, zasmuší bolestí z toho, co mu jest vypravováno. – „*severní*” – lépe: „*severozápadní*”.

Hl. 26. V. ⁴ a. „*podle bláznovství jeho*” = tak *hloupě*, jako mluví on (hlupák). Srv. 2 Král 16, 10; 4 Král 18, 39; Sir 8, 13; Lk 23, 9. – Hloupě také by napomínal hlupák, nebylo-li by naděje na úspěch. Srv. 9, 8.

V. ⁵. „*podle bláznovství jeho*” = podle toho, co žádá rozumný ohled na jeho hloupost. Srv. níže v. 16; 3, 7; 12, 15; Mt 16, 1 – 4; 21, 24 – 27; Řim 12, 6.

V. ⁸ a. není jistý. Podle LXX. „*Kámen ku praku přivazuje*”, t. j. činí věc *nesmyslnou a neúčinnou*, jež-

čest kdo prokazuje bláznivému.

⁹ Jako trn, který zadřel se do ruky opilému,
je průpověď mudroslovná v ústech bláznů.

¹⁰ Rozsudek ukončuje spory;
blázna kdo umlčí, krotí hněvy.

¹¹ Jako pes, který vrací se k tomu, co zvrátil,
tak nemoudrý, jenž opakuje svou hloupost.

¹² Viděl jsi člověka, který si myslel, že jest moudrý?
Více doufati než on smí blázen.

¹³ Lench říká: „Lev na cestě,
a lvice na ulicích.“

¹⁴ Dveře se obracejí na stěžejích
a člověk lenivý na svém lůžku.

¹⁵ Lench schovává svou ruku pod paždí,
a jest mu těžko, má-li ji vztáhnouti k ústům.

¹⁶ Člověk lenivý domnívá se, že jest moudřejší,
než sedm jiných, již umějí moudře odpovídat.

¹⁷ Psa, (jenž jde svou cestou,) za uši lapá,
kdo o spor cizí se pálí a do něho se plete.

¹⁸ Škodlivý (blázen), který hází
šípy a oštěpy smrtonosné,

¹⁹ je ten, kdo zákeřně příteli škodí,
a byv postižen dí: „To byl žert jen!“

²⁰ Dojde-li dříví, uhasne oheň;
kde není klevetník, tichnou sváry.

²¹ Uhlí je na žár, dříví na oheň,
svárlivý na to, by budil spory.

²² Slova ramenářova zdají se sladká;
vnikají až do nejhlubších útrob.

²³ Jako bys polil stříbrnou pěnou nádobu z hlíny,
jsou rty bubřící (láskou) a při tom srdce zlé.

to prak je k tomu, by kámen jím *byl házen*; to je však nemožno, je-li kámen přivázán. Podle Vulg. slovně: „*Klade kámen na hromadu Merkuriovu*“ (!). Merkur byl *římský* bůh pocestných; jeho socha stávala na rozcestí; kolemjdoucí házeli na znamení úcty po kameni před modlu a tak vznikla u ní hromada kamení. V překladu Vulg. zrcadlí se židovský výklad čtvrtého století křesťanského!

V. ¹³ – ¹⁶. podává čtyři přísloví o lenivcích. – V. 13 srv. s 22, 13; Kaz 12, 5, V. 14 s,rv. s 6, 9 n. – V. 15 srv. s 19, 24; 24, 33. – Podle hebr. „*strká ruku do mýsy*“.

V. ²³. Střep hliněný uvnitř a stříbrný povlak zevně hodí se k sobě tak, jako nízké srdce a ústa plná (předstírané) lásky. – „*stříbrná pěna*“ jest nečistá, majíc mnoho příměšků; tím znázorněna pěkně falešná láska. – „*polil*“ na ozdobu (= „*ozdobil*“ slovně Vulg.).

- ²⁴ Rty svými nepřítel se přetvařuje,
když se úskokem v srdci zaměštnává;
- ²⁵ bude-li uctivě mluvíti, nevěř jemu,
neboť sedmero špatností má v srdci.
- ²⁶ Přikrývá-li kdo nepřátelství přetvářkou,
zloba jeho se odkryje ve sboru starších.
- ²⁷ Kdo (jinému) jámu kopá, (sám) do ní padá,
a kdo valí kámen, bude ním zavalen.
- ²⁸ Jazyk ošemetný nemá rád pravdu,
a ústa úlisná přivádějí v zkázu.

HLAVA 27. – ¹ Zítřejškem se nechlub,
nevěda, co ten den zplodí.

- ² Ať chválí tě jiný a ne ústa tvoje,
člověk cizí a ne rty tvoje.
- ³ Těžký jest kámen a mnoho váží písek,
těžší však nad obě svizel, již působí blázen.
- ⁴ Nemilosrdný vztek a výbuch hněvu –
ale kdo zdolá nával žárlivosti?
- ⁵ Lepší zjevná domluva,
nežli tajná láska.
- ⁶ Lepší rány od toho, kdo tě miluje,
než lstivé polibky toho, kdo ti nepřeje.
- ⁷ Sytý šlape i po čistém medu;
lačný však i hořkost má za slast.
- ⁸ Jako je ptáku vyhnanému z hnízda,
tak i muži, jemuž jest opustit domov.
- ⁹ Masti a rozličná vonidla působí radost srdci,
a dobré rady přátel činí sladkost duši.
- ¹⁰ Přitele svého, přítele otcova, neopouštěj,
a do bratrova domu nechod'v den soužení svého;
lepší je soused blízko nežli bratr daleko.
- ¹¹ Buď pilen moudrosti, synu můj, a radost činí mému srdci,
abys mohl dát odpověď tomu, kdo by (mne) tupil.
- ¹² Chytrý předvídá neštěstí, i skryje se (mu);
nezkušený však jde dále a upadá v škodu.

V. ²⁴ n. srv. se Sir 12, 10. 11. 20; 27, 26; Jer 12, 7; Ž 28, 3. – „sedm” = mnoho; srv. výše v. 16. – „uctivě” = ponížene (Vulg.) = sladce (hebr.).

V. ²⁸. Místo „pravdu” hebr.: „těch, kterým ubližuje”(?) – Srv. Ž 54, 22.

Hl. 27. V. ⁹ b čítá kritika podle lepšího znění LXX.: „ale trhá je trudnost myslí.”

- ¹³ Zaber si roucho toho, jenž ručil za jiného;
za cizího si zástavu od něho vezmi.
- ¹⁴ Kdo svému bližnímu žehnaje křičí záhy zrána,
pokládán bude za člověka, jenž zlořečit chce.
- ¹⁵ Strop, jenž mokvá stále v době zimy,
a žena hašteřivá jsou si rovny;
- ¹⁶ kdo chce ji zadržet, jako by držel vítr,
a řekne, že je pravici jeho jak olej.
- ¹⁷ Jako železo železem broušeno bývá,
tak brousí člověk podobu člověkovu.
- ¹⁸ Fík-li kdo opatruje, jíst bude ovoce jeho;
a kdo pečuje o svého pána, dojde úcty.
- ¹⁹ Jako vidí ve vodě tvář svou, kdo do ní hledí,
tak jsou zřejmá srdce lidská bystrozrakým.
- ²⁰ Pekla, podsvětí jsou nenasytá;
tak i oko lidské dost nikdy nemá.
- ²¹ Stříbro lze poznati v tyglíku, zlato v peci,
člověka pak v ústech, jež ho chválí.
[Srdce bezbožného hledá zlých věcí;
ale srdce upřímné moudrosti hledá.]
- ²² I kdybys roztloukal blázna v hmoždíři jako tluč paličkou;
nebudeš moci odloučit od něho bláznovství jeho.
- ²³ Pilně si všímej stavu dobytka svého,
a svá stáda měj na zřeteli;
- ²⁴ netrváť majetek člověkům ustavičně;
vždyť i koruna přechází z rodu na rod.
- ²⁵ Po (staré) trávě, viděti zeleň (novou),
a byliny lze po horách sbírat.
- ²⁶ Ovce jsou k tomu, bys měl čím se šatit,

V. ¹⁴. „žehnaje“ = vše nejlepší svolává. Takové blahopřání, až příliš *okaté* nebude pokládáno za upřímné, ale *strojené*. Ostatně srv. Sir 3r, 14 n.

V. ¹⁹. lépe zachován v hebr. a LXX.: „*Jako obličej proti obličejí, tak i srdcem člověk proti člověku*.“ T. j. jako má každý jedinec lidský svůj zvláštní zevnějšek, tak i nitro, vlohy, povahu mravní atd.

V. ²¹. Když se zlato, stříbro roztaví, pozná se nejlépe, mnoho-li je v něm čistého kovu a mnoho-li příměšků. – „*v ústech*“ veřejnosti, která má o každém člověku svůj soud, který není sice neomylný, ale zpravidla bývá správný. – „*chválí*“, t. j. má dobrou pověst, dobré jméno, je všeobecně vážen. Srv. 12, 8; 17, 3. – 21bc pokládá Bickell a Knabenbauer za původní, ačkoli v hebr. není.

V. ²². Bláznovství s člověkem srostlo, stalo se druhou jeho přirozeností. V hmoždíři bývalo tlučeno (neb i na kameni vodorovném roztíráno) obilí, aby bylo pak lze rozdělití zrno a slupky, mouku (krupici) a otruby. – Srv. Sir 21, 17; 22, 7; Jer 2, 30; 5, 3.

V. ²³⁻²⁷. je skupina přísloví ze života pastýřského. – K v. 23 srv. 12, 10; Sir 7, 24.

V. ²⁵. „*byliny*“ léčivé pro choré ovce.

abys mohl pole koupit, máš kozy.

- ²⁷ Máš také hojnost kozího mléka k jídlu,
abys měl čím živit rodinu svou,
aby měla co jísti čeládka tvá.

HLAVA 28. – ¹ Bezbožný utíká, ačkoliv ho nikdo nehoní;
zbožný však jako lev jest bezpečen, beze strachu.

- ² Pro hříchy země mnoho bývá vládců jejích;
dlouhý však život má vůdce, kde moudrost a osvětlení.

- ³ Zločinný velmož, jenž utiskuje chudé,
podoběn lijavci dravému, který přináší hlad.

- ⁴ Kterí nešetří zákona, chválí bezbožného;
kteří však dbají ho, rozpalují se proti němu.

- ⁵ Zlí lidé nemají ponětí o tom, co je správné,
kteří však hledají Pána, rozumějí všemu.

- ⁶ Lepší je chudý, který žije v prostotě své,
než boháč, který chodí po cestách nepravých.

- ⁷ Zákona kdo šetří, jest syn moudrý;
kdo však žráče krmí, je na hanbu otci.

- ⁸ Bohatství kdo hromadí úroky lichvářskými,
tomu, kdo štědrý jest k chudým, je shromážďuje.

- ⁹ Odvrací-li kdo uši, by neslyšel zákona,
toho (i) modlitba bude ohavností.

- ¹⁰ Kdo svádí poctivé na zlou cestu,
do své vlastní jámy se svalí,
a nevinní dostanou statek jeho.

- ¹¹ Boháč zdá se sobě moudrý býti;
ale rozumný chudás prohledá ho.

- ¹² Vládnou-li spravedliví, bývá veliká sláva;
nabudou-li však vrchu bezbožní, běda lidem!

- ¹³ Kdo své hříchy tají, nebude mít štěstí;
kdo však je vyzná a nechá jich, milosrdenství dojde.

- ¹⁴ Blaze člověku, který vždycky se bojí (Pána);
kdo však je tvrdého srdce, upadne do neštěstí.

- ¹⁵ Rvoucí lev a medvěd nenasytný
je vladař bezbožný nad ubohým lidem.

HL. 28. V. ². Podle LXX. však zní tento v. prostěji:

*Hříchy bezbožných vznikají spory;
ale muž chytrý uhasí je.*

- ¹⁶ Vladař, jenž nemá rozumu, mnoho vydírává;
kdo se lakoty štítí, ten bude žítí dlouho.
- ¹⁷ Tomu, kdo krvelačně ubírá života jiným,
byť padl, prchaje do jámy, nikdo nepodá ruku.
- ¹⁸ Poctivě kdo chodí, zachován bude;
kdo však jde cestami křivými, pojednou padne.
- ¹⁹ Kdo svou zemi vzdělává, má mnoho chleba;
kdo však se honí za nicotou, mnoho bídy.
- ²⁰ Muži věrnému bude velmi žehnáno;
ale kdo chvatně chce zbohatnout, neujde trestu.
- ²¹ U soudu kdo straní, nečiní dobře;
takový i pro kus chleba opouští pravdu.
- ²² Kdo chce chvatně zbohatnout, závidě jiným,
neví, že nouze na něj přijde.
- ²³ Kdo kárá člověka, najde u něho potom víc vděku,
nežli ten, kdo lahodným jazykem ho klamal.
- ²⁴ Kdo něco bere otci neb matce a dí, že hřích to není,
spoluvinníkem je toho, kdo člověka zabil.
- ²⁵ Hrabivec, který se roztahuje, budí sváry;
ale kdo doufá v Pána, bude mít hojnost všeho.
- ²⁶ Kdo se spoléhá na svůj rozum, je blázen;
ale kdo chodí moudře, ten bude zachován.
- ²⁷ Kdo dává chudému, nebude mít nouze;
ale kdo pohrdá prosícím, bude strádat.
- ²⁸ Bezbožní když nabudou vrchu, lidé se skrývají;
když oni zahynou, zmáhají se spravedlivci.

- HLAVA 29. – ¹ Kdo se vzpouzí zatvrzele pokárání,
na toho náhle přijde zkáza neodvratně.
- ² Když vládnou spravedliví, veselí se národ;
(ale) když vlády se domohou bezbožní, lká lid.
- ³ Moudrost kdo miluje, činí radost svému otci;
ale kdo vydržuje nevěstky, ztratí statek.
- ⁴ Král spravedlivý vyzdvihuje zemi;
ale hrabivý ji zkazí.
- ⁵ Kdo mluví úlisně k svému příteli,
rozestírá síť jeho krokům.
- ⁶ Nešlechetníka zaplétá osidlo hříchu;

- spravedlivý však jása a veselí se.
- ⁷ Spravedlivý se zajímá o právo chudých;
bezbožný (však) nezná (toho) zájmu.
- ⁸ Lidé nešlechtní bouří město;
ale moudří zuřivost uklidňují.
- ⁹ Člověk moudrý, domlouvá-li se s hlupcem,
hněvem ani smíchem nedojde slechu.
- ¹⁰ Krvelační nenávidí poctivého,
spravedliví však zastávají se ho.
- ¹¹ Blázen vybuchne s veškerou prudkostí svou,
moudrý odkládá a schovává na potom.
- ¹² U knížete, který lži rád slýchá,
co služebník, to bezbožník bývá.
- ¹³ Dlužník a věřitel patří k sobě;
oba osvěcuje Hospodin.
- ¹⁴ Trůn krále, jenž zastává se poctivě slabých,
na věky pevně státi bude.
- ¹⁵ Metla a pokárání uděluje moudrost;
chlapeček však ponechaný své vůli je na hanbu matce.
- ¹⁶ Když se z mohou bezbožní, zmáhají se hříchy;
spravedliví však dočkají se jejich pádu.
- ¹⁷ Ukázňuj svého syna, i obcerství tě,
a bude působit rozkoš tvé duši.
- ¹⁸ Když není proroků, lid pustne;
kdo však dbá zákona, tomu blaze.
- ¹⁹ Nevolebník nedá se vyučiti slovy;
neb co diš, rozumí, ale poslechnout nechce.
- ²⁰ Viděl jsi člověka, který jedná zbrkle?
Hloupost spíš od něho čekej než polepšení.
- ²¹ Kdo si změkčile vychová od dětství sluhu,
pocítí potom, jak je zpuřný.
- ²² Člověk prchlivé povahy vzbuzuje sváry;
a kdo se snadno rozhněvá, snadno hřeší.
- ²³ Pyšnému jde v patách ponížení;
ale pokorná duše dojde slávy.

Hl. 29. V. ²⁰ srv. s 16, 12; Kaz 5, 1; Sir 4, 34; 32, 24; Jak 1, 19. – Protože hloupý (blázen) spíše přijme napomenutí a polepší se nežli zbrklý, onen „*větší má naději na lepší časy než tento*“ (hebr.).

V. ²¹ b. přelož s Petersem: „*Konec konců bude z něho pán*“, t. j.: Kdo nedbá zásady, vyslovené výše ve v. 19, nepočne záhy užívatí při výchově zpuřného svévolníka tužších prostředků kázeňských, dožije se toho, že otrok bude pánem, a pán otrokem.

- ²⁴ Spolčený se zlodějem nenávidí sebe;
slyší kletbu, ale vyzradit nic nechce.
- ²⁵ Kdo se bojí lidí, snadno padne;
ale kdo doufá v Pána, bezpečen bude.
- ²⁶ Mnozí se ucházejí o přízeň vladařovu;
ale od Boha přichází každému rozhodnutí.
- ²⁷ Spravedlivým jest ohavou bezbožný člověk,
a bezbožným ohavou ti jsou, kdož poctivě chodí.
[Syn, jenž dbá slov (těchto)
nezahyne.]

VI. Přísloví Agura, syna Jakeova. (30, 1– 14.)

- HLAVA 30. ¹ Slova Agura, syna Jakeova.
Prorocký výrok muže, se kterým Bůh byl.
Praví byv posilněn od Boha, který s ním obcoval:
- ² Méně vím, než kterýkoli člověk,
a rozumu lidem přiměřeného nemám;
³ nenaučil jsem se moudrosti,
postrádám znalosti věcí božských.
- ⁴ Kdo vstoupil na nebe a sestoupil (zase),
kdo sebral vítr do svých hrstí,
kdo svázal vody takořka v roucho,
kdo upevnil všechny končiny světa?
Viš, jak se jmenuje on a syn jeho?
- ⁵ Každé slovo Boží je ryzí,
štíť je těm, kteří doufají v něho,
⁶ nepřidávej nic k jeho slovům,
aby tě neusvědčil, že lhář jsi.
- ⁷ O dvě věci prosím tebe, (Bože);
neodpírej mi jich, dokud neumřu:
⁸ Falešná, lživá slova rač ode mne vzdálit,
žebroty ani bohatství nedávej mi,

V. ²⁷. srv. s Moud 2, 15; Sir 13, 21; 2 Koř 6, 14 n. – „slov těchto“ = přísloví zde podaných. Co je v závorce, má LXX. za 24, 22; je to malý závěrek předešlé sbírky.

¹ Hl. 30. V. ¹. Vulg. překládá vlastní jména Agur a Jaké; podle toho překladu nadpis zní: „Slova Shromazdujícího, syna Zvracejícího (Vrhnoucího).“ Ten překlad zakládá se na rabínském názoru, že „Shromazdující“ a „syn Vrhnoucího“ = „Vrhnouti“ jsou dvě jména (náznačná) Salomounova, který prý polkl zákon Dt 17, 17 zakazující králi mnoho žen, ale zase jej zvrátil (= Zvracející)! – „Prorocký výrok“ – „vidění“ – hebr. „massá“; novější kritika však to slovo připojuje k „Jaké“ a překládá buď „z Massy“ nebo „Massan“. Massané byl kmen severoarabský, známý z Gn 26, 14 a z nápisů Assurbanipalových, kde sluje Masu. Srv. níže 31, 1. Místo „muže“ ... „obcoval“ praví hebr.:

„Muž ten praví: Pachtil jsem se, bych poznal Boha,
pachtil jsem se, bych poznal Boha, ale marně.“

„poznal Boha“, t. j. jeho činy podivuhodné dokonale vyzkoumat. Slabost lidského rozumu v té příčině vylíčena jest ve vv. 2–4.

V. ² n. „rozumu přiměřeného lidem“, t. j. touze člověkově poznati Boha a tajemství jeho. Člověk může svou vůli více žádati, nežli může mu rozum splniti.

uděl jen potřebných věcí k živobytí,
⁹ abych snad nadbytkem všeho nedal se svěsti,
 nezapřel tebe a neřekl: „Kdo jest Hospodin?
 nebo abych nouzí jsa dohnán nekradl,
 a nepotupil jména Boha svého.

¹⁰ Nežaluj (křivě) na sluhu u jeho pána,
 aby ti neklnul, a ty abys nepadl.

¹¹ Jest pokolení, jež otci svému klně
 a své matce odpírá požehnání;
¹² pokolení, jež myslí, že je čisté,
 avšak není omyto od svých poskvrn;
¹³ pokolení, jež na vše s patra hledí,
 víčka svoje vysoko pozdvihujíc;
¹⁴ pokolení, jež místo zubů má meče,
 a jehož chrupy jsou ostré jako nože,
 aby sežralo se světa chudé,
 aby vyjedlo z lidí nuzné.

VII. Sbírka přísloví číselných. (30, 15– 33.)

¹⁵ Pijavice má dvě dcery,
 a ty říkají: „Dejte, dejte!“
 Tři jsou věci, kterých nasytit nelze;
 a čtvrtá neřekne nikdy: „Dost mám.“

¹⁶ Peklo a chtivost bezdětné ženy;
 země nedá se nasytit vodou,
 oheň pak neřekne nikdy: „Dosti!“

¹⁷ Oko, které se posmívá otci,
 a pohrdá matkou, jež dala mu život:
 vyklubají krkavci u vody
 a mladí orlové je snědí.

¹⁸ Tři jsou věci nesnadné mi,
 a čtvrtou dokonce nechápu:

¹⁹ cesty orla na nebesku,
 cesty hada po skalínách,
 cesty lodi po širém moři,
 a cesty mužské síly v mládí.

²⁰ Cesta ženy věrolomné je tato:
 Když se nají, utře ústa a řekne:
 „Nic nepravého neučinila jsem!“

²¹ Pro tři věci chvějte se země,
 a čtvrté nelze jí snést:

²² Pro otroka, když se králem stane,
²³ pro blázna, který oplývá blahobytem,
 pro ženu zapuzenou, vdá-li se znova,

- a pro děvku, která zdědí místo své paní.
- ²⁴ čtyři jsou bytosti na světě nepatrné,
a přece jsou to mudrci velemoudří:
- ²⁵ Mravenci jsou nárudek ne mocný,
ale přece v létě se zásobují;
- ²⁶ damani jsou národ nikterak silný,
ale přece si dělají ve skalách lůžka;
- ²⁷ kobylinky postrádají sice krále,
ale táhnou v zástupech spořádaných;
- ²⁸ ještěrka po rukou leze, (a snadno ji lapíš),
ale v palácích královských bývá.
- ²⁹ Tři jsou, kteří si vykračují,
čtvrtý krok má statný:
- ³⁰ Lev, jenž jsa mezi zvířaty obrem,
nebojí se s nikým se potkat;
- ³¹ kohout na bedrách přepásaný, pak beran,
a král, jemuž nemůže nikdo odpírat.
- ³² Ukazuje, že jest blázen, kdo se vyvyšuje;
neboť kdyby měl rozum, byl by si položil na ústa ruku.
- ³³ Přílišný tlak totiž na mléko dělá tvaroh,
prudký tlak na nos vyvozuje krev,
a tlak na dráždivost budí hádky.

VIII. Zásady, které vštěpovala Lamuelovi jeho matka. (31, 1 – 9.)

HLAVA 31. – ¹ Slova Lamuela krále; poučení, kterým ho vzdělávala matka jeho.

- ² Co můj miláčku, miláčku života mého,
co (mám ti říci), miláčku mých slibů?
- ³ Nezádávej ženám (mužné) své síly,
svého bohatství, abys rod královský nezkazil.
- ⁴ Nepoprávej králům, Lamuele,
nepoprávej králům (mnoho) vína;
nenít žádného tajemství, kdo vládne opilství;
- ⁵ aby snad pije nezapomněli práva,

V. ²⁸. „a snadno ji lapíš“ doplněno ze LXX.

V. ³² n. připomíná každému, kdo má moc nad jinými, aby ji příliš neukazoval, ježto by sice „provokoval“ a vzbudil rozhořčení a vzpouru proti sobě. – „položil si na ústa ruku“ = *mírniti se*. Podle hebr. má se mírniti člověk, ať došel vysokého místa z pošetilé ctižádosti nebo cestou rozvahy.

Hl. 31. V. ¹. Místo „poučení“ (hebr. *massá*) čte novější kritika „*Massy*“, tedy: „Slova Lamuela, krále *Massy*, kterými...“ Srv. výše 30, 1.

V. ² Královna-matka si Lamuela na Bohu vyprosila, sliby se zavázala, dá-li jí Bůh prince, proto sluje „miláček slibů“. Srv. 1 Král 1, 11. 27.

V. ⁴. „králům“ = sobě. – V. 4c lépe přeložiti podle hebr.: „*neslušno vladařům toužiti po moku opojném*.“ Srv. 20, 1; Kaz 10, 16; Os 4, 11; 1 Král 16, 9; 20, 16.

a pře lidí ubohých nezkroutili.

⁶ Dejte opojný nápoj zarmouceným,

dejte víno lidem hořké mysli,

⁷ ať pijíce zapomenou na svou bídu,
a na svou bolest ať již nevzpomínají.

⁸ Otevři svá ústa za němého,

a ve při všech lidí blízkých zahynutí;

⁹ otevři ústa svá, usuzuj podle práva,

zjednej spravedlnost chudým a ubohým.

IX. Zrcadlo ctnostné hospodyně. (31, 10– 31.)

¹⁰ (Alef)

Zdatnou ženu kdo nalezne?

Nad skvosty zdaleka cenu má.

¹¹ (Bet)

Manžel na ni se spoléhá,

o zisk nemá nouze.

¹² (Gimel)

Prospěch mu činí, ne škodu,

v každý den života svého.

¹³ (Dalet)

Pečuje o len a vlnu,

pracuje radostnou rukou.

¹⁴ (He)

Jest jak obchodní koráb,

z dálky jenž dováží chleba.

¹⁵ (Vau)

Když ještě noc je, vstává,

rozdává stravu své rodině,

služebným svým jídlo.

¹⁶ (Za in)

Na pole myslí – a koupí je;

z výtěžku rukou svých vinaří.

¹⁷ (Chet)

Ovíjí silou svá bedra,

uplatňuje své rámě.

¹⁸ (Tet)

Vidí, že sladký je zisk její,

nehasne v noci jí světlo.

¹⁹ (Jod)

Ruce své na kužel klade,

prsty pak třímají vřeteno.

²⁰ (Kaf)

Ruku svou otvírá nuznému,

dlaně své vztahuje k chudáku.

²¹ (Lamed)

Sněhu se pro svůj dům nebojí,

jeť všecek oblečen dvojmo.

²² (Mem)

Koberce hotoví sobě,

kment a purpur šat její.

²³ (Nun)

Vážen je ve branách muž její,

když sedí s předními kraje.

²⁴ (Samech)

Vyrábí, prodává plátno,

pásky dodává kupci.

²⁵ (Ajin)

Vliv a čest její roucho jest,

s úsměvem v budoucno patří.

²⁶ (Pe)

Ústa svá otvírá v moudrosti,

učení vlídné má na rtech.

- ²⁷ (Çade) Pátrá, co v domě se děje,
chleba bez práce nejí.
- ²⁸ (Qof) Rostou jí děti a ctí ji,
roste i muž její a chválí ji:
- ²⁹ (Reš) „Mnoho žen vedlo si zdatně,
tys je (však) předstihla všechny!"
- ³⁰ (Sin) Klamavá, prchavá krása jest;
která se bojí Pána,
té ženě přísluší chvála!
- ³¹ (Tau) Dejte jí z jejího zisku,
skutky ať slaví ji ve branách!

KAZATEL
(EKKLESIASTES), hebrejsky:
KOHELETH.

OBSAH KNIHY:

1. Nadpis (1, 1).
2. Vůdčí myšlenka celé knihy (1, 2n.).
3. Úvaha úvodní (1, 4– 11).
4. Marnost lidských námah (1, 12– 15).
5. Pracné úsilí o moudrost zklame (1, 16– 18).
6. Rozkoš člověka neuspokojí (2, 1 – 11).
7. Čím se liší moudrost od bláznovství? (2, 12 – 17).
8. Majetek, jež mudrce nashromáždil, musí nechat dědici, který bude snad bláznem (2, 18– 23).
9. Nic lepšího než užívat radostí, kterých dopřává Bůh svým milým (2, 24– 26).
10. Marnost lidských námah (3, 1 – 22).
11. O všelijakých neporádcích mezi lidmi (4, 1– 8).
12. První snůška průpovědi (4, 9– 12).
13. O nesrovnalostech mezi lidmi (Část další) (4, 13– 16).
14. Druhá snůška průpovědi (4, 17– 5, 6).
15. Poslední úvaha o nepřístojnostech (Ostatek) (5, 7n.).
16. Marnost bohatství (5, 9– 7, 1).
17. Třetí snůška průpovědi (7, 2– 13).
18. Mravnost nebývá uplatňována, jak se sluší (7, 14– 18).
19. Čtvrtá snůška průpovědi (7, 19– 23).
20. Na mravnost nebývá jak se patří naléháno (Část další) (7, 24– 30).
21. Pátá snůška průpovědi (7, 30c– 8, 8).
22. Neuspokojivý nátlak na mravnost (Ostatek) (8, 9– 9, 10).
23. Ni úsilí, ni vloha nezaručuje úspěchu (9, 11 – 16).
24. Šestá snůška průpovědi (9, 17– 10, 4).
25. Ni přičinlivost, ni vloha nemůže zajistit zdar (Část další) (10, 5– 9).
26. Sedmá snůška průpovědi (10, 10– 11, 6).
27. Závěr knihy (11, 7– 12, 8).
28. Doslov (12, 9– 14).

Základní myšlenka knihy jest odpověděti na otázku, *zdaž a jak může dojít člověk na světě dokonalé spokojenosti čili štěstí.*

Knihy řeší záhadu se stanoviska *starozákonné nedokonalosti*. Toto hledisko opírá se o nevyvinuté názory na Boha, na život posmrtný a na pohnutky, proč dlužno činiti mravní dobro a vystříhati se mravního zla:

a) Bůh jest nejvyšším pánem a vládcem světa, jemu dlužno všecko přičítati (3, 11. 14– 15; 8, 17; 11, 5). Bůh člověku život dává a zase jej bere (5, 17; 8, 15; 9, 9; 12, 7), Bůh dává člověku dobré i zlé (7, 14), dává i odnímá bohatství (6, 2), radost (2, 24; 3, 13; 5, 8 až 19; 9, 7), i zdar pracem moudrých a spravedlivců (9, 1). Podle jakých zásad Bůh vše to činí, je tajemství člověku neproniknutelné. Jen tolik je jisto, že člověk na tomto díle Božím nemůže nic měniti (3, 14; 7, 14). Bůh řídí svět způsobem člověku nepochopitelným, aby ukázal, že je pánem světa, aby budil v člověku bázeň a udržoval jej v pokorném smýšlení (3, 14. 18). Bůh jest bytost, které dlužno se báti a jež moudrost a spravedlnost dlužno uctivě uznávati (ačkoli běh světa zdá se těmito dvěma vlastnostem Božím odporovati).

b) Život pozemský jeví se dechem, dýcháním, které si staří představovali hodně ná-

zorně. Životní dech Bůh dává a když si jej vezme zpět, když *se dech vrátí* zase k Bohu, *vrací se* také tělo, odkud bylo vzato, do země, duše pak, od těla odloučená sestupuje do *podsvětí* („šéola“), bez ohledu na to, byl-li zemřelý mudrc nebo pošetilec (2, 14; 9, 2). Život *všech* duší v podsvětí jest ponurý, smutný, neskýtá ani tolik štěstí, kolik ho dává život pozemský (9, 4n. 10).

c) O odměně dobrých skutků po smrti, jakož i o trestech činů zlých v záhrobí Kóheleth nemluví; podle slibů a hrozeb, známých starším náboženství mojištskému, Bůh splácí a spláceti bude mravní dobro i zlo již tu na zemi.

Kóheleth však s bolestí shledává, že v reji života nelze pozorovati, že se dostává ctnostnému štěstí a bezbožnému neštěstí, mnohdy má se věc dokonce naopak, dobří trpí a zlí mají se dobře. *Jaký smysl má tedy lidský život za těchto okolností?* Kóheleth chápe a rozvíjí záhadu ze široka (1, 2 n.). Upokojí člověkovy požadavky *pozemské rozkoše?* Nikoliv! Či bohatství? Nikoliv! Či zdar toho, co podniká? Nikoliv! Ba ni moudrost, ¹⁾ ni mravní život ²⁾ nezjednává člověku jistého štěstí. Co mu zbývá tedy činiti, jakou praktickou filosofii možno mu doporučiti? Užívati mírné pozemského blaha, pokud ho Bůh poprává, ³⁾ ale nehoniti se za ním příliš. ⁴⁾

Tyto myšlenky jsou však v knize *přerýty* snůškami průpovědí, které souvisí jen volně se směrem knihy. ⁵⁾

Jazyk, kterým napsána kniha Kóheleth, není sice znešvařen slovy nebo rčeními vypůjčenými z řečtiny, ale je to *hebrejšтина pozdní*, jakou shledáváme v nejmladších knihách biblických, prosycená slovy i obraty aramskými a novohebrejskými.

Kniha byla napsána nejspíše v Jerusalemě. „*Katoličtí kritikové jsou dnes mravně jednomyšlní, že ani titul knihy Kóheleth ani kniha sama, která sebe přičítá Šalomounovi (Hl. 1 n.), nezavazuje věřiti, že král Šalomoun je skutečně jejím spisovatelem; je to slovesný výmysl, dokonce se lišící od omylu, že se vydává Šalomoun za spisovatele knihy*“ (Joüon).

Kóheleth byl napsán nejspíše ve *třetím století před Kristem*. Posouvati jej do století druhého nelze, ježto podle náhledu většiny kritiků *Sirachovec*, který psal kolem r. 190 již knihu Kóheleth, *znal a ji používal*.

Ačkoli mluví Kóheleth řečí chladného filosofa, světoobčana (kosmopolity), který

¹⁾ Moudrost jest umění, jak zaříditi život, aby člověk došel štěstí. Osvojit si dostatek zásad i zkušeností, jak se dopracovati blaha, stojí nadlidskou námahu (1, 12 n. 18; 8, 16). Moudrost poskytuje sice skutečných výhod člověku, jakých nemůže dáti pošetilsto (2, 13 n. 21; 4, 13; 9, 13–16); avšak tyto přednosti nejsou vždy zabezpečeny (9, 11–16) a smrtí berou za své, ježto mudrlec umírá jako pošetilec (2, 11b až 16, 19–21; 6, 8; 9, 10). Moudrost není s to, aby poučila člověka, podle kterých zásad spravuje Bůh svět; kdyby člověk věděl, podle jakých zákonů se vše ve světě děje, podle kterých pravidel Bůh rozdává dobro a zlo, štěstí a neštěstí, mohl by zaříditi svůj život tak, aby si zjednal blaho a vyhnul se nehodám. Avšak moudrost o tom člověka nepoučuje a poučit nemůže, nemůže jej tedy učiniti dokonale šťastným (3, 11; 7, 24–26; 8, 15–17; 11, 5).

²⁾ Zkušenost učí, že ctnost nebývá zpravidla vždy odměňována a hřích trestán, naopak zhusta vidět, že spravedliví zmírají v bídě, kdežto bezbožní dlouho žijí v blahobytu (7, 16; 8, 10. 14). Možno říci, že býti spravedlivým nebo nespravedlivým nemá vlivu na to, co se přihází člověku v životě (9, 1–3). Na konec přichází smrt a ta bere člověku všecku naději, že by mohl na světě ještě se něčím potěšiti (9, 4–6); smrt mu nechává toliko život bez činnosti, bez moudrosti a bez radosti v podsvětí (9, 10; 5, 14–15; 6, C). Ani králové pozemští neodměňují poddaných podle zásluh (10, 5–7); naopak utiskují často své poddané slabé (3, 16; 4, 1. 16; 5, 7; 8, 9).

³⁾ Srv. 2, 24 n; 3, 12 n. 22; 5, 17–19; 6, 3. 6. 9; 7, 14; 8, 15; 9, 7–9; 11, 7. 8a. 9ab. 4. 10.

⁴⁾ Srv. 1, 13. 18; 2, 20–23; 3, 10 n; 4, 6–8; 5, 9 n. 15 n; 6, 9; 7, 19. 24; 8, 16 n; 11, 10.

⁵⁾ Srv. výše rozbor knihy.

hloubá o smyslu a ceně lidského života, přece kniha doporučuje na mnohých místech ne jednu ctnost, jako: *bázeň Boží* (4, 17; 5, 1. 6; 12, 12 n.), *pobožnost* (4, 17– 5. 6; 12, 1), *moudrost* (7, 5– 8. 11 – 13; 9, 17– 10, 4. 10– 14), *úctu k vrchnosti* (8, 2), *milosrdenství* s bližním (7, 21 – 23), *pracovitost* (4, 5; 10, 15. 18; 11, 1 – 6), *střídmost* (10, 16– 19), *mravnost* (7, 2– 13), která bude přiměřeně odměněna, jako nemravnost potrestána, ježto Bůh všímá si všech činů lidských i tajných (2, 26; 3, 17; 12, 13n. a jj.). Proto právem pokládali Židé a po nich křesťané vesměs Kóheletha za knihu posvátnou.

Je sice pravda, že Kóheleth nezná odměny a trestů v životě posmrtném, ale jeho důkaz, že tento svět člověkových požadavků neuspokojuje, vedl k rozvoji náboženského poznání, že jej může uspokojit teprve život příští, a tak připravoval Kóheleth nepřímou půdu dalšímu zjevení, zejména křesťanství, které položilo těžiště života lidského do života posmrtného. Kóheleth přispěl k tomu, že duše židovská vzrostla, že se rozšířila, vyhloubil v ní propast, kterou mohly vyplnit toliko naděje věčné. Jeho dílo znamená mravní povznesení; ačkoli praktické jeho závěry zůstávají daleko za evangeliem, možno bez nadsázky říci, že s ním židovství zatáčí se víc a více ke křesťanství. Hlavní jeho myšlenka je již myšlenka křesťanská. Veliký počet duší křesťanských učil se od Kóheletha odluce od světa (Poděchard).

Nadpis knihy. (1, 1.)

HLAVA 1. – ¹ Slova Kazatele, syna Davidova, krále jerusalemského.

Základní myšlenka knihy. (1, 2n.)

² Čirá marnost – pravil Kazatel – čirá marnost! Všecko (jest) marnost!

³ Co má člověk ze vši své lopoty, kterou lopotí se pod sluncem?

První (úvodní) úvaha: Nic lepšího nebude. (1, 4–11.)

⁴ Pokolení pomijí a pokolení přichází, země pak na věky stojí. ⁵ Slunce vychází a zapadá, a na místo své supá, ze kterého vychází (zase). ⁶ Zatáčí se ku poledni a k půlnoci se obrací, do kola všecko provívá vítr, a do svých kolejí opět se vrací.

⁷ Všecky řeky vcházejí do moře,
a moře nepřeplyne se;
na místo, odkud řeky vyšly,
vracejí se, aby zas tekly.

⁸ Všecky bytosti plahočí se,
nemůže toho člověk vyslovit;
oko se do syta nenahledí,
ucho se do plna nenaslouchá.

⁹ Co bylo, totéž (opět) bude. A co se dálo, totéž se dít bude. ¹⁰ Pod sluncem nic nového není, aniž může někdo říci: „Vizte, tato věc jest nová“; neboť bylo to již za dob, které před námi kdysi byly. ¹¹ Není paměti předešlých (lidí), jakož ani těch, kdož později budou; nebudou na ně pamatovat, kteří posléze žítí budou.

Marnost lidských námah. (1, 12–15.)

¹² Já, Kazatel, byl jsem králem nad Israelem v Jerusalemě, ¹³ a uložil jsem svému srdci zkoumat a vyšetřovat moudře všecko, co se děje pod sluncem: trapné to zaměstnání, jež dal Bůh lidem, aby se jím zabývali. ¹⁴ Patřil jsem na vše, co pod sluncem se děje, a hle – vše marnost a trápení ducha.

¹⁵ Krivé nesnadno napřímí,
a počet nedostatků jest bez konce.

Hl. 1. V. ¹. nenapsal pravděpodobně sám skladatel knihy (Zapletal, Podechard). Opírá se o 1, 12. a tlumočí pozdější židovský názor, že Kazatel (Kóheleth) je Šalomoun. Viz výše Úvod na str. 295. „Slova“ = myšlenky, výroky, úvahy.

V. ². Spisovatel tohoto verše (vydavatel knihy) dovolává se autority Kazatelovy a mluvě o něm ve *třetí* osobě patrné se od něho rozlišuje, Srv. 12, 9 n. Křesťan ví, že každý sebe menší skutek náležitě vykonaný má cenu *pro život věčný*; není tedy marný, bezúčelný. Věčný odplatitel řekne: „Dobře, služebníku dobrý a věrný, že jsi nad *málem* byl věrný; nad mnoha *věcmi* ustanovím tebe, vejdi v radost pána svého“ (Mt 25, 21).

V. ⁴–⁷. Člověk i příroda jsou odsouzeni k tomu, by ustavičně, jednotvárně a trapně *počínali* (Podechard).

V. ⁴. Pokolení nové přichází, aby počalo život a všecky lopoty, jež s ním souvisejí, jako bylo počalo pokolení předešlé. To se opakuje ustavičně, bez konce. Pojem „*bez konce*“ zdůrazněn větou, že země „*na věky*“ (ne ve smyslu naprostém!) „*stojí*“, t. j. trvá, zůstává, jako níže 2, 9; Ž 18, 10; 118, 90 n.; Dan 10, 17. – Není tu řeč o *astronomickém klidu země* a proto chybovali, kdož vyvozovali z tohoto místa důkaz proti Koperníkově zásadě, že země se pohybuje. Země „*stojí*“ jako *jeviště* proti pokolením, která vystupují a zase mizí, která *nestojí*.

V. ⁷cd. lépe podle hebr. překládáti: *na místo, kam řeky se berou – tam se berou opět a opět*.

V. ¹⁵. Podle Vulg slovně: „*Převrácení těžce napravení bývají, a bláznů neskončený jest počet*“.

Pracné úsilí o moudrost zklame. (1, 16– 18.)

¹⁶ Řekl jsem si ve svém duchu: „Ejhle, velmi jsem převýšil moudrostí všechny, kteří byli přede mnou v Jerusalemě.“ Poznalat' mysl má moudrosti a vědy mnoho, ¹⁷ a snažil jsem se ze srdce vědět, co jest moudrost a věda, a co jsou bludy a bláznovství. A shledal jsem, že i v tom jest námaha a trápení ducha; ¹⁸ protože při mnohé moudrosti mnoho je starostí, a kdo množí vědění, množí také bolest.

Rozkoš neuspokojí člověka. (2, 1– 11.)

HLAVA 2. – ¹ Řekl jsem si ve svém duchu: „Nuže, budu oplývati rozkošemi, a požívati budu dobrých věcí.“ A shledal jsem, že i to jest marnost. ² Smích mi bylo pokládati za blud a radosti říci: „Co se darmo klameš?“ ³ Usmyslil jsem si odtrhnout od vína své tělo, abych se domohl moudrosti a vyhnul bláznovství, dokud bych nepoznal, co lidem prospívá, co by třeba bylo činiti pod sluncem ve dnech života jim vyměřených.

⁴ Vykonal jsem si veliká díla: vystavěl jsem sobě domy, pěstoval jsem vinohrady, ⁵ vzdělal jsem si zahrady a sady, vysadil jsem je všelikým ovocným stromovým, ⁶ nadělal jsem sobě rybníků, abych svažoval háj stromů bujících, ⁷ zjednal jsem si sluhů a služebnic, také domorodé čeládky mnoho jsem získal, a skotu a velikých stád bravu více nežli všichni, kteří byli přede mnou v Jerusalemě.

⁸ Nahromadil jsem si stříbra a zlata, jakož i pokladů od králův i krajin; opatřil jsem si pěvce a pěvkyně, i rozkoše lidské, číše a džbány, aby v nich podávali nalité víno; ⁹ a převýšil jsem bohatstvím všechny, kteří byli přede mnou v Jerusalemě; a moudrost zůstala se mnou. ¹⁰ Čeho žádaly oči mé, nic jsem jim neodepřel, aniž jsem zbraňoval srdci svému, aby nepožívalo všeliké rozkoše, a nekochalo se v tom, co jsem byl připravil; to byla odplata moje – užívat práce své. ¹¹ Když však jsem se ohlédl na všecka díla, která učinily ruce moje, na práce, při nichž nadarmo jsem se potil, užírl jsem ve všem marnost a trápení ducha, a že nic trvale neprospívá pod sluncem.

Čím se liší moudrost od bláznovství. (2, 12– 17.)

¹² Obrátil jsem se, abych pozoroval moudrost, jakož i bludy a bláznovství – co jest, řekl jsem, člověk, že může následovati krále, Stvořitele svého. – ¹³ I viděl jsem, že vyniká moudrost nad bláznovství o tolik, oč se liší světlo od temnosti:

¹⁴ Moudrý má oči ve své hlavě,
kdežto blázen v temnu chodí.

Ale poznal jsem, (těž) oba že stejně zahynou; ¹⁵ i řekl jsem si ve svém duchu: „Zhy-

HL. 2. V. ¹¹. Takový jest úsudek Kazatelův o nejkrásnějším životě, jaký bylo mu možno žíti. Pokládá jej za kusý. Život neskládá opravdového prospěchu, který by rovnoměrně nahradil námahu, již ukládá a který by učinil dosti požadavkům člověkovým; život nestojí za to, by jej člověk žil. Důvody budou podány níže; hlavní tkví v tom, že dlužno majetek pracně získaný nechati po smrti jiným. (Podécharč.) Srv. 2, 18 nn. – (Tak hledí na život myslitel starozákonný, který nemá jasných představ křesťanských o nadpřirozeném cíli člověkově, jehož může dojiti po smrti. Křesťan i v největším utrpení a při největším napětí sil ví, že odměna, která mu kyne po smrti, stojí za to, aby se lopotil, strádal, namáhal a trpěl. „Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (jest to), co Bůh připravil těm, kteří ho milují“ (1 Kor 2, 9). Ačkoli Kóheleth doporučuje, aby člověk užíval radostí smyslných, které mu Bůh dává, vštěpuje na jiných místech (12, 13 n.) bázeň Baží a poslušnost zákona jeho (4, 17– 5, 6; 12, 1); ta bázeň Boží však ukládá člověku, pevnou míru požitku; nechce-li ji člověk přestoupiti, nutno mu, aby ovládal své vášně, aby sebe zapíral. Žádá tedy Kóheleth aspoň mlčky nutnou míru *sebezáporu*. Kóheleth *neklade* do smyslné rozkoše poslední cíl člověkův, který tkví může toliko v Bohu.

V. ¹⁵. „i to“ = pečlivé hledání moudrosti. (Křesťan ví, že teprve po *smrti* shledá, kdo křesťanský moudře žil, jak dobře učinil a kdo tak nežil, že se zlou se potázal.)

neme-li stejně oba, blázen i já, co mi platno, že jsem moudrosti více byl pilen?" A rozjímaje v duchu postřehl jsem, že i to jest marnost.¹⁶ Nebudeť na věky pamatováno moudrého jako ne blázna, ježto budoucnost všecko stejně přikryje zapomenutím; umírá učený stejně jako neučený.¹⁷ Protož omrzela mne můj život, když jsem viděl, všecko že zlé jest pod sluncem, že je vše marnost a trápení ducha.

***Majetek, ježž mudřec pracně nahromadí, musí nechati dědici,
který snad bude bláznem. (2, 18–23.)***

¹⁸ Omrzela mne také všecka má snaživost, se kterou jsem usilovně pracoval pod sluncem, protože budu míti po sobě dědice,¹⁹ o němž nevím, bude-li moudrý či blázen, a (ten) bude panovat nad veškerou mou prací, na kterou jsem vynakládal pot a moudrost. Zda jest co tak marného? ²⁰ Proto jsem přestal; srdce mé odřeklo se dále pod sluncem se namáhati. ²¹ Neboť musí-li, kdo se přičiňoval s moudrostí, vědění a pečlivostí, zanechat, čeho nabyt, tomu, jenž nepracoval, také to jest marnost a veliké zlo. ²² Co totiž má. člověk ze vši své práce a trápení ducha, kterým pod sluncem se týral? ²³ Všecky dni jeho plny jsou bolu a psoty, ani v noci neodpočívá mysl jeho. Zdali také to není marnost?

***Nic lepšího než užívati radostí, kterých dopřává Bůh
svým miláčkům. (2, 24–26.)***

²⁴ Zda není nejlépe jísti, píti, a popřát si požitků ze svých prací? Ale to je z ruky Boží. ²⁵ Kdo jí a rozkoší oplývá bez něho? ²⁶ Miláčku svému dává Bůh moudrost, rozum a radost; protivnému však trápení a zbytečnou péči, by kupil, hromadil a dával tomu, kdo se líbí Bohu. Avšak také to jest marnost a trápení ducha.

Marnost lidských námah. (3, 1–22.)

HLAVA 3. – ¹ Všecko má svůj čas, a svým vyměřeným během jdou všecky věci pod sluncem: ² Jest čas rození i umírání. Jest čas sazby a čas vytrhování zasazeného. ³ Jest čas zabíjení a čas hojení. Čas boření a čas stavění. ⁴ Čas pláče a čas smíchu. Čas kvílení a čas skákání, ⁵ Čas rozmitání kamení a čas sbírání. Čas objímání a čas vzdálenou býti objímání. ⁶ Čas nabývání a čas pozbývání. Čas schovávání a čas vyhazování. ⁷ Čas roztrhávání a čas sešívání! čas mlčení a čas mluvení. ⁸ Čas milování a čas nenávisi. Čas boje a čas pokoje.

⁹ Co má člověk ze své lopoty? ¹⁰ Viděl jsem trápení, jež uložil Bůh lidem, aby se plahočili jím: ¹¹ Všecky věci činí pěkné časem svým, i svět vydal hádání jejich, ale tak, že nemůže člověk pochopiti dílo, jež Bůh činí od počátku do konce.

¹² I poznal jsem, že není nic lepšího nežli se veselit a dobře (si) činit v životě svém; ¹³ avšak i to, že smí někdo jísti, píti a okoušeti štěstí z práce své – je dar Boží. ¹⁴ Poznal jsem, že vše, co Bůh činí, trvá na věky; nemožno nám nic k tomu přidati aniž co ubrati. A Bůh tak činí, bychom se ho báli. ¹⁵ Co bývalo, děje se dále, a co bude, již bylo; a Bůh obnovuje, co pominulo.

¹⁶ Viděl jsem pod sluncem na místě soudu – bezbožnost a na místě spravedlnosti – nepravost. – ¹⁷ I řekl jsem si ve svém duchu: „Spravedlivého i bezbožného soudit bude

V. ¹⁶. srv. s Přís 10, 7; Z 111, 6. – „budoucnost“ blízká. – (Křestan ví, že kdo moudře následuje Krista, bude mít jméno věčné, zapsané v knize života.)

V. ¹⁷. „všecko pod sluncem“ = vše, co člověk činí a co ho potkává jako výše. (Křestané vědí však, že „těm, kteří milují Boha, všecky věci napomáhají k dobrému“ (Řím 8, 28.) „všecky“ – i zlé, protivné).

Hl. 3. V. ¹². (Křestan je přesvědčen, že není mu nic lepšího, nežli sebezáporem, sebeobětováním, utrpením shromažďovati si zásluhy pro život věčný.)

Bůh; a tehdy dojde na každou věc." – ¹⁸ Řekl jsem si v duchu o lidech: „Zkoušet je chce Bůh a ukázat, že se podobají zvířatům." ¹⁹ Neboť stejně hyne člověk i zvíře, a stejný obou jest osud: jak umírá člověk, tak umírá též ono; jednostejně dýchají oba, a nic nemá člověk nad zvíře; (neboť) všecko poddáno jest marnosti, ²⁰ a všecko spěje k témuž místu: z prachu je to vše učiněno, a zase vrátí se do prachu. ²¹ Kdo ví, zdali dech života lidského vstupuje vzhůru, a zdali dech života zvířecího sestupuje dolů? ²² I shledal jsem, že není nic lepšího, než aby se veselil člověk v práci své, a to že jest úděl jeho; neboť kdo jej k tomu přivede, aby poznal, co později bude?

O všelijakých nepořádcích mezi lidmi. (4, 1–8.)

HLAVA 4. – ¹ Obrátiv se k jiným věcem viděl jsem útlisky, které jsou páčány pod sluncem; (viděl jsem) slzy nevinných, ale žádného těšitele; (viděl jsem), že nemohou odolati jejich násilí, jsouce zbaveni pomoci všech. ² I blahoslavlil jsem více mrtvé nežli živé; ³ a za šťastnějšího nad oboje pokládal jsem toho, který se ještě nenarodil, a proto neviděl zločinů, jež se dějí pod sluncem.

⁴ Opět patřil jsem na všechny práce lidské, i znamenal jsem, že snaživost jedněch budí závist druhých; a protože i v tom jest marnost a starost zbytečná. ⁵ Blázen skládá ruce své a užívá se říkáje: ⁶ Lepší je hrstka (plná) odpočinku, nežli obě ruce plné práce a trápení ducha.

V. ¹⁹. Jako mudrlec na konci života nevyniká nad nemoudrého (2, 15–23), tak ani člověk nemá trvalé přednosti (tu na zemi) nad zvíře; umírají oba mžikem a ztrácejí navždy vše, co si byli perně shromáždili. (Podechard.) – „*jednostejně dýchají oba*“ = mají týž „*rúach*“ dech života, život, t. j. spojení těla s pramenem, života. Srv. v. 21.

V. ²⁰. „*všecko*“ = člověk i zvíře. – „*totéž místo*“ = země, prach. Srv. Sir 40, 11. – Ž 103, 29 n. – Viz také Gn 1, 24; 2, 19; 3, 19. – Kazatel tu nepopírá, že jest „*šeól*“, podsvětí (pekla), kam duše zemřelých přicházejí, ježto jinde (9, 10) výslovně podává přesvědčení své o tom, že *šeól* jest.

V. ²¹. „*dech života*“, hebr. „*rúach*“ neznamená tu nesmrtelnou duši, která podle 9, 10. po smrti sestupuje do *šeólu*, a která sluje hebrejsky „*nefes*“. „*Rúach*“ znamená tu neosobný život lidský i zvířecí, který si Hebrej představoval jako dech Boží. (My bychom jej nazvali spojení duše s tělem.) Kdežto tělo lidí i zvířat bylo že země, život, *rúach* jim vdechoval Bůh. Ježto Hebreové myslili velmi názorně, představovali si dech života (spojení duše, žichy s tělem) jako skutečnou bytost. A protože byl život cosi vzácného, tajemného, vznešeného, božského, domnívali se, že se vrací při smrti jak život lidský, tak i život zvířecí zpět k Bohu, který jej byl vdechl. Srv. Gn 2; 7. Job 34, 14 n.; Ž 103, 29 n. (Is 42, 5; Job 27, 3; 32, 8; 33, 4.). Za dob Kazatelových počali nejspíše rozlišovati se zřetelem na důstojnost člověkovu, osud života lidského od zvířecího; život lidský (*rúach*) vrací se při smrti k Bohu, avšak život zvířecí nikoliv, ten s tělem směřuje se s prachem. Kazatel vyslovuje ve v. 21 pochybnost o tomto rozdílu a převaze člověka nad zvířetem a kloní se k názoru staršímu, podle kterého život obou vracel se při smrti k Bohu. Takto-li v. 21. vykládáme, mizí rozpor tohoto v. s 12, 7. a s 9, 10. Tento výklad odpovídá také souvislosti; Kazatel chce říci, že je člověk bytost smrtelná jako zvíře, že jsou si oba před smrtí rovni. (Podechard.) „*dolů*“ = do země, do prachu (*ne do šeólu!*). – (Zapletal se domnívá, že tu Kazatel vyslovuje pochybnost o nové nauce, která tvrdila, že duše spravedlivých po smrti vystupují k Bohu, aby tu došly odměny, kdežto podle starší nauky – a té se Kazatel zastává – duše zemřelých všech sestupovaly do šeólu.)

V. ²²abc. opakuje, co řečeno již výše 2, 24; 3, 12. a níže 5, 17 n.; 8, 15; 9, 7–9; 11, 8–10. Vylučuje z vv. předešlých vědomí o budoucí odměně neb o blažené nesmrtelnosti. (*Křesťan* shledává z nauky Kristovy, že není nic lepšího, nežli pracovati *pro život věčný*; třeba byla to práce tuhá, žalostná.)

V. ²²de. „*kdo jej k tomu přivede*“ = nikdo ho k tomu nepřivede. – „*poznal*“ odhalil věci budoucí, které se přihodí na zemi, pokud ještě bude člověk živ. Ježto člověk neví, co bude, a ježto není pánem budoucnosti, není nic lepšího, nežli využítkovati chvilky šťastné, které Bůh propává.

Hl. 4. V. ¹–³. Jaká bída lidská! Co bezpráví a křivd! A není naděje, že bude lépe. Jaká to muka pro člověka, jenž má cit pro právo a spravedlnost, a soucit s trpčím!

V. ⁴. Podle hebr. „*všecka námaha a všecka příčinlivost v práci je toliko žárlivost jednoho na druhého.*“ Je to nádsážka dobře vystihující moc soutěže v životě lidském.

⁷ Hledě nalezl jsem i jinou marnost pod sluncem: ⁸ Jest sám jediný a nikoho nemá, ani syna ani bratra, ale pracovati nepřestává, oči jeho nemohou se nasytit zbožím, aniž ho napadne, aby si řekl: „Pro koho pracuji a odpírám sobě požitek?“ I v tom jest marnost a trápení velmi zlé.

První snůška průpovědí. (4, 9– 12.)

⁹ Lépe jest věru dvěma býti spolu než jednomu, ježto mají zisk ze společnosti své: ¹⁰ Padne-li který z nich, druhý ho pozdvihne. Běda samotnému: nemáť, padne-li, kdo by ho zdvihl. ¹¹ Taktéž budou-li dva spolu spáti, zahřeje se jeden od druhého; (ale) jeden, kterak bude moci se zahřáti? ¹² A zmocní-li se kdo jednoho, dva mu odolají; provázek trojnásobný nesnadno se přetrhne.

O nesrovnalostech mezi lidmi. (4, 13– 16.)

¹³ Lepší jest jinoch chudý a moudrý než král starý a blázen, který neumí hleděti do budoucna, ¹⁴ ježto mnohdy onen ze žaláře a z okovů vychází, aby kraloval, kdežto tento, narozený v paláci královském, chudobou hyne. ¹⁵ Viděl jsem všechny živé, kteří chodí pod sluncem, u jinocha, druhého (krále), který nastoupil místo prvního. ¹⁶ Nesčíslný byl počet lidí všech, kteří byli před ním; ale kteří potom budou, nebudou mít radost z něho, neboť i to jest marnost a trápení ducha.

Druhá snůška průpovědí. (4, 17– 5, 6.)

¹⁷ Měj pozor na nohu, když vcházíš do Božího domu, a přibližuj se, abys poslušen byl. Jeť mnohem lepší poslušensství než oběti nemoudrých, kteří nejsou si vědomi toho, co zlého činí.

HLAVA 5. – ¹ Nemluv nic bez rozvahy, a tvá mysl se neukvapuj, abys vynášel řeči před Bohem. Neboť Bůh jest na nebi a ty na zemi; proto budiž málo slov tvých.

² Po mnohých starostech bývá mnoho snů,
a kde mnoho řečí, (tam i) bláznovství.

³ Slíbil– lis co Bohu, neprodlévej to splniti; nelíbit se mu nevěrně a bláznivě slibování. Cokoli jsi tedy slíbil, splň; ⁴ neboť mnohem lépe jest neslibovati, než po slibu, co připověděno, nesplnili. ⁵ Neužívej úst svých k tomu, bys hříchem sebe zatížil; aniž říkej před knězem: „Nebylo v tom rozvahy,“ aby snad Bůh se nerozhněval na tvé řeči a nezkalil všech skutků rukou tvých; ⁶ [Kde mnoho snů, velmi mnoho marnosti a řeči bez počtu], ale boj se Boha.

V. ¹¹. Za chladných nocí sotva stačí jeden plášť chudému, aby se zahřál dostatečně. Lehne-li si s přítelem tak, že mohou se přikrýtí oba pláště dvěma, zahřeje se mnohem více. (Zapletal.) I k soumarům ležícím tulí se v noci honáci, aby se lépe zahřáli. Srv. Ex 22, 26; Lk 17, 34.

V. ¹³. – ¹⁶. Marné naděje, že slibný jinoch povýšený na trůn, bude vlastní lépe nežli král starý. Zklame i ten. – Místo „*neumí hleděti do budoucna*“ hebr.: „*neumí dáti se poučiti*“. Pohrdal od mládí radou jiných, jednal vždy podle své zpupné hlavy a nyní, na stará kolena neumí již činiti jinak.

V. ¹⁴. „*onen*“ jinoch, revolucí na trůn dosazený. – „*tento*“ starý král, ale sesazený.

V. ¹⁵. n. Kdekdo z poddaných svrženého krále byl na nohou, aby vzdal hold mladistvému panovníkovi, od něhož očekávali novou, lepší dobu spravedlivé vlády a veřejného blahobytu. Zprvu bylo snad skutečně lépe, ale zanedlouho vrátily se zase staré neblahé časy, že poddaní později („*kterí potom byli*“), nezažili mnoho radosti ze změny na trůně. – „*i to*“ doufati, že za nového vladaře bude lépe, než bývalo za starého.

V. ¹⁷. „*do Božího domu*“ – do chrámu. „*Měj pozor na nohu*“ – na cestu, na své chování, abys nebrkl a nepadl tím, že bys porušil nějaký neznámý předpis obřadný, obsažený v zákoně, který vykládají kněží, a kterého dlužno „*poslouchati*“. – „*oběti nemoudrých*“, kteří se nesnaží poznati obřadní pravidla obětná a přestupují je, aniž vědí, že hřeší (= „*co zlého činí*“). – O přednosti *poslušnosti* srv. 1 Sam 15, 22; Is 1, 11–17; Jer 7, 21–23; Os 8, 13; Am 5, 21–24; Mt 9, 13. Lépe však překládati se LXX: „*Lepší než oběti nemoudrých buď, obět tvá.*“

O nesrovnalostech mezi lidmi. (5, 7n.)

⁷ Uzříš-li, že chudý jest utiskován, právo potlačováno, a spravedlnost že je převracována v zemi, nepozastavuj se nad touto věcí; neboť nad (jednou) vrchností jest jiná vyšší, nad těmi zase jsou jiní ještě vznešenější, ⁸ a nad to král vládne veškeré zemi, jemu poddané.

Marnost bohatství. (5, 9– 7, 1.)

⁹ Lakomec nenasytí se penězi; a kdo miluje bohatství, nemá užítku z něho; i to tedy jest marnost. ¹⁰ Kde mnoho majetku, tam i mnoho těch, kteří jej jedí; a jaký (jiný) prospěch má (z něho) pán, nežli že vidí bohatství očima svýma? ¹¹ Sladce spí pracující, ať jídá málo nebo mnoho; ale nadbytek bohatého nedopouští mu spáti.

¹² Jest i jiná velmi zlá bolest, již jsem viděl pod sluncem: bohatství nachované na neštěstí pána jeho; ¹³ pozbývá ho totiž nehodou velmi zlou; syn, kterého zplodil, v největší nouzi bude. ¹⁴ Jak vyšel z lůna své matky, nahý, tak se vrátí, a nic neodnese s sebou z práce své. ¹⁵ I to, jest žalostná bolest, že jak přišel, tak se vrátí: jaký tedy užitek má (z toho), že pracoval do větru? ¹⁶ Po všechny dny života svého jídal ve tmách, v starostech mnohých a v bídě i v zármutku.

¹⁷ To tedy zdálo se mi za dobré: aby každý jedl, pil a užíval radosti z práce své; kterou se plahočil pod sluncem za dnů života svého, jež mu Bůh dává, neboť to jest úděl jeho. ¹⁸ A dává-li Bůh komukoli bohatství a statky, a dopřává-li mu, aby jedl z nich, aby užíval údělu svého, a radoval se z práce své – je to Boží dar. ¹⁹ Neboť nebude mnoho vzpomínati na dny života svého, protože Bůh zaměstnává rozkoši srdce jeho.

HLAVA 6. – ¹ Jest i jiné zlo, které jsem viděl pod sluncem, a to bývá časté mezi lidmi: ² Člověk, jemuž dal Bůh bohatství, statky i čest, a nic se nedostává duši jeho ze všech věcí, kterých žádá, avšak nedopouští mu Bůh, aby toho užil (on), ale cizák užívá toho. To jest marnost a bída veliká. ³ Zplodil-li by kdo sto dětí, a byl by živ mnoho let, došel-li by velikého věku, ale neužil by blaha ze svých statků, a neměl-li by (nad to) ni pohřbu: o tom prohlašuji, že je lépe mrtvo rození než jemu. ⁴ Neboť nicotný přišel a do tmy se ubírá; zapomenutím bývá zahlazeno jeho jméno; ⁵ neviděl slunce, aniž poznal rozdíl mezi dobrým a zlým. ⁶ A byt i živ byl dva tisíce let (onen boháč) a dobrého neužil, zdalíž na jedno místo všechno nepospíchá?

⁷ Všecko činí člověk pro svá ústa,
ale duše jeho nedá se nasytit.

⁸ Co má na víc moudrý nežli blázen? A co chudý? Toliko aby se bral tam, kde jest život. ⁹ Lépe jest viděti, čeho žádáš, nežli žádati, čeho neznáš. Ale i to jest marnost a trápení ducha. ¹⁰ Kdo potom bude, toho jméno jest již vysloveno a ví se, že to bude

HL 5. V. ⁸. podle hebr.: „*Přes to je to rozhodně výhoda, má-li vzdělaná země krále.*“ Ačkoliv království a činnostnictví přináší mnoho nespravedlností a vydírání poddaných, je přece pro zemědělský stát lépe krále mít, nežli jest anarchie, bezvládní, jako bývá na poušti, kde krále není.

HL 6. V. ⁵. „*nezakusil rozdílu*“ štěstí a neštěstí. – Podle hebr. však: „*Nespatriil slunce a nepoznal (ho); má více pokoje než onen*“ (boháč). Srv. Job 10, 19. – „*pokoje*“, odpočinek nejdůležitější složka štěstí. Staří se domnívali, že duše zemřelého nemá pokoje, pokud tělo jeho není slušně pohřbeno. Srv. Jer 8, 1.

V. ⁸. Hebr. navazuje v. 8 na v. 6 spojkou „*Neboť*“. Na „*chudý*“ navazuje hebr. lépe než Vulg vztahnou větou: „*který umí se chovati před živými (lidmi)*“ – „*chovati se*“ = moudře s lidmi obcovati. – „*A co chudý*“ – jakou přednost má před bláznem? – Mudřec prese své přednosti pospíchá na totéž místo jako bláhový (v. 6; 2, 14– 16; 9, 13 nn.).

V. ⁹. „*viděti*“ = užívatí. – Opakována tu myšlenka, že dlužno užívatí přítomného štěstí, pokud ho Bůh poprává, – „*žádali, čeho neznáš*“ jako činí onen mudrc, který chce poznati zásady, podle kterých Bůh řídí svět – žádost a námaha marná. Víc o tom viz níže 7, 23 nn.; 9, 1. 11. a jj.

V. ¹⁰. „*jméno jest již vysloveno*“ = podstata jeho jest již ustanovena. Člověk budoucnosti bude právě

člověk, jenž nebude moci se souditi se silnějším, nežli jest sám. ¹¹ Bývá mnoho řečí, jež v rozpravách jen množí marnost.

HLAVA 7. – ¹ Co jest platno člověku věcí na sebe větších hledati, kdyžť neví, co mu jest užitečno v životě jeho, v počtu dnů putování jeho, za času, který jako stín pomíjí? Aneb kdo bude moci mu oznámiti, co bude příště pod sluncem?

Třetí skupina průpovědí. (7, 2– 13.)

² Lepší jest jméno dobré, než voňavky vzácné,
a den smrti než narození.

³ Lépe jest jíti do domu truchlozpěvu
nežli (jíti) do domu hodování,
neb onen připomíná všech lidí konec,
a kdo živ jest, myslí, co bude potom.

⁴ Lepší jest mrzeti se nežli smát se,
neb tvář zasmušilá je prospěšná myslí.

⁵ Srdce moudrých tam bývá, kde je truchlozpěv,
ale srdce bláznů tam, kde je veselí.

⁶ Lépe poslouchati od moudrých výtku,
nežli slýchati svůdnou píseň bláznů;

⁷ neb jako praskot trní pod hrncem v ohni –
takový bývá smích blázna.

Také i to jest marnost.

⁸ Nátlak (může) i moudrého poblázniti,
a (dar) zmařit silu srdce jeho.

⁹ Lepší bývá konec věci než počátek,
lepší mysl trpělivá než pyšná.

¹⁰ Nebuď kvapný, když máš hněvati se,
neboť hněv v lůně (jen) blázna odpočívá.

¹¹ Neptej se: „Čím to, že dávné doby lepší byly, než nynější jsou?“
Neboť je bláznivá taková otázka.

¹² Užitečná jest moudrost jako bohatství,
a velmi prospívá těm, kteří vidí slunce.

¹³ Neb jako chrání moudrost, chrání též peníze;
tu však přednost má moudrost, že život dá těm, kdož ji mají.

tak obmezený jako byl člověk minulosti a jako je člověk přítomnosti (1, 9; 3, 15). – „*silnější*“ jest Bůh. Srv. Job 9, 2 n.; Is 45, 9; Řím 9, 20 nn.

V. ¹¹. v hebr. počíná slovem „*neboť*“ a odůvodňuje v. předchozí. – Zbytečno mudrovati člověku o tom, co bude a hloubat o zásadách, podle kterých Bůh vše spravuje; člověk nemá z toho prospěchu.

Hl. 7. V. ¹. = 6, 12. hebr. – Srv. Job 14, 2; Ž 108, 23; Job 8, 9; 1 Par

Smysl v. 1: Nikdo nemůže říci člověku, co je mu dobré činiti v životě, ježto nikdo mu nemůže říci, co bude na zemi dále. – Aby mu mohl někdo raditi, co činiti nebo čeho se vystříhati, musil by věděti, jak věci dopadnou (11, 6), nebo dovolí-li mu smrt užiti bohatství, které s velikou námahou nahromadil (6, 2), nepozbude-li ho náhle (5, 13). Nic není nutnějšího člověku, aby věděl, co s prospěchem činiti, nežli znáti věci příští (Podechard).

Mravnost nebývá na světě s důstatek zdůrazňována. (7, 14– 18.)

¹⁴ Pozoruj skutky, jež Bůh činí: že žádný nemůže napravit, co on zkrivil. ¹⁵ Za dne dobrého požívej štěstí a za dne zlého uvažuj, že ten i onen (den) činí Bůh, ale tak, aby člověk nepoznal, co bude. ¹⁶ Dvoji věc jsem viděl v marných dnech svých: Jsou spravedliví, kteří hynou ve své spravedlnosti a jsou bezbožní, kteří dlouho žijí ve své nepravosti. ¹⁷ Nebud' výstředně spravedlivý, aniž' dělej moudrého více nežli třeba; ať nezpitomíš! ¹⁸ Nečiň (také) mnoho bezbožného a nebyvej bláznem, abys neumřel před svým časem.

Čtvrtá skupina, průpovědi. (7, 19– 23.)

¹⁹ Dobré ti, abys přidržel se tohoto [spravedlivého], ale také od onoho neutrhni své ruky; neboť kdo se bojí Boha, ničeho nezanedbá.

²⁰ Moudrost posiluje moudrého více nežli desatero velmožů města.

²¹ Není zajisté člověka spravedlivého na zemi, který by činil (vždy) dobré a (nikdy) nehřešil.

²² Nepřikládej také srdce svého ke všem řečem, které se mluví, abys neslyšel snad služebníka svého, an ti zlořečí. ²³ Neboť ví tvé svědomí, žeš i ty často zlořečil jiným.

Mravnost nebývá na světě jak patří zdůrazňována. (7, 24– 30.)

²⁴ Vše (to) zkusil jsem s moudrostí; řekl jsem: „Budu moudrým,“ ale to zůstalo daleko mne, ²⁵ daleko mne jest, co se děje, a hluboko, hluboko; kdo to najde? ²⁶ Všecko jsem přeběhl svou myslí, chtěje poznat a zpytovat, chtěje hledat moudrost a rozum, i poznal jsem, že bezbožnost jest bláznovství a blud nemoudrost. ²⁷ A shledal jsem, že větší hořkost, nežli smrt působí žena, ježto jest osidlo, tenata její srdce a okovy její ruce. Kdo se líbí Bohu, varuje se jí, ale hříšník jat bývá od ní. ²⁸ Hle, to jsem shledal – řekl Kazatel – to i ono (zkoumajte) chtěje nalézt poznání, ²⁹ které hledá dosud má duše, avšak marné: Muže z tisíce jednoho nalezl jsem; ženy ze všech nenašel jsem. ³⁰ Toliko to jsem shledal, že učinil Bůh člověka správného, ale on že zapletl se do nescíslných nesprávností.

Pátá snůška průpovědí. (7, 30c– 8, 8.)

HLAVA 8. – ^{7, 30} c Kdo může rovnali se s moudrým?

A kdo umí vykládat věci?

^{8, 1} Moudrost tvář člověkovu osvěcuje
a hrubost obličej mu mění.

² Šetři slov královských a pro přísahu při Bohu

³ nespíchej, abys vzdálil se od něho;

netrvej v nebezpečném stavu,

neboť vše, čeho se zachce jemu, učiní;

⁴ řeč jeho je plná moci,

V. ¹⁵. srv. s 3, 22; 7, 1. – Prozřetelnost sesílá na člověka štěstí, i neštěstí podle zásad člověku nepochopitelných; smrtelník neví, co na něho čeká i kdyby sebe spravedlivěji byl živ a nemůže ani mravním životem vynutit si na Bohu pozemského štěstí. Proto nezbyvá, nežli užítí šťastných chvil, jež mu Bůh popřává, v neštěstí pak uvažovati, jako činí Kóheleth níže ve v. 16– 18. (Ježto neví člověk, co bude, nemůže „naléztí proti Bohu spravedlivých stížností“ Vulg.)

V. ¹⁹. „tohoto“ a „onoho“ přikázání. – „nezanedbá“, t. j. učiní zadost tomuto i onomu přikázání (v. 17n).

V. ². „slov“, rozkazů, slovně: „úst“ – „pro přísahu při Bohu“, že budeš králi věrný. Srv. 2 Sam 5, 8; 4. Král 11, 17b; 1. Par 11, 3.

nikdo mu nemůže říci: „Proč tak činíš?“

⁵ Kdo dbá přikázání, neokusí nic zlého. Srdce moudrého ví o času a soudu. ⁶ Máť věc každá svůj čas a soud a zlo velmi doléhá na člověka;

⁷ nevíť, co bude a kdy to bude, ni žádným poselstvím nemůže zvědět.

⁸ Není v moci člověkově zadržeti v sobě dech života, nemá v moci dne smrti, nemá úlevy, když ten boj nastane, aniž vysvobodí bezbožnost bezbožného.

Mravnost nebývá na světě náležitě zdůrazňována. (8, 9– 9, 10.)

⁹ Toto vše znamenal jsem pozoruje všechno, co se děje pod sluncem za dob, kdy panuje člověk nad člověkem k jeho zlému: ¹⁰ Viděl jsem. bezbožné pohřbené (čestné); a ti také, když ještě živi byli, na místě svatém byli a chváleni byli v městě jako ze spravedlivých skutků. *I to také jest marnost.* ¹¹ Protože totiž ortel proti zlým hned nebývá vynášen. Proto bez veškeré bázně lidé páchají zlé věci; ¹² proto, že hříšník ač stokráté činí zlé, trpělivě bývá snášen. Víť však, že dobře bude bojícím se Boha, ježto se bojí tváře jeho; ¹³ nebude dobře bezbožnému, nebudou prodlouženy dni jeho, ale jako stín pominou, kteří se nebojí Hospodina.

¹⁴ Je to marnost, co se děje na zemi: Jsou spravedliví, jimžto se zle vede, jako by činili skutky bezbožných, a jsou bezbožní, kteří tak bezpeční jsou, jako by měli skutky spravedlivých. Také to za velikou marnost pokládám. ¹⁵ Protož pochvaloval jsem si veselí, ježto nic nemá člověk dobrého pod sluncem, jediné aby jedl, pil a veselil se, a pouze to provází ho při práci jeho za dnů života, kteréž mu dal Bůh pod sluncem.

¹⁶ Když jsem přiložil své srdce, abych poznal moudrost, a pozoroval pachtění, kteréž bývá na zemi, – jsouť lidé, jimž ani ve dne ani v noci nepřichází sen na oči – ¹⁷ shledal jsem, že člověk všech skutků Božích žádného smyslu naléztí nemůže, těch, které se dějí pod sluncem; a čím snažněji hledá, tím méně nalézá; byť i řekl moudrý, že ví (něco), nechápe toho.

HLAVA 9. – ¹ Všecko to rozvažoval jsem v srdci svém, až jsem bedlivou snahou shledal: že spravedliví a moudří i skutky jejich v ruce Boží jsou, aniž ví člověk, je-li lásky či nenávisti hoden. ² Všecky věci před ním jsou marné, protože týž osud potkává spravedlivé i bezbožné, dobré i zlé, čisté i nečisté, přinášejícího oběti i pohrdajícího jimi. Jak se mívá dobrý, tak i hříšník; jako krivopřísežník tak i ten, který přísahy si váží.

³ Je to veliké zlo ve všem, co se děje pod sluncem, že stejně všichni se mají. Protož i

V. ⁵ „*přikázání*“ *králova*, o němž mluvily vv. předešlé, avšak také všechny jiné příkazy mravní. – „*ví o času a soudu*“, že totiž dříve nebo později dojde na vinníka, že bude potrestán. Srv. Sir 1, 29.

Hl. 8. V. ⁸ „*osvědčuje tvář*“ výrazem ušlechtilosti a blahovůle. – Srv. Nm 6, 25; Ž 6, 7; Job 29, 24. – K v. 1b srv. Sir 13, 31; Přís 15, 13. – Vulg slovně: „*Nejmocnější* (t. j. Bůh) *tvář jeho míní*.“

V. ¹⁰ jest nejasný; bývá všelijak opravován a vykládán. Smysl: Pod vládou utlačovatelovou bývají bezbožní ctění (dobří však odstrkovaní). – „*místo svaté*“ je chrám jeruzalemský, „*město*“ Jerusalem. – Místo „*a ti také . . . skutků*“ lépe překládati: „*avšak byli vyháněni daleko od svatyně a zapomínáno bylo ve městě na ty, kteří činili dobře*.“ – „*marnost*“, znamená tu „nesrovnalost“, „*nepřistojnost*.“

V. ¹⁵ „*veselí*“ – rozkoš. – „*to*“ jisti, píti a veseliti se. Kóheleth opakuje, co praví jinde: 2, 24; 3, 12. 22; 5, 17– 19; 9, 7– 10. – místo „*provází*“ lépe „*kéž ho provází*“. – (Křesťana provází při všech pozemských námáhách a bolestech radostná naděje, že doba tuhé zkoušky bude trvati toliko dočasně a pak že mu kyne čas věčné odměny.)

Hl. 9. V. ¹ n. „*to*“, o čem řeč níže. – „*v ruce*“ = v moci, závislé na Bohu., Srv. Přís 18, 21; 21, 1. – „*před ním*“ = před člověkem, před lidmi, podle jejich soudu. – „*je-li hoden*“ = čeká-li ho a dostaví-li se projev Boží přízně (štěstí) či nepřízně (neštěstí). Člověk sebe spravedlivější a moudřejší, pokud jde o zdar jeho prací, závisí nadobro na Bohu. Ze své spravedlnosti (nebo bezbožnosti) nemůže vyvozovati, že jím bude Bůh nakládati dobře či zle; proto je vždy nejisto, co ho čeká, štěstí („*láska*“) či neštěstí (neláska „*nenávist*“). Srv. 3, 14n.; 7, 15b; 11, 5; Přís 16, 1. 3 n. 9; 19, 21; 20, 24; 21, 1; Řím 9, 15– 18.

srdce lidská plná bývají loby, jakož i zpupnosti, pokud žijí, a potom – odcházejí na onen svět.⁴ Nikoho není, kdo by, vždycky živ byl, a kdo by mohl v tu věc doufat. Lepší jest pes živý, nežli lev mrtvý.⁵ Neboť živí vědí (aspoň), že zemrou, mrtví však nic již nevědí; aniž mají dále odměny, neboť v zapomenutí přišla památka jejich.⁶ I po jejich lásce i zášti i zavišti jest již veta, aniž účastní se kdy díla, jež se děje pod sluncem.

⁷ Nuže tedy, jez s radostí chléb svůj a pij vesele své víno, neboť zalíbily se již Bohu tvoje skutky.⁸ Každou dobu budíš roucho tvé bílé, a oleje na hlavě tvé nebud' nedostatek.⁹ Užijve života s manželkou, kterou miluješ, po všechny dny života své nestálosti, které jsou ti dány pod sluncem [po všechny dny tvé nestálosti]; neboť to je tvůj úděl v životě a v lopotě tvé, kterou lopotíš se pod sluncem.¹⁰ Cokoli může učinit ruka tvá, usilovně dělej; nebudeť ani díla, ni rozumnosti, ni moudrosti, ani umění v peklich, kam se ubíráš.

Ani úsilí ani vloha nemůže zaručiti člověku úspěch. (9, 11– 16.)

¹¹ Obrátiv se k jinému, spatřil jsem pod sluncem, že nepatří rychlým (vítězství) v běhu, ani silákům (zdar) ve válce, ani moudrým živobyť, ani učeným bohatství, ani znalcům přízeň, ale čas a příhoda stíhá všechny.¹² Neznát člověk času svého: [ale] jako ryby do sítě chytány, a jako ptáci lapáni osidlem, tak bývají lidé zatahováni v čas zlý, když náhle na ně přikvačí.

¹³ Také v tom viděl jsem moudrost pod sluncem a pokládal jsem ji za velmi velikou:
¹⁴ Bylo město malé a v něm nemnoho mužstva, i přitáhl na ně král veliký a oblehl je; nadělal náspů vůkol se všech stran.¹⁵ I nalezl se v něm muž chudý a moudrý, ten vysvobodil město moudrostí svou; žádný však potom nevzpomněl člověka toho chudého.

V. ⁴. Psem, zvířetem nečistým, bylo na Východě pohrdáno. Srv. 1 Sam 17, 43; 2.4, 15; 2 Sam 3, 8; 9, 8; 16, 9; Mt 15, 26; Zjev 22, 15. – Smysl přísloví: Lépe býti třebaš ubožákem, ale *žítí*, nežli králem, ale *mrtvým*, ježto živý má naději, že bude moci pracovati a něčeho ještě užije (v. 7– 10), kdežto mrtvý té naděje již nemá. V tomto smyslu dlužno překládati 4a: „*Neboť kdo zůstane na živu? Všichni žijící mohou mít naději; neboť lepší je pes živý...*“ Srv. 4, 2; 9, 4.

V. ⁷. Živí vědí, že zemrou, a to vědomí pudí je, aby užívali života, pokud možno. Dalšímu porozumí toliko ten, kdo má na paměti, jak ponuré představy měli staří Israelité o stavu mrtvých v podsvětí („*šeolu*“). Svět n. zapomíná (Ž 30, 13; 40, 6); ba ani Bůh nepamatuje na ně s dobrodiním, jež dává živým (Is 38, 18.; Job 14, 13; Ž 87, 6. 11– 13). O tom, že mrtví nic nevědí, srv. níže v. 10; Is 38, 18; Job 14, 21; Ž 29, 10; 87, 11– 13; 113, 27. – Jako nic nevědí, tak také nic nemilují, aniž co nenávidí – nemají základních pohnutek, které hýbají lidským životem na světě.

V. ¹. „*zalíbily se již Bohu tvé skutky*“= Bůh žehná již tvým snahám a dává zdar tvým činům. Kóheleth se domnívá, domohl-li se člověk možnosti veseliti se, že Bůh si přeje, aby skutečně se veselil, ježto jediný Bůh dává člověku dobro a popřává, aby ho užil. Srv. 2, 24 n; 3, 13; 5, 18; 6, 2 a j. (Podcehard.) Křesťan má vždy na paměti slovo sv. Pavla (1 Kor 10, 31): „*Bud'žte tedy jíté, neb pijete, neb cokoli jiného činíte, všechno ke slávě Boží činite.*“

V. ¹⁰. srv. se Sir 14, 11 n. – (Křesťan ví, že smrtí končí se doba zkoušky a zásluhy, která předpokládá sebezápór, proto používá každé chvíle k činu záslužnému *pro život věčný*, kdy se dostane rozumu jeho největšího osvěcení.)

V. ¹¹. „*znalcům*“= „*umělcům*“ (?). – „*čas a náhoda*“= okolnosti. – O *běžcích* v Israeli srv. 2 Sam 18, 19– 32; 1 Mach 1, 14n.; 2 Mach 4, 9– 14. O *zdaru*, v *boji* srv. Ž 32, 16 n. – *Okolnosti bývají leckdy silnější nežli vloha a nejlepší vůle*.

V. ¹². „*čas zlý*“= nezdaru a neštěstí. – Kóheleth zde nepraví, že člověk nemá svobodné vůle, ale že nemůže měniti, co mu Bůh usoudil. Podobně mluví starší bibličtí spisovatelé. Srv. Ex 4, 21; Is 63, 17; Am 3, 6; Přís 21, 30; 16, 4. – Není tu patrný vliv stoiků, kteří učili, že vše, co ve světě jest a děje se, jest venkoncem [nutná, a že i lidská vůle podléhá této nutnosti, osudu (heimarmenē) a není tedy svobodná.

V. ¹³. „*moudrost*“= *skutek* moudrosti. I když moudrost vykoná veliké věci, mudréc sám z nich nic nemívá.

V. ¹⁴. „*mužstva*“= vojska.

¹⁶ I řekl jsem si: „Lepší jest moudrost nežli síla; kterak tedy moudrost chudého opovržena jest, a slov jeho lidé nedbají?“

Šestá snůška průpovědí. (9, 17–10, 4.)

(O přednostech a moudrosti mudrců.)

¹⁷ Klidná slova moudrých bývají slychána
více nežli křik toho, jenž vévodí bláznům.

¹⁸ Lepší jest moudrost nežli válečné zbraně;
a chyba jediná mnoho dobrého zkazí.

HLAVA 10. – ¹ Mrtvá moucha nasmrádí vonný olej,
a (všecku) cenu moudrosti zkazí maličko bláznovství.

² Moudrého rozum vede napravo,
blázna však rozum vede nalevo.

³ Ano i na cestě, když po ní blázen jde, protože sám rozumu nemá, všechny za blázny má.

⁴ Vzkypí-li hněv velmožův proti tobě, neopouštěj místa svého, neboť klid přítrž učiní chybám největším.

Ani přičinění ani vloha nemůže zaručiti zdar. (10, 5–9.)

(Část další.)

⁵ Je to zlá věc, kterou jsem viděl pod sluncem, omyl, který vychází od knížete: ⁶ blázen postaven jest v důstojnost vysokou, kdežto velmoži sedí dole; ⁷ viděl jsem služebníky na koních, kdežto knížata chodí pěšky jako služebníci.

⁸ Kdo kopá jámu, snadno do ní spadne, kdo boří zeď, toho často uštkne had; ⁹ kdo láme kámen, snadno si utrhá úraz a kdo štípá dříví, snadno se poraní.

Sedmá snůška průpovědí. (10, 10–11, 6.)

¹⁰ Otopí-li se železo a nenabrousí se ostří (jeho), dlužno člověku zdvojiti sílu; výhodu zostrit je – zjednáva moudrost.

¹¹ Uštkne-li (zaklinače) had, ježž opomněl zaklínati,
nic nemá z toho, že jest zaklinačem.

¹² Slova z úst moudrého (zjednávací) přízeň,
ale rty nemoudrého jej ničí.

¹³ Počátek slov jeho jest pošetilost,
a konec úst jeho bláznovství velmi zlé.

¹⁴ Blázen dělá mnoho řečí.
Neví člověk, co je před ním;
a co bude po něm, kdo mu poví?

¹⁵ Lopota blázna omrzí,
neznát do města cesty.

¹⁶ Běda tobě země, jejímž králem jest otrok,

V. ¹⁶. srv. s 7, 20; Sir 13, 26 n.

Hl. 10. V. ¹. srv. s 1 Kor 5, 6. – Vulg 1a slovně: „*Dražší jest nežli moudrosti a sláva, malé a na čas bláznovství.*“ Ta myšlenka nehodí se do souvislosti.

V. ³. Místo „*všecky má za blázny*“ lépe: „*Všichni říkají: „To je blázen.*“

Překlad Vulg v. 11 vylučuje souvislost. Zní takto: „*Had uštkne-li tajně nicméně nemá nežli ten, kdo tajně utrhá*“ (= jsou oba rovně zlí a jedovatí).

- a jejížto knížata ráno již hodují!
¹⁷ Blaze zemi, jejížto král jest urozený,
 a jejížto knížata, kdy čas jest, jídají,
 jak sluší mužům, a ne rozmařile.
¹⁸ Pro lenost nakloní se (stropní) trámový,
 pro nečinnost rukou kapává do domu.
¹⁹ Pro dobrou náladu strojí hostiny,
 aby obveselili život, dávají víno;
 a za peníze zjednati lze všecko.
²⁰ Ani v myšlenkách nezlořeč králi,
 ni v úkrytu ložnice neklň velmoži;
 neboť i ptáci nebeští donesou hlas tvůj,
 okřídlení prozradí, co jsi řekl.

HLAVA 11. – ¹ Házej chléb svůj do plynoucí vody,
 neboť po dnech mnohých můžeš jej najít.

² Rozděľ majetek na sedm, osm dílů, neboť nevíš, co zlého se přihodí v zemi. ³
 Oblaky, když se naplní, dešť lijí na zemi; padne-li strom na jih nebo na sever, na které
 místo padne, na tom zůstane.

⁴ Kdo šetří větru, nezaseje,
 a kdo hledí na mraky, nikdy nebude sklízet.

⁵ Jako nevíš, která jest cesta větru, a kterak se skládají kosti v mateřském lůně, tak
 neznáš skutků Božích, (skutků) toho, jenž působí všecko.

⁶ Ráno rozsévej své sítě,
 a večer ať ruka tvá neodpočívá!

Neboť nevíš, které lépe vzejde, to-li či ono, nebo zda obé stejně se zdaří.

Závěr knihy. (11, 7– 12, 8.)

(Křesťan pokládá den smrti za narozeniny k životu novému, lepšímu.)

⁷ Sladké je světlo a libo jest očím viděti slunce. ⁸ I kdyby člověk mnoho let živ byl, ať
 se raduje v nich všech, a nechť pamatuje na dny temné, kterých bude mnoho, a když
 přijdou, usvědčena bude minulost z marnosti.

⁹ Vesel se tedy, jinochu, ve svém mládí, a raduj se srdce tvé ve dnech jinošství tvé-
 ho, choď po cestách srdce svého, a vedle toho, co vidí oči tvoje; věz však, že pro to
 všecko tě přivede Bůh k soudu. ¹⁰ Zaháněj mrzutost od srdce svého, a zapuzuj bolest
 od svého těla; jeť mládí a rozkoš věc vratká.

HL. 11. V. ². Srv. Jakoba podle Gn 32, 9.

V. ⁴. Kdo přilíží úzkostlivě čeká, až nastane bezvětrí, potřebné na setí, nedostane se k němu vůbec; po-
 dobně kdo se ustavičně bojí, že mu obilí, pozne-li je, zmokne.

V. ⁵. lépe překládati: „jako nevíš, která je cesta dechu (života) do kostí v lůně mateřském . . .” – O
 „dechu života” srv. Gn 2, 7; 22; Job 27, 3 a jj. – „skutky Boží” = záměry Prozřetelnosti a cesty k nim.

V. ⁷. počíná závěr knihy, který vyvozuje důsledky z předešlého. Protože život přese všechny hořkosti
 skýtá člověku radost (11, 7), ať ji užívá, pokud je živ (8ab); a ježto všecko ho v životě zklame (v. 8), ať sbírá
 radosti, jež mu mládí poprává (9ab, 10), ale ať nezapomíná při tom na soud Boží (v. 9c). Ať pamatuje na
 svého Tvůrce, dokud ho nezachvátí sešlost věkem a smrt (12, 1 – 7).

V. ⁸. „dny temné”, jež trávití bude po smrti v *podsvětí* podle názoru Kóheletova ponurém a nehostin-
 ném. Srv. Job 10, 21 n; Ž 87, 12; 142, 3. – „minulost” = minulý život, který vedl člověk na tomto světě, jenž
 je samá nepřítomnost, nesrovnalost, klam a vratkost (= „marnost”). Srv. 2, 24; 8, 14 n; 9, 1– 10.

V. ¹⁰. (Křesťan ví, že právě doba mládí je vhodná k tomu, aby si navylk životu spořádanému, odříka-
 věmu.)

HLAVA 12. – ¹ (Ale) pamatuj na svého tvůrce za dnů mládí svého, prve než přijdou dnové trápení, a přibliží se léta, o nichž řekneš: „Nelíbí se mi“,

² prve nežli zatmí se slunce,
a světlo, jakož i měsíc a hvězdy,
a po dešti se vrátí mraky –

³ kdy budou trásti se strážcové domu,
křiviti se muži silní,
zahálet mlečky, jichž počet se ztenčil,
kdy se zatmí hledicím okny:

⁴ kdy dveře na ulici se zavrou,
poklesne zvuk mlýnku,
kdy člověk vstává, jak ptáče pískne,
kdy všecek hlaloh zpěvu je hluchý;

⁵ vyvýšených míst se hrozí,
na cestu vydati se bojí,
mandlemi pohrdá,
kobylka těžkou se stává,
kaprle účinku nemá,
– jeť člověk na cestě do svého věčného domu
a pěvci pohřební chodí dokola ulicí, –

⁶ než se přetrhne stříbrný provazec,
nežli se rozbije zlatá lampa,
než se roztříští džbán nad zřídlem,
a kolo se rozláme nad studnicí,

⁷ a prach se do země vrátí, jak býval, dech pák se vrátí k Bohu, jenž dal jej.

HL. 12. V. ² počíná líčen sešlosti věku lidského (v. 2– 5) a smrti (v. 6). V. 1 je prosaický počátek, v. 7 prosaický konec jedné věty, skládající se z věty hlavní (v. 1a) a ze řady podřadných vět časových, ze kterých jedny počínají spojkou časovou „prve než“ (1b, 2, 6 7), druhé spojkou časovou „kdy“ (v. 3– 5). V. 3– 5 činí vložku (parentesu).

V. ³. „kdy“. Obrazně jsou „strážcové domu“ ruce. (a ramena) starcovy, „muži silní“ jsou nejspíše záda, páteř (Gietmann, Haupt), podle jiných jsou to stehna, nohy. (Srv. Ž 147, 10; Pis 5, 15.) – „mlečky“ jsou zuby, „domácí paní“ hledicím okny jsou, jak zřejmo – oči.

V. ⁴. Místo „kdy člověk vstává, jak ptáče pískne“, lépe jest překládati: „umlká hlas ptací“. Ve smyslu přeneseném znamenají dveře rty, jež samy stářím se svírají; (podle jiných jsou dveře uši, jež ve stáří pozbývají sluchu, podle jiných jsou ty dveře otvory prostřed těla, jež působí starci obtíže při močení a při nadýmání). Zvuk mlýnku je starcova řeč slabá, a obtížná a proto řídká; podle jiných znamená tu mlýnek žaludek, který ve stáří tráví špatně a málo). Hlas ptací znamená tu hlas lidský; zejména zpěv, do něhož starci nebývá. („Kdy člověk vstává, jak ptáče pískne“, připomíná starceckou nespavost, která jej budi ze spánku při nejmenším hlesu. To však málo se srovnává se starceckou hluchotou.) – „všecek hlaloh zpěvu je hluchý“ – nahluhlému nebo dokonce hluchému starci.

V. ⁵. Starce bojí se stoupiti do výše, zejména do schodů, „mandlemi pohrdají, nemajíce chuti a nemohouce jich rozkousnouti. „kobylka těžkou se stává“, t. j. těžko stravitelnou. Kapara trnitá (Capparis spinosa L.) jest nízký, namnoze trnitý keř. Kapral, nebo spíše plodů kaparových užívali staří za dráždidlo chuti k jídlu. „do svého věčného domu“ – do hrobu a do šéolu. (Srv. Tob 3, 6.) Podobné nazývali onen svět i jiní starověcí národové. Život pozemský byl starým Hebreům toliko poutí. Srv. Ž 118, 54. – „pohřební pěvci“ již obcházejí dům, ve kterém žije člověk blízký smrti, aby jak umře, hned počali své povolání, za které jsou přiměřeně placeni – aby počali nad mrtvolou zpívat v domě založpěvy. Srv. Jer 9, 17– 20; 3 Král 13, 30; 2 Par 35, 25; Jer 22, 18; 34, 5; Am 5, 16; Mk 5, 38.

V. ⁶. vrací se spojkou „prve než“ k v. 1b. 2. a líčí čtyřmi obrazy již smrtvěchého starce.

V. ⁷. jest již opět prosa. – Co bylo výše 3, 7 v otázce, je tu vysloveno kladně: při smrti člověkově vrací se dech (života) k Bohu, který jej dal. „dech života“ znamená tu neosobní život jako v. 3, 21. Srv. Gn 2, 7; 3, 19. Ten „dech života“ bychom přibližně mohli dnes nazvati „spojením duše s tělem“, kteréžto spojení není

⁸ Čirá marnost – pravil Kazatel – a všechno (jest) marnost.

Doslov. (12, 9– 14.)

⁹ Kromě toho, že byl mudrcem velikým, Kazatel učil národ (vědomostem), vážil, zkoumal a upravil přísloví mnoho; ¹⁰ snažil se nalézt slova libá, a přesně napsat výroky správné. ¹¹ Slova mudrců jsou jak ostny, a jako hřebíky hluboko vbité, skrze sbor mistrů je dává pastýř jeden.

¹² Více než tato (slova), synu můj, nevyhledávej. Děláním knih mnohých žádného konce není, a mnoho přemýšlení unavuje tělo.

¹³ Konec rozpravy všichni slyšíme: Boha se boj a příkazů jeho šetři, neboť to patří ku přirozenosti lidské; ¹⁴ a vše, co se děje, přivede Bůh na soud, každou věc skrytou, buďže je dobrá nebo zlá.

podstata, ale toliko *jakost*, která smrtí přestává, o které však staří Hebreové si mysleli, že si ji Bůh bere zpět, že se k němu vrací, ježto *prve* u něho byla, jako se vrací tělo do země, kterou *prve* bylo. (Podechard.) Srv. Sir 40, 11.

V. ⁹ n. chválí *Kóheleta*. Tu chválu napsal Kóheletův posluchač a vydavatel jeho spisů. Místo „*vážil*“ má Vulg slovně: „*vypravoval, co byl učinil*“.

V. ¹¹. přechází z chvály jednoho mudrce (v. 9 n.) na chválu mudrců vůbec a dokládá k ní poučení pro mladého stoupence mudrctví (v. 12). – „*jediného Pastýře*“, t. j. Boha, který jim je vnuká, vdechuje, který je inspiruje. Srv. Gn 49, 24; Is 40, 11; Ez 34, 11 nn; Ž 22, 1; 79, 1; 94, 7.

V. ¹². Slovy „*synu můj*“ oslovuje častěji mudřec svého žáka (Přís 1, 8. 10. 15; 2, 1; 3, 1. 11, 21; 4, 10. – Z toho plyne, že i vydavatel knihy Kóheletovy byl mudřec.

V. ¹³. Boha se báti a příkazů jeho šetřiti jest nutný požadavek a podstatná povinnost, vyplývající z pojmu člověka; *rozumného tvora*. „K tomu totiž rodí se člověk, aby poznáváje svého tvůrce, ctil ho bázni a skutky příkazů“ (Jer). Srv. Sir 1, 20. 25.

PÍSEŇ VŠECH PÍSNÍ OD
ŠALOMOUNA,
která sluje hebrejsky:
ŠÍR HAŠŠÍRÍM,

možno rozdělití na sedm písní a dodatek, složený z pěti písniček.

OBSAH PÍSNÍ:

Píseň první (1, 1 – 2, 7): O klíčících zárodcích lásky.

Píseň druhá (2, 8 – 3, 5): O dvou návštěvách snoubenců.

Píseň třetí (3, 6 – 11): Nevěsta a ženich jdou ve svatebních průvodech proti sobě.

Píseň čtvrtá (4, 1 – 5, 1): Ženich zpívá o kráse nevěsty.

Píseň pátá (5, 2 – 6, 2): Nevěsta zpívá o kráse ženicha.

Píseň šestá (6, 3 – 11): Druhá píseň ženichova.

Píseň sedmá (6, 12 – 8, 4): Třetí píseň ženichova.

Dodatky (8, 5 – 14):

a) Moc a cena lásky (8, 5 – 7).

b) Nevěsta-pevnost neporušená (8, 8 – 10).

c) Nevěsta jest nad vinici Šalomounovu (8, 11 n).

d) Ženich touží po hlase nevěstině (8, 13).

e) Nevěsta chce být sama se ženichem (8, 14).

„Napomínám a radím každému, kdo nepostrádá dosud obtíží těla a krve a kdo není daleko pocitu hmotnosti, aby se zdržel venkoncem četby této knihy a těch věcí, které budou v ní řečeny. Pravit se, že i Hebreové zachovávají obyčej nedovoliti nikomu, kdo nedošel dokonalého a svatého věku, vzítí tuto knížечku toliko do rukou.“ (Origenes.)

„*Píseň* (všech) *písní*“ čili „*Velepíseň*“ znamená „*Píseň nejkrásnější*“ nebo „*nejvznešenější*“.

Nadpis ji připisuje Šalomounovi. S ním souhlasilo podání židovské i křesťanské. Nejinak smýšleli do nejnovějších dob katoličtí kritikové.¹⁾ Novodobá kritika upírá sice Velepíseň Šalomounovi a klade ji do časů pozdějších, nelze však říci, že důvody,²⁾ které podává, jsou tak závažné, aby nad veškerou pochybnost byl zjištěn pozdější její vznik.³⁾

Smysl knihy, který do ní vložil inspirovaný spisovatel, jest alegorický, jinotajný;⁴⁾ líčí poměr Boha k lidstvu, shromážděnému ve společnosti náboženské čili církvi.⁵⁾ Ten

¹⁾ Dovolávali se nadpisu; svědectví Sirachovcova (47, 15), míst, na kterých se Píseň zmiňuje o Šalomounovi (1, 4n.; 3, 7, 11; 4, 4; 8, 11), jakož i výroků o přírodě, jež uvádějí v souvislost s 3 Král 4, 33.

²⁾ Jsou to popředně *důvody jazykové*. Mluva Pís je prý pozdní hebrejšтина, která jeví vliv aramštiny, perštiny, ba dokonce i řečtiny(!?).

³⁾ Není jisto, že církevní otcové přičítajíce Pís Šalomounovi, chtěli vysloviti církevní nauku platnou konečně na věčné časy a že nechťeli toliko vyjádřiti učené mínění soukromé, které má v těchto věcech svou povahou cenu pouze zatímnou. Pro vážnost Pís je lhotejno, kdy, kde a od koho byla napsána. Pro hodnověrnost (přirozenou) knihy dějepisné mají ovšem doba, místo a osoba, která ji napsala, veliký význam. Naše kniha však není dějepis a neobsahuje dějepisných prvků. Nemáme, proč bychom se rozčilovali pro šalomounský původ nebo pro vznik pozdější. Klidně čekáme, až výprava, proti Šalomounovi podniknutá, bude korunována lepším úspěchem, anebo až se jí vzdají, ježto nemá žádných vyhlídek. Zatím usilujeme o to, bychom přirozené i nadpřirozené kráse knihy lépe rozuměli.“ (Hontheim.)

⁴⁾ *Alegorický* (jinotajný) smysl dlužno rozlišovati od typického, čili předobrazného! „*Alegorii*“ čili *jinotajem* rozumíme rozvedenou „*přenášku*“ (metaforu).

⁵⁾ Církvi popředně starozákonné čili synagoze, od Abrahama a zejména od Mojžíše do vtělení Syna Božího, který tímto vtělením se zasnoubil, či lépe řečeno *vešel v manželství se synagogou*; očištěná, posvěcená a zdokonalená synagoga jest *církví křesťanskou*. V tom smyslu možno říci, že Pís líčí milostný poměr *Kristův k církvi křesťanské*. Ježto pravá církev nějakým způsobem byla i před Abrahamem, a ježto jest vůle Boží, aby *všecko lidstvo* bylo v jednom ovčinci pod jedním pastýřem shromážděno, lze říci, že Pís líčí *poměr Boha k lidstvu*, pokud je shromážděno v náboženskou společnost. Ježto pak církev se skládala i skládá z jednotlivců, možno i tvrditi, že „nevěstou“ či lépe „*choti*“ Kristovou, o které Pís mluví, je *každá nesmrtelná*

poměr byl nazván v Písmě „*smlouvou*“, kterou učinil Bůh s lidstvem a s národem israelským, čili s církví starozákonnou, synagogou. Ký div, že básníci starozákonní vyslovovali ten vztah *smlouvou* nejposvátnější, nejvznešenější a nejmilostnější – smlouvou manželskou. Činil tak již Oseáš (hl. 1– 3), Jeremjáš,⁶⁾ Ezechiel,⁷⁾ Isajáš,⁸⁾ zejména pak spisovatel Ž 44; činil tak sám Pán⁹⁾ i spisovatelé novozákonní, Pavel¹⁰⁾ a Jan.¹¹⁾ Láska Boží k církvi, jeho věrnost v tom, co jí slíbil, k čemu se jí zavázal sotva může být vystižena obrazem názornějším a vhodnějším, nežli jest láska manželova k manželce. Ani láska, věrnost a poslušnost, kterou dluží církev Bohu, nemůže být nakreslena sytějšími barvami nežli těmi, jež podává oddaná láska manželky k manželu. Spisovatel Velepísně tento obraz a myšlenku jím vyslovenou rozvedl a rozšířil. Použil k tomu milostných písní, kterými byla původně opěvována lidská láska manželská. Jako spisovatelé knih mudroslovných sbírali přísloví, je přiměřeně zpracovali a vyšší mravní smysl do nich vtělovali, podobně učinil i spisovatel Velepísně: Sebral milostné písně svatební, vtělil do nich myšlenku vyšší,¹²⁾ zpracoval je, jak toho žádal jeho úmysl, případně složil sám podle toho vzoru nové písně,¹³⁾ zaokrouhlil je a tak je uveřejnil ke cti Boží a ke slávě i k poučení církve.

Tvrdíme-li, že velepíseň jest báseň jinotajná, nepravíme, že každé slovo a každou větu její dlužno vykládati jinotajně. Kdo by tak činil, zabředl by do směšné výstřednosti a zhroutil by se konečně sám nehorázností, ku kterým dospěl. Vytesá-li sochař umělec-kou sochu prvního řádu, představující na př. spravedlnost, tedy sochu alegorickou, vytesá ženu se zavázanýma očima, ana drží v jedné ruce meč a v druhé váhy. Protože je *spravedlnost* slovo *ženského* rodu (odtažitě), znázornil ji postavou *ženskou*. Co znamená rouška na očích, co praví meč a váhy, jest jasno: nestrannost, která zásluhu i vinu odvažuje a bezohledně (odměňuje i) trestá. Bylo by směšno tázati se, co na té soše znamená na př. nos, prsty, střevice, záhyby šatu atd. Ty věci neznamenají nic, ale umělec, který se rozhodl znázorniti spravedlnost člověkem a ženou, byl nucen vytesati člověka, ženu se vším, co patří k představě ženy, třeba by to neznamenal nic. Podobně v jinotajné básni Velepísně jsou věty, které mají vyšší smysl, jsou tam však také slova, která jinotajného smyslu přímo nemají a nedávají.

Velepíseň není ani báseň dramatická, ani výpravná, ale *lyrická*. *Jednotná* jest v tom smyslu, že opěvuje jeden předmět; je to spíše sjednocená sbírka kratších písní milostných. Jest více než pravdě podobno, že některé z nich bývaly zpívány v původním znění¹⁴⁾ při svatebním veselí, které trvalo na Východě (a částečně trvá dosud) celý tý-

duše, pokud je členkou církve. A protože nejdokonalejší duši takovou byla *Rodička Boží*, snadno jest rozšířiti Pis na *poměr Boha k Matce Páně*. Z toho patrně, že alegorický smysl Písně jest velmi *bohatý, plodný, vydatný a široký*.

⁶⁾ 2, 2; 3, 1.

⁷⁾ Srv. 16, 7– 14

⁸⁾ Srv. 1, 21; 50, 1; 62, 4n.

⁹⁾ Mt 25, 1 nn.; Jan 3, 29.

¹⁰⁾ 2 Kor 11, 2; Efes 5, 25– 32.

¹¹⁾ Zjev 19, 7 n.

¹²⁾ Jako nepohrdl Syn Boží přirozeným manželstvím, aby je povýšil za svátost, tak nepohrdl ani Duch sv. písněmi, čistou láskou přirozeného manželství opěvujícími, aby vdechl do nich smysl vyšší. – Básník používá a přizpůsobuje přirozené umělecké dílo literární svým úkolům nadpřirozeným, podobal se křesťanům, kteří vzácnou budovu pohanskou, případně i pohanskou *svatyni* přestavěli nebo upravili za svatyni křesťanskou; zdi, sloupky, stropy, dlažba atd. zůstaly, ale budova byla naplněna novým duchem

¹³⁾ Tu práci mohli bychom přirovnati k malíři, který maluje Bohorodičku s Ježíškem, používá k tomu za model obyčejné matky lidské, ale tak, že ji na plátně oduševňuje a zduševňuje (idealizuje) v Madonu.

¹⁴⁾ Vyplyvá to z nápadné podobnosti Písně milostným písním dnešních *Arabů*, zejména *syřských*, jak

den,¹⁵ nebo že je měl inspirovaný spisovatel Písně na mysli.

Velepíseň se svým jinotajným smyslem byla pokládána od Židů za knihu posvátou. Pochybnosti, které o tomto jejím rázu kdysi vznikly, skončily jejím vítězstvím.¹⁶⁾

I novodobá kritika uznává, že je to vzácný zjev na poli světového krásného písemnictví.

Počátky lásky, (1, 1– 2, 7.)

1. – ¹ (Nevěsta):

Ó, bys mne políbil polibkem úst svých!
Jsouť lepší prsa tvá než víno,

podrobně dokázal nejnověji Zapletal. Také v milostném básnictví *starých Egyptanů* lze nalézt mnoho podobného. Bylo by zajímavě vyšetřovati, zda bychom našli obdobné jevy také v lidovém básnictví národních slovanských.

¹⁵⁾ Svatební obyčje nejsou na všech místech Sýrie stejné. Nejpěknější jejich tvar popsal J. G. Wetstein. Podle jeho líčení je nejkrásnější doba v životě syrského venkovana prvních sedm dní po svatbě, doba jeho *líbánek*. Všecka osada i pozvaní hosté ze sousedství pokládají ho a koří se mu těch sedm dní jako „*králi*“ a jeho mladé ženě jako královně. Největší svatby bývají slaveny v nejkrásnějším měsíci syrského roku – v březnu, kdy přestaly zimní deště, kdy sluneční paprsky ještě nepíchají jako v měsících pozdějších, a kdy je všecka příroda plná zeleně a pestrých barev. Svatební veselí, hry atd. bývají slaveny pod širým nebem u samé osady *na humně*, které ten měsíc je proměněno v pestrý koberec květů. V *den* svatební bývají pořádány průvody, tance, zejména mečový tanec nevěstin a hostina. Den po svatbě záhy zrána ženich a nevěsta oblečení jsouce ve svatební roucho jako včera přijímají družbu, který jim přináší ranní zákusek a který je celý týden svatební jejich „vezírem“, ministrem. Hned poté přicházejí mládenci ženichovi, a dovědévše se, že ministr byl milostivě přijat, vytáhnou ze sýpky na řezanku *mlátíčku* (která má tvar našich saní, pobítek vespod prkny, do kterých křaženy jsou malé kameny). Ve slavnostním, vítězném průvodu, zpívající volečné a milostné písně, vynášejí mlátíčku na humno za ves; tam vystaví asi metr vysokou podlahu, na ni položí mlátíčku, tu pokryjí pestrým kobercem, na který dají dva zlatohlavem potažené a pštrosim peřím vycpané polštáře. Tak učinili z mlátíčky „*mertebu*“, t. j. čestné sedadlo pro novomanžele, jakýsi „*trůn*“. Ve slavnostním průvodu přivádějí novomanžele a *nasťolují* je na něj. Když novomanžel sedí, počínají se všelijaké zábavy a hry, ze kterých dlužno zejména upozorniti na veliký tanec, dávaný na počest manželů, při kterém bývají zpívány písně, opěvující krásy ženicha i nevěsty, pokud neučinili tak svatebčané již včera, v den svatby, kdy tančila nevěsta s jedním nebo se dvěma meči v ruce (rukou). Takový chvalozpěv sluje arabsky „*uasf*“. Tyto hry, které počínají první den po svatbě již ráno, opakují se další dny, kdy počínají před polednem a končí se pozdě večer při hořících ohních. Poslední den však skončí se všechno ještě před západem slunce. Manželé po týdenních líbáncích, plných cti a slasti, vrací se do prosaického života. Celý týden jsou novomanželé v rouchu svatebním, nesmějí nic dělati a o nic se starati nežli seděti na mertebě a divati se, případně (částečně) se účastniti her, které před nimi svatebčané provádějí. (Zejména nevěsta tu a tam si zatančí, aby ukázala své svatební šperky.) Při jídle sedí novomanželé, jako samozřejmě, na čestných místech. Poslední den před západem slunce sestoupí „*Veličenstva*“ s trůnu, děkují hostům za účast a provázena jsouce mládenci, vrací se domů, kde dávají svým průvodcům večeři. Po večeři připomínají ženichovi způsobem ne lichotivým, že není králem – ale sedlákem. – Možná se domnívati právem, že podobné obyčje jsou prastaré a byly známy již Izraelitům doby šalomounské neb i předšalomounské. Srv. Sdc 14, 10nn.; Mt 9, 15; Jan 3, 29; 1 Mach 9, 37 nn. – Srv. hry naší mládeže „na krále“, „královničky“ a pod.

¹⁶⁾ K uklidnění těch pochybností přispěl rabin Akiba († r. 135 po Kr.) svým známým výrokem: „Odstup to, aby některý Israelita přel se o Píseň, jako by nemohla poskvrňovati ruce (t. j. jako by nebyla božského původu). Neboť všecek svět nemá ceny toho dne, kdy se Ismelovi Písně dostalo. Všecky svatopísy jsou svaté, avšak Píseň jest velesvatá.“ V lůně církve křesťanské do pátého století nikdo nepochyboval o tom, že Píseň je kniha inspirovaná. Když pak Theodor z Mopsvestie († 428) božský její původ popíral, byl zavržen na sněmu cařihradském r. 553. Srv. výše. Církev často po částkách čítá z Pis, zejména o svátcích P. Marie.

Hl. 1, V. ¹. *Ve smyslu přeneseném* (alegorickém, jinotajném) vyslovuje tu *lidstvo*, zejména spolčené v církev starou i novou, jakož i *každý její člen* neuhasitelnou touhu své duše po spojení s Bohem, a po ujištění, že jej Bůh skutečně miluje. Toho důkazu lásky dostalo se lidstvu, církvi tím, že se Bůh vtělil; vtělením zasnoubil se s lidstvem, vešel v milostný svazek s ním, stal se jeho snoubencem, manželem a z lidstva učinil si chof svou – církev. – Odpočívatí „*na prsou*“ Kristových, jak bylo dopřáno Miláčku Páně při poslední večeři, přijímatí čistě jeho polibky při rozjímaní i při stolu Páně jest nevinná rozkoš duchovní, po které smí a má toužiti ustavičně každá duše, a té neposkvrněné radosti se jí také dostává z „*prsou*“, t. j. ze srdce Kristova.

- 2 voní nejlepšími mastmi.
Olej rozlitý je tvé jméno,
pročež milují tě děvy.
- 3 Veď mě za sebou! Poběžíme
[po vůni tvých mastí.]
Uveď mě, králi, do tvých pokojů,
budeme z tebe se veselit, plesat,
chválit víc tvá prsa než víno;
po zásluze milují tě.
* *
*
- 4 (Nevěsta:) Jsem sice hnědá, ale krásná,
dcery jerusalemské,
jako stany Kedařanů,
jak plachty Šalomounovy.
- 5 Nehledte na mne, že jsem snědá,
slunce mne opálilo:
synové matky mé proti mně brojící
učinili mě strážnou svých vinic,
vinice svůj jsem dbát nemohla.
* *
*
- 6 (Nevěsta:) Pověz mi ty, ježž miluje duše má,
kde pásáš, a kde si v poledne hovíváš,
aby mi nebylo potulovat se
po stádech tvých druhů.

V. ². Podle Vulg „*voní prsa ženicha nejlepšími mastmi*“. Podle hebr.: „*Vůně tvých mastí jest příjemná.*“ Nepatrný rozdíl. Staří, muži i ženy milovali voňavky, mazali sebe i hosty (Mt 26, 7; Mk 14, 3 nn.; Lk 7, 46), matky mazaly děti, vykuřovaly vonným dýmem přibytky a pod. – *Ve smyslu přeneseném*: Bůh jest bytost nejdokonalejší; každá dokonalost jeho – toť vůně v míře nekonečné. Vůni své moci, moudrosti, lásky a dobrotivosti rozlévá po veškerém světě, vůni své milosti a pravdy vlil do lidské přirozenosti Krista, t. j. *Pomazaného*, a rozlévá ji po církvi, vlévá ji do každé duše ušlechtilé, která by ráda se spojila s ním poutem lásky (= „*děvy*“).

V. ³. Nevěsta žádá více než ve v. 1. Chce dojíti s milým nejužšího spojení lásky. – *Smysl přenesený*: „*Veď*“, dosl. „*táhni mě*“ vyslovuje zvýšenou touhu lidstva, církve, duše po lásce Boží, spolu však také vyznání, že nemůže člověk nic bez milosti Boží, která jej vede, ba táhne. Srv. Kristovo slovo u Jana 6, 44; 12, 32.

V. ⁴. O „*Kedařanech*“, arabském kmeni, srv. Gn 25, 13. – „*hnědá*“, jak bývají v Palestině Arabky, venkovanky, ne tedy „*černá*“, ne černoška. – *Smysl přenesený*: „*dcery jerusalemské*“ = nebežané. – Lidstvo (církve, duše) zhřešilo v prvních lidech; hřích toť černá skvrna; činilo však s milostí Boží pokání a došlo ztracené krásy. „Černá jsem hříšností, krásná kajcností; černá pro nevěrnost, krásná pro věrnost.“ (Theodoret). – Jiní lépe vidí v černé barvě útrapy, které působí spravedlivcům palčivé bolesti, jež snášejí pro Krista; zevně je sice mohou i zohaviti (mučedníci), avšak v duši zůstávají spanilými.

V. ⁵. „*vinice své*“ = sebe, své pleti jsem nemohla šetřiti před žhavými paprsky slunce jako mšeňtěníny. Srv. níže 8, 1 nn.

V. ⁶ n. *Smysl přenesený*: – Duše lidské toužebně se ptaly, kde najdou pastýře nejvyššího (srv. Ž 22, 1–3; Ez 34, 14 n.) za největšího úpalu muk duševních, aby u něho našly milostného přijetí; ptaly se, kudy vede cesta k němu. (Srv. Is 13, 20; 40, 11; Jer 33, 12.) Nejvyššího pastýře najde, kdo se dotazuje na něho pastýřů podržiených, proroků, kněží, kterým Pán uložil, aby ukazovali cestu k blaživému spojení s Láskou nekonečnou.

- ⁷ (Ženich:) Nevíš-li, ženo nejkrásnější,
vyjdi, kráčeť po stopách stád
a pas své kozičky u stanů pastýřů.
- * *
*
- ⁸ (Ženich:) K spřežení faraonových vozů
přirovnal bych tě, má přítelko.
- ⁹ Krásné jsou tvé líce v řetízcích,
hrdlo tvé ve stužkách perel.
- ¹⁰ Řetízků zlatých dáme ti nadělat
prokládaných stříbrem.
- ¹¹ (Nevěsta:) Pokud král u stola odpočívá,
nard můj vydává vůni svou.
- ¹² Milý můj jest mi myrrhovou kytičkou
na prsou spočívající.
- ¹³ Milý můj jest mi cyprovým hrozdem
(vyrostlým) v engaddských vinicích.
- ¹⁴ (Ženich:) Jak jsi krásná, přítelko má,
jak jsi krásná! Oči tvé holoubci.
- ¹⁵ (Nevěsta:) Jak jsi krásný, milý můj, rozkošný!
Lůžko naše je z květů.
- ¹⁶ (Ženich:) Trámy našeho paláce jsou cedry,
(a) naše stropy jsou cypřiše.
2. – ¹ (Nevěsta:) Jsem (jen) kvítko na lučině,

V. ⁸. Z předešlých rozhovorů možno mít za to, že jsou již snoubenci, nebo dokonce novomanželé. Obdivují navzájem své přednosti, překypujíce šťastnou láskou. – *Fara*o byl panovník, u jehožto dvora byl největší přepych, který měl nejvzácnější vozy a v nich zaptažené *nejušlechtilejší koně, vyšňožené a vysperkované*. Srv. 2 Par 1, 16. Klisince podobá se sličná milenka mladistvým vzezřením, ze kterého sálá svěží nadbytek života, stepilosti, plachosti, hbitosti, výrazem oka, lesklou hřívou (vlasy), zejména pak, jak vyplývá z v. 9., *ozdoby milenčiny* podobají se nádherným *postrojům koní faraónových*.

V. ⁹. Vulg překládá v. 9a. doslovně: „*Pěkná jsou líce tvá, jako líce hrdličky*“, což neuspokojuje a nehodí se do souvislosti. – *Smysl přenesený* v. 8–10: – Krása Boha, zejména vtěleného, Ježíše Krista, a krása církve i každé duše, žijící nadpřirozeným životem s Kristem, snoubencem svým. Vznešený, nadpřirozený cíl vytkl duši lidské a uschopil ji, aby ho došla. Duše jest podobna Bohu již svou přirozeností, rozumem, svobodnou vůlí; tento přirozený obraz převyšuje nevýslovně obraz *nadpřirozený*, který jí vtiskuje Pán posvěcující milostí. Spolu s touto milostí, svěžím to, věčně mladistvým životem nadpřirozeným, ověšuje Pán svou snoubenku nejvzácnějšími řetízky, perlami a korály vlitých ctností a darů Ducha sv.

V. ¹¹ – ¹³. *Přenesený smysl* v. 11–13: Kristus, svou naukou, milostí, svými ctnostmi a láskou naplnil všecek svět od pólu k pólu nejvzácnější vůní, ve které nalézá církve i každá duše plné ukojení své touhy po rozkoši, blahu a štěstí.

V. ¹⁵. Nevěsta jako by odporovala ženichovi. Ne ona, ale on jest krásný (Munz). *Smysl přenesený*: Kristus může jmenovali církve svou přítelkou a naopak církve Krista přítelem, neboť „mezi Kristem a církví jest veliké přátelství; Kristus neváhal zemřít za církve a církve pro Krista“. (Sv. Bruno.) – Volná příroda, palác, ve kterém snoubenci dlí, znázorňuje velmi pěkně království Boží na zemi i na nebi, které objímá všecek svět, jež nemá tu hranic, království vystavěné z kmenů pevných, nehnijících – ze svatých reků. Kdo spočítá květy všech dobrých skutků, květy nejpestřejších barev, které vyrostly v této světové říši, rostou a růsti budou podporovány jsouce vládou milosti Boží na výsluní jeho lásky!

lilie v údolí jsem.

² (Ženich:)

Jako lilie mezi trním
tak jest má přítelka mezi děvami.

³ (Nevěsta:)

Jak jabloň mezi stromovým planým
tak jest milý můj mezi mládenci.

* *
*

³ (Nevěsta:)

Ve stínu jeho, jak prahla jsem, sedím,
ovoce jeho mi lahodí v hrdlu.

⁴

Uvedl mne do sklepa vinného,
učí mne okoušet lásku.

⁵

Hrozny mě posilte, jablky osvěžte,
neboť láskou hynu!

⁶

Levice jeho pod mou hlavou,
pravice jeho mne objímá.

⁷

Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
při srnách, při laních plachých,
nebuďte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce!

Dvě návštěvy snoubenců. (2, 8– 17; 3, 1– 5.)

Ženich přichází k nevěstě a vyzývá ji, aby s ním šla do jarní přírody (2, 8– 13). Nevěsta dává si říci. Oba vycházejí zpívající (2, 14– 17). Po této schůzce a procházce osamělá nevěsta v noci touží a sní o tom, jak by mohla dojít si pro ženicha a přivést si ho do rodného svého domku (3, 1– 5).

⁸ (Nevěsta:)

Slyš, můj miláček!
Hle, on přichází!
Skáče po horách,
přebíhá pahorky.

⁹

Podoben milý můj
srně neb jelínku.
Hle, on stojí (už)
za zdí naší.

¹⁰

Hledí oknem,
dívá se mřížkou.
Aj, můj milý

Hl. 2. V. ⁴. Již od v. 3b oslovuje nevěsta své družky (dcery jerusalemské). – „vino“ = láska, kterou jest nevěsta opojena. – Místo „učí mne okoušet lásku“ hebr. „*prapor jeho nade mnou jest láska*“, t. j. dal mně i jiným zřetelné znamení své lásky, ukázal zřejmě, že mě miluje. *Smysl přenesený*: Vino jest milost Boží, která uvádí duše dobrých do varu a opojení. (Pitra.) Láska Kristova k církvi jest její strážná a vůdčí síla, kterou ženich nad ní vládne, ji vede a sílí, aby mohla překonati všechny překážky, které by mohly překaziti jejich spojení nebo ji od něho odloučiti (Munz).

V. ¹⁰. „pospěš“ a „*holubice má*“ hebr. nemá; v hebr. tato sloka zní jako níže 13cd. – Ve smyslu přeneseném vyslovuje báseň horoucí touhu lidstva a zejména zbožných Israelitů po Bohu, by přišel, navštívil svůj lid, přinesl mu svou lásku. Bůh *navštěvoval* svůj národ milostným způsobem častěji; nejmilostněji *navštívil* jej, an se vtělil a celý lidský věk ztrávil u něho v lidském viditelném těle, všady všechno láskou zahřívaje a

mluví ke mně:

„Povstaň, pospěš,
přítelko moje,
holubice má,
krásko má, vyjdi!

11 Minula zima již,
12 déšť přestal, odešel.
Květ vidět u nás,
čas přišel ořezu.

13 Hrdličku slyšet
v zemi naší;
fík lije v raničky,
květ vinic voní.
Povstaň, má přítelko,
krásko má, vyjdi!

14 Holubičko má,
v roklich hory,
v trhlinách skály,
ukaz mi tvář svou!

Ať zní hlas tvůj
sluchu mému!
Jeť hlas tvůj sladký,
a tvář tvá spanilá."

* *
*

15 (Nevěsta:) Lišky nám zlapejte,
maličké lišky;
ničit nám vinice,
vinice v květu již!

* *
*

16 (Nevěsta:) Můj milý můj jest

blaže. – Podobně navštěvuje Kristus své miláčky při večeři Páně.

V. ¹³. „raničky” = ranní plody, které viděti prve, nežli fík se rozkvetě. Fík a réva jsou znamením radosti a spokojenosti. Srv. 3 Král 4, 25; 4 Král 18, 31; Mich 4, 4; Zach 3, 10. – Ve smyslu přeneseném znamená *zima a čas lijavců* chladnou dobu od pádu prvních lidí do příchodu Kristova. Kristem vzešlo slunce spravedlnosti, které zahrálo lidská srdce láskou a dalo v nich vzejíti květům a plodům lásky křesťanské, královny všech ostatních ctností, které vykvetly spolu s ní. Doba křesťanství byla a jest čas „ořezu” neužitečných a škodlivých výhonků v lidských duších, je čas veliké mravní očisty.

V. ¹⁴. Ve smyslu přeneseném synagoga, která vynikala čistotou nauky mravů a bohoslužby nad ostatní národy, že byla „spanilá”, synagoga byla jaksi toliko doma; Bůh ji vybízí, aby vyšla ven, do veškerého světa, a sladkým hlasem oznamovala všemu stvoření slovo Boží, které jí Mesiáš přinesl. – Srv. níže 8, 13.

V. ¹⁵. Ve smyslu vyšším jsou lišky škůdcové církve, rozkolníci a bludaři zatvrzelí, kteří ničí jednotu církve, trhají milostný poměr její ke Kristu, kteří hubí vinici Kristovu, nesmrtelné duše.

a já jsem jeho,
toho, jenž kochá se,
kde plno lilíí.

17

Až den ochladne,
až se stín nachýlí,
vrať se zas, učíš jak
srna, můj milý,
jako jelínek
na horách vonících.

3. – ¹ (Nevěsta:)

Na lůžku v nočních chvílích jsem hledala
toho, jež miluje duše moje;
hledala jsem ho, ale nenašla.
„Vstanu tedy, bych schodila město,
po náměstích, ulicích hledala
toho, jež miluje duše moje . . .”
Hledala jsem ho, ale nenašla.
Našli mě ponorní, hlídači města.
„Zřeli jste toho, jež miluje duše má?”
Sotva jsem od nich poodešla,
našla jsem toho, jež miluje duše má.
Chopila jsem jej a nepustila,
až jsem ho zavedla do domu matky své,
do pokoje rodičky své.

* *
*

5

Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
při srnách, při laních plachých,
nebuďte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce!

Nevěstin a ženichův svatební průvody jdou proti sobě. (3, 6– 11.)

⁶ (Lid:)

Co je to, co stoupá z pouště

Hl. 3. V. ¹ nn. jsou noční ohlas, který zůstal v duši nevěstině po ženichově návštěvě. Stýská se jí po blažených chvílích, které zažila po jeho boku. Ráda by si je zase opatřila. Bylo by to možno, kdyby opětovala ženichovi návštěvu. Ježto nelze skutečně nyní v noci ženicha vyhledati, činí tak aspoň v obrazivosti, v jakém-si *snění*, v jakém-si *vidu* lásky. Co vypravuje, není ani skutečnost, ani toliko sen, ale *roucho výpravné*, do kterého balí své vzrušené myšlenky a palčivé tužby. (Zapletal.) – Ve vyšším smyslu vyslovuje tu lidstvo, synagoga, církev svou touhu po stálém, dokonalém spojení s Bohem, Kristem. „*Noc*” jest doba starozákonných temnot proti jasnému dni evangelických časů, případně „*noc*” pozemské temnoty proti jasů života nebeského.

V. ⁶. srv. s 6, 9; 8, 5. – Lid z osady, ve které se slaví svatba, pozoruje, kterak z dálky blíží se svatební průvod, nesoucí *nevěstu* (v. 6– 8). Poté (v. 9 nn.) pozoruje, kterak průvod se ženichem vychází z druhé strany nevěstě vstříc. Průvody se zastaví, oba sedí jako „král” a „královna” (jako Šalomoun a Šalomounka) na trůnech s korunou (věncem) na hlavě a před svatebčany a lidem shromážděným zpívají (nebo dávají zpívat) písně, kterými se navzájem vychvalují. Podobné písně nazývají dnešní Arabové „*uasf*” (4, 1 nn.). – „*Co je to*” – otázka *obdivu*. Básník má na mysli sice nevěstu (a podle toho Vulg. překládá: „*Která je to, jež stoupá*”), avšak Východan rád ve svých básních milostných nevěstu zamlčuje, zastírá jakýmsi závojem; tak činí i zde, nejmenuje nevěsty, ale toliko nosítko, na kterém sedí. – Vítř vytváří čas od času na poušti *sloupy*

jako sloupec dýmu
z vonného kadidla, myrrhy i prášku
všech druhů voňavkářových?

7

Hle, je to přenosné lůžko
(krále) Šalomouna;
šedesát reků je obstupuje,
junáků israelských.
Všichni ti jsou ozbrojeni,
vycvičení v boji,
každý na svých bedrech meč má
pro noční nebezpečí.

* *

*

⁹ (Lid:)

Přenosný trůn si dal zhotovit Šalomoun
král z dřeva libanského:
sloupky jeho dal udělat ze stříbra,
opěradlo ze zlata,
sedadlo ze šarlatu,
vnitřek jeho vyložil darem
lásky dcer jerusalemských.

11

Vyjděte, pohleďte, dcery sionské,
na krále Šalomouna
v koruně, kterou mu vložila matka
na skráň v den jeho zasnubu,
v den, kdy mu srdce plesá.

Ženich opěvuje přednosti nevěstiny, (4, 1–5, 1.)

4. – ¹ (Ženich:)

Jak jsi krásná, přítelko má,
jak jsi krásná!

Oči tvé jsou jako holoubci, a co
krom toho pod závojem!

z písku. Básník vidí dnes něco podobného: není to však sloup z písku, ale z vonného dýmu vystupujícího z voňavek všelikých druhů, kterými čiší nevěsta i nosítko. – Možná, že cestou dávali kuřidla vonná do kadidelnic na řeřavé uhlí a okuřovali jimi nevěstu; pak lze snáze vysvětliti „*sloup dýmu, prosáklý všemi voňavkami*“ (hebr.). – Takovou nevěstou byla synagoga, která byla provívána vonným dechem Božím, která se zahalovala do vonného dýmu kadidla, obětí a modliteb, stoupajících každodenně ze svatyně; synagoga měla vyjít vstříc Mesiáši, až přijde, aby se s ním zasnoubila. – Také církev katolická a v ní nesmrtelné duše, obklopeny jsoucím dýmem nejvonnější oběti eucharistické, modliteb a ctností, berou se v ústřety ženichu Kristu, který s nimi slaviti bude duchovní sňatek; s jednotlivými dušemi v den šťastné smrti, s církví celou na konci světa, až ji všudek odvede do nebeské hodovny.

V. ⁹ n. „*dcery jerusalemské*“ = dívčí mládež (osady nevěstiny a ženichovy).

V. ¹¹. Církev užívá však v. 11 o *koruně trnové*, kterou Pánu na skráň vložila jeho matka, t. j. synagoga.

Hl. 4. V. ¹. *Holubice* jest náznak prostoty, upřímnosti, která září nevěstě z očí, zastřených závojem. Jak by ta krása oka zazářila, kdyby závoj odložila! Srv. 1, 14n.; 5, 12. – Jako s *vlnitých* strání pahorků galaadských vinou se dolů husté řady (linie) *černých* ladně *rozptýlených* koz, tak splývají *vlnitě* s temene hlavy nevěstiny dlouhé rozpuštěné, *černé* vlasy. Srv. níže 6, 4; 7, 5. – „Básník vypůjčuje si nejhovnější tóny barev a nejkrásnější květiny ze zahrady básnictví, aby zazpíval církví Boží chvalozpěv, který jí přísluší.“ (Schäfer.)

- Vlas tvůj jak stáda koz, jež valí se
s výšin Galaadu.
- 2 Chrup tvůj jak stádo střížných ovec,
které z plavidla vyšly;
dvě a dvě jak dvojčata jehňat,
žádná bez blíženy.
- 3 Jak stužka šarlatová rty tvé,
a tvá ústa jsou libá.
Jak puklé jablko líce tvé, a co
krom toho pod závojem!
- 4 Jako věž Davidova tvé hrdlo,
(věž) s obrannými pásy;
na tisíc s ní visí štítů,
vše to puklíře junáků.
- 5 Prsy tvoje jako dvě mláďata,
dvojčata smí, jež pasou se v lilích.
- 6 Až den ochladne,
až se stín nachýlí,
vyjdu si k myrhové hoře,
k pahorku kadidlovému.
- 7 Všecka jsi krásná, má přítelko,
poskvrny na tobě není.
- 8 Sestup, nevěsto, s Libanonu,
sestup s Libanonu, sejdi;
opusť vrcholek Amanu,
vrch Saniru a Hermonu,
kde mají brlohy lvice,
pohoří, kde jsou panterí!
- * *
*
- 9 Ranilas srdce mé,
sestro má, nevěsto,
ranilas srdce mé
jedním z tvých očí,

V. ³. Rudé líce závojem toliko prosvítají; což, kdyby je nevěsta odhalila!

V. ⁵. Prsy jsou náznakem mateřství. Také církev katolická je vzácnou matkou, jež mlékem nauky Kristovy odkojila a odkřídí miliony duší, které vine na svá láskou prohrátá nadra.

V. ⁸. Ženich vyzývá nevěstu, aby s ním počala žítí život manželský, život rozkošné lásky, proti němuž byl dosavadní její život, který lásky manželské neznal, životem v odlehlých, zapadlých, nehostinných samotách. – Život bez Krista ve S. z. a život s Kristem v N. z., jaký to rozdíl! Přimkni se ke Kristu a žij s ním! – Místo „opusť“ má Vulg. „budeš korunována“; tento překlad zakládá se na jiném čtení hebr.

V. ⁹. Místo „vlasem“ hebr. „článkem řetízku“ na tvém hrdle; podle toho jest pak i „oko“ kroužek na nevěstině šperku. – Poraněním srdce dlužno rozuměti velikost lásky Kristovy k církvi. (Angelomus.)

- jedním vlasem
šije svojí.
- 10 Jak pěkné prsy tvé,
sestro má, nevěsto,
sladčí jsou prsy tvé
nežli víno.
Vůně tvých mastí jest
nad všechny voňavky.
- 11 Čistým medem rty
kanou ti, nevěsto,
med a mléko máš
pod jazykem;
vůně tvých šatů
jak vůně kadidla.
- * *
*
- 12 Zahrada zamčená
jsi sestro má, nevěsto;
v zahradě zamčené
pramen na pečeť.
- 13 Co roste v tobě, sad
granátový jest
s rozkošným ovocem:
cyprus s nardem,
- 14 nard a šafrán,
kasie, skořice,
se všemi stromy
kadidlovými,
myrha i aloe,
se všemi předními
voňavkami.
- 15 Pramen jsi v zahradě,
pramen jsi vod živých,
s prudkostí plynoucích
s Libanonu.
- 16 (Nevěsta:) „Zdvihni se, větríku,

V. ¹⁰ „*prsy*“ = láska. Srv. 1, 1 n. Také Kristus hledí se zálibou na vše, co církev z lásky k němu činí. – Srv. výše v. 5; 7, 3.

V. ¹³ n. Místo „*kasie*“ hebr. *qáne*, t. j. *puškvorec*, *Acorus calamus*.

V. ¹⁵ Libanon jest kraj palestinský, horský a lesnatý, který má nejvíce a nejstálější vody. Také Jordán prýští se tam. Ty vody tekou podle Vulg. „s *prudkostí*“, ježto jsou to prameny *výdatné*. – Ženich přirovnává svou snoubenku ku prameni zapečetěnému v zahradě zamčené žádá velmi jemně, aby snoubenka tu zahradu otevřela a pramen odpečetila jemu, svému snoubenci, t. j. vyzývá ji, aby společně manželství dokonali a tak svou sladkou lásku zpečetili. Nevěsta souhlasí. Ten souhlas vyslovuje ve v. 16 a v 5, 1. – Vyslovují tedy tyto vv. manželskou smlouvu a souhlas k ní potřebný. Srv. Přís 5, 15– 18.

- od severu,
a přijď, větríku,
od strany jižní;
prověj mou zahradu,
ať se rozproudí
voňavky její!
5. – ¹ Ať přijde milý můj
do své zahrady,
a ji její
rozkošné ovoce!"
- (Ženich:) „Přicházím v sad svůj,
sestro má, nevěsto,
sbírat chci myrhu svou
s vonným svým kořením,
plást chci jísti
se svým medem,
víno své píti
se svým mlékem.
Jezte, přátelé a pijte,
opájejte se, nejmilejší!"
- Nevěsta opěvuje ženicha. (5, 2– 6, 2.)***
- ² (Nevěsta:) Spala jsem, ale mé srdce bdělo.
Slyš, můj miláček! Tluče:
- (Ženich:) „Otevř mi, sestro má, přítelko má,
holubičko má, čistounká má!
Neboť hlavu mám plnou rosy,
kadeře plné krůpějí nočních."
- ³ (Nevěsta:) Svlékla jsem již roucho svoje,
mám je zase obléci?
Umyla jsem si již nohy,
mám je zase zašpinit?
- ⁴ Miláček můj prostrčil ruku
skrze otvor (ve dveřích).
Nitro moje zachvělo se,
jak se dotekl jich.
- ⁵ Vstala jsem otevřít milému svému;
s rukou mi kapala myrha;
s prstů mi samotok myrhový stékal

Hl. 5. V. ². Také církev, zbožné duše jsou všechny ve dne v noci zabrány a zaměstnány láskou k Ježíši Kristu; ta jejich láska má velmi jasný sluch, ihned postřehne, jak zatuká na jejich srdce Kristus, mrazivým chladem srdcí jiných zarosený, jak zatuká a budí je, by vstávaly k nové práci a k dalším útrapám, které jim láska ukládá. Srv. Zjev 3, 20.

V. ³ n. Místo „*jak se dotekl jich* (dveří)" *hebr.:* „*jemu vstříc*" zachvělo se nitro nevěstino.

V. ⁵ n. I Pán – zdá se – někdy opouští své milé duše; činí tak proto, aby zahořely tím větší touhou po něm a láskou k němu; činí tak proto, by se osvědčila a posílila oddanost jejich.

- na závoru dveří.
- 6 Otevřela jsem miláčku svému –
on však již zahnul zmizel.
Dech se zatajoval ve mně
od té doby, co promluvil.
Hledala jsem ho, ale nenašla;
volala, neozval se.
- 7 Našli mě strážci, chodící městem,
zbili mě, ranili mě;
odňali mi pláštěnku mou
strážcové městských hradeb.
- 8 „Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
milého mého-li najdete,
abyste pověděli jemu,
že já láskou hynu.”
- 9 (Dcery jeru-
salemské:) „Čím předčí milý tvůj všecky milé,
ženo nejkrásnější?
Čím předčí milý tvůj všecky milé,
že nás tak zapřísaháš?
- 10 (Nevěsta:) „Milý můj bílý jest a červený,
jediný z tisíců jiných.
- 11 Hlava jeho – ryzí zlato;
kučery jak větvičky palmy,
černé jako havran.
- 12 Oči jeho jako holoubci
u proudící vody;
ve mléku okoupávají se,
sedí na násypu.
- 13 Líce jako záhony balzámu
plodící vonné koření;
rty jeho jako lilie jsou,
prýšticí samotok myrhový.
- 14 Ruce má jak zlaté válce,
plné hyacintů,
tělo jak desku z kosti slonové,
safíry vysázenou.
- 15 Nohy jeho – z mramoru sloupy,
stojící na patkách zlatých.

V. ⁷. Co tu vypravováno, neudálo se skutečně, ale toliko v mysli nevěstině, nebo v mysli básníkův; líčena tu její horoucí *touha* po ženichovi, která se nebojí ani trpěti. – „Starostlivé hledání, úzkostlivé volání, lkání a prosby nevěstiny o pomoc znázorňují stav církve utiskované, zejména nepřichází-li dlouho pomoc shora” (Munz). – „*strážci města*” (srv. 3, 3) jsou svěští panovníci, kteří pronásledovali církev. Srv. Ž 2, 1 n.

V. ¹⁰ n. Ve smyslu vyšším líčeny tu krásy Kristovy. Kristus, Bůh-člověk, jest jediný z miliard lidí, kteří byli a budou. Bílý ve své čistotě mravů, ve své svatosti, v těle oslaveném, s obličejem v zlatozář; červenal se krví v dobách utrpení, rděl se vždycky láskou k Otci i lidem. – Zlato znamená jeho božství, jež mu dodává nejvyšší hodnoty.

16 Postava jeho jest jak Liban,
vyniká jako cedr.
Ústa jeho plná jsou slasti,
všecek půvab jest na něm.
Takový milý můj, takový přítel můj,
dcery jerusalemské!"

* *
*

17 (Dcery jeru-
salemské:) „Kam si uvykl chodit milý tvůj,
ženo nejkrásnější?
Kam se uchyluje milý tvůj,
bychom ho hledali s tebou?"

6. – ¹ (Nevěsta:) „Milý můj chodívá do své zahrady
k záhonku vonného koření,
aby pokochal se v zahradě,
aby (tam) lilie sbíral.

2 Jsem mého milého a můj milý můj jest,
ten, jenž se pase mezi liliemi.

***Další (druhá) píseň ženichova, kterou opěvuje svou novomanželku.
(6, 3– 11.)***

3 (Ženich:) „Spanilá jsi, má přítelko, sladká,
krásná jak Jerusalems,
hrozná jak sešikované vojsko.

4 Oči svoje ode mne odvrát,
neboť ty mě děsí.
Vlas tvůj jak stádo koz, jež valí se
s (výšin) Galaadu.

5 Chrup tvůj jako stádo bahnic,
které z plavidla vyšly;
dvě a dvě jak dvojčata jehňat,
žádná bez blížanky.

6 Jak puklé jablko líce tvé, a co
krom toho pod závojem!

7 Šedesáte královen jest,
osmdesát vedlejších manželek,
a děv mladých není počtu.

8 Jediná jest má holubička,

Hl. 6. V. ¹. „Kdo Krista hledá bez církve, může blouditi a unavovati se, nemůže však dokonce dojiti úspěchu.“ (Beda Ctihodný.)

V. ². srv. s 2, 16; 7, 10. – Největší radost církve a každé duše jest vědomí, že patří Kristu a Kristus jí, že miluje a jest milována. Srv. Jan 14. 20.

V. ³. Místo „sladká“ hebr.: „jako Tircá“ (jsi spanilá). Tirsá bylo hlavní a sídelní město králův israel-ských od Jeroboama až po Amriho.

V. ⁴–⁶. srv. s 4, 1–3.

V. ⁸. Jedna jediná manželka jest ženichovi milejší, má v očích jeho větší cenu nežli četný harém Šalo-

má čistounká; jedináček je matčin,
miláček té, jež ji porodila.

Zřely ji děvy a blahoslavily,
(zřely ji) královny i ženiny,
a oslavovaly ji:

⁹ (Harém:) „Kdo je ta, která se bere jak zora,
krásná jako měsíc,
jasná jako slunce,
hrozná jak sešikované vojsko?!”

¹⁰ (Ženich:) „Sešel jsem do sadů ořechových,
bych viděl, co pučí v údolí,
bych viděl, zelená-li se vinice,
kvetou-li jablka granátová.

¹¹ Ani jsem nepozoroval toho:
zbavilas mě rozumu,
dcero urozená.”

Další (třetí) píseň opěvující krásu nevěstinu s příslušným závěrem.
(6, 12– 8, h.)

¹² (Svatebčané:) „Toč se, toč se, Sulamitko,
toč se, toč se, ať vidíme tě!”

7 – ¹ (Nevěsta:) „Co chcete viděti na Sulamitce?
(Nic), než válečný tanec.”

(Svatebčané:) „Jak jsou krásné tvoje kroky
ve střevíčkách, knížecí dcero!
Spojení tvých beder jak zápony,
dílo mistrový ruky.

² Kolem pupku máš okrouhlou miskou,
nikdy bez vína s kořením.

mounův. Protože jest od narození tak čistá a spanilá, proto ji milovala také matka nade všechny její sourozence. – Žádnému národu neprokazoval Bůh takové lásky jako národu israelskému, synagoze; ta byla jeho jedináček, jeho nade všechny milovaná choť.

V. ¹¹. došel nás porušený. Překlad Vulg: „*Nevěděla jsem; duše má zkormoutila mne pro vozy Aminadabovy*” nedává uspokojivého smyslu. Přeloženo tu podle opravy *Zapletalovy*.

V. ¹². zpívá ženich s hosty. Vyzývá nevěstu, by tančila obvyklý tanec s mečem (nebo s meči) bleskutým v ruce = „*válečný tanec*” v. 7, 1. V některých krajinách dnešního Východu tančí takový tanec nevěsta večer přede dnem svatby v kruhu dvou sborů, mužského a ženského, při svitu ohně. Za zpěvu „uasfu” ke cti nevěsty, která zpívá „munsid”, oba sbory lehce do taktu se pohybují a tleskají rukama (rej sborový). Podobný obyčej vládl asi v Palestině za dob biblických. – „*Sulamitko*” = Šalomounko. Je-li ženich *Šalomounem*, jest nevěsta – *Šalomounkou*, královnou. – „*ať vidíme tě*” a tím pohledem se pokocháme. Při tanci budou zpívati uasf, kterým budou nevěstě holdovati. – Při mečovém tanci mládenci dorážejí na nevěstu a ta se jim brání mečem; chce tím říci, že bude a zůstane svému ženichovi věrná a bude bojovati třeba s mečem proti nepřátelům této věrnosti.

Hl. 7. Následující uasf (chval zpěv arabsky), který počíná 7, 1c, popisuje údy zdola nahoru. Líčí nevěstu ne toliko jako krásnou manželku, ale také jako *plodnou matku*. – (Také církev, choť Kristova, jest jeho bojovnice (meč) a matka plná života nadpřirozeného, který žije sama a který dala, dává a dáváti bude se svým chotěm milionům duší; jest žena, plná hybné síly a hbitné pohyblivosti tu, kde má se zalíbiti svému choti.

V. ². Básník chce říci, že nevěsta má dokonale vyvinuté údy, kterých plodná matka potřebuje.

- Život tvůj jest kupka pšenice,
obložená liliiemi.
- 3 Tvé dva prsy jako dvě mláďata,
dvojčátka to srní.
- 4 Hrdlo tvoje jako vížka,
ze slonové kosti.
- Oči tvé – rybníky hesebonské
u bran lidnatého města.
Nos tvůj jak výběžek Libanonu,
hledící proti Damašku.
- 5 Hlava tvá (na tobě) jak Karmel;
vlasy tvé hlavy jak purpur krále,
splývající v řasách."
- * * *
- 6 (Ženich:) „Jak jsi spanilá a sladká,
milenko, v rozkoších svých!
- 7 Postavou podobáš se palmě,
a tvé prsy hroznům.
- 8 Řekl jsem si: Vylezu na palmu,
sáhnou po jejím ovoci,
prsy tvé budou mi vinnými hrozny,
vůně tvých úst jako jablek,
9 hrdlo tvé jako nejlepší víno!"
- (Nevěsta:) „Kéž je milý můj s rozkoší pije,
kéž je mu pochoutkou, rtům i zubům!
- 10 Jsem svého milého,
on po mně prahne!
- 11 Pojď, můj milý,
půjďme na venkov,
na pobyt v dvorcích!
- 12 Za jitra budeme
do vinic chodit,
patřiti na révu,
raší-li, květ-li
otvírá se,
kvetou-li granáty.
Tam dám tobě
svoje prsy.
Laskavec voní.
Ve dveřích našich mám

V. ³ . srv. s 4, 5.

V. ⁹ bc. hebr. (Dvořák): „*jaké jde k duhu – mému miláčku;*“ – *svlažuje jeho – rty mu i zuby*

V. ¹⁰ . srv. s 2, 16; 6, 2.

V. ¹¹ n. Kristus a církev, spojená s ním láskou, vyšli z Jerusalema a procházejí ruku v ruce širší svět; rozsévají, zalévají a pozorují, jak se daří vinice, na které společně pracují o spásu nesmrtelných duší; pátrají, která raší nadpřirozenou milostí, kvetou a nesou ovoce.

- všeliké ovoce,
čerstvé i starší;
tobě jsem – milý můj –
schovala je."
8. – ¹ Budiž (nyní) mojí bratrem,
ježž prsy mé matky kojily!
Když tě venku potkám, zlíbám tě,
a nikdo mnou nepohrdne!
- ² Budu tě brát a zaváděti
do domu matky své, pěstounky,
budu ti dávatí vína s kořením
a moštu granátového.
- ³ Levice jeho pod mou hlavou,
pravice jeho mě objímá.
- ⁴ Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
nebuďte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce.

DODATKY. (8, 5– 14.)

- ⁵ (Svatebčané:) ***Moc a cena lásky. (8, 5– 7.)***
„Kdo je ta, která stoupá z pouště,
[rozkoší oplývající,
opřená o svého milého?"
„Pod jabloní vznítíl jsem tě,
tam, kde tě počala rodička tvá,
kde ti život dala tvá matka."
- ⁶ (Nevěsta:) „Přitiskni si mě jak pečetní prsten na srdce,
jak pečetní prsten na své rámě!"
- (Ženich:) „Ano! Jeť jako smrt mocné milování,
silná jako pekla jest láska.
Žár její – žár jest ohně, plamenů;
spousty vod té síly nemají,
lásku by uhasily;

Hl. 8. V. ³ n. jest refrén známý z 2, 6 n; 3, 5.

V. ⁵ abc. jest výkřik obdivu svatebčanů, pozorujících, kterak přichází novomanželka, zavěšená na rámě novomanželovo. „*Kdo je ta*" – „*vizte ta*", *vizte její štěstí!* To štěstí vyslovuje přídavek Vulg: „*rozkoší oplývající*". Církev kráčí světem zavěšena jsouc na Krista a o něho se opírajíc. Ta blízkost a to spojení, působí jí nevýslovnou čest a rozkoš. Novomanželé zasedají na své „*trůny*" před shromážděnou osadou a ženich (nebo jeho jménem zpěvák) zpívá 5def. Vzpomíná, kde byl, když ho po prvé nevěsta spatřila, kde vzplály v srdci jejím prvé počátky lásky k němu. Stál tehdy pod jabloní nedaleko domku, ve kterém nevěsta spatřila světlo světa. Zahlédla ženicha nejspíše oknem, a zahleděla se do něho. Taktéž on. – „*vznítíl*" (vzbudil) jsem tě láskou, „*počala*" tě a při tom početi pozbyla znaku panenství; v tom smyslu byla „*porušena*" a „*zprzněna*" (Vulg).

V. ⁶ c. počíná mluvití ženich. Práví, že prosbě manželčině vyhoví a pak počíná opětovati chvalozpěvem moc a cenu lásky, která ho bude věčně s chotí poutati. Kristus miloval a vždycky milovati bude církev láskou, které nikdo neuhasí. – Jako smrt a podsvětí (= „*pekla*") nevydají zpět své kořisti, tak ani láska nevydá, čeho se zmocní. Srv. nerozlučnost manželství, spolu to lásky. Srv. Řím 8, 35; 1 Kor 13, 8; Příis 6, 34.

řeky jí nezatopí.
Dá-li kdo všecek majetek za lásku
dojde jen odmrštění."

Nevěsta – zachovalá pevnost. (8, 8– 10.)

⁸ (Bratr:)

„Sestra naše maličká jest,
prsů (ještě) nemá.
Co s ní učiníme pro čas,
kdy o ni budou se ucházet?"

⁹ (Jiný bratr:)

„Je-li hradbou, vystavíme
na ní stříbrné bašty;
je-li branou, obstavíme ji
cedrovými trámy."

¹⁰ (Nevěsta:)

„Já jsem jako hradba,
a mé prsy jsou věže;
proto si vyvolil mě za tu,
kterou chtěl učinit šťastnou."

Nad vinicí Šalomounovu. (8, 11n.)

¹¹ (Ženich:)

Šalomoun měl zahradu révy
v Baal-Hamonu;
svěřil ji správčům, by mu dávali
z výtěžku tisíc stříbrných.

¹²

Svou vlastní vinici před sebou mám.
Tisíc nech si, Šalomouně,
a dvě stě, správčové jejích plodů!

Nevěsto, ozvi se! (8, 13.)

¹³ (Ženich:)

„Ty, která v zahradách bydlíš –

V. ⁸–¹⁰, oslavuje *neporušené panenství* nevěstino, pro které došla záliby ženichovy a v té zálibě svého největšího štěstí – sňatku manželského. – Chrániti sestru bývalo za starých dob povinností jejích bratrů. Srv. Gn 34, 1 nn. Ještě kdy byla nevěsta malá dívka, neschopná manželství, umlouvají se bratři, co učiní, aby ji nikdo pohlavně neposkvrnil, ale aby zůstala neporušenou, dokud nenajde ženicha, který „*dobude*“ jejího srdce a jemuž v manželství bude moci „*otevřítí závory*“ svého panenství. – Bůh, který se chtěl stát člověkem a tak bratrem církve, chránil si ji od jejích prvopočátků, aby ji nepokazilo mnohobožství (= „smilstvo“). Ačkoli tolikrát náboženství pohanských sousedů snažila se prolomit hradbu přísného jednobožství církve starozákonné, ačkoli usilovala o to, by prodrala se branou, vedoucí do pevnosti tohoto jednobožství, přece jádro národa israelického zachovalo si neporušenou víru v jediného Boha a bohoslužbu té víře přiměřenou. Mohl tedy se zálibou Mesiáš s nebe sestoupiti a s neporušenou církví starozákonnou se zasnoubiti.

V. ¹¹ n. Šalomoun má velikou, výnosnou vinici, kterou mu spravují úředníci. Ti správci platí mu ročně tisíc šekelů (stříbrných); za správu zbude jim 200 stříbrných. Je to veliký zisk pro Šalomouna i jeho správce. – Ženich má také vinici – svou mladou, sličnou ženu, ale ta je mu milejší nežli výnosná vinice Šalomounova. – Na světě bylo mnoho říší pohanských a v nich náboženských společností („vinic“) velmi lidnatých. Bůh však vyvolil si za choť nepatrnou náboženskou společnost israelickou. „Ta mu byla nade všecky. – Kde byl *Baal-Hamon*, není známo. Někteří poukazují na Judit 4, 4; 7, 3; 8, 3 (LXX.). Pochybně, zda právem. Vulg. vlastní jméno „Baal-Hamon“ překládá: „*Ta, kteráž má národy*.“ – Také „*Šalomoun*“ překládá: „*Pokojný*“.

V. ¹³. jsou věrojatně slova ženichova, kterými vyzývá nevěstu při svatbě, aby před svatebčany zpívala, jako ji byl výše (6, 12) vyzýval, aby tančila. – Nevěsta je plná pívabů – t. j. *vůně*. To proto, že přebývá v zahradě, kde je plno vonných květů. – Srv. 2, 14. – Také starozákonná církev žila ve vůni zjevených pravd, naději mesiášských a čisté bohoslužby. Když Mesiáš vešel (vtělením) s touto církví v manželský sňatek, vyzval ji, aby se ozvala, aby hlásala jeho pravdy a zpívala mu při nové bohoslužbě písně sladké jemu i všem
964

přátelé poslouchají –
dej mi slyšeti hlas svůj!"

Pospěš si, ženichu! (8, 14.)

¹⁴ (Nevěsta:) „Pospěš, můj milý,
učiň jak srna,
jako jelínek
na horách vonících!"

KNIHA MOUDROSTI

OBSAH KNIHY:

V ČÁSTI PRVÉ (1, 1–6, 23) spisovatel doporučuje úsilí o moudrost *slovy svými*.

1. Tomu, kdo chce moudrosti dojíti, dlužno vystříhati se hříchu, který jí překáží a který zabíjí (1, 1 – 2, 25).
2. Kdo přirovná úděl spravedlivců k osudu bezbožníkovu, puzen jest ke snaze o moudrost (3, 1 – 5, 24).
3. Ať osvojí si moudrost zejména mocní tohoto světa (6, 1 – 23).

V ČÁSTI DRUHÉ (6, 24–19, 16), spisovatel doporučuje snahu o moudrost *slovy Šalomounovými*.

V oddílu prvním (6, 24–9, 19) Šalomoun vychvaluje moudrost, poučuje o jejím původu, podstatě, působivosti, jakož i o prostředcích, kterými lze jí dojíti.

V oddílu druhém (10, 1 – 19, 16) Šalomoun budí snahu o moudrost příklady a výstrahami z dějin národa izraelského a jeho nepřátel.

1. Příklady a výstrahy z dob od Abrahama po Mojžíše (10, 1 – 12, 27).
Zacházka do rozpravy o pošetilosti a zhoubě modlářství (13, 1–15, 19).
2. Další příklady a výstrahy (16, 1 – 19, 16).

DOSLOV (19, 17–20): Veleben budiž Tvůrce veškerenstva a vysvoboditel národa izraelského!

Kniha v seznamu sněmu tridentského za třemi knihami „Šalomounskými“ uvedená a na totéž místo ve Vulgátě (latinské) položená sluje „*Kniha Moudrosti*“ se zřetelem na její *obsah*; mluví totiž o podstatě *moudrosti*, o jejím původě, ovoci a budí ve čtenáři touhu po ní (hl. 1 až 9); mluví také o *moudrosti jakožto Prozířetelnosti*, která řídila osudy otců národa izraelského (hl. 10–19).

„*Moudrost*“ znamená tu popředně *moudrost praktickou*, náboženskomravní, jako v knize Přísloví¹⁾; je to netoliko dovednost v jakýchkoliv poměrech správně se rozhodovati (7, 16; 8, 6; 9, 7n), ale popředně je to *bázeň Boží* (1, 2 nn.) a z ní vyvěrající ctnosti (3, 11; 6, 17; 8, 7), svatý život (4, 7. 16; 9, 17). – Tato *spravedlnost* života opírá se o *moudrost rozjímanou* (teoretickou, spekulativní), t. j. o to, co člověk ví o věcech božských i světských, ježto i znalost věcí stvořených vede člověka k Bohu (7, 15 nn; 8, 8 a jj.). Všecka moudrost *lidská* vyplývá z *moudrosti Boží*. *Moudrost* Boží pokládá spisovatel za Boží *vlastnost* (9, 2), také však tu moudrost *zosobňuje* a mluví o ní jako o bytosti, která samostatně žije; obcuje s Bohem, který ji miluje (8, 3), jest přisedící trůnu Božího (9, 4), jest zasvěcena do jeho tajemství (8, 4); Bůh ji posílá na zemi (9, 10); účastní se tvoření světa (7, 22; 8, 4; 9, 9), jakož i správy jeho (7, 27; 8, 1); má rozumného ducha i všechny vlastnosti Boží (7, 22 11); je to dech Boží všemoci, výron jeho veleby, zrcadlo jeho činnosti, obraz jeho dobroty (7, 25 n); miluje člověka (7, 23), dobře mu radí (8, 9), při práci pomáhá (9, 10), vchází do něho, aby ho učinila přítelem Božím, je-li jí hoden bohubilým životem, vřelou touhou a horlivou modlitbou (7, 27; 1, 4; 8, 21). Proti starším knihám mudroslovným je v knize Moudr patrný *vývoj onoho zosobnění*. Přes to spisovatel nejmenuje Boží moudrost *výslovně osobou*, neuvažuje o jejím poměru k Boží přirozenosti a neučí tedy ani zřetelně, že jest jedné podstaty s Bohem. Spokojil se asi s myšlenkou, vyslovenou od starších učitelů; že byla moudrost

¹⁾ Srv. Přís 1, 7.

stvořena od Boha prve než svět byl (Přís. 8; 1; Sir 1, 4, 9; 24, 8). Novozákonnému zjevení zůstalo vyhrazeno poučení nás, *kdo je ta osobní Moudrost*. Starozákonný spisovatel sotva tužil *tajemství trojice Boží*; nebyltě od Boha vyvolen k tomu, aby je světu zvěstoval. Teprve Nový zákon osvětlil poměr osobní Moudrosti k Bohu, kterýžto poměr byl velmi nedokonale vysloven slovem „*stvořiti*“ (Heinisch). O „Slovu“ (Logos) viz poznámku k 18, 15.

Starí majíce na zřeteli obsah Moudr, podobný ostatním knihám „šalomounským“, uvažující, že v knize od 6, 24 vystupuje a mluví Šalomoun, domnívali se, že knihu Moudr *napsal původně hebrejsky Šalomoun* a později teprve že byla jako jiné hebrejské knihy kanonické *přeložena* do hellenistické řečtiny. Proti tomuto názoru ozval se zejména Augustin a Jeroným. Dnes dlužno pokládati za věc jistou, že Moudr byla *napsána původně řecky a že spisovatelem jejím není Šalomoun, ale Žid Hellenista*, který žil *v druhém* nebo dokonce *v prvním století před Kristem*.²⁾ Užil-li kromě kanonických knih jiných spisů Šalomounových, nelze zjistit. *Filo*, který žil později (narodil se kolem r. 20 před Kr.), jistě *spisovatelem* knihy Moudr *není*. Spisovatel Moudr, když vystupuje jako Šalomoun, nechce čtenáře uvést v omyl, že Šalomoun knihu skutečně napsal, ale užívá slovesného druhu tehdy známého.

Kniha Moudr byla napsána v *Egyptě*³⁾ nejspíše v *Alexandrii*⁴⁾ hlavním sídle tehdejší vzdělanosti i filosofie řecké, podporované od Ptolemeovců.

Pohanská vzdělanost s královskou přízní, mocí, leskem a rozkošnickým životem vnadila egyptské Židy, aby odpadli od oteckého náboženství, které jim přinášelo toliko sebezapření a pronásledování. Spisovatel chtěl ty, kteří dosud zůstali židovství věrni, posílit ve víře a potěšiti poukazem na poklady, které jim náboženství jejich poskytuje, jakož i na nicotu a trestuhodnost pohanství.⁵⁾ Pravděpodobně měl spisovatel i pohany na mysli, které chtěl knihou svou přivést k židovskému jednobožství.⁶⁾

Spisovatel nejeví takové znalosti řecké filosofie, aby třeba bylo míti za to, že četl knihy řeckých filosofů, nebo že byl jejich řádným posluchačem; znal myšlení řecké toliko z běžného života; té znalosti užil, aby ji oplodnil poznatky, uložené ve starších knihách biblických, ale tak, že zůstal pravověrným Židem.

Kniha Moudr je dílo jednolitě, ucelené; není tedy nutno, abychom stanovili dva neb i více spisovatelů.

Myšlenky jsou rozčleněny úměrně, ale jiné stavby umělecké neviděti.

Kniha dochovala se nás v podstatě neporušena.

²⁾ Heinischovi zdá se býti pravdě nejbližší názor, že Moudr byla napsána v *letech 88–30 před Kr.* za panování *Ptolema X.* (88–81), *Ptolema*, přijímám *Neos Dionysos* (80–58 a opět 55–51), *Ptolema XIV.* (51–47), *Ptolema XV.* (47–44) a *Kleopatry VII.* (44–30). Tito panovníci nevydali sice rozkazů výslovných, aby Židé byli pronásledováni, ale nepřáli jim, což nelze říci o jejich předchůdcích, Židům nakloněných. Královským egyptským úředníkům stačilo vědět, že jejich páni Židům nepřejí, aby Židy, kde mohli, utiskovali. Židé, kteří zapřeli své náboženství a stali se pohany, vyhnu se těm útlakům. – Po r. 30, kdy byl Egypt římskou provincií, sotva byla kniha Moudr napsána, ježto za dob římských nastaly Židům v Alexandrii lepší časy. Nebyli pronásledováni, nebylo tedy důvodu, aby kniha obsahu Moudr byla napsána.

³⁾ Tam, kde se byli dávno Židé usadili a se vzdělaností řeckou se seznámili, vznikla většina knih židovskohellenistických. Proto také zabývá se spisovatel tolik osudy Egyptanů (hl. 11.; hl. 16–19.), proto mluví o egyptské bohoslužbě a bohopotě vzdávané zvířatům (12, 23–27; 15, 18 n.).

⁴⁾ Ptolemeovci následující příkladu *Alexandra Velikého* pěstovali v Alexandrii, svém novém sídelním městě velkodušně vědy a umění.

⁵⁾ Srv. rozpravu ve hl. 13., 14. a 15.

⁶⁾ Spisovatel je přesvědčen, že jest židovstvo povoláno k tomu, aby rozneslo spásu do veškerého světa (18, 4). Také později *Filo* psal pro pohany.

V listech sv. Pavla ⁷⁾ je tolik myšlenek a slov společných s Moudr, že jest jisto, že ji apoštol národů často četl a ježto jí užívá tak jako jiných starozákonných knih kanonických, pokládal i Moudr za knihu posvátnou. Evangelium sv. Jana ⁸⁾ souhlasí nápadně v nauce o Slovu s naukou knihy Moudr o „moudrosti“. Spasitel podle téhož evangelia obracel na sebe výroky Moudr, pokládal ji tedy za knihu posvátnou a taktéž činil podle vzoru mistrova žák-miláček Páně. Povšimnutí zasluhují také některá místa ve Zjev, ⁹⁾ Jak ¹⁰⁾ a 1 Petr, ¹¹⁾ jakož i Luk. ¹²⁾

„V dobách apoštolům nejbližších měli ji (knihu Moudr) před sebou výteční spisovatelé, kteří dovolávajíc se jejich svědectví, věřili, že se nedovolávají než božského svědectví“ (Aug); byli to zejména: „*Nauka dvanácti apoštolů* (Didaché), *Klement Řím.*, *Hermův Pastýř*, *Tacian*, *Irenej*, *Hippolit*, spisovatel *zlomku „Muratorova“*, *Tertullian*, *Cyprian*, *Laktanc*, *Klement Alex.*, *Origenes*, *Diviš Alex*, *Pamfil Cesarejský*, *Didaskalie*, *Ustanovení* (Konstituce) *apoštolská*. Proti pochybnostem, které teprve ve IV. století se objevily, svědčí o posvátnosti knihy Moudr z východních: *Euseb* (Cesarejský), *Basil*, *Efrem*, *Diodor z Tarsu*, *Řehoř z Nyssy*, *Epifan*, *Zlat*, *Cyryll z Alexandrie*, ze západních: *Hilar*, *Optat*, *Lucifer z Kalaris*, *Filastr z Brescie*, *Ambrož*.

Ani protestanté nemohli upřítí přednosti knihy Moudr.

ČÁST PRVÁ (1, 1 – 6, 23).

1. Kdo chce dojít moudrosti, tomu třeba vystříhati se hříchu, který jí překáží a přináší smrt. (1, 1–2, 25.)

1. – ¹⁾ Zamilujte si spravedlnost, vy, kteří vládnete zemi.
Přemýšlejte o Pánu v dobromyslnosti,
a v upřímnosti srdce hleďte ho;
²⁾ neboť nalezen bývá od těch, kdož nepokoušejí ho,
a ukazuje se těm, kteří jemu důvěřují.
³⁾ Zvrhlé rozumy totiž odlučují od Boha,
a moc vyzývaná zamítá nemoudré,
⁴⁾ ježto do zlovolné duše nevejde moudrost,

⁷⁾ Srv. Moudr 11, 23; 12, 12–22 s Řím 9, 19–23. Srv. Moudr hl. 11., 13., 15. s Řím 1, 18 nn.; Gal 4, 8–10. Srv. Moudr 9, 17 s 2 Kor 5, 5. 7. Srv. Moudr 7, 25 n. s Žid 1, 1–3 a j. v.

⁸⁾ Jan 1, 1 srv. s Moudr 9, 9; 8, 3; 9, 4; 7, 25 n. – Jan 1, 3 srv. s Moudr 7, 12b. 22a; 8, 6; 7, 21; 9, 9. – Jan 1, 4 srv. s Moudr 7, 22b. 23. 27; 7, 10; 6, 21b. – Jan 1, 5 srv. s Moudr 6, 13; 7, 29 n.; 1, 4. – Jan 3, 13 a Moudr 9., 10; Jan 3, 12 s Moudr 9, 16. – Srv. Jan 5, 20 s Moudr 9, 9; 8, 3. – Jan 5, 26 s Moudr 7, 27b. – Srv. Jan 6, 65 s Moudr 8, 21; 9, 4. – Srv. Jan 8, 46 s Moudr 7, 25. – Jan 14, 21 s Moudr 6, 17 a j. v.

⁹⁾ Srv. Moudr 6, 6 se Zjev 2, 16; Moudr 3, 14 se Zjev 3, 12; Moudr 16, 9 se Zjev 16, 6.

¹⁰⁾ Srv. Jak 5, 5 n. s Moudr 2, 6–10, 12. 20; Jak 3, 17 n. s Moudr 7, 22 n. Jak 1, 5 s Moudr 7, 7; 8, 21 a j. v.

¹¹⁾ Srv 1 Petr 1, 7 s Moudr 3, 6; 1 Petr 2, 12 s Moudr 3, 7.

¹²⁾ Srv. Lk 12, 20 s Moudr 15, 8; Lk 9, 31 s Moudr 3, 2; 7, 6; Lk 19, 44 s Moudr 3, 7.

Hl. 1. – ¹⁾ n. „*spravedlnost*“ není tu ctnost, jakou vykonává soudce, když vynáší spravedlivý rozsudek, ani ctnost, která má provázeti všechny vladařské úkony spravedlivého krále, ale je to spravedlnost v nejširším slova významu = hluboký nábožensko-mravní názor světový, založený na jednobožství a praktický život, uspořádaný podle toho názoru (přesvědčení). Jinými slovy: tato „*spravedlnost*“ = „*moudrost*“ – „*hledati*“ *Boha* = vyhledávati jeho přízeň, zálibu a lásku, příležitost ku přátelskému styku s ním, snažiti se o spojení s ním. Srv. Ex 33, 7; Dt 4, 29; Jer 29, 13; Ž 13, 2; Řím 3, 11; Žid 11, 6.

V. ²⁾ „*pokoušejí*“ ho ti, kdož půl srdcem, jaksi na zkoušku, vyhledávají přízeň Hospodinovu, druhou polovici však lnou ke hříchu, hřích páchají. Srv. Nm 14, 22; Ž 77, 41. 56; Sk 5, 9; 15 10; 1 Kor 10, 9.

- aniž se ubytuje v těle, poddaném hříchům.
⁵ Svatý duch ukázněnosti totiž utíká před falší, a vzdaluje se od myšlení, která jsou bez rozumu; zapuzuje ho přicházející nepravost.
⁶ Neboť (ačkoliv) lidumilný duch jest moudrost, nenechá bez trestu rtů rouhačových; jeť Bůh svědek ledví jeho, je pravdivý zpytatel srdce jeho, a jest posluchač jazyka jeho.
⁷ Neboť duch Páně naplňuje okruh zemský, a ten, jenž udržuje vesmír, ví o (každém) hlesu.
⁸ Protož kdo mluví nepravé věci, nemůže utajit se, aniž ho mine trestající spravedlnost.
⁹ Bývajíť myšlenky hříšnickovy vyšetřovány, a zpráva o tom, co mluví, přichází před Boha, aby potrestány byly nepravosti jeho.
¹⁰ Neboť ucho (jeho) žárlivé poslouchá všecko a (ani) reptavé zášeptání neujde mu.
¹¹ Vystříhejte se tedy reptání, které nic neprosívá, a nedopusťte jazyku, aby se rouhal, ježto řeč tajná neunikne trestu, ale ústa prohaná zabíjejí duši.
¹² Nehorletež o smrt pobloudilým životem, aniž uvozujte na sebe zahynutí skutky svých rukou,
¹³ Neboť Bůh smrti neučinil, aniž se veselí ze zahynutí živých.
¹⁴ Neboť stvořil všecko, aby (živo) bylo, a zdravé je tvorstvo světa, a není v nich jedu záhuby, aniž kraluje podsvětí na zemi.
¹⁵ Neboť spravedlnost jest [ustavičná a] nesmrtelná,
¹⁶ Ale bezbožní rukama i řečmi ji přivolávají;

V. ⁵. *Duch Boží* jest ve S. Z. ona Boží síla, která působí všecek život. Sluje „*svatý*“, ježto je blízko Boha (1, 7) a protože člověka posvěcuje, hřích pak, opak svatosti, nenávidí. Spisovatel knihy Moudr tu *zosobňuje* ducha Božího a tím připravuje bezděky půdu nauce křesťanské podle které je *Duch sv. skutečný*, od Otce i Syna odlišná *osoba*. Oznámiti toto tajemství však bylo zůstaveno teprve spisovatelům Zákona *nového*. Spisovatel Moudr a jeho první čtenáři ztotožňovali podstatně „*ducha Božího*“ s Bohem. – Duch ten slove tu „*duchem ukázněnosti*“, ježto *ji miluje, chce ji* a člověka vede, aby jí došel, je tedy *její původce*. – „*ukázněnou*“ = umravněnost, výsledek snahy o moudrost.

V. ¹³. *smrti*“ časné a věčné. – „*živých*“ = žijících lidí. – Bůh neučinil smrti, ale člověk ji přivolal hříchem. Srv. Přís 8, 36; 21, 6 (LXX.); Řím 6, 23.

V. ¹⁵. „*spravedlnost*“ = svatost života vůbec jako ve v. 1. Odměna za ni jest *život věčný*; časná smrt je toliko krok do něho. Spravedlnost činí spravedlivce *nesmrtelným* (nekonečně šťastným na onom světě) a v tom smyslu jest „*spravedlnost nesmrtelná*“.

V. ¹⁶. „*ji*“ smrt (v. 12). – „*rukama*“ = posuňky, které činivají lidé volající na své miláčky. – „*řeč*“ může znamenati také hříšná *slova* a „*ruce*“ hříšné *činy*, kterými svolávají na sebe věčné tresty. – „*hynou*“, chřadnou touhou po ní (smrti). – „*smlouvu činí s ní*“ = zapisují se jí. – Kdežto spravedlivce jest *údelem Božím* (Dt

majíce ji za přítelkyni, hynou
a smlouvu činí s ní,
ježto zasluhují, aby za úděl jí byli.

2 –

¹ Říkají si totiž mezi sebou zvrhle usuzující:

Krátký a teskný je náš život,
není léku, když člověk skonává,
a není, známo, že se kdo z podsvětí vrátil.

² Neboť náhodou jsme přišli na svět,
a potom budeme, jako bychom byli (nikdy) nebyli;
vždyť dým jest dech (života) v nozdrách našich,
a myšlenka jest jiskra v pohybu našeho srdce;

³ jak ta zhasne, popel bude tělo naše,
duše pak rozplyne se jako řídký vzduch;
život náš pomine jako stopa po oblaku,
rozprchne se jako mlha,
kterou rozeženou paprsky slunce
a potlačí horkost jeho.

⁴ Jméno naše přijde časem v zapomenutí
a nikdo nebude vzpomínati skutků našich.

⁵ Jeť zákmit stínu čas náš,
a nebude se opakovati náš skon,
protože je zpečetěný a nikdo se nevrací.

⁶ Nuže tedy, užijme rozkoší, které skutečně jsou,
rychle užijme tvorstva, vždyť jsme mladí!

⁷ Naplňme se drahým vínem a vonidly,
ať nemine nás (žádný) květ jara!

⁸ Ověňčme se růžemi, prve nežli zvadnou;
nebuď louky, které by nepřešla bujnost naše!

⁹ Nikdo z nás nebuď bez účasti rozpustilosti naší;
všude zůstavme znamení veselosti!
Vždyť to jest úděl náš a toť náš los.

¹⁰ Znásilňme chudého spravedlivce,
nešetřme vdovy,
aniž se ostýchejme šedin starce mnohého věku.

¹¹ Moc naše buď (nám) pravidlem spravedlnosti,
neboť slabé jeví se neužitečným býti.

¹² Obchvaťme spravedlivce, ježto jest na obtíž nám,

32, 9; Zach 2, 16; 2 Mach 1, 26) stává se bezbožník „*údělem*“ (kořistí) *smrti*, t. j. záhuby časné i *věčné*
Hl. 2. – V. ^a jest asi druhý překlad v. 9a, proto lze pochybovati o jeho původnosti (v řeckých rukopi-
sech není).

V. ¹⁰. Zákon i proroci často doporučovali soustrast se slabými, jako jsou starci, vdovy, chudí. Srv. Ex
22, 24 nn.; Dt 16, 14; 24, 17 nn.; Is 10, 2; Jer 7, 6. a jj.

V. ¹¹. Hmotaři neuznávají přirozeného ani kladného zákona za zdroj a důvod mravnosti a práva; jedi-
ným zdrojem a důvodem obého jest jím *hmotná moc*.

V. ¹². „*Obchvaťme*“ Istitivě, ukažme svou převahu *chytrosti*, která umí dokonale užívatí moci hmotné ke
svým účelům. Srv. Is 3, 10.

- protiví se skutkům našim,
vytýká nám přestoupení zákona,
a kárá nás z hříchů proti kázni naší.
- ¹³ Chlubí se, že má znalost Boha,
a synem Božím se nazývá.
- ¹⁴ Stali se nám výtkou názorů našich;
těžko nám na něj i hledět,
- ¹⁵ neboť přiči se jiným život jeho,
a venkoncem jinaké jsou cesty jeho.
- ¹⁶ Za podvržence nás pokládá,
zdržuje se od cest našich jako od nečistot,
blahoslavi konec spravedlivých,
a chlubí se, že má za otce Boha.
- ¹⁷ Vizme, jsou-li řeči jeho pravé,
a zkusme, co na něho přijde,
zvěďmě, jaký bude jeho konec!
- ¹⁸ Neboť je-li spravedlivec syn Boží, zastane se ho,
a vysvobodí ho z rukou protivníků.
- ¹⁹ Potupou a mučidly zkusme ho,
abychom poznali tichost jeho,
a zkusili statečnost jeho.
- ²⁰ K smrti nejohavnější odsudme ho;
vždyť se dostane mu ochrany, jak byl mluvil.
- ²¹ Takto smýšlejí, ale bloudí:
neboť oslepila je zloba jejich.
- ²² A neznají tajemství Božích,
naděje na odměnu za spravedlnost nemají,
a cti duší bezúhoných necení.
- ²³ Bůh totiž stvořil člověka k neporušitelnosti
a k obrazu podstaty své učinil ho.
- ²⁴ Ale závistí ďábla přišla smrt na svět,

V. ¹⁴ n. „Život spravedlivcův kárá hříšníka, ježto jej odsuzuje mlčky s větší váhou, než kdyby mluvil jasným hlasem.“ (Ambrož.)

V. ¹⁶ „*podvržence*“, podvrhelce, levobočky, nemanželské syny národa israelského, pokud jde o odpadlé Židy, „*falešné*“ peníze, pokud jde o pohany. To proti své důstojnosti.

V. ²⁰. Úryvek 2, 12–20 nápadně souhlasí s Ž 21; Is 52, 13–53, 12, jakož i s tím, co vypravují evangelia o umučení Páně. Srv. Mt 27, 40. 43. s Moudr 2, 13. 16. 18–20. – Jan 5, 18. srv. s Moudr 2, 13. 16. Proto velmi mnozí církevní otcové a spisovatelé viděli v Moudr 2, 12–20 *mesiášské proroctví*. Spisovatel Moudr mluví v úryvku 2, 12–20 jako před tím (srv. v. 10 n.), tak i po tom (srv. 3, 1 nn.; 4 7; 5, 1 nn.) o *trpících spravedlivcích vůbec, ve smyslu vynikajícím pak o Trpiteli a Spravedlivci po výtce*, kterého všichni zbožní trpitelé předobrazovali, a ve kterém spravedlnost a utrpení došly vrcholu nedostižného. Srv. Ž 68.

V. ²³. Když je Bůh věčně blažen, dlužno též, aby člověk, obraz podstaty jeho, věčně blažen byl. – „*člověka*“ = „*ho*“ = všechny lidi stvořil Bůh k tomuto účelu – k věčné blaženosti. Avšak ďábel uvedl smrt na svět, t. j. způsobil, že někteří lidé nedojdou života věčně blaženého (v. 24 n.).

V. ²⁴. je první místo v bibli, které jmenuje *ďábla svědce prvních lidí* (výslovně). Tím vyloženo, co vypravuje Gn 3. 1 nn. o *hadu*. Srv. Jan 8, 44; Zjev 12, 8 n.; 20 21. Srv. také Job 1 n; 1 Par 21, 1. – Ďábel „*závi-děl*“ lidem život věčně blažený, ke kterému Bůh lidstvo byl ustanovil. – „*smrt*“ ztráta toho života, záhuba věčná. – „*na svět*“ – na lidstvo. Srv. Řím 5, 12.

²⁵ a zakoušejí jí ti, kteří patří jemu.

2. Přirovnání údělu *spravedlivcova k údělu bezbožníkovu vede ke snaze o moudrost. (3, 1–5, 24.)*

3. –

- ¹ Duše spravedlivých jsou v ruce Boží,
a mučidlo [smrti] nemůže se dotknouti jich.
- ² Zdálo se nemoudrým, že je veta po nich,
za neštěstí měli odchod jejich,
- ³ a že se od nás odebrali, za zkázu;
ale oni jsou v pokoji.
- ⁴ Neboť i když podle mínění lidí trpěli muky,
všecka důvěra jejich tkvěla v nesmrtelnosti;
- ⁵ maličko trestání byvše dojdou hojného blaha, ježto
Bůh zkusil je a shledal, že ho jsou hodni.
- ⁶ Jako zlato v ohni vyzkoušel je,
a jako celopalnou oběť je přijal;
přijde pak doba, kdy dojdou povšimnutí.
- ⁷ Stkvíti se budou lidé spravedliví,
a jako jiskry po strnisku poběží.
- ⁸ Soudit budou lidstvo, ovládat národy,
a jejich králem bude Hospodin na věky.
- ⁹ Ti, kdož doufali v něho, porozumějí pravdě,
a věrní v lásce zůstanou u něho,
neboť milosti a milosrdenství dostane se vyvoleným jeho.
- ¹⁰ Ale bezbožní podle toho, jak smýšleli, trestání budou,
ti, kteří podceňovali spravedlivce a od Pána odpadli,
- ¹¹ neboť kdo za nic nemá moudrost a ukázněnost, nešťastný jest.
Jalová jest naděje jejich,
námahy (jejich) jsou bez užitku,
a marná díla jejich.
- ¹² Ženy jejich jsou nesmyslné,
nešlechtné děti jejich,
- ¹³ a zlořečeno plémě jejich.
- ^{13b} Neboť šťastná jest bezdětná, ale neposkrvněná,
která neví, co je lože s hříchem:

V. ²⁵. „zakoušejí jí“ = smrti, záhuby věčné. – „jemu“ = ďáblu. Podle soudu spisovatelova přes to, že závistí ďáblou přišla smrt na svět, spravedlivci jí nepodlehnou, ale toliko ti, kteří jsou ďáblu oddáni. – Spravedlivce od smrti vysvobozuje *moudrost*. Srv. níže 10, 1 nn.

Hl. 3. – V. ^{6c–7}, podle původ, zní: „*A za doby navštívení (povšimnutí) svého budou se stkvíti a jako jiskry strniskem poběží.*“ – Spisovatel má tu na mysli *poslední soud*, kdy zastkví se spravedlivci a kdy budou slaviti vítězství nad bezbožnými, kteří budou nuceni uznati jejich mravní převahu a nynější slávu, kdežto sami budou smeteni do záhuby. – O „*povšimnutí*“ (pozornosti při blahovolené návštěvě) srv. výše 2, 20. – O „lesku“ spravedlivých na posledním soudu srv. Dan 12, 2 n.; Mt 13, 49. Bude to odměna konečná, nezatímná; odměna věčná, ne dočasná; odměna úplná, dokonalá (podle duše i těla).

V. ^{7b} navazuje na Abd 18. Srv. Zach 12, 6. – Jako oheň a jiskry běží po strnisku, pálice a ničice zbytky slámy, a tak jaksi slaví nad nimi vítězství, tak budou slaviti vítězství spravedlivci nad bezbožníky v den posledního soudu. Nebude to vítězství národní, politické, nýbrž *mravní*, jak je později dokonale chápalo a hlásalo křesťanství.

- dostane se jí plodu, až dojdou povšimnutí duše [svatých].
¹⁴ (Štasten jest) kleštěnec, který nespáchal rukou nepravosti,
 aniž pojal proti Bohu nešlechtné úmysly,
 neboť dána mu bude za věrnost odměna výborná
 a úděl v chrámu Páně nejrozkosnější.
¹⁵ Vždyť ovoce dobrých námah je slavné
 a nevýratný jest kořen moudrosti.
¹⁶ Synové však cizoložníků se nevdaří,
 a plémě z lože nemanželského bude vyhlazeno.
¹⁷ Budou-li totiž dlouho živi, za nic počtení budou,
 a beze cti bude na konec stáří jejich;
¹⁸ jestliže rychleji zemrou, nebudou míti naděje,
 aniž útěchy v den soudu;
¹⁹ neboť rodu nespravedlivého hrozné jsou konce.

4. – ¹

- Lepší jest bezdětnost s ctností;
 jeť nesmrtelná památka její,
 ježto ji uznává Bůh i lidé.
² Když je přítomna, lidé ji napodobují;
 a touží po ní, když je vzdálena,
 a na věčnosti ověněna jsouc slaví vítězství,
 jehož byla dobyla v zápase bojů čistých.
³ Rozplozené však množství bezbožníků nic neprospívá;
 jsouc z nepravých výstřelků nepouští kořene hluboko,
 neklade pevného základu.
⁴ Neboť i když na čas v ratolestech pučí,
 bude to, co jest nepevně založeno, větrem zvikláno
 a silou povětří z kořene vyvráceno.
⁵ Olámany budou ratolesti nedospělé,
 ovoce jejich bude neužitečné, nezralé k jidlu,
 a k ničemu se nehodí.
⁶ Neboť děti, které se rodí z nemanželských souloží,
 jsou svědky nešlechtnosti proti rodičům při soudu svém.
⁷ Spravedlivý však, byť i před časem smrti zachvácený, v pokoji bude.

V. ¹⁵. naráží na Is 56, 3. Moudrost jest nevýratný a neusychající kořen kmene, stromu dobrých námah, který nese ovoce stkvělé – blaženou nesmrtelnost. Protože neumírá kořen, neumírá ani ovoce.

Hl. 4. – V. ¹. „*ctnost*“ je tu důsledně *čistota*, popředně *manželská*. (Vulg méně správně podává 1a: „*Ó, jak krásné jest čistotné plémě v skvělosti.*“) „*uznává*“, cení a *odměňuje* ji. Ostatně vykládá věc v. 2. Křesťan vyvodí si z tohoto v. myšlenku, jak teprve cení Bůh dobrovolné *panictví*, které jest *evangelickou* radou; pak chápe překlad Vulg.

V. ². „*napodobují*“ a tak nejlépe ukazují, že si jí (ctnosti) váží. – V. 2cd vypůjčuje si obraz od řeckých zápasů tělocvičných; kdo zvítězil, byl ověněn a veden v průvodu vítězoslavném. Také v Novém z. bývá *věncem* náznakem radostí nebeských: 1 Kor. 9, 25; Fil 4, 1; 2 Tim 4, 8; Jak 1, 12; 1 Petr 5, 4; Zjev 2, 10; 3, n; 4, 4; 6, 2; 12, 1; 14, 14. – *Život lidský* je dlouhý *zápas*, který každou chvíli přináší drobné boje; čistou ctnost dlužno si vybojovat. Také N. z. přirovnává *život k boji a odměnu k vítězství*. Srv. 1 Kor 9, 24; Fil 2, 16; 3, 12 n.; 1 Tim 6, 12; 2 Tim 2, 3 nn.; 4, 7; Žid 12, 1.

V. ⁶. „*při soudu svém*“, dětí. Na tom soudu budou souzeni společně se svými rodiči, bude to tedy také soud „*jejich*“, rodičů. Bude to poslední všeobecný soud. – Děti budou žalovati na své rodiče, kteří byli jim na zkázu.

- ⁸ Neboť stáří ctihodné není dlouhověkost,
aniž počtem roků měreno bývá,
ale šediny jsou člověkovu moudrost
⁹ a věk starý – život neposkvřený.
¹⁰ Protože se zalíbil Bohu, stal se miláčkem jeho,
a ježto živ byl mezi hříšníky, byl přenesen.
¹¹ Vytržen byl, aby zloba nezměnila smýšlení jeho,
neb aby lest nesvedla duše jeho.
¹² Neboť kouzlo nicotnosti zatemňuje to, co jest šlechetné,
a vír zlé žádostivosti převrací nevinnou mysl.
¹³ Došel v krátku vrcholu (mravnosti) vyplnil časy mnohé.
¹⁴ Líbilat se Pánu duše jeho;
proto rychle jej vyvedl z prostředka nepravostí.
Lidé pak vidoucí to, avšak nerozumějící tomu,
kteří nechtěli mysliti na to,
¹⁵ že se dostává milosti Boží a milosrdenství svatým jeho,
a že má na zřeteli své vyvolené –
¹⁶ mrtvý spravedlivec odsuzuje (ty) živé bezbožníky,
a mladost rychle zdokonalená dlouhý život nespravedlivcův.
¹⁷ Vidí totiž konec moudrého,
a nechápají, co s ním zamýšlel Bůh,
a proč jej bezpečně umístil Pán.
¹⁸ Vidí ho a mají pro něho pohrdání,
ale jim Pán se posmívá.
¹⁹ I budou potom bezectnou mrtvolou,
a pohanou mezi mrtvými na věky;
neboť srazí je střemhlav, že ani nehlesnou,
otřeše jimi v kořenech.
Venkoncem bude veta po nich,
v bolestech budou,
a památka jejich zahyne.
²⁰ Uvažující o svých hříších přijdou v bázni
a povstanou proti nim a viniti je budou nepravosti jejich.

5. –

- ¹ Tehdy stát budou spravedliví s velikou důvěrou

V. ^{14c–16}. činí nesouměrnou větu, kterou lze uspořádati asi takto: *Spravedlivý jinoch, záhy zemřelý, odsuzuje bezbožníky* (v. 16), t. j. *lidí, kteří nechtějí uznati, co tvrdil spisovatel* ve v. 7–14ab. – V. 14cd srv. s Is 57, 1.

V. ¹⁷ n. „*proč jej bezpečně umístil Pán*“ je krátce řečeno místo: „*proč ho rychle vytrhl – aby jej totiž bezpečně umístil*“. – „*mají pro něho pohrdání*“, posměch, z jeho naděje v Boha a v odměnu na onom světě, jako by nebylo toho ni onoho. Za ten pohrdavý posměch dostává a dostane se posměchu také *jim*, a to od – Boha! V lidotvorném rčení „*Pán se posmívá*“ vyslovena je svrchovanost Všemohoucího a nemohoucnost bezbožeckých hmotářů. Srv. Ž 2, 4. – Ten Hospodinův pohrdavý posměch ukáže se záhubou jejich, kterou líčí v. 19.

V. ¹⁹. „*potom*“ – po smrti. Spisovatel líče věčné („*na věky*“ v. 19b) tresty bezbožných hmotářů, měl na zřeteli Is 14, 4–20, kde líčen jest pád krále babylonského.

V. ²⁰. „*přijdou*“ na všeobecný soud. – „*vinili*“ = usvědčovati. – Ti bezbožní jsou obžalováni, *hříchy* jejich jsou žalobci. Srv. Řím 2, 15.

- proti těm, kteří (kdysi) sužovali je, a kteří mařili námahy jejich.
- ² Vidouce to, budou zděšeni hroznou bázní,
a budou hroziti se nenadálé spásy.
- ³ Říkat budou si vespolek kajíce se,
z duše sklíčené budou hořekovat:
„To jsou ti, kteří byli nám kdysi na posměch,
a které tupit bylo naším zvykem.
- ⁴ My nemoudří mněli jsme, že jejich život je šílenství,
a jejich konec že jest bezectný.
- ⁵ Aj, kterak připočtení jsou k synům Božím,
a mezi svatými jest úděl jejich.
- ⁶ Zbloudili jsme tedy s cesty pravdy,
světlo spravedlnosti nezasvitlo nám,
slunce moudrosti nevzešlo nám.
- ⁷ Nasytili jsme se cest nepravosti a záhuby,
schodili jsme neschůdné pustiny,
ale cesty Páně jsme nepoznali.
- ⁸ Co nám prospěla pýcha,
aneb co nám pomohlo bohatství s chloubou?
- ⁹ Pominulo to všechno jako stín,
a jako prchavá pověst.
- ¹⁰ Jako loď, která přechází zdulou vodou,
jejížto stopy, když přejde, nelze naléztí,
ani stezky jejího kýlu mezi vlnami;
- ¹¹ aneb jako pták, jenž letí vzduchem,
jehožto cesty nížádného znamení se nenalézají, –
(pták) totiž lehký vzduch úderem rozpjatých perutí bitý,
a brázděný šelestící silou
pohybujících se křídel prolétá,
a poté žádné znamení letu jeho v něm se nenalézají, –
- ¹² aneb jako když se vystřelí šíp do terče,
rozdělený vzduch ihned se zase sbíhá,
takže není znáti, kudy šel:
- ¹³ tak i my zrodivše se ihned jsme zanikli;
nemohli jsme se vykázati žádným znamením ctnosti,
ve své špatnosti byli jsme uchváćeni."
- ¹⁴ [Tak mluvili v pekle ti, kteří zhřešili.]
- ¹⁵ Naděje bezbožného je totiž jako prach, který vítr zachvacuje,
a jako tenoučká pěna, vichřicí rozptýlená;
bývá rozváta jako dým od větru,
přechází jako památka na jednodenního hosta.

Hl. 5. V. ¹ „*Tedy*“ až budou počítati hříchý své (4, 20), *na posledním obecném soudu*.

V. ³ *Místo* „*To jsou ti*“ řec: „*To je ten . . .*“ (Cornely a jiní myslí na Krista.)

V. ¹⁰ „*Jako*“ . . . spoj s „*tak i*“ ve v. 13.

V. ¹² „*sbíhá se*“ nebo lépe dle řec. „*zředuje se*“, jako byl zředený prve nežli jej šíp, razící si cestu, *zhus-*

- ¹⁶ Spravedliví však na věky jsou živi,
v Hospodinu jest odplata jejich,
a péči o ně Nejvyšší má.
- ¹⁷ Proto dostanou království nádhery
a korunu krásy z ruky Páně,
ježto svou pravici je bude chránit,
a svým ramenem jich hájit.
- ¹⁸ Vezme si jakožto výzbroj horlivost svou,
i tvorstvo ozbrojí, by trestal nepřátele.
- ¹⁹ Jako v pancíř se obleče v spravedlnost,
za přilbu pak vstaví si soud přísný.
- ²⁰ Za štít vezme svatost nepřemožitelnou,
²¹ a tvrdý hněv za břitký meč.
Bude pak bojovat s ním svět proti poštilcům.
- ²² Choditi budou střely blesků dobře mířené,
a z oblaků jako z luku dobře nakřiveného
skokem pospějí k cíli.
- ²³ Z praku házena budou krupobití plná hněvu,
rozlítí se proti nim voda mořská,
a řeky je zatopí zuřivě.
- ²⁴ Zdvihne se proti nim dech Mocného,
a jako vichřice je rozvěje.
I obrátí v poušť všecku zemi nepravost
a zloba převrátí trůny mocných.

3. Mocní tohoto světa, osvojte si moudrost zejména vy. (6, 1–23.)

6. – ¹ [Lepší jest moudrost nežli síla,
a muž rozšafný nežli silný.]
- ² Protož slyšte, králové, a mějte rozum,
učte se, vladaři končin země!
- ³ Nachylte uši, vy, kteří vládnete nad množstvím,
a kteří pyšní jste na zástupy národů!
- ⁴ Protože dána jest vám moc od Pána,
a vládá od Nejvyššího,
který tázati se bude na skutky vaše,
a vyšetřovati úmysly vaše,
- ⁵ (a) protože jsouce služebníci království jeho, nevládli jste správně,

V. ¹⁸. Hospodin bude hájiti svých spravedlivců proti jejich odpůrcům, proti bezbožníkům, bude je chrániti na zemi i po smrti (v. 17). Při té ochraně bude nepřátele také *trestati*, a těmi tresty je „*souditi*“. Spisovateli splyvají všechny tresty čili „*soudy*“ Boží časné, pozemské s posledním soudem v jeden celek, v jeden pojem. Aby Bůh mohl účinně se zastávat svých spravedlivců, jest líčen jako ozbrojenec (18a), se kterým společně bojuje všechno tvorstvo (18b). – Všeobecný pojem „*výzbroje*“ rozveden jest níže ve v. 19–21a. – Kterak bude v tomto boji sloužiti Hospodinu všechno tvorstvo, vyličeno níže ve v. 21b–24

V. ²¹. „*meč*“ si Bůh *nabrousí*, naostří (řec.).

V. ²⁴. Bezbožní vladaři budou na věky sesazeni, *nebudou na soudu posledním vládnouti se spravedlivci*. Srv. 3, 8; 5, 17. – V. 24d převádí čtenáře k 6, 2.

Hl. 6. V. ¹. je glosa, která ruší souvislost 5, 24d s 6, 2.

V. ⁵. „*zákon*“ Vulg přidává „*spravedlnosti*“.

- nešetřili jste zákona spravedlnosti,
a podle vůle Boží jste nechodili:
⁶ hrozně a brzy přijde na vás,
ježto velmi přísně představení budou souzeni.
⁷ Neboť člověk nepatrný zasluhuje milosrdenství,
ale mocní mocně muky trpěti budou.
⁸ Nebojít se Bůh nížádné osoby,
aniž ostýchá se jakékoli veličiny;
neboť malého i velkého on učinil,
a jednoduše pečuje o všechny.
⁹ Silnější však silnější očekává vyšetřování.
¹⁰ K vám tedy, králové, jsou tyto řeči moje,
byste se naučili moudrosti a neklesli.
¹¹ Neb kteří dbali spravedlivě toho, co spravedливо,
budou (na soudě) ospravedlněni,
a kteří se dali poučit o těch věcech,
najdou, čím by se omluvili.
¹² Buďte tedy žádostiví mých řečí,
milujte je a dojdete umravnění.
¹³ Skvělá jest a nikdy nevadne moudrost,
a snadno lze ji těm spatřit, kteří ji milují,
lze ji nalézt těm, kteří ji hledají.
¹⁴ Předchází ty, kdož jsou jí žádostiví,
aby prve jim se ukázala.
¹⁵ Tomu, kdo si na ni přivstane netřeba námahy;
neboť ji nalezne, ona mu sedí u dveří.
¹⁶ Jeť o ní přemýšlet dokonalý rozum,
a kdo bdí pro ni, brzy je bez starostí.
¹⁷ Neb ona obchází hledajíc těch, kdož jsou hodni jí,
na cestách ukazuje se jim ochotně,
při každém pomýšlení s nimi se potkává.
¹⁸ Jeť její počátek upřímná touha poučit se,

V. ⁸ „Bůh“ = „vládce všech“ (řec.).

V. ¹⁰⁻²² . bývá předcítán o svátku sv. Václava.

V. ¹⁸ . opouští obraz moudrosti – panny a podává řetězovým úsudkem důkaz, že moudrost vede člověka k věčnému království, dokazuje tedy užitečnost její. Ten řetězový důkaz dokonale vyvinutý zněl by takto:

Touha po moudrosti jest počátek moudrosti.

Počátek moudrosti jest snaha poučit se.

Snaha poučit se působí lásku (k moudrosti).

Láska k moudrosti působí, že člověk pečlivě dbá jejích příkazů.

Pečlivá dbalost jejích příkázání zajišťuje nesmrtelnost.

Zajištěná nesmrtelnost působí, že je člověk blízko Bohu.

Býti blízko Bohu jest kralovati.

Tedy: *Touha po moudrosti vede ke království.*

První návěst úsudku řetězového: „Touha po moudrosti jest počátek moudrosti“ dlužno si před v. 18. domysleti. – Podobně za v. 20. dlužno si domysleti *poslední návěst*: „Býti blízko Bohu znamená kralovati“. – „*touha poučit se*“ a s ní spojená vůle podle toho poučení žítí. Protože moudrost vede k věčnému kralování a protože panna – moudrost chce všechny lidi učiniti účastny toho království, proto jim tolik nadbíhá (13–17).
980

- ¹⁹ a péče o poučení láska (k ní) jest;
 láska pak (k ní) jest šetřiti příkázání jejich,
 šetřit příkazů jejich je jistá nesmrtelnost;
²⁰ nesmrtelnost pak činí, že člověk blízko jest Bohu.
²¹ Žádost tedy moudrosti vede k věčnému království.
²² Protož máte-li zálibu v trůnech a žezlech, králové národů,
 ctěte moudrost, abyste na věky kralovali!
²³ [Milujte světlo moudrosti všichni,
 kteří jste představeni lidem.]

ČÁSTDRUHÁ (6, 24–19, 16).

1. Šalomoun chválí moudrost, poučuje o jejím původu, podstatě, působivosti, jakož i o prostředcích, kterými lze jí dojíti. (6, 24–9, 19.)

- ²⁴ Co pak moudrost jest a kterak vzešla, oznámím;
 nezakryji před vámi tajemství [Božích],
 ale od počátku původu (jejího) budu ji zkoumat,
 vyložím na světlo známost o ní,
 a pravdy cestou nepominu.
²⁵ Aníž půjdu cestou s chřadnoucí zívostí,
 neboť ona neobcuje s moudrostí.
²⁶ Vždyť množství moudrých je blaho světa,
 a král moudrý jest opora lidu.
²⁷ Protož přijměte poučení slovy mámi,
 a bude vám to na prospěch.
7. – ¹ Jsem ovšem i já smrtelník jako všichni,
 rodem ze zeměššana prvotvarého.
² V životě matky byl jsem vytvořen já, tělo, za dobu desíti měsíců,
 zhustl jsem v krvi z mužského semene, když se byla ke spánku i roz-
 koš
 přidružila.
³ I já narodiv se vdechoval jsem vzduch, společný všem,

– O touze poučit se srv. Ž 118, 12. 18. 26; 25, 5; Is 2, 3; Mich 4, 2.

V. ¹⁹. „věčnému“ dodává Vulg aniž tím smysl mění.

V. ²¹. srv. s 3, 8; 5, 17.

V. ²⁴. Jiná osoba nežli spisovatel počíná mluvit; z 7, 1. 5. 7. zřejmě, že je to Šalomoun král. Srv. 3 Král 3, 5 nn. – „tajemství“ jejich, t. j. moudrosti; Vulg méně správně dodává „Božích“. – Je to popředně tajemný její původ a tajemná její povaha, jak patrně z Přis 8, 2 2 nn. a Job 28, 12 nn. O tajemném východu nestvořené moudrosti z Boha srv. níže 7, 25 nn. Moudrost byla *prve, než stvořeno bylo cokoli jiného*, to znamená podle mluvy biblické její věčnost. Srv. Ž 89, 2; Jan 1, 1. Spisovatel klade na jazyk Šalomounův tolik ujištění, že bude veřejně hlásati tajemství o moudrosti, že nic z nich nezatají, nic nepodřídí pro sebe.

Hl. 7. V. ¹. „prvotvarý zeměššan“ jest Adam. Sluje též níže tak 10, 1. – „prvotvarý“, ježto byl první člověk od Boha „utvořený“. – Sluje „zemššan“, ježto tělo jeho bylo z hmoty, ze „země“ Gn 2, 7; Sir 17, 1. – „vytvořen“ jakoby od hrnčíře nebo od sochaře. Šalomoun líčí pravdivě nízkost svou podle těla, aby zřejmě bylo, že moudrost nevyšla z takové nízkosti.

V. ². Staří se domnívali, že člověk počíná se a roste ze semene otcova a čmýry (= „krve“) matčiny. Byl to lidový názor přírodopisný. – Staří počítali, že vývoj člověka od prvního klíčení života do jeho narození trvá 10 měsíců. (Aristoteles, Plinius a. jj.) – Týž lidový názor se domníval, že zárodek lidský „zhoustne“ jako mléko, do kterého jest vloženo syříště.

- padl jsem na zem, která zakouší totéž (při všech),
 a první hlas, podobný všechněm jsem *vydal* – stejně plakaje.
⁴ V plenkách byl jsem vychován a s [velikými] starostmi;
⁵ neboť žádný král neměl jiného počátku původu (svého),
⁶ ale stejný je příchod všech do života a týž odchod.
⁷ Protož pomodlil jsem se, i byl mi dán rozum,
 vzýval jsem Boha, i přišel mi duch moudrosti.
⁸ Vážil jsem si jí nad žezla a trůny,
 a bohatství za nic jsem pokládal proti ní.
⁹ Aniž jsem přirovnal k ní drahého kamene;
 neboť všeliké zlato přirovnané k ní je troška písku,
 a za bláto dlužno pokládati stříbro proti ní.
¹⁰ Nad zdraví a krásu zamiloval jsem si ji,
 a dal jsem jí přednost před světlem (světa),
 ježto neuhasitelné je světlo její.
¹¹ Než – spolu s ní přišlo mi všechno dobré
 a nesčíslné bohatství skrze ruce její.
¹² I veselil jsem se ze všech věcí proto, že moudrost jest jejich velitel-
 kou.
 A nevěděl jsem (kdysi), že je všech těch věcí matkou.
¹³ Jako jsem se jí nezištně neučil, tak se bez závisti o ni sdílím :
 bohatství jejího neukrývám;
¹⁴ jeť nevyčerpatelným pokladem lidem,
 kdož ho užívají, získávají si přátelství Boží,
 doporučení byvše dary, jež ukázněnost přináší.
¹⁵ Mně pak dejž Bůh, bych mluvil, jak si přeji
 a myslil přiměřeně tomu, co mi dáno,
 neboť on jest i moudrosti vůdce,
 i mudrců ředitel.
¹⁶ Jsmeť v rukou jeho my i řeči naše,
 všechna soudnost i zběhlost v práci.
¹⁷ On totiž dal mi toho, co jest, neklamnou znalost,
 takže znám spořádanost vesmíru i moc živlů,
¹⁸ počátek a konec i prostředek časů,
 střídání obrátů slunce a proměny časů,
¹⁹ běh roků a seskupení hvězd,
²⁰ povahu živočichů a pudy divokých zvířat,
 moc duchů a myšlenky lidí,

V. ⁷. Ježto Šalomoun uznával, že ke správnému kralování nezbytně potřebuje moudrosti (srv. níže 9, 7; 3 Král 3, 7 nn.; 2 Par 1, 9 nn.) a ježto jsa bídňým smrtelníkem jí neměl, „*proto*“ modlil se za ni a hned ji dostal. Srv. Jak 1, 5. – Kterými slovy se modlil, podává níže ve hl. 9.

V. ¹⁵. Vznešenost moudrosti stvořené vysvitne, vyličí-li spisovatel její zdroj – *moudrost nestvořenou* (7, 15–8, 1). Šalomoun je přesvědčen, že by bez pomoci Boží nebyl s to, aby moudrost nestvořenou popsal, i prosí Boha za pomoc k tomu (v. 15–21). – Bez té pomoci mohl by přimísiti do své nauky omyl.

V. ²⁰. Srv. 3 Král 3, 16–28. O Šalomounových znalostech *rostlinopisných* srv. 3 Král 4, 33. (5, 13) – „*sily* kořenů“ léčivé (příp. otravné).

- rozdíllost rostlin a síly kořenů,
²¹ cokoli je skrytého i viditelného poznal jsem;
 neboť všech věcí umělkyně, moudrost, poučila mne.
- ²² Jeť v ní duch, rozumný, svatý,
 jediný, mnohonásobný, jemný,
 hbitý, pronikavý, neposkvřený,
 zřetelný, libý, dobromilovný, ostrý,
 nezdržitelný, dobročinný (²³) lidumilný,
 [dobrotivý], stálý, jistý, bezpečný,
 všemohoucí, nade vším bdící,
 všechny duchy obsahující,
 rozumné, čisté, nejjemnější.
- ²⁴ Neboť nade všechny věci hbité, hbitější jest moudrost;
 proniká (a prochází) všecko pro svou čírost.
- ²⁵ Je totiž výdech moci Boží,
 a je takořka čistý výron slávy Všemohoucího,
 a proto nic poskvřeného do ní skanouti nemůže.
- ²⁶ Jeť odlesk světla věčného,
 zrcadlo bez poskrvny síly Boží,
 a obraz dobrotivosti jeho.
- ²⁷ Jsouc pak jedna, všecko zmůže,
 a sama v sobě jednotejná zůstávajíc všechno obnovuje,
 pokolení od pokolení přenáší se do duší svatých,
 a přáteli Božími a proroky je ustanovuje.
- ²⁸ Nikoho totiž Bůh nemiluje kromě toho, kdo s moudrostí bydlí.
- ²⁹ Jeť ona sličnější nežli slunce,
 a převyšuje jakékoliv souhvězdí.

V. ²¹. Podle v. 17 dal Šalomounovi rozsáhlé tyto vědomosti Bůh, podle v. tohoto dala mu je moudrost. Z toho plyne, že moudrost, o které tu řeč, jest *Bůh sám*, moudrost nestvořená. Totéž patrně je z 13, 1, kde Bůh sluje „*všech věcí umělec*“, jako tu moudrost sluje „*všech věcí umělkyně*“. Z dalších vv. 25 n. této hlavy (7) jde, že spisovatel má tu na mysli *osobnou Moudrost* Boží. Mohl o ní mluvit, třebaže tajemství Trojice Boží mu zjeveno nebylo.

V. ²². počíná nový odstavec (22–8, 1), který odůvodňuje a vykládá, proč je moudrost „*všech věcí umělkyně*“ a *učitelka Šalomounova*. Vyplyvá to z její vznešenosti, jevíci se vzácnými vlastnostmi (v. 22 – 24). Ta vznešenost tkví v jejím původu z Boha (v. 25 n.); vysvítá dále z její činnosti ve světě i v duších lidských (v. 27 n.). Svou krásou předčí krásu kosmickou (v. 29 n.). Mocně a přece libě. spravuje svět (8, 1). – „*Jeť v ní* (moudrosti) *duch*“ = *Ona* (moudrost) *je duch sama*, t. j. *osoba*. Spisovatel vypočítává níže *vlastností* této osoby. Jsou to vlastnosti Boží. Čtenář, osvěcený naukou Nového zákona, poznává v Moudrosti druhou božskou osobu, (od Otce rozdílnou, které všecku moudrost přičítáme) Slovo, Syna Božího. „*Duchem*“ nazvána byla Moudrost již výše 1, 4 n. Srv. také 1, 6.

V. ²⁶. Toto místo má na mysli list k Žid 1, 3, kde sluje Syn Boží „*výblesk slávy i výraz podstaty*“ Boží. – „*světlo věčné*“ je tu sám Bůh; první místo, kde *Bůh sám* jest nazván *světle*m (srv. 1 Jan 1, 5). Dosud jevíval se Bůh toliko *světle*m *ozářen*, nebo byl k ohni *připodobňován*, jako Ex 24, 17; Ez 1, 27 n.; Hab 3, 4; Ž 49, 3; Job 41, 10–13.

V. ²⁷. „*přítelem Božím*“ sluje ve S. z. toliko *Abraham* (Is 41, 8; srv. 2 Par 20, 7; Dan 3, 35; Judit 8, 22). Státí se přítelem Božím znamená tu tedy státí se druhým Abrahamem, t. j. dojiti největšího významání, jaké S. z. znal. – K pojmu „*proroka*“ nepatří nutně předpovídati věci budoucí, ale stačí zvláštní Boží osvěcení nebo poslání člověka, aby vůli Boží jiným oznamoval. Také *Abraham* byl v tomto smyslu prorok. Srv. Gn 20, 7; 18, 17–19; Ž 104, 15.

- Kdo ji přirovná k světlu, shledá, že je předčí;
³⁰ neboť na jeho místo vstupuje noc,
 ale moudrost nedá se přemoci zlobou.
8. – ¹ Sahá mocně od konce (vesmíru) do konce,
 a řídí všechno líbezně.
² Tu jsem si zamiloval a zatoužil jsem po ní od svého mládí,
 toužil jsem, bych si ji odvedl domů jako nevěstu;
 stal jsem se milovníkem její krásy.
³ Urozenost svou hlásá slavně svým spolužitím s Bohem,
 a všech věcí Pán si ji zamiloval.
⁴ Jeť zasvěcena do vědění Božího,
 a jest volitelkou skutků jeho.
⁵ Je-li bohatství statek, v životě žádoucí,
 co jest bohatšího nežli moudrost, která všechno působí?
⁶ Působí-li co znalost, (takže lidé po ní touží),
 kdo jest více umělec z celého světa, než ona?
⁷ A miluje-li kdo spravedlnost,
 její snahy jsou ctnosti;
 neboť vyučuje (dokonale) mírnosti a opatrnosti,
 spravedlnosti a statečnosti,
 nad něž nic užitečnějšího není lidem v životě.
⁸ Pakli kdo žádá i mnoho vědění,
 ví ona věci minulé a budoucích se dovtipuje,
 zná slovesné obraty, zná řešiti hádanky,
 divy a zázraky zná prve nežli se stanou,
 i příběhy časů a věků.
⁹ Umínal jsem si tedy, že si tuto přivedu domů, bych spolu s ní žil,
 věda, že mi svou radou bude dobroditelkou,
 a těšitelkou v starostech a v tesknosti mé.
¹⁰ Budu míti pro ni slávu u lidu
 a čest u starších, ač jsem (ještě) mladý.
¹¹ Bude shledáno, že jsem ostrovtipný u soudu,
 v očích mocných budu podivuhodný,
 [a tváře knížat budou se diviti mně].
¹² Když budu mlčeti, čekati na mne budou,
 když budu mluvit, hleděti na mne budou,
 a když řečniti budu déle, položí ruku na svá ústa.
¹³ Budu míti pro ni nesmrtelnost,
 a věčnou památku těm, kteří po mně budou, zůstavím.
¹⁴ Spravovati budu kmeny a národové budou mně poddáni.
¹⁵ Báti se mne budou, když o mně uslyší, králové hrozí,
 v obci budu nalezen dobrým a ve válce statečným.

Hl. 8. V. ⁴. podává doklad lásky Boha k Moudrosti (v. 3b). Miluje ji tak, že nemá tajnosti vůči ní, sdílí se s ní o vše, co ví jako přítel s přítelem, jako choť s chotí, vědění Boží jest vědění Moudrosti. Ze skutků, Všemohoucimu Bohu možných, Moudrost volí, které mají býti skutečně vykonány; co chce Moudrost, chce Bůh, jsou *oba jedné vůle*. Srv. Příis 8, 22 n.

- ¹⁶ Vráť se domů, u ní si odpočinu,
neboť nemá hořkosti styk s ní,
ani tesknosti obcování s ní,
ale veselost a radost.
- ¹⁷ O tom u sebe porozjímav,
a v srdci svém uváživ,
že je (totiž) ve svazku s moudrostí nesmrtelnost,
- ¹⁸ v přátelství jejím čistá radost,
v námáhách rukou jejích bohatství nepřeborné,
v ustavičné důvěrnosti s ní znalost,
a v účasti řečí jejích sláva:
obcházel jsem hledaje, jak bych si ji vzal k sobě.
- ¹⁹ Byl pak jsem jinoch pěkně vyvinutý,
a došel jsem duše dobré;
- ²⁰ ba lépe: dobrý jsa
přišel jsem do těla neposkvrněného.
- ²¹ Když však jsem poznal, že se jí nedomohu
jinak než dá-li (mi ji) Bůh –
i toť byla již moudrost,
vědět, či to jest dar –
přistoupil jsem k Pánu a poprosil jsem ho;
řekl jsem z celého srdce svého:

9. – ¹ Bože otců mých a Pane milosrdenství,
který jsi učinil vesmír slovem svým,
² a moudrostí svou stvořil jsi člověka,
aby panoval nad tvorstvem, kteráž od tebe učiněno jest,
³ aby spravoval svět ve svatosti a v spravedlnosti,
a v přímosti srdce aby vládl:
⁴ dej mi moudrost, přisedící tvého trůnu,
a nevylučuj mne z počtu dětí svých!
- ⁵ Neboť služebník tvůj jsem já a syn tvé služebnice,
člověk mdlý a kratičkého věku,
a maličko rozumějící právu a spravedlnosti.
- ⁶ Neboť byť byl kdo i sebe dokonalejší mezi lidmi,
za nic bylo by ho pokládati, kdyby s ním nebyla tvá moudrost.
- ⁷ Ty jsi mě vyvolil za krále lidu svého,

V. ^{19–21}. Mýlil by se, kdo by myslel, že přednosti přirozené, kterými Šalomoun vynikal, zjednaly mu spojení s Moudrostí, po kterém tolik dychtil! Nikoliv! *Modlitbou* si ji získal! – „dobrý jsa” – duše neměla hříchu osobního, když vyšla z rukou Stvořitelových (hřích dědičný tkví v nedostatku nadpřirozeného spojení duše s Bohem, s Moudrostí, po kterém Šalomoun zatoužil teprve později). – „tělo” = zárodek těla; dosud nesloužil duši ke zlému, k osobnímu hříchu, nebyl hříchu *zaprodan* (srv. 1, 4). Dědičného hříchu tu Šalomoun nezdurazňuje, také však ho nepopírá.

V. ²⁰. Šalomoun neučí tu, že duše vstupem do těla se poskvrňuje (srv. 8, 20), kdyžť jest tělo samo neposkvrněno. To spojení není pro duši neštěstí, není trest.

Hl. 9. V. ¹. počíná modlitbu Šalomounovu, která se zakládá na 3 Král 3, 6 nn.; 2 Par 1, 8 nn.

V. ⁷. Israelité slují „synové Boží”, ježto si je Bůh vyvolil za svůj zvláštní majetek. Srv. níže 12, 19 nn.; 18, 4. 13; 16, 26. O „*dcerach Božích*” zmiňuje se také Is 43, 6; srv. 2 Kor 6, 18. – „*Synové a dcery Boží*” mají

- a za soudce synů i dcer svých,
⁸ a řekls, abych vystavěl chrám na svaté hoře tvé,
 a oltář v sídelním městě tvém,
 podobný tvému svatému stánku, který jsi připravil
 od počátku.
⁹ S tebou je moudrost, která zná tvá díla,
 kteráž i přítomna byla, když jsi tvořil svět,
 a ví, co příjemného jest očím tvým,
 a co se srovnává s příkazy tvými.
¹⁰ Odešli ji ze svých svatých nebes
 a od trůnu velebnosti své (ji sešli),
 aby se mnou byla a se mnou pracovala,
 a já věděl, co se ti líbí;
¹¹ neb ona všechno ví a rozumí všemu,
 i povede mě v pracech mých opatrně,
 a opatrovati mě bude, ve své velebnosti.
¹² I budou ti příjemné mé činy,
 řídití budu lid tvůj spravedlivě
 a hoden budu trůnu otce svého.
¹³ Neboť kdo z lidí může znáti vůli Boží?
 Nebo kdo může se domyslit, co Bůh chce?
¹⁴ Jsoutě úsudky smrtelníků bázkivé,
 a nejisté úvahy naše.
¹⁵ Neboť smrtelné tělo obtěžuje duši,
 a zemský stánek dolů stlačuje mysl velmi starostlivou.
¹⁶ Sotva se dovtipujeme toho, co na zemi jest,
 a co jest před očima, s námahou nalézáme;
 to pak, co na nebi jest, kdož vystihl?
¹⁷ Vůli tvou kdož poznal, nedal-lis ty mu moudrost,
 a neseslal-lis s výsosti svého svatého ducha?
¹⁸ Tak (jen) napřiměny byly stezky pozemšťanů,
 a tomu, co se tobě líbí, lidé byli vyučeni;
¹⁹ moudrostí byli zachráněni
 [kteříkoli se líbili tobě, Pane, od počátku].

II. Šalomoun doporučuje snahu o moudrost příklady a výstrahami z dějin národa israelského a jeho nepřátel (10, 1–19, 16).

1. Příklady a výstrahy z dob od Abrahama po Mojžíše (10, 1–12, 27).

10. – ¹ Ta prvotvarého otce světa opatrovala,

dokonaleji nežli jiní národové šetřiti vůle Boží, vyslovené v zákoně přirozeném i zjeveném; k tomu má přispívati také Šalomoun jakožto král. Jak těžký to úřad, jak třeba tu pomoci Boží, moudrosti!

V. ¹⁵. Písmo přirovnává lidské tělo *ke stanu* kočovnickovu na znamení, že je na zemi člověk toliko poutníkem, který ve smrti svinuje svůj stánek a odebírá se dále. Srv. Is 38, 12; 2 Kor 5, 1. 4; 2 Petr 1, 13 n. – Vulg volněji překládá: „*příbytek*“ (místo „*stan*“) bídný a vratký.

Hl. 10. V. ¹. Spisovatel počíná 9, 18 n. rozváděti a dokazovati z dějin. Uváděje příklady z minulosti nepodává jich v rouchu přesně dějepisném, ale halí je do šatu básnického. Již proto *neuvádí vlastních jmen*, známých těm, kteří čítali Písmo. Tímto způsobem zastírá příběhy tajemnou rouškou, která vábila čtenáře

- když (ještě) sám byl stvořen,
² vyvedla ho také z provinění jeho,
 a dala mu moc, aby panoval nade vším.
³ Od té jali nespravedlivec ve hněvu svém odpadl,
 zlostí bratrovražednou zahynul.
⁴ Když pro něho voda zatopila zemi, zachovala ji zase moudrost,
 která na nepatrném dřevě spravedlivého vedla.
⁵ Ta i když národové pro jednomyslnou nepravost byli zmateni,
 poznala spravedlivce, uchovala ho bez úhony před Bohem,
 a když měl útrpnost se synem, zachovala jej silného.
⁶ Ta vysvobodila, když hynuli bezbožníci, spravedlivého,
 který utikal před ohněm, padajícím na pět měst,
⁷ jejichžto nešlechtnost dosvědčuje
 dosud ještě poušť, ze které se kouří,

nezasvěcené, aby se poučili blíže o nich v posvátných knihách židovských. Básnické roucho získávalo čtenářovo srdce a zpovsěchnění příběhů dodávalo větší síly jejich důkaznosti o blahodárném působení Moudrosti (Gutberlet). Zatajením vlastních jmen vyhnul se spisovatel nepříznivému dojmu, jaký mohly způsobiti v Egyptanech nečestné zmínky o jejich předcích (Cornely). – „*Ta*“ moudrost Boží, Bůh nejvýše moudrý, prokázala *Adamovi* tři velká dobrodíní: 1. opatrovala ho již od té chvíle, kdy byl stvořen, kdy byl ještě sám Gn 2, 18, t. j. vedla a sílila ho, aby si „*hleděl*“ ráje (Gn 2, 15). – 2. Když hříchem pozbyl přátelství Božího, Moudrost budila v něm lítost, tou ho vyvedla a přivedla zase do stavu Božího přítele, a 3. již tehdy, když byl stvořen, ustanovila ho králem přírody (Gn 1, 26. 28). – „*prvotvarým*“ sluje Adam také 7, 1.

V. ³. „*nespravedlivec*“ = Kain. – Jak „*zahynul*“, srv. Gn 4, 12–16 s Moudr 3, 11 n. 17; 4. 16. Viz také výše 2, 21 – 24; 4, 19–5, 14; 5, 17–23.

V. ⁴. „*pro něho*“ = *pro Kaina*, jehožto zlé mravy nakazily všechno *potomstvo*. Srv. výše 3, 12. 16–18; 4, 6. – „*voda*“ biblické *potopy* (Gn 6, 9 nn.). – „*spravedlivého*“ – Noema. – „*na dřevě*“ – v dřevěné arše.

V. ⁵. „*Ta*“ – Moudrost. – S „*jednomyslnou bezbožností*“ (či s „*bezbožnou jednomyslností*“) chtěli potomci Noemovi stavět *babylonskou věž*. (Gn 11, 1–9). – „*spravedlivce*“ = *Abrahama*. – „*poznala*“ a zamilovala si ho. – „*bez úhony*“ mnohobožského modlářství, kterým se prohřešovali Abrahamovi současníci, potomci to stavitelů věže babylonské. – Povoláním Abrahama (Gn 12) uchovala Moudrost zase (srv. výše v. 4) lidstvo všeobecné náboženskomravní zkázy. – Moudrost sílila Abrahama, aby přemohl mocnou lásku k Isákovi, svému synu, když Bůh žádal, aby ho podal v obět Gn 22. Srv. Sir 44, 20.

V. ⁶. „*Ta*“ = Moudrost. – „*spravedlivého*“ *Lota*. – „*bezbožníci*“ = obyvatelé Pětiměstí, jak vypravuje Gn 19. – Když praví spisovatel, že oheň padal na pět měst, nechce říci, že všech pět měst bylo zničeno. Věděl zajisté, že Segor bylo zachováno Gn 19, 15–23).

V. ⁷ Z ráje – poušť. Srv. Gn 19, 24. – „*Kouřilo se*“ nejspíše z hořlavin, nahromaděných pod zemí kolem Mrtvého moře, doutnajících a tu a tam vznicených ve větší oheň. Spisovatel vypravuje podle podání jiných; sám sotva byl na břehu Mrtvého moře. K věci srv. Gn 19, 28. – Také *Filo* a *Josef Flavius* dosvědčují, že kouř, vystupující ze břehů Mrtvého moře připomíná neštěstí, jež kdysi tuto krajinu stihlo. (Od tohoto kouře, kterého dnes již nevidět, dlužno rozlišovati husté páry vodní, které z Moře mrtvého vystupují dosud.) – Druhá věc, připomínající nešlechtnost Pětiměstí a trest Boží, který je stihl, jsou *rostliny*, jejichžto ovoce v subtropickém žáru a suchu předčasně uzrává, či lépe řečeno usychá a proto je k nepotřebě. Také *Josef Flavius* O válce židovské IV. 8, 4) píše, že prý ještě za jeho doby rostlo tam ovoce, které; zevnějškem podobalo se ovoci jedlému, které však, dotkne-li se ho ruka, rozpadává se v prach a popel. Se kterou rostlinou bylo lze možno ztotožňovati tato „*sodomská jablka*“, není jisto. Někteří myslí na *kolokvintu* (Citrullus [Cucumis] colocynthis), jiní na *Solanum coagulans*, jiní na *Calotropis procera*. Plody kolokvinty mají v tenké slupce velice hořkou houbovitou dužinu; uschnou-li, nezbývá z nich než semena, ve slupce velmi scvrklé a křehké. – „*duše nevěřící*“ jest Lotova žena podle Gn 19, 26. Na jihozápadě Mrtvého moře jest *Solná hora* (Džebel Usdum zvaná), prosycená soli a proložená solnými vrstvami, ze které větrem a deštěm tvoří se různé útvary i sloupy, které mimoděk připomínají solný sloup, ve který obrácena byla žena Lotova. Také *Josefus Flavius* zmiňuje se o takovém sloupu. Spisovatel Moudr netvrdí, že sloup, o kterém tu píše, je týž, o kterém mluví Gn 19, 26. Onen uvádí toliko na paměť tento.

rostliny, mající ovoce předčasně uzrálé,
jakož i památka na duši nevěřící, třící solný sloup.

⁸ Ti totiž, kteří moudrost pominuli,
netoliko si uškodili tím, že nepoznali, co jest šlechetné,
ale zůstavili také lidem památku své nesmyslnosti,
aby nemohlo býti zatajeno, v čem zhřešili.

⁹ Moudrost však ty, kteří jí sloužili, vysvobodila, ode (všech) bolestí

¹⁰ Ta spravedlivce, utíkajícího před hněvem bratrovým,
provedla cestami rovnými,
ukázala mu království Boží,
znalost svatých věcí mu udělila,
dovedla ho k bohatství námahami,
a plody práce jeho rozmnožila.

¹¹ Když ho oklamat chtěli, byla u něho,
a zámožnost mu zjedнала.

¹² Ostríhala ho před nepřáteli,
když měl být přepaden, zabezpečila ho,
v zápasu tuhém získala mu vítězství,
aby zvěděl, všecko že zmůže zbožnost.

¹³ Ta spravedlivce, když prodán byl, neopustila,
ale hříšníků ho uchránila.

Sestoupila s ním do vězení,
¹⁴ ani v poutech ho neopustila,
až mu přinesla žezlo královské vlády,
a moc nad jeho utlačovateli,
a ze lži usvědčila ty, kteří jej očernili,
a jemu slávu věčnou udělila.

¹⁵ Ta lid spravedlivý a plémě bez úhony
vyprostila z národa, který jej utiskoval.

V. ¹⁰. „*spravedlivce*“ = Jakoba, když utíkal před hněvem bratra Esaua (Gn 28). – „*království Boží*“ viděl Jakob ve vidu bethelském (Gn 28, 12–15). – „*svaté věci*“ byly: Prozřetelnost Boží, andělé, její sluhové, jakož i sliby Boží o množství Jakobova potomstva, ze kterého vzejde Mesiáš. – „*námahami*“ dvacetileté služby u Labana. Srv. Gn 29 n.; 31, 40 n.

V. ¹¹. „*Oklamat*“ chtěla Jakoba *hrabivost* (řec.) Labana a jeho přízně, (Srv. Gn 29, 15 nn.; 30, 27 nn.; 31, 7.) – Kterak byla Moudrost u Jakoba, viz Gn 30, 37 až 43; 31, 1–9. – Jakob přičítá bohatství své Bohu Gn 31, 9. 12. 42.

V. ¹². „*před nepřáteli*“ – před Labanem a jeho přízní podle Gn 31, 23. 32. 37. – „*zabezpečila jej*“, když se hnál za ním Laban podle Gn 31, 25 n. – „*v zápasu tuhém*“ s andělem podle Gn 32, 24 nn. – Zbožnost zmůže více nežli jakákoli síla hmotná. – Zbožnost je služba Moudrosti.

V. ¹³. „*spravedlivce*“ – Josefa egyptského. – Byl *prodán* podle Gn 37. – Místo „*hříšníků*“ (manželky Putifarovy) lépe podle řec: „*hříchu*“, ke kterému ho Putifarka sváděla Gn 39, 6–18. – „*ve vězení*“ byl Josef podle Gn 39, 20 nn. Sestoupila s ním do žaláře, získala mu důvěru vězníkovu (Gn 39, 21 nn.) a naučila ho vykládati sny. Gn 41, 9 nn. – Josefovi dostalo se *královské moci*, když se stal *velkovězírem* podle Gn 41, 38 nn. – „*nad utlačovateli*“ = nad bratry, kteří ho byli *prodali*, jakož i *nad domem Putifarovým*, který jej byl „*očernil*“, t. j. křivě obžaloval. – „*slávu*“ v Egyptě i v sousedních zemích.

V. ¹⁵. „*lid spravedlivý*“ (= svatý) a *plémě bez úhony*“ byl národ israelský, ježto byl Bohu zasvěcen, od Boha k svatosti povolán a svatým v tomto smyslu zůstal, i když mnoho příslušníků tohoto národa mravně se znesvětilo a poskvrnilo. Srv. Ex 19, 6; Lv 20, 24; Dt 7, 6; Is 62, 12; 1 Petr 2, 9; Sk 9, 13; 16, 15; 26, 10; Řím 1, 7; 8, 27; 12, 13. – „*národ, který jej utiskoval*“ byli Egypťané.

- ¹⁶ Vešla v duši sluhy Božího,
a postavila se proti hrozným králům v zázracích a divech.
¹⁷ Zjedнала spravedlivým za jejich práce mzdu,
provedla je cestou podivuhodnou,
byla jim stinidlem ve dne
a hvězdným světlem v noci.
¹⁸ Přepravila je přes moře Rudé,
a provedla je spoustou vodstva.
¹⁹ Nepřátele, však jejich ztopila v moři,
a z tůní hlubokých zase vyvrhla je.
A tak spravedliví obrali bezbožné,
²⁰ i zazpívali, Pane, tvému svatému jménu,
a tvou vítěznou ruku pochválili svorně,
²¹ neboť moudrost otevřela ústa němých,
a jazyky nemluvnat učinila výmluvné.
11. – ¹ Úspěšně vedla práce jejich
řízením svatého proroka.
² Prošli pouští nehostinnou,
a na místech neschůdných rozbíjeli stany.
³ Na odpor se postavili odpůrcům
a nepřátele odrazili.
⁴ Žíznil, i volali k tobě,
a dána jim voda ze skalní stěny,
prostředek proti žízni z kamene tvrdého.
⁵ Neboť čím potrestáni byli nepřatelé jejich,
⁶ toho v nedostatku dostalo se jim v dobrodiní.
⁷ Místo proudu ustavičně tekoucího,

V. ¹⁶. „*sluha Boží*“ je tu Mojžiš. Srv. Ex 14, 31; Nm 12, 7 n.; Jos 1, 2 a jj. Moudrost, všedši do duše Mojžišovy, učinila jej *přítelem Božím a prorokem* (7, 27). – „*hrozní králové*“ = farao.

V. ¹⁷. „*práce*“ namáhavé byly roboty Israelitů v Egyptě, za které nedostalo se jim žádné mzdy. Tu mzdu jim dodatečně opatřila, či odevzdávala, vyplatila Moudrost, která Israelity vyzvala, aby žádali za své robotování od Egyptanů šperky a Egyptany pohnula, že jim je vydali. Srv. Ex 3, 21 n.; 11, 2; 12, 35 n. – „*Světlem*“ a „*stinidlem*“, t. j. *vůdcem a strážcem* byla Moudrost Israelitům tím, že jim dala *sloup ohnivý a oblakový*, o němž viz Ex 13, 21; Nm 14, 14; Ž 104, 39.

V. ¹⁸. shrnuje, co podrobně vypravuje Ex 14, 15 nn. 29.

V. ¹⁹. „*vyvrhla je*“, Egyptany, kteří byli se utopili. Srv. Ex 14, 30. „*spravedliví*“ Israelité obrali „*bezbožné*“ Egyptany, t. j. mrtvoly jejich vyvržené na břeh. Obrali je o zbraně a šat právem válečné kořisti.

V. ²⁰. „*jméno*“ = velebnost. – Ten zpěv je zachován v Ex 15, 1–21.

V. ²¹. *Israelité prve zastrašení* tak, že se neodvažovali ani hlesnouti proti králi a Egyptanům, i Mojžiš, prve neobřezaných rtů (Ex 4, 10; 6, 12, 30), po přechodu Rudého moře *oplyvají výmluvností* při chvále Boží.

Hl. 11. V. ¹. „*Práce*“ Israelitů byly všechny příhody, které je potkaly na cestě od Rudého moře do Palestiny. – „*Prorok*“ je tu Mojžiš, o němž viz Dt 18, 15, 18; 34, 10; Nm 12, 6 nn.

V. ³. „*Na odpor se postavili*“ Amalečanům (Ex 17, 8–16), Aradovi (Nm 21, 1–3), Sehonovi (tamže 21, 21–31), Ogovi (Nm 21, 33–35), a Madjanům (Nm 31, 2–10).

V. ⁴. srv. s Ex 17; Nm 20. – O „*skále přetvrdé*“ srv. Dt 8, 15.

V. ⁵. n. „*Nepřatelé jejich*“, t. j. Egyptané trestáni byli *vodou*, obrácenou v krev podle Ex 7, 16 nn.; *vody* dostalo se Israelitům na poušti podle v. 4. Nedostatek pitné vody trápil tehdy Egyptany žízní. – „*jim*“ Israelitům. – Vulg jest glosována na tomto místě; zní: „*Neboť čím trestáni byli nepřatelé jejich pro nedostatek nápoje svého, v tom hojnost majíce synové israelští, veselili se.*“

- řeky, zkalené krví budící hnus,
⁸ za trest rozkazu vraždit děti
 dal jsi jim neočekávaně hojnost vody,
⁹ ukázav jim žízní, která tehdy byla,
 jak přísně byl jsi nepřátele jejich potrestal.
¹⁰ Neboť když byli zkoušeni, ač jen milosrdné kárání byli,
 zvěděli, kterak bezbožníci, ve hněvu souzeni jsouce, trpěli.
¹¹ Tyto jako napomínající otec jsi zkoušel,
 ony však jako přísný král soudě jsi zmučil.
¹² Daleko jsouce (Israelitů) byli stejně trápeni,
 jako když byli blízko jich.
¹³ Dvojí totiž bolest je pojala
 a lkání při vzpomínce na minulé události.
¹⁴ Neboť když uslyšeli, že jejich tresty
 oněm se dostává dobrodiní, vycítili Pána
 [divíce se na konec východu].
¹⁵ Neboť kterému kdysi, když pohazovali děti, pohrdlivě se posmívali,
 tomu na konci události se podivili,
 kdyžtž ne tak jako spravedlivci žíznil.
¹⁶ A pro nesmyslné rozumy nepravosti jejich,
 kterými dali se svést, že ctili němé plazy a ničemnou zběr,
 poslal na ně množství němých zvířat za trest,
¹⁷ aby poznali, že čím kdo hřeší, tím i trestán bývá.
¹⁸ Nebyloť nemožno tvé všemohoucí ruce,

V. ⁷ n. Nil sluje „*proudem ustavičně tekoucím*“, ježto dával pitnou vodu jako pramen. – Týž Nil stal se „*řekou zkalenou krví*“. – Červená voda Nilu budila žíznivému *odpor* jako pohled na krev lidskou, smíšenou s prachem. – „*dal jsi jim*“ – Israelitům.

V. ⁹. Israelité trpěli sice na poušti také žízeň, ale i tu dovede spisovatel Moudr Vysvětliti Boží prozřetelností, která chtěla, by Israelité z vlastní zkušenosti dovedli si představit muky Egyptanů, prahnoucích žízní (Ex 7, 25). Israelity trestal Bůh jako dobrý otec, Egyptany jako soudce (srv. v. 11). Latinský překladatel nevystihl správné původního znění, an překládá v. 7–9 takto: (7) „*Nebo místo pramene stále tekoucí řeky, lidskou krev dal jsi nespravedlivým.* (8) *Kterýchž když ubývalo za trest, pro nemluvnátka zbitá, dal jsi těmto hojnost vody nenadále,* (9) *okázav skrze žízeň, která tehda byla, kterak svých jsi povyšoval, a nepřátele jejich usmrcoval.*“

V. ¹⁰. „*zkoušeni byli*“ Israelité na poušti žízní. – „*bezbožníci*“ = Egyptané „*ve hněvu*“ – Božím. Týž prostředek měl ráz výchovný (Israelité měli býti utvrzeni v důvěře v Boha) i *trestný* (Egyptané měli pykat za své zločiny).

V. ¹³. srv. s V. 5. – *Dvojí bolest* měli Egyptané. *Jednu* jim působila vzpomínka na neštěstí, které je potkalo, *druhou* ohled na štěstí, kterému se těšili na poušti Israelité.

V. ¹⁵. „*Posmívali se*“, či zavrhl, zamítl, odmrštili kdysi směšně *Boha* (podle jiných *Mojžíše*). – Egyptané kázali Israelitům „pohazovati děti“ již podle v. 8. výše. Srv. Ex 1, 22. – „*na konci události*“ – když se po Egyptě rozneslo, jak dobře se mají Israelité na poušti. – Kterak Egyptané ústy svého krále Hospodinem *pohrdali*, jeho žádosti posměšně *zamítali*, vypravuje Ex 5, 2; 10, 10. – Rozdíl, kterak *žíznil* Israelité, vyslovil již výše v. 11.

V. ¹⁶–12, ². připomíná spisovatel, že Moudrost potrestala Egyptany, kteří zbožňovali drobná zvířata, tím, čím zhřešili – drobnými zvířaty (v. 16 n.). Moudrost mohla je trestati jiným, přísnějším způsobem (v. 18–21abc), avšak tu přísnost zmírnila (v. 21de). Ano, ačkoli Moudrosti nikdo moci se nevyrovná (v. 22 n.). Moudrost svou všemohoucnost zmírnila milosrdenstvím, ježto miluje všechno, v čem je duch její (v. 24–12, 1) a proto bloudící kárá, aby je přivedla zpět k Pánu (12, 2).

V. ¹⁷. srv. s Gn 9, 6; Ex 21, 24 n.; Sdc 1, 6 n.; 1 Sam 15, 23; 2 Sam 16, 21 nn.; Hab 2, 8; Is 33, 1. – Srv. také Mt 7, 2; 26, 52; Jak 2, 13.

- která utvořila svět z beztvárné hmoty,
 pustiti na ně množství medvědů nebo smělých lvů,
¹⁹ nebo nově stvořená, zuřivá, nevidaná,
 nebo parou ohnivou dýchající,
 nebo smrdutý dým chrlící,
 nebo hrozné jiskry z očí vysršující zvířata,
²⁰ která je mohla ne toliko škůdným dotykem zahladiti,
 ale i strašným pohledem usmrtit.
²¹ Avšak i bez nich jediným dmýchnutím mohli padnouti
 stižení byvše trestem tvým
 a rozptýleni dechem tvé moci,
 ale ty jsi spořádal všechny věci podle míry, počtu a váhy.
²² Veliké věci totiž činiti možno ti vždycky,
 a moci ramene tvého kdo odolá?
²³ Nebo jako prášek na váze, tak jest před tebou vesmír,
 a jako krůpěj rosy, která před svítáním na zemi spadla.
²⁴ Ale ty smilováváš se nade všemi, ježto všechno můžeš,
 a přehledáš hříchy lidské, by se káli.
²⁵ Vždyť miluješ všechno, cokoliv jest,
 a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, které jsi učinil;
 neboť, kdybys byl něco nenáviděl, nebyl bys to [ustanovil aniž] uči-
 nil.
²⁶ A jak by bylo co zůstalo, kdybys ty byl nechtěl,
 aneb, co by od tebe nebylo vyvoláno, kterak bylo by zachováno?
²⁷ Ale ty šetríš všech věcí, protože jsou tvé, Pane, milovníče života;
 12.– ¹ neboť nesmrtelný duch tvůj jest ve všech věcech.
² Protož ty, kteří bloudí, maličko tresceš,
 a čím hřeší jim připomínaje, napomináš je,
 aby zanechajíce zloby uvěřili v tebe, Pane.
³ Vždyť jsi pojal nenávisť také k dřevním obyvatelům tvé svaté země,
⁴ protože ohydné skutky před tebou činili

V. ¹⁸. „beztvárá hmota“ (amorfos hylé) jest výraz vzatý z řecké filosofie; znamená chaos, hebrejské *tóhú ua bóhú* (Gn 1, 2). – „utvořil“ znamená tu tak zvané „stvoření druhé“, které popisuje Gn 1, 3 n. Spisovatel nemluví tu o „stvoření prvním“, ale nemohlo mu býti neznámo, kdyžť je matka machabejská v době, spisovateli Moudr velmi blízké, vyslovila tak zřetelně. Srv. k Gn 1, 1 a tam uvedený výrok z 2 Mach 7, 28. Ublíží proto knize Moudr ti, kdož tvrdí, že pokládá hmotu bezvarou za věčnou, nestvořenou. – Z 1, 14 vyplývá přesvědčení spisovatelovo, že Bůh všechno, tedy i první hmotu stvořil. Srv. také níže v. 23. 26

V. ¹⁹. Místo „smrdutý“ lze také překládati: „syčící“. Srv. Job 41, 9–12.

V. ²⁰. srv. s Is 11, 8; 14, 29; Jer 8, 17; Přís 23, 32.

V. ²¹. „dmýchnut,“ = „dech“ = nejnepatrnější hnutí Boží všemohoucnosti.

V. ²⁶. „vyvoláno“ nebo „povoláno“ tvůrčím slovem „Budiž“, jak vypravuje Gn 1.

Hl. 12. V. ¹. Latinský překlad podává 12, 1 takto: „Ó, jak dobrý a líbezný jest, Pane, duch tvůj ve všech věcech!“

V. ². „Protože“ miluješ tvory své a jsi milosrdný.

V. ³. Podle týchž zásad naložil Bůh i s *Kanaanci* (v. 3–22).

V. ⁴. O „kouzelnictví“ srv. Dt 18, 9–12. – Bohoslužebnictví kanaanské bylo bezbožné, ježto byly při něm páchany pohlavní výstřednosti a *ukrutnosti*. Tyto bezcitné *surovosti* spisovatel líčí podrobněji: *obětová-li lidi* (otroky, válečné zajatce), a zejména děti, a to ne jen cizí, ale rodičové podávali v krvavou oběť i své děti vlastní! (Srv. níže v. 6a.) – Písmo svědčí i na jiných místech, že Kanaarici (a Feničané) přinášeli *oběti lidské*

- kouzelnictvím a bezbožným bohoslužebnictvím.
⁵ ti nemilosrdní zabíječi dětí,
 žráči střev a hltací krve z lidských obětí.
 Zasvěcence z prostředku slavnostního shromáždění,
⁶ a rodiče, kteří svýma rukama zabíjeli bytosti bez pomoci,
 chtěl jsi vyhladit rukama otců našich,
⁷ aby dostala v dětech Božích obyvatelstvo, jakého je hodna
 země ta, která tobě jest ze všech nejmilejší.
⁸ Ale i těch jsi ušetřil, že to byli lidé,
 a poslalš jakožto předchůdce svého vojska sršně,
 aby je pomalu vyplnili.
⁹ Ne, že bys nebyl s to, abys v boji podmanil bezbožné spravedlivým,
 aneb lítou zvěří neb slovem tvrdým je všechny rázem zahladil
¹⁰ ale pomalu trestaje dávalš jim příležitost ku pokání,
 ačkoli jsi dobře věděl, že nešlechtný jest původ jejich,
 že jim jest vrozena jejich zloba,
 a že se nezmění jejich smýšlení na věky.
¹¹ Neboť proklaté plémě byli od počátku.
 Aniž koho se boje dávalš jim odpuštění hříchův:
¹² Neboť kdo smí říci: „Co jsi učinil?“
 Aneb kdo se smí postaviti na odpor soudu tvému?
 Kdo tě obviňovati bude, zahynou-li národové, které ty jsi učinil?
 Aneb kdo přijde před tebe, aby hájil nešlechtných lidí?
¹³ Vždyť není jiného. Boha kromě tebe, který pečuje o všechny,
 aby ti bylo dokázati, že jsi nesoudil nespravedlivě.
¹⁴ Ani král ani uchvatitel moci nebude se dotazovati před obličejem
 tvým,
 na ty, které jsi potrestal.
¹⁵ Protože však jsi spravedlivý, spravedlivě všechno řídíš
 pokládaje za věc moci své nedůstojnou,
 abys odsoudil toho, kdo nemá býti trestán.
¹⁶ Tvá totiž moc je počátek spravedlnosti (tvé)
 a proto, že jsi Pán všech, všem odpustiti hledíš.
¹⁷ Neboť ty ukazuješ moc svou, když lidé nevěří v dokonalost
 mohoucnosti tvé,
 a smělost těch, kteří ji znají, usvědčuješ.
¹⁸ Ty však mocným jsa panovníkem mírně soudíš
 a s velkou shovívavostí nás spravuješ,
 neboť máš moc, kdybys chtěl jí užítí.

svým bohům; srv. Lv 18, 3. 21; Dt 12, 31; 18, 9n. a jj. Vykopávky palestinské to skvěle dokázaly.

V. ⁵. „zasvěcence“ v tajemnou nauku a bohoslužbu kanaanskou, tedy *zasvěcence kanaanské*.

V. ⁸. Bůh slíbil, že na Kanaance pošle *sršně* Ex 23, 27 nn.; Dt 7, 20. Josue (Jos. 24, 12) svědčí, že Bůh ten slib splnil. Z dějin je známo, že ne jednou byli obyvatelé té oné krajiny nuceni vystěhovati se pro veliké množství vos nebo podobné drobné zvířeny; rozsáhlé kraje rovníkové Afriky nelze lidstvu obývati „pro množství much tam žijících, zvaných Glassinna morsitans. – „vojsko Hospodinovo“ byli Israelité.

V. ¹¹. Základ zatvrzelosti Kanaanců byla *kletba*, kterou pronesl Noe nad jejich praotcem podle Gn 9, 24 nn.

V. ¹⁶. „počátek“ = základ, důvod.

- ¹⁹ Tys pak skutky takovými vyučil lid svůj,
že spravedlivec má být lidumilný,
a dal jsi libou naději synům svým,
že dáváš příležitost ku pokání, když zhřeší.
- ²⁰ Neboť jestliže jsi nepřátele sluhů svých, hodné smrti,
s tak velikou pozorností, ba prosbami potrestal,
dávaje jim čas i příležitost, aby se odvrátili od zloby,
- ²¹ s jakou teprv bedlivostí pokáral jsi syny své,
jejichž otcům nejlepší věci jsi slíbil smlouvami, přísahou potvrze-
nými!
- ²² Kdežto tedy nás (tresty) polepšuješ,
šviháš nepřátele naše tisícronásobně,
abychom trestající dobrotivost tvou na paměti měli,
a trestání jsouce doufali ve tvé milosrdenství.
- ²³ Protož i těm, kteří nesmyslně a nespravedlivě živi byli,
jejich vlastními ohavnostmi způsobil jsi největší muky.
- ²⁴ Za cestu bludu totiž daleko zabloudili
za bohy majíce ze zvířat nejodpornějších nejopovrženější,
davše se oblouditi jako nerozumné děti.
- ²⁵ Proto jsi na ně jako na děti nemající rozumu
poslal směšný trest.
- ²⁶ Kdo však směšným káráním nedají se napravit,
těm třeba soudu, Boha hodného zakusiti.
- ²⁷ Neboť když na ty, kterými byli trápeni, se zlobili,
na ty, které za bohy měli,
když byli jimi hubeni,
viděli a poznali, že ten je pravý Bůh,
o kterém prve byli tvrdili, že ho neznají.
Proto také přišel na ně nejzazší trest.

Zacházka do rozpravy o pošetilosti a zhoubě modlářství. (13, 1–15, 19.)

Bohopocta vzdávaná hvězdám a silám přírodním (13, 1–9). Jak neapné a bezbožné jest vzdávati bohoo-
poctu modlám, učiněným rukou lidskou (13, 10–14, 11); původ té zpozdilosti (14, 12–20); jak zhoubné
působila na mravnost (14, 21–31); jak šťasten jest Israel, ježž uchoval Bůh toho zla (15, 1–6); vina modlářů
ukázaná na hliněné soše (15, 7–13). Pošetili pohané ctí dokonce bohy jiných národů a klaní se zvířatům (15,

V. ²⁰. „*sluhové Boží*“ = Israelité. – Bůh je trestal s velikou „*pozorností*“, aby nepřestoupil zásady, vy-
slovené výše 11, 21d; 12, 8–10. – Bůh svým milosrdenstvím vztahoval takoruka ruce ke hříšníkům, a „*prosil*“,
zaprísahal je, aby se polepšili. Srv. Is 65, 2; Přís 1, 24; Jer 7, 13. – Kdežto Egypťané a Kanaanci byli „*hodní*
smrti“, měli Israelité právo čekati, že budou splněny sliby dané otcům. Gn 14, 18; 22, 10 nn.; 26, 2 nn. – To
vše dodává Israelitům naděje, že Bůh bude k nim milosrdnější nežli byl k pohanům. Srv. výše 11, 10 n. 15c;
16, 10 nn; 18, 20 nn.

V. ²³. Spisovatel, který od v. 3. obíral se popředně *Kanaanci*, vrací se *k Egypťanům*, aby v doslovu (v,
23–27) ukázal, že podle zásad uvedených ve v. 3–22 trestal Bůh také Egypťany, „*nespravedlivci, kteří*
nesmyslně živi byli“, t. j. zvířatům bohoopectu vzdávali (v. 24) a pravého Boha znáti nechtěli (v. 27), byli
Egypťané. – „*ohavnosti*“ byli Israelitům bohové egyptští. Srv. Dt 7, 25 nn., 27, 15; 3 Král 11, 5; 4 Král 23, 13
nu. – O trestu vlastními ohavnostmi srv. výše 11, 16.

V. ²⁷. „*zlobili se*“, byli hubeni atd. – *Egypťané*. – „*Ta*“, kterými byli trápeni, byla zvířata, „*která za bo-
hy měli*“. – Egypťané tvrdili o Bohu, že ho neznají, podle Ex 5, 2. – Byli nuceni uznati ho podle Ex 8, 8. 28; 9,
27; 10, 7. 16. 17. – Poznali ho sice, ale nevyvodili z toho poznání nutných důsledků, nedomyslili ho, nevzdali
se modlářství a „*proto*“ stihl je *trest nejzazší* – smrt prvorozenců a vojska egyptského v moři; možno, že měl
spisovatel na mysli také jejich *záhubu věčnou*. Srv. níže 17, 21.

14–19).

13.–

- ¹ Byliť blázni všichni lidé (od přirozenosti),
v nichžto nebylo známosti Boha,
kteří z viditelných dokonalostí nemohli poznati toho, který jest,
aniž pozorující díla, našli umělce,
- ² ale buďto oheň, nebo vítr, nebo tekutý vzduch,
nebo okruh hvězd, nebo obrovskou vodu,
nebo slunce a měsíc měli za bohy, kteří spravují svět.
- ³ Jestliže libující si v jejich kráse, měli je za bohy,
měli věděti, že mnohem lepší jest Pán jejich.
Neboť první původce krásy všechny ty věci stvořil.
- ⁴ Jestliže pak se divili jejich síle a působení,
měli z nich vyrozuměti, oč silnější jest jejich tvůrce.
- ⁵ Neboť z velikosti a krásy tvorů
lze závěrem stvořitele jejich poznati.
- ⁶ Avšak tyto dlužno méně kárati,
ježto ti bloudí snad jen proto, že Boha hledají a nalézti chtějí.
- ⁷ Obírajíce se totiž skutky jeho zkoumají (ho),
ale dávají se pohledem svesti,
ježto věci, které vidí, jsou tak krásné.
- ⁸ Přece však ani těm nelze odpustiti;
- ⁹ neboť jestliže mohli tolik poznati,
že uměli svět prozkoumati,
jak to, že jeho Pána dříve nenalezli?
- ¹⁰ Avšak nešťastní jsou a o mrtvé opírá se naděje těch,
kteří bohy nazvali díla rukou lidských,
zlato a stříbro, výrobky umění, podoby zvířecí, nebo neužitečný ka-
men rukou starobyrou zpracovaný.
- ¹¹ Nebo drvař, vyřeže na příklad ze stromu hodný kus dřeva,
pečlivě s něho všecku kůru oloupe,
pěkně jej, jak dovede, zpracuje,
a udělá kus náradí, užitečného pro domácí potřebu;
- ¹² toho pak, co při práci odpadlo,
užije, aby si uvařil jídlo (a nasýtil se);
- ¹³ ostatek pak toho, ježto se nehodí k ničemu,
dřevo křivé a plné suků vezme,
ořeže je z kratochvíle,
zpracuje se zábavnou dovedností,
a dá mu podobu člověka,
- ¹⁴ nebo bídneho nějakého zvířete;
potře (je) hrudkou a líčidlem do červena namaluje mu kůži,

Hl. 13. V. ⁵ „Církev učí, že Boha, všech věcí počátek a konec, přirozeným světlem lidského rozumu z věcí stvořených jistě lze poznati.“ (Sněm vatikánský.) – Srv. Řim 1, 20.

V. ¹¹. Spisovatel uštěpačně počíná líčiti vznik modly, aby zřejmá byla její bezcennost. Má na zřeteli Is 44, 10–20. – „drvař“, který poráží stromy, jak jemný to *umělec*! Srv. Is 44, 13.

V. ¹⁴. „je“ dřevo křivé a sukovitě (v. 13b).

a všelikou skvrnu, která jest na něm, zatře;
¹⁵ poté udělá příbytek, hodný jeho,
 pověsí je na stěnu a upevní železem;
¹⁶ i pečuje o ně, aby nepadlo snad,
 věda, že nemůže sobě samo pomoci,
 ježto je to soška a pomoci potřebuje.
¹⁷ Modle se pak za statek, za sňatek a za děti,
 nestydí se mluvit s tím, co jest bez duše;
¹⁸ o zdraví žádá toho, co nemá síly,
 a za život prosí mrtvého;
 o pomoc volá k neosvědčenému,
¹⁹ za šťastnou cestu žádá toho, který choditi nemůže,
 a pro zisk, práce zdar a štěstí v řemesle
 žádá za sílu toho, co nemůže rukama dokonce nic.

14.– ¹ Jiný zase plaviti se hodlají
 a přes hrozné vlny cestu činiti chtějí,
 vyzývá dřevo křehčejší nežli je to, které ho nese.
² Neboť toto žádost zisku vymyslila,
 a dovedný důmysl je udělal.
³ Tvá pak, otče, prozřetelnost je spravuje,
 neboť dal jsi i na moři cestu
 a mezi vlnami stezku bezpečnou,
⁴ chtějí ukázati, že můžeš z jakéhokoli (nebezpečí) vysvoboditi,
 aby i bez umění (plaveckého) lidé na loď vstupovali.
⁵ Chceš tedy, aby neležela ladem díla tvé moudrosti;
 proto i chatrnému dřevu svěřují lidé životy své,
 a plavíce se přes moře na lodičce zachování bývají.
⁶ Vždyť (již) také na počátku, když hynuli pyšní obři,
 naděje světa na člun se utekší,
 zůstavila světu símě nového plemene,
 rukou tvou byvši spravována.
⁷ Jeť požehnané dřevo ve službách spravedlnosti,
⁸ ale z kterého rukama učiněna byla modla, zlořečeno jest,
 i dřevo i ten, kdo je zpracoval:
 tento, že je udělal,

V. ¹⁷. srv. s Jer 2, 27 n.; Is 46, 7.

V. ¹⁸ n. srv. s Is 44, 17 n.; Bar 6, 7. 11. 18. – Ž 113b, 5 nn.

Hl. 14. – V. ¹. Egyptané, Féniciáné, Rekové i Římané mívali *modly* umístěné *na přídi nebo zádi lodí*; k těm se v bouři modlívali, jim sliby činili, oběti přinášeli. Srv. Jon 1, 5.

V. ². „*toto*“ plavidlo, dřevo.

V. ⁶. „*na počátku*“ = kdysi (před potopou). – O „*pyšných obrech*“ srv. Gn 6, 4 n.; Bar 3, 26; Sir 16, 8. – „*naděje, světa*“ (lidstva) byli Noe a jeho rodina. – „*člun*“ = „*nepatrné dřevo*“ (výše 10, 4) proti obrovským spoustám vodstva potopy, ve kterých byla by naděje lidstva zahynula, kdyby Bůh ji nebyl spravoval. – „*nového plemene*“ = popotopního lidstva.

V. ⁸. Modly slují velmi často v bibli „*díla rukou lidských*“ pohrdavě. Srv. Dt 4, 28; 27, 15; 4 Král 19, 18; Ž 113b, 4; Is 2, 8; 17, 8 a jj. – Takové dřevo je ve *službách nespravedlnosti*, hříchu, proto je *zlořečeno*. – „*poruše podrobeno*“ je dřevo modly, kdežto pravý Bůh je neporušitelný, nezměnitelný, věčný.

- ono pak, že jsouc poruše podrobeno, bohem nazváno bylo.
⁹ Bůh totiž stejně nenávidí bezbožníka i bezbožnost jeho.
¹⁰ Vždyť bude dílo i s původcem svým potrestáno.
¹¹ Proto přijde i na modly pohanů soud;
 ježto v Božím tvorstvu staly se ohavami,
 ku pokušení duším lidským
 a pastí nohám nemoudrých.
¹² Neboť počátek odpadu (od Boha) byl výmysl zobrazovati,
 a vynález tento byl zkázou života.
¹³ Nebyly totiž (modly) s počátku,
 aniž na věky budou.
¹⁴ Vždyť je uvedlo do světa jalové blouznění lidské,
 a proto krátký konec jest uložen jim.
¹⁵ Předčasnou totiž bolesti ztrápený otec
 dal si udělat obraz brzy odňatého, sobě syna;
 toho pak, jenž byl tehdy jako člověk zemřel,
 již jako boha ctíti počal,
 a ustanovil mezi služebníky svými zásvětné slavnosti a obřady;
¹⁶ poté, po čase rozmohl se ten bezbožný obyčej,
 zachováván byl [ten blud] jako zákon,
 a z rozkazů vládařů ctěny byly modly.
¹⁷ Protože lidé nemohli jich ctíti tváří v tvář,
 ježto sídlili příliš daleko,
 učinili si z dáli představu o jejich podobě,
 dali si učiniti jasný obraz krále, kterého chtěli ctíti,
 aby nepřítomnému horlivě lichotili, jako by přítomen byl.
¹⁸ K rozmachu úcty jich pak přiměla i neznalé
 ctižádostivost umělce.
¹⁹ Ten totiž, chtěje se asi zalíbiti králi,
 vynasnažil se (veškerým) uměním svým podobu jeho zdokonaliti.
²⁰ Dav pak, uchvácený krásou díla,
 toho, který nedávno jato člověk ctěn byl,
 pokládal nyní za bytost, hodnou bohocyt.
²¹ To tedy stalo se osidlem lidstvu,

V. ¹¹. srv. s Jer 46, 25; Is 30, 22. – „*pokoušení*“ = pohoršením, svodem ke cti bůžků. Srv. Ez 7, 19 n.; 14, 3 n. 7. – O poměru model ke zlým duchům srv. Ž 95, 5 (LXX); 105, 37; Is 65, 11; Bar 4, 7; I Kor 10, 20. – Předpovědi spisovatelova plní se od časů Kristových.

V. ¹³. Modly nebyly s počátku, protože si je lidé teprve později vymysleli, (v. 12a). Jako vždy *nebyly*, tak ani vždy *nebudou*. Srv. Is 2, 20; 30, 22; 31, 7; Jer 10, 15. Přestanou za *doby mesiášské*.

V. ¹⁴. Doklady tohoto „*blouznění*“ budou podány níže: 1. blouznivá láska živých k mrtvým (v. 15 n.), 2. šílená snaha uctíti nepřítomného krále (v. 17) a 3. (vášnivá snaha umělců zalíbiti se králi (v. 18–20).

V. ¹⁵ n. „*zásvětné slavnosti*“ – mystérie, při kterých se zasněcovali členové rodiny i s čeledí zvláštní tajemné bohocytě zemřelého miláčka otce (pánova) a zavazovali se k ustanoveným pravidelným „obřadům“.

V. ²⁰. „nedávno“, pokud nebyla postavena socha, zobrazující panovníka jakožto bytost nadlidskou. – V Egyptě býval král od nepaměti pokládán za syna bohů a jmenován „*bohem*“. Lišil se od bohů „velikých“ toliko tím, že se mu dostávalo názvu „*veliký bůh*“ teprve po smrti, kdežto za živa bylo mu spokojiti se s titulem „*boha dobrého*“.

- že lidé nehodě nebo králům se podrobujíce,
nesdělitelné jméno kamenům a dřevu dávali.
- ²² Tu nebylo dosti, že bloudili v představě o Bohu,
ale i v boji velikém nevědomosti živi jsouce,
tato, tak veliká zla štěstím nazývají.
- ²³ Buď totiž obřady, při kterých zabíjejí děti,
nebo slavnosti pokoutní, nebo šílené průvody s výstředními obyčeji
konající
- ²⁴ ani života ani čistoty manželství nedbají,
ale jeden druhého úkladně zabíjí, nebo cizoložstvím zarmucuje.
- ²⁵ Všecko vesměs drží krvelačnost, vražda, krádež, podvod,
úplatnost, zpronevěra, zlořád, krivá přísaha,
týrání poctivých lidí, (²⁶) zapominání na dobrodiní,
prznění duší, smilstvo proti přírodě,
rozvrat manželství, cizoložství a necudnost.
- ²⁷ Bohopocta totiž nicotných model
všeho zlého počátek i příčina i konec jest.
- ²⁸ Neboť (modláři) buď blázní, když se veselí, nebo prorokují lži,
neb živi jsou nespravedlivě, anebo bez rozmyslu krivě přísahají.
- ²⁹ Spoléhajíce totiž na neživotnost model,
doufají, že jim krivá přísaha nebude na škodu.
- ³⁰ Za obojí však spravedlivý trest na ně přijde:
proto, že zle smýšleli o Bohu ctíce modly,
a proto, že krivě přísahali ve lsti
pohrdajíce vším svatým.
- ³¹ Neboť nikoli mohoucnost těch, při nichž se přísahá,
ale trest hříšníkům příslušný
stihá vždycky přestupky nespravedlivých.
15. – ¹ Ty však, Bože náš, dobrotivý jsi a věrný,
shovívavý, který svět řídíš v milosrdenství.
- ² Neboť i když hřešíme, jsme tvoji, znajíce moc tvou;
nebudeme však hřešiti, ježto víme, že jsme majetek tvůj.
- ³ Vždyť znáti tebe je svrchovaná spravedlnost,
a věděti o tvé moci jest kořen nesmrtelnosti.

V. ²¹. „*nesdělitelné*“ jest jméno „*Bůh*“, které přísluší toliko jednomu, jedinému. – Srv. Is 42. 8.

V. ²³. „*pokoutní slavnosti*“ jsou všelijaké *mystérie*, které se za dob spisovatelových šířily z Východu dále na Západ, a při kterých bývaly konány pohlavní neřesti pod rouškou náboženství, neřesti, jež se štítily denního světla. – „*Šílené průvody*“ konala mládež obého pohlaví, mnohdy maskovaná, po hodech a pitkách s hudbou a tancem ke cti boha Dionysia nebo jiných bohů, při kterých rozjařilost, hudbou a tancem zjitřená, zvrhala se v nejhrubší necudnosti.

V. ²⁵ n. „*necudnost*“ – krvesmilstvo (?). Spisovatel jmenuje nejprve hříchy proti bližnímu a konečně neřesti pohlavní. Srv: Řím 1, 26–31; Gal 5, 19–21; 2 Kor 12, 20; 1 Tim 1, 9 n. Bakchanalie, tajné schůzky pod rouškou náboženství, zvrhly se ve společnosti zločinců, takže sám římský senát r. 186 bakchanalie v říši římské zakázal.

V. ³⁰. „*obojí*“, dvojí hřích mají na svědomí: 1. ctíce modly (tedy bohy nepravé) tím, že se dovolávají jejich svědectví přísahou, nedbají Boha pravého (= „*zle o něm smýšlejí*“), a 2. majíce v srdci svém zapsané pojmy *o svatosti*, o mravnosti (Řím 2, 12–16), pohrdají tímto *svatým* zákonem svědomí, který jim hlásá, že je hříšno zneužívatí přísahy, *posvátného* úkonu k tomu, aby bližní byl obelstěn.

- ⁴ Nás totiž neuvedl v blud svůdný vynález lidí,
ani neužitečná práce malířů,
socha pestrými barvami pomazaná,
⁵ na které když pošetilec pohlédne, budí v něm žádostivost,
i touží po bezduché kráse mrtvé sochy.
⁶ Milovníci zla a hodni takových nadějí
jsou ti, kteří je dělají, po nich touží a ctí je.
⁷ Tak hrnčíř hněte namáhavě hlinu, aby změkla,
a dělá pro potřeby naše všelijaké nádoby;
avšak z téže hlíny dělá nádoby k účelům čistým,
jako k účelům opačným, všechny stejně;
ke kterému z těchto dvou účelů té oné nádoby má být užito,
ustanovuje hrnčíř.
⁸ I dělá ke zlému se namáhaje boha nicotného, z téže hlíny
ten, který málo předtím ze země učiněn byl,
a po malé chvíli vrací se, odkud vzat jest,
požádán byv, aby vrátil půjčenou mu duši.
⁹ Avšak nestará se, že zahyne,
ani že krátký život má,
ale závodí se zlatníky a stříbrníky,
a napodobuje kovolijce,
a chlubí se, že padělky vyrábí.
¹⁰ Popel je srdce jeho, nicotnější než prach země naděje jeho,
a bídňější nežli bláto život jeho.
¹¹ Vždyť nepoznává toho, kdo jej stvořil,
kdo jemu vdechl duši, která pracuje,
kdo jemu vnukl dech života,
¹² ale má za to, že je život náš dětská hra,
lidské soužití že jest výnosný obchod,
ježto prý ze všeho, i ze zlého třeba vydělávati.
¹³ Tento ví totiž lépe než kdo jiný, že hřeší,
když z (téže) hmoty zemní vytváří křehké nádoby i modly,
¹⁴ Ti však všichni jsou největší pošetilci a nešťastnější než nemluvně,
nepřátelé lidu tvého, kteří ho utlačují;
¹⁵ Vždyť i všechny modly pohanů pokládají za bohy,
které (přece) ani oči neužívají, aby viděly,
ani nozder, aby vdechovaly vzduch,
ani uši, aby slyšely,
ani prstů na rukou, aby hmataly,
které i nohy mají nehybné k chůzi.

Hl. 15. – V. ⁶. Podmět věty jest: „*Ti, kteří dělají modly...*” – Výrok: „*jsou milovníci zla a zasluhují*”, aby skládali své naděje do model, které nemohou než zklamatí.

V. ⁷. „*Tak*” na příklad. – „*k účelům čistým*” = mravným. – „*k opačným*” = nemravným. – Srv. Is 45, 9; Sir 33, 13; 38, 29 n.

V. ⁸. srv. s Job 34, 15; Kaz 12, 7. – O člověku, vzatém ze země srv. Gn 2, 7; 3, 19. – O půjčené duši srv. Lk 12, 20.

V. ¹⁵. srv. s Ž 113, 12–15; 134, 15–17; Bar 6, 7 nn.

- ¹⁶ Člověk totiž je udělal,
ten, který má vypůjčenou duši, vytvořil je.
Nemůžež žádný člověk utvořit boha, (ani) sobě podobného.
¹⁷ Smrtelný jsa mrtvou věc může udělat rukama bezbožným.
Jeť sám lepší než ty, které ctí,
ježto sám má život, ale ony nikoliv.
¹⁸ Ano i zvířata, bytosti nejodpornější, ctí;
neboť podle nerozumu souzeno, jsou horší než jiná.
¹⁹ Ani krásná nejsou, aby mohl kdo míti zálibu v nich, jako lidé
patříce na zvířata mívají;
pozbyla však také chvály Boží a požehnání jeho.

2. Další řada výstrah a příkladů, kterými doporučuje „Šalomoun“ snahu o moudrost. (16, 1–19, 16.)

Zvířata, která přinesla Egyptanům neštěstí a Israelitům blaho (16, 1–15). – Nebesa metala na Egyptany blesky a kroupy, na Israelity deštila mannu (16–29). – 3. Egyptany zahaly třídenní temnoty, kdežto Israelitům svítil na cestu ohnivý sloup. – Lid egyptský zastrašen temnem (17, 1–6); zastrašení také hadači (17, 7–14); všichni Egyptané zděšení šíleně (17, 15–20); výhody, poskytnuté Israelitům (18, 1–4). – 4. Egyptané byli potrestáni smrtí prvorozenou, Israelitům byl prominut trest. – Jak bolestná byla ta rána Egyptanům (18, 5–13); jak tvrdá byla ta noc (18, 14–19); Israelitům trest za vzpouru odpuštěn (18, 20–25). – 5. Israelité prošli Rudým mořem, které Egyptany potopilo (19, 1–16).

16. – ¹ Proto byli zaslouženě podobnými (zvířaty) potrestáni,
a množstvím zběře zmučení.
² Místo těchto muk dobře jsi učinil lidu svému,
jemuž jsi opatřil, podle toho, jak dychtivě žádali,
neobyčejný pokrm za výživu – křepelky,
³ aby onino, žádostiví jsouce pokrmu,
pro ošklivost poslaných zvířat
pozbyli i přirozené chuti k jídlu,
tito však aby na chvíli nouze potrpěvě,
dokonce neobyčejného pokrmu okusili.
⁴ Bylo totiž třeba, aby ony stihl
neodvratný nedostatek, ježto utlačovali,
těmto však mělo býti toliko ukázáno,
kterak nepřátelé jejich trýznění byli.
⁵ Neboť i když na ně přišel hrozný vztek zvířat,
a když štipáním stáječících se hadů hubeni byli,
⁶ přece netrval hněv tvůj až do konce,
ale na výstrahu byli (toliko) na chvíli zastrašeni,
a dostali znamení spásy, aby si připomněli příkaz tvého zákona;

V. ¹⁹. Tvorové, kteří přispívají k účelu, jaký jim Bůh stanovil, požívají *Božího požehnání*; na těch však, kteří slouží k tomu, aby Bůh byl uražen a hněván, kteří přispívají ke hříchu – na těch lpí *Boží kletba*. Srv. 14, 7 n.

HL. 16. – V. ². Spisovatel má na mysli událost, vypravovanou Ex 16 (nikoli Nm 11).

V. ³. „onino“ = Egyptané. – „tito“ = Israelité. – „ošklivá poslaná zvířata“, t. j. žáby, které podle Ex 8, 3. vnikly do krbů a špižren, kde znečistily potraviny tak, že ani hladověmu nebyly stravitelné. – „nouze“ = nedostatek potravin, hladu – „neobyčejný pokrm“ – křepelky.

V. ⁵. Spisovatel má na mysli *hady*, které Bůh seslal na Israelity (Nm 2 1, 4 nn.) a *mouchy i kobylky*, kterými trestal Egyptany podle Ex 8, 20 nn.; 10, 12 nn. – „znamení spásy“ = měděný had.

- ⁷ neboť kdo se (k němu), obrátil; ne skrze to, co viděl uzdravován býval,
ale skrze tebe, spasitele všech.
- ⁸ Také tím jsi ukázal nepřátelům našim,
že ty jsi ten, který vysvobozuje ode všeho zla.
- ⁹ Ony totiž zmořilo štípání kobylek a much,
a nebylo lze naléztí léku na záchranu života jejich,
protože zasluhovali, aby takovými bytostmi ztrýznění byli.
- ¹⁰ Tvých synů však nepřemohly ani zuby hadů, stříkajících jed,
ježto milosrdenství tvé opřelo se tomu a uzdravilo je.
- ¹¹ Byli totiž pícháni (toliko) proto, by pamětlivi byli tvých řečí,
a rychle (zase) uzdravováni,
aby v hluboké zapomenutí (těch řečí) upadnouce
dobrotivosti tvé nebyli zbaveni.
- ¹² Neboť ani bylina ani náplast nezhojila jich,
ale tvé, Pane, slovo, které všechno uzdravuje.
- ¹³ Vždyť ty, Pane, máš moc nad smrtí i nad životem,
přivádíš ke hranám smrti a zase vyvádíš.
- ¹⁴ Ale člověk – může sice ze své zloby zabít,
dechu (života) však, který vyšel, nemůže přivést zpět,
aniž vysvobodit duše vzaté (do podsvětí);
- ¹⁵ před tvou rukou však utéci není možno.
- ¹⁶ Neboť bezbožníci, kteří tvrdili, že tě neznají,
mocí ramene tvého zešviháni byli;
neobyčejnými lijavci, krupobitím,
a přívaly (jimž nebylo lze uniknouti) byli honěni
a ohněm stravováni.
- ¹⁷ Nejpodivnější totiž bylo, že ve; vodě, která všechno uhašuje,
oheň účinněji působil;
svět bývá totiž bojovníkem za spravedlivce.
- ¹⁸ Neboť někdy poukrocoval se sice plamen,
aby nebyla spálena zvířata, na bezbožníky poslaná,
ale aby oni sami na své oči se přesvědčili,
že jsou pronásledováni soudem Božím;
- ¹⁹ jindy však (zase) plál i ve vodě nad obyčejnou sílu ohně,

V. ¹¹. Jako bývá soumar do pluhu zapražený (pícháním) ostnem poháněn, aby poslouchal oráče, tak Bůh popichoval takorba Izraelity hady, aby dbali zákona Božího a tak stali se účastni dobrodiní, které vyplývá z té poslušnosti. K tomu čelilo i píchání i brzké uzdravování.

V. ¹³. srv. s Dt 32, 39; 1 Sam 2, 6; Tob 13, 2; Ž 48, 16; 85, 13.

V. ¹⁵. K v. 15. srv. Dt 32, 39; Tob 13, 2.

V. ¹⁷. Ačkoli kroupy a déšť padaly husté, nemohly uhasiti oheň blesků, které padaly, bily a zapalovaly; ani zapálených příbytků voda hned neuhášovala.

V. ¹⁸. Že příroda bojovala za Izraelity, zřejmě je z toho, že oheň nepůsobil (v. 18), ale hned zase působil (v. 19), podle toho, jak toho žádal zájem Israelitů a škoda Egyptanů. –Na Východě *zapaľujú ohně*, aby kouřem zapudili komáry a mouchy, zapaľují ohně, aby kobylkám v hejnech táhnoucím dali jiný směr. Spisovatel praví, že podobně činili Egyptané, když byli stíženi těmito ranami. (Srv. podobný pokus, vypravovaný Ex 7, 24.) Řízením Božím však zhatily se tyto pokusy: plamen, který měl onu havěť zaplašiti nebo zničiti, neúčinkoval, „*poukrocoval se*“, zmírňoval se.

V. ¹⁹. „*jindy*“ má na mysli krupobití a blesky (= „*síla ohně*“), o kterých mluveno již výše ve v. 16 n. – O

- aby plodiny nespravedlivé země vyplnil.
²⁰ Místo toho andělským pokrmem živil jsi lid svůj
 a dávals jim bez práce botový chléb s nebe,
 způsobilý, aby jakoukoli rozkoš skýtal,
 jakékoliv chuti přiměřený.
²¹ Neboť (ta) výživa tvá ukázala sladkost tvou k synům tvým,
 a přizpůsobujíc se jednokaždého přání,
 v co kdo chtěl, obracela se.
²² Sníh pak a led snesl moc ohně a nerozplýval se,
 aby poznali, že plodiny nepřátel kazil
 oheň, který v krupobití hořel a blýskal se v dešti,
²³ týž (oheň), který zase, aby živení byli spravedliví,
 i na svou vlastní moc zapomněl.
²⁴ Příroda totiž, která tobě, svému tvůrci, slouží,
 stupňuje síly své, aby trestala nespravedlivce,
 a (zase) je zeslabuje, aby dobře činila těm, kdož doufají v tebe.
²⁵ Protož i tehdy všechna se měníc
 sloužila tvému daru, všechno živícímu
 podle přání těch, kteří (ho) potřebovali,
²⁶ aby poznali synové tvoji, které miluješ, Pane,
 že ani tak plodiny přirozené neživí lidi,
 jako spíše slovo tvé zachovává ty, kteří věří v tebe.
²⁷ Neboť, co oheň zkaziti nemohl,
 ihned, od malého paprsku slunce zahřáto byvši, rozplývalo se,
²⁸ aby známo všem bylo, že dlužno před východem slunce tobě děko-
 vati
 a za ranního soumraku již chodit k tobě se modlit.
²⁹ Neboť naděje nevděčného jako zimní jíní roztaje,
 a odteče jako zbytečná voda.

„plodinách nespravedlivé země“ srv. Ex 9, 25.

V. ²⁰. „Místo toho“ – místo zničených plodin země (v. 19), jejichžto zkáza způsobila v Egyptě hlad, dal Hospodin Israelitům *mannu* (Ex 16). Manna sluje „andělským pokrmem“ po příkladě LXX, která hebrejské „chléb silných“ (Ž 77, 35) přeložila: „chléb andělů“. Níže ig, 20 sluje manna „pokrmem ambrosijským“, t. j. nebeským, božským. – Srv. Ž 104, 40; Jan 6, 31. – Spisovatel nechce tím říci, že, mannu andělé v nebi jedí; věděltě dobře, co praví Tob 12, 19. Chce toliko zdůraznit nadpřirozený původ manny, lišící se od obyčejných pokrmů, vzatých ze země. Také nepraví, že mannu andělé vyráběli nebo připravovali. – Ten chléb neukládal námahy ani všemohoucímu Bohu, ani Israelitům, kterým nebylo třeba kypřiti půdu, zasívat, žiti, mlátiti atd. Byl to chléb „bez práce“, který stačilo toliko sbírat. – V manně tkvěla *moc*, dodati sobě jakékoli *chuti* příjemné (= „rozkoše“). Spisovatel Moudr vážil asi tuto myšlenku ze *židovského ústního podání*, jako z něho vzal sv. Pavel jména dvou egyptských čarodějů „*Jannes a Mambres*“ (2 Tim 3, 8) a zmínku o skále, která šla za Israelity (1 Kor 10, 4); také ap. Juda (v. 9) vážil z tradice židovské zprávu, že Michael bojoval s ďáblem o mrtvolu Mojžíšovu. Popředně dlužno mít na paměti, že spisovatel chce dokázati neobyčejnou dobrotivost Boží k Israelitům, kterým se dostalo tak velikého štěstí proti neštěstí, jež stihlo Egyptany. K tomu hodila se mu znamenitě židovská tradice, která básnicky okrášlila střízlivé zprávy Pentateuchu o chutnosti manny.

V. ²² n. „Sníh pak a led“ znamená tu mannu podle Ex 16, 14, kde se manna připodobuje *k jíní* podle Nm 11, 7 (LXX), kde se přirovnává *k ledu*. – Manna snesla moc ohně, ježto mohla býti vařena i pečena, ačkoli nebyla-li sebrána, na slunci se rozpouštěla podle Ex 16, 14. 21. 23; Nm 11, 7. – „*oheň*“ = blesky, provázející krupobití, o němž již výše ve v. 19 byla řeč. – Oheň „*na svou vlastní moc zapomněl*“ když nerozpouštěl manny, ale vařil nebo pekl ji. Srv. v. 22a. – Srv. níže 19, 20.

- 17.–¹ Jsoutě veliké úradky tvé, Pane, a nesnadno je vyložití,
proto duše neukázněné pobloudily.
² Mníce totiž, že směji utlačovati národ svatý,
ti bezbožníci musili ležeti
spoutáni jsouce tmou, svázáni dlouhou nocí,
uzavření pod svými střechami prchající před věčnou prozřetelností.
³ Ti totiž, kteří mněli, že skryti jsou v tajných hříších
tmavým závojem zapomenutí,
byli rozptýleni hrozně děšení
a příšerami strašeni jsouce.
⁴ Vždyť ani skryš, která je pojala, nechránila jich od strachu,
ale děsivé zvuky kolem nich se rozléhaly,
a ponuré příšery ukazovaly se jim se zamračenými obličejí.
⁵ Žádná moc ohně nemohla jim světla dáti,
aniž bleskutné plameny hvězd mohly
osvěcovati tu přehroznou noc.
⁶ Prokmital jim toliko oheň
sám sebou vzniklý, plný hrůzy;
a zděšení jsouce pokládali věci, které viděli,
když jim zmizely s očí za horší, než byly.
⁷ Kejkle umění čarodějského byly bez moci,
a hanebně osvědčila se chlouba moudrostí.
⁸ Ti totiž, kteří slibovali, že zapudí
strachy a hrůzy z duše choré,
ti sami směšnou bázlivostí churavěli.
⁹ Neboť i když jich nic děsného nestrašilo,
byli přece přecházením zběře
a sípěním hadů poplašení,
i hynuli [takořka] strachem,
a nechtěli ani do vzduchu se podívatí.
kterému přece nikam nelze uniknou li.
¹⁰ Jeť nešlechtnost sama sebou zbabělá;
dosvědčuje to, když bývá trestána.
Vždycky větrí věci nejhorší,
puzena jsouc svědomím (zlým).
¹¹ Báti se totiž není než vzdáti se výhod myšlení.
¹² Když pak bázeň v duši jest menší,
za větší zlo pokládá neznámost příčiny, která trápení působí.
¹³ Ti pak, kteří oné noci, skutečně bezmocné,
a z hlubin bezmocného podsvětí příšlé,

HL. 17. – V. ². Protože Egyptané *pobloudili svou vinou*, byli potrestáni devátou ranou, jak vypravuje Ex 10, 21–23.

V. ⁶. „*oheň sám sebou vzniklý*” – blesky.

V. ⁷. *Kejkle*, které se osvědčily kdysi tím, že obracely hole v hady (Ex 7, 11), vodu v krev (Ex 7, 22), jakož i tím, že vytvořily záby (Ex 8, 7), *byly* již od třetí rány (Ex 8, 14), zejména však při ráně deváté – *na hromadě, v koncích*. Kejkliř, kteří se kdysi rádi *chlubívali* nadlidskou moudrostí – byli *zahanbeni*.

V. ¹⁰. Příčina strachu Egyptanů bylo – *zlé svědomí*. Zločinec před činem dělává hrdinu, ale po činu dostaví se zlé svědomí (v. 10cd).

- všichni stejně spali,
¹⁴ jednak byli trápeni nevidanými příšerami,
 jednak malomyslností omdlávali,
 ježto náhlý a nenadálý strach je zachvátil.
- ¹⁵ Tak tedy každý, kde kdo byl, tam (strachy) na mysli pokleslý,
 jako vězeň zavřen byl do žaláře bez závor.
¹⁶ Neboť buď že to byl rolník nebo pastýř,
 nebo na samotách zaměstnaný dělník,
 byl překvapen a musil se podvoliti nevyhnutelnému tlaku.
¹⁷ Byliť všichni jedním řetězem tmy spoutáni.
 ať to byl pískot větru,
 nebo libý zpěv ptactva mezi hustým větrovým stromů,
 nebo hluk vody prudce proudící,
¹⁸ nebo silný hřmot sesouvajících se skal,
 nebo neviditelný běh skákající zvěře,
 nebo silný hlas řvoucích divých dravců,
 nebo ohlas, ozývající se z dutin horských –
 všechno je děsíc vysilovalo.
¹⁹ Neboť všecek svět byl ozářen trpytným světlem,
 a bez překážky mohl se zaměstnávat pracemi;
²⁰ toliko na oněch ležela těžká noc,
 obraz to tmy, která je pojmuti měla.
 Vice pak byli sami sobě na obtíž nežli ty temnosti.
18. – ¹ Ale tvoji svatí měli převeliké světlo.
 Jejichžto hlas sice slyšíce, ale postavy nevidouce,
 přes to, že byli i oni potrpěli, blahoslavili je.
² Děkovali za to, že se nemstí, ačkoli bylo jim křivděno,
 a prosili za odpuštění, že je pronásledovali.
³ Místo toho dal jsi sloup ohněm plápolající
 za vůdce na neznámé cestě,
 za neškodné slunce na slavné pouti.
⁴ Zasloužili toho věru totiž,
 aby světla zbaveni,
 a v žaláři tmy zadrženi byli

V. ¹⁹. srv. s Ex 10, 23: „*kdekoli však sídlili synové Israelovi, bylo světlo*“. Jako bylo možno ve tmě faraónovi poslati posly pro Mojžíše, Ex 10, 24, tak bylo Egyptanům lze postřehnouti, že Israelité mohou se pohybovati ve světle. To vědomí budilo jejich svědomí i ustrašenost, proto, („*neboť*“) děsil je každý pohyb v přírodě (v. 17b, 18). – O Israelitech, těšících se ze světla, srv. níže 18, 1.

V. ²⁰. Ta noc byla těžká sama sebou, těžší tím, že si ji Egyptané ztěžovali, ale také tím, že předobrazovala noc mnohem horší, která Egyptany očekávala – noc na onom světě.

Hl. 18. – V. ¹. „*tvoji svatí*“ = Israelité jako výše 10, 15. – Srv. Ex 10, 23 a výše 17, 19. – „*jejichžto*“ = svatých, Israelitů. – „*blahoslavili*“ Egyptané. – „*je*“ – Israelity. – „*oni trpěli*“ – Israelité, kterým bylo kdysi v Egyptě robotovati.

V. ³. O tom sloupu srv. Ex 13, 21 n.; 14, 19 n.; 40, 32 nn.; Nm 9, 17 nn.; Ž 77, 14; 104, 39. – Cesta Israelitů po poušti sluje „*slavnou pouti*“ pro *zázraky*, kterými Bůh národ svůj oslavoval, jakož i pro *zákony*, které jim tou cestou dával a kterými je nad jiné národy ne méně oslavoval. Israelitům dostávalo se světla, aniž byli úpalem slunečním obtěžováni (= „*neškodné slunce*“, Srv. Ž 120, 6), ježto jim ohnivý sloup za dne byl *stinidlem* (10, 17). Heinisch.

ti, kteří v zajetí byli drželi syny tvé,
skrže které neporušitelné světlo zákona
světu mělo dáno byli.

⁵ Když si usmyslili, že pobijí děti spravedlivců,
a když jeden chlapec byl vyložen, ale zachráněn –
za trest odňal jsi jim mnoho dětí,
a spolu zahladil jsi je ve vodě veliké.

⁶ Ta noc byla prve otcům našim oznámena,
aby, vědouce bezpečně, jakým byli uvěřili přísahám, byli dobré mys-
li.

⁷ Od lidu tvého bylo čekáno
osvobození spravedlivých a zkáza nepřátel.

⁸ Neboť čím jsi odpůrce potrestal,
tím jsi nás, povolav nás, zvelebil.

⁹ Skrytě totiž obětovali spravedliví synové dobrých
a za božský zákon jednomyslně si uložili,
že se sdíleti budou stejně o týž úděl, dobrý i zlý,
předem již prozpěvující svaté chvály otců.

¹⁰ (Od těch) pak odrážel se neladný křik nepřátel
a sem tam neslo se žalostné kvílení oplakávajících dětí.

¹¹ Stejnou pokoutou otrok i pán byl soužen,
a poddaný totéž co král trpěl.

¹² Všichni bez výjimky jedním způsobem smrti
měli bez počtu mrtvých;
živí totiž nestačili pochovávat mrtvých,
ježto rázem plémě jejich nejváženější bylo pohubeno.

¹³ Neboť ti, kteří pro čarodějství ničemu nechtěli věřit,
když byli prvorozenci vyhubeni, vyznali,
že ten národ je syn Boží.

¹⁴ Neboť když tiché mlčení všechno zabíralo,
a noc ve svém běhu na půl cestě byla,

¹⁵ všemohoucí slovo tvé s nebe, od královského trůnu

V. ⁵. „jeden chlapec“ byl – Mojžíš. – Egyptané, kteří chtěli vodou sprovodit se světa dorost israel-
ský, byli potrestáni za to tím, že jejich vojsko utonulo „ve vodě veliké“ – v Rudém moři (Ex 15, 10). K tomu
trestu „mnohých“ užil Bůh „jednoho“ chlapce (Mojžíše). – 5a = Ex 1, 16; 5b = Ex 2, 2–9; 5c = Ex 12, 29; 5d
= Ex 14, 27 n.

V. ⁶ n. vrací se k noci, ve které byli pobiti prvorozenci, aby ji popsal.

V. ⁸. Smrtí prvorozenou byli Egyptané potrestáni, Israelitům však bylo umožněno jít tam, kam je Bůh
volal, aby s nimi učinil smlouvu, která je neobyčejně „zvelebila“.

V. ⁹. „obětovali“ velikonočního beránka. Srv. Ex 12, 27; Nm 9, 2; Dt 16, 5.

V. ¹⁰. „Od těch“ písní radostných jak ozvěna se odrážel pláč. – Srv. Ex 11, 6 n.; 12, 30.

V. ¹¹. srv. s Ex 11, 5; 12, 29 n.

V. ¹⁵. n. „slovo“ není tu skutečný anděl, který nemůže být zván ani „slovem“ ani „všemohoucím“;
„slovo“ není tu také Slovo, Syn Boží, jak někteří starší vykladači se domnívali; „slovo“ je tu *zosobněný projev*
Boží vůle. Srv. výše 9, 1; 12, 9; 16, 12; 16, 26. Viz také Is 55, 11; Ž 147, 15, 18; 148, 8; Os 6, 5; Jer 23, 29.
Spisovatel měl asi při této lici na mysli 1 Par 21, 16, kde se praví, že David „viděl anděla Hospodinova, an
stojí mezi nebem a zemí, máje v ruce meč vytasený a obrácený proti Jerusalemu“. – „od královského trůnu“,
kde stojí na stráž. – „tvrď“ = hrozný. Srv. výše 5, 21. – O „válečníkovi“ srv. Ex 15, 3. – „země, odsouzená k
záhubě“ byl Egypt.

- seskočilo jako tvrdý válečník
do prostřed země, odsouzené k záhubě.
- ¹⁶ Nesl meč ostrý – přísný rozkaz tvůj,
a zastaviv se naplnil všecko smrtí;
nebe se dotýkal na zemi stoje.
- ¹⁷ Tehdy hned vidiny ve snách děsných je postrašily,
a nečekané hrůzy přišly.
- ¹⁸ A jeden tu, jiný tam padnuv napolo mrtvý,
zjevoval příčinu, pro kterou umíral.
- ¹⁹ Sny totiž, které je postrašily, jim to prve oznámily,
aby neumřeli bez vědomí,
proč to zlo třeba jim trpěti.
- ²⁰ Dotkla se sice tehdy také spravedlivců ukázka smrti,
a mnoho bylo (jí) na poušti stiženo,
ale nedlouho trval hněv tvůj.
- ²¹ Neboť za ně muž bez úhony ihned dal se do boje
zbraní úřadu svého (kněžského),
modlitbou a smírným kadidlem;
na odpor se postavil hněvu a konec učinil té bídě,
ukázav tím, že je tvým sluhou.
- ²² Zvítězil pak nad pohromou ne silou těla ani mocí zbroje,
ale slovem podmanil toho, který trestal,
připomenuv smlouvy s otci, přísahou potvrzené.
- ²³ Neboť když mrtví již hromadně jedni na druhých leželi,
uprostřed se postaviv přítrž učinil hněvu,
a zatáhl mu cestu, která k živým vedla.
- ²⁴ Bylté na jeho dlouhém rouchu všecek svět,
slavní otcové na čtyřech řadách řezaných kamenů,
a velebnost tvá na koruně hlavy jeho.
- ²⁵ Před tím zhoubce ustoupil, toho se ulekl,
ježto stačila toliko ukázka smrti.

V. ²⁰. Proti přísné *spravedlnosti*, s jakou naložil Bůh s Egyptany, pobiv jim prvorozenstvo, spisovatel klade *milosrdenství*, se kterým ušetřil Bůh Israelitů, když trestal také smrtí vzpouru, o které vypravuje Nm 16, 1–50.

V. ²¹. Horlivost, s jakou zastával Áron svůj velekněžský úřad, kdy řádil hněv Boží, t. j. smrt, je tu přirovnána k boji; v tom boji jest onen *hněv zosobněn jako výše zosobněna jest pohroma*, která potkala Egyptany (v. 15. n.).

V. ²². „*pohroma*“ zosobněná je „*ten, který trestal*“. – „*slovem*“ modlitby. – „*připomenul*“ smlouvy jako kdysi Mojžíš podle Ex 32, 13. Srv. výše v. 6. – „*s otci*“ = praotci.

V. ²³. Áron postavil se mezi mrtvé a živé (Nm 16, 47 n.) jakožto *prostředník mezi Bohem a národem*.

V. ²⁴. Že byl Áron *zástupcem Božím*, připomínal jeho velekněžský turban, jeho „*koruna*“, o které viz Ex 28, 36–38; srv. Sir 45, 14 nn. – Že byl Áron *zástupcem národa* israelského, připomínal *náprsník* na kterém bylo vyryto 12 jmen synů Jakobových, slavných to „*otců*“. – Znamenali-li velekněžský náprsník národ 12 kmenů, bylo snadno dohadovati se, že velekněžský *kabátec* (meil) a *nárameník* (efód) znamenal veškeré lidstvo (– „*všecek svět*“) nebo dokonce *veškeré tvorstvo*; tento výklad vážil svatopisec nejspíše z ústního židovského podání, které zachoval také Filo i Josef Flavius.

V. ²⁵. „*před tím*“ = „*toho*“ roucha velekněžského, které připomínalo vysoký úřad jeho. – „*zhoubce*“ = zosobněná „*zhoubá*“ jako výše ve v. 22. – „*ukázka smrti*“ jako výše ve v. 20. – Stačila toliko ukázka, ježto Israelité nebyli zatvrzelí jako Egyptané.

19. –

- ¹ Ale na bezbožníky až do konce hněv bez milosrdenství nastupoval,
ježto Bůh předvídal i budoucí skutky jejich,
- ² že totiž, ačkoli byli naléhali na jejich odchod
a rychle je posílali,
že změni své smýšlení a budou je honiti.
- ³ Majíce totiž ještě smutek,
a nad hroby mrtvých nařikajíce,
pojali jiný pošetilý záměr,
a které byli prosbou vypudili,
ty honili jako uprchlíky.
- ⁴ Pudil je totiž k tomu konci zasloužený tlak;
způsobil, že zapomněli na to, co se bylo přihodilo,
aby doplnili trest, kterého se nedostávalo ranám jejich,
- ⁵ a tvůj lid aby vykonal netušený přechod,
oni pak aby neslýchanou mašli smrt.
- ⁶ Neboť všechna příroda byla zase znova ve své podstatě přetvořována,
a sloužila tvým příkazům, aby služebníci tvoji bez úrazu zachováni
byli.
- ⁷ Bylo viděti, kterak oblak zastiňoval jejich tábor,
kde byla kdysi voda, vynořila se suchá země,
z Rudého moře cesta bez překážky,
a zelenající se rovina z dravých proudů,
- ⁸ kterými veškeren národ prošel, ježto rukou tvou byl chráněn,
(národ) jenž spatřil tvé udivující zázraky.
- ⁹ Neboť byli jako hříbata na pastvě,
a jako beránci poskakovali,
velebíce tebe, Pane, kterýs je vysvobodil.
- ¹⁰ Vždyť měli ještě v paměti, co se stalo v cizí zemi,
jak místo zvířat plodících země naplodila komárů,
a jak místo vodních zvířat řeka vychrlila množství žab.
- ¹¹ Později pak uviděli nový vznik ptáků,
když svedeni byvše žádostivostí, zatoužili po lahůdkách;
- ¹² neboť k ukojení choutky přiletěly jim od moře křepelky.
A ty tresty nepřišly na hříšníky
bez předchozích výstrah silných hromů.
- ¹³ Vždyť spravedlivě trpěli za své nešlechtnosti,
ježto velmi divokou zášť k cizincům provozovali.

HL 19. – V. ³. má na zřeteli Ex 12, 21 nn.; 14, 5 nn.

V. ⁴. Jako zatvrzelost srdce faraónova byl následek a trest předchozích hříchů jeho, tak ho i jakousi nutností pudila k novým hříchům a důsledně do záhuby (Cornely)

V. ⁶. Zásada výše již 5, 18 n.; 16, 24 vyslovená osvědčila se také při přechodu Israelitů Rudým mořem (v. 7 n.) ano i prve (v. 10. n.). – Při stvoření dostalo se každému tvoru přirozenosti, podle které působí jeho síly. Při zázracích, o kterých bude níže ve v. 7 n., 10 n. řeč, byla ta přirozenost původní takofka přetvořena; voda na př., která přirozeně stéká na místa nižší, tehdy nestékala, ale stála, jako by měla jinou přirozenost, jako by to byl násep nebo zeď. – Řečeno *nadsázkou*; srv. níže v. 17.

V. ¹¹. má na mysli Nm 11, 1 nn.

V. ¹². „A ty tresty“, o kterých byla řeč výše ve v. 5b. Svatopisec vrací se k pohromě, která stihla Egyptány v Rudém moři. – Prve nežli byli Egyptané potopeni v moři, vzniklo hromobití – poslední to výstraha Boží Egyptanům. Viz o ní Ex 14, 24; Ž 76, 17–19.

Kdežto totiž onino nechtěli přijmouti přichozích neznámých,
tito hosty dobročinné podrobovali si za otroky.

¹⁴ A ne toliko to! Ale zajisté dostane se jim povšimnutí,
ježto oni nakládali s nimi nepřátelsky hned, jak přišli;

¹⁵ tito však ty, které s radostí byli přijali,
a s kterými byli se sdělili o práva občanská,
překrutnými sužovali robotami.

¹⁶ Proto ranění byli také slepotou
jako onino u dveří spravedlivcových,
když neproniknutelnou tmou byli obklopeni,
a když každý cesty ke dveřím svým hledal.

DOSLOV.

Chválen buď Tvůrce veškera a vysvoboditel národa israelského. (19, 17–20.)

¹⁷ Živly totiž samy v sobě se přetvořují
jako tóny na harfě průměrnou zvучnost mění,
ačkoli podržují do konce týž zvuk;

možno to pozorováním z toho, co se stalo, zřetelně vyvoditi.

¹⁸ Neboť živočichové pozemští proměňovali se v živočichy vodní,
a plovoucí přecházeli na zemi.

¹⁹ Oheň převyšoval ve vodě svou obvyklou sílu,
a voda zapomínala na svou hasivost

²⁰ Naopak plameny nespalovaly

V. ¹³. „onino“ = Sodomané nechtěli pohostit dvou andělů, kteří, jak sami vyznali, nebyli v Sodomě známi (Gn 19, 2). Sodomané hostů toliko nepřijali, Egyptané je *zotročovali*.

V. ¹⁴. „jim“ = Sodomským – „oni“ = Sodomští. Srv. Mt 10, 15; 11, 24.

V. ¹⁵. Kterak byli Izraelité kdysi v Egyptě přijati, viz Gn 45, 19; 47, 1 n. V. 15bc srv. s Ex 1, 8–14; 5, 4 nn.

V. ¹⁶. O slepotě, kterou ranění byli Sodomané u domu Lotova (= „spravedlivce“) viz Gn 19, 11. – Egyptané byli stížení podobným trestem v čas třidenních temnot Ex 10, 21 nn.

V. ¹⁷. Spisovatel rozlišuje trojí stupeň síly ve hře na světovou harfu: 1. pravidelnou sílu (= zvучnost) tónu (průměrnou), 2. sílu tónu mimořádnou nad průměr a 3. mimořádnou sílu tónu pod průměr. – „to, co se stalo“ jsou zázraky, o kterých se zmínil svatopisec v 10, 1–19, 16, a ze kterých níže některé opakuje (v. 18–20).

V. ¹⁸. úlovek a stáda bravu nemohou žiti v moři, ježto síla vody jim brání; ta síla byla však při přechodu Rudým mořem tak *zeslabena*, že přestala Izraelitům i dobytku jejich (= *živočichům pozemským*) brániti v prostoru moře žiti; tehdy mohli se na dně mořském volně pohybovati a v tomto smyslu byli tehdy „*živočichy vodními*“. Životní síla žab je jaksí vázána vodou; žijí zpravidla ve vodě nebo blízko vody. Při druhé ráně egyptské však (Ex 8, 1 nn.) byla jejich životní *síla nad úroveň zvýšena*, zesílena, i žily mimo vodu v krbech a spížír-nách. Tón zůstal tónem, žába žabou, toliko způsob života jejich se změnil. Tyto žaby nazývá svatopisec „*plouvajícími*“ živočichy.

V. ¹⁹. *Oheň zvýšil* nad obvyklou míru *svou sílu*, když blesky ničily osení) Egyptanů, nedávajíce se hasiti krupobitím a vodou, padající s oblaků. Viz výše 16, 17. 19. – *Hasivost*, síla *vody* tehdy *poklesla* pod obvyklý stupeň.

V. ²⁰ ab. má na zřeteli 16, 18. – Plameny, které zapálili Egyptané proti žabám a kobylkám, neublížily jim, ačkoli těla jejich jsou měkká, málo pevná (snadno porušitelná). – *Síla ohně byla snížena* pod míru. – „*nebeský pokrm*“ = *manna*. Sluje doslovně „*druh pokrmu ambrosijského*“, ježto podle řeckého bájesloví nesmrtelní bohové na Olympu jedli „*ambrosii*“. Srv. výše 16, 20. Manna byla snadno rozpustitelná, ježto se rozpívala paprsky vycházejícího slunce. Přes to bylo ji možno vařiti a pražiti; v tomto případě plamenům byl *žár snížen pod obvyklou sílu*. Srv. výše 16, 22 n. 27. – V. 20efgh vhodně zakončuje knihu. Ty zázraky činil Bůh ne toliko za

těl porušitelných zvířat, která se dostala do nich,
aniž rozpouštěly snadno rozpustitelný,
ledu podobný, nebeský pokrm.
V každém totiž případě, ó Pane,
zvelebil jsi lid svůj a oslavil;
nezapomněl jsi na něho,
ale vždy a všude jsi pomáhal mu.

dob, o kterých mluvil svatopisec v druhém dílu druhé části své knihy, ty činil i v dalších dějinách národa israel-
ského; těmi zázraky dokazoval svou otcovskou péčí o svého prvorozeného syna, tu péči osvědčí i nyní, kdy
národ jeho je zase od Egyptanů (za dob svatopiscových) utiskován; Bůh nedá zahynouti jim ani budoucím, jen
budou-li Israelité milovati moudrost (1, 1). Podobně činil Bůh v dějinách církve své novozákonní, podobně
činiti bude i příště, nedá zahynouti nám ni budoucím, budeme-li ho hledati, *v každém případě, vždy a všude ho
najdeme* (1, 1).

EKKLESIASTIKUS
JESSUA, SYNA SIRACHOVA čili
KNIHA SIRACHOVCOVA

OBSAH KNIHY:

DÍL I. (MUDROSLOVNÝ)

doporučuje snahu o moudrost vůbec v těchto IX. úryvcích:

- I. v 1, 1 – 40 (Kde jest moudrost a kudy se jde k ní),
- II. v. 4, 12 – 22 (Ovoce moudrosti),
- III. v. 6, 18–37 (Usiluj opravdově o moudrost),
- IV. v 14, 22 – 15, 10 (Jak výhodné jest usilovat o moudrost),
- V. v 20, 29–33 (Užitek moudrosti),
- VI. v 24, 1 – 47 (Chvála moudrosti),
- VII. v 32, 18–33, 19 (Hledejte moudrost v této knize),
- VIII. v 38, 25–39ab; 38, 39cd– 39, 15 (Jaký nemá a jaký má být učitel zákona),
- IX. v 41, 17n (Moudrosti sluší se používat ku blahu bližních).

Mezi tyto úvahy o moudrosti vůbec vloženo jest 58 menších sbírek přísloví.

DÍL DRUHÝ (CHVALOZPĚVNÝ) (42, 15–50, 28)

skládá se

- 1. z chvalozpěvu, vyznávajícího ze stvoření světa (42, 15–43, 37), a
- 2. z chvalozpěvu, vyznávajícího ze života světců starozákonných (44, 1 – 50, 28).

DODATEK

obsahuje

- 1. Píseň díky za vysvobození z nebezpečí života (51, 1–17), a
- 2. Abecední báseň, doporučující snahu o moudrost (51, 18–38).

EKKLESIASTIKUS

Jesusa, syna Sirachova,

jest poslední mudroslovná kniha v seznamu tridentském a v latinské Vulgátě. Spisovatel sám nazývá ji (50, 29) „*Moudrost, poučení a mudrosloví* (jež sepsal) *Jěšú'a*,¹⁾ *syn El'ázára, syna Sirova.*“²⁾

Hebrejský podpis ji jmenuje „Slova Jěšu'y, který sluje syn Sirův,“ a „Moudrost Jěšú'y, syna El'ázára, syna Sirova.“³⁾

¹⁾ Jěšú'a vzniklo vlivem babylonštiny za doby babylonského zajetí z Jehóšú'a (Steinmetzer). – Jehóšú'a přepsali Řekové slovem Jóšúe; *Jěšú'a* přepsali slovem *Jěsús*. Z toho vyplývá, že Josue = Jesus.

²⁾ Sirá byl spisovatelův děd nebo pravděpodobněji vzdálenější předek a hlava rodu podle něho nazývaného: Sirovců. – „Sirá“ vzniklo nejspíše z „Asírá“ (Bar-hebreus). *Asírá – Zajatec, Vězeň*.

³⁾ Za 38 (30) veršem hl 51 má hebr. tento dodatek, týkající se celé knihy:

*Veleben budiž Hospodin na věky
a chváleno buď jméno jeho od rodu do rodu.
Až sem jdou slova Šimona, syna Jěšú'y,
který sluje syn Sirův.
Moudrost Šimona, syna Jěšú'y,
syna Eleazara, syna Sirova.
Buď jméno „Hospodin“ požehnáno
od tohoto času až na věky.*

Řecké překlady ji jmenují: „Moudrost Jésusa (Ježíše), syna Sirachova (Seirachova).“ Řeční spisovatelé uvádějí z ní výroky jménem: „Všectnostná moudrost.“

Latínští spisovatelé od dob Cypriánových († 258) vzhledem na obsah a obyčej užívají ji jmenovali ji Ekklesiastikus, t. j. Kniha církevní.⁴⁾

Spisovatel knihy není Šalomoun, jak se domnívali mnozí staří,⁵⁾ nýbrž Jěšú'a, syn El'ázara, z rodu Sirachovců, tedy Sirachovec. Podle řeckého překladu (50, 29) pocházel z Jerusalema. Byl učitelem zákona (zákoníkem), povolání svému přiměřeně židovský i řecky vzdělán; napsal-li kromě této práce knihy jiné, není známo.

Kniha byla napsána původně hebrejsky. Vnuk Sirachovců ji přeložil do řečtiny. Kniha v řeči hebrejské, zvaná „Přísloví“, dostala se ještě do rukou sv. Jeronýma. Bývala uváděna ve spisech židovských rabínů až do desátého století křesťanského. Poté se hebrejské znění ztratilo. Teprve zase od r. 1896–1900 bylo objeveno více listů se známým původním, které obsahují asi $\frac{3}{5}$ celé knihy a které bývají tříděny na čtyři rukopisy: A, B, C, D.

Z 50, 24 vyplývá, že spisovatel knihu svou (hebrejsky) napsal asi brzy po smrti Šimona, jež chváli; byl to Šimon II., který byl veleknězem v letech asi 218–192. S tím souhlasí vnuk spisovatelův, který v proslovu ke svému překladu tvrdí, že přišel r. 38 panování krále Euergeta, t. j. Ptolomea VII (170–117) do Egypta. Byla tedy kniha napsána v prvních desetiletích druhého století před Kristem. Peters stanoví dobu mezi r. 174–171 (kdy panova] Antioch IV. Epifanes (175–164) a kdy byl veleknězem Jason (174–171).

O účelu, kterého Sirachovec knihou svou chtěl dojíti, viz níže Předmluvu k řeckému překladu. Sirachovec chtěl proti řeckému, pohanskému nazírání na svět uhájiti „moudrost“, t. j. starý názor židovský, uložený v posvátných knihách; chtěl jej uhájiti, ale spolu též prohloubiti, podrobně propracovati a rozšířiti na všechny praktické poměry, jaké život přináší. Srv. obsah knihy, podaný výše a k tomu výrok Sirachovců 24, 44–47. Moudrost, vyplývající z náboženství židovského Sir klade proti naukám mudrců řeckých; řadu velikánů, žijících podle náboženství israelského (hl. 44–49) klade proti řadě mudrců řeckých; velekněze Šimona, starověrce (hl. 50), klade proti Jasonovi, novotáři; chce, aby židovská moudrost pronikala všecek život Israelitův, soukromý i veřejný, od narození do smrti; nemůže býti stavu ni okolností, ve které tato moudrost neměla by se uplatniti.

Do řečtiny byla kniha Sir přeložena brzy po r. 117 př. Kr.

Ježto sv. Jeroným latinského znění Sir ani neopravil, ani nového překladu z hebrejštiny nepořídil, jest Sir v církevní bibli (Vulg) podle znění starolatinského ne málo znesvářeného.

Staří Židé pokládali knihu Sir za *posvátnou*. To dokazuje Sirachovcův vnuk,⁶⁾ spi-

Řecké některé rukopisy mají proti tomu toliko podpis: „Moudrost Jésusa, syna Seirachova“. („Šimona, syna“ dlužno v hebrejském podpisu pokládati za glosu. Srv. 50, 29).

⁴⁾ „Tím slovem není označen spisovatel knihy, nýbrž její jakost.“ (Rufin.) Za starých dob totiž v některých církvích bylo užíváno při vyučování katechumenů vybraných posvátných knih, které neobsahovaly ještě hluboká tajemství křesťanská, ale které se doporučovaly svou srozumitelností. Tyto knihy byly zvány církevní po výtce „ekklesiastici“. Mezi nimi vynikala bohatstvím obsahu kniha Sirachovcova a proto bylo postupu doby jí jméno „církevní“, t. j. Ekklesiastikus vyhrazeno.

⁵⁾ Jako Moudr tak i Sir bývala spojována s 3 knihami „Šalomounskými“ a bývalo jich počítáno úhrnem pět.

⁶⁾ Svým proslovem ke knize Sir a tím, že ji do řečtiny přeložil (srv. níže Předmluvu).

sovatel knihy o Henochovi, Žaltáře Šalomounova, Philo, židovská bohoslužba, talmud i jiné spisy židovských učenců od vrstevníků hrdinných bojů proti Syrům, od Jose ben Jochanana až po midraš Thanchuma, od kterých bývají přísloví Sirachovcova s úctou jmenována. Toto židovské podání přijala za své také církev křesťanská a podržely je dlouho i větve od ní odštěpené. Smýšlení církve křesťanské o knize; Sir zrači se v biblických knihách N. Z., ⁷⁾ ve spisech Otců apoštolských ⁸⁾ i v dalším písemnictví církevním. ⁹⁾ Proto sněm tridentský právem pojal Sir do seznamu knih posvátných. ¹⁰⁾

⁷⁾ N. Z. sice neuvádí výslovně a jmenovitě ze Sir žádného výroku, ale má tolik ohlasů z ní, že jest jisto, že spisovatelé, zejména sv. Jakub, novozákonní knihy Sir užívali a jí si vážili. Srv. na př. Jak 1, 19 se Sir 4, 34; Jak 1, 20 se Sir 27, 33; 28, 3; Jak 1, 13 se Sir 15, 11. 13. 21; Jak 3, 6 se Sir 28, 13–15; Jak 5, 7 se Sir 6, 18–20. Srv. dále Sir 2, 18 s Jan 14, 23; Sir 11, 10 s 1 Tim 6, 9; Sir 11, 18 n. s Lk 12, 19; Sir 15, 16 s Mt 19, 17; Sir 29, 15 s Lk 16, 9 a j.

⁸⁾ Sir užívá „Nauka dvanácti apoštolů“, List Barnabův, Kliment římský, Pastýř Hermův.

⁹⁾ Na *Východě Kliment z Alexandrie* uvádí výroky ze Sir četnější nežli z některých knih prvokanonických; a to týmiž slovy, kterými uvádí knihy, o jejichž božském, původu nebylo nejmenší pochyby (*„Písmo praví“*, *„Moudrost praví“* a pod.). Ne jinak žák Klimentův Origenes, a jeho posluchači sv. *Diviš* (Veliký) a sv. *Alexander*. S církví alexandrijskou souhlasila *Palestina*, jak vyplývá ze spisů *Cyrila*, *Jera* a *Epifania*. Za církev antiochijskou souhlasí *Jan Zlat.* a *Teodoret*, za církev syrskou *S. Efrem*, za *Kappadocii* sv. *Basil*, *Řehoř* Naz i *Nys*. Na *Západě* těšila se kniha Sir takové úctě, že, jak výše bylo řečeno, dostalo se jí čestného názvu: *„Kniha církevní“* (Ekklesiastikus) po výtce. Za *Afriku* budiž jmenován *Tertullian* a *Cyprian*, *Laktanc* a sv. *Optat*, za *Gallii* sv. *Hilar*, za *Itálii* sv. *Ambrož*. Na konec budiž jmenován za *Východ* sv. *Atanáš* a za *Západ* sv. *Augustin*.

¹⁰⁾ Co sněm tridentský výslovně prohlásil, to vyznávala církev již dávno před tím prakticky: užívala Sir velmi často ve knihách bohoslužebných vybírajíc z něho úryvky, jež bývaly při mši sv. vedle evangelií čteny. Církev předčítá výňatky ze jmenované knihy jakožto „Čtení“ na svátek sv. *Jana Evang.* (Sir 15, 1–6), sv. *Barbory* (51, 1–8. 12), na sv. *Josefa* (45, 1–6), sv. *Jana Nep.* (Sir 21, 26–31), na sv. *Norberta* (Sir 44, 16–27; 45, 3–20), sv. *Prokopa*, sv. *Aloise* (31, 8–11a), *Jména Panny Marie* a *P. M. Karmelské* (24, 23–31), v *den odpustků Porciunkulních*, na svátek *P. M. Sněžné* (24, 14–16), *Nanebevzetí P. Marie* (24, 11b–20) a j.

PŘEDMLUVA KE KNIZE SIRACHOVCOVĚ,

(kterou napsal" její překladatel z hebrejštiny do řečtiny).

Zákonem, proroky a ostatními (svatopisci),¹⁾ kteří po nich byli, dostalo se nám mnohých a velikých (věci), pro které dlužno chváliti Israele v příčině vzdělání a moudrosti. Protože je třeba, aby ne toliko písmáci²⁾ sami se s nimi seznámili, ale že – pokud možno – milovníci vědění³⁾ mají slovem i písmem nezasvěcencům⁴⁾ býti prospěšní: děd můj⁵⁾ Jesus,⁶⁾ který se věnoval více (než kdo jiný) četbě zákona, proroků a ostatních otcovských knih,⁷⁾ a značnou zběhlou v nich si zjednal, byl pohnut k tomu, aby také sám něco napsal, co patří ke vzdělání a moudrosti, aby milovníci vědění⁸⁾ osvojíce si také toto,⁹⁾ o mnoho rozmnožili (vzdělání) životem podle zákona.¹⁰⁾

Proto¹¹⁾ vás prosím, byste četli blahovonně a pozorně, a prominuli tu, kde přes pečlivost, překladu věnovanou, některými výrazy jsme snad nestačili. Neboť nevyrovná se významem, co bylo původně řečeno hebrejsky, když je to převedeno do jiné řeči. A netoliko tato kniha,¹²⁾ ale i sám zákon, proroci a ostatní knihy¹³⁾ nemálo se liší od původního znění. – Když jsem přišel totiž třicátého osmého roku za času krále (Ptolemaea) Euergeta¹⁴⁾ do Egypta, a tam za něho nějaký čas pobyl,¹⁵⁾ nalezl jsem překlad nemalého vzdělání;¹⁶⁾ i uznal jsem za věc na výsosť nutnou, abych i já vynaložil něja-

¹⁾ „Zákon, proroci a ostatní (svatopisci či svatopisy)“ jest název trojdílné bible, za dob překladatelových u Židů běžný. Také N. z. užívá tohoto pojmenování. Srv. Sk 28, 23; Lk 24, 44. – Spisovatelé svatopisů byli „po nich“, t. j. po prorocích slovesně činní.

²⁾ „písmáci“ jsou „čtenáři“ bible po výtece.

³⁾ „milovníci vědění“ jsou „písmáci“, kteří mají „slovem i písmem“ jiné vzdělávati. Tě povinnosti byl si vědom živě Sirachovec, to vědomí vtisklo mu pero (třtinu) do ruky.

⁴⁾ „nezasvěcenci“ = začátečníci ve studium moudrosti, kteří nejsou učiteli, bez ohledu na to, budou-li jimi čili nic.

⁵⁾ „děd“ (řecky „pappos“) dlužno tu bráti v běžném přesném významu; neznamena tu „předek“. Byl tedy řecký překladatel knihy Ekklesiasticus netoliko vzdálený „potomek“, ale „vnuk“ hebrejského spisovatele knihy té.

⁶⁾ „Ježíš“ bylo vyhrazeno v češtině Spasiteli světa, Ježíši Kristu. Spisovatel knihy Ekklesiastikus byl zván „Jesusem“ („Kniha Jesusa, syna Sirachovcova“).

⁷⁾ „Otcovské knihy“ = biblické. Srv. výše pozn. 1.

⁸⁾ „milovníci vědění“, t. j. učitelé zákona (srv. výše pozn. 3) naleznou v knize Sirachovcově pomůcku, kterou obohati náboženské vzdělání své i svých posluchačů, teoretické i praktické.

⁹⁾ „toto“ – poučení v této knize obsažená.

¹⁰⁾ „život podle zákona“ – praktické vzdělání náboženskomravní. Srv. pozn. 8.

¹¹⁾ Účel dědův je též účelem vnukovým. Šlechtný účel omluví nedostatky překladu knihy hebrejské; tím spíše, když podobné nedostatky lze pozorovati na překladu ostatních biblických knih (LXX).

¹²⁾ Nazvaná později Ekklesiastikus.

¹³⁾ Název tehdejší trojdílné sbírky biblických knih. Srv. výše pozn. 1. Z názvu „ostatní knihy“ vyplývá, že posvátné knihy byly již tehdy nazývány „knihy“ po výtece, t. j. „bible“.

¹⁴⁾ Tento král byl Ptolemaeus VII. Euergetes Fyskon, (který panoval od r. 170 (případně 145) do r. 117 před Kr.). Ptolemaeus VII. panoval sám od r. 145, počítal však léta svého panování od r. 170., kdy počal panovati společně s bratrem svým Ptolemeem VI. (170–145 před Kr.). Přišel tedy vnuk Sirachovcův roku 132 (= 170–38) př. Kr. do Egypta.

¹⁵⁾ Z řeckého znění vyplývá, že vnuk Sirachovcův nepřeložil knihu svého děda prve nežli Ptolemaeus VII. zemřel; vše nasvědčuje tomu, že tak učinil brzy po smrti tohoto krále, tedy nedlouho po r. 117. př. Kr.

¹⁶⁾ Je to LXX. Sluje „nemalého vzdělání“, ježto čtenář, který neuměl sice hebrejsky, uměl však řecky, mohl se jeho četbou nemálo nábožensky a mravně vzdělati. K tomu vzdělání chtěl vnuk Sirachovcův přispěti také překladem knihy svého děda.

kou péči a námahu na překlad knihy této. Mnoho nocí totiž a mnoho učení se vynaložil jsem v ten čas na to, aby tato kniha dokonána a vydána byla i pro ty, kteří by rádi v cizině¹⁷⁾ se poučili a připravili k životu podle zákona.¹⁸⁾

DÍL PRVÝ:

1. Kde je moudrost a kudy se jde k ní? (1, 1–40.)

1. – ¹ Všeliká moudrost od Pána jest, a jest u něho na věčné časy.
- ² Písek moří a krůpěje deště a dny věků kdo může sečíst? Vysokost nebe a širokost země a hlubokost tůně kdo může změřit?
- ³ [Moudrost Boží, jež předchází všechny věci, kdo může vystihnouti?]
- ⁴ Prve než vesmír je stvořena moudrost, a rozum důmyslný od věků jest.
- ⁵ [Studnice moudrosti je slovo Boha na výsostech, a její cesty jsou příkázání věčná.]
- ⁶ Kořen moudrosti komu byl odhalen, a její úradky bystré kdo poznal?
- ⁷ [Znalost moudrosti komu zjevena byla, komu oznámena, a množství cest jejích kdo zvěděl?]
- ⁸ Jeden jest moudrý, velmi hrozný, [nejvyšší stvořitel všemocný a král mocný,] sedící na trůnu svém a panující Pán.
- ⁹ On ji stvořil [v Duchu svatém], viděl i zčetl [i změřil] ji,
- ¹⁰ a vylil ji na všechna svá díla, na každé tělo podle svého daru, dal ji těm, kteří milují ho.
- ¹¹ Bázeň Páně je sláva a chlouba, a veselí a věnec plesání.

¹⁷⁾ t. j. v „diaspoře“, mimo Palestinu žijící Židé.

¹⁸⁾ Všimni si, že slovem „zákon“ předmluva počíná a končí se její první i druhý díl.

Hl. 1. V. ¹. První tato hlava jest jakýsi *úvod k celé knize*. Srv. zázvěr její 51, 18–38. Ježto moudrost jest u Boha na věčné časy (řec.), „byla s ním také vždycky a jest před věky“ (Vulg).

V. ³. v řeckých rukopisech není, je to *glosa* podávající obsah v. 2. a 4., která se dostala z okraje do znění Vulg neprávem.

V. ⁴. srv. s Přís 8, 22. – Prve nežli Bůh co stvořil, měl od věčnosti *pojmy* celého vesmíru i každého tvora a *vůli* stvořiti svět podle těch pojmů, které od věčnosti pojala jeho *moudrost*

V. ⁵. není v nejdůležitějších rukopisech řeckých, proto bývá pokládán za *glosu*; ruší souvislost. Jiní (Knabenbauer) hájí jeho původnosti. – *Ke „studnici“* srv. níže 24, 5. – Jer 2, 13; Bar 3, 12; Jan 4, 10, 14.

V. ⁷. jest *glosa*. V nejdůležitějších rukopisech řeckých není. V některých zní: „Znalost moudrosti komu byla zjevena – a její hojnou zkušenost kdo zná?“

V. ¹¹. Bázeň Boží přináší člověku čest u lidí i uznání pochvalné u Boha, proto je to člověková „sláva“. – Bázeň Boží je dobro, kterým člověk právem může se honosit více než čímkoliv jiným. Srv. níže 9, 22; 10, 25. – „*věncem*“ věnčovali se staří o radostných svátcích. Srv. níže 6, 32; 15, 6; Is 28, 1–5; Moudr 2, 7 nn.

- ¹² Bázeň Páně obveseluje srdce,
a dává veselí a radost a dlouhověkost.
- ¹³ Bojícímu se Pána dobře jest na konec,
v den svého skonu dojde požehnání.
- ¹⁴ [Ctihodná moudrost jest milovat Boha.
- ¹⁵ Komu se ukáže, aby ji viděl,
ten ji miluje patře na ni
a divě se velikým činům jejím.]
- ¹⁶ Počátek moudrosti jest báti se Pána,
s věrnými v mateřském lůně spolustvořena bývá.
(U lidí odvěky stánek (jak hnízdo) si postavila, a jejich
potomstvo shledá její věrnost.)
- ¹⁷ [Báti se Hospodina je zbožná věda.
- ¹⁸ Zbožnost chrání a spravedlivým činí srdce,
potěšení a radost dává.
- ¹⁹ Bojícímu se Pána dobře bude
v den svého skonu dojde požehnání.]
- ²⁰ Plnost moudrosti jest báti se Pána,
dosyta napájí (lidí) svými plody.
- ²¹ Všecek dům svůj plní svými skvosty
a sýpky svými plodinami.
- ²² Koruna moudrosti jest bázeň Páně,
přináší úplný pokoj a zdraví.
- ²³ [A viděl i zčetl ji;
ale obé jest dar Boží.]
- ²⁴ Vědění a důmysl moudrost deští
a slávu těch, kteří se jí drží, vyvyšuje.
- ²⁵ Kořen moudrosti jest báti se Pána,
a její ratolesti jsou dlouhověkost.
- ²⁶ [V pokladech moudrosti jest rozum a zbožná věda,
ale hříšníkům jest moudrost ohavností.]
- ²⁷ Bázeň Páně zapuzuje hřích;
²⁸ neboť kdo je bez bázně, nezdrží se hříchu,

V. ¹². Srv. Ex 20, 12; Dt 5, 16; 2 20, 5; 22, 6; 54, 24; 90, 16; Přis 3, 2. 16 a jj.

V. ¹⁴. n. v nejlepších rukopisech řeckých není. Podle Vulg: Kdo poněkud moudrost poznává (= „komu se ukáže“), zahoří láskou k ní a patří v duchu na ni i na její veliké činy.

V. ¹⁶. a srv. s Přis 1, 7; Job 27, 28; Ž 110, 10. – Viz také níže v. 34; 19. 18. – V. 16b připomíná dědičnost dobrých náklonností, dědičnost vlohy náboženské. Dětem zbožných rodičů bývá zbožnost vrozena. Srv. Job 31, 18; Ž 57, 4; Moudr 12, 10. – „věrní“ zákonu (mojižiskému). – „spolustvořen bývá“ – počátek moudrosti, bázeň Boží. – Bázeň Boží (= moudrost) věrných neopouští ani později, trvale sídlí u nich i jejich potomstva (= u *Israelitů*). Srv. níže 24, 13. – Jako pták, který zahřívá svou teplotou a dodává života. Srv. Gn 1,2. – Vulg podává 16cd ve znění porušeném: „(Bázeň Boží) s vyvolenými ženami (1) kráčí, a na spravedlivých a věrných poznána bývá.“

V. ¹⁷⁻¹⁹. nejsou v řec. znění. Opakuji, co bylo řečeno výše. Viz v. 12 n.

V. ²³. a. zabloudil sem nejspíše z v. 9b.

V. ²⁷. není v řec. na tomto místě, avšak bývá v některých rukopisech za v. 25.

- ježto vášnivost jeho bude mu zkázou.
²⁹ Až do času bude se držeti trpělivý,
 a potom dojde potěšení.
³⁰ [Dobrý smysl] až do času ukryje slova jeho,
 a rty mnohých vypravovati budou důmysl jeho.
³¹ V pokladech moudrosti jest návod ke vzdělání,
³² hříšníkově však jest bohabojnost ohavností.
³³ Synu, toužíš-li po moudrosti, dbej spravedlnosti,
 a Hospodin udělí ti tobě.
³⁴ Neboť moudrost a vzdělání jest bázeň Páně,
³⁵ a jeho záliba jest věrnost a poslušnost;
 [plní skvosty svými.]
³⁶ Nebuď neposlušen bázni Páně,
 a nepřistupuj k ní se srdcem obojakým.
³⁷ Nebuď pokrytcem před lidmi,
 a nechť neklesneš rty svými.
³⁸ Pozor měj na ně, abys snad nepadl,
 a neutříl sobě hanbu,
³⁹ aby neodhalil Bůh tajnosti tvé,
 a uprostřed obce aby nesrazil tě,
⁴⁰ proto žeš neupřímně přistoupil k Pánu,
 se srdcem plným lsti a podvodu.

1. Buď dokonale oddán Bohu. (2, 1–22.)

A

2. – ¹ Synu, chceš-li vstoupiti do služby Boží, [stůj
 v spravedlnosti a bázni;] buď připraven, že
 budeš zkoušen.
² Stlač své srdce a buď statečný,
 [nachyl své ucho, přijmi rozumná slova,]
 a neukvapuj se v čas dopuštění.
³ [Strp, co Bůh ti ukládá,
 lpi na Bohu a vytrvej,
 bys vzrostl na konci života.]

V. ³⁰ „Dobrý smysl“ jest *glosa* Vulg. Podmět věty je „trpělivý“, t. j. bázni Boží ukázněný. – „ukryje slova“ – nemluví, co mu vášnivost na jazyk klade, potlačuje to, mlčí a za to dochází pochvaly mnohých.

V. ³¹ „návod ke vzdělání“ – *moudrá přísloví* (řec.). – Protože jest hříšníkově bohabojnost ohavností, nedosahuje pokladů moudrosti. Srv. výše v. 26.

V. ³³ „Synu“ není v řec. – „spravedlnost“ v širším významu: „všecky příkazy“ (řec.). – Cesta, jež od moudrosti odvádí, je *hřích*, cesta, jež k ní vede, je *spravedlnost*.

V. ³⁵ „plní skvosty svými“ zabloudilo sem z v. 21a.

V. ³⁸ „pozor měj na ně (rty)“ = nevychloubej se (řec.) svou domnělou zbožností.

V. ³⁹ „tajnosti“ = pokrytectví, lícoměrnost, i jiné tajné hříchy, které se přiči ryzí zbožnosti, žádající spravedlnost (v. 33). K v. 39b. srv. Příis 5, 14; 26, 26.

V. ⁴⁰ „neupřímně“ = s nedostatečnou bohabojností (= „se zlobou“, Vulg.). – „přistoupiti k Pánu“ = skutky zbožnosti, modlitbou, obětmi, obřady bohoslužebnými. Ta zbožnost zvrhla se v pouhé obřadnictví, ježto nešla ruku v ruce s mravností, se spravedlností (v. 33). Srv. novozákonně fariseje. – V. 40a, Srv. s Moudr 1, 1–4. – V. 40b srv. s Sk 13, 10.

- ⁴ Cokoli na tebe dolehne, přijmi,
[a v bolesti buď statečný,]
a v tísní své měj trpělivost.
- ⁵ Neboť v ohni zkoušeno bývá zlato a stříbro,
lidé pak milí (Bohu) ve výhni tísně.
- ⁶ Důvěřuj Bohu, i zastane se tebe,
napřímí svou cestu a doufej v něho.
[Zachovej (si) bázeň jeho a sestarej se v ní.]

B

- ⁷ Kteří se bojíte Pána, čekejte, až se smiluje,
a neuchylujte se od něho, abyste nepadli.
- ⁸ Kteří se bojíte Pána, důvěřujte jemu,
a nevezme za své odměna vaše.
- ⁹ Kteří se bojíte Pána, doufejte v lepší časy,
v radost věčnou a milosrdenství,
- ¹⁰ [Kteří se bojíte Pána, milujte ho,
i budou osvícena srdce vaše.]
- ¹¹ Popatřte, synové, na dávná pokolení a vizte:
Kdo doufal v Pána a byl zklamán?
- ¹² Nebo kdo setrval v bohabojnosti a byl opuštěn?
Aneb kdo ho vzýval, a on pohrdl jím?
- ¹³ Neboť dobrotivý a milosrdný jest Bůh,
a odpouští hříchy a obráncem v den tísně jest
[každému, kdo ho hledá v pravdě.]

C

- ¹⁴ Běda dvojakému srdcem [a rtům neslechetným] a rukám chabým,
a hříšníkovi, který chodí po dvou cestách!
- ¹⁵ Běda chabému srdci, že nedoufá v Boha,
a proto nedojde ochrany jeho!
- ¹⁶ Běda těm, kteří ztratili trpělivost,
[a kteří opustivše cesty přímé, zašli na cesty zlé!]
- ¹⁷ Neboť co budou činit, až dohlížet počne Pán?
- ¹⁸ Kteří se bojí Pána, nebudou neposlušni slova jeho,
a kteří milují ho, zachovají cestu jeho.
- ¹⁹ Kteří se bojí Pána, vyhledávají zálibu jeho,
a kteří milují ho, budou plni zákona jeho.
- ²⁰ Kteří se bojí Pána, připravují svá srdce,

Hl. 2. V. ⁵. srv. s Přís 17, 3; 27, 21; Moudr 3, 6; Zach 13, 9; Tob 12, 13. – „a stříbro” jest nadbytečný dodatek Vulg.

V. ⁹. podle Vulg doslovně: „Kteří se bojíte Pána, doufejte v něho a k oblíbení přijde vám milosrdenství”, t. j. Bůh se smiluje na vaši radost (= „oblíbení”). – „v lepší časy”, kdy se dostane vám blaha v odměnu. Srv. výše 1, 13; Is 51, 11; 61, 7; 35, 10.

V. ¹². „setrval v bohabojnosti” zachovává příkazy (Vulg). Srv. Ž. 29, 3; 144. 18 n; Dt 4, 7.

V. ¹⁴. „dvě cesty” znamenají nejčastěji cestu ctnosti a hříchu. Srv. 3 Král 18, 21; Mt 7, 13n; zde však je to cesta důvěry a nedůvěry v Boha.

V. ²⁰. O přípravě srdce srv. výše v. 1. – Srv. také 1 Král 7, 3; 2 Par 19, 3; 30, 19; Přis 16, 1. 9. – „poni-

a před jeho tváří se ponížují:

²¹ [Kterí se bojí Pána, šetří příkazů jeho,
a trpělivost mít budou, až (na ně) shlédne.]

²² Řeknou: [„Nebudeme-li pokání činiti]
upadneme (raději) do rukou Páně
ne však do rukou lidí;

²³ neboť jaká jest velikost jeho,
takové jest i milosrdenství jeho." .

2. Čtvrté Boží přikázání. (3, 1 –18.)

3. – ¹ [Synové moudrosti – toť společnost spravedlivců,
a jejich rod – toť poslušnost a milování.]

A

² Na právo otcovo mějte pozor, synové,
a podle něho čiňte, byste spásy došli.

³ Neboť Bůh dal otci úctu synů
a právo matčino ustanovil dětem.

⁴ Kdo ctí otce, dosti činí za hříchy,
[a zdrží se jich,
a na modlitbě denní vyslyšen bude:]

⁵ a jako člověk, jenž poklady hromadí
ten je, kdo má úctu k své matce.

⁶ Kdo ctí otce, bude mít z dětí radost,
a kdykoli se bude modlit, vyslyšen bude.

⁷ Kdo má úctu k otci, bude dlouho žíti,
a kdo poslouchá otce, občerství matku.

⁸ Kdo se bojí Hospodina, ctí rodiče,
a jako pánům slouží těm, kteří zplodili ho. ,

⁹ Skutkem i slovem [a ve vši trpělivosti] cti svého otce,
¹⁰ aby se sneslo na tebe požehnání od něho,
[a jeho požehnání na konec zůstalo.]

¹¹ Požehnání otcovo utvrzuje domy synů,
ale kletba matčina z kořene vyvrací základy.

B

¹² Nechlub se pohanou otce svého;
neníť na tvou chloubu otcova pohana.

¹³ Jeť sláva člověková čest jeho otce;

žují se", kají, mrtví, postí se. Srv. Lv 16, 29. 31; Nm 29, 7; Is 58, 3. 5. – Tou kajícností *se posvěťtí* (Vulg).

V. ²² a. Podle Vulg stihne člověka jistěji trest Boží nežli trest lidí.

Hl. 3. V. ² „byste spásy došli“ = aby vám dobře bylo a dlouho byste živi byli. Srv. níže 7, 29.

V. ⁴. Úcta k rodičům jest jako *modlitba za odpuštění hříchů* (Vulg). – Místo správného „*Kd.o ctí otce*“
Vulg: „*Kdo miluje Boha*“.

V. ¹¹ . „*domy*“ – rodinný a majetkový blahobyt. – Hebr. bere obraz z rostlinstva:

„*Požehnání otcovo upevňuje kořen,*

ale kletba matčina vytrhává sazenici“. Srv. Ž 1.

- a hanba synova jest otec beze cti.
¹⁴ Synu, zastaň se, ve stáří otce svého,
 a nezarmuť ho za celý život jeho.
¹⁵ Zeslábně-li mu rozum, měj slitování,
 a nepohrdej jím ve své síle;
¹⁶ neboť milosrdenství s otcem nebude v zapomenutí,
 a za hříchy [matčiny] odpřaceno bude tobě dobrým,
¹⁷ [a tobě, bohumilému bude stavěn dům tvůj,]
 a v den tísně bude pamatováno tebe,
 a jako na slunci jíní rozplynou se hříchy tvé
¹⁸ Jako zlopověstník jest, kdo opouští otce,
 a jest od Boha prokletý, kdo ke hněvu popouzí matku.

3. Buď skromný. (3, 19–32.)

- ¹⁹ Synu, v tichosti skutky své konej,
 a více než pro lidskou slávu milován budeš.
²⁰ Čím jsi větší, (tím více) ponižuj se ve všech věcech,
 i nalezněš před Bohem milost.
²¹ Jeť veliká moc Boha samého,
 a od ponížených ctěn bývá.
²² Věci nad sebe vysokých nehledej,
 a nad tebe silnějších nezkoumej;
 ale co přikázal ti Bůh, o tom přemýšlej ustavičně, [a při
 mnohých skutcích jeho nebývej všetečný.]
²³ Vždyť nepotřebuješ [vidět očima] věci skrytých.
²⁴ Zbytečných věcí nezpytuj příliš,
 [a při mnohých skutcích jeho nebývej všetečný;]
²⁵ jeť mnoho ti ukázáno, co nad rozum lidský jest.
²⁶ Mnohé také svedla domýšlivost jejich,
 a marností zaujala mysl jejich.
²⁷ Srdce tvrdé zle se míti bude na konec,

V. ¹³b. podle hebr. zní: „a těžce hřeší, kdo klne matce své“.

V. ¹⁸b. podle hebr.: „a Tvůrce svého rmoutí, kdo klne své matce.“ Srv. Ex 21, 17; Lv 20, 9; Dt 27, 16; Přís 30, 17; Mt 15, 4.

V. ¹⁹b. Vulg přeložen jest podle výkladu *Janseniova*. Možno také překládati: „Budeš více milován než vážen“ (Peters). – Podle řec. zní v. 19b: „i budeš milován. od lidí bohumilých.“ Hebr. však zní:

„Synu můj, jsi-li zámožný, choď ve skromnosti,
 i budeš milován více, než kdo dary dává.“

V. ²¹. hebr.:

„Nebot mnoho jest milosrdenství Božího,
 a pokorným zjevuje své tajemství.“ (Peters.)

V. ²². „nad sebe“, nad své síly, zejména nad svůj rozum „vysokých“, nedostižných, a tedy „podivuhodných“ (hebr.), „obtížných“ (řec.). – „nad tebe silnějších“, před tebou skrytých (hebr.). Spisovatel má na mysli zkoumání přírody a názory světové řeckých myslitelů. O původu světa měl se Israelita spokojiti s tím, co mu praví Gn 1, 1 nn. – Srv. podobné napomenutí ke skromnosti, Ž 130, 2; Přís 25, 27; Kaz 7, 1; Řím 12, 3. 16. – „přikázal“ = dovolil, seť tedy jsi (hebr.). – „Ustavičně“ dodává Vulg. – 22c zabloudil sem z 24b.

V. ²³b. podle hebr. zní: „ale kdo miluje dobré, bude se jím (dobrým) obírat“ (až bude za dobro dobrým odměněn).

neboť kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm.

²⁸ [Srdce, jež kráčí po dvou cestách, nebude mít štěstí,
a člověka srdce zlého stihne na nich úraz.]

²⁹ Srdce tvrdé zatěžuje sebe bolestmi,
a hříšník hromadí hřích na hřích.

³⁰ Společnosti zpupných není léku,
jeť hřích v nich zakořeněn, [aniž jsou si vědomi toho].

³¹ Srdce moudrého poznáno bývá v moudrosti,
a ucho dobré slyší s veškerou touhou moudrost.

³² [Srdce moudré a rozumné zdržuje se hříchů,
a ve skutcích spravedlnosti pokračuje.]

4. *Jak dlužno nakládati s chudinou. (3, 33–4, 11.)*

³³ Oheň hořící uhašuje voda,
a almužna zahlašuje hříchy.

³⁴ A Bůh patří na toho, kdo činí milosrdenství,
pamětliv bývá ho budoucně,
a v čas pádu svého dochází opory.

4. – ¹ Synu, v almužně chudého neklamávej, a očí
svých neodvracuj od chudého.

² Duši hladovou nezarmucuj,
a nepopouzej chudého v nouzi jeho.

³ Srdce roztrpčeného nedráždí,
a neprodlévej dáti nuznému.

⁴ Prosby souzeného nezamítej,
[a neodvracuj tváře své od nuzného.]

⁵ [Od chudáka neodvracuj očí svých pro hněv,
a nedopouštěj, by [hledající] tě [za zády] proklínali.

⁶ Neboť když bude ti zlořečiti v hořkosti duše,

V. ²⁸. není v řec. ani hebr. Srv. výše 2, 14.

Za v. 29. dlužno doplniti z hebr.:

*„Kde není zřetelnice, jest nedostatek světla,
a kde není poznávavosti, jest nedostatek moudrosti.“*

V. ³⁰. Místo „společnosti“ lépe s hebr. a řec: „ráně“. Rána zpupného „posměvače“ (hebr.) je nezhojitelná, ježto zloba jeho je příliš hluboko zakořeněna. – „aniž jsou si vědomi toho“, dodává Vulg.

V. ³¹. zní podle řec:

*„Srdce moudrého vymýšlí přísloví,
a poslouchající ucho je touha mudrcova“*

Podle hebr. „má ucho pozorné radost z moudrosti“, obsažené v průpovědích, na které dává pozor.

V. ³³ n. činí přechod od úryvku 3, 19–32. k úryvku 4, 1–11. který líčí dále srdce moudré (skromné).

V. ³⁴. Podle hebr.:

*„Kdo činí dobrodiní, potká se s ním na cestách svých, a když
bude se kolisati, najde (v něm) oporu.“*

Hl. 4. V. ¹. Hebr. napomíná: „Synu můj, životu chudásovu se neposmívej.“ – V. 1b. nabádá řec: „ne-napínej oči potřebných“ očekávajících pomoc, kterou jim odkládáš. Srv. Ž 87, 10. – Podobně jako řec. také hebr.

V. ⁴ n. zní:

*„Prosby souzeného nezamítej,
a nedávej mu námětu, by tě proklínal.“*

- prosba jeho dojde vyslyšení;
vyslyší ho ten, který ho stvořil.
⁷ K lidu obecnému měj se přívětivě,
[před starším ponižuj se,]
a před mocným skláněj svou hlavu.
⁸ Nakloň k chudému své ucho
[bez nevole a dej, co povinen jsi!]
a odpověz mu na pozdrav laskavě.
⁹ Vysvoboď utiskovaného z ruky zpušnickovy, a nebudiž
ti za těžko soudit spravedlivě.
¹⁰ Buď sirotkům milosrdný jak otec
a za manžela buď jejich matce:
¹¹ i budeš jak [poslušný] syn Nejvyššího,
a smiluje se nad tebou více než matka.

II. Ovoce moudrosti, (4, 12–22.)

- ¹² Moudrost synům svým vdechuje život,
a přijímá ty, kteří ji vyhledávají,
[a jde před nimi na cestě spravedlnosti.]
¹³ A kdo ji miluje, miluje život,
a kteří jí dychtivě hledají, dojdou záliby její.
¹⁴ Kdo se jí pevně drží, dojdou života,
ať jdou kam jdou, žehná jim Bůh.
¹⁵ Kteří jí slouží, slouží svatyni,
a ty, kteří ji milují, miluje Bůh.
¹⁶ Kdo jí poslouchá, souditi bude národy,
a kdo na ni hledí, bydliti bude bezpečně.
¹⁷ Bude-li jí důvěřovat, dědičně obdrží ji,
a budou ji mít potomci jeho.
¹⁸ Neboť do pokušení jde s ním nejprve,
[vybírání si ho,]
¹⁹ bázeň a strach [na zkoušku] uvádí na něho,

⁶ V. ⁶. Srv. Ex 22, 22 n; Přís 17. 5. – Podle hebr.:

*„Křičí roztrpčený bolestí své duše, a slyší
jeho křik Skála jeho.“*

Skála = Bůh. Srv. Dt 32, 4.

V. ¹². „synům“ = zákům. – „život“ vloudilo se sem z v. 13. – „vdechuje“ jim poučení, učí je (inspiruje). Tím je „povyšuje“ (řec.). Srv. 11, 1. 13; 34, 20. – „přijímá je“, ujímá se jich (řec.), aby je *nabádala* k dobrému (hebr.). – „kteří ji vyhledávají“ (v. 13b.) = kteří si jí všimají, kteří ji věnují pozornost (hebr.). V. ^{12c} je glosa lat. Vulg.

V. ¹³. Podle hebr. dojdou záliby, *milosti u Hospodina*; podle řec., budou „naplnění radostí“.

V. ¹⁴. „života“ zabloudilo sem z v. 13a. Čti místo toho podle hebr. i řec. „slávy“.

V. ¹⁶. Podle hebr. počíná tu mluvit Moudr. v prvé osobě a mluví tak až do v. 23. – V. 16. lépe je zachován v hebr., kde zní takto:

*„Kdo mne poslouchá, bude souditi správně, a kdo dává na mne pozor, bude
bydliti v komnatách mých uvnitř.“*

V. ¹⁹. „bázeň a strach“ před obtížemi na cestě ctnosti. – Moudrost svého chovance zkouší trpkostmi

a trápí ho soužením kázně své,
až vyzkouší smýšlení jeho, a pojme důvěru k němu.

²⁰ Poté vede ho [pevně] po cestě rovné, obveseluje ho,

²¹ a zjevuje mu tajnosti své
[zahrnujíc ho věděním a znalostí spravedlnosti].

²² Zbloudí-li však, opustí ho,
a vydá jej v ruce nepřítele jeho.

5. Vystříhej se nemístného studu, (4, 23–33.)

²³ Synu, měj pozor na čas, a vystříhej se zlého.

²⁴ Pro svou duši nestyd! se [mluviti pravdu].

²⁵ Je totiž stud, který uvádí do hříchu,
a je stud, který uvádí v slávu a milost.

²⁶ Nebuď stranický na škodu své duše,
[a lži neublížuj sobě].

²⁷ Nestyd se bližního svého, když padl;
²⁸ nezadržuj slova, můžeš-li co zachrániti,
a neskrývej se s moudrostí svou, [jde-li o její krásu].

²⁹ Neboť po řeči poznána bývá moudrost,
a rozum [umění a vzdělání] po slovu [rozumného], [pevnost
pak po skutcích spravedlnosti].

³⁰ Neodporuj slovům pravdy [jakkoliv],
a za [lež] své neukázněnosti styď se.

³¹ Nestyď se vyznati své hříchy,
a nepoddávej se nikomu, kde jde o hřích.

³² Nestavěj se na odpor mocnému,
aniž usiluj proti proudu řeky.

³³ Za spravedlnost bojuj pro svou duši;
až do smrti zasazuj se o spravedlnost,
a Bůh bude bojovat za tebe proti tvým nepřátelům.

6. Čeho třeba se vystříhati. (4, 34–6, 4.)

³⁴ Nebuď kvapný jazykem svým,
a líný a mdlý v pracech svých.

tak dlouho, až ukáže, že jest *hoden* (či nehoden) *její důvěry*.

V. ²⁶ a. Lichý stud, který se bojí člověka vysoce postaveného nebo bere příliš ohled na osobu milovanou, snadno svádí k porušení povinnosti, zejména činovníka.

V. ³¹ a. v hebr. a řec. je spojen s 32b.:

*„Nestyď se vyznati své hříchy, aniž se vzpírej
proti proudu řeky.“*

V. ³¹ b. spojen jest v hebr. a řec. ve dvojčlenný verš s 32a. takto":

*„Neskláněj se před pošetilcem, ale
neodepři toho před knížaty.“*

„toho“ poklony. Podle řec. nemá se čtenář podrobovati člověku pošetilemu, aniž straniti mocnému. – Podle Vulg. nemá se člověk stavěti na odpor mocnému, který vytýká pravdivé chyby; nemá jich zakrývali lži.

V. ³³. dlužno zkrátit ohledem na hebr. a řec.: „Až do smrti bojuj za spravedlnost – a Hospodin bude zápasiti za tebe.“

- 35 Nebývej jako lev v svém domě,
na zkázu svých domácích utiskuje poddané.
- 36 Nebuď ruka tvá vztažená k braní,
a k dání skrčená.
5. – 1 Nespoléhej se na jmění [nespravedlivé], a neříkej: „Mám
z čeho živu býti.“ [Neboť nic to neprospěje v čas
odvety a dopuštění]
- 2 Nenásleduj v síle své žádosti srdce svého;
3 a neříkej: [„Jak jsem zmocněl!“
nebo:] „Kdo mi může poroučet, co mám činiti?!”
- 4 Bůh totiž jistojistě trestat bude.
Neříkej: „Hřešil jsem, a co [smutného] přihodilo se mi za to?”
Jeť Nejvyšší shovívavý [odplatitel].
- 5 Pro hřích odpuštěný nebývej bez bázně,
a nehromad' hřích na hřích.
- 6 A neříkej: „Smilování Páně veliké jest,
smiluje se nad množstvím hříchů mých.”
- 7 Neboť jako milosrdenství, i hněv náhle přichází od něho,
ale na bezbožnících spočine jeho hněv.
- 8 Neprodlévej obrátit se k Pánu,
aniž odkládej (s tím) den ode dne.
- 9 Neboť náhle přijde hněv jeho
a v čas trestu zahladí tě.
- 10 Nespoléhej se na jmění nespravedlivé,
neprospějeť nic v den dopuštění a odvety.
- 11 Neklať se po všelikém větru,
a nechod' po každé cestě;
[toť bývá známka každého hříšníka – dvojaký jazyk].
- 12 Buď stálý na cestě Páně,
a ve svém správném přesvědčení a vědomí, a
provázej tě slovo pokoje a spravedlnosti.
- 13 Buď ochotný poslouchati slovo, [abys rozuměl],
a s rozvahou dávej odpověď [pravou].
- 14 Rozumíš-li věci, odpověz bližnímu;

V. ³⁵. „jako lev“ drsný (v. 34.), tvrdý, krutý. – Místo „lev“ lépe hebr.: „pes“, který běhaje po domě štěká, případně i kousá. – V. 35b. napomíná, aby pán křivě nepodezíral svých domácích lidí (řec.). – Podle hebr. nemá býti jím cizincem *pánovitým*.

Hlava 5. V. ⁷. Podle řec. a hebr. milosrdenství a hněv „jest u něho“ (u Boha) místo „náhle přichází od něho“ (Vulg.).

V. ¹¹. Podle hebr. a řec: „nevej při každém větru“ – at nelze říci o tobě: „Kam vítr, tam plášt!“ – Kdo věje při každém větru, tomu vítr opačný navěje plev do zrní. – Dlužno choditi po cestě toliko té, která vede k cíli; sice se může státi, že druhý den vzdaluje se od cíle, kdo se byl přiblížil k němu den prvý.

V. ¹². podává řec. i hebr. v původní stručnosti:

„Buď pevným, ve svém přesvědčení, a
jediná buď řeč tvá.“

- nerozumíš-li však, měj ruku na svých ústech,
[abys nebyl polapen ve slovu neukázněném a zahanben].
¹⁵ Jeť čest a chvála v řeči rozumného,
ale jazyk nemoudrého bývá jeho zkázou.
¹⁶ Ať nejsi nazýván ramenářem,
a za jazyk ať nejsi polapen a zahanben!
¹⁷ Neboť zloději kyne hanba a pokuta,
člověku dvojakého jazyka potupa nejhorší,
ramenáři pak nenávist a zášť i pohanění.
¹⁸ Spravedliv buď v malém i ve velkém stejně,
6. – ¹ a nebudiž z přítele nepřítelem [bližnímu]. Neboť nečest a pohana
bude údělem zlého, tak i každého hříšníka [závistivého a]
obojakého jazyka.
² Nedávej se unášeti vášní své duše jako býkem,
aby snad nebyla zničena síla tvá šílenstvím,
³ aby listí tvé nesnědla a ovoce tvé nezkazila,
abys nezůstal jako suchý strom na poušti.
⁴ Neboť duše nešlechtná zahubí toho, kdo ji má,
na posměch nepřátelům vydává ho,
[a v úděl bezbožníků přivádí ho].
- 7. O pravém a nepravém příteli. (6, 5–17.)**
⁵ Slovo sladké rozmnožuje přátele [a ukrojuje nepřátele];
a laskavý jazyk dobrého člověka působí mnoho dobra.
⁶ Měj mnoho těch, s nimiž v přátelství žiješ,
ale důvěrníka měj z tisíce jediného.
⁷ Získáváš-li si přítele, zjednej si ho zkouškou,
a ne lehce věnuj mu důvěru.
⁸ Bývá totiž přítelem (mnohý) podle času svého,
ale nesetrvá v den soužení.
⁹ Bývá dále přítel, jenž zvrhá se v nepřítele,
a bývá přítel, jenž nenávist a svár na potupu vyjevuje.
¹⁰ Bývá také přítel spolustolovník,
ale nesetrvá v den soužení.
¹¹ Přítel, setrvá-li stálý, budiž ti spoluroven,
a s domácími tvými důvěrně nechat jedná
¹² Bude-li se pokořovati před tebou,
a před obličejem tvým se skrývat,
budeš mít s nim přátelství svorné, dobré.

Hl. 6. V. ¹¹a. podle řec. a hebr. „*Za tvého štěstí bude jako ty jsi*“, t. j. bude tvé druhé já, bude ti všecek oddán. – V. 11b podle řec.: „*a s domácími tvými důvěrně bude jednat*“ jako by byli jeho. – Podle 11b: „*ale ve tvém neštěstí vzdálí se od tebe.*“

V. ¹². podle řec. i hebr.:

„*Potká-li tě neštěstí, obrátí se proti tobě, a bude před tebou se skrývat.*“

- ¹³ Od svých nepřátel se vzdaluj,
a před svými přáteli měj se na pozoru.
¹⁴ Přítel věrný jest záštita mocná, a kdo
ho nalezl, nalezl poklad.
¹⁵ Přitele věrného nelze se dokoupiti,
nelze dosti odvážit zлата ni stříbra za dobrotu [věrnost] jeho.
¹⁶ Přítel věrný jest koření života [a nesmrtelnosti],
a kteří se bojí Pána, naleznou ho.
¹⁷ Kdo se bojí Boha, bude míti také přátelství dobré,
neboť jaký sám, takový bude i přítel jeho.

III. Usiluj opravdivě o moudrost. (6, 18–37.)

- ¹⁸ Synu, zvol si kázeň od svého mládí,
a až do šedin budeš míti zjednanou moudrost.
¹⁹ Jako orač a rozsévač dej se do ní,
a těš se na sladké plody její;
²⁰ neboť pěstě ji maličko popracuješ,
a brzy budeš jísti z ovoce jejího.
²¹ Trpká jest náramně moudrost lidem nekázněným,
a nesnese ji člověk bez rozumu.
²² Jako těžký kámen zkouška je tíží.
a nemeškají zavrci ji.
²³ Neboť moudrost kázně jest, co jméno její,
a není mnoho těch, kterým je známu;
[ale kterým známa jest,
(s těmi) zůstává, až spatří Boha].
²⁴ Slyš, synu, přijmi poučení,
a nezamítej rady mé:
²⁵ Vlož svou nohu do pout jejích,
a do obojku jejího svou šíji;
²⁶ podlož své rameno a nes ji,
aniž si stýskej ve vazbě její.
²⁷ Celou svou duši přistupuj k ní,
a ze vši své síly dbej cest jejích.
²⁸ Stopuj ji, a dá se ti poznat;
a zmocně se jí, nepouštěj jí.
²⁹ Neboť na konec najdeš odpočinutí v ní,
a obrátí se tobě v rozkoš.
³⁰ A budou tobě pouta její záštitou silnou, [základy mocnými,]

V. ¹⁸. počíná odstavec, podobný onomu 4, 12–22. V. ¹⁹. Místo „sladké“ hebr.: „mnohé“ (hojně).

V. ²⁰. Vulg slovně (chybně): „Nehřeš proti příteli s penězi odkládajícímu . . .“ (s penězi, které jsi mu půjčil).

V. ²³. Hebr. podle úpravy Petersovy:

„Neboť kázeň jest, co její jméno, a ne
mnohým jest pohodlná.“

- a její obojky rouchem slávy;
³¹ má totiž ozdobu zlatou na sobě,
 a provazy její jsou niti purpurové.
³² Jako v roucho slávy můžeš obléci se do ní,
 a jako korunu radosti si ji vstaviti na sebe.
³³ Synu, budeš-li [na mne] pozor míti, vzděláš se,
 a napneš-li svou mysl, budeš rozumný.
³⁴ Nakloníš-li své ucho, dostane se ti poučení,
 a bude-li ti milo poslouchati, budeš moudrý.
³⁵ Do společnosti [zkušených] starců se postav,
 a kdo jest moudrý, k tomu ze srdce se přidruží,
 každý božský rozhovor poslouchej rád,
 a žádná chvalitebná průpověď ať neujde ti.
³⁶ Uzříš-li rozumného, spěš k němu,
 a stupně dveří jeho schoď tvá noha.
³⁷ Přemýšlej o Božích příkázáních,
 a o rozkazech jeho rozjímej ustavičně;
 a on dá tobě rozum,
 a moudrost, po které toužíš, bude ti udělena.

8. Vystříhej se hříchu. (7, 1–19.)

7. – ¹ Nečiň zlého, i nepotká tě (nic zlého);
² odstup od hříchu, i uchýlí se (hřích) od tebe.
³ Synu, nerozsívej zla na záhony nespravedlnosti,
 a nebudeš žítí jich sedmeronásobně.
⁴ Nežádej od Pána vladařské moci,
 aniž od krále stolice cti.
⁵ Nepokládej se za spravedlivého před Bohem,
 [neb on jest znatel srdce]
 a před králem nechtěj viděn býti moudrým.
⁶ Nežádej býti vládcem,
 leč bys měl sílu vyhladit nepravosti,
 abys neobával se snad tváře mocného, a
 neohrozil poctivosti své.
⁷ Nehřeš proti obyvatelstvu města,
 aniž se zahazuj mezi lidem.
⁸ Nesvazuj hříchy dvojmo,
 neboť ani za jeden neujdeš trestu.
⁹ Nebuď malomyslný při modlitbě,
¹⁰ a činiti almužny neopomíjej.

V. ³¹. Doslovný překlad Vulg. „*Ozdoba zajisté života jest v ní a okovy její jsou vazba spasitelná.*“ V. 31a podle hebr.: „*Zlatou deskou bude její jho.*“

Hl. 7. V. ¹. „*zlého*“ = hřích. – „*nic zlého*“ = neštěstí, trest za hřích. V. ². („*hřích*“) = trest za hřích.

V. ⁶. Místo „*neohrozil*“ lépe se syrským překladem čísti: „*neposkvínil*“.

- ¹¹ Neříkej: „Na množství darů mých Bůh shlédne,
a když obětovati budu Bohu nejvyššímu, přijme dary mé.
¹² Neposmívej se člověku hořké duše;
jeť, kdo poníží a povyšuje –
[vševědoucí Bůh].
¹³ Nezasívej lstivé křivdy proti bratru svému,
aniž čiň co takového proti příteli.
¹⁴ Nedopouštěj se jakékoli lži,
neboť obyčej lháti není na prospěch.
¹⁵ Nebud' žvavý ve shromáždění starších,
aniž opakuješ slova při své modlitbě.
¹⁶ Neměj v nenávisti těžkých prací zemědělských,
jsoutě ustanoveny od Nejvyššího.
¹⁷ Nepřipočítávej se k davu lidí neukázněných;
¹⁸ pamatuj na hněv, že nebude otálet.
¹⁹ Ponížuj velmi ducha svého,
jeť trest na tělo bezbožné oheň a červ.

9. Jak dlužno chovati se k lidem, kteří mají zvláštní nárok na lásku naši. (7, 20–40.)

- ²⁰ Nedávej přítele za peníze,
aniž bratrem přemilým pro zlato pohrdej.
²¹ Neodcházej od ženy rozumné [a dobré],
[které se ti dostalo v bázni Páně],
neboť půvab [cudnosti] její nad zlato jest.
²² Neubližuj služebníkově, který věrně pracuje,
aniž dělníkovi, který je ti z duše oddán.
²³ Služebník rozumný budiž ti milý jako tvá duše,
neodjímej mu svobody, [aniž opouštěj ho v nouzi].
²⁴ Máš-li dobytek, dohlížej k němu,
a je-li užitečný, ponechej si jej.
²⁵ Máš-li syny, ukázněj je,
a ohýbej je z mládí jejich.
²⁶ Máš-li dcery, opatruj tělo jejich, a
neukazuj (příliš) veselé tváře jim.
²⁷ Vdej dceru a veliký skutek uděláš,
člověku rozumnému dej ji.
²⁸ Máš-li ženu podle duše své, nezapuzuj ji;
ale té, která zasluhuje nenávisti, nesvěřuj sebe.
²⁹ Celým srdcem svým cti otce svého,
a na bolesti matky své nezapomínej;

V. ²⁵. srv. s 30, 1; Přís 13, 14. – V. 25b jest vzat z 30, 12 (hebr.). Podle hebr. zní v. 25b: „*ber jim manželky za jejich mládí*“, t. j. ožeň je záhy.

- ³⁰ pomni, že jen skrze ně jsi se narodil;
a kterak možno ti dobře činiti jim jako (činili) oni tobě?
- ³¹ Z celé duše své boj se Pána,
a jeho kněze měj za (osoby) posvátné.
- ³² Ze vši své síly miluj tvůrce svého,
a služebníků jeho neopouštěj.
- ³³ Cti Boha [z celé duše své] a ke kněžím uctivě se měj,
[a očisťuj se plecemi]
- ³⁴ a dávej jim úděl, jak je ti přikázáno,
prviny, (úděl) z obětí očistných,
a za nedbalost svou očisťuj se málem;
- ³⁵ dar svých plecí a obětí zaslíbenou
obětovati budeš Pánu, jakož i posvátné prviny.
- ³⁶ Také k chudému vztahuj svou ruku,
aby dokonalé bylo tvé smíření a požehnání.
- ³⁷ Milosrdně dávej každému živému,
a neodpírej ni mrtvému milosrdenství.
- ³⁸ Neopomíjej plačících potěšovati,
a s kvílícími kvil.
- ³⁹ Nelenuj navštívit nemocného, neboť
pro to budeš více milován.
- ⁴⁰ Ve všech svých skutcích pamatuj na poslední své věci, a na
věky nezhřešiš.

10. Kterak obcovati s lidmi? (8, 1–22.)

8. – ¹ Nevaď se s člověkem mocným, abys
neupadl snad v ruce jeho.
- ² Nepři se s mužem bohatým,
aby nepoložil proti tobě do sporu (svou váhu).
- ³ Neboť mnohé zničilo zlato a stříbro;
až k srdci králů se dostává a zvrací je.
- ⁴ Nevaď se s člověkem mluvku,
a nepřikládej dříví na oheň jeho.
- ⁵ Neobcuj s člověkem neukázněným,
aby nebyli zneuctěni tvoji předci.
- ⁶ Nepohrdej člověkem, odvracejícím se od hříchu
[aniž čiň mu výtky].
Pomni, že všichni lidé jsme hodni trestu.
- ⁷ Nepohrdej člověkem v jeho stáří,
neboť stárneme také my.

V. ³⁴ n. *O prvinách* srv. Ex 22, 28; 23, 19; 34, 26; Lv 23, 17; Nm 15, 19; Dt 26, 1. – „*oběti očistné*“ jsou oběti za hřích a za zpronevěru. Srv. Lv 6, 18–22; 7, 6 n. – O obětech za *nedbalost*, za nedopatření atd. srv. Lv 4, 1. 27; 5, 14. – O „*posvátných prvinách*“ srv. Nm 18, 26.

V. ⁴⁰ „*poslední věci*“ jsou nemoc, smrt a odplata po ní. Srv. Kaz 11, 9; 12, 14.

- ⁸ Neraduj se ze smrti nepřitele svého,
věda, že všichni umřeme,
[a nechceme býti na radost (jiným)].
- ⁹ Nepohrdej tím, co vypravují [starší] mudrcové,
a do přísloví jejich se zaber.
- ¹⁰ Nebo naučíš se od nich [moudrosti], vzdělání [rozumu],
a sloužiti velemocným [bez úhony].
- ¹¹ Ať nemine tě, co vypravují starší,
neb oni učili se od svých otců;
- ¹² od nich totiž naučíš se rozumnosti,
a dávat odpovědi, když bude třeba.
- ¹³ Nerozněcuj uhlí hříšníků [káráním jich],
abys nezapálil se plamenem ohně [hříchů] jejich.
- ¹⁴ Nestav se proti člověku zpupnému,
ať si nesedne, aby na tebe číhal.
- ¹⁵ Nepůjčuj člověku mocnějšímu sebe;
jestlis půjčil, měj to za ztracené.
- ¹⁶ Neruč (za toho, kdo jest) nad tebe mocí;
jestli jsi zaručil se, mysli, jak bys zaplatil.
- ¹⁷ Nesuď se se soudcem,
neboť podle toho, co spravedlivo jest, soudí.
- ¹⁸ S opovážlivcem na cestu se nevydávej,
aby tě nezatížili snad zlem svým;
neboť on jde podle toho, jak se zachce jemu, a
spolu s (ním) šílenstvím jeho zajdeš.
- ¹⁹ S prchlivým nezačínej půtky,
a [je-li odvážný] nechod (s ním) do samoty,
neboť jako nic je mu krev,
a kde není pomocníka, porazí tě.
- ²⁰ S bláznem se nerad,
neboť nemohou milovati,
než co jim se líbí.
- ²¹ Před cizincem nečiň nic tajného,
vždyť nevíš, co se v něm zrodí.
- ²² Ne každému člověku srdce své zjevuj,
aby se ti snad zle neodměnil,
[a nepoháněl tebe]

Hl. 8. V. ⁸. „nepřitele svého“ dodává Vulg. Podle hebr. nemá se radovati člověk ze smrti *kohokoliv*.
Srv: Přís 24, 17; Job 31, 29.

V. ¹⁷. podle Vulg napomíná, aby nikdo neposuzoval soudcova rozsudku, ježto dlužno míti za to, že soudil správně, pokud opak není venkoncem zřejmý. – Lépe podává smysl tohoto v. řecké znění: „*Nepouštěj se do pře se soudcem, ježto podle jeho vážnosti soud rozhodne v jeho prospěch.*“ Soudcové, aby zachránili autoritu svého kolegy, snadno rozhodnou nespravedlivě na tvůj úkor.

V. ²⁰. Jinak odůvodňuje hebr. i řec: „*neboť nemůže tajemství tvého zatajiti*“.

9. – **11. Kterak obcovati se ženami? (9, 1–13.)**
- ¹ Nežárli na ženu lůna svého,
aby neukázala tobě škodlivost výchovy zlé.
 - ² Nežadávej sebe do rukou manželčiných,
aby nenabyla moci tvé [na tvou hanbu].
 - ³ Nevšímej si ženy chtivé,
abys neupadl snad v osidla její.
 - ⁴ Se zpěvačkou mnoho se neobírej, aniž jí poslouchej,
abys nezahynul snad jejím vlivem.
 - ⁵ Na pannu neopírej zraků,
aby snad nebyla ti ku pádu krása její.
 - ⁶ [Dokonce] se nežadávej ženám smilným,
abys neztratil [sebe i] s dědictvím svým.
 - ⁷ Nezevluj po ulicích města,
a netoulej se po zákoutích jeho.
 - ⁸ Odvrát oko své od krasavice,
a nekochej se pohledem na krásu cizí.
 - ⁹ Pro krásu ženskou mnozí zahynuli;
ta lásku jak oheň rozněcuje.
 - ¹⁰ [Každá žena, která je smilná,
jako výkal na cestě pošlapána bude.
 - ¹¹ Mnozí divice se kráse ženy cizí se zvrhli,
neboť její mluva jak oheň rozněcuje.]
 - ¹² Se ženou vdanou dokonce nesedej,
aniž opírej se s ní o lokty;
 - ¹³ [a neškádli se s ní při víně],
by snad srdce tvé se nepřiklonilo k mí,
abys krví svou nepadl do záhuby.
- 12. Kterak se chovati k těm oněm lidem. (9, 14– 23.)**
- ¹⁴ Neopouštěj přítele starého,
neboť nový nevyrovná se mu.
 - ¹⁵ Víno nové je přítel nový,
až zestárne, s chutí je budeš pít.
 - ¹⁶ Nezáviď cti [a bohatství] hříšníkovi;
vždyť nevíš, jaký bude někdy jeho převrat.

Hl. 9. V. ¹. Manžel, který neprávem žálří na svou manželku, podezřívá ji z nevěrnosti, špatně ji vychovává.

V. ⁴. Ta „zpěvačka“ hrála na strunový nástroj (harfenice) a snad i při tom tančila („tanečnice“). – „mnoho se neobírej“ = nestoluj s ní, nelehej s ní k jednomu stolu (hebr.). – „aniž jí poslouchej“ přidává Vulg – „abys nezahynul“ – nechytil se a neshořel (hebr.). – „jejím vlivem“ = jejími rty.

V. ⁵. Srv. Job 31, 1. – Místo „krása“ řec. i hebr. lépe: „pokuta za ní“, t. j., abys nebyl pokutován podle Dt 22, 29. za to, že jsi zprzil pannu tím, že budeš nucen pojmouti ji za manželku a kromě toho zaplatit pokutu 50 síklů.

¹⁷ Nelíbíž se tobě křivda nespravedlivých;
věz, že nebude bezbožný v přízni až do hrobu!

¹⁸ Daleko buď člověka, který má moc popraviti,
i nebude ti strachovati se bázní smrti.

¹⁹ Jestli k němu přistoupíš, nedopušt se ničeho,
aby snad nevzal ti život.

²⁰ Buď si vědom toho, že blízko jsi smrti,
že mezi osidly chodíš,
a po zbraních lkajících se procházíš.

²¹ Jak jen možno ti, zkoumej bližního svého,
a s moudrymi a opatrnými rad se.

²² Spravedlivci ať jsou tvými spolustolujícími,
a v bázni Boží buď tvá chlouba.

²³ V mysli tvé buď myšlenka na Boha,
a vše, co mluvíš, budiž o příkazech Nejvyššího.

13. *Vládce vystříhejte se zpupnosti. (9, 24– 10, 22.)*

²⁴ Podle zručnosti umělců bývají (jejich) díla chválena,
a kníže lidu podle toho, jak moudře mluví,
[a slovo starších podle (jeho) smyslu.]

²⁵ Ke hrůze jest v městě svém člověk povídal,
a nerozvážlivý v slovu svém bude v nenávisti.

10.— ¹ Panovník moudrý má kázeň ve svém lidu, a
vláda rozumného je spořádaná.

² Jaký je panovník, taková jsou i úředníci jeho;
a jaký je správce města, taková jsou i obyvatelé jeho.

³ Král neukázněný na zkázu přivede lid svůj,
a města rostou opatrností (svých) správců.

⁴ Bůh má v ruce nad světem vládu,
i vzbudí nad ní v čas potřeby užitečného vládce.

⁵ Bůh má v ruce člověkovu štěstí,
a na osobu úředníkovu skládá příslušnou čest.

⁶ Nemysli na jakékoli znásilnění bližního svého,
a nečín žádného skutku zpupnosti.

⁷ V nenávisti má Bůh i lidé nadutost,
a oběma jest odporné všeliké násilí [národů].

V. ²⁰. Podle hebr:

*Věz, že mezi osidly chodíš, a že po
síti se procházíš.*

Podle řec. *prochází se po cimbuří městských zdí obleženého města*. Všecky ty obrazy naznačují, jak nebezpečno jest býti vysokým úředníkem nebo dvořenínem královským. – „*zbraně lkajících*“ jsou léčky, do kterých byli chyceni ti, kteří smrti *bolestně* zaplatili svou neopatrnost.

Hl. 10. V. ⁶. přeložen podle Peterse. Vulg slovně: „*nevzpomínej na každou křivdu bližního, a žádné křivdy nečín v skutcích.*“

- ⁸ Vláda od národa na národ bývá přenášena
pro nespravedlnost a zpučnost,
[pro potupy a rozličné lsti.
- ⁹ Nad lakomce pak nic není nešlechternějšího.]
Proč se pyšní prach a popel?
- ¹⁰ [Nic není nepravějšího než milovati peníze.
Neboť takový i duši svou na prodej má.]
Vždyť za živa vyvrhuje vnitřnosti své.
- ¹¹ [Všelikého mocnářství krátký je život
Neduh vleklejší obtěžuje lékaře.]
- ¹² Krátký neduh – lékař mu učiní přítrž;
králem je dnes a zítra – mrtvolou.
Když člověk zemře, dostane v úděl
- ¹³ plazivou havěť, žížaly a červy.
- ¹⁴ Počátek lidské pýchy bývá odpad od Boha.
- ¹⁵ Od svého tvůrce odvrací se srdce jeho,
ježto počátek všelikého hříchu jest pýcha;
kdo se jí přidrží, bude čišeti kletými činy,
a pod vrátí jej venkoncem.
- ¹⁶ Proto bezectným činívá Pán shromáždění zlých,
a ničí je dokonale.
- ¹⁷ Trůny pyšných vládců zvrací Bůh,
a posazuje ponížené místo nich.
- ¹⁸ Kořeny národů [pyšných] vytrhuje Bůh
a štípí pokorné místo nich.
- ¹⁹ Země národů vyvrací Pán,
a ničí je až do základů (země).
- ²⁰ (Mnohé) z nich obrací v poušť, rozptyluje obyvatelstvo jejich,
a vyhlazuje ze země památku jeho.
- ²¹ [Památku pyšných vyhlazuje Bůh,
a zachovává památku pokorně smýšlejících.]
- ²² Není člověk stvořen proto, aby pyšný byl,
aniž zrozený ze ženy, aby zuřil hněvem.
- 14. Komu přísluší opravdu čest. (10, 23– 11, 6.)**
- ²³ Ctihodné plémě lidské jest – které?
To, jež bojí se Boha.
Bezectné plémě však jest – které?

V. ¹⁰ c. spoj s v. 9b. – Prach a popel, t. j. bídný člověk vyvrhuje „vnitřnosti své“, t. j. obsah jejich.

V. ¹⁴ n. je toliko ohlasem hebr.:

*Bývá to počátkem zpučnosti, dojde-li člověk moci;
tu odvrací se od svého stvořitele srdce jeho.
Neboť pýcha jest nádržka hříchu,
a z jeho pramene vyvěrá zločin.*

To, jež přestupuje příkazy Páně.

²⁴ Mezi bratry bývá náčelník jejich ve vážnosti;
ale kteří se bojí Pána, jsou (váženi) od něho.

²⁵ Boháčů, slavenců i chudášů
chlouba jest bohabojnost.

²⁶ Nepohrdej chudášem spravedlivým,
aniž veleb hříšníka bohatého.

²⁷ Velmož, soudce a vladař jest ve cti;
ale není větší než ten, kdo se bojí Boha.

²⁸ Nevolníkovi rozumnému svobodní sloužíávají,
a muž moudrý [a ukázněný] nereptá jsa kárán.
[Avšak nevědomec nebude ctěn.]

²⁹ Nevynášeš se maje konati svou práci,
a nemudruj v čas potřeby.

³⁰ Lépe je tomu, kdo pracuje a hojnost má ve všem,
než kdo se chlubí a potřebuje chleba.

³¹ Synu, v pokoře cti duši svou,
a važ si jí, jak zaslouží toho.

³² Toho, kdo hřeší proti duši své, kdo ospravedlní,
a kdo ctíti bude toho, jenž duši svou pohrdá?

³³ Chudý bývá chválen pro svou rozumnost [a bohabojnost],
a jsou lidé, kteří bývají ctěni pro své bohatství.

³⁴ Kdo bývá chválen v chudobě, čím více v bohatství?
Ale kdo bývá chválen v bohatství, ať se bojí chudoby.

11. –

¹ Moudrost poníženému hlavu zdvihá
a mezi velmože ho posazuje.

² Nechval muže pro krásu jeho,
aniž pohrdej člověkem pro jeho podobu.

³ Malá mezi létavci je včelka,
ale vrchol sladkosti má výrobek její.

⁴ Oděvem nechlub se nikdy,
aniž v den cti své se vynášeš;
neboť divné jsou skutky [samého] Nejvyššího,
a [slavná a] skrytá [a nevídaná] jsou díla jeho (lidem).

⁵ Mnoho ubohých zasedlo na trůn,

V. ²⁵. Srv. výše 1, 11; Jer 9, 22. – V. 25 podle hebr.: „*Pocestný, přichozí, cizinec i chudáš – chloubá jejich jest bohabojnost.*”

V. ²⁶. Místo „*spravedlivým*” hodí se do souvislosti lépe hebr. a řec. „*rozumným*”, t.j. moudrým bohabojným. Srv. 1, 16. 20. 22.

V. ³¹. „*cti duši svou*” = važ si svého života, važ si sebe samého. Hl. 11. V. ⁴. Podle hebr. a syr. zní v 4ab: „*Šatu nešťastného se neposmívej, a netup toho, který má den smutku.*”

- a na koho nikdo si nevzpomněl, nesl korunu.
- ⁶ Mnozí vznešení stali se velmi opovrženými,
a slavní vydáni byli do rukou jiných.
- 15. Nic upřílišněného! (11, 7–20).**
- ⁷ Dokud nevyšetříš, nehaň;
až se vyptáš, kárej [spravedlivě]!
- ⁸ Dokud nevyslechneš, slova neodpovídej,
a prostřed mluvení nevskakuj do řeči.
- ⁹ O věc, do které ti nic není, nehádej se;
a když prou se hříšníci, nevstávej.
- ¹⁰ Synu, nebuď mnoho tvých zaměstnání,
neboť budeš-li se rozptylovat, nebudeš bez viny.
Co totiž budeš honiti, nechytíš,
a neutečeš, když budeš utíkatí.
- ¹¹ Jsou lidé [bezbožní], kteří pracují, pospíchají a trápí se,
ale tím více strádají.
- ¹² Jsou lidé zchradlí, potřební pomoci,
mají nedostatek síly, ale nadbytek bída;
- ¹³ ale oko Páně hledí na ně dobrotivě,
a zdvíhá je z jejich ponížení;
povyšuje hlavu jejich,
i diví se jim mnozí
[a ctí Boha].
- ¹⁴ Dobré i zlé, život i smrt,
chudoba i zámožnost od Boha jsou.
- ¹⁵ Moudrost i vzdělání i znalost zákona od Boha jest.
Láska i cesty dobrých (skutků) u něho jsou.
- ¹⁶ Blud a tma je s hříšníky srostlá,
a kteří se kochají ve zlobě, zestárnou ve zlém.
- ¹⁷ Dar Boží trvá spravedlivým,
a přízeň jeho bude zdar dávat na věky.
- ¹⁸ Mnohý zbohatne skoupě sobě počínaje,
a to jest úděl odplaty jeho,
- ¹⁹ že si řekne: „Našel jsem si odpočinek;
nyní budu jísti [sám] ze svého majetku!“
- ²⁰ A neví, že čas pomine, [smrt se přiblíží],
že zanechá vše jiným a zemře.

V. ⁶. Souvislost nutně žádá, bychom s hebr. četli „ubohých“ místo řec. a Vulg: „mocnářů“ (tyranů).

V. ¹⁰. Místo „Neutečeš, když budeš utíkatí“ hebr.: „když budeš hledati, nenajdeš“ (Peters).

V. ¹⁹. Srv. Lk 12, 19.

16. Nespoléhej se na vratké bohatství, ale doufej v Boha. (11, 21–30.)

- ²¹ Stůj ve své smlouvě a cvič se v ní,
ať v práci tobě uložené zestárneš.
²² Nepozastavuj se nad osudem hříšníků,
ale důvěřuj v Boha a vytrvej na svém místě.
²³ Jeť snadno před očima Božíma
náhle učiniti z chudáka boháče.
²⁴ Požehnání Boží chvátá, by odměnilo spravedlivce,
a za chvilku pochodu svého přináší ovoce.
²⁵ Neříkej: „Jakou potřebu mohu míti,
a co dobrého může mě ještě potkatí?“
²⁶ Neříkej: „Dostačím sám sobě,
a co zlého mohlo by ještě přihodit se mně?“
²⁷ V den štěstí nezapomínej na neštěstí,
a v den neštěstí nezapomínej na štěstí;
²⁸ jeť snadno před Bohem v den skonu
odplatit každému podle cest jeho.
²⁹ Zlá hodina v zapomenutí uvádí veliké rozkoše,
a při konci člověka budou odhaleny skutky jeho.
³⁰ Před smrtí nechval žádného člověka,
neboť po dětech svých poznán bývá muž.

17. Vystříhej se bližších styků se zlými lidmi. (11, 31–36.)

- ³¹ Ne každého člověka uvozuj do domu svého,
neboť mnoho jest úkladů člověka lstivého.
³² [Jako totiž útroby (nemocných) puch vyřihují,]
a jako koroptev lapena bývá do klece,
a jako srna do osidla, tak i srdce zpupných;
jako vyzvědač číhá na pád bližního svého.
³³ Vždyť dobré ve zlé úkladně překrucuje,
i na věci nejčistší nanese špíny.
³⁴ Jedna jiskra rozmáhá se v oheň,
[a lest jednoho rozmáhá se v krev].
Ukládat pekelník až do krve.
³⁵ Varuj se zlosyna, neboť zlé věci plodí,
aby snad neuvedl tebe do posměchu na věky.
³⁶ Připusť k sobě cizího člověka, i zvrátí klid tvůj v bouři,
a odcizí ti tvé vlastní lidi.

V. ²⁷. podle hebr. a řec.:

*Den štěstí působí zapomenutí na neštěstí,
a den neštěstí působí zapomenutí na štěstí.*

V. ³⁰. b podle hebr. (a syr.): „*Neboť po svém konci poznán bývá muž*“ (srv. 29). Řecký překladatel měl na mysli Dt 5, 9n.; 7, 9; Am 4, 2; 9, 1. Dan 11, 4; Ž 109, 13.

18. Viz, komu činiti dobře. (12, 1–7.)

- 12.–¹ Činíš-li dobré, věz, komu činíš,
a dostane se mnoho vděku tvým dobrodiním.
- ² Čiň dobře spravedlivci, i dojdeš odplaty veliké;
ne-li od něho, jistě od Pána.
- ³ Nejsou dobrodiní pro toho, kdož ustavičně jest ve zlém,
ani pro toho, kdož almužny nedává.
[Vždyť i Nejvyšší v nenávisti má hříšníky,
a slitovává se nad kajícími.]
- ⁴ Dávej milosrdnému a neujímej se hříšníka.
[Bezbožné, hříšníky ztrestá (Bůh),
šetří jich ke dni trestu].
- ⁵ [Dávej dobrému a neujímej se hříšníka.]
- ⁶ Dobře čin pokornému a nedávej bezbožnému.
Zapověz mu dávat chleba,
aby jím nezmocnil se tebe;
- ⁷ neboť dvojnásobně zlého dojdeš
za všechno dobré, co mu prokážeš;
vždyť i nejvyšší v nenávisti má hříšníky,
a bezbožným odplatí trestem.

19. Vyhybej nepravému příteli. (12, 8–19.)

- ⁸ Nelze poznati ve štěstí přítele,
a neutají se v neštěstí nepřítel.
- ⁹ Ve štěstí člověka nepřátelé jeho jsou v zármutku,
a v neštěstí i přítel se odlučuje.
- ¹⁰ Nedůvěřuj nepříteli svému nikdy;
neboť jako měď rezaví nešlechtnost jeho;
- ¹¹ a byť ponížene sehnutý chodil,
měj pozor a vystříhej se před ním.
- ¹² Nestavěj ho podle sebe,
aby tě nesvrhl (a nepostavil se) na tvé místo;
ať neseď si po tvé pravici,
aby se neucházel o tvé křeslo;
na konec poznal bys má slova,
a mé řeči by bodaly tě.
- ¹³ Kdo polituje zaklínače hadů, byl-li uštknut,
a kohokoliv, kdo se přibližuje k lité zvěři?
Tak i toho, kdo chodí s mužem nepravým

Hl. 12. V. ¹¹. Srv. Přís 26, 25. – Řec. zachoval v. 11cd, který má nárok na původnost. Zní:
*Buď k němu jako ten, kdo utírá zrcadlo,
a poznáš, že nikdy nepřestane rezavět.*

V. ¹². „bodaly by tě“ cítil bys bolest, žeš mé řeči výstražné nedbal.

a zaplétá se do jeho hříchů.

¹⁴ Hodinu u tebe setrvá;
jestli se uchýlíš, nevydrží.

¹⁵ Rty svými lahodí nepřítel,
v srdci však ukládá, jak by tě zvrátil do jámy.

¹⁶ Očima slzí nepřítel,
uhlídá-li však čas, nemůže nasytit se krve.

¹⁷ Potká-li tě neštěstí, shledáš, že první je tu;

¹⁸ [Očima slzí nepřítel],

jako by pomoci chtěl – podrazí ti nohy.

¹⁹ Hlavou kývati a rukama tleskati bude,
a mnoho šeptaje změni obličej svůj.

20. Kterak se míti ke (zpupným) velmožům? (13, 1–29.)

13. –

¹ Kdo se dotýká smoly, zmaže se od ní;
a kdo obcuje se zpupným, zvykne si zpupnosti

² Břímě nad své síly si nakládá,
kdo se zámožnějším nežli je sám se bratří;
s bohatším než sám jsi nepřátel se.

³ Jak může bratřiti se kotel s hrncem?
Neboť když o sebe zavadí, tento se rozbije.

⁴ Boháč krivdu činí a smí reptat (při tom);
chudás krivdu trpí a nesmí než – mlčet.

⁵ Budeš-li mu dávati, bude se ucházet o tebe;
pakli nebudeš míti, opustí tebe.

⁶ Máš-li co, s tebou se živiti bude,
a vyždímá tě bez lítosti.

⁷ Budeš-li mu potřeben, bude tě klamat:
usmívaje se bude ti naděje dělat,
krásně tobě mluvit a řekne: „Čeho ti třeba?“

⁸ Bude tě zahanbovat hostinami svými,
dokud tě nevyjí několikrát,

V. ¹⁴. „Hodinu“= chvíli, kdy jsi šťasten. – „uchýlíš-li se“od štěstí, t. j. odchýlí-li se štěstí od tebe.

V. ¹⁹. O pokyvování hlavou srv. níže 13, 8; Ž 21, 8; Pláč 2, 15. „šeptati“bude zlořečení na hlavu nešťastníkovu. – Prve proléval (krokodil) slzy, ukazoval tvář smutnou, nyní září škodolibou radostí.

Hl. 13. V. ¹. „zpupným“posměvačem věcí náboženských a mravních (hebr.). – „zvykne si ji“= obleče ji jako roucho (Vulg).

V. ². prostěji podle hebr.:

„Břímě nad své síly co chceš nésti?

A s bohatstvím tebe co se bratřil?“

V. ³. „kotel“kovový, měděnec s „hrncem“hliněným.

V. ⁴. Podle hebr. a řec. místo „nesmí než mlčet“lépe: „a aby ještě prosil“ (aby mu nebylo krivděno více).

a na konec vysměje se tobě;
potom vida tě, nechá tě na holičkách,
a hlavou bude nad tebou pokyvvat.

⁹ Pokoř se Bohu a očekávej (pomocných) rukou jeho.

¹⁰ Měj pozor, abys sveden jsa bláznovstvím, nebyl snižen.

¹¹ Nepodlízej v moudrosti své,
abys ponížen jsa nedal se svést ku bláznovství.

¹² Povolán jsa od mocnějšího, zdráhej se,
i bude tím více volati tebe k sobě.

¹³ Nevτίrej se, abys nenarazil,
a nebuď od něho daleko, abys nepřišel v zapomenutí.

¹⁴ Neusiluj mluvit s ním jako s rovným,
aniž věř mnohým slovům jeho;
neboť mnohými řečmi bude tě zkoušet,
a s úsměvem vyzvídat tajnosti tvé.

¹⁵ Krutá jeho mysl zapamatuje si, co jsi řekl,
a nebude se štítit zloby aniž okovů.

¹⁶ Chraň se a pilně pozoruj [co slyšíš],
neboť tvá záhuba kráčí s tebou.

¹⁷ [Slyše pak o tom jako ve snách, viz a bdi.

¹⁸ Celou svou duší miluj Boha,
a vzývej ho, aby tě spasil.]

¹⁹ Každý živočich miluje podobného sobě;
a každý člověk raduje blízkého sobě.

²⁰ Vše, co má tělo, k podobnému sobě se druží,
a každý člověk s podobným sobě se spolčuje.

²¹ Bude-li kdy spolek mítí vlk s beránkem?
Tak i hříšník se spravedlivcem.

²² Jak může hyena v pokoji žít se psem?
A jak může se sdíleti bohatý s chudým?

²³ Kořistí lva jest divoký osel na poušti;
tak i pastvou bohatých jsou chudí.

²⁴ A jako v ohavnosti má zpupný poníženost,
tak také v ohavnosti má bohatý chudého.

²⁵ Bohatý, zakolísá-li, bývá podepřen od svých přátel;
ale chudý, padne-li, bývá odkopnut i od známých.

²⁶ Bohatý, chybil-li, má mnoho obhájců;
mluví-li zpupné řeči, ospravedlňují ho.

²⁷ Chudý, chybil-li, nad to i kárán bývá;
mluví rozumně, ale není mu dáno místa.

V. ²². Místo „hyena“ Vulg nesprávně: „svatý člověk“. – Hyena loupi ovce, které pes střeží.

- ²⁸ Boháč mluví – a všichni mlčí;
řeč jeho vynášejí až k oblakům.
²⁹ Chudý mluví, i říkají: „Kdo je to?“
a klopýtne-li, dorazí ho.

21. Kterak dlužno jest užívati bohatství? (13, 30–14, 21.)

- ³⁰ Dobré jest bohatství, není-li při něm hříchu [ve svědomí].
A věc velmi zlá jest chudoba, na kterou naříká bezbožný.
- ³¹ Svědomí člověka proměňuje obličej jeho
buďto k dobrému nebo ke zlému.
- ³² Znamení dobrého svědomí, tvář radostnou,
nalezneš nesnadno a s prací.
14. – ¹ Blaze člověku, který neklesl slovem z úst svých,
a kterého nebolí bolest, že se provinil.
- ² Šťasten, jemuž nepůsobí bolesti svědomí,
a kdo nepozbyl naděje své.
- ³ Člověku lakomému a skoupému neprospívá bohatství;
a člověku nepřejivému k čemu je zlato?
- ⁴ Kdo sám sobě [nesprávně] utrhuje, hromadí jiným,
a z jeho majetku budou týti lidé cizí.
- ⁵ Kdo je sobě zlý, komu jinému bude dobrý?
Nebude mítí radosti ze svého majetku.
- ⁶ Kdo sobě nepřeje, nad toho není nic horšího,
a to jest odplata zloby jeho.
- ⁷ Činí-li dobře, činí to nevěda a nechtě,
a na konec vyjeví svou zlobu.
- ⁸ Ničemnén jest oko závistivého;
odvrací tvář svou a pohrdá dušemi.
- ⁹ Oko chtivého nedá se nasytit dílem;
nepravostí se nenasytí, až vysuší svou duši skrz na skrz.
- ¹⁰ Zlé oko (hledí) zle, aby se najedlo chleba;
avšak strádati a zármutek mítí bude za svým stolem.
- ¹¹ Synu, máš-li co, čiň sobě dobře,
a podávej oběti Bohu jak se patří.
- ¹² Pamatuj, že smrt nemešká,

V. ³². dlužno přeložiti s řec. a hebr.:

*„Znamení dobrého svědomí je tvář radostná,
ale naléztí přísloví (žádá) namáhavě přemýšlet.“*

Mudřec, hledající, kterak by vtipně vyslovil zásadu pravdy, bývá zasmušilý, *tuto* zasmušilost nelze však pokládati za známku špatného svědomí!

Hl. 14. V. ⁸. „*odvrací tvář svou*“ od nuzného – „*dušemi*“ = životy lidskými. – Vulg chybně „*duší svou*“.

V. ¹¹. „*čiň sobě dobře*“ po rozumu Kaz 2, 24; 3, 22; 5, 17; 6, 15; 11, 9.

V. ¹². b. podle hebr. i řec. má zníti: „*Závazek podsvětí nebyl ti zjeven*“, t. j. není ti známo, kdy bude podsvětí žádati svá práva na tebe, t. j. kdy umřeš. Snad velmi záhy.

- a že zákon podsvětí byl ti ukázán;
 neboť zákon tohoto světa jest: „Jistě zemřeš.“
¹³ Před smrtí čin dobře příteli svému,
 a podle možnosti podávej a dávej chudému.
¹⁴ Nezabavuj se dne dobrého,
 a úděl dobré radosti ať nemíjí tě.
¹⁵ Zdaž nemusíš jiným zůstavit ovoce svých námah,
 a výsledek svých prací, aby dělili se o něj losy?
¹⁶ Dávej a ber, veď sebe samého.
¹⁷ [Před skonáním svým čin spravedlnost],
 neboť na onom světě nelze najíti pokrmu.
¹⁸ Každý člověk jako seno zvadne.
 Jako listí zelené na stromě hustém:
¹⁹ jedno se pučí a druhé opadává .–
 tak i pokolení z těla a z krve:
 jedno skonává a druhé se rodí.
²⁰ Každé dílo pomíjející konec konců zhyne;
 a kdo je dělá, půjde s ním.
²¹ [Ale každý skutek výborný bude spravedlivě oceněn,
 a kdo jej činí, bude míti z něho čest.]

IV. Jak výhodno jest usilovat o moudrost. (14, 22–15, 10.)

- ²² Blaze člověku, který je do moudrosti zabrán,
 který o spravedlnosti její přemýšlí,
 [a jehož mysl má na zřeteli Boha];
²³ který myslí ve svém srdci na cesty její,
 o jejích tajemstvích přemítá.
 jde po ní jako slídlil,
 a stává tam, kudy chodí;
²⁴ který hledí skrze okna její,
 a u dveří jejích poslouchá;
²⁵ který se usídlil vedle domu jejího,
 a vetknuv do stěn jejích kolík
 postavil si stan svůj po jejím boku;
 štěstí usídli se v stanu jeho [na věky].
²⁶ Postavil děti své pod záštitu její,
 a pod ratolestmi jejími se zdržuje;
²⁷ chrání se pod záštitou její od vedra,
 a v lesku jejím sídlí.
15. – ¹ Kdo se bojí Boha, činí to [dobré];
 a kdo se drží zákona, dosáhne jí.

V. ²⁶ a. zachován v původním básnickém znění v hebr.: „*Staví si hnízdo v jejích haluzích.*“

Hl. 15. V. ¹. „to“ = tak, jak výše v. 14, 22–27 bylo líčeno, hledá usilovně moudrost. – „dobré“ je glosa, kterou bylo radno přidati, když úryvek 15, 1 – 6 byl vzat za „čtení“ na svátek sv. Jana Ev. Glosa z mešní knihy vloudila se pak i do bible.

- ² Vyjde jemu v ústrety jako [ctná] matka,
a jako žena, již v mládí pojal, ho přijme.
³ Sytit jej bude chlebem rozumu [života]
a vodou moudrosti [spasitelné] bude ho napájet.
⁴ Opře se o ni a nebude kolísat se,
spolehne se na ni a nebude zklamán.
⁵ Povýší ho také nad jeho sousedy,
a v sněmech veřejných otevře mu ústa.
[Naplní ho duchem moudrosti a rozumu,
a rouchem slávy oděje ho.]
⁶ Radostí a jásotem zahrne ho
a jméno věčně slavné dá mu v úděl.
⁷ Lidé blázniví nedosáhnou jí,
[– ale rozumní lidé se potkají s ní –]
a lidé hříšní nespátrí jí.
[Neboť] daleko jest od zpupnosti [a lsti],
⁸ (a) lidem lživým na mysl nepřichází.

[Ale lidé milující pravdu bývají v ní,
a budou zdar míti, dokud Bůh na ně neshlédne.]
⁹ Není krásná chvála v ústech hříšnickových.
¹⁰ Neboť od Boha pochází [moudrost].
K moudrosti totiž druží se Boží chvála,
[v ústech věrných bývá jí plno]
a Pán ji dává [jim].

22. Hříšník odpovídá sám za svůj hřích i následky jeho. (15, 11–21.)

- ¹¹ Neříkej: Bůh je příčina, že jí nemám;
neboť co má on v nenávisti, nemáš činiti.
¹² Neříkej: „On mne uvedl v blud!“
Neboť nepotřebuje lidí bezbožných.
¹³ Všelickou ohavnost a blud má v nenávisti Pán,
a není to milé těm, kteří se ho bojí.
¹⁴ Bůh na počátku stvořil člověka,
a zanechal ho v moci rozhodnout se.
¹⁵ [K tomu dal (mu) nařízení a příkazy své.]
¹⁶ Chceš-li (, můžeš) příkazy (jeho) zachovávat,
a na věky, jak mu líbo, věrným zůstat,
[(i) zachovají tebe.]
¹⁷ Předložil tobě vodu i oheň;

V. ¹¹. „jí“ moudrosti a z ní vyplývající „chvály“ (v. 10). – V. 11b chce říci: „Kdybys nečinil, co Bůh nenávidí“, měl bys „jí“. Hebr. lépe zachoval v. 11:

„Neříkej: Bůh je příčina hříchu mého,
neboť co má v nenávisti, nečiní“ (Bůh!).

V. ¹³b. podle hebr.: (Bůh) nedopustí, aby to (zlo a ohavnost) potkalo ty, kteří se ho bojí, t. j. Bůh nedopustí, aby bohabojní klesli do hříchu. Srv. Mt 6, 13.

- k čemu chceš, vztáhni svou ruku.
¹⁸ Před člověkem jest život i smrt,
 [dobré i zlé,]
 co se zalíbí mu, bude mu dáno.
¹⁹ Neboť hojná jest moudrost Boží,
 silný jest (Bůh) svou mocí a vidí všecko [ustavičně].
²⁰ Oči Páně (hledí) na ty, kteří se ho bojí,
 a on zná každý lidský čin.
²¹ Nikomu nepřikázal, aby bezbožně činil,
 aniž dal komu povolení, aby hřešil.

23. Vystříhej se hříchu, neboť bude trestán. (15, 22–16, 23.)

- ²² Nežádej množství dětí [nevěřících a] nezdárných;
 16.– ¹ netěš se z dětí bezbožných.
 Množí-li se, neraduj se z nich,
 neníli bázně Boží v nich.
² Nespoléhej se na život jejich,
 a neohlédej se na práce jejich.
³ Neboť lepší jest jeden bohobojný nežli tisíc [synů bezbožných],
⁴ a lépe jest umřítí bez dětí nežli zůstaviti děti bezbožné.
⁵ Neboť jeden rozumný zalidní vlast,
 (ale) kmen bezbožných bude vylidněn.
⁶ Mnoho takových věcí vidělo mé oko,
 a silnější nad ně slyšelo mé ucho.
⁷ Ve shromáždění hříšníků zapálil se oheň,
 a v lidu neposlušném vzplál hněv.
⁸ Nemodlili se za hříchy své staří obří,
 ale spoléhali se na svou sílu, i byli vyhubeni.
⁹ Neodpustil hostům Lotovým,
 a v ošklivosti je měl pro jejich řeči zpupné.
¹⁰ Nesmiloval se nad nimi zkaziv národ [celý],

V. ¹⁷. Jako se protíví *voda ohni*, tak i *mravní dobro a zlo*. Srv. Dt 30, 15, 19; Jer 21, 8; Řím 2, 7 n

V. ²². *Hojnost dětí* jest požehnání Boží toliko tehdy, kdy jsou to děti bohobojné. Srv. Ž 126, 3; 127, 3 n. HL, 16. V. ¹. „*neraduj se z nich*“= nezakládej si na nich (hebr.).

V. ⁷. má na mysli příběhy, vypravované Nm 16, 1 nn.; 11, 1. Srv. Ž 105, 18. Srv. také níže 21, 10. – „*vzplál hněv*“ Boha trestajících.

V. ⁸. „*staří obří*“ byli před potopou. Viz Gn 6, 1 nn.; Bar 3, 26; Moud 14, 6. Podle hebr.: (Bůh) „*neodpustil obrům pravěku, kteří ovládali svět svou silou.*“

V. ⁹. Viz Gn 19. – Ez 16, 49. – Obyvatelé Sodomy slují tu „*Lotovi hosté*“ proto, že celá Palestina patřila vlastně Abrahamovi a jeho rodu. Sodomané pokládali proti tomu sebe za domorodce a Lota za „*hosta*“, za cizince.

V. ¹⁰. dlužno překládati podle hebr.:

„*Neušetril národa stíženého klatbou,
 vyhnaného pro hříchy jeho.*“

Jsou to *kmeny kanaanské*, o kterých srv. Ex 23, 23; 33, 2; Dt 7, 1; Moud 12, 3 n.

vynášející se v hříších svých.

¹¹ Tak ani nad (těmi) šestkrát sto tisíci pěšimi,
kteří byli zachvázeni (smrtí) v tvrdosti srdce svého;
a byl-li by jediný zatvrzelý,
byl by zázrak, kdyby zůstal bez trestu.

¹² Jeť milosrdenství, ale i hněv u něho;
je veliký v uprošení, ale vylévá i hněv.

¹³ Podle (velikosti) milosrdenství jeho je trest jeho;
soudí člověka podle skutků jeho.

¹⁴ Neuteče s kořistí (svou) hříšník,
a nezůstane dlouho nesplněna naděje milosrdného.

¹⁵ Každý skutek milosrdenství zjedná místo
každému podle zásluhy jeho,
[a podle toho, jak rozuměl své pouti].

¹⁶ Neříkej: „Před Bohem jsem ukryt,
a na výsostech kdo na mne vzpomíná?

¹⁷ V četném množství se ztrácím,
neboť co je má duše v tak nesmírném tvorstvu?"

¹⁸ Ejhle, nebe, nebesa nebes,
moře, země [s tím, co v nich jest,] kolísá se, když na ně pohlédne.

¹⁹ Spolu vrcholky hor i základy země,
když popatří na ně Bůh, hrůzou se třesou.

²⁰ Ale všeho toho srdce nedbá,
– [ač každé srdce jemu je známo] –

²¹ a na jeho cesty kdo myslí?

Jako vítr, jehož oko lidské nevidí,
²² tak přemnoho skutků jeho zůstává v tajnu.

V. ¹¹. srv. s Nm 14, 22 n.; Ž 94, 11.

Za v. ¹⁵. má hebr. a syr. tyto vv., které možno pokládati za původní:

Hospodin zatvrzoval srdce [faraonovo], by ho nepoznalo,

a skutky jeho by zjevíly se pod nebem.

Milosrdenství jeho je zřejmo všem jeho tvorům,

a své světlo a svou tmou uděluje lidem.

Ve v. ²⁰. nařiká si spisovatel, že lidé Boha a způsobu, jak řídí svět (= „cesty jeho“) nedbají. V hebr. však dále mluví *hříšník*, uvedený již výše ve v. 16. Praví:

Mne však nevšímá si (Bůh)

a kdo dbá mých cest?

„*Mých cest*“ = mého života (nemravného).

V. ²¹ b. ²² a. srv. s Jan 3, 8. – „*skutků jeho*“ = Boha, t. j. odměny a trestů, není vždy zcela patrné. – V hebr. mluví dále *hříšník*:

Když hřeším, nevidí mne oko;

nebo když zcela tajně lhu, kdo o tom ví?

V. ²² bc, podle Vulg jsou další slova *spisovatelova*, kterými si stěžuje, že lidé nehlásají dostatečně spravedlnosti Boží, že jí nedbají. Nečekají odměn ni trestů, které slibuje a kterými hrozí „*smlouva*“, t. j. zákon. Lv 26, 3 nn.; Dt 28. Ta „*smlouva*“ je *daleko* mnohých lidí a oni jsou *daleko* té smlouvy. Podle hebr. však mluví dále *hříšník*:

„*O činu spravedlivém kdo mluví?*

Skutky spravedlnosti jeho kdo vypravuje?
A kdo na ně čeká? Jeť daleko smlouva (jeho) [od některých].
[Avšak na konec všichni budou vyšetřeni.]
²³ Člověk zakrnělého rozumu myslí (tak) [daremně],
a nemoudrý [pobloudilec] myslí (tak) [pošetile].

24. Jak moudře Bůh nakládá s člověkem. (16, 24–18, 14.)

²⁴ Slyš mne, synu, a uč se vědě,
a má slova pozoruj svým srdcem.
²⁵ Podám náležitě odváženou nauku,
vypravovat budu přesnou moudrost.
[Slova má pozoruj svým srdcem,
i povím ti s rozvahou myslí o silách,
jež uložil Bůh ve svých dílech od počátku,
věrně vypravím nauku o něm.]

²⁶ Úradkem Božím vznikla díla jeho,
a od stvoření jejich rozdělil je v části.
²⁷ Ladně spořádal na věky svá díla,
a nejpřednější z nich od rodu do rodu.
Nelačněji, aniž se unavují,
aniž ustávají od svých prací.
²⁸ Žádné nebude tísniti druhu svého,
²⁹ na věky nezpronevěří se slovu jeho.
³⁰ Poté Bůh na zemi pohleděl,
a naplnil ji svými dobry.
³¹ Tvory živými pokryl všecek povrch její,
a do ní opět se navracují.

17. – ¹ Bůh stvořil člověka ze země,
² a zase jej obrací v ni.
³ Odpočítané dny a lhůtu dal mu,
a odevzdal mu moc nad věcmi pozemskými.
² Bodle sebe samého oblékl ho mocí,
¹ a podle obrazu svého učinil ho.
⁴ Vložil bázeň před ním do každého živočicha,
aby panoval nad zvěří i ptactvem.
⁵ [Stvořil z něho pomocníci, podobnou jemu.]
Vůli (svobodnou) a jazyk a oči

A čeho se nadíti, kdyžť daleko jest smlouva?"

Smlouva s národem israelským učiněná je *daleko*, je již velmi stará, kdož ví, zdali ještě mají její sliby a hrozby jakou účinnost. – „*vyšetřeni*“ a odměnění nebo potrestání.

Odstavec 16, 24–18. 14 brojí proti mluvě hříšníkův, podané výše ve v. 16 n., 20–22 (podle hebr.).

V. ²⁶. „*v části*“ = v říši světla a tmy, vodstva nebeského a pozemského!, v moře a pevninu, jak vypravuje

Gn 1. – „*vznikla*“ a tím úradkem, t. j. řízením Božím *dále trvá*.

Hl. 17. V. ¹ a. ² a. srv. s Gn 3, 19.

V. ² b. ¹ b. srv. s Gn 1, 26 n.; 1 Kor 11, 7.

- a uši a srdce jim dal k přemýšlení;
uměním rozuměti naplnil je,
⁶ [stvořil jim umění ducha,
smyslem naplnil srdce jejich],
a dobré i zlé ukázal jim.
- ⁷ Položil oko své do jejich srdce,
aby jim ukázal velikost svých skutků,
⁸ aby jméno svaté chválili,
[aby honosili se zázraky jeho],
a hlásali velikosti skutků jeho.
- ⁹ K tomu udělil jim moudrost
a zákon života v dědičný majetek dal jim.
¹⁰ Smlouvu věčnou učinil s nimi,
a své právo a spravedlnost ukázal jim.
¹¹ Velikou velebnost jeho vidělo oko jejich,
a velebný hlas slyšely uši jejich,
a řekl jim: „Pilně se varujte všeho bezpráví!“
¹² a přikázal každému, jak se má chovati k bližnímu.
¹³ Cesty jejich před ním jsou vždycky,
nejsou skryté před očima jeho.
- ¹⁴ Každému národu v čelo postavil vládce,
¹⁵ ale Israel jest [jak známo] úděl Boží.
¹⁶ Všecky skutky jejich jsou jako slunce před Boží tváří,
a oči jeho bez přestání patří na cesty jejich.
¹⁷ Nejsou skryta jemu bezpráví jejich,
ale všecky nepravosti jejich jsou před Boží tváří.
¹⁸ Almužna člověkova jest jako pečeť u něho,
a dobrodiní lidské jako zřítelnici uchovává.
¹⁹ Poté povstává a odplácí jim,
odplácí každému na hlavu jeho,
[sráží je do hlubin země.]
- ²⁰ Ale kajícím popřává návrat na cestu [spravedlnosti],
a povzbuzuje ty, kteří naděje pozbývají,
[a ustanovuje jim úděl (příslušný) věrnosti].
²¹ Obrát se ku Pánu a zanechej svých hříchů;
²² modli se před tváří Páně a umenši příležitosti.
²³ Vrať se k Nejvyššímu, a odvrát se od nespravedlnosti;
velice měj v nenávisti ohavnost!
²⁴ [Znej spravedlivé zákony Boží,

V. ⁷ „*Oko Boží*“ v lidském srdci *jest rozum*, který z tvorstva poznává Tvůrce (Peters).

V. ¹⁷. Vulg 17a: „*Nejsou zrušeny úmluvy pro nepravost jejich.*“ V. ¹⁸. Jako bývá člověku *drahý* pečetní prsten, nebo dokonce *zřítelnice* oka, tak jest Bohu drahý dobrý skutek lidský. Srv. Jer 22, 24. Viz také níže 49, 13.

a drž se uloženého úkolu, jakož i modlitby k Bohu Nejvyššímu.]

- ²⁵ Přidržuj se světa svatých,
živých a vzdávajících Bohu chválu.
²⁶ Nezůstávej v bludu bezbožných, před smrtí vzdávej (Bohu) chválu;
pro mrtvého, který již není, veta je po chvále.
²⁷ [Chval, dokud jsi živ, živ a zdrav jsa chval,
chval Pána a množstvím jeho milosrdenství se honos.]
²⁸ Jak veliké jest milosrdenství Páně,
a smířlivost jeho k těm, kteří se obracejí k němu!
²⁹ Neboť nemůže člověk vykázati se vším,
poněvadž není nesmrtelný zrozenec lidský,
[a v nicotném zlu zálibu mívá.]
³⁰ Co jest jasnějšího nad slunce? A i to se zatmí.
Tak není nic nešlechetnějšího nad to, co vymýšlí tělo a krev,
[Bude to také trestáno.]
³¹ Na voje nebeských výšin patří,
kdežto lidé všichni jsou prach a popel.
- 18.– ¹ Ten, který na věky žije, stvořil všecko vesměs;
Bůh jediný spravedlivým bude shledán,
[a zůstává nepřemoženým králem na věky.]
² Kdo stačí vypravovati skutky jeho?
³ Nebo kdo vystihne jeho veličiny?
⁴ Moc jeho velikosti kdo vysloví?
A kdo nad to vypraví milosrdenství jeho?
⁵ Nelze nic ubrat ani přidat,
nelze vybadat velečinů Božích.
⁶ Když je člověk u konce, tu teprve počíná;
a když přestane, bude na rozpacích.
⁷ Co je člověk a jaký z něho užitek?
Co dobrého a co zlého zmůže?
⁸ Počet dnů lidských – dlouho-li žije – století jest;
za kapku z vody mořské dlužno je cenit,
a jako zrnko pisku,
tak skrovné jsou roky proti dnu věčnosti.
⁹ Proto shovívá Bůh jim,

V. ²⁶,²⁷ . jest ve Vulg hodně glosován. Řec. místo těch vv. má toliko toto:

*Kdo může Nejvyššího chváliti v podsvětí
místo živých, kteří (mu) vzdávají chválu?
Pro mrtvého, ježto již není, po chvále jest veta;
kdo jest živ a zdrav, může chváliti Pána.*

V. ²⁶ . Nechváliti Boha, pokud je člověk živ, jest veliký „blud“, sebeklam. V. 26b. srv. s Ž 6, Is 38, 18.

Hl. 18. V. ¹ . „vesměs“ = všechny věci kromě Boha mají *týž původ* – jsou stvořeny od Boha *bez výjimky*, ani jediná věc nevznikla jinak nežli stvořením. – O tom, kdy vše bylo stvořeno, Písmo tu nemluví; nepraví, že byly všechny věci stvořeny současně, „spolu“ časově!

- a vylévá milosrdenství své na ně.
¹⁰ Vidí opovážlivost srdce jejich, že zlá jest;
 [a poznává zvrhlost jejich, že nepravá jest]
¹¹ Proto je zahrnuje svým slitováním,
 [a ukazuje jim cestu pravou.]
¹² Milosrdenství lidské objímá příbuzného,
 ale milosrdenství Boží každého, kdo tělo má.
¹³ On má milosrdenství, poučuje;
 a vzdělává jako pastýř stádo svoje.
¹⁴ Smilovává se nad tím, kdo přijímá poučení [smilování],
 a kdo pilen jest zákonů jeho.

25. Zajisti se před neštěstím opatrností. (18, 15–29.)

- ¹⁵ Synu, k dobrodiní nepřidávej výtky,
 a k žádnému daru [nepřidávej] zarmucujícího slova [zlého].
¹⁶ Zdaliž rosa neochlazuje vedra?
 Tak i (dobré) slovo lepší jest než dar.
¹⁷ Zda – hle – není (dobré) slovo nad dar dobrý?
 Ale obé jest u člověka spravedlivého.
¹⁸ Blázen ostře domlouvá,
 a dar neukázněného žene slzy do očí.
¹⁹ [Před soudem zjednej si spravedlnost.]
 Prve nežli mluvíš, uč se;
²⁰ a před nemocí o zdraví pečuj.
 Před soudem vyšetřuj sebe,
 i najdeš před Bohem smilování.
²¹ Prve nežli jsi nemocen, poniž se,
 a v čas nemoci ukaž, že ses obrátil.
²² Nedej si překážet, aby ses modlil ustavičně,
 a neostýchej se až do smrti dbáti spravedlnosti.
 [Neboť mzda Boží zůstává na věky.]

V. ¹³. dlužno opravit podle řec:

„(Bůh) *kárá a trestá a poučuje*
a vrací jako pastýř stádo svoje.”

V. ¹⁴. opravuji kritikové podle znění syrského takto:

„*Blaze těm, kteří milosrdenství jeho důvěřují*
a kteří kázeň jeho přijímají!”

V. ¹⁵. Staří, jako na př. přátelé Jobovi, *vytýkali* chudášům *hříchy*, jež pokládali za příčinu jejich neštěstí.

V. ²⁰. „*před soudem*” = prve nežli Bůh počne soudit. Srv. 1 Kor. 11, 31.– Smilování dojde kajících v den Boží „*návštěvy*” (řec.).

V. ²¹. „*poniž se*” kajícími skutky, kterými bývá Bůh usmírován. – Místo „*v čas nemoci*” čti: „*v čas hříchů*”, t. j. jsi-li ve hříších, za které tě Bůh dosud nemocí netrestá.

V. ²². Správně:

„*Nedej si překážet, abys splnil slib v čas,*
a nečekej až do smrti, abys byl ho sprostěn.”

- ²³ Před modlitbou připrav duši svou,
a nebuď jako člověk, jenž pokouší Boha.
²⁴ Pamatuj na hněv v den skonání,
a na čas odplaty, až (Bůh) odvrátí se od tebe.
²⁵ Pamatuj na hlad v čas hojnosti,
a na chudobu i nedostatek v den bohatství.
²⁶ Od jitra do večera mění se časy,
a všechno kvapí před očima Božíma.
²⁷ Člověk moudrý při všem je starostlivý,
a za dnů hříčů pilně se varuje lhostejnosti.
²⁸ Každý rozumný zná moudrost,
a blahoslaví toho, kdo ji nalézá.
²⁹ Znalci přísloví také moudře si vedou,
[rozumějí pravdě a spravedlnosti],
a vydávají jako příval průpovědi řízné.

26. Ovládej své vášně. (18, 30–19, 3.)

- ³⁰ Po svých žádostech nechoď,
a od své vůle odvracuj se.
³¹ Vyplníš-li duši své žádosti její,
učiní tebe radostí nepřátelům svým.
³² Neoblibuj sobě ve společnostech ani malých,
neboť ukládají ustavičná vydání.
³³ Neochuzuj se o závod platě penízem vypůjčeným,
takže nebudeš ve měsíci nic mít;
[neboť byl bys sám sobě nepřítelem.]
- 19.– ¹ Dělník opilec nezbohatne,
a kdo za nic nepokládá maličkosti, pomalu zhyne.
² Vín o ženy k odpadu vedou moudré,
[a do trestu přivádějí rozumné],

V. ²³ a. má zniti:

„Prve nežli učiníš slib, připrav se.“

Připrav se, t. j. uvaž, jsi-li s to, abys vykonal, k čemu slibem se zavazuješ. Srv. Dt 23, 22 nn; Kaz 5, 3–5, Bar 6, 34.

V. ³¹ Hříšná samoláska a *zvíle* uvádí člověka do neštěstí, ze kterého se radují škodolibé nepřátelé jeho. – Srv. 6, 4.

V. ³² . podle hebr. zní:

*„Neoblibuj sobě v trošce rozkoše,
neboť dvojnásobně (bolí pak) nedostatek její.“*

V. ³³ . podle hebr. prostě:

*„Nebuď labužníkem ani pijanem,
neboť nic bys neměl v měsíci.“*

Hl. 19. V. ¹ . podle hebr. navazuje na 18, 32 n a zní prostě:

*„Kdo to činí, nezbohatne,
a kdo pohrdá málem, zhyne.“*

V. ² a. podle hebr. prostě:

„Vín o ženy nadýmají srdce“ (zpupnosti).

- ³ a kdo se věší na nevěstky, ničemníkem bude;
 hniloba a červy zmocní se ho,
 [na velkou výstrahu bude povýšen],
 a vzata bude z počtu (živých) duše jeho.

27. Ovládej jazyk, když mluvíš o jiných. (19, 4–12.)

- ⁴ Kdo rychle věří, lehkomyšlný jest, [a utrpí škodu];
 a kdo (tím) hřeší sám proti sobě, za nic jмін bude.
⁵ Kdo se raduje z nepravosti, zhaněn bude;
 [kdo má v nenávisti domluvu, ukracuje si život;]
 a kdo nenávidí žvavost, hasí zlo.
⁶ [Kdo hřeší sám proti sobě, pykati bude;
 a kdo se raduje ze zlého, zhaněn bude.]
⁷ Neopakuj slova [zlého a tvrdého],
 a ničeho nepozbudeš.
⁸ Ani o příteli ani o nepříteli nevypravuj [co si myslíš],
 a pokládáš-li co za hřích, nevyjevuj ho.
⁹ Neboť vyslechnou tě, ale budou se stříci tebe,
 budou (onen) hřích omlouvati, tebe (však) nenáviděti,
 [a tak budou se chovati k tobě vždycky].
¹⁰ Slyšel-lis slovo [proti bližnímu svému], ať s tebou zemře;
 a věř, že tě neroztrhne!
¹¹ Ze slova blázen má bolesti
 jako rodička před porodem.
¹² Jako šíp tkvící v masitém stehně:
 tak je slovo v srdci blázna.

28. Mírní se, když káráš bližního. (19, 13–17.)

- ¹³ Promluv s přítelem, snad nic neví [a řekne: „Neučinil jsem to“].
 Učinil-li to však, ať už tak nečiní!
¹⁴ Promluv s bližním, snad nic neřekl;
 a řekl-li, ať toho již neopakuje!
¹⁵ Promluv s přítelem, neboť často bývá to pomluva;
 a každému slovu nevěř!
¹⁶ Leckdo klesá [jazykem], ale ne z úmyslu;
 a kdo jest, jenž neprovinil se jazykem svým?
¹⁷ Promluv s přítelem prve než mu pohroziš,

V. ³a. podle řec.

„a kdo se věší na nevěstky, bude směřejší“

(ke zločinům jiným) – „hniloba“ při pohlavních nemocech.

V. ⁴b. podle řec:

„a kdo (tím) chybuje, hřeší sám proti sobě.“

V. ⁵b. podle oprav Petersových:

„a kdo klep opakuje, nemá rozum.“

V. ¹¹. Srv. 21, 27. – Jako se neuleví těhotné ženě, dokud neporadí, tak jest i pošetilec nespokojen, dokud nepoví, co ví.

a popřej místa bázni Nejvyššího!

29. Podle čeho lze poznati pranou moudrost? (19, 18–27.)

- ¹⁸ Všeliká moudrost jest bázeň Boží,
[v ní tkví bázeň Boží,]
a ve veškeré moudrosti je šetření zákona.
¹⁹ Ale není moudrost znáti nepravost,
a rada bezbožných není rozumnost.
²⁰ Jest vychytralost, ale ta jest ohava;
a jest pošetilec, kterému chytrosti se nedostává.
²¹ Lepší je člověk, jemuž se nedostává učenosti,
[a jenž postrádá rozumu,] ale bojí se (Boha),
nežli ten, který má hojnost rozumu, ale přestupuje zákon [Nejvyššího].
²² Jest důkladná chytrost, a ta jest nespravedlivá;
a někdo umí důkladně mluvit, aby dokázal pravdu.
²³ Někdo se šibalsky koří,
ale nitro jeho je plno lsti;
²⁴ [a někdo se příliš poddává z veliké pokory,]
a někdo klopí tvář svou,
a činí se jakoby neviděl, co má zůstatí tajno;
²⁵ a byt mu pro nedostatek moci bráněno bylo hřešiti,
najde-li vhodnou dobu, [aby činil zle,] činí zle.
²⁶ Po vzezření poznati lze muže,
a z výrazu tváře poznati lze rozumného.
²⁷ Oděv těla a smích zubů,
a chod člověka vypravují o něm.

30. Ovládej svůj jazyk, zejména chceš-li bližního kárati. (19, 28–20, 28.)

- ²⁸ Zklame domluva, tupí-li kdo ve hněvu;
[jsou posudky, kterých nelze schvalovati;]
a jsou lidé, kteří mlčí, a ti jsou moudří.
20.– ¹ Oč jest lépe domluviti, nežli se hněvati,
a (chybu) uznávajícímu nebrániti, by odprosil!
² (Jako) chlípnost kleštěncova může zbaviti děvu panenství,
³ tak bude i tomu, kdo násilím provádí právo [bezbožné].

V. ¹⁷ „pohrožíš mu“ = na něho se oboříš. – „bázni“ = zákonu (řec.). – Má tedy člověk moudrý popřáti místa *úctě k zákonu*. Zákon ukládal, aby obžalovaný byl prve vyšetřen. Dt 13, 14 n; 17, 4; 19, 18; Lv 19, 17.

V. ¹⁹. Taková moudrost jest *mazanou, prohnantou*, (ve zlém), o které více níže.

V. ²⁴. podle řeckého zní:

„Klopí svou tvář a činí se nahluchlým,
a kde není pozorován, překvapí tě.“

Hl. 20. – V. ¹b. řecky prostě:

„a kdo se přizná, ušetřen bude škody.“

Srv. 19, 8; Přís 28, 13.

V. ²n. To i ono jest *bezvýsledné*. Srv. 30, 21.

- ⁴ [Jak dobře jest káranému ukázati lítost!
Neboť tak uteče hříchu dobrovolnému.]
- ⁵ Jsou lidé, kteří mlčí a jsou pokládáni za moudré;
a jsou lidé, kteří jsou v nenávisti, protože mnoho mluví.
- ⁶ Jsou lidé, kteří mlčí, protože nevědí, co mají říci;
a jsou lidé, kteří mlčí, protože mají na mysli příhodnou dobu.
- ⁷ Člověk moudrý pomlčí do času,
ale mluvka nerozumný přehlédá čas.
- ⁸ Kdo mnoho mluví, škodí sám sobě,
a kdo si [neprávem] moc osobuje, bývá v nenávisti.
- ⁹ Bývá člověku [neukázněnému] prospěch na neštěstí,
a bývá zisk na škodu.
- ¹⁰ Jsou dary, které nic neprospívají,
a jsou dary, jež bývají dvojnásobně opláceny.
- ¹¹ Někdo bývá pro svou slávu snižen,
a mnohý z ponížení zdvíhá hlavu.
- ¹² Někdo koupí mnoho za málo,
ale zaplatí to sedmeronásobně.
- ¹³ Moudrý činí řečí sebe oblíbeným,
laskavosti však bláznů jsou zbytečné vody vylévání.
- ¹⁴ Z daru nemoudrého nebudeš mítí prospěchu,
neboť má sedmero očí (místo jednoho).
- ¹⁵ Málo dá, ale mnoho vyčítá;
otevře-li ústa, šlehá z nich oheň.
- ¹⁶ Dnes půjčí a zítra upomíná;
protivný je člověk takový.
- ¹⁷ Blázen přítele nemá,
a nedostane se vděku jeho dobrodiním.
- ¹⁸ Nebo ti, kteří jedí chléb jeho, ošemetného jsou jazyka.
Kolikrát a jak mnozí vysmějí se jemu!
- ¹⁹ [Neboť nerozdal s rozvážným smyslem, co kdo mítí měl,
ani to, co kdo mítí neměl.]
- ²⁰ Pád lživým jazykem jest jako pád na podlahu;
tak i pád bezbožných rychle přijde.
- ²¹ Jako člověk odporný jest nevčasné povídání:
v ústech neukázněných bývá ustavičně.
- ²² Průpověď z úst blázna bývá zavržena,
neboť nevyslovuje ji v čas.
- ²³ Někomu nedopouští hřešiti nouze,

V. ⁹ a. podle Vulg slovně:

„Jestliť prospěch v zlyých věcech muži bez kázně,“

t. j. bezbožný má se dobře, třebaže mravně zle žije.

V. ¹⁴ „očí“ chtivých (sedmeronásobné) odměny.

V. ²³ b. „a ve svém klídu“, t. j. když „nouze“ mine, když se domůže blahobytu, bývá v něm lákán ke hříchu. Podle řeckého však lépe: „a ve svém klídu (v klidném svědomí) nebývá bodán“ (výčitkami).

- a ve svém klidu bývá bodán.
²⁴ Někdo ničí sám sebe proto, že se stydí,
 strachem z nerozumného sebe hubí,
 [ohledy na lidi sebe kazí.]
²⁵ Někdo ze studu slibuje příteli,
 a získává si v něm zbytečně nepřítele.
²⁶ Ohyzda zlá na člověku lež jest;
 a v ústech neukázněných bývá ustavičně.
²⁷ Lepší je zloděj než ustavičný lhář;
 dědictví obou však je zkáza.
²⁸ Život lidí lživých beze cti jest;
 a hanba jejich je při nich bez přestání.

V. Užitek moudrosti. (20, 29–33.)

- ²⁹ Moudrý v řeči vyšvihne se,
 a rozumný zalíbí se velmožům.
³⁰ Kdo svou půdu vzdělává, vysoko staví stoh plodin;
 [a kdo činí spravedlnost, bývá povýšen;]
 a kdo chce zalíbit se velmožům, utíká před nepravostí.
³¹ Dary a odměny zaslepují oči soudců,
 a jako němota jim brání kárat.
³² Moudrost skrytá a poklad, jehož nevidět,
 jaký užitek dává to i ono?
³³ Lepší je ten, kdo tají nemoudrost svou,
 nežli člověk, jenž skrývá svou moudrost!

31. Utíkej před hříchem. (21, 1–11.)

21. –

- ¹ Synu, zhřešil-lis, nečin tak opět,
 ale za předešlé odpros.
² Jako před hadem, utíkej před hříchem;
 neboť přiblížíš-li se k němu, chňapne tě.
³ Zuby lví jsou zuby jeho,
 zabíjejí duše lidí.
⁴ Jako dvojsečný meč je všeliká nepravost,
 a rána jeho jest nezhojitelná.
⁵ Násilí a křivdy v nic obrací statek;
 [a dům sebe bohatší v nic bývá uveden zpupností;]
 tak statek zpupného bývá vyvrácen.
⁶ Prosba chudého z úst dochází až k uším Jeho,
 a soud rychle mu přijde.
⁷ Kdo nenávidí pokárání, jde po stopách hříšníka;
 ale kdo se bojí Boha, zabírá se nad ním.
⁸ Z daleka lze poznati siláka jazykem [smělým],
 a rozumný ví, že by ho mohl přivést k pádu.
⁹ Kdo staví dům svůj na cizí útraty,
 jest jako ten, kdo sbírá si kamení na zimu.

- ¹⁰ Sebraná koudel je shromáždění hříšníků,
a plamen ohně bývá konec jejich.
¹¹ Cesta hříšníků kameny jest vydlážděna,
ale na konci jejím – pekla a tma a muky.

32. Čím se liší moudrý od pošetilce? (21, 12–31.)

- ¹² Kdo dbá spravedlnosti, ovládá svou mysl;
¹³ a vrchol bázně Boží jest moudrost [a rozum].
¹⁴ Nebude vzdělaný, kdo není obratný [v dobrém].
¹⁵ Jest však obratnost, která natropí mnoho zlého,
[a není rozumu, kde je hořkost.]
¹⁶ Vědění moudrého rozhojňuje se jako povodeň,
a rada jeho trvá jako živý pramen.
¹⁷ Srdce pošetilcovo jest jako rozbitý hrnec:
žádné moudrosti nepodří.
¹⁸ Uslyší-li znalec slovo moudré,
chválí je a přidává k němu;
uslyší-li je vášnivec; nelíbí se mu,
a hází je za záda.
¹⁹ Výklady bláznovy jsou jako břímě na cestě;
ale na rtech rozumného bývá shledán půvab.
²⁰ Ústa rozumného bývají hledána ve shromáždění;
a o slovech jeho uvažují ve svých srdcích.
²¹ Jako dům zbořený, tak jest bláznů moudrost;
a vědění nesmyslného jsou nesmyslná slova.
²² Pouta na nohou je bláznů kázeň,
a okovy ruční na pravé ruce.
²³ Blázen hlasitě se chechtá,
ale moudrý sotva zticha se usměje.
²⁴ Zlatý šperk jest rozumnému kázeň,
a jako náramek na rameni pravém.
²⁵ Noha bláznova kvapí do domu bližního;
ale člověk zkušený prve se ostýchá [mocného].
²⁶ Blázen dveřmi do domu nahlédává,
ale muž ukázněný postojí venku.
²⁷ Neukázněný poslouchá skrze dveře,
moudrý však nerad slyší hanlivé řeči.
²⁸ Ústa nemoudrých nerozvázně mluví;
ale slova moudrých na vážkách vážena bývají.
²⁹ V ústech mívají bláhoví svoje srdce;

HI. 21. V. ^{26–31}, bývá předcítán o svátku sv. Jana Nep.

V. ²⁹. Pošetilec neumí ukrýti v srdci svém žádného tajemství; co má na srdci, to všechno má také na ja-

ale moudří mívají ústa svá v srdci.

³⁰ Bezbožný když satanovi zlořečí,
zlořečí sám sobě.

³¹ Donášec sebe samého poskvňuje,
mezi všemi bývá nenáviděn,
[i kdo s ním obcuje, docházívá zášti.
Mlčelivý a rozumný, ten ctěn bývá.]

33. *O dětech špatně a dobře vychovaných. (22, 1 – 13.)*

22.–

¹ Kamenem pokáleným házejí po lenochu,
a každý mluví o jeho opovrženosti.

² Lejnem kravským házejí po lenochu,
a každý, kdo se ho dotkne, otřepává ruce.

³ Hanbou otcovou je syn neukázněný,
a dcera (taková), na škodu mu bývá.

⁴ Dcera rozumná je bohatstvím muži svému,
ale hanebnice na potupu bývá otci svému.

⁵ Otcí i muži drzá hanbu činí,
[nebývá o nic menší nežli bezbožníci,]
i bude ten i onen jí pohrdati.

⁶ (Jako) hudba v zármutku je mluvení nečasné;
trest a kázeň však je vždycky moudrost.

⁷ Střepiny slepuje, kdo učí blázna;

⁸ [kdo něco vypravuje tomu, jenž neposlouchá,]
jest jako ten, kdo budí spáče z těžkého sna.

⁹ Se spícím mluví, kdo vypravuje bláznovi [moudrost];
na konci [řeči] řekne: „Co jest?”

¹⁰ Nad mrtvým plač, neb došlo mu světlo;
a nad bláznem plač, neb došel mu rozum.

¹¹ Méně plač nad mrtvým, neboť odpočívá;
¹² ale zlý život bláznův jest horší než smrt.

¹³ Smutek pro mrtvého sedm dní (trvá);
ale pro blázna a bezbožníka – pokud jsou živi.

34. *Vyhýbej se styku s pošetilcem obtížným a bázlivým. (22, 14–23.)*

¹⁴ S bláznem ne mnoho mluv,
a s nerozumným nechod.

zyku. – Moudrý však dovede ovládati jazyk, zachovati tajemství, a tak se zdá, že ústa jeho jsou němá a ukrytá v prsou jako srdce. – Podle řec.: „srdce moudrých jsou ústa jejich”. Srv. Přís 16, 23.

V. ³⁰. „satan” = pokušitel jako Job 1, 6; 1 Par 21, 1; Zach 3, 1 n. – Stihne-li bezbožného neštěstí a přičítá-li je satanovi, zapomíná, že je má přičítati sám sobě, ježto sám si je zavinil. Satan sice pokoušel, ale nenuťil, aby člověk hřešil a Boha urazil. Člověk dobrovolně se rozhodnuv pro hřích, zavinil sám jeho následky. – Srv. Jak 1, 14 n.

V. ³¹. „Donášec” = ramenář, nadymač, poštivač.

- ¹⁵ Vystříhej se ho, abys neměl obtíží,
a nebyl zprzněn hříchem jeho.
- ¹⁶ Uchyl se od něho a dojdeš pokoje,
a nebudeš mítí obtíží z bláznovství jeho.
- ¹⁷ Nad olovo co je těžšího?
Co jiného může být jmenováno nežli blázen?
- ¹⁸ Písek, sůl a hruď železa snáze jest nésti,
nežli člověka nerozumného, [pošetilého a bezbožného].
- ¹⁹ Dřevené trámův v zeď domu spjaté nerozstoupí se;
tak i srdce opírající se o promyšlený úmysl.
- ²⁰ Smýšlení člověka rozumného nikdy
nedá se pokaziti bázní.
- ²¹ Jako koly na horách [a jako zdivo bez malty]
vichřici vystavené neobstojí:
- ²² tak ani srdce blázna, následkem smýšlení jeho bázlivé,
útoky strachu nezdrží.
- ²³ [Jako srdce blázna, následkem smýšlení jeho bázlivé,
bývá vždycky bez starosti,
tak i ten, kdo v příkazech Božích vždy trvá.]
- 35. Zachovávej přátelský svazek. (22, 24–32.)**
- ²⁴ Kdo bodá do oka, vyvádí slzy;
a kdo bodá do srdce, budí cit.
- ²⁵ Kdo hází kamenem na ptáky, zahání je,
a kdo tupí přítele, ruší přátelství.
- ²⁶ Na přítele kdybys i meč vytrhl, nezoufej;
jeť náprava (ještě možná).
- ²⁷ Otevřel-lis proti příteli ústa [na zármutek], neboj se;
jeť (ještě možno) smířiti se,
kromě nadávky, výtky zpupné,
vyzrazení tajemství a zákeřné rány;
pro kteroukoliv tuto věc uprchne přítel (každý).
- ²⁸ Zachovej si důvěru přítelovu v bídě jeho,
abys i ve štěstí jeho s ním se veselil.
- ²⁹ Za dob soužení jeho zůstaň mu věren,
abys i v zámožnosti jeho spolu s ním zámožný byl.
- ³⁰ Před ohněm vznášívá se z komína dým a kouř;
tak i před přeléváním krve zlořečení [pohany a hrozby].
- ³¹ Přítele vysvobozovati nebudu se stydět,

Hl. 22. V. 19a. Nerozstoupí se při žádném „otřesu“ (řec.), tedy při *zemětřesení*. – V. 19b. – Srdce takové „*nikdy se ničeho nehrozí*“ (řec.).

V. 20. podle řec:

„*Srdce, opírající se o promyšlený úmysl
jest jako písková omítka hladké zdi.*“

„Omítkou nabývá zeď hladkosti a proto i pevnosti“ (Peters).

aniž budu se skrývati před ním;
a přihodí-li se mně co zlého skrze něho, [snesu to]
³² každý, kdo to uslyší, stříci se bude před ním.

36. Modlitba. (22, 33–23, 6.)

23.–
³³ Kéž je dán na má ústa zámek,
a na rty mé pečeť pevná,
abych neklesl jimi,
a jazyk aby mne na zkázu nepřivedl!
¹ Pane, otče a vládce života mého,
[nenechávej mne jejich zvůli,]
[a] nedopouštěj, bych klesl jimi!
² Kéž se dostane mi bičů na myšlení,
a prostředků moudré kázně na mé srdce,
aby nešetřily poblouzení jejich,
aby nebylo viděti provinění jejich,
³ aby nerostla má poblouzení,
a nemnožila se má provinění,
[hříchy mé by se nerozmáhaly,]
já pak abych nepadl před svými protivníky
a nepřítel můj aby se neradoval ze mne.
⁴ Pane, otče a Bože života mého,
nenechávej mne jejich zvůli.
⁵ Pyšných očí nedávej mi,
a (zlou) žádostivost odvrát ode mne.
⁶ Odejmi ode mne chťiče klínu,
touhy po souloži ať mne ne jímají,
a smýšlení nestoudnému [a nevázanému] neoddávej mne.

37. Ovládej ústa. (23, 7–20.)

⁷ Poučení o ústech slyšte, synové;
kdo ho dbáti bude, nezahyne,
[aniž dá se pokaziti skutky ničemnými.]
⁸ Nerozumem rtů bývá chycen hříšník;
zpupný a zlolajný jimi klesají.
⁹ Přisahám ať nepřivýkají si tvá ústa,
[neboť mnoho jimi padlo.]
¹⁰ Jméno Boží nebyvej ustavičně v ústech tvých,
[a jménům svatým si nenavykej,
neboť nebyl bys tím bez viny.]
¹¹ Jako totiž otrokovi ustavičně vyšetřovanému
nikdy modřin neubývá,
tak i každý, kdo přísahá a (jméno Boží) pořád vyslovuje,
nebude prost hříchu.
¹² Člověk, jenž mnoho přísahá, bude plný nepravostí,
a nevzdálí se od jeho domu metla.
¹³ Pochybí-li, hřích jeho na něm bude lpěti,
a nevšimne-li si toho, hřeší dvojnásobně.

- ¹⁴ Přisáhne-li křivě, nebude ospravedlněn,
neboť dům jeho bude plný odvety.
- ¹⁵ Jest i jiná řeč vedoucí vstříc smrti,
kéž ta se nenalézá v dědictví Jakobovu!
- ¹⁶ Neboť od zbožných to všecko je daleko,
a ve hříších se neválejí.
- ¹⁷ Surové mluvě ať nezvykají tvá ústa,
jsoutě v ní slova hříšná.
- ¹⁸ Pamatuj na otce i matku svou,
– vždyť mezi velmoži stojíš, –
- ¹⁹ aby snad nezapomněl na tebe před nimi Bůh,
a návykem svým jsa zmámen, abys netrpěl hanu,
že bys raději byl se nenarodil,
a abys dni svého narození nezlořečil.
- ²⁰ Člověk navyklý slovům potupným
nebude celý svůj život ukázněn.

38. Střež se necudnosti. (23, 21–38.)

- ²¹ Dva druhy (lidí) mnoho hřeší,
a třetí (druh) přivádí hněv [a záhubu]:
- ²² Zhavý chtíč jak oheň hoří
neuhasne, dokud nepohltní. . .
- ²³ Člověk, který przní stydké údy těla svého,
nepřestává, dokud oheň nedohoří.
- ²⁴ Nevěstkáři každý pokrm je sladký;
hříchy se neunaví, dokud nedokoná.
- ²⁵ Kdo se nespokojí se svým ložem,
a [pohrdaje životem] si myslí: „Nikdo nevidí mne;
- ²⁶ tma kolem mne a stěny mne ukrývají,
nikdo nevidí mne; koho bych se měl ostýchat?
- Nejvyšší na mé hříchy nebude pamatovat,"
- ²⁷ neví, že všecko vidí oko Jeho,
[že vyhání od sebe bázeň Boží
takovou bázní lidskou, která] lidských očí se bojí;
- ²⁸ neví, že oči Páně tisíckrát
jasnější jsou nežli slunce,
na všechny cesty lidské že patří,
[i do hlubin propasti i do lidských srdcí,]
že vidí do nejtajnějších záhybů.
- ²⁹ Jsoutě Pánu Bohu známy všechny věci
prve nežli stvořeny byly;
tedy i po jejich dokonání vidí všechny.
- ³⁰ Ten na ulicích města, bude trestán,

- [jako hříbě koňské bude honěn]
 a kde se nenaděje, bude chycen.
³¹ [Bude na hanbu všem proto,
 že neznal bázně Páně.]
³² Tak i každá žena, která opustí muže svého,
 a podvrhne dědice z cizího;
³³ neboť předně zákonu Nejvyššího se zpronevěřila,
 za druhé proti muži svému se provinila,
 za třetí smilnic manželské lože zprznila
 a z cizího muže děti podvrhla.
³⁴ Ta do shromáždění přivedena bude,
 a na jejích dětech budou váznouti tresty.
³⁵ Nezapustí děti její kořenů,
 a ratolesti její neponesou plodů.
³⁶ Zůstaví na kletbu svou památku,
 a hanba její nebude vyhlazena.
³⁷ I poznají (všichni) ostatní,
 že nic lepšího není než bázeň Boží,
 a nic sladšího než dbáti příkazů Páně.
³⁸ [Veliká čest jest následovati Pána;
 neboť (tak) lze dojít dlouhého věku od něho.]

VI. Chvála moudrosti. (24, 1–47.)

- 24.– ¹ Moudrost se vychvaluje,
 [v Bohu se oslavuje,
 mezi lidem svým se honosí,
² ve shromáždění Nejvyššího otvírá svá ústa,
 a před jeho zástupcem se chlubí:
³ [I bude mezi svým lidem vyvyšována,
 shromáždění svaté bude se jí obdivovat,
⁴ množství vyvolených bude ji chválit,
 a požehnání budou jí žehnat.

Praví:]

- ⁵ „Já jsem z úst Nejvyššího vyšla,
 [prvorozená před kterýmkoli tvorem.]
⁶ Já jsem učinila na nebi, aby vzešlo světlo neskonalé]
 a jako mlha přikryla jsem všecku zemi.
⁷ Já jsem na výsostech přebývala,
 a trůn můj byl na sloupě oblakovém.
⁸ Okruh nebe sama jsem obešla,

Hl. 24. V. ⁵. „Já“ zosobněná Moudrost Boží vyšla jsem z úst Božích jakožto *Slovo*. (Gn 1, 3): „*I řekl Bůh.*“ – Srv. 1, 1; Přís 8, 22 n. – V. 5b je přídavek podle Přís 8, 23.

V. ⁶b. Moudrost jako mlha zahalila zemi pustou a prázdnou, aby na ni působila, aby ji uspořádala a ozdobila. Srv. Gn 1, 2. – Srv. také Gn 2, 6.

- i hlubiny propastí [jsem pronikla,]
 schodila jsem vlny mořské,
⁹ na každém místě země jsem stála,
¹⁰ a ve všem lidu, v každém národě jsem vládla.
¹¹ [A srdce všech, vysokých i nízkých, mocně jsem deptala.]
 U těch všech jsem hledala [stálé] bydliště,
 kde, v kterém údělu [Páně] bych mohla přebývat.
¹² Tehdy mi vykázal Tvůrce vesmíru stánek,
 a můj Původce mne usadil v něm.
¹³ Rekl mi totiž: „V Jakobovi přebývej,
 v Israeli dědičný můj úděl,
 [a v mých vyvolencích kořeny zapust!“]
¹⁴ Od počátku, před věky jsem stvořena,
 na věky pak býti nepřestanu.
 Ve svatostánku před ním službu jsem konala,
¹⁵ a byla na Sionu tak ubytována.
 V městě svatém taktéž jsem usadila se,
 v Jerusalemě jest moje vláda.
¹⁶ V národ slavný jsem se vkořenila,
 v úděl Boha mého, v dědictví jeho,
 [a mezi zástupy svatých zdržuji se.]
¹⁷ Jak cedr na Libanu jsem vyvýšena,
 a jako cypřiš na Hermonské hoře.
¹⁸ Jak palma v Engaddi jsem vyvýšena,
 a jako růže štěpovaná v Jerichu;
¹⁹ jako spanilá oliva na rovinách,
 a jako javor tam, kudy vody se berou.
²⁰ Jako skořice, jako vonný balšám voním,
 jak myrha výborná líbeznou vůni dávám,
²¹ a jako [storax a] galban a ungula a gutta,
 a jako kadidlem [samotokým] napustila jsem vůni svůj stánek;
 [a jako balšám nemísený jest má vůně.]
²² Já jako terebint rozkládám své ratolesti,
 a mé ratolesti jsou nádherné a vnadné.

V. ¹¹. Církev dává 24, 11b–20 předčítati na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Co tu moudrost Boží praví o sobě, církev klade do úst Rodičky Boží, která sluje právem Pannou nejmoudřejší a Stolicí moudrosti, ježto jest matkou vtělené Moudrosti, Ježíše Krista.

V. ¹⁴. Moudrost ustavičně sídlila v národě vyvoleném, ježto byla prve než byl národ israelský, ježto jest věčná. Srv. Přís 8, 22 n. – V. 14c, 15a připomíná, že Moudrost Boží vedla a řídila ty, kteří pořádali bohoslužbu ve svatostánku mojišském i Davidově. S tou bohoslužbou souvisela zjevená nauka o moudrosti Boží. Podobně (= „*taktéž*“) sídlila Moudrost později ve chrámě Salomounově (v. 15bc).

V. ¹⁷. nn. srv. s Os 14, 6 nn. – Čím vynikal cedr v oboru přírodopisném, tím vynikala Moudrost v ohledu náboženskomravním. Srv. 4 Král 14, 9; Ž. 91, 13; Is 2, 13; Ez 17, 22; 31, 3. – Ve Vulg sluje *Hermon* jako Dt 4, 48: Sion. – Spisovatel ukazuje tu a ve vv. dalších, jaké ovoce nesla Moudrost v národě zakořeněná a jaké slávy v něm došla. Co krásy, ušlechtilosti, užitečnosti, plodnosti, příjemnosti lze najíti v celé řiši rostlinné, to vše ve smyslu vyšším obsahuje Moudrost.

- ²³ Já jako kmen vinný raším libovonně,
z květů mých plody jsou skvostné a přebohaté.
- ²⁴ [Já jsem matka krásného milování,
bázně, poznání a svaté naděje.
- ²⁵ Ve mně je všechna milost k životu pravdy,
ve mně je všechna naděje v život ctnosti.]
- ²⁶ Přistupte ke mně všichni, kdož toužíte po mně,
abyste plody mými se nasýtili.
- ²⁷ Neboť na mne mysliti sladko jest nad med,
a mít mne za podíl plást medu převyšuje.
- ²⁸ [Památka má bude do posledních kolen.]
- ²⁹ Kdož mne jedí, budou dále lačnět,
a kdo mne pije, budou dále žíznit.
- ³⁰ Kdo mne poslušen jest, nebude zahanben,
a kteří o mne se namáhají, nezhrěší.
- ³¹ [Kteří mne vysvětlují, věčně žít budou.]"
- * *
- *
- ³² Toto všechno jest v knize [života,]
smlouvy s Nejvyšším [a poznání pravdy].
- ³³ Mojžíš to uložil jakožto zákon, [příkazy spravedlnosti,]
dědictví domu Jakobovu [a zaslíbení Israelovi].
- ³⁴ [Slíbil Davidovi, služebníku svému,
že vzbudí z krve jeho krále nejmocnějšího,
který bude seděti na slavném trůnu na věky.]
- ³⁵ Ta (kniha) naplňuje moudrostí jako Fison,
a jako Tigris za dnů nové úrody.
- ³⁶ Ta (kniha) naplňuje rozumností jako Eufkrat,
ta ji rozmnožuje jako Jordán v čas žní.
- ³⁷ Ta chrlí vzdělání jako Nil,
[a vystupuje] jako Gehon v čas vinobraní.
- ³⁸ Té se první nedoučil,
a poslední jí nevystihl.
- ³⁹ Neboť nad moře jest hojný smysl její,
a rada její nad hlubinu velikou.
- ⁴⁰ [Já moudrost vylila jsem řeky.

V. ³². „*kniha smlouvy s Nejvyšším*“ je tu celý Pentateuch. Viz proti tomu Ex 24, 7. – Ke knize „života“ srv. Lv 18, 5; Gal 3, 12 (srv. také Fil 4, 3 a. jj.).

V. ³⁴. Srv. 2 Král 7, 12 n.; Ž 88, 30. – Petersovi je zřejmo, že v. 34 jest *přídavek křesťanský*, ježto v. 35 n. *obrací na Krista* (místo na Mojžíše).

V. ³⁶. „*Ta kniha*“, o které byla řeč výše ve v. 32 n. – *Fison, Tigris, Eufrat* (v. 37) a *Gehon* (v. 37) jsou řeky rajske. – (Gn 2, 10–14). – „*za dnů nové úrody*“ = na jaře, kdy jest řeka rozvodněna.

V. ³⁷. *Gehon* = *Nil*. Srv. Jer 2, 18.

V. ⁴⁰. Vulg je glosována. – Vulg vkládá nesprávně „*moudrost*“ a čtenář se domnívá, že mluví Moudrost, *Mluví* však dále spisovatel, který přirovnává sebe ke struze a vodovodu, vedoucímu proudy vzdělání

⁴¹ Já jsem jako struha vody nesmírné Z řeky.]

Já jsem vyšel jako struha z řeky,
a jako vodovod do zahrady.

⁴² Řekl jsem (si): „Zavlažím [sady] své zahrady
a napojím [plodiny] svých záhonů.“

⁴³ A hle, má struha stala se řekou,
a má řeka stala se [bezmála] mořem.

⁴⁴ [Protož] (dále) budu rozsvěceti nauku [všem] jako zoru,
a hlásati ji budu až do nejzazších krajin.

⁴⁵ [Proniknu všechny hlubiny země,
navštívím všechny, kteří spí,
a osvítím všechny, kteří doufají v Pána.]

⁴⁶ Dále poučení jako proroctví chrlit budu,
zůstavím je [těm, kteří hledají moudrosti,
a zůstanu] s rody jejich až do [svatého] věku.

⁴⁷ Vizte, že jsem pracoval ne sám pro sebe,
ale pro všechny, kdož hledají pravdy.

39. Vzor a výstraha manželům. (25, 1–26, 24.)

25. –

¹ Ve třech věcech má zálibu má duše,
a ty schvaluje Bůh i lidé:

² Svornost bratří, láska přátel
a muž a žena hodící se k sobě.

³ Tři druhy (lidí) nenávidí má duše,
a velmi mě tíží jejich život:

⁴ Pyšného žebráka, boháče lživého,
a vilného starce, jenž rozumu nemá.

⁵ Čeho jsi v mládí neshromáždil,
kterak najdeš ve svém stáří?

⁶ Jak pěkně sluší šedinám soudnost,
a starším věděti, co poraditi!

⁷ Jak pěkně sluší starcům moudrost
a váženým rozum a rozvaha!

⁸ Koruna starců – hojné zkušenosti,
a chloubá jejich – bázeň Boží.

⁹ Devět vzácných věcí, jež na mysli mám, velebím,
a desátou jazykem hlásati budu [lidem]:

¹⁰ Člověk mající z dětí potěšení,
a ten, kdo za živa vidí porážku nepřatel svých.

zákona Mojžišova do zahrady, t. j. do knihy Sirachovcovy. – Podle Vulg zní v. 41: „*Já – (moudrost) jsem jako struha vody nesmírné z řeky, já jako tok řeky, a jako vedení vody vyšla jsem z ráje.*“

V. ⁴² n. Tolik nabral poučení, tolik vyvodil přůpovědi ze zákona Mojžišova! Místo „*Řekl jsem*“ podle Vulg: „*Řekla jsem*“ (já Moudrost).

V. ⁴⁵. (pokládá Peters za *dodatek křesťana*, který se domníval, že tu mluví Moudrost, t. j. Kristus. – „*hlubiny země*“, jsou pekla, do kterých Kristus po smrti sestoupil).

- ¹¹ Šťastný, jenž bydlí se ženou rozumnou,
(a kdo neoře jako býk s oslem);
ten, kdo jazykem svým neklesá,
a kdo neslouží nehodným sebe.
¹² Šťastný, jenž našel přítele [pravého],
a kdo vykládá [spravedlnost] vnímavému uchu.
¹³ Jak veliký jest, kdo našel vzdělání [a vědu]!
Ale není nad toho, jenž bojí se Pána!
¹⁴ Bázeň Boží převyšuje všechno;
¹⁵ [šťastný člověk, jemuž dáno jest mítí bázeň Boží];
komu lze připodobnití toho, kdo má ji?
¹⁶ [Bázeň Boží jest počátek lásky k němu;
ale počátek víry dlužno k ní připojit].

* *

*

- ¹⁷ [Největší rána jest zármutek srdce;
a největší zloba jest nešlechtnost ženy.]
¹⁸ Každou ránu, jen ne ránu srdce [lze snést];
¹⁹ a každou zlobu, jen ne zlobu ženy.
²⁰ Každé neštěstí, jen ne neštěstí od nepřátel;
²¹ každý trest, jen ne trest od protivníků.
²² Není horšího jedu nad jed hadí;
²³ a není hněvu nad hněv ženy.
Milejší mi žítí se lvem a s drakem,
nežli bydlet se ženou zlou.
²⁴ Zloba ženy znetvořuje obličej její,
že se mračí jako medvědice
[a vyhlíží jako žínice].
²⁵ Mezi přáteli svými úpí muž její,
jak slyší maličko (o ní), vzdychá.
²⁶ Malá jest každá zloba proti zlobě ženy;
úděl hříšníkův připadniž na ni!
²⁷ Jako cesta do kopce pískem pro nohy starce,
tak jest žena štěbetná muži pokojnému.
²⁸ Neohlédej se na krásu ženy
a nežádej ženy pro její slíčnost.
²⁹ Ženin hněv, drzost a hanba veliké jsou věci.

Hl. 25. V. ¹¹. Aby dosaženo bylo žádoucího čísla (desíti), dlužno sem dodatí z řec. blahoslavenství muže, který nalezl ženu hodící se k němu. Srv. výše v. 2b. – K v. 11a srv. Přís 31, 10nn. – K v. 11c srv. Jak 3, 2.

V. ¹⁶b. podle jiných rukopisů řeckých lépe: „*ale víra jest počátek připojení se k Bohu.*”

V. ²⁸. podle původního:

„*At neklesneš pro krásu ženinu,
aniž po majetku jejím touží.*”

V. ²⁹ n. podle původního znění:

„*Neboť otročina, potupa a hanba je to,
žena-li živí muže svého.*”

- ³⁰ Žena, má-li nadvládu, protiví se muži svému.
³¹ Sklíčená mysl, obličej zasmušilý,
a do srdce rána – zlá žena;
³² ruce mdlé a kolena skleslá,
žena, jež nečiní šťastným svého muže.
³³ Od ženy stal se počátek hříchu,
a skrze ni umíráme všichni.
³⁴ Nedávej vodě průchodu [ani malého],
a zlé ženě svobody [vycházeti].
³⁵ Nedá-li se ti za ruku vésti,
[zahanbí tě před nepřátele],
³⁶ odetni ji od těla svého
[aby tě pořád nezneužívala].
26. – ¹ Ženy dobré šťastný muž jest;
budeť počet let jeho dvojnásobný.
² Žena zdatná obveseluje muže svého,
i dosáhne v pokoji plného věku.
³ Úděl dobrý jest žena dobrá;
za podíl bohabojných bývá dána,
[muži za dobré skutky].
⁴ Boháč i chudáš bývá dobré mysli,
každé doby tvář jejich veselá jest.
⁵ Tři věci obává se mé srdce,
a čtvrté děsí se obličej můj:
⁶ klepů po městě, sročení se lidu, pomluvy.
⁷ Horší nežli smrt je to všecko;
⁸ (ale) bolest srdce a žal jest žárlivá žena;
⁹ bič jazyka všem je společný.
¹⁰ Jako spřežení býků zmítané sem tam – tak jest se ženou zlou;
kdo se jí dotkne, tomu je jak by se chopil štíra.
¹¹ Žena ožralkyně – (působí) veliký hněv;
[hanebnou] nestoudnost svou nedovede ukrýt.
¹² Vlnost ženy, jak oči zdvihne,
jak víčka otevře, bude znáti.
¹³ U ženy smilné postav přísnou stráž,
aby naleznouc příležitost neužívala jí pro sebe.
¹⁴ Na každou nestoudnost očí jejích měj pozor,
a nediv se, nebude-li tebe dbáti.
¹⁵ Jako žízňivý pocestný u studny otvírá ústa,
a z nejbližší vody, ať jakékoliv, pije,
před každým kolem posadí se,
a před každým šípem otvírá toul,
[dokud nezemdlí].

- ¹⁶ Půvab ženy [pilné] obveseluje muže,
a její ukázněnost osvěžuje údy jeho.
¹⁷ Dar Boží jest žena [rozumná a] mlčelivá;
¹⁸ není čím zaplatit duši ukázněnou.
¹⁹ Půvab nad půvab jest žena [svatá a] stydlivá;
²⁰ není čím vyvážit duši zdržlivou.
²¹ Jako slunce vycházející [světu] na výšinách Božích,
tak je krása ženy dobré ozdobou jejího domu.
²² (Jako) světlo, jež září na svatém svícnu,
(tak) i krása obličejů na postavě přímé.
²³ Sloupky zlaté na stříbrných patkách –
pěkné nohy na patách ženy lepotvaré.
²⁴ [(Jako) základy odvěké na skále pevné:
(tak) i příkazy Boží v srdci ženy svaté.]

40. *Hříchy a nebezpečí hřešiti ve styku s lidmi. (26, 25–29, 35.)*

- ²⁵ Pro dvě věci rmoutí se mé srdce,
a pro třetí napadá mě hněv.:
²⁶ Válečník, jenž hyne pro chudobu,
muž rozumný, kterým pohrdají,
²⁷ a kdo přechází od spravedlnosti ke hříchu;
toho připravil Bůh na meč.

Hl. 26. V. ²² „svatý svícen“ sedmiramenný, ozdoba svatyně israelské.

V. ²⁴ vykládá *mravně* v. předešlý, který líčil pohlavní půvab *tělesný*. V některých rukopisech řeckých a syrských jsou za v. 24 tyto další vv., které pokládají někteří (mezi nimi i Peters) za pravé; Peters je upravuje a překl. takto:

1. *Můj synu, svěžest mládí zachovej si bez úhony, (srv. Přís 5, 19n.)
a nezaprodávej cizím (ženám) své síly. (Srv. Přís 31, 3.)*
2. *Když jsi ze všech polností vyhledal si úrodný lán, (srv. Přís 5, 15–18)
zasívej s důvěrou vlastní símě při svých plozeních,*
3. *i budou tvoji potomci kolem tebe (srv. Ž 127, 3; 143, 12)
a nebude tvůj kmen kdož ví kde.*
4. *Ženu – nevěstku dlužno pokládali za svini,
a ženu vdanou za věž smrti těm, kteří ji užijí.*
5. *Bezbožné ženy dostává se neznabožku v úděl,
zbožné pak tomu, kdo se bojí Pána.*
6. *Žena nestydatá nedbá hanby,
ale stydlivá žena stydí se i muže svého.*
7. *Nestydatá žena bývá za čubku pokládána,
ale ta, která má stud, bojí se Pána.*
8. *Ženu, která svého muže ctí, budou všichni za moudrou uznávat;
v té však, která jím pohrdá, všichni shledají bezbožnici.
Hašteření dobré ženy bývá skromné,
a podobá se slabé horečce.*
9. *Žena křiklavá a štěbetavá bude pokládána
za válečnou polnici, která ohlasu žádá:
Duši však každého muže, která má způsoby jak ona,
dlužno jest za hluku válečného ztrávit život.*

V. ²⁵ lépe podle syrského místo „Válečník“ čísti: „Boháč“ (kdysi) a místo „rozumný“ lépe čísti „věhlasný“. – Jest bolestno, stane-li se z boháče žebrák, nebo z muže váženého povrhel, nejbolestnější však jest, stane-li se ze spravedlivce hříšník.

27. – ²⁸ [Dvě věci zdály se mi
nesnadné a nebezpečné:]
Nesnadno vyhne se kupec provinění
a (nesnadno) zůstane kramář bez hříchů [rtů].
- ¹ Ze zisku mnozí hřešívají
a kdo hledí bohat býti, odvrací oko.
- ² Jako tkví mezi kameny vražený kolík,
tak mezi kup a prodej vtírá se hřích.
- ³ [Vyhlazen bude s hříšníkem hřích].
- ⁴ Nebudeš-li se držeti pilně bázně Páně,
brzy bude podvrácen tvůj dům.
- ⁵ Jako když se sýtem třese, zůstává (na něm) smetí,
tak i (zůstává) kal člověka, přemýšlíme-li o něm.
- ⁶ Nádobý hrnčířské osvědčují se v peci,
a lidi spravedlivé zkouší utrpení.
- ⁷ Jako pěstování stromu ukazuje plodnost jeho,
tak i slovo (ukazuje) smýšlení člověkovo.
- ⁸ Nechval člověka prve nežli mluví;
neboť to je zkouška lidí.
- ⁹ Budeš-li honiti se po spravedlnosti, dosáhneš jí,
a oblečeš se v ni jako v čestnou řízu;
[budeš s ní přebývati, a chrániti bude tě na věky,
a v den soudu najdeš oporu.]
- ¹⁰ Pták slétá k podobnému sobě.
a věrnost vrací se k těm, kdož ji činí.
- ¹¹ Lev [ustavičně] číhá na kořist;
tak i hříchy na ty, kdož páší nespravedlnost.
- ¹² Člověk bohabojný v moudrosti zůstává [jako slunce];
ale blázen jako měsíc se mění.
- ¹³ Mezi nerozumnými můj zřetel na čas;
ale mezi myslícími prodlévej.
- ¹⁴ Rozprávky hříšníků jsou odporné,
a smích jejich (bývá slyšet) při hříšných hodech.
- ¹⁵ Když mluví člověk mnoho přísahající, vstávají lidem na hlavě vlasy,
a neuctivost jeho působí, že si zacpávají uši.
- ¹⁶ Krveprolití bývá z různic zpupných;
a rouhání jejich odporně poslouchati.
- ¹⁷ Kdo prozrazuje tajemství [přítele], ztrácí důvěru,
a nenajde přítele podle srdce svého.
- ¹⁸ Miluj druha a věrně k němu lni;

V. ²⁸. *Kupec snadno hřeší.* – Rty (glosa) zadávají přemrštěnou, lichvářskou cenu, lživě zvyšují jakost zboží a zamlčují podstatné vady jeho.

Hl. 27. V. ⁴. lépe s řec. rozuměti o kupci: „*Nebude-li se držeti pilně bázně Páně, brzy bude podvrácen dům jeho*“ (hříchem, který tkví takofka ve zdech jeho jako kolík. Srv. v. 2).

- ¹⁹ prozradil-lis však tajemství jeho, nechod' za ním.
²⁰ Neboť jako člověk, který zabil nepřítele svého,
 je ten, kdo zabil přátelství druhu svého.
²¹ A jako ten, kdo pustí ptáka z ruky;
 pustil jsi přítele svého a nelapíš ho.
²² Nechod' za ním, neb jest daleko od tebe;
 utekl totiž jako srna z osidla.
²³ Protože raněna jest duše jeho,
 již ho nebudeš moci připoutati.
²⁴ I po hrubé urážce smír bývá,
 ale prozradit tajemství přítelovo
 znamená nešťastnou duši, jež naděje nemá.
²⁵ Kdo okem potakává, kuje zlé věci,
 a přece nikdo ho neodmítá.
²⁶ Do očí ti činí sladká ústa,
 a tvá slova obdivuje;
 ale poté převrátí svá ústa
 a z tvých výroků nadělá urážek.
²⁷ Mnoho věcí mám v nenávisti, ale nic jako jej;
 také Hospodin má ho v nenávisti.
²⁸ Kdo hází kamenem vzhůru, hází na svou hlavu;
 a rána zákeřná zákeřníkovi rozdává rány.
²⁹ Kdo (jinému) jámu kopá, (sám) do ní padá,
 [kdo nastaví bližnímu kámen, (sám) narazí na něj]
 a kdo jinému osidlo klade, zahyne (sám) v něm.
³⁰ Kdo zamýšlí zlo, na něho se svalí,
 aniž poznává, odkud mu to přichází.
³¹ Posměch a pohana – toť (úděl) zpupných,
 a pomsta číhá na ně jako lev.
³² Osidlem zahynou, kdož se radují z pádu bohabojných,
 a bolest je stráví prve nežli zemrou.
³³ Hněv a zlost, obě jest ohavné,
 a (jen) člověk hříšný na nich lpí.
28. – ¹ Kdo chce se mstíti, od Pána dojde pomsty,
 a jeho hříchy jistě zadrží.
² Odpusť křivdu bližnímu svému,
 pak i tobě hříchy budou odpuštěny, když budeš prosit.
³ Člověk proti člověku hněv udržuje,
 a od Pána hledá odpuštění?
⁴ S člověkem sobě rovným nemá soucitu,
 a za své hříchy se modlí?
⁵ On, tělo, udržuje hněv,

V. ²⁵ „*okem potakává*“ – předstírá blahovolnost. – Nikdo ho neodmítá, ježto bezmála každý dává se klamati.

- [a smilování žádá od Boha?]
 kdo zjedná smíření za hříchy jeho?
⁶ Pamatuj na poslední věci a zanech nepřátelství;
⁷ neboť hniloba a smrt nastávají podle příkazů jeho.
⁸ Pamatuj na bohabojnost a nehněvej se na bližního.
⁹ Pamatuj na smlouvu s Nejvyšším a nedbej nedopatření bližního.
¹⁰ Zdržuj se sváru a umenšiš hříchů;
¹¹ neboť člověk prchlivý zapaluje svár;
 muž hříšný rozdvouje přátele
 a mezi pokojné vnáší nepřátelství.
¹² Podle toho, jaké je dříví, vzplane oheň;
 (.)
 Podle moci člověka bývá i hněv jeho,
 a podle bohatství svého stupňuje vztek svůj.
¹³ Svár překotný roznítí oheň,
 a hádka překotná vylije krev.
 [A jazyk, který přisvědčuje, přivádí smrt.]
¹⁴ Dmychneš-li na jiskru, ohněm vzplane;
 plivneš-li však na ni, uhasne.
 Obé z úst vychází.
¹⁵ Pomluvač a ramenář buď zlořečený;
 neboť mnoho v pokoji žijících rozdvoužil.
¹⁶ Jazyk třetí mnohými otrásl,
 a honil je z národa do národa;
¹⁷ [zámožná] města hrazená pobořil;
 a domy velmožů podkopal;
¹⁸ [sílu národů zlomil,
 a kmeny mocné rozptýlil.]
¹⁹ Jazyk třetí zdatné ženy vyhnal
 a zbavil je výtěžku prací jejich.
²⁰ Kdo se naň ohlédá, nebude mítí pokoje,
 a nebude mítí člověka, se kterým by v přátelství žil.
²¹ Rána bičem působí modřinu,
 ale rána jazykem drtí kosti.
²² Mnoho lidí padlo ostrím meče,
 a ne tolik, kolik zahynulo jazykem.
²³ Štasten, kdo jest ukryt před jazykem zlým,
 kdo se nedostal do jeho hněvivosti,
 kdo nemusel táhnouti jho jeho,
 a kdo jeho pouty nebyl svázán.
²⁴ Neboť jho jeho jest jho železné,
 a pouta jeho pouta kovová.

HL. 28. V. ¹²a. dlužno doplniti podle řeckého: „a podle prudkosti hádky roste.“ (Peters.) – Srv. Přís 26, 21; Jak 3, 5–12.

- 25 Smrt od něho je smrt velmi zlá,
ba mnohem lepší jest hrob než on.
- 26 Trvanlivosti nebude míti,
[ale zachvátí cesty nespravedlivých;]
plamenem svým nespálí spravedlivou.
- 27 Ti, kdož opouštějí Boha, upadnou v něj,
i rozpálí se jimi a nezhasne;
puštěn bude na něj jako lev, a jako levhard rozsápá je.
- 28 Opleť uši své trním,
[neslyš jazyka zlého,]
a ústům svým udělej dveře a zámky.
- 29 Jako své zlato a stříbro schrániš,
tak i pro svá slova měj váhu,
[a pro svá ústa uzdu rovnou.]
- 30 A měj pozor, bys neklesl jazykem
a nepadl před těmi, kdož číhají na tě,
[a tvůj pád aby nebyl nezhojitelný až k smrti].
- 29.– 1 Kdo činí milosrdenství, půjčuje bližnímu svému,
a kdo podává pomocnou ruku, zachovává příkázání.
- 2 Půjč bližnímu svému, když potřebuje,
a svým časem vrať zase bližnímu, (oas dlužen).
- 3 Drž slovo a dokaž mu, že jsi spolehlivý,
a najdeš vždycky, čeho ti bude třeba.
- 4 Mnozí pokládají půjčku za věc nalezenou,
a nesnáz činí těm, kteří pomohli jim.
- 5 Dokud nedostanou, líbají ruce toho, jenž dát má,
a slibující poníženě prosí.
- 6 Když dojde doba splátky, žádá za odklad,
mluví řeči tesklivé [a reptavé], a stěžuje si na (zlé) časy.
- 7 Může-li splatit, [zpírá se], sotva polovici všeho vrátí,
pokládaje to takořka za věc nalezenou;
- 8 pakli (platit) nemůže, připravuje ho o peníze jeho;
i bude jej míti bez viny za nepřítele,
- 9 nadávkami a zlořečením splatí,
a místo cti odvděčí se jemu pohanou.
- 10 Mnozí nepůjčují ne z nešlechtnosti,

V. ²⁶ a. lépe podle řeckého: „*Nad zbožnými nemá moci.*“ – Srv. Ž 124, 3. – Také proto, že zbožný chrání se styku s pomluvači a neposlouchá jejich štvavých řečí. Nad to Bůh své miláčky chrání zlých následků jazyka hříšného.

V. ²⁷ „*v něj*“ = v plamen.

V. ²⁸ n. zní správně takto:

„*Hle, oplocuješ vinici svou trním;
také svým ústům udělej dveře a závory.
Své stříbro a zlato zamykáš;
tak i pro svá slova měj váhu.*“

Hl. 29. V. ⁸ „*ho*“ věřitele. – „*jej*“ dlužníka.

- ale bojí se, aby bez viny nepřišli o své.
¹¹ Buď však k poníženému velkodušný,
 a dávej mu almužnu poshověním.
¹² Ujmi se chudého, protože zákon tak velí,
 a nepouštěj ho s prázdnou, protože potřebuje.
¹³ Ztrácej peníze pro bratra a přítele svého,
 raději než abys schovával je pod kámen na zmar.
¹⁴ Skládej si poklad podle příkazů Nejvyššího,
 i prospěje ti více nežli zlato.
¹⁵ Zavírej almužnu do srdce chudého,
 a ona vyprostí tebe ze všeho zlého;
¹⁶ – ¹⁸ nad štít rekův a nad kopí
 proti nepříteli za tebe bojovat bude.
¹⁹ Muž dobrý (rád) se zaručí za bližního svého;
 a kdo ztratil stud, nechá ho na holičkách.
²⁰ Na dobrodiní ručitele nezapomínej,
 neboť obětoval se za tebe.
²¹ [Před ručitelem utíká hříšník a nečistý.]
²² Jmenní ručitelovo připisuje sobě hříšník,
 a nevděčník nechává na holičkách toho, který ho vysvobodil.
²³ [Muž (rád) se zaručí za bližního svého,
 ale bývá cd toho, kdo stud ztratil, necháván na holičkách.]
²⁴ [Velezhoubné] ručení mnoho (již) zámožných zničilo,
 a jako vlnobití mořské jimi zmítalo.
²⁵ Muže bohaté z domova vyhnalo,
 i potulovali se mezi národy cizími.
²⁶ Hříšník, [jenž přestupuje příkazy Páně,]
 upadá do ručení [zhoubného],
 a kdo příliš mnoho podniká, upadá do soudů.
²⁷ Pomáhej bližnímu podle možnosti své,
 ale hled se, abys nepadl (sání).
²⁸ Hlavní živobytí jest voda a chléb,
 pak oděv a dům na přikrytí nahoty.
²⁹ Lepší je strava chudého pod stinnou střechou,
 než hody skvostné v cizině.
³⁰ S málem jako s mnohem spokojen buď,
 a nebudeš slýchat potup od cizinců.
³¹ Život zlý jest dům od domu [potloukat se],
 neboť v cizině nelze [důvěry mít aniž] otevřít ústa.
³² Člověk hostí, [krmí] a napájí nevděčníky,

V. ¹⁴. Srv. Dt 15, 10; Přis 28, 27; Mt 19, 21; 1 Tim 6, 17–19.

V. ¹⁹. Půjčiti někomu a zaručili se za něho jsou pojmy blízké, proto po úryvku o onom následuje úryvek o tomto. – V. 19 svědčí *ručiteli* s náležitým zřetelem k 8, 16 (Přis 6, 1–5). V. 19b svědčí tomu, za koho bylo ručeno. Rádný ručenec zaplatí a tak vyváže ručitele z povinnosti. Nestoudný, nesvědomitý ručenec nezaplatí a nechá za sebe platiti ručitele; v tom smyslu ho „*nechá na holičkách*“.

V. ³². Židovskému obchodníkovi bylo v cizině dávati dary, strojiti hostiny svým hostitelům, aby popřá-

- a k tomu jest mu hořké řeči slychat:
³³ „Pojď, cizince, přistroj stůl,
 a tím, co máš, krm jiné."
³⁴ „Odejdi před vzácným přítelem svým,
 potřebuji domu pro bratra, jenž jest mým hostem."
³⁵ Krušné jsou to věci tomu, kdo cítí má:
 výčitka pro rod a nadávka „lichvář".

41. O výchovu. (30, 1–13.)

30. – ¹ Kdo miluje syna svého, často jej mrská,
 aby měl radost z posledních svých dob,
 [a nemusil makati po dveřích sousedů svých].
² Kdo svého syna ukázněje, bude pro něho chválen
 a mezi známými bude lze mu jím se chlubit.
³ Kdo učí syna svého, k závistí popudí nepřítele
 a mezi přáteli bude lze mu jím se chlubit.
⁴ Umře-li otec jeho, bude, jako by neumřel,
 ježto podobného sobě zůstavil po sobě.
⁵ Za svého života vidí ho a má radost z něho,
 při smrti své není zarmoucen,
 [aniž jest zahanben před nepřáteli].
⁶ Neboť zůstavuje obránce domu proti nepřítelům,
 a přátelům odměnitele dobrodiní.
⁷ Kdo děti hýčká, bude zavazovat své rány,
 a jak některé hlesne, zachvěje se srdce jeho.
⁸ Kůň nekrocený bude divoký,
 a syn nekázněný bude vzpurný.
⁹ Mazli se s dítětem, a nažene ti strachu;
 pohrávej s ním, a zarmoutí tě.
¹⁰ Nesměj se s ním, abys nezelel,
 a tvé zuby aby naposled neztupěly.
¹¹ Nedávej mu moci v mládí,
 a nepřehléděj poklesků jeho.
¹² Shýbej šíji jeho z mládí,
 a tepej ho zezadu, dokud jest malý,
 aby snad se nezatvrdil a tobě se nevzepřel,
 i měl bys bolest duše.
¹³ Ukázhuj syna svého a orej s ním,
 aby tě neštěstí nestihlo pro jeho mrzkost.

no mu bylo přístřeší. Za to dostávalo se mu *málo vděku*. Pokud dával, bylo dobře; hned však, jak se naskytla příležitost, byl vyhozen, jak vyplývá z vv. nn.

Hl. 30. V. ⁹. Láska k dětem nesmí býti na úkor žádoucí vážnosti rodičů. – Srv. Příis 1, 10; 16, 29; 24, 28.

V. ¹⁰. „*neztupělý*“ od skřipání nad bezbožností synovou. Srv. Jer 31, 29; Ez 18, 2.

V. ¹³. „*orej s ním*“ = zatěž jeho jeho (hebr.), t. j. přitlačit na něho. – V. 13b podle hebr.: „*aby ve své pošetilosti nezbujněl proti tobě.*“

42. Lepší je zdraví a veselá mysl nežli bohatství. (30, 14–31, 2.)

- ¹⁴ Lépe jest chudásu zdravému a silnému,
nežli boháči mdlému a trápenému neduhem.
¹⁵ Zdraví duše ve svaté spravedlnosti jest lepší než všechno zlato [a stří-
bro]
a tělo silné (jest lepší) nežli bohatství nesmírné.
¹⁶ Není bohatství nad zdraví těla,
a není rozkoše nad radostnou mysl.
¹⁷ Lepší smrt nežli život hořký,
a věčný odpočinek nežli neduh trvalý.
¹⁸ Pamlsky, kterých nemohou užítí zavřená ústa.
jsou jako pokrmy rozložené kolem hrobu.
¹⁹ Co prospěje oběť modle?
Vždyť nejí aniž čichá;
²⁰ tak i (nemocí) stížený od Pána,
[jenž nese odplatu hříchu];
²¹ očima (bohatství) vidí a vzdychá,
jako kleštěnec, jenž pannu objímá [a vzdychá].
²² Zasmušilosti se neoddávej,
a netrap sám sebe svým přemítáním.
²³ Veselost srdce – toť je člověkův život,
[a poklad svatosti bez nedostatku],
a radost muže – dlouhý věk.
²⁴ Miluj sebe sama [Bohu se libě a drže se;]
uklidni své srdce [aby svaté bylo],
a zasmušilost zapuď daleko od sebe!
²⁵ Mnohé totiž zasmušilost zahubila,
a užitku z ní není.
²⁸ Závist a hněv ukracují života,
a starostlivost přivádí před časem stáří.
²⁷ Jasná mysl osvědčuje se také při jídle;
neboť jídlo její bývá pečlivě připraveno.
31.– ¹ Bezesnost boháčova vysušuje (mu) tělo,
a starostlivost odnímá mu spánek;

V. ¹⁵. podle hebr. a syr. lépe:

*Zdravý život jest milejší mi nežli zlato,
a radostná mysl milejší nežli perly.*

V. ¹⁸. „pokrmy rozložené kolem hrobu“ a obětované mrtvým, kteří jich nemohou požití. Srv. Tob 4,
18. Hebr. lépe:

*„Pamlsky nakupené na zavřená ústa
jsou (jako) oběť postavená před modlu.“*

V. ²⁰. podle hebr.:

*„tak i ten, kdo bohatství má,
ale majetku svého nemůže užívati.“*

V. ²⁷. Srv. Přís 15, 15. – Podle hebr. přelož:

„Spánek člověka radostného jest jako pamlsky, a co jí, jde mu k duhu.“

Hl. 31. V. ¹. Srv. 11, 14; Kaz 5, 12; 1 Tim 6, 9 n.

- ² starostlivost, jak bude, převrací mysl;
(jako) těžká nemoc činí duši vážnou.

43. Bohatství svádí ke hříchům. (31, 3–11.)

- ³ Boháč se namáhá, by nahromadil statků,
a když odpočívá, do syta užívá rozkoší svých;
⁴ chudáš se namáhá při skrovném živobytí,
a konec konců žebrákem bývá.
⁵ Kdo miluje zlato, nebude spravedliv;
a kdo se honí za zkázou, bude jí nasycen.
⁶ Mnozí přišli k pádu pro zlato,
a pro jeho lesk je záhuba stihla.
⁷ Dřevem úrazu bývá zlato těm, kteří mu obětují;
[běda těm, kteří se honí za ním]
a každý neopatrný zahyne jím.
⁸ Štasten boháč, který shledán byl bez vady,
který za zlatým kovem nehonil se,
[po penězích, po pokladech nedychtil].
⁹ Kdo je takový? Abychom ho chválili!
Neboť činil divy v životě svém.
¹⁰ Kdo se osvědčil v bohatství, že zůstal bezvadný?
Budiž jemu [věčná] sláva [vzdávána]!
Kdo mohl přestoupit a nepřestoupil, kdo zlé činiti a neučinil?
¹¹ Proto jest upevněno štěstí jeho [od Pána],
a jeho almužny hlásat bude [všecka] obec [svatých].

44. Jak se chovají rva hostinách. (31, 12–32, 17.)

- ¹² Sedíš-li za velikým stolem,
neotvírej na něj hrdla svého.
¹³ Neříkej: „Mnoho je toho na něm;“
¹⁴ pamatuj, že zlé jest oko hltavé.
¹⁵ Co jest horšího stvořeno než oko?
Proto slzívá pro každou věc.
¹⁶ Kam (druh) pohledí, tam nevztahuj své ruky,
[aby tobě, chtivostí zprzněnému, nebylo se hanbit,]
¹⁷ abys nebyl zahanben na hostině.

V. ². podle hebr. zní takto:

*„Starost o živobytí zahání spánek,
ba více nežli těžká nemoc ubírá spáнку.“*

V. ³ n. srv. s Lk 12, 18 n. – „*konec konců*“ = *když odpočívá*. – Spisovatel chce říci, že chudému, ježto chudým zůstává, nehrozí nebezpečí, že se oddá rozkošnictví jako boháč.

V. ^{5b}. podle hebr. lépe: „*a kdo se honí za penězi, zbloudí tím*.“ Srv. Přís 28, 29; 1 Tim 6, 9.

V. ^{6b}. podle řec. lépe: „*ačkoli zkázu měli před očima*.“ – Ačkoli je nebezpečí do očí bílo, nedbali ho.

V. ⁷. „*kterí mu obětují*“ zbožňující je jako modlu. Srv. Kol 3, 5. – V. 7a podle hebr. prostě: „*Neboť úrazem bývá pošetilci*“ – „*zahyne jím*“ – byv jím chycen (hebr.).

V. ^{8–11} a. bývá čten na svátky vyznavačů nebiskupů (na př. na sv. Aloise).

V. ¹². zakazuje nezřízenou chtivost jidel předložených.

V. ¹⁵. „*horšího*“ = závistivějšího. Srv. Mt 20, 15. V. 15b *po způsobu haggady* (zvláštní slovesný druh židovský) *dokazuje, že jest oko příčinou mnohých hříchů, a proto ze za trest musí roniti slzy.* (Peters.)

- ¹⁸ Sud' o tužbách bližního podle sebe,
(a při všem, co činíš, uvažuj!)
- ¹⁹ Jez jako [slušný] člověk, co je ti předloženo,
aby ses nezprotivil, kdybys mnoho hltal.
- ²⁰ Přestaň první, neb je to ukázněnost,
a nebuď nenasytný, abys nenarazil.
- ²¹ A sedíš-li mezi mnohými,
nevztahuj prve než oni své ruky,
[aniž první žádej pítí.]
- ²² Viz, dosti má člověk ukázněný na mále [vína],
ve spánku ho neobtěžij [a bolesti nepocítí].
- ²³ Bezesnost, zvracení a bolení má člověk nenasytný;
- ²⁴ spánek zdravý má člověk střídmy,
až ráno vstane, bude veselé myslí.
- ²⁵ Kdybys pak byl přinucen mnoho jísti,
vstaň ze společnosti, vyvráť, i polehčí se tobě,
[a neuvedeš na své tělo nemoci].
- ²⁶ Slyš mne, synu, a nepohrdej mnou,
a na konec shledáš (jak pravdivá jsou) slova má.
- ²⁷ Ve všech pracích svých buď obratný,
i nepotká tě žádná nehoda.
- ²⁸ Člověka u jídla slušného chváliti budou rty [mnohých],
a (to) svědectví o jeho správnosti bude stálé.
- ²⁹ Na neslušného u jídla reptati bude město,
a (to) svědectví o jeho nešlechetnosti bude trvalé.
- ³⁰ Nedodávej odvahy těm, kteří si libují ve víně,
neboť mnohé víno zahubilo.
- ³¹ Oheň zkouší tvrdé železo;
tak i víno prozradí srdce opojených nadutců.
- ³² Lidem [střízlivým] víno je totéž co život,
mírně-li je budeš pítí [budeš střízlivý].
- ³³ Jaký jest život člověka, jenž postrádá vína?
- ³⁴ [Co obírá o život? Smrt.]
- ³⁵ Víno jest od počátku stvořeno k obveselení.
[A ne k opilství.]
- ³⁶ Radost duše a (rozkoš) srdce
jest víno mírně pité.

V. ¹⁷. podle hebr. lépe: „*abys nesrazil se s ním v míse.*“

V. ¹⁸. b. dlužno doplniti z hebr.: „*proto všímej si všeho, co máš v nenávisti.*“ T. j.: Co se hnusí tobě na jiném, hnusilo by se také tvému spolustolovníkovi na tobě, a proto se toho vystříhej!

V. ¹⁹. b. podle hebr. zakazuje „*srkati*“ (při pítí).

V. ³⁰. a. dlužno správně přeložiti: „*A také ve víně nebudiž velikánem.*“ Srv. Is 5, 22.

V. ³¹. podle hebr. prostě:

*Výheň zkouší práci kovářovu;
tak i víno zkoumá posměvače.*

- ³⁷ [Zdraví duše i těla je střídmy nápoj.]
³⁸ Víno mnoho pité rozdráždí,
a působí hněv i mnohé pády.
³⁹ Hořkost duše jest víno mnoho pité.
⁴⁰ Rozvášněnost z opojení vede pošetilce k úrazu,
umenshuje síly a dělá rány.
⁴¹ Na hostině, při víně, nekárej bližního,
a nepohrdej jím při jeho veselosti;
⁴² slov hanlivých neříkej mu,
a nedotírej na něho pohledávkou.
32. – ¹ Správcem tě ustanovili? Nevynášeš se,
buď mezi nimi jako jeden z nich.
² Péči měj (prve) o ně, a pak se posad;
až vše, co je tvá povinnost, vykonáš, sedni si,
³ aby dostalo se tobě od nich radosti,
jakož i ozdoby za (tvou) laskavost – věnce,
[abys došel uznání pozvaných].
⁴ Mluv, kdo jsi starší, neboť na tebe sluší,
⁵ abys ujal slovo s bedlivou rozvahou,
a nepřekážej hudbě.
⁶ Kde není poslechu, neplýtvěj řečí,
a v nevhod se nevynášej moudrostí svou.
⁷ Kamének rubínový na zlatém šperku
jest vyrovnaná hudba při kvasu a víně.
⁸ Razítko smaragdové obložené zlatem
je spád hudby při víně lahodném [a mírném].
⁹ [Poslouchej mlčky a za uctivost přijde tobě oblíba.]
¹⁰ Jinochu, mluv, jsi-li k tomu nucen;
¹¹ sotva (odpovídej), byl-li bys dvakrátě tázán.
¹² Obsažně mluv mnoho (málem),
buď jako nevědomý, mlčky poslouchej,
[a také se dotazuj].
¹³ Mezi velmoži nebud opovážlivý,
a kde jsou starší, mnoho nepovídej.
¹⁴ Před krupobitím bývají blesky,
a před skromností chodí přízeň,
[a za uctivost přijde tobě oblíba].
¹⁵ Když pak jest hodina vstáti, neleňuj si,
ale běž domů [první], tam se uchyl,

V. ³⁸ n. podle hebr.:

*„Bolest hlavy, hořkost a potupa
jest víno pité v hádce a ve hněvu.“*

Hl. 32. V. ¹. Hodovníci řečí a římsí vyvolili ze sebe obyčejně *správce hostiny*, kterému bylo pečovati o vše, a kterého nazývali „*králem*“ nebo „*mistrem*“. Srv. Jan 2, 8: 2 Mach 2, 27 n.

V. ¹² b. lépe podle hebr.: „*buď jako člověk, jenž (mnoho) ví, ale přes to mlčí.*“

- ¹⁶ tam si hřeš a vykonávej nápady své,
ale nehřeš zpupnými slovy.
¹⁷ A za to všechno dobrořeč Pánu, který tě učinil,
a napájí tebe veškerou svou slastí.

VII. Hleďte moudrosti v této knize. (32, 18–33, 19.)

- ¹⁸ Kdož se bojí Pána, dojdou poučení [jeho],
a kdož ho pilně hledají, najdou požehnání.
¹⁹ Kdo dbá zákona, bude jím naplněn,
ale pokrytci bude kamenem úrazu.
²⁰ Bohabojní najdou, co je podle práva,
a spravedlivé výroky rozsvítí jako světlo.
²¹ Člověk hříšný vyhýbá se pokárání,
a podle svého přání nalézá vytáčky.
²² Muž rozvážný nezavrhne rady;
ale posměvač zpupný nezná bázň;
²³ [a když učinil (něco) podle své hlavy, neporadiv se,
tím, za čím se hnál, bude pokárán].
²⁴ Synu, bez rady nic nečiň,
i nebudeš po činu litovati.
²⁵ Na cestě nebezpečné nechoď,
i nebudeš klopýtat o kameny,
ani nesnadné cestě se nesvěřuj,
[abys života svého neohrozil].
²⁶ I před dětmi svými střež se,
[a před domácími měj se na pozoru].
²⁷ Při každém skutku svém dbej věrně svědomí svého,
neboť to jest zachovávání přikázání.
²⁸ Kdo věří Bohu, pilen jest přikázání,
a kdo v něho doufá, nebude zahanben.

33. –

- ¹ Toho, kdo se bojí Pána, nepotká neštěstí,
a v pokušení zachová ho Bůh a zbaví ho zlého.
² Moudrý nemá v nenávisti zákona,
a nebude ztroskotán jako loď v bouři.
³ Člověk rozumný, věrný jest zákonu Božímu,
a zákon jest věrný jemu.
⁴ Kdo chce otázku zodpovědět, připraví si slova,
i budou požádaného poslouchati;
sebere své vědomosti, a pak teprve odpoví.
⁵ Srdce bláznovo jest jako u vozu kolo,
a jako točící se osa jest myšlení jeho.

V. ³ a. podle hebr. „zákon zachovává, kdo dbá svědomí svého“.

Hl. 33. V. ⁵ „Kola u vozu“ (v. 5a) točila se spolu s „osou“ (v. 5b).

- ⁶ *Bujný* hřebec jest přítel posměvač;
pod každým, kdo na něm sedí, řehce.
- ⁷ Proč den (jeden) vyniká nad (jiné) dny,
kdyžtě všechno světlo denní celý rok jest od slunce?
- ⁸ Moudrostí Páně rozlišeny jsou (dni),
[*když bylo* stvořeno slunce, jež příkazu dbá];
- ⁹ (Bůh) učinil všelijaké časy a v nich svátky,
[i slaví se o nich svátky přesně podle času].
- ¹⁰ Z nich některé Bůh povýšil a posvětil,
jiné pak zařadil do dnů všedních.
- ¹⁰ c Také všichni lidé ze země jsou
a z hlíny, ze které stvořen byl Adam;
- ¹¹ ale v množství (svě) moudrosti rozlišil je Pán,
a všelijaké cesty jim ustanovil.
- ¹² Některé z nich požehnal a povýšil,
některé posvětil a přiblížil k sobě;
(jiným) z nich zlořečil a ponížil,
svrhl je s místa jim vykázaného.
- ¹³ Jako jest hlína v rukou hrnčířových,
ze které může tvořiti, jak za dobré uzná,
- ¹⁴ [kterou může zpracovati podle libosti jakkoliv,].
tak je člověk v rukou svého tvůrce,
on mu dává podle soudu svého.
- ¹⁵ Proti zlému je dobro a proti smrti život;
tak i proti člověku spravedlivému hříšník.
Tak hled i na všechna díla Nejvyššího,
dvě a dvě, jedno proti druhému jest.
- ¹⁶ Já pak pozdní člověk namáhal jsem se
jako ten, kdo sbírá paběrky po vinobraní.
- ¹⁷ Ale i já jsem doufal v Boží požehnání,
i naplnil jsem lis jako ten, kdo víno sbírá.
- ¹⁸ Vizte, že jsem ne pro sebe (jen) pracoval,
ale pro všechny, kdož hledají poučení.
- ¹⁹ Slyšte mne, velmoži i všichni lidé,
a správcové obce poslouchajte!
- 45. Poučení pro hospodáře. (33, 20–32.)**
- ²⁰ Synu ni ženě, bratru ni příteli
nedávej nad sebou moci, pokud žiješ;
a neodevzdávej jinému jmění svého,
aby ti nebylo s lítostí o ně (zase) prositi.

V. ¹⁶ „Já“ Sirachovec. Srv. 24, 47. Jiní svatopisci, kteří napsali před Sirachovcem mudroslovné knihy, byli jako vinaři, kteří nahromadili ve sklepě svých spisů množství dobrého vína. Sirachovec, který přišel na svět po nich, hodlal toliko paběrky, po nich na vinici mudrosloví zbylé, sebrati. Ale Bůh mu požehnal, že mohl naplniti svou knihu množstvím přůpovědí jako vinař sklep (jako spisovatelé starší).

- ²¹ Dokud ještě jsi živ a dýcháš,
ať tebe nevystřídá žádný člověk.
²² Jeť lépe, by děti tvé prosily tebe,
než abys ty byl odkázán na ruce dětí svých.
²³ Ve všelikých svých pracích můj vrch,
²⁴ nedopusť poskvrny na svou čest;
v den, kdy dokonáš svůj život,
až budeš skonávat, rozděl své dědictví.
²⁵ Píce a hůl a břímě oslu;
chléb a kázeň a práce otrokovi.
²⁶ Pracuje-li v kázni, hledá odpočinku;
uvolní mu ruce, i bude hledat svobody.
²⁷ Jho a otež shýbají šíji [tvrdou];
[a otroka skloňuje ustavičně zaměstnání];
²⁸ otroku zlovolnému bití a pouta.
Pošli ho na práci, ať nezahálí;
²⁹ neboť mnohé zlobě naučí zahálka.
³⁰ Do práce ho postav, jak mu patří;
nebude-li poslouchati, shýbej ho pouty;
ale přespříliš neukládej žádnému člověku,
a proti právu nečiň nic [závažného].
³¹ Máš-li otroka [věrného], budiž tobě jako tvá duše,
a jako s bratrem, tak s ním nakládej,
neboť krvavě jsi ho nabył.
³² Ublížíš-li mu nespravedlivě, dá se (ti) na útěk;
[zdvihne-li se pak a uteče, koho se tázat]
a na které cestě ho hledat, nevíš.

46. Zkušenost učí, že útočiště dlužno hledati nikoli u snářů a hadačů, ale u Boha. (34, 1–20.)

34. – ¹ Jalovou nadějí a lží se kojí muž nesmyslný,
a sny rozčilují nerozumné.
² Jako kdo lapá stín a honí vítr,
tak i ten, kdo se spoléhá na [klamné] sny.
³ Co se zdá ve snu, jest obraz skutečného,
místo člověka cosi člověku podobného.
⁴ Od nečistého co může být očištěno,
a od lháře co může pravého být pověděno?
⁵ Věštění [bludné] a hadačství [lživá] a sny
[zločinců] nicotné jsou,
⁶ a jako žena k porodu, pracující srdce [tvé] přeludy trpí.

V. ³¹ „tvá duše“ = ty sám. – Srv. Fil 10, 12. – K v. 31a dodej podle řec.: „*Neboť jako ty sám je ti potřebný*“, t. j. v hospodářství je třeba otroka jako pána. – „krvavě jsi ho nabył“ – válečník vydává v nebezpečí život svůj a podle toho dlužno ceniti otroka, jehož *právem válečným* nabył; také *koupený* otrok představuje značný majetek, se kterým dlužno šetrně nakládati.

- Neposlal-li jich Nejvyšší, aby tě navštívil;
nevěnuj jim pozornosti.
⁷ Neboť sny uvedly mnohé (již) v blud,
a padli ti, kteří doufali v ně.
⁸ Bez klamu bude splněno slovo zákona,
a moudrost úst spolehlivých bude uskutečněna.
⁹ [Kdo nemá zkušeností, co ví?]
Muž ve mnohých věcech vzdělaný ví mnoho,
a kdo se naučil mnohému, vypravuje moudře.
¹⁰ Kdo nemá zkušeností, máto ví,
kdo pak v mnohých zemích byl, má mnoho zběhlosti.
¹¹ [Kdo nemá zkušeností, co ví?]
Kdo byl oklamán, bude plný šibalství.]
¹² Mnohé věci spatřil jsem na cestách,
a poznal jsem více, než slovy podávám.
¹³ Vícekrát byl jsem až v nebezpečí smrti [pro tyto věci]
a vysvobozen jsem byl milostí Boží.
¹⁴ Duch bojících se Boha bude chráněn,
[a ježto dojde u něho povšimnutí, bude požehnan.]
¹⁵ Neboť naděje jejich se opírá o toho, který je vysvobozuje,
[a Boží oči hledí na ty, kdož milují ho.]
¹⁶ Kdo se bojí Pána, tomu netřeba se strachovati,
ani děsiti se, neboť on jest naděje jeho.
¹⁷ Duše toho, kdo se bojí Pána je (proto) blahoslavená.
¹⁸ Na koho upírá oči a kdo jest opora jeho?
¹⁹ Oči Páně (hledí) na ty, kteří se ho bojí;
obrana mocná, opora silná,
záštita proti vedru, a stínidlo proti polednímu žáru,
ochrana před úrazem, a pomoc proti pádu
²⁰ je ten, který povznáší duše, osvěcuje oči,
dává zdraví a život a požehnání.

47. O obětech, jaké býti mají a nemají. (34, 21.–35, 26.)

- ²¹ Obět z nespravedlivě nabytého jest poskvrněná,
a (takové) posměchy nespravedlivých nejsou bohubilé.
²² [Pánu (se líbí) toliko ti, kteří doufají v něho
chodíce po cestě pravdy a spravedlnosti.]
²³ Darů lidí bezbožných neschvaluje Nejvyšší,
[neshledá na oběti nespravedlivých]
a neslituje se nad hříchy pro množství obětí jejich.
²⁴ Kdo obětuje ze statku chudých,

Hl. 34. V. ⁸. *Sliby*snů jsou *chyby*. Co však slibuje zákon, jistojistě se splní.

V. ¹⁰. „*zkušeností*“ i *trpkých*, tedy i *pokoušení*. – V. 10b slovně podle Vulg: „*Kdož pak v mnohých věcech byl, rozmnožuje zlost.*“

V. ²⁴. *Bůh*= otec chudých.

zabíjí takořka syna před očima otce jeho.
²⁵ Chléb skrovný jest život chudých;
 kdo jim jej odpírá, jest krvelačník.
²⁶ Kdo bere chléb [v potu dobytý] bližnímu, jest jako ten, kdo ho zabíjí;
²⁷ [kdo] prolévá krev [a] kdo dělníku zadržuje mzdu [, jsou bratři].
²⁸ Když jeden staví a druhý boří,
 co jim z toho pojde, leč práce?
²⁹ Když se jeden modlí a druhý zlořečí,
 či hlas vyslyší Bůh?
³⁰ Umývá-li se mrtvolou znečištěný a zase dotýká se jí,
 co mu prospívá, že se omyl?
³¹ Tak i člověk, který se postí za své hříchy,
 ale opět se jich dopouští;
 co mu to prospěje, že se mrtví, modlitbu jeho kdo vyslyší?

35.–
¹ Kdo zachovává zákon, přináší mnoho obětí;
² obět blaha jest pilnu býti přikázání
 [a daleko býti všeliké nepravosti.
³ Obět smíru za viny a modlitba za hříchy
 jest vystříhati se nespravedlnosti.]
⁴ Kdo lásku prokazuje, podává bílou mouku;
 a kdo činí milosrdenství, podává obět (chvály).
⁵ Milé jest Pánu vyhýbat se nešlechtnosti,
 a obět smírná jest vyhýbat se nespravedlnosti.
⁶ Neukazuj se před obličejem Páně s prázdnou,
⁷ neboť to všechno se děje pro Boží přikázání.
⁸ Obět spravedlivého naplňuje oltář tukem,
 a vůně její (stoupá) před Nejvyššího.
⁹ Obět spravedlivého příjemná jest,
 a na její připomínku Pán nezapomene.
¹⁰ Blahovolně vzdávej slávu Bohu,
 a neumenšuj prvin svých rukou.
¹¹ Při každé dávce ukazuj veselou tvář svou,
 a s radostí zasvěcuj desátky své.
¹² Dávej Nejvyššímu podle toho, jak nadělil ti,
 a blahovolně učiň podle možností svých rukou.
¹³ Neboť Pán jest odplatitel,
 a sedmkrát tolik odplatí tobě.
¹⁴ Nepodávej úplatků, neboť nepřijme jich.
¹⁵ A nespolehej se na obět z nespravedlnosti,

V. ²⁸ „staví“, kdo přináší oběti Bohu, ale „boří“ a ničí je bližní, který obětujícímu klne proto, že mu nespravedlivě vzal majetek, jehož nyní užívá za dar obětní!

Hl. 35. V. ⁶ n. je vzato z Dt 16, 16 (Ex 23, 17; 34, 23). – 0 velikonočních, letnicích a o svátku stanoveném má se Israelita dostavit do chrámu a tam *obětovati*. Tyto oběti jsou zákonem přikázány a proto nesmí jich opomenouti ani ten, kdo podává mnoho jiných obětí po rozumu vv. 1–5.

V. ⁹ „připomínka“ = „azkárá“. Viz o ní Lv 2, 2. – Srv. níže 39, 13.

- neboť Pán jest soudce,
a nestraní osobám slavným.
¹⁶ Nebude nikomu straniti Pán proti chudásovi,
a prosbu toho, jemuž bylo ukřivděno, vyslyší.
¹⁷ Nepohrdá prosbou sirotkovou,
ani vdovou, když vysílá proudy nářků.
¹⁸ Zda slzy vdoviny nekanou po líci,
a zda křik její nestihá toho, jenž vyvádí je?
¹⁹ [S líce pak stoupají až do nebe,
a Pán, který vyslychá, nemá z nich potěšení.]
²⁰ Kdo se klaní Bohu, jak jemu se líbí, bývá přijat,
a modlitba jeho až k oblakům se blíží.
²¹ Modlitba poníženého oblaky proniká,
a dokud nedojde (cíle), neustane,
aniž ustoupí, dokud Nejvyšší nepopatrí,
²² a nezastane se spravedlivých, nekoná soud.
Pán také nebude prodlévati.
Mocný nebude míti strpení s nimi,
dokud nezmlátí hřbetu nemilosrdných,
²³ a neoplatí trestem pohanům,
dokud zástupů zpupných nezapudí,
a žezel bezbožníků nerozdrtí,
²⁴ dokud neodplatí člověkovi podle skutků jeho,
podle činů lidí a záměrů jejich,
²⁵ dokud se nezastane spravedlivé věci lidu svého
a neobveslí spravedlivých milosrdenstvím svým.
²⁶ Libé jest milosrdenství Boží v čas tísně,
jako dešťový oblak v čas sucha.

48. Smiluj se, Bože, nad svým utlačovaným národem. (36, 1–19.)

36. – ¹ Smiluj se nad námi, Bože všehomíra,
[a popatř na nás, a ukaž nám světlo svých slitování;]
² a pusť strach svůj na pohany,
[kteří nehledají tebe,
by poznali, že není Boha mimo tebe, a vypravovali tvé velečiny.]
³ Zdvihni ruku svou na národy cizí,
ať vidí tvoji moc!
⁴ [Neboť] jako jsi ukázal na nás svou svatost před očima jich,
tak se proslav na nich před očima našima,
⁵ aby tě poznali jakož i my jsme poznali,
že není Boha mimo tebe, Pane!
⁶ Čiň znova znamení a opakuj divy,
⁷ oslav (svou) ruku a pravé rámě,
⁸ vzbud' (svůj) hněv a vylij rozhořčení,
⁹ zahlad' protivníka a rozdrť nepřítele.

- ¹⁰ Urychli běh času, a pamatuj na konec,
ať vypravují divy tvoje.
- ¹¹ Plamenem hněvu pohlcen budiž, kdo myslí, že jest zachráněn,
a kteří trápí lid svůj, ať jsou zahubeni.
- ¹² Rozdrť hlavu knížat nepřátelských,
kteří říkají: „Nikdo se nám nevyrovná!“
- ¹³ Shromažď všechny kmeny Jakobovy,
[by poznali, že není Boha mimo tebe,
a vypravovali tvé veličiny],
aby svým dědičným majetkem vládli jako na počátku.
- ¹⁴ Smiluj se nad svým lidem, který má tvé jméno,
nad Israelem, jež jsi přirovnal k prvorozeni svému.
- ¹⁵ Smiluj se nad svým svatým městem,
nad Jerusalemem, místem svého sídla.
- ¹⁶ Splň Sionu nevýslovné sliby své,
a naplň lid svůj slávou svou.
- ¹⁷ Dej svědectví těm, kteří od počátku tvorové tvoji jsou,
a splň proroctví, která pronesli ve jménu tvém proroci [staří].
- ¹⁸ Dej mzdu těm, kteří doufají v tebe,
aby shledáno bylo, že proroci tvoji jsou spolehliví.
- ¹⁹ Vyslyš modlitby služebníků svých,
podle požehnání Áronova, vysloveného nad lidem tvým,
[a spravuj nás na cestě spravedlnosti],
ať poznají všichni, kteří přebývají na zemi,
že jsi ty Bůh, který viděl minulost.

**49. Buď vybíravý ve volbě slov, jež slyšíš (36, 20–22), ve volbě ženy (23–28),
přítele (37, 1–6) a rádce (37, 7–29).**

- ²⁰ Žaludek přijímá jídlo všelijaké,
ale není pokrm jako pokrm.
- ²¹ Hrdlo rozeznává zvěřinu,
a moudrá mysl slova lživá.
- ²² Srdce úlisné působí zármutek,
ale muž zkušený obrací jej na ně.
- ²³ Každého muže přijme žena,

Hl. 36. V. ¹⁰ a. podle hebr. lépe: „*Urychli konec a pamatuj na čas.*“ Srv. Is 5, 19; 60, 22; Mk 13, 20; Zjev 22, 20. – Sirachovec myslí na slíbenou dobu *mesiašskou*. – V. 10b podle hebr. zní: *neboť kdo ti smí říci: „Co činíš?“* Srv. Job 9, 12; Is 45, 9; Kaz 8, 4. – Srv. také Dan 8, 19; 11, 27. 35.

V. ¹¹. Srv. 3 Král 19, 17; Am 5, 19. – V. 11 není v hebr. Peters pokládá jej za pozdější přídavek sestavený podle Nm 24, 19n. a Abd 19. „*zachráněn*“ = vítězem (= nepřítel Israelovi).

V. ¹². naráží na mesiašské místo Nm 24, 17; Jer 48, 45. – Hebr. zní:

*Setní hlavu knížat moabských,
kteří říkají: „Není (boha) mimo mne.“*

„*moabských*“ – znamená tu: „*syřských*“ – „*hlava*“ jmenovaných knížat jest *Antiochus*. – K výroku 12b srv. Is 47, 8. 10; Judit 6, 2.

V. ¹³. Shromáždění národa israelského prorokovali Is 40, 11; Jer 3, 18; Ez 36, 9; Am 9, 14; Mich 7, 14n. a j.

V. ¹⁴ b. „*přirovnal*“ = nazval. Srv. Ex 4, 22; Jer 31, 9; Os 11, 1; Moud 18, 13.

- ale není děva jako děva.
²⁴ Krása ženy obveseluje tvář [mužovu],
 a vyniká nade vše, po čem člověk touží.
²⁵ Je-li jazyk její [tichý, ukázněný a] laskavý,
 není muž její smrtelník obyčejný.
²⁶ Kdo má ženu [dobrou], má základ bohatství,
 pomoc, jaké potřebuje a sloup na oporu.
²⁷ Kde není ohrady, rozebráno bývá jmění,
 a kde není ženy, vzdychá strádající (muž).
²⁸ Kdo důvěřuje tomu, jenž nemá hnízda,
 a nocuje, kdekoliv se setmí?
 Jest jako podkasaný lotr, .
 který od města k městu skokem se žene.
37. – ¹ Každý přítel říká: „[Také já] jsem přítel“,
 ale jsou přátelé, kteří jsou toliko jménem přátelé.
² Zda v tom není zármutek až k smrti,
 když druh a přítel zvrátí se v nepřítel?
³ Ó nešlechtná opovážlivosti, kde jsi se vzala,
 abys přikryla zemi [zlobou a] lstivostí?
⁴ Přítel veselí se s přítelem ve štěstí,
 ale v čas tísně stává se protivníkem.
⁵ Přítel s přítelem se pachtí pro žaludek,
 a proti nepříteli bere štít.
⁶ Nezapomínej na přítele ve své duši,
 a nebuď ho nepamětliv při svých pokladech.
⁷ Neraď se s tím, který úklady ti činí,
 a před těmi, kteří na tě žárlí, skrývej svůj úmysl.
⁸ Každý rádce pronáší radu,
 ale bývá rádce sám pro sebe.
⁹ Před rádcem chraň sám sebe;
 prve vyzvěď, čeho potřebuje.
¹⁰ Neboť i on bude mysliti na sebe,
 a mohl by zarazit kolík do země
¹¹ a říci tobě: „Cesta tvá je dobrá“;
 a mohl by se postavit proti tobě, by viděl, co se ti stane.
¹² [S člověkem bezbožným jednej o svatosti,
 s nespravedlivým o spravedlnosti,
 se ženou o té, na kterou žárlí,
 se zbabělcem o válce,
 s prodávácem o koupi,
 s kupcem o prodeji,
 se závistníkem o skutcích lásky,

HL. 37. V. ⁵. Hebr. však ve v. 5. klade proti tomu přítele *dobrého*:
 „Dobrý přítel bojuje s nepřitelem,
 a proti odpůrcům chápe se štítu.“

- ¹³ s nemilosrdným o milosrdenství,
[s nepočestným o počestnosti,]
s dělníkem polním o všelijakých pracech,
¹⁴ s dělníkem na rok o konci roku,
s otrokem lenivým o množství práce;
nedbej jakékoliv rady těchto lidí.
¹⁵ Ale s mužem ustavičně svatým obcuj,
o kterém víš, že zachovává příkazy Boží,
¹⁶ jehož srdce je podle srdce tvého,
a který polituje tě, kdybys [ve tmě] klesl.
¹⁷ (Také) dobré rady svědomí (svého) pevně se drž,
neboť nemáš nic lepšího nad ně.
¹⁸ Svědomí muže [svatého] řekne [leckdy] více pravdy,
nežli sedm strážců, již s výšiny vyhledají.
¹⁹ Ale ve všech těch věcech pros Nejvyššího,
aby řídil správně tvou cestu.
²⁰ Prve než cokoli činíš, správně o věci promluv
a před každým skutkem jistě se poraď.
²¹ Zlé oko měnívá smýšlení;
z něho pocházejí čtyři věci:
dobro a zlo, život a smrt;
a pánem nad nimi ustavičným jest – jazyk.
Bývá muž zběhlý, který vzdělává mnohé,
ale sám sobě jest neužitečný.
²² [(Jiný) muž zkušený vzdělává mnohé,
ale i sám sobě prospěšný bývá.]
²³ Kdo mudruje v řeči, nenáviděn bývá,
a ve všem strádá;
²⁴ [není mu dána od Pána milost,
neboť postrádá veškeré moudrosti.]
²⁵ Bývá mudřec, moudrý sám sobě,
a ovoce jeho vědění bývá skvělé.
²⁶ Muž moudrý vzdělává lid svůj,
a ovoce jeho vědění bývá trvalé.
²⁷ Muži moudrému dostane se plno požehnání,
a chváliti ho budou ti, kteří ho vidí.
²⁸ Život člověkův má obmezený počet dnů,
ale dni Israelovy jsou nesčíslné.
²⁹ Moudrý zjedná si v lidu čest,
a jméno jeho živo bude na věky.

V. ²⁴ . není původní. – Podle Vulg je řeč o *sofistovi*, který „*mudruje v řeči*“ (V. 23).

V. ²⁵ . mluví o *mudrci sobeckém*, který ze své moudrosti tyje, u kterého tedy neradno hledati poučení nezištného. – Místo „*skvělé*“ čti „*na jeho těle*“ (vypaseném). Sirachovec má na mysli *Epikurce*.

V. ²⁶ . mluví zase již o *mudrci pravém*, nezištném. Srv. 20, 32 n.; Přís 15, 7.

50. Pečuj o své zdraví. (37, 30–38, 24.)

- ³⁰ Synu, zkoušej sebe, jak žít,
a co ti škodí, nedovoluj si.
³¹ Neboť ne všechno všem jde k duhu,
a ne každému všechno se zamlouvat může.
³² Nebuď nenasytý při žádném pamlsku,
a nehleť jakéhokoli pokrmu;
³³ neboť ze mnohých jídel bývá nemoc,
a nenasytlost přivádí až ke zvracení.
³⁴ Pro nestřídmost mnozí zemřeli,
ale člověk zdrželivý prodlužuje si život.
- 38.– ¹ Važ si lékaře pro případ potřeby;
neboť i jej stvořil Nejvyšší.
² Od Boha totiž má [všecko] lékařské umění,
a od krále dostává dary.
³ Umění lékařovo zdvihá mu hlavu,
a před velmoži bývá chválen.
⁴ Nejvyšší tvoří ze země léky,
a muž rozvázný jimi nepohrdá.
⁵ Zdaliž neosládla ze dřeva voda hořká,
aby lidé poznali jejich moc?
⁶ Dal znalost lidem Nejvyšší,
aby ctěn byl v divech svých.
⁷ Těmi (léky) ulevuje lékař bolesti;
také lékárník činí [lahodné léky],
[a skládá] masti [ke zdraví],
i nemají konce díla jeho,
⁸ neboť zdraví Boží jest na povrchu země.
⁹ Synu, v nemoci nezanedbávej sebe,
ale modli se k Pánu, a on uzdraví tě.
¹⁰ Odvrát se od hříchu, činy tvé buďte správné,
a od všeliké viny očisti své srdce.
¹¹ Obětuj líbou vůni a připomínku z bílé mouky,
a učiň obět tučnou.
¹² Popřej také přístupu lékaři,
[neb i jej Pán stvořil],
a nechť neodchází od tebe,
protože [práce] jeho jest potřeba.
¹³ Jeť čas, kdy v ruce jejich upadneš,
¹⁴ oni pak Pána prositi budou,

V. ³⁰. Také při jídle třeba jest výběru, jak ukazuje mudrlec, pracující pro lid svou *střídmostí*. – Přehled: *Pečuj o zdraví životospřávu* (v. 30–34), *lékařem*. (38, 1–15) a *veselou myslí, umře-li ti kdo* (v. 16–24).

Hl. 38. V. ⁵. má na mysli událost, vypravovanou Ex 15, 25. – „*Jejich*“ = *léků* (v. 4) a tím i „*jeho*“, t. j. *Boží sílu* (hebr.).

V. ¹¹. O „*připomínce*“ viz Lv 2, 2. 9. 16.

- aby je vedl k úlevě a k vyléčení,
aby měli z čeho živi býti.
- ¹⁵ Kdo hřeší před obličejem svého stvořitele,
upadne do rukou lékařových.
- ¹⁶ Synu, nad mrtvým prolévej slzy,
a počni žalozpěv jako člověk, jež stihlo neštěstí.
Jak mu přísluší, opatři tělo jeho,
a nezanedbej pohřbu jeho.
- ¹⁷ [Pro zlé řeči hořce oplakávej ho nějaký den],
ale (poté) potěš se pro zármutek;
¹⁸ oplakávej ho, jak mu přísluší
den jeden nebo dva pro zlé řeči,
(ale poté potěš se pro zármutek).
- ¹⁹ Neboť ze zármutku přikvačívá smrt,
a zármutek srdce láme sílu [skloňuje šiji].
- ²⁰ Po pohřbu zármutek trvá dále,
jako život ubožákův bývá mu proti srdci.
- ²¹ Neoddávej zármutku srdce svého,
ale zapuď jej od sebe a pamatuj na poslední věci.
- ²² Nezapomínej (na to), neboť není návratu (z hrobu);
jemu nic neprospěješ a sám sobě uškodíš.
- ²³ „Pamětliv buď na to, co mi usouzeno bylo,
neb tak bude i tobě usouzeno—mně včera a tobě dnes.”
- ²⁴ Když odpočívá mrtvý, nech odpočívát i vzpomínku na něho,
a potěšuj se, když vyšla jeho duše.

VIII. Jaký nemá (38, 25–39ab) a jaký má být učitel zákona (38, 39cd–39, 15).

- ²⁵ Moudrost učitele roste, má-li volného času;
a kdo má málo zaměstnání, může dojít moudrosti.
- ²⁶ Jak může moudrosti plný býti, kdo drží pluh,
kdo se chlubí holí a pohádá hovězí dobytek ostnem,
kdo se obírá takovou prací a mluvívá jen o telatech ?
- ²⁷ Mysl svou soustřeďuje na to, jak proháněti brázdy,
a pilně pečuje o to, jak vykrmiti krávy.
- ²⁸ Takž i každý řemeslník a mistr,
který tráví noc jako den,
který vyrývá do pečetidel rytiny,
a jehož vytrvalost barvy střídá;
mysl svou soustřeďuje na to, by obrazy byly věrné,

V. ¹⁸. Místo v. 17 čti s hebr. před v. 18: „*Hořce plač, můj synu, a dokonej smutek!*” – „*smutek*” ten trval sedm dní. Viz výše 22, 13. – Spisovatel radí tu ke smutku *upřímnému*, vnitřnímu (v. 16), ale doporučuje také ohled na lidi; ti, kdyby neviděli zevních známek smutku, řekli by, že máš radost ze smrti, ježto budeš dědit nebo jsi nebožtíka měl v nenávisti (= „*pro zlé řeči*”). – Ten zármutek nesmí býti *nezřízený* (v. 18c).

V. ²⁷. Místo „*proháněti*” hebr.: „*vláčiti*”.

- a pilně pečuje o to, by dokonal svou práci.
²⁹ Takž i kovář, který sedí u kovádky,
 a svůj um brousí práci ze železa,
 kouř ohně maso mu vysušuje,
 a s horkem pece zápasí;
³⁰ zvuk kladiva ohlušuje mu uši,
 a oko jeho upřeno jest na vzorku náradí;
³¹ mysl svou soustřeďuje na to, jak dílo dokonati,
 a pilně pečuje o to, by na konec bylo uhlazeno.
³² Takž i hrnčíř, který sedí při svém díle,
 a točí nohama kruhem,
 který vždy má starost o své dílo,
 a jehož všechna činnost čísla se řídí;
³³ rukama dodává hlině tvaru,
 a nohama zdolává její sílu.
³⁴ Mysl svou soustřeďuje na to, jak dokonat polévání,
 a pilně pečuje o to, by vyčistil pec,
³⁵ Tito všichni na ruce své se spoléhají,
 a každý ve svém zaměstnání mudrcem jest;
³⁶ bez nich nemůže vystavěno býti město,
 nelze v cizině bydliti aniž obchodovati.
³⁷ Ale ve shromáždění nevynikají,
 na křeslech soudcovských nesedávají,
³⁸ řádu soudnímu nerozumívají,
 neukazují znalost práva a spravedlnosti,
 a v příslovích nejsou zběhlí;
³⁹ ale tvorbu (tohoto) světa podporují,
 a jejich žádosti týkají se řemeslných prací.
³⁹ c Kdo (však) oddá svou duši tomu,
 aby bádal v zákoně Nejvyššího,
 39. – ¹ mudřec (takový) hledá moudrost všech starých
 a proroctvími se obírá.
² Vypravování mužů slovutných si pamatuje,
 a v důvtip přísloví proniká.
³ Tajnosti podobenství zkoumá,
 a záhadami přísloví se zabývá.
⁴ Mezi velmoži koná službu,
 a před obličejem vladařovým se ukazuje.
⁵ Do zemí cizích národů chodí,
 neboť dobro i zlo mezi lidmi zkouší.
⁶ Srdcem svým [na úsvitě] s oddaností hledá Pána,

V. ³⁷ . jest ve Vulg zachován toliko ve druhém členu (b). Člen první zní: „*Ve schůzi lidu nebyvají vyhledávání*“, aby poradili o věcech práva, jako bývají hledáni a tázáni zákoníci.

Hl. 39. V. ¹ . „*proroctví*“ = proročké knihy biblické.

V. ² . „*Vypravování*“ jsou tu knihy (biblické) dějepisné.

- [který ho učinil],
 před Nejvyšším se modlí.
⁷ Otvírá svá ústa na modlitbě,
 a za své hříchy vyprošuje si odpuštění.
⁸ Chce-li Hospodin veliký,
 duchem rozumnosti naplňuje ho.
⁹ On (pak) takořka chrlí řeči své moudrosti,
 a na modlitbě chválí Pána.
¹⁰ Umí on přímít snahy [své] i myšlenky,
 o záhadách [svých] pak uvažovat.
¹¹ On oznamuje kázeň své nauky,
 zákonem pak smlouvy Páně se honosí.
¹² Vychvalují mnozí moudrost jeho,
 ani na věky nebude vyhlazena.
¹³ Nezahyne (nikdy) památka jeho,
 jméno jeho žít bude k posledním kolenům.
¹⁴ Moudrost jeho hlásat budou pohané,
 a chválu jeho zvěstovat bude obec.
¹⁵ Bude-li dlouho živ, zůstaví slavnější jméno než tisíce,
 odpočine-li (dříve), prospěje mu to.

51. Jak dobrá a účelná jsou díla Boží. (39, 16–41.)

- ¹⁶ Dále budu s rozvahou mluvit,
 neboť jakéhos zápalu jsem plný.
¹⁷ [Hlasitě praví:] Poslouchejte mne, synové zbožní,
 a pučte, jak růže štípená nad potoky vod.
¹⁸ Jako Liban dávejte sladkou vůni,
¹⁹ rozvíjejte květy jako lilie, [voňte],
 zelenejte se utěšeně a zapějte píseň chvály,
 dobrořečte Pánu pro jeho skutky.
²⁰ Vzdávejte jménu jeho slávu,
 chvalte jej hlasem rtů svých,
 písněmi rtů a na citary;
 takto rcete s jásosem:
²¹ Díla Páně jsou všechna velmi dobrá.
²² K slovu jeho stála voda jako násep,
 a k výroku jeho úst jako nádržky vod.
²³ K rozkazu jeho děje se, co se mu líbí,
 a není, kdo by mohl překážet pomoci jeho.
²⁴ Skutky každého, kdo má tělo, jsou před ním,

V. ¹⁶. „Dále” jako již 24, 44n.; 33, 18. – V. 16b správně: „*neboť jako měsíc v úplňku jsem*” plný světla, moudrosti, kterou chci osvítiti jiné.

V. ²¹. Za tento v. dlužno dodati v. 39b, 40:

„a vše, čeho třeba jest, v hodinu příhodnou poskytuje.
 Nesluší říkati: „*Toto jest horší než ono,*”
 neboť všechno svým časem osvědčí se.”

- a nic není skryto před očima jeho.
²⁵ Od věku až do věku hledí,
 a nic není divného před obličejem jeho.
²⁶ Nebudiž říkáno: „Co je toto nebo co jest ono.“
 Budoutě všechny věci svým časem hledány.
²⁷ Požehnání jeho jako řeka jest rozvodněno,
²⁸ a jako povodeň zemi napájí.
 Tak též zachvátil hněv jeho národy, kteří ho nehledali,
²⁹ [jako] obrátil vody v souš, a vyschla země.
 Cesty jeho byly srovnány, aby mohli po nich jíti;
 tak též hněv jeho hříšníkům nakladl překážek.
³⁰ Dobré věci dobrým od počátku stvořeny jsou;
 tak též i nešlechetným dobré i zlé.
³¹ Hlavní potřeba k životu lidskému jest:
 voda a oheň a železo a sůl,
 mléko a chlebová běl a med,
 vinný hrozen a olej a oděv.
³² Všecky tyto věci svatým k dobrému (býti se jeví),
 taktéž bezbožným [a hříšníkům] obrací se ke zlému.
³³ Jsou větry, které na tresty stvořeny jsou,
 a ve své zuřivosti své metly zesilují.
³⁴ V čas zkázy vylévají svou sílu,
 a hněv tvůrce (svého ukájejí).
³⁵ Oheň, krupobití, hlad a smrt,
 všechny tyto věci na tresty stvořeny jsou;
³⁶ (taktéž i) zuby lité zvíře, štíří a hadi,
 jakož i meč pomsty na zkázu bezbožných.
³⁷ Z rozkazů jeho se radují,
 jsou připraveny na zemi k potřebě,
 a když přijde čas, nepřestoupí slova (jeho).
³⁸ Protož od počátku byl jsem pevně přesvědčen,
 uvážil [rozmyslil] jsem a písemně zaznamenal:
³⁹ Všecka díla Páně jsou dobrá,
 a vše, čeho třeba jest, v hodinu příhodnou poskytuje.
⁴⁰ Nesluší říkati: „Toto jest horší než ono,“
 neboť všecko svým časem osvědčí se.
⁴¹ Nyní tedy celým srdcem i ústy chválu vzdávejte,
 a dobrořečte jménu Páně.

V. ²⁵. Za v. 25a. dodej:

*„Zda jest míra jaká pomoci jeho?
 Nic není malého nebo velkého jemu.“*

V. ²⁷. Místo „řeka“ čti: „Nil“.

V. ²⁸. n. Místo „povodeň“ čti „Eufkrat“. – V. 28b má na mysli pohany *kanaanské*, v. 29a *Sodomu a Gomorrhú* (Gn 19).

40. –

52. Lidská bída v utrpení. (40, 1–11.)

- ¹ Svízel veliká stanovena jest všem lidem,
a jho těžké tíží syny Adamovy
ode dne, kdy vycházejí z lůna své matky,
až do dne, kdy bývají pochováni do matky všech.
- ² Myšlenky jejich a obavy srdce obírají se
starostmi o budoucnost a den skonu.
- ³ Od toho, kdo sedí na trůně slavném,
až do toho, který snížen jest v prachu a popelu;
- ⁴ od toho, kdo nosí purpurový šat a korunu,
až do toho, kdo se odívá režným plátnem,
(všady plno) vzteku, závesti, nepokoje, kolísání,
strachu smrti, ustavičné zlosti a sváru.
- ⁵ I v čas odpočinku na lůžku
noční spánek uvádí ve zmatek poznávavost člověkovu.
- ⁶ Maličko, takorča nic smí odpočívát;"
pak jest mu ve snách, jako když za dne bdí.
- ⁷ Poděšen bývá tím, co v duchu vidí,
jako ten, kdo prchá z boje.
Ve chvíli, kdy jest již zachráněn, probouzí se,
a diví se svému nicotnému strachu.
- ⁸ S každým tělem, od člověka do zvířete jest,
a na hříšníka (doléhá) nad to sedmeronásobně:
- ⁹ smrt, krveprolití, svár a meč,
útisky, hlad, pohromy a rány.
- ¹⁰ Na bezbožné stvořeno je toto všecko,
a pro ně vznikla potopa.
- ¹¹ Všecko, co jest ze země, zemí se zase stává,
a všechny vody do moře se vracují.

53. O pravém bohatství. (40, 12–28.)

- ¹² Každý úplatek a majetek nespravedlivý vezme za své,
ale poctivost na věky trvat bude.
- ¹³ Jména nespravedlivých vyschně, jako potok,
a jako veliké hřímání v dešti zanikne.
- ¹⁴ Pokud má otevřenou ruku, veselí se,
ale hříšníci na konec zahynou.
- ¹⁵ Potomci bezbožných nemají mnoho ratolestí,
ježto nečisté kořeny na strmých skalách [chřastí].
- ¹⁶ Tráva v močálech [všady nad vodou a] na břehu řeky
bývá vytrhována před všelikým jiným rostlinstvem.
- ¹⁷ Dobročinnost jest jako požehnaný ráj,
a milosrdenství trvá na věky.
- ¹⁸ Život toho, jenž umí se uskrovnit a pracovat, je sladký,

HL. 40. V. ¹⁸. dlužno přeložiti podle hebr.:

„Život s vínem a s lihovinou zjednává slast,

- a v tom najdeš poklad.
¹⁹ Synové a stavba města upevňují jméno,
 ale nad obě [zasluhuje vážnosti] bezúhonná žena.
²⁰ Víno a hudba obveselují srdce,
 ale nad obě jest láska k moudrosti.
²¹ Píšťaly a harfy libou činí píseň,
 ale nad obě jest lahodný jazyk.
²² Půvabu a krásy žádá tvé oko,
 ale nad obě zeleného osení.
²³ Přítel a druh přicházejí na pomoc v čas,
 ale nad oba jest žena s mužem.
²⁴ Bratr a pomocník jsou (dobří) v čas tísně,
 ale nad oba vysvobozuje milosrdenství.
²⁵ Zlato a stříbro pevně staví na nohy,
 ale nad obě jest rada dobrá.
²⁶ Bohatství a moc pozdvihují srdce,
 ale nad obě jest bázeň Páně.
²⁷ Není nedostatku v bázni Páně,
 a v ní netřeba hledati pomoci.
²⁸ Bázeň Páně jest jako ráj požehnaný,
 a (Bůh) ji zahrnuje slávou nevidanou.

54. Lidská bída v žebrotě. (40, 29–32.)

- ²⁹ Synu, neoddávej se [za času života svého] žebrotě,
 jeť lépe umříti nežli choditi po žebrotě.
³⁰ Muž, který hledí na stůl cizí,
 toho život nelze za život pokládati.
 Udrzuje totiž svůj život pokrmy cizími,
³¹ kdežto muž rozumný a ukázněný vystříhá se toho.
³² V ústech nestydatého jest žebrota sladká,
 ale v nitru jeho hoří oheň.

55. Lidská bída ve smrti, (41, 1–16.)

41. – ¹ Ó smrti, jak jest hořká vzpomínka na tebe
 člověku, který požívá pokoje ve svých statcích,
² muži bezstarostnému, jehož cesty šťastny jsou ve všem,
 tomu, který ještě s to jest, aby jedl.
³ Ó smrti, dobrý je tvůj zákon
 člověku nuznému, jehož síla hyne,
⁴ sešlému věkem, a tomu, který jest ustaraný,

ale nad to obě (je) tomu, kdo našel poklad. "

Za v. ¹⁹ a. dlužno s hebr. vložit:

„ale více než to obě – kdo najde moudrost.

Dobytkářství a zahradnictví do květu uvádějí jméno. "

V. ²⁰. Místo „*láska k moudrosti*“ hebr.: „*láska milujících se.*“

V. ²³. Místo „*s mužem*“ čti: „*rozumná*“.

V. ³⁰. Místo „*udrzuje svůj život*“ čti: „*poskvřňuje svou duši*“ jako pokrmy, které podle zákona israelského znečišťovaly.

- a malomyslnému, který ztrácí trpělivost.
⁵ Neboj se zákona smrti.
 Pomni na ty, kteří byli před tebou a kteří přijdou po tobě.
 Usoudil tak Pán každému, kdo má tělo.
⁶ Co tě potká, bude úradek Nejvyššího.
 Budeš-li živ deset, nebo sto, nebo tisíc let,
⁷ nelze na onom světě příti se o život.
⁸ Děti ohavné bývají z dětí hříšníků,
 z těch, které vychovávají domy bezbožníků.
⁹ Dědictví dětí hříšníků zanikne,
 a potomstvo jejich bude ustavičně v hanbě.
¹⁰ Na otce bezbožného naříkají synové,
 že jsou vinou jeho v hanbě.
¹¹ Běda vám, muži bohaprázdní,
 kteří jste opustili zákon Pána Nejvyššího!
¹² Množíte-li se, ke zlořečení se množíte;
 a umíráte-li, zlořečení bude vašim údělem.
¹³ Všecko, co jest ze země, do země se vrátí;
 tak i bezbožní ze zlořečení (vrátí se) do záhuby.
¹⁴ Lidé oplakávají (snad) tělo (mrtvé),
 ale jméno bezbožných bude vyhlazeno.
¹⁵ Pěči měj o dobré jméno, neb to zůstane ti spíše,
 nežli tisíc pokladů velikých zlata.
¹⁶ Dny života dobrého jsou spočítány,
 ale dobré jméno zůstane na věky.

IX. Moudrosti záhodno jest používatí ke blahu jiných, (41, 17 n.)

- ¹⁷ [Synové, zachovávejte poučení v pokoji.]
 Moudrost skrytá [totiž] a poklad, jehož nevidět,
 jaký užitek dává to i ono?
¹⁸ Lepší je člověk, který skrývá bláznovství své,
 nežli člověk, který skrývá svou moudrost.

56. O pravém studu, (41, 19–42, 1d.)

- ¹⁹ [Protož] styďte se podle (těchto) výroků úst mých:
²⁰ Není totiž dobře stydět se za všecko,
 jako právem se nelíbí všecko všem. –
²¹ Styďte se před otcem a matkou za smilstvo,

Hl. 41. V. ⁸. počíná líčiti neštěstí bezbožného plemene po smrti otcově (v. 8 až 14).

V. ¹⁴. podle Vulg chce snad říci: Byť i bezbožník byl po smrti oplakáván mnohými (placenými) žalozpěvy, jeho jméno zanikne. – Podle hebr. lépe:

„*Nicotné jest člověkovu tělo,
 ale jméno zbožného nezahyne.*”

– Srv. 10, 20 n; Ž 9, 7; Přís 10, 7; Moud 4, 19.

V. ¹⁹. podle hebr. zní:

„*Nauku o stydlivosti slyšte, synové,
 a buďte stydliví podle mého pravidla.*”

- před vladařem pak a velmožem za lež;
²² před knížetem a soudcem za provinění,
 před shromážděním a lidem za nepravost;
²³ před druhem a přítelem za nespravedlnost,
 a před místem, v němž bydlíš, za krádež,
²⁴ (stydte se) zpronevěřiti se Bohu a smlouvě,
 jakož i podírat se lokty na chleby;
 (stydte se) býti káránu v příčině dávání a přijímání,
²⁵ (stydte se) před pozdravujícími vás, neodpověděti jim:
 [pohlížeti na ženu smilnou],
 [nebo tvář odvracet od příbuzného],
²⁶ Neodvracuj tváře své od bližního svého,
 (styd se) odjímati (komu) úděl a nevracet (ho).
²⁷ Nevzhlédej na ženu jiného muže,
 nevyhledávej styků s otrokyní jeho,
 [aniž stávej u jejího lůžka].
²⁸ (Styd se) před přáteli za hanlivé řeči,
 a když dáš, neomlouvej.

- 42.– ¹ Nepřekrucuj řečí, jež jsi slyšel,
 a nevyzrazuj tajemství;
 i budeš opravdu stydlivý,
 a dojdeš lásky všech lidí.

57. Nepravý stud. (42, 1e– 8.)

- ^{1e} Za tyto všechny věci se nestyď,
 a nehleď na osoby, abys nezhřešil:
² Za zákon Nejvyššího a přikázání,
 a za soud, abys neospravedlňoval bezbožného;
³ za účtování se společníkem a cestujícím,
 za odevzdání dědictví druhům;
⁴ za přesnost váhy a závaží,
 za zisk, ať jest ho mnoho nebo málo,
⁵ za styk s kupci přes podvod (mnohých),
 (nestyď se) často trestati děti,
 a bok ničemnému otrokovi do krve zbítí.
⁶ Na ženu nešlechtnou dobrá jest pečeť,

V. ²²a. podle hebr.: „před pánem a paní za nevěrnost.“

V. ²³. „nespravedlnost“ = věrolomnost. – V. ²³b. podle hebr.: „(styd se) před místem, v němž bydlíš, za cizince, t. j. udržovati nebezpečné styky s cizincem.“

V. ²⁴. „podírat se lokty na chleby“ znamená nejspíše hltavost při jídle, která chce snísti vše sama, jiným nic nepřejíc. – Místo: „býti káránu . . . přijímání“ čti podle hebr. prostě: (styd se) odpírati dar, za který jsi žádán“ (hebr.).

Hl. 42. V. ⁵a. podle hebr.: „(nestyď se) za výtěžek ze zboží obchodníka“, t. j. za spravedlivý zisk v obchodě. Obchodníci byli ve špatné pověsti, byli pokládáni za podvodníky.

V. ⁶–⁷a. činí dvojčlenný verš, jehož smysl podle řec. a lat. jest: „Hlídej ženu, náchylnou k manželské nevěrnosti a zavírej svůj majetek, je-li mnoho lidí v domě.“ Podle hebr. však zní tento dvojčlen:

- ⁷ (a) kde je mnoho rukou, zavírej.
Cokoli ukládáš, spočítej a převaž,
vydání pak a příjem – všechno napiš.
⁸ (Nestyď se) pokárati nerozumného a blázna,
nebo starce, na které žaluje mládež;
i budeš umravněný dokonale,
a chválen přede všemi živícími.

58. Péče o dcery. (42, 9–14.)

- ⁹ Dcera jest otci tajná péče,
a starost o ni odjímá spánek:
v mládí, aby nepřestárla,
a vdaná jsouc [za muže] v nenávist neupadla,
¹⁰ v panenství jejím, aby někdy nebyla poskvrněna,
a v otcovském domě nebyla nalezena těhotná,
aby snad vdaná jsouc za muže nepoklesla,
anebo naprosto bezdětnou nezůstala.
¹¹ Dceru [smilnou] přísně opatruj,
by tě neuvedla do posměchu nepřátel,
do špatné pověsti ve městě a do výčitek obce,
aby tě nezahanbila ve shromáždění lidu.
¹² U žádného člověka nehleď na krásu,
a mezi ženami nepřebývej;
¹³ neboť ze šatu pochází mol
a od ženy nepravost muže.
¹⁴ Lepšíť jest drsnost muže nežli lahodnost ženy,
a žena, která do hanby uvádí a do potupy.

DÍL DRUHÝ:

1. Chvála Boží vyznávající ze stvoření. (42, 15–43, 37.)

- ¹⁵ Protož pamětliv budu skutků Páně,

„Na ženu zlou moudré jest (vzítí) pečeti, a kde jsou líné ruce, otevři dveře.“

T. j. ženě zlé a líné napiš propustný lístek, opatř jej svou pečeti, otevři dveře a vyžeň ji. Srv. Dt 24, 1–3.

V. ^b. má na zřeteli úschovu (depositum).

V. ⁸. Místo „mládež“, čti: „necudnost“. – „dokonale“ = *opravdu* (hebr.). – Místo „chválen“ čti: „(opravdu) muž dokonalý.“ – Srv. Dan 13, 5. 45. 61.

V. ⁹. Místo „tajná péče“ čti: „poklad, ježž třeba hlídat.“ – Kdyby upadla v nenávist, mohla by býti propuštěna a přišla by otci na krk; otec by musil případně i vrátit snubné, které mu byl manžel za ženu dal.

V. ¹¹. srv. s 26, 13. – Dcera má býti v zadní části domu, ustanovené pro ženy. To pěkně vyslovuje hebr.:

*„Místo, kde dlívá, nebudíž okno,
aniž místnost, ústící do vchodu a východu.“*

V. ^{12–14}. podle Vulg napomíná muže k opatrnosti ve styku se ženami. Podle *hebr.* však (lépe) spisovatel dává další pokyny *otci*, který má dceru:

*„Žádnému mužskému ať nedá (spatřit) svou postavu,
a mezi ženskými ať netlachá.
Neboť ze šatu pochází mol,
a ze ženy špatnost ženská.“*

a co jsem spatřil budu vypravovat:
Slovem Páně jsou (stvořena) díla jeho;

-
¹⁶ Slunce svítící hledí na vesmír,
a slávy Páně plné jest dílo jeho.
¹⁷ [Zdaliž] nedal toho Pán svatým,
aby vypravovali všechny divy jeho,
které mocně učinil Pán všemohoucí,
aby (vše) pevně stálo v slávě jeho.
¹⁸ Moře a srdce [lidské] zkoumá,
a záměry jejich proniká.
¹⁹ Neboť Pán má všechny vědomosti,
a proniká příznaky budoucnosti;
zvěstuje věci minulé i příští,
a odkrývá stopy věcí skrytých.
²⁰ Neujde mu žádná myšlenka,
a nemůže se ukrýt před ním jediné slovo.
²¹ Velečila moudrosti své krásně ustálil,
ten, který jest před věky a bude na věky;
²² nic k nim nebylo přidáno, nic jim ubráno,
a nepotřebuje žádné rady.
²³ Jak libá jsou všechna díla jeho,
ač jest jen jiskra to, co lze vidět!
²⁴ Všecko to žije a trvá na věky,
a ke každé potřebě ho poslouchá.
²⁵ Všecko jest podvojně, jedno protějšek druhého,
a neučinil nic neúplného.
²⁶ Jedna věc utvrzuje blaho věci druhé,
a kdo se může do syta vynadávat na jeho slávu?

43. –

- ¹ Krása výšin jest obloha,
podobá nebes jest skvostný pohled.
² Slunce (ho) hlásá svým zjevem, když vychází,
výtvar (to) podivný, dílo Nejvyššího.
³ O poledni vysušuje zemi;
proti žáru jeho kdož obstojí?
Pec bývá vytápěna ku práci, jež horka žádá,

V. ¹⁵ d. jest ve Vulg neprávem vynechán. Podle kritické úpravy Petersovy zní: „*a činí vůli jeho, jak přikazuje.*”

V. ¹⁷ . „*svatí*” = zástupy (vojska) nebeské = *andělé*. Srv. Job 15, 15; Ž 102, 21. Podle hebr. zní v. 17:
„*Svatí Boží nejsou s to,
aby vypravili divy Hospodinovy.
Bůh dodává síly svým zástupům,
aby obstály před jeho velebou.*”

V. ¹⁹ . srv. s Is 41, 22 nn.; 43, 9 nn. – Misto „*příznaky*” čti „*co přijde*”.

V. ²² . Podle hebr. (správně) nelze nic přidati ani ubrati *moudrosti Boží*, podle Vulg *dílům* té moudrosti.

- ⁴ (ale) slunce trojnásobně praží do hor;
 paprsky ohnivé vydychuje,
 a blýskajíc jimi zaslepuje oči.
⁵ Veliký jest Pán, který učinil je;
 podle slova jeho pospíchá (svou) cestou.
⁶ I měsíc vždýcky (se objevuje) v patřičnou dobu,
 aby ukázal čas a naznačil, co přijde.
⁷ Od měsíce bývají brány známky svátku,
 od světla, kterého ubývá po úplňku.
⁸ Nov měsíce má jméno od měsíce;
 roste divně až do úplňku.
⁹ (Měsíc) je zbraň vojsk na výsostech,
 na obloze nebeské skvěje se slavně.
¹⁰ Okrasou nebe jest nádhera hvězd;
 Pán osvětluje (ten) svět na výsostech.
¹¹ Podle slov Svatého stojí v řadě,
 neunavují se na svých hlídkách.
¹² Popatř na duhu a dobrořeč jejímu tvůrci,
 neboť překrásná jest ve svém lesku.
¹³ Obepíná nebesa nádherným obloukem svým;
 ruce Nejvyššího rozdaly ji.
¹⁴ K jeho rozkazu rychle přichází sníh,
 a hbitě pouští blesky svého soudu.
¹⁵ Proto se otvírají zásobárny,
 a jako ptáci vyletují mraky.
¹⁶ Ve své velikosti zhušťuje oblaky,
 a drobí kameny krupobití.
¹⁷ Když se zjeví, kolísají se hory,
 a k jeho vůli věje vítr jižní.
¹⁸ Zvuk hřímání jeho třese zemí,
 bouře severní a vířící vichor.

Hl. 43. V. ⁶. Židé podle běhu měsíce počítali dny, měsíce a roky (měsíčně). Srv. Gn 1, 14. – Místo „ukázal čas“ hebr.: „*aby panoval*“ podle Gn 1, 16. 18.

V. ⁹. Měsíc svými rohy připomíná ostré zbraně, kosy, ohnuté meče a pod. – „*vojska na výsostech*“ jsou hvězdy.

V. ¹⁴. čti podle hebr.:

„*Síla jeho črtá blesky,
 a rozsvěcuje soudné své lípy.*“

Srv. Ž 17 a 25. – O sněhu mluví Sir teprve níže ve v. 19.

V. ¹⁵. „*Proto*“, aby měl zásobu toho, čím chce trestati. – O „*zásobárnách*“ srv. Dt. 28, 12; Job 38, 22; Jer 51, 16. – „*otvírají se*“ Bohu, který si je stvořil (hebr.).

V. ¹⁷ – ¹⁸. dlužno seřaditi takto:

„*Zvuk hřímání jeho otrásá zemí,
 když se zjeví, kolísají se hory.
 K vůli jeho věje vítr jižní,
 bouře severní a vířící vichor.*“

- ¹⁹ Jako když se spouštějí ptáci, by usedli, sype sních,
a jako když kobylinky sletují, tak padá.
- ²⁰ Krásné bělosti jeho diví se oko,
a nad přívalem jeho trne srdce.
- ²¹ Jiní jako sůl sype (Pán) na zemi;
a když umrzne, bývá jak ostny trní.
- ²² Mrazivý severní vítr věje,
i zamrzá voda v křišťál;
na každém množství vody se usazuje,
a jako v pancíř obléká vodu.
- ²³ A stravuje hory, vypaluje poušť,
a usušuje zeleň jak oheň.
- ²⁴ Léč (tomu) všemu rychle přináší mlha,
a rosa vycházející vstříc přicházejícímu žáru, mírní jej.
- ²⁵ [Ke slovu jeho umlká vítr],
podle úradku svého ukrocuje moře,
na němž rozsázel ostrovy [Pán].
- ²⁶ Kdož se plaví po moři, vypravují o jeho nebezpečích,
i děsíme se, když o tom slýcháme.
- ²⁷ Tamť jsou vynikající díla a podivuhodná;
rozičné druhy zvířat [, všelijakých živočichů] a plémě velikánů.
- ²⁸ Skrže něho zajištěn jest konec cesty,
a jeho slovem všechny věci se dějí.
- ²⁹ I když mnoho mluvíme, nedostává se nám slov,
konec pak řeči jest: „Onť jest ve všech věcech.“
- ³⁰ Oslavujeme jej, co zmůžeme?
Jeť on všemohoucí nade všechna svá díla.
- ³¹ Hrozný jest Pán, a veliký velmi,
a podivuhodná jest moc jeho.
- ³² Vyvyšujte Pána, jak vysoko můžete,
neboť ještě vyšší jest [a předivná jest velebnost jeho].
- ³³ [Dobrořečice Pánu vyvyšujte ho, jak můžete,
neboť větší jest, než jakákoli chvála.]
- ³⁴ Vyvyšujte ho seberte všechny své síly,
neumdlévejte, neboť (ho) nevystihnete.
- ³⁵ Kdo ho viděl a může o tom vypravovat?
a kdo jej může velebiti tak, jak jest [od počátku]?
- ³⁶ Jest mnoho skrytých věcí, větších než tyto;
neb málo vidíme jeho skutků.

V. ²¹b. podle hebr. (jiní) „činí, že květiny jako smaragd se třpytí“. – „hory“, t. j. co hory plodí (hebr.). – „stravuje“ Bůh.

V. ²⁸a. podle hebr.: „Skrze něho daří se poslu (jeho).“ – Ten posel jest Boží rozkaz, „slovo“ (v. 28b). Srv. Ž 147, 18; Moudr 18, 15.

³⁷ Všecko pak učinil Pán,
a pobožným dal moudrost.

2. Chvála Boží vyznává ze života světců starozákonných. (44, 1–50, 28.)

44. –

- ¹ Chvalme muže slavné,
otce naše podle jejich pokolení.
- ² Mnoho slávy způsobil (jim) Pán
svou velebností od věků.
- ³ Byli panovníky ve svých říších,
mužové velící mocí,
moudrostí příslušnou byli obdařeni,
prorocstvími dokazovali důstojnost proroků;
- ⁴ byli vůdci lidu dob svých,
mocí své moudrosti svatou naukou ho (vedli),
- ⁵ dovedně vymýšleli způsoby zpěvu,
a přísloví písemně zaznamenávali;
- ⁶ muži bohatí, mocní, [milovníci umění,]
pokojně bydlili ve svých domech.
- ⁷ Ti všichni došli slávy v současných pokoleních,
a za svého života měli chválu.
- ⁸ Někteří z nich [zrození] zůstavili jméno,
že hlásána jest chvála jejich;
- ⁹ a po jiných (z nich) nezůstalo památky,
zhynuli, jako by nikdy nebyli,
zrodili se, jako by se nebyli zrodili,
a synové jejich s nimi.
- ¹⁰ Ale tito jsou muži omilostnění,
jejichžto skutky zbožné nezanikly.
- ¹¹ Potomstvu jejich zůstane majetek jejich,
[svatě] dědictví jejich potomkům.
- ¹² Ve smlouvách stojí potomstvo jejich,
a děti jejich k vůli nim.
- ¹³ Až na věky zůstává símě jejich,
a sláva jejich nezanikne.
- ¹⁴ Těla jejich v pokoji odpočívají,
ale jméno jejich žije rod od rodu.
- ¹⁵ Moudrost jejich vypravují pohané,
a chválu jejich zvěštuje obec.
- ¹⁶ HENOCH líbil se Bohu, i přenesen byl [do ráje],

HL. 44. V. ⁴. doplně z hebr.:

„moudrými mysliteli ve svém učitelství,
a představenými ve svých službách.“

V. ¹⁵. = 39, 14.

V. ¹⁶. *O Henochovi* zmiňuje se Sirachovec také níže 49. 16. – Viz o něm Gn 5, 22–24. – Juda 14n.; Žid 11, 4. – „líbil se Bohu“ = „chodil s Bohem“ podle hebr. – Podle téhož (hebr.) byl Henoch „div vědění každému pokolení“, (v. 16b) – „vědění“ = náboženskomravního života. – Glosa Vulg „do ráje“ má na mysli nebe (ne ráj pozemský). Srv. 4 Král 2, 11. – „kajičnost“ bude hlásati na konec světa, až přijde po druhé na 1098

byl to vzor kajícího pokolením.

¹⁷ NOE byl shledán dokonalým, spravedlivým,
a v dobách hněvu stal se spasitelem.

¹⁸ Proto ponechán byl zemi jakožto zbytek,
když nastala potopa.

¹⁹ Záruky věčné byly mu dány,
aby nemohlo potopou zahlazeno býti vše, co má tělo.

²⁰ ABRAHAM byl [veliký] otec množství národů,
nebyl nalezen podobný jemu slávou,
který by šetřil (tak) zákona Nejvyššího,
a vešel ve smlouvu s ním.

²¹ Na svém těle (tu) smlouvu utvrdil,
a v pokušení nalezen byl věrný.

²² Proto, jak se byl zavázal přísahou,
dal mu Pán slávu v národě jeho,
(dal mu), že vzrostl jako prach země,

²³ a jako hvězdy že vyvýšeno bylo potomstvo jeho,
že dědilo (zemi) od moře do moře
a od Řeky až na konec světa.

²⁴ A ISÁKovi tolikéž učinil
k vůli Abrahamovi, otci jeho.

²⁵ Požehnání všech národů dal mu Hospodin,
a jeho sliby snesly se na hlavu JAKOBOVU.

²⁶ Uznal, že mu přísluší požehnání,
a dal mu (jeho) dědictví;
a rozdělil úděl (jeho) mezi dvanáct pokolení.

²⁷ A zachoval mu muže milosrdenství,
kteří našli milost přede všemi lidmi.

45. – ¹ Milý Bohu byl i lidem MOJŽÍŠ,
jehožto památka jest v požehnání.

² Proslavil ho podobně jako svatý,
a velikým učinil ho na postrach [nepřátel].
Slovy jeho příšerné úkazy zkroutil,

svět. V tom smyslu překládá Vulg: „*aby dal národům pokání.*”

V. ²¹a. má na zřeteli *obřízku*. Srv. Gn 17, 10 nn. V. 21b srv. s Gn 22, 12. 12. 16; 1 Mach 2, 52

V. ²²a. *O přísaze Hospodinově* viz Gn 12, 3; 18, 18; 22, 16. 18. – Místo „*dal mu Pán slávu v národě jeho*” čti podle hebr.: „*slíbil mu, že skrze potomstvo jeho požehná národům*” a srv. Gn 22, 18. – O „*prachu země*” srv. Gn 13, 16; 28, 14.

V. ²³a. srv. s Dt 28, 1; Dan 12, 3; Moud 3, 7; Mt 13, 43; 1 Kor 4, 1 nn. – V. 23bc srv. s Ž 71, 8; Zach 9, 10; Gn 15, 18; 28, 14. – Sirachovec chápal tato místa *ve smyslu mesiášském*

V. ²⁴. „*učinil*” = přísazně slíbil jako Abrahamovi. Srv. Gn 17, 19; 26, 4 n.

V. ²⁷. týká se již *Mojžíše*. Podle hebr.: dlužno přeložiti:

„*I dal (Bůh) z něho (z Jakoba) vzejíti muži,
který našel oblibu přede všemi lidmi.*”

Mojžíš došel obliby u faraonovy dcery (Ex 2, 6), u Jetra a dcer jeho (Ex 2, 19. 21), u Árona (Ex 4, 28 nn.) i u lidu (Ex 4, 31).

- slavným učinil ho před králi.
³ Dal mu přikázání pro svůj národ,
 a svou velebnost mu ukázal.
⁴ Pro jeho věrnost a tichost [si zasvětil jej],
 vyvolil ho z veškerého lidstva.
⁵ Dopřál mu slyšet Boha, mluvu jeho,
 kázal mu též, aby vstoupil do oblaku.
⁶ Dále – tváří v tvář mu dal přikázání,
 zákon života a osvětlení,
 aby učil Jakoba své smlouvě,
 a svým ustanovením Israele.
⁷ ÁRONA, bratra jeho z kmene Levi,
 povýšil, že byl podoben jemu.
⁸ Učinil s ním smlouvu na věčné časy,
 udělil mu velekněžství lidu,
 rouchem nádherným oblažil ho,
⁹ o šatil ho oblekem slavným,
 oblékl jej do šatu chlouby,
 a ozdobil jej odznaky moci:
¹⁰ Řízu, spodky a kněžský kabátec vložil naň,
 a ověsil ho množstvím zlatých zvonečků vůkol,
¹¹ aby vydával zvuk při své chůzi,
 aby slyšeti bylo jej ve chrámě,
 na pamět synům lidu svého;
¹² roucho svaté, ze zlata, z modrého a červeného purpuru,
 dílo vytkávané muže moudrého,
 opatřil ho posvátným osudím,
¹³ červcem, dvakráte barveným, dílem tkalcovským,
 vzácnými kameny, vyrývanými,
 do zlata zasazenými, dílem to kamenorytce,
 na památku podle počtu kmenů israelských;
¹⁴ korunou zlatou na čepici jeho,
 označenou písmem: „Svatý“,
 ozdobou nádhernou, dílem skvostným,
 okrasou, zraku žádostivou.
¹⁵ Nic tak krásného nebylo před ním (aniž) na věky bude.
¹⁶ Neoblácel se v ně nikdo jiný, než synové
 a vnukové jeho po všechny časy.
¹⁷ Oběti jeho bývají stráveny ohněm
 (ustavičně dvakráte) denně.

Hl. 45. V. ¹²ab. popisuje *nárameník* (efód). Viz Ex 28, 6 nn. – „moudrého“ = dovedného, *umělce*. – O *posvátném osudí* viz Ex 28, 30; Lv 8, 8.

V. ¹³ a. líčí kněžský *pás*. Ex 39, 28. – V. 13bcd líčí velekněžský *náprsník*. „na památku“ = na připomínku, jako Ex 28, 29.

V. ¹⁴. Viz Ex 28, 36 nn.; 39, 30 n.; Lv 8, 9.

V. ¹⁶. Ex 28, 45; 40, 12 n.

- ¹⁸ Mojžíš naplnil ruce jeho,
a pomazal jej olejem svatým.
- ¹⁹ Dostalo se mu povinnosti a práva na věky,
(jemu) i potomstvu jeho, pokud budou dni nebes, –
úřad kněžský by konal, bohoslužbu,
a lidu svému by žehnal ve jménu Jeho.
- ²⁰ Vyvolil ho ze všech živých,
aby podával obět Bohu,
kadidlo a libou vůni na připomínku,
aby smířoval lid svůj s Bohem.
- ²¹ A dal mu moc, by podle svých příkazů
byl nad povinnostmi a právy, jež ustanovil,
aby vyučoval Jakoba tomu, co prohlásil,
a zákonem svým aby Israele osvěcoval.
- ²² Když však se spikli jiní proti němu,
a ze závisti obklíčili ho na poušti lidé,
kteří byli s Danem a Abironem,
a rozvzteklá smečka Koreova:
- ²³ viděl to Pán Bůh a nelíbilo se to jemu,
i zahubil je v prudkém hněvu;
- ²⁴ učinil na nich zázraky,
zahubil je plamenem ohně.
- ²⁵ Áronovi však přidal slávy,
a dal jemu dědictví:
prvotiny úrod zemských vyhradil mu,
- ²⁶ zejména chleba připravil jim do sytosti,
[neboť] oběti Páně také jedí,
a patří dary jemu i potomstvu jeho.
- ²⁷ Ale v zemi národa dědit nebude,
nemá údělu mezi lidem,
neboť On jest úděl jeho a dědictví.
- ²⁸ FINEES, syn Eleazarův je třetí, jemuž se dostalo (té) cti,
protože horlil v bázni Páně,
- ²⁹ vytrval, když se lid hanebně zachoval,
a v dobrotě a ochotě své duše
zjednal zálibu Boží Israelovi.
- ³⁰ Proto učinil (Bůh) s ním pevnou smlouvu pokoje,
že bude knížetem svatyně i národa svého,
že bude míti on i potomstvo jeho
důstojnost kněžskou na věky.

V. ²⁵ n. V. 25a týká se Nm hl. 17. – *O prvotinách* srv. Ex 23, 19; 34, 26; 35, 5; Nm 18, 11; Dt 18, 4. – Viz také zákony o *prvorozencích*. – O „*chlebech*“ předkladných srv. Lv 24, 5–9; Nm 6, 20. Z obětí krvavých i nekrvavých jedli podle Lv 7, 31 n.; 10, 14; 23, 20; Nm 6, 19. Srv. také Lv 6, 26; 7, 6n.; 24, 9. – „*dary*“ jsou desátky (Nm 18, 24 nn.) Peters.

V. ²⁷. Viz Nm 18, 20.

V. ²⁸ nn. má na mysli Nm 25, 1–13. Srv. Ž 105, 30; Mal 2, 4; 1 Mach 2, 54. – „*ctí*“ velekněžského úřadu. První byl Áron, druhý Eleazar, třetí Finees.

³¹ Jako učinil úmluvu s Davidem králem,
synem Jesseovým, z Judova kmene,
budou dědici jeho potomci jeho.

Dej (Bůh) moudrost do srdcí našich,
kež soudí lid jeho spravedlivě,
aby nevzalo za své štěstí jejich,
ale sláva jejich aby věčná byla v národě jejich.

46. – ¹ Hrdinou v boji byl JOSUE, syn Naveův,
nástupce Mojžíšův v prorocství,
který byl podle jména svého veliký
² [převeliký] zachránce vyvolenců Božích,
by trestal povstávající nepřátele,
aby dobyl dědičného majetku pro Israele.
³ Jaké slávy došel, když pozdvihl svých rukou,
a meč napřáhl proti městům!
⁴ Kdo byl před ním schopen takového náporu?
Sám totiž Pán mu nepřátele vodil.
⁵ Zda nebylo jeho hněvem zastaveno slunce,
a zda ze dne jednoho nebyly učiněny [takořka] dva?
⁶ Vyzýval nejvyššího vládce,
když doráželi na něho nepřatelé odevšad,
i vyslyšel jej veliký [a svatý] Bůh
(seslav) kamení krupobití obrovské síly.
⁷ Obořil se na nepřátelský národ,
a na prahu zahubil protivníky,
⁸ aby poznali národové moc jeho,
že proti Bohu bojovati není snadno.
⁹ Také (proto, že) následoval Mocného,
a (již) za dob Mojžíšových dokázal svou zbožnost
on a Kaleb, syn Jefonův,
když stáli proti nepříteli,
když lid zdržovali od hříchů,
když umlčeli zlovolné reptání.
¹⁰ A ti dva byli vysvobození v nebezpečí
ze šesti set tisíců pěších,
aby uvedli je do dědictví,
do země, která teče mlékem a medem.
¹¹ A dal Pán KALEBOVI sílu,
a ta mu zůstala až do stáří,

HI. 46. V. ⁵. Místo „*hněvem*“ čti „*rukou*“ (pokynem). – Ostatně viz Jos 10, 12 n.

V. ⁹. uvádí další důvod, proč Hospodin dal Josuovi vítězství – jeho poslušnost, kterou osvědčil s Kalebem, jak vypravuje Nm 44, 24; 32, 12; Jos 14, 8n., 14. „*zbožnost*“ osvědčili oba podle Nm 14, 6 nn. – t. j. horlivost pro Boha a blaho lidu. – „*nepřítelem*“ Božím byli tehdy, „když odpadla obec“ (hebr.) ostatní vyzvědači a lid, který se dal od nich svést. – „*zdržovali od hříchů*“ a tím odvraceli od lidu Boží hněv (hebr.). – Srv. Nm 14, 24. 30. 38.

V. ¹¹ n. srv. s Jos 14, 9. 11. 14.

- aby mohl odebrati se na výšiny země,
a též potomstvo jeho dostalo dědičný úděl,
¹² aby viděli všichni synové Israelovi,
jak dobře jest poslouchati [svatého] Boha.
- ¹³ A soudcové, každý podle jména svého,
jichžto srdce nebylo zkaženo,
kteří se neodvrátili od Pána.
- ¹⁴ Budiž památka jejich v požehnání,
a kosti jejich kéž pučí na svém místě;
¹⁵ jméno jejich zůstávej na věky,
sláva svatých mužů zůstávej synům jejich!
- ¹⁶ Miláček Pána Boha svého SAMUEL,
prorok Páně založil království,
a pomazal vládce svého lidu.
- ¹⁷ Podle zákona Páně soudil obec,
i shlédli Bůh na Jakoba.
- Ze spolehlivosti jeho bylo shledáno, že jest prorokem,
¹⁸ a uznáno bylo z jeho slov, že jest pravdomluvný,
[že (totiž) viděl Boha světla].
- ¹⁹ Vyzýval také Pána všemohoucího,
když jeho nepřátelé doráželi odevšad,
když obětoval beránka neporušeného.
- ²⁰ A zahřměl s nebe Pán,
a zvukem velikým dal slyšeti hlas svůj,
²¹ a potřel knížata tyrská,
i všecky vůdce Filištanů.
- ²² A prve než nastal konec jeho života,
dosvědčil před Pánem a pomazaným jeho,
že úplaty – ani střevíce – od žádného člověka nevzal,
a nikdo nemohl na něho žalovati.
- ²³ Poté, když byl zesnul, oznámil králi,
a ukázal mu konec života jeho;
a pozdvihl ze země hlasu svého v prorocství,
aby byla zahlazena nepravost lidu.

V. ¹⁶. podle behr.:

*„Milovník svého lidu a miláček svého Stvořitele,
z matčina lůna vymodlený, (1 Sam 1, 27)
Pánu zasvěcený v úřadě prorockém, (1 Sam 1, 11)
Samuel, který byl soudcem a kněžství zastával, (1 Sam 7, 9; 13, 11)
zavedl na rozkaz Boží království (1 Sam 8, 9 n.)
a pomazal knížata nad národem (Saula podle 1 Sam 10, 1 a Davida tamže 16, 13.
– O zálibě Boží v Samuelovi srv. 1 Sam 2, 21).*

V. ^{19–21}. připomínají, co vypravuje 1 Sam 7, 9 n. – „neporušeného“ = neodstaveného (hebr.). – Ježto z Pisma není známo, že Israelité bojovali s Tyřany za dob Samuelových, jest lépe místo: „Tyrská“ čísti s hebr. „nepřátelská“.

V. ²². Viz 1 Sam 8, 1; 12, 2–5.

V. ²³. myslí na 1 Sam 28. – Porážkou národa israelského byla potrestána a zahlazena nepravost jeho.

47.–

- ¹ Po něm povstal *Natan*,
prorok za dnů Davidových.
- ² Čím je tuk, od masa (obětního) oddělený,
tím byl David mezi syny Israelovými.
- ³ Se lvy hrál si jako s kůzlaty,
a s medvědy nakládal jako s beránky.
- ⁴ V mládí svém zabil obra,
a lid zbavil pohanění.
- ⁵ Napřáhnuv ruku kamenem z praku
srazil chloubu Goliášovu.
- ⁶ Neboť vzýval Pána všemohoucího,
a dal mu do pravice (sílu),
aby odstranil muže, obratného v boji,
a povýšil čelo národa svého.
- ⁷ Tak dostalo se mu slávy za deset tisíců,
a chvály za to, že mu Pán žehnal.
Když dána mu byla koruna cti,
- ⁸ potřel nepřátele vůkol,
pokořil odporující Filištany až do dneška,
zlomil jejich sílu [až na věky].
- ⁹ Při každém skutku vzdával chválu Svatému,
Nejvyššímu slovem slávy.
- ¹⁰ Z celého srdce svého chválil Pána,
miloval Boha, svého stvořitele.
[a dal mu moc proti nepřítelům.]
- ¹¹ A kázal zpěvákům, by stáli před oltářem,
aby zvučili písně libé.
- ¹² Slavnostem dodal lesku,
okrášlil svátky až na vrchol [života],
aby chválili svaté jméno Páně,
aby od ráma zvučela svatyně Boží.
- ¹³ Pán pak očistil ho od hříchů,
vyvýšil moc jeho na věky,
dal mu sliby o království,
a trůn slavný v Israeli.
- ¹⁴ Po něm povstal syn moudrý,

HL. 47. V. ¹. Viz 2 Sam 7, 1 n.; 12, 1 n. V. ². Viz 1 Sam 16; Lv 3, 3 n. 9 n.; 4, 8. 10. 19.

V. ³. Viz 1 Sam 17, 34 nn.

V. ⁴. Viz 1 Sam 17.

V. ⁶a. = 46, 6a = 46, 19a. – Srv. 1 Sam 17, 45 nn.

V. ⁷ab podle hebr.:

*„Proto zpívaly mu děvy,
a volaly na něho: Deset tisíc.“*

Srv. 1 Sam 18, 7. – „*koruna cti*“ = koruna královská.

V. ⁸. Viz 2 Král 8, 1 nn.

V. ⁹n. připomíná, že David skládal a zpíval žalmy. Srv. 1 Par 16, 6. 37. – Jak „*miloval*“ Boha, vyslovuje

a k vůli němu srazil (Bůh) všecku moc nepřátel.

- ¹⁵ Šalomoun kraloval ve dnech pokoje,
Bůh mu podmanil všechny nepřátele,
aby vystavěl dům jménu jeho,
a připravil svatyni na věky.
Jak moudrý byl jsi ve svém mládí,
¹⁶ plný jsa jako Řeka rozumnosti.
Zemi zaplavila tvá duše,
¹⁷ a naplnils (ji) hlubokými příslovími.
K ostrovům daleko rozhlásilo se tvé jméno,
a byl jsi milován pro svou lásku k pokoji.
¹⁸ Písním, příslovím, podobenstvím
a výkladům (tvým) divily se země,
¹⁹ jakož i jménu Pána Boha,
který má příjmení Bůh Israelův.
²⁰ Nahromadils jako mosazu zlata,
a jako olova nakupil jsi stříbra.
²¹ Ale naklonil jsi lůno své k ženám,
osobil sis volnost svého těla.
²² Poskvrnil jsi svoji slávu,
znesvětil jsi potomstvo svoje,
uvedls hněv na své děti,
dav se unéstí svým bláznovstvím,
²³ tak žes království rozdělil na dva díly,
a že z Efrainu vzešlo království vzpurné.
²⁴ Bůh však nezanechal milosrdenství svého,
a nezrušil, nezkažil svých skutků;

4. V. ¹⁵. Viz 3 Král hll 6 n. – Srv. „*pokoje*“ s významem jména Šalomoun = Pokojný. Srv. 3 Král 4, 24 n; 5,

V. ¹⁶a. srv. s 3 Král 3, 12. – *Řeka = Nil*. – V. 16b srv. s 3 Král 4, 34. – „*tvá duše*“ = „*tvá moudrost*“.

V. ¹⁷a. srv. s 3 Král 4, 32. – Podle hebr. v. 17a zní: „*a o nebi skládal jsi chvalozpěvy*“ (Peters). – K v. 17b srv. 3 Král 4, 34. – V. 17c srv. s 3 Král 10, 8 nn. – V. 17b navazuje na v. 16b.

V. ¹⁸. navazuje na v. 17a. – Srv. Přís 1, 6. – Tvar „*podobenství*“ mivaly také *hádkanky*, které bylo třeba „*luštit*“. – Místo „*divily se*“ lépe podle hebr.: „*v údiv jsi uváděl*“.

V. ¹⁹. podle hebr.:

„*a byl jsi pojmenován podle jména Velebného,
podle něhož Israel bývá jmenován.*“

Sirachovec má na mysli 2 Sam 12, 25. Natan pojmenoval Šalomouna „*Jedidjá*“, t. j. *Miláček Hospodínův* (Jahvův).

V. ²⁰. srv. s 3 Král 10, 27; 2 Par 1, 15; 9, 27.

V. ²¹. podle hebr.:

„*Ale dal jsi ženám své kyčle,
a odevzdal jsi jim moc na své tělo.*“

Srv. 3 Král 11, 1 – 8.

V. ²². srv. s 2 Král 7, 14 a 3 Král 11, 9. – Místo „*potomstvo*“ čte hebr.: „*lůžko*“. – V. 22d zní podle hebr.: „*a vzlykot na své lůžko*“, t. j. tresty, jež stihly Šalomouna a potomstvo jeho.

V. ²³. Srv. 4 Král 11, 11; 12, 16; Am 9, 8.

V. ²⁴. „*Milosrdenství svého*“ = milostivých slibů svých. Viz 2 Král 7, 15. – „*svých skutků*“ = svých slov záslibných. – „*vyvolenec Boží*“ byl David. Srv. 3 Král 11, 13; Ž 88, 20. – „*Pána miloval*“ David.

nevykořenil potomků svého vyvolence,
 nevyhladil potomstva toho, jenž miloval Pána.
²⁵ Ale nechal zbytek Jakobovi
 a Davidovi potomstvo.
²⁶ Šalomoun došel odpočinku u svých otců,
²⁷ zůstavil potomka, největšího blázna,
²⁸ který rozumu pozbyl, *Roboama*,
 jenž svým úradkem lid k odpadu přiměl,
²⁹ a Jeroboama, syna Nabatova;
 ten svedl Israele do hříchu,
 zavedl Efraima na cestu provinění,
³⁰ takže se rozmnožily hříchy jejich náramně.
 Daleko je odvedly z jejich země.
³¹ Vymýšleli všechny nešlechtnosti,
 až je stihla pomsta,
 [která je všech hříchů zbavila.]

48. – ¹ A povstal [*Eliáš*] prorok, jako oheň,
 jehož slovo hořelo jako pochoděň.
² Ten uvedl na ně hlad,
 i ubylo těch, kteří jej dráždili svou nepřízní,
 [neboť nemohli snést příkazů Páně.]
³ Slovem Páně zavřel nebe,
 a kázal třikrát, by oheň spadl s nebe.
⁴ Jak oslaven jsi, Eliáš, svými divy!
 Kdo může honosit se jako ty,
⁵ jenž jsi umrlého vzkřísil z mrtvých,
 z říše smrti slovem Pána Boha?
⁶ Ty, jenž přivedl jsi krále do záhuby,
 [snadně jsi zlomil sílu jejich]
 (svrhl jsi) slavné s lože jejich.
⁷ Ty, jenž jsi slyšel na Sinaji důtku,
 a na Horebu rozsudky trestu.

V. ²⁵ „zbytek“ byli vyhnanci babylonští, kteří se vrátili ze zajetí a z nichž vzešel obnovený národ israel-ský; mezi těmi zbytky byli také potomci královské dynastie Davidovy. – V. 24 n možno také překládati ve smyslu mesiášského proroctví (nebo přání): „*Bůh nezanechá (nezanechávej), nezruší (nezrušíž), nezkaží (nezkažíš), nevykoření, nevyhladí, ale nechá . . .*“

V. ²⁶ n. Srv. 3 Král hl 12. – Místo „u svých otců“ čti s hebr.: „sešedivělý“, t. j. ve vysokém věku. – „*potomka*“ zpupného, který byl velký v bláznovství, ale malý rozumem, *Roboama* (hebr.). Srv. 3 Král 12, 14. – „*veliký (široký) bláznovstvím*“ naráží na první složku jména *Rechab'am*: rechab = široký.

V. ²⁸ n. *O Jeroboamovi* viz 3 Král 12, 26–33.

Hl. 48. V. ² a srv. s 3 Král 17, 1; Jak 5, 17. Za toho hladu mnoho lidí pomřelo (v. 2b). – Místo: „*kterí jej dráždili svou nepřízní*“ čti „*pro jeho horlivost*“. Viz také 3 Král 18, 40; 19. 14.

V. ⁵. Viz 3 Král 17, 22. – Místo „*slovem*“ čti s hebr.: „*podle vůle*“.

V. ⁶. připomíná *nemocného Ochozjáše* (4 Král 1, 4. 6. 16) a *Benhadada* (4 Král 8, 7 nn). – Možno mysliti také na *Achaba* a *Jorama*, jejichžto záhuby *předpověděl*. Viz 3 Král 21, 21–24; 2 Par 21, 12–15.

V. ⁷ n. naráží na 3 Král 19, 16–18. – „*Sinaj*“ – „*Horeb*“. – Slyšel tam, že *Jehu*, *Hazeel* a *Eliseus* vykonají rozsudky Božího trestu nad *Achabem* a *Jezabelou*. – Tamtéž uloženo bylo *Eliášovi* pomazati *Jehu* za krále israelského a *Elisea* za nástupce v úřadě proroka. Srv. tamže v. 25 n; 4 Král 2, 9.

- ⁸ Ty, jenž jsi pomazával krále na odplatu,
a proroky učinil nástupci svými.
⁹ Ty, jenž jsi vzat byl u vichru ohnivém,
na voze (taženém) ohnivými koňmi.
¹⁰ O tobě jest psáno, že v usouzených dobách
budeš mírnit hněvivost Páně,
srdce otcovo že se synem smíříš,
že obnovíš kmeny Jakobovy.
¹¹ Blahoslavení ti, kteří viděli tě,
a tvým přátelstvím byli vyznamenáni.
¹² Neboť my žijeme toliko tento život,
[ale po smrti nebude takové jméno naše].
¹³ Když byl Eliáš vichrem zastřen,
byl *Eliseus* naplněn jeho duchem;
pokud živ byl nebál se knížete,
a nikdo ho nedostal do své moci.
¹⁴ Nic ho nemohlo překonati,
i mrtvola jeho ukázala, že byl prorok.
¹⁵ Za svého života činil zázraky,
a ve smrti působil divy.
¹⁶ Přes to vše lid nečinil pokání,
a neupustil od svých hříchů,
až byl vyhnán ze své země,
a rozptýlen po všem světě.
¹⁷ Zůstalo lidu velmi málo,
s knížetem z domu Davidova:
¹⁸ někteří z nich činili, co se líbilo Bohu,
ale jiní páchali mnoho hříchů.
¹⁹ *Ezechjáš* ohradil své město,
zavedl doprostřed něho vodu,
prokopal železem skálu,
a udělal nádrž na vodu.
²⁰ Za dnů jeho přitáhl Sennacherib,
a poslal rabsake, [zdvihl ruku proti nim,]
pozdvihl svou ruku proti Sionu,

V. ⁹. Viz 4 Král 2, 11.

V. ¹⁰. „*mírnit hněvivost*“ Boží prve nežli vzplane (hebr.). – „*psáno jest*“ Mal 4, 5n; Lk 1, 17. – „*usouzené doby*“ = ku konci světa. – „*srdce otcovo*“ je tu řečeno hromadně, jak hebr. množ. čís. dosvědčuje. Pominou všechny rozpory, nastane dokonalá svornost. – V. 10d vzat jest z Is 49, 6. Srv. výše 36, 13; Mt 19, 28.

V. ¹¹ n. blahoslaví vrstevníky Eliášovy; vrstevníci Sirachovcovi nejsou tak šťastni, nebudou proto ani po smrti mít takového jména, jako mají mrtví přátelé Eliášovi.

V. ¹³ab. naráží na 4 Král 2, 15. – V. 13cd srv. s 4 Král 3, 13 n; 6, 16. – Za v. 13b vypadl dvojčlenný verš, zachovaný v hebr. a částečně i v syr:

„*Dvakráte tolik zázraků učinil
a divem byl každý výrok jeho úst.*“

Srv. 4 Král 9, 15.

V. ²⁰. Viz 4 Král 18 n; 2 Par hl 32; Is hll 36 n.

- a vypínal se ve své moci.
²¹ Tu se otrásla srdce jejich i ruce,
 a pocítili bolesti jako ženy, když rodí.
²² I vzývali Pána milosrdného,
 a zdvíhali rozpiaté ruce k nebi.
 Svatý Pán Bůh uslyšel brzy hlas jejich,
²³ [nevzpomínal lna hříchy jejich,
 aniž vydal je nepřátelům jejich,]
 a vysvobodil je skrze *Isajáše*, [proroka svatého].
²⁴ Porazil ležení Assyřanů,
 anděl Páně je potřel.
²⁵ Činil tě Ezechjáš, co se líbilo Bohu,
 a statečně chodil po cestě Davida, otce svého,
 kterou mu přikázal Isajáš prorok,
 veliký a věrný před obličejem Božím.
²⁶ Za dnů jeho nazpět postoupilo slunce,
 a on prodloužil králi život.
²⁷ Duchem velikým viděl poslední věci,
 a těšil lkající na Sionu;
²⁸ až na věky ukázal věci budoucí
 a skryté, prve nežli se přihodily.

49. – ¹ Památka *Josiášova* jest jako vonidla,
 smíšená uměním mastičkářovým;
² v ústech všech je jako med sladká,
 jest jako hudba na hodech vinných.
³ On byl poslán od Boha ku pokání lidu,
 i odstranil ohavnosti bezbožnosti.
⁴ Tíhl ku Pánu svým srdcem,
 a za dnů hříchů držel se pevně zbožnosti.
⁵ Kromě Davida, Ezechjáše a Josiáše
 všichni se hříchu dopustili;
⁶ neboť opustili zákon Nejvyššího králové judští,
 a pohrdli bázní Boží.
⁷ I dali království své jiným,
 a svou slávu cizímu lidu;
⁸ vypálili vyvolené město svaté,

V. ²¹. Viz 4 Král 19, 3; Is 7, 2. – „*jejich*“ Judovců.

V. ²². n. srv. s 4 Král 19, 14 nn; 2 Par 32, 17 nn; Is 37, 14 nn.

V. ²⁴. Viz 4 Král 19, 35; Is 37, 36.

V. ²⁵. Viz 4 Král 18, 3–7; 2 Par 29, 2.

V. ²⁶. Viz 4 Král 20, 11; Is 38, 8. Isajáš králi život „*prodloužil*“, ježto mu prodloužení *oznámil slovem Božím*, které nemůže minouti se s účinkem.

V. ²⁷. n, má na mysli *prorocství, obsažená ve druhé části Is* (hll 40–66). Z toho vyplývá, že Sirachovec pokládal Isajáše za spisovatele i těchto hlav (40–66). – V. 27b srv. s Is 40, 1 a 61, 2.

V. ²⁸. srv. s Is 41, 22n; 42, 9; 43, 9; 44, 7; 45, 21; 46, 9 n; 47, 13; 48, 3.

Hl. 49. V. ¹n. Viz 4 Král hl 22 nn; 2 Par hl 34 n. – Viz také Přís 24, 13; Pis 1, 3.

V. ⁷. „*jiným*“ = Babyloňanům. – Králové zavinili úpadek a zkázu své moci.

- zpusťovali cesty k němu pro *Jeremjáše*;
⁹ neboť zle s ním nakládali,
 ač byl od lůna matčina posvěcen za proroka,
 aby bořil a vytrhával a hubil,
 a zase stavěl a obnovoval.
- ¹⁰ *Ezechiel*, ten měl vidění [slávy],
 kterou mu ukázal (Bůh) na voze cherubů.
¹¹ Zmínil se o nepřátelích „v příválu“,
 a chtěl dobře činiti těm, kteří chodili po cestách přímých.
¹² Také *dvanaácti* proroků kosti
 ať se pučí na svém místě;
 neboť posilovali Jakoba,
 a pomáhali mu silou důvěry.
- ¹³ Kterak oslavit *Zorobabela*?
 Jeť i on jako pečeť na pravé ruce.
¹⁴ Kterak (oslovit) také *Josua*, syna Josedekova?
 Ti totiž za dnů svých vystavěli chrám
 a do výše vyhnali svatyni Pánu,
 připravenou na slávu věčnou.
¹⁵ Také *Nehemjáš* bude v paměti mnohých časů.
 On totiž vyzdvihl nám zbořené hradby,
 postavil brány a závory,
 vystavěl domy naše.
- ¹⁶ Žádný se nenarodil na zemi takový, jaký byl *Enoch*;

V. ⁸ n. Králové judští, nedbajíce hrozeb *Jeremjášových*, zavinili zkázu Jerusalema; v tom smyslu „*vy-pálili město svaté*“ (4 Král 25) a „*zpusťovali cesty k němu*“ (Pláč 1, 4). – Kterak s Jeremjášem nakládali, viz Jer hll 36–38.

K v. ⁹ b srv. Jer 1, 5. – k v. ⁹ cd srv. Jer 1, 10; 18, 7; 31, 28. – Místo „*obnovoval*“ čti s hebr.: „*sázal*“ (ští-pil), a dodej: „*a posiloval*“.

V. ¹⁰. Viz Ez hll 1 a 10. – „*slávy*“ jest přídavek překladatele z Ez 8, 4; 10, 4. 18. (Peters).

V. ¹¹. podle Vulg (a řec.) mluví snad o hrozbách Ezechiellových a naráží na Ez 13, 13. (Srv. Ez 38, 9). Podle hebr. však dlužno přeložiti v. 11. takto:

„*A vzpomněl také Joba
 který se držel cest spravedlnosti.*“

Viz Ez 14, 14. 20.

V. ¹² a. je nejstarší místo, které svědčí o tom, že bylo počítáno *dvanaácte* „*proroků menších*“. Spisy je-jich bývaly opisovány do jednoho závitu. V. 12b. znamená: Kéž vzejde, vyrostle těmto prorokům množství duchovních potomků (synů), t. j. žáků. Srv. výše 46, 14. – „*posilovali*“ = léčili (hebr.) „*silou důvěry*“ = *spolehlivou nadějí* (hebr.) ve vzkříšení národa, jako Os 2, 19; Am 9, 11; Mich 4, 1; 7, 14; Sof 3, 14; Agg 2, 7; Zach 12, 1. a jj.

V. ¹³. Viz Esdr 3, 1; Agg 1, 1; Zach 3, 1 nn. – V. 13b srv. s Agg 2, 23; Jer 22, 24., kde sluje také *Jechon-jáš pečetiím prstenem Božím*, t. j. skvostem, o který Bůh pečlivě se stará.

V. ¹⁴. „*na slávu věčnou*“ = mesiášskou, kterou předpověděl Agg 2, 7. 9.

V. ¹⁵. *O Nehemjášovi* viz Neh hll 3 n 6. – Nápadno, že není tu jmenován *Esdráš* (jako výše nebyl jme-nován *Daniel*).

V. ¹⁶. *Henoch* byl jmenován již výše 44, t6. Jmenován opět, ježto s ním Sir srovnává Josefa, který nebyl vzat se země, ale vynikl nad něho jinak (v. 17). Srv. *Davida* výše 45, 25 n. – „*i on byl vzat*“ jako Eliáš (48, 9. 12; 4 Král 2, 11).

- nebot i on byl vzat se země.
¹⁷ Aniž se narodil který člověk jako *Josef*,
kníže bratří, opora národa,
[vládce bratří, podpora lidu;]
¹⁸ i kosti jeho byly navštíveny
[a po smrti ověřily proroctví].
¹⁹ Set a Sem došli u lidí slávy:
ale nade vše, co dýchá, jest původem svým *Adam*.
50. – ¹ Šimon, syn Oniášův, velekněz,
za svého života opravil dům (Boží),
za dnů svých opevnil chrám,
² plošinu chrámovou podepřel,
zdvojl vysoké chrámové stěny.
³ Za dnů jeho přetékaly nádrže vodní
a nad míru byly plné jako moře.
⁴ Pečoval o lid svůj, aby nezahynul,
⁵ a zmohl se na to, by rozšířil město.
Slavný byl proto, jak obcoval s lidem,
a vchod do domu (Božího) a nádvoří rozšířil.
⁶ Jako hvězda jitřní mezi mraky,
jako plný měsíc ve dnech svých [svítí],
⁷ a jako slunce stkvoucí – tak on stkvěl se v chrámě Božím.
⁸ Jako duha stkvoucí se v [nádherných] oblacích.
Jako květ růžový za dnů jarních.
Jako lilie, které jsou u proudů vody.
Jako kadidla výhonek vonný za dnů letních.
⁹ Jako blyskající se oheň a kadidlo hořící v ohni.
¹⁰ Jako nádoba z ryzího zlata
ozdobená [všemi] drahokamy.
¹¹ Jak oliva nalévající v plody,

V. ¹⁷. „kníže bratří a opora („sláva“ hebr.) národa“ jest vlastně prvý v. následující hl (50) a řečen jest o Šimonovi, veleknězi!

V. ¹⁸. Podle Gn 50, 23 n. Josef umíráje, předpověděl, že Bůh „navštíví“ Jakobovy potomky a převede je do země zaslíbené; nato žapřisáhl je řka „Až vás Bůh navštíví, vezměte kosti mé s sebou z tohoto místa.“ To se později také skutečně stalo. Ex 13, 19; Jos 24, 32. Kosti jeho byly přeneseny z Egypta do Palestiny a v tom smyslu od Boha milostivě „navštíveny“ (v tom smyslu podle glosy „prorokovaly“, či proroctví „ověřily“). – Takového „navštívení“ nedostalo se ani *Henochovi*!

V. ¹⁹. Hebr. jmenuje *Sema*, *Seta* a *Enosa*. Spisovatel chce říci: Proslavil se sice *Sem*, praotec Semovců (Gn 10), proslavil se *Set*, praotec „synů Božích“ (Gn 4, 25), proslavil se i *Enos*, který počal jméno Páně vzývati (Gn 4, 26), ale ta sláva je nepatrná proti slávě *Adama*, praotce lidstva, od Boha bez součinnosti rodičů stvořeného! – Místo „u lidí“ čti s hebr.: „*Enos*“. – Vulg klade podle časového postupu *Seta před Seina*, hebr. *dává Semovi přednost*, ježto byl Semovcům a tedy i Israelitům bližší nežli *Set*. – Spisovatel zakončil řadu slavných mužů *Adamem*, čímž jej nade všechny vyvýšil. Spolu však dodal tím lesku následujícímu veleknězi Šimonovi, pro něhož nemůže být nic čestnějšího nežli státi hned za *prvním člověkem*.

Hl. 50. V. ¹ ab čti podle hebr.:

„Největším z bratří svých a ozdobou národa svého
byl Šimon, syn Oniášův“ velekněz.“

Byl to Šimon II. Viz úvod.

- a jako cypřiš vysoko se pnoucí
 byl, když na sebe vzal nádherné roucho,
 když oblékl se do celého hávu.
- ¹² Když vystupoval k oltáři svatému,
 dodával lesku posvátné ohradě.
- ¹³ Když pak přijímal částky (masa) z rukou kněží,
 sám stojí u oltáře,
 a kolem něho věnec synů
 jako cedrové mlází na hoře libanské,
- ¹⁴ a okolo něho stáli jako kmeny palmové
 všichni synové Áronovi ve své nádheře.
- ¹⁵ Oběť Páně byla v rukou jejich
 před veškerou obcí israelskou.
 A když dokonál službu při oltáři,
 aby dovršil oběť nejvyššího krále,
- ¹⁶ vztáhl ruku k oběti mokré,
 a obětoval z krve hroznů.
- ¹⁷ Vylil (ji) na spodek oltáře,
 aby libě voněla nejvyššímu panovníku.
- ¹⁸ Tu vzkřikli synové Áronovi,
 na trouby čekaněné zatroubili,
 vydali zvuky silné,
 na připomínku před Bohem.
- ¹⁹ Tehdy všecek lid společně rychle
 padl na tvář k zemi,
 aby se klaněl Pánu Bohu svému,
 [a prosby přednášel] všemohoucímu Bohu nejvyššímu.
- ²⁰ I vzdávali chválu zpěváci hlasy svými,
 v širém chrámě rozléhal se zvuk plný líbeznosti.
- ²¹ Lid prosil Pána,
 modlil se k Nejvyššímu,
 až byla dokonána služba Páně,
 až dokončil úřad svůj.
- ²² Poté sestoupiv pozdvihl svých rukou
 na všecku obec synů Israelových,
 aby dal požehnání Boží rty svými
 a honosil se jménem jeho.
- ²³ A (lid) po druhé se skláněl,
 aby se ukázala Boží moc.
- ²⁴ A nyní dobrořečte Bohu všehomíru,
 který veliké věci činí na celém světě,
 který oblažil dny naše od lůna našich matek,
 a učinil s námi podle milosrdenství svého.

V. ¹⁸. Viz Nm 10, 10; 4 Král 11, 14; 1 Par 15, 16; 2 Par 7, 6; „na připomínku” Ex 28, 29. – Podle toho bylo *troubení* jakousi *modlitbou*. – „*čekaněný*” = tepaný.

V. ²⁴ – ²⁶. je doslov k předchozí chvalořeči otců.

- ²⁵ Kéž dá nám radost srdce,
aby pokoj byl v Israeli za dnů našich na věky,
²⁶ aby Israel se přesvědčil, že jest s námi milosrdenství Boží,
aby vysvobodil nás svým časem.
²⁷ Dva národy má v ošklivosti má duše;
a třetí [jejž mám v ošklivosti,] není národ:
²⁸ Ty, kteří sedí na horách Seir a Filištany,
a bláznivý národ, který sídlí v Sichemu.

Doslov spisovatelův ke hlavě 1–50. (50, 29–31.)

- ²⁹ Nauku moudrosti a vzdělání napsal do této knihy
Jesus, syn Sirachův, Jerusaleman,
který chrlil moudrost ze srdce svého.
³⁰ Blahoslavený, kdo se obírá těmito [dobrymi] slovy;
kdo je ukládá do svého srdce, moudrý bude [vždycky].
³¹ Neboť bude-li je činiti, všechno zmůže,
ježto světlo Boží jest jeho šlépěj.

DODATEK. (51, 1–38.)

1. Píseň díků za vysvobození z nebezpečí života. (50, 1–17.)

51. – ¹ Modlitba Jesua, syna Sirachova.
Oslavovat budu tě, Pane, Králi,
chválit tě, Boha, spasitele svého.
² Oslavovat budu jméno tvoje,
že jsi byl pomocníkem a ochráncem mým.
³ Vysvobodils tělo mé ze záhuby,
z osidla jazyka nešlechtného,
a od rtů těch, kteří páchají lež;
proti mým nepřátelům zastal ses mne.
⁴ Podle množství slitování jména svého,

V. ²⁶ . podle hebr. Sir přeje potomstvu Šimonovu důstojnost velekněžskou na věčné časy. Zní takto:

*„Zůstávej se Šimonem milost jeho (Boží),
a zachovej mu smlouvu s Fineesem, (viz výše 45, 23 nn)
která nebudiž zrušenu jemu
aniž potomstvu jeho, pokud nebe nebem bude.“*

V. ²⁷ n. Na horách Seirských sídlili Edomané (Gn 36, 1–43). – „v Sichemu“ sídlili Samařané. – Spisovatel po způsobu číselné průpovědi (srv. 23, 21 nn; 25, 1 n) chce v duchu S. z. říci, že se mu protiví Samařané (Samaritáni) více nežli jiní odvčiví nepřatelé národa israelského (Edomci a Filišťané), a to proto, že je pokládal za *odpadlíky*, kteří se odštěpili od jednoty náboženské a zvolivše si svého velekněze i od jednoty velekněžské, kterou byl Sirachovec v Šimonovi právě tak nádherně vyličil.

Hl. 51. V. ³ a. čti podle hebr.: „*Vytáhl jsi tělo mé z jámy a z moci podsvětí vyprostil jsi mou nohu*“. – Sirachovec má na mysli nebezpečí odpadnouti od víry otcovské, jako učinili Samařané (50, 27 n); to nebezpečí smrtonosné hrozilo Sirachovcovi také, Bůh však jej uchránil. Možná, že Sirachovec k Samařanům, o kterých výše mluvil, počítal všechny Židy, kteří za dob jeho k pohanům odpadli a náboženství své s pohanstvím smísili podobně jako kdysi Samařané. – „*lež páchají*“ modláři, kteří se klanějí nicotným modlám, a ti, kteří se k nim ze židovstva přidávají.

V. ⁴ n. Církev čítá úryvek 51, 1–8. 12. na svátek mučednice, na př. sv. Barbory. Srv. také hodinky o sv. Vavřinci.

- zbavils mne dravců, řvoucích po kořisti,
⁵ rukou těch, kdož mi o život ukládali,
 nesčetných soužení, která mne obklíčila,
⁶ plamene, který mne vůkol tísnivě dusil,
 z ohně, kterého já jsem nepodpálil;
⁷ hlubokých útrob pekel, jazyka zprzněného,
 řečí lživých před bezbožným králem,
 ano, jazyka nespravedlivého.
⁸ Chváliti bude až do smrti Pána má duše,
⁹ neboť život můj blízko byl podsvětí (tam) dole.
¹⁰ Obklíčili mě se všech stran, a nebyl, kdo by pomohl;
 ohlížel jsem se po pomoci lidské, ale nebylo jí.
¹¹ Vzpomněl jsem si na tvé milosrdenství, Pane,
 a na tvé působení, které jest od věků :
¹² neboť vytrhuješ, kdo v tebe doufá,
 a z rukou národů jej vysvobozuješ.
¹³ Ze země vysoko vysílal jsem lkání svá,
 a smrt aby mne minula, jsem prosil.
¹⁴ Vzával jsem Boha, otce pána mého,
 aby mne neopouštěl v den mého soužení,
 a v dobu zpupných, pomoci kdy nebylo.
¹⁵ Chválit budu jméno tvé ustavičně,
 budu je oslavovat vzdávaje díky,
 že má prosba byla vyslyšena.
¹⁶ Neb jsi mne vysvobodil ze záhuby,
 vytrhl jsi mne ze zlých časů;
¹⁷ proto slavit a chválit budu tebe,
 dobrořečit jménu Hospodinovu.

2. Abecední báseň, doporučující snahu o moudrost. (51, 18–38.)

- ¹⁸ Jsa ještě jinoch, prve nežli jsem bloudil,
 hledal jsem moudrost [zjevně] na modlitbě.
¹⁹ Doprošoval jsem se jí před chrámem
 až do posledka chtěje ji vyhledávat.
²⁰ Počala nalévat jak zrající hrozen,
 srdce moje mělo z ní radost.
 Noha má chodila po (její) cestě přímé,
 od svého mládí chodil jsem za ní.
²¹ Maličko nakloniv ucho slyšel jsem ji,
²² mnoho jsem nalezl pro sebe poučení.

V. ⁷. Již již bylo na tom, že pěvec za hrdinné vyznávání své otcovské víry bude od pohanských nepřátel se světa sprovoben. – Srv. Jon 2, 3.

V. ⁸. přelož: „*Blízko smrti byla totiž má duše*“.

V. ¹⁴. „*otce Pána mého*“ jest pozdější křesťanská glosa, která rozšířila původní „*Pána*“. Ostatně hebr. zní v. 14a: „*A velebil jsem Hospodina: „Otec můj jsi ty*“. Srv. Ž 88, 27; Mt 6, 9. – Za 14a má být podle hebr.: „*neboť ty jsi rek můj spasný*“.

- Mnoho pokročil jsem skrze ni;
²³ tomu, jenž moudrost dal mně, čest budu vzdával.
²⁴ Umínil jsem si [totiž], že budu ji činit;
 horlil jsem o dobro, a nebyl jsem zahanben.
²⁵ Zápasila duše má o ni,
 pevně jsa odhodlán činiti ji.
²⁶ Ruce své pozdvihl jsem vzhůru,
 a oplakal jsem neznámost její.
²⁷ Duši svoji napjal jsem na ni
 a ježto jsem čist byl, nalezl jsem ji.
²⁸ Nabyl jsem smyslu s ní od počátku,
 proto se jí nespustím.
²⁹ Nitro mé hořelo snahou ji hledat,
 proto nabyl jsem jí, vzácného jmění.
³⁰ Dal mi Pán jazyk za mzdu, moji,
 budu jím ho velebiti.
³¹ Pojďte ke mně, neukáznění,
 shromážděte se v domě kázně.
³² Co ještě meškáte, a co namítáte?
 Duše vaše mají náramnou žízeň.
³³ Otvírám svá ústa a pravím:
 Zjednejte (ji) sobě bez peněz,
³⁴ šíjí svou poddejte jhu.
 a nechat podrobí se duše vaše kázni;
 neboť je blízko, snadno ji najít.
³⁵ Vizte na vlastní oči, že málo jsem pracoval,
 a našel jsem si hojnost odpočinku.
³⁶ Získejte si kázní velikou částku stříbra,
 a nabudte množství zlata skrze ni.
³⁷ Vesel se duše vaše z milosrdenství Jeho,

V. ²⁶. „*pozdvihl*“ = rozpjál *touhou* po moudrosti. – „*neznámost její*“ jsou hříchy spáchané z nevědomosti. (Knabenbauer). – Podle hebr. přelož. v. 26:

„*Ruka má otevřela její brány,
 objal jsem ji a hleděl na ni.*“

Paní Moudrost má palác (Prís 8, 34 a hl 9). Viz také výše 14, 23cd.

V. ³⁰. „*Mzdu*“ za snahu zjednat si moudrost. – „*jazyk*“ = výřečnost, dar řeči, by mohl povzbuzovati k téže šlechetné snaze i jiné (Knabenbauer). – Tohoto v. užívá církev o sv. Janu Nep. – Srv. Moud 7, 15; Is 50, 4; Ex 4, 11; Ef 6, 20.

V. ³⁴. přelož podle hebr.:

„*Šíje svoje poddejte jejímu jhu, (Mt 10, 38 n; 11, 29.)
 a tíží její ať nese vaše duše!
 Blízko je těm, kteří ji hledají, (Dt 30, 14.)
 a kdo (jí) dá svou duši, najde ji. (Mt 10, 39b).*“

V. ³⁷. podle hebr.:

„*Vesel se duše vaše z mé učitelské stolice,
 a nebude vám stydět se za mou píseň.*“

„*učitelská stolice*“ je tu Sirachovcova kniha, (Peters). – Kdo bude žítí podle moudrosti v knize uložené, shledá, že bude moci právem zpívatí Sirachovcovu píseň děkovnou a poučnou, kterou právě končí.

a nebude vám stydět se za Jeho chválu.
³⁸ Dělejte svou práci *zavčas*,
i dá vám vaši mzdu *svým časem*.

V. ³⁸ „*zavčas*“ před Božím soudem. Srv. Jan 9, 4. – „*svým časem*“ – až bude Bůh soudit (po smrti. Peters). – Srv. výše 2, 8; 16, 15; Kaz 12, 14; Job 34, 11; Gal 6, 10. – *O děkovném podpisu*“ kterým je kniha v hebr. zakončena, viz výše úvod, pozn. 3.

OBSAH

PRVÁ KNIHA ESDRÁŠOVA.....	568
DRUHÁ KNIHA ESDRÁŠOVA	581
KNIHA O TOBJÁŠOVI	599
KNIHA JUDIT.....	613
KNIHA „ESTER"	633
KNIHA „JOB" ČILI „O JOBOVI"	651
KNIHA ŽALMŮ	715
KNIHA PŘÍSLOVÍ	863
KAZATEL	925
PÍSEŇ VŠECH PÍSNÍ OD ŠALOMOUNA,.....	945
KNIHA MOUDROSTI	967
KNIHA SIRACHOVCOVA	1009

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL TŘETÍ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

KNIHY PROROCKÉ A KNIHY MACHABEJSKÉ

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO"
NA ROK 1939 A 1940

V PRAZE 1940

NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM Č. A. T. ČESKOMORAVSKÝCH AKCIOVÝCH TISKAŘSKÝCH
A VYDAVATELSKÝCH PODNIKŮ V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

—————
Všecka práva vyhrazena
—————

KNIHY PROROCKÉ

Úvod.

Proroctví starého zákona.

Zázraky a proroctví byly od nejstarších časů znaky a prostředky, kterými Bůh ověřoval svatě a vyvolené muže u svého národa, že jsou posly jeho zjevení. „Prorokovati“ znamenalo předpovídati budoucí věci. „Prorok“ byl člověk od Boha vyvolený a osvěcený, aby u národa vyvoleného zjevení Boží zachovával a lid na budoucího Mesiáše připravoval. Prorok byl tedy „muž Boží“, „služebník Hospodinův“, „posel Hospodinův“ a „tluumočník“ vůle Boží, „strážce“ smlouvy Hospodinovy s lidem vyvoleným, „vidcem“ budoucích osudů lidu vyvoleného a jeho Mesiáše.

Úkolem proroků bylo:”

Zachovati,“ dále podávati, vykládati, prohlubovati a obohacovati *zjevenou nauku*, zejména *sliby mesiášské*, jakož i *bohoslužbu* a vykořeňovati zlořády;

zachovati, rozvíjeti a prohlubovati *mravouku*, na řečené věrouce a bohoslužbě založenou, z ní vyplývající a s ní nerozlučně spojenou;

snažiti se, aby jmenovaná věrouka, mravouka i ryzí bohoslužba *pronikala všecek život soukromý i veřejný*;

připravovati lid na novou „smlouvu“, na nový poměr k Bohu, do kterého uvede lidstvo slíbený Mesiáš.,,

Činnost proroků se uplatňovala také na poli života *společenského*.

Bděli nad králi, nad veřejnými činovníky, velmoži, kněžími, zjednávali jim a chránili jejich vážnost (autoritu), ale žádali od nich, aby nestranně vládli, aby nezneužívali úřadů, nepřijímali úplatků, pěstovali a vymáhali úctu k zákonu od kohokoliv, od vznešených i nízkých; jakožto mužové nábožensky hluboce založení doporučovali oběti, modlitbu, ale připomínali, že by to bylo jen obřadnictví bezcenné, kdyby s tím nebylo spojeno plnění povinností, jež ukládá sociální spravedlnost; pravé ceny dojdou posty a podobné náboženské úkony, budou-li spojeny s dobročinností. Ujíмали se sociálně slabších, jako vdov, sirotků, otroků a vůbec chudiny, naléhali na to, aby byla zachována sobota, zákony o roce sobotním a jubilejním, jež měly dalekosáhlý význam sociální, hřímali proti přepychu boháčů, proti opilství tehdejší doby. Usilovali, aby všude panoval právní řád, bezpečnost, pořádek, mír a pokoj. Předpokládají posvátnost soukromého vlastnictví, žádají spravedlivé míry a váhy, hřímají proti úskočnosti, lži, jež podřívají společenskou důvěru a činí společenský život nesnesitelným. Byli to „poslanci“ své doby, zvolení od Boha. Hledající popředně čest Boží, hledali spolu tím samým blaho duševní i hmotné svého lidu, které jest se ctí Boží nerozlučně spojeno. Činili vše s nevšedním nadšením, ohněm, horlivostí, láskou k Bohu i k lidu, který vřele milovali, za který se vroucně modlívali, pro který trpěli, pro který se obětovali.

K úřadu prorockému volil si a povolával Bůh toho, koho za dobrého uznal; člověk nemohl ani přirozenou vynikající vlohou, ani vědou, ani svatým životem milost proroctví si zjednat, ježto byl to „milodar“.

Kdežto za dávnějších dob byli proroci jen tu a tam, od Samuela jsou častí a tvoří jakýsi stav. Proroky možno rozdělit na dvě období: na období proroků směru opravného a na období proroků připravujících popředně na Mesiáše.

Proroci prvního období horlili pro ryzí jednobožství, brojili proti modlářství, dokazovali své poslání popředně zázraky; nepoznamenali písemně svých řečí.

Proroci druhého období předpovídali tresty, jež stihnou ty, kdož nedbali hlasů prorockých, chlácholili své posluchače, že soudy Boží budou jen k tomu, aby se národ vyvolený vytříbil, že spravedlivci budou zachováni, že Bůh zbytek národa obrodí, rozmnoží, že nastanou blažené časy mesiášské. Ježto činnost těchto proroků měla veliký význam také pro pokolení budoucí, vedla je Prozřetelnost k tomu, aby svá proroctví písemně zaznamenali. Počítáme jich 16, třídíme je na 4 proroky *větší* a 12 proroků *menších*. „Větší“ slují ne proto, že vynikají *obsahem* nad menší, ale proto, že spisy jejich jsou *rozsahem* větší, t. j. delší než spisy proroků „menších“.

Mezi proroky „větší“ se řadí: Isajáš, Jeremiáš, k němuž se přičítá i Pláč nebo Žalozpěv Jeremiášův a kniha proroka Barucha, Ezechiel a Daniel. K menším prorokům počítají se: Oseáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggeáš, Zachariáš, Malachiáš.

Nadpřirozený ráz proroctví S. z. vyplývá ze všech míst biblických, na kterých se proroci dovolávají svého božského poslání a Božího vlivu na sebe.

Nadpřirozený ráz proroctví S. z. dosvědčují a prohlašují apoštolové : „*Také máme pevnější slovo prorocké . . . to předem poznávající, že žádné proroctví Písma nespočívá na výkladě vlastním; neboť nikoli z vůle lidské stalo se kdy proroctví, nýbrž Duchem svatým nadchnuti mluvili svatí lidé Boží*“ (2 Petr 1, 19.–21.).

Církev katolická jako synagoga viděla v proroctví *vždycky* zjev nadpřirozený. Přesvědčení církve vyslovili na nesčetných místech církevní Otcové, vyslovily je i všeobecné sněmy církevní ne jednou.

Na otázku, *jakým způsobem Bůh prorokům pravdu a vůli svou oznamoval*, odpověděl již sv. Pavel: „*Bůh na mnohokrát a mnoha způsoby mluvil k otcům skrze proroky*“ (Žid 1, 1.).

Přehled mesiášských proroctví.

Starý zákon	Proroctví	Nový zákon
Mich 5,2.	1. Rodiště Mesiášovo: Betlem.	Mt 2, 6; Jan 7, 42.
Gn 12, 3; 22, 18; 26, 4; 28, 14; 49, 8. až 12; I Par 17, 11.	2. Předkové Mesiášovi: Abraham, Isák, Jakob, Juda, David.	Mt 1, 2.–6.; Lk 3, 31.–34.
Is 7, 14.	3. Matka-panna. – Emmanuel, Syn Boží.	Mt 1, 18.–25.; Lk 1, 27.–34.
Nm 24, 17.	4. Hvězda a narození Mesiášovo.	Mt 2, 2. 7. 9 n.
Gn 49, 10; Agg 2, 8 až 10.	5. Narodí se, až poklesne moc Judova.	Lk 2, 1; Jan 19, 15.
Ž 71, 10 n. 15; Is 60, 3-6.	6. Mágové budou se mu klaněti.	Mt 2, 1.–11.
Mal 3, 1; 4, 5.	7. Předchůdce Páně, druhý Eliáš.	Lk 1, 5.–25. 57. až 80.
Jer 31, 15.	8. Rachelin pláč (pobití mláďátek).	Mt 2, 18.
Os 11, 1.	9. Útěk do Egypta.	Mt 2, 15.
Gn 49, 26; Dt 33, 16.	10. Pobyt v Nazaretě.	Mt 2, 23.
Is 9, 1.	11. Kázání Jana Křtitele.	Mt 3, 1; 14, 1.–10.; Mk 1, 4; Lk 3, 3.
Is 9, 1. Is 11, 3 n.	12. Půst na poušti.	Mt 4, 2; Mk 1, 13.
Ž 34, 13; 68, 11.	13. Počátek kázání a zázraků na území Neftaliově a Zebulonově.	Mt 4, 13.–15.
Ez. 47, 8 n; Is 29, 14.	14. Apoštolové povolání.	Mt 4, 18.–21.; Mk 1, 16; Lk 5, 2.–11.
Is 35, 4.–10.	15. Slepí, hluchoněmí uzdravování.	Mt 11, 5.
Is 53, 7; 16, 1; 31, 1.	16. Tichý jak beránek, silný jako lev.	Jan 1, 29; 16, 33; Zjev 5, 5.
Is 53, 2 n; Moudr 2. 12.–20.	17. Ponižený, znevážený, v nená visti, ježto ruka Boží jest nad ním.	Mt 11, 29; Lk 16, 14; Jan 15, 18.
Is 29, 14; 61, 1.	18. Zahanbuje mudrce, káže chudým a malíčkým.	I Kor 1, 28; Mt 11, 5.
Dt 18, 15 n; I Mach 14, 41.	19. Prorok věrný.	Mt 21, 11; Lk 7, 16; Jan 4, 19.
Is 11, 12; Ez 37.	20. Nevěra Židů.	Jan 12, 37 n; I Petr 2, 7.–9.
Zach 9, 9.	21. Vítězný výjezd do Jerusalema na oslátku.	Mt 21, 4n.
Mal 1, 11; Ž 109, 4.	22. Ustanovení nové oběti a nového kněžství.	Mt 26, 26.–29.; I Kor 11, 23.–29.
Ž 17, 5 n; 54, 4 n.	23. Smrtelný zápas, krvavý pot.	Mk 14, 33; Lk 22, 44.
Ž 40, 10; 44, 14 n.	24. Zrada příteleva.	Mt 26, 14 n; Jan 13, 18. 26. 30.
Zach 11, 12 n.	25. Prodán za 30 stříbrných, za které koupeno bylo pole hrmčífovo.	Mt 26, 15; 27, 3 až 10.
Moudr 2, 10.–20.	26. Obžalován, protože byl spravedlivý a že pravil se býti Synem Božím.	Mt 26, 64 n; 27, 4. 19.
Ž 2, 2.	27. Odsouzen na smrt od Židů i od pohanů.	Lk 22, 6.–24.
Pláč 4, 20.	28. Opuštěn od apoštolů.	Mt 26, 56.
Ž 34, 11; 108, 1; Is 53, 7.	29. Falešní svědkové, obžalovaný mlčí.	Mt 26, 59 n; 27, 12; Mk 14, 56.
Is 50, 6.	30. Zpolíčkován a poplíván.	Mt 26, 67 n.
Is 53, 12.	31. Na roveň postaven se zločinci.	Mk 15, 7 n.
Moudr 2, 10.–20.	32. Odsouzen na smrt, ačkoliv uznán za nevinného.	Mt 27, 24.–26.
Gn 22, 6.	33. Nese si dřevo na oběť.	Jan 19, 17.
Ž 21, 18; Is 53, 12.	34. Ukřižován hřeby v rukou i nohou mezi dvěma lotry.	Mt 27, 38; Mk 15, 24.–27.; Lk 23; 33, Jan 19, 18
Ž 21, 7; 34, 14.	35. Předmětem posměchu.	Mt 27, 39; Mk 15, 29
Ž 21, 19.	36. Dělili se o roucho, o svrchní šat metalilos.	Mt 27, 35; Lk 23, 34; Jan 19, 24.

Knihy Prorocké

Starý zákon	Prorocství	Nový zákon
Ž 68, 22.	37. Žluč a ocet.	Mt 27, 34.
Ž 17, 7.	38. Zemřel zvolav hlasem velikým za městem.	Mt 27, 46, 50; Jan 19, 30.
Ex 12; Ž 40, 10.	39. Zemřel po velikonočním beránku.	Mt 26, 19 n.
Ex 12; Is 53, 7.	40. Je beránkem velikonočním.	I Kor 5, 7; Jan 19, 33.
Ex 17, 12.	41. Zůstane na kříži do večera.	Mt 27, 57.
Gn 2, 21.	42. Otevřený bok.	Jan 19, 34.
Dan 9, 25 n.	43. Kdy zemře?	Mt 24, 1 n.
Is 53, 9.	44. Pohřben u boháče.	Jan 19, 38 n; Mt 27, 57.
Jon 2, 1; Is 11, 10.	45. Třetího dne vstane z mrtvých.	Mt 28, 6.–9.; Jan 20, 14.
Is 11, 10; Nm 21, 8 n; Dt 33, 17.	46. Kříž, prapor a lék.	Lk 2, 24; Jan 3, 14n.
Ex 36, 25; Zach 13, 1.	47. Odpuštění hříchů skrze krev.	Mt 26, 27 n; Lk 24, 45 n.
Zach 13, 1.	48. Moc odpouštět hříchy.	Mt 28, 18; Sk 2, 38; 8. 36.
Ž 23, 7; 46, 6; 109, 1.	49. Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce ...	Mk 16, 19; Sk 1. 9. 2, 23 n.
Joel 2, 28; Is 44, 3.	50. Sešle Ducha sv.	Lk 24, 49; Jan 7, 37 n; 16, 7; 20, 22; Sk 2, 2 n.
Is 49, 18 atd.	51. Pohané se obrátí.	I Tim 2, 4.–7.
Is 54, 12 n.	52. Náboženství, pramen svatosti.	Mt 19, 28.
Is 53; Ž 109.	53. Náboženství, jež přemůže všechny útoky.	Jan 16, 33.
Ž 2, 44; 67, 25 n; 109; Is 9, 7; Dan 9.	54. Věčné království Kristovo.	Mt 16, 18; Jan 19, 15. 19.– 22.; Žid 13, 8.

KNIHY
VELKÝCH PROROKŮ

KNIHA PROROKA ISAJÁŠE

Životopis proroka Isajáše.

Isajáš se narodil kolem r. 767. Otec Isajášův slul *Ámos*, kterého dlužno dobře lišit od *Ámosa* proroka, který vystoupil r. 765. Bydlil v Jerusalemě a byl ženat. Z manželství jeho vzešli dva synové, kterým se dostalo náznačných jmen jako samému otci. Podle podání židovského skončil na panování krále Manassesa mučednickou smrtí, byv rozřezán dřevěnou pilou.¹⁾

K úřadu prorockému povolán byl r. 737 a působil veřejně asi 60 roků, asi do r. 680. Kromě spisů prorockých napsal také díla dějepisná.

Žil za dob pohnutých a byl svědkem hrozných událostí.

Nejzávažnější z nich jsou tyto: V říši severní po smrti *Jeroboama II.* (r. 744) nastaly politické zmatky, ve kterých byl Zachariáš, syn Jeroboamův po šesti měsících zabit od Selluma. *Selluma* za měsíc života i trůnu zbavil *Menahem*, který byl vasalem assyrským. Po jeho smrti syn jeho *Pekachja* udržel se na stolci královském toliko dva roky, bylté zabit od vojevůdce svého, který slul Pekach, syn Romeliášův. Jako vraždou se trůnu domohl, tak ho vraždou také Pekach pozbyl. Zabil jej Oseáš, poslední král říše severní. Za něho přitřhl *Salmanassar IV.*, oblehl tři roky Samař; jeho nástupce *Sargon* města dobyl a odvedl výkvět obyvatelstva *do zajetí assyrského*.

Ke konci vlády Joatamovy napadl král damašský Judsko; po smrti Joatamově král judský Achaz nechtěl vstoupiti do spolku protiassyrského, proto spojenci chystali se napadnouti Jerusalem. Achaz, jsa v úzkých, proti radě Isajášově hledal pomoc u assyrského krále Tiglat-Pilesara IV. Král assyrský, známý svými četnými válečnými výpravami, o kterých zajisté Isajáš slyšel mnoho vypravovati, přitáhl r. 734, prošel Palestinou, obořil se na Filišťany, zpusťošil Gazu a zabral velikou část severní říše, ze které, odvedl značnou část obyvatelstva do Medie do zajetí. Ve zbytku vládl s dovolením assyrským Oseáš. Po delším obléhání dobyl Tiglat-Pilesar Damašku, Isajášovi na velkou bolest bylo patřiti, kterak Achaz posílá do Damašku, aby tam odevzdal velekráli „dar“, který sehnal tím, že obral chrámový poklad. Krvácelo srdce prorokovi, když se Achaz vrátil a dal ve chrámě postavit oltář takový, jaký viděl v Damašku, aby se assyrskému králi zavděčil (4 Král 16.). Lépe bylo za zbožného nástupce Achazova, za krále *Ezechiáše*, který zprvu dbal varovných hlasů prorokových, aby nevcházel ve spolek s Egyptem proti Assyrii. Isajáš byl svědkem královny nemoci, pozdravení jeho, příchodu poselství babylonského, přežil smrt Tiglat-Pilesarovu (r. 727), Salmanassarovu (r. 722), násilnou smrt Sargonovu (r. 705), zažil hrůzy Senacheribova vpádu do Judska r. 701, obléhání Jerusalema, jeho osvobození a snad i smrt Senacheribovu r. 681.

Žádná kniha jiná S. z. není tak často uvedena od Spasitele a spisovatelů novozákonních jako kniha Is. *)

Židovské i křesťanské podání pokládalo od nejstarších dob všecka proroctví v dnešní knize Is obsažená za dílo Isajášovo. Proti různým kritikům a popíračům celistvosti a jednotnosti knihy Isajášovy prohlásila *papežská komise biblická*, že není pevných důvodů pro důkaz, že kniha Isajášova nemá býti přičítána jedinému Isajášovi.

¹⁾ Římský kalendář mučedníků (martyrologium) klade památku jeho na 6. července.

*) V N. z. jest 50 míst z Is uvedených přesně a 40 volně; 14krát jest Is jmenován. Proto také církevní Otcové a spisovatelé velmi často se dovolávají božské vážnosti Isajášovy, proto býval Is tak často vykládán, proto bylo také tolik úryvků z Is pojato do bohoslužby.

Proroctví o budoucích osudech Israele a pohanů.

Nadpis.

HLAVA 1. – ¹ Vidění Isajáše, syna Amosova, která měl o Judsku a Jerusalemu za dnů Oziáše, Joatama, Achaza a Ezechiáše, judských králů.

První řeč úvodní (1, 2.–31.).

Národ, zapomenuv na své poslání, zabředl do těžkých hříchů; ani přísnými tresty nechce se dáti přivésti na cestu spásy; nepatrná toliko naděje svítá (2.–9.). Nestačí jen obřady vnější, třeba se obrátiti k Bohu *srdcem*; pak splní také Bůh, co slíbil (10.–20.). Založpěv nad Jerusalemem (21.–31.).

² Slyšte nebesa, pozoruj země, neb Hospodin mluví: „Syny jsem vychoval, vyvýšil, oni však pohrdli mnou.“ ³ Zná býk hospodáře, i osel (jesle) svého pána; Israel však mne nezná, lid můj rozumu nemá. ⁴ Běda národu hříšnému, lidu, ježž vina tíží, plemeni nešlechtnému, dětem pokazeným: opustili Hospodina, Svatého Israelova tupí, (obrátili se [k němu] zády. ⁵ Kam ještě bít vás mám, kdyžtě hřešíte dále? Hlava všecka jest bolavá, srdce všecko choré.

⁶ Od paty do temene nic není zdravého na tobě; samá rána, modřina a oteklina, jež nemá obvazku, léčení, oleje hřejivého. ⁷ Země vaše je zpustlá, města vypálená ohněm; půdu vaši před vámi cizinci vyžírají; zpuštěna jest jako bývá, když nepřítel pustoší. ⁸ Zbývá jen Sionská dcera jak budka na vinici, jak chyše na poli okurek, jako sevřené město.“ ⁹ Kdyby Hospodin zástupů nebyl nám ponechal zbytku, bylo by nám jako Sodomě, podobně jako Gomorrze.

¹⁰ Slyšte slovo Hospodinovo, knížata sodomská, pozor měj na zákon našeho Boha, gomorrhský lide! ¹¹ „K čemu jest mi množství obětí vašich?“ – praví Hospodin – „Syt jsem skopových žertev a tuku krmných hověd; krve telat a beranů a kozlů nechci.“ ¹² Když přicházíte přede mne, kdo žádá od vás toho, byste vyšlapávali nádvoří má? ¹³ Nenoste již obětí nicotných; kouř jest mi odporný; nových měsíců, sobot a jiných slavností nesnesu; bezbožná jsou shromáždění vaše. ¹⁴ Měsíce nové a svátky vaše duše má nenávidí; jsou mi břemenem, jsem unaven, abych je nesl. ¹⁵ Když rozprostíráte své ruce, odvracím oči své od vás, a když rozmnožujete modlitby, nevyslychám (vás).

HI. 1. V. ¹. „Vidění“ znamená tu v širším významu slova vůbec poučení, kterých se Isajášovi dostalo inspirací, nadpřirozeným vnuknutím Božím. V. 1. má na zřeteli všech 66 hlav Isajášových proroctví. Napsán byl nejspíše při poslední redakci celého díla.

V. ². Nebesa a země, t. j. všecek svět ať dosvědčí, co vše Hospodin vykonal pro blaho svého národa za dob minulých, ať vidí černý nevědek lidu za to, ať je k službám Hospodinovi, až bude jej trestati! – Řeč Hospodinova jde až po v. 8. včetně. – Hospodin přijal národ israelský za svého prvorozeného syna a od té doby jej také pečlivě jako laskavý a dobrotivý otec vychovával.

V. ⁶. Stát judský přirovnán je tu k lidskému tělu. – Bůh trestal je tak, že není již na celém státním těle místa, které by nebylo trestem stíženo.

V. ⁸. „Sionská dcera“ = obyvatelstvo Sionu = Jerusalema. – Jerusalem podobá se boudě, kterou hlídač si porídí na vinici a kterou, když jest úroda doma, ponechá osudu.

V. ⁹. „zbytek“ = hlava a srdce čili Jerusalema jest zárodek naděje, že nemocný stát judský zase ožije.

V. ¹⁰. Lid a knížata judská nazývá prorok pro jejich společenské zločiny – „knížaty sodomskými“, „lidem gomorrhským“. Nemohou se dovolávat proti výtkám prorokovým množství obětí, ježto žertvy mají cenu toliko tehdy, jsou-li výronem upřímné zbožnosti, která dbá také spravedlnosti k bližnímu; pouhé *vnější obřadnictví*, třeba sebe nákladnější, nedruží-li se k němu opravdivé přiměřené *smýšlení* a zejména, je-li nad to spojeno se *zatvrzelým ubližováním jiným*, nemá ceny, Bohu se nelíbí!

V. ¹². Israelita chodil *do chrámu* s dary „před Hospodina“ třikráte do roka: na velikonoce, letnice a slavnost stanovou. Kdo tam chodil toliko nohama, nikoli však srdcem, byl *darmonošlapem* na dlažbě chrámových nádvoří.

V. ¹³. „nový měsíc“ býval svátek (zejména nov. měsíce sedmého, nový rok).

¹⁶ Vždyť máte ruce své plné krve; čistě se umyjte! Odstraňte zlé své smýšlení, abych neviděl ho; ¹⁷ přestaňte jednati zvrhle, uče se činiti dobře: hleďte spravedlnost, přispějte potlačenému, ku právu pomozte sirotku, zastaňte se vdovy! ¹⁸ Můžete přijít, byste mne kárali: – Hospodin praví – byť byly vaše hříchy jak šarlat, jak sníh budou zblíleny; byť byly červené jak červc, jak vlna zbledějí. ¹⁹ Chutě-li budete poslouchat mne, dober světa budete požívat. ²⁰ Nebudete-li však chtít, a popudíte-li mne k hněvu, meč vás pohltní, neb ústa Hospodinova mluvíla."

²¹ Jaktě se udělalo nevěstkou město (kdys) věrné, plné práva; spravedlnost v něm přebývala, nyní však vrazi! ²² Z tvého stříbra je truska, víno tvé zředěno vodou. ²³ Knížata tvá jsou buřiči, spolčení se zloději. Všichni milují dary, honí se za úplatky. Sirotků se neujmou, a pře vdovy netkne se jich.

²⁴ Proto dí Pán, Hospodin zástupů, Silný Israelův: „Hoj, utěším se nad svými odpůrci, vymstím se nad nepřáteli. ²⁵ Obrátím ruku svou na tebe, vypálím dočista trusku tvou, vyloučím všecko tvé olovo. ²⁶ Vrátním ti soudce, jak bývali, rádce jak za starých časů; poté slout budeš městem práva, městem věrným!" ²⁷ Sion právem bude spasen a obnoven správností; ²⁸ zkáza však stihne nešlechtné, hříšníky vesměs, a kteří opouštějí Hospodina, zhynou. ²⁹ Budeť vám hanbit se pro modly, kterým jste obětovali, stydět se pro háje, ve kterých se vám líbíválo, ³⁰ kdyžtě budete jako dub, s něhož listí prší, a jako zahrada, ve které není vody. ³¹ Síla vaše bude pýř koudel, a dílo vaše jiskra; obě spolu se vznítí, a nebudě, kdo by uhasil.

Druhá řeč úvodní: Tresty Boží nad Judskem a Jerusalemem pro nevděk Judců (2, 1.–5, 30.).

Nadpis (2, 1.). Jerusalemem bude kolébkou nové církve, ke které pohnou se pohané (2, 2.–4.). Ať přijdou také Judovci, potrestaní za svou zpupnost (2, 5.–22.); potrestání budou zejména vůdcové lidu (3, 1.–15.) a ženy (3, 16.–4, 1.). Mesiáš posvěti a chránití bude zbytků národa (4, 2.–6.). Běda nevděčnému národu, podobnému neplodné vinici (5, 1.–7.), běda lichvářům (5, 8.–10.), labužníkům (5, 11. až 17.), pohrdacům náboženstvím, nespravedlivým soudcům (5, 18.–23.); jakým způsobem budou potrestáni (5, 24.–30.).

HLAVA 2. – ¹ Co viděl Isajáš, syn Amosův, o Judovi a Jerusalemu.

² V posledních dnech zpevněna bude hora domu Hospodinova; bude nejvyšším vrcholem horstev, vyvýšená nad pahorky. Proudít bude k ní každý národ, ³ hrnout se mnoho

V. ¹⁸. „šarlat“ (jasně, ostře červený) vyráběn byl z „červce“ – Látky (vlna), do které se šarlatová barva vpila, nemohla být prostředky, které staří znali, vyčištěna tak, aby barvy pozbyla. Právě tato trvalost dodávala barvě šarlatové veliké ceny. – Hříchy velmi vhodné jsou tu připodobněny k *červené barvě*. – *Barva bílá* znamená čistotu a svatost.

V. ²². „stříbro“ – „víno“ jsou „knížata“, činovníci, kteří svým úřadem jsou povoláni k tomu, by uplatňovali vždy a všude právo a spravedlnost. Ze stříbra – škváry, z vína – obarvená voda.

V. ²⁵. „na tebe,“ Jerusaleme, „Obrátím ruku“ ve smyslu zlém. V úřednictvu jerusalemském je přece jen ještě nějaké dobré jádro: je v něm mnoho korupce (strusky, olovo), tu třeba ohněm, t. j. přísnymi Božími tresty, spáliti, aby zbylo jen čisté stříbro, t. j. poctivost a péče o spravedlnost ve veřejné správě.

V. ²⁶. „soudcové“ = knížata, „jak bývali“ Mojžíš, Josue, Gedeon, Samuel, David a jiní výborní králové, dále jako byl Eliáš, Eliseus a j. proroci. Co tu vysloveno, splnilo se částečně za dob Zorobabelových, Esdrášových, Machabejských bratrů, zejména však *za dob mesiášských*.

V. ²⁹. Nedbání spravedlnosti, utlačování, vykořisťování sociálně slabších neodpovídá duchu náboženství Jahvova, je to cizáctví, které Jerusalemem zachvátilo spolu s cizáckou bohoslužbou.

V. ³⁰. Za dob soudů Božích zpustnou háje, schnouti budou duby pro nedostatek vody a taktéž povede se těm, kteří se tam kochávali bohoslužbou cizáckou, spojenou s výstřednostmi pohlavními.

V. ³¹. Síla Jerusalemských bude jako *koudel*; jejich hříchy budou *jiskrou*, která tu koudel zapálí, že vzplane v oheň neuhasitelný.

Hl. 2. V. ¹. Zde „viděl“ prorok vyvýšenou horu chrámovou, ke které se hrnou národové z celého světa – obraz to příští novozákonné světové církve, která pojme do svého lůna všechny lidi.

kmenů, a řeknou: „Pojďte a vystupme na horu Páně, do domu Boha Jakobova! Ať nás naučí svým cestám, a choditi budeme po jeho stezkách!"

Vyjdeť se Siona nauka, a slovo Páně z Jerusalema. ⁴ Porovnávat bude národy, rozsu-
zovat četné kmeny, že zkují v radlice své meče, a svá kopí v srpy ženců. Nezdvihne meče
kmen proti kmeni, aniž cvičit se budou k boji. ⁵ (Nuže,) dome Jakobův, pojdte, a chodme
ve světle Hospodinově!

⁶ Vždyť (Pán) zavrhl svůj národ, Jakobův dům, že má jak zdávna plno věstců jako Fi-
lišťané, a s cizozemci se spolčuje. ⁷ Plno má v zemi stříbrá a zlata, a není konce pokladům
jeho; plno má v zemi své koní, a nesčetné množství vozů. ⁸ Plná jest země jeho model; koří
se dílu svých rukou, jež prsty jejich učinily. ⁹ Sklání se každý, ponižuje se kdekdo; protož
neodpouštěj jim!

¹⁰ Zalez do skály a schovej se do děr v zemi z bázně před Hospodinem, před jeho slav-
nou velebností! ¹¹ Pýcha lidí snížena, skloněna bude jich zpupnost; jediný Hospodin
vyvýšen bude v den ten. ¹² Přijdeť den Hospodina zástupů na vše, co pyšné a vysoké, a na
vše, co hrdé jest, a bude to poniženo. ¹³ (Přijde) na všechny libanské cedry, (vysoké a vyvý-
šené) a na všechny basanské duby; ¹⁴ na všechny vysoké hory a na všechny pahrbky vyvýšené;
¹⁵ na každou vysokou věž a na každou pevnostní zeď; ¹⁶ na všechny tarsiské lodi a na vše, co
lahodí zraku.

¹⁷ Pýcha lidí snížena, skloněna bude jich zpupnost, jediný Hospodin vyvýšen bude v
den ten, ¹⁸ kdežto po modlách dokonce bude veta. ¹⁹ I zalezou do slují skalních, a do děr v
zemi z bázně před Hospodinem, před jeho slavnou velebností, až povstane, aby udeřil
(hrůzou) zemi. ²⁰ V den ten zahodí lidé modly své stříbrné a sochy zlaté, které byli si udě-
lali, aby se klaněli jim, krtky a netopýry. ²¹ I zalezou do rozsedlin horských a do slují skal-
ních z bázně před Hospodinem, před jeho slavnou velebností, až povstane, aby udeřil
(hrůzou) zemi. ²² Protož upustte od lidí, kteří život v chrápech mají, neboť bývají přeceňo-
váni.

HLAVA 3. — ¹ Aj, Panovník, Hospodin zástupů odejme Jerusalemu a Judovi sílu a po-
síl, (všecku sílu chleba a všecku sílu vody) ² junáka, válečníka, soudce, proroka, věstce i
staršího, ³ setníka, člověka váženého, rádce, dovedného umělce a znalce zařikání.

⁴ A dám jim chlapce za vladaře, ženy budou jim vládnout. ⁵ Oboří se v lidu muž na
muže, a každý na svého druhá; bouřit bude chlapec proti starci, a vyvrhel proti šlechtě. ⁶

V. ³. Nové království Boží na zemi, říše Mesiášova, vzejde ze starého království Božího, jehož hlavou byl Je-
rusalem, pravé náboženství křesťanské vzejde z náboženství israelského. — Nová církev bude *jedna*, jako byl
toliko jeden zákonitý chrám ve S. z., bude *viditelná*, ježto vysoko povýšená; bude *všeobecná* (katolická), ježto ze
všech konců všichni národové do ní se pohnou; bude *svatá*, ježto bude vyučovati cestám Hospodinovým, t. j.
svatému životu; bude *neochvějná* jako hora; bude *vznešená*, povýšena nade vše.

V. ⁴. Nauka Kristova a milost jeho je s to, aby smířila národy, aby zamezila krvavé války; *příčina válek tkví ve
vůli lidské*, která, se od pravého náboženství odvrátila a vrátila do stavu pohanstva. Bůh sám bude „*porovnávat
národy*“, bude rozhodčím soudcem mezi nimi.

V. ⁶. Hospodin totiž počíná již ukazovati, že zavrhl národ israelský proto, že žije podle vzoru pohanských ná-
rodů proti zákonu; je tedy třeba, aby lid, který se byl od něho odvrátil, zase k němu se vrátil, aby Hospodin byl
usmířen.

V. ¹⁰. počíná ličiti den Božího soudu, kdy všecko vysoké bude poniženo.

V. ²⁰. *Ke krtkům a k netopýrům* přirovnány jsou tu slepé a tmu milující modly, které ctí slepí lidé.

HL. 3. V. ¹. počíná ličiti rozvrat společenský, anarchii politickou i náboženskou, kterou stihne Jahve Jerusa-
lem a říši judskou.

V. ². Ježto město (stát) *nebude mít branné síly*, nebude, kdo by udržoval *pořádek uvnitř* (policie), kdo by há-
jil města (státu) proti *nepříteli vnějšmu*. Nebude dosti způsobilých úředníků, nebude *intelligence*, nebude tříd
vzdělaných, nebude zkušených lidí, kteří by měli autoritu.

Když chopí muž svého bratra v domě otce svého (a řekne): „Máš oděv, buď naším knížetem, a tato ssutina buď pod tebou!“⁷ odpoví v ten den a řekne: „Nejsem ranhojičem, nemám v domě chleba ni oděvu; nečňte mne knížetem lidu!“

⁸ Ano, bortí se Jerusalema a Juda padá; jsoutě řeči jejich i činy proti Hospodinu, aby popudili oči velebnosti jeho. ⁹ Výraz tváře jejich svědčí proti nim; hřích svůj (jako Sodoma) hlásají nepokrytě. Běda jim, neboť si připravují odplatu zlou. ¹⁰ (Rcete spravedlivci, že dobře mu bude, neboť ovoce svých skutků užívat bude. ¹¹ Běda bezbožnému! Zle mu bude, neboť dle toho, co činil, bude mu splaceno.) ¹² Lid můj vydríduší loupí, a ženy jim vládnou. Lide můj, kdo tě blahoslaví, klamají tě, a kazí cestu, po které máš kráčet.

¹³ Hospodin vstává, by soudil, vstává, by ujal se lidu. ¹⁴ Pán přijde k soudu se staršími a s knížaty lidu: „Vždyť jste spásli vinici, co jste chudému uloupili máte doma. ¹⁵ Proč roztíráte lid můj, a chudasy rozemíláte?“ dí Hospodin, Bůh zástupů.

¹⁶ Hospodin také řekl: Za to, že pyšní se sionské dcery, že nosí vysoko bradu, že chodí s okem vyzývavým, že nohou o nohu bijíce do taktu pořád si vycupují: ¹⁷ Pán oblysí téměř hlavy sionským dcerám, Hospodin jejich vlasy obnaží.

¹⁸ V den ten odejme Pán okrasu střívičků a půlměsíčky a řetízky ¹⁹ a zápony a náramky a čepce ²⁰ a kadeřadla a podvazečky a sponky a voňavky a náušky a prsteny ²¹ a draho-kamy visící s čela a roucha na převlek a pláštíky, ²² a lněná roucha a jehlice a zrcadla ²³ a fousky a vínky a letní plachetky.

²⁴ Bude pak místo vůně pach a místo pásu provazec; místo kadeřených vlasů lysina a místo živůtků žínice. ²⁵ (Nejlepší) mužové (Sionu) padnou mečem a jeho junáci v boji. ²⁶ Kvílit a truchlit budou brány jeho, (Sion) zpustlý na zemi sedět bude.

HLAVA 4. – ¹ Sedm žen se chápati bude jednoho muže v den ten a řeknou: „Svůj vlastní chléb jísti a svým šatem se odívatí budeme; ať jen se dostane jména tvého nám;

V. ⁴. O neštěstí říše, která má za krále nezkušeného, panovačného, sobeckého, ukrutného, rozpustilého chlapce, srv. Kaz 10, 16.

V. ⁶. V této bídě vznikne touha po člověku, který by zavedl pořádek; kdo bude mít jen trochu „lepší kabát“, bude mu nabízena diktatura, ale nikdo nebude mít chuti, aby nabízenou vládu přijal. – Příjmy vladařovy vyschly, korunní statky zašantročeny, od krále žádá se, aby své poddané sytil a šatil, kandidát, jemuž knížecí korunu podávají, nemá však na to soukromého jmění, proto nestojí o důstojnost, které si ostatně nikdo neváží.

V. ⁸. počíná ličiti Hospodinův soud nad bezbožnými utlačovateli lidu.

V. ¹⁴. „přijde“, až svou přítomnost ukáže zřetelnými činy své všemocné spravedlnosti. – „vinici“ sluje národ již Dt 32, 32; Ž 79, 9. – „spásli“ a tím zpustošili jako hltavé stádo.

V. ¹⁵. O takových nepravých „pastýřích“ lidu srv. Ez 34, 2. n; Mt 9, 36.

V. ¹⁶. Úředníci jerusalemsí a judští potřebovali mnoho peněz, aby se mohli baviti se zpupnými, parádívními a vilnými ženami. Ženy, které činily veliké nároky, měly také spoluvinu na utiskování poddaných, budou proto také přiměřeně potrestány. – „nosí vysoko své brady“, ježto natahují krk jako labuť. – Na nohách mají šperky, opatřené chrěstidly; když jdou, chrěstí, jako bývá při hudbě.

V. ¹⁷. „oblysí“ (podle hebr.: „raní svrabem“), že bude veta po tom, na čemž si zakládaly, v čem viděly svou krásu; „obnaží vlasy“ na spáncích, až přijde nepřítel a strhne jim s obličeje závoj.

V. ¹⁸. Aby znázornil přepych jerusalemských žen, vypočítává ls neméně než 21 složku dámské garderoby. Dodnes jest touha východní ženy po špercích vášnivá.

V. ²⁴. Puch z propocených, zaprášených a špinavých šatů, které budou nosili ženy v zajetí. – „Žínice“ – roucho z hrubé látky, jaké nosívali nejchudší.

V. ²⁵. Vojny vyhubí muže, že bude nesnadno ženám se vdáti; bude jim vzdáti se radosti manželských, budou za to, že kdysi hýřily, pocíťovati velmi bolestně opuštěnost, samotu, nedostatek mužské ochrany.

HI. 4. V. ¹. Nevdáti se a nemítí děti bylo ženě starozákonné klebrou Boží a potupou před lidmi. – Podle zákona bylo povinností muže ženu živit a šatit. – Prorok předpovídá, že nouze o muže bude tak veliká, že se budou ženy vzdávati práva na výživu a šat, jen když je muž vezme za manželku a dá jim tím své „jméno“. – Předpovědi splnily se za dob zajetí babylonského a později za posledních časů židovské samostatnosti.

odejmi potupu naši!"

² Tehdy bude výhonek Hospodinův na zvelebení a na slávu, a plod země na povznese-ní a na radost těm, kteří zachováni budou z Israele. ³ Každý, kdo zbude na Sionu, kdo zůstane v Jerusalemě, svatým bude slouti každý zapsaný k životu v Jerusalemě, ⁴ až Pán smyje skvrny sionských dcer, až z Jerusalema vyhladí jeho krev duchem soudu a duchem žáru, ⁵ až nad každým místem sionské hory, a nad jejím shromážděním utvoří Hospodin oblak přes den a dým, a blesk plápolajícího ohně v noci. ⁶ Ano, (Hospodin) bude ochra-nou nad veškerou slávou, bude stánkem, skýtajícím stín ve dne proti horku, a bezpečné útočiště proti vichru a dešti.

HLAVA 5. – ¹ Zpívati budu svému miláčkovi píseň (přítele svého) o jeho vinici. Vinici měl můj miláček na tučném pahorku. ² Oplotil ji, vybral z ní kamení, osázel ji (ušlechti-lou) révou. Postavil prostřed ní věž, lis v ní vydlabal, a čekal, že ponese hrozny, ale plodila pláňata.

³ „Teď tedy, občané jerusalemsští, a mužové judští, buď te soudci mezi mnou a vinicí mou! ⁴ Co víc jsem učinit měl své vinici a neučinil jsem jí? Proč, když jsem čekal, že pone-se hrozny, plodila pláňata? ⁵ Teď tedy ukáži vám, co učiním já své vinici: ⁶ Odejmu jí plot, že na pospas bude. Pobořím jí zeď, že ji rozšlapou. Pustinu z ní udělám: nebude řezána. Nebude okopávána, vzroste v trní a v hloži; i mrakům dám příkaz, by nespouštěly na ni deště!“

⁷ Vinice Hospodina zástupů je důrn Israelův, a Judovci – toť rozkošná jeho sazenice. Čekal, že bude činiti *pravost*, hle však – *nepravost!* (Očekával) *právo*, hle však – *bezpráví!*

⁸ Běda vám, kteří připojujete dům k domu, a pole s polem slučujete, že nezbyvá meze-ry; zda chcete bydleti v zemi vy sami? ⁹ Pravil to do mých uší Hospodin zástupů: „Jistě, že mnoho domů zpusťte, že velké a krásné liduprázdný budou. ¹⁰ Deset totiž jiter vinických vydá soudek jeden, a třicet měř výsevu vydá míry tři.“

V. ². Prorok mírní hrozby výše pronesené poukazem na to, že z národa israelského vzejde *nové plémě*, tresty Božími očistěné a v dobrém upevněné, které Bůh oslaví a oblaží *Mesiášem*. – „*výhonek Hospodinův*“ – *Mesiáš* a jeho království. „*Hospodinovým*“ výhonkem slove, ježto *Hospodin* dá mu vzejítí, jak byl slíbil Davidovi. Tento výhonek, *dílo Boží* sluje dále „*plod země*“. Mesiáš bude na zvelebení, na slávu zbytkům národa, které se k němu přidruží v novou společnost, v nové království Boží.

V. ³. Mesiáš zavede mezi svými stoupenci *svatost* proti bezbožnosti, „*zapsaný*“ mezi *občany jerusalemské*: ls chce říci, že stoupencům Mesiášovým bude třeba *znova se naroditi* (ve křtu) a státi se členy nového Jerusalema, t. j. církve Kristovy, „*k životu*“ novému v té církvi.

V. ⁵. Celému *Sionu*, jeho církvi (hebr.) bude Bůh prokazovati podobná dobrodiní, jaké prokazoval svému li-du sloupem ohnivým a oblakovým při východu z Egypta. Ta blaživá, dobrotivá přítomnost Boží nebude obme-zena *na dobu* pochodu pouští, nýbrž se snese na celý Sion, bude patrna každému členu nového království.

V. ⁶. popisuje podrobněji tu ochranu, ze které se bude těšiti novozákonná *slavná* církev.

Hl. 5. V. ¹⁻⁷. *Podobenství o vinici*: Hospodin = vinař, národ israelský = vinice. Prorok přednáší půvabné po-bovenství, aby si zjednal sluchu a donutil národ k tomu, aby sám odsoudil způsob svého jednání.

V. ¹. Tím „*miláčkem*“, „*přítelem*“, „*milým*“ jest Hospodin-vinař. – Výklad celého podobenství podává níže ve v. 7. sám prorok.

V. ². *Lisy* jsou *dvě prohlubně*, vytesané do skály, jedna vyšší, druhá nižší. Vyšší má sklon do rohu, ve kterém jest stružka (žlábek) a otvor, ústící do prohlubně nižší. V oné (asi 4 m dlouhé i široké) bývaly hrozny šlapány (níže 63, 2.); vyšlapané víno stékalo do prohlubně druhé, ze které bývalo naléváno do měchů nebo do hliněných nádob. Dnešní vinař již těchto starých lisů neuzivá.

V. ⁸. vykládá, co jsou ona „*pláňata*“ nebo nepravosti, a líčí podrobněji, co hodlá učiniti Hospodin za to své vinici. Těch nepravostí vypočteno je *do šestera*. – Nejprve jmenování jsou *lakotní hrabivci*, kteří neštítí se žád-ných prostředků, jen aby získali mnoho domů a scelili pozemky ve velké plochy.

V. ⁹. Ty domy však se sřítí, ježto obyvatelstvo je opustí, nemajíc z čeho živu býti. Ta pole (scelená) totiž ne-budou dávat úrody očekávané.

¹¹ Běda vám, kteří vstáváte ráno, byste šli za lihovinami, a pili až do večera, hořice vínem! ¹² Citaru a harfu, buben a pišťalu míváte s vínem na hodech svých, ale na dílo Hospodinovo nehledíte, aniž, co činí ruce jeho, pozorujete. ¹³ Proto tedy, že lid můj rozumu nemá, veden bude do zajetí, urození zhynou hladem, a množství jeho žizní uschne. ¹⁴ Protož rozevrou pekla svůj jícen roztáhnou svá ústa do nekonečna, i sletí mocní i lid jeho, vznešení i slavní do nich. ¹⁵ Sehnut bude každý, ponížen kdekdo, a oči pyšných budou pokořeny. ¹⁶ Ale Hospodin zástupů vyvýšen bude soudem, a Bůh svatý zjeví svou svatost spravedlností.

¹⁷ A pásti se budou (tam) beránci dle obyčeje svého, a co zase pustina urodí, cizinci snědí.

¹⁸ Běda vám, kteří táhnete (pokutu za) nepravost provazy marnosti, a jako za lano u vozu (táhnete pokutu za) hřích, ¹⁹ kteří říkáte: „Nechat pospíší, a brzy přijde dílo jeho, abychom je viděli; nechat se přiblíží a přijde úradek Svatého Israelova, abychom jej poznali!“

²⁰ Běda vám, kteří říkáte zlému dobré a dobrému zlé, kladouce tmou za světlo a světlo za tmou, pokládající hořké za sladké a sladké za hořké!

²¹ Běda (vám), kteří jste moudří ve svých očích, a sami před sebou opatrní!

²² Běda (vám), kteří jste obry v pití vína, a velikány v míchání lihovin; ²³ kteří za úplatky osvobozujete bezbožného, a právo tomu, jemuž přísluší, odpíráte!

²⁴ Protož, jako jazyk ohně šířá strniště, a žár plamene spaluje (seno), tak bude kořen jejich jako pýř, a květ jejich rozprchne se v prach za to, že zavrhlí zákon Hospodina zástupů, a řeči Svatého israelova se rouhali. ²⁵ Protož rozhorlí se hněv Hospodinův na lid jeho, vztáhne ruku svou na něj a pobije jej, že se třásti budou hory a mrtvol bude jak bláta na ulicích. Tím vším nebude vyčerpán hněv jeho, ale ruka jeho dále zůstane vztažena. ²⁶ Vyzdvihne znamení dalekému národu, a přivábí jej od končin světa, a ejhle, pospíší si, aby přišel rychle. ²⁷ Nebude v něm mdlého ani nemocného, nebude dřímajícího ani spícího; nerozváže se pás jeho beder, aniž se přetrhne řemen obuvi jeho. ²⁸ Šípy jeho jsou naostřeny, a všechna lučiště jeho natažená; kopyta koní jeho jsou jako křemen, a kola jeho jako prudký vichor. ²⁹ Rev jeho jako řev lvce; řve jako lvičata a vrčí; chápe se kořisti, drží ji, a není, kdo by ji vydřel. ³⁰ Hučeti bude nad ním v ten den jako hukot moře; pohlédneme na zemi a hle – tísňivá tma. Světlo se zatmí v temnu jeho.

V. ¹¹. také medovinu možno sem zařaditi.

V. ¹⁸. Prorok mluví proti těm, kteří si tropí posměšky z hrozeb prorokových. Takové posměšky vyskytují se snadno při pitkách, při kterých hodují labužníci a pijané. Obraz jest vzat od saňkovité mlátičky, do které býval dobytek zapřahován. *Mlátička*, která rozdrtí obilí, je tu obraz *trestů*, *hříchů* jsou *provazy*, za které hříšníci ty tresty táhnou, k sobě a na sebe přitahují. – „*marnost*“ jsou *opovážlivé řeči*, kterými se prorokům vysmívají.

V. ²⁰. Hrozí těm, kteří převracují pojmy mravního dobra a zla, práva i bezpráví.

V. ²¹. Namířeno jest proti těm, kteří hledali spásu říše v politických smlouvách s cizími mocemi.

V. ²². n. bičuje ty, kteří jsou *silní* v piti, ale *slabí* tu, kde mají svým úřadem zjednatí vrch právu a spravedlnosti.

V. ²⁴. Slámu po mlácení rozdrobenou staří pálivali, jako bývá pálena u nás pýřka.

V. ²⁵. Kdysi měl Hospodin *ruku vztaženu*, aby lidu dobře činil, teď ji vztáhne, aby ho bil.

V. ²⁶. popisuje zkázu ve v. 24. předpověděnou, „*vyzdvihne znamení*“, prapor nebo standartu, na vyvýšeném místě (na hoře), aby bylo zřejmo, že se verbuje mužstvo na vojnu.

V. ²⁷. líčí neobyčejnou sílu toho národa, která se nevyčerpá dalekými pochody.

Třetí řeč úvodní: Isajáš povolán k úřadu prorockému (6, 1. –13.).

Hospodin, obklopený serafy, zjevuje se Isajášovi (6, 1.–4.). Jeden seraf očišťuje prorokovy rty (6, 5.–7.). Bůh Isajáše posílá a naznačuje účinky toho posláni (6, 8.–13.).

HLAVA 6. – ¹ Toho roku, kdy zemřel král Oziáš, viděl jsem Pána, an sedí na trůnu vysoko vyzdvíženém; cípy roucha jeho naplňovaly chrám. ² Serafové vznášeli se nad ním; šest křídel měl každý; dvěma zastíral si tvář, dvěma zastíral si nohy a dvěma létal. ³ A volal jeden ke druhému: „Svatý, svatý, svatý (jest) Hospodin, Bůh zástupů, plná jest všechna země slávy jeho.“ ⁴ Chvěly pak se podvoje veřejí od hlasu volajícího a dům naplnil se dýmem.

⁵ I řekl jsem: „Běda mně, neb veta jest po mně; vždyť jsem člověk rtů poskvrněných, vždyť bydlím mezi lidem rtů poskvrněných, a krále, Hospodina zástupů, viděl jsem očima svýma!“ ⁶ I přiletěl ke mně jeden ze serafů, mající v ruce ohnivý kamének, který kleštěmi vzal s oltáře, ⁷ dotekl se (jím) úst mých a řekl: „Ejhle, dotklo se toto rtů tvých, odhata jest nepravost tvá, a tvůj hřích jest očištěn.“

⁸ I slyšel jsem hlas Páně, an praví: „Koho mám poslat, a kdo nám půjde?“ I řekl jsem: „Aj, já, pošli mne.“ ⁹ I řekl: „Jdi a pověz tomu lidu: Slyšte, slyšte, ale nerozumějte; vizte, vizte, ale nepoznávejte!“ ¹⁰ Oslep srdce tohoto lidu, uši mu zatěž, oči mu zavři, ať očima nevidí, ušima neslyší, myslí ať nechápe, aby se neobrátil, a já abych ho neuzdravil!“ ¹¹ I řekl jsem: „Až dokavád, Pane?“ I řekl: „Dokud nebudou města zpuštěna, liduprázdna, domy vytlidněny a země pustá a prázdná.“ ¹² Dá totiž Hospodin daleko odvésti lidi, a veliká bude v zemi spoušť. ¹³ Ale (zbude) v ní ještě desátý díl, ten se obrátí a bude na odív jak terebint nebo dub, který rozkládá své větve; símě svaté bude to, co zůstane v ní.“

Druhá řada řečí: O Emmanuelovi (7–12).

Prvá řeč: Emmanuel narodí se z panny (7, 1.–8, 4.).

Vstup: prorocství proti Samaří a Damašku (7, 1.–9.). Emmanuel – znamení (7, 10.–16.). Prve bude Judsko zpuštěno (7, 17.–25.). Dvě znamení zkázy Damašku a Samaře (8, 1.–4.).

HLAVA 7. – ¹ Za dnů Achaza, syna Joatama, syna Oziáše, krále judského, vytáhl Ra-

HL. 6. V. ¹ Isajáš modlil se nejspíše *ve chrámě*, a tu dostalo se mu *povolávacího vidu*, který zde popisuje. – Král Oziáš (= Azariáš) zemřel roku 787. „*seděti*“ zdůrazňuje vladařskou moc a tedy také *velebnost* Hospodino-vu. – Chrást, ve kterém Isajáš Hospodina vidí, není ani *nebeský* ani *pozemský*, nýbrž *chrám* v myslí prorokově vytvořený.

V. ² „*vznášeli se*“, jsouce pohotové ke službám, které jim Bůh přikáže. Zahalují svou *tvář*, nemohouce snést světla velebnosti Boží. – Zahalují si *nohny* na znamení, že jsou neviditelní. – *Létají* na znamení, že jsou to bytosti hbité, *nadlidské*, ačkoliv jinak vystupují v podobě *lidské*. – Z činnosti serafů zde popsané vyplývá, že to byli andělé, jak za to měla vždy církev. (Serafové - andělé byli první, nejvyšší sbor andělů, *andělů horčící lásky*.)

V. ⁶ Bůh odmíná prorokovi nedostatky mravní, které byl pokorně vyznal.

V. ⁹ n. Isajáš má svou činnost k tomu přispěti, má hlásati zákon Boží, povzbuzovati, aby jej plnili, čím horli-věji a usilovněji se bude o to namáhati, tím více budou se zatvrzovati jeho posluchači, kteří nemají dobré vůle. – Spolu připravuje Bůh proroka, aby se nedal mýlití neúspěchem své činnosti.

V. ¹¹. Ta otázka je prochnuta upřímnou láskou k lidu, jemuž bude nyní hlásati vůli Boží; je to *i jakási přímluva za lid*. – Bůh odpovídá, že cesta utrpení povede ku blahu, že tresty způsobí obrát v lepší části národa, který tím obratem bude zachráněn.

V. ¹². Ta slova se splnila zejména zjetím babylonským a vším tím, co je provázelo.

V. ¹³. Smysl tohoto verše jest: Z národa israelského, který bude podfát jako dub, přece jen zbude pařez a z něho vypučí se nové výhonky, t. j. „*símě svaté*“. Takovými výhonky byli po zjetí babylonském Zorobabel, Josue, Esdráš, Nehemjáš, Aggeus, Zachariáš a jejich stoupenci; takovým semenem svatým byli po řádění Antiochově Machabejští, takovým semenem konečně byli a jsou *křesťané*.

HL. 7. V. ¹. Již za Achazova předchůdce Joatama počal Rason (assyrsky Racunu) a Pekach Judsko znepokojovati (4 Král 15, 37.). – Tyto potyčky vedly roku 735 k otevřeně válce za bezbožného Achaza. – Příčina k té 1132

son, král syrský, a Pekach, syn Romeliášův, král israelský, proti Jerusalemu do boje, ale nemohli ho dobýt. ² Když bylo domu Davidovu oznámeno: „Syřané táboří v Efraimsku,“ zatřáso se srdce jeho i srdce lidu jeho jako se třesou stromy v lese větrem. ³ I řekl Hospodin Isajášovi: „Vyjdi vstříc Achazovi ty a syn tvůj Searjasub až na konec potrubí heřejšího rybníka na cestě k poli valchářovu ⁴ a rci mu: „Pozor! Buď klidný, neboj se a srdce tvé nestrachuj se těchto dvou oharků kouřících se polen, hněvem zuřícího Rasona, krále syrského a syna Romeliášova. ⁵ Protože Syrie a Efraim se synem Romeliášovým proti tobě se spikli (řkouce): ⁶ „Táhneme na Judu, postraše ho, a přivtělme jej k sobě, ⁷ a ustanovme v něm králem syna Tabeelova,“ toto praví Pán Bůh :

„Nestane se tak, a nebudete toho! ⁸ Ale hlavou Syrie buď Damašek a hlavou Damašku Rason; ještě pětadesát let, a přestane Efraim býti národem. ⁹ Hlavou pak Efraima buď Samař, a hlavou Samaře syn Romeliášův! Jestliže neuvěříte, neostanete.“

* * *

¹⁰ I mluvil dále Hospodin k Achazovi a řekl: ¹¹ „Požádej si znamení od Hospodina, Boha svého, (buď) hluboko, v podzemí, nebo vysoko, na výsostech.“ ¹² Achaz řekl: „Nebudu žádati, abych nepokoušel Hospodina.“ ¹³ I řekl: „Slyšte tedy, (členové) domu Davida! Jest vám málo roztrpčovatí lidí, že i Boha mého roztrpčujete? ¹⁴ Proto sám Hospodin dá vám znamení: Aj, panna počne a porodí syna, zván bude jménem „Emmanuel“, ¹⁵ máslo a med bude jísti, až dovede zavrci zlé a volili dobré. ¹⁶ Neboť prve než bude dítě umět zavrci zlé a voliti dobré, bude zpusťována země, jejížto dvou králův se hroší.

¹⁷ (Ale) Hospodin přivede i na tebe a na tvůj lid a na dům otce tvého dny, jakých nebylo od té doby, co se odštěpil Efraim od Judy, assyrským králem. ¹⁸ I stane se v ten den, že

válce byl odpor krále Achaza, přistoupení ke spolku protiasyrskému, jehožto členy byl Rason i Pekach.

V. ². „*Efraimsko*“ byla říše severní, israelská, zvaná tak od nejsilnějšího svého kmene. Achaz nemaje patřičné důvěry v Boha umínil si, že se obrátí o pomoc proti spojencům k assyrskému králi Tiglat-Pileasovi IV.

V. ⁴. „*buď klidný*“, nebuď malomyslný, úzkostlivý, neohlížej se úzkostlivě po lidské pomoci. – Oba králové příslovečně přirovnání jsou ke dvěma poleům, která sice ještě kouří, ale již dohořívají a brzy zhasnou, aniž koho nebo co popálí. Tímto přirovnáním potupně jest vyslovena nemohoucnost spojených králů. Potupně sluje také král israelský prostě: „*syn Romeliášův*.“

V. ⁸. Efraim přestal býti národem, když byla nejlepší část jeho odvěčena do zajetí assyrského a když byli na jeho pozemcích usazeni kolonisté, přivedení z Assyrie, kteří se smísili se zbytky domorodých Efraimovců, že vznikl nový národ. – 65 let uběhlo r. 670, kdy panoval v Assyrii *Asarhaddon*, který pěstoval hojnou měrou umělé stěhování národů.

V. ⁹. „*neostanete*“, neudržíte se, nebudete míti trvání, zahynete. Osud Judska závisí na jeho důvěře v Boha.

V. ¹⁰ n. Achaz neodpovídá; jeho mlčení jest projev nedůvěry v pomoc Boží. Aby mu důvěry dodal, Bůh ústy Isajášovými vybízí Achaza, aby si vyvolil sám *záračný* nějaký *důkaz*, že Bůh jistojistě pomůže. Tak se sklání Bůh k němu a nabízí mu svou milost.

V. ¹². Žádati záraz, vybízí-li k tomu sám Bůh, neznamená Boha pokoušeti, ale odmítali pomocnou ruku Boží.

V. ¹⁴. Tím „*znamení*“ bude Mesiáš, který bez součinnosti muže z panny se počne a narodí. Slovem „*panna*“ překládá Vulg. hebr. „*há-almá*“, znamená tu *mladistvou*, pohlavně zachovalou dívku, schopnou manželství, tedy *pannu*. Nikde v bibli neznámá to slovo ženu vdanou. V tom smyslu vykládá toto místo také sv. Matouš (1, 16. 18. 20. 22 n. 25.; srv. Lk 1, 27. – 31, 35.) a *církevní podání*. Podle hebr. dá sama *Panna* svému synu jméno *Emmanuel*, t. j. „*S námi Bůh*“. Bylo to jméno tehdy neobvyklé a vyslovovalo božství Mesiášovo.

V. ¹⁵. *Máslo a med* mohou znamenati jakýsi *blahobyt*. Všichni vidí ve slovech „*máslo a med*“ vyjádřen „*dětský věk Emmanuelův*“.

V. ¹⁶. zpusťována bude země syrská a israelská, jejichž králů ty se hroší.

V. ¹⁷. Dvou králů, jichž se Achaz hrozil; dlužno však obávat se assyrského krále, u něhož byl Achaz hledal pomoci. Kterak se splnilo slovo prorokovo, vypravuje 2 Par 28, 19 nn.

V. ¹⁸ n. *Egyptané* přirovnání jsou k *mouchám*, jichž bývalo v Egyptě velmi mnoho a jež byly velmi dotěrné, obtížné, pravou pohromou. – „*egyptské řeky*“ jsou, prameny Kilu. – „*nejzazší končiny*“ jest Etiopie. – Nebez-

přivábí Hospodin mouchu, která jest v nejzazších končinách egyptských řek, a včelu, která jest v Assyrii. ¹⁹ I přijdou a tábořit budou všichni v roklicích údolních, v jeskyních skalních, na každé chrastině a ve všech děrách. ²⁰ V ten den oholí Pán břitvou najatou mezi těmi, kteří jsou za Řekou, assyrským králem, hlavu i chlupy klínu, jakož i každou bradu.

²¹ I stane se v ten den, že chovat si bude člověk krávu a dvě ovce; ²² a pro hojnost mléka jísti bude máslo; neboť (jen) máslo a med bude jísti každý, kdokoli zbude v zemi. ²³ Stane se také v ten den, že každé místo, kde bývalo tisíc vinných kmenů za tisíc stříbrných, trním a hložíím bude. ²⁴ S šípy a s lukem budou tam chodit, neboť hloží a trní bude všechna země; ²⁵ a každá hora, jež motykou bývala kopána, bude chodce odstrašovat trním a hložíím, bude pastviskem býkův a rejdištěm bravu."

HLAVA 8. – ¹ Hospodin mi také řekl: Vezmi si velikou desku a napiš na ni obyčejným písmem : „Rychlekořisti – Spěšnělov!" ² I vzal jsem si spolehlivé svědky, Uriáše, kněze, a Zachariáše, syna Barachiášova. ³ Když pak jsem přistoupil ku prorokyni, počala a porodila syna. Tu řekl mi Hospodin: „Dej mu jméno: Rychlekořisti – Spěšnělov." ⁴ Neboť prve než umět bude dítě volati „Otče" a „Matko", budou odnášet bohatství Damašku a kořist Samařska před krále assyrského.

Řeč druhá: Emmanuel, osvoboditel Božího lidu (8, 5.–9, 7.).

Assyřané vpadnou do Judska, ale Bůh pomůže k vůli Mesiášovi (8, 5.–10.), který však bude kamenem úrazu (8, 11.–15.). Netřeba se tedy báti, čeho se obává zvrhlý lid; toliko Boha dlužno se báti (8, 16.–18.). Bázeň Boží třeba dokazati šetřením zákona a vystříháním se pověry (8, 19.–22.). O narození a panování Kristově. (9, 1–7.).

⁵ Hospodin mluvil ke mně dále a řekl: ⁶ Proto, že zavrhl tento národ siloeské vody, tiše řinoucí, a zvolil si raději Rasona a syna Romeliášova: ⁷ proto, hle, Pán uvede na něj silné spousty vodstva Eufratského, krále assyrského a všechnu slávu jeho. I vystoupí ze všech svých koryt, překročí všechny své břehy, ⁸ poteče Judou, zaplaví jej, rozlije se jím a zavodní ho až po krk, a nejzazší okraje jeho naplní celou tvou zemi, ó Emmanuele!

⁹ Kupte se, národové, abyste poražení byli! Slyšte, všechny daleké země! Dodávejte si síly, abyste poražení byli! Opasujte se, abyste poražení byli! ¹⁰ Zosnujte plán, aby se zha-

pečnější svým žahadlem jest *včela*, jichž bylo mnoho v Assyrii a Babylonu. – Brzy Egyptané, brzy Assyrové budou jako mouchy nebo včely zasypávati svými vojsky Judsko.

V. ²⁰. „břitvou" je tu král assyrský, který zhanobí a zneuctí Judsko.

V. ²¹. n. ličí vyliďnost Judska. – Místo stád hovězího dobytka a množství bravu, zbude prořídlym obyvatelům po jediné krávé a po dvou ovcích.

HL. 8. V. ¹–⁴. obsahují opět prorocství a jiné „*znamení*", že Damašek a Israelsko bude učiněno Judsku neškodným. – „*Znamením*" je tu náznačné jméno syna Isajášova.

V. ¹. „*obyčejným písmem*", které může každý písma znalý snadno čísti. Neznámo, byla-li ta deska z hlíny, kamene, kovu nebo ze dřeva.

V. ². Uriáš a Zachariáš měli dosvědčiti 1. že Isajáš toto významné jméno skutečně napsal, 2. že předpověděl, co to jméno znamená, a 3. měli později dosvědčiti, že předpověď Isajášova se skutečně splnila.

V. ³. „*přistoupil*" a manželsky obcoval. – „*prorokyně*" je tu Isajášova manželka.

V. ⁶. „*tento národ*" = Judovci s Achazem v čele. – Siloe byl pramen a rybník na jv. úpatí Jerusalema, Siloeské vody tiše tekoucí jsou náznakem Boží moci nenápadně působící a podle slibů národu vyvolanému a dynastii Davidově pomáhající.

V. ⁷. Eufrat náznakem říší mezopotámských, zde *Assyrie* a její okázalé branné moci.

V. ⁸. n. Isajáš, jak i jiní proroci činívali, předpovídá těmto slovy udalosti moci, od které Achaz očekává všechnu pomoc. Prorok má na zřeteli zejména vpád Senacheribův.

V. ⁹. Judsko sluje tu „*zemí Emmanuelovou*" jako jinde sluje „*zemí Hospodinovou*" – Z toho plyne opět, že *Emmanuel* = *Bůh*. – Protože Judsko a Davidova dynastie má od tohoto Boha zvláštní sliby, mohou pohané Svatou, zemi zpustošiti, ale nikoliv nadobro zničiti! Bůh si ji zachová!

til! Vyslovte usnesení, aby se nestalo! Vždyť je s námi Bůh !

¹¹ Neboť toto pravil mi Hospodin, když mne silnou rukou varoval, abych nechodil cestou tohoto lidu. Řekl: ¹² Nenazývejte svatým vše, co tento lid svatým zove; a čeho on se bojí, nebojte se, nestrachujte se. ¹³ Hospodina zástupů, toho za svatého mějte; on buď vaší bázní, on buď vašim strachem. ¹⁴ I bude vám svatým, kamenem úrazu, a balvanem pádu oběma domům israelským; osidlem a zkázou občanům jerusalemským. ¹⁵ Mnozí z nich narazí na ten kámen, padnou a rozbijí se, zapletou se a chytí se.

¹⁶ Zaváží zjevení, zapečetím zákon v mých učednících, ¹⁷ a čekati budu na Hospodina, který skrývá tvář svou před domem Jakobovým, doufati budu v něho. ¹⁸ Aj, já a dítky mé, které mi dal Hospodin, jsme znamením a předpovědí Israelovi od Hospodina zástupů, který sídlí na hoře Sion.

¹⁹ Až pak vám řeknou: „Dotazujte se věštců a hadačů, kteří mumlají při svých zaříkáních,“ (řcete): „Zda nemá se dotazovati lid Boha svého spíše, než mrtvých na živé?“ ²⁰ K zákonu raději a ke zjevení! Nebudou-li mluvit dle tohoto hesla, nebude pro ně ranního světla. ²¹ I budou se tudy potloukati a padati hlady; když pak zlační, budou se vztekati a zlořečit králi svému i Bohu. Vzhlednou vzhůru ²² a popatří k zemi a hle (všudy) soužení a tma, rozvrat a úzkost, ustavičná mrákota, a nebude lze uniknouti úzkosti své.

HLAVA 9. – ¹ Kdysi v ponížení byla země Zabulon a Neftali, ale posléze bude ve vážnosti Přímoří, Pojordaní, Galilea pohanů. ² Lid, který chodí ve tmě, vidí veliké světlo; obyvatelům země, již zastíňuje smrt, těm vzchází světlo. ³ Rozmnožil jsi národ, zvýšil jsi radost; veselí se před tebou jako bývá veselost ve žni, jako plesají vítězi, když se dělí o

V. ¹¹. „silnou rukou“ ve vysokém stupni prorockého nadchnutí.

V. ¹². „svatým“, vznešeným, velikým, jako Achaz a stoupenci jeho pokládali za velikou a hroznou věc „spolek“ Rasonův s Pekachem a proto hledali „spolek“ s Assyrii.

V. ¹³. Bůh všemohoucí (Emmanuel) bude těm, kteří v tísní ho nedbají, nechtějí doufati v něho, kamenem úrazu; je nejsvatější („svatý“), jehož nelze nedůvěrou bez trestu zneuctit!

V. ¹⁶. „zjevení“ = „zákon“ = proroctví zjevená Isajášovi. Ta proroctví má neporušeně uložit do srdcí svých posluchačů, (= „učedníků“), aby se v nich uchovala, „zapečetí“ je, aby nemohlo býti na nich nic měněno, nic ubráno, nic přidáno.

V. ¹⁷. „Čekati bude,“ až Hospodin ta proroctví splní. – Hospodin „skrývá svou tvář“ milostivou, když sesílá útrapy, když trestá.

V. ¹⁸. Prorok a synové jeho svými náznačnými jmény jsou „znameními“. Isajáš znamená: „Hospodin jest pomoc“. Bydliště Hospodinovo na Sionu, jemuž se dostalo zvláštních slibů, jest zárukou, že co slíbil, také splní.

V. ¹⁹. „věštců“, kteří vyvolávají duše zemřelých jako 1 Král 28, 7. Za dob veřejného neštěstí bujela pověra: lidé dotazovali se věštců, co činiti, aby bylo lépe, kdo neštěstí zavinil, kdy přestane atd. Podle hebr. ti věštki „mumlají a šeptají“.

V. ²⁰. Prorok heslem „K zákonu a ke zjevení“ povzbuzuje k důvěře ve slova Boží, která dodávají věřícímu v neštěstí útěchy a síly.

V. ²¹. n. líčí stav Israelitů, kteří nemají důvěry v Boha. Osvědčí se na nich slovo Páně, pronesené výše (7, 9.): „Jestliže neuvěříte, neostanete!“

Hl. 9. V. ¹. „Kdysi“, kdy do ní vpadl Tiglat-Pileasar a odvedl z ní množství obyvatelstva. Salomoun daroval Hiramovi králi tyrskému 20 měst v tomto území. – „v ponížení byla“ = uvedl ji do ponížení Hospodin. – území Zabulonovo a Neftali znamená tu Galileu (horní i dolní). – „kdysi“ proti „posléze“ doby mesiášské, „bude ve vážnosti“, kterou jí zjedná Hospodin (hebr.). – „Přímoří“ je tu krajina kolem „moře“ Genesaretského (nebo krajina při cestě, vedoucí z Damašku ku břehům moře Středozemního). – „Okruh pohanů“ jest severní (horní) Galilea. Všecka tři jména znamenají tutéž krajinu, co výše „země Zabulon a Neftali“, tedy Galileu. Kdy se splnila tato slova mesiášská, viz Mt 4. 12.–16. – V Galilei (v Nazaretě) se Pán počal, tam trávil své mládí, tam veřejně působil, tu krajinu naplnil světlem své nauky (v. 2.), oslavil svými zázraky, jež tu počal činiti.

V. ². „světlo“ = štěstí doby mesiášské, které vzejde s Emmanuelem.

V. ³. Za dob Mesiášových bude mnoho ctitelů pravého Boha = „čtný národ“.

kořist. ⁴ Neboť jho, jež ho tíží, prut na jeho šiji, a osten poháněče jeho lámeš jako za dnů Madianských. ⁵ Neboť každá kořist, uloupená ve válečném ryku, a roucho zbrocené krví bude spáleno, bude potravou ohně.

⁶ Neboť dítě narodí se nám a syn bude nám dán, vladařství na rameni bude míti, a nazýván bude: Zázračný, rádce, Bůh silný, otec na budoucí věky, kníže pokoje. ⁷ Vladařství jeho vzroste a pokoji nebude konce; na trůně Davidově a v království jeho vlasti bude, aby je utvrzoval a upevňoval právem a spravedlností od tohoto času až na věky. Horlivost Hospodina zástupů to učiní.

Třetí řeč: Tresty Boží stihnou popředně Samař a Efraimsko (9, 8.–10, 4.).

Efraimsko bude pykati za svou zpupnost (9, 8.–12.). Všichni budou pokutováni, ježto všichni byli zpuřní (9, 13.–17.). Občanské války (9, 18.–21.). Běda zejména nešlechetným úředníkům (10, 1.–4.).

⁸ Slovo poslal Pán na Jakoba, i dopadlo na Israele. ⁹ Všecek lid efraimský a občané samařští zvědí o něm; ti, kteří v pyše a nadutosti srdce se usnesli: ¹⁰ „Cihly se sesuly, stavějme (místo nich) kvádry; sykomory podřaty jsou, pěstujeme místo nich cedry! ¹¹ Tu pozdvihl Hospodin [Rasonovy] nepřátele proti němu, protivníky jeho popudil: ¹² Syry od východu a Filišťany od západu; i žrali Israele plným hrdlem. Tím vším není vyčerpán hněv jeho, ale ruka jeho zůstává dále vztažena.

¹³ Lid však nevrátil se k tomu, jenž bil ho, a Hospodina zástupů nehledali. ¹⁴ I odřal Hospodin od Israele hlavu i ocas, poddaného i vladaře, v jeden den. ¹⁵ Starší a vážení, ti jsou (ta) hlava, prorok pak, jenž učí lži, ten jest ocas. ¹⁶ Ti, kteří byli vůdci tohoto lidu, stali se svědci a jimi vedeni byli svedeni do zkázy. ¹⁷ Protož neměl radosti Pán z mládeže jeho, ani nad sirotky jeho a vdovami se nesmiloval; neboť všichni jsou pokrytci a ničemníci, a každý jazyk mluvil pošetilost. Tím vším není vyčerpán hněv jeho, ale ruka jeho zůstává dále vztažena.

¹⁸ Neboť bezbožnost hořela jak oheň, který šíří bodláčí a trní; a zapálil houštinu lesní, že se zavalila vysoko kotouči kouře. ¹⁹ Hněvem Hospodinovým zmatek nastal v zemi, lid se stal takořka potravou ohně; nikdo nešetřil bratra svého. ²⁰ Hltali napravo, ale lačně-

V. ⁴. První původ radosti: Mesiáš zlomí jho nevolnictví a zjedná svobodu, zbaví lid otrokářů jako kdysi učinil Gedeon.

V. ⁵. Druhý důvod radosti: Všecky stopy po bojích zmizí, aby zavládl věčný mír.

V. ⁶. podává *třetí* důvod radosti, jímž jest *osoba Emmanuelova*, Narození Mesiášovo. – Dvakrát opakované „*nám*“ uvádí na mysl slovo vánoční písně: „*Nám, nám narodil se.*“ – „*vladařství*“ slíbené Davidovi na věky. – „*na rameni*“ nosíval král israelský náramek, odznak to své královské moci. Proto má také „*na rameni své vladařství*“ – Bude netoliko „*nazýván*“, ale skutečně *bude tím*, co jména jeho značí. „*Zázračný*“ – vlastně „*Zázrak*“ – Zázračný byl již svým původem, jak řečeno výše 7, 14., zázračným Bohem-člověkem, Emmanuelem. – „*rádce*“, který oznámí lidstvu úradky Prozřetelnosti v příčině spásy lidstva. – „*Bůh silný*“ = Bůh-hrdina, jak sluje Hospodin, bude tedy pravý Bůh, jak bylo již výše ze jména Emmanuel vyvozeno. – „*otec na věky*“, jehož otcovská láska a péče nikdy nepřestane. – „*Kníže pokoje*“ – panovník, jenž ve své říši zavede dokonalý blahobyt.

V. ⁷. líčí podrobněji vládu Mesiášovu. – „*vladařství jeho*“ – říše jeho, církev“ N. z. – „*je*“ t. j. království své. – „*právem a spravedlností*“ ? ne tedy násilím. – „*od tohoto času*“, kdy se narodí a počne vlasti. – „*Horlivost*“, vyplývající z lásky Boží k lidu svěmu.

V. ⁸. Třetí řeč jest rozdělena refrénem na čtyři odstavce „*Slovo*“, hrozby a trestný ortel. – „*dopadlo*“ = skutečně zasáhlo. – „*věd o něm*“ = zakoušejí je.

V. ¹². „*plným hrdlem*“ jako divé šelmy. Ruka Boží zůstává vztažena, aby dále trestala, ježto Israelité Hospodina dále hněvají.

V. ¹⁴. Smysl jest: Bůh potrestal smrtí *vznešeného i nízkého*. Místo „*ocas*“ mohlo by býti řečeno: „*patu*“.

V. ¹⁷. „*mládež*“ toho lidu jest jeho *vojsko*. Hospodin ukázal, že nemá v něm záliby tím, že dopustil, aby bylo od nepřítele poraženo. – Bůh, který sliboval, že bude ochráncem vdov a sirotek, přestal jím tentokrát za trest hříšného lidu býti!

li; žrali nalevo, ale nebyli syti; každý požíral maso svého bližního: ²¹ Manases Efraima a Efraim Manasa, a oba spojili se proti Judovi. Tím vším není vyčerpán hněv jeho, ale ruka jeho zůstává dále vztažena.

HLAVA 10. – ¹ Běda těm, kteří vydávají zákony bezbožné, běda písařům, kteří píší nespravedlnost, ² aby úředně utlačovali chudé, a znásilňovali ubožáky mého lidu, vdovy aby kořisti jejich byly, a sirotky aby otupovali. ³ Co učiníte v den navštívení, až pohroma z daleka přijde? Ke komu se o pomoc utečete, a kde zanecháte bohatství své, ⁴ abyste nebyli skloněni pod okovy, nebo se zbitými abyste nepadli? Tím vším není vyčerpán hněv jeho, ale ruka jeho zůstává dále vztažena.

Čtvrtá řeč: Běda Assyřanům! (10, 5.–34.)

Assyřané jsou metlou Boží, která národ israelský ztrestá, ale nevyhubí (10, 5.–11.). Dojde i na ně pro jejich zpupnost (10, 12.–19.). Zbytky národa israelského se obrátí a budou zachovány, kdežto Assyřané budou vyhlazeni (10, 20.–27.). Vojsko, jež napadne Judsko, bude náhle zničeno (10, 28.–34.).

⁵ Běda Assurovi, metle rozhořčení mého, holi, kterou hněv svůj uplatňuji. ⁶ Na národ proradný posílám ho, proti národu hněvu mého káži mu jíti, aby lup si odnesl, aby kořist sebral, a jej zdeptal jako bláto na ulici. ⁷ On však nesoudí tak, srdce jeho nesmýšlí tak, ale vyhladiti zamýšlí, zahubiti národů mnoho.

⁸ Práví totiž: „Zdaž moji vladaři nejsou yesměs králi? ⁹ Nestihl týž osud Charkamis i Kalano, Arfad i Emath, Damašek i Samař? ¹⁰ Jako sáhla má ruka na říše model, – a soch jejich bylo více než v Jerusalemě a v Samaři – ¹¹ zdali, jako jsem učinil Samaři a modlám jejím, taktéž neučiním Jerusalemu a sochám jeho?“

¹² Až dokoná Pán všechny své skutky na hoře sionské a na Jerusalemě, potrestá výplody zpupného smýšlení assyrského krále, jakož i okázalou pýchu očí jeho. ¹³ Rekl totiž: „Silou ruky své jsem učinil (to), a svou moudrostí byl jsem dovedl toho, že jsem hranice národů zrušil, vladaře jejich oloupil, a jako všemocný strhl jsem ty, kteří vysoko seděli. ¹⁴ Ruka má našla jak hnízdo poklady národů; jako bývají vybrána opuštěná vejce, tak jsem zabral všecku zemi, a nebylo, kdo by hnul přerem aneb otevřel ústa a zasípěl.“

¹⁵ Zda bude sekera chlubit se proti tomu, kdo jí seká, nebo zda bude pila honositi se

Hl. 10. V. ^{1–4}. líčí vrchol zla: zneužívání úřadů a falšování veřejných listin ze zisku.

V. ³. „den navštívení“ = den trestu je tu vpád Assyřanů, kteří oblehli Samař a dobyvše ji vyvrátili říši israel-skou r. 721.

V. ⁴. Ani zajetím assyřským nepřestaly tresty Boží. Byloť i zajatcům dále mnoho trpěti a v Palestině zůstávala ruka Páně vztažena nad jejich soukmenovci – nad říší judskou, kterou konečně stihla podobná pohroma – *zajetí* babylonské.

V. ⁵. Assyřané mají býti metlou Prozřetelnosti, aby trestala hříšný národ judský. Mají ho zkrušit, zeslabit, ale nikoli vyhubit, ježto zbytky jeho mají zvláštní poslání v dějinách lidské spásy. Assyřané však nechtěli chápati hranic, po které směli jíti, chtěli Judovce z kořene *vyhubiti* přesídlením do zajetí, jako byli učinili říši severní po r. 721. Tato zpupná jejich snaha byla příčinou jejich pádu, který vyličen jest níže ve v. 16.–19.

V. ⁶. „*proradný*“ = bezbožný (který nedrží slova Bohu při smlouvě daného).

V. ⁹. *Charkamis*, assyřsky *Gargamis* nebo *Kargamis* bylo pravděpodobně tam, kde je dnes *Džerábis*, na pravém břehu Eufratu. Bylo to jedno z hlavních měst Heťanů a klíč pro krále assyřské k Syrii, Fénicii a Palestině. Proto ho ne jednou králové assyřští dobývali a dobyli. *Kalano* jest *Kullan* klínových nápisů, město v severní Syrii, jež dlužno rozlišovati od stejnojmenného města v Babylonii. *Emat* a *Arfad* byly aramské státy v Syrii. Tiglat-Pilešar dobyl Arfadu a učinil z něho assyřskou provincií. Proti Damašku a Samaři táhl v II. 734–732. – Slova tato pronesl Isajáš kolem r. 734 a proto nelze tu mysliti na pád Samaře r. 721.

V. ¹². Pán dokoná Všecky své skutky, až potrestá věrolomnost a bezbožnost Judovců; až část jich upřímně se obrátí k Hospodinu, Pán nedá již Assyřanům dále je ničiti. – „*výplody*“ zpupnosti assyřské jest úmysl, Judovce dokonale zničiti přesídlením do jiných zemí.

V. ¹⁴. Také Tiglat-Pilešar přirovnává Rasona, kterého v Damašku oblehl, *ku ptáku*, uzavřenému do klece.

V. ¹⁵. Assyřané nemohou nic svéstí proti Bohu, který nechce, aby národ jeho byl nadobro vyhuben, ale aby

proti tomu, kdo ji tahá? Jako kdyby se pozdvihl prut proti tomu, kdo jej zdvihá, a jako kdyby se vzepřela hůl, která je přece jen dřevo.

¹⁶ Proto pošle panovník Hospodin zástupů na jeho tučnost úbytě, a pod jeho slávou zapálen bude oheň, požár. ¹⁷ A světlo Israelovo bude ohněm, jeho Svatý bude plamenem, který vzplane a pohltní jeho trní a bodláčí v den jeden. ¹⁸ Také nádherné lesy jeho a štěpnice do kořenů stráveny budou, [že se dá ze strachu na útek.] ¹⁹ Zbýlých pak stromů lesů jeho bude tak málo, že bude možno je sčítati; dítě je sepíše.

²⁰ V ten den zbytek Israele, a ti, kteří z domu Jakobova se zachrání, nebudou již spoléhati na toho, který je tepe, ale spoléhati budou upřímně na Hospodina, Svatého Israelova.

²¹ Zbytek se obrátí, zbytek, pravím, z Jakoba k Bohu silnému. ²² Ano, byť bylo lidu tvého, Israeli, jako mořského písku, zbytek (jen) obrátí se z něho; ustanovená zkáza přivede jako povodeň spravedlnost. ²³ Zkázu totiž ustanovenou Pán Bůh zástupů vykoná prostřed celé země.

²⁴ Protož toto praví Pán Bůh zástupů: Neboj se, můj lide, sídlící na Siónu, Assura, že tě prutem bije a svou hůl na tebe napřahuje jako (kdysi) Egypt! ²⁵ Neboť ještě jen málo, maličko, i dovršeno bude rozhořčení a hněv můj (obráti se) na jejich zločinnost. ²⁶ A napřáhne na něj Hospodin zástupů bič, jako když bil Madianské na skále Horeb a pozdvihne hůl svou nad moře, jako (kdysi) proti Egyptu. ²⁷ V ten den bude snato břímě jeho se šíje tvé, a jeho s hrdla tvého; praskne jeho následkem tuku.

²⁸ Přichází na Ajat, prochází Magronem, u Machmasu skládá svá zavazadla. ²⁹ Přichází během, v Gabě nocuje. Chvěje se Rama, Gabaat Saulova dává se na útek. ³⁰ Křičte hlasitě, občané Gallimu, poslouchej, Laiso, ubohý Anatote. ³¹ Medemena se stěhuje, obyvatelé Gabimu, vzmuzte se. ³² Ještě dnes se položí tábořem v Nobe; mávati bude rukou proti hoře sionské, pahorku jerusalemskému. ³³ Aj, Panovník, Hospodin zástupů otrhá větve děsnou silou; vypínající se (stromy) budou podřaty, a vysoké budou poníženy.

³⁴ Houště lesní vysekány budou železem, a Libanon se (svými) velikány padne.

Řeč pátá: Světová říše míru za dob Mesiášových (11, 1.–12, 6.).

Emmanuel z rodu Davidova bude spravedlivým knížetem pokoje (11, 1.–9.). Pohané se obrátí, rozptýlení Israelité se shromáždí (11, 10.–16.). Chvalozpěv děkonný zachráněných (12, 1.–6.).

HLAVA 11. – ¹ Prut vzejde z pahýlu Jeseova, výhonek z kořene jeho vykvete, ² a spočine na něm duch. Hospodinův: duch moudrosti a rozumu, duch rady, a síly, duch umění a pobožnosti, ³ a naplní jej duch bázně Hospodina. Ne dle toho, co oku se zdá, bude soudit, aniž dle toho, co uslyší, bude trestat. ⁴ Ale dle práva bude se ujímat chudých, a spra-

aspoň zbytek byl zachován.

V. ¹⁷ „světlo Israelovo“ = „jeho Svatý“ = Hospodin. – Assyřané, jemu se protivící! zaniknou jako *trní*, spálené ohněm.

V. ²⁰ „který je tepe“ – na krále assyrského. Prorok naráží na Achaza, který se spoléhal na Tiglat-Pileasara IV.

V. ²¹ Nemají všichni potomci Abrahamovi zaručeno, že budou na nich splněna zaslíbení Boží; toliko část jejich, Bohu oddaná, smí doufat!

V. ²⁴ „sídlící“ na Sionu, kde i Hospodin sídlí, který nedopustí, aby Sion nadobro byl vyhlazen! Hospodin, na Sionu mezi lidem svým sídlící, nedá mu zahynouti. – Jako kdysi Bůh dopustil, aby jeho lid byl jařmen robotami v Egyptě, ale později ho slavně z této robotárny vyvedl, tak bude i nyní!

V. ²⁸–³² Jmenovaná místa leží v okolí Jerusalema. . Nepřátelské vojsko se přibližuje.

Hl. 11. V. ¹ „Tato pátá řeč souvisí úzce s řečí čtvrtou; tak úzce, že bychom obě mohli pokládati za řeč jednu. – „pahýl“, „kořen“ Jeseův = rod Davidův.

V. ² „Duch Hospodinův, který se snašel na vynikající muže, jako byl Gedeon, Jefte, Samson, Saul, David, Šalomoun a jiní proroci, tento duch Hospodinův spočine *trvale* na Emmanuelovi *v nejhonnější míře*. Náplň ducha Božího vyslovena je tu *výčtem sedmi vlastností* a sedmi *dary* toho ducha. V sedm pojmů rozčleněn tu podrobně pojem „moudrosti“ starozákonně. – *Počátek, základ její jest bázeň Boží.*

vedlivě mstítí utlačené. I bude bítí zemi metlou úst svých, zabije dechem rtů svých bezbožného.⁵ Spravedlnost opásá jeho bedra, a věrnost bude opaskem jeho boků.

⁶ Bydliti bude vlk s beránkem, a rys s kozlátkem bude ležeti; tele a lev [a ovce] budou spolu se žít, a malé dítě bude je poháněti.⁷ Kráva s medvědicí bude se pásti, spolu odpočívati budou mladé jejich; lev pak jako, býk bude žrátí slámu.⁸ Dítě od prsů bude si hrát nad děrou zmiže, a nedávno odstavené sáhne rukou do jeskyně basiliškovy.⁹ Nebudou škoditi ani zabíjet na mém celém svatém pohoří, protože země bude plná známosti Hospodina, jako vody, jež mořskou propast přikrývají.

¹⁰ V ten den bude výhonek Jeseův státi jakožto znamení národům; pohané budou ho hledati, a místo jeho odpočinku bude (samá) sláva.¹¹ V ten den Pán opět vztáhne svou ruku. aby si osvojil ostatek lidu svého, který zanechán bude od Assyřanů, od Egyptanů, od Petrosanů, od Etiopanů, od Elamců, od Senaaranů, od Emafanů a od Přímoří.¹² Vyzdvihne znamení národům, shromáždí rozběhlé Israelity, a sebere rozptýlené Judovce ode čtyř stran země.¹³ Řevnivost Efraimova zmizí, a nepřátelé Judovi zahynou; Efraim nebude nenáviděti Judy, a Juda nebude bojovati proti Efraimovi.

¹⁴ Ale vrazí na pás filištinský na západě, spolu olupovati budou Východany, na Edomce a Moabany ruce své vztáhnou, a Ammoňané budou jich poslouchati.¹⁵ A vysuší Hospodin jazyk moře egyptského, a zdvihne ruku svou na Eufrat v síle svého dechu, a rozrazí jej na sedm potoků, takže jej obutí budou přecházeti.¹⁶ I vznikne cesta zbytku. lidu jeho, který zanechán bude od Assyřanů, jako ji měl Israel v ten. den, kdy vycházel z egyptské země.

HLAVA 12. – ¹ Tehdy pak řekneš: „Oslavuji tě, Hospodine, nebo když rozhorlil ses na mne, hněv tvůj se obrátil, a tys mne potěšil! ² Ejhle, Bůh je Spasitel můj! Doufat mohu bez obavy. Ano, má síla a sláva jest Hospodin, neboť on stal se mojí spásou.“ ³ Vážiti budete vody s radostí ze studnice Spasitelovy. ⁴ Tehdy pak řeknete: „Oslavujte Hospodina, vzývající jméno jeho! Zvěstujte národům, co učinil, hlásejte vznešenost jména jeho.“ ⁵ Pějte Pánu, že velebné jednal, budiž to známo po zemi veškeré! ⁶ Plesejte, jásejte, občané sionští, neboť velký jest mezi vámi Svatý národa israelského.“

V. ⁵. Jako *roucho* člověka provází, zdobí, rozlišuje od jiných, tak bude zdobiti Emmanuela-krále – *spravedlnost* a věrnost. Jako bojovníkovi *opasek*, podkasávající jeho šat, pomáhá k vítězství, tak povede Emmanuela – *spravedlnost* a věrnost.

V. ⁶–⁷. líčí obrazně, náznáčně *pokoř* (vrchol blaha), který zavládne v říši Emmanuelově. Tuto líceň nelze bráti *ve smyslu vlastním*

V. ⁹. „*svaté pohoří Hospodinovo*“ jest Palestina, popředně Sion, předobraz říše mesiášské. Jako mořské vody zakrývají mořské hlubiny, tak znalostí Boha bude plná všechna země

V. ¹⁰. vrací se k v. 1., aby líčil *vzrůst říše mesiášské*. – Z Jeseova výhonku Hospodin učiní *znamení všemu světu*, aby všichni národové kolem Emmanuela se shromáždili a s ním a pod ním bojovali.

V. ¹¹. Hospodin po prvé „*osvojil si*“, t. j. svým majetkem učinil národ israelský, když jej vyvedl z Egypta; „opět“ ve smyslu vyšším učiní tak za dob mesiášských. – „*od Petrosanů . . . od Přímoří*“. Assyřané a Egyptané jsou dva nejmocnější nepřátelé Israelovi a znamenají tu předobrazné moci, říši Emmanuelově nepřátelské. – „*Petrosané*“ byli obyvatelé horního Egypta. – *Senaarané* = Babyloňané. – „*Přímoří*“ – pobřeží moře Středo-zemského.

V. ¹⁵ n. „*jazyk moře Egyptského*“ = záliv Heroopolský, jako jej vysušil, když jej Israelité za Mojžíše přecházeli. – „*dech Boží*“ = vítr.

HL. 12. Jako pěli Israelité chvalozpěv, když byli přechodem Rudého moře vysvobozeni z poroby egyptské, tak budou zpívati zachránění Judovci po návratu ze zajetí, zejména však po vstupu do církve Kristovy, *píseň díků* za to, že došli spásy.

V. ⁶. „*občané sionští*“ = Jerusalemané = občané města Božího, údové Kristovy církve, pocházející ze židovstva.

Řada třetí: Proroctví proti pohanům (13, 1.–23, 18.).

1. Zkáza Babylonu a konec zajetí babylonskému (13, 1.–14, 23.).

Nadpis 13, 1. Hospodin shromáždí vojsko proti Babylonu, který se hrůzou bude trástí (13, 2.–8.). Babylon padne; děsné krveprolití (13, 9.–18.); bude zpusťován a zanikne (13, 19.–22.). Konec babylonského zajetí (14, 1 n.). Píseň Židů nad zkázou Babylonu (14, 3.–21.). Všecek svět má pokoj od té doby, co je po Babyloně (14, 4.–8.); král babylonský v podsvětí (14, 9.–11.); jak hluboký jeho pád (14, 12.–51.); takový mocnár – a tělo jeho není pochováno (14, 16.–19.); za jeho ukrutnost budou synové jeho povražděni (14, 20 n.). Hlas Boží potvrzuje proroctví toto (14, 22 n.).

HLAVA 13. –¹ Co viděl Isajáš, syn Amosův, o zatížení Babylona.

² Na hoře mráкотné zdvihněte znamení, volejte hlasitě, zdvihněte ruku, ať vejdou do bran vůdcové. ³ Já (sám) jsem vyzval své posvěcence, povolal jsem junáky své ve hněvu svém, své hrdiny jásající. ⁴ Hlučí množství na horách jako četné vojsko; hlučí králové a národové shromáždění; Hospodin zástupů třídí válečné mužstvo. ⁵ Přicházejí ze zemí dálných, od končin nebes; (přichází) Hospodin a nástroje hněvu jeho, aby zhubil všecku zemi.

⁶ Kvilte, neboť blízko je den Hospodinův; jako zpuštění od Pána přijde. ⁷ Protož všechny ruce oslábnu, a srdce každého člověka rozdrčeno zchabne. ⁸ Křeče a bolesti zachvátí je, jak žena před porodem budou se svíjet, jedenkaždý nad druhým trnouti bude, tváře rozpálené vzezření jejich. ⁹ Aj, den Hospodinův přijde, ukrutný, plný rozhořčení, hněvu a prchlivosti, aby obrátil zemi v poušť, a její hříšníky z ní vyhladil. ¹⁰ Neboť hvězdy na nebi a jejich lesk nebudou šířit světla, zatmí se slunce při východě svém, a měsíc nebude se stkvít v světle svém.

¹¹ „Potrestám totiž zlobu na okruhu země, a na bezbožnicích nepravost jejich, učiním přítrž zupnosti nevěřících, a vypinavost násilníků pokořím. ¹² Řidší bude smrtelník nežli zlato, a člověk nežli čistý ryzí tento kov.“ ¹³ Proto bude nebe se trástí, a pohne se země se svého místa pro hněv Hospodina zástupů, až přijde den rozhořčené nevěře jeho. ¹⁴ Jako poplašená srna a jako ovce, jichž nikdo neshromažďuje, každý obrátí se k národu svému, každý do své vlasti prchne. ¹⁵ Každý, kdo bude chycen, zabit bude; a každý, kdo se dá dohonit, mečem padne. ¹⁶ Děti jejich budou před očima jejich rozráženy; domy jejich vyloupeny a manželky jejich zneuctěny.

¹⁷ Aj, já vzbudím proti nim Medy, kteří na stříbro nedbají, aniž zlata jsou chtiví, ¹⁸ ale střelami pobijí malíčké, ani s matkami kojícími nebudou soustrasti mít, a pro děti nebudou mítí soucítěného oka. ¹⁹ A Babylon, onu ozdobu království, pyšnou nádheru Chaldejských

HL. 13. V. ¹ „viděl“ v prorockém *vidu* (vidění). – „zatížení“ trestem

V. ² Hospodin vybízí Judovce v zajetí babylonském žijící, aby vztýčili na hoře znamení, ke kterému se budou scházeti vojáci, aby se tu seřadili a vítězně vtáhli do Babylonu. O dobytí tohoto města Cyrem viz k 2 Par 36, 22 n. – „mráкотná hora“ je ta, na které zapálen byl oheň, který svým kouřem horu zahalil. – Židé v zajetí bab. mají hlasitě volati „na ně“, t. j. *na Medy*, aby se shromáždili a sešikovali. – Také rukou mají jim kynouti, je volati, aby vešli „vůdcové“ a s nimi jejich mužstvo do bran babylonských.

V. ³ Dobytí Babylonu byl čin prozřetelnosti Hospodinovy. Ježto si Bůh Medy (vojsko Cyrovo) *vyvolil* k úkolu svému, proto byli mu „zasvěceni“, proto slují jeho „posvěcenci“.

V. ⁶ „Kvilte“, Babyloňané, bolem a hrůzou. – „den Hospodinův“ = den hrozného jeho soudu.

V. ¹⁰ Prorok líčící hříchy a tresty Babylonu, přechází do líčení *hříšníků*, vůbec na soudě obecném.

V. ¹⁴ V Babyloňě, obchodním veleměště, bývalo usedlých *mnoho cizinců*; ti všichni jako plachá zvěř uprchnou domů, aby jim nebylo zakoušeti hrůzy pádu veleměsta.

V. ¹⁷ Medové, až budou Babylonu, nebudou tak *žízňiví* pokladů, jako spíše *lidské krve*; nedají se uplatiti výkupným. – Pozoruhodno, že tu jsou jmenováni *toliko Medové* a nikoliv Peršané.

V. ¹⁹ Jak právem nazývá tu Is Babylon „*ozdobou říší*“, dosvědčuje bible na jiných místech (na př. Gn 11, 1.–9.), dosvědčují spisovatelé klasičtí (Herodot, Curtius), dosvědčují klínopisné památky a zříceniny, které proko-

potká, co potkalo Sodomu a Gomorrhru, když je Hospodin podvrátil. ²⁰ Nebude v něm bydleno až do konce, nebude znova stavěn rod od rodu; aniž rozbije tam stany Arab, aniž pastýři tam odpočívají budou. ²¹ Ale lítá zvěř tam lehat bude, domy jejich budou plny sov, sídliti tam budou pštrosi, a chlupáči tam poskakovat, ²² šakalové budou se ozývatí tam v palácích jeho, a hyeny v zámcích rozkoše.

HLAVA 14. – ¹ Blíží se již doba jeho, a dny jeho nejsou daleko. Neboť slituje se Hospodin nad Jakobem, vyvolí zase Israele, a usadí je ve vlasti jejich; připojí se k nim cizinci, a přidrží se domu Jakובה. ² Vezmou je národové a přivedou je na jejich místo; a bude je míti dům Israelův v zemi Hospodinově za nevolníky a nevolnice; i zajmou ty, od kterých byli kdysi zajati, a podmaní sobě své utlačovatele.

³ Tehdy, až ti dá Bůh odpočinek od tvých útrap, od tvého nepokoje, od tvrdé služby, kterou bylo ti prve sloužit, ⁴ počneš zpívat tuto píseň proti babylonskému králi; řekneš:

„Ejhle, jak skončil mučitel, jak přestal útlak! ⁵ Rozlámal Hospodin žezlo bezbožných a hůl vládců; ⁶ která bila národy ve hněvu ranami nezhojitelnými, podmaňovala ve vzteku národy ukrutně je pronásledující. ⁷ Ve klidu požívá míru všecek svět, raduje se a jásá. ⁸ I jedle veselí se nad tebou, a libanské cedry (řkouce): „Od té doby cos usnul, nikdo neleze na horu, aby nás podtínal.“

⁹ Peklo dole jest pobouřeno, čekajíc na tvůj příchod, budí pro tebe obry, všechna knížata země; vstávají se svých trnů králové národů. ¹⁰ Všichni se chápají slova a praví tobě: „Také ty jsi zchřádl jako my, stal ses podobným nám? ¹¹ Svržena jest do pekla tvá pýcha, svalilo se tvé tělo; hnilobou je ti ustláno a přikrývka tvá jsou červi.“

¹² Kterak jsi spadla s nebe, jasná jitřenko, kterak svalil ses na . zemi, ty, kterys ranival národy! ¹³ Tys v duchu si říkával: „Na nebe vystoupím, nad hvězdy Boží vysoko postavím trůn svůj, posadím se na hoře shromáždění na nejzazším severu, ¹⁴ vystoupím nad výšiny oblaků, budu podobný Nejvyššímu.“ ¹⁵ Avšak do pekla svržen budeš, do nejzazších hlubin.

¹⁶ Kdo tě uzří, nakloní se k tobě a na tebe patřit budou (řkouce): „To je ten muž, který bouřil svět a říšemi trásl, ¹⁷ který obracel kruh země v poušť a města jeho bořil, ¹⁸ neotvíral žaláře svým zajatcům, všem králům národů; (ti) všichni odpočívají ve cti, každý ve

pává Německá východní společnost. Vynikal opevněním, chrámy, věžemi, paláci, vysutými zahradami, ulicemi, branami, kanalisací, obchodem, průmyslem atd. – *Byl pokládán za div světa.*

V. ²¹ „chlupáči“ – kozli, ve kterých viděl lid zlé duchy, bydlící na poušti.

Hl. 14. V. ¹. Se zřetelem na dobu velikých měst a říší, jest době Isajášově *blízký* pád Babylona r. 538. Další pokles veleměsta nenastal náhle, ale dál se pozvolně. – *Zkáza Babylonu* jest počátek *vysvobození Židů ze zajetí*. – Bůh se smiloval, přijal je *zase* za národ vyvolený. – „*cizinci*“, kteří se k nim připojí, budou *proseřtí*, t. j. pohané, kteří přijmou od nich zcela neb aspoň částečně *náboženství israelské*. Popředně však budou to pohané, kteří přijmou od Israele za dob mesiášských *náboženství křesťanské*!

V. ². Líči podporu, které se Židům dostane od vlády perské, aby se mohli zařadit v Palestině. – Židé rozprášení mezi pohany jsou nuceni podrobti se jejich žezlu; přijde však doba, kdy si Židé ve vyšším, duchovním smyslu podrobí pohany – svým nejvznešenějším náboženstvím, které jim dá Mesiáš.

V. ⁴⁻⁸. Líči *pokoj*, který zavládl na zemi po smrti babylonského tyranu. Kdekdo, i libanské stromy se radují.

V. ⁸. Jako králové assyrští, tak i vládcí babylonští dávali dopravování stavební dříví z Libanonu do Babylonu.

V. ⁹⁻¹¹. Líči potupné přijetí zemřevšího krále v podsvětí. – Pekla jsou pobouřena hrůzou nad změnou osudu králova, nad jeho náhlým příchodem. Pekla t. j. podsvětí chce monarchu přiměřeně přivítati (mysleno úštěpkem). – „*obry*“ = duše zemřelých. – „*vstávají*“, ježto podsvětí je burcuje; ty duše jako by *spaly*.

V. ¹⁰. Zupný „*král králů*“ stal se tím, čím byli jeho poddaní.

V. ¹²⁻¹⁶. Líči hloubku pádu babyl. krále.

V. ¹⁸. Králové, které přemohl, sobě podrobil a věznil babylonský monarcha, přece jen došli pohřbu – „*král králů*“ však nikoliv! Is líči, jak *hanebně* se shroutí říše babylonská. – „*ve svém domě*“ = ve své hrobce. – Nebyti pohřbeni, nebo býti z hrobu vyhozeni, byla starým největší pohana.

svém domě; ¹⁹ ty však jsi pohozen mimo hrob svůj jako nedochůdce, zprzněný, zasypaný těmi, kteří padli mečem, a sletěli do nejhlubších pekel jako shnilá mrcha. ²⁰ Nebudeš údelu míti s těmi, kteří jsou pohřbeni v hrobě, ty totiž zemi svou jsi pohubil, tys lid svůj bil; na věky nebude pamatováno potomstva zločinců. ²¹ Vedte na popravu syny jeho pro nepravost otců jejich, ať nepovstanou, by zabrali zemi, aby svět naplnili městy.

²² Povstanu na ně, praví Hospodin zástupů, a zahladím jméno Babylonu, potomstvo, útěžek i dítě, dí Hospodin. ²³ Učiním z něho majetek ježků a bažiny vod, vymetu jej chvostišťem zkázy," praví Hospodin zástupů.

2. Hospodin potře v Judsku Assyřany (14, 24.–27.).

²⁴ Přisáhl Hospodin zástupů takto: „Jistě že, jak jsem myslil, tak bude; a jak jsem zamýšlel, tak se stane: ²⁵ Roztržím Assyřana ve své zemi, na horách svých pošlapu ho; i bude snato s ních jeho, a břímě jeho se šíje jim bude vzato.“ ²⁶ To je jen úradek, který jsem usmyslil na všecko zemi, a to je ta ruka, vztažená na všechny národy. ²⁷ Neboť Hospodin zástupů tak-li usoudil, kdo to zruší? Ruka jeho je-li vztažena, kdo ji zpět ohne?

3. Proti Filištanům (14, 28.–32.).

²⁸ Toho roku, kdy zemřel král Achaz, dostalo se (mně) tohoto zatížení: ²⁹ Nevesel se všecko, ty, Filištinsko, že je zlomena hůl toho, jenž bil tě; neboť z kořene hadího vzejde basilisek, a plod jeho bude okřídlený had. ³⁰ I bude blahobyť míti plémě chudých, nužní bezpečně odpočívati budou; avšak tvůj kořen umorím hladem, a kdo z tebe zbude, toho dám zabít.

³¹ Běduj, bráno, křič, ó město; poraženo jest všecko Filištinsko; neboť od severu přichází dým, a nikdo neutíká od své čety. ³² A jaké odpovědi se dostane pohanským poslům? „Hospodin založil Sion a v něm budou míti ochranu chudí jeho lidu.“

4. Proti Moabanům (15, 1.–16, 14.).

Nadpis. Počátky pohromy moabské (15, 1.–9.). Jak ji zamezit? (16, 1.–6.). Vrchol pohromy moabské (16, 7.–12.). Doslov (16, 13 n.).

HLAVA 15. – ¹ Zatížení Moabska. Ano, za noc jest Ar Moab zpuštěno, jest po něm veta; ano, za noc jest Kir-Moab zpuštěno, jest po něm veta! ² Dibonští vystupují na výšiny, aby kvíleli! V Nebu a v Madabě kvílí Moabané; na každé hlavě lysina, a každá brada jest oholena. ³ Na veřejných cestách chodí v pytlovině, na střechách i na ulicích všecko nařiká, rozplývá se slzami. ⁴ Křičí Hesebon a Eleale, až do Jasy slyšet hlas jejich; proto nařikají rekové moabští, Moabsko nařiká z hloubi duše.

V. ²⁰–²³ líčí jiný trest krále babylonského – *nebude míti potomstva*.

V. ²⁴–²⁷. Proroctví proti Assyřanům, jež se splní dříve, má být znamením (zárukou), že se splní také *později* výroky proti Babylonu, výše podané.

V. ²⁵. Hospodin nazývá Palestinu „*svou*“ zemi, která sluje výše *zemí Emmanuelovou* (8, 8.). – „*s nich*“ = Judovců. – „*jiím*“ = Judovcům.

V. ²⁸. Achaz umřel r. 721. – „*zatížení*“ = vidění o zatížení, o pohromě, která stihne Filištany.

V. ²⁹. „*hůl*“, had, basilisek, okřídlený had jest velmoc assyrská, t. j. králové assyrští.

V. ³⁰. „*Plémě chudých*“ = „*nužní*“ = Judovci. – „*bude mít blahobyť*“ – budou míti kde se pásti proti hladu Filištanů.

V. ³¹. líčí vpád Assyřů *od severu*.

V. ³². „*pohanským, poslům*“ krále *Senacheriba*. – Hospodin Sion „*založil*“, nedá, aby jím pohané pohnuli!

HL. 15. V. ¹. *Ar-Moab* – hlavní město Moabska, bylo tam, kde je dnes zřícenina *er-Rabba*. – *Kir Moab* – dnešní *Kerak*. – Obě města byla, jak zřejmo, v noci náhle přepadena.

V. ². Tim, že padly dvě opory Moabska, padlo Moabsko celé. Proto všecko se rozplývá v slzách. *Ostříhaný vlas, oholená brada* – známky smutku.

V. ⁴. *O Hesebonu* viz Nm 21, 25; Jos 13, 17. – *O Jase* Nm 21, 23; Jos 13, 18. – *O Eleale* Nm 32, 3. – „*rekové*“ – vojinové. Bolesť zachvívá i neohroženým srdcem mužů, zvyklých na útrapy válečné.

⁵ Srdce mé pro Moabsko pláče; obrana jeho jest již v Segoru, v Eglath-Šelišija; ano, s pláčem jdou nahoru cestou k Luitu, a na cestě k Oronaim zdvíhá se křik pro zkázu. ⁶ Ano, vody Nemrim v poušť jsou obráceny, ano, tráva zvadla, co klíčilo, zhynulo, všecka zezeleň zanikla.

⁷ Podle velikosti zločinu jsou navštíveni; k potoku Vrbovému jsou hnáni.

⁸ Ano, křik obchází hranice Moabska, až do Gallimu (jde) kvílení jeho, až ke studni Elim jeho nárek. ⁹ Ano, vody Dibonu plny jsou krve; ano, Dimonu přidám trestu; lva na ty, kdo z Moabských se zachrání, i na ty, kteří v zemi zbudou!

HLAVA 16. – ¹ Pošlete berany pro zeměpána z Petry pouští na horu obyvatelstva Si-onu: ² – Jako ptáče na útěku, jako mláďata z hnízda vyplašená jest obyvatelstvo moabské u brodu Arnonu. ³ „Porad' (nám), buď rozhodčím, učín, by stín tvůj o polednách byl jako noc; skryj uprchlíky, a poběhlých nezrazuj! ⁴ Kéž směji u tebe bydleti moji vyhnanci; Moabanům buď skryší před zhoubcem!" Neboť přestane pustošení, skončí se bída, zahyne ten, který zemi deptal, ⁵ a postaven bude milostivě trůn. A na něm seděti bude ustavičně ve stánku Davidově soudce, jenž hledá spravedlnost a rychle podle práva oplácí.

⁶ Slyšeli jsme o pýše Moabově, že pyšný jest velmi; jeho pýcha, hrdost a zpupnost větší jest než jeho moc. ⁷ Protož Moab Moabovi nařiká, všichni nařikají; pro hrozinkové pečivo Kir-Charesetu vzdychají zdrceni jsouce. ⁸ Jsoutě pole kolem Hesebonu zpustlá, páni národů vysekali vinici Sabamskou, jejíž ratolesti šly až do Jazeru, zabloudily na poušť, výhonky její se rozbíhaly až za moře.

⁹ Proto pláče s Jazerskými pro vinici Sabamskou; napájím slzami svými tebe, Hesebone a Eleale; neboť do tvého vinobraní a do žně tvé vpadl výskot šlapajících (nepřátel).

¹⁰ Zmizelo veselí a plesání ze zahrad, na vinicích není radostného křiku, vína v lisu nešlape, kdo tak činíval, výskot šlapajícím jsem odňal. ¹¹ Proto nitro mé zvučí (soucitem) s Moabem jako citara, a útroby mé s Kir-Charesetem. . . ¹² Moab dostavuje se na své výšiny a namáhá se, vchází do svých svatyní, aby se modlil, ale ničeho nedosahuje.

V. ⁵. „obrana“ Moabska jsou jeho vojíni, kteří nyní prchají a jsou již na hraničích jižních, na pomezí Edomska. – „Eglathšelišijá“ jest vlastní jméno místa, blízkého Segoru.

V. ⁶. „vody“ – prameny, které nepřítel ucpal a zasypal. Podle souvislosti dlužno potok Nimrím hledati na jihu Moabska a nikoliv se severu, kde jest město stejnojmenné.

V. ⁷. Potok „Vrbový“, dnešní potok Uádi el-Achsa, stará hranice Moabska a Edomska. – „navštívení“ – potrestání.

V. ⁸. Eglajim (= Gallim) podle Musila Chirbet Džaldžúl jiv. Keraku. – Studna Elim (Beér-Élim) je snad totéž místo, jež sluje Nm 21, 16. Beér.

V. ⁹. Podle svědectví sv. Jer bývalo město jmenováno bez rozdílu Dibon nebo Dimon. Zde užívá prorok názvu „Dimon“, aby doslal hříčku slov tím, že hebr. *dam* znamená *krev*. – „lva“ buď jako 4 Král 17, 25., nebo vůbec trest horší dosadního.

Hl. 16. V. ¹. Prorok vyzývá moabské uprchlíky, kteří se ulekli do hlavního města edomského, Petry, tam však žádoucí ochrany nenašli, aby poslali do Jerusalema, panovníkovi judskému poplatek na znamení, že uznávají jeho nadvládu nad sebou, která jim dává právo, aby se nyní dovolávali jeho ochrany. Jak má to poselstvo v Jerusaleme mluvit, o tom poučuje prorok dále ve v. 3. – Prorok má snad na mysli některého krále, judského (Ezechiáše), mluví však zřejmě o dobách mesiášských, kdy zasedne na trůn Jerusalemský – Emmanuel, král nejvznešenější, jemuž holdovati a od něhož ochrany dožadovati se budou i Moabané.

V. ³. „rozhodčím“, mezi námi a naším nepřítelem, který nás z vlasti vyhnal. Ujmi se naši spravedlivé věci. Poselstvo moabské má těmito slovy osloviti Sion, případně zeměpána, který na Sionu trůní.

V. ⁴. počíná prorok dokazovati, proč má poselstvo mluvit, jak byl doporučil. Vždyť ten, který zpustošil Moabsko, nebude moci učiniti podobně Sionu. Prorok má nejspíše na mysli některého krále assyrského, snad Senacheriba, kterému bylo s nepořízenou odtáhnouti od Jerusalema, popředně však má na zřeteli moc království Božímu nepřátelskou vůbec, která bude pokořena příchodem říše Emmanuelovy.

V. ⁹⁻¹². vyslovuje prorokovu soustrast s neštěstím, jež stihne Moabsko. – Moabští; ve své tísní budou se namáhati na svých výšinách, aby uprosili Kemóše (srv. 15, 2.), ale vše bude marno. – Srv. Jer 48, 35.; viz také tamže 48, 13.

¹³ To je to slovo, které mluvil Hospodin kdysi k Moabovi. ¹⁴ Nyní pak mluví Hospodin toto: Ve třech letech, jako v letech žoldnéřových, vzata bude sláva Moabovi, ač má všeho lidu velmi mnoho, a co mu zůstane, bude málo, poskrovnu, ne mnoho!

5. Proti Syrům a Israelitům (17, 1.–14.).

Nadpis. Zpustošen bude Damašek (17, 1.–3.). Zkrušen bude Israel, i obrátí se k Bohu (17, 4.–11.). Až vykoná Assyrie svůj úkol, který ji Prozřetelnost vykazala, zanikne také sama (17, 12.–14.).

HLAVA 17. – ¹ Zatížení Damašku. „Ejhle, Damašek přestane býti městem, bude jak hromada kamení v zbořeníšti. ² Města Aroer budou ponechána stádům, budou tam odpočívat a nebude, kdo by je plašil. ³ Zanikne opora Efraimova, království Damašku; ostatek Syrie zahyne jako sláva Israelitů,“ praví Hospodin zástupů.

⁴ „Tehdy ztenčena bude sláva Jakobova, a tučnost jeho těla zvadne. ⁵ Bude jako když ve žni žnouce shrne stojící (stébła), a když rámě jeho (jim) klasy uřezává; bude jako když někdo hledá klasů v údolí Rafaim. ⁶ Zbudou v něm jakési paběrky, jako když bývá oliva oklepávána: dvě nebo tři olivky na vrchu větve, nebo čtyři až pět na vrcholcích jejich plodivých,“ praví Hospodin, Bůh Israelův.

⁷ Tehdy nakloní se lidé k tvůrci svému, a oči jejich ke Svatému Israelovu patřiti budou; ⁸ nebudou se kloniti k oltářům, které učinily ruce jejich, aniž budou hleděti k tomu, co udělaly prsty jejich, k hájům a ke svatyním. ⁹ Tehdy budou tvá pevná města opuštěna jako pluh a osení, která opuštěna byla před Israelity a zpusťneš, ¹⁰ protože jsi zapomněl na Boha, spasitele svého, na silného pomocníka svého nepamatovals.

Proto jen zakládej spolehlivé štěpnice, a vysázej je odnoží cizokrajnými, ¹¹ (již) v den zasazení je to réva planá: ráno kvěsti bude, co jsi nasázal, (ale) nebude co sbírat v den vinobraní, a boleti to bude těžce.

¹² Hoj, hukot národů mnohých! Hučí jako hučící moře; a šumot zástupů, šumí jako spousty vodstva. ¹³ Hučí národové jako hukot vod vzdutých. Ale (Pán) je okřikuje, i rozprchají se daleko, a jsou hnáni jako pleva na horách od větru, a jako kotouček (rostlinný) od vichoru. ¹⁴ Večer jsou zaraženi a ráno jest po nich veta – to jest úděl našich hubitelů, toť los našich lupičů.

HL. 17. Is spojuje v jednom proroctví království israelské a království damašské, která se spikla proti Judsku, srovnává jejich osudy, oznamuje jejich trest. Předpověď nedala dlouho čekat na své splnění. Tiglat-Pileasar dobyl r. 732 Damašku; jeho království bylo zničeno: assyrský guvernér byl ustanoven na místě krále.

V. ³. „opora Efraimova“ = Damašek, hlavní město syrského (aramského) státu. – S Damaškem zanikne moc „ostatní Syrie“, s ním spojené.

V. ⁴. „Tehdy“, kdy padne sláva Damašku. – „tučnost“ = kvetoucí život říše israelské, politický, hospodářský i kulturní, který vedl ke zpupnosti a přepychu.

V. ⁵. Říše israelská jest jako veliké pole, na kterém je zralé obilí. Jako ženci snadno a rychle žnou srpem klasy a přenášejí je na humno, tak i Assyrové přijdou, seberou, sváží obyvatelstvo Israelská a převeďou je do zajetí. Již r. 734 (733) Tiglat-Pileasar, zabrav Galileu a Zajordání, odvedl množství obyvatelstva z obou zemí do Medie. Zejména Sargon, dobyv Samaře r. 721, odvedl jádro obyvatelstva bývalé říše israelské do Assyrie. Snadno se lze domyslit, že nestalo se tak najednou, nýbrž postupně ve větších anebo menších houfech.

V. ⁶. Z těch paběrků, smíšených s pohany, vznikli „Samaritané“.

V. ⁷. Is popisuje spásitelný účinek Božích trestů – obrat k Bohu.

V. ⁹. Jako kdysi za Josuových časů Kanaaňané prchající před Josuem opustili své role, tak bude Israelitům před Assyry opustiti města.

V. ¹⁰. „štěpnice“, vysázené „odnoží cizokrajnými“ jsou tu svatyně, které Israelité stavěli a ve kterých ctili bohy cizí. – Ty štěpnice slují úštěpkem „spolehlivé“ nebo „líbezné“, ohledem na zisk, který cizokrajná bohoslužba skýtala. Je velmi pravděpodobno, že Is naráží na bohoslužbu syrskou, ve které rostliny hrály velkou roli: jsou to zahrady Adonisovy, které pěstovány jsouce v půdě lehké, kvetly a zvadly týž den.

V. ¹².–¹⁴. ličí pohromu Assyřů r. 701 za Senacheriba u Jerusalema. – Assyrové podle 17, 1.–11., jakožto nástroj Prozřetelnosti, zničí Damašek, zničí Israelsko, pak však dojde také na ně, jak již bylo řečeno výše.

6. Proti Kušanům (18, 1.–7.).

Co Kušany stihne (18, 1.–6.). Obrátí se (18, 7.).

HLAVA 18. – ¹ Hoj, země šelestících křídel, která jest za řekami etiopskými, ² která posílá po Nilu posly, na lodkách z papyrového rokytí po vodě. . . Jděte, rychlí, poslové, k národu vysoké postavy a lesklé pleti, k lidu hroznému, za nímž není jiného, k národu svalnatému, vše pošlapávajícímu, jehož zemi řeky brázdí. ³ Všichni obyvatelé světa, kteří na zemi přebýváte, až bude vyzdvíženo znamení na horách, hleďte, a zvuk trubky slyšte! ⁴ Neboť toto praví Hospodin ke mně: „Klidně budu pozorovati na svém místě jako jasné polední světlo a jako rosný oblak ve žni.“ ⁵ Neboť přede žní, až bude po všem květu, až nezralý hrozen počne dozrávat: podřezány budou ratolístky jeho kosíři, a co zůstane, . odřezáno a vyvrženo bude. ⁶ Zanechání budou vesměs ptákům z hor a zvířatům polním; i bude na nich přes celé léto ptactvo, a všeliká zvěř polní zůstane na nich přes zimu. ⁷ Tehdy přinášeny budou dary Hospodinu zástupů od národa vysoké postavy a lesklé pleti, od lidu hrozného, za nímž není jiného, od národa svalnatého a vše pošlapávajícího, jehož zemi řeky brázdí, na místo jména Hospodina zástupů, na horu Sion.

7. Proti Egyptu (19, 1.–20, 6.).

Nadpis. Jak bude Egypt potrestán (19, 1.–15.). Spasitelný následek těchto trestů (19, 16.–25.). Náznáčný úkon Isajášův, kterým předpovídá zajetí Egyptanů a Kušanů (20, 1.–6.).

HLAVA 19. – ¹ Zatížení Egypta. Ejhle, Hospodin jede na lehkém oblaku, a přichází do Egypta. Modly egyptské třesou se před ním, a srdce chabne, v útrobách Egyptanům. ² „Popudím Egyptana proti Egyptanu, že bude bojovati bratr proti bratru, přítel proti příteli, město proti městu, království proti království. ³ Zdrčen bude duch Egyptanů v útrobách jejich, rozvahu jejich zmatu, i budou se tázat svých model, kouzelníků, věstcův a hadačů.

HL 18. Proroktví Isajášovo ke *Kušanům* zapadá velmi dobře do dějinných poměrů před r. 702. Chystalo se k válce mezi dvěma velmocemi: *Assyrií a Egyptem*, Země zvaná v hebr. bibli „*Kúš*“, Vulg. překládá „*Etiopie*“, *Kušané*, tedy = Etiopané. Je to dnešní *Nubie*. Staří počítali k Etiopii také Habeš a Somalsko. Staří Egyptané vyobrazovali Kušany jako *čistokrevné černochy*. Kromě jmenovaných černochů sídlili v „Etiopii“ od nejstarších dob kmény příbuzné Egyptanům, kmény pleti hnědočervené, byli to kočovníci, kdežto černosi byli usedlí zemědělci. – Později přenesli křesťanští Habešané název Etiopie na svou říši, na Habeš.

V. ¹. „*řeky*“ etiopské, je tu popředně *Nil* a přítok jeho *Astaboras*. – Množné číslo jest odůvodněno také tím, že Nil činí mnoho ostrovů, teče *mnohými koryty*. – *Kúš* sluje „*země šelestících křídel*“, ježto je v ní *množství létajícího hmyzu*.

V. ². „*po Nilu*“, který tu sluje „*mořem*“ jako každé množství vody. – „*na, lodkách*“, nejběžnějším to dopravním prostředkem Kušanů i Egyptanů. – „*Jděte*“ – oslovuje *Is* posly. – Herodot nazývá Etiopany „největší a nejkrásnější“ lidi. – Egyptané brali z nich strážce veřejného pořádku (policie), královskou osobní stráž a sestavovali z nich své vojsko. Kušané, vyrostlí v bídě a zvyklí od mládí na lup, byli znamenití bojovníci, silní a hrozni, jak je tu *Is* líčí.

V. ³. klade poslancům do úst, co mají oznámiti netoliko národům, ke kterým jsou posláni, ale vůbec národům všem na zemi. – Mají mítí pozor, až počnou dvě velmoci (Assyrie a Egypt) sbíratí vojsko do boje. – „*znamení na horách*“, na vysokých místech vztyčená (prapory, ohně), daleko široko viditelná, oznamující, že zeměpan nařídil mobilisaci.

V. ⁶. líčí bez básnického obalu zkázu Assyřů. Nepohřbených jejich mrtvol bude tolik, že stačí na výživu ptactva na dlouhou dobu („*léto*“ – „*zimu*“ = celý rok).

V. ⁷. Sion, sluje „*místo jména Hospodinova*“, protože Pán, který v Jerusalemě ve chrámě sídlí, ukazuje tam svou velebnost a věrnost. – Co tu prorok předpovídá, splnilo se po osvobození Jerusalema od Assyřů za Ezekiáše r. 701, kdy „*mnozí přinášeli*“ oběti krvavé i nekrvavé Hospodinu do Jerusalema“. Etiopané budou přinášeti dary zejména později, až s jinými národy (za dob mesiášských) pohnou se k Sionu, jak předpověděno výše 2, 2.–4.

HL 19. V. ¹. Modly se třesou, aby se neopakovaly rány, jež je stihly kdysi při východu Israelitů z Egypta.

⁴ Vydám Egyptany na pospas ukrutným pánům, a král přísný panovat bude nad nimi," praví Pán Bůh zástupů. ⁵ „Vymizí voda z veletoku, řeka vyschne v poušť. ⁶ Vyhynou koryta vodní, opadnou a vyschnou proudy průplavů. Sítí a rokytí zvadne. ⁷ Obnaženo bude dno proudu od pramene, a všechno osení kdysi zvlažované uschne, zvadne, vezme za své. ⁸ Truchliti budou rybáři, kvíliti všichni, kdož házejí do řeky udici, a kteří rozstírají na vody síť, zmalomyslní. ⁹ Rdíti se budou ti, kteří zdělávají len, kteří jej vychlují a tkají tenké věci. ¹⁰ Zmizí všechno závodění, všichni, kdož dělali zátky k lovení ryb.

¹¹ Zbláznila se knížata Taniská, moudří rádcové faraonovi radí hloupě. Kterak můžete říkati faraonovi: „Syn mudrců jsem já, syn králů starobyklých?" ¹² Kde jsou nyní mudrci tvoji? Nechat oznámí tobě a ukáží, co zamýšlí Hospodin zástupů s Egyptem. ¹³ Zbláznila se knížata Taniská, zchabla knížata Memfiská, matou Egypt ti, kdož jsou úhelným kamenem kmenů jeho. ¹⁴ Hospodin vlil do nich ducha závrativého, i uvádějí v potáčení Egypt ve všem co činí, jako se potácí opilý a zvracející. ¹⁵ Egypt se nevzmůže na dílo, jež by učinila hlava nebo pata, poddaný nebo vladař.

¹⁶ V ten den budou Egyptané jako ženy, ustrnou a báti se budou před napražením ruky Hospodina zástupů, kterou on napráhne na ně. ¹⁷ I bude Judsko Egyptanům na postřach; každý, kdo si na ně vzpomene, děsiti se bude úradku Hospodina zástupů, na kterém se ustanovil proti nim.

¹⁸ V ten den bude v Egyptě patero měst, mluvících řečí chananejskou, a přísahajících skrze Hospodina zástupů; „Město slunce" bude jedno (z nich) slouti. ¹⁹ V ten den bude oltář Hospodinův prostřed Egypta a památník Hospodinův na pomezí jeho. ²⁰ Bude to na znamení a na svědectví Hospodinu zástupů v Egyptě. Když budou volati k Hospodinu pro utlačovatele, pošle jim vysvoboditele; ten bude bojovati (za ně) a spasí je. ²¹ Tím se ukáže

V. ⁴. „ukrutní pánové" jsou tu králové assyrští, novobabylonští, jak svědčí egyptské dějiny;

V. ⁵. „veletok" = řeka = Nil, který v hebr. sluje „moře", právem zejména za dob rozvodněných, kdy zaplavuje celý Egypt. – Nil je podmínkou veškerého života v Egyptě. Kam lze zavést vodu a jí zavlažovati, jest ráj; kde přestává vláha Nilu, začíná i dnes poušť.

V. ⁹. Tkalcovství bylo dávno v Egyptě vyvinuto. – Tkalci budou kvíliti, ježto nebude – surovin. – „tenké", jemné věci == bílý kment

V. ¹¹. Tanis je staré, slavné město egyptské, sídlili tam králové egyptští. Již Hyxové měli střed své vlády v Tanis a dovolili, aby se tam vyvíjela dále „moudrost" tamního kněžského sboru. 21. dynastie slula „taniská", ježto v tomto městě povstal její zakladatel Siámon.

V. ¹². oslovuje faraóna.

V. ¹³. vrací se k v. 11. – Mudrci egyptští měli býti „úhelnými kameny" své říši svou moudrostí, zejména státnickou.

V. ¹⁶. V. 16. n., 22. 21., ličí *spasitelné účinky* trestu, který stihne Egyptany – náboženskomravní obrod (v křesťanství). – Egyptané poznají chabost svých model, které nebudou s to, aby je vysvobodily ze svizelů, i budou hledati Boha mocnějšího, který se dá jim také nalézt – Emmanuela.

V. ¹⁸–²⁰. ličí osady židovské v Egyptě, které budou středisky nového náboženství za dob mesiášských. – „patero" nelze tu bráti s počtářskou přesností, nýbrž lidově: „několik". – „řeč chananejská" jest hebrejščina. – Jméno „Město slunce" jest překlad znění hebrejského. Je to nejspíše město egyptské On, proslulé chrámem, zasvěceným bohu slunce, odkudž jeho název Město Slunce. Is jmenuje výslovně toto město, které bylo nedaleko dnešní Kahýry (severovýchodně), aby upozornil, že osady židovské zařídí v Egyptě novou úctu Boha, který bude lidstvo mnohem dokonaleji *osvěcovati a hráti, nežli činí egyptský bůh slunce*. – „přisahati skrze Hospodina zástupů" – znamená vyznávati náboženství, které uznává jediného Hospodina za pravého Boha, t. j. náboženství israelské a později křesťanské.

V. ¹⁹. „oltář" Hospodinův nemůže tu nic jiného znamenati, nežli *náboženství křesťanské*, které má svou obět a pro kterou také v Egyptě budou stavěny oltáře.

V. ²⁰. „Když budou volati" křesťanství Egyptané, – „vysvoboditelé", jako kdysi posílal „soudce" svému lidu israelskému.

V. ²¹. Hospodin dá jim poznati svou moc, dobrotivost, otcovskou laskavost tím, že jim pošle v tísní osvoboditele.

Hospodin Egypťanům, Egypťané pak poznají Hospodina v ten den, ctíti jej budou oběťmi a dary, činíti budou sliby Hospodinu a plniti je.²² Ano, Hospodin bude bítí Egypt ranou, kterou je vyléčí, i obrátí se k Hospodinu, který se usmíří na ně a uzdraví je.

²³ V ten den bude cesta z Egypta do Assyrie, i budou choditi Assyřané do Egypta a Egypťané do Assyrie, a společnou bohoslužbu konati.²⁴ V ten den bude Israel s Egypťany a s Assyřany třetím, požehnáním prostřed země,²⁵ které požehná Hospodin, zástupů těmito slovy: „Požehnaná buď lid můj, Egypťané; dílo rukou mých, Assyřané; a dědictví mé Israel.”

HLAVA 20. – ¹ Toho roku, kdy přišel tartan do Azotu – když poslal jej Sargon, král assyrský, aby oblehl Azot a dobyl ho – ² toho času mluvil Hospodin skrze Isaiáše, syna Amosova, takto: „Nuže, odvaž si žínici od beder a zuj si střevíce s nohou.” I učinil tak a chodil bez svrchního roucha a bosý.³ Tu řekl Hospodin: „Jako chodí služebník můj Isajáš bez svrchního roucha a bosý (již) tři roky jako znamení a náznak Egyptu a Etiopii:⁴ tak požene král assyrský zajaté Egypťany a odvedené Kušany, mladé i staré, bez svrchního roucha a bosé, s obnaženými zadky na hanbu Egypta.⁵ I zděsí se a hanbiti se budou nad Etiopií, ve kterou doufali, a nad Egyptem, kterým se honosili.⁶ A řeknou obyvatelé tohoto pomorí v ten den: „Ejhle, tito byli nadějí naší, k nim utíkali jsme se o pomoc, aby nás vysvobodili, před králem assyrským! Kterak bychom mohli uniknouti my?”

8. Druhé prorocké proti Babylonu (21, 1.–10.).

HLAVA 21. – ¹ Zatížení pláně mořské. Jako táhnou od jihu větrné smrště, tak jde (to) z pouště, ze země hrozná.² Vidění tvrdého dostalo se mně: „Lupič loupí a zhoubce hubí . . . Vzhůru, Elame! Obléhej Mede! Všemu úpění jejich učiním konec . . .”

³ Proto jsou kyče mé plné křečí, úzkost mne jímá, jak úzkost ženy před porodem; padl jsem, když jsem to slyšel, zdrcen jsem byl, když jsem to viděl.⁴ Ochablo mi srdce, tma mě

V. ²³. Společné náboženství, které Egypt a Assyrie přijme, způsobí mezi oběma velmocemi, kdysi ustavičně nepřátelskými, mír, přátelské vztahy a styky.

V. ²⁴. Israel, ve kterém byly počátky říše Boží na zemi, proti které kdysi bojovali jak Assyřané, tak i Egypťané, bude v novém království Božím, netoliko členem („třetím”), nýbrž i středem, jako kdysi Palestina byla zeměpisně uprostřed obou velmocí. V těchto velmocích možno i zde viděti zástupce všech pohanů. – „požehnáním” podle starých slibů.

V. ²⁵. „lidem Hospodinovým” nebudou, jako dosud toliko Israelité, nýbrž i Egypťané, pohané.

Hl. 20. V. ¹. O „tartanovi” srv. 4 Král 18, 17. – O výpravě Sargonově, poslané proti Azotu (Jos 13, 3.), vypravuje několik assyrských klínopisných pramenů. – „Toho roku” = 711.

V. ². „žínici”, kterou proroci místo vrchního roucha nosívali. – Bosí a bez roucha svrchního bývali odváděni do zajetí; má tedy prorok choditi jako zajatec.

V. ³. Tři roky chodil prorok „nahý” a bosý, byl tedy tři roky znamením, že Egypťané a Etiopané budou vedeni do zajetí. Co prorok naznačoval, splnilo se za výprav Asarhaddonových (r. 675, 674, 671, 669) a Assurbanipalových (677, 666, 663) do Egypta.

V. ⁶. „pomorí”, hebr. „l” znamená tu celou Palestinu i Sýrii, tedy země, které kdysi spoléhaly na vojenskou moc Egypta; popředně má ovšem prorok na mysli Judsko.

Hl. 21. V. ¹. „moře” = Eufrat se svými četnými vedlejšími rameny, kalužemi, průplavy, zejména za doby, kdy jest rozvodněn Jako větrná smršť nepřemožitelnou silou se žene a vše poráží, tak ženou se hordy perské a medské, aby zaplavily Babylonii a dobyly jejího hlavního města.

V. ². Mluví tu Hospodin. Připomíná, co násilí spáchali Babyloňané na jiných národech, zejména na Judovcích. („Lupič loupí . . .”); teď hodlá úpění národů, od Babyloňanů utiskovaných, učiniti přítrž. Nástrojem Božím k tomu cíli budou Peršané a Medové, které Hospodin proto vyzývá, aby podnikli výpravu proti Babylonu a oblehli jej.

V. ³. líčí dojem vidění o pádu Babylonu na vidce Isajáše. – Bolesti rodičky bývají často uváděny na přirovnání.

přestrašila; můj milý Babylon stal se mi hrůzou. ⁵ „Prostřete stůl! Postavte stráž!“ Jedí a piji. „Vstaňte, knížata, uchopte štít!“

⁶ Neboť toto mi řekl Pán: „Jdi a postav strážného, a cokoliv uzří, ať ohlásí! ⁷ Uvidí-li zástup koní, dva a dva, zástup oslů a zástup velbloudů: ⁸ ať pilně pozoruje napjatým zrakem a zavolá jako lev!“

Na stráži Páně já jsem, stojím tu ustavičně za dne, na své stráži stojím celé noci. ⁹ Aj, přichází zástup mužstva, koně dva a dva; ozývá se hlas a dí: „Padl, padl Babylon, a všechny jeho modly jsou rozbity na zemi!“

¹⁰ Lide můj, rozmlácený, rozbítý! Co jsem slyšel od Hospodina zástupů, od Boha Isra-
elova, (to) jsem oznámil ti.

9. Proti Edomcům a Arabům (21, 11.–17.).

¹¹ Zatížení Edomu. Ze Seiru volali na mne: „Strážný, mnoho-li zbývá ještě z noci? Strážný, mnoho-li zbývá ještě z noci?“ ¹² Strážný řekl: „Přichází jítro i noc; chcete-li se ptáti, ptejte se, přijďte zas!“

¹³ Zatížení Arabie. V křoví u večer spěte karavany z Dedanu! ¹⁴ Vyjděte vstříc s vodou žiznivému, vy, kteří sídlíte v zemi Tema; vstříc vyjděte s chleby uprchlíku. ¹⁵ Neboť před mečem utekli, před mečem broušeným, před lukem nataženým, před těžkým bojem.

¹⁶ Neboť toto praví mi Pán: „Ještě jeden rok, jako rok žoldnéřův, a odňata bude všechna sláva Kedarů. ¹⁷ Zbytek pak z počtu hrdinných střelců kedarských bude malý.“ Ano, Hos-
podin, Bůh Israelův mluvil.

10. Proti Jerusalemu a proti Sobnovi, správci domu (22, 1.–25.).

Nadpis. Jerusalemem bude obléhán (22, 1.–4.). Výklad vidu (5.–14.). Na místo Sobново bude dosazen Elia-
kim (15.–25.).

HLAVA 22. – ¹ Zatížení údolí vidění. Co je také tobě, že i tvůj všecek lid vystoupil na střechy? ² Město plné křiku, lidnaté, město (kdysi) plesající! Zbití tvoji nejsou zbiti me-

V. ⁴. Noc, která poskytovala jindy vidci odpočinek ve sladkém spánku, ta jej nyní videm hrozným naplňuje hrůzou.

V. ⁵. podává výjev z vidu, který mu ukázal stav Babyloňanů za dne hrůzy. Babyloňané slaví svátek. Všady se ozývá „*Prostřete stůl!*“ Mají ovšem zprávy, že Cyrus táhne na Babylon, avšak spokojují se s rozkazy: „*Postavte stráž*“, a oddávají se svátečnímu kvasu („*Jedí a piji*“). – Vtom však náhle počne ryk, vybízející důstojníky, aby vstali od stolů, chopili se zbraně („*uchopte štít*“) a vyšli hájit města, ježto nepřítel jest již tu.

V. ⁶. Prorok dostává ve vidu rozkaz, aby se postavil na vysokou horu, jakoby na rozhlednu, se které lze daleko široko viděti, aby bedlivě, jako hlásný, pozoroval a pak oznámil, co spatří.

V. ⁷. Zástup koní, zapřažených do vozů nebo nesoucích jezdce. – Oslí a velbloudi nosívali břemena, ale i jezdce.

V. ⁸. Prorok poslechl Hospodina a vykonával svědomitě úřad pozorovatele, jak sám vyznává slovy: „*Na stráž, Pane, já jsem . . . celé noci.*“

V. ⁹. líčí, co viděl na rozhledně.

V. ¹⁰. Prorok oslovuje zajatce židovské, žijící v Babylóně.

V. ¹¹. *Seir*-horstvo v Edomsku. „*Strážný*“ je Isajáš. Úpěnlivě táží se ho, kdy bude konec svízeli, které je tlačí (= „*noc*“). – Toto vidění svědčí vlastně „*Dumě*“. „*Duma*“ = Ticho bylo by náznačné jméno Edomska.

V. ¹². Is odpovídá, že přichází sice „*jítro*“ (pro Židy = vysvobození ze zajetí babylonského), ale nebude to ještě počátek jasného dne; „*noc*“ útrap Edomcům, potrvá dále. Dlouho-li, prorok nemůže nyní říci, ale ať počkají a později přijdou zase optat se. Tím jim dodává naděje v lepší doby (mesiášské).

V. ¹³. „*Arabie*“ je tu zastoupena jedním mocným kmenem – *Kedařany*, jakožto utlačovatelem, a jiným kme-
nem – *Dedaňany*, jakožto utiskovanými. – Prorok *vidí*, kterak Dedaňané, prchající před Kedařany, nuceni jsou o hladu a žízní přenocovati na neschůdných místech, krytých křovím.

V. ¹⁶. Kedařané byl silný kmen v severní Arabii. Co tu je praveno o Kedařanech, splnilo se aspoň částečně v bojích *Sargonových*, *Senacheribových*, *Asarhaddonových* a zejména Assurbanipalových.

čem, aniž padli v boji.³ Všecka tvá knížata prchají vesměs, prchají daleko, nebo tvrdě jsou poutána; všichni, kteří byli jati, jsou vesměs svázáni.⁴ Proto pravím: „Odstupte ode mne, hořce budu plakat; neusilujte, abyste mne potěšili nad zpuštěním lidu mého.

⁵ Neboť (přichází) od Pána, Boha zástupů, na údolí vidění den zabíjení, a deptání a pláčů, (den) vyšetřující zeď, a plný křiku nad horou.⁶ I Elam vzal toulec a válečný vůz, štít pak obnažil stěnu.⁷ Překrásná údolí tvá plná jsou vozů a jezdcí položili se proti bráně.

⁸ Odstraněn jest Judovi závoj, a oči tvé jsou upřeny v ten den na zbrojnici v „domě háje“, ⁹ shledáváš, že jest mnoho trhlín v městě Davidově, shromažďujete vody dolejšího rybníka, ¹⁰ sčítáte domy jerusalemské, a boříte je, abyste opevnili hradby.¹¹ A děláte nádržku mezi oběma zdmi pro vodu starého rybníka, ale nevzhledáte k tomu, který to učinil, nevidíte toho, který to dávno byl ustanovil.

¹² A Pán Bůh zástupů volá ten den ku pláči a nářku, abyste si činili lysiny a opásali se žinícemi.¹³ A aj, radost a veselí! Zabíjejí telata, a bíjí berany, jedí maso a pijí víno: „Jezme a pijme, vždyť zítra zemřeme!“¹⁴ I zjevil se mi v uších hlas Hospodina zástupů: „Jistě že nebude vám odpuštěna tato nepravost, dokud nezemřete,“ praví Pán, Bůh zástupů.

¹⁵ Takto mluví Pán, Bůh zástupů: Nuže, jdi k tomu, jenž bydlí ve stánku, k Sobnovi, správci domu a rci mu: ¹⁶ „Co ty tu(máš) aneb kým jsi ty zde, žeš vytesal sobě hrob zde, vytesals vysoko pečlivě pomník, ve skále stánek sobě?“

¹⁷ Aj, Hospodin dá tě odnésti, jako odnesen bývá kohout, a jako oděv tak tě odstraní.¹⁸ Ovine tě důkladně soužením, a jako míčem vrhne tebou do země široké a dlouhé; tam zemřeš a tam bude vůz tvůj nádherný, hanbo domu svého pána!¹⁹ Vyženu tě z postavení tvého, z úřadu tvého tě sesadím.

²⁰ V ten den povolám služebníka svého Eliakima, syna Helkiášova,²¹ obleku jej v tvou

HI. 22. V. 1. „Údolí vidění“ (zjevení) jest *Jerusalem*. Sluje místem „vidění“ proto, že o žádném jiném místě nebylo prorokům zjeveno tolik jako o Jerusalemě. – Judovci, místo aby činili pokání, hodují; místo aby se utíkali k Hospodinu, spoléhají toliko na lidská opatření proti nepříteli. Is hrozí, že přijde pohroma mnohem horší. Tu pohromu líčí v. 1.–14. – Videc vidí pád Jerusalema za *Nebukadnezara* r. 587.

V. 2. Smrt řádila v obleženém Jerusalemě *hladem a morem*.

V. 5. Ten den bude zeď „vyšetřovati“, zdali je dosti pevná, t. j. nepřítel bude Jerusalema *dobývatí*. Při tom bude se rozléhati válečný ryk k horám.

V. 6. vypisuje některé národy ve vojsku Jerusalema obléhajícím zastoupené. Štíty a jiné zbraně za doby míru visely na kolicích, zatlučených do *zdi, kterou kryly*. Za doby války, když je vojíni sňali, byla tím stěna „*obnažena*“.

V. 7. Úrodná údolí, vroubíci Jerusalema, jako bývají na jaře plná zeleně, tak jsou nyní plná válečných vozů nepřítelových!

V. 8. Jako jest *potupno* ženě, strhne-li jí kdo závoj s obličeje, tak bude i Jerusalema nasycen *potupou*. – O „*domu háje*“ libanského viz 3 Král 7, 2.–7.; 10, 17.–21.

V. 9. Před příchodem nepřítele bývala ohledávána zeď městská, trhliny zazdívány, opatrována voda atd. Tak činil také Ezechjáš před příchodem Senacheribovým, tak budou činiti před obléháním Nabuchodonosorovým. – „*dolejší rybník*“ je *spodní rybník* Siloe, do kterého tehdy *ústil* vodovod, vedoucí vodu z pramene Mariánského.

V. 10. „*starý rybník*“ je též, který výše ve v. 9. sluje „*dolní*“.

V. 12. *Pláč, lysina, žínice* – vesměs náznaky smutku a *kajícínosti*, „*ten den*“, kdy se pohroma bude blížiti, kdy proroci na ni budou upozorňovati.

V. 13. Judovci však se *vysmějí* prorokům, hrozícím smrtí („*Zítra zemřeme!*“), a budou hodovati vesele dále.

V. 14. Judovci smrti se nekajícně vysmívají; za to je stihne skutečně smrt.

V. 15. Sobna je vzor člověka, jaký prorok líčil výše zejména ve v. 8.–13. – „*jenž bydlí ve stánku*“ vzniklo z ne-správné domněnky, že Sobna byl veleknězem! Tím, že si vystavěl nádhernou hrobku, dal najevo, že se nebojí ani pro sebe ani pro své potomstvo hrozeb prorockých o zajetí.

V. 19. Mluví Hospodin. Vystupuje *Eliakim* jako „*správce domu*“ královského.

V. 20. Zdá se, že má prorok na mysli dobu, kdy byl Manases, nástupce Ezechiašův (r. 652) odvrácen od zajetí

řízu, a pasem tvým opáší ho; moc tvou odevzdám do ruky jeho, i bude otcem obyvatelstvu jerusalemskému a Judovu domu.²² Položím klíč domu Davidova na jeho rámě, otevře-li, nikdo nebude moci zavřít, zavře-li, nikdo nebude moci otevřít.²³ A vetknu jej jako kolík na pevném místě, i bude slavným trůnem domu otce svého.²⁴ Na něm bude viset všechna sláva domu otce jeho, náradí všelijakých tvarů, každá maličkost, od číši až do všech nástrojů hudebních.

²⁵ V ten den – praví Hospodin zástupů – odňat bude kolík, který vbit byl na pevném místě, zlámán bude, a spadne, i veta bude po všem, co na něm bylo viselo, neboť Hospodin mluvil.

11. Proti Tyru (23, 1.–18.).

Nadpis. Tyrus pro svou zpupnost bude zpuštěn (23, 1.–14.). Bude však zas obnoven i obrátí se k Pánu (15.–18.).

HLAVA 23. – ¹ Zatížení Tyru. Kvilte, lodi mořské; vždyť je zpuštěn domov (váš) odkud (jste) obvykle přicházeli! (Na cestě) ze země Kethim bylo jim to oznámeno.² Oněměli obyvatelé přímorí; kupců sidonských, kteří se plavívali přes moře, bývalo na něm plno.³ Na vodách mnohých býval jeho zisk: plodiny nilské, žeň (toho) poříčí; to (přímorí) tržištěm národů se stalo.⁴ Zastyď se, Sione, pravít moře, praví skála mořská: „Nepracovala jsem ku porodu, a neporodila jsem; nevychovala jsem jinochů, a nevypěstovala jsem panen.“⁵ Až přijde zpráva o tom do Egypta, kvileti budou, až uslyší o Tyru.

⁶ Prchejte za moře, kvilte, obyvatelé přímorí! ⁷ Zdali to není vaše (město), jež odedávna se chlubívalo svou starobylostí? Jeho nohy je vodívaly, aby daleko putovalo.⁸ Kdo to stanovil proti Tyru, kdysi korunovanému, jehož kupci byli knížaty, jehož obchodníci světoznámí?⁹ Hospodin zástupů to ustanovil, aby strhl pýchu vši slávy, a zahanbil všechny velikány světa.¹⁰ Zaplav svou zemi jako řeka, mořská dcero, nemáš již pásu!

babylonského a kdy byla všechna moc soustředěna v rukou *Eliakimových*. – Veliké klíče východních domů mohly být dobře nošeny na rameně. – „*klíče*“ odznak nejvyšší moci královské.

V.²⁴. „*Na něm*“ – na kolíku vetknutém pevně do zdi. – Na Eliakimovi budou záviset zájmy jeho rodu, ale také zájmy všeho lidu. K němu se budou všichni utíkat, on bude o vše pečovat.

V.²⁵. Věčně však moc Eliakimova trvati nebude. Přejde Emmanuel, který *se* ujme otěží vlády královské sám; jeho říše nebude mít konce! Na něm bude viseti vždycky.

HL. 23. V.¹. *Tyr*, slavné město fénické. – „*Starý Tyr*“ Tyrus rozkládal se na pevnině, půdě nevalné *skalnaté*. „*Nový Tyr*“ byl vystavěn na dvou skalnatých ostrovech v moři proti „*Starému Tyru*“, na staré časy byl nedobytný, ježto byl vzdálen 4 hony, t. j. 1000 kroků od pevniny. Plavci tyrští, Vracejice se z dálné plavby, dovidají se ve Středozemním moři, že jejich útek, na který se těší, je zatím zpuštěn! Jaký to důvod, aby lkali!

V.². „*přímorí*“, na kterém se rozkládaly oba Tyry, dále však celé „*přímorí*“ fénické. – „*Oněměli*“ hrůzou nad zpuštěním. – „*Sidonsťi*“ – Feničané vůbec. Tyrští kupovali v Egyptě obilí, rozváželi je, a co na něm vydělali, byla „*jejich žeň*“. Do Tyru (do Fénicie) dováželi všelijací národové své výrobky, aby je tam zpeněžili. Tyrané je kupovali, a co na nich při prodeji získali – byl jejich „*zisk*“.

V.⁴. Neplodné „*moře*“ (neplodná „*skála*“) mluví k zpuštěnému Fénicii, která, nemajíc obyvatelstva (synů a dcer), hanbí se, jako bylo se hanbiti bezdětné ženě starozákonně.

V.⁵. Ve velikém zápasu Egypta s Babylonií-Assyrií záleželo mnoho na Fénicii. Pokud Assyřané nedobyli Fénicie, nemohli snadno se vypravit do Egypta. Pochopitelně, že také Egypt truchlí po zprávě o pádu Tyru, Fénicie.

V.⁶. „*za moře*“ = do Taršíše „obyvatelé přímorí“ = Feničané.

V.⁷. Starobylost města tohoto dosvědčují Jos. Flavius, Strabo, Curtius, Justin, jakož i památky klinopisné, ve kterých bývá často jmenována. – „*daleko putovaly*“, daleko zakládaly osady, daleko se plavívaly; ty nohy putují nyní daleko, do vyhnanství.

V.⁸. „*korunovanému*“, byl tedy Tyrus „*královnou měst*“. – Vzpomeň na krále tyrské, jakým byl známý *Hiram* již od r. 980.

V.¹⁰. Podle Vulg. byl by smysl: Taršišané nejsou vázání již pasem nadvlády tyrské, jsou samostatní, mohou

¹¹ Ruku svou na moře vztáhl, otrásl říšemi, Hospodin dal rozkaz, aby zničeny byly pevnosti chanaanské. ¹² A řekl: „Nebudeš již se veselit, znásilněná panno, sidonská dce-ro; nuže, přeplav se do Kethimu; ani tam ti nebude pokoje (dopráno).“ ¹³ Ejhle, země Chaldejských – nebylo prve takového národa, Assur dal jí podklad – do zajetí vedou jeho junáky, boří domy jeho, učinili z něho ssutinu. ¹⁴ Kvilte, mořské lodi, neboť zpuštěna je pevnost vaše!

¹⁵ V ten den v zapomenutí budeš, ó Tyre, sedmdesát roků, roků to jednoho krále; po sedmdesáti pak rocích bude Tyru dle písně o nevěstce: ¹⁶ Vezmi citaru, procházej město, nevěstko, na kterou zapomněli! Pěkně hřej, zpívej opět a zase, aby si na tě vzpomněli!

¹⁷ Po sedmdesáti letech totiž navštíví Hospodin Tyr, a přivede jej zase k výdělkům jeho; a zase bude obchodovati se všemi říšemi světa, co jich na světě jest. ¹⁸ Zisky a výdělky jeho budou zasvěceny Hospodinu; nebudou schovávány ni ukládány, ježto těm, kteří před Hospodinem sídlí, dostane se zisků jeho, aby jedli do syta a odívali se do šatů nezvetšle-lých.

Čtvrtá řada prorocství: O konci světa (24–27).

1. Popis obecného soudu (24, 1–23.).

Země bude zpuštěna (1.–4.). Proč (5 n.). Dojem toho na lidi (7.–13.). Zbožní oslavují Boha-soudce, bezbožní nemohou hněvu Božímu uniknouti (14.–18.). Co bude se zemí (19 n.). Ortel Boží proti bezbožným bude vykonán (21 n.). Po tom všem Hospodin bude slavně panovati na Sionu (23.).

HLAVA 24. – ¹ Ejhle, Hospodin činí zemi prázdnou a pustou; převrací tvářnost její, rozptyluje její obyvatelstvo. ² Jako lidu, jest i kněžím, jako služebníkům, tak i pánům, jako služebným, tak i paním, jako kupujícím, tak i prodávajícím, jako půjčujícím, tak i vypůjčujícím, jako věřitelům, tak i dlužníkům. ³ Skrz na skrz bude země zpuštěna a o všechno oloupena, neboť Hospodin mluvil tato slova.

⁴ Kvílí a vadne země, chřadne; vadne svět, chřadne nebe nad lidmi. ⁵ Jeť země poskvř-něna od jejich obyvatelů, ježto přestupující zákony, zvracejíce právo, porušili věčnou

se podle libosti rozlévati přes břehy po své vlasti, ano dále, mohou k ní připojiti také kraje sousední.

V. ¹¹. „vztáhl svou ruku“, jako kdysi v Egyptě. – „otrásl říšemi“, které po hnul k tomu, aby táhly na Tyrus a Fénicií. – „chanaanské“ = fénické. Název „Feničané“ jim dali Řekové.

V. ¹². Město, jehož hradby nepřítel prorazil a průlomem do něho se dostal, bývá přirovnáno k panně *znásil-něné*. – „sidonská“ = fénická. – „Dcero“ = obyvatelstvo. – *Kethim* jmenován již ve v. 1.; také zde dlužno to jméno bráti ve významu *širším*.

V. ¹³. došel nás porušen tak, že nesnadno se dopiditi původního znění a smyslu. Chaldejští a ne Assyřané zpuštějí Tyrus.

V. ¹⁵. Číslici 70 nelze bráti *přesně*, nýbrž ve významu „mnoho“.

V. ¹⁶. „nevěstko“ = město *obchodní*. Přístavní město nádherně oblečené (stavbami), okrášlené nabízí kde-komu nejrozkošnější pohostinnost, ovšem – za peníze, *za zisk*.

V. ¹⁸. „Smysl jest: Tyrus obnovený počne cítiti pravého Boha a přijme náboženství Kristovo; tím se stane, že svých obchodů a zisků nebude již užívat k tomu, by sloužil ďáblu, jak byl prve zvyklý, nýbrž jedinému pravé-mu Bohu.

Hl. 24. Prorok nelíčí tu ten neb onen toliko soud Boží, nýbrž *soud Boží vůbec* (= „obecný“), který se vyvíjí postupem času a teprve na konci věků bude skončen (= „soud poslední“). Prorok líčí Boží soudy pojmy, jež bývají *odloučeny od času a prostoru*. – Soud Boží nad národem judským jest Isajášovi počátkem, předehtou, poslem a předobrazem soudu posledního.

V. ¹. podává stručný obsah celého dalšího popisu. – Hospodin vyprazdňuje zemi, aby ji naplnil věcmi lepší-mi, převrací její tvářnost, aby ji podal podoby dokonalejší.

V. ². Všem bude stejně, bez rozdílu.

V. ³. Ježto Hospodin to řekl, jistojistě se vše splní.

V. ⁴. Místo „chřadne nebe nad lidmi“ novější po oprav: „chřadne nebe i země!“

smlouvu. ⁶ Proto kletba šířá zemi, obyvatelstvo její za hříchy pyká, proto blázní se ti, kteří ji vzdělávají a zbývá lidí velmi málo.

⁷ Plno nářku jest vinobraní, chřadne vinný kmen, vzdychají všickni, kteří se srdečně veselili. ⁸ Přestala radost bubnů, utichl křik veselících se, ⁹ umlkla líbezná citara; nepijí vína s písní, hořká jest lihovina tomu, kdo ji pije.

¹⁰ Zbořeno jest město pustoty, zavřen jest každý dům, nikdo do něho nemůže vstoupit. ¹¹ Nářek je pro víno na ulicích, minulo všechno veselí, odstěhována jest rozkoš země. ¹² Zbyla ve městě (jen) zpoušť, a zkáza v ssutiny obrací brány. ¹³ Ano, tak bude prostřed země, prostřed národů; jako kdyby málo oliv, které pozůstaly, setřeseno bylo se stromu, nebo (jako málo) hroznů po skončeném vinobraní.

¹⁴ Ti počnou nahlas zpívat chválu, až se oslaví Hospodin, zajásá Západ: ¹⁵ „Protož na Východě oslavujte Hospodina, na mořských ostrovech jméno Hospodina, Israelova Boha!“ ¹⁶ Od končin země slyšíme chvály: „Sláva Spravedlivému!“ I řekl jsem: „Co to vidím? Co to vidím!? Běda mně! Zločinci páchají zločiny, zločinci bezbožně páchají zločiny.“

¹⁷ Hrůza a jáma a osidlo na tebe (čeká), obyvateli země!“ ¹⁸ Kdo před hrůzou uteče, upadne do jámy; a kdo se Vyprostí z jámy, lapen bude osidlem; neboť průduchy nebeské jsou otevřeny a základy země budou se třásti. ¹⁹ Popraská, popuká země, roztoupí a rozpadne se země, ²⁰ bude se kolísat a houpat, viklat a motat se bude země jak opilý, bude se kolíbat jak budka na jednu noc, nepravost její zatíží ji, že padne, a již nepovstane.

²¹ V ten den navštíví Hospodin vojsko nebeské na výsosti, i krále země, co jich na zemi jest. ²² Svázání budou do jednoho snopku, do jámy; tam budou zavření, žalářování, po mnohých dnech budou navštíveni. ²³ A zardí se měsíc, a zahanbí se slunce, až bude kralovat Hospodin zástupů na hoře Sion, až v Jerusalemě před staršími svými se oslaví.

2. Díky, blaho a radost spravedlivých (25–26, 21.).

Zpěv díky (20, 1.–5.). Mesiášské blaho (20, 6.–8.). Úděl spravedlivcův a bezbožníkův (25, 9.–12.). Radostná píseň naděje, kterou budou zpívat vysvobození a obnovení Israelité (26, 1.–21.).

V. ⁵. „Smlouvu“, která zavazovala „na věčné časy“, kterou Bůh učinil s lidstvem, když byla země, hříchy zne-
svěcená, omyta vodou potopy.

V. ⁶. „šířá“, stravuje jakožto oheň. – „blázní se“ z děsných bolestí a z hrůzy. – Málo „vyvolených“. Co budou
tito činiti, ličí v. 14 n.

V. ⁸. Všecka rozkoš *náhle* scvrkne se v hořkost.

V. ¹⁰. „město pustoty“ = chaosu. Jako kdysi pustošilo zemi hříchy, tak je nyní zpustošeno, v ssutinu obrá-
ce-
no.

V. ¹³. vrací se k myšlence v. 6., že zbylých lidí bude velmi *málo*.

V. ¹⁴. „Ti“ vyvolení. – „Hospodin se oslaví“ těmi soudy, ježto ukáže jimi svou *spravedlnost a všemohoucnost*.
Ty soudy přispějí k větší cti a slávě Boží, ze které vyvolení budou mít radost.

V. ¹⁶. Prorok, vyličiv radost vyvolených, vrací se zase *k popisu hrůz*.

V. ¹⁹ n. Srv. Mt 24, 29.; Mk 13, 24.; Lk 21, 25.; 2 Petr 3, 11. – Jako *budka*, kterou si pocestný udělal na jednu
noc (z chrastí), snadno se větrem i nepatrným otřese, tak lehce budou kolovati: země i odprýskané její kusy. –
To vše proto, aby *povstala země nová*. 2 Petr 3, 13.

V. ²¹ n. Původci nepravosti budou potrestáni (= „navštíveni“).

V. ²³. „starší“ = představení a vládcové v království Božím slulí a slují dosud i církvi *kněží*. – Vlasti bude v Je-
rusalemě *pozemském*, kde se zrodí církev Kristova, později pak v Jerusalemě *nebeském*, až nastane nová země a
nové nebe. *Povšech hrůzách, výše líčených, nastane blahovyvolených!*

HLAVA 25. — ¹ Hospodine, Bůh můj jsi ty, velebím tě a děkuji jménu tvému; neboť divné věci jsi vykonal: záměry odvěké, pravdivé a spolehlivé. ² Vždyť jsi obrátil město v hromadu rumu, město opevněné v zřícenině, paláce zpupných, aby nebyly městem, na věky aby nebylo znova vystavěno.

³ Proto tě chválí národ silný, město národů ukrutných boji se tě. ⁴ Neboť byl jsi silou chudému, silou nuznému v soužení jeho; útočištěm před vichrem, stínem před vedrem. Zvůle totiž násilníků jest jako vichor, který pere do zdi. ⁵ Jako vedro za sucha tlumiš hluk zpupných, a jako za horka pod pražícím oblakem kážeš usychat dorostu násilníků.

⁶ Hospodin zástupů učiní všechněm národům na této hoře hody s tuky, s výborným vínem, s tuky výživnými, s vínem učištěným. ⁷ A zničí na této hoře roušku, která halí všechny lidi, příkrývku, která příkryvá všechny národy. ⁸ Zničí smrt na věčné časy, setře Pán Bůh slzu se všech tváří, a potupu lidu svého odejme s celého světa, neb Hospodin to pravil.

⁹ V ten den (každý) řekne: „Ejhle, tento jest Bůh náš, doufali jsme v něho, i vysvobodil nás; on jest Hospodin, v něhož jsme doufali, plesejme vesele ze spásy jeho!“ ¹⁰ Vždyť spočívá ruka Hospodinova na této hoře, a rozmlácen jest Moab na svém místě jako bývá sláma drcena pod mláticím vozidlem. ¹¹ A roztáhne-li (Moab) ruce své pod ním jako je roztahuje plavec ku plování, poníží (Bůh) slávu i nárazy rukou jeho. ¹² Opevnění tvých vysokých zdí se sřítí, sníženy, strženy budou k zemi až do prachu.

HLAVA 26. — ¹ V ten den zpívána bude v Judsku tato píseň:

Sion, pevné naše město! Jest spásou, Spasitel jest v něm zeď i předezdí. ² Otevřete brány, ať vejde národ spravedlivý, jenž zachovává věrnost. ³ Starý blud pominul, zachováš (nám) pokoj; pokoj, neboť doufali jsme v tebe!

⁴ Doufejte v Hospodina na věky věčné, v Hospodina, Boha silného, po všechny budoucí časy. ⁵ Neboť on sklonil ty, kteří sídlili na výšinách, město vyvýšené snížil; snížil je až k zemi, strhl je až do prachu. ⁶ Šlape po něm noha, nohy chudého, kroky nuzných.

⁷ Stezka spravedlivého jest rovná, rovná jest cesta spravedlivého k chuži. ⁸ Na stezce tvých soudů, Hospodine, čekáme na tě, jméno tvé slaviti jest naše dychtivá žádost. ⁹ Toužebně prahnu po tobě v noci, a s vroucností duše i srdce tě hledám. Když činíš soudy své na světě, učí se spravedlnosti obyvatelé země. ¹⁰ Dostane-li se smilování bezbožnému,

Hl. 25. V. ¹. Zpěv díky (25, 1.–5.) rozvádí podrobněji, co bylo řečeno již výše. — „*jménu tvému*“, t. j. tvé spravedlnosti, všemohoucnosti a všem vlastnostem, které z řízení Božího vysvitají. — „*divné věci*“, mnohdy i skutečně *zázrak* činila Prozřetelnost v dějinách lidstva a činiti bude dále až do skonání.

V. ². „*Město*“, o kterém viz již výše 24, 10.

V. ³. „*Proto*“, že je zničena moc, ohrožující spásu vyvolených, „*bojí se tě*“= ctí tě. Národ (město), který kdysi užíval své moci proti Bohu k násilí, byv od Boha potrestán, obrací se k němu a zanechává bezpráví.

V. ⁶. „*učištěné*“= dokonale vykvašené, tedy *staré*. Kdežto ve S. z. *tuk* byl vyhrazen Bohu, v příštím království Božím dostane se tuku, t. j. nejlepších částí, také Božím přátelům. *Touto hostinou dlužno rozuměti všechna dobra, kterých se dostane příslušníkům všech národů v církvi Boží na zemi i na nebi*. Na zemi je to popředně *hostina eucharistická*, při které jest *pokrmem sama žertva*.

V. ⁷. „*rouška*“= „*příkrývka*“, která nedovolovala viděti zrakem víry na zemi a světlem slávy na nebi.

V. ⁸. Smrti nebude, ježto hostina ve v. 6. jmenovaná, bude dodávati *pokrm* a *nápoj nesmrtelnosti*. — „*potupa*“, vyplývající z poroby, do které padával lid pro své hříchy. Srv. *účinky Svátosti oltární*.

V. ¹⁰. „*ruka Hospodinova*“ ochranná a dobročinná. — O „*mláticím vozidle*“ viz 2 Sam 24, 22. *Moab* je tu vzat za příklad každého nepřitele říše Boží.

Hl. 26. V. ¹. To „*město*“ jest nebeský Jerusalems. Sám Bůh-Spasitel bude dvojnásobným opevněním jeho, proto bude nedobytný, „*v Judsku*“= v království Božím.

V. ⁹. „*v noci*“ utrpení. Viz výše 21, 11.

nenaučí se spravedlnosti, v zemi svatých páchá bezpráví a nedbá velebnosti Hospodino-
vy.

¹¹ Hospodine, pozdvížena je tvá ruka; oni (to) nevidí: s úžasem vidí horlivost lidu. Oheň na tvé nepřátele kěž je pohltil! ¹² Hospodine, udělíš nám pokoj, neboť všechny skutky naše učinil jsi nám. ¹³ Hospodine, Bože náš, páni nám vládli neznali tebe, toliko skrze tebe vzpomínáme na jméno tvé. ¹⁴ Mrtví nejsou živi, zemřeli nevstávají; proto jsi zakročil a potřels je, zahladils všechnu památku jejich.

¹⁵ Odpustils národu, Hospodine, odpustils národu; proslavil ses; rozšířil jsi všechny hranice země. ¹⁶ Hospodine, v úzkosti hledali tebe, tíseň, v níž stenali, byla jim poučením.

¹⁷ Jako žena těhotná, když se blíží ku porodu, svíjí se a v bolestech křičí, tak bylo nám, ó Hospodine, před tebou. ¹⁸ Počali jsme a jako ku porodu jsme pracovali, a porodili jsme vítr; spásu jsme zemi nepřinesli, proto nepadli obyvatelé země.

¹⁹ Žiti budou tvoji mrtví, moji zabítí zase vstanou. Probudíte se a jásejte, kteří bydlíte v prachu! Jeť rosou světla tvá rosa, a zemi mrtvých uvrhneš do zkázy.

²⁰ Nuže, můj lide, vejdi do svých kobek, zavři dveře za sebou, skryj se maličko, na chvílku, dokud nepřejde rozhořčení. ²¹ Neboť ejhle, Hospodin vyjde ze svého bydliště, aby potrestal nepravost obyvatelů země na nich; i odkryje země svou krev a nebude již přikrývat zabitých svých.

3. Zkáza bezbožných národů, věčná svoboda Israelova.

Zkáza bezbožných (27, 1.). Píseň o pravé vinici, kterou bude Pán vždycky opatrovati (27, 2.–5.). Obnova Israele (6.–13.).

HLAVA 27. – ¹ V ten den trestati bude Hospodin svým tvrdým, velikým a silným mečem Leviatana, hada sochorovitého, Leviatana, hada stáčivého, a zabije velikána, který přebývá v moři.

² V ten den bude vinice ušlechtilá opěvována: ³ „Já Hospodin jsem její strážce, každou

V. ¹¹. Ježto nevidí, t. j. nechtějí viděti velebnosti Hospodinovy, nemohou pochopiti horlivost lidu spravedli-
vého pro Boha. – „*oheň na tvé nepřátele*“ – připravený.

V. ¹³. Za vysvobození z poroby cizinců děkují Hospodinu, neboť to vysvobození bylo dílem toliko Hospodina. – „*neznali tebe*“ = bezbožní.

V. ¹⁴. „*Mrtví*“ ti bezbožníci již nás nemohou utiskovati. Aby nás nemohli utlačovati, „*proto*“ jsi zakročil . . .

V. ¹⁵. „*Odpustils národu*“ a *rozmnožil jsi jej* (hebr.). – Ve S. z. bylo království Boží omezeno na Palestinu (Judsko) a národ israelský (judský); hranice tyto byly v N. z. rozšířeny na celý svět a lid Boží se skládá ze všech národů světa.

V. ¹⁸. „*obyvatelé země*“ = *páni, neznající Hospodina*. Lid Boží, nečetný, ztratil mnoho mrtvých a *nemohla se rozmnožiti*, nemohl sám zhostiti se nepřátelského jha. – „*vítr*“ = nic.

V. ¹⁹. „*mrtví tvoji*“ – kteří zemřeli, spojení jsou s tebou, Bože. – „*moji*“ – jsou ti, kteří za lid Boží, t. j. za majetek jeho bojovali a v tom boji padli. Jest jasno, že tu prorok mluví o vzkříšení těl spravedlivých. O vzkříšení těl i bezbožného mluví teprve Daniel (12, 2.).

V. ²⁰. počíná mravní dolohu pro vrstevníky Isajášovy: *Tichá trpělivost a důvěra v Boha za dob utrpení*. Útrapy jsou chvílkou proti dlouhému času, po který potrvá království Boží. – „*rozhořčení*“ Boží, jehož projevem jest trest, pohroma.

V. ²¹. „*ze svého bydliště*“ na nebesích. – „*na nich*“, t. j. na obyvatelích, kteří nepravostí byli páchali, „*svou*“ krev, kterou byla vypila, „*své*“ zabítí, kteří na ni byli zabiti a do ní pochováni.

HL. 27. V. ¹. *Levjátan, had, velikán, obluda, drak je náznak Egypta a Mezopotamie* (Babylonie a A.syrie); tyto dvě velmoci jakoby v jednu obludu splynulé jsou dále náznakem *každé moci* bohovládě na zemi nepřátelské, tedy také *náznakem, říše zlých duchů*. – „*velikánem*“ nazývá Is Egypt níže 51, 9. – „*moře*“ je tu *Nil*, případně *Eufrat*, zejména v době rozvodnění. Nil i Eufrat na horním toku svým „*rychle*“ tekou (slapy nilské), obě řeky mají mnoho záhybů, že se podobají hadu „*stáčivému*“.

V. ². Jako ve hl. 5. Is. přirovnal vzpurný národ israelský *k vinici neplodné*, tak přirovnává zde sbor vyvolených, soudy Božími očištěných a posvěcených, *k rozkošné vinici*.

chvilku ji zavraždí; aby nikdo nic nepodnikl proti ní, ve dne v noci ostržím ji. ⁴ Hněvu při mně není. Kdo mě trním a bodlácím ozbrojím, abych proti ní vytáhl, a všechno na ní spálím? ⁵ Či spíše bude se držeti mé síly, učiní mír se mnou, mír učiní se mnou?"

⁶ Přijde čas, kdy bude Jakob zapouštět kořeny, pokvete a poroste Israel, a naplní povrch země ovocem. ⁷ Nebil ho jako ty, kteří ho bili, nezabil ho, jako ty, kteří ho zabíjeli. ⁸ Mírně, třebaže zavrženého, souditi jej budeš; uvážils to ve svém roztrpčeném duchu v den hněvu. ⁹ Proto tím bude odpuštěna nepravost domu Jakobovu, a to bude všecek užitek zahlázení hříchu jeho: že ze všech kamenů oltářních nadělá kamení na prach zetřeného; že nebudou již státi háje ani modlářské svatyně.

¹⁰ Neboť město hrazené (kdys) zpuštěno bude, krásné (kdysi) opuštěno a zanecháno bude jak poušť; tam se pásiti bude a odpočívati tele, a ožírati výšiny jeho. ¹¹ Ušchlé větvičky budou ulamovány; přijdou ženy a užijí jich na palivo; jeť to národ bez moudrosti, proto nesmiluje se nad ním tvůrce jeho, stvořitel jeho mu neodpustí.

¹² V ten den Hospodin bude klepati (klasy) od řečiště Eufratu až k Potoku egyptskému; a vy, synové Israelovi, po jednom budete sbíráni. ¹³ V ten den troubeno bude velikou polnicí, i přijdou ztracení z Assyrie a vyhnání do Egypta, aby se klaněli Hospodinu na svaté hoře v Jerusalemě.

Pátá řada: Prorokství proti národu Božímu a proti Assyrii (28–35).

1. První bída Samařsku, Judsku a Jerusalemu (28, 1.–29.).

Pád zpupné Samaře (1.–4.); toliko zbytky lidu budou zachovány (v. 5 n.). Bída Judovcům pohansky smýšlejícím (v. 7.–15.); zbožní budou zachráněni (v. 16.–22.). Bůh tresty vyléčí Jerusalem (v. 23.–29.).

HLAVA 28. – ¹ Bída pyšné koruně opilců efraimských, a oprchávající květině jejich chlumné ozdoby, na vrcholu tučného údolí vínem se potácejících! ² Ejhle, silný a mocný

V. ⁴. V obnoveném lidu Božím bude milost Nejvyššího působiti, že nebude hřešiti, ale zůstane svatým.

V. ⁵. „*mé síly*“ ochranné. Bude se držeti té síly s *milostí Boží*. Nikdy se již Bohu nezprotiví, bude s ním žíti vždycky v pokoji, „*pokoj*“ = vrchol všeho blaha a štěstí.

V. ⁶. jest jakýsi výklad prorokův k písni o vinici (v. 3.–5.). – „*Jakob*“ – lid Boží v obnovené říši jeho.

V. ⁷. „*ho*“ národ israelský. – „*bili ho*“ Assyřané, Babyloňané a jiní nepřátelé. Bány, jež bylo Israelovi nésti, byly pro jeho konečné dobro.

V. ⁸. „*zavrženého*“ = do zajetí odvedeného. – „*uvážils to*“ a netrestal jsi ho nemírně, jako činívá člověk rozhněvaný.

V. ⁹. „*odpuštěna*“ = *odčiněna*, smyta. – „*Proto*“, že Bůh svůj lid milosrdně bude trestati, a nezničí ho . . .

V. ¹⁰. Národ israelský nechá modlářství a obrátí se k Hospodinu, až bude Jerusalem zpuštěn a lid odveden do zajetí. – Kde stával kdysi Jerusalem, tam bude plno křoví, do kterého budou ženy choditi sbíratí dříví na domácí potřebu. – „*bez moudrosti*“ – nechce si dáti říci od proroků, aby přestal sloužiti modlám.

V. ¹². Po zpuštění Jerusalema a po rozptýlení lidu Bůh zase lid shromáždí. „*Bude klepati*“ = mlátiti, aby mohlo býti zrno odděleno od slámy a od plev. – „*od řečiště Eufratu až k Potoku egyptskému*“ jest největší rozloha říše israelské, jaké nabyla za Šalamouna. – „*sbíráni*“ a sebrání v jednu obec, v jedno město, v jedno *království Boží*. Občané této říše budou *praví Israelité*.

V. ¹³. Zajetí assyrské i babylonské; rozptýlení po Egyptě přispěje k tomu, že vyhnanci zoškliví si modlářství, a když přijde hodina Bohem ustanovená, houfně budou se valiti do pravé církve. – Také pohromy, které stihnou pohany, oddělí zrno Šod plevy a zrno, t. j. pohané dobré vůle pohrnou se s rozprchlými Israelity na Sion, aby se klaněli pravému Bohu a stali se občany jeho království. To vše čelí k tomu, *aby země byla plná Boží slávy*.

Hl. 28. V. ¹. *Prvé bída*. Srv. níže 29, 1.; 29, 15.; 30, 1.; 31, 1.; 33, 1. – „*pyšná koruna*“ nebo *věnc* jest Samař, která seděla na pahorku dokola *údolímí* obepjatém, jako koruna na hlavě; zejména její hradby dodávaly jí podobu věnce. Viz o tomto městě 3 Král 16, 24. – *Efraimovci* = Israelité, obyvatelé říše severní, podle hlavního kmene tak zvaní. Hověli pijanství a vášním s ním souvislým: necudnosti, násilnosti atd. Pijané věnčovali se při hosti-

(přichází) Pán, jako prudké krupobití, jako ničivý vichor, jako příval dravých spoust vodních, rozlitých po zemi širší. ³ Nohama pošlapána bude pyšná koruna opilců efraimských. ⁴ Květině oprchávající chlubné ozdoby jejich na vrcholu tučného údolí bude jako ranému fiku před [podzimním] dozráním: jak jej kdo uvidí, hned jej slupne, jak jej do ruky vezme.

⁵ V ten den bude Hospodin zástupů slavnou korunou a věncem plesání zbytku svého lidu; ⁶ duchem práva bude tomu, jenž u soudu zasedá, a silou těm, kteří zanesou válku až ku branám.

⁷ Ale i tito pro víno jsou bez rozumu a pro lihovinu se potácejí: kněz i prorok jsou bez rozumu pro lihovinu, přemožení vínem, potácejí se v lihovině, nerozumějí vidci, neumějí soudit. ⁸ Ano, všechny stoly jejich plny jsou vývratků, není místa, kde by nebyl neřád.

⁹ Koho chce učít moudrosti a komu vykládati nauku svou? Odstavené od mléka, odtržené od prsů? ¹⁰ Neboť „Rozkaz ' a opět 'Rozkaz', 'Rozkaz' a opět 'Rozkaz', 'Počkej' a opět 'Počkej', 'Počkej' a opět 'Počkej', maličko tu, maličko tam." ¹¹ Ano, rty mumlajícími a řeči cizí mluvití bude k tomu lidu, ¹² jemuž řekl: „To jest můj odpočinek – popřejte odpočinku unavenému, a to jest mé občerstvení," ale nechtěli slyšeti. ¹³ Protož dostane se jim slova Hospodinova: „Rozkaz' a opět 'Rozkaz', 'Rozkaz' a opět 'Rozkaz', 'Počkej' a opět 'Počkej', 'Počkej' a opět 'Počkej', maličko tu, maličko tam," aby cestou naznak padli a rozdrčení byli, aby se zapletli do osidel a polapeni byli.

¹⁴ Slyšte tedy slovo Hospodinovo, posměvači, kteří panujete nad mým lidem v Jerusalemě! ¹⁵ Řekli jste totiž: „Učinili jsme smlouvu se smrtí, a s pekly jsme se dojednali; až se povalí jak povodeň metla, nepřijde na nás; neboť lež jsme učinili svým útočištěm, a podvodem chráníme se."

nách květinami; odtud lze si vysvětliti, že prorok přirovnává jejich sídlo k věnci a ke „*květině*“ – Ta „*květina* jest již *zvadlá*, jako bývá na věnci opilců den po pitce. Samař jest *zvadlá*, zralá k tomu, aby byla zahozena a pošlapána. Samařané (Jerusalemané) holdující alkoholu, zakládali si hlavně na svých hradbách, („= *koruna*“) a nejspíše i na diplomatických stycích a spolcích s cizími mocnostmi.

V. ² „*přichází*, „*silný a mocný*“ od Pána. Je to Assyř.

V. ⁴ „*fikové raničky*“ jsou první plody fíkovníku, které počátkem dubna bývají (v Palestině) o něco větší nežli třešně; toto nezralé ovoce trhá kdekdo, domnívaje se, že má k tomu právo, a se soli je pojídá jako lahůdky. Jako hladový, chtivě hltá rané fíky, tak budou Assyřané hltati Samař. O dobytí Samaře viz 4 Král 17, 5. Toto proroctví vydal Is ještě před r. 721., kdy Samař padla; když se tak stalo, opakoval je, připomenul, aby ukázal, co čeká Judsko, půjde-li dále po cestách Samaře.

V. ⁵ Věřícím Judovcům jest a bude korunou i věncem – ne hradby, moc atd.; „nybřz Hospodin sám. – „V ten den“, až padne Samař, dále až r. 701 přitáhne také do Judska Senacherib a až řízením Božím bude nucen od táhnouti, zejména však bude Hospodin těm, kteří v něho doufati budou, korunou za dob mesiášských.

V. ⁶ „u soudu zasedá“ král. Toho naplní Hospodin smyslem pro právo a spravedlnost a snahou zjednati ji všude platnost. Prorok má na mysli zbožného krále Ezechjáše, zejména pak – Emmanuela.

V. ⁷ „i tito“ Judovci, jako Efraimovci. – „prorok“ nepravý, lžíprorok „dvorní“. – „nerozumějí“, t. j. nechtějí rozuměti „vidci“, prorokům pravým, kteří je od požitkářství odvracejí a obracejí k Hospodinu.

V. ⁹ n. uvádí mluvu odpůrců Isajášových, kteří měli pro jeho hrozby toliko slova – posměchu. Co Isajáš mluví, hodí se pro malé děti, sotva odstavené, ne však pro dospělé, vzdělané kněze a „proroky“ Isajáš neumí o ničem jiném mluvití, nežli o povinnostech („rozkaz“, „rozkaz“); jako rodiče ustavičně dětem prikazují a žádají poslušnost a opět poslušnost. Jako malým dětem pořád jen hrozí tresty: „Počkej, počkej!“

V. ¹¹ „*mluviti bude*“ Hospodin skrze assyřské vojsko, které bude zpito a v tom stavu bláboliti při týrání Judovců. V assyřském vojsku bývali zastoupeni všelijací národové, jejichž řeč byla skutečně Judovcům cizí a nesrozumitelná.

V. ¹² Jinak mluvil Hospodin k Judovcům dosud. Vzdají-li se Judovci důvěry v pomoc lidskou a budou-li ji hledati u Hospodina, dopřejí Hospodinovi „*občerstvení*“.

V. ¹³ Prorok vrací svým posměvačům jejich slova a připouje, jaký trest je stihne. Srv. v. 10. Kterak se splnila tato slova, viz 4 Král 18, 13.

¹⁶ Protož toto praví Pán Bůh: Aj, já kladu na Sionu základný kámen, kámen spolehlivý, úhelný, vzácný, na pevnou ležící; kdo věří, nebude se kolísati; ¹⁷ váhou učiním právo a měrou bude spravedlnost; krupobití podvrátí útočiště lži, a vody odplaví její ochranu. ¹⁸ Zrušena bude smlouva vaše se smrtí, a dohoda vaše s pekly nebude mít trvalosti; až se povalí jak povodeň metla, pošlape vás. ¹⁹ Kdykoliv se povalí, zachvátí vás.

Neboť každé jitro povalí se, ve dne v noci, a jen utrpení naučí vás rozuměti tomu, co jste slyšeli. ²⁰ Neboť úzké jest lůžko, takže jeden spadne, a plášť krátký nemůže přikrýti dvou. ²¹ Neboť jako na hoře Perasim povstane Hospodin, jako v údolí Gabaonském bude se hněvat, aby vykonal své dílo – zvláštní je to dílo – aby učinil své dílo – podivné je to dílo. ²² Nuže tedy, nežertujte sobě, aby nebyla utažena pouta vaše, neboť slyšel jsem od Pána Boha zástupů, že jest ustanovena zkáza na celou zemi.

²³ Nakloňte ucho a slyšte hlas můj, pozorujte a slyšte řeč mou!

²⁴ Zdalíž den co den oráč oře, by sel, (den co den) brázdí a vláčí svou půdu? ²⁵ Ano, když byl srovnal povrch její, rozhazuje kopr, rozsívá kmín, a klade řádně pšenici a ječmen, a prosí i víkev na příslušné souvratí. ²⁶ Bůh jeho vycvičil ho, co správně jest, tomu ho naučil. ²⁷ Nebývá přece kopr mlácen šaněmi, aniž kolo vozu po kmínu se točívá, ale prutem bývá kopr vytloukán a kmín holí. ²⁸ Obilí sice bývá mláceno, ale mlatec nemlátí ho věru věčně, aniž ustavičně je roztlačuje kolem vozní (mlátičky), aniž kopyty dobytka svého rozšlapává je. ²⁹ I to vyšlo od Hospodina, Boha zástupů, aby podivuhodným učinil svůj úrdek, a proslavil svou spravedlnost.

V. ¹⁶. Ne u světské velmoci radno hledati ochrany, ale u Hospodina ha Sioně. Bůh přirovnává se tu ke staviteli, kladoucímu na Sionu základ k novému městu (Jerusalemu). Tím základem jsou *mesiašská proroctví* o Davidově věčném království (2 Král 7, 14.), která jsou k Sionu připoutána, tím základem je *slíbený Mesiaš-král „úhelný“* (kámen rožní), spojující a držící dvě zdi. – Kdo se o tento úhelný kámen bude *opíráti věrou a důvěrou*, bude pevný, odolá všemu zlu. Kdo neuvěří, je ztracen. Jakýsi „základ“ byl dán již Ezechjášem; v plném slova významu však došla tato slova splnění v Kristu.

V. ¹⁷. „váha“ a „míra“ (olovnice, krokvice) jsou vzaty ze života stavitelského. – Na jmenovaném základě (v. 16.) postaveny budou zdi podle přesných měr, stavba Hospodinova bude domem (městem) *práva a spravedlnosti*. – „*útočiště lži*“ jsou říše. ve kterých „*právo a spravedlnost*“ nevládnou.

V. ¹⁸. ¹⁹. Slova prorokova se splnila r. 701 za vpádu Senacheribova. – „*každé jitro*“ nasvědčuje tomu, že záplava assyrská dlouho trvala. – „*co jste slyšeli*“ z úst. Isajášových, že nepomůže spoléhati se na lidi, ale že jediná důvěra věřících Judovce má býti Hospodin.

V. ²⁰. Jak nedostatečná jest pomoc lidská, vyslovuje v. 20. běžným příslovím. – Vulg. myslí na lůžko, na kterém dva chtějí se vyspati a přikrýti jednou přikrývkou.

V. ²¹. Jako jindy Bůh zázračně pomohl, tak pomůže i příště (proti Assyřanům).

V. ²². Nevěrci judští již tím, že se spojili s mocí pohanskou, upletli sami na sebe pouta; budou-li ve své nevěře trvati, utáhne nepřítel (Assyř) jejich pouta mnohem tužej. Pout bude prost jen ten, kdo pevně důvěřuje v Hospodina. – „*na celou zemi*“, tedy také na Judsko. Toliko hlouček věřících bude zachráněn.

V. ²³. jest obvyklý úvod k následující básni (podobnoství) v. 24.–29.

V. ²⁴. Hospodin přirovnává se k moudrému oráči a národ israelský ke své roli. Hospodin netrestá svůj lid ustavičně, den co den, ale toliko tehdy, když za dobré uzná; činí tak proto, aby v lidu zasel nové přesvědčení a snahu po nábožensko-mravní obnově, činí tak na prospěch svého národa.

V. ²⁶. líčí *moudrostrolníkovu* při setí.

V. ²⁷. rozvádí dále *soudnost* rolníkovu. O sáňkovité mlátičce viz výše 25, 10. Kromě těchto *sáňek* mlátivali staří také *vozdílem zvláštním*: Ve vozíně (sáňkovitém). rámcí jsou zasazeny válce, opatřené železnými kruhovitými pilami, které obilí netoliko vymlátily, ale spolu již rozřezaly (na řezanku). – O mlácení holí srv. Sdc 6, 11.; Rut 2, 17.

V. ²⁸. „*obilí*“ = pšenici a ječmen. – „*dobytka svého*“ = koní. – Bůh všelijak nakládá s lidstvem: brzy je trestá, brzy se nad ním smilovává.

V. ²⁹. Bůh sesílá hrozné pohromy, aby spravedlivě trestal bezbožné, ale umí i v největších ranách zachrániti a právě těmi pohromami k sobě připoutati spravedlivce. Proto klaněj se za dob neštěstí Prozřetelnosti a buď přesvědčen, že nebude trvati věčně, a že bude mít blahodárné účinky!

2. Druhé běda Jerusalemu (29, 1.– 14.).

HLAVA 29. – ¹ Běda tobě, Ariele, Ariele město, jehož dobyl David! Bok k roku, až pomine sváteční okruh, ² obeženu Ariela náspem, že bude smutné truchlit, a bude mi jako Ariel. ³ Oblehnu tě kolem do kola, vyženu proti tobě násyp, a ohrady zřídím k obležení tebe. ⁴ Ponížen jsa ze země budeš mluvit, z prachu bude slyšet řeč tvou; hlas tvůj bude jako strašidla ze země, a z prachu řeč tvá sípětí bude.

⁵ Jako drobného prachu bude smýkajících sebou, a jako prchavého popela utiskovatelů tvých; ⁶ znenadání, náhle Hospodin zástupů navštíví tě hromem, zemětřesením, velkým rachotem, vichrem, bouří a plamenem ohně šířajícím. ⁷ Jako sen, jako noční přelud bude množství všech národů, kteří bojovali proti Arielovi, všichni, kteří válčili proti němu, jej obléhali a násilně si proti němu vedli. ⁸ A jako když se zdá lačnému ve snu, že jí, ale když procitne, cítí prázdno v sobě, nebo jako když se zdá žíznivému ve snu, že pije, ale když procitne, cítí ještě únavu, žízeň a prázdno v sobě: tak bude množství všech národů, kteří bojovali proti hoře Sion.

⁹ Žasněte a děste se, zmítejte sebou a potácejte se, zpívejte se, ale ne vínem, vrávorejte, ale ne opojením! ¹⁰ Neboť nalil vám Hospodin ducha dřímoty, zavřel vám oči, proroky, a zastřel vůdce vaše, kteří mívají vidění. ¹¹ Zjevení toho všeho jest vám jako slova zapečetěné knihy; když ji dají tomu, kdo umí čísti a řeknou: „Čti ji,“ odpoví: „Nemohu, protože jest zapečetěná.“ ¹² Dají-li pak knihu tomu, kdo neumí čísti, a řeknou-li mu: „Čti,“ odpoví: „Neumím čísti.“

¹³ Hospodin řekl dále: Protože lid tento blízí se ke mne (toliko) ústy a ctí mne (jen) rty svými, kdežto srdce jeho daleko jest ode mne, a že se bojí mne podle naučených zásad lidských: ¹⁴ proto aj, já zase vzbudím úžas v tomto lidu zázrakem velkým a předivným.: zmizí totiž moudrost jeho mudrců, a schová se rozum jeho vědců.

HL. 29. V. ¹. *První běda* prorokovo svědčilo Samaří tak, že se týkalo také Judovců, kteří svým smýšlením a jednáním byli Samařanům velmi blízcí. Druhé běda oznamuje již přímo samému městu Jerusalemu, který, ačkoliv je místem oltáře Božího a městem Davidovým, kterému slíben je trůn věčný, přece brzy bude největší tísni sevřen. „*Ariel*“ = oltářní krb Boží (jediný v Jerusalemě). – Je tedy Jerusalelem, 1. *sídlo Boží*, 2. *sídla Davida krále*. – „*Rok k roku*“ atd. – za jeden rok, *do roka*. Podle toho pochází toto proroctví z r. 702 př. Kr. – „*jako Ariel*“ – jakýmsi jiným „oltářem Božím“, t. j. Jerusalelem bude krbem velkým, a na něm bude planouti obrovský plamen Božího hněvu a trestu . . .

V. ⁵. Assyrského vojska bude jako prachu, jako plevy. Podle jiného pojetí bude z množství assyrského vojska prach a plevy.

V. ⁷. O *Arieloviz* výše 1. – Jako sen se rozprchne, že z něho nic nezbude, tak i vojsko, které oblehne a dobýváti bude Jerusalema.

V. ⁸. Assyřané, kteří oblehnou Jerusalelem, vžijí se do jistoty, že Jerusalema dobudou; bude jim, jako by již město drancovali – když však bude jejich naděje největší, náhle Bůh zasáhne a vše se rozplyne v niver.

V. ⁹–¹². svědčí Judovcům, kteří zavírají uši k tomu, co Is jim jménem Božím hlásá; trest za to – větší zaslepenost a zatvrzelost. – Místo „*zmítejte sebou a potácejte se*“, hebr.; „*dělejte jako slepí, ať oslepnete!*“

V. ¹⁰. „*Proroci*“ jsou „*oči*“, „*vůdce*“ lidu.

V. ¹¹. Vzdělání i nevzdělání nechťejí slovu Božímu rozuměti, všichni se vymlouvají, že jest jim nepřístupno.

V. ¹³. Obřadnictví, které Judovci pěstují, nemůže jim získati milost Boží, aniž zachrániti je od trestu – většího a většího zaslepení. – „*blízí se*“ = „*ctí*“ = „*bojí se*“ – bohoslužebně. – „*naučené zásady lidské*“ jsou náboženské obyčeje lidové, formulky prosebné atd., které Judovci odřikávají toliko zevně, nedbajíce, že vůle jejich jest od Boha odvrácena! Srv. Řím 1, 21 nn.

V. ¹⁴. Moudrost lidská venkoncem – selže.

3. Třetí běda zpozdilým státníkům (29, 15.–24.).

¹⁵ Běda vám, kteří hluboko v srdci před Hospodinem skrýváte záměr, jejichž skutky dějí se v temnu, a (kteří) říkají: „Kdo nás vidí, a kdo si nás všímá?“ ¹⁶ Zvrhlé je toto smýšlení vaše! Jako by hlína proti hrnčíři mohla mít záměry, jako by dílo mohlo říci tomu, jenž učinil je: „Neučinil jsi mne,“ a jako by hliněná nádoba mohla říci hrnčířovi: „Ničemu nerozumíš!“

¹⁷ Zdali zakrátko, brzy nebude Libanon obrácen v zahradu a zdali zahrada nebude pokládána za les? ¹⁸ V ten den uslyší hluší slova knihy, z temnosti a mrákoty očí slepých viděti budou, ¹⁹ a chudí budou opět se veselit z Hospodina, a nuzní ve Svatém Jsraelově plesati budou; ²⁰ neboť veta jest po násilníku, za své vzal posměvač, vyhlazení jsou všichni, kdož nepravostí se mnoho zabývali, ²¹ kteří vinili ze hříchu lidí u soudu, soudci ve bráně osidla kladli, a pro nic toho, jenž měl právo, zaháněli.

²² Proto Hospodin, který vykoupil Abrahama, toto praví domu Jakobovu: „Nebude tehdy zklamán Jakob, nezardí se tehdy obličej jeho; ²³ ale když užijí synové jeho dílo mých rukou uprostřed sebe, budou jméno mé za svaté pokládati, za svatého pokládati budou Svatého Jakobova, a Boha Jsraelova hlásati budou; ²⁴ i nabudou na duchu zmatení rozumu, a buřiči přijmou poučení.

4. Čtvrté běda těm, kteří chtějí s Egyptem vejíti ve smlouvu (30, 1.–33.).

Hledati pomoc v Egyptě jest nečestno a neužitečno (v. 1.–7.). Je v tom nedůvěra v Boha, který se bude hněvati proto na Judsko (v. 8.–14.) a je trestati (v. 15.–17.). Kterí se obrátí k Bohu, dojdou požehnaní (v. 18.–26.).

Bůh sám zasáhne do bojů Judovců a zničí nepřitele (Assyřany) (v. 27.–33.).

HLAVA 30. – ¹ Běda vám, synové odpadlí, dí Hospodin, kterým jde o plán, jenž není ze mne, kteří navazujete styky, jež nejsou z mé vůle, a hřích na hřích hromadíte; ² kteří chcete na cestu do Egypta se vydat, – ale úst mých jste se netázali, – abyste se posilnili silou faraonovou, a útočiště hledali ve stínu Egypta. ³ Avšak síla faraonova bude vám

V. ¹⁵. Státníci, kterým tato vyhrůžka patří, vyjednávají tajně s velmocí egyptskou proti Assyrii; nevěří v pomoc Boží, spoléhají se *na svou státnickou moudrost a pomoc lidskou*. – Před Assyřany mohou svou tajnou diplomacii třeba ukrýti, nikoli však před Bohem a před jeho mluvčím – Isajášem!

V. ¹⁷. „*Libanon*“ pověstný svými nádhernými lesy. Co bylo pokládáno za neplodné (les), vydává ovoce, a co bylo pokládáno za žirné, selže, nedá plodů. Egypt, od něhož judští státníci čekali vydatnou pomoc, nemohl zabránili Senacheribovi, aby nezaplavil celé Judsko svým vojskem. Pomoc Boží, která se zdála jim býti pochybnou, přiměla nade vše očekávání krále assyrského, aby ustal od obléhání Jerusalema.

V. ¹⁹. „*chudí*“ = „*nuzní*“, kteří doufali v Hospodina a proto byli terčem posměchu zpozdilých diplomatů judských. Budou plesali, až bude zřejmo, že pomohl – Hospodin!

V. ²¹. popisuje Assyřany, ale tak, že zabírá také Judovce, kteří svým smýšlením i životem k nim se družili.

V. ²². „*Proto*“, že se splní, co řečeno výše v. 17. – 21. – Veliké jsou Boží sliby, dané domu Jakobovu, t. j. národu israelskému. Srv. Gn 49. – Bůh, který si. vyvolil Abrahama, nedopustí, aby záměry jeho, které při té volbě měl, byly zmařeny, t. j., aby potomstvo Abrahamovo, národ israelský, byl vyhuben od pohanů!

V. ²⁴. „*na duchu zmatení*“ (= bloudící) a *buřiči*“ jsou zpozdilí státníci judští, kterým svědčí prorokovo „Běda“ ve v. 1. – „*buřiči*“ vzpouzeli se kdysi „*poučení*“ prorockému.

HI. 30. vykládá, jaký záměr snaží se odpůrci Isajášovi ukrýti.

V. ¹. „*odpadlí*“ = buřiči (hebr.). – Svou vůli Hospodin projevoval skrze proroky (Isajáše). nebo posvátným osudím, kterého používal velekněz.

V. ². Prorok prozrazuje, že ví o všem, co politická strana v Judsku, oddaná Egyptu, pokoutně kuje, – Dalekou cestu podnikáte, abyste hledali pomoci lidské, ač můžete míti božskou. – „*ústa Boží*“ jsou proroci. – „*stín*“ – slovo obojaké, znamenající *útočiště*, ale také *nicotnost*.

V. ³. Slova Isajášova se splnila, když Egypt nemohl zabrániti vpádu Senacheribovu do Judska, za kterého celá země kromě Jerusalema padla do rukou Assyřů. – „*Potupy*“ doslalo se Judovcům od velitele assyrského.

zklamáním, a útočiště ve stínu Egypta potupou.⁴ Byť byla totiž v Tanis tvá knížata, a poslové tvoji až do Chanes přišli:⁵ všichni zklamou se v národě, který jim prospěti nemůže; není jim na pomoc jakoukoliv, není na užitek, ale na zklamání a potupu.

⁶ Zatížení soumarů jihu. Do země rmutu a tísně, ze které vychází lev a lvice, zmije a drak létající, na plecích soumarů odnášejí bohatství své, a na hrbech velbloudů poklady své k národu, který jim prospěti nemůže.⁷ Neboť Egypt jalovou a marnou poskytne pomoc; proto zvolal jsem: „Je to jen nadutost! Dej si pokoj!“

⁸ Nyní tedy vejda napiš mu list, a do knihy pečlivě to vtěl, aby to bylo pro příští čas na svědectví až na věky.⁹ Jeť to lid k hněvu popouzející, prohaní synové, synové, kteří nechťi slyšeti poučení Božího,¹⁰ kteří vidcům říkají: „Nemějte vidění!“ a mluvčím (Božím): „Pravdu nám nemluvte! Mluvte věci nám milé, mějte vidění klamná!“¹¹ Jděte mně s cestou (práva), kličte se mně se stezkou (spravedlnosti), dejte nám pokoj se Svatým Israellovým.”

¹² Pročež dí Svatý Israelův toto: „Za to, že jste zavrhlí toto slovo, že jste doufali v násilí a lomoz a na to že spoléháte,¹³ za to bude vám nepravost tato jakoby trhlina hrozící pádem, provalující se ve vysoké zdi, která náhle, znenadání se shroutí.“¹⁴ Rozbije se jako rozbitá bývá nádoba hrnčířská na padrt, že nelze nalézt ze zlomků jejich střepiny, ve které mohl by nesen být ohniček s ohniště, nebo kterou by možno bylo nabrati maličko vody z jámy.

¹⁵ Toto dí totiž Pán Bůh, Svatý Israelův: „V obratu a v klidu tkví vaše spása; v tiché důvěře jest síla vaše. Avšak vy nechcete a říkáte: „Nikoli!“¹⁶ Ale na koních se žeňme“ – proto budete také se hnáti. – „A na rychloběžce vsedněme!“ – proto rychlejší budou vaši stihatelé. –¹⁷ Tisíc (vás) ze strachu před jedním a ze strachu před pěti (všichni) budete

V. ⁴. Isajáš dokazuje, že podniky státníků judských, výše jmenovaných, jsou mu dopodrobna známy; ví velmi dobře o tom, že „knížata“ judska odebrala se do Tanis a jiné poselstvu judské, že je na cestě do města Chanes. – O Tanis viz výše 19, 11. – Chanes bylo město ve středním Egyptě. Prorok naznačuje chabost Egypta pomoci Judovcům.

V. ⁶. „soumarové“ jsou podle výkladu některých poselstva judska, putující pustinami, kterými se brali kdysi jejich předkové z Egypta do Palestiny; ježto vezou s sebou dary, slují „soumaři“ – Nežli Egypt vojsko zmobilisuje a nežli do Palestiny přitáhne! O neužitečnosti Egypta bylo již mluveno výše ve v. 5.

V. ⁷. Jaký to nerozum, nositi do Egypta zlato a stříbro a za ně si kupovati – potupu! – „to“, co Egypt slibuje, jsou jen „nadulá“, chlubná slova. „Dej si pokoj“ s Egyptem.

V. ⁸. Proroku dostává se rozkazu, výrok proti Egyptu pozorně zapsati, aby na věčné časy bylo zjištěno, jak velmi se protíví Bohu takové jednání, a aby prorocství, pečlivě zachované, až se věc dostaví, ukázalo Boží péči, prozíratelnost, předvídatost a bylo na hanbu těm, kteří byli nadarmo napomenuti.

V. ⁹. „ke hněvu popouzející“ svým rebelanstvím vůči Bohu. – „prohání“, kteří ústy, obřadnictvím vyznávají oddanost Bohu, ale skutky dokazují, že ji nemají, že jejich slova – jsou lživá.

V. ¹². „toto slovo“, které vám zakazuje vcházení v diplomatické styky s Egyptem. – „násilí a lomoz“ válečný. – Místo „lomoz“ podle hebr.: „zvrácenost“ ztrácejí důvěru v Boha a spoléhají se na lidi.

V. ¹³. Přátelé Egypta chtějí se zabezpečiti zdí; hříšnost jejich záměru je však jako trhlina, kterou se zeď sesuje a z velké části zasype Judsko. Senacherib zvěděl, že se blíží egyptská pomoc, s úsilím tím větším se snažil dobyti Jerusalema, aby s veškerou mocí a bez nepřítele v týle mohl se postaviti proti Tarakovi (4 Král 19, 9.).

V. ¹⁴. Ta zeď při sesutí se rozbije na padrt. – „zeď“ – podnik státníků judských, hledajících pomoc v Egyptě. – Místo „na padrt“ – hebr.: „bez milosti“. Doslova se splnilo toto prorocství později za Nabuchodonosora (r. 587) a zejména r. 70. po Kr., kdy dobyli Římané Jerusalema, a kdy zanikla samostatnost Židů.

V. ¹⁵. „V obratu“ smýšlení, že vojenská zdatnost a cizí pomoc zachrání Judsko. – „v klidné“ důvěře v Boha, nikoli v hlučných přípravách vojenských.

V. ¹⁶. „žeňme se“ útokem na nepřítele. – „budete se hnáti“ = utíkati před nepřítelem, jsouce poraženi.

V. ¹⁷. Prorok myslí na dobu, kdy Senacherib zaplaví svými pluky celé Judsko, a kdy zůstane toliko Jerusalema obležený. – Ten Jerusalema bude „žerd“ a „vlajka“ daleko široko viditelná na výstrahu.

prchati, dokud z vás nebude jakoby žerď na vrchu hory a jakoby vlajka na pahorku.¹⁸ Proto čeká Hospodin, aby se smiloval nad vámi, a proto se zdvihne, aby vám odpustil, neboť Bůh práva jest Hospodin, blaze všem, kteří doufají v něho.

¹⁹ Ano, lide sionský, bydlíci v Jerusalemě! Nikoliv! Nebudeš ustavičně plakati, jistojistě se smiluje nad tebou, na hlas tvého volání, hned jak je uslyší, odpoví ti.²⁰ A Pán dá vám chleba tísně a vody bídy; a nedá již, aby tvůj učitel od tebe odešel, ale tvé oči budou viděti ustavičně vychovatele tvého,²¹ a za sebou na své uši slyšeti budeš slovo napomínajícího: „Toť jest cesta, chodte po ní; a neuchylujte se ani napravo ani nalevo!“²² Za nečisté budeš mítí stříbrné plechy svých model, a zlaté povlaky svých sošek, rozmetáš je jako hnus krvotoké a řekneš jim: „Klidte se!“

²³ Dostane se deště výsevu tvému, kdekoli jím zasiješ půdu. Chleboviny, úroda země, budou šťavnaté a tučné; v ten den beránek bude se pásti na tvém širém majetku.²⁴ Býci tvoji a oslátká, vzdělávající půdu, dobře smíšenou píci žráti budou, na humně převátou.

²⁵ Na každé vysoké hoře a na každém vyvýšeném pahorku budou potoky, proudy vod v den velkého vraždění, kdy padnou věže.²⁶ Světlo měsíce bude jako světlo slunce, a světlo slunce bude sedmeronásobné jako světlo sedmera dnů v ten den, kdy obváže Hospodin zlámaninu lidu svého, a ránu, kterou ho zbil, mu vyléčí.

²⁷ Ejhle, velebnost Páně přichází z daleka, hněv jeho plane, těžko jej nésti, rty jeho plny jsou rozhořčení, a jazyk jeho jak oheň šířící;²⁸ dech jeho jako dravý proud až po krk rozvodněný, aby národy zničil, a (jako) donucující uzda v čelistech národů.²⁹ Písně budete zpívat jako když světíte sváteční noc, a srdečně se radovati jako ten, kdo s píšťalou putuje, aby se dostal na horu Hospodinovu k Silnému Israelovu.³⁰ Hospodin dá slyšet velebný svůj hlas, a hrůzu ramene svého ukáže hrozivým hněvem, plamenem ohně šířícího, až bude bítí vichrem a krupobitím.³¹ Hlasu Hospodinova zděsí se Assur (jako) holí

V.¹⁸ „čeká“ = touží. – Bůh „práva“ – trestá hříšníky, odplácí spravedlivcům, na milost přijímá kající. – Bůh „čeká“ na ty, kteří čekají (doufají) neb aspoň později čekati budou na něho.

V.¹⁹ Jerusalem za. Senacheriba r. 701 skutečně byl zachráněn. – Prorok velmi vhodně po hrozbách líčí laskavost Boží, aby duše, které hrůzou porazil, naději zase pozdvihl, nebo aby ti, kteří se nedají hrozbami a tresty ohnouti, dali se aspoň laskavostí a dobrotou přivábiti k víře v Boha. Prorok zkouší všechny cesty, aby získal duše.

V.²⁰ „tvůj učitel“ – proroci nebudou se skrývat jako tehdy, kdy se jim nedostávalo porozumění, kdy bývali pronásledováni. – Takovým „vychovatelem“ ukázal se Isajáš za dob tísně, jak vypravují níže 37, 2. 6 n. 21 n.

V.²² Smlouva s pohany neobešla se bez pohanské bohoslužby. Ostatně, ačkoli Ezechiáš přísně modlářství potíral, snadno si představit, že i přes to tu a tam bujelo dále.

V.²⁴ Píse dobytčí bude na humně váta a třibena lopatou a vidlemi, aby byla jadrná. Bude do ní přimíšeno kyselých rostlin, které jsou takorba její „solí“.

V.²⁵ „v den velkého vraždění“, kdy bezbožní Judovci budou od Assyřanů pobiti. – „věže“ = opevnění judska mimo Jerusalem.

V.²⁶ Světlo je tu náznak štěstí. – Bůh rány svého lidu vyléčil, když mu po odchodu Senacheribově zase žehnal. Mnohem dokonaleji vyléčí Bůh své spravedlivce, kteří do smrti pevně, v něho byli doufali, až na konec dob mesiášských vstanou z mrtvých.

V.²⁷ n. popisuje Boha, přicházejícího na soud s Assyřany. – Velebnost Boží kreslena podobně také Ž 17, 95 n. – Bůh byl – zdálo se – daleko, ježto neztrestal, dlouho shovával, nebylo viděti mraků bouře; přijde znenadání, jako když zčistajasna uhoří.

V.²⁸ „až po krk“ člověku jdoucí, – „aby národy ničil“ = aby třibil národy věječkou (lopatou) zkázy. – „donucující“ = ženoucí je neodvratně do záhuby.

V.²⁹ Zkáza nepřátel bude radostí vysvobozeného zbytku Judovců. – „sváteční noc“ = noc velikonoční, zejména první, kdy vyšli Israelité z egyptské robotárny. – O radostných poutech za zvuků hudby do Jerusalema srv. Ž 121. – „k Silnému“ = ke Skále. Srv. Dt 32, 4. 18. 37.

V.³⁰ Hospodin ukáže, jak dopadá rámě jeho. – „za bouře, lijavce a kamení krupobití“. – „hlas Hospodinův“ = hromy. – Podobně líčen jest Hospodin v Ž 17.

V.³¹ „Holí ho (Assura) bítí bude“ (Bůh).

jsa bit. ³² Údery holí budou dobře namířeny; budou dopadat na něho za zvuků bubnů a citar, v bojích obrovských porazí ho. ³³ Neboť dávno již jest připraveno Tofet, od krále jest připraveno, hluboké a široké. Potrava jeho – hojnost ohně a dříví; dech Hospodinův jako proud síry je zapaluje.

5. *Páté běda těm, kteří hledají pomoc v Egyptě (31–32, 20).*

Blaho Judska nelze čekat od Egypta (31, 1.–3.), nýbrž jen od Hospodina (31, 4.–9.). To blaho přinese království spravedlnosti, jež v Judsku zřízeno bude (32, 1.–8.). Prve však bude Judsko zpuštěno (32, 9.–14.). Co čeká spravedlivce za chráněné (32, 15.–20.).

HLAVA 31. – ¹ Běda těm, kteří chodí do Egypta o pomoc, kteří skládají naděje v koně, doufají v množství vozů a v počet veliký jezdců, ale nedůvěřují Svatému Israelovu, Hospodina nehledají. ² A přece jest i on moudrý; přivede neštěstí a slova svého neodvolá; povstane proti domu zločinců a proti pomoci těch, kdo páší nepravost. ³ Vždyť jest Egypt člověk a ne Bůh, a jejich koně tělo a ne duch. Hospodin pokyne svou rukou, i svalí se pomocník a padne ten, jemuž pomáhal; oba zahynou spolu.

⁴ Neboť toto řekl mně Hospodin: Jako když lev řve, lvíče naci kořistí, a vyjde na něho mnoho pastýřů, hlasu jejich se nestrachuje, a množství jejich se neděsí: tak sestoupí Hospodin zástupů, aby bojoval na hoře Sion, na pahrbku jejím. ⁵ Jako poletující ptáci tak Hospodin zástupů hájit bude Jerusalema, uhájí a vysvobodí jej, ušetří a zachrání jej. ⁶ Vraťte se k tomu, od něhož tak hluboko jste odpadli, synové Israelovi!

⁷ Neboť v ten den zahodí každý své stříbrné a zlaté modly, kterých nadělaly vám ruce vaše ke hříchu. ⁸ Assur padne mečem ne člověka, ne meč člověka ho pohltí, a ne před mečem bude prchat; a junáci jeho budou robotníky; ⁹ síla jeho strachem zhyne, a děsiti se budou prchající knížata jeho, řekl Hospodin, jenž oheň má na Sionu a pec v Jerusalemě.

HLAVA 32. – ¹ Ejhle, spravedlivě kralovati bude král, a knížata podle práva vlasti budou. ² Každý bude jako před větrem ukrytý a uschovaný před bouří, jako potoky vod za sucha, jako stín vysedlé skály na poušti. ³ Oči vidoucích nebudou zatemněny, a uši slyšících bedlivě budou pozorovati. ⁴ Mysl ukvapených naučí se rozvažovat, a jazyk blábolících

V. ³². Každý ten úder budou Judovci slaviti hudbou a tancem, ježto bude jim. vítězstvím.

V. ³³. „Tofet“ zde = místo, krajina tak ohavná, hrozná, veliké spáleniště, jako bývalo *Tofet na jihu Jerusalema*. – „hluboké a široké“, aby pojalo mnoho lidí. Sv. Jer. a latinští vykladatelé bezmála všichni vidí tu tresty věčné, které bezbožné stihnou v pekle. Aspoň tolik dlužno připustiti; že na tomto místě se již připravuje onen význam údolí Ben-Hinnom (gehenna), který vidíme v Novém zákoně jasně vyslovený.

Hl. 31. V. ². „moudrý“ a ví tedy, jakých prostředků má užití, aby svůj národ proti nepříteli uhájil. – Boží *moudrost* je tu postavena proti *moudrosti státníků* judských, hledajících pomoc v Egyptě 5; 21; 29, 14. – „nepravost páší“ Egyptané svým modlářstvím. – „dům zločinců“ – Judovci, popsani ve v. 1.

V. ³. „pokyne“ = vztáhne (hebr.).

V. ⁴. Jako lev hájí svou kořist, svůj majetek, neohroženě, tak i Bůh bude hájit svůj národ, soustředěný za vpádu Assyřů v Jerusalemě. – Ovšem také zničí zkořisti, co za dobré uzná – Judovce nemající! důvěry v Hospodina.

V. ⁷. „V ten den“, až Bůh bude trestati Judovce skrze Assyřany, vrátí se k němu tím, že se zřeknou modlářství.

V. ⁸. „ne člověka“, nýbrž mečem Božího anděla. Viz níže 37, 36. – „ne meč člověka“, ve který doufali státníci judští, smlouvající se s Egyptem.

V. ⁹. „knížata jeho“ hrůzou opustí své prapory. – „oheň“ = „pec“ = posvátná výheň na oltáři ve chrámě, kde Hospodin sídlí a kde mu přinášeji ustavičně oběti.

Hl. 32. V. ¹. „král“ Ezechiáš, až Senacherib odtáhne s nepořízenou od Jerusalema.

V. ². Vlásti bude dokonala *bezpečnost, mír, blahobyť*.

V. ³. Nebude *zaslepení* jako kdysi podle 29, 10.; 30, 10.

V. ⁴. „blábolili“ posměvači proroků. Srv. 28, 10.

cích mluvití bude rychle a zřetelně.⁵ Nebude již slouti nešlechtný šlechtným, aniž podvodník bude nazýván vznešeným.

⁶ Neboť nešlechtný mluví věci nešlechtné, a mysl jeho se zabývá nepravostí, takže jedná pokrytecky, mluví k Hospodinovi lživě, hladu lačného neukájí a nápoj žízlivému odpírá.⁷ Zbraně podvodníkovy jsou velmi zlé; neboť přemýšlí jen, jak by zničil chudého lživou řečí, i když chudáš právo své dokázal.⁸ Ale šlechtný myslí jen na šlechtné věci, ten při tom, co šlechtno jest, stává.⁹ Ženy lhotejné, vstaňte a slyšte hlas můj, dcery bezstarostné, popřejte sluchu mým řečem!¹⁰ Do roka do dne znepokojeny budete, vy bezstarostné, neboť konec bude vinobraní, česání ovoce již nebude.¹¹ Zděste se, lhotejné, znepokojte se, bezstarostné! Svlechte se a rděte se, přepaste svá bedra.¹² Bijte se do prsou pro rozkošné kraje, pro vinici úrodnou;¹³ pro půdu lidu mého – trní a hloží na ní vzchází – tím více pro všechny domy veselosti v městě radostném!¹⁴ Neboť palác jest opuštěn, hluk města zanikl, makavá tma na věky snáš se na jeskyně, radost divokých oslů pastvisko stád.

¹⁵ Až bude na nás s výšin vyliť duch, bude z pouště zahrada a zahrada za les bude pokládána;¹⁶ na poušti bude bydlení právo, a spravedlnost v zahradě přebývatí.¹⁷ Účinek spravedlnosti bude pokoj, a ovoce práva bude pokoj a bezpečí až na věky.¹⁸ Lid můj sídliti bude v líbezném pokoji, ve stánku bezpečnosti a v dokonalém klidu.¹⁹ Až pak budou kroupy padat při zániku lesa, a město až do prachu bude pokoroeno:²⁰ blaze vám, kteří sijete při všech vodách, že smíte volnost dáti noze býka i osla!

6. Šesté běda Assyřanům, kteří se provinili na lidu Božím (33,1.–24.)

Ten, který loupil, bude sám oloupen (1.–6.). Zpustošení Jerusalema obrátí se na hlavu pustošících (7.–12.). Podmínky nového štěstí (13.–16.). Království Hospodinovo na Sioně (17.–24.).

HLAVA 33. – ¹ Běda tobě, který loupíš, zdaž i ty sám nebudeš oloupen? A který potlačuješ, zdaž i sám nebudeš potlačen? Až budeš s loupením hotov, oloupen budeš; až jsa unaven přestaneš potlačovati, potlačen budeš.

V. ⁵. „*nebude slouti šlechtným*“, váženým, nebudou mu svěřovány vlivné úřady atd. – Každý bude jmenován a za takového považován, jakým skutečně jest.

V. ⁶. „*lživě*“ = věci šilené.

V. ⁷. „*podvodník*“ (padouch) jmenován již ve v. 5.

V. ⁸. „*při šlechtném stává*“, snaží se uskutečniti je, a žádnou překážkou nedá se od své snahy odvrátiti.

V. ⁹. Prorok oslovuje své vrstevnice, které se dokonale spoléhaly na smlouvu Judska s Egyptem. Jako kdysi 3, 16 nn káral jejich přepych, tak jim nyní vytýká hříšnou bezstarostnost. – V. 9. jest obvyklý úvod k následující poučné básni.

V. ¹⁰. Prorok měl tuto řeč kolem r. 702. – „*Do roka do dne*“ znamená *přibližně* rok a něco dalšího času (několik dní nebo týdnů).

V. ¹¹. n. Prorok rozkazovacím způsobem předpovídá, co budou bezstarostné ženy činiti, až pohroma přijde; budou se souziti, chvěti a bolest svou všelijak dávati najevo. Svlechte nádherná roucha, odložte šperky atd.

V. ¹⁴. Prorok myslí na města mimo Jerusalema a snad i na škody, které Jerusalemu z obléhání a dobývání nepřátelského vzejdou.

V. ¹⁵. Prorok líčí poměry, které nastanou, až Assyř odtažne, takže má spolu na myslí doby mesiášské, za kterých Duch svatý způsobí velikou změnu v lidstvu. – V té zahradě bude ovocných stromů tolik a tak vysokých, že bude po této stránce jako les. Srv. blahodárné účinky křesťanství na pohanství.

V. ¹⁶. „*na poušti*“, která je náznakem Boží kletby.

V. ¹⁷. naráží na onu nepravou *bezpečnost* ve v. 9. 11.

V. ¹⁹. „*les*“ jsou tu *Assyřtí*. – „*město*“ Jerusalema obléhaný.

V. ²⁰. Kdo sijí při všech vodách, dosahuje tak veliké úrody, že mu není třeba, by pečlivě dobytek ke kolu přivazoval, aby se nepásl v osení. Prorok myslí na blaho, po odchodu Senacheribové a na štěstí v říši Mesiášově.

HL. 33. V. ¹. Prorok vyzývá spravedlnost Boží, aby Assyra, který tolik národů tak dlouho olupoval a tolik krajin zpustošil, za to vše přiměřeně potrestal; také hned předpovídá, že se tak stane. Tou předpovědí prorok

² Hospodine, buď nám milostiv, neboť v tebe doufáme; buď naším ramenem (každé) jitro, spásou naší v čas tísně!

³ Před hlasem anděla národové na útěk se dávají, před tvou vznešeností, jak se zdvihneš, rozpřehávají se kmenové. ⁴ Sbíratí budete kořist jako sbírají kobylinky, jako když jimi bývají naplněny jámy. ⁵ Vznešený jest Hospodin, neb přebývá na výsosti; plní Sion právem a spravedlností. ⁶ Bezpečné časy budeš mít; hojnost blaha, moudrost, vědu a bázeň před Hospodinem – to jest poklad tvůj!

⁷ Ejhle, kteří to vidí, křičí venku, poslové pokoje hořce naříkají. ⁸ Zpustlé jsou ulice, neviděti chodce, zrušena jest smlouva, stržena jsou města, lidé nemají ceny. ⁹ Kvůli a vadně země, bez naděje za své bere Liban, ze Saronu poušť se stala, opadal Basan i Karmel.

¹⁰ „Nyní povstanu,” praví Hospodin, „nyní se zdvihnu, nyní se vzhopím.” ¹¹ Počali jste seno, rodíte slámu, váš hněv jako oheň pohltí vás. ¹² Národové budou jako po spálení popel, jako sebrané trní ohněm spálení budou.

¹³ „Uslyší vzdálení, co jsem učinil, a poznají blízcí mou sílu. ¹⁴ Přestrašeni jsou na Sionu hříšníci, bázeň posedá pokrytce.” Kdo z vás bude moci bydleti s ohněm šířajícím, kdo z vás bude moci bydleti s věčnými žáry? ¹⁵ Ten, kdo chodí v správnosti a mluví pravdu, kdo pohrdá ziskem z útisku, kdo odmítá jakýkoliv úplatek, kdo si zacpává uši, by neslyšel o vraždě, a své oči zavírá, by neměl záliby ve zlém. ¹⁶ Takový bude přebývat na výsostech, skalní pevnosti jsou jeho hrad; chléb mu bude dáván, voda mu nevyschne.

¹⁷ Oči tvé uzírá krále v lesku jeho, budou patřiti na zemi široširou. ¹⁸ Mysl tvá vzpomínati bude časů hrůzy. Kde jest mudrlec? Kde vykladač slov zákona? Kde učitel maličkých?

posiluje viru a naději zbožných Judovců, spolu pak děsí jejich bezbožné soukmenovce, budi v nich spasitelnou bázeň.

V. ² je modlitba, která vyvěrá z prorokova srdce a řine se na jazyk zbožných Judovců. – Prosbu mají Judovci opíratí o svou *naděj*, kterou neskládali v modly ni. v pomoc lidskou (v Egypt), ale v *Hospodina*!

V. ³ Prorok vidí již výsledky té modlitby, plné důvěry (v. 2.).

V. ⁵ Z pohromy nepřátel vzejde sláva Bohu a blaho lidu, který v něho doufal. Vznešenost Boží vysvitá ze spravedlnosti, které bude na Sionu plno. – „*bázeň Boží*”, t. j. cílý náboženský život, který jest počátek a zdroj moudrosti, je poklad největší. Ty bezpečné časy zavede Hospodin a nikoliv Egypt!

V. ⁷ „*Poslové*” judští, kteří byli poslání, aby s Assyřany jednali o mír, kteří viděli pohromu „*venku*”, t. j. mimo Jerusalema, křičí a hořekují.

V. ⁸ „*smlouva*” = právo, místo něhož Assyřané zavedli násilí, „*města*” judska kromě Jerusalema. Assyř vraždí a odvádí do otroctví lidi v zástupech jako bezcenný brak.

V. ⁹ O *Saronu* viz Jos 19, 47. – O *Basanu*, pověstněm svými lesy a tučným dobyt看, viz Jos 13, 30. – Jak pustošili Assyřané *Libanon*, viz níže 37, 24.

V. ¹¹ Prorok oslovuje nepřítel. Sny Assyřských se zhatí. „*Vaše soptění jest oheň, který vás pohltí.*”

V. ¹² „*Národové*” ze kterých se skládá vojsko assyřské. – „*sebrané*” = vysekané.

V. ¹³ uvádí řeč Hospodinovu. – „*vzdálení*” pohané, „*blízcí*” = Judovci.

V. ¹⁴ V ohni Božích trestů zhynou také judští zatvrzelí hříšníci. Jen spravedlivci ten oheň přechkají, jim neublíží, mohou býti klidni.

V. ¹⁶ „*na výsostech*” = na místech bezpečných, nepříteli nepřístupných, jako jsou vysoké skály, na kterých bývaly stavěny pevnosti a hrady.

V. ¹⁷ Ezechiáš, který byl kdysi oblečen v žinici, odloží ji a obleče se zase v nádherné roucho královské, zasedne na trůn atd. – „*široširá země*” bude prosta nepřítel, který ji kdysi zaplavoval. Dokonaleji se splnila slova Isajášova v *Kristu a jeho říši*, v církvi.

V. ¹⁸ „*mudrlec*”, který radil ke smlouvě s Egyptem a všecku naději do ní skládal, buď zahynul, nebo se nyní kajicně hanbí. Totéž dlužno říci o lžiprorocích, kteří dokazovali, že smlouva s Egyptem nepřiči se zákonu Božímu, kteří chtěli býti „*učiteli*” lidu.

¹⁹ Národa nestydatého (již) neuvidíš, národa nesrozumitelné řeči, že bys nemohl rozumět obratnosti jeho jazyka, v němž není žádného smyslu.

²⁰ Popatř na Sion, město našich svátků! Oči tvé uvidí v Jerusalemě bezpečné sídlo, stánek, který nikterak nebude moci přenesen být. Kolíky jeho nebudou vytaženy na věky, žádný jeho provazec se nepřetrhne. ²¹ Neboť tam jen se proslovovat bude Hospodin náš, tam jest místo řek, proudů široko rozložených, nepůjde po nich loď hnaná vesly, aniž popluje po nich velká loď válečná.

²² Neboť Hospodin jest soudce náš, Hospodin zákonodárce náš, Hospodin král náš, onť nás vysvobodí. ²³ Provazce tvé jsou uvolněny, a nedrží, že nemůžeš na svém stěžni vztýčiti vlajku. Tehdy dělena bude hojná kořist, i kulhaví budou kořistit. ²⁴ A neřekne žádný občan: „Jsem slab“; lid, který tam sídlit bude, zproštěn bude hříchu.

7. Trest, který stihne hříšný svět (34, 1.–17.).

Výzva k pozornosti (1.). Slabost nebes i země (2.–4.). Nevěrci budou vyvražděni (5.–8.). Země jejich obrácena v poušť (9.–17.).

HLAVA 34. – ¹ Přistupte, národové, a slyšte! Kmenové, pozorujte! Nechat poslouchat země i s tím, co ji plní, okruh zemský a vše, co na něm vyrůstá! ² Neboť rozhněván jest Hospodin na všechny národy, roztrpčen jest na všecku válečnou moc jejich; dává je do klatby, vydává je na zabití. ³ Padlí jejich jsou povrženi, z mrtvol jejich vzchází puch, hory se rozplývají v krvi jejich. ⁴ Roztéká se všechno vojsko nebeské, nebesa se svinují jako kniha, a všechno vojsko jejich oprchává jako oprchává list s révy nebo s fíku.

⁵ Neboť opojil se na nebi meč můj, aj, na Edomskou zemi sestoupí, na národ mou klatbou stížený, k soudu. ⁶ Meč Hospodinův crčí krví, obalen je tukem, krví beráneků a kozlů, krví a tukem beranů, neboť Hospodin koná obět v Bosře, zabíjení veliké v zemi Edom. ⁷ Padají s nimi zubři, (padají) telata s býky, opojena jest země jejich krví, a půda jejich tukem crčí. ⁸ Bude totiž den Hospodinovy odvety, rok odplaty, kdy se dostane Sionu práva.

⁹ Potoky její budou obráceny ve smolu, prst její v síru, a půda její bude hořící smolou.

¹⁰ Ani v noci ani ve dne neuhasne, věčně bude vystupovat její dým, od rodu do rodu zpuš-

V. ¹⁹. Assyřtina byla sice řeč hebrejštině příbuzná, avšak mimo Assyry byli ve vojstě jejich národové, jejichž jazyk byl Judovcům venkoncem neznámý.

V. ²⁰. Na Sionu, v Jerusalemě byl jediný chrám, tam byla konána zákonitá bohoslužba, tam slavili Judovci s radostí *své svátky*. Prorok popisuje blažený stav Jerusalema, až odtáhne Assyry, spolu však *ličí štěstí ve městě a v říši Boží*, t. j. v církvi Mesiašově.

V. ²¹. Prorok přirovnává Jerusalem (a církev Kristovu) ke městu na Nilu nebo na Eufratu, které jest obeháno širokými příkopy, jež lze zavodnit, že k němu nepřítel nemá přístupu na *malých* ani na *velkých* lodích.

V. ²². „*náš*“, t. j. občanů jerusalemských.

V. ²³. přirovnává stav Jerusalema za těsné assyrské k lodi, které nelze užiti ku plavbě. Bůh však ji zachrání, že se jí dostane hojně kořisti.

Hl. 34. a 35. popisuje konečný osud *všeho*: kletbu bezbožných (hl. 34.) a štěstí spravedlivou (hl. 35.); proto vymývá prorok *všecko* k pozornosti.

V. ⁵. Edomci byli odvěci a zavili nepřátelé Judska. *Edomci* jsou tu *zástupci všech národů*, říši Boží *nepřátelských*, a co tu řečeno o nich, splní se také na všech nepřátelích církve Boží, ne-li dříve, aspoň na konci světa. – „*klatbou stížený*“ = na smrt odsouzený.

V. ⁹. „*její*“ země Edomské. – Básník bere si barvy z osudu Sodomy a Gomorrh, která nebyla od Edomska daleko.

V. ¹⁰. Potoky smoly, prst ze síry, půda. hořící smolou, věčný požár, to vše dostatečně samo sebou ukazuje, že prorok nepředpovídá osud a zrušení Edomska, ale že takovým popisem kreslí, jak hrozný bude soud Boží a kterak do klatby hříchu a do trestu zahrnuti budou také věci stvořené.

těna bude, na věky věkův nebude, kdo by šel přes ni.¹¹ Zabere si ji pelikán a ježek, ibis a krkavec bydliti budou v ní, položena bude na ni míra pustoty a olovnice prázdnoty.

¹² Šlechticů jejich nebude tam, po králi budou toužebně volat, všechna knížata její budou v nic. ¹³ Na domech jejich vzroste trní, kopřivy a bodláčí na hradech jejich, a bude přibýtkem šakalů a pastvinou pštrosů. ¹⁴ Běsové potkávají se tam budou se strašidly, chlupáci na sebe budou pokřikovat, tam se uloží noční příšera, odpočinutí sobě tam najde. ¹⁵ Tam bude doupe mít ježek, živiti mladé, hrabati kolem, chovati je ve svém stínu; tam se shromáždí luňáci, druh ke druhu.

¹⁶ Hleďte pilně v knize Hospodinově, čtěte! (Ani) jedno z nich neschází, jedno druhého nebude pohřešovat; neboť co vychází z mých úst, On přikázal, a jeho duch – ten je shromáždil. ¹⁷ On jim sám los vrhl, jeho ruka jim ten úděl vyměřila, až na věky tam domov mít budou, od rodu do rodu budou tam sídlit.

8. Blaho mesiášské (35).

HLAVA 35. – ¹ Veselit se bude neschůdná pustina, plesat a kvést bude poušť jak lilie. ² Bujně pučeti se bude, plesat bude a jásat a výskat, nádhera Libanu bude jí dána, krása Karmelu i Saronu. Oniť uzří slávu Hospodinovu, krásu našeho Boha. ³ Posilněte ruce skleslé, a kolena klesající utvrďte! ⁴ Rcete malomyslným: Vzmuzte se a nebojte se!

Aj, Bůh váš odvetu konat bude, odplatí, Bůh sám přijde a spasí vás. ⁵ Tehdy se otevrou oči slepých, i uši hluchých odemknou se. ⁶ Tehdy poskočí chromý jak jelen, a rozvázán bude jazyk němých. Neboť na poušti vyprýští se vody, a potoky na pustině. ⁷ Země vyprahlá jezerem bude, a v žíznivé budou vyvěrat prameny. V peleších, kde prve sídlili šakalové, vzroste zelený rákos a sítí.

⁸ Bude tam také stezka, cesta, cestou svatou slouti bude; nepůjde po ní poskvrněný, ta bude vám cestou přímou, ani zpozdilci nezbloudí po ní. ⁹ Lva tam nebude, šelma zlá ne-

V. ¹¹. počíná popisovati poušť, ve kterou se obrátí Edomsko, t. j. země nepřátel Božích.

V. ¹². O „knížatech“ Edomských srv. Gn 36. – „po králi“, který by se ujal vlády a zavedl pořádek a bezpečnost, „budou volati“, avšak nadarmo!

V. ¹³. „jejích“ – země Edomské.

V. ¹⁴. bývá překládán podle hebr.: „Divocí psi a kočky budou se tam potkávati.“ – „chlupáci“ (satyrové) jmenování již výše 13, 21. – „noční příšera“ jest příbuzná noční ďáblici, známé z assyrských klínopisů. Rabíni bájili o noční ďáblici, která úklady strojí dětem.

V. ¹⁶. Prorok vyzývá Judovce, aby četli v jeho knize a svým časem se přesvědčili, že se skutečně stalo, co tu předpověděl. Ježto Is uložil ve své knize „slovo Hospodinovo“, může ji právem nazvat „knihou Hospodinovou“. – „ani jedno“ ze zvířat výše jmenovaných.

V. ¹⁷. „los“ metalí Israelité také o území za dob Josuových, úděl pak rodům byl „vyměřován“ provazci. Tyto dva způsoby má tu Is na mysli.

Hl. 35. „Poušť“ bylo Judsko za dob assyrského vpádu; ta poušť bude pro Judovce, kteří si zachovali důvěru v Hospodina, obrácena znenadáni v ráj. – V plně míře splnila a splní se slova prorokova v lidu Božím *zákona Nového*. Z pouště pohanstva bude ráj církve Kristovy.

V. ³. Prorok těší a dodává důvěry těm, kteří v útrapách tehdejší doby chabli, jejichž kolena klesala. Netoliko sami mají se vzmužiti, ale vzpůuriti také jiné.

V. ⁴. Bůh „přichází“, když pomáhá. – Nejdokonalejším způsobem „Bůh přišel“, když se vtělil, aby spasil, co bylo zahynulo.

V. ⁵. Příchod té doby naznačil a prohlásil Mesiáš, když pravil: „Jděte a zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli: slepi vidí, hlubi slyší . . .“ Mt 11, 4 n.

V. ⁸. líčí *svatost*, která zavládne. Každý, i ten, kdo býval kdysi hříšník, snadno a bezpečně uchová si svou sva-

tost. V. ⁹. líčí bezpečí lidu Božího.

vkročí na ni, ani vidět ji tam nebude. Chodit však budou (tam) vykoupení, ¹⁰ domů se vracet vysvobození od Hospodina, a přijdou na Sion s jásotem. Veselí věčné budou mít v tváři, radosti a veselí dojdou, za své vezme bolest a úpění.

9. Dějinný doslov k prvému dílu prorocství Isajášových: Vpád Senacheribův do Judska a vysvobození Jerusalema (hl 36 n = 4 Král hl 18, 13, 17.–19, 38.).

HLAVA 36. – ¹ Čtrnáctého léta krále Ezechiáše přitáhl Senacherib, král assyrský, proti (všem) hrazeným městům judským, a dobyl jich. ² I poslal král assyrský rabsaka z Lachise do Jerusalema ke králi Ezechiášovi s vojskem velikým, a zastavil se u potrubí hořejšího rybníka na cestě k poli valchářovu. ³ I vyšel k němu Eliakim, syn Helkiášův, správce domu a Sobna, písař, a Joahe, syn Asafův, kancléř. ⁴ I řekl jim rabsake: „Rcete Ezechiášovi: Toto praví král veliký, král assyrský: Jaká je to naděje, kterou doufáš? ⁵ Nebo na jaký plán neb moc se spoléháš hodlaje vzdorovati? V koho doufáš, žeš odpadl ode mne? ⁶ Aj, doufáš v tu zlomenou třtinovou hůl, v Egypt, na kterou podepře-li se kdo, vnikne mu do ruky a probodne ji? Tak je farao, král egyptský, všem, kteří doufají v něho. ⁷ Jestli mi odpovíš: „V Hospodina, Boha svého doufáme,“ zdali to není ten, jehož výšiny i oltáře Ezechiáš odstranil a přikázal Judovi i Jerusalemu: „Před tímto oltářem klaněti se budete?“ ⁸ Nyní tedy vsaď se s pánem mým, králem assyrským: dám ti dva tisíce koní, a že nebudeš moci vydati ze sebe, kdo by na ně vsedli! ⁹ Kterak můžeš odolati knížeti jediného místa, jednomu z nejmenších služebníků pána mého? Či máš naději v Egypt, ve vozy a jezdce? ¹⁰ Nuže, přitáhl jsem bez Hospodina do země této, abych ji zničil? Hospodin mi řekl: „Táhni na zemi tu, a znič ji!“ ¹¹ I řekl Eliakim (Sobna a Joahe) rabsakovi: „Mluv služebníkům svým řečí syrskou, však jí rozumíme, nemluv nám judsky, ježto slyší lid, který je na zdi.“ ¹² Rabsake jim řekl: „Poslal mne pán můj ku pánu tvému a k tobě, bych mluvil všechna tato slova, a ne spíše k mužstvu, které sedí na zdi, že budou (sice) jisti lejna svá a pítí moč svou s vámi?“ ¹³ A postaviv se rabsake volal hlasem velikým judsky: „Slyšte slova velekrále, krále assyrského! ¹⁴ Toto praví král: Ať vás neklame Ezechiáš! Nebo nebudeš moci vytrhnouti vás. ¹⁵ A nechať vám Ezechiáš nedodává důvěry v Hospodina, říkáje: „Jistě vysvobodí nás Hospodin, a nebude vydáno toto město do rukou krále assyrského!“ ¹⁶ Neposlouchejte Ezechiáše! Nebo toto praví král assyrský: „Učiňte se mnou dobrou smlouvu, a vyjděte ke mně; i bude jisti každý z vinice své, a každý z fiku svého, a pítí každý vody z cisterny své, ¹⁷ dokud nepřijdu a nepřevedu vás do země, která jest jako země vaše, do země obilí a vína, do země chleba a vinic. ¹⁸ Nechať vás nemate Ezechiáš říkáje: Hospodin vysvobodí nás! Zda vysvobodili bohové národy, každý svou zemi z ruky krále assyrského? ¹⁹ Kde je bůh Ematu a Arfadu? Kde je Bůh Sefarvaimu? Zda vysvobodili Samar z ruky mé? ²⁰ Který ze všech bohů zemí těchto vysvobodil zemi svou z ruky mé, aby (také) Hospodin mohl vysvoboditi Jerusalem z moci mé? ²¹ I mlčeli a neodpověděli

V. ¹⁰. „domů se vracet“ budou zajatci, které Hospodin ze zajetí vysvobodí. – Jako v Edomsku nepřátelé Boží podrobeni jsou největší bídě na věky, tak občané sionští, přátelé Boží požívají věčné radosti a slávy.

Hl. 36. Is předpověděl tolikrát již od hl. 7. a opět od hl. 28. počínaje vpád Assyřanů; pochopitelně, že na konec svých řečí položil dějepisnou zprávu o tom, kterak se řečená prorocství o assyrské záplavě splnila. Možná však míti za to, že Is napsal tyto dvě hlavy *teprve na sklonku svého života (po r. 690), když své životní dílo pořádal v jeden celek.*

V. ⁷. „klaněti se“ = oběti podávat. – Ezechiáš odstraňoval protizákonné svatyně a oltáře, tím však Bohu se nezaprotivil, nýbrž naopak zavděčil se mu (4 Král 18, 4; 2 Par 29, 18.).

V. ⁸. Židé jezdců neměli (31, 1.), kdežto Assyřané právě tímto druhem vojska vynikali (5, 28.).

V. ¹⁶. „dobrou smlouvu“ = mír. – „vyjděte ke mně“ = vzdejte se.

V. ²⁰. Tato potupa jest *ovoce zpupného srdce Assyrova*, o němž výše 10, 12.

V. ²¹. To mlčení jest důkaz, že nebyly řeči Isajášovy, povzbuzující k neochvějné důvěře v Boha, nadarmo.

mu slova. Nebo jim byl rozkázal král řka: „Neodpovídejte mu!“²² I přišel Eliakim, syn Helkiášův, správce domu, Sobna, písař, a Joahe, syn Asafův, kancléř, k Ezechiášovi, majíce roucha roztržená, a oznámili mu slova rabsakova.

HLAVA 37. – ¹ Když to uslyšel král Ezechiáš, roztrhl roucha svá, a zahaliv se do žínice vešel do domu Hospodinova. ² Poslal také Eliakima, správce domu, Sobnu, písaře, a starší z kněží, oblečené v žínice, ku proroku Isajáši, synu Amosovu, ³ a ti mu řekli: „Toto praví Ezechiáš: Den trápení, trestu a potupy je den tento; nebo přišli synové až ku porodu, ale není síly k porodu. ⁴ Snad si nějak všimne Hospodin, Bůh tvůj, slov rabsaka, ježž poslal král assyrský, pán jeho, by rouhal se Bohu živému a haněl řečmi, které slyšel Hospodin, Bůh tvůj; vykonej tedy modlitbu za zbytek (lidu), který ještě zbývá.“

⁵ Když tedy přišli služebníci krále Ezechiáše k Isajášovi, ⁶ Isajáš jim řekl: „Toto povíte pánu svému: Takto mluví Hospodin: Neboj se těch řečí, které jsi slyšel, jimiž rouhali se mi služebníci krále assyrského. ⁷ Hle, já mu dám ducha, že uslyše novinu vrátí se do své země, a učiním, že padne mečem ve své zemi.“

⁸ I navrátil se rabsake a zastal krále assyrského, an dobývá Lobny; byltě slyšel, že odtrhl od Lachise.

⁹ Když pak uslyšel (Senacherib) o Tarakovi, králi etiopském, ani pravili: „Vytáhl, aby bojoval proti tobě,“ když to uslyšel, poslal (opět) posly k Ezechiášovi, řka: ¹⁰ „Toto rcete Ezechiášovi, králi judskému: Ať neošálí tě bůh tvůj, v něhož doufáš, říkáje: Nebude dán Jerusalemu do ruky krále assyrského. ¹¹ Aj, ty jsi slyšel všechno, co učinili králové assyrští všem zemím, které vyvrátili; a ty budeš moci vyvážnouti? ¹² Zda vysvobodili bohové národů ty, jež pohubili otcové moji, Gozan, Haran, Resef, obyvatelstvo Edenu, které bylo v Talassaru? ¹³ Kde je král Ematu, král Arfadu, a král města Šefarvaimu, Any a Avy?“

¹⁴ Když tedy vzal Ezechiáš list z ruky poslův, a přečetl jej, šel nahoru do domu Hospodinova, rozvinul jej Ezechiáš před Hospodinem, ¹⁵ a modlil se Ezechiáš k Hospodinu, řka: ¹⁶ „Hospodine zástupů, Bože Israelův, který sídlíš nad cheruby, ty jediný jsi Bůh všech království země, tys učinil nebe i zemi. ¹⁷ Nakloniž, Hospodine, ucho své a slyš! Otevři, Hospodine, oči své, a viz! Slyš všechna slova Senacheribova, která vzkázal, aby se rouhal Bohu živému. ¹⁸ Ano, tak jest, Hospodine, zpusťošili králové assyrští země a krajiny jejich; ¹⁹ a uvrhli bohy jejich do ohně – neboť nebyli (to) bohové, ale dílo rukou lidských, dřevo a kámen – a zahladili je. ²⁰ Nyní však, Hospodine, Bože náš, vysvoboď nás z ruky jeho; ať poznají všechna království země, že ty, Hospodine, jediný jsi (Bůh)!“

V. ²². Ezechiášovi poslové měli dvě příčiny, aby se vrátili k pánu svému s roztrženým rouchem: bolest, že rabsake se rouhal Jahvovi, a bolest, že poselstvu jest vrátit se s nepořízenou.

HL. 37. V. ³. „den trápení“ našeho, „trestu“ Božího, „potupy“ nepřátel (Jer). – Není síly, ježto pomoc lidská, kterou hledali a na kterou se spoléhali, selhala.

V. ⁴. O těch „zbytých“ mluvil často Is výše 1, 9; 10, 20.– 22. – Král chtěl Boha usmířit, chtěl však také k milosrdenství pohnouti toho, o němž věděl, že jest prostředník a orodovník mezi Bohem a lidem.

V. ⁹. Ti poslové dostali od svého pána list, který měli Ezechjášovi odevzdati (srv. v. 14).

V. ¹⁴. Ten čin má veliký význam, jako by řekl: O tvou věc tu jde, tvé jméno je tupeno, to jest nejhrubší rouhání tobě, ty je potrestej!

V. ¹⁶. Hospodin zástupů nebeských má v moci také vojska pozemská. – Bůh, který se zavázal tolikráte sliby Israelovi, že aspoň zbytky jeho zachrání, nemůže býti nevěrným. – Ježto v Jerusalemě „sídli nad cheruby“, nedopustí, aby Jerusalemu, chrám, dostal se do rukou sverpých pohanů. Ti cherubové připomínají ono vojsko nebeských duchů, kterými Bůh vykonává záměry své prozřetelnosti. Jahve, Bůh Israelův, jest jediný pravý Bůh proti všem bohům, o kterých mluvil rabsake.

V. ²⁰. Jde o čest Hospodinovu! – Jako assyrský zábor pohanských říší byl svědectvím, že jejich domnělí bohové nic nejsou, tak osvobození Jerusalema, tvého města, Hospodine, dokáže a ukáže všemu světu, že ty jediný jsi Bůh na nebi i na zemi (Sv. Cyril alex.).

²¹ I vzkázal Isajáš, syn Amosův, Ezechiášovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Zač jsi mne prosil stran Senacheriba, krále assyrského – ²² o tom Hospodin promluvil toto slovo:

Pohrdá tebou a posmívá se tobě
za tvými zády hlavou pokyvuje
²³ Koho jsi potupil a komu ses rouhal?
Proti komu jsi vysoko pozdvihl oči své?
²⁴ Sluhy svými zhaněl jsi Hospodina.
vyjel já jsem na vrcholy horské,
zpodtínal jsem vysoké jeho cedry,
Pronikl jsem na jeho až konec,
²⁵ Já jsem vykopával a pak pil jsem
vysušil jsem chodidly svých nohou
²⁶ „Zdali slyšíš? Od pradávných časů
Od starých dob připravoval jsem to,
by zničeny byly pahorky ohrazené,
²⁷ jejich obyvatelstvo vysílené
trávě na poli by se podobalo,
rostlině na střeše, která vadne dříve
²⁸ Jak sedáš, sem tam chodíš, cestu
tvou znám
²⁹ Když jsi proti mně se vztekal,
proto vstrčím kroužek do tvých chřipí,
a nazpět odvedu tě zase cestou,

panenská dcera sionská,
dcera jerusalemská.
Proti komu jsi mluvil?
Proti Svatému Israelovu!
mysle si: „S množstvím svých vozů
na vrchy Libanonu,
jakož i výborné jedle.
v houštinu lesů jeho.
vody (cizozemské);
všecky proudy příkopů."
chtěl jsem to učiniti.
teď jsem způsobil to:
opevněná města,
by se chvělo a hanbilo,
zeleni na pastviskách,
nežli může dorůst.

i třeštění tvé proti mně.
zpučnost tvá došla mých uší
udidlo do tvých pysků,
po které jsi přišel."

³⁰ Tobě pak (Ezechiáši) toto bude znamením
Jez letos, co se samo rodí,
druhý rok pak požívej jablek;
třetí rok však sejte a žněte,
štěpujte vinice, jezte z nich plody!
³¹ Co zbude z Judova lidu, zapustí
kořen dolů a plod vydá vzhůru.
³² Vyjdoutě z Jerusalema zbytky,
zachránění s hory Sion;
horlivost Pána vojsk to učiní."

³³ Pročež toto praví Hospodin o králi assyrském: „Nevejde do města tohoto, nevstřelí do něho šípů, štít ho neobklíčí, násep ho neoběpne! ³⁴ Cestou, kterou přišel, se vrátí, avšak do města tohoto nevejde– [dí Hospodin]. ³⁵ Záchranným štítem jsem tomuto městu pro mne a pro mého sluhu Davida."

V. ²². Jerusalem, Sion sluje „*pannou*“, ježto nepřítel dosud se jí nezmocnil, jí nezneuctil.

V. ²³. O Svatém Israelovu srv. 6, 3.

V. ²⁴. n. Ten, který takové věci vykonal, aby nedobyl Jerusalema?

V. ²⁹. Srv. 10, 7. 12. – Hodný trest zpučné mysli; ten, který myslel, že jest nadčlověkem, byl svržen ve stav němého zvířete (Sanchez).

V. ³⁰ srv. s 4 Král 19, 29. – Jak již tam vyloženo, Is chce říci, že brzy nastanou zase pravidelné časy. – Assyřané žeň jednoho roku zabrali. Druhého roku vzrostlo sice něco z obilí při žni utroušeného, avšak toho nemohli Judovci použít na chleba, nýbrž *na osev*; třetí rok mohli již vedle osevu zrní semlíti na chleba.

V. ³⁵. „*pro Davida*“ – pro sliby, Davidovi dané, které nemohou zůstat nesplněny.

³⁶ Tedy vyšel anděl Hospodinův a porazil v ležení assyrském sto osmdesát pět tisíců. Když ráno vstali, viděli samé mrtvoly. ³⁷ I odtrhl, odešel, vrátil se Senaerib, král assyrský, a zůstal v Ninive. ³⁸ Když pak (jednou) klaněl se ve chrámě Nesrochově bohu svému, Adramelech a Sarasar, synové jeho zabili ho mečem, a utekli do Armenie. I stal se králem Ásarhaddon; syn jeho, místo něho.

DÍL DRUHÝ (38–66).

Útěšná proroctví příštím zajatcům babylonským.

Dějinný úvod: Ezechiášova nemoc a uzdravení (38). Poselství z Babylonu (39).

HLAVA 38. – ¹ V těch dnech roznemohl se Ezechiáš až k smrti; i přišel k němu prorok Isajáš, syn Amosův, a řekl mu: „Toto praví Hospodin Bůh: Poříd' o svém domě, neboť zemřeš a nebudeš živ.“ ² Ezechiáš však obrátil tvář svou ke stěně a modlil se k Hospodinu řka: ³ „Prosím, Hospodine, rozpomeň se přece, že jsem chodil před tebou věrně a se srdcem celým, a co je libé před tebou, že jsem činil!“ A plakal Ezechiáš pláčem velkým.

⁴ I oslovil Hospodin Isajáše a řekl: ⁵ „Jdi a rci Ezechiášovi: Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Slyšel jsem modlitbu tvou, a viděl jsem slzy tvé; hle, já přidám ke dnům tvým patnácte let; ⁶ a z ruky krále assyrského vysvobodím tebe i toto město, a budu je chrániti. ⁷ Toto pak budeš mítí znamení od Hospodina, že učiní Hospodin věc tuto, kterou řekl: ⁸ Aj, já navrátím stín po čárkách, po kterých sešel na slunečných hodinách Achazových, zpátkem o deset čárek.“ I navrátilo se slunce o deset čárek po stupních, po kterých bylo sešlo.

Píseň prosby (38, 10.–16.) a díky (17.–20.) krále Ezechiáše za zdraví.

⁹ Zápisek Ezechiáše, krále judského, když byl stonal a ozdravěl po nemoci své.

V. ³⁶. Splnilo se, co předpovídal Is. Když Bůh nebo neviditelný tvor činí něco, co lze smysly chápati, říká Písmo, že „*vychází*“.

V. ³⁸. Ten, který povrhoval pravým Bohem, byl zabit ve svatyni svého nepravého božstva; nezahynul mečem andělovým jako jiní, ale vraždou synů. Z památek assyrských vyplývá, že Asarhaddon, nástupce Senaeribův, nastoupil r. 680. Zemřel tedy Senaerib r. 681. – Bylo-li Isajášovi r. 737., kdy nastoupil prorocký úřad (Srv. 6, 1.) 30 roků, bylo mu při smrti Senaeribově 87 roků, mohl tedy ještě v. 38. připsali sám. Byl-li již mrtev, byl sem v. 38. napsán později, buď od Isajášova žáka, nebo snad i ze 4 Král, 19, 37., aby bylo zřejmo, že proroctví jeho, vyslovené výše ve v. 7., se skutečně splnilo. Svaté město, t. j. Sion či Jerusalems, může býti předobraz církve Kristovy a pravějšího Sionu, který kdysi, ba bezmála pořád nepřátelé pravdy obléhají . . . najavše si moci a dynastie světa, což jim našeptává . . . Senaerib. t. j. satan . . . Když tedy nepřátelé pravdy slibují čest a pokoj, jako tu zločinný rabsake, nebo když hrozí nebezpečí a boje, dlužno k Bohu přistupovati a na pomoc vyšší toliko se spoléhali. Stačí totiž nebeská přemocná pravice tak k tomu, aby zachováni byli, kteří krácejí správně, jako k tomu, aby zahynuli, kdož se protiví . . . Osvobodí válkou Sion, vpravdě svatý a neposkvrněný, t. j. církev, které brány pekelné nepřemohou (Sv. Cyril alex.).

HL. 38. a 39. vypravující, za kterých okolností bylo zajetí babylonské předpověděno, připravují čtenáře na hl. 40–66, ve kterých prorok mluví o vysvobození z tohoto zajetí, jež bylo počátkem a náznakem vysvobození (vykoupení) mesiášského.

V. ² n. Obrátil se ke stěně, aby se odtrhl od svého okolí, jež by ho mohlo vytrhovati, a připoutal mysl svou jedině k Bohu.

V. ⁸. Toto „*znamení*“ na stínoměru mělo posílit důvěru královi, že budou další sliby mu dané splněny, a dokázati, že Is je prorok pravý (Dt 18, 22.)

¹⁰ Řekl jsem: Prostřed života svého mám jíti? U bran věčnosti postrádat ostatku let svých? ¹¹ Řekl jsem: Nemám zřít Pána Boha v zemi živých? Nemám vídat již člověka v sídle ticha?

¹² Věk můj mi svinují, stěhují jako stan kočovný. Život jak tkadlec mám navíjet, – řezou mi osnovu.

¹³ Dnes, v noci konec mi učiní; doufat smím do rána. Jako lev tak drtí všechny mé kosti. [Dnes, v noci konec mi učiní.] ¹⁴ Jak mládě vlašťovčí cvrlikám, vrkám jak holub. Zrak mi mdlí zdviháním, Pane, jsem znásilněn, zastaň se mne! ¹⁵ Co říci? A co mi odpoví, když to sám učinil? Všecka svá léta mu vzpomenu v hořkosti duše své. ¹⁶ Proto-li, Pane, má člověk žít, k tomu-li život můj? Chceš-li trestati mě, zase mě obživ!

¹⁷ Ejhle, ve zdraví změnil se hořkost má přehořká! Tys tedy vytrhl duši mou z propasti zhouby, zahodils za svá záda všechny mé hříchy. ¹⁸ Nebť tě podsvětí neslaví, aniž smrt chválí tě; kdož padají v hrob, na tvou milost nečekají. ¹⁹ Živý, živý, ten tě ctí, jakož i já dnes; otec synům tvou věrnost vypravuje. ²⁰ Pán mi dá zdraví, i budeme písně své zpívat

V. ¹⁰–¹⁶. je prosba krále nemocného, v. 17.–20. dík jeho za slíbené zdraví. (Možno také celou píseň pokládati za modlitbu prosebnou, vyřinulou z duše, jejíž tělo churavělo.)

V. ¹⁰. „*prostrěd*“, v poledne žítí, ve věku mužném, a nemám tedy dosíci vyššího věku, jakého mnozí i hříšníci docházejí? Králi byly tehdy 44 roky. Je to vzdech člověka, jemuž hrozí předčasná smrt, který lpí ještě na životě, který horoucně přeje si žítí dále. – „*postrádati*“ a pohřešovati s bolem, že nebylo mu dopřáno žiti déle. Předčasná smrt byla Ezechiášovi trpká zejména proto, že bývala pokládána za trest lidí bezbožných, kdežto Ezechiáš vynasnažoval se žiti bohobojně, jak vysvětá v z. 3. – O „*branách věčnosti*“ srv. Job 38, 37.; Ž 9, 15.; 106, 18.

V. ¹². Kočovník snadno a rychle „*vytrhá*“ koly ze země, „*odkryje*“ stan Svůj a se svinutým stanem stěhuje se jinam. „*věk*“ = život můj, ke kterému jsem se narodil. Člověk jest tkadlec: na stavu má navinutou osnovu života; do té vetkává útek, a hotový výrobek navíjí na kolo. Člověk, který dosáhne pravidelného věku, dodělá osnovu svého života do konce, nenechá žádných trásní útkem neprotkaných. Tak měl tkát i Ezechiáš. Předčasná smrt však mu odstřihuje od vratidla osnovu nedokončenou, takže mu zbude u jeho kusu mnoho trásní, t. j. roku neprožitých a plánů nedokončených.

V. ¹³. Ezechiáš cítí již ledový dech smrti. Zítřka sotva se dožije, „*drtí mě*“ a do rána *zdrtí* – nemoc, smrt, Bůh.

V. ¹⁴. „*cvrlikám*“, pipám, pískám, píštím = běduji, lkám. – Ezechiáš tolikrát a tak dlouho již zdvihal plačtivě oči k nebesům o pomoc, že se již kalí, unavou mdlí. „*zastaň se*“ mne, u soudu zaruč se za mne proti smrti, která již již na mne sahá. *Smrt ho „znásilňuje“*

V. ¹⁵. Co lepšího může činiti, nežli s hořkostí připomínati Bohu utrpení dosavadního života, který byl přece zasvěcen skutkům zbožnosti, za které Bůh sliboval dlouhý a blažený život na zemi. Kterak se splní ty sliby Boží, umře-li nyní předčasnou smrtí, štěstí slibovaného neokusiv?

V. ¹⁶. Může tkvítí smysl a účel života v tom, že člověk se rodí, aby, zbožně živ jsa, mnoho trpěl a na konec umřel předčasnou smrtí, stanovenou hříšníkům za trest? Ezechiáš přijímá z rukou Božích nemoc za trest, ale prosí, aby nebyl trestán *smrtí*, která činí konec pozemskému životu, prve nežli může dojiti člověk na zemi odměny za své dobré činy.

V. ¹⁷. možno porozumět, představíme-li si, že Isajáš právě přinesl králi zprávu, že ho Bůh uzdraví. Král s pevnou důvěrou ve slovo Boží opakuje si s myslí vzrušenou a vděčnou, co mu Isajáš oznámil. – „*Za sebe zahoditi*“ – zapomněti, nedbáti na něco. – Výše dovolával se král *milosrdenství* Božiu poukazem na svou *zbožnost*, tu zdůrazňuje to *milosrdenství* poukazem na svou hříšnost, „*propast*“ zhouby = podsvětí, šéol.

V. ¹⁸. Ezechiáš má za to, že Bůh mu popřál další léta proto, aby v nich Boha slavil způsobem, jakým zemřelí tak činiti již nemohou. – Nemohou také čekali na projevy Boží přízně jako činí pozemšťané, kteří za ně vděčně Bohu děkují.

V. ¹⁹. „*věrnost*“, která plní, co slibuje pro tento život, jako jest četné potomstvo a pod. Otec, vypravující synům o léto vlastnosti, slaví Boha a děti své k oslavě Boží vybízí, což v podsvětí již nebude mu lze činiti. Srv. Dt 32, 7.

V. ²⁰. „*písně zpívá*“ s doprovodem na hudební nástroje. Myslí na *bohoslužebný* zpěv a hudbu. Církev užívá velmi vhodně této Ezechiášovy poukazu na hodinkách za mrtvé. *Vzdechy* trpčícího krále klade takorba do úst duši v očistci a slovy Ezechiášových *díků* připomíná věřícím, že třeba dobře činiti, dokud čas jest, ježto smrtí přestává doba zásluh a počíná se čas odměny za to, co si člověk na zemi zasloužil dobrými skutky a dobrým příkladem, jakým jiné vzdělával.

všecky dny života svého v domě Páně.

²¹ I přikázal Isajáš, aby vzali hruď fíků a přiložili ji na ránu, aby uzdraven byl. ²² I řekl Ezechiáš: „Jaké znamení bude, že budu moci jíti nahoru do domu Hospodinova?“

HLAVA 39. – ¹ Toho času poslal Merodach-Baladan, syn Baladanův, král babylonský, list a dary Ezechiášovi; neboť byl slyšel, že nemocen byv ozdravěl. ² Ezechiáš se radoval z nich, a ukázal jim klenotnici, stříbro, zlato, vonidla, také masti nejlepší jakosti, i všecku zbrojnici svou, a vše, co bylo lze nalézt v pokladech jeho; nebylo, čeho by jim nebyl ukázal Ezechiáš v domě svém a v celé říši své.

³ Tu však přišel Isajáš prorok ke králi Ezechiášovi a řekl mu: „Co pravili muži tito? A odkud přišli k tobě?“ Ezechiáš odpověděl: „Ze země daleké přišli ke mně, z Babylona.“ ⁴ A řekl: „Co viděli v domě tvém?“ Ezechiáš odvětil: „Vše, cokoli je v domě mém, viděli; nic není v pokladech mých, čeho bych jim nebyl ukázal.“ ⁵ Řekl tedy Isajáš Ezechiášovi: „Slyš slovo Hospodina zástupů: ⁶ Hle, přijdou dni, kdy bude odneseno vše, co je v domě tvém, a co nachovali otcové tvoji až do tohoto dne, do Babylonu: nezůstane (z toho) nic,“ praví Hospodin. – ⁷ A ze synů tvých, kteří vzejdou z tebe, které zplodíš, vezmou a stanou se komorníky při dvoru krále babylonského. ⁸ I řekl Ezechiáš Isajášovi: „Dobrá jest řeč Hospodinova, kterou jsi pronesl;“ a dodal: „budiž jen trvalý pokoj za dnů mých!“

První řada řečí: Israel bude vysvobozen ze zajetí babylonského (40–48).

1. Řeč první: *Příští svoboda Israelova jest pevný úrdek Boží (40).*

Spása Israelova je slíbena (1.–5.). Vše se mění, ale Hospodin jest nezměnitelný (6.–8.). Hospodin si odvede své stádečko domů (9.–11.). Hospodin je Bůh nevyzpytatelný (12.–17.) a všemohoucí a věčný, proto dlužno v něho doufat (18.–31.).

HLAVA 40. – ¹ „Těšte, těšte můj národ,“ praví Bůh váš. ² „Mluvte k srdci Jerusalema, volejte k němu! Jeť skončena robota jeho, jeť odčiněn hřích jeho, vzaltě dvojnásob z ruky mé za všechny viny své.“

³ Hlas volá: „Na poušti připravte cestu Pánu, srovnejte stezky našemu Bohu! ⁴ Každé údolí zvýšeno budiž a každá hora i pahorek snížen! Co je kde křivého, srovnáno budiž,

HL 39. V. ². Smlouvy králů s cizími dvory kárali již dávno proroci. Pokladnice Ezechiášovy byly plné, ježto dosud nebyl zapravil Senacheribovi poplatku, o kterém se zmiňuje 4 Král 18, 15 n.

V. ³. Čím *vzdálenější* byla země, ze které poslové přišli, tím větší byla pozornost Ezechiášovi věnována, tím větší pokušení, aby se pyšnil.

V. ⁷. Kterak se toto proroctví splnilo, viz 4 Král 24 n; Dan 1, 3 n. 6.

HL 40. V. ¹. Isajáš častěji předpovídal, že *Assyřané pokoří* sice lid Boží, ale že Bůh zase národ svůj *vzkřísí*. 39, 6 n. předpověděl *Is porobu babylonskou*; s obdobou lze čekat, že bude nyní líčiti vysvobození z poroby této. Prorok skutečně zalétá v duchu mezi babylonské zajatce, ponořuje se do jejich života a *vyzývá proroky*, kteří budou s vyhnanci v zajetí žít, aby své soukmenovce *těšili* slovem Božím, které slibuje vysvobození: „*Těšte, těšte* ...“ Tím dává *základní tón* k celé druhé části knihy svých proroctví.

V. ². Kdo domlouvá truchlicimu, kdo jest chlácholivý těšitel, o tom pravivá Písmo, že *mluví k srdci*. – „*volati*“ mají, důrazně připomínati, co praví dále. „*Jerusalem*“ = obyvatelstvo Jerusalema, které jest nyní v zajetí babylonském, které však brzy již se vrátí domů.

V. ³. Zejména na Východě, kde věnována cestám veřejným nepatrná péče, bývá cesta spravována aspoň tehdy, kdy má. se bráti po ní panovník. Každá překážka, veliká moc politická Babylonu i bída zajatců judských, které nedovolovaly návratu, bude odstraněna. – Má-li býti panovníku připravena cesta, dlužno prve, aby poslové s náležitou mocí byli vysláni, kteří by vládní rozkaz ohlásili („*Hlas volá*“) a *provedli*. – Ve smyslu mesiášském byl tento „*hlas volajícího na poušti*“ – předchůdce Páně Jan Křt.

hrboly buďtež plochou cestou! ⁵ Ať se ukáže velebnost Páně, každý, kdo tělo má, ať to vidí! Vždyť ústa Páně mluvila.

⁶ Hlas řekl: „Volej!“ I řekl jsem: „Co mám volati?“ „Vše, co má tělo, jest jako tráva; a všechna sláva jeho jak polní květ. ⁷ Usychá tráva a oprchává květ, když dech Hospodinův ovane jej. Ano, tráva jest lid. ⁸ Usychá tráva a oprchává květ, slovo však našeho Boha zůstává na věky.

⁹ Vystup na vysokou horu ty, jenž blahou zvěst přinášíš Sionu, vydávej silný, vysoký hlas ty, jenž blahou zvěst přinášíš Jerusalemu! Vydávej, neboj se, rci městům judským: „Ejhle, Bůh váš!“ ¹⁰ Aj, Pán Bůh přichází v síle, rámě jeho má vládu; aj, mzda jeho s ním a dílo jeho jest přeci ním. ¹¹ Jak pastýř stádo své pase, ramenem beránky sbírá, do klína je zdvíná, kojící sám nosí.

¹² Kdo změřil hrstí vody, a vážil nebesa dlaní, kdo vzal do tří prstů tíži země, kdo zval na váze hory a pahrbky na závaží? ¹³ Kdo pomohl duchu Hospodinovu, neb kdo mu rádcem byl, jemu cos oznámil? ¹⁴ S kým se radil, by poučil se, aby jej učil stezce správnosti, kdo se sdílel s ním o vědění, a cestu moudrosti mu ukázal? ¹⁵ Aj, národové jak krůpěj na okovu, a jako prach na závaží jsou před ním; aj, ostrovy jako drobný prášek! ¹⁶ Ani Liban nestačí na zátop, a zvěr jeho nestačí za žertvu. ¹⁷ Všichni národové jako by nebyli, tak jsou před ním, a za nic a prázdnotu je cení.

V. ⁵. Jako se jevila „velebnost Hospodinova“ cestou z Egypta do Palest., jako mrak, národ předcházející, byl mu ochráncem proti nepřatelům (Ex 14, 20.; 40, 36.), tak ukáže se „velebnost Hospodinova“ na cestě z Babylonu do Jerusalema, a to *všemu světu*. Veškerému lidstvu zjevila se „velebnost Hospodinova“ zejména vykupitelským dílem Mesiášovým. Dílo Mesiášovo jest netoliko království Boží v náboženské společnosti, ale i *v srdcích lidských*, která měla (a mají) také přiměřeným způsobem připravit se na příchod tohoto království a jeho panovníka, na Mesiáše – vymýtit hřích (hrbol, pahorek.) a doplnit chybějící ctnosti (údolí), zejména *pokoru a důvěru* v Boha, v jeho slovo. – „Vždyť ústa Hospodinova mluvila“ jest pečeť, která potvrzuje správnost podaných výroků prorockých, jako již 1, 20.; 21, 17.; 22, 25.

V. ⁶. Is slyší zase hlas, který ho vybízí, aby kázal (= „Volej“). Prorok aby dodal důvěry v nezměnitelné slovo Boží, slibující vysvobození, poukazuje na vrátkost a pomíjejícnost všelíké moci lidské, tedy i okázalosti babylonské. – O rostlině vadnoucí, obraze prchavosti lidské síly a slávy, srv. Is 37, 27.; 51, 12.; 4 Král 19, 26. a j. Všecka sláva – polní tráva.

V. ⁷. „dech Hospodinův“ = vítr žhoucí. – „lid“ = lidstvo vůbec.

V. ⁸. „slovo Boha“, slibující vykoupení ze zajetí.

V. ⁹. „Jerusalem“ = „Sion“ ležící v ssutinách; „města judská“ pobořená. – Prorok oslovuje posly, kteří přinesou radostnou zprávu do Palestiny, že Pán přivede svůj národ ze zajetí. Vyzývá je, by vystoupili „na horu“, odkud je bude daleko široko viděti a slyšeti, a tam ať volají plným hrdlem svou „radostnou zvěst“ (evangelium).

V. ¹⁰. n. „rameni“ Hospodinovu přičítá bible velečiny Boží při vysvobození národa z Egypta. – „dílo“ – bývalá překládáno buď „odveta“ nepřatelům nebo „odměna“ spravedlivým. Podle toho přichází Pán jakožto nejvyšší odměnitel, aby dal spravedlivcům „mzdu“ a bezbožníkům za jejich „dílo“ trest.

V. ¹². vrací se k vv. 6.–8. – chce dodatí zajatcům důvěry v moc Boží, která dovede splnit, co slíbila. – „vody“ – moře. – „tři prsty“ = špetka.

V. ¹³. Bůh, nejvyšší moudrý tvůrce a správce světa, který na nikom nezávisí, ví, kdy a kterak vyvede svůj národ ze zajetí. Nikdo nemůže plány jeho zkřížiti.

V. ¹⁵. Jakou cenu má krůpěj, která zbyla na okovu, takovou cenu mají národové i velící, jako na př. Babylónané, před Hospodinem. Nemohou se mu protiviti v jeho záměrech, a protiví-li se přece, Bůh má dosti síly, aby je – odstranil jakožto překážku své prozřetelnosti. – „prach na závaží“, který nemá žádného účinku na miskou, že není ani třeba, by jej vázící setřel.

V. ¹⁶. Bůh jest bytost tak velebná, že mu nemůže býti podána přiměřená oběť; ani kdyby celý Libanon byl obrovským oltářem, na kterém by podána byla v oběť všechna jeho zvěr v ohni, udržovaném dřívím všech jeho lesů!

¹⁸ Ke komu tedy chcete připodobnit Boha, aneb k čemu ho přirovnati? ¹⁹ Zdalíž modlu neslévá slevač, zda zlatník ji nepotahuje zlatem a stříbrník stříbrnými plechy? ²⁰ Dovedný umělec vybírá si pevné, nehnijící dřevo, a hledá, jak nehybně postavit sochu.

²¹ Nevíte? Neslyšeli jste o tom? Nebylo vám to řečeno od počátku? Nepoznali jste základů země? ²² Ten trůní nad klenbou země, jejíž obyvatelé jsou mu jako kobylinky; ten roztáhl jako nic nebesa, rozprostřel je jak obytný stan. ²³ Ten velmože obrací v niveč, a vládce světa v nic přivádí. ²⁴ Prve než zasazen, nebo zaset, prve než kořeny zapustil kmen jejich: náhle zavane na ně, i uschnou, a vichor jak stéblo zaneše je.

²⁵ Ke komu mne chcete připodobnit, ke komu přirovnat? praví Svatý.

²⁶ Zdvihněte k výšinám své oči, a vizte, kdo je stvořil, kdo vyvádí sčítané vojsko jejich, kdo je všechny jménem volá, pro množství síly a veliké moci jeho ani jediná neschází! ²⁷ Proč říkáš, Jakobe, proč mluvíš, Israeli: „Co mne potkává, skryto jest Hospodinu, a Bohu mému právo mé ušlo.“

²⁸ Nevíš, neb neslyšel jsi o tom? Věrný Bůh jest Hospodin, který stvořil končiny země; nezemdlí, aniž se unavuje, aniž lze vystihnout moudrost jeho. ²⁹ Je ten, který znavenému sílu dává, a bezmocnému hojně zdatnosti a moci. ³⁰ Ať mdlí mládež a znavuje se, junáci slabostí ať padají, ³¹ ti, kteří doufají v Hospodina, nabývají sil nových a nových, dostávají křídla jak orlí, běží a nemdlí, jdou bez únavy.

2. Řeč druhá: Hospodin budoucno předpovídá a pořádá (41).

Bůh vyzývá národy k veřejnému soudu o své moci předvídat, předpovídat a řídit budoucí věci (1.). Bůh vzbudí vítězného vojevůdce (Cyra), který bude postrachem světa (2.–7.). Israeli nebude třeba se děsit, ježto Hospodin je s ním (8.–10.). Hospodin pomůže Israelovi, by zvítězil nad svými nepřáteli (11.–14.). Bůh pomůže mu ku blahu (15.–20.). Bůh vyzývá opět pohany, by soudili mezi ním a svými modlami, kdo z obou těchto stran je vševědoucí a všemohoucí a tedy pravý Bůh: Hospodin anebo modly? (21.–29.)

HLAVA 41. – ¹ Pozor mějte na mne, ostrované, a národové sbírejte své síly; přistupte a pak mluvte; sejděme se k společnému soudu! ² Kdo vzbudil od východu „spravedlivé-

V. ¹⁸. Prorok upozorňuje, že odepřítí Hospodinovi důvěru jest hřích proti jeho velebnosti. Tím větší, klade-li kdo důvěru v nicotné modly. – „*náklad*“ na modlu *kovovou*, zlatem pobitou, bývá pro méně zámožného veliký, proto takový spokojí se s modlou dřevěnou, jen když pevně stojí, nekolísá se nebo snad dokonce nepadá.

V. ²¹. O velebnosti Boží mohli se Israelité přesvědčiti *rozumem i zjevením*, z knihy přírody i z knih posvátných, jejichž obsah býval ústním podáním z pokolení „od počátku“ národa, t. j. od *časů arcioctů*, přenášen. – „*základů země*“ – kdo a jak zemi založil.

V. ²². „*klenba*“ nad zemí se proucí, jsou nebesa. – „*jako nic*“ – jako *jemná opona* z floru, tylu, nebo pod. látky.

V. ²⁴. Stačí slabý pokyn Boží, znázorněný *tu zavanutím* neb ovanutím *větru*.

V. ²⁵. opakuje otázku v. 18. Bůh je bytost ve svatosti nejvýše vznešená. Nemá sobě rovna. Kdo v Boha nedůvěřuje, popírá jeho vznešenost, představuje si ho jako malomocného člověka. „*Svatý*“ nemůže nespílniti, co slíbil; nevěrnost byla by i proti svatosti.

V. ²⁷. Bůh, který spravuje nebeské hvězdy, řídí také osudy národů; ten, který ví o každé hvězdě, ví také o národu israelském, o jeho stavu v zajetí.

V. ³⁰ n. I když největší *síly přirozené* chabnou, nechabne věřící, doufající v Boha, kterého sílí *nadpřirozená pomoc* (milost) *Boží*.

HL. 41. V. ¹. Bůh vybízí pohany *k soudnímu roku*. Stranou jednou budiž Hospodin Bůh Israelův, stranou druhou buď těž modly, bohové pohanských národů. Rozhodčími soudci ať jsou pohané sami, ať rozhodnou, kdo je pravý Bůh. Důkazem, že Hospodin je pravý Bůh, jest jeho *vševědoucnost*, která předpověděla dílo Cyrovo, kdežto modly nemohly nic takového předvídati, neřku-li předpovídati. Na tento v. 1. navazuje níže teprve v. 21. – „*ostrované*“ – obyvatelé *ostrovů*, a *pobřeží*; ježto *si* staří představovali zemi jako ostrov, možno říci, že „*ostrované*“ jsou tu všichni národové země. – „*sbírejte své síly*“, abyste neohrožené u soudu mluvíli.

V. ². „*spravedlivý*“ je tu Cyrus. „Spravedlivým“ slove proto, že řízením Božím dopomohl Judovcům k jejich „*právu*“, které jim dávaly sliby Boží, že budou ze zajetí propuštěni.

ho"; povolal ho, aby šel za ním? Kdo mu dává národy, poddává krále, vydává je jako prach jeho meči, jak zaváté stéblo luku jeho? ³ Žene je, (sám) táhna zachovalý, že není vidět cesty po nohách jeho. ⁴ Kdo to dělá, kdo to činí? Kdo volá rody od počátku? Já, Hospodin, první, já, jenž i poslední jsem.

⁵ Vidí to ostrované i bojí se, končiny země žasnou, sblíží se a shromažďují. ⁶ Druh druhu pomoc poskytuje, a praví sousedu svému: „Zmuž se!“ ⁷ Kovář, kladivem bijící, povzbuzuje kovotepce toho času říka: „Sletována je dobře,“ a upevňuje ji hřebíky, aby se nemohla hýbat.

⁸ Ty však, Israeli, můj služebník, Jakobe, kterého jsem vyvolil si, símě Abrahama přítele mého, ⁹ v němž jsem uchopil tě od končin země, z dálných jejích koutů jsem povolal tě, a řekl tobě: „Služebník můj jsi ty, vyvolil jsem tě, nepohrdnuv tebou, – ¹⁰ neboj se, neboť já jsem s tebou, neviklej se, neboť já jsem Bůh tvůj, posiluji tebe a pomáhám tobě, drží tě pravice mého „spravedlivého“.

¹¹ Aj, hanbit a stydět se budou všichni, kdož bojují proti tobě; budou jako by nebyli, zahynou lidé. kteří tě napadají. ¹² Hledati budeš jich a nenalezneš těch, kteří bouří se proti tobě; budou jako by nebyli, v niveč se obrátí lidé válečníci proti tobě.

¹³ Neboť já Hospodin jsem Bůh tvůj, který tě drží za ruku, a říká tobě: Nestrachuj se, jáť – pomáhám tobě! ¹⁴ Neboj se, červíčku (můj) Jakobe, Israeli, (můj) broučku! Já pomohu tobě, dí Hospodin, spasitel tvůj, Svatý Israelův. ¹⁵ Já tě učiním mlatebným vozem, novým, majícím troucí zuby; mlátit budeš hory a zdrtíš je, pahorky obracet budeš v prach. ¹⁶ Převěješ je a vítr je zavěje, vichřice rozpráší je: ty však plesati budeš v Hospodinu, ve Svatém Israelově se honosit.

¹⁷ Chudí hledají marně vody, jazyk nuzných vysychá žízní. Já, Hospodin, vyslyším je, já, Bůh Israelův, jich neopustím. ¹⁸ Otevru na strmých pahorcích řeky, a uprostřed polí prameny; obrátím poušť v jezera vod, a zemi vyprahlou v prýstíci vody. ¹⁹ Dávat budu v poušti růsti cedrům, akáciím, myrtám a olivovým stromům, štípit budu v pustinách cypřiše, jilmy a spolu i jedle, ²⁰ by viděli, poznali a povážili, aby spolu porozuměli, že ruka Hospodinova to udělala, že Svatý Israelův to učinil.

V. ³. Cyrus obtíže cesty nebude cítit, aniž jaké únavy slabosti lidské.

V. ⁴. „rody“ = pokolení lidstva. Kdežto pokolení přichází a pokolení odchází, Hospodin zůstává a zůstane týž ustavičně.

V. ⁵. „to“ dílo Cyrovo, t. j. dílo Boží. – Podrobněji to dílo bude vypsáno níže 45, 1.–6., 13; 46, 11. „ostrované“ jako výše ve v. 1. Celý svět se děsí vítězství Cyrových, národové se radí, jak zachovat svou samostatnost proti němu, scházejí se a spolčují se na obranu (v. 6.). Dávají také dělati nové strážce svých krbů i říši – *modly* (v. 7.).

V. ⁸ n. uvádí důvody, pro které přísluší Judovcům právo na Boží ochranu. Kdysi Bůh se nazval Bohem Abrahama, Isáka a Jakoba (Ex 3, 15.). „Jakob“, „Israel“ jsou nejčestnější jména národa. – Bůh vyvoliv si Abrahama za otce národa, se kterým má veliké úmysly, nedokončil by svého díla, kdyby dal Judovcům, potomkům Abrahamovým, zahynouti. – „končiny země“ jest chaldské město *Ur*, kde kdysi Abraham sídlil.

V. ¹⁰. Pět důvodů posiluje Bůh důvěru Judovců. *Cyrus* bývá právem pokládán za *předobraz Mesiáše* a co tu řečeno ve smyslu slovném o *onom*, bývá rozuměno ve smyslu předobrazném o *tomto*.

V. ¹¹ n. Neprátelé Israelovi zahynou. – „kdož bojují“ = „kdož jsou zničeni“ zůstá. – „hledati budeš jich“, aby ses proti nim zabezpečil.

V. ¹⁴. Národ v zajetí *deptaný*, ponížený jest jako *červík*, *brouček*, lezoucí po zemi. – „spasitel“, t. j. příbuzný, který jest povinen chrániti a případně pomstíti svého spřízněnce.

V. ¹⁷. „Chudí“ Israelité v zajetí marně se namáhají zbavit se své bídý palčivé.

V. ¹⁸. Bůh bude poskytovat *nápadně* lidu svému vše, čeho potřebuje, měrou nejhojnější.

V. ¹⁹. Vrchol blaha, které tu prorok líčí, dostaví se dokonale za *dob mesiášských*. Z toho všeho bude zřejmo, že láska Boží záračně pečuje o svůj lid.

²¹ Předneste svou spornou věc, dí Hospodin, přineste modly své, praví král Jakobův.
²² Nechť přijdou a řeknou nám, co bude; předešlá (proroctví), která to byla, oznamte, i budeme pozorovat, bychom zvěděli, zdali se splní; co má přijít, ukažte nám! ²³ Oznamte, co přijít má přistě, ať poznáme, že bohové jste vy. Čiňte, co můžete dobrého nebo zlého, i budeme rokovat a spolu uvidíme! ²⁴ Hle, vy nejste nic a práce vaše je nicka; ohavník jest, kdo si vyvolil vás!

²⁵ Já (však) vzbudil jsem od severu – od východu slupce přišel ten, jenž moje jméno vzývá, i deptá mocnáře jako bláto, jako hrnčíř po hlině šlape. ²⁶ Kdo (z vás) to zvěstoval od počátku, bychom to věděli, a od začátku, bychom říci mohli: „Ty máš pravdu!“? Nebylo hlasatele, nebylo věstce, nikdo neslyšel vašich řečí. ²⁷ První (jsem já byl, jenž) Sionu řekl: „Tu jsou,“ (já) jsem dal Jerusalemu hlasatele blaha. ²⁸ I hleděl jsem, a nebyl z těchto nikdo, kdo by poradil a jsa tázán odpověděl. ²⁹ Aj, všichni jsou v nepravu, práce jejich je nicka, prázdný vítr jsou sochy jejich.

3. Třetí řeč: Mesiáš služebníkem Hospodinovým, prostředníkem Israelovým a světlem pohanů (42, 1.–43, 13.).

Mesiáš, učitel národů (42, 1.–4.), světlo pohanů a divotvůrce (42, 5.–9.). Píseň díky za vykoupění (42, 10.–12.). Mesiáš, Boží bojovník (42, 13.–17.). Zaslepenost Božího lidu (42, 18.–23.). Řeč Hospodinova, kterou těší právě Israelity (43, 1.–8.). Pohané jsou svědky Hospodinovy vševědouce (43, 9.–13.).

HLAVA 42. – ¹ Ejhle, služebník můj, příjemný mně, vyvolený můj, zalíbil jsem si v něm; dal jsem ducha svého na něho, aby pravdu národům přinesl. ² Nekřičí, nedbá stranicky osob, aniž je slyšeti hlas jeho venku. ³ Třtiny nalomené nedolomí, a knotu doutnajícího nedohasí; věrně bude pronášet pravdu. ⁴ Nebude smutný, zmalátnělý, dokud nezaloží na zemi pravdy, zákona svého, na nějž ostrovy čekají.

V. ²². mluví o dvou druhích proroctví: 1. o *proroctvích „prvních“*, předešlých, *starých*, 2. o *nových* (= „co bude“ = „co má přijít“ = „co přijít má přistě“ (v. 20.)). Modly, aby dokázaly, že jsou bohové, mají se vykázati buď proroctvími staršími, *která se již splnila*, nebo mají předpovědět věci nové a Hospodin jest ochoten vyčkat, splní-li se nové předpovědi. Kterými „*starými*“ proroctvími, již splněnými, může se vykázati Hospodin, o tom poučuje v. 25.–28.

V. ²⁴. O lživosti, obojakosti a temnu věsteb pohanských srv. výše úvod na str. 257.–259.

V. ²⁵. „od východu“ (z Persie) pocházel a přišel *Cyrus*. Přišel do Babylonie „od severu“, t. j. z *Medie*, které se byl zmocnil, když porazil Astyaga. *Cyrus* „*vzýval jméno*“ Hospodinovo (Jahve) ve vyhláске, kterou dovolil Judovcům návrat do vlasti.

V. ²⁶. „z vás“ z *model*. – „od počátku“ = „od začátku“ = dlouhou dobu dříve nežli se předpovědi splnila. Hospodin mluví vítězně, ježto jen jemu přísluší „*pravda*“, že předvídal a předpověděl, co se stane a co se stalo za dlouhou později. Hospodin měl své „*hlasatele*“, jejichž „*řeči*“ – t. j. pravá proroctví, *bylo „slyšeti“*.

V. ²⁷. „*Tu jsou*“ hlasatelé blaha.

V. ²⁸. „*hleděl jsem*“ – ohlížel jsem se, hledal jsem. – „z těchto“ model, bohů pohanských.

V. ²⁹. „*jsou v nepravu*“ = prohrávají při.

HL. 42. V. 1.–7. obsahuje *první* píseň o „*služebníkovi Jahvově*“ (Hospodinově). *Druhá* píseň jest níže v 49, 1.–9a.; *třetí* v 50, 4.–9.; *čtvrtá* v 52, 13.–53. 12. – „*Služebníkem Hospodinovým*“ sluje zejména *Mojžíš* (Nm 12. 7.) a *David* (2 Sam 7, 8.; Is 20, 3.). Také *příštího krále – Mesiáše* jmenuje Hospodin častěji svým. „*služebníkem*“. Jest přirazeno viděti ve „*služebníku Hospodinově*“ jedince, *osobu*, pokud není dokázáno, že jest označeno tím slovem zosobněné množství, národ israelský.

V. ³. Služebník Hospodinův bude s velikou *mírností* a pečlivou šetrností konati své dílo: slabé posilovati, nemocné léčiti atd. Srv. 50, 4. – Nebude slabými, hříšníky pohrdati (jako činili později farizeové) a život duchovní v nich uhašeti, ale každou jiskřičku doutnající bude se snažiti vzkřísiti a zachovati. – „*Třtiny nedolomiti* atd.“ jest rčení příslovečné, vyslovující pečlivou *šetrnost*. – „*pravdu*“ jako výše ve v. 1. – Určitě mluveno, je to *evangelium Kristovo*.

V. ⁴. S. H. nedá se ve své snaze odstráti žádnou překážkou, bude pracovati neúnavně, vytrvale, vítězně. – Ta „*pravda*“ – toť nový „*zákon*“, na který pohanstvo („ostrovy“) se těší.

⁵ Toto praví Hospodin Bůh, jenž stvořil nebe a roztáhl je, upevnil zemi s tím, co na ní roste, který život dává lidem na ní, a dech těm, kteří chodí po ní: ⁶ „Já, Hospodin, povolal jsem tě k spravedlnosti, vzal jsem tě za ruku a zachoval jsem tebe. A učinil jsem tebe prostředníkem, smlouvy lidu a světlem národům, ⁷ abys otevřel oči slepých, abys vyvedl vězně ze žaláře, a z věznice ty, kteří sedí ve tmách.

⁸ Já jsem Hospodin, to jest mé jméno; cti své jinému nedám, nedám chvály své modlám. ⁹ Co bylo prve (předpověděno) hle, splnilo se; já i nové věci oznamuji; prve než počnou, ať o nich slyšíte!"

¹⁰ Zpívejte Hospodinu novou píseň, chválu jeho od končin země; plavci na moři se vším, čeho je plno, ostrovy a obyvatelé jejich. ¹¹ Ať jása poušť a osady na ní, vesnice stanové, v nichž Kedar bydlí; zpívejte chvály obyvatelé skal, s vrcholů hor radostně volejte! ¹² Vzdávejte Hospodinovi slávu, a chválu jeho pohanům zvěstujte! ¹³ Hospodin vychází jako hrdina, jak válečník budí (v sobě) chuť k boji; počíná válečný křik a volá ukazuje svým nepřátelům sílu: ¹⁴ „Byl jsem ticho dosud, mlčel jsem, byl jsem trpělivý; jak žena k porodu pracující křičím, supám a (spolu) soptím. ¹⁵ Činím, že pustnou hory i pahorky, všecka zeleň jejich že vadne; obracím veletoky v suchou zemi, a jezera vysušuji. ¹⁶ Provázím slepé po cestě, které, neznali, po stezkách neznámých vedu je, obracím tmu před nimi v světlo, a hrboly v rovné plochy. Tyto věci činím pro ně a neopouštím jich. ¹⁷ Zpět se obrací s velkou hanbou ti, kteří doufali v modly, kteří sochám říkali: „Vy jste bohové naši!"

¹⁸ Hluší, poslouchejte, slepí, prohlédněte, ať vidíte! ¹⁹ Kdo je slepý, leč služebník můj, a kdo hluchý, leč ten, k němuž posly jsem poslal? Kdo je slepý, leč ten, který prodán jest, kdo je slepý, leč služebník Hospodinův? ²⁰ Mnoho vida, nemáš toho dbáti? maje sluch

V. ⁵. Bůh, který stvořil nebe a zemi, který obě ustavičně zachovává, má moc, aby splnil, na čem byl se ustanovil a co slibuje.

V. ⁶. „*ke spravedlnosti*", t. j. aby zavedl řád Bohem ustanovený, právo a spravedlnost v nejširším slova významu. Aby tomu povolání dostál, bude ho Pán podporovali, jak byl i Cyrovi slíbil výše 41, 3.; 45, 2. Jako povolal Cyra (41, 2.), tak „*povolal*" i svého služebníka. – „*prostředníkem*", který smlouvu Boží s národem učiněnou, hříchy lidu porušenou, obnoví a zdokonalí.

V. ⁷. vykládá podrobněji, v čem bude záležeti ona „*smlouva*", případně ono „*světlo*".

V. ⁸. Srv. 41, 25.–29. Pohané, klanějící se modlám, brali Hospodinu čest, jemu jedinému příslušnou. Toho Věčný (Jahve) nestrpí; služebník jeho, až pohané osvíti, vrátí Hospodinu bohopoctu, kterou mu i pohané jsou povinni prokazovati. To bude Hospodinovo vítězství nad modlami. Bůh jest povinen sám sobě, své velebnosti, aby splnil, co o *služebníkovi* svém byl slíbil.

V. ¹⁰. Prorok si představuje zajatce babylonské, vysvobozené Cyrem, představuje si v budoucnu vysvobozené lidstvo Kristem, a již předem všem těm osvobozenecům klade do úst *radostný zpěv díky*. Bude to zpěv vítězství Hospodinova nad modlami (v. 8.).

V. ¹³.–¹⁷. líčí *přítomným časem budoucnost*, jako by již nyní vše se odehrávalo.

V. ¹³. Když má Bůh vykonati nějaké *veliké dílo*, praví se, že „*vychází*". (Srv. Mich 1, 3.; Is 36, 21.)

V. ¹⁴. Hospodin *třemi slovy* vyjadřuje, že dosud nechával národ svůj v pohanské porobě, jako by se o něj nestaral. *Třemi slovy* zase Hospodin vyjadřuje vnitřní sílu, která ho pudí, aby zasáhl.

V. ¹⁵. líčí vítězství Hospodinovo a děsnou porážku nepřátel jeho.

V. ¹⁶. „*slepým*" byl národ israelský.

V. ¹⁷. „*služebník*" Hospodinův je tu pojem *hromadný*; je to *národ israelský*, zejména jeho část *pohansky smýšlející*. Bytí služebníkem Hospodinovým bylo pro Israele největší cti. On však byl *služebníkem*, ke slovům pána svého *hluchým*, k pokynům jeho „*slepým*"! Ten služebník měl zvláštní poslání, měl býti „poslem Hospodinovým", který měl zvěstovati jeho pravdu pohanům. – Trest národa jest již zpečetěn – již jest „*prodán*" jako otrok pohanům do poroby.

otevřený, nemáš slyšet? ²¹ Hospodinovi se zlíbilo posvětit ho, aby zvelebil a proslavil zákon" ²² Týž však lid jest oloupen a pohuben, mládež jeho v okovech je všecka, ve věznicích schováni jsou, na lup jsou, a není, kdo by je vytrhl, na rozchvat, a není, kdo by řekl: „Navrať!“ ²³ Kdo z vás věnuje pozornost tomu, bedlivě poslouchá pro budoucí časy?

²⁴ Kdo vydal na pospas Jakoba, kdo Israele zhoubcům? Zdali ne Hospodin, proti němuž jsme zhřešili, po jehož cestách nechtěli choditi, a jehož zákona neposlouchali? ²⁵ I vylil na něj prudkost svého hněvu a silnou válku, obklopil jej ohněm, ale nezmoudřel; a zapálil jej, ale nenabyl rozumu.

HLAVA 43. – ¹ „Avšak nyní“ – takto mluví Hospodin, stvořitel tvůj, Jakobe, tvůrce tvůj, Israeli, – „neboj se, neboť vykoupil jsem tebe; nazval jsem tě tvým jménem: „Můj jsi ty.“ ² Když půjdeš vodami, budu s tebou, nebo řekami, nepřikryjí tě; když budeš choditi v ohni, nespálíš se, plamen nebude hořeti na tobě. ³ „Neboť já jsem Hospodin, Bůh tvůj, Svätý Israelův, spasitel tvůj. Dal jsem výkupným Egypt, Etiopsko a Sabu za tebe. ⁴ Proto, že jsi mi drahý, ctihodný, a že tě miluji, národy dám za tebe, lidi za tvůj život. ⁵ Neboj se, neboť já jsem s tebou; od východu přivedu potomstvo tvé, od západu shromáždím tě. ⁶ Řeknu severní straně: „Vydej!“ a jižní: „Nezabraňuj!“ „Přines syny mé z daleka, dcery mé od končin země! ⁷ Každého, kdo se jmenuje podle mne – k slávě své jsem stvořil, způsobil a učinil ho.“

⁸ Vyved ven lid slepý, ač přece oči má, a hluchý, ač přece uši má! ⁹ Všichni národové ať se sejdou, ať se shromáždí kmenové! Kdo z vás oznámil tyto věci, a co nejprv bude, dal nám slyšet? Necht vystaví svědky a dáme jim za právo, ať je slyšíme a řekneme: „Opravdu!“ ¹⁰ Vy jste svědkové moji, dí Hospodin, a můj služebník, jehož jsem vyvolil, aby to poznali a ve mne věřili, a přesvědčili se, že já jsem jediný. Předě mnou nebyl učiněn Bůh žádný, aniž po mně jaký bude. ¹¹ Já jsem, já, Hospodin, a není kromě mne spasitele. ¹² Já jsem to zvěstoval a spasil, oznámil jsem to, kdy jste neměli (ještě) modly; vy jste svědkové moji, praví Hospodin, ¹³ a já Bůh jsem; od počátku jsem jím! Není, kdo by z ruky mé vytrhnout mohl; budu jednat, a kdo odvrátí to?

V. ²¹. Hospodin pověřil národ israelský vznešeným, *posvátným* (= „posvětil ho“) úkolem, rozšířiti znalost „zákona“, t. j. zjevení, jehož se mu dostalo, mezi pohany, a tím jej „zvelebiti a proslaviti“ – on však nedbal svého *svätého* povolání, a proto uvalil na sebe osud, vypsáný dále ve v. 22.

V. ²². Prorok líčí zajetí babylonské, jeho vrstevníkům však bylo velmi snadno vzpomenouti si při těchto slovech osudu, který stihl obyvatele říše severní – *zajetí assyrského*. – „Navrať“ chrámové nádoby, přikázal Hospodin teprve později Cyrovi, králi perskému, jak vypravuje Esdr 1, 7.

Hl. 43. Prorok, vyličiv tresty (42, 22. 24.), líčí jejich spasitelný účinek a štěstí zbylých věrných, Hospodinu oddaných. Zastrášív mysle hrozbami, těší a vábí je nyní sliby, aby dokonale přilnuli k Hospodinu.

V. ³. Možno, že jsou tu Egypťané, Etiopané (Kušané) a Sabané jmenování náznačně místo velikých vzdálených říší a národů vůbec. Hospodin dá za svůj národ Peršanům náhradou četné národy, třeba Egypt atd.

V. ⁴. srv. s Řím 11, 17. 28.

V. ⁷. „který se jmenuje podle mne“ = „služebník Hospodinův“, a jím také jest.

V. ⁸. počíná vyvozovati z prorocství o dílu Cyrově důkaz, že ten, který je předpověděl, jest pravý Bůh, jako bylo dokazováno již výše 41, 22.; 42, 9.

V. ¹⁰. „Vý“ – národ israelský jest svědkem Bohu, že předpověděl Cyrovo dílo a že se již částečně splnilo; že se částečně splnilo, dosvědčí Cyrus sám (= „můj služebník, jehož jsem vyvolil“).

V. ¹¹. „Hospodin“ – Bůh věčný, před nímž Boha jiného nebylo aniž po něm bude.

4. Čtvrtá řeč: Israel bude vysvobozen ze zajetí a dostane se mu Ducha sv. (43, 14.–44, 5.).

Hospodin rozčeří národy, aby národ jeho mohl se vrátit do vlasti ze zajetí babylonského (43, 14.–21.). Bude to čin pouhé milosti Boží (43, 22.–28.). Bůh vylije na svůj lid Ducha svatého; co bude v něm působiti. (44, 1.–5.).

¹⁴ Toto praví Hospodin, vykupitel váš, Svätý Israelův: Pro vás pošlu do Babylona, a strhnu všechny závary, i Chaldy, hrdé na své lodě, ¹⁵ já Hospodin, váš Svätý, stvořitel Israele, král váš. ¹⁶ Toto praví Hospodin, který učinil cestu mořem, vodami prudkými stezku, ¹⁷ který vyvedl vozy i koně, vojsko a junáky; spolu zesnuli, aniž kdy vstanou, zhasli jako knot, jenž dohořel. ¹⁸ Nevzpomínejte věci minulých, nedbejte, co se dávno stalo! ¹⁹ Aj, já činím věci nové, teď již vzházejí, jistě je zpozorujete: učiním poušti cestu, a na pustině řeku. ²⁰ Slavit mne bude divoká zvěř, šakalové a pštrosi, že jsem dal na poušti vody, řeku na pustině, abych dal nápoj lidu svému, vyvolenci svému. ²¹ Tento lid jsem stvořil sobě, chválu mou bude hlásat.

²² (Neboť) nevolals ty, Jakobe, na mne, nepracovals o mne, Israeli. ²³ Nepodávals mi berana, zápalnou obět svou, žertvami krvavými jsi mne nectil, netýral jsem tě obětní nekrvavými, aniž jsem tě obtěžoval kadidlem. ²⁴ Nekupovals mi za stříbro puškvorce, a tukem obětí svých jsi mne neopájel, ale týral jsi mne svými hříchy, obtěžovala mne svými nepravostmi. ²⁵ Já jsem, já jsem ten, jenž shlazuji hříchy tvé, pro sebe nepravostí tvých nevzpomínám. ²⁶ Uved' mi na paměť; a sudme se spolu; přednes, máš-li co, abys za pravdu dostal. ²⁷ První otec tvůj (už) zhřešil, a tvoji zástupci zpronevěřili se mně. ²⁸ Proto dal jsem knížata svatá znesvětit, vydal jsem Jakoba v klatbu, Israele na potupu.

HLAVA 44. – ¹ Slyš však teď, Jakobe, můj služebníče, Israeli, jež jsem vyvolil si! ² Toto praví Hospodin, stvořitel tvůj, tvůrce, tvůj pomocník od matčina lůna: Neboj se, můj služebníče, Jakobe, Miláčku, kterého jsem si vyvolil! ³ Vylejť vody na žíznivou, potoky na vyprahlou zemi. Vyleji ducha svého na tvoje potomstvo, a své požehnání na tvůj kmen; ⁴ i budou rašiti mezi bylinami jako vrboví podle tekoucích vod, . ⁵ tento řekne:

V. ¹⁴. Bůh, válečník, vojevůdce nejvyšší (42, 13.), pošle do Babylonu vítězného reka (41, 2 n.) v čele svých zasvěcenců (13, 3.), aby vyvedl Judovce („Pro vás“) ze zajetí.

V. ¹⁵. „Hospodin“, který s vámi učinil smlouvu. „Svätý“, který nebude déle trpěti, aby jeho posvátný majetek byl znesvěcován. – „stvořitel“, který nedá, by jeho tvor zahynul. – „král“, který je svým úřadem zavázán, by svůj národ chránil a bránil.

V. ¹⁶. mluví o přechodu Rudým mořem.

V. ¹⁷. připomíná zkázu vojska faraonova, které pronásledovalo Israelity, opouštějící Egypt.

V. ¹⁸. „věci minulé“, jež „dávno se sběhly“, jest východ z Egypta, provázený zázračnými událostmi. Proti těmto starým zázrakům staví v. 19 n. nový východ (ze zajetí babylonského), který bude slavnější nežli byl onen. – Srv. 42, 13.; 43, 5 n.

V. ²⁰. Srv. výše 11, 6.; 13, 22.

V. ²². počíná poučení, že národ israelský nezasloužil si, aby vysvobozen byl, že tedy osvobození bude projev milostivosti a štědroty Boží. – Israel nedal si mnoho práce, aby si vysvobození vymodlil.

V. ²⁴. „puškvorec“ býval složkou posvátné masti, o čemž viz Ex 30, 23. Zde jest asi náznakem všelijakých vonidel, kterých užíval při bohoslužbě (na př. na posvátné kuřidlo) a která drahokupoval.

V. ²⁷. vykládá sv. Jer.: „První otec tvůj zhřešil na poušti: to jest všecek národ israelský.“ – „první otec“ jsou tu tedy otcové, předkové národa, kteří byli vysvobozeni z Egypta. – „zástupci“ jsou zákonití prostředníci lidu před Bohem, t. j. kněží (Lv 10, 11.; Mich 3, 1.), „soudcové“ a „knížata“.

HL. 44. V. ^{1–5}. „ted“, kdy jsem shladil tvé hříchy (43, 25.), teď, kdy uzná váš, že je to pouhá milost má (43, 26.–28.), teď nastává nová doba. – „od matčina lůna“ = od kolébky, od prvopočátků národa israelského (od Abrahama). Pohané budou se přidávati k obnovenému, znovuzrozenému Israelovi, budou se hlásiti do jeho (nové) církve. – „napíše“ = upíše a zapíše sebe Bohu Israelovu tím, že ho jediného bude vyznávati.

„Hospodinův já jsem," onen se zvat bude jménem Jakobovým, a jiný napíše rukou svou: „Hospodinův", a za Israelitu se přizná.

5. *Pátá řeč: Vševedoucí, pravý Bůh proti nicotným modlám (44, 6.–23.).*

Israel může nejlépe dosvědčiti vševedoucnost Hospodinovu (6.–8.). Modlářská pošetilost (9.–20.). Israel ať přijme milost vykoupení a všecek svět ať za ni děkuje (21.–23.).

⁶ Toto dí Hospodin, král Israele, jeho vykupitel, Hospodin zástupů: Já první (jsem) a já poslední (jsem) a mimo mne Boha není! ⁷ Kdo jest mně podoben – ozvi se, oznam a řádně mi to předlož – od té doby, co odvěký národ jsem založil? Věci příští, jež přijdou, ať poví nám! ⁸ Nebojte a nezarážejte se, před časem dávným ohlásil jsem vám to. oznámil jsem to, vy jste svědkové moji. Zda jest mimo mne Bůh, stvořitel, jehož já bych neznal?

⁹ Výrobci model všichni jsou lidé prázdni, a miláčci jejich nic jim neprospívající; oni sami jsou svědkové jejich, že nevidí, aniž rozum mají, na svou hanbu. ¹⁰ Kdo vytvořil Boha, kdo slil modlu užitečnou k ničemu? ¹¹ Aj, všichni druhové jeho budou se hanbit; a umělci jsou smrtelníci; ať se všichni sejdou, ať se dostaví: zhrozí se a budou spolu se hanbit.

¹² Mistr železa lopotí se pilníkem, (žárem) uhlí a kladivy tvoří své dílo, dělá je rame-nem svým silným, mívá hlad až do zemdení, nepije vody až do únavy. ¹³ Mistr dřeva natahuje šňůru, želižkem své dílo vytváří, dělá je podle úhelnice, kružídlem je vytáčí, a činí sochu muže, jakého krásného člověka, aby bydlil v domě. ¹⁴ Podtíná cedry, vybírá si svídu a dub, který mezi lesním stromovým stál, oklestuje sosnu, kterou děšť napájel, ¹⁵ a která bývá lidem za palivo; bere si z toho a zahřívá se, nebo zatápí a napéká chlebě; ze zbytků pak dělá boha a klaní se mu, činí si modlu a sklání se před ní. ¹⁶ (Jeden) díl tedy spaluje ohněm, (druhým) dílem připravuje si maso k jídlu, vaří si krmí a nasycuje se, ohřeje se a řekne: „Haha, ohřál jsem se, cítím oheň!"

¹⁷ Z toho, co zbylo pak, dělá si boha, modlu; sklání se před ní, klaní se jí, a modlí se k ní říkáje: „Vysvobod' mne, neboť bůh můj jsi ty!" ¹⁸ Nevědí to a nerozumějí tomu; jsouť zalepeny oči jejich, by neviděli, a svou myslí nechápali. ¹⁹ (Tací) neuvažují v své mysli, nemají (tolik) vědomí ni smyslu, aby (si) řekli: „Díl toho spálil jsem ohněm, při jeho uhlí napekl jsem chleba; vařil jsem maso a jedl jsem; z toho, co zbylo pak měl bych udělat modlu? Před dřevěným klikem měl bych klekat?" ²⁰ Díl jeho jest popel, lidé nemoudrého srdce klanějí se mu, nevysvobozují se, aniž si řeknou: „Snad mám lež v své pravici?"

V. ⁶. počíná líčiti *velebnost Hospodinovu* jakožto *záruku*, že sliby jeho se splní – proti nicotě model, jež nemohou nic přislíbiti, nerci-li co splniti. – „*Hospodin*“, který vešel ve smlouvu s Israelem, jest „*první*“ a „*poslední*“, počátek a konec, jest Bůh věčný (*Zjev 1, 8*).

V. ⁷. „*Kdo jest mně podoben?*“ = kdo umí předpovídati budoucno jako já? Hospodin vyzývá modly na soud.

V. ⁸. Až přijdou hrozné události, které pohany poděsí, nebude třeba Judovcům se lekati, ježto vše, i *konec pro ně šťastný*, Hospodin dávno předpověděl.

V. ⁹. Prorok věnuje modlářství tolik pozornosti, aby od něho své souvěkovce odvrátil. – „*lidé prázdni*“, kteří pracují naprázdno, ježto jim modly nepřinesou užitku, ale jen zklamání a hanbu. – „*miláčci jejich*“ = modly, bohové.

V. ¹¹. Kdyby všichni modláři a výrobci model se dostavili na soud s jediným Bohem, budou se trásti hrůzou a skončí hanbou a záhubou.

V. ¹⁵. Z téže hmoty, kterou klade na oheň, aby se zahrál, nebo aby si upekl chléb, z téže hmoty, z téhož kusu dřeva, ano „*ze zbytků*“ jeho, které se ani nehodí za obyčejné palivo – dělá si boha!

V. ¹⁹. Jsou zalepeni *svou vinou*, ježto nechtějice užívati rozumu, zalepují si sami oči, aby neviděli pravdy. Srv. Řím 1, 21.

V. ²⁰. Díl toho kliku byl spálen, jest z něho popel, a druhému dílu téhož na popel spáleného kliku se klaní! – „*nevysvobozují sebe*“, t. j. nevyprošťují se z bludu svého. – „*lež*“ = modla, *nepravý* bůh. – „*v své pravici*“, která modly dělá, je hladí atd. Podobně jako tu Is, bičují nerozum pocty vzdávané modlám jiní spisovatelé *bibličtí* (Jer 1180

²¹ Pamatuji na to, Jakobe, Israeli, neb služebník můj jsi ty, já jsem tě stvořil, služebník můj jsi ty, Israeli, nezapomínej na mne. ²² Zahladím jako oblak tvé nepravosti, jako mlhu hříchy tvoje; vrať se ke mně, jsemť tvůj vykupitel. ²³ Jásejte nebesa, činit Hospodin milosrdenství, plesejte nejzazší končiny země, zvučte hory chválou, les i veškero stromovi jeho, neboť vykoupil Hospodin Jakoba, na Israelovi se proslavuje.

6. Řeč šestá: Cyrus, pomazaný Hospodinův, vysvobodí Israele (44, 24.–45, 26.).

Bůh vyvolil si Cyra, by osvobodil Israele ze zajetí babylonského (44, 24.–28.). Hospodin oslovuje Cyra a oznamuje mu jeho poslání (45, 1.–7.). Hospodin-spasitel (45, 8.). Babyloňané ani Israelité nemohou proti Hospodinovu úradku nic činiti (45, 9.–13.). Israel bude se sdílet s Cyrem o bohatství Babylonu (45, 14.–17.). Pohané se obrátí (45, 18.–26.).

²⁴ Toto praví Hospodin, tvůj vykupitel a tvůj tvůrce od matčina lůna: Já jsem Hospodin, jenž činím všechno, roztahuji nebesa sám, utvrzuji zemi, a žádný se mnou. ²⁵ Ten, který hatím znamení hadačů a věštce matu; ten, který mudrce zatlačuji, a jejich vědění obracím v bláznovství. ²⁶ Ten, který plním slovo svého služebníka, a úraderk poslušných svých vykonávám. Ten, dí Jerusalemu: „Buď obydlí!“ a judským městům: „Vystavěna budete!“ „Trosky jejich vzdělám.“ ²⁷ Ten, který praví hlubině: „Buď prázdná!“ a „Tvé proudy vysuším!“ ²⁸ Ten, který Cyrovi řekne: „Pastýř můj jsi, a vše, cokoli chci, učiníš!“ Ten, který řekne Jerusalemu: „Vystavěna bude!“ a chrámu: „Založen bude!“

HLAVA 45. – ¹ Toto pravím (já) Hospodin pomazanému mému Cyrovi, jehož jsem uchopil za pravou ruku, abych podmanil mu národy, hřbety králův ohnul, otevřel před ním vrata, by žádná brána nebyla zavřena: ² „Já půjdu před tebou, vyvýšeniny země ponížím, brány kovové: potru, závary železné zlámu.“ ³ Dám ti poklady skryté, dám ti tajnosti komor, abys zvěděl, že já jsem Hospodin, jenž tě jmenoval jménem tvým, Bůh Israelův.

⁴ Pro svého služebníka Jakoba, pro Israele, vyvolence svého jmenoval jsem tě tvým jménem, zobrazil jsem tě prve, než jsi mne poznal. ⁵ Já jsem Hospodin a není žádného

10, 2.–9.; Moudr 13, n.–19.; Řim 1, 23.), *pohanští* (Horác, Plutarch, Cicero), i *křesťanství* (Justin muč., List Diognetovi, Atenagoras, Origenes, Arnob a j.).

V. ²¹ „na to“, jak bývají modly vyráběny, že jsou lež, klam a mam.

V. ²² opakuje slib daný 43, 25. Hospodin byl zastáncem a vysvoboditelem, zejména při východu z Egypta, a bude jím opět, zejména při východu z Babylonie.

V. ²³ jest chvalozpěv, zakončující předchozí odstavec.

V. ²⁵ Pohanští hadači a mudrci nemohli v Egyptě zhatit záměrů Hospodinových, vyvésti národ z poroby. Ani chaldští pověstní hadači nebudou s to, aby zamezili plán Hospodinův, vysvoboditi národ vyvolený.

V. ²⁷ Jako kdysi Bůh vysušil *Rudé moře* a tak odstranil Israelitům překážku lidsky nepřekonatelnou s cesty, tak odstraní také nyní překážky, které se přiči jeho dílu – vysvoboditi Judovce ze zajetí.

V. ²⁸ Králové východní bývali nazýváni *pastýři*. Také Hospodin byl nazván výše 40, 11. – „*pastýřem*“ dobrým, který své stádo (svůj národ) vyvede a dovede do Palestiny. Nástrojem při tomto díle Božím bude Cyrus, proto sluje tu „*pastýř Hospodinův*“.

HI. 45. V. ¹ Cyrus, který slul výše 44, 28. „*pastýř Hospodinův*“, sluje tu „*pomazaný*“ jeho, jako sluli králové israelští a jako slul ten, kterého Cyrus předobrazoval – Spasitel světa. – „*uchopil za pravici*“ = bezpečně jej povedu, budu jej siliti, aby vykonal dokonale, co jest mu uloženo. – „*hřbety králův ohnul*“, t. j. odzbrojím jo. „*vrata*“ – „*brána*“ – do pevností, zejména do Babylonu, do královských paláců, do chrámů atd.

V. ³ Staří vypravují o obrovských pokladech, které Cyrus nalezl ve městech, jež byl vzal, zvláště v Kroeso-vých Sardech a v Babylóně.

V. ⁴ „*Pro Jakoba, pro Israele*“, jak již bylo řečeno výše 44, 28. – „*jmenoval tvým jménem*“, abys vykonal, co to jméno a úraderk můj, s ním spojený znamená. – Cyrus, Peršan ctil původně bohy perské, o kterých viz Esdr 1, 2. Dobýváje říše a podmaňuje si národy, poznával jejich bohy. Pravého Boha Israelova poznal po dobytí Babylonu, když přišel do bližších styků s Judovci. – Viz také výše Is 44, 28.

jiného, mimo mne není Boha; přepásal jsem tě prve než jsi mne poznal, ⁶ aby věděli lidé od východu . slunce i od západu, že není (Boha) mimo mne. ⁷ Já, Hospodin, jsem to a nikdo jiný, ten, který tvořím světlo a činím tmu, ten, který tvořím štěstí a činím neštěstí, já, Hospodin, to všechno činím."

⁸ Rosu dejte nebesa s hůry, mraky deštěte spravedlivce! Otevři se země a vypuť spasitele, a spolu vzejdi spravedlnost! „Já, Hospodin, stvořil jsem to."

⁹ Běda tomu, kdo se pře se svým tvůrcem, střepina ze střepů hliněných! Zda řekne hlína hrnčířovi: „Co to děláš?" a jeho dílo: „Bez rukou jest!" ¹⁰ Běda tomu, kdo říká otcí: „Co plodíš," a ženě: „Co rodiš?" ¹¹ Toto praví Hospodin, Svätý Israelův, jeho tvůrce: „Na věci budoucí chcete mne se dotazovat, o mých synech, o dílu mých rukou mi rozkazovat?" ¹² Já jsem učinil zemi, a člověka na ní já stvořil jsem; ruce mé roztáhly nebese, a všemu vojsku jejich velím. ¹³ Já jsem ho vzbudil ke spravedlnosti, a všechny cesty jeho narovnáám; on vystaví mé město, a mé zajatce propustí ne za úplatu ani za dary," praví Hospodin, Bůh zástupů.

¹⁴ Toto praví Hospodin: Co získal Egypt prací a Etiopie kupectvím, i sabejší vysocí muži – tobě se toho dostane, bude tvoje; za tebou choditi budou, s rukama svázanýma budou se bráti, budou se klaněti tobě, a prositi budou tě, (říkajíce): „Toliko u tebe jest Bůh, a není krom u tebe Boha!" ¹⁵ Věřu, ty jsi Bůh skrytý, Bůh Israelův, vysvobozující." ¹⁶ „Zahanbeni jsou a potupeni všichni, vesměs odešli s potupou ti, kteří vyráběli modly. ¹⁷ Israel je spasen od Hospodina spásou věčnou. Nebudete zahanbeni ani potupeni na věky věkův."

¹⁸ Ano, toto praví Hospodin, stvořitel nebes, On, Bůh: – Ten, který utvořil zemi, učinil ji, ten, který upravil ji; ne pouští by byla, ji stvořil; aby obývána byla, ji utvořil. – Já jsem Hospodin, a jiného není. ¹⁹ Ne v skrytě mluvíval jsem, ne v tmavém koutě země; neřekl jsem potomstvu Jakobovu: „Nadarmo hledejte mne!" Já, Hospodin, mluvím, co

V. ⁵ n. Z díla Hospodinova, které vykoná skrze Cyra, budou mít zisk i *pohané*. – „*přepásal*" = ozbrojil, opatřil vítěznými zbraněmi. Ze všeobecných dějin je známo, že měl Cyrus neobyčejné, báječné štěstí v bitvách.

V. ⁸ Prorok vída, že z díla Cyrova vzejde *národu israelskému spása a pohanům světlo*, že se přiblíží mesiášská *správnost*, t. j. řád Bohem stanovený, vřele vzdychá, aby se tak již stalo. – Místo „*spravedlivce*" hebr.: „*spasitel*", a místo „*spasitele*" hebr.: „*spásu*". Překlad Vulg zdůrazňuje mesiášský ráz tohoto místa, kterého užívá církev katolická v adventě, aby ukázala, kterak byl Mesiáš horoucně očekáván a vzbudila ve věřících touhu a snahu po Kristu a jeho větší a větší spravedlnosti na světě i v srdcích lidstva.

V. ⁹ „*bez rukou jest*" – malomocný, neschopný. Jest bezbožno („*běda tomu . . .*"), aby člověk, střepina (Gen 2, 7.) volal Boha k odpovědnosti, že to neb ono činí či nečiní, že to činí tak a ne jinak. Nerci-li, aby se protivil uskutečnění jeho plánů!

V. ¹⁰. Bezbožno jest volati Boha, aby zodpovídal za to, proč ke spáse lidu svého volí si pohana (Cyra) a proč jej posílá také pro blaho pohanů. Národ israelský je sice syn Boží (Ex 4, 22.; Jer 31, 9.), ale toliko prvorozený, ne jediný; nemůže zazlívati Bohu, povolává-li také pohana ke světlu. Srv. 19, 24.; 66, 21.

V. ¹¹. kára nedočkavost Judovců, kdy konečně sliby Hospodinovy o vysvobození zajatců se splní.

V. ¹². Bůh vyvozuje ze svého stvořitelského díla poznání, že může splnit, co Judovcům slíbil. Je potřeba jen důvěřivě čekat. – „*vojsko nebeské*" – hvězdy.

V. ¹³. „*ho*" Cyra. – „*mé město*" Jerusalem. – „*ke spravedlnosti*" – aby zavedl stav a řád, který podle vůle Boží má být.

V. ¹⁴. Hospodin oslovuje *zajatce*. Peršané, Babyloňané, kterým se dostane podle 43, 3. za propuštění Judovců ze zajetí náhradou Egypta, Etiopie a Sabska, budou také sami poklady z těchto zemí nositi do Jerusalema, t. j. do církve Kristovy. Ti národové dají se dobrovolně spoutati vazbou příslušnosti k národu israelskému, t. j. k církvi křesťanské.

V. ¹⁵. Pohané oslavují Hospodina, jehož dosud byli neznali, který jim byl „*skrytý*".

V. ¹⁹. Co vyplývá z účelnosti Boží práce, aby totiž Palestina byla obydlena od Israele, lidu Božího, to se stane; to Bůh také zřetelně a veřejně předpověděl. *Ne skrytě*, jakožto tajemství, svěřen jednomu nebo několika důvěrníkům, zasvěcencům.

je správně, a oznamují pravdu.

²⁰ Shromažďte se, a pojdte, sestupte se, z pohanstva pozůstalí: Bez rozumu jsou ti, kteří nosí dřevo své modly, kteří doprošují se boha, jenž nemůže vysvobodit. ²¹ Oznamte to a pojdte, byste se vespolek poradili: Kdo to kázal hlásat před věky, kdo to dávno předpověděl? Zdali já ne, Hospodin, já, mimo něhož není Boha? Není mimo mne Boha vítěze, který vysvobozuje.

²² Obrátte se ke mně a dejte se spasit, všechny končiny světa! Neboť já jsem Bůh a nikdo jiný. ²³ Při sobě samém přísahám, z úst mých vychází slovo opravdivé, jež nebude odvoláno: ²⁴ „Mně bude klanět se každé koleno, (skrže mne) přísahat každý jazyk; ²⁵ řekne: „Jen v Hospodinu budu mít vítězství a sílu. K němu přijdou, ale s hanbou všichni, kteří se vzpírali mu. ²⁶ V Hospodinu vítězství dojde a slávy všecek rod Israelův.“

7. Řeč sedmá: Pád bohů babylonských.

Zánik model babylonských (1. n). Jak se liší Hospodin od model (3.–13.).

HLAVA 46. – ¹ Běl padl, skrčil se Nabo. Modly jejich (jdou) na dobytek, na soumary, ty, které jste nosovali, jsou břemenem slabých. ² Skrčily se, padly vesměs, nemohou spasiti nesoucího, ony samy jdou do zajetí.

³ Poslyšte mne, dome Jakobův, vše, co zbylo z domu Israelova, kteří jste nošeni od [mého] života, kteří nesení jste od [mého] lůna. ⁴ Až do starého věku já jsem týž, až do šedin já ponesu vás; já jsem (tak) činil, a já nositi (vás) budu; já ponesu a spasím vás.

⁵ Ke komu jste mne připodobnili, ke komu přirovnali, ke komu jste mne přiměřili a podobna učinili ⁶ vy, kteří sypete zlato z pytlíka, a stříbro na přezmenu vážíte, najímající zlatníka, aby udělal boha; i padají (lidé) a klanějí se (mu). ⁷ Berou ho na ramena a nosí

V. ²⁰. Bůh svolává pohany (jako výše 41, 1.), kteří po hrozných soudech Božích, jež Cyrus vykoná (41, 2. 25.) zbudou na světě, aby přišli a uznali, co zmohly modly a co zmohl pravý, jediný Bůh. Z díla Cyrova nemohou než vyvozovati, jaký nesmysl jest modlářství: „Bez rozumu jsou . . .“ Jasněji vysvitne nerozum modlářství po příštím vítězství Kristově, „dřevo“ svých model nosovali pohané při slavných průvodech, jak vysvítá ze zachovaných vyobrazení babylonských.

V. ²². V poznání pravého Boha a v povinnostech z něho vyplývajících tkví; spása, blaho člověkovu. K tomu konci, ku blahu lidstva Bůh kázal předpovídati budoucnost, k tomu konci poslal a podporoval Cyra, k tomu konci se nese všechna Boží prozřetelnost, vždyť ta spása splývá v jedno s *Boží ctí*.

V. ²³. „*přísahat*“ při Hospodinu znamená vyznávati ho za pravého Boha, vševědoucího, všemocného, nejvyššího spravedlivého atd.

V. ²⁵. „*vítězství*“ spravedlivého řádu. – „*kteří se vzpírali mu*“ – jsouce proti němu záníceni, na něho dopálení (hebr.).

V. ²⁶. „*vítězství*“ v boji za spravedlnost, t. j. za řád, od Boha stanovený. Sláva Israelova, toť sláva Boží, která jest posledním cílem všeho, také díla Cyrova.

Hl. 46. Politická zkáza Babylonu bude spolu zkázou jeho bohů, jeho model, zejména *Béla-Marduka a Nabu*. Jako místní bůh města Babylonu Marduk s rozmachem moci Babylonie rostl, pohlcovav jiné bohy místní, zejména Béla, tak po pádu, Babylonie nabudou vrchu bohové jiní – sláva a lesk Mardukův pobledne, „*padl*“ na kolena. – „skrčil“ se před Bohem, který vydal Babylon Cyrovi. – Modly, které kdysi nosovali za slavných průvodů, ty nakládají nyní Babyloňané na „*slabé*“ soumary (velbloudy, osly atd.), aby je závčas zachránili, aby se nestaly kořistí a válečnými trofejemi vítězných Peršanů!

V. ². Modly samy nemohou spasiti *sebe*, kterak by mohly spasiti ty, kteří je kdysi nosovali ve slavných průvodech a kteří je nyní nesou do úkrytu (= „*nesoucí*“).

V. ³ n. Kdežto Babyloňané pečlivě a s námahou vlekli své bohy do úkrytu, národu israelskému nebylo podobným způsobem svého Hospodina nositi, naopak Hospodin vláčel se s israelským národem od prvopočátků, od jeho „*lůna*“ (mateřského), t. j. od Abrahamových dob. Národ israelský mu tu práci vzpurností svou ztěžoval, avšak Hospodin přece od ní neupustil a neupustí nikdy.

V. ⁶. „*na přezmenu*“ = na váze.

ho, postavují ho (zase) na jeho místo, i stojí s místa svého se nehýbaje; a i když volají k němu, neslyší, a z tísně nevysvobozuje jich.

⁸ Pamatujte na to a zastyďte se, povšimněte si toho, odpadlíci! ⁹ Rozpomeňte se na minulé věky, že já jsem Bůh a není jiného, Bůh, jemuž není podobného, ¹⁰ jenž od počátku oznamuje věci poslední, před dávнем to, co se ještě nestalo, jenž řekl: „Můj úradek se splní, vše, co chci, se stane.“ ¹¹ jenž povolal od východu orla, ze země daleké muže své vůle; řekl jsem a splním to, umínil jsem si a vykonám to. .

¹² Slyšte mne, vy tvrdého srdce, kteří daleko jste od spravedlnosti! ¹³ Blízko jsem přivedl svou spravedlnost, nevzdálí se a spása má nebude meškati. Na Sionu udělím spásu a v Izraeli svou slávu.

8. Řeč osmá: Nad padlým Babylonem.

HLAVA 47. – ¹ Sestup, sedni si do prachu, panno, dcero babylonská, sedni si na zemi, zbavená trůnu, dcero chaldejská, neboť již nebudeš nazývána změkčilou a rozmařilou! ² Vezmi mlýnek a mel mouku, sejmi svůj závoj, zdvihni vlečku, obnaž stehna, přebroď řeky! ³ Odkryta bude tvoje hanba, vidět budou tvou mrzkost! „Učiním pomstu, nikdo mne nezdrží,“ ⁴ (praví) náš spasitel. „Hospodin zástupů“ jest jeho jméno, „Svatý Israelův.“

⁵ Mlčky sed a vejdi do tmy, dcero chaldejská, neboť nebudeš již slouti „Paní říší.“ ⁶ Hněval jsem se na svůj národ, znesvětil jsem své dědictví, vydal jsem je do tvých rukou, nemělas soucitu s nimi; i starci jsi učinila jho své velmi těžkým. ⁷ Řekla jsi: „Na věky nepřestanu býti paní.“ Nedbalas toho, nemyslelas na své konce.

⁸ Nyní tedy slyš toto, změkčilá, jež pevně sedíš, kteráš řekla si v duchu: „Já jsem a mimo mne nikdo! Nebudu sedět jako vdova, neuzrím bezdětnosti.“ ⁹ Přijde na tebe to obě náhle dne jednoho – bezdětnost i vdovství – vrchovatě stihne tebe pro množství kouzel tvých, jakož i pro náramnou tvrdost tvých zaklínačů.

¹⁰ Důvěřovalaš v zlobě své, řeklas: „Není, kdo by mne viděl.“ Moudrost tvá a umění

V. ⁹ – ¹¹. „Stará“ ta prorocství, která se splnila, mají býti nedůvěřivým Judovcům zárukou, že Hospodin skrze *dravého ptáka od východu*, t. j. skrze Cyra také nyní provede své úrady, t. j. zkázu Babylona a vysvobození Judovců ze zajetí.

HL. 47. V. ¹. Dobytí Babylona od Cyra bylo počátkem zkázy Babylonu. – Babylon bylo dosud město, jež nikdo neznásilnil, na němž dosud nepřítel svou rozkoš a vášeň (dobytím) si neukojil, dosud šatu (t. j. hradeb jeho) neodkryl, proto sluje „*pannou*“. – „*chaldejskou*“ sluje právem, ježto tehdy (za dob zajetí) vládli v Babylonu Chaldové.

V. ². Prorok předpovídá, že obyvatelstvo Babylonu bude *přes vodu* potupně odvedeno do zajetí, kde mu bude konati *otrocké práce*. – Mliti mouku byla práce, kterou konávaly otrokyně. – Závoj nosily a nosí vznešené svobodné ženy, nikoli však *otrokyně*.

V. ³. Zajatým ženám, vedeným ve vítězové průvodu, bývalo uloženo zdvihnouti přední okraj šatu a obnažiti nohy – na potupu.

V. ⁶. „*dědictví*“ Hospodinovo jest národ israelský; za trest byl „*znesvěcen*“ tím, že byl vydán pohanům v porobu. Bůh sice použil Babyloňanů za metlu, která měla šlehati, nikoli však ubíjeti. – *Ukrutnost* Babyloňanů jest jeden důvod jich zkázy.

V. ⁷. Druhý důvod zkázy té: *zpupnost Babylonu*.

V. ⁸. „*změkčilý*“ také proto, že v něm kvetlo bohoslužebné nevěstkářství při chrámě bohyně lásky *Ištary*. Babylon pokládal se za bohorovná. Ke „*vdově*“ opuštěné, zbavené opory muže svého, možno přirovnati město, ve kterém nebývají ti, kteří mu byli oporou, jako popředně *bohové* jeho, *knížata*, šlechta, ano i *cizinci*, kteří udržovali s městem *obchodní styky*.

V. ⁹. „*bezdětné*“ jest město, které pozbylo svého *obyvatelstva*. – Babylonie slynila ve starověku astrologií, magií a podobným tajuplným (okultistickým) uměním. Babyloňané chlubili se tímto „*mocným*“ činitelem; avšak ani to vše nedovede Babylon zachrániti.

V. ¹⁰. „*Důvěřoval*“ Babylon *ve své zaklínačství*, to byla jeho „*moudrost*“ a „*umění*“. – „*v zlobě své*“ – ačkoliv

tvé to tě oklamalo. V duchu jsi pravila si: „Já jsem a mimo mne nikdo!“¹¹ Přijde na tebe neštěstí; odkud, nebudeš tušit. Oboří se na tebe zkáza, které zažehnat nelze. Přijde na tebe nenadále bída, nebudeš o ní mít zdání.

¹² Drž se (jen) svých zaklínačů a spousty svých kouzel, s kterými ses lopotila odjakživa; možno, že to prospěje ti, neb že se posilníš.¹³ Jsi již unavena množstvím porad svých; ať (tedy) vystoupí a vysvobodí tě měřiči nebes, kteří ve hvězdách pátrají a měsíce čítají, aby z nich oznámili, co má přijít tobě.

¹⁴ Ejhle stali se takorůž plevou, oheň je pálí; nemohou zachránit života svého z moci plamene; není (to) uhlí, by zhřáli se od něho, není (to) oheň, by sedli si k němu.¹⁵ Tak je ti se všemi, o které jsi stála, s kterýmiš odedávna obchod vedla; každý vrávorá svou cestou, není, kdo by tě vysvobodil.

9. Řeč devátá: Juda vysvobozen z moci Babylonu.

Bůh kárá zatvrzelé Judovce (48, 1.–11.). Napomíná je, by činili pokání (12.–19.). Zbožným slibuje vysvobození ze zajetí (20.–22.).

HLAVA 48. – ¹ Slyš to, dome Jakobův, vy, kteří nazýváte se jménem „Israel“, kteří z Judy jste se vyprýstili, přísaháte ve jménu „Hospodin“, Boha Israelova velebíte, ale ne v pravdě ani v spravedlnosti!² Jmenují se totiž dle svatého města, a jsou založeni na Bohu Israelově, jehož jméno jest „Hospodin zástupů“. ³ „Především věci dávno oznámil jsem, z úst mých vyšly, ohlásil jsem je, a náhle jsem učinil, že přišly.“⁴ Ježto jsem věděl, že tvrdíš jsi, že jest (jak) železná žíla tvá šíje, a tvé čelo že jest z kovu:⁵ (proto) předpověděl jsem ti věci ty dávno, prve nežli přišly, oznámil jsem je, abys neřekl snad: „Modly mé to učinily, řezby a slitiny mé to přikázaly.“⁶ Co jsi slyšel, na vše (to) patří. . . zdali však jste vy to zvěštovali?

Oznamuji ti nyní věci nové, jsou to věci skryté, kterých neznáš.⁷ Nyní se dějí – ne dávno; včera (ještě) jsi neslyšel o nich, abys neřekl snad: „Aj, já věděl jsem to.“⁸ Nesly-

zloba tvá mravní byla veliká, žádající trestu. „Není“ boha, který by mě viděl a potrestal.

V. ¹². Mluví uštěpačně (ironicky). – „Drž se“ jich v zápase proti zkáze. . . „odjakživa“ = od mládí svého. Nejstarší památky klínopisné potvrzují, že kouzelnictví kvetlo v Babylonii *odjakživa*.

V. ¹³. Babyloňané odjakživa radili se skrze své hadače s bohy, jaký bude osud jejich veleměsta, radili se, co činiti, aby se budoucná dopídili; lopotí se již staletí, že jsou nyní „unaveni“. – „měřiči nebes“ – astrologové babylonští, kteří měli řady pozorování na hvězdnatém nebi rozděleny na čtyři veliké skupiny; jedna (skupina) týkala se *měsíce*, druhá *slunce*, třetí *Venuše*, čtvrtá *bouře a deště*. Z klínopisných památek babylonsko-assyrských vyplývá, že býval popředně pozorován *měsíc* a podle něho předpovídána budoucnost. Hadači (bárů) podávali králi úřední zprávy o stavu měsíce a o znamení, jež vyplývá z něho pro budoucnost.

V. ¹⁵. cizinci „vrávorati“ budou hrůzou, aby nezahynuli spolu s Babylonem.

HL. 48. V. ¹. Prorok obrací se na ty, kteří jsou dosud Israelity toliko podle jména; ať se dokonale přikloní k Bohu svému a dokáží, že jsou Israelity, Judovci opravdu, upřímně, jak jim ukládá řád náboženskomravního života, Bohem stanovený (– „spravedlnost“).

V. ⁶ a. vyzývá Israelity, aby přehlédlí všechna proroctví *stará*, která se již splnila, ať vyvodí z toho všechny důsledky, ať to vše veřejně vyznají, ježto tak dosud neučinili (Vulg.). – Za dob Isajášových byly pád Babylona a vysvobození zajatců judských skutečně „*věci skryté*“, kterých nemohl nikdo tušiti.

V. ⁷. „*dějí se*“ (před Bohem věčným) = pro člověka „jsou předpověděny“; „dějí se“, (počínají se dít) v myslí těch, kterým byly prorokovány, a kterým byly dosud venkoncem neznámý. – „*včera*“ = prve, dříve.

V. ⁸. „*ucho*“ Israelovo se neotevřelo, ježto nebylo komu a čemu. Nebylo, kdo by mu oznámil ty budoucí věci. Prorok všemožně vylučuje přirozený ráz proroctví a zdůrazňuje nadpřirozenost jeho. Bůh věděl velmi dobře, že Israel pro své hříchy nezasluhuje takové péče výchovné, ale Boží „*čest*“ (= „*jméno*“) žádala, aby Bůh svůj lid způsobem výše jmenovaným odváděl od model a k sobě připoutával. Israel nemůže, toho všeho přičítati svým zásluhám! – „*od lána matčina*“ = od kolébky, odjakživa. Nevěrnost má národ vyvolený takorůž v krvi, jest jí bezmála dědičně zatížen, za tolik pokolení s ním jaksi srostla, zapustila do něho hluboké kořeny. – „*čest*“ Hospodinova žádá, aby splnil, co byl národu israelskému slíbil, aby ukázal, že jest nejvyšš věrný.

šels o tom, nevěděls toho, ucho tvé dávno se neotevřelo. Vědělť jsem, že se zpronevěříš zrádně, odpadlíkem od lůna matčina nazval jsem tě.⁹ Pro jméno své (jen) zadržuji hněv svůj, a pro svou čest tě vodím, bys nezahynul.¹⁰ Aj, vyvařil jsem tě, ale ne jako stříbro, vytríbil jsem tě v peci bídý.¹¹ Pro sebe, pro sebe to učiním, abych se neznesvěcoval: cti své jinému nedám.

¹² Slys mne, Jakobe, Israeli, můj povoláný! Já jsem to, já první a já poslední!¹³ Ruka má také založila zemi, a má pravice změřila nebesa. Já jsem zavolaal na ně, i bylo tu všechno!¹⁴ Shromažďte se vy všichni a slyšte: „Kdo z nich oznámil tyto věci? Hospodin miluje ho, učiní vůli jeho na Babyloně, ukáže sílu jeho na Chaldejských.“¹⁵ Já, já jsem mluvil a povolal ho, přivedl jsem ho, cestu jsem mu srovnal.¹⁶ Přistupte ke mně a slyšte to! Ne v skrytě mluvil jsem od počátku, zavčas, když mělo se co díti, byl jsem tu.

A nyní posílá mne Pán Bůh a jeho duch.¹⁷ Toto praví Hospodin, vykupitel tvůj, Svatý Israeli: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, jenž tě. učím užitečným věcem, a vedu tě cestou, kterou máš jíti.“¹⁸ Ó, bys byl šetřil mých příkázání! Bylo by jako řeka tvé blaho, a tvé štěstí jako mořské vlny;¹⁹ bylo by jako písku potomstva tvého, a dětí lůna tvého jako zrnek jeho; nebylo by vyhynulo, nebylo by vyhlazeno jméno jeho s očí mých.

²⁰ Vyjděte z Babylona, utecte od Chaldejských, jásavým hlasem to ohlašujte, zvěstujte, rozneste to až do končin světa, rcete: „Vykoupil Hospodin služebníka svého Jakoba!“²¹ Nežíznil na poušti, když je vedl; vodu ze skály vyvedl jim, roztrhl skálu i tekly vody.²² Nemají pokoje bezbožní, praví Hospodin.

Druhá řada řečí: Sluha Hospodinův, t. j. Mesiáš pokorený a oslavený.

1. Řeč prvá: Sluha Hospodinův ohlašuje národům své povolání – obnoviti Sion.

Mesiáš-vykupitel Israelitův i pohanů (1.–6.). Israel i Sion budou obnoveni (7.–11.). Pohané budou sluhý v království Božím (22.–26.).

HLAVA 49. – ¹ Popřejte (mi) slechu, ostrované, poslouchajte, národové dalecí! Hospodin mne od lůna matčina povolal, vzpomněl, by jméno mi dal již v životě mateř-

V. ¹⁴. Bůh oslovuje podle běžného výkladu *Judovce*. – „*ho*“ Cyra; vždyť *ho* vyvolil, povolal, dopřál mu nevídaných vítězství a pokladů, vše to důkazy lásky Boží k němu (Cyrovi).

V. ¹⁷. ¹⁹. chtějí dodatí váhy napomenutí, aby zajatci babylonští použili dovolení Cyrova a vrátili se domů k novému, lepšímu životu náboženskomravnímu, kterému Hospodin slibuje pozhánání. – Hospodin ukáže vysvobozením ze zajetí, že jest „*vykupitel*“ svého národa; měli by Judovci toto dobrodiní nechat ležeti ladem? – V Palestině bude lze žiti národu *svatě*, (odděleně od pohanů), jak žádá jeho poměr ke „*Svatému*“ Israelovu. – Hospodin, který posílá zajatce domů, má na zřeteli užitek, blaho svého národa. Netřeba lekat se obtížné cesty; Hospodin ho povede.

V. ²⁰. Návrat lidu vyvoleného do vlasti a život od. pohanů oddělený, „*svatý*“, toť účel díla Cyrova, který mu Prozřetelnost vytkla.

Hl. 49. jest jakýsi úvod nebo spíše obsažník všeho následujícího. Jako totiž tato řeč líčí nám *služebníka* Hospodinova a *Sion*, tak hl. 50–53 popisují *služebníka* Hospodinova pokoreného spolu s užtkem toho pokorení, od hl. 54 pak líčena jest budoucí sláva *Sionu*.

V. ¹. „*ostrované*“ – obyvatelé všech přímořských krajin, tedy *všecek svět*. Vždyť běží o událost všelidskou, světovou! Srv. 41, 1.; 42, 4. 6. – „*mne*“ – „*služebníka Hospodinova*“, o kterém byla řeč již výše 42, 1.–7. – „*povolal*“ k důležitému poslání. Srv. 42, 6.: „*Já Hospodin, povolal jsem tě k správnosti*“. Hospodin ho povolal a sobě *vyvolil*, jak řečeno také již 42, 1 b: „*vyvolený můj*“ – „*jméno*“ služebníka Hospodinova jest vše, co patří k jeho bytosti, povolání, úradu. K tomu ho *uzpůsobil* již v mateřském lůně (= „*vzpomněl*“... 49, 1 d). – Srv., co pravil anděl ve snech pěstounovi Páně: „*Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, manželku svou... Porodí pak syna a nazveš jméno jeho Ježíš, neboť on spasí lid svůj od hříchů jejich*“ (Mt 1, 20 n; srv. Lk 1, 31.). – Kdož by tu nevzpomněl záračného početí Kristova v panenském lůně Marie Panny?

ském. ² Učinil ústa má takofka ostrým mečem, ve stínu ruky své mne opatroval; učinil mne bezmála vybraným šípem, (a) v svém toulu bezpečně uschoval mne.

³ Rekl mi pak : „Služebník můj jsi ty, Israel, neboť na tobě se proslavím.“ ⁴ Já však jsem pravil: „Nadarmo (tedy) jsem pachtil se, na prázdno, zbytečně sílu svou jsem strávil! Jistě však právo mé jest u Hospodina, a mé práce (zásluha) u Boha mého.“ ⁵ Avšak nyní (toto) praví Hospodin, jenž si mne učinil sluhou již v matčině lůně, abych zase přivedl Jakoba k němu, Israele abych shromáždil mu: – i byl jsem oslaven před očima Páně, a můj Bůh se ráčil stát mou silou. – ⁶ Děľ tedy: „Málo je to, žes mým sluhou, abys vzbudil kmeny Jakobovy, a zbytky Israele vyvedl nazpět; ejhle, činím tebe světlem národů, abys byl spásou mou až do končin světa.“

⁷ Toto praví Hospodin, Israelův Spasitel a Svatý duši potupené, odporu lidu, sluhovi krutovládčů: „Králové budou patřit, i vstanou, knížata se budou sklánět pro Pána, že jest věrný, pro Světce Israelova, který tě vyvolil.“ ⁸ Toto praví Hospodin: „V době milosti vyslyším tě, a v den spásy pomohu ti; zachovám tě a učiním tě prostředníkem smlouvy lidu, abys vzkřísil lad a polí a ujal dědičné podíly zpustošené, ⁹ abys řekl vězňům: „Vyjděte,“ a těm, kteří ve tmě jsou: „Ukažte se!“ Na cestách se budou pásti, na všech pustinách pastvíska jejich. ¹⁰ Nebudou lačnět ani žíznit, nebude trýznit je vedro ni slunce, budeť je slitovník jejich vodit, a u vodních zřídél napájeti. ¹¹ Ze všech hor svých udělám cesty, a stezky mé budou vyvýšeny. ¹² Vizte, tito z daleka přijdou; oni, ejhle, od púlnoci; (jiní) od moře, a tito (zase) z poledních (až) končin. ¹³ Jásejte nebesa, plesej země, vesele zpívejte hory chválu, neboť potěší Hospodin lid svůj a nad chudými svými se smiluje.

¹⁴ Sion děľ: „Opustil mne Hospodin, Pán se na mne zapomenul.“ ¹⁵ Může zapomnít na své dítko žena, bez citu s plodem své krve býti? A byť i ona se zapomněla, já přece nezapomenu tě! ¹⁶ Aj, na své ruce jsem si tě poznamenal; zdi tvé jsou před očima máma

V. ² „ústa“ – ze kterých bude se řinouti slovo Boží. Srv. výše 11, 4. – „A z úst jeho vychází meč na obě strany ostrý, aby jím bil pohany“ (Zjev 19, 15.). „Neboť živé jest slovo Boží, a účinné a říznější nad každý meč dvojbrýtký; proniká až do rozdělení duše a ducha, hloubův i morku, a rozeznává myšlenky a úmysly srdce“ (Žid 4, 12.). Srv. také Mt 10, 34. – Šíp znamená obrazně totéž, co meč. – Služebník Hospodinův bude se těšiti ve svých bojích ze zvláštní ochrany Boží. Ličen je tu boj duchovními zbraněmi a proto nemůže zde býti řeč o Cyroví. Mesiáš bude bojovati, aby získal pro svou pravdu (a milost) národy; ty, kteří ji zamítnou, bude trestati. – Hospodin zatím uschovává svého služebníka v toulu jako šíp; až nadejde při , měřená doba, vytáhne jej a bude jím porážeti nepřátele království svého, říše pravdy (Srv. příchod Mesiášův na svět a na poslední soud.).

V. ³. Nový důvod, proč zasahuje služebník Hospodinův poslušnosti (1.). – Hospodin si ho vyvolil, aby skrze něho byl oslaven, vyvolil si ho pro svou čest a slávu (44, 23.; 42, 8., 10.–12.).

V. ⁸ n. Opakovati dlužno, že „služebník Hospodinův“, který bude prostředníkem nové smlouvy Boha s národem israelským, nemůže býti sám Israel, nýbrž Mesiáš, který bude Israele před Bohem zastupovati. – Judovci, až se vrátí do vlasti, budou zase vzdělávati pozemky, které byly kdysi zpustošeny a které ležely ladem; budou se o ně děľiti, jako kdysi po příchodu z Egypta za dob Josuových; ti, kteří ve vězení zajetí jsou drženi, budou vysvobozeni. Království Boží na zemi bude obnoveno. Prorok má však na mysli dokonalejší osvobození, které zjedná ne Cyrus, ale „služebník Hospodinův“, dokonalejší obnovu království Božího na zemi, t. j. založení církve křesťanské. – „doba milosti“ bude doba mesiášská, kdy bude „sluha Hospodinův“ *modľili se* k Otci. Srv. modľitby Kristovy; Jan 17, 1 n; Žid 5, 7. – Také „doba spásy“ je doba mesiášská. Prve, nežli Hospodin služebníkmu svému „pomůž“, bude *trpěti*. Je tedy „den spásy“ den utrpení a smrti Kristovy.

V. ¹³. jest výraz radosti vysvobozených zajatců, kteří vyzývají celý svět, aby plesal a děľoval Bohu s nimi. – Křesťanský čtenář, považ tu zbožnost a lásku prorokovu, a jakou touhou po spáse všech byl zabrán ten, který všem němým žiřlům přál jazyky, aby jimi blahopřáli vracejícím se ze zajetí hřichu; jet to věc, ze které radost má nebe.

V. ¹⁵. Hospodin prohlašuje svou lásku k lidstvu, jež nemá sobě rovné a snaží se Sion přesvědčiti, že nemůže nikdy zapomnėti svého tvora. – Jeť Israel Hospodinův prvorozenec.

vždycky.¹⁷ Již jsou tady stavitelé tvoji; ti, kdož tě bořili, hubili, odešli od tebe.¹⁸ Rozhlédni se kolem sebe a patři: tito všichni se shromáždili, přišli k tobě.

„Jako že živ jsem," praví Hospodin – „těmi všemi jako šperky oděna budeš, obložíš je kolem sebe jako nevěsta."¹⁹ Neboť pustiny tvé, pouště tvoje a země zbořeniny tvé budou teď úzké pro obyvatelstvo a daleko zahrnutí budou, kteří tě sžírali.²⁰ Ještě řeknou před tvým sluchem synové, jichž se ti dostane po tvé neplodnosti: „Těsný mi jest prostor tento, učíš mi místo, bych mohl tu bydlet!"²¹ A řekneš si v duchu: „Kdo mi porodil tyto? Bylať jsem (přece) bezdětná, neplodná, v zajetí odvedena; kdo tyto vychoval? Zůstalat jsem sama; kde tito byli?"

²² Toto praví Pán Bůh: „Aj, pohanům pozdvihnu svou ruku, národům vyzdvihnú znamení své; (i) budou přinášet syny tvé za nadry a dcery tvé na plecech donášet budou.

²³ Králové budou pěstouny, královny chůvami tvými; klesnouce tváří k zemi, budou se klanět tobě a prachem nohou tvých lízati. I poznáš, já že Hospodin jsem, v němž se ne-zklamou, kteří doufají v něho."²⁴ Zdalíž odňata může být olbřimu kořist, neb vyproštěno, co silák zajal?"²⁵ Ano, toto praví Hospodin: „Jistě, co zajal, olbřimu odňato bude, a mocný co zabral, bude vyproštěno: neboť s těmi, kteří se prou s tebou, já se přít budu a tvé syny já vysvobodím."²⁶ Tvým nepřátelům dám krmit se vlastním masem, a jako moštem krví svou budou se opájet, i pozná každý, kdo tělo má, já že jsem Hospodin, spasitel tvůj a vykupitel, Silný Jakobův.

2. Řeč druhá: Israel sám zavinil, že byl zavržen (50, 1.–3.). Ochota Mesiášova utrpením, zjednání spásu (50, 4.–11.).

HLAVA 50. – ¹ Toto praví Hospodin: Jaký je to zápuďný lístek vaší matky, kterým jsem ji propustil? Nebo kdo jest mým věřitelem, kterému jsem zaprodal vás? Aj, pro své nepravosti byli jste probdáni, pro vaše zločiny propuštěná jest vaše matka.² Neboť přišel

V. ¹⁹. Sion (nová církev) bude mít tolik občanů (příslušníků), že dosavadní prostory nestačí. Území království Božího *starého*, zabírajícího jeden toliko národ, nestačí království *novému*, které obsáhne všechny národy, celý svět!

V. ²⁰. „Neplodným" byl Jerusalema za dob zajetí, kdy ležel v troskách. *Neplodná* byla také *církev* S. z., jak učí zejména sv. Pavel Gal 4, 9.

V. ²¹. Církev starozákonná neměla síly ni prostředků, aby přivábila a připoutala množství pohanů do svého lůna. Tu přitažlivost a sílu udělil Bůh teprve církvi novozákonné, mající dokonalou nauku a milost Boží, ano Boha samého (v Eucharistii). Synagoga (Sion) se diví, kde se vzalo tolik jejich dětí (pohanů, vstoupilých do církve Kristovy).

V. ²². Hospodin pokyne pohanům, dá jim *znamení* praporem svým, budou nositi své děti do nového města Božího, přihlásí je za jeho příslušníky (občany); tam se duchovně obrodí a stanou se dětmi Jerusalema, t. j. nové církve Boží.

V. ²³. Králové a královny budou služby prokazovati církvi, aby docházela účelu svého, oslavit Hospodina a spásu poskytnouti lidstvu.

V. ²⁴. Ve smyslu vyšším jest onen „*olbřím*" ten, jež nazval později Pán „*knížetem tohoto světa*"; ten držel v zajetí veškero lidstvo, tomu tu kořist vyral vítězný Kristus. Srv. Mt 12, 29; Mk 3, 27; Lk 11, 22.

V. ²⁵. Judovci budou vzati Babylonu, lidstvo bude vyrváno „*knížeti tohoto světa*", ježto sám Hospodin svede boj s těmito obry, nepřáteli církve staré a nové.

V. ²⁶. Hospodin dopustí, že mezi nepřáteli církve vzniknou spory, že se ubíjí navzájem sami.

HL. 50. V. ¹.–² b. líčí *neposlušnost* Israelitů, která zavinila jejich bídu.

V. ¹. odpovídá na stížnost Sionu, že na něj Hospodin zapomněl (49, 14.).

V. 1.–9. mluví o „*služebníkovi Hospodinově*"; o kterém již byla řeč výše 42, 1.–7.; 49. 1.–9 a. Je to *třetí* píseň o něm. – Proti *neochotě*, neposlušnosti Israele, služebníka Hospodinova postavena tu *vzácná ochota* jiného služebníka Hospodinova – Mesiáše, poslechnout, podrobit se všemu, co Hospodin bude vyžadovat. „*unaven jest*" dlouhým očekáváním Boží spásy. — Sluha Hospodinův vystupuje tu jako *učelivý žák* Hospodina učitele, „*mistra*"; – „*každé ráno*" = den co den dostává se mu od Hospodina poučení.

jsem, a nebylo člověka, volal jsem, a nebylo, kdo by slyšel. Zda jest krátká a maličká ruka má, abych vykoupil? Nebo není ve mně moci, bych vysvobodil? Aj, zehráním svým vysušuji moře, obracím řeky v pouště. Hnijí ryby (jejich) nedostatkem vody, (živočišstvo jejich) umírá žízni.⁵ Obláčím nebesa ve smutek, a žinící je zahalují.

⁴ Hospodin dal mi dovedný jazyk, abych uměl slovem podporovat toho, který unaven jest; každé ráno mi budí ucho, abych slyšel ho jako mistra.⁵ Hospodin Bůh otvírá mi ucho, já pak neodmlouvám, necouvám zpět.⁶ Tělo své vydávám katům a líce své rváčům; obličej svého neodvracím od těch, kdož lají mi a plijí na mne.⁷ Pán Bůh mi pomáhá, nebudu tedy zklamán; proto nastavuji svou tvář jako křemen, a vím (jistě) zahanben že nebudu.⁸ Blízko je ten, který ku právu mi pomůže! Kdo chce se domlouvat se mnou? Postavme se! Kdo chce se mnou se příti? Ať ke mně přistoupí!⁹ Hle, Pán Bůh pomáhá mi. Kdo mne odsoudí? Hle, jak šat všichni se rozpadnou, mol je zhltní.

¹⁰ Kdo jest mezi vámi, jenž bojí se Pána, a hlasu služebníka jeho poslouchá? Komu jest chodit ve tmě, že nemá světla, doufej ve jménu Páně, spolehni na Boha svého!¹¹ Aj, vy všichni, kteří zaněcujete oheň, a opasujete se ohněm, chodte ve světle ohně svého, v plamenech, které jste zapálili! Mojí rukou stane se vám to: na bolestech budete ustláno mít.

3. Řeč třetí: Dílo spásy bude vykonáno (51, 1.–5, 2, 12.).

Doufejte! Hospodin zjedná věčnou spásu (51, 1.–8.); Hospodin dodává zmužlosti zajatcům, kteří se báli Chaldů (51, 9.–16.). Prve, než nastane spása, budou zpušní pohané potrestáni (51, 17.–52, 6.). Pryč z Baby-lona (52, 7.–12.).

HLAVA 51. – ¹ Slyšte mne vy, kteří o právo usilujete, kteří hledáte Hospodina; pohleďte na skálu, z níž jste vytesáni, na důl prohlubně, z níž jste vykopáni!² Pohleďte na Abrahama, vašeho otce, a na Sárú, která vás porodila; neb jsem jej jediného povolal, požehnal jsem mu a rozmnožil jej.³ Protož potěší Hospodin Sion, potěší všechny zbořeni-niny jeho; učiní z pustiny jeho takorčka ráj a z pouště jeho zahradu Hospodinovu. Radost a veselí v něm bude, děkování a hlas chvály.

V. ⁵. Hospodin *otevřel* sluhovi svému *ucho*, když mu to ono prikazuje; sluha Hospodinův podrobuje se každému příkazu, plní jej bez reptání, důsledně, vytrvale. „*Tak činím, jak mi Otec přikázal*“ (Jan 14, 31.).

V. ⁶. Ochotnou poslušnost ukáže Mesiáš zejména v útrapách, které mu Otec uloží; žádná bolest ho nepřiměje, „*aby couvl*“, „*bude totiž vydán pohanům a budou se mu posmívat i ho bičovati a na něho plivati*“ (Lk 18, 31.). Srv. Mt 26, 27.; 27, 30.; Mk 14, 65.; Lk 22, 64.; Jan 18, 22. Tou poslušností bude Mesiáš dobrovolně pykati za neposlušnost Israelovu; o tom náměstném, zástupném dosti učinění poučuje níže 53, 4 n.

V. ⁷. Mesiáš je si jist, že překoná všecko odporne a že jeho útrapy nebudou nadarmo; „*jako křemen*“ jest výraz vnitřní síly, vytrvalosti, neohroženosti, se kterou se snáší utrpení. Srv. Jer 1, 18.; Ez 3, 8.

V. ⁸. „*Ku právu*“ na ovoce svého utrpení – na vítězství, na slíbenou blaženost a slávu. Srv. výše 49, 4. 6. – „*postavme se*“ a začneme se soudit. – „*Kdo z vás bude mě vinit z hříchu?*“ (Jan 8, 46.).

V. ⁹. Nepřátelé Kristovi jistojistě, třebaže znenáhla zahynou; stačí zdánlivě nepatrné příčiny. Srv. 1 Kor 1, 27 n.

V. ¹⁰. Blaze těm, kteří poslouchají služebníka Hospodina! Kdo se bojí Pána, t. j. kdo ho ctí, jak náleží, ten také poslouchá jeho služebníka. „*Kdo nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal*“ (Jan 5, 23.).

V. ¹¹. *Ličí* osud nepřátel Kristových, druhou to stránku jeho vítězství. – „*budete ustláno mít*“, lehnete si a zůstanete ležeti. – „*oheň*“ útoků, kterými hnali na služebníka Hospodina a jeho dílo, obrátí se na své původce a bude je páliť. S jakým ohněm záští, s jakým fanatismem hnali se na př. zatvrzelí Židé na Krista a výsledek – oheň jím spálil chrám, město, samostatnost, tisíce životů (r. 70 po Kr.).

Hl. 51. V. ¹ n. Hospodin, který dal praotci národa sliby, plnil je, plní a splní zejména za dob Mesiášových. Jako Abraham důvěřoval ve věrnost Hospodinovu, tak nechť v ni důvěřují také zajatci, Abrahamovi potomci. Bůh, který počal dílo požehnaní v Abrahamovi, také je v jeho potomcích tělesných i duchovních, dokončí.

V. ³. Jako vystavěl Hospodin z Abrahama a Sárý dům Israelův, tak vystaví také Sion, vystaví velikou budovu nové církve. – „*Rájem*“ bude nové království Boží již na zemi, zejména však na onom světě.

⁴ Pozorujte mne, můj lide, a mé plémě, slyšte (mne)! Neboť zákon ode mne vyjde, a své právo zavedu k osvětě národů. ⁵ Blízko jest spravedlivý můj, vyšel můj spasitel, ramena má národy budou soudit, mne přímoří budou očekávat, na mé rámě budou se těšit. ⁶ Pozdvihněte k nebi své oči a pohleďte na zemi dolů: neboť nebesa jako dým se rozplynou, země jako roucho se rozpadne a obyvatelé její taktéž zahynou. Ale spása moje na věky bude a má spravedlnost nezahyne.

⁷ Slyšte mne, kteří víte, co spravedlivo jest, můj lide, v jehož srdci můj zákon jest! Nebojte se hany smrtelníkův, a posměchů jejich se nestrachujte. ⁸ Neboť jak roucho, tak je bude trávit červ, a jako vlnu, tak je žrátí bude mol. Ale spása moje na věky bude, a má spravedlnost rod od rodu.

⁹ Povstaň, povstaň, oblec se v sílu, rámě Hospodinovo, povstaň jako za dnů dávných, za rodů odvěkých! Zdalíž ty jsi nerozřal zpupníka, neprobodl draka? ¹⁰ Zdalíž ty jsi nevy-sušil moře, vody propasti náramné, který jsi z hlubiny mořské učinil cestu, by přešli vysvobození? ¹¹ Teď tedy vykoupení od Hospodina vrátí se a na Sion s jásotem přijdou, veselí věčné bude jim věnciti hlavy, radost a veselí jich se zmocní, prchne bolest a úpění.

¹² Já, já sám potěším vás! Kdo jsi ty, abys bál se smrtelných lidí, zroence lidského, kterýž uschne jak tráva? ¹³ Zapomněls Hospodina, svého tvůrce, který roztáhl nebe a založil zemi, a strachuješ se ustavičně den celý vzteku toho, který tě utiskuje a tvou zkázu připravuje! Kde přece jest vztek utiskovatele? ¹⁴ Brzo přijde ten, který má přijít, by otevřel; – nebude moci vše vyvraždit – aniž bude nedostatek chleba jeho. ¹⁵ Jáť přece jsem Hospodin, Bůh tvůj, který bouřím moře, že dmou se vlny; „Hospodin zástupů“ jest jméno moje. ¹⁶ Položil jsem slova svá ve tvá ústa a ve stínu své ruky střehl jsem tě, abych roztáhl nebe a založil zemi, a Sionu abych řekl: „Národ můj jsi ty!“

¹⁷ Pozdvihni se, pozdvihni se, povstaň, Jerusaleme, který jsi pil z ruky Hospodinovy kalich jeho hněvu; až do dna z kalicha opojného pil jsi, vypil ješ do poslední kapky. ¹⁸ Není, kdo by tě podepřel ze všech synů, které jsi zplodil, není, kdo by tě za ruku vzal ze všech synů, které jsi vychoval. ¹⁹ Dvě jsou věci, které potkaly tě: – Kdo se nad tebou rmoutí? – pustošení s bořeními a hlad s mečem. – Kdo tě může potěšit? – ²⁰ Synové tvoji leželi povrženi na rozích všech ulic jako zvěř lapená v síti, zasypáni jsou Hospodinovým hněvem, žehráním Boha tvého.

V. ⁴. Zákon, který byl dosud výhradním majetkem jediného národa, tento zákon zdokonalený bude dán *všem lidstvu*. Nový náboženskomravní *řád* (= „spravedlnost“) bude *světem*, které onen ráj učiní a způsobí radost, o které mluvil v. 3.

V. ⁶. O změně nynější oblohy i země viz výše 13, 10. 13.; 24, 1 n. – „*Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou*“ (Mt 24, 35.). „*spravedlnost*“ = řád náboženskomravní, jaký má být podle Boží vůle.

V. ⁷. Spravedlivým netřeba se bát pomíjejících útoků lidských, když Bůh věčný a všemohoucí je podporuje. – „*v srdci*“ má zákon, kdo upřímně se vynasnažuje podle něho žítí.

V. ⁸. Srv. s 50, 9. – Jako služebník Boží prošel utrpením a ponížením, ve kterém Hospodin ho podporoval a ze kterého vyzvedl ho k věčnému vítězství, tak dlužno každému spravedlivci ponížením jíti k povýšení.

V. ⁹. vyslovuje prorok horoucí touhu po spásě tak vznešené a trvalé. O *taoužebná* slova klade zajatcům na jazyk. – *Rámě* Hospodinovo, které dopouští, aby pohané vládli a jeho lid jařmili, zdá se odpočívati, *spátí*; proto je prorok vyzývá, aby se „*probudilo* . . .“ „*za dnů dávných*“ – když vycházeli Israelité z Egypta. Bůh, který dílo osvobození lidu svého tehdy počal, zajistí také nyní bude o něm dále pracovati, až je dokoná. Jako ukázal tehdy svou všemohoucnost, tak ji ukáže i teď. – „*Zpupník*“ = Rahab = Egypt. O „*draku*“ viz výše 27, 1. – Bůh „*roztal*“ a „*probodl*“ toho zpupníka, když pomřel egyptští prvorození a když se utopilo vojsko egyptské v Rudém moři. – S vysvobozením z Egypta srovnává Is vysvobození z Babylonie, jakož i vysvobození mesiášské.

V. ¹². odpovídá Bůh na slova touhy a přičiňuje k nim pokárání netrpělivých, malomyslných báblivců.

V. ¹⁶. Bůh mluví dále k národu svému, jež zastupovati a v jehož čele státi bude služebník Hospodinův, „*slova svá*“ = prorocství a vůbec zjevení S. i N. z. – „*Sion*“ – církev Kristova, v Jerusalemě zrozená.

V. ¹⁷. Protože spása Jerusalema se blíží, ať povstane ve své bídě a těší se! – „*kalich* (Božího) *hněvu*“ = tresty, kterými Hospodin stihl Jerusalema a všechno Judsko: město leží v rozvalinách a obyvatelstvo jeho chřadne v zajetí.

²¹ Proto slyš to, chudšase opojený, nikoli (však) vínem! ²² Toto praví panovník tvůj, Hospodin, Bůh tvůj, který bojuje za lid svůj: „Ejhle, vezmu z ruky tvé kalich opojivý, hluboký kalich svého hněvu, nebudeš již pít z něho. ²³ Ale dám jej do ruky těch, kteří tě utiskovali a řekli tobě: „Sehni se, ať jdeme přes tebe.“ I učinils ze hřbetu svého takořka zemi, takořka cestu chodcům.

HLAVA 52. – ¹ Povstali, povstaň, oblec se ve svou sílu, Sione, oblec se v roucho své slávy, Jerusaleme, město svaté; neboť nevstoupí již do tebe neobřezaný a nečistý. ² Otřes se z prachu, povstaň, posaď se, Jerusaleme! Rozvaž svazky svého hrdla, jatá dcero Sionská! ³ Neboť toto praví Hospodin: „Bez peněz jste zaprodáni, i budete bez stříbra vykoupeni!“

⁴ Neboť toto praví Pán Bůh: Do Egypta sestoupil lid můj na počátku, aby tam hostem byl, a Assur ho beze vší příčiny utiskoval. ⁵ A nyní, co mám tuto, praví Hospodin, kdyžž zadarmo vzat byl lid můj? Páni jeho bezbožně činí, dí Hospodin, pořád, celý den jméno mé haněno bývá. ⁶ Protož ať pozná lid můj jméno mé v den ten, že já sám jsem ten, který řekl: „Tu jsem.“

⁷ Vizte (již) na horách lepé nohy posla radosti, který zvěstuje pokoj, hlásá blaho, káže spásu, který praví Sionu: „Králem je Bůh tvůj!“ ⁸ Hlas tvých hlásných! Pozdvihují hlas a jásají pospolu; neboť okem v oko vidí, kterak Hospodin na Sion se vrací. ⁹ Radujte se a jásejte vespolek, trosky jerusalemské! Neboť potěšil Hospodin svůj národ, vykoupil Jerusalemem. ¹⁰ Obnažil Hospodin své svaté rámě před očima všech národů, aby užřely všechny končiny země spásu našeho Boha.

¹¹ Odejďte, odejděte, vyjděte tamodtud, poskvrněného nedotýkejte se! Vyjděte z prostředka jeho, očistěte se, vy, kteří nesete nádoby Hospodinovo! ¹² Neboť nevyjdete v

HI. 52. V. ¹ Jerusalemem jest město *svaté*, ježto bylo sídlem *Svatého* Israelova, t. j. Boha jeho. Jerusalemem obleče se ve svou nádheru, až na něm bude vystavěn nový chrám, až bude obydlen občanstvem, Hospodinu věrným, *svatým*, obleče se ve svou sílu, až budou znova vystavěny jeho hradby. Ve smyslu dokonalejším splní se to vše, až na Sionu vznikne nová obec svatá, nové město Boží, církve katolická, které žádný pohan (= „*neobřezaný a nečistý*“) nerozboří, jako rozbořili kdysi Chaldové Jerusalemem!

V. ⁴ „Assur“ znamená tu nejspíše ve významu obecném *vůbec utiskovatele*, ukrutníka, kteréhožto obecného výrazu užívá Is o Egyptanech.

V. ⁶ Bůh nestrpí déle, aby jeho jméno bylo zlehčováno, aby jeho všemoc a velebnost (= „*jméno*“) byla zesměšňována, Hospodin ukáže, že jest nejvyšší *věrný*, který splní, co slíbil, který, až přijde ustanovený čas, pomůže, vysvobodí.

V. ⁷ „na horách“, rozložených severně Jerusalema, ležícího dosud v troskách. – Jerusalemem zpustošený vidí, že po těchto horách chvátají poslové z Babylonu, kteří ohlašují, že Babylon padl do rukou Cyrových a zajatcům že bude možno vrátit se do Palestiny a vystavět znova Jerusalemem, obnoviti Sion. – Nohy těch poslů jsou „*lepé*“, ježto nesou radostné poselství, že se blíží 1. *pokoje*, 1. *blaho*, 3. *spása*, 4. *království Boží* (= „*Králém je Bůh tvůj*“).

V. ⁸ Takoví hlásní byli na příkl. Aggeus, Zachariáš, Malachiáš a později Jan Křtitel, Anna, Simeon, apoštolové. – Hospodin „*vrací se na Sion*“ v čele lidu, aby se tam zase usídlil a znova počal panovati v novém svém království, t. j. v náboženské obci židovské, zřízené po návratu ze zajetí, zvláště však v církvi *novozákonní*.

V. ¹⁰ „*Obnažil*“, aby ukázal jeho moc. – „*On učinil mocné věci ramenem svým . . .*“ (Lk 1, 51.) – „*užřely*“ spásu a z ní také těžily. Prorok má na mysli obnovu netoliko *Zorobabelovu*, nýbrž i *Mesiášovu*. Srv. Gal 4, 26; Žid 12, 22.

V. ¹¹ Ježto zajatci v Babyloně měli již nemovitý majetek, kdežto v Palestině je čekaly ssutiny, bylo třeba k tomu, aby Babylon opustili a domů se vrátili *náboženské a vlastenecké obětavostí*, kterou prorok těmito slovy chce vzbudit. Bůh, Svatý Israelův žádá, aby ti, kteří půjdou do Palestiny, kterým sám bude státi v čele, byli *svatí*. Ten průvod nesl posvátné nádoby (Ezdr 1, 7.–11.), které byl Nabuchodonosor dal přenést z jerusalemského chrámu do Babylonu (4 Král 24, 13.; 25, 13.). Prorok zdůrazňuje povinnost národa svatým býti, aby připomenu, že v Palestině, kde budou sami, snáze bude možno vyhnouti se nečistému duchu pohanství, než zůstanou-li v Babyloně mezi pohany.

ryčném spěchu, nebudete kvapně prchat, neboť Hospodin půjde před vámi, shromáždí vás Bůh Israelův.

4. Řeč čtvrtá: Utrpení, smrt, vzkříšení a oslava Mesiášova (52, 13.–53, 12.).*)

Mesiáš půjde cestou ponížení ke slávě (52, 13.–15.). Mesiáš ponížený (53, 1.–3.). Jeho zástupné dostiučnění (53, 4.–6.). Jeho smrt a pohřeb (53, 7.–9.). Jeho sláva (10.–12.).

¹³ Ejhle, můj služebník bude mítí zdar, bude vyvýšen, vyzdvižen, vznešený bude velmi. ¹⁴ (Ale) jak mnozí budou nad ním žasnout! Tak zohaven bude obličej jeho mezi muži, tvářnost jeho mezi lidskými syny.

¹⁵ Ten pokropí národy mnohé, před ním stoulí králové svá ústa; neboť co jim nebylo vypravováno, spatří, a o čem neslychali, budou pozorovat.

HLAVA 53. – ¹ Kdo tomu uvěří, co bude od nás slyšet? A komu bude moc ramene Božího zjevena? ² Vyšel totiž jako výhonek před. Ním a jako kořen ze žíznivé země. Po-doby neměl ni krásy, bychom naň patřili, neměl vzhledu, bychom se kochali v něm. ³ Povržen byl a nejposlednějším z lidí, mužem bolestí, zkušným v utrpení, před jakým lidé tvář si zastírají, tupen byl, že jsme si nic ho nevážili.

⁴ Vpravdě bolesti naše tento vzal na sebe, ano, co my jsme trpět měli, on snášel; my pak jsme měli ho za malomocného, zbitého od Boha a sklíčeného. ⁵ Ale on byl raněn pro hříchy naše, roztlučen byl pro nepravosti naše; tresty pro naši spásu na něho (dolehly), a jeho jizvami jsme uzdraveni. ⁶ My všichni jako ovce zbloudili jsme, každý na svou cestu uchýlil se; i složil Hospodin na něj nepravost všech nás.

⁷ Obětoval se, protože sám chtěl, a neotevřel úst svých; jako ovce na porážku vedená, a jako beránek před tím, kdo ho stříhá, němý bývá, neotevřel úst svých. ⁸ Z tísně, když

*) Co bylo výše o utrpení a povržení Mesiáše stručně řečeno (49, 4.–7.; 50., 5.–7.), to čtvrtá píseň rozvádí a zřetelně poučuje čtenáře, že to vše bude snášeti za hříchy lidstva. – V. 13. ličí třemi slovy „zdar“, který bude mítí Mesiáš sám ze svého díla: bude povýšen. Křestan, čtoucí v. 13., Vzpomíná slov apoštolského vyznání víry: „vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce...“

V. ¹⁵. „pokropí“ = očistí, s Bohem smíří. „očistí je svou krví svatou a božským křtem“ (Efrem.). – Ten úkon činil kněz, Mesiáš bude knězem, jenž krví obětí, kterou přinese, očistí, s Bohem smíří a jemu zasvěti lidstvo. O té oběti zmiňuje se prorok určitěji níže 53, 10. „stoulí“ – zavrou, sevrou ústa údivem nad jeho povýšením, a účtou oněmi. O účte králův k Mesiáši byla již zmínka výše 49, 7. – „Uzří ti, jimž nebylo zvěstováno o něm, a ti, kteří neslyšeli, porozumějí“ (Řím 15, 21.).

HL. 53. V. ². Isajáš ličí utrpení Mesiášovo názorně, bezmála jako evangelisté. Isajáš a Israelité, jejichž jménem tu mluví, nemohli se kochati pohledem na Mesiáše zohaveného. Srv. 52, 14. Naopak hrozno, odporno na něho pohlédnouti. Prorok mluví v množném čísle jménem národa, který očekával Mesiáše slavného, mocného.

V. ³. „nejposlednější z lidí“ – přestal býti takorba člověkem. Před člověkem k nepoznání zohaveným lidé hrůzou a ošklivostí si zastírají líce. „nevážili jsme si ho“ – my, Židé, větší část národa; Is tím vinu národní bere také na sebe.

V. ⁴. Israelité podle tehdejších běžných názorů se domnívali, že tento trpitel pyká za své vlastní hříchy, jak žádá Boží spravedlnost. Mesiáš však, který hříchu neměl, trpěl za hříchy naše. „vzal na sebe“, naložil si je jako břímě a nesl je. – „Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa“ (Jan 1, 29.). – „bolesti naše“ – které my jsme zavinili a za které my jsme pykati měli. „A uzdravil všechny, kteří byli nemocní, aby se naplnilo, co bylo předpověděno skrze proroka Isajáše slovy: „On přijal mldoby naše a nesl neduhy naše““ (Mt 8, 16 n.).

V. ⁵. „raněn“ = proboden – „roztlučen“, rozdrčen. – „spásu“ = pokoj, vrchol blaha vůbec, zejména mesiášského.

V. ⁶. ličí hříšnost lidu Božího, který bývá častěji přirovnáván ke stádu. Srv. 40, 11. – „uchýlil se“ od cesty pravé, „na svou cestu“, kam ho pudila jeho vášeň. – „složil“ – přikázal mu, aby nesl, chce-li za nás učiniti dosti spravedlnosti.

V. ⁷. Mesiáš vezme ty tresty na sebe dobrovolně a ponese je tiše jako ovečka. – Vulg. slovně: „jako ovce k zabiti veden bude, a jako beránek před tím, kterýž ho stříže, oněmí...“

odsouzen byl, (smrt) ho vyrvala; a kdo z jeho pokolení uvážil, že země žijících že vytržen byl, a bit pro zločin lidu svého? ⁹ Budou chtít ho pohřbít s bezbožníky, avšak u bohatce pochován bude, protože nepravosti neučil, aniž klam byl (shledán) v ústech jeho.

¹⁰ Pánu se zalíbilo zdeptat jej utrpením, bude-li chtít dáti ve smírnou obět svůj život. (I) bude vidět potomstvo (po) dlouhé věky, úrdek Hospodinův on konat bude. ¹¹ Z (ovoce) toho, co vytrpěl, bude se těšit, nasycen bude (radostí) z toho, co zkusil. Spravedlivý sluha můj ospravedlní mnohé, neboť on jejich hříchy na sebe vezme. ¹² Proto v úděl mu dávám zástupy, i bude mocné v kořist přidělovat. Za to, že vydal na smrt svou duši, že se nechal ke hříšníkům čítat, za to, že on hříchy mnohých nesl, a za ty, kteří se provínili, prosil.

5. Řeč páta: Sláva bezpečná duchovního Jerusalema, t. j. církve Kristovy.

Jerusalem, nyní bezdětný, bude mít brzy mnoho potomstva (1.–2.); chof Boží, nyní zapuzená, bude brzy zase šťastnou jeho manželkou (4.–6.). Bůh ji bude milovati věčně (7.–13.). Bude bezpečná, že ji nestihne žádné zlo (14.–17.).

HLAVA 54. – ¹ Chválu pěj neplodná, která jsi nerodila, jásej, výskej, která jsi nebyla těhotná; neboť má více synů osamělá, nežli ta, která muže má, praví Hospodin, ² Rozšíř prostor stanu svého, kože stanů svých roztáhni, nešetř, prodlouží provázky své, a své kolíky pevně zaraz! ³ Neboť napravo i nalevo pronikneš, tvé potomstvo národy bude dědit, a města pustá zalidní. ⁴ Neboj se, neboť nebudeš zahanbena, a nerdi se, nebudeš stydět se tobě; vždyť na hanbu mládí svého zapomeš, a na potupu vdovství svého již

V. ⁸. Po bolestech nastala smrt. – „země živých“ = tento svět proti onomu, který sluje „země mrtvých“, pekla. – „vytržen“ násilnou smrtí.

V. ⁹. Spravedlivý Mesiáš bude za své útrapy *odměněn*. Ta odměna počne již při jeho pohřbu: pochován bude u bohatce (Josefa z Arimatie, Mt 27, 57 nn.) a nikoliv se zločinci, jak chtěli jeho vrazi.

V. ¹⁰. Aby trpěl, nebylo nucení, nýbrž byla to vůle Otcova a jeho. (Jer.) – „Krev Kristova, jenž . . . sebe sama obětoval jako obět bezúhonnou Bohu, očistí svědomí naše . . .“ (Žid 9, 14). – „On jest obětí smírnou za hříchy naše, ale nejen za hříchy naše, nýbrž i (za hříchy) celého světa“ (1 Jan 2, 2.) a j. – Ovoce, odměna za tu obět: nescetné množství lidí bude ho pokládati za svého otce, který jim dá nový, vyšší život; to množství budou jeho děti, jeho potomstvo. Co slíbil Hospodin svému „služebníkovi“ Abrahamovi, to splní ve smyslu vyšším a dokonalejším svému „služebníkovi“ – Mesiáši, který bude druhým Abrahamem, t. j. duchovním praotcem svého národa, ano druhým Adamem, t. j. otcem veškerého lidstva. – „konat bude“ se zdarem, jak již bylo řečeno výše 52, 13. – Ten „úrdek Hospodinův“ jest dosti učiniti uražené spravedlnosti Boží, vzdáti Bohu čest, kterou mu lidé odepřeli, a spasiti lidstvo.

V. ¹¹. „To pak jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17, 3.). Srv. Mt 11, 27.; Řim 3, 26.

V. ¹². „Požádej a dám ti národy v majetek – a v tvé vlastnictví končiny země.“ – „zástupy“ slovně: „mnohé“, množství těch, kteří skutečně Krista za Mesiáše, za svého Pána uznají. – „Tento však má kněžství nepomíjející, poněvadž zůstává na věky, proto také může dokonale spasit ty, kteří přistupují k Bohu skrze něho, jsa vždycky živ, aby za ně orodoval“ (Žid 7, 24 n.). Vše, co tu Is o služebníkovi Hospodinově předpovídá, splnilo se dokonale na Ježíši Kristu, jak dosvědčuje Písmo N. z. S tím srovněj: „On vznesl naše hříchy sám na svém těle na dřevo, abychom, odemrouce hříchům, žili spravedlností; jeho zsinalostí byli jsme uzdraveni. Byli jsme zajisté jako ovce bloudící . . .“ (1 Petr 2, 24.).

Hl. 54. V. ¹. *Jerusalem*, t. j. stát a *církev starozákonná*, za doby zajetí byla jako žena neplodná, bezdětná; *nový Jerusalemy* však, t. j. církev Mesiášova, bude mít více dětí, nežli mívala synagoga před zajetím babylonským.

V. ². Církev Mesiášova bude potřebovat pro množství synů svých prostraného *bydliště*, jež tu přirovnáno ke *stanu*. – „kože“ = plachty, ze kterých býval stan stavěn. Býval připevněn provazci, přivázanými ke kolíkům, zatlučeným do země. Čím. *větší stan*, tím *delší provazce*, tím *větší kolíky*, tím pevněji bylo je zatknouti do země.

V. ⁴. Hanbou mládí byla doba *egyptské poroby*; *vdovstvím* jeho bylo *zajetí babylonské*. Ta hanba nebude se jít v N. z. opakovati.

nevzpomeněš.⁵ Budeť tvým manželem stvořitel tvůj, jehož jméno jest „Hospodin zástupů“, a tvým vykupitelem Svatý Israelův, který „Bohem všeho světa“ slouti bude.

⁶ Ano, jako ženu opuštěnou a na duchu sklíčenou povolal tě Hospodin, a jako manželku z mládí (třebaže) zavrženou, praví Bůh tvůj.⁷ Na maličkou chvilku jsem opustil tebe, s velkým však slitováním domů tě zavedu.⁸ Ve chvilce hněvu jsem skryl svou tvář maličko před tebou, ve věčné milosti však jsem se slitoval nad tebou, praví tvůj vykupitel, Hospodin.⁹ Bude mi to jak za dnů Noemových: Jemu jsem přísáhl, že již neuvedu potopy Noemovy na zemi; tak přísahám, že se na tě nerozhněvám, aniž na tě zehraji budu.¹⁰ Ať se hory hýbají a pahorky třesou: má milost se nepohne od tebe, má smlouva pokoje se nezatřeše, praví slitovník tvůj Hospodin.

¹¹ Ó chudinko, bouří zvrácená, beze vši potěchy, aj, já budu řadem klásti tvé kameny, založím tě na safirech,¹² z jaspisu udělám cimbuří tvá, brány tvoje z řezaných kamenů, a tvé ohrady všechny z drahokamů.¹³ Všichni synové tvoji dostanou za vyučenou od Hospodina, a množství blaha budou mít synové tvoji.¹⁴ Na právu budeš založena, daleko útlaku, nemajíc čeho se báti, daleko hrůzy, neb nepřiblíží se k tobě.

¹⁵ Aj, za občana se přihlásí, kdo se mnou nebyl, člověk kdysi ti cizí – připojí se k tobě.¹⁶ Ejhle, já jsem stvořil mistra, který rozdymuje uhlí v oheň, a vytahuje svoje dílo-zbraň; já jsem také stvořil zhoubce, aby (ji) zničil.¹⁷ Žádná zbraň, na tebe kutá, nebude zdaru mít, a každý jazyk, jenž tě soukromě obžaluje, usvědčíš (ze lži). To jest dědictví sluhů Hospodinových, a spravedlnost jejich u mne, dí Hospodin.

6. Řeč šestá: Gesta spásy.

Výzva k užívání nebeských výhod (1.–5.). Bůh věrně bude plnit, co slíbil, uvidí-li srdce upřímně kající (6.–13.).

HLAVA 55. – ¹ Všichni, kteří žízníte, pojdte k vodám, kteří jste bez peněz, pospěšte, kupujte, jezte; pojdte, kupujte bez peněz, beze vši náhrady víno a mléko.² Proč odvažujete stříbro za to, co neživí, a svůj perný výdělek za to, co nesytí? Slyšte, slyšte mne, i budete hodovat, bude se kochati v tučných jídlech duše vaše.³ Nakloňte ucho své, a pojdte ke mně; poslouchajte, a živa bude vaše duše, učiním s vámi smlouvu věčnou na

V. ⁵. Buď klidná, církvi nová, neboť budeš mít manžela *mocného* („Hospodina zástupů“), který tě bude milovat a pečovat o to, bys byla *svatá* („Svatý Israelův“).

V. ⁷. Zajetí babylonské bylo „*maličkou chvilkou*“ proti „*velikým*“ projevům Božího milosrdenství, které pokračují věčně.

V. ⁸. „*chvilka hněvu*“ = doba zajetí babylonského. – „*věčné*“ potrvá milost Boží k novému Jerusalemu, církvi novozákonně.

V. ¹¹ n. *Bůh sám* vystaví na troskách starého Jerusalema město nové, nádherné. – „*safir*“, modrý drahokam, připomíná klenbu nebeskou, náznak *pevnosti* základů nového Jerusalema. Místo „*jaspis*“ překládají novější „*rubín*“, místo „*řezaných kamenů*“ pak „*křišťálu*“; „*ohrady*“ = mezníky a ploty, které bývají z polních kamenů.

V. ¹³. Dostanou za vyučenou, ježto budou *učelivými* jeho *učedníky*, bude tedy v novém Jerusalemě větší znalost náboženskopravní a z té znalosti vyplne všechno štěstí.

V. ¹⁴. „*Na právu založena*“, t. j. na spravedlnosti a *svatosti*. Protože setrvá ve svatosti, Bůh nedopustí, aby hrůza se přiblížila k ní jako se kdysi blížila k synagoze, když se od svatosti vzdalovala.

V. ¹⁶. Jerusalemu netřeba se báti, ježto v ruce Boží jest tak ten, kdo zbraně vyrábí, jako ten, kdo ničí jejich působnost.

V. ¹⁷. Církve zvítězí nad každým útokem; to ustavičné vítězství jest dědictví spravedlivců.

Hl. 55. V. ¹. „*vody*“, „*vino a mléko*“ jsou *dobra mesiášská*, jež ukájejí dokonale náboženské potřeby lidské duše. – Mesiášská dobra jsou *milosti Boží*, kterých si člověk sám nemůže zasloužit, kterých nemůže si koupiti, ježto mají cenu *nadpřirozenou*.

V. ³–⁴. Slib, že David bude ve svém potomku, t. j. Mesiáši, kralovati věčné, jest základem nové smlouvy Boha s lidstvem, jejíž prostředníkem bude Mesiáš. *Od Davida*, skvělého předobrazu Kristova, *snadný jest přechod na Mesiáše* (= „*ho*“) ve v. 4.; „*svědkem*“, který svědectví vydá pravdě, svou naukou i životem.

věrných milostných slibech Davidu daných.⁴ Ejhle, svědkem národům učiním ho, vůdcem a zákonodárcem kmenů.⁵ Ejhle, národy, kterých neznáš, přivoláš, a národové, kteří tě neznali, poběhnou k tobě, pro Hospodina, Boha tvého, pro Svatého Israelova, protože oslaví tě.

⁶ Hleďteje Pána, dokud možno ho najít, vzývejte ho, pokavád je blízko.⁷ Nechat opustí bezbožný svou cestu, a muž nešlechtný smýšlení své; vrať se k Pánu, i slituje se nad ním, k našemu Bohu, neb hojně odpouští.⁸ Nejsouť myšlení má, myšlení vaše, ani cesty vaše, cesty mé – dí Pán.⁹ Oč totiž převyšují nebesa zemi, o tolik cesty mé vyšší jsou než cesty vaše a má myšlení než myšlení vaše.¹⁰ A jako sestupuje déšť a sníh s nebe, a již se tam nevrací, ale napájí zemi, zalévá ji a uschopňuje, by plodila, a dává sémě k setí a chléb k jídlu:¹¹ tak bude slovo mé, jež vyšlo z úst mých; nevrátí se ke mně bez účinku, ale způsobí (vše), cokoli chtěl jsem, zdaří se mu, k čemu jsem je poslal.

¹² Neboť s veselím vyjdete, a v pokoji zprovození budete; hory i pahorky budou před vámi jásat, a všechno stromoví polní rukama tleskat.¹³ Místo hloží vzejdou jedle, místo kopřivy vzroste myrta, Hospodinu bude to na slávu, na znamení věčné, nezrušitelné.

7. Řeč sedmá: Také pohanům nabídnuta bude spása, kdežto mnoho Israelitů jí nedojde.

Praví Israelité (56, 1.–8.). Stádo Israelitů podle krve toliko má vůdce sobě přiměřené (56, 9.–57, 6.). Věro-
lomní Israelité (57, 7.–13.). Léčebný ráz trestů Hospodinových (57, 14.–21.).

HLAVA 56. –¹ Toto praví Hospodin: Šetřte práva a čiňte spravedlnost; neboť již blíží se moje spása, brzy již zjeví se má spravedlnost.² Blaze člověku, který činí toto, smrtelníku, který se drží toho, by šetřil soboty a jí neposkrvnil, by šetřil rukou svých a nečinil nic zlého.

³ Ať neříká cizinec, který se přidrží Hospodina: „Jistě mne odloučí Hospodin od svého lidu!“ aniž říkej kleštěnec: „Ejhle, já jsem suchý strom!“⁴ Neboť toto praví Hospodin kleštěncům: „Těm, kteří šetří mých sobot, volí, co já chci, a drží mou smlouvu: ⁵ dám ve svém domě a mezi zdmi svými místo a jméno, jež jest lepší nežli jsou synové a dcery; jméno věčné dám jim, kteréž nezahyne.“⁶ Cizince pak, kteří se přidrží Hospodina, aby ho ctili a milovali jeho jméno, aby byli jeho služebníky – všechny, kteří šetří soboty, aby jí neznescověovali, a kteří drží mou smlouvu,;⁷ ty přivedu na svou svatou horu, a obveselím je ve svém domě modlitby; jejich žertvy a oběti jejich budou se líbiti mně na mém oltáři; neboť můj dům bude slouti domem modlitby pro všechny národy.“⁸ (Toto) praví Pán Bůh, jenž shromažďuje rozptýleného Israele: „Dále budu shromažďovat k němu, k jeho shromážděným.“

V. ⁶–¹¹. Pohané budou hledati a najdou své štěstí u Hospodina v novém Jerusalemě; „svou cestu“ = své smýšlení náboženskomravní. Uražený člověk se domnívá, že nemůže odpustit bližnímu urážku, jinak smýšlí Bůh nekonečně milosrdný, který odpouští i nejhrubší pohany *kajícím*.

V. ¹² n. I příroda bude se radovati s vykoupěnými a oslavenými. Obnova veškeré přírody a blaho vykoupěných bude věčným pomníkem (= „znamení“), hlásajícím čest a slávu Boží.

Hl. 56. a hl. 57. rozvádějí podrobněji výroky 54, 15.; 55, 5. jakož i 49, 4.; 50, 11.; 53, 1. 8. V. ¹. „moje spása“, kterou zavedu skrze *Cyru* a poté skrze *Mesiáše*.

V. ³–¹¹. Zákon mojišský, který bránil kleštěnci, Ammonanům a Moabanům, vstoupiti do církve S. z., pozbude účinnosti v církvi N. z. Míti místo v domě Hospodinově, t. j. církvi, má větší cenu, nežli mítí mnoho potomstva, „svatá hora“, kde byl chrám, náznak církve N. z. V církvi Mesiášově dojdou všichni národové slasti, jakou poskytují výkony náboženské, spojující člověka s Bohem, popředně *modlitba a obětní hostina*. Hospodin shromažďdí do své říše nejprve *Israelity*, ale pak bude k nim shromažďovati také *pohany*.

⁹ Všecka zvířata polní, pojdte k žrádlu, všecka zvířata lesní! ¹⁰ Strážní jeho všichni jsou slepí, všichni nevědomí; nemá psi jsou, kteří nejsou schopni, aby štěkali; oddávají se snům, rádi si poleží, rádi si pospí. ¹¹ Spolu jsou to psi velmi hltaví, nevědí, co je sytost; sami pastýři (jsou nešlechtní), neznají, co rozumno jest; všichni se uchylují na své cesty, každý za svým ziskem, od nejvyššího až do nejnižšího: ¹² (Říkají:) „Pojďte, vezměme víno, napijme se lihovinou; a budiž jako dnes, tak i zítra, nad všecku míru!“

HLAVA 57. – ¹ Spravedlivý hyne, a není, kdo by si toho všiml; lidé zbožní vymírají, a není, kdo by toho dbal. Ano, pro zlobu vymírá spravedlivý. ² Dochází pokoje, odpočívá na svém lůžku, kdo chodil v poctivosti.

³ Vy však přistupte sem, synové čarodějky, plémě cizoložné záletnice! ⁴ Z koho jste hříčku měli? Na koho jste rozvírali ústa, a vyplazovali jazyk? Zdali vy nejste synové nešlechtní, prolhané plémě? ⁵ Vy, kteří kocháte se v bozích, pod každým stromem ratoletným, kteří zabíjíte děti v údolích, pod vysedlým skalím? ⁶ Oblásky v údolí jsou úděl váš, (oblázky), ty jsou los váš; vždyť jím vyléváte obět mokrou, obětujete obět suchou. Zdali se nemám proto hněvat?

⁷ Na hoře vysoké, vyvýšené ustlala sis lůžko; a tam vystupuješ, bys oběti přinášela. ⁸ A za dveře, za veřeje kladeš znamení své. Ano, vedle mne se odkrýváš a přijímáš cizoložníka; rozšiřuješ své lůžko, smlouváš se, s nimi; ráda spíš s nimi kdekoliv. ⁹ Okrašluješ se mastí k vůli králi, a množíš lícidla svá. Posíláš posly své daleko, a snižuješ se až do pekel. ¹⁰ Mnohými cestami se unavuješ, (a přece) neřekneš: „Nechám toho!“ Oživení síly své nacházíš, proto mne nedbáš. ¹¹ Koho se tak úzkostlivě obáváš, že lžeš? Na mne si nevzpomínáš, mne si nevšímáš. Protože já mlčím a jako bych neviděl, (proto) na mne zapomináš? ¹² Já (teď) oznámím tvou spravedlnost, díla tvoje nic ti neprospějí. ¹³ Až budeš křičet, ať vysvobodí tebe sbírky tvoje. Všecky je odnese vítr, dech je odstraní.

Kdo však má důvěru ve mne, dědit bude zemi, dostane svatou mou horu. ¹⁴ Pravím: Dělejte cestu, dělejte cestu, urovnejte stezku, odklídte překážky s cesty lidu mého! ¹⁵ Neboť toto pravě Nejvyšší, který vysoko věčně trůní, a který „Svatý“ sluje: „Na výsosti, na místě svatém sídlím, a s každým, kdo jest zkrušeného a poníženého ducha, abych oživil ducha ponížených, abych oživil srdce zkrušených. ¹⁶ Nebuduť se věčně vadit, aniž až do konce se hněvat, neboť život ode mne vychází, a dýchání já činím. ¹⁷ Pro neřest

V. ⁹ n. Prorok náhle přechází k líčení žalostného stavu církve za své doby: Judovci podobají se stádu ovec, o které pastýři nedbají, takže dravci (cizí národové) mají volný přístup k němu. „strážní“ = vůdcové lidu. – „jeho“ = Israele. „štěkot“ je známka věrné ostražitosti, té však israelští „hlásní“ nemají, hoví sladké nečinnosti. Jsou-li taci „sami pastýři“, jaký je teprve lid! – „neznají“, t. j. nechťejí znáti, co vyžaduje *veřejné blaho*, jsouce zaslepeni *sobectvím*, vyírají obec.

HL. 57. V. ³ n. Synagoga sluje tu „čarodějka“, ježto si libovala proti zákonu Božímu v pověřivosti, která bývala spjata s *modlářstvím*; „záletnou cizoložnicí“, ježto, jsouc chotí Hospodinovou, porušila manželskou věrnost tím, že chodila za cizími bohy – modlářstvím a hledajíc politických spolků s pohanskými národy, „synové nešlechtní“ = odpadlíci. „kteří kocháte se v bozích“ = které rozpáluje terebint. Judovci byli tak oddáni vášni modlářské a s ní spojené vášni, že stačil jediný pohled na kterýkoli posvátný strom, aby tu vášeň v nich vznítit, „pod vysedlým skalím“ – v jeskyních. „Údělem“ synagogy (národa israelského) byl sám *Hospodin*, mnozí však volili si za své bohy, za svůj úděl, hladké kameny (oblázky) v údolích a těm vzdávali bohoctu. Bohocta kamenů posvátných byla za dob starých na Východě značně rozšířena.

V. ⁷ n. Na „výšinách“ páchají modlářství a smilstvo. Totéž činí i doma, ano kdekoliv.

V. ¹¹. Lidé se obáváš, ale nikoli Boha, kterého jsi obelhala – slíbilas mu věrnost, ale nedodržela jsi ji. . . Protože Bůh „mlčel“, t. j. netreštal hned proradnost Judovců, proto na Hospodina zapomínali a páchali modlářství. Nyní však nebude Bůh mlčet.

V. ¹³ „sbírky“, t. j. model.

V. ¹³ n. klade proti útrapám modlářů blaho těch, kteří zůstanou Hospodinu věrni nebo se k němu vrátí. Těm dostane se zase půdy palestinské, posvátné hory chrámové, ke které se váže tolik vzácných slibů.

chtivosti jeho rozhněval jsem se, a ubil jsem jej; skryl jsem před ním tvář svou, a rozhněval jsem se. I odešel a bloudil, jak ho srdce vedlo.¹⁸ Viděl jsem jeho cesty, ale uzdravím ho, budu ho zase vodit a opět těšit jej, to jest kvílící jeho.¹⁹ Udělím ovoce rtů: „Pokoje, pokoj“ tomu, kdo daleko; i tomu, kdo blízko jest, – praví Hospodin – uzdravím ho.²⁰ Bezbožní jsou však jak rozbourené moře, které nemůže se uspokojit, jehož vlny vyvrhují kal a bláto.²¹ Nemají pokoje bezbožní, praví Pán Bůh.

Třetí řada řeči: Nádhera a blaho nebeského Jerusalema (58–66).

1. Řeč prvá: O pravá a nepravé svatosti (58.).

Co dělí Boha od Israele, jest hřích (1.–8.). Israel vyznává, že právem je trestán (9.–15.). Bůh učiní novou smlouvu (15.–21.).

HLAVA 58. – ¹ Volej (co máš hrdla), nepřestávej, zvuč jak trouba hlas tvůj pronikavě; oznam lidu mému zločiny jeho, domu Jakobovu hříchy jeho! ² Neboť den ode dne na mne doléhají, a mé cesty poznati usilují jakožto lid, který spravedlnost činil, a práv Boha svého neopustil. Dotazují se mne, dle práva-li soudím; chtějí cítit blízkost Boží (říkajíce): ³ „Proč jsme se postili, kdyžž toho nedbáš, proč jsme se mrtvili, když nechceš vědět o tom?“

„V postní své dny, hle, hovoříte svým chťičům, a všechna práva svoje vydíráte.“ ⁴ Ejhle, k svárům a svádám postíte se, abyste tepali pěstí nešlechetně. Nepostíte se jako až do dne tohoto, aby slyšen byl na výsostech křik váš. ⁵ Je to půst takový, jaký mně se líbí, aby ten den (totiž) člověk se umrtvoval? Ohýbati šíji svou jak obruč, z žinic a popela si lůžko stláti, to-li nazveš postem a dnem libým Hospodinu?

⁶ Není-liž půst, jaký miluji, spíše toto: Rozvázati svazky bezbožnosti, rozvolniti pouť, jež utlačují, utiskované propustit na svobodu, a jho jakékoli poroby zlomit? ⁷ Lámej chléb svůj tomu, který lační, nuzné a pocestné uváděj do svého domu; uvidíš-li nahého, přidoj ho, a tvůj bližní neujdi z tvé pozornosti! ⁸ Tehdy vyrazí jak zora tvé světlo, svého zdraví brzy dojdeš, před tebou půjde tvoje spravedlnost, a Boží sláva za tebou bude tě provázet. ⁹ Tehdy volat budeš, a Pán tě vyslyší; vzývat ho budeš, i řekne: „Ejhle, tu jsem!“

V. ¹⁹. Hospodin Israele uzdraví; všichni pak uzdravení, daleko nebo blízko středu církve, budou vděčně jásať, že se jim dostalo největšího štěstí – „*pokoje*“.

V. ²⁰. Proti dokonalému „*pokoji*“, z něhož se těší spravedlivci, prorok staví nespokojené, zmítané bezbožníky, kteří vyvrhují kal a bláto, t. j. skutky sprosté, nízké, které jsou s to, aby třísnily i jiné.

Hl. 58, V. 1.–9. čítá církev v pátek po popelci, v. 9.–14. v sobotu na to.

V. ¹. počíná *třetí řada* prorocství Isajášových. Kdo chce připravit se na dobu mesiášskou, tomu třeba, by s úkony bohocny spojoval spravedlnost a milosrdenství s bližním.

V. ². Judovci jsou podle všeho utlačováni od nepřátel, jest jim snášeti útrapy a zdá se, že Bůh je daleko; jako by nechtěl vykonati, co *spravedlnost* jemu, nejvyššímu *soudci* ukládá – zastat se svého utlačovaného lidu a potrestati nepřátele.

V. ³ n. Hospodin vytýká lidu, že o postních dnech nemrtví stejným způsobem jiné své chťiče, jako mrtví postem žádost jídla. Nepracující o postních dnech, zneužívají volného času ke *sporům, hádkám a rvačkám*, „*všecka práva svoje vydírají*“, honice neúprosně dělníky, otroky do těžké práce, vymáhající nemilosrdné dluhy, utiskující poddané.

V. ⁸. počíná líčiti *odměna* pravé, vnitřné svatosti, zejména *spravedlnosti vůči bližnímu a milosrdenství s ním*, které bylo ve v. 7. tolik doporučeno. Národ judský bude šťastně putovati cestou tohoto života.

V. ⁹. „*Tu jsem*“ znamená největší ochotu, bezmála poslušnost, s jakou Hospodin vyslyší modlitby Judovců. Tak mluvili služebníci, když je pán zavolal. – Ukazovati na někoho *prstem* = do očí ho tupiti, zejména křivě u soudu obžalovati, „*křivě mluvit*“ = na cti utrhat, pomlouvat, *nadávat a hádat se*.

Vymýtíš-li ze sebe ujařmování, prst-li vztahovat přestaneš, křivě mluvit, ¹⁰ budeš-li rozplývat se štedrostí lačnému, a duši ztrápenou-li ukojíš: (tehdy) vzejde v temnotě světlo tvoje, a z tvé tmy bude jako o polednách. ¹¹ A dá ti Hospodin klid ustavičný, jasným leskem plnit bude tvou duši. A tvé kosti by slábly, nedopustíš; budeš jak zahrada hojně zvlazovaná, a jako zřídlo, jehož vody nevyschnou. ¹² Plémě tvé zastaví místa prastarých ssutin, obnovíš základy zašlých pokolení, i budeš slouti „oprávce průlomů do zdí," který cestami zřizuje obytné krajiny. ¹³ Zadržíš-li nohu před sobotou, abys nečinil zvůle své v den můj svatý, budeš-li sobotu nazývat rozkoší svou, a svátek Hospodinův slavnostním dnem, budeš-li jej slavit, bys nekonal cest svých, nehledal své zvůle a mnoho nemluvil: ¹⁴ tehdy budeš se kochati v Hospodinu, vysoko ponesu tě přes hory doly, dědictvím Jakoba, otce tvého, tě nakrmím. Ano, Hospodinova ústa to mluvila.

2. Řeč druhá: Bůh učiní novou smlouvu s kajícím Izraelem.

HLAVA 59. – ¹ Aj, není zkrácena ruka Hospodinova, aby nemohla pomoci; aniž upcáno jest ucho jeho, aby neslyšelo; ² ale nepravosti vaše jsou přehradou mezi vámi a Bohem vašim, hříchy vaše skryly tvář jeho před vámi, aby neslyšel. ³ Jsouť vaše ruce potřísněné krví, a vaše prsty nepravostí; rty vaše mluví lež a jazyk váš šepce nepravost. ⁴ Není, kdo by se dovolával spravedlnosti, kdo by vedl při dle poctivosti; ale spoléhají na zmatek a mluví marnosti; počínají utrpení a rodí zkázu, ⁵ Vejce hadí vysedávají, vlákna pavučin setkávají, kdo z jejich vajec jí, ten umírá, a z rozmáčknutého vypukne se basilišek. ⁶ Z toho, co utkají, nemůže býti roucho, aniž možno díly jejich se odít; díla jejich jsou díla zhoubná, dílo nešlechtnosti je v rukou jejich. ⁷ Nohy jejich ke zlému běhají, chvátají, aby vyhlili nevinnou krev; myšlení jejich jsou myšlení zhoubná, zpuštění a zkáza jsou na jejich cestách. ⁸ Cesta pokoje neznáma jest jim, není práva, kudy kráčívají, stezky si učinili křivolaké, nikdo, kdo po nich chodí, nepozná pokoje.

⁹ Proto vzdaluje se nás právo, neproniká k nám spravedlnost; čekáme na světlo, a ejhle – tma jest; na úsvit – a chodíme v temnu. ¹⁰ Makáme jako slepí stěnu, a jako bez očí hmatáme; klopýtáme o poledni jako potmě, jsme v mrákotách jako mrtví. ¹¹ Bručíme jako medvědi všichni, a jako nyjící holubi vrkáme; čekáme na právo, ale nepřichází, na spásu, ale daleko jest od nás.

¹² Jeť mnoho nepravostí našich před tebou a naše hříchy žalují na nás; jsouť naše nešlechtnosti před námi, a naše nepravosti jsou nám známy. ¹³ Hřešili jsme a lhali proti Hospodinu, odvrátili jsme se, bychom nechodili za svým Bohem, bychom mluvíli slova útisku a vzpoury; vymýšleli a mluvili jsme vědomě věci lživé. ¹⁴ Tak je právo zpět zatlačováno, a spravedlnost daleko stojí; neboť pravda na ulici padá k zemi, a spravedlnost nemůže vjíti. ¹⁵ I upadla správnost v zapomenutí, a kdo se straní zlého, jest na pospas vydán.

V. ¹⁰ „*Temno*“ = neštěstí, „*světlo*“ = štěstí, „*polední slunce*“ = vrchol blaha. – Duše „ztrápená“ bývá nedostatkem chleba, přístřeší, šatu a pod.

V. ¹² Svati Judovci vystavějí znova města, která byla rozbořena za hříchy jejich obyvatelů. – Nadělají „*cest*“ a tím promění pustiny v kraje husté zalidněné.

V. ¹⁴ Požehnání, které slibuje prorok těm, kteří budou šetřit sobot, jakož i celou řeč opatřuje *pečetí*: „*Hospodin to řekl*“.

HL. 59. Příčina, proč Bůh otálí se svou pomocí Judovcům, jsou *jejich hříchy*; dlužno jim proto vřele jich želeti a opravdu náboženskomravně se polepšiti. Ať *tedy přičítají vinu* neutěšených poměrů *sami sobě* a nikoliv Bohu.

V. ⁵ „*vejce hadí vysedávají*“ = ve hlavách jejich línou se plány na zkázu jiných. Se stanoviska mravního mají skutky jejich cenu, jakou má „*pavučina*“ – O „*basiliškovi*“ srv. 11, 8.

V. ¹¹ „*jako medvědi*“ hladoví, věznění, nebo jako medvědice, které berou mladé. – „*spása*“ jest blaho, které vyplývá ze „*spravedlnosti*“.

Hospodin to viděl, a nelíbilo se očím jeho, že není spravedlnosti.¹⁶ Když viděl, že nikoho není, když užasl, že není, kdo by tomu čelil, pomohlo mu rámě jeho, spravedlnost jeho ta (jen) mu přispěla.¹⁷ Oblekl se ve spravedlnost jako v pancíř, přílbu spásy na hlavu si vzal, oblekl se v roucho odvety, a oděl se horlivostí jako pláštěm,¹⁸ aby vykonal odvetu, aby odplatil hněvem svým protivníkům, a odměnil svým nepřátelům; ostrova-nům se odplatí.

¹⁹ I báti se bude Západ jména Hospodinova, a Východané jeho velebnosti, když přijde jako dravá řeka, kterou dech Hospodinův žene,²⁰ když přijde jakožto vykupitel Sio-nu, a těm, kteří v Jakobu vracejí se od nepravosti, praví Hospodin.²¹ To jest smlouva má s nimi, praví Hospodin, duch můj, který je v tobě, a má slova, jež vložil jsem do úst tvých, nezmizí z úst tvých, ni z úst potomstva tvého, ani z úst potomstva potomstva tvého, dí Hospodin, od tohoto času až na věky.

3. Řeč třetí: Sláva nového Jerusalema.

K Jerusalemu budou prouditi všichni králové a národové (1.–9.). Jerusalema bude znova vystaven ve veli-kých rozměrech (10.–14.). Jeho sláva, bohatství a svatost (15.–18.). Jerusalemský král a občané (19.–22.).

HLAVA 60. – ¹ Vstaň, a svěť, ó Jerusaleme, vzešlť tvé světlo a velebnost Boží je nad tebou! ² Neboť, hle, temno zemi přikrývá, mrákoty (zahalují) národy. Ale nad tebou vzešel Hospodin, a jeho slávu lze nad tebou viděti. ³ Pohané chodí ve tvém světle, i vládci v lesku, kterým jsi zazářil. ⁴ Pozdvihni vůkol oči své a viz: všichni ti pospolu přišli k tobě. Synové tvoji z daleka přibyli, a tvé dcery z klínů vstávají. ⁵ Pak budeš hledět a rozplývat se, divit a šířit se bude tvé srdce, až k tobě zaměří bohatství moře, až přijde zámožnost pohanů k tobě. ⁶ Záplava velbloudů tě zatopí, dromedáři z Madjanu, z Efy; všichni také ze Saby přijdou, zlato, jakož i kadidlo přinesou a slávu Páně zvěstovat budou. ⁷ Všecka stáda kedarská shromáždí k tobě, beránky nabajotské zasvěť tvé službě, budou je oběto-vat na mém oltáři smíru; tak oslavím dům své velebnosti. ⁸ I řekneš: „Kdo jsou tito, kteří

V. ¹⁶. Nikdo nemohl zavést pořádek, pobořit zed, která dělila lidi od Boha, nikdo nemohl „zakročití“, čeliti zlořádu, kromě jediného Boha. „*Spravedlnost*“ Boží, t. j. láska jeho ke spravedlnosti, jeho svatost ho mocně pudila, aby potrestal zatvrzelé hříšníky a spasil zbožné a kající. Bylo to dílo obrovské, že na ně stačilo toliko „rámě“ Boží, t. j. všemohoucnost jeho.

V. ¹⁷. Hospodin vystoupí jako *válečník*, který vyprostí svůj lid z moci nepřátel.

V. ¹⁹. Národové Východu i Západu, všecek svět pozná, vyznává a ctít bude Hospodina, Boha Israelova. Ta bohocť bude se šířit po světě řízením Božím jako *povodeň*, provázená *vichřem*.

V. ²⁰. „*Sionu*“ – národu israelskému. – Sv. Pavel odtud vyvozuje (Řím 11, 26.), že, až vstoupí do církve všichni pohané, i kající židovstvo bude přirůstkem nové církve.

V. ²¹. „*Smlouva*“ nová, „*s nimi*“ s pohany i s Judovci, se svou novou církví. Hospodin slibuje, že duch jeho i zjevení jeho, které nové církvi svěří, bude v lůně církve ustavičně na věky věkův. Poklady milosti a pravdy Boží nebudou církvi katolické nikdy vzaty.

HL. 60. V. ¹–⁶. čítá církev na svátek Zjevení Páně. Jerusalema, církev starozákonná, *seděla* v prachu, hořekujíc. Doba trestu, pokolení vypršela; nyní „*vstane*“ k novému životu slávy. – Jerusalema bude *osvěcovatí* jiné, sám jsa osvěcován od Boha, jehož velebnost, jasná jako slunce, vznášá se nad Jerusalemem, jako se kdysi vznášela v podobě světlého mraku nad svatostánkem mojižským.

V. ². „*temno*“ = „*mrákoty*“ = bída náboženská, mravní i sociální pohanského světa před Kristem.

V. ⁴. Sion kající *klopil zrak*. Teď však ať *pozdvihne oči* a patří . . . „*všichni ti*“ = pohané, i králové přive-dou s sebou i Israelity (= „*syny a dcery Sionu*“), rozprchlé po všech národech.

V. ⁶. *Madjan* sídlil východně zálivu Elanského. *Efa* byl madjanský kmen.

V. ⁷. *O Kedařaneck* srv. 21, 17.; 42, 11. *Nabajoté* jsou nejspíše *Nabaťané*, o kterých mluví Gn 25, 13. Kočo-vali od *zálivu Elanského na severaž* do Zajordánie. – *Národové obchodníci* holdovali budou nové církvi zlatem a rostlinným bohatstvím: své vlasti; *národové pastýřští* budou tak činiti svými stády; hold ten Hospodin se *zálibou* přijme. Myšlenka novozákonná je tu vyslovena obrazy, vzatými z bohoslužby starozákonné, „*dům* Boží velebnosti je tu novozákonná církev, zobrazená chrámem jerusalemským.

letí jak oblak, a jako holubice ke svým děrám? ⁹ Mne totiž očekávají ostrovy a lodi mořské v jejich čele, aby přivezly syny tvé z daleka, stříbro a zlato své s nimi, pro jméno Hospodina, Boha tvého, pro Svatého Israelova, jenžto oslaví tě.

¹⁰ I vystavějí synové cizinců zdi tvé, a jejich králové zasvětili tobě tvé služby; neboť ve hněvu svém bil jsem tě (sice), ale v milosti své se slituji nad tebou. ¹¹ Otevřeny budou brány tvé ustavičně, ve dne v noci nebudou zavírány, aby přineseno bylo k tobě bohatství pohanů, a králové jejich aby přivedeni byli. ¹² – Národ totiž a říše, která by nesloužila tobě, zahyne; a národové zpustošením pohubeni budou. ¹³ Nádhera Libanu přijde k tobě, jedle, jilmy a sosna spolu, aby zdobily místo mé svatyně; tak oslavím místo svých nohou. ¹⁵ Přijdou k tobě sklonění synové tvých utlačovatelů, a skláněti se budou k chodidlům tvých nohou všichni, kteří utrhlí tobě; i budou tě nazývat „Městem Hospodinovým“, „Sionem Svatého Israelova“.

¹⁵ Za to, že jsi byl opuštěný, v nenávisti, a nebylo, kdo by ti přispěl, učiním tě chloubou věků, radostí od pokolení do pokolení, ¹⁶ Ssáti budeš mléko národů, prsem královským kojen budeš, i poznáš, že já jsem Hospodin, pomocník tvůj, vysvoboditel tvůj, Silný Jakobův. ¹⁷ Místo mědi přinesu (ti) zlato, místo železa přinesu stříbro, místo dříví měď a místo kamene železo; pokoj učiním tvou vládou, a tvou vrchností spravedlnost. ¹⁸ Již nebude slýcháno o násilí v zemi tvé, o pustošení a ničení v končinách tvých, ale blaho osadí zdi tvé, a tvoje brány jásot.

¹⁹ Již nebude (třeba ti) slunce, by svítilo za dne, ani měsíční záře, by osvěcovala tě, ale Hospodin bude ti světlem věčným, a tvůj Bůh tvým leskem. ²⁰ Slunce tvé nebude již zapadati, aniž měsíce tvého ubývat; neboť Hospodin bude ti světlem věčným, a skončí se dny tvého smutku. ²¹ Občané pak tvoji – všichni budou spravedliví, na věky budou vládnouti zemi, sazenice to štípení mého, dílo mé ruky na oslavu. ²² Z nejmenšího bude tisíc, z nejnepatrnějšího národ velemocný; já Hospodin časem svým rychle to učiním.

4. Řeč čtvrtá: Mesiáš, prostředník a původce této slávy Jerusalema.

Poslání Krista Spasitele (1.–3.), Israel bude zase vlastníkem a držitelem zaslíbené, země a první mezi národy (4.–9.). Radostný dík církve za takové dary Boží: (10 n.).

HLAVA 61. – ¹ „Duch Hospodinův jest na mně, neboť Hospodin pomazal mne,

V. ⁹ „ostrovy“ = Ostrované = obyvatelé Západu dychtivě čekají, až Pán pokyne, aby mohli holdovati stříbrem a zlatem Hospodinovi v Jerusalemě. Čest, vzdávaná Svatému Israelovu, bude také ctí Jerusalema.

V. ¹⁰ Jako kdysi cizinci účastnili se stavby Jerusalema, tak budou také pohané od východu i od západu stavěti novou Jerusalema, t. j. církev katolickou. Králové církvi slouží tím, že ji *chrání* „světským ramenem“.

V. ¹³ Nový Jerusalema bude nádhernější, vznešenější, nežli byl starý i se stavbami Šalomounovými, ke kterým bylo použito libanských cedrů, cypřišů atd. – Nová svatyně, ve které trůní Bůh = nová církev.

V. ¹⁶ Nová církev bude bohatstvím pohanů živena jako *mlékem*, a blahovůli králů bude podporována jako péčí nejmladších matek.

V. ¹⁷ Dobrá nová církev bude vysoko převyšovati to, co mohla poskytnouti synagoga. *Křest* místo obřizky, *Eucharistie* místo chlebě předkladných, *Kristus* místo beránek, *svátost pokání* místo všelijakých očíst. Zlato, stříbro, měď atd. jsou hmoty, ze kterých byl vystavěn jerusalemský chrám.

V. ¹⁹ *Světlo*, t. j. osvícení, kterým Bůh naplní novou církev, bude tak veliké a trvalé, že převyší daleko slunce, které svítí jen ve dne, jakož i měsíc; ono duchovní světlo převyší radost, kterou působí člověku dvě „*veliká*“ světla na obloze.

V. ²¹ *Věčná svátost církve katolické*. Splněno bude, co pěli serafové 6, 3.

V. ²² líčí podivuhodnou *plodnost sazenice* výše jmenované, církve, která z nepatrných počátků a slabými prostředky zarostla a zarůstá všecek svět. Srv. 1 Kor 1, 27. „časem svým“ = až nevyzpytatelná Moudrost za vhodné uzná. Srv. Sk 1, 7.

HL. 61. V. ¹–³ mluví Mesiáš. Spasitel v nazaretské synagoze vyložil ta slova sám o sobě (Lk 4, 16.–21.). – Hospodin ho „pomazal“, proto sluje hebr. „*Mašiaħ*“, řecky „*Christos*“, t. j. *Pomazaný* (= Kristus). – Tím, že ho 1200

abych zvěstoval (radost) trpícím, poslal mne, abych léčil zkrúšené srdcem, abych hlásal jatým propuštění, a zavřeným vysvobození: ² abych hlásal Hospodinovo milostivé léto, a den odvety našeho Boha. ³ Abych těšil všechny kvílící; abych dal kvílícím sionským, abych dal jim věnec místo popela; olej radosti místo (roucha) smutku; plášť jásotu místo ducha truchlivosti, i budou slouti duby spravedlnosti, štípení Hospodinovo na oslavu (jeho)."

⁴ „A vystavějí (znova) odvěké zbořenyiny, ssutiny staré vyzdvihnou, obnoví města zpustošená, zpustošená od rodů do rodů. ⁵ K službám budou (vám) cizinci, pásti váš dobytek, synové příchozích vašimi oráči a vinaři budou. ⁶ Vy pak kněžími Hospodina budete slouti, „služebníci našeho Boha" budou vám říkat. Bohatství národů jísti budete a slávou jejich se honositi. ⁷ Místo dvojnásobné potupy hany své budou si pochvalovati svůj úděl; místo toho v zemi své dvojnásobné díly obdrží, a věčně budou se veseliti.

⁸ Neboť já Hospodin miluji právo, a nenávidím zločinnou loupež; odměním útrapy jejich věrně a smlouvu věčnou učiním s nimi. ⁹ I známo bude mezi pohany plémě jejich, potomstvo jejich uprostřed národů; všichni, kteří je uzří, poznají je: „Tito jsou plémě, jemuž Hospodin žehná!"

¹⁰ „Raduji se, raduji se z Hospodina, plesá duše má z Boha mého, neboť oblekl mne v roucho spásy, šatem spravedlnosti přioděl mne, jako ženicha okrášleného věncem a jako nevěstu ozdobenou šperky. ¹¹ Jako totiž vydává země rostlinstvo a jako zahrada dává svému osevu vzrůst: tak Pán Bůh rozplodí spravedlnost a jásot přede všemi národy."

5. Řeč pátá: Po spáse, má-li přijít, dlužno toužit.

Mesiáš-Bůh slibuje, že bude o spáse usilovně pracovati (1.–3.). Mesiáš tu spásu popisuje (4.–9.). Mesiáš již se blíží (10.–12.).

HLAVA 62. – ¹ K vůli Sionu nebudu mlčet, k vůli Jerusalemu nebudu ticho, dokud spravedlivý jeho nevyjde jako světlo, dokud spasitel jeho jak pochodeň se nerozhoří. ² I uzří národové spravedlivého tvého, a všichni králové slavného tvého; a dáno bude tobě

„pomazal", ustanovil ho knězem, prorokem, (učitelem) a králem (pastýřem).

V. ²–³. Všecek čas Nového zákona je doba Boží milostivosti. *Odveta*, t. j. dostiučinění bude žádati Bůh od svých nepřátel. Kdežto doba *trestu* jmenována jest „den", doba *milosti* jest označena „rokem" – vyslovena tím veliká *dobrota a milosrdenství* Boží. – „kvílící" jsou ti, kteří se trápí z bídného stavu náboženskomravního života a církve israelské. – Staří se „věnčovali" a „olejem" mazávali za dnů *radosti*, jako na př. na hostiny. V „popela" sedávali, popel si na hlavu sypávali za dnů *smutku*. – „štípení" Hospodinovo plodné, plné života, „duby" nebo terebinty jako Ž 1, 3.; 91, 13.

V. ⁴–⁹. pronáší také *Mesiáš*. Ti, kteří nyní kvílí, že Sion a s ním církev, jsou v žalostném stavu, vystavějí po návratu ze zajetí Jerusalema i Judska; to bude počátek další *veliké stavby církve světové*.

V. ⁷. *Dvojnásobné* potupy dostalo se jim za dob zajetí babylonského. Dosud mluvil Mesiáš *k Judovcům* ve 2. osobě, v. 7. počíná mluvit k prorokovi o *Judovcích* ve 3. osobě.

V. ⁸. „*zločinné loupeže*" dopustili se Babyloňané na Judovcích, zločinné loupeže na všem lidstvu, majetku Božím, dopustil se *satan*, „*smlouvu věčnou*" proti smlouvě S. z., která za dob zajetí byla na čas přerušena, zastavena.

V. ⁹. „*plémě jejich*" duchovní Israelité, křesťané. Srv. Gal 6, 16.

V. ¹⁰. n. jest výrok lidu Božího, podle jiných mluví tu Mesiáš jakožto člověk. Možné je si mysliti, že tu mluví Mesiáš jménem svým („*ženich*", ale také jménem své církve („*nevěsta*"). Církev užívá v. 10. na svátek Nejsv. Vykupitele a Neposkvrněného početí P. M.

Hl. 62. V. ¹. „*nebudu mlčet*" = „*nebudu ticho*", ale počnu s úsilím pracovati. Bůh-Mesiáš bude usilovati o to, aby brzy založena byla nová církev svatosti a štěstí, aby všecek svět pohanský tu svatost a štěstí viděl.

V. ². Dosud mluvil Mesiáš-Bůh o Jerusalemě (církvi) ve třetí osobě, nyní jej (Jerusalem-církev) oslovuje (2. osoba). Za starých dob bylo samozřejmým obyčejem dávatí osobám nové jméno, dostalo-li se jim nového úřadu. Srv. Abram-Abraham Gn 17, 5. a jj. To jméno ustanoví sám Hospodin, a národové se svými králi budou je opakovati.

jméno nové, kteréž ústa Hospodinova vyřknou. ³ I budeš korunou slávy v ruce Hospodini nově, členkou královskou v ruce svého Boha.

⁴ Nebudeš slouti již „Opuštěná“, aniž tvá země bude slout „Pustá“; ale slouti budeš „Záliba má v ní“, a tvá země „Hledaná“, neboť zalíbilo se Hospodinu v tobě, a tvá země bude hledaná. ⁵ Jako totiž hledá jinoch pannu, budou tvé děti hledati tebe. A jako má ženich radost z nevěsty, radost bude mít z tebe Bůh tvůj.

⁶ Na zdech tvých, Jerusaleme, ustanovím strážné, celý den a celou noc, nikdy nebudou mlčet: „Vy, kteří vzpomínáte na Hospodina, nemlčte, ⁷ nedávejte mu pokoje, dokud nezaloží, dokud neučiní Jerusalem chloubou na světě!“ ⁸ Přisáhl Hospodin skrze pravici svou, skrze silné své rámě: „Nedám nikdy již pšenice tvé za pokrm tvým nepřítelům, aniž pít budou cizinci tvého vína, o němž jsi lopotil se. ⁹ Ano, kdo ji klidili, budou jísti (z ní) a chváliti Hospodina; a kteří je sbírali, budou je píti ve svatých mých síních.“

¹⁰ Vyjděte, vyjděte skrze brány, připravte cestu lidu, vyrovnejte stezku, vyberte kamení a vyzdvihněte znamení národům!“ ¹¹ Ejhle, Hospodin (již) ohlašuje v končinách země: Rcete dceři Sionské: „Aj, tvůj spasitel přichází, aj, mzda jeho (přichází) s ním, a odměna jeho před ním.“ ¹² I nazvou je „Lidem svatým“ a „Vykupenci Hospodinovými“. Ty pak slouti budeš „Hledaným městem“ a ne „Opuštěným“!

6. Řeč šestá: Hospodin potrestá nepřátele Boží (63, 1.–6.).

HLAVA 63. – ¹ „Kdo je to, který jde (všecek) červený, jehožto šat je víc skropen než vinařův, který ve svém rouchu se stkvěje, a kráčí v plnosti své síly?“ „Já jsem to, jenž hlásám spravedlnost, a jenž dobývám hojné spásy.“ ² „Proč však je červený tvůj oděv, a tvůj šat jak těch, kdo šlapají hrozny?“ ³ „V lisu šlapal jsem samojediný, z národů nebylo nikoho se mnou. Pošlapal jsem je ve svém hněvu, zdeptal jsem je ve svém rozhorlení, až jejich krev mi stříkala na šat, a všecko rouchu jsem potřísnil si.

V. ³. Jako velekněz svou členku a jako král se zálibou brává do rukou korunu, tak i Hospodin se zálibou bude v rukou držeti vzácnou, krásnou, milovanou církev svou, která bude hlásati po celém světě jeho čest.

V. ⁴. Církev nová bude věrnou chotí Boží a proto svazek manželský, který bude poutati Boha (Mesiáše) s ní, nebude nikdy uvolněn, jako byl uvolněn podobný svazek synagogy za babylonského zajetí, kdy Bůh trestal její nevěru. Srv. 2 Kor 11, 2.; Ef 5, 25.; Zjev 21, 2. „Hledána“ bude církev N. z. od pohanů, poněvadž si ji zamilují jako ženich nevěstu.

V. ⁶. Bůh bude udržovati v synagoze ustavičně „strážce“, t. j. muže dbalé blaha církve S. z. jako proroky, kněze, zbožné spravedlivce a ti budou ustavičně ve svých modlitbách připomínati Bohu žalostný stav synagogy, sliby, jež jí dal, a horoucně budou ho prositi, aby je již splnil.

V. ⁷. Starozákonní „strážci“ měli zastávati svůj úřad, připomínati Hospodinu sliby, že „založí“ nový Jerusalem, t. j. novou církev, dokud se tak nestane. Srv. prosbu modlitby Páně: „Přijď království tvé.“

V. ⁸. Nač Bůh přísahá, jistojistě splní. – „pravice“ = „rámě“ Boží = jeho uše“ *mohoucnost*, která pro svůj národ za minulých dob tolik byla vykonala. – Bůh nebude nové církve trestat tím, čím hrozil Lv 26, Dt 28, ježto církev nezavádá k tomu příčiny, ježto zůstane Bohu vždycky věrná.

V. ¹⁰. Mesiáš vyzývá občany nového Jerusalema (církve), aby vyšli do celého světa, u každého národa vyzvihli praporec a kolem něho shromažďovali bojovníky. Oslovení jsou hlasatelé křesťanství u všech národů (jejich apoštolové).

V. ¹¹. „*dceř Sionská*“ – obyvatelstvo Sionu, členové nové církve.

V. ¹². „*je*“ vykoupence, Israelity i pohany, kteří budou hledati spásy. „*Lid svatý*“, od hříšníků oddělený, Bohu zasvěcený, který bude žíti k jeho cti.

HL. 63. V. ¹–⁶. souvisí úzce s 62, 11. Prorok vidí Mesiáše, an vítězně se vrací z boje proti nepřítelům Božím a škůdcům lidské spásy. Jak tuhy ten boj byl, dokazují krvavé skvrny na jeho rouchu. Jako vinař, vyšlapávající v lisu z červených hroznů víno, se postříká, tak jest Mesiáš zbrocen krví. (Srv. patero ran na těle Krista, který přemohl největšího nepřítele Božího – ďábla a s ním i smrt, který slavně z mrtvých vstal a vítězně vstoupil na nebe.) Církev čítá 63, 1.–7. ve středu po Květné neděli.

⁴ Mělt jsem den odvety na paměti, a přišel rok mého vykoupení. ⁵ Hleděl jsem vůkol – a pomocník nikde; hledal jsem, nebyl však, kdo by přispěl. Ale vytrhlo mne mé rámě, a můj hněv mi síly dodal. ⁶ Pošlapal jsem tedy národy v hněvu svém, napojil jsem je svým roztrpčením, do prachu jsem strhl moc jejich!"

7. Řeč sedmá: Hospodin – Vykupitel (63, 7.–64, 12.).

Vděčná vzpomínka na minulá dobrodíní Boží a nevděk lidu (63, 7.–14.) jest nejlepší příprava na modlitbu za Boží smilování (63, 15.–64, 12.).

⁷ Milosti Hospodinovy budu připomínat, slavné jeho činy, podle všeho, co učinil nám Hospodin, Bůh náš, a množství dobrodíní domu Israelovu, kteráž udělil jim podle smlouvání svého, podle množství svých milostí. ⁸ Řekl totiž: „Vždyť je to lid můj, synové, kteří nezklamou mne." Proto stal se jim spasitelem ve všeliké námaze jejich. ⁹ Nenamáhal se anděl, on sám je vysvobodil, v lásce a shovívavosti své vykoupil je, nosíval a vyzdvihoval je, po všechny dny minulosti.

¹⁰ Oni však ke hněvu ho popudili, trápili svatého ducha jeho;; i obrátil se jim v nepřítele, a sám bojoval proti nim. ¹¹ I rozpomenuli se dnů věku Mojžíšova a jeho lidu: „Kde je ten, který vyvedl je z moře s pastýři stáda svého? Kde je ten, který vložil do jejich nitra svého svatého ducha? ¹² Který vedl Mojžíše za pravici ramenem své velebnosti, který rozdělil před nimi vody, aby si zjednal věčné jméno? ¹³ Který vedl je hlubinami jako koně na poušti bez úrazu? ¹⁴ Jako stádo, sestupující do údolí, tak duch Hospodinův je vedl." Tak jsi vedl lid svůj, abys zjednal si slavné jméno.

¹⁵ Pohled s nebe a viz, se svého svatého, nádherného sídla: Kde jest horlivost a síla tvoje? Kde množství milosrdenství a slitování tvých? Zadržují se nám! ¹⁶ Tys (přece) otec náš! Abraham nás nezná, a Israel neví o nás; ty, Hospodine, jsi náš otec, a „Vykupitel nás" od věků sluješ. ¹⁷ Proč jsi dal nám, Hospodine, zblouditi s cest tvých, zatvrdil jsi srdce naše, abychom se nebáli tě? Obať se pro své služebníky, pro kmeny, jež jsou tvým dědictvím! ¹⁸ Jako nic zabrali svatý lid tvůj, nepřátelé naši pošlapali svatyni tvou. ¹⁹ Je nám, jako bys odjakživa nebyl panoval nad námi, jako bychom nebyli zváni podle jména tvého.

HLAVA 64. – ¹ Ó bys protrhl nebe a sestoupil, aby se před tebou hory rozplývaly, ² jako spalované ohněm by mizely, vody ohněm by hořely; aby ve známost uvedeno bylo

V. ⁵. vyslovuje, jak tuhý a krutý byl zápas Mesiášův. Vzpomeň na Kristovu smrtelnou úzkost v zahradě Getsemanské a další utrpení až po smrt na kříži.

V. ⁶. Utrpením a smrtí svou zasloužil Kristus sobě slávu, zasloužil si, aby soudcem byl všech živých i mrtvých, aby konečně všichni nepřátelé byli položeni za podnož jeho nohou. Utrpením svým potřel nepřátelské moci.

V. ⁷. Prorok, počínaje díky, učí nás, jak účinná jest prosba, o ně (díky) opřená, a jak milá jest Bohu vděčná vzpomínka dobrodíní, kterých se nám od něho dostalo.

V. ¹⁰. vyslovuje stručně, ale obsažně celé dějiny národa israelského. „*bojoval proti nim*" skrze národy, kteří je jařmili.

V. ¹¹. Vysvobození z poroby egyptské bývá přirovnáno k vykoupení ze zajetí babylonského. *Svatého svého ducha vkládal* do Mojžíše, Árona, jejich sestry, sedmdesáti starších a jiných.

V. ¹⁶. *Otcové* národa israelského, jako *Abraham* a *Jakob* jsou v šeólu, nemohou tedy svých dětí vytrhnouti z bídy, ve které vězí. Bůh jest *otec* svého lidu, od věků sluje „*vykupitel*" národa, ježto od věků opět a opět ho z tísně vysvobozoval, jemu pomáhal.

V. ¹⁷. *Proč* jsi, otče, potrestal děti své tím, že jdi dopustil, by padaly do hříchů tak hluboko? Kterak se to srovnává s posláním národa tvého, které jsi mu ustanovil? *Tyto otázky nejsou než nejvřelejší prosba*, kterou prorok Boha zapřisahá skrze jeho vlastní plány, aby padlému lidu co nejrychleji pomohl.

HL. 64. V. ¹ n. Prorok vroucně touží, aby Bůh sestoupil na zemi jakožto *soudce s veškerou svou hroznou velebností* a ujal se lidu svého.

jméno tvé nepřátelům tvým, aby národové před tebou se báli, ³ když budeš činiti divy neočekávané, – (ó bys) sestoupil a před tebou (by) se hory rozplývaly! – (divy), od věků neslýchané. ⁴ Nikdo ušima nepostřehl, žádné oko nevidělo boha krom tebe, který tolik činí pro ty, kdož doufají v něho. ⁵ Zastal ses těch, kteří (vesele) činí spravedlnost, těch, kteří velebí tvé cesty!

Ejhle, tys hněval se, a my jsme hřešili (dále), byli jsme v tom ustavičně; budeme spaseni? ⁶ Jako (člověk) nečistý byli jsme my všichni, a jako roucho ženy krvotoké byly všechny spravedlnosti naše. Zvadli jsme vesměs jako listí, a nepravosti naše jako vítr nás unášely. ⁷ A (přece) nebylo, kdo by vzýval tvé jméno, kdo by se vzchopil a přidržel se tebe. Skryl jsi (totiž) tvář svou před námi, vydals nás na pospas síle naší nepravosti.

⁸ A přece, Hospodine, jsi ty náš otec, my jsme hlína a ty jsi náš tvůrce; dílo rukou tvých jsme my všichni. ⁹ Nehněvej se, Hospodine, příliš, aniž vzpomínej ještě na naše nepravosti; aj, viz, lid tvůj jsme my všichni! ¹⁰ Ze svatého města tvého poušť jest, ze Sionu poušť, z Jerusalema jsou trosky. ¹¹ Dům naší svatyně, chlouba naše, ve kterém tě chválivali otcové naši, stal se potravou ohně. A ze všech našich skvostů jsou trosky. ¹² Můžeš, Hospodine, přes to zůstat zdrželivý, můžeš mlčeti, a nás tolik trápit?

8. Řeč osmá: Hospodin odpovídá na modlitbu Israelovu.

Zatvrzelé hříšníky dlužno potrestati (1.–7.). Malý zbytek Israele dojde spásy (8. až 10.). Každému dostane se podle jeho zásluhy (11.–12.). Toliko praví služebníci Hospodinovi budou spaseni (13.– 19.). Spása bude dokonalá (20.–25.).

HLAVA 65. – ¹ Dával jsem na sebe tázati se těm, kteří se [prve] neptávali, dával jsem se naléztí těm, kteří mne nehledali. Řekl jsem: „Tu jsem, tu jsem“ k národu, který nevzýval mého jména. ² Rozprostíral jsem své ruce den celý k národu neposlušnému, který krácel po cestě nedobré, za svými myšlenkami. ³ K národu, který ke hněvu mne dráždí tváří v tvář ustavičně; který obětuje v zahradách, kadidlo pálí na cihlách; ⁴ který ve hrobech sedává, a ve skrýších modlářských nocuje, který jídá vepřové maso, a nečistou jichu mívá v nádobách svých. ⁵ Který říká: „Odstup ode mne, nepřibližuj se ke mně, neboť svatý jsem ti!“ Ten působí dým v mých chřípích, oheň, jenž celý den hoří.

⁶ Ejhle, je to psáno přede mnou. Nebudu mlčeti, ale vykonám odvetu, ⁷ odplatím jim do klína nepravosti jejich, a spolu nepravosti jejich otců, – praví Hospodin – těch, kteří obětovali na horách a na pahorcích utrhali mně; naměřím jim do klína za to, co, dávno činívali.

V. ⁸. Oč může hříšný lid opřít svou naději, že mu Hospodin přece jen pomůže? O svou *křehkost* („hlína“) a zejména o *Boží lásku a čest*. Bůh *stvořitel miluje své tvory, své cti jest povinen*, aby, co byl stvořil, také zachovával, zdokonaloval a *neničil*. Původně končila tato modlitba Isajášova nejspíše v. tímto (9.) nebo šel po něm hned v. 12. Modlitbu tuto, zdá se, zajatci babylonští často se modlivali a povoláný prorok přičinil k ní v. 10 n. (nebo snad i v. 12.), ve kterých zřetelněji vyslovil stav církve S. z. za babylonského zajetí.

HL. 65. V. ¹. počíná odpověď Boží na předchozí modlitbu prorokovu. Není to vina Hospodinova, že Judovci tolik trpí; Hospodin měl otevřené srdce i pro pohany, tím více pro svůj vyvolený lid. – „*Tu jsem*“ vyslovuje neobyčejnou Boží ochotu, splnití přání i *pohanů*, kteří se k němu obrátí. Také *sv. Pavel* Řím 10, 20. vidí tu *pohany*.

V. ³. „*tváří v tvář*“ = před mýma očima, *nestydaté*. Ta nestydatost neušetrila ani Hospodinova chrámu, i v něm byla časem páchána modloslužba.

V. ⁴. Ve hrobkách *sedávali*, aby předkům podávali oběti a jich se dotazovali, jejich duchy vyvolávali, což bylo zákonem zapovězeno přísně. Ve skrýších modlářských nocovali, buď aby se jim dostalo od božstva snu, nebo aby konali tajnou bohoslužbu. O zákazu vepřového masa viz Lv 11, 7 n.; Dt 14, 8. – „*jichu*“ nebo „*sousta*“ z obětí podaných modlám, nebo aspoň pokrmu israelitům zakázané, *znečišťující*.

V. ⁵. Národ israelský rozněcuje oheň Božího hněvu, který ustavičně hoří a kouří Bohu z nosu. (Antropomorfismus.)

⁸ Toto praví Hospodin: Jako když zbývá z hroznu (ještě) zrno, a řeknou: „Nekaz ho, jeť to požehnání," tak učiním k vůli svým služebníkům, že nevyhubím všeho. ⁹ Vyvedu z Jakoba plémě, z Judy dědice hor mých, děditi je budou moji vyvolení, služebníci moji budou tam sídlit. ¹⁰ I budou roviny (Šaronu) shromaždištěm stád, a údolí Achor tábořištěm dobytka lidu mému, který mne vyhledával. ¹¹ Vás však, kteří jste opustili (mne) Hospodina, kteří jste zapomněli na mou svatou horu, kteří prostíráte Štěstěně stůl a na něm podáváte mokré oběti (Osudu), ¹² vás odpočítávám pro meč, všichni se schoulíte na zabítí, protože jsem volal a neodpovídali jste, mluvil jsem a neslyšeli jste, ale činili jste, co zlé bylo přede mnou, a čeho jsem nechtěl, volili jste si.

¹³ Protož toto praví Pán Bůh: „Ejhle, služebníci moji budou jísti, vy však lačněti; ejhle, služebníci moji budou pítí, vy však žízni. ¹⁴ Ejhle, služebníci moji budou se veseliti, vy však hanbiti se; ejhle, služebníci moji budou jásat pro radost srdce, vy však křičeti budete pro bolest srdce, a pro sklíčenost ducha kvíliti. ¹⁵ Zanecháte jména svá na kletbu mým vyvoleným: „Zabij tě Pán Bůh . . ." ale své služebníky nazve jménem jiným. ¹⁶ Proto, kdo se žehnati bude na zemi, bude se žehnati Bohem pravdy. . . a kdo přísahat bude na zemi, přísahat bude skrze Boha pravdy; neboť zapomenuto bude na úzkosti předešlé, a skryjí se mým očím.

¹⁷ Neboť, aj, já utvořím nebesa nová, a zemi novou; a nebude pamatováno na to, co minulo, aniž vstoupí to komu na mysl. ¹⁸ Ale radovati se a plesati budete až na věky z toho, co utvořím já; neboť, aj, já přetvořím Jerusalem v jásat a lid jeho v radost. ¹⁹ I budu plesati z Jerusalema a radovati se ze svého lidu, a nebude v něm slyšeti již hlas pláče nebo křiku.

²⁰ Tam (již) nebude dětí několika dní, ani starce, který by nedošel svého věku, neboť dítě ve stém roce umře, a stoletý stižen bude kletbou hříšníka. ²¹ Budou stavěti si domy a bydliti (v nich); vinice budou štěpovat a ovoce z nich jísti. ²² Nebudou stavěti, a jiný bydlit; nebudou štěpovat, a jiný jísti; ano, podle věku stromu bude věk lidu mého, a díla

V. ⁸ „požehnání" = Boží dar je to zrno. Jako kdys Bůh zachoval království „pro svého služebníka" Davida, zachová také část národa „pro svévěrné služebníky", pro spravedlivce.

V. ⁹ „hory Boží" = Palestina. Návrat ze zajetí bude počátkem nové doby.

V. ¹⁰ O údolí Achor viz Jos 7, 24.–26. Zbytek národa vzroste a bude oplývat blahobytem, ježto bude svaté žiti. Srv. 40, 11.

V. ¹¹ „zapomněli" na svatou horu, kde byl jediný chrám Hospodinův, a honili se raději po jiných horách, kde byly svatyně bohů cizích. – „prostíráte stůl" připomíná tak zvané *lektisternie* (prostírání podušek) obřad náboženský, známý zejména z dob římských. Užívali tohoto obřadu, velmi podobného oběti, zejména ukázalo-li se nějaké zvláštní znamení (zlověstné), aby odvrátili hrozící neštěstí. Podobný obyčej vládl také v Syrii a (Palestině a) v jiných krajinách. I v Babylonii byly *lektisternie*, jak vysvítá z Bar 6, 27.; Dan 14, 2. Z toho však nikterak neplyne, že Is mluví tu o obyčejích výhradně babylonských!

V. ¹² „odpočítávám" = ustanovuji tím trest smrti. Za to, že se kdysi skláněli před modlami, budou se skláněti, chouliti před mečem trestajícím.

V. ¹³ Bezbožníci budou pak potrestáni, že se stanou jména i trest jejich příslovečným rčením, zejména v *zaklínání* (= *kletbě*). Když bude někdo svolávat kletbu na nepřítele, bude říkati, aby se mu stalo jako bezbožným Israelitům. Formulka zaklínací: „Zabij tě Pán Bůh" není tu podána celá. Své služebníky uvede do stavu venkoncem jiného, vyššího a dá jim jméno, tomu stavu přiměřené.

V. ¹⁶ Štěstí služebníků Božích stane se příslovečným. Kdo si bude přát něco dobrého, bude říkati, aby se mu stalo tak, jak učinil *Hospodin* (Jahve) svým požehnaným. Jméno toto („Jahve") bude tím tak proslaveno, že všichni budou při tom jménu *přísahati*, t. j. Boha Jahve ctíti. Na všechno zlo, na hříchy i následky jejich bude zapomenuto a Bůh již nebude stíhat tresty, kterými kdysi hříšníky bil, ježto všichni budou svati.

V. ²⁰ *Dlouhý, šťastný život* byla vrcholná tužba člověka starozákonného. Ta bude na novém světě dokonale splněna. *Dlouhověkost tu lícená, jest náznak života dokonale šťastného.*

rukou jejich trvati budou; ²³ vyvolenci moji nebudou namáhat se nadarmo, aniž roditi ke zděšení; jsouť plémě požehnaných od Hospodina, a potomci jejich (zůstanou) s nimi. ²⁴ Prve než volati budou, já budu slyšet, když ještě oni mluviti budou, já vyslyším je. ²⁵ Vlk a beránek pásti se budou spolu, lev jako býk bude žráti slámu, hadu však bude prach za chléb jeho; nebudou škodit ani hubit na celé mé svaté hoře, dí Hospodin.

9. Řeč devátá: Nový Jerusalem, soud nad bezbožnými.

Bude v něm bohopocta opravdová, vnitřná (1.–4.). Počátky říše mesiášské (5.–9.). Rozkoše dobrých (10.–14.). Zkáza bezbožných (15.–18.). Spojení pohanů se židy (18.–22.). Sláva a hanba věčná (23 n.).

HLAVA 66. – ¹ Toto dí Hospodin: „Nebe je trůn můj, a země podnož mých nohou. Jaký to dům mohli byste mi vystavěti, jaké místo mého odpočinku? ² (Vždyť) to všecko ruka má učinila, všechny ty věci stvořeny jsou,“ dí Hospodin. „Ale na koho shlédnu? Jen na chudičkého, zkroutěného ducha, a třesoucího se před mými řečmi. ³ Kdo zabijí býka, ten zabijí člověka, kdo zabijí berana, ten uskrceje též psa, kdo přináší obět suchou, ten obětuje též krev vepře, kdo páli kadidlo, ten dobrořečí též modle. Jako zálibu mají ve svých cestách, a jako v ohavnostech svých kochá se jejich duše: ⁴ tak i já budu zálibu mít v neštěstí jejich, a čeho se bojí, uvedu na ně; neboť jsem volal, a nebyl, kdo by se ozval; mluvil jsem a neslyšeli, činili, co zlé bylo před mýma očima, a čeho jsem nechtěl, volili.“

⁵ Slyšte slovo Hospodinovo, kteří se bojíte slova jeho! Říkají bratři vaši, kteří vás nenávidí, kteří vás odkopávají pro mé jméno: „Ať se oslaví Hospodin, abychom viděli radost vaši!“ Ale oni zahanbeni budou, ⁶ Hlas! Hluk z města, hlas z chrámu! (Je to) hlas Hospodinův, an dává odplatu svým nepřítelům!

⁷ „Prve než pracovala ku porodu, porodila; prve než bolesti přišly, porodila chlapce. ⁸ Kdo slyšel kdy co takového? Nebo kdo viděl co tomu podobného? Zdali se zrodí země za jediný den, aneb zda může se zroditi národ najednou? Ano, (jak počne) k porodu pracovat, (hned) porodí (dcera) Sionská své syny. ⁹ Zdali já, který činím, by jiní rodili, sám nebudu ploditi? praví Hospodin. Zdali já, který jiným děti dávám, . neplodný budu?“ dí Hospodin, Bůh tvůj.

V. ²³. Rodiče „se děsí“, zkosí-li smrt jejich dítě předčasně, zejména přijde-li již dítko mrtvé na svět.

V. ²⁴. Bůh jim bude splňovati přání prve, nežli je modlitbou vysloví.

V. ²⁵. opakuje to, co bylo řečeno výše 11, 6.–9., přidává toliko třetí člen a chce říci, že prokletý a přemožený ďábel nebude již Božím vyvolencům škoditi.

HL. 66. jest doslov, ve kterém ls obsah celého svého díla stručně shrnuje.

V. ¹. Bůh jest nekonečně vznešený. Ať se nikdo nedomnívá, že učinil pro něho dosti, přispěl-li k opravě, ozdobě, rozšíření chrámu, přinášeli hojnost vnějších obětí, nemá-li pravé bázně Boží, neodřekl-li se dokonale modlářství a nespravedlnosti vůči bližnímu.

V. ². „shlédnu“ se zálibou. Před Božími řečmi se třese, kdo má patřičnou úctu k Božímu slovu.

V. ³. líčí obojakost a náboženskomravní polovičitost současníků Isajášových, jak byla líčena již 1, 11 nn. Zabíjejí býky, aby je podali v *přikázanou obět*, ale zabíjejí také bližního! Obětují Hospodinovi, Bohu svému *berany*, ale obětují také s Kanaanci cizímu bohu *psy, vepře, kadidlo*.

V. ⁵. „kteří se bojíte slova jeho“ = „třesoucí se před jeho řečmi“ (v. a.), ve kterých má Hospodin zálibu. Ti jsou nyní terčem posměchu pro svou zbožnost a utrpení, přijde však den Božího soudu, kdy se dostane tupené spravedlnosti; zadost. „Zahanbeni budou“, až Bůh skutečně ukáže *patrným způsobem* svou slávu, na radost svých tupených služebníků.

V. ⁶. „hlas Hospodinův“ jest hromobití, naznačující hrůzu přicházejícího soudce. Zkázu bezbožných, výsledek toho soudu bude líčiti níže v. 15.–17.

V. ⁷ n. Jerusalem má se státi matkou celého „národa“, který má zalidniti celou „zemi“! Nový Jerusalem (Sion), církev nebude roditi svých dětí předčasně, ale také ne opožděně: jak vyprší její čas. Hospodin nebude porodu překážeti, nebude ho oddalovati (v. 9.). Kdy počal Jerusalem roditi, vypravují Sk 2, 41; 4, 4. Jde tu o děti Boží, o kterých mluví Jan 1, 13.; 3, 4, 7.

¹⁰ „Veselte se s Jeruselemem, plesejte nad ním všickni, kteří jej milujete, radujte se s ním, radujte se všichni, kteří jste kvílili nad ním, ¹¹ abyste ssáli do sytosti z prsů potěšení jeho, abyste srkali nadbytek rozkoše z veškeré nádhery jeho! ¹² Neboť toto praví Hospodin: „Ejhle, já na něj přivedu jako řeku pokoj, a jako rozvodněný potok slávu národů, kterou ssáti budete; u prsů chování budete, a na klíně budete laskáni. ¹³ Jako když matka někoho těší, tak já potěším vás; ano, v Jeruselemě budete potěšeni. ¹⁴ Až to užříte, bude mít radost vaše srdce, a kosti vaše jako bylina pučeti se budou.“ Ukáže se ruka Hospodinova na jeho sluzích, ale hněvat se bude na své nepřátele.

¹⁵ Neboť ejhle, Hospodin v ohni přijde, a jako víchor vozy jeho, aby vykonal ve hněvu svou roztrpčenost, a zehráni své v plameni ohně; ¹⁶ neboť ohněm bude Hospodin soud vykonávat, a mečem svým nad každým, kdo má tělo, a mnoho bude zbitých od Hospodina. ¹⁷ Ti, kteří se posvěcovali a očišťovali v zahradách, za dveřmi uvnitř, kteří jídali vepřové maso, ohavnosti i myši, ti vesměs zahynou, dí Hospodin.

¹⁸ „Ale já (znám) skutky jejich a myšlení jejich; přijdu, abych shromáždil (je) a národy všech jazyků; i přijdou a uvidí mou slávu. ¹⁹ A učiním na nich znamení: pošlu některé z těch, kteří spaseni budou, k národům: na moře, do Afriky a Lydie, k Lučištníkům, do Italie a do Řecka, k ostrovům dálným, k těm, kteří neslyšeli o mně, a neviděli mé slávy. I budou hlásat slávu mou národům, ²⁰ a přivedou všechny bratry vaše ze všech národů v dar Hospodinu, ha koních, na vozech a na nosítkách, na mezcích a na velbloudech na mou svatou horu do Jeruselema,“ – praví Hospodin. – „Jako když vnášeji synové Israelovi dary v čisté nádobě do domu Hospodinova. ²¹ A vezmu (si) z nich kněze a levity,“ dí Hospodin.

²² Neboť jako nebesa nová a země nová, jež stvořím, pevně budou trvati přede mnou, dí Hospodin, – tak bude pevně trvat vaše plémě i jméno. ²³ I bude měsíc ze měsíce a sobota ze soboty každý, kdo má tělo, chodit, aby se klaněl před mou tváří, praví Hospo-

V. ¹⁵ n. *Vichrem* naznačena rychlost a prudkost, *ohněm* palčivost a muky. Ten soud vykoná *Hospodin* skrze *Cyra* (45, 1.), skrze *Římany* nad národem židovským (r. 70 po Kr.), ten soud bude konati *Mesiáš* (Mt 3, 10. 12.; 10, 34.) zejména až přijde po druhé.

V. ¹⁷ „*posvěcovali a očišťovali se*“ pro tajemnou, t. j. pokoutní bohoslužbu (mystérie) konanou v zahradách (hájích). – „*za dveřmi*“ znamenati může podobnou pokoutní bohoslužbu domácí. – *O vepřovém mase* srv. výše 65, 4.; 66, 3. – „*ohavnosti*“ jsou pokrmy Israelitům zakázané, kterých požívali při pohanské bohoslužbě. Srv. Lv 11, 12 nn. *O myšíviz* tamže v. 29. Bývaly prý starým labužníkům vzácnou pochoutkou.

V. ¹⁸ Počátky říše mesiášské budou již *světový soud*. Ten má tu prorok na mysli! Mesiáš a jeho apoštolové shromáždí kolem sebe všechny národy světa a přede všemi budou odsuzovati modlářství, náboženské bludy, nemravy a bezpráví a proti němu vítězně kázat křesťanství. S odsouzením náboženských bludů budou před celým světem odsouzeni také *modláři, bludaři a hříšníci všech věků*.

V. ¹⁹ „*znamení*“, které Hospodin učiní na shromážděných židech i pohanec, jest líčeno níže v. 20 nn.: zářné rozšíření křesťanství s celým svým obsahem a se všemi divy, které je provázely. Prorok chce říci, že hlasatelé křesťanství rozejdou se *do celého světa* a shromáždí *pohany i židy* (v. 18.), aby jim kázali „*slávu Hospodinovu*“, t. j. náboženství Kristovo.

V. ²⁰ „*bratři*“ Judovců budou všichni, kteří uznají Hospodina, Boha a otce jejich také za Boha a otce svého. Srv. Řím 4, 12.; Gal 3, 29.; 5, 6.; Ef 2, 11.–14. – Všelijaké druhy vozidel tu vypočítané znamenají podivuhodné cesty, po kterých povede milost Boží pohany i vzdálené židy do lůna nového Jeruselema, t. j. do katolické církve.

V. ²¹ „*z nich*“ – shromážděných pohanů i židů, kteří nejsou příslušníci kmene Levi. – „*vezmu*“ – vyvolím (Žid 5, 4.).

V. ²² „*vaše plémě i jméno*“ *Israele*, se kterým učiní Bůh *novou úmluvu věčnou*, lidu Božího v nové církvi. Srv. Os 12, 4.

V. ²³ Israel nebude již chodit do jerusalemského chrámu třikrát do roka jen, aby se klaněl Hospodinu, jak ukládal zákon starý; každý, kdo tělo má, tedy všichni národové, budou klaněti se Bohu ustavičně.

din. ²⁴ Venku bude vidět mrtvoly lidí, kteří odpadli ode mne; červ jejich neumře a oheň jejich neuhasne, i budou hnusit se každému, kdo má tělo.

V. ²⁴. rozvádí a prohlubuje myšlenku, vyslovenou výše 57, 21. „*Venku*“ – znamená tu místo *mimo Jerusalem*, nejspíše „*Tofeth*“ v údolí Ennom, kde byla kdysi lidská těla pálena v obětním ohni. Na tomto nečistém, prokletém místě budou mrtvoly hříšníků po soudu ležeti bez pohřbu na hrůzu všeho světa, budou hořeti, ale neshoří, červi je budou žrát, ale nesežerou jich – protože utrpení jejich *nebudou mít konce*.

KNIHA PROROKA JEREMIÁŠE

Nástin Jeremiášova životopisu.

*Jeremiáš*¹⁾ narodil se v *Anatotu* ze zámožné rodiny *kněžské* kolem r. 651. Nelze pochybovat, že se mu dostalo v domě otcovském pečlivého vzdělání náboženskomravního i literárního. Když bylo Jer asi 25 roků, t. j. třináctého roku vlády Josiášovy, byl *povolán k úřadu prorockému*.²⁾ Tehdy připravovaly se na dávném Východě veliké noviny. R. 626 zemřel assyrský král *Asurbanipal*, který vládl také v Babylonii. Po něm zmocnil se vlády *Chald Nabopolasar* (626– 605), zakladatel říše novobabylonské čili chald(ej)ské. Na obzoru politickém vystávala tehdy hrozivě *Medie*. Také *Égypt* probouzel se k novému životu.

Zatím co se připravovaly veliké světodějné události, jež nemohly zůstat bez vlivu na Judsko, Jer vykonával svůj prorocký úřad. Jakousi pomoc poskytla Jeremiášovi *reforma náboženskomravního života*, kterou vykonal Josiáš r. 622– 621, kdy byl nalezen ve chrámě zákoník (4 Král 22, 8 nn). Aby oprava pronikla také *do nitra národa*, o to pracoval Jer všemi silami. Z této doby (Josiáš krále) pocházejí Jeremiášovy řeči:

a) Hl. 1.: *Kterak byl Jer povolán k úřadu prorockému*, b) 2, 1.– 4, 4.: *Odpad Israelův, jeho neštěstí a pokání*, c) Hl. 11.: *Výzva k zachování smlouvy s Hospodínem. Co čeká národ věrolomný. Anatótané se spikli proti Jer*. d) 12, 1.– 6.: *Proč se dařívá bezbožným*

¹⁾ O významu jména „Jeremiáš“ viz k 1, 1.

²⁾ Jer byl tehdy svoboděn a neoženil se, jak se zdá, ani později. Srv. 16, 2. Pohnutka, proč tak učinil, nebyla ovšem evangelická, ale přesto bezženství jeho uschopnilo ho, by mohl svému povolání nerozdílně se obětovati. Ježto S. z. neměl smyslu pro dobrovolné doživotní panictví, bylo bezženství Jeremiášovo jakž takž váženo od těch, kteří ho pokládali za pravého proroka, za to však kamenem úrazu a příčinou posměchu těm, kteří jeho božského poslání uznati nechťeli.

dobře? e) 13, 1.– 11.: *O shnilém pásu.* f) 13, 12.– 14.: *O kalichu Božího hněvu,* g) 4, 5.– 6, 30.: *O vpádu nepřítele od severu do Palestiny.*

Z těchto řečí vysvítá neutěšený náboženskomravní stav souvěkovců Jeremiášových. Modlářství bylo zakořeněno tak, že Judovci běhali jako posedlí ze, svatyně do svatyně, s pahorku na pahorek, aby pod každým zeleným stromem obětovali tomu či onomu bůžkovi, a užívali smyslných rozkoší, jež jim modloslužba skýtala. Lid opustil Hospodina, porušoval svatou smlouvu s ním učiněnou, nedůvěřoval v jeho ochranu, hledal pomoc v politické tísní u pohanů (2, 18.) a u jejich bohů (2, 5.; 3, 13.). S modlářstvím kvetly věrolomnost (5, 1.), krivopřísežnictví (5, 2.), lež a podvod (6, 6. 13.), útisk a násilí (6, 6.); zničenost (6, 13.), pomluva (6, 28.), cizoložství (5, 7.) a jiné pohlavní výstřednosti (5, 8.), vraždění nevinných (2, 34.). Ve všech vrstvách jsou tyto neřesti zakořeněny, dole i nahoře (5, 4 n; 6, 13.), mezi proroky a kněžími (5, 31.; 6, 13.). A přece jest Hospodin ochoten odpustit, na milost přijmouti (3, 19. 22.), jen vrátí-li se k němu (3, 22.), vzdají-li se modlářství (3, 24 n). Jak vřele zní výzva prorokova, aby lid se kál (3, 12 n)! Ale jak se zklamal! S jakým úspěchem potkaly se šlechetné snahy prorokovy, líčí 6, 10 16 11. Neuznání, nepochopení, pohrdání, výsměch.

Zatím slábla Assyrie víc a více. Slabosti té použil farao Nechao II. (610– 595), aby obnovil staré panství egyptské v Syrii. Vtrhl do Palestiny, dobyl Gazy a Askalonu a chystal se táhnouti pobřežím dále na sever. Josiáš chtěl mu další cestu zastavit. Nechao žádal toliko za volný průchod (2 Par 35, 21.). Josiáš chtěl uplatnit nároky své na území bývalé říše severní (2 Král 23, 15.– 20.), proto postavil se Nechaovi na odpor. Došlo k bitvě u *Megidda* na jaře r. 608, v níž byl Josiáš poražen a smrtelně raněn. V Jerusalemě, kam byl dopraven, brzy skončil. Smrt Josiášova dotkla se měkkého Jeremiáše velmi bolestně. Vyslovil svůj zármutek v žalozpěvu, který zlidověl, býval později často zpíván, který však, – bohužel – nezachoval se nám (2 Par 35, 2 5.). Smrt Josiášova byla Jeremiášovi trpká zejména proto, že poškodila zdar jeho náboženskomravních snah.

Nechao II. zmocnil se na další výpravě celé Syrie (západně Eufratu) a již za tři měsíce po smrti Josiášově povolal do Ribly, kde měl svůj hlavní stan *Joachaza*, zbavil ho trůnu, dal ho spoutati a odvedl ho do Egypta, kdež Joachaz zemřel. Místo něho dal Judsku za krále staršího syna Josiášova *Eliakima* a změnil mu jméno v „*Joakim*“. Judsku uložil velikou daň (4 Král 23, 34.). – Poměr Jeremiášův k novému králi vyjadřuje 22, 13.– 19. Z prvních let Joakimových pocházejí:

a) Hl. 7, 1.– 8, 12.: *Hrozby proti chrámu, který, jak se bezbožní domnívají, má magicou moc je chrániti,* b) Hl. 26.: *Jer v nebezpečí smrti pro své hrozby,* c) Hl. 8, 13.– 9, 21.: *Nepřítel vpadne do Judska, zpusťší je, odvede obyvatelstvo do zajetí za jeho zločiny,* d) 10, 17.– 24.: *Zajetí hrozí. Rozhovor prorokův s Jerusalemem,* e) 18, 1.– 17.: *Hliněná nádoba v hrncířově ruce.* f) 18, 18.– 23.: *Spiknutí proti životu Jeremiášovu,* g) Hl. 19.: *Rozbitý džbán,* h) Hl. 20.: *Pašchúr (Fašúr) dal zmrskaného Jeremiáše do klády. Jer mu hrozí trestem; stěžuje si Hospodinu a v hořkosti duše proklíná den, kdy se narodil,* i) Hl. 25.: *Soud nad Judskem a nad národy, kteří budou vydáni Chaldům.* j) Hl. 46., 1.– 12.: *Jer předpovídá, že budou Egyptané od Chaldů poraženi.* k) Hl. 49, 23.– 33.: *Jer hrozí Damašku, Kedařanům a jiným pohanům.* l) Hl. 36.: *Joakim spálil knihu proroctví Jeremiášových, Bariích napsal nové, rozmnožené jich vydání,* m) Hl. 45.: *Proroctví, svědčící Baruchovi.*

Ne jedna z těchto hlav líčí podrobně tehdejší poměry, osudy a duševní stavy Jeremiášovy.³⁾ Vystupoval často v nádvoří chrámovém, jako jiní proroci i lžiproroci.

Na počátku vlády Joakimovy hrozil Jeremiáš Judovcům, nepolepší-li se, že chrám jerusalemský zanikne a Jerusalemská zpusťne (26, 1.– 6.). V tom vidělo tehdejší kněžstvo, lžiproroci i lid *rouhání, jež hodno je smrti*. Pohnali Jer na soud. Soud se však skončil příznivě (26, 12.– 19.).

Když byl Jer jindy názorně (rozbitým džbánem) předpověděl zkázu Jerusalema a Judska, kněz a dozorce chrámu dal Jer zbít a na den do klády (20, 1 n.).

Zatím Nabopolasar s Kyaxarem dobyli r. 606 Ninive, vyvrátili říši assyrskou a rozdělili se o její dědictví tak, že Kyaxares dostal krajiny severně Tigridu, Nabopolasar pak Mezopotamii. Ježto činil si na ni nárok také Nechao, došlo k válce odvěkých soupeřů: Babylonie s Egyptem, jež se skončila porážkou faraona u *Charkamise na jaře* (v květnu) r. 605. Velitelem vojska babylonského byl syn Nabopolasarův, korunní princ *Nabuchodonosor*, jenž zahnal Nechao až k hranicím Egypta. Jer předvídal a předpovídal tuto porážku ve hl. 46, 3.– 12.

Bitva u Charkamise znamenala, že *pánem Syrie* jest a zůstane na dlouhou dobu *Babylon*. Odpor malých národů v Syrii, jako byl národ Judovců proti veleříši babylonské, byl beznadějný, proto radil Jer, aby se Joakim Nabuchodonosorovi (dočasně) podrobil, ježto tehdy nemohl nic moudřejšího učiniti. Ještě téhož roku 605 sebral Jer zápisky řečí, jež měl od svého veřejného vystoupení (od r. 626) až do té chvíle a nadiktoval je přáteli a písaři svému Baruchovi (36, 1.– 4.). Nabuchodonosor po bitvě u Charkamise (v květnu) vtrhl do Palestiny a dorazil až po hranice Egypta. Z Dan 1, 1 vyplývá, že Nabuchodonosor tehdy (v červnu nebo červenci 605) také obléhal krátce Jerusalems. Podle 2 Par 36, 6 dal Joakima spoutati, aby ho odvedl do Babylonu, avšak udělil mu milost a spokojil se toliko vznešenými Judovci jakožto rukojmími, částí chrámových nádob, jakož i slibem věrnosti, který Joakim zachoval tři další roky, t. j. 605– 602 (4 Král 24, 1.).

Za rok od té doby, kdy počal Jer diktovati Baruchovi své řeči, t. j. v zimě r. 605– 604 (pátý rok Joakimův) devátého měsíce, t. j. v prosinci byl vyhlášen ve chrámě jerusalemském den veřejného postu, na který sešlo se do chrámu mnoho Judovců. Jer, nemoha sám jíti do chrámu, poslal tam Barucha, aby před lidem přečetl řeči, jež mu byl nadiktoval. Baruch odebral se do chrámu a předčítal knihu mistrovi v jizbě Gemariáše (syna) Šafanova. Král o věci se dověděl, dal si knihu předložiti a před svým dvorem v zimním paláci předčítati. Když byla část přečtena, odřízl ji a hodil do ohně krbu, u něhož se zhříval. Kus po kuse odřezával a házel do ohně, až byla celá kniha, jež měla podobu závitů, spálena. Obsah působil na krále tak, že kázal Barucha i Jeremiáše zatknouti a přivésti. Prozřetelnosti Boží dlužno přičítati, že se podařilo oběma skrýti se (36, 9.– 26.). Jer diktoval znova své spálené řeči a přidal k nim proroctví další a *Baruch napsal po druhé knihu výroků Jeremiášových* (36, 27.– 32.). Možná, že z této doby, kdy král ohrožoval Jeremiáše, pochází:

a) Hl. 14, 1.– 15, 9.: *O suchu, hladu a válce; mamoprošovatí Hospodina, který se ustanoví na tom, že bude trestati*, b) Hl. 15, 10.– 21.: *Jer si nařká, že jest pronásledován. Snad i* c) Hl. 17, 19.– 27.: *O sobotě*.

Po třech letech poddanství král Joakim odpadl od Nabuchodonosora (r. 602). Jak snadno lze se dovědět, Nechao vybízel Joakima k novému spolku proti Babylonu, a třetího roku vlády Nabuchodonosorovy (v květnu 602 – 601) povstala severní Syrie proti

³⁾ O žádném proroku S. z. nemáme tolik životopisných podrobností, jako o Jer, jemuž možná na základě těchto pramenů ještě dnes takofa nahlédnouti do duše. Proto se těšil Jer v církvi vždy tolik pozornosti.

Babylonii. Toho použil Joakim, aby setřásl babylonské jho také. Zdá se, že Nabuchodonosor vtrhl tehdy osobně do Syrie, ale netáhl dále na jih do Palestiny; tam poslal ze svého hlavního stanu (z Ribly) oddíly vojska, skládající se z Aramců a Chaldů a kázal Ammoňanům a Moabanům, aby spolu s nimi nevěrné Judsko ztrestali (4 Král 24, 2.). Nabuchodonosor nemohl se dostaviti osobně, ježto byl zaměstnán důležitějšími věcmi na Východě. Za těchto dob (před r. 598) vznikla:

a) Hl. 12, 7.– 17.: *Země israelská napadena a pustošena od svých sousedů*, b) Hl. 35.: *Příklad věrnosti Rechabovců*. Také ještě za Joakima proslovil (a dal napsati) Jer: a) Hl. 16, 1.– 17, 4.: *Mnoho zabitých a zpoušť – trest, za modlářství*, b) Hl. 17, 5.– 10.: *Blaze tomu, kdo doufá v Hospodina*, c) Hl. 17, 12.– 18.: *Jer se modlí, aby byl zachráněn a spravedlivě pomstěn*. d) Hl. 21, 11.– 23, 8.: (Částečně: viz poznámky k těmto hl.) e) Hl. 23, 9.– 40.: *Proti lži prorokům*. (Viz poznámky k této hl. 23.)

Svoboda, které nabyl Joakim odpadem od Babylonie, byla nepatrná a netrvala dlouho. Již po pěti letech objevilo se vojsko Nabuchodonosorovo před Jeruselem zase. Joakim nedožil se pohromy. Po jeho smrti nastoupil na trůn osmnáctiletý jeho syn Jechoniáš. Město nemohlo se dlouho brániti, Jechoniáš brzy se vzdal a proto došel mírnějšího osudu. Byl odveden s matkou a výkvětem Jerusalema do Babylonie r. 598. Jer vyličil zajetí jeho jakožto spravedlivý soud Boží v 22, 24.– 30.

Nabuchodonosor ustanovil králem judským syna Josiášova *Mattaniáše*, jemuž dal nové jméno Sedekiaš (4 Král 24, 17.). Měl zůstatí věrným a oddaným služebníkem Babylonu proti Egyptu. Ježto nebránil s náležitou rozhodností modlářství, šířila se úcta model i ve chrámě (Ez 8.– 11.; 19, 5 nn; Jer 38, 5.). Proto pronásá skladatel 4 Král o něm úsudek nepříznivý, srovnává ho s Joakimem (24, 19.). Jeho matka Amital, jež si zjedнала veliký politický vliv (Jer 38, 19.; Ez 19, 5.), jakož vysocí činovníci počali zase pěstovati politiku příznivou Egyptu, nepřátelskou Nabuchodonosorovi, jemuž byl Sedekiaš přísahal věrnost (Jer 37, 2 nn; Ez 17, 3.). Sedekiaš vzdoroval zprvu nátlaku této strany, poslal brzy po nastoupení na trůn poselství do Babylonu, jež mělo tlumočiti jeho oddanost Nabuchodonosorovi, odmítal návrhy opačné, jež mu na počátku vlády jeho činila poselstva sousedních států: Edomců, Moabanů, Ammoňanů a Feničanů (Jer 27, 2 nn). Ano čtvrtého roku své vlády, t. j. 595– 594 (Jer 51, 59.), Sedekiaš sám podnikl cestu do Babylonu. Za něho Jeremiáš veškerým úsilím snažil se o to, aby konal dále svěřený úřad prorocký a zejména by udržel krále i vůdce lidu ve slíbené věrnosti říši babylonské.

Sedekiaš vlivem strany, Egyptu přející, počal se kolísati, zpronevěřuje se Nabuchodonosorovi proti radě Jeremiášově. Následek toho byl, že záhy objevilo se zase vojsko chald(ej)ské u bran Jerusalemských, že veleměsto oblehlo a počalo ho dobývati v lednu r. 589.

Do doby, prve nežli Sedekiaš vypověděl Chaldům poslušnost, dlužno klásti:

a) Hl. 24.: *O dvou koších říků*. b) Hl. 27.: *O jhu*. c) Hl. 28.:

Zápas Jeremiášův proti lži proroku Chananiášovi. d) Hl. 29.: List Jeremiášův, poslaný judským zajatcům v Babyloně.

Ani za doby, kdy byl Jeruselem obležen, neustoupil Jer od svých zásad na jedinou píd. Když se ho Sedekiaš dal tázati, odpověděl mu radou, aby se vzdal Nabuchodonosorovi (21, 1 nn).

Král uznával, že pravdu má Jer, avšak neměl dosti síly, aby uskutečnil radu Jeremiášovu proti vlivu svého válečně naladěného okolí, které chtělo vydržeti do poslední chvíle. Jeruselem padl.

Vítěz dovolil Jeremiášovi jít kam chce, do Babylonie nebo zůstat v Palestině, a Jer použil té svobody k tomu, by zůstal ve vlasti, chtěl být dobrým pastýřem zbytkům svého lidu tolik zkrušeného. Jer dožil se toho, že Godoláš, místodržící v Judsku, byl úkladně zabit od Ismaela, královského judského prince. Původce vraždy prchl a Judovci, bojíce se, že Chaldové na nich přísně pomstí vraždu svého místodržitele, prchli do Egypta a přinutili násilím Jeremiáše i Barucha, aby odebrali se s nimi do země faraonů. Jeremiášovi, starci 64 letému, bylo na velikou bolest pozorovati, že jeho soukmenovci ani po tom všem, co byli viděli a zakusili, nenaučili se Hospodina, Boha svého, poslouchati! Jeho zármutek v Egyptě, kde Jer dále zastával prorocký svůj úřad, rostl jen, když viděl, že Judovci oddávají se modlářství zase. Zemřel ve velikém věku nejspíše v Egyptě, tedy jako vyhnanec v cizí zemi, byv ukamenován. Možno, že list k Žid (11, 36 n) naráží na tuto smrt výrokem: „Jiní zakusili posměchy a bití, ano i okovy a žaláře; byli kamenováni. . .”

Ač nedošel u svých krajanů slechu za živa, ač jím pohrdali (43, 2.; 5, 13.), jej pronásledovali, jakoby navzdor jeho slovům činili, došel přece Jer velikého uznání a úcty u Židů po smrti, kdy se splnily jeho předpovědi, kdy byly uznány jeho šlechetné snahy a ryzí láska k národu. S úctou zmiňuje se o Jeremiášovi Sir 49, 8 n; dále list Židů jerusailemských, poslaný k souvěrcům jejich do Egypta, uložený 2 Mach 1, 10.–2, 19. (2, 1 nn). Podle téže knihy (15, 12.–16.) viděl Juda Machabejský velekněze Oniáše, který mu ukazuje na cti-hodnou postavu starce: „Tento jest přítel bratří svých a národa israelského; tento se modlí mnoho za lid a za svaté město: (to je) Jeremiáš, prorok Boží.” Jeremiáš pak podává pravici Judovi zlatý meč se slovy: „Vezmi tento svatý meč, který ti Bůh dává; jím potřeš nepřátele národa mého.” Ve 4 Esdr, jež bývá přidávána k Vulg. jakožto jakýsi dodatek, praví Hospodin Israelovi (2, 18.): „Pošlu ti na pomoc své služebníky Isajáše a Jeremiáše.”

Za časů Kristových zdá se, že Židé čekali Eliáše a Jeremiáše na svět. Když se Pán tázal apoštolů: „Kým praví lidé býti Syna člověka?”, odpověděli mu: „Jedni Janem Křtitelem, jiní Eliášem, jiní Jeremiášem nebo jedním z proroků” (Mat 16, 14.).

Větší úcty došel Jer v církvi křesťanské, která v něm viděla jasný a živý předobraz Krista, zvláště Krista trpícího.⁴⁾ – Jer narodil se v malém městečku nedaleko Jerusalema, v Anatotě, Kristus v Betlemě. Jer nedošel ohlasu ve svém rodišti; Anatotští spikli se proti němu a chtěli ho sprovodit se světa (11, 18.–23.); podobně chovali se Nazaretští ke Kristu (Lk 4, 29.). – Jer vystupoval neohroženě proti zlořádům, i když jimi vinni byli kněží a lžiproroci; Pán káral farizeje a zákoníky. Jer vytýkal Judovcům jménem Hospodinovým, že učinili z chrámu peleš lotrovskou (Jer 7, 11.); podobně Pán, který z chrámu vyhnal kupčíky (Mt 21, 13.; Mk 11, 17.). Oba plakali nad Jerusalemem, jehož zkázu předpovídali, oba vzbudili tím, že hlásali neohroženě slovo Boží, zášť proti sobě, oba žili panicky, bez rodiny, oba byli opuštěni od svých nečetných beztak přátel, oba byli tajně vyhledávání a žádání o radu, oba byli obžalováni, že se rouhali, souzení od kněží a vládců, bití, věznění v Jerusalemě, nejednou v nebezpečí smrti, oba cítili velmi živě tíhu svého úřadu, cítili se v utrpení opuštěnými, oba trpěli tiše jako beránci vedení na zabití (Jer 11, 19.), oba s vroucí láskou k lidu byli a zůstali do smrti oddáni svému povolání, oba byli si vědomi jasně svého poslání, oba svým způsobem zakládali království Boží na zemi, oba položili za své zásady i život.⁵⁾

⁴⁾ Sv. Isidor z Pelusie praví o Jeremiášovi, že je to prorok, jenž ze všech *nejvíce zakusil útrap*.

⁵⁾ Martyrologium římské dává čísti na den 1. května: „V Egyptě svatého Jeremiáše proroka, jenž byv od lidu kamením zasypan, u Tafne zahynul a tam pohřben byl; u jeho hrobu věřící (jak vypravuje sv. Epifan) se modlívají a prachem z něho vzatým léčí uštknutí od hadů.”

Jeremiášovo dílo.

Hlavní, nesmrtelná práce Jeremiášova jest *kniha jeho proroctví*. K tomu druží se 2. jeho *list o nesmyslnosti modlářství*, který jest ve Vulg. připojen ke knize Baruchově jakožto hl. 6. Kromě těchto knih prorockých Jer psal také žalozpěvy, z nichž zachoval se nám tak zvaný „*Pláč Jeremiáše proroka*“. Nadpis Ž 136 přičítá i tento zpěv Jeremiášovi. Židovská tradice, kterou hájí dosud někteří biblisté, pokládala Jer za spisovatele 3 a 4 Král.

Kniha Jer proroctví došla dnešního tvaru postupně; možno rozlišovati v jejím vývoji patero stupňů. Jádrem knihy činí řeči Jeremiášovy oděné rouchem básnickým, ale protkané delšími nebo kratšími úryvky, psanými řečí nevázanou, ve kterých Jer o sobě mluví v *osobě první* nebo v *osobě třetí*.

Pokus, seřaditi Jeremiášovy řeči a zprávy životopisné v postupu časovém, podán jest výše v nástinu životopisném. Vyzkoumati hledisko, se kterého jsou řeči Jer uspořádány, ztěžuje ta okolnost, že hebr. podává řeči v pořadu od LXX dosti značně odlišném. Kromě odlišného pořadu jest LXX *proti hebrejskému znění značně kratší*.

Která z těchto dvou recensí jest lepší, která podává původní znění, jak je nadiktoval (nebo napsal) Jer? Po stránce *kritické* má své přednosti a vady ta i ona, i dlužno případ od případu vyšetřovati, které znění jest původnější, zda něco při opisování bylo do hebr. omylem vsunuto nebo ze LXX vypuštěno. Po stránce věroučné obě recenze jsou rovnocenné. Spisovatelé novozákonní užívali obojího znění. Obě recenze jsou schváleny od katolické církve: Řecké užívaly všechny církve prvních šest století a užívají ji dosud (mnohé) církve východní, znění hebrejského v latinském překladě, pořízeném od sv. Jeronýma, užívá Západ od VI. století. Ze schválení latinského překladu na sněmu Tridentském vyplývá, že zejména větší úryvky, jako 33, 14.–26., třebaže jich LXX nemá, dlužno pokládati za částky inspirované a za kanonické.

Kniha Jeremiášova nevyrovná se původností obsahu, uhlazeností tvaru ani čistotou jazykovou Isajášovi, nelíčí tak často a barvami tak sytými blaho doby mesiášské, proto netěšila se té pozornosti jako kniha Isajášova, přesto však bývala čítána a s úctou uváděna.

Ačkoli v knize Jer převládají hrozby, přece nemusí, ba ani nesmí *Israel* zoufati. Bude sice přísně za svou zpronevěru potrestán, ale *nebude zničen nadobro*, zbytek z něho bude zachráněn, bude znova vypěstěn, sjednocen v jednu společnost, se kterou Hospodin učiní „*novou smlouvu*“; nastane doba nová, doba milosrdenství a odpuštění. I pohané vstoupí do nové společnosti. V čele jejím nebudou již bezbožní králové, jací byli v Israeli a Judsku, Hospodin dá jí pastýře podle svého srdce, dá jí krále spravedlivého, krále, který bude netoliko slouti, ale skutečně bude „*Hospodin spravedlnost naše*“; bude to *nový David*, který bude spolu i *knězem*. Nastanou nové řády, za kterých archa úmluvy nebude míti již významu. Ty nové řády nebudou psány na kamenné desky, ale milostí Boží do srdcí věřících. Budou nezměnitelné, budou věčné.

Jest velmi pozoruhodné, kterak Jeremiáš, jenž vetkává tak často své city do řečí svých, přesto *přesně kriticky rozlišoval* své názory od nadpřirozených vnuknutí Božích v duchu Dt 18, 21 n. Vnuknutím Bolím věděl na př., že přijde k němu jeho bratranec, aby mu nabídl ke koupi kus pole v Anatotě. Jeremiáš čeká, až se vnuknutí splní, a teprve tehdy, když bratranec přichází, nabývá *přesvědčení, že k němu skutečně byl mluvil Bůh* (32, 6.–15.)! – *Podobně* 28, 9.; 42, 7. – Jak dalek je toho, by vydával za vnuknutí Boží své nápady!

Nadpis (1.– 3.).

HLAVA 1. – ¹ Řeči Jeremiáše, syna Helkiášova, z kněží usedlých v Anatotě, v území Benjaminově. ² Hospodin mluvil k němu ty řeči za dnů Josiáše, syna Amonova, krále judského, třináctého léta kralování jeho, ³ jakož i za dnů Joakima, syna Josiášova, krále judského, až do konce jedenáctého léta Sedekiáše, syna Josiášova, krále judského, až do přestěhování Jerusalema, v měsíci pátém.

Jeremiáš povolán za proroka.

Hospodin oslovuje Jeremiáše (4.– 10.). Dvěma dny ho poučuje (11.– 16.) a proti odpůrcům posiluje (17.– 19.).

⁴ Hospodin mě oslovil a řekl: ⁵ „Dříve než jsem tě utvořil v (matčině) lůně, znal jsem tebe; dříve nežli jsi vyšel z (jejího) života, posvětil jsem tě, a za proroka pro národy ustanovil jsem tě.”

⁶ I řekl jsem: „Ach, Pane Bože, aj, neumím mluvit, nebo dítě jsem já.”

⁷ I řekl Hospodin ke mně: „Neříkej: „Dítě jsem já, neboť ke všemu, k čemu tě pošlu, půjdeš, a vše, cokoli tobě rozkáži, mluvití budeš.” ⁸ Nestrachuj se před nimi, neboť já jsem s tebou, abych tě vytrhl, di Hospodin.”

⁹ I vztáhl Hospodin svou ruku, dotekl se úst mých, a řekl Hospodin ke mně: „Ejhle, kladu slova má v ústa tvoje; ¹⁰ ejhle, ustanovuji dnes tebe nad národy a nad říšemi, abys vytrhával a strhával, abys ničil a bořil, abys stavěl a štípil.”

¹¹ Hospodin mne oslovil a řekl: „Co vidíš, Jeremiáši?” I řekl jsem: „Prut mandloňový vidím.” ¹² I řekl mi Hospodin: „Dobře jsi viděl, neboť já bdím nad svým slovem, abych je splnil.” ¹³ Hospodin mne oslovil po druhé a řekl: „Co vidíš?” I řekl jsem: „Vidím kotel, v němž to vře; a přichází od severu.” ¹⁴ I řekl Hospodin ke mně: Od severu otevře se zlo na

HL. 1. V. ¹. *Jeremiáš* bylo jméno již v Izraeli dávané. 1 Par 5, 23.– 24. jmenován mezi potomky Manassovýchmi Jeremiáš. Mezi bojovníky Davidovými byli muži téhož jména. Jer jmenuje sám (35, 3.) svého soujmenovce, otce Jezoniášova. Nejspíše znamená to jméno: (Hospodin) – *zakládá* (rodinu). Je to radostný výrok otce nebo matky, kterému (které) se narodilo dítě, zejména chlapec. *Anatot* jmenován mezi městy levitskými. Dnes je to malá vesnička arabská asi hodinu cesty severovýchodně Jerusalema. Z Jer 32, 7.; 37, 12. vyplývá, že rodina Jeremiášova měla v Anatotě statky. Postavení rodové mělo na vzdělání, výchovu a nábožensko-mravní smýšlení prorokovo značný vliv. *Helkiáš*, velekněz, jmenovaný 4 Král 22, 8., byl potomek *Sadokův* (linie Eleazarova), jež ustanovil Šalomoun veleknězem, a proto *nemůže býti ztotožňován s Helkiášem, otcem Jeremiášovým*, jak činili někteří starší toliko na základě stejného jména.

V. ²–³. *Třináctý* rok Josiášův byl r. 627– 626 před Kr. Jedenáctý rok Sedekiášův byl předčasně odvedením obyvatelstva jerusalemského do zajetí ukončen. Podle nadpisu působil prorok úhrnem 3g roků a necelých pět měsíců, tedy okrouhle 40 roků.

V. ⁵. „*znal*” jsem tebe = *vyvolil jsem tebe k nevšednímu* úřadu, jako byl vyvolen *Mojžiš* (Ex 33, 12.), *Cyrus* (Is 45, 4.), *služebník Hospodinův* (49, 1.) a sv. *Pavel* (Gal 1, 15.). „*Posvětil jsem tebe*”, t. j. vyloučil z obecného, všedního oběhu a *zasvětil*/Boží službě.

V. ⁶. „*Ach*,” (Vulg. a, a, a) jest *výraz hrůzy*. Jer zdráhá se, jako kdysi Mojžiš (Ex 4, 13.); namítá, že nemá dosti životních zkušeností, že nedošel dosud věku, který sám sebou ukládá vážnost. Jeremiáš se nemýlil, že mu úřad proroka přinese hořký kalich. Způsob, jakým byl Jer povolán, liší se od způsobu, kterým Bůh povolal *Is*.

V. ⁷. Bůh slibuje vytrvalost, výmluvnost, odvahu. (Tomáš Akv.)

V. ⁹ n. líčí, kterak Bůh takofka svátostně, *úkonem* náznačným a *slovy*, jej provázejícími, činí z Jer svého tlumočníka, uděluje mu práva, s úřadem tím spojená.

V. ¹¹ n. poučuje Jeremiáše, že úkolem jeho bude opakovati sliby a hrozby, které Bůh *proslovil* („slovo”) skrze starší proroky, potvrditi jejich pravdivost a jistotu, a připomenouti, že se *blíží* již doba, kdy Bůh, který na ně nezapomíná, všechno splní.

V. ¹³ n. Druhým videm zdůrazňuje Bůh *hrozby* předešlých proroků, které bude Jer opakovati, a které se brzy, ještě za života Jeremiášova, budou děsně plniti. – „*kotel, v němž to vře*,” jest Východanovi *obraz války*. V našem případě znamená vrčící voda všecku válečnou moc *Babyloňanů*, která od severu přijde do Palestíny a vylije se na celé Judsko, aby je opařila.

všecky obyvatelé země. ¹⁵ Neboť, aj, já svolám všechny národy severních říší, praví Hospodin. I přijdou, a každý postaví trůn svůj u vchodu do bran Jerusalema, a proti všem zdem jeho vůkol, i proti všem judským městům. ¹⁶ A vypořádám se s nimi soudně pro všechnu zlobu jejich, že mě opustili, obětovali cizím bohům, a klaněli se dílům svých rukou.

¹⁷ Ty tedy přepásej svá bedra, vstaň a mluv k nim všechno, co já ti budu ukládati. Nelekej se tváře jejich, nedopustímť, abys bál se jich. ¹⁸ Já totiž činím z tebe dnes pevnost, železný sloup a bronzovou zed' veškeré říši, judským králům, knížatům jejich, kněžím i lidu. ¹⁹ Budou bojovat proti tobě, avšak vrchu nenabudou; jáť budu s tebou – praví Hospodin – abych vysvobodil tebe.

Bůh potrestá lid, ježto si toho svým odpadem od Boha zasloužil.

Bývalé spojení Hospodina s Israelem (2, 1.–3.). Nevděk lidu za to, že jej Bůh vyvedl z Egypta (2, 4.–7.). Bez-příkladný odpad národa (2, 8.–n.). Trest za to (2, 12.–19.). Národ vzpurný, zvrhlý, špinavý (2, 19.–22.). Cizozločná láska k modlám (2, 23.–25.). V neštěstí lid poznává nicotu model (2, 26.–28.). Nevěra a nevděk nenapravitelný (2, 29.–32.). Národ zklamaný (2, 33.–37.). Navždy zavržen (3, 1.–2.). Chybná litost (3, 2.–5.).

HLAVA 2. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Jdi a křič do uší Jerusalema toto: Toto praví Hospodin: Vzpomínám na lásku tvého mládí, na přichylnost (z dob) tvého zasnoubení, když jsi šla za mnou na poušti, v zemi, jež nebývá osívána. ³ Israel byl (majetek) Hospodinu zasvěcený, byly to prvotiny úrody jeho; kdokoli z nich jedl, pykal za to, zlé věci přicházely na něj, praví Hospodin.

⁴ Slyšelo slovo Hospodinovo, dome Jakobův, a všechny rody domu Israelova! ⁵ Toto praví Hospodin: Jaké bezpráví našli při mně otcové vaši, že se vzdálili, ode mne, že chodili za nicotami, a nicotnými se stali? ⁶ Neřekli: Kde jest Hospodin, který nás vyvedl z Egyptské země, který nás provedl skrze poušť, skrze zemi pustou, plnou roklí, skrze zemi vyprahlou a temnou, skrze zemi, kterou nikdo nechodí, aniž kdo na ní bydlí. ⁷ A uvedl jsem vás do rajske země, abyste jedli ovoce a vzácnosti její, vy však, všedše, poskvrnili jste moji zemi, a z mého dědictví jste ohavu učinili.

⁸ Kněží neřekli: „Kde jest Hospodin?“ Ti, kteří zákon v rukou mají, nedbali mne. Pastýři odstoupili ode mne, proroci prorokovali jménem Baalovým a za modlami chodili. ⁹ Protož mám ještě s vámi soudně se vypořádat, – praví Hospodin – a s vašimi syny se příti.

¹⁰ Jděte na břehy Keťanů a vizte, pošlete ku Kedařanům a pilně pozorujte! Vizte, stalo-li

V. ¹⁶. Vlastním *soudcem* bude *sám Hospodin*; velitelé vojska, na „trůnech“ sedící, budou vykonavatelé Božího soudu.

V. ¹⁷. Jer má pracovat *ochotně a bezpečně*. (Tomáš Akv.) – „*přepásati bedra*“ = připravit se, odstranit překážky.

Hl. 2. V. ². Národ israelský v Egyptě žijící přirovnán tu k mladistvé nevěstě, kterou si Bůh oblíbil a kterou vyzval, aby šla za ním na poušť, kde budou pod horou Sinaj slaviti manželský sňatek. Nevěsta svolila, *slíbila* Hospodinu manželství a šla za ním jakožto *snoubenka* jeho po poušti; její láska překonávala všechny překážky.

V. ⁴ n. Hospodin vyzývá potomky *Jakoba*, který mu věrně byl oddán a požehnání jeho žádostiv, aby soudili, kde jest vina: zda na straně Boží, či na straně předků jejich, že se od Boha vzdálili. „*nicoty*“ jsou modly.

V. ⁷. Ježto Hospodin v Palestině sídlí, jest Palestina země *posvátná*. *Znesvěcována* bývá hříchy. Palestina je zvláštní *trvalý Boží majetek* = „*dědictví*“.

V. ⁸. „*zákon*“ (psaný) v rukou mají *kněží*, kteří jej měli znáti a učiti *mu*. Jiné. „*pastýři*“ jsou králové a jejich činovníci, „*proroci*“ = lžíproroci. *Baal* = bůh fénický. „*za modlami*“ = za těmi, kteří *nic neprospívají*, jejichž bohostou Israelitě si nesmírně škodí.

V. ⁹. *Staré hříchy otců* nejsou dosud odčiněny, a *synové* páchají hříchy *nové*!

V. ¹⁰. Žádný pohanský národ na západě = (břehy „Keťanů“) ani na východě („Kedařanů“) neopustil tak hanebně svých bůžků, jako opustili Israelité svého Hospodina. – „*Keťané*“ jsou obyvatelé města „*Kition*“ na ostrově *Kypru*. „*břehy Keťanů*“ je tedy popředně tento *ostrov* (Kypros), pak i jiné sousední ostrovy moře Středozemského. – *O Kedařanech*, bydlících za Jordánem, viz níže.

se (tam) co takového! ¹¹ Zdali změnil (který) národ svoje bohy? – a ti přece nejsou bohové! – Ale můj národ změnil svou slávu – za modlu!

¹² Užasni se, nebe, nad tím, a brány jeho, zkormuťte se velmi, ¹³ – praví Hospodin – neboť dvojí zlo spáchal můj národ: Mne opustili, pramen vody živé, a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, které nemohou držeti vody. ¹⁴ Zdali jest Israel otrok, nebo syn z nevolnice doma zrozený? Proč tedy stal se kořistí? ¹⁵ Lvové na něho řvali, vydávali ryk, ze země učinili poušť, města jeho jsou vypálena, nikdo v nich nebydlí. ¹⁶ Také Memfidští a Tafnesští zprznili tě až do vrchu (hlavy). ¹⁷ Zdali tě nestihlo to proto, žeš opustila Hospodina, Boha svého, tehdy, když tě po cestě vodil? ¹⁸ A nyní, co tě pudí k cestě do Egypta, abys pila vodu z Nilu? A co tě nutká k cestě do Assyrie, abys pila vodu z Reky? ¹⁹ Stíhati bude tě zloba tvoje, a tvůj odpad bude tebe trestat. I zvíš a zakusíš, jak zlá a hořká věc to jest opustiti Hospodina, Boha svého.

A není bázně mé při tobě, praví Pán, Bůh zástupů. ²⁰ Dávno (již) zlámala jsi jho mé, roztrhla jsi svazky mé a řeklas: „Nebudu sloužiti.“ Neboť na každém pahorku vyvýšeném a pod každým stromem ratolestným tys kladla se, nevěstko! ²¹ Já přece štípil jsem tě z révy ušlechtilé, všechny sazenice byly pravé; jak jsi mohla zvrátit se mi v révu zvrhlou? ²² I kdybys umyla se louhem, a vypotřebovala mnoho mýdla, zkálená jsi nepravostí svou přede mnou, praví Pán Bůh.

²³ Jak můžeš říci: „Nejsem poskvrněna, za Baaly jsem nechodila?“ Pohled na své cesty v Údolí, uznej, cos učinila! Lehká velbloudice, křížem krážem běžající, ²⁴ divoká oslice, zvyklá na pustinu, (která) ve vášnivě touze lapá vítr své lásky; žádný ji neodvrátí; nikomu, kdo ji hledá, netřeba se namáhati: v měsících jejích naleznou ji. ²⁵ Pozor měj na svou nohu, ať není bosá, (pozor) na hrdlo, ať nevyprahne! Ty však říkáš: „Vše marno! Nikoliv, tak neučiním! Neboť miluji cizince, a za nimi budu chodit.“

²⁶ Jako zahanben bývá dopadený zloděj, tak jest zahanben dům Israelův, oni, králové jejich i knížata, a kněží i proroci jejich; ²⁷ ti, kteří říkají dřevu: „Otec můj jsi ty,“ a kameni: „Tys mne zplodil!“ Obracejí se ke mně zády a ne tváří, ale za dob svého souzení říkají: „Vstaň, a vysvoboď nás!“ ²⁸ Kde jsou bohové tvoji, kterých jsi nadělal si? Ať vstanou a vysvobodí tě za dob souzení tvého! Neboť kolik měst, tolik bohů máš, Judo!

²⁹ Proč chcete se mnou vésti soud? Všichni jste odpadli ode mne, praví Hospodin. ³⁰ Nadarmo bil jsem syny vaše, nepřijali kázně; meč váš sežral proroky vaše jako dravý lev. ³¹ Jaké jste plémě, vy! Vizte slovo Hospodinovo! Byl jsem já pouští Israelovi, anebo zemí temnot? Proč tedy říká lid můj: „Odešli jsme, již nepřijdeme k tobě!“ ³² Zdali zapomene panna na svou ozdobu, anebo nevěsta na svůj pás? A můj národ zapomněl na mne ode dnů nesčíslných!

V. ¹⁶. *Tafnes*, *Tachpanches* byla egyptská pohraniční pevnost proti vpádům Asijců, jz *Pelusia*. *Memfis* = město známé z Is 19, 13. Srv. také Os 9, 6.

V. ¹⁷. Jer líčí ve v. 14.–17. útrapy, které bylo Judovcům snášeti od Egyptanů po bitvě u Megiddar r. 608, kde byl král Josiáš od faraona Nechao poražen a zabit, a kdy Joakim, král judský, uložil Judovcům veliké berně, aby mohl dostáti požadavků egyptského krále.

V. ¹⁸. *Nil* i „*Řeka*“, t. j. Eufrat, *Egypt* i *Assyrie*, jsou takorůzka veliké cisterny, v jejichž kalných vodách hledají Judovci život, nedbajíce, že mají ve svém *Hospodinu pramen vody živé*! Srv. Is 23, 3.

V. ²⁴. Jako plachá zvěř v měsících, kdy řídí, prudkým pudem pohlavním jsouc hnána, jako šílená běhá sem tam, lapá vítr, přinášející jejímu čichu vůni vzdáleného samce, s takovou vášní Israel, jako posedlý, běhá a slídí, kde která modla, aby s ní hřešil.

V. ²⁷. „*dřevu*“, „*kameni*“ = modle ze dřeva, z kamene. – „*otec*“ = ochránce.

V. ³¹. Hospodin svou štedrostí a dobrotou byl národu svému spíše zahradou, *rájem* nežli „*pouští*“.

V. ³². Východanka lpí nevýslovně na svých špercích, zvláště dostala-li je od milovaného snoubence, cožť. *Chotěm i klenotem* národa israelského byl sám *Hospodin*.

³³ Co usiluješ ukázat, že dobře znáš cesty, jak hledat milování, ty, která jsi nad to i na zločiny navykla své cesty? ³⁴ I na rukou tvých krev jest nalezena duší nevinných ubožáků; nebyly přistiženy při vloupání, ale na všech místech jmenovaných. ³⁵ A (přece) říkáš: „Bez hříchu a nevinná jsem já; a protož ať se obrátí hněv tvůj ode mne.“ Aj, já v soud vejdu s tebou proto, žeš řekla: „Nehřešila jsem!“ ³⁶ Jak přesnadno bývá tobě měnit tvou cestu! I od Egypta zklamána budeš, jako jsi zahanbena od Assura! ³⁷ Neboť i tamodtud vyjdeš s rukama na hlavě, neboť zavrhl Hospodin ty, v které doufáš, a nebudeš mít štěstí v nich.

HLAVA 3. – ¹ [Obecně se říkává:] Propustil-li by muž svou ženu, a ona, odejdouc od něho, pojala by sobě muže jiného, zdali se navrátí k ní zase? Zdali nebude poskvrněná a zprzněná ta žena? Ty však jsi smilnila s milovníky mnohými, a chtěla bys vrátit se ke mně, praví Hospodin, [a já bych měl přijmouti tebe?] ² Zdvihni oči k výšinám a rozhlédni se, kde bys nebyla sebe prostřela; na cestách sedávala jsi, čekajíc jich jako Arab na poušti.

Poskvrnilas zemi smilstvy a zločiny svými. ³ Proto zadrženy byly krůpěje deště, a nebylo pozdního lijavce. Čelo nevěstky zjednala sis, nechtěla jsi stydět se. ⁴ Nyní ovšem voláš ke mně: „Otče můj!, ty jsi průvodce mládí mého!“ ⁵ Zdali hněvati se budeš ustavičně, setrváš (ve hněvu) na věky?“ Aj, (tak) mluvíš, ale jednáš zle, jak jen můžeš.

Čiňte pokání! (3, 6.–4, 4)

Nejprve hřešil Israel (říše severní) a byl potrestán. Juda (říše jižní) nevzal si z toho poučení, ale hřešil také (3, 6.–10. Hospodin vyzývá Israele ku pokání (3, 11.–13.). Jeho nevěrnost přes to, že byl napominán (3, 19.–21.). Sliby mesiášské (3, 14.–18, 22.). Odpověď kajícího Israele (3, 22.–25.). Podmínky odpuštění (4, 1.–4.).

⁶ Za dnů krále Josiáše řekl mi Hospodin: „Viděl-lis, co učinila odpadlice israelská? Šla na každou vysokou horu a pod každý ratolestný strom, a smilnila tam. ⁷ I řekl jsem, když to všecko učinila: „Navrát se ke mně!“ – ale nenavrátila se.“ I viděla to nevěrnice, sestra její judska, ⁸ (viděla), že pro smilstvo propustil jsem odpadlici israelskou, a že dal jsem jí západný lístek. Avšak nebála se nevěrnice, judska sestra její, ale šla a smilnila i ona. Lehkomyslným svým smilstvem poskvrnila zemi, smilnila s kamenem i s dřevem. ¹⁰ Přes to všecko nenavrátila se ke mně nevěrnice, sestra její judska, celým svým srdcem, ale na oko, praví Hospodin.

V. ³³. Národ s takovou vášní honí se za všelijakými milovníky (= „milování“), t. j. za modlami, jako by chtěl dokázati neobyčejnou znalost cest k nim vedoucích. Modlářství bylo spojováno se zločiny, zejména s krvavými obětmi lidskými, s vraždami proroků, kteří brojili proti modlářství. Srv. v. 30.

V. ³⁴. „nevinné duše ubožáků“ jsou děti, podávané za obět krvavou modlám. Nevinné děti (praví proroci) nebyly dopadeny při krádeži, ale zabíjeny „na všech místech jmenovaných“ výše.

Hl. 3. V. ¹ a je glosa (V LXX není).

V. ². „k výšinám“ (holým), na kterých bývaly svatyně pohanské. – Jako Arab (Beduín) číhává nedaleko cest, aby mohl olupovati, tak činily nevěstky, čekajíc na rozcestí, koho uloviti (Gn 38, 14.; Bar 6, 42.), tak dychtivě hledal Israel svých milovníků – pohanských bůžků. Srv. 2, 25.

V. ⁶. „odpadlice israelská“ = severní říše, která po smrti Šalomounově odtrhla se od dynastie Davidovy, od chrámu jerusalemského, a za své hříchy, plynoucí hlavně z modlářství, r. 721. byla vyvrácena a obyvatelstvo její odvedeno do zajetí assyrského. Bůh to dopustil a v tom smyslu dal říši israelské, jako nevěrné ženě, západný lístek (v. 8.). Od té doby minulo celé století od času, kdy počal Jeremiáš svou prorockou činnost, ale Judsko ani za celé to století nevzalo si z výstrahy israelské poučení, že týž trest stihne i je, neodvrátí-li se od modlářství...

V. ⁷. Obě říše, israelská i judská, severní i jižní, byly „sestry“, ježto pocházely z téhož rodu – Abrahamova, Isákova, Jakobova (Jer).

V. ¹⁰. předpokládá jakýsi návrat, ale ne upřímný. Srv. 2 Par 34, 3 n.

¹¹ Hospodin mi řekl: Odpadlice israelská jeví se spravedlivější proti nevěrnici judské.
¹² Jdi a proslov tyto řeči k severu: Navrať se, odpadlice israelská, dí Hospodin, a neodvrátím tváře své od vás; neboť já milosrdný jsem, dí Hospodin, a nehněvám se na věky. ¹³ Jen uznej nepravost svou, žeš Hospodinu, Bohu svému, se zpronevěřila, a žeš běhala za (bohy) cizími pod každý strom ratolestný, hlasu mého slyšeti nechťic, dí Hospodin.

¹⁴ Vraťte se zase, synové, praví Hospodin, neboť já jsem Pán váš: a vezmu vás, třebas po jednom z města, a po dvou z kmene, a uvedu vás na Sion. ¹⁵ A dám vám pastýře podle srdce svého, i budou vás pásti rozumně a moudře. ¹⁶ Až pak se rozmnožíte a vzrostete v zemi, za dnů těch, praví Hospodin, nebudou již říkati: „Hospodinova archa úmluvy!“ Nikoho nenapadne, aby vzpomínal na ni. Nebudou ji pohřešovati, nebudou ji znova zřizovati! ¹⁷ Tehdy budou nazývati Jerusalelem trůnem Hospodinovým; k němu shromáždí se všichni národové ve jménu Hospodinově [do Jerusalema] a nebudou choditi po nepravosti svého zkaženého srdce. ¹⁸ Za dnů těch sejde se dům judský s domem israelským, a přijdou společně ze země severní do země, kterou jsem dal vašim otcům.

¹⁹ A já jsem si myslel, kterak vás učiním syny svými, a dám vám rozkošnou zemi v nejvzácnější dědictví mezi [zástupy] národů. A myslel jsem si: Otcem nazývali mne budeš, a za mnou choditi nepřestaneš. ²⁰ Ale jako když pohrdne žena svým milovníkem, tak pohrdl mnou dům Israelův, praví Hospodin. ²¹ Hlas na cestách je slyšet, pláč a kvílení synů Israelových, protože po cestách nepravosti chodili, zapomněli na Hospodina, Boha svého. ²² Vraťte se, synové (odpadlí), a uzdravím vás z (následků) odpadu vašeho.

Aj, my přicházíme k tobě, neboť ty jsi Hospodin, Bůh náš. ²³ Ano, lživé jsou pahorky, a hluk na horách! Ano, (jen) v Hospodinu, Bohu našem, jest Israelova spása. ²⁴ Hanebné (modly) pohltily práci otců našich, [od mladosti naší], brav jejich i skot jejich, syny jejich i dcery jejich. ²⁵ Lehněte si do své hanby, ať přikryje nás potupa naše, že jsme proti Hospo-

V. ¹¹. *Vina Judska jest větší nežli vina bývalé říše severní.*

V. ¹². Prorok oslovuje obyvatelstvo bývalé říše severní, které jest nyní většinou v zajetí assyrském, *nepřímě však svědčí slova prorokova obyvatelstvu říše jižní!*

V. ¹⁴. „Synové“ zbujují, odpadlíci. „Pán“ znamená tu majitele práv, vyplývajících z manželského sňatku, v jaký vešel kdysi Hospodin s národem israelským. Hospodin sebere zbytky obyvatelstva bývalé severní říše s největší pečlivostí, třebas by z toho či onoho kmene zbývali dva, nebo z toho či onoho města toliko jeden, jediný Israelita! Nejnepatrnější ostatky uvede do nové své církve. Nebude již rozkolu, Israelité nebudou rozštěpeni na dvě říše, splynou všichni v jediné říši Mesiášové!

V. ¹⁵. „rozumně a moudře“ pásl, spravoval svůj lid – Šalomoun. – Slib, který tu Hospodin dává, splnil se později v Zorobabelovi, Josuovi, Esdrášovi, Nehemiášovi a j. Dokonale splnil se v Mesiáši, pastýři nejlepší.

V. ¹⁶. „rozmnoží se a vzroste“ duchovní Israel za dob Mesiášových. Archa úmluvy byla „slávou“ Israelovou. Nikdo nebude na ni vzpomínati, t. j. přestane ona as ní veškerá bohoslužba S. z., i bude nahrazena *bohoslužbou novou nepoměrně dokonalejší.*

V. ¹⁷. O této obnově bohovlády srv. Is 2, 2 n; 4, 5 n; Mich 4, 1. „Trůnem Božím“ nebude již jen archa úmluvy, nýbrž celý Jerusalelem, t. j. celá říše Mesiášova.

V. ¹⁸. Ze země severní, t. j. od severu, dům judský ze zajetí babylonského, dům israelský ze zajetí assyrského. Nebude tedy již bratrovražedných bojů jako kdysi, jak líčí Is 7. 2.; 9, 20.

V. ¹⁹. „Prvorozeným synem svým jej chtěl učiniti! Srv. Ex 4, 22. – O tom, jaká perla byla Palestina, srv. Ex 3, 8. 17.; 13, 5.; 33, 3. a j.

V. ²⁰. „pohrdne“ – tím, že se zpronevěřím.

V. ²¹. V. 21. líčí následek nevěrnosti, jmenované ve v. 20. – tresty Boží, které budí všeobecný pláč.

V. ²²–²⁵. učí Israelity, s jakými pocity, s jakým smýšlením a slovy mají se kajicně vrátiti k Hospodinu. – Srv. Spasitelovo podobenství o *marnotratném synu*

V. ²³. „pahorky“ se svými pohanskými svatyněmi, ve kterých a kolem kterých konána bývala hlučná bohoslužba (= „hluk na horách“).

dinu, Bohu svému, hřešili my i otcové naši od svého mládí až do dneška, že jsme nechťeli slyšet hlasu Hospodina, Boha svého.

HLAVA 4. – ¹ Obrátíš-li se, Israeli, praví Hospodin, ke mně smíš se vrátit; vzdálíš-li své ohavnosti, nebude ti stranit se mých očí! ² Budeš-li přísahat: „Živ jest Hospodin,“ podle pravdy, práva, spravedlnosti, budou mu národové dobrořečiti, a chváliti jej budou. ³ Neboť toto praví Hospodin lidu Judska a Jerusalema: „Zorejte sobě novinu, a nerozsívejte na trní! ⁴ Obřežte se Hospodinu, odejměte předkožky svých srdcí, mužové judští a obyvatelé jerusalemští, aby nevyšlehl jak oheň hněv můj, a nevzplál, že by ho nikdo nemohl uhasiti pro zlobu vašeho smýšlení.

Nepřítel přijde od severu (4, 5.– 6, 30.).

Judsku hrozí vpád nepřítele (4, 5.– 7.), který přijde jako větrná smršť (4, 11.– 13.). Pokání! (4, 8.– 10.). Jerusalem bude obléhán (4, 14.– 18.). Válka a zpuštění (4, 19.– 22.). Ssutiny (4, 23.– 26.). Kdo zachrání život, bude prchati (4, 27.– 29.). Proradná choť uškrcena od svých záletníků (4, 30 n.). Není spravedlivce, pro kterého mohl by se Hospodin smilovati (5, 1.– 9.). Trest lidu, který vzdoroval svému Bohu a prorokům (5, 10.– 14.). Cizinci sežerou všecek majetek Israelův (5, 15.– 18.). Lid zanechal bázně Boží a zapomněl na Boží dobrodiní, aby mohl páchat nespravedlnosti (5, 19.– 30.). Jerusalem bude pobořen (6, 1.– 8.). Všichni obyvatelé země pykati budou (6, 9.– 15.). Oběti nepomohou (6, 16.– 20.). Vpád nepřítel (6, 21.– 23.). Zdrčený lid (6, 24.– 30.).

⁵ Hlásejte v Judsku i v Jerusalemě, provolávejte, mluďte, trubte na rohy v zemi, křičte silně a rcete: Shromažďte se a vejďte do měst opevněných! ⁶ Vyzdvihněte znamení k Sionu, zachraňte se, neotálejte! Neboť pohromu já uvedu od severu, velikou zkázu. ⁷ Vystoupil lev z brlohu svého, zhoubce národů pozdvihl se; vyšel z místa svého, aby obrátil zemi tvou v pustinu, aby tvá města byla zpuštěna, liduprázdná.

⁸ Protož přepašte se žíněmi, kvilte a hořekujte, neboť žár hněvu. Hospodinova není odvrácen od nás. ⁹ V den ten, praví Hospodin, pozbude srdce král i velmoži, ustrnou se kněží, a proroci se zděsí. ¹⁰ I řekl jsem: Ach, Pane Bože, zdali jsi tedy neoklamal tento lid a Jerusalem, říkáje: „Pokoj budete míti,“ kdyžtž, ejhle, přichází meč k duši?!

¹¹ V čas ten řečeno bude tomuto lidu a Jerusalemu: Vítr žhoucí (věje) na lysých horách pouště směrem k dceři lidu mého, ne k převívání, ne k přečišťování, ¹² vítr příliš prudký na to přichází mně. A nyní já mluvit budu s nimi o svých soudech: ¹³ Aj, jako mračna vystupuje, jako vichor vozy jeho, rychlejší než orli jsou koně jeho. Běda nám, neboť veta jest po nás!

¹⁴ Omyj od zloby své srdce, Jerusaleme, abys byl spasen! Dokavad zůstávati budou v tobě myšlení zhoubná? ¹⁵ Neboť od Danu přichází zpráva o tom, od hor Efraimských oznamují zhoubu. ¹⁶ Rcete národům, ať to slyší: Vzhůru, proti Jerusalemu! Přicházejí oblehatelé z daleké země, vydávají proti městům judským hlas. ¹⁷ Jako polní hlídači obklí-

HL. 4. V. ¹ Obrátí-li se mravně, polepší-li se Israel, bude mu dovoleno vrátit se k Hospodinu jako choti k manželskému životu pospolitě lásky. – „*své ohavnosti*“ – modly.

V. ³ Dosud mluvil prorok *přímo k obyvatelstvu* bývalé *říše severní* (Israeli), kdežto k *Judovcům* mluvil *toliko nepřímě*. Nyní počíná mluvit k *Judovcům* již *přímo*. Pokání, obnova mravní, ke které se Judovci odhodlali, nesmí býti *povrchní*, ledabylá, ale musí jíti *do hloubky*, jako rolník hluboko zapouští pluh; musí býti pečlivá, *pracná*, musí *odkliditi všechny překážky*, jako jest na poli trní a hloží.

V. ⁶ „*od severu*“ jako bylo již předpověděno výše 1, 14.

V. ⁷ „*lev*“ náznak války a jejích hrůz.

V. ⁹ „*srdce*“ = rozvaha, moudrost i srdnatost. – „*kněží*“, málo dbali svých povinností. – „*proroci*“ lživí.

V. ¹⁰ Jeremiáš oroduje za lid u Hospodina; omlouvá jeho vinu, ježto byl od lži proroků bídně oklamán. „*Pokoj*“, t. j. blahobyť, slibovali lži proroci podle Jer. 6., 14.; 14, 13.; 23, 17. Co Bůh toliko dopustil, jest přičteno jemu, za jeho dílo. – „*až k duši*“ = na smrt.

čí jej, neboť popudil mne k hněvivosti, dí Hospodin. ¹⁸ Cesty tvé, smýšlení tvé ti to způsobily; to jest ovoce tvé zloby, že jest hořká tobě, že se to dotýká tvého srdce!

¹⁹ Mé nitro, mé nitro! Bolno mi! Záhyby srdce mého! Bouří to ve mně, nemohu mlčet! Neboť hlas polnice slyším, válečný ryk. ²⁰ Zkázou za zkázou oznamují, pohubena je všechna země. Ve chvílce jsou zničeny mé stany, mžikem oka obydlí má. ²¹ Dokavad vídati budu uprchlíky, slyčati hlas trouby? ²² To proto, že pošetilý jest můj národ, nepoznává mne; jsou to synové nemoudří, bez rozumu; moudří jsou, aby činili zlé věci, ale dobře činiti neumějí.

²³ Hleděl jsem na zemi, a aj, prázdná byla a pustá; na nebesa – a nebylo světla na nich. ²⁴ Hleděl jsem na hory, a aj, chvěly se; a pahorky všechny se trásly. ²⁵ Hleděl jsem, a nebylo tu člověka; všechno ptactvo nebeské prchlo. ²⁶ Hleděl jsem, a aj, ze zahrady poušť; města pak všechna zbořena byla od Hospodina, od žáru hněvu jeho!

²⁷ Nebo toto praví Hospodin: Zpustošena bude všechna země, ale konce všemu neučiním. ²⁸ Kvíliti bude země, a truchliti budou nebesa svrchu, protože jsem to řekl, aniž lituji toho, ustanovil jsem se na tom, aniž se odvrátím od toho. ²⁹ Před křikem jezdců a lučištníků utíká každé město; zalézají do houštin, vystupují na skály; všechna města jsou opuštěna, nebydlí v nich člověk.

³⁰ Ty pak pohubená, co učiníš? Když se oděješ šarlatem, když se ozdobíš záponou zlatou, a zmaluješ lícidlem své oči, nadarmo budeš se strojit: milovníci tvoji pohrdnou tebou, o krev tvou usilovati budou! ³¹ Ano, křik jako ženy před porodem slyším, hlas úzkosti jako prvoroďky; je to hlas dcery Sionské umírající, která rozprostírá své ruce: „Běda mně, neboť umdlela má duše pro zabitě!“

HLAVA 5. – ¹ Obejděte třídy Jerusalema, hleďte a patřte, hledejte v ulicích jeho, naléznete-li koho, kdo činí spravedlnost, kdo se snaží věrným býti: i budu jemu milostiv! ² I když říkají: „Jakože živ jest Hospodin . . .“ křivě tím přísahají. ³ Hospodine, oči tvé patři na věrnost; bil jsi je, a nebolelo jich; potírali je, a nechtěli přijímat poučení; zatvrdili tvář svou nad skálu; nechtěli se navrátiti. ⁴ I řekl jsem: (si): Snad jsou to jen lidé chudí, pošetilí proto, že neznají cesty Hospodinovy, práva Boha svého. ⁵ Půjdu tedy k předním, a mluvíti budu s těmi; neboť oni znají cestu Hospodinovu, právo Boha svého. Avšak hle, Tito vesměs (více) rozlámali jho, roztrhali svazky!

⁶ Proto pobíjí je lev z lesa, vlk z pustiny je hubí, rys číhá nad jejich městy: kdo z nich vychází, polapen bývá; neboť četné jsou jejich přestupky, velmi mnoho nevěrnosti jejich. ⁷ Pro kterou věc budu ti moci milostiv býti? Synové tvoji mne opustili, přísahají skrze ty, kteří bohy nejsou; sytil jsem je, a oni cizoložili: v domě nevěstky smilstvo provozovali. ⁸

V. ¹⁸ „Do srdce“, do duše proniká, co ohrožuje život. Srv. výše v. 10.

V. ¹⁹ Prorok projevuje synům národa svého bolest a chce je pohnouti ku pokání.

V. ²⁰ Prorok ztotožňuje se s národem, proto praví „mé“ stany, „mé“ domy.

V. ²² jest odpověď Boží prorokovi. „pošetilý“ = bezbožný.

V. ²³ Prorok vidí v duchu příští věci, aby lid, až o nich slyšeti bude, se bál, a čině pokání, nezakoušel, čeho se strachuje.

V. ²⁷ Hospodin potvrzuje slovem správnost toho, co Jer viděl. Neučiní konce všemu, ježto slíbil, že zbytek národa zachrání. Srv. Is 6, 13.; 10, 21.; 11, 11. 16.

V. ³⁰ oslovuje Sion jako ženu. „milovníci“ Jerusalema (Judska) jsou národové, se kterými Judsko kdysi se spolčovalo proti radám proroků. Bývali ti spolčenci budou usilovati o krev, t. j. o životy Judovců!

Hl. 5. V. ⁴ n. „chudí“, obecný lid proti „předním“, vůdcům jeho ve v. 5.

V. ⁶ Dravci tu vypočítáni jsou nepřátelé, kteří válčí proti národu israelskému.

V. ⁷ „cizoložili“, zpronevěřili se Hospodinu modlářstvím.

Jsou jako koně bujni, jako hřebci: každý řehťá po ženě bližního svého.⁹ Zda proto neměl bych trestat, praví Hospodin, národ takový neměl bych stíhat?

¹⁰ Vystupte na zdi její a ničte, ale konce jí nečiňte; odejměte její výstřelky, protože nejsou Hospodinovy. ¹¹ Neboť opravdu zpronevěřil se mně dům Israelův a dům Judův, dí Hospodin. ¹² Zapřeli Hospodina, řekli: „To není on! Nepřijde na nás nic zlého, neuзříme meče ani hladu.“ ¹³ Proroci do větru mluvili, slovo Boží nebylo v nich; protož na ně ať ty věci přijdou!“ ¹⁴ Toto praví Hospodin, Bůh zástupů: Protože mluvili takové řeči, aj, já činím ze slov mých v ústech tvých oheň, a z lidu tohoto dříví, aby je pohltil.

¹⁵ Aj já přivedu na vás národ z daleka, dome Israelův, praví Hospodin; národ silný, národ starobylý, národ, jehož jazyka nebudeš uměti, aniž budeš rozuměti, co mluví. ¹⁶ Toul jeho jako otevřený hrob, a všichni jsou obři. ¹⁷ A pohltí tvá osení i chléb tvůj, pohltí syny tvé i dcery tvé, pohltí brav i skoty tvé, pohltí vinici i fik tvůj. A poboří tvá hrazená města, ve která doufáš, mečem. ¹⁸ Avšak ani v ty dny, praví Hospodin, konce vám neučiním.

¹⁹ Řeknou-li pak: „Proč učinil nám Hospodin, Bůh náš, všechno toto?“ řekneš jim: „Jako jste opustili mne a sloužili bohu cizímu v zemi své, tak sloužiti budete cizincům v zemi nesvé.“

²⁰ Oznamte domu Jakobovu, a rozhlaste v Judsku toto: ²¹ Slyš lide pošetilý, který rozumu nemáš, kteří majíce oči, nevidíte, majíce uši, neslyšíte. ²² Což se nebudete báti mne, dí Hospodin, před tváří mou se chvítí? Ját jsem položil moři písek za hranici zákonem věčným, jež nepřestoupí; bouřiti budou vlny jeho, ale nezmohou jej, dmouti se budou, ale nepřejdou jej. ²³ Ale lid ten má ducha zpuřného, buřičského, odvrátili se a odešli, ²⁴ aniž si v duchu řekli: „Bojme se Hospodina, našeho Boha, který nám dává déšť raný i pozdní svým časem, a plnost roční žně nám zachovává.“

²⁵ Nepravosti vaše pokazily vše to, hříchy vaše vzdálily to blaho od vás. ²⁶ Ano, v lidu mém jsou bezbožníci, číhají jako ptáčníci, osidla kladou, pletky, aby lapali lidi. ²⁷ Jako léčka plná bývá ptáků, tak jsou domy jejich plné nekalého zisku: proto jsou velicí a bohatí.

²⁸ Jsou tlustí, vypasení, pomíjejí řeči mé nešlechtně. Práva vdov se nezastávají, práva sirotků se neujmají, spravedlivé věci chudých se nezastávají. ²⁹ Zda proto neměl bych trestat, praví Hospodin, národ takový neměl bych stíhat. ³⁰ Úzasu hodné a divné věci dějí se v zemi: ³¹ Proroci prorokují lživě, kněží (jim) rukama tleskají, a lid můj miluje takové věci; co tedy konec konců s nimi bude?

HLAVA 6. – ¹ Posilněte se, synové Benjaminovi, k útěku z Jerusalema, v Tekue trubte na polnici, a nad Bethakaremem vztyčte korouhev! Jeť viděť pohromu od severu, velikou zkázu. ² Krásnou a rozkošnou dceru Sionskou (zahladím): ³ Přijdou na ni pastýři se svý-

V. ⁹ jest refrén, opakovaný níže ve v. 29.

V. ¹⁰ vyzývá pohany, aby vykonali rozsudek Boží na věrolomném národě israelském, který je tu připodobněn k vinici; „výstřelky“ nevyrostly ze sazenic ušlechtilé révy, kterou byl Hospodin vinici osázel.

V. ¹¹ „dům Israelův“=bývalá říše severní, „dům Judův“= Judsko.

V. ²⁹ jest refrén (srv. v. 9.), který patří za v. 31.

V. ³⁰ n. Věci hrozná, mrzká a děsná; ti, kteří mají býti vůdci, jsou všech zločinů původci. Proroci a kněží, („přední“ v. 5.) pískají a lid tančí podle toho!

Hl. 6. V. ¹ Jerusalema byl na půdě území Benjaminovců (Jos 15, 8.; 18, 16.). Benjaminovci mohli tedy nejnázve v Jerusalemě hledat úkryt proti nepříteli. Tekua bylo městečko 17 km jižně Jerusalema, vévodící ve výši 850 m okolí, vhodné místo pro korouhev, viditelnou daleko široko a znamenající, kterým směrem Benjaminovci mají prchat. Beth-hak-kerem (Vinice) bylo snad tam, kde je dnes Džebel el-Furejdís, vrchol velmi vhodný pro praporec.

V. ² Podle Vulg. slovně: „Krásné a rozkošné (panně) připodobnil jsem dceru Sionskou“.

V. ³ „pastýři“=vojevůdcové, „stády“=armádami. Oblehnu „ji“, dceru Sionskou.

mi stády, rozbijí na ní stany kolem dokola; spase každý, co mu do rukou přijde.⁴ Zasvěťte se válce proti ní, vstaňte, táhněte (ještě) o poledni! Běda nám, že se nachýlil den (již), že se natahují večerní stíny!⁵ Vstaňte, táhněme v noci a rozmetejme domy její!⁶ Neboť toto praví Hospodin zástupů: Vysekejte stromy její, a udělejte okolo Jerusalema náspy; toť jest město, jež zasluhuje trestu, není než násilí v něm.⁷ Jako cisterna uchovává vodu čerstvou, tak čerstvou uchovává (Sion) svou zlobu; nepravost a zkázu je v něm slyšet, přede mnou ustavičně bolest a rány.⁸ Dej se poučiti, Jerusaleme, aby snad neodloučila se duše má od tebe, abych snad neobrátil tebe v poušť, v zemi nebydlitelnou!

⁹ Toto praví Hospodin zástupů: „Paběrkovati budou jako vinici do (posledního) hrozu ostatky Israele. Vztahuje ruku, jak sběratel vína, k putně.“¹⁰ Ke komu mluvit mám, komu svědčit, aby (mne) slyšel? Aj, neobřízané jsou uši jejich, i nemohou slyšet; aj, slovo Hospodinovo stalo se jim potupou, nemají záliby v něm.¹¹ Proto plný jsem hněvu Hospodinova, a námahou jej (v sobě) zadržuji: „Vylíj jej na maličkého na ulici, na shromážděnou mládež!“ Ano, všichni, muž i žena budou jati, stařec s tím, kdo jest pokročilého věku.¹² Domy jejich dostanou se jiným, taktéž pole i ženy; neboť vztáhnou svou ruku na obyvatele (této) země, dí Hospodin.¹³ Neboť od nejmladšího do nejstaršího všichni hledí lakomství; a od proroka až do kněze všichni činí podvod.¹⁴ Hojí rány lidu mého lehkovážně říkajíce: „Zhojí se, zhojí se,“ ačkoliv se nehojí.¹⁵ Zahanbeni budou, protože činili ohavnosti; ba nikoliv, nebudou se hanbit, neumějí se (již) stydět! Protož padnou mezi padající, až je budu trestat, padnou, dí Hospodin.

¹⁶ Toto pravil Hospodin: Postůjte na cestách a vizte, a tažte se na stezky staré: Která jest cesta dobrá? Po té chodte, i najdete občerstvení svým duším. Oni řekli: „Nebudeme chodit (po ní).“¹⁷ I ustanovil jsem nad vámi strážné (aby vám říkali): „Slyšte hlas polnice!“ Oni řekli: „Nebudeme poslouchati!“¹⁸ Protož slyšte národové a poznej shromáždění! Jak veliké věci já učiním, slyš, země!¹⁹ Aj, já uvedu na lid tento pohromu, ovoce smýšlení jeho, protože neslyšeli slov mých, protože můj zákon zavrhli.²⁰ K čemu mi přinášíte kadidlo ze Saby, a libě vonící třtinu z daleké země? Žertvy vaše nejsou (mi) příjemný a vaše oběti nelíbí se mně.

²¹ Protož toto praví Hospodin: Aj, já nakladu lidu tomuto překážek, i budou klopýtat o ně otcové a synové s nimi, soused se sousedem zahyne.²² Toto praví Hospodin: Ejhle, přichází lid ze země od severu, národ veliký povstává od končin země.²³ Luk a kopí má v ruce, ukrutný jest, bez milosrdenství; hlas jeho jako moře hučí, na koních sedí, vyzbrojeni jsou jak válečník do boje proti tobě, Sionská dcero.

²⁴ Slyšeli jsme zprávu o něm, klesly naše ruce, úzkost na nás padla, bolesti jak na ženu před porodem.²⁵ Nevycházejte na pole, po cestě nechoďte, neboť meč nepřítelův a hrůza

V. ⁴ n. jsou ozvěna slov, kterými nepřátelé navzájem se povzbuzují proti Jerusalemu, a ve kterých se zračí jejich bojovnost; chtějí nastavit noc, aby měli město v moci co nejdříve.

V. ⁹ Chaldové budou s Judska sbíratí víno a budou na něm paběrkovati, to jest, z Judova kmene odvedou nejprve vznešenější a poté chudinu; odvedení prvních nazývá vinobraním, odvedení druhých paběrkováním.

V. ¹⁰ jsou slova prorokova.

V. ¹¹ „Proto“, že *tupé* slovo Boží. V. 11. jest modlitba prorokova v duchu žalmů zaklínacích. Prorok v zájmu Boží cti si přeje, aby všechno to zkažené pokolení bylo vyhlazeno. V. 11 ef 12. jest *Boží odpověď* na modlitbu prorokovu

V. ¹⁵ Hanbu mítí budou před celým světem, budou však tak otrlí, že si ji nebudou vědomi!

V. ¹⁶ Napomíná je, aby se připodobnili svým otcům, zvrhlých synů jejich však aby nenásledovali.

V. ¹⁷ „strážné“ = *hlásné* (proroky), kteří s výšin viděli do dálky a jakoby polnicí ohlašovali nebezpečí, válečné vpády, které hrozí národu vyvolenému, nepolepší-li se.

V. ¹⁸ n. „národové“ – pohané. – „shromáždění“ = obec judská.

V. ²⁵ předpokládá, že Judovci se ukryli před nepřítelem, jak je byl prorok vyzval.

všady! ²⁶ Dcero lidu mého, přepas se žíní a posyp se popelem; můj smutek jak nad jedno-
rozencem, a běduj hořce, neboť náhle přijde zhoubece na nás.

²⁷ Za zkoumatele zdatného ustanovil jsem tebe ve svém lidu, abys poznal a zkusil ces-
ty jejich. ²⁸ Všichni jsou velící ve zpuřnosti a chodí lstivě; jsou jako měď a železo, všichni
jsou zvrhlí. ²⁹ Zemdlel měch, v ohni stráveno jest olovo, nadarmo přepaloval slevač: jejich
zlobu nelze odloučiti. ³⁰ Stříbrem zavřeným jmenujte je, neboť Hospodin zavrhl je.

Nespoléhejte se příliš na chrám a oběti (7, 1.– 8, 3.).

Marné spoléhat se na chrám (7, 1.– 15.). Modlářský a zatvrzelý národ (7, 16.– 28.). Plačte nad blížící se
zkázou (7, 29.– 8, 3.).

HLAVA 7. – ¹ Řeč, kterou promluvil Hospodin k Jeremiášovi: ² Stůj ve bráně domu
Hospodinova a kaž tam tato slova. Rci: Slyš slovo Hospodinovo, všecek Judo, vy, kteří
vcházíte těmito dveřmi, byste se klaněli Hospodinu! ³ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh
Israelův: Polepšete své mravy a snahy, i budu bydliti s vámi na tomto místě. ⁴ Nespoléhej-
te se na slova klamná, říkájce: „Chrám Hospodinův, chrám Hospodinův, chrám Hospo-
dinův je to!“ ⁵ Neboť polepšíte-li své mravy a snahy, budete-li uplatňovati spravedlnost ve
vzájemných sporech, ⁶ nebudete-li cizince, sirotka, vdovy utiskovati, ani krve neyinné
vylévati na tomto místě, a nebudete-li za bohy cizími choditi na svou vlastní škodu, ⁷ byd-
liti budu s vámi na tomto místě, v zemi, kterou jsem dal otcům vašim, od věků až na věky.

⁸ Aj, vy skládáte naději svou v řečech klamných, ze kterých nemáte užitku. ⁹ Kradete,
zabíjíte, cizoložíte, krivě přísaháte, obětujete Baalům, chodíte za bohy cizími, kterých
neznáte, ¹⁰ a pak přicházíte, předstupujete přede mne v tomto domě, který má jméno mé,
a říkáte: „Jsme v bezpečí, abychom konali všechny tyto ohavnosti.“ ¹¹ Zdali tedy pokládáte
za peleš lotrovskou dům tento, který má mé jméno? Také já, ejhle, to vidím, dí Hospodin.

¹² Jděte na mé sídlo v Silo, kde přebývalo jméno mé s počátku, a vizte, co jsem učinil jemu
pro zlobu lidu svého israelského! ¹³ A nyní, ježto jste páchali všechny ty skutky, praví Hos-
podin, ježto, ačkoliv jsem ustavičně a důrazně k vám mluvil, jste neslyšeli, a ježto, přes to,
že jsem na vás volal, jste neodpověděli, ¹⁴ naložím s domem tímto, který má mé jméno, a
do kterého vy skládáte naději svou, s místem, které jsem dal vám a otcům vašim, jako

V. ²⁶ „Dcero lidu mého“ = lide můj. Prorok vyzývá lid ke kajícímu smutku.

V. ²⁷. Hospodin mluví k Jer. „zkoumatel“ rozpouštěl vzácné kovy, aby viděl, co je v nich ryziho, co příměšků,
trusky aby odstranil a získal kov čistý. Tak měl i Jer zkoumati, co je v lidu mravně dobrého, co špatného; toto
měl odstraniti, ono zachovati, aby lid byl mravně čistý, svatý. – Aby stříbro snáze se roztavilo, bylo prý k němu
přidáváno něco olova. Národ isr. byl stříbro nečisté, Bůh skrze proroky dal si všecku práci, aby je (slovem,
trestem) roztavil a od trůsek očistil, ale vše marné.

Hl. 7. V. ¹. Řeč tuto podanou Jer proslovil *na počátku panování Joakimova* (II 608– 605) za okolností, *po-
psaných níže* ve hl. 26. Zdá se, že úryvek 7, 1.– 8, 3. nebyl původně zde (za hl. 6), nýbrž za zprávu hlavy 26,
která podává obsah toho úryvku ve v. 2.– 6.

V. ². „brána“ vedla do vnějšího nádvoří, ve kterém se lid shromažďoval. – Možno, že to bylo o jedné ze tří Vý-
ročních slavností, kdy všichni Judovci podle zákona . dostavili se do chrámu.

V. ⁴. brojí proti klamně domněnce, že chrám Hospodinův má sílu magickou, která nedopustí, aby nepřítel
zmocnil se posvátného tohoto místa, ani Jerusalema. *Třikrát* opakováno „chrám Hospodinův“, ježto pověřiví
stoupenci názoru o magické moci posvátného místa *opět a opět* svůj blud s *důrazem uplatňovali* proti proro-
kům, kteří ten klam potírali, žádajíce *vniternou zbožnost a mravnost*.

V. ¹¹. Pokládají chrám za své útočiště (asyľ), kde si zjednávají větší odvahu k dalším hříchům. Ano, také v
očích Hospodinových jest chrám jerus. v tomto smyslu „*peleš lotrovskou*“. Taktéž nazval Pán chrám podle Mt
21, 13.; Mk 11, 17.

V. ¹². *V Silu* byl svatostánek, archa, a tedy *sídlo Boží*. Později mizí Silo z dějin nejspíše proto, že bylo poboře-
no. Svatyně sama ho nezachránila!

jsem naložil se Silem.¹⁵ A zavrhnou vás od své tváře jako jsem zavrhl všechny vaše bratry, všechno plémě Efraimovo.

¹⁶ Ty pak (Jeremiáš!) nemodli se za lid tento, aniž počínej úpěnlivou prosbu za ně, a nestav se přede mně, neboť nevyslyším tě.¹⁷ Zdali nevidíš, co oni tropí v městech judských a po ulicích jerusalemských? ¹⁸ Synové sbírají dříví, otcové zaněcují oheň a ženy skropují běl, by pekli koláče královně nebes, by obětovali oběti mokré bohům cizím, a mne (aby) trýznili.¹⁹ Zdali mne (tím) trýzní, praví Hospodin, a ne sami sebe na svou vlastní hanbu?

²⁰ Pročež toto praví Pán Bůh: Aj, roztrpčení mé a hněv můj sleje se na toto místo, na lidi i na dobytek, na stromy krajiny i na úrodu země; zapálí se a nebude uhašen.

²¹ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Rozmnožujte své zápalné oběti žertvami krvavými a jezte (to) maso! ²² Neboť jsem nemluvil s otci vašimi a nepřikázal jsem jim, v den ten, kdy jsem je vyvedl ze země Egyptské, nic o zápalných obětech a krvavých žertvách.²³ Ale to jsem přikázal jim: Poslouchejte hlasu mého, a budu vaším Bohem, a vy budete mým lidem, a chodte po všech cestách, které přikáži vám, aby vám dobře bylo.²⁴ A neposlechli, aniž (mi) popřáli sluchu svého, ale odešli po choutkách svého zvrhlého srdce zlého, obrátili se ke mně zády a ne tváří²⁵ ode dne, kdy vyšli otcové jejich ze země Egyptské až do dneška. I posílal jsem k nim den co den ustavičně a usilovně všechny své služebníky, proroky,²⁶ ale neposlechli mne, aniž popřáli (mi) sluchu svého, zatvrdili šíji svou, a činili hůře než otcové jejich.²⁷ I mluvití budeš k nim všechna slova tato, a neposlechnou tě; volati budeš na ně, a neodpovědí tobě.²⁸ I řekneš jim: Tento jest národ, který neposlechl hlasu Hospodina Boha svého, aniž přijal kázně! Věrnost vymizela, vyhnula z jejich úst.

²⁹ Ostříhej své vlasy a zavrž je, a počni na lysých výšinách žalozpěv; neboť zavrhl Hospodin a opustil národ, na který se hněvá.

³⁰ Neboť Judovci činili, co jest zlé v mých očích, dí Hospodin: Postavili ohavy své v domě, který má mé jméno, aby jej znesvětili;³¹ a zřídili obětiště Tofet v údolí Ben Ennom, aby (tam) pálili syny své a dcery ohněm! Ani mně nenapadlo jim to přikázati!³² Protož aj, přijdou dni, dí Hospodin, kdy nebude se již říkati: „Tofet“ a „Údolí Ben Ennom“, ale „Údolí zabíjení“, a pochovávatí budou v Tofetu, že nebude (jinde) místa.³³ I budou mrtvoly tohoto lidu za pokrm ptactvu nebeskému a divokým zvířatům, a nebude, kdo by je

V. ¹⁵ Hospodin zavrhl „plémě Efraimovo“, obyvatelstvo severní říše, když je potrestal zajetím assyrským.

V. ¹⁸ „královna nebes“ byla Babyloňanům bohyně Ištar, které bývaly obětovány *placky*. Ištaru, královnu nebes, pokládali Babyloňané a Assyřané také za matku bohů a zobrazovali ji s dětátkem u prsu.

V. ²¹ Oběti pouze vnější, které nevyvěrají z upřímné zbožnosti, nemají před Bohem ceny, nejsou opravdu posvátným úkonem, ale *zůstávají všedním masem*, které si mohou všechno sami snísti; Hospodin o takovou žertvu nedbá!

V. ²² n. má na zřeteli Ex 19, 5.–8., kde jest vyjádřena *podstata smlouvy Hospodinovy s lidem*, „nepřikázal jsem jim nic o zápalných obětech“ dlužno vykládati *nadsázkou*, v souhlase s podobnými místy, jako na př. Os 6, 6; 1 Sam 15, 22. Jer tu zdůrazňuje *hlavní* složku předmětu (vniternou obětavost) proti složce *vedlejší* (zevní) oběti tak silně, že se zdá, jako by popíral význam složky podřadné, ač toho nečiní!

V. ²⁸ „kázně“ = polepšení. „věrnost“, kterou kdysi byli Hospodinu slavně slíbili (Ex 19, 8.).

V. ²⁹ oslovuje „dceru Sionskou“. Ostříhaná hlava – znamení smutku. „na lysých horách“, kde konávali kdy si modloslužbu.

V. ³⁰ „ohavy“, t. j. modly postavili ve chrámě za Manasse podle 4 Král 21, 4.

V. ³¹ Srv. 4 Král 21, 6; 2 Par 33, 6; Is 30, 33.; Jer 19, 5.; 32, 35.

V. ³² n. Až přijde pohroma, bude tolik mrtvol, že nestačí obecné hřbitovy, ale budou naházeny na *nečisté* místo, jakým bylo údolí Ennomské. To bude děsný trest za to, že tu byly kdysi *zabíjeny ke cti cizího boha děti!* Nebýtí pohřbeni byl pro dávného Východana *krutý trest*. Nepřítel neušetří ani starých hrobů! Otevře je, oloupí mrtvoly a nechá je na pospas dravcům!

odehnal. ³⁴ A učiním, že umlkne v městech judských a v ulicích jerusalemských hlas radosti a hlas veselí, hlas ženicha a hlas nevěsty, neboť ze země bude poušť.

HLAVA 8. – ¹ V ten čas, dí Hospodin, vyvrhou kosti králů judských, i kosti velmožů jejich, kosti kněží, kosti proroků i kosti obyvatelů jerusalemských, z hrobů jejich; ² a rozmetají je proti slunci, proti měsíci i proti všemu vojsku nebeskému, kteréž milovali, kterým sloužili, za kterými chodili, kterých se dotazovali a kterým se klaněli; nebudou sebrány a nebudou pochovány; hnůj z nich bude na povrchu země. ³ I bude milejší smrt nežli život těm, kteří zůstanou z tohoto nešlechtného pokolení na všech místech, na které vyvrhnu, co z nich zůstane, praví Hospodin zástupů.

Smutně skončí lid nenapravitelný (8, 4.– 9, 26.).

Hospodin si stěžuje na nepolepšitelnost lidu (8, 4.– 12.). Odpor prorokův ke zločinům lidu (9, 1 n). Prohnatost a věrolomnost jeho (9, 3.– 5.). Trestu je třeba (9, 6.– 8.). Zpuštěná země (9, 9 n) pro odpad jejího obyvatelstva (9, 11.– 13.). Hrozba zajetím a smrtí zdrcuje lid (9, 14 n; 8, 14 n). Nářky (9, 16.– 18.). Žalozpěv (9, 19.– 21.). Země bude zpuštěna (8, 13. 16 n). Pláč lidí ve chvíli, kdy se chystá Hospodin jej opustit (8, 18.– 20.). Bolest proroka, vidoucího propast zla (8, 21.– 23.; 9, 22.– 25.).

⁴ I řekneš jim: Toto praví Hospodin: Zdali kdo padá, zase nepovstává? a kdo se odvrátil, zda se zase nevrací? ⁵ Proč tedy odvrátil se tento lid (v Jerusalemě), odvrátil se zatvrzele? Chytil se klamu, a nechce se vrátit. ⁶ Pozorně jsem poslouchal: nikdo nic dobrého nemluví, není, kdo by pokání činil z hříchu, kdo by řekl: „Co jsem to učinil? Všichni se ženou ve svém běhu jako kůň, rozběhlý prudce k útoku. ⁷ Čáp ve vzduchu zná svůj čas, hrdlička, vlaštovka a jeřáb dbají času svého stěhování, avšak lid můj nechce znáti zákona Hospodinova.

⁸ Jakým právem říkáte: „Jsme moudří a máme zákon Hospodinův?“ Ano, ale v lež jej obrátilo lživé péro vykladačův. ⁹ Stydět bude se moudrým, budou zděšeni a jati, neb slovo Hospodinovo zavrhlí, a (jiné) moudrosti v nich není.

¹⁰ Protož dám ženy jejich cizákům, pole jejich (jiným) držitelům; neboť od nejmladšího do nejstaršího všichni hledí lakomství; a od proroka až do kněze všichni činí podvod. ¹¹ Hojí rány lidu mého, lehkovázně říkájce: „Zhojí se, zhojí se,“ ačkoliv se nehojí. ¹² Zahanbeni budou, protože činili ohavnosti; ba nikoliv, nebudou se hanbit, neumějí se (již) stydět! Protož padnou mezi padající, až je budu trestat, padnou, dí Hospodin. ¹³ Posbírám, posbírám je, praví Hospodin; nebude ani hroznu na vinném kmeni, nebude fíků na fíkovém stromě, (ano i) listy opadají; ustanovil jsem (již) lidi, kteří je napadnou.

¹⁴ Proč sedíme? Sejděme se, a vejďme do hrazeného města, abychom (tam) zahynuli. Neboť Hospodin Bůh náš dává nám zahynouti, dává nám pít žlučovou vodu, protože jsme hřešili proti Hospodinu. ¹⁵ Čekati pokoj? Nepřijde nic dobrého; (čekati) na čas vyléčení? Ejhle – zděšení! ¹⁶ Od Danu jest slyšet frkat jeho koně, od silného řehotu jeho běžců chvěje se všecka země. Přicházejí a pohlcují zemi se vším, co v ní jest, město i s obyvatel-

HL 8. V. ¹ n. Vyhrabávati a vyhazovati mrtvoly byl ukrutný nemrav assyrský.

V. ⁶. Jako setrvačnost nedovoluje tomu, kdo se rozběhl, aby se hned zastavil, tak setrvačnost ve zlém nedopouští ani Judovcům, aby zarazili.

V. ⁷. Zvířata, ptáci stěhují, pudem jsouce vedeni, vrací se do svého bydla; ale národ judský nejde za svým rozumem, za svým štěstím, domovem.

V. ⁸. Jako výše 7, 4. přičítali magickou moc chrámu, tak ji nyní připisují zákonu, „vykladači“, t. j. zvrhli kněží a lži proroci překrucovali zákon ústně i písemně. Judovci neposlouchali přísných slov zákona, ale překroucených jeho výkladů, jež jim lichotily.

V. ¹⁰–¹². opakuje bezmála doslovně 6, 12.– 15.

V. ¹⁴ n. Jsou hlasy zoufalosti. O žlučové vodě srv. Dt 29, 17.; 32, 32.

stvem jeho. ¹⁷ Neboť aj, já pošlu na vás hady, basilišky, proti nimž není zaklínání, a štipati budou vás, praví Hospodin.

¹⁸ Bolest mám, nad kterou není, srdce mně chřadne v útrokách mých. ¹⁹ Aj pronikavý křik mého lidu (slyším) ze země daleké: „Zdaliž není na Sionu Hospodina, a není-liž (už) na něm krále jeho?“ „Proč mne ke hněvu popudili modlami svými, nicotami z cizozemské?“ ²⁰ Jest po žni, minulo léto, a my nejsme vysvobozeni! ²¹ Nad zdrcením lidu svého jsem zdrcen, zarmoucen, jat užasnutím. ²² Což není (již) balzámu v Galaadě, nebo není tu lékaře? Proč tedy nemůže se zahojit rána lidu mého?

HLAVA 9. – ¹ Ó, by hlava má vodou byla, a mé oči studnicí slz, abych dnem i nocí plakal nad ranami lidu mého! ² Ó, bych měl na poušti útulek pro pogerstné, abych mohl opustit lid svůj, odejít od nich! Jsoutě všichni cizoložní, rota zrádců. ³ Natahují svůj jazyk jako lučiště ke lži a nikoli ku pravdě. Nabyli v zemi moci, neboť od zločinu do zločinu chodí, a mne nepoznávají, praví Hospodin.

⁴ Stráž se každý bližního svého, a žádnému bratru nedůvěřuj, neboť každý bratr rád by tě obelstil, a každý bližní s pomluvou chodí. ⁵ Druh druhu oklamává, pravdu mluvit neumějí, neboť naučili jazyk svůj mluvit lež, jde jim jen o to, by zločiny páchali. ⁶ Obklopen jsi lstivostí se všech stran; pro lest nechtějí mne znáti, praví Hospodin.

⁷ Pročež toto praví Hospodin zástupů: Aj, já přepustím je a zkusím v ohni, neboť jak jinak měl bych naložit s (takovým) svým lidem? ⁸ Zraňující šíp jest jazyk jejich, mluví lest; ústy blahovonně s přítelem svým mluví, ale tajně mu ukládají. ⁹ Zda proto neměl bych trestat, praví Hospodin, národ takový neměl bych stíhat?

¹⁰ Nad horami počnu pláč a nářek a nad lučinami pastvin kvílení; neboť spáleny jsou, není, kdo by se bral jimi, neslyšet hlasu pána (stáda) od ptáka nebeského až do zvěře, všecko se odstěhovalo, zmizelo. ¹¹ Z Jerusalema učiním hromadu kamení, a bydlisté šakalů; z měst judských učiním poušť bez obyvatele.

¹² Který mudrlec pochopil to, který prorok může oznámit to, proč zahynula země, proč jest vypálena jako poušť, že není, kdo by jí procházel? ¹³ I řekl Hospodin: (To) proto, že opustili můj zákon, který jsem dal jim; a nechtěli slyšet hlasu mého, aniž choditi podle něho. ¹⁴ Ale šli za svým zvrhlým srdcem a za Baaly, čemuž se naučili od svých otců. ¹⁶ Pročež toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Aj, já nakrám lid tento pelyňkem, a dám jim za nápoj žlučovou vodu. ¹⁶ A rozptýlím je mezi národy, jichž neznali oni ani otcové jejich; a pošlu na ně meč, dokud nebudou zničeni.

V. ¹⁷. Jako *basilišek* (had) nemůže být zbaven jedu ani žádným uměním být ochoten, tak ani Chaldy nebudou moci žádné prosby pohnouti k milosrdenství, žádné výkupné nebude moci jich odvrátit od vraždění.

V. ¹⁸. Pohroma výše líčená zadírá se prorokovi do kostí a morku; slyší již nářek lidu svého „ze země daleké“, t. j. ze zajetí babylonského; truchlí, že Sion tak dlouho již leží v troskách, jako by nebylo Hospodina, který kdysi na něm kraloval a sídlil.

V. ²⁰. jest stesk lidu, že zajetí dlouho trvá, že dosud nadarmo čeká na vysvobození . . . Jaro po jaru, (žeň) léto po létě miji, od každého času ročního čekáme spásu, dosud však všecko nadarmo!

Hl. 9. V. ¹ n. Prorok vyslovuje soustrast s lidem, který bude tolik trestán; počíná líčiti svůj odpor ke hříchům národa; kéž by mu nebylo na ně patřiti!

V. ⁴. *Z náboženské netečnosti* vyplývá všeobecný *společenský rozvrat*, že nelze nikomu, ani příbuzným důvěřovati.

V. ⁹. jest *refrén* známý z 5, 9, 29.

V. ¹². Lid nechtěl pochopiti, aniž od proroka dáti se poučiti, co je příčinou tak hrozného pohromy. Srv. níže 26, 8.; Os 14, 10.

¹⁷ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Rozhlédněte se a zavolejte lkajícnice, ať přijdou, k těm, které jsou dovedné, pošlete! ¹⁸ Ať spěšně přijdou, ať si popílí, a dají se nad námi v naříkání, ať roní oči naše slzy, a naše víčka ať tekou vodami! ¹⁹ Ano, hlas nářku slyšeti se Sionu: Kterak jsme pohubeni! Jaká to hanba, že jest nám opustit domov, že jsou stržena obydlí naše! ²⁰ Ano, slyšte, ženy, slovo Hospodinovo; nechat přijmou vaše uši řeč úst jeho! Učte dcery své žalozpěvům, jedna druhou truchlým písním. ²¹ Neboť smrt vchází našimi okny, vniká do domů nám, vybijí děti z ulic, mládež z veřejných míst. ²² Mluv: Toto praví Hospodin: A mrtvolý lidské leží jako mrva na poli; a jako snopky za žencem, kterých nikdo nesbírá.

²³ Toto praví Hospodin: Nechlub se moudrý moudrostí svou, nechlub se silný svou silou, aniž chlub se boháč bohatstvím svým! ²⁴ Ale v tom ať se chlubí, kdo se chlubí: že ví a zná mne: že já jsem Hospodin, který činím milosrdenství, právo a spravedlnost na zemi, neboť ty věci líbí se mi, praví Hospodin. ²⁵ Aj, přijdou časy, praví Hospodin, kdy navštívím každého neobřezance: ²⁶ Egypt, Judsko, Edomsko, Ammonané a Moabany, všechny, kteří oholené mají spánky, a kteří na poušti bydlí; neboť všichni pohané mají předkožku, všechny pak dům Israelův jest neobřezaného srdce.

Poučení pro zajatce (hl. 10.).

Nicotnost model (10, 1.– 5.). Jediný Jahve jest všemohoucí (5.– 9.). Jahve všemocný stvořitel, modly bezmocné (10.– 16.). Kterak dlužno zbožným podrobiti se zajetí (10, 17.– 25.).

HLAVA 10. – ¹ Slyšte řeč, kterou mluví k vám Hospodin, dome Israelův! ² Toto praví Hospodin:

Na mravy pohanů si nezvykejte; znamení nebeských nebojte se, jako se jich pohané bojí; ³ neboť zákonodárci pohanů nicoty jsou; jsouť podřadé dřevu z lesa, dílo, jež učinila ruka řemeslníková sekerou, ⁴ a jež stříbrem a zlatem ozdobila. Hřebíky a kládívem je přibila, aby se nekolísalo. ⁵ Jsou to výrobky podobné palmovému špalvu, neumějí mluvit, nošení a zdvihání musejí býti, neb nemohou chodit. Nebojte se jich, neboť nemohou škodit, aniž co prospět.

⁶ Není podobného tobě, Hospodine, veliký jsi ty, a veliké je tvé jméno svou mocí! ⁷ Kdo by se nebál tebe, ó králi národů? Ano, tobě přísluší úcta; mezi všemi mudrci národů a ve všech královstvích jejich není žádného podobného tobě! ⁸ Zkušenost učí, že všichni jsou zpozdití a pošetilí. Nauka nicoty jejich – dřevu je to! ⁹ Roztepané stříbro, z Tarsisu přivezené, a zlato z Ofiru; dílo řezbáře a zlatníkovy ruky, oděné v purpur červený a modrý, všechno je to dílo řemeslníků.

¹⁰ Ale Hospodin je pravý ⁷ Bůh, onť jest Bůh živý, a král věčný. Od hněvu jeho chvěje se země, a národové nemohou snést pohrůžky jeho. ¹¹ Protož toto jim řekněte: „Bohové, kteří nebes a země neučinili, se země a z podnebe zmizí!“ ¹² On učinil zemi svou mocí,

V. ¹⁷ „lkajícnice“ z povolání, které umějí zpívatí žalozpěvy, s příslušnými posunky, tím buditi v posluchačích soucit a vyluzovati z jejich očí slzy.

V. ¹⁹ zachycuje chvíli, kdy již mají se zajatci loučiti s troskami pobořeného Jerusalema a jíti do zajetí. Srv. 4, 31.

V. ²³ n. je takorika *hrobní nápis*, který píše prorok na trosky judského státu a lidské síly. Srv. Is 2, 11.– 17.; 1 Kor. 27.– 31.

V. ²⁵ n. Jeremiáš tu mluví o *obřízce* v témže smyslu jako mluvil výše o *obětech*. Bez poslušnosti a bez pobožnosti vnitřní (= bez obřízky srdce) pouhou obřízkou těla lid Hospodinův neliší se dostatečně od národů pohan-ských. Tutéž nauku vyvinul důrazně sv. Pavel v listě Řím 2, 25.– 29. „oholené spánky“ měli Arabové.

Hl. 10. V. ¹ „dům Israelův“ = čestné jméno národa.

V. ³ „zákonodárci“ – bohové, modly.

V. ⁶ n. líčí velikost Hospodinovu proti nicotným modlám.

V. ⁸ n. „pošetilí“ jsou všichni *mudrci* pohanští; nauka jejich přiměřena jest modlám jejich – *dřevu*.

založil (svět moudrostí svou, a důmyslem svým roztáhl nebe. ¹³ Když zahřmí, káže vodám na nebi, aby se kupily, káže mlhám, aby vystupovaly od končin země; blesky k lijavci přičiňuje, a vyvádí vítr ze svých zásobáren. ¹⁴ Nezapný jest (tu) každý člověk nerozumný, zahanben jest každý řemeslník pro (svou) modlu: neboť klam jest, co slil, není v tom ducha. ¹⁵ Nicoty jsou to, díla smíchu hodná, v čas soudu bude veta po nich. ¹⁶ Není jim podoběn Jakobův úděl: onť jest ten, který stvořil všechny věci, Israel jest vlastní kmen jeho, „Hospodin zástupů“ jest jméno jeho.

¹⁷ Sesebírej se země své věci, (město) obleženě! ¹⁸ Neboť toto praví Hospodin: Aj já teď daleko zavrhu obyvatele země (tého); a sužovati je budu tak, aby byli nalezeni. ¹⁹ Běda mně pro mou ránu! Nezhojitelná jest má bolest! Přece však pravím já: Ano, tento svízel můj jest, ponesu jej. ²⁰ Stan můj popleněn jest, všechny mé provázky jsou potrhány, synové moji mne opustili, není jich! Není již, kdo by roztáhl stan můj, kdo by vyzdvihl mé plachty. ²¹ Neboť blázniví jsou pastýři, Hospodina nehledají; proto nemají zdaru, všecko stádo jejich jest rozptýleno. ²² Slyšte! Aj hluk se blíží, ryk velký od severní strany, aby obrátil judská města v poušť, a v bydlíště šakalů.

²³ Vím to, Hospodine, že není (v moci) člověka cesta jeho; aniž jest (v moci) muže, aby chodil a kroky své řídil (k cíli). ²⁴ Potresci mne, Hospodine, ale s mírou, ne však ve svém hněvu, abys nezničil mne! ²⁵ Vylíj hněv svůj na národy, kteří nepoznali tebe, a na krajiny, které jména tvého nevzývaly, neboť snědli Jakoba; ano, snědli jej a strávili jej, a krásu jeho rozmetali.

Věrolomnost Judovců a její následky (11, 1.– 17.).

Držte smlouvu! (11, 1.– 10.). Trest za nevěnost (11, 11– 17.).

HLAVA 11. – ¹ Slova, která promluvil Hospodin k Jeremiášovi: Řekl: ² Slyšte slova smlouvy této, a oznamte je Judovcům a obyvatelům Jerusalema!

³ Řekneš jim: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Zlořečený člověk, jenž by neposlechl slov této smlouvy, ⁴ kterou jsem uložil otcům vašim v den, kdy jsem je vyvedl z Egyptské země, ze železné huti, řka: „Slyšte hlas můj, a činite všechno, co přikazuji vám, i budete mým národem a já budu vašim Bohem, ⁵ abych splnil přísahu, kterou jsem se zavázal otcům vašim, že jim dám vaši, tekoucí mlékem a medem, jak ji dnes máte. I odpověděl jsem: „Amen, Hospodine!“ ⁶ A Hospodin mi řekl: Hlásej všechna tato slova po městech judských a po ulicích jerusalemských! Říkej: Slyšte slova této smlouvy a činite je! ⁷ Neboť ustavičně vystříhal jsem otce vaše v ten den, kdy jsem je vyvedl z Egyptské země až do dneška, usilovně jsem je vystříhal, a říkal: Poslouchejte hlasu mého! ⁸ Ale neposlechli, nepopřáli mi sluchu, nýbrž odešli, každý za svým zvrhlým srdcem zlým. I uvedl jsem na ně všechna slova této smlouvy, kterou podle příkazu mého činiti měli, ale nečinili.

V. ¹⁶ . „*úděl Jakoba*“ t. j. národa israelského jest *Hospodin, pravý Bůh*. Israel jest „*kmen jeho*“ podle Ex 19, 5 n; Dt 32, 9.

V. ¹⁷ n. Prorok vidí blížící se pád Jerusalema, „*své věci*“ = zavazadla, „*zavrhu*“ = zahodím jako kámen, mrštěný prskem, „*ted*“, neboť *dosud* národ tímto způsobem (zajetím) trestán nebyl.

V. ¹⁹ . Nařiká Jerusalem srv. s 3, 23.– 25.; 4, 31.; 6, 26.; Pláč 1, 1.; Is 3, 26.; 49, 14.

V. ²¹ n. Prorok uvádí příčinu zkázy bláhovost a odpad vůdců národa od Boha.

V. ²³ n. Jerusalem obrací se k Hospodinu, aby nedal úplně zničit svůj národ.

Hl. 11. V. ¹ n. „*Slyšte*“ svědčí *všem Judovcům*, také Jeremiášovi, „*slova smlouvy této*“ jest *pátá kniha Pentateuchu* (její obsah), nalezena osmnáctého roku vlády Josiášovy (622– 621), jak vypravuje 4 Král 22 n.; 2 Par 34 n. Úryvek 11, 1.– 8., jest nápadně podoběn četnými slovy a rčeními páté knize Pentateuchu (Dt). Hospodin tedy ukládá Jeremiášovi, by pracoval o důkladné naprávě náboženskomravní na základě smlouvy, slavnostně obnovené.

V. ⁵ . „*Amen*“ = *Ano*, stalo se, t. j. splnil jsi, co jsi slíbil (Jer).

⁹ I řekl mi Hospodin: Judovci a obyvatelstvo jerusalemské se spikli! ¹⁰ Navrátili se k prvním nepravostem otců svých, kteří nechtěli poslouchati slov mých. Těž oni tedy odešli za bohy cizími, aby jim sloužili; dům Israelův a Judův – zrušili smlouvu mou, kterou jsem učinil s otcí jejich. ¹¹ Protož toto praví Hospodin: Aj, já uvedu na ně pohromu, ze které nebudou moci vyjít; když budou volati ke mně, nevyslyším jich, ¹² I půjdou města judská a obyvatelé jerusalemské a budou volati k bohům, kterým obětují (kadidlo), ale nevysvobodí jich včas soužení jejich. ¹³ Kolik totiž měst, tolik i bohů máš, Judo, a kolik jest v Jerusalemě ulic, tolik postavil jsi oltářů hanby, oltářů k obětování (kadidla) Baalům.

¹⁴ Ty tedy nemodli se za lid tento, aniž počínej úpěnlivou prosbu za ně, neboť nevyslyším jich, až budou křičeti ke mně, v čas soužení jejich.

¹⁵ Co chce můj miláček v mém domě, kdyžtě páchá mnoho nešlechetností? Zdali posvátné maso odejme tvou zlobu, abys mohl po té radovat se?

¹⁶ Olivou košatou, pěknou, plodnou, krásnou Hospodin té nazval; když hromem promluví, zapálí se veliký oheň v ní a spáleny budou její ratolesti. ¹⁷ Hospodin zástupů, který té byl stípil, ustanovil pohromu na tebe pro zločiny domu israelského a judského, kterých si napáchali, aby mě popudili, obětující (kadidlo) Baalům.

Anatotští ohrožují Jeremiáše (11, 18.–12, 6.).

¹⁸ A ty, Pane, zpravils mne, že jsem to zvěděl; dals mi tehdy, bych prohlédl úskoky jejich. ¹⁹ A já jsem byl jako krotký beránek, kterého vedou na porážku. Ani potuchy jsem neměl, že mně strojí úklady, říká: „Zkazme strom i s ovocem jeho, vytněme jej ze země živých, nebudíž památky po jeho jméně!“ ²⁰ Ty však, Pane zástupů, soudce spravedlivý, který vyšetřuješ srdce i ledví, nechať vidím pomstu tvoji nad nimi, neboť tobě svěřuji věc svoji.

²¹ Protož toto praví Hospodin o mužích z Anatotu, kteří mi ukládají o život, a říkají: „Neprorokuj ve jménu Hospodinovu, sice zemřeš rukou naší!“ ²² Toto tedy praví Hospodin zástupů: „Aj, já navštívím je: jinoši zemrou mečem, synové i dcery jejich zemrou hladem.“ ²³ Nic z nich nezбудe, neboť uvedu pohromu na muže Anatotské toho roku, kdy je navštívím.“

HLAVA 12. – ¹ Spravedlivý sice jsi ty, Hospodine, abych se přel s tebou, přece však chci se s tebou spravedlivě domluvit: Proč se práce bezbožníkům daří, (proč) je dobře

V. ⁹ n. Po obnově smlouvy, kterou vykonal Josiáš, polepšil se poněkud náboženskomravní život Judovců, ale nakrátko. Brzy zase „navrátili se“ k bývalým neřestem, jako by se byli smluvili („spikli“), že smlouvy s Hospodinem obnovené šetřiti nebudou. Josiáš odklidil modly také z území, jež patřilo kdysi „domu Israelovu“, t. j. říši severní.

V. ¹⁶. „můj miláček“ = národ israelský (Ž 59, 6.; 107, 7.).

V. ¹⁸. Jeremiáš horlivě pracoval o to, aby obnova náboženskomravní v duchu nalezeného Dt byla všude provedena. Tím popudil proti sobě zatvrzelé spoluobčany, že se ho chtěli zbavit *vraždou*. Bůh závčas upozornil Jeremiáše na nebezpečí života že se mohl spasiti.

V. ¹⁹. „krotký“ = ochočený. Takový beránek nic netuší, když ho vedou na zabít, ale běží radostně za známým, který mu kyne, jako běhával dosud. . . . Tím „stromem“ jest ve smyslu slovném *Jeremiáš*, ve smyslu předobrazném *Kristus*. – „zkazme“ – „vytrhněme“. Je to odpověď Anatotánů na pohrůžku Jeremiášovu (v. 16.), že Judovci shoří jako neplodná *oliva*, „ovoce“ (slovně „chléb“) toho stromu byla *prorocství Jeremiášova*. Zničí proroka a s ním i nauku jeho. Podobně ukládali později Kristovi soukmenovci jemu, nauce i ovoci práce jeho, t. j. církvi katolické.

H. 12. V. ¹–¹². Námětem tohoto odstavce (12, 1.–6.) byl věrojatně atentát, chystaný na Jeremiáše, o kterém byla řeč výše (11, 18.–23.).

V. ¹. Prorok ví, že kdyby chtěl se s Hospodinem přiti, podlehl by; ukázalo by se, že Bůh jest nejvýše spravedlivý. Ačkoli o té spravedlnosti nepochybuje, přece cítí v duši nepokoj, který ho pudí, aby otevřel Bohu své srdce, aby mu přednesl své smýšlení.

všem věrolomným bezbožníkům? ² Štípíš je, i zapouštíš kořen, prospívají a ovoce nesou; blízko jsi ty ústům jejich, ale daleko jsi od jejich srdce. ³ Ty však, Hospodine, znáš mne, pronikáš mne, a zkusil jsi mne, jak o tobě smýšlím. Shromazď je (tedy) jako stádo na porážku, a zasvěť je na den zabít! ⁴ Dokavad kvíliti bude země, a rostliny na poli všady schnouti? Pro zlobu jejich obyvatelů zmizela zvěř i pachtvo; neboť řekli: „Neuzří našeho konce!“

⁵ „Protože s pěšími běže ses unavil, kterak budeš moci závodit s koňmi? A (ne)cítíš-li se bezpečným v zemi pokoje, co budeš činiti v houštinách Jordánu? ⁶ Neboť i bratři tvoji, dům tvého otce, i ti se chovají zrádně proti tobě, a volají za tebou plným hrdlem; nevěř, jim, když budou mluvití tobě po přátelsku.“

Žalozpěv nad zkázou Svaté země (12, 7.– 17.).

⁷ Opustil jsem dům svůj, zanechal dědictví své, dal jsem miláčka své duše do rukou nepřátel jejích.

⁸ Dědictví moje jest mi jako lev v lese: počalo řvátí na mne, proto ho nenávídím.

⁹ Zdali je strakatý pták (mně) dědictví moje, zdali jest pták to všecek zbarvený? Pojďte, shromazďte se všechna zvířata polní, pospěšte k žrádlu!

¹⁰ Pastýři mnozí zkazili vinici mou, posílali podíl můj; obrátili podíl můj rozkošný v prázdnou poušť.

¹¹ Zpuštění z něho učinili, kvílí (tu) přede mnou; pustá a prázdná jest všechna země, neboť nikdo nepřemýšlí.

¹² Na všechny cesty pouště zhoubcové přišli, neboť meč Hospodinův hltá . . . od kraje do kraje země není spásy žádnému tělu!

¹³ Seli pšenici a klidili trní; namáhali se – bez užitku. Hanbit se budete za svou úrodu pro roztrpčený hněv Hospodinův.

¹⁴ Toto praví Hospodin: „Proti všem zločinným sousedům mým, dotýkajícím se dědictví, které jsem udělil lidu svému izraelskému: Aj, já vytrhnu je ze země jejich, jako vytrhnu dům Judův z prostředka jejich. ¹⁵ Až pak je vytrhnu, smilují se zase nad nimi, a uvedu je zpět, každého do jeho dědictví, každého do jeho země. ¹⁶ A naučí-li se mravům od mého lidu, aby přisahal ve jménu mém: „Jakože živ jest Hospodin,“ jako učili lid můj přísahati skrze Baala, vzdělání budou prostřed lidu mého. ¹⁷ Nebudou-li však poslouchati, vyplněním národ ten, vyplněním a zahubím (ho), praví Hospodin.“

V. ⁵ n. podává odpověď Boží prorokovi. Bůh vytýká Jeremiášovi *netečnost a bázlivost* – „*houštiny Jordánu*“ byly skrýšemi lvů, proto místa *nebezpečná*.

V. ^{7–17}. prosloven byl věrojatně r. 601– 600, *kdy bylo Judsko přepadeno a vyloupeno od svých sousedů*, od tlup Chaldů, Syřů, Moabanů a Ammonů, jak vypravuje 4 Král 24, 2. Nesouvisí tedy tento odstavec (12, 7.– 17.) ani se starším úryvkem předchozím (12, 1.– 6.) ani s úryvkem dalším (13, 1.– 14.).

V. ⁷. Mluví *Hospodin*, „*dům*“ jeho je tu *Palestina*. „*dědictví*“ Hospodinovo byl *národ izraelský*. „*miláček*“ Hospodinovy duše jest jeho snoubenka – jeho „*choť*“ (= „*jejích*“) národ izraelský. „*nepřátelé její*“ jsou sousední národové, výše jmenovaní. V. ⁹. jmenuje *Israele „supem*“, jako byl nazván výše (v. 8.) *Ivem*, t. j. nepřítelem Božím; strakatina peří znamená všelijaké prvky modlářské, které si národ Hospodinův vypůjčil od četných pohanských sousedů, „*zvířata polní*“ jsou tu pohanští kmenové, jmenovaní výše.

V. ¹⁰. „*pastýři*“ – kočující kmenové výše jmenovaní.

V. ¹³. Judovci, ctíce bohy cizí, domnívali se, že si tím zjednávají jejich přízeň a ochranu, že *síjí pšenici*, která, přinese hojnou žeň. Zklamali se; místo pšenice mají *trní* – Boží trest.

V. ¹⁵. Vyhnanství národů, výše jmenovaných, bude netoliko trestem, ale i lékem pro jejich náboženskomravní život. Poznají od Judovců pravé náboženství, pravého jediného Boha, budou moci ve jménu jeho „*přísahati*“, t. j. přijmouti jeho bohostu. „*prostřed lidu*“ Hospodinova nemůže znamenati toliko Palestinu a několik proselytů, kteří by se do ní vešli, ale znamená království Boží na celém světě, které založí Mesiáš, t. j. církev katolickou. V té „*budou vzděláni*“, t. j. porostou nábožensky, mravně, společensky, hospodářsky Srv. Řím 11, 17. n. Viz také Z 86; Is 4, 3.

O zpuchřelém pásu (13, 1.– 11.).

HLAVA 13. – ¹ Toto mi pravil Hospodin: Jdi a zjednej ,sobě lněný pás, polož si jej na bedra, ale do vody jej nedávej! ² Zjednal jsem si tedy pás podle slova Hospodinova a položil jsem si jej kolem beder.

³ I oslovil mne Hospodin po druhé takto: ⁴ Vezmi pás, který sis zjednal, který máš okolo beder, vstaň, jdi k Eufratu a skryj jej tam do skalní díry. ⁵ Odešel jsem tedy a skryl jsem jej u Eufratu, jak mi byl přikázal Hospodin.

⁶ Po mnohých dnech řekl mi Hospodin: Vstaň, jdi k Eufratu, a vezmi odtud pás, který jsem ti přikázal tam skryti. ⁷ I odešel jsem k Eufratu, kopal jsem a vzal jsem pás s místa, kde jsem jej byl skryl, avšak hle – shnilý byl (ten) pás, že nebyl k žádné potřebě.

⁸ Hospodin pak oslovil mne a řekl: ⁹ Toto praví Hospodin: Tak učiním, že shnije pýcha Judova, a velká pýcha Jerusalema; ¹⁰ lid tento velmi zlý, který nechce poslouchati slov mých, a chodí za svým zvrhlým srdcem, který odešel za bohy cizími, aby jim sloužil a klaněl se jim – bude jako tento pás, který se k žádné potřebě nehodí. ¹¹ Neboť jako se připoutává pás k bedrám muže, tak jsem byl připoutal k sobě všecek dům Israelův i všecek dům Judův, dí Hospodin, aby byli mým lidem, jménem, chválou a slávou, ale neposlechli.

O džbánech plných vína (13, 12.– 14.).

¹² I řekneš jim toto: Takto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Každý džbán má býti naplněn vínem.“ Když pak ti řeknou: „Zdali nevíme, že každý džbán má býti naplněn vínem?“

¹³ řekneš jim: „Toto praví Hospodin: Aj, já naplním všechny obyvatele této země, i krále, kteří, jsouce z rodu Davidova, sedí na trůně jeho, i kněze a proroky, všechny obyvatele jerusalemské – opojením; ¹⁴ a rozbijí jednoho o druhého, jak otce, tak také syny, dí Hospodin; nebudu šetřiti, aniž poshovím, aniž se smiluji, abych nerozbil jich.“

Hospodin bude věrolomnost trestati zajetím. (13, 15.– 27.).

Napomenutí před trestem (13, 15.– 17.). Neodvratný Boží soud (13, 17.– 20.; 13, 21.– 27.).

¹⁵ Slyšte, mějte pozor, nepyšněte se, neboť Hospodin mluví: ¹⁶ Vzdejte čest Hospodinu, svému Bohu, prve nežli se zatmí; prve nežli se obrazí nohy vaše o temné skály: čekati budete světlo, on však je obrátí v stín a mráкотu. ¹⁷ Neuposlechnete-li však toho, v skryté kvíliti bude má duše nad (vaší) pýchou, kvíliti, kvíliti bude, a mé oko slzy bude ronit, že zajato jest Hospodinovo stádo.

¹⁸ Rci králi a královně-matce: Sedněte si hodně nízko, neboť padá vám s hlavy vaše nádherná koruna. ¹⁹ Města jižní zavřená jsou, nikdo jich neotvírá. Odveden jest Juda všecek do zajetí, je to přestěhování úplné. ²⁰ Pozdvihněte oči a vizte ty, kteří přicházejí od severu! Kde je stádo, jež bylo ti dáno, nádherný brav tvůj?

HL 13. V. ¹–¹⁴. dlužno klásti do časů Josiášových. – Jeremiáš tu představuje samého Hospodina, pás je tu náznakem *zpuštění národa israelského*, nebo jinými slovy: *zpuštění, zbujení Israele*, jak vyplývá z v. 9.– 11. – Z této zpuštění bude národ důkladně vyléčen v *zajetí babylonském*, při řece Eufratu, kde zatvrzelost jeho *shnije*.

V. ¹². Výrok prorokův, vyslovující účel džbánu, je tak zřejmý, že budí u posluchačů pošklebek; z toho výroku však náhle zaznívá *děsná hrozba*.

V. ¹³. Sedí sice právem nástupnictví na *trůně Davidově*, ale nejsou muži podle srdce Božího, jako byl David, jejich praotec.

V. ¹⁵–²⁷. pochází pravděpodobně z krátké vlády *Joachina a jeho matky* (v. 18.). V prvních dnech jeho (r. 598) Jer předpovídá příchod Nabuchodonosorův, pád judského krále, zajetí. Výtky, jež prorok činí, hodí se dobře do časů po bezbožném Joakimovi.

V. ¹⁸. Podle mínění sv. Jer, Tomáše Akv., Condamina byl tímto králem *Joachin* a matka jeho byla *Nohesta*, dcera Elnatanova z Jerusalema (4 Král 24, 8.).

²¹ Co řekneš, až ti za pány ustanoví ty, které jsi sama na sebe navykla? Zdali nepopadnou tebe bolesti jako ženu před porodem? ²² Hekneš si snad v duchu: Proč přišly na mne tyto věci? Pro množství tvých nepravostí zdvihli ti odolky, obnažili na hanbu tvoje paty. ²³ Zda může mouřenín změnit svou kůži, nebo rys svou kropenatost? (Tak) budete moci činiti dobře, i vy, kteří jste zvyklí na zlé. ²⁴ A rozptýlím je jako plevy, kterými zmitá vítr z pouště. ²⁵ To jest los tvůj a úděl, který jsem odměřil tobě, dí Hospodin. Proto, že jsi zapomněla na mne, a doufala jsi v lež, ²⁶ já také – dám ti zdvihnout odolky před očima tvýma, aby se ukázala tvoje hanba. ²⁷ Tvá cizoložství, tvá řehtání, hanebné tvé smilstvo na pahorcích, v poli viděl jsem tvé ohavnosti. Běda tobě, Jerusaleme! Nechceš býti čistý [mnou se říděj]? Dlouho-li ještě?

Hrozné sucho. Hospodin odmítá proroka prosícího za vysvobození (14, 1.–15, 9.).

Zhoubné účinky sucha na lidi (14, 1.– 3.), na zemi a na zvířata (14, 4.– 6.). Prosba za smilování (14, 7.– 9.). Zamítavá odpověď Hospodinova (14, 10.– 12.). Jer uvaluje vinu všeho na lžiproryky, kteří lid svedli (14, 13.). Hospodin odpovídá, že i tito svědkové zahynou, ale na zkáze lidu nelze nic změnit (14, 14.– 16.). Modlitba prorokova za smilování Boží (14, 17.– 22.). Hospodin opět odmítá a líčí vražednou válku, kterou hříšný lid potrestá (15, 1.– 9.).

HLAVA 14. – ¹ Řeč Hospodinova, kterou promluvil k Jeremiášovi v příčině sucha:

² Kvílí země Judská, a brány její padají; na zemi se černají, a křik Jerusalema stoupá vzhůru. ³ Zámožní posílají své podržené pro vodu: přicházejí vážit, nenalézají vody; zpět nesou nádoby prázdné . . . zklamání a omráčení jsouce zahalují si hlavy.

⁴ Pro neplodnost země, že na ni nepřišel déšť, zklamání jsou oráči, zahalují si hlavy. ⁵ Ano i laň na pláni opouští, co porodila, protože není trávy. ⁶ Divocí osli stojí na skalách, lapají po vzduchu jako draci; umdlévají oči jejich, protože není trávy.

⁷ Svědčí-li nepravosti naše proti nám, jednej, Hospodine, pro své jméno! Ano, mnoho jest odpadů našich, hřešili jsme proti tobě. ⁸ Naděje Israelova, spasiteli jeho v čas tísně, proč chceš být jak cizinec v zemi, jako pocestný, který se staví jen na noc? ⁹ Proč chceš být jako tulák, jako silák, který nemůže pomoci? Tys přece mezi námi, Hospodine, tvoje jméno máme, neopouštěj nás!

¹⁰ Toto praví Hospodin o tomto lidu: Rád se potuluje, nohám, nedá pokoje, i nelíbí se Hospodinu; nyní vzpomíná jejich nepravosti a navštěvuje hříchy jejich.

¹¹ Hospodin řekl ke mně: Nemodli se za tento lid, za jeho blaho. ¹² Když se postí, neslyším proseb jejich; a když podávají oběti krvavé i suché, nepřijímám jich; ale mečem a hladem a morem zahladím je.

V. ²². Srv. Is 47, 2 n. Na bronzovém povlaku bran, kterými se vcházelo do paláce Salmanasara II., je zobrazen zástup mužů a žen, odváděných do zajetí; všichni jsou bosí, muži nazí a ženy drží si sukně zdvižené vysoko nad kolena.

V. ²³. líčí beznadějnou zatvrzelost a nenapravitelnost Judovců (Jerusalema).

Hl. 14. Nelze přesně stanovit, ze které doby pochází úryvek 14, 1.– 15., 9. Knabenbauer se domnívá, že hl. 14n byly prosloveny za posledních dob, kdy po tolika napomenutích, minuvších se s cílem, osud říše judské byl již zpečetěn.

V. ². „brány“ = města, jejich obyvatelstvo jest oblečeno v temné roucho smutku, na hlavě má špinavý popel (prst), padá vysílením na zemi a na ní sedíc, hořekuje. Země „truchlí“, ježto rostlinstvo, její to šat i ozdoba, vyhynulo nebo bídne živoří, nemajíc vláhy.

V. ³. *O zahalení hlavě* srv. 2 Král 13, 19.; 15, 30.; Est 7, 8. – „Zámožní“ Jerusalemané.

V. ⁷. Nepravosti Judovců ovšem svědčí proti nim, i nezasluhují než trestu, avšak *čest Boží žádá*, aby jim bylo *pomoženo*. Srv. Jos 7, 9.; Ž 78, 9 n; Is 48, 9.– 11.

¹³ I řekl jsem: „Ach, Pane Bože! Proroci říkají jim: Neuzříte meče, aniž hlad bude mezi vámi, ale pokoj pravý dá vám (Hospodin) na místě tomtoto.“

¹⁴ Hospodin mi odpověděl: Křivě prorokují ti proroci ve jménu mém; neposlal jsem jich, nepřikázal jsem jim (nic), nemluvil jsem k nim; vidění lživá, věštby klamně, svůdné výmysly své prorokují vám. ¹⁵ Protož toto praví Hospodin: O prorocích, kteří prorokují ve jménu mém, jichž jsem já neposlal, říkajíce: „Meče ani hladu nebude v této zemi.“ – Mečem a hladem zhynou ti proroci! ¹⁶ Lidé pak, jimž prorokují, rozmetáni budou po ulicích jerusalemských pro hlad a meč, a nebude, kdo by je pochoval: oni i ženy jejich, synové i dcery jejich; vyleji na ně zlobu jejich. ¹⁷ A řekneš jim toto:

Roňte, oči mé, slzy ve dne v noci, bez ustání, neboť pohromou velikou zničena jest panna, dcera lidu mého, ranou náramně těžkou. ¹⁸ Vyjdu-li na pole, aj – zbití mečem; vejdu-li do města, aj – zmoření hladem. Prorok také, i kněz odcházejí do neznámé země.

¹⁹ Zavřhl jsi venkonce Judu, nebo zošklivila si duše tvá Sion? Proč tedy biješ nás ranou nezhojitelnou? . . . Čekáme blaho – a není nic dobrého; (čekáme) čas uzdravení, a aj – zděšení!

²⁰ Poznáváme, Hospodine, bezbožnosti svoje i nepravosti svých otců, že jsme zhřešili proti tobě. ²¹ Nedávej nás v potupy pro své jméno, aniž nám pohaň slavný trůn svůj; rozpomeň se, a neruš smlouvy své s námi! ²² Zda jsou mezi modlami pohanů dárci deště, nebo mohou nebesa (sama) dáti přívaly? Zdali nejsi ty to, Hospodin, Bůh náš? Ten, v něhož doufáme, ježto všechno to činíš?

HLAVA 15. – ¹ Hospodin mi řekl: Byť se postavil Mojžíš i Samuel přede mne, srdce mé (se nenachýlí) k tomuto lidu; vyvrz je z mých očí, nechať jdou! ² Zeptají-li se tě: „Kam máme jít?“ řekneš jim: „Toto praví Hospodin: Kdo k smrti (určen jest), (ten) k smrti (půjde); kdo k meči, (ten) k meči; kdo ke hladu, (ten) ke hladu; a kdo do zajetí, (ten) do zajetí.“ ³ A navštívím je čtvrtým druhem, dí Hospodin: mečem k zabití, psy k roztrhání, ptactvem nebeským a zvěří polní k sežrání a rozsápání. ⁴ A dám je na pospas všem královstvím země pro Manasa, syna Ezechiášova, krále judského, pro vše, co činil v Jerusalemě.“

⁵ Ano, kdo se slituje nad tebou, Jerusaleme, aneb kdo se zarmoutí pro tebe, aneb kdo přijde se tázat na tvé štěstí?

⁶ Tys mne opustil, dí Hospodin, obrátils mi záda; i vztáhnu ruku svou na tebe, abych tě zabil; uaven jsem prošením. ⁷ A rozvějí je věječkou ve branách země; pobijí a zkazím svůj národ, že se od svých cest neodvrátil. ⁸ Rozmnoží se mně vdovy jejich nad písek moř-

V. ²⁰. Prorok tvrdí, že byli i tehdy mezi lidem zbožní, kteří plakali nad vinou národní; na ty tedy ať Bůh shlédne, k vůli nim ať ušetří národa, jako byl kdysi hotov pro několik spravedlivou ušetřiti Pětiměstí. Srv. Bar 1, 15.; Dan 9, 2.

V. ²². Překrásný příklad prosby, která činí Bohu takofka zbožné násilí, která používá Božích slibů, skutků a plánů, aby ho pohnula k milosrdenství; spolu však uč se, kterak pravá láska k soukmenovcům naučila proroka modlit se a Boha všemi způsoby zapřísahati.

Hl. 15. V. ⁴. O hříších *Manasových* viz 4 Král 21, 2 n; 2 Par 33, 2 n. Ještě i za Manasa Hospodin lidu poshověl, a dal mu krále zbožného (Josiáše), který jak jen mohl usiloval o nápravu, ale lid byl již tak zatvrzelý, že ani Josiáš mnoho nedokázal. Proto nyní bude Bůh bít nepolepšitelný národ bez milosti . . .

V. ⁵. Až bude Jerusalems v troskách, až jeho obyvatelstvo bude sténati v zajetí, nikdo nebude mít s ním soustrasti.

V. ⁶. Jako kdysi Hospodin *vztahova*/ruku, aby lidu svému dobře činil, tak ji *vztáhne* nyní – aby ho až na nějaký zbytek vyhubil! – Hospodin jest „*uaven*“ svou shovívavostí.

V. ⁷. Hospodin rozptýlí Judovce na všechny strany a z celé Palestiny. To proto, že nechtěli se odvrátit od svých špatných mravů (= „*cest*“).

ský; uvedu jim na matky mladých vojínů zhoubece o polednách, pošlu na ně náhle úzkosti a hrůzu.⁹ Zchladne, která porodila sedm (synů), vypustí svou duši; zapadne jí slunce ještě za dne, hanbiti a rdít se bude; a co z nich zbude, vydám pod meč před očima nepřátel jejich, dí Hospodin.

Jeremiáš, stěžujcímu si, dostává se Boží útěchy (15,10.–21.).

Jer si nařiká, že ho úřad činí nenáviděným (15, 10.–14.). Jer prosí, aby byl spravedlivě pomstěn a konečně vysvobozen (15, 15.–18.). Hospodin odpovídá (15, 19.–21.).

¹⁰ Běda mně, matko má, že jsi mne porodila, abych se hádal a přel se s celým světem! Nepůjčil jsem, aniž kdo půjčil mně, (a) všichni mi zlořečí.¹¹ Hospodin řekl: Konec tvůj jistě bude dobrý; jistě vyjdu tobě vstříc v čas trápení a v čas soužení proti nepříteli!¹² Zdali se poláme železo, severní železo a bronz?¹³ Bohatství tvá a poklady tvé dám na pospas ne pro náhradu, ale pro tvé všeliké hříchy (páchané) ve všech končinách tvých.¹⁴ A přivedu tvé nepřátele ze země, které neznáš; neboť se rozpálil oheň hněvu mého, (i) bude hořeti proti vám.

¹⁵ Ty (to) víš, Hospodine, rozpomeň se na mne, zastaň se mne, zjednej mi dostiucínění na mých odpůrcích, ne podle své shovívavosti ujmi se mne; věz, že snášim pro tebe pohanění!¹⁶ Dostalo se mi tvých řečí, a pochutnal jsem si na nich. Slovo tvé bylo mi radostí a veselím srdce mého, protože mám tvoje jméno, Hospodine, Bože zástupů!¹⁷ Neseděl jsem v kruhu smějících se, abych se radoval; pro tvou ruku v ústraní jsem sedával, neboť pohružkou naplnils mne.¹⁸ Proč jest bolest moje nekonečná, rána má beznadějná, nechce se zhojit? Zdali budeš mi jako klamavý potok, na který není spolehnutí?

¹⁹ Protož toto praví Hospodin: Vrátiš-li se (ke mně), dovolím ti vrátit se a přede mnou (zase) státi; a oddělíš-li vzácné od všedního, jako ústa má (zase) budeš; oni budou se obracet k tobě, ale ty nebudeš obracet se k nim.²⁰ A učiním tě tomuto lidu zdí bronzovou, silnou: když budou bojovat proti tobě, nezmohou nic, neboť já jsem s tebou, abych tě vysvobodil, abych tě vytrhl, dí Hospodin.²¹ Vysvobodím tě z ruky zločinců, vytrhnu tě z ruky silných.

Jak má Jeremiáš žít, aby byl živým náznakem příští pohromy lidu (16, 1.–9.).

HLAVA 16. – ¹ Hospodin oslovil mne a řekl: ² Nepojmi ženy a neměj synů ni dcer na tomto místě. ³ Neboť toto praví Hospodin o synech a dcerách, kteří se rodí na tomto místě, a o matkách jejich, které zrodily je, i o otcích jejich, kteří zplodili je v zemi této: ⁴ Bolestnými způsoby smrti pomrou, nebudou oplakávání ani pochováni, hnůž z nich bude na povrchu země; mečem a hladem zhubeni budou, a mrtvá těla jejich budou za pokrm ptáctvu nebeskému a pozemské zvěři!

V. ¹⁰. Úryvek 15, 10.–21. vznikl nejspíše za *posledních let krále Joakima*. Jeremiáš chce říci, že neudrží se nikým obchodních styků, že nejde za ziskem a přece má tolik sporů, je tolik nenáviděn. Cítí tíhu prorockého úřadu.

V. ¹³. n. byl sem nejspíše nedopatřením vložen z 17, 3 n. Tam patří, zde však ruší souvislost.

V. ¹⁶. Prorok, aby dodal váhy své prosbě, dovolává se horlivosti, s jakou vykonával svůj úřad.

V. ¹⁷. Jeremiáš netoliko, že měl radost z toho, že za proroka byl povolán a že Hospodin k němu mluvil; on žil také tomuto úřadu přiměřeně . . . „pro tvou ruku“, která mne držela na výsosti úřadu prorockého.

V. ¹⁹. Hospodin napomíná proroka, aby upustil od netrpělivosti a mrzutosti a tiše by čekal na Boží pomoc.

Hl. 16. Úryvek 16, 1.–17., 18 vznikl věrojatně za krále *Joakima*; přesně doby udání nelze.

K v. ². Prorok má postrádati radostí manželských i rodinných na znamení, že jich postrádá budou (za trest) jeho vrstevníci. Náznorné kázání.

⁵ Ano, toto praví Hospodin: Nevcházej do domu smutku, nechod', abys kvílil nebo je těšil; neb jsem vzal svůj pokoj tomuto lidu, milosrdenství i slitování, praví Hospodin. ⁶ Zemrou velící i malí v zemi této, nebudou pochováni ani oplakáni, nebudou se (pro ně) nařezávat, ani lysiny na hlavě sobě dělat. ⁷ Nebudou lámati u nich kvílicímu chleba, aby ho nad mrtvým potěšili; aniž jim dají pít z číše útěchy nad otcem nebo nad matkou jejich.

⁸ A do domu kvasu nevcházej, abys seděl s nimi, a jedl a pil, ⁹ neboť toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já odejmu od místa tohoto před očima vašima a za dnů vašich hlas radosti a hlas veselí, hlas ženicha a hlas nevěsty.

Trest za hříchy Judska – zajetí (16, 10.– 18.).

¹⁰ Když pak oznámíš tomu lidu všechna tato slova, a otázke-li se tebe: „Proč hrozil nám Hospodin všemí těmito velikými zly? Jaká jest nepravost naše, a jaký hřích náš, kterými jsme se provinili proti Hospodinu, Bohu svému?“ ¹¹ řekneš jim: Protože opustili mne otcové vaši, praví Hospodin, odešli za bohy cizími, aby jim sloužili a klaněli se jim; opustili mne a zákona mého nedbali. ¹² Vy pak hůře jste činili než otcové vaši, neboť aj, každý chodí za svým zlým, zvrhlým srdcem, aniž mne poslouchá. ¹³ Vyvrhu vás tedy ze země této do země, které neznáte vy ani otcové vaši; tam sloužiti budete bohům cizím dnem i nocí, kteří nedají vám odpočinku.

¹⁴ Protož aj, dnové jdou, dí Hospodin, a nebudou již říkati: „Jako že živ jest Hospodin, který vyvedl syny Israelovy ze země Egyptské,“ ¹⁵ nýbrž: „Jako že živ jest Hospodin, který vyvedl syny Israelovy ze země severní a ze všech zemí, do kterých je byl vyvrhl.“ A přivedu je zase do země jejich, kterou jsem dal otcům jejich.

¹⁶ Aj, já pošlu mnoho rybářů, praví Hospodin, a schytají je, a potom pošlu jim mnoho lovců, a vyloví je na všech horách a na všech pahorcích i ze skalních jeskyní. ¹⁷ Neboť všechny cesty jejich na očích mám, nejsou přede mnou skryty; nemůže se schovat nepravost jejich mému zraku. ¹⁸ [Nejprve] pak odplatím jim dvojnásobně za jejich nepravosti a hříchy, protože zprznili mou zemi mrchami svých model, a ohavnostmi svými naplnili dědictví mé.

Modlářství – příčina příští pohromy (16, 19.– 17, 4.).

¹⁹ Hospodine, má sílo a hrade, útočiště moje v den tísně, k tobě přijdou národové od končin země a řeknou: „Věru, lež byla majetkem našich otců, nicota, která jim nemohla prospět! ²⁰ Může-li člověk si udělat bohy? To přece bohové nejsou!“ ²¹ „Protož aj, já ukáži jim tentokráte, ukáži jim ruku svou a moc, i zvědí, že jméno mé jest Hospodin.“

HLAVA 17. – ¹ Judův hřích jest napsán železným rydlem, diamantovým hrotem jest vyryt do tabulky jejich srdce. Na rozích oltářů jejich, ² které mají na paměti synové jejich, na oltářích jejich, na ašerách, pod (každým) stromem ratolestným, na vysokých horách i na polích, kde obětuji. ³ Bohatství tvé i všechny poklady tvé na pospas dám, i výšiny tvoje pro hříchy, (páchané) ve všech končinách tvých. ⁴ A zůstaneš sám jen z dědictví tvého, které dal jsem tobě. A podrobím tě v službu tvým nepřátelům v zemi, které neznáš, neboť jsi zanítil oheň mého hněvu, (který) na věky hořeti bude."

V. ⁵ n. Tvrdoostí zde přikázanou měl prorok naznačovati, že trestání Judovci nedojdou soucitu, *milosrdenství*.
V. ⁷ V dnešní Palestině po pohřbu vrací se muži do domu příbuzné rodiny, která je pozvala, a tu bývá hostina, k níž přinášejí přátelé chléb čerstvě pečený, něco rýže, vejce, olivy, máslo a med.

V. ¹⁶ Nepřítel, který Judovce schytá, aby je odvedl svázané do zajetí, přirovnán tu k *rybářům* a k *lovcům*.

V. ¹⁹ Prorok těší sebe i příští zajatce tím, že i zajetí bude mít své výhody – i pohané poznají nicotu model, nepravdu svého náboženství a pohnou se k Bohu Israelovu, jak již byl předpověděl Isajáš 2, 2.; 41, 1 n; 45, 14.

HL. 17. V. ¹ Hřích Judovcův jest zaryt do jejich srdce písmem nesmazatelným, t. j. hříchy volají za pomstu Boží. Napsány jsou také na rozích oltářů, také odtud křičí k nebi, aby bylo za ně dosti učiněno. „ašery“ = háje.

Důvěra v lidi a Boha (17, 5.– 18.).

⁵ Toto praví Hospodin: Kletý člověk, který spoléhá na člověka, kdo za svou oporu pokládá smrtelníka, ale od Pána odstupuje svým srdcem! ⁶ Neboť jest jako jalovec na pustině: nevidá, by dobrého co přišlo, bylo jeho je v suchopárné poušti, v kraji solném, kde nelze bydlet.

⁷ Požehnaný člověk, který doufá v Hospodina, jehož oporou jest Hospodin! ⁸ Jest jako strom, který zasazen jest u vod, který, kde vláha jest, pouští kořeny své: Nestrachuje se, když přijde vedro, listí jeho zůstává zelené, ani v letech sucha starostí nemá, nikdy nepřestane ovoce nésti.

⁹ Záludné je srdce nade všechno, nevyzpytatelné, kdo je pozná? ¹⁰ Já, Pán, zpytuji srdce a zkouším ledví, abych dal každému podle jeho mravů, podle ovoce jeho předsevzetí. ¹¹ Koroptev vysedává, čeho nenakladla; tak i ten, kdo si nadělal bohatství, ale ne spravedlivě, uprostřed života svého jest nucen opustit je, a na konec se ukáže, že byl blázen.

¹² Trůně slávy, vznešený od počátku, místo svatyně naši! ¹³ Naděje Israelova, Hospodine, všichni od tebe odpadající zahanbeni budou, kteří odstupují od tebe, do prachu zapsáni budou, neboť opustili pramen vod živých, Hospodina! ¹⁴ Uzdrav mne, Hospodine, abych zdrav byl, spas mne, ať spasen jsem, neb chvála má ty jsi. ¹⁵ Ejhle, oni říkají mi: „Kde je slovo Páně? Ať přijde!“ ¹⁶ Já však jsem se nezalekl, vždyť jsem šel za tebou, Pastýřem; a dne zhouby jsem nesvolával – ty víš; co z mých rtů vyšlo, pravda před tebou byla, ¹⁷ Nedopouštěj, abych myslí pozbyl, ty má naděje za dob utrpení! ¹⁸ Ať jsou zahanbeni odpůrci moji, ale já ať zahanben nejsem! Nechať myslí pozbývají oni, ale ať nepozbývám já jí! Uved' na ně časy utrpení, na padrt' je roztráští!

Světě sobotu! (17, 19.– 27.).

¹⁹ Toto pravil Hospodin ke mně: Jdi a postav Se do brány „Synů lidu“, kterou vcházejí a vycházejí králové judští, a do všech bran jerusalemských, ²⁰ a řekneš jim: „Slyšte slovo Hospodinovo, králové judští, veškeren Judo, i všichni obyvatelé jerusalemsští, kteří vcházíte těmito branami! ²¹ Toto praví Hospodin: Dbejte svého života, a nenoste břemen v den sobotní, abyste je vnášeli branami jerusalemskými! ²² Aníž vynášejte břemen ze svých domů v sobotní den, a žádného díla nekonejte; světě sobotní den, jak jsem přikázal vašim otcům! ²³ A neuposlechli, aniž popřáli (mi) sluchu, ale zatvrdili svou šíjí, aby mne neuposlechli, a nepřijali kázně. ²⁴ Uposlechnete-li mne, dí Hospodin, abyste nevnašeli břemen branami tohoto města v den sobotní a budete-li světiti den sobotní, abyste nekonali v něm žádného díla: ²⁵ vcházení budou branami města tohoto králové [a knížata,] sedící na trůně Davidově, a jezdící na vozech i na koních, oni i knížata jejich, muži judští a obyvatelstvo jerusalemské; a bude bydleno v městě tomto na věky. ²⁶ I budou přicházeti z měst judských, z okolí Jerusalema, z území Benjaminova, z rovin i z hor, i od jihu, nesouce oběti

V. ⁶. „jalovec“ nebo jiný podobný keř zakrslý, od zvířat ožraný, „dobrého co“ jest vláha, déšť nebo rosa. „kraj solný“ jako půda sodomská.

V. ¹¹. uvádí příklad, kterak Bůh odměňuje člověka podle skutků na boháči, který nespravedlivě nakupil si majetek.

V. ¹⁴. Jeremiáš, jako již jiní proroci před ním (Is 6, 11 n), předpovídal jménem Božím hrozné tresty, která přijdou na Judskou říši a na její obyvatelstvo. Mnozí však pokládali Jeremiáše za proroka lživého a posmívali se mu, že jeho „slovo Páně“ dlouho se nesplňuje.

V. ¹⁶. Jer pro ten posměch a svízele s ním spojené nemalomyslní, ježto jest si vědom, že předpovídáje temnou budoucnost, nečinil tak proto, že si sám takovou přál, ani že nevyslovoval své kletby. Předpovídal jen proto, že ho Pán poslal a pouze to, co mu na jazyk položil.

V. ²¹. Zákon stanovil na rušitele soboty trest smrti, proto: „Dbejte svého života“ (Ex 31, 14 n).

V. ²². Hospodin přikázal „otcům“ světiti sobotní den Ex 20, 8.– 10.; 23, 12.; 31, 13.– 17.

zápalné a žertvy na zabití, jakož i oběti suché a kadidlo, a přináseti budou oběť díky do domu Hospodinova.²⁷ Neuposlechnete-li mne však, abyste světili den sobotní a nenosili břemen, nevnášeli (jich) branami jerusalemskými v sobotní den: zapálím oheň ve branách města, i zhltná domy jerusalemské, a neuhasne.

Hrnčířova práce – náznak Boží prozřetelnosti (hl. 18.).

HLAVA 18. – ¹ Řeč, kterou promluvil Hospodin k Jeremiášovi.

Řekl: ² „Vstaň a sejdí do domu hrnčířova, a tam uslyšíš má slova.“ ³ I sešel jsem do domu hrnčířova, a aj, on pracoval na kruhu. ⁴ Když se mu nepodařila nádoba, kterou dělal rukama z hlíny, udělal z ní zase nádobu jinou, jak se líbilo oku jeho (ji) udělati. ⁵ Tu mne oslovil Hospodin a řekl: ⁶ „Zdali jako tento hrnčíř nemohu naložiti s vámi, dome Izraelův, dí Hospodin? Aj, jako jest hlína v ruce hrnčířově, tak jste vy v ruce mé, dome Izraelův! ⁷ Brzy řeknu národu nebo království, že je vykořením, zkazím a vyhubím; ⁸ upustí-li (však) národ, kterému jsem byl hrozil, od svého zla, upustím i já od zlého, kterým jsem hodlal stihnouti ho. ⁹ Brzy však řeknu o národu nebo o království, že je vystavím, že je štípiti budu; ¹⁰ činí-li však, co je zlé mým očím, neposlouchaje hlasu mého: i já upustím od dobra, které, jak jsem byl řekl, hodlal jsem mu prokázati. ¹¹ Protož nyní rci mužům judským a obyvatelům jerusalemským: Toto praví Hospodin: Aj, já připravuji pohromu na vás, mám úmysl proti vám; obrať se (tedy) každý od svých zlých mravů, polepšete své mravy i snahy své. ¹² Oni však řeknou: „Vše marné! Za svými tužbami půjdeme a každý podle svého zvrhlého, zlého srdce činiti budeme.“ ¹³ Protož toto praví Hospodin:

Otažte se národů, kdo slyšel takové věci hrozné, kterých příliš se napáchala panna Israelská? ¹⁴ Zdali může zmizeti s plání skalních sníh na Libanonu, nebo zda možno vyvážiti vody studené, ze zřídla vyvěrající? ¹⁵ Avšak lid můj zapomněl na mne, nicotám obětuje (kadidlo), klopýtají na svých cestách, na odvěkých stezkách, chodíce po stezkách, po cestě neprotřené, ¹⁶ aby byla země jejich pouští, na věčný sykot; každý, kdo půjde skrze ni, užasne se, a kývati bude hlavou. ¹⁷ Jako východní vítr rozptýlím je před nepřítelem; záda a ne tvář jim ukáží v den záhuby jejich.“

¹⁸ Řekli: „Pojďte a vymysleme si proti Jeremiášovi plány; nemůžet pozbytí zákona kněžstvo, mudrci rady, ni proroci řeči. Pojďte a ubijme ho jazykem, nemějme pozor, ať mluví cokoliv!“ ¹⁹ Pozoruj, mne, Hospodine, a slyš hlas mých protivníků! ²⁰ Má být odplaceno zlým dobré, že mi vykopali jámu? Vzpomeň, že jsem před tebou stával, abych přimlouval se za ně, a tvůj hněv bych odvrátil od nich! ²¹ Proto dej syny jejich na pospas hladu, učňi, aby padli do rukou meče, ženy jejich bez dětí budtež a bez mužů, muži jejich ať jsou zbiti smrtí, jinoši jejich zbodáni mečem v boji! ²² Ať se rozléhá nářek z jejich domů, že jsi přivedl na ně lupiče náhle; vykopaliť jámu, aby mne lapili, a mým nohám tajně na-

Hl. 18. vznikla nejspíše za vlády *Joakimovy*, v prvních letech jeho. V. 1.–12. vyslovuje všeobecné *podmíněný ráz prorocství*. *Tresty*, jimiž Bůh hrozí, mohou býti *oddáleny* navždy neb aspoň na čas *pokáním*: odměny, které Bůh slibuje, mohou býti zmařeny pozdějšími hříchy. Tu pravdu Hospodin vštěpuje *slovy i názorným úkonem*.

V. ¹³. Hříchy právě *na panně* bijí do očí. Israel jest dosud „*pannou*“, ježto nebyl vydán na pospas cizimu národu.

V. ¹⁵. „*nicotám*“ = modlám, „*odvěké jejich cesty*“ vymezil jim zákon Mojžíšův, „*neprotřené*“, neschůdné, nebezpečné cesty a stezky jsou modlářství a s ním spojené mravy pohanské.

V. ¹⁸–²³. předcítá církev *v sobotu před Smrtnou nedělí*, ježto Jeremiáš byl předobrazem, Krista krivě obžalovaného a odsouzeného na smrt. – Jer oznamoval, že zanikne říše Judská. Židé pak že půjdou do zajetí. Odpůrci jeho se domnívali, že jest nemožno, aby to Hospodin dopustil. Vždyť podle jeho slibů *kněžstvo* židovské bude konati *bohoslužbu podle zákona* na věčné časy, a nová pokolení *proroků* budou oznamovati vůli Boží jako za století minulých.

V. ²¹ n. prosí Boha podrobně, aby se splnilo, čím byl hrozil.

kladli osidel. ²³ Ale tobě, Hospodine, je známo vše, co si na mne smyslili, bych umřel; nenech bez trestu nepravosti jejich, a hřích jejich nebuď před tebou shlazen; nechať padají před obličejem tvým, za dob hněvu svého s nimi nalož!

O roztřískaném džbánu (19, 1–20, 6.).

HLAVA 19. – ¹ Toto pravil Hospodin: Jdi a vezmi hliněný džbán od hrnčíře, vezmi (s sebou) několik starších lidu a několik starších kněží ² a jdi ven, do údolí Ben-Ennom, které jest u vchodu do brány Hrnčířské, a hlásej tam slova, která já mluviti budu tobě. ³ Řekneš: Slyšte slovo Hospodinovo, králové judští, i obyvatelé jerusalemští! Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já uvedu trápení na toto místo, takže každému, kdo uslyší o něm, zníti bude v uších, ⁴ protože opustili mne, zcizili toto místo, obětovali (kadidlo) na něm bohům cizím, jichž neznali oni, ani otcové jejich, ani králové judští, a naplnili toto místo krví nevinných; ⁵ zřídili výšiny Baalům, aby pálili své děti ohněm v zápalnou oběť Baalům, čehož jsem jim nepřikázal, a co mně ani nenapadlo, abych se o tom zmínil. ⁶ Protož, aj, dnové jdou, dí Hospodin, kdy nebude již slouti, toto místo Tofet a údolí Ben-Ennom, ale „Údolí zabíjení“. ⁷ A zvrátím tužby Judy a Jerusalema na tomto místě, a učiním, že budou padati mečem před nepřáteli a rukou těch, kteří jim ukládají o život; a mrtvoly jejich dám za pokrm ptactvu nebeskému a divoké zvěři. ⁸ A učiním to město úžasem a na sykot: každý, kdo půjde skrze ně, užasne se a syčeti bude nade všemi ranami jeho.

⁹ A krmíti je budu masem synů jejich a masem dcer jejich; budou navzájem své maso jísti v obležení a v úzkosti, kterou je sevrou nepřátelé jejich, ti, kteří jim ukládají o život.

¹⁰ I rozbiješ džbán před očima mužů, kteří půjdou s tebou, ¹¹ a řekneš jim: „Toto praví Hospodin zástupů: Tak rozbiji tento lid a toto město, jako rozbíta bývá nádoba hrnčířská, kterou nelze již opravit; a v Tofetu budou pochovávat, ježto nebude jiného místa k pohřbení. ¹² Tak naložím s tímto místem, dí Hospodin, a s obyvatelstvem jeho; učiním z města tohoto takorba Tofet. ¹³ I budou domy jerusalemské a domy králů judských nečisté jako místo Tofet, všechny domy, na střechách jejichž obětovali všemu vojsku nebeskému, a přinášeli oběti mokré bohům cizím.“

¹⁴ Přišel pak Jeremiáš z Tofetu, kamž jej byl poslal Hospodin, aby tam prorokoval, postavil se v nádvoří domu Hospodinova a řekl všemu lidu: ¹⁵ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já uvedu na toto město a na všechna města jemu poddaná všechno zlo, kterým jsem byl jemu hrozil; neboť zatvrdili svou šíji, aby neposlouchali řeči mých.

HLAVA 20. – ¹ Když uslyšel Fašur, syn Emmerův, kněz, který ustanoven byl dozorcem v domě Hospodinově, Jeremiáše, an prorokuje . tyto řeči, ² Fašur dal zbíti Jeremiáše proroka a vsaditi jej do klády, která byla v hořejší bráně Benjaminově u domu Hospodinova. ³ Nazítří však, když se rozednilo, Fašur dal Jeremiáše z klády vyvésti. I řekl mu Jeremiáš: „Ne, Fašur nazývá tě Hospodin, nýbrž „Strach se všech stran“. ⁴ Neboť toto praví Hospodin:

Aj, já vydám tě v strach, tebe i všechny přátele tvé: padnou mečem nepřátel svých, a tvé oči to uzzří. A veškeren lid judský vydám v ruce krále babylonského; zavede je do Babylona, nebo mečem je pobije. ⁵ A dám všechno jmění tohoto města, všechny výdělky jeho i všec-

HL. 20. V. ¹ n. *Fašur*, syn *Immera*, dal Jer vysázeti věrojatně 40 ran podle zákona Dt 25, 3, za to, že rušil svou řeč v chrámě veřejný klid a že lid „pobuřoval“. Tím se Fašur prohřešil proti zákonu Dt 18, 15 n. „*kláda*“ byl nástroj, k němuž bývaly přivazovány ruce a nohy odsouzenci tak, že jimi nemohl pohybovati, a že byl nucen býti skrčen. Srv. Job 13, 27. Ta kláda byla v bráně nejspíše na postrach kolemjdoucích.

V. ³. Nové jméno Fašurovo jest náznačné; předpovídá, co Fašura stihne, bez ohledu na to, co jeho dosavadní jméno (Fašur) znamená. Tentokrát *nebál se* Boha, dav Jeremiáše nevinného do klády; přijde však doba, kdy bude *strachem sevřen se všech stran*.

ky skvosty, i všechny poklady králů judských dám v ruce nepřátel jejich; a oni je rozchvátí, a poberou, a dovezou do Babylona. ⁶ Ty pak, Fašure, i všichni obyvatelé domu tvého, půjďte do zajetí: do Babylona přijdeš, tam umřeš, a tam pochován budeš, ty i všichni přátelé tvoji, kterým jsi prorokoval lež!

Trpký, ale přece do vůle Boží oddaný stesk Jeremiášův (20, 7. – 18.).

⁷ Svedl jsi mne, Hospodine, a dal jsem se (ti) svěsti; silnější byl jsi než já, i zmocnil ses mne! Jsem na posměch den celý, všichni mně se posmívají. ⁸ Neboť dávno již, když mluvím, dlužno mi křičet, násilí a zpustošení ohlašovat; i stala se mi řeč Hospodinova poháněním, ku posměchu celý den. ⁹ I řekl jsem (si): Nebudu naň vzpomínati, a nebudu již mluvit jeho jménem; ale bylo v nitru mém jak oheň, hoříci a zavřený v mých kostech; i zemdlel jsem, nemoha toho snést. ¹⁰ Ano, slyšel jsem hanění mnohých: „Hrůza se všech stran! Stíhejte ho! Budeme ho stíhat!“ I ode všech mužů, kteří byli přátelé moji, kteří po boku mi na stráži byli (bylo slyšet): „Snad se dá podvésti, i zmocníme se ho, a pomstíme se na něm!“

¹¹ Ale Hospodin jest se mnou jako bojovník silný; protož, kteří mne stíhají, padnou a nesvedou nic. Zahanbeni budou náramně, neboť nepoštěstí se jim; bude to hanba věčná, jež nikdy nebude shlazena. ¹² A ty, Hospodine zástupů, který zkoušíš spravedlivce, který vidíš ledví i srdce, prosím, ať uzřím pomstu tvou nad nimi, neboť tobě svěřil jsem při svou. ¹³ Zpívejte Hospodinu, chvalte Hospodina, že vysvobodil život chudého z ruky zlých!

¹⁴ Zlořečený den, kdy jsem se zrodil! Den, kdy porodila mne má matka, ať není požehnaný! ¹⁵ Zlořečený muž, který, zvěstovav otcí mému: „Narodilo se ti dítě, chlapeček“, radostí jej obveselil! ¹⁶ Buď člověku tomu jako jest městům, která Hospodin podvrátil bez milosrdenství; ať slyší z jitra křik a lomoz válečný o polednách, ¹⁷ že mne nezabil (hned) v mateřském lůně, aby mně byla matka má hrobem, a její život v útězku věčně. ¹⁸ Proč jsem vyšel z mateřského lůna, abych viděl (jen) námahu a bolest, abych ztrávil v hanbě dny své?

Jerusalem jistojistě padne (hl. 21.). Hrozby proti judským králům (22, 1. – 23, 8.).

HLAVA 21. – ¹ Řeč, kterou promluvil Hospodin k Jeremiášovi, když byl poslal k němu král Sedekiaš Fašura, syna Melchiašova, a Sofoniaše, syna Maasiašova, kněze, aby mu

V. ⁷ „Svedl jsi mne“ = přiměl jsi mě, bych přijal úřad prorocký, ačkoli jsem se zdráhal (1, 6.). Svedl, překonal ho sliby, že mu bude pomáhati, zatím však – trží posměch.

V. ⁹ Toto místo jest jedno z nejdůležitějších netoliko knihy Jer, nýbrž všeho písemnictví prorockého. Je tu na živém příkladě zřejmá pravda slov sv. Petra: „Nikoli z vůle lidské stalo se kdy prorocktí, nýbrž Duchem svatým nadchnuti mluvili svatí lidé Boží“ (2 Petr 1, 21.). Jeremiáš, jak vidno, měl plně sebevědomí a velmi živý sebecit o vnějším, o nadpřirozeném božském původu své inspirace, svých zjevení, a když mluvil jménem Hospodinovým, nebylo to z jeho vlastního popudu.

V. ¹⁰ Obsah všech kázání prorokových jest „Hrůza se všech stran!“. Ti, kteří se dělali, že jsou přáteli jeho, činili tak proto, aby ho mohli špehovati.

V. ¹¹ Prorok přemáhá kolísavost důvěrou v pomoc Boží.

V. ¹⁴ n. srv. s Job 3, 1. – 6. Jer mluví básnicky, v nadsázkách, vyslovuje svou palčivou bolest, která ho tu a tam přemohla, ale nerouhá se Bohu! Podobně bylo také Eliáš, že si přál smrt (3 Král 19, 4.).

Hl. 21. V. ¹ – ¹⁰, vypravuje o poselství krále Sedekiaše k Jer za doby, kdy byl Jerusalem sevřen, že bylo lze toliko zázrakem Božím očekávati osvobození; níže, 37, 3. – 10., vypravováno o jiném poselství téhož krále k Jer za doby pozdější, kdy Babyloňané na čas upustili od obléhání Jerusalema, ježto táhli proti egyptskému vojsku, které chvátalo Jerusalemu na pomoc.

V. ¹. Co Bůh výše, 15, 11, 19, prorokovi slíbil, již se plní. – Fašur tento jest jiný než jmenovaný výše 20, 1. Srv. níže 38, 1. – O Sofoniašovicích níže 29, 25; 37, 3.; 52, 24.

řekli: ² „Otaž se za nás Hospodina, neboť Nabuchodonosor, král babylonský, obléhá nás, naloží-li Hospodin s námi podle všech zázraků svých, a odtáhne-li od nás.“ Jeremiáš jim odpověděl: „Toto povíte Sedekiašovi: ⁴ Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Aj, já obrátím zbraně, které máte v rukou, a jimiž vy bojujete za hradbami proti králi babylonskému a proti Chaldejským, kteří vás oblehli, shromáždím je uprostřed tohoto města, ⁵ a bojovati budu já proti vám rukou vztaženou a ramenem silným, rozhořčeně, roztrpčeně, ve hněvu velikém. ⁶ A udeřím na obyvatelstvo tohoto města, ze lidé i dobytek morem velikým pomrou. ⁷ A potom, dí Hospodin, dám Sedekiaše, krále judského, a činovníky jeho i lid jeho zbylý ve městě po moru, po meči a po hladu do rukou Nabuchodonosora, krále babylonského, do rukou nepřátel jejich, do rukou těch, kteří jim o život ukládají, i budou pobiti mečem bez lítosti, bez ohledu, bez milosrdenství. ⁸ A tomuto lidu řekneš: Toto praví Hospodin: Aj, já dávám vám na vybranou cestu k životu a cestu k smrti. ⁹ Kdo zůstane v tomto městě umře mečem, nebo hladem, nebo morem; ale kdo vyjde a uteče k Chaldejským kteří vás obléhají bude živ; život bude mu takorba kořistí. ¹⁰ Neboť obrátil jsem tvář svou proti tomuto městu ke zlému a ne k dobrému, dí Hospodin: do rukou krále babylonského bude vydáno, i vypálí je ohněm.

¹¹ A domu krále judského (rci): Slyšte slovo Hospodinovo, ¹² (členové) domu Davidova! Toto praví Hospodin: Konejte každé jitro spravedlivý soud, a vychvacujte znásilněného z rukou násilníkůvých, aby snad nevyšlehl jako oheň hněv můj, a nerozpálil by se, že by nemohl uhašit býti, pro zlobu vašich tužeb.

¹³ Aj, já na tebe (přijdu), obyvatelko údolí, skálo roviny, praví Hospodin, (na vás), kteří říkáte: „Kdo udeří na nás? aneb kdo vejde do příbytků našich?“ ¹⁴ A navštívím vás, dí Hospodin, podle ovoce tužeb vašich; a zapálím oheň v lese jeho, (který) pohltí všechno vůkol něho.“

HLAVA 22. – ¹ Toto praví Hospodin: „Sejdi do domu krále judského a rci tam toto slovo: ² Slyš slovo Hospodinovo, králi judský, který sedíš na trůně Davidově, ty i činovníci tvoji, i lid tvůj kteří vcházíte těmito branami. ³ Toto praví Hospodin: Čiňte právo a spravedlnost, vysvobozujte znásilněného z rukou násilníkůvých, cizince sirotka a vdovy nezarmlucujte, neutiskujte jich, a krve nevinné nevylévejte na tomto místě. ⁴ Neboť budete-li opravdu činiti podle tohoto slova, vcházeti budou branami domu tohoto králově z rodu Davidova, sedící na trůně jeho a jezdící na vozech i na koních oni, činovníci i lid jejich Neuposlechnete-li však slov těchto, přísahám skrze sebe samého, dí Hospodin, že v ssutinu bude obrácen dům tento. ⁶ Neboť toto praví Hospodin o domu krále judského: Galaadem jsi ty mně, temenem Libanu; přísahám, že z tebe učiním poušť, město nebydlitelné! ⁷ Chystám si na tebe zhoubce přiměřeně ozbrojené, i zpodtinají výborné tvé cedry, a uvrhnou je do ohně.

V. ². „Otaž se“ a přimluv se. – „zázraků“, jako se stalo zejména za dob Ezechiášových, kdy podobně byl Jerusalema sevřen od Senacheriba.

V. ¹¹–¹⁴. Úryvek 21, 11.–23, 8. pochází z dob Joakimových, je tedy starší nežli úryvek 21, 1. – 10., který pochází z doby Sedekiašovy.

V. ¹³. Jerusalema sluje „obyvatelkou údolí“, ježto jest obklopen vyššími horami. Sluje „skalou roviny“, ježto se všech stran jest obklopen údolními více méně hlubokými a širokými.

Hl. 22. V. ¹. Tohoto rozkazu dostalo se prorokovi pravděpodobně ve chrámě jenž byl výše nežli palác královský. „králem judským“ byl tehdy Joakim (608–598).

V. ⁶. Palác královský byl ozdobou blízkého chrámu, stal se okrasou sídla Hospodinova („mně“). Ta nádhara vyslovena jest „Galaadem“, pohořím pověstným vzácnými lesy, a „Libanem“ proslulým cedry, jejich dříví bylo hojnou měrou použito při stavbě královského domu, 3 Král 7, 2.–5.

⁸ A půjdou mnozí národové kolem tohoto města a říkati bude druh druhu: „Proč tak učinil Hospodin tomuto veleoměstu?“ ⁹ I bude jim dána odpověď: „Protože opustili smlouvu Hospodina, Boha svého, protože se klaněli cizím bohům a sloužili jim.“ ¹⁰ Neopлакávají mrtvého, nekvilte nad ním; plačte nad tím, který odchází, neb již se. nenavrátil, aniž užří rodnou svou zemi!

¹¹ Neboť toto praví Hospodin o Sellumovi, synu Josiášovu, králi judském, který nastoupil na trůn královský po Josiášovi, otci svém, a který odešel s tohoto místa: Již se sem nenavrátil, ¹² ale v místě, do kterého jsem jej převedl, tam umře, a této země již neuvidí!

¹³ Běda tomu, kdo staví dům svůj s nespravedlností a své pokoje s bezprávím; kdo žádá práci od bližního bezplatně, mzdy příslušné mu nedávaje! ¹⁴ Kdo říká: Vystavím sobě dům široký, a pokoje prostranné; dělá si veliká okna, cedrové stropy, a maluje červcovou barvou. ¹⁵ Zdali proto kralovati budeš, že se přirovnáváš k cedru? Otec tvůj jedl a pil (ovšem také), ale činil podle práva a spravedlnosti: tehdy dobře bylo jemu. ¹⁶ Zastával se práva chudého a nuzného, i bylo mu dobře. Zdali ne proto, že znal mne? di Hospodin. ¹⁷ Ale tvé oči a tvé srdce hledí toliko na zisk, na prolévání nevinné krve, na útisk a jak bžet za zlým činem.

¹⁸ Protož toto praví Hospodin o Joakimovi, synu Josiášovu, králi judském: Nebudou ho oplakávat: „Běda, bratře!“ „Běda, sestro!“ Nebudou ho oplakávat: „Běda, pane!“ „Běda, Veličenstvo!“ ¹⁹ Pohřbem osličím pohřben bude, odvečen a povržen bude daleko za branami jerusalemskými.

²⁰ Vystup na Liban a křič, na Basansku vydávej hlas svůj, křič s hor Abarimských, neboť veta jest po všech tvých milovnicích! ²¹ Mluvil jsem k tobě, když mělaš všeho hojnost, ale řeklas: „Nebudu poslouchati!“ Takový jest mrav tvůj od tvého mládí: neposlouchalas hlasu mého! ²² Všecky tvé pastýře spase vichor, a milovníci tvoji půjdou do zajetí; tehdy hanbit a stydět se budeš za všecku svou zlobu. ²³ Ty, jenž sídlíš na Libanu, a na cedrech hnízdiš, jak budeš úpěti, když na tě přijdou bolesti jako bolesti ženy před porodem!

²⁴ Jakože živ jsem, dí Hospodin, Jechoniáše, syna Joakimova, krále judského, byt i byl prstenem na mé pravici, i odtud jej strhnu! ²⁵ A vydám tě do rukou těch, kteří o život ti ukládají, do rukou těch, jichž ty se děšíš, do rukou Nabuchodonosora, krále babylonského, do rukou Chaldejských. ²⁶ A zahodím tebe i matku tvou, která tě porodila, do země cizí, v níž jste se nezrodili, tam pak zemřete! ²⁷ Do země však, k níž oni zdvíhají svou duši, aby se navrátili tam, nenavrátili se! ²⁸ Zda jest nádoba hliněná, rozbitá, tento člověk, Je-

V. ¹⁰.-¹². má na zřeteli *Joachaza, syna Josiášova*, „mrtvého“ krále Josiáše, jenž padl v bitvě u Megidda r. 608. At zapomenou již na smrt Josiášovu, a lkají nad neštěstím novým, větším, nad jeho synem! Marná jest naděje, že se vrátí z Egypta, kam jej byl Nechao odvedl do zajetí!

V. ¹². Joachaz (Sellum) zemřel v zajetí v Egyptě, jak vypravuje 4 Král 23, 30.–34.

V. ¹³.-¹⁹. mluví proti *Joakimovi*, nástupci Joachazově (4 Král 23, 34.). Joakim stavěl si „*pokoje*“ v domě na poschodí, nádherně si vše zřizoval, ale zadržoval dělníkům spravedlivou mzdu!

V. ¹⁸. Joakimovi nedostane se obvyklých pohřebních žalozpěvů.

V. ¹⁹. „*osličí pohřeb*“. Východan nechá chcipajícího osla na místě, kde padl, pojití a tam ležeti, až ho dravci rozsápou. Týž osud Jer předpovídá Joakimovi také níže 36, 30. Kdy a za jakých okolností tato předpověď se splnila, Písmo nevypravuje. Byl buď úkladně zabít, nebo padl v bojích proti četám Chaldů.

V. ²⁰. Prorok oslovuje „*dceru*“ lidu svého (zosobněnou). Vystoupiti má na vysoká pohoří, aby ji bylo daleko široko slyšeti. „*milovníci*“ jsou národové, se kterými Judovci kdysi vcházeli ve smlouvy na odboj, zejména *Egyptané*. Také ti budou od Chaldů porobení!

V. ²³. K Libanu přirovnán Sion. „*hnízdi na cedrech*“, ježto v Jerusalemě jest mnoho domů, k „jejichž stavbě bylo použito značně dřeva cedrového.

V. ²⁶. „*matku tvou*“ Nohestu (4 Král 24, 8.). Srv. 13, 18.

V. ²⁸. Nádoba taková bývá zahozena a zůstává povržena – tak i Jechoniáš.

choniáš? Zda jest nádoba, která se nikomu nelíbí? Proč jsou zavrženi, on i rod jeho a uvrženi do země, které neznali? ²⁹ Země, země, země, slyš řeč Hospodinovu! ³⁰ Toto praví Hospodin: Napiš o tomto muži: „Muž bez dětí, jemuž za dnů jeho dobře se nevedlo.“ Neboť nebude z potomstva jeho nikdo, kdo by seděl na trůně Davidově, a panoval ještě nad Judou.

HLAVA 23. – ¹ Běda pastýřům, kteří rozsápávají a rozptylují stádo mé pastvy, dí Hospodin. ² Protož toto praví Hospodin, Bůh Israelův, o pastýřích, kteří pasou lid můj: Vy jste rozptýlili mé stádo a rozehnali jste je; nestarali jste se o ně; aj, já se postarám o vás, o zlobu vašich nápadů, dí Hospodin. ³ Aj, já shromáždím zbytky stáda svého ze všech zemí, kamž vyvrhnu je; přivedu je nazpět na jejich luhy, a budou růsti a rozmnoží se. ⁴ A vzbudím nad nimi pastýře, kteří je budou pásti, nebudou se již báti ani strachovati, a nic nebude se nedostávat do počtu, praví Hospodin.

⁵ Aj, dnové jdou, dí Hospodin, kdy vzbudím Davidovi potomka spravedlivého, krále, jenž panovati bude moudře, a konati bude právo a spravedlnost na zemi. ⁶ Za dnů těch dojde spásy Juda, a Israel bydliti bude bezpečně; a toto jest jméno, kterým ho nazývati budou: „Hospodin naše spravedlnost.“ ⁷ Protož, aj, dnové jdou, dí Hospodin, kdy nebudou již říkati: „Jakože živ jest Hospodin, který vyvedl syny Israelovy ze země Egyptské,“ ⁸ ale „Jakože živ jest Hospodin, který vyvedl a přivedl plémě domu Israelova ze země severní,“ a ze všech zemí, kam je byl vyvrhl, aby (zase) bydlili v zemi své.

Proti lžíprorokům (23, 9.–40.).

⁹ O prorocích: Zdrčeno jest srdce mé ve mně, třesou se všechny mé kosti, jsem jak opilý člověk, jako ten, koho víno zmohlo, pro Hospodina a pro svatá slova jeho. ¹⁰ Jeť cizoložníky naplněna země . . . Ano, pro kletbu země kvílí, vyschly lučiny pastvisk . . . (Všecko) úsilí jejich jest zloba, a síla jejich jest nepravost. ¹¹ Vždyť proroci i kněží jsou poskrvnění, i v domě svém našel jsem zlobu jejich, dí Hospodin!

¹² Protož cesta jejich bude jako kluzká stezka ve tmě, budou je strkati, i budou padat na ní! (Ano), přivedu na ně pohromu (toho) roku, kdy je navštívím, dí Hospodin. ¹³ V prorocích samařských viděl jsem bláznovství: prorokovali jménem Baalovým, oklamávali lid můj israelský; ¹⁴ v prorocích však jerusalemských viděl jsem úžasné věci: cizoloží a chodí cestou lži. Podporují ruce zločinných lidí, aby se neobrátíl nikdo od své zloby. V očích mých jsou všickni jako Sodomané, a obyvatelé města jako Gomořané. ¹⁵ Protož toto praví Hospodin zástupů o prorocích: Aj, já nakrmím je pelyňkem, a napojím je žlučí; neboť od proroků jerusalemských vychází poskrvna na všecku zemi.

¹⁶ Toto praví Hospodin zástupů: Neposlouchejte slov proroků, kteří vám prorokují! Klamají vás, výtvary svého srdce za vidy vydávají, nemluví z úst Hospodinových! ¹⁷ Říkají těm, kteří mnou pohrdají: Mluvil Hospodin: „Pokoj bude vám!“ A každému, kdo chodí

V. ²⁹. Trojím opakováním „země“ naznačena závažnost toho, co má slyšeti.

Hl. 23. V. ³. Dosud Jer ustavičně *hrozil*. Ty hrozby nyní mírní poukazem na to, že národ nevyhyne, ale že zůstane zbytek, který bude mít skvělou budoucnost.

V. ⁴. „pastýře“ Zorobabela a další správce židovské obce po zajetí, zejména však *Mesiáš*.

V. ⁹. Jer jest *poděšen* viděním, ve kterém spatřil rozhněvaného Hospodina a slyšel děsná jeho slova, jež má nyní tlumočiti.

V. ¹¹. svaluje vinu všeho zla na lžíproroky a kněze.

V. ¹³. n. *Lžíproroci jerusalemtíj* jsou horší nežli věštcí *samařští*. Samařští prorokují jménem *Baala*, který není Bůh, proto je to „bláznovství“. Jerusalemtíj vydávají se za proroky *Hospodinovy*, odporují pravým jeho prorokům, podkopávají činnost jejich.

podle zvrhlého srdce svého, říkají: „Nepřijde na vás nic zlého!“¹⁸ Ano, kdo byl v radě Hospodinově, a viděl a slyšel jeho hlas? Kdo znamenal a postřehl jeho slovo?

¹⁹ Aj; vichor hněvu Hospodinova vybuchne, bouře vyrazí, na hlavu bezbožných se spustí.²⁰ Neobrátí se hněv Hospodinův, dokud nevykoná, dokud nesplní záměrů srdce svého. Za posledních dnů porozumíte úradku jeho.²¹ Neposílal jsem proroků, a oni běhali; nemluvil jsem k nim, a oni prorokovali.²² Kdyby byli stáli v mé radě, a hlásali slova má lidu mému, bylť bych je odvrátil od cesty jejich zlé, od zločinných myšlení jejich.

²³ Zda jsem já Bůh (jen) zblízka, dí Hospodin, a ne Bůh i zdaleka? ²⁴ Zda může člověk skrytí se v skrýších, a já ho neuvidím? dí Hospodin. Zdali nebe i země já nenaplnuji? dí Hospodin.

²⁵ Slyším, co mluví proroci, prorokující ve jménu mém lež, říkající: „Měl jsem sen! Měl jsem sen!“²⁶ Dlouho-li (ještě) bude to v srdcích proroků, předpovídajících lež a prorokujících klamy svých srdcí,²⁷ (dlouho-li) budou se snažiti, by zapomněl lid můj jména mého pro jejich sny, které si vespolek vypravují, jako se zapomněli otcové jejich na jméno mé pro Baala? ²⁸ Prorok, který měl sen, ať vypravuje sen! A kdo má slova má, ať mluví slova má věrně. Nač mísiti plevy s pšeničným zrnem? dí Hospodin. ²⁹ Zdali nejsou má slova jak oheň, praví Hospodin, a jako kladivo rozrážející skálu?

³⁰ Protože aj, já (přijdu) na proroky, dí Hospodin, kteří druhým kradou slova má. ³¹ Aj, já (přijdu) na proniky, dí Hospodin, kteří pořád melou jazyky svými a říkají: „Praví Hospodin.“³² Aj, já (přijdu) na proroky, kteří mají lživé sny, dí Hospodin, kteří je vypravují a svádějí lid můj lži svou a zvláštnostmi svými, kterých jsem já (přece) neposlal, aniž jim příkaz dal, kteří nic neprospívají tomuto lidu, dí Hospodin.

³³ Proto, bude-li se tázati tebe tento lid, nebo prorok, nebo kněz, řka: „Jaké jest zatížení Hospodinovo?“ řekneš jim: „Vy jste to zatížení, a já vás jistě zahodím,“ dí Hospodin.

³⁴ Proroka pak, kněze i (člověka) z lidu, který říká: „Zatížení Hospodinovo,“ navštívím jej i dům jeho. ³⁵ Takto mluvte druh ke druhu a vespolek: „Co odpověděl Hospodin? A co mluvil Hospodin?“³⁶ Ale „Zatížení Hospodinovo“ nebudiž již připomínáno, sice zatížením bude každému řeč jeho, ježto překrucujete slova Boha živého, Hospodina zástupů, Boha našeho.³⁷ Takto se taž proroka: „Co odpověděl tobě Hospodin? Aneb co mluvil Hospodin?“³⁸ Budete-li však mluvíti o „Zatížení Hospodinovo“, také toto praví Hospodin: Protože opakujete to slovo „Zatížení Hospodinovo“, ačkoli jsem vám vzkázal: Neříkejte: „Zatížení Hospodinovo“, ³⁹ proto hle, já vezmu vás, zdvihnu a odhodím vás i město, které jsem dal vám a otcům vašim, od sebe.⁴⁰ A způsobím, že budete na věčnou potupu, a že na věky budete mít hanbu, která nikdy nepřijde v zapomenutí.

V. ¹⁸. chce snad říci: „Nikdo z těch, kteří tak mluví (v. 17.) nebyl v radě Hospodinově, neviděl . . . neslyšel . . . neznamenal . . . nepostřehl . . .“

V. ²³ n. Ježto jest Bůh *všudy přítomen*, daleko (v nebi) i blízko (na zemi), ví o všem a „*slyší, co mluví proroci*“.

V. ²⁹. Aby ukázal sílu a vznešenost slova Božího, užívá *tří* přirovnání: *pšenice*, která jest pravým pokrmem člověkovým, *ohně*, který vše stravuje, a *železa*, které vše překonává (Efrem).

V. ³³. Ježto Jer velmi často tresty předpovídal, lží proroci a jejich posluchači slova jeho nazývali potupně „*zatížení*“, „*břímě*“. Posmívali se prorokovi, tázajíce se ho, jaké zase nové „*zatížení*“ má. Hospodin poučuje proroka, kterak má odpověděti na podobné úsměšky, jakou odpověď má na ně *navázati*.

O dvou koších fiků (hl. 24).

HLAVA 24. – ¹ Když byl Nabuchodonosor, král babylonský, odvedl z Jerusalema do zajetí Jechoniáš, syna Joakimova, krále judského, a činovníky jeho i kováře a zámečníky a přivedl je do Babylona – ukázal mi Hospodin: – aj – dva koše plné fiků, položené před chrámem Hospodinovým. ² V jednom koši byly fíky velmi dobré jako bývají fíky rané; ve druhém však koši byly fíky velmi špatné ani nebylo možno jísti jich, jak byly špatné.

³ I řekl mi Hospodin: „Co vidíš, Jeremiáši?“ Řekl jsem: „Fíky, fíky dobré, velmi dobré i špatné, velmi špatné, kterých nelze jísti, jak jsou špatné.“ ⁴ Tu mne Hospodin oslovil a řekl: ⁵ Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Jako (se zálibou patříš) na tyto dobré fíky, tak pohlédnu se zálibou na judské zajatce, které jsem poslal z tohoto místa do země Chaldejské. ⁶ Obrátím milostivě oči své na ně a přivedu je zase do země této, a vystavím je, a nepobořím, zasadím je a nevytrhnu. ⁷ A dám jim srdce, aby mne poznali, že já jsem Hospodin; i budou mým lidem a já budu Bohem jejich, až se navrátí ke mně celým svým srdcem. ⁸ A jako s fíky špatnými, jichž nelze jísti, jak špatné jsou – praví to Hospodin – tak naložím se Sedekiasem, králem judským, s činovníky jeho i s ostatním obyvatelstvem Jerusalema, kteří zůstali v tom městě i s těmi, kteří bydlí v zemi Egypťské. ⁹ A učiním, že budou sužováni a týráni ode všech království země, že budou na potupu, na posměch, na přísloví a na kletbu na všech místech, do kterých je rozeženu. ¹⁰ A pošlu na ně meč a hlad i mor, dokud nezmizí ze země, kterou byl jsem dal jim i otcům jejich.

Chaldové vykonají soud Boží na Judsku i na jiných národech (hl. 25).

HLAVA 25. – ¹ Řeč, kterou měl (Hospodin) k Jeremiášovi o všem lidu judském, léta čtvrtého Joakima, syna Josiášova, krále judského, první rok Nabuchodonosora, krále babylonského, ² kterou promluvil Jeremiáš prorok ke všemu lidu judskému a ke všemu obyvatelstvu jerusalemskému. Řekl:

³ Od třináctého léta Josiáše, syna Ammonova, krále judského, až do dneška, tedy dvacet tři roky, mluví ke mně Hospodin a já mluvím k vám ustavičně a usilovně, ale neposlouchali jste. ⁴ Hospodin posílal ustavičně a usilovně k vám všechny své služebníky, proroky, ale neposlouchali jste, aniž jste nachýlili svých uší, abyste slyšeli, ⁵ když řekl: Vratte se každý od své cesty zlé, a od prašpatných myšlení svých, i budete bydliti v zemi, kterou dal Hospodin vám i otcům vašim, od věků až na věky. ⁶ Nechodte za bohy cizími, abyste sloužili jim a klaněli se jim; a mne ke hněvu nepopouzejte díly svých rukou, i neučiním vám nic zlého. ⁷ Ale neuposlechli jste mne, praví Hospodin, abyste ke hněvu mne popouzovali díly svých rukou na své neštěstí. ⁸ Protož toto praví Hospodin zástupů: Protože jste

Hl. 24. V. ¹. Nabuchodonosor odvedl jmenované řemeslníky, by měl doma více dělníků na výrobu zbraní a aby Judovci – nemajíce zbraní – nemohli pomýšlet i na nový odboj. „ukázal“ ve vidu prorockém, patrně ve chrámě při modlitbě.

V. ². *O raných fících*, srv. Is 38, 4.; Os 9, 10.; Mich 7, 1.

V. ⁶. mluví o znovuzřízení obce judské po návratu ze zajetí, obce, která bude počátkem, předzvěstí a předobrazem příští slavné obce mesiášské.

V. ⁷. Zajetí babylonské přispěje k tomu, že Judovci vrátí se k Hospodinu celým srdcem, a to bude počátek nového jejich štěstí.

V. ⁸. *V Egyptě* bydlili Judovci, kteří se utekli tam za dob hladu, války, kteří tam hledali výživu, kteří tam snad byli odvěčeni s Joachazem (4 Král 23, 34.). Netřeba tu mysliti na Judovce, kteří se uchýlili do Egypta teprve po r. 587, jak vypravuje níže 43, 5.–7.

Hl. 25. V. ¹. *Čtvrtý rok Joakimův* byl rok 606– 605 před Kristem. Téhož roku 606– 605 bylo Jeremiášovi uloženo, by sepsal své řeči (níže 36, 1 n), Nesnadno říci, byla-li hl. 25 napsána před touto knihou proroctví Jeremiášových, nebo teprve po ní.

V. ³. *Třináctý rok Josiášův* byl r. 627 – 626.

neuposlechli slov mých, ⁹ aj, já vezmu, pošlu všechny severní národy, dí Hospodin, a Nabuchodonosora, krále babylonského, služebníka svého, a přivedu je na tuto zemi, na její obyvatele a na všechny národy, kteří vůkol ní jsou; i zbiji je a učiním, že budou na úžas a na posměch věčnou pouští. ¹⁰ A zahladím mezi nimi hlas radosti, hlas veselí, hlas ženicha, hlas nevěsty, hřmot žernova i světlo lamp. ¹¹ Všecka tato země bude pouští, bude na úžas, a sloužití budou všichni národové tito králi babylonskému sedmdesát let.

¹² Když pak se naplní sedmdesáté let, navštívím na králi babylonském a na tom národu, dí Hospodin, nepravost jejich, to jest na zemi Chaldejské, a učiním z ní věčnou poušť. ¹³ A splním na té zemi všechna svá slova, kterými jsem jí hrozil, všechno, co psáno jest v této knize, co prorokoval Jeremiáš proti všem národům; ¹⁴ neboť sloužití budou národům početným a velikým králům; odplatím jim podle skutků jejich, podle činů rukou jejich.

¹⁵ Neboť takto dí Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Vezmi tento kalich vína hněvu z ruky mé a dej pít z něho všem národům, k nimž já tebe pošlu. ¹⁶ Ať pijí, potácejí se a blázní před mečem, který já pošlu mezi ně. ¹⁷ Vzal jsem tedy kalich z ruky Hospodinovy, a dal jsem pít všem národům, k nimž mne Hospodin poslal: ¹⁸ Jerusalemu, judským městům, králům a činovníkům jejich, abych učinil z nich poušť na úžas, na posměch a na kletbu – jak tomu dnes jest – ¹⁹ faraonovi, králi egyptskému, dvořenínům a činovníkům, i všemu lidu jeho, ²⁰ jakož i veškeré směsici národů; všem králům země Ausitis, všem králům země Filištinské, také Askalonu, Gazy, Akkaronu, jakož i zbytku Azofanů, ²¹ též Edomcům, Moabanům a synům Ammonovým; ²² dále všem králům Tyrským, všem králům Sidonským a králům země přímořské, která jest za mořem; ²³ dále Dedanovi, Temovi, Buzovi, všem, kteří mají oholené spánky; ²⁴ všem králům arabským, [všem králům na západ slunce,] kteří bydlí na poušti, ²⁵ všem králům Zambri, všem králům elamským, všem králům medským, ²⁶ všem králům severním, ať jsou blízko sebe nebo daleko, vůbec všem královstvím země, která jsou na jejím povrchu; král pak Sesach pít bude po nich.

²⁷ A řekneš jim: Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Pijte, opijte se, zvracejte, padajte a nevstávejte pro meč, který já pošlu mezi vás! ²⁸ A kdyby nechtěli přijmouti kalichu z tvé ruky, aby pili, řekneš jim: Toto praví Hospodin zástupů: Musíte pít! ²⁹ Neboť hle, ve městě, které má jméno mé, počne mé trápení, a vy byste měli zůstatí bez úhony a bez pomsty? Nebudete bez pomsty! Neboť meč já zavolám na všechny obyvatele země, praví Hospodin zástupů.

V. ⁹. O „severních“ národech srv. výše 1, 14.; 6, 22.; 8, 16. Nabuchodonosor sluje „služebník“ Boží, ježto bude vynikajícím nástrojem Prozřetelnosti. Srv. Is 13, 3.

V. ¹¹. „Sedmdesát“ roků zajetí babylonského, skončeného r. 538 jest počítáno od roku 605 od bitvy u Karmikse, která měla pro dějiny přední Asie i Palestiny veliký význam. Počítáme-li „70“ roků od této události (r. 605), shledáme, že zajetí trvalo toliko 67 nebo 68 roků, a že tedy 70 je tu číslice okrouhlá.

V. ¹⁴. „velicí králové“ byli popředně Achémenovci.

V. ¹⁵ n. „kalich vína“ znamená tu pohromu; potáčení až do šilenství její neobyčejnou velikost. Srv. 13, 13.; Is 19, 14.; 29, 10. – „meč“ (= hrůzy válečné), vyslovuje, v čem ta pohroma bude tkvítí.

V. ²². „přímoří za mořem“ Středozeemním jsou krajiny, jež toto moře omývá na západě (ostrovy i poloostrovy), zvláště ty, na kterých měli Feničané své osady.

V. ²⁴. Co jest ve hranaté závorce, není v LXX, i zdá se býti glosou.

V. ²⁵. „Zambri“ není v LXX a jest jméno dokonce neznámé.

V. ²⁶. „král pak Sesach pít bude po nich“ není v LXX. – Jisto jest, že „Šé–šach“ zde a níže 51, 1. 41. znamená Bábél, podle kabbalistické tajné abecedy. Ježto však za dob Jer toto šifrové písmo nebylo známo, a ježto řečený úryvek není v LXX., dlužno pokládati tuto větu za pozdější dodatek.

V. ²⁷. Zahynou nepřátelé Boží, t. j. buď přestanou býti nepřáteli Božími, a přistoupí k říši Boží, nebo po nezdaru svých snah skutečně vezmou za své.

³⁰ Ty pak prorokuj jim všechny tyto věci; řci jim: Hospodin s výsosti řve, ze svého svatého přibytku vydává hlas; ryčně řve nad svou pastvinou; píseň radosti, jako když bývá šlapáno víno, zníti bude proti všem obyvatelům země. ³¹ Až ke krajům země dochází hluk; neboť Hospodin soud má s národy, soudí se s každým, kdo tělo má; bezbožné vydám pod meč, dí Hospodin.

³² Toto praví Hospodin zástupů: Aj, trápení vychází z národa na národ, a vichřice velká se zdvíhá od končin země. ³³ Budou pak zbití od Hospodina ten den ležeti od konce do konce země, nebudou oplakávání, nebudou sbírání ani pochovávám; jako hnůj na povrchu země ležeti budou. ³⁴ Kvůli, pastýři, a křičte, posypte se popelem, vůdcové stáda! Neboť vypršely dny vaše, abyste zbiti, a rozptýleni byli, abyste padali jako jemné nádoby.

³⁵ Není možný útek pastýřům, není vysvobození vůdcům stáda.

³⁶ Slyšte! Křičí pastýřové, kvílí vůdcové stáda! Neboť hubí Hospodin pastvy jejich, ³⁷ a veta jest po klidných lukách pro roztrpčený hněv Hospodinův. ³⁸ Opustil jako lev svůj přibytok : ano, v poušti jest obrácena země jejich pro meč hubitele, pro roztrpčený hněv Hospodinův.

Jeremiáš před soudem (hl. 26).

HLAVA 26. – ¹ Na počátku kralování Joakima, syna Josiášova, krále judského, oslovil mne Hospodin takto: Řekl: ² „Toto praví Hospodin: Stůj v nádvoří domu Hospodinova, a mluv ke všem městům judským, ze kterých přicházejí (lidé), aby se klaněli v domě Hospodinově, všechny řeči, kteréž já přikázal jsem tobě, abys mluvil k nim; neujímej (ani) slova; ³ snad poslechnou, a obrátí se každý od své cesty zlé, i upustím od zla, kterým hodlám je stihnouti pro zlobu snah jejich. ⁴ Řci jim: Toto praví Hospodin: Neuposlechnete-li mne, abyste chodili v zákoně mém, který jsem dal vám, ⁵ abyste poslouchali řeči služebníků mých proroků, které já k vám ustavičně usilovně posílám, kterých však neposloucháte: ⁶ naložím s tímto domem jako se Silem a toto město vydám na kletbu všem národům země.“

⁷ Kněží, proroci a všecek lid slyšeli Jeremiáše, an mluvil ta slova v domě Hospodinově. ⁸ Když pak Jeremiáš domluvil vše, co byl přikázal mu Hospodin, aby řekl všemu lidu, jali jej kněží, proroci a veškeren lid křičíce: „Ať umře, ať umře! ⁹ Proč prorokoval ve jménu Hospodinově řka: Jako Silo bude dům tento, a město zpustne, že nebude v něm obyvatel!“ A všecek lid shrnul se proti Jeremiášovi v domě Hospodinově.

¹⁰ Když to uslyšeli judští činovníci, odebrali se z domu královského do domu Hospodinova, a posadili se (k soudu) u dveří nové brány domu Hospodinova. ¹¹ I pravili kněží a proroci k činovníkům a ke všemu lidu: „Tento muž zasluhuje, aby odsouzen byl na smrt, neboť prorokoval proti tomuto městu, jak jste slyšeli na své uši.“ ¹² Jeremiáš, řekl [všem] činovníkům a všemu lidu: „Hospodin poslal mne, abych prorokoval proti domu tomuto a proti městu tomuto všechna slova, která jste slyšeli. ¹³ Protož nyní napravte své mravy, své snahy, a poslouchejte hlasu Hospodina, Boha svého; i upustí Hospodin ode zla, kterým hrozil vám. ¹⁴ Já pak – aj, v rukou vašich jsem; naložte se mnou, jak za dobré a za správné uznáváte; ¹⁵ vězte však a poznejte, že zabijete-li mne, krví nevinnou zatížíte sami sebe,

HL. 26. V. ². „nádvoří“ vnější, jako 19, 14. – „neujímej ani slova“ snad ze strachu Srv. 1, 17.

V. ⁶. „na kletbu“. Až budou proklínati některé město, řeknou: Staň se tobě jako Jerusalemu . . . !“

V. ⁷. „proroci“ lživí, jmenovaní také níže ve v. 8., 11., 16.

V. ¹⁰. „činovníci“ = příslušní soudci, které byli povolali žalobci, t. j. kněží a lžiproroci, – O „nové bráně“ srv. níže 36, 10.; 4 Král 15, 35.

V. ¹¹. srv. s v. 9. – Srv. soud s Kristem Mk 14, 58.), se sv. Štěpánem Sk 6, 12.– 14.). jakož i se sv. Pavlem (Sk 21, 27.– 31.).

toto město i obyvatelstvo jeho, neboť v pravdě poslal mne Hospodin k vám, abych mluvil v uši vaše všechna tato slova." ¹⁶ I řekli činovníci a všecek lid kněžím a prorokům: „Tento muž nezasluhuje, aby byl odsouzen na smrt, poněvadž ve jménu Hospodina, Boha našeho, nám mluvil."

¹⁷ Povstali také někteří starší země a řekli ke všemu shromáždění lidu: ¹⁸ Micheáš Morastan byl prorokem za dnů Ezechiáše, krále judského, a pravil všemu judskému lidu: Toto praví Hospodin zástupů: „Sion jako pole orán bude, z Jerusalema hromada kamení bude, a z hory domu Hospodinova lesnatá výšina!"

¹⁹ Zdali (proto) na smrt odsoudil ho Ezechiáš, král judský, a všecek Juda? Zdali nebáli se Hospodina a neprosili ho za milost, i upustil Hospodin od zlého, kterým byl jim hrozil? My pak chtěli bychom dopustiti se velikého zla na svou škodu?"

²⁰ Prorokoval také ve jménu Hospodinově Uriáš, syn Semejův z Kariatiarimu; prorokoval proti městu tomuto i proti zemi této totéž co Jeremiáš. ²¹ Když Joakim král a všichni důstojníci i činovníci jeho slova ta uslyšeli, král chtěl dáti jej usmrtni. Uriáš, dovědév se o tom, bál se, i utekl a uchýlil se do Egypta. ²² Král Joakim poslal muže do Egypta; a Elnatana, syna Achoborova, s nimi. ²³ I vyvedli Uriáše z Egypta, a přivedli jej ke králi Joakimovi; (ten) dal ho popraviti mečem a mrtvolu jeho vhoditi do hrobu obecného lidu.

²⁴ Avšak Ahikam, syn Safanův, chránil Jeremiáše, aby nebyl vydán v ruce lidu, aby ho nezabili.

Jeremiáš a lžiproroci o tom, co stihne Judu (27, 1.– 29, 32.).

HLAVA 27. – ¹ Na počátku vlády Joakima, syna Josiášova, krále judského, Hospodin oslovil Jeremiáše takto: ² Toto praví Hospodin ke mně: Udělej si provázky a jha, polož si je na hrdlo, ³ a pošli je králi Edomskému, králi Moabskému, králi synů Ammonových, králi Tyrskému, a králi Sidonskému po poslech, kteří přišli do Jerusalema k Sedekiášovi, králi judskému. ⁴ Prikáž jim, aby řekli svým pánům: Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraelův: Toto povíte svým pánům: ⁵ Já jsem učinil zemi, lidi i zvířata, cokoliv jich na povrchu země jest, mocí svou velikou a ramenem svým vztaženým, a dal jsem ji komu bylo mi libo. ⁶ Nyní pak dal jsem já všechny země tyto do rukou Nabuchodonosora, krále babylonského, služebníka svého; nadto i polní zvěř dal jsem jemu, aby mu sloužila. [⁷ Všichni národové budou podrobeni jemu, synu i vnuku jeho, dokud nepřijde čas země jeho i jeho samého, kdy podrobí si ho mnozí národové a velicí králové]. ⁸ Národ pak a království, [které by nechtělo se poddati Nabuchodonosorovi, králi babylonskému,] a kdokoliv by nechtěl skloniti hrdla svého pod jeho krále babylonského – mečem, hladem a morem navštívím ten národ, dí Hospodin, dokud ho neshladím jeho rukou. ⁹ Protož vy neposlouchejte: proroků

V. ¹⁷ n. „starší země“ šejkové, kteří se byli sešli do Jerusalema na svátky. Místo zde uvedené jest Mich 3, 12.

V. ²⁰ – ²³. O Kariatiarimu viz Jos. 9, 17 nn. O tomže Uriášovi nic bližšího není známo. Možno míti za to, že to byl prorok pravý. Útek jeho do Egypta nebyl znamením bázlivosti, nýbrž opatrnosti. Srv. Mt 10, 23.

V. ²². Joakim mohl dostati od faraona „zločince“, ježto, byv sám od faraona ustanoven, žil s ním přátelsky. Elnatan, syn Achoborův, jmenován také níže 36, 12. 25.

V. ²⁴. Přes to, že Jer byl z obžaloby propuštěn, nepřátelé neustávali štváti proti němu lid. Proti úkladům chránil ho Ahikam, syn Safanův, otec Godoliášův. Ahikam tu jmenovaný jest též, který byl poslán k prorokyni Holdě podle 4 Král 22, 12. 14.

HL. 27. V. ¹. Místo „Joakima“ dlužno čísti se Syr a se zřetelem na v. 3., 12., 20.; 28, 1. „Sedekiáše“.

V. ³. Jmenovaní poslové přišli do Jerusalema nejspíše proto, by ujednali se Sedekiášem *spolek proti Babylonu*.

V. ⁷. bývá pokládán za glosu, ježto v LXX. není a ruší souvislost.

V. ⁸. Co jest; v závorce, není v LXX i bývá právem pokládáno za glosu. Národ, který se dobrovolně nepodrobí králi babylonskému, bude násilím přinucen tak učiniti: to násilí zbaví mnoho lidí života.

svých, hadačů, snářů, ptakopravců a kouzelníků, kteří praví vám: „Nebudete sloužiti králi babylonskému,"¹⁰ neboť lež vám prorokují, aby vás vyhnali z vaší země, aby vás vyvrhli, abyste zahynuli.¹¹ Národu však, který poddá šíji svou pod jho krále babylonského, a sloužiti bude jemu, toho nechám v zemi jeho, dí Hospodin, i bude ji vzdělávati a sidiiti v ní.

¹² Také Sedekiášovi, králi judskému, mluvil jsem tak; řekl jsem: Poddejte šíje své pod jho krále babylonského a služte jemu i lidu jeho. a budete živi.¹³ Proč měli byste zemřít, ty a lid tvůj mečem, hladem i morem, jak hrozil Hospodin národu, který by nechtěl podrobiti se králi babylonskému?¹⁴ Neposlouchejte slov proroků, kteří vám říkají: „Nebudete sloužiti králi babylonskému," neboť oni mluví vám lež.¹⁵ Neboť neposlal jsem jich, dí Hospodin, a oni prorokují ve jménu mém lživě, aby vás vyvrhli, abyste zahynuli vy i proroci, kteří vám prorokují.

¹⁶ Ke kněžím pak a k lidu tomuto mluvil jsem takto: Toto praví Hospodin: Neposlouchejte slov svých proroků, kteří prorokují vám říkajice: „Aj, náradí (domu) Hospodinova navráceno bude z Babylona [již brzo]," neboť lež vám prorokují.¹⁷ [Protož neposlouchejte jich, ale podrobte se králi babylonskému, abyste živi byli. Proč dělati z tohoto města poušť?] ¹⁸ A jsou-li to proroci, a mají-li slovo Hospodinovo, nechať vyprosí u Hospodina zástupů, aby nepřišlo náradí, které zbývá V domě Hospodinově, v domě krále judského a v Jerusalemě, do Babylona.¹⁹ Neboť toto praví Hospodin zástupů o [sloupech, o moři o podstavcích a] ostatním náradí, které zbývá v tomto městě,²⁰ jehož nepobral Nabuchodonosor, král babylonský, když odváděl do zajetí Jechoniáše, syna Joakimova, krále judského, z Jerusalema do Babylona, jej a všechny přední Judovce i Jerusalemany.²¹ [Ano, toto dí Hospodin zástupů, Bůh Israelův o náradí, které zbývá v domě Hospodinově, v domě krále judského a v Jerusalemě:] ²² Do Babylona přeneseno bude [a tam zůstane, až do dne, kdy si pro ně přijdu], dí Hospodin, [a rozkáží je zase přinéstí a navrátiti na toto místo].

HLAVA 28. — ¹ Toho léta, na počátku kralování Sedekiáše, krále judského, čtvrtého léta, pátého měsíce, řekl mi Hananiáš, syn Azurův, prorok z Gabaonu, v domě Hospodinově před kněžími i přede vším lidem toto: ² Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: „Zlomím jho krále babylonského!³ Ještě dvě léta a dám zase, přinéstí na toto místo všechno náradí domu Hospodinova, které byl pobral Nabuchodonosor, král babylonský, s tohoto místa, a přenesl je do Babylona.⁴ Jechoniáše pak, syna Joakimova, krále judského, a všechny judské zajatce, kteří se dostali do Babylona, přivedu já nazpět na toto místo, dí Hospodin, neboť zlomím jho krále babylonského."

⁵ Tu řekl Jeremiáš prorok Hananiášovi před očima knězi a před očima všeho lidu, který stál v domě Hospodinově: ⁶ [Rekl tedy Jeremiáš prorok:] „Amen! Učiniž tak Hospodin! Splniž Hospodin tvá slova, která jsi prorokoval, aby zase přineseno bylo náradí do domu Hospodinova, a všichni zajatci z Babylona na toto místo.⁷ Ale slyš toto slovo, které já promluvím do uší tobě a všemu lidu: ⁸ Proroci, kteří byli přede mnou a před tebou, od počátku, prorokovali proti mnohým zemím a proti velikým královstvím válku, soužení a hlad.⁹ Prorok (však), který prorokuje štěstí – když se splní slovo jeho, pozná se prorok, kterého poslal opravdu Hospodin!

V. ¹⁶. „*již brzy*“ není v LXX, je to glosa, namířená proti sedmdesáti rokům Jeremiášovým To náradí dal odnésti *Nabuchodonosor za Jechoniáše* (r. 598) podle 4 Král 24, 13.

V. ²². Co v LXX není, jest v závorce. Jsou to věrojatné glosy.

HI 28. V. ². Hananiáš, lžíprorok, hlásá pravý opak než Jeremiáš.

¹⁰ Tu šňal prorok Hananiáš jho s hrdla proroka Jeremiáše a polámal je. ¹¹ Privil pak Hananiáš přede vším lidem: „Toto praví Hospodin: Takt polámu jho [Nabuchodonosora], krále babylonského, [po dvou letech] (a strhnu je) s hrdla všech národů.“ I odešel Jeremiáš prorok svou cestou.

¹² Avšak Hospodin oslovil Jeremiáše, když byl prorok Hananiáš polámal (a strhl) jho s hrdla Jeremiáše proroka, a řekl: ¹³ Jdi a rci Hananiášovi: „Toto praví Hospodin: Jho dřevěné jsi polámal, ale udělej místo něho jho železné! ¹⁴ Neboť toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Jho železné polořím na řiji všech [těchto] národů, aby slouřžili Nabuchodonosorovi, králi babylonskému, [a (také) mu slouřžiti budou; nadto i zvířata polní mu dám.]“ ¹⁵ Jeremiáš pak prorok řekl Hananiášovi prorokovi toto: „Slyš, Hananiáši! Neposlal tebe Hospodin; ale ty jsi svedl tento lid, aby se spolěhal na leřž! ¹⁶ Protořž toto praví Hospodin: Hle, já pošlu tebe se světa: tohoto roku zemřeš; neboť jsi mluvil proti Hospodinu!“ ¹⁷ I zemřel Hananiáš prorok ten rok, měsice sedmého.

HLAVA 29. – ¹ Takto zněl list, který poslal Jeremiáš prorok z Jerusalema zbývajícím starším zajatců, kněžím, prorokům a všemu lidu, který byl převedl Nabuchodonosor z Jerusalema do Babylona, ² když byl vyšel Jechoniáš král, královna (matka), dvořenínové, činovníci judští i jerusalemští, kovári a zámečníci z Jerusalema. ³ (Poslal jej) po Elasovi, synu Satanovu, a po Gamariášovi, synu Helkiášovu, které vypravil Sedekiáš, král judský k Nabuchodonosorovi, králi babylonskému, do Babylona:

Zněl: ⁴ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův všem zajatcům, které přestěhoval z Jerusalema do Babylona: ⁵ Stavějte domy, a bydlete (v nich); řtěpujte zahrady, a jezte ovoce jejich! ⁶ Pořjíte ženy, a plodte syny i dcery; dáváte synům svým ženy, a dcery své vdáváte za muže, ať rodí syny i dcery; mnořžte se tam, a nedopustte, aby vás ubylo! ⁷ Pečujte o blaho města, do kterého jsem zastěhoval vás, a modlete se za ně k Hospodinu, neboť v blahu jeho bude blaze vám. ⁸ Toto zajisté praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Ať se nedáte sváděti od proroků vašich, kteří jsou mezi vámi, nebo od vašich hadačů, a nepozorujte snů svých, které míváte! ⁹ Neboť oni lřživě prorokují vám ve jměnu mém; neposlal jsem jich, dí Hospodin.

¹⁰ Neboť toto praví Hospodin: (Tepřv) až se počne plniti v Babyloně sedmdesáte let, navřtívím vás, a splním na vás slib svůj libý, řže vás přivedu zase na toto místo. ¹¹ Neboť jsem si vědom toho, co zamýřšlím s vámi, dí Hospodin, co zamýřšlím pro vaše blaho a ne utrpení. – dáti vám budoucnost plnou naděje. ¹² Budete mne vzývati, a půřžete, a modliti se ke mně budete, a já vyslyřším vás. ¹³ Hledati mne budete, a naleznete, když mne hledati budete celým svým srdcem. ¹⁴ Dám se vám nalězti, dí Hospodin, přivedu zpěť vaše zajat-

V ¹⁰. Hananiáš tímto náznačným (symbolickým) vnějším úkonem chce dodat důrazu a názornosti svým slovům.

V. ¹⁵ n. Hospodin „neposlal“ Hananiáše, aby konal úřad prorocký, Hananiáš osobil si jej sám; za to Hospodin „pořšle“ ho do podsvětí . . . „mluvil“ (hlásal) „proti Hospodinu“ vzpouru; tím dokázal, řže není pravý prorok podle Dt 13, 5, řže je prorok falešný, který zasluřhuje trestu smřti Dt 18, 20.

Hl. 29. Jako poučoval Jer své soukmenovce v *Judska řivým slovem* (27, 16.– 22.), tak poučuje zajatce *listem* (29, 1.– 20.); jako doma bořoval proti řži– prorokům úřtně (28), tak proti nim broři v *Babylonii řisemně* (29, 21.– 32.). List Jeremiášův poslán byl do Babylonie prve nežli vystoupil Ez, t. j. před pátým rokem zajetí Jechoniášova, (řili *před pátým rokem vlády Sedekiášovy*).

V. ¹. „zbývajícím“, kteří cestou nepomřeli, nebo nebyli utýřráni. – „starřším“, t. j. činovníkům; mřliť zajatci v Babylonii samosprávu. Mezi „kněžimi“, r. 598 *odvedenými byl také Ezechiel*, pozděřší prorok.

V. ⁵ n. Oddávati se naděři, řže se zajatci brzy vrátí domů, bylo by řškodlivo jejich blahobytu. Odkládati se řženitbou, až se vrátí do Palestiny, mohlo by zeslabiti počet zajatců, kteří podle 24, 5.– 7. mají býti základem nového Israele.

ce, shromáždím vás ze všech národů a ze všech míst, kamkoliv jsem zahnal vás, dí Hospodin; učiním, byste se navrátili z místa, do kterého jsem vás zastěhoval.

¹⁵ Pravíte-li: „Vzbudil nám Hospodin“ proroky v Babyloně – ¹⁶ ano, toto praví Hospodin o králi, který sedí na trůně Davidově, a o všech obyvatelích tohoto města, o vašich bratřích, kteří neodešli s vámi do zajetí. ¹⁷ Toto praví Hospodin zástupů: Aj, já pošlu na ně meč, hlad a mor; a učiním je jakoby fíky špatnými, jichž nebude lze jísti, jak budou špatné. ¹⁸ Stíhati je budu mečem, hladem a morem; a vydám je v útisk všem královstvím světa, v kletbu, v úžas, v posměch i v pohanu všem národům, ke kterým jsem já je vyvrhl, ¹⁹ protože neposlechli slov mých, dí Hospodin, která jsem jim vzkázal po svých služebnících, po prorocích: ustavičně jsem je posílal, a neposlechli jste jich, dí Hospodin. ²⁰ Protož slyšte vy slovo Hospodinovo, všichni zajatci, které jsem poslal z Jerusalema do Babylona.

²¹ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův o Achabovi, synu Koliášovu a o Sedekiášovi, synu Maasiášovu, kteří prorokují vám ve jménu mém lživě: Aj, já vydám je v ruce Nabuchodonosora, krále babylonského, aby je popraviti dal před vašima očima. ²² A všichni zajatci judští, kteří jsou v Babyloně, budou jich používati ke kletbě říkající: Nechat učiní tobě Hospodin jako Sedekiášovi a jako Achabovi, které smažil král babylonský na ohni, ²³ protože spáchali bezbožnost v Israeli cizoloživše se ženami svých přátel, a mluvili slova lživá ve jménu mém, čehož jsem nepřikázal jim; já jsem soudce i svědek, dí Hospodin.

²⁴ Semejášovi pak Nehelamskému rci: ²⁵ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Proto žeš poslal jménem svým list [všemu lidu, který jest v Jerusalemě, a] Sofoniášovi, synu Maasiášovu knězi [, jakož i všem kněžím] tohoto znění: ²⁶ „Hospodin ustanovil tě za kněze místo kněze Jojady, abys dozíral v domě Hospodinově na každého muže duchem nadšeného a prorokujícího, abys jej vsadil do klády a do vazby. ²⁷ Proč jsi tedy nedomlouval Jeremiášovi Anatotskému, který vám prorokuje? ²⁸ Vždyť i nám do Babylona vzkázal: Dlouho to bude. . . Stavějte domy, a bydlete (v nich); štěpujte zahrady, a jezte ovoce jejich.“ ²⁹ Sofoniáš kněz četl tento list Jeremiášovi prorokovi osobně. ³⁰ Tu oslovil Hospodin Jeremiáše a řekl: ³¹ Vzkaž všem zajatcům: Toto praví Hospodin Semejášovi Nehelamskému: Protože prorokoval vám Semejáš, a já jsem ho neposlal; a že vás přiměl, abyste doufali v lež, ³² proto praví Hospodin toto: Aj, já navštívím Semejáše Nehelamského i potomstvo jeho; nebude mít nikoho, kdo by sídlil mezi tímto lidem, aby užíel dobro, které zjednáám já lidu svému, dí Hospodin, neboť vzpouru hlásal proti Hospodinu.

V. ¹⁶ . Jest pravděpodobno, že lžiproroci se dovolávali slibů, daných na věčné časy trůnu Davidovu. Jer zdůrazňuje trůn Davidův, aby naznačil, že přes to, co mu slíbeno, království a král zahyne.

V. ²² . „všichni“, at jsou usazeni kdekoli v Babylonii. „smažil“ = spálil v peci ohnivé. Srv. Dan 3, 6. 15.–23. Zákoník Chamurapiův §§ 25, 110, 157.

V. ²³ . O cizoložství lžiproroků mluvil Jer již 23, 14. Bůh je potrestá tím, že je vydá králi babylonskému, který je dá popraviti z jiných pohnutek, nejspíše proto, že popouzeli lid ke vzpouře.

V. ²⁴ . Semejáš, lžiprorok v Babylonii žijící, poslal list dozorcí chrámovému, ve kterém mu vytýká, že nechává Jeremiáše bez trestu mluvit, a snaží se přiměti ho k tomu, by ho uvěznil Proti němu káže Hospodin Jeremiášovi psáti do Babylonie. Srv. v. 31 níže.

V. ²⁶ . *Jojada* byl snad nástupce *Fasura*, jmenovaného výše. Sotva to byl velekněz, o němž mluví 4 Král 11, 17 n.

V. ²⁸ . „vzkázal“ dopisem, který byl podán výše ve v. 4 nn. – Jer poslal vyhnancům babylonským dopis; ten pohnul *Semejáše*, aby psal *Sofoniášovi*. Dopis ten přiměl Jeremiáše, aby psal do Babylonie po druhé *proti Semejášovi*.

V. ³² . Srv. s 28, 16.–Potomstvo Semejášovo nedočká se konce babylonského zajetí.

Prorocství o vysvobození a povýšení všeho lidu (hl. 30 n).

HLAVA. 30. – ¹ Jeremiášovi dostalo se od Hospodina [těchto slov: ² Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Napiš sobě všechna slova, která jsem mluvil tobě do knihy. ³ Neboť aj, přijdou dni, dí Hospodin, kdy obrátím osud lidu mého israelského a judského, dí Hospodin: uvedu je zpět do země, kterou jsem dal otcům jejich a budou jí vlásti. ⁴ Tato jsou slova, která mluvil Hospodin o Israelovi a o Judovi: ⁵ Ano, toto praví Hospodin: Hlas hrůzy slyšeti jest; (všude) strach a nikde pokoje. ⁶ Ptejte se a vizte, rodívá-li samec? Proč tedy vidím každého muže, an má ruku na bedrech svých jako rodící žena, a proč mění se všechny tváře v (smrtnou) bledost?

⁷ Běda, nebo veliký jest den ten, aniž podobného má sobě. Je to čas soužení pro Jakoba, ale bude z něho vysvobozen. ⁸ V den ten stane se toto: – praví Hospodin zástupů. – Polámu jeho jeho, (srazím je) s hrdla tvého, a svazky jeho roztrhám! Nebudou již nad nimi vlásti cizáci; ⁹ ale sloužiti budou Hospodinu, svému Bohu, a Davidovi, králi svému, kterého jim vzbudím.

¹⁰ Protož ty neboj se, služebníče můj Jakobe, dí Hospodin, a nestrachuj se, Israeli! Neboť aj, já vysvobodím tebe z daleké země, a tvé potomstvo ze země zajetí jeho; i vrátí se Jakob, aby požíval pokoje, všim blahem bude oplývat, a nebude, koho by se strachoval. ¹¹ Neboť já jsem s tebou, dí Hospodin, abych tě vysvobodil; neboť učiním konec všem národům, mezi které rozprášíl jsem tebe; ale tobě neučiním konce, nýbrž potrestám tě podle práva, aby nezdál se sobě bez viny býti.

¹² Neboť toto praví Hospodin: Nezhojitelné jest zlomení tvé, velmi zlá tvá rána. ¹³ Není, kdo by se ujal tě, aby ovázal tebe, léku prospěšného není pro tebe! ¹⁴ Všichni milovníci tvoji na tebe zapomněli, o tebe se nestarají! Neboť ranou nepřítelů udeřil jsem tebe, trestem ukrutným, pro množství tvých nepravostí, protože ztvrdly tvoje hříchy. ¹⁵ Co křičíš pro své poranění? Nezhojitelná je bolest tvoje? Pro množství tvé nepravostí, pro tvrdé hříchy tvé naložil jsem tak s tebou. ¹⁶ Ale všichni, kteří hltají tebe, pohlceni budou; všichni nepřátelé tvoji do zajetí odvedeni budou; kteří tě hubí, pohubeni budou, a všechny loupežníky tvoje dám v loupež. ¹⁷ Neboť obváží tvou ránu, z poranění tvých tě vyhojím, dí Hospodin, protože tě, Sione, „zapuzenou“ nazývají říkajíce: „Toť jest ta, o kterou nikdo se nestará.“

¹⁸ Toto praví Hospodin: Aj, já obrátím osud stanů Jakobových, nad příbytky jeho slituji se, i bude město vystavěno na své výšině, a chrám podle řádu svého založen bude. ¹⁹ A vycházet bude z nich chvalozpěv a hlas jásajících. Rozmnožím je, a nebude jich; oslavím je a nebudou neváženi. ²⁰ Synové jeho budou jako na počátku, shromáždění jeho přede mnou setrvá, a navštívím všechny, kteří jej sužují. ²¹ Vévoda jeho (vzejde) z něho, a kníže ze středu jeho vyveden bude. Dovolím, aby se přiblížil ke mně, i přistoupí ke mně. Neboť

HL. 30. V. ¹ n. „všecka slova, která jsem mluvil k tobě“ jsou hl. 30 n. Ten rozkaz dostal prorok, když mu byl prve zjeven obsah jejich, proto „mluvil jsem“ (minulý čas). HL. 30 n. byly napsány nejspíše po pádu Jerusalema r. 587. Měly býti knihou útěchy příštím pokolením v zajetí i v Palestině žijícím.

V. ⁷. „den ten“ = pád Jerusalema a jeho následky – zajetí babylonská až do Cyra. Je to dlouhý den soudů Božích. Bůh trestá, ale také léčí.

V. ⁸. „V den ten“ = v den soudu nad Babylonem, který vykoná Cyrus – „jeho“ Babylonu. Srv. 27, 2 n; 28, 14; Is 9, 4.

V. ⁹. „David“ = potomek Davidův, na němž se splní dokonale sliby, dané trůnu Davidovu, je tu *Mesiáš*. Jer přehlíží časovou mezeru od návratu ze zajetí až po Krista, ježto návrat ze zajetí jest mu počátek a předobraz doby mesiášské.

V. ¹⁴. „milovníci“ národa israelského jsou sousední národové, se kterými kdysi vcházeli ve smlouvy. Dokud měl Juda nějakou moc, hledali sousedé smlouvy s ním; teď, kdy té moci nemá, pohrdají jím.

V. ²¹. „Vévoda“ = „kníže“ = Mesiáš. – „přiblíží se ke mně“ jakožto kněz.

kdo by odvážil se přiblížit se ke mně? dí Hospodin. ²² A budete mým lidem, já pak budu vaším Bohem.

²³ Aj, vichor Hospodinův, hněv vybuchá, bouře se strhuje, aby na hlavy bezbožných se snesla. ²⁴ Neodvrátíť rozhořčeného hněvu Hospodin, dokud nevykoná, dokud nesplní záměrů srdce svého. Za posledních dnů porozumíte tomu.

HLAVA 31. – ¹ Toho času, dí Hospodin, budu Bohem všechněm rodům Israelovým, oni pak budou mým lidem! ² Toto praví Hospodin: Nalezl milost na poušti lid, který byl ušetřen meče! Israel se odebral na místo svého odpočinku; ³ zdaleka ukázal se jemu Hospodin. Ano, láskou věčnou miloval jsem tebe, proto jsem zachoval tobě smilování. ⁴ Zase budu tě stavět, i budeš vystavěna, Israelova panno! Budeš se zase zdobiti bubínky svými, a vycházeti v reji jásajících. ⁵ Budeš zase štěpovati vinice na horách Samařských; štěpovati budou štěpující a sbíratí víno, až přijde čas. ⁶ Neboť bude den, kdy volati . budou strážní na pohorí Efraimském: „Vstaňme a vystupme na Sion k Hospodinu, Bohu svému!”

⁷ Neboť toto praví Hospodin: Plesejte, veselte se z Jakoba, jásejte z. prvního národa; zvuče a zpívejte rkouce: Spasil Hospodin lid svůj, zbytky z Israele! ⁸ Aj, já přivedu je nazpět ze severní země, shromáždím je od končin země; slepí a kulhaví budou mezi nimi, těhotné s nimi, i ženy, jež nedávno slehly; zástup veliký bude těch, kteří sem se vrátí! ⁹ S pláčem přijdou, a v milosrdenství zase je přivedu; přivedu je přes potoky vod přímou cestou, na které neklopýtnou. Neboť stal jsem se Israelovi otcem, a Efraim jest můj prvozenec! ,

¹⁰ Slyšte slovo Páně, národové, a zvěstujte je na ostrovech dálných; rcete: Který rozptýlil Israele, ten shromáždí jej, a bude hlídat ho jako pastýř své stádo. ¹¹ Neboť vykoupí Hospodin Jakoba, a vysvobodí jej z ruky mocnějšího. ¹² I přijdou a budou jásat na hoře Sion, sběhnou se k dobrodiním Hospodinovým, k obilí a vínu, a k oleji, jakož i k dorostu bravu a skotu; duše jejich bude jak svažená zahrada, a nebudě jim třeba dále strádat. ¹³ Tehdy bude se veseliti panna rejem, také jinoši a s nimi starci. Obrátím kvílení jejich v radost, potěším a rozveselím je z bolesti jejich. ¹⁴ Napojím pak duši kněží tukem, a lid můj dobrý mými naplněn bude, dí Hospodin.

¹⁵ Toto praví Hospodin: Hlas nářku, žalosti a pláče slyšeti jest na výšině: Rachel pláče nad svými syny, nechce se potěšit nad nimi, protože jich není. ¹⁶ (Avšak) toto praví Hospodin: Ať přestane hlas tvůj plakat a tvé oči slzet! Neboť dostane se ti odměny za tvou námahu, dí Hospodin, navrátí se z nepřátelské země. ¹⁷ Máš ještě naději pro svou budoucnost, dí Hospodin: navrátí se synové do území svého!

¹⁸ Slyším dobře Efraima v zajetí: (Lká:) „Potrestals mne, byl jsem potrestán, jako býček prve nekrocený; přivedl mne zpět a já přijdu zpět, neboť tys Hospodin, Bůh můj. ¹⁹ Neboť když jsi mne obrátil, činil jsem pokání, a když jsi mne poučil, udeřil jsem se do kyčle. Zahanben jsem a červenám se, neboť pykám za hanbu mládí svého.” ²⁰ Jest mi Efraim syn (tak) milý a dítě rozkošné? Neboť kdykoliv mu hrozím, ještě na něj pamatuji. Proto rmoutí se mé nitro nad ním; smiluji, smiluji se nad ním, dí Hospodin.

Hl. 31. V. ². „na poušti” babylonského zajetí. „ušetřen meče” babylonského; „na místo svého odpočinku” = do Palestiny.

V. ⁶. Říše severní israelská i judská se přátelsky spojí; Sion a chrám bude opět cílem zbožných poutí.

V. ⁷. – ⁹. Prorok mluví o době mesiášské. Jakub se vrací domů jako hlava národů ze všech končin země, za vedení Božího.

V. ¹⁰. – ¹⁴. Obrazy časného blaha jest tu popisováno bohatství a velikost mesiášského požehnání.

V. ¹⁵. – ¹⁷. Když obyvatelé severní říše byli odvedeni do zajetí, synové to Josefa a Benjamina, matka jejich Rachel je oplakávala. Nyní smutek přešel, děti Racheliny vracejí se do vlasti.

²¹ Nastav sobě sloupů, naklad sobě znamení, pozor měj na cestu, na stezku, kterou jsi šla! Vrať se, Israelova panno, vrať se do těchto měst svých! ²² Dokud budeš pro rozkoš otálet, toulavá dcero? Neboť stvořil Hospodin na zemi věc novou: žena obklíčí muže!

²³ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Budou zase říkati tato slova v zemi Judově a v městech jeho, až obrátím jejich osud: „Požehnej tobě, Hospodin, přibytku spravedlnosti, svatá horo!“ ²⁴ A bydliti bude v ní Juda a všecka jeho města spolu, oráči a pohaněcí stáda. ²⁵ Neboť napájím duši unavenou, a každou duši lačnou nasycuji. ²⁶ Proto jako ze spánku procitl a prohlédl jsem; a můj spánek byl mi sladký.

²⁷ Hle, jdou dni, dí Hospodin, kdy oseji dům Israelův a dům Judův semenem lidí a semenem dobytka. ²⁸ A jako jsem bděl nad nimi, abych je plnil a bořil a rozptýlil a hubil a trápil: tak budu nad nimi bdíti, abych je stavěl a štípil, dí Hospodin. ²⁹ Za těch dnů již nebudou říkat: „Otcové jedli nezralé hrozny, a zuby synů (tím) otupěly.“ ³⁰ Ale každý pro nepravost svou zemře; každému, kdo bude jísti nezralé hrozny, tomu zuby otupí.

³¹ Hle, jdou dni, dí Hospodin, kdy učiním s domem Israelovým a s domem Judovým smlouvu novou: ³² ne jako byla smlouva, kterou jsem učinil s otci jejich, tehdy, když jsem je za ruku vzal, abych je vyvedl z Egyptské země, smlouva, kterou oni zrušili, ačkoli já jsem byl pán jejich, dí Hospodin. ³³ Ale tato smlouva, kterou učiním s domem Israelovým po těch dnech, dí Hospodin: Vložím zákon svůj do jejich útrob, a do srdce jim jej napíši; a budu jejich Bohem, a oni budou mým lidem! ³⁴ A nebude již učiti druh druhá, bratr bratra: „Poznej Hospodina!“ Neboť všichni poznají mne od nejmenšího z nich do největšího, dí Hospodin; neboť milostiv budu nepravosti jejich, a na hřích jejich již nevzpomenu.

³⁵ Toto praví Hospodin, který ustanovil slunce za světlo denní, pořádek měsíce a hvězd za světlo noční, který bouří moře, že hučí vlny jeho, „Hospodin zástupů“ jest jméno jeho. ³⁶ Přestanou-li tyto řády přede mnou, dí Hospodin, přestane i potomstvo Israelovo býti národem přede mnou na věky. ³⁷ Toto praví Hospodin: Bude-li možno nebesa změřiti nahoře, nebo vyšetřit základy země dole: zavrhu i já všechno potomstvo Israelovo pro vše, co činili, dí Hospodin.

³⁸ Hle, jdou dni, dí Hospodin, kdy vystavěno bude město Hospodinu od věže Hananeel až ku bráně Rožní. ³⁹ A provazec měřický půjde dále přímo na pahrbek Gareb, a zahne ke Goatě. ⁴⁰ A celé údolí mrtvol a popela, a všechno území [smrti] až ku potoku Kedron, až k rohu Koňské brány na východ zasvěceno bude Hospodinu; nebude již vyplněno a nebude zkaženo na věky!

Bůh potvrzuje své mesiášské sliby (hl. 32 n).

HLAVA 32. – ¹ Slova, kterých se dostalo Jeremiášovi od Hospodina léta desátého Sedekiáše, krále judského; byl to osmnáctý rok Nabuchodonosorův.

² Vojsko krále babylonského tehdy obléhalo Jerusalema, a prorok Jeremiáš byl zavřen ve strážném dvoře, který byl v domě krále judského. ³ Sedekiáš, král judský, byl dal jej

V. ²² Vtělení Mesiášovo bez součinnosti mužské jest ona „věc nová“, neslýchaný zázrak. (Jer. Tomáš Akv.)

V. ²⁹ n. jest přísloví, jehož užito také Ez 18, 2. Zajatci judští si stěžovali, že pro viny otců trpěti mají (oni) jejich synové. Jer prohlašuje, že za doby mesiášské, v nové říši Boží nestane se již, aby pro hříchy pokolení starších pykalo později celé království Boží, jako pykalo království judské; bude-li přece kdo hřešiti, bude osobně volán k odpovědnosti, nebude však pro něho trestána celá společnost, celá církev.

V. ³³ N. z. bude se lišiti od z. Starého tím, že bude *dávati mnohem více vnitřních milostí Božích*, vnitřně posily. Také pohnutky dobra budou dokonalejší, nežli bývaly, budou netoliko ruku vzdalovati od hříchu z bázně, ale *srdce z lásky*. Zkrátka: zákon Nový bude mnohem dokonalejší, nežli býval zákon Starý, s ohledem *na nitro věřících*. Srv. 2 Kor 3, 3.

V. ³⁴ Prorok zdůrazňuje to, čím vynikati bude N. z. nad Starý: *vnitřnou svatost*.

V. ³⁸ – ⁴⁰ v nové říši nebude míst nečistých, bude to říše svatá.

zavřítí řka: Proč prorokuješ říkáje: Toto praví Hospodin: „Aj, já dám toto město v ruce krále babylonského, a dobude ho: ⁴ Sedekiáš, král judský, neuteče z ruky Chaldejských, ale vydán bude v ruce krále babylonského, i bude mluvit s ním ústy v ústa, a uzří ho očima v oči. ⁵ Do Babylona povede Sedekiáše, a tam bude, dokud ho nenavštívím, dí Hospodin. A budete-li bojovat proti Chaldejským, žádného štěstí mítí nebudete.”

⁶ [I řekl Jeremiáš:] Hospodin mne oslovil a řekl: ⁷ „Aj, Hanameel, syn Selluma, tvého strýce, přijde k tobě a řekne: Kup si mé pole, které jest v Anatotu, neboť máš, jakožto příbuzný, předkupní právo na ně.” ⁸ I přišel ke mně Hanameel, syn strýce mého, podle slova Hospodinova, do střeženého dvora, a řekl mně: „Uvaž se v držbu mého pole, které jest v Anatotu, v území Benjaminově, neboť ty máš právo dědičné i předkupní na ně, ježto jsi příbuzný.” Tu jsem porozuměl, že to bylo (opravdu) slovo Hospodinovo. ⁹ Koupil jsem tedy to pole od Hanameela, syna mého strýce, které jest v Anatotě, a odvážil jsem jemu sedmnáct lotů stříbra. ¹⁰ Napsal jsem to na list, opatřil pečeti, pojal svědky, a odvážil jsem stříbro na váze. ¹¹ A vzal jsem písemnou kupní smlouvu, opatřenou pečeti (to jest) smlouvu a ustanovení (její), (vzal jsem) také otevřený (její) opis, ¹² a dal jsem kupní ten list Baruchovi, synu Neriáše, syna Maasiášova, před očima Hanameela, syna strýce svého, před očima svědků, kteří byli podepsáni v listu koupě, a před očima všech Judovců, kteří dleli ve střeženém dvoře. ¹³ Před nimi přikázal jsem Baruchovi: ¹⁴ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Vezmi tyto listy, tento list koupě, opatřený pečeti a ten list otevřený, a vlož je do hliněného pouzdra, aby se mohly dlouho zachovati. ¹⁵ Neboť toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: „Ještě budou kupovány domy, pole a vinice v této zemi!”

¹⁶ Když jsem byl odevzdal list kupní Baruchovi, synu Neriášovu, modlil jsem se k Hospodinu takto: ¹⁷ Ach, Pane Bože! Aj, tys učinil nebe i zemi mocí svou velikou, vztaženým svým ramenem; tobě není nic těžkého. ¹⁸ Ty, který činíš milosrdenství s tisíci, a odpacuješ nepravost otců do klína synů jejich po nich, nejsilnější, veliký a mocný, který sluješ „Hospodin zástupů”, ¹⁹ veliký v radě, nevystižitelný myšlením, jehožto oči otevřeny jsou na všechny cesty synů Adamových, abys odplatil každému podle cest jeho, a podle ovoce tužeb jeho; ²⁰ ty, který jsi činil divy a zázraky v zemi Egyptské (a) až do dneška (je činíš), jak na Israelitech, tak i na pohanech, a učinils jméno sobě, jak je dnes viděti. ²¹ Vyvedls lid svůj, Israele, ze země Egyptské divý a zázraky, rukou mocnou, ramenem vztaženým, za veliké hrůzy; ²² a dals jim tuto zemi, kterou že jim dáš otcům jejich přísahou ses zavázal, zemi tekoucí mlékem a medem. ²³ I vešli a zabrali ji, ale neposlouchali hlasu tvého a v tvém zákoně nechodili; ničeho, co jsi přikázal jim činiti, nečinili, i přišlo jim všechno toto zlo.

²⁴ Aj, náspy vystavěny jsou proti městu, aby vzato bylo, a město dáno bude Chaldejským, kteří bojují proti němu mečem, hladem i morem; čímkoli jsi hrozil, stalo se, jak sám vidíš, ²⁵ a ty pravíš mi, Pane Bože: „Kup to pole za stříbro a osvědč to svědky!”, ačkoliv jest již město dáno v ruce Chaldejských!

HL. 32. V. ⁷. *Sellum* byl bratr Jeremiášova otce. Srv. v. 8 n. Podle zákona Lv 25, 25, byl-li nucen někdo prodati své dědičné pole, měl nejbližší příbuzný povinnost i právo pole to *koupiti* nebo, bylo-li již prodáno, *vykoupiti*. Měl tedy *předkupní* a *výkupní* právo na ně.

V. ⁹. Kupní ta smlouva byla nejspíše psána podobně, jako od pradávna v Babylonii a Assyrii bylo zvykem: Zápis, podpisy svědků, jejich pečeti bývaly psány na hliněnou tabulku a ta bývala vkládána do hliněného pouzdra. Na plochy pouzder býval psán ověřený *opis* (kopie, druhopis) tabulky v něm zavřené. Jeremiášova kupní smlouva byla uložena do zapečetěné obálky a na obálku byl napsán opis její. Smlouva v obálce byla uložena do hliněného pouzdra, aby byla zachována na „dlouhé časy”.

²⁶ Tu oslovil Hospodin Jeremiáše a řekl: ²⁷ „Aj, já jsem Hospodin, Bůh všeho, co tělo má; zdali mně těžká bude jakákoli věc?“ ²⁸ Protož toto praví Hospodin: Aj, já dám toto město v ruce Chaldejských, v ruce krále babylonského: dobudou ho. ²⁹ Chaldejští, kteří bojují proti tomuto městu, přijdou, a spálí je ohněm; spálí je i domy, na jejichžto střechách obětovali (kadidlo) Baalovi a přinášeli oběti mokré bohům cizím, aby mne hněvali. ³⁰ Neboť synové Israelovi a synové Judovi ustavičně činili, co je zlé v mých očích od svého mládí; synové Israelovi, kteří ustavičně ke hněvu popouzeli mne dílem rukou svých, dí Hospodin. ³¹ Ano, na hněv a na roztrpčení bylo mně toto město ode dne, kdy je vystavěli, až do dneška, kdy zmizí mi s očí ³² pro zlobu synů Israelových a synů Judových, kterou páchali ke hněvu mne popouzejíce, oni i králové jejich, činovníci jejich, kněží jejich, proroci jejich, lid judský i obyvatelé Jerusalema. ³³ Obrátili se ke mně zády a ne tváří; když jsem je usilovně učil a cvičil, nechtěli poslouchati, aby se dali poučiti. ³⁴ A postavili své modly v domě, který má mé jméno, aby jej poskvrnili. ³⁵ A zřídili svatyni Baalovi v údolí Ben-Ennom, aby zasvěcovali syny a dcery své Molochovi; toho jsem jim nepřikázal; ani jsem nepomyslel, že by činili takovou ohavnost a ke hříchu přiváděli Judu.

³⁶ Nyní tedy toto praví Hospodin, Bůh Israelův, o tomto městě, o němž vy pravíte, že jest vydáno v ruce krále babylonského skrze meč, hlad a mor: ³⁷ Aj, já shromáždím je ze všech zemí, do kterých vyvrhl jsem je ve svém rozhořčení, ve svém roztrpčení a ve hněvu velikém, přivedu je zase na toto místo, a učiním, že tu budou sídliti bezpečně. ³⁸ I budou mým lidem a já budu jejich Bohem. ³⁹ Dám jim srdce jedno a cestu jednu, aby se mne báli po všechny dny, a dobře aby bylo jim i synům jejich po nich. ⁴⁰ Učiním s nimi smlouvu věčnou, že nepřestanu jim dobře činiti, a bázeň svou vložím do srdce jejich, aby neodstoupili ode mne. ⁴¹ Bude mou radostí, když jim budu dobře činiti, a štípiti je budu v zemi této věrně, celým srdcem svým a celou duší svou. ⁴² Neboť toto praví Hospodin: Jako jsem uvedl na ten lid všechno toto veliké zlo, tak uvedu na ně všechno dobro, které jim slibuji. ⁴³ A budou (zase) nabývatí (koupí) polí v této zemi, o níž vy nyní pravíte, že pustá jest, ježto nezbylo člověka ni zvířete, a že dána jest v ruce Chaldejských. ⁴⁴ Pole za stříbro budou kupována, kupní smlouvy budou psány, pečeti opatřovány, svědci bráni, v území Benjaminově, v okolí Jerusalema, v městech judských, ve městech na horách i ve městech na rovinách, i ve městech, která jsou na jihu, neboť obrátím osud jejich, dí Hospodin.

HLAVA 33. – ¹ Hospodin oslovil Jeremiáše po druhé, když ještě zavřen byl ve střežném dvoře, a řekl: ² Toto praví Hospodin, který učinil, utvořil a upevnil (zemi), jehož jméno jest Hospodin: ³ Volej ke mně, i vyslyším tě, a zvěstuji tobě věci veliké a skryté, jichžto nevíš. ⁴ Neboť toto praví Hospodin, Bůh Israelův, o zbořených domech tohoto města, o domech judských králů, o náspech – také o meči ⁵ těch, kteří přišli, aby bojovali s Chaldejskými – plných mrtvol lidí, které jsem pobil ve svém roztrpčení a hněvu, odvrátiv tvář svou od tohoto města pro všechnu jeho zlobu. ⁶ Aj, já dám na jejich ránu obvazek a náplast, a vyléčím je, a otevru jim požehnání pokoje a bezpečnosti. ⁷ A přivedu zpět zajatce judské i zajatce israelské, a vystavím je jako na počátku. ⁸ Očistím je ode všech nepravostí, kterými hřešili proti mně, milostiv budu všem nepravostem jejich, kterými se provinili proti mně, a pohrdli mnou. ⁹ A bude mi to na slávu, na radost, na chválu a na zvele-

HI. 33. V. ³. Kdežto prve (7, 16.) byl Hospodin zakazoval Jeremiášovi modliti se za lid, nyní jej vyzývá, aby tak činil! – „skryté“ a nepřístupné rozumu lidskému, kterých by ani Jer nemohl vědět, kdyby mu jich byl Hospodin nezjevil.

V. ⁹. Národové, vidouce, jak veliká dobrodini Hospodin Jerusalemu prokázal, budou s úžasem hleděti na jeho moc a dobrotivost, budou jej *slaviti*, *velebiti* a Hospodin bude mít z toho uznání „*radost*“, Srv. Dt 26, 19.

bení u všech národů země, kteří uslyší o všem dobru, kteréž já činím jim: užasnou se a zarazí se nad veškerým tím dobrem a nad veškerým blahem, které já jim působím.

¹⁰ Toto praví Hospodin: Zase bude slyšeti na tomto místě, o kterém pravíte, že je pusté, ježto není tu člověka ni zvířete, ve městech judských a na ulicích jerusalemských, (ve městech,) jež jsou zpustlá, bez člověka, bez obyvatele, bez zvířete – ¹¹ já sot radosti a já sot, veselí, já sot ženicha a já sot nevěsty, já sot volajících: „Oslavujte Hospodina zástupů, neboť dobrý jest Hospodin, neboť na věky (trvá) milosrdenství jeho!“ (já sot) těch, kteří ponесou oběti díky do domu Hospodinova, neboť obnovím (tuto) zemi, že bude jako prve, dí Hospodin.

¹² Toto praví Hospodin zástupů: Bude zase na tomto místě pustém, bez člověka, bez zvířete, a ve všech městech jeho pastvisko pastýřů, kteří popřejí (tu) stádům odpočinku.

¹³ Ve městech na horách, ve městech na rovině, i ve městech, která na jihu jsou, v území Benjaminově, i v městech judských půjdou zase stáda pod ruku počítajícího, dí Hospodin.

¹⁴ Hle, jdou dny, dí Hospodin, kdy splním libé sliby, které jsem dal domu Israelovu a domu Judovu. ¹⁵ V ty dny, za toho času učiním, aby vzrostl Davidovi kmen spravedlnosti; a konati bude právo a spravedlnost na zemi. ¹⁶ Za dnů těch spásy dojde Juda a Jerusalemy bydliti bude bezpečně; a toto jest jméno, kterým jej zvatí budou: „Hospodin naše spravedlnost.“ ¹⁷ Neboť toto praví Hospodin: Nikdy nebude, aby někdo z Davida naseděl na trůně domu Israelova. ¹⁸ Nikdy nebude, aby z kněží-levitů někdo přede mnou neobětoval celopalů, nezapaloval oběti, nezabíjel žertev po všechny dny!

¹⁹ Hospodin oslovil Jeremiáše a řekl: ²⁰ Toto praví Hospodin: Může-li býti zrušena má smlouva se dnem a má smlouva s nocí, aby nebyvalo dne a noci svým časem: ²¹ i má smlouva s Davidem, mým sluhou, bude moci zrušena býti, aby neměl (kdy) ze sebe syna, který by kraloval na jeho trůně, jakož i (má smlouva) s levity-kněžími, služebníky mými. ²² Jako nemohou sečteny býti hvězdy nebeské, ani změřen býti písek mořský: tak rozmnožím potomstvo Davida, sluhy svého, a levity, své služebníky.

²³ Hospodin oslovil Jeremiáše a řekl: ²⁴ Nepozoroval jsi, co tito lidé mluví: „Oba rody, které si Hospodin byl vyvolil, jsou zavrženy,“ (nepozorovals), že mým lidem pohrdají, jako by již nebyl národem v jejich očích? ²⁵ Toto praví Hospodin: Neučinil-li jsem smlouvy se dnem a s nocí, a nestanovil-li jsem zákonů nebi a zemi: ²⁶ zavrhu také potomstvo Jakoba a Davida, sluhy svého, že nebudu bráti z potomstva jeho panovníků nad potomstvem Abrahamovým, Isákovým a Jakobovým; neboť přivedu zpět jejich zajatce, smiluji se nad nimi.

Co čeká Sedekiáše? (34, 1.–7.)

HLAVA 34. – ¹ Hospodin oslovil Jeremiáše a řekl mu, když Nabuchodonosor, král babylonský, všechno vojsko jeho, i všechna království země, která byla pod mocí jeho, i všichni národové bojovali proti Jerusalemu a proti všem jeho městům:

V. ¹⁷. rozvinuje slib, daný Davidovi 2 Sam 7, 14. – Srv. Jer 22, 30. Království jeho bude obnoveno a v tom obnoveném (duchovním) království bude potomek Davidův kralovati (Mesiáš v církvi). Dynastie Davida – Mesiáše = církev panující = „církvní knížata“.

V. ¹⁸. Bohoslužebný řád S. z. bude *obnoven*; nezanikne, ale trvati bude i v N. z. *kněžstvo*. Bude-li kněžstvo, bude také *oběť*, která patří k podstatě úřadu kněžského, bez které nebyl by kněz knězem.

Hl. 34. V. ¹.–⁷. líčí, co se stalo na počátku obležení Jerusalema, jež počalo roku *devátého vlády Sedekiášovy* (nize 39, 1.; 52, 4.; 4 Král 25, 1.), kdy byl Jer ještě na svobodě (v. 2.). Jer snaží se hrozbami přiměti krále, aby se vzdal Nabuchodonosorovi.

² Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Jdi a mluv k Sedekiášovi, králi judskému; řci mu: Toto praví Hospodin: Aj, já vydám toto město v ruce krále babylonského, a (ten) je vypálí ohněm. ³ A ty neunikneš jeho ruce; ale dostižen, jat a v ruku jeho vydán budeš; uvidíš krále babylonského okem v oko, mluvíti budeš s ním ústy v ústa, a půjdeš do Babylona. ⁴ Slyš však slovo Hospodinovo, Sedekiáši, králi judský! Toto praví Hospodin tobě: „Neumřeš mečem, ⁵ ale v pokoji umřeš, a jako pálili (vonidla při pohřbu) tvých otců, předešlých králů, kteří byli před tebou, tak budou páliť vonidla při pohřbu tvém, a „Běda, Pane!“ . kviliti budou nad tebou. Neboť toto slovo já jsem řekl, dí Hospodin.”

⁶ Jeremiáš prorok řekl všechna tato slova Sedekiášovi, králi judskému, v Jerusalemě, ⁷ kdy vojsko krále babylonského bojovalo proti Jerusalemu a proti [všem] zbývajícím judským městům, proti Lachisi, a proti Azece; neboť zbývala z judských měst hrazených.

Tresty za to, že nepropustili Judovci otroků, jak se byli zavázali (34, 8.–22.).

⁸ Hospodin oslovil Jeremiáše, když byl král Sedekiáš učinil smlouvu se vším lidem v Jerusalemě a (když) byli ohlásili: ⁹ „Každý ať propustí otroka svého, každý svou otrokyni, Hebreu i Hebrejku, na svobodu; a dokonce ať jich nedrží v otroctví, to jest Judovce, svého, bratra!“ ¹⁰ Tedy uposlechli všichni činovníci i všecek lid, kteří byli smlouvou (k tomu) se zavázali, a propustil každý otroka svého, každý svou otrokyni na svobodu, aniž jich ještě drželi v otroctví; uposlechli tedy a propustili (je). ¹¹ Poté však obrátili: přitáhli zpět své otroky a otrokyně, které byli propustili na svobodu, a porobili si je za otroky a otrokyně.

¹² Oslovil tedy Hospodin Jeremiáše a řekl: ¹³ „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Já jsem učinil smlouvu s vašimi otci, tehdy, když jsem je vyvedl z Egyptské země, z (té) robotárny, a řekl jsem: ¹⁴ „Když vyprší sedm let, propuť každý bratra svého, Hebreu, který se mu zaprodal; sloužití bude tobě šest let, (poté) propustíš jej na svobodu!“ Ale neposlechli mne otcové vaši, nepopřáli mi sluchu. ¹⁵ Vy pak dnes jste se obrátili (sice), učinili jste, co jest správné v mých očích, že jste ohlásili svobodu, každý svému soukmenovci, a vešli jste ve smlouvu před mým obličejem v domě, který má jméno mé. ¹⁶ Ale obrátili jste, a poskvrnili jste mé jméno: přivedli jste zase každý otroka a každý otrokyni svou, které jste byli propustili, aby byli svobodní a svémocní, a porobili jste si je, aby byli (zase) vašimi otroky a otrokyněmi.

¹⁷ Pročež toto praví Hospodin: Vy jste mne neuposlechli, abyste ohlásili svobodu každý bratru, soukmenovci svému; aj, já ohlašuji vám, dí Hospodin, svobodu meče, moru a hladu; vydám vás na úžas všem královstvím země. ¹⁸ A mužům, kteří přestoupili mou smlouvu, kteří nedodrželi slov smlouvy, kterými se byli před mou tvář zavázali, učiním (jako) býčku, kterého rozťali na dva díly, a prošli mezi nimi: ¹⁹ činovníkům judským a činovníkům jerusalemským, komorníkům a kněžím, i všem lidem té země, kteří prošli mezi díly býčka. ²⁰ Vydám je v ruku nepřátel jejich, v ruku těch, kteří jim o život ukládají; i budou mrtvoly jejich za pokrm ptactvu nebeskému i zvířatům zemským. ²¹ Sedekiáše pak, judského krále, i činovníky jeho, vydám v ruku nepřátel jejich, v ruku těch, kteří jim: o život ukládají, v ruku vojsk babylonského krále, která (nyní) odtáhla od vás. ²² Aj, já při-

V. ³. Sedekiáš nebyl jen do Babylona odveden, ale byl také uvězněn a zemřel tam. Srv. níže 52, 11.; Ez 12, 13.

V. ⁸. Smlouvu činil Sedekiáš za téhož obležení Jerusalema, o kterém byla zmínka již výše, zavázal slavně před Bohem obyvatelstvo jerusalemské.

V. ⁹. Judovci bojí se, že by mohl Hospodin trestati je *otroctvím* (zajetím) za to, že proti zákonu drželi své soukmenovce *v otroctví*, ochotně je propustili, aby tím zachránili svobodu *svou*.

V. ¹¹. Učinili tak nejspíše, když Babyloňané upustili od obléhání Jerusalema a táhli proti Egyptanům (v. 21.), kdy přestaly důvody, pro které je byli propustili (v. 9.).

káží, dí Hospodin, přivedu je zase k tomuto městu, i budou bojovat proti němu, dobudou ho, a vypálí je ohněm; města pak judská obrátím v pustinu, že budou liduprázdná.

Věrnost Rechabovců proti věrolomnosti Judovců (hl 35).

HLAVA 35. – ¹ Hospodin oslovil Jeremiáše za dnů Joakima, syna Josiášova, judského krále, a řekl: ² „Jdi ke společnosti Rechabovců, mluv k nim, uved je do domu Hospodinova, do jedné místnosti a dej jim pít vína!“ ³ I pojal jsem Jezoniáše, syna Jeremiáše, syna Habsaniášova, bratry jeho, všechny syny jeho i veškerou společnost Rechabovců, ⁴ a uvedl jsem je do domu Hospodinova, do místnosti synů Hanana, syna Jegedeliášova, muže Božího, která byla podle místnosti činovníků, nad místností Maasiáše, syna Sellumova, který byl strážným nádvoří. ⁵ A postaviv před příslušníky společnosti Rechabovců džbánky a číše, plné vína, řekl jsem jim: „Pijte víno!“ ⁶ Oni však odpověděli: „Nebudeme pít vína. Neboť Jonadab, syn Rechabův, otec náš, zakázal nám říka: „Nebudete pít vína vy, ani synové vaši, na věčné časy; ⁷ ani domu stavěti nebudete, semene nebudete rozšívati, vinic nebudete štěpovati ani míti, ale ve stanech přebývatí budete po všechny dny vaše, abyste živi byli dlouho na zemi, ve které jste hostmi.“ ⁸ I poslechli jsme hlasu Jonadaba, syna Rechabova, otce našeho, ve všem, co přikázal nám; protož nepijeme vína po celý život my, ani ženy, ani synové naši, ani dcery naše; ⁹ nestavíme domů k bydlení, nemáme vinic, ani rolí, ani osení; ¹⁰ ale bydlíme ve stanech a poslušni jsme všeho, co přikázal nám Jonadab, náš otec. ¹¹ Když však vtrhl Nabuchodonosor, král babylonský, do naší země, řekli jsme (si): „Pojďte a vejďeme do Jerusalema před vojskem Chaldejských, před vojskem země syrské,“ i zůstáváme v Jerusalemě.“

¹² Tu oslovil Hospodin Jeremiáše a řekl: ¹³ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Jdi a rci mužům judským a obyvatelům jerusalemským: „Což nepřijmete kázně, abyste poslouchali slov mých?“ dí Hospodin. ¹⁴ Tolik zmohly řeči Jonadaba, syna Rechabova, kterými přikázal svým stoupencům, aby nepili vína, že ho nepijí až do dneška, neboť poslušni byli příkazu svého otce; já však mluvil jsem k vám důrazně a ustavičně – a neuposlechli jste. ¹⁵ Posílal jsem k vám ustavičně a usilovně všechny své služebníky, proroky, vzkazuje vám: „Obrát se každý od svých zlých mravů, napravte své snahy, nechodte za cizími bohy a nectěte jich, i budete bydliti v zemi, kterou jsem dal vám i otcům vašim,“ ale nepopřáli jste mi sluchu, neposlechli jste mne! ¹⁶ Ano, stoupenci Jonadaba, syna Rechabova, zachovali věrně přikázání otce svého, které byl jim dal – ale lid tento neuposlechl mne! ¹⁷ Protož toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já přivedu na Judu a na všechny obyvatele jerusalemské všechno soužení, kterým jsem jim hrozil, protože mluvil jsem k nim, a neposlechli, volal jsem je a neodpověděli mi.“

¹⁸ Společnosti pak Rechabovců řekl Jeremiáš: Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Že jste poslušni byli přikázání Jonadaba, otce svého, a šetřili jste všech jeho příkazů, a že jste činili vše, co vám uložil: ¹⁹ protož toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: „Na věky nebude, aby někdo z rodu Jonadaba, syna Rechabova, nekonal službu přede mnou!“

HL 35. V. ¹. „za dnů Joakima“, poslední doby jeho vlády (v. 11. níže). Srv. 4 Král 24, 1 n.

V. ². Podle 1 Par 2, 55., byli Rechabovci větev Kenovců čili Kiňanův. – O jejich předku Jonadabovi vypravuje 4 Král 10, 15.– 17, 23. Jer má je podrobiti. veřejné zkoušce z věrnosti otcovským slovům.

V. ⁸–¹⁰. Nikde jinde nás bible nepoučuje tak podrobně o Rechabovcích jako tu. Sv. Jeroným vidí v jejich životě počátky života asketického.

Jeremiáš dal dvakrátě řeči své sepsati (hl. 36).

HLAVA 36. – ¹ Léta čtvrtého Joakima, syna Josiášova, judského krále, Hospodin oslovil Jeremiáše a řekl: ² Vezmi závit, knihu a zapiš do ní všechna slova, která jsem mluvil tobě proti Israelovi a Judovi a proti všem národům, ode dne, kdy jsem počal mluvit tobě, ode dnů Josiášových až do dneška. ³ Možno, že dům Judův, uslyše všechno zlo, které já hodlám jim učiniti, navrátí se každý od své zlé cesty, i budu milostiv nepravosti a hříchu jejich.

⁴ Zavolal tedy Jeremiáš Barucha, syna Neriášova, a Baruch napsal z úst Jeremiášových všechny řeči Hospodinovy, které mluvil k němu, do závitů. ⁵ A přikázal Jeremiáš Baruchovi: Já jsem zabaven, nemohu jít do domu Hospodinova. ⁶ Protož jdi ty, a čti ze závitů, do kterého jsi napsal z úst mých slova Hospodinova, aby je slyšel lid v domě Hospodinově v den postu, aby je slyšeli také všichni Judovci, kteří přicházejí z měst svých, budeš (je) čísti. ⁷ Snad se obrátí modlitbou k. Hospodinu a odvrátí se každý od cesty své zlé, neboť veliké jest rozhořčení i hněv, ve kterém hrozí Hospodin tomuto lidu. ⁸ Baruch, syn Neriášův, učinil všechno, jak mu přikázal Jeremiáš prorok:, četl z onoho závitů řeči Hospodinovy v domě Hospodinově.

⁹ Léta pátého Joakima, syna Josiášova, krále judského, měsíce devátého, vyhlásili půst před Hospodinem všemu lidu v Jerusalemě a všemu množství, které se bylo sešlo z judských měst do Jerusalema. ¹⁰ Tu četl Baruch z knihy řeči Jeremiášovy v domě Hospodinově v místnosti Gamariáše, syna Safanova, písaře, v horním nádvoří u vchodu do nové brány domu Hospodinova, aby to všecek lid slyšel. ¹¹ Když Micheáš, syn Gamariáše, syna Safanova, uslyšel všechny řeči Hospodinovy z té knihy, ¹² sešel do domu královského, do místnosti písařovy, a aj, zasedali tam (právě) všichni činovníci: Elisama, písař, Dalajáš, syn Semejášův, Elnatan, syn Achoborův, Gamariáš, syn Safanův, Sedekiáš, syn Hananiášův, zkrátka všichni činovníci. ¹³ Micheáš oznámil jim vše, co slyšel, když četl Baruch z knihy zřetelně lidu. ¹⁴ Protož vzkázali všichni činovníci po Judim, synu Nataniáše, syna Selemiáše, syna Chusiova: „Vezmi knihu, ze které jsi lidu zřetelně předčítal a přijď (k nám).“ Vzav tedy Baruch, syn Neriášův, knihu, přišel k nim. ¹⁵ I řekl mu: „Sedni a čti ty věci hodně zřetelně.“ Baruch, tedy četl hodně zřetelně. ¹⁶ Když vše uslyšeli, hleděli s úžasem druh na druh, a řekli Baruchovi: „Musíme to všechno oznámiti králi. ¹⁷ Pověz nám – tážali se ho – jak jsi sepsal všechny ty řeči z úst jeho.“ ¹⁸ Baruch jim odpověděl: „Ústně mi předříkával, jako by četl všechny ty řeči, a já psal jsem je do knihy černidlem.“

¹⁹ Tu řekli činovníci Baruchovi: „Jdi a schovej se ty i Jeremiáš, ať žádný neví, kde jste.“ ²⁰ I vešli ke králi do dvorany – knihu však uložili v místnosti Elisamy, písaře – a oznámili všechny ty věci králi (pozorně) poslouchajícímu. ²¹ Král poslal Judiho pro knihu; ten ji vzal z místnosti Elisamy, písaře, a četl, an král se všemi činovníky, kteří stáli kolem krále, poslouchal. ²² Král seděl v zimním paláci – devátého měsíce – a před ním stála kamínka, plná řěavého uhlí. ²³ Kdykoli přečetl Judi tři nebo čtyři sloupce, odřízl je král písařovým nožičkem a hodil je do ohně, který byl v kamínkách, až byla spálena celá kniha ohněm v

Hl. 36. V. ¹. Čtvrtý rok Joakimův byl r. 606–605 před Kr. Srv. výše 25, 1. 3 n.

V. ². „závit(ek)“ kožený nebo papýrový; nejspíše opatřený na koncích hůlkami, kolem kterých byl ovinován.

V. ⁴. Po prvé tu jmenován Baruch. Byl to Jeremiášův oddaný přítel, nerozlučný druh, pomocník, průvodce a písař. Jeremiáš diktoval a Bar psal.

V. ⁹. „pátý rok Joakimův“ byl r. 605–604 před Kr. – „devátý“ měsíc podle počítání babylonského byl konec našeho listopadu a první větší díl našeho prosince. Ten půst byl snad vyhlášen jakožto součást národního smutku nad pohromou, která stihla po bitvě u Karkemiše Palestinu, Judsko i Jerusalema, když vítězný Nabuchodonosor vše vojsky svými zaplavil. Srv. 1 Sam 31, 13.; 2 Sam 1, 12.

V. ¹⁹. Činovníci se obávali, že by král mohl naložiti z Jer i Bar jako naložit kdysi s Uriášem. Viz 26, 21.

kamínkách. ²⁴ Král a všichni služebníci jeho, kteří slyšeli všechny ty řeči, nebáli se, aniž roztřhli svá roucha. ²⁵ I když Elnatan, Dalajáš a Gamariáš naléhali důrazně na krále, aby nepálil té knihy, král jich neuposlechl, ²⁶ ale přikázal Jeremielovi, synu Amelechovu, Sarajášovi, synu Ezrielovu, a Selemiášovi, synu Abdeelovu, aby jali Barucha, písaře, a Jeremiáše, proroka; ale skryl je Hospodin.

²⁷ Když spálil král knihu s řečmi, které byl sepsal Baruch z úst Jeremiášových, oslovil Hospodin proroka Jeremiáše a řekl: ²⁸ „Vezmi knihu jinou a napiš do ní všechny dřívější řeči, které byly v knize první, spálené od Joakima, judského krále. ²⁹ O Joakimovi pak, králi judském, řekneš: Toto praví Hospodin: Ty jsi spálil tu knihu řka: Proč jsi psal v ní a oznamovals: „Jistě přijde babylonský král, zkazí tuto zemi a učiní, že zmizí z ní člověk i zvíře?“ ³⁰ Protož toto praví Hospodin proti Joakimovi, judskému králi: Nebude z něho, kdo by seděl na trůně Davidově; a mrtvola jeho pohozena bude na vedro přes den a na mráz přes noc. ³¹ Navštívím na něm, na potomstvu jeho, i na služebnících jeho nepravosti jejich: uvedu na ně, na obyvatele jerusalemské i na Judovce, všechno zlo, kterým jsem jim hrozil, aniž mne poslechl.“

³² Jeremiáš tedy vzav knihu jinou, dal ji Baruchovi, synu Neriášovu, písaři, a ten vepsal do ní z úst Jeremiášových všechny řeči knihy té, kterou byl spálil Joakim, judský král, ohněm; a nad to byly přidány řeči, že jich bylo mnohem více nežli prve.

Jeremiáš byl zatčen a uvězněn (hl. 37).

HLAVA 37. – ¹ Po Jechoniášovi, synu Joakimovu, stal se králem Sedekiáš, syn Josiášův; – Nabuchodonosor, král babylonský, ustanovil ho králem v Judsku, – ² ale neposlouchal on, ani služebníci jeho, ani lid země slov Hospodinových, která mluvil skrze proroka Jeremiáše. ³ I vzkázal král Sedekiáš po Juchalovi, synu Selemiášovu, a po knězi Sofoniášovi, synu Maasiášovu, Jeremiášovi proroku: „Modli se za nás k Hospodinu, našemu Bohu!“ ⁴ Jeremiáš chodil svobodně mezi lidem, neboť ho nebyli ještě vsadili do žaláře. – Vojsko faraonovo vytáhlo (tehdy) z Egypta; Chaldejští, kteří byli oblehli Jerusalema, uslyševše zprávu o tom, odtrhli se od Jerusalema.

⁵ Tu oslovil Hospodin proroka Jeremiáše a řekl: ⁶ Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: Takto rcete králi judskému, který vás poslal ke mně, abyste se otázali mne: Ať, vojsko faraonovo, které vytáhlo vám na pomoc, vrátí se zase do své země, do Egypta. ⁷ Vráti se také Chaldejští, oblehnou toto město, dobudou ho a vypálí je ohněm. ⁸ Toto praví Hospodin: Neklamejte se, myslíce si: „Odejdou, jistě odtáhnou od nás Chaldejští,“ neboť neodejdou! ⁹ I kdybyste všechno vojsko. Chaldejských, kteří bojují proti vám, pobili a kdyby z nich zůstalo toliko několik raněných, povstane každý ze svého stanu a zapálí toto město ohněm.

¹⁰ Když tedy odtrhlo vojsko Chaldejských od Jerusalema pro vojsko faraonovo, ¹¹ vyšel Jeremiáš z Jerusalema, by se odebral do území Benjaminova, aby uvázal se tam v držbu majetku svého před měšťany.

¹² Když však přišel ku bráně Benjaminské, tu strážný brány toho času, jménem Jeriáš, syn Selemiáše, syna Hananiášova, zadržel Jeremiáše proroka řka: „K Chaldejským utíkáš!“ ¹³ Jeremiáš odpověděl: „Lež je to! Neutíkám k Chaldejským.“ Jeriáš však nechtěl slyšeti, ale jal Jeremiáše a přivedl ho k činovníkům. ¹⁴ Činovníci rozhněvali se pro tu věc

V. ³⁰. neodporuje zprávě 4 Král 24, 8., že nastoupil po *Joakimovi syn jeho Jechoniáš*. Panoval neslavně toliko tři měsíce, po kterých byl odveden do zajetí babylonského a králem ustanoven *bratr Joakimův – Sedekiáš*.

Hl. 37. V. ¹². „*Brána Benjaminská*“ byla nejspíše na severu, snad tam, kde je dnes brána Damašská. Velitel stráže měl důvod, aby se domníval, že chce Jer uprchnouti k Chaldejským, ježto byl hlásal, že jedině ti, kdož k nim se uchýlí, zachovají si život. Viz 21, 8 n.

na Jeremiáše, zbili ho a uvěznili ho v domě Jonatana písaře, jemuž svěřili dozor nad uvězněným.¹⁵ Tak se dostal Jeremiáš do podzemního sklepení a seděl tam mnoho dní.

¹⁶ Sedekiáš král však poslal pro něho, vzal ho (k sobě) a tázal se ho tajně v domě svém, řka: „Řekl něco Hospodin?“ Jeremiáš odpověděl: „Ano“ a dodal: „V ruce krále babylonského vydán budeš!“¹⁷ A dále tázal se Jeremiáš krále Sedekiáše: „Čím jsem hřešil proti tobě nebo služebníkům tvým nebo lidu tvému, žeš mne vsadil do žaláře?“¹⁸ Kde jsou proroci vaši, kteří prorokovali vám a říkali: „Nepřijde král babylonský na vás a na zemi tuto!“¹⁹ Nyní tedy slyš, pane můj králi! Buď platná prosba má před tebou, a neposilej mne zase do domu Jonatana písaře, abych tam neumřel.“²⁰ Prikázal tedy král Sedekiáš, aby zavřen byl Jeremiáš ve střeženém dvoře a každý den aby dána mu byla chlebová placka kromě zeleniny, dokud nebude ve městě všecek chléb stráven, I zůstal Jeremiáš ve střeženém dvoře.

Jeremiáš v bahnitě studni (38, 1.– 13.).

HLAVA 38. – ¹ Safatiáš, syn Matanův, Gedeliáš, syn Fašurův, Juchal, syn Selemiášův a Fašur, syn Melchiášův slyšeli řeči, které Jeremiáš mluvil ke všemu lidu, říkáje: ² „Toto pravil Hospodin: Kdokoli zůstane zde ve městě, umře mečem nebo hladem nebo morem; ale kdo uteče k Chaldejským, bude živ, živ a zdrav.“³ Toto praví Hospodin: Jistě vydáno bude toto město do rukou vojska krále babylonského; dobude ho.“⁴ I řekli činovníci (výše jmenovaní) králi: „Prosíme, aby popraven byl tento člověk; neboť úmyslně oslabuje ruce bojujícího mužstva, které zůstalo v tomto městě i ruce všeho lidu mluvě k nim takové řeči; jistě nehledá tento člověk blaha lidu tomuto, ale neštěstí.“⁵ Král Sedekiáš pravil: „Ejhle, jest ve vašich rukou; neboť nesluší se ani, aby vám král co odepřel.“⁶ Vzali tedy Jeremiáše a uvrhli ho do cisterny Melchiáše, syna Amelechova, která byla ve střeženém dvoře; spustili Jeremiáše po provazech do cisterny, ve které nebylo vody, nýbrž bahno; i zapadl Jeremiáš do bláta.

⁷ Avšak Abdemelech, Etiopan, komorník v královském domě uslyšev, že vsadili Jeremiáše do cisterny – král zasedal (tehdy) v Benjaminské bráně –⁸ vyšel z domu královského a mluvil ke králi: ⁹ „Pane můj králi, zlého činu se dopustili tito muži vším, cokoli spáchali proti Jeremiášovi proroku vsadivše ho do cisterny, aby tam umřel hladem, neboť není již chleba ve městě.“¹⁰ Tu rozkázal král Abdemelechovi, Etiopanu: „Vezmi s sebou odtud třicet mužů a vytáhni Jeremiáše proroka z cisterny, prve než umře.“¹¹ Vzal tedy Abdemelech s sebou ty muže, všel do domu královského (do místnosti) pod skladištěm, nabral odtud starých hadrů a vetýchých cárů a spustil je Jeremiášovi do cisterny po provazech.¹² A řekl Abdemelech Etiopan Jeremiášovi: „Podlož si ty staré hadry a vetché cáry pod paže svých rukou, pod provazy!“ Jeremiáš tak učinil,¹³ i vytáhli Jeremiáše po provazech a vyvedli ho z cisterny a Jeremiáš zůstal ve střeženém dvoře.

Jeremiášova poslední rozmluva s králem Sedekiášem (38, 14.– 28.).

¹⁴ Král Sedekiáš poslal pro Jeremiáše proroka, vzal si ho ke třetím dveřím domu Hospodinova, a řekl král Jeremiášovi: „Já chci se tebe. na něco zeptati; netaj přede mnou nic!“¹⁵ Jeremiáš řekl Sedekiášovi: „Oznámím-li ti co, dáš mne popraviti; a dám-li tobě radu, neuposlechněš mne!“¹⁶ Tedy přísáhl král Sedekiáš Jeremiášovi tajně, řka: „Jakože živ jest Hospodin, který nám učinil tento život! Nedám tě zabítí a nevydám tě v ruce těch-

V. ¹⁵. Toto vězení v podzemním sklepení písaře Jonatana dlužno rozlišovati od „střeženého dvoru“ v paláci královském, kde byl později Jer internován (níže v. 20.), jakož i od „cisterny“, do které byl spuštěn (38, 1.– 13.).

V. ²⁰. Sedekiáš nepropustil sice Jer na svobodu, ale zmírnil jeho trapný stav.

HL 38. V. ¹⁵. Jer naznačuje, že nemůže prorokovati, co by si král přál. Srv. 3 Král 22, 8.

to lidí, kteří ti ukládají o život!" ¹⁷ Řekl tedy Jeremiáš Sedekiášovi: „Toto pravil Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Skutečně-li vyjdeš k velitelům krále babylonského, živ budeš ty a toto město nebude vypáleno ohněm; zachován budeš ty i dům tvůj. ¹⁸ Nevyješ-li však k velitelům krále babylonského, vydáno bude toto město v ruce Chaldejských, a vypálí je ohněm; ty pak neunikneš z ruky jejich.“ ¹⁹ Král Sedekiáš pravil Jeremiášovi: „Mám obavy před Judovci, kteří utekli k Chaldejským, abych snad nebyl vydán v ruce jejich, i posmívali by se mi.“ ²⁰ Jeremiáš odpověděl: „Nebudeš (jim) vydán. Uposlechni, prosím, hlasu Hospodinova, který mluví skrze mne k tobě, i bude dobře tobě a budeš živ. ²¹ Nebudeš-li však chtít vyjít, viz, co mi. Hospodin zjevil: ²² Aj, všechny ženy, které zbudou v domě judského krále, až vyvedeny budou k velitelům krále babylonského, řeknou:

„Svedli tě a přemohli tě tvoji nejdůvěrnější přátelé! pohrouživše v bahno a bláto tvé nohy ukázali ti svá záda. ²³ Všecky tvé ženy i synové tvoji vyvedeni budou k Chaldejským; a neutčeš rukou jejich, ale rukou krále babylonského budeš jat a toto město vypálí ohněm.“

²⁴ Tu pravil Sedekiáš Jeremiášovi: „Žádný ať nezví, o této rozmluvě, sice zemřeš! ²⁵ Kdyby se doslechli činovníci, že jsem s tebou mluvil, a kdyby přišli k tobě, žádající: „Oznam nám, cos mluvil s králem – netaj (toho) před námi, a nezabijeme tě – a co mluvil s tebou král?“ ²⁶ řekneš jim: „Složil jsem já prosby své před králem, aby mne zase nekázal věsti do domu Jonatanova, abych tam neumřel.“ ²⁷ Když (skutečně) přišli všichni činovníci k Jeremiášovi a tázali se ho, mluvil k nim přesně, jak byl přikázal jemu král. I dali mu pokoj, neboť nebylo nic (dále) slyšeti. ²⁸ Zůstal pak Jeremiáš ve střezném dvoře až do dne, kdy bylo dobytto Jerusalema.

Co potkalo Jeremiáše po pádu Jerusalema (38, 28b–39, 14.).

HLAVA 39. – Po dobytí Jerusalema – ¹ Léta devátého Sedekiáše, krále judského, měsíce desátého, přišel Nabuchodonosor, král babylonský s veškerým svým vojskem k Jerusalemu, a oblehli jej. ² Jedenáctého pak léta Sedekiášova, měsíce čtvrtého, pátého (dne tohoto) měsíce, bylo město prolomeno. ³ I vtrhli tam všichni velitelé krále babylonského a obsadili prostřední bránu: Neregel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag a všichni ostatní důstojníci krále babylonského. ⁴ Když je užíval Sedekiáš, král judský a všechno mužstvo bojovníků, dali se na útěk; vyšli v noci z města po cestě k zahradě královské skrze bránu, která byla mezi zdmi a dali se na cestu k pustině. ⁵ Vojsko Chaldejských hnalo se za nimi, dostihli Sedekiáše na rovině jerišké pustiny a javše ho, přivedli ho k Nabuchodonosorovi, králi babylonskému do Rebly, která jest v zemi Emat, a ten Vyřkl nad ním soud. ⁶ Král Babylonský dal pobíti syny Sedekiášovy v Reble před očima jeho; také všechny urozené Judovce dal pobíti král babylonský. ⁷ Sedekiášovi pak dal oči vyloupati, svázati ho řetězy a věsti do Babylona. ⁸ Dům královský, jakož i domy obecného lidu vypálili Chaldejští ohněm a hradby jerusalemské pobořili. ⁹ Ostatek lidu, který byl ve městě zůstal, i přeběhlíky, kteří byli k němu utekli, vůbec ostatní obecný lid, který byl zůstal, převedl Nabuzardan, velitel vojska, do Babylona. ¹⁰ Něco však lidu chudého, kteří dokonce nic. neměli, zanechal Nabuzardan, velitel vojska, v zemi Judské a dal jim vinice a cisterny v ten den.

V. ²⁶. Jeremiášovi šlo, o to, aby *zachoval tajemství*; zakryl obsah této rozmluvy tím, že jim oznámil, zač prosil krále při jiné příležitosti (výše 37, 19.). Oznámiti jim vše nebyl ani povinen, ba ani nesměl tak učiniti, ježto byl mu to král zakázal.

¹¹ O Jeremiášovi však Nabuchodonosor, král babylonský, přikázal Nabuzardanovi, veliteli vojska, toto: ¹² „Vezmi jej, věnuj mu všecku pozornost a nic zlého mu nečiň, ale jak bude chtít, tak mu vyhov.“ ¹³ Poslal tedy Nabuzardan, velitel vojska, Nabusezban, Rab-sares, Neregel, Sereser, Rebmag, vůbec všichni přední krále babylonského ¹⁴ poslali pro Jeremiáše, vzali ho ze střeženého dvora a dali ho Godoliášovi, synu Ahikama, syna Safanova, by si ho zavedl domů, aby mohl volně se pohybovat mezi lidem.

Odměna Abdemelechova (39, 15.– 18.).

¹⁵ Ještě když byl Jeremiáš zavřen ve střeženém dvoře, oslovil ho Hospodin a řekl mu: ¹⁶ Jdi a rci Abdemelechovi: Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já splním řeči své na tomto městě na jeho zlo a ne dobro; před očima tvýma bude to v ten den. ¹⁷ Ale tebe vysvobodím v ten den, dí Hospodin, a nebudeš vydán v ruce mužů, kterých se strachuješ; ¹⁸ ano, jistě vysvobodím tebe, že nepadneš mečem, ale zachrániš svůj život, protože doufal ve mne, dí Hospodin.

Osudy Jeremiášovy po pádu Jerusalema (hl. 40– 44).

HLAVA 40. – ¹ Kterak oslovil Hospodin Jeremiáše, když ho byl propustil Nabuzardan, velitel vojska, z Ramy, (kde) ho zastal svázaného řetězy mezi všemi, kteří byli vedeni z Jerusalema a z Judska do zajetí do Babylona.

² Velitel vojska vzav tedy Jeremiáše řekl mu: Hospodin Bůh tvůj hrozil tímto zlem tomu místu, ³ a uvedl je Hospodin, učiniv, jak byl hrozil; protože jste hřešili proti Hospodinu, a neposlouchali jste jeho, stalo se vám to. ⁴ Nyní tedy viz, rozvázal jsem tě dnes z řetězů, které máš na rukou; libo-li ti jíti se mnou do Babylona, pojď; budu ti věnovati všecku pozornost; není-li však libo tobě jíti se mnou do Babylona, zůstaň zde; aj, celá země je ti volná; co si vybereš, kam bude ti libo jíti, jdi; ⁵ nemusíš jíti se mnou; můžeš zůstat u Godoliáše, syna Ahikama, syna Safanova, kterého král babylonský postavil v čelo judským městům; můžeš přebývat s ním mezi lidem; nebo jdi kamkoli je ti libo.“ Dal mu také velitel vojska pokrmu i (jiné) dary, a propustil ho. ⁶ Jeremiáš pak přišel ke Godoliášovi, synu Ahikamovu do Masfy, a bydlil s ním mezi lidem, který byl v zemi ponechán.

⁷ Všichni velitelé vojska, kteří byli se rozprchli po krajinách, oni i mužstvo jejich, když uslyšeli, že král babylonský ustanovil Godoliáše, syna Ahikamova, nad zemí a že mu podřídil muže, ženy i děti, a ty z chudiny země, kteří nebyli odvedeni do Babylona, ⁸ přišli ke Godoliášovi do Masfy: Ismael, syn Nataniášův, Johanan a Jonatan, synové Kareovi, Sarajáš, syn Tanehumetův, synové Ofiovi, kteří byli z Netofy, a Jezoniáš, Maachan, oni i

HL. 39. V. ¹¹. Nabuchodonosor byl slyšel od uprchlíků (a později snad i od Sedekiáše), že Jer dávno radil, aby se Judovci bez boje vzdali Babyloňanům, i pokládal Jeremiáše za přítele své armády i říše.

V. ¹⁴. „domů“, t. j. do svého domu Godoliášova. Godoliáš byl ustanoven babylonským místodržitelem v Judsku. Viz 40, 5. Zdá se, že Jer po dobytí Jerusalema jakožto „internovaný“ byl s ostatními zajatci odveden do Ramy (40, 1.) a tu teprve došel rozkaz krále babylonského, zde uvedený, který byl ihned vykonán. Byl tedy Jer i v Ramě „ve střeženém dvoře“, t. j. pod policejním dozorem.

V. ¹⁶. Ježto *Abdemelech* byl královským dvořanem, mohl si Jer pro něho ze dvora, kde byl střežen, poslati. Možno, že Abdemelech tu a tam na jmenovaný dvůr přicházel.

HL. 40. V. ¹. jest *nápis nové knihy*, nové sbírky proroctví, která pronesl Jer po pádu Jerusalema (hl. 42 nn). Úvodem k těm řečem podává události, které s nimi souvisely (hl 40 n). Kterak se dostal Jer do *Ramy*, bylo řečeno již k 39, 14.

V. ². Nabuzardan uznával Hospodina (Jahve) za boha Jerusalema i Palestiny. Aby neurazil náboženského přesvědčení velkého proroka, přítele Babyloňanů, nechlubí se, že bohové babylonští porazili boha palestinského, ale mluví v duchu Jeremiášově, že bůh palestinský trestá nevěrnost lidu své země.

V. ⁶. Van Est se domnívá, že Jer zůstal v Palestině proto, že duchovní blaho obyvatelstva palestinského toho žádalo; v Babylonii měli zajatci *Ezechiela. Masfa* v území Benjaminově byla asi 7 km severozápadně Jerusalema.

mužstvo jejich. ⁹ I přísáhl Godoliáš, syn Ahikama, syna Safanova, jim i lidu jejich řka: „Nebojte se sloužit Chaldejským; zůstaňte v zemi, buďte poddáni králi babylonskému, a dobře bude vám. ¹⁰ Aj, já bydlím v Masfě, abych se zachoval podle rozkazu Chaldejských, kteří budou posíláni k nám; vy pak sbírejte víno, ovoce i olej a ukládejte (to) do svých nádob a zůstaňte ve městech svých, která si zaberete!“ ¹¹ Také všichni Judovci, kteří byli v Moabsku, mezi Amoaňany, v Edomsku a ve všech (jiných) krajinách, uslyševše, že babylonský král zůstavil zbytek (obyvatelstva) v Judsku, a že ustanovil nad nimi Godoliáše, syna Ahikama, syna Safanova, ¹² všichni Judovci, pravím, se všech míst, na která byli utekli, vrátili se, a přišli do země Judské ke Godoliášovi do Masfy; a nasbírali vína i ovoce velmi mnoho.

¹³ Johanan pak, syn Kareův, i všichni vůdcové vojska, kteří se byli rozprchli po krajinách, přišli ke Godoliášovi do Masfy, ¹⁴ a řekli mu: „Věz, že Baalis, král amonský, poslal Ismaela, syna Nataniášova, aby tě zabil!“ Godoliáš, syn Ahikamův jim však nevěřil. ¹⁵ I řekl Johanan syn Kareův tajně Godoliášovi v Masfě: „Půjd a zabij Ismaela, syna Nataniášova – nikdo o tom nezví – aby nezabil tebe, aby se nerozpýtli všichni Judovci, kteří se shromáždili k tobě, a zbytek Judovců aby nezahynul.“ ¹⁶ Avšak Godoliáš, syn Ahikamův řekl Johananovi, synu Kareovu: „Neční toho; neboť křivou věc mluvíš o Ismaelovi!“

HLAVA 41. – ¹ Avšak sedmého měsíce přišel Ismael, syn Nataniáše, syna Elisamova, z potomstva královského a nej přednější činovníci království, (přišel) s desíti muži ke Godoliášovi, synu Ahikamovu do Masfy, a jedli tam v Masfě spolu. ² Tu povstal Ismael, syn Nataniášův, a deset mužů, kteří byli s ním, udeřili Godoliáše, syna Ahikama, syna Safanova mečem a zabili ho, toho, kterého byl král babylonský ustanovil nad zemí. ³ Také všechny Judovce, kteří byli s Godoliášem v Masfě i Chaldejské, kteří tam právě byli, vojenské mužstvo pobil Ismael.

⁴ Dva dny po zabití Godoliáše, prve než kdo o tom zvěděl, ⁵ přišli muži ze Sichemu, ze Sila, ze Samaře – bylo jich osmdesát – s oholenými bradami, s roztrženými rouchy a ušpinění; měli s sebou dary a kadidlo, aby je obětovali v domě Hospodinově. ⁶ Ismael, syn Nataniášův vyšel (z Masfy) jim vstříc; s pláčem kráčel a když se potkal s nimi, řekl jim: „Pojďte ke Godoliášovi, synu Ahikamovu!“ ⁷ Když pak přišli doprostřed města, pobil je Ismael, syn Nataniášův na kraji cisterny, on i mužstvo, které bylo s ním. ⁸ Vyskytlo se však deset mužů mezi nimi, kteří řekli Ismaelovi: „Nezabíjej nás, neboť máme na poli (skryté) zásoby obilí, ječmene, oleje i medu.“ I ušetřil jich a nezabil jich s druhy jejich. ⁹ Cisterna, do níž vmetal Ismael všechny mrtvolky mužů, které pobil pro Godoliáše jest ona, kterou byl udělal král Asa (za obrany) proti Baasovi, králi israelskému; tu naplnil Ismael, syn Nataniášův, zbitými.

¹⁰ A všechny zbytky lidu, který byl v Masfě – dcery královské a všecek lid, který byl zůstal v Masfě – které byl podřídil Nabuzardan, velitel vojska, Godoliášovi, synu Ahikamovu, Ismael, syn Nataniášův vedl do zajetí, když se vydal na cestu, aby přešel k Amoaňanům.

¹¹ Johanan, syn Kareův, a všichni vůdcové vojska, kteří byli s ním, uslyševše o všem zlu, které spáchal Ismael, syn Nataniášův, ¹² vzali všechno mužstvo, vytáhli do boje proti Ismaelovi, synu Nataniášovu, a střetli se s ním u velikého rybníka v Gabaonu. ¹³ Když

Hl. 41. V. ¹ „sedmého měsíce“, tedy tři měsíce po pádu Jerusalema.

V. ² Vražda tato nemohla nemít dalekosáhlých následků, když Godoliáš byl nejvyšší babylonský úředník v Judsku!

V. ³ Pobití babylonské posádky bylo novým zločinem, který nemohl zůstat bez trestu. Jak veliký význam přičítali Judovci po zajetí zabití Godoliáše, vysvítá z toho, že třetí den sedmého měsíce, jakožto výročí jeho, byl prohlášen za den národního smutku a v tom duchu také slaven.

uzřel všecek lid, který byl s Ismaelem, Johanana, syna Kareova, a všechny vůdce vojska, kteří s ním byli, zaradoval se;¹⁴ veškeren lid, který vedl Ismael z Masfy do zajetí, obrátil se; obrátil se a přešel k Johananovi, synu Kareovu.¹⁵ Ismael však, syn Nataniášův, utekl s osmi muži Johananovi, a odešel k Amonoňům.¹⁶ Johanan tedy, syn Kareův, a všichni vůdcové vojska, kteří byli s ním, vzali všecek zbytek lidu, který byl do zajetí vedl z Masfy Ismael, syn Nataniášův, když byl zabil Godoliáše, syna Ahikamova, silné muže k boji, ženy, děti i komorníky, které byl vedl z Gabaonu,¹⁷ vytáhli a na cestě se zastavili v Chamaamu, vedle Betlema, hodlajíce táhnouti do Egypta¹⁸ před Chaldejskými; báliť se jich, protože zabil Ismael, syn Nataniášův, Godoliáše, syna Ahikamova, kterého byl ustanovil král babylonský nad zemí Judskou.

HLAVA 42. –¹ Všichni vůdcové vojska, Johanana, syn Kareův, Jezoniáš, syn Osaiášův, i ostatní lid od malého až do velikého přistoupili² k proroku Jeremiášovi a řekli mu: „Vyslyš prosbu naši, a modli se za nás k Hospodinu, Bohu svému, za všechny tyto ostatky, neboť málo nás zůstalo z mnoha, jak na své oči vidíš;³ ať oznámí nám Hospodin, Bůh tvůj, cestu, po které bychom šli, a co máme činiti.“⁴ Prorok Jeremiáš jim řekl: „Vyslyším vás: vizte, já budu se modliti k Hospodinu, Bohu vašemu podle slov vašich. Všecko, cokoliv mi odpoví, oznámím vám; aniž co před vámi tajiti budu.“⁵ Oni řekli Jeremiášovi: „Ať jest Hospodin proti nám svědkem pravdivým a věrným, nebudeme-li šetřiti každého slova, s nímž pošle tebe Hospodin, Bůh tvůj k nám.“⁶ Ať bude dobré nebo zlé, hlasu Hospodina, Boha našeho, k němuž tě posíláme, poslechneme; aby nám, poslouchajícím hlasu Hospodina, Boha našeho, bylo dobře.“

⁷ Když vypršelo deset dní, Hospodin oslovil Jeremiáše.⁸ I povolal Johanana, syna Kareova, a všechny vůdce vojska, kteří s ním byli, jakož i všecek lid od nejmenšího až do velikého,⁹ a řekl jim: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův, k němuž jste mne poslali, abych rozprostíral prosby vaše před obličejem jeho:¹⁰ Zůstanete-li klidně v této zemi, vystavím vás a nezbořím (již), vstípím a nevyplením; neboť mi dostačí zlo, které jsem učinil vám.¹¹ Nebojte se krále babylonského, jehož vy bázlivci se strachujete; nebojte se ho, dí Hospodin, neboť já s vámi jsem, abych vás vysvobodil, vytrhl z ruky jeho.“¹² A prokáži vám milosrdenství a smilují se nad vámi, a učiním, abyste zůstali ve své zemi.¹³ Řeknete-li však vy: „Nebudeme bydliti v zemi této, neposlechneme hlasu Hospodina, Boha svého,¹⁴ říkájice: „Nikoli, ale do země Egyptské půjdeme, kde nebude nám patřiti na válku, poslouchati zvuku polnice, kde nebude nám trpěti hlad, a tam se usadíme“:¹⁵ pak – nuže, slyšte slovo Hospodinovo, zbytky Judska! – Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Upřete-li zraky své na Egypt, abyste šli tam, a vkročíte-li do něho, abyste tam bydlili:¹⁶ meč, kterého vy se bojíte, tam v zemi Egyptské vás postihne; a hlad, který vám působí starosti, přijde na vás v Egyptě, a tam zemřete.“¹⁷ Všichni muži, kteří upírají zraky na Egypt, aby tam vkročili, a bydlili tam, zemrou mečem, hladem a morem; nikdo z nich nezůstane, nikdo neunikne zlu, které já uvedu na ně.¹⁸ Neboť toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Jako se rozpálil hněv můj a rozhořčenost má na obyvatele jerusalemské, tak se rozpálí roztrpčenost má na vás, když vejdete do Egypta, i budete na zaklínání, na úžas, na zlořečení a na potupu; a nikdy již neužříte tohoto místa.¹⁹ Slovo Hospodinovo pro vás, ostatky

HI. 42. V.⁵ Judovci přísahou zaklínáči slubují, že učiní, jak jim Hospodin přikáže. Hospodin, kterého volají za svědka proti sobě, bude také jejich soudcem, který podle pravdy je potrestá a ukáže, že plní, čím hrozí, že jest Bůh nejvýš věrný.

V.⁷ Jer neodpověděl hned, ježto nedostalo se mu od Boha poučení, kterak má lidu odpověděti. Ačkoli průtah budil v tazatelích netrpělivost a nespokojenost, ač mohli štváči použití 10 dní k tomu, by přemluvíli lid k útěku do Egypta, Jer mlčel, nechtěje uplatňovati názoru, který mu dával jeho zdravý rozum. Z tohoto místa jasně vysvítá, jak přesně rozlišoval Jer přirozené výroky svého rozumu od nadpřirozených výroků Božích!

Judska; Nehodíte do Egypta! Vězte, vězte – neb vám to dnes prohlašuji – ²⁰ že jste sami sobě uškodili, když jste vy sami poslali mne k Hospodinu, Bohu našemu, řkouce: „Modli se za nás k Hospodinu, Bohu našemu, a vše, cokoliv tobě řekne Hospodin, Bůh náš. nám oznam, a učiníme.“ ²¹ Oznámil jsem vám to tedy dnes, ale neposloucháte hlasu Hospodina, Boha našeho v žádné z těch věcí, pro které poslal mne k vám. ²² Proto nyní vězte! Vězte, že mečem, hladem a morem pomřete v místě tom, do něhož chcete vkročiti, abyste bydlili tam!”

HLAVA 43. – ¹ Když Jeremiáš dokončil řeči k lidu, všechny řeči Hospodina, Boha jejich, které jim po něm vzkázal Hospodin, jejich Bůh, (když dokončil) všechna ta slova, ² řekl Azariáš, syn Osiášův a Johanan, syn Kareův, jakož i všichni ti zbujníci, řekli Jeremiášovi: „Lež mluvíš! Neposlalť tebe Hospodin Bůh náš, řka: Nevcházejte do Egypta, abyste tam bydlili!“ ³ Ale Baruch, syn Neriášův, ponouká tě proti nám, aby vydal nás v ruce Chaldejských, aby nás pobili nebo odvedli do Babylona.“ ⁴ Johanan, syn Kareův tedy, všichni vůdcové vojska a všecek lid neposlechli hlasu Hospodinova, by zůstali v zemi Judské, ⁵ nýbrž Johanan, syn Kareův, a všichni vůdcové vojska, pojavše všechny zbytky Judovců, kteří ze všech národů, mezi něž prve byli se rozprchli, zase vrátili se do Judska, aby tam bydlili, ⁶ muže, ženy, děti, královny dcery, všechny lidi, které byl zanechal Nabuzardan, velitel vojska, s Godoliášem, synem Ahikama, syna Safanova, (vzali) proroka Jeremiáše a Barucha, syna Neriášova, ⁷ i vešli do země Egyptské – neposlechli totiž hlasu Hospodinova – a přišli až do Tafnisu.

⁸ V Tafnisu oslovil Hospodin Jeremiáše a řekl mu: ⁹ „Naber si do ruky velikých kamenů a schovej je ve skrýši, která jest pod cihlovou zdí v bráně domu faraonova v Tafnisu, před očima Judovců.“ ¹⁰ A rci jim: Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já pošlu, přivedu Nabuchodonosora, babylonského krále, svého služebníka, postavím trůn jeho na těchto kamenech, které jsem schoval; a on postaví stan svůj na nich. ¹¹ Přijda, pobije zemi Egyptskou; kdo (jest určen) na smrt, na smrt půjde; kdo do zajetí, do zajetí a kdo na meč, na meč. ¹² V chrámech egyptských bohů zapálí oheň, spálí je, do zajetí odvede je, a přideje se zemi Egyptskou tak, jako se odívá pastýř svým pláštěm; a vytáhne odtud klidně. ¹³ Jehlany Domu Slunce, které jsou v zemi Egyptské, roztluče, a chrámy egyptských bohů popálí ohněm.

HLAVA 44. – ¹ Hospodin oslovil skrze Jeremiáše všechny Judovce, kteří bydlili v zemi Egyptské, v Magdalu, v Tafnisu, v Memfisu a v zemi Fatures, a řekl (jim): ² Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Vy jste viděli všechno to zlo, které jsem uvedl na Jerusalema, a na všechna města judská – aj, pustá jsou podnes a liduprázdná – ³ pro zlobu, kterou páchali, aby mne ke hněvu popudili, chodíce, aby obětovali bohům cizím, aby ctili ty, jichž neznali ani oni, ani vy, ani otcové vaši. ⁴ Posílal jsem k vám (sice) všechny své služebníky, proroky, ustavičně, důrazně vám vzkazuje: „Nečiňte takových ohavných věcí, které nenávidím“, ⁵ ale neposlechli, nepopřáli mi sluchu, aby se odvrátili od zlých skutků svých, aby neoběto-

HL. 43. V. ¹⁰. Nabuchodonosor sluje „služebník Hospodinův“ jako 25, 9.; 27, 6.; srv. Is 13, 3.

V. ¹³. „*Dům Slunce*“ = *Heliopolis* = On, severovýchodně dnešní Káhýry. Viz Is 19, 18. Jeden z těch „*jehlanů*“, t. j. *obelisků* dosud tam stojí. Nabuchodonosor vítěznou výpravu do Egypta skutečně podnikl. Splnilo se tedy prorokství Jeremiášovo (a Ezechiellovo)! Dva jehlany (sloupy, obelisky) stávaly u vchodu do svatyně dávného Východu.

HL. 44. V. ¹. Co tu vypravováno, sběhlo se při slavnosti, kterou konali Judovci buď v Tafnisu nebo na jiném místě Egypta. Sešli se k ní se všech osad, i z Horního Egypta. Slavnost byla tedy konána *delší dobu po příchodu Jeremiášově do Egypta*, kdy se byli uprchlíci judští již rozdělili na hloučky a založili více osad po Egyptě. Čím jižněji prchali Judovci, tím bezpečnější se cítili před Babyloňany. Jak hluboko jíti byl přinucen Jer, byl-li také až v jižním Egyptě, není známo. – Fatures = Horní Egypt (Tebaida).

vali bohům cizím (kadidla). ⁶ I vzplál můj hněv, mé rozhořčení, a rozpálil se ve městech judských a na ulicích jerusalemských, že obrácena jsou v poušť a prázdnotu, jak je dnes viděti. ⁷ Nyní tedy toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Proč vy činíte zlo toto převeliké na svou vlastní škodu, aby z vás, z Judovců vyhynuli mužové i ženy, děti i kojenci, aby vám nic nezbylo, ⁸ popouzejíte mne díly rukou svých, obětující (kadidlo) bohům cizím v Egyptské zemi, do níž jste vešli, abyste bydlili tam, abyste zahynuli a byli na zlořečení a na pohanu všem národům země? ⁹ Zapomněli jste na nešlechetnosti otců svých, na nešlechetnosti králů judských, na nešlechetnosti manželek jejich, i na nešlechetnosti své i na nešlechetnosti manželek svých, které páchali v zemi Judské a v ulicích jerusalemských? ¹⁰ Do dneška nejsou očištěni, nebojí se, nechodí v zákoně Hospodinově a v příkazech mých, které jsem předložil vám a otcům vašim. ¹¹ Pročež toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Ať já obrátím tvář svou na vás ke zlému, a zahladím všechny Judovce. ¹² Vezmu judské zbytky, které upřely zraky své na Egypt, aby tam vkročily a bydlily tam; zahynou všichni v Egyptské zemi; padnou mečem a hladem; zahynou od nejmenšího do největšího, mečem a hladem pomrou; a budou na zařikávání, na úžas, na kletbu a na potupu! ¹³ Navštívím obyvatele Egyptské země, jako jsem navštívil Jerusalema, mečem, hladem a morem. ¹⁴ A nebude, kdo by utekl nebo zbyl ze zbytků judských, z těch, kteří šli, aby pohostinu byli v zemi Egyptské, a kteří zdvínají své duše k zemi Judské, aby se zase do ní navrátili a mohli tam bydlet, nebude kdo by se z nich vrátil; nenavrátní se kromě (několika) uprchlíků!

¹⁵ Tu odpověděli Jeremiášovi všichni mužové, kteří věděli, že obětovaly (kadidlo) manželky jejich bohům cizím, i všechny ženy, kterých se sešlo veliké množství, i vsecek lid přebývajících v egyptské zemi Fatures, a řekli: ¹⁶ Řeč, kterou jsi mluvil k nám ve jménu Hospodinově, nechceme od tebe slyšeti; ¹⁷ ale (raději) splníme věrně každé slovo, kterým jsme slíbili, že budeme obětovati královně nebeské, že jí budeme podávati oběti mokré, jak jsme činili my i otcové naši, i činovníci naši, ve městech judských i po ulicích jerusalemských, kdy jsme mívali do syta jídla, kdy dobře nám bývalo, kdy jsme zlého nevíдали. ¹⁸ Ale od toho času, jak jsme přestali obětovati (kadidlo) královně nebeské, a podávati jí oběti mokré, nedostatek trpíme ve všem, a mečem a hladem hyneme. ¹⁹ A obětujeme-li královně nebeské (kadidlo), a podáváme-li jí oběti mokré – zdali bez (souhlasu) mužů svých děláme jí koláče, abychom ji uctili, a podáváme jí mokré oběti?

²⁰ Tu řekl Jeremiáš všemu lidu, mužům i ženám, všemu lidu, který mu byl odpověděl ona slova, toto: ²¹ „Ano, na obět, kterou jste obětovali ve městech judských a po ulicích jerusalemských, vy i otcové vaši, králové vaši, činovníci vaši, i lid země, na tu rozpomněl se Hospodin, ta mu vstoupila na mysl! ²² Hospodin nemohl již snášeti zloby záměrů vašich, ohavností, které jste činili, i stala se země vaše pouští, na úžas a na zlořečení, takže není (v ní) obyvatele, jak je dnes viděti. ²³ Protože jste obětovali (kadidlo) modlám, a zhřešili jste Hospodinovi, že jste neposlouchali hlasu Hospodinova, v zákoně jeho, v příkazech jeho, ve výrocích jeho že jste nechodili: proto přišly na vás tyto zlé věci, jak viděti dnes.“

²⁴ Řekl pak Jeremiáš všemu lidu a všem ženám: „Slyšte slovo Hospodinovo, všichni Judovci, kteří jste v zemi Egyptské! ²⁵ Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Vy i ženy vaše slibovali jste svými ústy – a rukama svými jste to plnili – říkající: „Plňme své

V. ¹⁷ n. O „*královně nebeské*“ viz 7, 18. – „*přestali jí obětovati*“ od r. 622. Královna nebes byla jim tedy kdysi příčinou všeho štěstí; od té doby, co ji přestali, cítiti, hněvá se na Judovce a proto je stihá nezdár za nezdarem: porážka a smrt Josiášova, poroba a útisk od Nechoa, později vpády Nabuchodonosorovy a konečně i vražda Godoliášova. . . .

V. ²⁰. Jer byl již tehdy stařeček.

sliby, které jsme učinili, že budeme obětovati (kadidlo) královně nebeské, a podávati jí oběti mokré." Splňte tedy své sliby a uskutečňte je.

²⁶ Proto slyšte slovo Hospodinovo všichni Judovci, kteří bydlíte v Egyptské zemi! Aj, já přísahám skrze veliké své jméno, dí Hospodin, nikdy již nebude vzýváno jméno mé v celé zemi Egyptské, ústy žádného Judovce, aby řekl: „Jako že živ jest Hospodin, Bůh." ²⁷ Aj, já bdíti budu nad nimi ke zlému a ne k dobrému; a hynouti budou všichni Judovci, kteří jsou v Egyptské zemi, mečem a hladem, dokud docela nevyhynou. ²⁸ Mužů, kteří utekou meči, kteří se vrátí ze země Egyptské do země Judské, bude maličko; a zvědí všechny zbytky judské, vcházející do země Egyptské, aby tam bydlili, či řeč se splní: má-li, či jejich. ²⁹ A to vám (bud) znamením, dí Hospodin, že já navštívím vás na tomto místě, abyste věděli, že jistojistě splní se mé řeči proti vám ke zlému. ³⁰ Toto praví Hospodin: Aj, já vydám faraona Efra, egyptského krále, v ruku nepřátel jeho, a v ruku těch, kteří" mu o život ukládají, jako jsem vydal Sedekiáše, krále judského, v ruku Nabuchodonosora, krále babylonského, nepřítele jeho, který mu o život ukládal.

Jeremiáš těší Barucha (hl. 45).

HLAVA 45. – ¹ Léta čtvrtého Joakima, syna Josiášova, judského krále, když byl Baruch napsal tato slova do knihy z úst Jeremiášových, řekl Jeremiáš prorok Baruchovi, synu Neriášovu: ² Toto praví Hospodin, Bůh Israelův, o tobě, Baruchu: ³ Říkáš: „Běda mně bídnému, neboť přidává mi Hospodin bolest k bolesti; unaven jsem nárkem, ale úlevy nenalézám."

⁴ Toto praví Hospodin: „Rci mu toto: Aj, já bořím, co jsem postavil a vytrhuji, co jsem byl zasadil: všecku tuto zemi. ⁵ A ty žádáš si tak velikých věcí? Nežádej! Neboť aj, já přivedu pohromu na každého, kdo tělo má" dí Hospodin; „ale tobě zachovám život na všech místech, kamkoli půjdeš."

Jeremiáš prorokuje proti pohanským národům (hl. 46– 51).

HLAVA 46. – ¹ Co řekl Hospodin proroku Jeremiášovi o národech.

² O Egyptu. – O vojsku faraona Nechao, krále egyptského, jež bylo při řece Eufratu v Charkamis, které zbil Nabuchodonosor, král babylonský, léta čtvrtého Joakima, syna Josiášova, judského krále.

³ Připravte štít a puklír, a jděte do boje! ⁴ Zaprahejte koně, vsedějte jezdcí! Do řady v přílíchách, čistěte kopí, oblecte pancíř!

⁵ Co, že vidím je v bázni, že obracejí hřbety? Junáci jejich jsou zbiti, prchají rychle, neohlédají se, strach odevšad, dí Hospodin. ⁶ Rychlý (raději) ať neutíká, silák ať nemyslí na možnost záchrany! Na severu, podle řeky Eufratu, klopýtli a padli.

⁷ Kdo je to, jenž jako Nil se bere, jehož vlny dmou se jak řeky! ⁸ Egyptan je to, jenž jako Nil se bere, jehož vlny dmou se jak řeky! Praví: Vystoupím a zaplavím zemi, zkazím město i obyvatelstvo jeho.

Hl. 45. V. ¹ „čtvrtý rok Joakimův" jest rok 605 před Kr.

V. ⁵. Podobně těšil Hospodin zarmouceného Jeremiáše 12, 7 n . . . Které jsou ty „veliké věci", zda veřejné blaho, pokoj národa, Jeremiáše i Barucha nebo co jiného, nelze zjistit. Z odpovědi Boží zdá se vyplývat, že i Baruchovi ukládali o život jako Jeremiášovi. I na svatého muže doléhá někdy tíže úřadu a nebezpečí s ním spojených, že potřebuje Boží potěchy.

Hl. 46. V. „jest nadpis ke sbírce proroctví o pohanec, napsaný asi později, když tato sbírka byla přivtělena k ostatním řečem Jeremiášovým.

V. ². Nadpis „O Egyptu" patří k celé hl 46. V básni prvé líčí Jer tak živě porážku Egyptanů u Karkemiše, že by bylo možno domnívat se, že tu Jer popisuje událost *minulou*. Ježto však báseň tato jest mezi proroctvími, vidí v ní veliká většina katolických vykladačů *předpověď budoucích věcí*.

⁹ Vsedejte na koně, plesejte na vozech, nechať vytáhnou junáci! Etiopané a Libyjští, kteří drží pušky, Lydijští, kteří šípy drží a vystřelují!

¹⁰ Ale je to den Pána, Boha zástupů, den pomsty, by potrestal své nepřátele! Meč je bude hltnat, nasytí se, napojí se krví jejich! Ano, bude to krvavá oběť Pánu, Bohu zástupů v zemi severní podle řeky Eufratu. ¹¹ Vystup na Galaad a nasbírej balzámu, panno, dcero Egyptská! Nadarmo plýtváš léky, zdraví pro tebe není! ¹² Slyší národové o tvé hanbě, kvílení tvého plná jest země. Junák narazil na junáka, a oba spolu padli.

¹³ Co řekl Hospodin proroku Jeremiášovi o tom, že přijde Nabuchodonosor, král babylonský, a pohubí Egyptskou zemi.

¹⁴ Oznamte to v Egyptě, ohlaste to v Magdalu, ať se to rozléhá v Memfisu a v Tafnisu! Rcete: Stůj a připrav se, neboť hltá (již) meč vše kolem tebe.

¹⁵ Proč se shroutil tvůj silný, proč neobstál? Protože Hospodin podvrátil jej! ¹⁶ Mnoho učinil padlých; muž na muže padal, i řekli: Vstaňme a vraťme se k lidu svému, do země, kde jsme se narodili, před mečem hubitelem. ¹⁷ Nazvete jméno faraona, egyptského krále: „Hluk, jenž propásl čas!“

¹⁸ „Jakože živ jsem“ dí král, jehož jméno „Hospodin zástupů“ jest! „Ano, jako Tábor mezi horami a jako Karmel nad mořem přijde!“ ¹⁹ Připrav si zavazadla do zajetí, obyvatelstvo, dcero Egyptská, neboť Memfis pustinou bude, opuštěno, bez obyvatele!

²⁰ Jalovice výborná a krásná jest Egypt; pobaďač od severu přijde na ni. ²¹ Také žoldníci jeho, kteří bydlí prostřed něho, jako telata vykrmená obrátí se na útěk spolu, nebudou moci odporovat; neboť den smrti přišel na ně, čas jejich navštívení.

²² Hlas jejich jako zvuk kovu bude zníti, neboť s vojenskou mocí přikvačí, se sekerami přijdou na ně jako dřevorubci: ²³ posekají jejich les, dí Hospodin. Neboť nemožno bude je sečíst, bude jich více nežli kobylek, bez počtu jich bude. ²⁴ Zahanbena bude dcera Egyptská, vydána v ruce národa severního.

²⁵ Řekl Hospodin zástupů, Bůh Israelův: „Hle, já navštívím Ammona Thebského, a faraona, i Egypt, bohy jeho, krále jeho, faraona, i ty, kteří se na něho spoléhají.

²⁶ A vydám je v ruku těch, kteří o život jim ukládají, v ruku Nabuchodonosora, babylonského krále a v ruku služebníků jeho! Potom však bude (Egypt) obydlen (zase) jako za dnů předešlých, dí Hospodin.

²⁷ Ty však, neboj se, sluho můj Jakobe, nestrachuj se Israeli! Neboť aj já vysvobodím tebe z daleké země a tvé potomstvo ze země zajetí tvého; i vrátí se Jakob a požívat bude pokoje, šťastně se povede mu, a nebude, kdo by ho děsil. ²⁸ Ty tedy neboj se, sluho můj Jakobe, dí Hospodin, neboť já jsem s tebou, neboť já zahladím všechny národy, mezi které jsem vyvrhl tě, tebe však nezahladím, nýbrž potrestám tě podle práva, jakoby nevinnému, neodpustím tobě.

V. ¹⁰ „den pomsty“, den trestu za smrt Josiášovu, zajetí Joachazovo atd. Splní se, co již Is předpovídal.

V. ¹² Egyptané budou šileně prchatí, každý bude si klestí cestu třebas i vraždou svého druhu.

V. ¹³ – ²⁵ rozvádí, co stručné bylo řečeno již 43, 8. – 13. Srv. výše 46, 2.

V. ¹⁴ Migdol a Tafnis, pohraničně tvrze proti vpádům Asijců do Egypta, mají se připravit na vpád Nabuchodonosorův.

V. ¹⁷ Náznačné jméno faraonovo (Srv. Is 30, 7.) vystihuje povahu egyptských králů: Mnoho slov, kterými se na nepřitele kasají, případně jiným pomoc slibují, mnoho haraší a řinčí zbraní, ale přicházejí k vítězství – pozdě.

V. ¹⁸ Jako vyčnívá Tábor (osamělá hora) nad okolím, jako trčí Karmel nad mořem, tak bude síla Nabuchodonosorova vynikati nad všechny národy, jejichž územím, přitrhne do Egypta.

V. ²⁰ Egypt pro svou úrodnost připodobněn jest ku pěkné jalovici.

V. ²² Egypt přirovnán tu pro svou lidnatost k lesu.

HLAVA 47. – ¹ Prve nežli zbil farao Gazu, oslovil Hospodin Jeremiáše proroka o Filištanech:

² Toto praví Hospodin: Aj, vody vystupují od severu, vzniká z nich rozvodněný potok; přikrývají zemi, se vším, co jest na ní, město i obyvatelstvo jeho. Křičí lidé, kvílí všichni obyvatelé země. ³ Pro hlomoz lesklých zbraní a bojovníků jeho, pro hrkot vozů a pro rachot kol jeho nebudou otcové ohledat se na syny, spustí (nečinně) ruce. ⁴ To proto, že přijde den zkázy na všechny Filištany, kdy rozmetán bude Tyru i Sidonu každý zbývající pomocník jejich. Neboť zkazí Hospodin Filištany, ostatky z ostrova Kaftor. ⁵ Přichází na Gazu holohlavost, veta jest po Askalonu, i po ostatcích údolí jejich. Dlouho-li budeš se řezat? ⁶ Ó meči Hospodinův, dokud neodpočineš? Vrať se do své pochvy, ochlad se a mlč! ⁷ Kterak má odpočinout, kdyžt Hospodin mu kázal proti Askalonu a přímoří jeho? Tam mu vykázal úkol!

HLAVA 48. – ¹ O Moabovi toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Běda Nebu, neboť pohubeno bude! Zahanbeno dobyté Karjataim, zahanbena jest tvrz a chvěje se! ² Veta jest po slávě Moabově! Proti Hesebonu kují zlé plány: „Pojďte a vyhladíme jej z národů!“ Ty také, Dimone, vezmeš za své, za tebou půjde meč! ³ Hlas křiku (se rozléhá) z Oronaimu: Zhoubá; zkáza veliká! ⁴ Zbito jest Moabsko, křik jeho zaznívá k Segoru! ⁵ Cesta nahoru k Luitu – s pláčem stoupají po ní; s cesty dolů od Oronaimu slyší nepřítel nářek nad porážkou. ⁶ Utecte, spaste svůj život! Buďte jak jalovec na poušti!

⁷ Ano, protože jsi se spoléhal na hradby a poklady své, také ty budeš zabrán, i půjde Chamos do zajetí, a kněží a činovníci jeho s ním! ⁸ Přijde zhoubce na každé město, žádné město nebude zachováno; zničena budou údolí, roviny pohubeny, neboť řekl (to) Hospodin. ⁹ Dejte křídla Moabovi, ať vzlétne a odletí; města jeho zpustnou, budou bez obyvatel. ¹⁰ Zlořečený, kdo koná dílo Hospodinovo nedbale, zlořečený, kdo zdržuje meč svůj od krve.

¹¹ Pokoj měl Moab od svého mládí, odpočíval na svých kvasnicích.; nebyl přeléván z nádoby do nádoby, do zajetí nebyl odveden; proto zůstala mu jeho chuť, a vůně jeho se nezměnila. ¹² Protož aj, dnové jdou, dí Hospodin, kdy pošlu jemu skladníky (a ukladače džbánů), ti jej uloží, sudy jeho vyprázdní a džbány jejich rozbijí. ¹³ A hanbu mít bude Moab z Chamosa, jako hanbu měl dům Israelův z Betelu, na nějž se spoléhal. ¹⁴ Kterak můžete říkat: „Junáci jsme a muži k boji?“ ¹⁵ Hubitel Moabska pohubí jeho města; výkvět jeho jinochů půjde na zabití, praví král, jehož jméno jest „Hospodin zástupů“. ¹⁶ Zkáza Moabska již se přiblížila, neštěstí jeho velmi rychle přikvačí. ¹⁷ Těšte jej všichni sousedé jeho, všichni, kdož znáte jméno jeho, rcete: Kterak jest polámána silná hůl, žezlo slavné!

¹⁸ Sestup se slávy a sed' v žizni, obyvateli Dibonu, neboť zhoubce Moabův táhne proti

HL. 47. V. ⁴ Pohromou, která stihne *Filištany*, budou trpěti také *Feničané*, kteří mívali ve Filištanech zdatné spojení. „*Kaftor*“ = Kreta. Zbytky z ostrova Kaftor jsou *Filištané*.

HL. 48. Také Is mluvil o *Moabanech* (hl. 15n) a to, jak jest pravděpodobno, na základě staršího proroctví. – Jer 48, 29.–38. jest nápadně podobno řečem Isajášovým. Buď použil Jeremiáš Isajáše, nebo vážili oba z téhož staršího pramene.

V. ¹⁰. „*dílo Hospodinovo*“ = od Hospodina uložené = zkáza Moabska, kterou má nepřítel (Babyloňaně) vykonati. Běda tomu, kdo ten úkol bude konati nedbale, kdo bude šetřit krve těch, kdož odsouzeni jsou na smrt!

V. ¹¹. Moabané jsou přirovnáni k vínu, země jejich k sudu (měchu), pokoj a blahobyt ke kvasnicím, mravy jejich k chuti a vůni vína. Pokoření byvše od Davida, vzbouřili se Moabané po smrti *Achabově*. Se Syry jsouce spoleni dlouho válečně Israeliti znepokojovali, vytlačující je znenáhla ze Zajordání (4 Král 10, 32, 33.; 13, 20.). *Jeroboam II.* obnovil sice staré hranice říše, ale Moabané opět a opět se spolčovali s nepřítelem proti lidu Hospodinovu.

V. ¹⁸. „*v žizni*“, t. j. na místě žiznivém, vyprahlém, *v kraji zpusťšeném*. – *O Dibonu* = *Dimonuviz* Is 15, 2. 9.

tobě, rozmetává ohrady tvé. ¹⁹ Postav se na cestě a do dálky hled', obyvateli Aroeru, otaž se uprchlíka, tomu, kdo vyvázl, rci: „Co se přihodilo?“ ²⁰ Zahanben jest Moab, neboť jest poražen: kvílte a křičte, hlásejte to na Arnonu, že pohuben jest Moab! ²¹ Soud přišel na rovinu, na Helon a na Jasu, na Mefaat ²² a na Dibon, na Nebo a na Bet-Deblataim. ²³ Na Karjataim, na Bet-Gamul, na Bet-Maon,

²⁴ na Kariot a Bosru; na všecka města Moabské země, vzdálená i blízka.

²⁵ Odtat jest roh Moabův, a rámě jeho zlomeno jest, dí Hospodin.

²⁶ Opojte jej, zdvihlť se proti Hospodinu; ať si obraží Moab ruku v tom, co zvrátí; na posměch budiž také on! ²⁷ Byltě na posměch Israel tobě, jako bys mezi zloději byl dopadl ho; pro slova, kterás proti němu mluvil, půjdeš do zajetí. ²⁸ Opusťte města a přebývejte ve skalách, obyvatelé moabští! Buďte jak holubice, hnízdící vysoko na kraji propasti! ²⁹ Slyšeli jsme o pýše Moabově – velmi se pyšnil – o jeho zpupnosti; hrdosti, pýše, o nadutosti srdce jeho. ³⁰ Znáám já, dí Hospodin, chlubivost jeho, že není podle toho jeho moc, a že ani co mohl, nechtěl konat.

³¹ Protož nad Moabem kvílím, nad celou Moabskou zemí křičím, nad mužstvem Kir-Cheresu naříkám. ³² S Jazerem pláči nad tebou, vinice Sabamo! Ratolesti tvoje přešly moře, šly až do Jazeru; na žeň tvou a na tvé vinobraní připadl zhoubce. ³³ Vzátá jest veselost a radost zahradě. Moabské zemi: víno z lisů dal jsem pobrat, nezpívá nic tlačitel hroznů. ³⁴ Nikdo, jak obyčej býval, nezpívá, od křiku v Heseboně až do Eleale, až do Jasy rozléhá se jejich hlas; od Segoru až do Oronaimu, až do Eglat-Selišije. I vody Nemrim vyschnou! ³⁵ Učiním, že z Moabska zmizí, dí Hospodin, ten, kdo chodí obětovat na výšiny, kdo kadidlo pálí svým bohům!

³⁶ Protož srdce mé nad Moabem jako pišťala kvílí, srdce mé nad lidem Kir-Cheresu jako pišťala kvílí; že více činil než mohl, proto vzal za své. ³⁷ Neboť každá hlava ostríhána, každá brada oholena bude; všechny ruce rozedrány a na každém boku žínice. ³⁸ Na všech střechách Moabových, na ulicích jeho nic než samý nářek; neboť rozdrťm Moaba jako neužitečnou nádobu, dí Hospodin. ³⁹ Kterak je zničen! Kvílte! Jak obrátil záda Moab! Bděte se! I bude Moab na posměch a na úžas všem sousedům svým!

⁴⁰ Toto praví Hospodin: Aj, jako orel poletí (nepřítel) a roztáhne svá křídla na Moaba. ⁴¹ Vzata jsou města, zabráný tvrže; srdce moabských junáků budou ten den jako srdce ženy před porodem, ⁴² Moab přestane národem býti, ježto proti Hospodinu se vzepjal. ⁴³ Strach a jáma a osidlo na tebe, obyvateli moabský, dí Hospodin! ⁴⁴ Kdo unikne strachu, padne do jámy; a kdo vyleze z jámy, osidlem lapen bude; přivedu na Moaba rok navštívení jeho, dí Hospodin. ⁴⁵ Ve stínu Hesebonu zastaví se vysílení uprchlíci; ale oheň vyjde z Hesebonu, plamen z města Sehonova, pohltí boky Moabovy, a téměř (hlavy) mužstva hlučícího. ⁴⁶ Běda tobě, Moabe, veta po tobě, národe Chamosův! Neboť povedou syny tvé do zajetí, a tvé dcery do otroctví. ⁴⁷ Ale obrátím Moabův osud v posledních dnech, dí Hospodin. Až potud (jde líčení) soudů nad Moabem.

V. ²⁵ „roh“ náznak síly. Srv. 1 Sam 2, 10.; Ž 74, 11.; Lk 1, 69.

V. ²⁶ „Prorok vybízí nepřítele, vykonavatele spravedlnosti Boží, aby napojil Moabany utrpením. Srv. 13, 13.; 25, 16, 27.; Is 19, 14.

V. ²⁸ „města“, z nichž byly výše ve v. 21. n. jmenována zejména ta, která bývala majetkem Rubenovců, která jim však Moabané vzali. Nyní budou Moabanům i jejich města vzata.

V. ⁴⁰ „nepřítel“ – Babyloňané (Nabuchodonosor). Srv. 46, 18.; Dt 28, 49.; Is 46, 11.

V. ⁴⁵ – ⁴⁶. zní podobně jako Nm 21, 28 n; 24, 17. – „ve stínu“ = pod ochranou. O Hesebonu byla řeč již ve v.

HLAVA 49. – ¹ O Ammoňanech. Toto praví Hospodin: Zdali nemá Israel synů, nebo zda postrádá dědice? Proč tedy Melchom v dědictví obdržel Gada, proč národ onoho bydlí v městech tohoto? ² Protož, ať, dnové jdou, dí Hospodin, kdy učiním, že bude slyšeti proti Babbat-Ammonu válečný ryk. Rozmetáno bude v hromadu (kamení), dcery jeho vypáleny budou ohněm, a Israel bude pánem jeho pánů, praví Hospodin.

³ Kvil, Heseboně, neboť pohuben jest Haj; křičte, dcery Bab-batu, oblecte se v žínice, kvilte, obcházejte po ohradách; neboť Melchom půjde do zajetí, kněží a činovníci jeho s ním! ⁴ Co se chlubíš údolími, vyschlo údolí tvé, dcero rozmazlená, která spoléhajíc na své poklady, říkala jsi: „Kdo na mne přijde?“ ⁵ Ať, já uvedu na tebe hrůzu, odevšad dokola kolem, di Pán, Bůh zástupů, i rozprchnete se každý horempádem, aniž kdo zastaví prchající. ⁶ Ale potom přivedu ze zajetí zpět Ammoňany, praví Hospodin,

⁷ O Edomsku! – Toto praví Hospodin zástupů: Což není již moudrosti v Temanu? Pozbyli potomci rozumnosti? Vymizela moudrost jejich? ⁸ Utíkejte, obraťte hřbety, sestupte do propastí, obyvatelé Dedanu; neboť zkázu Esauovu přivedu na něj, čas navštívení jeho. ⁹ Až přijdou sběrači vína na tebe, nenechají (ani) hroznu; až (přijdou) zloději v noci, poberou, co jim stačí. ¹⁰ Jáť (sám) obnažím Esaua, odkryji skryše jeho, že nebude moci se skrýti; pohubeno bude potomstvo jeho, bratří i sousedé jeho, nebude (ho)!

¹¹ Zanech sirotků svých, já se postarám o jejich život; a tvé vdovy ať doufají ve mne!

¹² Neboť toto praví Hospodin: Ať, ti, kteří neměli pítí kalich, budou nuceni jej pít; ty však bys měl bez restu býti? Nebudeš bez restu, ale jistě jej budeš pít! ¹³ Neboť skrze sebe samého přísahám, praví Hospodin: V pustinu a pohanu a v poušť a v zlořečení bude Bosra obrácena; všechna města její budou na věky ssutinami!

¹⁴ Novinu slyšel jsem od Hospodina, posel k národům poslán jest (s výzvou): Shromážděte se a táhněte proti němu, povstaňte k boji. ¹⁵ Ano, viz, malíčkým učiním tě mezi národy, opovrženým mezi lidmi. ¹⁶ [Zpupnost tvá], nadutost srdce tvého zklame tebe, který bydlíš v jeskyních skalních, a udržeti snažíš se vrcholky pahorků; i kdybys vysoko jak orel postavil si hnízdo, tamodtud strhnu tě, praví Hospodin. ¹⁷ Země Edomská bude (úžasnou) pouští: každý, kdo půjde skrze ni, užasne se, a sípěti bude nade všemi ranami jejími. ¹⁸ Jako (když) podvrácena byla Sodoma, Gomorrha a okolí jejich, praví Hospodin, nebude tam přebývatí člověk, nebude v ní bydleti smrtelník.

Hl. 49. V. ¹. Tiglat-Pileasar odvedl r. 734 výkvět obyvatelstva za jordánského, příslušníky kmenů Manase, Gada a Rubena do zajetí. Přes to však zůstalo dosti lidu israelského ve svém území pánem dědičného majetku, i dopustili se bezpráví na něm Amoňané, kteří použili vítané příležitosti, aby zeslabeně Gadovce z jejich dědictví vypudili a sobě je přivlastnili. „*Milkom*“ = národní bůh Amoňanů. *Milkom* obdržel dědictví *Gadovo* = národ *Milkomův* zabral nemovitý majetek *Gadovců*.

V. ². *Rabbat-Ammon*, hlavní město Ammonska, jež nazval později Ptolemeus Filadelfos: *Filadelfia*. – „*dcery*“ hlavního města jsou *města menšíjmu* poddaná.

V. ³. „*Haj*“ jest jméno neznámého nám města amonského.

V. ⁷. Edomci, ač kmen pokrevný, příbuzný, velmi často chovali se nepřátelsky k národu Hospodinovu, zejména za posledních dob Jerusalema. Srv. Nm 20, 18.; Ez 35, 1.– 15.; Pláč 4, 21.; Ž 136, 7. Abdiáš mluví o Edomcích tak podobně, že možno právem se domnívati, že Jer i Abdiáš použili staršího prorocství, jež přiměřeně zpracovali. *Temaňané slyšeli moudrosti*. Viz Job 2, 11.; Abd 8; Bar 3, 22 n. – Ale ta moudrost je nezachráná před zkázou.

V. ⁸. *Dedaňané byli sousedé Edomců*, kterým hrozilo nebezpečí, že nepřítel, který zaplaví Edomsko, překročí jeho hranice a dá pocítiti svou moc i *Dedaňanům*, necouvnou-li od hranic do vnitrozemí, nebo neskryjí-li se dobře. „*Esau*“, praotec Edomců, zde národ jeho.

V. ¹³. O *Bosřeviz* Is 34, 6.; Am 1, 12.; Mal 1, 3 n.

V. ¹⁵. srv. s Abd 2. – Mluví Hospodin.

¹⁹ Jako lev (když) vystoupí z jordánského houští na zelenou pastvinu . . . , mžikem oka jej odeženu s ní, a kdo bude ten vyvolený, toho ustanovím nad ní. Neboť kdo jest podobný mně, kdo ob stojí přede mnou? A který pastýř mohl by mně odporovat? ²⁰ Protož slyšte, na čem se ustanovil Hospodin proti Edomovi, (slyšte), jaké plány má proti obyvatelům Temanu: Ano, odeženou je (jako) slabý brav, ano, rozmetají s nimi i bydlíště jejich. ²¹ Pod ranou pádu jejich země bude se chvítí, křik hlasu jeho slyšet bude na moři Rudém. ²² Aj, jako orel se vznese, vzletí, a roztáhne křídla svá na Bosra; srdce junáků edomských bude v ten den jako srdce ženy před porodem.

²³ O Damašku. – Zahanben jest Emat i Arfad, neboť došla jich novina velmi zlá; jsou rozbouřeni jako moře, pro obavy nemohou se uklidnit. ²⁴ Zmalomyslněl Damašek, obrací se na útěk; hrůza ho jala, úzkost a bolest jej drží jako ženu před porodem. ²⁵ Kterak jest opuštěno město slavné, město rozkoše! ²⁶ Proto padnou jinoši jeho na ulicích jeho, všichni jeho válečníci vezmou za své v ten den, dí Hospodin zástupů. ²⁷ Zapálím oheň ve zdi damašské, a pohltní zdi Benhadadovy.

²⁸ O Kedarovi a o královstvích Asorských, která porazil Nabuchodonosor, král babylonský. Toto praví Hospodin: Vzhůru! Táhněte na Kedara, pohubte Východany! ²⁹ Stany jejich i stáda buďtež jim vzaty, plachty jejich, všechno nářadí, i velbloudi buďtež jim pobráni! Budiž voláno na ně: „Hrůza se všech stran!“ ³⁰ Utečte, prchněte rychle, v propastech usadte se, obyvatelé Asoru, dí Hospodin; neboť Nabuchodonosor, král babylonský, pojal záměr proti vám, vymyslí si proti vám plán. ³¹ Povstaňte a táhněte proti národu pokojnému, žijícímu v bezpečí, dí Hospodin, který nemá bran ani závor, a sídlí osaměle. ³² Buďtež velbloudi jeho na pospas a množství dobytka jeho za kořist (vám)! Rozpráším je na všechny větry, ty, kteří oholené mají spánky, a se všech stran přivedu na ně zkázu, dí Hospodin. ³³ Asor bude bydlíštěm šakalů, pouští až na věky: nezůstane tam člověk, nebude v něm bydlení smrtelník.

³⁴ Na počátku kralování Sedekjáše, judského krále, oslovil Hospodin proroka Jeremiáše a řekl mu o Elamcích toto: ³⁵ Toto praví Hospodin zástupů: Aj, já polámu lučiště Elamců, největší jejich sílu. ³⁶ A uvedu na Elamce čtyři větry ode čtyř stran nebe. Rozvějí je na všechny ty větry, a nebude národa, k němuž by nepřišli elamští uprchlíci. ³⁷ Na ženu Elamců strachu před jejich nepřáteli, a před těmi, kteří o život jim ukládají; a uvedu na ně pohromu, hněv svého roztrpčení, dí Hospodin. Pošlu meč, by je pronásledoval, dokud jich nezničím. ³⁸ Postavím soudnou svou stolicí v Elamu, a vyhladím tamodtud krále i velmože, dí Hospodin. ³⁹ Avšak poslední dny přivedu nazpět zajatce elamské, praví Hospodin.

HLAVA 50. – ¹ Řeč, kterou promluvil Hospodin o Babylonu a o zemi Chaldejské skrze proroka Jeremiáše: ² Oznamte to mezi národy, ohlaste to, zdvihněte znamení, ohlaste to,

V. ¹⁹–²¹. s příslušnými změnami opakován jest níže 50, 44.–46.

V. ²³. *Damašek*, t. j. Aramové (Syrové) častěji chovali se k lidu Božímu nepřátelsky, proto již Amos (1, 3.–5.) a Isajáš jim hrozili (17, 1. n). Posléze znepokojovali Aramci Joakima s Chaldy, Moabany a Amoňany (4 Král 24, 2.).

V. ²⁸. *O Kedaranech* viz výše 2, 10.; Is 21, 16 n. Většina jich žila *ve stanech* životem kočovníků, někteří z nich žili *ve vsích*, tedy v bydlíštích *pevných*.

V. ³⁴. *Elamsko* bylo na jihu ohraničeno Perským zálivem, na západě dolním tokem Tigridu (Babylonu), dále na severu Assyrii a Medií; bylo to území dnešního *Chusistanu*. Elamci bývali ve vojsku babylonském, které sužovalo lid Hospodinův. Srv. Is 22, 6.

V. ³⁵. *Elamci* byli vynikající *lučištníci*, jak již zjevno z Is 22, 6.

HL. 50 n dělí Condamin na čtyři básně. První báseň (50, 2.–20.): Konec Babylonu, který bude také koncem zajetí židovského. – Druhá báseň: Babylon bude napaden mečem Hospodinovým (50, 21.–46.). – Třetí báseň: 1274

netajte toho, rcete: Dobyt jest Babylon! Zahanben jest Bél, přemožen jest Merodach, zahanbeni jsou bůžkové jeho, přemoženy jsou modly jeho.³ Táhněť proti němu národ od severu, který obrátí zemi jeho v poušť; nebude, kdo by v ní bydlil, člověk i zvíře utekou, zmizí.

⁴ V ty dny, toho času, dí Hospodin, přijdou synové Israelovi, oni a synové Judovi s nimi; cestou plačíc brátí se budou, Hospodina, Boha svého, budou hledat.⁵ Na cestu k Sionu ptáti se budou, tam budou upřeny zraky jejich. Přijdou a připoutají sebe k Hospodinu věčnou smlouvou, která žádným zapomenutím nevezme za své.⁶ Stádo zbloudilé byl lid můj, pastýři jejich je svedli, po horách je rozprášili, s hory na horu pobíhali, zapomněli na svůj domov.⁷ Všichni, kteří je nalézali, šířali je, nepřátelé jejich řekli: „Nehřešíme!“ To proto, že zhřešili proti Hospodinu, proti Hospodinu, sídlu spravedlnosti, proti naději jejich otců, Hospodinu.

⁸ Utečte z obvodu Babylona, ze země Chaldejské prchněte, buďte jako kozlové v čele stáda!⁹ Neboť aj, já vzbudím a přivedu na Babylon spoustu národů velikých ze severu. Ti jej oblehnou, a odtud bude dobyt: střely jejich jako střely zdatného válečníka nevrátí se naprázdno.¹⁰ Země Chaldejská bude na kořist; všichni dosyta ji pohubí, dí Hospodin.¹¹ Ano, veselte se a jásejte, lupiči dětství mého, ano, skákejte jako telata v trávě, řvete jako býci!¹² Zahanbena bude vaše matka velmi, plna prachu bude ta, jež vás porodila! Vizte, poslední mezi národy bude, pustá, prázdná, vyprahlá.¹³ Pro hněv Hospodinův nebude bydleno v ní, ale obrácena bude všecka v poušť. Každý, kdo půjde kolem Babylonu, úžasem sípěti bude nade všemi ranami jeho.

¹⁴ Seřadte se proti Babylonu do kruhu všichni lučištníci, střílejte na něj, nelitujte střel, neboť zhřešil proti Hospodinu!¹⁵ Křičte se všech stran proti němu: zdvihl ruce, padly opory jeho, zbořeny jsou hradby jeho. Protože je to pomsta Hospodinova, vykonejte na něm pomstu: jak činil on, učinite jemu!¹⁶ Vyhubte rozsévače z Babylona, i toho, jenž drží srp za doby žní. Před mečem zhoubcem každý se obrátí k národu svému, každý do své vlasti se uteče.

¹⁷ Rozptýlené stádo jest Izrael, lvi jej rozehnali; nejprve jej sžíral král assyrský, nyní pak naposled rozdrtil mu kosti Nabuchodonosor, král babylonský.¹⁸ Protož toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Aj, já navštívím krále babylonského i zemi jeho, jako jsem navštívil krále assyrského.

¹⁹ Přivedu zase Israele do jeho domova, pásťi bude na Karmelu i v Basanu; na horách Efraimských i v Galaadu bude moci dosyta jísti.²⁰ V ty dny a toho času, dí Hospodin, hledána bude nepravost Israele, a nebude (jí); (hledán bude) hřích Judův, a nebude nalezen; neboť milostiv budu zbytku, který zůstavím.

Ten, který kdysi hubil, bude sám zahuben (51, 1.–37.). – Čtvrtá báseň: Pád babylonských model a hradeb (51, 38.–58.). O postupu proroctví Jeremiášových proti pohanům srv. výše 25, 12 n. 26.

V.² ličí pád Babylonu jako *hotovou věc*. „*Merodach*“ = *Marduk* městský a nejvyšší říšský bůh Babylonu.

V.⁵ Zajatci judští půjdou domů s velikou touhou zříditi v Jerusalemě novou obec náboženskou, chrám, bohoslužebný řád, vejíti s Hospodinem ve *smlouvu novou*.

V.⁶ Národ israelský byl *zbloudilým stádem* za dob zajetí assyrského i babylonského. Byl to trest Boží za to, že králové israelští a judští podporovali nebo nezamezovali modlářství.

V.¹² Město Babylon je tu „*matkou*“ svých obyvatelů.

V.¹⁷ srv. s v. 6. 7. – *Assyráné* vyvrátili říši *severní*, *Babyloňané* rozbili říši *jižní*. Srv. výše 2, 15.; 4. 7.; 5, 6.; 49, 19.

V.¹⁸ Zkázu *Ninive*, hlavního města assyrského, vyličil *Nahum*. S Ninivem padla i říše assyrská (r. 606). Srv. také Is 10, 5 n; 30, 30.

²¹ Vytáhni proti zemi násilníků, obyvatelstvo její navštív, rozmetej a vykonej klatbu v jejich zádech, dí Hospodin, a učin vše, co jsem přikázal ti! ²² Válečný lomoz v zemi a pohroma veliká! ²³ Kterak na padrť jest rozbito kladivo celého světa! Kterak jest obrácen v poušť Babylon mezi národy! ²⁴ Osidlo jsem ti políčil, a lapil ses, Babylone, aniž jsi pozoroval; dopaden a popaden jsi, protože jsi Hospodina popudil. ²⁵ Otevřel Hospodin zbrojnicí svou, vynesl zbraně svého hněvu; neboť Pán, Bůh zástupů, má co činiti v Chaldejské zemi. ²⁶ Pojdte na ni od posledních končin, otevřte, ať vyjdou, kteří ji pošlapají; seberte s cesty kamení a metejte je na hromady, zbijte ji, ať nezbude nic! ²⁷ Pobijte všechny její tury, ať se schýlí k zabití! Běda jim, neboť přišel jejich den, čas navštívení jejich.

²⁸ Slyš uprchlíky, ty, kteří vyvázli z Babylonska, chtějí oznámit na Sionu pomstu Hospodina, našeho Boha, pomstu za chrám jeho. ²⁹ Svolejte proti Babylonu množství, všechny, kteří umějí napínat luk; rozložte se tábořem proti němu dokola, ať nikdo nevyvázne! Odplaťte jemu podle skutků jeho, všechno, jak činil, učíte jemu, neboť proti Hospodinu pozdvihl se, proti Svatému Israelovu. ³⁰ Protož padnou jinoši jeho na ulicích jeho, všichni válečníci (jeho) vezmou za své ten den, dí Hospodin.

³¹ Aj, já (přijdu) na tebe, zpupný, praví Pán Bůh zástupů; neboť přišel den tvůj, čas tvého navštívení. ³² Klopýtne (ten) zpupník a svalí se, a nebude, kdo by jej zdvihl; zapálím oheň v městech jeho, a ten pohltí všechno kolem něho.

³³ Toto praví Hospodin zástupů: Znásilnění jsou synové Israelovi a synové Judovi s nimi; všichni, kteří je zjímali, drží je, nechtějí propustit jich. ³⁴ Vysvoboditel jejich jest silný, „Hospodin zástupů“ jest jeho jméno, soudem bude hájit práva jejich, aby pokoj zjednal zemi, aby otrásl obyvateli Babylona.

³⁵ Meč na Chaldejské, dí Hospodin, a na obyvatele Babylona, i na činovníky a mudrce jeho! ³⁶ Meč na hadače jeho, ať jsou z nich blázni, meč na jeho junáky, ať jsou z nich baby!

³⁷ Meč na koně a na vozy jeho, i na všecek lid, který jest v něm, ať jsou jako ženy; meč na poklady jeho, ať jsou rozebrány; ³⁸ meč na vody jeho, ať vyschnou! Neboť země model je to, a obludami se pyšní. ³⁹ Protož bydliti tam budou šelmy se šakaly, sídliti budou v něm pštrosi; a nebude v něm již bydleno na věky, nebude vystavěno od rodu do rodu. ⁴⁰ Jako když podvrácena byla Sodoma, Gomorrha a okolí jejich, praví Hospodin, nebude tam přebývatí člověk, nebude v něm bydliti smrtelník.

⁴¹ Ejhle, přichází lid od severu, národ veliký, a králové mnozí povstávají od končin země. ⁴² Luk a kopí v ruce mají, ukrutní jsou, bez milosrdenství! Hlas jejich jako moře hučí, na koních sedí, vyzbrojeni jsou jak válečník do boje proti tobě, dcero Babylonská! ⁴³ Uslyšel král babylonský zprávu o nich, klesly mu ruce, úzkost na něho padla, bolest jako ženy před porodem.

⁴⁴ Ejhle, jako lev (když) vystoupí z jordánského houští na zelenou pastvinu . . . , mžikem oka jej zaženu s ní, a kdo bude ten vyvolený, toho ustanovím nad ní. Neboť kdo jest podobný mně, kdo obstojí přede mnou? A který pastýř mohl by odporovat? ⁴⁵ Protož slyšte, na čem se ustanovil Hospodin proti Babylonu, (slyšte), jaké plány má proti Chal-dejské zemi! Ano, odezenou je (jako) slabý brav, ano, rozmetají s nimi i bydlíště jejich. ⁴⁶ Pod ranou pádu Babylona země bude se chvěti, křik mezi národy bude slyšet.

V. ²¹. Hospodin káže svému vyvolenému nástroji, aby vykonal nad Babylonom, stanovený trest.

V. ²⁸. Ti „uprchlíci“ jsou Judovci. – „za chrám“ Hospodinův, který byli Babylóňané r. 587 spálili. – Srv. níže 51, 11.

V. ³¹. n. prohlašuje, že pád zpupného Babylona, o němž byla výše řeč, jest neodvratný úrdek Prozřetelnosti.

V. ³³. Tato mezisloha počíná líčiti *vinu* Babylóňanů a přechází k líčení *trestu* za ni.

HLAVA 51. – ¹ Toto praví Hospodin: Aj, já vzbudím proti Babylonu, proti obyvatelům „Srdcem povstávajícím proti mně“ jakoby zhoubný vichor. ² A pošlu na Babylon převěvače, ti jej převějí a vyprázdní zemi jeho. Když jej obklíčí odevšad za dne souzení jeho, ³ střelec ať nenapíná luku svého, ať nevystupuje oblečený v pancíř! Nešetřte jinochů jeho, vykonejte klatbu nade vším vojskem jeho! ⁴ Ať padají zabiti v zemi Chaldejské, a ranění na ulicích jeho! ⁵ Nenít Israel a Juda vdovou po svém Bohu, Hospodinu zástupů; země pak jejich plna jest zločinů proti Svatému Israelovu. ⁶ Utečte z obvodu Babylona, zachraň každý svůj život, ať nezhyne pro nepravost jeho! Jeť to čas pomsty Hospodinovy, on odplatu dá jemu.

⁷ Kalich zlatý byl Babylon v ruce Hospodinově: opojoval celý svět, z vína jeho pili národové, a proto byli jak šílení. ⁸ Náhle Babylon padl a rozdrčen byl, kvílte nad ním, přineste balšámu na bolest jeho, zdali by snad mohl být vyhojen! ⁹ Chtěli jsme vyhojit Babylon, ale není zhojitelný; opustme jej a pojďme každý do své vlasti! Neboť sahá až k nebesům jeho trestuhodnost, zdvihá se až k oblakům. ¹⁰ Hospodin ukázal spravedlnost naší věci: pojďte a vypravujeme na Sionu dílo Hospodina, Boha našeho.

¹¹ Nabruste střely, a naplňte touly! Hospodin vzbudil ducha medských králů, (neboť) plán má proti Babylonu – zničit jej; neboť pomsta Hospodinova je to, pomsta za chrám jeho. ¹² Proti zdem babylonským zdvihněte znamení, rozmnožte hlídky, postavte strážné, připravte zálohy, neboť stanovil Hospodin a vykoná, čímkoli hrozil, obyvatelům babylonským. ¹³ Ty, jenž bydlíš nad spoustami vodstva, bohatý poklady, přišel tvůj konec, míra tvého přestřižení. ¹⁴ Přisáhl Hospodin zástupů skrze sebe samého: Naplním tě lidem jako kobyilkami, a píseň vítěznou budou nad tebou zpívat!

¹⁵ Onť učinil zemi mocí svou, založil svět moudrostí svou, a důmyslem svým roztáhl nebe. ¹⁶ Když zahřmí, káže vodám na nebi, aby se kupily, káže mlhám, by vystupovaly od končin země, blesky k lijavci přičiňuje, a vyvádí vítr ze svých zásobáren. ¹⁷ Nezapným stává se (tu) každý člověk, bezradným; zahanben jest každý řemeslník pro (svou) modlu: neboť klam jest, co slil, není v tom ducha. ¹⁸ Nicoty jsou to, hodné smíchu, v čas soudu bude veta po nich. ¹⁹ Není jim podoben Jakobův úděl, onť je ten, který stvořil všechny věci, Israel jest vlastní kmen jeho, „Hospodin zástupů“ jest jméno jeho.

²⁰ Za kladivo byl jsi mi, za válečnou zbraň, a já jsem tebou rozbíjel národy, ničil jsem tebou říše. ²¹ Rozbíjel jsem tebou koně i jezdc, rozbíjel jsem tebou vůz i vozku, ²² rozbíjel

Hl. 51. V. ³. Hospodin oslovuje dobyvatele Babylonu: Babyloňané nebudou klásti odporu, nebude tedy třeba nepříteli napínati luk atd. . . .

V. ⁴. „*ranění*“ = probodení (hebr.)

V. ⁵. „*Svatým Israelovým*“ nazývá Hospodina nejčastěji *Isajáš*. Národ israelský není „*vdova*“, která nemá, kdo by se jí zastal, kdo by pomstil její útlak. Hospodin jakožto manžel potrestá zločiny, na své manželce od Babyloňanů páchané.

V. ⁶–¹⁰. jest *rozhovor zajatců* židovských se zajatci jiných národů pohanských, držných od Babyloňanů.

V. ⁷. Hospodin trestával všelijaké národy skrze Babyloňany. Srv. výše 25, 15.–28.; 50, 23.; níže 51, 20.–23.; Is 10, 5 a jj.

V. ⁹. pronášejí spíše příslušníci cizích národů, kteří s Babylonem obchodovali a v něm nalézali všelijaké rozkoše, nežli zajatci.

V. ¹⁰. Jest rozhovor zajatců židovských s pohany, jsou tu i pohané vybidnuti, aby šli a na Sionu hlásali velikost Hospodinovu.

V. ¹¹. vrací se k popisu boje s Babylonem.

V. ¹². „*zdvihněte znamení*“, t. j. vyčtyče prapory, aby viděti bylo, kde ten onen oddíl obléhajícího vojska táboří.

V. ¹⁵–¹⁹. opakuje s malými změnami, co bylo řečeno již výše 10, 12.–16.

V. ²⁰. Hospodin oslovuje Babylon.

jsem tebou muže i ženu, rozbíjel jsem tebou starce i dítě. Rozbíjel jsem tebou jinocha i pannu,²³ rozbíjel jsem tebou pastýře i stádo, rozbíjel jsem tebou oráče i spřežení jeho, rozrážel jsem tebou vládce i správce.

²⁴ Avšak odplatím Babylonu i všem obyvatelům Chaldejským všecko jejich zlo, jež činili na Sionu před očima vašima, dí Hospodin. ²⁵ Aj, já (přijdu) na tebe, horo zkázonosná, dí Hospodin, která kazíš všecku zemi, vztáhnu ruku svou na tebe, svalím tě se skal, učiním tě horou vypálenou. ²⁶ Nevezmu, z tebe kamene do rohu, ani kamene do základu, ale pustinou na věky budeš, praví Hospodin.

²⁷ Vyzdvihněte znamení v zemi, trubte polnicí mezi národy, zasvěťte národy do války proti němu, zavolejte na něho království Ararat, Menni a Askenez. Ustanovte proti němu důstojníky, přiveďte (na něj) koní jako ježatých kobylek. ²⁸ Zasvěťte národy do války proti němu, krále země medské, jeho vládce i všechny správce, i všecku zemi, jemu podřízenou.

²⁹ Země se chvěje a třese, neboť počíná se plnit plán Hospodinův proti Babylonu: učiniti ze země babylonské pustinu liduprázdnou.

³⁰ Přestali válečníci babylonští bojovati, ve tvrzích sedí, vyčerpána jest síla jejich, jsou jako ženy; spálena jsou obydli jejich, polámány jsou závory jejich. ³¹ Běžec na běžce naráží, posel naráží na posla, aby oznámili babylonskému králi, že je vzato jeho město na všech stranách, ³² mosty že jsou osazeny, bažiny že ohněm jsou spáleny a válečníci poděšeni. ³³ Neboť toto praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův: Babylon jest jako humno, když je páchováno; ještě maličko, i přijde doba jeho žně.

³⁴ Snědl mne, polkl mne Nabuchodonosor, babylonský král, odložil mne jako prázdnou nádobu. Pohltil mne jako drak, naplnil své břicho, z rozkoše mé vyvrhl mne. ³⁵ „Tělo mé znásilněné přijel na Babylon!“ praví obyvatelstvo Sionu, a „Krev má na obyvatelstvo Chaldejské země!“ praví Jerusaleml.

³⁶ Protož praví Hospodin: Aj, já povedu při tvou, a pomstím tebe; vezmu vodu moří jeho, vysuším jeho pramen. ³⁷ I bude Babylon hromadou kamení, bydlíštěm šakalů, na úžas a na sípění, protože nebude, kdo by v něm bydlil.

³⁸ Všichni jako lvi řvou, kňučí jako lvíčata. ³⁹ V horečce jejich předložím jim nápoje jejich, a opojím je, aby se omámili, a usnuli spánkem věčným, z něhož není probuzení, praví Hospodin. ⁴⁰ Povedu je jako berany na zabítí, jako skopce, jako kozly.

⁴¹ Kterak dobyt byl Sesach, vzata sláva celého světa! Kterak stal se úžasem Babylon mezi národy! ⁴² Vystoupilo proti Babylonu moře, množstvím vln jeho přikryt jest! ⁴³ Města jeho stala se pouští, zemí neobydlenou a prázdnou, krajem, ve kterém nikdo nepřebývá, kterým nechodí člověk.

V. ²⁴. Srv. výše 50, 15, 29.

V. ²⁵. Babylon sluje „*horou*“ pro své velmocenské postavení. Srv. 46, 18. – „*horo vypálená*“ = sopka.

V. ²⁶. Staviva, jež zbudě v ssutinách starého Babylona, nebude použito ke stavbě města nového.

V. ²⁷. Výzva k sbírání vojska jako výše 50, 14.; 51, 11. – *Ararat* byla říše severně od jezera *Vanského*. – *Menni* sídlili na jihovýchod jmenovaného jezera *Vanského*. – *Askenez* jmenování již Gn 10, 3. – „*ježatá kobylka*“ jest nejspíše kobylka na druhém stupni svého vývoje.

V. ³⁴. Mluví zajatci.

V. ³⁵. Judovci svolávají trest Boží za násilí Babyloňanů, které tak bolestně zakusili na svém těle. Srv. Mt 23, 35.; 27, 25.

V. ³⁶. Hospodin slibuje, že se ujme práva svého národa.

V. ³⁸. *Čtyři básně* (50, 1.– 51, 58.) vznikly za sebou postupem, jakým jsou tu podány, neznámo však, za jakých časových mezer.

V. ⁴¹. *Sesach* = *Babel* jako 25, 26.

⁴⁴ Navštívím Béla v Babyloně, a vyrvu, co zhltil, z úst jeho, a nepohnou se k němu již národové, neb i zeď babylonská padne. ⁴⁵ Vyjdi z něho, můj lide, ať zachrání každý svůj život od rozhořčeného hněvu Hospodina! ⁴⁶ Ať neochabne srdce vaše, ať se nebojíte pověsti, kterou bude v zemi slyšeti; přijde totiž v jednom roce pověst, a po tom roce (jiná) pověst, násilí bude v zemi a panovník proti panovníku. ⁴⁷ Neboť, ejhle, přijde doba, kdy navštívím modly Babylona, kdy bude všechna země jeho zahanbena, a všichni jeho zabítí padnou prostřed něho. ⁴⁸ A plesati budou nad Babylonem nebesa i země se vším, co jest na nich, neboť od severu přitáhnou na něj zhoubcové, praví Hospodin.

⁴⁹ Jako vinou Babylonu padali zbití v Israelovi, tak budou zbití Babyloňané padati v celé zemi. ⁵⁰ Vy, kteří jste unikli meči, pojďte, nezastavujte se; vzpomínejte v dáli na Hospodina, a Jerusalem mějte ustavičně na mysli. ⁵¹ „Zahanbeni jsme, neboť jsme slyšeli pohanění, hanba přikrývá nám obličej, že vstoupili cizáci na svatá místa domu Hospodina.“ ⁵² Protož, ejhle, přijde doba, dí Hospodin, kdy navštívím modly jeho, a po vší zemi jeho řvati budou ranění. ⁵³ Byť pak vystoupil Babylon až k nebi, a na výsostech opevnil své hradby: přijdou ode mne zhoubcové jeho, praví Hospodin.

⁵⁴ Křik je slyšeti z Babylona, pohroma veliká v Chaldejské zemi. ⁵⁵ Ano, pohubí Hospodin Babylon, a vyhladí veliký jeho lomoz. Hučeti budou vlny jejich jako spousty vodstva, hlučeti bude jejich křik; ⁵⁶ neboť přijde na něj, na Babylon zhoubce, zjímání budou junáci jeho, rozlámán jejich luk, neboť Hospodin, Bůh odplaty, jistě odplatí jim.

⁵⁷ A opojím činovníky a mudrce jeho, vládce a správce a junáky jeho, usnou spánkem věčným, z něhož není probuzení, dí král, jehož jméno jest „Hospodin zástupů“. ⁵⁸ Toto praví Hospodin zástupů: Zeď Babylonu, ta přeširoká do základů bude rozbořena, vysoké brány jeho spáleny budou ohněm. Národové pracují k ničemu, kmenové pro oheň na smrt se lopotí.

⁵⁹ Příkaz, který dal prorok Jeremiáš Sarajášovi, synu Neriáse, syna Maasiášova, když se bral s králem Sedekiašem do Babylona, léta čtvrtého králování jeho. – Sarajáš byl vrchním tlumočnickem. –

⁶⁰ Jeremiáš napsal všechno zlo, které přijíti mělo na Babylon, na jeden list; všechna tato slova, která jsou psána proti Babylonu, ⁶¹ a řekl Jeremiáš Sarajášovi: „Když přijdeš do Babylonu, pečuj o to, abys přečetl všechna tato slova.“ ⁶² Rci: „Hospodine ty jsi hrozil tomuto místu, že je zkažíš, aby nebyl, kdo by v něm bydlil, člověk ani zvíře, aby bylo věčnou pustinou.“

⁶³ Až pak ten list dočteš, přivaž k němu kámen, vrz jej do prostřed Eufratu, ⁶⁴ a rci: Tak bude potopen Babylon; nepovstane ze soužení, které já přivedu na něj, ale zhyne. Až potud (jdou) slova Jeremiášova.

V. ⁴⁴. O *Bélově* srv. výše 50, 1.; Is 46, 1. – Běl, Babylon zhltil judské zajatce, posvátné nádoby chrámu jerusalemského atd. To vše bude mu nyní vzato. Srv. Esdr 1, 7.– 11.

V. ⁵⁰. oslovuje Israelity, *kteří zbyli*, nepadše rukou Babyloňanů jako ti, kteří byli osloveni ve v. 49. – „v dáli“, v Babylonii. – „na Hospodina“, který ctěn byl ve chrámě jerusalemském.

V. ⁵¹. jest odpověď zajatců judských na výzvu v. 50. – Žádají, aby Hospodin potrestal Babyloňany za to, že chrám jerusalemský tak hanebně znesvětili.

V. ⁵⁸. Jak shledáno při posledních vykopávkách, násep babylonský se skládal ze tří zdí. Celá pevnost měla v obvodu 18 km. V. 58 de zdá se býti *příslolí*: Co jedni z kamene a ze dřeva postaví na svou obranu, to jiní zboří a spálí. Kolikráte se osvědčila pravdivost toho přísloví v dějinách lidstva!

V. ⁵⁹. *Sarajáš* byl bratr Baruchův. Viz 32, 12.

V. ⁶². *Čtvrtého roku Sedekiašova* říše babylonská velmi kvetla; vysloviti za takové doby proroctví Babylonu tak nepříznivé, byla věc Boží prozřetelnosti.

DODATEK.

Kterak se splnilo, čím Jeremiáš Jerusalemu a Judsku byl hrozil (hl. 52).

HLAVA 52. – ¹ Dvacet jeden rok byl stár Sedekiaš, když počal kralovati, a jedenácte let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Amital, dcera Jeremiášova z Lobny. ² Činil, co bylo zlé před Hospodinem, všechno tak, jak byl činil Joakim. ³ Nebo (proto, že) se hněval Hospodin na Jerusalema a na Judu, (stalo se, že) až i zavrhl je od sebe.

Sedekiaš odpadl od krále babylonského. ⁴ I přitáhl léta devátého kralování jeho, měsíce desátého, desátého dne (toho) měsíce, Nabuchodonosor, král babylonský, on i všechno vojsko jeho na Jerusalema; i obklíčili jej a vystavěli kolem něho násy. ⁵ Tak bylo město obléháno až do jedenáctého roku krále Sedekiaše. ⁶ Devátého dne čtvrtého měsíce, když byl rozmohl se hlad ve městě, že neměl venkovský lid co jísti, ⁷ učiněn byl průlom do města; tu všechno mužstvo bojovníků jeho uteklo; vyšlo z města v noci cestou brány, která jest mezi dvěma zdmi, a vede k zahradě královské – Chaldejští měli obklíčeno vůkol město – a dali se na cestu, vedoucí na pustinu. ⁸ Vojsko chaldejské hnalo se za králem, a postihli Sedekiaše na pustině vedle Jericha; zatím všichni, kteří ho provázeli, rozprchli se opustivše ho. ⁹ Javše krále přivedli ho ke králi babylonskému do Rebly, která jest v zemi Emat, a ten vyřkl nad ním soud: ¹⁰ syny Sedekiašovy král babylonský dal pobíti před očima jeho, ano i všechny urozené Judovce dal pobíti v Reble. ¹¹ Sedekiašovi pak dal král babylonský oči vyloupati, svázati jej řetězy, přivésti do Babylona, a vsaditi do žaláře až do dne smrti jeho.

¹² Měsíce pátého, desátého (dne toho) měsíce – bylo to roku devatenáctého Nabuchodonosora, krále babylonského – přitáhl Nabuzardan, velitel vojska, služebník babylonského krále, do Jerusalema, ¹³ zapálil dům Hospodinův, dům královský i domy jerusalemské – všechny paláce spálil ohněm – ¹⁴ a všechnu zeď jerusalemskou vůkol pobořilo všechno vojsko chaldejské, které bylo s (tím) velitelem vojska. ¹⁵ (Chudý pak lid), zbytek obecného lidu, který byl zůstal ve městě, sběhy, kteří byli utekli ke králi babylonskému, ostatní obecný lid odvedl Nabuzardan, velitel vojska; ¹⁶ něco však chudého lidu venkovského zanechal Nabuzardan, velitel vojska, za vinaře a za orače. ¹⁷ Měděné sloupy, které byly v domě Hospodinově, podstavce a měděné moře, které bylo v domě Hospodinově, ztloukli Chaldejští a vzali všechnu měď z nich do Babylona. ¹⁸ Také hrnce, lopaty, nože, misky, číše, vůbec všechno náčiní měděné, kterým bylo posluhováno, pobrali. ¹⁹ Rovněž i štoudve, nádoby na vonidla, džbány, měděnice, svícny, moždíře a koflíky, ať byly ze zlata nebo ze stříbra, pobral vůdce vojska. ²⁰ Tedy: sloupy dva, moře jedno, býčků měděných dvanáct, kteří byli místo podstavků, jež byl dal udělati Šalomoun do chrámu Hospodinova; nebylo lze zvážiti měď všeho (toho) nářadí. ²¹ Sloupy ty – osmnáct loket byl každý sloup vysoký, dvanácte loket měl v obvodu, tlustý byl na čtyři prsty, a vnitř byl dutý. ²² Na obou byly měděné hlavice, každá hlavice byla pět loket vysoká, a mřížování, jakož i granátová jablka na hlavici dokola, všechno měděné. Podobně také druhý sloup s granátovými jablky. ²³ Granátových jablek bylo devadesát šest visutých; všech jablek granátových bylo sto (kolem dokola) na mřížování.

HL. 52. Prorocstvím Jer přidána jest hl. 52, jež vypravuje, kterak se uskutečnilo, co byl Jer předpověděl o Jerusalemu, o králi judském, o chrámu, o lidu. Již dávní vykladatelé se domnívali, že hl. 52 přidal Baruch nebo Esdráš.

V. ¹². Splnilo se, co věstil Jer 34, 22.; 37, 7.

V. ¹⁸. Viz o tom bohoslužebném náčiní 3 Král 7, 40.

V. ¹⁹. Splnilo se, co byl Jer předpovídal 27, 19.- 22.

²⁴ Velitel vojska vzal dále Sarajáše, kněze prvního, Sofoniáše, kněze druhého, a tři strážné nádvoří. ²⁵ Z města vzal jednoho komorníka, který byl ustanoven nad vojáky; sedm mužů z těch, kteří vidali tvář královu, které ve městě nalezl; vrchního, písaře vojska, který vyšetřoval nováčky; a šedesáte mužů z venkovského lidu, které nalezl ve městě. ²⁶ Ty vzav Nabuzardan, velitel vojska, zavedl je ke králi babylonskému do Rebly. ²⁷ Král babylonský dal je pobíti, dal je popravit v Reble, v území Ematském. Tak odveden byl Juda ze své země.

²⁸ Lidu, který dal Nabuchodonosor odvésti do zajetí, bylo tolik: Léta sedmého (své vlády) tři tisíce dvacet tři Judovci. ²⁹ Léta osmnáctého Nabuchodonosora, osm set třicet dvě duše z Jerusalema. ³⁰ Léta dvacátého třetího Nabuchodonosora, odvedl Nabuzardan, velitel vojska sedm set čtyřicet pět duší Judovců. Všech tedy duší: čtyři tisíce šest set.

³¹ Léta třicátého sedmého zajetí Joachina, krále judského, měsíce dvanáctého, dvacátého pátého (dne toho) měsíce, Evilmerodach, král babylonský, toho roku, kdy počal kralovati, povýšil Joachina, krále judského, dav jej vyvésti ze žaláře. ³² Mluvil s ním doobrotivě, postavil křeslo jeho nad křesla králů, kteří s ním byli v Babyloně, ³³ změnil mu roucho, které měl v žaláři, a jedl u něho vždycky po všechny dny života svého. ³⁴ Zaopatření, zaopatření ustavičné bylo mu dáváno od babylonského krále, vyměřené na každý den, až do dne smrti jeho, po všechny dny života jeho.

V. ²⁸. *Sedmý* rok vlády Nabuchodonosorovy byl r. 598/7 počítaný podle způsobu babylonského.

V. ²⁹. *Osmnáctý* rok Nabukadnezarův byl r. 587 podle babylonského počítání; podle judského počítání byl to rok *devatenáctý* jeho vlády.

V. ³⁰. *Dvacátý třetí* rok Nabuchodonosorův byl r. 582 před Kr., tedy pět let po pádu Jerusalema !

THRENI, TO JEST PLÁČ JEREMIÁŠE PROROKA

Úvod.

Threni jest z řeckého „Thrénoi“, t. j. „nářky“ latinsky „lamentationes“ čili „žalozpěvy“. Hebrejsky znělo slovo to „qinóth“, t. j. asi „truchlozpěv“ nad mrtvým, jako byl Davidův nad smrtí Saulovou a Jonatanovou. Později tento „Pláč“ byl nazván „éché“ (Ach, jak) podle prvního slova 1., 2. a 4. hlavy.

Tato kniha v hebr. bibli jest zařazena *do třetí skupiny* posvátných knih, za knihou *Rut a před Kaz. LXX* klade ji za proroctví *Jeremiáše*, jež podání pokládá za jejího spisovatele.

Pláč je složen z 5 zpěvů: *Zpěv první a druhý jest jakýsi výklad*. Ke zpěvu 1 a 2 druží se velmi úzce *píseň třetí*, zdůrazňující důvod a význam pohromy, a vybízející k pokání jakož i k důvěře v Hospodina; *je to vrchol* celé knihy. *Další dva zpěvy*, t. j. zpěv čtvrtý a pátý, nejsou nic jiného než lyrický vývoj a hojnější závěr předešlého. Pátero písní činí ucelené literární dílo.

Pláč Jeremiášův *zpívá o pádu Jerusalema*, říše Judské r. 587. před Kr., jakož i o smutných následcích toho pádu, jak zcela jasně vysvětluje *z obsahu*.

Poslední dny Jerusalema jsou v Pláči tak živě, podrobně a názorně vykresleny, že dlužno míti za to, že pátero jeho žalozpěvů bylo napsáno *brzy* po líčených událostech, *na troskách Jerusalema* neb aspoň nedaleko nich, tedy tehdy a tam, kdy a kde měl spisovatel všecko ještě v čerstvé paměti a v živém citu.

Spisovatelem Pláče jest prorok Jeremiáš.

První čtyři básně Pláče jsou *básně abecední* (první, druhá a čtvrtá hlava jednoduše, třetí trojnásobně). Hl. pátá jest *báseň abecedující*. Básník učinil tak nespíše proto, že 22 verše byly mu rámcem a hranicí, kterou *omezoval zpěv*, a také pamět posluchačů (případně i zpěváků, kteří chtěli zpěvy přednášeti) nalezla v abecedním postupu vítanou pomůcku.

Církev starozákonná (synagoga) zpívala Pláč při bohoslužbě každý rok ve výročí dne, kdy byl zbořen chrám první (Šalomounův, r. 587 před Kr.) i druhý (Zorobabel-Herodův r. 70 po Kr.); proto byl Pláč zařazen do sbírky pátera knih, zvaných „*megillóth*“. Také církev novozákonná užívá při bohoslužbě „Pláče“, zejména při „temných hodinách“ na Zelený čtvrtek (1, 1.– 14.), na Veliký pátek (2, 8.– 15.; 3, 1.– 9.) a na Bílou sobotu (3, 22.– 30.; 4, 1.– 6.; 5, 1.– 11.). Za každou „lekcí“ dodává výzvu: „Jerusaleme, Jerusaleme, obrať se k Hospodinovi, Bohu svému!“

Pláč Jeremiáše proroka.

Když byl Israel odveden do zajetí a když byl Jerusalem zpuštěn, usedl prorok Jeremiáš, pláče, a zalkal tímto žalozpěvem nad Jeruselem; z hořké mysli vzdychaje a hořkuje řekl:

Žalozpěv první (1, 1.–22.).

HLAVA 1. – ¹ Alef – Ach, jak opuštěno sedí (tu) město, plné (kdysi) lidu; jako by odovdělá paní národů; kněžna nad zeměmi octla se v porobě!

² Beth – Bolestně pláče (celé) noci, slzy (kanou) jí po lících; není, kdo by potěšil ji ze všech jejích milců; všichni přátelé pohrdli jí, jsou z nich nepřátelé.

³ Ghimel – Útlak přiměl Judu, by se vystěhoval, poroba tuhá; sídlí mezi pohany, aniž nalézá klidu; všichni, kdož hnali se za ním, drží ho v úzkých.

⁴ Daleth – Cesty k dceři Sionské truchlí, neb nikdo na slavnost nejde; všechny brány její jsou pobořeny, kněžstvo její vzdychá, panny její špinavé jsou, ona sama jest hořkostí zdrcena.

⁵ He – Hlavou její stal se nepřítel, odpůrci její zbohatli; neboť Hospodin (rozsudek) vykřikl nad ní pro množství nepravostí jejích; dítky její odehnal do zajetí mučitel před sebou.

⁶ Vau – Vystěhovala se z dcery Sionské všechna její krása; knížata její jsou jako berani, (kteří) nenašli pastvy; odešli vysileni před tím, jenž hnál je.

⁷ Zain – Zabývá se dcera Jerusalemská vzpomínkami na dny své tísně a bloudění (svého), [na všechny své rozkoše, jež mívala ode dnů dávných] kdy padal lid její pod rukou nepřítelů, nemaje pomocníka; nepřítel se na ni díval a smál se sobotám jejím.

⁸ Heth – Chybila, chybila dcera Jerusalemská, proto stala se tulačkou; všichni ctitelé její pohrdli jí, ježto spatřili její hanbu; ona pak vzdychá a odvrací se.

⁹ Teth – Skvrny viděti jí na nohou, nedbala své budoucnosti; klesla ku podivu, nemá těšitele. „Shlédni, Hospodine, na mou bídu, neboť nepřítel se vypíná!”

¹⁰ Iod – Nepřítel vztáhl svou ruku na všechny poklady její; ano, viděla, kterak pohané vcházejí do svatyně její, ti, jimžto jsi zakázal vstoupiti do tvé obce.

¹¹ Kaf – Všecek lid její vzdychá, a hledá chleba; dává všechny skvosty za pokrm, aby zachránil život. „Shlédni, Hospodine, a považ, kterak jsem opovržena!”

¹² Lamed – „Ó vy všichni, kteří (kolem) jdete cestou, pohleďte a vizte, je-li bolest jako bolest má, neboť jak vinici obral mne Hospodin – tak byl vyhrožoval – v den svého horoucího hněvu.

HL. 1. V. ¹. LXX a Vulg. klade před každý verš (slohu) název hebrejského písmene, dle pořadu hebrejské abecedy, aby čtenáře upozornila, že tento zpěv jest v hebr. *báseň* abecední. Napodobiti tuto hebrejskou hříčku slov v překladu řeckém, latinském a českém, jest velmi nesnadno (ne-li nemožno), neboť pořad písmen v abecedě hebrejské uchyluje se od postupu písmen v abecedě řecké, latinské i české. „Ach, jak” jest výkřik úžasu, bolestného podivu. Žalozpěvy počínají se těmi slovy častěji.

V. ². O nočních mukách viz Job 7, 13 n. – O množství slz Jer 9, 1.

V. ³. Byl to „*útlak*” cizinců, Chaldů, (Babyloňanů), před nimiž i Judovci, kteří nebyli odvedeni do zajetí babylonského, ale ponecháni byli v Palestině, uprchli do sousedních zemí, zejména do Egypta. O útrapách v Egyptě viz Jer 44, 27.

V. ⁴. Kdysi hrnuly se nejméně třikrát do roka po cestách vedoucích k Jerusalemu (= Sionu) četné průvody ve slavnostním rouchu z celé Palestiny.

V. ⁶. Chaldové hnali knížata judská do zajetí, jako lovci honí hladové jeleny, kteří, vysileni jsouce nedostatkem potravy, stávají se kořistí svých stihatelů.

V. ⁷. „Jerusalem” = obyvatelstvo jeho ve vyhnanství babylonském.

V. ¹¹. Líčí bídu judských vyhnanou, jimž, beztoho již ožebračeným, dlužno skývu chleba draho kupovati.

V. ¹². Klade církev do úst *Bolestně Bohorodičky*. – Po vinobraní bývá na vinici *paběrkováno*, že nezbude na ní ani zrna; podobně podle Vulg. Hospodin dal obráti Jerusalem o všecek majetek jeho.

¹³ Mem – Metl shůry oheň do mých kostí, a pokáral mě; rozestřel síť mým nohám, na znak mě zvrátil; učinil, že jsem zpustlá, celý den žalem mořená.

¹⁴ Nun – Nebyla jsem ušetřena jha mých nepravostí, ruka jeho upletla je, vložila je na mou šíji; zlomena je (tím) síla má; Hospodin vydal mě do ruky, pod níž nelze mi vstáti.

¹⁵ Samech – Odňal všechny junáky moje Hospodin z mého lůna; ohlásil na mne svátek, by potřel mé jinochy; jako v lisu zdeptal Hospodin pannu, Judovu dceru.

¹⁶ Ain – Proto hořekuji a mé oko rozplývá se v slzách; jeť daleko ode mne těšitel, jenž by mi zachránil život; děti mé zahynuly, ježto se nepřítel zmohl."

¹⁷ Fe – „Síónská dcera vztahuje své ruce nemajíc, kdo by ji potěšil; poslal Hospodin na Jakoba nepřátele z okolí jeho; Jerusalemská dcera jest mezi nimi jako žena pokálená krvo-
tokem."

¹⁸ Sade – „Spravedlivý jest Hospodin, neb jsem slovu jeho vzdorovala. Slyšte to, prosím, všichni národové, a vizte mou bolest! Dívčí i chlapecká mládež moje odešla do zajetí.

¹⁹ Kof – Volala jsem na své milovníky, ti však zklamali mě; kněží a starší moji ve městě zumírali, když se sháněli po chlebě, aby

život zachránili.

²⁰ Res – Popatř, Hospodine, jak jest mi úzko, vnitřnosti třesou se mně; srdce v nitru převrací se mně, jak jsem plna hoře; na ulici vraždí meč a v domech smrt jiná.

²¹ Sin – Slyšeti jest, kterak vzdychám, není však, kdo by mne potěšil; všichni moji nepřátelé vědí o mé bídě, já sáji, žeš ty to učinil. Přived den potěšení, kdy bude jim jako mně jest!

²² Thau – Zloba jejich všechna před tebe se dostav, a jako vinici je ober, jako jsi mne obral pro všechny nepravosti mé; neboť mnoho jest mých vzdechů, a mé srdce zármutkem zchřadlo."

Žalozpěv druhý (2, 1.– 22.).

HLAVA 2. – ¹ Alef – Ach, jak mrákotu zastřel Hospodin v svém hněvu Sionskou dceru; svrhl s nebe na zemi slávu Israelovu, nevzpomněl si na podnož svých nohou v den svého hněvu.

² Beth – Strhl Hospodin bez milosti všechny krásy Jakobovy; zbořil ve svém hněvu hradby panny Judské; srazil k zemi, znesvětil království i knížata jeho.

³ Ghimel – Zlomil v žáru svého hněvu všechnu sílu Israelovu, vztáhl zpět svou pravici před nepřítelem, zapálil v Jakobovi plamen ohně kolem dokola zžírajícího.

⁴ Daleth – Natáhl luk svůj jako nepřítel, mávl svou pravici jako protivník, a zbil vše, co lahodilo oku v stánku dcery Sionské; vyhlil jako oheň hněv svůj . . .

⁵ He – Z Hospodina stal se jakoby nepřítel, svrhl Israele, svrhl všechny jeho zdi, rozmetl tvrze jeho, a nakupil na dceru Judskou ponížení a pokoření.

V. ¹⁶. Nepomůže-li Hospodin, dcera Sionská jistě zahyne; proto vztahuje ruce k Bohu za pomoc neb aspoň za útěchu.

V. ¹⁸. Jerusalem vybízí národy, by dosvědčili, že bolest jeho nemá příkladu. Uznává, že je to spravedlivý trest za jeho hříchy.

V. ²⁰. „*vnitřnosti se mně třesou*“= věř to v nich (hebr.) „*převrací*“= obrací a svíjí se *bolestí*. – Místo „*Jak jsou plna hoře*“ hebr. „*že jsem vzpurně se vzepřela*“ proti Hospodinu. – „*jiná smrt*“ – hlad a mor (Jer 14, 18.; Ez 7, 15.; Dt 32, 25.).

V. ²¹. „*Potěšení*“ v duchu mesiášských slibů, podle nichž pád Babylona bude počátkem spásy Israele i všeho lidstva.

Hl. 2. Vystupují *tytéž dvě osoby* jako ve hl. 1. – „*Řečnice*“ zabírá zase bezmála polovici zpěvu (1.– 10.). Prvek dramatický je tu silnější: Řečnice oslovuje dceru Sionskou, vybízí ji k nářku, dcera Sionská ji poslouchá.

V. ¹. „*mrákota*“= náznak neštěstí (Job 24, 17 a jj.). Sionská dcera = Jerusalem.

⁶ Vau – Zpustošil jako zahradu stan svůj, zbořil svou svatyni; uvedl v zapomenutí Hospodin na Sionu svátek i sobotu; v záru hněvu svého dal na potupu krále i kněze.

⁷ Zajin – Zapudil Hospodin svůj oltář, do klatby dal svatyni svou; vydal v ruku nepříteli zeď jejich věží; hlučeli (nepřátelé) v domě Hospodinově jako o slavnosti.

⁸ Heth – Hospodin se ustanovil na tom, že zbortí zeď dcery Sionské; natáhl měřidlo svoje, a neodvrátil od zhouby své ruky; i kvílilo předezdí a nejinak zeď rozmetaná.

⁹ Teth – Propadly se do země její brány, zničil, polámal závory její; král a knížata její mezi pohany jsou, není právního řádu; proroci její nedostávají vidění od Hospodina.

¹⁰ Jod – Sedí na zemi zmlklí starší Sionské dcery; posypaly popelem své hlavy, žínice mají kol beder; svěsily hlavu k zemi Jerusalemské panny.

¹¹ Kaf – „Od slzení chřadnou mi oči, útroby chvějí se mně, vnitřnosti mi na zemi plynou pro pohromu dcery lidu mého, kdyžť hyne dítě i kojenec na ulicích města.

¹² Lamed – (Kdyžť) říkají svým matkám: „Kde jest chléb a víno?“, kdyžť hynou jako poranění na ulicích města, kdyžť vydechují duše v lůně svých matek.”

¹³ Mem – Komu mám tě přirovnati, komu připodobnit, Jerusalemská dcero, s kým tě mám na roveň postavit, bych tě potěšil, panenská dcero Sionská? Jeť jako moře veliká pohroma tvá, kdož tě zhojí?

¹⁴ Nun – Tvoji proroci vydávali ti za vidění klam a mam, neodhalovali tvých nepravostí, aby tě k pokání vyzývali; vydávali ti za vidění výroky na klam, abys vyhnána byla.

¹⁵ Samech – Tleskají nad tebou rukama všichni, kteří jdou cestou; sípějí a hlavou pokývují nad dcerou Jerusalemskou: To-li jest – říkají – to město, „koruna krásy“, rozkoš všeho světa?

¹⁶ Pe – Otvírají na tebe svá ústa všickni nepřátelé tvoji; sípějí a skřípějí zuby říkající: „Shltli jsme ji! Ejhle, toť je den ten, jehož jsme čekali, dožili jsme se (ho), vidíme (jej).”

¹⁷ Ain – Učinil Hospodin, na čem byl se ustanovil, splnil řeč svou, kterou byl dávno vzkázal, zkázu seslal bez milosti, radost dal z tebe nepříteli, zdvihl čelo tvých protivníků.

¹⁸ Sade – Křič srdce jejich k Hospodinu na zdech Sionské dcery! Ať jak potok tekou ti slzy dnem i nocí; nepopřej si odpočinku, ať neustává zřítelnice oka tvého!

¹⁹ Kof – Nuže, hlasitě volej v noci, na počátku každé hlídky, vylévej jako vodu své srdce před tváří Páně, pozdvihuj k němu své ruce za život svých dětí, [které hynou hladem na rozích všech ulic].

²⁰ Res – „Pohleď, Hospodine, a popatř, koho jsi tak obral! Což mají ženy jísti své plody, děti, jež chovaly ve svých dlaních? Což má zabít býti ve svatyni Páně kněz i prorok?

²¹ Sin – Leží na zemi venku chlapec i stařec; panny mé i mládenci moji padli mečem; pobíj jsi (je) v den hněvu svého zbils (je) bez milosti.

²² Tau – Povolal jsi jako na svátek ty, kteří by na postrach mi byli, se všech stran; a nebylo v den Hospodinova hněvu, kdo by utekl, kdo by zůstal; ty, jež jsem odchovala a vyživila, ty můj nepřítel vyhladil.”

V. ⁷. O svátcích býval na chrámovišti radostný hluk *poutníků israelských*; teď tam hlučí *pohané*, výskající nad svým vítězstvím a nad ponižením Judovým! Splnilo se Jer 26, 6.

V. ⁸. „*měřidlo*“ = provazec stanovíc, na kterém místě, případně jak hluboko má býti vše pobořeno.

V. ⁹. Ježto král i činovníci jsou v zajetí, není řádu, jehož vykonavatelé a strážci byli, není „*zákona*“. Z „*proroků*“ zbývali Jer (Jer 42, 4 n), Bar, Ez, Dan; z nichž poslední dva byli také ve vyhnanství.

V. ¹¹. srv. s Jer 9, 1, „*Vnitřnosti*“, vlastně „*játro*“, sídlo citů, žárem bolesti takorba se rozplývají, nabobtnávají, derou se ven, aby vytekly na zemi.

V. ¹². má na zřeteli, co vypravuje 4 Král 25, 3.; Jer 52, 6.

V. ¹⁴. Lží proroci hověli vášním lidu, kryli jeho hříchy, následek toho byl *zajetí*.

V. ²⁰. Sion modlí se k Hospodinu; vylévá své srdce, jak mu bylo uloženo ve v. 19.

Žalozpěv třetí (3, 1.–66.).

HLAVA 3. – ¹ Alef – Já jsem (ten) muž, jenž zakusil, co jest bída, metlou jeho hněvu, ² Alef – Mne zahnal, zavedl do tmy, ve které není světla. ³ Alef – Toliko na mne opět a opět obrací ruku svou celý den.

⁴ Beth – Učinil, že se scvrkla má kůže i maso, rozdrtil mi kosti. ⁵ Beth – Nakupil kolem mne, obsypal mne žlučí a svízelem. ⁶ Beth – Do temnot mne usadil jako věčně mrtvé.

⁷ Ghimel – Postavil proti mně se všech stran zeď, že nemohu uniknouti, utáhl mé pou-to. ⁸ Ghimel – Ano i když volám a prosím, nepřipouští modlitby mé. ⁹ Ghimel – Zazdil cesty mé kvádry, stezky mé vyvrátil.

¹⁰ Daleth – Byl mi jako medvěd číhající, jako lev na čekané. ¹¹ Daleth – Sehnal mne s cesty, a rozsápal mě; zahubil mě. ¹² Daleth

– Natáhl luk svůj a postavil si mě za terč šípů.

¹³ He – Vystřílel do mých ledví střely svého toulou. ¹⁴ He – Stal jsem se posměchem všemu lidu svému, písničkou jejich celý den. ¹⁵ He

– Nasýtil mě hořkostmi, opojil mě pelyňkem.

¹⁶ Vau – Kázal mi. na křemení zuby si lámat, zasypal mne popelem. ¹⁷ Vau – Vzdálena jest duše má od štěstí, zapomněl jsem, co jest blaho. ¹⁸ Vau – I řekl jsem si: „Veta jest po mně, a po mé naději v Hospodina!“

¹⁹ Zain – Rozpomeň se na mou bídu a mé zavržení, na (ten) pelyněk a žluč! ²⁰ Zain – Ustavičně mám to na paměti, takže chradne ve mně má duše. ²¹ Zain – Co (však) na mysli míti a proč doufati budu, je toto:

²² Heth – Je to hojnost milostí Hospodinových, že není veta po nás; nemáf konce jeho milosrdenství. ²³ Heth – Nová jest každým jitem; hojná je tvá věrnost. ²⁴ Heth – Údělem mým jest Hospodin, praví má duše, proto budu v něho doufat.

²⁵ Teth – Dobrotivý jest Hospodin těm, kteří doufají v něho, duši, která ho hledá. ²⁶ Teth – Dobře jest čekati mlčky na pomoc Boží. ²⁷ Teth – Dobře jest muži, nese-li járho od svého mládí.

– ²⁸ Jod – Sedí v samotě a mlčí; kdyžtě na něho je vložil. ²⁹ Jod – Klade ústa svá do prachu, snad (ještě) naděje zbývá. ³⁰ Jod – Nastavuje líce tomu, kdo ho bije, dává se nasýtit potupami.

³¹ Kaf – Neboť nezavrhne na věky Hospodin. ³² Kaf – Ano, zavrhne-li koho, smiluje se (zase) podle množství svého milosrdenství. ³³ Kaf – Vždyť neponižuje pro svou rozkoš, nezavrhne člověka.

HL. 3. Tento zpěv jest vrchol celé knihy. Kromě dosavadních dvou osob vystupuje tu *třetí*: Jeremiáš; řeči jejich jsou více spojeny než byly dosud. Prorok odhaluje *význam pohromy v plánu Prozřetelnosti* a ukazuje, kterák Israel se podrobuje vůli Nejvyššího. Ježto Jer tu hraje hlavní úlohu a rozvinuje své myšlenky, mohou tyto zpěvy již proto býti zvány právem: „*Žalozpěvy Jeremiášovy*“.

V. ¹. Neštěstí říše Judské a jejího obyvatelstva bylo také neštěstím Jeremiášovým. Metla hněvu Božího způsobila, že Jer zakusil, co je bída.

V. ¹⁶. podle Vulg. slovně: „Vylámal mi zuby do jednoho, krmil mě popelem“. Popel na hlavě je známka smutku.

V. ²². Že nejsme dosud dokonce zničeni, je dílo milosrdenství Božího a spolu důvod proto, bychom doufali, že se to milosrdenství osvědčí i příště měrou větší (Is 1, 9.; Jer 4, 27.).

V. ²³. „Nová“ jest hojnost milostí Božích. Bůh, nejvýše věrný, slíbil, že bude vždycky milostivý svému lidu. Ten slib dokonale plní každý den znova.

V. ²⁹. Ústa do prachu zabořenými naznačena jest pokorná modlitba, vylučující jakékoliv reptání.

V. ³⁰. Jer tu ukazuje, s jakým smýšlením má národ snášeti křivdu a potupu, kterou ho Bůh trestá za minulé hříchy.

³⁴ Lamed – Aby pod nohama deptáni byli všichni zajatci (té oné) země, ³⁵ Lamed – aby ukřivděno bylo právu člověkovu před tváří Nejvyššího. ³⁶ Lamed – aby na rub obrácena byla pře člověkovu – (to vše) Hospodin chce.

³⁷ Mem – Kdo může poručit, aby se co stalo, nepřikáže-li (toho) Hospodin? ³⁸ Mem – Zda z úst Nejvyššího nevychází jak zlé tak i dobré? ³⁹ Mem – Proč reptá člověk, pokud žije, smrtelník pro (tresty za) své hříchy?

⁴⁰ Nun – Pilně zpytujme své mravy, zkoumejme (je), a navraťme se k Hospodinu! ⁴¹ Nun – Zdvíhejme svá srdce i ruce k Pánu, k nebesům! ⁴² Nun – My jsme bezbožně činili, a k hněvu (tě) popudili; proto jsi ty neúprosný.

⁴³ Samech – Tys obestřel se hněvem a stíhal jsi nás; zbil jsi nás bez milosti. ⁴⁴ Samech – Postavils před sebe oblak, aby modlitba nepronikla. ⁴⁵ Samech – Vyvrhelem a opovržením učinils mne mezi národy.

⁴⁶ Fe – Otevřeli na nás ústa svoje všichni nepřátelé. ⁴⁷ Fe – Hrůza a osidlo jest náš úděl, zpusťování a zkáza. ⁴⁸ Fe – Proudý vod roní mé oko nad zkázou dcery lidu mého.

⁴⁹ Ain – Oko mé se trápí ustavičně, ježto není úlevy, ⁵⁰ Ain – až popatří a shlédne Hospodin s nebe. ⁵¹ Ain – Oko mé k smrti mne mučí pro všechny dcery města mého.

⁵² Sade – Štvali mne, chtěli mne chytiti jako ptáka ti; kteří nevráží na mne bez důvodu. ⁵³ Sade – Padl do jámy můj život, položili kámen na mne. ⁵⁴ Sade – Proudily mi nad hlavou vody, řekl jsem (si): „Veta jest po mně!“

⁵⁵ Kof – Vzály jsem jméno tvé, Hospodine, z hlubin jámy. ⁵⁶ Kof – Slyšel jsi hlas můj: „Neodvracej ucha svého od mých vzdechů, od mého volání!“ ⁵⁷ Kof – Tys přiblížil se v den ten, kdy jsem tě vzýval, řekl jsi: „Neboj se!“

⁵⁸ Res – Tys ujal se, Hospodine, práva mého, vysvoboditeli života mého! ⁵⁹ Res – Viděl jsi, Hospodine, bezpráví jejich na mně, zastaň se práva mého! ⁶⁰ Res – Viděl jsi všecku mstivost, všechny plány jejich proti mně.

⁶¹ Sin – Slyšel jsi, jak mne tupí, Hospodine, všechny plány jejich proti mně, ⁶² Sin – řeči mých protivníků, kterak plány kují proti mně den celý. ⁶³ Sin – Ať sedí nebo stojí, viz je; já jsem písničkou jejich.

⁶⁴ Tau – Odplatíš jim, Hospodine, podle skutků rukou jejich. ⁶⁵ Tau – Obestřeš jim srdce, (sešleš na ně) svoje utrpení. ⁶⁶ Tau – Budeš je stíhati ve svém hněvu a potřeš je pod nebesy, Hospodine!

Žalozpěv čtvrtý (4, 1.–22.).

HLAVA 4. – ¹ Alef – Ach, jak zčernalo zlato, zvrhla se barva nejvzácnější! Rozmetány jsou kameny svaté na rozích všech ulic! ² Beth – Sionští synové, ušlechtilí, odění nejčistším zlatem, pokládání jsou za rovnocenné hliněným nádobám, výrobku rukou hrnčířových!

³ Ghimel – I obludy obnažují prsy, kojí svá mláďata; – dcera lidu mého jest ukrutná jako pštros na poušti. ⁴ Daleth – Jazyk kojenci se lepí žízni na podnebí; malíční žádají chleba, není však, kdo by (ho) lámal jim.

V. ³⁴–³⁶. Cokoli se děje, děje se z vůle neb aspoň z dopuštění Božího. – Hospodin (to vše) „chce“ – Hospodin „0 tom ví“.

V. ³⁹. Pokud člověk žije, potud může doufat, že bude lépe, až si odpýká trest.

V. ⁵¹. Slzy hojně vylévané nemírily bolesti duše, jak bývá; množily ji spíše „dcery“= dčery jerusalemské.

Hl. 4. Ke každému písmeni abecedy hebrejské patří tu jen dva verše; v předešlých zpěvech patřily ke každému písmeni tři verše. Čtvero vv. činí tu (ve hl. 4) zpravidla skupinu (slohu) myšlenkově ucelenou.

⁵ He – Kteří jídali lahůdky, hynou na ulicích; kteří chováni bývali v purpuru, chápají se kalu. ⁶ Vau – Vzrostla tedy nepravost dcery lidu mého nad hřích Sodomy, která vyvrácena byla mžikem oka, bez mávání (lidské) ruky.

⁷ Zajin – Bělejší byli knížata její než sníh, leskli se nad mléko, rděli se více než stará slonová kost, krásní nad safír byli. ⁸ Heth – Zčernala nad uhel jejich tvář, nelze poznat jich na ulicích; kůže na kostech jim visí, uschla, jest jako dřevo.

⁹ Teth – Lépe bylo zbitým mečem než umořeným hladem, kteří uchřadli stráveni by-vše nedostatkem plodů země. ¹⁰ Jod – Ruce citlivých žen vařily své děti, byly jim pokrmem za zkázy dcery lidu mého.

¹¹ Kaf – Vyčerpal Hospodin své rozhořčení, vylil svůj roztrpčený hněv, zapálil oheň na Sionu, i shtal základy jeho. ¹² Lamed – Nevěřili králové země, žádný obyvatel světa, že by mohl vtáhnouti protivník, nepřítel branami jerusalemskými.

¹³ Mem – (To) pro hříchy proroků jeho a nepravosti kněží, kteří v něm vylévali krev spravedlivých. ¹⁴ Nun – Bloudili jako slepi po ulicích, krví jsouce poskvrnění, a když nemohli jinak, zdvíhali spodek svého roucha.

¹⁵ Samech – „S cesty, poskvrnění!“ volali na ně, „s cesty, vyhněte se, nedotýkejte se!“ I mezi pohany byli plísňeni, budili rozruch, a lidé říkali: „Nesmí sídlit mezi námi.“ ¹⁶ Fe – Tvář Hospodinova je rozptýlila, neshledá, již na ně; tváří kněží nedbají, aniž se staršími mají smilování.

¹⁷ Ain – Když jsme ještě stáli, chřadly oči naše touhou po nicotné pomoci; dychtivě jsme hleděli k národu, který (nás) vysvoboditi nemohl. ¹⁸ Sade – Vinou jejich klouzaly nám nohy cestou po ulicích našich, přiblížil se konec náš; naplnily se dny nám stanovené, ano, přišel náš konec.

¹⁹ Kof – Rychlejší byli naši stihatelé nežli orlice pod nebem; po horách stíhali nás, na poušti číhali na nás. ²⁰ Res – Dech našich úst, pomazaný, pán, jat byl za naše hříchy: (ten) jemuž jsme řekli: „Ve tvém stínu žiti budeme mezi národy.“

²¹ Sin – (Jen) se raduj a vesel, edomská dcero, která bydlíš v zemi Hus! Také tobě do-stane se kalicha, opojena a obnažena budeš. ²² Tau – Odčiněna je tvá nepravost, Sionská dcero, nedá již, abys odvedena byla; tvou (však) nepravost potrestá, Edomská dcero, odkryje tvé hříchy.

Žalozpěv pátý (5, 1.– 22.). Modlitba proroka Jeremiáše.

HLAVA 5. – ¹ Rozpomeň se, Hospodine, co nás potkalo, popatr a viz naše pohanění. ² Dědictví naše dostali cizáci, domy naše cizinci. ³ Osířeli jsme, bez otce jsme, matky naše

V. ⁶. Takovým trestem byl Jerusalema stížen pro hříchy, jež převýšily nepravosti Sodomami. Bolesti Sodom-nův náhle zahynuvších byly menší nežli vleklé útrapy Jerusalemských. Lidská ruka nepracovala tak ukrutně v Sodomě jako v Jerusalemě.

V. ¹⁴. Kněží a proroci bloudili, zaslepeni jsouce svými zločiny a hnání jsouce šílenou záští proti zbožným, je-jichž nevinou krví se poskvřnili. Podle hebr. „*takže nikdo nesměl se dotknouti – roucha jejich*“.

V. ¹⁹. Chaldové stíhali Sedekiáše a družinu jeho, když prchal přes hory a doly z Jerusalema k Jerichu; tam v poustině (= „*na poušti*“) ho zajali.

V. ²². Ježto Judsko učinilo již dosti za své nepravosti, přestanou tresty, vrátí se zase štěstí a blaho. Sion bude znova zřízen a obyvatelstvo jeho nebude již odvedeno do vyhnanství (Jer 30, 3.– 31, 37.).

HL 5. Nadpis „*Modlitba proroka Jeremiáše*“ není ani v hebr., ani v LXX. V syrsském překlade jest.

V. ³. Siroťci a vdovy neměli nutné opory v otcích a v manželích. Také Judovci jsou nyní bez dosavadní opory Boží. . .

ovdověly. ⁴ Vodu svou za peníze pijeme, dříví své za stříbro kupujeme. ⁵ Za šije nás táhnou, unaveným nedávají odpočinku.

⁶ Po Egyptě vztáhli jsme ruce, po Assyrii, bychom se nasýtili chlebem. ⁷ Otcové naši, (kteří) zhřešili, (tu) nejsou, ale my jejich nepravosti neseme. ⁸ Otroci panují nad námi, není, kdo by (nás) vytrhl z ruky jejich. ⁹ Chléb sobě přinášíme s nebezpečím, že nám život vezme meč pouště. ¹⁰ Kůže naše jako pec jest vypálená od palčivého hladu.

¹¹ Ženy na Sionu zneuctívali, panny v městech judských. ¹² Knížata rukou (jejich) zvětšena jsou, tváře starších neostýchají se. ¹³ Jinochů nedůstojně užívají, chlapci pod dřívím klesají. ¹⁴ Starci vymizeli z bran, mládež ze sborů zpívajících. ¹⁵ Zmizela radost našeho srdce, obrátil se v kvílení rej náš. ¹⁶ Spadla koruna s hlavy naší; běda nám, že jsme zhřešili!

¹⁷ Proto zesmutnělo srdce naše, proto zkalil se nám zrak; ¹⁸ pro horu Sion, že zpustla, (že) lišky po ní rejdí. ¹⁹ Ty přece, Hospodine, na věky chtěl jsi (tam) zůstat, trůn tvůj měl (tam) být od rodu do rodu.

²⁰ Proč bys. zapomínal na věky na nás, proč bys opouštěl nás na dlouhé doby? ²¹ Obrat nás, Hospodine, k sobě, ať se obrátíme, obnov nám bývalé časy! ²² Ale ty nás venkoncem zavrhuješ, náramně se na nás hněváš.

V. ⁴ Chaldové zdanili v Palestině i věci k životu nejprostšímu nezbytně nutné.

V. ⁶ Judovci zbylí v Palestině jsou odkázáni na milost Egypta, do něhož uprchlí (Jer 41, 17 n), nebo na milost Chaldů (= „Assyrů“) ti, kteří zůstali v Palestině. „Assur“ znamená ve smyslu obecném netoliko Assyrii, ale i Babylonu, jež nastoupila jakožto dědic po Assyřanech (r. 606).

KNIHA PROROKA BARUCHA

BARUCH (= Benedictus = Požehnaný), syn Neriášův, vnuk Maasiášův (Jer 32, 12.), oddaný učedník, nerozlučný druh a písař (tajemník) proroka Jeremiáše (Jer 36, 26.; 45, 1 nn), byl též sám prorok, jak vyplývá z knihy proroctví, podle něho pojmenované „*Prorocství Baruchovo*“. Vulg. dělí je na patero hlav, k nimž připojuje jakožto hlavu šestou „*List Jeremiášův*“.

Čtvrtého roku vlády Joakimovy (t. j. r. 606/5) diktoval Jeremiáš z Božího vnuknutí své řeči Baruchovi a kázal mu, aby je ve chrámě o mimořádném postním dnu lidu předčítal (Jer 36, 5 nn). Dověděvše se o tom judští činovníci, povolali Barucha, by přečetl také jim ty řeči. Užasnuvše nad hrozbami v nich obsaženými, že totiž král neujde jhu babylonskému, oznámili věc králi. Král dal si předčítati řeči Jeremiášovy, a vzav na vědomost jejich hrozivý obsah, kus po kuse rozřezal závit, na němž byly napsány, a spálil jej. Jeremiáš pak a Barucha kázal uvězniti. Místo spálené knihy diktoval Jeremiáš Baruchovi řeči své znova, a to ve větším rozsahu, než ve vydání prvním, spáleném. (Jer 36, 16. až 32.) Po pádu Jerusalema a po zavraždění Godoliáše Judovci, obávající se trestu, uprchli před Babyloňany do Egypta a vzali Jeremiáše i Barucha násilně s sebou (Jer 43, 6.; 4 Král 25, 26.).

Pět let po pádu Jerusalema vidíme *Barucha* již zase v *Babylonii*, kde předčítá zajatcům svou knihu (Bar 1, 2 nn). Možno, že jej tam poslal z Egypta Jeremiáš. Z Babylonie byl Bar poslán s knihou svou, s listem, dary a posvátnými některými nádobami do Jerusalema k bratrům tam zůstavším. Vykonav svěřený úkol, Baruch vrátil se do Egypta, kdež byl prý se svým mistrem od nevděčných Judovců ukamenován.

Kniha proroctví Baruchových došla nás ve znění *řeckém*, ve čtyřech recensích překladu *starolatinského*, ve dvou překladech *syrských*, v překladě *koptickém* a v překladě *etiopském*.

Prvních pět hlav proroctví Baruchova činí ucelenou slovesnou jednotku.

Na otázku, kdo a, kdy knihu Bar sepsal, odpovídá zřetelně nadpis její, Bar 1, 1 n.

Z toho, že knihu napsal Baruch Neriášův, plyne, že nebyla napsána původně řecky, nýbrž hebrejsky, a to *celá kniha hebrejsky*. Tomuto tvrzení nasvědčuje značný počet hebraismů, vyskytujících se netoliko v části první, nýbrž i v části druhé. Podle „*Ustanovení apoštolských*“ a podle svědectví *sv. Efrema* předčítali Židé při bohoslužbě knihu Baruchovu – *zajisté hebrejsky*. Teprve později, když Židé Bar ze sbírky svých posvátných knih vyloučili, nebylo dbáno hebrejského původního znění, že se nadobro ztratilo.

Že Židé původně ve sbírce svých svatých knih Barucha měli, vysvítá také z toho, že ji Theodotion přeložil, jakož i ze seznamů jejich, jež nám zachovali církevní otcové. Tak *Cyrl Jer.* jmenuje „Jeremiáše s Baruchem a s Pláčem a s Listem“. *Sněm Laodicejský*: „Jeremiáš a Baruch, Pláč a Listy.“ – *Atanáš* jmenuje „Jeremiáše a s ním Barucha a . . . List“. Kdyby nebyli Židé pokládali Bar za knihu posvátnou, nebyl by se dostal její překlad do LXX.

Když vznikla církev křesťanská, byla kniha Bar ještě všeobecně od Židů pokládána za posvátnou, a církev křesťanská přijala od synagogy toto přesvědčení i knihu Bar jakožto posvátné dědictví. Jménem Baruchovým knihu uvádí Dionysius Alex. Ježto byly Baruchovy životní osudy s Jeremiášem tak úzce spjaty, ježto Bar psal řeči Jeremiášovy, a ježto kniha Bar bývala v řeckých rukopisech hned za Jer, snadno lze vysvětliti, že mnozí otcové nerozlišovali dosti přesně Barucha od Jeremiáše a uvádějí ho s Jeremiášem.

Nejčastěji církevní spisovatelé uvádějí a vykládají ve smyslu mesiášském Bar 3, 36.–38. V prvních pěti stoletích jsou tato slova uvedena neméně než třicetkrát!

List Jeremiášův, jenž činí ve Vulg. šestou hlavu Baruchovy knihy prorocství, zachován jest v týchž rukopisech jako Bar. List varuje vyhnance babylonské před modlářstvím, jehož nicotu všelijak vylučuje. Nadpis zachovaný přičítá list proroku *Jeremiášovi*. O jeho hodnověrnosti nelze pochybovat, ježto není dostatek důvodů. List byl napsán také původně *hebrejsky*.

Původnosti nadpisu „List Jeremiášův“ nasvědčuje celý obsah jeho, jenž k době Jeremiášově dokonale přiléhá. Hroziloť vyhnancům židovským v Babylonii skutečně nebezpečí oddati se modlářství; je tedy zcela přirozeno, že Jer. plný horlivosti pro čistotu a pravost náboženství ve svém milovaném lidu, snažil se tímto listem hrozící nebezpečí zažehnati. List Jeremiášův uvádějí otcové východní; v seznamech latinských býval vynecháván, ježto býval v latinských rukopisech připojován k Bar, jak se děje dosud.

Úvod (1, 1.–14.).

HLAVA 1. – ¹ Toto jest znění knihy, kterou napsal Baruch, syn Neriáše, syna Maasiáše, syna Sedekiáše, syna Sedeje, syna Helkiášova v Babylóně, ² léta pátého, sedmého dne měsíce, toho času, kdy Chaldejští, dobyvše Jerusalema, vypálili jej ohněm. ³ Baruch četl knihu tuto před Jechoniášem, synem Joakimovým, králem judským, jakož i před veškerým lidem, jenž přišel k (četbě) knihy (této), ⁴ před junáky, před královskými syny, před staršími a před lidem od nejmenšího až do největšího, přede všemi, kteří bydlili v Babylonii, při řece Sodi. ⁵ Slyšíce (to) plakali, postili a modlili se před Hospodinem. ⁶ Sebrali také peníze podle toho, jak byl kdo zámožný ⁷ a poslali (je) do Jerusalema knězi Joakimovi, synu Helkiáše, syna Salomova, jakož i kněžím a všemu lidu, který nalezne s ním v Jerusalemě, ⁸ když byl dostal nádoby chrámu Hospodinova, vzaté z chrámu, aby je zpět dopravil do Judska, desátého dne měsíce sívanu, (to jest) nádoby stříbrné, jež byl dal udělati Sedekiáš, syn Josiášův, král judský, ⁹ když byl Nabuchodonosor, král babylonský vzal Jechoniáše, knížata i všechny velmože i venkovský lid, aby je z Jerusalema odvedl svázané do Babylona.

Hl. 1. *Úvodem* jest řečeno, že Bar četl judským vyhnancům v Babylóně svou knihu na *pátý výroční den spálení Jerusalema*. Vyhnanci sebrali peníze a poslali je po Baruchovi, (který hodlal přenést posvátné stříbrné nádoby z Babylonie do Judska), knězi Joakimovi, aby za ně byly podávány na místě bývalého chrámu oběti. *List*, jež po něm do Jerusalema posílají, podán jest ve v. 10.–14. – Kniha Baruchova, kterou předčítal v Babylóně, počíná se v. 15.

V. ². Páté výročí zničení Jerusalema bylo 7. dne měsíce abu (27. červenec) roku 582.

V. ³. *Jechoniáš* se dobrovolně Nabuchodonosorovi vzdal (4 Král 24, 12.), i dostalo se mu proto v zajetí větší svobody. Prve nežli Bar počal knihu čísti, dal zajatcům přiměřeně ohlásiti, že tak činiti bude na výroční den smutné památný, dne 7.V.; proto přišli „*ke kníze*“, t. j. k četbě knihy Bar.

V. ⁷. *Joakim sám veleknězem nebyl*, neboť zákonitým veleknězem té doby byl *Josedek*, odvedený po smrti svého otce do Babylonie. Že však je zde Joakim uveden vedle kněží jiných, možno se dohadovati, že byl jim v čele. Jsa nejspíše „*knězem druhým*“ (Jer 52, 24.).

V. ⁸. n. Nabuchodonosor dal odnésti *část* zlatých posvátných nádob z Jerusalemského chrámu, r. 598 za *Jechoniáše* (v. 9.) *Sedekiáš*, jeho nástupce dal zhotoviti aspoň nádoby *stříbrné*. R. 587 dal Nabuchodonosor odvésti do Babylona také tyto *stříbrné* nádoby (se zbývajícimi nádobami zlatými). Těchto nádob, aspoň nejdůležitějších, potřeboval *Joakim*, *kněz*, jenž konal bohoslužbu na zříceninách jerusalemského chrámu, Baruch „*dostal*“ ty nádoby buď za peníze nebo z milosti královny, když bylo slíbeno, že jich bude použito při bohoslužbě, při níž budou modlitby konány také za něho a za jeho syna. – „*sívan*“ byl měsíc *třetí* (asi náš červen).

¹⁰ A řekli: Aj, posíláme vám peníze, nakupte za ně zápalných obětí a kadidla; učiňte obět suchou a podejte obět za hřích na oltáři Hospodina, Boha našeho; ¹¹ a modlete se za život Nabuchodonosora, krále babylonského, jakož i za život Baltasara, syna jeho, aby byly dni jejich jako dni nebes nad zemí; ¹² (modlete se) také, aby nám dal Hospodin sílu, a osvitil oči naše, abychom živi byli pod ochranou Nabuchodonosora, krále babylonského, a pod ochranou Baltasara, syna jeho, abychom sloužili jim mnoho dní, a našli milost před nimi. ¹³ A také za nás modlete se k Hospodinu, našemu Bohu, neboť jsme zhřešili (proti) Hospodinu, našemu Bohu, a není hněv jeho odvrácen od nás až do dneška. ¹⁴ A čtete tuto knihu, kterou vám posíláme, abyste ji čítali ve chrámě Hospodinově na den slavný, na den příhodný.

Část první: Baruch povzbuzuje lid (1, 15.–4, 4.).

¹⁵ Hospodin, Bůh náš je spravedlivý, nám pak (sluší) hanbou na tvářích se rdítí dnes; všem Judovcům, i obyvatelům Jerusalema ¹⁶ králům našim, knížatům našim, kněžím našim, prorokům našim i otcům našim. ¹⁷ Zhřešili jsme proti Hospodinu, Bohu našemu, zpronevěřili jsme se mu, nedůvěřovali jsme mu, ¹⁸ nebyli jsme poddáni jemu, a neposlechli jsme hlasu Hospodina, Boha našeho, bychom chodili v příkazech jeho, jež nám dal. ¹⁹ Ode dne, kdy vyvedl otce naše ze země Egyptské, až do dneška byli jsme neposlušni Hospodina, Boha našeho, a odtrhli, vzdálili jsme se, abychom neslyšeli hlasu jeho. ²⁰ I ulpělo na nás mnoho zlých věcí i kletby, jež kázal Hospodin oznámiti Mojžíšovi, služebníku svému, který vyvedl otce naše ze země Egyptské, aby nám dal zemi tekoucí mlékem a medem, jak je dnes viděti. ²¹ Avšak, neposlechli jsme hlasu Hospodina, Boha našeho, podle všech slov proroků, jež poslal k nám; ²² ale odešli jsme každý podle smýšlení svého zlého srdce, bychom sloužili bohům cizím, páchající, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha našeho.

HLAVA 2. – ¹ Proto splnil Hospodin, Bůh náš slovo své, kterým hrozil nám i vládčům našim, kteří vládli nad Israelem, králům našim, knížatům našim, všemu Israelovi i Judovi, ² že přivede na nás Hospodin veliká zla, která se nestala pod nebem, jako se stala v Jerusalemě, podle toho, jak psáno jest v zákoně Mojžíšově, ³ že (totiž) bude člověk jísti maso syna svého a maso dcery své. ⁴ A dal je pod ruku všech králů, kteří jsou okolo nás, na

V. ¹¹. „za život“ dlouhý a šťastný. Zajatci činí tak po rozumu napomenutí Jeremiášova 29, 7. – Tento Baltasar není onen, ježž jmenuje Dan 5, 1 n, zemřel asi prve než Nabuchodonosor. „jako dny nebes nad zemí“ = věčně. Srv. kterak provolávali králům babylonským „život věčný“ 3 Král 1, 31.; Neh 2, 3.; Dan 3, 9. jj.

V. ¹². Nyní, pět let po pádu Jerusalema, vyhnanci vystřízlivěli z jalových nadějí, že se brzy vrátí domů (Jer 28, 2.; 29, 16. 31.); uvěřili tomu, co Jer předpovídal, a činili to, k čemu radil: podrobili se jhu chaldskému. Vyhnanci si přejí, aby Nabuchodonosor s nimi laskavě nakládal, a ta laskavost aby *dlouho trvala*, aby snad nenastoupil panovník jiný, krutý.

V. ¹⁴. „den příhodný“ jest den shromáždění náboženské obce, které se konávalo o svátcích. Nejblíže „slavný a příhodný den“ mohli býti první a poslední den svátku stanového, slaveného od 15.–22. *měsíce sedmého* (tišrí).

V. ¹⁵ n. Baruch povzbuzuje vyhnance kající *modlitbou*, kterou jim klade na jazyk. Zdá se, že mezi vyhnanci zlidověla; také Daniel leccos z ní později opakoval.

V. ¹⁷. srv. s Dan 9, 8.

V. ¹⁹. srv. s Dan 9, 11.

V. ²⁰. O jmenovaných kletbách viz Lv 26; Dt. 28. – „*dnes je viděti*“ jak mnoho neštěstí chytilo se Israelitů a drží se jich (= „*ulpělo*“).

V. ²¹. srv. s Jer 2, 7 n; 7, 24.; 9, 14. a jj.

V. ²². srv. s Jer 7, 24.; 9, 14.; 11, 8.; 13, 10.

Hl. 2. V. ¹. srv. Dan 9, 12.

V. ². srv. Lv 26.; Dt 28.

V. ³. Srv. Lv 26, 29.; Dt 28, 53.; Jer 19, 9.; Pláč 2, 20.; 4, 10.; Ez 5, 9 n.

hanbu a na pospas mezi všemi národy, mezi něž rozptýlil nás Hospodin.⁵ I dostali jsme se vespod a ne navrch, nebo zhřešili jsme (proti) Hospodinu, Bohu svému, neposlušujícíce hlasu jeho.⁶ Hospodin, Bůh náš je spravedlivý, nám pak a otcům našim jest hanbou na tvářích se rdíti dnes.⁷ Nebo hrozil nám Hospodin všemi těmi zly, jež přišla na nás;⁸ a nevy nasnažili jsme se usmířiti tvář Hospodina, Boha našeho, aby se navrátil každý z nás od cest svých velmi zlých.⁹ I nezapomněl Hospodin na (ta) zla, a přivedl je na nás; neboť spravedlivý jest Hospodin ve všech skutcích svých, které přikázal nám.¹⁰ Ale neposlechli jsme hlasu jeho, bychom chodili v příkazech Hospodinových, které položil nám před oči.

¹¹ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, jenž jsi vyvedl lid svůj ze země Egyptské rukou mocnou, za znamení a zázraků, mocí svou velikou, ramenem vztaženým, a učinils jméno sobě, jaké dnes máš!¹² Hřešili jsme, bezbožně jsme činili, nepravost jsme páchali, Hospodine, Bože náš, proti všem tvým zákonům.¹³ Nechat se odvrátí hněv tvůj od nás, neboť zbývá nás málo mezi národy, mezi něž jsi rozptýlil nás.¹⁴ Vyslyš, Hospodine, modlitby a nářky naše a vysvoboď nás sám pro sebe dej nám naléztí milost před těmi, kteří nás odvedli,¹⁵ aby věděla všechna země, že jsi ty Hospodin, Bůh náš, a že podle jména tvého sluje Israel a pokolení jeho.¹⁶ Shlédni, Hospodine, se svého svatého domu na nás, nakloň ucho své a vyslyš nás.¹⁷ Otevři své oči a viz; neboť nemohou mrtví, kteří jsou v peklich, jichžto duch vzat jest jim z těla, nemohou slávu a spravedlnost Hospodinovu velebiti,¹⁸ ale duše, zarmoucená nad velikostí zla, chodící zkrivená, neduživá, oči chřadnoucí, duše lačná může slávu tvou a spravedlnost Hospodinovu velebiti.¹⁹ Nebo ne podle spravedlností svých otců vyléváme prosby a žádáme milosrdenství před tvou tvář, Hospodine, Bože náš,²⁰ ale že jsi seslal hněv svůj a rozhořčenost svou na nás, jak jsi hrozil skrze služebníky své proroky říka:

²¹ „Toto praví Hospodin: Sehněte rámě své a šíji svou, a služte králi babylonskému, i budete seděti v zemi, kterou jsem dal otcům vašim.

²² Pakli neuposlechnete hlasu Hospodina, Boha svého, abyste sloužili králi babylonskému, učiním, že zmizíte z měst judských a z ulic jerusalemských;²³ a odejmu od vás hlas veselí a hlas radosti, hlas ženicha a hlas nevěsty, a nebude v celé zemi stopy po jejím obyvateli.“²⁴ Avšak neposlechli hlasu tvého, aby sloužili králi babylonskému, i splnil jsi svá slova, která jsi mluvil skrze služebníky své proroky, že vyneseny budou kosti králů našich a kosti otců našich s místa svého.²⁵ A aj, povrženy, jsou na vedro sluneční a na mráz noční; zemřeli v největších bolestech, hladem, mečem a vyhnanstvím.²⁶ A učinil jsi z chrámu, který sluje podle jména tvého to, co z něho dnes jest, pro nepravost domu

V.⁸ srv. s Dan 9, 13n; Jer 2, 30.; 3, 8. a jj.

V.¹⁰ srv. s Jer 6, 16 n; 26, 4.; 32, 23.

V.¹¹ „Nyní“ převádí od pokorného vyznání viny k prosbě za milost; srv. Is 43, 3. 16.; 63, 11.; Jer 31, 20n; Dt 26, 8. Viz Dan 9, 15 n.

V.¹⁴ „pro sebe“ = pro svou čest. Viz Is 48, 11.; Jer 14, 7.

V.¹⁵ O názvu „*národ Hospodinův*“ viz Jer 14, 9.; 15, 16.; 34, 15.

V.¹⁶ „*se, svatého domu svého*“, třebaže nyní *pobořeného*. Srv. 3 Král 8, 29.; 9, 3. – Viz také Is 52, 5.; Jer 41, 5.; Dan 6, 10.

V.¹⁷ n. srv. s Is 38, 18 n; Ž 6, 6.; 29, 10.; 87, 11.; 113, 17. V. 18. popisuje duši *kající*, plnou *naděje*. Srv. Is 61, 3.; 26, 9.

V.¹⁹ srv. s Dan 9, 18. – Viz také Jer 36, 7.; 37, 20.; 38, 26.; 42, 2.

V.²¹ –²³ složen z Jer 27, 12.; 7, 34.; 25, 10. – Srv. 16, 9.; 27, 17. – „*nepude v, celé zemi . . . obyvateli*“ vzato z Jer 25, 11. 38.; 26, 9.; 34, 22.

V.²⁴ n. O „*kostech králů a otců*“ srv. Jer 8, 1 n.; 36, 30. – O „*hladu . . .*“ Jer 4, 14.; 10, 19.; 14, 12. 17.; 15, 18.; 24, 10.; 30, 12.; 34, 17.; 38, 2. a jj.

V.²⁶ srv. Jer 7, 14.; 26, 6. 9.

Israelova a domu Judova. ²⁷ Ale naložil jsi s námi, Hospodine, Bože náš, podle veškeré dobroty své a podle všeho toho svého velikého smilování ²⁸, jak jsi mluvil skrze služebníka svého Mojžíše tehdy, kdy jsi přikázal jemu, aby napsal zákon tvůj synům Israelovým ²⁹ říka: Nebudete-li poslouchati hlasu mého, obrátí se množství toto veliké v nejmenší mezi národy, mezi které já je rozptýlím. ³⁰ Neboť vím, že mne neposlechne lid (ten) – jeť to lid tvrdé šíje – avšak v zemi zajetí svého zamyslí se, ³¹ i zvědí, že já jsem Hospodin, Bůh jejich, a dám jim srdce, i zmoudří; uši, i budou slyšeti; ³² i budou mě chváliti v zemi zajetí svého a pamatovati budou no mé jméno. ³³ A odvrátí se od své zatvřelosti a od své zloby, neboť rozpomenou se na cestu svých otců, kteří zhřešili proti mně. ³⁴ A povolám je zase do země, kterou jsem přísězně slíbil otcům jejich, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi i budou jí vlásti; rozmnožím je, a neubude jich. ³⁵ A učiním s nimi úmluvu jinou, věčnou, že budu jejich Bohem a oni mým lidem; a nepohnu již lidem svým, syny Israelovými ze země, kterou jsem dal jim.

HLAVA 3. – ¹ A nyní, Hospodine všemohoucí, Bože Israelův, duše stísněná, duch souzený volá k tobě: ² Slyš, Hospodine, a smiluj se, neboť Bůh milosrdný jsi; smiluj se nad námi, neboť jsme zhřešili proti tobě! ³ Ano, ty trůníš na věky, a my bychom měli zahynouti na věky? ⁴ Hospodine všemohoucí, Bože Israelův, slyš nyní modlitbu mrtvých Israelitů a synů těch, kteří zhřešili proti tobě a neposlechli hlasu Hospodina, Boha svého – proto jest nám neštěstí (ustavičně) v patách. ⁵ Nevzpomínej na nepravosti našich otců, ale vzpomeň na svou ruku a na své jméno toho času; ⁶ neboť ty jsi Hospodin, Bůh náš, i budeme chváliti tebe, Hospodine! ⁷ Ano, proto jsi pohnul srdce naše, bychom se báli tebe, bychom vzývali tvé jméno a chváliti tě v zajetí svém, neboť obrátili jsme se od nepravosti svých otců, kteří hřešili proti tobě. ⁸ Viz však, dnes (ještě) jsme v zajetí svém, do něhož jsi rozptýlil nás na hanbu a na kletbu a na hřích, podle všech nepravostí otců našich, kteří odpadli od tebe, Hospodine, Bože náš!

⁹ Slyš, Israeli, přikázání života, napni sluch, bys uměl moudrost! ¹⁰ Čím to, Israeli, že jsi v zemi nepřátelské, ¹¹ že chřadneš v cizí zemi, že poskvrněn jsi jako mrtvolý, že jsi připočten k těm, kteří do pekel sestoupili? ¹² Opustil jsi studnici moudrosti. ¹³ Neboť

V. ²⁷. Ač Bůh Israelity trestá, trestá je *mírně*, (Is 1, 9.; Pláč 3, 22.) pudí Chaldy, aby nenakládali s Judovci příliš krutě (Srv. 1, 8. 11 n.; Jer 29, 5 n.;) – *Smějí a mají doufat*, žetrest je vyhojí (níže v. 31. nn.; Jer 4, 27.; 5., 10.), že bude zase lépe.

V. ²⁸. Mojžíš nazýván jest „*služebník Hospodinův*“ Ex 14, 31.; Nm 12, 7.; Dt 34, 5.; Jos 1, 1. n. 7.; 11, 15. – Hospodin „*mluvil*“ tehdy Lv 26, 32. n.; Dt 28, 62.–64.

V. ³⁰. Srv. Ez 32, 9.; 33, 3. 5.; 34, 9.; Dt 9, 6. 13.; 31, 27. 29.

V. ³¹. Srv. Lv 26, 44.; Dt 4, 39.; 30, 6. – Dt 29, 4.; Jer 5, 21.; 24, 7.

V. ³². Srv. Lv 26, 41. 43.; Dt 30, 1.

V. ³³. Srv. Lv 26, 40. n.; Dt 30, 2.

V. ³⁴. Srv. Dt 30, 3. 5. a nn.; Jer 30, 3. 10. 19. – Jer 29, 6.; 30, 19.

V. ³⁵. Srv. Lv 26, 42. 44. 45.; Dt 30, 9.; Os 2, 18.; Is 54, 8. n.; 60, 20. a jj.; Jer 31, 33.; 32, 40.; Ez 11, 19. a jj.

Hl. 3. V. ¹. „*A nyní*“ vhodně dodává Vulg. „*duše stísněná*“, kterou Hospodin nepohrdá. Viz Ž 50, 19.; 11, 6.

V. ³. Srv. výše 2, 11. 27. 35.; Pláč 4, 19. n.

V. ⁴. Srv. výše 1, 17. 20n; 2, 10. a jj. – Israelité, Judovci jsou tak zkrúšeni zajetím, že jest bezmála již po nich *veta*, že jsou „*mrtvi*“. Srv. níže v. 11.; Pláč 3, 6.; 1 Sam 2, 6. a jj.

V. ⁸. Srv. výše 2, 4. 13.; Jer 18, 16.; 19, 8.; 24, 9.

V. ⁹. O přikázáních „*žít*“ viz Ex 20, 12.; Dt 5, 16.; Přís 4, 13. – O výzvě k moudrosti viz Přís 2, 1 n; 4, 20.–22. a jj.

V. ¹⁰ n. Srv. Lv 26, 39.; Dt 28, 65.

V. ¹³. „*v pokoji*“ = v blahobytu. – Srv. Is 48, 18.

kdybys byl na cestě Boží chodil, byl bys ovšem v pokoji věčném přebýval. ¹⁴ Nauč se, kde jest poznání, kde síla, kde rozumnost, abys spolu zvěděl, kde jest dlouhověkost a blaho-
byt, kde jest světlo očí a pokoj. ¹⁵ Kdo nalezl její místo, a kdo vešel do její klenotnice?

¹⁶ Kde jsou panovníci národů a ti, kdož panovali nad zemskými zvířaty? ¹⁷ Ti, kdož s
ptactvem nebeským si hráli, ¹⁸ kteří stříbro na hromady kupili, a zlato, na něž lidé se spo-
léhávají, jejichž dobývání není konce? (Kde jsou) ti, kteří stříbro kuli a lopotili se, že nelze
vyzkoumati díla jejich? ¹⁹ Zmizeli, do pekel sestoupili, a jiní na místo nich povstali. ²⁰
Mladší viděli světlo a bydlili na zemi, ale cesty k moudrosti nepoznali, ²¹ aniž pochopili
stezky k ní, aniž si ji osvojili synové jejich, daleko zůstala z dohledu jejich.

²² Nebylo slyšet o ní v zemi Chanaanské, nebylo vidět ji v Temanu. ²³ Ani synové Aga-
řini, hledající moudrost po světě, kupci merrhanští a temanští, básníci mudroslovní, ti,
kteří se pídí po moudrosti a rozumnosti, ani (ti) cesty k moudrosti nepoznali, aniž myslili
na stezky k ní.

²⁴ Ó Israeli, jak veliký jest Boží dům, jak veliké jest místo, kde pánem jest! ²⁵ Veliké
jest a nemá konce; vysoké a nesmírné, ²⁶ Tam byli oni slovutní obři, kteří v pravěku žili,
postavy veliké, umějící bojovati. ²⁷ Nevyvolil těch si Hospodin, aby našli cestu k moud-
rosti, proto zahynuli. ²⁸ Ježto neměli moudrosti, zahynuli pro svou nemoudrost.

²⁹ Kdo vystoupil na nebe a dostal ji, a (kdo) ji přivedl s oblaků dolů? ³⁰ Kdo se přepla-
vil přes moře a nalezl ji, a přinesl ji za výborné zlato? ³¹ Není, kdo by vyzvědět mohl cesty
k ní, aniž kdo by vyhledal stezky k ní!

³² Ale ten, který ví všechno, zná ji, vynalezl ji důmyslem svým; ten, který založil zemi na
věčné časy, a naplnil ji dobyt看m a čtvernožci;

kteří vypouští světlo a jde; a volá na ně, i poslouchá ho s třesením.

³⁴ Hvězdy pak dávají světlo na svých strážnicích a veselí se; ³⁵ jsou-li zavolány, řek-
nou: „Tu jsme,“ a s veselostí svítí tomu, jenž učinil je. ³⁶ Tenť jest Bůh náš, nemůže jiný

V. ¹⁴. Srv. Lv 26.; Dt 28. – „*síla*“ mravní. – O dlouhověkosti a blahobytu srv. Ex 20, 12.; Dt 5, 16.; Přis 3, 1. 2.
16.; Ž 20, 5.; 90, 16.; Sir 1, 12. – „*Světlo očí*“ jako výše 1, 12.

V. ¹⁵. Srv. Job 28, 12.

V. ¹⁶. K moudrosti nepřivádí moc pozemská. Srv. Job 28, 13.– 22. Mnoho. velmi mnoho dokáže člověk, ne-
dovede však bez pomoci Boží opatřit si moudrost.

V. ¹⁹. odpovídá na otázku v. 16.–18.

V. ²⁰ n. „*Mladší*“ = pozdější pokolení; – „*světlo*“ světa, života, slunce (Job 3, 16. 20.; 33, 30.; Ž 55, 13.) –
Mladší pokolení, budující na. poznacích, jichž se dopracovali starší, mohou dojít i v dovednosti větší
dokonalosti; ne tak v moudrosti. – Srv. Job 28, 23.

V. ²². „*v zemi Chanaanské*“ = ve Fénicii; Feničané vynikali znalostí plavby, obchodu a pod. – Srv. Nm 13,
30.; Jos 5, 1.; Is 23, 11. – *Temaňané* vynikali moudrostí, jak vyplývá z Joba 2, 11.; Jer 49, 7.; Abd. 8.

V. ²³. „*synové Agařini*“ byli Ismaelovci, o nichž viz Gn 16, 3.; 37, 25.; Sdc 8, 24. – *Merrha* jest jméno venkon-
cem neznámé; bývá opravováno v „*Medan*“. – Místo „*temanští*“ dlužno čísti „*z Terny*“. Terna byla v Arabii. Srv.
Job 6, 19.

V. ²⁴. „*Boží dům*“ = „*místo, kde Bůh jest pánem*“ = celý vesmír.

V. ²⁶. Srv. Gn 6, 4.; Sir 16, 7.; Job 22, 15. – Viz také Nm 13, 34.; Dt 2, 10 n; 2, 20.; 3, 11.; Jos 12, 4.; 13, 12.

V. ²⁷. „*moudrost*“ = zjevení náboženství S. z. (mojžíšské).

V. ²⁹. U Boha je ta moudrost; aby se jí dostalo člověku, třeba jest, Bůh mu ji dal; člověk sám nemůže se jí
zmocnit! Srv. Dt 30, 11.–13.

V. ³⁰ b. Srv. Job 28, 15.–19.

V. ³¹. Srv. výše vv. 15. 20. 21. 23.

V. ³² nn. Srv. s Job 28, 23.–27. – V. 32. odpovídá na otázku, danou ve v. 15.

V. ³³. „*světlo*“ slunečné, měsíčné, hvězdné ibleskové. Srv. Job 36, 32.; 37, 3. 15.; 38, 35.

V. ³⁴. „*Hvězdy*“ = nebeské vojsko, které má také místa od Boha vykázaná (= „*strážnice*“).

V. ³⁵. Slovy „*Tu jsem*“ vyslovoval zavolaný sluha svou ochotu pána poslechnouti. Srv. naše „*prosím*“. Viz Job
38, 35.; Ž 18, 1 n.

býti přirovnán k němu. ³⁷ Ten vynalezl všecku cestu k moudrosti, a dal ji Jakobovi, služebníkovi svému, Israelovi, miláčkovi svému. ³⁸ Potom na zemi se ukázal a obcovał s lidmi.

HLAVA 4. –¹ Ta jest kniha přikázání Božích, a zákon, jenž jest na věčné časy; všichni, kteří se jí drží, přijdou k životu, kteří pak ji opustili, k smrti. ² Obrát se, Jakobe, a chop se jí, chod po cestě v jejím lesku, podle jejího světla! ³ Nedávej slávy své jinému, a důstojenství svého národu cizímu. ⁴ Blahoslaveni jsme, Israeli, že, co se Bohu líbí, nám známo jest.

Část druhá: Útěcha lidu (4, 5.–5, 9.).

⁵ Buď dobré myslí, lide Boží, pamětihodný Israeli; ⁶ prodáni jste národům ne k zahynutí, ale, že jste k velikému hněvu popudili Hospodina, proto vydáni jste protivníkům. ⁷ Vždyť jste rozhněvali svého stvořitele, věčného Boha, obětující zlým duchům, kteří bohové nejsou. ⁸ Vždyť jste zapomněli na Boha, který vás vychoval, a zarmoutili jste (dceru) Jerusalemskou, která vás živila.

⁹ Vidělať, kterak hněv od Boha přichází na vás, a řekla: Slyšte, sousedé Sionu, neboť přivedl Bůh na mne velikou žalost! ¹⁰ Byloť mi viděti, kterak jest veden do zajetí lid můj, synové a dcery, jež na ně uvedl Věčný. ¹¹ Ano, krmila jsem je s potěšením, ale propustila jsem je s pláčem a žalostí. ¹² Nikdo se neraduj nade mnou, vdovou a opuštěnou. Od mnohých jsem opuštěna pro hříchy svých synů, že se uchýlili od zákona Božího, ¹³ spravedlnosti však jeho nechtěli znáti, nechodili po cestách přikázání Božích, po stezkách pravdy jeho spravedlivě nekráčeli. ¹⁴ Necht přijdou sousedé Sionu, a uváží zajetí synů a dcer mých, jež uvedl na ně Věčný! ¹⁵ Neboť přivedl na ně národ z daleka, národ nestydatý, jiného jazyka, ¹⁶ který nešetřil starce, aniž se nad dětmi slitovali, odvedli miláčky vdovy, a bez dětí samojedinou (ji) zůstavili.

¹⁷ Já pak, jak bych mohla pomoci vám? ¹⁸ Ten však, který uvedl na vás neštěstí, ten vás vytrhne z rukou nepřátel vašich. ¹⁹ Jděte, synové, jděte, neboť já mám opuštěná zůstat, sama! ²⁰ Svlékla jsem se z roucha blaha, oblékla jsem se v prosebnou žinici, a křičeti budu k Nejvyššímu, pokud živa budu.

²¹ Dobré myslí buďte, synové, volejte k Hospodinu, i vytrhne vás z ruky nepřátelských vládců. ²² Neboť já doufám ve Věčného, že budete vysvobozeni, a Svatý dává mi radovat se z milosrdenství, jehož se dostane vám od věčného spasitele našeho. ²³ Ano, propustila jsem vás s žalostí a s pláčem; ale Hospodin zase přivede mně vás na radost a potěšení na věky. ²⁴ Neboť jako viděli sousedé Sionu zajetí vaše od Boha, tak uzří i v brzkosti vysvobo-

V. ³⁶ Srv. Jer. 10, 6.

V. ³⁷ Srv. Jer 11, 15.; 12, 7. a j. – Srv. Ž 147, 19.

V. ³⁸ se zřetelem na v. 37. a 4, 1. mohl a měl by správně podle řec. zníti: „*Potom na zemi se ukázala a obcovala s lidmi*“ (moudrost zjevená Israelovi). Srv. Sir 24, 13. To vše byl jakýsi úvod k vrcholnému zjevení Božímu, které jest viděti ve vtělení, o němž sv. Otcové velmi často tato slova prorokova uvádějí.

HL. 4. V. ² „v lesku“ moudrosti (zákona) a „*podle jejího světla*“ jako jde ve světle a podle světla pochoďně, kdo si ji na cestu svítí. Srv. Prís 6, 23.; Ž 118, 105.

V. ³ Místo „*důstojenství*“ řec: „*prospěchů svých*“. Sláva a prospěch je to, že má Israel od Boha moudrost, zjevenou (3, 37.–4, 2.). – Srv. Mt 21, 43.

V. ⁴ Srv. Dt 4, 8.; 33, 29.

V. ⁵ Israel, jemuž se dostalo od Hospodina tolik slibů na věčné časy, nemůže zahynouti tak, že by nezůstalo z něho žádných zbytků, žádné památky.

V. ⁹ „*sousedé*“ = obyvatelstvo sousedních měst a snad i národů. Srv. Jer 22, 20.; Pláč 1, 12.

V. ¹⁵ n. Srv. Dt 28. 49 n; Jer 5, 15. – „*jiného jazyka*“, který nerozumí prosbám, steskům Judovců. Srv. Ž 80, 6.

V. ²⁰ „*žinici bídy*“ srv. 2 Král 12, 16.–20.; Judit 9, 1.; Est 14, 2. a j. Lkajícím na Sionu byla dána zaslíbení. Viz Is 61, 3.; Sof 3, 18 hebr.

V. ²² Milosrdenství toho dostane se jim „*brzy*“ (LXX). Srv. Is 14, 1.; 54, 7.

zení vaše od Boha, které přijde vám s velikou slávou a s leskem věčným.²⁵ Synové, trpělivě snásejte hněv, který přišel na vás; neboť stíhal tě (sice) nepřítel tvůj, ale brzy zahynutí jeho uzříš, a na jeho šíje položíš nohu.²⁶ Maličkým mým bylo drsnými cestami chodit, neboť byli odvedeni jako stádo, jež uloupil nepřítel.

²⁷ Dobré myslí buďte, synové, a volejte k Hospodinu, neboť bude vás na paměti mít ten, jenž odvedl vás.²⁸ Avšak jako mysl vaše tíhla k tomu, abyste od Boha se vzdalovali, desetkrát tolik zase obrátíte se, hledějte ho.²⁹ Ano, ten, jenž uvedl na vás neštěstí, přivede vám zase věčné veselí s vysvobozením vašim.

³⁰ Dobré myslí bud, Jerusaleme, neb tě potěší ten, který jméno ti dal.³¹ Zahynou škůdcové, kteří tě trápili, ti, kteří těšili se z tvého pádu, trestání budou;³² města, jimž sloužili synové tvoji, budou pokutována, také to, jež pobralo tvé syny.³³ Ano, jako se radovalo nad tvým pádem, a veselilo se nad tvou pohromou, tak se rmoutit bude nad tvým zpuštěním.³⁴ Odňat bude mu jasot množství (lidu) jeho, a z radosti jeho bude žalost,³⁵ neboť oheň přijde na ně od Věčného na dlouho, a obýváno bude od zlých duchů mnoho časů.

³⁶ Pohled na východ, Jerusaleme, a viz potěšení, které od Boha k tobě přichází!³⁷ Neboť aj, přicházejí synové tvoji, které ti bylo propustiti rozptýlené, přicházejí shromáždění jsouce od východu až na západ slovem Svatého, radující se ze slávy Boží.

HLAVA 5. – ¹ Svleč se sebe, Jerusaleme, roucho žalosti a soužení svého, a oblec se v okrasu a v ozdobu slávy věčné, kterou ti Bůh dává.² Přiděje tě Bůh dvojnásobným rouchem spravedlnosti, a postaví ti na hlavu korunu slávy věčné.³ Bůh totiž ukáže lesk svůj na tobě každému, kdo pod nebem jest.⁴ Neboť dáno bude tobě jméno od Boha na věky: „Blaho spravedlnosti“ a „Vznešenost pobožnosti“.

⁵ Vzchop se, Jerusaleme, a postav se na výšině, pohled na východ a viz své syny, shromážděné slovem Svatého od východu slunce až na západ, ani se radují z toho, že Bůh na ně pamatoval.⁶ Neboť vyšli z tebe pěšky, vedeni jsouce od nepřátel, ale přivede je Hospodin k tobě nesené se slávou jako syny královské.⁷ Uložilť Bůh snížití všelikou horu vysokou, odvěké skály, a údolí vyplniti na roveň s zemí, aby šel Israel (domů) bezpečně ke cti Boží.⁸ Zastíní pak také lesy a každý vonný strom Israele z Božího rozkazu.⁹ Ano, přivede Bůh Israele, radujícího se ve světle své velebnosti, s milosrdenstvím a se spravedlností, která je z něho.

Dodatek: List Jeremiášův zajatcům (6, 1.–72.).

HLAVA 6. – Opis listu, poslaného od Jeremiáše těm, již měli zavedeni býti do Babylo-na od krále babylonského, aby jim oznámil, co mu bylo přikázáno od Boha.

V.²⁶ Viz Jer 6, 2.; Dt 28, 56.

V.³⁰ Jerusalemu se dostalo jména Hospodinova; sluje „*město svaté*“; „*město Svatého Israelova*“, „*město Hospodinovo*“. Viz Is 48, 2.; 52, 1.; 60, 14. – Srv. dále Is 48, 11.; Jer 3, 17.; 33, 16. (hebr.).

V.³⁵ O tom „*ohni*“ srv. Jer 51, 58.; Hab 2, 13. – „*douho*“ zůstává Babylon vypálen a zpuštěn. – O sídle zlých duchů srv. Is 13, 21.; Jer 50, 39.

HL 5. V.¹ n. Srv. Is 52, 1.; 61, 3. 10. – „*spravedlnosti*“ = svatosti. – O „*koruně*“ srv. Is 61, 3. 11.; Judit 10, 3.; 16, 10.

V.⁴ *Bude tedy* (Jerusalem, církev N. z.) *městem, ve kterém bude nadbytek blaha* (pokoje), *vyplývající ze spravedlnosti, jakož i sláva, řinoucí se z pobožnosti*.

V.⁹ Jako jej kdysi vedl a přivedl z Egypta do Palestiny. O radosti Israelově srv. výše 4, 23. 29.; Is 35, 10.; 51, 11.; Jer 31, 7. 13.

HL 6. Lze rozčleniti takto: Nadpis (ve Vulg. nečíslován). – Babylonští zajatci ať babylonských bohů nectí a nechať se jich nebojí! (1.–6.). Jsoutě mrtvé dílo lidské (7.–15 a.). Jsoutě jako trámy v domě (15 b.–22.), jako mrtvoly (23.–28.). Lidem nemohou ani zle, ani dobře činiti (29.–39.). Jest nerozumno a hanebno je čtíti (40. až

¹ Pro hříchy, kterými jste zhřešili proti Bohu, zavedeni budete, do Babylona do zajetí od Nabuchodonosora, krále babylonského. ² Vjdouce tedy do Babylona, budete tam mnoho let a dlouhé časy, až do sedmého kolena, poté však vyvedu vás tamodtud s pokojem. ³ Nyní však užijíte v Babyloně bohy zlaté a stříbrné, i kamenné a dřevěné, nošené na ramenou, (a přece) nahánějící strachu pohanům. ⁴ Protož hleďte, ať nejste i vy podobní cizincům [takovými činy], ať se nebojíte, a strachu ať nemáte z nich. ⁵ Až tedy užijíte dav zezadu i zpředu klaněti se, rcete si v duchu: „Tobě se sluší klaněti, Hospodine!“ ⁶ Neboť můj anděl s vámi jest a sám budu chrániti životy vaše.

⁷ Jeť jazyk jejich od řemeslníka vyřezán, a oni sami jsou pozlacení a postříbřeni; falešní jsou a mluvíti nemohou. ⁸ Jako pro fintivou děvku berou zlato a dělají ⁹ koruny zlaté na hlavy svých bohů; proto mohou z nich kněží (někdy) ukrádati zlato a stříbro a osvojovati si je. ¹⁰ Dávají z něho také obecným ženám a ozdobují nevěstky; a když to vezmou zase od nevěstek, okrašlují tím opět své bohy. ¹¹ Ti pak nejsou s to, by se osvobodili od rzi a molů. ¹² Přikryvše pak je rouchem šarlatovým, stírají s tváří jejich chrámový prach, jehož mnoho na nich bývá. ¹³ Má také žezlo jako člověk, jako vladař země, který (však) hřešícího proti sobě nemůže zabít. ¹⁴ Má též v ruce meč a sekeru, ale nemůže se ubrániti útoku ani lupičům. Proto známo buď vám, že nejsou to bohové! ¹⁵ Protož nebojte se jich!

Ano, jako nádoba člověková, která rozražena byvši neužitečnou se stala, takoví jsou také bohové jejich. ¹⁶ Když je postaví ve chrámě, oči jejich bývají plny prachu s nohou těch, kteří tam vcházejí. ¹⁷ A jako člověku, jenž se prohrěšil proti králi, bývají východy na všech stranách uzavírány, nebo jako mrtvolu do hrobu uloženou, tak zabezpečují kněží dveře závorami a zámky, aby od lupičů nebyli ukradeni. ¹⁸ Světla jim rozsvěčují a to mnoho (světél), ze kterých žádné viděti nemohou. Jsoutě jako břevno v domě. ¹⁹ Srdce jejich, jak se praví, rozežírají červi zemští; a když žerou je i roucho jejich, oni toho necítí. ²⁰ Tváře jejich černávají od dýmu, který v chrámě bývá. ²¹ Na tělo a na hlavu jim slétají sovy a vlaštovky a jiní ptáci; také kočky (na ně skákají). ²² Z toho poznáte, že nejsou to bohové. Protož nebojte se jich!

²³ Zlato, jež mají (na sobě), jest (jim sice) na okrasu; (avšak) nevytře-li nikdo rzi, nebudou se blýštět; vždyť ani necítí, když slévání byli. ²⁴ Stůj co stůj koupeni byli, ačkoli není v nich důcha. ²⁵ Bez nohou jsouce, na ramenou nošeni bývají, ukazující (tím) nicotu svou lidem. – Budtež také zahanbeni, kteří je ctí! – ²⁶ Protož padnou-li na zemi, sami od sebe nevstanou; ani když jej (bůžka) někdo přímo postaví, sám od sebe se neudrží; ale jako mrtvým bývají oběti jejich předkládány jim. ²⁷ Oběti jim podané kněží jejich prodávají a zle jich užívají; též i ženy jejich utrhují (z nich), aniž dávají co nemocnému nebo žebrákovi. ²⁸ Obětí jejich dotýkají se šestinedělky a měsíčky trpící! Poznajíce tedy z těch věcí, že nejsou bohové, nebojte se jich!

²⁹ Ano, z jakého důvodu mohli by bohy býti nazýváni, kdyžť ženy předkládají, (oběti) bohům stříbrným, zlatým i dřevěným, ³⁰ a v chrámech jejich sedí kněží, majíce řízy roztržené, vlasy i vousy oholené a hlavy obnažené. ³¹ A řvou a křičí před bohy svými, jako bývá

44.). Lidé je učinili (45.–51.). Nejsou schopni jakékoli činnosti (52.–55.). Nemohou prospěti sobě ani lidem (56.–64.). Jsou bídnější bytosti nežli zvířata (65. až 68.). – Budou v zemi na potupu (69.–72.).

V. ³. O nebezpečích, jež hrozila náboženskému životu Judovců v Babyloně, viz k 2 Par 36, 21.; Is 10, 10. – O soškách bohů, nesených v průvodech srv. Is 45, 20.; 46, 1.

V. ⁶. Jako když šli z Egypta. Srv. Ex 32, 34.; 33, 2. Někteří vyvozují z Dan 10, 13, 21.; 12, 1., že to byl archanděl Michael. – „chrániti životy vaše“ proti těm, kteří by vám je chtěli bráti proto, že se modlám nechcete klaněti.

V. ²⁹. Judovci pokládali za neslušné a nemožné, aby žena zastávala úřad kněžský, vyhrazený toliko mužům!

V. ³⁰. Zákon zakazoval kněžím israelským konati bohoslužbu s hlavou obnaženou a v šatu roztrženém (známení smutku)! Viz Lv 10, 6. Zakazoval jim holiti (stříhati) si vlasy a vousy. Lv 19, 27.; 21, 5.

na hodech za mrtvého. ³² šaty jim kněží odnímají a šatí své ženy a děti. ³³ A zakusí-li co zlého od někoho nebo co dobrého, nemohou (toho) odplatiti; nemohou krále ustanoviti ani sesaditi. ³⁴ Podobně nemohou ani bohatství dáti ani zlého potrestati. Učiní-li jim kdo slib a nesplní, také ho nevymáhají. ³⁵ Od smrti nemohou člověka vysvoboditi, aniž slabšího od silnějšího vytrhnouti. ³⁶ Slepému nemohou zraku navrátiti, aniž z nouze člověka vymaniti. ³⁷ Se vdovou nemají smilování, aniž sirotkům dobře činí. ³⁸ Kamenům ze skály podobní jsou bohové jejich, dřevění, kamenní, zlatí a stříbrní. Kdož pak je ctí, zahanbeni budou. ³⁹ Jak tedy může někdo si mysliti, nebo (dokonce) říci, že oni bohové jsou?

⁴⁰ Vždyť i sami Chaldejští je zneuctívají; oni totiž, když slyší o němém, že nemůže mluvit, vedou ho k Bělovi a žádají od něho, (aby mohl) mluvit; ⁴¹ jako by slyšení mohli ti, kteří nemohou se hýbat; když pak zmoudřejí, (zดาลိž) opustí je, kdyžž smyslu nemají sami bohové jejich? ⁴² Ženy pak ovázavše se provazy, sedávají na cestách a podpalují olivové pecky. ⁴³ Když pak některou z nich mimojdoucí vezme s sebou a ona spí s ním, vytýká své družce, že není za hodnou pokládána, jako ona, a že provaz její není roztržen. ⁴⁴ Všecko tedy, co se s nimi děje, klam jest. Jak může někdo si mysliti, nebo (dokonce) říci, že oni bohové jsou?

⁴⁵ Od řemeslníků, od zlatníků udělání jsou; ničím jiným nemohou býti, než tím, co z nich kněží míti chtějí. ⁴⁶ Ani řemeslníci sami, kteří je dělají, nemají dlouhého života. Zda tedy mohou ty věci, které od nich udělány jsou, bohové býti? ⁴⁷ Ano, zůstávají klam a hanbu potomkům svým. ⁴⁸ Neboť když přijde na ně válka nebo neštěstí, radí se vespolek kněží, kde by se s nimi skryli. ⁴⁹ Kterak tedy může si kdo mysliti o nich, že bohové jsou, kdyžž nemohou ani z války sebe vysvoboditi ani z neštěstí se vyprostiti? ⁵⁰ Ano, poněvadž jsou to věci dřevěné, pozlacené a postříbřené, všichni národové a králové poznají poté, že je to klam; je to věc zjevná, že nejsou to bohové, ale díla rukou lidských, a žádným dílem božím nemohou se vykázati. ⁵¹ Z toho tedy zřejmo jest, že nejsou to bohové, ale díla rukou lidských, a že žádným dílem božím nemohou se vykázati.

⁵² Nemohou vzbuditi zemi krále aniž dáti lidem deště. ⁵³ Spravedlnosti nemohou zjednat aniž vysvoboditi země od krivdy, neboť nic nemohou jako havrani mezi nebem a zemí. ⁵⁴ Ano, i když zachvátí oheň chrám bohů dřevěných, stříbrných a zlatých, kněží jejich sice utekou a sebe zachrání, ale oni jako břevna prohoří. ⁵⁵ Králi ani válečníkům neodolají. Jak tedy může někdo si mysliti nebo přesvědčen býti, že jsou to bohové?

⁵⁶ Ani od zlodějů ani od lupičů nemohou sebe vysvoboditi bohové dřevění, kamenní, pozlacení a postříbření, ježto ti, kteří silnější jsou, ⁵⁷ zlato a stříbro i oděv, kterým přikryti jsou, jim poberou a odejdou, a oni pomoci si nemohou. ⁵⁸ Proto lépe jest býti králem, který může dokázati, že moc má, nebo nádobou užitečnou v domě, kterou se chlubit může majitel její, nebo dveřmi v domě, jež zabezpečují, co jest v něm, nežli (těmito) falešnými bohy. ⁵⁹ Slunce totiž, měsíc a hvězdy, jež se třpytí a ustanoveny jsou k tomu, by užitečny byly, poslušny jsou. ⁶⁰ Taktéž třpytí se i blesk, když se ukáže; ne jinak i vítr věje v každé zemi. ⁶¹ I mračna, když jim Bůh rozkáže, aby prošla všecek svět, vykonávají, co jim rozkázáno jest. ⁶² Tež oheň, seslaný shůry, by strávil hory a lesy, činí, co mu jest prikázáno. Ale tyto (modly) nejsou ani krásou ani silou jednomo z oněch podobny. ⁶³ Protož nemá si nikdo ani mysliti ani říkati, že to bohové jsou, ježto nemohou ani vykonati soud, aniž co pro lidi učiniti. ⁶⁴ Vědouce tedy, že nejsou bohové, nebojte se jich.

⁶⁵ Ano, nemohou králům ani zlořečiti, ani dobrořečiti. ⁶⁶ Nemohou národům ukázati znamení na nebi, aniž mohou jako slunce svítiti nebo jako měsíc osvěcovati. ⁶⁷ Divoké

zvěři jest lépe nežli jim; můžeť ona utéci do skryše a zachrániti se. ⁶⁸ Žádným tedy způsobem není nám zjevně, že to bohové jsou; protož nebojte se jich!

⁶⁹ Ano, jako strašák na tykvišti, (jenž) nic neuhlídá, takoví jsou bohové jejich dřevění, stříbrní a pozlacení. ⁷⁰ Jsou jako hloh v zahradě, na nějž každý pták si sedne. Těž i mrtvole hozené do tmy podobní jsou dřevění, pozlacení a postříbření bohové jejich. ⁷¹ Také po purpuru a červci, které na nich moli kazí, poznáte, že to nejsou bohové. Také oni sami naposledy sežráni a na hanbu budou v zemi. ⁷² Lépe jest člověku spravedlivému, jenž nemá model; neboť daleko bude od hanby.

V. ⁶⁶. Srv. Jer 10, 2. „*znamení na nebi*“ jako když se slunce při modlitbě Josuově „*zastavilo*“, nebo jako když stín se posunul zpět za Isajáše. – Srv. Ex 9, 23.; 19, 16.; 1 Král 7, 10.; 12, 17 n; Ž 96, 4.

V. ⁷⁰. Hloh má sice ostny, které na první pohled ptáka zahánějí, brzy však ptáče shledá, že příliš nepíchají, a že možno na hlohu dobře si poseděti. – „*do tmy*“ hrobu.

V. ⁷¹ n. „*sežrán*“ od červů budou *dřevění* bohové. Budou v té oné zemi na hanbu, až jim upadne snad nos, ucho nebo pod. – Bude to také hanba *ctitelů jejich*. – Srv. Is 1, 29.; 42, 17.; 44, 11.; 45, 16.; Jer 10. 14. – Netoliko, že spravedliví budou bez hanby, ale dostane se jim jména, cti od Hospodina!

KNIHA PROROKA EZECHIELA

Kniha proroctví Ezechielových možno rozčleniti na Úvod (1, 1.–3, 21.): Kterak byl Ez povolán a ustanoven za proroka roku pátého ¹⁾ zajetí Jechoniášova.

DÍL PRVÝ:

KNIHA HROZEB (3, 22.–32, 32.).

Část prvá:

Hrozby proti Judovcům (3, 22.–24, 27.).

Prvá řada: Soud nad Jerusalemem vyjádřený činem (3, 22.–5, 4.) i slovem (5, 5.–7, 27.). Druhá řada: O příčině a velikosti soudů Božích roku šestého ²⁾ zajetí Jechoniášova (8, 11.). Třetí řada: Všeobecná bezbožnost zasluhuje Božích trestů (12.–19.). Čtvrtá řada: Poslední přípravy na konečnou zkázu roku sedmého, ³⁾ roku devátého ⁴⁾ (20.–2a.).

Část druhá: Hrozby proti pohanům (25.–32.).

1. Proti Amosanům (25, 1.–7.).
2. Proti Moabanům (25, 8.–11.).
3. Proti Edomcům (25, 12.–14.).
4. Proti Filištanům (25, 15.–17.).
5. Proti Tyru roku ⁵⁾ jedenáctého (26, 1.–28, 19.).
6. Proti Sidonu (28, 20.–26.).
7. Sedmero proroctví proti Egyptu (29.–32.): roku ⁶⁾ desátého, roku ⁷⁾ dvacátého sedmého, roku ⁸⁾ jedenáctého, roku ⁹⁾ jedenáctého, roku ¹⁰⁾ dvacátého, roku ¹¹⁾ dvanáctého.

DÍL DRUHÝ:

KNIHA SLIBŮ (33.–48.).

Úvod do řeči slibů (33.): roku jedenáctého ¹²⁾ přišel posel se zprávou, že Jerusaleml padl.

Část prvá:

Prorocká slova o vzkříšení Israelově (34.–39.).

1. O příštím dobrém, jediném pastýři (34.).
2. Kdežto Edomsko bude zpuštěno, Israel bude obnoven (35.–36.).
3. Hospodin svůj národ vzkřísí (37.).
4. Bůh dá svému lidu vítězství nad posledními nepřáteli (38.–39.).

¹⁾ t. j. v červenci r. 594 před Kristem.

²⁾ t. j. v září r. 593 před Kristem.

³⁾ t. j. v srpnu r. 592 před Kristem.

⁴⁾ t. j. v lednu r. 589 před Kristem.

⁵⁾ t. j. r. 588/7 před Kristem.

⁶⁾ t. j. v lednu r. 588 před Kristem.

⁷⁾ t. j. v dubnu r. 572 před Kristem.

⁸⁾ t. j. v dubnu r. 588 před Kristem.

⁹⁾ t. j. v červnu r. 588 před Kristem.

¹⁰⁾ t. j. v březnu r. 587 před Kristem (podle opraveného znění).

¹¹⁾ t. j. v dubnu r. 587 před Kristem.

¹²⁾ t. j. v lednu r. 586 před Kristem.

**Část druhá:
Prorocký vid o vzkříšení Israelově (40.–48.).**

- 13). 1. Nové království Boží v obraze nového chrámu (40.–43.); roku dvacátého pátého
2. Nová bohoslužba (44.–46.).
3. Nová země (47.–48.).

Úvod do knihy prorocké Ezechielových.

Ezechiel (= Posiluje Bůh), syn kněze jménem *Buzi*, narodil se *kolem roku 624*, t. j. asi 16. roku vlády Josiášovy, ¹⁾ brzy potom, kdy byl k úřadu prorockému povolán Jeremiáš. Byl tedy *Ez asi o 30 roků mladší nežli Jeremiáš*, jenž spatřil světlo světa kolem r. 651.

Ez byl *kněz*, který znal dopodrobna chrám Šalomounův a jeho bohoslužebný řád. ²⁾ Zdali však sám také bohoslužbu konal, jest pochybné. ³⁾

Kněžský rod, z něhož Ez pocházel, byl *zámožný a vlivný*. Z toho možno se dohadovati, že se mu dostalo pečlivého vzdělání nábožen-skomravního, literárního, ⁴⁾ zeměpisného (27.), stavitelského (40 nn.), loďařského (27.) atd.

Jaké *veliké noviny* připravovaly se *na dálném Východě* těchto dob, o tom viz výše. Jako *Jertak* i *Ez* zažíval všecky svízele, jež tehdy Judsko potkávaly. Když na bolest všech spravedlivců *skonal*/tragicky král *Josiáš* r. 608, bylo Ezechielovi asi 16 roků.

Činnost proroka *Jeremiáše* za vlády Joakimovy sotva ušla Ezechielovi. ⁵⁾ Mohl znáti i *Sofoniáše*.

Ez zažil pohromu, jež r. 605 stihla Judovce; mohl osobně znáti *Daniela* a druhy jeho, kteří byli toho roku (605) odvedeni do Babylonie jakožto rukojmí.

Ez byl očitým svědkem všech událostí dalších. R. 598 byl odveden od Nabuchodonosora s králem Jechoniášem, s matkou jeho, jakož i s výkvětem národa do zajetí babylonského. Bylo mu tehdy asi *25 roků*. Žil v *Tel-Abíbu*, ⁶⁾ osadě babylonské při průplavu *Náru kabaru*, asi 90 km jihovýchodně Babylonu; obýval svůj dům s milovanou manželkou, kterou mu roku devátého zajetí, t. j. 590–89, náhlá smrt na velikou bolest odňala (24, 1.). V Tel-Abíbu byla celá obec judských vyhnanců, spravovaná *staršími*, kteří k Ez docházeli (8, 1.; 11, 25.; 14, 1.).

R. 594 počátkem července (nebo koncem června) byl *Ez* u Ke-baru *povolán k úřadu* prorockému vznešeným, velebným zjevením Božím (1, 1 nn).

Poslední časový údaj prorocké jeho činnosti máme *z počátku dubna* (nebo konce března) r. 572 před Kr. (Ez 29, 17.); podle toho zastával prorocký úřad 22 roky (594–572), t. j. od 30.–52. roku svého věku. Zdali a dlouho-li působil i po r. 572, a kdy zemřel, o tom prameny, jež se nám dochovaly a zasluhují dějinné hodnověrnosti; mlčí. Možno se

¹³⁾ t. j. v dubnu r. 574 před Kristem.

Uspořádání knihy Ezechielovy podobá se nápadné uspořádání látky Isajášovy. Srv. zejména Is 40.–66. s Ez 34.–48.

¹⁾ Počítáme, že bylo Ezechielovi, když byl r. 594 (Ez 1, 1 nn) povolán k úřadu prorockému, 30 roků.

²⁾ Tu znalost předpokládá vidění jeho hll 40 nn.

³⁾ Došel-li třicátého roku teprve r. 594 a počínala-li služba kněžská teprve 30. nebo 25. rokem, nekonal Ez služby kněžské, ježto byl odveden do zajetí ve svém 25. roce. – Možno však, že byl již před tímto rokem do služby kněžské prakticky zasvěcován a tím že si osvojil znalost chrámu a jeho řádů

⁴⁾ Zná dějiny svého národa (16), zná zákon, proroky Os, Am, Is, Sof, Jer atd.

⁵⁾ Viz výše str. 433.

⁶⁾ Tel-Abib jest dlužno pokládati za jméno babylonské, vzniklé z babylonského „til-abúbi“, t. j. *naplavený kopec* za rozvodněného Eufratu. Vyhnanci si babylonský název přetvořili v hebrejský: „Tel-Abib“ = Pahorek klasů, snad proto, že se rodilo na něm znamenitě obilí.

domnívati, že žil i po roce 572 aspoň tak dlouho, že měl dosti času, aby zápisky o své činnosti a náčrty svých řečí mohl uspořádati a zpracovati v dnešní tvar knihy prorocství.⁷⁾

Zajatci, kteří přišli s Ezechielem r. 598 do Babylonie, přinesli s sebou z Palestiny smýšlení, proti němuž bylo Jeremiášovi tolik brojiti. Na zajetí hleděli s lehkomyšlnými, růžovými nadějemi, opřenými o domnělou kouzelnou sílu jerusalemského chrámu a jeho obětí, které byly Hospodinu i po r. 598 podávány pravidelně dále. (Srv. Jer 7, 1.–8, 12.) Hospodin, který sídlí v Jerusalemě, který slíbil věčné království Davidově dynastii, který tolikrát již osvobodil Jerusalem od zkázy (posledně r. 605 a 598), nedopustí ani příště, aby utrpěl větší škody. Dopustil sice nyní, že král Jechoniáš s matkou a s výkvětem národa byl odveden do zajetí, ale to nebude trvati dlouho, brzy, brzy zase bude možno zajatcům vrátit se do vlasti. V těchto pověřených nadějích byli zajatci ukolébáváni od lží proroků. Sám prorok Jer uznal za dobré listem, poslaným zajatcům, čeliti těmto škodlivým proudům, jež nedovoľovaly, by zajetí dosáhlo svého výchovného účelu (Jer 29, 24 nn). Zajetí, jakožto trest, mělo vzbudit v Judovcích *hluboké vědomí viny*; také hrozby Hospodinovy, že vezme za své říše Judska, království, veleměsto, chrám, bohoslužba, měly zajatce přesvědčiti o tom, *jak velká jest vina národa*, když jej bude Hospodin stíhati takovými pohromami. Zajatci nechtěli se dáti přesvědčiti o velikosti té viny. Nejsouce přesvědčeni o tom, jak daleko jsou od Hospodina, neměli lítosti, neměli náležité touhy k Hospodinu se vrátiti. Úkolem Ezechielovým bylo buditi živé vědomí národní i osobní viny, která je tak veliká, že trest za ni učiní konec říši, královské moci, městu i chrámu, že národ bude rozptýlen mezi pohany. *Tento úkol plnil Ez v zajetí, hlásaje přísnou spravedlnost Boží* (3, 22.–24, 27.) *v dokonalém souhlasu s Jer, jenž působil v témže duchu v Palestině.*⁸⁾

Obrat v činnosti Ezechielově nastal *pádem Jerusalema*. Když se byly hrozby Jeremiášovy a Ezechielovy hrozně splnily, když král Sedekáš pozbyl trůnu, zraku, synů a slobody, když Jerusalem, chrám i celá říše odpočívaly v ssutinách, *nebylo třeba* Ezechielovi *dále hroziti*. Spoluzajatci jeho byli nyní událostmi usvědčeni, že mluvil pravdu; skutečnost je vyléčila z klamně, pověřivé důvěry ve chrám jerusalemský a v jeho účinnost.

Zajatci, jak již mezi lidmi bývá, *upadli z jedné výstřednosti do výstřednosti opačné – do zoufalosti*. Tato zoufalost čelila právě tak proti výchovnému rázu zajetí, jako bývala pověřivá důvěřivost. I bylo Ezechielovi léčiti lid po pádu Jerusalema z oné, jako jej byl léčil před zkázou veleměsta z této. Ez chápal bolest svých souvěkvců, že jsou rozptýleni po zemích pohanských; *čelil však beznadějnosti jejich sliby*, že Hospodin zase *shromáždí a uvede lid svůj do Palestiny* (47, 13 nn). (Tu myšlenku pak rozpředel v duchu mesiášském, že Hospodin shromáždí v církvi, předobrazené Palestinou a Jerusalemem, národy rozptýlené po celém světě). Místo králů a činovníků, kteří pozbyli své moci trestem za to, že ji zneužívali, dá jim *jiného, vynikajícího pastýře-krále* (17, 22 nn; 34, 23.; 37, 24.), jenž s nimi vejde *ve smlouvu novou*, přinášející všecko blaho („*smlouvu pokoje*“). *Město i chrám vstanou z trosek*, ve chrámě bude zavedena *nová, dokonalejší bohoslužba* (40 nn), po zajetí národ israelský, jenž se podobá nyní spoustě rozptýlených, vyschlých lidských kostí, zase ožije (37.), utvoří novou náboženskou obec, jejíž členové budou vynikati zbožností, svatostí, poslušností, oddaností svému Bohu tak, že *Hospodin*, který *zase* mezi nimi *ve chrámě se usídli* (43, 1 nn), nikdy již se z něho neodstěhuje, jako byl učinil před zkázou chrámu Šalomounova. Tak splní dávné sliby a ukáže, že jest *Jahve, t. j. Hospodin*

⁷⁾ Církev katol. ctí jej 10. dubna. (Viz římské martyrologium.)

⁸⁾ O významu prorocství proti pohanům viz hl 25 nn.

věčný, jenž to, *co byl předpověděl*, (vždycky splnití může, splnití chce a) *jistojistě splní*, že je tedy Bůh nejvýše věrný.⁹⁾

Tak budil Ez ve svých posluchačích pravou důvěru v Boha všemohoucího, milosrdného, dobrotivého, nejvýše věrného, budil v nich ošklivost nad hříchy, hlubokou kajícínost, i možno právem říci: Ez přispěl svou hrůznou k tomu, že zajatci přijali Barucha, druhá Jeremiášova, když k nim r. 583 do Babylonie přišel, s tak velkým náboženským zánícením a obětavostí (Bar 1, 1.–3, 8.). Přispěl k vytržení národa v zrno a plevu, přispěl k tomu, že když přišel čas, nalezl se hlouček zbožných Judovců, kteří pospíchali do Palestiny, aby tu obnovili starou církev, jež měla být podkladem veliké, světové církve nové!

V prvním období své prorocké činnosti (do zkázy říše Judské) Ez působil *slovem* dosti *zřídka*, taková *výjimečně*, působil více záhadným, významným *mlčením* a zejména *četnými úkony náznáchnými*, které svou nápadností, zvláštností, jakousi výstředností budily značnou pozornost a zájem i otrlých vyhnanců. Teprve *ve druhém období* své činnosti, kdy měl těšiti, „*byla mu ústa otevřena*“, aby mluvil netoliko to, co mu Bůh vdechne, ale aby i ze svého budil a udržoval ve svých posluchačích naději ve sladké sliby Boží. Jako *četné úkony náznáchné*, tak i *vidění prorocká*, jichž se mu dostávalo více než kterémukoli jinému prorokovi, byly vydatné prostředky jeho působnosti. Slova, kterými vidění přednášel a nadšeně, úchvatně popsal (21, 2. 7.) byla ohlasem, jeho vznětlivosti, jež slova a obrazy Boží vnuknuté celou duší chápala, a jimi skrz naskrz proniknouti a prudce anašeti se dávala, hlouběji než jiný prorok. Ez uměl *se soustřediti* dokonale *na jeden předmět*; následek toho byl, že jej vyličil velmi plasticky, *vymaloval do podrobnosti*. Viz na př. 13, 10.–15., 15, 16, 16., 23, 17, 19. Své náznáchné úkony, svá vidění, ač je psal později, popisuje tak živě, jako by na ně ustavičně hleděl.¹⁰⁾ Kdežto na př. Jer úkony a vidění (podobností) svá popisuje několika črtami, za to však věnuje více pozornosti jejich významu, činí Ez naopak: jako by celé těžiště vidění (podobností) spočívalo více v malbě podrobností nežli ve smyslu jeho (Srv. 4, 5, 12.).

Ez neliší se v požadavcích náboženskomravních od jiných proroků, třebaže nedosahuje *uhlazenosti slohové*, jakou vyniká Isajáš nebo Jeremiáš, třebaže tu a tam pozorovati tvrdost, *drsnost*. Ačkoli zná proroky jiné, zachovává si *samostatnost* i ve slohu: má svou vlastní zásobu slov, rčení a vazeb; hebrejščina jeho jeví vliv aramejštiny.

Z knihy Ezechielovy možno vyčísti *živou jeho povahu* (temperament) a představit si, s jakými posunky, pohyby rukou, nohou, hlavy, celého těla Ez své řeči přednášoval (6, 11.; 21, 17, 19). Od těch pohybů byl k úkonům náznáchným toliko krok.

Nápadné, taková *výstřední úkony náznáchné*, přivábily často do jeho domu zástup posluchačů, mezi nimiž byli také *starší* (2, 6.; 8, 1.; 11, 25.; 14, 1.; 20, 1.; 24, 18 nn; 33, 30. a jj.). Sedíce v kruhu, hleděli na muže, z něhož mluvil Bůh, poslouchali zvědavě řeči jeho, ano slova jeho byla jim i požitkem, hovicím zvědavosti a vkusu (33, 30 nn); přesto zůstali *zatvrzelí*, nevěřili hrozbám prorokovým, tím méně dali se pohnouti k pokání, proto je nazývá Ez tak často „*plémě vzpurné*“ (2, 5. 7 n; 3, 9.; 12, 2 n a jj.); žádný jiný prorok neužívá tohoto rčení kromě Isaiáše, který užil ho toliko jednou (30, 9.). Měli pro toho, jenž je uměl tolik baviti – posměch a hanu. Ezechielovi bývalo v tom prostředí velmi trapno. Teprve *po zkáze Jerusalema* (33, 21.), kdy se mu dostalo dosti učinění tím, že se nápadně splnilo, čím byl hrozil, došel více víry, našel více porozumění a dobré vůle.

⁹⁾ Jako Is byl popředně hlasatelem *milostivosti* Boží, Jer přísné *spravedlnosti*, tak kázal Ez hlavně *věrnost* Boží, která plní, čím hrozí, ale i to, co slibuje. Asi 70 krát opakuje: „*zvíte, že já jsem Jahve*“ (= Hospodin) = Věčný, jenž plní sliby dané před sty a sty lety.

¹⁰⁾ Jak živě líčil je teprve živým slovem!

Kniha mluvila, těšila, varovala, napomínala i po smrti Ezechielově potomky jeho posluchačů, kteří ji pokládali za knihu božskou. Sirachovec uvádí Ez *po* Jeremiášovi a *před* dvanácti menšími proroky (49, 10 n).

Byla tedy kniha Ez ve II. století před Kr. jistě již ve sbírce knih, jež pokládala starozákonná církev za posvátné.

Církev křesťanská ale, majíc na zřeteli starší všeobecnou víru židovstva v nadpřirozený ráz knihy Ez, pokládala ji od prvopočátků vždycky jednomyslně za knihu inspirovanou od Ducha sv. (Kniha *prvokanonická!*) V N. z. sice není Ez výslovně citován, nelze však pochybovati, že Pán, když se nazval „*pastýřem dobrým*“ (Jan 10, 11 n) narážel na Ez 34, 11 n. Také podobenství o *zrnu hořčicném* (Mt 13, 32.) podobá se mesiášskému stromu Ezechielovu (17, 23.). Zejména však Zjev předpokládá Ez jakožto knihu Boží a o ni opírá hl 18–21.

Kniha *nemá* sice *nadpisu*, který by ji výslovně přičítal Ezechielovi, avšak *Ez* býval jednomyslně pokládán za jejího spisovatele.

Postup, podle něhož jsou řeči v knize Ez uloženy, jest *zpravidla přísně časový*, jak dosvědčují údaje doby, kdy Hospodin proroka oslovil. Dlužno mít zpravidla za to, že všechny další řeči bez údaje časového patří více méně k předešlému údaji. *Tu a tam* byla dána při uspořádání *přednost souvislosti věčné* proti posloupnosti časové. (Srv. 25, 32. a 29.–32.)

Hebrejské znění proroctví Ezechielových není tak přesně zachováno jako některých knih jiných, i *dlužno je opravit*, zejména dle LXX.

Úvod (1, 1.–3, 21.).

Kterak byl Ezechiel povolán a ustanoven prorokem.

HLAVA 1. – ¹ Léta třicátého, (měsíce) čtvrtého, pátého dne (toho) měsíce, když jsem byl mezi zajatci u řeky Chobar, otevřela se nebesa, a měl jsem vidění Boží.

² Pátého dne (toho) měsíce – byl to pátý rok zajetí krále Joachina – ³ oslovil Hospodin Ezechiela kněze, syna Buziova, v Chald(ej)sku u řeky Chobar, a spočinula tu na něm ruka Hospodinova.

⁴ Měl jsem tedy vidění: Aj, vichor bouřlivý přicházel od severu, veliký mrak; v tom (mraku) vůkol lesk a plápolající oheň; a z něho, to jest z ohně, (vyzíralo) cosi podobného čistci; ⁵ uprostřed toho bylo viděti čtvero jakýchsi živočichů; a podoba jejich: měli postavu lidskou.

⁶ Čtvero tváří měl každý a čtvero křídel každý. ⁷ Nohy jejich byly přímé – spodek jejich byl jako spodek nohy telete – a trpýtily se jako když hledíme na rozpálený kov. ⁸ Lidské

Hl. 1. V. ^{1–3}. „*Léta třicátého*“ – *pátý rok zajetí krále Jechoniáše* = doba od nisanu r. 594 – do nisanu roku 593 před Kr. – R. 30. znamená zde nejspíše *Ezechielův věk*; má tím býti upozorněno, že Ez došel zákonitého věku (Nm 4, 3.–30.), kdy nabyl práva zastávat úřad levitský a kněžský. Chobar zde jmenovaný byl průplav široký, splavný, řece podobný, v oblasti Babylonu a Nippuru.

V. ³. Ezechiel hebr.: *Jechezqél* = „*Silný jest Bůh*“ – „*knězem*“ byl jako Jeremiáš. – „*ruka*“ Hospodinova jest *náznak jeho všemohoucnosti*. – „*spočinula na něm*“ a vykonávala mocný nadpřirozený vliv na něho, na jeho rozum i vůli. – „*Chaldskem*“ slove *Babylonie* právem, ježto tehdy byla poddána „*chaldejské*“ dynastii, již založil otec Nabuchodonosorův.

V. ⁴. navazuje na v. 1. „*čistec*“ byla směsina zlata (64 proc.) a stříbra (36 proc.), tedy kov. největšího lesku, zejména byl-li v ohni. (Srv. níže v. 28.; 8, 2.; Zjev 1, 15.)

V. ⁵. „*měli postavu lidskou*“, t. j. přímé nohy (v. 7.), tedy postavu přímou, (ne ležící, ne vodorovnou jako sfinga), měli *lidské* ruce (v. 8.) a vpředu *lidskou tvář* (v. 10.). Postava *lidská* tedy *převládala*.

V. ⁶. Míšenci (cherubové) Ezechielovi, stojící *pod trůnem* Božím, mají po *čtyřech* křídlech, kdežto *serafové* Isajášovi (hl 6) mají po *šesti* křídlech, z nichž dvou potřebují k tomu, by stojíce *nad Božím, trůnem* zahalovali si 1306

ruce měli pod křídly po čtyřech stranách; měli totiž tváře i křídla po čtyřech stranách.⁹ Křídla jednoho dotýkala se křídel druhého. Neobraceli se, když šli, ale každý kráčel čelem vpřed.¹⁰ Tváře pak jejich měly tyto podoby: tvář člověka (vpředu), tvář lva na pravé straně těch čtyř (živočichů), tvář býka na levé straně těch čtyř (živočichů) a tvář orla [shora] těch čtyř (živočichů).¹¹ (To byly) tváře jejich; křídla jejich byla do výše roztažena, dvě křídla každého z nich se (navzájem) dotýkala a dvě příkrývala jejich těla.¹² Každý z nich chodil čelem vpřed; kam je duch pudil, tam kráčeli, aniž se obraceli, když chodili.

¹³ A bylo zřítí, že podoba živočichů jest jako uhlí planoucí ohněm a jako by hleděl člověk na pochodně. Mezi živočichy kmital se velmi jasný oheň, a z ohně sršelyblesky.¹⁴ Živočichové pohybovali se sem i tam jako kmitající blesk.

¹⁵ Když jsem hleděl na ty živočichy, ukázalo se po jednom kole na zemi podle živočichů na každé ze čtyř předních stran.¹⁶ Kola byla udělána tak, že jejich podoba byla jako bys hleděl na moře; tutéž podobu měla čtyři kola; byla udělána tak, že se zdálo, jako by kolo bylo v kole.¹⁷ Na své čtyři strany chodila, když chodila, a neobracela se, když chodila.¹⁸ Kola byla také mohutná, vysoká a hrozného vzezření; a všecek povrch těch čtyř (kol) byl plný očí kolem dokola.

¹⁹ Když chodili živočichové, chodila spolu i kola podle nich; a když se pozdvihovali živočichové od země, pozdvíhovala se spolu i kola.²⁰ Kamkoli chtěl jít duch, tam, když duch šel, i kola spolu zdvihaajíce se, šla za ním. Byltě duch (toho) živočicha (také) v kolách.²¹ Když (živočichové) šli, šla s nimi, když se zastavili, zastavila se s nimi, a když se pozdvihli od země, pozdvíhla se spolu i kola jdouce za nimi; byltě duch živočicha (také) v kolách.

obličej na znamení své nízkosti. Ezechieliovi mišenci měli *po jedné hlavě*, hlava pak měla *čtyři obličeje*: člověka (vpředu), lva (vpravo), býka (vlevo), orla (vzadu). Viz níže v. 10.

V.⁷ Nohy okřídlených kolosů assyrských, patříme-li na ně se strany, kde zobrazeny jsou tak jako by kráčely, jsou *přímé* a mají podobu nohou *býčích*. Prohlížíme-li si originály býčích kolosů, přenesených z paláce Sargony do Louvru (pařížského muzea), pozorujeme nadto, že kopyta jejich nohou jsou hlazena a že „blyštší se jako vyleštěný kov“ (Vigouroux-Podlaha.)

V.⁸ Podle Vulg v. 8. odůvodňuje v. 8.: Ježto měli čtyři tváře a čtyři křídla, na každé straně jedno, měli také po čtyřech rukách (jednu vpravo, druhou vlevo, třetí vpředu, čtvrtou vzadu).

V.⁹ Ze souvislosti vyplývá, že jmenovaní čtyři živočichové (cherubové) s rozpjatými křídly činili *uzavřený čtverec*, tedy *čtyři fronty*; každý z nich hleděl tváří lidskou ven a tváří orlí dovnitř (do čtverce).

V.¹² Tvořili čtverec a jeden celek, jenž se mohl pohybovat vpřed, na pravo, nalevo, i vzad, aniž bylo třeba některému z nich se obracet vpravo nebo vlevo v bok nebo dokonce čelem vzad a pak snad zase čelem vpřed. Pohybovali se na kolech. „*duch*“ = síla jim vstípená od toho, jenž nad nimi trůnil = od Nejvyššího.

V.¹³ Oheň, o němž byla řeč výše ve v. 4. plápolal *mezi živočichy* (ve čtverci) a ozařoval je; zářil tak jasně, že bylo prorokovi, jako by hleděl na řevavé uhlí nebo na hořící pochodně.

V.¹⁶ „*kolo v kole*“, t. j. jako by dvě kola se protínala v pravém úhlu a činila jakousi kouli, jež umožňovala pohyb na čtyři strany, bez potřeby vůz obracet (v. 17.).

V.¹⁷ Běží tu o kola „*ve vidění*“, o kola *náznačná* (symbolická) (od nichž nemožno právem žádati, aby vyhovovala dokonale zákonům mechanickým u osách (nápravách) dvou protínajících se kol.

V.¹⁸ Co tu (ve Vulg.) řečeno o kolech a jejich povrchu, řečeno v hebr. pouze o jejich *loukotích*. Podle 10, 11. byli také čtyři živočichové a celá kola plna očí. Byly to pravděpodobně *oči lidské*, jaké bývaly malovány také na památkách babylonských. Zde u Ez znamenají ostrážitost a bdělost strážců Božích, případně i vševidoucnost Boha samého.

V.¹⁹ Kdežto v. 17. popisoval *pohyb samotných kol*, vyslovuje v. 19. *vztah* jejich pohybu k *pohybu živočichů*.

V.²⁰ „*duch*“, o němž se zmínil již výše v. 12. – „*živočichové*“ výše jmenovaní činili jednotný celek tak, že služí tu „*živočich*“ jako níže 10, 15, 20, – Srv. také níže hebr. v. 22.

V.²¹ Čtyři živočichové s koly výše popsanými činili *trůnní vůz* (povozný trůn) Boží. – (Srv. o něm Sir 49, 10.; 1 Par 28, 18.; 3 Král 6, 19.; 8, 8.; Ž 17, 1.; 98, 1.; Dan 7, 9.) – Vůz ten svou pohyblivostí naznačoval *všudypřítomnost* Boží.

²² A cosi podobného obloze bylo nad hlavami živočichů; vypadalo to jako hrozný křišťál, roztažený nad hlavami jejich svrchu.

²³ Pod oblohou křídla jednoho byla přímo rozepjata ke druhému; každý dvěma křídly příkrýval své tělo, jeden jako druhý.

²⁴ A slyšel jsem šelest křídel jako hukot vodních spoust, jako hřmění svrchovaného Boha; když chodili, bylo to jako lomoz množství, jako lomoz vojska; a když se zastavili, spustila se křídla jejich. ²⁵ Když totiž (zazněl) hlas nad oblohou, jež byla nad hlavou jejich, zastavili se a spustili křídla.

²⁶ A nad oblohou, jež byla nad hlavou jejich, bylo cosi jako safírový kámen; bylo to podobno trůnu, a na tom, co bylo podobno trůnu, byla svrchu postava, jež měla podobu člověka. ²⁷ I viděl jsem cosi jako čistec a jako oheň z něho (sálající) kolem dokola, od beder jeho nahoru; a od beder dolů viděl jsem cosi jako oheň, zářící vůkol; ²⁸ jako bych viděl duhu, když bývá na obloze v den deště; tak bylo, viděti lesk vůkol.

HLAVA 2. – ¹ V té podobě zjevila se velebnost Hospodinova. Když jsem ji uviděl, padl jsem na tvář, i slyšel jsem, že někdo ke mně mluví.

A pravil: „Synu člověkův, postav se na nohy, budu mluvit s tebou!”

² I všel ve mne duch, když byl promluvil ke mně, a postavil mě na nohy, a slyšel jsem, an mluví ke mně ³ a praví: „Synu člověkův! Já tě posílám k synům Israelovým, k odpadlým pohanům, kteří odstoupili ode mne; oni i otcové jejich přestupovali mou smlouvu až do dneška. ⁴ Lidé drzé tváře a nezkrtného srdce jsou synové (jejich), k nimž já posílám tebe. A řekneš jim: Toto praví Pán Bůh! ⁵ Ať – snad – poslechnou nebo neposlechnou – jeť to plémě zpuřné; ať zvědí, že prorok byl mezi nimi. ⁶ Protože ty, synu člověkův, neboj se jich, aniž z řečí jejich strach měj – jsouť nevěřící a zpuřní proti tobě a se stíry je ti přebý-

V. ²². popisuje *podnož Božího trůnu*, o němž viz níže v. 26. – „*hrozný*” svou velebností, budící posvátnou účtu. – Viz podobné podnože trůnu Božího Ex 24, 10.; Is 40, 22.; Zjev 4, 6.

V. ²³ a vyslovuje vztah oblohy ke čtyřem živočichům; v. 23 b opakuje, co bylo řečeno výše ve v. 9. 11.

V. ²⁴. „*spustila se křídla jejich*” = „*spouštěli svá křídla*” (hebr.) toliko *částečně*, ježto podle v. 9. 11. 23. dotýkali se navzájem roztaženými dvěma křídly i když byli v klidu.

V. ²⁵. „*hlas nad oblohou*” = rozkaz sedícího na trůně (v. 26.).

V. ²⁶. Bůh zjevuje se v podobě *lidské* jako Dan 7, 9. – Byltě člověk obraz Boží (Gn 1, 27. Srv. Is 6, 1.; Zjev 4, 2.). Zjevuje-li se Bůh v podobě člověka, po vtělení snadno v tom uznáš jakousi předzvěst a počátek jeho (vtělení Boha). *Safír*, modrý drahokam téže barvy jako nebeská obloha, nebo, jež jest sídlo Boží (Dan 3, 54.). Trůn Hospodinův v oblacích znamená tu jeho panství a královskou, vladařskou moc nad vesmírem. (Srv. Ex 15, 1.–18, 21.; 17, 16.; Nm 10, 35.; 21, 27 nn, 27 nn; hll. 23 n; Dt 33, 3.; Sdc 5.)

V. ²⁷. „*čistec*” jmenován již výše ve v. 4. – *Horní část těla* zářila jako *čistec*, jako zlato nebo stříbro rozžhavené ohněm; leskla se tedy ušlechtlejší část těla více nežli část spodní, méně ušlechtilá, jejíž lesk přirovnán toliko k ohni.

V. ²⁸. *Duha* – náznak *smlouvy lidstva s usmířeným Bohem*. (Srv. níže 10, 1.; Gn 9, 12.; Zjev 4, 3.)

Hl. 2. V. ¹. Ez neviděl velebnosti Boží, ale toliko její *obraz*. – Přítomnost Boží ochromila Ez a naplnila ho posvátnou hrůzou, účtů, jakož i pocitem lidské nicoty. „*Někdo*” byl Bůh, jehož Ez, ležící na tváři, nevidí a proto takto („někdo”) jej označuje. – „*Synu člověkův*” – člověče křehký, smrtelníku nicotný. Na nohou stával před páнем sluha (otrok), *ochotně přijímající rozkaz* jeho. Takovou ochotu k poslušnosti má projevit Ez Hospodinovi. I k té poslušnosti potřebuje Ez pomoci Boží, proto ho „*duch*”, t. j. síla Boží, zdvihá a na nohy staví (v. 2.).

V. ³. Toto nadpřirozené povolání jest základ veškeré činnosti prorocké.

V. ⁴. Drzá (tvrdá) *tvář* jest jen *výraz jejich srdce*, jež se nedá zlomiti (změkčiti) hrozbami ani sliby, po zlém ani po dobrém. – Hospodin Ezechiela zmocňuje, aby mluvil lidu jménem jeho („*loto praví Hospodin*”), t. j. Hospodin ustanovuje Ezechiela svým tlumočником, prorokem. „*Pán Bůh*” vlastně „*Pán Jahve*” (= Hospodin) vyskytuje se v hebr. Ez úhrnem 228krát, kdežto jednoduché „*Jahve*” toliko 218krát. „*Pán Jahve*” kromě několika výjimek jest původní.

vati. Slova jejich se neboj, a tváří jejich se nestrachuj – jeť to plémě zpurné.⁷ Mluv tedy slova má k nim, ať – snad – poslechnou nebo neposlechnou, neboť zpurní jsou.

⁸ Ty tedy, synu člověkův, slyš co ti pravím, a nebuď zpurný jako toto plémě zpurné jest; otevři ústa a jez, co ti dám."⁹ I pohleděl jsem, a aj, ruka vztažená ke mně, a v ní svínutá kniha;¹⁰ i rozvinul ji přede mnou, a byla popsána uvnitř i zevnitř; a byl v ní psán nárek a žalozpěv a běda.

HLAVA 3. – ¹ Tu mi řekl: „Synu člověkův, čehokoliv se ti dostane, jez; sněz tuto knihu a jda mluv k synům Israelovým!"² Když jsem otevřel ústa, dal mi snísti knihu tu³ a řekl mi: „Synu člověkův, břicho tvé ať jí, a střeva tvá ať se naplní touto knihou, kterou já dávám tobě!" I snědl jsem ji a zesládla mi v ústech jako med.

⁴ A řekl mi: „Synu člověkův, jdi k domu Israelovu, a mluv k nim slova má.⁵ Neboť ne k lidu nesrozumitelné řeči a neznámého jazyka ty poslán jsi (jda) k domu Israelovu;⁶ ani k mnohým národům nesrozumitelné řeči a neznámého jazyka, jejichž slovům nemohl bys rozuměti (poslán jsi); – ano, kdybych tě poslal k nim, oni by, tě slyšeli.⁷ Ale dům Israelův nechce tě poslouchati, poněvadž nechťejí poslouchati mne; máť všecok dům Israelův otrlé čelo a tvrdé srdce.⁸ Viz, činím tvář tvou tvrdší než tváře jejich a čelo tvé tvrdší než čela jejich;⁹ jako diamant a jako křemen činím tvář tvou. Neboj se jich, aniž se strachuj tváří jejich, jeť to plémě zpurné."

¹⁰ A řekl mi: „Synu člověkův! Všecka má slova, jež já k tobě mluvím, vlož si do srdce, ušima je slyš;¹¹ a jdi, odeber se k zajatcům, k synům lidu svého, mluv k nim a rci jim: „Toto praví Pán Bůh," – jestli – snad – poslechnou nebo neposlechnou."

¹² Tu pojal mne duch, a slyšel jsem za sebou zvuk velikého lomozu, oslavované velebnosti Hospodinovy, (zvedající se) s místa svého,¹³ lomozu křídel živočichů, tepoucích jedním o druhé a rachotu kol jdoucích za živočichy, zvuk lomozu velikého.¹⁴ Duch tedy mne zdvihl a odnesl mne, i odcházel jsem v hořkosti a roztrpčenosti své duše, avšak ruka Hospodinova byla se mnou a posilovala mne.¹⁵ I přišel jsem k zajatcům do Tel-Abíb, k těm, kteří bydlili podle řeky Chobar, usadil jsem se tam, kde oni usazeni byli, a zůstal jsem tu sedm dní truchle mezi nimi.

¹⁶ Když pak minulo sedm dní, oslovil mne Hospodin takto:¹⁷ „Synu člověkův! Za strážného ustanovil jsem tě domu Israelovu. Uslyšíš-li z úst mých slovo, oznámíš jim je

V. ⁸. Aspoň ty bud poslušen mých příkazů, a nezdráhej se zastávat úřad, abys nenapodoboval tvrdosti svých otců a bratří.

V. ⁹. Byla to ruka Boží. Ez Boha nejmenuje, protože ho nevidí. „*kniha svínutá*" = papyrový (nebo pergamenový) závit, knižní tvar, jaký tehdy byl běžný.

V. ¹⁰. „*rozvinul*" ji Bůh, aby mohl do ní Ez nahlédnouti. „*uvnitř i zevnitř*" = na líci i na rubu, po obou stranách – znamená množství látky (hrozeb) v knize obsažené; obyčejně bývaly podobné závitky popsány toliko na straně jedné (syngrafon), zřídka na obou stranách (opistografon). – Smutný ten obsah, proroctví Božích soudů, obsažen jest v prvních 32 hlavách Ezechielových. Když se splnil, dostalo se Ez *nového poslání* a nového, *radostného* obsahu.

HL. 3. V. ¹. Ez má netoliko slovo Boží, jehož se mu dostane, *mechanicky* posluchačům tlumočiti, ale má je prve strávit, t. j. promysleti, zažít, procítiti a *hlásati* je pak *s celou duší, s veškerou vělostí svého citu, z nejhlubšího přesvědčení*.

V. ¹². „*duch*" = síla Boží, jež použila pravděpodobně *větru*.

V. ¹³. „*lomozu*" závisí na „*slyšel jsem za sebou zvuk*" (v. 12.). – Kola lomozila, odvářejíce trůn velebnosti Hospodinovy; při tom pohybu „*živočichové*" mávali křídly, tepouce . . .

V. ¹⁴. „*duch*", o němž se byl zmínil již ve v. 12. – Prorok byl přenesen nikoliv, jak se někteří domnívají, v duchu, nýbrž *v samém těle. Rozhořčen a roztrpčen* byl Ez na zatvrzelost svých soukmenovců.

V. ¹⁶. Bůh počíná Ezechieli oznamovati *odměnu*, jež ho čeká, bude-li svůj úřad věrně zastávati, jakož i *trest*, bude-li jej zastávati nedbale (v. 17. – 21.).

mým jménem. ¹⁸ Řeknu-li já bezbožnému: „Smrti zemřeš!“ a nebudeš-li ho varovati, nebudeš-li mu domlouvati, aby se odvrátil od své bezbožné cesty a živ byl: umře on, bezbožník, ve své nepravosti, ale krev jeho z ruky tvé vymáhati budu. ¹⁹ Budeš-li však ty varovati bezbožného, ale on se neodvrátí od své bezbožnosti, od své cesty bezbožné, on zajisté ve své nepravosti zemře, ty však jsi zachránil svou duši. ²⁰ Taktéž odvrátí-li se spravedlivý od své spravedlnosti a bude-li činiti nepravost, a položím-li před něho, nač by narazil: onť zemře, protože ho nevaroval, ve svém hříchu umře, a nebude pamatováno na skutky jeho spravedlivé, jež byl činil: ale krev jeho z ruky tvé vymáhati budu. ²¹ Budeš-li však vystříhati spravedlivého, aby nehřešil spravedlivý, a on nebude hřešiti: jistě bude živ, protože ho vystříhal a ty jsi zachránil svou duši.”

DÍL PRVÝ: Kniha hrozeb (3, 22.–32, 32.).

ČÁST PRVÁ:

Hrozby proti Judovcům (3, 22.–24, 27.).

²² Hospodin položil svou ruku na mne, a řekl mně: „Vstaň a vyjdi na pole; tam budu mluvit s tebou!“ ²³ I vstal a vyšel jsem na pole, a aj, velebnost Hospodinova tam stála jako velebnost, již jsem viděl u řeky Chobar; i padl jsem na tvář. ²⁴ Tu všel ve mne duch a postavil mne na nohy; a mluvil se mnou, a řekl mi: „Jdi a zavři se ve svém domě. ²⁵ A ty, synu člověkův, viz: Dána budou na tebe pouta, a sváží tě jimi, a nedostaneš se z nich. ²⁶ A učiním, že přilne ti jazyk k podnebí, i budeš němý, že nebudeš karatelem; jeť to plémě vzpurné. ²⁷ Když pak mluvit budu k tobě, otevru ti ústa, a řekneš jim: „Toto praví Pán Bůh! Kdo chce slyšeti, ať slyší, a kdo chce toho nechat, ať toho nechá; jeť to plémě vzpurné.”

HLAVA 4. – ¹ „A ty, synu člověkův, vezmi sobě cihlu, polož si ji před sebe, a vyryj na ni město Jerusalemem. ² A zaříd' proti němu obležení: vystav ohrady, nanes násep, rozlož proti němu vojska, a postav berany vůkol. ³ Poté vezmi si železnou plotnu, a postav ji jako železnou stěnu mezi sebe a mezi město; upří tvář svou proti němu; budiž obklíčeno a ty je obléhej. Budiž to znamením domu Israelovu!

V. ²³. „na pole“ = do údolí. – Ezechielovi se opakovalo vidění, jež měl před osmi dny u řeky Chobar. – Bylo to dvanáctého nebo třináctého dne čtvrtého měsíce roku pátého zajetí Ezechiela.

V. ²⁷. Ez byl tím vším veden, by rozlišoval své myšlenky od myšlenek, jež mu Bůh bude vnukati (inspirovati); měl si uvědomiti, že jakožto pravý prorok počne mluvit z popudu Božího, nikoli z popudu svého. – Toto zjevení utvrdilo Ez v přesvědčení, že předešlá slova Hospodinova (zejména 2, 8.–3, 3.) byla skutečnost a netoliko nějaký přelud. Ez byl zachvácen dočasnou němotou až do chvíle, kdy přišel posel se zprávou, že Jerusalemem padl (33, 21.). Němota této doby bývala výjimečně přerušena, kdykoli Bůh mu uložil něco k lidu promluvit. Mimo ty chvíle mohl se s okolím dorozumívati posunky (mimikou). Ez oněměl podobně jako později Zachariáš (Luk 1, 22.). Slova proroka jindy němého, došla tím více pozornosti a u zbožných i vážnosti. Ez byl němý od července 594 do ledna r. 586, tedy 7 a půl roku. Byl to vlastně *trest vzpurného lidu*, jenž se učinil nehodným, aby Bůh k němu mluvil a tím ukazoval jemu své milosrdenství. Přesto byl to *trest hojivý*, kterým chtěla Prozřetelnost přiměti Judovce k přemýšlení, k obratu. *Spravedlnost* Boží, vystupující do popředí, snoubila se. podivuhodným způsobem s Boží milostivostí.

HL. 4. V. ¹. Předchozí úkon náznačný (3, 22.–27.) byl *úvodem* k dalším podobným čtyřem úkonům: a) 4, 1.–3.; b) 4, 4.–8.; c) 4, 9.–17.; d) 5, 1.–17. – Tento úkon učinil Ez r. 594, tedy půl páta roku před začátkem obležení Jerusalema (r. 589 př. Kr.).

V. ³. Ez má mít cihlu s plánem obleženého Jerusalema *ustavičně před sebou*, nemá se k ní obracet zády. Z v. 7. vyplývá, že bude Ez Jerusalem ná značně obléhati tak dlouho, jak potrvá jeho nehybnost na tom onom boku, t. j. 190, *tedy déle nežli půl roku*. Tak dlouho mohli vědět zajatci v Tel-Abíbu Ezechiela němého, spoutaného, an nehybně leží na tom neb onom boku a upírá zraky na cihlu, na níž narysováno bylo proroctví o příštím neštěstí. Prorok nebyl by nikdy došel takového účinku na mysli souvěrců pouhými *slovy*; jakého dosáhl těmito *úkony*.

⁴ Lehni si pak na levý bok a vlož naň nepravosti domu Israelova; podle počtu dnů, v nichž ležeti budeš na něm, poneseš nepravost jeho. ⁵ Já pak ukládám tobě za roky nepravosti jeho počet dnů: tři sta devadesát dnů; tak poneseš nepravosti domu Israelova. ⁶ Až pak to. splníš, ležeti budeš po druhé, na boku pravém, a poneseš nepravost domu Judova čtyřicet dnů; den za rok, den, pravím, za rok, ukládám ti. ⁷ A na obležený Jerusalema upřeš tvář svou a rámě své rozpráhneš, a budeš prorokovati proti němu. ⁸ Aj, svázal jsem tě pouty, abys neobrátil se s boku na bok, dokud nevyplníš dnů obležení svého.

⁹ A ty vezmi sobě pšenice, ječmene, bobu, čočky, prosa a vikve, dej to do jedné nádoby, a nadělej si chlebě podle počtu dnů, v nichž ležeti budeš na boku; tři sta devadesát dnů budeš to jísti. ¹⁰ Pokrmu, ježž jísti budeš, bude na váhu dvacet lotů na den; čas od času budeš to jísti. ¹¹ A vodu na míru pítí budeš, šestý díl hinu; čas od času budeš to pítí. ¹² V podobě podpopelného chleba ječného budeš to jísti; lejnem lidským budeš to péci před očima jejich. ¹³ A Hospodin řekl: „Tak budou jísti synové Israelovi chléb svůj poskvrněný mezi národy, k nimž je vyvrhnu.“ ¹⁴ Tu jsem řekl: „Ah, Pane Bože, aj, neposkvřnil jsem se, zdechliny a roztrhaného od zvěře nejedl jsem od svého dětství až dosavad; nevzal jsem do úst žádného masa nečistého.“ ¹⁵ I řekl mi: „Aj, dávám ti hnůj býčí místo lejn lidských; upeč si chléb tím.“ ¹⁶ A řekl mi: „Synu člověkův, aj, já zlomím sílu chleba v Jerusalemě; jísti budou chléb na váhu a v starostlivosti; vodu na míru a v úzkosti pítí budou, ¹⁷ aby, až se jim nedostáváti bude chleba a vody, padl bratr na bratra, a ve svých nepravostech aby uchřadli.

HLAVA 5. – ¹ A ty, synu člověkův, vezmi sobě meč ostrý (jako břitvu), holící vlasy; vezmi jej a veď jej přes hlavu i přes bradu svou; pak si vezmi váhu na vážení a rozděl je. ²

V. ⁴. Ležeti na *levém*, boku jest člověkovu tuhé pokání, tužší než ležeti na *pravém* boku; znamená to, že zajetí *assyrské* jest a bude pro obyvatelstvo bývalé říše severní (= „*dům Israelův*“) tvrdší a zhoubnější nežli zajetí *babylonské* pro Judovce (= „*dům Judův*“). Toto pokání Ezechiellovo liší se od náhradného utrpení služebníka Hospodinova ve druhé knize proroctví Is; není to zástupné dostiutčení; Ez nezastupuje svého národa. Pokání, jemuž se podrobuje, nezkrácí trestu, jenž čeká hříšné Judovce; *to pokání jest výhradně prorocké a náznačné*, nikoli smírné.

V. ⁶. Ez leže čtyřicet dní na pravém boku, naznačoval a předobrazoval hrůzy za obležení Jerusalema, jeho pád a zajetí babylonské.

V. ⁸. Srv. výše 3, 25. Bůh proroka „*svázal*“, aby, obtíží byv přemožen, nezměnil polohy své.

V. ⁹–¹⁷. Co tento náznačný čin znamená, vyslovuje v. 16. a v. 13.: tiseň v obleženém Jerusalemě (v. 16.) a pohromy zajetí (v. 13.), jež jakožto následek s pádem Jerusalema úzce souvisí. Jerusalema bylo již vícekrát dobyto, ale dobyti to nemělo dosud tak hrozných následků, jako bude mítí tentokrát! Pád Jerusalema bude. tentokrát pádem říše i národa!

V. ¹⁰. „*dvacet lotů*“, t. j. sotva 400 gr *chleba*; potřebuje-li vzrostlý člověk na Východě denně průměrně asi 1500 gramů potravy, bylo 400 gr množství, jež stačilo . k bídnému živoření.

V. ¹¹. *Hin* obsahoval 6,074 l, tedy *šestina hinu* = 1 *litr*. Potřebuje-li dospělý denně 2 litry tekutin, znamená jeden litr na den *žízeň*, jež trápití bude obléhané. Ani ten litr vody nesměl Ez vypítí najednou, nýbrž po částech, jako výše chleba.

V. ¹². Na Východě, kde jest nedostatek dříví na palivo, sbírají trus hovězí a velbloudí, smísí jej s hlínou, uhnětou ze směsice placky, jež pak suší na slunci; tak si opatřují palivo. Ježto za dob obléhání Jerusalema nebude ve městě již hovězího dobytka ani velbloudů, ani palivového dříví, nezbude než užívatí za palivo výkalů lidských, podobně sušených.

V. ¹³. *Pokrmu*, jichž požívali zajatci mezi pohany, byly *bohoslužebně nečisté*, ježto nebyly posvěceny obětí prvních snopků o velikonocích ani obětí prvních placek (chlebů) o letnicích.

V. ¹⁴. Ez neprotiví se vůli Boží, ale vyslovuje odpor, ježž měl od maličkosti k pokrmům, jež zákon prohlašuje za nečisté.

Hl. 5. V. ¹–⁴. líčí poslední náznačný čin z této řady (3, 22.–5, 4.): osud obyvatelstva jerusalemského za obléhání a po něm. – Jako vlas a vous kráslí muže, tak chtěl Hospodin, aby národ vyvolený byl ozdobou jeho (Hospodina) ... Srv. *opasek Jeremiášův* Jer 13, 1 nn. – *Eztu představuje Hospodina*.

Třetinu spal ohněm prostřed města, až vyprší dny obležení; třetinu vezmi a zesekej ji mečem vůkol něho; třetinu pak zbývající rozptyl do větru; a já vytrasím po nich meč. ³ A vezmi tamodtud něco málo a zavaž to do cípu roucha svého. ⁴ Z těch pak opět vezmi, uvrhni je doprostřed ohně, a spal je ohněm; z toho vyjde oheň na všecek dům Israelův."

*

⁵ Toto praví Pán Bůh: „To jest Jerusalem; mezi národy postavil jsem jej a vůkol něho země. ⁶ Ale vzepřel se mým ustanovením, že byl bezbožnější nežli pohané; (vzepřel se) mým přikázáním více nežli země, jež jsou kolem něho. Neboť ustanovení má zavrhl, a v mých příkazech nechodili.

⁷ Pročež toto praví Pán Bůh: „Protože jste předstihli pohany, kteří vůkol vás jsou, že jste v mých příkazech nechodili, a ustanovení mých nečinili, že jste podle ustanovení (mých) ani jako pohané, kteří jsou vůkol vás, nečinili: ⁸ proto praví Pán Bůh toto: „Aj, já (chystám se) na tebe, a já sám uplatním prostřed tebe ustanovení (má) před očima pohanů. ⁹ Učiním v tobě, čeho jsem (dosud) neučinil, a čemu podobného již neučiním – to pro všechny ohavnosti tvé. ¹⁰ Protož otcové budou jísti syny prostřed tebe a synové jísti budou otce své; uplatním v tobě ustanovení (má) a rozvěji všechny zbytky tvé na všechny strany světa. ¹¹ Protož praví Pán Bůh: Jakože živ jsem! Za to, že jsi poskvrnil svatyni mou všelijakými zločiny a všelijakými ohavnostmi svými: zajisté také já rozdrťím tebe, a neodpustí tobě oko mé, aniž slituji se (nad tebou). ¹² Třetina tebe morem zemře a hladem zhyne uprostřed tebe; třetina tebe mečem padne vůkol tebe; třetí pak díl tebe na všechny strany světa rozptýlím, a meč z pochvy vytrhnu po nich, ¹³ Vyleji svůj hněv, ukojím roztrpčenost svou na nich, a potěším se; i zvědí, že já Hospodin mluvím jsem to v horlivosti své, až vyleji svou roztrpčenost na ně. ¹⁴ Učiním tě pouští, pohanou národům, kteří jsou vůkol tebe, před obličejem každého tudy jdoucího. ¹⁵ Budeš na pohanu, na potupu, na výstrahu a na úžas mezi národy, kteří jsou vůkol tebe, až vykonám na tobě soudy ve hněvu a v rozhořčení a v roztrpčených trestech – ¹⁶ Já, Hospodin, mluvím jsem to – až vystřelím nejhorší střely hladu na ně, které budou smrtelné a které pošlu, abych vás vyhubil; až hlad na vás nakupím, a zlomím mezi vámi sílu chleba. ¹⁷ Pošlu na vás hlad a zvěř nejhorší až do vyhubení; mor a krev půjde přes tebe, a meč uvedu na tebe. Já, Hospodin, mluvím jsem to."

HLAVA 6. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² „Synu člověkův, upří tvář svou k horám Israelovým, prorokuj proti nim, ³ a rci: Hory Israelovy, slyšte slovo Pána Boha! Toto praví

V. ⁵ Co byl Ez dosud (4, 1.–5, 4.) předpovídal náznáčnými *úkony*, to předpovídá nyní *slovy*. – „To“ = náznamy výše uvedené, zejména město na hliněné desce vyobrazené. – *Jerusalem* pro svůj význam v dějinách lidské spásy byl *střediskem celého světa*. Měl být sídlem pravého náboženství, pravé zbožnosti a mravnosti. Avšak zvrhl se!

V. ⁷ „*ustanovení*“, jež pohané zachovávali, byl *přirozený zákon*, který měli zapsaný v srdcích, a který jim ukládal *věrně* plniti, co byli komu slíbili. I pohané činili mnoho dobrého vedeni jsouce hlasem přirozeného zákona. Judovci napodobovali jejich neřesti, ne však ctnosti.

V. ⁹ Jako Judovci hřešili více nežli pohané, tak budou i citelněji potrestáni. než jiní národové. Ta hrozba se splnila při pádu Jerusalema r. 587 před Kr., později r. 70 po Kr., kdy dobyli Jerusalema Římané, a splní se na konci světa. – Srv. Mt 24, 21.

V. ¹² Srv. 5, 2 n. – I zajatce bude Pán stíhati taseným mečem! Srv. Lv 26, 33.

V. ¹⁶ n. Hrozba *čtyřmi* pohromami: hladem, morem, válkou a dravou zvěří, která se rozhostí v liduprázdných krajinách, a ohrožuje, i poslední zbytky obyvatelstva. „*O síle chleba*“ srv. výše 4, 16. – „*krev*“ prolitá v bratrovražedných bojích. – „*Já Hospodin*“ ručím svým božstvím za to, že se splní, čím hrozím. Ta slova – toť božská pečeť, jež předešlou řeč zakončuje tím, že jí dodává nejvyšší hodnověrnosti.

HL. 6. – V. ¹. Dosud mířil Ez svými hrozbami na *město*, nyní počíná je rozšiřovati na celé *Judsko*, jež bylo všechno poskvrněno modlářstvím (výše 5, 11.).

Pán Bůh horám a pahorkům, skalním žlabinám a údolím: Aj, já uvedu na vás meč, pohubím výšiny vaše, ⁴ zbořím oltáře vaše, ztroskotány budou sochy vaše, a svrhu zbité vaše před modly vaše. ⁵ Položím mrtvolu synů Israelových před sochy vaše, a rozptýlím kosti vaše okolo oltářů vašich ⁶ ve všech sídlech vašich. Města zpuštěná budou, výšiny budou zbořeny, za své vezmou oltáře vaše, budou polámany; veta bude po modlách vašich, pobořeny budou chrámy vaše, a vyhlazena budou díla vaše. ⁷ Padnou zabití prostřed vás, i zvíte, že já jsem Hospodin!

⁸ Avšak zůstavím z vás některé, kteří ujdou meči, mezi pohany, až vás rozptýlím do zemi (cizích). ⁹ I vzpomínati budou na mne vysvobození vaši mezi pohany, k nimž do zajetí odvedeni byli; neboť zlomím srdce jejich smilně, jež odpadlo ode mne, (zlomím) oči jejich smilně se poohlédající po svých modlách, i zoškliví si sami sebe pro zlé věci, jež činili k vůli všem ohavnostem svým. ¹⁰ A zvědí, že já Hospodin ne nadarmo jsem mluvil, že jim učiním to zlé.

¹¹ Toto praví Pán Bůh: Práskni rukou, dupni nohou, a rci „Běda“ pro všechny ohavnosti hříchů domu Israelova! Neboť mečem, hladem a morem dlužno jim padnout. ¹² Kdo daleko jest, umře morem, a kdo blízko, mečem padne, a kdo zůstane a obležen bude, umře hladem; tak vylijí hněv svůj na ně. ¹³ Zvíte, že já jsem Hospodin, když budou zbití vaši mezi modlami vašimi, vůkol oltářů vašich, na každém vysokém pahorku, na každém horském vrchu, pod každým stromem hájovým, pod každým dubem raťolestným a na (každém) místě, na němž zapalovali vonná kadidla všem svým modlám. ¹⁴ Vztáhnou ruku svou na ně, a učiním zemi pustou a opuštěnou od pouště až do Ribly, kdekoli mají svá sídla, i zvědí, že já jsem Hospodin.“

HLAVA 7. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² „A ty, synu člověkův, toto praví Pán Bůh zemi Israelové: Konec přichází, přichází konec na (všecky) čtyři strany země. ³ Nyní přichází konec na tebe, vypustím hněv svůj na tebe; souditi budu tebe podle cest tvých a postavím proti tobě všechny ohavnosti tvé. ⁴ Neodpustí oko. mě tobě, neslituji se, ale mravy tvé položím na tebe; ohavnosti tvé prostřed tebe budou; i zvíte, že já jsem Hospodin. ⁵ Toto praví Pán Bůh: Trápení nevidané, trápení – ejhle – přichází. ⁶ Konec přichází, přichází konec, vzbudil se proti tobě, aj, hle, přichází. ⁷ Přichází zkáza na tebe, obyvateli země; přichází čas, blízko jest den zabíjení a ne jásotu na horách. ⁸ Nyní zblízka vylijí hněv svůj na tě a vyčerpám rozhořčenost svou na tobě; budu tě souditi podle cest tvých,

V. ³ n. „meč“ = hrůzy válečné stihnou místa a nástroje modlářství spolu s modláři.

V. ⁵. Modlářům nedostane se slušného pohřbu; jako padali za živa před modlami, tak budou padati před nimi také mečem nepřítelovým. Ukáže se názorně nicota model i modlářství.

V. ⁸ n. „zlomili srdce“ = pohnouti je k lítosti. – „smilně“ = k modlářství náchylné, ježto smilstvo (cizoložství) znamená obrazně modlářství. – Odvrátí se od hříchu a přilnou k Hospodinu, což bylo podle vůle Boží ovoce všech trestů.

V. ¹¹. Ruce člověk *spráskne*, když se něčeho zhróží, *dupá nohou*, když se na něco hněvá. Prorok má ustrnouti nad zločiny Judovců a rozhořčiti se na ně.

V. ¹⁴. „od pouště“ na jihu Palestiny. – *Ribla* známé město v Syrii (Ematsku). Vzdálená a neobvyklá tato severní hranice Palestiny má naznačiti, že celá Palestina od jihu až do nejzazšího severu bude pohromou stížena. Již Jer navrhl čísti „*Ribla*“ místo porušeného *Deblatha*.

Hl. 7. Proroctví o zkáze Jerusalema vyznívá žalozpěvem, ježž možno rozdělit na šest částí: I. (7, 1.–4.), II. (5.–9.), III. (10.–13), IV. (14.–18.), V. (19.–22.). VI. (23.–27.). Základní tón té písně jest: *Konec jest již tu*, Žalozpěv opakuje a rozvíjuje, co bylo dosud řečeno o příčinách a účincích zkázy Jerusalema, jakož i o okolnostech, jež ji budou provázeti.

V. ³ n podává obsah (téma) celého truchlozpěvu. – „*postavím proti tobě*“ jako nepřítelé trestajícího, jehož na tebe uvedu. – „*položím na tebe*“ = přivedu na tebe tresty za ně. – „*mravy*“ slovně: „cesty“. – „*ohavnosti budou uprostřed*“ Judska, až se vybijí svou trestností před očima všech.

vložím na tebe všechny tvé nešlechtnosti; ⁹ neodpustí oko mé, neslituje se, ale mravy tvé položím na tebe, a ohavnosti tvé prostřed tebe budou, i zvíte, že já Hospodin jsem ten, jenž tepe.

¹⁰ Ejhle, den ten, ejhle, přichází! Vzešla zkáza, zkvetl prut, vypučela se pýcha; ¹¹ násilí vzrostlo v prut na bezbožnost. Nic z nich nezbude, nic z národa, nic z jásotu jejich, a nebudou mít odpočinku. ¹² Přišel čas, blízko jest den. Kdo kupuje, ať se neveselí, a kdo prodává, ať nekvílí, ježto hněv přijde na veškeren lid její. ¹³ Neboť kdo prodává, nevrátí se k tomu, co byl prodal, třebas byl život jejich mezi živými (zachován); neboť proroctví proti všemu jejímu národu se nezvrátí, a život nikoho nebude nepravostí jeho posílněn.

¹⁴ Trubte (si) na roh a všichni ať se připravují, ale nebude, kdo by do boje táhl, neboť hněv můj přichází na všecek lid její. ¹⁵ Meč (zuří) venku, mor a hlad uvnitř; kdo jest na poli, umírá mečem, a kteří jsou ve městě, morem a hladem jsou sežírání. ¹⁶ A budou-li zachováni uprchlíci, budou na horách jako údolní holubice, každý se bude trásti, každý pro svou nepravost.

¹⁷ Každá ruka ochabne, a každé koleno poteče množstvím vody. ¹⁸ I přepáší se zínice-mi, strach je přikryje, na každé tváři bude zahanbení, a na všech hlavách jejich lysina. ¹⁹ Stříbro své budou vyhazovat na ulici a zlato budou mít za svinstvo. Stříbro a zlato jejich nebude moci jich vysvoboditi v den Hospodinova hněvu. Hladu svého (tím) nenasytí, a břicha jejich nebudou naplněna; neboť stalo se jim podnětem k nepravosti jejich. ²⁰ Okrasy svých šperků použili k pyše, obrazů ohav svých a soch z toho nadělali; protož obrátil jsem jim to v svinstvo, ²¹ a dám to rukám cizích v plen, a bezbožníkům země za kořist, i znesvěti to.

²² Neboť odvrátím tvář svou od nich, že znesvěti svatyni (mou); vejdou do ní lupiči a znesvěti ji. ²³ Udělej pouta! Neboť země jest plná krevní viny a město plné násilí. ²⁴ Nejhorší z národů přivedu, i zaberou domy jejich; konec učiním pyše mocných; zaberou svatyně jejich.

V. ¹⁰. „Vzešla“ jako símě. – „prut“ jest metla Boží (Is 9, 4), říše Chaldská, nedávno založená. Ten prut „vzkvetl“. (Srv. Jer 1, 11 n) a přinese ovoce: trestnou zkázu Judska. – „pýcha“ = zpučnost a násilnictví Chaldů. Srv. Jer 50, 31.

V. ¹². „čas“, „den“ soudu a trestu. Kupec nemá se veseliti, že nabyl nového majetku, ježto ho brzy pozbude. Kdo byl donucen z bída svůj majetek prodati, ať toho neželí, ježto by si jej do zajetí beztoho nemohl odnésti a příštího roku milostného nebude ještě doma, nýbrž v zajetí. Bude tedy zajetí trvati dlouho.

V. ¹⁴. Marné všecko zbrojení! Nebudeť bojovníků silných, dobře živěných a nebojácných. „Hněv“ Boží nažene jim strachu, a hladem je zeslabí.

V. ¹⁶. Holub, hnízdící v údolích a zlabinách, aby se nestal kořistí jestřábovou jest obraz *plachosti*, bázlivosti a Východan slyší v jeho vrkání výraz *bolesti*. Komu se podaří utéci na hory, bude se tam potulovati *plný strachu a nářku*. Srv. Jer 48, 28.; Is 2, 19.; 38, 14.

V. ¹⁸. Známkou smutku. Srv. Is 15, 2.; Jer 48, 37.; Am 8, 10.; Mich 1, 16.

V. ¹⁹. Zlato a stříbro jich nenasytí, z neštěstí nevykoupí, naopak nepřítelé přivábí! Co starostí, práce i *hříchů* je stálo, a nic jim nyní nepomáhá. Vzniká v nich odpor ke kovu, na němž lpí kletba a proto jej vyhazují na ulici, pokládajíce jej za věc odpornou. To bohatství svedlo je k tomu, že zbujněli, že se vzpírali proti samému Bohu.

V. ²¹. Co Judovci mají, jest všecko posvátný *majetek Boží*; uloupí-li jej pohané, bude to *svatokrádež*. Os 2, 9.; Is 8, 8.; 14, 25.; níže Ez 16, 10 n.

V. ²². Hospodin odvrátí od Judovců svou *milostivou tvář*, a následek toho bude, že Chaldové zaberou posvátnou zemi, město a zejména *chrám*!

V. ²³. „pouta“ na znamení, že Judovci budou spoutáni a odvedeni do zajetí. Srov. Jer 28, 13. – „*krevní*“ za prolitou krev, vraždami a jinými krivdami, jež bližnímu „*krev pily*“.

V. ²⁴. Srv. Dt 28, 50. Bůh svatyni již nejmenuje „*svou*“, ježto se z ní vystěhuje a vydá ji pohanům; je to svatyně „*jejich*“ ježto jí přičítali magickou moc, která nedopustí, aby jí pohané znesvětili.

²⁵ Až přijde úzkost, hledati budou pokoje, ale nebude ho. ²⁶ Zarmoucení na zarmoucení přijde a zlověst na zlověst; i budou vidění žádati od proroka, ale kněz pozbuďte zákona, a starší rady. ²⁷ Král bude kvílit, kníže zahálí se smutkem, a ruce lidu země předěšeny budou. Podle cesty jejich naložím s nimi, podle soudů jejich souditi je budu, i zvědí, že já jsem Hospodin.

Druhá řada řečí: O příčině a velikosti soudů Božích.

HLAVA 8. – ¹ Šestého roku, šestého měsíce, pátý den (toho) měsíce, sedl jsem ve svém domě a starší judští sedli přede mnou, i spočinula tu náhle na mně ruka Pána Boha; ² měl jsem vidění: ejhle – postava, jako bych viděl oheň; od toho, co vypadalo jako bedra její dolů, oheň; a od beder jejích vzhůru jako bych viděl lesk, jako bych patřil na čistec. ³ A cosi jako vztažená ruka chopilo mne za kstici hlavy, a duch pozdvihl mne mezi zemi a nebe, a uvedl mne ve vidění Božím do Jerusalema ku bráně vnitřní, jež hledí na sever, kde byla postavena modla žárlivosti, aby buchla žárlivost. ⁴ A hle, (zjevila se) tu velebnost Boha Israelova jako ve vidění, jež jsem měl na poli.

⁵ I řekl mně: „Synu člověkův, pozdvihni oči k severu!“ I pozdvihl jsem oči k severu, a aj – na severu brány oltářové byla modla žárlivosti, právě u vchodu. ⁶ A řekl mně: „Synu člověkův, vidíš-li ty, co tito čini? Veliké ohavnosti, jež činí tuto dům Israelův, abych daleko se vzdálil od svatyně své? Avšak uvidíš ohavnosti ještě větší!“

⁷ Poté zavedl mne ke vchodu do nádvoří; když jsem pohledl, aj, díra tam byla do stěny. ⁸ A řekl mi: „Synu člověkův, proraz tu stěnu!“ Když jsem ji prorazil, ukázaly se jedny dveře. ⁹ I řekl mi: „Vejdí a viz ohavnosti nejhorší, jež tito zde čini!“ ¹⁰ Všel jsem tedy a viděl jsem – aj, všelijaké podoby zeměplazů a zvířat, ohavy a všelijaké modly domu Israelova zobrazeny byly na stěně všudy vúkol. ¹¹ A sedmdesát mužů ze starších domu Israelova – Jezoniáš, syn Safanův, stál prostřed nich – stálo před tím malováním, a každý měl

V. ²⁶. „*vidění*“ = prorocký výrok, rada, jak z pohromy vyváznouti; ale nedostane se jim odpovědi. Srv. Os 3, 4.; 9. 7.; Am 8, 12.; Ž 73, 9.; Pláč 2, 9. – Kněz, jenž měl vykládati zákon (Mal 2, 7.) nebude vědět si rady, čím by ze zákona potěšil, čím by pomohl. Srv. Jer 18, 18.

V. ²⁷. „*cesty*“ = mravy. – Podle toho, jak nakládali se zásadami práva, spravedlnosti a mravnosti (= „podle soudů jejich“) budou souzeni také sami. – Hospodin nejvýše *věrný*, jenž splní, čím byl hrozil. *Věrný a spravedlivý*.

Hl. 8. V. ¹. Šestý měsíc byl asi náš *zář* (roku 593 př. Kr.). Bylo to *rok a dva měsíce* po příkaze Božím, aby Ez ležel na boku, daném výše 4, 4. – „*starší judští*“, byli pohlaváři rodoví zajatců babylonských. – „Ruka Páně spočinula na Ezechielovi“ = dostalo se mu u vytržení vidění, jež dále popisuje. Srv. 1, 3.; 3, 22. – Přítomní starší byli svědky toho, že Ez upadl do vytržení, i mohli snáze uvěřiti prorokovi, až jim bude líčiti, co „*viděl*“, a tu víru buditi v jiných svých souvěřích.

V. ². Podle Schmalzla znamená „*oheň*“ od beder dolů trestající *spravedlnost* (9, 1.–11, 12.), kdežto silný lesk od beder nahoru značí *milostivou svatost* Boží (11, 13.–24.).

V. ³. Řčení „*cosi jako*“ užívá Ez, aby zmínil představu, že má Bůh tělo lidské (antropomorfismus). – Toliko „*ve vidění Božím*“ a *nikoli ve skutečnosti* byl Ez přenesen do chrámu jerusalemského! – „*brána vnitřní*“, vedoucí z nádvoří vnějšího do vnitřního; níže ve v. 5. sluje „*brána oltářů*“ a ve 9, 2.: „*horní*“. – „*modla*“ tam byla postavena za dob *Manasových* podle 4 Král 21, 7. Snad se ještě na to Ez pamatoval. Ez bylo tehdy 31 roků. – Josiáš dal ji odstraniti, později snad byla tam zase postavena. – Byla to nejspíše socha *Baala*. – Modla budila „*žárlivost*“ Boha, jenž pokládá církev S. z. za svou choť, od níž přísně žádal, aby jej jediného ctíla a milovala jakožto svého chotě; proto se hněval, když se mu zpronevěřovala modlářstvím, jež sluje (obrazně) ve S. z. „*cizoložství*“ (smilstvo). Srv. Ex 20, 5.; Os 12, 14.

V. ¹⁰. „*zeměplazů*“ jako chrobáků, štírů, hadů, krokodilů. – „*zvířat*“, jako psů, koček, býčků, beranů atd. To vše znamená modlářství *egyptské*, provozované také v Jerusalemě, jak svědčí Jer 2, 18, 36 n zejména od těch, kteří i politicky se klonili k Egyptu.

V. ¹¹. O „*sedmdesáti starších*“ viz Ex 24, 1.; Nm 11, 16, 24; 2 Par 19, 5. – Zastupovali celý národ; z toho, že všichni páchají tajnou modloslužbu, vidno, jak byly všechny vrstvy národa judského tímto zločinem prožrány.

kadidelnici v ruce, a mráček dýmu z kadidla vystupoval.¹² I řekl mně: „Jistě vidíš, synu člověkův, co činí starší domu Israelova ve tmách, každý v úkrytě pokoje svého; říkají totiž: „Nevídí nás Hospodin! Opustil Hospodin zemi!“¹³ A řekl mi: „Uvidíš ještě větší ohavnosti, jež tito činí!“

¹⁴ Poté zavedl mne ke dveřím brány domu Hospodinova, jež hleděla k severu, a aj – tu seděly ženy oplakávající Adonida.¹⁵ I řekl mně: „Zajisté jsi to viděl, synu člověkův! Uvidíš ještě větší ohavnosti nežli tyto.“

¹⁶ Poté zavedl mne do vnitřního nádvoří domu Hospodinova, a aj – u vchodu do chrámu Hospodinova mezi předsíní a oltářem pětadvacet mužů obrácených zády ke chrámu Hospodinovu a tváří na východ klanělo se k východu slunce.

¹⁷ A řekl mně: „Zajisté viděl jsi (to), synu člověkův! Zdali je to málo. domu Judovu činiti ohavnosti tyto, jež tu činí, že naplňují (také) zemi nepravostí a mne opět a zase popouzejí (ke hněvu)? Viz, dávají si ratolest k nosu!“¹⁸ Proto také já ve hněvu s nimi naložím: neodpustí (jim) oko mé a nesmiluji se; a když volati budou k mým uším hlasem Velikým, nevyšlyšim jich.“

HLAVA 9. – ¹ A volal mi do uší hlasem velikým toto: „Přiblížili se vykonavatelé trestů na město a každý má nástroj smrtící v ruce.“² A aj, šestero mužů přicházelo cestou brány hořejší, jež hledí na sever, a každý měl svůj nástroj zhouby v ruce; uprostřed nich byl také jeden muž, oděný rouchem lněným, a potřeby písarské měl na boku; i vešli a postavili se podle měděného oltáře.³ A velebnost Pána Israelova zdvihla se s cherubů, na nichž byla, ku prahu chrámu, i zavolal Hospodin muže, jenž byl oblečen v roucho lněné a potřeby písarské na boku měl,⁴ a řekl mu: „Jdi prostředkem města, prostředkem Jerusalema, a poznamej (písmenem) Tau čela mužů lkajících a truchlících nade všemi ohavnostmi, které se dějí prostřed něho.“⁵ Ostatním pak řekl tak, že jsem to slyšel: „Jděte skrze město,

V. ¹⁴. Syrskofenický *Adonis*, jest jméno řecké, jemuž odpovídá hebrejské *Tam-Muz = Syn života*. Byl to bůh, ježž Babyloňané přijali od nesemitského národa, před nimi v Mesopotamii usazeného. Byl to bůh květeny, která v červnu až v červenci usychá, umírá: bůh prý vstupuje do podsvětí, i nastává doba smutku, za které ženy oplakávají jeho smrt.

V. ¹⁶. *Čtvrtý druh modlářství*. – Mezi oltářem na zápalné oběti a vchodem do samého chrámu bylo místo, na němž podle Joela 2, 17 kněží se modlivali. Klaněli se k východu slunce, t. j. *slunci*. Ježto chrám Hospodinův byl obrácen čelem k *západu*, obracelo těchto 25 mužů k Hospodinovi neuctivě záda. – Srv. Jer 2, 27.; 32, 33. – Těchto 25 mužů představuje 24 hlavy kněžských tříd s veleknězem v čele. Čtvrtý druh modlářství jest nejhorší právě proto, že jsou jim vinní *kněží*, kteří svým úřadem byli vázáni netoliko konati výhradně bohoslužbu Bohu jedinému, ale měli vyhlazovati jakékoliv modlářství!

V. ¹⁷. Judovci nejen modlářstvím, ale i jinými zločiny zasloužili si dávno Božího trestu. „*Dávají si ratolest k nosu*“ = čichají se zálibou vůni z obětí podávaných modlám, jakož i z krve, kterou prolévají.

Hl. 9. V. ¹. „*hlas veliký*“ vyjadřoval hrozný Boží hněv i hrůzu trestů, jež již kvačí na Israele. „*vykonavatelé trestů*“ = hlídky, strážné nebeské, jež jsou ustanoveny na ochranu, ale také na trest města, dobří andělé, Is 37, 36. – „*na městě*“ = Jerusalemě.

V. ². „*šestero*“ andělů, ježto jim bylo pobiti *šestero* tříd obyvatelstva: 1. starce, 2. jinochy, 3. panny, 4. děti a 5. ženy, a zejména pak 6. kněze. *Sedmý*, oděný v *bílé* roucho *jako velekněz v den smíru* (jako anděl čistý, svatý, velebný), jest pokládán od některých za samého Krista. Srv. Zjev 15, 6. – brána „*hořejší*“ jest ona, o které Ez mluvil výše 8, 3. Sluje „*hořejší*“, ježto bylo do ní z nádvoří vnějšího *po schodech vystupovati*. – Ještě dnes nosí písaři na Východě černidlo a péro za pasem, tedy po boku. – „*měděný*“ oltář byl ve vnitřním nádvoří, a u něho stálo 25 *kněží*, klanějících se slunci; s nimi měli andělé počítati dílo smrti; proto se staví podle tohoto oltáře.

V. ⁴. Anděl, oblečený v bílé roucho „nebyl z těch, kteří měli trestati, ale vysvoboditi ty, kteří byli spásy hodni“. – „*lkají a truchlí*“, ježto řečenými ohavnostmi trpí čest Boží a blaho jejích souvěrců. Srv. Is 61, 3.; Ž 118, 136, 139. – „*Tau*“ může býti „*znamení*“ nebo poslední *písmě* hebrejské abecedy. Užívali ho místo podpisu ti, kdož neuměli psáti. – Většina křesťanských vykladatelů vidí v tom znamení jakýsi předobraz *kříže Kristova*, znamení spásy všeho lidstva. Srv. Ex 12, 13.; Zjev 7, 3.; 14, 1.

jděte za ním a bijte bez milosti, bez lítosti! ⁶ Starce, jinocha, pannu, dítě i ženy bijte až do vyhubení; ale nikoho, na němž uzříte Tau, nezabíjejte! Od svatyně mé začněte!" Začali tedy od mužů, starších, kteří byli před chrámem. ⁷ I řekl jim: „Znesvěťte chrám a naplňte sině zbitými! Vyjděte!" I vyšli a bili ty, kteří byli v městě. ⁸ Když pak bylo to zabíjení dokonáno, já (jediný) pozůstalý, padl jsem na tvář a volal jsem: „Ouve, Pane Bože, zdali zahubíš všechny ostatky Israelovy, vylévaje hněv svůj na Jerusalema?" ⁹ Tu mi řekl: „Nepravost domu Israelova a Judova veliká jest převelmi, země naplněna jest množstvím krve a město plno jest násilí, neboť říkají: „Opustil Hospodin zemi" a „Hospodin nevidí." ¹⁰ Protož ani oko mé (jim) neodpustí, a neslituji se; mravy jejich na hlavu jim vrátím." ¹¹ A hle, muž, jenž oblečen byl v roucho lněné, jenž měl psací potřeby na boku, hlásil řka: „Učinil jsem, jak jsi mi rozkázal."

HLAVA 10. – ¹ I pohledl jsem a aj – na obloze, jež byla nad hlavami cherubů, byl jakoby kámen safírový; cosi, co vypadalo jako podoba trůnu, ukázalo se nad nimi. ² I oslovil muže, jenž oblečen byl v roucho lněné, a pravil: „Vejdí mezi kola, jež jsou pod cheruby, a naplň ruku svou řevavým uhlím, jež jest mezi cheruby, a vysyp je na město!" I všel před mýma očima. ³ Cherubové stáli po pravé straně chrámu, když ten muž vcházel, a mrak naplnil vnitřní nádvoří.

⁴ Když se velebnost Hospodinova zdvihla s cherubů ku prahu chrámu, chrám se naplnil mrakem a nádvoří se naplnilo bleskem slávy Hospodinovy.

⁵ Zvuk křídel cherubů bylo slyšeti až ve vnějším nádvoří, jako hlas Boha všemohoucího, když mluví. .

⁶ Když tedy byl přikázal muži, oblečenému v roucho lněné: „Vezmi oheň z prostředka kol, jež jsou mezi cheruby," on vešel a postavil se podle kola. ⁷ Tu vztáhl (jeden) cherub ruku z prostředka cherubů k ohni, který byl mezi cheruby, vzal (uhlí) a dal do rukou muže oblečeného v roucho lněné, a ten vzav (je) vyšel. ⁸ Ukázalo se totiž nad cherubem cosi jako ruka lidská pod křídly jejich. ⁹ Pohlédl jsem, a aj, čtyři kola podle cherubů: kolo jedno podle cheruba jednoho, a kolo druhé podle cheruba druhého, kola pak vypadala, jako bys hleděl na kámen chrysolit. ¹⁰ Co se týče podoby jejich – týž tvar měla čtyři (kola): jako by bylo kolo prostřed kola. ¹¹ Když chodila, kráčela na (všecky) čtyři strany; neobracela se,

V. ⁸. Ježto ve chrámě byli samí modláři (8, 7.–17.), nemohl anděl-písař nikoho poznamenati ochrannou značkou, důsledně byli všichni pobiti; Ez viděl, že zbyl samojediný; má obavy, aby snad nezahynul celý národ do jednoho, že by se nesplnily sliby Hospodinovy, že zbytek malý bude zachován. *I prosí Hospodina za milosrdenství* aspoň pro ten zbytek.

HL. 10. V. ¹. Ez vidí velebnost Boží, stojící na prahu chrámu, ale ličí zatím jen povozný trůn, stojící prázdný na jihu chrámu na znamení, že všechno jest již k odjezdu Hospodinovu z chrámu připraveno.

V. ². Rozkaz spáliti město dostává anděl bílý, jenž představuje toho, který bude netoliko k povstání (9, 4.), ale i k pádu mnohých (Lk 2, 34.). Již 1, 13. zmínil se o *ohni*, jenž plápolal mezi cheruby; byl to oheň naznačující *trěsty Boží*; řevavé *uhlí*, jež tu anděl-kněz bere, znamená hněv *Boží*. Srv. níže 21, 24. – Trůn *slávy*, který měli Judovci mezi sebou, stává se jim *soudnou stolicí* jejich vlastní vinou, a *kněžství*, jež jim bylo dáno k *blahu*, stává se jim zkárou!

V. ⁸. srv. s 1, 8.; 8, 3. – Prorocký popis soudu 9, 1.–10, 8., možno s prospěchem srovnati se *skutečností*, líčenou v knihách dějinných, abychom poznali poměr této k onomu (líčení v prorockém vidění). – Podle vypravování dějinného (4 Král 25, 1 n; 2 Par 36, 12 n; Jer 39, 1 n; 52, 1. Sedekias zavínal svou vzpourou, že Nabuchodonosor Jerusalema oblehl a delší dobu ho dobýval; pokus Egyptanů, pomoci městu – selhal. Chaldové prolomili zeď a vnikli do města, jež bylo již velmi trpělo hladem. Král s knížaty prchá, ale jest chycen, zaveden před Nabuchodonosora, synové před zraky jeho popraveni, on sám pak oslepen, svázan a zaveden do Babylona. Za měsíc přichází Nabuzardan, zapaluje a spaluje chrám, palác královský, domy Jerusalema a hradby jeho boří. Judovci za všelijakých příležitostí se rozprchli do okolí Palestiny, jiní na několikrát odvedeni do zajetí, chudina ponechána v Palestině. Tak podle dějin.

když šla, ale k místu, k němuž směřovalo (kolo) přední, šla za ním i (kola) ostatní, aniž se obracovala.¹² Všecko tělo jejich, hrdla, ruce, křídla, i loukotě čtyř kol plná byla očí vůkol.¹³ Ta kola nazval tak, že jsem to slyšel: „Vír“.

[¹⁴ Čtyři tváře měl každý: tvář jedna – tvář cheruba; tvář druhá – tvář lidská; na třetím (místě) byla tvář lví, a na čtvrtém tvář orlí.]

¹⁵ I zdvihli se cherubové. Byl to týž živočich, jež jsem viděl u řeky Chobar.¹⁶ Když cherubové šli, šla spolu i kola podle nich; a když zdvihali cherubové křídla, aby se zdvihli od země, nebyla kola nehybná, ale i ona zůstávala vedle (nich).¹⁷ Když stáli oni, stála i kola, a když se vyzdvihovali, vyzdvihovala se s nimi; neboť duch živočicha byl v nich.

¹⁸ Tu odešla velebnost Hospodinova od prahu chrámu, a postavila se (zase) nad cheruby.¹⁹ Cherubové pak pozdvihše křídla vznesli se od země přede mnou; – když oni vycházeli, šla za nimi také kola – a zastavili se u vchodu do východní brány domu Hospodinova; velebnost Boha Israelova byla nad nimi.²⁰ Byl to týž živočich, jež jsem viděl pod Bohem Israelovým u řeky Chobar; a poznal jsem, že to byli cherubové.²¹ Čtyři tváře měl každý a čtyři křídla každý; a jako by lidské ruce měli pod křídly.²² Podoba tváří jejich: byly to tytéž tváře, jež jsem viděl u řeky Chobar; vypadali taktéž; a každý byl puzen kráčetí čelem vpřed.

HLAVA 11. – ¹ I zdvihl mne duch a zavedl mne k východní bráně domu Hospodinova, hledící na východ slunce; a aj, u vchodu brány bylo pětadvacet mužů; viděl jsem uprostřed nich Jezoniáše, syna Azurova, a Feltiáše, syna Banajášova, knížete lidu.² I řekl mně (Hospodin) : „Synu člověkův, toť jsou ti muži, kteří vymýšlejí zkázu a velmi zle radí v tomto městě³ říkajíce: „Zda nejsou domy dávno vystavěny? Totof jest kotel, a my jsme maso.“⁴ Pročež prorokuj proti nim, prorokuj, synu člověkův!”

⁵ I připadl na mne duch Hospodinův, a řekl mi: „Mluv: Toto praví Hospodin: Tak mluvíte, dome Israelův, a myšlení srdce vašeho já znám.⁶ Velmi mnoho zbili jste jich v tomto městě, a naplnili jste ulice jeho zbitými.⁷ Pročež toto praví Pán Bůh: Zbití vaši, které jste položili uprostřed něho, ti jsou maso, a ono jest kotel; ale vás vyvedu z něho.⁸ Meče se bojíte, meč uvedu na vás, dí Pán Bůh;⁹ a vytrhnu vás z něho, dám vás do rukou nepřátel, učiním nad vámi soudy.¹⁰ Mečem padnete, na pomezí israelském souditi vás budu, a zvíte, že já jsem Hospodin.¹¹ Toto (město) nebude vám kotlem, a vy nebudete v něm masem; na pomezí israelském souditi vás budu.¹² I zvíte, že já jsem Hospodin, v jehož příkazech jste nechodili, podle jehož řádů jste nečinili, činíce proti tomu podle řádů

V. ¹⁸. Zatím co byl přikázáný soud vykonáván, velebnost Hospodinova stála na prahu chrámu na znamení, že jest zastavena závaznost smlouvy, kterou byla učinila s národem; vůz čekal na Hospodina na jižní straně chrámu.

V. ²⁰. Ez zjišťuje, že Hospodin opouštějící chrám je týž, jež viděl v Babylonii na řece Chobar; z toho se těší, že ačkoli chrám opouští, neopouští venkoncem národa v zajetí.

HL 11. V. ¹. HL 11 doplňuje a rozvádí to, co již bylo ve dvou hlavách předchozích. *Pětadvacet mužů*, o nichž je tu zmínka, byla *státní rada* (1 Par 27, 16 n). Zasedala v *místnostech u brány*, jak již vysvítá z Jer 26, 10. Jistě to *není 25 mužů, jmenovaných výše 8, 16.* – *Dva* jsou uvedeni *zejména* asi proto, že byli zajatcům známi jakožto vůdcové strany v Jerusalemě, jež osnovala odpor *proti Babylonu*, doufajíc v pomoc Egypta. – Tento *Jezoniáš* jest jiný než jmenovaný výše 8, 11.

V. ². „*radí*“ spolčit se s Egyptem *proti Nabuchodonosorovi*; ta rada přinesla „*zkázu*“ říši i národu. Byla to rada proti radě Jeremiáše, skrze něhož mluvil Hospodin!

V. ¹⁰. *Mečem*, jehož se tolik obávali, *padl* byvše na útěku i s králem chyceni a v *Rible, nedaleko hranic palestinských*, popraveni (Jer 39, 6.; 52, 27.; 4 Král 20, 21.). Tam v cizině (tedy ne v posvátné hlině palestinské) budou jejich kosti pohozeny! „*Hospodin*“ nejvýše *věrný*; jenž plní, čím hrozí.

národů, kteří jsou vůkol vás." ¹³ Když jsem prorokoval, tu Feltiáš, syn Banajášův, (náhle) skončil; i padl jsem na tvář, volal jsem hlasem velikým, a řekl jsem: „Ouve, Pane Bože, chceš učiniti konec ostatkům Israelovým?"

¹⁴ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁵ „Synu člověkův, bratři tvoji, bratři tvoji, lidé z tvého příbuzenstva, i všecek dům Israelův, všichni, jimžto říkají obyvatelé jerusalemští: „Daleko jste od Hospodina, nám jest dána země ve vlastnictví". ¹⁶ Protož toto praví Pán Bůh: „Že jsem je daleko dal odvésti mezi národy, a že jsem je rozptýlil po zemích, budu jim nakrátko svatyni v zemích, do kterých přišli. ¹⁷ Protož mluv: Toto praví Pán Bůh: Shromáždím vás z národů a seberu vás ze zemí, v nichž jste rozptýleni, a dám vám zemi Israelovu. ¹⁸ Vejdou tam, a odejmou všechny svody a všechny ohavy její z ní. ¹⁹ A dám jim jedno srdce; ducha nového vložím do nitra jejich; odejmu srdce kamenné z těla jejich, a dám jim srdce z masa, ²⁰ aby v příkazech mých chodili a řádů mých dbali činíce podle nich; i budou mně lidem, a já jim budu Bohem. ²¹ Mravy však těch, jichž srdce za svody a ohavami svými chodí, položím na hlavu jejich, praví Pán Bůh.

²² Tu zdvihli cherubové křídla, a kola se zdvihla s nimi. Velebnost Boha Israelova byla nad nimi, ²³ a (ta) Hospodinova velebnost vystoupila z prostřed města, a postavila se na hoře, jež jest na východ města.

²⁴ Poté duch mne zdvihl a přivedl mne do Chaldejska k zajatcům u vidění, v duchu. Božím, a vidění, jež jsem měl, vzdálilo se ode mne. ²⁵ I vypravoval jsem zajatcům všechny věci Hospodinovy, jež mi byl ukázal.

Třetí řada řeči: Všeobecná bezbožnost zasluhuje trestů. Božích.

HLAVA 12. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² „Synu člověkův, prostřed plemene zpuřného ty bydlíš; mezi těmi, kdož oči mají k vidění a nevidí, uši k slyšení a neslyší; jeť to

V. ¹³. *Smrt Feltiáše*, jmenovaného výše ve v. 1. byl náznak a záruka, že i ostatních 24 rádců zahyne. Tak chápe i Ez jeho smrt. Z tohoto vidu nevyplývá nutně, že Feltiáš v tu chvíli, kdy ho Ez viděl umíratí, skutečně také v Jerusalemě umřel. Vidění se splnilo, když později za vpádu Chaldů zahynul.

V. ¹⁶. „*nakrátko*" po dobu zajetí jejich proti dlouhé době, za které budou ve vlasti. V. 16. odpovídá na slova „*Daleko jste od Hospodina*" (v. 15.).

V. ¹⁸. Lid, jenž vrátí se ze zajetí, bude náležitě z modlářství vyléčen, bude to národ obrozený, svatý, jak již prve předpovídal Os 2, 14.; 3, 5.; Am 9, 9.; Is 40, 1. a j. Srv. Dt 30, 3.

V. ¹⁹. Dosud byl národ všelijak rozdvojen, kulhal mezi Hospodinem a modlami, byl také před r. 721 politicky rozštěpen. Po návratu ze zajetí vymizí tato dvojakost, všecek národ bude mít *jednu vládu, jednu bohoslužbu*. Srv. níže 37, 16 nn; Jer 32, 3g. Hospodin jim vdechne *nového ducha*, odpovídajícího *nové smlouvě*, kterou s nimi učiní. Srdce „*kamenné*", jež nedbalo napominání proroků, jež bylo neposlušné, nekající, zpuřné atd. – „*srdce z masa*" = měkké, vnímavé, poslušné, zbožné, milující atd. Čemu učí Nový zákon o pravém znovuzrození z Ducha sv., to skvělým způsobem již zde jest naznačeno a připraveno. Srv. Is 4, 4.; 44, 3.; 66, 9.; Jer 31, 33.; Ez 36, 26.; Joel 2, 28.

V. ²⁰. Srv. Ex 6, 7.; Lv 25, 18.; 26, 12.; Dt 4, 5n; Řím 8, 3 n. – Zásady, jež byly sice ve S. z. vysloveny, ale ne do života uvedeny, budou v N. z. skutečněny! Srv. Zjev. 21, 3.

V. ²⁴ n. Jako byl u vidění do Jerusalema podle 8, 1 nn přenesen, tak byl nyní zase odnesen zpět, t. j. vidění přestalo, Ez nabyl zase normálního smyslu pro okolí, pro starší, kteří se byli k němu sešli a se zájmem vzrušení prorokovo zajiště pozorovali a nyní dychtivě poslouchali, když jim vypravoval, „*co viděl*". Ez jim vše vylíčil proto, aby své souvrce přesvědčil, že se klamou, domnívají-li se, že není možno, aby Hospodin chrám opustil a dal jej i s Jerusalemem pohanům na pospas. Srv. výše 3, 13, 27.

Hl. 12. Ježto hl. 19 se vrací ke hl. 12 bývá úryvek hll. 12–19 pokládán za *celek*. Poslední časový údaj byl podán 8, 1.: pátý den šestého měsíce *šestého roku zajetí* Jechoniášova, t. j. září r. 593 před Kr. – Další údaj časový podán jest teprve v 20, 1.: desátý den pátého měsíce *sedmého roka* téhož zajetí, *to jest srpen r. 592* před Kr. Podnět k této třetí řadě řeči zavdaly tytéž poměry, jež přiměly pod vlivem Božím proroka k tomu, by pronesl řeči předchozí 5, 5.–7, 27.; hll. 8–11. Úryvek hll. 12–19 zdůrazňuje popředně *pád království* (hll. 12, 17, 19).

plémě zpuřné. ³ Ty tedy, synu člověkův, připrav sobě zavazadla na cestu [a vystěhuj se] za bílého dne před nimi a přestěhuj se s místa svého na místo jiné, před očima jejich, zda by snad si toho povšimli; jeť to plémě zpuřné. ⁴ A vynes ven zavazadla svá jako zavazadla vystěhovalce za bílého dne před očima jejich; [sám však vyjdeš u večer před nimi jako vystěhovalce vycházející.] ⁵ Před očima jejich prokopej sobě stěnu a vyjdi skrze ni. ⁶ Před očima jejich na ramenou dej se vynést, v mrákotě dej se odnést; tvář svou přikryješ a země neužrší; neboť zázračným znamením domu Israelovu jsem učinil tebe." ⁷ I učinil jsem, jak mi rozkázal Hospodin: zavazadla svá vynesl jsem jako zavazadla vystěhovalce za bílého dne, u večer pak prokopat jsem stěnu sobě rukou, a v mrákotě jsem vyšel na ramenou jsa nesen před očima jejich. ⁸ Ráno mne Hospodin oslovil a řekl: ⁹ „Synu člověkův, zdali neřeklo tobě plémě Israelovo, plémě zpuřné: „Co ty děláš?“ ¹⁰ Rci jim: „Toto praví Pán Bůh: Zatížení toto patří vůdci, jenž jest v Jerusalemě a všemu domu Israelovu, jenž jest v něm. ¹¹ Rci:

Já jsem zázračným náznakem vám: Jak jsem učinil, tak se stane jim: do vyhnanství, do zajetí půjdou. ¹² A vůdce, jenž jest mezi nimi, na ramenou nesen bude, v mrákotě vyjde, stěnu prokopají, aby jej vyvedli, tvář jeho bude přikryta, aby neviděl očima země. ¹³ A roztáhnou síť svou nad něho, polapen bude do tenat mých, přivedu ho do Babylona, do země Chaldejské, – té však neužrší – a tam zemře. ¹⁴ Všecky pak, kteří jsou kolem něho, pomocníky jeho i houfy jeho, rozptýlím do všech větrů, a meč vytrhnu za nimi. ¹⁵ I zvědí, že já jsem Hospodin, až je rozptýlím mezi národy a rozseje je po zemích. ¹⁶ Zůstavím však z nich několik lidí po meči, po hladu a moru, aby vypravovali všechny nešlechtnosti jejich mezi národy, k nimž přijdou, i zvědí, že já jsem Hospodin."

¹⁷ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁸ „Synu člověkův, chléb svůj s třesením jez; též i vodu svou ve spěchu a v starostlivosti pij! ¹⁹ A rci lidu země: Toto praví Pán Bůh o těch, kteří bydlí v Jerusalemě, v zemi Israelově: Chléb svůj ve starostlivosti jísti budou a vodu svou v úžasu pít, aby zámožnost země spustla pro nepravost všech, kteří bydlí v ní, ²⁰ Města, v nichž nyní bydlí, zpustnou, země bude pouští, i zvíte, že já jsem Hospodin."

²¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ²² „Synu člověkův, jaké to máte přísloví v zemi Israelově, říkáje: „Dni se táhnou, dlouží a všeliké vidění v nic se scvrká?“ ²³ Protož rci jim: „Toto praví Pán Bůh: Učiním konec tomuto přísloví, a nebudou ho již říkati v Israeli vůbec. Ale mluv k nim, že se přiblížily dni a obsah všech vidění. ²⁴ Nebudeť již žádného vidění lživého ani prorocství klamného mezi syny Israelovými. ²⁵ Budu totiž mluvit já, Hospodin; kterékoli slovo promluví, splní se a nebude již prodlévati, ale za dnů vašich, plémě zpuřné, promluví slovo a splním je, dí Pán Bůh."

V. ³ „zavazadla“ šaty, pokrmy nejnutnější domácí nářadí, jež bylo možno naložit na ramena – v. 4. „před nimi“ = „před očima jejich“, aby jim to bilo do očí, a vzbudilo otázku, co to znamená (v. 9.). – „s místa svého“ z Tel Abibu a do osady jiné neb aspoň z domu svého do jiné ulice téže osady.

V. ¹⁵ „až je rozptýlím“, až se splní hrozby proroků. Jer 40, 7. 12.; 52, 8.

V. ¹⁶. Zajatci, kteří uniknou meči, budou mezi pohanstvím živými svědky: *svými testy* budou dosvědčovati, že Hospodin jest Bůh všemohoucí, nejvyšší spravedlivý a věrný. Rozptýlil je, protože tak učiniti *chtěl a mohl*; nejsou tedy rozptýleni proto, že jich zachrániti nechtěl nebo, nemohl. – Jak Judovci tak i pohané poznají z toho Hospodina. Srv. 14, 22.; Dt 29, 24.; Jer 22, 8 n.

V. ¹⁷ n. Prorok má jiným náznakem, *chvěním při jídle a pití*, předobraziti hrůzy Jerusalemských za příštího obležení města. – „ve spěchu“ = s třesením.

V. ²¹ n. Podobně nevěrecky mluvili již posluchači Isajášovi (5, 19.) a Jeremiášovi (17, 15.). Srv. také 2 Petr 3, 4.

V. ²⁵. Hrozby Ezechielovy splní se *již brzy*, ještě za života jeho spoluzajatců. Tu myšlenku zřetelně vyjadřují další vv. 26.–27.

²⁶ Hospodin mne oslovil a řekl: ²⁷ „Synu člověkův, aj, dům Israelův říká: „Vidění, které tento má, jest na dálné dny, a na dlouhé časy prorokuje!“ ²⁸ Pročež rci jim: „Toto dí Pán Bůh: Nebude již prodlévati žádné slovo mé; slovo, jež mluvím, splní se, praví Pán Bůh.“

HLAVA 13. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, prorokuj proti prorokům Israelovým, kteří prorokují, a rci těm, kdož prorokují podle srdce svého: Slyšte slovo Hospodinovo! ³ Toto praví Pán Bůh: Běda prorokům pošetilým, kteří jdou za svým duchem a nic nevidí! ⁴ Jako šakalové v ssutinách jsou proroci tvoji, Israeli! ⁵ Nepostavili jste se na odpor, aniž jste postavili ochranou zeď pro dům Israelův, abyste obstáli v boji v den Hospodinův. ⁶ Vidí klam a prorokují lež, říkajíce: „Praví Hospodin,“ kdežto Hospodin jich neposlal; a potvrzují ustavičně (ty) řeči. ⁷ Zdali jste klam nevydávali za vidění, zdali jste nehádali lživě? Říkáte: „Praví Hospodin,“ kdežto jsem já nemluvil! ⁸ Protož toto praví Pán Bůh: „Že jste mluvili klam a viděli lež: proto hle, já na vás (přijdu), dí Pán Bůh. ⁹ Ruka má (přijde) na proroky, kteří vidí klam a hádají lež; v obci lidu mého nebudou, v seznamu domu Israelova nebudou zapsáni, a do země Israelovy nevejdou; i zvíte, že já jsem Pán Bůh.“

¹⁰ (To) proto, že zklamali můj lid říkajíce: „Pokoje,“ kdyžť pokoje není; a když on stávl stěnu oni ji omazávali hlinou bez plev. ¹¹ Rci těm, kteří omazují (hlinou) bez příměsku, že to spadne; neboť až (přijde) dravý příval, až dám kamenům převelikým padati shůry, až přikáží bouřlivému větru, aby to rozmetal, ¹² až pak, hle, padne stěna, zdaliž vám neřeknou: „Kde jest omaz, jímž jste omazávali (ji)“? ¹³ Protož toto praví Pán Bůh: Ve svém hněvu učiním, že se strhne bouřlivý vítr, a v mém rozhořčení (přijde) dravý příval, jakož i veliké kamení ve hněvu na zkázu. ¹⁴ I zkázím stěnu, kterou jste omazali bez příměsku, srovnám ji se zemí, odkryt bude základ její, padne, i zhynou lidé uprostřed ní, a zvíte, že já jsem Hospodin.

¹⁵ Vylijí hněv svůj na stěnu a na ty, kteří ji omítají bez příměsku a řeknu vám: „Veta jest po stěně a veta jest po těch, kdož ji omítali,“ ¹⁶ po prorocích Israelových, kteří prorokují o Jerusalemu a mají o něm vidění pokoje, kdyžť není pokoje, praví Pán Bůh.

¹⁷ A ty, synu člověkův, upři tvář svou na dcery lidu svého, jež prorokují podle srdce svého, prorokuj proti nim, ¹⁸ a rci:

V. ²⁶ – ²⁸ čelí proti těm, kteří tvrdili, že se proroctví nesplní *brzy*, kdežto v. 21.–25. měl na zřeteli ty, kteří tvrdili, že se nesplní *nikdy*.

Hl. 13. V. ² n. „*prorokům*“ lživým, kteří „*prorokují podle srdce svého*“ a „*jdou za svým duchem*“, t. j. kteří nejsou od Boha k úřadu proroctvému povoláni ale oso~ bují si jej sami; nejsou puzeni od Boha, ale od své vášně; nehlásají jakožto zástupci Hospodinovi všecko a jediné to, co jim Hospodin klade na jazyk, ale vydávají za slovo Boží své nápady, jež v nich budí jejich samoláska. Srv. Dt 18, 18.

V. ³ „*nic nevidí*“, nemají vidění, ježto jim ho Bůh nedává.

V. ⁴ Stát Judsky podobá se náboženskomravní i politické *zřícenině*; lžiproroci jako šakalové nebo lišky vyhrabávají si v nich brlohy a tak podkopávají poslední zdi, které ještě ve zbořenisku stojí. Takovou ssutinou byli také babylonští zajatci; i tyto *trosky* ničili lživí proroci a prorokyně. Že byli tito škůdci i mezi zajatci, vysvítá z Jer 29, 21.

V. ⁹ „*Ruka*“ Hospodinova, která tak milostně působila na proroky pravé, spočine hrozným trestem na prorocích lživých.

V. ¹⁰ Z přisvojovacího zájmena „*můj*“ vyzírá Boží láska k lidu, soucit s ním, ale také hněv na lžiproroky, kteří *jeho*, Boží lid svádějí do záhuby.

V. ¹³ n. *Třikrát* zdůrazněn tu hněv Boží na řádění lžiproroků! Srv Mt 7, 26 n; „*uprostřed ní*“ = ve městě, tou zdi hrazeném.

V. ¹⁵ n. O Jerusalemu prorokovali lžiproroci nejen jerusalemští, ale i ti, kteří v Babylonii odporovali Ezechiele.

Toto praví Pán Bůh: Běda těm, které šíjí podušky pod každý kloub ruky, a dělají podhlavnice pod hlavu každého věku, aby lapaly duše; a lapajíce duše lidu mého, slibují si život.¹⁹ A zlehčují mne u lidu mého pro hrstku ječmene a kus chleba, aby zabíjely duše, jež nemají umřít, a zachraňovaly duše, jež nemají žít, lhouce lidu mému, jenž snadno věří lžem.²⁰ Proto praví Pán Bůh toto: „Aj, já (přijdu) na podušky vaše, jimiž vy duše lapáte jako ptáky; strhám je s ramenou vašich, a propustím duše, které jste polapily, (propustím) duše, aby mohly vzlétnout.“²¹ A zpřetrhám podhlavnice vaše, vysvobodím lid svůj z ruky vaší, nebudou již v rukou vašich lapadlem, i zvíte, že já jsem Hospodin.²² Proto že jste rmoutily lživě srdce spravedlivého, jehož jsem já nechtěl zarmoutiti, a že jste posílily ruku bezbožného, aby se nevrátil od své zlé cesty, a živ byl:²³ proto nebudete již viděti klam ani hádati nebudete, ale vytrhnu lid svůj z ruky vaší, i zvíte, že já jsem Hospodin!

HLAVA 14. – ¹ Přišlo pak ke mně několik starších israelských a sedli si přede mne.² I oslovil mne Hospodin a řekl.³ „Synu člověkův, tito muži postavili si modly své na srdce a svůdce k nepravosti své položili si před sebe; zdali měl bych jim, jsa tážán, odpovědět?”

⁴ Proto mluv s nimi a rci jim: „Toto praví Hospodin Bůh: Každému z domu Israelova, kdo si postaví modly své na srdce a svůdce k nepravosti své položí si před sebe, a přijde ku proroku, aby se mne skrze něho tázal, tomu já Hospodin odpovím (sám) podle množství model jeho,⁵ aby dům Israelův vzat byl za srdce, kterým odpadli ode mne skrze všechny své modly.“

⁶ „Protož rci domu Israelovu: Toto praví Hospodin Bůh: Obrátte se a odstupte od model svých, ode všech ohav svých odvrátte své tváře!⁷ Neboť každému z domu Israelova i z novověrců, cokoliv jich, jakožto příchodů v Israeli jest, kdo se mně odcizil, postavil si modly své na srdce a svůdce k nepravosti své si položili před sebe, a přijde ku prorokovi, aby se tázal mne skrze něho: tomu já Hospodin odpovím skrze sebe samého:⁸ upru tvář svou na toho člověka, učiním jej výstrahou a příslovím, vyhladím jej zprostřed lidu svého, i zvíte, že já jsem Hospodin.

⁹ Dá-li pak se svěsti prorok, aby pronesl výrok: já Hospodin oklamal jsem proroka toho, i vztáhnu ruku svou na něho, a vyhladím ho z lidu svého israelského.¹⁰ (Oba) pone-sou svou vinu: jakou vinu bude míti tazatel, takovou vinu bude míti také prorok,¹¹ aby nebloudil již dům Israelův (vzdaluje se) ode mne, aby se neposkrvňoval všemi zločiny svými, ale ať jsou mým lidem, a já budu jejich Bohem, praví Hospodin zástupů.“

V. ¹⁷. Kromě proroků vystupovaly také *prorokyně*, pravé i lživé. (Srov. Ex 15, 20 (Sestra Mojžíšova); Sdc 4, 4 (Debora); 4 Král 22, 14 (Holda).

V. ¹⁹. „za hrstku ječmene“ = za nepatrný zisk. – Vydávající lži za výroky Boží, zneužívající autority Boží k tomu, by lichotili bezbožnosti, schvalovali nemravnost, „zlehčují“ Hospodina.

V. ²⁰. Ty hebké, kypré podušky sladkých slibů a lahodných slov jsou *tenata*, do kterých lžiprorokyně lehkověrné duše chytají. Co tu Pán slibuje, splnil tím, že posílal proroky pravé a že trestal proroky lživé. Jer 28, 16.; 29, 21.

V. ²² n. Nebudou míti klamných vidění, nebudou hádati – až je Bůh potrestá smrtí. Srv. Jer 28, 16.; 29, 21 n. Hl. 14. V. ¹. Zajatci v Babylonii měli svou samosprávu, tedy také své „starší“, kteří chodili k Ez. Srv. 8, 1. – Tentokrát přišli, aby se tázali na něco Hospodina skrze Ezechiela (v. 4.). – O poměrech zajatců viz k Esdr 1, 5.

V. ⁴. „odpovím“ ne skrze proroka, ale *sám*; ne slovem, ale *skutkem*: trestem podle toho, jak zasluhuje.

V. ⁶⁻⁸. Hospodin žádá *vnější i vnitřní* odvrát od model a, příklon dokonalý k sobě. Slova připomínají Lv 17, 8. 10. 13.; 18, 26.; 20, 2.

V. ¹⁰ n. Oba budou pykati tresty za svou vinu; ty tresty budou míti také výchovný a léčivý účinek. Judsky tazatel měl se držeti *hrozeb Hospodinových*, jež mu oznamovali *proroci praví*, a neměl si vědomě kupovati *sliby klamavé*. – Srv. výše 11, 20.; Jer 31, 33.

¹² Hospodin mne oslovil a řekl: ¹³ „Synu člověkův, zhřeš-li země (některá) proti mně, že věrolomně odpadne, vztáhnu svou ruku na ni, zlomím sílu chleba jejího, a pošlu na ni hlad, i vyhladím z ní člověka i dobytek; ¹⁴ a kdyby v ní byli tito tři mužové: Noe, Daniel a Job, (toliko) oni spravedlností svou zachránili by své životy, praví Hospodin zástupů.

¹⁵ Nebo uvedu-li nejhorší zvěř na zemi, abych ji pohubil a zpusťne-li, protože nebude žádný, kdo by šel přes ni, pro zvěř, ¹⁶ kdyby v ní byli tito tři mužové, jako že živ jsem, praví Hospodin Bůh, ani synů ani dcer (svých) nevysvobodí, ale (toliko) oni sami vysvobození budou, země však zpuštěna bude.

¹⁷ Nebo uvedu-li meč na tu zemi, a řeknu-li meči: „Projdi skrz zemi!“ a vybijí-li v ní člověka i dobytek, ¹⁸ i kdyby v ní byli tito tři mužové: jako že živ jsem, praví Hospodin Bůh, nevysvobodí synů ani dcer (svých), ale (toliko) oni sami vysvobození budou.

¹⁹ Nebo pošlu-li mor na tu zemi, a vylíjí-li krvavě hněv svůj na ni, abych vyhladil v ní člověka i dobytek, ²⁰ a kdyby v ní byli Noe i Daniel i Job, jako že živ jsem, praví Hospodin Bůh: ani syna ani dcery nevysvobodí, ale (toliko) oni sami sebe vysvobodí svou spravedlností.”

²¹ Ano, toto praví Pán Bůh: „Tak i když pošlu čtyři své největší tresty, meč, hlad, divokou zvěř a mor na Jerusalema, abych pobil v něm lidi i dobytek; ²² přece (však) zůstane v něm zbytek zachovaných, kteří vyvedou syny a dcery; ti, ejhle, přijdou k vám, užijí mravy jejich i smýšlení jejich i dojdete útěchy nad neštěstím, jež jsem uvedl na Jerusalema, nade vším, co jsem uvedl na něj. ²³ Budou vám na útěchu, až užijí mravy jejich a smýšlení jejich, i poznáte, že jsem neučinil bez příčiny všechno to, co jsem učinil v něm. praví Hospodin Bůh.

HLAVA 15. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův! Jak bude naloženo se dřevem vinného kmene proti všemu dříví, s roštím, kterým jest proti lesnímu stromoví? ³ Zdali možno z jeho dřeva učiniti (nějaké) dílo, nebo zda možno udělati z něho kolík, aby mohlo býti na něj pověšeno všelijaké nářadí? ⁴ Viz, ohni je dávají za potravu. Strávil-li (pak) oheň oba konce jeho a byl-li prostředek jeho obrácen v popel, zda bude (ještě) užitečné na nějaké dílo? ⁵ I když bylo celé, nebylo způsobilé na nějaké dílo; tím méně, když je oheň ztráví, opálí, může z něho býti co děláno!

⁶ Protož toto praví Pán Bůh: Jako se dřevem révovým mezi dřívím lesním, jež jsem dal ohni za potravu, tak naložím s obyvatelstvem jerusalemským. ⁷ Upru svou tvář proti

V. ¹²⁻¹⁴ „věrolomně“ porušivši svatou smlouvu, kterou se mnou byla učinila – *modlářstvím*.

V. ¹⁵ n. Přísná spravedlnost Boží neušetří ani hříšných *děti lidí spravedlivých*, tím méně jejich *spoluobčanů!* – (Srv. Lv 26, 22.) – Ta spravedlnost se časem nemění, jaká byla za *Noema a Joba*, taková jest i nyní za *Daniela*. – Noe byl podle Gn 6, 9.: „*muž spravedlivý a bezúhonný mezi svými vrstevníky*“ a „*chodil s Bohem*“. Také Jobovi dává Písmo svědectví, že „*byl upřímný a poctivý, bál se Boha a vystříhal se zlého*“ (Job 1, 2.).

V. ¹⁷ n. Tolikerym opakováním vštěpuje Bůh *nezměnitelnost svého rozsudku* nad Jerusalemem. Spolu zdůrazněna jest *moc přímlyvy spravedlivých*, které tedy užitečno se dožadovati.

V. ²¹ obrací na Judsko, co bylo výše řečeno o jakékoli zemi, oddané *modlářství*. – Jako žádala spravedlnost Boží v případech výše jmenovaných (v. 12. až 20.), aby modláři v té oné zemi vyhynuli bez ohledu na to, jsou-li mezi nimi také spravedlivci: „*tak bude i když pošle*“ Hospodin tresty na *Jerusalema*.

Hl. 15. V. ¹ n. Národ vyvolený bývá často přirovnáván k vinici nebo k révě. Viz Dt 32, 32.; Is 3, 14.; 5, 1 n; Os 10, 1.; Jer 2, 21.; Ž 79, 9.

V. ⁶ srv. s 4 Král 25, 9.

V. ⁷ srv. s 4, 5.; 13, 17.; 14, 8. – Vyhnanci z r. 587 z jednoho „*ohně*“ útrap vyjdou, ale, neobráti-li se, Bůh i ve vyhnanství bude je stíhati „*ohněm*“ svízeli jiných. – To vše bude se dít před očima ostatních vyhnanců – kteří z toho zakusí a dosvědčí, že Hospodin jest Bůh nejvyšší spravedlivý a věrný, že plní, čím byl hrozil. Totéž svědectví bude vydávati zpustlá svatá země (v. 8.).

nim; z ohně vyjdou, ale oheň je stráví, i zvíte, že já jsem Hospodin, až upru svou tvář proti nim,⁸ a učiním zemi jejich neschůdnou pouští za to, že odpadli, praví Pán Bůh.

HLAVA 16. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, známé učíš Jerusalemu ohavnosti jeho! ³ Rci: Toto praví Pán Bůh Jerusalemu: Kofen tvůj a rod tvůj jest ze země Chanaanské: otec tvůj byl Amorrhejský, a máti tvá Heťanka. ⁴ Když ses narodila, v den tvého narození, nebyl přiřezán tvůj pupek, vodou nebylas umyta na své zdraví, ani solí potřena, ani plénkami ovinuta. ⁵ Oko nikoho se neslitovalo nad tebou, aby byl učinil tobě něco z těch věcí z milosrdenství s tebou, ale bylas pohozena na širou zemi z odporu k životu tvému v den tvého narození.

⁶ Jda mimo tebe viděl jsem, že budeš rozšlapána v krvi své, i řekl jsem tobě, když ses házela v krvi své: „Živa bud!“ Řekl jsem, pravím, tobě: „Ve své krvi živa bud!“ ⁷ Rozmnožil jsem tebe jako polní travu; rozmnožila ses, stala ses velikou, vzrostla jsi a dosáhla jsi vnady ženské; prsy tvé se oduly a vlasy tvé vzrostly, ale byla jsi (ještě) obnažená a všechna nahá. ⁸ Jda mimo tebe viděl jsem tě, a aj – čas tvůj byl čas milování; i prostřel jsem oděv svůj na tě, přikryl jsem nahotu tvou, přísáhl jsem tobě, vešel jsem ve smlouvu s tebou – praví Hospodin Bůh – i stala ses mou. ⁹ Okoupal jsem tě vodou, smyl jsem krev tvou s tebe, pomazal jsem tě olejem, ¹⁰ oděl jsem tě šatem pestrých barev, obul jsem tě v střevíce fialové, ověncil jsem tě kmentem, a přioděl jsem tě nejjemnějším závojem. ¹¹ Ozdobil jsem tě šperky, dal jsem ti náramky na ruce, a řetěz okolo hrdla. ¹² Dal jsem prstenec ti nad ústa, kroužky na uši a nádhernou korunu na hlavu. ¹³ Zdobila ses zlatem a stříbrem, odívala ses kmentem, vyšíváním, rouchem pestrých barev. Běl, med a olej jídala jsi, stala ses velmi, velmi krásnou a dospěla ke království. ¹⁴ Jméno tvé rozneslo se mezi národy pro tvou krásu, ježto jsi byla dokonale krásná v ozdobě mé, kterou jsem byl vložil na tebe, praví Pán Bůh.

¹⁵ (Ale) spoléhajíc se na svou krásu, smilnilas na své jméno a vyložilas smilství své každému mimojdoucímu, abys byla jeho. ¹⁶ Vzávši z oděvů svých nadělala sis výšin pestré sešivaných, a smilnilas na nich, jak nikdy nebývalo, aniž kdy bude. ¹⁷ Vzala jsi šperky svoje ze zlata mého, ze stříbra mého, jež jsem tobě dal, nadělala sis mužských podob, a

HL. 16. rozvádí v jiném obrazu myšlenku, vyslovenou ve hl. 15. – Hospodin z nevýslovného milosrdenství svého ujal se národa svého a vyvoliv si jej z hrozné bídy (1.–14.), zasnoubil se s ním jako s chotí, ale Israel modlářstvím a jinými zločiny zproučňoval se mu (15.–34.); za to bude potrestán (35.–52.), ale Bůh konečně přece zase nad ním se smiluje (53.–63.). Posluchači Ezechielovi měli poznati a uznati hříšnost svého národa i jeho trestuhodnost.

V. ³. Ez chce říci, že *národ sám ze sebe neměl žádné přednosti před ostatními pohany*, jako byli Kanaanové, Amorrhejsí a Heťané. Jmenuje *Kanaany* proto, že Jerusalem byl kdysi městem *kanaanským*, a že v Palestině, kde přebýval Jakob se svými syny, byli kromě jiných národů také *Amorrhejsí* a *Heťané*.

V. ⁴. líčí žalostný stav národa v egyptské porobě. – Národ podobal se dítěti *ženského* pohlaví, jehož rodiče náležitě neošetřili, ale *pohodlí*. Obvyčej soliti novorozené děti uvádí také sv. Jer. Do plének bývaly ditky zavazovány už proto, aby se jim údí neznetvořily.

V. ⁵. „*odpor*“ k životu dívky měli *rodiče*, odpor k životu národa israelského měli Egypťané, zejména král, jenž kázal Israelity vyhubiti. Ex 1, 22.

V. ⁹. Nevěsta *před svatbou se koupávala* a mazávala se olejem, jakož i jinými vonidly. Srv. Ef 6, 20. Národ israelský byl pomazán, když mu byl svěřen úřad kněžský, královský a prorocký.

V. ¹⁴. připomíná dobu, kdy národ israelský zřídil si *království*, jež tolik slyňulo za dob *Šalomounových*. – O přednostech národa israelského srv. Řím 9, 4. – Milostí Boží byla synagoga, co byla. – Každý člen národa israelského měl podíl na přednostech své církve. Mnohem větších předností dostalo se církvi N. z., kterou synagoga předobrazovala. Možná tedy na *onu* obrátit, co tuto Ez praví *o léto*. A ježto církev se skládá z nesmrtelných duší, možno všeho více méně použití také o každé duši křesťanstvím omilostněné.

V. ¹⁷. Srv. Os 2, 8.; Is 2, 20.; 46, 6. – Modly slovou tu „*mužské*“ podoby, ježto synagoga byla „*manželkou*“ Hospodinovou, tedy „*ženou*“.

smilnilas s nimi.¹⁸ Vzalas roucha svá pestrobarevná a přidělas je; olej můj a vonidla má kladlas před ně.¹⁹ Chléb můj, který jsem tobě dal, běl, olej a med, jimiž jsem tě krmil, kladlas před obličej jejich k líbezně vůni. Stalo se, praví Hospodin Bůh.²⁰ Vzala jsi své syny a dcery, které jsi mně porodila, a obětovalas jim je, aby je snědli. Zdali malé je to smilstvo tvé?²¹ Obětovalas mé syny, zasvěcovala a darovalas je jim.²² A po všech (těch) ohavnostech svých a smilstvech, nerozpomenula ses na dny mládí svého, kdy jsi byla obnažená a celá nahá, v nebezpečí, že budeš rozšlapána ve své krvi.

²³ A po vši zlobě své – běda, běda, praví Pán Bůh –²⁴ vystavěla sis nevěstinec, a uděla-
la sis hampejs v každé ulici.²⁵ Na rohu každé ulice vystavěla sis znamení smilstva svého,
zohavilas krásu svou, roztáhlas nohy své každému tudy jdoucimu, a množila jsi smilství
svá.²⁶ Smilnilas se syny egyptskými, tělnatými sousedy svými, rozmnožila jsi smilství
své, abys mne popudila.²⁷ Ejhle, já jsem vztáhl ruku svou proti tobě, ubral jsem ti výživy
tvé a dal jsem tě na pospas vášni nenávidících tebe dcer filištinských, jež se rdí nad tvou
cestou nepravosti.²⁸ Smilnila jsi také se syny assyrskými, protože nebyla ještě nasycena,
a když jsi se nasmilnila, ani tím ses nenasytila.²⁹ I rozmnožila jsi smilství své v zemi kra-
mářů s Chaldejskými, avšak ani tím ses nenasytila.³⁰ Čím bych mohl očistiti srdce tvé,
praví Pán Bůh, kdyžtě činíš všechny tyto skutky nejnestydatější nevěstky?³¹ Kdyžtě vysta-
věla sis nevěstinec na rohu každé cesty, a výšinu svou zřídila sis v každé ulici. Avšak neby-
las jako nevěstka, jež nelibostí zvyšuje mzdu,³² ale jako žena cizoložná, jež místo muže
svého uvádí cizí.³³ Každé nevěstce bývá dávána mzda; tys však (sama) dávala mzdy všem
svým milovníkům; dary jsi jim dávala, aby vcházeli k tobě odevšad a smilnili s tebou.³⁴ I
stala ses opakem obyčejných žen při svých smilstvích, a po tobě nebude smilnění (tako-
vého); nebo tím, žeš dávala mzdu a mzdy jsi nebrala, stal se při tobě případ opačný.

³⁵ Protož, nevěstko, slyš slovo Hospodinovo!³⁶ Toto praví Pán Bůh: Za to, že se roz-
plynul kov tvůj, že odkryta byla hanba tvá při tvých smilstvech před milovníky tvými a
před ohavnými tvými modlami, pro krev synů tvých, jež jsi jim dala,³⁷ aj, já shromáždím
všecky milovníky tvé, s nimiž jsi se stýkala, všechny, jež jsi milovala, se všemi, jež jsi nená-
viděla, shromáždím je na tebe odevšad, obnažím nahotu tvou před nimi, i uzří všecku
hanbu tvou.³⁸ A budu tě souditi podle práva proti cizoložnicím, a těm, kdož prolévají
krev, a vydám tě na krvavou smrt hněvu a žárlivosti.³⁹ Dám tě v ruce jejich, i rozboří tvůj
nevěstinec, a strhnou tvůj hampejs, obnaží tě z roucha tvého, poberou ti tvé šperky a
nechají tě nahou, plnou hanby;⁴⁰ a přivedou proti tobě zástup, ukamenují tě a rozsekají

V.¹⁸ n. Modly bývaly oblékány v drahé šaty. Jer 10, 9. – *Med*, jež obětovati Hospodinu bylo zakázáno, jme-
nován proto, by naznačeno bylo, že Israel obětoval modlám po způsobu pohanském, jenž med na oltář připouš-
těl.

V.²⁰ n. Děti, jež Hospodin Israelitům dával, měly býti vychovány ke službě jediného Boha-Hospodina, oni
však je obětovali ke cti Molocha ohněm v *krvavou oběť*! Srv. níže 20, 31.; 23, 37.; Jer 7, 31.; 32, 35.; 4 Král 16,
3.; 23, 10.; Ž 105, 37 n. – Ty děti byly majetek Hospodina-stvořitele. Srv. Ex 4, 22.; Dt 14, 1. – „*zasvěcovala*“ je
tím, že byly spalovány ohněm; v tom smyslu je Moloch „*zhltal*“, („snědl“). – Srv. 4 Král 21, 6.; Is 57, 5.; Mich 6,
7.

V.²³ –²⁵ „*nevěstinec*“ = umělou *vyvýšeninu*, na kterou byl pak postaven oltář, aby na něm obětováno bylo
modlám. Srv. 4 Král 23, 8.; 21, 3 n.

V.²⁶ n má na zřeteli modlářské *smlouvy politické*, ve které Judovci vcházeli s Egyptany a jež byly s modlář-
stvím úzce spjaty. Srv. Is 57, 9. – „*dcery filištinské*“ jsou města a malá území Filištanů, kteří jakožto metla
spravedlnosti Boží často si na Israelitech shlazovali svou válečnou žáhu. Srv. Sdc 13, 1 nn; 1 Král 4, 2 n; Am 1,
6. – Filištané, věrní svým místním bohům, *rděli se* nad zpronevěrou národa israelského.

V.³⁸ *Cizoložnice* podle zákona byly ukamenovány. Dt 22, 24. – *Vrah* byl trestán smrtí podle Gn 9, 6.; Ex 21,
12.; Lv 24, 17. – „*Hněvivě a žárlivě*“ vydával manžel cizoložnou svou ženu na soud a na popravu. Srv. 35, 6.

V.⁴⁰ Jako manžel přivedl na cizoložnou ženu zástup, který ji měl ukamenovati, tak přivede Hospodin na Je-

meči svými.⁴¹ Domy tvé spálí ohněm a vykonají na tobě soudy před očima mnohých žen; i přestaneš smilniti, a mzdy již nebudeš dávat.⁴² I ukojí se hněv můj na tebe, žárlivost má vzdálí se od tebe, upokojím se a nebudu se již hněvat.⁴³ Za to, že ses nerozpomenula na dny mládí svého, ale žes popouzela mne všemi těmi věcmi, za to i já dám mravy tvé na hlavu tvou, – praví Pán Bůh – avšak neučiním podle (míry) nešlechtnosti tvých ve všech ohavnostech tvých.

⁴⁴ Hle, každý kdo mluvívá přísloví, užije o tobě tohoto: „Jaká matka, taková dcera!“⁴⁵ Ty jsi dcera své matky, jež zavrhl muž svého a děti své, a sestra sester svých jsi ty, jež zavrhl muž své a děti své; matka vaše jest Heťanka, a otec váš Amorrhejský.⁴⁶ Sestra tvá větší byla Samař, ona i dcery její, jež bydlila na levici tvé; sestra tvá pak menší tebe, jež bydlila na pravici tvé, byla Sodoma a dcery její.⁴⁷ Avšak ani po cestách jejich jsi nechodila ani o maličko méně podle nešlechtností jejich jsi nečinila; daleko nešlechternější věci jsi páchala nežli ony, ve všech cestách tvých.⁴⁸ Jako že živ jsem, praví Pán Bůh, nečinila Sodoma, tvá sestra, ona ani dcery její, jako jsi činila ty a dcery tvé.⁴⁹ Ejhle, to byla vina Sodomy, tvé sestry: pýcha, nadbytek jídla; dostalo se jí i dcerám jejím blahobytu a pohovu, ale ruky nuznému a chudému nepodávaly;⁵⁰ zpyšněly a činily ohavnosti přede mnou, i vyhladil jsem je, jak jsi viděla.⁵¹ Samař pak (ani) polovici hříchů tvých nenahřešila. Ale tys převýšila je svými nešlechtnostmi, a ospravedlnila jsi sestry své všemi ohavnostmi svými, jež jsi spáchala.⁵² Protož i ty nesíš hanbu svou, která jsi překonala sestry své hřích svými nešlechterněji činíc než ony; neboť spravedlivější jeví se býti než ty; buď tedy zahanbena a nesíš hanbu svou ty, která jsi ospravedlnila své sestry.

⁵³ I obrátím osud Sodomy a jejích dcer, obrátím i (osud) Samaře a jejích dcer; obrátím také osud tvůj uprostřed nich,⁵⁴ abys nesla hanbu svou, a zahanbena byla pro všechny věci, které jsi činila, jim na potěchu.⁵⁵ Sestra tvá Sodoma i dcery její vrátí se do svého staršího stavu; i Samař a dcery její vrátí se do svého starého stavu; také ty a dcery tvé vrátíte se do svého starého stavu.⁵⁶ A nebylo jméno Sodomy, tvé sestry slyšáno z úst tvých za dnů tvé pýchy,⁵⁷ prve nežli se ukázala tvá zloba, jako dnes, na potupu dcerám syrským, a všemu tvému okolí, dcerám filištínským, jež tě obklíčují vůkol.⁵⁸ Nešlechtnost svou a hanbu svou dlužno ti nésti, praví Pán Bůh.

⁵⁹ Nebo toto praví Pán Bůh: Učiním sice tobě jako ty jsi (učinila, když jsi) pohrdla přísahou zrušivši smlouvu;⁶⁰ avšak rozpomenu já se na svou smlouvu, v níž jsem vešel s tebou za dnů tvého mládí, a učiním s tebou smlouvu věčnou.⁶¹ I rozpomeň se na své

rusalem zástupy nepřítelé, který bude na něj házeti kameny. – Rozsekávána meči bývala vrahyně malých dětí. – Srv. 4 Král 25, 9.; Jer 52, 13.

V. ⁴¹. Choť Hospodinova bude trestána před očima žen na větší svou hanbu. – Ty „ženy“ byli všelijací národové, zastoupení ve vojště Nabuchodonosorově. Jer 25, 9. – Jerusaleml (Judsko) dá se tím trestem odvrátiti od modlářství, t. j. „*přestane smilniti*“.

V. ⁴⁴. „matka“ národa byla Heťanka, potřísněná modlářstvím a zločiny, jež bývaly s ním spojovány.

V. ⁵³. Sodoma a Samař zastupuje tu *pohanstvo* vůbec. Srv. Jer 48, 47.; 49, 39. – „*obrátil osud*“ = obnovím, vzkřísím je. Dlužno mysliti na *obrození náboženskomravní* pohanů, jak je líčili již předchůdci Ezechieli, na př. Is 2, 2 n; 11, 10.; 42, 6.; 49, 6.; 60, 1.; Am 9, 12.; Mich 4, 1.; 7, 11 n a jj. – V království mesiášském přestanou výsady národa vyvoleného, všichni národové budou v něm bratři („*sestry*“) sobě rovní. Srv. Is 19, 24. – Jerusaleml dojde obnovy teprve *třetí*.

V. ⁵⁶ n. Tak bude pokořen Jerusaleml proti pohanům, ten Jerusaleml, který kdysi se vynášel nad ně, že nechtěl ani jejich jména „*vzíti do úst*“.

V. ⁶⁰. „*za dnů tvého mládí*“ na Sinaji. – *O nové smlouvě* srv. Ez 11, 19 n; Os 2, 19.–24.; Jer 31, 33.

V. ⁶¹. „*sestry větší a sestry menší*“ jsou větší a menší národové *pohanští*. Srv. v. 53., 55. – Z těch sester stanou se „*dcery*“ Jerusaleml, který bude matkou a středem mesiášské spásy, kde se všichni pohané znova zrodí. Srv. Ž 86, 4.–6.; Is 2, 3.; Mich 4. 2. a jj. – Jerusaleml nebude tím středem spásy na základě práva, vyplývajícího ze 1326

cesty, a budeš se hanbiti, až dostaneš sestry své větší i menší; neboť dám ti je za dcery, ale ne podle smlouvy tvé.⁶² A zřídím já smlouvu svou s tebou, i zviš, že já jsem Hospodin,⁶³ aby ses rozpomenula a zahanbila, a nemohla již úst otvírati pro hanbu, až ti odpustím všechno, co jsi činila, praví Pán Bůh.

Podobenství o věrolomnosti Sedekiášově (17, 1.–24.).

HLAVA 17. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, dej hádanku a pověz podobenství domu Israelovu. ³ Rci: Toto praví Pán Bůh: Orel veliký, velikých křídel, dlouhých údů, plný pestrého peří přiletěl na Liban. Vzal duši cedru, ⁴ vršek ratolestí jeho ulomil, a přenesl jej do země obchodu, ve městě kupeckém položil jej. ⁵ Vzav pak (zrno) ze semene (té) země vsadil je do kypré půdy, aby pustilo kořeny za hojné vláhy, (ale jen) na povrch položil je. ⁶ Mělo vzejít a vzrůst ve vinici široko rozloženou, (ale) nízkou; její ratolesti měly hledět na něj, a kořeny její měly pod ním býti. Stala se tedy (ze zrna) vinice, vydala ratolesti a vypustila výhonky.

⁷ Byl však jiný orel veliký, velikých křídel, a mnohého peří; a hle, ona vinice zapouštěla kořeny své k tomuto (orlu); ratolestmi svými táhla se k němu ze svých osázených záhonů, aby ji svažoval, ⁸ (ač) byla štípena v půdě dobré, kde bylo hojné vláhy, že mohla vypustit ratolesti a nésti ovoce, aby z ní byla vinice veliká.

⁹ (Protož) rci: Toto praví Pán Bůh: Zdali se jí to podaří? Zdaliž (onen) kořenů jejich nevytrhá, ovoce jejího neotrhá, a nevysuší všech plodných ratolestí jejich, že uschne, až ji vytrhne z kořene – ne ramenem velikým a s množstvím vojska? ¹⁰ Aj, štípena jest; zdali se podaří? Zdali, jak se jí dotkne žhoucí vítr, neuschne, a na záhonech, na nichž roste, neuvadne?

¹¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹² Rci plemeni zpurnému: Nevíte-li, co toto znamená? Rci: Hle, král babylonský přišel do Jerusalema, vzal krále i knížata jeho, a zavedl je k sobě do Babylona. ¹³ Vzal pak (jednoho) z královského rodu, učinil s ním smlouvu, a přijal od

smlouvy s Bohem; toho práva pozbyl, ježto řečenou smlouvu porušil. Jerusalema bude matkou duchovní všech národů z nové milosti Boží. Srv. Jan 4, 22.; Řím 1, 16.; 11, 17.

HL. 17. V. ¹. Toto podobenství proslavil Ez mezi šestým a sedmým rokem Jechoniášova zajetí (t. j. 593–591 před Kr.).

V. ³ n. *Orel*, jakožto *král* ptactva, často znamená *krále* (Srv. Is 46, 11.; Jer 48, 40.; 49, 22.; Pláč 4, 19.), zde znamená babylonského *Nabuchodonosora*. Ve velikých křídlech lze viděti rychlost, s jakou vodil Nabuchodonosor své voje ze země do země, s jakou se objevoval také před Jerusalemem. V „*plnosti peří*“ možno čísti životní svěžest, jakési mládí říše Novobabylonské za Nabuchodonosora. *Liban* tu znamená *Jerusalem*; snad proto, že v něm bylo mnoho cedrového dříví použito k nádherným stavbám. – „*cedr*“ znamená tu *královský rod Davidův*, pak také Judskou říši, již dynastie Davidovců vládla, „*duše*“ znamená tu totéž co „*vršek*“. Dějinně znamená tu „*vršek*“ *krále Jechoniáše*, ježž Nabuchodonosor r. 598 před Kr. odloučil od ostatních členů dynastie Davidovy a *odvedl do Babylona*. „*země obchodu*“ je tu Babylonie.

V. ⁵. vyložen jest níže ve v. 13. – „*zrno*“ byl syn krále Josiáše, *Mattaniáš*, ježž babylonský král posadil na trůn judský a jemuž dal jméno Sedekiáš. (Viz 4 Král 24, 17.) – „*ta země*“ = Judsko.

V. ⁷. *Druhý* tento *orel*, jak vyplývá z v. 15. níže, byl *Egypt* (faraos); nemá tolik přívlastků jako výše orel první, ježto Egypt byl tehdy proti Babylonii značně slabší. – Vinice, vinný kmen, t. j. Sedekiáš, nechtěl býti poddán Nabuchodonosorovi (prvnímu orlu), ale hleděl se osamostatnit pomocí druhého orla (Egypta), se kterým počal navazovati styky politické, až se s ním skutečně spojil.

V. ⁹. Nabuchodonosor Judsko z kořene vyvrátí („*vytrhá její kořeny*“), pobije syny Sedekiášovy, pobije mnoho lidí, jiné odvede do zajetí („*vysuší všechny plodné ratolesti*“) a k tomu všemu nebude potřebovati mnoho vojska, nebude třeba velikého napětí sil.

V. ¹¹ n. „*plémě zpurné*“ jsou *Ezechielovi posluchači*, judští vyhnanci v Babylonii, nechtějící přijímati slov Ezechielových za slova Boží, kterým dlužno se podrobiti.

V. ¹³. vykládá v. 5. – „*jednoho*“ – Sedekiáše, který se zavázal přísahou, že bude věrným vasalem babylonským.

něho přísahu; ale velmože (té) země pobral. ¹⁴ (To proto), aby království zůstalo poníženo, a nepozdvihovalo se, ale šetřilo smlouvy jeho, a zachovalo ji. ¹⁵ Ten však odstoupiv od něho poslal posly do Egypta, aby mu dal koně a mnoho vojska. Zdali se mu to podaří, (zdali) blaze bude tomu, jenž to učinil? A kdo smlouvu zrušil, zdali vyvázne? ¹⁶ Jako že živ jsem já, praví Pán Bůh: V sídle krále, jenž ho králem ustanovil, jehož přísahu zrušil a smlouvu protřhl, kterou s ním měl – v Babyloně zemře! ¹⁷ A ne s vojskem velikým, ne s lidem četným bude s ním farao válčiti, až bude vyházen násep, až budou vystavěny valy, aby mnoho lidí bylo pobito. ¹⁸ Neboť pohrdl přísahou, aby mohl zrušiti smlouvu; ejhle, dal na to ruku; protože toto vše učinil, nevyvázne.

¹⁹ Protož toto praví Pán Bůh: Jako že živ jsem já: Prísahu, kterou pohrdl, a smlouvu, kterou přestoupil, položím na hlavu jeho. ²⁰ Roztáhnu na něho síť svou, i bude polapen do tenat mých; přivedu jej do Babylona, a tam ho souditi budu pro zradu, kterou pohrdl mnou. ²¹ Všichni, kteří s ním prchnou, s veškerým vojskem jeho mečem padnou; ostatní pak do všech větrů rozptýleni budou, i zvíte, že já, Hospodin, jsem mluvil.

²² Toto praví Pán Bůh: Také já vezmu duši vysokého cedru a zasadím ji; s vršku ratolestí jeho (jednu) něžnou ulomím, a vstípím ji na hoře vysoké, vyvýšené. ²³ Na vysoké hoře Israelově ji vstípím, i vypučí se a ponese ovoce, a bude z ní veliký cedr; budou pod ním bydleti všichni ptáci, vše, co létá, ve stínu ratolestí jeho hnízdití bude. ²⁴ A všechny polní stromy zvědí, že já, Hospodin ponížuji strom vysoký a povyšuji strom nízký, že schnouti dávám stromu zelenému, a zelenati se stromu suchému. Já, Hospodin mluvim to, a činím!

HLAVA 18. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² „Co je (to), že mezi sebou ustavičně obracíte přísloví toto na zemi Israelovu, říkájice: „Otcové jedli nezralé hrozny, a zuby synů (tím) otupěly“? ³ Jako že živ jsem, praví Pán Bůh, nesmí býti vám již toto přirovnání pří-

V. ¹⁶. V Babyloně, v cizině, ve vyhnanství zeměřiti znamenalo prve zbavenou býti trůnu. Staří králové si vroucně přáli, by po smrti odpočívali ve hrobce svých předků.

V. ¹⁷. Farao bude válčiti se *Sedekiášem* proti Nabuchodonosorovi, který oblehne a obepne *náspem* dobývácím Jerusalem. Viz Jer 37, 5.

V. ²⁰. „*soudit*“ = soud vykonávati, trestati. – Zrušení přísahy (smlouvy, přísahou potvrzené) pokládá Bůh za zradu na sobě samém (Bohu) spáchanou.

V. ²². Slova Ezechielova vzbudila i ve zbožných a věřících posluchačích zdrcující dojem, který vynutil otázku: Kterak se tedy splní sliby o věčném kralování domu Davidova? Na tu otázku odpovídá Ez ve v. 22.–24. poukazem na věčné panování Mesiáše, potomka Davidova. – Jako vzal onen první orel (v. 30.) odnož, výhonek z cedru, t. j. z domu Davidova, tak učiní „*také*“ Hospodin . . . *Vzbudí* z domu Davidova, určitěji řečeno, z *domu Jechoniášova* (viz rodopis Kristův Mt 1, 12. z doby zajetí, začínající Jachoniášem) *potomka*, odnož, sazenici „*něžnou*“, nepatrnou, neznámou zprvu, zasadí ji na horách palestinských (Nazaret, Sion) a z té sazenice vzroste *obrovský strom*, to jest z Mesiáše poníženého vzroste obrovská koruna stromu věčně zeleného, *t. j. církve katolické*, ve které domov a ochranu hledati budou všichni národové. (Srv. Is 4, 2.; 11, 1 nn, 53, 2.) – Sion sluje horou vysokou pro svůj veliký nábožensko-dějinný význam. – O velikém vzrůstu království Božího z nepatrných („*něžných*“) počátků, srv. *podobení Kristovo o zru horčičném* (Mt 13, 31.; Mk 4, 31.; Lk 13, 19.).

V. ²⁴. „*polní stromy*“ proti cedru nemohou býti než ostatní panující rody a jejich říše, kromě dynastie Davidy. Poslední věta jest jakási pečeť, která potvrzuje předchozí výroky Boží.

Hl. 18. Ez ve hl. 18. zdůrazňuje osobní vinu a spoluvinu zajatců na národní pohromě, jež se blíží. Spravedlnost Boží soudí každého podle jeho *osobního* jednání a ne podle viny jiných (1.–20.); jedině stav, v němž soud člověka zastihne, rozhoduje (21.–29.).

V. ². Přísluví toto uvedl již Jer 31, 29. Smysl přísloví: Za to, co minulá pokolení zavinila (jedli nezralé hrozny), pykají potomci, Ezechielovi vrstevníci.

V. ³. Ježto Bůh všechny „*duše*“, osoby, lidi stejně stvořil, jest poměr jeho ke všem týž, a proto Bůh nejvyšší spravedlivý *nemůže nikomu straniti*. Srv. Gn 18, 25.; Job 34, 13.; Řím 3, 5 n. – „*umře*“ za trest svých vin, až nastane 1328

slovím v Israeli! ⁴ Hle, všechny duše moje jsou; jak duše otcova, tak i duše synova jest moje; duše, která se proviní, ta umře!

⁵ Ale každý, kdo bude spravedlivý, kdo bude činiti podle práva a spravedlnosti, ⁶ nebude-li na horách (při obětech) jísti, nebude-li očí svých pozdvihovati k modlám domu Israelova, neposkrvni-li manželky bližního svého, nepřistoupí-li k ženě krvotoké, ⁷ nikomu-li neukřivdí, vrátí-li zástavu dlužníkovi, nevezme-li nic násilně, chléb svůj bude-li lačnému dávati, a nahého rouchem přiodívati, ⁸ nebude-li na lichvu půjčovati a více bráti (nežli půjčil), odvrátí-li od nepravosti svou ruku, podle pravdy bude-li rozsuzovati pře soudících se, ⁹ v příkazech mých bude-li choditi a mých ustanovení dbáti, by činil podle pravdy – ten jest spravedlivý, jistě živ bude, praví Pán Bůh.

¹⁰ Zplodí-li pak ten, jenž činí všechny ony věci, syna násilníka, prolevače krve, ¹¹ a tento nebude-li činiti nic z onoho, ale na horách bude-li jíst, manželku bližního poskrvni-li, ¹² nužného a chudého zarmoutí-li, bude-li násilně bráti, zástavu nevrátí-li, k modlám očí bude-li zdvíhat, provozovat ohavnost, ¹³ na lichvu půjčovat a více brát (nežli půjčil), zda bude živ? Nebude živ! Za to, že všechny tyto ohavnosti páchal, smrtí zemře! Krev jeho na něm (lpí).

¹⁴ Zplodí-li pak syna, a ten vida všechny hříchy otce svého, jež činil, bude se báti a nebude činiti nic podobného jim: ¹⁵ na horách nebude-li jíst, očí k modlám domu Israelova zdvíhat, manželky bližního neposkrvni-li, ¹⁶ nikoho nezarmoutí, zástavy nezadrží, nic násilně nevezme, bude-li z chleba svého lačnému dávat a nahého rouchem přiodívati, ¹⁷ od křivdy na chudém odvrátí-li svou ruku, nebude-li bráti lichvy ani nadávku, bude-li podle práva mého činiti, v příkazech mých chodit, tenť neumře pro nepravost otce svého, ale jistě bude živ! ¹⁸ Otec jeho, protože bezpráví a násilí činil bratru a zlé páchal mezi lidem svým, aj, zemře pro nepravost svou. ¹⁹ Říkáte: „Proč nenese syn nepravosti otcovy“? Proto, že syn činí podle práva a spravedlnosti, šetřil všech mých příkazů, a činil je, (proto) jistě bude živ! ²⁰ Duše, jež zhřeší, ta ať umře! Syn neponese nepravosti otcovy a otec neponese nepravosti synovy! Spravedlnost spravedlivého na něm budiž! Bezbožnost bezbožného budiž na bezbožném!

²¹ Bude-li však bezbožný činiti pokání ze všech hříchů svých, jež prve činil, bude-li šetřiti všech mých příkazů, a bude-li činiti podle práva a spravedlnosti: jistě bude živ, aniž umře! ²² Všechnu nepravost jeho, jež učinil, nevzpomenu; pro svou spravedlnost, kterou činil, bude živ! ²³ Zdali vůle má jest smrt bezbožného – praví Pán Bůh – a ne (spíše) aby se obrátil od cest svých, a živ byl? ²⁴ Odvrátí-li se však spravedlivý od své spravedlnosti, a bude-li činiti nepravost podle všech ohavností, jež obyčejně bezbožník páchá, zdali bude žíti? Na žádný spravedlivý skutek jeho, který byl učinil, nebude pamatováno; pro věrolomnost, které se dopustil, a pro hřích svůj, který spáchal, pro ty zemře

²⁵ Říkáte: „Není správné jednání Hospodinovo“! Proto slyš, dome Israelův! Zda mé jednání není správné, a zda není spíše jednání vaše křivé? ²⁶ Ano, odvrátí-li se spravedlivý od své spravedlnosti, a bude-li činiti nepravost, umře pro ni; pro nepravost, kterou spáchal, umře. ²⁷ Odvrátí-li se však bezbožný od své bezbožnosti, kterou spáchal, a bude-li

předpovídaný soud nad Judskem. – Smrt znamená tu souhrn všech *ostatních trestů*, jako jinde *život* znamená *soubor všech odměn*.

V. ⁵. Zásadu výše vyslovenou osvětluje Ez třemi příklady: 5.–9.; 10.–13.; 14.–18.

V. ⁹. podává souborné znaky spravedlnosti výše vypočítané. – „*živ bude*“ dlouho a šťastně. Srv. Lv 18, 5.; Dt 5, 33.; 8, 1.; 16, 20.; 30, 16, 20.

V. ²¹. Hříchy otců nestékají na syny a zločinný otec nezatěžuje spravedlivého syna do té míry, aby jeden a týž člověk, jenž byl prve bezbožník a hříšník, konal-li později pokání, souzen byl podle starého hříchu. (Jer.)

V. ²⁷. svědčí vrstevníkům Ezechielovým a napomíná je nepřímou, aby činili pokání.

činití podle práva a spravedlnosti, tent' zachová svůj život.²⁸ Neboť proto, že zmoudřel a odvrátil se ode všech svých nepravostí, jež spáchal, jistě bude živ, aniž umře.²⁹ Synové Israelovi říkají: „Není správné jednání Hospodinovo!“ Není-li skutečně správné jednání mé, dome Israelův? Zdali není spíše jednání vaše nesprávné?

³⁰ Protož každého (z vás) podle skutků jeho souditi budu, dome Israelův, praví Pán Bůh. Obrátte se, a činite pokání ze všech svých nepravostí, a nebude vám ku pádu nepravost (vaše).³¹ Odvrzte od sebe všechny své věrolomnosti, jichž jste se dopustili, a učinite sobě srdce nové, ducha nového; neboť proč bys chtěl umřítí, dome Israelův?³² Vždyť nechci smrti toho, jenž umřítí má, praví Pán Bůh. Obrátte se, a buďte živi!

HLAVA 19. – ¹ Ty pak počni žalozpěv nad knížaty Israelovými² a rci: Kterak matka tvá lvice mezi lvy odpočívala, mezi lvíčaty vychovala mláďata svoje!³ Vychovala jedno ze svých lvíčat, a udělal se z něho lev; naučil se kořistit a lidi žráti.⁴ Uslyšeli o něm národové, ne bez ran svých chytily jej, a přivedli ho na řetězích do Egyptské země.

⁵ Matka vidouc, že pozbyla síly, že se zhatila naděje její, vzala jiné ze svých lvíčat, aby učinila z něho lva.⁶ Ten mezi lvy si vykračoval, udělal se z něho lev; naučil se kořistit a lidi žráti.⁷ Naučil se vdovy dělat a jejich města obracet i v poušť; ztrnulá země i s tím, čeho plna byla od hlasu řvaní jeho.⁸ I sešli se proti němu národové, odevšad z krajin, rozestřeli na něj tenata svá, rány utrpěvše lapili ho.⁹ Dali jej do klece, na řetězích přivedli jej ke králi Babylonu, dali jej do vězení, aby nebylo již slyšet hlasu jeho na horách Israelských.

¹⁰ Matka tvá byla jako vinice v tvém klidu nad vodou štípená; ovoce její i ratolesti rostly z hojné vody.¹¹ Měla mocné pruty na vladařská žezla; vysoko vzrostla postava její nad křoviny, libovala si ve své výši v množství haluzí svých.¹² Ale vytržena byla v hněvu, a na zemi pohozena; vítr žhavý usušil ovoce její, zvadly, uschly silné její pruty; oheň je strávil.¹³ A nyní přesazena jest na poušť, v zemi neschůdnou a žíznivou.¹⁴ Oheň vyšel z prutu

V. ²⁹. Hospodin jedná správně, ježto nenakládá s dobrými i se zlými stejně, ale podle zásluh a vin jejich. Tak nalož! i s nynějšími Judovci. Jsou *hříšní*, za vinu národní stihne je pohroma; zastihne-li je (ta pohroma) v osobním hříchu, dostane se jim i osobního trestu; budou-li činití pokání, Bůh jim osobní vinu odpustí, odmění je, třebaže za vinu národní jakožto členům celku bude jim snášeti společné útrapy; ty časné útrapy a časná smrt budou jim prostředky k očistě, k osvědčení trpělivosti a jiných ctností, k upevnění a zdokonalení v dobrém, jakož i mostem do jiného „žívota“.

Hl. 19. vrací se ke hl. 12 a zakončuje úryvek hll. 12–19. – Podobně zakončila výše hl. 7 předchozí úryvek. První dva králové byli již s trůnu svrženi – náznak a záruka to, že podobně stane se co nevidět i králi Sedekiašovi a s ním i království Judskému. – V. ¹. Žalozpěv nad hrobem „*knížat*“, t. j. králů Joachaza (2.–4.), Joachina (5.–9.) národa judského i s králem Sedekiašem, pohřbeného do zajetí babylonského (10.–14.).

V. ². Osloven jest národ judský („*tvá*“). – Žalozpěvy začínávají slovem „*Kterak*“ – „*Matka*“ je tu nábožensko-politická obec judská, synagoga, církev S. z., říše. Říše Judská podobá se *lvici ukrutné, krvelačné*, plně zvířecí smyslnosti, ne jinak nežli se podobají sousední říše se svými králi lvům. Bohu nepřátelským.

V. ³. To lvice jest *Joachaz* (Sellum), o němž viz 4 Král 23, 29 n.

V. ⁵. Matka říše „*pozbyla síly*“ politické (4 Král 24, 9.) tím, že Joachaz, „naděje její“, od něhož mnoho očekávala, byl odveden do Egypta.

V. ⁸. „*národové*“ od Nabuchodonosora poštvaní. Viz 4 Král 24, 2.

V. ¹⁰. Říše Judská přirovnána tu k vinici (révě), jako výše ve hl. 15. – „v klidu“, ničím nerušena.

V. ¹¹. „*na vladařská žezla*“ domácí dynastie Davidovy vyrostlé z krve národa. – Říše Judská dala se uchvátit samolibostí, velikášstvím, atd.

V. ¹² n. „*v hněvu*“ od Hospodina. – Babylonie bez chrámu, bez bohoslužeb zdála se býti zbožnému Israelitovi – *pouští*. Pobyt v ní mohl snadno býti přirovnán ke čtyřicetiletému pobytu Israele na poušti, když vycházel z Egypta.

V. ¹⁴. „*prut*“ ratolestí jejích = král Sedekiaš. Judsko nemohlo se zotaviti po ztrátě dvou vynikajících prutů (12.); *třetí prut*, Sedekiaš, zapálil svou věrolomností (hl. 17) sebe a ten oheň zachvátil a zničil dynastii, chrám, město, království. Poslední věta jest pečť hl. 19, ale i celého úryvku, hll. 12–19.

ratolestí jejích, a ten ovoce její strávil; a nezůstalo v ní prutu silného na vladařské žezlo.

Žalozpěv je to a žalozpěvem bude.

Čtvrtá řada řečí: Poslední přípravy na konečnou zkázu.

HLAVA 20. – ¹ Boku sedmého, pátého (měsíce) desátého (dne toho) měsíce přišli někteří starší Israelovi, aby otázali se Hospodina, a posadili se přede mnou. ² I oslovil mne Hospodin a řekl: ³ Synu člověkův, mluv k starším israelským takto: Toto praví Pán Bůh: Vy přicházíte, abyste se mne tázali? Jako že živ jsem, neodpovím vám, praví Pán Bůh. ⁴ Sud je raději, sud je raději, synu člověkův; ukaž jim ohavnosti otců jejich ⁵, a rci jim: Toto praví Pán Bůh: V ten den, kdy jsem si vyvolil Israele, kdy jsem zdvihl ruku svou (k přísaze) potomstvu domu Jakobova, a ukázal jsem se jim v Egyptě: zdvihl jsem jim ruku svou řka: „Já jsem Hospodin, Bůh váš“; ⁶ v ten den zdvihl jsem jim ruku svou (k přísaze), že je vyvedu z Egypta, do země, kterou jsem jim vyhlédl, tekoucí mlékem a medem, vybranou ze všech zemí. ⁷ A řekl jsem jim: „Každý ať svody svých očí zavrhně, a modlami egyptskými se neposkrvňuje! Jáť jsem Hospodin, Bůh váš“! ⁸ Ale popouzeli mne, nechtíce mne slyšeti; žádný ohav očí svých nezavrhl, aniž model egyptských zanechali. I řekl jsem, že vyleji rozhořčení své na ně, že dokonale ukojím hněv svůj na nich, uprostřed země Egyptské. ⁹ Avšak jednal jsem se zřetelem na své jméno, aby nebylo zlehčeno před národy, mezi nimiž byli, a mezi nimiž ukázal jsem se jim, chtěje vyvésti je z Egypta.

¹⁰ Vyvedl jsem je z Egypta a zavedl jsem je na poušť. ¹¹ A dal jsem jim. příkazy své a ustanovení svá jsem ukázal jim, skrze která bude člověk činící je živ. ¹² Také soboty své dal jsem jim, aby byly na znamení mezi mnou a mezi nimi, a aby věděli, že já Hospodin jsem ten, kdo je posvěcuje. ¹³ Ale dům Israelův mne popouzel na poušti, v příkazech mých nechodil, zavrhlí má ustanovení, skrze která živ bude člověk činící je; soboty mé poskrvnili náramně; proto řekl jsem, že vyleji hněv svůj na ně na poušti, že je zahladím docela. ¹⁴ Avšak jednal jsem se zřetelem na své jméno, aby zlehčeno nebylo před národy, z nichž jsem vyvedl je před očima jejich. ¹⁵ Proto já zdvihl jsem ruku svou jim na poušti (ku přísaze), že jich neuvedu do země, kterou jsem jim dal, tekoucí mlékem a medem, vybranou ze všech zemí, ¹⁶ protože soudy mé zavrhlí, v příkazech mých nechodili, a soboty mé poskrvnili; neboť za modlami chodilo srdce jejich. ¹⁷ Avšak odpustilo jim oko mé, že jsem jich nezahladil, že jsem neučinil jim konec na poušti.

¹⁸ Řekl jsem pak synům jejich na poušti: „V příkazech otců svých nechodte, řádů jejich nešetřte, modlami jejich se neposkrvňujte. ¹⁹ Jáť jsem Hospodin, Bůh váš; v mých příkazech chodte, mých řádů šetřte a činite je; ²⁰ a soboty mé svěťte, aby byly znamením mezi mnou a vámi, a abyste věděli, že já jsem Hospodin, Bůh váš.“ ²¹ Ale. popouzeli mne (i) synové: v příkazech mých nechodili, a řádů mých pečlivě nezachovávali, skrze které živ bude člověk zachovávající je; a soboty mé poskrvnili; i pohrozil jsem jim, že vyleji rozhoř-

Hl. 20. V. ¹. Nový údaj časový odlišuje úryvek hll. 20–24 od úryvku předchozího. – Hlavní myšlenky předěsých řečí jsou ve hll. 20–24 prohloubeny.

V. ⁵–⁹ připomíná hříšnost Israelovu za jejich pobytu v Egyptě; v. 10.–17. líčí neposlušnost jejich prvního roku po vyjití z Egypta; v. 18.–26. neposlušnost pozdějšího pokolení na poušti; v. 27.–32. modlářství jejich v zemi Kanaan, jehož se nevzdali ani nyní ještě; v. 33.–44. tvrdí, že třeba je utrpením očistiti, nemají-li se úplně popohanštití, a mají-li naopak dojíti slibů, od Boha jim daných.

V. ¹². vzat jest z Ex 31, 13. – V zajetí, kde nebylo bohoslužebných míst ani obřadů, byla sobota, posvátný čas, hlavním výkonem bohoslužebným, kterým se Israelité posvěcovali a kterým veřejně se hlásili ke smlouvě se svým Bohem Jahve. Zachovávat sobotu bylo tehdy *vyznávat víru* mojižiskou, od proroků rozvinutou.

V. ¹⁸–²⁰. „Jáť jsem Jahve. . .“, známé zdůraznění zákona z Ex 20, 2.; Lv 11, 45.; Nm 15, 41.; Dt 5, 6. a j. – O sobotě srv. výše v. 12. – Z blahodárných následků šetření zákona „zvědi“ (v. 20.), že Hospodin jest Jahve nejvýš věrný, jenž dává odměny slíbené těm, kdož plní zákony jeho.

čení své na ně, že ukojím hněv svůj dokonale na nich na poušti.²² Ale odvrátil jsem svou ruku, a jednal jsem se zřetelem na své jméno, aby nebylo zlehčeno před národy, z nichž vyvedl jsem je před očima jejich.²³ Opět zdvihl jsem ruku svou (k přísaze) proti nim na poušti, že je rozptýlím mezi národy a rozvěji po zemích,²⁴ protože ustanovení mých nečinili, příkazy mé zavrhlí, i soboty mé poskvřnili, že na modly otců svých upřeny měli oči své.²⁵ Protož i já dal jsem jim příkazy nedobré, a ustanovení, skrze která nebudou živi;²⁶ a poskvřnil jsem je dary jejich, když obětovali všechno, co otvírá mateřské lůno, za své viny; aby zvěděli, že já jsem Hospodin.

²⁷ Proto mluv, synu člověkův, k domu Israelovu takto: Toto praví Pán Bůh: Přesto rouhali se mně zase otcové vaši tím, že postupně mnou pohrdali:²⁸ když jsem je byl uvedl do země, nad kterou zdvihl jsem ruku svou (k přísaze), že jim ji dám, jak viděli kdejaký pahorek vysoký, kdejaký strom listnatý, přinášeli tu oběti své, podávali tu dary své, budící odpor, kladli tu líbezná vonidla svá a vylévali své úlitby.²⁹ I řekl jsem jim: „Co je ta výšina, kam vy chodíváte? A sluje „Výšina“ do dneška?“³⁰ Proto rci domu Israelovu: Toto praví Pán Bůh: Skutečně, na cestě otců svých se poskvřňujete a za svody jejich smilně běháte;³¹ obětující dary své, když vodíte syny své skrz oheň, poskvřňujete se k vůli všem modlám svým do dneška; a já mám odpovídati vám, dome Israelův? Jako že živ jsem, praví Pán Bůh, neodpovím vám!³² Aniž smí se státí, co si v duchu myslíte, říkající: „Budeme jako národové, jako pokolení země, ctíce dříví a kamení“.

³³ Jako že živ jsem já, praví Pán Bůh! Rukou silnou, ramenem vztaženým a vylitým hněvem ukáži, že jsem králem nad vámi.³⁴ Vyvedu vás z národů a shromáždím vás ze zemí, po kterých jste (byli) rozptýleni; rukou silnou, ramenem vztaženým a vylitým hněvem ukáži, že jsem králem nad vámi.³⁵ Přivedu vás na poušť národů a budu se tam s vámi pořádati tváří v tvář.³⁶ Tak jako jsem se pořádal s otcí vašimi na poušti země Egyptské, tak budu se pořádati s vámi, praví Pán Bůh.³⁷ A poddám vás žezlu svému a uvedu vás do pout smlouvy.

³⁸ A vyberu z vás odpadlíky a bezbožníky; ze země pobytu jejich vyvedu je, ale do země Israelovy nevedou; i zvíte, že já jsem Hospodin.

³⁹ A ty, dome Israelův, toto praví Pán Bůh: Jdi si každý za svými modlami a služ jim! I kdybyste v tom nechtěli poslouchati, i kdybyste jméno mé svaté dále chtěli poskvřňovati oběťmi a modlami svými;⁴⁰ na mé svaté hoře, na vysoké hoře Israelově, praví Pán Bůh,

V. ²³ n. Bůh *pohrozil zjetím* již na poušti, podle Lv 26, 33.; Dt 28, 33, 64, a potvrdil ty hrozby *přísahou* podle Dt 29, 13, 19. – Novému pokolení na poušti opět *pohrozil* zjetím; *hrozbu splnil* později za několik století po mnohém shovívání, když byla míra hříchů jejich dovršena.

V. ³⁰ n. zdůrazňuje souvislost viny Ezechielových spoluzajatců s vinou jejich předků. Srv. 14, 3.

V. ³¹ popisuje *vinu celého národa*, tedy i Judovců, zůstavších v Palestině, která tíží také spoluzajátce Ezechielovy, zastoupené (částečně aspoň) staršími, kteří přišli skrze Ez tázati se Hospodina; tíží je společná vina, třebaže nyní v Babylonii děti (zejména prvorozených) Molochovi neobětovali. Pro tu vinu nejsou hodní, aby jim Bůh odpověděl na otázky mu dané. Čím pohrozil, jistě se stane, a co jim v zákoně přikázal, neúprosně žádá od nich.

V. ³⁴ Jako kdysi v Egyptě Hospodin odklonil svůj lid od Egyptanů a jejich bohů tím, že dopustil, aby od Egyptanů byli pronásledováni: tak nyní zkázou Jerusalema vyléčí Judovce z přichylnosti k Babyloňanům, kteří tu zkázu vykonají. – „*Vyvedení*“ a „*shromáždění*“ se zřetelem na další v. neznamená tu tělesné vyvedení ze zajetí, nýbrž *duchovní odluku Israelitů od pohanství*, v jehož duchu rádi by živi byli.

V. ³⁷ Účinek všech útrap bude, že se Israel podrobí poslušně Hospodinu a že bude plnití závazky, vyplývající ze *smlouvy nové*, ve kterou s nimi vejde. Srv. Os 2, 18.–20.; Jer 31, 32.

V. ³⁹ n. Třebaže nynější pokolení je skrz nazkrz modlářské, zpurné proti Bohu, třebaže mnoho plev z národa odpadne a zahyne, proto přece nebude zmařen plán Boží, vychovati si hlouček věrných ctitelů, kteří budou jedinému Hospodinu vzdávati poctu na „*svaté hoře*“, t. j. na *Sionu*, po návratu ze zajetí, a zejména za. dob pozdějších, až přijde *Mesiáš*. Srv. Is 2, 2.; 11, 9.; Ez 17, 23.

tam bude mi sloužiti všecek dům Israelův; všickni, pravím, v zemi té, v níž se mi líbiti budou, a tam budu milostivě přijímati vaše prviny a vybrané desátky se všemi posvátnými vašimi dary.⁴¹ Jako líbeznou vůni vás přijmu, až vás vyvedu z národů, a shromáždím vás ze zemí, po kterých jste byli rozptýleni, i ukáže se na vás, že svatý jsem před očima pohannů.⁴² Poznáte, že já jsem Hospodin, až vás uvedu do země Israelovy, do té země, kterou jsem pozdvížením ruky (k přísaze) slíbil vašim otcům.⁴³ Tam se rozpomenete na své cesty, na všechny nešlechtnosti své, jimiž jste se poskvřňovali, i budete si oškliviti sami sebe pro všechny zločiny své, které jste spáchali.⁴⁴ Poznáte, že já jsem Hospodin, až vám dobře učiním pro své jméno, a nikoliv podle zlých vašich cest, ani podle nejhorších nešlechtností vašich, dome Israelův, praví Pán Bůh.

*

⁴⁵ Hospodin mne oslovil a řekl: ⁴⁶ Synu člověkův! Upří tvář svou k jihu, chrli (slova) k poledni, a prorokuj proti lesu země jižní! ⁴⁷ Rci k lesu na jihu: Slyš slovo Hospodinovo! Toto praví Pán Bůh: Aj, já zapálím v tobě oheň, a spálím v tobě každý strom zelený i suchý. Nezhasne plamen požáru; spálena bude jím všechna plocha od jihu až na sever.⁴⁸ Vše, co tělo má, uzří, že já, Hospodin, jsem zapálil jej; nebude uhašen! Tu jsem řekl: Ach, Pane Bože, oni praví o mně: „Zda nemluví tento v (samých) obrazech?“

HLAVA 21. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův! Upří tvář svou k Jerusalemu, chrli (slova) k svatyni, a prorokuj proti zemi Israelově! ³ Rci zemi Israelově: Toto praví Pán Bůh: Aj, já (přijdu) na tebe, vytrhnu meč svůj z pochvy jeho, a zabiji v tobě spravedlivého i bezbožného.⁴ Proto, že chci zabít v tobě spravedlivého i bezbožného, proto vyjde meč můj z pochvy své na každé tělo, od jihu až na sever,⁵ aby zvěděl každý, kdo tělo má, že jsem já, Hospodin, vytáhl meč svůj z pochvy jeho, a že nemůže odvolán býti.⁶ A ty, synu člověkův, vzdychej, se zdrceným nitrem, s hořkostí vzdychej před nimi!⁷ Až pak ti řeknou: „Proč ty vzdycháš?“ řekneš: „Proto, že přichází zpráva, při které chřadne každé srdce, sklesne každá ruka, zemdlí každý duch, a každé koleno rozplývat se bude takoruka vodou. Ejhle, přichází a splní se, praví Pán Bůh.“

⁸ Hospodin mne oslovil a řekl: ⁹ Synu člověkův, prorokuj, a rci: Toto praví Pán Bůh: Mluv: Meč, meč naostřen a uhlazen jest!¹⁰ Aby žertvy bil, jest naostřen, aby se blyštil, jest uhlazen. Ty jsi ten, jenž bereš žezlo synu mému, podtínáš každý strom.¹¹ Dal jsem jej uhladit, aby jej ruka mohla chopit, naostřen je ten meč, uhlazen jest on pro ruku zabíjejícího.

¹² Křič a kvil, synu člověkův, ten že jest učiněn na můj národ, ten že jest na všechny [uprchlé] vůdce Israelovy; meči odevzdáni jsou s mým lidem. Protož bij se do kyčle!¹³ Jeť osvědčený a osvědčí se, až podvrátí žezlo, že zanikne, praví Pán Bůh.

¹⁴ Ty tedy, synu člověkův, prorokuj, a tluc rukou v ruku; a dvojnásob se, a to třikrát, meč smrtonosný; toť jest meč velikého zabíjení, jenž je uvádí do ztrnulosti,¹⁵ činí, že srdcem chabnou, že množství jest mrtvých. U každé brány jejich umístil jsem hrozivý meč, ostrý, uhlazený, aby se blyštil, kmitající se, aby zabíjel.¹⁶ Řež, jdi vpravo nebo vlevo,

V. ⁴²–⁴⁴. *Obnova* národa bude dílo *milosti Boží*, jehož si Israelité nezasloužili. Srv. Jer 3, 21 n; Mich 7, 9; Bar 7, 5; Dan 9, 3 n; Řím 3, 3 n.

HI. 21. Meč Hospodinův způsobí hrozné krveprolití (1.–17.). Bude dán Nabuchodonosorovi, aby jim bil do Jerusalema (18.–27.). Také Amonané budou stiženi pohromou (28.–32.).

V. ⁶. Ez má tak vzdychati, jako vzdychává, člověk, jehož nitro jest bolestí zlomeno a hořkostí přeplněno, že poutá a dojmá každého, kdo jej vidí. – Srv. ts 21, 3; Jer 30, 6; Nah 2, 10.

V. ⁷. „*zpráva*“ o pádu Jerusalema a Judska způsobí, že budou zajatci zlomeni a vzdychati z nehlubších útrob, jako činí nyní Ez. – Ta „*zpráva*“ jest pro Ezechiela již *tu*, protože mu Hospodin vše oznámil.

kamkoli ostří tvé chuť má.¹⁷ A také já budu tlouci rukou v ruku, a ukojím hněv svůj! Já, Hospodin, mluvím jsem.

¹⁸ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁹ A ty, synu člověkův, učiň si dvě cesty, (po nichž) by přišel meč krále babylonského; ze země jedné ať vyjdou obě dvě; a z ruky ať může se dohadovati, na počátku cesty ať může se dohadovati, do (kterého) města (táhnout). ²⁰ Cestu (jednu) uděláš, aby mohl (po ní) meč k Rabbatu Amoaňanů, a (druhou) do Judska nad Jerusalem, dobře ohrazený. ²¹ Neboť zastaví se král babylonský na rozcestí, na počátku obou cest, bude hledati věštbý, míchati šípy, ptáti se model, hádati ze střev. ²² Do pravice dostane se mu heslo „proti Jerusalemu“, aby postavil válečné berany, aby otevřel ústa k zabíjení, aby zdvihl hlas k válečnému ryku, aby postavil berany válečné proti branám, aby nanesl násep, aby vystavěl ohrady. ²³ Bude se jim zdáti, že dostal klamnou radu od bohů, že napodobuje klid sobotní; on však bude míti na paměti nepravost, aby chycena byla. ²⁴ Proto Pán Bůh praví toto: Proto, že jste upozornili na svou nepravost (tím), že jste ukázali věrolomnosti své, že se objevily hříchy vaše ve všem vašem smýšlení: proto – pravím – že jste na to upozornili, budete jati pevnou rukou. ²⁵ Ty pak znesvěcený, bezbožný vévodo israelský, jehož den, ustanovený na konec nepravosti, přichází, ²⁶ toto praví Pán Bůh: Sejmí královskou čepici, slož korunu; jeť ona to, jež nízkého pozdvihuje, a vysokého poníží. ²⁷ Trest (za nepravost), trest, trest učiním z ní; co jest, nebude, dokud nepřijde ten, jemuž přísluší vládnouti, a tomu ji odevzdám.

²⁸ Ty pak, synu člověkův, prorokuj a rci: Toto praví Pán Bůh k Amoaňanům a k tupení jejich: Rci: Meči, meči, vyšlý z pochvy, k zabíjení uhlazený, abys zabíjel a stkvěl se! ²⁹ Ježto klamy ti vydávali za vidění a lži za proroctví – abys dán byl na hrdla bezbožných synů smrti, jichžto den, ustanovený na konec nepravosti, přišel: ³⁰ vrať se do své pochvy, na místě, kde jsi byl stvořen, v zemi narození tvého budu tebe soudit ³¹ a vylijí na tebe hněv svůj; oheň svého rozhořčení rozdmýchám na tebe, a vydám tě do rukou lidí surových, kujících (jen) zkázu. ³² Ohni budeš za potravu, krev tvá bude uprostřed země, v zapomenutí dán budeš, neboť já, Hospodin, mluvím jsem to.

HLAVA 22. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² A ty, synu člověkův, chceš soud vyřknout, soud vyřknouti nad městem krve? ³ Ukaž mu tedy všechny ohavnosti jeho a rci:

V. ¹⁸ n. Jako výše ve hl. 4 Ez má na hliněnou desku rydlém vyryli mapu: „*z jedné země*“, t. j. Babylonie, má na ní býti vyznačena vojenská cesta, po které potáhne Nabuchodonosor proti neposlušnému Západu; o něco dále má *cestu rozvojiti*, že vznikne *rozcestí*; tu má postaviti „*ruku*“, t. j. sloup, který by ukazoval, která cesta vede do Zajordání, na hlavní město Amoaňanů, a která vede do Předjordání na Jerusalem. Ez vyryl na své mapě „*ruku*“, ukazující směr k Jerusalemu. Rozkaz, vyrytí mapu na hliněnou desku, dostal Ez před r. 589 (588), kdy táhl Nabuchodonosor na Západ, aby opět oblehl Jerusalem neposlušný, věrolomný, kterážto obležení skončilo se úplnou zkázou Jerusalema.

V. ²⁷. Království Davidovo nepovstane z trosek, dokud je neobnoví Mesiáš. – „*dokud nepřijde ten, jemuž přísluší právo*“, vzato jest z Gn 49, 10. – Reč je tu o *Mesiáši*, a nikoliv o Nabuchodonosorovi, jemuž nepřislušelo právo na korunu dynastie Davidovy. – Žádný Davidovec po Sedekíáš nebyde třímáti žezlo královské až do Krista, na němž se splní sliby o věčném kralování.

V. ²⁸. Podle v. 19. táhl Nabuchodonosor proti Jerusalemu a proti Rabat-Amonu. Los rozhodl, aby *prve* věnoval pozornost Jerusalemu. Když ho již dobyl, nemá zatím jiného úkolu, nežli napadnouti *amonské hlavní město*. Proto v. 28. počíná *proroctví proti Amoaňanům*. – Amoaňané „*tupili*“ Jerusalem škodolibostí, jakou měli, když Nabuchodonosor toho veleměsta dobyl.

V. ³². Nikoho nebude, kdo by krev Amoaňanů pomstil. Srv. 24, 7.; Job 16, 18. – Amoaňané zaniknou beze stopy, kdežto Judsko (i pokrovené) má svou budoucnost, o níž se zmínil výše v. 27.

Hl. 22. Souvislost: Nabuchodonosor jest již za dveřmi; potrestá hrozně Judsko (21.). Ten trest si Judovci zasloužili všelijakými hříchy, zejména proléváním nevinné krve a modlářstvím (22, 2.–5.). Trest řečený bude *spravedlivý*; ježto jest veleměsto skrz naskrz prožráno mravní hnilobou (6.–16.); ten trest jest i *nutný*, má-li 1334

Toto praví Pán Bůh: Město, jež prolévá krev ve svých zdech, aby přišel jeho čas; město, jež dělalo si modly na svou škodu, aby se poskvrňovalo! ⁴ Krví svou, od tebe prolitou, provinilo ses; modlami svými, jichž jsi nadělalo, poskvrnilo jsi sebe; učinilos, že se přiblížily dni tvé, přivedlo jsi lhůtu let svých; proto dávám tě na potupu národům, a na posměch všem zemím; ⁵ které blízko i které daleko jsou od tebe, radovati se budou nad tebou, (město) nekalé pověsti, veliké zkázou! ⁶ Viz, knížata Israelova, každý podle pěstního práva v tobě prolévá krev! ⁷ Otcí a matce děje se křivda v tobě, cizince utiskují uprostřed tebe, sirotka a vdovu zarmucují u tebe. ⁸ Svatyní mou jsi pohrdlo a soboty mé jsi znesvětilo. ⁹ Lidé, kteří utrhnou, aby mohli prolévat krev, jsou v tobě, na výšinách jídají v tobě (při obětech), nešlechtnost páchají prostřed tebe. ¹⁰ Otcův klín v tobě odkrývají, ženu krvotokem nečistou pokládají v tobě. ¹¹ Každý se ženou bližního páchá ohavnost, tchán svou snachu poskvrňuje nešlechtně, bratr sestře své, dceři otce svého násilí činí v tobě.

¹² Dary v tobě berou ku prolití krve, lichvářský přídavek bereš; ze ziskuchtivosti bližního znásilňuješ, a na mne zapomínáš, praví Pán Bůh. ¹³ Hle, spráskl jsem ruce nad tvou lakotou, kterou pácháš, a nad krví, jež vylita jest prostřed tebe. ¹⁴ Zdali vytrvá srdnatost tvá, aneb zda obstojí tvé ruce ve dnech, jež já učiním tobě? Já, Hospodin, mluvím a činím (to). ¹⁵ Rozptýlím tě mezi národy, rozvějí tě do zemí, a vyhladím tvou nečistotu v tobě. ¹⁶ Avšak (poté) přijmu tě za své vlastnictví před obličejem národů, i zviš, že já jsem Hospodin.

¹⁷ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁸ Synu člověkův, dům Israelův zvrhl se mně v trůsku; všichni tito jsou měď a cín a železo a olovo uprostřed peci; trůska stříbra jest z nich. ¹⁹ Pročež toto praví Pán Bůh: Proto, že všichni zvrhli jste se v trůsku, proto, aj, já. nahromadím vás uprostřed Jerusalema, ²⁰ jako bývá nahromaděno stříbro a měď a cín a železo i olovo uprostřed peci, aby zapálen byl nato oheň (můj), a roztavil to: tak shromáždím vás ve hněvu svém a roztrpčení svém, počkám a roztavím vás. ²¹ Shromáždím vás, zapálím vás ohněm hněvu svého, a roztaveni budete uprostřed něho. ²² Jako se taví stříbro v peci, tak bude vám uprostřed něho, i zvíte, že já jsem Hospodin, až vylíji hněv svůj na vás.

²³ Hospodin mne oslovil a řekl: ²⁴ Synu člověkův, řci jí: Ty jsi země nečistá, a neskropená deštěm v den hněvu. ²⁵ Proroci se v ní spikli, jako lev řvoucí a uchvacující kořist, šířící duše, zboží a skvosty berou, vdovy její rozmnožují uprostřed ní. ²⁶ Kněží její pohrdají mým zákonem, poskvrňují svatyni mou, mezi svatým a všedním nečiní rozdílu, poskvrněného od čistého nerozlišují, od mých sobot odvracují oči, i jsem znesvěcován mezi nimi. ²⁷ Velmoží její uprostřed ní jsou jako draví vlci, (hotovi k tomu), by prolévali krev, hubili životy a lakotně honili se po zisku. ²⁸ Proroci její obmítají je bez příměsku tím, že mají klamné vidění, že jim prorokují lež říkajíce: „Toto praví Pán Bůh“, kdežto Hospodin nemluvil. ²⁹ Obecný lid dopouští se útlaků, bere násilně, nuzného a chudého sužuje, a cizince utiskuje proti právu.

³⁰ I hledal jsem z nich muže, který by se učinil plotem, který by se po stavil proti mně za tuto zemi, abych ji. nezkazil, ale nenalezl jsem.

³¹ I vylíji na ně hněv svůj, ohněm hněvu svého strávím je, mravy jejich dám jim zpět na hlavu jejich, praví Pán Bůh.

aspoň zbytek národa býti nábožensky i mravně očištěn a tak zachráněn (17.– 29.); ani spravedlivci nemohou trest odvrátit (30 n).

V. ¹³ „*spráskl ruce*“ hrůzou, odporem a hněvem. Srv. 21, 17.

V. ¹⁷–²⁵. Juda (Israel) měl podle vůle Boží býti *ryzím stříbrem* v ohledu náboženskomravním: on však se zvrhl, že se podobá toliko stříbrné rudě, třeba, aby byl *vytříben v ryzí stříbro*. Nejbližší oheň, jenž Israele bude taviti, budou hrůzy, provávající obležení a zkázu Jerusalema.

HLAVA 23. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, dvě ženy, dcery jedné matere byly, ³ ty smilnily v Egyptě, ve své mladosti smilnily; tam byly ohmatány prsy jejich, omačkána panenská jejich ňadra. ⁴ Jména pak jejich: Oolla, větší, a Ooliba, sestra její menší; pojal jsem je, a zrodily syny a dcery. (Později) sluly: Samař, (to) byla Oolla, a Jerusalem, (to) byla Ooliba. ⁵ Smilnila však Oolla vedle mne, vášnivě se zamilovala do svých záletníků, do Assyřanů, kteří se přibližovali k ní, ⁶ oděných modrým purpurem, knížat a úředníků, půvabných jinochů, vesměs jezdců, sedících na koních. ⁷ Věnovala se smilněním svým jim, všem vybraným synům Assyřanů, a u všech, do nichž se šíleně zamilovala, modlami jejich se poskvrnila. ⁸ Nad to ani smilství svých, která měla v Egyptě, nezanechala; i ti totiž spali s ní v mládí jejím, ti omačkali panenská její ňadra, vyhlili smilství své na ni. ⁹ Proto vydal jsem ji v ruce záletníků jejích, v ruce synů Assyřanů, po jejichžto lásce se bláznila. ¹⁰ Oni odkryli hanbu její, syny a dcery její pobrali, ji samu zabili mečem, ženy (její) staly se pověšné, a soudy vykonali na ni.

¹¹ Ačkoli to viděla sestra její Ooliba, více než ona chlipností zahořela, své smilství nad smilství své sestry ¹² nabízela beze studu synům Assyřanů, knížatům a úředníkům, k ní přicházejícím, oděným rouchem pestrých barev, jezdcům, kteří na koních seděli, všem jinochům vynikající krásy. ¹³ I viděl jsem, že se poskvrňuje, a že cesta obou jest jednodušší. ¹⁴ A páchala svá smilstva dále; když užířela muže, vymalované na stěně, obrazy Chaldejských, malované hlinkou, ¹⁵ (muže) přepásané pásem po bedrách, s barevnými čepicemi na hlavách, vyobrazené všechny jako důstojníky, obrazy synů Babylonie, země Chaldejské, v níž se narodili: ¹⁶ třeštila se po nich žádostí svých očí, a poslala posly k nim do země Chaldejské. ¹⁷ A když k ní synové babylonští vešli, aby se položili na její ňadra, poskvrnili ji smilstvími svými, i byla od nich poskvrněna; avšak duše její nasýtila se jich. ¹⁸ Když tedy páchala svá smilstva otevřeně, když odkryla svou hanbu, odstoupila duše má od ní, jako byla odstoupila duše má od její sestry. ¹⁹ Ona však páchala dále svá smilstva, rozpominajíc se na dny svého mládí, za nichž byla smilnila v Egyptě; ²⁰ třeštila se chlipností po spánku s těmi, jichž maso jest jako maso oslí, jako výron hřebce výron jejich. ²¹

HL. 23. Ježto jde Ezechieli o to, aby dokázal velikou *vinu národní*, sahá do minulosti národa, do času pobytu jeho v Egyptě, do časů, kdy ještě severní říše stála; také hříchy této činí část *viny národní*, za kterou bude nyní Judovcům pykati. Nejzlobnější z těch politických smluv byl poslední spolek s Egyptem, který měl v zápětí odpad od Babylonie; Babylon, aby tu věrolomnost potrestal, přijde co nevidět a dokoná zkázu Jerusalema.

V. ¹ n. Obě říše jsou přirovnány k „ženám“, jako jindy všecek národ bývá přirovnán k ženě, s níž vešel Hospodin v manželský poměr. – Jedna „matka“ obou byla *Sara*, jedna matka-země byla *Palestina*. Měly tolik společných vlastností a zájmů, že mohly právem býti zvány „sestry“.

V. ⁴. *Oolla a Ooliba*. Obě jména jsou velmi podobná, sesterská, ale liší se; dosud Východan dává sestrám jména sice různá, ale počínající stejným nebo podobným kmenem, „*pojal jsem je*“ za manželku. – O „*větší*“ a „*menší*“ sestře byla řeč již ve hl. 16.

V. ⁵. O *šílené* lásce srv. Jer 4, 30. – Spolky s Assyřany káral již Os 5, 13.; 8, 9; 12, 1.

V. ⁸. „*egyptské smilstvo*“ byla bohopocta vzdávaná býčku (apisovi), které holdoval každý král israelský a která slula „*hřích Israelův*“.

V. ¹¹ n. Srv. výše 16, 47.; Jer 3, 8.–11. – S Assyřany spojil se na př. *Achaz* (4 Král 16, 7.; Is 7, 4 nn). – „*to*“ tresty, jež stihly Samař; Judsko nevzalo si z ní výstrahy. – „*k sobě přicházejícím*“ jako výše ve v. 5.: „*kteří se přibližovali k ní*“.

V. ¹³. „*cesta*“ = náhylnost ke spolkům s pohany a ke všemu, co s tím souviselo.

V. ¹⁹. Hospodin „*odstoupil od ní*“ (v. 18.), t. j. počal ji trestati, ona však toho varovného hlasu nedbala, ale vrátila se k lásce ze svého mládí, t. j. *počala se smlouvat s Egyptem* proti Babylonii, a vešla ve spolek s Hofrou, egyptským králem. Se spolkem s Egyptem nabývalo v Jerusalemě zase více pudy egyptské *modlářství a egyptské nemravy*. To dovršilo míru Boží shovívavosti, nyní bylo již na čase, aby Hospodin zakročil a splnil, čím byl hrozil.

Hledalas necudnost mládí svého, kdy ohmatány byly v Egyptě tvé prsy, kdy omačkána byla panenská tvá ňadra.

²² Protož, Oolibu, toto praví Pán Bůh: Aj, já vzbudím všechny milovníky tvé proti tobě, kterých jsi se nasytila, a shromáždím je proti tobě vůkol: ²³ syny Babyloňanů, všechny chaldejské velmože, mocnáře a knížata, všechny syny Assyřanů, jinochy vynikající krásy, vládce a všechny úředníky, knížata knížat a slovutné jezdce na koních; ²⁴ přijdou na tě vyzbrojeni jsouce vozy a koly, množstvím lidu, pancířem a štíty, i přílbami ozbrojí se proti tobě odevšad; odevzdám jim soud, ať soudí tě podle svého práva. ²⁵ Namířím žárlivost svou na tebe, a tu vykonají na tobě ve hněvu: nos a uši ti ureží, a co zůstane, mečem padne; ti syny a dcery tvé zjmájí a zbytek z tebe spálen bude ohněm. ²⁶ Obnaží tě z roucha tvého a poberou ti šperky. ²⁷ Učiním konec necudnosti tvé při tobě a smilstvu tvému (pocházejícímu) z Egypta; i nepozdvihneš (již) oka k nim, a na Egypt již si nevzpomeneš. ²⁸ Ano, toto praví Pán Bůh: Aj, já vydám tě na pospas rukám těch, jež máš v nenávisti, rukám (těch), kterých se nasytila tvá duše. ²⁹ I budou s tebou nakládati v nenávisti, poberou všechny (plody) práce tvé, nechají tě nahou, plnou hanby, i bude odhalen smilný tvůj klín, necudnost tvá, smilstva tvoje. ³⁰ To ti učiní proto, že jsi smilně běhala za národy, že jsi mezi nimi se poskvrnila modlami jejich. ³¹ Cestou své sestry jsi chodila, proto dám její kalich do tvé ruky. ³² Toto praví Pán Bůh: Kalich své sestry pítí budeš, hluboký a široký; bude na posměch a na potupu, že se do něho tolik vejde. ³³ Opojením a bolestí naplněna budeš; kalichem truchlosti a smutku, kalichem sestry své. – Samaře. ³⁴ Budeš jej pít a vypiješ až do dna, střepiny z něho polkneš a prsy své drátí budeš; neboť já mluvil jsem, praví Pán Bůh. ³⁵ Proto praví Pán Bůh toto: Protože jsi na mne zapomněla, žeš mne zavrhla za záda, ty také pykati budeš za necudnost svou a za smilstva svá.

³⁶ A Hospodin mi řekl: Synu člověkův, zda chceš soudit Oollu a Oolibu a hlásati jim nešlechtnosti jejich? ³⁷ Že cizoložily, že jim krev lpí na rukou, že s modlami svými smilnily, že dokonce i syny své, jež mi porodily, obětovaly jim, aby je pohltily! ³⁸ Ano i toto mně učinily: Znečišťovaly svatyni mou, a soboty mé poskvrňovaly: v týž den, ³⁹ kdy obětovaly syny své modlám svým, vcházely do svatyně mé, v týž den, aby ji poskvrnily; také tyto věci činily v mém domě! ⁴⁰ Posílaly k mužům z daleka přicházejícím; když k nim byly poslaly posla, hle, oni přišli. Těm ses umývala, pomazávalas líčidlem očí své, a ozdobovala ses okrasou ženskou; ⁴¹ sedla sis na překrásnou podušku, stůl prostřený byl před tebou, kadidlo mé a mast mou položilas na něj. ⁴² Hlas výskajícího množství bylo u ní slyšet, mužů, kteří ze spodiny lidí byli přivedeni, nebo přicházeli z pouště; těm kladly náramky na ruce a krásné věnce na hlavy. ⁴³ I řekl jsem o ní, když byla zvadlá cizoložstvími: „Nyní smilní také tato dál a dále, ⁴⁴ a vcházejí k ní jako k nevěstce“. Tak (totiž) vcházeli k Oolle a k Oolibě, necudným ženám. ⁴⁵ Jsou však muži spravedliví, (a) ti souditi je budou podle práva cizoložnic a podle práva prolévajících krev; neboť cizoložnice jsou a krev lpí jim na rukou. ⁴⁶ Neboť toto praví Pán Bůh: Přiveden budiž na ně zástup (lidu), a vydány budtež na pospas shluku a drancování; ⁴⁷ a nechť jsou ukamenovány kamením lidu a rozsekány meči jejich; syny a dcery jejich zabijí a domy jejich ohněm spálí. ⁴⁸ A vyhladím necudnost

V. ³². Kalich útrap, jež bude Jerusalemu usouzen, bude svou neobyčejnou obsažností buditi úžas, a Jerusalem, jemuž bude jej pítí, bude terčem posměchu a potupy.

V. ³⁸ n. Zdá se, že obětovali Molochovi děti právě v sobotu, čímž tento den znesvětili. – Týž den, kdy obětovali modle a tím se znesvětili, vcházejí do svatyně Hospodinovy, vědomi jsouce si své nečistoty a nepřístojnosti, v lom stavu vcházeti do svatyně. Srv. 4 Král 21, 4 n, 7.; Jer 7, 9 n. 17.; 22 n; Ez 20, 13, 16, 31.; 22, 26.

V. ⁴⁵. „muži spravedliví“ = Chaldové, mající smysl pro *spravedlivý trest*, jenž má stihnouti cizoložství a vraždy, a podle toho *spravedlnost* také *vykonají* na „sestře“ judské, jež se provinila řečenými zločiny. – Srv. 16, 38. – „podle práva“, t. j. podle trestů, jež stanoví právo na cizoložství a na vraždu.

ze země, aby se učily všechny ženy nečiníti podle necudnosti jejich.⁴⁹ Necudnost vaše bude položena na vás, hříchy model svých ponese, i zvíte, že já jsem Pán Bůh.

HLAVA 24. – ¹ Roku devátého, měsíce devátého, desátého dne (toho) měsíce, Hospodin mne oslovil, a řekl: ² Synu člověkův, napiš sobě jméno tohoto dnešního dne, kterého oboril se král babylonský na Jerusalema. ³ A rci zpuřnému plemeni přísloví, podobenství, mluv k nim: Toto praví Pán Bůh: Postav kotel, postav, pravím, a nalej do něho vody. ⁴ Slož kusy masa jeho do něho, všechny částky dobré, kýtu i plece, (kusy) vybrané s hojnými kostmi; ⁵ nejučtější dobytče vezmi. Slož také hranici dříví pod ním; ať vře a vaří se to v něm, ať rozvaří se i kosti v něm. ⁶ Protož toto praví Pán Bůh: Běda městu krve, kotlu, na němž rez lpí, s něhož rez nesešla! Kus po kusu jej vyházej, nebudiž nad ním losováno! ⁷ Neboť krev jeho jest (ještě) uprostřed něho; na holé skále vylilo ji; nevylilo ji na zemi, aby mohla přikryta býti prachem. ⁸ Abych uvedl hněv svůj na ně, abych vykonal pomstu, dal jsem krev jeho vylít na holou skálu, aby nebyla přikryta.

⁹ Proto Pán Bůh praví toto: Běda městu krve, pro něž já velikou hranici učiním! ¹⁰ Nahrň dříví, jež ohněm zapálím; ať se svaří maso, ať vyvře všechna polévka, a kosti ať zprahnou! ¹¹ Postav jej pak prázdný na uhlí, ať se rozpálí a roztaví měď jeho, ať se v něm rozpustí špína jeho, a nechať se stráví jeho rez!

¹² Mnoho úsilí bylo vynaloženo, avšak nesešlo s něho množství jeho rzi ani ohněm. ¹³ Nečistota tvoje ohavná jest; neboť ač jsem chtěl tě očistiti, nejsi očištěno od neřádů svých; a očištěno nebudeš prve, než ukojím hněv svůj na tobě. ¹⁴ Já Hospodin jsem mluvil: přijde to, učiním tak, neupustím, neodpustím, neukojím se; podle mravů tvých a podle smýšlení tvého souditi tě budu, praví Hospodin.

¹⁵ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁶ „Synu člověkův, aj, já odejmu ti rozkoš tvých očí (náhlou) ranou; nesmíš však kvíliti, ani plakati, nesmí ti slzy téci! ¹⁷ Povzdychej si mlčky, tryzny nad mrtvými nebudeš strojiti, turbanem svým obvaž si hlavu, obuv tvá budiž na nohách tvých, nezastírej oděvem úst a chleba truchlících nejez!” ¹⁸ Mluvil jsem tedy k lidu ráno, a večer mi umřela žena. Za jitra pak učinil jsem, jak mi byl přikázal. ¹⁹ I řekl mně lid: „Proč nám neoznamuješ, co znamenají tyto věci, jež činíš?” ²⁰ I řekl jsem jim: Hospodin oslovil mne a řekl:

²¹ Mluv domu Israelovu: Toto praví Pán Bůh: Aj, já znesvětím svatyni svou, pýchu království vašeho, rozkoš očí vašich, starost duší vašich; synové vaši a dcery, jež jste (tam) zanechali, mečem padnou.” –

HL. 24. – Úryvek hlt. 20–24, který dokazoval, že pád Jerusalema jest spravedlivé a nutné zlo, končí se popisem té pohromy (hl. 24).

V. ¹. „*Roku devátého*” zajetí Jechoniášova, t. j. 590/589 před Kr. Toto datum uvedeno je také 4 Král 25, 1.; Jer 39, 1.; 52, 4. – „*Desátý měsíc*” byl náš leden (r. 598).

V. ². „*jméno*” = datum. – „*oboril se*”, t. j. počal dobývat.

V. ⁶. „*město krve*” sluje Jerusalema proto, že v něm tekla krev nevinně zavražděných, zejména dětí, obětovaných Molochovi, jakož i lidí jinak utiskovaných. Ez nemá losem stanovit, který kus má vzít prve, který později, má je bráti a vyhazovati *bez rozdílu*; podobně *bez rozdílu* bude mizeti obyvatelstvo z Jerusalema. Srv. 11, 9.

V. ⁸. Jak Judovci k Bohu, tak Bůh k Judovcům: oni nečiní pokání a Bůh neodpouští (Ž. 17, 27.). Bůh dopustil, aby krev nevsákla do země, proto, aby volajíc k nebi ustavičně připomínala, že ji má pomstít; ustavičně má u Boha žalovati a svědčiti proti Jerusalemu.

V. ¹². Bůh již prve vynaložil mnoho, aby Jerusalema byl očištěn, avšak oheň dosavadních, útrap nestačil na tu očistu; proto bude třeba roznititi *oheň nový, dosud nevidaný*, popsáný výše.

V. ¹⁴. „*neukojím se*” = nezměním hrozby vyřčené. Srv. výše 16, 38. – Bůh bude neúprosně trestati, jako lékař, jenž nešetří chorého údu, aby zachránil údy ostatní (Jer).

²² I budete činiti, co jsem učinil já: úst oděvem nezastržete, chleba truchlících jísti nebudete. ²³ Turbany na hlavách a obuv na nohou míti budete; nebudete kvíliti ani plakati, ale chřádnouti budete pro své nepravosti a každý úpěti bude druh proti druhu. – ²⁴ „Ezechiel bude vám významným předobrazem: vše, co učinil, budete činiti, když to přijde, i zvíte, že já jsem Pán Bůh. ²⁵ A ty, synu člověkův, aj, v ten den, kdy jim vezmu sílu jejich, radost z důstojnosti jejich, rozkoš očí jejich, to, na čem lpí jejich duše, syny a dcery jejich: ²⁶ v ten den, kdy přijde uprchlík k tobě, aby to zvěstoval tobě: ²⁷ v ten den, pravím, otevrou se ústa tvá s tím uprchlíkem, budeš mluvíti a ne již mlčeti; budeš jim významným předobrazem, i zvíte, že já jsem Hospodin!”

V. ²² n. jsou *slova prorokova*, jimiž předem již vykládá další řeč Boží. Až přijde zpráva, že je Jerusalema v rukou Nabuchodonosorových, nebude zajatcům v Babylonii dovoleno veřejně dávat najevo smutek nad vítězstvím královým, což by Babyloňané jim velmi zazlívali, a proto je i týrali; *jen potají* druh s druhem budou moci si zalkati.

V. ²⁴. *Mluví zase Bůh*. – Ez náznačným úkonem výše popsaným předobrazuje významně a zázračně, skutkem předpovídá, že se zajatci neodváží veřejně dávat najevo *smutek nad vítězstvím* Babyloňanů. Až „*to přijde*“, co Ez činy předpověděl, zajatci „*zvědí*“, nabudou přesvědčení, že Bůh jest vševědoucí, nejvyšší spravedlivý, věrný, a Ez že jest *pravý jeho prorok*.

V. ²⁷. „*s tím uprchlíkem*“ jak k tobě přijde, jak on otevře ústa. – Podle 3, 26 n. měl Ez *významně mlčeti*; toliko tu a tam, když mu Bůh zvláště uložil, otevíral ústa, aby tlumočil myšlenky Boží; jak přijde zpráva o pádu království Judského, nebude již Ez mlčením náznačným vázán, ale bude moci svobodně mluvíti, těšiti, povzbuzovati atd. nejen za dob inspirace, ale i mimo ni. – Ta zpráva skutečně přišla podle 33, 21. a způsobila v myslech zajatců *veliký obrat*. Shledali, kterak se ve svých nadějích klamali, kterak pravdu měl Ez; shledali, že skutečně skrze něho mluvil Hospodin, vzdali se svých blouznění, proti nimž Ez tolikrát byl mluvil, uznali spravedlnost a věrnost Hospodinovu, přilnuli k němu a k jeho proroku, jež nyní skutečně pokládají „*za významný předobraz*“ vším, co byl učinil a mluvil, co i přístě činiti a mluvíti bude. Čím řidčeji Ez před zprávou o pádu Jerusalema byl mluvil, tím vzácnější bude nyní posluchačům každé jeho slovo.

ČÁST DRUHÁ: Hrozby pohanům (25–32).

4. Proti Amoaňanům (25, 1.–7.).

HLAVA 25. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, upří tvář svou na Amoaňany a prorokuj o nich! ³ Rci Amoaňanům: Slyšte slovo Pána, Boha! Toto praví Pán Bůh: Za to, že jsi řekl „Haha, haha“ nad svatyní mou, že byla znesvěcena, a nad zemí Israelovou, že byla zpuštěna, a nad domem Judovým, že vedeni byli do zajetí: ⁴ za to dám tě Východanům v majetek, i postaví ohrady své v tobě, a rozbijí stany své v tobě; oni jísti budou obilí tvé, a oni budou pít mléko tvé. ⁵ A dám Rabbat za pastvinu velbloudům, a (území) Amoaňanů za útulek dobytku; i zvíte, že já jsem Hospodin.

⁶ Ano, toto praví Pán Bůh: Za to, že jsi tleskal rukou, dupal nohou, že jsi (škodolibě) z celé duše se radoval nad zemí Israelovou: ⁷ za to – aj – já vztáhnu ruku svou na tebe, vydam tě v plen národům, vybijí tě z lidí, vyhubím ze země, zničím tě, i zviš, že já jsem Hospodin.

2. Proti Moabanům (25, 8.–11.).

⁸ Toto praví Pán Bůh: Za to, že řekli Moabané [a Seirané]: „Hle, jako kterýkoliv národ jiný jest Judův dům“, za to – aj – já učiním, že holé budou stráně Moabovy, bez měst, bez měst, pravím, až do posledního, bez skvostů země jako jsou Betjesimot, Beelmeon a Karjataim. ¹⁰ Východanům ve vlastnictví je přidám k (území) Amoaňanů, aby nezbylo již památky na Amoaňany mezi národy. ¹¹ Nad Moabem vykonám soudy, i zvědí, že já jsem Hospodin.

3. Proti Edomcům (25, 12.–14.).

¹² Toto praví Pán Bůh: Za to, že Edomsko se pomstilo, aby si mstu vylilo na Judovcích, že těžce se provinilo tím, že mstivě s nimi naložilo, ¹³ za to dí Pán Bůh toto: Vztáhnu ruku svou na zemi Edomskou, zbavím ji lidí i dobytka, a učiním ji pustou; od Temanů až k Dedanu mečem padnou. ¹⁴ Vykonám svou pomstu na zemi Edomské skrze ruku lidu mého israelského, naloží s Edomskem podle hněvu mého, podle mého rozhořlení, i zakusí mou pomstu, praví Pán Bůh.

4. Proti Filištanům (25, 15.–17.).

¹⁵ Toto praví Pán Bůh: Za to, že vykonali Filištané pomstu, že s veškerou vášnivostí se mstili zabíjejíce a projevujíce odvěká nepřátelství: ¹⁶ za to praví Pán Bůh toto: Aj, já

Hl. 25. Jako Is (13.–20.) a Jer (46.–51.), tak i Ez prorokuje proti *sedmi* pohanským národům, kteří tou číslicí představují *pohanstvo vůbec*. Když byl Ez oznámil zkázu říše Judské, kterou vykoná Bůh Babyloňany, oznamuje také zkázu pohanských národů, kterou vykoná týž Bůh tímže nástrojem. Ta slova prorocká byla zdrceným Judovcům *na velkou potěchu*. – Hl. 25 svědčí sousedním národům; počíná severovýchodem (Amoaňané), jde na jih k Moabanům a Edomcům, poté na západ k Filištanům. – Hl. 25 vznikla brzy po pádu Jerusalema roku 587.

V. ². O smutných koncích Amoaňanů Ez mluvil již 21, 28.–32. – O poměru Amoaňanů k Israelitům srv. Gn 19, 37 nn; Sof 2, 8.; Jer 49, 1 nn; 4 Král 24, 2.

V. ⁵. „Rabbat“ („veliké“), hlavní město Amonska.

V. ⁶ n. Podle práva odvetného: Amoaňané za to, že se radovali ze zkázy Israelitů, budou stíženi podobnou zkázou sami. Od třetího století křesťanského mizí Amoaňané jakožto samostatný národ s jeviště dějin.

V. ¹⁰ n. Moabané trpěli spolu s Amoaňany pátý rok po pádu Jerusalema (Jos. Flavius, Starož. X, 9, 7.). Po zajetí zmiňuje se o Moabanech ještě Esdr 9, 1.; Neh 13, 1.; Jos. Flav. XIII, 14, 2. Podlehlí Beduinům a zanikli podobně jako Amoaňané.

V. ¹² n. Edomsko vešlo ve smlouvu s Judskem proti Babylonii (Jer 27, 3.). Tu smlouvu zrušilo ze msty proti Judovcům a pomáhalo ke zkáze Jerusalema.

V. ¹⁴. Edomska dobyli a podmanili si je Machabejci (1 Mach 5, 65.; 2 Mach 10, 16.).

V. ¹⁵. Filištané použili každé slabé chvíle Israelovy, aby ho vytlačili z pomezí a usadili se na jeho půdě. Sotva si dali ujít příležitost, kdy byli Judovci v Jerusalemě od Nabuchodonosora sevřeni. (Jer 40, 10.)

vztáhnou ruku svou na Filištany, i zabijí ty, kteří zabíjeli, a zničím ostatky přímorí; ¹⁷ vykonám na nich pomsty veliké, ve hněvu je trestaje, i zakusí, že já jsem Hospodin, až uvedu svou pomstu na ně.

5. Proti Tyru (26, 1.–28, 19.).

HLAVA 26. – ¹ Jedenáctého roku, prvního dne měsíce oslovil mne Hospodin a řekl: ² Synu člověkův! Za to, že řekl Tyrus o Jerusalemu: „Haha, polámány jsou dveře národů, obrátí se ke mně, budu plný, zpustlý“: ³ za to praví Pán Bůh toto: Aj, já (přijdu) na tebe, Tyre, přiřenu na tě národy mnohé, jako se žene rozbouřené moře. ⁴ Rozmetají hradby Tyru, zboří jeho věže; vymetu prach jeho z něho, obrátím jej v holou skálu. ⁵ Bude (místem) na sušení síti prostřed moře, neboť já jsem to mluvil, praví Pán Bůh; a bude na kořist národům. ⁶ Také dcery jeho, jež jsou na pevnině, mečem zbity budou, i zvědí, že já jsem Hospodin.

⁷ Neboť toto praví Pán Bůh: Aj, já přivedu na Tyr Nabuchodonosora, babylonského krále, od severu, krále králů, s koňmi i s vozy, s jezdci, s vojskem, s lidem četným. ⁸ Dcery tvé, jež jsou na pevnině, mečem pobije; a obklíčí tě ohradami, nanese násep [vůkol,] a pozdvihne proti tobě štít. ⁹ Přistřeší a berany zřídí proti zdem tvým, a věže tvé zboří nástroji svými. ¹⁰ Od množství koní jeho přikryje tě jejich prach; od hřmotu jezdců a kol i vozů pohnou se zdi tvé, až bude vcházeti do tvých bran, jako bývá při vjezdu do města probořeného. ¹¹ Kopyty koní svých pošlape všechny ulice tvé; lid tvůj mečem zbije, a tvé pyšné sloupy na zemi padnou. ¹² Uloupí tvé poklady, rozchvátí zboží tvé, rozboří zdi tvé, a strhnou nádherné tvé domy; a kamení z tebe, dříví z tebe, a prach z tebe do vody vysypou. ¹³ Přítrž učiním množství písni tvých, a zvuku citar tvých nebude již slyšet. ¹⁴ Obrátím tě v holou skálu, na sušení síti budeš, aniž budeš kdy vystavěn, neboť já, Hospodin, mluvil jsem (to), praví Pán Bůh.

¹⁵ Toto praví Pán Bůh Tyru: Zdaliž od hřmotu tvého pádu, od lkání tvých zbitých, až zbiti budou prostřed tebe, nebudou se ostrovy chvítí? ¹⁶ Ano, sestoupí s trůnů svých všechna knížata pomořská, odloží své pláště, roucha svá pestrých barev zahodí, a oblekou se v hrůzu; na zemi sedětí budou, zděšení jsouce nad náhlým tvým pádem, diviti se budou; ¹⁷ zanotí nad tebou žalozpěv, a řeknou tobě: „Kterak jsi zahynulo, (ty), jež bydlilo jsi v moři, město slavné, jež bývalos na moři mocné, s obyvateli svými, jichž se všichni strchovali! ¹⁸ Nyní se děsí lodi, v den tvého pádu; žasnou ostrovy na moři, protože žádný nevychází z tebe.“

HL. 26. Jako kdysi hrozil Is (23.) Tyru, tak mu hrozí nyní Ez. Kdežto čtyřem sousedům judským, Amoaňům, Moabanům, Edomcům a Filištánům věnoval toliko *jednu* hlavu, věnuje Tyru, pro jeho veliký význam, *čtyři* proroctví, zabírající bezmála *tři* hlavy. První proroctví Ezechiellovo proti Tyru jest výroky „Toto praví Pán Bůh“ rozděleno na *čtyři* slohy: První udává *příčinu*, proč vzbudil Tyrus hněv Hospodinův a *kterak* bude od Hospodina potrestán (2.–6.); druhá sloha udává *nástroj*, kterého použije Hospodin a spolu způsob, jak ten nástroj vykoná úkol od Hospodina mu přikázaný (7.–14.); třetí sloha líčí dojem, jaký vzbudí v širém okolí pohroma, jež Tyrus zachvátí (15.–18.); čtvrtá sloha opakuje čelné myšlenky již vyslovené a dodává, že zkáza Tyru bude trvalá (19.–21.).

V. ¹ „Jedenáctý“ rok zajetí Jechoniášova byl r. 588/587 před Kr.

V. ² Tyrus smál se škodolibě jako výše Amoaňané nad pádem Jerusalema; jásal, že Jerusalema „*zpusť*“, a že „*národové*“, t. j. jejich obchodníci, „*obracetí se*“ budou četněji k Tyru a že jej zanesou zbožím a penězi.

V. ⁴ n. Ostrovní město Tyrus bylo vystavěno *na skále*. Až bude město pobouřeno, déšť odnese postupem času ssutiny i prst do moře, že zbude na místě bývalého, slavného a bohatého místa – *holá skála*, jež bude rybářům vítaným místem na sušení sítí.

V. ⁶ „*dcery*“ Tyru jsou města a vesnice na pevnině, na něm politicky závislé.

V. ¹⁵ „*ostrovy*“ a přímorí, po nichž jsou roztroušeny fénické osady.

V. ¹⁶ „*knížata*“ = bohatí obchodníci ve fénických koloniích.

¹⁹ Neboť toto praví Pán Bůh: Až tě učiním městem zpuštěným, jako jsou města, v nichž nikdo nebydlí, až přivedu na tebe moře, že přikryjí tě vodní spousty: ²⁰ strhnu tě s těmi, kteří sestupují do jámy, k lidu dávných věků, a usadím tě v zemi mrtvých jako odvěké ssutiny, u těch, kteří sestoupili do jámy, aby nebylo bydleno v tobě. Až potom dám slávu v zemi živých: ²¹ v níveč budeš obráceno, nebude tě. Budou tě hledati, ale nenajdou tě již na věky, praví Pán Bůh.

Zalozpěv nad Tyrem.

HLAVA 27. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Ty tedy, synu člověkův, počni nad Tyrem zalozpěv. ³ Rci Tyru, jenž sídlí při vchodu (do) moře, obchodníku s národy na ostrovech četných: Toto praví Pán Bůh: Ó Tyre, ty jsi řekl: „Dokonalé krásy já jsem, ⁴ v srdci moře položený!“ [Sousedé tvoji,] stavitelé tvoji doplnili krásu tvou. ⁵ Z jedlí Saniru tě vystavěli se všemi paženími do moře; cedr z Libanu vzali, aby udělali tobě stěžeň. ⁶ Duby z Basanu tesali na tvá vesla, lávky veslařské dělali ti z [indických] kostí slonových, a kajuty ze hmoty ostrovů Vlašských. ⁷ Pestrobarevný kment egyptský utkali ti na plachtu, aby pověšena byla na stěžeň; z modrého a červeného purpuru z ostrovů Eliských byla tvá střecha. ⁸ Obyvatelé Sidonu a Aradu byli veslaři tvými; nejmoudřejší lidé tvoji, Tyre, byli kormidelníky tvými. ⁹ Starší z Gebalu, nejdovednější jeho lidé dodávali (ti) lodáře na správu všelijakého náradí tvého; všechny lodi mořské i s plavci svými byly ve službách obchodu tvého. ¹⁰ Peršané, Lidijští a Libyjské byli ve vojště tvém tvými válečníky; štítů a přilbic navěšeli v tobě, ti dodali tobě lesku. ¹¹ Araďané bývali s vojskem tvým na zdech tvých vůkol; ale i junáci, kteří byli na tvých věžech, touly věšeli na zdi tvé vůkol; oni vyvrcholili tvou krásu. ¹² Kartaginští tvými kupci byli pro množství všelikého zboží; stříbrem, železem, cinem i olovem naplnili své trhy. ¹³ Řecko, Tubal a Mo-soch, – i oni vedli s tebou obchod; otroky a měděné nádoby přiváželi tvému lidu. ¹⁴ Z domu Togormova koně a jezdce, jakož i mezky přiváděli na trh tobě. ¹⁵ Dedaňané kupčili s tebou; mnoho ostrovů měls pohotové k obchodům svým; slonové kosti a ebenové dříví směňovali za tvé skvosty. ¹⁶ Syrští tvými kupci byli pro množství výrobků tvých; drahé kameny, purpur, pestré výšiv-

V. ²¹. srv. s Is 41, 12.; Ž 36, 36.

Hl. 27. vznikla asi za téže doby jako hl. 26. *Tyru*, město se všech stran mořem obklopené, jest líčeno jako *veliká loď*, na jejíž stavbu všichni národové světa přispěli svými vzácnými hmotami a látkami, jako loď, naložená zbožím celého světa. která ve své pýše odvážíla se na širé moře, jako by proti všemu neštěstí byla zabezpečena, tu však náhle zavál *vichor*; a ten *ji se vším potopil*...

V. ³. Tyru se pyšnil sebevědomím, že jest nedobytný, a že jest *ideál krásy*. Za tu zpupnost bude pykati. Srv. Jer 9, 23.

V. ⁶. „*Basanu*“ byly pověstné dubové lesy. (Srv. Is 2, 13.; Zach 11, 2.)

V. ⁷. „*Elisa*“, viz Gn 10, 4. – Zde bývá to slovo obvykle vztahováno na řecké přimoří, zejména na *Pelopones*, na *Lakonii*, kde bylo mnoho červcových škeblí a barvíren. Ez věděl dobře, že nejlepší purpurové barvivo vyráběli *Feničané sami*; praví-li, že měli na své lodi purpur řecký, chce tím říci, že Tyřané sehnali po celém světě, co kde dobrého a krásného, aby tím vyzdobili svou „loď“, t. j. své *město*.

V. ⁸. n. Sidon, Arad, Gebal byla města na syrském pobřeží, patřící k Tyru.

V. ¹². „*Kartaginští*“, fénická osada *ve Španělsku*. Kartaginští obchodovali s Tyrem proto, že byl jim vítaným odbytištěm pro jejich kovy a nákupnou pro všechny jejich potřeby („*pro množství všelikého zboží*“).

V. ¹³. „*Řecko*“ – hebr.: *Jáván* – *Jánové* v západní Malé Asii. *Tubal* a *Mo-soch* = *Tibarení* a *Moschové*, sídlili v severovýchodní Malé Asii, až k Černému moři. *Strabo* (12, 548) dosvědčuje, že tam bylo *hojně železa a mědi*.

V. ¹⁴. „*Togorma*“ = *Armenie*. Herodot (1, 194.) svědčí, že tam bylo mnoho koní a oslů. – „*jezdci*“ = jezdeckí koně.

V. ¹⁵. „*Dedaňané*“, sousedé Edomska. – „*mnoho ostrovů*“ jest pobřeží Perského zálivu a blízkých ostrovů (Ceylon, Malabary, Coromandel atd.); možno mysliti i na *pobřeží Východní Afriky*, odkud byla podle Herodota (3, 114) dovážena nejlepší slonová kost.

V. ¹⁶. „*Syrští*“ = *Aram*. O Aramech viz k. 1. Par 1, 17. – chodchod = jaspis nebo rubín.

ky, kment, hedvábí a chodchod vykládali na tvém trhu.¹⁷ Judovci a země Israelova, i oni kupčili s tebou v pšenici přední; balsam a med a olej a pryskyřici vykládali na tvých trzích.¹⁸ Lidé z Damašku tvými kupci byli pro množství výrobků tvých v množství všelijakého zboží, v silném víně, ve vlně nejlepší barvy.¹⁹ Dan, Rekové a Mosel na tvých trzích vykládali zpracované železo, kasii, puškvorec na výměnu za tvé zboží,²⁰ Dedanští tvými kramáři byli v kobercích pod sedla.²¹ Arabové a všechna knížata kedarská, – i oni byli tobě pohotoví k obchodům: s berany a skopci, a s kozelci přicházeli k tobě s tebou obchodovat.²² Prodavači ze Saby a z Reemy – i oni tvými kupci byli se všelikými předními vonidly, drahým kamením a zlatem, kteráž vykládali na tvém trhu.²³ Haran a Chene a Eden tvými kupci byli; Saba, Assur a Chelmad tvými prodavači.²⁴ Ti byli tvými kupci se všelijakým zbožím, s pláští z modrého purpuru a z látek rozličných barev, jakož i s nádhernými příkrývkami, které obvinovány a svazovány bývaly provazy; cedry také do obchodu ti dodávali.²⁵ Velelodi mořské byly kněžny v obchodě tvém; i byls plný bohatství a slávy v srdci moře.²⁶ Na širé moře dovedli tě veslaři tvoji; (ale) vichor od východu ztroskotá tě v srdci moře.²⁷ Bohatství tvá, poklady tvé, mnohonásobné nádoby tvé, plavci tvoji, kormidelníci tvoji, ti, kteří udržovali nářadí tvé, ti, kteří nad lidem tvým byli, bojovníci, kteří byli v tobě, s veškerým tvým lidem, který jest uprostřed tebe, – padnou do srdce moře v den tvého pádu.²⁸ Od zvučného křiku kormidelníků tvých bude se chvítí množství lodí;²⁹ i vystoupí z lodí tvých všichni, kteří drželi veslo; plavci i všichni kormidelníci moře na zemi stanou;³⁰ kvůli budou nad tebou velikým hlasem, hoře křičet budou; nametají si na hlavy prachu, a popelem se posypou.³¹ Vyholí si nad tebou lysinu, opáší se žíněmi, a budou oplakávat tebe v hořkosti duše pláčem přehořkým.³² Počnou nad tebou žalozpěv, budou tě oplakávat: „Které město jest jako Tyrus, jenž oněměl prostřed moře?“³³ Vykládaje zboží své z moře nasýtil jsi národy mnohé; množstvím pokladů svých i lidí obohacoval jsi krále světa.³⁴ Nyní ztroskotán jsi, zmizel jsi s moře, v hlubinách vodních je zboží tvé; všechny zástupy (lidstva), jež v tobě bylo, padly (do nich).³⁵ Všichni obyvatelé ostrovů zděšení jsou nad tebou; králové jejich všichni ohromeni jsouce mění (barvy) obličeje.³⁶ Kupci národů sípějí nad tebou; po tobě jest veta, nevstaneš na věky!"

V. ¹⁷. „přední (nejlepší) pšenice“ sluje v hebr. „z Minnit“, města v Amonsku. Sdc 11, 33. – „Balsám“ jest překlad hebr. slova „*pannag*“, neznámého významu, snad nějakého sladkého pamlsku. – „Med a olej“ dodávala Palestina, která mlékem a medem tekla, ještě po zajetí Feničanů; srv. Esdr 3, 7.; Sk 12, 20. – „pryskyřici“ vonnou ze stromu *pistacia lentisci*. Srv. Jer 8, 22. – Amosané dodávali pšenici *Joatamovi* podle 2 Par 27, 5.; Feničanům obilí dodával již Šalomoun. Viz 3 Král 5, 11.

V. ¹⁸. Damašek dodával Tyrů víno z Chelbónu. Sv. Jeroným poznamenává, že ještě za jeho času dovážel Damašek do Tyrů výtečné víno a výbornou vlnu.

V. ¹⁹. kasia: vonná látka, blíže neznámá.

V. ²¹. O Arabech a Kedaňanech srv. Is 13, 20.; 21, 13, 17.; 60, 7.; Jer 13, 20. Kočovali mezi Skalnatou Arabií a Babylonií. „byli pohotoví k obchodu“ jako „Dedaňané“. Z kozí jmenovaných zvířat vyráběli Feničané, zejména Byblané, pergamén.

V. ²². Saba a Raema v jižní Arabii. Drahokamů a zejména vonidel bývalo v Jemenu vždycky dosti; zlata sice dnes tam není, ale podle svědectví starých bývalo tam také.

V. ²³. „Haran“, známé město v severozápadní Mesopotamii. Byla to křižovatka obchodních cest. – „Chene“ bývá ztotožňováno s „Chalanne“, „Eden“, na středním Euphrátě. „Saba“ není tu jisto. Sabané dopravovali zboží do Haranu; tam vyměňovali svá vonidla a zboží, jež dovezli z Indie a Etiopie, za zboží Mesopotamie a Babylonie; z Haranu jezdili do Fenieie. „Assur“ = „Assyřané“. „Chelmad“ zdá se býti zkomolenina, jejíž původní znění zachováno jest nejspíše v Targumu: „všichni Medové“.

V. ²⁴. vypočítává, co dovážela Mesopotamie do Fenieie. Babylonie vyvážela nádherné jemné látky s vytkávanými všelijakými obrazy.

V. ²⁵. „Velelodi mořské“ = „Taršišské lodi“, byly lodi prvního řádu mezi ostatním loďstvem menším.

V. ²⁶. – ³⁶. líčí, kterak velelod Tyrus se ztroskotala a potopila.

Pád tyrského krále a žalozpěv nad jeho pádem.

HLAVA 28. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, rci knížeti tyrskému: Toto praví Pán Bůh: Proto, že se pozdvihlo tvé srdce, že jsi řekl: „Bůh já jsem, na trůně božím sedím v srdci moře," kdyžtě jsi člověk a ne Bůh, (proto, žes) pokládal bytost svou za bytost Boží: – ³ hle, tys moudřejší nežli Daniel, žádná věc tajná není před tebou skryta; ⁴ moudrostí a důvtipem svým zjednal jsi sobě moc, nabyl jsi zlata a stříbra do svých pokladnic; ⁵ množstvím moudrosti své a obchodem svým rozmnožil jsi svou moc, i pozdvihlo se tvé srdce pro tvou zámožnost – ⁶ proto – praví Pán Bůh toto: Za to, že zpyšněla tvá bytost v domnění, že jest bytost Boží: ⁷ za to – aj – já přivedu na tě cizozemce, nejkrutější z národů; obnaží své meče na krásu moudrosti tvé a znesvěť nádhru tvou. ⁸ Zabijí, strhnou tě, i umřeš smrtí zbitých prostřed moře. ⁹ Zdali mluvíti budeš „Bůh já jsem" před zabíjejícími tě, kdyžtě jsi člověk a ne Bůh v ruce zabíjejících tě? ¹⁰ Smrti neobřezanců zemřeš cizinců rukou; neboť já jsem (to) mluvil, praví Pán Bůh.

¹¹ Hospodin mne oslovil a řekl: Synu člověkův, počni žalozpěv nad králem tyrským. ¹² Rci mu: Toto praví Pán Bůh: Ty vrchole dokonalosti, plný moudrosti a nejvyšší krásy! ¹³ V rozkoších ráje Božího byl jsi; všechny drahé kameny tebe pokrývaly: karneol, topas a jaspis, chrysolit, onyx a beryl, safir, rubín a smaragd; ze zlata umělecké dílo byly tvé šperky; dírkování (jejich) bylo (již) připraveno tobě v den, kdy byl jsi stvořen, ¹⁴ Tys byl (jako) cherub (s křídly) roztaženými a kryjícími; a postavil jsem tě na svaté Boží hoře, mezi ohnivými kameny jsi chodil. ¹⁵ Dokonalých mravů byl jsi ode dne stvoření svého, až byla nepravost shledána při tobě. ¹⁶ Pro velký tvůj obchod naplnilo se tvé nitro nespravedlností, prohřešil ses, i syrl jsem tě s hory Boží, a vyhladil jsem tě, cherube kryjící, z prostřed ohnivých kamenů. ¹⁷ Pozdvihlo se srdce tvé krásou tvou, ztratil jsi svou moudrost v nádhře své. Na zemi srazil jsem tě, králům na pospas dal jsem tě, aby se zálibou hleděli na tě. ¹⁸ Množstvím svých nepravostí a nepoctivostí v obchodě svým poskvnil jsi svatost svou; protož vyvedu oheň z prostřed tebe, který tě spálí, a obrátím tě v popel na zemi před očima všech, kteří viděli tě. ¹⁹ Všichni, kteří tě znali mezi národy, ztrnou nad tebou, veta po tobě bude, nebudeš na věky.

6. Proroctví proti Sidonu (28, 20.–26.).

²⁰ Hospodin mne oslovil a řekl: ²¹ Synu člověkův, upří tvář svou proti Sidonu a prorojku proti němu. ²² Rci: Toto praví Pán Bůh: Aj, já (přijdu) na tě, Sidone, a oslavím se prostřed tebe, i zvědí, že já jsem Hospodin, až vykonám na něm soudy, a ukáži na něm, že svatý jsem. ²³ Pošlu na něj mor, a krveprolití do ulic jeho, že padati budou zbití mečem v něm vůkol, i zvědí, že já jsem Hospodin. ²⁴ A tak nebude již mítí dům Israelův podnětu k hořkosti nebo trnu bolest působícího v kruhu všech sousedů, kteří nevrazili na něj, i zvědí, že já jsem Pán Bůh.

²⁵ Toto praví Pán Bůh: Až shromáždím dům Israelův z národů, mezi něž rozptýleni jsou, ukáži na nich před národy, že jsem svatý i bydliti budou ve své zemi, kterou jsem dal svému služebníkovi Jakobovi. ²⁶ Budou bydliti v ní bezpečně; budou stavěti domy, štěpovati

Hl. 28. V. ^{1–10}. podává příčinu, proč Tyr zašel: jeho zpupnost, ve které se pokládal býti bohu rovným, „*kníže*"= král tu zastupuje celou tyrskou říši, jejíž vinu nese. .!

V. ³. Daniel slynul tehdy již netoliko zbožnost! (14, 14.), ale i *moudrostí*, kterou vynikl nad všechny mudrce babylonské, jakož i *znalostí tajných snů*.

V. ¹⁰. „*neobřezanec*"=byl Hebreům cizinec, pohan, barbar, nepřítel, nevěrec, bezbožník, nečistý zločinec; ha-nebnou smrtí zločince král zajde!

V. ^{11–19}. obsahuje pohřební zpěv nad králem; má se k proroctví 28, 1.–10. jako se má žalozpěv hl. 27 k proroctví hl. 26.

vinice, slovem budou bydliti klidně, kdežto na všech, kteří kolem nich nevrazili na ně, konati budu soudy; i zvědí, že já jsem Hospodin, jejich Bůh.

7. Sedmero prorocství proti Egyptu (29–32).

HLAVA 29. – ¹ Roku desátého, desátého měsíce, jedenáctého dne (toho) měsíce oslovil mne Hospodin a řekl: ² Synu člověkův, upři tvář svou proti faraonovi, králi egyptskému, a prorokuj proti němu jakož i proti všemu Egyptu. ³ Mluv a rci: Toto praví Pán Bůh:

Aj, já (přijdu) na tebe, faraone, egyptský králi, draku veliký, jenž ležíš prostřed řek svých, a říkáš: „Má je (ta) řeka, a já jsem sebe samého učinil.“ ⁴ Hák vložím tobě do čelistí, připevním ryby řek tvých na tvé šupiny, vytáhnu tě z prostřed řek tvých, a všechny ryby tvé šupin tvých držeti se budou. ⁵ A pohodím tě na poušti se všemi rybami tvé řeky, na holou zemi padneš, a nikdo tě nesebere aniž pohrbí. Šelmám zemským a pactvu nebeskému dal jsem tě, aby tě sežrali; ⁶ i zvědí všichni obyvatelé egyptští, že já jsem Hospodin. ⁷ Za to, žeš byl rákosovou holí Israelovu domu, – když se tě chopili rukou, zlámal ses, a rozedrals jim celé rámě; a když se na tebe podepřeli, rozpadl ses, a rozdrásals jim celé ledví. –

⁸ Za to Pán Bůh praví toto: Aj, já přivedu na tebe meč, a vybijí v tobě člověka i dobytče; ⁹ z Egypta bude poušť a pustina, i zvědí, že já jsem Hospodin. Za to, že jsi řekl: „Řeka má jest, a já jsem učinil ji!“ ¹⁰ za to – aj – já (přijdu) na tebe a na tvé řeky, obrátím Egypt v pustinu, mečem zkaženou od věže Syene až do pomezí Etiopie. ¹¹ Nepůjde přes něj noha člověka, aniž noha dobytčete kráčetí bude po něm; nebude obýván čtyřicet roků. ¹² Učiním z Egypta poušť uprostřed zemí zpustošených a města jeho uprostřed měst vyvrácených pustá budou čtyřicet roků; rozptýlím Egyptany mezi národy, rozvějí je po zemích.

¹³ Neboť toto praví Pán Bůh: Až vyprší čtyřicet roků, shromáždím Egyptany z národů, mezi nimiž rozptýleni byli. ¹⁴ Přivedu nazpět zajaté Egyptany, a usadím je v zemi Fatures, v domovské zemi jejich, i budou tam královstvím nepatrným; ¹⁵ mezi ostatními říšiemi bude říší nejnepatrnější, že nebude již vynášeti se nad národy; zmenším ji, aby nemohli panovati nad národy. ¹⁶ Aniž budou ještě domu Israelovu nadějí, učíce je nepravosti – vzdalovati se mne a následovati jich, i zvědí, že já jsem Pán Bůh.

¹⁷ Dvacátého sedmého roku, prvního (měsíce), prvního dne (toho) měsíce Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁸ Synu člověkův, Nabuchodonosor, král babylonský, dal svému vojsku těžkou službu konati proti Tyru; každá hlava oblysela, každé rámě orváno jest, ale mzdy se nedostalo jemu ani vojsku jeho z Tyru za službu, kterou mi proti němu prokázal.

Hl. 29. počíná řadu (7) prorocství proti Egyptu, proti němuž prorokoval již také Is (19) a Jer (25, 19.; 43, 8.–13.; 46, 1.–12. 13.–28.). – Ez hl. 29–32, konci prorocství svá proti pohanům, spolu pak také „*Knihu, hrozeb*“ (1.–32.). – *První* prorocství, čtvrté a páté proti Egyptu pronesl Ez krátce *před* dobytím Jerusalema; šesté a sedmé krátce po této pohromě; prorocství druhé (29, 17.–21.) a snad i třetí (30, 1.–19.) proslovil před výpravou Nabuchodonosorovou do Egypta, tedy před r. 568 (Jer 43, 12).

V. ¹. „*Rok desátý*“ zajetí Jechoniášova „*měsíc desátý*“ toho roku byl leden r. 588.

V. ⁶. Viz Is 36, 6. – „*Za to*“ dlužno spojití s v. 8. – V. 7. větu přerývá.

V. ⁸ n. Nabuchodonosor na své výpravě do Egypta r. 568 splnil aspoň částečně toto prorocství, rovněž tak později *Kambyses*, nehledě k pohromám, jež Egypt mimo to stihly a které nejsou zaznamenány v pramenech dějepiscích, jež nás došly.

V. ¹⁰. „*Syene-Assuan* u prvního nilského slapu, „*pomezí Etiopie*“ (země *Kúš*) počínalo právě za řečeným prvním slapem.

V. ¹³ n. *Fatures* = Horní Egypt s hlavním městem *Tebami*.

V. ¹⁷. *První měsíc dvacátého sedmého roku zajetí Jechoniášova byl duben r. 572, šestnáct roků po pádu Jerusalema, za časů, kdy se chystal Nabuchodonosor na výpravu do Egypta ukončiv obléhání Tyru. Je to poslední prorocství Ezechielovo, jež napsal a jež se nám dochovalo.*

V. ¹⁸. „*těžká služba proti Tyru*“ bylo trináctileté jeho obléhání 585–572.

¹⁹ Proto Pán Bůh praví toto: Aj, já dám Nabuchodonosorovi, králi babylonskému, zemi Egyptskou, i pobere bohatství její, zloupí ji na kořist a rozchvátí ji v plen, a to bude mzda jeho vojsku. ²⁰ Za práci, kterou vykonal proti němu, dal jsem jemu Egypt, protože pro mne pracoval, praví Pán Bůh. ²¹ V ten den vypučí se roh domu Israelovu, i dám ti, že budeš moci otevřít ústa uprostřed nich, i zvědí, že já jsem Hospodin.

HLAVA 30. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, prorokuj a rci: Toto praví Pán Bůh: Kvilte! Běda, běda (tomu) dnu! ³ Neboť blízko jest den, blíží se den Hospodinův, den mraku; čas (soudu) národů to bude. ⁴ Meč přijde do Egypta, strach bude v Etiopii, až padati budou zranění v Egyptě, až vzato mu bude bohatství jeho, až zbořeny budou základy jeho. ⁵ Etiopie, Lybie, Lydie a všechna ostatní směsice národů, a Chub, jakož i synové země smlouvy padnou mečem s nimi.

⁶ Toto praví Pán Bůh: Padnou podpory Egypta, zničena bude zpupná jeho nádhera, od věže Syene mečem padati budou v něm, praví Pán Bůh zástupů. ⁷ Zpustošení budou (ležet) uprostřed zemí zpustošených, a města jeho uprostřed pustých měst. ⁸ Zvědí, že já jsem Hospodin, až dám Egypt na pospas ohni, až rozbiti budou všichni jeho pomocníci. ⁹ V ten den vyjdou poslové ode mne na lodích, aby učinili konec bezstarostnosti Etiopie, a budou plni strachu v den (soudu) Egypta, neboť jistě přijde.

¹⁰ Toto praví Pán Bůh: Učiním konec množství (lidu) egyptského rukou Nabuchodonosora, krále babylonského. ¹¹ On i lid jeho s ním, nejkrutější z národů, přivedeni budou, aby zničili tu zemi; vytáhnou z pochvy meče své na Egypt, a naplní tu zemi zbitými. ¹² Vysuším koryta řek, vydám zemi do rukou zlosynů, a zpustoším zemi i s tím, čeho jest plná, rukou cizozemců; já Hospodin mluvil jsem.

¹³ Toto praví Pán Bůh: Zkazím i sochy, modlám v Memfis konec učiním, vůdce v zemi Egyptské nebude již, a pustím hrůzu na Egyptskou zemi. ¹⁴ Zpustoším zemi Fatures, zapálím oheň v Tafnis, a vykonám soudy na Tébách. ¹⁵ Vyliji hněv svůj na Pelusium, oporu Egypta, a povražďím množství (lidu) v Tébách. ¹⁶ Zapálím oheň v Egyptě; jako žena rodící své jeti se bude bolestí Pelusium, Téby budou rozmetány, a v Memfidě úzkosti den co den. ¹⁷ Jinoši z Heliopole a z Bubastis mečem padnou, ostatek pak do zajetí odveden bude. ¹⁸ V Tafnis zčerná den, až tam polámu egyptská žezla, až v něm za své vezme pyšná jeho moc; mrak jej zakryje, dcery pak jeho do zajetí vedeny budou. ¹⁹ A tak učiním soudy v Egyptě, i zvědí, že já jsem Hospodin.

HL 30. V. ¹ Ez pronesl toto proroctví po 29, 1.–16., ale *před vpádem Nabuchodonosora do Egypta* (r. 568).

V. ² n. Srv. Joel 1, 13. 15.; 2, 1 n; Is 13, 6. 9.; Sof 1, 7. 14. – Den soudu a trestu sluje „den Hospodinův“, ježto se dostane potlačované spravedlnosti jeho dostiucínění, zasvitne jeho velebnost a sláva, která byla dosud neuznávana, urážena.

V. ⁵ „Lybie“ = Put (hebr.) – Lydie = Lud. Viz Jer 46, 9. – „směsice národů“ jako Jer 25, 20. – „Chub“ ven-koncem neznámo.

V. ⁶ „podpory Egypta“ jsou jeho velmoži, vladaři, zejména pak vojsko. Také modly. Srv. Is 3, 1.; 19, 10. Mís-to „od věže Syene“ dlužno čísti: „od Migdólu až po Syenu“ jako výše 29, 10.

V. ¹³ O modlách v Memfidě viz Is 19, 13.; Jer 2, 16. Byl tam slavný chrám Pthahův.

V. ¹⁵ Pelusium, přirozená i umělá pevnost na severovýchodních hranicích Egypta, klíč k němu, sluje právem „opora“ Egypta, ježto každý nepřítel přicházející z Asie po porčí Nilu, snažil se zmocnit se nejprve tohoto města.

V. ¹⁶ n. Heliopolis = On; viz Jer 43, 13. – Severně tohoto města bylo Bu-bastis, egyptsky Pi-Bast, t. j. město bohyně lásky Bast, vyobrazované s kočičí hlavou. Bylo to hlavní město 18. župy dolního Egypta, nedaleko dnešní stanice železniční Zakazik.

V. ¹⁸ n. Tafnis jmenuje Jer 2, 16.; 43, 7.; 44, 1.

²⁰ Jedenáctého roku, prvního měsíce, sedmého dne (toho) měsíce, oslovil mne Hospodin a řekl: ²¹ Synu člověkův, rámě faraona, krále egyptského, jsem zlámal, a aj, není ošetřeno, aby se mohlo zahojiti, není na ně přiložen obvazek, není obvinuto šátky, aby nabudouc síly mohlo držeti meč. ²² Proto praví Pán Bůh toto: Aj, já se chystám na faraona, egyptského krále, a polámu ramena jeho, (rámě) zdravé i zlámané, a vyrazím z ruky jeho meč. ²³ Egyptany rozptýlím mezi národy, a rozvěji je do země. ²⁴ Ramena však babylonského krále posílím, dám meč svůj do ruky jeho, polámu ramena faraonova, i budou před tváří jeho lkáti, jako probodený. ²⁵ Posílím tedy ramena krále babylonského, ale ramena faraonova sklesnou, i zvědí, že já jsem Hospodin, když dám meč svůj králi babylonskému do ruky, aby jím zamával nad Egyptskou zemí. ²⁶ Ano, rozptýlím Egyptany mezi národy, a rozvěji je po zemích, i zvědí, že já jsem Hospodin.

HLAVA 31. – ¹ Jedenáctého roku, třetího měsíce, prvního (dne toho) měsíce, Hospodin oslovil mne a řekl: ² Synu člověkův, rci faraonovi, králi egyptskému, a lidu jeho: Komu se podobáš ve své velikosti? ³ Aj, Assur byl jako cedr na Libanu, pěkných ratolestí, hustých větví, vysokého zrostu; mezi hustými haluzemi vynikal vysoko jeho vrch. ⁴ Vodstvo jej učinilo velikým, tůňe jej udělala vysokým; potoky její tekly kolem kořenů jeho, odtoky své vypouštěl na všechny stromy kraje. ⁵ Proto překonala výše jeho všechny stromy kraje; rozmnožily se větve jeho, a roztáhly se ratolesti jeho pro množství vodstva. ⁶ Když pak rozprostřel, stín svůj, hnízdlilo se na větvích jeho všecko nebeské ptactvo, pod jeho haluzemi rodila všechna lesní zvířata, a ve stínu jeho tábořila směsice četných národů. ⁷ Byl překrásný svou velikostí, délkou svých ratolestí, bylť kořen jeho u vod mnohých. ⁸ Nebylo vyšších cedrů nad něj v Božím ráji, jedle nedosáhly vrchu jeho, javory se nevyrovnaly ratolestem jeho; žádný strom ráje Božího nebyl podobný jemu ani kráse jeho. ⁹ Učinilť jsem jej krásným, s četnými a hustými ratolestmi, i závidělo mu všecko stromovi Edenu, které bylo v ráji Božím.

¹⁰ Proto Pán Bůh praví toto: Za to, že vzrostl tak vysoko, že udělal vrch svůj zelený a hustý, že pozdvihlo se srdce jeho pro svou výšku: ¹¹ dal jsem jej do rukou nejsilnějšího z národů, (ten) s ním zatočí; pro bezbožnost jeho zavrhl jsem jej. ¹² I podřel jej cizinci, nejkrutější z národů, a pohodili jej; na horách a po všech údolích padaly větve jeho; polámáno leželo větví jeho po všech skalách země; všichni národové světa odešli ze stínu jeho a nechali jej ležet. ¹³ Když byl skácen, sedalo na něj všecko nebeské ptactvo, a na ratolestech jeho byla všechna divoká zvířata kraje. ¹⁴ Proto nesmí se pozdvihovati pro svou výši žádný strom u vody, nesmí hnáti vrch svůj mezi hustým a listnatým větvovým do výše, aniž smí pyšně státi ve své výši cokoliv bývá zavlažováno vodami; neboť všichni jsou odevzdáni smrti pro nejzazší kraj, mezi lidmi, mezi ty, kteří padají do jámy.

V. ²⁰. První měsíc jedenáctého roku zajetí Jechoniášova (1, 2.) jest *duben r. 588*. Srv. výše 29, 1. – Toto proroctví hodí se do času, kdy bylo vojsko Hofrovo, jež vytáhlo na pomoc Jerusalemu, od Chaldů poraženo, že mu bylo vrátit se domů. Srv. Jer 37, 5.

Hl. 31. V. ¹. *Třetí měsíc jedenáctého roku zajetí krále Jechoniáše* byl *červen r. 588 před Kr.*; bylo to tedy sedm týdnů po proroctví 30, 20. Pohnutka a účel hl. 31 byl tedy týž, jako 30, 20. – Do pádu Jerusalema chyběl ještě rok a několik týdnů.

V. ². oslovuje faraona a celý Egypt, který ve své domýšlivosti a pýše („ve své velikosti“) neznal mezí. Ez jako by chtěl říci: Dovolíš snad, abych tě směl přirovnati k velemocné Assyrii, k níž se v duchu přirovnáváš sám.

V. ⁷. Srv. 17, 23.; 19, 11.

V. ⁸. Ez *nadsázkou* srovnává „cedr“ (Assyrii) se *stromy rajskými* (Gn 2, 8.), jako by učinil již výše 28, 13. Cedr vynikal výší, cypřiš (Vulg. „jedle“) zelená a platan hustotou ratolestí.

V. ⁹. Bůh, jenž dává vzrůst stromům, dává růsti, jak za dobré uzná té oné říši, politicky, vojensky, hospodářsky. Týž Bůh může jí hned zase všechnu moc vzíti.

¹⁵ Toto praví Pán Bůh: Ten den, kdy padl do pekel, způsobil jsem smutek, zahalil jsem jím tůni, zastavil jsem řeky její, zadržel jsem množství vodstva; truchlil nad ním Liban, a všecko stromoví kraje zatřásl se. ¹⁶ Hřmotem pádu jeho otrásl jsem národy, když jsem jej svrhl do pekel, k těm, kteří padli do jámy; a potěšilo se v kraji nejhlubším všecko stromoví Edenu, nejkrásnější a nejznamenitější na Libanu, všecko, jež svažováno bylo vodami. ¹⁷ Neboť i ti s ním musí do pekel k zabíjícím mečem, a rámě každého může odpočívat ve stínu jeho mezi národy.

¹⁸ Komu jsi (tedy) podoben, ó slavný a převysoký mezi stromy Edenu? Aj, svržen budeš se stromy Edenu do země nejzazší, mezi neobřezanými ležeti budeš, s těmi, kteří zbiti byli mečem. To jest farao a všecko množství jeho, praví Pán Bůh.

HLAVA 32. – ¹ Dvanáctého roku, dvanáctého měsíce, prvního dne (toho) měsíce, Hospodin oslovil mne a řekl: ² Synu člověkův, počni žalozpěv nad faraonem, egyptským králem, a rci mu: Lvu mezi národy podobal ses, a draku, jenž jest v moři; zmítals rohem ve svých řekách, zakalovals nohama vody, a vlnils proudy jejich. ³ Proto praví Pán Bůh toto: Rozestru na tě síť svou směšící národů mnohých, a vytáhnu tě v nevodu svém. ⁴ Pohodím tě na zemi, na širé pole povrhu tě; dám na tě sedati všemu nebeskému ptactvu, a nasytím tebou zvířata vší země. ⁵ Maso tvé roznesu po horách, a naplním tvé pahorky hnisem z tebe. ⁶ Svažím zemi smrdutou krví tvou až na hory, a údolí plna budou tebe.

⁷ Zakryji nebesa, když zhasneš, učiním, že zčernají hvězdy jejich; slunce mrakem zakryji, a měsíc nedá světla svého. ⁸ Všem světélům nebeským přikáži nad tebou truchlit, a zahalím v temno tvoji zemi, praví Pán Bůh – [až padnou ranění tvoji prostřed země, praví Pán Bůh.] ⁹ Rozruším srdce národů mnohých, až uvedu trosky z tebe mezi národy, do zemí, jichž neznáš. ¹⁰ Naplním hrůzou z tebe národy mnohé, králové jejich úžasem hrozným nad tebou ztrnou, až počne létati meč můj před tváří jejich; ztrnou náhle, každý o svůj život, v den tvého pádu.

¹¹ Neboť toto praví Pán Bůh: Meč krále babylonského přijde na tě. ¹² Meči siláků prorazím množství tvého lidu; budou to vesměs nepřemožitelní národové; zpustoší nádheru Egypta, rozptýleno bude množství jeho. ¹³ Pohubím také všecek dobytek jeho, jenž býval u hojných vod; nezakalí jich už noha lidská, aniž je kaliti bude kopyto dobytčí. ¹⁴ Tehdy učiním, že usadí se vody jejich, a řeky jejich jako olej povedu – praví Pán Bůh – ¹⁵ až učiním ze země Egyptské poušť, až bude země zbavena všeho, čeho jest plná, až zbiji všechny obyvatele její; i zvědí, že já jsem Hospodin.

¹⁶ To jest žalozpěv, ten budou zpívat; dcery národů budou jej zpívat; nad Egyptem a nad bohatstvím jeho budou jej zpívat, praví Pán Bůh.

V. ¹⁶. Srv. Is 14, 19 n. – Jako při pádu velikého stromu se zatřese země, tak se zatřásli národové, když padla Assyrie.

V. ¹⁷. „ti“ národové a jejich vladaři, kteří kdysi „ve stínu“ Assyrie hledali ochrany a kteří při pádu jejím padli do mdlob.

HL. 32. V. ¹. Místo „dvanáctého“ lépe čísti s jinými rukopisy „jedenáctého“ od jara r. 588 do jara r. 587 před Kr. „Dvanáctý měsíc“ byl asi náš březen (r. 587).

V. ². „žalozpěv“ následující není obvyklá píseň nářku, nýbrž píseň hrozeb, jež, až se splní, ovšem budou námetem k žalu.

V. ⁷. Srv. Is 8, 22.; 13, 10.; Joel 2, 10.; Sof 1, 15. a jiná místa líčící den Božího soudu. *Temno* tu líčené naráží snad na egyptské *tmy*, popsané Ex 10, 21. Částečný soud, jaký bude konán nad Egyptem, jest předzvěstí všeobecného soudu posledního, proto jest zde líčen jeho barvami. Srv. Mt 24, 29.

V. ⁹. Srdce národů mnohých, až uvidí zkázu Egypta, budou „rozrušena“ starostí, že ta zkáza zachvátí také je.

V. ¹⁴. Ježto nebude nikdo vod kaliti, usadí se kal na dně a voda potoče čistá a klidná.

V. ¹⁶. „To“, co předcházelo od v. a. – Žalozpěvy zpívaly zejména ženy („dcery národů“).

¹⁷ Dvanáctého roku, patnáctého dne měsíce, Hospodin oslovil mne a řekl: ¹⁸ Synu člověkův, zpívej pohřební píseň nad množstvím Egypta; a sraz je samo i příslušníky mocných národů do nejhlubších pekel k padlým do podsvětí! ¹⁹ Nad koho je ti lépe? Klesni, a lehni si mezi neobřezance! ²⁰ Mezi zbité mečem ať padnou! Meč jest (již) podán! Vlekou (již) jej, i všechny lidi jeho! ²¹ Oslovuji ho největší junáci z prostředka pekel, kteří s pomocníky jeho (tam) klesli a leží, neobřezaní, zabití mečem.

²² Tu jest *Assuri* všecek jeho lid; kolem něho hroby (lidu) jeho, všichni zabití, mečem padlí; ²³ hroby jsou jim vykázány v nejzazším koutě pekel, lid jeho seskupil se kolem hrobu jeho, všickni zabití, mečem padlí, kteří byli kdys postrachem v zemi živých.

²⁴ Tam jest *Elam* i všecek jeho lid kolem hrobu jeho; všichni zabití, mečem padlí, neobřezaní, kleslí do nejhlubších pekel. Za to, že byli kdys postrachem v zemi živých, nesou (teď) hanbu svou mezi kleslými do podsvětí. ²⁵ Uprostřed zabitých dali mu lůžko, mezi všemi národy jeho; kolem něho hroby (lidu) jeho; všichni neobřezaní, mečem zabití. Za to, že byli kdys postrachem v zemi živých: nesou (teď) hanbu svou mezi kleslými do podsvětí; uprostřed zabitých (tam) leží.

²⁶ Tu jest *Mosoch a Tubal* i všecek jeho lid; kolem něho hroby (lidu) jeho; všichni neobřezaní, zabití, mečem padlí, za to, že byli (kdys) postrachem v zemi živých. ²⁷ A nespí tam s junáky, třebaže padlými, třebaže neobřezanými, kleslými do pekel se svou zbraní, kterým položili meče pod jejich hlavu; neboť lpí jim nepravosti na jejich kostech, ježto byli kdys postrachem junáků v zemi živých. ²⁸ Tak budeš i ty (Egypte) mezi neobřezanými zdrcený ležet, spáti se zabitými mečem.

²⁹ Tam jest *Edomsko* se svými králi, se všemi knížaty svými, přiřazenými i s vojskem k zabitým mečem; jest jim spáti s neobřezanými, s padlými do podsvětí.

³⁰ Tam jsou všechna *knížata severu* a všichni *Sidoňané*, svržení k zabitým, ustrašení, ve své síle zahanbení; leží (tu) neobřezaní se zabitými mečem, nesou hanbu svou mezi kleslými do podsvětí.

³¹ Uvidí je farao a potěší se nade vším svým množstvím, jež jest mečem zbito – farao a všechno vojsko jeho, – praví Pán Bůh. – ³² Neboť vzbudím před sebou strach v zemi živých, i bude položen mezi neobřezané, zabité mečem, farao i všechno množství jeho, – praví Pán Bůh. –

V. ¹⁷ Rok dvanáctý byl rok *osmnáctý vlády Nabuchodonosorovy*, od jara 587 do jara 586 před Kr. Ježto předchází řeč proslovil Ez na počátku března roku 587, patrná jest časová mezera půl druhého měsíce mezi řečí onou (32, 1.) a touto (17.). Ježto Jerusalema padl teprve v červenci r. 587, byla i tato řeč (17.–32.) pronesena ještě *před pádem Jerusalema*. – Žalozpěv podává ve v. 18. předmět, ježž hodlá opěvati; další vv. líčí společnost v podsvětí, do které se farao dostává. Ez provádí nás podsvětím, jako učinil později Dante ve své nesmrtelné „Božské komedii“.

V. ²⁴ „*Elam*“ popředně *elamský král*. – O Elamu viz Is 21, 2.; 22, 6.; Jer 49, 35.–39.; 1 Par 1, 17.

V. ²⁶ „*Mosoch a Tubal*“ budou jádrem *Goga*, budou mezi posledními nepřáteli království Božího. O Mosochovi a Tubalovi viz také Gn 10, 2.; 1 Par 1, 5.; Is 66, 19.

V. ³⁰ „*knížata severu*“ = aramská, o nichž viz 1 Par 1, 17. „*Sidoňané*“ = Feničané. Viz 1 Par 1, 13.

DÍL DRUHÝ:

Kniha útěch (33–48).

Úvod do řeči slibů (33).

HLAVA 33. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, mluv k synům lidu svého a rci jim: Uvedu-li na (některou) zemi meč, a vezme-li lid země (té) jednoho muže z území svého, a ustanoví-li si ho hlásným, ³ a ten uzří-li přicházeti meč na zemi, a zatroubí-li na roh, a varuje lid: ⁴ kdokoli uslyší zvuk rohu nedá se varovati a přijde-li meč a vezme jej: krev jeho budiž na jeho hlavě. ⁵ Slyšel zvuk rohu, a neopatřil se; krev jeho bude na něm. Kdyby se byl opatřil, byl by zachránil svůj život. ⁶ Uzří-li však hlásný meč přecházeti, a nezatroubí-li na roh, a lid není varován, přijde-li meč a vezme-li z nich někoho: ten bude sice pro svou nepravost postižen, ale krev jeho z ruky hlásného vymáhati budu.

⁷ A ty, synu člověkův, za hlásného dal jsem tebe domu Israelovu, proto uslyšíš-li z úst mých slovo, oznámíš jim je mým jménem. ⁸ Řeknu-li já bezbožnému: „Bezbožníče, smrti umřeš,“ a nedomluvíš-li jemu, aby se vystříhal bezbožný své cesty: on, bezbožný, pro svou nepravost umře, ale krev jeho z ruky tvé vymáhati budu. ⁹ Budeš-li však ty varovati bezbožného, aby se obrátil od svých cest, ale on se neobrátil od své cesty, on pro nepravost svou umře, ty však jsi zachránil svou duši.

¹⁰ Ty, tedy, synu člověkův, rci domu israelovu: Mluvíte takto: „Nepravosti a hříchy naše lpí na nás a v nich my chřadneme; kterak tedy budeme moci živi býti?“ ¹¹ Rci jim: Jakože živ jsem já, praví Pán Bůh, nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil bezbožný od své cesty a živ byl. Obráťte se, obraťte se od svých velmi zlých cest; proč byste měli umřít, dome Israelův?

¹² Ty tedy, synu člověkův, rci synům lidu svého: Spravedlnost spravedlivého nevysvobodí ho, v kterýkoliv den zhřeší; a bezbožnost bezbožného nebude škoditi jemu, v kterýkoliv den obrátí se od své bezbožnosti; a spravedlivý nebude moci živi býti pro svou spravedlnost, v kterýkoli den zhřeší. ¹³ I když řeknu spravedlivému, že jistě bude živ, a on spoléhaje se na svou spravedlnost dopustí se zlého činu, na všechny spravedlivé skutky jeho bude zapomenuto, a pro zlý čin, jehož se dopustil, pro ten umře. ¹⁴ Řeknu-li pak bezbožnému: „Smrti umřeš!“ on však odvrátí se od svého hříchu, bude činiti podle práva a spravedlnosti, ¹⁵ navrátí-li ten bezbožník to, co byl zabavil, vrátí-li, co byl uloupil, a bude-li choditi v příkazech života, aniž bude činiti co nespravedlivého: jistě bude živ a neumře. ¹⁶ Žádný hřích, kterým byl zhřešil, nebude mu přičten; činil právo a spravedlnost, jistě bude živ!

¹⁷ Avšak synové lidu tvého říkají: „Nejedná správně Pán!“ Ale oni nejednají správně! ¹⁸ Neboť odvrátí-li se spravedlivý od své spravedlivosti, a bude-li činiti nepravosti, umře

HL. 33. V. ¹⁻²⁰ proslovil Ez večer před příchodem uprchlíka z Jerusalema, jenž přinesl do Tel-Abíbu zprávu, že město padlo a vyhořelo (33, 21.). *Pád Jerusalema byl důležitý mezník v dějinách* Judovců, zajatců, i *působení Ezechiela*. Jerusalem, chrám, říše Judská – vše leželo v ssutinách, nebylo tedy již třeba Ezechieli tuto pohromu předpovídati, jako činil dosud v první části svých proroctví (1–32); mnozí z posluchačů jeho, kteří pokládali Ez za škarohlída, věštícího ustavičně jen *ponuré budoucno*, byli nyní skutečností usvědčeni, že pravdu měl Ez; upadli do opačné výstřednosti, zmalomyslněli, počali oddávat se zoufalství. Ezechieli bylo tedy třeba *těšiti, naději vlévat* do myslí spoluzajatců. Výtah z potěšných řečí, jež měl Ez od příchodu řečeného uprchlíka (33, 21.) až do 25. roku zajetí Jechoniášova (40, 1.) uloženy jsou ve hll. 34–48. *Přechod od části první k části druhé Ez proroctví činí hl. 33.* – Ez povinností bylo, jest a bude i dále *povzbuzovati* k pokání a *lepšímu, hlubšímu, vnitřnějšímu náboženskopravnímu životu*. *Povinností lidu* bylo, jest a bude, *poslouchati* jeho slov, třeba tu a tam nepřijemných, hořkých, a *podle nich žíti*. Tím zachráni svůj život, své blaho *osobní* a připraví, vypěstují ze sebe hlouček spravedlivých, který bude ovocem zajetí a nosičem slibů, jež Bůh dal *všemu národu* . . .

pro ně. ¹⁹ A odvrátí-li se bezbožný od své bezbožnosti, a bude-li činiti právo a spravedlnost: živ bude pro ně. ²⁰ A (přece) říkáte: „Nejedná správně Pán!“ Každého z vás podle mravů jeho souditi budu, dome Israelův!

²¹ Dvanáctého roku našeho zajetí, desátého měsíce, pátého dne toho měsíce, přišel ke mně jeden uprchlík z Jerusalema a řekl: „Zpustošeno jest město.“ ²² Ale ruka Hospodino-va spočinula na mně uvečer prve než přišel ten uprchlík, a otevřela mi ústa prve než on ke mně ráno přišel; otevřena máje ústa nemlčel jsem již. ²³ I oslovil mne Hospodin a řekl: ²⁴ Synu člověkův, obyvatelé oněch zbořenin v zemi Israelově mluví takto: „Jediný (člověk) byl Abraham a dostal v dědictví tuto zemi; nás však jest mnoho, nám dána jest země ve vlastnictví.“ ²⁵ Proto rci jim: Toto praví Pán Bůh: Vy, kteří jídáte (maso) s krví, kteří oči pozdvihujete k modlám svým a proléváte krev – vy měli byste zemi dědičně vládnouti? ²⁶ Spoléháte se na své meče, činíte ohavnosti, každý poskvřňuje ženu svého bližního – a měli byste zemi tou dědičně vládnouti? ²⁷ Toto díš jim: Toto praví Pán Bůh: Jakože živ jsem! Ti, kteří ve zbořeninách ještě sídlí, mečem padnou; kdo jest na poli, dán bude zvěři na pospas; a ti, kdož jsou ve skalních pevnostech aneb v jeskyních, morem zemrou. ²⁸ A obrátím zemi v pustinu a v poušť, zhyne pyšná její moc, a zpustnou hory Israelovy, protože nikoho nebude, kdo by šel přes ně. ²⁹ I zvědí, že já jsem Hospodin, až učiním zemi jejich pustinou a pouští pro všechny ohavnosti jejich, jež spáchali. ³⁰ A ty, synu člověkův, – synové lidu tvého mluví o tobě u zdí a ve dveřích domů, říkají si navzájem, druh druhu: „Pojďte a poslechněme, jaká řeč vyšla od Hospodina!“ ³¹ A přicházejí k tobě po zástupech, sedají si před tebou jako lid můj, poslouchají tvé řeči, ale nečiní jich; neboť v píseň úst svých obrazení je (sice), ale za ziskem žene se srdce jejich. ³² A jsi jim jakousi písní v hudbě, jež líbezným a sladkým hlasem zpívána bývá: slyší slova tvá, ale nečiní jich. ³³ Avšak až přijde, co předpověděno bylo – a viz, přichází to – tehdy zvědí, že prorok byl mezi nimi.

ČÁST PRVÁ:

Prorocká slova o vzkříšení Israelově (34–39).

1. O dobrém pastýři.

HLAVA 34. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, prorokuj o pastýřích Israelových, prorokuj a rci pastýřům: Toto praví Pán Bůh: Běda pastýřům Israelovým, kteří pásli sami sebe; zdali nemají býti pasena stáda od pastýřů? ³ Mléko jste jídali, vlnou jste se odívali, co tučného bylo, zabíjeli jste, ale stáda mého jste nepásli. ⁴ Co mdlého bylo, neposilnili jste; co nemocného, nevyhojili jste; co zlámaného, neobvázali jste; co bylo

V. ²¹. Desátý měsíc dvanáctého roku zajetí Jechoniášova (a Ezechiela) byl leden r. 586; bylo to pět měsíců po tom, co Jerusalema vyhořel (srpen).

V. ²⁴. Judovci, kteří zbyli v Palestině, nebo ze svých úkrytů po odchodu vojska Nabuchodonosorova se do ní vrátili, činí si nároky na samostatnou vládu v Palestině. Právo své opírají toliko o Abrahamovu krev, která prý v nich proudí. Chtí samostatně v Palestině vládnouti, znamenalo tehdy vzpouru proti Chaldům, kterým podle vůle Boží, zřetelně zjevené (Jer 27, 6.–11.), měli býti poddáni. Tito lidé nezměnili se ani pohromou Judska, zůstali starými zatvrdělými Judovci, proti jejichž smýšlení proroci tolik byli hřímali, jejichž zpurnost uvedla na Jerusalema zkázu. – Podobné smýšlení, jež se přičilo výchovným úkolům zajetí, ujímalo a šířilo se také mezi zajatci, i bylo Ezechieli po potíratí.

Hl. 34. Hlavní příčina neštěstí Israelova byli jeho pastýři, t. j. králové, úředníci, velmoži, kněží a lžíproroci, kteří v úradě hledali popředně sebe; ti zavinili, že ovce, t. j. svěřenci jejich, byli rozprášení (1.–10.). Bůh napraví tuto škodu tím, že rozprchlé stádo zase shromáždí, o všechny potřeby jeho se postará (11. až 22.), zejména o vynikajícího Pastýře-Mesiáše (23.–31.). Kdežto dosud všechno zlo plynulo na Israele s jeho hlav, poteče přísti jeho blaho s jedině nejvyšší hlavou – dobrého pastýře. (Jan 10, 11.)

rozptýleno, nepřivedli jste zpět, a co se bylo ztratilo, nehledali jste; ale tvrdě panovali jste nad nimi a ukrutně.⁵ I rozprchly se ovce mé, že nebylo pastýře; a staly se potravou všeliké polní zvěři; a (no), rozprchly se.⁶ Bloudila má stáda po všech horách, po všech vyvýšených pahorcích; po celé ploše země se rozprchla má stáda, a nebylo, kdo by se o ně staral, nebylo, pravím, kdo by se o ně staral.

Proto, pastýři, slyšte slovo Hospodinovo:⁸ Jakože já živ jsem, praví Pán Bůh: Protože se stala má stáda kořistí, ovce mé potravou všeliké polní zvěři, protože nebylo pastýře – neboť nestarali se pastýři moji o mé stádo, ale pásli pastýři sami sebe, a stád svých nepásli –⁹ proto vy, pastýři, slyšte slovo Hospodinovo:¹⁰ Toto praví Pán Bůh: Aj, já sám (přijdu) na pastýře a budu vymáhati stádo své z ruky jejich, učiním konec s nimi, aby již nepásli stáda, aniž dále pásli pastýři sebe samé; vytrhnu stádo své jim z jícnu, aby jim nebylo již za potravu.¹¹ Neboť toto praví Pán Bůh: Aj, já sám vyhledám své ovce a ujmu se jich.¹² Jako se ujímá pastýř stáda svého, když jest uprostřed ovcí svých rozptýlených, tak ujmu se svých ovec a vysvobodím je se všech míst, kam v den oblaku a mráкотy rozptýleny byly.¹³ Vyvedu je z národů, shromáždím je ze země, a uvedu je do země jejich; a pásťi je budu na horách Izraelových, při potocích i na všech obyvatelných místech země.¹⁴ Na pastvinách nejlepších pásťi je budu; na vysokých horách Izraelových budou pastvy jejich; tam odpocívati budou na bylinách zelených; na pastvinách tučných pásťi se budou na horách Izraelových.¹⁵ Já sám pásťi budu své ovce a já dám jim odpocívati, praví Pán Bůh.¹⁶ Co se bylo poztrácelo, shledám, co bylo rozptýleno, zase přivedu, co polámáno, obváži, co mdlého, posilním, a co silného a tučného, opatrovati budu; budu je pásťi jak se sluší a patří.

¹⁷ Vy pak, stáda má, toto praví Pán Bůh: Aj, já budu souditi mezi ovcí a ovcí, mezi skopci a kozly.¹⁸ Nebylo vám dosti spásti nejlepší pastvy? Ještě i zbytky pastvin svých pošlapali jste nohama; a když jste se napili čisté vody, ostatek nohama svýma zkalili jste.¹⁹ A ovce mé tím, co nohama vašima bylo pošlapáno, se pásly; a co nohy vaše zkalily, to pily.²⁰ Proto vám praví Pán Bůh toto: Aj, já sám rozsoudím mezi bravem tučným a hubeným.²¹ Protože jste boky a plecemi odstrkovali a rohy svými trkali všechny mdlé ovce, až byly ven vytlačeny:²² vysvobodím stádo své; nebude již kořistí, ale souditi budu mezi ovcí a ovcí.

²³ A ustanovím nad nimi pastýře jednoho, jenž je bude pásťi, služebníka svého Davida; ten je bude pásťi, ten bude pastýřem jejich.²⁴ Já pak Hospodin budu Bohem jejich; a služebník můj David bude knížetem uprostřed nich; já Hospodin mluvil jsem (to).²⁵ A učiním s nimi smlouvu pokoje, zapudím dravou zvěř ze země, a ti, kteří sídlí na poušti, bezpečně spátí budou v lesích.²⁶ Učiním je kolem pahorku svého požehnáním, a sesílati budu déšť v čas příhodný; hojné deště požehnání to budou.²⁷ Stromoví na poli dá ovoce své, země vydá svou úrodu, a budou v zemi své bez bázně; i zvědi, že já jsem Hospodin, když rozdrtím řetězy jha jejich a vytrhnu je z ruky těch, kteří je ujařmili.²⁸ A nebudou již za kořist národům, aniž zvěř země žráti je bude, ale bydliti budou bezpečně beze všeho strachu.²⁹ A vzbudím jim štípení slavné, nebude již ubývati jich hladem ze země, aniž

V. ¹⁷. Božský pastýř zavede do svého stáda pořádek: oddělí *ovce poslušné* od ovcí divokých, násilných, jež tu jsou znázorněny *skopci a kozly*; ty vyloučí. Srv. Mt 25, 32.

V. ²³. „*pastýře*“ dobrého, pečlivého, nezištného. – „*jednoho*“, jenž nebude mít sobě rovného vrstevníka ani nástupce, jako měli pastýři špatní, kterých tolik bylo. – „*David-Mesiáš*“ Srv. Jer 30, 9. – „*služebníka svého*“ popsaného Is 42, 1.; 52, 13 nn. – I rozumáři uznávají, že tu Ez mluví o *Mesiáši*.

V. ²⁵. Ovce (poddání Mesiášovi) budou požívatí dokonalého *pokoje a bezpečí* na poušti, ano i v lese, kde bývají dravci: Mesiáš, *kníže pokoje* (Is 9, 6 n; Ž 71, 3. 7.) ano ztělesněný *pokoj* (Mich 5, 5.; Agg 2, 10.) zavede na zemi „*pokoj*“, t. j. vrchol všeho, zejména duchovního blahobytu, jako jej měl kdysi Šalomoun ve svém království (Mich 4, 4.). Ten stav bude *trvalý*, jakožto výsledek „*smlouvy*“. Srv. Lv 26, 6.

bude jim dále snášeti pohanu národů, ³⁰ ale zvědí, že já, Hospodin Bůh jejich, jsem s nimi, a oni, dům Israelův, že jsou lid můj, praví Pán Bůh. ³¹ Vy pak jste má stáda, stáda pastvy mé, lidé, a já (jsem) Pán Bůh váš, praví Pán Bůh.

2. *Kdežto Edomsko bude zpustošeno, Israel bude obnoven.*

HLAVA 35. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, upří tvář svou na pohoří Seirské, a prorokuj proti němu. Rci mu: ³ Toto praví Pán Bůh: Aj, já přijdu na tebe, horo Seir, vztáhnu ruku svou na tebe. a učiním tě zpuštěnou a pustou; ⁴ města tvá zbořím. Pustá budeš a zviš, že já jsem Hospodin.

⁵ Za to, že jsi byla nepřítelkyní ustavičnou, za to, že jsi sevřela syny Israelovy se všech stran mocí meče v čas souzení jejich, v čas poslední nepravosti. ⁶ Proto – jakože živ jsem já, praví Pán Bůh – krve nadělám z tebe; krev tě stíhati bude; za to, že jsi krev měla v nenávisti, krev tě stíhati bude. ⁷ Učiním horu Seir zpuštěnou a pustou, vyhladím s ní jdoucího tam i zpět. ⁸ Naplním výšiny její zbitými jejími; na pahorcích tvých, v údolích, v potoků tvých zbití mečem padati budou. ⁹ Pustinu věčnou z tebe udělám, v městech tvých nebude bydleno, i zvíte, že já jsem Hospodin Bůh.

¹⁰ Za to, že jsi řekla: „Ti dva národové a ty dvě země mé budou, dědičně jimi vládnouti budu,“ ačkoli Hospodin byl tam: ¹¹ za to, – jakože živ jsem já, praví Pán Bůh – naložím (s tebou) podle hněvu tvého a podle zuřivosti tvé, s kterou jsi nepřátelsky naložila, (s nimi) a známým se učiním mezi nimi, když tě souditi budu. ¹² A zviš, že já Hospodin slyšel jsem všechny hany tvé, jež jsi mluvila o horách Israelových říkájíc: „Pusté jsou; nám dány jsou na pospas.“ ¹³ Vyvyšovali jste se nade mne ústy svými, a utrhavě jste mluvili proti mně slovy svými, já jsem to slyšel. ¹⁴ Toto praví Pán Bůh: Na radost celého světa v pustinu té obrátím. ¹⁵ Jako ses radovala nad dědictvím domu Israelova, že bylo zpustošeno, tak učiním tobě: pustinou budeš, horo Seir i celé Edomsko, a zvědí, že já jsem Hospodin.

HLAVA 36. – ¹ Ty pak, synu člověkův, prorokuj o horách Israelových a rci: Hory Israelovy, slyšte slovo Hospodinovo! ² Toto praví Pán Bůh: Protože řekl nepřítel o vás: „Ha, výšiny věčné dány jsou nám ve vlastnictví!“ – ³ proto prorokuj a rci: Toto praví Pán Bůh: Za to, že jste zpuštěny a pošlapány kolem dokola, že jste se staly vlastnictvím zbytku národů, že jste se dostaly na jazyky a do hanlivých řečí lidí: ⁴ za to, hory Israelovy, slyšte slovo Pána Boha! Toto praví Pán Bůh horám, pahorkům, údolím, úvalům, pustinám, rozvalinám a městům opuštěným, která jsou na kořist a na posměch zbytku národů vůkol – ⁵ za to – praví Pán Bůh toto: Jistě že v ohni žárlivosti mluvím proti zbytku národů a proti celému Edomsku, kteří přisvojili si mou zemi s radostí, s celým srdcem a myslí, a vyhladili ji, aby ji mohli zloupiti. ⁶ Proto prorokuj o zemi Israelově a rci horám, pahorkům, úvalům i údolím: Toto praví Pán Bůh: Hle, já v žárlivosti, své a ve hněvu svém mluvím, protože

HL. 35. Proti *Edomcům* mluvil prorok již výše 25, 12., kdy je zahrnul *mezi ostatní pohany*. Zde naskýtají se mu *nové důvody*, aby hrozby proti Edomcům opakoval.

V. ⁵. „ustavičné“, věčné nepřátelství ono tkvělo již v nenávisti *Esauově k Jakobovi* (Gn 25, 15.) jevílo se již *za dob Mojžíšových* (Nm 20, 21.; Sdc 11, 17.) a nikdy nevyhaslo. Srv. Am 1, 11.; Joel 3, 19.; Abd 10, 13. Nový důkaz jeho podali Edomci při pádu Jerusalema. Ž 136, 7.; Pláč 4. 21.; Ez 25, 12. Edomci uprchlých Judovců nepřijali pohostinsky, nýbrž s mečem v ruce!

V. ¹⁰. „dvě země“: Israelsko a Judsko. – Hospodin „byl tam“, v Judsku, ve chrámě jerusalemském; i když Jerusalema a chrám vyhořel, bylo *Judsko* zemí Hospodinovou, jeho *posvátným majetkem*, který neměli Edomci práva zabírat.

HL. 36. V. ¹. Po hrozbách Božích proti *horám Seirským* (= Edomsku) vycházejí 7. út Božích sliby *horám Israelovým*, (t. j. celé Svaté zemi i s obyvatelstvem, 6, 1.; Ex 15, 17.; Dt 32, 13. a j.).

vám hanu národů snášeti bylo.⁷ Proto Pán Bůh praví toto: Já zdvím ruku svou, že národové, kteří vůkol vás jsou, sami hanu svou snášeti budou.

⁸ Vy pak, hory Israelovy, vyhánějte své ratolesti a ovoce své přinášejte pro můj lid israelský, neboť brzy již přijde (zpět).⁹ Neboť, aj, já (přijdu) k vám, obrátím se k vám, i budete orány a osivány.¹⁰ A rozmnožím na vás lidi – veškeren dům Israelův; budou bydleti v městech, a zbořeniny budou zase vystavěny.¹¹ Naplním vás lidmi i dobyt看kem, a budou se množit i růsti; obydli vás jako od počátku, a obdařím vás většími dobry nežli jste měly od počátku; i zvíte, že já jsem Hospodin.¹² Přivedu na vás lidi, lid můj israelský, i budou vámi dědičně vládnouti; budete jim dědictvím, a nebudete již bez nich.¹³ Toto praví Pán Bůh: Protože říkají o vás: „Lidožroutka jsi, a dáváš národ svůj“;¹⁴ proto nebudeš již lidí jísti, a národu svého nebudeš přístě zabíjeti, praví Pán Bůh;¹⁵ aniž dopustím, aby dále bylo ti poslouchati hanu národů: pohanu lidí nebude ti snášeti a obyvatelstva svého již nepozbudeš, praví Pán Bůh.

¹⁶ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁷ Synu člověkův, dům Israelův, když bydlil ve své zemi, poskrvnil ji mravy a snahami svými; jako nečistota ženy krvotoké byly mravy jejich přede mnou.¹⁸ I vylil jsem hněv svůj na ně pro krev, kterou lili po zemi a (za to, že) ji modlami svými poskrvnili.¹⁹ A rozptýlil jsem je mezi národy, rozváti jsou do zemí; podle mravů a snah jejich soudil jsem je.²⁰ Přišli tedy mezi národy; kamkoli přišli, znesvětili mé svaté jméno, ježto se říkáva o nich: „Lid Hospodinův je to, a (přece) bylo jim ze země jeho vyjiti.“²¹ I chtěl jsem ušetřiti svého svatého jména, jež byl znesvětil dům Israelův mezi národy, kamkoli přišel.²² Proto rci domu Israelovu: Toto praví Pán Bůh: Ne pro tebe to učiním já, dome Israelův, ale pro své svaté jméno, jež jste znesvětili, mezi národy, kamkoli jste přišli.²³ A posvětim své veliké jméno, jež bylo znesvěceno mezi národy, jež jste znesvětili uprostřed nich, aby poznali národové, že já jsem Hospodin – praví Pán zástupů – až ukáže před nimi vás, že jsem svatý.²⁴ Vezmu vás totiž z národů, shromáždím vás ze všech zemí a přivedu vás do vaší země.²⁵ A vyliji na vás vodu čistou, abyste očistěni byli ode všech poskrvn vašich; a ode všech model vašich očistím vás.²⁶ A dám vám srdce nové, a ducha nového vložím do vás; odejmu srdce kamenné z těla vašeho, a dám vám srdce z masa.²⁷ Ducha svého vložím do vás, a učiním, abyste v příkazech mých chodili, ustanovení mých dbali a činili je.²⁸ Budete bydleti v zemi, kterou jsem dal otcům vašim; a budete mým lidem, a já budu vašim Bohem.²⁹ Až pak vás vysvobodím ze všech vašich poskrvn, přivolám obilí a rozmnožím je, a nebudu vás trestati hladem.³⁰ Rozmnožím ovoce stromů a úrody polní, aby vám nebylo již snášeti pohanu hladu mezi národy.³¹ I rozpomenete se na své velmi zlé mravy, na snahy nedobré, i budou vás mrzeti nepravosti vaše a nešle-

V. ⁸ „*vyhánějte ratolesti*“ na stromech, jež na vás vysazeny budou. – Bylo-li toto proroctví prosloveno krátce před r. 574–573 (srv. níže 40, 1.), zbývalo do r. 538 (Cyrova dovolení) 36 roků, což byla doba na proroctví poměrně krátká. Bylo to řečeno na útěchu vyhnanců.

V. ¹⁰. Hospodin rozmnoží duchovního Israele za dob mesiášských *pohany*, kteří se k němu připojí. Srv. Os 1, 10.; Mich 7, 14.; Zach 10, 6 n.

V. ²². Vysvobození a obnova národa israelského nebude jeho zásluhou, ale milostí Boží. Srv. Is 43, 22.–25.; 48, 11.

V. ²³. Hospodin posvěti své jméno, až na svém národě ukáže pohanům svou *velebenost* (= „*svatost*“), své božství tak jasně, že pohané již se neodváží jeho jméno znesvěcovati, jak dosud činili, ale naopak poznají, že Hospodin (Jahve) je skutečně Bůh veliký.

V. ²⁵. Hlavní příčina všeho neštěstí byl *hřích*; i ten odejme Hospodin od svého lidu, že tedy bude *svatý* – „*voda čistota*“ a *očistnou* „*pokropí*“ (hebr.) Hospodin svůj lid, jako býval kropen vodou, do níž přimícháno bylo popela z ryšavé jalovce. Nm 19, 17.–19. Srv. Ž 50, 4. 9. – To se splnilo a plní v N. z. zejména na *křtu* (a ve svátosti pokání). Srv. Jan 3, 3 nn.

V. ²⁹ „*přivolám obilí*“ = příkazy, aby v hojně míře vyrostlo. Srv. Os 2, 21.; 4 Král 8, 1.

chetnosti vaše. ³² Ne pro vás to učiním já, – praví Pán Bůh – známo vám to bud! Zahanbi a zastyd' se za své mravy, dome Israelův!

³³ Toto praví Pán Bůh: V ten den, kdy vás očistím ode všech nepravostí vašich, kdy osadím města a postavím znovu zbořeniny, ³⁴ až bude země pustá vzdělaná – ta, jež byla kdysi zpuštěná před očima každého pocestného – ³⁵ řeknou: „Země tato nevzdělávaná stala se takořka zahradou rozkoše a města pustá, opuštěná a vyvrácená stala se obydlennými pevnostmi.“ ³⁶ I poznají národové, kteříkoli zůstanou kolem vás, že já Hospodin vystavěl jsem zbořeniny a vysázel pustiny. Já Hospodin mluvil jsem to a učinil.

³⁷ Toto praví Pán Bůh: Také to si vymůžte u mne dům Israelův, abych mu učinil: rozmnožím je jako stádo lidí; ³⁸ jako stádo svatě, jako stádo v Jerusalemě při slavnostech jeho: tak budou pustá města plná stád lidí, i zvědí, že já jsem Hospodin.

3. Hospodin vzkřísí svůj národ.

HLAVA 37. – ¹ Ruka Hospodinova spočinula na mně, Hospodin vyvedl mne v duchu a zastavil mne na rovině (údolní), jež byla plná kostí. ² Obvedl mne okolo nich, bylo jich velmi mnoho na povrchu roviny (údolní), a byly skrz naskrz suché. ³ I řekl mně: „Synu člověkův, co myslíš, mohou tyto kosti býti zase živý?“ Řekl jsem: „Pane Bože, ty víš.“

⁴ Tu mi řekl: Prorokuj o těchto kostech a rci jim: „Kosti suché, slyšte slovo Hospodino!“ ⁵ Toto praví Pán Bůh těmto kostem: Ať, já vpustím do vás ducha, abyste ožily. ⁶ A dám na vás (zase) šlachy, učiním, že zroste na vás maso, otáhnu vás kůže; dám vám ducha, i budete živý a zvíte, že já jsem Hospodin.“

⁷ Prorokoval jsem tedy tak, jak mi byl rozkázal. I nastal chrast, když jsem já prorokoval, a ať, pohyb: kosti připojily se ke kostem, každá ke svému kloubu. ⁸ I hleděl jsem, a ať, šlachy a maso na nich vzrástlo, na povrchu roztáhla se kůže, ale ducha (ještě) neměly. ⁹ Tu mi řekl: „Prorokuj k duchu, prorokuj, synu člověkův, a rci duchu: (to) praví Pán Bůh: „Ode čtyř větrů přijď, duchu, a věj na tyto zabité, ať ožijnou!“ ¹⁰ Když jsem prorokoval, jak mi byl rozkázal, všel do nich duch, ožili a postavili se na nohy – zástup velmi, náramně veliký.

V. ³⁷ n. Mnoho Judovců padlo mečem Chaldů, do zajetí bylo jich poměrně málo odvedeno (Jer 52, 28.–30.), z těch, jak bylo snadno předvídati, také mnoho zahyne, Judovci v Palestině zůstanou snad také dříve nebo později vezmou za své, zbude tedy z veškerého Israele *malý hlouček*. Kterak budou na něm splněny veliké sliby Boží? Bůh ten hlouček velmi rozmnoží pohany, kteří se stanou příslušníky *duchovního* Israele.

Hl. 37. Jest možno, aby Israel byl zase vzkříšen? Malomyslným zajatcům, kteří se domnívali, že je to nemožné, Ez ukazuje viděním, jež vypravuje, že všemohoucí Bůh národ zase vzkřísí (1.–14.), že jej stmelí v jeden celek, jež nebude nikdy již rozštěpen, jako kdysi býval (na dvě říše).

V. ². Hospodin *obvádí* proroka, aby viděl množství a vyprahlost kostí, a přesvědčil se, že přirozenými silami nemůže tak veliké množství vyschlých kostí bez masa a beze šlach nabýti života. Ez věděl, že všemohoucí Bůh skrze své služebníky vzkřísil již mrtvolu, ale brzy po smrti. Srv. 3 Král 17, 22.; 4 Král 4, 35. Ez věděl také velmi dobře, že Bůh vzkřísí kdysi všechno lidstvo, ježto byla víra. ve všeobecné zmrtychvstání hluboce zakořeněna v národě israelském, u Egyptanů i Babyloňanů.

V. ³. Ez jest jist, že přirozenými silami nemohou ožít, ví také, že kosti, jež vidí, neznamenaají všechno lidstvo, nýbrž toliko národ israelský, i odpovídá, že *vše závisí na úradku* Božím: usoudí-li Hospodin, aby kosti ožily, jistě také ožijí.

V. ⁷. Ez *slyšel* nejprve chrastění; pátraje po příčině toho zvuku, *viděl*, že se kosti pohybují, a tím že vzniká chrast, jež jest odpověď na prorokův rozkaz.

V. ⁸. Ožítí mrtvých kostí jest podobně líčeno jako ožítí prvního člověka Gn 2, 7. – Duše jest vyšší nežli hmota.

V. ⁹. Ježto duši lidskou není viděti, znázorňuje Hospodin prorokovi množství duší *váním větru*, jež Ez cítí. Srv. Job 27, 3.; Is 2, 22.; Jan 20, 21. – Vítr *vanoucí od čtyř stran* znázorňuje všemohoucnost Boží, jež může snadno oživit *veliké množství kostí*. – „*zabití*“ nejsou lidé vůbec, ale toliko národ israelský, násilně zabítý a ubíjený.

¹¹ Řekl mi pak: Synu člověkův, tyto kosti – toť všecek dům Israelův; oni říkají: „Uschly kosti naše, zhynula naděje naše, veta jest po nás.“ ¹² Proto prorokuj a řci jim: Toto praví Pán Bůh: Aj, já otevru hroby vaše, vyvedu vás z hrobů vašich, lide můj, a uvedu vás do země Israelské. ¹³ I zvíte, že já jsem Hospodin, až otevru hroby vaše, až vyvedu vás z hrobů vašich, lide můj, ¹⁴ až dám ducha svého do vás, a živi budete, až vám dám klidně sádliti ve vaší zemi; tehdy zvíte, že já Hospodin jsem to mluvil a učinil, praví Hospodin (Bůh).

¹⁵ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁶ A ty, synu člověkův, vezmi sobě dřevo jedno a napiš na ně: „Juda a synové Israelovi spolčení s ním;“ vezmi pak dřevo druhé a napiš na ně: „Josef, to jest dřevo Efraima a všeho domu Israelova, s ním spolčeného.“ ¹⁷ A spoj je sobě, jedno s druhým v dřevo jedno, aby byla jedním kusem v ruce tvé. ¹⁸ Když pak řeknou tobě synové lidu svého: „Což nám neoznámíš; co tím míníš?“, ¹⁹ mluvití budeš k nim: Toto praví Pán Bůh: Aj, já vezmu dřevo Josefovo, jež jest v ruce Efraima, a kmenů israelských, spolčených s ním, připojím je ke dřevu Judovu, učiním z nich dřevo jedno, budou jedním kusem v ruce jeho. ²⁰ Budtež pak ta dřeva, na něž psáti budeš, v ruce tvé před očima jejich, ²¹ a řekneš jim: Toto praví Pán Bůh: Aj, já vezmu syny Israelovy z prostřed národů, ke kterým odešli, shromáždím je odevšad, a přivedu je do země jejich. ²² A učiním z nich národ jeden v zemi na horách Israelových, a král jeden bude nade všemi panovati, i nebudou již národové dva, aniž se děliti budou na dvě království.

²³ Nebudou se již poskvřňovati modlami svými, ohavnostmi svými a všemi nepravitostmi svými; vysvobodím je ode všech míst, na nichž hřešili a očistím je, i budou mým lidem, a já budu jejich Bohem. ²⁴ Služebník můj David bude králem nad nimi, pastýře jednoho budou míti všichni; podle ustanovení mých budou choditi a příkazů mých dbáti a podle nich činiti budou. ²⁵ Bydliti budou v zemi, kterou jsem dal služebníkovi svému Jakobovi, v níž bydlili otcové vaši; bydliti budou v ní oni i synové jejich, i synové synů jejich až na věky; a David, služebník můj, knížetem jejich bude na věky. ²⁶ A učiním s nimi smlouvu pokoje, smlouva věčná s nimi to bude, a upevním a rozmnožím je, a zřídím svou svatyni uprostřed nich na věky. ²⁷ Stan můj bude mezi nimi, i budu jejich Bohem, a oni budou

V. ¹¹–¹⁵. podává výklad vidu, výše popsaného. – „všecek dům Israelův“ = všech 12 kmenů. – „oni“ – malomyslní zajatci. Kostí jsou základ, opora a nosič celého těla; základ, opora a nosiči národa isr. jakožto celku – jsou zničeni.

V. ¹³ n. *Ez nemluví zde přímo o všeobecném vzkříšení lidstva na konci světa, ale toliko o národním vzkříšení Israelitů.* Avšak celé podobnění (Ezechieliovi zde ve vidu ukázané) předpokládá, že Ez všeobecné přísti vzkříšení těl bylo známo; na ně navazuje, z něho vychází a tedy *neprimo* potvrzuje pravdivost jeho. (Podobenství toto bývá také přízpůsobováno a obráceno na *vzkříšení hříšníka milostí Boží k životu spravedlivému.*)

V. ¹⁶. „dřevo“ = hole, žezla. *První* žezlo představovalo *Judu a kmeny s ním pod jedním žezlem spojené*: Benjamina, Simeona, Levi, jakož i ty, kteří se ze severní říše přestěhovali pod Judovo žezlo. *Druhé* žezlo představovalo *Efraima a ostatní kmeny s ním pod jedním žezlem spojené*. Efraim, syn Josefův, vynikl početností svého kmene (Jos 17, 14.; 1 Par 12, 30.), první králové severní, Jeroboam a Nadab byli příslušníci tohoto kmene, podle něhož slula i celá říše severní „říše Efraimská“. V jeho území bylo také hlavní město říše. – *Efraim a Manase* byli synové *Josefa*., jenž tu uveden *proti Judovi, svému rodnému bratru*.

V. ¹⁸. „míníš“ = chceš naznačiti. Ze všeho vysvítá, že prorok konal popsany úkon *skutečně* před očima lidu, a *nikoliv jen ve vidění*

V. ¹⁹. Po návratu ze zajetí byla *jediná obec israelská*, již činili velikou většinou *Judovci*.

V. ²². „král jeden“ = Mesiáš. Jak vroucně si Mesiáš přál, aby v jeho říši vládla *jednota*, viz Jan 10, 16.; 17, 21.; Ef 4, 4. Pohoršení od severu působilo zhoubně také na Judsko, kde se rozmohly tytéž neplechy, jež vedly konečně i k zániku říše jižní.

V. ²⁶. Srv. 36, 28. – *Palestina*, která zabírala starozákonné království Boží na zemi, ve které bylo založeno a nejprve se rozšiřovalo království Mesiášovo, je zde *náznak církve Kristovy*, bojující i vítězná.

mým lidem. ²⁸ I zvedí národové, že já Hospodin jsem posvětitel Israelův, až bude svatyně má uprostřed nich na věky.

4. *Bůh udělí Israelovi vítězství nad posledními nepřáteli.*

HLAVA 38. – ¹ Hospodin mne oslovil a řekl: ² Synu člověkův, upři tvář svou proti Gogovi, proti zemi Magog, proti knížeti Roše, Mosocha a Tubala, prorokuj proti němu ³ a rci mu: Toto praví Pán Bůh: Aj, já (chystám se) na tebe, Gogu, kníže Roše, Mosocha a Tubala! ⁴ Přivábím tě, ale položím uzdu do tvých čelistí, a vyvedu tebe i všechno vojsko tvé, koně i jezdce, všechny oděné v pancíře, veliké množství s kopími, štíty a meči v ruku. ⁵ Peršané, Etiopané a Lybijští s nimi, všichni se štíty a přílbami. ⁶ Gomer i všechny zástupy jeho, dům Togormův, nejzazší sever i všechna jeho vojska, a mnozí národové s tebou! ⁷ Připrav, připrav se i všechno své množství, jež se shromáždilo k tobě, a buď jim velitelem. ⁸ Po mnohých dnech dostane se ti pozornosti, na konci let přitáhneš na zemi, která byla meči vyrvána, (jejíž obyvatelstvo) shromážděno bylo z mnohých národů na hory Israelovy, jež byly ustavičně pusté; to bylo vyvedeno z národů a bydlí vesměs bezpečně v ní. ⁹ Tehdy přitáhneš jako bouře, přijdeš jako mrak, abys přikryl zemi, ty i všechny tvé zástupy a mnozí národové s tebou.

¹⁰ Toto praví Pán Bůh: V ten den napadnou tě věci, pojmeš záměr velmi zlý ¹¹ a řekneš: „Potáhnu na zemi beze zdi, přitřhnu na pokojné a bezstarostné obyvatelstvo,“ – ti všichni bydlí beze zdi, závor a bran nemají – ¹² abys loupil a plenil; abys vztáhl ruku svou na ssutiny znova zalidněné, na lid shromážděný z národů, který počal míti majetek a na pupku země sídliti. ¹³ Saba, Dedan, kupci z Taršíše, jakož i všichni velkoobchodníci tamodtud řeknou tobě: „Zda nepřicházíš, abys kořistil? Aj, abys loupil, shromáždil jsi své množství, abys pobral stříbro a zlato, abys odnesl nářadí a zboží, abys nabral nescíslné kořisti!“ ¹⁴ Proto prorokuj, synu člověkův, a rci Gogovi: Toto praví Pán Bůh: Ano, v ten den, kdy bydliti bude lid můj israelský bezpečně, zviš to, ¹⁵ i přitáhneš ze svých sídel, z nejzazšího severu, ty a mnoho národů s tebou, všichni na koních, množství veliké a vojsko náramné. ¹⁶ Přitáhneš na lid můj israelský jako mrak, abys přikryl zemi.

Za posledních časů přivedu tě na svou zemi, aby mne poznali národové, když ukáží na tobě, ó Gogu, před očima jejich, že jsem svatý. ¹⁷ Toto praví Pán Bůh: Ty totiž jsi ten, o

V. ²⁸. Srv. 36, 36.

HL. 38. V. ¹ n. „Góg“ znamená dalekou zemi na severu, obydlenu *barbary*; podle toho „Góg“ Ezechielův znamená *národ* té země, sousedící se zemí „Magog“, jejíž obyvatelstvo odvozuje Gn 10, 2. od Jafeta. – Tamže na severu dlužno hledati také národy *Róš, Mosocha a Tubala*. „Mágóg“ – podle Josefa Flavie a Jeronyma byli *Skytové*.

V. ⁴. Bůh dopustí, že Góg dá se navnaditi („*přivábím*“) blahobytem království Božího, že přitřhne, aby v něm kořistil, ale na celé té výpravě bude jej Hospodin držeti jako bujného koně na uzdě (Vulg.); nezpůsobí více, než co Bůh dopustí.

V. ⁵. S Gogem se spojí mnoho jiných národů. – „*Etiopané*“ = Kúš. – *Libijští* = Fut; viz 30, 5.; 27, 10.

V. ⁹. Srv. Jer 4, 13. – Jako vystupují u Is (hl. 13.; 25, 10.; 34, 5.). Babyloňané, Moabané, Edomci jakožto *ne-přátelé království Božího vůbec*, jako jiní proroci myslí si jiné národy jakožto představitele a zástupce toho směru: *tak líčí Ez Goga a jeho spolence*.

V. ¹¹. „*beze zdi*“ = prostředky válečné techniky nechráněnou; království Boží *duchovní*, jež není s tohoto světa, neudrží armády jako stát!

V. ¹³. *O Sabanech* viz 27, 22.; *o Dedanech* 27, 15.; *o Taršíšanech* 27, 12. Jsou to vesměs národové slynoucí obchodním duchem. K vojsku se družili obyčejně *obchodníci*, aby od něho ihned koupili kořist a zajatce do otroctví. Srv. 1 Mach 3, 41.

V. ¹⁷. Předešli proroci předpovídali často zkázu nepřátel království Božího; jako nepřátelství tak i zkáza vyvrcholí se na konci dějin církve bojující. Srv. výše k v. 9. – Prozřetelnost včas varuje své miláčky, aby nebyli hrůzami pronásledování překvapeni.

němž mluvil jsem za dnů dávných skrze služebníky své proroky israelské, kteří prorokovali za dnů těch časů, že tě přivedu na ně.¹⁸ V ten den, v den příští Gogova za zemi Israelovu – praví Pán Bůh – vznítí se hněv můj v roztrpčení mém.¹⁹ V horlivosti své, v ohni hněvu svého mluvím. Neboť v ten den přijde zemětřesení veliké na zemi Israelovu;²⁰ i chvěti se budou přede mnou ryby mořské i ptactvo nebeské, polní zvěř i drobná zvířena lezoucí po zemi, i všichni lidé, kteří jsou na povrchu země; hory se zřítí, hradby se sesují, a každá zeď na zemi se svalí.²¹ A svolám proti němu na všechny své hory meč, praví Pán Bůh; meč bratra proti bratru řízen bude.²² Souditi budu jej morem, krví, náramným přívalem, nesmírným (krupobitím jako) kamením; ohněm a sírou dštíti budu na něj, na vojsko jeho i na mnohé národy, kteří budou s ním.²³ Ukáži svou velikost a svatost, zjevím se před očima mnohých národů, i zvědí, že já jsem Hospodin.

HLAVA 39. – ¹ Ty pak, synu člověkův, prorokuj proti Gogovi a rci: Toto praví Pán Bůh: Aj, já (chystám se) na tebe, Gogu, kníže Bose, Mosocha a Tubala! ² Přivábím tě, vyvedu tě, učiním, že vytáhneš od nejzazšího severu, a přivedu tě na hory Israelovy. Vyzrazím ti lučiště z levice tvé, a střely tvé z pravice ti vypadnou.⁴ Na horách Israelových padneš, ty i všichni zástupové tvoji, i národové tvoji, kteří jsou s tebou; dravému ptactvu, všemu, co létá, zvířatům zemským dal jsem tě za potravu.⁵ V širém poli padneš, neboť já jsem to mluvil, praví Pán Bůh.⁶ A vypustím oheň na Magoga, i na bezstarostné obyvatele pomoří, i zvědí, že já jsem Hospodin.⁷ Jméno své svaté známé učiním uprostřed lidu svého israelského, a nedovolím, aby svaté mé jméno bylo dále znesvěcováno; i zvědí národové, že já jsem Hospodin, Svatý v Israeli.⁸ Aj, přijde to a stane se to, praví Pán Bůh; toť jest ten den, o němž jsem mluvil.

⁹ I vyjdou obyvatelé z měst israelských, a zapálí a spálí brnění, štít a kopí, lučiště a střely, hole i píky; budou je páliť ohněm sedm let.¹⁰ Nebudou nositi dříví s polí, aniž sekati budou z lesů, ježto zbrojí budou topiti a zloupí ty, jimž lupem bývali, a oberou své zhoube, praví Pán Bůh.

¹¹ V ten den vykáží Gogovi známé místo za pohřebiště v Israeli: „Údolí pocestných“ na východ moře, jež úžasem naplní kolemjdoucí; tam pohrbí Goga a všechno množství jeho, i bude slouti „Údolí množství Gogova“.¹² Pochovávati je bude dům Israelův, aby vyčistili zemi, po sedm měsíců,¹³ všecek lid bude jej pohrbívati, a bude jim na slávu ten den, kdy se oslavím, praví Pán Bůh.¹⁴ A ustanovím muže, kteří by ustavičně procházeli zemi (s těmi), kteří by pochovávali, a vyhledávali ty, kteří zůstali (ležeti) na povrchu země, aby ji vyčistili; po sedmi měsících počnou hledati.¹⁵ Procházeť budou zemi kříž na kříž, a kde

V. ²² n. ličí *soud* (dosud byla líčena toliko předejhra k němu). – „*hory Hospodinovy*“ = Palestina, církev Boží. – „*meč bratra proti bratru*“ – vnitřní boje, revoluce ve vojsku a pod.

V. ²³. Srv. výše v. 16.; 35, n.; 36, 23.

HL 39. V. ³. Hospodin učiní Goga k boji venkoncem nezpůsobilým. – Všeljakými obraty opakována tu myšlenka: *Gog bude zničen*. Srv. 38, 21 n.

V. ⁴. Nebýti pohřbenu bylo Východanu hroznou *potupou*. Srv. 1 Král 17, 44–46.; srv. Ez 29, 5.; 39, 17.

V. ⁷. „*znesvěcováno*“ bylo jméno Hospodinovo tím, že barbarský nepřítel rdousil *svatý* národ Boží a ničil svatá jeho zařízení. Srv. 36, 20.

V. ⁹. „*hole*“, ostny na pohánění soumarů. – *Sedmero* druhů zbraní znamená *všechny* druhy její. – *Sedm let* jest *nadsázka*, kterou jest vysloveno množství vojska Gogova, jeho síla, ale také hrozná porážka, jakož i velikost vítězství Božího lidu, jež mu Hospodin dá.

V. ¹¹. „*Údolí pocestných*“ jest údolí horstva *Abarim*, na východním břehu moře Mrtvého. To údolí spoustou kostí a zápachem naplní úžasem každého, kdokoli se k němu přiblíží.

užít lidskou kost, postaví podle ní znamení, až by ji pohřbili hrobaři v „Údolí množství Gogova“. ¹⁶ Jedno město pak bude sloužit Amona. Tak očistí zemi.

¹⁷ Ty však, synu člověkův – toto praví Pán Bůh: Rci všemu ptactvu, všemu, co létá, i veškeré zvíři polní: Sejděte se, rychle se sběhněte odevšad k mé žertvě, kterou vám zabiji já, k oběti velké na horách Israelových, abyste jedli maso a pili krev: ¹⁸ maso junáků jísti budete a krev knízat světa pít: beranů i beránků, kozlů i býků, dobytčat krmných a tučných vesměs. ¹⁹ Budete jísti tuk do syta a pít krev do opití ze žertvy, kterou já zabiji vám; ²⁰ nasytíte se u mého stolu koněm i jezdcem, junáky i všemi bojovníky, praví Pán Bůh.

²¹ Tím ukáži svou slávu mezi národy; všichni národové uvidí můj soud, který vykonám, a ruku mou, kterou položím na ně. ²² Dům pak Israelův zví, že já jsem Hospodin, Bůh jeho od toho dne i přistě. ²³ Národové zvědí, že pro svou nepravost do zajetí odveden byl dům Israelův, protože mne opustili, takže jsem skryl tvář svou před nimi, že jsem je vydal v ruce nepřátel, a že padli všichni mečem. ²⁴ Podle nečistoty jejich a nešlechtnosti naložil jsem s nimi, a skryl jsem tvář svou před nimi.

²⁵ Proto praví Pán Bůh toto: Nyní přivedu zajatce Jakobovy zase zpět, smiluji se nad veškerým domem Israelovým, a horliti budu (zase) pro své svaté jméno. ²⁶ I ponesou pohanění své i všechny své nevěrnosti, kterých se dopustili proti mně, až bydliti budou v zemi své bezpečně, až nebude jim nikoho se báti, ²⁷ až je zase přivedu z národů, a shromáždím je ze zemí nepřátel jejich, až ukáži na nich, že jsem svatý, před očima národů mnohých. ²⁸ Tehdy zvědí, že já jsem Hospodin, Bůh jejich, který je přenesl (sice) mezi národy, ale shromáždil je (zase) do země jejich a nenechal tam ani jediného z nich. ²⁹ A již neskryji tváře své před nimi, protože vylijí ducha svého na všecek dům Israelův, praví Pán Bůh.

V. ¹⁶. „Amona“ = ryk, množství. Na památku množství nepřátel, jež ohrožovalo církev, jakož i na vděčnou vzpomínku, že Bůh jí dal *zvítěziti*, bude nazváno město *náznačně* (symbolicky) „Ryk“ nebo „Množství“.

V. ¹⁷. Při oběti za hřích dostalo se části její kněžím obětujícím; při této oběti budou *kněze* zastupovati – *dravci a šelmy*. Srv. Is 13, 3.; Zjev 19, 17.

V. ²⁵–²⁸. uzavírá proroctví proti Gogovi, spolu pak jest i závěrek slibů, dávaných od hl. 34 nn.

V. ²⁸. Cyrus dovolil *všem* bez výjimky vrátiti se domů; bylo to řízení Boží; kdo zůstal v Babylonii, nemohl si naříkati, že tam zůstati musil. Ani *jediný* spravedlivec v zajetí nebyl odloučen beze své viny od *jádra národa*, jež mělo býti nosičem slibů Božích, a na němž se měly splniti. Ani *jediného* nevylučuje Bůh od spásy mesiášské.

ČÁST DRUHÁ:

Obnovený Israel vyličen prorockým videm (40–48).

1. Nové království Boží v obraze chrámu.

HLAVA 40. – ¹ Dvacátého pátého roku našeho zajetí, na počátku roku, desátého dne měsíce, čtrnáctého roku po vyvrácení města, toho právě dne spočinula na mně ruka Hospodinova a přivedla mne tam. ² U viděních Božích přivedl mne do země Israelovy, a postavil mne na hoře velmi vysoké, na níž bylo cosi jako vystavěné město, rozložené k jihu. ³ Když mne tam zavedla, tu – aj – byl muž, jenž vypadal jako měď; provazec lněný měl v ruce jedné, a prut na měření v ruce druhé; a ten stál v bráně. ⁴ Ten muž mne oslovil: Synu člověkův, viz očima svýma a ušima svýma slyš; a věnuj pozornost všemu, co já ukáži tobě; neboť aby ti to bylo ukázáno přiveden jsi sem; oznam pak vše, co vidíš, domu Israelovu!

⁵ A aj, zeď byla zevnitř okolo chrámu dokola a (onen) muž měl v ruce prut na měření, šest loket a dlaní (dlouhý); a změřil šířku té stavby: jeden prut (měla) – a výšku: také jeden prut (měla).

⁶ I přišel k bráně, hledící na východ, vystoupil po jejích stupních, a změřil práh brány: jeden prut na šíř; – byl to první práh, jeden prut (měl) na šíř; ⁷ (změřil) jizbu: jeden prut (měla) na dél a jeden prut na šíř; (zdivo) mezi jizbami: pět loket; ⁸ a práh brány, podle předsíně brány, hledící dovnitř: prut jeden. ⁹ Změřil také předsíně brány: osm loket (měla) a její stěny: dva lokte; a (ta) předsíně byla na straně vnitřní. ¹⁰ Jizby brány na východ hledící byly tři s této a tři s oné strany; jedné míry byly (všecky) tři; jedné míry byly také (jejich) mezistěny s obou stran. ¹¹ Změřil dále šíři vchodu do brány: deset loket; a délku té brány: třináct loket; ¹² a ohradu před jizbami: jeden loket (měla na šíř) na straně této a jeden loket na straně druhé; jizby pak měly po šesti loktech na té i na oné straně. ¹³ Dále změřil bránu od střechy jizby jedné až do střechy jizby druhé, (protější): šíře dvacíti pěti loket; dveře proti dveřím. ¹⁴ Zdivo průčelí odhadl na šedesát loket, a před zdívm bylo nádvoří kolem brány; ¹⁵ a od průčelí brány až ku průčelí předsíně, hledící dovnitř: padesát loket. ¹⁶ Byla také. šikmá okna v jizbách, ve zdivu jejich, uvnitř v bráně všudy vřkol; tak byla i v předsíni okna vřkol vnitř, a na zdivu byly vymalovány palmy.

Hl. 40. Zbožné Judovce bolelo, že i chrám byl spálen, že přestala pravidelná *bohoslužba* podle zákona konaná. Ez slibuje jim *nový chrám* (40–43), *novou bohoslužbu* (44–46). Jako byl Ez knihu svou *počal*/velikolepým viděním, v němž se zračí *věrnost* Boha, plněního, čím hrozí a co slibuje, *tak i kniha končí*/velikolepým videm, v němž opět vystupuje Bůh nejvýše *věrný*, jenž plní, co slibuje (40–48). Co byl Ez ličil *slovy* ve hll. 34–39, to popisuje *náznaky*/vidovými ve hll. 40–48. – Jako navazoval ve hll. 34–39 na poměry a zařízení starozákonná a přecházel od nich do časů mesiášských, tak staví i ve hll. 40–48 na základech starozákonných obrovskou budouv novozákonnou, plnou života a ruchu.

V. ¹. „*počátek roku*“ byl podle způsobu, jak Ez zpravidla počítá, *nisan*. *Nisan* roku 25 zajetí a 14 po pádu Jerusalema byl *náš duben r. 574* před Kr. *Desátý den nisanu* budil v zajatcích vzpomínky na lepší časy. Toho dne kdysi vybírali velikonočního beránka (Ex 12, 3.). Těž den kdysi národ přešel Jordán (Jos 4, 19.). Ezechieli bylo ten den velmi teskno. *Hospodin těši Ezechiela velikým videm o příštím novém, slavném chrámě*, nádherné bohoslužbě v novém Jerusalemě, v obnovené Palestině. „*Ruka Hospodinova spočinula*“ na proroku jako výše 1, 3.; 37, 1. Ez zůstal *tělem v Babylonii*, ale v duchu, ve vidění octl se „*tam*“, v *Jerusalemě*.

V. ². „*hora velmi vysoká*“. Srv. Is 2, 2.; Mich 4, 1. Byl to *Sion*, ale *novozákonný, mesiášský*; tím Ez naznačuje, že bude dále ličiti poměry *nového a nikoliv starého řádu*!

V. ³. „*muž*“ ten byl *anděl*, který mu chtěl být *vůdcem a tlumočnickem*. Srv. 43, 6; 44, 2. 5.; Zach 2, 1 n.

V. ⁵. „*zeď*“ vnější, která šla kolem chrámoviště, oddělující je od nesvatého okolí.

V. ¹⁶. *Palma*, vyskytující se často ve stavitelství starého Východu, byla *náznak vždy svěžího života* („strom života“). Palmy na stěnách chrámových hlásaly, že život dlužno hledati u Toho, jenž Ve chrámě sídlí.

¹⁷ Poté vyvedl mne do vnějšího nádvoří, a aj – komory (tam byly) a dlažba kamenná po celém obvodu nádvoří; třicet komor kolem dlažby (té). ¹⁸ Dlažba byla u bočných stěn bran podle toho, jak byly brány dlouhé; byla to (dlažba) nižší. ¹⁹ Poté změřil šířku od průčelí brány dolejší až k vnějšímu čelu vnitřního nádvoří: sto loket; taktéž na východě i na severu. ²⁰ Také bránu vnějšího nádvoří, hledící k severu, zmařil na děl i na šír; ²¹ i jizby její, tři s jedné a tři s druhé, strany, její mezistěny a předsíně: byly to rozměry brány prvnější, padesát loket byla dlouhá a dvacet pět loket široká; ²² okna její a předsíně a rytiny byly téže míry jako v bráně, jež hleděla na východ; po sedmi stupních se vcházelo do ní, a předsíně měla v přední své části. ²³ Proti bráně severní a východní bylo po (jedné) bráně do nádvoří vnitřního: a naměřil od brány k bráně sto loket. ²⁴ Poté zavedl mne na jih, a aj, brána, jež patřila k jihu; i změřil její mezistěny i předsíně; byly týchž rozměrů jako výše. ²⁵ Okna a předsíně vůkol měla jako okna ostatní; padesát loket zděli a dvacet pět loket zšíří; ²⁶ po sedmi stupních šlo se k ní; předsíně měla v přední své části, a vyryté palmy měla na svých průčelních stěnách, jednu s této a druhou s oné strany. ²⁷ Také byla brána na jihu do vnitřního nádvoří, a naměřil od brány ku bráně na jihu sto loket.

²⁸ Poté uvedl mne do vnitřního nádvoří jižní branou, a změřiv ji, shledal tytéž rozměry jako výše: ²⁹ jizby její a mezistěny její, jakož i předsíně její byly týchž rozměrů; vůkol měla okna a svou předsíně; padesát loket zděli a dvacet pět loket zšíří. ³⁰ A předsíně vůkol zděli pětadvacet loket a zšíří pět loket. ³¹ Předsíně její byla v části, hledící do vnějšího nádvoří, na svých průčelních stěnách měla palmy, a po osmi stupních chodilo se k ní. ³² A zavedl mne do nádvoří vnitřního východní branou, a vyměřil tu bránu podle rozměrů předešlých: ³³ jizby její a mezistěny i předsíně (měly rozměry) jako výše; měla vůkol okna a svou předsíně; zděli padesát loket a zšíří pětadvacet loket. ³⁴ Předsíně její byla v části hledící do vnějšího nádvoří; na průčelních stěnách byly ryté palmy s jedné i s druhé strany, a osmero stupňů vedlo k ní. ³⁵ Poté uvedl mne k bráně, jež hleděla k severu, a změřil ji podle rozměrů udaných: ³⁶ jizby její, mezistěny, předsíně i okna její vůkol: zděli padesát loket a zšíří pětadvacet loket. ³⁷ Předsíně její byla v části hledící do vnějšího nádvoří; na průčelních stěnách byly ryté palmy s jedné i s druhé strany, a osmero stupňů vedlo k ní. ³⁸ Ve stěnách brány byly dveře k té neb oné komoře; tam omývali zápalnou oběť. ³⁹ V předsíně pak brány stálo po dvou stolech s jedné i s druhé strany, aby zabíjeny byly na nich žertvy na oběť zápalnou, za hřích a za zpronevěru; ⁴⁰ a venku u zdi, která běžela ke dveřím brány, hledící k severu, dva stoly, a u druhé vnější stěny předsíně brány byly (také) dva stoly: ⁴¹ čtyři stoly s jedné a čtyři stoly s druhé strany; bylo tedy po bocích brány osmero stolů, na nichž zabíjeli žertvy.

⁴² Čtyři stoly na zápalnou oběť byly z kvádrů kamenných, půl druhého lokte zděli, půl druhého lokte zšíří a jeden loket zvýší; na ně mělo býti kladeno nádobí, kterým bývá zabíjena zápalná a krvavá žertva.

V. ²¹–²⁷. udává rozměry obdobné se strany *jižní*. – „*brána*“ jmenovaná ve v. 24. byla brána vedoucí zvenku do nádvoří vnějšího.

V. ²⁸. Ez popsal jižní bránu vedoucí do vnějšího nádvoří (24.–27.) jest veden k *protější* bráně jižní, vedoucí do vnitřního nádvoří; tou sám vchází na toto nádvoří.

V. ⁴¹. shrnuje, co bylo řečeno ve v. 39 n.

V. ⁴². Tyto čtyři kamenné stoly dlužno asi rozlišovati od osmi stolů, dosud jmenovaných, jež byly snad ze dřeva. Bylo tedy v každé bráně vnitřní úhrnem *dvanať stolů obětních*. – „*na zápalnou, oběť*“ = na oběť krvavou vůbec; možno se dohadovati, že kamenné stoly nebyly toliko proto, aby na ně byly kladeny nebo na okraj jejich zavěšovány potřeby, jako nože, misky, koflíky atd., ale že i na nich byly žertvy zabíjeny podobně jako na stolech dřevěných.

⁴³ Okraje jejich na dlaň byly prohloubeny dovnitř kolem dokola, a na stolech bylo mnoho obětí. ⁴⁴ A vedle brány vnitřní byly světnice pro zpěváky ve vnitřním nádvoří; jedna byla po boku brány, hledící k severu, a průčelí její bylo obráceno k jihu; druhá byla na boku brány východní, a ta byla obrácena k severu. ⁴⁵ A řekl mi: Tato světnice, jež hledí k jihu, patříti bude kněžím, kteří konají službu ve chrámě; ⁴⁶ světnice pak, hledící k severu, bude náležeti kněžím, kteří mají konati službu u oltáře; jsou to synové Sadokovi, kteří směji (jediní) z Levitů přistupovati k Hospodinu, aby mu posluhovali.

⁴⁷ Poté změřil nádvoří: sto loket zděli, a sto loket zšíří, na čtyři strany; oltář byl před chrámem.

⁴⁸ Poté uvedl mne k předsíni chrámu a změřil předsín: pět loket (měla) s jedné a pět loket se strany druhé; a šíři brány: tři lokte se strany jedné a tři lokte se strany druhé; ⁴⁹ dlouhá byla předsín dvacet loket, široká jedenáct loket, po osmi stupních se vystupovalo k ní, a sloupy byly u průčelního zdiva, jeden s této a druhý s oné strany.

HLAVA 41. – ¹ Dále uvedl mne do chrámu a změřil stěny; šest loket zšíří s této a šest loket s druhé strany. Co se týče šíře budovy: ² vchod byl deset loket široký; bočné stěny pak u vchodu byly na pět loket s jedné a na pět loket s druhé strany; změřil také délku její: čtyřicet loket, a šířku: dvacet loket.

³ Vešel pak do vnitřku, změřil šířku stěny dveří: dva lokte; a (šířku) vchodu: šest loket; a šíři (příčných zdí u) vchodu: po sedmi loktech. ⁴ Změřil také délku vnitřku: dvacet loket a šířku jeho na straně, hledící ku předu chrámu: dvacet loket; a řekl mi: „Toto jest velesvatyně.“ ⁵ Dále změřil (tloušťku) zdi chrámové: šest loket, a (světlost) přístavby: čtyři lokte šíře všudy okolo chrámu. ⁶ Bočných kobek – kobka na kobce – bylo dvakrát třiatřicet; a přečnívaly na výstupky chrámové zdi po stranách kolem dokola tak, že se opíraly o zeď chrámovou, ale do ní nevnikaly. ⁷ A chodba šla dokola vzhůru po šneku do vyššího poschodí chrámové (přístavby) vůkol; a přístavba chrámová byla v horních polohách širší; tak se vystupovalo z přízemí prostředním (poschodím) do horního (poschodí.) ⁸ A viděl jsem při chrámě kolem dokola vyvýšeninu: bočná přístavba byla založena na podezdívce (jeden) prut, (to jest) šest loket zvýši; ⁹ a tloušťka vnější zdi přístavby: pět loket; byla pak vnitřní budova (chrámová) obstoupena přístavbou. ¹⁰ Mezi domy komnat a chrámem se všech stran kolem dokola byla vzdálenost na šířku dvacíti loket. ¹¹ Z přístavby vedly dveře na zvýšenou plošinu: dveře jedny na sever a dveře druhé na jih; a šíře zvýšené plošiny: pět loket "vůkol.

¹² A budova, jež byla oddělena, a stála na západ, byla, sedmdesát loket zšíří; tloušťka pak stěn té budovy: pět loket vůkol, a délka její: devadesát loket.

¹³ Změřil dále délku chrámu: sto loket; (změřil) ohrazené prostranství, (zadní) budovu a délku jejích zdí: sto loket. ¹⁴ Šíře pak průčelí chrámového a ohrazeného prostranství k východu: sto loket. ¹⁵ Změřil také délku budovy (stojící) vyzadu proti ohrazenému prostranství a sloupení s obou stran: sto loket.

Svatyně, vnitřek chrámu a předsín (ústicí) do nádvoří, ¹⁶ tyto tři místnosti měly prahy, šikmá okna a sloupení vůkol; proti každému prahu byly dřevěné desky kolem dokola; od podlahy až po okna zamřížovaná nade dveřmi ¹⁷ od místností vnitřních až do vnějších, po

HL. 41. V. ³ Ježto Ez, jsa toliko prostým knězem, nesměl vstoupiti do velesvatyně, nevede ho tam anděl; vstupuje jen sám a dává mu rozměry. – Svatyni od velesvatyně dělila *zeď dva lokte tlustá* uprostřed přerušena vchodem *6 loket* širokým, takže na každé křídlo její zbylo *7 loket*. Jako byla řečená zeď dva lokte tlustá, *tak i veřeje vchodu byly 2 lokte zšíří*.

V. ⁵ O „*přístavbách*“ srv. 3 Král 6, 5 n; 7, 51. – „*čtyři lokte*“ široké byly kobky přístavby v přizemí; „*všudy okolo chrámu*“ na straně severní, jižní a západní.

celých stěnách kolem dokola, v místnostech vnitřních i vnějších všechno bylo vyloženo deskami;¹⁸ byli (tam) umělecky uděláni cherubové a palmy; palma byla mezi cherubem a cherubem, a každý cherub měl dvě tváře:¹⁹ tvář lidskou proti palmě s této strany, a tvář lví proti palmě s oné strany; to bylo vytvořeno po všem domě vůkol;²⁰ od země až nade dveře cherubové a palmy vyryti byli na stěně chrámové.²¹ Prahy byly do čtyř hran; a před (vele)svatyní bylo cosi jako²² oltář dřevěný; tři lokte byl vysoký, dva lokte dlouhý, a rohy jeho, spodek i stěny jeho byly dřevěné. A řekl mi: „Toto jest stůl (stojící) před Hospodinem.“

²³ Dvě křídla měly dveře chrámu a svatyně.²⁴ Obě křídla měla s obou stran po dvou deskách, jež se vespod skládaly; byla totiž dvě křídla s obou stran dveří.²⁵ Byli také na těch dveřích chrámových vyryti cherubové a vyřezány palmy, tak jako na stěnách vyryty byly; dřeva v průčelí předsíně venku byla tlustší.²⁶ [Nad tím] šikmá okna a obrazy palem tu i onde byly na bočních stěnách předsíně tak jako na bočních kóbkách chrámu a na širokých stěnách.

HLAVA 42. – ¹ Poté vyvedl mne do vnějšího nádvoří směrem k severu, a zavedl mne k domu komnat, jenž byl proti ohrazenému prostranství a proti stavbě, táhnoucí se na severu;² komnaty měly průčelí dlouhé sto loket a vchod od severu: šíře jejich: padesát loket;³ proti dvaceti loktům vnitřního nádvoří a proti kamenné dlažbě vnějšího nádvoří byly galerie na galeriích ve třech poschodích.⁴ A přeci komnatami byl chodník deset loket široký do vnitřku, chodník jednoho lokte; a dveře měly na sever;⁵ komnaty byly ve vyšších poschodích kratší, ježto jim (řečené) galerie ubíraly více místa nežli spodním a středním (komnatám) domu.⁶ Měly totiž i třetí poschodí, ale neměly sloupů, jako byly sloupy v nádvořích; proto ubráno bylo (třetímu poschodí více místa nežli) komnatám dolním a prostředním od země [padesáti loket].⁷ Rovnoběžné s komnatami, jež byly u vnějšího nádvoří, na vnější straně před komnatami táhla se zeď padesát loket dlouhá,⁸ ježto komnaty u vnějšího nádvoří byly padesát loket zděli, kdežto komnaty u chrámu byly sto loket dlouhé.⁹ A pod těmi komnatami byl přístup od východu pro toho, kdo chtěl vejti do nich z vnějšího nádvoří,¹⁰ na šíři zdi toho nádvoří. Na jihu proti hrazenému prostranství a proti stavbě zděné byly rovněž komnaty¹¹ a chodník před jejich průčelím; právě takové jako byly komnaty na straně severní, jak co do délky i do šířky jejich se všemi vchody, tvary i dveřmi jejich;¹² právě takové byly dveře komnat na jihu: dveře na počátku chodníku, chodníku, který před oddělenou síní šel k východu proti tomu, kdo přicházel.

V.¹⁸ n. Cherubové a palmy byli na dřevěných deskách vyřezáni. *Cherubové* měli znázornit přítomnost Nejvyššího, Všemocného atd. – Proti cherubům, o *čtyřech tvářích* ve hl. 1 mají tito pouze obličje *dva*, ježto na obraze nebo na vypuklině nebylo snadno zobraziti tváře *čtyři*. – Také Šalomoun všechny stěny chrámu vůkol ozdobil rozličnými vypuklinami a řezbami; udělal na nich cheruby, palmy a rozličné obrazce (3 Král 6, 29.). – Tvář člověka a lva jsou ze čtyř tváří cherubů (hlavy 1) *nejušlechtilejší*.

Hl. 42. V.¹ Ez byl dosud v předsíni chrámové (40, 48.). – Odtud jej vede anděl *k dvoukřídlovému domu kněžských komnat na severu*, jemuž odpovídal druhý dvoukřídlový dům komnat na jihu. K těm komnatám chodili kněží, oblečení ve všední roucho, z vnějšího nádvoří, aby je v nich svlékli a oblékli roucho bohoslužebné; tou cestou má jíti také Ez, proto jej anděl vyvádí z předsíně chrámové do vnitřního nádvoří, odtud severní vnitřní branou do nádvoří vnějšího a odtud teprve po zvláštním schodišti k domu kněžských komnat, stojícímu na severní části nádvoří vnitřního.

V.¹¹. Dům kněžských komnat měl *dvě křídla*: jižní, 100 loket dlouhé, a severní, 50 loket dlouhé.

¹³ A řekl mně: komnaty severní a komnaty jižní, jež stojí proti ohrazenému prostranství – to jsou jizby svaté; v nich jídají kněží, jimž jest dovoleno blížiti se Hospodinu na nejsvětějších místech; tam budou klásti věci svatosvaté, to jest žertvu za hřích i za zpročnění, neboť je to místo svaté. ¹⁴ A když tam vejdou kněží, nesmějí vcházeť ze svatyně do vnějšího nádvoří; tam ať (prve) složí roucha svá, v nichž konali službu, neboť svatá jsou; ať obлеку roucha jiná, a tak mohou jíti mezi lid.

¹⁵ Když pak dokonat rozměrování vnitřního chrámu, vyvedl mne cestou brány, hledící na východ, a změřil chrám vsady vůkol. ¹⁶ Naměřil na straně východní prutem měrickým: pět set prutů, prutem měrickým vůkol. ¹⁷ Na straně severní naměřil pět set prutů prutem, měrickým vůkol. ¹⁸ Na straně jižní naměřil pět set prutů prutem měrickým vůkol. ¹⁹ A na straně západní naměřil pět set prutů prutem měrickým. ²⁰ Na čtyřech stranách změřil zeď jeho všude vůkol, délku pět set loket a šířku pět set loket; ta měla dělití místo posvátné od všedního.

HLAVA 43. – ¹ A vedl mne k bráně, hledící k východu, ² a aj – velebnost Boha Israellova přicházela od východu; zvuk její byl jako zvuk vodních spoust, a země blyštěla se od jeho velebnosti. ³ A dostalo se mi téhož vidění, jež jsem měl, když (velebnost Boží) přišla, by zkazila město; byl to zjev týž, jež jsem viděl u řeky Chobar. I padl jsem na tvář. ⁴ Velebnost Hospodinova vešla do chrámu branou, hledící k východu. ⁵ Tu mne duch pozdvihl a uvedl do vnitřního nádvoří, a aj – chrám byl plný velebnosti Hospodinovy. ⁶ I slyšel jsem, že kdosi mluví ke mně z chrámu, a muž, který stál vedle mne, ⁷ řekl mně: Synu člověkův, (viz, místo trůnu mého, a místo šlépějí nohou mých, kde chci bydleti mezi syny Israellovými na věky; a nebude již znesvěcovati dům Israelův mého svatého jména, ani oni, ani králové jejich svými smilstvími, mrtvolami svých králů ani výšinami, ⁸ ti, kteří položili práh svůj vedle prahu mého a veřeje své vedle veřejí mých, že byla (toliko) zeď mezi mnou a mezi nimi; a znesvětili mé svaté jméno ohavnostmi, jež činili, pročež zahladil jsem je ve svém hněvu. ⁹ Nyní tedy ať daleko odvrhnou své smilstvo a mrtvolu svých králů ode mne, i budu bydleti mezi nimi vždycky. ¹⁰ Ty pak, synu člověkův, ukaž domu Israellovu chrám ten, a nechať se zahanbí pro své nepravosti, a nechať změní stavbu; ¹¹ nechať se zastydí za všecko, co páchali; tvar chrámu, zařízení jeho, východy a vchody jeho, celý plán jeho, všechny zákony jeho, všecek řád jeho, všechna pravidla jeho jim ukaž a napiš to před očima

V. ¹³. O všech „svatosvatých“ viz Lv 2, 3, 10.; 6, 10.; 10, 12.; 6, 22.; 7, 6. – Části z obětí, kněžím příslušné, jichž nesměli nositi domů, měly býti odneseny do těchto místností, aby byly později na blízkém místě (46, 19 n) upečeny a v komnatách těchto snědeny; byly to tedy *obětní, posvátné jídelny*.

V. ¹⁴. Jiné z těchto komnat byly posvátné *šatny*. Ve křídlech 100 loket dlouhých byly posvátné *jídelny*, kdežto ve křídlech 50 loket dlouhých, *sousedících s nádvořím vnějším*, byly *šatny*.

HL. 43. V. ¹. Anděl ukončil měření u *jihovýchodního* rohu chrámoviště, odkud nebylo daleko vrátiti se ku bráně *východní* (42, 15. 19.). – Kdysi (10, 19.) viděl Ez, že velebnost Boží východní branou *odchází*, nyní vidí, Ž3 zase toutéž branou se *vrací*.

V. ⁶ n. Viz Jer 3, 17.; Is 60, 10.; 66, 1.; Pláč 2, 1. – Nová obec náboženská (církev) bude svatě žítí, že nebude třeba, by ji Bůh trestal jako obec starou tím, že se vzdálil z ní, opustiv svůj trůn ve chrámě jerusalemském a přerušiv milostné styky s ní.

V. ⁸. připomíná modlářství páchaná v samém chrámě Hospodinově. Viz 4 Král 16, 10.–16. (Achaz): 4 Král 21, 4. 7. (Manase): 2 Par 33, 4 n, 7.; Is 57, 8. Viz také vid Ezechielův, popsáný 8, 5.–17.

V. ¹⁰. Pečlivost, s jakou byl anděl dopodrobna změřil rozměry chrámové, naznačuje pečlivost Prozřetelnosti, která má do nejmenších podrobností vypracovaný plán duchovního chrámu Mesiášova, t. j. církve katolické. Ez ať o tom. plánu, který viděl, podá zajatcům zprávu, a ti vidouce řečenou péči a lásku Boží, ať *zatouží po dobách svatosti*, ať sebe a národ na ty časy připravují upřímnou *kajností*.

jejich, aby dbali všech tvarů jeho i zákonů jeho, a činili je.¹² Toto jest zákon o chrámě na vrchu hory: Celé území jeho vůkol svatosvaté jest. To jest (tedy) zákon o chrámě.

¹³ Tyto pak jsou rozměry oltáře podle dobrého loktu, který má loket a dlaň: okolek jeho (spodní) loket (vysoký) a loket široký, a rámec oltáře;¹⁴ a od okolků (oltáře) na zemi až po okraj spodku dva lokte, jeho až po hranu jeho dokola jednu píd' (široký); to je také stružka a šíře (toho okraje) jeden loket; od kraje nižšího až do kraje vyššího: čtyři lokte, a šířka (tohoto okraje): jeden loket;¹⁵ sám pak vrch oltáře byl (zvýší) čtyři lokte, a z (toho) vrchu čněly vzhůru čtyři rohy.¹⁶ Oltářní plocha byla dvanáct loket dlouhá a dvanáct loket široká rovnostranný čtverec.¹⁷ Kmen (oltářní) byl čtrnáct loket dlouhý a čtrnáct loket široký na svých čtyřech stranách; rámec kolem něho byl na půl lokte, a okolek jeho jeden loket vůkol; a stupně jeho byly obráceny na východ.

¹⁸ A řekl mně: Synu člověkův, toto praví Pán Bůh: Toto jsou ustanovení o oltáři, až bude vystaven, aby podávána byla na něm zápalná oběť a vylévána krev:¹⁹ Tehdy dáš kněžím levitským z rodu Sadokova, kteří smějí ke mně přistupovati, – praví Pán Bůh – aby mi obětovali, býčka ze stáda (v oběť) za hřích;²⁰ a vezma z krve jeho, položíš ji na čtyři rohy jeho, na čtyři hrany okraje i na rámec vůkol, a (tak) jej očistíš a zbavíš skvrn.²¹ Poté vezmeš býčka, obětovaného za hřích, a spálíš jej na odděleném místě chrámoviště mimo svatyni.²² Druhý den obětovati budeš kozla bez úhony za hřích, aby očištěn byl oltář (jím), jako byl očištěn býčkem.²³ Až pak dokonáš očištění oltáře, obětovati budeš býčka ze stáda bez úhony, jakož i berana ze stáda bez úhony;²⁴ obětovati je budeš před Hospodinem; kněží ať je posolá i podají v zápalnou oběť Hospodinu.²⁵ Po sedm dní obětovati budeš kozla za hřích den co den, a býčka ze stáda a berana z bravu bez úhony obětovati budou.²⁶ Sedm dní budou (takto) oltář očišťovati, zbavovati skvrn a posvěcovati.²⁷ Až pak vyplní ty dny, osmého dne a potom, ať obětují kněží na oltáři (tom) zápalné oběti vaše, i co bývá podáváno v oběti pokojné; i slituji se nad vámi, praví Pán Bůh.

2. Nová bohoslužba (44–46).

HLAVA 44. – ¹ A zavedl mne zpět k vnější bráně svatyně, jež hleděla na východ; a ta byla zavřena.² Tu mně Hospodin řekl: Brána tato zůstane zavřena; nebude otvírána a nikdo nepůjde skrze ni, neboť Hospodin, Bůh Israelův, vešel skrze ni; proto zůstane zavřena³ knížeti. Toliko kníže sedati bude v ní, aby jedl chléb (obětní) před Hospodinem; dveřmi předsíně ať vchází a toutéž cestou ať zase vychází!

⁴ Poté přivedl mne po cestě brány severní před chrám, i viděl jsem, a aj– velebnost Hospodinova naplnila chrám Hospodinův, i padl jsem na tvář.⁵ Tu mně Hospodin řekl:

V.¹² Podle *starého zákona chrámového* byla toliko velesvatyně místo svatosvaté, kde sídlí Hospodin a kam směl vkročit toliko velekněz; v *novém zákoně bude celý chrám*, t. j. celá církev *místem svatosvatým*. Bůh bude stejně sídliti v církvi celé a důsledně každý věřící bude míti přístup k Bohu, zdroji svatosti. Takový chrám nebyl ani chrám Zorobabelův ani Herodův, takový jest a bude toliko *duchovní chrám Kristův*. Srv. Is 4, 5.; Žid 9, 8.

V.¹⁸ počíná popisovati *obřad*, kterým byl *oltář posvěcen* prve nežli byly na něm podávány obvyklé oběti.

V.²² Jako svěcení mojišské (Ex 29, 37.; Lv 8, 33.) a Šalomounovo (2 Par 7, 9.) trvalo *sedm dní*, tak potrvá i toto. Podle LXX mají kozla vzít *kněží* a ti očistí oltář. Očistí jej týmiž obřady, jež přikazoval v. 20 n. – Žertva měla býti bez vady podle zákona Lv 1, 3. 10.

HL. 44. V.² n. Hospodin, který vešel touto branou na chrámoviště (43, 2.) posvětil její dlažbu tak, že jest z ní posvátné místo, na něž nikdo vstoupiti nesmí. Proto nebude otvírána jako brány ostatní, ale zůstane ustavičně zavřena. Ani *král* (= „*kníže*“), zástupce a „*syn Boží*“ (2 Sam 7, 14.; 1 Par 28, 5.; 29, 23.) nesmí dáti si ji otevřít, aby zvenku do ní vstoupil; i jemu bude vstupovati s ostatním lidem branou severní nebo jižní. Výsada jeho bude spočívat toliko v tom, že mu bude dovoleno *v předsíni* řečené *vnější brány východní* konati obětní hostinu (= „*jísti chléb před Hospodinem*“ Ex 18, 12.). Zůstala-li brána, kterou prošel Hospodin, zavřena i pro krále, bylo slušno a spravedливо tím více, aby živá brána panenského lůna Rodičky Boží, kterou byl prošel Syn Boží, zůstala zavřena každému muži, i sv. Josefovi!

Synu člověkův, napni pozornost, viz očima a ušima slyš všecko, co já mluvit budu tobě o všech obřadech domu Hospodinova a o všech zákonech jeho; upni pozornost na cesty chrámové u všech východů svatyně. ⁶ A rci domu Israelovu, zpuřnému proti mně: Toto praví Pán Bůh: Dosti měj na všech nešlechtnostech svých, dome Israelův! ⁷ Vždyť vy uváděli jste cizince neobřezaného srdce a neobřezaného těla, aby dleli ve svatyni mé a znesvěcovali dům můj, když jste obětovali chleby mé, tuk a krev, a rušili jste (tak) smlouvu mou všemi nešlechtnostmi svými. ⁸ Neboť nezachovali jste příkázání svatyně mé, ale ustanovili jste (je) za strážné mých řádů ve svatyni mé místo sebe. ⁹ (Proto) praví Pán Bůh toto: Žádný cizinec neobřezaného srdce a neobřezaného těla nesmí, vejti do mé svatyně, žádný cizinec, jenž dlí mezi syny Israelovými.

¹⁰ Ale i levité, kteří daleko odstoupili ode mne při poblouzení synů Israelových, kteří zabloudili ode mne za modlami svými, i (ti) ať pykají za svou nepravost: ¹¹ ať jsou ve svatyni mé toliko strážnými, vrátnými u chrámových bran, a chrámovými služebníky; oni ať zabíjejí zápalné a (jiné) oběti krvavé za lid, a oni ať stojí před ním, aby mu posluhovali. ¹² Za to, že jim přisluhovali před modlami svými, za to, že sváděli dům Israelův k nepravosti, za to zdvihl jsem ruku svou proti nim, praví Pán Bůh, že budou pykati za svou nepravost; ¹³ ať se nepřibližují ke mně, aby mi kněžský úřad konali, a nechť nepřistupují k jákémukoliv svatému mému místu vedle velesvatyně, ale ať nesou zahanbení své a (pykají) za nešlechtnosti, které činili; ¹⁴ ustanovím je za strážné u chrámu ke vši službě jeho, ke všemu, co třeba v něm udělati.

¹⁵ Ale kněží levitští, synové Sadokovi, kteří dbali obřadů svatyně mé, když zabloudili synové Israelovi ode mne, ti budou přistupovati ke mně, aby mi přisluhovali; státi budou před mým obličejem, aby mi obětovali krev a tuk, praví Pán Bůh. ¹⁶ Ti vcházeți budou do svatyně mé, ti přistupovati budou k stolu mému, aby mně posluhovali a zachovávali mé obřady.

¹⁷ A když jim bude vcházeți do bran vnitřního nádvoří, v roucha lněná se oblekou, aniž smí přijíti na ně co vlněného, když budou službu konati ve branách vnitřního nádvoří nebo uvnitř. ¹⁸ Čepice lněné budou míti na hlavách, nákyčelnice lněné na bedrách, a neopášá se ničím, v čem by se potili. ¹⁹ Když budou chtíti vyjíti do vnějšího nádvoří k lidu, svlekou se sebe svá roucha, v nichž konali službu, složí je v komnatě svatyně, a oblekou se v roucha jiná, aby neposvěcovali lidu oděvy svými. ²⁰ Hlavy své nebudou holiti, ani kšticí

V. ⁸. Výtku netýká se povolnosti, kterou dovolují Lv 17, 8.; Nm 15, 13. Cizinci, o které tu běží, byli *otroci chrámoví* (Jos 9, 27.; Esdr 8, 20.), kterými bývali činění váleční zajatci (Ž 67, 19.). Ti směli původně pouze nositi do chrámu potřebné dříví a vodu; později však jim dovolovali konati i služby, jež příslušely levitům, a v tom tkvěla ona „*nešlechtnost*“, znesvěcování vznešených výkonů posvátných a *rušení smlouvy Boha s levity*. (Srv. Nm 1, 51.; 18, 4.). – *Kněží* (levité) nevážili si posvátnosti svých úkonů!

V. ¹⁰ n. *Kněží*, kteří se dopustili modlářství, budou zbaveni úřadu svého, budou degradováni na služebníky chrámové, kteří budou konati jen služby nižší, jež konali *levité* (chrámová policie, zabíjení žertev a pod.). – *Levité*, kteří se dopustili podobného zločinu, budtež *chrámovými otroky*. Ať „*stojí před lidem*“ jemu k službám (nižším). Nezpronevěřili se tak *všichni* levité a kněží, ale toliko *někteří*.

V. ¹⁴. vyslovuje úřady levitů, nižších bohoslužebníků. Srv Nm 3, 25.; 4. 23 nn.

V. ¹⁵. „*přistupovati k Hospodinu*“ = „*přisluhovati mu*“ = „*státi před ním*“ = „*obětovat*“ = zastávat úřad kněžský. – Když kněží z jiných rodin oddávali se modlářství, Sadokovci zůstali věrni smlouvě s Hospodinem (Mal. 2, 5.), následující vzoru svého předka (Sadoka); za tu věrnost budou odměněni.

V. ¹⁶. vypočítává kněžské úkony, konané *ve svatyni*.

V. ¹⁹. O „*komnatách*“, jež byly kněžskými *šatnami*, viz 42, 1.–14. Roucha bohoslužebná byla posvátná lak, že i věc, které se dotkla, stala se svatou. (Viz Ex 29, 37.; 30, 29.; Lv. 6, 18. 27.; Lv. 21, 1.–8.)

V. ²⁰. Hlavu si holívali staří na *znamení smutku*. (Is 22, 12.; Jer 16, 6.; Ez 7, 18. a jj.) – Taková lysina byla kněžím i nekněžím zakázána, ježto byl to mrav pohanský. (Lv 21, 5.; 19, 27.; Dt 14, 1.) Nechali růsti *dlouhý vlas* 1366

nedají růsti, ale budou mít vlasy řádně přistřižené.²¹ Také vína nesmí pít žádný kněz, když mu bude vejít do vnitřního nádvoří.²² A vdovy nebo zapuzené nesmějí si bráti za manželku, ale (jen) panny z potomstva domu Israelova; vdovu však, jež ovdověla po knězi, smějí si vzít.

²³ A lid můj učiti budou lišiti svaté od všedního; rozdíl čistého a nečistého ukáží jim.²⁴ Když bude rozepře, podle mých ustanovení budou soudit a rozsuzovat; zákonů mých a příkazů mých při všech slavnostech budou dbáti a soboty mé světiti.²⁵ K mrtvole člověka nevejdou, aby se neposkvrnili, leč k otci nebo k matce, k synu nebo k dceři, k bratru nebo k sestře, která neměla ještě nikoho za muže; na těch smějí se poskvrnit.²⁶ A když se byl očistil, budiž mu sedm dní počítáno; ²⁷ a v ten den, kdy vejde do svatyně, do vnitřního nádvoří, aby mi ve svatyni konal službu, obětovati bude za svůj hřích, praví Pán Bůh.

²⁸ Nebudou mít dědičného vlastnictví – jáť jsem dědictví jejich; vlastnictví nedáte jim v Israeli, neboť já jsem vlastnictví jejich.²⁹ Oběť i za hřích i za zpronevěru oni jísti budou; a cokoli kdo v Israeli zaslíbí, jejich bude.³⁰ Co máte nejlepšího z prvotin všech, a všechny

úděly ze všech věcí, jež bývají obětovány, kněží budou; taktéž prvotiny pokrmů vašich dáte knězi, aby svolal požehnání na dům váš.³¹ Žádné zdechliny zvíře, ptáků nebo dobytka aniž co roztrhaného nesmějí kněží jídati.

HLAVA 45. – ¹ Až pak počnete zemi dělití losem, oddělte prvotiny Hospodinu, svatý úděl země zděli dvacet pět tisíc, a zšíří deset tisíc; to bude svaté po celé své rozloze vůkol.

² Z celého (toho) údělu budiž zasvěceno (pro chrám) pětsetkrát pět set (loket) do čtvrtce vůkol; a padesát loket na pás kolem něho.

³ Z této výměry odměříš na délku dvacet pět tisíc loket, a na šíři deset tisíc loket; v tom prostranství bude chrám, místo nejsvětější.⁴ Posvátný tento úděl země bude patřiti kněžím, služebníkům svatyně, kteří smějí přistupovati, aby službu konali Hospodinovi; bude to místo pro jejich domy a svaté prostranství pro svatyni.⁵ Dvacet pět tisíc loket na délku, a deset tisíc na šířku bude patřiti levitům, kteří obsluhují chrám; ti budou držeti dvacet měst.

⁶ Ve vlastnictví města dáte pět tisíc na šíři a dvacet pět tisíc na délku podle údělu pro svatyni; bude to patřiti všemu domu Israelovu.

⁷ Knížeťi pak (dáte úděl) s obou stran údělu pro svatyni a majetku městského, proti údělu pro svatyni a proti majetku města, od strany západní až k moři, a od strany východní až na východ, a na délku podle každého údělu od pomezí západního až k pomezí východnímu.

⁸ To mu bude patřiti z půdy: v Israeli, aby již nekoupila knížata lidu mého, ale nechali zemi domu Israelovu podle kmenů jeho.

⁹ Toto praví Pán Bůh: Dosti bud' vám, knížata Israelova! Bezprávi a násilnictví nechte, a právo a spravedlnost čiňte; šetřte hranic vašich a lidu mého, praví Pán Bůh.¹⁰ Vahou

bylo by známkou surovosti. divokosti. (Srv. však Nm 6, 5.) – Podle LXX neměli kněží choditi s *odkrytou hlavou*; i to byla známka smutku; srv. 24, 17.; Bar 6, 30.; Lv 10, 6; 21, 10.

V.²⁶ Kněz směl sice prokázat službu lásky mrtvolám svých nejbližších příbuzných, ale učinil-li tak, *poskvrnil se levitsky*, i bylo mu očistiti se příslušným obřadem. (Nm 19, 11 n.) Nadto bylo mu podrobiti se zákonu přísnějšímu, vyslovenému ve v. 27. Po prvních sedmi dnech očistných nesměl dalších sedm dní vstoupiti do svatyně; když tak po 14 dnech učinil, bylo mu podati *novou obět za hřích* (v. 27.). – Ez opět žádaje více nežli mojišské zákonodárství, pokládá *nové kněžství za světější a vznešenější*.

Hl. 45. V.⁸ Králové israelští neměli zvláštního souvislého území jako kmenové Israelovi, i dávali se snadno svěsti k bezpráví, neb aspoň vybírali veliké daně pro sebe; toho přístě nebude. Nebudou zabíratí pozemků pod záminkou, že jim vlastník jejich neplatil daní (Is 5, 8.).

V.⁹. srv. s 44, 6.; 46, 18.; Hab 1, 3.; Am 3, 10.; Mich 3, 1 nn.

správnou, efou správnou i batem správným měřte. ¹¹ Efa i bat ať jsou stejné a jedné míry, aby měl bat desetinu koru a také efa by byla desetina koru; podle míry koru budiž stejno-
měrně stanovena míra jejich. ¹² Lot pak dvacet zrn ať má. A dvacet lotů a dvacet pět lotů a
patnácte lotů ať činí minu.

*

¹³ Toto jest dávka, kterou odváděti budete: šestý díl efy z, koru pšenice a šestý díl efy z
koru ječmene; ¹⁴ a míra oleje: bat oleje; desátý díl koru jest to; neboť deset batů dělá kor,
ježto deset batů naplňuje kor; ¹⁵ dále po jednom beranu ze stáda z (každých) dvou set z
těch, jež chovají Israelité; na oběti suché, na oběť zápalnou a na oběti pokojné, na svou
očistu, praví Pán Bůh. ¹⁶ Všecek lid země bude zavázán tyto dávky odváděti knížeti v
Israeli; ¹⁷ a povinností knížete bude postarati se o zápalné oběti, o suché i mokré oběti na
svátky, na nov měsíce, na soboty; na všechny slavnosti domu Israelova on dá obětovati za
hřích, oběť suchou, oběť zápalnou, i pokojné oběti, na očistu domu Israelova.

¹⁸ Toto praví Pán Bůh: Prvního měsíce, první den (toho) měsíce vezmeš býčka ze sko-
tu bez úhony a očistiš (jím) svatyni. ¹⁹ Kněz vezme z krve oběti za hřích a potře veřeje
chrámu a čtyři rohy okraje oltáře, jakož i veřeje brány vnitřního nádvoří. ²⁰ Taktéž učiníš
sedmého dne (téhož) měsíce, za každého, kdo nevěda nebo omylem byl sveden; tak očis-
tíš chrám.

²¹ Prvního měsíce, čtrnáctého dne toho měsíce budete mítí velikonoce: sedm dní
přesné chleby budete jísti. ²² Toho dne bude obětovati kníže za sebe i za všecek lid země
býčka za hřích; ²³ a po sedm dní té slavnosti obětovati bude v zápalnou oběť Hospodinu
sedm býčků a sedm beranů bez úhony, každý den po těch sedm dní; a za hřích kozla každý
den, ²⁴ a v oběť suchou efu na každého býčka, a efu na berana dá obětovati, také oleje: hin
na každou efu.

²⁵ Sedmého dne měsíce, patnáctého dne toho měsíce o slavnosti (stanů) činiti bude
jako svrchu řečeno, po sedm dní; jak v příčině oběti za hřích, tak i oběti zápalné, oběti
suché i oleje.

HLAVA 46. – ¹ Toto praví Pán Bůh: Brána vnitřního nádvoří, hledící k východu, bude
zavřena šest všedních dní; v den sobotní však otevřena bude; též i v den nového měsíce
bude otevřena; ² i vejde kníže skrze předsíň brány zvenku a postaví se na prahu brány;
když pak budou kněží obětovati jeho zápalnou oběť, jakož i jeho oběti pokojné, klaněti se
bude na prahu brány a poté (zase) vyjde; brána však nesmí býti zavřena až do večera. ³ Lid
země pak bude se klaněti u vchodu té brány ve dny sobotní i na nové měsíce před Hospo-
dinem.

V. ¹⁰ n. povinností vládařů jest usilovati o to, by vládla všude spravedlnost a právo, na př. aby všichni užívali
správných měr a vah. „Efu“ (= 36.44 litrů) měřili Hebreové věci *sypké*, „batem“ rovnajícím se efě (36.44 l),
tekutiny. „Kor“ (na tekutiny) = 10 batům = 364.4 litru. – Korna věci sypké, zvané „*chomer*“ = 10 efám = 364.4
litrů, „*lot*“ = šegel = sikl, byl *základní jednotkou* hebrejských (babylonských) závaží. – „*Mina*“, mající úhrnem
60 šekelů, je zde rozložena na běžná závaží (20 = třetina miny; 15 = čtvrtina miny) menší.

V. ¹⁸. Hřichy lidu poskvrňují a znesvěcují zemi i oltář (Jer 2, 7.), proto dlužno každý Nový rok (1./1.) oltář
znova světit (Žid 7, 25.).

V. ²¹ n. „*první měsíc*“ = *nisan* podle Ex 12, 6. – „*býčka za hřích*“ zákon mojišský na ten den nepředpisoval;
je to *náhrada za velikonočního beránka*, o němž Ez nemluví. (Viz Dt 16, 1.).

V. ²³ n. „*efu*“ mouky (Nm 15, 4.; 28, 5.; 28, 20.). – V zákoně mojišském (Nm 28, 19.–22.) byl pro těch sedm
dní (15.–21. nisanu) stanoven jiný řád obětní, „*hin*“ byla *šestina batu*, t. j. 6,074 litru.

⁴ Bude pak kníže obětovati v oběť zápalnou Hospodinu toto: V sobotu šestero beránků bez úhony a berana beze skvrny; ⁵ a v suchou oběť efu na berana, na beránky pak v suchou oběť, mnoho-li dá ruka jeho; a oleje: hin na každou efu.

⁶ V den pak nového měsíce býčka ze skotu bez úhony, šestero beránků a (jednoho) berana bez úhony; ⁷ také efu při býčkoví a efu při beranu podá v suchou oběť; při berancích pak mnoho-li do ruky vezme; a oleje: hin na každou efu.

⁸ Když bude knížezi vejíti, předsíní brány ať vejde a touže cestou ať (zase) vyjde. ⁹ A když vcházeti bude lid země před Hospodina na slavnosti, kdo vejde branou severní, aby se klaněl, ať vyjde branou jižní; a kdo vejde branou jižní, ať vyjde branou severní; nebude se vraceti tou branou, kterou přišel, ale naproti ní vyjde. ¹⁰ Kníže pak mezi vcházejícími vejde a mezi vycházejícími vyjde.

¹¹ A na slavnosti a na svátky bude obětí suchou efa na býčka a efa na berana; na beránky pak bude obětí suchou – mnoho-li vezme do ruky; a oleje: hin na každou efu.

¹² Když pak obětovati bude kníže dobrovolně oběť zápalnou nebo dobrovolné oběti pokojné Hospodinu: otevře se mu brána, hledící k východu, a on obětovati bude zápalnou svou oběť nebo pokojné oběti své jak jest obyčej činiti v sobotu; poté vyjde, a brána se zavře, když vyjde.

¹³ A beránka, ročka bez úhony, obětovati bude v zápalnou oběť každý den Hospodinu; vždycky ráno ji obětovati bude; ¹⁴ také oběť suchou přičiní k němu každého jitra: šestý díl efy; a oleje třetinu hinu, aby smíšen byl s bělnou moukou; to budiž zákonitá oběť Hospodinu, ustavičná, věčná. ¹⁵ Tak ať obětuje beránka i oběť suchou i olej každého jitra ve věčnou oběť zápalnou.

¹⁶ Toto praví Pán Bůh: Dá-li kníže ze svého majetku dar některému ze svých synů, bude to vlastnictví jeho synů; dědičně budou jím, vlásti. ¹⁷ Dá-li však úděl z majetku svého někomu ze svých služebníků, bude to jeho až do roku propuštění, i vrátí se zase ke knížezi; neboť dědictví jeho patří synům jeho. ¹⁸ A nesmí bráti kníže nic z dědičného majetku lidu násilím, nic z vlastnictví jeho; ale ze svého majetku ať dá dědictví svým synům, aby nikdo z lidu mého nebyl vyháněn z majetku svého.

¹⁹ Poté uvedl mne východem na boku brány k posvátným komnatám pro kněze, jež byly na severu, a tam byla místnost ležící na západ, ²⁰ a řekl mně: Toto jest místnost, kde vařiti budou kněží oběti za hřích a za zpronevěru, kde péci budou oběť suchou, aby ji nevynášeli do vnějšího nádvoří, že by se lid posvěcoval.

²¹ Poté vyvedl mne do vnějšího nádvoří, a vedl mne dokola ke čtyřem rohům (toho) nádvoří, a aj – dvorek byl v každém úhlu toho nádvoří; po jednom dvorku bylo v každém úhlu nádvoří. ²² Ve čtyřech úhlech toho nádvoří byly zařízeny dvorky, čtyřicet loket zděli a třicet zšíří, jedné míry (všecky) čtyři byly; ²³ a zídka obíhala ty čtyři dvorky a krby byly zařízeny pod podloubími vůkol. ²⁴ I řekl mně: Toto jsou kuchyně, v nichž vařiti budou služebníci domu Páně oběti lidu.

HL. 46. V. ¹¹ Co bylo stanoveno výše 45, 2 4.; 46, 5. 7., platí také pro *ostatní svátky*. – „*slavnosti*“ tři hlavní výroční. (Srv. Ex 23, 15.; 34, 25.; Lv 23, 34.; Dt 16, 10.) „*na svátky*“; kdy bývá svaté shromáždění lidu.

V. ¹² má na mysli dobrovolnou oběť, kterou kníže podává skrze kněze *všední, den*; i v tom případě má býti pro něho otevřena vnitřní východní brána, ale jen po čas, kdy obcuje oběti.

V. ¹⁷ n. „*rok propuštění*“ = rok jubilejní, o němž mluví tu Ez jako o věci *obecně známé*. (Srv. Lv 25, 10.) – „*služebníků*“ = ministru, radů a jiných úředníků, kteří nejsou příbuzní.

V. ¹⁸ srv. s 45, 8. – Aby měl z čeho dvůr svůj vydržovati, a nebyl pokoušen k násilnému zabírání, měl si ponechati z majetku k užívání, kolik potřeboval.

V. ²¹ n. popisují *kuchyně*, v nichž vařeny byly části obětí (pokojných), jež dostávali na obětní hostinu oběťujícíci věřící, tedy „*kuchyně lidové*“.

Nová země Kanaan.

HLAVA 47. – ¹ Poté zavedl mne zpět ke vchodu do chrámu, a aj – vody vycházely pod prahem chrámu na východ; průčelí chrámu totiž hledělo k východu. Ty vody stékaly na jižní straně chrámu, jižně podle oltáře. ² Poté vyvedl mne branou severní ven a vedl mne venku kolem na cestu ke bráně vnější, na cestu vedoucí k východu, a aj, – z jižní strany prýštily se vody. ³ Onen muž, který měl provazec (na měření) v ruce, dal se na východ, naměřil tisíc loket, (a) provedl mne vodou až po kůtky. ⁴ Poté naměřil opět tisíc (loket) a provedl mne vodou až po kolena. ⁵ A (zase) naměřil tisíc loket, a provedl mne vodou až po pás. Když pak opět naměřil tisíc (loket), byl to potok, který jsem nemohl přejíti; vody totiž byly vzrostly v hluboký potok, který nebylo možno přebřísti. ⁶ Tu mi řekl: „Jistě, viděl jsi to, synu člověkův!“ A vedl mne zase zpět ke břehu potoka. ⁷ Když jsem se vrátil, aj – na břehu potoka bylo velmi mnoho stromův s obou stran. ⁸ I řekl mi: „Tyto vody, jež vycházejí na hromady písku k východu a tekou dolů na nížiny pouště, vlejí se do (Mrtvého) moře; když se (do něho) vlejí, budou uzdraveny vody jeho; ⁹ a každý živočich, který se hýbá, kamkoli přijde (ten) potok, bude živ; a ryb bude veliké množství, až tam přijdou tyto vody; všecko bude uzdraveno a živo, kamkoli přijde (ten) potok. ¹⁰ Státi budou nad ní rybáři, od Engaddi až do Engallim bude místo na sušení sítí; velmi mnoho druhů bude ryb jeho, jako ryb moře Velikého, množství veliké. ¹¹ Ale na březích jeho a na místech bahnitých (vody) nebudou uzdraveny, ježto budou nechány solnými ložisky. ¹² A nad potokem, na březích jeho s obou stran, vzejde všeliké stromův nesoucí ovoce; nesprchne list s něho a nepřestane ovoce jeho; každý měsíc ponese čerstvé plody, neboť vody jeho ze svatyně vycházeti budou; a bude ovoce jeho na pokrm a listí jeho na léky.

¹³ Toto praví Pán Bůh: Tatoť jest hranice, v níž vlásti budete zemí podle dvanácti kmenů Israellových; – Josef totiž dostane dvojí úděl. – ¹⁴ budete pak vlásti jí každý stejně, jeden jako druhý, ježto jsem nad ni zdvihl (kdysi) ruku svou, že ji dám otcům vašim; země tato připadne vám v dědičný majetek. ¹⁵ Tatoť jest pak hranice země:

Na straně severní od Velikého moře směrem k Hetalonu, až jak se jde do Sedadu, ¹⁶ do Ematu, do Beroty, do Sabarim, jež jest mezi územím Damašku a mezi územím Ematu, do Domu-Tichon, jenž jest na pomezí Hauranu. ¹⁷ Půjde tedy hranice od Moře až do Chasar-Ononu, pomezí Damašku a co je (dále) na sever, bude na severu; také pomezí Ematu. To jest severní strana.

¹⁸ Strana pak východní: Odtud, kde hraničí Hauran s Damaškem, a odtud, kde hraničí Galaad s Israelskem, Jordán budiž hranicí až k Moři východnímu. Tak měřte stranu východní!

¹⁹ Hranice jižní na poledne budiž od Tamaru až k Vodám vzpoury u Kadesu, dále Potok až k Velikému moři. Toť budiž strana jižní na poledne!

HL. 47. V. ¹–¹². V nové zemi bude Bůh sídliti mezi lidem ve svém chrámě (43, 1 n.). Z té přítomnosti bude vyplývatí lidu pramen, potok, řeka, ano moře požehnání, blahobytu (= „života“). Také jiní proroci znázorňovali život vodou, jež činí z pouště ráj. (Srv. Is 12, 3.; 27, 3.; 35, 7.; 43, 20.; 44, 3.; 58, 11.; Jer 2, 13.; 31, 12.; Os 14, 6.; Joel 3, 18.; Am 9, 13.; Mich 5, 7.; Zach 10, 1.)

V. ⁹. naráží na Mrtvé moře, v němž není života. Viz „hýbá se“ ve vodě nebo na břehu.

V. ¹². líčí zázračné účinky chrámové vody: zázračné ovoce, uzrávající každý měsíc a zázračné působící listí, vždy zelené. *Celý tento úryvek* (47, 1.–12.) *dlužno vykládati obrazně o požehnání, jež vyplývá z chrámu, z bohoslužby.*

V. ¹³. Když Hospodin sliboval zemi, udával také její hranice. Také zde udány jsou hranice země, jež bude obnovena a v dědictví nového Israele dána. *Josef* dostane dvojí úděl pro své syny *Efraima a Manasa*.

V. ¹⁵ n. udává *severní hranici*, počínající břehem Středozemního moře a jdoucí odtud na východ. Hranice jde podle jižního pomezí udaných měst. – *Emat* jmenován také Nm 34, 8.; 13, 22. – Poloha *Béróthy* jest neznáma. – *Sabarim* = *Zefrona* Nm 34, 9. „*Dům - Tichon*“ známo jest z Nm 34, 9. jakožto *severovýchodní bod Palestiny*.

²⁰ A strana západní: Veliké moře budiž hranicí od (řečené) hranice přímo až proti místu, kde se jde do Ematu. To je strana západní.

²¹ Rozdělite sobě zemi tuto podle kmenů Israelových; ²² rozlosujete ji v dědictví sobě i cizincům, kteří se připojí k vám a zplodí syny mezi vámi; budou vám jako domorodí synové Israeli; s vámi dělit se budou o dědičný majetek mezi kmeny Israelovými. ²³ V území kmene, v němž cizinec bude sídliti, tam vykážete jemu dědičný majetek, praví Pán Bůh.

HLAVA 48. – ¹ A tato jsou jména kmenů:

Na nejzazším severu, podél cesty do Hetalonu, až tam, kde se jde do Ematu, a (dále až) do Chasar-Enanu – území Damašku zůstane na sever podle cesty do Ematu – od strany východní až do strany západní bude míti Dan – úděl jeden.

² Vedle území Danova od strany východní až do strany západní bude míti Aser jeden (úděl).

³ Vedle území Aserova od strany východní až do strany západní bude míti Neftali jeden (úděl).

⁴ Vedle území Neftaliova od strany východní až do strany západní bude míti Manase jeden (úděl).

⁵ Vedle území Manasova od strany východní až do strany západní bude míti Efraim jeden (úděl).

⁶ Vedle území Efraimova od strany východní až do strany západní bude míti Ruben jeden (úděl).

⁷ Vedle území Rubenova od strany východní až do strany západní bude míti Juda jeden (úděl).

⁸ Vedle území Judova od strany východní až do strany západní bude (posvátný) úděl, jež oddělíte, dvacet pět tisíc loket široký a dlouhý jako každý (jiný) úděl, od strany východní až do strany západní; a bude svatyně uprostřed něho. Úděl (půdy), jež oddělíte Hospodinu, budiž dvacet pět tisíc loket dlouhý a deset tisíc loket široký. ¹⁰ Tento úděl bude posvátným majetkem kněží: na severu dvacet pět tisíc loket dlouhý, na západe deset tisíc loket široký, na východě také deset tisíc loket široký, a na jihu dvacet pět tisíc loket dlouhý; a bude svatyně Hospodinova uprostřed něho; ¹¹ bude to posvátný majetek kněží ze synů Sadokových, kteří si hleděli mého úřadu a nezboudili, když zbloudili synové Israeli, jako zbloudili i levité; ¹² těm bude náležeti úděl z údělu země jakožto svatosvatá půda podle území levitů. ¹³ Ale i levité budou míti podobně vedle území kněžského dvacet pět tisíc loket na délku a deset tisíc na šířku; úhrnem dvacet pět tisíc loket bude míti délka a deset tisíc šířka. ¹⁴ Nic z toho nesmějí prodati ani směniti, aniž smí ten úděl přenesen

V. ²² n. Za nových řádů nebude rozdílu mezi Židy a pohany, mezi obřezanými a neobřezanými, všichni budou si rovni, přestane účinnost starých zákonů jako Dt 23, 2.–8. – Cizinci budou míti občanské právo a nárok na úděl půdy v území kmene, v němž bydlí. To nebylo myšleno pro doby návratu Židů ze zajetí, toho neprovedl Esdráš ani Nehemiáš, to bylo zůstaveno uskutečnění ve vyšším smyslu – *Mesiáš*. (Srv. Řím 10, 12.; Ef 3, 6.; 2, 19.).

Hl. 48. V. ^{1–29} popisuje, jak rozdělena bude země svatá za nových řádů: Uprostřed bude, jak již výše udáno, *území posvátné* (městské a kněžské); na severu jeho budou úděly *sedmi* kmenů (1.–7.), jižně posvátného (městského a kněžského) území bude *patero* údělů kmenů ostatních (23.–27.). – Nejblíže chrámu jsou úděly kmene *Juda* a *Benjamina*. Byloť Judovi slíbeno království věčné (Gn 49, 10.; 2 Sam 7, 14 n), Benjamin pak byl již prve sousedem Judovým (od rozdělení Josuova).

V. ⁶ Rubenovi, jenž býval v Zajordaní (Jos 13, 15.–23.) bylo vykázano sídlo, vedle Judy a Josefa snad se zřetelem na jeho *prvorozenství*, jehož ovšem později pozbyl. Kmenové *Isachar* a *Zabulon*, kteří kdysi na severu sídlili (Jos 19, 10.–16.; 17.–23.) přeložení jsou na jih (v. 25 n).

býti (na jiného vlastníka), ježto jest zasvěcen Hospodinu. ¹⁵ A pět tisíc (loket), které zbývají na šíř z dvacíti pěti tisíc, obecní budou pro město k bydlení a na humna; a město bude uprostřed; ¹⁶ rozměry jeho jsou tyto: na straně severní čtyři tisíce pět set, na straně jižní čtyři tisíce pět set, na straně východní čtyři tisíce pět set, a na straně západní čtyři tisíce pět set; ¹⁷ a na humna městská zbudě na severu dvě stě padesát, na jihu dvě stě padesát, na východě dvě stě padesát, a na západě dvě stě padesát; ¹⁸ co pak zbudě na dél podle údělu svatyně, deset tisíc k východu a deset tisíc k západu, bude jako úděl svatyně, a úroda z toho bude výživou obyvatelstvu města. ¹⁹ Obyvatelstvo města, jež bude (tu půdu) vzdělávati, budiž ze všech kmenů Israelových. ²⁰ Tak celý (posvátný) úděl ve čtverci dvacet pět tisíc dvacetpěttisíckrát oddělen bude; bude to úděl svatyně a majetek města.

²¹ Co pak zbudě, bude knížeti patřiti na obou stranách údělu svatyně a majetku města; od oněch pětadvacíti tisíc (posvátného) údělu až ke hranici východní; ale i na západ, od pětadvaceti-tisíců až ke hranici mořské bude taktéž úděl knížete; úděl svatyně a svatyně (sama) budou uprostřed něho. ²² Kromě majetku levitů a kromě majetku města uprostřed údělu knížete, (vše, co) bude mezi územím Judovým a Benjaminovým, bude majetkem knížecím.

²³ A ostatní kmenové:

Od strany východní až po stranu západní Benjamin měj jeden (úděl).

²⁴ Vedle pomezí Benjaminova, od strany východní až po stranu západní Simeon měj jeden (úděl).

²⁵ Vedle území Simeonova, od strany východní až po stranu západní Isachar měj jeden (úděl).

²⁶ Vedle území Isacharova, od strany východní až po stranu západní, Zabulon měj jeden (úděl).

²⁷ Vedle území Zabulonova, od strany východní až po stranu západní, Gad měj jeden (úděl).

²⁸ Vedle území Gadova pak na jihu, směrem k jihu půjde hranice od Tamaru až k Vodám vzpoury u Kadesu, podle Potoka až k Velikému moři.

²⁹ Tať jest země, kterou rozdělíte losem kmenům Israelovým, a to jsou úděly jejich, praví Pán Bůh.

³⁰ A tyto jsou východy z města:

Na straně severní, (kde) odměříš čtyři tisíce pět set – ³¹ brány města budou slouti podle jmen kmenů Israelových – na severu budou brány tři:

brána Rubenova – jedna;

brána Judova – jedna;

brána Leviova – jedna;

³² Na straně východní, (kde) odměříš čtyři tisíce pět set, budou brány tři:

brána Josefova – jedna;

brána Benjaminova – jedna;

brána Danova – jedna.

³³ Na straně jižní, (kde) odměříš čtyři tisíce pět set, budou brány tři:

V. ²² „levité“= levité a kněží. – Jinými slovy: Kníže bude míti mezi Judou a Benjaminem pás země jako každý jiný kmen, ale uprostřed bude z knížecího území vyňat čtverec 25.000².

V. ³⁰ n. Na každé straně města bude po třech branách, tedy úhrnem 12 bran, zvaných podle 12 kmenů Israelových. Město bude společným majetkem celého národa– Severní brány nazvány jsou podle tří synů Liiných, z nichž první vynikl prvorozenstvím, druhý královstvím, třetí kněžstvím.

V. ³². Východní brány jsou nazvány podle dvou synů Racheliných a podle syna Baly, Racheliny otrokyně.

brána Simeonova – jedna;
brána Isacharova – jedna;
brána Zabulonova – jedna.

³⁴ Na straně západní, (kde odměříš) čtyři tisíce pět set, budou brány jejich tři:

brána Gadova – jedna;
brána Aserova – jedna;
brána Neftaliova – jedna.

³⁵ Dokola bude to osmnáct tisíců, a jméno města bude od toho dne: „Hospodin (jest) tam.“

V. ³³ *Simeon, Isachar, Zabulon* byli synové Liini.

V. ³⁴ *Gad a Aser* byli synové *Zelfy*, otrokyně *Liiny*, *Neftali* byl syn Baly, otrokyně Racheliny.

V. ³⁵ *Jméno* toho města jest *náznačné*. Vyslovuje jeho výsadu: trvalé sídlo Boha nové věčné smlouvy, z jehož přítomnosti poplyne moře požehnání do nové obce náboženské. (Srv. 37, 26 n; Is 62, 4. 12.; Jer 3, 17.; 33, 16.; Mt 28, 20.; Zjev 21 2, 13.)

KNIHA PROROKA DANIELA

Úvod.

Ve sbírce posvátných knih za knihou Ezechielovou jde kniha čtvrtého „*velikého*“ proroka – *Daniela*. Kniha jest psána částečně hebrejsky (1, 1.–2, 3.; hll. 8–12), úryvky 2, 4. – 7, 28. psány jsou „*západní aramštinou*“, zlomky druhokanonické došly nás toliko ve znění řeckém (3, 24.–90.; hll. 13n).

Jméno „*Daniel*“ bylo dáno novorozenému dítěti. Znamená: „*Soudce, t. j. zastánce, vysvoboditel můj jest Bůh.*“

Daniel pocházel ze vznešeného a zbožného rodu kmene Judova.

Čtvrtého roku vlády Joakimovy, t. j. r. 605, byl Daniel odveden spolu s jinými urozenými jinochy jakožto rukojmí do Babylona, kde bylo s ním velmi laskavě nakládáno. (Hl. 1.) Bylo mu tehdy asi 15 roků. V tomto věku byl způsobilý, aby se na dvoře babylonském náležitě vzdělal a mohl později zastávat důležité úřady (1, 4.). Záhy dával najevo *mysl zbožnou*, jedinému pravému Bohu oddanou, zákona jeho dbalou, předcházeje své druhu dobrým příkladem (1, 8.); za to dostalo se mu později vzácného uznání od proroka *Ez* (14, 14.). Neméně vynikal a slynul moudrostí (*Ez* 28, 3.). Základ k této slávě položil si tím, že vyložil a prve oznámil, co se zdálo (ve snu) králi Nabuchodonosorovi *druhého* roku jeho vlády, t. j. r. 603–2 před Kr. Ký div, že vlivné úřady držel ještě prvního (1, 21.; 10, 1.) roku vlády Cyrovy, t. j. 538–7 před Kr.

Daniel nemohl nevědět, že Nabuchodonosor táhne r. 598 do Palestiny, na Jerusalema; nemohl se nedovědět, jak smutný osud. veleměsto judské stihl.

Živ jsa v Babyloně, měl příležitost přesvědčiti se o tom, že zajatci judští z r. 598 byli usazeni v Babylonii. Přišel s nimi tehdy také král Jechoniáš, jakož i *Ez*, jenž se usadil v Tel-Abíbu. Danielovi bylo tehdy asi 22 let. Za několik roků poté, tedy asi r. 596–5, kdy bylo Danielovi asi 25 roků, sběhla se událost vypravovaná v Dan 13 (O cudné Zuzaně).

Podle Jer 51, 59. přišel r. 595–4 do Babylonie král judský *Sedekiaš*. Zdaž a jak se setkal při té příležitosti s Danielem, nevíme.

Když byl r. 594 *Ez povolán k úřadu prorockému*, bylo Danielovi asi 26 roků; r. 587 *slyšel o pohromě, jež stihla jeho vlast a národ, a viděl na své oči zástupy zajatců judských, kteří byli přivedeni do Babylonie*. Do těchto dob (po zkáze Jerusalema) dlužno klásti události hl. 3 n knihy Dan.

Zdali se setkal Dan s Baruchem, jenž zavítal do Babylonie r. 583, nevíme. Rovněž nemožno říci, dověděl-li se Dan o smrti Ezechielově.

Daniel přežil celé dlouhé panování *Nabuchodonosora II.*, (605 až 562) byl svědkem veliké jeho činnosti stavitelské, a dočkal se dne, kdy nastoupil na trůn babylonský Nabuchodonosorův syn *Amel-Marduk* (561 – 560), jenž popřál více svobody uvězněnému králi judskému Joachimovi (4 Král 25, 27.–30.; Jer 52, 31 nn), zajisté na Danielovu radost.

Do prvního roku Baltasarova patří, co vypravuje *Dan hl. 7*; do třetího roku téhož krále *patří hl. 8*. Dan předpověděl Baltasarovi konec vlády (hl. 5) a byl také svědkem toho, jak se ta předpověď splnila, kterak Babylon padl do rukou Cyrových (viz k 2 Par 36, 22 n).

Daniel měl i s Cyrem styky (Dan 13, 65.; hl. 14). Poslední vidění, jež nám zachoval, Dan měl *prvního roku Cyrovy vlády* (10, 1.). Tehdy, t. j. r. 538–537 bylo Danielovi již asi 83 roků. Nedivno, že se již v tomto věku se spoluzajatci do vlasti nevrátil, ale zůstal s jinými zbožnými (Esdr 7, 1.) v zajetí, aby tam dále ke cti Boží a blahu lidu (i pohanů) působil. Kdy zemřel a kde byl pohřben, nelze zjistiti.

Knihu Daniel(ovu) pokládá dosud většina kritiků *za dílo jednotlivé*, napsané souvisle od jednoho spisovatele.

Veliká většina katolických kritiků soudí, že knihu napsal *Daniel* prorok a judský zajatec v Babylóně *sám*.

Knihy Dan měla na mysli *popředně judské zajatce*, nepouštěla však se zřetele ani babylonských pohanů.

Daniel žil v ovzduší podobném jako Ezechieli. Danielovi bylo tedy působiti také podobně jako Ezechieli. Kdežto však tento po pádu Jerusalema zdůrazňoval popředně Boží *věrnost*, která splní, co byla slíbila. Daniel slovem, i písmem, t. j. knihou svou hlásal *svrchovanost, velebnost Hospodinovu*, která může splnit, co slíbila, jejíž *všemohoucnost* není vyčerpána tím, že její národ dostal se do područí pohanů. Třeba jen čekati, až nadejde doba Jeho, třeba jen držeti se smlouvy a závazky z ní vyplývající přesně zachovávat. Ta *všemohoucnost* osvědčí se nápadným způsobem v budoucnosti, v příštím řízení světa. *Pohanská říše*, která jest nyní na výši své moci, které – jak se zdá – podlehl i Hospodin se svým národem a chrámem, *zanikne*. Přijdou jiné říše, budou také utiskovati lid Hospodinův, zejména jedno království a jeden král bude pronásledovati lid Boží, jako dosud žádný jiný nečinil, avšak všeho do času: Bůh svého lidu neopustí, konec konců všechno překoná a věčné vítězství slaviti bude *říše Hospodinova*, království Mesiášovo. Pracoval tedy Dan k tomuž cíli jako Ez – *zachovati a upevniti zajatce v otcovském náboženství, v mravnosti s ním nerozlučně spojené a těšiti je v útrapách pohledem do lepšího budoucna*. Svě poslání knihy Danielova vykonávala od té doby, kdy byla vydána, až do časů Kristových, zejména tehdy, kdy skutečně nastalo největší pronásledování náboženství židovského – za dob machabejských, a kdy blížila se nová světová říše duchovní, která trvati bude bez konce.

Kdežto Ez žil mezi zajatci v Tel-Abíbu – žil a působil Dan u královského dvora, kde měl hlásati a dokazovati, že Bůh, ježž Daniel ctí, není poražen od Marduka nebo jiného boha pohanského, jak se pohanští Babyloňané domnívali, ale že je to Bůh všemohoucí, svrchovaný Pán celého světa. Daniel měl – pokud bylo tehdy možno – připravovati půdu jednobožství židovskému, z něhož vzejde náboženství nejdokonalejší – jednobožství křesťanské. Týž účel měla také jeho kniha.

Knihu Danielovu lze rozdělit na dvě části: Část první je dějepisná (1 – 6), část druhá je prorocká (7–12).

ČÁST PRVÁ: Dějepisná (hl. 1–6).

HLAVA 1. – ¹ Léta třetího vlády Joakima, krále judského, přišel Nabuchodonosor, král babylonský k Jerusalemu a oblehl jej; ² i vydal Pán v ruku jeho Joakima, krále judského a díl nádobí domu Božího; to odnesl do země Sennaar, do domu boha svého; vnesl je do klenotnice boha svého.

³ I řekl král Asfenezovi, vrchnímu komorníkovi, aby vybral ze synů Israelových, z rodu královského nebo knížecího ⁴ jinochy, na nichž by nebylo vady, sličné postavy, vnímavé pro všechnu moudrost, schopné vzdělání, ukázněné, kteří by mohli konati službu v královském paláci; (řekl), aby je učil písmu a jazyku chaldejskému. ⁵ Král jim také vykázal stravu na každý den ze svých pokrmů a z vína, jež on sám píval, aby tak chování jsouce tři roky, potom službu konali před králem. ⁶ Byli pak mezi nimi z Judovců Daniel, Ananiáš, Misael a Azariáš. ⁷ A vrchní komorník dal jim jména: Danielovi Baltasar, Ananiášovi Sidrach, Misaelovi Misach, Azariášovi Abdenago.

⁸ Ale Daniel si umínil, že se neposkvrní (něčím) se stolu králova, nebo (něčím) z vína, jež on píval, i prosil vrchního komorníka, aby nebyl nucen poskvřniti se; ⁹ Bůh dal Danielovi, že našel milost a soucit před vrchním komorníkem. ¹⁰ I řekl vrchní komorník Danielovi: „Bojím se pána svého krále, který vykázal vám pokrm a nápoj: uzří-li totiž tváře vaše hubenější než ostatních jinochů, souvěkých s vámi, uvalíte na mou hlavu soud králův.“ ¹¹ Tu řekl Daniel malasarovi, kterého byl ustanovil vrchní komorník nad Danielem, Ananiášem, Misaelem a Azariášem: ¹² „Zkus nás, prosím, služebníků svých po deset dní: budiž nám dávana k jídlu zelenina a voda k pití; ¹³ ohledej pak tváře naše a tváře jinochů, kteří jídati budou pokrm královský, a jak uvidíš; nalož se služebníky svými.“ ¹⁴ I dal si říci v té věci a zkoušel jich po deset dní. ¹⁵ A po deseti dnech se ukázalo, že tváře jejich jsou lepší a tlustší nežli všech (ostatních) jinochů, kteří požívali pokrmu královského. ¹⁶ Tedy malasar kázal odnáseti víno, jež měli pít a dával jim zeleniny.

¹⁷ A těm jinochům dal Bůh vědění a porozumění pro každé písmo a moudrost; Danielovi pak dal pochopení všech vidění a snů. ¹⁸ Když pak se skončila lhůta, po které podle příkazu králova měli býti předvedeni, uvedl je vrchní komorník před Nabuchodonosora. ¹⁹ Král rozmlouval s nimi, a nenalezl mezi všemi takových, jako byl Daniel, Ananiáš, Misael a Azariáš. I zůstali ve službě králově. ²⁰ A ve všem, co se týkalo moudrosti a rozumu, nač se jich král tázal, našel v nich desetkrát více než ve všech hadačích a zaklínačích, kteří byli v celé říši jeho.

²¹ Tím pak Daniel byl ještě prvního roku krále Cyra.

Hl. 1. V. ¹ Jerusaleml padl r. 606, Nabuchodonosor byl tehdy korunnním princem. Sennaar či babylonsky Summer označuje tu celou Babylonii.

V. ⁴ „Jazykem spisovným, úředním a dvorským zůstával starý jazyk babylonské, assyrské semitštiny, jehož památky bývaly psány písmem klínovým; toto písmo jmenováno tu písmem „chaldejským“ a tato řeč nazvána tu jazykem „chaldejským“

V. ⁵ „Perští hoši byli vyučováni od královských učitelů, když došli čtrnácti roků (Plato), a v sedmnáctém roce počali (jakožto pážata) službu u krále. Bylo-li Danielovi, když byl přiveden do Babylona, 15 let, bylo mu (za tři roky přípravné) 18 roků, kdy nastoupil službu před králem.

V. ⁸ „Israelita mohl se poskvřniti zejména požitím masa z nečistých zvířat (Lv 11, 4.–19.; Dt 14, 7.), požitím tuku nebo krve (Lv 3, 17.; 7, 23 n; 17, 10.–14.). Prvotiny pokrmů a nápojů pohanských byly nepochybně obětovány bohům a tím jim. i ostatek pokrmů (nápojů) zasvěcen.

V. ¹⁶ „malasar“= vrchní komorník jako ve v. 11.

V. ²¹ „Tím“, mudrcem váženým u královského dvora. Nebylo tak pozoruhodná, že Dan zůstal rádcem králů babylonských, ale povšimnutí zvláštního zasloužilo, že si jej podržel i král perský, jenž Babylona dobyl a říši 1376

1. Daniel vyjevil a vyložil králův sen o soše z pateré látky.

HLAVA 2. ¹ Léta druhého vlády Nabuchodonosorovy měl Nabuchodonosor sen; i zděsil se duch jeho a po spánku (dalším) bylo veta.

² Tu rozkázal král, by svoláni byli hadači, zaklinači, čarodějové a Chaldové, aby oznámili králi, co se mu bylo zdálo. Přišli tedy a stáli před králem. ³ I řekl jim král: „Sníl jsem sen, ale na mysli jsa omámen, nevím, co se mně zdálo.“ ⁴ I odpověděli Chaldové králi aramsky: „Králi, na věky živ bud! Pověz sen svým sluhům, a podáme (ti) výklad jeho!“ ⁵ Tu král ujav slovo řekl Chaldům: „Toto ustanovuji pevně: nepovíte-li mi, co se mně zdálo, a nevyložíte-li mi toho, zahynete vy a domy vaše budou zabráný.“ ⁶ Jestli mi však povíte, co se mně zdálo a vyložíte-li mi to, odměny a dary a mnoho cti dostanete ode mne; protož sen a výklad jeho mi povězte!“ ⁷ Ujavše slovo, podruhé řekli: „Račiž král povědětí sen svým sluhům, i podáme výklad jeho.“ ⁸ Král ujav slovo řekl: „Jasně chápu, že chcete nabýti času, nevědouce, že jsem vydal ustanovení pevné.“ ⁹ Pročež nepovíte-li mi toho snu, jeden (jen) úsudek budu mít o vás: výklad klamný a plný podvodu chcete si smyslit a přednésti mně, až vyprší něco času. Protož sen mi povězte, bych zvěděl, že jste také s to, abyste podali pravý jeho výklad.“ ¹⁰ Tu Chaldové ujavše slovo před králem řekli: „Není člověka na zemi, který by požadavku tvému, králi, mohl učiniti zadost; ale také žádný král sebevětší a mocnější nedoptává se na takovou věc některého hadače nebo zaklinače nebo Chalda.“ ¹¹ Neboť požadavek tvůj, králi, jest těžký, a nikoho nelze nalézt, kdo by mu učinil zadost před králem, kromě bohů, kteří nesídlí mezi lidmi“.

¹² Král slyše to v prchlivosti a ve hněvu velikém přikázal, by zahynuli všichni mudrci babylonští. ¹³ Když ortel vyšel, a mudrci měli býti (již) pobíjeni, hledali také Daniela a druhů jeho, aby popraveni byli.

¹⁴ Tu Daniel vypytał se na rozkaz a na rozsudek Ariocha, velitele královského vojska, který byl vyšel, aby zabíjel babylonské mudrce. ¹⁵ Ptal se toho královského zmocněnce, pro kterou příčinu tak ukrutný rozkaz od krále vyšel. Když pak tu věc Arioch Danielovi oznámil, ¹⁶ odebral se Daniel ke králi s prosbou za čas, aby mohl králi podati výklad.

¹⁷ Všed pak do svého domu, oznámil věc druhům svým, Ananiášovi, Misaelovi a Azariášovi, ¹⁸ aby si vyprosili milosrdenství před Bohem nebes pro toto tajemství, a nezahynuli Daniel a druhové jeho s: ostatními mudrci babylonskými. ¹⁹ Tehdy zjeveno bylo Danielovi tajemství to nočním viděním. I dobrořečil Daniel Bohu nebes. ²⁰ Ujav slovo řekl: „Bud' jméno Páně požehnáno od věků až na věky! Neboť moudrost a síla jest jeho.“ ²¹ On mění časy i věky, svrhne krále a ustanovuje; dává moudrost moudrým, a rozum rozumným. ²² On zjevuje věci hluboké, to, co skryto jest, zná, co ve tmě jest, a světlo jest u něho. ²³ Tebe, Bože našich otců, velebím a chválím, žes moudrost a sílu mi udělil; žes mi nyní ukázal, zač jsme tě prosili, neboť záhadu královu rozřešil jsi nám.“

babylonskou vyvrátil. – *První, rok Cyrův* byla doba od 1. nisanu (t. j. 23. března) 538 do 1. nisanu 537. Tím však spisovatel nechce říci, že udává konečnou lhůtu, po které Dan u dvora již nebyl neboj vůbec nežil.

Hl. 2. V. ¹. „*Druhý*“ rok Nabuchodonosorův byla doba od 1. nisanu 603 do 1. nisanu r. 602. Bůh dal sen králi babylonskému jako kdysi faraonovi, aby poskytl příležitost svým sluhům, zde Danielovi, tam Josefovi, na sebe upozorniti. – Mysl zděšená nemohla se uklidniti, král nemohl již usnouti. – Obsah snu, níže podaný, zejména kámen, jež obrovskou sochu zavalil a rozdrtil, byl s to, aby mysl královu poděsil tak, že se nemohl později na sen podrobně upamatovati.

V. ⁴. „*chaldové*“, kteří se popředně zabývali výkladem snů. Král nemluvil se svými mudrci „*aramsky*“, nýbrž *babylonsky*; proto bývá slovo „*aramsky*“ pokládáno za glosu, která původně na okraji byla napsána a upozorňovala čtenáře, že od tohoto místa není znění knihy Dan podáno hebr., nýbrž *aramsky*.

V. ¹³. nasvědčuje tomu, že Daniel patřil již mezi babylonské mudrce, že tedy pravděpodobně měl již odbyta tříletá studia (1, 5.).

V. ¹⁹. „*viděním*“, jehož se mu dostalo sice v noci, ale za plného bdění a vědomí; tedy *nikoli ve snu*.

²⁴ Potom Daniel všed k Ariochovi, ježž byl král ustanovil, aby pobil babylonské mudrce, takto k němu mluvil: „Nezahlazuj mudrců babylonských; uveď mne před krále, a já podám králi výklad!“ ²⁵ Tu Arioch rychle uveď Daniela ke králi a řekl mu: „Našel jsem jednoho z judských zajatců, jenž podá králi výklad.“ ²⁶ Král ujav slovo řekl Danielovi, jehož jméno bylo Baltasar: „Můžeš-li mi v pravdě povědět sen, ježž jsem měl i výklad jeho?“ ²⁷ Daniel ujav před králem slovo řekl: „Tajemství, na něž se král doptává, mudrci, zaklínači, hadači a věštcí nemohou králi nikterak vyložit.“ ²⁸ Jest však Bůh na nebi, jenž odkrývá tajemství, a ten ukázal tobě, králi Nabuchodonosore, co přijíti má v posledních dobách.

Co se ti zdálo, co viděla hlava tvá na lůžku, bylo toto: ²⁹ Ty, králi, počal jsi mysliti na svém lůžku, co se v budoucnosti stane, a ten, jenž odkrývá tajemství, ukázal tobě, co má přijíti. ³⁰ Také mně to tajemství odkryto bylo, ne však proto, že jest ve mně více moudrosti než ve všech ostatních živých, ale proto, aby králi výklad podán byl, a myšlení mysli své aby zvěděl. ³¹ Tys, králi, viděl: Hle, cosi jako veliká socha; socha ta veliká a postavy vysoké stála proti tobě, a vzezření její bylo hrozné. ³² Hlava té sochy byla z nejlepšího zlata, prsa a ramena ze stříbra; břicho a bedra z mědi; ³³ stehna byla železná, nohy pak byly dílem železné a dílem hliněné. ³⁴ Hleděls tak (na to), až se utrhl bez rukou (lidských) kámen s hory, udeřil sochu do nohou železných a hliněných a rozdrtil je. ³⁵ Tehdy roztrženo bylo železo, hlína, měď, stříbro i zlato, a obrátilo se to jakoby v plevy letního humna, jež uchvacuje vítr a po nichž nezbývá ani stopy. Z kamene pak, který udeřil sochu, stala se veliká hora, a naplnil celou zemi. ³⁶ To byl ten sen.

Také význam jeho povíme před tebou, králi! ³⁷ Tys král králů, jemuž Bůh nebes dal království a zámožnost a moc a slávu, ³⁸ v jehož. ruku dal všechno, kde sídlí lidé, zvěř polní i ptactvo nebeské, a pod jehož panství všechny věci postavil – ty jsi ta hlava zlatá. ³⁹ Po tobě pak povstane království jiné, menší tebe, stříbrné, poté království jiné, třetí měděné, jež panovati bude nad celou zemi. ⁴⁰ A království čtvrté bude jako železo. Jako železo drobí a tříští všechny věci, tak ono rozdrobí a roztržiti toto všechno. ⁴¹ Žes pak viděl nohy a prsty dílem z hrnčířské hlíny a dílem železné (to znamená), že to království rozděleno bude; něco železné pevnosti bude mít, ježto jsi viděl, že smíšeno bylo železa hlínou. ⁴² A prsty nohou odpola železné a odpola hliněné (znamenají, že) království bude zpola silné a zpola křehké. ⁴³ Železo pak smíšené s blátem a hlínou, jak jsi viděl, (znamená, že) budou sice

V. ²⁴ Daniel zachránil život ostatním mudrcům; tím mohl získat velmi mnoho uznání a úcty.

V. ²⁵ „jednoho z judských zajatců“, tedy *cizince* zdůrazňuje proti domácím cechům mudrckým. Cizinec dokáže více než slavení učenci domácí!

V. ²⁸ Dan umění povědět králi, co se mu zdálo a co ten sen znamená, nepřičítá sobě, nýbrž *jedinému svému Bohu*, jehož moudrost a moc má Nabuch. poznati, a jemuž má se vděčně pokloniti za to, že jej takovým sdělením vyznamenal. „*poslední doby*“ jsou doby mesiášské. Jeť kámen, z něhož vznikne hora, království, jež založí Mesiáš.

V. ³⁰ Dan mistrně omlouvá neschopnost babyl. mudrců, vyhýbá se závisti, která by mu nepřála jeho dovednosti, ctí krále, k vůli němuž prý bylo mu tajemství zjeveno, všim pak čelí k poznání a oslavě Boha Israelova mezi pohany.

V. ³¹ n. Sochy bývaly z *hlíny*, ze dřeva, z kamene, také z mědi nebo z bronzu (spěže), povlečeny pláští ze zlata, ze stříbra; železa užíváno bylo v umění babylonsko-assyrském *dávno před Nabuchodonosorem*. Oči, případně jiné části těla bývaly z jiných látek než zbytek sochy. Navazuje tedy sen věrně na představy královny, známé ze života jeho.

V. ³⁹ „*Po tobě*“ = po tvém království.

V. ⁴³ Celé těžiště snu tkví v *soše, představující člověka*, kterou *balvan rozdrtil*. Ježto balvan neznamená, nic jiného nežli Mesiášovo dílo, jeho království (říši. Boží), znamená socha člověka vůbec říše, založené od lidí a stavící se více méně nepřátelsky proti říši Boží, ať je těch říši kolikoliv. Popředně byla to říše *Novobabylonská*, jež sama stála na hliněných nohách již za dob svého *zlatého* věku, t. j. za dob Nabuchodonosorových, klesala, 1378

slepena lidským semenem, nebudou však při sobě držeti, jako železo nemůže být smíseno s hlinou.⁴⁴ A za dnů těch králů zřídí Bůh nebes království, jež na věky nebude zničeno, a toho království jeho nedostane se jinému národu; rozdrobí a dokonale zničí všechny ony říše, samo však státi bude na věky⁴⁵ tak, jak jsi viděl, že s hory bez rukou utrl se kámen, a rozdrtil hlinu, železo, měď, stříbro a zlato. Veliký Bůh ukázal králi, které věci přistě přijdou. Pravdivý jest ten sen a spolehlivý jeho výklad."

⁴⁶ Tu král padl na tvář, poklonil se Danielovi a přikázal, aby mu obětovali oběti a kadidlo.⁴⁷ Ujav pak slovo král řekl Danielovi: „Opravdu, bůh váš jest bůh bohů a pán králů, a zjevuje tajemství, kdyžť ty mohl jsi odhaliti tajemství toto."⁴⁸ Tehdy povýšil král Daniela na výsost, dary mnohé a veliké dal jemu, a ustanovil jej vladařem nad celou župou Babylonskou, jakož i představeným všech mudrců babylonských.

⁴⁹ Daniel vymohl také na králi, že odevzdal správu župy Babylonské Sidrachovi, Misachovi a Abdenagovi; Daniel pak sám zůstal u dvora královského,

2. Druzi Danielovi v ohnivě peci (3, 1.–97.).

HLAVA 3. – ¹ Král Nabuchodonosor dal udělati zlatou sochu, šedesát loket vysokou a šest loket širokou, a kázal ji postavit na rovině Dura v župě Babylonské.

² A Nabuchodonosor král poslal (posly), by shromáždili satrapy, úředníky, soudce, vůdce, vladaře, správce, zkrátka všechny činovníky žup, aby se sešli k posvěcení sochy, již byl dal postavit Nabuchodonosor král. ³ Tu se shromáždili satrapové, úředníci, soudcové, vladaři, velmoži, kteří v moci postaveni byli, zkrátka všichni činovníci žup, aby se zúčastnili posvěcení sochy, již byl dal postavit Nabuchodonosor král. I postavili se před sochou, již byl dal postavit Nabuchodonosor král. ⁴ A hlasatel volal zvučným hlasem: „Vám, národům, kmenům a jazykům se ohlašuje: ⁵ V tu chvíli, jak uslyšíte zvuk rohu, píšťaly, citary, sambuky, žaltáře, symfonie a jiných nástrojů hudebních, padnouce klanějte se zlaté soše, kterou byl dal postavit Nabuchodonosor král. ⁶ A kdyby někdo nepadl a neklaněl se, v tu chvíli uvržen bude do pece, do hořícího ohně. ⁷ Proto hned jak uslyšeli všichni lidé zvuk rohu, píšťaly, citary, sambuky, žaltáře, symfonie a jiných nástrojů hudebních, všichni národové, kmenové a jazykové, padše klaněli se zlaté soše, již byl dal postavit Nabuchodonosor král.

bledla za dob stříbrných, měděných, za dob železných a hliněných, t. j. za dob nástupců Nabuchodonosorových, rozštěpována jsouc vnitřními spory o trůn, i marné byly snahy sjednotiti říši politickými sňatky, směřováním všelijakých živlů, pobabylonštováním poddaných národů. – Dílo vykupitelské počalo již Cyrem; již tehdy kámen veliký rozdrtil babylonskou říši, království Božímu nepřátelskou, a následek toho byl – *nová říše Boží v Jerusaleme*, kterou založili vrátivši se zajatci babylonští – první to počátek, předzvěst a předobraz příští veliké říše Boží – království Kristova, Říše Perská sice pomohla k těmto počátkům království Božího, brzy však připodobnila se k říši babylonské, království Boží pronásledující. Také tato (Perská) říše byla kolos na hliněných nohách, jež prozřetelnost Boží rozdrtila. Totéž se opakovalo s říší Alexandrovou, s říší Ptolemeovců, Seleukovců atd., a konečně i s říší římskou, totéž bude se opakovati do skonání světa, s každou říší světovou i malou, která se postaví kdy proti říši Boží. Socha, kterou Nab. viděl, byla *bez ducha*; to znázorňuje velmi dobře *bezduchost říší, Bohu nepřátelských* . . . Srv. Jer 51, 58.; Hab 2, 13. a srv. proti tomu živou postavu „*syna člověkovu*“ níže Dan 7, 13 n.

V. ⁴⁵. *Kámen* znamená *církev katolickou* s Kristem v čele.

V. ⁴⁶. Král rozpomíná se na to, co se mu zdálo, a shledává, že mu Daniel správně vše vypověděl. – Nabuchodonosor u nohou Danielových zobrazuje totéž, co jeho sen: vítězství duchovního Israele nad pohanskými králi a říšemi za doby mesiášské. Lze se snadno dověditi, že Dan bohocyt nepřijal, ale že upozornil, *komu přísluší*: jedinému Bohu nebes! Tak vysvitá z v. 47.

HL. 3. V. ¹. Zachované nápisy Nabuchodonosorovy vypravují, že tento král mnoho, rád a velikolepě stavíval ke cti bohů. „*Sochu*“ dal pravděpodobně vystavěti na oslavu některého svého velikého vítězství.

V. ⁶. Upalovati byl trest u Assyřanů a Babyloňanů obvyklý.

⁸ Hned však přistoupivše (muži) Chaldejští žalovali na Judovce. ⁹ Řekli Nabuchodonosorovi králi: „Králi, na věky buď živ! ¹⁰ Ty, králi, vydals ustanovení, aby každý, kdo uslyší zvuk rohu, píšťaly, citary, sambuky, žaltáře, symfonie a jiných hudebních nástrojů, padl a klaněl se zlaté soše; ¹¹ a kdo by nepadl a neklaněl se, aby uvržen byl do pece, do hořícího ohně. ¹² Jsou však muži z Judska, jež jsi byl ustanovil, nad správou župy Babylonské, Sidrach, Misach a Abdenago: ti mužové, králi, pohrdli tvým ustanovením: bohů tvých nectí, a zlaté soše, již jsi byl dal postaviti, nechtějí se klaněti.“

¹³ Tu Nabuchodonosor v prchlivosti a v hněvu rozkázal, aby přivedeni byli Sidrach, Misach a Abdenago; i byli hned přivedeni před krále. ¹⁴ Nabuchodonosor král ujav slovo řekl jim: „Opravdu-li, Sidrachu, Misachu a Abdenago, bohů mých nechcete ctíti a zlaté soše, již jsem dal postaviti nechcete se klaněti? ¹⁵ Nuže teď, jste-li ochotni, – v tu chvíli, jak uslyšíte zvuk rohu, píšťaly, citary, sambuky, žaltáře, symfonie a jiných hudebních nástrojů, padnouce klanějte se soše, již jsem dal udělati; nebudete-li však chtít se klaněti: v tu chvíli uvržení budete do pece, do hořícího ohně; a který jest ten Bůh, jenž by vás vytrhnouti mohl z ruky mé?“ ¹⁶ Sidrach, Misach a Abdenago, ujavše slovo řekli králi Nabuchodonosorovi: „Netřeba nám, abychom ti na to odpověděli. ¹⁷ Neboť hle, Bůh náš, ježž ctíme, může vytrhnouti nás z pece, z hořícího ohně, a z rukou tvých, ó králi, vysvoboditi. ¹⁸ Avšak i kdyby to nebyla vůle jeho, známo buď králi, že bohů tvých ctíti a zlaté soše, již jsi dal postaviti, klaněti se nebudeme!“

¹⁹ Tu byl Nabuchodonosor plný prchlivosti. – až se vzezření tváře jeho znetvořilo – proti Sidrachovi, Misachovi a Abdenagovi, i rozkázal, aby rozpálena byla pec sedmkrát více než obyčejně ji rozpalovali. ²⁰ Nejsilnějším pak mužům z vojska svého rozkázal, aby svížíce nohy Sidrachovi, Misachovi a Abdenagovi, uvrhli je do pece, do hořícího ohně. ²¹ I byli hned oni muži svázáni a se svými spodky, čepicemi, obuví, zkrátka šaty uvržení do prostřed pece, do hořícího ohně. ²² Protože královský rozkaz naléhal, a pec byla rozpálena náramně: zabil ohnivý plamen ty muže, kteří do něho uvrhli Sidracha, Misacha a Abdenaga, ²³ ti tři muži pak, totiž Sidrach, Misach a Abdenago padli svázáni jsouce do prostřed pece, do hořícího ohně.

²⁴ I procházeli se uprostřed plamene chválice Boha a dobrořečice Pánu.

²⁵ Azariáš stál a modlil se takto: Otevřev ústa uprostřed ohně řekl: ²⁶ „Požehnaný jsi, Pane Bože otců našich, a chvályhodné i slavné jest jméno tvé na věky, ²⁷ neboť jsi spravedlivý ve všem, co jsi nám učinil; všechny činy tvé jsou správné, cesty tvé přímé, a soudy tvé jsou spravedlivé. ²⁸ Neboť jsi vykonal soudy správné ve všem, co jsi uvedl na nás i na Jerusalema, svaté město našich otců; neboť podle práva a spravedlnosti uvedl jsi to všechno na nás pro hříchy naše. ²⁹ Neboť jsme hřešili, nesprávně činili odstoupivše od tebe, provinili jsme se ve všech věcech, ³⁰ příkazů tvých jsme neposlouchali, nechovali jsme se, nečinili jsme, jak jsi byl přikázal nám, by nám dobře bylo. ³¹ Proto všechno, cokoli jsi uvedl na nás,

V. ⁸ „žalovali“, udali je, aby uprázdněna byla jejich místa úřednická, jež jim, cizincům, záviděli. Proč nežalovali Daniela? Poněvadž nebyl povinen se dostaviti.

V. ¹⁴ „Opravdu“ = vědomě, nebo jen náhodou?

V. ¹⁹ „sedmkrát“ číslice okrouhlá, znamenající nejvyšší míru.

V. ²² Tři jinoši jsou za vzor všem lidem věřícím, neboť nebáli se zástupu satrapů, aniž, slyšíce královské rozkazy, se chvěli, aniž vidouce oheň hořeti v peci dali se zastrašiti, ale všemi lidmi a veškerým světem pohrdli, majíce na zřeteli toliko bázeň Boží (sv. Hippolyt).

V. ²³ Sv. Jeronym, jenž nenašel vv. 24. – 90. v rukopisech hebrejských, přeložil je z řeckého překladu Teodotionova a před veršem 24. poznamenal: „Toho, co následuje, nenašel jsem v rukopisech hebrejských.“

vše co jsi učinil nám, podle práva a spravedlnosti jsi učinil; ³² vydal jsi nás v ruce nepřátel našich, bezbožných, nejnešlechetnějších odpadlíků, a králi nespravedlivému, nejnešlechetnějšímu, jemuž rovna není na celém světě; ³³ a nyní nesmíme otevřítí ústa, hanby a hany se dostalo tvým sluhům, těm, kteří tebe ctí. ³⁴ Nevydávej nás na věky, prosíme, pro své jméno, neruš úmluvy své; ³⁵ neodpírej nám milosrdenství svého pro Abrahama, miláčka svého, pro Isáka, služebníka svého, a pro Jakoba, svatého svého, ³⁶ jimž jsi slíbil, že rozmnožíš potomstvo jejich jako hvězdy nebeské a jako písek na břehu mořském. ³⁷ Jsmeť, Pane, zmenšeni více než kterýkoliv národ, a ponížení jsme na celé zemi dnes pro své hříchy. ³⁸ Neníť toho času knížete, není vůdce, není proroka, není celopalů, není obětí krvavé ni nekravé, není kadidla, není místa, kde bychom mohli podávat své prviný před tebou, ³⁹ bychom došli tvého milosrdenství. Ale s myslí zkroušenou a s duchem poníženími budme přijati! ⁴⁰ Jako celopaly beranů a býků, jako tisíce tučných beránků: tak buď před tebou, co ti dnes v oběť přinášíme, takovou zálibu v tom měj, neboť nebývají zahanbeni, kteří doufají v tebe. ⁴¹ Nyní tedy jdeme za tebou celým srdcem, bojíme se tebe, a hledáme obličeje tvého. ⁴² Nezahanbuj nás, ale učiň s námi podle své dobroty, podle množství milosrdenství svého. ⁴³ Vysvoboď nás podle předivných svých skutků, a oslav jméno své, Pane. ⁴⁴ Ať jsou zahanbeni všichni, kteří utiskují sluhy tvé, ať se zklamou ve vši moci své, síla jejich buď rozdrčena! ⁴⁵ Ať vědí, že ty sám jsi Pán Bůh, a slavný po všem světě!

⁴⁶ Služebníci královi, kteří je byli (tam) uvrhli, nepřestávali podpalovati pec naftou, koudelí, smolou a chrastím, ⁴⁷ takže vyšlehoval plamen nad pec devětačtyřicet loket; ⁴⁸ vyšlehl a spálil ty z Chaldů, jež zastihl podle pece. ⁴⁹ Sestoupil totiž s Azariášem a druhý (jeho) anděl Páně do pece, a vyrazil plamen ohně z pece, ⁵⁰ a učinil, že byl prostředek jako když vane vítr z rosy: oheň naprosto se jich nedotekl, neučinil jim bolesti aniž je obtěžoval.

⁵¹ Tehdy ti tři jako jedněmi ústy chválili, dobrořečili a oslavovali v peci Boha řkouce:

⁵² Požehnaný jsi, Pane Bože otců našich;
úctyhodný, slavný a nade všecko vyvýšený jsi na věky,
A požehnané jméno tvé slavné, svaté;
úctyhodné a nade všecko vyvýšené po všechny věky.

⁵³ Požehnaný jsi ve chrámě své svaté velebnosti;
nade všecko úctyhodný a veleslavný na věky.

⁵⁴ Požehnaný jsi na trůně království svého;
nade všecko úctyhodný a vyvýšený na věky.

⁵⁵ Požehnaný jsi ty, který vidíš do propasti a sedíš nad cheruby;
úctyhodný a nade všecko vyvýšený na věky.

⁵⁶ Požehnaný jsi na nebeské obloze;

V. ³² „odpadlíci“, jsou Chaldové, kteří v Judsku byli tolik zla národu vyvolenému způsobili r. 587, a kteří jej nyní drží v zajetí, ano chtějí, aby ctil bohy cizí na úkor svého jediného Boha pravého!

V. ³⁸ Jechoniáš, bývalý král v Babylonii, žije bez moci. Kněží v zajetí babylonském sice byli, ale ježto nemohli konati svůj pravidelný úřad, spisovatel mluví o nich, jako by nebyli. Nebylo pravidelného *stava prorockého* jako kdysi, a ti, kteří byli, jsou daleko (Jer, Bar), nebo nemohou vykonávat svého úřadu, jsouce v zajetí, tak svobodné, jako kdysi v Judsku činili (Ez, Dan); kromě toho nedostává se jim žádoucích zjevení Božích, aby mohli odpovídati na činěné dotazy. Nekoná se pravidelná bohoslužba, třebaže nějaké oběti na chrámovišti jerusalemském. z nouze kněží Bohu podávají.

V. ⁵¹ „Chválili . . . oslavovali“. – Hromadění souznačných slov zdá se prozrazovati, že i tento druhokanonický úryvek psal spisovatel části prvokanonické, kde častěji projevuje podobnou zálibu, „jedněmi ústy“ mohli chváliti Hospodina modlitbami, kterým byli doma vyučeni prve než byli odvedeni do zajetí.

- úctyhodný a slavný na věky.
- ⁵⁷ Dobrořečte všecka díla Páně Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁵⁸ Dobrořečte andělé Páně Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁵⁹ Dobrořečte nebesa Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁰ Dobrořečte všecky vody, které jsou nad nebesy Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶¹ Dobrořečte všecky moci Páně Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶² Dobrořeč slunce a měsíc Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶³ Dobrořečte nebeské hvězdy Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁴ Dobrořeč všecek déšť a rosa Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁵ Dobrořečte všecky Boží větry Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁶ Dobrořeč oheň i žár Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁷ Dobrořeč mráz i vedro Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁸ Dobrořečte krůpěje rosy a jíní Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁶⁹ Dobrořeč mráz i zima Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷⁰ Dobrořeč led i sníh Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷¹ Dobrořečte noci i dni Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷² Dobrořeč světlo i temno Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷³ Dobrořečte blesky i mračna Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷⁴ Dobrořeč země Pánu;
chval a nade všecko ho vyvyšuj na věky.
- ⁷⁵ Dobrořečte hory a pahorky Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷⁶ Dobrořeč veškeré rostlinstvo na zemi Pánu;
chval a nade všecko ho vyvyšuj na věky.
- ⁷⁷ Dobrořečte prameny Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷⁸ Dobrořeč moře i řeky Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.
- ⁷⁹ Dobrořečte veliké ryby a vše, co se hýbá ve vodách Pánu;
chvalte a nade všecko ho vyvyšujte na věky.

- ⁸⁰ Dobrořečte všichni nebeští ptáci Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
- ⁸¹ Dobrořečte všechna zvířata divoká i krotká Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
- ⁸² Dobrořeč lidstvo Pánu;
chval a nade všechno ho vyvyšuj na věky.
- ⁸³ Dobrořeč Israel Pánu;
chval a nade všechno ho vyvyšuj na věky.
- ⁸⁴ Dobrořečte kněží Páně Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
- ⁸⁵ Dobrořečte služebníci Páně Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
- ⁸⁶ Dobrořečte duchové i duše spravedlivých Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
- ⁸⁷ Dobrořečte svatí a stísněného srdce Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
- ⁸⁸ Dobrořeč Ananiáši, Azariáši a Misaeli Pánu;
chvalte a nade všechno ho vyvyšujte na věky.
Neboť z pekel vytrhl nás
a vyprostil z moci smrti;
vysvobodil nás z prostřed plamene žhoucího,
z prostřed ohně vytrhl nás.
- ⁸⁹ Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
neboť jest na věky milosrdenství jeho.
- ⁹⁰ Dobrořečte všichni nábožní Pánu, Bohu bohů,
chvalte ho a děkujte mu,
neboť po všechny věky trvá milosrdenství jeho.

⁹¹ Tu Nabuchodonosor král ustrnul, spěšně vstal a řekl svým dvořenínům: „Zdali jsme neuvrhli tři muže svázané doprostřed ohně?“ Ti odpovídající králi řekli: „Ano, králi!“ ⁹² (Král) chopiv slovo řekl: „Aj, já vidím čtyři muže rozvázané, ani se procházejí uprostřed ohně, a není žádné poruchy na nich; a tvářnost čtvrtého podobna jest synu božímu.“

⁹³ Tu přistoupil Nabuchodonosor ke dveřím peci, v níž hořel oheň, a řekl: „Sidrach, Misachu a Abdenago, služebníci boha nejvyššího, vyjděte a pojďte sem!“ I vyšel Sidrach, Misach a Abdenago z prostřed ohně. ⁹⁴ A shromáždivše se satrapové, úředníci, soudci a velmoži královští shledali, že žádné moci neměl oheň na těla jejich, že ani vlas hlavy jejich nebyl opálen, že spodky jejich nedoznaly škody, a že ani puchem ohně nenačichli.

⁹⁵ Tu vykřikl Nabuchodonosor: „Požehnaný bůh jejich, bůh Sidracha, Misacha a Abdenaga, jenž poslal anděla svého a vytrhl služebníky své, kteří důvěřovali v něho! Slova králova nedbali a vydali svá těla, jen aby nemusili sloužiti a klaněti se žádnému bohu, kromě bohu svému.“ ⁹⁶ Proto vydávám ustanovení, aby každý kteréhokoliv národa, kmene

V. ⁹³ Král, uznávaje boha jinochů zázračně zachráněných za boha velemocného, božství ostatních bohů nepopírá. (Nestál se tedy jednobožcem!)

V. ⁹⁵ n. Výnos krále nesmí býti pokládán za vyznání víry v Boha jediného! Jako byli jinoši obžalováni, tak mohl nyní každý Judovec obžalovati kohokoliv, kdo by se rouhal Jahvovi, bohu jejich. Královský výnos přispěl k upevnění svobody náboženské; směli tedy zajatci bohoslužebně ctíti svého Jahva, o jehož božské moci byli se přesvědčili i Babyloňané.

nebo jazyka, kdokoliv by mluvil rouhavě proti bohu Sidrachovu, Misachovu a Abdenagovu, popraven byl a dům jeho rozbořen; neboť není jiného boha, který by mohl tak vysvoboditi."

⁹⁷ Poté povýšil král Sidracha, Misacha a Abdenaga v župě Babylonské.

3. Nabuchodonosor onemocněl a uzdravil se (3, 98.–4, 34.).

⁹⁸ Nabuchodonosor král všem národům, kmenům a jazykům, kteří sídlí na veškeré zemi. Mnoho blaha vám! ⁹⁹ Divy a zázraky, jež učinil na mně Bůh nejvyšší, zalíbilo se mi ohlásiti. ¹⁰⁰ Divy jeho jak veliké, a zázraky jeho, jak mocné jsou! Království jeho jest království věčné, a panství jeho od pokolení do pokolení.

HLAVA 4. – ¹ Já Nabuchodonosor žil jsem spokojený ve svém domě a svěží ve svém paláci. ² Měl jsem (však) sen, který mne přestrašil; myšlenky mé na lůžku mém a vidění mé hlavy zarazily mne.

³ I vyšlo ode mne ustanovení, by uvedeni byli přede mne všichni mudrci babylonští, aby mi podali výklad toho snu. ⁴ Když vešli hadači, zaklínači, Chaldové a věstci, vypravoval jsem před nimi sen, ale výkladu jeho mi nemohli podati, ⁵ až konečně vešel přede mne Daniel, jenž sluje Baltasar podle jména boha mého, jenž má v sobě ducha svatých bohů; také před ním sen jsem vypravoval:

⁶ „Baltasare, kníže hadačů, poněvadž vím, že ducha svatých bohů v sobě máš, a žádné tajemství není tobě nepřístupno, vidění snů mých, jež jsem měl (poslyš) a výklad jejich podej!" ⁷ „Vidění hlavy mé na mém lůžku: Viděl jsem – aj strom uprostřed země, výška jeho byla náramná. ⁸ Veliký byl to strom a silný, výška jeho sahala k nebi; bylo jej viděti až na kraji světa. ⁹ Listí jeho bylo velmi pěkné, ovoce jeho přehojné, pokrm pro všechny byl na něm. Pod ním odpočívala zvířata divoká, na ratolestech přebývali ptáci nebeští, a z něho živilo se všechno, co má tělo. ¹⁰ Hleděl jsem u vidění hlavy své na lůžku a aj – strážný, – a byl svatý – sestoupil s nebe, ¹¹ volal silně a řekl: Podetněte strom ten, osekejte větve jeho, otlučte listí jeho a rozmetejte ovoce jeho; ať prchají zvířata, která jsou pod ním, a ptactvo s jeho větví! ¹² Ale pařez s kořeny v zemi nechte; a svázán buď svazkem železným a mědě-

V. ⁹⁷ „povýšil“= vrátil jim úřady, kterých byli zbaveni za doby obžaloby, vyšetřování a odsouzení. Nabuchodonosor vystupuje tu jinak, nežli vystoupil později Antioch Epifan.

V. ⁹⁸ „počiná jiný královský výnos (proklamaci), ve které 3, 98.–4, 15. a opět 4, 31.–34. mluví sám král; proti tomu úryvek 4, 16.–30. náhle mluví o králi ve třetí osobě, takže dlužno jej (v. 16.–30.) pokládati za slova Danielova a nikoli za doslovné znění královského výnosu! Viz podobné královské výnosy v Esdr 1, 1.–4.; 6, 3.–5. a j. Nápadno, že v královském výnosu vyskytuje se mluva biblická, ano mluva Danielova. Podobnosti tyto lze vysvětliti vlivem Danielovým na královské písaře, • jimž byl král uložil, aby výnos sepsali po poradě s Danielem, jak má býti o jeho bohu mluveno. Výnos králův nemá údaje časového, nemožno tedy přesně stanovit, kdy byl vydán.

V. ⁹⁹ „n. jest trojveršová šestičlenná sloha, jakých jest v Dan více. „Divy a zázraky“ byl sen, který níže bude vyličen, jeho výklad, jakož i jeho splnění. – „divy a zázraky“ jest rčení biblické.

HL. 4. V. ⁴ „srv. s 2, 2. 27. – Král, ačkoliv jej již jednou v podobném případě domácí mudrci byli zklamali a ačkoliv byl nad nimi zvitězil Daniel, nemohl snadno pominouti domácích mudrců a kněží, vyznavačů bohů babylonských, nechtěl-li proti sobě vlivné tyto kruhy popuditi; pohrdnouti jimi bylo by bývalo pokládáno za pohrdání bohy domácími; kromě toho král ve své pověře nemohl hned předpokládati, že sen, o který šlo, posílá mu bůh Israelův; bylo mu spíše domnívati se, že sen posílá některý domácí/bůh, a že tedy nejlépe jej vyloží kněz, bohu tomu zasvěcený.

V. ⁶ „bůh“ nejvyšší (3, g3, 96.) v ústech nebo ve výnosu králově jest titul, který Babyloňané a Assyřané přičítali i jiným bohům svým. Král, domnívaje se, že správný výklad snů mohou dáti toliko bohové, domnívá se důsledně, že je má v sobě Daniel, jenž se byl ve výkladu snu znamenitě osvědčil.

V. ⁷ Král vidal často vyobrazený posvátný strom, který střežili dva duchové; možno, že sen navazuje na tento strom. Také Astyages a Xerxes viděli ve snu stromy (Herodot I 108; III 19). Staří milovali obrovské rozměry.

ným v trávě polní; rosou nebeskou buď smáčen, a se zvěří měj úděl v trávě země. ¹³ Srdce jeho lidské ať se změní, srdce zvířecí budiž mu dáno, a sedmero časů nechť vyprší nad ním. ¹⁴ Podle úradku strážných tak je stanoveno, přání a vůle svatých to jest, aby poznali živí, že Nejvyšší panuje nad královstvím lidským, že komukoli chce, je dává, a že i nejnižšího člověka jím pověřuje. ¹⁵ Takový sen snil jsem já Nabuchodonosor král; ty tedy, Baltasare, podej [rychle] výklad jeho. Neboť všichni mudrci mé říše nemohou mi jej vyložit; ty však můžeš, ježto duch svatých bohů je v tobě."

¹⁶ Tu Daniel, jenž Baltasar slul, počal sám v sobě mlčky přemýšleti asi hodinu, a myšlenky jeho děsily jej. I ujal král slovo a řekl: „Baltasare, sen a výklad jeho neděsíž tebe!" Baltasar odpověděl a řekl: „Pane můj, sen tvým nepřátelům a výklad jeho tvým protivníkům! ¹⁷ Strom, který jsi viděl, vysoký a silný, jehož výška sahala k nebi, který viděti bylo na celém světě, ¹⁸ jehož ratolesti byly velmi pěkné a ovoce přehojné, na němž byl pokrm pro všechny, pod nímž sídlila zvěř polní, a na jehož ratolestech přebývali nebeští ptáci: ¹⁹ Ty jsi to, králi, jenž jsi velikým a mocným se stal; velikost tvá vzrostla a došla až k nebi, a tvá moc (došla) až na kraj světa. ²⁰ Ze pak viděl král strážného svatého sestupovati s nebe a kázati: „Podetněte strom ten a rozmetejte jej, ale pařez s kořeny v zemi nechte, a svázán buď železem a mědí v trávě polní, rosou nebeskou buď skrápěn, a se zvěří buď potrava jeho, dokud nevyprší sedmero časů nad ním" – ²¹ toť jest výklad úradku, který vyšel od Nejvyššího proti pánu mému králi: ²² Vyvrhnou tě z lidí, a s divokou zvěří bydleti budeš, trávu jako hovězí dobytek budeš jísti, rosou nebeskou smáčen budeš. A sedmero časů vyprší nad tebou, dokud se nepřesvědčíš, že panuje Nejvyšší nad královstvím lidským, a že komukoli chce, je dává. ²³ A že přikázal, aby zachován byl pařez s kořeny stromu: Království tvé ti vráceno bude, až poznáš, že jest nebeská moc. ²⁴ Proto, králi, ať líbí se ti rada moje: Hříchy své almužnami vykupuj, a nepravosti své soustrastí s chudými; snad odpustí (Bůh) hříchům tvým."

²⁵ Všecko to na krále Nabuchodonosora přišlo. ²⁶ Po dvanácti měsících procházel se na paláci v Babyloně. ²⁷ Tu ujal král slovo a řekl: „Zdaliž to není ten veliký Babylon, jež jsem já vystavěl v královské sídlo, mocí své síly a k slávě nádhery své?" ²⁸ Když ještě řeč ta v ústech králových byla, spadl s nebe hlas: „Tobě přísluší výrok, králi Nabuchodonosore: Království tvé odejde od tebe, ²⁹ z lidí vyvrhnou tě, s divokou zvěří bydleti budeš, trávu

V. ¹³. „*srdce*“ = smýšlení, žádosti, chuti, „*sedmero času*“ jest neurčitá doba. potřebná k tomu, by král poznal a uznal velebnost pravého Boha. Dokud *celá* ta doba nevyprší, bude král stížen *lykantropií*, bude se chovati jako zvíře.

V. ¹⁴. „*svatí*“ jsou „*strážní*“ andělé krajů babylonské říše. Ti se uradili vyžádali si u Boha, by „ustanovil“ se slati na krále nemoc, ze které pozná král i poddání jeho moc pravého Boha. O tom *ustanovení* (úradku) Nejvyššího viz níže v. 21.

V. ¹⁶. „*počal přemýšleti*“, ježto „*se zhrozil*“ (aram.) toho, co sen znamená. Již ze soucitu s nešťastným králem váhal *chvilí* (= „*asi hodinu*“) podati výklad; kromě toho opatrnost velela, aby si zajistil prve od krále bezpečnost, když mu bude předpovídati budoucno nepříznivé; jak snadno mohl rozlíčený král v návalu zlosti Danielovi kruté se odměniti za neblahou zvěst!

V. ²⁴. Trest oznámený možno odvrátiti (neb aspoň zmírniti, zkrátiti), „*vykupuj*“ = čin dosti za viny, za tresty, kterých za ně zasluhuješ, „*soustrast s chudými*“ jeví se zejména almužnou. Pevně stojí jednotná, církevní, apoštolská a prorocká, zásada, že můžeme Bohu skrze zásluhy Kristovy . . . dobrými skutky dosti činiti a odvrátiti tresty, jež stanovil, ať si třeští bludaři jakkoliv.

V. ²⁵. Všecko to na krále přišlo, ježto napomenutí ke skutkům spravedlnosti a milosrdenství s bližním nedbal, ač mu Bůh, nejvyšší shovívavý popráhl hůty celého roku.

V. ²⁶. „*na paláci*“ – na ploché střeše jeho.

V. ²⁸. Trest oznámen králi ne již spícím, ale *bdícím*, nenapravujícím hříchy minulé, ale novou onou zpučností je rozmnožujícím, ne hádankami, ale! zřejmě hlasem ne prorockým, ale znějícím s nebeské soudné stolice.

jako hovězí dobytek budeš jísti, a sedmero časů vyprší nad tebou, až nabudeš přesvědčení, že Nejvyšší panuje nad královstvím lidským, a komukoli chce, že je dává." ³⁰ V tu hodinu splnilo se to slovo na Nabuchodonosorovi: z lidí vyvržen byl, a trávu jako hovězí dobytek jedl. Rosou nebeskou tělo jeho smáčeno bylo, až vlasy jeho vzrostly jako orličí (peří) a nehty jeho jako ptačí byly.

³¹ Tehdy na konci těch dnů zdvihl jsem já Nabuchodonosor oči k nebi, můj rozum zase byl mi vrácen, i dobrořečil jsem Nejvyššímu a Živého na věky jsem chválil a slavil, neboť vláda jeho jest věčná vláda a království jeho od rodu do rodu. ³² A všechny obyvatele země proti němu za nic dlužno pokládali, neboť podle své vůle nakládá jak s mocnostmi nebes, tak i s obyvatelstvem země; není, kdo by směl opřít se ruce jeho a říci jemu: „Proč jsi to učinil?" ³³ Tehdy navrátil se mně můj rozum, ke cti a k nádheře království svého jsem (zase) přišel, a má povaha navrátila se mi; přední šlechta moje a úředníci hledali mne, království mé bylo obnoveno, a moc větší byla mi přidána. ³⁴ Proto nyní já Nabuchodonosor chválím, velebím a slavím krále nebes; neboť všechny činy jeho jsou správné, cesty jeho jsou spravedlivé, a ty, kdož v pýše chodí, může ponížit.

4. Baltasarovy hody (5).

HLAVA 5. – ¹ Baltasar učinil hody veliké tisíci svých velmožů a každý pil podle svého věku. ² Jsa již napilý rozkázal, aby přinesli zlaté a stříbrné nádoby, jež byl odnesl Nabuchodonosor, otec jeho, z bývalého chrámu jerusalemského, aby pili z nich král a velmoži jeho, ženy i ženiny jeho. ³ Tu přinesli zlaté a stříbrné nádoby, jež byl odnesl (Nabuchodonosor) z bývalého chrámu jerusalemského, a pili z nich král a velmoži jeho, ženy a ženiny jeho. ⁴ Pili víno a chválili bohy své, zlaté a stříbrné, měděné, železné, dřevěné a kamenné.

V. ³⁰. Král byl zachvácen duševní nemocí, která v dějinách lékařství není nic ojedinělého, (měla by vlastně slouiti: zoantropie). – Šílenec má utkvělou představu (fixní ideu), že jest tím oním zvířetem, na př. *vlkem* (lykantropie), *bykem* (boantropie), psem, kočkou atd. a řečená zvířata přiměřeně napodobuje hlasem (vytím, bučením, štěkotem, mňoukáním), jakož i veškerým životem: leze po čtyřech, pase se v trávě atd. (Podobné příznaky jeví se u lidí, pokousaných od vzteklého psa, kočky atd.). Nabuchodonosor byl stížen utkvělou představou, že jest býk: potuloval se po zahradě a po dalším okolí královského paláce, nedbal těla, takže zarostl na hlavě i v tváři hustými vlasy a vousy, nechal si růsti nehty, které se zahnulý, že se podobaly ptačím drápům, přenocoval pod širým nebem, že byl plný rosy atd. Král nemohl za tohoto duševního stavu panovati, pozbyl tedy výkonné moci královské. Nebylo třeba, by nemoc králova byla tajena, ježto lid podobně jako dnes na Východě pokládá šilence za lidi, jež si zvolil některý bůh za své sídlo, nebo za svůj zvláštní nástroj, kterým vládne; nebylo tedy šílenství necti; z toho lze i vysvětliti, že se král ve své proklamaci řečenou nemocí nikterak netají, že se za ni nestydí.

V. ^{31–33}. „na konci těch dnů“ když vypršelo „sedmero časů“, t. j. lhůta od Boha ustanovená k tomu, by král za jasných chvil („lucida intervalla“) poznal svou nicotu a závislost na nebeské moci. – Dvořané i lid vidouce v nemoci králově i v uzdravení jeho vliv boží, uznávali oddaněji a zbožněji nyní jeho svrchovanost a svou poddanost (= „*moc větší byla mi přidána*“).

V. ³⁴. „cesty“ = způsob, jak Bůh s lidmi nakládá a nyní s králem naložil. Poznal, že proto byl ponížen, ježto byl se povyšoval proti Bohu. Chvála vzdávaná tu bohu Danielovu není nic nápadného, kdyžt Nab. na svých klinových nápisech podobně vzdává úctu Mardukovi (a jiným svým bohům).

Hl. 5. V. ¹. Mezi hl. 4 (Nabuchodonosorovou nemocí) a hl. 5 (Konec říše novobabylonské, pád Babylona) jest značná mezera časová! Z kuchyně králův perských žilo denně 15.000 krků. Alexander pozval si na svou svatební hostinu 20.000 jazyků. – Podle aramského král „pil víno před tisícem“ hostí. Babyloňané milovali víno a ženy. Víno naladilo krále ke zpupné svatokrádeži.

V. ³ n. Hříšnost tkví v tom, že *posvátných* nádob, výhradně bohoslužbě zasvěcených, bylo použito při světské hostině (svatokrádeži), a to na posměch Hospodinovi, bohu Israelovu. Král a hosté chválíce své bohy chtěli tím říci, jak *nepatrný*, malý, bezmocný jest Jahve, bůh palestinský, jenž nedovedl ubrániti své země a svého národa proti moci *velikých* bohů babylonských (rouhání). To bylo tím hříšnější, protože Bůh skrze Daniele již častěji byl ukázal svou moc na dvoře králově, čehož nemohli všichni nevědět.

⁵ V tu chvíli ukázaly se prsty jako ruky člověka, písíciho naproti, svícnu na povrchu stěny paláce královského. Když král viděl články písíci ruky, ⁶ změnila se mu tvář, myšlenky jeho děsily ho, klouby kyčlí jeho se uvolňovaly a koleno bilo mu o koleno.

⁷ A vzkřikl král silně, ať přivedou hadače, chaldy a věstce. Ujav slovo král, řekl mudrcům babylonským: „Kdokoli přečte toto písmo a podá mi výklad jeho, oděn bude purpurem; a zlatý řetěz dostane na hrdlo a třetím bude v království mém.“ ⁸ Tehdy všedše všichni mudrci království, nemohli ani písma přečísti, ani výkladu jeho podati králi. ⁹ Proto král Baltasar velmi se poděsil, obličej jeho se změnil, ano i velmoži jeho se děsili.

¹⁰ Tu královna (matka) pro tu věc, která se přihodila králi a velmožům jeho, vešla do hodovny a ujavši slovo řekla: „Králi, na věky buď živ. Myšlenky tvé neděstež tebe a tvář tvá se neměň!“ ¹¹ Jest jeden, muž v tvé říši, který má v sobě ducha svatých bohů, a za dnů otce tvého rozumnost a moudrost byly v něm shledány; vždyť i král Nabuchodonosor, tvůj otec, knížetem hadačů, zaklínačů, chaldů a věstců jej ustanovil, otec tvůj, pravím, ó králi, ¹² protože duch neobyčejný, rozumnost, moudrost, vykládání snů, zjevení tajných věcí a řešení věcí zavilých shledány byly v něm, to jest v Danielovi, jemuž král jméno dal Baltasar. Proto buď nyní Daniel zavolán a (ten) věc vyloží.“

¹³ Když tedy byl Daniel uveden před krále, král ujav slovo řekl mu: „Ty-li jsi Daniel, jeden z judských zajatců, jež přivedl otec můj, král, z Judska?“ ¹⁴ Slyšel jsem o tobě, že ducha bohů máš a že důvtip, rozumnost a moudrost neobyčejná byla shledána v tobě. ¹⁵ Právě teď vešli přede mne moudří hadači, aby přečetli toto písmo, a podali mi výklad jeho, ale nemohou mi pověděti, co to znamená. ¹⁶ Já pak slyšel jsem o tobě, že umíš temné věci vykládati a zavilé řešiti; proto, jsi-li. nyní s to, abys písmo to přečetl a výklad jeho mi podal, purpurem oděn budeš, zlatý řetěz na hrdlo dostaneš a třetím vladařem v říši mé budeš.“ ¹⁷ Nato ujal slovo Daniel a řekl před králem:

„Dary svoje si nech, a odměny domu svého jinému dej; to písmo však ti přečtu, králi, a výklad jeho ti podám.“ ¹⁸ Ó králi! Bůh nejvyšší dal království a moc, čest a slávu Nabuchodonosorovi, tvému otci. ¹⁹ Pro moc, kterou byl dal jemu, všichni národové, kmenové a jazykové, báli a trásli se před ním. Kohokoli chtěl, toho zabíjel, a komukoli chtěl, život zachoval. Kohokoli chtěl, toho povyšoval, a kohokoli chtěl, toho ponížoval. ²⁰ Když však se pozdvihl jeho srdce a duch jeho zatvrdil se v pýše, sesazen byl s trůnu království svého a sláva jeho byla mu vzata; ²¹ ze společnosti lidské vyvržen byl a srdce zvířecí bylo mu dáno. S divokými osly bydlil, trávu jako hovězí dobytek jídal a rosou nebeskou těla jeho smáčeno bylo, dokud nenabyl přesvědčení, že Nejvyšší panuje nad královstvím lidským a

V. ⁵ n. „na povrchu“ – na vápeně omítné. – „naproti svícnu“, t. j. na místě od svícnu jasně osvětleném – „změnila se mu tvář“, t. j. barva obličeje a výraz jeho: rozpálená červeň ustoupila smrtelné bledosti, zmizela s tváře zpupná bujarost, rozhostila se na ni jen hrůza, známka to zlého svědomí, větrického trest, jímž jej stihne vyšší bytost, která se tu zjevila neslýchaným způsobem. – Hrůzou král na celém těle se chvěje, jest mu, jako by se uvolňovaly mu klouby, jako by se rozpadal, hrůzou „křičí“.

V. ⁷. Dostati *purpurový šat* znamenalo velikou čest. – *O zlatém řetězu* srv. Gn 41, 42.; Est 6, 8. a jj. – „*třetím bude*“ vladařem, vlásti bude jakožto třetí po králi *Nabonidovi* a po jeho spoluvládci, korunním princí *Baltasarovi*.

V. ¹⁰. „*Královna*“, *králova choť* byla na hostině podle v. 2.; přichází-li teprve nyní do hodovny „*královna*“, je to *jiná královna*: *Baltasarova matka*, *choť Nabonidova*, jež byla snad *dceraou Nabuchodonosorovou*; pro svůj vysoký věk neúčastnila se hodů. Královny matky mívaly na své syny krále veliký vliv.

V. ¹³–¹⁶. Zdá se, že Baltasar král slyšel něco o vynikajících činech Judovce Daniele, že znal také svého dvořenina jménem Baltasara, že však nevěděl, že oba jsou *osoba jedna*.

V. ¹⁷. Daniel nemá soustrasti s Baltasarem, jako měl kdysi v podobných okolnostech s Nabuchodonosorem (4, 16.), neváhá, neděsí se, ale odpovídá hned, věda, že: jest konec království babylonského a počátek spásy Judska za dveřmi.

že kohokoli chce, ustanovuje nad ním.²² Také ty, synu jeho, Baltasare, neponížil jsi srdce svého, ačkoliv jsi všechno to věděl;²³ ale proti Panovníku nebes pozdvihl ses, nádoby domu jeho přineseny byly před tebe, a ty i velmoži tvoji, ženy a ženiny tvé víno z nich jste pili. A bohy stříbrné a zlaté, měděné, železné, dřevěné a kamenné, kteří nevidí ani neslyší, aniž číjí – velebil jsi, kdežto Boha, který má život tvůj v ruce i všechny cesty tvé, neoslavoval jsi.

²⁴ Proto od něho poslán byl článek ruky, jež napsala, co psáno jest.

²⁵ A toto jest písmo, jež napsáno bylo: Mane, Thekel, Fares.²⁶ A význam těch slov jest tento: Mane: Sčel Bůh tvé království a učinil mu konec.²⁷ Thekel: Zavěšen byl jsi na váhu a byl jsi shledán lehký.²⁸ Fares: Rozděleno bude království tvé a dáno Medům a Peršanům."

²⁹ Tu z rozkazu krále oblečen byl Daniel v purpur, zlatý řetěz dali mu na hrdlo a prohlásili o něm, že je třetím vladařem v říši.

³⁰ Těže noci zabit byl Baltasar, král chaldský,³¹ a Darius Medský nastoupil královskou vládu, máje dvaadesát roků.

5. Daniel v jámě lví (6).

HLAVA 6. – ¹ Dariovi se zalíbilo ustanoviti nad královstvím sto dvacet županů; ti měli býti po celé říši. ² A nad nimi byla tři knížata, z nichž jedním byl Daniel; těm měli župané se zodpovídati, aby král netrpěl škody. ³ Daniel převyšoval všechna ta knížata i župany, neboť neobyčejný duch Boží byl v něm. ⁴ Proto zamýšlel král ustanoviti jej nad veškerou říší. Tu knížata a župani hledali záminky, aby něco našli proti Danielovi stran krále; ale žádné příčiny ani podezření nemohli najíti, protože byl věrný; žádné viny ani podezření nebylo možno nalézt na něm. ⁵ Proto řekli ti muži: „Nelze nalézt proti Danielovi tomuto žádné příčiny, leč snad stran zákona Boha jeho."

⁶ Tu knížata a župani lstivě navrhli králi, takto tnu namlouvající: „Darie králi, na věky buď živ! ⁷ Uradila se všechna knížata království tvého, vrchní správce a úředníci, starostové a soudcové, by vyšlo ustanovení královské a výnos: „Každý, kdo by prosil za nějakou věc kteréhokoli boha nebo člověka po třicet dní, kromě tebe, králi, budiž uvržen do lví jámy!" ⁸ Nyní tedy, králi, potvrď usnesení, vydej písemný rozkaz, jehož by nebylo možno změnit podle práva lidského a perského a jehož by nikdo nesměl obejít." ⁹ Tu král Darius vydal písemný rozkaz a potvrdil (jej).

¹⁰ Když se Daniel dověděl o tom, že totiž jest vydán onen zákon, všel do svého domu a máje otevřena okna ve svém nástřešním pokoji proti Jerusalemu, třikrát denně padal na kolena, modlil se a velebil Boha svého, jak i před tím obvyčej mívál činiti.

¹¹ Tedy ti muži velmi dychtivě po Danielovi pasouce přistihli ho, an se modlí a prosí Boha svého. ¹² A přišedše ke králi domlouvali mu o zákazu: „Králi, zdali jsi neustanovil,

V. ²⁹. Daniel nepřijal nabízeného vyznamenání pro sebe, pro svou samolibost, nýbrž proto, že zájem Boží, cti a blaho jeho národa to žádá.

HL. 6. V. ¹. „županů" = satrapů. Podle Est 1, 1. panoval „Asuer" nad 127 krajinami (župami); byly to menší části „satrapii". Ježto mezi 120 politickými správci kromě úředníků *nižších* byli také „satrapové", t. j. vyšší správce, slují všichni „satrapové".

V. ⁴. „knížata", nechtějící býti Danielovi podřízení; poštvali také nižší úředníky. – „stran krále" = ve věcech úředních. – „nad veškerou říší" Dan měl býti „okem královým", úředníkem, jenž býval nejvyšším dozorcem říšským v říši Perské. Druhým úředníkem říšským býval „nejvyšší královský číšník", třetím „chiliarch", t. j. dvorní maršál a vezír.

V. ⁸. O neodvolatelnosti a nezměnitelnosti perských královských výnosů viz Est 1, 19.; 8, 8. – Žádají písemného výnosu, aby měli záruku jistou proti králi, kdyby nechtěl z přízně k Danielovi výnosu dbáti.

V. ¹¹. Žalobci chytře *zamlčují jméno* domnělého vinníka, táží se krále všeobecně, aby král taktéž všeobecně, zásadně odpověděl; pak bude snadno povšechnou odpověď královu obrátit na Daniele, jehož si tolik váží.

aby každý člověk, který by prosil některého z bohů nebo z lidí do třicíti dnů, kromě tebe, králi, uvržen byl do lví jámy?" Král na to odpověděl říka: „Pevně trvá zákaz podle, práva lidského a perského, jehož nelze změnit.“¹³ Tu chopivše slovo řekl před králem: „Daniel (jeden) z židovských zajatců nedbá tvého zákazu, (nedbá) ustanovení, jež jsi vydal, ale třikrát denně modlivá se modlitbu svou.“

¹⁴ To slovo když král uslyšel, velmi se zarmoutil a snažil se Daniele vysvoboditi; až do západu slunce usiloval ho vytrhnouti. ¹⁵ Ale ti muži pochopivše krále řekl mu: „Věz, králi, že podle práva lidského a perského žádný zákon, jež král vydá, nemůže býti změněn.“¹⁶ I pokynul král a přivedli Daniele a uvrhli jej do lví jámy. A král řekl Danielovi: „Bůh tvůj, ježž ustavičně ctíš, ten tě vysvobodí“¹⁷ Když pak přinesli kámen a položili jej na díru jámy, král jej zapečetil prstenem svým a prstenem svých velmožů, aby se nemohlo nic státi proti Danielovi. ¹⁸ Král odešel do svého domu, nevečeřev ulehl; nedal si pokrmů předložit; nadto i spánek se vzdálil od něho.

¹⁹ Hned na úsvitě král vstav rychle šel ke lví jámě; ²⁰ přiblíživ se k jámě hlasem žalostným zavolal na Daniele a promluvil k němu: „Danieli, služebnice Boha živého, zdali tvůj Bůh, jemuž ty ustavičně sloužíš, mohl tě vysvoboditi ode lvů?“²¹ Daniel odpověděv králi řekl: „Králi, na věky buď živ! ²² Bůh můj poslal anděla svého a zavřel ústa lvů, že mně neuškodili; neboť před ním byl jsem shledán spravedlivý; ale ani před tebou, králi, neprovinil jsem se.“

²³ Tedy král velmi se radoval z toho a rozkázal Daniele vytáhnouti z jámy. Když byl Daniel z jámy vytažen, nebylo žádného úrazu nalezeno na něm, neboť důvěřoval Bohu svému. ²⁴ Tu přivedeni byli rozkazem královským ti muži, kteří byli obžalovali Daniele a vhozeni byli do lví jámy, oni, synové a ženy jejich; a prve nežli dopadli na dno jámy, již je uchopili lvi a všechny kosti jejich rozdrtili.

²⁵ Tu král Darius dal napsati všem národům, kmenům a jazykům, kteří sídlili po veškeré zemi: „Blaho vaše rozhojníž se! ²⁶ Já ustanovuji a nařizuji: Ať v celé říši království mého (všichni) se bojí a třesou před Bohem Danielovým! Jeť on Bůh živý, zůstávající na věky; království jeho nebude rozptýleno, a jeho panování trvá na věky.“²⁷ On vysvobozuje a vytrhuje; činí divy a zázraky na nebi i na zemi; on vysvobodil Daniele ze lví jámy.“

²⁸ Daniel byl živ za panování Daria a za panování Gyra Peršana.

V. ¹⁴. Tu teprve prohlédl král, že se dal oklamati svou vlastní odpovědí, a že příčina úkladů jest závist. – Král byl na rozpacích: Nezměnitelnost zákona královského mu velela, aby dal ortel nad Danielem vykonati; účta, kterou k Danielovi měl, mu bránila tak učiniti. Hledal východu ze spleťtého postavení. Jáma byla zapečetěna *pečetí královou*, aby žalobci nemohli Daniele z ní vytáhnouti a zabítí jinak, kdyby ho lvi ušetřili; byla zapečetěna *pečetí velmožů*, aby král nemohl bez jejich vědomí dáti Daniele z jámy vysvoboditi. Král, který vidal, že při „božích soudech“ („*ordaliích*“) tu a tam lidé obžalovaní byli zvláštním způsobem zachráněni, mohl se domnívati, že podobně stane se snad i Danielovi.

V. ²⁴. Žalobci Danielovi chtěli ho dostati *do lví jámy* lstivými, zločinnými prostředky; *podle práva odvetného*, jež vládlo v zákonodárství babylonském, byli stíženi, nyní sami tímže trestem. Král viděl v záchraně Danielově – jako při soudech božích („*ordaliích*“) rozsudek boží, že Daniel jest nevinen, a že jest miláček svého boha. – Trestati manžela a otce utracením manželky a dětí, byl obyčej na dávném Východě, zejména u Peršanů zakofenný.

V. ²⁵. n. Jako tam Nabuchodonosor, tak zde „*Darius*“ veřejnou vyhlášku uznává boha Danielova. Na slohovou úpravu té vyhlášky měl vliv Daniel, jenž věděl nejlépe, jak má býti o jeho Bohu mluveno a psáno. Tou vyhláškou byl Jahve zařazen do řady (panteonu) velikých bohů babylonských a perských; král i pohanští jeho poddaní chápali vyhlášku v duchu mnohobožství, Daniel a Judovci v duchu jednobožství.

V. ²⁸. „byl živ“ blaze, dobře se měl, podniky jeho se mu dařily. – „Darius“ panoval v Babylonii jakožto zastupce Cyrův. Viz výše 5, 31.

ČÁST DRUHÁ: Prorocká (7–12).

1. O čtyřech světových říších a o království Mesiášově.

HLAVA 7. – ¹ Léta prvního Baltasara, krále babylonského, měl Daniel sen, vidění hlavy na svém lůžku. I popsal ten sen, krátce jej podal; stručně jej načrtl takto: ² Viděl jsem ve svém vidění v noci, a aj – čtyři nebeské větry vzduly veliké moře. ³ A čtyři šelmy veliké vystupovaly z moře, každá měla podobu jinou. ⁴ První byla jako lvice, a měla křídla orličí; hleděl jsem, až vytrhána byla křídla její, a pozdvížena byla od země, a na nohách jako člověk stála, a srdce lidské bylo jí dáno. ⁵ A šelma jiná, podobná medvědu stála na straně jedné, tři špičáky měla v tlamě, to jest mezi zuby svými, a mluvili k ní takto: Vstaň! Jez mnoho masa!

⁶ Poté jsem hleděl a aj – jiná (šelma) jako pard, měla křídla jako pták čtyři na sobě; čtyři hlavy měla ta šelma, a moc jí byla dána.

⁷ Poté jsem hleděl u vidění nočním a aj – šelma čtvrtá, strašlivá, děsná, náramně silná, měla veliké železné zuby, žrala a drtila, a co zbylo, nohama deptala. Lišila se od ostatních šelem, jež jsem prve viděl, a měla deset rohů. ⁸ Pozoroval jsem ty rohy, a aj – roh jiný, malický vyrostl mezi nimi. Tři pak z prvních rohů vytrženy byly před ním, aj – oči jako oči lidské byly na tom rohu, a tlama, jež mluvila veliké věci.

⁹ Hleděl jsem na to, až byly postaveny trůny, a stařec velikého věku se posadil; roucho jeho bylo jako sníh bílé, a vlasy hlavy jeho jako čistá vlna; trůn jeho byly plameny ohně, kola jeho – hořící oheň.

¹⁰ Ohnivá a dravá feka vytékala z něho. Tisíce tisíců sloužily jemu, a deset tisíckrát sto tisíců stálo před ním; soud zasedl, a knihy byly otevřeny.

¹¹ Díval jsem se pro hlas velikých řečí, které roh ten mluvil, a viděl jsem, jak zabita byla šelma, jak zahynulo tělo její, jak dáno bylo na pospas ohni. ¹² Také ostatním šelmám odňata byla moc a doba života byla jim vyměřena na den a hodinu.

¹³ A viděl jsem ve Vidění, v noci, a aj – s oblaky nebeskými přicházel jako syn člověkův, přišel až k starci velikého věku, a postavili jej před obličej jeho. ¹⁴ I dal jemu moc a

Hl. 7. V. ¹. Baltasar – syn a spoluvladař Nabonidův.

V. ². „velké moře“ = národové světa. – „větry nebeské“ – řízení Boží, jimž rozbouří se národové; budou bojovati proti sobě jako vlny na moři; budou vznikali, ale také zanikati v tom vlnobití – všelijaké státní útvary, říše; které, popsáno bude níže.

V. ³. Šelmy znázorňují povahu veleříši světových.

V. ⁴. Lev, král zvířat pro svou sílu, a orej pro svou nedostiznost, vznešenost a rychlost král ptačtva, znamená ji tu království Novobabylonské za doby Nabuchodonosorovy, kdy stálo na výši své moci.

V. ⁵. Druhá šelma asi znamená říši Medoperskou.

V. ⁶. Třetí šelma znamená říši Alexandra Vel. a její 4 nástupnické říše.

V. ⁷. Podle běžného výkladu nastiňuje tato šelma – říši Římskou.

V. ⁹ n. Srv. Mt 19, 28.; Zjev 4, 4. – „stařec“ zralé soudnosti. – „velikého věku“ = věčný. – Trůn bylo postaveno, připraveno vícero; jeden pro věčného Soudce, ostatní pro anděly, kteří budou při soudu zasedati. V „knihách“ zapsány jsou skutky té oné říše, těch oněch králů a národů, které budou soudně projednávány. Ten soud Boží prozřetelnosti zasedá ustavičně, zejména však – po lidsku mluveno – za velikých státních převratů, kdy mnohá říše, mnohý národ zaniká; ten soud ukáže zejména svou činnost za doby mesiášské a vyvrcholí se na konci světa.

V. ¹³ n. „syn člověkův“ = člověk. Znamená tu „člověk“ netoliko „národ svatých Nejvyššího“, t. j. říši mesiášskou, ale také jejího jediného krále, bez něhož nelze si ji mysliti – Mesiáše. Z tohoto místa Dan (7, 13.) jest vzat název, kterým se Ježíš Naz. v evangeliích tolikrát jmenuje, aby upozornil, že On jest Mesiáš od Daniela předpověděný. Z tohoto místa vzal Ježíš odpověď Kaifášovi Mt 26, 64.: „Od tohoto času uvidíte Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti v oblacích nebeských.“ Podobně přijde na poslední soud: „A tu ukáže se znamení 1390

čest a vládu; všichni národové, kmeny a jazyky sloužiti budou jemu; moc jeho jest moc věčná, již nepozbude, a vláda jeho nebude zrušena.

¹⁵ I zhrozil se duch můj, já Daniel ulekl jsem se těch věcí, a ta vidění mé hlavy zarazila mne. – ¹⁶ Přistoupil jsem k jednomu z přistojících, a pravdy jsem hledal od něho o všech těch věcech. Ten pak podal mi Výklad věcí a poučil mne: ¹⁷ „Ty čtyři šelmy veliké čtyři říše jsou, jež na zemi vzniknou. ¹⁸ Obdrží pak vládu svatí Boha nejvyššího, držeti budou vládu na věky, až na věky věkův.“

¹⁹ Poté chtěl jsem se pečlivě poučiti o šelmě čtvrté, jež lišila se velmi ode všech, (jež byla) náramně hrozná, zuby a pazoury měla ze, železa, požírala a drtila, ostatek pak nohama deptala. ²⁰ Také o desíti rozcích, které na hlavě měla, jakož i o jiném, jenž byl vyrostl, a před nímž padly (ony) tři rohy; o tom rohu, jenž měl oči, a tlamu mluvící veliké věci, a byl větší než ostatní. ²¹ Viděl jsem, a aj, roh ten válčil proti svatým, a přemáhal je, ²² až přišel stařec velikého věku, a zastal se svatých Nejvyššího, až přišel čas, kdy obdrželi vládu svatí. ²³ A řekl takto: Šelma čtvrtá: Říše čtvrtá na zemi vznikne, jež bude velikostí nade všechny říše, a sežere všecku zemi, a zdeptá a rozdrť ji. ²⁴ Deset pak rohů: Z říše té deset králů bude, a po nich povstane jiný, ten mocnější bude než první, a tři krále poníží; ²⁵ a řeči proti Nejvyššímu mluvití bude. Svaté Nejvyššího bude utlačovat, bude se domnívati, že může změnití časy a práva, a vydání budou v ruku (jeho) na dobu, a na (dvě) doby a na půl doby. ²⁶ Soud však zasedne, aby moc (mu) byla vzata, a potřena a vyhlazena venkonce. ²⁷ Vláda pak a moc a velikost říši pode vším nebem dána bude národu svatých Nejvyššího. Jeho vláda, jest věčná vláda, a všichni králové jemu sloužiti a jeho poslouchati budou.

²⁸ Až potud konec řeči. Já Daniel myšlenek svých mnoho jsem se děsil, a mé vzezření se proměnilo; tu věc pak zachoval jsem ve svém srdci.

2. O vítězství Řeků a bezbožnosti posledního krále.

HLAVA 8. – ¹ Léta třetího vlády krále Baltasara ukázalo se mně vidění. Já Daniel po tom, co jsem byl viděl na počátku, ² měl jsem vidění, když jsem byl na hradě Susa, který jest v krajině Elam; měl jsem vidění, že jsem u brány Ulajské. ³ Když jsem zdvihl oči, viděl jsem – a aj – jeden skopec stál u močálu, měl vysoké rohy, jeden byl vyšší než druhý, a rostl vzhůru. ⁴ Poté viděl jsem toho skopce, an trká rohama proti západu, severu a jihu. Žádná z šelem nemohla mu odolati aniž se vysvoboditi z ruky jeho, i činil podle své vůle a stal se velikým.

Syna člověka na nebi; i budou kvíleti tehdy všechna pokolení země a *uzří Syna člověka přicházeti v oblacích nebeských mocí a slávou velikou*“ (Mt 24, 30.; srv. Mk 13, 26.; Zjev 1, 7.).

V. ²⁵. „časy“ posvátné, *svátky* rušiti, *překážeti* je světití. – „*práva*“ = řády náboženské, bohoslužebné, společenské v říši Boží ustálené. Srv. řádění Antiocha Epif. – „*doba*“ podle běžného výkladu znamená *rok*, tedy „*doba, dvě doby a půl doby*“ *úhrnem tři a půl roku*. Srv. Zjev 11, 2.; 12, 6. 14.; 13, 5.

V. ²⁸. Vliv toho vidu na čtenáře Dan knihy byl velmi mocný. Říše lidské pomíjejí a střídají se; připravují si cestu říši Boží, jež nebude mít konce.

Hl. 8. V. ¹. „*třetího roku*“ Baltasarova, tedy dva roky po vidu, popsaném ve hl. předešlé. Hl. tato vykládá podrobněji vidění o *království druhém a třetím*. Hl. osmá psána jest již zase *hebrejsky*.

V. ². Danielovi se zdálo ve vidění, že jest v Susách, jež byly hlavním městem elamské provincie Anšan (za Cyra), později pak *zimním sídlem králů perských*. Viz Est 1, 2.; Neh 1, 1. V Susách, v krajině, odkud *vzešla* perská velmoc a kde byl později její střed, ukázán byl Danielovi ve vidu její *zánik*.

V. ³. „skopec“ = říše Medsko-perská; roh menší znamená Medsko, roh vyšší Peršany, kteří nabyli již za Cyra vrchu nad Medy a kteří rostli dále jak onen druhý roh (náznak síly).

V. ⁴. Cyrus a jeho nástupci válčili („*trkali*“) proti *západu*, t. j. Babylonii, *proti severu*, t. j. proti národům při Černém moři, *proti jihu*, t. j. proti Egyptu.

⁵ Já pozoroval jsem, a aj – kozel přicházel od západu přes celou zemi aniž dotýkal se půdy, a ten kozel měl vynikající roh mezi očima svýma. ⁶ Přišel až k tomu skopci rohatému, jež jsem byl viděl, an stojí před branou, i běžel k němu v prudkosti své síly. ⁷ Když pak se přiblížil ke skopci, rozlítl se na něho, a trkl skopce. A rozlámal mu oba rohy; skopec nemohl mu odolati; a poraziv ho na zemi pošlapal ho, a žádný nemohl vysvoboditi skopce z moci jeho. ⁸ Ten kozel stal se velmi velikým; a když byl vzrostl – zlámal se roh veliký, a vzešly čtyři rohy pod ním po čtyřech větrech nebeských.

⁹ Z jednoho z nich pak vzešel roh jeden malický, ale stal se velikým proti jihu, východu a proti skvostu. ¹⁰ A pozdvihl se až k vojsku nebeskému, a svrhl (některé) z vojska, z hvězd, a zdeptal je. ¹¹ Až ke knížeti vojska se zdvihl, odebral mu obět ustavičnou, a snížil místo jeho svatyně. ¹² Síla proti ustavičné oběti dána mu bude pro hříchy; také pravda povržena bude na zemi, učiní tak a bude mítí zdar.

¹³ Tu slyšel jsem jednoho ze svatých, an mluvil, i tázal se jiný svatý druha, mně neznámého, jenž mluvil: Do kdy (bude trvati) vidění o (zastavení) ustavičné oběti, o hříchu dokonalého zpuštění, do kdy bude svatyně a moc šlapána? ¹⁴ Odpověděl mu tedy: „Až do večera a jitra, dvou tisíc tří set dnů; a očištěna bude svatyně.“

¹⁵ Když jsem já Daniel měl toto vidění, a toužil jsem porozuměti jemu – aj stála – před mým obličejem postava podobná muži. ¹⁶ A slyšel jsem lidský hlas mezi břehy Ulaje, jenž volal, a řekl: „Gabrieli, vylož tomuto vidění toto!“ ¹⁷ I přišel a postavil se vedle, kde jsem já stál; když přišel, zhroutil se padl jsem na tvář; i řekl mně: „Pozor, synu člověkův! V čas konce splní se (toto) vidění!“ ¹⁸ A když mluvil ke mně, ležel jsem tváří na zemi, i dotekl se mne, postavil mne na mém místě ¹⁹ a řekl mi: „Já ukáži tobě, co se stane v poslední dobu kletby; neboť (i tento) čas bude mítí svůj konec.“

²⁰ Skopek, který, jak jsi viděl, rohy měl, znamená krále medského a perského. ²¹ Kozel pak král řecký jest, a roh veliký, jež mezi očima měl, to jest král první. ²² Že pak, když se

V. ⁵ „*kozel*“ = třetí říše: *Makedonskořecká*; „*roh*“ mezi jeho očima = *Alexander Vel.* – „*celá země*“ = vzdálenost Makedonie od Persie. – „*nedotýkal se země*“ = *rychlost* makedonsko-řeckých výbojů.

V. ⁸ *Zlomení* velikého rohu = smrt Alexandrova v plné síle života. Po bitvě u Ipsu r. 301 čtvero vůdců Alexandrových takto se o říši jeho rozdělilo: *Kassander* dostal Makedonii a Recko; *Lysimachus* Tracii a Bitynii; *Seleukus* Syrii a Babylonii a Persii; *Ptolemeus* Egypt, Palestinu a skalnatou Arabii.

V. ⁹ „*Z jednoho z nich*“ (rohů) = z říše Seleukovců. – „*roh jeden*“ = Antiochus Epifanes; „*malický*“ sluje, ježto se vyšvihl z *malických počátků*; byltě za vlády bratra svého Seleuka v Římě jedenácte roků rukojmím, nemaje na trůn po bratrovi práva, jež patřilo jeho bratrovci, Seleukovu synu *Demetriovi*. „*stal se velikým*“ pomoci Eumena, krále pergamského, když byl Heliodor otrávil Seleuka IV., čímž byl trůn uprázdněn; stal se velikým výpravami válečnými proti „*jihu*“, t. j. Egyptu, (171 až 168), proti *východu*, t. j. proti Persii (1 Mach 3, 31. 37.; 6, 1.–4.) „*skvost*“ = skvostná země = *Palestina* (srv. Jer 3, 19. hebr.; Ez 20, 6.; Zach 7, 14).

V. ¹¹ „*Kníže vojska*“ řečeného jest *sám Bůh*. – „*obět ustavičnou*“ = stálou bohoslužbu, kterou Bůh zákonem byl žádal, jež přední složkou byla „*obět ustavičná*“, podávaná každého večera a každého jitra.

V. ¹⁴ podle hebr. bude ta doba trvati 2300 večerů – jiter. Ta doba se počala roku 170, kdy Antioch na zpáteční cestě z Egypta páchal, co vypravuje 1 Mach 1, 22.–29.; 2 Mach 5, 11.–16. Větší útlaky stihly Židy po dvou letech 1 Mach 30.–67.; srv. 2 Mach 6, 1.–11.; 1 Mach 2, 7 n. Po třech letech bohoslužba byla sice ve chrámě obnovena, avšak pronásledování trvalo dále až do léta r. 163, kdy bylo konečně Židům dovoleno žítí podle svých otcovských obyčejů. *Doba od r. 170 až do léta r. 163 zabírá skutečně 2300 dní.*

V. ¹⁵ „*postava podobná muži*“ byl *Gabriel*, jak vyplývá z v. 16.

V. ¹⁶ Ten „*lidský hlas*“ vydával *jiný anděl*, vznášející se nad řekou Ulaj; Židé se domnívali, že to byl *Michael*.

V. ¹⁷ *Gabriel* poučuje Daniela, že vidění jeho *vztahuje se na „čas konce“*, že tedy zasluhuje veškeré pozorosti. – „*čas konce*“ velikého utrpení království Božího; ten čas se skončí spolu s koncem čtvrté světové říše; po ní vzejde již nová říše království Božího, t. j. *doba* království Mesiášova. Ježto Antiochus Epifanes byl *předobraz* Protikrista, může v tomto smyslu „*konec*“ znamenati poslední doby církve bojující, kdy skutečný Protikristus vystoupí a bude pronásledovati církev N. z., podobně jako kdysi činil Antiochus církví S. z.

zlomil ten roh, povstaly čtyři místo něho: čtyři králové, z národa jeho povstanou, avšak ne v síle jeho.²³ A po království jejich, až vzrostou nepravosti, povstane král nestydatý a úskočný.²⁴ A zmůže se síla jeho, ale ne jeho silou; k neuvěření všecko pohubí, štěstí a zdar bude míti. Pobije mocné a národ svatých²⁵ podle své libovůle. Lest bude se mu dařit, srdcem svým se pozdvihne, v nadbytku všech věcí zbijí mnohé, proti vládci vládců se zdvihne, a bez ruky (lidské) zdrcen bude.²⁶ A to vidění večera a jitra, jež bylo (tu) podáno, pravda jest; proto ty zachovej to vidění, neboť po dnech mnohých se splní.²⁷ Já pak Daniel zemdlel jsem, a stonal jsem kolik dní; a když jsem povstal a konal jsem královskou službu, byl jsem předěšen nad tím viděním, ale nikdo nemohl si toho vysvětliti.

3. Kdy přijde Mesiáš a říše jeho.

HLAVA 9. – ¹ Léta prvního Daria, syna Assuera z rodu medského, který panoval nad královstvím Chaldejským, ² léta prvního vlády jeho, já Daniel porozuměl jsem v knihách počtu let, o němž dostalo se poučení Hospodinova proroka Jeremiášovi, že se skončí zpuštění Jerusalema za sedmdesát let.³ I obrátil jsem tvář svou k Pánu, Bohu svému modle se a pokorně prose v postech, v žínici a v popelu.⁴ Modlil jsem se k Hospodinu, Bohu svému, a vyznáváje řekl jsem: „Prosím, Pane, Bože veliký a hrozný, šetřící smlouvy a prokazující milost těm, kteří tě milují a šetří příkazů tvých!“⁵ Zhřešili jsme, nepravost jsme činili, bezbožnost jsme páchali, odpadli jsme, uchýlili jsme se od tvých příkazů a od (tvých) ustanovení.⁶ Neposlouchali jsme sluhů tvých, proroků, kteří mluvili tvým jménem králům našim, knížatům našim, otcům našim i všemu lidu země.⁷ Tobě, Pane, sluší přiznati spravedlnost, nám pak (přísluší) hanbiti se v tváři, jako jsou dnes (skutečně zahanbeni) muži judští, obyvatelé jerusalemští a všecek Israel, ti, kteří blízko jsou i ti, kteří daleko jsou ve všech zemích, do kterých jsi je vyvrhl pro nepravosti jejich, jimiž hřešili proti tobě.⁸ Hospodine, nám (přísluší) hanbiti se v tváři, králům našim, knížatům našim a otcům našim, kteří zhřešili.⁹ Ale u tebe, Pána Boha našeho, milosrdenství a slitování jest. Neboť odpadli jsme od tebe¹⁰ a neposlechli jsme hlasu Hospodina, Boha našeho, bychom chodili v zákoně jeho, jež dal nám skrze sluhy své, proroky.¹¹ Všichni Israelité přestoupili tvůj zákon a uchýlili se, aby neslyšeli hlasu tvého. I vyčila se na nás kletba a zaklínání, jak jest psáno v knize Mojžíše, služebníka Božího, neboť jsme hřešili proti němu.

¹² Splnil své řeči, jimiž hrozil nám a knížatům našim, kteří nám panovali, že na nás uvede velikou pohromu, jaké nikdy nebylo pode vším nebem, jak se stalo v Jerusalemě.¹³ Jak psáno jest v zákoně Mojžíšově, všecko to zlé přišlo na nás. A nesnažili jsme se uprosit tebe, Hospodine, náš Bože, abychom se byli navrátili od svých nepravostí a myslili na tvou věrnost.¹⁴ Pamatoval Hospodin na pohromu a uvedl ji na nás, jeť spravedlivý Hospodin, Bůh náš ve všech skutcích svých, jež učinil; neboť jsme neposlechli hlasu jeho.¹⁵ A nyní, Pane, Bože náš, který jsi vyvedl národ svůj z Egypta rukou silnou, a učinil sobě jméno, jaké dnes (ještě) jest, hřešili jsme, nepravost jsme činili.¹⁶ Pane, podle veškeré

V.²⁶ „vidění večera a jitra“ jest vidění 1150 (2300) dní. – „zachovej“, uschovej, aby se zachovalo, neboť splní se teprve za dlouhou dobu; pečlivě dlužno je opatrovat, aby bylo na útěchu těch, kdo budou žít za dob, kdy se splní.

V.²⁷ Co kdysi Abraham, uslyšev hlas Hospodinův, řekl – že jest prach a popel – to Daniel ve své nemoci zakouší. – Nikdo nemohl si vysvětliti, že nemoc Daniela jest následek vidění, jehož se mu dostalo.

Hl. 9. V.¹ Tento „Darius-Med“ byl Ugbaru. „První rok“ jeho vlády byl r. 539 nebo 538 před Kr.; splýval s počátkem vlády nebo s prvním rokem králování Cyrova v Babylonii. – Vidu, jež tu Dan podává, dostalo se mu podle všeho ještě před výnosem Cyrovým, kterým bylo dovoleno zajatcům judským vrátiti se do vlasti (2 Par 36, 22.; Esdr 1, 1.–4.). Byl-li Ugbaru Peršan, mohl slouti otec jeho Assuer, t. j. Xerxes. Toto místo jest v bibli jediné, jež jmenuje Assuera otcem Dariovým.

(lásky) tvé (ke) spravedlnosti odvrát se, prosím, přísný hněv tvůj od města tvého Jerusalema, od tvé svaté hory. Neboť pro hříchy naše a pro nepravosti otců našich Jerusalema a tvůj národ v pohaně jest u všech vůkol nás.

¹⁷ Nyní však vyslyš, Bože náš, modlitbu služebníka svého a prosby jeho; vyjasni tvář svou nad svou svatyní, jež zpuštěna jest, pro sebe samého (Pána). ¹⁸ Nakloň, Bože můj, ucho své a slyš, otevři své oči a viz, že zpuštění jsme my i město, jež má tvé jméno; neboť prostíráme prosby své před tebou nedůvěřující se ve spravedlivé skutky své, ale v milosrdenství tvá mnohá. ¹⁹ Slyš, Pane, usmíř se, Pane, viz a neprodlené čiň, neprodlévej pro sebe samého, Bože můj, máf jméno tvé město i národ tvůj!"

²⁰ Když jsem ještě mluvil a modlil se, vyznáváje hříchy své i hříchy lidu svého israelského, a prostíraje prosby své před obličejem Boha svého, pro svatou horu Boha svého, ²¹ když jsem ještě mluvil na modlitbě: aj – muž Gabriel, jež jsem byl viděl v předchozím vidění, rychle přiletěv dotekl se mne v dobu večerní oběti, ²² poučil mne, mluvě se mnou řekl: „Danieli, nyní jsem vyšel, abych tě poučil, abys rozuměl. ²³ Na počátku proseb tvých vyšel výrok, a já jsem přišel, abych ti (jej) oznámil, neboť miláček jsi. Ty tedy pozoruj řeč, a rozuměj vidění!

²⁴ Sedmdesát týdnů je stanoveno tvému národu a svatému městu tvému, aby zamezena byla neřest, aby konec vzal hřích, a zahlazena byla nepravost; aby přivedena byla věčná spravedlnost, aby se splnilo vidění i proroctví, aby pomazaný byl svatý svatých. ²⁵ Věz tedy a pozoruj: Od vyjití výroku, aby zase vystavěn byl Jerusalema, až do pomazaného knížete, bude sedm týdnů a šedesát dva týdny; a zase vystavěna bude ulice a zdi za tísnivých časů.

²⁶ A po (těch) šedesáti dvou týdnech zabit bude pomazaný, a nebude jeho [lid, který ho zapře]. A město i svatyni rozmetá národ s knížetem, který přijde; konec jeho zkáza a po válce uložené zpuštění. ²⁷ Utvrdí pak smlouvou mnohým v jednom týdnu; a v polovici (toho) týdne přestane obět krvavá i nekrvavá; ve chrámě bude ohavnost zpuštění, a až do skonání a konce potrvá (to) zpuštění.

V. ¹⁹. *Závěrečná sloha*, opakuje obsah celé modlitby; nevzývá Boží spravedlnosti, ale milosrdenství. – Při každém v. modlitby Danielovy poukázali jsme na podobná místa, vyskytující se v *Esdr*, *Neha* a *Par*.

V. ²⁰–²³. *jest přechod od modlitby k proroctví*. První jeho sloha udává časový poměr předchozí modlitby k andělskému zjevení. Druhá sloha poučuje o době, osobě a okolnostech andělského zjevu. – Sloha třetí oslovuje Daniela a připravuje přímo na proroctví.

V. ²¹. Jméno *Gabriel* nevyskytuje se v žádné knize starozákonní *kromě Dan*.

V. ²³. „*miláček*“ Boží. Srv. 10, 11. – Byl jím také proto, že se modlil za hříšníky.

V. ²⁴. Gabriel poučuje proroka, že po uplynutí 70 sedmiletí přijde království Mesiášovo. Svatý svatých je Mesiáš.

V. ²⁵. Počátek 70 sedmiletí jest „výrok, aby zase vystavěn byl Jerusalema“. Jestliže tímto výrokem se rozumí posláni Esdrášovo do Palestiny pro znovu vybudování Jerusalema (r. 458 př. Kr.), vede počet 7 + 62 + 1 sedmiletí do r. 26–33 po Kristu. Stavba Jerusalema trvala 7 sedmiletí, a po dalších 62 sedmiletích objeví se „pomazaný kníže“.

V. ²⁶. Po 62 sedmiletích zabit bude po soudním rozsudku nevinný a od svých opuštěný Mesiáš (pomazaný). Za to přijde národ (římský) s knížetem (Titem r. 70) a zničí město Jerusalema i chrám a zůstane po válce zpuštěn.

V. ²⁷. *jest chápati jako pokračování v. 24. V 70. čili posledním 7letí Mesiáš zahladí hřích svou smrtí a přestanou oběti starozákonní. Chrám jerusalemský bude (za obležení Titem r. 70?) zpusťoš en a nebude již obnoven.*

4. O říších řeckých a pronásledovateli národa vyvoleného (10–12).

HLAVA 10. – ¹ Léta třetího (vlády) Cyra, krále perského zjeveno bylo Danielovi, přijímám Baltasarovi slovo (Boží) – (to) slovo jest samá pravda, a veliká svízel – a porozuměl (tě) řeči; je totiž třeba vidění rozuměti.

² Tehdy já, Daniel truchlil jsem celé tři týdny; ³ chutného chleba jsem nejedl, maso ani víno nevěšlo do úst mých, ani mastí jsem se nemazal, dokud nevypršely celé tři týdny. ⁴ Dvacátého čtvrtého pak dne, prvního měsíce byl jsem u veliké řeky, to jest Tigridu. ⁵ I zdvihl jsem oči a viděl jsem: Ejhle, jakýs muž, oděný v roucho lněné, bedra měl přepásána ryzím zlatem, ⁶ a tělo jeho jako chrysolit. Tvář jeho zářila jako blesk, oči jeho jako hořící pochodně, ramena jeho a tělo dolů až k nohám jako rozpalená měď, a zvuk řeči jeho jako hukot množství.

⁷ Já Daniel jediný viděl jsem ono vidění; muži, kteří byli se mnou, neviděli ho, ale náramná hrůza padla na ně, i prchli, aby se skryli. ⁸ Já pak zůstav sám viděl jsem len veliký zjev, a nezůstalo ve mně síly; i tvárnost má se změnila, že jsem zvadl, aniž měl jsem co síly. ⁹ I slyšel jsem hlas jeho řeči; uslyšev (jej) padl jsem přestrašený na tvář, a obličej mi přilnul k zemi.

¹⁰ A aj, ruka dotkla se mne, i pozvedla mne na kolena a na články mých rukou. ¹¹ A řekl mně: „Danieli, přemilý muži, pozoruj slova, jež mluvím k tobě, a postav se na svém místě, neboť nyní poslán jsem k tobě.“ A když mi ta slova pověděl, postavil jsem se třesa se. ¹² A řekl mi: „Neboj se, Danieli, neboť (hned) první den, kdy sis umínil, že budeš vyšetřovat a mrtvit sebe před svým Bohem: vyslyšena byla tvá slova, a já jsem přišel pro tvé řeči. ¹³ Ale kníže království Perského odporoval mně jedenadvacet dní: aj – však Michael, jeden z předních knížat, přišel mi na pomoc, a já zůstal jsem tam u krále perského. ¹⁴ Přicházím tedy, abych poučil tě, co má potkati tvůj národ za posledních dnů – jeť to ještě vidění pro (ty) dny.“

¹⁵ Když ke mně mluvil těmito slovy, sklopiv tvář svou k zemi mlčel jsem. ¹⁶ Tu kdosi, podobný člověkovu, dotkl se rtů mých; a otevířev svá ústa mluvil jsem, a řekl jsem tomu, jenž stál naproti mně: „Pane můj, protože tě vidím, rozvazují se mně klouby a nic ve mně nezůstává síly. ¹⁷ A kterak může služebník Pána mého mluvit s (tebou) Pánem mým? Vždyť nic ve mně nezůstává síly, ano i dech mi vázne.“ ¹⁸ Tedy opět kdosi jako člověk dotkl se mne, a posilnil mne řka: „Neboj se, přemilý muži, pokoj tobě, vzmouž se a buď silný! ¹⁹ Když (ještě) mluvil se mnou, cítil jsem se posilněn, že jsem mohl říci: „Mluv, můj Pane, neboť jsi mne posilnil.“ ²⁰ I řekl mi: „Víš tedy, proč jsem přišel k tobě? A nyní se navrátím, abych bojoval proti knížeti perskému; až pak se ho zhostím, ukáže se, že přichází kníže řecké, ²¹ ale oznamuji tobě, co zapsáno jest v písmu pravdy. A nemám žádného pomocníka proti všem těm kromě Michaela, knížete vašeho.“

HLAVA 11. – ¹ Já pak od prvního léta Daria Meda stál jsem jemu po boku, abych mu silně pomáhal. ² A nyní oznamuji tobě pravdu:

Hl. 10. V. ¹. Místo „třetího“ léta lépe: „prvního“. Třetí rok Cyrův byla by doba od 1. nisanu 536–1. nisanu 535. Obsah zjevení bude samá „pravda o velikých svízlech“, jež potkají národ Danielův prve nežli zasvitne šestý mesiášské. – Místo „je totiž třeba vidění rozuměti“ hebr.: „dostalo se mu porozumění vidění“ od anděla. Ty věty vyzývají čtenáře, aby také on měl bedlivý pozor na to, co mu Daniel předkládá, ježto sice věci neporozumí. V. 1. patří k celému úryvku hl. 10–12.

V. ². Daniel držel veliký smutek, poněvadž věděl, že na jeho lid dolehnou těžké zkoušky. Skutky kajcnosti snaží se vyprostiti Boží smilování. Po 3 nedělích ho ujišťuje anděl, že jeho prosby jsou vyslyšeny.

Hl. 11. V. ¹. „jemu“ „Michaelovi“, jenž usiloval o to, aby zajatci za Daria-Meda, t. j. hned na počátku vlády Cyrovy, byli propuštěni domů. – „tři králové“ po Cyrovi byli: Kambyzes (529–522), Gaumata, jenž vládl osm

Hle, ještě tři králové povstanou v zemi Perské, a čtvrtý zjedná si bohatství veliké nade všechny; až pak se vzmuže bohatstvím svým, popudí všechny proti království Řeckému.³ Ale povstane král silný, panovati bude mocí velikou, a dokáže, čehokoliv se mu zachce.⁴ A sotvaže povstane, rozbita bude říše jeho a rozdělena na čtyři větry nebeské; ne však potomkům jeho, aniž podle moci jeho, kterou byl on vládl; neboť roztrhána bude jeho říše mezi cizince s výlukou oněch.

⁵ Vzmůže se král jihu, ale jeden z knížat jeho vzmuže se nad něho a panovati bude mocně, neboť veliká bude jeho říše.⁶ A po letech učiní smlouvu. Dcera krále jižního přijde ke králi severnímu, aby zjedнала přátelství, avšak neudrží síly (to) rámě, nebude mít trvání potomstvo jeho, ale vydána bude (na smrt) ona, i ti, kteří ji přivedli, synové její i ti, kteří jí pomáhali kdysi.⁷ Ale povstane z kořenů jejich výhonek, přitáhne s vojskem, vtrhne do krajiny krále severního, zle bude s nimi nakládali a vzmuže se.⁸ Nadto i bohy jejich a modly, jakož i vzácné náradí, stříbrné i zlaté, v zajetí poveze do Egypta; onť zvítězí nad severním králem.⁹ A vejde do království krále jižního, ale navrátí se zase do své země.

¹⁰ Synové však jeho popudí se a shromáždí množství vojsk velikých, i přijde (jeden) s chvatem a jako záplava, a navrátí se, ale zase popudí se, a potká se s mocí jeho.¹¹ A po-

měsíců, a *Darius I. Histaspův* (521–486). „čtvrtý“ byl *Xerxes* (485–465). – „nade všechny“ své předchůdce. – S jakým nákladem podnikl válku proti Řekům, jest velmi dobře známo z pramenů mimobiblických. „popudil“ všechny národy, města a státy (pokud podléhaly jeho vlivu) do velikého zápasu proti Řecku.

V.³ Danielovi nejde o to, aby jako dějepisec vyjmenoval všechny další nástupce Xerxovy na trůně perském za doby úpadku Perské veleříše; proto je pomíjí a přechází hned k *Alexandru Vel.* (331–323). „král silný“ = Alexander Vel. Druhý řádek tohoto v. připomíná báječné štěstí, jež provázelo Alexandra při jeho krkolomných činech, jež zdály se člověku nemožnými. Curtius napsal, že Alexander „velmi mnoho vděčil síle své, více však že byl povinen Štěstěně, kterou samotný je z všech smrtelníků měl ve své moci“ (10, 5. 35.).

V.⁴ Říše Alexandrova byla krátkého trvání (331–323). Vojevůdcové Alexandrovi rozdělili říši po smrti jeho asi na 30 správních obvodů, brzy pak počali se navzájem potírat, až z těch zápasů vytvořily se *čtyři větší říše: na jihu* v Egyptě vládl. Ptolemaeus, Syn Lagův, *na západě* v Macedonii Kasander, *na východě*, zejména v Syrii a v Babylonii Seleukus Nikator, *na severu* pak Lysimachus v Tracii. Žádná ze čtyř říší výše jmenovaných nebyla „podle moci jeho“, t. j. nemohla se vyrovnati moci říši Alexandrově. – „oněch“ = bratra a synů Alexandrových.

V.⁵ „král jihu“ = Ptolemaeus I., Lagův (323–285). – K němu uchýlil se *Seleukus* (Nikator) obávaje se úkladů Antigonových. Ptolemaeus jej přijal a ustanovil svým satrapou a vojevůdcem. Seleukus osamostatnil se a založil říši *Novosyrskou*, která svým rozsahem překonala Egypt: rozprostírala se od hranic *Frygie* na západě až po řeku *Indus* na východě! Tento Seleukus byl tedy „jeden z knížat“ Ptolemeových, o němž tu je řeč.

V.⁶ „po letech“ asi 50 – „učiní smlouvu“ Ptolemaeus II. (Filadelfus 285 až 247) s *Antiochem II.* (Theos 261–246) po desítileté válce; tou smlouvou bylo vyjednáno: *Antioch II.* zapudí svou dosavadní manželku *Laodiku* a syny s ní zplozené vydá; za to pak pojme za choť *Bereniku*, dceru *Ptolemaea II.* a prvního syna, ježž, mu povíje, ustanoví svým nástupcem na trůně říše Syrské. Tato *Berenike jest ona*, „dcera krále jižního, ježž přišla ke králi severnímu“.

V.⁷ „kořeny její“ = rodiče její. – „výhonek“ z týchž kořenů jest Bereničin bratr *Ptolemaeus III.* (Euergetes 247–221). – *Ptolemaeus III.* dověděl se, že sestra jeho Berenike jest od svého manžela i se synem zapuzena, táhl s velikým vojskem do Syrie, aby pomohl sestře k právům. Berenike zatím byla sprovzena ze světa, nemohl tedy jí pomoci; za to dal popraviti *Laodiku* a dobyl všech syrských pevností od Cilicie až po Babylonii, mezi nimi důležité pevnosti Seleucie. Byl by pokračoval na vítězném pochodu, kdyby zpráva o povstání v Egyptě nebyla ho zastavila a povolala domů.

V.⁸ Podle svědectví sv. Jeronyma přinesl král do Egypta jakožto kořist 4000 hrůven stříbra a 2500 model.

V.⁹ Zatím, co *Ptolemaeus* potlačoval doma povstání, zmohl se *Seleukus* (Kallinikus), dobyl zase měst maloasijských, ano vtrhl i do Egypta („do království krále jižního“) byl však kolem r. 240 poražen a přinucen „vrátiti se do své země“.

V.¹⁰ *Seleukus* (Kallinikus) byl později zajat od Partů a v zajetí zemřel. Na trůn nastoupil po něm „syn jeho“ Seleukus příjímím *Keraunos* (226–222). Ten však byl od svých důstojníků otráven; „syn jeho“ *Antiochus III.* (Veliký), vedl výpravu proti Egyptu, kde po smrti *Ptolemaea Euergeta* nastoupil *Ptolemaeus IV.* (Filopator 221 až 1396

drážděn jsa král jižní vytáhne a bojovati bude proti králi severnímu, i zšikuje ohromné množství, ale dáno bude množství (to) v ruku jeho.¹² Zjímá množství, a povýší se srdce jeho, porazí mnoho tisíců, ale nevzmůže se.¹³ A opět sešikuje král severní množství mnohem větší než bylo prve, a na konci časů a let přijde chvatně s velikým vojskem a s náramnými prostředky.¹⁴ Za těch časů mnozí povstanou proti králi jižnímu, také zločinci národa tvého pozdvihnou se, aby naplnili vidění, avšak padnou.¹⁵ I přitáhne král severní, dá násyp nanést a dobude měst nejpevnějších; branná síla jižní neobstojí, povstane výkvět její na obranu, ale nebude síly.¹⁶ Ten, jenž přitáhne na něho, činiti bude podle libosti své, nebude, kdo by mohl obstát před ním, usadí se v zemi slavné, jež hynouti bude pod jeho rukou.¹⁷ A bude usilovat o to, aby se zmocnil celé říše jeho, vejde ve smlouvu s ním a dceru dá jemu, aby vyvrátil ji; ale nestane se tak, nepodaří se to jemu.¹⁸ Obrátí tvář svou k ostrovům a dobude mnohých; knížeti, jehož pohaněl, dá pokoj, a jeho hana obrátí se na něho.¹⁹ I obrátí tvář svou k vládě své země, a klopýtne a padne a zmizí.²⁰ Místo jeho nastoupí člověk velmi všední, nehodný královské důstojnosti, ale po nemnohých dnech zničen bude ne hněvem ani ve válce.

²¹ Místo jeho nastoupí člověk hodný opovržení, jemuž nebude dána důstojnost královská, přijde tajně a zmocní se vlády lstivé.²² Vojska bojujícího budou od něho smetena a

205). Antioch III. zmocnil se *velmi rychle* egyptských držav v Malé Asii, *Seleucien* Orontu, *Tyru* a *Ptolemaid*y, zabral Fenicii a Palestinu, „*pronikl*“ až k Rafii, a usadil se v *Gaze*.

V.¹¹. „*král jižní*“ (= *Filopator*) najav mnoho žoldnéřů v Řecku, sebral veliké vojsko: 70.000. pěchoty, 5.000 jezdců a 73 slony. Ani Antiochus nelenil: „*sešikoval ohromné množství*“ vojska: 62.000 pěších, 6.000 jezdců a 103 slony. Ale to „*množství bylo dáno v ruku*“ krále egyptského v *bitvě u Rafie* (jihozápadně Gazy) r. 217 př. Kr.

V.¹². Ptolemeus toho vítězství nevyužítkuje. Antioch byl nucen rychle se vrátiti do Antiochie a ponechati Egyptanům Palestinu, Coelesyrii a Fenicii.

V.¹³. Klid zbraní trval *13 roků*. R. 204 vznikla nová válka, jež řádila do r. 197. R. 205 zemřel Ptolemeus IV. a na trůn nastoupil *pětiletý Ptolemeus V. Epifanes* (205–181). Změny na trůně použil Antioch, aby ve spolku s Filipem III. (macedonským) vypověděl Egyptu novou válku – „*s velikým vojskem*“ a se všemi válečnými prostředky.¹⁴

V.¹⁴. „*Zločinci*“ národa Danielova byli židovští stoupenci krále Antiocha; přidali se k němu, opustivše zákonitého krále Ptolema, svou politikou připravovali půdu příštímu králi syrskému *Antiochovi Epifanovi*, za něhož se splnily předpovědi („*aby naplnili vidění*“) o pronásledování Židů. – „*padl*“ již tehdy, kdy *Skopas*, vojevůdce egyptský celou zimu Judsko pustošil.

V.¹⁵. popisuje dále válku syrsko-egyptskou.

V.¹⁶. „*země slavná*“ = Palestina. – Antiochus mohl nyní bez překážky, jak mu bylo libo, táhnouti na jih, *usaditi* se, v *Palestině*, přivtělití tuto zemi trvale (od r. 198) ke své říši a tak připravit půdu k příštím časům Antiocha Epifana, za něhož (Palestina) tolik „*hynula*“.

V.¹⁷. *Ptolemeus* se zavázal, že vezme si *dceru Antiochovu Kleopatru* za manželku. R. 193 slavil sňatek s ní. Kleopatra dbala více zájmů svého chotě nežli otce.

V.¹⁸. „*ostrovy*“ = pobřeží Malé Asie s přilehlými ostrovy. – „*dá pokoj*“ = přestane se posmívati „*knížeti*“ – konsulu římskému *Luciu Scipionovi*, jenž Antiocha v *bitvě u Magnesie* r. 190 na hlavu porazil. Podmínky míru sjednaného s Římany byly potupné pro Antiocha: Asie připadla Římanům, Antioch měl se spokojiti se Syrií, měl vydati všechno své loďstvo, zajatce, zbýhy a platiti válečnou náhradu.

V.¹⁹. Aby sehnal válečnou náhradu, kterou měl Římanům platit, Antioch táhl do východních krajin své říše, aby tam „*vybíral*“ daně. Když plnil chrámový poklad boha Béla v Elymaidě, byl s veškerým svým mužstvem zabít.

V.²⁰. Nástupcem Antiocha Vel. byl *Seleukus IV. Filopator* (187–176). Ježto měl po 9 let platiti Římanům ročně 1000 hriven, rozeslal po říši „*výběrčí*“, kteří by tu částku sehnali. Do Jerusalema přišel nejvyšší králův berní *Heliodor*, aby vybral chrámový poklad.

V.²¹. Byl to *Antioch* příjím *Slavný* (Epifanes). „*královská důstojnost*“ nebyla mu „*dána*“ t. j. podle práva přičtena, ježto zákonitým dědicem trůnu po smrti bratra jeho Seleuka byl syn tohoto Demetrius.

zničena; nadto i vůdce smlouvy.²³ Když pak budou se s ním přáteliti, bude jednati listivě; vytáhne (proti nim) a zvítězí s hrstkou lidu.²⁴ Do zámožných a bohatých měst vtáhne, učiní, čeho neučinili otcové jeho, ani otcové otců, lup a kořist a majetek jim rozhází, proti pevnostem bude osnovati plány, a to až do času.

²⁵ I vzbudí se síla a srdnatost jeho s velikým vojskem proti jižnímu králi, a král jižní dá se vyzvati k boji s mnohými a náramně silnými pomocníky, ale neobstojí, protože vymýšleli budou proti němu lsti; ²⁶ jídající jeho chléb jej zničí. Vojsko jeho poraženo bude a padlých bude mnoho.²⁷ Srdce obou králů bude míti úmysly zlé, za jedním stolem lež budou mluvit, ale nepodaří se jim to, neboť konec nastane jindy.

²⁸ I vrátí se do své země s velikým bohatstvím; úmysly jeho (se obrátí) proti svatému zákonu, vykoná (je) a vrátí se do své země.²⁹ V uložený čas přijde zase na jih, ale nepovede se mu tentokrát jako tehdy.

³⁰ Přibudou proti němu lodi, Římané, bude zastrašen a navrátí se; hněvati se bude proti svatému zákonu, vylíje si na něm vztek a navrátí se; a pozornost věnovati bude těm, kteří opustí zákon svatý.³¹ Vojska od něho (poslaná) vystoupí a znesvěti svatyni, baštu; zruší oběť ustavičnou, a postaví ohavu k zpuštění.³² Bezbožní rušitelé zákona listivě stavěti se budou, lid však, který zná svého Boha, zůstane pevný a (dle toho) bude jednat.³³ Učení lidé z národa učit budou mnohé, ale padati budou nějakou dobu mečem a ohněm, zajetím a dlouhým pleněním.³⁴ A když padati budou, zdvihání budou pomocí malíčkou; a připojí se k nim mnozí listivě.³⁵ A z učeníh někteří padati budou, aby byli čištění, třibení a zkoušení až do času stanoveného, neboť ještě jiný čas bude.

³⁶ Král bude činiti podle své libovůle, pozdvihne a postaví se pyšně proti každému bohu; proti Bohu bohů mluvití bude zpupné řeči, a šťastně se mu povede, až se dokoná hněv, neboť co bylo uloženo, stane se.

³⁷ Ani boha otců svých nebude dbáti, a bude náramně žádostiv žen; nebude dbáti vůbec žádného boha, neboť nade všecko bude se vynášeti.³⁸ Místo toho boha pevností bude ctíti; a boha, kterého neznali otcové jeho, ctíti bude zlatem a stříbrem, drahými kameny a skvosty.³⁹ Osadí pevnosti ctiteli cizího boha, ježž uzná a ježž bude velmi ctíti; dá jim moc nad mnohými, a zemi jim rozdělí zdarma.

⁴⁰ A (na konec) v ustanovený čas bojovati bude proti němu král jižní; jako bouře přijde proti němu král severní s vozy, s jezdcí a s velikým množstvím lodí; vtáhne do země, zpusťoší a zaplaví je.⁴¹ Přijde do skvostné země, tisíce lidstva padnou, tito však budou ušetřeni ruky jeho; Edomci, Moabané a jádro Amosanů.⁴² Vztáhne ruku svou na země a Egypt

V.²³ „*přáteliti se budou*“ s Antiochem Židé, přejíce pohanskému hellenismu; proti Židům, potírajícím tyto snahy a držícím se otcovského náboženství, vytáhne Antioch s *malým vojskem* a bude vlásti krutě v Palestině.

V.^{25–27} ličí „*druhou*“ výpravu Antiochovu do Egypta r. 170 př. Kr. Vojsko egyptské bylo *mezi Pelusiem a horou Kasius* na hlavu poraženo.

V.²⁸ „*vrátí se do své země*“ s vítězně výpravy do Egypta. – Na cestě uskutečňoval Antioch své dřívější plány proti *svatému zákonu*“ israeliskému.

V.²⁹ má na mysli *jinou výpravu* Antiochovu do Egypta (z r. 169 [168?], jež neskončila tak slavně jako předchozí.

V.³⁰ Ježto bylo Antiochovi s nepořízenou z Egypta odtáhnouti, vyléval si svůj vztek na zpátečním tažení v Palestině na Židech.

V.³⁶ „*Král*“ Antioch IV. bude se snažiti, aby přestaly bohoslužby všelijakých národů a zavedena byla jediná bohoslužba podle náboženství řeckého. Bůh bohů = pravý Bůh Israelův. – Pronásledování Židů bude se králi dařiti, ježto bude nástrojem v rukou rozněvaného Boha, trestajícího národ israeliský. Antioch bude se pyšniti jako by sám byl nejvyšším bohem.

V.³⁹ Kterak Antioch osadil Jerusalem cizími kolonisty, viz 1 Mach 1, 33.–40. V.^{40–43} . jest úryvek, ježž bylo by možno vykládati o další *třetí (?) výpravě Antiochově do Egypta*.

neujde mu.⁴³ Zmocní se pokladů zlata a stříbra a všech klenotů Egypta; také Lybii a Etiopii projde.⁴⁴ Avšak zpráva poděsí ho od východu a od severu. I přijde s množstvím velkým, aby mnohé zničil a pobil.⁴⁵ A postaví svůj stanový palác mezi moři, proti hoře slavné a svaté, přijde až na její vrchol, a nikdo jí nepomůže.

HLAVA 12. – ¹ Toho času pak povstane Michael, veliké kníže, který stojí za syny lidu tvého; a přijde čas, jaký nebyl od té doby, co národové počali býti, až do tohoto času. Toho času však spasen bude tvůj národ, každý, kdo nalezen bude zapsaný v knize.² A mnozí z těch, kteří spí v prachu země, probudí se; jedni k životu věčnému, a druzí k hanbě, aby (ji) viděli vždycky.³ Učení pak stkví se budou jako lesk oblohy; a kteří spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné

⁴ Ty pak, Danieli, uschovej řeči a zapečeť knihu až do času určeného; mnozí budou se jí probírat a vědění poroste.⁵ I viděl jsem já, Daniel, a aj – dva jiní (tu) stáli: jeden na tomto břehu řeky, druhý pak na onom břehu řeky.⁶ Á řekl jsem muži, oděnému v roucho lněné, stojícímu nad vodou řeky: „Kdy bude konec těmto divům?“⁷ I slyšel jsem muže, oděného v roucho lněné, stojícího nad vodou řeky, když zdvihl pravici i levici svou k nebi, kterak přísahal skrze věčné Živého, že to potrvá dobu a dvě doby a polovici doby; až bude dokonale zlomena moc lidu svatého, splní se všechny ty věci.⁸ Slyšel jsem (to), ale neporozuměl, i řekl jsem: „Můj Pane, co bude potom?“ I řekl:⁹ „Jdi, Danieli, neboť ukryty a zapečetěny jsou (ty) řeči, až do uloženého času.“¹⁰ Očištění a vytříbení, [jako v ohni] vyzkoušení budou mnozí; bezbožní bezbožně činiti budou, a žádný bezbožník tomu neporozumí, učení však porozumějí.¹¹ Od té doby, kdy zrušena bude oběť ustavičná a postavena bude ohava na zpuštění, bude tomu tisíc dvě stě devadesát dní.¹² Blaze tomu, kdo vyčká, a dožije se tisíce tří set třiceti pěti dní.¹³ Ty pak jdi k uloženému cíli a odpočiň si; a na konci času povstaneš k údělu svému.”

Hl. 12. V. ¹. *Gabriel*, jenž oznámil *Danielovi* svízele, které čekají Israele, *poučuje* ho také a *těší* tím, že vystane – až bude nouze nejvyšší – na ochranu Židů odvěky jejich ochránce – *Michael*; těší ho také tím, že zbožným, věrným a vytrvalým trpitelům dostane se odměny též na *onom světě*, kdežto odpadlíci budou *na věky* potrestáni.

V. ². vykládá, jakého života dostane se konečně těm, kdo jsou u Boha dobře zapsáni, v jakém smyslu konečně „*budou spaseni*“ proti těm, kteří je utiskovali.

V. ⁴. Srv. 8, 26. – „*řeči*“ = proroctví, jež jsi nyní slyšel. Kniha má býti opatřena *pečetí* na znamení pravosti.

V. ⁵⁻¹³. jest *závěrek úryvku hl. 10–12*, ano i *závěrek celé druhé* (prorocké) *části knihy Dan.* – „*dva jiní*“ – andělé, kteří se dostavili, aby byli svědky přísahy Gabrielovy (v. 7.). – „*řeka*“ jest zde *Tigris*.

V. ⁶. „*muž oděný v roucho lněné*“ = Gabriel. – Daniel se tázal jako výše 7, 16. 19.; 10, 16 n. – „*vody*“ bývají v Písmě často náznakem *útrap*; stojí-li Gabriel nad nimi, znamená to, že bude hleděti na ně shora. – Daniel se tázal, kdy ten „*konec*“, o němž byl anděl tolikrát mluvil, přijde.

V. ⁷. Zdvíhati ruku k nebi bývalo obyčejem starých, když *přísahali*; zdvihnutí *obě ruce* znamená *dvojnásobně* dovolává se Boha za svědka. Srv. Dt 32, 40.; Ez 20, 5.

V. ⁹. Daniel má se spokojiti s tím, co mu bylo zjeveno. – „*jdi*“ a neptej se již. Stačí, aby bylo proroctví uchováno až do času, kdy se bude plnit; skutečnost sama podá bližší jeho výklad.

V. ¹⁰. Utrpení (za krále Antiocha) bude jedním příležitostí, aby svou šlechtnost osvědčili, vytříbili, utvrdili, jiným budou ty svízele kamenem úrazu – zatvrdí se více ve své zlobě. Má tedy býti proroctví hl. 11. výstrahou každému zbožnému, aby neodpadl, má býti povzbuzením, aby v dobrém vytrval až do konce; k tomu stačí, co bylo zjeveno, k tomu netřeba Danielovi poučení nových.

V. ¹¹. Řeč je zde o *Antiochovi Epifanovi*; na protikrista lze věc vztahovati toliko pokud jest *Antioch předobrazem protikristovým*. Dobu 1290 dní dlužno počítati od zrušení pravidelné bohoslužby ve chrámě jerusalemském a postavení pohanského oltáře na zákonitý oltář ve vnitřním nádvoří.

V. ¹³. „*jdi k uloženému cíli*“ = půjdeš ke konci, t. j. přiblížíš se k němu dalším věkem, ale nedočkáš se ho (pronásledování za dnů Epifanových), „*odpočineš si*“, t. j. umřeš. Nezůstaneš však v hrobě na vždy, nýbrž na

Dva dějinné dodatky: O Susaně (13), o Bělovi a babylonském draku (13, 65.–14, 42.).

Dodatek první: O Susaně.

HLAVA 13. – ¹ V Babyloně bydlil muž jménem Joakim. ² Měl pak manželku jménem Susanu, dceru Helkiášovu, velmi krásnou a bohobojnou; ³ její rodičové totiž, jsouce spravedliví, vychovali svou dceru podle zákona Mojžíšova. ⁴ Joakim byl velmi bohatý, a měl zahradu vedle svého domu. K němu scházivali se Judovci, ježto byl ze všech nejvážnější.

⁵ Toho roku ustanoveni byli z lidu dva starší za soudce. – O těch mluvil Pán: „Vyšla nepravost z Babylonu od starších, soudců, kteří zdáli se spravovati lid.“ – ⁶ Ti chodívali do domu Joakimova, a přicházeli k nim všichni, kteří měli soudy. ⁷ Když se lid vracíval domů o poledni, vcházela Susana a procházela se v zahradě muže svého. ⁸ Ti starší vídající ji každý den, když (tam) vcházela a procházela se, vzpláli touhou po ní; ⁹ i převrátili smysl svůj, odvrátili oči své, by neviděli, nebe, a nerozpomněli se na spravedlivé soudy (Boží). ¹⁰ Byli tedy oba raněni láskou k ní, avšak nezminil se druh druhu o své bolesti, ¹¹ ježto se styděli oznámiti si žádost svou, že totiž chtěli by s ní pobaviti se. ¹² Den ode dne vášnivěji číhali, aby ji viděli. I řekl (kdysi) druh druhu: ¹³ „Pojďme domů, jeť hodina oběda.“ Vyšedše tedy rozešli se, ¹⁴ avšak vrátivše se, opět se sešli; vyptavše se pak vespolek na příčinu, vyznali (si) žádost svou. Tehdy ustanovili také společně čas, kdy by ji mohli naléztí samu.

¹⁵ Jednou, když číhali na příhodný den, vešla jednu chvíli jak obyčejně, toliko se dvěma děvečkami, chtějíc se v zahradě okoupati, ježto bylo horko; ¹⁶ nikdo tam nebyl kromě dvou starších, kteří z úkrytu na ni upírali oči. ¹⁷ I řekl děvečkám: „Přineste mi oleje a mýdla, a dveře zahrady zavřete, ať se mohu okoupati.“ ¹⁸ Učinily tedy, jak poručila: zavřely dveře zahrady a vešly zadními dveřmi, aby přinesly, co byla poručila. Že byli starší vnitř ukryti, nevěděly. ¹⁹ Když děvečky, vyšly, vstali oba starší, přiběhli k ní a řekli: ²⁰ „Hle, dveře zahrady jsou zavřeny, žádný nás nevidí, a my po tobě toužíme; proto dovol, nám, bychom se pobavili s tebou. ²¹ Nebudeš-li chtítí, udáme tě, že (tu) byl s tebou jinoch a že jsi pro tu příčinu poslala děvečky domů.“

²² Susana vzdechla a řekla: „Stísněna jsem se všech stran; neboť učiním-li to, čeká mne smrt; pakli neučiním, neujdou rukou vašich.

²³ Avšak lépe mi jest beze skutku upadnouti v ruce vaše, nežli hřešiti před obličejem Páně.“

²⁴ I vzkřikla hlasem velikým Susana, ale vzkřikli také starší proti ní; ²⁵ a jeden běžel ke dveřím zahrady a otevřel. ²⁶ Služebníci domu, když uslyšeli křik v zahradě, vskočili tam

konci časů „*povstaneš*“ z hrobu, abys obdržel, co zasluhuješ, t. j. *abys vstal se spravedlivci k životu věčnému*. Slibem, který připovídá Danielovi *osobní* poslední ukojení tužeb, anděl končí svou řeč a Daniel svou knihu.

Hl. 13. Všecky staré překlady příběh o Susaně mají. Také v katakombách bývala vyobrazena cudná Susana. Církev předčítá od nepamětných dob při mši sv. příběh o Susaně jakožto čtení v sobotu po III. neděli postní.

V. ¹. *Joakim* tento nesmí býti ztotožňován se stejnojmenným králem judským, tím méně s *Joachinem*. – Kdy se událost zde vypravovaná sběhla, možno vyvozovati z v. 45. Daniel sluje tam „*mladší jinoch*“. Daniel svým zákrokem dokázal, že jest od Boha omilostněn, jak řečeno 1, 17. Proslavil-li se Dan *u dvora*, jak vypravuje hl. 2, proslavil se také u *lidu*, jak poznamenává níže v. 64.

V. ². *Sušanná* – slovo hebr. = *Lilie*. – Ženám bývala dávána jména rostlin, jako na př. *Tamar* (= Palma). Jméno „*Helkiáš*“ vyskytuje se často v kruzích kněžských, i možno se domnívati, že i Susana byla z rodu kněžského nebo levitského. Měla všechny vlastnosti dobré manželky, zejména zbožnost a z ní se řinoucí mravnost.

V. ⁴. Zajatci nemajíce soudních budov, konali soudy v soukromém prostraném domě svého zámožného soukmenovce.

V. ⁵. Podle židovského podání byli to *Ahab* a *Sedekiáš*, jmenovaní Jer 29, 22., podle syrského překladu Héraklejského sluji *Amid* a *Abid*!

zadními dveřmi, aby viděli, co je to. ²⁷ A když starší mluvili, zarděli se služebníci náramně, ježto nikdy nebyla pravena o Susaně věc taková.

Druhý den, ²⁸ když přišel lid k muži jejímu Joakimovi, přišli také ti dva starší, plní nešlechetných úmyslů proti Susaně, aby ji zabili. ²⁹ A řekli před lidem: „Pošlete pro Susanu, dceru Helkiášovu, ženu Joakimovu!“ I poslali hned (pro ni), ³⁰ a ona přišla s rodiči, se syny i se všemi příbuznými svými. – ³¹ Byla pak Susana náramně půvabná a krásného vzezření. – ³² Tedy ti nešlechetníci rozkázali, aby ji byl sňat závoj; – byla totiž zahalena – aspoň tak chtěli se pokochati její krásou. – ³³ Příbuzní její a všichni, kteří ji znali, plakali. ³⁴ Povstavše pak oba starší mezi lidem, položili ruce své na hlavu její. ³⁵ Ona plačíc vzhlédla k nebi, neboť doufalo srdce její v Pána. ³⁶ A starší řekli: „Když jsme se procházeli sami po zahradě, vešla tam tato se dvěma děvečkami, a zavřevši dveře zahrady, poslala děvečky domů. ³⁷ Tu přišel k ní jinoch, jenž se byl schoval, a přidružil se k ní. ³⁸ My pak, byvše v koutě zahrady a spatřivše tu nepravost, běželi jsme k nim a viděli jsme, ani spolu obcují. ³⁹ Jeho sice nemohli jsme chytit, ježto byl silnější než my, a otevířev dveře vyskočil; ⁴⁰ tuto však chytivše tázali jsme se, kdo je ten jinoch, ale nechtěla nám říci. Těto věci svědkové jsme.“ ⁴¹ Obec jim uvěřila jakožto starším a soudcům lidu, i odsoudili ji na smrt.

⁴² Susana zvolala hlasem velikým řkouc: „Bože věčný, který znáš věci skryté, který všecko víš prve nežli se stane, ⁴³ ty víš, že křivé. svědectví vydali proti mně; aj, umírám, nic neučinívš z toho, co tito zločinné smyslili si proti mně.“ ⁴⁴ I vyslyšel Pán hlas její.

⁴⁵ Když vedena byla na smrt, vzbudil Pán svatého ducha mladšího jinocha, který slul Daniel. ⁴⁶ I zvolal hlasem velikým: „Čist jsem já od krve této (ženy).“ ⁴⁷ Všecek lid obrátiv se k němu tázal se: „Co to mluvíš?“ ⁴⁸ On pak stoje mezi nimi řekl: „Jste tak nerozvážní, synové Israelovi, že nevyšetřívše věc, aniž nabyvše přesvědčení, co pravda jest, odsoudili jste dceru Israelovu?“ ⁴⁹ Vratte se k soudu, neboť křivé. svědčili proti ní.“ ⁵⁰ Tedy lid rychle se vrátil. A starší obce mu řekli: „Pojď, posad se mezi nás a podej nám zprávu; neboť tobě dal Bůh čest, jaká přísluší stáří.“ ⁵¹ Daniel jim řekl: „Oddělte je, jednoho daleko od druhého, a budu je vyslýchati.“ ⁵² Když tedy oddělen byl jeden od druhého, povolav prvního z nich řekl mu: „Zestárlý ve dnech zlých, nyní přicházejí (tresty za) hříchy tvé, které jsi prve páchal“ ⁵³ nespravedlivě soudě, nevinné odsuzuje a osvobozuje vinné, kdežto Pán dí: „Nevinného a toho, jenž je v právu, nezabiješ!“ ⁵⁴ Nyní tedy, jestli jsi ji viděl, pověz, pod kterým stromem jsi je viděl, že spolu, mluví?“ On odpověděl: „Pod lentiškem.“ ⁵⁵ I řekl Da-

V. ²⁸ . Počíná se soudní řízení.

V. ³¹ . Zákon Nm 5, 18. prikazoval, aby žena, podezřelá z manželské nevěry, byla předvedena s holou hlavou. Toho zákona starší používají, aby aspoň pohledem na krásavici ukojili svou chlípnost.

V. ³⁴ . Podle zákona Lv 24, 14. svědkové kladli ruce vinníkům na hlavu.

V. ³⁵ . Ústy *mlčela*, ale srdcem *volala* (k Bohu).

V. ⁴¹ . Obec nežádala podrobnějšího vyšetřování, nežádala, aby ti, kteří znali dosavadní cudný život Susanin, promluvili, spokojila se s trestním oznámením dvou úředních osob. Srv. Dt 19, 15.

V. ⁴² . Cit srdce, čisté vyznání myslí a dobré svědomí učinily hlas její jasnějším: proto byl veliký křik její před Bohem, jehož lidé neslyšeli.

V. ⁴⁵ . *Duše Danielova* byla zbožná a čistá, tedy *svatá*; té Bůh vnukl, že Susana jest nevinna, že starší jsou vinníci, a dodal jí nadpřirozené síly, aby tu *nevinu* a pokud se týče *vinu* uplatnila.

V. ⁴⁶ . Výstup Danielův vzbudil všeobecnou pozornost.

V. ⁴⁷ . Dan žádá, aby. soudní řízení bylo obnoveno. Snad na základě Dt 19, 18.

V. ⁵⁰ . „čest, jež přísluší stáří“ je zde *právo souditi*. Mluví tu ostatní starší, kteří soud vedli, nikoli dva starší, kteří vystoupili jakožto svědkové.

V. ⁵¹ . Aby se nemohli domluvit.

V. ⁵² . Ty „*dny*“ byly *mravně „zlé“*, ježto v nich páchal nepravosti. Byl to muž v *hříších zešedivělý*.

V. ⁵⁵ . „*lentišek*“ jest „*pistacia lentiscus*“. – Andělé jsou vykonavatelé Prozřetelnosti Boží, která žádá smrt křivých svědků; tu smrt dá anděl vykonati lidem.

niel: „Dobře jsi zalhal proti svému hrdlu; neboť hle – anděl Boží dostal rozkaz od Boha, i rozpůlil tě.“⁵⁶ Odbyv toho a rozkázav přijítí druhému, řekl mu: „Plémě kanaanské, a ne judské, krása tě svedla a chlípnost převrátila ti srdce;“⁵⁷ tak jste činívali dcerám israelským a ony bojíce se byly vám po vůli; ale dcera judská nesvolila k vaší nepravosti.⁵⁸ Nyní tedy pověz mi, pod kterým stromem postihl jsi je, že spolu mluví?“ On řekl: „Pod svídnou.“⁵⁹ I řekl mu Daniel: „Dobře i ty zalhal proti svému hrdlu, neboť čeká anděl Páně s mečem, aby tě rozřízl, aby zabil vás.“⁶⁰ I vzkřiklo všechno shromáždění hlasem velkým, a velebilo Boha, jenž vysvobozuje doufající v něho.⁶¹ A povstali proti oběma starším – usvědčil je Daniel z úst jejich, že křivě svědčili – a učinil jim, co zlého učiniti chtěli oni svému bližnímu.⁶² Aby učinili podle zákona Mojžíšova, zabili je. Tak vysvobozena byla nevinná krev ten den.⁶³ Helkiáš pak i žena jeho chválili Boha pro svou dceru Susanu s Joakimem, mužem jejím, i se všemi příbuznými, že nebyla shledána na ní hanebná věc.⁶⁴ Daniel pak pokládán byl od lidu za velkého od toho dne.

⁶⁵ Král Astyages byl přiřazen k svým otcům, i ujal Cyrus, Peršan, království jeho.

Dodatek druhý: O Bélovi a draku (13, 65.–14, 42.).

HLAVA 14. – ¹ Daniel byl králův spolustolovník a váženější nežli všichni přátelé jeho.

² Babyloňané měli také modlu, jež slula Běl; každý den vynaložili na ni dvanácte měr běli, čtyřicet ovec a šest džbánů vína.³ Také král jej ctil a chodil každý den klanět se jemu, kdežto Daniel klaněl se Bohu svému. I tázal se ho král: „Proč se neklaníš Bélovi?“⁴ On odpověděl řekl mu: „Protože nectím model, udělaných rukou, ale živého Boha, který stvořil nebe i zemi, a má moc nad každým tělem.“⁵ Král mu řekl: „Nezdá se tobě Běl býti bůh živý? Zda nevidíš, jak mnoho sní a vypije každý den?“⁶ Daniel zasmáv se řekl: „Nemyl se, králi; neboť tento jest uvnitř hlína a zevnitř měď, aniž kdy co snědl.“

V. ⁵⁷. „*dcery israelské*“ byly snad potomkyně po Israelitech, odvedených do zajetí *assyrského*, z nichž některé se dostaly až do Babylonie; ježto byly prosáklé duchem pohanským více než obyvatelstvo Judska, byly také méně mravné, neměly tolik hrdinnosti jako Susana, Judovka.

V. ⁵⁸. V řeckém jméno stromu „*prinos*“ hraje se slovem „rozsekne tě“ (prisei). Možno pochybovati, zdali stromy v překladech jmenované vůbec v Babylonii rostly. – Podobná hříčka slov z aramštiny byla převedena do řečtiny také Mt 16, 18. („*petra*“ (aramsky *kéfá*) – *Petr*).

V. ⁶⁰. Rozpor svědků objevil pravdu, osvobodil cudnost.

V. ⁶¹ n Život člověkův na Východě neměl valné ceny; trest smrti za křivé udání ze zločinu cizoložství byl venkoncev v duchu práva babylonského; Židům nebylo tedy se obávati, že budou pohnáni k úřadům babylonským, aby se zodpovídali za utracení dvou lidských životů.

V. ⁶³. Rodiče Susany se radují a díky Bohu vzdávají za to, že jejich snahy, vychovati dceru cudnou, nebyly marné.

V. ⁶⁴. Daniel, který asi již na dvoře byl se proslavil věděním a znalostí věcí tajných (1, 17.; 2, 1 nn.) došel i u svých krajanů uznání, že je *jinoch* (mladý muž) *vedený duchem Božím*.

V. ⁶⁵. bývá právem spojován s úryvkem následujícím (s hl. 14): udává dobu, kdy se událost ve hl. 14 vypravovaná sběhla. Také zde 13, 65. místo „*Astyages*“ dlužno čísti „*Darius*“; toto slovo tu *původně* bylo, jak vyplývá z Klimenta Alexandrijského, podle něhož sběhla se událost ve hl. 14 vypravovaná za *Daria*.

Hl. 14. V. ¹. Njmenovaný tu „*král*“ bývá pokládán se zřetelem na 13, 65. za *Cyru*. Lépe však mysliti na Kambysa nebo na Ugbaru. V. ². „*měr*“ = artab.

V. ³. Náboženské smýšlení Cyrovo, známé z klínopisných památek, srovnává se dokonale s tím, co tu řečeno, že totiž Cyrus, ač Peršan, ctil také bohy babylonské. Hada ctil tím spíše, ježto tato bohocť kvetla i v Persii, odkud pocházela. – Otázka králova, proč se Daniel neklaní bohu, jehož sám král vyzývá, neobsahuje nic nedějinného, naopak jest zcela přirozena; předchůdci Cyrovi na trůně babylonském žádali totéž od Hebreů: aby se klaněli bohům, jež za bohy uznávají také králové.

V. ⁴. Srv. Moudr 13, 3.; Sk 14, 15.; Řím 1, 19.

⁷ Tu král rozhněvav se, povolal kněžstvo jeho a řekl jim: „Nepovíte-li mně, kdo je ten, jenž tyto náklady sjídá, zemřete.“ ⁸ Dokážete-li však, že Běl ty věci sjídá, zemře Daniel, neboť rouhal se Bělovi.“ Daniel řekl králi: „Staň se podle slova tvého.“ ⁹ Bylo pak kněží Bělových sedmdesáte kromě žen a [mládeže,] dětí. – Přišel tedy král s Danielem do chrámu Bělova.

¹⁰ I řekl Bělovi kněží: „Aj, my vyjdeme ven; a ty, králi, předlož jídlo a namíchej vína; zavři pak dveře a zapečeť (je) prstenem svým!“ ¹¹ Až ráno vejdeš, neshleď-li, že jest všecko snědno od Béla, nechať smrti zemřeme; sice (ať zemře) Daniel, který selhal proti nám!“ ¹² Nedbali toho, ježto byli udělali pod stolem skrytý vchod, kterým vždycky vcházel a sžírali ty věci.

¹³ Když tedy vyšli, a král nakladl před Béla jídla, Daniel přikázal svým služebníkům, i přinesli popela, a (on) potrousil jím celý chrám před králem; vyšedše pak zavřeli dveře, a zapečetivše je prstenem královým, odešli. ¹⁴ V noci pak podle obyčeje svého vešli kněží, ženy i děti jejich, a snědli všecko i vypili. ¹⁵ Při prvním úsvitu král vstal a Daniel s ním. ¹⁶ Král se tázal: „Danieli, jsou pečeti celé?“ Daniel odpověděl: „Jsou celé, králi!“ ¹⁷ A hned, jak otevřel dveře, král pohledv na stůl zkríkl hlasem velikým: „Veliký jsi, Béle, a není u tebe žádné lsti!“ ¹⁸ Daniel se zasmál, zadržel krále, aby tam nevcházel, a řekl: „Viz podlahu a všimni si, či jsou tyto šlépěje!“ ¹⁹ Král řekl: „Vidím šlépěje mužů, žen a dětí.“ Tu král rozhněvav se, ²⁰ dal schytati kněze, ženy i děti jejich; i ukázali mu tajná dvířka, kterými chodívali a sjídali ty věci, jež byly na stole. ²¹ Proto král dal je pobíti, Béla pak vydal Danieľovi, kterýž jej i s chrámem jeho vyvrátil.

²² Byl tam také veliký drak, a Babyloňané jej zbožňovali.

²³ I řekl král Danielovi: „Hle, nyní nemůžeš říci, že tento není bůh živý, proto klaněj se jemu!“ ²⁴ „Pánu Bohu svému se klaním“ – pravil Daniel – „neboť on jest Bůh živý, tento však není Bůh živý!“ ²⁵ Ty pak, králi, dovol mi, a já zabiji draka bez meče i bez kyje!“ Král řekl: „Svoluji.“ ²⁶ Vzal tedy Daniel smolu, tuk a chlupy, svařil to, nadělal šišek, a dal je draku do tlamy. Když se drak rozpukl, řekl: „Aj, ten, kterého jste zbožňovali!“

²⁷ Když to Babyloňané uslyšeli, rozhněvali se náramně a srotivše se proti králi řekli: „Židem se stal král, Béla zničil, hada zabil a kněze povraždil.“ ²⁸ A přišedše ke králi řekli: „Vydej nám Daniele, jinak zabijeme tebe i dům tvůj!“ ²⁹ Tedy král vida, že se obořili na

V. ⁷. Král se rozhněval, ježto Daniel pravil cosi neslýchaného, co se nemohlo králi zdáti než *rouháním*. – „náklady“ = pokrmy a nápoje, které nepochybně bylo platiti samému králi.

V. ⁹. Sotva je tu podán počet všech kněží, kteří byli zaměstnáni ve velechrámě, těch bylo asi mnohem více. 70 kněží tu jmenovaných patřilo nejspíše k jedné soše, jichž bylo ve chrámě více, nebo k jedné kapli, celle, výklenku, jichž bylo rovněž ve chrámě více.

V. ¹⁰ n. Kněží Hadovi vcházejí s Danielem v sázku na život a na smrt, při které sám král má býti rozhodčím.

V. ¹². „Nedbali“ nebezpečí smrti, ve které se vydávali, spoléhajice se na obvyklou lest, jež se tolikráte již osvědčila.

V. ¹³. „potrousil“ (potrousiti *dal*) podlahu, jež bývala z upěchované hlíny, z cihel a z asfaltu.

V. ¹⁴. Odesli nejspíše vše do chrámových kuchyní, kde ženy maso upekly a z mouky nadělaly placek.

V. ²⁰. Král odsoudil je právem na smrt, ježto se byli zaručili svým životem za to, že bůh (Had) skutečně j. Jiná jest otázka, byl-li rozkaz krále také ihned s veškerou přísností vykonán, že se nepodařilo ani jednomu ze 70 kněží smrti se vyhnouti.

V. ²⁶. Daniel dal hadu tak veliké *množství* pokrmu *nestravitelného*, že nemohl nezcepeněti.

V. ²⁷. Ačkoli bohota vzdávaná Hadovi v Babyloně za dob Danielových značně poklesla, měl přece dosud Had tolik ctitelů, že vzniklo *nyní* vzbouření lidu, v jehož čele byli nepochybně kněží a příbuzní popravených jejich druhů. *Teď teprv* vybíjí se roztrpčení lidu, že král (Darius Med-Ugbaru?) dovolil cizinci, Židu, kaziti sochu „*Pána*“ života a smrti, t. j. Hada atd.

V. ²⁹. Král svého přítele, jehož si na výsost vážil, obětoval *nerad*. Ale učinil tak, aby se vyhnul škodám, jež by byly stihly jeho samého a dynastii jeho.

něho náramně, byl donucen, aby jim Daniele vydal, ³⁰ oni pak hodili jej do lví jámy a byl tam šest dní. ³¹ V jámě bylo sedm lvů, kterým dávali každý den dvě těla a dvě ovce; ale tehdy nebylo jim dáno nic, aby sežrali Daniele.

³² Byl pak v Judsku Habakuk prorok; ten uvařil pokrm, nadrobil chleba do okřínku, a šel na pole, aby to donesl žencům. ³³ I řekl anděl Páně Habakukovi: „Zanes oběd, který máš, do Babylona Danielovi, jenž jest ve lví jámě!“ ³⁴ Habakuk namítl: „Pane, Babylona jsem neviděl a jámy neznám.“ ³⁵ Ale anděl Páně uchopiv ho navrchu za hlavu, nesl ho za vlasy a postavil ho v Babyloně nad jamou prudkostí svého ducha. ³⁶ I zvolal Habakuk: „Danieli, služebnice Boží, vezmi oběd, který posílá ti Bůh!“ ³⁷ Daniel řekl: „Rozpomněl ses na mne, Bože, a neopustil jsi milujících tebe!“ ³⁸ A vstav Daniel jedl, anděl Páně pak postavil Habakuka zase hned na jeho místo.

³⁹ Dne sedmého přišel král, aby oplakával Daniele. Přišel k jámě, pohleděl do ní, a hle, Daniel seděl mezi lvy. ⁴⁰ Tu zvolal král hlasem velikým: „Veliký jsi, Pane Bože Danielův!“ A dal jej vytáhnouti ze lví jámy. ⁴¹ Ty pak, kteří ho chtěli zničit, dal (král) vmetati do jámy, a byli sežráni v okamžení před ním. ⁴² Tehdy řekl král: „Bojte se všichni obyvatelé veškeré země Boha Danielova; neboť on je spasitel, který činí znamení a divy na zemi; on vysvobodil Daniele ze lví jámy!“

V. ³⁰. Daniel byl již jednou *celou noc ve lví jámě* (výše 6, 7. 16.), ale vyvázl z ní. Aby se nemohlo totéž opakovati, byl v ní ponechán tentokrát *šest dní*. – Lvů byla v Babylonii (až do polovice předešlého století) hojnost. – Byli netoliko střeleni, loveni oštěpy a pod., ale i *za živa chytáni a v klecích chováni*.

V. ³². Nelze najisto tvrditi, že „*Habakuk*“ tu jmenovaný jest jeden z „*malých proroků*“, jak se asi domníval Teodotie, nazýváje ho „*prorok*“. – „*okřín*“ = hluboká mísa neb i hrnec, nepochybně *hliněný*. – Podle LXX nesl také *lahvici vína*.

V. ⁴⁰ n. Z toho, že byl Dan zázračně zachován na živu, vyplývalo, že jeho Bůh, jenž ho zachoval, jest Bůh pravý a že *Had*, od Dan zabítý, *není bůh*, aby mohl Daniele potrestati za zločin, kterého se byl na něm dopustil.

KNIHY MALÝCH PROROKŮ

KNIHA PROROKA OSEÁŠE

Úvod.

V řadě dvanácti „malých“ proroků prvé místo zabírá Oseáš, syn Beeriho. Os zabírá toto místo mezi malými proroky asi proto, že jejich sběratelé a opisovači se domnívali, že jest *z nich nejstarší*. Ž 1, 4. vyplývá, že Os mluví za dob, kdy dynastie Jehuova vládla v Israelsku, kdy však pád její byl již blízko. *Možno vykázati činnosti Oseášově asi patnácte roků: od r. 750 do 736.*

Oseáš působil ve prospěch říše severní (Efraimu); ta poutá všecku jeho pozornost; Efraim jmenován jest v knizečce jeho asi 40krát; také města království severního jsou jmenována velmi často, kdežto Jerusalemský vůbec uveden není. Podle všeho byl příslušníkem říše, ve které a. pro kterou pracoval: království severní jest mu „země“ (1, 2.), krále samaršského nazývá „král náš“ (7, 5.); zná velmi dobře poměry náboženskomravní, politické i sociální této říše; zdá se, že i zvláštnosti jeho jazyka prozrazují, že pocházel z království severního. Přesto měl smysl pro zákonitou dynastii Davidovců, vládnoucí v Judsku, jakož i pro zákonitou bohoslužbu jerusalemskou, jak vyplývá z toho, že se zmiňuje o Judsku častěji.

Domnělý hrob Oseášův ukazují v Zajordání, nedaleko *Es-Saltu*, na hoře, jež sluje na jeho památku *Džebel Oša*. Římská kniha mučedníků (martyrologium romanum) slaví jeho svátek dne 4. července (téhož dne, kdy koná také památku proroka Aggea).

Ježto Os bere rád obrazy ze života *rolnického*, možno míti za to, že vyrostl na venkově; znalost dějin israelských, jakož i obratnost slohová prozrazují, že byl Os *školsky vzdělán* a že tedy pocházel z *rodiny zámožné*.

Hl. 1 a 3 podává *několik životopisných údajů*, týkajících se manželského a rodinného života prorokova, jež bývaly a bývají dosud roztodivně vykládány. Podle 1, 2 n. Os dostal rozkaz od Boha, aby pojal za choť nevěstku Gomeru. Prorok poslechl. Tímto *vnějším* náznacným úkonem měl Os svým vrstevníkům představit *„cizoložství“*, t. j. modlářství a zločiny s ním spojené, jemuž se oddávala tehdy synagoga (choť Hospodinova).

Gomer zachovávala prorokovi manželskou věrnost. Z manželství Oseášova s bývalou nevěstkou vzešly tři děti, kterým dal prorok náznacná jména. Prvního syna nazval *Jizre'él*; ten byl zárukou, že ukrutnosti, spáchané nedávno na rovině *Jizre'él*, budou potrestány zkázou dynastie (Jehuovy) i království. *Druhé* dítě, dceru, nazval prorok *Ló-ru-chámá*, t. j. Nemilovaná, „*Nepolitovaná*“; jméno mělo Israelitům uvést na paměť, že *Hospodin nemá s nimi již slitování*. *Třetí* dítě, chlapec, jménem svým *Ló-ammí* = „Nemůj-národ“, připomněl Israelitům, že *jich Hospodin již nepokládá za svůj národ*.

Os vešel v *druhý manželství s jinou* nevěstkou, za kterou zaplatil obvyklé snubné, a se kterou učinil smlouvu obapolné manželské věrnosti. I toto manželství byl *vnějším úkonem náznacným*, který znamenal toto: 1. Jako bylo Oseášovi od Hospodina nařízeno, aby miloval ženu zkažených mravů, tak Hospodin miluje ustavičně národ israelský přes to, že se oddává modlářství. 2. A jako v manželství manželka Oseášova má náležeti jemu jedinému a nikomu jinému, tak i národ israelský zdrží se dlouhou dobu všeho modlářství, ježto bude zbaven všech prostředků, aby hověl své náklonnosti k mnohobozství. Na konec této vynucené zdržlivosti nastane čas, kdy se navrátí konečně a trvale již k bohoslužbě Hospodinové, kdy pozná jeho vlastnosti, zejména milosrdenství, jež tak výmluvně hlásá celá kniha Oseášova. Ten den zasvitne, až přijde Mesiáš. *Náboženské prostředí*, v němž Os působil, popsáno jest 4 Král 17, 7.–13. Anarchii politické, náboženskému popohanštění odpovídal *ubohý stav mravní a společenský*. Os *kárá* všechny ty zlořády a *hrozí* tresty.

Oseáš byl popředně *člověk srdce, citu*, jehož se bolestně dotkly rány, zasazené *lásce Boží*, jakož i zla, jež se blížila na nevděčný národ. *Os byl prorok lásky*. (Srv. Os 11, 8 n.)

Os vtiskl svou osobitost do svého slohu více než kdo jiný; možno pozorovati u *Os množství citových výbuchů*, krátkých vět, aforistických, poznámkovitých, heslovitých. *Obrazy*, jimiž jest kniha Os hojně protkána, bývají *malebné*, ale také nejednou *divoké*. Tyto zvláštnosti mluvy Oseášovy, jakož i okolnost, že původní znění došlo nás dosti porušené, působí, že jest Os leckde příslovečně temný a nesrozumitelný.

Hoonacker rozkládá knihu Oseášovu na *čtyři části*: *Část první* (jakýsi úvod) liší se zřetelně od ostatku (4–14); *prvá* ta část jest zakončena slibem, že Hospodin po zkoušce přijme kajícího Israele na milost (2, 20.–3, 5.). – *Druhá část* zabírá 4–7, 1a. – *Třetí část*, 7, 1b–11, 11. zakončena jest sliby. – *Čtvrtá část*, t. j. 12–14, zakončena jest doslovem, podobajícím se závěrku *prvé části* (2, 20.–3, 5.). – *První část* pochází z doby, kdy byla *dynastie Jehuova ještě na trůně* (1, 1. 4.). Totéž je možno říci o *části druhé* se zřetelem na 5, 1. – Ježto 7, 3 nn zdají se *narážeti na smrt Zachariášovu*, lze se domnívati, že 7–11, *jakož i 12–14 patří do panování Manahemova*.

Nadpis knihy (1, 1.).

HLAVA 1. – ¹ Slovo Hospodinovo, jehož se dostalo Oseášovi, synu Beeriho, za dnů Oziáše, Joatana, Achaza, Ezechiáše, králů judských, a za dnů Jeroboama, syna Joasova, krále israelského.

Část I. – Smlouva Hospodinova s národem vyvoleným zobrazena smlouvou manželskou (1, 2.–3, 5.).

² Počátek řečí Hospodinových k Oseášovi. Hospodin řekl Oseášovi: „Jdi, vezmi si ženu smilnou, a [učiň si] děti smilství; neboť země ustavičně smilnic (vzdaluje se) od Hospodina.“ ³ Odešel tedy a pojal Gomeru, dceru Debelaimovu.

I počala a porodila mu syna. ⁴ Tu řekl mu Hospodin: „Dej mu jméno Jezrahel; neboť ještě maličko, a krev, prolévanou v Jezrahelu, potrestám na rodu Jehuově; konec učiním království domu Israelova.“ ⁵ V ten den rozdrtím luk Israelův v údolí Jezrahelském.“

⁶ Když počala opět a porodila dceru, řekl mu (Hospodin): „Dej jí jméno „Nepolitovaná“; neboť již nebudu dále míti slitování s domem Israelovým, ale venkoncem na ně zapomenu.“ ⁷ Nad domem Judovým pak se slituji, a vysvobodím je skrze Hospodina, Boha jejich; avšak nevysvobodím jich lukem nebo mečem, ani válčením, ani koňmi a jezdci.“

⁸ Když odstavila „Nepolitovanou“, počala (opět) a porodila syna. ⁹ Tu řekl (Hospo-

HI. 1. V. ^{2–3}. Není pochyby o tom, že Os myslí řádné, zákonité manželství s Gomerou, pročez dává také dětem z něho vzešlým jakožto *zákonitý otec* jména. Pro Oseáše, muže přísných mravů, byl ovšem příkaz vzíti si takovou manželku *tvrdý*, avšak mravně možný, ježto bylo šlechetno pojmouti ji za choť a tím ji vytrhnouti z „volné, lásky“, které byla dosud oddána. Děti Oseášovy slují „*děti smilstev*“ proto, že matka jejich vedla nemravný život před manželstvím s Oseášem. Vrstevníci prorokovi nemohli pochopiti náznacných úkonů Oseášových bez výkladu; první věta toho výkladu jest „*neboť země* (říše severní) *ustavičně smilnic (vzdaluje se) od Hospodina*“. Podle toho výkladu znamená „*smilná žena*“ *zemi, t. j. severní říši oddanou modlářství*.

V. ⁴. n Os předpovídá 1. zkázu dynastie Jehuovy a 2. zkázu celé říše severní. *První předpověď* se splnila, když r. 744 Sellum zabil Zachariáše, posledního panovníka z dynastie Jehuovy (4 Král 15, 10.). *Druhá předpověď* se uskutečnila r. 721 pádem Samáře a jeho následky.

V. ⁶. *Ve druhém pohlaví* možno viděti pokyn Boží, že ani *slabé ženy* nedojdou slitování, až se dostaví zkáza Hospodinova.

V. ⁷. nemá na zřeteli toliko vysvobození Judska za vpádu Senacheribova (4 Král 19, 34.; Is hl. 36 n), ani svobodu, kterou dal zajatcům judským vítězný Cyrus (r. 538), nýbrž veškerou péči Boží o Judovce, aby vykonali, k čemu je Prozřetelnost ustanovila.

V. ⁸ n vyslovuje v náznacném jménu třetího dítěte Oseášova *vrchol Božího trestu*: přestane milostný poměr Hospodina k Israelovi, Hospodin přestane býti jeho Bohem ochranným, milostivým, Israel přestane býti jeho

din): „Dej mu jméno „Ne-můj-lid“; neboť vy (již) nejste můj lid a já nejsem váš!“

¹⁰ Ale synů Israelových bude (zase) jako písku mořského, který nemůže být změřen ani sečten. A na místě, kde jim bylo říkáno: „Vy nejste lid můj!“ bude jim říkáno: „Synové Boha živého.“ ¹¹ Shromáždí se synové Judovi a synové Israelovi spolu, ustanoví sobě hlavu jednu, a vystoupí ze země; neboť veliký to bude den Jezrahel.

HLAVA 2. – ¹ (Tehdy) říkejte svým bratřím: „Lid můj“ a své . sestře: „Politovaná.“ ² Čiňte výtky své matce, čiňte (jí) výtky, neboť není ona mou ženou a já mužem jejím. Ať odstraní smilství svá s tváře a svá cizoložství s prsů svých. ³ Sice ji svleku do naha a pohodím ji jako v den jejího narození; sice udělám z ní pustinu a obrátím ji v zemi bezcestnou a dám ji zahynouti žízní. ⁴ A nad syny jejími se neslituji, proto že jsou to synové smilstev. ⁵ Smilnila totiž matka jejich, hanbu si utřila ta, jež počala je. Řeklať: „Poběhnu za milenci svými, neboť od nich mám svůj chléb a vodu, vlnu svou i len svůj, olej svůj a nápoj svůj.“

⁶ Protož – aj – já oplotím cestu tvou trním, ohradím ji plotem, že svých stezek nenalezne. ⁷ Až se rozběhne za svými milenci, nedohoní jich, až jich bude hledat, nenajde jich. I řekne: „Nuže, vrátím se k prvnímu muži svému, byť mi lépe tehdy nežli nyní.“

⁸ Ta tedy nechce uznat, že já jsem dal jí obilí a víno a olej, a stříbro a zlato, jehož množství jsem jí dal – toho použili k bohostě Baalově. ⁹ Proto vezmu zase zpět své obilí v čas jeho, a víno své v dobu jeho, a vlnu svou a len svůj, jež přikrývaly hanbu její. ¹⁰ Poté odkryjí bláznovství její před očima milenců jejích; a nikdo ji nevytrhne z ruky mé. ¹¹ A konec učiním vši radosti její, slavnostem jejím, novým měsícům jejím, sobotám jejím, všem svátkům jejím. ¹² Zpustoším vinici její i fíkoví její, o nichž řekla: „Výdělky moje jsou to, které mi dali milenci moji!“ Obrátím ji v houštinu, že žráti ji bude polní zvěř. ¹³ Potrestán na ní dny Baalů, kdy zapalovala (jim) kadidlo, kdy se šňořila svým kroužkem, svým šperkem, kdy chodívala za svými milovníky. A na mne zapomněla, praví Hospodin.

¹⁴ Protož aj, já ji přivábím, vyvedu ji na poušť, a mluvití jí budu k srdci. ¹⁵ A z toho místa dám jí vinice její, z údolí pak Achor učiním bránu naděje; i bude tam zpívati jako za dnů mládí svého, jako za dnů, kdy vycházela z Egypta.

¹⁶ V den ten – dí Hospodin – volati na mne bude: „muži můj“ a již nebude volati na mne: „Baale můj“.

¹⁷ Vzdálím jména Baalů z úst jejích, a nevzpomene již na jméno jejich. ¹⁸ Učiním k vůli vám smlouvu ten den se zvěří polní, s ptactvem nebeským, i s drobnou zvířenou pozemskou; luk a meč, vůbec zbroj vyhladím ze země, a zjednám jim bezstarostný spánek. ¹⁹ I zasnoubím tě sobě na věky, zasnoubím tě sobě v právu a v spravedlnosti, v milosrdenství a slitování. ²⁰ A zasnoubím tě sobě ve věrnosti, i poznáš, že já (jsem) Hospodin. ²¹ V ten den budu milostiv, praví Hospodin, budu milostiv nebesům, a

národem vyvoleným, bude jako kterýkoli národ jiný.

HL. 2. V. ² Hospodin vrstevníky Oseášovy vybízí, by povážili náboženskomravní stav své matky, země své, národa ji obývajícího, a tím i sebe aby *kárali*. Hospodin vybízí děti, aby *činily matce výtky*, vybízí je proto, že již není jeho chotí, t. j. není jeho národem a Hospodin není jejím Bohem, jak bylo řečeno výše 1, 9.

V. ⁶ n. Hospodin znemožní přísnými prostředky Israelovi modlářství; až mu nebude možno je pěstovati, půjde do sebe, bude se káti a vrátí se k Hospodinovi.

V. ¹⁴ ličí dále tresty, popsané výše ve v. 9 nn; ty tresty budou léčebné.

V. ¹⁵ „z toho místa“ = z pouště – ze zajeřivkykáže jí Hospodin vinice v Palestině.

V. ¹⁸ . Nová doba zavede *pokoje a bezpečnost*, podobnou té, která byla kdysi v ráji. Srv. výše v. 3. 5. 9. 12.; Lv 26, 6.

V. ¹⁹ . Hospodin vejde v *novou smlouvu* (manželskou) s Israelem (duchovním), která bude *věčná*, ježto nový Israel (církve) svou nevěrou, odpadem od Boha nebude již rušiti ji. Za té nové smlouvy bude v obci israelické (církvi) panovati *právo a spravedlnost* (Is 11, 4 n; 32, 17.; 33, 5.; 45, 8.; 51, 6. a jj.). *Boží láska a blahovůle*, dokonalá věrnost (smlouva věčná).

ona budou milostiva zemi. ²² Země pak bude milostiva pšenici, vínu a oleji, a tyto budou milostivy Jezrahelu. ²³ I budu si ji v zemi štípiti, slituji se nad Napolitovanou, ²⁴ a řeknu Nemémulidu: „Lid můj jsi ty“, on pak řekne: „Bůh můj jsi ty.“

HLAVA 3. – ¹ I řekl mně Hospodin: „Ještě (jednou) jdi a miluj ženu, milovanou od jiného, cizoložnou, jako miluje Hospodin syny Israelovy, kdežto oni vzhledají k bohům cizím, a milují koláče z vinných hroznů.“ ² I koupil jsem si ji za patnácte stříbrných a za půl druhého koru ječmene. ³ A řekl jsem jí: „Mnoho dní zůstaneš mou, nebudeš smilniti, budeš bez (jiného) muže, a já chovati se budu taktéž vůči tobě. ⁴ Neboť mnoho dní zůstanou synové Israelovi bez krále a bez knížete, bez oběti a bez oltáře, bez efodu a bez terafim. ⁵ Poté však obrátí se synové Israelovi, a hledati budou Hospodina, Boha svého, jakož i Davida, krále svého; a s třesením budou objímati Hospodina a dobra jeho za posledních dnů.“

Část II. – Hrozby trestů proti severní říši (4, 1.–7, 1a).

HLAVA 4. – ¹ Slyšte slovo Hospodinovo, synové Israelovi, neboť soud má Hospodin s obyvateli země (této). Neb není poctivosti, není lásky, a není znalosti Boha v zemi. ² Krivá přísaha, podvod a vražda, krádež a cizoložství rozmohlo se, a krveprolití stíhá krveprolití. ³ Proto kvílí země a chřadnou všichni její obyvatelé s polní zvěří i s ptactvem nebeským; ano i ryby mořské lekají.

⁴ Nikdo však nesmí výtky činit, nikdo nesmí kárán býti, neboť lid tvůj jest jako ti, kteří s knězem se prou. ⁵ Padneš za dne a padne také prorok s tebou; v noci dám zahynouti tvé matce. ⁶ Hyne můj národ, protože nemá znalosti; poněvadž jsi ty zavrhl znalost, zavrhu (i já) tebe, abys nebyl mým knězem; a že jsi (ty) zapomněl na zákon Boha svého, zapomenu na tvé syny také já. ⁷ Kolik jich bylo, tolik jich hřešilo proti mně; slávu jejich v potupu proměním. ⁸ Z hříchů lidu mého se živí, a po nepravosti jejich lační. ⁹ I bude jako lidu, tak i knězi: potrestám na něm cesty jeho, a myšlení jeho odplatím jemu. ¹⁰ I budou jísti a nenasytí se, budou smilniti, ale neukojí se, ježto Hospodina opustili zatvrzele.

¹¹ Smilství, víno a opilství berou rozum. ¹² Lid můj dřeva svého se dotazuje, hůl jeho podává mu zprávu; neboť duch smilství oklamal je, že smilstvem vzdalují se od svého Boha. ¹³ Na vrších hor obětují, na pahorcích zapalují vonidla, pod dubem, pod topolem a

Hl. 3. V. ¹. „*miluj*“ manželsky. Aby ji mohl manželsky milovati, bylo prve třeba, aby ji pojal za choť; „*ženu*“ jinou, *ne* Gomeru, o níž byla řeč již ve hl. 1. Slovo „*ještě*“ nasvědčuje, že má vejíti Os *po druhé* v manželství, v jiné, než to, o němž byla řeč ve hl. 1. „*koláče z vinných hroznů*“ bývaly obětovány modlám a zbytky jejich byly podávány při obětních hostinách. Srv. Jer 7, 18.

V. ². Os si ji *koupil za patnáct síklů stříbra, za chomer ječmene a za letek ječmene*. Byla to cena otroka (Ex 21, 32.). Z toho však nejde nutně, že byla druhá žena otrokyní; nanejvýše bylo by možno z nízkého snubného vyvozovati, že byla z chudé rodiny.

V. ⁴. „*bez krále a bez knížete*“, kteří je sváděli k modlářství.

Hl. 4. V. ¹. „*synové Israelovi*“ je *čestný* název; připomíná původ národa. Názvem tím míní tu Os toliko říši *severní*, kterou níže ve v. 15. zřetelně odlišuje od Judska.

V. ³. *Sucho*, jež stihlo zemi, prohlašuje Os za trest zločinů výše jmenovaných.

V. ⁴. Smysl podle Vulg.; Lid israelský jest velmi nedůtklivý a zpurný; počne-li mu kněz nebo prorok činiti výtky, odporuje mu, hádá se s ním. Srv. Dt 17, 12.; Nm 16.

V. ⁵. oslovuje *kněze*. Za své hříchy bude potrestán *slepotou*, že se svalí za *bílého* „dne“. S ním se svalí také *lžíprorok* (za bílého dne). Ten pád bude mu na záhubu, „*matka*“ = národ israelský.

V. ⁶. Lid hyne, ježto nežije správným životem náboženskomravním. *Vinen tím jest kněz, kněžstvo*, které samo toho života nevede, aniž jej v lidu budí nebo zachovává.

V. ¹⁰. *líčí trest kněží* za jejich hříchy. Budou *jísti* z obětí lidu, ale tím nebude hrabivost jejich ukojena, duše jejich nenabude *spokojenosti*. Budou smilniti, t. j. pěstovati modlářství, ale ani v tom nenajdou *pokoje*.

V. ¹². „*kus dřeva jeho*“ jsou modly, jež si lid sám vyrobil.

terebintem, neboť příjemný jest jeho stín; proto smilní vaše dcery, a nevěsty vaše cizoloží.

¹⁴ Nebudu trestati dcer vašich, že smilní, ani nevěst vašich, že cizoloží, poněvadž (tito) sami s nevěstkami obcují a s posvátnými ženkami obětují. Lid nerozumný vezme za své.

¹⁵ Smilníš-li ty, Israeli, ať nehřeší aspoň Juda! Nechodte do Galgaly, neputujte do Betavenu, aniž (tam) přísahajte: „Jakože živ jest Hospodin!“ ¹⁶ Neboť jako zbujná kráva uchýlil se Israel; nyní je pásti bude Hospodin jako berana na širé pláni. ¹⁷ Spřežen s modlami jest Efraim, nechej ho! ¹⁸ Odlišné jsou hody jejich, ustavičně smilní, zkázu přiváděti jest rozkoší ochránců jeho. ¹⁹ Přiváže si jej vítr ke svým křídlům, a hanbu míti budou ze svých obětí.

HLAVA 5. – ¹ Slyšte to, kněží, pozor měj, dome Israelův, dome královský, poslouchej, neboť proti vám soud jest; protože osidlem staly jste se hlídce, a síti rozestřenou na hoře Tabor. ² Obětní klesli jste hluboko, já však jsem karatel všech jich.

³ Známt já Efraima a Israel není mi skryt; ano, smilní nyní Efraim, poskvrňuje se Israel. ⁴ Myšlení jejich (jim) nedají, aby se navrátili k Bohu svému; neboť ducha smilstva mají v sobě a Hospodina nepoznávají. ⁵ Svědčí zpupnost Israelova proti němu, Israel i Efraim padnou pro nepravost svou, a také Juda padne s nimi. ⁶ Se svým bravem a se svým skotem půjdou hledati Hospodina, ale nenajdou ho, vzdálil se od nich. ⁷ Hospodinovi se zpronevěřili, neboť cizoložnat naplodili, nyní měsíc je polkne i s majetkem jejich.

⁸ Trubte na trouby v Gabae, na polnici v Ramě, trubte na poplach v Betavenu, za tvými zády, Benjamin. ⁹ Efraim zpuštěním bude v den trestu. Pokolením Israelovým oznamuji jistou věc: ¹⁰ Knížata judská jsou jako ti, kteří mezníky překládají; vyleji na ně jako vodu hněv svůj. ¹¹ Nátisk trpí Efraim, zlomen jest bezprávím, neboť dal se do běhu za neřády. ¹² Ale já jsem jako mol Efraimovi, a jako houba domu Judovu. ¹³ Tu užířel Efraim svůj neduh a Juda svoje pouto; i odešel Efraim k Assurovi a poslal ke králi mstiteli; ale on nemůže zhojiti vás, aniž může z pout vás rozvázati. ¹⁴ Jsemť jako lev já Efraimovi, a jako lvíče domu Judovu; já, já uchvátím a odejdu, vezmu a nebude, kdo by vytrhl. ¹⁵ Půjdu a vrátím se na své místo, dokud nezemdlíte a nebudete hledati mé tváře.

HLAVA 6. – ¹ V tísní své snažně budou mne hledat (řkouce) : Pojdte, a vraťme se k Hospodinu; ² onť (nás) rozšlehal, a uzdraví nás, poranil, a vyhojí nás. ³ Navrátí nám život po dvou dnech, třetího dne vzkřísí nás, a žiti budeme před jeho tváří. Poznejme, o to usilujme, abychom poznali Hospodina; jako zora jistě on vysvitne, přijde nám jako déšť ranní, a jako déšť pozdní na zemi. ⁴ Jak s tebou naložit, Efraime? Jak s tebou naložit, Ju-

V. ¹⁵ „*Galgala*“ jest nejspíše pahorek nedaleko Betelu, na němž byla svatyně, zasvěcená bohopotě býčka (taulatrie). Betel bylo *hlavní sídlo modlářství* israelského. Tam neměl Juda choditi. – *Přisahati při Hospodinu* na místě modlářském znamenalo mísiť čistou bohoslužbu Hospodinovu s modlářstvím.

HL. 5. V. ³. Hospodin schvaluje výtky, jež činil prorok a staví se za něho.

V. ⁶. Až řečená pohroma příkavčí, mamó bude obětovati Hospodinu stáda, aby se smiloval a pohromu odvrátil; Hospodin jich nevyslyší.

V. ⁹. *Spuštěním* hrozil již Hospodin Dt 28, 64.; 29, 28. „*Pokolení Israelova*“ jsou zde kmeny říše severní i jižní.

V. ¹². Jako se zastal Hospodin pronásledovaného proroka výše ve v. 2b, tak činí i nyní; potrestá utlačovatele jeho ne hned, ale časem; z Efraima bude roucho, prožrané moly, z Judska dřevo, prožrané houbou nebo červy.

V. ¹⁴. Hospodin sám potrestá severní i jižní říši; toho Božího trestu žádná moc lidská nebude moci jich zbaviti.

HL. 6. V. ¹. – ⁶. čítá církev na *Veliký pátek*.

V. ³. „*po dvou dnech*“ = „*třetího dne*“ = brzy. „smrt“ znamená útrapy, zajetí, otroctví, nebo veliké nebezpečí. *Konec* těch útrap bývá nazýván *vzkříšením*, životem a pod. Budou se snažiti, aby poznali Boha, protože nedostatek toho poznání byl příčinou neštěstí.

do? Vaše láska jest jako ranní mráček, a jako rosa, která záhy prchá.⁵ Proto jsem prorokům kázal, by tesali (je), zabíjel jsem je slovy úst svých, a že tě trestám, jak slunce bylo jasno.

⁶ Neboť lásku jsem chtěl a ne obět, znalost Boha spíše než celopaly.

⁷ Oni však jako Adam porušili smlouvu, tam se mně zpronevěřili.⁸ Galaad jest město zločinců, potřísněné stopami krve.⁹ Jest jako jícny lupičů, je druhem kněží, kteří zabíjejí na cestě chodce ze Sichemu; ano, hanebnost páchají.¹⁰ V Betelu viděl jsem věc hroznou: tam smilní Efraim, poskvňuje se Israel.¹¹ Ale také, Judo, připravím žen tobě, až obrátím osud lidu svého, až uzdravím Israele.

Část III. (7, 1b–11, 11.).

HLAVA 7. – ¹ Ukázala se nepravost Efraimova, jakož i zloba Samaře. Neboť páchají podvod, zloději loupí (v domech) a lotří na ulicích.³ Nemyslí na to, že vím o veškeré zlobě jejich; nyní obklíčily je zločiny jejich, mám je před očima.

³ Ve své zlobě obveselují krále, a ve svém lichocení knížata.⁴ Všichni cizoloží; jsou jako pec, zapálená od pekaře; přestala obec maličko mísit, až zkynulo všecko těsto.⁵ V den krále našeho knížata vztekají se z vína, (král) vztahuje svou ruku s posměvači.⁶ Ano oddali se mu se srdcem jako pec (rozníceným), když jim úklady činili; celou noc spal pekař jejich, ráno jest on rozpálen jak oheň plamene.⁷ Všichni rozpálili se jak pec; vladaře své pohltili. Všichni králové jejich padli, není mezi nimi, kdo by volal ke mně.

⁸ Efraim jest mezi pohany, on směšuje se s nimi; z Efraima stal se podpopelný chléb, jenž nebyl obrácen.⁹ Užívají cizáci mu sílu, on však toho nevidí, i šediny vysuly se na něm, on však o tom neví.¹⁰ Ponížena jest Israelova zpupnost, před očima jeho; a (přece) se nevracejí k Hospodinu, Bohu svému, a nehledají ho přes to všecko.¹¹ Z Efraima stala se takorčka holubice svedená, nemající rozumu; Egypt vyzývájí, k Assyřanům odcházejí.¹² Až (tam) odejdou, roztáhnou na ně síť svou; jako ptáka nebeského strhnu je, bítí je budu, jak bylo i oznámeno obci jejich.

¹³ Běda jim, že odstupují ode mne! Kletba na ně, že se mi zpronevěřují! Já jsem je vysvobozoval, oni však mluví proti mně lži.¹⁴ A nevolají ke mně ze srdce svého, ale vyjí na svých lůžkách; pšenici a víno přežvykují, odstupují ode mne.¹⁵ Já jsem je (přece) vyučil, posilnil ramena jejich, oni však vymýšlejí proti mně zlé věci.¹⁶ Chtějí býti zase beze jha; jsou jako lučičtější klamavé, padnou mečem knížata jejich, pro zuřivost jazyka jejich, to jest pro posměch v Egyptské zemi.

V. ⁷. Palestina byla jako ráj; „tam“ Israelité odpadli od Boha jako Adam.

V. ⁹. Galaad jest krvežíznivý jako hltaný lupičů; jest jako kněží, kteří . . . prý posílali na cesty lupiče, aby Israeliti, kteří Sichemem chodili na svátky výroční do Jerusalema, přepadali a tak je přiměli k tomu, by chodili raději do Danu nebo do Betelu a tam se klaněli býku.

HL. 7. Prorok vytýká ve v. 1.–7. zlořády společenské a politické.

V. ³–⁷. mají na zřeteli politické zmatky a královraždy po smrti Jeroboama II. (4 Král 15, 8 nn.). Os rozeznává dvě skupiny osob: a) věrolomné *spiklence*, přirovnané k rozpálené peci, a b) *krále a činovníky*, přirovnané k hmotě, která shoří.

V. ⁵. „den krále našeho“ nazvali poddaní den, který oslavoval král se svými dvořany hody a *pilkou*.

V. ⁸–¹². Israel marně hledá pomoci u pohanů.

V. ⁹. „šediny“ známky stáří a *slabosti*; zde slabosti *národní*.

V. ¹¹. nemá na zřeteli určitých historických zákroků Israelových v Assyrii nebo v Egyptě, ale mluví všeobecně o náklonnosti hledati (proti Božím trestům) pomoci u té neb oné velmoci pohané (podle přání stran, z nichž jedna byla nakloněna důvěřovati Assyrii, jiná Egyptu).

V. ¹³–¹⁵. Od Hospodina pomoci nežádají!

V. ¹⁴. Ježto Israel po jiném netoužil a na nic jiného nemyslel, nežli jak by se dobře najedl a napil („přežvykoval“ jako zvíře), tloustl sice, ale odpadl od Hospodina.

HLAVA 8. – ¹ K ústům svým přilož si polnici! Jako sup (se vznášejí) nad domem Hospodinovým; neboť přestupují mou smlouvu a zákon můj ruší. ² Vyzývají mne: „Bože můj!“ Znáš tebe, Israeli. ³ Zavrhl Israel dobré, (proto) nepřítel bude ho stíhat. ⁴ Oni ustanovují krále, ale ne ze mne, (ustanovují) knížata, kterých neznám; ze svého stříbra a zlata dělají si modly, na svou zkázu. ⁵ Odporné jest (mi) tvé tele, Samaři, roznítil se hněv můj na ně; dlouho-li (ještě) nebudou schopni, aby čisti byli? ⁶ Neboť i ono jest z Israele, řemeslník je udělal, a není to Bůh. Ano, pavučinou bude samařské tele!

⁷ Ježto vítr rozsívají, bouří budou klidit; stěbla stojícího nebudou míti, klas nedá mouky, a dá-li, cizáci ji shltnou. ⁸ Sežrán jest Israel; stal se nyní mezi národy jakousi nečistou nádobou. ⁹ Neboť oni odebrali se k Assurovi. (Kdežto) divoký osel zůstává si v samotě, Efraim dary dává milcům. ¹⁰ Ať si však za mzdu najímají pohany: nyní ještě jich nerozptýlím, i odpočinou si maličko pod břemenem krále i knížat.

¹¹ Ano, nadělal Efraim mnoho oltářů na hřích; oltáře staly se mu (prostředkem) ke hříchu. ¹² Píši-li mu mnohonásobná svá přikázání, jsou za cosi cizího pokládána. ¹³ Přinášejí-li žertvy, obětují-li maso a jedi: Hospodin ho nepřijímá; nyní vzpomene na nepravost jejich, a navštíví hříchy jejich: bude jim navrátit se do Egypta. ¹⁴ Protože zapomněl Israel na svého tvůrce, že nastavěl modlářských chrámů, a protože Juda vystavěl mnoho hrazených měst: pošlu oheň do měst jeho, i sežere domy jeho.

HLAVA 9. – ¹ Zanech radosti, Israeli, upušt od svého pohanského veselí! Vždyť smilně vzdaluješ se Boha svého, máš zálibu ve mzdě (za to) na všech pšeničných humnech. ² Humno a lis nebude jich živit, víno je zklame. ³ Nebudou bydleti v zemi Hospodinově, navrátí se Efraim do Egypta, a v Assyrii věci nečisté jísti bude. ⁴ Nebudou obětovati Hospodinu vína, nebudou se líbiti jemu; oběti jejich jako chléb truchlících budou: všichni, kteří jej budou jísti, poskvří se; neboť chléb jejich bude jen pro hlad jejich, nevejde do domu Hospodinova. ⁵ Co činiti budete v den slavný, v den svátku Hospodinova? ⁶ Neboť aj – až odejde ze země zpustošené, Egypt je shromáždí, Memfis je pohrbí; vzácnosti ze stříbra jejich kopřiva děditi bude, hloží (poroste) ve stanech jejich.

⁷ Přišly doby navštívení, přišly doby odplaty – zvíťe, Israelští, že se blázní prorok, že

HL 8. V. ¹–⁶. *Israel zavrhl smlouvu s Bohem učiněnou, proto jej stihne Boží trest.*

V. ². Israelité vyzývají Hospodina, Hospodin odpovídá: „Znáš tebe, Israeli“, že jsi neupřímný, že voláš ke mně toliko rty a nikoli srdcem.

V. ⁵. Býčci byli postaveni k veřejnému a úřednímu uctívání v Betelu a v Danu; za tu protizákonnou bohoptu byla odpovědná *ústřední vláda*, sídlící v hlavním městě říše – v Samaři, proto sluje „*tele Samaře*“.

V. ⁷–¹⁴. Blíží se zkázonosná bouře, t. j. vpád assyrského vojska za to, že hledali kdysi pomoci v Assyrii! Sami si zavinili své neštěstí.

V. ⁹. Divoký osel (žijící ve stádech) *vyhýbá se člověku* a tím si zachovává svou *svobodu*. Israel udržuje přátelské *styky* s Assyrií, zaprodává si svou *samostatnost*! Divoký osel jest chytřejší než Israel.

V. ¹¹. Srv. Dt 12, 5.; 3 Král 12, 30.; 15, 26. 34. a j.

V. ¹³. „*Egypt*“ znamená tu vůbec „*robotárnu*“, otroctví, podobné tomu, jež jim bylo kdysi snášeti v Egyptě.

V. ¹⁴. jeví nápadnou podobnost s Am hll. 1 n; 3, 11. 15.; zdá se, že Os tu opakoval nebo napodobil Amosa.

HL 9. V. ¹. O žni, kdy mlátili obilí na humnech, bývala veliká *radost*. Pohané vzdávali radostné díky svým bůžkům za hojnou úrodu.

V. ². Nemají se radovati (v. 1.) ježto budou potrestáni *neúrodou* na poli i na vinici za to, že kdysi *úrodu* přičítali bůžkům a že ke cti jejich pořádali jásavé slavnosti.

V. ³–⁶. hrozí *zajetím*, „*země Hospodinova*“ = Palestina, „*nečisté*“ pro Israele jsou pokrm, z nichž prvotiny byly obětovány modlám, nebo naopak nebyly obětovány Hospodinovi; nečisté byly také pokrm ze zvířat ne-
správně zabíjících.

V. ⁷. Pro množství nepravostí Israelových přijdou doby trestu; v zajetí zvědí Israelité, že lžiproroci byli šilenci a lidé bez rozumu.

rozumu pozbývá muž osvícený – pro množství tvé nepravosti, pro množství nerozumu.⁸ (Jako) zvěd se chová Efraim k Bohu mému: prorokovi klade osídlo k pádu na všech cestách jeho, nesmyslné nástrahy mu klade i v domě Boha jeho.⁹ Hluboce zhřešili jako kdysi v Gabae; vzpomene Bůh na nepravost jejich, navštíví hříchy jejich.

¹⁰ Jako hrozny na poušti našel jsem Israele, jako první ovoce figu [na vrcholku jeho] viděl jsem otce jejich. Oni, když přišli k Beelfegorovi, oddali se hanbě; staly se z nich oha-
vy jako to, co milovali.¹¹ Efraim, jako ptáče odletěla sláva jeho, že nebylo porodů, ani
mateřství, ani početí.¹² Odchovají-li své syny: bezdětné je učiním, že nebudou člověka;
neboť běda i jim, až se vzdálím od nich!¹³ Efraim, jak jsem viděl, byl (jako) Tyrus založe-
ný v kráse; a Efraim vyvádí na popravu syny své.

¹⁴ Dej jim, Hospodine – co bys jim měl dáti?– dej jim lůna bez

dítěte a vyprahlé prsy.

¹⁵ Všecky nešlechtnosti jejich vybuchují v Galgale; ano, tam jsem je počal mít v nená-
visti; pro zlobu skutků jejich z domu svého vyvrhnu je; nebudu jich už milovati, všechna
knížata jejich jsou odpadlíci.¹⁶ Udeřen jest Efraim, kořen jejich vyschl, ovoce žádného
nedají; i když děti zplodí: na smrt vydám přemilé (plody) života jejich.¹⁷ Zavrl je Bůh
můj, protože ho neposlechli, i budou tuláky mezi národy.

HLAVA 10. – ¹ Vinným kmenem, ratolestným byl Israel, podle toho dával také ovoce;
čím více měl ovoce, tím více stavěl oltářů, čím více mu půda plodila, tím více si dělal mo-
del.² Rozděleno jest jejich srdce, nyní zahynou; onť poláme modly jejich, poplení oltáře
jejich.³ Řeknou-li nyní: „Nemáme krále?“ Nebojíme-li se Hospodina, král – co nám dob-
rého může učiniti? ⁴ Mluvit slova neužitečného snu, vcházení ve smlouvy – a trest poroste
jako plevel na záhonech polních.

⁵ O tele v Bet-avenu bojí se obyvatelé samarštit, ano, kvílí nad ním jeho lid, chvějí se o
ně kněží jeho, pro jeho bohatství, že se od něho odstěhovalo.⁶ Neb i ono do Assuru odne-
seno bude v dar králi mstiteli; potupu si utrží Efraim, zahanben bude Israel ve svých plá-
nech.⁷ Samar způsobila, že král její zmizí jako pěna na povrchu vody.⁸ Zkaženy budou
modlářské výšiny, hřích Israelův, trní a hloží bude bujeti na oltářích jejich; tehdy řeknou
horám: „Přikryjte nás!“ a pahorkům: „Padněte na nás!“

⁹ Ode dnů Gabay hřešil Israel, tam se postavili (v důvěře, že) nepostihne jich v Gabae
válka proti zločincům! ¹⁰ Podle žádosti své (spravedlnosti) trestati je budu, seberou se na
ně národové, když budou trestáni pro dvě nepravosti své.¹¹ Efraim jest jalovice naučená
ráda mlátit, ale já přejdu přes krásnou její šíji, zapráhnu Efraima, orati bude Juda, půdu
kypřiti bude sobě Jakob.¹² Sijte sobě podle spravedlnosti, žněte podle lásky (k bližnímu);

V. ⁸. jest nesnadný, bývá proto všelijak vykládán. – *prorok nachází osídlo . . . na všech svých cestách, jakož i
pronásledování, v domě Boha svého*.

V. ⁹. O hříchu v Gabae viz Sdc hl. 19.

V. ¹¹. „sláva“ znamená bývalou Efraimovu sílu plodivou, množství porodů, těhotenství, početí.

V. ¹². Efraimu nebudou se roditi děti, ale i děti, jež Efraim již vychovává, vezmou za své.

V. ¹⁵. „v Galgale“, kde byla modlářská svatyně, počal mít v nenávisti ty, které s takovou láskou byl do „svého
domu“, t. j. do své země, uvedl.

HL. 10. V. ¹. Hospodin dával Israelovi i hmotný *blahobyt*. Israel, místo, aby za něj byl *vděčen*, *zneužíval ho k
modlářství*.

V. ⁴. Král (a jeho pomocníci) bude mnoho mluvit, slibovat, bude vyjednávat s Egyptem a Assyrií a zatím –
trest Boží bude tu!

V. ⁵. Nejen král, ani býček Betelský nemůže a nebude moci pomoci Israelovi, ba *ani sám sobě ne!*

V. ⁸. Tresty Boží, jež stihnou Israele, až jeho zemi zaplaví Assyřané, budou tak hrozné, že si poražení Israeli-
té budou přát raději rychlou smrt nežli býti trápeni tak dlouho a tak ukrutně. Srv. Lk 23, 30.; Zjev 6, 16.

V. ¹². Až nevyhnutelný trest přijde, ať ho Israel použije ke svému prospěchu – k návratu k Hospodinovi spra-

založte si novou roli; jeť čas k tomu, byste hledali Hospodina, až by přišel ten, jenž učít vás bude spravedlnosti.¹³ Zaorali jste bezbožnost, nepravost jste žali, jedli jste úrodu lži. Protože jsi doufal v cesty své, ve množství svých junáků,¹⁴ povstane válečný ryk v tvém lidu, všechna tvoje opevnění zpuštěna budou, jako zpuštěn byl Salmana od domu toho, jenž soudil Baala v den boje, když matka i se syny byla rozbita.¹⁵ Tak učinil vám Betel pro zlobu nepravostí vašich. Jako jitro míjí, (tak) pomine král israelský.

HLAVA 11. – ¹ Když byl Israel (ještě) dítě, zamiloval jsem si ho, a z Egypta povolal jsem syna svého. ² Čím více na ně volali, tím více se jich vzdalovali; Baalům obětovali, modlám pálili kadidlo. ³ A já byl jsem jako pěstoun Efraimovi, nosil jsem je na ramenech svých, ale nepoznali, že jsem je ošetřoval. ⁴ Pouty blahově táhl jsem je, vazbami lásky; pozdvihl jsem takorůžka ohlavy na čelistech jejich, a schyloval jsem se k němu, aby měl co jísti. ⁵ Nevrátil se do Egyptské země, ale Assur, ten bude králem jeho, protože se nechtěli obrátit (ke mně).

⁶ Meč počne v městech jeho, a stráví vyvolence jeho, zhltná hlavy jejich.

⁷ Lid můj bude čekat na můj návrat, ale jho bude vloženo na něho spolu, které nebude odňato.

⁸ Jak bych tě mohl vydati na pospas, Efraime? Budu tě chrániti, Israeli! Jak bych mohl nalozit s tebou jako s Adamou, učinit tobě jako Seboimu? Srdce mé obrací se ve mně, soucit můj spolu jest roznicen. ⁹ Neučiním podle žáru hněvu svého; nebudu déle Efraima bít, neboť Bůh jsem já a ne člověk; Svatý uprostřed tebe, nevejdou do města.

¹⁰ Za Hospodinem choditi budou, (jenž) jako lev bude řvati; ano, on bude řvati, že báti se budou obyvatelé Západu. ¹¹ A uletí jako pták z Egypta, jako holubice z Assyrské země, i usadím je v domech jejich, praví Hospodin.

Část IV. (11, 12.–14, 1.).

¹² Oplétá mne neupřímností Efraim a lstivostí dům Israelův; ale Juda chodí s Bohem příkladně a se Svatým věrně.

HLAVA 12. – ¹ Efraim pase vítr a honí se za žhavým vichorem; celý den množí nicotnost a marnost: smlouvu činí s Assyřany a. olej do Egypta odvádí. ² Spor má Hospodin s Judou, trestati bude Jakoba, podle cest a činů jeho odplatí jemu. ³ „V matčině lůně potřhl (Jakob) svého bratra, a ve své síle utkal se s andělem. ⁴ Zápolil s andělem, nabyt vrchu, úpěnlivě ho prosil. V Betelu jej našel, a tam mluvil s námi. ⁵ – (Byl to) Hospodin, Bůh zástupů, „Hospodin“ památné jest jeho jméno. – ⁶ A ty pomocí Boha svého se vrátíš, dbej skutků milosrdenství a spravedlnosti, a doufej v Boha svého vždycky.“

⁷ Chanaaňan – v ruce jeho falešná váha, miluje podvod, ⁸ Efraim říká: „Přece však

vedlností, milosrdenstvím, novým životem.

HL. 11. V. ¹. srv. s Ex4, 22.; 19, 5 n; Jer 2, 2.; Ez 16, 7.; Mt 2, 15.

V. ². „volali“ na ně jménem Božím *proroci* od Mojžíše a Arona počínajíc, Baalům obětovali jako Sdc 2, 11.; 1 Sam 7, 4.; 1 Král 18, 18.

V. ⁴. „ohlava“ = jho

V. ⁵. Za *nevědk*, vyličený ve v. 1.–4., stihne Israele *trest*; nevrátí se do Egypta, ale do *zajatí assyrského*, kde místo dosavadní otcovské vlády *Hospodinovy* bude mu krutě vlastní *král assyrský*.

V. ⁸. Po předpověděném trestu prorok vrací se k Božím *milosrdenství*, jež nedopustí, aby trestaný Israel zahynul navždy jako Pětiměstí (Sodoma atd.).

HL. 12. V. ¹. *Efraim marně se snaží najít záchranu v Egyptě a v Assyrii.*

V. ³. Praotec *Jakob uměl si zjednatí a zachovati Boží požehnání. Jak daleko jsou od něho potomci vzdáleni!*

V. ⁴. *O modlitbě Jakobově v Betelu* srv. Gn 28, v. 20 nn. Kterak Jakob v Betelu Boha „našel“, viz Gn 35, 1 nn. – *Sliby*, danými Jakobovi a jeho *potomstvu*, mluvil Hospodin s *pozdějšími Israelity* (= „s námi“).

V. ⁷. Israel jest jako *podvodný kupec* (= Chanaaňan); dopouští se neupřímností, podvodu ve svém chování k 1416

jsem zbohatl, zjednal jsem si majetek; v žádné práci mé nelze najít nepravosti, kterou bych zhřešil." ⁹ A já jsem Hospodin, Bůh tvůj, od země Egyptské; zase tě usadím ve stanech jako za dnů svátečních! ¹⁰ Mluvil jsem k prorokům, já vidění (jejich) jsem rozmnožoval a dával jsem je ničití skrze proroky ¹¹ spolu s nicotnými modlami. Není z nich nic než nicota. V Galgale býkům obětovali; také z oltářů jejich budou (jen) hromady na polních brázdách.

¹² „Utekl Jakob do krajiny Syrské, a sloužil Israel pro ženu, pro ženu hlídal (stáda). ¹³ Skrze proroka pak vyvedl Hospodin Israele z Egypta; skrze proroka zachován byl." ¹⁴ K hněvu [mne] popudil Efraim ukrutnými skutky svými: krev jeho na něho přijde, potupu jeho odplatí mu jeho Pán.

HLAVA 13. – ¹ Když mluvíval Efraim, hrůza jíjala Israele; ale provinil se v baalovi; proto jest po něm veta. ² A nyní hřeší dále, učinili sobě slitinu ze svého stříbra, podobnou modlám. Dílo řemeslníků je to všecko, a o těch oni říkají: „Obětujte, lidé, ctitelé telat!" ³ Protož budou jako ranní mlha, jako rosa záhy pomíjející, jako plevy vichrem zachvácené z humna, a jako dým z komína.

⁴ A přece já Hospodin jsem Bůh tvůj z Egyptské země: Boha mimo mne neznáš, a není vysvobození mimo mne. ⁵ (Jen) já jsem se ujal tebe na poušti v zemi pusté; ⁶ podle svých pastev byli nasyceni; byvše nasyceni zdvihli své srdce a zapomněli na mne.

⁷ I budu jim já jako lev, jako pardal na cestě Assyranů. ⁸ Napadnu je jako medvědice, které pobrali mladé, roztrhám vnitřnosti jater jejich, strávím je tam jako lev – polní zvěř je roztrhá. ⁹ Bude to tvá zkáza, Israeli, toliko já bych mohl pomoci tobě. ¹⁰ Kde jest král tvůj, aby zvláště nyní zachránil tě ve všech tvých městech! (Kde jsou) soudcové tvoji, o nichž jsi řekl: „Dej mi krále a knížata!?" ¹¹ Dávám tobě krále ve hněvu svém, a odnímám (je) ve svém rozhořčení.

¹² Zavázána jest nepravost Efraimova, uschován jest jeho hřích. ¹³ Přijdou (sice) na něho bolesti porodní, (ale) bude to nemoudré dítě; neboť nedostaví se pak k východu z lůna. ¹⁴ Z moci smrti měl bych vysvoboditi je, ze smrti je vykoupiti? Mám býti smrtí tvou, ó smrti, zkázou tvou, říše mrtvých? Lítost skryta jest mým očím. ¹⁵ Protože on bratry rozdvouje, přivede Hospodin žhavý vítr, od pouště vystupující; i vysuší prameny jeho, dá vyschnouti zřidlům jeho, a on – rozchvátí poklad všeho vzácného majetku (jeho).

HLAVA 14. – ¹ Samař zkázou pykati bude za to, že ke hněvu popudila Boha svého;

Bohu (v. 8.–11.).

Hl. 13. V. ¹ připomíná bývalou moc kmene Efraimova (Sdc 8, 1 nn; 12, 1 nn). Té moci byl a bude zbaven za to, že se oddal službě baalů (Sdc 2, 11.–13.). Bude (bezmála) zničen. Je to jisté tak, že lze o něm říci: „je po něm veta“.

V. ⁴–⁶ přerývá hrozby úvahou o důvodech, proč měl Hospodin právo na věrnost Israelovu, aby vysvitlo, jak zaslužený je trest, který na něho čeká.

V. ⁷, pokračuje, kde byl přestal v. 3. Bůh potrestá důvěru Israelovu v pomoc pohanskou, jaké hledával, na př. v Assyrii.

V. ¹¹. Král daný ve hněvu byl již Saul, po něm Jeroboam a jiní, kteří nebyli podle srdce Božího vladaři svého lidu; takoví králové vládli v Israeli také po smrti Zachariášově. V *rozhořčení* odejme Hospodin Israelovi zejména posledního krále, kterým *království severní vezme za své*.

V. ¹². Zkáza Israelova jest neodvratná, ježto je zatvrzelý, že nebude činiti pokání.

V. ¹³. *Efraim* jako skutečný národ byl *matkou*. Jakožto národ nový, který měl vyjítí očistěn z útrap, byl *dítětem*. Efraim bude trpěti hrozná bolestí (jako matka při porodu), ale neporodí nového národa, jeho útrapy budou bezvysledné.

V. ¹⁵. *Efraim „rozdvoujil bratry“*, když se politicky byl odtrhl od Judska.

Hl. 14. V. ¹. patří k předchozímu úryvku! Pohroma sice jistojistě Israele stihne, avšak po čase zkoušky zaslutnou zase doby lepší.

mečem padnou: děti jejich budou rozráženy a těhotné ženy jejich rozparovány.

Závěrečné povzbuzení a výhled do mesiášských časů (14, 2.–10.).

² Vrať se, Israeli, k Pánu Bohu svému, neboť padl jsi (do bídy) svou nepravostí. ³ Vezměte s sebou slova (modlitby) na cestu návratu k Hospodinu, řkouce mu: „Sejmi všelikou nepravost, a přijmi (naše) dobré činy: místo býčků své rty dáme v obět. ⁴ Assyř nás nebude vysvobozovat, na koně sedat již nebudeme, ani bohy zvat díla svých rukou, najdeť u tebe soucitu sirotek.“

⁵ „Vyléčím rány (odpadu) jejich, milovat budu je dobrovolně, neboť se odvrátí hněv můj od nich. ⁶ Budu rosou Israelovi, že bude kvést jako lilie, a v kořen hnát jak (stromy) Libanu. ⁷ Rozloží se ratolesti jeho, jako oliva bude se stkvít, a vůně jeho jako (vůně) Libanu. ⁸ Zase budou sedět ve stínu jeho, (se zdarem) pěstiti budou pšenici, kvésti budou jako vinice, a mít slávu jak víno libanské. ⁹ Efraimu nic již nebudou modly, já budu sluchem i zrakem jej provázet, já, že bude jak cypřiš vždy zelený; ode mne že má plody své, uzná.“

¹⁰ Kdo jest moudrý, kéž rozumí těmto věcem, a kdo jest rozumný, kéž je pozná! Neboť přímé jsou cesty Hospodinovy, spravedlivci (bezpečně) chodí po nich, ale bezbožní padají na nich.

V. ²–⁹. jsou slova *prorokova*, jimiž vybízí Israele k *pokání*, podává mu *modlitbu*, kterou má vznést k Rozhněvanému, a stanoví podmínky, za kterých bude národ moci doufat od Hospodina v odpuštění (v. 2.–4.). Tyto vv. připravují na doslov knihy (v. 5.–9.), kterým Hospodin, předvídající kajicnost svého lidu, slibuje mu *konečné vzkříšení*. V. 2.–10. čítá církev na pátek suchých dnů zářijových.

V. ⁵. Rány, t. j. následky odpadu Israelitů od Boha vyléčil Bůh v zajetí a za dob pozdějších; způsobem nejdokonalejším učinil tak za doby mesiášské.

V. ⁵–⁹. *slibuje Bůh* ústy prorokovými, kterak odpoví na kajicnost Israelovu.

V. ⁹. *Efraim*, t. j. Israelité vystřízlíví z mnohobožství, že za nic nebudou pokládati modly, kterým se kdysi klanívali, ale jedinému Hospodinu budou přednášeti modlitby své a jemu jedinému přiřítati vše, co mají.

V. ¹⁰. je *doslov*, kterým *Os zavírá celou svou knihu*. Srv. Jer 9, 11.; Ž 106, 43.

KNIHA PROROKA JOELA

Úvod.

O spisovateli knížečky, kterou přičítá nadpis *Joelovi Fatuelovu*, nemáme bližších údajů životopisných. Toliko možno pokládati za jisté, že pocházel z *Judska* a že *působil v Jerusalemě*. Jde mu hlavně o osudy *Judska*, jakož i o nepřátele této jižní říše: Filišťany, Edomce, Egyptany. Z výzvy, která svědčí *kněžím* (1, 13.; 2, 17.) možno jest vyvozovati, že *Joel knězem nebyl*. *Sporné* jest, *kdy žil a kdytedy svou knížečku napsal*. Z pestrých domněnek jest asi pravdě nejbližší ta, která myslí, že Joel byl *vrstevník* proroků Amosa a Oseáše. Podle hebr. biblí a Vulg. jest Joel zařazen mezi Os a Am, tedy na *druhé místo*. Joel *nejmenuje krále* proto, že má popředně na mysli krále nejvyššího – Boha Israelova, a že mu obsah malé knížečky neposkytl dostatečného námětu, aby jej jmenoval. Nejmenuje ani velekněze, ani z toho neplyne, že za Joelových dob Judovci vůbec žádného neměli. Joel se nezmiňuje sice o *modlářství* a jiných nepravostech, z toho však nevypývá, že byl zákon Boží za Joela již dokonale zachovávan! Joelovi nešlo o to, aby dopodrobna vypočítával, čím lid zhřešil, ale popředně běželo mu o to, aby živým líčením Božích trestů vzbudil v něm *upřímnou kajícínost*. Joel *neliší se od „starších“ proroků názorem na půst*; podobně nerozchází se s ostatními „staršími“ proroky v *náhledu na oběti*: všichni schvalují jen oběti, které jsou provázeny přiměřeným smýšlením a pocity vnitřními, *zavrhovali oběti pouze a jen vnější*. Vůbec žádá Joel tutéž *vroucnost vnitřního života náboženského*, jakou žádali ostatní „starší“ proroci. Podle *slohu, jazykových tvarů* a zvláštností Joelovy knížečky nelze stanovití dobu, kdy byla napsána.

O prvních letnicích sv. Petr dovolával se Joela jakožto proroka Božího o seslání Ducha sv. (Joel 2, 28.–32.; Sk 2, 16 nn). Srv. také Řím 10, 13. s Joelem 2, 32.

Knížka má 2 části: v první (1, 1.–2, 17.) popisuje prorok soudy boží a vybízí ku pokání; v části druhé líčí budoucí obnovu národa (2, 18.–3, 21.).

Nadpis (1, 1.).

HLAVA 1. – ¹ Slovo Hospodinovo, jehož se dostalo Joelovi, synu Fatuelovu.

ČÁST PRVÁ: Boží tresty vyzývají k pokání (1, 2.–2, 17.).

Oddíl první: Záplava kobylek (1, 1.–20.).

² Slyšte to starci, mějte pozor všichni obyvatelé země! Stalo se to za dnů vašich, nebo za dnů otců vašich? ³ Vypravujte o tom synům svým a synové vaši synům svým, a synové jejich pokolení druhému.

⁴ Co zbylo po hlodavci, sežrala kobylka; co zbylo po kobylce, sežral žrout; co zbylo po žroutu, sežral hltavec. ⁵ Procitněte, opojení, plačte a kvilte všichni, kteří pijete s chutí víno, neboť utrženo jest vám od úst. ⁶ Neboť národ přitáhl do mé země, silný a nesčíslný, zuby jeho jako zuby lva a chrup jeho jako (chrup) lvíčete. ⁷ Obrátí mou vinici, v poušť a fíkoví mé zničil; do hola je oloupal a zpoházel; zbělely ratolesti jejich.

Hl. 1. V. ¹. *Jóel* = *Jahve jest Bůh*. Pethúél = *Přístupný jest Bůh* (modlitbám svých ctitelů). Joel těmito slovy vyjadřuje přesvědčení, že věty, jež podává, byly mu od Boha nadpřirozeným způsobem vnuknuty.

V. ². „to“ = zhoubu, způsobenou kobylkami (1, 2.–20.), jakož i příští pohromu vyličenou níže ve 2, 1.–11. Ve hrůze soudů Božích mají posluchači prorokovi viděti zásah Všemohoucího a k němu kajícím se obrátiti.

V. ⁷. „obrátil“ národ (v. 6.) kobylek. – „oloupal“ z listí i z kůry. – „zpoházel“ listí a větvičky, jež, byvše překousány, částečně spadaly na zem; taktéž i úlomky kůry. – „má“ vinice a „mé“ fíkoví, „mé“ země, *Judska* (v. 6.). Je to *země* nejen prorokova, ale i *Hospodina*, jehož jménem prorok mluví. – Podobnou záplavu kobylek líčí „Kölnische Volkszeitung“ ze 27./V. 1901 takto: „Zde u jezera Genesaretského měli jsme poslední zimu velmi

⁸ Kvil jako panna, opásaná žínici, nad mužem mládí svého. ⁹ Zmizela suchá i mokrá oběť z domu Hospodinova, kvílí kněží, sluhové Hospodinovi. ¹⁰ Popleněna je země, kvílí půda; neboť zpuštěno jest obilí hanbí se víno, zvadl olej. ¹¹ Zklamáni jsou orači, kvílí vinaři nad pšenicí a nad ječmenem; neboť zahynula úroda polní. ¹² Vinice jest v hanbě, a fik zvadlý; marhaník, palma, jabloň i všechno stromové polní zprahlo, ano, zhatila se radost lidí.

¹³ Zahalte se a kvilte, kněží, úpějte, sluhové oltáře; vejďte (do svatyně) a nocujte (tam) v žínici, sluhové Boha mého, neboť zmizela z domu Boha vašeho oběť suchá i mokrá. ¹⁴ Nařídte svatý půst, svolujte schůzi shromážděte starce, všechny obyvatele země do domu Boha svého a volejte k Hospodinu. ¹⁵ Ach, ach, ten den! Jeť blízko den Hospodinův, a jako zhouba od Mocného zhoube přijde.

¹⁶ Zdali nejsou zničeny před očima vašima pokrmy, v domě Boha našeho radost a veselí? ¹⁷ Dobytek shnil ve svém lejně, zbořeny jsou zásobárny, rozmetána skladiště, neboť zmařeno jest obilí. ¹⁸ Proč vzdychá dobytek, bučí stáda skotu? Protože nemají pastvy, ano i stáda bravu hynou. ¹⁹ K tobě Hospodine, volám, neboť oheň sežral nádheru stepi, a plamen spálil všechno stromové krajiny. ²⁰ Také zvěr polní [jako záhon žiznivý deště] vzhledá k tobě; neboť vyschly prameny vodní a oheň sežral nádheru stepi.

Oddíl druhý: Přísti tresty Boží (2, 11.–17.).

HLAVA 2. – ¹ Trubte na roh na Sionu, křičte na mé svaté hoře, ať se třesou všechny obyvatele země, neboť přichází den Hospodinův, neboť blízko je ² den temnosti a mrákoty, den mraku a bouře. Jako se rozprostírá jitro po horách, tak i lid [můj] mnohý a silný (při-

málo deště, což bylo na velikou škodu osení. Také léto dává se velmi teple cítiti. Před několika dny bylo ve stínu pod širým nebem 35° Celsia a na slunci 52° Cel. – teplota i pro zdejší krajinu mimořádná. Východní vítr přinesl pak z Mesopotamie (ze Sýrské stepi) tak velická hejna kobylek, že jich večer leželo na poli na píd vysoko. Jak bylo stromům a zelenině za těchto okolností, lze si snadno domyslit, povážíme-li žravost řečených zvířat. Stromy ovocné a ozdobné stojí tak holé jako u vás (v Evropě) v zimě, a ze zelin zbyly jen tlustší stonky. Vinice jsou venkoncem holé, hrozny ožrané leží na zemi. Durra, kukuřice a sesam jsou dokonale ožrány až k zemi.

V. ⁸ „Kvil“, má země (v. 6.) i se svým obyvatelstvem. – Ježto staří viděli největší štěstí v manželství, v líbánkách, byla nevěsta nevyslovně zarmoutena, zemřel-li jí snoubenec před svatbou; „mužem“ sluje snoubenec, ježto po zasnubách byl před zákonem pokládán za manžela (Dt 22, 23.).

V. ⁹ Ježto obilí (v. 10.) i olivy jsou zpuštěny, není hmot na oběti suché („minchy“), jež bývaly přidávány k obětem krvavým, zejména k oběti „ustavičné“, každý den ráno a večer. Ježto zpuštěny jsou vinice (v. 7.), nelze také podávat obvyklých vinných úliteb.

V. ¹¹ Proč kvílí „vinaři“ (zahradníci), udává dále v. 12.

V. ¹² „marhaník“, plodící granátová jablka. Nelze pochybovati o tom, že Joel popisuje tu ve hlavě *prvé skutečnou přítomnou záplavu kobylek*. Jmenuje čtyři jmény *kobylky* (v. 4), líčí spoustu, kterou způsobily v květeně, a její následky. *Ta přítomná* pohroma je *předzvěstí pohromy* větší, hroznější, *předzvěstí příštího „dne Hospodinova“* (níže v. 15.).

V. ¹³ Ježto kněží nemají co v oběť Bohu podávati, jsou *popředně* povinni Boha kajicně odprošovali a tak dávati dobrý příklad lidu. Jsouce prostředníci mezi Bohem a lidem mají jej s Bohem smířiti.

V. ¹⁴ *Pást a hlad* dlužno rozlišovati. Postiti mají se kněží i lid ze svatých, náboženskomravních pohnutek; takový půst, který si člověk ukládá, *aby si Boha naklonil*, jest půst „svatý“. – „schůzi“ shromáždění, sbor věřících ke společným projevům pokání. O podobných kajících pobožnostech srv. Sdc 20, 26.; 1 Král 7, 5.; 2 Par 20, 3.–13.; Jer 36, 6. 9.; Neh 9, 1.

V. ¹⁵ Pohnutkou k pokání jest *pohroma přítomná* (v. 2.–14.). Druhou pohnutkou jest *pohroma budoucí*, která přikvačí již co nevidět, jestliže i lid pokáním neodvrátí neb aspoň neoddáli. – Doba, kdy pohroma přikvačí, sluje „den Hospodinův“, t. j. den Hospodinova trestu, kdy se ukáže hrozným způsobem jeho spravedlnost.

V. ¹⁸ K záplavě kobylek přidružilo se neobyčejné *sucho*.

HL. 2. V. ¹ Bůh sám vyzývá *kněze*, aby s místa, kde sídlí mezi svým lidem, děsnými signály oznamovali příchod hrozného dne Hospodinova, aby všichni se trásli bázní Boží. Možno upřímnou kajícíností „den Hospodinův“ odvrátiti neb aspoň oddáliti!

V. ² Hromadění slov, znamenajících temno, naznačuje hrozně neštěstí „dne Hospodinova“.

cháží). Nebylo mu podobného od počátku, aniž po něm bude od rodu do rodu.

³ Před ním oheň šířající a za ním žhoucí plamen. Jako rozkošná zahrada je země před ním a za ním jest pustá poušť, aniž je kdo by utekl před ním. ⁴ Jako vypadají koně, tak vypadají, a jako jezdci tak běží. ⁵ Jako hrkot vozů (jež) po vrších horských skákají; a jako praskot plamene ohně, šířajícího slámu, jako národ silný, připravený k bitvě.

⁶ Před ním trnouti budou národové, všechny tváře budou rozpáleny [jak hrnec]. ⁷ Jako junáci poběhnou, jako válečníci vystoupí na zeď, každý půjde si svou cestou, neuchýlí se od svých stezek. ⁸ Žádný nenarazí na svého druhu, každý půjde svou pěšinou; ano i okny padati budou aniž se dají rozraziti. ⁹ Do města vpadnou, po zdi běhati budou, na domy vylezou, okny vniknou jako zloděj.

¹⁰ Před ním trásti se bude země, chvítí se budou nebesa; slunce i měsíc se zatmí, a hvězdy pozбудou lesku svého. ¹¹ A Hospodin vydá svůj hlas před svým vojskem; ano, velmi mnoho je táborů jeho silných a plnicích rozkaz jeho; ano, veliký je den Hospodinův, a velmi hrozný. Kdo jej snese?

¹² Protož nyní – praví Hospodin – obraťte se ke mně celým svým srdcem, (a to) s postem a s pláčem a s kvílením. ¹³ Roztrhněte však srdce svá a ne roucha, a tak vraťte se k Pánu, Bohu svému; neboť je dobrotivý a milosrdný, shovívavý a velmi milostivý, přístupný slitování nad neštěstím. ¹⁴ Kdo ví, zda neobráti se, by odpustil, a zda nenechá po sobě požehnání k oběti, k úlitbě Pánu, vašemu Bohu?

¹⁵ Trubte na roh na Sionu, ustanovte svatý půst, svolajte schůzi; ¹⁶ ať se lid sejde, ať posvěti se obec, shromážděte starce, seberte děti, taky ty, které prsu požívají, ať vyjde ženich z pokojika svého, a také nevěsta ze své ložnice. ¹⁷ Mezi síní a oltářem, ať plácí kněží, sluhové Hospodinovi. Ať řeknou: „Odpusť, Pane, lidu svému, nedávej majetku svého v pohanění, aby nad ním pohané panovali; proč by mělo se říkati mezi národy: „Kde jest Bůh jejich?“

ČÁST DRUHÁ:

Hospodin se smiluje nad kajícím lidem, dá mu požehnání a potrestá jeho nepřátele (2, 18.–3, 21.).

¹⁸ I počal řevnit Pán na svou zemi a odpustil lidu svému. ¹⁹ Vyslyšel Hospodin lid svůj a řekl: „Ejhle, já vám pošlu obilí, vína i oleje – do sytosti, a nedám vás již v potupu mezi po-

V. ⁴. Příchod pustošícího nepřítele jest vyličen tak, jako by prorok viděl jej s určitého stanoviska, snad se Sionu, kterak se blíží víc a více, až konečně dobývá i města.

V. ¹⁰. Prorok spojuje jednotlivé oddíly světového soudu Božího s posledními jeho tvary; jsouť předzvěsti a přípravou na soud poslední. Rysy posledního soudu splývají s rysy částečných soudů Božích, ježto prorok je vidí v jejich vnitřné příbuznosti, v jejich myšlenkové spojitosti.

V. ¹². vyvozuje z předchozího líčení napomenutí. Budou-li si *dobrovolně* ukládati tresty za své hříchy, budou moci doufati, že jich nebude trestati Bůh.

V. ¹⁴. „Kdo ví, zda se neobráti“ = *snad se obrátí*, když je tak milosrdný, jak byl v. 13. vyličil.

V. ¹⁶. Do shromáždění, jež bude konati společnou pobožnost kající *ve chrámě*, může vstoupiti jen ten, kdo je před zákonem (levitsky) čist, a v tom smyslu „*svatý*“; není-li svatý, ať se příslušnými obřady „*posvěti*“; – *Nevinné děti* mají pohnouti Hospodina k milosrdenství; srv. Jon 4, 11. – *I novomanželé*, kterým zákon dovoľoval úlevy, aby mohli se oddati líbávkům (Dt 24, 5.) mají se vzdáti své radosti a *zúčastniti se kajících společných pobožností!* Pokojíkženichův jest *ložnice* nevěstina.

V. ¹⁷. Dopustí-li Hospodin, aby lid jeho byl pohaněn, utrpí tím i *čest Hospodinova* v očích pohanů, kteří budou Boha Judovců pokládati za boha slabého, který se *nemůže* dostatečně o svůj lid postarati, nebo za boha, jenž nemá k lidu svému lásky, který o něj pečovati *nechce!* Úryvek 2, 12.–19. dává církve předčítati na *popeleční středu*.

V. ¹⁸. Prorok vypravuje *účinky kajícího*: Hospodin se slitoval nad svým lidem a místo, aby ho trestal, zahrnul jej svým požehnáním. – *Aby jej trvale připoutal k Bohu*, toho snaží se dosíci prorok líčením *příštího štěstí*, jež Bůh chystá svým věrným.

hany!²⁰ Seveřana vzdálím od vás, zaženu ho do země bezcestné a pusté, předvoj jeho do moře Východního a konec jeho do moře Nejzazšího, i bude vystupovat zápach z něho, [vystupovat bude puch z hniloby jeho] neboť zpupně činil."

²¹ Neboj se země, plesej a vesel se, neboť velebné skutky činí Hospodin. ²² Nebojte se, zvířata polní, neboť se zazelenají krásné pastvy pouště, neboť přinese stromové ovoce své, fík a vínice vydají svou sílu.

²³ Také synové Sionští veselte se, plesejte z Hospodina, Boha svého; neb dá vám učitele spravedlnosti, a sešle vám déšť ranní i pozdní, jak bývalo.

²⁴ I budou humna plná obilí, a lisy oplývat vínem i olejem.

²⁵ Náhradu dám vám za roky, které sežraly kobylky, žroti, hlodavci a hltavci, velké mé vojsko, jež poslal jsem na vás. ²⁶ Budete jíst ustavičně do sytosti, a chválit Hospodina, Boha svého, který učinil na vás divné věci. A nebude zahanben lid můj na věky. ²⁷ I poznáte, že já jsem uprostřed Israele, že já jsem Hospodin, Bůh váš, a že není jiného; a nebude zahanben lid můj na věky.

²⁸ (Hebr. 3, 1.) Potom vyleji ducha svého na každého, kdo má tělo, prorokovati budou synové vaši i dcery vaše, starci vaši sny míti budou a jinoši vaši vidění. ²⁹ (3, 2.) Ano; i na své nevolníky a nevolnice v ty dny vyleji ducha svého.

³⁰ (3, 3.) A učiním znamení na nebi i na zemi, krev a oheň a dým kouře. ³¹ (3, 4.) Slunce obrátí se ve tmou a měsíc v krev, prve nežli přijde den Hospodinův veliký a hrozný. ³² (3, 5.) Tehdy každý, kdo zpíváti bude jméno Hospodinovo, spasen bude; neboť na hoře Sionu a v Jerusalemě bude spása, jak byl řekl Hospodin; ke zbytkům (zachráněných) bude patřit, koho povolá Hospodin.

HLAVA 3. (hebr. hl. 4.) – ¹ Neboť aj, – v ty dny, v ten čas, kdy obrátím osud Judy a Je-

V. ²². V. 23.–26. čítá církev v pátek svatodušního týdne.

V. ²³. Požehnání kterého se Israelitům dostane, *poučíte je*, že Bůh *spravedlivě* odměňuje také skutky kající.

V. ²⁷. Národ israelský nebude zahanben na věky, ježto *všecky jeho naděje*, jak hmotné tak i vyšší, *duchovní se splní*.

V. ²⁸. Oddaná služba Hospodinovi přinese požehnání netoliko hmotné, nýbrž i duchovní. „*Potom*“, po době přípravné nastane nové období, t. j. *doba mesiášská*. Také jiní proroci označují *dobu mesiášskou* jakožto *časy výlevu Ducha Božího*. – „*prorokovati*“, t. j. jako proroci spojí se s Duchem Božím, který je osvití, posílí, k sobě připoutá, povznese do řádu nadpřirozeného, o nový život s nimi se sdělí. Srv. Nm 12, 6. – Toto prorockví plnilo se zejména v prvních dobách křesťanských, kdy Bůh dával „*milodary*“ (1 Kor 12, 8.; Mk 16, 17.), *splnilo se popředně o prvních letnicích*. Všichni lidé dobré vůle bez rozdílu pohlaví nebo stáří budou zaliti duchem Božím podle svých zvláštních potřeb.

V. ³⁰. Znamení *na zemi*: krev, oheň . . . Znamení *na nebi* popisuje v. 31. – „*krev*“ prolitá při vraždách, vzpourách, válkách. – „*oheň a dým*“ vzniká při sopečných výbuších, za nepřátelských vpádů a pod.

V. ³¹. Měsíc se obrátí *v krev*, t. j. bude nápadně červeně zářiti. Prorok vypočítává *známky posledního soudu*, kterým se doba mesiášská slavně skončí. Srv. Mt 24, 29.; Mk 13, 24.; Lk 21, 25 n.; Zjev hll. 6, 8 n, 16. Možno však, že měl prorok na mysli i jiné (předchozí) soudy Boží, jako byla *zkáza Jerusalema* r. 70 po Kr. Joel líčí hrozné tresty těch, kdož ze zlé vůle nedají se obliti Duchem Božím, kteří zamitnou velikou tuto milost Boží. *Nic jiného nezbyvá lidem*: buď přijmouti Ducha Božího se vším, co člověku přináší, *anebo* báti se příštího, posledního soudu.

V. ³². „*jméno Hospodinovo*“ – *Jahve*, který vešel s národem svým (S. z.) a později s veškerým lidstvem (N. z.) ve zvláštní smlouvu, „*jak byl Hospodin řekl*“ Is 37, 32.; srv. Abd 17. Dojiti spásy lze jen milostí Boží. Prorok má na mysli zákon Nový, v němž následkem vyhlášení Ducha Božího dostává se člověku mnohem dokonalejšího spojení s Bohem nežli bylo ve S. z., kdy Duch Boží tou měrou na lidi se nerozléval.

Hl. 3. V. ¹ n. „*neboť*“ vykládá, proč *na Sionu* bude lze najíti spásu. Hospodin, jenž tam sídlí, potrestá pohany za vše zlo, jež způsobili jeho lidu, a tím zjedná mu blaho. Kdysi *král Josafát* porazil Moabany, Amoaňany a Edomce v údolí, jež dostalo název „*Údolí Josafátovo*“; Joel zde po prvé tak jmenuje a spojuje s ním místo, kde sám Hospodin nepřátele národa vyvoleného bude soudit a kde je také dokonce potř. Hospodin dá příležitost

rusalema, ² shromáždím všechny národy, svedu je do údolí Josafat a souditi se budu s nimi tu o lid svůj a o své dědictví, o Israele, kterého rozptýlili mezi národy a o mou zemi se rozdělili. ³ O můj národ metali los, chlapce dali za nevěstku, a dívku prodali za víno, aby pili.

⁴ Ano, co jest mně a vám, Tyre a Sidone, a všechny kraje Filištanů? Chcete se pomstít na mně? Pomstíte-li se vy na mně, velmi brzy vrátím vám pomstu (vaši) na hlavu vaši. ⁵ Neboť stříbro mé a zlato jste vzali a mé skvosty, i nejkrásnější, vnesli jste do modláren svých. ⁶ A syny Judska a Jerusalema prodali jste Rekům, abyste je vzdálili od jejich vlasti. ⁷ Aj, já zdvihnu je s místa, kam jste je prodali, a obrátím pomstu vaši na hlavu vaši. ⁸ A prodám syny vaše i dcery vaše rukou synů Judska; ti je prodají Sabanům, národu dalekému, neboť Hospodin mluvil.

⁹ Provolejte mezi národy toto: „Zasvěťte se válce, vzbudte junáky!“ Ať přitáhnou a vystoupí všichni vyzbrojení muži. ¹⁰ Skujte radlice své v meče, a své vinařské nože v oštěpy. Slabý ať řekne: „Já silný jsem.“ ¹¹ Vyrazte a pojďte všichni národové z okolí, shromážděte se!

pohanům, kteří jeho lid utiskovali, aby mohli na soudě uvést, co by je mohlo ospravedlniti nebo vinu jejich zmenšiti, aby odsouzení byli *spravedlivě*.

V. ⁵. vykládá, že nemají pohané proč se bouřit proti trestu, k němuž je Hospodin odsoudil.

V. ⁶. Feničané, prodávající Israelity do dálné ciziny, znemožňovali jim styk s Bohem ve chrámě jerusalemském a vydávali je v nebezpečí, že v pohanském okolí zcela se odcizí svému Hospodinovi.

V. ⁸. Sabané = známé kmeny jižní Arabie, tedy krajiny od Fenicie velmi vzdálené, že nebude fenickým a filistinským zajatcům snadno vrátiti se domů.

V. ⁹⁻¹². líčí již útoky nepřátel na *novozákonně* království Boží. – „*mezi národy*“ království Božímu nepřátelskými. – „*vzbudte*“ ze spánku míru. Hospodin ústy svého proroka vyzývá své nepřátele k boji – jako vojevůdce, který si jest jist, že zvítězí.

V. ¹⁰. Nepřátelé katolické církve mají použití všech prostředků hmotných, mají poslati do boje i slabochy, mají jim vnuknouti (suggerovati) přesvědčení, že jsou silní . . . Vše marno, v boji proti Bohu podlehnou! Srv. Mich 4, 3.; Is 2, 4.

KNIHA PROROKA AMOSA

Úvod.

Proroka *Amosa* dlužno rozlišovati od *Amosa, otce Isajášova*. Pocházel z *Tekóy*, osady čtyři hodiny jižně od Jerusalema a dvě hodiny jižně Betlema. (1, 1.) Byl tedy příslušníkem říše *Judské*. Poslán byl popředně do říše Israelské (severní). Působil za *judského* krále *Oziáše* (769– 737), a za israelského krále *Jeroboama II.*, (784– 744), počal tedy působiti o něco dříve nežli Oseáš, t. j. mezi roky 765– 760; působil déle než jeden rok. Prve nežli byl k úřadu prorockému povolán, byl pastýřem a šlechtitelem smokvoní.

V poměrech prostických vyrostl *Amos* podobně jako nedaleko odtud v Betlemě *David*; také jemu byl znám *řev lva* (3, 4. 8.), také *Amos* uměl se rváti se lvem o kořist (3, 12.; srv. 1 Sam 17, 34 n). Zdá se, že tu potkal někdy i *medvěda* (5, 19.), že byl i nebezpečně uštknut *hadem* (tamže). Na poušti chytal *do sklopce ptáky* (3, 5.), někdy také česával ovoce (7, 14.; 8, 1.). Tu v samotě nořival se do svého *jediného Boha*, žil v úzkém spojení s ním; ze slunce, osvěčujícího všecku zemi, z hvězdnatého nebe, které se mu zdálo velmi blízké, tříbil si *pojem, o Bohu, vládci všehomíra* (4, 13.; 5, 8 n; 9, 15 n). Bohu netoliko národa israelského, nýbrž *národů všech*, o Bohu, který trestá netoliko křivdy pohanů, páchané na národu israelském, ale i zločiny jiné, jež národa vyvoleného se nedotýkají! Ve styku se staršími pastýři učil se minulosti svého národa, vážit si na výsost příslušenství k tomuto národu, od Boha vyvolenému (3, 1 n; 2, 10.; 3, 9 n, 12b, 13.), ctíti tohoto Boha v duchu a v pravdě bez obrazu (2, 4 n); proto vystupuje později s takovou horlivostí a neo-hrožeností proti bohopoctě vzdávané Hospodinovi v podobě býků v Betelu a v jiných městech (4, 4.; 5, 4.– 6.; 8, 14.; 5, 5.). – Patriarchální život pastýřský, který se hodně blíží ke společenské rovnosti, vtiskl Amosovi *odpor ke společenským protivám*, které shledal v Samařsku; proto hřímá s tak velkým důrazem proti tamním velmožům, kteří utiskovali chudinu (3, 9.; 4, 1.; 5, 11. a jj.), lichvařili (8, 5.), dlužníky za babku do otroctví prodávali (2, 6. 8.), úřadů k osobnímu zisku zneužívali (2, 7.; 5, 7 nn; 6, 12.). – Láska k prostinkému životu pastýřskému vnukala mu vřelost, s jakou káral *přepych samařských velmožů a jejich paní* (4. 1.): mají nádherné paláce, vily (3, 15.; 5, 11.), skvostně zařízené (3, 12.; 6, 4.), hodují, pijí víno z velikých nádob, maží se nejdražšími voňavkami (6, 4. 6.), dávají si vyhrávat, nebo hrají a zpívají sami (6, 5.). Dokud neodloží této zhyřalosti a nespravedlnosti, nemohou se jejich bohoslužebné úkony Hospodinu líbiti (5, 21 nn). *Amos* nezavrhoval úkonů bohoslužebných, naopak žádal, aby je plnili dokonale, jak vyplývá z toho, že kárá hrabivost těch, kteří sice na zevnějšík zachovávají sobotní klid, avšak myšlenky své soustřeďují na hmotný zisk, který jim uchází a kterého se nemohou dočkat; žádal, aby v sobotu odpočívala nejen ruka, ale aby se Bohem obírala i mysl! (8, 5.) – Kmenová a rodová *pospolitost*, vládnoucí odedávna mezi pastýři, naučila *Amosa* milovati *jednotu*, nenáviděti rozkol; jednotu náboženskou, jejímž ohniskem byl jerusalemský chrám, kde sám Hospodin sídlil (1, 2.; 5, 4 nn), jednotu politickou, jejímžto středem bylo totéž město, kde sídlil potomek *Davidův*; z té duše káral nedostatek smyslu pro tu jednotu, který našel v severní říši, která se odštěpila nábožensky, založila si své národní vzdorostvatně (3, 14.; 4, 5.; 9, 1.) a měla své vzdorokrále.

Amos uměl hroziti i slibovati. Hrozil, aby přivedl nápravu náboženskomravního života, sliboval, aby potěšil. Jako jiní proroci hrozil, aby připomenul všemohoucnost, svatost a spravedlnost Boží, sliboval, aby lid nezapomněl na nekonečné Boží milosrdenství a věrnost (9, 8b– 15.).

Kniha Amosova obsahuje úvod (1, 1.– 2, 16.), t. j. hrozby Boží spravedlnosti proti pohanům a národu Božímu. Část první (3, 1.– 6, 14.) jsou prorocké řeči o trestech Božích říše severní israelské; část druhá (7, 1.– 9, 6.) podává Amosovy náznačné vidy o soudě Božím. Konec knihy tvoří příběh znovuzřízení říše Davidovy za dob mesiášských.

ČÁST ÚVODNÍ (1, 1.– 2, 16.).

Hrozby spravedlnosti Boží proti pohanům a národu Božímu.

HLAVA 1. – ¹ Slova Amosa, který patřil k pastýřům z Tekue; co viděl o Israelovi za dnů Oziáše, krále judského, a za dnů Jeroboama, syna Joasova, krále israelského, dvě léta před zemětřesením. ² Řekl: Hospodin ze Sionu řvati bude, z Jerusalema vydá hlas svůj, i kvíliti budou pastviny pastýřů, a vyschne vrchol Karmelu.

³ Toto praví Hospodin: Pro tři hříchy Damašku, a pro čtyři neodvrátím toho, protože mlátili železnými saněmi Galaad. ⁴ Ale pošlu oheň na dům Hazaelův, a zhltná paláce Benhadadovy. ⁵ Rozdrtím závory Damašku, vyhubím obyvatelstvo z údolí modly a žezlonose z domu rozkoše, i převeden bude lid syrský do Cireny, dí Hospodin.

⁶ Toto praví Hospodin: Pro tři hříchy Gazy, a pro čtyři neodvrátím toho, protože odvedli všechny zajatce, aby je vydali Edomcům. ⁷ Ale pošlu oheň na zdi Gazy, a zhltná domy její. ⁸ Vyhubím obyvatele z Azoru a žezlonose z Askalonu; obrátím svou ruku proti Akkaronu, a zahyne zbytek Filištanů, praví Pán Bůh.

⁹ Toto praví Hospodin: Pro tři hříchy Tyru a pro čtyři neodvrátím toho, protože vydali všechny zajatce Edomcům, a nemyslili na bratrskou smlouvu. ¹⁰ Ale pošlu oheň na zdi Tyru, a zhltná domy jeho.

HL. 1. V. ¹. pochází od pořadatele knížky Amosovy, Uspořádal ji nejspíše sám Amos. – „slova“ == „co viděl“ = co bylo zjeveno Amosovi prorockým vnuknutím a vidy. Místo „který patřil. . . z Tekue“ lze překládati „který byl pastýřem, rodilým z Tekue“. „Israel“ neznamená tu celý národ toho jména, nýbrž toliko obyvatelstvo říše severní, „Israelské“, ke které byl Am poslán. Jeroboam jmenován tu synem Joasovým proti Jeroboamovi I., synu Nabarovu, zakladateli říše odštěpené.

V. ². podává obsah Amosových řečí: Hrozný trest Boží stihne Israele. – „Řekl“ Amos. „Hospodin“, který se Israelovi byl zjevil a jemuž Israel byl zasvěcen. – Sion = Jerusalema, kde Hospodin sídlí, odkud tedy vyjde, aby soudil. – „bude řvati“ = „vydá svůj hlas“ hrozný, děsný. „Karmel“ známé předhoří v území Aserově, věčně zelené, „pastviny pastýřů“ a „vrchol Karmelu“ znamená tu celou Palestinu.

V. ³. Které národy stihne hrozný trest Boží, oznámený ve v. 2. vykládají vv. další. Trest pohanů bude předehrou trestů národa vyvoleného. „Pro tři a pro čtyři – pro sedm, t. j. pro mnohé a mnohé hříchy, jichž počet jest dovršen. (Sedmíčka náznačné číslo množství a plnosti.) Z mnohých zločinů Aramců (vv. 3.– 4.) zdůrazněn tu jeden: „mlátili . . .“ té ukrutnosti dopustil se zejména Hazael. „Galaad“ = obyvatelstvo Zajordání, jež patřilo k říši Israelské a jež, sousedíc s říši Aramů, často a mnoho trpělo jejich vpády.

V. ⁴. Benhadad = nástupce Hazaelův. Oba okrášlili Damašek nádhernými stavbami.

V. ⁵. „závory“ bran městských, t. j. nepřítel Damašku dobude. – „Údolí modly“ jest nejspíše Coelesyrie, údolí mezi Libanem a Antilibanem; u jižního vchodu do něho byl ctěn Baal (Jos 11, 17.). – „dům rozkoše“ = vlastní jméno místa (na středním Eufrate).

V. ⁶. Gaza, Askalon, Akkaron, Azot (a Gat) – patero hlavních měst filištinských. Nejmnocnější z nich byla Gaza. – „vydali“ = prodali. – „Edomcům“, kteří s nimi surově nakládali nebo je prodali dále pohanům. – Filištané často vpádali do území, obývaných Israelity, často zchytali kdekoho a dovedli je do obchodního města Gazy, která se postarala o to, aby zajatce netoliko dobře zpeněžila, ale aby se dostali Israelité do rukou neukrutnějších!

V. ⁹. V „bratrskou smlouvu“ s Tyrem, t. j. s Hiramem, jeho králem, vešel Salomoun.

¹¹ Toto praví Hospodin: Pro tři hříchy Edomovy, a pro čtyři neodvrátím toho, protože stíhal mečem bratra svého, že porušil milosrdenství s ním, že choval hněv svůj příliš dlouho, a že vztek svůj udržoval bez konce. ¹² Pošlu oheň na Teman a zhltná domy Bosry.

¹³ Toto pravil Hospodin: Pro tři hříchy synů Antonových, a pro čtyři neodvrátím toho, protože rozparovali těhotné galaadské, aby rozšířili území své. ¹⁴ I zapálím oheň ve zdech Babby, a pohltní domy její za ryku v den boje, a za bouře v den vichru. ¹⁵ A půjde Melchom do zajetí, on a knížata jeho s ním, praví Hospodin.

HLAVA 2.— ¹ Toto pravil Hospodin: Pro tři hříchy Moabovy a pro čtyři neodvrátím toho, protože spálil kosti krále edomského až do popela. ² Ale pošlu oheň na Moaba, a pohltní domy Kariotu; i zemře za ryku Moab a za zvuku trouby: ³ a vyhladím vladaře z prostředka jeho, a všechna knížata jeho zbiji s ním, praví Hospodin.

⁴ Toto praví Hospodin: Pro tři hříchy Judovy a pro čtyři neodvrátím toho, protože zavrhhl zákon Hospodinův, že příkazů jeho nedbal, neb oklamaly je modly jejich, za nimiž běhali otcové jejich. ⁵ Ale pošlu oheň na Judsko a pohltní domy jerusalemské.

⁶ Toto praví Hospodin: Pro tři hříchy Israelovy a pro čtyři neodvrátím toho, protože za peníze prodává spravedlivého a chudého pro opánky. ⁷ Rozdrcují hlavy chudých v prachu země, a právo ubožáků zkřivují, syn i otec jeho chodí k (těže) nevěstce, aby znesvětili mé svaté jméno. ⁸ Na šatech zastavených sedají u každého oltáře, a víno z pokut pijí v domě boha svého.

⁹ A já (přece) vyplenil jsem Amorrhejské před nimi, jejichž výška (jako) výška cedrů, jejichž síla (jako) dubů byla; zničil jsem ovoce jejich svrchu, a kořený jejich vespod. ¹⁰ Já jsem byl to, jenž vyvedl vás z Egyptské země, jenž vodil vás na poušti čtyřicet let, abyste se uvázali v držení země Amorrhejských. ¹¹ Vzbudil jsem také z vašich synů proroky, a z jinochů vašich nazirejské; zdali není tak, synové Israelovi? pravil Hospodin. ¹² Ale vy dáváte nazirejským víno pít, a prorokům zakazujete říkajíce: „Neporokujte!”

¹³ Aj, já skřípěti budu pod vámi jako skřipá vůz obtížený slamou, ¹⁴ Tehdy přejde rychlého (umění) utíkatí, silný nepodrží moci své, obr nezachrání života svého, ¹⁵ ten, kdo

V. ¹¹. Edomci odvčci, vášniví, bezohlední, zarytí nepřátelé Israelitů.

V. ¹². „Teman” západně pohoří Seirského a Bosra východně od něho znamenají celé území Edomců podle dvou hlavních jeho částí.

V. ¹³. O rozparování těhotných viz 4 Král 8, 12.; 15, 16.; Os 14, 1.; Is 13, 18. V. 13. srv. s v. 3. 6. 9. 11. — O Amoňanech viz Sdc 11, 12 n; Jer 49. 1.;

V. ¹⁴ n. Rabbat-Ammon, hlavní město Amonska.

Hl. 2. Byl to nejspíše edomský král, jenž táhl proti Moabanům s králem judským a israelským podle 4 Král 3, 26 n. — Pravděpodobně vyhrabali mrtvolu královu z hrobu a spálili kosti jeho. Bůh potrestá také křivdu spáchanou na králi edomském, aby ukázal, že je pánem všeho a že všechny duše, protože je stvořil, podléhají jeho vládě.

V. ⁴. Prorok, aby ukázal Israeli neúprosnou spravedlivost Boží, hrozí nejprve tresty národům cizím, pak národům s Israelem spřízněným (Edomcům, Amoňanům, Moabanům) a na konec i Judovcům, kteří měli Boha svého ve svém středu. Potrestá-li tyto, oč jistě ji stihne jeho trest i Israelity (říši severní)!

V. ⁹ — ¹². líčí Hospodin dobrodiní Israelovi prokázaná, aby zřejmo bylo, jakého nevděku se Israel dopouští. — Amorrhejský jmenován tu jakožto nejpočetnější národ místo všech pohanů, usazených v Palestině do příchodu Israelitů („před nimi”).

V. ¹¹. Hospodin svěřil svému národu také vzácná duchovní dobra: proroctví a nazíreát se všemi dobrodiními, jež tato zřízení přinášela národu. Také nazíreát byl významný zjev mravní síly, kterou dával Bůh svým vyvoleným. Srv. Nm 6, 3n; Sdc 13, 7.

V. ¹². Israelité nechtěli slyšeti slovo Boží, proto zakazovali pravým prorokům mluvit; nechtěli, aby panovaly názory o vyšší mravnosti, podmíněné sebezapíráním, střídmostí, sliby, proto znemožňovali nazíreát.

V. ¹⁴ — ¹⁶. Nikdo soudu líčenému ve v. 13. neunikne. — „nahý” beze zbraně a oděvu, jež zahodil, protože mu bránil v útěku, nebo který mu nepřítel byl odebral.

lučiště drží, neobstojí, rychlo-běžec se nezachrání, jezdec nevyvobodí života svého,¹⁶ a nejstatečnější z junáků nahý bude utíkat v den ten, praví Hospodin.

Část první: Prorocké řeči (3, 1.–6, 15.).

HLAVA 3. – ¹ Slyšte slovo, které pronáší Hospodin nad vámi, synové Israelovi: – nad každým rodem, jež jsem vyvedl z Egyptské země – ² Dí: „Vás jen znám mezi všemi pokoleními země. Proto potrestám na vás všechny vaše nepravosti.“

³ Zdali chodí dva spolu, ledaže se umluvili? ⁴ Zdali rve lev v houští, ledaže má (tam) kořist? Zdali vydává lvíče hlas z douště svého, ledaže něco polapilo? ⁵ Zdaliž upadá pták do osidla na zemi bez ptáčníka? Zdali osidlo se země se zdvíhá prve nežli co popadlo? ⁶ Zdali zazní trouba v městě, a lid se nezastraší? Zdali se přihodí co zlého v městě, jehož by Hospodin neučinil? ⁷ Neboť nečiní Pán Bůh nic, aby nezjevil prve tajemství svého sluhům svým, prorokům. ⁸ Zařve-li lev, kdo by se nebál? A mluví-li Pán Bůh, kdo by neprorokoval?

⁹ Ohlaste to na palácích Azotu, jakož i na palácích Egyptské země! Rcete: Shromážďte se na horách Samaře a vizte bláznovství mnohá v ní, vizte trpící útisk v jejím lůně! ¹⁰ Neumějí činiti, co správného jest, praví Hospodin, hromadíce nepravosti a co uloupili ve svých palácích. ¹¹ Protož toto praví Pán Bůh: Soužena, obležena bude země, stržena bude s tebe tvá síla, a rozchváčeny budou tvé paláce. ¹² Toto praví Hospodin: Jako vytrhne pastýř z tlamy lva dvě kůstky nebo boltec ucha: tak vytržení budou synové Israelovi, kteří sídlí v Samaři, (sedící) na kraji koberce, na pokrývce z Damašku.

¹³ Slyšte a vypovídejte proti domu Jakobovu, praví Hospodin Bůh zástupů. ¹⁴ „Ano, v ten den, kdy počnu trestat přestoupení Israelova, potrestám jej i oltáře v Betelu; odfaty budou rohy oltáře a spadnou na zemi. ¹⁵ Rozbijí dům zimní s domem letním, i vezmou za své domy ze slonových kostí, rozmetáno bude mnoho domů“, praví Hospodin.

HLAVA 4. – ¹ Slyšte toto slovo, tučné krávy, jež jste na hoře Samařské, které utiskujete potřebné a ubližujete chudým, které říkáte svým manželům: „Přineste a budeme pít!“

² Přisáhl Pán Bůh při své svatosti: Hle, jdou dny na vás, kdy odnesou vás na bidlech, zby-

HL. 3. V. ¹. „synové Israelovi“ čestné a milé jméno, jež si osobovali obyvatelé severní říše, zabírající ze všech (12) kmenů velikou většinu: 10 (kmenů národa). – „rody“ byly skupiny rodin; „rody“ tvořily kmen (pokolení). – „vyvedení z Egypta“ souviselo úzce s vyvolením národa israelského k úkolům zvláštním, dějinně a nábožensky významným, jest proto veliké dobrodiní Boží.

V. ³. Hospodin nemůže dále svorně kráčet s národem israelským jako kdysi, ježto není mezi nimi souhlasu společně jíti dále: ten souhlas národ hříchy svými od volal, odepřel choditi s Hospodinem, proto také Hospodin odepřel milostně s ním žiti a – potrestá jej (v. 2.). Ten trest je jistý, neodvratný.

V. ⁶. Hlásným rohem jest prorok: Jak zazní jeho hlas, má si lid uvědomiti, že jest Hospodinův trest velmi blízko. – Ten trest, zlo, jež prorok předpovídá, je dopuštění Boží (v. 6.); nepřítel, který rozsudek Boží vykoná, bude jen nástrojem spravedlnosti Boží!

V. ⁹. Prorok vyslovuje přání, aby sami pohané přišli a. vydali svědectví o Samaři (městě).

V. ¹¹. „země“ = Israelsko, zejména pak jeho hlavní město – Samař. – „stržena“ s tebe, Samaři, která se rozkládá na hoře! – Paláce budou vydrancovány, ježto v nich bylo mnoho bohatství nespravedlivě nakupeno.

V. ¹². Při pohromě Samaře zahynou všichni kromě nepatrného zbytku. Lev = Assyrie. – ovce – Israel. V Damašku tkali již za dávných dob znamenité, látky na divany, koberce atd.

V. ¹³. Prorok oslovuje opět ty, ke kterým promluvil již ve v. 9. – „vypovídejte“ jakožto svědkové, svědčte, slavně prohlašete. Trestuhodnost Israelova je tak veliká, že i pohanům dlužno ji dosvědčiti.

V. ¹⁵. Domy zimní a letní, paláce měli králové a velmoži, o nichž byla řeč výše ve v. 9. – Palác, vykládaný slavinou, vystavěl si na př. král Achab. Množství těch domů bude „rozmetáno“, až nepřítel Samaře dobude.

HL. 4. V. ¹. – ³. souvisí úzce s hlavou 3.

V. ². Přisahou dodává Bůh nejvyšší jistoty svým slovům.

ky, z vás ve vroucích hrncích.³ Průlomy vyjdete, každá přímo před sebou a vyvrženy budete do Armonu, praví Hospodin.

⁴ Pojdte do Betelu a hřešte, do Galgaly a množte zločiny; a přinášejte ráno oběti své, každý třetí den své desátky.⁵ Podávejte z kvašeného oběti chvály, a provolávejte oběti dobrovolné hlasitě, neboť to se vám líbí, synové Israelovi, praví Pán Bůh.⁶ Protož i já dal jsem vám laskominy zubů po všech městech vašich, nedostatek chleba na všech místech vašich; ale nevrátili jste se ke mně, dí Hospodin.⁷ Já také zadržel jsem vám déšť, kdy ještě tři měsíce byly do žní, spustil jsem, déšť na město jedno, a na druhé město jsem deště nespustil, jeden díl byl deštěm svažen, druhý pak, na nějž jsem deště nespustil, uschl.⁸ I přišla dvě, tři města k jednomu městu, aby se napila vody, a nenapojila se; ale nevrátili jste se ke mně, dí Hospodin.⁹ Bil jsem vás větrem žhoucím a obilní snětí, množství zahrad a vinic vašich, olivový a fíkový vaše snědly housenky; ale nevrátili jste se ke mně, dí Hospodin.

¹⁰ Poslal jsem na vás smrt jako v Egyptě, zbil jsem mečem jinochy vaše, dal jsem koně vaše za kořist, dal jsem hnilobě táborů vašich vstupovati do vašich chrpí, ale nevrátili jste se ke mně, dí Hospodin.

¹¹ Podvrátil jsem vás, jako podvrátil Bůh Sodomu a Gomorrh, byla z vás takořka polena, vytržená z ohně, ale nevrátili jste se ke mně, dí Hospodin.

¹² Protož toto učiním tobě, Israeli: . . . Když tedy tyto věci chci ti učinit, Israeli, připrav se, abys mohl vystoupit proti Bohu svému, Israeli!¹³ Neboť on je ten, jenž činí hory a tvoří vítr, zvětšuje člověku myšlení jeho, činí z jitra mlhu a kráčí po výšinách země; „Hospodin, Bůh zástupů“ jest jméno jeho.

HLAVA 5. – ¹ Slyšte toto slovo, žalozpěv, který nad vámi pronáším, dome Israelův!² Padla a již nepovstane Panna Israelská; leží na své zemi, a není, kdo by ji zdvihl!³ Nebo toto praví Pán Bůh: V městě, z něhož vycházel tisíc, zanecháno bude sto; v tom pak, z něhož vycházelo sto, zanecháno bude deset domu Israelovu.

⁴ Nebo toto praví Hospodin domu Israelovu: Hleďte mne, a budete živi.⁵ A nehleďte Betelu, do Galgaly nechoďte, a do Bersahy neputujte; neboť Galgala bude odvedena do zajetí, a z Betelu nebude nic.⁶ Hleďte Hospodina a buďte živi, aby snad nevzplál jak oheň dům Josefův, i hltal by a nebylo by, kdo by uhasil Betel.⁷ Vy, kteří proměňujete v

V. ⁴ – ¹³. pronesl prorok pravděpodobně při bohoslužbě sváteční, snad v Betelu, kdy Israelité podávali množství obětí, očekávajice od nich bezpečný blahobyt. Marně! Ty oběti nejsou s to, aby zadržely trestající ruku Boží! spravedlnosti.

V. ⁶. Protože měli Israelité zálibu v množství bezmyšlenkovitých obětí, podávaných v Betelu a Galgale, „protož i on . . .“ potrestal je neúrodou. Pětkrát stěžuje si Hospodin refrémem, že to úsilí bylo marné, že se Israelité k Bohu neobrátili, a že tedy blíží se doba neodvratného trestu plně zaslouženého.

V. ⁷. Déšť tři měsíce přede žní byl déšť „pozdní“, bez něhož nemůže obilí nalíti zrno. Srv. Joel 1, 9.–13. V nepravděpodobnosti deště, které člověk nechápe, dlužno viděti zákrok Prozřetelnosti, jež stanovila, kde pršet bude a kde nebude.

V. ¹¹. Pátý trest – zemětřesení, snad to, které jmenováno bylo výše 1, 1.

V. ¹². Že tedy patero všech dosavadních trestů nepohnulo Israele ke kajícímu, „proto“ Hospodin chystá se k novým trestům, posledním, nejpřísnějším, kterých však nevypočítává, ježto byl jimi hrozil již dříve. Israel má se připravit na soud s Bohem, při kterém by mohl „vystoupiti“ a namítati, že je trestán nespravedlivě. (Ironie!)

HL. 5. V. ¹. „Slyšte“, slyš, dome Israelův – výzva k pozornosti, – „dome Israelův“ = obyvatelstvo severní říše.

V. ². podává ohlášený žalozpěv. – „Panna Israelská“ = severní říše. Ta říše měla býti ženou, jedinému Bohu zasvěcenou, od jiného boha, t. j. bohocou jiného bůžka nedotknutou, nepokálenou. „Padla“ smrtící rukou nepřítel. Co bude, vidí Am jako hotovou událost. Nad mrtvolou Israelovou pje pohřební píseň.

V. ⁷. „právo“ zavádí příjemný pocit pořádku, bezpečí atd. Opak jeho budí trpkost, trapný pocit nejistoty atd. „necháváte“ = deptáte. – Srv. Is 59, 14 n.

pelyněk právo a spravedlnost necháváte v prachu.⁸ (Hleďte toho), jenž učinil Kuřátka i Oriona, obrací temno v jitra, den v noc proměňuje, jenž volá vody mořské a vylévá je na povrch země; „Hospodin“ jest jméno jeho.⁹ On hravě zkázu na silného a zhoubu na mocného přivádí.

¹⁰ V nenávisti mají toho, jenž kárá v bráně, a toho, jenž mluví správně, si oškliví.¹¹ Proto tedy, že olupujete chudého, a vybranou kořist na něm vymáháte: domy z kvádrů budete stavěti, ale nebudete bydleti v nich; vinice rozkošné budete štípiti, ale vína z nich pítí nebudete.¹² Ano, známy jsou mně mnohé nešlechtnosti a veliké hříchy vaše; nepřátelé jste spravedlivého berouce úplaty, a chudého utiskujete v bráně.¹³ Protož i moudrý v čas tento mlčí, neboť čas je zlý.¹⁴ Hleďte dobrého a ne zlého, abyste živi byli, i bude Hospodin, Bůh zástupů, s vámi, jak říkáte.¹⁵ Mějte v nenávisti zlé a milujte dobré, zaveďte v bráně spravedlnost, snad se smiluje Hospodin, Bůh zástupů, nad zbytky Josefovými.

¹⁶ Protož toto praví Pán Bůh zástupů, panovník: Po všech prostranstvích bude kvílení, a na všech ulicích budou říkati: „Běda, běda!“ Vyzývat budou orače k pláči a ke kvílení znalce žalozpěvů.¹⁷ Po všech vinicích bude kvílení, neboť půdu prostředkem tebe, praví Hospodin.¹⁸ Běda těm, kteří žádají dne Hospodinova! K čemu bude on vám? Den ten Hospodinův tma bude a ne světlo.¹⁹ Jako když někdo utíká před lvem, a potká ho medvěd; vejde do domu a spolehne rukou na stěnu, a uštkne ho had.²⁰ Zdali nebude den Hospodinův tma a nikoli světlo, nebude-liž mrákota, v níž není zásvitu?

²¹ Nenávidím a zavrhuji slavnosti vaše, a nemohu cítit shromáždění vaše.²² Obětuje-li mi zápalné a suché oběti své, nepřijímám (jich) aniž shledám na oběti díky z krmenců vašich.²³ Klidť se mi s krákoráním svých písní, zvuku tvé harfy nechci poslouchati.²⁴ Ale ať se valí jako voda právo a spravedlnost jako silný potok.²⁵ Zdali jste mi přinášeli oběti zápalné a suché na poušti čtyřicet roků, dome Israelův?²⁶ Ale nosili jste stánek Molocha svého, a obraz model vašich, – hvězdu boha svého – které jste si učinili.

²⁷ Proto přestěhují vás za Damašek, praví Hospodin, jehož jméno jest „Bůh zástupů“.

HLAVA 6. – ¹ Běda (vám), kteří se cítíte bezpečnými na Sionu a žijete bezstarostně na hoře Samařské, vůdcové prvního národa, chodící zpupně v domě Israelově! ² Jděte do Chalane a vizte, odtud se dejte do velikého Ematu, sestupte do Getu Filišťanů, a do kteréhokoli nejlepššího království jejich, zdali je širší území jejich než území vaše.

³ Vy, kteří jste odděleni ke dni zlému, a blížíte se k stolci nepravosti.

⁴ Vy, kteří spáváte na ložích ze slonových kostí, kteří si hovíte na svých poduškách, kteří jídáte berany ze stáda a telata z prostřed skotu.⁵ Vy, kteří krákoráte ke zvuku harfy!

V. ¹⁰. „v bráně“, kde byly konány soudy. – „karateli“ takovými byli zejména, proroci, kteří vytykali soudcům úplatnost; těm byl svědek, mluvící pravdu – odporný.

V. ¹¹. „vybranou kořist“ dávky (poplatky) v obilí, tedy jakýsi desátek, ovšem nespravedlivě vymáhaný. – Trest, kterým tu Am hrozí (vyhnanství) zakládá se na Dt 28, 30. Srv. Sof 1, 13.

V. ¹³. „moudrý“ a šlechetný, který vida velikou znepravěnost a marnost napomínání, mlčí raději a vyhýbá se veřejnému životu. To mlčení jest hrozný soud nad všeobecným mravním bahnem. K těmto „moudrým“ nepatří proroci, kterým Bůh ukládá hřimati proti zlořádům třeba i bez naděje na úspěch. Srv. 3. 8.

V. ¹⁶. Protože naděje na všeobecný obrat jest nepatrná, „protož“ hrozí prorok dále. Pohroma zastihne netoliko města, ale i venkov („orače“). – „znalci žalozpěvů“ jsou básníci, zpěváci, hudebníci oběho pohlaví, dále tanečnice. Básníci žalozpěvy skládali, zpěváci a zpěvačky je přednášeli za průvodu hudby a rejů.

V. ¹⁸. Israelité, zakládající si na svém vyvolení a spoléhající na své skutky, domněle zbožné, těšili se na den Páně, doufajíce, že přinese nepřátelům zkázu, jim pak vítězství a odměnu.

HL. 6. V. ¹. „první národ“, hlava všech ostatních národů byl Israel.

V. ⁵. Ve své nadutosti se domnívají, že si sestrojili hudební nástroje a že z nich umějí vyluzovati zvuky tak nádherné jako David! Jaký rozdíl však! David byl nadšen Duchem sv. – kdežto tito hudci bývají nadšeni vínem! David opěvoval Hospodina, tito opěvují smyslné požitky

Domýšlejí se, že mají hudební nástroje jako David. ⁶ Pijí víno z misek, nejlepší mastí se maží, ale zkáza. Josefova se jich nedotýká. ⁷ Proto půjdou nyní v čele stěhujících se do zajetí, a konec bude smečce labužníků.

⁸ Přisáhl Pán Bůh při svém životě: – praví to Hospodin, Bůh zástupů – „V ošklivosti já mám pýchu Jakobovu, a paláců jeho nenávidím, i vydám město s obyvateli jeho. ⁹ Zůstane-li deset mužů v jednom domě – ti také zemrou. ¹⁰ A vezme-li jednoho příbuzný jeho, aby vynesl kosti z domu, aby ho spálil, a zeptá-li se toho, jenž jest v koutě domu: „Zda jest někdo (ještě) u tebe?“, ¹¹ odpoví: „Konec jest!“ I řekne mu: „Mlč a nepřipomínej jména Hospodinova!“ ¹² Nebo aj, Hospodin přikáže (nepříteli) a (ten) rozboří paláce v rozvaliny a domky v padrť. ¹³ Zda mohou koně běhati po skalách, anebo může-li oráno (na nich) býti buvol, že jste obrátili právo v hořkost, a ovoce spravedlnosti v pelyněk? ¹⁴ Vy, kteří radost máte z nicoty, kteří říkáte: „Zdali jsme silou svou nezjednali sobě rohů?“ ¹⁵ Ano, aj, vzbudím proti vám národ, dome Israelův. praví Hospodin, Bůh zástupů, a rozdrtí Vás odtud, kudy se jde do Ematu, až do Potoka pouště.

Část druhá: Amosovy náznačné vidy (7, 1–9, 6).

HLAVA 7. – ¹ Pán Bůh mi ukázal toto: Aj, učinil kobylky, když počalo (všecko) se pučeti za pozdního deště – a aj, byl to pozdní déšť po královské senoseči. ² Když dožíraly (kobylky) zeleň země, řekl jsem: „Pane Bože, milostiv bud, prosím; kdo pozdvihne Jakoba, neboť malíčký jest?“ ³ (Tu) se zželelo Hospodinovi toho; „Nestane se tak,“ řekl Hospodin.

⁴ Pán Bůh mi (dále) ukázal toto: Aj, povolal oheň Pán Bůh za trest, a ten zhltal velikou tůňi a žral spolu i úděl (země). ⁵ I řekl jsem: „Pane Bože, přestaň, prosím; kdo pozdvihne Jakoba, neboť malíčký jest?“ ⁶ (Tu) se zželelo Hospodinovi toho: „Však ani to se nestane!“ řekl Pán Bůh.

⁷ Hospodin mi ukázal (dále) toto: Aj, Pán stál na zdi obmítané a měl v ruce zednickou lžíci. ⁸ I tázal se mne Hospodin: „Co vidíš, Amose?“ Odpověděl jsem: „Zednickou lžíci.“

V. ⁸. „při svém životě“ věčném: „Jako že živ jsem . . .“ Srv. výše 4, 2. – „já“ proti labužníkům výše jmenováním. – „pýchu“ = přepych. – Jakobovu = potomků Jakobových, kteří od něho pocházejí sice podle těla, nikoli však podle ducha. – „město“ Samaf.

V. ⁹ n. Deset mužů, t. j. přednostní domácnosti, jest na jeden dům značný počet; i když bude dům některý čteně obydlen, vymřel Příbuzní jsou (a byli) povinni postarati se o pohřeb pokrevně spřízněných. Israelité nespalovali zpravidla mrtvol; činili tak výjimečně jen za doby moru nebo hrozilo-li mrtvole, že bude zneuctěna. I Sam 31, 10.–12. Ze zkázy, kterou Hospodin ve hněvu byl uvalil na město – domnívá se mluví – jest viděti vůli Boží, aby na tomto místě panovalo hrobové ticho, nerušené ani žalozpěvy, při nichž bývalo jméno Jahve (Hospodin) často vyslovováno.

V. ¹³. „ovoce spravedlnosti“ má býti sladký pocit bezpečnosti osoby, cti, majetku. Israelští předáci však zneužívají ústavů spravedlnosti (úřadů, soudů) k bezpráví, činí tedy věci protimyslné jako ten, kdo by chtěl honiti koně (neokované) po příkrých, krivolakých, hrbolatih, britkých skalách, kde by krakali, padali, poraňovali se, konečně zůstali ležeti a vůbec se nedostali tam, kam měli klusem rychle, a brzy doraziti.

V. ¹⁵. „národ“ od severu přicházející = Asyřané. „kudy se jde do Ematu“ znamená severní hranici Palestiny a tehdy i říše Israelské. „Potok pouště“ znamená jižní hranici celé Palestiny.

HL. 7. První a druhý vid (7, 1–3. 4.–6.) naznačuje shovívavost Boží. Tři další vidy (7, 7 n; 8, 1–3.; 9, 1.) oznamují Boží trest podobně jako Jer 1, 11 n. 13 nn; 24, 1 nn a jj. – V. 1.–3.: Am vidí, kterak z vůle Boží se tvoří hejno kobylek, jež hrozí sežrati všecko zeleň. Srv. Josef 1, 2 nn. Prorok oroduje u Boha a Bůh milostivě pohromu zastavuje.

V. ¹. „oheň“ = žár, sucho. – „úděl“ Hospodinův = Palestina. Velikou tůňi rozuměli Hebreové vody nebeské, pozemské a podzemské, které podle jejich názorů živily prameny. Vysušil-li sluneční žár podzemské moře, znamená to, že vyschly prameny potoků i řek.

V. ⁷. Bůh trestu již neodloží (Srv. Jer 15, 1.).

V. ⁸. Viz podobnou otázku Jer 1, 11. 13.

Tu řekl Pán: „Aj, já položím lžici uprostřed lidu svého israelského; nebudu již obmítati ho.“⁹ Zbořeny budou výšiny modly, svatyně israelské zpuštěny budou; a povstanu proti domu Jeroboamovu s mečem.

¹⁰ Tu vzkázal Amasiáš, (vele)kněz betelský, Jeroboamovi, králi israelskému: „Štve proti tobě Amos uprostřed Israelska; nebude moci snésti země všech řečí jeho.“¹¹ Nebo toto praví Amos: „Mečem zemře Jeroboam, a Israel do zajetí bude se stěhovat ze své země!“¹² Řekl také Amasiáš Amosovi: „Vidče, jdi, utec do země Judské; tam se živ a tam prorokuj!“¹³ Ale v Betelu nesmíš již prorokovati; neboť svatyně králova tu jest a chrám říšský.“

¹⁴ Amos odpověděl a řekl Amasiášovi: „Nejsem prorok, aniž jsem syn prorokův, ale pastýř jsem já a pěstitel smokvoní;“¹⁵ avšak Hospodin mne vzal, když jsem chodil za stádem. A řekl mi Hospodin: „Jdi, prorokuj lidu mému israelskému.“¹⁶ Nyní tedy slyš slovo Hospodinovo! Ty pravíš: „Neprorokuj proti Israelovi, a nekapej na dům modly!“¹⁷ Protož toto praví Hospodin: „Žena tvá ve městě smilniti bude; synové tvoji a dcery tvé mečem padnou; půda tvá provazcem odměřována bude, ty (sám) v zemi poskvrněné zemřeš, Israel pak do zajetí se postěhuje ze své země.“

HLAVA 8. – ¹ Pán Bůh mi ukázal (dále) toto: Hle, hák na ovoce.² A tázal se: „Co vidíš, Amose?“ Odpověděl jsem: „Hák na ovoce.“ Tu mi řekl Hospodin: „Přišeltě konec na lid můj israelský; již nebudu šetřiti ho.“³ Skřípěti budou stěže chrámu ten den – praví Hospodin. – Mnoho bude mrtvol pohozených na všech místech. Ticho!“

⁴ Slyšte to (vy), kteří deptáte chudého a chcete vyhladiti nuzáky ze země⁵ říkající: „Kdy již bude po novém měsíci, bychom prodáváti. mohli zboží, a kdy po sobotě bychom otevřít mohli obilnice, zmenšovati míru a zvyšovati cenu, podvrcci podvodné váhy,⁶ kupovati nužného za peníze a chudáka za opánky, zadinu obilní prodáváti?“⁷ Přisáhl Hospo-

V. ⁹. Místo „výšiny modly“ hebr. „výšiny Isákovy“, t. j. potomků Abrahamových (a Isákových), tedy Israelitů.

V. ¹⁰. Amasiáš = Silný jest Jahve. – „velekněz“ u hlavní říšské a dvorní královské svatyně, kterou dal vystavěti v Betelu král Jeroboam I. (3 Král 12, 28.). – Amasiáš činí na Amosa trestní oznámení, že se dopouští velezrady. Obyvatelstva prý „nebude moci snésti“ klidně štvavých řečí Amosových, aby se proti králi nevzbouřilo, domnívají se, že král jest viněn pohromami, kterými Amos vyhrožuje. Betel byl „uprostřed“ Israelska, t. j. v náboženském a bohoslužebném jeho středu. – „země“ – obyvatelstvo její.

V. ¹¹. Amasiáš se obával, že lid po řečech Amosových přestane choditi do Betelu; příjmy jeho i kněžstva jemu podřízeného mohly by se snadno ztenčiti, kdyby Amos v Betelu horlil dále proti způsobu ctění Hospodina ve zlatém býčku (proti zákonu Ex 20, 4.). Proto se dovolává světského ramene, opatření policejních.

V. ¹² n. Amasiáš vykazuje z Betelu Amosa sám snad proto, že král tak nečinil; nechť se k tomu odhodlati nejspíše proto, že se bál trestu Božího, kdyby na proroka Hospodinova dal vztáhnouti ruku. „do země Judské“, ještě tam patříš a zde jsi cizincem.

V. ¹⁴ n. Amos není členem prorockého cechu, není synem ani žákem proroka některého, nevyvolil si prorockého povolání, aby z něho byl živ, jak se Amasiáš domnívá. Amos byl povoláním toliko pastýř a kromě toho živil se také ovocnářstvím. Amos je přesvědčen, že ho posílá Bůh, že ho žádné hrozby ani pronásledování nepřinutí k tomu, aby Betel proti vůli Boží opustili.

V. ¹⁶ n. Hrozby tyto splnily se již r. 734, kdy přitřhl Tiglat Pileasar IV. a odvedl část obyvatelstva severní říše do zajetí.

Hl. 8. V. ¹ – ³. Vid vzat je ze života Amosovi, pěstiteli smokvoní, velmi blízkého.

V. ⁴ – ¹⁴. svým úvodem i obsahem patří ke hll. 3–6. – Oslovení jsou hrabiví boháči jako výše 2, 6–8. Lichváři tito zachovávají sice, klid v sobotu a o novém měsíci, nemohu se však dočkat, kdy ty svátky pominou, aby již mohli zase provozovati své rejdy a nahraditi si všedního dne výdělek, jenž jim ušel ve svátek. Světí svátky jen zevně, ježto v duši se obírají myšlenkami na zisk. – O novém měsíci viz Nm 10, 10; 28, 11–15; Os 2, 3; Is 1, 13; Ez 46, 1. a j. Ačkoliv zákon Mojžíšský nežádal výslovně na nov měsíce svátečního klidu, zdá se, že jej ukládal obyčej hluboce zakořeněný, jehož dbáti byli nuceni také vydrdichové tu oslovení. – Užívati podvodných vah zakazoval zákon Lv 19, 35 n; Dt 25, 13 n.

din proti pýše Jakobově: „Jistě že nezapomenu nikdy všech skutků jejich!“⁸ Zdali nemá se chvítí proto země, a kvileti všichni obyvatelé její? Nemá-li vystoupit všecka jako Reka, a opadnout, odtéci jako Řeka egyptská?

⁹ Stane se ten den, – praví Hospodin Bůh – že zapadne slunce o poledni, a uvedu tmou na zemi za jasného dne; ¹⁰ obrátím slavnosti vaše v nářek, a všechny písně vaše v žalozpěvy; uvedu na všecka bedra vaše žínici a na každou hlavu lysinu; učiním, že to bude jako nářek nad jedináčkem, a konec toho jako den hořký.“

¹¹ Aj, dny jdou, praví Hospodin, kdy pošlu na zemi hlad; ne hlad chleba, ani žízeň vody, ale (hlad) slyšet slovo Hospodinovo. ¹² Budou se hýbatí od moře k moři, od severu na východ budou obcházeť, hledající slova Hospodinova, ale nenajdou (ho). ¹³ V ten den do mdlob padati budou panny krásné a jinoši žízni. ¹⁴ Ti, kteří přísahají při hříchu Samaře, kteří říkají: „Ať živ je bůh tvůj v Danu! Ať žije cesta do Bersaby!“ padnou a nepovstanou již.

HLAVA 9. – ¹ Viděl jsem Pána státí nad oltářem, a řekl: Udeř. v stěže, ať se pohnou prahy, neboť hrabivost jest v hlavě všech – posledního z nich mečem zabiji, nebude možno jim utéci. Budou utíkati, ale nebude zachráněn, kdokoli z nich uteče. ² Sestoupí-li až do pekel, odtud ruka má vyvede je; a vystoupí-li až na nebe, odtud je strhnu. ³ Schovají-li se na vrchu Karmelu, vyhledám je a vezmu je odtud; a skryjí-li se před očima mýma v hlubině mořské, tam přikáži hadu, a štípati je bude. ⁴ A odejdou-li do zajetí před svými nepřáteli, tam přikáži meči, aby je zbil. A upru na ně své oči ke zlému a ne k dobrému. ⁵ Neboť Pán Bůh zástupů – On se dotýká země a uvadá, i kvílí všichni obyvatelé její; vystupuje všecka jako Reka, a opadáva jako Reka egyptská. ⁶ On si staví na nebi své příbytky, a klenbu svou na zemi zakládá, On volá vody mořské, a vylévá je na povrch země, „Hospodin“ jest jméno jeho.

DOSLOV (9, 7.– 15.).

⁷ Zdali nejste vy mně jako Etiopané, synové Israelovi? dí Hospodin. Zdali jsem nevyvedl Israele ze země Egyptské, (jako) Filištany z Kaftoru a Aramce z Kiru? ⁸ Aj, oči Pána Boha (jsou upřeny) na hříšné království: vyhledám je s povrchu země. Avšak nevyhledám docela domu Jakobova, dí Hospodin. ⁹ Neboť aj, já přikáži, a zatřesu ve všech národech domem Israelovým jako bývá třeseu pšenici v řešetě, že ani zrno na zemi nepadne. ¹⁰ Mečem zemrou všichni hříšníci lidu mého, již říkají: „Nepřiblíží se a nepřijde na nás neštěstí:“

V. ⁹ „ten den“, kdy splní Hospodin, čím byl pohrozil ve v. 7.

V. ¹⁰ „žínice“ roucho smutku; Na znamení smutku rvali si staří vlasy, vousy, nebo stříhali si hlavu. Den „hořký“ jest den soudu, den bez naděje na odpuštění.

V. ¹¹ n. „slovo Hospodinovo“ – slovo odpuštění, neb aspoň útěchy, posily, poučení, co činiti. Od moře (Západního, Středozezemského) k moři (Východnímu, Mrtvému) tedy od západu k východu.

V. ¹³ n. „hřích Samaře“ jest býkoslužba (taurolatrie) slavená zejména v Betelu a v Danu. Jmenuje-li prorok města, jež udávají obyčejně nejzazší hranici Palestiny na severu a na jihu, chce tím říci, že pohroma, kterou hrozí, zachvátí netoliko říši severní, nýbrž celou Palestinu.

HL 9. V. ¹ počíná vid lišící se tvarem od vidů předchozích (7, 1.– 8.; 8, 3.).

V. ²–⁴ rozvádějí myšlenku, že se nikomu nepodaří ujíti trestu.

V. ⁵–⁷. Všemohoucnosti Boží jest hračkou trestati, jak bylo výše udáno. Srv. výše 4, 13.; 5, 7 n. Na rozkaz Boží i zemská kůra, která se zdá býti pevná, zdvíhá se a klesá jako voda!

V. ⁷. Všemohoucnost Boží může vykazovati a měniti národům sídla, jako učinila Israelitům. Srv. Sk 17, 24–26. Nehledíc k vyvolení Božím, jež bylo úkon pouhé milosti jeho, Israelité nejsou před Bohem nic více, nežli Kušané nebo jiní pohanští národové. Před Bohem všichni národové svou přirozenou cenou jsou si rovni. Jedině Bůh může si vyvoliti a vyznamenati jeden národ nad ostatní.

¹¹ V den ten zdvihnu rozpadlou chýši Davidovu, zazdím zase trhliny v jejích zdech, co se bylo zbořilo, opravím, a zase vystavím ji jako za dnů dávných, ¹² aby vládli zbytky Edomců a všemi národy, kteří budou jménem mým jmenováni. Práví (to) Hospodin, jenž učinil tyto věci.

¹³ Aj, dny jdou, praví Hospodin, kdy ženci zastihnou (ještě) oráče, rozsevač toho, jenž hrozny šlapal, hory chrliti budou sladkost, a všechny pahorky se rozplývat. ¹⁴ Ze zajetí přivedu lid svůj israelský, vystavějí znova města zpustošená, budou bydlet v nich a štipit vinice, pítí budou víno jejich, také si nadělají zahrad, a jíst budou ovoce jejich. ¹⁵ Zasadím je do jejich země, že již nebudou vytrženi z půdy své, kterou jsem dal jim, dí Hospodin, Bůh tvůj.

V. ¹¹. „V den ten“ – soudu, kdy budou zlí odděleni od dobrých.

V. ¹². Judovci, kteří budou vzkříšeni k novému životu, budou vlásti zase týmž národům, kteří poddáni byli kdysi Davidovi. – „Jménem Hospodinovým jmenováni budou ti národové“, kteří budou jeho majetkem, jako by Israel; řečeno to o bývalých pohanech, kteří v církvi Mesiášově stanou se také jeho poddanými a jeho vlastnictvím.

V. ¹³. – ¹⁵. předčítá církev ve středu suchých dnů zářijových. – *Obrazem blahobytu pozemského prorok líčí štyřtyř doby mesiášské. Hojně to požehnání bude odměna za věrnost, s jakou budou Hospodinu sloužiti.*

KNIHA PROROKA ABDIÁŠE

Úvod.

Prorok Abdiáš (= Sluha Jahvův = Služebník Boží), obsahem nejmenší z malých proroků, napsal kratičké proroctví proti Edomcům. Původ prorokův a jeho životní osudy jsou neznámé. Za dobu sepsání se pokládá zpravidla čas vlády judského krále Jorama (849–842). Tehdy bylo nepřátelství mezi Edomci a Židy. Ve spisku nejedná se o dobytí Jerusalema za Nabuchodonosora r. 586, neboť Abdiáš, mluví pouze o dobytí a vyplnění města, nikoliv o jeho zboření a odvedení lidu do zajetí babylonského.

Knížka obsahuje krátké proroctví o božím soudu nad Edomci (1–9), o vině Edomců (10–15) a o rozkvětu říše Boží (16–21). Proti jednotnosti a původnosti spisku nelze uvést přesvědčujících důvodů; spisek byl vždy počítán ke kanonickým knihám Písma sv.

Vidění Abdiášovo.

¹ Toto praví Pán Bůh k Edomovi: Zprávu slyšeli jsme od Hospodina, posla k národům poslal (s výzvou): „Vzhůru, povstaňme proti němu v boj!“ –

² Aj, maličkým učiním tebe mezi národy, opovržený ty budeš velmi. ³ Zpupnost srdce tvého pozdvihla tebe, jenž přebýváš v rozsedinách skalních, vysoko stavíš své sídlo, který si říkáš: „Kdo mne strhne k zemi?“ ⁴ Ať bys byl vysoko jako orel, a měl mezi hvězdami své hnízdo: (i) odtud strhnu tě, praví Hospodin. ⁵ Kdyby přišli na tebe zloději nebo lupiči v noci, jak bys byl zničen! (Ale) kradli by (jen) podle své potřeby. Kdyby přišli na tebe sběrači vína, aspoň paběrky by nechali tobě. ⁶ Kterak budou Esaua prohledávat, jak budou poklady jeho prohrabány! ⁷ Až na hranice vyprovodí tě všichni společníci tvoji; oklamou tě, znásilní tě, znásilní tě přátelé tvoji, [tvoji spolustolovníci] poleží úklady tobě, a nebude smyslu pro to! ⁸ Ano, v ten den, dí Hospodin, vyhladím moudré ze země Edomské a rozumnost s pohoří Esauova. ⁹ Tehdy děsiti se budou junáci tvoji, Temane, aby zahynul každý na pohoří Esauově.

V. ¹. „Vidění“ = proročké osvícení, nadpřirozené poučení, jehož se dostalo Abdiášovi a jehož obsah níže podává.

V. ² n. Edomci budou pokořeni; Abd vidí to příští neštěstí jako hotovou událost a proto ji vyslovuje časem dokonalým (perfektem). Ta pohroma bude následek války Edomových sousedů, o které se zmínil výše v. 1. Edomci byli ještě za dob Abdiášových mocný národ.

V. ⁹. Temansko, část Edomska znamená tu Edomsko celé. I vojenská moc Edomce zklame! Co jest předpověděno ve v. 1.–9. splnilo se ke konci 4. století před Kristem. Tehdy totiž byl na pohoří Seirském, v bývalých sídlech Edomců, usazen již národ jiný – Nabateové.

¹⁰ Pro zabíjení, pro zločiny na tvém bratru Jakobovi zakryje tě hanba a zahyneš na věky. ¹¹ V (ten) den, kdy jsi stál proti němu, kdy jímali cizáci vojsko jeho, kdy cizinci vnikali do bran jeho a o Jerusalem metali los: tys také byl jako jeden z nich. ¹² Neměls totiž kochati se dnem bratra svého, dnem vyhnání jeho, neměls veselit se nad Judovci v den záhuby jejich; neměls otvírati k potupě úst svých v den, kdy byli v tísní. ¹³ Neměls vcházet do bran lidu mého v den jeho pádu, ani kochati se i ty nad neštěstím jeho v den zpuštění jeho; neměls vztáhnouti své ruky na vojsko jeho v den pohubení jeho. ¹⁴ Neměls stavěti se u východů, abys zabíjel uprchlíky (jeho) a neměls zavírat zbytků jeho v den, kdy byl v tísní. ¹⁵ Neboť blízko jest den Hospodinův na všechny národy; jak jsi činil (ty), stane se tobě: jednání tvé vrátí se na tvou hlavu.

¹⁶ Neboť jako vy jste pili na mé svaté hoře, tak budou pít všichni národové ustavičně; budou pít a skrat a budou jako by (nikdy) nebyli. ¹⁷ Ale na hoře Sion bude spása, a bude svatá; a vládnouti bude dům Jakobův těmi, kteří vládli jím. ¹⁸ Dům Jakobův bude oheň a dům Josefův plamen, z domu pak Esauova bude strniště, jež od oněch bude zapáleno a pohlceno, a nebude zbytků z domu Esauova, neboť Hospodin mluvil. ¹⁹ A vládnouti budou ti, kteří jsou na jihu pohořím Esauovým, ti pak, kteří jsou na rovině, zemí Filištinských; vládnouti budou územím Efraimovým, [Samařským] a Benjamin vládnouti bude Galaadskem. ²⁰ Zajatci z tohoto vojska [z Izraelitů] vlásti budou všemi místy Kanaan-ských až do Sarepty, a zajatci z Jerusalema, již jsou v Bosporu, vlásti budou městy poledními. ²¹ Vysvoboditelé vystoupí na horu Sion, aby soudili pohoří Esauovo, a Hospodinu bude náležet královská moc.

V. ¹⁰. opakuje stručně to, co bylo podrobně vylíčeno již výše ve v. 2.–9. Jakob, blíženec Esauův znamená tu Israelity. Esau (Edomci) měl bratra svého Jáкова (Israelity) bratrsky milovati a jemu pomáhati, Edom činil však pravý opak toho! Jakého „zločinu“ dopustili se Edomci na Israelitech, vypisuje podrobně v. 11.

V. ¹⁵. podává obsah úryvku v. 15.–21. Jako potrestá Hospodin Edomce za zločiny, kterých se dopustili na Israelitech, tak ztrestá i pohany za to, co zla způsobili Božímu lidu.

V. ¹⁶. Když dobyli Edomci spolu s jinými pohany Jerusalema, pořádali, jak snadno se dovítí, na Sionu pitky na oslavu svého vítězství, snad i ve chrámě, který takto znesvětili. Za to budou pít víno (Hospodinovo) v jiném slova smyslu: kalich trestu bude jim vypít do poslední krůpěje! – „budou jako by nebyli,“ kdežto Jahve, ten, který jest, bude vždycky.

V. ¹⁷. „Den Hospodinův“ přinese nepřátelům vyvoleného národa pohromu, národu samému však vysvobození a spásu.

V. ¹⁸. Esau, Edomci, kteří budou pokořeni od pohanů (v. 1.–9.) budou konečně vyhlazeni od Judovců (= „dům Jakobův“) a od Izraelitů (= „dům Josefův“); oba totiž domy se spojí zase a společnými silami vítězně napadnou nepřátele, také Edomce.

V. ¹⁹. Hranice Judska (t. j. duchovního Israele, království Božího) budou na všech stranách rozšířeny: Benjamin je tu jmenován, ježto za časů Abdiášových jeho území patřilo k Judsku, činic s ním jeden politický celek. Dům Jakobův jest církev katolická, která si křtem podrobovala a podrobila všechny národy světa.

V. ²⁰. „Zajatci“, ti, které byli pohané při dobytí Jerusalema zjímali z vojska judského. Tito vojenští zajatci vrátí se ze zajetí a rozšíří území Judovo na sever až do Fenicie, kde leží známé město Sarepta. – „zajatci jerusalemské“ jsou ti, o které se Edomci s ostatními pohanskými dobyvateli Jerusalema losem kdysi byli rozdělili.

V. ²¹. „Vysvoboditelé“ = vítězští vůdcové národa Božího vtáhnou do Jerusalema a budou odtud jakožto zástupcové Boha vlásti (= „souditi“) Edomcům a ostatním pohanům, s nimi společně poraženým. – Hospodinu bude náležeti královská moc proto, že bude králem zvláštní říše, kterou milostně založí, a která pojme všechny národy světa, jako byl ve S. z. zvláštním králem jednoho národa – israelského. V literárním dějinném smyslu splnil se v. 21. za dob machabejských a později r. 68 po Kristu. Juda Machabejský porazil Edomce několikrát. Jan příjím Hirkanus (135–106) poddal si Edomce dokonale (r. 128) a přinutil je, aby přijali obřizku a podrobili se židovským zákonům. Od té doby se požídivšili tak, že byli zuřivými Židy, a osudy jejich byly spjaty úzce s osudy Judska. Ve smyslu vyšším splnil se v. 18., 21., když Judsko stalo se středem a počátkem nového království Božího, které pojalo ve své lůno také pohany.

KNIHA PROROKA JONÁŠE

Úvod.

Hrdina knížečky řečené *Jonáš* jest asi stejnojmenný prorok, syn *Amatiův*, pocházející z *Get-Heferu*, jenž prorokoval, že hranice říše severní budou rozšířeny zase, jako prve bývaly.

Účel knížečky možno vysloviti takto: *Chce poučiti, ze prozřetelnost, všemohoucnost a milosrdenství Boží se vztahuje na všechny lidi; i největší nepřátelé Israelovi mohou kajícíností dojíti odpuštění.* Knížečka Jon nepodobá se ani tak knihám prorockým, jako spíše úryvkům z knih dějinných, vypravujících o Eliášovi a Eliseovi, kteří rovněž pracovali v severní říši. Knížečka nechce popředně poučovati svými stručnými *řečmi*, nýbrž událostmi podrobně a malebně vypravovanými. Těmi událostmi hlásá pravdu, již jiní proroci vyslovovali řečmi: Ani pohané nejsou tak zatvrzelí jako Židé; oni činí pokání na několik slov jediného proroka, a to cizince, kdežto tito zůstávají hlouzí k nesčetným výzvám tolika svých vlastních proroků!

Z tohoto důvodu, jakož i proto, že *Jonáš předobrazoval Mesiáše*, jako jej jiní *předpovídali* slovy, byla knížečka Jon zařazena mezi knihy pozdějších proroků (malých).

Většina katolických kritiků, opírajíc se o podání židovské, o výroky Kristovy a o podání křesťanské, pokládá dosud *Jon* za knihu *dějinnou* proti kritikům nekatolickým, kteří jí upírají cenu dějepisnou, přičítajíce jí roztodivné tvary slovesné. V době nejnovější také *někteří katoličtí* vykladatelé připouštějí *možnost*, že jest Jon snad kniha, která má za; úkol podati náboženskomravní poučení v rouchu zdánlivě dějepisném, že je to tedy podobenství nebo jinotaj nebo jiný podobný druh slovesný, který nečiní nároku na to, aby pokládán byl za přísné dějiny.

Většina židovských i křesťanských vykladatelů měla za to, že knihu Jon napsal sám hrdina její, že tedy vznikla za panování Jeroboama II. Proti tomu nekatoličtí kritikové, kromě nepatrných výjimek, knížečku Jonášovi proroku upírají, kladouce ji do časů pozdějších. Za dob novějších *také mnozí katoličtí kritikové přejí domněnce*, že kniha ve tvaru dnešním napsána byla teprve po pádu Ninive, t. j. po r. 606 před Kristem. Není pochyby o tom, že kniha byla napsána v *Palestině*.

Knížečka Jonášova nejeví žádných trhlin nebo švů, že by bylo možno mluvit o dvou nebo několika pramenech, z nichž prý byla složena.

Jak vysoce si křesťané Jon vážili, vysvítá z toho, že býval velmi často v katakombách vyobrazován jakožto *předobraz Krista, vítěze nad smrtí. Ryba*, jež Jonáše sice *pohltila*, ale byla donucena jej vyvrhnouti, znamenala jim *pekelného obra*, jemuž měl Bůh duši zemřelého vyrvat.

Ještě dnes modlí se církev na popeleční středě: „*Všemohoucí věčný Bože, jenž jsi nad Ninivany, kteří v popelu a v žínici se káli, smilovati se ráčil, uděl milostivě, ať příkladu jejich tak následujeme, bychom došli jak oni také odpuštění. Skrze Ježíše Krista . . .*”

ČÁST PRVÁ: Jonáš na útěku před Bohem (1, 1.–2, 11.)

HLAVA 1. – ¹ Hospodin oslovil Jonáše, syna Amatiova, takto: ² „Vstaň [a] jdi do Ninive, města velikého, a kaž v něm, neboť vystoupila zloba jeho přede mne.” ³ Avšak Jonáš vstal, aby utekl do Tarsise, daleko od Hospodina. Sestoupil do Joppe a našel loď, která měla odplouti do Tarsise; zapravil příslušné jízdné a sestoupil do ní, aby se odebral s nimi do Tarsise daleko od Hospodina.

⁴ Hospodin však spustil vítr veliký na moře, že nastala na moři veliká bouře a lodi hrozilo, že ztroskotá. ⁵ Plavci se báli a volali, každý k bohu svému, a vmetali nářadí, které na lodi bylo, do moře, aby jim bylo ulehčeno.

Jonáš pak byl sestoupil dovnitř lodi, lehl si a tvrdě spal. ⁶ I přistoupil k němu velitel lodi a řekl mu: „Co ty se poddáváš spánku? Vstaň, vzyvej boha svého! Snad (ten) bůh rozpomene se na nás, a nezhyneme.”

⁷ I řekli si vespolek: „Nuže, vržme losy, abychom zvěděli, či vinou nás toto neštěstí potkalo!” Když metali losy, los. padl na Jonáše. ⁸ Tu mu řekli: „Pověz nám, pro koho toto neštěstí nás potkalo, jaké máš zaměstnání, (odkud přicházíš), která země je tvůj domov, [a kam jdeš] a z kterého národa jsi ty?” ⁹ Odpověděl jim: „Hebrej jsem já a ctím Hospodina, Boha nebes, jenž učinil moře i pevninu.” ¹⁰ Tu zděsili se ti muži bázní velikou a řekli mu: „Cos to učinil?” – Věděli totiž ti muži, že utíká daleko od Hospodina, protože jim to byl oznámil. – ¹¹ A tázali se ho: „Jak máme s tebou naložiti, aby moře přestalo (se bouřiti) proti nám?” – Moře totiž se vzdouvalo. dál a dále. – ¹² Odpověděl jim: „Vezměte mě a uvrzte do moře, i přestane moře (se bouřiti) proti vám; neboť já vím, že pro mne bouře tato veliká přišla na vás.” ¹³ I veslovali ti muži, aby se vrátili k zemi, ale nemohli, neboť moře se vzdouvalo proti nim dál a dále. ¹⁴ Tu volali k Hospodinu řkouce: „Ach, Hospodine, kéž nezhyneme pro život tohoto muže, a kéž nám nepřičítáš nevinné krve; neboť ty, Hospodine, jak jsi chtěl, učinil jsi!”

¹⁵ Vzali tedy Jonáše a uvrhli ho do moře; i přestalo moře bouřiti se.

¹⁶ A ti muži zděsili se bázní velikou z Hospodina, obětovali mu oběti a učinili mu sliby.

HL 1. V. ² „*Ninive*” souvisí se jménem bohyně starobabylonské „*Niná*”, dcery boha *Ea*, která postupem doby splynula s bohyní *Ištar*; ježto Ninive sluje „*zamilovaným městem Ištariným*”. Kdo město založil, viz Gn 10, 11. Senacherib je povýšil na své královské sídelní město (4 Král 19, 36), kdežto prve bydlili v něm assyrští králové jen občas. – *Mrávní zloba* vystoupila před Hospodina, t. j. křičí k němu se země, jako kdysi volala zloba Sodomy (Gn 18, 20 n). Podrobněji vypisuje tu mravní zkaženost níže prorok *Nahum* (3, 1.).

V. ³. Jonáš v zaslíbenosti, proroka málo hodné, chce před Hospodinem utéci. *Taršís* = Tartessus, země, řeka a město na Guadalquiviru (v jihozápadním Španělsku), asi tam, kde je dnes Cadix. – Jope, známý přístav, který býval v rukou Filištanů a Feničanů. Židé zmocnili se ho teprve za časů Machabejských.

V. ¹³. Plavci se hrozi utratiti život člověka, který jest dokonce prorokem, proto činí ještě jednou pokus, aby neuvalili na sebe krevní vinu: veslují vši silou, aby přistáli a Jonáše vylodili; domnívají se, že když se hříšníka zhostí, když ho nebudou podporovati v útěku před bohem, když naopak, vysadí ho na břeh, umožní mu příkaz Hospodinův splniti, nebude příčiny, aby Hospodin se hněval na ně a kázal moři, aby se bouřilo proti nim i dále.

HLAVA 2. – ¹ Hospodin pak připravil rybu velikou, aby pohltila Jonáše. A byl Jonáš v břiše té ryby tři dny a tři noci. ² Tu se Jonáš modlil k Hospodinu, Bohu svému, z břicha ryby ³ takto:

Volal jsem z tísně své k Hospodinu, i vyslyšel mne; z lůna podsvětí volal jsem, a vyslyšel jsi hlas můj. ⁴ Uvrhl jsi mne do hlubiny, do srdce moře, proud mne obklíčil; všechny tvé vlny a vlny tvoje nade mnou přešly. ⁵ A já – řekl jsem si: „Zavržen jsem daleko od tvých očí; ale opět uzřím chrám tvůj svatý!“ ⁶ Obklíčily mne vody až k duši, tůň mě obehnala; moře přikrylo mi hlavu ⁷ na úpatí hor. Sestoupil jsem do země, jejížto závory zavřely mne na věky, ale vytáhl jsi z podsvětí můj život, Hospodine, Bože můj!

Když vysílena byla ve mně má duše, na Hospodina vzpomněl jsem si, i došla k tobě modlitba má, k tvému svatému chrámu. ⁹ Kterí ctí nicotné modly, opouštějí (zdroj) své milosti! ¹⁰ Já však s hlasem chvály obětovat budu tobě; cokoliv jsem slíbil, splním. Spása jest u Hospodina!

¹¹ I přikázal Hospodin rybě, a ta vyvrhla Jonáše na pevninu.

ČÁST DRUHÁ: Obrácení Ninive (3, 1–4, 11.).

HLAVA 3. – ¹ Hospodin oslovil Jonáše po druhé takto: ² Vstaň, jdi do Ninive, města velikého, a kaž tam, co já ti ukládám. ³ Vstal tedy Jonáš a odešel do Ninive, podle slova Hospodinova; bylo pak Ninive město veliké, na tři denní pochody. ⁴ I počav Jonáš první denní pochod ve městě kázal takto: „Ještě čtyřicet dní a Ninive bude vyvráceno!“ ⁵ Ninivští však uvěřili v Boha, vyhlásili půst a oblékli se v žínice od největšího až do nejmenšího.

HL. 2. V. ¹. Polknutí Jonáše rybou dlužno pokládati – tak jako celou knížku – za skutečnost historickou a za *událost zázračnou*. Netřeba se domnívati, že Bůh stvořil pro Jonáše zvláštní rybu, ve které by mohl býti živ a při vědomí tři dny! Bible, mluvíc o „*veliké rybě*“, neudává, že to byla *velryba*, která ostatně ani ve Středozemním moři nežije. Bible neudává vůbec blíže jména ani tvaru ryby, možno proto pronášeti pouhé domněnky, jaká ryba to byla. Obvyčejně bývá dnes myšleno na *žraloka*, který ve Středozemním moři dosud žije a má tak veliké hrdlo, že může člověka pohodlně polknouti; má také ohebné zuby, že není třeba, aby pohlcený musil býti značně poraněn. *Žraloci* jsou silní a odvážní, hltaví a žraví tvorové a podle mnohých zpráv *jsou postrachem všech námořníků, a obyvatelů teplejších moří*. Možno také, že to byl mořský obr, který tehdy ještě (před více než půl třetím tisícem let) ve Středozemním moři žil, dnes však patří mezi tvorstvo vymřelé. – „*tři dny a tři noci*“ je rčení hebr., jež neznamená nutně 24 hodiny x 3 dny (72) nýbrž znamená *jeden den celý*, krátký třeba konec prvního a stejné krátký počátek třetího.

V. ². jest úvod do následujícího žalmu (písně). Nápadné jest, že je to *píseň díky* za vysvobození z nebezpečí utonutí. V. 3. podává obsah celé básně, rozvedený dále stupňovitě ve třech slohách (4 n, 6 n, 8.–10.).

V. ³. Sr. Ž 17, 7.; 119, 1. Smrt hrozila Jonášovi v lůně mořských vln tak jistě a neodvratně, že se viděl již v podsvětí, v sídle mrtvých.

V. ⁴. „*Uvrhl jsi mne*“ rukama plavců. – Co líčí Ž 41, 8. obrazně, to líčí zde skutečnou minulost: *vlny tvoje nade mnou přešly*.

V. ¹⁰. Sliby mohl Jon učiniti již na lodi za bouře, když i plavci podobně činili. Možno, že také slíbil, že poslechně Hospodina a poputuje do Ninive, aby tam hlásal pokání.

V. ¹¹. Lidové podání umísťuje toto vylodění Jonášovo na všelijakých místech, jež označuje Jonášovým jménem.

HL. 3. V. ². Obsah kázání v Ninive byl Hospodin oznámil Jonášovi již při prvním poslání, ten příkaz trvá dosud, proto mu obsah kázání „*ukládá*“. *Velikost* Ninive je tu *opakována*, aby bylo zřejmo, proč Hospodinu na něm tolik záleží, že posílá k němu proroka.

V. ⁴. *Čtyřicet dní* bývalo postní období. – Ninivané postili se asi jako dnešní mohamedáni v měsíci ramadanu, t. j. nejedli po celý den, až teprve večer, a podobně teprve v podvečer krmili dobytek.

V. ⁵. Ninivští uvěřili bohu, který mluvil ústy Jonášovými, a tím i v Jonáše jakožto muže boha Palestiny a národa izraelského. Proto však nestali se jednobožci, nepřestali ctít svých národních velikých bohů. – „*vyhlásili půst*“ na rozkaz králův (níže v. 7.). – *O postu* srv. Šdc 20, 26.: 1 Sam 7, 6.; 31, 13. a j. – *O žínici*, t. j. rouchu ze srsti velbloudí nebo kozí, jež se vyvinulo z původní zástěry, srv. Job 16, 16., 3 Král 21, 27.; 4 Král 6, 30. a j.

⁶ Když totiž dostala se ta řeč ke králi ninivskému, vstal se svého trůnu, odhodil svůj háv, oblékl se v žinici a sedl si do popela; ⁷ dal také provolati v Ninive toto: „z rozkazu krále a knížat jeho budiž přikázáno: Lidé i dobytek, skot i brav ať ničeho ani neokusí; ať se nepasou a vody ať nepijí!“ ⁸ Oblečení buďte žinici (lidé i dobytek), volejtež k Hospodinu, co mají síly, a každý nechať obrátí se od cesty své zlé, od nepravosti, která lpí mu na rukou. ⁹ Snad obrátí se Bůh a odpustí; snad zanechá přísného hněvu svého a nezahyneme!“ ¹⁰ Když viděl Bůh skutky jejich, že se odvrátili od cesty své zlé, smiloval se nad neštěstím, kterým byl jim hrozil a neučinil ho.

HLAVA 4. – ¹ Ale Jonáš mrzelo to velmi, a rozhněval se.

² Modlil se Hospodinu řka: „Ach, Hospodine, zdali to není to, co jsem si myslel, když jsem byl ještě doma? Proto jsem rychle utíkal do Tarsise; neboť jsem věděl, že jsi ty Bůh milostivý, milosrdný, trpělivý a mnohého smilování, který má slitování nad neštěstím.“ ³ Nyní tedy, Hospodine, vezmi, prosím, život mně; jeť mi lépe, abych umřel nežli žil!“ ⁴ Hospodin odpověděl: „Hněváš se právem?“

⁵ Jonáš pak vyšel z města, a usadil se proti východní straně města; udělal si tu stánek a seděl pod ním ve stínu touže spatřiti, co se stane městu. ⁶ Připravil Hospodin Bůh skočec, aby vzrostl nad hlavu Jonášovu, aby měl stín nad svou hlavou, a chránil ho. Byltě obtížen (vedrem). Jonáš měl ze skočce velikou radost. ⁷ Ale Bůh nastrojil druhého dne při východu jitra červa, který píchl do skočce, že uschl. ⁸ Když pak vzešlo slunce, přivolal Hospodin vražedné, žhoucí povětrí, a slunce pralo na hlavu Jonášovu, že mu bylo mdlo; i přál si, aby umřel řka: „Lépe jest mi umřít nežli živu býti!“ ⁹ Tu se tázal Bůh Jonáše: „Právem-li se hněváš pro skočec?“ Odpověděl: „Právem se hněvám až k smrti!“ ¹⁰ I řekl Hospodin: „Ty žalost máš nad skočcem, o němž jsi nepracoval, aniž jsi učinil, aby vzrostl, který za jednu noc se vypučel a jedné noci zahynul;“ ¹¹ a já bych neměl soucit míti s Ninivem, městem velikým, v němž jest více nežli sto dvacet tisíc lidských bytostí, jež nedovedou rozlišovati pravici od levice, a množství dobytka?“

V. ⁶. Jonáš pohnul lid nejprve ke kajčnosti. Zpráva o všem dostala se ke králi teprve později, když lid byl sám již na rozkaz královský vniterně připraven. – Král s *trůnu* sestupuje do – *popela*; o popelu, znamená pomíječnosti a smutku, viz Job 2, 8.; Jer 6, 26.; Ez 27, 30. a jj. – „*háv*“ = plášť nad svrchním rouchem nošený, ze vzácné látky, řasnatý, lemovaný třepením a třapci.

V. ¹⁰. „*skutky*“ Ninivanů byly: *víra* (v. 5.), *kajčnost* (v. 5.), *modlitba* (v. 8.), *změna života* (v. 8.). – Jako je *smrt* pokoutou za *hřích*, tak jest *život* odměnou za *kajčnost*. Srv. Is 38, 5.; Ez 18, 5.–9.

Hl. 4. V. ¹. Mrzelo ho, že Hospodin šetří nepřítel národa israelského a tím i nepřítel svého (Hospodinova). Aby ho neušetřil, proto byl Jon utíkal do Taršíše. Jon tu zase představuje zarytého, úzkoprsého Žida. – K této příčině Jonášovy zasmušilosti družilo se také vědomí, že Ninivané budou Jonášem pohrdati, kdyžť se neosvědčil býti pravým prorokem, když se hrozby jeho nesplnily. Možno, že měl i obavu, aby Hospodin nyní, kdy pohané činili pokání, neměl novou příčinu k zavržení nekajícího Israele.

V. ⁴. „*Hněváš se právem?*“ = *Nehněváš se právem*. Poučení, jehož se Jonášovi dostává zde krátce *slovy*, opakuje Hospodin níže (ve v. 6.–9.) *názorně na příkladě*.

V. ¹⁰. Rostlina vyrostla „*za jednu noc*“ ze země, aby se pak za několik dní vyvinula, poté však právě tak rychle zas uschla (Selbst).

V. ¹¹. „*Pravici od levice*“, t. j. dobré od zlého rozlišovati (Dt 1, 39.) nedovedou *děti*, jež nedošly užívání rozumu. Počítáme-li, že takových dětí byla v Ninive pětina všeho obyvatelstva, mělo Ninive úhrnem kolem 600.000 lidských duší. – Také zvířata mají od Boha „*dech života*“, proto jim věnuje Stvořitel laskavou pozornost. Srv. Z 103, 25.–29.; Moudr 11, 24 n. – Náhlý konec knížky působí hluboký dojem. Jonáš mlčí a tím ukazuje, že se podrobuje úradku Prozřetelnosti, která chce, aby i pohané živi byli. Možno v tom spatřovati pokyn, že i Židé svým časem ochotně schvalovati budou tento záměr všeobecné Boží lásky.

KNIHA PROROKA MICHEÁŠE

Úvod.

Micheáš pocházel z osady zvané hebr. *Mórešeth* a podle nadpisu (1, 1.) působil za judských králů *Joatama* (752–736), *Achaza* (786–721) a *Ezechiáše* (721–693). Také Jer (26, 18.) o něm svědčí, že působil za krále Ezechiáše.

Micheáš, Judovec, který v Judsku působil, věnoval, jak přirozeno, popředně pozornost svou říši jižní, přesto však nezapomínal na Samař; všímal si tohoto města hlavně proto, aby mohl z osudu jeho dávatí výstrahu Jerusalemu. Působil současně s velkým Isajášem; ač venkovan, přece se dovedl po boku proroka-měšťana uplatnit. Duch a směr Micheášův podobal se více Amosovi (pastýři) než Isajášovi. Byl vážný, důsledný a neo-hrožený; nebál se ani předpovídati, že *i chrám se dostane do rukou pohanů*, což opakoval o sto let později důrazně také Jer. Zdá se, že jakožto venkovan zažil sám na sobě útlaky od bohatých měšťanů a velmožů, protože s takovou rozhodností *tepe společenské zlořády*. Knižečka Mich podává toliko *výtah z řečí* jeho, jež po delší dobu měl; je to výtah, jak se zdá, neúplný; možno si domyslit, že hlásal tytéž myšlenky náboženskomravní jako jeho předchůdci a veliký jeho vrstevník, třebaže všech těch pravd nelze v dnešní knížečce jeho najít. Hlásal zkázu staré bohovlády, ale také zřízení bohovlády nové, lepší. *V Betlemě Efraňanů* vzejde Israelovi panovník; za něho *zbytky národa israelského budou shromážděny, obnoveny*, nastane doba pokoje a štěstí (5, 2.–14.; 7, 14.–20.). Toho blaha dostane se všemu *lidstvu* (4, 2 nn). Srv. Is 2, 1 nn; hll. 7 n.

Mich, který *rád jmenuje místa* Palestiny a navazuje na ně předpovědi, Mich, který předpověděl *místo*, kde se Mesiáš narodí (5, 2.), bývá nazýván „*zeměpisec mezi proroky*.”

Mt 2, 5n dokazuje, že *Židé za dob, kdy se Kristus narodil, pokládali knihu Mich za posvátnou*.

Prorokství Mich skládá se ze tří částí: V první (1–3) Mich pronáší hrozby proti Samaři a proti Sionu; v části druhé (4–5) předpovídá, že bude Sion zachráněn a že se mu dostane panství nad národy; v části třetí (6–7) ospravedlňuje trest Samaře a prosí Boha, aby se stala účastnou příštího mesiášského vzkříšení národa israelského.

NADPIS.

HLAVA 1. — ¹ Slovo Hospodinovo, jehož se dostalo Micheášovi Moraššanovi za dnů Joatana, Achaza a Ezechiáše, králů judských; co viděl o Samaři a o Jerusalemu.

ČÁST PRVÁ.

Micheášovy hrozby (1, 2.–3, 12.).

² Slyšte, všichni národové, pozor měj země se vším, čeho je plná! A budiž Pán Bůh proti vám žalobcem, Pán ze svého svatého chrámu! ³ Neboť aj – Hospodin vyjde z místa svého, sestoupí a kráčetí bude; po výšinách země. ⁴ I rozplývati se budou hory pod ním, a údolí roztrhováti se budou, jako vosk před plamenem a jako vody, jež běží s kopce. ⁵ Pro nepravost Jakobovu vše to a pro hříchy domu Israelova. Která jest nepravost Jakobova? Zdali ne Samař? A které jsou výšiny Judovy? Zdali ne Jerusalem?

⁶ I obrátím Samař v hromadu kamení na poli, když bývá štípena vinice, strhám do údolí kamení její, a základy její odkryji. ⁷ Všecky řezby její rozbity budou, všecky mzdy její spaleny budou ohněm, a všechny modly její zahladím; neboť ze mzdy nevěstčí shromážděny jsou, a ve mzdu nevěstčí budou zase obráceny.

⁸ Proto kvíliti a úpěti budu, chodit budu bos a bez oděvu; zanotím žalozpěv jako šakalové, a bolestnou píseň jako pštrosi. ⁹ Neboť jest bez naděje rána její, neboť přišla až k Judovi, přiblížila se k bráně lidu mého, až k Jerusalemu.

¹⁰ Neoznamujte toho v Getu, slzami neplačte, v. Domě prachu prachem sebe posypte.

¹¹ Stěhujte se do vyhnanství, obyvatelé Krásky, zahanbení potupou. Nevychází obyvatelstvo Vyjítí; kvílení vaše poslouchat bude Dům sousední, stojící sám a sám. ¹² Neboť zemdleli pro (ztrátu) dobra ti, kteří v Hořkostech sídlí; neboť sestoupila pohroma od Hospodina do brány Jerusalema. ¹³ Hřmot vozů hrůzy na obyvatelstvo Lachiše. Toto jest počátek trestu Sionské dcery, neboť v tobě nalezeny byly nepravosti Israelovy. ¹⁴ Protož pošle (své posly) na Dědictví Getu, Domy lži budou zklamáním králům israelským. ¹⁵ Ještě tobě dědice přivedu, obyvatelko Maresy; až do Odollamu přijde sláva Israelova. ¹⁶ Učin si lysinu a ohol se pro své milované syny; rozšíř lysinu svou jako sup, neboť do zajetí vedeni budou z tebe.

HLAVA 2. — ¹ Běda (vám), kteří myslíte na bezbožné věci a obíráte se zlými úmysly na svých lůžkách! Za ranního svítání je vykonávají, neboť proti Bohu jest ruka jejich. ² Zachce-li se jim polí, násilně je zabírají; (zachce-li se jim) domů, mocí je odnímají; utiskují muže i dům jeho, muže i dědictví jeho. ³ Protož toto praví Hospodin: Aj, (také) já myslím na zlo proti tomuto pokolení, z něhož nevytáhnete svých hrdel, a nebudete (v něm)

HL 1. V. ² „všichni národové“ znamená tu nejspíše všechny *israelské kmeny* a důsledně „země“ je tu Palestina.

V. ⁴ Velebnost Boží bude působiti na přírodu: na hory jako oheň na vosk a na údolí jako přívály vody s mračen, které je prohlubují. Srv. Ž 17, 8 n; 67, 9.; 96, 2–6.; Sdc 5, 4 n. – Hospodin sestoupí na soud podobně, jako kdysi sestoupil na horu Sinaj: Ex 19, .6. – Srv. Joel 3, 16.

V. ⁵ Příchod hrozného Soudce zavinily hříchy národa israelského, jehož dvě *hlavní* města byla také *hlavní* sídla a zřídla náboženskomravní hnily, která se z nich rozlévala daleko široko.

V. ⁷ „řezby“ = dřevěné modly. – *Modlářství* bývá nazýváno smilstvem, *nevěstkářstvím* (Srv. Os 1–3). Dary, jež ctitelově bůžkům (nevěstkářům) dávají svatyním, jsou *mzdy nevěstkám placené*.

V. ⁸ Mich bude svým zjevem předobrazovati národ stížený hrozným neštěstím, zejména zajetím, do něhož odvedeni budou mnozí Israelité. Srv. Is 20, 2 n. – „*bosí a bez oděvu*“ bývali odváděni poražení do zajetí. Srv. Job 22, 6. – O vytí *šakalů* a skřeku *pštrosů* srv. Job 30, 29.; Is 13, 22.).

HL 2. V. ¹ Prorok odůvodňuje své hrozby; ukazuje, pro které hříchy hrozí pohroma. Ustavičně myslí jen na zlo; ani spáti proto nemohou. A jakmile se rozednilo, ihned vykonávají horlivě to, co si byli na lůžku zlého usmyslili.

vzpřímeni, neboť časy jsou velmi zlé. ⁴ V ten den budou o vás říkati básničku a píseň zpívati se zálibou takto: „Zpuštění, pohubeni jsme, úděl lidu mého proměněn jest; kterak odstupuje ode mne, když se vrací ten, který krajiny naše dělití má!“ ⁵ „Protož nebudeš mítí, kdo by roztáhl měřický provazec v obci Hospodinově.“

⁶ Nemluvte mluvíce: „Neskápne na tyto, nestihne jich pohanění!“ ⁷ Praví dům Jako-bův: „Zdali je v koncích duch Hospodinův, aneb taková-li jsou myšlení jeho?“ Zdali dobře nenakládám s tím, kdo podle práva chodí? ⁸ Ale lid můj naopak – v protivníka povstal, kromě sukně berete (i) plášť; a proti těm, kteří pokojně jdou svou cestou, dáváte se naopak – do války! ⁹ Ženy lidu mého vyháníte od milovaných jejich krbů, od dětí jejich odnímate chválu mou na věky! ¹⁰ Vstaňte a kličte se, neboť není tu pro vás místa odpočinku, pro svou nečistotu zkažena bude (země) zkázou velmi hroznou. ¹¹ Ó bych nebyl muž, mající ducha (Božího), kéž bych raději lež mluvil! Nakapu ti vína do opojení. Ten, na něhož to kapati bude, bude tento lid.

¹² Jistě shromáždím, Jakobe, tebe veškerého, v jedno uvedu zbytky Israelovy, sloučím jej jako stádo v ovčinci, jako dobytek uprostřed ohrad, hlučeti budou množstvím lidí, ¹³ Ten totiž, který cestu rází, kráčetí bude přeci nimi, (oni) prorazí bránu a projdou jí, vyjdou jí majíce před sebou krále a Hospodina ve svém čele.

HLAVA 3. – ¹ I řekl jsem: Slyšte, knížata Jakobova a vůdcové domu Israelova! Zdali nenáleží vám znáti právo? ² Vám, kteří v nenávisti máte dobré a milujete zlé? Vám, kteří násilně s nich stahujete kůži, a maso jejich s kostí jejich? ³ Ti, kteří žerou maso lidu mého, kůži jeho sdírají s něho, kosti jeho lámají a sesekávají jako v kotlu, jako maso v hrnci: ⁴ tehdy volati budou k Hospodinovi, ale nevyslyší jich; skryje tvář svou před nimi v ten čas podle bezbožnosti skutků jejich.

⁵ Toto praví Hospodin proti prorokům, kteří svádějí lid můj; kteří, mají-li do čeho kousat, hlásají blaho; nedá-li však někdo nic jim do úst, hlásají proti němu svatou válku. ⁶ Proto noc mítí budete místo vidění, a tmu mít budete místo věštby; zajde slunce nad pro-

V. ⁴. Zálžopěv budete zpívati, líčící vaše neštěstí, který se stane pořekadlem. Tři věci píseň vyslovuje: 1. Národ kvetoucí stihla pohroma. 2. Úděl, t. j. země, záruka Božího přátelství jim slíbená a darovaná, bude jim vzata. 3. Bude dána nepříteli, který se o ni rozdělí.

V. ⁶. Mich obrací se proti lži prorokům, kteří ustavičně pleskají proti hrozbám proroků pravých, konejšíce lid, že nepadne na něj („*neskápne*“) zlo, kterým Mich hrozí, že ho nepotká potupa, kterou Mich předpovídá.

Verše uvádí ukázkou řeči, brojících proti hrozbám Micheášovým, o kterých se zmínil prorok již ve v. 6.

V. ¹⁰. Podle běžného výkladu hrozí tu, Mich zajetím zločincům, uvedeným, ve v. 8 n. Mich učí, že nemá v zemi svatých bydliti národ bezbožníků (Efrem). Zločiny obyvatelů poskvvrňují zemi.

V. ¹¹. Mich přeje svému národu vše dobré a proto byl by raději lživým prorokem, jehož hrozby se nesplní. Ježto však jest mu uloženo, by předpovídal tresty hněvajícího se Boha, nemůže než předpovídati účinky hněvu Božího, kterým bude „*tento lid*“ zalit jakoby deštěm, který ho zbaví smyslu a na zemi povalí, jako činí víno nebo jiný opojný nápoj.

V. ¹²⁻¹³. Velmi mnozí vykladatelé, zejména latinští, s Jer v čele, vykládají tyto dva vv. ve smyslu mesiášském; prorok prý chce upozorniti, že zajetí výše předpověděné nebude konečným cílem, nýbrž toliko prostředkem k tomu, aby se Israel očistil, k Bohu svému přilnul a tak se připravil na příchod Mesiášův; vyhnanci nemají zoufati, ale doufati v lepší časy.

Hl. 3. V. ¹. Mich vrací se slovy: „*I řekl jsem*“ k celku hlavy 1 n, zejména ke zločincům velmožů, jmenovaným 2, 1 n, 8 n. Ty zločiny uvalí na jejich původce a na Jerusalem tresty Boží.

V. ³ n. Až přijde den pomsty, volati budou k Hospodinovi, ale nevyslyší jich, ježto ani sami prosebníků nevyslyšali; vztahovati budou ruce své k Pánu, ale Bůh odvrátí tvář svou od nich, ježto i oni odvraceli od prosebníků tvář (Jer).

V. ⁶. Místo vidění, kterým slibovali světlo, t. j. štěstí a bezpečnost, zakusí sami noc a temno pohromy, jež stihne všecek národ, neštěstí, za něhož odepře Hospodin světlo i prorokům pravým.

roky a zatmí se nad nimi den. ⁷ Zahanbeni budou, kteří vidění mívají, zahanbeni budou věštcí; zakryjí si všichni obličeje, neboť nebude Boží odpovědi. ⁸ Já však naplněn jsem silou ducha Hospodinova, právem a statečností, abych zvěstoval Jakobovi nešlechtnost jeho a Israelovi jeho hřích.

⁹ Slyšte to, knížata domu Jakובה, soudcové domu Israelova, kterým hnusí se právo, a kteří všechno, co přímé jest, převracíte! ¹⁰ Vy, kteří stavíte Sion krví a Jerusalem nepravostí. ¹¹ Knížata jeho za dary spravují právo, kněží jeho za mzdu učí a proroci jeho za peníze prorokují; a na Hospodina spoléhají říkajíce: „Zdali není Hospodin mezi námi? Nepřijdou na nás věci zlé!“ ¹² Protože, vaší příčinou Sion, jako pole orán bude, z Jerusalema hromada kamení bude a z hory chrámové lesnatá výšina.

ČÁST DRUHÁ.

Micheášovy sliby (4, 1.– 5, 14.).

HLAVA 4. – ¹ V poslední dny zpevněna bude hora domu Hospodinova; bude nejvyšším vrcholem horstev, vyvýšená nad pahorky. Proudít budou k ní národové, ² pohnou se mnoho kmenů; řeknou: „Pojďte a vystupme na horu Páně a do domu Boha Jakובה! Ať nás učí o svých cestách, a choditi budeme po jeho stezkách!“

Vyjdeť se Siona nauka, a slovo Páně z Jerusalema. ³ Porovnávat bude národy mnohé, rozsuzovat silné kmeny dlouho, dlouho, že zkují v radlice své meče a svá kopí v motyky. Nevezme meče kmen proti kmeni, aniž se budou cvičit ještě bojovati. ⁴ Ale seděti bude každý pod svým vinným kmenem, a pod svým fíkem, aniž bude, kdo by (ho) děsil; neboť ústa Hospodina zástupů to řekla. ⁵ Ano, všichni národové chodí, každý ve jménu boha svého; ale my choditi budeme ve jménu Hospodina, Boha našeho, na věky a vždycky. ⁶ V den ten, praví Hospodin, shromáždím to, co kulhalo, a to, co jsem byl vyvrhl, seberu; také to, co jsem byl trápil. ⁷ Z toho, co kulhalo, učiním zbytek a z toho, co trpělo, národ silný, i bude kralovat Hospodin nad nimi na hoře Sion, od toho času až na věky.

⁸ A ty, věže stáda, tvrzí dcery Sionské, k tobě přijde, přijde bývalá vláda, království dcery Jerusalemské. ⁹ Proč bys měla se někdy žalostí svůj? Zdali nemáš krále, nebo rádce tvůj zahynul, že tě popadla bolest jako rodičku? ¹⁰ Snášeš bolest a námahu, dcero Sionská, jako rodička; neboť nyní vyjdeš z města a bydliti budeš na poli a přijdeš až do Babylona. Tam budeš vysvobozena, tam tě vytrhne Hospodin z ruky nepřátel tvých. ¹¹ Tehdy shromáždí se proti tobě mnoho národů, kteří řeknou; „Ukamenována buď! Ať se pase na Sionu oko naše!“ ¹² Oni však neznají myšlení Hospodinových, nerozumějí úradku jeho, on že je shromáždil jako snopy na humno, ¹³ Vstaň a mlať (je), dcero Sionská, neboť roh tvůj učiním železný, kopyta tvá udělám kovová, i rozdrťš mnoho národů, a v obětí podáš Hospodinu loupeže jejich, bohatství jejich Pánu vši země.

V. ⁷. Zahaliti si bradu (a ústa) bylo znamením smutku. Srv. Lv 13; 45.; Ez 24, 17. 22. Lžíproroci budou zahanbeni, až se splní, čím hrozili proroci praví; tehdy se ukáže jejich lživost a úplatnost.

Hl. 4. Království Boží nemůže zůstatí na věky ve smutném stavu, vylíčeném v části předchozí (hll. 1– 3). Všecky útrapy překoná a vyjde z nich vítězně (hll. 4 n); to vítězství nastane za dob mesiášských.

V. ⁸. Bývalá vláda Jerusalema znamená tu bývalé království Davidovo, jež svou rozsáhlostí a leskem bylo předobrazem příštího království Mesiášova. To království bude míti střed na hoře Sionu, se které bude král (Mesiáš) střežiti své šťastné poddané tak, jako pastýř střeží své stádo s věže. Není tu řeč o znovuzřízení Jerusalema po návratu ze zajetí babylonského, nýbrž o vzkříšení Davidova království v Jerusalemě ve smyslu duchovním, které Hospodin uvede do života, až vysvobodí svůj lid z útrap, kterými jej bude zkoušeti.

V. ¹². Bolest dcery Sionské nebude míti důvodu. Nepřátelé shromáždí se řízením Božím jen proto, aby společně byli pobiti, zdeptáni, jako dobytek šlape po snopech, shromážděných a rozestřených po humně, aby je vymlátil.

HLAVA 5. – ¹ Nyní se drásej, dcero rozdrásaná! Náspem nás obklíčili, holí bijí líce soudce Israelova, ² Ale ty, Betleme Efratský, maličký mezi rody Judovými, z tebe mi vyjde ten, jenž má býti vladařem v Israeli, a jehož původy (jsou) od počátku, ode dnů věčnosti. ³ Protož vydá je až do času, kdy ta, která porodití má, porodí. A zbytky bratří jeho navrátí se k synům Israelovým. ⁴ Pevně bude státi a pásti v síle Hospodinově, ve velebnosti jména Hospodina, Boha svého; a oni v bezpečí budou, ježto tehdy zveleben bude až do končin země. ⁵ A bude tento pokojem.

Když vpadne Assyř do naší země, když bude šlapati v našich domech, pošleme proti němu sedmero pastýřů a osmero předních z lidu; ⁶ i budou spravovati zemi Assyřskou mečem, a zemi Nimrodovu kopími jeho; vysvobodí (nás) od Assyra, když vpadne, do naší země, a když bude šlapati v našich krajích.

⁷ I budou zbytky Jakobovy mezi národy mnohými jako rosa od Hospodina a jako krůpěje deště na bylině, která nečeká na člověka aniž očekává zrozců lidských. ⁸ I budou zbytky Jakobovy v národech, mezi mnohými kmeny jako lev mezi zvířenou lesní, jako lvíče mezi stády bravu, který když přijde, pošlape a polapí, nebyvá, kdo by vytrhl. ⁹ Vyvýší se ruka tvá nad nepřátele tvé a všichni protivníci tvoji zahynou.

¹⁰ V den ten, praví Hospodin, bude toto: Odejmu koně tvé z prostřed tebe a zničí tvé vozy. ¹¹ Zahladím města tvé země, zbořím všechny pevnosti tvé, odstraním čáry z ruky tvé a hádání nebudou v tobě. ¹² Zničím tvé řezby a sochy z prostřed tebe a nebudeš se klaněti již dílu svých rukou. ¹³ Vykořením háje tvé z prostřed tebe a potru tvá města. ¹⁴ A vykonám ve hněvu a v roztrpčení pomstu nad všemi národy, kteří neposlouchali.

ČÁST TŘETÍ.

Micheášovo napomenutí (6, 1.– 7, 20.).

HLAVA 6. – ¹ Slyšte, co mluví Hospodin! Vstaň, veď soud proti horám, ať slyší pahorky tvůj hlas I ² Slyšte, hory, Hospodinův soud, (slyšte,) silné základy země; neboť soud má Hospodin se svým lidem, s Israelem povede spor. ³ Lide můj, co jsem ti učinil, anebo v čem jsem byl tobě na obtíž, odpověz mi! ⁴ Vždyť jsem tě vyvedl z Egyptské země, z robotárny jsem tě vysvobodil; poslal jsem před tebou Mojžíše, Arona a Marii! ⁵ Lide můj, po-

HL. 5. V. ¹. Pravděpodobněji osloven je tu *Sion*, Jerusalem, se kterým se pro rok ztotožňuje.

V. ². Za těch útrap vzejde Israelovi spása; ne však z veleměsta, ale z malého *Betlema*, odkud byl vyšel kdysi také veliký král *David*. Betlem je sice co do zevnějšíku malý mezi rody, ale není malý se zřetelem na toho, kdo z něho vzejde (Mt 2, 6.). Jako vyšel *David* z Betlema, tak vzejde z tohoto městečka také *Mesiáš*, *drahý*, *nový David*. Mich mluví tu o Mesiáši přímo, a tedy o žádné jiné osobnosti, dějinné, jako snad o Zorobabelovi! Poučue není netoliko, že vzejde z rodu Davidova, ale že se narodí v Betlemě (Mt 2, 4 n; Jan 7, 42.).

V. ⁴. – ⁶. popisují *dílo krále – Mesiáše*. Vlásti (= „*pásti*“) bude pevně, rozšíří své království po celém světě, zavede bezpečnost.

V. ⁶. „*země Nemrodova*“ = Babylonie. Viz Gn 10, 8.– 12. Proroci častěji spojují příští štěstí mesiášské s přítomným neštěstím nebo nebezpečím. Srv. Is 7, 14 nn.

V. ⁷. Mich počíná ličiti *stav Israelův za doby mesiášské* v poměru jeho k ostatním národům (7.– 9.), jakož i Israelův život vnitřní (10.– 14.). „*zbytky Jakobovy*“ = národ obrozený. *Rosa a krůpěje deště* zobrazují tu Boží pozhnaní. Národ obnovený nebude očekávat pomoci od bídného člověka, nýbrž od všemohoucího Boha.

V. ¹⁰ n. Israel bude se těšiti z míru a moc jeho bude tak bezpečná, že nebude ani potřebovat zbraní. „*V ten den*“, kdy zvítězí Israel nad nepřáteli, t. j. *za doby mesiášské*.

V. ¹⁴. Spásy dojdou jen ti pohané, kteří se podrobí obnovenému Israelovi tím, že přijmou jeho náboženství; kteří neposlechnou a neučiní tak, zahynou. Srv. 4, 1 nn 8.

HL. 6 n. byla napsána nejspíše *krátce po pádu Samaře r. 721. Bolest celého národa z neštěstí, jež jej stihl pádem Samaře, prorok mluví naději v příští obnova celého národa.*

V. ³. počíná mluvit Hospodin (srv: v. 1a). – LXX má *tři* otázky, z nichžto druhá zní: „aneb v čem jsem zarmoutil tě?“ Srv. velkopáteční výtky Kristovy (improperia).

mni, prosím, co zamýšlel Balak, král moabský, a co jemu odpověděl Balaam, syn Beorův, (co se dalo) od Setimu až do Galgaly, abys poznal spravedlivé činy Hospodinovy!

⁶ S jakou důstojnou obětí mám předstoupiti před Hospodina, sklonit koleno Bohu nejvyššímu? Zdali mám před něho předstoupiti s obětmi zápalnými, s ročními býčky? ⁷ Zdali může usmíren být Hospodin tisíci beranů nebo desetitisíci tučných kozlů? Zda mám (v obět) dáti svého prvorozence za svůj hřích, plod svého života za vinu své duše? ⁸ „Oznámím tobě ó člověče, co je dobré a co Hospodin od tebe vyžaduje: Jen abys činil podle práva, miloval milosrdenství a pečlivě chodil se svým Bohem.“

⁹ Hlas Hospodinův volá k městu: – Blaze bude bojícím se jména tvého – „Slyšte, pokolení! Ale kdo to schválí?!“ ¹⁰ Ještě jest oheň v domě bezbožného, poklady nepravosti a malá míra, plná hněvu. ¹¹ Zda mohu za spravedlivou prohlásit bezbožnou váhu, a v pytlíku závaží lživá? ¹² Protože boháči jeho v něm plní jsou nepravosti, a obyvatelstvo jeho mluví lež, majíc jazyk lživý v ústech svých, ¹³ proto počal jsem i já tebe bítí, ničití tebe pro tvé hříchy: ¹⁴ Ty budeš jísti, ale nenasytíš se, a snížení tvé bude prostřed tebe; čeho se chopíš, nevytrhneš, a co vytrhneš, vydám na meč. ¹⁵ Ty budeš síti, ale nebudeš žítí; ty budeš lisovat olivu, ale nebudeš se olejem mazat, (budeš lisovat) mest, ale nebudeš pítí vína. ¹⁶ Tys choval se podle příkazů Amriových a podle všech skutků domu Achabova; chodil jsi podle přání jejich, a abych tě vydal na zkázu a obyvatelstvo tamní na posměch. Pohanění lidu mého poneseš.

HLAVA 7. – ¹ Běda mně, nebo jest mi jako tomu, kdo paběrkuje na podzim po vino-braní: Není hroznu k jídlu, raných fíků pohřešuje má duše. ² Zmizel spravedlivý ze země a poctivého mezi lidmi není; všichni cínají na krev, druh druhu na smrt loví. ³ Zlo svých rukou dobrem zovou, činovník požaduje (darů), soudce jde na úplatek, velmož mluví podle tužby své duše a tak ve zmatek (vše) uvádějí. ⁴ Nejlepší z nich jest jako hloh, a poctivý jako trn z plotu. Den, který předpovídaly tvé hlídky, navštívení tvé přišlo, nyní nastane, zkáza jejich. ⁵ Nespoléhejte se na přítele, nedoufejte ve vůdce, před tou, která spí v tvém lůně, ostrříhej zámku úst svých! ⁶ Neboť syn činí pohanu otci, dcera povstává proti matce své, snacha proti své tchyni a nepřátelé člověka jsou domácí jeho.

V. ⁶–⁸. přerývá řeč Hospodinovu hlasem národa israelského, jehož jménem prorok mluví. Israelité v zajetí assyrském i Judovci mají stejný zájem tázati se, čím usmíří rozhněvaného Pána; Judovcům dlužno se báti, aby nestihlo jich podobné neštěstí jako Samař; Israelitům v zajetí assyrském jde o to, aby se mohli vrátit, aby Bůh obnovil jejich říši.

V. ⁹. podává další výroky Hospodinovy, přerušené v. 6.–8.

V. ¹⁰. oslovuje národ israelský, zejména jeho díl, který bydlil kdysi v Samařsku. *Amri*, zakladatel dynastie, ze které vzešel *Achab*, neblaze proslulý svou bezbožností. „*příkazy Amriovy*“ = *skutky domu Achabova*“.

Hl. 7. V. ¹. Mluvíti počíná též hlas, který mluvil výše 6, 6 n: prorok jménem národa israelského; Mich vlévá takorůž své smýšlení a své city do duše a do úst národa, pádem Samaře přísné zkoušeného. Nejprv líčí ubohý stav národa, který zavinil to neštěstí: Národ israelský podobá se fíkovníku po vino-braní, kdy s něho všechno ovoce zmizelo.

V. ². *Má na mysli zejména stav severní říše před její zkázou*. Druh druhu chce polapiti do sítě jako ptáčník ptáka.

V. ³. může býti přeložen jen přibližně. Velmož vyslovuje svá bezbožná přání soudci a len mu je plní.

V. ⁴. Podle Vulg. je smysl v. 4.: *Kdo se zdá býti poctivcem zdálky, shledán bývá pichlavým a ostnatým zblízka, takže jen bolesti dochází člověk tam, kde hledal pomoci*.

V. ⁵ n vrací se k lícní neutěšeného mravního stavu. Vládla všeobecná neupřímnost, nikomu nelze důvěřovati. Ta neupřímnost provází Samařany i do zajetí, a zůstává mezi zbytky obyvatelstva, zanechaného v zemi bývalé říše severní.

⁷ Já však upírám své zraky na Hospodina, doufám v Boha, svého spasitele, uslyší mě Bůh můj. ⁸ Neraduj se ze mne, má nepřítelko! Neboť (jestliže) jsem padl, (zase) vstanu; sedím-li ve tmě, Hospodin světlo mé jest. ⁹ Hněv Hospodinův ponesu, neboť jsem se prohřešil proti němu, dokud se neujme pře mé a nedopomůže mi k právu, dokud mne na světlo nevyvede, dokud neuzřím jeho spravedlnost. ¹⁰ Uzří to má nepřítelka, i přikryta bude hanbou ta, která mi říká: „Kde jest Hospodin, Bůh tvůj?“ Oči mé podívají se na ni, tehdy budou po ní šlapat jako po blátě na ulicích.

¹¹ (Přijď) den, aby vystavěny byly zbořeniny tvé, den ten, kdy bude daleko hranice (posunuta) ¹² Den, kdy přijdou k tobě od Assyrie až k Egyptu, od Egypta až k Řece, od moře k moři a od hory k hoře. ¹³ A země bude pouští pro její obyvatelstvo, pro ovoce smýšlení jejich.

¹⁴ Pasiž (Bože) lid svůj holí svou, stádo majetku svého, ty, kteří přebývají sami v lese, uprostřed Karmelu. Ať jsou paseni v Basanu a v Galaadu jako za dnů dávných. ¹⁵ Jako za dnů východu tvého z Egyptské země ukáží jemu divné věci. ¹⁶ Uzří to národové a zahanbení budou nade vši svou silou; položí ruku na ústa, uši jejich hluché budou. ¹⁷ Lízati

V. ⁷. Mluví dále prorok, představující celý národ; slova jeho mají vlítni sladkou naději také zajatcům do Assyrie odvedeným, že přijde doba, kdy bude všecek Israel k novému životu vzkříšen, také ta jeho část, která byla se dostala do zajetí assyrského. Srv. Is 8, 11.–22.

V. ¹⁰. Jisto jest, že tu a níže Mich líčí vzkříšení národa israelského za dob *mesiášských*; měl-li kromě toho na mysli také návrat Israelitů ze zajetí, který byl jakousi předzvěstí a počátkem toho vzkříšení mesiášského, ne snadno zjistit. Spíše však se zdá, že má na zřeteli *jedině*, a tedy *přímo*, *štěstí mesiášské*.

V. ¹¹. „hranice“ království Božího, omezená kdysi na Palestinu, bude posunuta na kraj světa, ježto nové království Boží bude zabírat celý svět.

V. ¹². „k Řece“= k Eufratu.

V. ¹⁴. Prorok (národ) prosí Hospodina, by zbytky Samařanů, které zůstaly v Palestině, spravoval, aby mohly bezpečně sídliti v úrodných krajích Karmelu, Basanu, Galaadu, jako kdysi za lepších časů.

budou prach jako hadi, jako ti, kteří po zemi se plazí zděšení vylezou ze svých skrýší, Hospodina, Boha našeho báti se budou, třásti se budou bázní z tebe (Bože).

¹⁸ Který bůh jest podoběn tobě, jenž odnímáš nepravosti a promíjíš hřích zbytku majetku svého? Nespustí již hněvu svého, neboť rád bývá milosrdný. ¹⁹ Smiluje se zase nad námi, sejme s nás nepravosti naše, a uvrhne do hlubiny mořské všechny hříchy naše. ²⁰ Prokážeš věrnost Jakobovi, milosrdenství Abrahamovi, které jsi přísáhl našim otcům ode dnů dávných.

KNIHA PROROKA NAHUMA

Úvod.

Nahum (= Těšitel) byl krajan proroka *Micheáše*.

Prorokoval pád veleměsta assyrského *Ninive*, působil tedy před r. 606, kdy *Medové* a *Chaldové* tohoto města dobyli, je poplenili a rozbořili tak, že zaniklo navždy. Z Nah 3, 8. vyplývá, že prve než prorok napsal svou knížku, ležely *Téby*, hlavní město *Horního Egypta*, již několik *let* v ssutinách po r. 663, kdy je z kořene vyvrátil *Asurbanipal* na své druhé egyptské výpravě. Možno tedy mítí za to, že Nahum napsal své dílo *kolem* roku 620 před Kristem.

Nahum předpověděl *zkázu říše Assyrské*, která byla tolik Israelity utlačovala. Slova Nahumova byla s to, aby potěšila, a k dalším nadějím v příští blaho *veškerého národa* povzbudila jak Judovce tak i zajatce assyrské.

Nikdo z malých proroků nemůže se Nahumovi vyrovnati vzletem, vřelostí a odvahou. Úvod jest velkolepý a nadmíru vznešený; popis příprav na útok proti Ninive a líčení jeho zkázy vykazuje podivuhodnou zřetelnost a důraz.

Kniha Nahumova byla vždy mezi knihami kanonickými, její pravost a jednotnost vždy uznávána.

Podle obsahu dělí se ve 3 části: 1. líčí boží zničující moc nad Ninive a Judou (1, 2.– 2, 2.); 2. popisuje obležení, dobytí a zničení Ninive (2, 3.– 13.); 3. jedná o zlobě a spravedlivém trestu Ninive.

V. ¹⁸ .– ²⁰ . jest oslava milosrdenství Božího, která může býti pokládána za doslov knihy Mich.

Nadpis (1, 1.).

HLAVA 1. – ¹ Zátížení Ninive; kniha vidění Nahuma Elkešana.

Část první: Úvodní (1, 2.– 2, 2.).

² Bůh-horlitel a mstitel (jest) Hospodin; mstitel (jest) Hospodin a umí se hněvat; mstí se Hospodin na svých nepřátelích a on – hněvá se na své protivníky. ³ Hospodin je trpělivý a veliký silou, a jistě neučiní (z vinníka) nevinného. Hospodin v bouři a vichru chodí a mlhy prach jsou jeho nohou. ⁴ Pohrozí moři a činí z něho souš; a všechny řeky obrací v poušť. Chrádne Basan a Karmel a květ Libanu vadne. ⁵ Hory se třesou před ním a pahorky pustnou; chvěje se země před ním, okruh zemský s veškerým obyvatelstvem. ⁶ Kdož ob stojí před jeho rozhořčením a kdo odolá prudkosti hněvu jeho? Rozhořčení jeho rozlévá se jako oheň a hory rozplývají se od něho.

⁷ Dobrý jest Hospodin posilou bývá v den tísně a zná ty, kteří doufají v něho. ⁸ Povodní (vše) zaplavující učiní konec místu jeho a tma bude stíhati jeho nepřátele. ⁹ Co zamýšlíte proti Hospodinu? On dokoná zkázu, nebude rány druhé. ¹⁰ Neboť jako trní v otep svázané, tak oni, kteří na hostinách společně pijí, stráveni budou, jako strniště úplně vyschlé. ¹¹ Z tebe vyšel ten, jenž myslil proti Hospodinovi na zlo, v mysli se zabýval zločiny. ¹² Toto praví Hospodin: Bude-li jich, siláků, sebe více, i přes to pokosení budou a (Assur) zanikne; sklíčím tebe (tak), že mně nebude třeba tě sklíčit po druhé. ¹³ Ted zlomím jeho hůl na tvých zádech, a tvá pouta roztrhám. ¹⁴ Prikázal o tobě Hospodin: Nebude se rodit potomstvo jménu tvému, v domě boha tvého zkazím řezbu i slitinu, připravím ti hrob, neboť bezectný jsi. ¹⁵ Ejhle na horách nohy radostného posla, oznamujícího pokoj; slav, Judo, slavnosti své a plň své sliby; nebudeť již tebou procházet pekelník; jest po něm veta.

HLAVA 2. – ¹ Vystupuje zhoubce proti tobě, který tě bude pečlivě obléhati! Dívej se na cestu, opásej si bedra, zvyš svou sílu co nejvíce! ² Neboť obnoví Hospodin chloubu Jakobovu jako chloubu Israelovu, neboť pustošitelé je zpusťovali, výhonky jejich porušíli.

Část druhá: Zkáza Ninive (2, 3.– 13.).

³ Štít jeho junáků jest ohnivý, mužstvo vojska jeho v šarlatu; ohnivý (má) otěže vozu v den kdy se (k útoku) žene a jezdci jeho (vínem) jsou rozjařeni. ⁴ Na cestách zmateně běsní, vůz do vozu vráží na prostranstvích, podobní jsou pochodním, jsou jako kmitající blesky. ⁵ Vzpomíná junáků svých, klopýtají po svých cestách, rychle vystupují na zdi města, připravují přístřeší. ⁶ Brány proudů se otvírají a palác se zemí srovnávají. ⁷ Bojovníci jsou odváděni do zajetí, nevolnice jeho hnány jsoucne lkají jako holubice, bědují ve svých

HL 1. V. ². Ninive, Assyrie, pohanský velestat, tolik utiskoval národ Hospodinův, dopustil se tolika zločinů, a přece dosud kvetl mocí, bohatstvím, úspěchy válečnými. Hospodin nemůže dopustit, aby Ninivané *trvale beztrzně* sužovali národ, který si byl pro svou čest a slávu vyvolil. Hospodin jest „*mstitel*“, t. j. nejvyšší spravedlivý, který zlé trestá, třebaže *ne vždy hned*.

V. ⁷. *Strašný* jest Hospodin toliko *zatvrzele zlým*; *dobrým* a kajícím jest *dobrotiv*, těm tedy netřeba se hrůzy, vylicnění výše, obávat.

V. ⁹. oslovuje Ninivany (Assyřany), kteří se rádi chlubívali svou silou a svými *mocnými bohy* proti Hospodinovi, jako Is 36, 20. Hospodin zničí Ninivany *tak důkladně, že nebude již třeba druhé rány*, aby doražení byli; proto národům od nich utiskovaným netřeba se obávat, že od nich ještě jednou utrpí nějakou škodu.

V. ¹¹. Mluví Hospodin sám; oslovuje Assyřany, ze kterých vycházeli králové do války proti království Hospodinovu, jako byl na př. Senacherib.

V. ¹³. Podle Vulg. oslovuje náhle Hospodin Judovce, kterým slibuje, že budou zbaveni hole a pout, kterými Ninive je tísnilo.

V. ¹⁵. připomíná Is 52, 7. *Pád Ninive bude přípravou na doby mesiášské*. Kdykoliv totiž Juda byl vytržen z nebezpečí, stalo se tak proto, že měly se splnit záměry Boží, t. j. dílo mesiášské.

HL 2. V. ⁴. líčí „*sílený útok*“ Medů a Chaldů na město.

V. ⁷. Z přednějších *paní* ninivských staly se podle válečného práva *nevolnice*.

srdcích.⁸ Ninive jest jako rybník vodstva, vody jeho – ty však prchají. „Stůjte, stůjte,“ (volají), ale není, kdo by se vrátil.⁹ Rozchvátejte stříbro, rozchvátejte zlato! Nekonečné bovatství (je tu) všeho vzácného náradí.¹⁰ Rozmetáno jest, rozsekáno, roztrháno, srdce zmalátněle, zemdená kolena, chvění ve všech ledvích, a tváře mají všichni jako černá hrnci.

¹¹ Kde je to sídlo lvů, kde je to rejdiště lvícat, kam chodíval lev, lvíče na pobyt, a nebyl, kdo by je přestrašil? ¹² Lev nalapal dosti lvícatům svým, nadávil lvicím svým, naplnil loupeží jeskyně své, a svou peleš kořistí.¹³ Aj, já (chystám se) na tebe, praví Hospodin zástupů, spálím až do dýmu tvé vozy, lvícata tvá sežere meč, vyplněním ze země tvou loupež, a nebude již slyšet hlasu tvých poslů.

Část třetí: Vina Ninive (3, 1. – 19.).

HLAVA 3. – ¹ Běda městu krve, všechno plné lži a násilnictví, jež nepřestáváš loupiti! ² Slyším praskání biče, slyším hrkot kol, ržání koní, skákající vozy, vyskakující jezdcé; ³ kmitající meče, blýskající se kopí, množství zbitých, spoustu (mrtvých) těl. Není konce mrtvol, klopýtají o těla jejich.⁴ (To jest) pro množství smilstev nevěstky, půvabné krásky, znalé kouzelnictví, která kupovala národy smilstvy a kmeny kouzly svými.⁵ Aj, já (chystám se) na tebe, praví Hospodin zástupů, odkryji ti stydké údy napřed, ukáží národům tvou nahotu a královstvím tvou hanbu.⁶ Poházím tě pohaněním, potupou zahrnu tebe, a vystavím tě na odív, ⁷ že každý, kdo uzří tebe, odskočí od tebe a řekne: „Veta jest po Ninive!“

Kdož by tě politoval a, kde mám hledati těšitele tobě? ⁸ Zdali jsi ty lepší nežli Nó-Amón, které sídlilo nad proudy? Vody je oblávaly, bohatstvím jeho bylo moře, vody jeho zdmi.⁹ Etiopie byla jeho silou, jakož i Egypt; – nebylo toho konce – Afrika a Lybie byly k pomoci tvé.¹⁰ Avšak i jemu bylo do zajetí, do poroby se stěhovati; děti jeho rozraženy byly na rozích všech ulic; o jeho velmože metali los, a všichni přední jeho sevření byli pouty.¹¹ I ty tedy opojeno budeš, budeš opovrženo; i ty budeš hledati pomoci proti nepříteli.

V. ⁸. Ninive pro množství svého obyvatelstva a vojska je tu přirovnáno k rybníku plnému vody; jako když se prorhne hráz, vody z rybníka divě se valí a nelze jich zastavit, tak valí se nyní obyvatelstvo i vojsko ninivské šíleně utíkající; důstojníci volají sice, aby se zastavili, avšak marně. – Ktesjas a Diodor Sicilský vypravují, že po tříletém obléhání pomohl Medům k dobytí Ninive *Tigris*, tehdy velmi rozvodněný.

V. ⁹. Jako se výše ve v. 8. ozýval hlas „*Stůjte*“, tak zde volá hlas: „*Rozchvátejte*“, dodáváje odvahy vítězným dobyvatelům města. Je to hlas *proroka*, který jménem Božím vyzývá Medy a Chaldy, aby vykonali nad městem Boží rozsudek. Králové assyrští hromadili v Ninive poklady, o něž obrali poražené národy, jak vysvitá z jejich chlubných nápisů. Za krále Asurbanipala (668–626) byly v Ninive nakupeny obrovské poklady, jak svědčí i klasičtí spisovatelé, nazývající ho „*Sardanapal*“.

V. ¹¹. Nah přirovnává Assyry ke *lvům* a dorost jejich ke *lvícatům* pro jejich moc, sílu, ukrutnost, krvelačnost, kořistivost.

Hl. 3. Za to nesčetné prolévání krve bude prolita krev též Ninivanů a Assyřanů; za to, že tolik se naloupili, budou nyní oloupeni sami.

V. ⁴. Ninive podle běžného výkladu sluje „*nevěstkou*“ proto, že holdovalo modlářství, které jmenuje Písmo *smilstvem*, *cizoložstvím*, manželskou zpronevěrou. Modlářství ninivské lákalo jiné národy, také Israele, svou nádhernou bohoslužbou, zpěvy, hudbou, nádhernými chrámy, blahobytem, politikou i vojenskou mocí, zkrátka *veškerou svou vzdělaností*.

V. ⁸. Nahum chce říci: Ninive nemůže ze své síly a velikosti vyvozovati naději, že nezanikne venkoncem bez milosrdenství. Zanikne jako již nedlouho předtím bylo zaniklo *veleměsto Horního Egypta: Téby*. „*Nó-Amón*“ neznámená *Alexandrii*, nýbrž *Téby*. Téby se rozkládaly na obou březích Nilu, ale tak, že větší jeho část byla na břehu pravém. Vedle náspů umělých byly Téby chráněny vodou, podobně jako Ninive Tigridem a Chauserem.

V. ¹⁰. „*jemu*“, městu *Nó-Amón*. Co tedy učinilo Ninive Tébám, to učiní za několik roků (17) jiný nepřítel *městu Ninive*.

¹² Všecky tvé pevnosti jsou jako fíkovníky s ranými plody; jak se jimi zatřese, padnou do úst jedlíkových. ¹³ Aj, tvůj lid jsou ženy. uprostřed tebe; nepřítelům tvým dokořán otevřeny budou brány tvé země; oheň sežere závory tvé. ¹⁴ Vody pro obležení navaž sobě, opevni ohrady své, vejdi do hlíny a šlapej, hněť, ať dostaneš cihlu! ¹⁵ Tam tě zhltná oheň, zahyneš mečem, zhltná tě jako žravec. Nahromad' se jako žravec, rozmnož se jako kobylka; ¹⁶ – více jsi zjednalo si kupců nežli jest: hvězd nebeských – žravec, když se byl rozšířil, odletí. ¹⁷ Strážní tvoji (jsou) jako kobylky, a činovníci tvoji jako hejno kobilek, kteréž usedají na plotech v den studený; vyjde slunce, i odlétají, a nebývá známo místo jejich, kde byly. ¹⁸ Dřímají pastýři tvoji, assyrský králi, pohřbena jsou knížata tvá; skrývá se lid tvůj po horách, a není kdo by jej shromáždil. ¹⁹ Není zhojitelná tvoje rána, smrtelná jest pohroma tvá: všichni, kteří slyší pověst o tobě, tleskají rukama nad tebou; neboť na koho nepřicházela zloba tvoje ustavičně?

KNIHA PROROKA HABAKUKA

Úvod.

Jistých zpráv o životě Habakukově nemáme. Z rozmanitých názorů, kdy Hab žil a působil, možno vážně, bráti toliko *dva*, ze kterých *jeden* klade ho do posledních let krále *Manasa* (693–639), *druhý* do prvních roků krále *Joakima*. Podle knížečky Habakukovy samé nebezpečí chaldské jest již na obzoru (1, 6.). To se hodí do času po pádu Ninive (606). *Hab prorokoval krátce před nebo po prvním vpádu Nabuchodonosorově do Judska (r. 605), ještě před druhým jeho vpádem (r. 598)*. Prorok připomíná, že jeho vrstevníci ještě jho chaldské zakusí (1, 5.), že za nadvlády Chaldů bude v Judsku hůře působiti cizáctví i v ohledu náboženskomravním než bylo dosud . . . Hab předpovídal vpád Chaldů *současně s Jeremiášem* (25, 9 nn za čtvrtého roku Joakimova, t. j. z r. 605). Vrstevníkem jeho byl také Sofoniáš.

Nadpis (1, 1.).

HLAVA 1. – ¹ Zatížení, které viděl Habakuk prorok.

V. ¹². počíná líčiti nemohoucnost *Ninive*, ubrániti se proti nepříteli. Pevnosti assyrské budou padati jako padají zralé fíky se stromu, když jím zatřesou.

V. ¹⁴. Prorok vžívá se do doby, kdy ještě Ninivanům hrozilo nebezpečí, že budou obleženi, i vybízí je, aby se pro tento případ opatřili *vodou*, a aby si opravili cihlové zdi hradeb. Prorok mluví uštěpačně (ironicky), věda a prohlašuje, že všechna obrana Ninivanů bude marná.

V. ¹⁶. I kobylky, když byly vykonaly své dílo, odletí a nezbývá po nich památky; tak i Assyřané, kteří byli tak dlouho zaplavovali národy a země, konečně s větrem „*odletí*“, zmizí, že nezbude po nich ani stopy.

V. ¹⁸. „Dřímají“ spánek smrti. – „pastýři“ = knížata, vladaři, velmoži.

Část první: Prorokova rozmluva s Bohem (1, 2–2, 20).

² Dokavád, Hospodine, volati budu, a nevyslyšíš? (Dokavád) křičeti budu k tobě násilí trpě, a nevysvobodíš? ³ Proč mi dáváš patřiti na nepravost a utrpení, loupeživost a bezpráví míti před očima, takže vznikají spory a hádky se rozmáhají? ⁴ Proto roztrhán jest zákon, a neuplatňuje se nikterak spravedlnost; protože bezbožník nabývá vrchu nad spravedlivcem, proto vychází právo převrácené.

⁵ Popatřte mezi národy a vizte, divte se a trňte, neboť událost se zběhne za dnů vašich, které by nikdo nevěřil, kdyby mu byla vypravována. ⁶ Neboť aj, já vzbudím Chaldy, národ krutý a hbitý, který zchodí široširou zemi, aby zabral sídla, jež nejsou jeho. ⁷ Hrozný a strašlivý jest; z něho samého právo a vážnost jeho vycházet bude. ⁸ Lehčí než pardové jsou koně jeho a rychlejší než vlci na večer; rozlijí se široko jezdcí jeho, jezdcí jeho (kteří) z daleka přijdou; poletí jako orel chvátající za potravou. ⁹ Všichni přijdou, aby kořistili; líce jejich jako žhoucí vítr, a nahrabe jako písku zajatců. ¹⁰ Ten nad králi bude vítězně (se smáti), knížata na posměch mu budou; ten se každé pevnosti vysměje: nanese násep a dobude ji. ¹¹ Poté změní se smýšlení (jejich), překročí meze a prohřeší se; tato síla jejich bude bohem jejich.

¹² Zdali ty nejsi od věků, Hospodine, Bůh můj, Svätý můj? Nezemřeme tedy, Hospodine! Tys ho soudcem ustanovil, a učinils ho silným, abys trestal. ¹³ (Příliš) čisté jsou tvé oči, abys mohl na zlo patřit, abys mohl na bezbožnost hledět. Proč (tedy) hledíš na ty, kteří bezbožně činí, a mlčíš, když bezbožný šířá spravedlivějšího než sám jest? ¹⁴ (Proč) činíš, že jsou lidé jako ryby mořské, jako plazi, nemající pána? ¹⁵ (To) všechno na udici zdvihá, tahá to ve své síti; hromadí (je) v nevodu svým, (a) raduje se z toho, plesá. ¹⁶ Proto oběti přináší své síti, kadidlo pálí nevodu svému; nebo skrze ně ztuchl jeho úděl, a pokrm jeho stal se výborným. ¹⁷ Proto tedy rozprostírá síť svou a ustavičně zabíjí národy bez lítosti.

HLAVA 2. – ¹ Na místě své stráže se postavím, státi budu na ohradě a patřiti, abych viděl, co mně řečeno bude, a co bych měl odpovědět karateli svému. ² Tu mi Hospodin

HL. 1. V. ². Někteří se domnívají, že si tu Hab nařiká na neutěšené poměry, jež panují v *národě vyvoleném*, bez ohledu na útlak zahraniční. Jiní však mají za to, že si tu *Hab stěžuje na útlak cizinců*, t. j. Chaldů.

V. ³. „na nepravost“ pohanů a na „utrpení“ národa vyvoleného.

V. ⁵. *Hospodin oslovuje svůj národ*: upozorňuje, jaké zlo hrozí národům Přední Asie, mezi nimi také Judovcům, *od Chaldů*, kteří vystupují na jeviště světových dějin, zejména po bitvě u Karkemiše (r. 605). Co byl Hospodin předpověděl ve v. 5,– 11., prorok rozvádí dále tak živě, jako by vše byla již hotová věc. Sv. Pavel (Sk 13, 40.) uvádí tento v. podle znění LXX.

V. ⁷. Chaldové *uznají za právo toliko svou libovůli*; všechnu vážnost (autoritu) a slávu si osvojí a jiným ji popřejí jen tolik, kolik se jim zalíbí.

V. ¹⁰. „násep“ dobývací „z prachu“ (hebr.). – Srv. Jer 50, 23.

V. ¹². Hab jménem národa se táže Hospodina, zdali nebyl od jeho prvopočátků svatým Bohem jeho. Bůh nejvyšší svatý, který nenávidí *hřích*, nemůže dopustiti, aby ustavičně Israel byl *bezbožně* od cizinců utlačován, a ten útlak aby plodil *zvrácené poměry mravní a právní* v národě, který si Hospodin vyvolil a sobě *zasvětil*.

V. ¹⁴. Národové, také a zejména Israelité, jsou dopuštěním Božím jako ryby nebo zvířena lezoucí po zemi, která se neumí sdužovati, neumí společnými silami nepříteli se postaviti na odpor, nemajíc vůdců, stává se hříčkou v rukou lovců. Jako rybář všelijakými prostředky snadno loví ryby, tak i Chaldové budou podle libosti nakládati s podmaněnými národy a s majetkem jejich. Srv. Ez 12, 13.; Jer 16, 16.

HL. 2. V. ¹. Na hrozbu Hospodinovu (1, 5.– 11.) Hab byl odpověděl (1, 2.– 4., 12.– 17.). Ted prorok přestane mluvit a bude očekávat, co mu řekne na jeho stesky Hospodin. Bude míti na tu odpověď nejbledivější pozor.

V. ². „co jsi viděl“ vztahuje se na slova Hospodinova, kterými níže slibuje, že Chaldové budou potrestáni; je to jiné, *druhé, útěšné* vidění proti prvnímu, hrožícímu. Protože toto *slibné vidění* splní se teprve později, má býti pro budoucnost čitelně a trvale napsáno. Má napsati 2, 4. – 20., nebo pravděpodobněji *toliko* 2, 4. Až se později

odpověděl a řekl: Napiš, co jsi viděl, vyryj to na desky, aby možno bylo rychle se dočísti toho.³ Jeť ještě daleko (to) vidění; splní se na konci a nezklame. Bude-li prodlévati, čekej, neboť jistě přijde, dostaví se!⁴ Aj, kdo nevěří, v tom není duše přímé, ale spravedlivý u víře své živ bude.

⁵ A jako víno pijícího (je) oklamává, tak se stane zpupnému; nebude ctěn ten, který jako podsvětí se roztahuje se svou hltavostí, ten, který jest jako smrt nenasytný, který si shromažďuje všechny národy, a shrnuje k sobě všechny kmeny.⁶ Zdali ti všichni nezačnou písničku na něho, zda nebudou si dávatí hádanky o; něm? Řeknou: Běda tomu, kdo hromadí cizí majetek – jak dlouho!? – a zatěžuje sebe na svou škodu hustým blátem!⁷ Zdá náhle nepovstanou, kteří tě hrýzti budou, zda nebudou vzbuzení, kteří tě trhati budou, zda nebuděš jim za kořist?⁸ Protožes ty zloupil národy mnohé, oloupí tebe všichni, kteří zůstanou z národů, pro krev lidskou a pro násilí (spáchané) na zemi, na městu a na všech jeho obyvatelích.

⁹ Běda (tomu), kdo kupí hříšně zisk svému domu, chtěje míti vysoko své hnízdo, kde se domnívá, že bude prost zlé moci!¹⁰ Zamýšlel jsi hanbu domu svému, pobil jsi mnoho národů, zhrěšila tvá duše.¹¹ Neboť kámen na zdi křičí a dřevo z domovních vazeb (mu) odpovídá.

¹² Běda (tomu), kdo staví město krví, kdo upevňuje osadu nepravostí!¹³ Zdali není ta věc od Hospodina (stanovena), aby totiž lidé se plahočili mnoho pro oheň, a národové aby se vysilovali naprázdno?¹⁴ Neboť plna bude země znalosti slávy Hospodinovy jako vody příkrývající (dno) moře.

¹⁵ Běda (tomu), kdo nápoj dává příteli svému vpouštěje (do něho) žluč svou; kdo ho opojuje, aby na jeho nahotě mohl se pásti!¹⁶ Nasycen budeš hanbou místo slávy; pij také ty a opoj se; obrátí se na tebe kalich z pravice Hospodinovy a chrst hanby na tvou slávu.¹⁷ Neboť zločinnost (páchaná) na Libanu přikryje tebe, a zhouba zvířat vystraší tebe, pro krev lidskou a pro násilí, (spáchané) na zemi, na městu a na všech jeho obyvatelích.

¹⁸ Co prospívá řezba, že ji vyřezává tvůrce její, slitina a lživá socha, že doufá ve své dílo výrobce jeho, že dělá němé modly?¹⁹ Běda tomu, kdo říká dřevu: „Procitni“, „Vstaň“ kameni mlčícímu! Zdali ten bude moci poučovat? Hle, on přikryt je zlatem a stříbrem, ale žádného ducha není v útrobách jeho.²⁰ Hospodin však jest ve svém svatém chrámě; mlč před ním všechna země!

Hospodinův slib splní, budou tabulky, na kterých byl napsán, písemným důkazem, že Hospodin jest vševědoucí. Hab sice nepoznamenává výslovně, že vid skutečně napsal, nelze však pochybovat, že tak učinil.

V. ⁴ podává zásadu, podle které Prozřetelnost vždycky, třeba ne hned, jedná.

V. ⁵ počíná řečnický rozvíjení a na dějinné poměry obracetí všeobecnou zásadu, vyslovenou ve v. 4.

V. ⁶ „ti všichni“ národové od Chaldů oloupení, pokud Chaldy přežijí. Řeč národů obsahuje patery kleteb, začínajících slovem „Běda“ (v. 6. 9. 12. 15. 19.).

V. ⁹ počíná druhou kletbu.

V. ¹² počíná třetí kletbu. Srv. Mich 3, 10.; Jer 22, 13.

V. ¹⁵ počíná kletbu čtvrtou.

V. ¹⁹ počíná poslední, *pátou* kletbu; s ním souvisí úzce v. 18.; dlužno tedy tento v. (18.) přemístit za v. 19., aby kletba se počínala slovem „Běda“, jako se jím počínají všechny čtyři kletby předchozí.

V. ²⁰ končí řeč národů, kterou byli počali ve v. 6.; končí také předpověď, že Chaldové, tak jako všichni jiní násilníci, zahynou. – Proti němým modlám stojí tu Hospodin nebeský, před ním všechno musí mlčeti na znamení ochotné poslušnosti, která mu ode všech tvorů přísluší.

Část druhá: Příchod Boha soudce (3, 1.– 19.).

HLAVA 3. – ¹ Modlitba proroka Habakuka za nevědomosti. ² Hospodine, slyšel jsem tvůj výrok, a zděsil jsem se, Pane, díla tvého. V blízkých letech uveď je do života, v blízkých letech učiň, by známo bylo; ve svém hněvu pamatuj na smilování!

³ Bůh od jihu přichází, Svatý s pohoří Faran. Sláva jeho nebesa, zahaluje, a velebnosti jeho plná jest země. ⁴ Lesk jeho jako slunce, paprsky v rukou má, v tom jest ukryta síla jeho. ⁵ Před jeho tváří kráčí smrtelný mor, a v patách za ním přichází horečný žár. ⁶ Vystoupil a změřil zemi; pohleděl, a rozptýlil národy. Pukají hory věkovité, sklánějí se odvěké pahorky; blížíť se, jako dávno se blížival. ⁷ Ze zla děsí se stany Etiopských, chvějí se opony země Madianské.

⁸ Zdali na řeky rozhněval ses, Hospodine? Zdali na řeky rozhořčen nebo na moře roztrpčen jsi, že vstupuješ na své koně, na své vítězné vozy? ⁹ Napínáš silně lučiště své, abys přísahy splnil, kmenům dané; řekami prorážíš zemi. ¹⁰ Vidí tě hory, a chvějí se, přívál vodstva se lije, tůň vydává ryk svůj, hlubina ruce své zdvíhá. ¹¹ Slunce i měsíc se zastavují v stáncích svých, když počaly svítit střely tvoje; zacházejí před leskem kopí tvého blýskajícího se. ¹² Za řevu šlapeš zemi, ve hněvu děsíš národy.

¹³ Vycházíš, abys spasil lid svůj, spasil pomazaného svého. Srážíš hlavu s domu bezbožníkovy, strhuješ jej od základu až do hrdla. ¹⁴ Kneš jeho žezlům, hlavě vojska jeho, těm, kdož se ženou jako vichor, by rozmetli mě s radostí toho, jenž chudáka žere v skrytě. ¹⁵ Cestu. Činíš v moři koňům svým, v bahně vodního množství. ¹⁶ Když jsem o tom slyšel, chvělo se tělo mé, při zprávě o tom rty mi drkotaly. Vejdíž hrůza do mých kostí, a budiž jí pode mnou plno; jen ať ušetření dojdou v den tísně, bych vstoupil mezi lid náš přepásaný.

¹⁷ Ano, nebude fík mít květů, nebude plodů na vinicích; zklame oliva pracně pěstovaná, a role nepřinesou pokrmu; oderván bude z ovčince brav, a skotu u jeslí nebude. ¹⁸ Já však v Hospodinu budu se radovat, plesat budu v Bohu, svém spasiteli, ¹⁹ Hospodin, můj Pán, je síla moje, dá mi nohy jelení, a vítězně mě zavede na mě výšiny, zpívajícího žalmy.

HI. 3. V. ¹. „*Modlitba*“, žalm jako Žž 16; 85; 89; 101; 141; je to modlitba v širším slova významu, t. j. pozdvižení myslí k Bohu při ličení, jak hrozně zakročí Hospodin proti svým nepřátelům, proti Chaldům.

V. ². „*výrok*“ = vidění o plánu Hospodinově, popsaném v předchozích dvou hlavách, že totiž bude nejprve mnoho trpět vyvolenému národu od Chaldů (1, 5.– 11.; 1, 2.– 4., 12.– 17.), poté však že budou také Chaldové zničeni (2, 1.– 20.); to dílo Hospodin teprve vykoná!

V. ³. Prorok vidí v duchu, že jeho přání, vyslovené výše, se splňuje, že Hospodin přichází, aby *soudil, odsoudil a potrestal* Chaldy, aby je zničil, čímž bude národ jeho vysvobozen z jejich poroby. Hab proplétá svou báseň vzpomínkami na *minulé soudy Boží*, na minulé Hospodinovy zákroky ve prospěch svého národa.

V. ⁵. Ty průvodce mívá Hospodin, když přichází, aby potrestal nepřátelským vpádem, *válkou* (hlad, mor atd.). Srv. 1 Sam 8, 20.; Job 39, 21. a jj.

V. ¹³. „*pomazaný Hospodinův*“, t. j. jemu zvláštním způsobem zasvěcený, který má proto zvláštní nárok na Hospodinovu ochranu, byl *israelský král, předobraz Mesiášův* (1 Sam 24, 7. 11.; 29, 9.; Pláč 4, 20. a jj.); král činil nerozlučný celek s národem a státem Israelským (Judským). Jiní se domnívají, že „*pomazaný je sám národ israelský*“; Žž 27, 8.; 83, 10. Jiní pokládají „pomazaného Hospodina“ za *Cyru* podle Is 45, 1.

V. ¹⁶. Podle Vulg. prorok rád vytrpí všechny svízele, jen když konečně bude mu dopráno, aby zařazen byl mezi Judovce, opásané na cestu ze zajetí babylonského do vlasti.

V. ¹⁷. n. Ano, Palestina bude vpádem Chaldů krutě postižena, zpustošena, národ Hospodinův bude ožebračen; avšak přes to vše nebude mu zoufatí, naopak bude moci doufatí radostně, že *ho Bůh zase vzkřísí* (v. 18.), zejména za dob mesiášských.

KNIHA PROROKA SOFONIÁŠE

Úvod.

Sofoniáš působil za *Josiáše*, krále judského (638– 608), jak vyplývá z *nadpisu* (1, 1.) i z *obsahu* knížčky jeho. Ninive tehdy ještě stálo. Zdá se, že vystoupil nějaký čas *před* velikou náboženskomravní opravou, kterou podnikl Josiáš r. 622 – 1. Sof líčí zlořády, které zastihl Josiáš, když byl vstoupil na trůn po svém otci Amonovi (639– 638) a dědu Manasovi (693– 639), které však sotva ještě trvaly po Josiášově reformě. Ježto Jeremiáš vystoupil r. 627 (Jer 1, 1.), působil Sof současně s tímto Anatoťanem. Zkázou Ninive předpověděl prve než Nahum.

Ačkoli není knížčka Sofoniášova vzorem slovesné skladby, nelze vážně namítati nic proti její celistvosti.

Sof neumí líčiti tak živě jako Nahum, nevyrovnává se mu ani nadáním básnickým; tím není však řečeno, že toho nadání vůbec neměl. Ačkoli nelze upíratí Sofoniášovi samostat-

nosti, dlužno přece uznati v knížečce jeho vliv proroků jiných, zejména Joela, Amosa, Oseáše, Micheáše, Isajáše a Jeremiáše.

Nadpis (1, 1.).

HLAVA 1. – ¹ Slovo Hospodinovo, jehož se dostalo Sofoniášovi, synu Chusiho, syna Godoliáše, syna Amariáše, syna Ezechiášova, za dnů Josiáše, syna Amonova, krále judského.

Část první: Hospodinovy tresty (1, 2–3, 8.).

² Seberu, seberu všechno s povrchu země, praví Hospodin. ³ Seberu člověka i dobytče, seberu ptactvo nebeské i ryby mořské, bezbožní budou padat; zahladím lidi s povrchu země, praví Hospodin. ⁴ Vztáhnu ruku svou na Judu a na všechno obyvatelstvo jerusalemské; zahladím s místa tohoto ostatky Baalovy a jména hadačů s kněžími; ⁵ také ty, kteří se klanějí na střeších vojsku nebeskému, klanějí se a přísahají skrze Hospodina, a (le) přísahají (také) skrze Melchoma. ⁶ I ty, kteří se odvrátili od cesty za Hospodinem, kteří nehlédají Hospodina, aniž se na něho ptají.

⁷ Ticho (bud) před Pánem Bohem! Neboť blízko je den Hospodinův; neboť připravil Hospodin obět, posvětil své hosty. ⁸ V den oběti Hospodinovy trestem stihnou knížata, syny královské a všechny, kdož se obléčejí v roucho cizozemské. ⁹ Navštívím v den ten každého, kdo zpupně vstupuje na práh, kdo naplňuje dům Pána Boha svého nepravostí a lstí. ¹⁰ V den ten – praví Hospodin – bude slyšeti křik od brány Rybné, nárek od druhé (brány) a hluk veliký od pahorků. ¹¹ Kvíle, obyvatelé Moždíře, zanikne všech národů kanaanský, zahynou všichni obalení stříbrem. ¹² V čas ten budu přehledávati Jerusalema se svítilnami, navštívím lidi, kteří ztuhli na kvasnicích svých, kteří si říkají ve svém duchu: „Nečiní nic dobrého Hospodin, a nečiní také nic zlého.“ ¹³ I bude bohatství jejich v roz-

HL 1. V. ¹. Nápadno, že jsou tu z rodokmene Sofoniášova jmenováni čtyři jeho předkové, z nichž poslední sluje Ezechiáš. Byl to snad slavný král judský (721–693), a byl tedy Sof z královského rodu Davidova, a Amariáš, praděd Sofoniášův bratr krále Manasa.

V. ²–³. Příští soud neomezí se toliko na Judsko, ale zachvátí také sousední národy; ten soud způsobí veliký převrat, bude se podobati potopě (Gn 6, 7.).

V. ⁵. „na střeších“ plochých, kde bývaly pokojíky, kde se staří také modlivali. „vojsko nebeské“ = slunce, měsíc, hvězdy. Melchom = Milkom (Moloch?) bůh Amoňanů. Judovci ctili tedy Hospodina, ale spolu také Milkoma.

V. ⁸n. vypočítává, kdo bude soudem Božím stížen. Bude to nejprve královská rodina a šlechta judská. Josiáš král není tu jmenován, ježto Josiáš, který tehdy na trůně seděl, byl panovník zbožný; jeho synové byli tehdy ještě mladí. Po smrti Josiášově (r. 608) bylo Joachazovi 23 a Joakimovi 25 let. Kterak se prorocství Sofoniášovo splnilo i na nich, viz 4 Král 23, 32.; 24, 2. – „cizozemská roucha“ přinášela do prostého života israelského přepych a spolu s ním cizozemskou, pohanskou vzdělanost, s pohanským náboženstvím a mravy rostlou.

V. ⁹. „zpupně vstupuje na práh“ lupič, který se vloupává do cizího domu. Dům Pána Boha svého tu znamená dům královský.

V. ¹⁰–¹². Líčí dobytí Jerusalema. O poloze „Brány rybné“ viz k Neh 3, 3. Místo „od druhé“, brány čtou mnozí „od nového města“ a myslí na čtvrt městskou, o které mluví 4 Král 22, 14.; Neh 11, 9.; „hluk“ ten činí dobývající vojsko na výšinách jerusalemských; praskot bojových zdí snáší se do míst města níže položených; nejprve padly severní výšiny do rukou vítězných Babyloňanů.

V. ¹¹. „Moždíř“ slula nejspíše část města, rozkládající se na svazích údolí „Sýrařů“; tam nepřítel sežene obyvatelstvo jerusalemské a bude od něho bít, jako bývají v moždíři paličkou rozbíjena všelijaká semena. Možná, že byly konány trhy zejména ve čtvrti městské, zvané „Moždíř“, a že v této čtvrti bydlili bohatí Kanaanové a Feničané, jejichž poklady budou lupem Chaldů.

V. ¹². Jako býval dům prohledáván se svítilnou v ruce, aby nic neušlo zraku hledajícího v některém temném koutě, tak dá Hospodin Jerusalema prozkoumati, aby neunikl nikdo, kdo má být zahuben. Na základě tohoto místa bývá prorok Sof vyobrazován se svítilnou v ruce. Srv. Lk 15, 8.

chvátání, a z domů jejich poušt; stavěti budou domy, ale nebudou v nich bydlet; štěpovati budou vinice, ale nebudou pítí vína jejich.

¹⁴ Blízko jest den Hospodinův veliký, blízko jest a velmi rychlý. Zaznívá den Hospodinův hořký, úzko bude tu srdnatému. ¹⁵ Den hněvu je den ten, den soužení a úzkosti, den psoty a bída, den temnosti a mrákovy, den mlhy a víchru. ¹⁶ Den polnice a troubení proti městům hrazenými a proti vyčnívajícimu cimbuří. ¹⁷ Soužití budu lidi, že budou choditi jako slepi, neboť zhřešili Hospodinu; krve jejich bude na zemi jako prachu, a jejich těl jako lejna. ¹⁸ Však ani stříbro ani zlato jejich nebude jich moci vysvobodit v den hněvu Hospodinova; ohněm hněvu jeho sežrána bude všechna země, neboť konec učiní chvatně všemu obyvatelstvu země.

HLAVA 2. – ¹ Sejděte se, shromážďte se, národe nehodný lásky, ² prve nežli rozkaz (Boží) vzbudí den jako větrem hnaný prach, prve nežli na vás přijde žár hněvu Hospodinova, prve nežli na vás přijde den Hospodinova roztrpčení. ³ Hleďte Hospodina všichni tiši země, kteří zákon jeho činíte; hleďte spravedlnost, hleďte tichost, snad budete nějak ukryti v den hněvu Hospodinova.

⁴ Neboť Gaza zbořena bude, z Askalona bude poušt, Azotany o polednách vyženou a Akkaron z kořene vyvrácen bude. ⁵ Běda, kteří bydlíte při moři, národe Kretanů, praví Hospodin vám. Kanaansko, země Filištanů, vyhubím tebe, že nebude obyvatele (v tobě). ⁶ Z přímoří budou bydliště pastýřů a ohrady pro dobytek; ⁷ bude údělem zbytku z Judova domu; tam budou pásati, v domech askalonských večer odpočívati; neboť je navštíví Hospodin, Bůh jejich a obrátí osud jejich.

⁸ Slyšel jsem hanění Moabovo i posměch Amosanů, kterak tupili můj národ a vypínali se proti území jeho. ⁹ Protož, jakože živ jsem, – praví Hospodin zástupů, Bůh Israelův – Moab jako Sodoma bude, Amosané jako Gomorrha: suché trní a hromady soli, poušt až na věky; zbytek národa mého rozchvátí je, ostatky z lidu mého budou jim vlastní. ¹⁰ To se jim stane pro jejich pýchu, že se rouhali a vypínali nad lidem Hospodina zástupů. ¹¹ Hrozný bude Hospodin na ně, zničí všechny bohy země, a klaněti se bude jemu každý s místa svého, všechny ostrovy národů.

¹² Však i vy, Etiopané, mečem svým pobiti budete. ¹³ Vztáhne také (Hospodin) ruku svou na sever, a zahubí Assyřany; učiní z Ninive pustinu, bezcestnou poušt. ¹⁴ Uprostřed něho léhati budou stáda, zvířata všech rodů, pelikán a ježek, na prazích jeho nocovati, v oknech hlas hulákajících ptáků, havrani na věřejích – neboť zničím sílu jeho. ¹⁵ Tot jest město slavné, jež bydlilo bezstarostně, které si říkalo ve svém duchu: „Já jsem, a mimo mne není už jiného!“ Kterak učiněno jest na poušti odpočívadlem lité zvíře! Každý, kdo půjde přes ně, sipěti bude a mávati svou rukou.

HL. 2. *Zatvrzelým* svědčila zejména předchozí *hlava hrozeb*. *Zbožným* svědčí *slibyníže* 3, 9.–20. *Nerozhodným a vlašným* svědčí 2, 1.–3, 8.; mají se *pokáním* přidružit ke zbožným zbytkům národa. Bude-li Bůh přísně trestati hříchy pohanů (2, 4–15) tím přispějí bude stíhati zločiny Israelitů (3, 1 nn). Z trestů pohanů ať se naučí Judovci báti se Hospodina!

V. ⁴. Tatáž čtyři města vypočítává také Amos 1, 6.–8. Sofoniáš pronesl tento výrok po vpádu Skythů do jižní Palestiny (kolem r. 630), měl tedy na mysli jiného nepřitele, který filištinská města zničí!

V. ⁵. „*národ Kretanů*“ jsou Filištané, kteří podle podání se přistěhovali do Palestiny z Kreta.

V. ⁶. Do liduprázdného území vtáhnou *beduin* se svými stády, kteří sídlívali na stepích, na pouštích.

V. ¹². Sof zachází na nejzazší *jih*. S Etiopany bývali *Egyptané* nebo naopak s Egyptany Etiopané spojování, možno tedy mysliti také na *zemi faraonů*.

V. ¹³. Sof zmíniv se o nepřátelích, kteří do země Hospodinovy vpadali od *západu* (Filištané), od *východu* (Moabané a Amosané), od *jihu* (Egyptané), obrací se k nepříteli, který přicházel od *severu* – k Assyřanům. – Proti Ninive prorokoval o málo *později* také Nahum.

HLAVA 3. – ¹ Běda (tobě), popouzející, vysvobozené město, holubice! ² Neposlouchá Božího hlasu, nepřijímá kázně, v Hospodina nedoufá, k Bohu svému se nepřibližuje. ³ Velmoži jeho uprostřed něho jsou jako řvoucí lvi, soudcové jeho – noční vlci, nepřestávají (loupit) až ráno. ⁴ Proroci jeho jsou nesmyslní, muži nespolehliví, kněží jeho poskvrňují svaté věci, znásilňují zákon.

⁵ Hospodin je spravedlivý prostřed něho, nečiní nepravosti, den co den své soudy na světlo vynáší, že nemohou být skryty – přece však bezbožník nechce znáti studu. ⁶ Zahladil jsem národy, rozptýlena jsou cimbuří jejich, pusté učinil jsem ulice jejich, že není, kdo by chodil po nich; zpuštěna jsou města jejich, že (z nich) nezůstalo člověka, že není, kdo by v nich sídlil. ⁷ Rekl jsem: „Však se mne budeš báti, přijmeš kázeň; i nestihne zánik příbytků tvých pro všechny tresty, kterými navštívil jsem tebe;“ ale od časného rána kazili všechna smýšlení svá.

⁸ Protož čekej mne, praví Hospodin, na den budoucího času, kdy povstanu! Neboť jsem usoudil, že shromáždím národy, že seberu království, že vylijí na ně hněv svůj, všechnek žár své nevěle; neboť ohněm horlivosti mé sežrána bude všechna země.

Část druhá: Hospodinova spása (3, 9.–20.).

⁹ Neboť tehdy dám národům rty čisté, aby vzývali všichni jméno Hospodinovo a sloužili jemu jednomyslně. ¹⁰ Z (krajů) za řekami

země Etiopské, tamodtud ctitelé moji, synové mých rozptýlených budou mně nositi oběti. ¹¹ V den ten nebudeš se hanbiti ze všech podniků tvých, jimiž jsi zhřešilo proti mně, neboť tehdy vzdálím z prostřed tebe chvástavě hrdopyšky tvé, i nebudeš se již vypínati na mé svaté hoře. ¹² A ostavím prostřed tebe lid chudý a nucný a doufati budou ve jméno Hospodinovo. ¹³ (Tento) zbytek z Israele nebude činiti nepravosti, aniž mluviti bude lži; nebude nalezen v ústech jejich jazyk lstivý; neboť oni pásti se budou a odpočívati, aniž bude, kdo by (je) přestrašil.

¹⁴ Jásej, Sionská dcero, plesej, Israeli! Raduj a vesel se celým srdcem, dcero Jerusalemská. ¹⁵ Vzdálil Hospodin trest tvůj, odvrátil tvé nepřátele; králem israelským jest Hospodin prostřed tebe, nebude ti již báti se zlého. ¹⁶ V den ten bude řečeno Jerusalemu: „Neboj se, Sione! Neklesejte ruce tvé! ¹⁷ Hospodin, Bůh tvůj, prostřed tebe jest, Silný, ten dovede vysvobodit. Raduje se z tebe jásavě, libuje si ve své lásce (k tobě), veselí se nad tebou s plesáním ¹⁸ jako ve sváteční den. Vzdálil jsem od tebe kvílení, břimě, jež tížilo tě, hanbu. ¹⁹ Aj, já zabiji všechny, kteří trápili tebe v ten čas, spasím to, co kulhalo, a co bylo

Hl. 3. V. ¹ nn oslovují Jerusalema, „popouzející“ Boha ke hněvu svou *zpruností*. Jerusalema byl několikrát od Hospodina „vysvobozen“, zachován, měl tedy býti za to *poslušné vděčný*.

V. ⁵. Hospodin svou prozřetelností v přírodě i v životě lidstva ukazuje, že dbá zákonů, že nestrpí beztrestné rušení svého zákona. Judovci však přes to, že denně vidí Hospodinovu spravedlnost, páchají nestydaté své zločiny dál a dále.

V. ⁷. Judovci měli se z trestů, jež stihly národy i je (Judovce) samé, učití báti se Hospodina a žiti ukázněně podle jeho vůle; oni však vášnivě se oddávali hříchům.

V. ⁹ nn jest ohlas Isajášových proroctví; Sof 3, 8.–14. pak zní ozvěnou Zach 14. – „*Neboť*“ ty soudy ve v. 8. vylíčené budou *cestou k obrodě a obnově* národů „*všech*“, také tedy národa *judského*. Pohané, kteří vyslovovali jména svých bůžků, znečišťovali tím rty své; až dostanou od Hospodina rty čisté, budou vyslovovati uctivě toliko jméno jediného pravého Boha. *Čisté rty* jsou náznakem *čistého srdce*. Sof myslí na dobu *mesiášskou*, na poměry, jež zavládnou v jeho říši, *v katolické* církvi.

V. ¹³. Srv. Os 2, 21.; Joel 3, 18.; Am 9, 13.; 1 Petr 2, 12.; Zjev 14, 5. – „*pásti se budou*“ v klidu a bezpečnosti, ježto *pastýřem* jejich pečlivým bude *sám Hospodin*; srv. Mich 2, 12.; 7, 14.; Ez 34, 23 n. Sof má na zřeteli dobu po návratu z babylonského zajetí; zejména pak časy *mesiášské*.

V. ¹⁵. Sof vmyslil se do časů *mesiášských* tak živě, že mluví o budoucnosti jako o hotových událostech a proto užívá času minulého.

vyvrženo, shromáždím; zjednám jim také čest a slávu v celé zemi, kde byli pohaněni,²⁰ v čas ten, kdy přivedu vás (domů), v čas, kdy shromáždím vás. Neboť učiním, že vás budou slavit a velebit všichni národové země, až obrátím váš osud před vaším zrakem, praví Hospodin.

KNIHA PROROKA AGGEA

Úvod.

Aggeus (= Sváteční) a Zacháriáš působili po návratu Židů ze zajetí babylonského, kdy byl stavěn *druhý chrám jeruzalemský*. Oba vystupují téhož roku: *druhého vlády Daria, krále perského* (521 – 485).

Zdá se, že byl Agg r. 587 s ostatními zajatci odveden do Babylonie, odkud se vrátil; byl tedy snad *pamětníkem chrámu Šalomounova* (Agg 2, 4.). *Knězem* asi nebyl (2, 12.), byl snad členem nějakého prorockého sdružení.

Agg napsal svou knížечku podle všeho brzy potom, kdy se mu dostalo Božího vnuknutí (1, 1.; 2, 1. 2. 11. 2 1.), prve ještě, nežli byl jeruzalemský chrám dostavěn.

Agg znal proroky starší. Sloh Aggeův je prostičký, odměřený, ne příliš vzletný, který jde přímo za cílem. Řeč jeví pozdější dobu jazyka hebrejského.

Řeč první z 1. VI. r. 520 př. Kr.:

Výzva k další stavbě chrámu (1, 1.–2, 1.).

HLAVA 1. – ¹ Léta druhého Daria krále, měsíce šestého, prvního dne (toho) měsíce, dostalo se slova Hospodinova skrze Aggea proroka Zorobabelovi, synu Salatielovu, místodržitelé judskému a Josuovi, synu Josedekovu, veleknězi:

Hl. 1. V. ¹. „*Daria*“ Histaspova (521–485). Druhý rok vlády trval od nisanu 520 do nisanu 519 před Kr. Šestý měsíc slul *elul*. Podle výpočtů Kuglerových bylo to 29. srpna r. 520 před Kr. O Zorobabelovi, synu Salatielovu viz k Esdr 1, 8.; 2, 2. – „*místodržitel krále perského*. – O veleknězi Josuovi viz k Esdr 2, 2.; K rodopisu *Zorobabel-Salatiel* srv. 1 Par 3, 17. – 19, 24. *Zorobabel* přivedl karavanu Židů z Babylonie do Palestiny a byl *politickým správcem* nové obce židovské tamže.

² Toto praví Hospodin, Bůh zástupů: Tento lid praví: „Ještě není tu čas, aby stavěn byl dům Hospodinův!"

³ Promluvil tedy Hospodin skrze Aggea proroka takto: ⁴ „Jest čas pro vás, abyste bydlili v domech deskami pokládaných, kdežto dům tento jest pustý?"

⁵ A nyní toto dí Hospodin zástupů: „Pozorujte, co vás potkalo! ⁶ Sili jste mnoho a sklidili málo; jedli jste a nejste nasyceni; pili jste a nejste napojeni; přikryli jste se a nezahřáli jste se; a kdo si chtěl strádat mzdu, vkládal ji v pytlík děravý."

⁷ Toto praví Hospodin zástupů: „Pozorujte, co vás potkalo! ⁸ Vstupte na horu, noste dříví a stavějte dům; i dojdou v tom záliby a slávy, praví Hospodin. ⁹ Čekali jste mnoho, a hle, scvrklo se to v málo; a co jste zanesli domů rozfoukal jsem. Proč to? táže se Hospodin zástupů. Proto, že dům můj pustý jest, a vy pospícháte, každý do domu svého. ¹⁰ Proto zavřelo se nad vámi nebe, aby nedalo rosy, proto zavřela se země, aby nedala plodu svého; ¹¹ a povolal jsem sucho na hory i doly, na pšenici, na víno, na olej, na vše, co vydává země, i na lidi i na dobytek, i na všecku práci rukou."

¹² I slyšel Zorobabel, syn Salatielův a Josue, syn Josedekův, velekněz i všichni ostatní z lidu hlas Hospodina, Boha svého a slova Aggea proroka, jak ho poslal Hospodin, Bůh jejich k nim, a bál se lid Hospodina. ¹³ Tu řekl Aggeus, posel Hospodinův, poslaný od Hospodina, lidu toto: „Ját s vámi jsem, praví Hospodin!"

¹⁴ I vzbudil Hospodin ducha Zorobabela, syna Salatielova, místodržitele judského a ducha Josue, syna Josedekova, velekněze, jakož i ducha ostatních ze všeho lidu, i šli a pracovali o domu Hospodina zástupů, Boha svého.

HLAVA 2. – ¹ Bylo to dvacátého čtvrtého dne měsíce šestého druhého léta Daria krále.

Řeč druhá z 21. VII. r. 520 před Kr.:

Příští sláva Zorobabelova chrámu (2, 2–10.).

² Sedmého měsíce, dvacátého prvního dne (toho) měsíce, promluvil Hospodin skrze Aggea proroka takto: ³ Mluv k Zorobabelovi, synu Salatielovu, místodržiteli judskému a k Josuovi, synu Josedekovu, veleknězi, jakož i k ostatním z lidu a rci: ⁴ Kdo zbyl mezi vámi, jenž viděl dům tento v první jeho slávě? A jak jej vidíte nyní? Zda není jako by nebylo nic

V. ². Teprve r. 520 nadešla vhodná doba, které použili Agg a Zach pod vlivem Božím k výzvě, aby Židé počali dilo dokonali. Souvěrci Aggeovi omlouvali svou nečinnost několika předchozích let tím, že není ještě vhodná doba k další stavbě chrámů. Na ty námitky Agg navazuje níže a upozorňuje, že neutěšený hospodářský stav Židů jest následek toho, že nestavějí chrám dále, že je to trest za jejich nedbalost, za jejich nedostatek horlivosti pro čest Hospodinovu!

V. ⁶. ličí nedostatek Božího požehnání, který stíhal Židy. Srv. Lv 26, 19.; Dt 11, 17.; 28, 38.

V. ⁸. Bude-li mít Hospodin zálibu ve stavbě chrámu a bude-li přispívat stavba k jeho cti, bude moci také stavitelům a dělníkům hojně zehnat, a. tím požehnáním svou slávu množit.

HI. 2. V. ¹. patří ke hlavě předchozí. Bylo to ve čtvrtek dne 21. září r. 520.

V. ². 21. den *sedmého měsíce* (tišri) byl *sedmý den svátků stanových*, den veliké slavnosti (Lv 23, 34.–43.; Dt 16, 15.). Také první inspirace dostalo se Aggeovi *na svátek* – nového měsíce (1. 1.). Případl by den 21./VII. druhého roku Dariova *na středu 18. října r. 520* před Kr. (kalendáře juliánského). Od doby (udané ve v. 1.) *početí skutečné stavby*, nevypršel ještě ani měsíc.

V. ⁴. Někteří z vrátivších se zajatců babylonských, pravděpodobně i Agg sám. byli (r. 520) pamětníky chrámu Šalamounova, zničeného před 67 roky (r. 587 před Kr.), *Aggeovi v prorockém průzoru splyvá pojem hmotného chrámu*, který nyní Židé stavějí, s *pojemem církve Mesiášovy v jeden celek*: tento chrám, který stavějí nyní, jest ovšem chudý, ale *za dob mesiášských zanesou jej* (rozuměj církev Mesiášovu) *všemi poklady světa*. Tím bude chrám ten oslaven. *Hospodina nebudou uznávat* za krále toliko Židé, nýbrž *všichni národové*; všichni se pohnou k němu, aby (v církvi Mesiášově) nalezli to, co (tu) bude Král Hospodin poskytovat – *pokoji*.

před očima vašima? ⁵ Nyní však vzmouž se, Zorobabeli, praví Hospodin; vzmouž se, Josue, synu Josedekův, veleknězi; vzmouž se všecek lide země, praví Hospodin zástupů, a pracujte! – Neboť já s vámi jsem, praví Hospodin zástupů. – ⁶ (Máme) smlouvu, kterou jsem umluvil s vámi, když jste vycházeli z Egyptské země a můj duch jest mezi vámi! Nebojte se! ⁷ Neboť toto praví Hospodin zástupů: Ještě jednou, brzy, otřesu já nebem i zemí, mořem i souší; ⁸ otřesu všemi národy, i přijde Žádoucí všem národům, a naplním dům tento slávou, praví Hospodin zástupů. ⁹ Mé jesti stříbro a mé je zlato, praví Hospodin zástupů. ¹⁰ Větší bude sláva tohoto domu nového nežli (byla) prvního, praví Hospodin zástupů; a na místě tomto dám pokoj, praví Hospodin zástupů.

Řeč třetí z 24. IX. druhého roku Dariova:

Dosavadní kletba obrátí se v požehnání (2, 11. – 20.).

¹¹ Dvacátého čtvrtého dne devátého měsíce druhého léta Daria krále oslovil Hospodin Aggea proroka takto: ¹² Toto praví Hospodin zástupů: Otaž se kněží na zákon řka: ¹³ „Kdyby nesl někdo posvěcené maso ve spodku roucha svého a dotkl by se koncem jeho chleba, vaření, nebo vína, oleje, nebo jakéhokoliv pokrmu, zdali to bude (tím) posvěceno?“ Kněží odpověděli: „Nikoliv!“ ¹⁴ Aggeus řekl dále: „Kdyby se poskvrněný mrtvolou dotkl (něčeho) ze všech těch věcí, zdali bude (to tím) poskvrněno?“ Kněží odpověděli: „Bude (to) poskvrněno!“

¹⁵ Tu se ujal slova Aggeus a řekl: Takový jest lid tento a takový jest národ tento přede mnou, praví Hospodin, a taková jest každá práce rukou jejich: všechno, co tu obětují, poskvrněno jest. ¹⁶ A nyní pozorujte od tohoto dne dále (zpět), prve než položen byl kámen na kámen ve chrámě Hospodinově. ¹⁷ Když jste přistupovali k hromadě dvacíti měř, bývalo (jich) deset; když jste vcházeli k lisu, abyste vytlačili padesát džbánů, bývalo jich dvacet. ¹⁸ Bil jsem vás větrem žhoucím, snětí (obilní), kroupami, všechny práce rukou vašich, a nebyl mezi vámi, kdo by se byl obrátil ke mně, praví Hospodin. ¹⁹ Pozorujte od tohoto dne dále vpřed, ode dne dvacátého čtvrtého měsíce devátého; ode dne, kdy položeny byly základy k chrámu Hospodinovu, pozorujte! ²⁰ Zdali jest již símě v tom, co vypučelo? Vinice, fík, jablko granátové a strom olivový ještě nekveti! Ode dneška budu žehnat!

V. ¹¹ „devátý měsíc“ byl *kisleu*; 24./IX. druhého roku vlády Dariovy bylo by 18. prosince r. 520 před Kr. Od posledního oslovení (2, 2.) vypršely dva měsíce, od předposledního (2, 1.) tři.

V. ¹² Agg dostává rozkaz od Boha, by předložil kněžím otázku, týkající se zákona Lv 6, 20 nn. Z toho, že ve v. 13n kněží skutečně odpovídají, možno jest vyvozovati, že *Agg skutečně tak učinil, a že na kněžskou odpověď navázal své naučení*. Zdá se, že *Agg sám. knězem nebyl*. Zákon ukládal věřícím, aby se v pochybnostech (nábožensko-mravních) ptali kněží, kteří měli „zákon“ znáti.

V. ¹³ „posvěcené maso“, jsou zbytky ze žertvy, spálené na oltáři, jež připadly kněžím nebo obětujícím. Roucho, do něhož bylo takové maso posvěcené vloženo, bylo pokládáno za posvěcené; to posvěcené roucho dotykem jiných věcí (pokrmů) neposvěcovalo. Proti tomu levitská nečistota, vzniklá z dotyku mrtvol, šířila se dotykem do nekonečna, jak vyplývá z v. 14.

V. ¹⁵ *Obec židovská* podobá se poskvrněnému, který všechno, čeho se dotýká, poskvrňuje. *Poskvrnila se nečelostí ve stavbě chrámu*. Ježto je sama poskvrněna, jsou také *oběti, jež* podávala na oltáři, *nečisté*, nelíbí se proto Hospodinovi, nemohou tedy zjednatí jim Hospodinova požehnání.

V. ¹⁶ Pohled na bídu, kterou zažili v minulosti, naučí Židy lépe si vážití příštího požehnání Božího. Ta minulost je před 24./VI., kdy se chopili Židé zase práce (2, 1.), kdy počal být „*kladen kámen na kámen*“; to byl den obratu: den, kdy zanechali své netečnosti, která je poskvrňovala, den, kdy počal jim svítati čas přízně a požehnání Božího.

V. ²⁰ Teď bude jinak! Proti neúrodě, vypsané ve vv. předchozích, nastane doba Božího požehnání!

Řeč čtvrtá z 24. IX. téhož roku:

Trůn Davidův přečká zkázu všech říší (2, 21.– 24.).

²¹ Hospodin oslovil po druhé Aggea dvacátého čtvrtého dne (téhož) měsíce takto: ²² Mluv k Zorobabelovi, místodržiteli judskému, a rci: Já otřesu nebem i zemí. ²³ A podvrátím trůn království (mnohých), setru moc království národů, podvrátím vozy i ty, kteří na nich jedou; padnou koně i jezdcí jejich, druh mečem druhá svého. ²⁴ V den ten, praví Hospodin zástupů, vezmu tebe, Zorobabeli, synu Salatielův, služebníče můj, praví Hospodin, a učiním z tebe takoruka pečetní prsten, nebo tebe jsem vyvolil, praví Hospodin zástupů.

V. ²². Otřes ten bude předcházeti nastolení říše Mesiášovy; srv. výše v. 7 n Dan 2, 44.

V. ²⁴. „V ten den“ mesiášské doby. *Pečetní prsten* nosívali staří na ruce (Jer 22, 24.) nebo zavěšený na hrdle (Přís 8, 6.). Znamená tedy pečeť věc milou, s osobou ji milující nerozlučně spojenou, druhé její „já“. *Požehnání*, jež tu Hospodin pronáší nad Zorobabelem, vztahují se nejen na jeho osobu, nýbrž na dynastii Davidovu, jejíž členem byl, *vztahují se zejména na Mesiáše*, potomka nejslavnějšího, který z této dynastie vzejde. Jemu přísluší název „*Služebníka Hospodinova*“, ten bude takoruka *pečetním prstenem Hospodinovým*, jeho vyvolencem a miláčkem. Srv. Zach 3, 8.; 8, 22. Zorobabel, který vystavěl chrám jerusalemský a byl politickým správcem Židů, splývá bezmála v tomto proroctví s Mesiášem, který postaví církev a bude v ní jakožto *kráľ/vlasti*.

KNIHA PROROKA ZACHARIÁŠE

Úvod.

Prorok *Zachariáš* (= Vzpomněl si Hospodin) byl pravděpodobně *kněz*, jmenovaný Neh 12, 16. Otec jeho slul *Barachiáš*. Patřil do kněžské třídy *Iddovy*. *Nebyl* to Zachariáš, syn Barachiášův, jmenovaný Mt 23, 35. Byl vrstevník proroka *Aggea*. Prvního *vidění* dostalo se Zachariášovi dne 24. měsíce jedenáctého druhého roku krále Daria, t. j. ve čtvrtek (nebo ve středu) dne 15. (nebo již 14.) února r. 519 před Kr. Poslední údaj časový (7, 1 na 4, 8 n) jest čtvrtý den kisleuu *čtvrtého* roku téhož krále, t. j. sobota 7. prosince r. 518 před Kr.

Židovské i křesťanské *podání pokládalo vždy celou knihu Zachariášovu za dílo jednoho a téhož proroka*. Všecky staré bible podávají všech 14 dnešních hlav jako *celek jediný*.

Ježto kniha Zach byla napsána po návratu ze zajetí, není psána hebrejštinou klasic-kou, ale vykazuje hojnější aramaismy.

Zach četl a také použil *proroků starších*. Nemůže se vyrovnati Isajášovi nádherností, ani Jeremiášovi vřelostí citu; blíží se spíše Ezechielovi. Mnoho myšlenek Zachariášových (o vozech, o koních, o jezdcích, rozích) bylo rozvedeno v pozdějších „*apokalypsích*“. Jest proto Zach mezníkem na cestě, vedoucí od starších proroků k pozdějším spisovatelům apokalyptickým. Oba díly Zach jsou prosyceny *četnými myšlenkami mesiášskými*.

Proroctví Zachariášovo lze rozdělit po krátkém úvodě (1, 1.– 6.) na dva díly; 1, 7.– 8, 23.; hll. 9– 14.

V první části dílu prvního (1, 7.– 6, 15.) slibuje prorok spásu osmi vidy a jedním náznacným úkonem: 1. První vid: Hospodinovi jezdci (1, 7.– 17.). 2. Druhý vid: Čtvero rohů a kováři (1, 18.– 21.). 3. Třetí vid: Muž s měrickým provazcem (2, 1.– 13.). 4. Čtvrtý vid: Velekněz očištěn (3, 1.– 10.). 5. Pátý vid: Zlatý svícen mezi dvěma olivami (4, 1.– 14.). 6. Šestý vid: Létající kniha kleteb (5, 1.– 4.). 7. Sedmý vid: Žena ve džbáně odnesena (5, 5.11.). 8. Osmý vid: Čtyři vozy (6, 1.– 8.). 9. Korunování velekněze (náznacný úkon) (6, 9.– 15.). *Dílu prvního část druhá* (7, 1.– 8, 23.) poučuje, kterak dlužno se připravovati na spásu.

Dílu druhého část první (9– 11) mluví o dobrém pastýři. Příští říše Mesiášova bude zabíratí Syrii, Fenicii, Filištínsko (9, 1.– 7.). Hospodin bude chrániti lid svůj a dá mu krále vítězného, který založí světovou říši pokoje (9, 8.– 10.). Ten pokoj nebude bez předchozích vítězných bojů (9, 11.– 17.). Ať se na to štěstí těší a za ně se modlí (10, 1.). Hospodin se chystá potrestati špatné vůdce lidu svého (10, 2.– 3ab), dáti mu štěstí a slávu (10, 3c– 7.). Jakým způsobem Hospodin lid svůj spasí (10, 8.– 12.). Hospodin zlé velmože lidu svého potrestá (11, 1.– 3.). Zach na rozkaz Boží pase jeho stádo jakožto *dobrý pastýř* (ve vidění toliko); ale stádo ho nechce (11, 4.– 7.). Ve hněvu dává Bůh stádo zatvrzelé na pospas nepříteli, ale tím trestem málo jich zmoudří (11, 8.– 11.). Chtěje zkusit znova své stádo žádá, by ocenilo jeho pastýřské práce; odhadlo je směšně nízko, proto potupený pastýř vzdává se svého povolání (11, 12.– 14.). Na rozkaz Boží, Zach hraje roli *špatného pastýře*, který stádo týrá a hubí (11, 15.– 17.).

Dílu druhého část druhá (12– 14) líčí osudy stáda. Stádce Hospodinovo bude pronásledováno (12, 1.– 4.), ale Hospodin nedá, by podleгло (12, 5.– 9.). Stádo bolestně nařiká nad zabítým pastýřem (12, 10.– 14.). Hospodin otevře Jerusalemu studnu, jejíž voda spláchne všechny skvrny s lidu, zejména modlářství, lžiproroctví s ním spojené, jakož i vraždu, spáchanou na pastýři Mesiáši (13, 1.– 6.). Většina stádce zahyne, menšina, zbytek vejde s Hospodinem v novou smlouvu (13, 7.– 9.). Nepřátelé napadnou Jerusalem (14, 1 n). Hospodin však v největší bídě zakročí (14, 3.– 5.). Po tmě nastane nehynoucí světlo (14, 6 n). Z Jerusalema bude se rozlévati Boží požehnám na všechny strany, Hospodin bude kralovati a obnovený Jerusalem bydliti bude v bezpečí (14, 8.– 11.). Nepřátelé Jerusalema stížení budou hroznou ranou (14, 12.– 15.). Pohané se obrátí a ti, kteří tak neučiní, budou potrestáni (14, 16.– 19.). Stádo bude svaté (14, 20 n).

ÚVOD (1, 1.– 6.).

HLAVA 1. – ¹ Měsíce osmého, druhého léta Daria krále, Hospodin oslovil Zachariáše, syna Barachiáše, syna Addova, proroka a řekl:

² Hospodin se rozhněval na otce vaše náramně. ³ Rci jim tedy: „Toto praví Hospodin zástupů: Obratťe se ke mně, praví Hospodin zástupů, i obrátím se (také já) k vám, praví Hospodin zástupů. ⁴ Nebudťte jako otcové vaši, k nimžto předešli proroci volali říkajíce: „Toto praví Hospodin zástupů: Obratťte se od svých zlých cest a prašpatných myšlení“ – ale neslyšeli, aniž mne dbali, praví Hospodin.

⁵ Otcové vaši – kde jsou? A proroci – zdali na věky bývají živi? ⁶ Avšak slova má a ustanovení má, jež jsem uložil sluhům svým prorokům, zdali nepostihla otců vašich, že se

HL. 1. V. ¹ . osmý měsíc byl asi náš listopad. Druhý rok krále Daria byl r. 520.

V. ⁵ n. Je pravda, že veta jest *po předcích* Judovců, kterým Hospodin dal sliby, plné útěchy; je pravda, že jest i veta *po prorocích*, jejichž ústy Hospodin ty sliby dával. Avšak dosud *žije všemohoucí Bůh*, jenž jistojistě všechno splní . . . Jak nedávno splnil na Judovcích *své hrozby*, tak splní také to, čím kdysi byl *těšil*. Třeba jen, aby Judovci *dokonalé, celým srdcem k němu se obrátili a k němu přilnuli!*

obrátili a řekli: „Jak si umínil Hospodin zástupů, že s námi naloží podle cest našich a podle záměrů našich, tak s námi naložil?“

DÍLU PRVÉHO ČÁST PRVÁ:

Spása slíbena osmi vidy (1, 7.– 6, 8.) a jedním úkonem náznačným, (6, 9.– 15.).

1. První náznačné vidění: Hospodinovi jezdci (1, 7.– 17.).

⁷ Dvacátého čtvrtého dne jedenáctého měsíce sabat, léta druhého Dariova Hospodin oslovil Zachariáše, syna Barachiáše, syna Addova, proroka a řekl:

⁸ Měl jsem vidění v noci: Aj – muž seděl na ryšavém koni, a ten stál mezi myrtovým, jež bylo v dolině, a za ním (byli) koně ryšaví, strakatí a bílí. ⁹ I řekl jsem: „Co znamenají tyto, Pane můj?“ I řekl mi anděl, který se mnou mluvil: „Já ukáži tobě, co znamenají tyto věci.“

¹⁰ Tu chopil slovo muž, který stál mezi myrtovým, a řekl: „To jsou ti, které poslal Hospodin, aby zchodili zemi.“

¹¹ A oni oslovili anděla Hospodinova, který stál mezi myrtovým, a řekli: „Zchodili jsme zemi a aj, všechna země pokojně bydlí.“ ¹² Tu . anděl Hospodinův ujal slovo a řekl: „Hospodine zástupů, dlouho-li nebudeš mít slitování s Jerusalemem a s městy judskými, na které se hněváš nyní již sedmdesáte let?“ ¹³ I odpověděl Hospodin andělu, který se mnou mluvil, slova dobrá, slova potěšitelná.

¹⁴ I řekl mi anděl, který mluvil se mnou: Volej a rci: „Toto praví Hospodin zástupů: Horlím pro Jerusalema a pro Sion horlivostí velikou. ¹⁵ A hněvem velikým já se hněvám na národy v blahobyti; neboť já hněval jsem se málo (jen), oni však zveličili neštěstí. ¹⁶ Protož toto praví Hospodin: Obrátím se zase k Jerusalemu milosrdně, dům můj vystavěn bude v něm, praví Hospodin zástupů, a měřidlo roztaženo bude nad Jerusalemem.“

¹⁷ Volej také a rci: „Toto praví Hospodin zástupů: Města má ještě oplývati budou blahobytem, utěší ještě Hospodin Sion, a vyvolí si zase Jerusalema.“

2. Druhé náznačné vidění: Čtvero rohů a kováři (1, 18.– 21.).

¹⁸ Zdvihl jsem oči a měl jsem vidění: Aj – čtyři rohy. ¹⁹ I tázal jsem se anděla, který mluvil se mnou: „Co to znamená?“ On mi odpověděl: „To jsou ty rohy, jež Judu, Israele a Jerusalema rozmetaly.“

²⁰ Hospodin mi ukázal dále čtyři kováře. ²¹ I tázal jsem se: „Co jdou tyto dělati?“ On mi odpověděl: „To jsou ty rohy, jež rozmetaly Judu do posledního muže, že nikdo z nich

V. ⁷. Podle kalendáře juliánského bylo to v *únoru r. 519* před Kr., tedy tři měsíce po prvním oslovení *Zachariášově* (1, 1.) pět měsíců po prvním oslovení proroka a vrstevníka Zachariášova *Aggea* (Agg 1, 1.). – Hospodin „oslovil“ Zachariáše videm náznačným, spojeným s obvyklým slovem.

V. ⁸. Ježto prorok nečiní nejmenší zmínky o *snu*, třeba mít za, to, že se mu dostalo vidění *an bděl*. V noci mluví Bůh k duším, ježto bývají sebranější a vnímavější za nočního ticha nežli za hluku denního.

V. ⁹. *Anděl, který mluvil se Zachariášem*, byl ustavičným jeho průvodcem a tlumočnickem. Srv. níže vv. 13 n, 19.; 2, 3.; 4, 1. 4 n; 5, 5. 10.; 6, 4. Zachariáš ho tu oslovuje: „pane můj“.

V. ¹². „*anděl Hospodinův*“ bývá pokládán za *Michaela* (archanděla), ochránce národa Božího. Máme tu jasné svědectví Písma, že andělé orodují za lidi u Boha.

V. ¹⁷. *Tato zjevení svědčí nejlépe obci židovské r. 519*. R. 519 dostalo se již počátečního trestu Božího hlavnímu původci pohromy židovské, Babylonu, avšak s říši Nabuchodonosorovou ještě daleko nebylo naloženo tak jako s říši Judskou. Pro Žida, jakým byl Zach, byl trest Babylona – dokonala jeho zkáza, poušť, smrt. Tam Babylon ještě nebyl. – Dva náznamy další rozvíjejí toliko dvě části tohoto (prvního) vidění: trest pohanů a vzkříšení Judy.

V. ¹⁸ n. Zde znamenají „rohy“ moci, státy, národy Israelitům nepřátelské. – „*čtyři*“ znamenají čtyři světové strany, na nichž nepřátelé Israelitů sídlili.

nepozdvihl své hlavy; i přišli tito, by je zastrašili, aby srazili rohy národů, kteří zdvihli roh proti Judské zemi, aby ji rozmetali."

3. Třetí náznačné vidění: Muž s měřickým provazcem (2, 1.– 13.).

HLAVA 2. – ¹ Zdvihl jsem oči a měl jsem vidění: Aj, muž a v ruce jeho provazec měřický. ² I tázal jsem se: „Kam jdeš?" On mi odpověděl: „Abych změřil Jerusalema, a věděl, jak veliká má být jeho šířka a jak veliká jeho délka."

³ A aj, anděl, který mluvil se mnou, přicházel, a jiný anděl přicházel jemu vstříc. ⁴ I řekl mu: „Běž a mluv k tomuto jinochovi: Beze zdi bude bydleno v Jerusalemě pro množství lidu a dobytka v něm. ⁵ A já budu jemu – dí Hospodin – zdí ohnivou vůkol, a budu slávou uprostřed něho."

⁶ Hoj, hoj, utecte ze severní země, praví Hospodin, neboť ve čtyři větry nebeské rozptýlil jsem vás, praví Hospodin. ⁷ Hoj, Sione, zachraň se ty, jenž přebýváš u dcery Babylonské! ⁸ Neboť toto praví Hospodin zástupů: Po slávě poslal mne k národům, kteří vás oloupili; neboť kdo se vás dotkne, dotkne se zřítelnice oka mého! ⁹ Ano, aj, já mám napřaženou ruku svou proti nim, i budou kořistí těm, kteří jim poddáni byli, a poznáte, že Hospodin zástupů mne poslal.

¹⁰ Já se a vesel se, dcero Sionská, neboť aj, já přicházím a budu bydleti uprostřed tebe, praví Hospodin. ¹¹ A mnozí národové připojí se ke (mně), Hospodinu toho dne, a budou mi lidem; bydleti budu uprostřed tebe a zviš, že Hospodin zástupů poslal mne k tobě. ¹² Hospodin bude vládnouti Judou, údělem svým v zemi posvěcené, a vyvolí si zase Jerusalema. ¹³ Umlkni všechno, co tělo má před Hospodinem, neboť povstal ze svatého příbytku svého.

4. Čtvrté náznačné vidění: Velekněz očištěn (3, 1.– 10.).

HLAVA 3. – ¹ I ukázal mi Josua, velekněze, stojícího před andělem Hospodinovým; a satan stál po pravici jeho, aby se protivil jemu. ² (Anděl) Hospodinův řekl satanovi: „Potlač tě Hospodin, satane, ano, potlač tě Hospodin, který (si) vyvolil Jerusalema; zdalíž on

V. ²⁰ n. Ti kováři neznamenaají toliko anděly, nýbrž i jiné bytosti (lidi, panovníky), jiné síly, kterých Bůh k svému účelu, použije. Jako byly čtyři rohy, tak jsou i čtyřikováři.

Hl. 2. V. ¹ n potvrzuje, co byl Hospodin slíbil o znovuzřízení Jerusalema výše 1, 16. „muž“ anděl jako Ez 40, 3. Hradby Jerusalema tehdy, t. j. r. 519, byly ještě pobořeny. Opravil je teprve ve století následujícím Nehemiáš.

V. ⁶–¹³. souvisí jen volně s předchozím videm; nejsou podstatnou jeho složkou. Obsah jejich: Hospodin vyzývá rozprchlé Israelity, aby se vrátili domů. Vyslovuje jim svou něžnou lásku, která ho ztotožňuje s národem. Již již potrestá pohany a zvolí si znova Jerusalema za své bydliště. Četní národové se připojí k Hospodinu a Israel bude jeho údělem dědičným. Před Hospodinem ať všechno ucivě mlčí. Úryvek v. 6.– 13. má se k předchozímu vidu podobně, jako výše se měly 1, 14.– 17. k vidu prvnímu.

V. ⁸. Řeční „Toto praví Hospodin“ nebývá vždy úvodem následujícího výroku, ale připomíná toliko božskou závažnost jeho.

V. ¹⁰. Anděl uvádí Hospodinův výrok v přímé řeči. Ten výrok je s to, by přiměl zajatce, kteří ještě zůstali v Babylonii, k návratu do vlasti, kde bude Bůh jejich sídliti s nimi v novém chrámě, jako s předky jejich kdysi sídlíval. Srv. Jan 1, 14 n.

V. ¹¹. jest mesiášský. Již ne jen národ israelský, ale i pohané, kteří se k Hospodinu přimknou, budou „jeho lidem“!

Hl. 3. V. ¹. Josue = Jehošua (viz Nm 13, 17.) byl syn Josedekův, známý z knih Esdr a Agg. Narodil se pravděpodobně v Babylonii. Anděl Hospodinův, zástupce jeho na zemi, předsedá při uvedení Josuově do velekněžského úřadu, nastoluje ho jaksi, když byl odmítl „satana“, „satan“ byl činitel známý již před Zachariášem, též podobatý jako anděl, jenže anděl zlý.

V. ². Hospodin, smilovav se nad Jerusalemem, smiloval se tím samým také nad kněžstvem, jež ovšem bylo zhřešilo, avšak také velmi mnoho v ohni útrap zajetí pykalo; možno je přirovnati k „polenu“ hozenému do ohně a z něho vytaženému.

není (jako) poleno vychvácené z ohně?" ³ Byl pak Josue oblečen v roucha nečistá, když stál před andělem: ⁴ Tento tedy ujav slovo řekl těm, kteří stáli před ním: „Odejměte mu roucha nečistá!“ A řekl mu: „Hle, odňal jsem s tebe nepravost, tvou, a oblékl jsem tě v roucha na převlek.“ ⁵ A řekl: „Vstavte čepici čistou na hlavu jeho!“ Vstavili tedy čepici čistou na hlavu jeho a oblékli jej v roucha. Anděl Hospodinův stál tu.

⁶ A zapřísahal anděl Hospodinův Josua takto: ⁷ Toto praví Hospodin zástupů: „Budeš-li po cestách mých choditi a řádů mých šetřiti, také ty budeš spravovati dům můj, opravovati budeš mé síně a dám ti průvodce z těch, kteří tuto nyní stojí.“ ⁸ Slyš, Josue, veleknězi, ty i druhové tvoji, kteří mají před tebou svá sedadla; jsouť to muži znamenající, že aj, já přivedu služebníka svého, Výhonek. ⁹ Neboť aj, kámen, který jsem položil před Josuem – na jednom kameni sedm očí jest – aj, já otesám jak se sluší a patří, praví Hospodin zástupů, a odejmu nepravost země této jednoho dne. ¹⁰ V ten den, praví Hospodin zástupů, bude každý zváti přítele svého pod vinný kmen a pod fik.

5. Páté náznačné vidění: Zlatý svícen mezi dvěma olivami (4, 1–14.).

HLAVA 4. – ¹ Poté anděl, jenž mluvil se mnou, vrátil se a vzbudil mne jako člověka, jenž vzbuzen bývá ze sna. ² A řekl mi: „Co vidíš?“ Odpověděl jsem: „Mám vidění – aj, svícen, celý ze zlata; na vrchu jeho je příslušná bān na olej; a sedm lamp k němu patřících na něm jest; také sedm trubic (z bāně na olej jde) do lamp, které jsou na vrchu jeho.“ ³ A dvě olivy jsou nad ním; jedna po pravé straně bāně na olej, a jedna po levé (straně) její. ⁴ I ujal jsem slovo a řekl jsem andělu, jenž mluvil se mnou: „Co jsou tyto věci, pane můj?“ ⁵ Anděl, který mluvil se mnou, mi odpověděl: „Což nevíš, co ty věci jsou?“ I řekl jsem: „Ne, pane můj!“ ⁶ Tu se ujal slova a řekl mně: „Toto jest slovo Hospodinovo k Zorobabelovi: Ne mocí, ani silou, ale duchem mým, praví Hospodin zástupů! ⁷ Co jsi ty, horo vysoká, před Zorobabelem? Rovinou budeš! On vytáhne poslední kámen za volání: Zdař Bůh, zdař Bůh!“

V. ³. Roucha „nečistá“ znamenají tu mravní, společenský i hmotný úpadek kněžstva, jež Josue zastupuje a představuje. V tom, že Josue „stál před andělem Hospodinovým“, lze viděti jeho *ochotu sloužiti Hospodinovi*, jak byl činili jeho předkové.

V. ⁴ n. „roucho na převlek“ = nové, čisté, sváteční. Srv. Is 3, 22.; 4 Král 5, 5. 22.

V. ⁶ n. Hospodinův anděl „zapřísahal“ Josua a v něm veškero kněžstvo, aby věrně konalo svůj úřad, ježž mu Milosrdný zase svěřil. Srv. Lv 8, 35.; Nm 1, 53.; 3, 28. Bůh mu za to úřad a práva s ním spojená zachová.

V. ⁸. „druhové“ Josuovi jsou „kněží“. „Výhonek“ jest Zorobabel, pak ten, ježž Zorobabel předobrazoval – *Mesiáš*. Zorobabel sluje „služebník Hospodinův“ a „Výhonek“, ježžto byl *dědicem slibů mesiášských*. Srv. Agg 2, 23. – Zorobabel, pocházejce z královské dynastie Davidovců a jsa veledůležitým článkem v jejím rodokmenu, zdědil sliby mesiášské, dané Davidovcům, ne však tak, aby se na něm splnily, nýbrž aby – je odevzdal dále svým potomkům z nichž jeden všechny ty sliby *splněné na sobě soustředí*. Vrstevníci Zorobabelovi byli si této jeho „důstojnosti tak živě vědomi, že sliby dané rodu spojovali s jeho osobou tak úzce, jako by již Zorobabel bezmála sám byl Mesiáš.

V. ⁹. Sedm očí Božích na kámen upřených znamená Prozřetelnost Boží, která bdí a pečuje o církev starozákonnou, která ji přivede na vrchol slávy.

V. ¹⁰. líčí štěstí národa, až bude postaven chrám, barvami, jimiž bývá kreslena doba mesiášská. Jako výše byl pojem Mesiáše úzce spojen s osobou Zorobabelovou, tak zde blaho mesiášské jest úzce spojeno se šťastnou dobou po dostavění Zorobabelova chrámu.

HL. 4. V. ². Svícen, ježž Zach viděl, podobal se sedmiramennému svícnu, svatyně mojiššské. Lišil se od něho toliko tím, že lampy jeho nenapájeli olejem přímo posluhující kněží, ale že měl na svém vrcholu zvláštní *baňatou nádržku na olej*, který stéká z ní sedmi trubicemi do lamp.

V. ³. Co znamená *svícen*, není tu řečeno výslovně a proto bývalo vykládáno *velmi pestrě*. Nejlépe přiléhá k souvislosti výklad, že *svícen znamená chrám*, který je stavěn. Důsledně *sedmero lamp na svícnu znamená Prozřetelnost, upírající pečlivě zraky na rozestavěný chrám, aby byl co nejdříve dostavěn*.

⁸ A Hospodin mě oslovil řka: ⁹ „Ruce Zorobabelovy založily tento dům, a ruce jeho jej dokonají, i zvíte, že Hospodin zástupů poslal mě k vám.“ ¹⁰ Neboť ti, kteří pohrdali dny malými, veselí se budou, až uvidí vybraný kámen v ruce Zorobabelově. – Sedmero těch-to (lamp) jsou oči Hospodinovy, jež krouží po celé zemi.“ ¹¹ Tu jsem chopil slovo a řekl jsem mu: „Co jsou tyto dvě olivy, po pravé straně svícnu a po levé straně jeho?“

¹² A opět jsem chopil slovo a tázal jsem se ho: „Co jsou ty dvě větve oliv, jež jsou vedle dvou zlatých nálevek, v nichž jsou trubice ze zlata?“

¹³ I řekl mi: „Zda (skutečně) nevíš, co tyto věci jsou?“ Odpověděl jsem: „Ne, pane můj!“ ¹⁴ Tu řekl: „To jsou dva (muži) pomazaní olejem, kteří stojí před Panovníkem veškeré země.“

6. Šestá náznačné vidění: Létafjící kniha kleteb (5, 1.–4.).

HLAVA 5. – ¹ Opět jsem zdvihl oči a měl jsem vidění: Aj, letící závit knižní. ² I tázal se mne: „Co vidíš?“ Odpověděl jsem: „Vidím letěti knižní závit, dvacet loket dlouhý a deset loket široký.“ ³ Tu mi řekl: „Toť jest kletba, která vychází na povrch veškeré země; neboť každý zloděj, jak tam psáno jest, bude trestán, a každý krivopřísežník bude od nynějška taktéž trestán.“ ⁴ Pošlu ji, praví Hospodin zástupů, i přijde do domu zloděje a do domu toho, jenž přísahá skrze jméno mé krivě, a usadí se v domě jeho, a stráví jej i s dřívím a kamením jeho.“

7. Sedmé náznačné vidění: Žena ve džbáně odnesena (5, 5.–11.).

⁵ Anděl, který mluvil se mnou, ukázal se a řekl mně: „Zdvihi oči a viz, co je to, co se ukazuje?“ ⁶ I tázal jsem se: „Co je to?“ Odpověděl: „Je to džbán, co se ukazuje.“ A dodal: „Toť jest nepravost jejich v celé zemi.“ ⁷ Tu – aj, olověná poklička se zdvihla, a aj – jedna žena seděla ve džbáně. ⁸ I řekl: „To jest bezbožnost.“ A strčil ji do džbánu a spustil olověnou pokličku na otvor jeho. ⁹ Když pak jsem zdvihl oči, viděl jsem: aj, dvě ženy se objevily; vítr byl v křídlech jejich; a měly křídla jako křídla čapí; i zdvihly džbán mezi zemi a nebe. ¹⁰ Tu jsem se tázal anděla, který mluvil se mnou: „Kam tyto nesou ten džbán?“ ¹¹ On mi odpověděl: „(Jdou), aby mu vystaven byl dům v zemi Sennaar, a tam aby pevně postaven byl na svém ložisku.“

V. ⁸–¹⁰. opakují předchozí myšlenku. Mluví tu *anděl*, jak vyplývá z věty: „*zvíte, že Hospodin zástupů poslal mne*“. – Zorobabel položil základy k novému chrámu *druhého roku po příchodu zajatců* (Esdr 3, 8.–13.). Brzy však stavba byla od nepřátel překažena a odpočívala až do *druhého roku krále Daria* (Esdr 4, 1.–5, 24.). Po napomináních Aggeových *měsíce šestého a sedmého* téhož roku (Agg 1, 1.–2, 10.) toto vidění Zachariášovo (osmého měsíce téhož roku) dodalo vrátivším se zajatcům nové chuti i síly do další práce.

V. ¹². „*větve*“ plné oliv, jež dodávají, svůj tuk na výrobu oleje. Kde a kdo. ten olej lisuje, není řečeno. Vylisovaný olej zachycují dvě nálevky, jež jej odvádějí dvěma trubicemi zlatými (s každé strany po jedné podle počtu dvou olivovníků) do báně, která tím zlatým mokem živí sedmero lamp.

V. ¹⁴. „*pomazaní olejem*“ a tím *zasvěcení Hospodinu*: pomazané hlavy, posvátné osoby, jako bývali *králové a velekněží*. V Zorobabelovi a Josuovi lze viděti *zde zástupce dvojí moci*, které světil Hospodin správě svého lidu: *moc státní a moc církevní*.

Hl. 5. Jidsko bude vzkríšeno. Jerusalema a nový chrám vstane ze zřícenin. Dvojí moc, náboženská i politická budou obnoveny. Tak podle *předšlých* vidů. K té obnově patří také *mravní obrod* vrátivších se zajatců; o tom mluví dvě další vidění (5).

V. ³. Smysl vidu: „*Jako se vznáš nad zemí velká kniha*, obsahující množství dlouhých *kleteb*, tak bude se ustavičně nad Palestinou vznášeti *sama kletba*, aby každou chvíli se snesla na *kteréhokoli hříšníka*. Za *příklad* hříšníků uvedeny tu dva druhy: *zloději a krivopřísežníci*.“

V. ⁴. „*krivopřísežník*“ uveden za příklad těch, kdož nedbají povinností *vůči Bohu*, „*zloděj*“ uveden za příklad těch, kdož ruší *řád společenský*.

V. ⁹. Dvě ženy jsou vykonavatelky vůle Boží; mají *křídla*, by snáze přenesly nepravost, mají křídla čapí, aby vykonati mohly tu *dalekou cestu*.

8. Osmé náznačné vidění: Čtyři vozy (6, 1.– 8.).

HLAVA 6. – ¹ Opět jsem zdvihl oči a měl jsem vidění: Aj, čtyři vozy vyjžděly z prostředku dvou hor, a ty hory byly hory měděné.

² V prvním voze byli koně ryšaví, ve druhém voze koně vrání, ³ ve třetím voze koně bílí a ve čtvrtém voze koně strakatí – silní. ⁴ I chopil jsem se slova a řekl jsem andělovi, jenž mluvil se mnou: „Co jsou tyto věci, pane můj?“ ⁵ Anděl odpověděl a řekl mi: „To jsou čtyři větry nebeské, jež přicházejí, aby se postavily před Panovníka veškeré země.“ ⁶ (Vůz), v němž jsou koně vrání, jede do země severní, (koně) bílí jdou po nich, a strakatí jdou do země jižní. ⁷ Ti, velmi silní, vyjeli a snažili se vyraziti, aby jezdili všecku zemi.“ I řekl (Hospodin): „Jděte a jezďte zemi!“ I jezdili zemi. ⁸ I povolal mne a mluvil ke mně řka: „Aj, ti, kteří vyjždějí do země severní, upokojí ducha mého v zemi severní.“

9. Neznačný úkon: Korunování velekněze (6, 9.– 15.).

⁹ Hospodin mne oslovil a řekl: ¹⁰ „Vezmi od zajatců, od Holdaje, Tobíáše a Idajáše – kteří přišli z Babylonie v tento den do domu Josiáše, syna Sofoniášova, do něhož půjdeš a vstoupíš – ¹¹ vezmeš zlato a stříbro, uděláš korunu a vstavíš ji na hlavu Josua, syna Josedechova, velekněze. ¹² A mluvití budeš k němu takto: Toto praví Hospodin zástupů: Aj, muž, Výhonek jméno jeho, pod ním bude to vyháněti, a (on) vystaví chrám Hospodinu. ¹³ On zbuduje chrám Hospodinu, velebně se ponese, a seděti, panovati bude na svém trůně; kněz bude na trůně svém, a rada pokoje bude mezi těmi dvěma. ¹⁴ A bude koruna Hele-movi, Tobíášovi, Idajášovi a Hemovi, synu Sofoniášovu, na památku v chrámě Hospodinově. ¹⁵ A ti, kteří daleko jsou, přijdou a pracovati budou na stavbě chrámu Hospodinova. I zvíte, že Hospodin zástupů poslal mne k vám. Bude pak to, jestliže ochotně slyšeti budete hlas Hospodina, Boha svého.“

DÍLU PRVÉHO ČÁST DRUHÁ:

Kterak se připravovati na příští spásu (7, 1.– 8, 23.).

HLAVA 7. – ¹ Léta čtvrtého Daria krále oslovil Hospodin Zachariáše; čtvrtého dne měsíce devátého, to jest kasleuu. ² Poslali totiž do domu Božího Sarasara a Rogommele-

HL. 6. V. ¹. Tento vid podobá se velmi vidu prvému (1, 1 nn.). – „*dvou hor*“ posluchačům Zachariášovým známých, nejspíše *Sionu a Olivové hory*; kov, z něhož ty hory (ve vidu) jsou, znamená *pevnost nového Jerusalema*.

V. ⁵. Čtyři vozy nebo čtyři větry jsou nástroje, kterých Prozřetelnost používá, vykonávajíc své úrady, jako jsou andělé, lidé nebo přírodní živly. Srv. Zjev 6, 4.– 8.

V. ⁸. „*země severní*“ = Babylonie, která sice tehdy byla již ztratila samostatnost, podrobena byla Dariovi Hystasporu.

V. ⁹–¹⁶. podává náznačný úkon, který podle většiny vykladačů prorok *skutečně* (netoliko ve vidění) *vykonal*, třebaže není ve znění Pisma výslovně řečeno, že se tak stalo.

V. ¹⁰ n Z Babylonie přišla trojčlenná deputace Judovců (kteří tam zůstali) a přinesla s sebou zlato a stříbro, ve prospěch pokladu nového chrámu; ubytovala se v domě *Josiášově*.

V. ¹⁵. „*kněz*“ = korunovaný velekněz Josue. Mezi Zorobabelem a Josuem bude vlásti dokonalá shoda a svornost. Josue však si korunu nenechá na hlavě, ale uloží ji ve chrámě, kde bude (jakožto votivní dar) připomínati své dárce.

V. ¹⁵. Jako přišli právě *tři* zástupci zajatců, „*kteří daleko jsou*“, aby podporovali stavbu chrámu, tak budou i příště zajatci babylonští příspěvky pamatovati na stavbu chrámu jerusalemského. Z toho, že se splní tato slova, budou moci vyvozovati, že anděl mluvil jménem Božím.

V. ². *Sareser* (a *Rogommelech*?) byl posel, snad i velmož obyvatelstva původu israelského, které po r. 587 zůstalo v Palestině a živě se zajímalo o nešťastný osud, který potkal Jerusalem, jeho chrám, říši Judskou a vše, co s ní souviselo: snad byl *Sareser* zástupce náboženské obce *betelské*.

cha s mužstvem jeho, aby usmířili (si) Hospodina, ³ aby se otázali kněží domu Hospodina zástupů a proroků takto: „Zdali mám pokání činiti pátého měsíce a (postem) se posvěcovati, jako jsem činil již po mnoho let?“

⁴ Hospodin mě tedy oslovil a řekl: ⁵ „Mluv ke všemu lidu země i ke kněžím takto: Když jste se postívali a pokání činili pátého a sedmého (měsíce) po těchto sedmdesát let, zdali jste zachovávali ten půst mně? ⁶ A když jste jedli a pili, zdali jste nejedli sobě a zdali jste nepili sobě samým? ⁷ Zdali nejsou (toto) slova, která mluvil Hospodin skrze předešlé proroky, když ještě Jerusalelem byl obýván, kdy byl v blahobytu on i města vůkol něho, když (ještě) na jihu i na nížinách bydleno bylo?“

⁸ Oslovil tedy Hospodin Zachariáš takto: ⁹ Toto praví Hospodin zástupů: „Sudte spravedlivě a prokazujte druh druhu lásku a milosrdenství. ¹⁰ Vdovy a sirotka, cizince a chudáka neutiskujte, a nic zlého ať druh druhu nemyslí ve svém srdci.“ ¹¹ Ale nechťeli dbáti, odvrátili vzpurnou šíji, a zatvrdili své uši, aby neslyšeli. ¹² Učinili ze srdce svého takorča křemen, aby neslyšeli zákona a slov, která (jim) poslal Hospodin zástupů svým duchem skrze předešlé proroky, i rozhněval se velmi Hospodin zástupů. ¹³ Proto jako mluvil a neslyšeli, „tak volati budou a nebudu slyšeti“ – praví Hospodin zástupů. – ¹⁴ A rozptýlil jsem je po všech královstvích, kterých neznali, zpustla pak země po nich, že nebylo kdo by tudy šel tam nebo sem; obrátili zemi rozkošnou v poušť.

HLAVA 8. – ¹ Tu promluvil Hospodin zástupů takto: ² Toto praví Hospodin zástupů: „Horlím pro Sion horlením velikým, s roztrpčením velikým horlím pro něj.“ ³ Toto praví Hospodin zástupů: „Vrátil jsem se na Sion, a bydleti budu v Jerusalemě; Jerusalelem bude slouti městem věrnosti a hora Hospodina zástupů horou svatou.“ ⁴ Toto praví Hospodin zástupů: „Ještě seděti budou starci a stařeny na ulicích jerusalemských, a každý bude míti v ruce hůl pro stáří.“ ⁵ Ulice města plny budou chlapců a děvčat, hrajících si na ulicích jeho.“ ⁶ Toto praví Hospodin zástupů: „Bude-li se to zdáti nesnadné ostatkům tohoto lidu v ony dny, zdali bude se to zdáti nesnadné mně?“ praví Hospodin zástupů. ⁷ Toto praví Hospodin zástupů: „Aj, já vysvobodím lid svůj ze země východní i ze země na západ slunce.“ ⁸ Přivedu je, a budou bydleti v Jerusalemě; budou mi lidem a já jim budu Bohem v pravdě a spravedlnosti.“

⁹ Toto praví Hospodin zástupů: „Silné budete ruce vaše, vy, kteří slyšíte těchto dnů řeči tyto z úst proroků, kdy založen je dům Hospodina zástupů, aby chrám vystaven byl.“ ¹⁰ Neboť před oněmi dny nebylo odměny pro lidi, nebylo odměny pro dobytek, vycházejícímu ani vycházejícímu nebylo pokoje pro soužení, a pustil jsem všechny lidi druhu proti druhu. ¹¹ Nyní však nebudu nakládati já s ostatky lidu tohoto jako za těch dnů předešlých, praví Hospodin zástupů. ¹² Ale símě (jeho) v pokoji bude; vinice dá plody své, země dá úrodu svou a nebesa dají rosu svou; učiním, že vlasti budou ostatky lidu tohoto všemi těmito

V. ³. „proroků“ Aggea a Zachariáš. – *Kněží* byli povolání vykladači zákona (Os 4, 4 nn). – *Lid*, který *po pádu Jerusalema zůstal v Palestině*, zavedl pravidelný půst každý pátý měsíc na památku toho, že ten měsíc byl pobořen Jerusalelem i chrám r. 587.

V. ⁴ n. Půst sedmého měsíce byl zachován na památku vraždy Godoliáš. (Jer 41, 4.; Král 25, 25.)

Hl. 8. V. ¹. Desetkrát je opakováno v této hl.: „Toto praví Hospodin zástupů“; V. 1. – 8. podává *výtah slibů starších proroků*.

V. ⁴ n jest obraz města, požívajícího pokoje, bezpečí. Lidé dosahují *vysokého věku* (známka Božího požehnání) a mohou klidně seděti na ulicích a užívati zbytku svého života; také *mládež* veselá bude hojně. Srv. Jer 33, 22.; Ez 10, 37.; Os 1, 10.; Mich 2, 12.; obrazy starozákonnými vymalováno Boží požehnání v církvi katolické.

V. ⁶. Srv. Jer 32, 17. 27. – „*v ony dny*“, kdy budou Israelité v zajetí, bude se zdáti stav jejich mnohým zoufalý; bude se zdáti, že jim nekyne nic jiného nežli národní smrt, od které žádná moc lidská nebude jich moci vysvoboditi.

věcmi. ¹³ Jako jste byli kletbou mezi pohany, dome judský a dome israelský, tak vysvobodím vás a budete požehnáním. Nebojte se! Budte silné ruce vaše! ¹⁴ Neboť toto praví Hospodin zástupů: Jako jsem si usmyslil, že vás budu trápit, když mě ke hněvu popudili otcové vaši – praví Hospodin – ¹⁵ a neměl jsem smilování: tak naopak usmyslil jsem si v tyto dny, že dobře činiti budu domu judskému a Jerusalemu. Nebojte se! ¹⁶ Tyto jsou (však) příkazy, které budete zachovávat: Mluvte pravdu druh druhu, podle pravdy a spravedlnosti k pokoji sudte ve svých branách; ¹⁷ nikdo ať nemyslí nic zlého proti druhu ve svém srdci; a přísahy křivé nemilujte! Neboť to všechno mám v nenávisti, praví Hospodin.”

¹⁸ Hospodin zástupů mě oslovil a řekl: ¹⁹ Toto praví Hospodin zástupů: Půst čtvrtého a půst pátého a půst sedmého a půst desátého (měsíce) obrátí se domu judskému v radost, veselí a svátky slavné! Milujte jen pravdu a pokoj!

²⁰ Toto praví Hospodin zástupů: (To bude,) dokavád nepřijdou národové a obyvatelé mnohých měst, ²¹ a dokud nebudou choditi obyvatelé jednoho ke druhému řkouce: „Pojďme, usmířme si Hospodina a hledejme Hospodina zástupů!“ – „Půjdu také já!“ – ²² I přijdou národové mnozí a kmenové silní, aby hledali Hospodina zástupů v Jerusalemě, a usmířili si Hospodina. ²³ Toto praví Hospodin zástupů: „(Bude to) za dnů, kdy se chytí deset mužů ze všech jazyků (a) národů, ano chytí se spodku roucha muže židovského řkouce: Půjďme s vámi, nebo jsme slyšeli, že Bůh s vámi jest.”

DÍLU DRUHÉHO ČÁST PRVÁ:

O dobrém pastýři (9, 1.– 11, 17.).

HLAVA 9. – ¹ Zatížení slova Hospodinova. V zemi Hadrach a Damašku bude sídlo jeho; neboť Hospodin patří na každého člověka i na všechny kmeny Israelovy; ² Ematsko bude také v území jeho, i Tyrus a Sidon; neboť zjednali si mnoho moudrosti. ³ Tyrus vystavěl si násep, nahromadil stříbra jako hlíny a zlata jako bláta na ulicích. ⁴ Aj, Pán dojde ho, ranou stihne na moři jeho moc, a on sám ohněm spálen, bude. ⁵ Uzří to Askalon a báti se bude, také Gaza, a bédovati bude velmi; i Akkaron, neboť zklamána bude naděje jeho; zmizí král z Gazy a v Askalonu nebude bydleno. ⁶ V Azotu se usadí cizinec a pýchu Filištínských zahladím. ⁷ A odejmu krev jeho z úst jeho a ohavnost, kterou mezi zuby má; zanechán bude také on Bohu našemu, bude jako rod Judovi patřící, a Akkaron bude dru-

V. ¹³. O tom, že národ vyvolený byl za dob zajetí od pohanů proklínán a za kletbou stížený pokládán, a že s ním bylo podle toho také nakládáno, srv. Jer 24, 9.; 25, 18.; 4 Král 22, 19.

V. ¹⁶ n Aby se vše splnilo, co tu Hospodin slibuje a co již plniti počal, dlužno Judovcům dbáti příkazů, kterých otcové jejich nedbali (16) a dlužno jim vystříhati se toho (17), proč byli předkové potrestáni.

V. ¹⁸ n jest závěrek řeči, která počala již 7, 5. – *Netřeba se dále postit.* Půst měsíce čtvrtého byl zachován na památku, že toho měsíce Chaldové *dobyli Jerusalema*. Jer 39, 2.; 52, 6 n. – *Desátý* měsíc postili se na památku toho, že desátého měsíce (devátého roku vlády Sedekiašovy) *počali Chaldové Jerusalem obléhati*. Ostatní posty srv. v. 7, 3. 5.

V. ²⁰. Na odpověď, ke které dala podnět otázka 7, 3. Zach navazuje prorocství zřejmě mesiášské o slávě Jerusalema, až pohané přijmou náboženství, pokládající Jahve (Hospodina) za jediného pravého Boha. Srv. podobné předpovědi.

V. ²³. Pohané s velikou dychtivostí přidají se k náboženství, jež vyznávali Židé, aby byli účastni požehnání mesiášského. Srv. Fil 3, 3.; Řím 2, 25.– 29.; Zjev. 2, 9. a jj.

HI. 9. V. ¹. „*Zatížení*“ = prorocký výrok. – Následující prorocství ličící založení, rozšíření a stav říše mesiášské sluje „*zatížení*“ snad proto, že také předpovídá boje a porážky nepřátel, které předcházeti budou vítězství Mesiášovu.

V. ⁶ n. „*cizinec*“ jako Dt 23, 2. Ten cizinec, pohan od modlářství očištěný, bude přivtělen k Judovi a bude míti všechna práva jako Judovci.

hým Jebusanem. ⁸ A obklíčím dům svůj bojovníky svými, kteří chodí sem i tam; nebude po nich již šlapati násilník, neboť nyní mám pro ně oči otevřené. ⁹ Plesej velmi, dcero Sionská, vesel se, dcero Jerusalemská! Aj, tvůj „král ti přichází, spravedlivý a spasitel; chudý jest on a sedí na oslici, na oslátku, osličím mláděti. ¹⁰ Zkazím vozy (válečné) v Efraimsku a koně v Jerusalemě; zlomeny budou bitevní luky, prohlásí pokoj národům, a panování jeho bude od moře až k moři, od řek až do končin země. ¹¹ Také tobě, pro krev tvé smlouvy, vypustil jsem tvé vězně z bezvodé jámy: ¹² „Vraťte se na hrazené místo, věžňové plní naděje!“ Dnes také zvěstují: „Dvojnásobně nahradím tobě!“ ¹³ Neboť napjal jsem si Judu jako luk, naplnil jsem (jej) Efraimem, a vzbudím syny tvé, Sione, – proti synům tvým, země Recká, – a učiním z tebe meč junákův. ¹⁴ Hospodin Bůh nad nimi viděn bude, vyletí jako blesk jeho střela, Pán Bůh zatroubí na polnici, a půjde ve víchru poledním. ¹⁵ Hospodin zástupů chrániti jich bude. Kameny z praku je porazí a sežerou, pijíce opijí se jako vínem, naplnění budou jako číše, jako rohy oltářové. ¹⁶ A vysvobodí je Hospodin Bůh jejich v den ten jako stádo lidu svého; neboť kameny svaté budou se zdvíhati na zemi jeho. ¹⁷ Nebo co lepšího může míti a co krásnějšího nežli obilí vyvolených a víno plodící panny!?

HLAVA 10. – ¹ Žádejte od Hospodina deště za doby jarní! Hospodin činí sněhy, hojně deště dává jim a každému zeleň na poli. ² Neboť modly mluví neužitečně, věštcí vidí lež, vykladači snů mluví nicotně, a marně těší. Proto bloudí jako stádo, trpí, protože nemají pastýře.

³ Na pastýře roznítíl se hněv můj, a kozly potrestám. Ano, navštívil Hospodin zástupů své stádo, dům Judův, a učinil z nich takořka slavného koně svého v boji. ⁴ Z něho (vyjde) úhelný kámen, z něho kolík, z něho válečný luk, z něho vyjde každý vůdce. ⁵ Společně šlapati budou junáky jako bláto ulic v boji; bojovati budou, neboť Hospodin bude s nimi; a zahanbeni budou jezdci. ⁶ Dám sílu Judovu domu a dům Josefův vysvobodím; přivedu je zpět, neboť mám soustrast s nimi, i budou jako byli než jsem je zavrhl, neboť já jsem Hospodin, Bůh jejich, který je vyslýchá. ⁷ Efraimští budou jako junáci, veseliti se bude srdce

V. ⁸. „*dám svůj*“ který nyní stavějí a který předobrazuje a připravuje *církev katolickou*. – „*oči otevřené*“ a laskavě bdící. – Nová obec za vedení Hospodinova povede vítězné boje proti nepřítelům stavby chrámové a později proti nepřítelům církve katolické (církev „*bojující*“).

V. ⁹. Mesiáš král, který byl dobyl území (v. 1 nn); slaví vítězný vjezd do svého hlavního a sídelního města. Kterak se to proroctví splnilo, viz Mt 21, 1.; Mk 11, 1.; Lk 19, 29.; Jan 12, 14.

V. ¹¹. Mesiášova říše pokoje bude založena teprve po vítězných bojích s nepříteli. Hospodin oslovuje Sion.

V. ¹². podává rozkaz Boží, kterým povolal zajatce domů.

V. ¹³. Hospodin počíná líčiti boje své proti nepřítelům Siona. Národ israelský bude mu v tom boji zbraněmi: lukem (Juda), šípy (Efraim– Israel), mečem (Sioňané), kterým bude mávati (= „*vzbudím*“).

V. ¹³. zejména uvádí „*Javana*“, t. j. *Řeky*, Alexandra Velikého a jeho dědice jakožto nepřátele Sionu podle Dan hl. 2.

V. ¹⁶. „*kameny svaté budou se zdvíhati na půdě*“ Hospodinově, až bude postaven *chrám jerusalemský, sídlo Hospodina*, který odtud bude vlasti a jako *král* své poddané (pastýř své stádo) *střežiti a chrániti*.

V. ¹⁷. mluví o šťastném stavu *národa* po vítězství; ten stav po způsobu S. z. jest popsán svěžestí a květem mládeže, jakož i hojnou úrodou.

Hl. 10. V. ¹. popisuje požehnání, jež Hospodin chystá svému lidu.

V. ³. Co bylo slíbeno ve v. 13, 9., splnilo se, jak vypisuje 10, 3cd– 12.! Tento úryvek praví, že spravedlnosti Boží již „*stádce Hospodinovo*“ učinilo zadost a že nastala *doba odměny a odpuštění*.

V. ⁴. Řízením Božím bude míti Juda dosti řádných vůdců na výpravě proti nepřítelům, bude míti dosti potřebných prostředků válečných, jako jsou stany.

V. ⁶. líčí ovoce, plynoucí z vítězství národa israelského zase spojeného.

jejich jako z vína; synové jejich uzří to, i budou se veseliti, plesati bude srdce jejich v Hospodinu.

⁸ Pošepci jim a shromáždím je, neboť vykoupil jsem je; a budou se množiti, jako se prve množili. ⁹ Rozseji je mezi národy, a z daleka vzpomínati budou na mne; živi budou se syny svými, a navrátí se. ¹⁰ Přivedu je zase z Egyptské země, z Assyrie shromáždím je; do země Galaadu a Libanu přivedu je, a nebude možno najít jim místa. ¹¹ Přejdou úžinu mořskou, bíti budou mořské vlny, zahanbeny budou všechny tůně vodstva, snížena bude pýcha Assyřanů a žezlo Egypta se vzdálí. ¹² Posilním je v Hospodinu, a ve jménu jeho choditi budou, praví Hospodin.

HLAVA 11. – ¹ Otevři, Libane, své brány, ať zhltá oheň tvé cedry! ² Kvil, jedle, neboť padl cedr, neboť velikáni jsou zpuštěni. Kvilte, duby basanské, jeť posekán les neprostopupný! ³ Slyšte kvilení pastýřů, jeť pohubena nádhera jejich! Slyšte řev lvů, jeť pohubena pýcha Jordánu!

⁴ Toto praví (mi) Hospodin, Bůh můj. „Pas stádo na zabití, ⁵ jehož kupci je zabíjejí bez milosrdenství, a jehož prodavači říkají: „Požehnán buď Hospodin! Zbohatli jsme!“ Aníž mají pastýři jejich slitování s nimi. ⁶ Neboť já nebudu již slitování míti s obyvateli země, praví Hospodin! Aj, já vydám lidi, každého do rukou druhá jeho, do rukou krále jeho; ti zkazí zemi, a nevytrhnou (ji) z rukou jejich!“ ⁷ Proto tedy pásal jsem stádo na zabití, ó chudi stáda! A vzal jsem si dvě hole, jednu nazval jsem „Zálíba“ a druhou nazval jsem „Svazek“. Pásal jsem tedy stádo. ⁸ A podtál jsem tři pastýře v jednom měsíci. Duše má pojala odpor k nim; však také duši jejich zmrzel jsem se já. ⁹ Řekl jsem: „Nebudu vás (dále) pásti! Co chce umřít, ať umře; co chce zmizeti, ať zmizí; a ostatní ať se navzájem sežerou!“ ¹⁰ I vzal

V. ¹⁰. V Egyptě bylo mnoho Židů již od dob Jeremiášových (Jer 43, 6.); viz o obci židovské v Elefantině k Neh 2, 19. V Assyrii bylo mnoho Israelitů od r. 721 (zajetí assyrské). – „Galaad“ = Zajordání. – „země Libanu“ = severní Palestina.

V. ¹². zakončuje úryvek hl. 9– 11 „ve jménu Hospodina choditi“ = těšiti se z jeho ochrany, což předpokládá, že mu věrně budou sloužiti.

Hl. 11. V. ¹. – ³. oznamuje básnicky účinky Božího trestu, který stihne špatné pastýře. „cedry“, „cypřiše“ (Vulg.: „jedle“) a „duby“ zobrazují israelské velmože, pastýře, „velikáni“ – israelští velmoži. O Basanu srv. Is 2, 13.; Jer 50, 19.; Mich 7, 14.; Ez 27, 6.

V. ³. Lvi mivali svá doupatá v houštinách, kterými byly porostlé břehy Jordánu. S pastýři trestanými bude ovšem také mnoho trpěti jejich zatvrzelé stádo, lid. *Bezmála všichni vykladači právem uznávají, že tyto vv. prorocky líčí poslední pohromu národa židovského a zkázu státu jeho, který mu zničili Římané r. 70 po Kr. Jaké „pastýře“ měli tehdy Židé! Jací lidé je „pásli“ za dob Kristových, kteří pravého Pastýře přibíli na kříž!*

V. ⁴. Zach popisuje své prorocké vidění, které dokazuje, že Bůh jednal a jednati bude nejvš *spravedlivě*, když špatné pastýře a s nimi i nehodný jejich lid potrestal a přišťe zase potrestá. V tom vidění Zach dostává od Hospodina rozkaz, aby pásal stádo, t. j. pečoval o ně, jako činívá *dobrý pastýř*. Zach podrobuje se Božímu přání, pečuje o stádo jemu svěřené, ale stádo jen pohrdá. Národ israelský je tu přirovnáván ke stádu, které majitelé *prodávají*, aby zbohatli, které kupci jen *zabíjejí*; pastýři ke všemu tomu mlčí, nemajíce se stádem svým slitování. *Velmoži* utiskují národ a *pastýři* ustanovení od Boha, *králové, úředníci* atd. k tomu všemu mlčí! Tak bývalo před zajetím, tak bude před zavržením národa po Kristově smrti!

V. ⁷. „*hůl*“ odznak pastýře. *Prvá hůl* zobrazovala smlouvu nejvyššího pastýře se všemi kmeny (= „*národy*“ v. 10.) Israelovými; ta smlouva byla výrazem „*zálíby*“ Boží v Israelovi, projev jeho blahovůle k jeho národu. Zálíba Boží v národě *ž* došla vrcholu, když mu byl připraven a poslán Mesiáš (pastýř). *Druhá hůl* představovala snahu Hospodinovu spojití Judu s Israelem v jeden bratrský celek. *Dvě hole* pastýřské znamenají *dvojnásobnou pečlivost* nejvyššího pastýře o lid, *ale také dvojnásobný trest* lidu za jeho nevděk. Obě hole byly zlomeny, když národ vyvolený ve své většině odštěpil se od menšiny, která se stala jádrem církve katolické.

V. ⁸. „*tři pastýři*“ jsou nejspíše tři představení židovského národa za dob Kristových, jejichž jména nesnadno udati.

V. ¹⁰. Smlouvu svou s lidem zastavil, když s věrným „*zbytkem*“ národa učinil smlouvu *novou*, které většina národa učinila se nehodnou.

jsem hůl svou, jež slula „Záliba“, a zlomil jsem ji, abych zrušil smlouvu svou, kterou jsem byl učinil se všemi národy; ¹¹ zrušena byla v den ten, i poznali chudí stáda, kteří mě pozorovali, že to bylo slovo Hospodinovo.

¹² Tu jsem jim řekl: „Uznáváte-li to za dobré, dejte mi mzdu mou; ne-li, nechte toho!“ I odvážili mně za mzdu třicet stříbrných. ¹³ Tu mi Hospodin řekl: „Vrz to hrnčířovi, krásnou mzdu, kterou jsem ceněn od nich!“ Vzal jsem tedy třicet stříbrných a vrhl jsem je do domu Hospodinova hrnčířovi. ¹⁴ A přelomil jsem druhou svou hůl, která slula „Svazek“, abych rozvázal bratrství mezi Judou a Israelem.

¹⁵ Poté Hospodin mi řekl: „Vezmi si ještě nádoby pastýře bláznivého! ¹⁶ Neboť aj, já vzbudím pastýře v zemi, který opuštěných nenavštíví, rozptýleného nebude hledati, raněného nevyhlídá, a toho, co jest silné, nevykrmí, ale maso tučných jísti bude a paznehty jejich roztrhá.

¹⁷ (Běda) pastýři ničemnému, opouštějícímu stádo! Meč na rámě jeho a na pravé oko jeho! Rámě jeho úplně uschne a pravé oko jeho dokonale oslepne!”

DÍL DRUHÉHO ČÁST DRUHÁ:

Osudy stádce (12, 1.– 14, 21.).

HLAVA 12. – ¹ Zatížení Israele slovem Hospodinovým.

Slovo Hospodina, který roztahuje nebesa, zakládá zemi a tvoří duši člověka v něm: ² Aj, já učiním z Jerusalema číši opojení všem národům vůkol; ano i Judovi bude (jí) při obležení Jerusalema. ³ V den ten udělám z Jerusalema kámen na zdvíhání všem národům; všichni, kdož jej zdvíhati budou, hluboko se rozdrásají. Všechna království světa se seberou proti němu. ⁴ V den ten, praví Hospodin, raním všechny koně, že se splaší, a jezdce na nich, že se zblázní; ale pro dům Judův budu míti oči otevřené, kdežto všechny koně národů udeřím slepotou.

⁵ I řeknou si vůdcové judští ve svém duchu: Posilniž mi obyvatele Jerusalema Hospodin zástupů, Bůh jejich! ⁶ V den ten učiním z vůdců judských jako ohnivou pec v hranici dříví a jako hořící pochodeň v seně; sežerou napravo i nalevo všechny národy vůkol, a bude

V. ¹². *Bůh*, který vykonával pastýřský svůj úřad ve S. z. skrze krále, kněze a proroky, přišel konečně na svět v *lidském těle*, aby jej vykonával *osobně sám* (Mesiáš); potkal se s týmž neúspěchem jako zde ve vidění Zachariáš, představující pastýře nejvyššího. Jako byl Zach. oceněn za 30 stříbrných od těch, kterým sloužil, tak byl později také Mesiáš oceněn za tuto bídnou cenu 30 stříbrných od knížat kněžských, v jejichž prospěch byl pracoval.

V. ¹³. nápadně podobá se Mt. 27, 5.– 10. Viz Sýkorovy poznámky k tomuto místu v B. Č. Díl II. sv. I.

V. ¹⁴. Když jest prorok-pastýř tak málo vážen, vzdává se svého úřadu: proto láme druhou hůl; tím naznačuje, že se Hospodin vzdává aspoň zatím úmyslu spojití kmeny bývalé říše severní s kmeny říše jižní v jeden celek, v jeden stát a církev.

V. ¹⁷. Tento pastýř znamená všechny zvrhlé velekněze a knížata, kteří spravovali Židy za dob Zachariášových, kteří se vedrali ve velekněžství nebo v knížetství, kterým vydal Bůh Židy pro jejich hříchy, zejména proto, že zavrhlí jej (Boha) a pastýře jeho. Takový byl zejména zločinný *Jason* ... a bratr jeho *Menelaus* (srv. 2 Mach 4, 2 5.; 5, 6), tací byli také *Herodes*, *Annáš*, *Kaifáš*, *zákoníci* a *fariseové* ... tací byli po Kristu *Theodas* a *Juda Galilejský* ... dále *Barkochba* za dob císaře Hadriána ... takový bude konečně *Protikristus* ...

Hl. 12. V. ³. Neprátelům překážeti bude Jerusalem jako veliký kámen v cestě; budou se pokoušeti jej odvaliti, aby mohli jiti dále za svými panovačnými plány; všechny pokusy jejich selžou; výsledek všeho bude, že se sami o ten kámen poraní.

V. ⁴. „*otevřené oči*“ abych jej vysvobodil a oslavil. – Proroctví, jež tu Zach podává, splnilo se částečně za dob machabejských, dokonale však plnilo a plní se v církvi katolické.

V. ⁵. Vůdcové Israelovi (zejména, duchovního Israele) budou skládati všecku důvěru ve svého Boha, od něho si vyprošovati sílu pro své poddané.

V. ⁶. Jerusalem, střed království Mesiášova, zůstane přes všechny pokusy nepřátel tam, kde jej Bůh bude chtít mít; nepřátelům nepodaří se jím pohnouti.

opět bydleno v Jerusalemě na jeho místě, v Jerusalemě. ⁷ A zachová Hospodin stany judské jako na počátku, aby se nemohl chlubit pyšně dům Davidův, a obyvatelstvo jerusalemské aby se nemohlo vypínati proti Judovi. ⁸ V den ten chrániti bude Hospodin obyvatelů jerusalemských; klopýtající mezi nimi bude v den ten jako David, a dům Davidův bude jako Bůh, jak anděl Hospodinův před nimi (krácející). ⁹ V den ten se vynasnažím, abych potřel všechny národy, přicházející na Jerusalema.

¹⁰ A vyleji na dům Davidův a na obyvatelstvo jerusalemské ducha milosti a modliteb, i patřiti budou na mne, kterého zbodali a kvíliti budou nad ním jako se kvílívá nad jedináčkem a zalostit budou nad ním jako se žalostívá nad úmrtím prvorozence. ¹¹ V den ten bude veliké kvílení v Jerusalemě jako bývá v Adadremmonu na rovině Mageddské. ¹² Kvíliti bude země, každý rod zvláště: rody domu Davidova zvláště a ženy jejich zvláště; rody domu Natanova zvláště a ženy jejich zvláště; ¹³ rody domu Leviova zvláště a ženy jejich zvláště; rody Semejovy zvláště a ženy jejich zvláště; ¹⁴ všechny rody ostatní, každý rod zvláště a ženy jejich zvláště.

HLAVA 13. – ¹ V den ten bude míti studnu otevřenou dům Davidův a obyvatelé jerusalemské k obmytí hříchu a skvrny. ² V den ten – praví Hospodin zástupů – vyhladím jméno model ze země a nebude již vzpomínáno jich; také [falešné] proroky a ducha nečistého vzdálím ze země. ³ Bude-li kdo ještě prorokovati, řekne mu otec jeho a matka, kteří ho zplodili: „Nebudeš živ! Neboť jsi mluvil lež ve jménu Hospodina!“ I probodne ho otec jeho a matka jeho, vlastní rodičové, když bude prorokovati. ⁴ V den ten budou se hanbiti proroci, každý z vidění svého, že prorokoval; aniž se budou přikrývati pláštěm ze srsti, aby lhali, ⁵ ale (každý) řekne: „Nejsem prorok, oráč já jsem; jeť Adam vzorem mým od

V. ⁸. „klopýtající“ = slabý. „David“ junák silný, který dával lvy a zabil Goliáše, „dům Davidův“ = církev panující („církevní knížata“).

V. ¹⁰ – ¹⁴. ¹³ ¹ – ⁶. líčí duchovní stav království mesiášského, „obyvatelstvo jerusalemské“ = poddané církevním vrchnostem. – „ducha milosti“ (milosrdenství), který je bude puditi, aby nebyli tak zatvrzelí jako bývali. – „ducha modliteb“, který je bude puditi, aby zdvíhali mysl svou k Bohu, aby soustrastně patřili na zbodeného (Boha) – Mesiáše. – O zbodeném srv. výše 11, 12 n; níže 13, 7.; Is 53, 3.– 12., Jan 19, 37. – „patřiti budou“ s úctou a důvěrou. Srv. Nm 21, 9. – Ani za dob Zachariášových nemohlo býti podivno, že si přičítá Mesiáš to, co jindy si Hospodin přičítá: „vynasnažím se, abych potřel“ (v. 9.) „vylíji ducha milosti“, když již Is jmenoval Mesiáše jmény, jež naznačovala jeho božství. – O bolesti nad úmrtím jedináčka srv. Jer 6, 26.; Am 8, 10.

V. ¹¹. Hadadrimmon nebyl Adonis nebo Tammuz, o němž viz Ez 8, 14! Jer píše, že na rovině Mageddské bylo za jeho doby město, zvané Maximianopolis, které slulo dříve Hadadremmon, kde byl král Josiáš smrtelně raněn a kde tedy byl skon tohoto zbožného krále bolestně oplakáván.

V. ¹² n. Natan byl syn Davidův, od něhož pocházel Zorobabel (Lk 3, 27. 31.). Semej byl potomek Leviův (Nm 3, 21.). Měl-li Zach skutečně tohoto Natana (a ne stejnojmenného proroka) a tohoto Semeje (není-li třeba čísti „Simeon“) na mysli, chtěl zdůrazniti zvláštní povinnost představených kněží plakati nad utrpením Mesiáše, kterým se mu odměnil nevďěčný lid.

V. ¹⁴. Tato slova počala se plniti již pod samým křížem na Kalvarii (Mt 27, 54.; Lk 23, 48.) a od té doby tisíce a tisíce duší pohlíželo a pohlíželo na Ukřižovaného. – Slova Zach 12, 10. uvedena jsou Zjev 1, 7.

Hl. 13. V. ¹ – ⁶. patří k předchozímu úryvku 12, 10.– 14. Za dob příštích, zejména mesiášských nebude již modlářství ani prorockých cechů, jaké bývaly před zjetím v Izraeli.

V. ¹. Obraz vzat z očí starozákonných; srv. Nm 8, 7.; Nm 19, 9.; Ž 50, 9. –

V. ². O tom, že nezbude po modlářství ani památky, srv. Os 2, 17. – „ze země“ Judské, která předobrazuje církev N. z.

V. ³. Srv. Dt 13, 6.; 18, 20. a stesky proroků starozákonních, že lid věří příliš prorokům.

V. ⁵. „oráč“, který jako Adam v potu tváře vzdělává půdu dobývá si živobytí a tedy nežije z darů, jež prorokům ctitelé jejich na výživu dávali.

mého mládí." ⁶ A bude-li tázán: „Co jsou rány tyto mezi rukama tvýma?" odpoví: „Těmi byl jsem zbit v domě těch, kteří mě milovali!"

⁷ Ó meči, povstaň na pastýře mého, a na muže, jenž jest mým společníkem; – praví Hospodin zástupů – bij pastýře a rozprchnou se ovce; a obrátím ruku svou k malíčkým. ⁸ A v celé zemi – praví Hospodin – dvě třetiny budou v ní rozptýleny a zhynou, ale jedna třetina v ní zbude. ⁹ Tu třetí část provedu ohněm, a páliťi je budu jako bývá páleno stříbro, a vyzkouším je jako bývá zkoušeno zlato. On vzývati bude mé jméno a já uslyším ho. Řeknu: „Lid můj jsi ty," a on řekne: „Hospodin jest Bůh můj."

HLAVA 14. – ¹ Ejhle, přijdou dny Hospodinovy, kdy budou rozděleny kořisti tvé prostřed tebe. ² Shromáždím všechny národy k Jerusalemu do boje, dobudou města, vydrancují domy, przniti budou ženy, a polovice města půjde do zajetí; ale zbytek lidu nebude vyhlazen z města. ³ Vytáhne totiž Hospodin a bojovati bude proti národům těm, jako bojoval v den zápasu. ⁴ Nohy jeho stanou v den ten na hoře Olivové, která jest proti Jerusalemu, na východ; a rozpoltěna bude hora Olivová uprostřed na východ a na západ rozsedinou velmi velikou, že se oddělí polovice hory na sever a polovice na jih. ⁵ I budete utíkati do údolí hor mých, neboť sousediti bude rozsediná hor (těch) s vaším místem; budete utíkati jako jste utíkali před zemětřesením za dnů Oziáše, krále judského. (Tehdy) přijde Hospodin, Bůh můj, a všichni svatí s ním.

⁶ V den ten nebude světla, ale mráz a zima. ⁷ Bude to den jeden, který jest znám Hospodinu, nebude dne a noci; v čas večera bude světlo. ⁸ V den ten vycházejí budou vody živé z Jerusalema: polovice jich do moře východního a polovice jich do moře západního: v létě v zimě budou. ⁹ Hospodin bude králem nad celou zemí; v den ten bude Hospodin

V. ⁶ „*mezi rukama tvýma*" = na prsou (nebo v obličej); z 3 Král 20, 35 nn možno jest vyvozovati, že příslušníci prorockých cechů si dělali znamení na těle, rány, jizvy a pod. Výrok domnělého proroka kladen byl při bohoslužbě na svátek Pěti ran Kristových na jazyk trpícího Mesiáše. Ve smyslu toliko přizpůsobeném: *Ti, kteří měli Krista milovati, které si k lásce byl zavázal tolikým dobrodiním, zbičovali a zbodali ho tolika ranami!*

V. ⁷⁻⁹ . jest úryvek, který nesouvisí ani s 13, 1.– 6. ani s hl. 14. Patří obsahem svým za hlavu 11 nebo za 11, 14.?

V. ⁷ . „*meč*" bývá brán za *nástroj ran* nebo *smrti vůbec*; tak i zde.

V. ⁸ . „*v zemi*" Judské dvě třetiny, tedy většina Židů, až bude pastýř-Mesiáš bit, pohrdne jím, odtrhne se od třetiny, která mu zůstane věrným jádrem jeho církve. Ale i tu třetinu bude třeba protřítí (v. 9.).

V. . Dvě třetiny Židů a odpadky třetí třetiny byly rozváty do světa, zejména po r. 70. po Kr. Jinými slovy: zbylá třetina byli „*židokřesťané*", ke kterým se přidružili křesťané z pohanstva, aby s nimi utvořili *nového*, duchovního Israele, nový Jerusalema, novou obec, novou církev.

Hl. 14. V. ¹⁻⁵ . jest úvod k dalšímu líčení dob mesiášských. – „*dny Hospodinovy*", – kdy bude Hospodinovi zakročiti a ukázati svou věrnost, všemohoucnost, která přispěje na pomoc ohroženému a částečně poníženému Jerusalemu. Až nepřátelé Jerusalema (částečně) dobudou, budou se o to, co v něm najdou, dělit.

V. ⁵ . Údolí hory Olivové (rozpoltěné), do kterého se zbožní utekou, až Jerusalema (částečně) padne, sousediti bude s „*vaším místem*", t. j. s Jerusalemem, z něhož prchati budete, tedy s údolím Kidronským, které věnčilo Jerusalema na východě.

V. ⁶ . *Světlo* – náznak štěstí a radosti; *mráz a zima*, nedostatek tepla a světla znamená opak toho štěstí.

V. ⁷ . Den a noc nebudou se střídati, bude jeden *jediný den bez noci!* Kdy ten věčný den zasvitne, aby zaplašil navždy temno útrap, známo jest pouze Hospodinovi, který stanovil délku bojů a dobu vítězství. Zach má na mysli boje nové obce židovské, dále zápasy obce Mesiášovy až do konečného vítězství na konci světa. Zasluhuje povšimnutí, že Pán na hoře Olivové předpověděl příští, protivensství a pohromy, také pád Jerusalema a poslední soud; srv. Mt 24, 2 n; Mk. 13, 3 n.

V. ⁹ . Jediným králem v Judsku bude Hospodin, bude tedy jinak než nyní po návratu ze zajetí, kdy vládně v Pa- lestíně *také král perský!*

jeden a jméno jeho bude jedno. ¹⁰ Celá země od Pahorku až k Remmonu na jihu proměněna bude v nížinu; Jerusalelem však povýšen a obýván bude na místě svém od brány Benjaminovy až k místu brány první a až k bráně Rožní; a od věže Hananeel až k lisům královským. ¹¹ Budou bydleti v něm, nebude již v kletbě, ale seděti bude Jerusalelem bezpečně.

¹² A rána, kterou stihne Hospodin všechny národy, kteří bojovali proti Jerusalemu, bude tato: chřadnouti bude tělo každého, ačkoli státi bude na nohách svých, oči jeho zchradnou mu v důlcích a jazyk jejich zchradne jim v ústech. ¹³ V den ten bude veliký zmatek od Hospodina mezi nimi, i uchopí druh ruku druhu svého, a vztáhne ruku svou druh proti druhu. ¹⁴ Ale i Juda bojovati bude proti Jerusalemu. A shromážděna budou bohatství všech národů vůkol, zlato, stříbro i roucha v množství velikém. ¹⁵ Taková rána stihne také koně, mezka, velblouda, osla i všecek dobytek, jenž bude v onom táboře; taková jako rána ona.

¹⁶ A všichni, kdož zbudou ze všech národů, kteří přitáhli na Jerusalelem, stoupati budou rok co rok, aby se klaněli Králi, Hospodinu zástupů, a slaviti slavnost stánků. ¹⁷ A na toho, kdo by nepřišel z národů země do Jerusalema, aby se klaněl Králi, Hospodinu zástupů, nebude padati déšť. ¹⁸ Nebude-li stoupati a nepřijde-li i národ egyptský, také na ně padne rána, již bítí bude Hospodin všechny národy, kteří nepůjdou slaviti svátku stanového.

¹⁹ To bude trest Egypta, a to bude trest všech národů, kteří nebudou stoupati, aby slavili slavnost stánků.

²⁰ V den ten bude na uzdě koně (napsáno): „Svaté Hospodinu“ a budou kotly v domě Hospodinově jako číše před oltářem. ²¹ Každý kotel v Jerusalemě a v Judsku bude zasvěcený Hospodinu zástupů. I přijdou všichni obětníci a vezmou si z nich a vařiti budou v nich; a nebude již kupce v domě Hospodina zástupů v den ten.

V. ¹⁰. „*Pahorek*“ = Geba známá z 4 Král 23, 8.; „*Remmon*“ známé z Jos 15, 32. – *Brána Benjaminova* slula snad jinak také *brána Efraimova*. Kde byla, viz k 4 Král 14, 13. (Neh 8, 16.) Označení „*od brány Efraim až ku bráně Rožní*“ viz tamže (4 Král 14, 13.). „*až k místu brány první*“ zdá se býti glosa. – „*první*“ mohlo by znamenati „*starou*“.

V. ¹². *Za živa* budou *hniti* nepřátelé církve. Srv. Is 66, 24.

V. ¹⁵. Obrazy, vzatými z válčení starozákonného, vyličena tu dokonalá pohroma poraženého nepřítele. Proctví toto splnilo se částečně za dob machabejských, plnilo se a plní se dokonaleji v církvi katolické a splní se zejména *na konci doby mesiášské* (Zjev 20, 7.).

V. ¹⁶. Nepřátelé království Božího, kteří nezahynou, vstoupí sami do něho a budou s radosti slaviti svátky jeho. Srv. Is 66, 23 n.

V. ¹⁸. V Egyptě neprší mnoho tak jako tak, polím dodává vláhy *Nil*, Může však i Egypt trestán býti suchem mimořádným, že nastane porucha v pravidelném zavodňování polí.

V. ²⁰. n Nápis „*Zasvěcený Hospodina* měl velekněz na své čelence. Viz Ex 28, 36. V N. z. bude svatost větší, všeobecnější nežli byla ve S. z.

KNIHA PROROKA MALACHIÁŠE

Úvod.

Knížku Malachiášovu po *úvodu* (1, 1.– 5.), ve kterém dovolává se Hospodin lásky své k národu israelskému, lze rozdělit na *dvě části*: *Část první kárá hříchy kněží i lidu* (1, 6.– 2, 16.): Oběti, které podávají kněží, nejsou bezvadné (1, 6.– 9.), proto je Hospodin zamítá a zavede si oběť novou, bez úhony, čistou, která mu bude podávána na celém světě (1, 10n). Kněžstvo nemá náležité úcty k Hospodinově velebnosti (1, 12.– 14.); proto bude trestáno (2, 1.– 4.). Nenásleduje starobylého vzoru kněze, který byl bohoslužebníkem podle Božího srdce, proto budou v opovržení (2, 5.– 9.). Židé jsou národ věrolomný (2, 10.), muži berou si cizinky za manželky (2, 11 n), kdežto manželky, jež byli pojali za svého mládí, propouštějí (2, 13.– 16.).

Část druhá líčí příští obnovu Israelovu (2, 17.– 4, 3.). Na stesk Židů, že bezbožníci se mají dobře (2, 17.) Hospodin odpovídá, že se blíží den jeho soudu: Pán přijde, očistí si kněžstvo a vzdálí z národa všechno zlo (3, 1.– 5.). Jen ať se obrátí národ kajicně k Hospodinu a odvádí povinné desátky! Pak ho nemine hojné požehnání (3, 6.– 12.). Na nový stesk Židů, že spravedliví trpí, kdežto bezbožníkům je dobře (3, 13.– 15.), Hospodin odpovídá, že všechno bude spravedlivcům odměněno v den, kdy Hospodin přijde na soud, aby všechny nesrovnalosti srovnal; kdežto bezbožníci bídně zahynou, spravedlivci budou jásati z dokonaleho vítězství (3, 16.– 4, 3.).

V prvním doslovu (4, 4.) vybízí Mal Židy, aby pečlivě dbali příkazů Mojžíšových.

Ve druhém doslovu (4, 5 n) předpovídá činnost proroka *Eliáše* před posledním soudem.

Mal napsal svou knížečku (pravděpodobně) kolem r. 420, když byl obsah její o něco dříve (ne celých sto let po Aggeovi a Zachariášovi) *ústně přednesl*.

Mal svědčí (3, 8.), že vyvolený národ hospodářsky strádá a že ten nedostatek jest Boží kletba; podobný stav bídy našel v Palestině také Neh (5, 1 nn). Ta bída zplodila lichvu, zámožnější utiskovali sociálně slabší své spoluobčany (Neh 5, 1.– 13.); s tím se srovnávají stesk chudiny, které tlumočí Mal 2, 17.; 3, 14 n.

Hebrejščina Malachiášova vykazuje stopy pozdní doby. *Zvláštnost jeho* jsou otázky, jež klade na jazyk svých posluchačů a ke kterým poté delší rozpravou odpovídá.

Mal byl vřelý vlastenec, planoucí láskou k svému lidu, byla to *duše* hluboce náboženská, *která uměla ve své víře a v přímém styku s Boží pravdou nalézt odpověď na palčivé záhady své doby*.

HLAVA 1. – ¹ Zatížení Israele slovem Hospodinovým skrze Malachiáše.

² Miloval jsem vás, praví Hospodin, a říkáte: „V čem jsi miloval nás?“ Zdali nebyl Esau bratr Jakobův? – praví Hospodin. – Miloval jsem však Jakoba, ³ kdežto Esau měl

HL 1. V. ¹. „Zatížení“ – prorokství hrozebné, ačkoliv obsahuje také radostné sliby. Srv. Nah 1, 1.; Zach 9, 1.; 12, 1. *Malachiáš* = *Posel Hospodinův*. Je to jméno vlastní, nikoliv obecné nebo náznačné (symbolické), znamenající snad Esdráše nebo jiného vynikajícího muže S. z. Nesprávné bylo mínění stoupenců Origenových, že Malachiáš byl anděl, pouhý duch, který sestoupil s nebes na zemi a vzal na sebe lidské tělo.

V. ²–⁵. Úvodem k následujícím výtkám Hospodin vzpomíná lásky své k Jakobovi, t. j. k národu israelskému; ta vzpomínka ukazuje nevděk Židů, kteří zapomínají na četné minulé důkazy lásky Boží a spolu předem již dokazují bezdůvodnost všelijakých námitek Židů proti Hospodinovi.

V. ³. Z lásky Hospodinovy k Jakobovi řinul se odpor a „nenávisť“ k Esauovi, Jakobovu úhlavnímu nepříteli. Hospodin miloval Israelity bez jejich zásluhy, Edomce pro zločiny jejich spravedlivě „měl v nenávisti“ (t. j. trestal a potrestal). Na obou národech ukázal Bůh svou *milostivost a spravedlnost*. O „nenávisti“, t. j. nedostatku lásky, srv. Lk 14, 26.; Ut 10, 37.; Jan 12, 25.

jsem v nenávisti, i obrátil jsem hory jeho v pustinu, dědictví jeho v (sídlo) příšer pouště.⁴ Dí-li Edomsko: „Zničení jsme, ale vystavíme zase zbořeniny," toto praví Hospodin zástupů: „Oni budou stavět, ale já bořit; a slouti budou „Území bezbožnosti" a „Lid, na nějž se Hospodin rozhněval na věky."⁵ Oči vaše to uvidí, i řeknete: „Veliký jest Hospodin za hranicemi Israelska!"

ČÁST PRVÁ:

Hříchy kněží (1, 6.-2, 9.) i lidu israelského (2, 10.– 16.).

⁶ Syn ctí otce svého a sluha pána svého; jsem-li tedy já (vás) otec, kde jest úcta má, a jsem-li já (vás) pán, kde jest bázeň má? praví Hospodin zástupů k vám, ó kněží, kteří pohrdáte jménem mým! Říkáte: „V čem jsme pohrdli tvým jménem?"⁷ Obětujete na oltáři mém chléb poskvrněný a říkáte: „Čím jsme jej poskvrnili?" Tím, že prohlašujete stůl Hospodinův za opovržlivý!⁸ Když podáváte slepé (dobytč) v obět, není to nic zlého? A když obětujete kulhavé a neduživé, není to nic zlého? Podej je svému místodržiteli, bude-li se jemu líbit, nebo prokáže-li ti svou přízeň, praví Hospodin zástupů.⁹ A nyní uprošujte Boha, aby se smiloval nad vámi, – rukama vašima staň se tak – přijme-li snad na milost vás, praví Hospodin zástupů.

¹⁰ Ó, by někdo z vás zavřel dveře, ó, byste nezapalovali oltářní oheň nadarmo!" Nemám zalíbení ve vás, – praví Hospodin zástupů – a oběti nepřijmu z ruky vaší.¹¹ Neboť od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy; na každém místě bude obětováno, a podávána bude jménu mému obět čistá; neboť veliké jest jméno mé mezi národy, praví Hospodin zástupů.

¹² Ale vy je poskvvrňujete tím, že říkáte: „Stůl Hospodinův poskvrněn jest, a co naň kladeno bývá, opovržlivé jest [i s ohněm, který to šíří]." ¹³ Říkáte: „Aj, mnoho námahy," a prskáte na to, praví Hospodin zástupů, a přinášíte z loupeží kulhavé a neduživé, přinášíte (je v) obět; zdali přijmu to z ruky vaší? praví Hospodin.¹⁴ Zlořečený (bud) podvodník, který má v stádě svém samce, nebo který zaslíbí (něco), obětuje (však dobytč) neduživé Pánu; neboť král veliký jsem já, praví Hospodin zástupů, a jméno mé jest hrozné mezi národy.

V. ⁴. Nebyli to Edomci, ale *Nabatáné*, kteří na území bývalého Edomska (zejména v Petře) si postavili památky svého umění, budící dnes náš obdiv.

V. ⁵. Trest, který Edomce stihne, přesvědčí Israele, že Hospodinova moc není omezena hranicemi Palestiny, ale že se vztahuje na krajiny mimo Palestinu, zkrátka na celý svět.

V. ⁶. Bůh byl *otec Israelův*, ježto mu dal život a o všechny jeho životní potřeby se staral. Srv. Ex 4, 22.; Dt 32, 6.; Is 63, 16.; 64, 8. „*pána svého*" se bojí (LXX). – „*má*" = mně příslušná. *Otcem i pánem* byl Hospodin *popředně kněžím*. „*jméno*" = velebnost, vznešenost Boží, která žádá úctu *nade všecko*.

V. ⁷. „*chléb*" = oběti vůbec; jsouť *pokrm Hospodinův* (Lv 21, 6.; 22, 25.).

V. ⁸. Nedostatek úcty kněží k Hospodinu, k oltáři jeho i obětém jemu podávaným jevil se zejména tím, že nedbali zákona (Lv 22, 22 nn; Dt 15, 21.), který kázal, že dobytč k oběti má byli bezvadné, že nesmí býti na př. slepé, kulhavé nebo jakkoliv nemocné.

V. ¹⁰. „*oběti*" jakékoliv, krvavé, nekrvavé, suché i mokré. Takové neusmířují, ale hněvají Boha, proto lépe, aby vůbec přestaly.

V. ¹¹. *Náhradou* za oběti nečisté, podávané *toliko na jednom místě* (ve chrámě jerusalemském), které byl Hospodin (v. 10.) zavrhl, bude za dob mesiášských konána bohoslužba čistá na každém místě světa a v té bude mít Hospodin zálibu dokonalou. Všeobecnost, světovost bývá u proroků známka dob mesiášských. Srv. Mich 4, 1 nn; Sof 3, 9.; Agg 2, 7.; Zach 8, 20 nn; 9, 10. a j. Středem té bohoslužby jest *obět eucharistická*, obět nejčistší, kterou přináší obětník nejsvětější – *sám Mesiáš*. Je to „*minchá*", t. j. obět nekrvavá. Bude provázena modlitbou svatých, která nahradí starozákonný oltář kadidlový.

V. ¹³. „*Mnoho námahy*" vyžaduje od kněží nepřijímatí od věřících vadných žertev a žádati od nich neúspěšně jen žertvy bezvadné, jaké podle zákona mají býti.

HLAVA 2. – ¹ A nyní (svědčí) vám tento příkaz, ó kněží: ² Nebudete-li chtít poslouchati a snažiti se, byste vzdávali slávu jménu mému, praví Hospodin zástupů: pošlu na vás chudobu, zlořečiti budu požehnáním vašim, zlořečiti budu jim, že jste se nesnažili! ³ Aj, já vhodím vám plece, a vykynu vám ve tvář lejno slavností vašich, a (to) vezme vás s sebou. ⁴ I zvíte, že jsem poslal k vám příkaz tento, aby zachována byla má smlouva s Levim, praví Hospodin zástupů.

⁵ Měl jsem s ním smlouvu života, pokoje – a dal jsem mu je – a bázně, i bál se mne a k mému jménu měl úctu. ⁶ Nauku pravdy měl ve svých ústech, nepravost nebyla nalezena naitech jeho; v pokoji a v přímosti chodil se mnou a mnohé odvrátil od nepravosti. ⁷ Rty kněze totiž mají dbáti vědy, a z úst jeho má býti hledána nauka; – jeť on posel Hospodina zástupů. – ⁸ Vy však sešli jste s cesty a pohoršili jste mnohé v nauce, porušili jste smlouvu (mou) s Levim, praví Hospodin zástupů. ⁹ Protož i já učinil jsem vás opovrženými a nízkými u všeho lidu, jako jste nezachovávali cest mých a nedbali jste nauky. ¹⁰ Zdali není jeden otec všech nás? Zdali Bůh jeden nestvořil nás? Proč tedy zpronevěrujeme se druh druhu rušíce smlouvu s otci našimi? ¹¹ Juda se zpronevěruje, ohavnost se děje v Izraeli a v Jerusalemě, neboť poskvrňuje Juda svatou věc Hospodinovu, kterou miluje, v manželství vchází s dcerou boha cizího. ¹² Zahladí Hospodin každého, kdo tak činí, mistra i žáka ve stanech Jakobových, i toho, kdo podává obět Hospodinu zástupů. ¹³ A za druhé činite toto: Příkrýváte slzami oltář Hospodinův, pláčem a řvaním, že již nedbám oběti a že nepřijímám nic příjemného z ruky vaší. ¹⁴ A říkáte: „Pro kterou příčinu?“ Proto, že Hospodin stal se soudcem mezi tebou a ženou mládí tvého, kterou jsi ty pohrdl, ač byla tvou družkou a manželkou tvé smlouvy. ¹⁵ Zdali nestvořil (ji) jeden, a zda není ostatek jeho dechu? A co (ten) jeden hledá nežli potomky Boží? Protož pečujte o svůj život a ženu mládí svého nepohrdejte! ¹⁶ Neboť nenávidím zapuzování – praví Hospodin, Bůh Izraelův – nepravostí příkrývá roucho své (takový), praví Hospodin, Bůh zástupů; (protož) pečujte o svůj život a nepohrdejte!

HL. 2. V. ¹. „*příkaz*“ svědčí vlastně vykonavatelům Boží prozřetelnosti, Božích trestů; ten příkaz oznamuje však také Mal *kněží*m, by věděli, jak se zaříditi, aby se hrozičím trestům vyhnuli.

V. ³. Dt 18, 3. přiděloval kněžím „*plece a žaludek*“ – Vházeti plece (kýty) do tváře, znamená trest Boží.

V. ⁵. Tou smlouvou Hospodin sliboval „*život a pokoj*“, t. j. hojný a bezpečný blahobyt, žádal pak „*bázeň*“, t. j. úctu k sobě. Teprve nyní nucen jest Hospodin hrozbami puditi Levity k této bázni, aby se udržela smlouva, která ji žádala jakožto nezbytnou podmínku (výše v. 4.).

V. ⁷. *Kněz* jakožto *učitel* představuje Boha, jehož poslem, tlumočnickem jest. srv. Lv 10, 11.; Dt 17, 10 n; Sir 45, 6. – „*posel*“ = anděl, pokud zvěstuje vůli Boží.

V. ⁸. „*sešli s cesty*“ proti svým předkům, kteří chodili s Bohem.

V. ¹⁰. Mnozí Židé časů Malachiášových zamilovali si cizinky, vcházeli s nimi ve sňatky a zapuzovali své dosavadní manželky proto, že se jim znechutily, neb i proto, že jich nechtěli živiti. O těchto zlořádech vypravují také Esdr hl. 9 n; Neh hl. 9 n; 13, 23 n. Ti, kteří pojali cizinky za manželky, odcizují se svému národu, vcházejí v bližší svazky s pohanskou společností, nedbají pak již zájmů židovských, jsou k nim lhostejní, pohrdají svými chudými soukmenovci, atd. „*stvořil*“ = zplodil.

V. ¹¹. „*svatá věc Hospodinova*“, jest národ Boží, jemu zasvěcený, který má zůstatí odloučený od pohanů, národů všedních, národnostně i nábožensky.

V. ¹². Prorok svolává kletbu na takového Israelitu: Ať jest vyloučen z národa, ať pobude práv občanských i náboženských!

V. ¹³. Israelité nepřibírají si jen cizinky za vedlejší manželky, nýbrž zapuzující dosavadní své ženy, činí si z modlářek své první manželky! – *První věc*, kterou byl Mal vytykal, byla manželství s cizinkami, *druhá věc* jest propouštění manželé-Židovky bez zákonité příčiny.

V. ¹⁴. Odepření Božího požehnání byl trest Hospodina soudce; *odsoudil* tím muže, propustivšího manželku, kterou byl pojal za svých i jejích mladých let, která byla mu po léta věrnou družkou života, se kterou ho poutala manželská *smlouva*, kdysi nerozlučná (Gen 2, 24.; Mt 19, 5 n).

ČÁST DRUHÁ:

Příští obnova Israelova (2, 17.–4, 3.).

¹⁷ Obtěžujete Hospodina řečmi svými a říkáte: „V čem ho obtěžujeme?“ V tom, že říkáte: „Každý, kdo činí zlé, dobrý jest v očích Hospodinových, a takový se jemu líbí; nebo kde je přece Bůh, (spravedlivý) soudce?“

HLAVA 3. – ¹ Aj, já posílám posla svého, aby připravil cestu přede mnou. Náhle pak přijde do chrámu svého panovník, po kterém vy toužíte, a posel smlouvy, jež vy chcete; aj, přichází, praví Hospodin zástupů, ² kdo však snese den příchodu jeho, a kdož obstojí, až se objeví? Jeť on jako tavicí oheň, a jako lužidlo, kterým se bílí. ³ Zasedna bude tavit a čistit stříbro; vyčistí syny Leviovy, protřibí je jako zlato a stříbro, by Pánu obětovali v spravedlnosti; ⁴ i bude líbit se Pánu obět Judy a Jerusalema, jako za dnů bývalých věků, za let starobyklých. ⁵ A přistoupím k vám, abych vás soudil, budu žalobcem rychlým kouzelníkům, cizoložníkům, krivopřísežníkům a těm, kteří násilně zadržují mzdu dělníkovi, (utiskují) vdovy a sirotky a potlačují cizince, aniž se mne bojí, praví Hospodin zástupů.

⁶ Neboť já, Hospodin, neměním se, a vy, synové Jakobovi, nejste jiní. ⁷ [Neboť] ode dnů otců vašich jste odpadali od zákonů mých, a nedbali jich. Navraťte se ke mně a navrátím se k vám, praví Hospodin zástupů. A říkáte: „V čem se máme navrátit?“ ⁸ Smí člověk olupovati Boha, že vy otupujete mne? Říkáte: „V čem tě olupujeme?“ V desátcích a prvotinách. ⁹ Nedostatkem jakožto kletbou stížení jste, neboť mě olupujete, vy, národ veškeren. ¹⁰ Noste všechny desátky do skladiště, ať je co jísti v domě mém; a zkuste mě v tom, praví Hospodin, nezotvírám-li vám otvory nebeské a nevyleji-li vám požehnání až na míru! ¹¹ Obořím-li se pro vás na žrouta, i neporuší úrody země vaší; aniž bude neplodná vinice na pozemcích (vašich), praví Hospodin zástupů. ¹² A blahoslaviti vás budou všichni národové, neboť země žádoucí budete vy, praví Hospodin zástupů.

¹³ Ztvdrla proti mně slova vaše, praví Hospodin. Říkáte: „Co jsme mluvili proti tobě?“ ¹⁴ Říkáte: „Marno je sloužiti Bohu; jaký užitek z toho máme, že dbáme příkazů jeho a že chodíme smutni před Hospodinem zástupů?“ ¹⁵ Protož nyní blahoslavíme zpupné, neboť

V. ¹⁷. podává otázku *zbožných Israelitů* (nize 3, 16.), kterou v nich vzbudily poměry druhé polovice století páteho: Zbožným Židům slavné sliby starších proroků jménem Hospodinovým dané se neplnily, naopak bylo jim mnoho a mnoho strádání, kdežto pohanským sousedům, panujícím nad Židy, dobře bylo; lépe se zdálo být i těm Židům, kteří se s pohany bratřili, nežli těm, kteří se přísně drželi své pravověrnosti.

HL. 3 V. ¹. počíná odpověď na stížnost Židů, vyslovenou 2, 17. „*posel*“, který bude připravovati Mesiášovi cestu, jest *Jan Křtitel*. Srv. Mt 3, 3.; 11, 10.; Mk 1, 2.; Lk 1, 17.; 3, 4. Cestu bude připravovati *kázáním pokání* (Is 40, 4.). Ten „*posel*“ bude *člověk a ne anděl*.

V. ². *Příchod Mesiášův bude doba soudu, který rozliší duchy dobré od špatných*; dlužno tedy se připravit na ten soud každému – *pokáním*. Srv. Is 1, 25.; Jer 6, 27.; Ez 22, 20.; Joel 2, 11.; Sof 1, 15.; Mt 3, 10. 12.

V. ³ n. Podle 1, 11. ustoupí oběti starozákonné oběti *nové, čisté*; aby tu čistou obět mohli podávat *kněží čisté*, dlužno je *očistit*. Úryvek Mal 3, 1.–4. dává církev předčítati o Hromnicích.

V. ⁷. Navrátit se k Hospodinu dlužno každému, kdo chce, aby den Hospodinův nebyl mu dnem trestu, ale odměny!

V. ⁸. *Židé „otupují“ Hospodina, ošizují ho o dávky*, které jsou povinni na výživu kněžstva, na konání bohoslužby dávat, kterých však nedávají, takže kněžstvo má bídu.

V. ¹⁰. Srv. Neh 10, 38 n; 13, 10.–13. – „*zkuste mě*“ = přesvědčte se, že dám hojnou *vláhu* vašim rolím a tím i úrodu.

V. ¹¹. Vinice *se nezvrhne*, nezklame tak, aby hojně rašila a kvetla, poté však nedala ovoce.

V. ¹². – „*žádoucí*“ Hospodinu, který bude mít v ní zálibu. To požehnání přinese *příští den Hospodinova soudu* (2, 17.).

V. ¹⁴ n. „*smutni*“ postice a kajíce se. Srv. Is 58, 3 n; Jer 6, 20.; Am 5, 21. a j.

dobře se mají bezbožníci; pokoušejí Boha a docházejí vysvobození." ¹⁶ (Tak) mluvili tehdy vespolek bohobojní. Hospodin to pozoroval a slyšel; a psána byla před ním pamětná kniha pro ty, kteří se bojí Hospodina a myslí na jeho jméno. ¹⁷ I budou mně, praví Hospodin zástupů, v den, kdy zakročím, majetkem; a šetřiti jich budu jako šetří člověk syna svého, který mu slouží. ¹⁸ I změníte svůj úsudek, až uvidíte rozdíl mezi spravedlivcem a bezbožníkem, mezi tím, kdo slouží Bohu a tím, kdo neslouží.

HLAVA 4. – ¹ Neboť aj, den přijde hořící jako pec, i budou všichni pyšní, všichni, kdož páchají bezbožnost, stéblem, i zapálí je ten přicházející den, praví Hospodin zástupů, a ten nenechá jim kořínku ni lístku. ² Ale vám, bojícím se jména mého, vzejde slunce spravedlnosti, a zdraví bude míti ve svých křídlech, i vyjdete a poskakovati budete jako telata z chléva. ³ A deptati budete bezbožné, ježto budou popelem pod patou nohou vašich v den, kdy já zakročím, praví Hospodin zástupů.

Doslov (4, 4.–6.).

⁴ Pamatujte na zákon Mojžíše, služebníka mého, který jsem jemu dal na Horebu pro všecky Izraelity, příkazy i ustanovení.

⁵ Aj, já pošlu vám proroka Eliáš, prve nežli přijde den Hospodinův veliký a hrozný, ⁶ i obrátí srdce otců k synům a srdce synů k otcům jejich, abych snad nepřišel a neudeřil zemi kletbou.

V. ¹⁶ „myslí na jméno” Hospodinovo, na jeho spravedlnost, věrnost, velebnost.

V. ¹⁷ „majetkem” vzácným, kterého nenechá vlastník na pospas, o který se pečlivě stará. Srv. Ex 19, 5 n; Dt 7, 6.; 26, 18.

V. ¹⁸ „úsudek” velmi ostře pronesený výše ve v. 14n.

Hl. 4. V. ¹ „den”, o kterém mluvil 3, 1. 17. – *Soudce* (i soudný den) bývá přirovnán *k ohni*. Srv. Dt 4, 24.; 32, 22.; Ž 17, 9.; 96, 3.; Dan 7, g.; Joel 2, 30. Mich 1, 4.; Sof 1, 18. a j. Srv. také Mt 25, 24.; 1 Kor 3, 15.; 2 Sol 1, 8.; 2 Petr 3, 12. Prorok má asi na mysli příchod Mesiášův, království jeho, všecku dobu, po kterou potrvá a zejména soud, kterým se skončí. Také pád Jerusalema r. 70. po Kristu byl den, kdy zakročil Hospodin, den tak hrozný, že býval spojován se dnem posledního soudu. (Mt 24, 3 nn; Mk 13, 4 nn; Lk 21, 5.)

V. ⁵ n je druhý dodatek, který připojil rovněž Mal ke svému spisku později. – Nelad a rozpory ve smýšlení Židů, které budou překážkou veliké jejich spásy, budou působením Eliášovým před posledním soudným dnem odstraněny; největší rozpor, který židovstvo dvojil a dvojl, byl a je spor o to, *byl-li Ježíš Nazaretský pravý Mesiáš a je-li církev katolická pravé království Mesiášovo*, od proroků předvídané a od národa izraelského očekávané. Menšina Židů do něho vstoupila, většina je odmítala; teprve na konci časů je uzná. Srv. Řím 11, 12. 15. 25. Eliáš tu jmenovaný není Jan Křtitel! „Eliáš přijde skutečně, ovšem až před druhým příchodem mým (k soudu poslednímu) a způsobí jakousi všeobecnou nápravu či obnovu mravní, zvláště ve svém národě; v jistém smyslu však (ve smyslu předobrazném) lze říci, že Eliáš již přišel, ne sice v osobě vlastní, nýbrž v osobě Jana Křtitele, pokud totiž Jan jakožto předobraz Eliášův vystoupil v duchu a moci Eliášově a připravoval na můj příchod první,” (Viz Nový zákon, Mt 17, 11.)

KNIHY MACHABEJSKÉ

pravují hrdinné boje „Machabejských“, zejména *Judy „Machabejského“*, slují také „*Knihy Machabejských*“ nebo „*Machabejské*“.

Dvě kanonické knihy Mach jsou *dvě podobná, avšak samostatná díla*, lišící se jazykem, kterým byla původně psána, slohem, úkolem, východiskem letopočtů a rozsahem času, který zabírají, jakož i dobou, kdy, a místem, kde byla napsána.

Kdežto 1 Mach byla původně napsána *hebrejsky*, byla původní řeč 2 Mach *řečtina*.

1 Mach vypravuje příběhy slohem dějepisným, prostým, 2 Mach vypravuje uměleji, slohem řečnickým, který podává některé události, stručněji vypravované již v 1 Mach, *podrobněji*, aby snáze mohla na ně navázati náboženskomravní poučky a pobídky, ve kterých si libuje. V 1 Mach převládá hledisko *dějepisce*, ve 2 Mach vystupuje do popředí více hledisko *řečníkovo*.

Obě knihy udávají sice dějinné údaje podle letopočtu (éry) Seleukovců; 1 Mach však počíná tento letopočet od *1. nisanu* tedy od jara r. 312 před Kr., kdežto 2 Mach počíná jej teprve od *1. tišri*, tedy od podzima téhož roku.

1 Mach zabírá události od nastoupení *Antiocha IV. (Epifana)*, t. j. od roku 175 před Kr. (únor/březen) až *do smrti velekněze Šimonar*. 135 před Kr., tedy okrouhle 40 roků. – Druhá kn. Mach nevypravuje dějin dále; počínajíc o něco dříve, t. j. za *Seleuka IV.* (187–175) končí smrtí *Nikanorovou*, t. j. 13. dnem měsíce adaru (= 8. března) r. 161 před Kr., zabírá tedy události toliko asi 15 roků!

1 Mach zdá se, že byla napsána v Palestině, 2 Mach nejspíše v Egyptě (Alexandrii).

1 Mach byla napsána mezi roky 104–63. 2 Mach byla napsána dříve, t. j. nejspíše již r. 125/4 před Kr. nebo o něco později.

Spisovatel 1 Mach užil pramenů starších, ústních i písemných, jež uvádí slovně neb u výtahu. Spisovatel 2 Mach kromě dvou listů položených v čelo knihy užil toliko většího díla Jasonova u výtahu 2 Mach 2, 20.–33.

Všichni vážní dějepisci uznávají velikou dějinnou cenu 1 Mach. Ačkoliv spisovatel 1 Mach vypravuje vesměs nestranně, jak se na dějepisce sluší, nezapírá nikde lásky k náboženství a národu svému; toho však nelze zazlívati žádnému dějepisci, pišícímu dějiny své vlasti.

Také 2 Mach zasluhuje víry.

Knihy Mach podávají netoliko vzory hrdinných bojovníků a trpitelů za pravé náboženství, ale obsahují důležité pravdy náboženské, zejména *o vzkříšení těl* (2 Mach 6, 26.; 7, 14 nn), *o pomoci, kterou živí mohou prokázati zemřelým* (tamže 12, 42 nn), jakož i *o přímlově svatých zemřelých za živé* (tamže 15, 14.).

List Žid 11, 35. naráží na 2 Mach 6, 19. 28.; knihy Mach jsou uváděny jakožto knihy posvátné (na Západě) od Tertulliana, Cypriana, Hippolyta, Hilara, Augustina, Jer. (na Východě) od Klementa Alex., Origena, Atanáše, Efrema; bývaly také zařazeny v rukopisných biblích mezi ostatní knihy kanonické.

PRVNÍ KNIHA MACHABEJSKÁ

Vstup: Alexander Veliký a jeho nástupci (1, 1.–10.).

HLAVA 1. – ¹ Když Alexander, (syn) Filipův, Macedoňan, který prve kraloval v Řecku, byl vytáhl ze země Cetim, porazil Daria, krále perského a medského, ² svedl mnoho bitev, dobyl všech pevností a pobil krále země; ³ pronikl až na kraj světa, obral mnoho národů – a země mlčela před ním. ⁴ Sebral moc, vojsko velmi silné – srdce jeho vysoko se pozdvihlo – ⁵ opanoval krajiny národů i knížata, že se stali jemu poplatnými.

⁶ Poté padnuv na lože a znamenaje, že umře, ⁷ povolal vznešené služebníky své, kteří s ním byli vychováni od mládí a rozdělil jim království své ještě za živa. ⁸ Dvanácte let panoval Alexander prve než umřel.

⁹ I nastoupili služebníci jeho vládu, každý na svém místě, ¹⁰ a vstavili si po smrti jeho všichni koruny, i synové jejich po nich, na mnoho let, a rozmohlo se mnoho zlého po zemi.

ČÁST PRVÁ:

Antioch IV. Epifan a Matatiáš (1, 11.–2, 70.).

1. Antioch IV. Epifan pronásleduje Židy (1, 11.–67.).

¹¹ Vzešel z nich také výhonek nešlechtný, Antioch Slavný, syn krále Antiocha, jenž byl v Římě rukojmím; stal se králem léta stého třicátého sedmého vlády řecké.

¹² Tehdy povstali z Israele ničemníci a přemluvili (mnohé) těmito slovy; „Pojďme a smluvme se s národy, kteří jsou vůkol nás, neboť od té doby, co jsme se odloučili od nich, potkalo nás mnoho zlého.“ ¹³ Ta řeč zamlouvala se jim. ¹⁴ Někteří z lidu se usnesli a odešli ke králi, i dovolil jim, aby zavedli obyčeje pohanské.

¹⁵ Vystavěli tedy tělocvičnu v Jerusalemě po způsobu pohanském, ¹⁶ učinili si předkožky, odpadli od svatého zákona, spráhli se s pohany a zaprodali se, aby činili zlé.

¹⁷ Když Antioch viděl, že jest utvrzeno království jeho, zabral se myšlenkou kralovati v Egyptě, aby kraloval nade dvěma říšemi. ¹⁸ I vtrhl do Egypta s vojskem velikým, s vozy a slony, s jezdci i s hojným množstvím lodí, ¹⁹ a vedl válku proti Ptolemeovi, králi egyptskému. Ptolemeus maje strach z něho utekl. Bylo mnoho padlých. ²⁰ Zabral egyptské pevnosti a odnesl kořist z Egypta.

HL. 1. V. ¹. Alexander spojil pod svým žezlem všechny Řeky, stal se „prvním“ králem řeckým, „Cethim“ znamená tu ostrovy a pobřeží moře Středoziemního a Egejského. Alexander táhl s vojskem z Řecka přes Hellespont do Asie (r. 334), „porazil“ nejprve u Granika (řeky v Mysii) Spithrobata, místodržitele Jonie, zetě Dariova, v Issu „porazil“ samého Daria, r. 333. Konečně r. 331 (v říjnu) byl Darius na hlavu poražen u Gaugamel; po jeho smrti zaujal trůn jeho Alexander.

V. ⁵. Opanoval krajiny od Egypta až k Indii!

V. ⁸. Alexander zemřel kolem 13. června r. 323 před Kr. došed 32 roků stáří.

V. ¹¹. R. 198 před Kr. porazil Antioch III., přímým Veliký, u pramenů Jordánských egyptské vojsko, následkem toho vítězství Palestina byla navždy odtržena od Egypta a přivtělena k Syrii. Došlo k válce Antiocha III. s Římany r. 192 před Kr. Válka skončila bitvou u Magnesie r. 190 pro Antiocha nešťastně. Byl prinucen přijmouti podmínky Římanů, mezi nimiž byl také závazek, že dá Římanům 20 rukojmí. Do počtu toho patřil také Antiochův syn Antioch (později toho jména IV.), který v Římě zůstal až do r. 176. „vláda řecká“ znamená tu letopočet Seleakvců; r. 137 jest rok 175 před Kr.

V. ¹². „Tehdy“ byl v čele obce židovské, omezené toliko na bývalé Judsko, *velekněz* pod nadvládou syrskou. „Tehdy“ na počátku panování Antiocha IV., „ničemníci“, pekelníci, synové Belialovi jako 3 Král 21, 10. 13.

V. ¹⁵. „tēlocvična“, t. j. veřejnou budovu, tak zvané *gymnasion*, ve které byla pěstována *gymnastika*, všelijaká tělesná cvičení, jež vábila zejména *mládež*. Tělocvik stal se prostředkem k přijetí mravů pohanských! Tělocvik – byl za této doby (II. století před Kr.) již vysoce vyvinutý. (Zápasy řecko-římské a pod.)

²¹ Poraziv Egypt Antioch obrátil se roku stého čtyřicátého třetího a táhl nahoru na Israele; ²² vstoupiv do Jerusalema s množstvím velikým ²³ a všed zpupně do svatyně, vzal zlatý oltář, svícen s veškerým příslušenstvím, stůl předkladných chlebů, číše, misky a misky zlaté, oponu, věnce (záslibné) i ozdobu zlatou, která byla v průčelí chrámu, všecko odloupav; ²⁴ vzal stříbro, zlato a vzácné nářadí; pobral skryté poklady, které našel; pobrav to všechno odešel domů.

²⁵ Pobil mnoho lidí a mluvil s velikou pýchou. ²⁶ I nastal nářek veliký v Israeli, na každém místě, kde sídlil; ²⁷ úpěli knížata a starší lidu, panny a jinoši chřadli, ženy pozbyly krásy. ²⁸ Každý novomanžel počal nářikati, a ta, jež seděla v manželské ložnici, plakat. ²⁹ Země pohnula se nad těmi, kdož bydlili na ní, a všecek Jakobův dům oblékl se v hanbu.

³⁰ Po dvou letech poslal král nejvyššího berního do měst judských. Přišed do Jerusalema s velikým zástupem ³¹ mluvil k nim na oko blahovolně, i uvěřili mu. ³² Náhle pak město napadl, způsobil mu velikou ránu, zhubil mnoho lidu z Israele, ³³ vzal z města mnoho kořisti, zapálil je, pobořil domy jeho a zdi vůkol; ³⁴ ženy a děti odvedli do zajetí a sebrali dobytek.

³⁵ Město Davidovo obehnali zdi velikou a pevnou, jakož i věžemi pevnými, i bylo jim za hrad; ³⁶ usadili tam plémě hříšné, lidi ničemné, opevnili se v něm, složili tam zbroj a potraviny, snesli kořist z Jerusalema, ³⁷ složili ji tam a stali se velikým osidlem.

³⁸ Vznikly tím nástrahy svatyni, (vznikl) nepřítel zlý Israeli (vždycky). ³⁹ Vylévali krev nevinnou kolem chrámu a poskrvrňovali svaté místo. ⁴⁰ Utekli obyvatelé Jerusalema pro ně, i stal se sídlem cizozemců; dětem svým stal se cizinou, synové jeho jej opustili. ⁴¹ Svatyně jeho je zpuštěna jako poušť, sváteční dny jeho obrátily se v pláč, soboty jeho v pohanění, čest jeho vniveč. ⁴² Jak veliká byla kdys jeho sláva, taková je teď jeho hanba, vznešenost jeho obrátila se v pláč.

⁴³ Král Antioch napsal veškerému království svému, aby všichni splynuli v jeden národ, a každý by opustil zákon svůj. ⁴⁴ Všichni národové podrobili se slovu krále Antiocha; ⁴⁵ také mnohým z Israele zalíbila se bohoslužba králova, i obětovali modlám a znesvěcovali sobotu.

V. ²¹. Proč Antioch na zpáteční cestě z Egypta táhl na Jerusalem, dovidáme se z 2 Mach 5, 5.–7, 11. Antioch viděl ve zmatcích, jichž původcem byl Jason, vzpouru proti sobě. R. 143 éry seleukovské byl r. 170/169 před Kr. Svatopisec uvádí nejprve svatokrádež spáchanou na chrámu, pak zuřivost jeho proti obyvatelstvu.

V. ²³. Vstoupiti do svatyně byla zpupnost, ježto bylo toliko židovským kněžím dovoleno tak činiti. – „zlatý oltář“ kadidlový, t. j. uloupil s něho zlaté plechy. O příslušenství zlatého svícnu, který byl rovněž ve svatyni, přístupné toliko kněžím, viz Ex 25, 37. Také *stůl předkladných chlebů* byl obložen zlatými plechy, „číše“, z nichž bývalo víno v úlitbu přinášeno, „zlaté“ byly misky, misky i číše. „oponu“, zejména tu, jež dělila svatyni od velesvatyně, „věnce“ dávali zbožní Židé chrámu ze slibu.

V. ²⁷. Ženy, oblečené ve smuteční šat jediné temné barvy, posypané na hlavě a v obličeji popelem, s křtící neupravenou – skýtaly *trapný pohled*.

V. ²⁹. O *národní hanbě* mluví také Ž 43, 17.; 78, 4.; 88, 42.; 108, 24.; Jer 14, 21.

V. ³⁰. „Po dvou letech“ počítaných od r. 170/169 bylo to tedy r. 168/7 před Kr. (= 145 éry seleukovské.) *Nejvyšší berní* (výběrčí) sluje 2 Mach 5, 24.: *Apollonius*. „veliký zástup“ čítal 22.000 mužů (2 Mach 5, 24.).

V. ³⁵. Kde byl tento hrad zvaný „Akra“, nebylo dosud přesně rozřešeno. Teprve Šimonovi za 20 let později podařilo se syrské vojsko z tvrze vypuditi a ji trvale obsaditi (r. 142 př. Kr.).

V. ³⁶. „plémě hříšné“ = posádku pohanskou, „lidi ničemné“ = židovské odpadlíky.

V. ³⁹. Stříleli na ty, kteří šli do chrámu nedbajíce posvátnosti jeho. Srv. 2 Mach 6, 4.

V. ⁴¹. Soboty jsou v pohanění tím, že pohané o nich pracují, je znesvěcují; posmívají se a tupí ty, kteří jich šetří.

⁴⁶ Král poslal po poslech listy do Jerusalema a do všech měst judských, aby žili podle zákonů cizinců v zemi, ⁴⁷ aby jim bráněno bylo přinášeti celopaly, oběti a úlitby v chrámě Božím, ⁴⁸ aby jim bráněno bylo světit soboty a svátky; ⁴⁹ kázal poskvrnit svatyni a lid svatý israelský; ⁵⁰ dal nastavěti oltářů, chrámů a model, kázal obětovati vepřové maso i nečistá zvířata, ⁵¹ nechati děti bez obřizky, kázal jim, aby poskvrňovali duše své všelikými věcmi nečistými a ohavnými, aby tak zapomněli na zákon a změnili všechny řády Boží. ⁵² Kdokoli by neučinil podle slova krále Antiocha, měl zemřít.

⁵³ Co bylo řečeno, psal veškerému království svému a ustanovil dozorce nad lidem, kteří by nutili, aby se to dalo. ⁵⁴ Kázali obětovati po městech judských. – ⁵⁵ I přidali se mnozí z lidu k nim – ti, kteří byli odpadli od zákona Hospodinova – činili zlé věci v zemi ⁵⁶ a zahnali lid israelský do skrýší, kdekoli bylo mu lze naléztí útočiště.

⁵⁷ Dne patnáctého měsíce kasleu roku stého čtyřicátého pátého vystavěl král Antioch ohavnost spuštění, [modlu] na oltáři Božím; taktéž po městech judských nastavěli oltářů; ⁵⁸ i přede dveřmi domů a po ulicích zapalovali kadidlo a obětovali; ⁵⁹ knihy zákona Božího pálili ohněm roztrhavše je; ⁶⁰ u kohokoli nalezeny byly knihy smlouvy Hospodinovy a kdokoli zachovával zákon Hospodinův, každého zabili podle rozkazu královského.

⁶¹ Mocí svou činili ty věci lidem israelským, cokoli jich přistihli v městech měsíc od měsíce; ⁶² a dvacátého pátého, dne měsíce obětovali na oltáři, který byl na oltáři (Hospodinově).

⁶³ Ženy, které dávaly obřezávati syny své, usmrcovali podle rozkazu krále Antiocha, ⁶⁴ většice jim dítky na krk, (plenili) dům od domu a zabíjeli také ty, kteří je byli obřezali.

⁶⁵ Ale mnozí z lidu israelského pevně si umínili, že nebudou jísti věci nečistých a chtěli raději zemřít, než aby se poskvrnili nečistými pokrmy; ⁶⁶ nechťeli zrušit svatého zákona Božího, i byli usmrcováni.

⁶⁷ Velmi veliký (Boží) hněv stihl lid.

2. Matatíáš kněz horlí pro zákon Boží (2, 1–70.).

HLAVA 2. – ¹ V těch dnech povstal Matatíáš, syn Jana, syna Simeonova, kněz z rodu jerusalemských Joaribovců; sídlil na [hoře] Modinu ² a měl patero synů:

Jana, který měl příjímí Gaddis, ³ Šimona, který měl příjímí Thasi, ⁴ Judu, který slul Machabejský, ⁵ Eleazara, který měl příjímí Abaron a Jonatana, který měl příjímí Apfus. ⁶ Ti viděli hanebnosti, které se dály v Judsku a v Jerusalemě.

V. ⁴⁶. „listy“= písemné rozkazy (irade). – „v zemi“ Judské a v Palestině bylo tehdy již usazeno mnoho cizinců, kteří byli obdivovateli kultury řecko-rímské. Židé, kteří se k nim přidávali, byli „pokrokáři“ tehdejší doby.

V. ⁵⁷ n vypravuje, že vykonáno bylo, co byl král přikázal podle v. 47. – „kasleu“ byl devátý měsíc roku židovského, byl to náš prosinec. Rok 145 éry seleukovské byl r. 168 před Kr. „na oltáři Božím“= na oltáři zápalných obětí, jenž byl v nádvoří pod širým nebem. – „ohavnost spuštění“ vzato jest z Dan 11, 31.

V. ⁵⁹ n. „kniha zákona Božího“ jest popředně Pentateuch (Mojžišský pětisvazek), pak jsou to posvátné knihy vůbec.

V. ⁶⁷. Všechny ty svíce byly nástroje Prozřetelnosti, která, byvši uražena od Židů, hněvala se na ně. Srv. níže. 2, 49; 3, 8; 2 Mach 5, 17–20; 6, 12; 7, 33; 8, 5.

Hl. 2. V. ¹. „povstal“= veřejně vystoupil. – Matatíáš jest jméno vlastní, jež znamenalo Dar Hospodinův. Joaribovci tvořili první třídu kněžskou od dob Davidových, kdy bylo kněžstvo rozděleno na 24 třídy. Joaribovci pocházeli z Jerusalema, odkud Hasmoneovci často chodili na svůj venkovský statek v Modinu. Nejkratší cesta z Jerusalema vedla přes Bethoron do předhoří, v němž byl Modin; uraziti bylo ji možno za den (30 km).

V. ². Gaddis je snad totéž co Geddiel (Mé štěstí jest Bůh) jmenovaný Nm 13, 11.

V. ³. Thasi= Vřelec, Horlivec.

V. ⁴. „Machabejský“ bývá nejlépe odvozováno od aramského makkábá= kladivo. Makkábaj znamená tedy muže statečného jako kladivo.

V. ⁶. „hanebnosti“ proti Bohu a zákonu jeho, jež páchali cizinci a odpadlí Židé.

⁷ I řekl Matatiáš: Běda mně, že jsem se narodil, abych viděl zkázu lidu svého, jakož i zkázu svatého města, a tu seděl, ano jest vydáno v ruce nepřátel, ⁸ a svatyně jest v rukou cizinců! Chrám jeho jako bezectný člověk, ⁹ nádherné nářadí jeho odnesli jakožto kořist, zbiti jsou starcové jeho po ulicích, a jinoši jeho padli mečem nepřátelským.

¹⁰ Který národ nedělí se o království jeho a nebere si kořist z něho?

¹¹ Všecku jeho krásu mu vzali, svobodné kdysi otrokem se stalo. ¹² Svatyně naše, ejhle, nádhra naše, jakož i lesk náš je zpustošený, pohané to znesvětili. ¹³ K čemu tedy ještě mám žítí?

¹⁴ I roztrhl roucha svá Matatiáš a synové jeho, oblékli se v žínice a kvílili velice.

¹⁵ Tu přišli tam poslové krále Antiocha donutit obyvatele města Modinu, aby obětovali, kouřili kadidlem (modlám) a (tak) odpadli od zákona Božího. ¹⁶ Mnozí z lidu israelského přivlivše přistoupili k nim, ale Matatiáš a synové jeho pevně stáli. ¹⁷ Poslové Antiochovi ujavše slovo řekli Matatiášovi: „Jsi starostou, jsi slavný a veliký v tomto měsťě, jsi ozdoben syny a bratry. ¹⁸ Proto přístup ty nejprve a vykonej rozkaz královský, jako jej vykonali všichni národové, Judovci a ti, kteří zůstali v Jerusalemě; i budeš ty a synové tvoji mezi přáteli královskými a budeš poctěn zlatem, stříbrem a mnohými dary!”

¹⁹ Matatiáš odpovídaje řekl velikým hlasem: „Ať si všichni národové poslouchají krále Antiocha, aby odpadli od bohoslužby podle zákona svých otců a podvolili se příkazům jeho: ²⁰ já, synové a bratři moji poslušní budeme zákona otců našich! ²¹ Chraňtež nás Bůh! Není nám užitečno opustit zákon, ustanovený od Boha! ²² Neposlechneme slov krále Antiocha, abychom obětovali, přestoupili příkaz našeho zákona, abychom šli cestou jinou!”

²³ Když domluvil tato slova, přistoupil kterýsi Žid před očima všech, aby obětoval modlám na oltáři v městě Modinu podle příkazu krále. ²⁴ Matatiáš vida to, rozhorlil se, zatřásl se útroby jeho, vzplál v něm hněv, jak zákon kázal, a přiskočiv, zabil jej nad oltářem; ²⁵ ano i toho muže, kterého byl poslal král Antioch, který nutil obětovati, tehdy zabil, oltář zbořil ²⁶ a horlil pro zákon jako byl učinil Finees Zamrimu, synu Salomovu.

²⁷ Matatiáš vykřikl v městě velikým hlasem: „Každý, kdo horlí pro zákon a chce být věrný smlouvě, nechť vyjde za mnou!” ²⁸ I utekl on a synové jeho do hor, opustivše cokoli v městě měli.

²⁹ Tehdy odebrali se mnozí, kteří dbali práva a spravedlnosti, na poušť; ³⁰ usadili se tam oni, děti, ženy jejich i dobytek; rozmohly se totiž proti nim zlé věci.

³¹ Když to bylo oznámeno královým lidem a vojsku, jež bylo v Jerusalemě, v městě Davidově, že totiž odešli muži někteří – kteří porušili králův příkaz – do skryší na poušti, a že mnozí odešli za nimi: ³² hned táhli na ně a chystali se do boje proti nim v den sobotní. ³³ Řekli jim: „Ještě i nyní odpíráte? Vyjděte, učíte podle slova krále Antiocha, a budete živi.” ³⁴ Ale oni řekli: „Nevyjdeme a neučiníme podle slova krále, bychom znesvěcovali sobotu!” ³⁵ Počali tedy rychle proti nim bojovati. ³⁶ Ale (Židé) neodpovídali jim, ani kamene nevrhli na ně, aniž také zahradili skryše ³⁷ řkouce: „Zemřeme všichni ve své pocti-

V. ⁷ „seděl” ve smutku a v nečinnosti.

V. ¹¹. Jerusaleml téžil se ze svobody náboženské za dob perských Achaemenovců, za Alexandra Vel., za egyptských Ptolemaevců, ano i za předků Antiochových (Seleukovců).

V. ²⁴. Co „zákon kázal”, viz Dt 13, 7 n.

V. ²⁵ n. Podle Jos. Flavie (O válce židovské 1) onen úředník královský, jež Matatiáš zabil, slul prý *Bakchides*.

V. ²⁷. Matatiáš poznal, že službu zosnovati vojenský odpor, má-li být vrácena lidu náboženská svoboda.

V. ³⁶. Vykládali si zákon o svedení soboty v ten rozum, že není ve svatý den dovoleno bojovati ani ve válce obranné. Bylo jim hrdinství jejich zajisté přičteno ke spravedlnosti, ačkoli vykládali zákon *jednostranně, příliš přísně*. Jinak soudil Matatiáš (v. 40.).

vosti a svědky budou nám nebe i země, že nespravedlivě zabijíte nás!"³⁸ Zdvihli tedy boj proti nim v sobotu, i zemřeli oni, ženy a dobytek jejich, asi tisíc lidí.

³⁹ Matatiáš a přátelé jeho zvěděvše o tom kvílili nad nimi velmi,⁴⁰ ale řekli si: „Učiníme-li všichni jako tito naši bratři učinili, a nebudeme-li bojovat proti pohanům o životy a zákony své, vyhladí nás velmi brzy ze země.“⁴¹ I ustanovili se ten den na tomto: „Ať přijde kdokoli, aby bojoval proti nám v sobotu, bojovatí budeme proti němu, ať nezemřeme všichni, jako zemřeli bratři naši v skrýších!"

⁴² Tehdy přidal se k nim sbor horlivců, udatní mužové z Israele, kteří všichni byli oddáni zákonu;⁴³ také všichni, kteří chtěli utéci zlým věcem, připojili se k nim a zesílili je.⁴⁴ Sebrali tedy vojsko a porazili hříšníky ve svém hněvu a muže nešlechtné ve svém rozhorlení, kdežto ostatní utekli k pohanům, aby vyvázli.

⁴⁵ Matatiáš a přátelé jeho obcházeli a bořili oltáře,⁴⁶ obřezávali děti neobřezané, kterékoli nalezli v území israelském, třebas i násilně,⁴⁷ honili zpupníky a dařilo se dílo rukám jejich.⁴⁸ Ujali se zákona proti pohanům, i proti králům, a nedopustili, by hříšníci narostly rohy.

⁴⁹ Když se přiblížily Matatiášovi dny smrti, řekl svým synům: „Nyní rozmohla se zpupnost, týrání, čas rozvratu a veliký hněv.⁵⁰ Protož nyní, synové, horlete pro zákon a dejte životy své za smlouvu svých otců;⁵¹ pamatujte na skutky otců našich, které činili za své doby, i dojdete slávy veliké a jména věčného!"

⁵² Abraham, zda nebyl shledán věrným v pokušení a zda nebylo mu to přičteno ke spravedlnosti?

⁵³ Josef za doby své tísně šetřil zákona, i stal se pánem Egypta.

⁵⁴ Finees, otec váš, horle horlivostí pro Boha, obdržel přípověď kněžství věčného.

⁵⁵ Josue splniv rozkaz (Boží) stal se vůdcem v Israeli.

⁵⁶ Kaleb, vydav svědectví (pravdě) před shromážděním, obdržel úděl (země).

⁵⁷ David pro svou zbožnost dostal trůn královský na věky.

⁵⁸ Eliáš, když horlil horlivostí pro zákon, vzat byl do nebe.

⁵⁹ Ananiáš, Azariáš a Misael pro víru vysobozeni byli z plamene.

⁶⁰ Daniel pro svou poctivost vysobozen byl ze lvích tlam.

⁶¹ Tak projděte v mysli rod od rodu; žádný, kdo doufá v něho, neklesá.⁶² Nebojte se slov člověka hříšného; jeť sláva jeho na kal a pro červy;⁶³ dnes se povyšuje a zítra ho nebude, neboť obrátí se v prach svůj a po jeho úmyslech bude veta.

⁶⁴ Vy tedy, synové, vzmužte se a buďte silní v zákoně, nebo tím budete slavní.

⁶⁵ Hle, Šimon, bratr váš – vím, že jest muž rady; toho vždycky poslouchajte a on bude vám otcem.⁶⁶ Juda Machabejský, silný hrdina od mládí, budiž vašim vojenským vůdcem a on ať vede boj národa!⁶⁷ Vy pak přiveďte k sobě všechny činitele zákona a vykonajte pomstu, jaká přísluší národu vašemu;⁶⁸ oplatte, co jest oplatiti pohanům a dbejte příkazů zákona!"

V.⁴¹ Jos. Flavius (Starož. 12, 6.) odvozuje odtud obyčej Židů v případě nutnosti bojovat i v sobotu.

V.⁴² Tito „horlivci“, byli tehdy *zorganizovaní ve zvláštní společnost, jež* horlila o zachovávání zákona jako později fariseové. Jak dlouho u Makkabevců vytrvali, viz níže 7, 13. – „*oddání zákonu*“ a ochotni za něj trpět.

V.⁴⁶ „třebas i násilně proti vůli bláznivých rodičů, kteří byli zákonem vázáni dáti děti obřezati.“

V.⁴⁸ „*hříšník*“ – Antiochovi. – „*rohy*“ náznak moci jako 1 Sam 2, 10.

V.⁵⁰ „*smlouva otců*“ s Hospodinem učiněná = *zákon*.

K v.⁵⁴ Finees, syn Eleazarův a vnuk Aronův, byl vynikajícím členem kněžského rodu, k němuž patřili také Makkabejští. Viz výše v. 1.

⁶⁹ I požehnal jim a přiřazen byl k otcům svým. ⁷⁰ Zemřel roku stého čtyřicátého šestého, pochován byl od svých synů v otcovské hrobce v Modinu a oplakával ho všecek národ israelský pláčem velikým.

ČÁST DRUHÁ: Činy Judy Machabejského (3, 1.–9, 22.).

Za Antiocha IV. (3, 1.–6, 16.).

HLAVA 3. – ¹ I povstal Juda, přijmím Machabejský, syn jeho, místo něho. ² Pomáhali mu všichni bratři jeho a všichni, kteří se byli přidali k otci jeho; vedli boj Israelův s radostí.

³ I proslavil svůj národ daleko široko, odě se v pancíř jako obr, oblékl se v odění své do boje a hájil tábora svým mečem. ⁴ Podobal se lvu svými činy, lvíčeti, řvoucímu po kořisti. ⁵ Honil bezbožné, pátraje po nich, a kteří bouřili jeho lid, ty spaloval. ⁶ Strachem z něho zhrozili se bezbožníci, všichni, kdož páchali nešlechtnost, zděsili se, i dařila se spása jeho přičiněním. ⁷ Kyselostí naplňoval mnoho králů, ale obveseloval Jakoba činy svými, i bude památka jeho na věky v požehnání. ⁸ Táhl po městech judských, vybíjel v nich bezbožníky, i odvrátil hněv od Israele. ⁹ Proslavil se až na kraj světa a shromáždil ty, kteří hynuli.

¹⁰ I sebral Apollonius pohany, to jest ze Samařská vojsko velmi četné, aby bojovali proti Israelovi. ¹¹ Avšak Juda, zvěděv to, vytáhl proti němu, porazil ho a zabil. Padlo raněných velmi mnoho, ostatní pak utekli. ¹² I vzal si s nich kořist; také meč Apolloniův Juda ukořistil a bojoval jím všechny dny.

¹³ Seron, velitel vojska syrského, uslyšev, že Juda sebral tlupu, shromáždění věrných, ¹⁴ řekl: „Učiním si jméno a proslavím se v království výpravou proti Judovi a vojsku jeho, kteří tupí slovo královo.“ ¹⁵ Připravil se tedy a táhl s vojskem bezbožníků, silných pomocníků, aby se pomstili na synech Israelových. ¹⁶ Přiblížili se až k Bethoronu. Juda vytáhl proti nim s hrstkou. ¹⁷ Když viděli, že (to) vojsko táhne proti nim, řekli Judovi: „Kterak bude moci hrstka nás bojovati proti tak velikému a silnému množství, kdyžtě (nad to) my zemdleni jsme dnes hladem?“ ¹⁸ Juda řekl: „Snadno jest (Bohu) dáti sevřítí mnohé rukou nemnohých; a není rozdílu u Boha nebes vysvoboditi mnohem nebo málem.“ ¹⁹ Není totiž ve množství vojska vítězství boje, ale s nebe je síla. ²⁰ Oni táhnou proti nám s množstvím zpučnosti a bezbožnosti, aby pohubili nás, ženy naše, děti naše, a aby zloupili nás; ²¹ ale my bojovati budeme za životy a zákony své. ²² A Pán sám potře je před obličejem naším; vy tedy nebojte se jich!“

²³ Když domluvil, udeřil na ně náhle, i potřen byl Seron i vojsko jeho před obličejem jeho. ²⁴ A hnal ho cestou bethoronskou až na rovinu; padlo z nich osm set mužů, ostatní pak utekli do země Filištínské.

V. ⁷⁰. Rok 146 seleukovského letopočtu byl r. 167/166 před Kr. – O smutku národním srv. Gn 50, 10.

Hl. 3. V. ⁷. „mnoho králů“ – Epifana, Eupatora, Demetria I., jak bude níže vypravováno. – „Jakoba“ = Israele.

V. ¹⁰. „Apollonius“ byl podle všeho čtenářům znám, kdyžtě ho spisovatel blíže neurčuje, byl nejspíše velícím generálem v Samařsku, o němž se zmiňuje Jos. Flavius ve Starož. XII 7, 1.

V. ¹¹. „zabil“ Juda sám nebo některý z jeho vojáků.

V. ¹³. Jako Apollonius tak i Seron jednají na svůj vrub bez zvláštního příkazu krále a táhnou do Palestiny. Seron byl „velitel vojska syrského“ toliko v Célesyrii a nikoli nejvyšší velitel veškeré syrské branné moci!

V. ²³. Juda se nepochybně na výšinách bethoronských ukryl a nechal nepřátelský předvoj vylézt po příkré cestě, načež náhle na něj vyrazil shora, zmatek do něho uvedl, obrátil na útěk po srázném svahu do dolního Bethoronu a odtud dále na rovinu, kterou zabírali Filišťané. Srv. Jos 10, 11. Byl-li zabit také Seron, nebo zachránil-li se útekem, není jasno.

²⁵ I padl strach a bázeň z Judy a z bratří jeho na všechny sousední národy. ²⁶ Doneslo se také jméno jeho krále i o bojích Judových vypravovali všichni národové.

²⁷ Když uslyšel král Antioch tyto události, popudil se hněvem, i poslal a sebral vojsko všeho království svého, vojsko velmi silné. ²⁸ Otevřev pokladnu svou, dal žold vojsku na (celý) rok a přikázal jim, aby hotovi byli ke všemu. ²⁹ A vida, že ubylo peněz z pokladů jeho a daně země (že byly) malé pro rozbroje a bídu, kterou způsobil v zemi chtěje odniti práva odvěká – ³⁰ bál se, že leckdy nebude míti na vydání a na dary, jaké byl dával štědrrou rukou a hojněji udílel nežli králové, kteří byli před ním. ³¹ Jsa myslí velmi zdrcené, umínil si táhnouti do Persie, vybíratí daně po krajích a nahromaditi mnoho peněz.

³² I zůstavil Lysiáše, muže znamenitého, z rodu královského, aby spravoval věci královské od řeky Eufratu až po Egyptský potok, ³³ a vychovával Antiocha, syna jeho, dokud by se nevrátil. ³⁴ Dal mu polovici vojska se slony a uložil mu (vykonati) vše, co si umínil, zejména v příčině obyvatelstva judského a jerusalemského – ³⁵ aby totiž poslal na ně vojsko, aby potřena a zahlazena byla moc israelská i to, co zbývalo z Jerusalema, aby vykořeněna byla památka jejich z toho místa; ³⁶ (uložil mu), aby osadil za obyvatele cizince ve všech končinách jejich, aby (těm) rozdělil losem zemi jejich.

³⁷ Král pak vzav druhou polovici vojska vytáhl z Antiochie, města království svého, léta stého čtyřicátého sedmého a přepraviv se přes Eufrat, táhl hořejšími krajinami.

³⁸ Lysiáš vybral Ptolema, syna Doryminova, Nikanora a Gorhgiáše, muže mocné z přátel králových, ³⁹ a poslal s nimi čtyřicet tisíc mužů, jakož i sedm tisíc jezdců, aby táhli do Judska a pohubili je podle rozkazu králova. ⁴⁰ Ti táhli s veškerou mocí svou a přišedše položili se táborem u Emaus na rovině. ⁴¹ Kupci (těch) krajin, zaslechše, co se o nich vypravovalo, nabrali stříbra a zlata velmi mnoho, jakož i služebníků a přišli do ležení, aby kupovali syny Israelovy za otroky. K nim připojilo se také vojsko syrské a filištinské.

⁴² Juda a bratří jeho vidouce, že se rozmohlo neštěstí, že vojska se kladou táborem v končinách jejich a zvěděvše o slově králově, kterým přikázal záhubu lidu a dokonalou jeho zkázu, ⁴³ řekli si vespolek; „Vyzdvihněme ponížený lid svůj, bojujme za svůj národ a svatyni svou.“ ⁴⁴ I sešlo se shromáždění, aby hotovi byli k boji, aby se modlili a vyprosili si milosrdenství a slitování.

⁴⁵ Jerusalem byl liduprázdný jako poušť, nebyl, kdo by vcházel nebo vycházel z dětí jeho, a svatyně byla pošlapána. Cizozemci byli na hradě, bylo tam sídlo pohanů. Vzata byla radost Jakobovi, umlkla tu píšťala i harfa.

⁴⁶ Shromáždili se tedy, přišli do Masfy proti Jerusalemu – v Masfě totiž bývalo kdysi místo modlitby v Israeli – ⁴⁷ postili se ten den, oblékli se v žínice, popel sypali si na hlavu, roztrhli roucha svá, ⁴⁸ rozvinuli knihy zákona, po kterých slídili pohané, aby je pomalovali

V. ²⁹. Antioch svým pronásledováním židovského náboženství ochromil všecek život v „zemi“, t. j. v Judsku, také život hospodářský; nedivno tedy, že se daně z Judska nescházely.

V. ³³. Antioch, kterého měl Lysiáš vychovávat, byl potomní Antioch V. Eupator (164–162). Antioch V. byl spoluvládařem svého otce již od r. 174.

V. ³⁷. „hořejší krajiny“ jsou hornaté země Persie a Médie. R. 147 letopočtu Seleukovců bylo devět posledních měsíců r. 166 a první tři měsíce r. 165 před Kristem.

V. ⁴⁰. „Emmaus“ prostřed vozové cesty z Jafy do Jerusalema. „na rovině“ Sefelské, kde přechází v pohoří Judské.

V. ⁴¹. Nikanor byl vyzval obchodníky přímořských měst filištinských, aby se dostavili do jeho tábora, že jim prodá Židy, které zajme, podle práva válečného za otroky.

V. ⁴⁵. V Jerusalemě, od Židů opuštěném a od pohanů zabraném, nemožno se shromáždit k modlitbě! – O pošlapané svatyni srv. výše 1, 57. 62. „Jakobovi“ = Israelovi. – „píšťala a harfa“, která tam kdysi radostně zaznívala. Srv. Jer 30, 19.: 31, 4.; Zach 8, 5. a. jj.

V. ⁴⁶. Masfa severně Jerusalema v území Benjaminově.

modlami svými, ⁴⁹ přinesli ozdoby kněžské, prvotiny a desátky, přivedli nazirejské, kteří vyplnili dny (svých slibů) ⁵⁰ a volali hlasem velikým k nebi: „Co máme činiti s těmito a kam je zavésti, ⁵¹ kdyžťe svatyně tvá jest pošlapána a poskvrněna, kněží tvoji v zármutku a v ponížení, ⁵² a hle, pohané proti nám se sešli, aby nás pohubili; ty víš, co smýšlejí proti nám. ⁵³ Kterak bude možno nám obstáti proti nim, nepomůžeš-li nám ty, Bože?“ ⁵⁴ A zatroubili na polnice zvukem velikým.

⁵⁵ Poté ustanovil Juda vůdce lidu, tisíčníky, setníky, padesátníky a desátníky ⁵⁶ a řekl těm, kteří stavěli domy, právě se ženili nebo štěpovali vinice jakož i bázlivcům, aby se vrátil každý domů podle zákona.

⁵⁷ I hnuli se táborem a položili se k straně polední u Emaus. ⁵⁸ Tu řekl Juda: „Přepaste se, vzmužte se a buďte hotovi k jitru, abyste bojovali proti pohanům těmto, kteří se sešli proti nám, aby zahladili nás i svatyni naši; ⁵⁹ neboť lépe jest nám umřítí v boji nežli patřiti na neštěstí národa našeho a svatyně. ⁶⁰ Avšak, jak bude vůle na nebi, tak se staň!“

HLAVA 4. – ¹ Gorgiáš vzal pět tisíc mužů a tisíc výborných jezdců, vytrhl s nimi z ležení v noci, ² aby přepadli tábor Židů a porazili je náhle; mužstvo hradní posádky je vedlo. ³ Dověděl se o tom Juda vstal, on i junáci (jeho), aby porazili sílu vojska královského, které bylo v Emausu; ⁴ ještě totiž bylo vojsko rozběhlé mimo tábor. ⁵ Když pak Gorgiáš přitáhl do ležení Judova v noci a žádného nenalezl, hledal jich po horách mysl si: „Oni před námi utíkají!“

⁶ Jak se rozednilo, ukázal se Juda na rovině se třemi tisíci mužů [toliko], kteří neměli ani odění ani mečů (jak si přáli). ⁷ Když uzbřeli pohanské vojsko, silně opevněné a vůkol něho jezdcé, kteří byli vycvičeni v boji, ⁸ řekl Juda mužům, kteří byli s ním: „Nebojte se množství jejich a útoku jejich se nestrachujte! ⁹ Pomněte, kterak vysvobozeni byli otcové naši v moři Rudém, když je honil farao s vojskem velikým. ¹⁰ Volejme nyní k nebi a smiluje se nad námi Hospodin, rozpomene se na úmluvu s otci našimi, potře dnes toto vojsko před naším obličejem; ¹¹ i zvedí všichni národové, že jest, kdo by vysvobodil a zachránil Israele.“

¹² Když cizozemci zdvihli oči a uzbřeli je, ani táhnou proti nim:

¹³ vytáhli z ležení k boji. Tu ti, kteří byli s Judou, zatroubili na polnici.

¹⁴ Když pak se utkali, pohané byli poraženi a utekli do roviny; ¹⁵ kteří zůstali pozadu, všichni padli mečem; honili je až ke Gezeronu, až k rovinám idumejským, azotským a jamnijským; padly jich asi tři tisíce.

¹⁶ Když se vrátil Juda a vojsko, jež táhlo za ním, ¹⁷ řekl lidu: „Nebudte dychtiví kořistí, neboť nastává (ještě) boj proti nám – ¹⁸ Gorgiáš a vojsko jeho jest blízko nás na horách, – ale stůjte nyní proti nepřatelům našim a bojujte proti nim; poté bude vám lze bráti kořist bezpečně.“

¹⁹ Když Juda ještě mluvil, hle, ukázal se oddíl nějaký vyhlédající s hory. ²⁰ Gorgiáš viděl, že se dali jeho (lidé) na útěk a že stany hoří; dým totiž, který bylo viděti, ukazoval, co

V. ⁵². Hospodin ví, co smýšlejí proti lidu jeho a tím i proti úradkům, které s lidem svým má. Jest *proti Boží cti a slávě*, aby lid jeho byl vyhlazen.

V. ⁵⁴. srv. s Nm 10, 9.

V. ⁵⁵. srv. s 2 Mach 8, 22. – Ježto hodlal Juda svěsti s nepřítelem pravidelnou bitvu, bylo třeba vojsko zorganizovat jak velel zákon; srv. Nm 31, 14.; Ex 18, 21.; Dt 1, 15.

V. ⁵⁶. Vše podle zákona Dt 20, 5.–8. – Nepřítel se domníval, že Juda se skrývá v horách na sever od Emausu trčících. Juda však zatím odtáhl do *Masfy* odtud přitrlh k Emausu od jihovýchodu, odkud nebyl očekáván.

H. 4. V. ¹⁵. *Gezeron* = *Gazer*, severozápadně Emausu. „*idumejským*“ lépe snad čísti „*judským*“. *Azot* – známé město fílištinské. Jamnia – město jižně Joppe.

se stalo.²¹ Vidouce ty věci velmi se ulekli, a vidouce také Judu s vojskem na rovině hoto-
vým k boji,²² utekli všichni do země Filištanů.

²³ Juda pak se vrátil, aby kořistil v táboře; i nabrali mnoho zlata, stříbra, purpuru
modrého i mořského, zkrátka množství zboží.²⁴ Vracejíce se zpívali píseň a dobrořečili
Bohu k nebi, že jest dobrý a že na věky (trvá) milosrdenství jeho.

²⁵ Ten den došel Israel velikého vysvobození.

²⁶ Všichni cizozemci, kteří vyvázli, přišli a oznámili Lysiášovi vše, co se přihodilo.²⁷
Když to uslyšel, zděsil se a malomyslně, že se nestalo v Israeli tak, jak on chtěl a co poru-
čil král.

²⁸ Druhého roku sebral Lysiáš šedesát tisíc vybraných mužů a pět tisíc jezdců, aby bo-
jovali proti nim.²⁹ Když přitáhli do Judska a položili se v Bethoronu, Juda vytáhl proti
nim s desíti tisíci mužů.³⁰ Vida vojsko silné, modlili se takto: „Požehnán budiž, spasiteli
Israelův, který jsi odrazil útok mocného rukou služebníka svého Davida a vydal jsi tábor
cizozemců do rukou Jonaty, syna Saulova a zbrojnoše jeho.“³¹ Sevři vojsko toto rukou lidu
svého israelského, ať se zklamou ve vojsku svém i v jízdě.³² Zastráš je a zeslab smělost
moci jejich, ať se pohnou porážkou svou.³³ Poraz je mečem těch, kteří tě milují, aby tě
chválili písněmi všichni, kteří poznali tvé jméno!"

³⁴ Když pak svedli bitvu, padlo z vojska Lysiášova pět tisíc mužů.

³⁵ Lysiáš vida útěk svých a udatnost Židů, kteří hotovi jsou buď žiti anebo statečně
umřítí, odtáhl do Antiochie a sbíral bojovníky, aby jsouce rozmnoženi zase táhli do Jud-
ska.

³⁶ Tehdy řekl Juda a bratři jeho: „Hle, potření jsou nepřátelé naši; pojďme nyní, vy-
čistíme svatyni a znova ji posvěťme.“³⁷ I shromáždilo se všechno vojsko a vystoupili na
horu Sion.³⁸ Viděli svaté místo zpustlé, oltář znesvěcený, brány vypálené, v nádvoří prou-
tí vyrostlé jako v lese nebo na horách a chrámové kobky pobořené.³⁹ Tu roztrhli si rou-
cha, kvílili kvílením velikým, sypali si popel na hlavu,⁴⁰ padli na tvář k zemi, zatroubili na
polnice, kterými dávali obyčejně znamení a volali k nebi.

⁴¹ Tehdy zřídil Juda muže, aby bojovali proti těm, kteří byli na hradě, dokud by nevy-
čistili svatého místa.⁴² Vybral také kněze bez úhony, mající zálibu v zákoně Božím,⁴³ i
vyčistili místo svaté a vynesli kamení poskvrněné na místo nečisté.⁴⁴ Přemýšlejíce, jak
naložit s oltářem na zápalné oběti, který byl znesvěcen,⁴⁵ připadli na dobrou radu zbořiti
jej, aby snad nebyl jim na potupu, že jej pohané znesvětili. Zbořili jej tedy⁴⁶ a složili ka-
mení na chrámové hoře, na příhodném místě, dokud by nepřišel prorok a nedal poučení o
něm.⁴⁷ Vzavše pak bezvadné kamení podle zákona vystavěli oltář nový, takový, jaký byl
prve;⁴⁸ vybudovali svatyni a místnost chrámového vnitřku a s domem posvětili také ná-
dvoří;⁴⁹ nadělali nových svatých nádob, vnesli do chrámu svíce, oltář kadidlový a stůl;⁵⁰
položili kadidlo na oltář, rozsvítili lampy, které byly na svícně, i bylo světlo v chrámě.⁵¹
Položivše pak na stůl chleby a zavěsivše opony dokonali všechno dílo, o kterém pracovali.

⁵² Dvacátého pátého dne měsíce devátého, to jest měsíce kasleu, roku stého čtyřicáté-
ho osmého postavše před jitem⁵³ podali obět podle zákona na novém oltáři na zápalné

V.¹⁹ n. Pohled vojska Gorgiášova vracejícího se s hor, pohled na jejich vlastní tábor byl zdrcující: byl opuštěn
od jejich druhů a stál v plamenech! K tomu táhl proti nim Juda v čele udatného vojska!

V.²⁵. Události zde vyličené sběhly se roku 147 seleukovského letopočtu, t. j. za doby od 1. nisanu (21. břez-
na) r. 166 před Kr. do 1. nisanu (7. dubna) r. 165 před Kr.

V.²⁸. „druhého roku“, t. j. r. 165. před Kr. Lysiáš, správce západní polovice říše Syrské a zástupce krále, kte-
rý by odtáhl za penězi do Persie.

V.³⁴. *Pět tisíc* v samé bitvě, ne teprve na útěku z bitvy! Toho prvního vítězství nad Lysiášem dobyl Juda *na
podzim kolem 20. listopadu* r. 165.

oběti, který byli udělali. ⁵⁴ Týž čas, týž den, kdy jej poskvrnili pohané, týž den obnoven byl se zpěvy za zvuku citar, harf a cymbálů. ⁵⁵ Veškeren lid padl na tvář, klaněli se a dobrořečili k nebi tomu, který jim dal štěstí.

⁵⁶ Osm dní slavili posvěcení oltáře podávající s veselím oběti zápalné, oběti pokojné a chvály. ⁵⁷ Průčelí chrámu ozdobili zlatými věnci a štítky, obnovili také brány jakož i chrámové kobky a udělali k nim dveře. ⁵⁸ Velmi veliké bylo veselí lidu, že byla odvrácena potupa pohanů.

⁵⁹ Juda, bratři jeho a všechna obec israelská ustanovili, aby slaven byl den posvěcení oltáře časy svými, rok co rok, osm dní ode dne dvacátého pátého měsíce kasleu s veselím a radostí.

⁶⁰ Toho času postavili také kolem hory Sionu vysoké zdi a pevné věže, aby někdy pohané přitáhnouce nepošlapali jí, jako učinili prve ⁶¹ a položili tu posádku, aby ji střežli. K ochraně její ohradili také Betsur, aby měl národ pevnost proti zemi Edomské.

HLAVA 5. – ¹ Když okolní národové uslyšeli, že jest oltář a svatyně zřízena jako prve, rozhněvali se velmi; ² uradili se na tom, že příslušníky rodu Jakobova, kteří byli mezi nimi, vyhladí a počali (také) lid pobíjeti a (jej) pronásledovati.

³ Juda pak bojoval proti synům Esauovým v zemi Idumejské, to jest proti těm, kteří byli v Akrobatane – byli totiž znepokojovali lid israelský – a porazil je ranou velikou.

⁴ Vzpomněl si také na zlobu synů Bean, kteří byli lidu osidlem a léčkou úklady mu činíce na cestě. ⁵ Zavřel je tedy ve věžích, oblehl je, vykonal nad nimi klatbu; spálil věže jejich ohněm se všemi, kteří byli v nich.

⁶ (Odtud) táhl proti Amónanům, i nalezl (tam) silnou moc, mnoho vojska a Timoteje, vůdce jejich; ⁷ svedl s nimi mnoho bitev, i byli tváří tvář potřeni; zvítězil nad nimi. ⁸ A dobyv Gazeru města a osad k němu příslušných vrátil se do Judska.

⁹ Tu sebrali se národové usedlí v Galaadu proti Israelitům, kteří byli v končinách jejich, aby je zahubili; i utekli do pevnosti Dateman ¹⁰ a poslali list Judovi a bratřím jeho tohoto znění: „Sebrali se proti nám vůkolní národové, aby nás zahubili; ¹¹ a strojí se přitáhnouti a dobýti pevnosti, do níž jsme utekli; Timotej jest vůdcem vojska jejich. ¹² Protož nyní přitáhna vytrhni nás z rukou jejich, neboť padlo (již) množství našich; ¹³ všichni bratři naši, kteří byli na místech Tubin pobiti jsou; do zajetí odvedli ženy jejich i děti i

V. ⁵² n. Bylo to 24. prosince r. 165. před Kr. Zasvěcením oltáře byl zasvěcen spolu i chrám. To posvěcování trvalo osm dní, t. j. od 24.–31. prosince. I jiné svátky bývaly slaveny osm dní. S oběťmi pokojnými byly spojeny obětní kvasy (hody).

V. ⁵⁹. Také otcové jejich slavili výroční dny památných událostí. Jos. Flavius svědčí, že za dob jeho slaveno bylo každoročně posvěcení chrámu; slulo tehdy „Světla“.

V. ⁶⁰ n. „Sion“ slula tehdy chrámová hora. – Betsur byla pevnost, která bránila Jerusalem a tedy také chrám proti nepříteli, přicházejícímu od jihu, jako na př. proti Edomcům.

Hl. 5. V. ¹ n. „lid“, Židy, kteří žili v menšinách mezi pohanskými národy, sousedícími s Judskem. Juda pokládal se pochopitelně za ochránce těchto židovských menšin, proto vytáhl do boje proti jejich utlačovatelům, Edomcům ke konci února r. 164 před Kr.

V. ³. „synové Esauovi“ = Esauovci = Edomci. „Akrobatane“ jest krajina edomská, zvaná tak od Štírového průsmyku.

V. ⁴ n. „Beanovci“ jsou nejspíše kmen usedlý v Baal–Meónu a okolí.

V. ⁶–⁸. Ještě téhož měsíce – února – roku 164 vypořádal se Juda s Amónany, kteří rovněž utlačovali menšinu židovskou, usedlou ve svém území. Timotej byl nejspíše syrský důstojník, kterého byl král nebo správce říše (Lysiáš) ustanovil velícím generálem v Amonsku. Místo „Gazeru“ dlužno čísti podle řec. „Jazeru“. Timotej byl poražen a zabit v Gazaře v březnu r. 164 před Kr.

V. ⁹. Jak z dalšího vypravování vysvítá, „Galaad“ znamená tu severní Zajordání, rozkládající se na východ a na jihovýchod jezera Tiberiadského. „Dathema“ bylo nejspíše tam, kde je dnes el–Hosn.

kořist; pobili tu na tisíc mužů." ¹⁴ Ještě ten list byl předčítán, když tu – aj – poslové jiní přišli, z Galileje, s roztrženými rouchy oznamující tytéž věci: ¹⁵ že se sebrali proti nim z Ptolemaidu, z Tyru a ze Sidonu a z celé Galileje cizinci, aby je zahladili.

¹⁶ Když uslyšel Juda a lid tyto věci, šlo se veliké shromáždění, aby se uradili, co by učinili pro své bratry, kteří byli v soužení a proti kterým (pohané) bojovali. ¹⁷ Tu řekl Juda Šimonovi, bratru svému: "Vyber si mužstvo a vytáhna vysvobod bratry své v Galilei; já pak a bratr můj Jonatas potáhneme do země Galaad." ¹⁸ Josefa pak, syna Zachariášova, a Azariáše, vůdce lidu, zůstavil s ostatkem vojska v Judsku na stráž ¹⁹ a přikázal jim: „Budte nad tímto lidem, ale nepouštějte se do boje s pohany, dokud se nevrátíme." ²⁰ Byly pak přiděleny Šimonovi tři tisíce mužů, aby táhl do Galileje a Judovi osm tisíc do země Galaad.

²¹ Táhl tedy Šimon do Galileje, svedl mnoho bitev s pohany, i byli pohané od něho poraženi; hnal je až k bráně ²² Ptolemaidu; padlo z pohanů na tři tisíce mužů; obral je o kořist. ²³ A vzav ty, kteří byli v Galilei a v Arbatech, se ženami, s dětmi, a se vším, cokoli měli, přivedl je do Judska s radostí velikou.

²⁴ Juda Machabejský pak a Jonatas, bratr jeho, přepravivše se přes Jordán, táhli cestou tři dnu po samotě. ²⁵ I vyšli jim vstříc Nabatejští, přijali je pokojně a vypravovali jim všecko, co se stalo bratřím jejich v zemi Galaad, ²⁶ také to, že mnozí z nich zavření jsou v Barase, v Bosoru, v Alimis, v Kasforu, v Magetu a Karnaimu – všechna ta města jsou veliké pevnosti. – ²⁷ Také prý v jiných městech země Galaadské zavření jsou a zítra hodlají obléhnouti ta města, dobýti (jich) a zahubiti je (všecky) jednoho dne. ²⁸ Tu obrátil se náhle Juda se svým vojskem na cestu pouští proti Bosore; dobyl města, pobil mečem všechny mužského pohlaví a vzav jim všecko za kořist vypálil je ohněm. ²⁹ Odtud vstavše v noci táhli až k pevnosti (Dateman). ³⁰ Na úsvitě, když pozdvihli oči – aj (viděli) mnoho vojska, jemuž nebylo počtu, jež neslo žebříky a nástroje dobývací, aby dobývali té pevnosti a bojovali proti nim. ³¹ Juda tedy vida, že se počal boj a že ryk válečný stoupal k nebi jako zvuk polnice, křik veliký z města: ³² řekl vojsku svému: „Bojujte dnes za své bratry!" ³³ Napadl je třemi oddíly zezadu; a troubili na polnice a volali na modlitbě. ³⁴ Když pak poznala vojska Timotejova, že je to Machabejský, utekla před ním; porazili je ranou velikou; padlo jich ten den na osm tisíc. ³⁵ I zahrnul Juda do Masfy, napadl ji a dobyl ji; pobil v ní všechny pohlaví mužského a vzav si kořist z ní vypálil ji ohněm. ³⁶ Odtud vytáhnuv dobyl Kasbonu, Magetu, Bosoru a jiných měst galaadských.

³⁷ Po těchto událostech sebral Timotej vojsko jiné a položil se s ním před Balonem za potokem. ³⁸ Juda poslal (vyzvědače), aby ohledali to vojsko; ti mu oznámili: „Shromáždili se k němu všichni národové, usedlí kolem nás, vojsko velmi veliké; ³⁹ také Araby si najali na pomoc, a položili se za potokem hotovi jsouce táhnouti proti tobě do boje." Tu vytáhl Juda proti nim. ⁴⁰ Timotej řekl vůdcům vojska svého: „Až se přiblíží Juda se svým vojskem k potoku: přepraví-li se k nám prve, nebudeme moci mu odolati, ježto bude mocnější nežli

V. ²⁴ n. *Jordan*, přešli brody u *Jericha*. „po samotě“ na západním okraji Syrsko-arabské stepi. *Nabatejští* přicházeli nejspíše od severu, kdežto Juda na sever táhl; jestliže přišli od severu, mohli podati Judovi zprávy, co se tam děje.

V. ²⁸ Juda táhl po kraji pouště od jihu k severu, náhle pak zahrnul hlouběji do pouště na východ k Bosore. Bosora byla v moci pohanů, kteří byli Židy z města a okolí drželi v žaláři nebo v policejním dozoru; aby je mohl vysvoboditi, bylo Judovi města dobýti. Jinak měla se věc v *Datemě*, kterou naopak drželi Židé sami a kterou pohané obléhali!

V. ³⁵ Juda, který byl táhl z *Bosry* k *Datemě* od východu na západ, „zahýbá“ nyní na sever, ježto tím směrem prchal poražený Timotej a na severu ležela města, kde byli Židé v tísní. „*Masfa*“ byla nejspíše tam, kde je dnes *Bét Rás*.

my.⁴¹ Bude-li se však báti přepraviti se a položí-li se s vojskem za potokem, přebrojíme se k nim a zmocníme se ho."⁴² Když se tedy Juda přiblížil k potoku, postavil zapisovatele lidu u potoka a přikázal jim toto: „Žádného člověka nenechte (si odpočinouti), ale nechtě táhnou všichni do boje!"⁴³ I přebrodl se k nim nejprve on a všecek lid (jeho) za ním a potřeby byli všichni ti národové tváří v tvář; odvrhnuvše zbraň svou utekli do chrámu, který byl v Karnaim.⁴⁴ (Juda) však dobyl toho města a zapálil chrám ohněm se všemi, kteří byli v něm; tak bylo potlačeno Karnaim nemohouc odolati Judovi.

⁴⁵ Poté shromáždil Juda všechny Israelity, kteří byli v zemi Galaad, od nejmenšího až do největšího, i manželky a děti jejich, velmi veliký to zástup, aby táhli do země Judské.⁴⁶ Přišli až k Efronu; bylo to město veliké, v průsmyku postavené, velmi hrazené, jemuž nebylo lze vyhnouti se napravo ani nalevo, ale prostředkem jeho (jen) vedla cesta.⁴⁷ Obyvatelé města se zavřeli a zatarasili brány kamením; i vzkázal jim Juda slovy pokojnými⁴⁸ toto: „Budiž nám dovoleno projítí zemí vaší, abychom mohli (dále) táhnouti do své země; žádný vám nic neuškodí; toliko pěšky přejdeme." Ale nechtěli jim otevřítí.⁴⁹ Tu kázal Juda provolati ve vojsku, aby se položil každý na místě, na kterém (právě) byl.⁵⁰ Položili se tedy muži silní tábořem; poté dobýval města toho celý den a celou noc, i dostalo se město v jeho ruce;⁵¹ tu zbili všechny pohlaví mužského ostrím meče, vyvrátil je z kořene, vzal si z něho kořist a táhl celým městem po zbitých.⁵² Poté přepravivše se přes Jordán, vtáhli na velikou rovinu před Betsanem.⁵³ Juda pak shromažďoval zůstalé vzadu a dodával síly lidu po vši cestě, až přišli do země Judské.⁵⁴ I vystoupili na horu Sion s veselím a s radostí a podávali zápalné oběti, protože nepadl z nich žádný, dokud se v pokoji nevrátili.

⁵⁵ Za těch dnů, kdy byl Juda a Jonatas v zemi Galaad a Šimon, bratr jeho, v Galilei před Ptolemaidou,⁵⁶ Josef, syn Zachariášův, a Azariáš, velitel vojska, uslyšev o zdárných podnikcích a o bitvách, jež byly svedeny,⁵⁷ řekl: „Učiňme i my sobě jméno; pojďme bojovati proti pohanům, kteří jsou vůkol nás!"⁵⁸ I přikázal vojsku svému a odtáhl k Jamnii.⁵⁹ Avšak Gorgiáš vytáhl z města se svým mužstvem proti nim do boje.⁶⁰ Josef a Azariáš byli zahnáni až k pomezí judského; ten den padlo z lidu israelského asi dva tisíce mužů; lid (israelský) utrpěl velikou porážku,⁶¹ protože neuposlechli Judy a bratří jeho domnívající se, že dokáží rekovných činů.⁶² Ti totiž nebyli z rodu mužů, skrze které dostalo se Israelovi vysvobození.⁶³ Muži Judovi však byli velmi zvelebeni před veškerým lidem Israelským a přede všemi národy, kde slyšeno bylo jméno jejich.⁶⁴ I sešli se k nim blahopřejíce jim.

⁶⁵ Poté vytáhl Juda a bratří jeho a bojovali s Edomci v jižní zemi; dobyl Hebronu a osad jeho, (zbořil) zdi jeho a věže vypálil vůkol ohněm.⁶⁶ A hnul se s vojskem, aby táhl do země Filišťanů a prošel Samarií.⁶⁷ Tehdy padli (také) kněží v boji, kteří chtějící dokázati rekovnost, vytáhli nesmyslně do boje.⁶⁸ Juda pak uchýlil se do Azotu, do země Filišťanů, pobořil oltáře jejich a vyřezané bohy jejich spálil ohněm; a pobrav z měst kořist, vrátil se do země Judské.

HLAVA 6. – ¹ Král Antioch přecházel tedy hořejší krajiny; když uslyšel, že jest město Elymais v Persii, slynoucí velikým bohatstvím stříbra a zlata,² že jest v něm chrám velmi bohatý, a tam že jsou oděny zlatá, pancíře a štíty, které (tam) byl zůstavil Alexander Fili-

V. ⁵³. „zůstalé vzadu", unavené, nemocné, váhavé, kterým bylo zatěžko opustiti nehybný majetek v Galaadu atd. Juda činil tak z pečlivé lásky ke svým soukmenovcům, aby ani jediný z nich nepadl do rukou nepřátelských. Ta snaha se mu také podařila, jak dokazuje v. 54.

V. ⁶². *Hasmoneovci* vyznamenávali se pokorou, poslušností, horlivostí o čest a slávu Boží a proto jich použila Prozřetelnost k vysvobození národa vyvoleného.

Hl. 6. V. ¹ n. *O výpravě Antiochově do Persie* viz výše 3, 29.–31, 37. Pokus vyloupiti chrám v *Elymaidě* stal se v lednu r. 164.

pův, král macedonský, jenž byl nejprve kraloval v Řecku: ³ přitáhl, aby dobyl města a zloupil je; ale nemohl, ježto se o tom dověděli obyvatelé města, ⁴ i povstali k boji a on utekl odtud; odtáhl s velikým zármutkem, aby se vrátil do Babylona.

⁵ I přišel posel oznámiti mu v Perské zemi, že byla na útěk obrácena vojska, která byla v zemi Judské; ⁶ že Lysiáš v čele velikého vojska odtáhl zahrnut byv od Židů, kteří se zmohli zbrojí, zbožím a množstvím kořisti, nabraným z vojsk poražených; ⁷ že zbořili ohavnost, kterou byl zřídil na oltáři v Jerusalemě, a že svatyni, jak byla prve, obehnali vysokými zdmi, jakož i Betsuru, jeho město.

⁸ Když uslyšel král ty řeči, lekl a pohnul se velice; klesl na lože a upadl zármutkem v nemoc, že se mu nesplnilo, co si byl přál. ⁹ A pobyl tu drahně dnů, neb se obnovoval v něm veliký zármutek. Když soudil, že umře, ¹⁰ svolal všechny své přátele a řekl jim: „Odstoupil spánek od mých očí, poklesl, padl jsem na mysli z úzkosti; ¹¹ myslím si v duchu svém: V jak velké soužení jsem přišel a v jaké záplavě zármutku jsem nyní, já, který jsem býval dobrotivý a milovaný, dokud jsem moc měl! ¹² Nyní však se rozpomínám na zlé věci, které jsem učinil v Jerusalemě, z něhož jsem pobral všecko nářadí zlaté a stříbrné, které v něm bylo a poslal jsem hubiti obyvatelstvo judské bez příčiny. ¹³ Poznávám tedy, že proto stihly mě tyto zlé věci, a aj, hynu zármutkem velikým v zemi cizí.”

¹⁴ I povolal Filipa, jednoho z přátel svých, a ustanovil ho nad celým královstvím svým; ¹⁵ dal jemu korunu, roucho své a prsten, aby vedl Antiocha, syna jeho, a vychoval za vladaře. ¹⁶ A umřel tam král Antioch léta stého čtyřicátého devátého.

2. Juda za panování Antiocha V. Eupatora (6, 17.–63.).

¹⁷ Lysiáš zvěděl, že je král mrtev, ustanovil Antiocha, syna jeho, kterého byl z mládí vychovával, králem, a dal mu jméno Eupator.

¹⁸ Posádka na hradě obtěžovala lid israelský kolem svatého místa, vyhledávajíc vřady, jak jim uškoditi a byla pohanům oporou. ¹⁹ Juda pojal úmysl zahubiti je, i svolal všecek lid, aby je oblehl. ²⁰ Shrohmážděvše se tedy, oblehli je roku stého padesátého; zřídili berany a (jiné) stroje.

²¹ Někteří z obležených unikli a k těm připojilo se několik bezbožníků z Israele; ²² odšedše ke králi řekli: „Dokavad nevykonáš soudu a nepomstíš bratří našich? ²³ My jsme si umínili sloužiti otci tvému, choditi v příkazech jeho a poslušni býti rozkazů jeho; ²⁴ naši soukmenovci pro tu věc na nás zanevřeli: kteříkoli z nás byli nalezeni, jsou pobiti a majetky naše jsou rozebrány. ²⁵ A netoliko na nás ruku vztáhli, ale i na všechny sousedy naše. ²⁶ A hle, obléhají dnes hrad jerusalemský chtějíce ho dobyti a pevnost Betsuru ohradili; ²⁷ a jestliže rychle nepřededeš jich, větší věci nežli tyto činiti budou a nebudeš moci jich se zmocniti.”

²⁸ Král se rozhněval, když, to uslyšel; svolal všechny své přátele, velitele vojska svého i ty, kteří byli v čele jízdy. ²⁹ Ano i z jiných říší a ostrovů mořských přitáhl k němu zástupy žoldnéřů. ³⁰ Byl pak počet vojska jeho: sto tisíc pěších, dvacet tisíc jezdců a dvaatřicet slonů, vycvičených k boji.

³¹ Táhl skrze zemi Idumejskou, položili se u Betsury a bojovali (proti ní) dlouho; na dělali také válečných strojů; (Židé však) vypadše spálili je ohněm a bojovali zmužile. ³²

V. ¹⁴. Tento Filip byl snad kdysi *správcem Judska*, Antioch vzal jej později s sebou na výpravu do Persie a nyní ho ustanovuje vychovatelem *Antiocha V. a správcem celé říše*; tím byl *Lysiáš sesazen se svých dvou, úřadů*, vychovatele korunního prince a správce západní polovice říše; byl to *trest za Lysiášovy porážky v Palestině*.

V. ¹⁶. Zemřel mezi 27. březnem a 4. dubnem r. 164 před Kr.

V. ¹⁷. Když zemřel Epifan, bylo jeho synu Antiochovi V. teprve 9 nebo 12 let. „Eupator“ pocházející z dobrého otce.

Juda pak odtrhnul od hradu hnul vojskem k Betzachaře proti ležení královu.³³ Za prvního úsvitu král kázal vojsku hnáti se směrem k Betzachaře; vojska se připravila k boji a polnice zazněly;³⁴ slonům pak ukázali krev z hroznů a z moruší, aby je rozdráždili k boji;³⁵ rozdělili ta zvířata po houfech; při každém slonu stálo tisíc mužů v pancířích ze spojených kroužků a s měděnými přilbami na hlavách; také pět set vybraných jezdců bylo ke každému tomu zvířeti přiřazeno.³⁶ Ti byli (již) před tím tu, kdekoli bylo zvíře; kamkoli šlo, šli a neodcházeli od něho.³⁷ Také pevné dřevěné věže byly na nich, na každém zvířeti kryjící je; a na nich byly přístroje; na každé bylo dvaatřicet silných mužů, kteří bojovali shora a Ind zvíře řídil.³⁸ Ostatek jezdců postavil tu a tam na dvě strany, aby znepokojovali vojska (nepřátelská) polnicemi a shluklé v příslušné houfy aby kryli.³⁹ Jak slunce zasvítilo na zlaté a na měděné štíty, svítily se hory od nich a blyštěly se jako ohnivé pochodně.⁴⁰ Díl vojska králova rozprostřel se po vysokých horách a jiní po místech nízkých; táhli důvěřivě a spořádaně.⁴¹ Všichni obyvatelé země chvěli se od hluku množství, od pochodu zástupů a od hřmotu zbroje; byloť to vojsko velmi veliké a silné.

⁴² Když se Juda se svým vojskem přiblížili k bitvě, padlo z vojska králova šest set mužů.⁴³ Tu Eleazar, syn Saurův, vida, že jedno z těch zvířat oděno jest pancíři královskými, že jest větší než ostatní zvířata, domníval se, že jest na něm král;⁴⁴ i vydal se, aby vysvobodil lid svůj a dobyl sobě jména věčného.⁴⁵ Rozběhl se tedy k němu směle do prostřed houfy zabíjeje napravo i nalevo, že padali od něho sem i tam.⁴⁶ A vlezl slonovi pod nohy, lehl si pod něho a zabil ho; slon pak padl na něho na zemi, že tu zemřel.⁴⁷ (Židé) vidouce sílu královskou a tlak vojska jeho, ustoupili před nimi.

⁴⁸ Vojska králova táhla tedy proti nim do Jerusalema; vojska králova položila se táborem proti Judsku a proti hoře Sion.⁴⁹ S těmi, kteří byli v Betsuře, (král) vešel v mír; vytáhli z města, ježto neměli tam potrav, jsouce zavřeni, neboť sobotu měla země.⁵⁰ Vzal tedy král Betsuru a osadil ji posádkou, aby ji střežili.

⁵¹ Svatyni obléhal mnoho dní; postavil tam berany, jakož i (jiné) stroje válečné, vrhače ohně, vrhače kamení, vrhače kopí, štíry k metání šípů a praky.⁵² Pořídili si však také Židé stroje válečné proti strojům jejich a bojovali mnoho dní.⁵³ Ale nebylo špiže v městě, ježto byl sedmý rok a Židé z pohanstva vysvobození byli strávili zbytky zásob.⁵⁴ Zbylo tedy na místech svatých málo mužů; byl se jich totiž zmocnil hlad, i rozprchli se, každý do svého domova.

⁵⁵ Lysiáš, když uslyšel, že Filip, kterého byl ustanovil král Antioch, když ještě živ byl, aby vychoval Antiocha, syna jeho ke království,⁵⁶ vrátil se z Persie a z Medie s vojskem, jež bylo s králem vytáhlo, a že se snaží ujmouti správu říše,⁵⁷ spěchal odtáhnouti i řekl králi a vůdcům vojska: „Hyneme každý den, potrav máme málo, místo, které obléháme

V. ³³ „král“ = Lysiáš jeho jménem.

V. ³⁴ n. Sloni rádi prý pijí červené víno; ukáže-li se jim toliko a nedá, vzniká v nich šílená vášeň. – „Po houfech“, t. j. každému šiku přikázali jednoho slona, který stál v něm jako *pohyblivá věž*.

V. ³⁶ n. Aby si zvyklo mužstvo na slony a sloni na mužstvo a koně, bylo vše již dávno před výpravou do Palestiny sevceno. Koně prý nemohou s počátku snést zápachu sloniho. Ty věže byly na každém slonu zvláštními přístroji upevněny. Věže „*kryly*“ vojáky, s nimi bojující. – Všeobecně bývá uznáváno, že číslice 32 jest chybně dochována; podle zpráv jiných bývali totiž na slonu *tří* bojovníci a jeden vůdce; dlužno tedy místo 32 čísti nejspíše *tři* (nebo *dva*). Ind byt nejlepším vůdcem slonů, ježto od mládí byl zvyklý s nimi se zabývat.

V. ⁴³. Je to *přídomek Eleazara*, Judova bratra! – Ze zvláštní velikosti slona a z mimořádných ozdob jeho Eleazar vyvozoval (pohříchu mylně), že na něm sedí král (Antioch V.).

V. ⁴⁷. „*ustoupili*“ rozumně podle zásad vojenských; Juda se uchýlil do známých hor a nikoliv do Jerusalema, t. j. do opevněného chrámoviště, Sionu (v. 48.), aby se tam dal zavřít do pevnosti. Vojsko královo, pokud nebylo zaměstnáno dobýváním *Betsuru*, rozdělilo se na dva díly, jeden položil se na místě blízce neznámém proti „*Judsku*“, t. j. proti ustoupivšímu vojsku Judovu, druhý pak díl táhl na Jerusalema, aby dobyl hory chrámové.

je dobře hrazeno a dlužno nám postarati se o říši.⁵⁸ Proto nyní podejme pravice těmto lidem a učiníme mír s nimi i se vším národem jejich;⁵⁹ zaručme se jim, že jim bude dovoleno choditi v zákonech svých jako prve. Nebo pro jejich zákonná ustanovení, která jsme potupili, rozhněvali se a učinili toto všechno."⁶⁰ Ta řeč zalíbila se králi i knížatům, i poslal k nim nabídnouti mír a oni jej přijali.⁶¹ Když jim byl král i knížata přísahli, vyšli z pevnosti.

⁶² Král však vystoupiv na horu Sion a spatřiv pevnost místa toho, zrušil rychle přísahu, kterou byl učinil a kázal zbořiti zeď vůkol.

⁶³ A spěšně odtrhnuv vrátil se do Antiochie; našel Filipa, an panuje nad městem; i bojoval proti němu a vzal město.

3. *Juda za Demetria I. (7, 1.–9, 22.).*

HLAVA 7. – ¹ Léta stého padesátého prvního vyšel Demetrius, syn Seleukův z města Říma, vtáhl s nemnohými muži do města pomořského a prohlásil se tam králem.² Když vešel do královského domu svých otců, zajalo vojsko (jeho) Antiocha a Lysiáše, aby je přivedli k němu.³ Když mu to bylo oznámeno, řekl: „Neukazujte mi tváří jejich!"⁴ Zabilo je tedy vojsko. A Demetrius zasedl na svůj královský trůn.

⁵ I přišli muži nešlechtní a bezbožní z Israele v čele s Alcimem, který chtěl býti (nejvyšším) knězem,⁶ a obžalovali (svůj) národ u krále řkouce: „Pobil Juda a bratří jeho všechny tvé přátele, nás pak vyhnal z naší vlasti."⁷ Proto nyní pošli muže, jemuž důvěřuješ, ať jde, přesvědčí se o veškeré zhoubě, kterou učinil nám a královým krajinám, a nechat ztrestce všechny přátele jeho a pomocníky jejich!"

⁸ Tedy král vybral z přátel svých Bakchida, který panoval za Řekou, velkého v říši, věrného králi, a poslal ho,⁹ aby ohledal zhoubu, kterou udělal Juda – ale i bezbožného Alcima, (jejž) ustanovil veleknězem – a přikázal mu vykonati pomstu nad syny Israelovými.¹⁰ I vstali, přitáhli s vojskem velkým do země Judské a poslali po poslech Judovi a bratřím jeho vzkaz na oko pokojný.¹¹ Ale oni nedbali na řeči jejich, neboť viděli, že přitáhli s vojskem velkým.

¹² I sešlo se k Alcimovi a k Bakchidovi mnoho zákoníků, aby vyšetřovali, co by se srovnávalo s právem;¹³ Assidejští byli první mezi syny Israelovými, kteří hledali u nich pokoj.¹⁴ Neboť pravili: „Kněz z potomstva Aronova přišel, (ten) nás neoklame!"¹⁵ I mluvil s nimi slovy pokojnými a přísáhl jim řka: „Neučiníme vám nic zlého, ani přátelům vašim."¹⁶ Když mu uvěřili, jal z nich šedesáte mužů a usmrtil je v jeden den podle slova, které psáno jest:¹⁷ Těla svatých tvých a krev jejich vylil vůkol Jerusalema, a nebyl, kdo by je pochoval.

¹⁸ Tu připadl strach a hrůza na všechen lid, protože (si) řekli: „Není při nich pravdy ani spravedlnosti, neboť porušili smlouvu a přísahu, kterou byli učinili."

¹⁹ Bakchides pak hnul se s vojskem svým od Jerusalema a položil se u Bethzechy; poslav dal zjímati mnohé z těch, kteří byli od něho utekli; také některé z národa zabil a do

HI. 7. V. ¹⁻⁵⁰. *Demetrius, syn Seleuka IV.* (bratra Epifanova) byl poslán do Říma, aby tam byl rukojmím místo Antiocha právě toho roku, kdy otec jeho Seleukus IV. od Heliodora byl zavražděn (r. 175). Poměry přály Antiochovi tak, že se zmocnil za souhlasu římského senátu trůnu syrského, ačkoliv podle práva a spravedlnosti patřil Demetriovi. Když Epifanes umřel, Demetrius dvakrát uplatňoval u senátu svá nástupnická práva, ale marně; proto na radu Polybiova z Říma prchl a v průvodu osmi svých přívrženců přistál v Tripoli (v Syrii); bylo mu tehdy 23 let. Odtud se dostal do hlavního města *Antiochie*, Obyvatelstvo jej s nadšením přijalo a vojsko Antiocha V. (Lysiášovo) k němu přešlo. Po dvou letech zásluhou Tiberia Grakcha byl uznán také od Římanů.

V. ⁵. Alcim (Alkimos) jest počestnější jméno z hebrejského „*Eljákim*". Alcim byl již prve veleknězem, ale pro svou náklonnost k řecké vzdělanosti úřadu svého pozbyl (2 Mach 14, 3.–7.).

V. ⁸ n. „*panoval za Řekou*“ jménem královým, t. j. byl správcem části říše za *Eufratem* (Mesopotamie). Byl asi již věrným rádcem a úředníkem (= „*přítelem*“) Seleuka IV., otce Demetriova.

studnice veliké vmetal.²⁰ Poté Bakchides poručil zemi Alcimovi, nechav u něho vojsko, aby ho podporovalo, (sám) pak odešel ke králi.

²¹ Alcim velmi se přičiňoval, aby upevnil své velekněžství.²² I sešli se k němu všichni, kteří působili zmatek ve svém národě, opanovali zemi Judskou a učinili velikou pohromu v Izraeli.

²³ Juda vida všecko zlo, jež činil Alcim a jeho přívrženci synům Israelovým, – mnohem více nežli pohané –²⁴ prošel všechny končiny judské vůkol a vykonal pomstu nad muži odpadlými, že již nemohli činiti vpádů do země.²⁵ Alcim vida, že se zmožil Juda se svými přívrženci a znamená, že nemůže odolati jim, šel opět ke králi a obžaloval je z mnohých zločinů.

²⁶ Tu poslal král Nikanora, jednoho z nejznamenitějších svých vojevůdců, který byl nepřitelem lidu israelského, a přikázal mu vyhladiti ten lid.²⁷ Přitáhl tedy Nikanor do Jerusalema s vojskem velikým a vzkázal Judovi a bratřím jeho tato slova na oko pokojná:²⁸ „Nechť není války mezi mnou a vámi; přijdu s muži nemnohými, abych viděl tváře vaše s pokojem.“²⁹ Když tedy přišel k Judovi, pozdravili se vespolek pokojně; ale nepřátelé byli připraveni chytiti Judu.³⁰ Juda zvěděl tu věc, že (totiž) lstivě přišel k němu, strachoval se ho a nechtěl již viděti tváře jeho.³¹ Nikanor srozuměl, že vyjeven byl záměr jeho, vytáhl proti Judovi k bitvě vedle Kafarsalama.³² I padlo z Nikanorova vojska na pět tisíc mužů; (ostatní) utekli do města Davidova.

³³ Po těchto událostech vystoupil Nikanor na horu Sion; i vyšli (někteří) z kněží (a ze starších) lidu, aby ho přivítali v pokoji a ukázali mu zápalné oběti, které obětovány bývaly za krále.³⁴ Ale on s posměchem pohrdl jimi a poskvřnil (je); mluvil pyšně³⁵ a zapřisáhl se zlostně říka: „Nebude-li vydán Juda i vojsko jeho v ruce mé hned, jak se navrátím v pokoji, vypálím tento dům!“ A vyšel s velikým hněvem.³⁶ Tu kněží vešli, postavili se před oltářem a chrámem, plakali a řekli:³⁷ „Ty, Pane, vyvolil jsi dům tento, aby jmenován byl podle jména tvého, a aby domem modlitby a prosby lidu tvého byl.“³⁸ Vykonej trest nad tímto člověkem a nad vojskem jeho, ať padnou mečem! Pomni na rouhání jejich a nedej jim obstáti!“

³⁹ I vytáhl Nikanor z Jerusalema a položil se s vojskem svým u Bethoronu; tu se k němu připojilo vojsko syrské.⁴⁰ Juda pak položil se u Adarsy se třemi tisíci mužů. Juda modlil se takto:⁴¹ „Pane, když ti, kteří posláni byli od krále Senacheriba, rouhali se tobě, vyšel anděl a pobil z nich sto osmdesát pět tisíc;“⁴² tak potří vojsko toto před námi dnes, ať poznají ostatní, že zle mluvil proti tvému svatému, místu; sud ho podle zloby jeho.“⁴³ Když pak vojska svedla bitvu třináctého dne měsíce adaru, poraženo bylo vojsko Nikanorovo; on padl první v bitvě.⁴⁴ Když užřelo vojsko jeho, že Nikanor padl, odhodili zbraně a utekli;⁴⁵ i honili je cestu jednoho dne od Adazeru, až jak se jde do Gazary a troubili za nimi na

V. ²⁶ Nikanor osvědčil své nepřátelství vůči Židům již dříve. Viz 3, 38.; 4, 14. – Podle Josefa Flavia Nikanor utekl prý s Demetriem z Říma.

V. ²⁹ n. Jos. Flavius (XII. 10, 4.) vypravuje, že Nikanor pozdraviv Judu a zapřed s ním hovor, dal svým průvodcům umluvené znamení, aby Judu jali; ten však věc zpozorovav uskočil a utekl ke svým. – Juda nechtěl s ním již po druhé vyjednávat i Nikanor vida, že lstí se ho nezmocní, sáhl k násilí.

V. ³³ O zvyku obětovati za krále srv. Jer 29, 7.; Bar 1, 11.; Esdr 6, 10.; později bývala oběť podávána také za římského císaře (Jos. Flav. O válce ž. II. 17, 2.).

V. ⁴³ n. Třináctý den adaru byl čtvrtek 8. března r. 161 před Kr.

V. ⁴⁵ n. *Adazer* = *Adarsa* (v. 40.). – *Gazara* = *Gezer* jako 4, 15. *Od Chirbet Adasa* jest k *Tell-Džezern* asi 35 km. – Polnicemi budili v prchajících hrůzu a spolu dávali jimi obyvatelstvu krajiny, kudy nepřítel utíkal, znamení, aby prchající napadali z boků. Ti tedy obraceli se vpřed a naráželi na své druhy, kteří pádili za nimi; tím vznikl hrozný zmatek, který vnesl do řad utíkajících děsnou zkázu. – K lidovému rčení, které vyslovuje dokonatou porážku nepřítelovu srv. Ex 8, 31. (27.); 10, 19. Jos 8, 22.; 10, 28 n; 11, 8. 22. a j.

polnice dávající návěští.⁴⁶ I vyšli ze všech městeček judských vůkol a napadli je z boků, že se vraceli zase k oněm; všichni padli mečem a nezůstal z nich ani jeden.

⁴⁷ I obrali je o kořist, o lup, hlavu Nikanorovu stáli, jakož i pravou, jeho ruku, kterou byl pyšně vztáhl; přinesli a pověsili (ji) proti Jerusalemu.⁴⁸ Lid se velmi veselil; slavili ten den s veselím velikým.⁴⁹ A ustanovil (Juda), aby slavili každý rok ten den třináctého dne měsíce adaru.

⁵⁰ Měla pak pokoj země Judská na dlouho.

HLAVA 8. — ¹ Juda uslyšel o slávě Římanů, že jsou mocni a silní, že povolují všem, co kdo od nich žádá, že se všemi, kteříkoli přistoupili k nim, vešli v přátelskou smlouvu, že jsou tedy mocni a silní.² Slyšeli také o jejich válkách a o hrdinských činech, které byli učinili v bojích s Galaty, že se jich zmocnili a učinili si je poplatnými;³ (uslyšeli) dále jak veliké věci učinili ve Španělsku, že se zmocnili dolů na stříbro a na zlato, které tam jsou, že opanovali všechna místa svou moudrostí a vytrvalostí;⁴ — a ta místa, že byla velmi daleko od nich — a že krále, kteří byli přitáhli na ně od končin země, potřeblí, že je porazili ranou velikou, ostatní pak že jim dávají poplatek každý rok;⁵ dále Filipa a Persea krále cetejského i jiné, kteří se zbroje proti nim byli chopili, že potřeblí bojem a zmocnili se jich;⁶ dále Antiocha Velikého, krále Asie, který byl proti nim válku zdvihl, maje sto dvacet slonů, jezdce, vozy a vojsko velmi velké, že porazili a potřeblí,⁷ že ho jali živého a uložili mu, aby dával on i ti, kteří kralovati budou po něm, velikou daň, aby dal rukojmě a aby jim postoupil uložené krajiny,⁸ Indii, Medii, Lydii; z nejlepších krajin jejich vzavše jim, že je dali králi Eumenovi;⁹ dále že ti, kteří byli v Helladě, chtěli táhnouti a zhubiti je; ale když tito zvěděli o té věci,¹⁰ že poslali na ně jednoho vůdce, že bojovali proti nim, že mnozí z nich padli, ženy jejich a děti že odvedli do zajetí, že zloupivše je ovládli zemi jejich, že pobořili zdi jejich a že je porobili až do tohoto dne;¹¹ i jiná království a ostrovy, které se jim byly někdy postavily na odpor, prý vyhladili a sobě porobili.¹² Ale přátelům svým a těm, kteří se byli jim svěřili, zachovali prý přátelství; že . prý se zmocnili království blízkých i dalekých, neboť kteříkoli slyšeli jméno jejich, báli se jich;¹³ kterým chtějí pomáhati, aby kralovali, ti že kralují, kdežto ty, které chtějí, s království svrhují; zkrátka že prý se velmi zmohli.¹⁴ A mezi nimi všemi žádný prý nenosí koruny aniž se obléká v šarlat, aby zveleben byl v něm.¹⁵ A že prý si sestavili poradní sbor, že se radí každý den tři sta dvacet mužů, ustavičně se radíce o obci, aby co jest slušného činili;¹⁶ a že svěřují jednomu člověku vládu svou na každý rok, aby panoval nad veškerou zemí jejich, že všichni poslouchají jednoho a že není závisti ani řevnivosti mezi nimi.

V. ⁴⁷ „proti Jerusalemu“ = proti jerusalemskému chrámu. Srv. 2 Mach 15, 33.

V. ⁴⁹ Den na to, 14. adaru byl den Mardocheův (2 Mach 15, 37.).

Hl. 8. V. ² „Galaty“, t. j. *Gallyči Kelty italskými. Gallum* usedlým v Malé Asii, t. j. v Galacii, Římané poplatku neuložili.

V. ³ n. *O Hispanii* bojovali Římané s přestávkami asi 200 roků. *Za dob machabejských neměli ještě Římané celé Hispanie v moci.*

V. ⁵ *Filip III., syn Demetria II., král macedonský*, válčil s Římany více roků. až konečně r. 197. před Kr. byl od nich poražen. *Perseus, jeho syn a nástupce*, poražen r. 167. před Kr. od *Emilia Paula u Pydny*.

V. ⁶ — ⁸ mluví o *Antiochovi Velikém* (králi syrském 223–187).

V. ⁹ n se zmiňuje o válkách *Římanů s Řeky*.

V. ¹⁴ klade republikánské zřízení římské proti monarchismu asijskému.

V. ¹⁶ Pověst, že Římané svěřují vládu „jednomu člověku“, mohla vzniknouti z obyčeje, že smlouvy s cizími národy potvrzovány byly usnesením senátu, jež podpisoval *jeho předseda*.

¹⁷ I vyvolil Juda Eupolema, syna Jana, syna Jakobova a Jasona, syna Eleazarova, a poslal je do Říma, aby s nimi vešli v přátelství a společenství, ¹⁸ a aby sňali s nich jho Reků, neboť viděli, že království (ono) si podrobuje Israele. ¹⁹ Vydali se tedy do Puma, na cestu velmi dalekou a všedše do rady řekli; ²⁰ „Juda Machabejský, bratři jeho a národ židovský poslali nás k vám, abychom vešli s vámi ve spolek a v přátelství, abyste zapsali nás za spojence a přátele své.“ ²¹ Ta řeč se jim zalíbila.

²² A takto zněl zápis, který dali napsati na měděné desky a který poslali do Jerusalema, aby tam byl u nich na památku pokoje a spojenectví:

²³ „Dobře budiž Římanům a národu židovskému na moři i na zemi na věky! Meč a nepřítel daleko budiž od nich! ²⁴ Nastane-li válka prve Římanům nebo některému společníku jejich v oboru všeho panství jejich: ²⁵ poskytne pomoc národ židovský s veškerou ochotou, jak bude kázati doba; ²⁶ a těm, kdo bojujati budou, (Římané) nebudou dávati ani opatrovati potravu, zbroje, peněz, lodí, leda by jinak za dobré uznali Římané; a dbáti budou nařízení jejich nic od nich neberouce. ²⁷ Podobně také kdyby národu židovskému nastala prve válka, pomáhati budou Římané z té duše, jak jim doba dopustí; ²⁸ avšak těm, kdož budou pomáhati, nebude dodáváno potravu, zbroje, peněz, lodí, leda by jinak za dobré uznali Římané; a dbáti budou (těchto) povinností svých beze lsti. ²⁹ V ten rozum učinili smlouvu Římané s národem židovským. ³⁰ Kdyby pak po těchto slovech ti i oni chtěli něco k tomu přidati nebo ubrati, ať to učiní podle svého předsevzetí; a cokoli by přidali neb ubrali, pevně bude. ³¹ Také v příčině škod, kterých nadělal jim Demetrius král, psali jsme mu toto: „Proč jsi zatížil tolik jho své na přátelích a spojencích našich Židech?“ ³² Proto, budou-li si zase stěžovati u nás na tebe, zastaneme se jejich spravedlivé věci a bojovati budeme proti tobě na moři i na zemi.“

HLAVA 9. – ¹ Zatím když uslyšel Demetrius, že padl Nikanor a vojsko jeho v bitvě, poslal po druhé Bakchida a Alcima do Judska a pravé křídlo (svého vojska) s nimi. ² I táhli cestou vedoucí do Galgary, položili se u Masalotu, které jest v Arbellich, dobyli tohoto místa a pobili mnoho lidí. ³ Měsíce prvního léta stého padesátého druhého položili se s vojskem u Jerusalema. ⁴ Odtud vstavše táhli do Beree, dvacet tisíc mužů (pěších) a dva tisíce jízdných.

⁵ Juda byl se položil s vojskem v Laise; tři tisíce vybraných mužů bylo s ním; ⁶ ale vidouce sílu toho vojska, že jest jich mnoho, báli se velice, i vykradli se mnozí z ležení, že z nich nezůstalo než osm set mužů. ⁷ Juda tedy vida, že se rozběhlo vojsko jeho a že bitvě nelze se vyhnouti, byl zkormoučeného srdce, neb neměl času, aby je shromáždil; byl velmi

V. ¹⁷ n. *Eupolemos* a otec jeho *Jan* jmenování jsou také 2 Mach 4, 11. „*Jason*“ = *Jésús*.

V. ²¹. Římanům bylo jen vítáno míchati se do věcí asijských, podporovati protiváhu Syrské říše pomocí jejich sousedů.

V. ²⁸. Zdá se, že znění smlouvy jest v. 28. ukončeno. Prvopis (originál) její byl vystaven na Kapitulu, opis nebo snad lépe řečeno překlad její do řečtiny na pergameně byl poslán do Jerusalema. Co podává v. 30.–32. byl buď písemný dodatek ke smlouvě (napsané na kovových deskách), nebo bylo vzkázáno do Jerusalema toliko ústně po židovském poselství.

V. ³⁰. „*podle svého předsevzetí*“, t. j. podle *obapolné dohody*! V. ³¹. Prve nežli Demetrius tu pohružku dostal, byl již do Judska poslal svého generála *Bakchida*.

Hl. 9. V. ¹. *Nikanor padl dne 8. března (ve čtvrtek) r. 161*. Brzy po této porážce, ne-li již dříve, bylo vypraveno poselství do Říma. „*Po prvé*“ poslán byl *Bakchides s Alcimem* podle 7, 8 n. „pravé křídlo“.

V. ². Místo „*Galgaly*“ bývá se zřetelem na Jos. Flavia opravováno: „*Galileje*“. „*Arbély*“ = dnešní *Chirbet Ir-bidu* jezera Tiberiadského.

V. ³. *První měsíc, t. j. nisan r. 152* letopočtu seleukovského byla doba od 24. března do 22. dubna roku 161 před Kr.

znepokojen. ⁸ I řekl těm, kteří byli zůstali: „Vstaňme a pojďme na své nepřátele, budeme-li moci bojovati proti nim!“ ⁹ Odracovali ho však řkouce: „Nebudeme moci, ale zachovejme životy své nyní; poté vrátíme se s bratry svými a tehdy bojovati budeme proti nim; jeť nás málo.“ ¹⁰ Tu řekl Juda: „Odstup (to ode mne), bych učinil tu věc, abychom utekli před nimi; přišel-li čas náš, zemřeme zmužile pro bratry své a neuvodíme skvrny na svou slávu!“

¹¹ Postavili se tedy proti vojsku, když se hnulo z tábora. Jízda byla rozdělena na dvě strany; prakovníci, střelci, přední bojovníci, všichni silní muži táhli před vojskem. ¹² Bakchides byl na pravém křídle. Bitévní šik blížil se se dvou stran; a troubili na polnice. ¹³ Tu troubili také lidé Judovi. Země se trásla od hluku vojsk. Bitva byla vedena od rána až do večera. ¹⁴ Když Juda viděl, že silnější jest díl vojska Bakchidova na pravém křídle, sestoupili se kolem něho všichni lidé udatného srdce, ¹⁵ i porazili pravé křídlo a honil je až k hoře Azotské. ¹⁶ Ti, kteří byli na levém křídle, vidouce, že poraženo jest křídlo pravé, pustili se v patách za Judou a za těmi, kteří s ním byli; ¹⁷ bitva se rozmohla, i padlo mnoho z těchto i z oněch. ¹⁸ Také Juda padl; ostatní utekli.

¹⁹ Jonatas pak a Šimon vzali Judu, bratra svého, a pochovali ho v hrobě otců svých v městě Modin. ²⁰ Všecek lid israelský oplakával ho pláčem velikým; kvílili mnoho dní ²¹ říkajíce: „Jaktě padl junák, zastávce lidu israelského!“

²² Ostatní zprávy o bojích Judových, o udatných skutcích, které činil, jakož i o velikosti jeho nejsou zapsány; byloť jich velmi mnoho.

ČÁST TŘETÍ: Činy Jonatovy (9, 23.–12, 52.).

1. Jonatas za vlády Demetria I. (Sotera) (9, 23.–10, 50.).

²³ Po smrti Judově vynořili se nešlechtníci po všech končinách israelských; pozdvihli se všichni, kteří činili nepravost.

²⁴ Za těch dnů nastal veliký hlad; všecka krajina jejich poddala se Bakchidovi s nimi. ²⁵ Bakchides vyprav muže bezbožné ustanovil je pány nad krajinou; ²⁶ ti slídili dychtivě po přátelích Judových, přiváděli je k Bakchidovi a ten mstil se nad nimi posmívaje se jim. ²⁷ Bylo soužení veliké v Israeli, jakého nebylo od té doby, co se neukázal prorok v Israeli.

²⁸ Tu sešli se všichni přátelé Judovi a řekli Jonatovi: ²⁹ „Od smrti bratra tvého Judy není muže podobného jemu, který by táhl proti nepřítelům našim, proti Bakchidovi, zkrátka proti těm, kdož nevraží na náš národ. ³⁰ Nuže tedy dnes vyvolili jsme si tebe místo něho za knížete a vůdce svého, abys bojoval boj náš.“ ³¹ I přijal Jonatas toho času knížetství a nastoupil místo Judy, bratra svého.

³² Bakchides zvěděl to hledal ho zabít. ³³ Ale dověděl se o tom Jonatas a Šimon, bratr jeho a všichni, kteří s ním byli, utekli na poušť Tekue a položili se u vody cisterny Asfar. ³⁴ Bakchides zvěděl to přitáhl v den sobotní, on i všechno vojsko jeho, za Jordán.

³⁵ Jonatas byl totiž poslal bratra svého, vůdce dopravy a prosil Nabufanů, přátel svých, aby jim uschovali zboží své, kterého měli hojně. ³⁶ Tu vyšli Jambrovci z Madaby,

V. ²⁷ „prorok v Israeli se neukázal“ od Malachiáše (kolem r. 420). Doba po něm byla pro Židy smutná, ježto neměli, kdo by je těšil; vrchol smutku nastal nyní *po smrti Judově*.

V. ³⁰ „knížetství“ znamená správu národní, „vůdcovství“ vojenské velitelství. Veleknězem byl tehdy *Alcim*.

V. ³³ *Tekua* jihovýchodně Betlema. Odtud odtáhl Jonatas se svými do Zajordání, kde je Bakchides hledal. Co Judy pohnulo, aby táhl *za Jordán*, vykládá v. 35.–42.

V. ³⁵ Jan, bratr Judův měl na starosti dopravu žen, dětí, zavazadel („*vůdce dopravy*“). Majetek Židů nebyl na poušti Judské dosti bezpečný, proto chtěli jej uložit v Zajordání u svých přátel, u kmene Nabatejských.

V. ³⁶ *Madaba*, město moabské bylo východně severního cípu moře Mrtvého. „*Jambrovci*“ byl nejspíše beduínský kmen, který nám není blíže znám.

vzali Jana a všechno, co s sebou měl a odešli s tím.³⁷ Po těch událostech zvěstováno bylo Jonatovi a Šimonovi, bratru jeho, že Jambrovci slaví velikou svatbu, a že vedou nevěstu z Madaby, dceru jednoho z velikých knížat chanaanských s velikým průvodem.³⁸ Tu rozpomenuvše se na krev Jana, bratra svého vytáhli a skryli se v horském zákoutí.³⁹ Když pak zdvihli oči a pohlédli – aj hluk a veliký průvod; ženich bral se s přáteli a bratry svými vstříc jim s bubínky, s (jinými) hudebními nástroji a se zbrojí mnohou.⁴⁰ I vstali proti nim ze zálohy a pobili je; padlo mnoho raněných a ostatní utekli do hor; všecek majetek jejich pobrali za kořist.⁴¹ Svatba obrátila se v pláč a zvuk hudců jejich v nářek.⁴² Pomstivše takto krev bratra svého vrátili se k břehu jordánskému.

⁴³ Uslyšev o tom Bakchides přitáhl v sobotu až k břehu jordánskému s mocí velikou.⁴⁴ Tu řekl Jonatas svým: „Vstaňme a bojujeme proti svým nepřítelům; není totiž dnes jako včera a před včerejškem.“⁴⁵ Neboť aj – boj nám nastává; vodu Jordánu máme s této: i s oné strany, břehy, bažiny a křoví; není, kudy se vyhnouti.⁴⁶ Protož nyní volejte k nebi, abyste byli vysvobozeni z moci svých nepřítelů!“ V nastalé bitvě⁴⁷ napráhl Jonatas ruku, aby udeřil Bakchida, ale ten se mu uhnul nazpět.⁴⁸ Tu vskočil Jonatas a ti, kteří byli s ním do Jordanu a přeplavali [k nim] Jordan.⁴⁹ Ten den padlo na straně Bakchidově tisíc mužů.

I vrátili se do Jerusalema⁵⁰ a opatřili pevnosti v Judsku: tvrž, která byla v Jerichu, Ammaus, Bethoron, Betel, Tamnatu, Faru a Topo zdmi vysokými, branami a závorami;⁵¹ a obsadili je posádkou, aby utiskovali Israele.⁵² Ohradil také město Betsuru, Gazaru i hrad, a položil do nich posádky a zásoby potravin;⁵³ a vzav syny velmožů krajiny v zástavu, uvěznil je na hradě jerusalemském.

⁵⁴ Léta stého padesátého třetího, měsíce druhého, rozkázal Alcim zbořiti zdi vnitřního (nádvoří) svatého domu a (tím) zkaziti díla proroků; počal také (již) bořiti.⁵⁵ Ten čas raněn byl Alcim, i překaženo bylo dílo jeho; zavržena byla ústa jeho, poražen byl mrtvicí, že nemohl již promluvit slova, aniž učiniti poslední pořízení.⁵⁶ Umřel pak Alcim v ten čas za velikých bolestí.

⁵⁷ Bakchides vida, že Alcim je mrtev, navrátil se ke králi, i měla země pokoj dva roky.

⁵⁸ Tehdy uradili se všichni nešlechtní a řekli: „Aj, Jonatas a stoupenci jeho v pokoji bydlí bezpečně; nyní tedy přivedme Bakchida, ať je všechny zjímá jedné noci.“⁵⁹ I šli a dali mu (tu) radu.⁶⁰ Vstal tedy, aby přitáhl s velikým vojskem; a poslal tajně listy stoupencům svým, kteří byli v Judsku, aby jali Jonatu a ty, kteří s ním byli; ale nemohli, neboť oznámen byl jim záměr jejich.

⁶¹ Jonatas zjímal z mužů krajiny, kteří byli původci nešlechtnosti, padesát mužů a zabil je;⁶² poté odešel Jonatas a Šimon se stoupenci svými do Betbessen, které jest na poušti; postavil, co bylo zbořeno v něm; opevnili je.

⁶³ Bakchides, když se o tom dověděl, shromáždil všechno množství své; vzkázal také pro ty, kteří byli v Judsku.⁶⁴ Přitáhnuv položil se s vojskem svým proti Betbessenu a dobýval ho mnoho dní postaviv dobývací stroje.⁶⁵ Tu Jonatas nechav Šimona, bratra svého

V.⁴⁴ n. Dosud nikdy nebyli Židé tak sevření územními poměry, jako tentokráte. Nebylo možno od nepřitele se odputati, bitvě se vyhnouti.

V.⁵⁴ Rok 153 letopočtu seleukovského jest doba od dubna do prosince r. 160 a od ledna do března r. 159 před Kr., „druhý měsíc“: náš duben až květen roku 160. Chrám Zorobabelův byl stavěn pod dozorem proroků Aggea a Zachariáše, byl stavěn podle plánů od Boha *vnuknutých* (Ex 25, 9.; 1 Par 28, 19.), nesmělo tedy býti v něm nic značnějšího bouráno. Alcim dal nejspíše odbourati zeď, která dělila nádvoří vnitřní od vnějšího, aby zjednal i lidu přístup do nádvoří, vyhrazeného dosud, toliko levitům.

V.⁵⁷ Bakchides byl poslán, aby chránil práv Alcimových; když tento zemřel, vyplnil svůj úkol a vrátil se domů. Možno, že dostal pokyn z Antiochie od krále, který nemohl nedbatí zákroku římského (výše 8, 31 n.). Dva roky, t. j. 153 a 154 seleukovského letopočtu (t. j. r. 160/159 a 159/158 př. Kr.).

v městě vytáhl do širého pole; táhl s (malým) počtem (lidu), ⁶⁶ a porazil Odara a bratry jeho, jakož i Faseronovce v stanech jejich; počal bít a růsti v síle. ⁶⁷ Šimon pak a ti, kteří s ním byli, vyrazivše z města zapálili dobývací stroje, ⁶⁸ bojovali proti Bakchidovi a porazili ho; soužili jej náramně, že zmařen byl záměr a útok jeho.

⁶⁹ A rozhněvav se na muže nešlechtné, kteří mu byli poradili, aby přitáhl do krajiny jejich, pobil mnohé z nich a myslil s ostatními odejít do své země.

⁷⁰ Zvěděv to Jonatas poslal k němu posly, aby s ním učinili mír, a aby mu vrátil zajatce. ⁷¹ Přijav to rád učinil podle slov jeho a přísáhl jemu, že mu neučiní nic zlého po všechny dny života jeho. ⁷² Zajatce, které byl prve odvedl z Judska, navrátil mu a obrátiv se odtáhl do své země, aniž se již pokusil, aby zase přitáhl do území jeho.

⁷³ Tu přestal meč v Izraeli. Jonatas usadil se v Machmas a tu počav Jonatas spravovati lid, vyplenil bezbožníky z Israele.

HLAVA 10. – ¹ Léta stého šedesátého přitáhl Alexander, syn Antiocha, toho, který měl příjím Slavný a opanoval Ptolemaidu; i přijali ho a tak stal se tam králem. ² Uslyšev to král Demetrius sebral vojsko velmi veliké a vytáhl proti němu do boje.

³ Demetrius poslal také list Jonatovi (psaný) slovy pokojnými, aby ho zvelebil. ⁴ Řekl totiž: „Pospěšme vejít s ním ve smlouvu pokoje prve nežli by on vešel v ni s Alexandrem proti nám. ⁵ Vzpomenetť zajisté na všechno zlo, které jsme učinili jemu, bratru jeho a národu jeho.“

⁶ A dal jemu moc sbírat vojsko, nadělati zbroje, býti spojencem jeho a ty, kteří byli v zástavě na hradě, rozkázal vydati jemu.

⁷ Tu přišel Jonatas do Jerusalema a četl list zřetelně lidu všemu i těm, kteří byli na hradě. ⁸ I báli se bázní velikou, když slyšeli, že mu dal král moc sbírat vojsko. ⁹ Vydání tedy byli Jonatovi ti, kteří byli v zástavě a navrátil je rodičům jejich; ¹⁰ Jonatas ubytoval se v Jerusalemě a počal stavěti a obnovovati město. ¹¹ Prikázal dělníkům, aby stavěli zdi, a horu Sion vůkol kameny čtverhrannými aby ohradili; i učinili tak. ¹² Cizinci, kteří byli v pevnostech, vystavěných od Bakchida, se rozutekli; ¹³ každý opustiv své místo ušel do své země; ¹⁴ toliko v Betsure zůstali někteří z těch, kteří byli opustili zákon a přikázání Boží, neboť tam bylo jejich útočiště.

¹⁵ Když uslyšel Alexander král o slibech, které byl dal Demetrius Jonatovi – vypravovali mu také o bojích a hrdinných činech, jež dokázal on i bratři jeho a o útrapách, kterými trápeni byli – ¹⁶ řekl: „Zdali najdeme kterého muže takového? Nuže, tedy uděláme ho přítelem a spojencem svým!“ ¹⁷ A napsav list, poslal mu jej; byl tohoto znění: ¹⁸ „Král Alexander bratru Jonatovi pozdrav! – ¹⁹ Slyšeli jsme o tobě, že jsi muž vynikající silou a že jsi způsobilý, abys byl přítelem naším; ²⁰ nuže tedy, ustanovujeme tebe dnes veleknězem národa tvého, budíž jmenován přítelem královým“ – poslal mu také šarlat a zlatou korunu – „naše zájmy společně s námi na mysli měj a zachovej přátelství k nám!“

²¹ Jonatas oblékl se v roucho posvátné sedmého měsíce léta stého šedesátého v den slavný stánků; a sebral vojsko a nadělal hojnost zbroje.

²² Demetrius uslyšev o těch věcech zarmoutil se velmi a řekl: ²³ „Co jsme to učinili, že předešel nás Alexander, aby si zjednal přátelství Židů k upevnění svému? ²⁴ Napíši jim

V. ⁶⁶. *Odaratd.* byli asi beduinští kmenové, kteří patřili k „*spolubojovníkům*“ Bakchidovým. – Jonatas počal nejen „*růsti v síle*“, ale s novými silami, které zatím byl sehnal, dorážeti na obléhající vojsko a tak „*stoupati*“ proti obleženému Bethessenu. Bakchides octl se ve dvou ohních: zvenku na něho dorážel Jonatas, zevnitřku vypadl na něho Šimon!

V. ⁷³. *Machmas* severně Jerusalema v území Benjaminové.

H. 10. V. ²¹. Dne 2./3. října roku 153 př. Kr. (2./3. října = 15. den tišri, kdy se počínal svátek stánků).

také já slova důtklivá a (poskytnu) důstojenství a dary, aby mi byli na pomoc.²⁵ I psal jim takto: „Král Demetrius národu židovskému pozdrav!²⁶ Že jste nám zachovali smlouvu, že jste zůstali našimi přáteli a nepřidali jste se k nepřátelům našim, slyšeli jsme a radovali jsme se.²⁷ Také nyní setrvejte dále chovající k nám věrnost, i odplatíme se vám dobrým za to, co jste nám učinili:²⁸ odpustíme vám daně mnohé a dáme vám dary.²⁹ Nyní tedy osvobozuji vás a všechny Židy od daní, odpouštím poplatky ze soli a upouštím od korun, od třetího dílu semene,³⁰ jakož i od polovice ovoce se stromů, která mně patří; odpouštím vám (ji) ode dneška i pro příští časy, aby brána nebyla z Judska ani z tří krajů, které přivtěleny jsou k němu, ze Samařska [a Galileje], ode dneška na všechny časy;³¹ Jerusalemem budiž svatý a svobodný s okolím svým; desátky a poplatky buďte jeho.³² Pouštím také moc nad hradem, který jest v Jerusalemě a dávám jej nejvyššímu knězi, aby jej osadil muži, kterékoli on vybere za stráž jeho.³³ Dále každého příslušníka židovského, který byl odveden do zajetí z Judska kamkoliv do mého království, propouštím svobodného darmo; všichni buďtež osvobozeni od daní, i z dobytka svého.³⁴ A všechny dny slavné, soboty, nové měsíce, dny ustanovené, jakož i tři dny před slavností a tři dny po slavnosti ať mají svobodné a volné všichni Židé, kteří jsou v království mém;³⁵ a žádný ať nemá moci činiti (jim) něco a obtěžovati koho z nich z jakéhokoli důvodu.³⁶ Dále budiž připsáno ze Židů k vojsku královi okolo třiceti tisíců mužů; a budiž jim dáváno, čeho potřebují, jak náleží všem vojskům královským; a z nich ustanoveni budou, kteří by byli v pevnostech velekrále;³⁷ z nich buďtež také někteří usazení v říšských úřadech, které dlužno věrně spravovati; buďtež z nich vzati představení; ať také žijí podle zákonů svých, jak byl (již) přikázal král v Judsku.³⁸ Tři kraje, které přivtěleny jsou k Judsku ze Samařska, ať jsou pokládány s Judskem za jeden celek; ať jsou pod jedním (pánem) a nechať neposlouchají moci jiné nežli jediného velekněze.³⁹ Též Ptolemaidu a území její daruji svatyni jerusalemské na potřebné její náklady.⁴⁰ A já dávám (k tomu) každý rok patnácte tisíc lotů stříbra z důchodů královských, které mně patří;⁴¹ a vše, co zbývá (dodati), co nezapravili úředníci za předešlých let, od nynějška budou dodávati na potřeby chrámu.⁴² A nad to pět tisíc lotů stříbra, které vybírali z důchodů svatyně na každý rok – i to ať přináleží kněžím, kteří konají službu.⁴³ Dále kdokoli se uteče do chrámu jeruzalémského nebo do obvodu jeho, proviniv se proti králi v jakékoli věci, ať jest propuštěn a všechny věci, které má v království mém, ať má svobodné.⁴⁴ Také na stavbu neb opravu staveb chrámových náklady placeny budou z důchodu královského.⁴⁵ Konečně i na stavbu zdí jerusalemských a obvodní ohrady, jakož i na stavbu zdí v Judsku vydáván bude náklad z důchodu královského."

⁴⁶ Avšak Jonatas a lid slyšíce řeči tyto nevěřili jim a nepřijali jich; neboť vzpomněli si na veliké zlo, které byl učinil (Demetrius) v Israeli a (kterým) je trápil velice.⁴⁷ Ale oblíbili sobě Alexandra, neboť on jim byl prve mluvil řeči pokoje a jemu pomáhali po všechny dny.

V. ²⁵. Prvým svůj list poslal *Jonatovi*. Tento list posílá národu židovskému. Věděl asi, že Jonatan jest již zadán Alexandrovi, domníval se však, že se mu podaří získati pro sebe *národ*, který přiměje i Jonatu, aby se přidál k Demetriovi, slibujícímu národu *více než Alexander*.

V. ³². *Jonatu nejmenuje*, zřejmě proto, že ho nechce uznati za nejvyššího kněze.

V. ³⁶ n. „*všem vojskům královským náleží*“ šat, strava, přístřeší a žold. Král bude také ochráncem zákona židovského!

V. ⁴¹. Již králové perští, pak egyptští Ptolemeovci a Seleukovci po Antiocha Epifana přispívali na potřeby chrámové.

V. ⁴³. Král slibuje chrámu právo útočištné (asylu) mnohem širší než jaké stanovil zákoník mojžišský.

⁴⁸ Král Alexander sebral veliké vojsko a položil se s ním proti Demetriovi. ⁴⁹ Když pak ti dva králové svedli bitvu, uteklo vojsko Demetriovo, i honil je Alexander a nabyl vrchu nad nimi. ⁵⁰ Bitva zuřila náramně až do západu slunce; padl také Demetrius v ten den.

2. Činy Jonatovy za panování Alexandra I. (10, 51.–11, 18.).

⁵¹ Tehdy poslal Alexander k Ptolemeovi králi egyptskému posly s tímto vzkazem: ⁵² „Poněvadž jsem se navrátil do své říše a zasedl jsem na trůn svých otců, poněvadž jsem se zmocnil vlády a potřeb Demetria opanoval jsem naši zemi, – ⁵³ svedl jsem bitvu s ním, ve které byl poražen on i vojsko jeho od nás, a dosedli jsme na trůn království jeho – ⁵⁴ proto vejďme nyní spolu v přátelství; dej mi dceru svou za manželku, i budu zetěm tvým a dám dary tobě i jí, hodné tebe.“ Král Ptolemeus odpověděl takto: „Šťastný den, v němž jsi navrátil se do země otců svých a dosedl jsi na trůn království jejich. ⁵⁶ Proto nyní učiním tobě, oč jsi psal; ale přijď mi vstříc do Ptolemaidy, abychom se viděli spolu a abych zasnoubil tobě (dceru) jak jsi řekl.“

⁵⁷ I vyšel Ptolemeus z Egypta, on i Kleopatra dcera jeho a přišel do Ptolemaidy léta stého šedesátého druhého. ⁵⁸ Alexander král vyjel mu vstříc, i dal mu Kleopatru dceru svou a vystrojl jí svatbu v Ptolemaidě jak (činivají) králové s velikou okázalostí.

⁵⁹ Tu napsal král Alexander Jonatovi, aby se vypravil na schůzku s ním. ⁶⁰ Jonatas vyjel tedy se slávou do Ptolemaidy, setkal se s dvěma králi a dal jim mnoho stříbra, zlata a (jiných) darů, i našel milost před obličejem jejich. ⁶¹ I shlukli se proti němu muži jedovatí z Israele, muži nepraví, žalující na něho; ale král jich nedbal. ⁶² Ano rozkázal svléci Jonatu z roucha jeho a obléci jej v šarlat. Když se tak stalo, posadil ho král vedle sebe ⁶³ a řekl knížatům svým: „Vyděte s ním doprostřed města a ohlaste, ať žádný nežaluje na něho žádnou věc a nikdo ať ho v ničem neobtěžuje!“ ⁶⁴ Když viděli žalobníci slávu jeho, kterou oni rozhlašovali a jej oděného šarlatem, utekli všichni. ⁶⁵ I zvelebil jej král, zapsal ho mezi první přátele a učinil ho vévodou a místním vladařem. ⁶⁶ Jonatas pak vrátil se do Jerusalema s pokojem a s veselím.

⁶⁷ Léta stého šedesátého pátého přišel Demetrius, syn Demetriův, z Kréty do země svých otců. ⁶⁸ Král Alexander uslyšev to, zarmoutil se velmi a vrátil se do Antiochie.

⁶⁹ Demetrius král ustanovil vůdcem Apollonia, který spravoval Céleysyrii; (ten) sebral veliké vojsko přiblížil se k Jamnii a vzkázal Jonatovi, nejvyššímu knězi ⁷⁰ toto: „Ty sám jediný odpíráš nám; a jsem na posměch a na potupu, že ty proti nám moc provozuješ na horách.“ ⁷¹ Nyní tedy, doufáš-li v sílu svou, sestup k nám na rovinu a měřme se tu vespolek; neboť na mé straně jest moc válečná. ⁷² Otaž se a zvěz, kdo jsem já a ostatní, kteří jsou mi na pomoc, kteří také praví, že nemůže obstátí noha vaše před tváří naší, neboť dvakrát-

V. ⁴⁸ n. Justin (35, 1.) vypravuje, že došlo ke dvěma bitvám Alexandra s Demetriem; první zvítězil sice Demetrius, v druhé však šťasti válečné se obrátilo tak, že i sám Demetrius padl (po hrdinném odporu). Padl krátce před nebo po 1. březnu r. 150 př. Kr.

V. ⁵¹. Alexander chce svou moc upevnit *politickým sňatkem* s Kleopatrou, dcerou egyptského krále Ptolema VI.

V. ⁵⁷ n. R. 162 letopočtu seleukovského byl r. 151/0 př. Kr. – Alexander přibyl do Ptolemaidy z Antiochie, svého sídelního města.

V. ⁶³ „vévodou“, voj. velitelem („stratégos“) – „místním vladařem“ v Judsku.

V. ⁶⁷ R. 165 letopočtu seleukovského byl r. 148/7 př. Kr., Tři roky po sňatku s Kleopatrou. Syn Demetria I. byl Demetrius II. Nikator.

V. ⁶⁹ K Céleysyrii patřila tehdy také *Fénicie a Palestina*. Královský správce této provincie odpadl od Alexandra a přidal se hned k Demetriovi II. Jamnia jmenována již 4, 15. Ježto byla v území Filišťanů, možno se domnívati, že také již Filišťané přidali se k Demetriovi II.

te byli na útěk obráceni otcové tvoji v zemi své;⁷³ a nyní kterak budeš moci snést jízdu a vojsko tak veliké na rovině, kde není kamene ani úskalí ani útočiště?"

⁷⁴ Když uslyšel Jonatas řeči Apolloniovy, pohnut byl v mysli; i vybral deset tisíc mužů a vytáhl z Jerusalema; Šimon, bratr jeho, připojil se k němu, aby mu pomáhal; ⁷⁵ položili se s vojskem u Joppe; zabránili mu však vstoupiti do města; byla tam totiž posádka Apolloniova – i dobýval ho. ⁷⁶ Tu měšťané přestrašení jsouce otevřeli mu, i opanoval Jonatas Joppe.

⁷⁷ Uslyšev to Apollonius pojal tři tisíce jezdců a množství pěchoty. ⁷⁸ A táhl k Azotu jako by chtěl projíti (jen), ale současně (také) vytrhl na rovinu, protože měl množství jezdců a v ty skládal naději. I hnál se po něm Jonatas k Azotu a svedl bitvu. ⁷⁹ Apollonius byl zanechal tisíc jezdců v záloze tajně za nimi; – ⁸⁰ ale Jonatas zvěděl, že jsou zálohy za ním – (ti) obešli vojsko jeho a střelili šípy na lid od jitra až do večera. ⁸¹ Lid však stál, jak byl rozkázal Jonatas, kdežto koně jejich umdlévali. ⁸² Tu vyvedl Šimon své vojsko a svedl bitvu s pěchotou – jezdci byli unaveni – i byli od něho poraženi a utekli. ⁸³ A kteří se rozprchli po rovině, utekše do Azotu, všli do chrámu Dagona, modly jejich, aby se tu zachovali. ⁸⁴ Ale Jonatas zapáliv Azot a okolní osady nabral si z nich kořisti; také chrám Dagonův a všechny, kteří utekli do něho, spálil ohněm. ⁸⁵ Těch, kteří padli mečem s těmi, kteří byli spáleni, bylo okolo osmi tisíců mužů. ⁸⁶ Odtud hnul se Jonatas s vojskem a položil se s ním u Askalonu; i vyšli z města jemu vstříc s velikou slávou. ⁸⁷ Poté vrátil se Jonatas se svými do Jerusalema; kořisti měli množství.

⁸⁸ Když uslyšel Alexander král o těch věcech, oslavil ještě více Jonatu. ⁸⁹ Poslal mu zlatou záponu, jak bývá obyčejem dávati příbuzným královým. A dal jemu Akkaron i všechno území jeho ve vlastnictví.

HLAVA 11. – ¹ Král pak egyptský sebral vojska jako jest písku na břehu mořském; také množství lodí; snažil se totiž, aby lstivě zmocnil se království Alexandrova a připojil je ke království svému.

² Vytáhl tedy do Syrie se slovy pokojnými; i otvírali mu města a vítali ho, byltž král Alexander přikázal, aby ho vítali, protože byl jeho tchán.

³ Ptoleumus pak vcházeje do měst nechával posádku v každém městě.

⁴ Když se přiblížil k Azotu, ukázali mu vypálený chrám Dagonův, Azot i s okolím pobořený, povržená těla a hromady zabitých v boji, kterých byli nadělali vedle cesty. ⁵ Vypravovali, že ty věci učinil Jonatas, aby uvedli jej v nenávisť; král však mlčel.

⁶ Jonatas vypravil se králi vstříc do Joppe se slávou; pozdravili se vespolek a spali tam. ⁷ A doprovodiv Jonatas krále až k řece, která slove Eleuterus, vrátil se do Jerusalema.

⁸ Král Ptoleumus opanoval města až do Seleucie přímořské a zabýval se zlými úmysly proti Alexandrovi. ⁹ Poslal posly k Demetriovi se vzkazem: „Pojď a učiníme spolu smlouvu; dám tobě svou dceru, kterou má Alexander a kralovati budeš v království otce svého.

¹⁰ Jest mi totiž líto, že jsem jemu dal svou dceru, neboť mi ukládal o život.“ ¹¹ Pomlouval ho, protože byl žádostiv království jeho. ¹² I vzav jemu svou dceru dal ji Demetriovi; odtrhl

V. ⁷⁵. Jonatas chtěl mít proti Apolloniovi základnu, na níž by měl proti Filišťanům krytá záda. V Joppe sídlili Filišťané.

HL. 11. V. ¹. „egyptský král“ Ptoleumus VI. Filometor, Alexandrův tchán vytáhl, aby na oko pomáhal Alexandrovi, ve skutečnosti však aby rozmnožil svou moc. Ve městech zanechával posádky zdánlivě proto, aby se mohla chrániti proti Apolloniovi (Demetriovi), ve skutečnosti však činil tak proto, aby zajistil držení jejich sám sobě!

se od Alexandra; nepřátelství jeho bylo zřejmo.¹³ A všed Ptolemeus do Antiochie vstaval si na hlavu dva koruny: egyptskou a asijskou.

¹⁴ Král Alexander byl od těch časů v Cilicii; byliť odpadli od něho obyvatelé těch míst.
¹⁵ Alexander uslyšev to táhl proti němu do boje; tu vyvedl král Ptolemeus vojsko, potkal se s ním s velikou mocí a zahnal ho.¹⁶ Alexander utekl do Arabie, aby tam došel ochrany, i nabyl král Ptolemeus vrchu.¹⁷ Zabdiel Arab sfav Alexandrovi hlavu poslal ji Ptolemeovi.
¹⁸ Třetí den (nato) umřel (také) král Ptolemeus, posádky pak v pevnostech (od něho zanechané) byly vyhubeny od obyvatelstva (řečených) pevností.

3. Činy Jonatovy za panování Demetria II. (11, 19.–53.).

¹⁹ I počal kralovati Demetrius léta stého šedesátého sedmého.

²⁰ V ty dny shromáždil Jonatas Judovce, aby dobývali hradu jehrusalemského; nadělalí proti němu dobývacích strojů mnoho.²¹ Tu odešli někteří, kteří měli v nenávisti svůj národ, muži nešlechtní, ke králi Demetriovi a oznámili mu, že Jonatas obléhá hrad.²² Ten uslyšev o tom, rozhněval se a hned přišel do Ptolemaidy a napsal Jonatovi, aby neobléhal (dále) hradu, ale ať se rychle vypraví k němu na rozhmluvu.²³ Jonatas uslyšev (to) kázal obléhati (dále) a vyprav průvodce ze starších israelských a z kněží vydal se v nebezpečí.²⁴ Nabrav zlata, stříbra, rouch a jiných darů mnoho jel ke králi do Ptolemaidy a nalezl milost před obličejem jeho.²⁵ Sočili sice na něho někteří nešlechtníci z národa jeho,²⁶ ale král zachoval se k němu tak, jako předchůdci jeho, i povýšil ho přede všemi přáteli svými;²⁷ potvrdiv mu velekněžskou důstojnost a všelijaké jiné hodnosti, jež prve měl, učinil ho prvním z přátel.

²⁸ Jonatas požádal krále, aby svobodně učinil Judsko a tři kraje od území samarského (oddělené) a slíbil mu tři sta hřiven.²⁹ Král svolil a napsal Jonatovi listinu o všech těch věcech tohoto znění;³⁰ „Král Demetrius (vzkazuje) Jonatovi bratru i národu židovskému pozdrav.³¹ Opis listu, který jsme napsali Lastenovi, otci svému, o vás, posíláme vám, abyste (o něm) věděli:³² Král Demetrius otci Lastenovi pozdrav!³³ Národu židovskému, přátelům našim, kteří zachovávají povinnosti své k nám, usoudili jsme dobrodiní prokázati za oddanost jejich k nám.³⁴ Proto přidělujeme jim všechno území Judska jakož i tři kraje, (Aféremu,) Lydu a Ramatu, které přivtěleny jsou k Judsku od Samarska, i všechny končiny jejich. Všem, kteří obětují v Jerusalemě, (promíjíme) ty poplatky, které vybíral od nich prve král každý rok z úrody země i z ovoce.³⁵ Také ostatní poplatky, které náležely nám jménem desátků a daní, od tohoto času odpouštíme jim: také solné doly a koruny, kteréž nám byly přinášeny,³⁶ všechno jim odpouštíme; a nic z toho nebude zrušeno od nynějška až na věčné časy.³⁷ Protož nyní snažte se učiniti opis toho, a (ten) ať jest odezdán Jonatovi a položen na svaté hoře na význačném místě.”

V. ¹³. Ze Seleucie nebylo do Antiochie, hlavního města Syrie, daleko, „asijskou“ = céleysyrskou. Ptolemeus dohodl se s Demetriem v ten rozum, že si sám podrží Céleysyrii (s Fenicií a s Palestinou), kdežto zbytek říše Sýrské připadne Demetrioovi.

V. ¹⁴. Ten odpad zosnoval vojsko Demetriovo, které se tam přeplavilo z Kréty.

V. ¹⁹. Demetrius II. počal panovati r. 145 př. Kr. V Arabii mu vyrůstal sok. – Antioch, syn Alexandrův, kterého byl otec, prchaje do Arabie, vzal s sebou. Ptolemeus utřil si v bitvě více ran, na které zemřel brzy.

V. ²⁰. Jonatas využil vhodné příležitosti: Ptolemeus i Demetrius byli válečně zaměstnáni s Alexandrem.

V. ³⁴. Srv. s 10, 30. – „všem, kteří obětují v Jerusalemě“, ne tedy Samařanům, kteří obětují na hoře Garizim.

V. ³⁵. Srv. 10, 29. – „solné doly“ = poplatky z používání jich. V. ³⁹ n. Diodotus, příjímím Tryfon (Brěchopásek), rádce Demetriův, zpozoroval, že jeho pán a král jest velmi neoblíben pro své všelijaké nectnosti; i zosnoval si plán, který měl vynést na trůn jej samého.

³⁸ Demetrius král vida, že jest pokojná vůči němu jeho země a že mu nic neodpírá, rozpustil všecko své vojsko, každého do svého, domova, kromě cizího vojska, které byl sebral s ostrovů pohanů; (proto) všechna vojska otců jeho pojala zášť proti němu.

³⁹ Tryfon pak byl jeden z těch, kteří byli prve na straně Alexandrově; ten vida, že všechno vojsko reptá proti Demetriovi, odebral se k Emalchuelovi, Arabovi, který vychovával Antiocha, syna Alexandrova, ⁴⁰ a naléhal na něho, aby mu ho vydal, aby se stal králem místo svého otce; oznámil mu také, co učinil Demetrius a že vojska jeho mají jej v nenávisti. Zůstal tam dlouho.

⁴¹ Tu poslal Jonatas ke králi Demetriovi, aby odvolal posádku z jerusalemského hradu a z (ostatních) pevností, neboť ustavičně přepadali Israele. ⁴² Demetrius vzkázal Jonatovi toto: „Nejen to učiním tobě a národu tvému, ale slavně zvelebím tebe i národ tvůj, jak se naskytne příležitost. ⁴³ Protož nyní dobře učiníš, pošleš-li mi muže na pomoc, neboť odpadlo ode mne všecko vojsko mé.“ ⁴⁴ Poslal mu tedy Jonatas tři tisíce udatných mužů do Antiochie; když přišli ke králi, byl potěšen král z příchodu jejich.

⁴⁵ Tu shluklo se z měšťanů sto dvacet tisíc mužů a chtěli krále zabít. ⁴⁶ Král utekl do paláce; obyvatelé města však osadili ulice a počali útok. ⁴⁷ Tu povolal král Židy na pomoc; (ti) shromáždili se všichni u něho; poté rozptýlili se všichni po městě ⁴⁸ a pobili v ten den sto tisíc lidí; zapálili také město a nabrali mnoho kořisti toho dne; tak vysvobodili krále. ⁴⁹ Vidouce pak měšťané, že vládnu Židé ve městě jak chtějí, zemleli ve své odvaze a volali prosebně ke králi: ⁵⁰ „Podej nám pravici, a nechť přestanou Židé bojovati proti nám a proti městu!“ ⁵¹ I odhodili svou zbraň a učinili mír. Tu oslaveni byli Židé před obličejem krále a před obličejem všech obyvatelů království jeho; na slovo vzati byli v říši. Navrátili se pak do Jerusalema majíce kořisti mnoho.

⁵² Když seděl (pevně) Demetrius král na trůně království svého, a když země byla pokojná před ním, ⁵³ zvrátil všecko, cokoliv byl slíbil a zanevřel na Jonatu; neodměnil se jemu podle dobrodiní, která mu byl prokázal, ale sužoval ho náramně.

4. Činy Jonatovy za panování Antiocha VI. (Dionysa) (11, 54.–12, 52.).

⁵⁴ Poté však navrátil se Tryfon a s ním Antioch, mladičský chlapec, a prohlásil se králem vstaviv na sebe korunu. ⁵⁵ Všecka vojska, která byl rozpustil Demetrius, shromáždila se k němu a bojovala proti onomu; Demetrius obrátiv se zády utekl. ⁵⁶ Tryfon pak zmocnil se slonů a opanoval Antiochii.

⁵⁷ Mladistvý Antioch psal Jonatovi toto: „Potvrzuji tebe v (nejvyšším) kněžství, ustanovuji tebe nad čtyřmi kraji a patřiti budeš k přátelům královským.“ ⁵⁸ Poslal mu také nádoby k službě (stolní), dal mu právo pít ze zlaté číše, býti v šarlatě a míti zlatou záponu; ⁵⁹ Šimona pak, bratra jeho, ustanovil vévodou od pomezí tyrského až ke hranicím egyptským.

⁶⁰ Jonatas pak vyšed procházel města za řekou, i shromáždilo se k němu všecko vojsko syrské, aby mu pomáhalo. Když přišel k Askalonu, vyšli mu slavně vstříc z města. ⁶¹ Odtud táhl ke Gaze; obyvatelé Gazy se zavřeli; i oblehl je a spáliv okolí města zloupil je. ⁶² Tu prosili obyvatelé Gazy Jonatu, i podal jim pravici; vzav syny jejich v zástavu poslal je do Jerusalema; a prošel zemi až k Damašku.

V. ⁴⁷. Židé, dobře vyzbrojení a ve válečnictví vyškolení, prodrali se zástupem shluklým, špatně a málo vyzbrojeným k paláci, ke hradu královskému; odtud podnikli útok proti shluklému davu a rozprášili jej po městě; pronásledující jej, rozptýlili se ovšem, i sami po ulicích města; celé město tak opanovali.

V. ⁵³. „sužoval ho náramně“ hroze mu válkou, nebudou-li Židé platit všechny daně, které byli dosud jeho předchůdcům platili.

⁶³ Když pak uslyšel Jonatas, že přitáhli vůdcové Demetriovi do Kades, které jest v Galilei, s četným vojskem, chtějíce odstrčit ho od vlivu na řízení říše, ⁶⁴ vytáhl proti nim, Šimona však, bratra svého, zanechal v zemi.

⁶⁵ Simon položil se u Betsury a dobýval jí po mnoho dní obklíčiv ji. ⁶⁶ Když ho žádali, aby přijal (jejich) pravici, podal jim ji, ale vyhnal je odtud zabral město a osadil je posádkou.

⁶⁷ Jonatas a vojsko jeho položili se u vody Genesar a přede dnem vyrazili na rovinu Asor. ⁶⁸ A aj, vojska cizozemců táhla proti nim na rovině; – na horách položili mu zálohy – on táhl proti nim. ⁶⁹ Tu zálohy vyskočivše z míst svých daly se do boje. ⁷⁰ I utekli, kteří byli na straně Jonatově všichni; žádný nezůstal z nich kromě Matatiáše, syna Absalomova, a Judy, syna Kalfova, důstojníka. ⁷¹ Tu roztrhl Jonatas roucha svá, nasypal si země na hlavu a modlil se. ⁷² A počav zase bojovati proti nim obrátil je na útěk, ačkoli odporovali. ⁷³ Vidouce to jeho stoupenci, kteří utíkali, vrátili se k němu a honili s ním všechny až do Kades, do ležení jejich; a položili se táborem až tam. ⁷⁴ V ten den padly z cizozemců tři tisíce mužů. Jonatas pak vrátil se do Jerusalema.

HLAVA 12. – ¹ Jonatas tedy vida, že čas mu přeje, vybral muže a poslal je do Říma, aby utvrdili a obnovili s nimi přátelství; ² také Spartánům a do jiných míst rozeslal listy téhož obsahu. ³ I odešli do Říma a všedše do rady řekli: „Jonatas, nejvyšší kněz a národ židovský nás poslali, bychom obnovili přátelství a spojenectví podle předešlého (ujednání).“ ⁴ Tehdy jim dali listy, (svědčící) příslušným úřadům míst, aby je doprovodili v pokoji do Judska.

⁵ List, který napsal Jonatas Spartánům zněl takto:

⁶ Jonatas velekněz, starší lidu, kněží a ostatní národ židovský (posílá) Spartánům, bratřím svým pozdrav. ⁷ Již prve Ariáš, který panoval u vás, poslal Oniášovi, nejvyššímu knězi list, že jste bratři naši, jak praví níže připojený opis. ⁸ Oniáš přijal posla s poutou, a přijal list, který oznamoval spojenectví a přátelství. ⁹ My, ačkoli nic z toho nepotřebujeme, ježto máme na potěšení svaté knihy, – a ty jsou, v našich rukou – ¹⁰ přece jsme se pokusili poslati k vám (poselství), které by obnovilo bratrství a přátelství, abychom se snad neodcizili vám; neboť drahně času minulo od té doby, co jste k nám poslali. ¹¹ My tedy každého času bez přestání ve dny sváteční i v jiné příslušné (dny) pamatujeme na vás při obětech, které podáváme a při modlitbách, které konáme, jak se sluší a patří pamatovati na bratry. ¹² Tedy radujeme se z vaší slávy. ¹³ Nás však sevřelo se všech stran mnoho soužení jakož i mnoho válek, ježto bojovali proti nám králové, kteří jsou vůkol nás. ¹⁴ Nechtěli jsme však býti na obtíž vám ani jiným spojencům a přátelům našim v těch válkách. ¹⁵ Měli jsme totiž pomoc s nebe, i byli jsme vysvobozeni, kdežto nepřátelé naši byli pokoreni. ¹⁶ Proto vyvolili jsme Numenia, syna Antiochova a Antipatra, syna Jasonova, a poslali jsme je k Římanům, aby obnovili s nimi předešlé přátelství a spojenectví. ¹⁷ Poručili jsme jim také, aby i k vám se vypravili a pozdravili vás a dodali vám list náš o obnově našeho bratrství. ¹⁸ Nyní tedy dobře učiníte, dáte-li nám odpověď na to.

¹⁹ List, který poslal Oniášovi, zněl takto:

Hl. 12. V. ⁷ n. Řeč tu může býti toliko o *veleknězi Oniášovi I., synu Jadduově*, který zasedal na stolci velekněžském. 323–300 př. Kr.

V. ⁹ n. Židé nepotřebují zjednávat si vojenskou pomoc u jiných národů, ježto, mají Písma svatá, která jim slibují *pomoc Boží!* Viz níže v. 15.

V. ¹⁹ n. Také *Pergamští* tvrdí, že již za dob *Abrahamových* byli jejich předkové přáteli Židů, jak bylo také zapsáno ve veřejných listinách.

²⁰ Ariáš, král Sparťanů Oniášovi veleknězi (posílá) pozdrav! ²¹ Nalezeno bylo v (jednom) spise o Sparťanech a o Židech, že jsou bratři a že jsou z pokolení Abrahama. ²² Nyní tedy, když o tom víme, dobře učiníte, napíšete-li nám, jak dobře se máte; ²³ i my budeme vám zase psát. Dobytěk náš a jmění naše jest vaše a vaše, naše. Poroučíme tedy, aby vám to bylo oznámeno.

²⁴ Když uslyšel Jonatas, že se vrátili vůdcové Demetriovi s vojskem mnohem větším nežli prve, aby bojovali proti němu, ²⁵ vytáhl z Jerusalema a táhl jim vstříc do krajiny Ematské; nechťel jim totiž dáti chvíle, aby mohli vtrhnouti do země jeho. ²⁶ Poslal pak vyzvědače do ležení jejich; ti vrátivše se oznámili, že miní přepadnouti je v noci.

²⁷ Když tedy zapadlo slunce, rozkázal Jonatas svým bdíti a ve zbroji býti pohotově k boji přes celou noc; postavil také hlídky kolem ležení.

²⁸ Proto nepřátelé uslyševše, že hotov jest Jonatas se svými k bitvě, báli se a strachovali se ve své duši, i zapálili ohně v ležení svém.

²⁹ Jonatas však a ti, kteří s ním byli, nezpozorovali toho až ráno: viděli totiž světla hořeti. ³⁰ Tehdy hnal se po nich Jonatas, ale nedostihl jich, ježto se byli přeplavili přes řeku Eleuterus.

³¹ Poté obrátil se Jonatas na Araby, kteří slují Zabadaané, porazil je a vzal jim kořist. ³² A sebrav se přitáhl do Damašku a prochodil všecku tu zemi.

³³ Také Šimon vytáhnuv přišel až k Askalonu a k blízkým pevnostem; uchýliv se pak k Joppe dobyl ho; ³⁴ – byltě slyšel, že chtějí hrad vydati stoupencům Demetriovým; – a usadil tam strážné, aby je hlídali.

³⁵ Když pak se Jonatas navrátil, svolal starší lidu a radil se s nimi, (jak) vystavěti pevnosti v Judsku, ³⁶ vystavěti zdi v Jerusalemě a vyhnati velmi vysokou přehradu mezi hradem a městem, aby odloučil jej od města, aby byl sám o sobě, aby (jeho posádka) nemohla ani kupovati ani prodávati. ³⁷ Tedy sešli se, aby opevnili město; část zdí, která byla nad potokem na východ slunce, byla spadla; opravil také tu, která sluje Kafeteta. ³⁸ Šimon pak vystavěl Adiadu v Sefele, ohradil ji a opatřil vraty a závorami.

³⁹ Tryfon toužil po tom, by mohl kralovati v Asii, vstaviti si na hlavu korunu a vztáhnouti ruku na krále Antiocha; ⁴⁰ obával se však, že by snad nedopustil mu toho Jonatas, ale že by bojoval proti němu, i hledal ho jíti a zabít. Vstav tedy přitáhl do Betsanu.

⁴¹ Také Jonatas vytáhnuv proti němu se čtyřicíti tisíci mužů vybraných k bitvě přitáhl do Betsanu. ⁴² Tryfon tedy vida, že přišel s vojskem velikým, bál se vztáhnouti na něho ruku, ⁴³ a přijal ho s uctivostí, doporučil ho všem přátelům svým, dal mu dary a přikázal svým vojskům, aby ho poslouchali jako jeho samého. ⁴⁴ A řekl Jonatovi: „Proč jsi obtěžoval všecek lid (tento), kdyžtě není války mezi námi?“ ⁴⁵ Proto nyní odešli je domů; sobě pak vyber málo mužů, kteří by tě provázeli a pojď se mnou do Ptolemaidu, i dám ti tobě s jinými pevnostmi, s vojskem a se všemi činovníky, pak se obrátím a odtáhnou; vždyť proto jsem přišel.“

⁴⁶ (Jonatas) tedy uvěřiv mu učinil jak (byl) řekl: propustil vojsko a (to) přitáhl do Judska. ⁴⁷ Tři tisíce mužů však nechal při sobě; dva tisíce z nich poslal do Galileje, tisíc

V. ²⁸ n. Nepřítel dal rozdělati v ležení svém oheň, chtěje klamati Židy, kteří, vidouce ohně, budou se domnívati, že jest nepřítel v táboře a nebudou tušiti, že se dal na ústup. Lest se skutečně povedla.

V. ⁴¹. Jonatas asi se domníval, že Tryfon přichází, aby zase národ jeho porobil, jako syrští králové činívali; proti tomu pokusu postavil svých 40.000 mužů.

V. ⁴³. Tryfon chytrácky zastřel záměr, který ho byl do Palestiny přivedl.

V. ⁴⁵. Již Demetrius byl slíbil Židům Ptolemaidu. Tryfon lže, že přišel proto, aby ji osobně Jonatanovi odevzdal! A Jonatas uvěřil!

pak šel s ním.⁴⁸ Ale když vtáhl Jonatas do Ptolemaidy, zavřeli Ptolemaidští brány města, jali ho a všechny, kteří byli vtáhli s ním, pobili mečem.

⁴⁹ I poslal Tryfon vojsko a jízdu do země Galilejské a na velikou rovinu, aby pobili všechny stoupence Jonatovy.⁵⁰ Tu oni zvěděvše, že Jonatas je zajat a že zahynul se všemi, kteří s ním byli, povzbuzovali se vespolek a táhli hotovi jsouce k bitvě.⁵¹ Když však ti, kteří je honili, viděli, že jim o život běží, vrátili se,⁵² oni pak přišli všichni v pokoji do Judska. Oplakávali pak Jonatu a ty, kteří s ním byli, náramně; Israel kvílil pláčem velikým.

ČÁST ČTVRTÁ:

Činy Šimonovy (12, 23.–16, 22.).

1. Činy Šimonovy za vlády Antiocha VI. (Dionysa) (12, 53.–13, 30.).

⁵³ Všichni národové, kteří byli vůkol nich, hledali je potříti, neboť si (v duchu) řekli: ⁵⁴ „Nemají vůdce ani pomocníka; proto nyní bojujme proti nim a vyhladíme z lidí památku jejich!“

HLAVA 13. – ¹ Šimon uslyšev, že sebral Tryfon veliké vojsko, aby vtrhl do Judska a potřel je, ² a vida, že se lid třese a bojí, vypravil se do Jerusalema, shromáždil lid ³ a napomínaje jich řekl: „Vy víte, jak veliké věci činili jsme pro zákon a pro svatyni, já, bratři moji a dům otce mého, a jakých svízeľů jsme zakusili.“ ⁴ Proto zhynuli všichni bratři moji, k vůli Israelovi, a zůstal jsem já sám. ⁵ Nyní však odstup to ode mne, abych šetřiti měl života svého v kterýkoli čas soužení; nejsemť lepší nežli bratři moji. ⁶ Pomstím tedy národ svůj, svatyni, jakož i dítky naše a ženy; neboť sebrali se všichni národové, aby nás ze zášti potřeli.“ ⁷ Duch všeho lidu, jak uslyšel tyto řeči, rozpálil se ⁸ a odpověděl hlasem velikým toto: „Ty jsi vůdcem naším místo Judy a Jonaty, bratra tvého; ⁹ bojuj boj náš a všechno, cokoli řekneš nám, učiníme!“ ¹⁰ Tu sebrav všechny muže schopné boje pospíšil si, aby dokonal všechny zdi Jerusalema a ohradil jej vůkol. ¹¹ Jonatu pak, syna Absalomova, a s ním dostatečné vojsko poslal do Joppe, a (ten) vyhnav tamní obyvatelstvo, zůstal tam sám.

¹² Tryfon hnul se od Ptolemaidy s vojskem velikým, aby vtrhl do Judska a Jonatu měl s sebou zajatého. ¹³ Šimon položil se (táborem) v Addus proti rovině. ¹⁴ Tryfon zvědév, že Šimon nastoupil místo Jonaty, bratra svého, a že se chce s ním utkat v boji, vzkázal mu po poslech: ¹⁵ „Pro peníze, které dluhuje Jonatas, bratr tvůj, do královské pokladny z úřadů, jež mu byly svěřeny, držíme ho v zajetí.“ ¹⁶ Nyní tedy pošli sto hřiven stříbra a dva syny jeho do zástavy, aby propuštěn jsa neodpadl od nás – a propustíme ho. ¹⁷ Šimon pochopil, že lstivě mluví s ním, přece však rozkázal dáti stříbro a chlapce, by neupadl do nepřátelství velikého u lidu israelského, který by řekl:

¹⁸ „Že neposlal jemu stříbra a chlapců, proto zahynul (Jonatas).“

¹⁹ Poslal tedy chlapce a sto hřiven; ale on selhal a nepropustil Jonaty.

V. ⁴⁹. Tryfon poslal vojsko do Galileje, aby rozprášilo ony 2.000 Jonatových mužů.

V. ⁵⁰. Pověst, že i Jonatas byl v Ptolemaidě zabít se svými stoupenci, mohla ovšem snadno vzniknouti, ale nebyla pravdivá. *Jonatas byl v Ptolemaidě toliko vězněn.*

V. ⁵¹. „o život“, o bytí a nebytí šlo Židům, byli odhodláni buď padnouti nebo zvítěziti, tedy bojovati *neohroženě.*

Hl. 13. V. ¹¹. *Jonatas Absalomův* rozmnožil tak posádku, kterou tam byl položil Šimon již prve 12, 33. Město mělo pro Židy veliký strategický význam.

V. ¹⁹. „selhal“ tvrzením, že neslabil Jonatu propustit.

²⁰ Poté táhl Tryfon do země, aby ji potřel; točili se cestou, která vede k Adoru; Šimon totiž a vojsko jeho byl jim ustavičně v boku kamkoli táhli. ²¹ Posádka pak hradu poslala Tryfonovi posly, aby rychle přišel po poušti a poslal jim špiže. ²² I vypravil Tryfon všecku jízdu, aby přitáhl (k nim) tu noc; ale napadlo velmi mnoho sněhu; proto nepřišel, (ale odtáhl) do Galaadu. ²³ Když pak se přiblížil k Baskamě, zabil tam Jonatu i syny jeho. ²⁴ Poté Tryfon obrátiv se odtáhl domů.

²⁵ Tu Šimon poslav pro kosti Jonaty bratra svého, vzal a pochoval je v Modinu, městě svých otců. ²⁶ Všichni Israelité oplakávali ho pláčem velikým; kvílili nad ním mnoho dní. ²⁷ Šimon pak dal zříditi nad hrobem otce svého a bratří svých vysokou stavbu, aby ji bylo (z daleka) viděti, z kamene hlazeného napřed i vzadu; ²⁸ a postavil sedm jehlanů, jeden proti druhému, otcí a mateří a čtyřem bratřím; ²⁹ okolo nich postavil veliké sloupy a na sloupech zbroj na věčnou památku; a vedle zbroje vytesané lodi, které by viděti bylo ode všech plavících se po moři. ³⁰ Takový jest hrob, který udělal v Modinu, až do tohoto dne.

2. Činy Šimonovy za panování Tryfona a Demetria II. (13, 31.–14, 49.).

³¹ Tryfon lstivě nakládal s králem – chlapcem Antiochem, až ho zabil. ³² I stal se králem místo něho, vstaviv sobě korunu Asie a natropil mnoho zla v zemi.

³³ Šimon pak opravil pevnosti Judské země ohradiv je vysokými věžemi a velikými zdmi, branami a závorami; nakladl také potravin do pevností. ³⁴ A vyprav Šimon muže poslal je ke králi Demetrioovi, aby ulevil zemi, neboť vše, co Tryfon činil, bylo lupičství. ³⁵ Na to poselství odpověděl mu král Demetrius listem tohoto znění:

³⁶ „Král Demetrius (posílá) Šimonovi, nejvyššímu knězi a příteli králů, jakož i starším a národu židovskému, pozdrav!

³⁷ Zlatou korunu a palmovou ratolest, kterou jste poslali, přijali jsme; hotovi jsme vejíti s vámi v dokonalý pokoj a napsati královským úředníkům, aby vám odpustili, co my odpouštíme. ³⁸ Cokoliž totiž ustanovujeme, zůstane vám navždy. Pevnosti, které jste vystavěli, buďtež vaše. ³⁹ Odpouštíme (vám), co jste přehlédli a opomněli až do dneška, i korunu, kterou jste dlužni, a bylo-li co jiného v Jerusalemě zdaněno, již nebude zdaněno. ⁴⁰ A jsou-li kteří z vás způsobili, aby zapsáni byli mezi naše osobní strážce, nechť jsou zapsáni a budiž mezi námi pokoj!”

⁴¹ (Tak) bylo léta stého sedmdesátého snato jho pohanů s Israele.

⁴² I počal národ israelský psáti v listinách a ve smlouvách „Léta prvního Šimona, nejvyššího kněze, velikého vojevůdce a vladaře židovského”.

⁴³ V těch dnech Šimon položiv se u Gazy obklíčil ji vojsky, nadělal dobývacích nástrojů, postavil je proti městu a udeřiv na jednu věž dobyl ji. ⁴⁴ Když pak vpadli ti, kteří byli v nástroji, do města, nastalo ve městě veliké pohnutí. ⁴⁵ Obyvatelé města vystoupili se ženami a s dětmi na zeď v roztržených rouchách a volali hlasem velikým žádajíce od Šimona, aby jim podal pravici. ⁴⁶ Řekli: „Neodplacuj nám podle zlých skutků našich, ale podle milosrdenství svého.” ⁴⁷ Šimon usmířiv se nebojoval proti nim, ale vyhnal je z města a

V. ²¹ n. Jerusalemská posádka nemohla si potravin opatrovati od té doby, co ji Jonatas odřízl od světa obchodního.

V. ²⁸ „postavil” na tu vysokou budovu. *Sedmá* pyramida měla být postavena *pro Šimona*, který tím vyslovil přání, aby pohřben byl také v rodinné hrobce.

V. ²⁹. Zbraně a lodi z kamene vytesané a na sloupech upevněné byly na památku vítězných bojů Machabejských, za kterých se zmocnili zbraní i lodí.

V. ³⁴. *Od Demetria*, byl se Jonatas odklonil, protože nedodržel slova. Šimon za *změněných* poměrů *mění* ten politický směr. Mohl se totiž Šimon domnívati, že Demetrius v boji proti Tryfonovi nepohrdne židovskou pomocí a že si ji i vykoupí ústupky, jež budou Židé žádati.

V. ⁴¹ n. Rok 170 letopočtu seleukovského byl r. 143/2 př. Kr.

vyčistil domy, v nichž byly modly a teprve (pak) všel do něho s chválami a dobrořeče Pánu; ⁴⁸ odstraniv z něho všelikou nečistotu usadil v něm muže, kteří by plnili zákon; a ohradiv je vystavěl si (v něm) bydlíště.

⁴⁹ Těm, kteří byli v jerusalemském hradě, zabráněno bylo vycházeti a vcházeti do země, kupovati a prodávati; i lačněli velmi a mnozí z nich zhylnuli hladem. ⁵⁰ Tu volali k Šimonovi, aby směli vzíti ho za pravici; i podal jim (ji), ale vyhnav je odtud očistil hrad od poskvrn. ⁵¹ Vešli do něho dvacátého třetího dne druhého měsíce léta stého sedmdesátého prvního s chválou, s palmovými ratolestmi, s harfami, s cimbály, s loutnami, s chválami a s písněmi, neboť vyhlazen byl nepřítel veliký z Israele. ⁵² Ustanovil pak, aby každý rok slaveny byly ty dny s veselím.

⁵³ A ohradiv horu chrámovou vedle hradu bydlil tam sám i družina jeho.

⁵⁴ Vida pak Šimon Jana, syna svého, že jest muž silný k boji, ustanovil ho vůdcem na- de všemi vojsky; a ten bydlil v Gazeře.

HLAVA 14. – ¹ Léta stého sedmdesátého druhého sebral král Demetrius své vojsko a táhl do Medie, aby si opatřil tamodtud posilu do boje proti Tryfonovi. ² Tu Arsaces, král perský a medský uslyšev, že vtrhl Demetrius do jeho končin, poslal jednoho ze svých vojevůdců, aby ho živého jal [a přivedl k němu]. ³ (Ten) tedy vytáhl, porazil vojsko Demetrio- vo, a jav ho přivedl jej k Arsakovi, (který) jej uvěznil.

⁴ Všecko Judsko mělo pokoj po všechny dny Šimona, (který) vyhledával dobro národu svému; líbila se jim moc jeho a sláva jeho po všechny dny. ⁵ Mimo všecku svou slávu dobyl ještě Joppe, aby bylo přístavem; tím učinil průchod ostrovům mořským. ⁶ Rozšířil území národa svého a opanoval zemi. ⁷ Shromáždil ze zajetí mnohé a panoval nad Gazarou, Betsurou a hradem; odstranil z něho nečistoty a nebyl, kdo by se mu opřel. ⁸ Každý vzdě- lával svou zemi v klidu; země Judská vydávala úrody své a stromy rovin ovoce své. ⁹ Starší sedali všichni na ulicích a rozmlouvali o blahu země; jinoši pak oblačeli se nádherou vá- lečného roucha. ¹⁰ Městům dodával špiže, činil z nich opevněné bašty, že bylo jmenováno slavné jméno jeho do končin země. ¹¹ Způsobil pokoj v zemi, i veselil se Israel veselím velikým. ¹² Každý sedal pod svým vinným kmenem a fíkem, aniž koho bylo, kdo by je vystrašil. ¹³ Nebylo na zemi, kdo by proti nim válčil; králové byli potřeni v ty dny. ¹⁴ Pozdvíhoval všechny ponížené lidu svého, vyhledával zákona, vyhladil každého odpadlíka a zločince. ¹⁵ Svatyni zvelebil a nářadí svatyně rozmnožil.

¹⁶ Když bylo slyšeti v Římě a až ve Spartě, že jest Jonatas mrtev, zarmoutili se náram- ně. ¹⁷ Ale když se dověděli, že se stal Šimon, bratr jeho, nejvyšším knězem místo něho a ten že drží všecku tu krajinu i města v ní, ¹⁸ psali mu na měděných deskách, aby obnovili přátelství a spojenectví, ve které byli vešli s Judou a s Jonatou, bratřími jeho. ¹⁹ (Ten list) byl předčítán před shromážděním (lidu) v Jerusalemě.

V. ⁵². Vypuzení nepřítele z jerusalemského hradu byla *vrcholná událost v dějinách vysvobození* Židů od jha syrského. Přesto mizí výroční slavnost zde jmenovaná v dalších dějinách beze stopy.

V. ⁵⁴. Byl to Jan příjím "Hyrkanus".

Hl. 14. V. ¹. Rok 172 letopočtu seleukovského byl r. 141/0 př. Kr.

V. ². *Arsaces VI.* (král Partů) vlastním jménem *Mitridates I.*

V. ¹⁶ n. Před v. 16. patří v. 24! Šimon oznámil zvláštním poselstvím do Říma (a do Sparty) vypraveným, že Jonatas, dosavadní židovský správce Judska, jest mrtev, že on, *Šimon*, nastoupil na jeho místo a žádal, by smlouvy, ve které byli Římané (a Sparťané) vešli s jeho předchůdci Judou a Jonatou, byly obnoveny. Byltě tehdy obyčej, že králové spolčení s Římem oznamovali své nastoupení a žádali, aby dosavadní smlouvy trvaly dále, t. j., aby byly obnoveny.

V. ¹⁸. "*psali mu*" Římané a Sparťané. – Co psali Římané, podáno jest níže 15, 16.–24. – Co napsali *Sparťané*, obsahuje tu v. 20.–28.

List, který poslali Sparťané, zněl takto: ²⁰ „Spartští vladaři a města (posílají) Šimonovi, nejvyššímu knězi, starším, kněžím i ostatnímu lidu židovskému, (svým) bratřím, pozdrav! ²¹ Poslové, poslaní k našemu národu, oznámili nám o vaší cti a slávě i radosti; radovali jsme se z příchodu jejich. ²² To, co pravili, zapsali jsme do usnesení lidu takto: „Numenius Antiochův a Antipater Jasonův, poslové judští, přišli k nám, aby obnovili s námi předešlé přátelství. ²³ Národ se usnesl, že přijme ty muže slavně a že dá vložit přepis řečí jejich do zvláštních státních knih, aby byl (tam) na památku národu Sparťanů. Opis toho byl napsán Šimonovi veleknězi.“

²⁴ Poté poslal Šimon Numenia do Říma s velikým zlatým štítem vážícím tisíc min, aby upevnil s nimi spolek.

Když uslyšel lid [římský] ²⁵ o těchto událostech, řekli: „Jaké poděkování učiníme Šimonovi a synům jeho? ²⁶ Neboť on pozdvihl své bratry, zapudil bojem nepřátele Israellovy a (s bratřími svými) zajistil mu svobodu.“ I napsali to na měděné desky, které postavili na sloupy na hoře Sion. ²⁷ Ten nápis zněl takto :

„Osmnáctého dne měsíce elul léta stého sedmdesátého druhého, léta třetího panování velekněze Šimona v Asaramel ²⁸ oznámeno bylo ve velikém shromáždění kněží, lidu, činovníků národa jakož i starších země toto:

Protože bývaly často války v zemi naší, ²⁹ Šimon, syn Matatiášův, Jaribovec a bratři jeho vydávající se v nebezpečí odpírali nepřatelům národa svého, aby obstála svatyně jejich a zákon; slávou velikou oslavili svůj národ. ³⁰ Když sjednotil Jonatas národ svůj a stal se jemu nejvyšším knězem, a když přiřazen byl k lidu svému: ³¹ tu chtěli nepřátelé jejich pošlapati a zpusťšiti zemi jejich a vztáhnouti ruce na svatyni jejich. ³² Tehdy opřel se tomu Šimon, bojoval za svůj národ, s velikým nákladem (svých) peněz ozbrojil vojáky národa svého a platil je. ³³ Ohradil judská města, také Betsuru, která byla při hranicích země Judské, kde bývaly prve zbraně nepřátelské a usadil tam judskou posádku. ³⁴ Ohradil také Joppe, které bylo u moře, dále Gazaru, která jest při hranicích Azotska, kde bydlili prve nepřátelé, usadil tam Judovce a uložil tam vše, čeho bylo třeba k udržení jich. ³⁵ Lid vida dílo Šimonovo a slávu, kterou si umínil zjednati národu svému, ustanovil jej svým vůdcem a veleknězem, protože on učinil všechny ty věci a pro spravedlnost a věrnost, kterou zachoval národu svému a že vyhledával každým způsobem povznést svůj lid. ³⁶ Za dnů jeho dařilo se (dílo) rukou jeho, aby vyplnění byli pohané ze země jejich i ti, kteří byli v městě, Davidově v Jerusalemě a na hradě, že kterého vycházeli a poskvrňovali vše, co jest kolem svatyně na veliký úkor svatosti (její); ³⁷ osadil jej Judovci na obranu země i města a zvýšil zdi jerusalemské. ³⁸ Král Demetrius potvrdil mu velekněžství ³⁹ podle toho, učinil jej přítelem svým a oslavil ho slávou velikou. ⁴⁰ Byltě slyšel, že byli Židé od Římanů prohlášeni za přátele, spojence a bratry a že byli poslové Šimonovi slavně přijati. ⁴¹ Židé tedy a kněží jejich se usnesli, aby byl jejich vládařem a nejvyšším knězem na věky, dokud by nepovstal prorok spolehlivý;

⁴² aby byl jejich vojevůdcem, aby pečoval o svatyni, aby ustanovoval činovníky nad bohoslužbou, nad zemí, nad zbrojí a nad pevnostmi,

V. ²⁰ „vladaři“, kteří sluli *eforové*. Království bylo ve Spartě zrušeno tehdy, a to již od r. 192, kdy poslední král *Pelops* byl zabit.

V. ²¹ n. „Poslové“ Numenius a Antipater zastávali tento úřad již za Jonaty.

V. ³⁰ n. „sjednotil“ národ tím, že se postavil po smrti Judově jemu v čelo. O jeho velekněžství viz 10, 20. – „přiřazen byl k lidu svému“, když byl zabit; viz 12, 48.; 13, 23. – O snahách nepřátel po smrti Jonatově viz 12, 53.–13, 2.

⁴³ aby pečoval o svatyni, aby ho všichni poslouchali, aby jeho jménem spisovány byly všechny listiny v zemi, aby se obléčel v šarlat a zlato,

⁴⁴ a nikomu z lidu nebo z kněží aby nebylo dovoleno zrušiti něco z těch práv nebo vzpírat se proti tomu, co on praví, aneb svolati shromáždění v zemi bez něho, neb obléčeti se v šarlat a užívatí zlaté zápony. ⁴⁵ Kdo by pak proti tomu učinil nebo zrušil něco z těch věcí, bude hoden trestu. ⁴⁶ Zalíbilo se tedy všemu lidu ustanoviti Šimonovi právo, by směl jednati podle toho, co bylo řečeno. ⁴⁷ Šimon to přijal a souhlasil s tím, aby zastával velekněžství, aby vůdcem byl a knížetem národa židovského i kněží, aby vládl nade všemi."

⁴⁸ Tento nápis kázali vrty do měděných desk a postaviti je v ohradě svatyně na význačném místě; ⁴⁹ opis pak toho (nápisu) vložit do pokladnice, aby jej měl Šimon a synové jeho.

3. činy Šimonovy za Tryfona a Antiocha VII. (hl. 15 n).

HLAVA 15. – ¹ Král Antioch, syn Demetriův poslal s ostrovů mořských list Šimonovi knězi a knížeti národa židovského i všemu národu ² tohoto znění:

„Král Antioch (vzkazuje) Šimonovi veleknězi a národu židovskému pozdrav! ³ Poněvadž někteří neslechtníci zabrali království našich otců a já chci zase dobýti království a obnoviti je jako bývalo prve, sebral jsem množství vojska a dal jsem si nadělati válečných lodí; ⁴ a (že) chci vystoupiti na pevninu, abych pomstil se nad těmi, kteří zkazili naši zemi a kteří obrátili v poušť mnoho měst v království mém: ⁵ proto nyní potvrzuji tobě (odpuštění) všech dávek, které tobě odpustili přede mnou všichni králové, jakož i kterýchkoli jiných darů (které) odpustili tobě, ⁶ a dovoluji tobě, abys raziti směl vlastní mince ve své zemi. ⁷ Jerusalemem budiž svatý a svobodný. Všecka pak zbroj, která zkována jest a pevnosti, které jsi vystavěl, které držíš, ať zůstanou tobě. ⁸ A vše, co dlužíš králi nebo co budoucně mu dlužiti budeš, od této chvíle na všechny časy budiž ti odpuštěno. ⁹ Až pak dobudeme království svého, oslavíme tebe, národ tvůj i chrám slávou velikou, aby zřejmá byla sláva vaše po vší zemi."

¹⁰ Léta stého sedmdesátého čtvrtého vtáhl Antioch do země svých otců, i sešla se k němu všecka vojska, takže málo jich zůstalo, s Tryfonem. ¹¹ Král Antioch stíhal ho, i přibyl do Dory na útěku pomořím.

¹² Věděl totiž, že se shrnulo (na něho) neštěstí a že ho vojsko opustilo.

¹³ Tu položil se Antioch u Dory se sto dvacíti tisíci bojovníků a osmi tisíci jezdců. ¹⁴ Obklíčili město, lodi připojily se od moře, takže sevřeli město od země i od moře a nedali nikomu vjíti nebo vyjíti.

¹⁵ Přišel pak Numenius a průvodčí jeho z Říma města majíce listy svědčící králům a zemím tohoto obsahu:

¹⁶ „Lucius konsul římský (vzkazuje) Ptolemeovi králi pozdrav!

¹⁷ Poslové židovští, přátelé naši, poslaní od Šimona, velekněze jakož i od národa židovského přišli k nám, aby obnovili dávné přátelství a společenství. ¹⁸ Přinesli také štít zlatý (za) tisíc min. ¹⁹ I usnesli jsme se, že budeme psáti králům a zemím, by jim nečinili nic zlého, aby neválčili proti nim ani proti městům ani proti zemím jejich; dále by nepodporovali těch, kteří by válčili proti nim. ²⁰ Uznali jsme také za dobré, přijmouti od nich

HL. 15. V. ¹ Antioch VII., syn Demetria I. a mladší bratr Demetria II., který byl v zajetí Mitridatově. Antioch tento byl vychován v Sidě, městě pamfýlském, proto sluje „Sidetes“ == Sidan. Antioch potřeboval podpory a proto ji hledal za náhradou také u Židů. Obrátil však hned, jak nabyl názoru, že Šimona již nepotřebuje.

V. ¹⁰ Rok 174 letopočtu seleukovského jest r. 139/8 př. Kr. „do země svých otců“ do Seleucie přímořské, kam ho byla pozvala královna Kleopatra.

šťít.²¹ Jestliže tedy někteří nešlechtenci utekli ze země jejich k vám vydejte je veleknězi Šimonovi, ať je potrestá podle zákona svého."

²² Totéž bylo psáno také králi Demetriovi, Attalovi, Ariaratovi a Arsakovi,²³ dále do všech zemí, do Lampsaku, Spartanům, na Delos, do Myndu, do Sicyonu, do Karie, na Samos, do Pamfilie, do Lycie, do Alikarnasu, na Kos, do Sidy, do Aradu, na Rhodus, do Faselidy, do Gortyny, do Knidu, na Cyprus a do Cyreny.²⁴ Opis toho napsali Šimonovi veleknězi a národu židovskému.

²⁵ Antioch král ležel s vojskem u Dory druhý (den), přiváděl k ní ustavičně (nové) vojsko, dal nastavět dobývacích nástrojů a zavřel Tryhfona, aby nemohl se hnouti.

²⁶ Šimon poslal mu dva tisíce vybraných mužů na pomoc, stříbro, zlato a mnoho (válečného) nářadí;²⁷ ale (Antioch) nechtěl těch věcí přijmouti, zrušil vše, co s ním byl prve smluvil a zanevřel na něho.²⁸ A poslal k němu Atenobia, jednoho ze svých přátel na domluvu s ním; vzkázal: „Vy držíte Joppe, Gazeru a jerusalemský hrad, města království mého;²⁹ okolí jejich jste zpustošili, pohromu velikou jste způsobili v zemi a zabrali jste mnoho míst v království mém.³⁰ Proto nyní vydejte ta města, která jste opanovali, jakož i daně z míst mimo hranice judské, nad nimiž jste vládli.³¹ Není-li vám líbo, dejte za ně pět set hřiven stříbra; a za zkázu, kterou jste učinili, a za daně z měst, jiných pět set hřiven; ne-li přitáhneme a válčiti budeme proti vám."³² Přišel tedy Atenobius, přítel králův do Jerusalema a vida nádheru Šimonovu, lesk zlata a stříbra, jakož i četné služebnictvo, užasl se; poté oznámil jemu slova králova.³³ Šimon mu odpověděl: „Nezabrali jsme cizí zemi, aniž držíme cizí majetek, ale (držíme) dědictví po svých otcích, které bylo nespravedlivě od našich nepřátel na čas držáno.³⁴ My tedy majíce (vhodný) čas, vracíme sobě zase dědictví po svých otcích.³⁵ Pokud pak běží o Joppe a Gazaru, kterých žádáš, (právě) ty činívaly v lidu i v zemi naší velikou zkázu; (přes to) dáme za ně sto hřiven." Atenobius neodpověděl mu slova,³⁶ ale navrátiv se s hněvem ke králi podal mu zprávu o té odpovědi, jakož i o nádheře Šimonově a o všem, co byl viděl; tu se král rozhněval hněvem velikým.

³⁷ Tryfon pak utekl po. lodi do Ortosiady.³⁸ Tu král ustanovil Cendebea vládařem v pomorí dav mu pěchotu i jízdu.³⁹ A rozkázal mu král, by se hnul s vojskem proti Judsku; rozkázal mu také, aby vystaven byl Gedor, aby opevněny byly brány města a proti lidu aby válčil. Král sám pak pronásledoval Tryfona.⁴⁰ Přitáhl Cendebeus k Jamnii a počal znepokojovati lid, pošlapávati Judsko, zajímati lidi, zabíjeti je a stavěti Gedor.⁴¹ A postavil tam jezdce i pěchotu, aby vycházeli a procházeli cesty Judska, jak mu byl král poručil.

HLAVA 16. – ¹ Tehdy Jan vypraviv se z Gazary oznámil Šimonovi, svému otci, co učinil Cendebeus v lidu jejich.² Šimon povolav dva starší syny, Judu a Jana řekl jim: „Já, bratři moji a dům otce mého bojovali jsme proti nepřátelům Israelovým od mládí až do tohoto dne, a zdařilo se nám rukama našima vysvoboditi Israele několikrát."³ Ale nyní zestárl jsem, vy tedy nastupte na místo mne a bratři můj; vytáhnouce bojujte za náš národ! Pomoc pak s nebe budiž s vámi!"⁴ Poté vybral ze země dvacet tisíc válečníků, také

V. ²⁶ n. Antioch, maje Tryfona v pasti, cítil se dosti silen, aby nepotřeboval pomoci Židů, proto nechce věděti o ničem, co byl Šimonovi slibil.

V. ³⁰ „místa mimo hranice" *Judska* jsou tři župy ze Samařska k Judsku přičleněné (11, 34.), jakož i města *Joppe a Gezer*. To znamenalo, že král chce řečené tři kraje od Judska odtrhnouti!

Hl. 16. V. ¹. Jan byl vojenským velitelem v *Gezeru*, 13, 54. V. ². Byli-li Juda a Jan starší synové Šimonovi, byl *Matatáš*, jmenovaný níže ve v. 14. mladší.

V. ³. Podle řec. Šimon proti svému stáří zdůrazňuje, že synové jeho jsou „ve věku způsobilém" k boji; té způsobilosti se jim dostalo z „milosrdenství Božího". Místo „bratři můjch" řecké znění lépe: „bratra mého" *Jonaty*, se kterým Šimon delší dobu se staral o lid.

jezdců a táhli na Cendebea; nocovali v Modinu.⁵ Ráno vyrazili a táhli na rovinu: tu hle, vojsko veliké táhlo proti nim, pěšáci i jezdcí, a potok byl mezi nimi.⁶ Položil se táborem proti nim on i lid jeho; vida pak, že se lid strachuje potok přejítí, přešel (jej) prve (sám); vidouc jej mužstvo, přešlo (jej) za ním.⁷ Poté rozdělil lid; jízdu (postavil) do středu pěchoty; – jízda nepřátelská byla velmi četná –⁸ když pak zatroubili na posvátné polnice, byl Cendebeus obrácen na útěk i s vojskem; padlo z nich mnoho raněných, ostatní pak utekli do pevnosti. –⁹ Tehdy raněn byl Juda, Janův bratr. – Jan pak je pronásledoval, až přišel do Cedronu, který byl (onen) opevnil.¹⁰ Utekli až na věže, jež byly na polích azotských. Zapálil jej ohněm. Padly z nich dva tisíce mužů. A vrátil se do Judska.¹¹ Ptolemeus, syn Abobův, ustanoven byl velitelem na rovině jerišké; měl mnoho stříbra a zlata,¹² ježto byl zetěm nejvyššího kněze.¹³ I zpyšnělo srdce jeho. Chtěl se zmocnit země, proto zabýval se lstivými úmysly proti Šimonovi a synům jeho, aby je zahladil.

¹⁴ Šimon procházel města, jež byla v Judsku, aby se mohl o ně postarati; tak přišel (také) do Jericha, on a Matatiáš, syn jeho, a Juda léta stého sedmdesátého sedmého, měsíce jedenáctého, to jest měsíce sabath.¹⁵ Tu je přijal syn Abobův na pevnůstce, kterou byl vystavěl a která sluje Doch, Istivě: učinil jim veliké hody, ale skryl tam mužstvo.¹⁶ Když pak Šimon a synové jeho byli se rozjařili nápojem, vstal Ptolemeus se svými, vzali zbroj svou, vešli do hodovny a zabili jej, dva syny jeho, jakož i několik sluhů jeho.¹⁷ Tím dopustil se velikého. úskoku v Israeli a oplatil se zlým za dobré.

¹⁸ Poté Ptolemeus podal o tom písemnou zprávu králi se žádostí, aby mu poslal vojsko na pomoc a odevzdal mu jejich zemi, města a platy.¹⁹ Jiné poslal do Gazary, aby zahladili Jana. Také tisícníky písemně obeslal k sobě, aby jim mohl dáti stříbro, zlato a (jiné) dary.

²⁰ Jiné konečně poslal, aby se zmocnili Jerusalema a chrámové hory.

²¹ Ale jeden předběhl a oznámil Janovi v Gazaře, že zahynul otec a bratři jeho, a že (Ptolemeus) poslal, „aby zabili také tebe.“²² Když to uslyšel, užasl se náramně; a zjímal ty muže, kteří byli přišli, aby ho zahubili, pobil je; neboť věděl, že usiloval ho zahubiti.

²³ Ostatní zprávy o Janovi, o jeho válkách, o hrdinských činech jeho, které statečně vykonal, o stavbě zdí, jež postavil a o (jiných) skutcích jeho,²⁴ aj, ty zapsány jsou v knize letopisů kněžství jeho, od té doby co se stal veleknězem po svém otci.

V. ²³ n. Ptolemeův pokus se nezdařil, místo zabitého Šimona nastoupil Jan, jemuž bylo válčiti s Antiochem VII.; ten totiž vtrhl do Judska a obsadil Jerusalema; v míru, k němuž poté došlo, vymínil si Antioch, aby část opevnění jerusalemských byla rozbořena (Josefus Flavius, Starož. XIII, 8, 2).

DRUHÁ KNIHA MACHABEJSKÁ

Úvod: Prvý a druhý list Židů jerusalemských
Židům egyptským (1, 1.–2, 19.).

Předmluva spisovatelova (2, 20.–33.).

HLAVA 1. – ¹ Bratřím, po Egyptě rozptýleným Židům, vzkazují pozdrav bratří Židé, kteří jsou v Jerusalemě a Judsku. Blaho dokonalé! ² Dobře čiň vám Bůh! Kéž pamatuje na svou smlouvu, kterou sjednal s Abrahamem, Isákem a Jakobem, věrnými sluhu svými! ³ Dej vám všem ducha, abyste ho ctili a činili vůli jeho velkomyslně a s ochotou. ⁴ Kéž otevře srdce vaše zákonu, příkazům svým a udělí (vám) pokoj! ⁵ Vyslyš modlitby vaše, usmíř se na vás a neopouštěj vás za zlých časů! ⁶ Proto modlíme se ustavičně zde za vás. ⁷ Za králování Demetria léta stého šedesátého devátého, my Židé psali jsme vám v návalu soužení, který přišel na nás za těch let, od té doby, co odstoupil Jason od svaté země a od království (Božího). ⁸ Vypálili bránu a vylili krev nevinnou. Tu modlili jsme se k Pánu a byli jsme vyslyšeni. Podávali jsme oběti krvavé i nekrvavé, rozsvítili jsme světla a předložili jsme chleby. ⁹ Nyní tedy slavte dny stánků v měsíci kasleu. ¹⁰ (Psáno) léta stého osmdesátého osmého.

(My), lid, který jest v Jerusalemě a Judsku, starší i Juda (přejeme) Aristobulovi, učiteli Ptolema krále, který jest z pokolení pomazaných kněží, i Židům, kteří jsou v Egyptě blaho a zdar! ¹¹ Z velikých nebezpečí od Boha vysvobození jsouce velice mu děkujeme za to, že jsme byli s to, bychom proti takovému králi bojovali. ¹² On totiž vyhnal [z Persie] ty, kteří bojovali proti nám a proti svatému městu. ¹³ Neboť když on, vůdce, přibyl do Persie a s ním nesmírné vojsko, padl v chrámě (bohyně) Nanee oklamán byv chytrostí kněží Nanee. ¹⁴ Když totiž na ta místa přitáhl Antioch s přáteli svými, jako by se s ní chtěl zasnoubiti, aby si vzal mnoho pokladů jménem věna, ¹⁵ když je byli kněží Naneini předložili a když on s několika vešel do ohrady chrámu, zavřeli chrám, ¹⁶ když byl vešel Antioch; poté otevřevše skryté dvěře do chrámu, metali kamení, zabili vůdce a jeho průvodčí, na kusy je rozsekali a setnuvše jim hlavy vyvrhli je ven. ¹⁷ Za vše pozhnán buď Bůh, který vydal bezbožníky (na záhubu).

¹⁸ Hodlajíce tedy slavit očistu chrámu dvacátého pátého dne měsíce kasleu, za věc nutnou jsme pokládali oznámiti vám (to), byste i vy slavili den stánků a den ohně, který

HL. 1. List první vybízí egyptské Židy, aby slavili s jerusalemskými posvěcení chrámu (1, 1.–10.). List druhý vzdává díky Bohu za vysvobození (1, 10.–17.); mluví o posvátném ohni oltářovém (1, 18–36.); o arše a sbírce knih (2, 1.–19.).

V. ⁷. Rok 169 letopočtu Seleukovců jest rok 144/3 před Kr. – Tehdy panoval Demetrius II. (Nicator) 145–139. – Jason „a stoupenci jeho“ (řec.) zaprodal zájmy svaté země a království Božího, jak vypravuje 2 Mach 4, 7 nn.

V. ⁹. „dny stánkův v měsíci kasleu“ proti dnům stánků v měsíci tišri – jest osmidenní slavnost posvěcení chrámu jerusalemského.

V. ¹⁰. „Juda“ Machabejský. Aristobulus je známý židovský peripatetický mudrc, který žil v Egyptě za panování Ptolema Filometora a podal králi jinotajný výklad Pentateuchu, jak svědčí Euseb. Ježto Aristobul byl rádcem egyptského krále a pocházel z rodu velekněžského, měl značný vliv u dvora egyptského i u Židů egyptských; nedivno tedy, že jest zejména uveden mezi těmi, kterým list (2, 10b–2, 19.) svědčí.

V. ¹³ n. „vůdce“ = „Antioch“ IV. Epifanes, král syrský, „padl“ se svou nečetnou družinou, kterou vzal do chrámu s sebou. Zkáza krále a vůdce byla spolu zdrcující porážkou jeho vojska. „Nanea“ byla bohyně plodnosti, tedy Artemis, Diana. Za starších dob slula Nina (Paní vod).

V. ¹⁸. „očista chrámu“. Ta slavnost sluje „den stánků“, ježto byla slavena podobně jako slavnost stánků v měsíci tišri; je to slavnost stánková v měsíci kasleu! Palestínští chtějí spolu s výročí očisty chrámu slavit 1524

dán byl, když Nehemiáš po vystavění chrámu a oltáře obětoval oběti.¹⁹ Když totiž otcové naši vedeni byli do Persie, kněží tehdejší, kteří Boha ctili, vzavše tajně oheň s oltáře skryli jej v údolí, kde byla hluboká a suchá studna; v té jej uschovali tak, že to místo zůstalo všem neznámo.²⁰ Když pak mnoho let minulo a líbilo se Bohu, aby poslán byl Nehemiáš od perského krále, poslal (tento) vnuky oněch kněží, kteří jej byli skryli, aby vyhledali ten oheň; a když nám vypravovali, že nenašli ohně, ale hustou tekutinu,²¹ kázal jim jí navážiti a sobě přinést; a když byly oběti (již) položeny, rozkázal kněžím Nehemiáš pokropiti tou tekutinou dřív i to, co bylo na ně vloženo.²² Když se to stalo a přišla chvíle, kdy slunce, které prve bylo za mrakem, zase zasvítilo, zapálil se oheň veliký, takže se všichni divili.²³ Zatím co se oběť dokonávala všichni kněží konali modlitbu: Jonatas začínal, ostatní odpovídali.²⁴ (Ta) Nehemiášova modlitba zněla takto:

„Pane Bože, všech věcí stvořiteli, hrozný a silný, spravedlivý a milosrdný, který jsi sám jediný dobrotivý král,²⁵ jediný dobrodinec, jediný spravedlivý, všemohoucí a věčný, jenž vysvobozuješ Israele ze všeho zlého, který jsi učinil otce (naše) svými vyvolenci, který jsi je posvětil,²⁶ přijmi (tuto) oběť za všecek lid svůj israelský, chraň a posvěcuj majetek svůj!²⁷ Shromažď nás rozptýlené, vysvoboď ty, kteří jsou v porobě národů a popať na ty, kteří jsou v potupě a v ohavnosti; ať zvědí národové, že jsi ty Bůh náš!²⁸ Sevři (trestem) ty, kteří nás utlačují a ty, kteří nás haní zpuště!²⁹ Zasad lid svůj na místě svatém, jak byl slíbil Mojžíš!“

³⁰ Kněží zpívali také písně, až byla oběť dokonána.³¹ A když byla dokonána, rozkázal Nehemiáš zbytkem tekutiny políti větší kameny.³² Když se tak stalo, plamen z nich se zapálil, ale od světla, které se zastkvělo od oltáře byl stráven.³³ Jak se ta věc roznesla a když bylo oznámeno králi perskému, že na místě, kde byli oheň schovali kněží, kteří byli poté odvedeni do zajetí, ukázala se tekutina, kterou pak Nehemiáš a průvodčí jeho posvětili oběti:³⁴ král uváživ tu věc a důkladně ji vyšetřiv, udělal mu posvátnou ohradu, aby potvrdil to, co se bylo stalo.³⁵ A když to potvrdil, dal kněžím mnoho výborných a rozličných darů; vlastní rukou bera dával jim.³⁶ Nehemiáš nazval to [místo] Neftar, to znamená „Očišta“. Od mnohých však nazýváno bývá Nefi.

HLAVA 2. – ¹ Ve spisech Jeremiáše proroka nachází se (netoliko), že rozkázal těm, kteří se měli stěhovati do zajetí, aby vzali něco ohně, jak řečeno bylo výše, ale (také) že přikázal zajatcům,² když jim dal zákon, aby nezapomínali na přikazy Páně a na mysli aby nepobloudili vidouce modly zlaté a stříbrné a ozdoby jejich.³ A jiné takové věci mluvě napomínal jich, aby nevzdalovali zákona od srdce svého.⁴ Bylo také v tom spise, jak rozkázal prorok ze zjevení Božího, jehož se mu dostalo, stánek i archu za sebou nésti, když se vydal na cestu k hoře, na kterou byl vystoupil Mojžíš a (se které) viděl dědictví Boží.⁵ Přišed tam Jeremiáš, nalezl v jeskyni místo, i vnesl tam stánek, archu a kadidlový oltář a zatarasil vchod.⁶ Poté přišli společně někteří z jeho družiny, aby si poznamenali to místo,

památku posvátného ohně, který byl nalezen za Nehemiáše. Běží o oheň, který měl být ustavičně udržován na oltáři ve vnitřním nádvoří chrámovém.

V.²⁰ „*mnoho let minulo*“ od r. 587 (pád Jerusalema) do 444 (první příchod Nehemiášův do Jerusalema), „*hustou tekutinou*“ zbylou z oleje, který byli kněží před odchodem do zajetí babylonského spolu s ohněm ukryli.

V.³¹ n. Zjev měl ukázati, že kromě posvátného ohně na oltáři žádný jiný posvátný oheň nebude; spolu měla vysvitnouti *síla ohně oltářního*, kdyžtž způsobila totéž, co bylo prve způsobilo světlo *sluneční*! Židé jerusalemští nepochybují o tom, že tu vypravují zázraky.

V.³⁶ „*Nefi*“ zkomolená zkratka židovská z prvního záhadného slova. Památka na nalezený posvátný oheň byla spojena se svátkem posvěcení chrámu nejspíše proto, že oba ty svátky stejně sluly „*Očišta*“. Třeba zdůrazniti, že na žádném jiném místě Písma sv. nenalézáme zmínky o tomto nálezu posvátného ohně!

ale nemohli (je) najít. ⁷ Když to zvěděl Jeremiáš káral je řka: „Neznámé bude (to) místo, dokud Bůh neshromáždí zase lidu svého a nesmiluje se. ⁸ Tehdy ukáže (zase) Pán ty věci a zjeví se velebnost Páně v oblaku jako se byl Mojžíšovi také zjevoval a jako se ukázal, když Šalomoun prosil, aby místo posvěceno bylo velikému Bohu. ⁹ Byltě nadmíru moudrostí obdařen a ve své moudrosti obětoval obět při posvěcení a dokonání chrámu. ¹⁰ Jako i Mojžíš modlil se Pánu a oheň s nebe spadlý spálil zápalnou obět, tak i Šalomoun modlil se, i sestoupil oheň s nebe a spálil zápalnou obět. ¹¹ Tu řekl Mojžíš: „Protože nebylo snědno, co bylo za hřích (obětováno), bylo (to) spaleno.“ ¹² Podobně i Šalomoun po osm dní slavil posvěcení.

¹³ Ve spisech, to jest v pamětech Nehemiášových sepsány jsou (nejen) věci tytéž, ale také to, že založiv knihovnu shromáždil [z krajín] knihy, také proroků a Davidovy listy královské a (listy) o darech. ¹⁴ Podobně i Juda všechny ty spisy potracené skrze válku, která nás potkala, shromáždil a jsou u nás. ¹⁵ Proto žádáte-li těch věcí, pošlete si pro ně posly, kteří by je k vám donesli.

¹⁶ Hodlajíce tedy slaviti očistu (chrámu) píšeme vám; protož dobře učiníte, budete-li ty dny slaviti. ¹⁷ Od Boha pak, který vysvobodil svůj lid a dal všem dědictví, království a kněžství jakož i svatost, ¹⁸ jak byl slíbil v zákoně, očekáváme, že se brzy nad námi smiluje a shromáždí nás (ze zemí) pod nebem na místo svaté. ¹⁹ Neboť vytrhl nás (již) z velikých nebezpečí a místo (svaté) vyčistil.

²⁰ (Příběhy) o Judovi Machabejském, o bratřích jeho, o vyčištění velikého chrámu, o posvěcení oltáře, ²¹ dále o bojích proti Antiochovi Slavnému a synu jeho Eupatorovi, ²² o nebeských zjeveních, kterých se dostalo těm, kdož pro Židy statečně se měli, takže veškeré země, ačkoliv jich málo bylo, zase dobyli, množství cizinců zahnali, ²³ nejslavnějšího chrámu na světě zase nabyli, město vysvobodili, zákony, které zrušeny byly, zase obnovili, kdyžť Pán s veškerou přízní jim milostiv byl, ²⁴ příběhy v pěti knihách Jasona Cyrenského obsažené pokusili jsme se v jednu knihu krátce pojmouti. ²⁵ Neboť vidouce množství knih a obtíž, kterou mají pro množství látky ti, kdož chtějí se ponořiti do příběhů dějiných, ²⁶ snažili jsme se, aby těm, kteří chtějí (pouze) čísti, dostalo se duchovního požitku, těm, kteří usilují věc si zapamatovati ulehčení, všem pak čtenářům užitku.

²⁷ My sami ovšem, kteří jsme se podjali této práce zkracovací, neuvázali jsme se v práci lehkou, ale ve věc plnou bdění a potu ²⁸ jako ti, kdož hody strojí a hledají jiným po vůli býti; pro vděk mnohých rádi práci neseme; ²⁹ podrobné údaje o každé věci spisovatelům ponechávajíce sami krátký výtah, jaký má býti, podati chceme. ³⁰ Jako totiž stavitel nového domu o všechno stavení pečovati má, kdežto ten, kdo malovati má příhodným plochám

Hl. 2. V. ¹³. „*Paměti Nehemiášovy*“ nemohou znamenati kanonickou knihu podle něho nazvanou (2 Esdr), protože v ní není zmínky o tom, že Nehemiáš sebral knihy a založil knihovnu. Paměti zde uvedené byla kniha *nekanonická* (podvržená), která se nás nedochovala. Sbírka těch knih souvisí s Nehemiášovou obnovou bohoslužby, o které byla výše řeč. Knihovna obsahovala kanonické knihy, ustanovené k předčítání při bohoslužbě, jakož i listiny, týkající se chrámu. Knihy „o *králích*“ jsou knihy, jež jmenujeme 3 a 4 Královskou. „*Knihy o prorocích*“ mohou znamenati také *kanonické knihy proroků*. „*Knihy Davidovy*“ nemůže nic jiného znamenati nežli *Žaltář*. „*Listy králův o darech*“ věnovaných jeruzalemskému chrámu jsou listiny, jako na př. 1 Esdr 7, 12 nn. Ty listiny se ztratily, ačkoliv byly chovány v chrámovém archivu.

V. ¹⁷ n. „*Bůh vysvobodil svůj lid*“ z poroby egyptské. – „*dědictví*“ = Palestina. – „*Království a kněžství*“ – kněžské království, jak bylo „*slíbeno v zákoně*“ (Ex 19, 6.)

V. ²⁰. souvisí v řec. slohové úzce s předchozími listy. „*Příběhy*“, které podrobně a obsírně popsal Jason (v. 24. níže). – „*veliký*“ a „*nejslavnější na světě*“ je; s; t chrám jeruzalemský, jehož účtu chce spisovatel 2 Mach zdůrazniti.

V. ²⁵ n. Čisti zevrubně dějiny Jasonovy neodborníkoví působí obtíž; spisovatel 2 Mach chce svým výtahem, svými výpisky četbu dějin zpříjemniti, ulehčiti paměti a prospěti každému, komu se kniha dostane do rukou.

k ozdobě (toliko) pozornost věnovati musí, tak souzeno má býti i o nás.³¹ Promysleti látku totiž, spořádati ji důvodně, a s největší pečlivostí každou okolnost vyšetřiti přináleží (prvnímu) spisovateli dějin;³² ale tomu, kdo chce výtah podati, dlužno dovoliti stručnost výrazu jakož i vyhýbatí se obšírnosti při vypravování událostí.³³ Odtud tedy počneme vypravovati; pokud se týče předmluvy, dosti buď na tom, co jsme již řekli; byloť by pošetilé před vypravováním rozvláčně mluvití, při vypravování samém pak (příliš) stručným býti.

ČÁST PRVÁ:

Jak byli Židé pronásledováni (3, 1.–7, 42.).

1. *Za panování Seleuka IV. (Filopatora) (3, 1.–4, 6.).*

HLAVA 3. –¹ Když tedy obyvatelstvo svatého města bylo ve všem pokoji, když také zákonů ještě velmi dobře bylo dbáno, ježto Oniáš velekněz byl muž zbožnosti a ducha, majícího v nenávisti všecko zlé,² stávalo se, že i králové a knížata to místo v největší úctě měli a chrám prevelikými dary oslavovali,³ takže i Seleukus, král asijský, dával ze svých důchodů všechny náklady, kterých obětní bohoslužba žádala.

⁴ Tu Šimon z pokolení Benjaminova, ustanoven byv správcem chrámu, usiloval o nějakou nesprávnost v městě, ve které se mu velekněz protivil.⁵ Nemoha však nad Oniášem nabýti vrchu přišel k Apolloniovi, synu Tarseovu, který tehdy byl vůdcem Célesyrie a Fenicie,⁶ a oznámil mu, že jest pokladna v Jerusalemě plná peněz, nesčíslných, že obecní majetek jest nesmírný, takže není úměrný počtu obětí, a že by možno bylo, aby to všecko v moc královu se dostalo.⁷ Když Apollonius pověděl králi o penězích, o kterých mu oznámeno bylo, král povolav Heliodora, který byl jeho úředníkem, poslal ho s rozkazem, aby řčené peníze přinesl.⁸ Tedy Heliodor hned se vypravil na cestu předstíraje, že chce města Célesyrie a Fenicie projeti, v pravdě však aby vykonal, co mu byl král uložil.⁹ Když však přijel do Jerusalema a ve městě od nejvyššího kněze laskavě přijat byl, vypravoval mu o vyzrazených penězích, vyjevil mu, z jaké příčiny tu jest a vyptával se, má-li se věc skutečně tak.¹⁰ Tu mu velekněz oznámil, že jsou to úschovy na výživu vdov a sirotků,¹³ něco pak z toho, o čem bezbožný Šimon učinil oznámení, že jest Hyrkana, (syna) Tobiašova, muže velmi vznešeného, všeho pak stříbra že jsou čtyři sta hriven, a zlata dvě stě.¹² Venkoncem že nemůže býti, aby oklamáni byli ti, kteří se svěřili místu a chrámu, který po všem světě ctěn jest pro jeho ctihodnost a svatost.¹³ Ale on pravil, že to podle toho, jak měl poručeno od krále, vším způsobem musí doneseno býti králi.¹⁴ Ustanoveného dne tedy všel Heliodor (do chrámu), aby věc vyřídil.

Proto bylo nemalé zděšení po všem městě.¹⁵ Kněží v kněžském rouše před oltář hodi-vše sebou vzývali s nebe toho, který o těch úschovách zákon vydal, aby těm, kteří ty věci byli si uschovali, v celosti je zachoval.¹⁶ Každý, kdo viděl tvář nejvyššího kněze, ucítil ránu v srdci; neboť obličej a barva na něm změněná ukazovala vnitřní bolest srdce.¹⁷

HL. 3. Seleukus, který poskytoval kdysi náklad na oběti (3, 1.–3.), byl upozorněn od Simona, že prý jsou v chrámě jerusalemském poklady, kterými bylo by, lze obohatiti pokladnu královskou (3, 4.–6.). Seleukus uložil Heliodorovi, aby poklady vybral (3, 7–14a). Všecek Jerusalema hledal pomoci v nebesích (3, 14b–22.). Heliodor působením vyšších mocí na prahu zkázy byl zachován tím, že se ho zastal velekněz Oniáš (3, 23.–34.). Vděčnost Heliodorova (3, 35.–40.). Oniáš u krále (4, 1–6.).

V.² „Oniáš“III., nástupce ŠimonaII.

V.³ „Seleukus, který panoval za velekněze Oniáše III., byl Seleukus IV. *Filopator* (187–175), syn Antiocha III.

V.¹⁴ „aby věc vyřídil“ = ohledal, jakého druhu jsou ty poklady (peníze), aby mohl dáti příslušné rozkazy, kterak mají býti dovezeny do Antiochie.

Bylať muže toho truchlivost a hrůza těla sevřela, ze které hledícím naň patrná byla bolest srdce jeho.¹⁸ Lidé houfem z domů se sbíhali aby se veřejně modlili, ježto mělo v potupu přijít to město.¹⁹ Také ženy majíce přepásaná prsa žinicemi po ulicích se sbíhaly; i panny, které (jindy) v ústraní bývaly, vybíhaly k Oniášovi, jiné ke zdem, jiné pak vyhlédaly z oken;²⁰ všechny však spinající ruce k nebi modlily se.²¹ K politování bylo očekávání směsice lidí i velekněze v úzkosti postaveného.

²² Ti tedy vzývali všemohoucího Boha, aby svěřené sobě věci těm, kteří (mu je) světili, ve vši celosti byly zachovány.²³ Heliodor pak chystaje se vykonati, co si byl umínil, byl již sám se (svými) drabanty na tom místě pokladů.²⁴ Ale duch všemohoucího Boha velmi zřetelně se ukázal, takže všichni, kteří se opovážili poslechnouti ho, padše mocí Boží strachem omdleli.²⁵ Ukázal se jim totiž jakýsi kůň, hrozného mající jezdce, nejlepším oděním ozdobený, který úprkem předními kopyty dorážel na Heliodora; ten pak, který na něm seděl, zdálo se, že měl odění zlaté.²⁶ Dále ukázali se také dva udatní jinoši, vynikající silou, výborní krásou a nádherné oblečení, kteří postavivše se u něho s obou stran (ho) mrskali bez přestání mnohými ranami (ho) tepouce.²⁷ Heliodor hned padl na zemi a byl obklíčen velikou mráкотou; uchopili ho tedy, vložili na nosítka a kvapně jej vynesli ven.²⁸ Tak ten, který s mnohými běhouny a drabanty byl všel k pokladně výše jmenované, nesen byl ven, ježto mu nikdo nepomohl, poznáv zjevnou Boží moc;²⁹ a tak on Boží mocí ležel němý zbaven jsa vši naděje, že se pozdraví.³⁰ Židé pak dobrořečili Pánu, že zvelebil své místo; a chrám, který málo před tím plný strachu a hrůzy byl, když se ukázal všemohoucí Pán, radostí a veselostí naplněn byl.

³¹ Tu někteří z Heliodorových přátel ihned prosili Oniáše, by vzýval Nejvyššího, aby život daroval tomu, který ke smrti pracoval.³² Nejvyšší kněz obáváje se, aby snad král se nedomníval, že Židé spáchali na Heliodorovi nějaký zločin, podal obět za uzdravení (toho) muže.³³ Když se nejvyšší kněz modlil, titěž jinoši v těž roucha oblečení postavili se u Heliodora a řekli: „Děkuj Oniášovi knězi, neboť pro něho daroval tobě Pán život.“³⁴ Ty, který jsi bičován byl od Boha, hlasej všem veliké skutky a moc Boží!“ To pověděvše zmizeli.

³⁵ Heliodor podav obět Bohu a sliby veliké učiniv tomu, který mu život vrátil, a poděkovav Oniášovi, pojal vojsko a vrátil se ke králi.³⁶ Svědčil pak všem o těch skutcích velikého Boha, které byl na své oči viděl.³⁷ A když se král otázal Heliodora, kdo by způsobilý byl, aby ještě jednou byl poslán do Jerusalema, řekl: ³⁸ „Máš-li nějakého nepřítele nebo člověka, který o tvé království ukládá, pošli ho tam a vrátí se ti zbičováný, jestliže vůbec životem vyvázne, protože na tom místě opravdu jest nějaká moc Boží.“³⁹ Ten totiž, jenž má příbytek na nebi, jest opatrovníkem a ochráncem toho místa, a ty, kteří přicházejí, aby zle činili, tepe a zahlašuje.⁴⁰ Tak tedy má se věc s Heliodorem a se zachováním pokladnice.

HLAVA. 4. — ¹ Simon výše jmenovaný, zrádce pokladu i vlasti, mluvil zle o Oniášovi, jako by on byl nabádal Heliodora k tomu a on byl původcem (všeho) zla; ² dobrodince města, obránce národa svého a horlitele zákona Božího opovážil se nazvati úkladníkem království.³ Když pak se nepřítelství tak velice rozmohlo, že někteří přátelé Šimonovi dokonce vražd se dopouštěli,⁴ Oniáš znamená nebezpečí (hrozící ze) sváru a že Apol-

V. ²⁴. „*duch Boha*“ – Bůh duchů, andělů (řec). – Kterak se Bůh ukázal, bude níže podrobněji vyloženo (v. 26).

V. ²⁶. O podobných zjevech andělských srv. Mt 28, 3.; Mk 16, 5.; Lk 2, 29.; 24, 4.; Sk 10, 30.; Zjev. 10, 1.

V. ³³. „*Když se modlil*“ – podáváje *obět smírnou* (za hřích Heliodorův).

HL. 4. V. ⁴. S jakým výsledkem se potkal krok veleknězův, není známo.

Ionius, vůdce Célesyrie a Fenicie svým zuřením zlobu Šimonovu rozmnožuje, vypravil se ke králi,⁵ ne aby žaloval na spoluobčany, ale maje na zřeteli obecné dobro všeho národa.⁶ Neboť viděl, že bez královského opatření není možno pokoj obnoviti a že Šimon nepřestane od svého bláznovství.

2. Pronásledování Židů za Antiocha IV. (Epifana) (4, 7.–7, 42.).

⁷ Ale po smrti Seleukově, když nastoupil vládu královskou Antioch, který slul „Slavný“, stál Jason, bratr Oniášův, o nejvyšší kněžství: ⁸ odebrav se tedy ke králi sliboval mu tři sta šedesát hřiven stříbra a z jiných důchodů osmdesát hřiven.⁹ Nadto sliboval i jiných sto padesát (hřiven), bude-li (mu) dovoleno, aby sobě ze své moci tělocvičnu a hřiště pro jinochy vystavěl, obyvatelům pak Jerusalema aby se dostalo občanského práva v Antiochii.¹⁰ Když král k tomu svolil a on nabyl vlády, počal hned ve svém národě zaváděti pohanské mravy.

¹¹ Ruše práva, z dobrotivosti daná Židům od králů zásluhou Jana, otce Eupolema, který byl mezi zákonitými posly k Římanům za účelem přátelství a spojenectví, ruše práva měšťanů zaváděl obyčeje proti zákonu.

¹² Opovážil se totiž pod samým hradem vystavěti tělocvičnu a nejušlechtlejší jinochy na místa necudnosti postavit.¹³ Byl to ne počátek, ale rozmach pohanství a cizáctví pro ohavnou a neslýchanou nešlechtnost bezbožníka a nekneze Jasona pokročilo¹⁴ tak, že již kněží nedbali služeb při oltáři, ale pohrdající chrámem a zanedbávající oběti, pospíchali, aby účastni byli zápasů, protizákonného pořádání jich a cviků v házení diskem;¹⁵ čestná místa po otcích za nic sobě nepokládající řeckých poct na výsost si vážili;¹⁶ proto je stihla nebezpečná tíseň; neboť ti, kterých mravů následovali a kterým ve všem podobni býti se snažili, stali se jim nepřáteli a zhoubci.¹⁷ Proti zákonu Božímu totiž činili nebyváb bez trestu; však to potomní čas ukáže.

¹⁸ Když pak byly v Tyru konány pětileté zápasy, kterých se účastnil i král,¹⁹ poslal nešlechtný Jason z Jerusalema bezbožníky, aby donesli tři sta dvoudrachem stříbra na oběť ke cti Herkulově; ti, kteří je byli přinesli žádali však (samí), aby nebyly vydány na oběti, protože by to nebylo slušno, ale aby byly obráceny na jiné výdaje.²⁰ Bylo to tedy ustanoveno od zasilatele na oběti Herkulovi, ale pro přítomné (posly) bylo to dáno na lodi o třech řadách vesel.

²¹ Když pak poslán byl do Egypta Apollonius, syn Mnesteův, protože nastoupil na trůn král Ptolemeus Filometor, Antioch poznáv, že nepřeje zájmům jeho království, a staraje se o své vlastní dobro, vydal se na cestu, přišel do Joppe a odtud do Jerusalema.²² Byl slavně přijat od Jasona a od města; všel tam ve světle pochodní a za radostných výkřiků; odtud pak obrátil se s vojskem do Fenicie.

²³ Po třech letech poslal Jason Menelaa, bratra svrchu jmenovaného Šimona, aby donesl peníze králi a o věcech potřebných odpověď přinesl.²⁴ Ale on zalíbil se králi, když byl

V. ⁷. Podle Josefa Flavia Jason (který slul původně *Jésúc*) změnil si své jméno v řecké *Jason*, aby již i tím dal najevo snahu nábožensky pořečtiti svůj národ a tak se zalíbil králi.

V. ⁸. 360 hřiven slíbil králi nejspíše z pokladu chrámového. Stříbrná hřivna jakožto *peníz* měla cenu asi 8000 našich předválečných korun.

V. ¹⁰ n. Srv. 1 Mach 1, 43 n; 3, 29 n. – „*práva měšťanů*“ svobodně vykonávati náboženství židovské a pod. – O Eupolemovi viz 1 Mach 8, 17.

V. ²¹. Ptolemeus Filometor „*nastoupil na trůn*“ r. 170 před Kristem, když dosáhl 14 let; předtím vládli za něho poručníci *Euleus* a *Leneus*. – Apollonius byl asi poslán, aby jménem Antiocha IV. Ptolemeovi k samostatné vládě blahopřál.

V. ²³. „*Po třech letech*“ od té doby, co se domohl velekněžství, tedy r. 172 před Kr. Pocházel tedy i Menelaus z kmene *Benjamin*!

se vydával za velmože a převedl velekněžství sám na sebe nadsadiv nad Jasona tři sta hřiven stříbra.²⁵ Přijav od krále příkazy přišel (zase do Jerusalema) člověk nic hodného kněžství na sobě nemající, ale plný zuřivosti ukrutného tyрана a vzteku lité šelmy.²⁶ Tak byl Jason, který byl vlastního bratra obelstil, sám také oklamán; byl z něho poběhlík do země Amoaňů vyhnaný.²⁷ Menelaus pak obdržel sice vladařství, avšak o peníze, králi slíbené, nic se nestaral, ač ho Sostratus, který byl velitelem hradu, upomínal; –²⁸ jemu totiž příslušelo vybírat dávky – proto byli oba povoláni ke králi.²⁹ Menelaus sesazen byl s kněžství a na jeho místo nastoupil Lysimachus, jeho bratr; Sostratus pak stal se vladařem na Cypru.

³⁰ Když se tyto věci dály, přihodilo se, že se Tarsané a Mallané vzbouřili, protože Antiochidě, ženině králově, darem dáni byli.³¹ Proto král spěšně přišel, aby je upokojil; zanechal za svého náměstka Andronika, jednoho ze své družiny.³² Menelaus, domnívaje se, že nabyl příhodné chvíle, ukradl některé zlaté nádoby z chrámu a daroval je Andronikovi; jiné rozprodal do Tyru a po okolních městech.³³ Oniáš, nabyv o tom jistých zpráv, káral ho, sám jsa na bezpečném místě, patřícím Antiochii vedle Dafne.³⁴ Proto Menelaus přistoupiv k Andronikovi žádal ho, aby Oniáše zabil. Ten přišel tedy k Oniášovi, podáním pravice a přísahou – ačkoli byl jemu podezřelý – přemluvil ho, aby z bezpečného místa vyšel a hned ho zabil nestydě se práva.³⁵ Pro tu příčinu netoliko Židé, ale i jiní národové se hněvali těžce nesouce vraždu nespravedlivou na takovém muži spáchanou.³⁶ Když pak se král navrátil z míst cilicijských, přistoupili k němu Židé antiochijsí a spolu i Řekové, stěžující sobě na nespravedlivou smrt Oniášovu.³⁷ Tu Antioch zarmoutiv se srdečně pro Oniáše a hnut byv soustrastí ronil slzy, vzpomínaje na sebekázeň a umírněnost mrtvého.³⁸ A rozpáliv se v mysli kázal Andronika svléci ze šarlatu, po všem městě kolem voditi a na témže místě, kde byl nad Oniášem bezbožnost spáchal, toho svatovraha života zbaviti; tak mu Pán hodným trestem odplatil.

³⁹ Když však Lysimachus na radu Menelaovu v chrámě byl mnoho pokradl, a když se ta věc roznesla, srotl se lid proti Lysimachovi; – drahně zlata bylo již tehdy vyneseno –⁴⁰ když se tedy zástupy zdvihly a myslí hněvem naplněny byly, Lysimachus ozbrojiv asi tři tisíce mužů počal nespravedlivě užívatí moci, máje vůdcem jakéhos Tyranna sešlého věkem, ale také mravností.⁴¹ Jak tedy zpozorovali Lysimachovo násilí, chopili se jedni kamení, jiní silných klacků a někteří metali popel na Lysimacha.⁴² Tak mnozí byli raněni, jiní zabiti (ostatní) pak všichni na útěk zahnáni; také svatokrádce samého zabili u pokladnice.

⁴³ Pro ty věci bylo zavedeno vyšetřování proti Menelaovi.⁴⁴ Když totiž přišel král do Tyru, vznesli naň tu věc tři muži, od starších vyslaní.⁴⁵ Menelaus, jsa již usvědčen, slíbil Ptolemeovi mnoho peněz dáti, aby krále přemluvil.⁴⁶ Proto Ptolemeus zavedl krále do jedné síně, aby se tam prý ochladil, a odrazil ho od předsevzetí;⁴⁷ tak Menela, všeho zla původce, zprostil (obžaloby), kdežto ubožáky, kteří za nevinné byli by soudem uznáni, i kdyby před Scyty při (svou) byli vedli, ty odsoudil na smrt.⁴⁸ Tak rychle nespravedlivě potrestáni byli ti, kteří za město, národ a posvátné nářadí při vedli.⁴⁹ Pro tu příčinu i Tyrští. horšice se dali je štedře pohřbíti.

V. ²⁴. *Menelaus* hrál si na velmože, který má veliký vliv u svého národa, chválil krále do očí a tím si ho naklonil.

V. ³⁰. *Tarsus a Mallus*, města v *Cilicii*, "věnná" města královna.

V. ³³. "bezpečné místo" byl veliký *háj*, který poskytoval právo útočiště (asylu), ježto v něm byla *svatyně Apollina a Diany*; *Dafne* bylo podměstí Antiochie, oddělené od města řekou Orontem; podle Strabona měl onen háj v obvodu 80 *honů*. Oniáš použil práva, které místo skýtalo, aniž tím vyznal, že Apollo a Diana jsou skutečně bytosti božské.

⁵⁰ Menelaus pak pro lakotu mocných zůstal v moci a rostl v zlobě na zkázu měšťanů.

HLAVA 5. – ¹ Téhož času podnikl Antioch druhé tažení do Egypta. ² Tu se přihodilo, že po všem městě Jerusalemě viděli po čtyřicet dní v povětří jezdce v zástupech, ani sem tam jezdí, majíce zlaté roucho a ozbrojeni jsou kopími; ³ (viděli) čtyři jezdce (k bitvě) sešikované, oboustranné potyčky, mávání štítů, množství v přílbách s tasenými meči, vrhání střel a trpyt zlatých odění i pancířů všelijakých druhů. ⁴ Proto všichni se modlili, aby se to vidění obrátilo k dobrému.

⁵ Tu vyšla lživá pověst, že jest Antioch mrtev. I vzal Jason neméně než tisíc mužů a napadl náhle město; měšťané sběhli se (sice) na zeď, ale město bylo na konec vzato; Menelaus utekl na hrad. ⁶ Jason nešetřě měšťanů svých zabíjel je; nepomyslel, že štěstí proti soukmenovcům jest největší neštěstí; domníval se, že bere znamení vítězství nepřítelům a ne spoluobčanům. ⁷ Přes to vladařství nedosáhl; ale konec úkladů jeho byl, že došel hanby; jako poběhlík vrátil se zase do Amonska. ⁸ Konečně ke své zkáze byl od Arety, krále arabského, zajat; utíkal pak z města do města ode všech jsa v nenávisti jakožto odpadlík od zákona, a proklínán jsa jakožto nepřítel vlasti a měšťanů vyhnán byl do Egypta. ⁹ Tak ten, který mnohé byl vyhnal z vlasti jejich, zahynul sám v zemi cizí, odšed (prve) k Lacedemonským domnívaje se, že tam pro příbuznost najde útočiště; ¹⁰ a ten, který mnoho nepochovaných nechal pohozených, sám neoplakaný a nepohřbený zůstal pohozen, nedošed pohřbu v cizině aniž dostav místo ve hrobce otcovské.

¹¹ Když se ty věci tak dály, domníval se král, že chtějí Židé od něho odpadnouti; proto vytáhnuv z Egypta se zvířecí zuřivostí vzal město útokem. ¹² A rozkázal vojákům zabíjeti, kohokoli napadnou nešetřiti, pobíti i ty, kteří se utekou nahoru do domů. ¹³ Proto dalo se vraždění mladých i starých, vyhlazování žen i dětí, zabíjení panen i nemluvňat. ¹⁴ Za celé tři dny osmdesát tisíc lidí zahynulo: čtyřicet tisíc bylo jich zabito a tolikéž prodáno. ¹⁵ Ale ani na tom neměl dosti; opovážil se také jíti do chrámu na vsí zemi nejsvětějšího za vůdce maje Menelaa, zrádce zákona a vlasti; ¹⁶ bera nešlechetnými rukama svatá nádobí, věcí darovaných od jiných králů a měst k ozdobě a slávě místa, nehodně se dotýkal a špinil je. ¹⁷ Tak omámen jsa Antioch na mysli nepovážil, že pro hříchy obyvatelů města maličko se hněval Bůh a proto že se dostalo tomu místu také pohrzení; ¹⁸ kdyby totiž nebyli padli do množství hříchů, tak jako Heliodor od krále Seleuka poslaný, aby vyloupil pokladnu, byl by i tento hned jak přišel zmrskáan a zajisté od (své) všetečnosti odvrácen býval. ¹⁹ Avšak Bůh nevyvolil si pro místo národ, nýbrž místo pro národ. ²⁰ Protož i to místo, které později mělo býti účastno štěstí, stalo se účastným národního neštěstí; a to, které bylo za hněvu Boha všemohoucího opuštěno, mělo býti zase, až se veliký Pán usmíří, k největší slávě povýšeno.

²¹ Antioch tedy vzav z chrámu tisíc a osm set hřiven rychle se navrátil do Antiochie domnívaje se z pýchy, že učiní zemi splavnou a moře schůdné – pro zpupnost mysli. ²² Zůstavil pak i úředníky, aby trátili národ; a sice v Jerusalemě Filipa, rodem Fryga, mravy

HL. 5. V. ¹. Viz 1 Mach 1, 17 nn; k Dan 11, 29.; ta výprava byla podniknuta nejspíše r. 169 před Kristem.

V. ² n. „čtyřicet dní“ bezmála. Podobné zjevy dály se podle Josefa Flavie (O válce žid. 6, 5, 3) před pádem Jerusalema r. 70 před Kr.

V. ⁴. Všichni vyvozovali z toho zjevu, že se blíží válka; prosili, aby byla pro národ vyvolený šťastná.

V. ⁵. Srv. výše 4, 24.

V. ⁷ n. Viz výše 4, 26. – *Aretas* zjal, zatkl ho na *přání Antiochovo* nebo *Menelaovo*.

V. ¹⁶ n. Co vzal, vypočítáno jest 1 Mach 1, 23 n. „omámen na mysli“ byl pýchou, „maličko“ časově: krátce. Antioch byl metlou v rukou Božích, kterou chtěl Bůh *dočasně* lid svůj potrestati za jeho hříchy.

ukrutnějšího nežli byl ten, který ho ustanovil; ²³ na Garizimu Andronika a (kromě těch) Menelaa, který tíže nežli jiní na měšťany doléhal.

²⁴ Jsa proti Židům poslal nenáviděného Apollonia s vojskem dvaceti dvou tisíců, poručiv jemu všechny dospělého věku pobíti, ženy pak a mládež prodati. ²⁵ Ten když přitáhl do Jerusalema, stavěje se pokojným choval se klidně až do svatého dne sobotního; když pak Židé svátili svátek, rozkázal svým lidem, aby se chopili zbraně. ²⁶ A pobil všechny, kteří se vyšli dívati; běhaje s oděnci po městě zahubil veliké množství lidu.

²⁷ Juda Machabejský však s jinými devíti uchýlil se na poušť, a tam byl se svými mezi zvěří na horách živ; pokrmem rostlinným se živíce trvali tu, aby nebyli nuceni s jinými se poskvrnit.

HLAVA 6. – ¹ Po nemnohém čase poslal král starce jednoho antiochijského, aby nutil Židy odpadnout od zákonů otcovských a Božích. ² Měl také znesvětit chrám jerusalemský a nazvati jej (chrámem) Joviše Olympského, chrám pak garizimský měl nazvati podle povahy tamních obyvatelů (chrámem) Joviše Hostiného. ³ Velmi zlý a těžký byl všem sběh zločinů; ⁴ byltě chrám plný prostopášnosti, hodování pohanského, smilnicích s nevěstkami; do svatých nádvoří svévolně se vtíraly ženy; vnášeli tam neslušné věci; ⁵ také oltář byl plný nepřístojných obětí, jež zákon zapovídal. ⁶ Ani dny sobotní nebylo možno zachovávat, ani sváteční dny otcovské slaviti aniž komu vůbec se přiznati, že jest Žid; ⁷ ale vláčení byli s hořkým násilím na den králových narozenin k obětem; a když byl svátek Bakchův, bývali nuceni břečtanem se věnciti a ke cti Bakchově v průvodech obcházeti. ⁸ Z popudu Ptolema došel rozkaz do blízkých měst pohanských, aby také oni totéž činili proti Židům, aby konali oběti; ⁹ ty pak, kteří by nechtěli přestoupiti k obyčejům pohanským, aby usmrtili, bylo proto viděti bédování. ¹⁰ Tak (na příklad) byly dvě ženy obžalovány, že své syny obřezaly; ty, zavěsivše jim nemluvnata na prsa, když je byli veřejně po městě obvedli, shodili se zdi. ¹¹ Jiní, kteří se do nejbližších jeskyní byli sešli a skrytě den sobotní svátili, když se to na ně proneslo Filipovi, byli upáleni, protože se ostýchali pro přísné svěcení (soboty) násilím sobě pomoci.

¹² Prosím těch, kteří čísti budou tuto knihu, aby se nedali zastrašiti těmito odpornými příhodami, ale povážili, že ty události nejsou na záhubu, ale na pokárání národa našeho. ¹³ Neboť nedati hříšníkům dlouho vůle své provozovati, ale hned je trestati, jest znamení velikého dobrodiní (Božího). ¹⁴ Neboť ne jako na jiné národy čeká Pán shovívavě, aby je trestal, až přijde soudný den proto, že naplněna byla míra hříchů (jejich), ¹⁵ neusoudil tak i o nás, aby teprve potom trestal hříchy naše na nás, až by došly vrcholného množství. ¹⁶ Proto nikdy milosrdenství svého nám neodnímá; trestaje protivenstvím neopouští lidu svého. ¹⁷ To však k napomenutí čtenářů krátce řečeno bud! Ale nyní dlužno nám vrátit se k vypravování.

V. ²³. „na Garizimu“, kde měli Samařané svou svatyni; ustanovil tedy Antioch dozorce v místech svatyní, ke kterým se scházel v houfch lid. – *Filip a Andronik*, ustanovení úředníci od krále, vracejícího se z Jerusalema domů, nejsou ti, o kterých praví 1 Mach 1, 53.

V. ²⁴. *Apollonius* byl podle 1 Mach 1, 31. poslán „po dvou letech“, t. j. roku 168/167 před Kr.

Hl. 6. V. ¹ n. Viz 1 Mach 1, 45 nn.

V. ⁴ n. „hody pohanské“ bývaly provázeny zpěvem, hudbou a tancem, „neslušné věci“, jež byly poté obětovány.

V. ⁷. *Narozeniny královny* podle řec. byly slaveny *každý měsíc*. Také Ptolemeovci slavili každý měsíc den svého narození a den nástupu na trůn.

V. ⁹. *Příklady* zjevů, které budily bédování: Dvě ženy, jež obřezaly své chlapečky (v. 10.), jiní, kteří tajně slavili sobotu (v. 11.), dále *Eleazar* (v. 18 nn) a *sedmero bratří* machabejských s *matkou* (hl. 7).

¹⁸ Tedy Eleazar, jeden z předních zákoníků, muž ač vysokého věku, pěkných lící, byl nucen, aby otevra ústa jedl vepřové maso. ¹⁹ On však vyvolil raději slavnou smrt nežli potupný život, přišel dobrovolně na popravu ²⁰ jsa si vědom toho, že dlužno vydati se (na popravu) a (ji) trpělivě snést tomu, kdo si umíní, že nebude z lásky k životu jísti toho, co jest zakázáno.

²¹ Ti, kteří tu konali službu, nemístnou soustrastí pohnuti jsouce pro staré přátelství s mužem tím pojavše jej soukromí prosili ho, aby si dal přinést maso, které směl jísti, maso pak z oběti podle rozkazu králova ať jí na oko, ²² aby tím činem ušel smrti; pro staré přátelství s mužem tím tu vřidnost mu prokazovali.

²³ On však počal uvažovati o vznešené důstojnosti stařeckého svého věku, o přirozené jasnosti šedin, o výborném životě od mládí, i odpověděl rychle podle svatého, od Boha daného zákona, že chce, aby ho poslali na onen svět. ²⁴ „Neboť“ – pravil – „nesluší se na náš věk přetvářeti se, aby mnozí z jinochů domnívajíce se, že devadesátiletý Eleazar odpadl k pohanství, ²⁵ aby též oni pro mé pokrytectví a pro trochu vratkého života nedali se svěsti, já pak bych tím nedošel potupné skvrny na svém stáří. ²⁶ Neboť i kdybych nyní ušel mukám lidským, neunikl bych přece ruce Všemohoucího ani živ ani mrtv. ²⁷ Proto zmužile z tohoto života vycházeje ukáži se hodna starého věku, ²⁸ jinochům pak zůstavím hrdinný příklad, podstoupím-li čestnou smrt s ochotnou myslí a statečně pro vzácné a svaté zákony.“

Když to pověděl, hned ho vlekli na popravu. ²⁹ Ti, kteří ho vedli, a nedlouho před tím soustrast s ním měli, rozhněvali se pro jeho řeči majíce za to, že byl z pýchy mluvil. ³⁰ On pak ranami dobíjen jsa vzdechl a řekl: „Hospodine, který máš svatou znalost všeho, ty víš jistě, že já, který jsem mohl smrti ujíti, tuhé bolesti na těle snáším, ale že to v duši z úcty k tobě trpím rád.“ ³¹ Tak dokonal svůj život zůstaviv netoliko mládeži, ale i všemu národu památku své smrti za příklad ctnosti a šlechtnosti.

HLAVA 7. – ¹ Také sedm bratří i s matkou popadených nuceno bylo od krále – biči a žilami mučeni byli – aby maso vepřové proti zákonu jedli. ² Tu řekl jeden z nich jménem ostatních: „Co se tážeš a čeho se chceš od nás dovědět? Hotovi jsme raději zemřít nežli otcovské zákony [Boží] přestoupiti!“ ³ Král rozhněvav se kázal pánve a hrnce měděné podpáliti. Když byly hned rozpáleny, ⁴ rozkázal tomu, který jménem jich byl mluvil, jazyk vyřezati, kůži s hlavy stáhnouti a osekat konce rukou a nohou, ani se ostatní bratři s matkou jeho na to dívali. ⁵ Když již dokonce k ničemu nebyl, dal rozpálit oheň a ještě dýchajícího na pánvi péci. Zatím co se dlouho na ní mučil, ostatní s matkou se vespolek napomínali, aby zmužile zemřeli ⁶ těmito slovy: „Pán Bůh (to) vidí a jistě smiluje se nad námi, jak prohlásil Mojžíš v písni kárávé: „Smiluje si nad služebníky svými.“

⁷ Když první tím způsobem byl umřel, přivedli na potupné muky druhého. Kůži s vlasy mu s hlavy sedřevše tázali se, bude-li jísti, prve, nežli by po všem těle na každém údě mučen byl. ⁸ On odpověděl jazykem svých otců: „Neučiním toho!“ Protož i ten potom utrpěl muky jako první; ⁹ a již duši vypustit maje řekl: „Ty nešlechtníče, zabiješ nás sice pro tento život, avšak král světa nás pro zákony jeho mrtvé k životu věčnému vzkřísí!“

V. ²⁸. Podle řeckého sám neohroženě přistoupil k mučidlu. Podle 4 Mach (nekanonické) byl prý Eleazar kněz.

Hl. 7. V. ³. Na „pánvích“ bývali zločinci za živa *pečeni*, v „hrncích“ (kotlech) spíše *vařeni* nebo *pařeni*. Kůži s vlasy s hlavy stahovali zejména Scytové, byl to tedy trest nad jiné *barbarský*. Mimo konce rukou a nohou bývaly osekávány také *nosy a uši*.

V. ⁸. „jazykem svých otců“ = aramsky, nikoli řecky.

V. ⁹. Naději podobnou viz již Is 26, 19.; Ez 37, 1.–6.; Dan 12, 1 n. 13.

¹⁰ Po tomto mučili potupně třetího. Když od něho žádali jazyk, hned jej vyplazil, ruce mužně vztáhl ¹¹ a neohroženě řekl: "S nebe tyto údy mám, ale pro zákon Boží nevážím si jich nyní, neb raději mám, že je od Boha zase dostanu." ¹² I podivil se král a družina jeho zmužilosti mláďencově, že za nic nepokládal muky.

¹³ Když ten tak skonal, čtvrtého týmže způsobem mukami trápili. ¹⁴ Blízek jsa smrti řekl: "Milo je těm, které lidé na smrt vydávají, kojiti se naději, od Boha vzbuzenou, že zase od něho vzkříšení budou; ty však nebudeš mítí vzkříšení k životu!"

¹⁵ Pátý, když ho přivedli a trápili, pohleděl na ně a řekl: ¹⁶ „Moc nad nimi maje, ačkoli jsi smrtelný, činíš, co chceš; avšak nedomnívej se, že jest národ náš od Boha opuštěn! ¹⁷ Jen trpělivě počkej a uziš velikou moc jeho, kterak tebe i potomstvo tvé trápiti bude!"

¹⁸ Po něm přivedli šestého a ten počínaje umíratí řekl: „Nemyl se zbytečně! My totiž trpíme pro sebe toto, protože jsme zhřešili proti svému Bohu a věci budící hrůzu dějí se na nás; ¹⁹ ty však nemni, že ti to bez trestu projde, že ses pokusil proti Bohu bojovati!"

²⁰ Nad obyčej matka podivu a slavné památky hodna jest; ta totiž vidouc, ano sedmero synů (jejích) jednoho dne hyne, dobrou myslí to snášela pro naději, kterou měla v Boha.

²¹ Plna jsouc moudrosti napomínala každého z nich zmužile jazykem otců a mysl ženskou povzbuzujíc myslí mužskou ²² řekla jim: „Nevím, kterak jste se vzali v lůně mém; nedarovala jsem vám také já ducha ni života, aniž jsem já spojila údy každého. ²³ Proto stvořitel světa, který způsobil, že člověk vznikl a který vymyslíl vznik všech věcí, ducha i život vám zase z milosrdenství vrátí, ježto vy nyní sami sebe nevážíte pro jeho zákon!"

²⁴ Antioch maje za to, že je tupen a hlasem domlouvající (ženy) pohrdaje, nejmladšího, který ještě zbýval, napomínaje netoliko slovy, ale i přísahou (mu) potvrzoval, odstoupí-li od zákona otců, že jej obohatí, šťastným učiní, že ho pokládati bude za přítele a že mu dá vše, co si přeje. ²⁵ Ale když se k tomu jinoch nikterak neměl, povolal král matku a přimlouval jí, aby byla jinochovi radou na jeho záchranu. ²⁶ Když ji byl mnohými slovy napomínal, připověděla, že bude synu svému přimlouvati; ²⁷ nachýlivši se tedy k němu a posmívajíc se ukrutnému tyranu, jazykem otců řekla: „Synu můj, smiluj se nade mnou, která jsem tebe devět měsíců v životě nosila, tři roky ti mléko dávala, tebe krmila a k tomuto věku tě přivedla; ²⁸ prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe i na zemi a na všechny věci, které na nich jsou a poznal, že z ničeho Bůh učinil je i lidské pokolení; ²⁹ neboj se toho kata, ale hoden jsa svých bratří přidruž se k nim a podstup smrt, abych tě v (den) onoho smilování zase s bratřími tvými přijala."

³⁰ Když ona ještě mluvila, řekl jinoch: „Na koho čekáte? Neposlechnut rozkazu králova, ale příkazu zákona, který dán jest nám skrze Mojžíše. ³¹ A ty, původce veškeré zloby proti Židům, neujdeš rukou Božích. ³² My totiž pro své hříchy tyto věci trpíme. ³³ Ačkoliv Pán Bůh náš kárající a trestající nás maličko se na nás hněvá, však zase udobří se na své sluhy. ³⁴ Ty však, nešlechetníče a ze všech lidí nejhanebnější, nevypínej se zbytečně marnou naději a nerozpaluj se na sluhy jeho!

³⁵ Neboť ještě jsi neušel soudu všemohoucího Boha, který všecko vidí.

³⁶ Moji bratři totiž maličko nyní potpěvše došli slíbeného života věčného; ale ty Božím soudem spravedlivé pokuty za svou zpunost budeš trpět. ³⁷ Já s bratřími svými duši i tělo vydávám pro zákony otců vzývaje Boha, by brzy milostiv byl národu našemu, ty abys

V. ²⁷ n. „*smiluj se nade mnou*“ a nečiní mi bolesti odpadem od Boha, jehož dlužno více se báti než lidí. Prostá žena z lidu vyslovuje *pojem prvního stvoření naprosto jasně*. Jako všecko, tak i lidstvo, prvního člověka stvořil Bůh.

V. ³⁶ „*životu slíbeného*“ smlouvou, kterou učinil Bůh se svým národem a která se vztahovala také na život po smrti.

přinucen byl skrze muky a trest vyznat, že on jediný jest Bůh, ³⁸ a na mně a na mých bratřích aby přestal Všemohoucího hněv, který spravedlivě stihl všecek rod náš."

³⁹ Tedy král rozpálil se hněvem proti tomuto nade všechny ukrutněji zuřil těžce nesa, že se mu posmíval. ⁴⁰ I ten tedy čist jsa umřel doufaje všechny v Boha.

⁴¹ Nejposléze, po synech, konec vzala i matka.

⁴² Tolik budiž řečeno o obětních hostinách a hrozných ukrutnostech.

ČÁST DRUHÁ:

Vítězné boje Židů (8, 1.–15, 37.).

1. Vítězství za Antiocha Epijana (8, 1.–10, 9.).

HLAVA 8. – ¹ Juda Machabejský a jeho druhové chodili tajně po osadách; svolávali soukmenovce, přátele a přibravše si ty, kteří zůstali židovství věrní, přivedli k sobě (asi) šest tisíc mužů. ² A využívali Pána, aby shlédl na lid, ode všech šlapaný, aby se slitoval nad chrámem od bezbožníků znesvěcovaným, ³ aby se slitoval také nad hynoucím městem, jež mělo býti co nevidět se zemí srovnáno, aby slyšel hlas krve k němu volající, ⁴ a konečně, aby rozpomena se na hanebné zabíjení nevinných dítek, jakož i na rouhání, jež se dala proti jeho jménu ukázal, že se hněvá pro ty věci. ⁵ Machabejský tedy sebrav množství lidu stával se pohanům nepřemožitelným, ježto hněv Páně obrátil se v milosrdenství. ⁶ Čině totiž nenadálé vpády do měst a osad pátil je a zabíraje výhodná místa nemálo porážek činil mezi nepřáteli. ⁷ Nejčastěji v noci takové výpravy podnikal. Pověst o jeho udatnosti byla rozšířena všude.

⁸ Filip vida, že ten muž zakrátko vzrostl a že mívá často štěstí, dopsal Ptolemeovi, vůdci Céleysie a Fenicie, aby královské věci přispěl na pomoc. ⁹ Ten tedy rychle poslal Nikanora, (syna) Patroklova, z nejpřednějších přátel (králových) dav mu ze všelikých národů ne méně nežli dvacet tisíc ozbrojenců, aby veškeren národ židovský vyhladil; přidělil mu také Gorgiáše, válečníka ve věcech vojenských velmi zkušeného. ¹⁰ Nikanor si umínil, že dátku, která Římanům odvedena býti měla, dva tisíce hřiven, ze zajatých Židů králi celou částkou zapraví; ¹¹ hned také poslal do pomořských měst vyzýváje ke kupování židovských otroků a slibuje, že devadesát otroků za hřivnu dávati bude; neprohlédal k trestu, který měl od Všemohoucího na něho dojíti.

¹² Juda zvěděv to, oznámil Židům, kteří s ním byli, o Nikanorovu tažení. ¹³ Někteří z nich strachující se a nedůvěřující spravedlnosti Boží dali se na útěk; ¹⁴ jiní však to, co jim (ještě) zbývalo prodávali a spolu k Pánu se modlili, aby je vysvobodil od bezbožného Nikanora, který je byl prodal prve nežli se s nimi srazil; ¹⁵ a ne-li pro ně, tedy pro smlouvu s otci jejich a pro velebné a svaté jméno své, kterým jsou pojmenováni. ¹⁶ Machabejský svolav tedy své lidi, sedm tisíc mužů, prosil, aby se nestrachovali nepřátel, aniž se báli množství těch, kteří nespravedlivě proti nim táhnou, ale aby statečně bojovali ¹⁷ majíce před očima pohanu, která byla nespravedlivě od nich místu svatému způsobena, jakož i křivdu (učiněnou) městu

V. ³⁸. Zasluhuje povšimnutí, kterak řeči machabejských trpitelů *stupňují a rozvinují víru ve vzkříšení z mrtvých* a stupňují také hrozby, kterými ujišťují Antiocha, že ho stihne Boží trest.

V. ⁴². Událost tato sběhla se pravděpodobně v *Antiochii*. Vyskytují-li se již ve S. z. tací neohrožení mučedníci, kteří nečetli ještě v evangeliích o Králi mučedníků, oč trpělivěji má snášeti všechny bolesti křesťan, který nalézá v Písmě N. z. vzácné vzory Trpítele ukřižovaného a jeho Matky Bolesné! Podle římské knihy mučedníků (*Martyrologium romanum*) koná se památka na utrpení sedmera svatých bratří Machabejských s matkou v *Antiochii dne 1. srpna*.

Hl. 8. V. ⁵. Hněv Páně, který užíval Syrů za metlu, přestal, musily tedy přestati také ústrky a útrapy se strany Syrů.

V. ⁹. Vojsko sebrané *“ze všelikých národů”* mělo zárodek rozkladu již v sobě. – O *Nikanorovi a Gorgiášovi* srv. 1 Mach 3, 18 n.

v posměch uvedenému, nadto i zrušené řády předků.¹⁸ „Oni zajisté” – pravil – „doufají ve zbraně a vedle toho i v odvalu; my však doufáme v Pána všemohoucího, který může jediným pohybem zahladiti i ty, kteří proti nám táhnou i všecek svět.”¹⁹ Připomenul jim také Boží pomoci, kterých se dostalo otcům, a že za Senacheriba sto osmdesát pět tisíců zahynulo;²⁰ (připomenul jim) dále bitvu, kterou svedli proti Galatům v Babylonii, jak jich všech toliko šest tisíců, když došlo k skutku a když macedonští druhové se kolísali, s pomocí jim s nebe danou sto dvacet tisíců porazilo, za což mnoho výhod se jim dostalo.”²¹ Těmi slovy učinění byli pevní a hotovi pro zákon a vlast zemřít.

²² Poté ustanovil bratry své Šimona, Josefa a Jonatu za vůdce každého zástupu podřídil každému tisíc pět set mužů.²³ Když byl poté Esdráš předčítal jim ze svatě knihy, (Juda) vydal heslo „S pomocí Boží” a veda první šik napadl Nikanora.²⁴ Majíce za pomocníka Všemohoucího pobili přes devět tisíc lidí; větší pak díl vojska Nikanorova zeslabivše množstvím raněných přinutili jej k útěku.²⁵ Těm, kteří přišli je kupovat peníze pobravše, se všech stran je stíhali.²⁶ Ale časem jsouce tísněni navrátili se; byloť před sobotou; pro tu příčinu nemohli dále jich pronásledovati.²⁷ Sebravše tedy zbroj jejich a kořist světili sobotu děkující Pánu, který je vysvobodil ten den počav milosrdenství své jim (zase) prokazovati.²⁸ Po sobotě dali z kořisti poškozcům, sirotkům a vdovám; o zbytek rozdělili se sami se svými.²⁹ Po těchto událostech všichni konali společnou modlitbu prosíce milosrdného Pána, aby se dokonale usmířil na své sluhy.

³⁰ Bojující s vojskem vedeným od Timoteje a Bakchida pobili z nich přes dvacet tisíc, opanovali vysoké pevnosti a rozdělili množství kořisti rovným dílem poškozence, sirotky, vdovy ano i starce podělivše.³¹ Sesbíravše zbraně jejich pečlivě všecky složili na příhodných místech, zbytek pak kořisti přinesli do Jerusalema.³² Zabili také Filarcha, který byl s Timotejem, muže nešlechtného, který byl mnohými věcmi Židy trápil.³³ Když slavili v Jerusalemě slavnost vítězství, toho, který svatě dveře byl zapálil, totiž Kallistena, když byl se utekl do jedného domu, spálili, vrátivše mu mzdu přiměřenou jeho bezbožností.

³⁴ Prahaněbný Nikanor, který byl přivedl tisíc kupců, aby kupovali Židy,³⁵ ponížen byl s pomocí Boží od těch, kterých sobě za nic nevážil; složiv se sebe roucho slávy, přímou cestou utíkáje sám přibyl do Antiochie, přišed do velikého neštěstí pro zahynutí svého vojska.³⁶ A který sliboval zapraviti Římanům daň za (prodané) zajatce jerusalemské, ohlašoval nyní, že Židé mají ochránce v Bohu a že tedy nemohou raněni býti, protože se drží zákonů od něho stanovených.

HLAVA 9. – ¹ Téhož (asi) času vracel se Antioch s hanbou z Persie.² Byltě vtáhl do města, zvaného Persepolis a pokoušel se vyloupiti chrám a město porobiti. Ale když lid ke zbrani se utekl, byl obrácen na útěk; tak se stalo, že Antioch na útěk zahnaný s hanbou se navracoval.

³ Na cestě k Ekbatanám zvěděl, co se stalo s Nikanorem a Timotejem.⁴ Tedy pohnut jsa

V. ²¹ n. Ve Vulg. chybí věta, že „rozdělil své vojsko na čtyři díly” po 1500 mužů. – Josef tu jmenovaný jest Jan, uvedený 1 Mach 2, 2.; 9, 36.; 38.

V. ²³ Místo „Esdráše” dlužno podle řec. čísti jméno jiného Judova bratra: Eleazara.

V. ³⁰ Bakchidestu jmenovaný může býti též, který uveden jest 1 Mach 7, 8. za panování Demetria I. (r. 161).

V. ³² Srv. 1 Mach 4, 38.

V. ³⁶ Nikanor na svou omluvu uvádí, že Bůh Israelův bojoval za svůj národ a proto nemohl (Nikanor) proti němu nic porůhati. Timotej a Bakchides byli generálové Lysíášovi, třebaže nejsou v příslušné zprávě 1 Mach 4. 26 nn jmenováni.

HL. 9. V. ¹ Srv. zprávu o nemoci a smrti Antiochově podanou 1 Mach 6, 1.– 16. – „Téhož asi času” (okolo toho času), kdy byl chrám jerusalemský znova posvěcen, t. j. 24. prosince 165.

hněvem domníval se, že (vinu za) křivdu, kterou mu učinili ti, kteří ho zahnali, bude moci na Židy svaliti; proto rozkázal hnáti vůz svůj, aby bez přestání cestu konal, zatím co nebeský trest již nad ním se vznášel; neboť takto zpupně mluvil: „Přijeda do Jerusalema udělám z něho židovský hřbitov!“

⁵ Ale ten, který všechny věci vidí, Pán Bůh Israelův udeřil ho ranou neuzdravitelnou a neviditelnou. Neboť jak tu řeč dokončil, popadlo ho ukrutné bolení střev a hořké muky ve vnitřnostech; ⁶ a to dokonale spravedlivě, ježto sám mnohými a novými mukami jiných střeva mučival. Přes to nikterak nepřestával od své zlosti, ⁷ ale nadto ještě plný jsa zpupnosti, ohněm srše v duši proti Židům rozkázal (větším) chvatem jeti. Tak se stalo, že za prudké jízdy spadl s vozu a těžce tělo obraziv, na (všech) údech se trápil. ⁸ Plný nadlidské zpupnosti, jemuž se zdálo, že i mořským vlnám rozkazovati a nejvyšší hory na váze vážiti může, ten nyní k zemi jsa sražen na nosítkách nesen byl, zjevnou Boží moc sám na sobě osvědčuje. ⁹ Došlo až k tomu, že z těla bezbožníkovy červi se prýstili, že za živa v bolestech maso s něho přšelo a že puchem a zápachem z něho vojsko bylo obtěžováno. ¹⁰ A toho, který málo před tím se domníval, že nebeských hvězd dosahá, toho žádný nemohl pro nesnesitelný zápach snést.

¹¹ Tu tedy počal se vzdávati těžké zpupnosti a k poznání sebe přicházeti Boží ranou jsa napomínán, kdyžte každou chvíli bolesti jeho se rozmáhaly. ¹² A když již ani sám svého zápachu nemohl snést, takto se vyslovil: „Spravedlivo jest býti poddanu Bohu a smrtelnému člověku nedomnívat se, že jest Bohu roven.“ ¹³ I modlil se ten nešlechtník Pánu, od něhož neměl dosíci milosrdenství. ¹⁴ Město, k němuž s chvatem jel, aby je se zemí srovnal a hřbitovem udělal, žádá nyní svobodným učiniti; ¹⁵ Židy, o kterých byl řekl, že mu nemají ani pohřbu hodni býti, ale že je chce dáti ptactvu a šelmám rozchvátit a že je i s dítkami vyhladí – nyní slibuje, že je rovné Atheňanům učiní; ¹⁶ také svatý chrám, který prve vyloupil, že nejlepšími dary ozdobí, posvátné nářadí že rozmnoží a náklady potřebné na oběti ze svých důchodů že dodávati bude; ¹⁷ nadto i Židem že se stane, že zchodí všechna místa země a moc Boží že bude hlásati.

¹⁸ Ale když bolesti nepřestávaly – byltě na něho spravedlivý Boží soud dolehl – zoufaje napsal Židům list, jakýsi odpros tohoto obsahu:

¹⁹ „Nejlepším občanům, Židům, mnoho pozdravů (vzkazuje) a zdraví a šťastni aby byli (přeje) král a velitel Antioch. ²⁰ Dobře-li se máte vy a synové vaši, a ději-li se všechny věci podle přání vašeho, vzdáváme (Bohu) největší díky. ²¹ Já sice nemocen jsem, na vás však dobrotvivě pamatuji. Na mém návratu z Persie těžkou nemocí byv zachvácen za potřebné jsem soudil, abych se staral o obecné dobro. ²² Nezoufám o sobě, ale naději velikou mám, že z té nemoci vyjdu. ²³ Maje však na zřeteli, že i otec můj za oněch časů, kdy v hořejších zemích vedl vojsko, ukázal, kdo má býti nástupcem jeho v panování, ²⁴ aby obyvatelstvo této země – kdyby se přihodilo něco proti očekávání, nebo kdyby bylo co těžkého oznámeno – vědouc, komu jest zanechána vláda, nezakusilo zmatku; ²⁵ uvažuje dále, že okolní mocnářové a sousedé (říše mé) číhají na vhodnou chvíli, a čekají, co se sběhne: ustanovil jsem svého syna Antiocha králem; toho jsem častokráte odjížděje do hořejších království mnohým z vás poroučel a jemu jsem psal také přiložený list. ²⁶ Proto vás prosím a žádám, abyste pamatovali na dobrodiní všem a každému zvláště prokázaná a každý aby zachoval věrnost mně i synu mému. ²⁷ Doufám totiž, že on mírně a vlídně (s vámi) nakládati bude a že následuje mých

V. ¹³ n. Modlil se a sliby činil, že Jerusalemu dá svobodu . . . Srv. 1 Mach 10, 31.; 15, 7.

V. ¹⁵ . Antioch ve své nemoci vzpomínal zajisté na slova mučedníků machabejských (výše hl. 7), která se nyní děsně na něm splnila. – Co tu vypravováno, srovnává se se zákony psychologickými lidí upadších do podobných nesnází jako Antioch. Co prve nenáviděli, nyní milují, co pronásledovali, podporují.

úmyslů i přítelem vám bude."

²⁸ Tak ten vrah a rouhač hrozně trpě, tak jak sám s jinými nakládal, v cizině na horách bídnou smrtí život dokonale. ²⁹ Filip, který byl spolu s ním vychován, pohřbil tělo jeho a obává se Antiochova syna odešel k Ptolemeovi Filometorovi do Egypta.

HLAVA 10. – ¹ Machabejský a stoupenci jeho, an je Pán ochraňoval, dobyli zase chrámu i města; ² oltáře, kterých byli cizinci po ulicích nastavěli, jakož i modlářské chrámy zbořili. ³ Poté vyčistili chrám, udělali oltář jiný a vykřesavše oheň z kamenů, dávajících jiskry obětovali po dvou letech oběti a položili (zase) kadidlo, lampy a předkladné chleby. ⁴ Ty věci učinivše padli na zemi a prosili Pána, aby již neupadali v takové neštěstí; ale, kdyby i kdy hřešili, aby od něho milostivěji pokárání byli, avšak nebyli vydáváni cizím a rouhavým lidem. ⁵ Příhodilo se pak, že téhož dne, kdy chrám od cizinců poskvrněn byl, byl vyčištěn – dvacátého pátého dne měsíce kasleu. ⁶ S veselím slavili osm dnů jako slavnost stánků rozpomínající se, že před krátkým časem slavný den stánků na horách a v jeskyních jako zvířata byli slavili. ⁷ Pročež nosili hůlky, brečťanem ovinuté, listnaté ratolesti a palmové haluze ke cti toho, který jim dal šťastně vyčistit místo jeho. ⁸ Uložili pak obecním usnesením a ustanovením všemu národu židovskému, aby každý rok slavil tyto dny. ⁹ Takový byl konec života Antiocha, jenž slul Slavný.

2. Vítězství Židů za panování Antiocha V. (Eupatora) (10, 10.–13, 26.).

¹⁰ Nyní vypravovati budeme o událostech za Eupatora, syna bezbožného Antiocha; neštěstí, která se dala za válek, zkrátka podáme. ¹¹ Ten tedy ujav království ustanovil správcem říše nějakého Lysiáše, velitele vojska ve Fenicii a Syrii. ¹² Ptolemeus totiž, přijmím Macer, umínil si, že bude vůči Židům dbáti spravedlnosti zvláště pro bezprávi, které se stalo proti nim, a že pokojně bude s nimi nakládati. ¹³ Byl však proto obžalován od přátel u Eupatora. Byl také častokrát zrádcem nazýván proto, že Cypr sobě od Filometora svěřený opustil a k Antiochu Slavnému přeběhl, ale i od něho také odešel; proto jedem život dokonale.

¹⁴ Tehdy Gorgiáš, vladař oněch krajin, najav cizí žoldnéře často proti Židům bojoval. ¹⁵ Také Edomci, kteří drželi výhodné pevnosti a vyhnané z Jerusalema přijímali, podnikali boje. ¹⁶ Ale stoupenci Machabejského na modlitbách Pána zvyšující, aby jim pomocen byl, udeřili na edomské pevnosti; ¹⁷ silně se na ně obořivše zmocnili se (těch) míst; kde se kdo naskytl, zabili; úhrnem pobili neméně než dvacet tisíc lidí. ¹⁸ Když pak utekli někteří na dvě velmi pevné a všemi prostředky na obranu opatřené věže, ¹⁹ Machabejský zanechav Šimona, Josefa a Zachea s vojsky jejich dosti četnými, aby jich dobyli, sám odebral se k bojům tam, kam ho větší potřeba volala. ²⁰ Ale vojsko Šimonovo lakotou svedené dalo se od některých z těch, kteří na věžích byli, penězi namluviti; přijavše sedmdesát tisíc drachem dopustili některým utéci. ²¹ Když bylo Machabejskému oznámeno, co se stalo, shromáždív vůdce lidu žaloval, že za peníze prodali (své) bratry nepřátele jejich propustivše. ²² Tyto zrádce tedy

V. ²⁹ *O Filipovi* viz 1 Mach 6, 14. 55 n. Kdyby byl tento list králův si smyslil Žid, oddaný víře svých otců, byl by do něho zajiště pojal, co bylo výše vypravováno (v. 12.–17.); nebyl by uvedl v listě, že má král ještě naději, kdyžžt ve v. 18. jest řečeno, že naděje nemá (v. 18.).

HL. 10. V. ³ n. Srv. 1 Mach 4, 54. – Slavnost *stánků* v horách byli nuceni slaviti Židé, kteří nebyli zaměstnáni ve vojsku proti Lysiášovi bojujícím (1 Mach 4, 28–35.).

V. ⁹ je závěrek ke zprávě o Antiochově smrti, může být však také pokládán za *závěrek posledních dvou let jeho života*, za kterých „skončila“ nezdarem všechna jeho činnost proti národu Božímu. Zahynul bídně nejen král „Slavný“, ale i *dílo jeho!*

V. ^{14–23} odpovídá 1 Mach 5, 3.–5. *Únor* 164. *Gorgiáš* byl podřízeným vůdcem *Lysiášovým*. Ten s *Edomci* udržoval válku proti Židům.

V. ¹⁵ Juda Mach. *vyháněl* z Jerusalema ty, kdož odpadli od Židů k pohanům; srv. 1 Mach 3, 5.–8.

pobiv rychle těch dvou věží dobyl.²³ Ježto vždycky, kdykoliv vložil ruku na zbraň měl štěstí, na dvou pevnostech zahubil více nežli dvacet tisíc.

²⁴ Ale Timotej, který prve přemožen byl od Židů, sebrav vojsko z množství cizinců a shromáždív asijskou jízdu přitáhl, aby zbraní dobyl země Judské.²⁵ Když se přibližoval, Machabejský a stoupenci jeho modlili se Pánu prachem hlavy posypavše, bedra žínice přepásavše

²⁶ a u kraje oltáře padše, aby jim milostiv byl, nepřátelům pak jejich aby byl nepřítelem a protivníkům jejich aby se protivil, jak zákon dí.

²⁷ Po modlitbě vzavše zbroj vytáhli daleko z města a položili se velmi blízko před nepřítelem.²⁸ Hned pak jak slunce vyšlo, utkaly se obě strany; tito měli za rukojmí vítězství a štěstí Pána kromě své statečnosti, onino za vůdce boje měli zuřivost.²⁹ Když bitva nabyla prudkosti, ukázalo se nepřátelům s nebe pět mužů na koních, ozdobených zlatými uzdami; ti postavili se Židům v čelo.³⁰ Dva z nich Machabejského dprostřed vzavše a zbrojí svou ho zakryvše ve zdraví zachovávali; na nepřátele pak šípy a blesky stříleli, takže slepotou zmámení a venkoncem zmatení jsouce padali.³¹ Padlo dvacet tisíc pět set pěších a šest set jezdců.³² Timotej (sám) utekl do silné pevnosti Gazary, které velel Chereáš.³³ Machabejský se svým vojskem s veselím obléhali tu pevnost čtyři dny.³⁴ Obležení spoléhající se na pevnost místa, nad míru zloměli a pronášeli potupné řeči.³⁶ Když však se rozedníval pátý den, dvacet junáků z vojska Machabejského rozpálivše se hněvem pro rouhání, zmužile přitrhli ke zdi a s lítou myslí postupující zlézali ji;³⁶ jiní taktéž vystoupivše počali věže a brány zažehati a ty zlójce za živa spalovati.³⁷ Celé dva dny pustošivše pevnost, Timoteje, nalezše ho v jednom místě schovaného, zabili; také bratra jeho Chereáše a Apollofana zavraždili.³⁸ Když ty věci vykonali, písněmi a chválami dobrořečili Pánu, který veliké věci učinil v Izraeli a dal jim vítězství.

HLAVA 11. – ¹ Brzy potom Lysiáš, poručník a příbuzný králův, správce říše, těžce nesa to, co se bylo stalo, ² sebrav osmdesát tisíc (pěšáků) a všechnu jízdu táhl proti Židům maje za to, že dobudá města učiní z něho příbytek pohanům, ³ z chrámu že bude mít peněžitý důchod jako z jiných pohanských chrámů a kněžství na každý rok že bude prodávati.⁴ Nikterak neměl na paměti moc Boží, ale myslí bezuzdně jsa spoléhal se na množství pěchoť, na tisíce jezdců a na osmdesát slonů.⁵ Vtrhnuv tedy do Judska a přiblíživ se k Betsuře, která byla na pevném místě, pět honů daleko od Jerusalema, dobýval té pevnosti.⁶ Když Machabejský a stoupenci jeho zvěděli, že dobývají pevností, spolu s veškerým národem prosili Pána s pláčem a slzami, aby dobrého anděla poslal k vysvobození Israele.⁷ A sám Machabejský první vzav zbroj napomínal jiné, aby spolu s ním vydali se v nebezpečí a pomoc přinesli bratřím svým.⁸ Když tedy spolu šli ochotnou myslí, ukázal se u Jerusalema jezdec v bílém rouchu, an před nimi jede zlatým kopím potřásaje.⁹ Tu všichni společně dobrořečili milosrdnému Pánu a nabyli tolik odvahy, že byli hotovi poraziti ne toliko lidí, ale i nejlítější šelmy a železně zdi.

¹⁰ Táhl tedy sporádaně majíce pomocníka s nebe a milosrdného Pána.

¹¹ Jako lvi obořivše se úprkem na nepřátele porazili z nich jedenácte tisíc pěších a tisíc

V. ²⁴ – ³⁸ patří do března r. 164 před Kr. Tento úryvek není totožný s 1 Mach 5, 6.–8! Proto také Timotej zde jmenovaný není Timotej úryvku 1 Mach 5, 6.–8! Pevnost *Gazara* ve v. 32. jmenovaná nesmí být ztotožňována s pevností *Jazer* (1 Mach 5, 8.)! *Gazara*, které Judovci tu dobyli (v. 33 nn) a jejíž hradby byly přirozeně poškozeny, byla později (1 Mach 9, 52.) *opravena* (r. 161 před Kr.). – Časově patří úryvek 2 Mach 10, 24.–38. (březen r. 164 před Kr.) za úryvek 1 Mach 5, 6.–8. (únor r. 164).

Hl. 11. popisuje *druhou porážku Lysiášovu*, po které vešli Židé s králem v mír; stalo se v *březnu-dubnu* r. 164 před Kr.

šest set jezdců; ¹² všechny ostatní obrátili na útek; většina z nich raněna jsouc vyvázla beze zbraně. Ano i sám Lysiáš hanebným útekem unikl.

¹³ Ježto nebyl blázen, sám v sobě rozjímaje, jakou porážku utrpěl a rozuměje, že Židé jsou nepřemožitelní, protože spoléhají na pomoc všemohoucího Boha, poslal k nim ¹⁴ a sliboval, že chce svoliti ke všemu, co je spravedlivého, i krále že. přinutí, aby byl přítelem (jejich). ¹⁵ Machabejský tedy maje na zřeteli to, co jest užitečno, povolil prosbě Lysiášově ve všech věcech; a král připustil všechny podmínky, které Machabejský pro Židy Lysiášovi písemně předložil. ¹⁶ Lysiáš totiž napsal Židům list tohoto znění:

Lysiáš (posílá) národu židovskému pozdrav! ¹⁷ Jan a Absalom, vaši poslanci odevzdávající listinu žádali, abych splnil to, co oznámili. ¹⁸ Proto cokoliv mohlo předneseno býti králi, předložil jsem; a co možného bylo, dovolil. ¹⁹ Zachováte-li tedy v ujednaných věcech věrnost, pokusím se i napotom, abych vám vymohl vše nejlepší. ²⁰ O věcech ostatních dopodrobna jsem ústně poručil vašim i mým poslům, aby s vámi promluvili. ²¹ Mějte se dobře! Dáno léta stého čtyřicátého osmého měsíce Dioskora dne dvacátého čtvrtého. ²² List králův obsahoval toto:

Král Antioch (vzkazuje) bratru Lysiášovi pozdrav! ²³ Ježto otec náš mezi bohy jest přenesen, my chceme, aby příslušníci říše naší klidné mohli se věnovati svým věcem. ²⁴ Ježto jsme slyšeli, že Židé nesvolili otci mému, aby přijali řecké mravy, ale že chtějí držeti se svého zákona a proto že od nás žádají, aby jim připuštěno bylo právo jejich, ²⁵ proto chceme, aby i tento národ v pokoji byl; ustanovujeme tedy a usuzujeme, aby chrám byl jim navrácen, aby žili podle obyčeje svých předků.

²⁶ Dobře tedy učiníš, pošleš-li k nim a podáš-li jim pravici, aby poznajíce naši vůli dobré myslí byli a hleděli si pilně svých věcí.

²⁷ List králův Židům zněl takto:

Král Antioch starším židovským a ostatním Židům (vzkazuje) pozdrav! ²⁸ Máte-li se dobře, plní se naše přání; také my se máme dobře. ²⁹ Přišel k nám Menelaus řka, že chcete odebrati se k svým, kteří jsou u nás. ³⁰ Proto těm, kteří přijdou až do třicátého dne měsíce Xantika, zaručujeme bezpečnost; ³¹ ať si Židé užívají pokrmů a zákonů svých jako prve; a žádný z nich žádným způsobem ať není obtěžován pro to, co se bylo přihodilo z nevědomí. ³² Posíláme také Menelaá, aby vám pověděl (více). – ³³ Mějte se dobře. – Dáno léta stého čtyřicátého osmého měsíce Xantika dne patnáctého.

³⁴ Také Římané poslali list tohoto znění:

³⁵ Kvintus Memmius a Titus Manilius, poslové římské, (posílají) národu židovskému pozdrav! – Co vám přiznal Lysiáš, příbuzný králův, přiznáváme i my. ³⁶ O těch pak věcech, které usoudil vznésti na krále, pilně mezi sebou porokujte a pošlete hned někoho, abychom (o nich) se vyslovili ve váš prospěch; neboť my jedeme do Antiochie. ³⁷ Proto pospěšte odesatí, abychom i my věděli, jaká máte přání. ³⁸ Mějte se dobře! – Dáno léta stého čtyřicátého

V. ¹⁶–³⁸. – obsahuje čtyři listiny, vztahující se na mír Židů s Antiochem V. po druhé porážce Lysiášově (ze dne 11./IV. r. 164).

V. ¹⁷. Jan a Absalom odevzdali Lysiášovi diplomatickou listinu od židovských starších náležitě podepsanou, ve které byly uvedeny všechny jejich požadavky.

V. ²¹. List Lysiášův jest od něho diplomaticky mistrně složen,“ zdá se, že nepíše tu poražený, nýbrž milostivý vítěz! *Dioskoros* jest jméno měsíce dosti málo známé; Žid, který by si chtěl smyslit list Lysiášův, sotva by byl volil toto jméno, kdyžť mohl dobře užítí jiných běžnějších a známějších jmen!

V. ²⁶. Tento list nemá údaje, *kdy* byl napsán; snad proto, že byl napsán téhož dne, kdy byl vydán následující list, t. j. 11. dubna 164 před Kr.

V. ³³. *Xantikus* byl šestý měsíc *makedonského kalendáře*, který se rovnal bezmála židovskému *nisanu*. – Královský dekret mohl býti donesen z Antiochie do Palestiny ve 3 dnech.

osmého patnáctého dne měsíce Xantika.

HLAVA 12. – ¹ Když se ty smlouvy staly, Lysiáš jel ke králi, Židé pak obírali se orbou. ² Avšak ti, kteří (tam) byli zůstali, Timotej a Apollonius, syn Genneův, dále Jeronym a Demofon a kromě těch Nikanor, vladař Cypru, nedali jim v tichosti a v pokoji žíti.

³ Tehdy Joppští spáchali takovouto nešlechtnost: prosili Židy, se kterými bydlili, aby se ženami a s dětmi vstoupili na loďky, které byli připravili, jako by nic zlého proti nim nezamýšleli; ⁴ to se stalo všeobecným usnesením města. Když i oni svolili a pro pokoj žádného podezření neměli, když na hlubinu přišli, utopili jich neméně než dvě stě. ⁵ Juda, když zvěděl o tomto ukrutenství na lidu národa svého provedeném, dal příkaz svým stoupencům a vyzývá Boha, spravedlivého soudce, ⁶ táhl na vrahy (svých) bratří; v noci zažehl přístav, spalil loďky a ty, kteří od ohně utekli, mečem pobil. ⁷ Když to tak udělal, odtrhl chtěje se zase vrátit a všechny Joppany vykořenit.

⁸ Když zvěděl, že i Jamnijští totéž chtějí učiniti Židům, kteří s nimi bydlili, ⁹ napadl v noci i Jamniské a zažehl přístav s lodmi, takže září od ohně bylo viděti v Jerusalemě dvě stě čtyřicet honů daleko.

¹⁰ Když byli odtud odtrhli devět honů táhnouce proti Timotejovi, napadli ho Arabové, pět tisíc mužů (pěších) a pět set jezdců. ¹¹ Když se (jim) v prudké bitvě s pomocí Boží šťastně vedlo, zbytek přemožených Arabů prosil, aby jim Juda podal pravici slibující, že (jim) poskytnou pastvy a výhody i v jiných věcech. ¹² Juda máje za to, že v pravdě ve mnohých věcech užiteční budou, slíbil pokoj; oni pak přijavše pravici odešli do svých stanů.

¹³ Poté napadl také pevné město, mosty a zdmi hrazené, v němž byly zástupy všelijakých národů, jež slulo Kasfin. ¹⁴ Obyvatelé jeho spoléhající se na pevnost zdi a na zásoby potravy, měli se zarputile, zlořečením popouzeři Judu, rouhali se a mluvili neslušně. ¹⁵ Tu Machabejský, vyzývaje velikého panovníka světa, který bez beranů a bez obléhacích nástrojů za času Josuova zbořil Jericho, lítě hnal se ke zdem; ¹⁶ z vůle Boží dobyv města nadělal nesčíslných vražd, takže se zdálo, jako by jezero, které tu zšíří dvou honů leželo, krví zbitých se vlnilo.

¹⁷ Odtáhše odtud sedm set padesát honů přišli do Charaky k těm Židům, kteří slovou Tubiaňané; ¹⁸ ale Timoteje na těch místech nedopadli, an nic nespraviv navrátil se, zanechav na jednom místě velmi silnou posádku. ¹⁹ Tu Dositeus a Sosipater, vůdcové Machabejského, pobili deset tisíc mužů posádkou od Timoteje zanechaných. ²⁰ Machabejský pak, zřídív okolo sebe šest tisícův a postaviv je po houfech; táhl proti Timotejovi majícímu s sebou sto dvacet tisíc pěších a dva tisíce pět set jezdců. ²¹ Ale Timotej zvěděv o příchodu Judově poslal napřed ženy a děti a zbytek zavazadel do pevnosti, která sluje Karnion; byla totiž nedobytná a nesnadno přístupná pro místní soutěsky. ²² Když se ukázal první houf Judův, připadl na nepřátele strach z přítomnosti Boha, který všechno vidí, i byli obráceni na útěk jeden sem, druhý tam, takže byli spíše od svých (lidí) poraženi a ranami mečů svých probodáni. ²³ Juda náramně na ně dotíral, trestaje bezbožníky a porazil z nich třicet tisíc mužů. ²⁴ Timotej sám upadl do rukou Dositea a Sosipatra; mnohými pak prosbami žádal, aby ho pustili živého, protože má prý v zajetí mnohých z Židů rodiče a bratry, kteří by pro smrt jeho zklamání byli.

²⁵ Když se (kolikrát) zaručil, že je navrátil podle úmluvy, propustili ho bez úrazu, aby zachovali své bratry.

Hl. 12. V. ⁴. „žádného podezření neměli“ a také neprojevíli; kdyby byli pozváni odmítli, byli by porušili „pokoj“, ve kterém chtěli s pohanskými spoluobčany v Joppe býti živi.

V. ¹³–⁴⁵. zdají se býti souvztažnými s 1 Mach 5, 16.–68. – Proto i *Kasfin* bývá ztotožňován s *Kas forem* 1 Mach 5, 26. – a tento s dnešním *Muzéríbem*.

V. ²². n. 1 Mach 5, 34. 37.–43. ličí dvě bitvy s Timotejem; v prvním boji zahynulo 8000 mužů; kolik jich padlo v bitvě druhé, není tam řečeno.

²⁶ Poté vytáhl Juda ke Kamionu a pobil dvacet pět tisíc lidí. ²⁷ Když uprchlí byvše zbiti, hnul se (Juda) s vojskem k Efronu, městu hrazenému, ve kterém sídlilo množství rozličných národů; silní junáci postavivše se před zdi statečně odpírali; bylo pak v tom městě také mnoho válečných nástrojů a zásoba střel. ²⁸ Ale když vyzývali Všemohoucího, který svou mocí sílu nepřátelskou potírá, dobyli města a z obyvatelstva jeho pobili dvacet pět tisíc. ²⁹ Odtud táhli ke Scytopoli, které bylo od Jerusalema šest set honů zdáli. ³⁰ Když však Židé, kteří mezi Scytopolskými bydlili, vydávali svědectví, že dobrotivě s nimi nakládali, že i v čas neštěstí svou laskavost, jim najevo dávali, ³¹ poděkovavše a napomenuvše jich, aby také příště dobrotiví byli k národu jejich, přišli do Jerusalema, když nastával svátek týdnů.

³² Po letnicích vytáhli proti Gorgiášovi, správci Edomska. ³³ Ten vytáhl se třemi tisíci pěších a čtyřmi sty jezdců. ³⁴ Když se srazili, něco málo Židů padlo. ³⁵ Ale nějaký Dositej, jezdec z oddílu Bacenorova, silák, chytil Gorgiáše (a držel ho), protože ho chtěl zajmouti živého; (avšak) jeden jezdec z Tracie obořil se haň a utal mu rámě; a tak Gorgiáš utekl do Maresy. ³⁶ Když pak oddíl Esdrinův dlouho bojuje již ochaboval, vyzýval Juda Pána, aby byl pomocníkem a vůdcem boje; ³⁷ i počal řečí otců s písněmi válečný křik a udeřiv na bojovníky Gorgiášovy rozehnal je.

³⁸ Poté Juda sebrav vojsko přitáhl do města Odollam; a ježto přicházel sedmý den, očistivše se podle obyčeje na tom místě světili sobotu. ³⁹ Druhého dne pak přišel Juda se svými, aby sebral těla padlých a položil je k rodičům do otcovských hrobů. ⁴⁰ Tu nalezli pod řízami zabitých z darů modlám, které v Jamnii byly, které zákon Židům zapovídá; i bylo všem zřejmo, že padli pro tu příčinu. ⁴¹ Proto všichni dobrořečili spravedlivý soud Pána, který z tajných věcí učinil zjevné.

⁴² Poté obrátivše se k modlitbě prosili, aby na to provinění, které se stalo, zapomenuto bylo. Šlechetný Juda pak napomínal lid, aby se uchovali hříchu, na své oči vidouce, co se stalo pro hříchy těch, kteří padli.

⁴³ A učiniv sbírku poslal dvanácte tisíc drachem stříbra do Jerusalema, aby podána byla oběť za hříchy mrtvých, dobře a zbožně smýšleje o vzkříšení, ⁴⁴ – kdyby totiž nebyl měl naděje, že padlí vstanou, bylo by se domnívati, že bylo zbytečno a neužitečno modliti se za mrtvé – ⁴⁵ a maje na zřeteli, že ti, kteří zbožně zemřeli, mají výbornou odměnu složenou. ⁴⁶ Proto svatá a spasitelná jest myšlenka za mrtvé se modliti, aby hříchů zproštění byli.

V. ²⁶. Srv. 1 Mach 5, 43 n. – „*ke Kamionu a k Atergateiu*“ (řecké). *Atergateion* byla svatyně zasvěcená fílištinské bohyni *Atergatis* nebo *Derketo* zvané a zobrazované ženou zpola rybou. Ten chrám Juda spálil.

V. ³¹. „*svátek týdnů*“ = *letnice* (Lv 23, 15.; Dt 16, 9.). Letnice připadly r. 164 před Kr. na 31. května, na neděli. Ježto v předchozí sobotu byl dlužno dbáti sobotního klidu, mohli Židé slavití vjezd do Jerusalema nejpozději v pátek dne 29. května.

V. ³². *Gorgiáš*, vojenský správce Edomska, porazil *Josefa a Azariáše před Jamnii* a pronásledoval je až na hranice Judska (1 Mach 5, 55.–64.). – Právě když lidé Josefovi a Azariášovi dorazili na útěk do Jerusalema, přišlo do vele města také vítězné vojsko Judy, který, uslyšev o porážce Azariášově, nemohl nic moudřejšího učiniti, nežli co nejrychleji vytáhnouti proti Gorgiášovi, stojícímu ještě na hranicích Judska.

V. ³⁵. Dositej byl na koni a chytil pevně Gorgiáše za plášť, protože chtěl toho zloprověšného muže chytit (podle řec.). Gorgiáš utekl do *Marisy*, kam přišel i Juda podle 1 Mach 5, 66.

V. ⁴⁰. „*zabitých*“ – *každého zabitého* (řec.). – „*dary*“, sošky zlaté, stříbrné modlám zasvěcené, kterých z pověrčivosti užívali jakožto ochranných prostředků proti zlým duchům a pod. (amulety). Židům bylo zakázáno dotýkati se takových zasvěcenin; srv. Dt 7, 26. Osvojili si je nejspíše v bitvě proti Gorgiášovi, sebravše je s těl padlých nepřátel (výše, v. 32.–37.).

V. ⁴⁵ n. Juda byl přesvědčen – a svatopisec toto přesvědčení schvaluje – že zbožně zemřeli slavně vstanou z mrtvých; aby se toho slavného vzkříšení dostalo, i těm, kteří nezemřeli dokonale čistí, dává peníze na obět smírnou, která má sejmuti s nich trest za hříchy. – Církev dává úryvek v. 43.–46. předčítati při zádušní mši svaté na výročí úmrtí nebo pohřbu.

HLAVA 13. – ¹ Léta stého čtyřicátého devátého zvěděl Juda, že Antioch Eupator táhne s množstvím na Judsko ² a s ním Lysiáš, poručník a správce říše, maje s sebou sto deset tisíc pěších, pět tisíc jezdců, dvacet dva slony a tři sta vozů s kosami.

³ Přimísil se mezi ně i Menelaus; s velikou lstí naléhal na Antiocha, ne pro blaho vlasti, ale doufaje, že (zase) nabude svých hodností. ⁴ Ale král králů vzbudil hněv Antiochův proti bezbožníkovi; a když ho Lysiáš přesvědčil, že on jest příčina všeho zlého, rozkázal hned na tom místě ho jmouti a zabít podle místního obyčeje. ⁵ Byla tam totiž věž padesát loket (vysoká), plná všudy nahromaděného popela; s té bylo viděti do hlubiny. ⁶ Odtud rozkázal toho svatokrádce do popela svrhnouti; všichni ho strkali na smrt. ⁷ Podle takového zákona dlužno bylo zemřítí Menelaovi, přestupníku zákona, a ani zemi nesměl být odevzdán. ⁸ A to vším právem: poněvadž totiž byl mnoho hříchů proti oltáři spáchal, jehož oheň i popel byl svatý, on (také) k smrti popelem odsouzen byl.

⁹ Ale král s nezrokrouzenou zuřivostí táhl, aby se ukázal Židům horším nežli byl otec jeho. ¹⁰ Když to Juda zvěděl, rozkázal lidu, aby dnem i nocí vzýval Pána, aby jako vždycky tak i nyní pomohl těm, ¹¹ kteří se obávali, by nebyli zbaveni zákona, vlasti a svatého chrámu; dále by nedopouštěl, aby lid, který si nedávno maličko oddechl, opět rouhavým pohanům byl poddán. ¹² Když tedy všichni spolu to činili a prosili od Pána milosrdenství s pláčem a s posty tři dny ležíce na zemi, napomenul je Juda, aby se připravili. ¹³ Sám pak se staršími se uradil, že prve nežli král s vojskem vtrhne do Judska a dobude města, vytáhnou a poručí soudu Páně konec té věci. ¹⁴ Poručiv tedy v moc Boha, stvořitele světa, a napomenuv své, aby statečně bojovali a stáli až do smrti pro zákon, pro chrám, pro město, pro vlast a pro měšťany, položil se s vojskem u Modinu. ¹⁵ Dav svým válečné heslo „Bohu (patří) vítězství!“ a vybrav nejsilnější junáky v noci napadl královský stan, pobil v ležení čtyři tisíce mužů a největšího ze slonů s těmi, kteří na něm byli. ¹⁶ Největším strachem a zmatkem vojsko nepřátelské naplnivše a vše šťastně vykonavše odtáhli. ¹⁷ To se stalo, když se rozednívalo s pomocí ochrany Páně.

¹⁸ Král okusiv židovské statečnosti pokoušel se (válečným) uměním o nesnadná místa; ¹⁹ i přitáhl s vojskem k Betsuře, židovské pevnosti dobře hrazené, ale byl odehnán; obnoviv útok byl poražen. ²⁰ Obleženým posílal totiž Juda potřeby. ²¹ Jakýsi Rhodok, z vojska židovského, který pronášel tajné věci nepřátelům, byl vyhledán, jat a uvězněn. ²² Král vyjednával opět s obleženými v Betsuře, podal pravici, obdržel ji, odtrhl, napadl Judu, ale byl přemožen. ²³ Zvěděv pak, že se vzbouřil Filip v Antiochii, který byl zanechán ke správě říše, náramně se zděsil, uchlácholil Židy, povolil jim, přísahal na všecko, co by se spravedlivého zdálo, smířiv se obětoval oběť, uctil chrám a dal dary. ²⁴ Objev Machabejského ustanovil ho vůdcem a knížetem od Ptolemaidů až ke Gerrenským. ²⁵ Když pak přišel do Ptolemaidů, Ptolemaidští těžce nesli tu přátelskou smlouvu chtějící ji ve zlosti zrušiti. ²⁶ Tehdy vystoupiv Lysiáš na

HL. 13. V. ¹ Rok 149 letopočtu seleukovského počínal podle spisovatele 2 Mach na podzim měsícem *tišrí*; podle juliánského kalendáře ten rok 149 počínal se večer dne 21. září r. 164 a končil se večer dne 10. září r. 163 před Kr. O tomto posledním zápase Judově s Lysiášem a Antiochem V., který se odehrával *v červenci-srpnu r. 163* před Kr., vypravuje také 1 Mach 6, 18.–63.

V. ² Zpráva, kterou dostal Juda a lid jeho (v. 1), udávala veliké číslce vojska, vedeného od Lysiáše proti Judsku (110.000 pěších, 5300 jezdců (řec.) atd.).

V. ⁴ Podle řeckého byl Menelaus odveden do *Beree* (dnešní Aleppo), východně od hlavního města Antiochie, a tam dal ho král popravit *způsobem v Berei obvyklým*, který v. 5 nn popisuje.

V. ¹⁶ n. Co vypravováno v 1 Mach 6, 43 o slonu, není totéž, co vypravuje o (jiném) slonu 2 Mach 13, 15! Jest vysvětlitelné, že Židé ve dvou případech měli na mušce největšího slona. Bitva u Bet-Zacharia (1 Mach) byla svedena s veškerou Judovou mocí, u Modinu bojovali jen vybraní junáci (mládež); tam strhla se bitva za bílého dne, zde přepadl Juda nepřítele v noci.

řečníště vyložil důvody, upokojil lid a vrátil se do Antiochie. Tak se dalo královo tažení a jeho návrat.

3. *Vítězství Židů za Demetria I. (Sotera) (14, 1.–15, 37.).*

HLAVA 14. – ¹ Po třech letech Juda a jeho stoupenci zvěděli, že Demetrius (syn) Seleukův s četným vojskem a s loděmi přistál v přístavě Tripolském a obsadil příhodná místa; ² dále že se zmocnil krajin proti Antiochovi a vůdci jeho Lysiášovi.

³ Tu nějaký Alcim, bývalý velekněz, který se dobrovolně byl poskrnul za času (nábožen-ského) směřování, rozvažuje, že žádným způsobem nebude mít zniku ani k oltáři přístupu, ⁴ přišel léta stého padesátého ke králi Demetriovi nesa jemu zlatou korunu, ratolest palmo-vou a nadto i haluze (olivové), které se zdály býti z chrámu. V ten den byl (ještě) tiše. ⁵ Ale nabyl příhodného času ke své bezbožnosti, když byv povolán od Demetria do rady tázan byl, jakého smýšlení a jakých záměrů jsou Židé. ⁶ Odpověděl: „Ti z Židů, kteří slují Assideové, které vede Juda Machabejský, udržují války, činí rozbroje aniž dopouštějí, aby říše měla pokoj. ⁷ Proto i já oloupen byv o důstojnost rodičů, to jest o velekněžství, přicházím nyní sem, ⁸ předně z věrné péče o zájmy královny, za druhé pak pro blaho spoluměšťanů (svých); neboť zlobou oněch veškeren národ náš nemálo zbědován jest. ⁹ Prosím, ó králi, přesvědč se o všech těch věcech a učin opatření pro krajinu i sevřený národ podle rozhlášené laskavosti své ke každému. ¹⁰ Neboť dokud jest Juda živ, není pokoj v říši možný.“

¹¹ Když takové řeči pronesl, také jiní přátelé (královi), kteří Judovi nepřáli, poštvati De-metria. ¹² Ten poslal ihned Nikanora, správce slonů, do Judska za velitele ¹³ poručiv mu, aby Judu zajal, jeho stoupence rozehnal a Alcima nejvyšším knězem velechrámu ustanovil. ¹⁴ Tu pohané, kteří před Judou byli se po Judsku rozutekli, přidávali se houfně k Nikanorovi mají-ře za to, že neštěstí a porážky Židů budou jejich štěstím. ¹⁵ Židé tedy uslyševše, že Nikanor (na ně) táhne a že pohané se k němu shromažďují, posypavše se zemí prosili toho, který lid na věky svým učinil, aby ho chránil, toho, který svůj majetek nápadnými úkazy opatruje. ¹⁶ Když pak vůdce rozkázal, ihned se odtud hnuli a srazili se u osady Dessau. ¹⁷ Šimon, bratr Judův, narazil na Nikanora a náhlým příchodem nepřátel byl přestrašen. ¹⁸ Avšak Nikanor, který byl slyšel o zmužilosti Judových druhů a o neohrožené mysli, kterou měli ve válkách pro vlast, obával se učiniti rozsudek krví. ¹⁹ Proto poslal napřed Possidonia, Theodotia a Matiaše, aby mír nabídli a přijali. ²⁰ Když byli dlouho o věci rokovali, a když sám vůdce na množství ji vznesl, všech jeden byl smysl – k míru přivolit. ²¹ Proto ustanovili den, kdy by soukromí mezi sebou jednali; každému přineseno a postaveno bylo křeslo. ²² Jak byl Juda rozkázal, byli na příhodných místech oděnci (rozestaveni), aby snad nepřátelé náhle něco zlého nepodnikli; poté slušně rozmlouvali.

²³ Nikanor bydlil v Jerusalemě, ale nic nečinil nepravého, ano propustil zástupy vojska, které se byly k němu shromažďily. ²⁴ Na Judu byl vždy laskav z té duše; byl muži tomu nakloněn. ²⁵ A domluvil mu, aby pojal ženu a zplodil syny. Učinil tedy svatbu a pokojně žili. Žili přátelsky spolu.

²⁶ Ale Alcim vida jejich vzájemnou lásku a smlouvy přišel k Demetriovi a pravil, že Ni-kanor svoluje k nepřátelským podnikům a že Judu, úkladníka říše, nástupcem jeho ustano-

HL. 14. V. ¹. To tříletí nejlépe jest počítati od r. 149; r. 150 jest rok druhý a rok 151 jest rok třetí (semitský způsob počítání, který zahrnuje do výsledku rok, od něhož počíná, i rok, kterým končí).

V. ³. Alcim pokusil se *dvakrát* Judu u krále očerniti (1 Mach 7, 5. 25.); oba tyto pokusy splývají tu (2 Mach 14, 3 nn) v pokus jeden; tím bylo možno spisovateli 2 Mach vynechati to, co popisuje 1 Mach 7, 8.–22., aniž porušil souvislost svého vypravování.

V. ⁷. Alcim byl ustanoven veleknězem a vládařem politickým v Judsku, byl však té hodnosti zbaven od Judy; viz 1 Mach 7, 20 n. – O rodu Alcimově viz tamže 7, 41.

vil.²⁷ Tu král rozzlobiv se a nešlechtnými pomluvami toho (člověka) podrážděn byv psal Nikanorovi, že těžce nese přátelskou smlouvu a že poroučí Machabejského svázaného rychle do Antiochie poslati.²⁸ Nikanor zvěděv to zděsil se a těžce to nesl, že má zrušiti smlouvu, ve kterou byli vešli, an jemu ten muž nic zlého neučinil;²⁹ ale že králi odpírati nemohl, vyčkával příležitost, aby rozkaz vykonal.³⁰ Machabejský vida, že Nikanor nemá se k němu (již) tak ochotně (jako prve), ale že při obvyklých stycích strozeji se ukazuje, a rozuměje, že ta neochota není z dobrého úmyslu, sebrav něco málo svých skryl se před Nikanorem.³¹ Ten, když se dověděl, že jej onen muž šlechtně předešel, přišel k přesvatému velechrámu a rozkázal kněžím, kteří (právě) podávali obvyklé oběti, aby mu toho muže vydali.³² Když oni odpřísáhli, že nevědí, kde hledají jest, vztáhl ruku proti chrámu³³ a přísáhl řka: „Jestliže mi Judy svázaného nevydáte, srovnám tento dům Boží se zemí, oltář rozkopám a zde chrám zasvětim Bakchovi.“³⁴ To povědév odešel. Kněží pak zdvihnuvše ruce k nebi vyzývali toho, který vždycky byl obráncem národa jejich, takto:³⁵ „Ty, všech věcí Pane, který ničeho nepotřebuješ, chtěl jsi, aby chrám, tvůj příbytek byl mezi námi.“³⁶ Nuže tedy, nejsvětější Pane, původce vši svatosti, zachovej na věky dům tento neposkvrněný, který jest nedávno vyčištěn.“

³⁷ Tu byl obžalován u Nikanora jakýsi Raziáš, ze starších jerusalemských, muž milovný města a dobré pověsti, který pro tu lásku otcem Židů nazván byl.³⁸ Ten dlouho před tím, kdy bylo třeba zdržovati se (pohanství), pevně se držel židovství, hotov jsa tělo i duši vydati za setrvání (v něm).³⁹ Nikanor chtěje zřejmě dáti najevo nenávist svou k Židům poslal pět set vojáků, aby ho jali.⁴⁰ Domníval se totiž, že chytí-li ho, velmi velikou škodu učiní Židům.⁴¹ Když však čtyři chtěly na dům jeho se obořiti, dveře vylomiti a oheň přiložiti a když ho již bezmála měli, vrazil do sebe meč;⁴² vyvolil raději velkodušně zemřítí nežli se dostati do moci bezbožníkům a snášeti křivdu, rodu svého nehodnou.⁴³ Ježto však ve spěchu ne dosti jistým úderem tu ránu byl si dal, a čtyři (již) dveřmi se draly, vyběhnuv směle na zeď vrhl sebou zmužile mezi ty čtyři;⁴⁴ ty když rychle před padajícími ustoupily, padl na prostředek šíje;⁴⁵ ještě dýchaje s myslí rozničenou vstal, ačkoliv pak krev z něho velikým tokem se lila, a on těžkými ranami byl zraněn, běže prorazil četu⁴⁶ a stoje na jakési příkré skále, ačkoliv krev byla již z něho bezmála vytekla, vzav své vnitřnosti oběma rukama hodil je na čtyři vyzýváje panovníka života i ducha, aby mu je zase navrátil. Tak život dokonal.

HLAVA 15. – ¹ Když pak Nikanor zvěděl, že Juda jest v místech samařských, umínil si, že s veškerou mocí v den sobotní svede (s ním) bitvu.² Židé, kteří byli nuceni s ním táhnouti, pravili: „Nečiň tak zuřivě a ukrutně, ale cti den posvěcený a čest vzdej tomu, který všecko vidí!“³ Tu onen nešťastník se otázal: „Jest na nebi *mocný*, který přikázal světiti den sobotní?“⁴ Když oni odpověděli: „Je to sám Pán živý, vládce na nebi, který přikázal světiti den sedmý,“⁵ řekl onen: „A já jsem vládce na zemi, který poroučím vzítí zbroj a královskou službu konati!“ Avšak nedokázal toho, aby tu vůli vykonal.

⁶ Nikanor tedy pozdvihl se s velikou pýchou a zamýšlel veřejný památník (vítězství) nad Judou postavit. ⁷ Ale Machabejský vždycky s veškerou nadějí doufal, že mu Bůh přispěje na

V. ²⁷ n. Jest vysvětlitelno, že Nikanor přišel s nepřátelskými úmysly do Judska (1 Mach 7, 26.), že však později se s Judou dobře snášel, dokud mu král neprikázal činiti jinak.

V. ³⁶ Očista chrámu, provedená roku 165, byla dobrodiní Boha *nejvýše svatého*; kdyby nyní byl chrám zase znečištěn, bylo by to dobrodiní zmařeno.

V. ⁴³ n. Zbožný, vážený jerusalemský starší se domníval, že za okolností výše vypsanych jest mu nejen dovoleno, ale i záslužno, čestno, vzítí si život. – Svatopisec uvádí tuto mimořádnou událost, svědčící o tom, jak velkodušně stoupence měl tehdy zákon israelský, avšak úsudku o vnitřní, objektivní hodnotě této zvláštní sebevraždy nepodává.

pomoc.⁸ A napomínal svých, aby se nebáli příchodu národů, ale majíce v mysli, kolikrát se jim dostalo již pomoci s nebe, aby i nyní doufali, že Všemohoucí dá jim zvítěziti.⁹ Těše je ze zákona a z proroků, připomínaje jim také bitvy, které byli prve podnikli, dodal jim statečnost.¹⁰ Pozdvihnuv tak mysli jejich poukázal také na věrolomnost pohanů a na porušení přísah.¹¹ Tak ozbrojil každého z nich ne bezpečím štítů nebo kopí, ale útěchou výborných řečí; vypravoval (také) nade vše hodnověrný sen, kterým všechny rozradostnil.

¹² Zdálo se mu toto: Viděl Oniáše, bývalého velekněze, muže vzorného, dokonalého, skromného v obcování, ukázněného, vážného v řeči a od dětství v ctnostech cvičeného, an se modlil s rukama pozdvíženými za veškeren národ židovský.¹³ Poté se mu ukázal i jiný muž, věkem i nádherným vzezřením budící úžas a oblité velebností veliké krásy.¹⁴ Oniáš ujav slovo řekl: „Tento jest milovník bratří a národa israelského; je to ten, který se mnoho modlí za národ a za všechno svaté město: Jeremiáš, prorok Boží.“¹⁵ Tu Jeremiáš vztáhl pravici a dal Judovi zlatý meč řka: ¹⁶ „Vezmi svatý meč, dar od Boha, kterým porazíš nepřátele lidu mého israelského.“

¹⁷ Napomenuti tedy byvše výbornými řeči Judovými, které byly s to, aby zvýšily odvahu a posilnily mysli jinochů, umínili si, že se dají do boje a že budou statečně bojovati, aby zmužilostí věc ukončili, protože bylo svaté město i chrám v nebezpečí.¹⁸ Neboť o ženy, o děti, též i o bratry a příbuzné měli menší starost; ale největší a přední strach byl o svatý chrám.¹⁹ Ale i ti, kteří byli v městě nemalou starost měli o ty, kteří se měli potýkati.²⁰ Když již všichni očekávali budoucí rozhodné bitvy, a když nepřátelé byli již tu, když vojsko bylo sešikováno, sloni a jezdci na příhodných místech spořádání,²¹ tu Machabejský, vida příchod toho množství, všelijaké druhy zbraně a vzteklost slonů, vztáhnuv ruce k nebi vzýval Pána, který divy činí, který ne podle moci zbraní, ale jak se jemu líbí, hodným dává vítězství.²² Vzáyaje ho řekl toto: „Ty, Pane, který jsi za času Ezechiáše, krále judského, poslal anděla svého a pobil jsi z vojska Senacheribova sto osmdesát pět tisíců:“²³ posli i nyní, panovníče nebes, dobrého svého anděla před námi na hrůzu a na postrach velikého ramene svého,²⁴ aby se báli ti, kteří s rouháním táhnou proti tvému svatému národu.“ Tak tedy se pomodlil.²⁵ Nikanor a vojsko jeho za zvuku trub a písní postupovalo,

²⁶ kdežto Juda se svými vzývavše Boha a modlice se vešli v bitvu.

²⁷ Rukama sice bojujice, ale srdcem k Pánu se modlice, pobili ne méně než třicet pět tisíc přítomnosti Boží velice obveseleni jsouce.²⁸ Po bitvě s radostí se vracejíce zpozorovali, že Nikanor padl ve svém odění.²⁹ Protož učinivše křik a povyk jazykem otců dobrořečili Pánu všemohoucímu.³⁰ Tehdy Juda, který tělem i duší všecek hotov byl umříti za měšťany, rozkázal Nikanorovu hlavu a ruku s ramenem utatou přinést do Jerusalema.³¹ Když pak tam přišel, svolav spoluměšťany i kněze k oltáři, povolal i ty, kteří byli na hradě.³² A ukázal hlavu Nikanorovu i nešlechetnou ruku, kterou byl se slovy velmi zpupnými proti svahtému domu všemohoucího Boha vztáhl;³³ kázal dále vyřezati jazyk bezbožného Nikanora a po kusech předhodit jej ptákům; ruku pak pošetilcovu dal proti chrámu pověsiti.³⁴ Tu všichni dobrořečili Pánu nebeskému řkouce: „Požehnaný ten, který zachoval místo své nepohskvrněné!“³⁵ Hlavu Nikanorovu pověsil vysoko na hradě na patrné a zjevné znamení pomoci Boží.³⁶ Všichni pak usnesli se v obci na zákoně, aby tento den nebyl pominut bez slavnosti,³⁷ ale

Hl. 15. V. ¹³ „jiný muž“ spozdvíženými rukama.

V. ¹⁶ „svatý“, ježto bude ve službách Božích.

V. ²² n. Srv. 1 Mach 7, 41.; 2 Mach 8, 19.; 4 Král 19, 35.; Is 37, 36.

V. ³⁰. Podle řeckého Juda vždy a všude tělem i duší na prvním místě za své spoluobčany bojoval a od mládí svou přízeň k soukmenovcům věrně zachoval.

V. ³⁶ n. Srv. s 1 Mach 7, 49. – Srv. také Est 9, 21. 29. 31.; *trínáctý den adaru* připadl r. 151 na čtvrtek 8. března r. 161 před Kr.

aby svěcen byl třináctého dne měsíce, který sluje syrsky adar, ten den před svátkem Mardocheovým.

Doslov (15, 38.–40.).

³⁸ Ježto tedy Nikanorovy dějiny takto skončily a ježto od těch časů Židé již město po-drželi, také já tu vypravování končím. ³⁹ Jestliže dobře jest (podáno) a jak se na vypravo-vání sluší, jest přání mé splněno; pakli méně vhodně, buď mi prominuto; ⁴⁰ Neboť jako vždycky víno nebo vždycky vodu píti protivné jest, ale užívati jednoho po druhém příjem-no: tak i čtenáři, je-li vypravování vždy úsečné, nebývá milé. Zde tedy budiž ukončeno.

Dodatečná poznámka.

Velké vydání Bible české obsahuje ještě modlitbu Manasovu (ve sv. I. k 2 Par 33, 18.), pak třetí knihu Esdrášovu (v tomtéž svazku I. na str. 1216–1219) a čtvrtou knihu Esdrášovu (ve svazku III., str. 1153–1179).

Poněvadž však svatý sněm tridentský tyto části neuznal za kanonické knihy Písma svatého a starší české překlady bible jich také neobsahují, byly v tomto lidovém vydání Bible české vynechány.

V. ³⁹. Je-li v knize vypravováno vše pěkně a podáno dovedně, splnilo se přání spisovatelovo; jsou-li však v knize místa slabší, toliko prostřední (co do podání), jo to důkaz spisovatelovy slabosti, která nedosáhla, čeho chtěla; podal jen to, co dovedl.

OBSAH

KNIHY PROROCKÉ.....	1119
KNIHA PROROKA ISAJÁŠE.....	1125
KNIHA PROROKA JEREMIÁŠE.....	1209
THRENI, TO JEST PLÁČ JEREMIÁŠE PROROKA.....	1282
KNIHA PROROKA BARUCHA.....	1290
KNIHA PROROKA EZECHIELA.....	1302
KNIHA PROROKA DANIELA.....	1374
KNIHA PROROKA OSEÁŠE.....	1408
KNIHA PROROKA JOELA.....	1419
KNIHA PROROKA AMOSA.....	1424
KNIHA PROROKA ABDIÁŠE.....	1434
KNIHA PROROKA JONÁŠE.....	1436
KNIHA PROROKA MICHEÁŠE.....	1440
KNIHA PROROKA NAHUMA.....	1447
KNIHA PROROKA HABAKUKA.....	1450
KNIHA PROROKA SOFONIÁŠE.....	1454
KNIHA PROROKA AGGEA.....	1458
KNIHA PROROKA ZACHARIÁŠE.....	1462
KNIHA PROROKA MALACHIÁŠE.....	1479
PRVNÍ KNIHA MACHABEJSKÁ.....	1489
DRUHÁ KNIHA MACHABEJSKÁ.....	1524
Dodatečná poznámka.....	1547
msgre prof. ThDr. Jan Nepomuk Josef Hejčl.....	1549

msgre prof. ThDr. Jan Nepomuk Josef Hejčl

V obrazové galerii někdejší auly Cyrilometodějské teologické fakulty v Olomouci se nacházejí také portréty dvou jejích děkanů. O prof. ThDr. Janu Nevěřilovi bylo psáno v Žurnálu UP č. 27 z 18. 5. 2001. Dnes představíme **msgre prof. ThDr. Jana Nepomuka Josefa Hejčla**, který stál ve vedení teologické fakulty celkem pětkrát. Poprvé byl děka-

nem zvolen v akademickém roce 1912/1913 a opět pro rok 1918/1919. Jeho druhé děkanské období bylo posledním potvrzeným rakouskou vládou a současně prvním v nově vytvořené Československé republice. Byl-li Jan Nevěřil podezříván z malého vlastenectví, pak u Hejčla nic takového nehrozilo. Hejčlovy pročeské postoje byly dostatečně známé na fakultě i mimo ni.

Abychom si v této souvislosti učinili jasnější představu o národnostních poměrech na teologické fakultě před první světovou válkou, uvedeme jednu drobnou příhodu. Vídeňská vláda přísně dbala na německý charakter olomoucké teologické fakulty. Přestože většina studentů i učitelů se hlásila k české národnosti, byla němčina vnitřní jedací řečí na fakultě i v děkanské kanceláři. Po mnoha problémech se Hejčlovi konečně v roce 1911 podařilo otevřít vědecký seminář pro biblické studium Starého zákona. V tištěném seznamu přednášek oznámil tuto novinku dr. Hejčl českým názvem. Netrvalo dlouho a děkan fakulty dr. E. Dominik obdržel od ministra kultu a vyučování Hussarka důvěrný dopis, v němž upozorňoval, že „toto oznámení jest nápadné a proti dosavadnímu zvyku“. Dr. Hejčl byl však na podobné problémy již zvyklý, a jak se zdá, ani ho tato reakce nepřekvapila.

I přes jeho zřetelný postoj ve věci práv českého jazyka byl bez potíží potvrzen vídeňskou vládou ve funkci děkana v roce 1912. Hlavní Hejčlovou snahou ve funkci děkana teologické fakulty bylo celkové povznesení bohovědného studia v Olomouci, zrovnoprávnění profesorů fakulty s profesory jiných vysokých škol v Československé republice, a konečně systemizace nových stolic (kateder) na fakultě. Jeho oblibu a prestiž nevytvářela však funkce děkana, nýbrž na prvním místě jeho odborná erudice a schopnost široké popularizace.

Jan Hejčl pocházel z východních Čech. Narodil se 15. května 1868 v Žamberku v rodině sekurníka mlynáře V. Hejčla. Středoškolská studia absolvoval v letech 1879–1887 na klasičtém gymnaziu v Hradci Králové. S výborným prospěchem složil „zkoušku dospělosti“ 20. června 1887. Poté vstoupil do diecézního ústavu bohosloveckého, kde opět s vynikajícím prospěchem studoval v letech 1887–1891. Na kněze jej vysvětil královéhradecký biskup J. Hais 12. července 1891. Prvním Hejčlovým působištěm byla farnost Čermná u Lanškrouna, kde jako kaplan pobyl šest a půl roku. V té době se vedle pastorače věnoval dále teologickému studiu. Na bohoslovecké fakultě v Olomouci složil dvě rigorózní zkoušky (1893 a 1895).

V březnu roku 1897 poslal kaplana Hejčla biskup E. Brynych na další studia do c. k. vyššího ústavu pro vzdělávání kněží u sv. Augustina (Frintanea) ve Vídni. Současně Hejčl navštěvoval i přednášky na vídeňské bohoslovecké fakultě. Po složení dalších dvou rigorózních zkoušek byl 17. března 1899 promován na doktora bohovědy. Již na studiích královéhradeckého diecézního ústavu a pak zejména ve Vídni věnoval Hejčl výraznou pozornost biblickému studiu se zaměřením na Starý zákon. Jak to bývalo tehdy v církvi obvyklé, svěřil mu biskup další praktickou funkci, stal se vicerektorem diecézního kněžského semináře, od října 1901 do konce září 1902 byl ještě spirituálem a pak až do odchodu z Hradce Králové v roce 1909 přednášel všeobecnou pedagogiku. U nadaných a pro vědeckou dráhu perspektivních kněží se biskupové snažili, aby tito kněží byli dobře seznámeni s pastorační a vychovatelskou praxí a aby také získali dostatek organizačních zkušeností. Tak tomu bylo i v případě dr. Hejčla.

Po celou tuto dobu se vedle zmíněných povinností věnoval dr. J. Hejčl biblickému studiu. V roce 1904 získal na doporučení vídeňské teologické fakulty od ministerstva kultu a vyučování stipendium ke studijní cestě do Svaté země. Vedle Palestiny navštívil také lokality v Syrii a Egyptě. Při zpáteční cestě projel Itálii (Neapol, Pompeje, Řím ad.)

a skončil v Mnichově, kde v letním semestru na filozofické fakultě studoval klínopisy assyrsko-babylonské (u prof. Hommela), vykopávky v Mezopotamii (prof. Bissing) a náboženství starých Egypťanů (prof. Dyroff). Také v následujícím roce získal stejné stipendium z nadace bratří Lackenbacherů ke studiu v Berlíně, kde v letním semestru roku 1906 poslouchal známé orientalisty. V roce 1909 odjel ještě na čas do Paříže, aby zde prostudoval tamní památky starověkého Východu.

Výsledky svého studia a studijních cest se snažil Hejčl při první příležitosti využít v pedagogické praxi. V akademickém roce 1907/1908 zavedl v Hradci Králové v diecezním ústavu přednášky o assyrskobabylonském písmu, jazyku a literatuře. Díky pochopení ministerstva kultu a vyučování získal značnou částku na zřízení příruční orientalistické knihovny, aby studenti mohli psát kvalitní seminární práce z biblistiky a orientalistiky. V té době byl již u nás Hejčl dostatečně známým specialistou na biblickou problematiku, a to díky bohaté publikační činnosti. Vedle Časopisu katolického duchovenstva, což bylo naše reprezentativní odborné teologické periodikum, publikoval i v náboženském a denním tisku. Odborně byl Jan Hejčl nepochybně na vysoké úrovni, jak dosvědčují jeho studijní cesty a publikace, ale názorově patřil spíše ke konzervativnějším badatelům. Proto si získal i více sympatií u katolické hierarchie.

Projevilo se to v době (1907), kdy se v Olomouci dostal do potíží prof. A. Musil, evropsky uznávaný biblista a orientalista. V malých moravských poměrech a v mimořádně konzervativním prostředí olomoucké arcidiecéze se stal terčem útoků. Prof. Musil byl kupříkladu obviňován, že popírá zázraky. Když se hodlal veřejně bránit, arcibiskup F. Bauer mu to zakázal. Tehdejší katolický tisk přinášel články s názvy „Musil nevěrec“, „Musil neznaboh“ apod. Prof. A. Musil ještě v roce 1907 podnikl další výzkumnou cestu do Orientu. O rok později o něj projevila zájem pražská teologická fakulta, jenže A. Musil byl jmenován řádným profesorem pomocných věd biblických a arabštiny na teologické fakultě vídeňské univerzity. Zde mu byla poskytnuta veškerá pomoc, aby mohl pokračovat v dalších výzkumech.

Za této situace, kdy z Olomouce odešel A. Musil, bylo třeba získat nového odborníka na Starý zákon. Přes silně prosazovaného německého kandidáta získal profesuru dr. Jan Hejčl, za něhož se velmi zasazoval také arcibiskup Bauer. Hejčlův profesorský dekret k 1. říjnu 1909 podepsal počátkem září císař František Josef I. Dr. Hejčl se stal profesorem biblického studia Starého zákona a semitských jazyků. Nikoli bez potíží a překážek mohl od akademického roku 1911/1912 otevřít seminář pro biblické studium Starého zákona, který na fakultě nebyl dosud zřízen. V té době se stal významným spolupracovníkem důležitého vědeckého projektu, Českého slovníku bohovědného, který zásluhou A. Podlahy začal sešitově vycházet v roce 1912. Do roku 1932 vyšlo pouze pět dílů po heslo „Itálie“ (poslední sešit č. 151, V. dílu seš. 7). Hejčl pro něj vypracoval řadu hesel od „Abela“ až po „Hebron“.

Mimo vzpomenuťého Časopisu katolického duchovenstva publikoval v brněnské Hlídce a Poutníku jeruzalémském, v olomouckém Našinci a dalších. První jeho monografií s biblickou tematikou je práce *Das alttestamentische Zinsverbot im Lichte der ethnologische Jurisprudenz sowie des altorientalischen Zinswesens*, která vyšla jako 4. sešit XII. svazku sborníku „Biblische Studien“ (Freiburg in Breisgau 1907, VIII + 98 s.). Práce byla velmi příznivě přijata odbornou kritikou. Z prací publikovaných v češtině vybíráme např.: *Do města Davidova z města Eliščina* (Hradec Králové 1909, 178 s.), *Ke svatyni Kananejské* (Hradec Králové 1911, 232 s.). Jeho monumentálním dílem je bezpochyby *Bible Česká* (I. sv. Praha 1913–1917, 1344 s., II. sv. Praha 1917–1921, 832 s. a III. sv. Praha 1921–1925, 1252 s.). K III. svazku napsal Arne Novák v Lidových novi-

nách (15.5.1925, ranní č. 247) mimo jiné toto: „Obecné kultuře národní náleží velké životní dílo Hejčlovo, překlad i výklad *Knih Starého Zákona*, vydaný jako část *Bible Českév* Dědictví Svatojánském. Jest to zralé ovoce dvanáctileté práce vynikajícího orientalisty a biblisty českého, jíž se teprve dostane ocenění. Jako katolický bohoslovec vychází olomoucký profesor biblického studia ovšem od Vulgaty, avšak všude přihlíží k původnímu hebrejskému, aramejskému a řeckému znění i ke starým překladům . . .“

Hejčlovy aktivity se však neomezovaly pouze na půdu akademickou a badatelskou. Zapojoval se do řady aktivit církevních, společenských i kulturních. Stál u kolébky Pedagogické akademie v Olomouci (první její místopředseda), byl členem Jednoty Cyrilské, Společnosti sv. Cyrila a Metoda, Jednoty duchovenstva pro arcidiecézi olomouckou, pracoval v Matici Cyrilometodějské, v Akademii velehradské, v Lidovém spolku pro pouti do Palestiny, v Katolické akci a mnoha dalších.

Vedle vědeckých ocenění se dostalo prof. Janu Hejčlovi i mnohých církevních hodností. Připomeňme z nich především titul papežského komořího (msgre), který obdržel 20. července 1921.

Prof. J. Hejčl zemřel 5. února 1935 ve věku 67 let. Zemřel zcela nečekaně uprostřed badatelské a pedagogické práce. Příčinou smrti bylo selhání srdeční činnosti, k němuž došlo ve sborově teologické fakulty v Olomouci krátce před jeho přednáškou. Pohřeb se konal 8. února. Rekviem sloužil olomoucký světící biskup Jan Stavěl. Pochován je na centrálním hřbitově v Olomouci.

Msgre prof. J. N. Josef Hejčl patřil v první třetině 20. století k vynikajícím českým badatelům biblického studia Starého zákona a orientalistům. Vědeckou, pedagogickou i organizační činností výrazně přispěl k rozvoji olomoucké teologické fakulty.

Prof. M. Pojsl, CMTF UP